Bundel van de PS-vergadering van 13 september 2021

Agenda bijlagen

Besluitenlijst PS 13-09-2021

Notulen PS 13-09-2021 -gewijzigd vastgesteld-

Agenda PS -gewijzigd na cie 6-9-

Spreektijden PS 13-09-2021

Aanmelden bezoeker PS -info met link-

1 Opening en mededelingen.

2 Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.

2.a Afscheid Statenlid fractie SP.

2.b Beëdiging en installatie Statenleden fracties SP en D66.

2.c Beëdiging en installatie duo-commissieleden fracties SP en DENK.

2.d Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten).

Het Statenlid dat een verzoek tot het houden van een actualiteit wil doen, dient dit verzoek in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag voorafgaand aan de vergadering om 12.00 uur.

2021-09-13 Actualiteit SP RIVM-rapport uitstoot PAK's en lood Tata Steel

2021-09-13 Gewijzigde bijlage actualiteit SP RIVM-rapport Tata Steel

M145-2021 VERWORPEN SP 50PLUS Voor een schoner en gezonder Tata

M146-2021 VERWORPEN SP DENK 50PLUS scenario's voorleggen aan de regio

M147-2021 VERWORPEN SP DENK 50PLUS PvdD samenwerking OD NZKG en ILT voor een strakke regelgeving en handhaving

M148-2021 VERWORPEN SP 50PLUS DENK PvdD Deadline is zeer belangrijk

M149-2021 VERWORPEN DENK SP Binnen-onderzoek op scholen door het RIVM rondom Tata Steel

M150-2021 INGETROKKEN DENK Langdurig GGD kind-volgonderzoek van kinderen in de gemeenten rondom Tata Steel

3.a Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.

3.b Lijst geheimhouding PS.

2021-09-13 Lijst geheime stukken PS

4 Vaststelling notulen van de vergaderingen van 28 juni en 5 juli 2021.

2021-06-28 PS notulen -vastgesteld-

2021-07-05 PS notulen -vastgesteld-

5 Vaststelling Strategische Statenagenda.

StrA commissie RWK september

StrA commissie EFB september

StrA commissie M&B september -gewijzigd-

StrA commissie NLG september -gewijzigd-

6 Vaststelling lijst ingekomen stukken.

2021-09-13 PS ingekomen stukken juni 2021

2021-09-13 PS ingekomen stukken juli 2021

2021-09-13 PS ingekomen stukken augustus 2021

7 Voortgangslijst van moties.

2021-09-13 memo PS -afdoeningsvoorstellen moties-

2021-09-13 Lijst moties PS

8 Voorlopig aangemerkt als hamerstuk.

Indien de commissie besluit dat het stuk geen hamerstuk is, dan wordt het als volledig agendapunt aan de agenda toegevoegd.

8.a.1 Vaststellen definitief Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer (VD-43A).

Dossier 6445 voorblad

1605995_1606190 PIP Schil Naardermeer_vastsstellingsversie_totaal

1605995_1606192 NvB zienswijzen Schil Naardermeer_met bijlagen_openbaar_12-04-2021

1605995_1606188 PIP Publiekssamenvatting

1605995_1606191 Concept Watergebiedsplan Naardermeer en schil + kaart PB

Brief aan PS over voordracht besluit vaststellen definitief inpassingsplan (PIP) Schil Naardermeer

2021-09-13 PS Voordracht 43A Vaststellen definitief provinciaal inpassingsplan (PIP) Schil Naardermeer

Advies commissie NLG 30 augustus PIP Schil Naardermeer (gecombineerd voordrachten 43A en 43B).

brief GS PIP Schil Naardermeer beantwoording openstaande vraag cie NLG 30-8

8.a.2 Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer (VD-43B).

Dossier 7007 voorblad

Grondtekening Onteigening Schil Naardermeer

Onteigeningslijst Onteigening Schil Naardermeer

Brief aan PS over verzoekbesluit onteigening Schil Naardermeer

2021-09-13 PS Voordracht 43B Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer

Advies commissie NLG 30 augustus PIP Schil Naardermeer (gecombineerd voordrachten 43A en 43B)

8.b Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Dijkversterking Bedijkte Waal (VD-41).

Dossier 7240 voorblad

Brief aan PS over ontwerpverklaring van geen bedenkingen project dijkversterking Bedijkte Waal

Motivering ODNZKG vvgb dijkversterking Bedijkte Waal

Ruimtelijke onderbouwing Bedijkte Waal project Markermeerdijken

2021-09-13 PS Voordracht 41 Ontwerp-vvgb Dijkversterking Bedijkte Waal

Advies cie RWK bij voordracht Ontwerp VVGB Dijkversterking Bedijkte Waal

8.c Benoeming plaatsvervangend lid PS in Algemeen Bestuur Waddenfonds (VD-49).

2021-09-13 PS Voordracht 49 Benoeming plv lid PS AB Waddenfonds

8.d (dit punt wordt behandeld als punt 10)

9 Concept-samenwerkingsafspraken MRA (VD-48).

Dossier 7572 voorblad

Brief aan PS over concept-samenwerkingsafspraken MRA

Concept-zienswijze 921516-1695346

MRA-oplegger_Samenwerkingsafspraken

MRA-concept samenwerkingsafspraken

2021-09-13 PS Voordracht 48 Samenwerkingsafspraken MRA

M153-2021 AANGENOMEN D66 VVD GL PvdA CDA PVV PvdD PvdO DENK JA21 tekstwijziging samenwerkingsafspraken MRA "slechts"

M157-2021 AANGENOMEN PvdD JA21 MRA en transparantie

M151-2021 VERWORPEN SP 50PLUS DENK Niet alleen Amsterdam aan het roer

M152-2021 VERWORPEN SP 50PLUS Versterk de rol van de raadtafel

M154-2021 VERWORPEN PvdD SP CU MRA-regio van echt grote klasse is een regio die mens dier en planeet centraal stelt

M155-2021 VERWORPEN PvdD MRA Biodiversiteit integraal meenemen in ambities MRA

M156-2021 VERWORPEN PvdD MRA Definitie Duurzaamheid

M158-2021 VERWORPEN PvdD MRA-regio voor echt iedereen

10 Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar (VD-45).

Dossier 7138 voorblad

Brief aan PS over herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar

2021-09-13 PS Voordracht 45 Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar

Advies cie. M&B 6-9-2021 bij Voordracht Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar

11 Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling (VD-46).

Dossier 6625 voorblad

Waddenfonds_uitvoeringskader_AanbiedingsbriefWFaanPS

Waddenfonds_uitvoeringskader_Bestuurlijke reactie WF op evaluatie Waddenfonds

Waddenfonds_uitvoeringskader_Eindrapport evaluatie Waddenfonds

Waddenfonds_uitvoeringskader_UK Waddenfonds 2021 -2027

Brief aan PS over concept-uitvoeringskader 2021-2027 Waddenfonds

2021-09-13 PS Voordracht 46 Uitvoeringskader Waddenfonds en evaluatie gemeenschappelijke regeling

Advies commissie NLG 30 augustus 2021 Waddenfonds uitvoeringskader 2021-2027

M164-2021 AANGENOMEN PvdD GL JA21 Houd rekening met dierenwelzijn

Beantwoording openstaande vragen NLG 30-08-21 Uitvoeringskader Waddenfonds

M159-2021 VERWORPEN PvdD SP DENK win win voor ecologie en economie

M160-2021 VERWORPEN PvdD Veerkrachtig voedselweb als streefbeeld

M161-2021 VERWORPEN PvdD SP DENK Inzetten op opkopen Wadvissers en Waddengebied herstellen

M162-2021 VERWORPEN PvdD Waddengeld niet naar vervuilende hobbys

M163-2021 INGETROKKEN PvdD SP CU Gezamenlijke oproep aan Rijk vergunning gaswinning Ternaard-Ameland niet te verlenen

M165-2021 VERWORPEN PvdD Niet investeren in viskwekerijen

M166-2021 INGETROKKEN PvdD SP CU Geen nieuwe gaswinning Wadden

12 Vaststellen Perspectief Mobiliteit (VD-42).

Dossier 7225 voorblad

Perspectief Mobiliteit -gewijzigde versie pag. 12-

Bijlage wijzigingsoverzicht Perspectief Mobiliteit

Schema spoorboekje mobiliteit

Brief aan PS over vaststellen Perspectief Mobiliteit voor de provincie Noord-Holland

2021-09-13 PS Voordracht 42 Vaststellen Perspectief Mobiliteit

Advies cie. M&B 6-9-2021 bij Voordracht Vaststellen Perspectief Mobiliteit

M167-2021 AANGENOMEN VVD D66 PvdA Verdere uitrol infrastructuur van gerecycled plastic bij positieve pilotresultaten

M169-2021 AANGENOMEN SP 50PLUS DENK JA21 PvdA PVV GL Betaalbaarheid OV in perspectief mobiliteit

M168-2021 VERWORPEN DENK JA21 Perspectief Mobiliteit bereikbaar en fijnmazige mobiliteit

13 Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming (VD-44).

5-minutenversie Bron van bescherming - Noord-Holland

Eindrapport Bron van bescherming - Noord-Holland

2021-09-13 PS Voordracht 44 Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming

Advies commissie NLG 30 augustus 2021 Rekenkamer rapport Bron van bescherming

Aanvullende memo GS rekenkamerrapport Bron van Bescherming

Memo GS aan PS beantwoording toezegging capaciteit OD NZKG grondwaterbescherming

Reactie van Randstedelijke rekenkamer op behandeling rapport Bron van bescherming

M170-2021 AANGEHOUDEN CU SP JA21 stimuleren gebruik regen- en grijswater in gebouwde omgeving

14 Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader energie uit wind en zon op land (NR-47).

Brief aan PS over advies inzake het initiatiefvoorstel afwegingskader energie uit wind en zon op land

Gewijzigd initiatiefvoorstel CDA afwegingskader wind en zon op land

2021-09-13 PS Voordracht 47 Besluit PS Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader wind en zon

Advies cie RWK bij Inititatiefvoorstel CDA afwegingskader energie uit wind en zon

15 Vragenuur.

Het Statenlid dat tijdens het vragenuur mondelinge vragen wil stellen, dient deze vragen in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag voorafgaand aan de vergadering om 13.00 uur.

16 Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.

(Stemming van de moties Vreemd a/d Orde v/d Dag heeft voorafgaand aan punt 14 plaatsgevonden.)

M141-2021 AANGENOMEN JA21 Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk

M140-2021 VERWORPEN CDA JA21 in kaart brengen effecten voedselvisie en uitvoeringsagenda

M142-2021 VERWORPEN SP 50PLUS BEEINDIGEN PROJECT AFSLAG A9-HEILOO

M143-2021 VERWORPEN SP 50PLUS BEEINDIGEN PROJECT AANSLUITING A8-A9

M144-2021 VERWORPEN VVD CDA PvdO PVV JA21 Waardering uitspreken voor vrijwilligers Formule 1

17 Sluiting.

■ **Provinciale Staten**

Provincie Noord-Holland

Besluitenlijst PS

■ ■ ■ ■ ■

Datum vergadering : ***13 september 2021***
Voorzitter : *dhr. A.Th.H. van Dijk*
Griffier : *mw. K. Bolt*
Vergaderstukken : online beschikbaar PS 13-09-2021

1. Opening en mededelingen.

Afwezig zijn:
- dhr. Baljeu (fractie Baljeu)
- dhr. Dekker (FvD)
- dhr. Dessing (FvD)
- mw. Vastenhouw (FvD)
- dhr. Voskuil (PvdA)
- dhr. De Wit (VVD)

Dhr. Deen (PVV), dhr. Kaptheijns (PVV) en mw. Bezaan (PVV) verlaten de vergadering eerder.

2. Vaststelling agenda en regeling werkzaamheden.

- Met betrekking tot de benoeming van een plaatsvervangend lid PS in het Algemeen Bestuur Waddenfonds, bij Hamerstuk punt 8c, stemt PS in met stemming bij acclamatie. Besluitvorming volgt bij Hamerstukken.
- Hamerstuk 8d inzake “Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar” wordt als bespreekpunt 10 behandeld.
- PS heeft ingestemd met het behandelen van een ingediende actualiteit door fractie SP inzake “RIVM-rapport over de uitstoot van PAK’s en lood door het fabriekscomplex van Tata Steel”. De actualiteit wordt behandeld bij agendapunt 2d.
- Er zijn geen mondelinge vragen ingediend voor het Vragenuur.
- Er zijn 5 moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend:
  - **M140-2021** door fracties CDA en JA21 inzake “In kaart brengen gevolgen voedselvisie en uitvoeringsagenda”;
  - **M141-2021** door fractie JA21 inzake “Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk”;
  - **M142-2021** door fracties SP en 50PLUS/PvdO inzake “Beëindigen infrastructureel project Afslag A9-Heiloo”;
  - **M143-2021** door fracties SP en 50OPLUS/PvdO inzake “Beëindigen infrastructureel project Aansluiting A8-A9”
  - **M144-2021** door fracties VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PVV en JA21 inzake “Waardering uitspreken voor vrijwilligers Formule 1”.

  Stemming over deze moties vindt plaats bij agendapunt 16.

De gewijzigde agenda wordt vastgesteld.

2a. Afscheid Statenleden fracties D66 en SP.

Statenleden dhr. Vink (D66) en dhr. Smaling (SP) hebben hun Statenlidmaatschap opgezegd en worden vandaag opgevolgd. In de vergadering is afscheid genomen van dhr. Smaling (SP). De heer Vink kon niet aanwezig zijn; van hem is bij een eerdere gelegenheid afscheid genomen.

2b. Installatie en beëdiging Statenleden fracties D66 en SP.

Mw. De Groot (SP) en dhr. Mülder (D66) worden voorgedragen en benoemd tot Statenlid van de Provincie Noord-Holland. Zij hebben in handen van de voorzitter de belofte afgelegd.

2c. Installatie en beëdiging duo-commissieleden fracties SP en DENK.

Mw. Bouhlel (SP) en dhr. Alkaduhimi (DENK) worden voorgedragen en benoemd tot duo-commissielid van de Provincie Noord-Holland. Zij hebben in handen van de voorzitter de eed of belofte afgelegd.

2d. Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming PS):

Totaal aanwezig 49 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).

De door fractie SP ingediende actualiteit inzake “RIVM-rapport over de uitstoot van PAK’s en lood door het fabriekscomplex van Tata Steel” is behandeld.

Er zijn 6 moties ingediend, waarvan er 5 zijn verworpen en 1 is ingetrokken:

- **M145-2021** door fracties SP en 50PLUS/PvdO inzake “Voor een schoner en gezonder Tata” is verworpen. Voor 11 en tegen 38 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **M146-2021** door fracties SP, DENK en 50PLUS/PvdO inzake “Scenario’s voorleggen aan de regio” is verworpen. Voor 8 en tegen 41 stemmen. Voor stemmen de fracties PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **M147-2021** door fracties SP, DENK, 50PLUS/PvdO en PvdD inzake “Tata: samenwerking OD NZKG en ILT voor een strakke regelgeving en handhaving” is verworpen. Voor 11 en tegen 38 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **M148-2021** door fracties SP, 50PLUS/PvdO en PvdD inzake “Tata: deadline is zeer belangrijk” is verworpen. Voor 15 en tegen 34 stemmen. Voor stemmen de fracties CDA, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **M149-2021** door fracties DENK en SP inzake “Binnenonderzoek op scholen door het RIVM rondom Tata Steel” is verworpen. Voor 11 en tegen 38 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **M150-2021** door fractie DENK inzake “Langdurig GGD kindvolgonderzoek van kinderen in de gemeenten rondom Tata Steel” is ingetrokken.

3a. Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.
Er is geen geheim stuk ter bekrachtiging ingekomen.

3b. Lijst geheimhouding PS.
De lijst wordt voor kennisgeving aangenomen.

4. Vaststelling notulen van de vergaderingen van 28 juni en 5 juli 2021.
De notulen van de Statenvergaderingen van 28 juni en 5 juli 2021 worden ongewijzigd vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda.
De Strategische Statenagenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken.
De lijst ingekomen stukken wordt vastgesteld.

7. Voortgangslijst van moties.
Het presidium heeft niet ingestemd met afdoen van motie M125-2020. Deze motie wordt niet toegevoegd aan de afdoeningsvoorstellen. Het proces van afdoening wordt bij deze motie eerst nog onderzocht.
De lijst moties wordt met deze opmerking vastgesteld.

8. Hamerstukken.
Totaal aanwezig 49 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).

8a-1.	**Vastellen definitief Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer.** Voordracht 43A-2021
8a-2.	**Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer.** Voordracht 43B-2021
8b.	**Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Dijkversterking Bedijkte Waal.** Voordracht 41-2021
8c.	**Benoeming plaatsvervangend lid PS in Algemeen Bestuur Waddenfonds.** Voordracht 49-2021

De besluiten behorende bij de punt 8a-1, 8a-2, 8b en 8c zijn aangenomen en zijn bij het betreffende agendapunt op de website gepubliceerd.

- Fractie PVV wenst aantekening **tegen** voordracht **43A** (punt 8a-1) te stemmen; ziet geen nut en noodzaak voor dit project, vindt het terugdringen van agrarische belasting en stikstofdepositie onnodig en vindt het gebruik van het

zware onteigeningsinstrument een zeer slechte zaak. De provinciale bijdrage, bestaande uit vier miljoen euro aan belastinggeld, kan wat de fractie betreft beter worden besteed.
- Fractie PVV wenst aantekening **tegen** voordracht **43B** (punt 8a-2) te stemmen; is principieel tegen het gebruik van het onteigeningsinstrument voor zogenaamde natuur.
- Fractie CDA wenst aantekening **tegen** voordracht **43B** (punt 8a-2) te stemmen; is tegen het verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer. De fractie stemt wel voor voordracht 43A (punt 8a-1); is voor het Inpassingsplan Schil Naardermeer, met uitzondering van de onteigeningsmogelijkheid.
- Fractie JA21 wenst aantekening **tegen** voordracht **43B** (punt 8a-2) te stemmen; sluit zich aan bij de stemverklaring van fractie CDA en nodigt commissie NLG uit om de volgende keer wel op te dagen bij een workshop zoals recent bij de Eilandspolder.

9. Samenwerkingsafspraken MRA.
Voordracht 48-2021
Totaal aanwezig 49 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).

Er zijn 8 moties ingediend waarvan er 2 zijn aangenomen en 6 zijn verworpen:

- **M153-2021 door fracties D66, VVD, GroenLinks, PvdA, CDA, PvdD, PVV, 50PLUS/PvdO, DENK en JA21 inzake "tekstwijziging samenwerkingsafspraken MRA –slechts-" is unaniem aangenomen.**
  Dictum:
  PS zijn van mening dat:
  - de op bladzijde 39 gebruikte formulering anders zou moeten luiden:
    In het concept in de alinea "Maak verschil tussen oordeelsvorming en besluitvorming" staat dat het "proces van 'wensen en opvattingen' via de weg college, commissie en vaststelling in raden en staten slechts gebruikt wordt bij besluitvorming over MRA Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de termijnagenda." Dit moet zijn: "**minimaal**".

  PS verzoeken het college om:
  - deze wens op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken.

- **M157-2021 door fracties PvdD en JA21 inzake "MRA en transparantie" is aangenomen.**
  Voor 46 en tegen 3 stemmen. Tegen stemt fractie PVV.
  Dictum:
  PS verzoeken GS om de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken:
  - dat het wenselijk is om activiteiten te ondernemen waarmee burgers beter worden betrokken bij MRA-activiteiten en MRA-koers;

- dat daarbij ook de mogelijkheid van livestreamen van relevante belangrijke MRA-vergaderingen, zodat burgers ze mee kunnen volgen wordt onderzocht.
    - Fractie D66 wenst aantekening voor motie M157 te stemmen; gezien de manier waarop de Commissaris dit heeft ingekleurd en omdat de PvdD instemmend knikte op de vraag of dit is hoe zij het willen, onder die aanname stemt fractie D66 hier positief over.

- **M151-2021** door fracties SP, 50PLUS/PvdO en DENK inzake "Niet alleen Amsterdam aan het roer" is verworpen. Voor 15 en tegen 34 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, PvdD, PVV, SP en DENK.
- **M152-2021** door fracties SP en 50PLUS/PvdO inzake "Versterk de rol van de raadtafel" is verworpen. Voor 16 en tegen 33 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
- **154-2021** door fracties PvdD, SP en ChristenUnie inzake "MRA-regio van echt grote klasse is een regio die mens, dier en planeet centraal stelt" is verworpen. Voor 8 en tegen 41 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP, ChristenUnie en DENK.
- **M155-2021** door fractie PvdD inzake "Biodiversiteit integraal meenemen in ambities MRA" is verworpen. Voor 7 en tegen 42 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en DENK.
- **M156-2021** door fractie PvdD inzake "Definitie Duurzaamheid" is verworpen. Voor 8 en tegen 41 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP, ChristenUnie en DENK.
- **M158-2021** door fractie PvdD inzake "MRA-regio voor echt iedereen" is verworpen. Voor 7 en tegen 42 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en DENK.

Voordracht 48-2021 is aangenomen.
Voor 49 en tegen 10 stemmen. Tegen stemmen de fracties PvdD, PVV, SP en DENK.
Het besluit 48-2021 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 9 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

- Fractie PVV wenst aantekening tegen voordracht 48 te stemmen; vindt dat hoewel in de samenwerkingsafspraken benadrukt wordt dat de MRA geen bestuurslaag is en het primaat bij de raden en Staten ligt, het organisatorisch wel tot de nok toe is opgetuigd en streeft het naar een intensievere samenwerking. De fractie bekruipt dan ook het gevoel dat langzaam maar zeker een soort van 'mini EU' wordt gecreëerd.

10. Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar.
Voordracht 45-2021
Totaal aanwezig 49 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).

Er zijn geen moties of amendementen ingediend.

Voordracht 45-2021 is unaniem aangenomen.
Het besluit 45-2021 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 10 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

11. Waddenfonds: uitvoeringskader 2021-2027.
Voordracht 46-2021
Totaal aanwezig 48 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).
Dhr. Deen (PVV) is tevens afwezig vanaf dit agendapunt.

Er zijn 8 moties ingediend waarvan er 1 is aangenomen, 5 zijn verworpen en 1 is ingetrokken:

- **M164-2021 door fracties PvdD, GroenLinks en JA21 inzake "Houd rekening met dierenwelzijn" is aangenomen.**
  Voor 27 en tegen 21 stemmen. Tegen stemmen de fracties VVD, D66, CDA, PVV en 50PLUS/PvdO.
  Dictum:
  PS roepen het Waddenfonds op:
  om bij de selectie van de te ondersteunen activiteiten/projecten expliciet dierenwelzijn mee te laten wegen.
  - Fractie PvdA wenst aantekening voor motie 164 te stemmen; vindt dierenwelzijn ook belangrijk, ziet het gevaar dat het steeds weer terugkomt; geeft aan dat fractie PvdD het adagium 'frappez toujours' wel heel erg letterlijk neemt, maar kent de fractie zo en gaat in dezen mee.

- **M159-2021** door fracties PvdD, SP en DENK inzake "Win-win voor ecologie en economie" is verworpen. Voor 8 en tegen 40 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
  - Fractie PvdA wenst aantekening tegen motie 159 te stemmen; is vooralsnog content met de vijftig/vijftig procent afspraak, vindt economie zeker niet het belangrijkste en dat staat voor de fractie niet voor niets op plek C, achter A en B; geeft aan dat een fair aandeel in economie ook voorziet in werk en dat is voor de fractie ook heel erg belangrijk.
- **M160-2021** door fractie PvdD inzake "Veerkrachtig voedselweg als streefbeeld" is verworpen. Voor 8 en tegen 40 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP, DENK en 1 lid van GroenLinks *(dhr. Zaal)* stemt voor.
- **M161-2021** door fracties PvdD, SP en DENK inzake "Inzetten op opkopen Wadvissers en Waddengebied herstellen" is verworpen. Voor 7 en tegen 41 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en DENK.
- **M162-2021** door fractie PvdD inzake "Waddengebied niet naar vervuilende hobby" is verworpen. Voor 7 en tegen 41 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en DENK.
- **M163-2021** is ingetrokken en gewijzigd ingediend als motie **M166-2021**.
- **M165-2021** door PvdD inzake "Niet investeren in viskwekerijen" is verworpen. Voor 7 en tegen 41 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en DENK.
- **M166-2021** door fracties PvdD, SP en ChristenUnie inzake "Gezamenlijke oproep aan Rijk vergunning gaswinning Ternaard-Ameland niet te verlenen" is ingetrokken.

Voordracht 46-2021 is aangenomen.
Voor 46 en tegen 2 stemmen. Tegen stemt de fractie PVV.
Het besluit 46-2021 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 11 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

- Fractie PvdD wenst aantekening voor voordracht 46 te stemmen; vindt het onvoldoende om de natuur te beschermen, maar vindt het wel een verbetering ten opzichte van de vorige keer en stemt daarom voor.

12. **Vaststellen Perspectief Mobiliteit.**
Voordracht 42-2021
Totaal aanwezig 48 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).
Dhr. Deen (PVV) is tevens afwezig vanaf dit agendapunt.

Er zijn 3 moties ingediend waarvan er 2 zijn aangenomen en 1 is verworpen:

- **M167-2021 door fracties VVD, D66 en PvdA inzake "Verdere uitrol infrastructuur van gerecycled plastic bij positieve pilotresultaten" is aangenomen.**
  Voor 45 en tegen 3 stemmen. Tegen stemt de fractie PvdD.
  Dictum:
  PS verzoekt Gedeputeerde Staten:
  - Provinciale Staten op de hoogte te houden van de ervaringen en lessons learned van de pilot PlasticRoad in het fietspad bij de N247;
  - bij (tussentijdse) positieve resultaten te onderzoeken of een verdere uitrol van genoemd concept in de provinciale infrastructuur haalbaar en betaalbaar is.
    - Fractie ChristenUnie wenst aantekening voor motie 167 te stemmen; is voor de pilot met plastic op het fietspad; vindt het op zich een mooi idee, maar geeft aan dat het een nog mooier idee is om natuurlijke producten te gebruiken; herinnert zich dat er eerder een pilot was met Olifantsgras, geeft aan dat wellicht in de evaluatie kan worden meegenomen welke soorten producten het beste zijn.

- **M169-2021 door fracties SP, 50PLUS/PvdO, DENK, JA21 en PvdA inzake "Betaalbaarheid OV opnemen als uitgangspunt in het Perspectief Mobiliteit" is unaniem aangenomen.**
  Dictum:
  Besluit het college van GS op te roepen:
  'Betaalbaarheid OV voor de gebruikers' opnemen als uitgangspunt voor verdere uitwerking van mobiliteitsvraagstukken in het Perspectief Mobiliteit van de provincie Noord-Holland.

- **M168-2021** door fracties DENK en JA21 inzake "Mobiliteitsnetwerken bereikbaar en fijnmazig" is verworpen. Voor 15 en tegen 33 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.

Voordracht 42-2021 is aangenomen.
Voor 46 en tegen 2 stemmen. Tegen stemt de fractie PVV.
Het besluit 42-2021 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 12 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

13. Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming.
Voordracht 44
Totaal aanwezig 46 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Deen (PVV), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).
Mw. Bezaan (PVV) en dhr. Kaptheijns (PVV) zijn tevens afwezig vanaf dit agendapunt.

Er is 1 motie ingediend en aangehouden:

- **M170-2021** door fractie ChristenUnie, SP en JA21 inzake "Stimuleren gebruik regen- en grijswater in gebouwde omgeving" is aangehouden.

Voordracht 44-2021 is unaniem aangenomen.
Het besluit 44-2021 behorende bij de voordracht is bij agendapunt 13 van deze vergadering op de website gepubliceerd.

14. Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader energie uit wind en zon op land.
Nummer 47-2021
Totaal aanwezig 46 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Deen (PVV), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).
Mw. Bezaan (PVV) en dhr. Kaptheijns (PVV) zijn tevens afwezig bij dit agendapunt.

Er zijn geen moties en amendementen ingediend.

Initiatiefvoorstel nummer 47-2021 is verworpen.
Voor 13 en tegen 33 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, CDA, SP en DENK.

- Fractie SP wenst aantekening voor initiatiefvoorstel nr. 47 te stemmen; heeft in de commissie al veel waardering uitgesproken voor het initiatiefvoorstel en herhaalt dat nu; wil dit voorstel graag steunen.
- Fractie 50PLUS/PvdO wenst aantekening tegen initiatiefvoorstel nr. 47 te stemmen; is tegen windmolens op het land, wil ze graag op zee hebben en stemt derhalve tegen dit voorstel.

15. Vragenuur.
Er zijn geen mondelinge vragen ingediend.

16. Stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.

Totaal aanwezig 46 leden.
Afwezig zijn dhr. Baljeu (fractie Baljeu), dhr. Deen (PVV), dhr. Dekker (FvD), dhr. Dessing (FvD), mw. Vastenhouw (FvD), dhr. Voskuil (PvdA) en dhr. De Wit (VVD).
Mw. Bezaan (PVV) en dhr. Kaptheijns (PVV) zijn tevens afwezig bij dit agendapunt.

Er zijn 5 moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend waarvan er 1 is aangenomen en 4 zijn verworpen:

- **M141-2021 door fractie JA21 inzake "Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk" is aangenomen.**
  Voor 44 en tegen 2 stemmen. Tegen stemmen 2 leden van GroenLinks *(dhr. Dulfer en dhr. Zaal).*
  Dictum:
  PS verzoekt Gedeputeerde Staten:
  in het licht van congestieproblematiek die in toenemende mate ernstiger dreigt te worden, in overleg met de netbeheerder te komen tot een aanpak van netcongestieproblemen voor korte, en lange termijn, en hierover Provinciale Staten te informeren.

- **M140-2021** door fracties CDA en JA21 inzake "In kaart brengen gevolgen voedselvisie en uitvoeringsagenda" is verworpen. Voor 12 en tegen 34 stemmen. Voor stemmen de fracties JA21, CDA, ChristenUnie, 50PLUS/PvdO en 1 lid van fractie VVD *(dhr. Roosendaal)* stemt voor.
- **M142-2021** door fracties SP en 50PLUS/PvdO inzake "Beëindigen infrastructureel project Afslag A9-Heiloo" is verworpen. Voor 7 en tegen 39 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en 50PLUS/PvdO.
  - Fractie ChristenUnie wenst aantekening tegen motie 142 te stemmen; is zoals bekend niet enthousiast over de afslag A9 Heiloo en ook niet over de verbinding A8-A9; vindt tegelijkertijd nu niet het moment om dit via een motie in de vergadering uit het IMPI te krijgen, geeft aan dat daar andere momenten voor zijn.
- **M143-2021** door fracties SP en 50OPLUS/PvdO inzake "Beëindigen infrastructureel project Aansluiting A8-A9" is verworpen. Voor 7 en tegen 39 stemmen. Voor stemmen de fracties PvdD, SP en 50PLUS/PvdO.
- **M144-2021** door fracties VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PVV en JA21 inzake "Waardering uitspreken voor vrijwilligers Formule 1" is verworpen. Voor 18 en tegen 28 stemmen. Voor stemmen de fracties VVD, JA21, CDA en 50PLUS/PvdO.

17. Sluiting

De voorzitter sluit de Statenvergadering van 13 september 2021.

Notulen -vastgesteld-

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	13 september 2021
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), mw. G. Van Geffen (VVD), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), J. Gringhuis (GL), mw. J.M.E de Groot (SP), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), dhr. H.S. Mülder (D66), mw. A. Nanninga (JA21) dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu),), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. J. Vastenhouw (FvD), dhr. L.Hj. Voskuil (PvdA), dhr. B.G.P. de Wit (VVD),

Agenda		**Paginanummer**
1.	Opening en mededelingen	03
2.	Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden	04
2a.	Afscheid Statenlid fractie SP	11
2b.	Beëdiging en installatie Statenleden fracties SP en D66	12
2c.	Beëdiging en installatie duo-commissieleden fracties SP en DENK	13
2d.	Actualiteiten (onder voorbehoud instemming Provinciale Staten)	14
3a	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	32
3b	Lijst geheimhouding PS	32
4.	Vaststelling notulen van de vergadering van 28 juni en 5 juli 2021	33
5.	Vaststelling Strategische Statenagenda	33
6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	33
7.	Voortgangslijst van moties	33
8	Voorlopig aangemerkt als hamerstuk	33
8a.1	Vaststellen definitief Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer (Voordracht 43A)	33
8a.2	Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer (Voordracht 43B)	33
8b.	Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Dijkversterking Bedijkte Waal (Voordracht 41)	33
8c.	Benoeming plaatsvervangend lid PS in Algemeen Bestuur Waddenfonds (Voordracht 32)	33
9.	Samenwerkingsafspraken MRA (voordracht 48)	34

10.	Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar (Voordracht 45)	55
11.	Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 (Voordracht 46)	57
12.	Vaststellen Perspectief Mobiliteit (Voordracht 42)	76
13.	Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming (Voordracht 44)	88
14.	Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader energie uit wind en zon op land (Voordracht 47)	95
15.	Vragenuur	103
16.	Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag	93
17.	Sluiting	103

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER:** Dames en heren, welkom. Het is bijzonder om met u vandaag in deze zaal van Hotel Zuiderduin in Egmond de Provinciale Statenvergadering te mogen houden. De laatste keer dat we in deze samenstelling fysiek vergaderden is, op een dag na, alweer een jaar geleden, op 14 september 2020. Dat alles vanwege de coronamaatregelen. Ik ben ontzettend blij dat we elkaar hier in levenden lijve kunnen treffen en vooral ook dat we gezamenlijk met elkaar het debat kunnen aangaan.

Ik werd vanochtend zeer welkom geheten door de burgemeester van Bergen. Hij is vandaag als Statenlid afwezig en zal, gelet op het feit dat hij bij de volgende vergadering zal worden opgevolgd door een nieuw Statenlid, er de volgende keer weer wel bij zijn.
Provinciale Staten hebben in de afgelopen maanden vrijwel alleen online vergaderd en tijdens de laatste commissievergaderingen weer 'live'.
Ook voor onze inwoners wordt het weer wat spannend nu we te horen hebben gekregen dat er morgenavond weer een persconferentie zal zijn. Wellicht gaat de anderhalve meter afstandsmaatregel verdwijnen. Dat zou voor ons als Staten betekenen, dat we vanaf de volgende Statenvergadering weer in onze eigen Statenzaal zouden kunnen gaan vergaderen.
Het was toch wel een ingewikkelde periode, digitaal stemmen, briefstemmen, hybride commissievergaderingen, eigenlijk continue weer aanpassen aan de omstandigheden.
Dat heeft van u, maar ook van onze medewerkers veel geduld en flexibiliteit gevraagd.
Ik vind het bijzonder hoe we erin geslaagd zijn om deze setting, ook samen met de techniek, te kunnen neerzetten. Heel belangrijk, -en daar doen we het voor-, we zorgen ervoor dat het bestuur, maar ook de Noord-Hollandse democratie, op niveau blijft functioneren, uiteraard wel met aandacht en zorgvuldigheid. Ik wil ook u, Statenleden, bijzonder danken voor het feit dat u ook daar de afgelopen periode aan mee heeft gewerkt.
Ondanks alle beperkingen hebben in de afgelopen anderhalf jaar toch veel bereikt voor Noord-Holland, zoals: de steunpakketten van het economisch herstel- en duurzaamheidsfonds, het Integraal meerjarenprogramma Infrastructuur, de regionale energiestrategieën, de stikstofaanpak, de Omgevingsverordening, de Voedselvisie, het Masterplan Biodiversiteit en het Programma Natuurontwikkeling. Verder kwam een groot aantal moties aan de orde, over het voorkomen van dwangarbeid, de Governance van de Metropoolregio Amsterdam en goede afstemming tussen de buurgemeenten van zoekgebieden voor windturbines. En dit is maar een selectie. We hebben als Staten van Noord-Holland in de afgelopen anderhalf jaar hard gewerkt. Ook deze locatie heeft beperkingen, maar ik hoop dat we er met elkaar een mooie vergaderdag van maken.

Ik deel u mede, dat bericht van verhindering is ontvangen van de volgende leden: de heer Voskuil (PvdA), de heer De Wit (VVD), de heer Baljeu (Fractie Baljeu), de fractie van Forum voor Democratie en wel de heer Dessing, de heer Dekker en mevrouw Vastenhouw. De Deen (PVV) zal de vergadering rond 18.00 uur verlaten.

Kortom, we zijn vanmiddag met 49 Statenleden.

Namens het hotel zijn er briefjes opgehangen of uitgedeeld waarop u een QR-code aantreft. Vanwege de Corona maatregelen kunt u uw aanwezigheid kenbaar maken door de QR-code te scannen en uw gegevens in te vullen. Het hotel heeft de wettelijke plicht dit te registreren dus dank voor uw hulp.
Bij het wisselen van sprekers bij het spreekgestoelte en bij de interruptiemicrofoon, zal steeds worden schoongemaakt voor de volgende spreker.
Moties en amendementen worden bij deze vergadering nog steeds per mail ingediend. Uw moties en amendementen kunt u vanaf nu en tijdens de hele vergadering tot aan de stemming per mail indienen bij de griffie, met in de cc de mede-indieners.
De moties en amendementen worden gepubliceerd nadat u ze officieel heeft ingediend tijdens uw bijdrage en het dictum heeft voorgelezen.
Later dan gebruikelijk wordt de vergadering rond 19.00 uur geschorst voor diner. Zo kunnen we drukte in het restaurant vermijden. Wanneer u vanavond naar het restaurant gaat voor diner is het belangrijk dat u niet meteen in de rij gaat staan voor het buffet. U gaat eerst aan uw tafel zitten totdat de medewerker van de catering u uitnodigt om naar het buffet te gaan. Ik zal dit bij de schorsing voor het diner nogmaals herhalen.
Ik zal de vergadering vandaag om uiterlijk 22.00 uur sluiten. Zodat de reizigers met het OV nog op tijd hun trein of bus kunnen halen om thuis te komen. Indien we de agenda niet in zijn geheel af kunnen ronden, zullen er punten doorschuiven naar de Statenvergadering van 11 oktober.

Omdat we in een zaal zitten waar de techniek opnieuw is opgebouwd, wil ik graag voor ik verder ga met de agenda, een proefstemming met u doen.
Bij de start van een stemming geef ik aan wanneer u kunt gaan stemmen. U ziet dan op het scherm bijvoorbeeld “stemming 1” of “stemming 2”. Ik vermeld u dan over welk amendement, motie of voordracht de stemming gaat. U drukt vervolgens op de -knop indien u tegen bent en op de +knop indien u voor bent. Een eventuele vergissing kunt u op de schermen zien en nog herstellen zolang de stemming nog open is. Daarna niet meer. Ik geef aan dat ik de stemming ga sluiten en daarna is wijzigen van uw stem niet meer mogelijk. Vervolgens lees ik de stemuitslag op en kunnen we overgaan naar een volgende stemming.

Na een proefstemming blijkt dat er geen behoefte is aan een tweede proefstemming.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden

De **VOORZITTER**: Op grond van artikel 18 van het Reglement van Orde dient voor aanvang van de vergadering door het lot bepaald te worden met welk Statenlid een hoofdelijke stemming dient aan te vangen, waarna deze stemming verder plaatsvindt op volgorde van binnenkomst. De primus voor de huidige vergadering is nummer 26, mevrouw Alberts van de SP.

Er is een extra hamerstuk aan de agenda toegevoegd. Het betreft punt 8c inzake de benoeming van een plaatsvervangend lid namens Provinciale Staten voor het Algemeen Bestuur van het

Waddenfonds. Per mail is door de statengriffier aan u gevraagd of deze stemming bij acclamatie kan plaatsvinden. Dit is het geval bij dit hamerstuk punt 8c.
Ik neem aan dat u hiermee akkoord gaat. Zo ja, dan vindt besluitvorming plaats bij de hamerstukken.
De fractie van de ChristenUnie heeft verzocht om agendapunt 8d. te onthameren. Het Presidium heeft daarover gesproken en is het eens met het verzoek. U kunt er, neem ik aan, mee instemmen? Dan zal agendapunt 8d. 'Voordracht 45 Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar' als agendapunt 10 worden behandeld op onze agenda.

Actualiteiten:
De fractie SP heeft een verzoek tot het houden van een actualiteit ingediend, conform artikel 48 Reglement van Orde, inzake het RIVM- rapport over de uitstoot van PAK's en lood door het fabriekscomplex van Tata Steel. Het Presidium heeft positief geadviseerd over de actualiteit ingediend door de fractie SP. Dan is het nu aan uw Staten om te beslissen of met het verzoek tot het houden van deze actualiteit kan worden ingestemd. Er is geen fractie die daar tegen heeft gestemd.
Dat betekent dat we straks over kunnen gaan tot het houden van een actualiteit over het RIVM-rapport. De actualiteit wordt behandeld bij agendapunt 2d.

Er zijn mondelinge vragen ingediend voor het Vragenuur.

Er zijn moties Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend.
De fractie van het CDA heeft aangekondigd een motie Vreemd aan de Orde van de Dag in te willen dienen met als onderwerp 'In kaart brengen gevolgen Voedselvisie en Uitvoeringsagenda'
Ik stel mevrouw Koning in de gelegenheid om deze motie toe te lichten.

Mevrouw **KONING** (CDA): De transitie die in gang gezet wordt door de Noord-Hollandse Voedselvisie zal enorme gevolgen hebben voor de gehele voedselketen, onder andere voor winkelketens, boeren, akkerbouwers en tuinders. De impact van de Voedselvisie wordt groot en zal veel overhoop halen. Als we dan toch een realistisch en haalbaar plan willen maken, moeten we toch op zijn minst weten wat het effect is en in beeld brengen wat de gevolgen zullen zijn. Ook de impact op de voedselprijzen voor de consument is nu nog niet in beeld. Er is nog niet eens een ruwe schatting gemaakt. Agrarisch ondernemers en winkeliers runnen serieuze bedrijven. Het in beeld brengen van de effecten van de Voedselvisie is voor hen echt nodig. Zij moeten de komende jaren immers ook steeds ondernemersplannen maken met daarbij een financiële begroting. Ja, een doorrekening maken, kost tijd en geld. Gebruik daarvoor een klein deel het beschikbare budget van zes miljoen euro. Ons voorstel is om een start te maken met de voedselvisie, -we hebben eerst de pilots- en starten ondertussen, samen met de leerinterventies ook met een doorrekening van de visie als geheel. Boeren, tuinders en winkeliers staan elke dag klaar om de mensen in Noord-Holland van voedsel te voorzien. Zij zijn er voor de inwoners van Noord-Holland. Is de Provincie er ook voor hen? Het is aan u allen vandaag om dat te laten zien. Ik roep u op: Stem voor de doorrekening van de Voedselvisie.

Motie VOD 140/13-09-2021
In kaart brengen gevolgen voedselvisie en uitvoeringsagenda

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter bespreking van agendapunt 'motie vreemd aan de orde van de dag';
Constateren dat:
- *Het doel van de voedselvisie 2020-2030 en de bijbehorende uitvoeringsagenda is dat de grondgebonden landbouw binnen 8 jaar (dus in 2030) natuur inclusief is.*
- *Er ruim 6 miljoen euro ingezet wordt voor deze transitie*
- *Op dit moment de natuur inclusieve landbouw nog experimenteel is en er daardoor slechts beperkte informatie beschikbaar is over verdienmodellen, haalbaarheid en over de gevolgen van deze aanpak voor de gehele voedselketen*

Overwegen dat:
- *De impact van deze integrale transitie van de agrarische sector een grote maatschappelijke verandering in de gehele voedselketen teweeg zal brengen*
- *Er wel leerinterventies zijn gepland maar geen doorrekening van het effect van de voedselvisie in zijn geheel*
- *Het noodzakelijk is om op korte termijn de gevolgen van dit veelomvattende plan inzichtelijk te krijgen om te beoordelen of het realistisch en haalbaar is*
- *Het daarom verstandig is om in combinatie met de leerinterventies ook een doorrekening te maken van de gehele visie*
- *We met een realistische voedselvisie en een haalbare uitvoeringsagenda ervoor zorgen dat de spelers in de voedselketen, waaronder supermarkten en agrarische ondernemers, aangehaakt blijven, ook op de lange termijn, en we zo een duurzame verandering teweeg kunnen brengen*

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:
- *De gevolgen van de voedselvisie en de uitvoeringsagenda in kaart te brengen en bij de doorrekening mee te nemen wat de effecten zullen zijn voor de agrarische ondernemers, de voedselketen en de consument (voedselprijzen);*

en gaan over tot de orde van de dag. CDA en JA21

De **VOORZITTER**: De motie VOD maakt onderdeel uit van de beraadslagingen. Aan het eind van de vergadering zullen we erover gaan stemmen.
Dan geef ik het woord aan de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): De energietransitie is nog maar net begonnen en het elektriciteitsnetwerk piept en kraakt aan alle kanten. In een sterk ontwikkelde samenleving als die van ons zijn onze inwoners, onze economie en ziekenhuizen in grote mate afhankelijk van een hoge leveringszekerheid. De keuze voor de energietransitie is niet de onze, maar we zullen constructief meedenken om de impact op onze inwoners tot een minimum te beperken. Ons elektriciteitsnetwerk zit vol en hierdoor kan uw bedrijf of broodnodige woning niet gebouwd worden. Het netwerk uitbreiden duurt vele jaren. De kosten daarvan gaan een op een naar u, via de energierekening. Deze problematiek verdient onze aandacht. Dan vragen wij om tot een

uitgebreide aanpak te komen en die in alle opties mee te nemen. We wilden een drietal moties indienen over hybride warmtepompen, het vermijden van piekgebruik en het verder toepassen van nachtstroom. In overleg met de gedeputeerde van Klimaat en Energie, de heer Stigter, houden wij deze drie moties aan en focussen we ons op een korte en lange termijn aanpak van de netwerkproblemen op ons elektriciteitsnetwerk.

Motie VOD 141/13-09-2021
Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 September 2021, te Egmond aan Zee, ter behandeling motie vreemd aan de orde van de dag: 'Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk'.
Constaterende dat:
- uit recente cijfers van onder meer Alliander blijkt dat het elektriciteitsnetwerk in Noord-Holland door de energietransitie steeds verder onder druk komt te staan (1,2);
- de RES 1.0 op 5 juli 2021 door Provinciale Staten is aangenomen en dat de uitwerking van de RES het elektriciteitsnetwerk (nog) verder onder druk zet;
- de Rijksoverheid de aansluitplicht op het aardgasnetwerk heeft laten vervallen, waardoor de gebouwde omgeving een zwaardere last legt op het elektriciteitsnetwerk;
- er steeds meer grootverbruikers aanspraak maken op netwerkcapaciteit, zoals datacenters en industrie door verregaande elektrificering;
- bedrijven en het MKB hierdoor in de knel komen, doordat bedrijventerreinen niet gebouwd kunnen worden;
- de woningbouwopgave hierdoor verder onder druk komt te staan.

Overwegende dat:
- piekverbruik in het elektriciteitsnetwerk onwenselijk en bovendien erg kostbaar is;
- spreiding in het elektriciteitsverbruik wenselijk is en mogelijk tot lagere kosten leidt;
- de Provincie Noord-Holland reeds een aandeel heeft in netwerkbeheerder Alliander (9,1%).

Verzoekt Gedeputeerde Staten,
in het licht van congestieproblematiek die in toenemende mate ernstiger dreigt te worden, in overleg met de netbeheerder te komen tot een aanpak van netcongestieproblemen voor korte, en lange termijn, en hierover Provinciale Staten te informeren,
en gaan over tot de orde van de dag.
JA21

De **VOORZITTER**: Deze motie VOD maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
Dan gaan we verder met een motie VOD, ingediend door de SP en 50PLUS/PvdO, Ik geef het woord aan de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): De afgelopen weken werden wij geconfronteerd met een aantal belangrijke ontwikkelingen, die ons een spiegel voorhielden over de vraag: Hoe gaan we om met vraagstukken rond mobiliteit? Zo verscheen op 9 augustus jl. het rapport van het IPCC, het Klimaatpanel van de Verenigde Naties. Dit rapport is door velen en veel organisaties en ook

overheidsinstellingen als schokkend omschreven. We doen veel te weinig om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en het is nu echt zaak om hiervan werk te gaan maken. Uiteraard wachten we de aanpak, de maatregelen en de visie op de uitkomsten van het IPCC-rapport van de kant van Gedeputeerde Staten in spanning af. Op 1 september jl. heeft de Raad van State korte metten gemaakt met de onderbouwing van de gemeente Heiloo van het project 'Aansluiting A9 bij Heiloo'. Het bestemmingsplan voor de nieuwe woonwijk Zandzoom, kostendrager voor deze afslag, -waarvan nut en noodzaak wat velen betreft nog altijd ter discussie staat en waarvan ook Rijkswaterstaat het nut inziet-, is vernietigd. Dat betekent dat het plan terug moet naar de tekentafel, met alle gevolgen van dien, ook op financieel gebied. Dit zal ongetwijfeld gaan leiden tot meer verzoeken tot kredietverhoging. Ook wat betreft de gedeputeerde was inmiddels de grens bereikt. Onlangs werd de provincie Noord-Holland min of meer verrast met het verkrijgen van de Wereld Erfgoedstatus voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Samen met het erfgoed Stelling van Amsterdam vormt deze linie vanaf 21 juli De Hollandse Waterlinie. Het belang van het behoud van de erfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam is door deze Staten zeer breed ondersteund en dat zal, als we zien hoe trots iedereen is op de uitbreiding van het erfgoed, nu zeker niet anders zijn. Een aantal fracties in deze Staten is allang kritisch over de voortgang van het project 'Aansluiting A8-A9'. Het werk aan een landschapsplan, toch een kunstgreep om de nieuwe snelwegverbinding toch mogelijk te maken, is in volle gang, maar komt met het IPCC-rapport en de nieuwe Wereld Erfgoedstatus toch onder druk te staan. Als daarnaast het Planbureau voor de Leefomgeving aangeeft dat onderzoek uitwijst dat er ook, na de coronabeperkingen, minder files zullen zijn, dan zijn nut en noodzaak van de aansluiting flinterdun geworden. Wat ons betreft is dit het moment en is het dus gerechtvaardigd om de volgende twee moties VOD in te dienen. Beide moties VOD worden mede ingediend door de fractie van 50PLUS/PvdO.

Motie VOD 142 /13-09-2021:
Beëindigen infrastructureel project 'Afslag A9-Heiloo'

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *in het iMPI 2021-2028 – door PS vastgesteld in haar vergadering van 16 november 2020*
- *het project 'Afslag A9-Heiloo is opgenomen onder projectnummer alg-13;*
- *er de afgelopen jaren, in studie-, plan- en realisatiefase van het project telkens gevraagd is om een kredietverhoging ten behoeve van het project en deze kredietverhoging ook steeds is toegekend door PS, maar dat met de kredietverhogingen wel een grens is bereikt;*
- *de Raad van State op 1 september jl. het bestemmingsplan Zandzoom Heiloo heeft vernietigd, en daarmee de kostendrager voor de afslag A9 voor de gemeente Heiloo is weggevallen;*
- *het klimaatpanel van de Verenigde Naties, het IPCC, op 9 augustus jl. met een vernietigend rapport is gekomen inzake de maatregelen die wij, ook als provincie Noord-Holland, moeten nemen om de gevolgen van de klimaatverandering terug te dringen.*

- *het Planbureau voor de Leefomgeving op 10 september 2021 heeft aangegeven dat er, na de periode van coronabeperkingen, veel minder sprake zal zijn van files op onze snelwegen;*

Overwegende dat:

- *het onverantwoord is om de gemeenten in het plangebied verder op te zadelen met de enorme financiële gevolgen van het project 'Afslag A9-Heiloo', zeker nu de kostendrager 'Zandzoom' is weggevallen;*
- *de provincie de steeds beperktere financiële middelen in de nabije toekomst beter kan reserveren voor (groot) onderhoud en vervanging van infrastructurele kapitaalgoederen;*
- *het schrappen van de afslag kan bijdragen aan de beperking van CO2-uitstoot;*
- *er door de toename van thuiswerken minder noodzaak zal zijn tot de aanleg van de afslag A9Heiloo, ook als onverhoopt toch 'Zandzoom' zal worden gerealiseerd.*

Besluit het college van GS op te roepen:

- *het (voorbereidende) werk aan infrastructureel project 'Afslag A9-Heiloo' op basis van de in de overwegingen aangedragen argumenten te beëindigen;*
- *dit project derhalve te schrappen uit het iMPI 2022-2029.*

SP en 50PLUS/PvdO

Motie VOD 143/13-09-2021:

Beëindigen infrastructureel project 'Aansluiting A8-A9'

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- *in het iMPI 2021-2028 – door PS vastgesteld in haar vergadering van 16 november 2020*
- *het project 'Aansluiting A8-A9' is opgenomen onder projectnummer N203-01;*
- *er thans wordt gewerkt aan de uitwerking van een landschapsplan, om inpassing van de verbindingsweg A8-A9 mogelijk te maken zonder de erfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam (onderdeel van de Hollandse Waterlinies) in gevaar te brengen;*
- *een grote meerderheid het van belang vindt dat de Stelling haar erfgoedstatus behoudt;*
- *het klimaatpanel van de Verenigde Naties, het IPCC, in haar op 9 augustus 2021 verschenen rapport aangeeft dat er serieuzer en met meer inzet werk moet worden gemaakt van maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering aan te pakken;*
- *het Planbureau voor de Leefomgeving op 10 september 2021 heeft aangegeven dat er, na de periode van coronabeperkingen, veel minder sprake zal zijn van files op onze snelwegen;*
- *er in de nabije toekomst veel minder financiële middelen beschikbaar zullen zijn voor infrastructurele projecten in onze provincie.*

Overwegende dat:

- *het aanleggen van de 'Aansluiting A8-A9' in strijd is met de aanbevelingen van het IPCC om nu snel te streven naar minder CO2-uitstoot, ook in onze provincie;*
- *er gezien de uitspraken van het PBL veel minder noodzaak is en zal zijn om nieuwe autosnelwegen aan te leggen;*

- *er in de nabije toekomst beter financieel voorrang kan worden gegeven aan projecten die zijn gebaseerd op (groot) onderhoud en verduurzaming van infrastructurele kapitaalgoederen;*
- *het Landschapsplan ook kan worden gebruikt om de huidige, bestaande situatie in het plangebied te versterken, ook met het oog op de toekomst.*

Besluit het college van GS op te roepen:

- *het (voorbereidende) werk aan infrastructureel project 'Aansluiting A8-A9' op basis van de in de overwegingen aangedragen argumenten te beëindigen;*
- *dit project derhalve te schrappen uit het iMPI 2022-2029.*

SP en 50PLUS/PvdO

De VOORZITTER: Ook deze moties VOD maken onderdeel uit van onze beraadslagingen.
Dan kom ik bij de laatste motie VOD, ingediend door de VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PVV en JA21.

De heer **TERWAL** (VVD): Van vrijdag 3 tot en met zondag 5 september jl. werd, na 36 jaar afwezigheid, de Formule 1 race in Zandvoort gereden. Een evenement dat de afgelopen periode de nodige gevoelens wist los te maken in de Statenzaal in Haarlem. Van grote voorstanders tot felle tegenstanders. De voorliggende motie VOD, -dat is belangrijk om te vermelden-, beoogt dan ook geenszins een uitspraak te doen over het al dan niet door moeten gaan van toekomstige edities. Al zal het geen geheim zijn dat de VVD daar voorstander van is, waarbij we nog wel hopen op een evaluatie van wat goed ging en van wat beter kan.
Wat de motie wel beoogt, is oog te hebben voor de tomeloze inzet van de bijna 1.500 vrijwilligers, die hebben bijgedragen aan een evenement dat 3,3 miljoen Nederlanders en tientallen miljoen mensen van over de hele wereld, in beroering bracht. Waar een kleine provincie groot in kan zijn.
De VVD-fractie en met het ons het CDA, 50PLUS/PvdO, PVV en JA21 denken dan ook dat het gepast zou zijn als de Staten hun waardering uitspreken voor alle vrijwilligers, veelal inwoners van onze provincie en komen daarom met de volgende motie.

Motie VOD 144 /13-09-2021:
Waardering uitspreken voor vrijwilligers Formule 1

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021,
constaterende dat:

- *Na 36 jaar afwezigheid de Formule 1 drie dagen lang van vrijdag 3 september t/m zondag 5 september neerstreek in Zandvoort;*
- *Grote sportevenementen een positief effect hebben voor de organiserende gemeente en regio op toerisme en daaruit voortvloeiende bestedingen, het vestigingsklimaat en de internationale reputatie;*
- *98% van de bezoekers lopend, fietsend, met bus of trein naar het evenement kwam en daarmee de ambities van het mobiliteitsplan zijn gehaald;*
- *De beelden van de Formule 1, van Zandvoort en van onze provincie wereldwijd werden bekeken door tientallen miljoenen mensen; overwegende dat:*

- *Deze beelden een mondiale reclame zijn voor onze mooie provinciale kust met haar prachtige duinlandschap;*
- *Dit voor de komende jaren voor Zandvoort en de regio Zuid-Kennemerland een positieve bijdrage levert aan eerdergenoemde toerismebestedingen, vestigingsklimaat en internationale reputatie wat zeer welkom is in deze economisch uitdagende periode;*
- *Bijna 1500 vrijwilligers eraan hebben bijgedragen dat het voor de vele tienduizenden bezoekers een onvergetelijke dag was;*

Spreekt uit:

- *Haar waardering voor de organisatie van de Dutch Grand Prix, de gemeente Zandvoort en bovenal de vele vrijwilligers die dit evenement tot een succes hebben gemaakt;*

En gaan over tot de orde van de dag.
VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PVV en JA21

De **VOORZITTER**: Ook uw motie VOD maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
De stemming over de moties VOD zal plaatsvinden aan het einde van de vergadering.

Wenst iemand over deze agenda het woord? Zo niet, dan is de gewijzigde agenda overeenkomstig het voorstel van het Presidium vastgesteld.

2a. Afscheid Statenlid fractie SP

De **VOORZITTER**: Vandaag nemen er twee Statenleden afscheid, de heer Vink van fractie D66 en de heer Smaling van fractie SP. Straks zal er in hun opvolging worden voorzien. Van de heer Vink hebben we tijdens de bijeenkomst van 23 augustus jl. al afscheid kunnen nemen. Van de heer Smaling nemen we vandaag afscheid. Ik zal de heer Smaling straks kort toespreken.
Na de installatie van de nieuwe Statenleden en duo-commissieleden, zal er kort worden geschorst voor felicitaties en kan er nog afscheid worden genomen van de heer Smaling. Uiteraard dient u daarbij wel op uw plaats te blijven zitten vanwege de coronamaatregelen.

Ik vraag de heer Smaling om nu naar het midden van de zaal te komen.

"Beste Eric, je bent meteen na de verkiezingen op 28 maart 2019 aangetreden als Statenlid voor de SP. En meteen ook toen hield je jouw maidenspeech als fractievoorzitter in Provinciale Staten inzake Debat over de duiding van de verkiezingsuitslag. We hebben jou leren kennen als een rustige man, scherp, inhoudelijk sterk, helder en volhardend. Ik kon je er nooit op betrappen dat je uitgeschreven tekst voor je had. Je gaf precies aan hoe jij over zaken dacht en je bracht dat op een rustige manier naar voren. De rustige manier en de stijl die je hanteert, die vielen mij op. Zo nodig bleef je jouw vragen herhalen tot je antwoord kreeg. Waarschijnlijk iets wat je in de Tweede Kamer hebt geleerd. We leerden je ook kennen als iemand met een ijzersterk geheugen. Iemand die goed wist wat een gedeputeerde in eerdere stadia had verteld en als het nodig was bracht je dat in herinnering. Je wilde graag meedenken over het verbeteren van procedures rondom de Staten – jouw ruime kennis van en ervaring in het openbaar bestuur en de Tweede Kamer , kwamen je daarbij van pas.

In je bijdragen tijdens PS-vergaderingen was je geregeld goed voor een pakkende oneliner. Ik gaf het net al aan. Als een van de weinige Statenleden sprak je vaak zonder papier.
Je werd Statenlid na een jarenlange ervaring in Eerste en Tweede Kamer. Je houdt van goede debatten waarin je elkaar probeert te overtuigen. Ik kan me niet voorstellen dat het voor jou een fijne periode was, de afgelopen anderhalf jaar achter een beeldscherm. Ik denk dat jij een mens bent, dat andere mensen nodig heeft om met elkaar het debat aan te gaan, maar wel met respect. Dat wil ik toch ook gezegd hebben. Ik vond dat je enorm veel respect voor iedereen kon opbrengen en daarbij je eigen standpunt heel goed over het voetlicht kon brengen.
Je genoot zichtbaar van het Statenwerk, en toen de boeren met hun tractoren op de Dreef stonden, merkte je dat de Provincie een relevant lichaam is.
Beste Eric, ik dank je hierbij voor wat je voor de Staten en voor de Provincie hebt betekend. Ik wens je een goede gezondheid en geluk toe. Dank dat je toch een behoorlijke periode lid van onze Staten bent geweest. Dank je wel.
Er staan bloemen voor je klaar. Na het afscheid kan je nog een laatste keer plaats nemen op je zetel voor de installaties van de nieuwe leden."

2b. Beëdiging en installatie Statenleden fracties SP en D66

De **VOORZITTER**: Vandaag zijn de installatie en beëdiging van nieuwe Statenleden aan de orde, voor de fracties van D66 en SP. Vanwege coronamaatregelen is het niet toegestaan om de nieuwe leden persoonlijk de hand te schudden. Het is ook niet de bedoeling dat we allemaal door de zaal heen gaan lopen voor felicitaties. Er komt een korte schorsing waarbij alle Statenleden op hun eigen plek blijven zitten om vandaaruit de felicitaties over te brengen. Het geven van eventuele bloemen kan uiteraard door deze tijdens de schorsing op de tafel in het midden van de zaal te zetten.

Overeenkomstig artikel 10 van het Reglement van Orde is een Commissie van Onderzoek geloofsbrieven benoemd, met als leden mevrouw Kocken (GL), tevens voorzitter, mevrouw Kuiper (CDA) en de heer Deen (PVV).
Ik geef de voorzitter van de commissie mevrouw Kocken het woord.

Mevrouw **KOCKEN** (voorzitter Commissie van Onderzoek geloofsbrieven): Voorzitter, ter voldoening aan uw opdracht hebben wij onderzocht de geloofsbrieven en de daarbij behorende bescheiden, die de benoemd verklaarde leden, mevrouw De Groot en de heer Mülder aan uw vergadering hebben toegezonden. Het onderzoek heeft aangetoond, blijkens de ingevolge artikel B7, het tweede lid van de Kieswet, aan Provinciale Staten toegezonden afschriften van de besluiten van de voorzitter van het Centraal stembureau voor de verkiezing van leden van de Provinciale Staten van Noord-Holland van 13 september 2021, tot leden van Provinciale Staten benoemd zijn verklaard, mevrouw J.M.E. de Groot van de fractie van de SP en de heer H.S. Mülder van de fractie van D66. Wij stellen u dan ook voor mevrouw De Groot en de heer Mülder als leden van Provinciale Staten van Noord-Holland toe te laten.

De **VOORZITTER**: De commissie adviseert Provinciale Staten te besluiten de heer Mülder en mevrouw De Groot toe te laten als lid van uw Staten. Verlangt iemand hierover het woord? Zo niet, dan is unaniem door u besloten mevrouw De Groot en de heer Mülder als lid van Provinciale Staten toe te laten.
Ik ontbind de Commissie van Onderzoek geloofsbrieven nog niet, omdat zij in de volgende Statenvergadering van 11 oktober a.s. nog verslag gaan doen van een dan te installeren Statenlid.

Aan de orde is nu de beëdiging van de Statenleden
De vertrekkende leden, de heer Smaling (SP) en de heer Vink (D66) hebben mij verzocht hen ontslag te verlenen conform artikel X2, tweede lid van de Kieswet. Dat ontslag is inmiddels verleend. Het lidmaatschap wordt opgevolgd door mevrouw De Groot van fractie SP en de heer Mülder van fractie D66.

Hun installatie is nu aan de orde. Ik verzoek beide aspirant Statenleden naar voren te komen in het midden van de zaal. Ik verzoek u allen te gaan staan.

Provinciale Staten hebben zojuist besloten u toe te laten als lid van Provinciale Staten. Ik stel u daarom thans in de gelegenheid de in artikel 14 van de Provinciewet bedoelde verklaring en belofte in mijn handen af te leggen. Ik verzoek u als ik straks uw naam noem, uit te spreken de woorden: “Dat verklaar en beloof ik”
Ik zal u eerst de formule van de belofte voorlezen.
“Ik verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.
Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen”.
Ik verklaar dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.”

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Dat verklaar en beloof ik.

De heer **MÜLDER** (D66): Dat verklaar en beloof ik.

De **VOORZITTER**: Ik wens u alle geluk met uw Statenlidmaatschap.
Voordat ik overga tot de bloemen en felicitaties, komt eerst nog de beëdiging van twee duo-commissieleden aan de orde. Ik vraag de Statenleden nog even te blijven staan.
En ik vraag mevrouw De Groot en de heer Mülder te wachten aan de zijkant van de zaal voor de beëdiging van de duo-commissieleden.

2c. Beëdiging en installatie duo-commissieleden fracties SP en DENK

De **VOORZITTER**: De fractievoorzitters van de SP en D66 hebben mevrouw Bouhlel en de heer Alkaduhimi als duo-commissielid bij mij voorgedragen. Ik verzoek de nieuwe duo-commissieleden naar voren te komen in het midden van de zaal.

Op grond van het bepaalde in artikel 61, lid 4, van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies dient een commissielid dat geen lid van Provinciale Staten is, in de vergadering van Provinciale Staten in handen van de voorzitter de eed of de verklaring en belofte af te leggen.
Ik stel u thans in de gelegenheid om de eed of verklaring en belofte in mijn handen af te leggen.
Het voorgedragen duo-commissielid wiens naam ik straks noem, verzoek ik, indien u de eed wenst af te leggen, onder het opsteken van de voorste twee vingers van de rechterhand, uit te spreken de woorden: "Zo waarlijk helpe mij God Almachtig" of, indien u de verklaring en belofte wenst af te leggen, uit te spreken de woorden: "Dat verklaar en beloof ik"

Ik zal u eerst de formule van de eed en de verklaring en belofte voorlezen.
"*Ik zweer of verklaar dat ik om tot lid van een commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd.*
Ik zweer of verklaar en beloof dat ik, om iets in deze functie te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen.
Ik zweer of beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als adviseur van het provinciaal bestuur naar eer en geweten zal vervullen."

Mevrouw **BOUHLEL** (SP): Dat verklaar en beloof ik

De heer **ALKADUHIMI** (D66): Zo waarlijk helpe mij God Almachtig.

De **VOORZITTER**: Ik wens u geluk met uw duo-lidmaatschap. Ik vraag ook de nieuwe Statenleden mevrouw De Groot en de heer Mülder om ook weer naar het midden van de zaal te komen.
Vanwege de corona-maatregelen is het helaas niet mogelijk u de hand te schudden. Dat doen we bij deze symbolisch en natuurlijk met een warm applaus van de Provinciale Staten.

APPLAUS

De **VOORZITTER**: Voor u alle vier overhandig ik symbolisch de bloemen; zij staan hier bij de tafel voor u klaar. Ik wens u veel plezier toe in de Provinciale Staten van Noord-Holland.
Ik schors nu kort de vergadering voor felicitaties en ook voor afscheid van de vertrekkende leden.

Schorsing 13.47 – 13.52 uur

2d. Actualiteiten (onder voorbehoud instemming Provinciale Staten)

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.
Deze actualiteit wil ik in 60 minuten afronden. De aangemelde sprekers hebben allemaal vier minuten spreektijd. Gedeputeerde Staten hebben tien minuten spreektijd. De spreektijd is inclusief interrupties en antwoorden daarop. Bij het voorlezen van het dictum van een motie wordt de spreektijd zoals gebruikelijk stil gezet.

De fractie SP heeft een verzoek tot het houden van een actualiteit ingediend, conform artikel 48 RvO, inzake het RIVM- rapport over de uitstoot van PAK's en lood door het fabriekscomplex van Tata Steel. Ik verzoek mevrouw De Groot om de actualiteit aan de orde te stellen.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Uiteindelijk is door het RIVM onomstotelijk bewezen dat Tata Steel een grote bedreiging is voor de gezondheid van de inwoners van de IJmond en het meest voor de gezondheid van de inwoners van Wijk aan Zee en in het bijzonder hun kinderen. Sloeg het RIVM-rapport bij de SP in als een bom? Nee. Het bewijst wel dat al die jaren de inwoners van de IJmond gelijk hebben gehad. Tata Steel is, naast een grote werkgever, een fabriek die de omgeving en de lucht vervuild, veel teveel CO2 uitstoot, dus heel erg bijdraagt aan de opwarming van de aarde en daarnaast totaal ongezond is. Daar moet, liefst met ingang van vandaag, maar nog liever vele jaren geleden, een einde aan komen. Het is niet vijf voor twaalf, het is half een. Provincie Noord-Holland kan een rol spelen in het gezond maken van de omgeving en daarmee de mensen in de IJmond het recht op gezond leven teruggeven. Daarom moeten Provinciale Staten, de volksvertegenwoordiging die ook de inwoners van de IJmond vertegenwoordigt, alles in het werk stellen om het college van Gedeputeerde Staten en de colleges van Burgemeester en Wethouders van de IJmondgemeenten te helpen door besluiten te nemen, die op zeer korte termijn een einde maken aan de gevaarlijke situatie waarvan de inwoners van de IJmond al zeer lange tijd veel last hebben. Eigenlijk het liefst nu. Om dat te bewerkstelligen heeft de SP voor vandaag een actualiteit voorbereid. We leggen u drie vragen voor. Als dat voor u niet voldoende is om de goede besluiten te nemen, leggen we u ook nog eens vier moties voor, ter verbetering van de gezondheidsbedreigende situatie. We gaan met u het debat aan en rekenen erop dat u met uw besluiten een einde maakt aan deze ongezonde situatie.
Er zijn zeer veel PAK- deeltjes, metaaldeeltjes en lood in het stof dat neerdaalt op de omgeving van Tata Steel. Hebt u oplossingen om dit op zeer korte termijn te stoppen en verder te voorkomen? Wanneer wordt verwacht dat uw oplossingen gaan werken?
Vindt u dat de tot dusver genomen maatregelen, ook met betrekking tot de vergunningverlening en de handhaving, voldoende zijn om de inwoners van de IJmond een gezonde toekomst te bieden? Ook op de korte termijn? Of bent u van mening dat er meer en vooral veel snellere maatregelen genomen moeten worden? Welke snellere maatregelen gaat u nemen? Hoeveel geld hebt u daarvoor over en hoe wilt u dit gaan besteden? Hoe gaat u samenwerken met de regio?
Bent u met ons en de omwonenden van mening dat in elk geval direct Kooksfabriek 2 en zo mogelijk ook snel Hoogovens 6 gesloten moeten worden? Kan dat snel gebeuren, want het is de bedoeling om de omwonenden in de regio zo spoedig mogelijk te vrijwaren van gezondheidsrisico's?

Mede namens andere fracties dient de SP de volgende moties in.

Motie 145/13-09-2021
Voor een schoner en gezonder Tata

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;*
- *kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;*
- *in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;*
- *de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;*
- *Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.*

Overwegende dat:

- *omwille van de gezondheid van de IJmondbewoners niet langer gewacht kan worden met het treffen van maatregelen die op zeer korte termijn zorgen voor het afnemen van de gezondheidsrisico's;*
- *daarom een termijn gesteld moet worden die ervoor moet zorgen dat de Tata staalfabriek daadwerkelijk op zeer korte termijn schoner en gezonder wordt.*

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven om;

- *Een termijn te stellen waarop Tata Steel geen enkele bedreiging voor de gezondheid van de inwoners in de IJmond mag zijn;*
- *Deze termijn te stellen op zes maanden vanaf heden, 13 september 2021, en zoveel korter als mogelijk is.*

En gaat over tot de orde van de dag
SP en 50PLUS/PvdO

Motie 146/13-09-2021
Scenario's voorleggen aan de regio

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;*
- *kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;*
- *in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;*
- *de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;*

- *Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.*

Overwegende dat:

- *er meerdere scenario's voor een schoner en gezonder Tata Steel in omloop zijn, zoals het plan van FNV en verschillende plannen die door omwonenden zijn gemaakt;*
- *deze scenario's moeten worden doorgesproken en doorgerekend om een verstandige keuze te maken;*

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven om;

- *Als alle scenario's doorgerekend zijn, deze voor te leggen aan de regio, omdat het vooral de IJmondgemeenten aangaat;*
- *Nu al te onderzoeken hoe een dergelijke procedure kan worden vormgegeven en zo mogelijk al voorbereidingen daartoe te treffen.*

En gaat over tot de orde van de dag

Namens de fracties van de SP, 50PLUS/PvdO en DENK

Motie 147/13-09-2021

Tata: samenwerking OD NZKG en ILT voor een strakke regelgeving en handhaving

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- *de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;*
- *kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;*
- *in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;*
- *de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;*
- *Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.*

Overwegende dat:

- *er bij het tot stand brengen van een schoner en gezonder Tata Steel een strakkere vergunningverlening en een betere handhaving nodig is;*
- *het toezicht door de 00 NZKG (Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied) op Tata Steel in elk geval in het verleden heeft gefaald;*
- *de OD NZKG kampt met een gebrek aan ter zake kundige medewerkers;*
- *met Provinciale Staten is afgesproken dat de regelgeving rond Tata eind 2021 op orde zal zijn;*
- *de ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport) stelt dat het mogelijk is strenger tegen Tata Steel op te treden;*

- *De ILT aangeboden heeft de 00 NZKG te hulp te snellen bij het op de juiste wijze optreden tegen Tata Stee zowel in het traject van de vergunningverlening als in het traject van de handhaving.*

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven om;

- *Samen met de 00 NZKG en de ILT een traject te starten en voort te zetten dat op korte termijn leidt tot een strakkere vergunningverlening en een betere handhaving bij Tata Steel;*
- *ervoor te zorgen dat de vergunningverlening en handhaving bij Tata Steel uiterlijk eind 2021/ begin 2022 geheel op orde is en aan de eisen van deze tijd voldoet.*

En gaat over tot de orde van de dag
Namens de fractie van de SP, Anna de Groot

Motie 148/13-09-2021
Tata deadline is zeer belangrijk

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;*
- *kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;*
- *in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;*
- *de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;*
- *Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.*

Overwegende dat:

- *Er12 jaar geleden al een begin gemaakt had moeten worden met het aanpakken van alle uitstoot van Tata Steel;*
- *Tot nu toe alle ruimte is gegeven om te praten over mogelijke plannen;*
- *De Roadmap van Tata Steel zelf 2050 als streefdatum heeft, hetgeen nu duidelijk veel te laat is;*
- *Diverse Tweede Kamerfracties de behoefte aan een deadline benadrukken, waarop de verschillende scenario's worden voorgelegd;*
- *Het Kabinet tot nu toe de boot afhoudt om een deadline te benoemen.*

Spreekt uit:

- *Dat Provinciale Staten van Noord-Holland de behoefte aan een deadline onderschrijft;*

En besluit Gedeputeerde Staten te verzoeken:

- *Deze behoefte onder de aandacht van het Kabinet te brengen.*

En gaat over tot de orde van de dag
Namens de fracties van de SP, 50PLUS/PvdO en de PvdD

De **VOORZITTER**: De vier moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KOYUNCU** (DENK): De bevolkingsgezondheid gaat boven alles. Natuurlijk is werkgelegenheid belangrijk, maar hoeveel kinderen moeten daarvoor gezondheids- en ontwikkelingsklachten krijgen, kanker krijgen of zelfs doodgaan. Een, twee, drie, tien of nog meer? Welk aantal is die werkgelegenheid het waard? Als we allebei willen sparen, dan moeten we investeren en zorgen dat de fabriek zo schoon draait, dat we niet hoeven te kiezen. We laten de gemeenschap niet voor de kosten opdraaien, om de bonussen te spekken van aandeelhouders en private eigenaren. De gemeenschap betaalt al met haar gezondheid.
Als wij de investering moeten doen om de fabriek schoon te krijgen, dan is dat prima, maar dan wordt de fabriek ook van ons. Dan zetten we de vervuilende onderdelen een of twee jaar stil om de veranderingen per direct in te voeren. De subsidies die nu worden verstrekt zetten we deels in om de werknemers door te betalen en om te scholen naar een nieuwe, schone situatie. De rest van de subsidie wordt gebruikt om de omschakeling te bekostigen. Tot dan trekken we mogelijk alle vergunningen in en verstrekken we geen nieuwe. Het moet schoon, of dicht.
DENK dient over dit onderwerp twee moties in.

Motie 149/13-09-2021
Binnenonderzoek op scholen door het RIVM rondom Tata Steel.

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021
kennis genomen hebbende van het RIVM depositieonderzoek

constaterende dat
- *Het RIVM rondom scholen in de buurt van Tata Steel depositie-binnenonderzoek heeft gedaan bij woningen;*
- *Het RIVM heeft verzuimd het depositie-binnenonderzoek uit te voeren op scholen rondom Tata Steel.*

overwegende dat
- *De doorloop op scholen vele malen groter is dan in een woning bij een school;*
- *Het aantal kinderen op scholen vele malen groter is dan in een woning bij een school;*
- *Door buitenspelen door de vele kinderen op scholen er meer (schadelijke) stoffen naar binnen kunnen worden gebracht;*
- *Het onduidelijk is of kinderen na elke pauze hun handen wassen op school;*
- *Het onduidelijk is of kinderen vóór het nuttigen van voedsel allemaal hun handen wassen.*

van oordeel zijnde dat
- *Gezien bovenstaande de inname van schadelijke stoffen op scholen rondom Tata Steel vermoedelijk hoger is dan in woningen wordt gemeten.*

verzoeken het college:
om het RIVM te bewegen alsnog binnenmetingen uit te voeren op scholen in de gemeenten rondom Tata Steel;
en gaan over tot de orde van de dag. DENK Noord-Holland en SP

Motie 150/13-09-2021

Langdurig GGD kindvolgonderzoek van kinderen in de gemeenten rondom Tata Steel.

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021 kennis genomen hebbende van het RIVM depositieonderzoek
constaterende dat

- *De GGD zelf constateert dat kinderen die wonen in de buurt van Tata Steel langdurig worden blootgesteld aan een zeer slechte luchtkwaliteit;*
- *De GGD geen zicht heeft op de langdurige gevolgen van die blootstelling aan kinderen2;*
- *Het RIVM-rapport een duidelijke aanwijzing is dat kinderen worden blootgesteld aan Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's) rondom Tata Steel;*
- *Met name lood een van de zeer zorgwekkende stoffen is waaraan kinderen in de omgeving van Tata Steel aan worden blootgesteld;*
- *Lood tot langdurige effecten leidt die een negatieve weerslag heeft op (de ontwikkeling en leerprestaties van) kinderen.*

overwegende dat

- *Kinderen langdurig gevolgen ondervinden bij blootstelling van ZZS en PAK's;*
- *Een van de ZZS lood is en deze aan de basis staat van ontwikkeling van neurologische aandoeningen en hersenontwikkeling;*
- *De GGD tot nog toe onvoldoende heeft uitgezocht welke langdurige gevolgen bovenstaande heeft voor kinderen over een tijdspanne van minstens 10 jaar.*

van oordeel zijnde dat

- *Nu het moment is om in te zetten op een langdurige volgstudie van kinderen die leven rondom het industriegebied van Tata Steel om de lange termijn effecten van de blootstelling te kunnen duiden;*
- *Met een langdurige volgstudie de invloed van langdurige blootstelling van dergelijke stoffen op de leerprestaties, carrièrepaden en algeheel welzijn van de kinderen zeer waardevol is en van belang met het zicht op hun toekomst.*

Verzoeken het college:
om de IJmond gemeenten met klem te vragen om de GGD Kennemerland opdracht te geven een langdurig volgonderzoek te starten naar de kinderen die opgroeien in de gemeenten rondom Tata Steel;
en gaan over tot de orde van de dag.
DENK Noord-Holland

De VOORZITTER: De twee ingediende moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **LEERINK** (PvdA): Hoewel het onderwerp volgende week op de agenda staat van de commissie NLG vonden wij het een goed idee om over Tata Steel te spreken. Het zou ook raar zijn dat alle kranten volstaan en iedereen spreekt over Tata en Provinciale Staten niet. De PvdA is geschrokken van het rapport zoals dat er ligt. Bange vermoedens zijn bevestigd. Tegelijkertijd zijn we blij met de reactie van het college die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Het

moet schoner en vooral gezonder en al op redelijk korte termijn, als is er geen toekomst voor Tata in het IJmondgebied. Eigenlijk zij we blij dat die reactie niet alleen vanuit het college kwam, maar breed gedragen werd. Kamerleden en zelfs de Staatssecretaris spraken erover. In die zin lijkt een kantelpunt bereikt te zijn. Aan een kantelpunt heb je alleen iets als het niet alleen bij woorden blijft, maar ook tot daden komt. Daar zullen we met elkaar nog slagen moeten maken. Uiteindelijk hebben we als provincie strengere normen nodig om iets te kunnen doen. Het gaat erom dat een plan, als het gaat om groen staal, ook de kans krijgt om zich te ontwikkelen. Er moeten geen overhaaste beslissingen worden genomen als het gaat om opvang van CO2 onder de Noordzee, waardoor veel miljarden euro's onder de Noordzee worden gestopt en geen gezondheidswinst zou worden geboekt. Er zal de komende tijd nog wel wat moeten gebeuren. In die zin is er een sterke, regie voerende overheid nodig. Tata zal het nodige moeten doen. We voelen wel wat voor de motie, als het gaat om deadlines die de SP heeft gesteld. Graag horen we wat het college daarvan vindt. Een aantal moties kunnen beter eerst rustig in commissieverband worden besproken. Van het college hoor ik graag het volgende. Als je het debat de afgelopen weken in de Kamer hebt gehoord, je hebt het RIVM rapport in de achterzak en het debat gaat deze week verder, wat verwacht de gedeputeerde nog uit Den Haag om daadwerkelijk te kunnen acteren, om de daden bij het woord te kunnen voegen?
Aan de SP heb ik nog een vraag over de motie Schoner en gezonder. Daarin wordt gesteld dat er binnen een half jaar niets meer mag gebeuren op het gebied van gezondheid. Tenminste, zo heb ik de motie begrepen. Tata mag geen schadelijke stoffen meer uitstoten. Dat is nogal wat, binnen een half jaar. Wat zou de SP daaraan als gevolg willen verbinden? Wat nu als Tata dat niet kan leveren? Het is bijna onmogelijk om aan deze belofte gestand te doen. We willen natuurlijk allemaal dat het zo snel mogelijk gaat, maar ik ben nieuwsgierig naar wat de consequentie zou moeten zijn.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostić

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Een vraag aan de PvdA. Hoelang vindt de PvdA dat we de burgers daar in die gifdampen moeten laten wonen? Is dat een jaar, een half jaar of tien jaar? Wanneer is de deadline voor Tata om groen en schoon te worden?

De heer **LEERINK** (PvdA): Wij vinden dat het op korte termijn moet. Tegelijkertijd vind ik ook: Als je nu zegt dat er binnen nu en een half jaar geen enkele gezondheidsschade meer mag zijn voor Tata dan weten we dat er maar een consequentie is en dat is het sluiten van de fabriek, want dat zal niet lukken binnen nu en een half jaar. Dat is niet realistisch, Het loont de moeite om te kijken naar een oplossing waarbij we de fabriek én schoner én gezonder kunnen krijgen en tegelijkertijd de werkgelegenheid daar kunnen behouden.
Het moet gebeuren op zo kort mogelijke termijn.

De heer **ROOSENDAA**L (VVD): Alle partijen staan met de hakken in het zand. Dat brengt een oplossing niet dichterbij. Dat is wel nodig en ook snel, voor de gezondheid van de bewoners, hun kinderen en de werknemers, maar ook voor een duurzame toekomst van een groene staalindustrie in Noord-Holland. In 2023 moet Tata een belangrijk deel van de Roadmap+ hebben

afgerond en zal de uitstoot van geluid, stof en geur, ten opzichte van de meetperiodes daarvoor, significant lager zijn. Ook de PAK-uitstoot zal met 33 procent moeten zijn gedaald, conform het Roadmap+ Programma dat we hier met elkaar hebben besproken. De Omgevingsdienst en kan en moet dit controleren. Dat is de taak van de provincie. Is dat genoeg? Nee. Urgente problemen moet nu worden opgepakt. Nederland hanteert geen duidelijke norm wanneer veilig, rustig, veilig of schoon genoeg is. Tata voldoet aan de wet en moet voldoen aan de vergunningsverplichtingen, maar het RIVM stelt dat dit niet genoeg is. Dat gegeven vergroot primair de onrust over een veilige woon- en werkomgeving en secundair ondermijnt dit het beeld van een betrouwbare overheid en een goedwerkende democratische vertegenwoordiging. Aan de zijde van het bedrijfsleven worden investeringsprocessen vertroebeld door bewegende doelen, waardoor het vestigingsklimaat onder druk komt te staan. Tata is een testcasus voor de verhouding van de inwoners tot andere industrieën en bedrijfstakken, denk daarbij aan Schiphol, Rijnmond, chemie in Limburg, transport, landbouw en overige maakindustrie. Wij als overheid zullen daarin onze positie proactief duidelijk moeten maken ten aanzien van het omgaan met VN-afspraken, over normen die de VN stelt tot het Schone Luchtakkoord. Zorgelijk is dat pas in 2025 de zware metalen-, stikstof- en fijnstofuitstoot flink omlaag gaan. In het huidige klimaat van bezorgdheid duurt dat gewoon te lang. Het zal sneller moeten door als gezamenlijke overheden de oplossingen van de problemen rondom Tata als speerpunt te benoemen en de dialoog tussen burgers, overheid en het bedrijfsleven in de IJmond te faciliteren.
Tata is een materiële casus als het gaat om verduurzaming en innovatie. Zeer grote geplande CO2- stikstofvermindering, luchtkwaliteitverbetering, innovatie en energietransitie, werkgelegenheid, maar ook strategische geo-economische vraagstukken. Het zit er allemaal in. Laten we bestuurlijke maatregelen, overheidsinvesteringen en subsidiestromen daar gebruiken waar ze de meeste impact hebben en Tata dus als voorbeeld nemen.
Als betrouwbare overheid moeten we duidelijk maken wat onze veiligheidsnormen zijn en waarom. Hoe werken we met zijn allen aan een duurzaam gezonde toekomst en wie vervult daarbij welke rol? Het gaat tenslotte om gezondheid, werkgelegenheid en miljarden investeringen in innovatie en duurzaamheid. Investeringen waarbij de provinciale overheid de vergunningverlening, toezicht en handhaving goed moet inrichten binnen de normen van de wetgever. De Rijksoverheid moet zorgen voor afdoende richtlijnen en normen, bijdragen aan de energie infrastructuur, -analoog aan de aanleg van het gasleidingennet en de nationale stroomdistributie- en aan duidelijke voorwaarden om de transitie mogelijk te maken door een gelijk speelveld op Europees niveau. Het kan niet zo zijn dat we de problemen exporteren door ons als overheid alleen te richten op een strenger Nederlands beleid zonder aanvullende ondersteuning. Haast en geld zijn geboden. We moeten helder krijgen wat door de Rijksoverheid de gewenste richting is voor de zware industrie in de IJmond en welke rol diezelfde Rijksoverheid daarin concreet pakt door op korte termijn met scenario's en investeringsbijdragen te komen. Inwoners van de IJmond, hun kinderen en het bedrijfsleven, inclusief duizenden werknemers moeten snel duidelijkheid krijgen.

Mevrouw **KONING** (CDA): Dank aan de SP voor het op de agenda zetten van dit punt.
Het CDA wil twee sporen voor een duurzaam Tata: groen staal en een schonere leefomgeving. Alleen werken aan vermindering van CO2 uitstoot helpt niets voor de omwonenden. Daarmee

wordt de lucht niet schoner en de overlast voor omwonenden niet minder. Daarom zijn er twee sporen nodig. Wij begrijpen de grote zorgen die leven bij velen rondom Tata en zeker de zorgen van jonge ouders met kinderen. Uit het RIVM rapport blijkt dat vooral lood en PAK's van invloed zijn op de gezondheid van omwonenden. Daarom vind het CDA dat de aanpak van emissie van die stoffen de hoogste prioriteit heeft. Om vermindering van de uitstoot zo snel mogelijk voor elkaar te krijgen, is samenwerking tussen alle overheden van groot belang. Intern hebben wij regelmatig overleg met de gemeente en CDA- Tweede Kamerleden. Inzet van het Rijk is vanaf nu hard nodig, omdat Tata valt onder landelijke wetgeving en omdat de extra eisen financieel gedragen moeten kunnen worden door de staalfabriek. Het kan en mag daarbij niet zo zijn dat subsidie voor duurzaamheid verdwijnt naar het buitenland. Aanpassing van het aandelenpakket van Tata, zodat het bedrijf weer geheel of gedeeltelijk in Nederlandse handen komt, moet bekeken worden. Onze vraag aan de gedeputeerde is: Hoe zorgt u ervoor dat vooral de emissiebeperking van lood en PAK's prioriteit krijgt?
Het CDA wil behoud van de Nederlandse staalfabriek met de nadruk op Nederlands, met een schonere leefomgeving, zodat we allemaal weer honderd procent trots kunnen zijn op dit icoon van onze regio, zodat de innovatieve kennis van groene staalproductie in ons land blijft en zodat de omwonenden opgelucht adem kunnen halen, in plaats van angstig hun adem inhouden.

Mevrouw **ER** (GL): Opnieuw hebben we een zorgwekkend rapport ontvangen van het RIVM. Weer komt de klap hard aan, met name bij de bewoners van Wijk aan Zee. Voor hen is nu namelijk bevestigd dat het voor kinderen niet eens veilig is om buiten te spelen. Iets wat voor hen zo vanzelfsprekend hoort te zijn. Niet alleen onderschrijft het rapport wat we al eerder wisten, het bevat ook veel nieuwe verontrustende informatie. De depositie van PAK is structureel verhoogd en is zelfs vijfmaal hoger dan de meting in maart 2019. De stofdepositie van Tata Steel is voor niemand in de omgeving gezond, maar specifiek bij kinderen levert het grote gezondheidsrisico's op. Nu wordt er in het rapport eindelijk niet meer omheen gedraaid. Het is namelijk duidelijk dat de stof afkomstig is van het terrein van Tata Steel. We kunnen blijven herhalen dat het bedrijf 300 miljoen euro investeert in verbetering, maar dat betekent niet dat we als overheid een afwachtende houding kunnen aannemen. De bewoners van de IJmond hebben recht op een gezonde leefomgeving. Het is de verantwoordelijkheid van de omliggende gemeenten, de provincie en het Rijk gezamenlijk om dit recht van de bewoners te waarborgen. Toezicht en handhaving moeten beter en sneller plaatsvinden. De regelgeving moet worden aangepast en de gezondheid van omwonenden moet hier centraal in komen te staan. Het bedrijf moet groener en schoner gaan produceren. Dat kan alleen als het meest verouderde en vervuilende onderdeel, namelijk de Kooksfabriek 2, zo snel mogelijk sluit. De provincie en de Omgevingsdienst hebben al plannen om de vergunning waar mogelijk aan te scherpen. Hieraan is wel een uitgebreide tijdslijn verbonden. Zoals het er nu uitziet gaat dat zeker nog een paar jaar duren. Op zijn vroegst zien we pas in 2023 verandering. Het rapport van het RIVM toont juist aan dat er zo snel mogelijk verandering moet komen. We zullen dus moeten inzetten op versnelling van deze plannen en ik hoor graag of de gedeputeerde het hier met ons eens is en op welke manier we deze versnelling kunnen gaan realiseren.
Voor de aanpassing van de regelgeving en het aansturen op een groene en schone staalfabriek hebben we het Rijk nodig. Uit het Kamerdebat van afgelopen donderdag werd al duidelijk dat er

binnen de verschillende partijen onderling consensus bestaat over de toekomst van Tata. Als het bedrijf wil blijven bestaan in de IJmond dan zal het productieproces groener, schoner en gezonder moeten worden. Waar we echter wel van schrokken is de vooralsnog afwachtende houding van de minister, waarbij hij verbazingwekkend genoeg nog veel vertrouwen lijkt te hebben in de eigen verantwoordelijkheid van het bedrijf. Hoewel het debat deze week verder gaat en we nog moeten zien wat de uitkomsten daarvan zullen zijn, mag ik toch hopen dat we in ieder geval vanuit de provincie de urgentie van de benodigde acties vanuit het Rijk opnieuw communiceren richting de minister en de Staatssecretarissen. Is de gedeputeerde het met mij eens dat uit dit debat gebleken is dat daar blijkbaar nog veel behoefte aan is? Wat zijn hiervoor zijn plannen?

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Allereerst ook dank aan de SP voor het op de agenda zetten van dit punt. Ook de PVV is geschrokken van het onlangs gepubliceerde RIVM-rapport. Daaruit bleek dat niet alleen het loodgehalte, maar ook het aantal kankerverwekkende PAK-deeltjes onverantwoord hoog is en op termijn tot meer kankergevallen leidt bij mensen die hieraan worden blootgesteld. Hoewel de Tweede Kamer deze week weer debatteert over Tata Steel en het onderwerp op 20 september ook in de Statencommissie wordt besproken, is het toch goed om er vandaag aandacht aan te besteden. Want ondanks dat Tata Steel een essentiële economische pijler is in de regio, -goed voor 9.000 directe en 30.000 indirecte banen-, mag dat niet betekenen dat de volksgezondheid in gevaar komt. Wat de PVV betreft is de grote vraag hoe we Tata Steel op een relatief gezonde wijze kunnen laten voortbestaan, waarbij de volksgezondheid leidend is. Naar onze mening moet dan ook alles op alles worden gezet om de negatieve gezondheidseffecten voor de omgeving terug te dringen. We zijn dan ook benieuwd naar de antwoorden van de gedeputeerde op de vragen van de SP.
Zoals de PVV tijdens het debat in de Tweede Kamer op 9 september jongstleden over de toekomst van Tata Steel aangaf, is het op dit moment belangrijker om de aandacht te richten op de emissie van gevaarlijke stoffen dan op het terugdringen van de CO2-uitstoot. Met name omdat maatregelen kunnen resulteren in meer uitstoot van schadelijke stoffen. Zo stelt het RIVM dat het afvangen en opslaan van CO2 bij de vervuilende staalfabriek Tata Steel juist kan leiden tot extra uitstoot van andere schadelijke stoffen die in de omgeving neerslaan. Onze fractie ondersteunt dan ook het advies van het RIVM voor meer focus op het proces van de staalproductie„ dat juist gepaard gaat met voor de gezondheid relevante emissies van fijnstof, PAK's en zware metalen, en de emissies in de afval/reststoffenfase. We zijn benieuwd naar de mening van de gedeputeerde.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): RIVM heeft opnieuw laten zien dat Tata's gifkraan open staat en levens in gevaar brengt en overheden hebben het niet onder controle. De enige vraag die er nog echt toe doet en onbeantwoord blijft is: Hoelang willen Gedeputeerde Staten en collega's hier deze situatie nog voort laten duren? Hoelang krijgt Tata de tijd om schoon en groen te worden? Hoelang moeten kinderen nog in haar gifdampen leven? Is het een jaar, vijf jaar of tien jaar? Ook omwonenden zouden Tata groen en schoon willen, maar ze zijn te lang aan het lijntje gehouden door loze beloftes. Ik las laatst krantenkoppen uit de jaren '90 over Tata Steel. Je kunt deze zo kopiëren naar en plakken in het heden.

Gedeputeerde Olthof heeft deze vraag beantwoord tijdens de presentatie van het RIVM rapport. Hij noemde 2025/2026. Graag een bevestiging van Gedeputeerde Staten dat dit inderdaad de tijd is die ze Tata willen geven.

Dan over de houding van Tata. Veel mooie woorden, maar resultaten zijn er al decennia nauwelijks. Met het geld bespaard aan alle fiscale voordelen die ze krijgen, hadden ze jaren geleden al kunnen inzetten op schone technologieën. In plaats daarvan hebben ze het geld onder meer ingezet om zware lobby te voeren om de regels zo slap mogelijk te houden. En dan zegt de directeur van Tata Steel dat ze zich slechts netjes hebben gehouden aan wet- en regelgeving en dat de overheid ze niet hard genoeg heeft aangepakt. Hypocriet zou je dat wel kunnen noemen. Eigen verantwoordelijkheid neemt Tata ook niet. Hooguit na juridische druk en druk van omwonenden. Dwangsommen vanwege ontelbare overtredingen worden steevast aangevochten bij de rechter, in plaats van die tijd en dat geld te steken in daadwerkelijk schoner worden.

Tata wil harder aangepakt worden. Wij roepen Gedeputeerde Staten op om dat ook maximaal te doen. Het college heeft toegezegd nog te komen met a): een overzicht van exacte wet- en regelgeving die provincie in de weg staat om de meest vervuilende onderdelen, Kooksfabriek2 per direct te sluiten en b) een juridische verkenning van de mogelijkheden om onder andere het recht op leven en gezondheid, het voorzorgsbeginsel en zorgplicht te gebruiken om sneller in te kunnen grijpen bij Tata. Wanneer kunnen we deze twee stukken verwachten?

Op korte termijn moet de provincie, in samenwerking met ILT, verder minstens twee dingen doen: De aanscherping van Tata's vergunningen eind dit jaar afronden. Volgens het Uitvoeringsprogramma Tata Steel 2020-2022 van de Omgevingsdienst duurt dat traject minstens nog tot december 2022. De Omgevingsdienst vreest dat nog meer vertraging kan optreden door gebrek aan capaciteit. Mijn vraag aan de gedeputeerde is of er meer geld of menskracht nodig is. De aanscherping had veel eerder moeten gebeuren en is het minste wat we kunnen doen voor omwonenden van Tata en hun kinderen. Wil het college samen met ILT ervoor zorgen dat de aanscherping van vergunningen eind dit jaar, begin volgend jaar afgerond is?

Tata is volgens de minimalisatieverplichting verplicht om de uitstoot van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) te minimaliseren. Dat kan door druk te zetten op Tata om daar sneller mee aan de slag te gaan. Tata lijkt dat tot 2025 te willen rekken, terwijl de geest van de wet- en regelgeving zegt dat het eigenlijk sneller moet. Tata's eerste ZZS-rapportage was al een zooitje waardoor nu al vertraging wordt opgelopen. Zijn Gedeputeerde Staten bereid Tata onder druk te zetten om de uitstoot van ZZS tot zo dicht mogelijk bij 0 te brengen, ruim voor 2025?

Dit kan ook versneld woorden door het toepassen van zogenaamde Best Beschikbare Technieken op de meest giftige onderdelen, zoals Kooksfabriek2. Klopt het dat BBT niet in vergunningvoorschriften voor Kooksfabriek2 zijn opgenomen, omdat Tata weer een uitzondering kreeg?

het Uitvoeringsprogramma VTH van OD NZKG (in opdracht van provincie) wordt gewerkt aan "het implementeren van verschillende BBT conclusies." Wat is er voor nodig om dat begin 2022 uiterlijk te laten afronden? We zijn heel benieuwd naar de reactie van Gedeputeerde Staten, omdat we ook een motie achter de hand hebben.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Het RIVM heeft ons allen, misschien niet verbaasd, maar wel geschokt met haar uitkomsten. Het is duidelijk dat het op heel korte termijn anders moet. D66 heeft het al vaker gezegd. Er is plek voor een duurzame staalproductie in de IJmond, maar wel een productie, die niet ten koste gaat van gezondheid. Ik ben ook blij dat de Kamer de rol pakt en als overheid stappen zet om burgers te beschermen. De uitkomst van het Kamerdebat is duidelijk. Er is alleen maar plek voor een duurzame staalproductie. We wachten met vertrouwen het debat af. We zijn ook nieuwsgierig naar hoe Gedeputeerde Staten naar het debat kijken. We hopen ook dat zij vertrouwen hebben dat we op korte termijn echt die stappen kunnen zetten. Gedeputeerde Staten hebben laten zien dat er binnen de bevoegdheden nu wel stappen worden gezet en ook aangegeven dat er scherper aan de wind wordt gevaren, samen met het Rijk en de ILT. Betekent dat ook dat het scherp aan de wind varen op korte termijn leidt tot verbetering van de situatie in de IJmond? Ik hoor het graag.

De heer **KLEIN** (CU):Het RIVM onderzoek naar de risico's van de stofregens in de IJmond bevestigt wat we eigenlijk al wisten. Wonen onder de rook van Tata Steel is ongezond. Gebleken is dat alleen al het stof dat op de grond is gevallen gezondheidsrisico's met zich meebrengt. Dan is nog niet eens gekeken naar de vervuiling van de lucht die we inademen. Nu dit zwart op wit staat, hebben we geen andere keuze dan te werken aan maatregelen die zo snel mogelijk zorgen voor een afname van de vervuiling. De gezondheid van de omwonenden vereist dat. We kunnen ook constateren dat de huidige inspanningen niet voldoende zijn. Het bedrijf blijft binnen de normen, maar onze normen beschermen niet voldoende tegen gezondheidsschade. Gedeputeerde Staten hebben bij het Rijk aangedrongen op strengere normen. Dit lijkt een lang traject. De CU is blij met het signaal dat het college heeft afgegeven. Er is alleen plaats voor een schone staalfabriek in de IJmond. Die staat er niet van vandaag op morgen. De twee grote vragen zijn dus: Wat kunnen de gezamenlijke overheden doen om te zorgen dat die schone staalfabriek er komt? Hoe kunnen ze tot die tijd zorgen voor een gezonde leefomgeving voor de inwoners?
De overheid moet gezamenlijk met Tata Steel op korte termijn met een helder plan komen dat leidt tot een schonere en duurzame staalfabriek. Waar gaan we naar toe? Welke inzet vraagt dat van de verschillende partijen? De oplossingen tot nu toe zijn teveel gericht op de korte termijn en voor de lange termijn is er nog geen helder en gedragen plan. Is de gedeputeerde het met ons eens dat zo een gezamenlijk plan er moet komen? Hoe gaat de gedeputeerde zijn invloed aanwenden om te zorgen dat het plan er komt en om dat te bespoedigen? Wat kunnen we op de korte termijn nog meer doen voor de gezondheid van onze inwoners?
Wij denken dat de gezondheid van de omwonenden geen jaren meer kan wachten. De CU vindt dat de overheid haar nek moet durven uitsteken en moet durven investeren in een gezonde en groene industrie in het Noordzeekanaalgebied. Dat is wat ons betreft gebaseerd op drie pijlers: Intensivering van de maatregelen voor de korte termijn, een snelle transitie naar waterstof, maar ook een infrastructuur voor CO2-afvangers in het Noordzeekanaalgebied. Dat kost geld. Een van de dingen die we geleerd hebben tijdens de coronacrisis is dat de overheid in staat is om in het geval van een crisis geld uit te geven. Rondom Tata Steel komen twee crises samen. Een urgente crisis rondom de gezondheid van tienduizenden Noord-Hollandse inwoners en een lange termijn crisis rondom de uitstoot van broeikasgassen. Een investering die beide crises aanpakt, is goed besteed overheidsgeld.

De **VOORZITTER**: Het woord is aan gedeputeerde Olthof. Hij zal namens het college een reactie geven in eerste termijn.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Net als voor velen van u is de uitkomst van het rapport voor het college niet verrassend. Het is confronterend en schokkend dat we hier weer moeten vaststellen dat het in de omgeving van de IJmond niet gezond is en dat er veel moet gaan gebeuren om te zorgen dat het wel gezond wordt. Dat is de reden geweest dat het college, samen met de IJmondgemeenten deze schriftelijke reactie heeft doen laten uitgaan. Dat is een reactie, dat het wat ons betreft alleen een toekomst voor de staalindustrie in de IJmond is als die groen en schoon is. Dat is niet verrassend, want we hebben in een eerdere reactie ook al geschreven dat het zo snel mogelijk moet worden opgepakt, dat de provincie alleen niet in staat is om dat voldoende af te dwingen en dat er voor gezondheid meer nodig is. Dat is onze reactie geweest op het rapport. Het is teleurstellend om als gedeputeerde Milieu en als bevoegd gezag te moeten constateren dat je uiteindelijk, ondanks alle mogelijkheden die we hebben, niet voldoende instrumenten hebt om te zorgen dat Tata ook die schone fabriek wordt.
Als we kijken naar de punten van de SP, dan denk ik dat ik daarmee de meeste vragen van de Staten beantwoord, De eerste vraag was wanneer wordt verwacht dat de oplossingen gaan werken. We hebben een Programma Tata Steel. Dat loopt tot 2050. De eerste reactie van de bewoners was daarop: “Dan zijn mijn kinderen inmiddels al ouders van kinderen en al verhuisd,. Het moet sneller.” Daarin hebben ze gelijk. Daarom hebben we samen met de Omgevingsdienst een Uitvoeringsagenda opgesteld, die twee jaar duurt. De Staten hebben 2,8 miljoen euro extra beschikbaar gesteld om te zorgen dat die vergunningen worden aangescherpt en dat we beter kunnen handhaven. Daar zijn we mee bezig. Er zit nog ruimte in die vergunningen. Samen met ILT bekijken we hoe we die ruimte, die er nog bestaat, maximaal kunnen benutten, binnen de mogelijkheden die we hebben. Vervolgens ligt er een Roadmap+ van Tata Steel. Die is niet uit de lucht komen vallen. Die is op basis van de gesprekken die we hebben gevoerd met elkaar. Het is de verantwoordelijkheid van Tata Steel dat we niet in 2035 naar 2050 groen zijn, maar dat we nu al beginnen met een schonere fabriek. Dat is een verantwoordelijkheid van ons allemaal, met Tata voorop. Laat daarover geen misverstand bestaan. We zullen Tata eraan houden dat ze komende twee jaar zorgt dat de beloofde resultaten en die zijn toegezegd ook worden nagekomen. Dat betekent een grote verbetering als het gaat over de uitstoot van stof. Dan gaat het over een enorme verbetering ten aanzien van het uitstoten van stank. In een tijdspad is heel concreet gemaakt, wat er gaat gebeuren. Ondanks dat alles, is er voor gezondheid meer nodig. Dat is de conclusie die we hebben getrokken. De conclusie is dat onze huidige milieuregelgeving niet voldoende is om de gezondheid te kunnen borgen. Dat betekent onze oproep dat we uiteindelijk samen met het Rijk ervoor zorgen dat gezondheid veel nadrukkelijker een plaats krijgt in de milieuregelgeving, zodat we veel beter kunnen handhaven, met name ook in een complexe omgeving als de IJmond, met Tata Steel en nog veel meer vervuilende industrieën.
We zeggen daarnaast met elkaar dat er, ondanks die regelgeving, meer moet gebeuren en niet op de lange termijn, maar op de korte termijn. We hebben het Rijk opgeroepen om die maatregelen ook mogelijk te maken, qua regelgeving, qua infrastructuur en soms ook financieel. De vraag is gerechtvaardigd: Waarom zijn we wel bereid miljarden te investeren in het terugbrengen van CO2

uitstoot of stikstof, wat in de basis twee stoffen zijn die weinig met gezondheid doen? Is het dan niet gerechtvaardigd om daar een op een heel en heel nadrukkelijk gezondheid aan te koppelen? Alle investeringen moeten ook invloed hebben op de gezondheid. Dat is waar we voor moeten gaan en dat is ook de oproep naar het Rijk.

We werken heel nauw samen met de regio. Dat wil ik benadrukken. Dat beeld wil ik zeker wegnemen. Dit is een gezamenlijk traject met de drie IJmondgemeenten. Ik ben er trots op en blij mee dat die samenwerking goed gaat. Daar gaan we zeker mee door. Het is een gezamenlijke inspanning. Ieder van ons heeft zijn eigen verantwoordelijk, maar we doen het wel gezamenlijk. De maatregelen die tot nu zijn genomen zijn onvoldoende. Daar is meer voor nodig. Daar hebben we het Rijk voor nodig. Niet om de verwijzen naar het Rijk, maar om het Rijk te vragen ons te helpen en om gezamenlijk op te trekken om te zorgen dat we betere instrumenten hebben om te kunnen handhaven en om de vergunningen te kunnen aanscherpen, zodat we beter kunnen toezien op een betere en schonere omgeving.

Het laatste punt gaat specifiek over de Kooksgasfabriek. Primair gezien zijn wij verantwoordelijk dat Tata zich aan de vergunning houdt, maar we moeten ook constateren dat die vergunningen teveel ruimte laten om toch uitstoot te doen, wat niet goed is voor de gezondheid. Ik ben het met de bewoners en met u allen eens dat er meer moet gaan gebeuren. Ik ben het ook mee eens dat de Kooksgasfabriek op dit moment de grootste PAK's bron is. Daar moet uiteindelijk wat gaan gebeuren. Niet pas in 2030, maar het liefst vandaag nog. Ik heb daarin gezegd, ook als het gaat over de Roadmap+ en de pelletfabriek en dat we daar de maatregelen rondom de Kooksgasfabriek aan willen koppelen, dat het in 2025 duidelijk moet zijn. Dat is de termijn. Je moet een termijn afspreken die haalbaar is. Dan heb ik het niet over betaalbaar, maar haalbaar, De pelletfabriek is een mooi voorbeeld. Een van de maatregelen die we als provincie hebben genomen is de investering van 150 miljoen euro, die een enorme invloed zal hebben op stikstof en lood. Het is wel een investering waarbij het een paar jaar duurt voordat die gerealiseerd is. Dat is niet omdat we het niet willen. Het moet juridisch goed geborgd zijn. Er wordt een nieuwe fabriek naast gebouwd. Dus we kunnen wel eisen dat het vandaag geregeld en binnen zes maanden schoon moet zijn, maar het moet ook wel mogelijk zijn. We hebben een verplichting naar de omgeving om ook termijnen te stellen. Als het structureel voor de lange termijn is dan moeten we zorgen dat er op korte termijn maatregelen komen, om te zorgen dat de uitstoot vandaag al afneemt, in afwachting van de structurele maatregelen voor de lange termijn.

De heer Koyuncu wil Tata Steel nu sluiten. Nogmaals, dat kunnen we allemaal willen, maar uiteindelijk hebben we ons aan de regels te houden. Ik heb op dit moment geen bevoegdheden om de fabriek nu op slot te doen. Ik denk ook niet dat dit de wens is van de inwoners in de omgeving en ook niet van u. Wat onze wens wel is, is dat Tata Steel een staalindustrie is, die groen en schoon is en zo snel mogelijk. Dat is waar we voor moeten gaan.

Ik heb het debat met veel belangstelling gevolgd. We hebben veel contact met Kamerleden. Ik zie bij de Kamerleden een grote eensgezindheid, zowel bij de oppositie als bij de coalitie, dat er op korte termijn iets moet gaan gebeuren. Ik zie het Kabinet nog een beetje weifelen. Ik ben heel erg benieuwd naar de reactie van het Kabinet, aanstaande donderdag. Ik hoop wel dat er dan in ieder geval wat gaat gebeuren. Dat er geen onomkeerbare maatregelen worden genomen, als de resultaten van het onderzoek er niet zijn. Dat gezondheid heel nadrukkelijk gekoppeld gaat worden aan toekomstige subsidieregelingen. Dat er opdracht wordt gegeven om samen met ons,

het RIVM. de ILT en de Omgevingsdienst te zorgen dat gezondheid een betere plek gaat krijgen in onze wet= en regelgeving. Ik hoop dat dit de uitkomst is. Ik heb er alle vertrouwen in dat de Kamer ook die verantwoordelijkheid zal nemen en het Kabinet daartoe zal oproepen.
De pelletfabriek is een maatregel opgelegd. Daar moet wat gaan gebeuren met lood. Als het gaat over PAK's dan heeft dat betrekking op de Kooksgasfabriek. Dat heeft heel nadrukkelijk een plek in het debat met de Kamer, waarin heel nadrukkelijk wordt gesproken over die Kooksgasfabriek Ik hoop dat de Kamer zal zeggen: Als het op lange termijn pas mogelijk is, wat gaan we dan op korte termijn doen om ervoor te zorgen dat de uitstoot va PAK's afneemt.
De urgentie belichten is wat ons is gelukt. U bent onderdeel van een besluitvormingsproces dat verdergaat dan ooit tevoren. Ik blij dat het college uiteindelijk het vertrouwen heeft gekregen om de uitspraak te doen dat de toekomst van Tata Steel alleen gekoppeld is aan een groene en schone toekomst. Wat de gedeputeerde betreft is er geen weg terug. We moeten met elkaar doorpakken.
Zoals toegezegd volgt de beantwoording van de twee technische vragen van de PvdD aan het eind van deze maand.
De gedeputeerde is niet erg gelukkig met de minimalisatieverplichting. Er moet een plan opgesteld worden. Op 1 oktober moet dat er liggen. Het is een inspanningsverplichting. Op basis van de ZZS hebben we het RIVM om extra normering gevraagd, zodat we erop kunnen handhaven. Een inspanningsverplichting is te vrijblijvend wat het college betreft. Het moet een resultaatsverplichting zijn. Dan heb ik wel meer nodig.
Ik vond de moties wat ingewikkeld. Dat heeft met de snelheid en ambities te maken. We willen wel allemaal hetzelfde. Ik wil er op die manier op reageren. Waar ik een motie ontraad, wil ik in ieder geval een toezegging doen.
Motie 148: De behoefte om de deadline onder de aandacht van het Kabinet brengen: Ik vind dat we verplicht zijn om niet alleen een ambitie neer te zetten, maar er moet ook een duidelijke termijn aan worden verbonden. Dat ga ik constant bij het Kabinet aankaarten. Waar ik bij deze motie moeite mee heb, is dat mevrouw De Groot bij andere motie zegt dat binnen zes maanden het volledig schoon moet zijn. Als we dat met deadlines bedoelen, dan vind ik dat ingewikkeld. Ik doe de toezegging dat daar waar het gaat over maatregelen en ambities, er een termijn aan gekoppeld moet zijn. Deze motie wordt ontraden, omdat het college de reikwijdte ervan niet kan zien.
Motie 147 betreft de ILT. Op dit moment werkt het college al nauw samen met de ILT. Dat is in het verleden weleens anders geweest. Waar we eerder tegenover elkaar stonden, zoeken we nu heel nadrukkelijk de samenwerking op. De ILT helpt het college om te kijken wat er nog meer kan worden gedaan met de huidige regelgeving. Dus het onder het eerste bullet point gevraagde doen we al. Het tweede bullet point is ook een vraag van Statenlid Kostiç. Ik kan niet waarmaken om aan het einde van het jaar, begin 2022 alle vergunningen op orde te hebben. We hebben niet voor niets uitvraag gedaan aan de Omgevingsdienst. Er staan twee jaar en een bedrag tegenover. We gaan prioriteren. De meest vervuilende fabrieken worden als eerste aangepakt. Daar zijn we al druk mee bezig. Het vraagt tijd voordat je het juridisch geïmplementeerd hebt in een vergunning. Het is geen kwestie van een andere norm opschrijven en daar een paar weken voor nemen. Het vraagt ook expertise. De Omgevingsdienst heeft heel veel expertise, alleen gezien de complexiteit moet ook de expertise van de ILT en andere partijen worden aangetrokken. Als we

dit willen gaan doen dan moeten we het van eind volgend jaar helemaal naar voren halen. Dan moeten we ergens 'een bus met mensen met expertise' vandaan halen. De expertise is op korte termijn niet beschikbaar. Ik wil het ook het liefst vandaag geregeld hebben, maar ik moet ook realistisch blijven. Wat in honderd jaar opgebouwd is, daarvan kunt u niet van mij verwachten dat ik dat binnen een jaar gecorrigeerd en geregeld heb. We gaan ervoor en elke dag eerder zullen we zeker nastreven. De motie wordt ontraden omdat het college het gevraagde niet kan waarmaken.
Motie '146 'Scenario's voorleggen aan de regio: Ik heb geen scenario's liggen. Dat wat ik heb te doen is betere vergunningen afgeven. Ik moet goed kunnen handhaven. We zullen er in het lobbytraject en de invloed naar het Rijk en naar Tata zelf alles aan doen om te zorgen dat het vandaag beter gaat worden en dat er structurele investeringen komen. Het scenario dat nu wordt uitgewerkt inzake de DRI betreft een traject van FNV en Tata. ILT heeft daarbij nog om aanvullend onderzoek gevraagd naar de gezondheidseffecten. Dat scenario kan ik niet aan de bewoners gaan voorleggen. Scenario's van de bewoners heb ik niet. Die kennen zij zelf. U vraagt iets van mij waar ik geen mogelijkheid toe heb. Ik heb die scenario's niet en ik ga er niet over. Het Rijk zal uiteindelijk een keuze moeten maken op basis van goed onderzoek, die het hoogste rendement heeft op het gebied van klimaat en gezondheid. Deze motie wordt ook ontraden.
Motie 145 gaat voor een schoner en gezonder Tata. Daarmee zijn we het allemaal eens. Wij kunnen nooit garanderen dat er geen enkel gezondheidsrisico is in een gebied als de IJmond. Dat is niet, omdat we niet willen. We hebben de verplichting om te streven naar een verwaarloosbaar risico. Waar veel scheepvaartverkeer is en waar fabrieken als Tata staan, is het voor mij onmogelijk om te garanderen dat er geen enkel gezondheidsrisico is. U vraagt iets wat onmogelijk is. De motie wordt ontraden.
Door DENK zijn twee moties ingediend. Motie 150 betreft het vervolgonderzoek bij kinderen. Ik begrijp heel goed wat u vraagt. We zijn in overleg met de IJmondgemeenten. Gemeenten zijn eigenaar van de GGD en geven de GGD zelf opdracht. Ik ga binnen het Bestuurlijk overleg met de IJmondgemeenten bespreken wat mogelijk is. Daarmee voldoe ik feitelijk aan de motie. Ik ga kijken wat de GGD hierin zou kunnen doen en wat er al loopt. Ik bespreek dit met mijn collega's van de gemeenten.
Motie 149 wordt ontraden. U heeft mogelijk bij de bijeenkomst voor bewoners, Staten- en raadsleden gezeten. Daar heeft het RIVM duidelijk aangegeven wat de afweging is geweest om uiteindelijk het depositie onderzoek niet bij de scholen te doen. Er is heel bewust gekozen voor een woning in de nabijheid van een school. De uitkomst van een mogelijk depositieonderzoek in een school zal uiteindelijk niets afdoen aan de conclusie dat er teveel lood en PAK's in de depositie worden aangetroffen. Het voegt in dat opzicht niet veel toe aan de conclusies. Het RIVM heeft als onderzoeker een duidelijke argumentatie gegeven waarom niet voor een school is gekozen, maar voor een woning in de nabijheid van een school.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we in de tweede termijn beland. Een aantal partijen heeft geen spreektijd meer. Wenst de indiener nog te reageren in tweede termijn? Er is nog een vraag aan u gesteld door de PvdA. Wellicht kunt u nog reageren op de inbreng van het college?
Aanstaande maandag komt het onderwerp Tata weer terug in de commissiebehandeling.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Hoe kan Tata binnen zes maanden schoner zijn? Dan moet je de keuze maken om ervoor te zorgen dat de verouderde Kooksfabriek 2, die het grootste probleem vormt, gesloopt wordt en Hoogoven 6, die aan het einde van zijn levensduur is gesloten wordt. Er zou voor gekozen kunnen worden om cokes te importeren. Dat is de keuze van Tata.
De SP-fractie wenst alle door haar ingediende moties in stemming gebracht te zien.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Ik bedank de gedeputeerde voor zijn toezegging. Als daarnaast een terugkoppeling kan worden toegezegd dan wordt de motie over langdurig GGD onderzoek bij kinderen rondom Tata Steel (motie 150) ingetrokken.

Mevrouw **ER** (GL): Ik wil nog ingaan op de moties van de SP en DENK. GL zal tegen de moties stemmen. We zijn blij met de toezeggingen van de gedeputeerde. Dat is voor ons vooralsnog voldoende.

De heer **KLEIN** (CU): Namens de CU bedank ik de gedeputeerde voor de beantwoording. We zijn blij met de inzet van de gedeputeerde om op korte termijn te doen wat in onze macht ligt, om de gezondheidsrisico's te beperken. Dank voor de toezegging om te prioriteren bij het aanpassen van de vergunningen en om de deadline aan te passen. Wil de gedeputeerde zich ook inzetten voor het lange termijn perspectief, waar alle overheden en Tata Steel samen werken aan een helder plan richting een schone omgeving?

Gedeputeerde **OLTHOF**: De vraag van DENK: Ja, ik zal terugkoppeling geven van het gesprek met de IJmond-gemeenten. De heer Klein kan ik op zijn wenken bedienen. Deze week heb ik een gesprek met de minister van Economische Zaken, met de Staatssecretaris van I & W en met Tata Steel over de huidige situatie en over wat er moet gaan gebeuren.

De **VOORZITTER**: Ik begrijp van de heer Koyuncu dat de toezegging van de gedeputeerde voldoende is om motie 150 in te trekken.
Dan gaan we nu over tot stemming over de ingediende moties.

Aan de orde is nu de stemming over motie nummer 145 van de fracties SP en 50PLUS/PvdO met de titel 'Voor een schoner en gezonder Tata'. Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Verlangt iemand aantekening? Zo nee, dan open ik nu de stemming. Er zijn 49 Statenleden aanwezig. Iedereen heeft gestemd, de stemming is nu gesloten.
Met 38 stemmen tegen en 11 stemmen voor is motie 145 verworpen
Voor hebben gestemd de fracties van de PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
Motie 145 is verworpen.

Aan de orde is nu de stemming over motie nummer 146 van de fracties SP, DENK en 50PLUS/PvdO met als titel 'Scenario's voorleggen aan de regio'
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Verlangt iemand aantekening? Zo nee, dan open ik de stemming.

Iedereen heeft gestemd, de stemming is nu gesloten.
Met 41 stemmen tegen en 8 stemmen voor is motie 146 verworpen.
Voor hebben gestemd de fracties van de PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
Motie nummer 146 is verworpen.

Aan de orde is nu de stemming over motie 147 van de fracties SP, DENK, 50PLUS/PvdO met de titel 'Samenwerking OD NZKG en ILT voor een strakke regelgeving en handhaving'
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Verlangt iemand aantekening?
Zo nee, dan open ik de stemming. Iedereen heeft gestemd, de stemming is nu gesloten.
Met 38 stemmen tegen en 11 stemmen voor is motie 147 verworpen.
Voor hebben gestemd de fracties PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
Motie 147 is verworpen.

Aan de orde is nu de stemming over motie nummer 148 van de fracties SP, 50PLUS/PvdO en PvdD, met als titel 'Tata deadline is zeer belangrijk' Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Verlangt iemand aantekening?
Zo nee, dan open ik de stemming. Iedereen heeft gestemd, de stemming is nu gesloten.
Met 34 stemmen tegen en 15 stemmen voor is motie 148 verworpen
Voor hebben gestemd de fracties van het CDA, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
Motie 148 is verworpen.

Aan de orde is nu de stemming over motie 149 van de fracties DENK en SP met als titel 'Binnenonderzoek op scholen door het RIVM rondom Tata Steel'
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen?
Verlangt iemand aantekening? Zo nee, dan open ik de stemming over motie 149.
Iedereen heeft gestemd, de stemming is nu gesloten.
Met 38 stemmen tegen en 11 stemmen voor is motie 149 verworpen
Voor hebben gestemd de fracties PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.
Motie 149 is verworpen.

Daarmee is een eind gekomen aan deze actualiteitsronde.

3a. Bekrachtiging besluit Gedeputeerde Staten inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.

De **VOORZITTER:** Er is geen geheim stuk ter bekrachtiging ingekomen.

3b. Lijst geheimhouding Provinciale Staten

De **VOORZITTER:** Door de griffie zijn tot op heden geen opmerkingen ontvangen.
Verlangt iemand over de lijst geheime stukken het woord? Zo nee: Dan stel ik voor de lijst voor kennisgeving aan te nemen.

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 28 juni en 5 juli 2021

De **VOORZITTER**: Er zijn tot op heden geen op- of aanmerkingen door de griffie ontvangen. Verlangt iemand daar het woord over? Zo niet, dan zijn de notulen vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Wenst iemand het woord? Dat is niet het geval. Daarmee is de Strategische Statenagenda vastgesteld.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken

De **VOORZITTER**: Er zijn door de griffie geen opmerkingen ontvangen over deze lijst. Verlangt iemand het woord over een van de ontvangen stukken? Dat is ook niet het geval. Dan is voor wat betreft de afdoening van de brieven conform het voorstel van het Presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand daarover nog het woord te voeren? Zo niet, dan stel ik voor de lijst vast te stellen.

8. Voorlopig aangemerkt als hamerstuk

De **VOORZITTER**: Op advies het presidium wordt geadviseerd in te stemmen met de hierna te noemen voordrachten en deze als hamerstuk te behandelen:

8a.1 Vaststellen definitief Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer (Voordracht 43A)
8a.2 Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer (Voordracht 43B)
8b. Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Dijkversterking Bedijkte Waal (Voordracht 41)
8c. Benoeming plaatsvervangend lid PS in Algemeen Bestuur Waddenfonds (Voordracht 49)

De **VOORZITTER**: Ten aanzien van 8a.1 en 8a.2: Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Mevrouw Koning van het CDA.

Mevrouw **KONING** (CDA): Een stemverklaring bij 8a.1 en 8a.2. Het CDA is voor het Inpassingsplan Schil Naardermeer, met uitzondering van de onteigeningsmogelijkheid. De fractie wordt dus geacht tegen te hebben gestemd bij besluit 8a.2, het verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer. Daar zijn we tegen.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Een stemverklaring bij 8a.1. Onze fractie ziet geen nut en noodzaak voor dit project. Het terugdringen van agrarische belasting en stikstofdepositie is naar onze mening onnodig. Het gebruik van het zware onteigeningsinstrument is een zeer slechte zaak. De provinciale bijdrage, bestaande uit vier miljoen euro aan belastinggeld, kan wat onze fractie betreft beter worden besteed. We zullen dan ook tegen voorliggend besluit stemmen.

Bij 8a2: De PVV is principieel tegen het gebruik van het onteigeningsinstrument voor zogenaamde natuur en kan dan ook niet instemmen met voorliggend besluit.

De heer **KOHLER** (JA21): We willen ons aansluiten bij de stemverklaring van mevrouw Koning van het CDA. We willen de commissie NLG uitnodigen om volgende keer wel op te dagen bij een workshop, zoals recent in de Eilandspolder.

De **VOORZITTER**: Nog andere stemverklaringen? Verlangt iemand aantekening? Zo nee: dan zijn de besluiten behorende bij punten 8a tot en met 8C aangenomen, met in achtneming van de stemverklaringen en aantekeningen, zoals die zojuist zijn gemaakt.

De **VOORZITTER**: Ik schors nu kort de vergadering voor een voorzitterswissel.

Schorsing 15.04-15.18 uur

Overname voorzitterschap bij onderstaand agendapunt door mevrouw Kocken, hierna te noemen: vicevoorzitter.

9. Samenwerkingsafspraken MRA (voordracht 48)

De **VICEVOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Dan geef ik als eerste het woord aan de heer Koyuncu voor de eerste termijn.

De heer **KOYUNCU** (DENK): We geven de MRA een budget op basis van plannen die de MRA wil realiseren, maar zoals altijd ‘zit de duivel in de details’, want de uitvoering wordt als een voldongen feit gepresenteerd. Daarnaast heeft DENK er moeite mee dat Amsterdam de MRA moet gaan voorzitten. De kleinere gemeenten worden vermorzeld door hun grote broeder. Amsterdam heeft een grote vinger in de pap. Geef ook de kleinere gemeenten een betere positie om te kunnen bijsturen. In dit stuk is dat voldoende gewaarborgd.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): In de commissie EFB is van gedachte gewisseld over dit concept. Om het betoog in de commissie te benadrukken zijn twee moties opgesteld. Die zijn nodig om de Staten en gemeenten niet als ‘bijlage van’, maar met Amsterdam beter en democratischer te laten functioneren in de MRA. Ook daarover hebben we gesproken in de commissie. Wat ons betreft moeten er in de zienswijzenbrief twee wensen worden toegevoegd. Ik dien beide moties in.

Motie 151/13-09-2021:

Niet alleen Amsterdam aan het roer

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- *concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam (MRA) voorgelegd zijn aan Provinciale Staten en besproken in de commissie EFB op 6 september;*
- *Provinciale Staten gevraagd worden hun wensen en opvattingen over dit concept kenbaar te maken.*

Overwegende dat:

- *in staten en gemeenteraden het gevoel overheerst dat 'Amsterdam' de gang van zaken in de MRA bepaalt;*
- *dat dit nadrukkelijk niet het geval is, want alle staten en gemeenteraden besluiten uiteindelijk zelf;*
- *de indruk dat in de MRA alleen de belangen van Amsterdam worden gediend moet worden weggenomen;*
- *een roulerend voorzitterschap van zowel de Algemene Vergadering als de platforms en de deelregio's die indruk kan wegnemen.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- *de wens om het voorzitterschap van de Algemene Vergadering de platforms en de deelregio's te rouleren, op te nemen in de brief van GS inzake 'opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken'.*

En gaat over tot de orde van de dag

SP, 50PLUS/PvdO en DENK

Motie 152/13-09-2021

Versterk de rol van de Raadtafel

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- *concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam (MRA) voorgelegd zijn aan Provinciale Staten en besproken in de commissie EFB op 6 september;*
- *Provinciale Staten gevraagd worden hun wensen en opvattingen over dit concept kenbaar te maken.*

Overwegende dat:

- *de raden en staten in Noord-Holland en Flevoland meer grip willen hebben op het bestuur en de AV van de MRA;*
- *zij door middel van de raadtafel gevraagd en ongevraagd advies kunnen geven over de processen die de raden en staten aangaan;*
- *dit een verbetering is ten opzichte van de voorgaande samenwerkingsafspraken;*
- *de positie van raden en staten in de MRA nog meer verbeterd kan worden;*
- *de positie van raden en staten verbetert als de raadtafel naast een adviserende ook een agenderende rol krijgt.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- *de wens om de raadtafel naast een adviserende ook een agenderende rol te geven, op te nemen in de brief van GS inzake 'opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept- samenwerkingsafspraken'.*

En gaat over tot de orde van de dag
SP, 50PLUS/PvdO en DENK

De **VICEVOORZITTER:** De moties maken onderdeel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): De MRA is voor D66 belangrijk. We zien veel gebeuren op het MRA-vlak en het is een zeer goede zaak dat de onderlinge samenwerking tussen de gemeenten en de provincies Noord-Holland en Flevoland op voorgestelde manier wordt verbeterd. De MRA is echter geen extra bestuurslaag en dus niet democratisch gelegitimeerd. Juist een slagvaardige MRA vraagt daarom om een goede aansluiting op onze politieke processen, waarin wij, Staten en raden, met elkaar staan voor de sturing en de te nemen besluiten. In deze processen is het voor ons ondenkbaar dat wij slechts onze wensen en opvattingen bij de agenda en de meerjarenbegroting mogen meegeven. Voor ons zijn dit de momenten waarop wij dit minimaal willen doen. We willen dat hier geen enkele onduidelijkheid over is, dat wij dit zo willen. Dit staat fout op pagina 39 van de concept-samenwerkingsafspraken. Daarom willen wij dat aan Gedeputeerde Staten, middels een motie, meegeven, zodat zij dit kunnen inbrengen bij de verdere uitwerking van de samenwerkingsafspraken van de MRA. De motie wordt mede ingediend door de fracties van VVD, GL, PvdA, CDA, PvdD, PVV, 50PLUS/PvdO, DENK en JA21.

Motie 153/13-09-2021:
Tekstwijziging samenwerkingsafspraken MRA "slechts"

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht Samenwerkingsafspraken MRA (VD-48);
constateren dat:

- *concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam (MRA) voorgelegd zijn aan Provinciale Staten en besproken in de commissie EFB op 6 september;*
- *Provinciale Staten gevraagd worden hun wensen en opvattingen over dit concept kenbaar te maken;*

overwegen dat:

- *Staten- en Raadsleden wensen en opvattingen bij de MRA altijd moeten kunnen inbrengen als dat noodzakelijk en/of relevant is;*
- *dit minimaal zal gaan plaatsvinden bij agendering van de MRA Agenda en bij de vierjaarlijkse meerjarenbegroting, maar niet slechts alleen dan;*

zijn van mening dat:

- *de op bladzijde 39 gebruikte formulering anders zou moeten luiden:*
  In het concept in de alinea "Maak verschil tussen oordeelsvorming en besluitvorming" staat dat het "proces van 'wensen en opvattingen' via de weg college, commissie en vaststelling in raden en staten slechts gebruikt wordt bij besluitvorming over MRA

Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de termijnagenda." Dit moet zijn minimaal.

verzoeken het college om:

· *deze wens op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken;*

en gaan over tot de orde van de dag.

D66, VVD, GroenLinks, PvdA, CDA, Partij voor de Dieren, PVV, 50PLUS/PvdO, DENK en JA21

De **VICEVOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Het is de bedoeling meer integriteit te krijgen, in plaats van in details te blijven steken. Het risico is wel dat het inhoudelijke werk van het platform en de portefeuillehoudersoverleggen verder af komt te staan van de raads- en Statenleden. We verwachten dat ook in de voortgangsnota en de termijnagenda's voldoende ruimte zal worden gemaakt voor inhoudelijke aandachtspunten. Verder is er de verontrusting dat Staten- en raadsleden verder af komen te staan door inhoudelijk werk van het platform en de portefeuillehouders. Is die angst dan ook niet een regionaal samenwerkingswerkingsverband. De ambitie spreekt uit te streven naar een Metropoolregio Amsterdam als een internationale, economische topregio met hoge leefkwaliteit. Schijnbaar wordt de regionale focus ingeruild om internationaal 'de beste van de klas' te worden. Kunt u daarop reageren? Gaat deze internationale wens ook leiden tot meer internationale aandacht voor de MRA, met tot gevolg een internationale toestroom van mensen, die graag in de MRA willen komen wonen, waardoor het nog moeilijker wordt voor de huidige MRA-inwoners om een betaalbare woning te vinden.
Tevens vragen we ons af of vierjaarlijks kan worden geëvalueerd. Door alle coronaperikelen zouden we misschien niet tijdelijk, maar bijvoorbeeld tweejaarlijks moeten evalueren, om zo beter de vinger aan de pols te houden.

Mevrouw **VAN MEERTEN-KOK** (VVD): De VVD is positief over het voorliggende concept Samenwerkingsafspraken MRA, alsook het proces dat tot nu toe is gelopen. We constateren dat Provinciale Staten nu zelf aan de lat staan om de afspraken met Gedeputeerde Staten verder vorm te geven. Meer betrokkenheid bij de MRA vergt ook inzet van onszelf in het proces en een actieve houding richting Gedeputeerde Staten om hen te voorzien van onze wensen en gedachten. Onder het adagium 'De MRA dat zijn we samen' kunnen we van dit unieke samenwerkingsverband een succes maken. Belangrijke voorwaarde in het proces zijn heldere en transparante afspraken tussen de individuele participanten, waardoor wij als Staten vanuit een goede positie onze taken kunnen uitoefenen. We kunnen ons vinden in de verbeterpunten van Gedeputeerde Staten op de voorliggende afspraken, maar hebben enige zorg over de transparantie van de MRA-begroting. Deze willen wij zo transparant mogelijk, ook als het de personele inzet om niet betreft. We hebben begrepen dat deze geen deel uitmaakt van de begroting. Dit kan tot gevolg hebben dat een onvolledig beeld ontstaat over de omvang en prioritering van de MRA activiteiten. Daarnaast kan bij kleinere participanten de indruk ontstaan dat grotere participanten onevenredig veel invloed kunnen uitoefenen op projecten, doordat zij meer ambtenaren leveren. Dit is een zorg die breder leeft, binnen de regio. Voor de zuiverheid

van de begroting, de transparantie en de democratische legitimiteit zouden we graag openheid hierover willen hebben, zonder dat dit een enorme toename van administratie betekent.
Het belang van alle participanten, ook de kleinere, binnen de MRA moet worden gewaarborgd Onderkent het college dit belang? Kan de Commissaris toezeggen dit punt op te nemen in de reactie van Gedeputeerde Staten op de samenwerkingsafspraken?

De heer **DULFER** (GL): Ook GL is tevreden over het voorliggende voorstel en de manier waarop we hierover in de afgelopen maanden gesproken hebben. Centraal in de nieuwe voorstellen ligt de democratische legitimiteit van de MRA en de manier waarop raden en Staten betrokken zijn en blijven bij wat er allemaal plaatsvindt. Er komt geen nieuwe bestuurslaag. Het mandaat blijft bij de provincie en de gemeenten. Voor de burger betekent dat meer duidelijkheid. Dat is een goede zaak. Toch wil ik over drie dingen spreken, die deze provincie aangaan. Dat zijn de kaderstellende rol die de Provincie heeft, de rol van de Raadtafel en onze eigen verantwoordelijkheid om de werkwijze van de MRA in onze eigen procedures te borgen.
De kaderstellende rol van de provincie en de raden: De voorliggende samenwerkingsafspraken bevatten twee onderdelen. De manier waarop we in de MRA als deelnemende partijen met elkaar willen samenwerken en anderzijds de overkoepelende doelen en ambities van de MRA. De inhoud van de MRA werkzaamheden wordt bepaald in de MRA-agenda. Zoals op pagina 26 van de samenwerkingsafspraken expliciet wordt gesteld: De MRA-agenda wordt opgesteld binnen de kaders van de centrale ambitie en doelstellingen, die in de samenwerkingsafspraken worden vastgelegd. Dat betekent dat we hier op dit moment de kaders vaststellen waarbinnen straks de MRA-agenda wordt opgesteld en waar de MRA verder mee doorgaat. Dat betekent dat de scope van de MRA op dit moment hier met elkaar wordt vastgesteld. Als er in de MRA-agenda op enig moment activiteiten worden neergeschreven, als het gaat om veiligheid, dan zullen we op basis van de kaders die we hier met elkaar afspreken, daar niet mee akkoord gaan, omdat er geen doelstellingen van de MRA zijn. Vandaar dat we aandacht moeten besteden aan die kaderstellende rol, die we op dit moment hebben. GL is wat teleurgesteld over de doelstellingen en ambities van de MRA, die hier genoemd worden. De overkoepelende ambities die worden vastgesteld, komen uit de MRA-agenda, die we in 2020 hebben vastgesteld. In die agenda stonden een aantal principes, waarin expliciet werd gesproken over de energietransitie, de circulaire economie, klimaat adaptatie, bio diversiteit et cetera. Dat zijn aspecten die in het coalitieakkoord centraal staan. In de Uitvoeringsagenda Economie, die vorige week in de commissie EFB is besproken, staat groenherstel centraal. Al deze termen komen niet meer terug in de doelstellingen en ambities van de MRA samenwerkingsafspraken. Dat vind ik teleurstellend. Ik zou de portefeuillehouder willen vragen hoe hij kijkt naar de manier waarop ambities en doelstellingen zijn vastgesteld en waarom die verwijzingen naar de Agenda 2020, waarop deze ambities zijn gestoeld, niet meer terugkomen.
Dan de Raadtafel. Het is goed om te lezen dat de rol van de Raadtafel duidelijker wordt. De Raadtafel krijgt een heldere adviesfunctie in het proces, met name in de relatie tussen bestuur en volksvertegenwoordigers. Daarmee is de Raadtafel de hoeder of bewaker van de samenwerkingsafspraken. Het is van groot belang dat de Raadtafel geen verantwoordelijkheden toegeschoven krijgt, als het gaat over inhoud en besluitvorming. De leden van de Raadtafel hebben immers geen enkel mandaat. Die verantwoordelijkheid ligt bij de bestuurders in de

Algemene Vergadering en daar moet die ook blijven. Daarmee kom ik op de afspraken die we in de provincie moeten maken om de betrokkenheid van Provinciale Staten te borgen. In de Best Practices aan het eind van et document staan voorbeelden. Sommige zijn overtuigender dan andere. Zo wordt er gesuggereerd dat er een aparte commissie MRA zou moeten komen. Dat ligt niet voor de hand. De Provincie heeft een specifieke verantwoordelijkheid om haar deel van de werkzaamheden goed te organiseren. Daarnaast kan zij met name kleinere gemeenten assisteren en adviseren. Mijn vraag aan de Commissaris is dan ook wanneer hij met voorstellen komt hoe hij onze werkwijze in eigen huis zou willen organiseren.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Een korte bijdrage van het CDA. Zoals eerder aangegeven in de commissie EFB kan het CDA op zich instemmen met de concept Samenwerkingsafspraken MRA en de door Gedeputeerde Staten geformuleerde zienswijzen op deze afspraken. We hebben wel de motie van D66 over het woord 'slechts' mede ingediend, omdat wij het geen juiste zaak vinden dat er een limitatieve opsomming is, wanneer Provinciale Staten geconsulteerd worden. Het is niet allemaal in beton gegoten. Gemaakte afspraken kunnen na evaluatie worden herzien, als blijkt dat de afspraken niet voldoende bijdragen aan transparantie, kaderstellendheid en de helderheid van rollen en processen. Laten we hiermee aan de slag gaan, maar ook aan de slag gaan in dit huis. Er moeten goede werkafspraken worden gemaakt tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, zodat de beoogde, inhoudelijke versterking van de rol van onze Staten ook daadwerkelijk een invulling krijgt.

De heer **CARTON** (PvdA): De PvdA is blij dat de samenwerkingsafspraken er nu liggen, om meer duidelijkheid te geven over de positie van de raden en de Staten. In meerdere commissievergaderingen hebben we hierover met elkaar gesproken en gediscussieerd. Er zijn aanbevelingen meegegeven. We zijn blij dat hiermee voortvarend aan de slag is gegaan. Ik wil alle credits geven aan duo-commissielid, Tim Wagelaar. Hij heeft er al zijn energie ingestoken om het stuk door te spitten en opmerkingen te maken voor de commissievergadering. We zijn blij dat die ook zijn opgepakt. De PvdA kan zich vinden in de voordracht en de zienswijzen.
Wel dienen we met D66 en andere fracties de genoemde motie in om het woord 'minimaal'.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Voor ons ligt een stuk dat aan de ene kant ingaat op de vraag hoe de MRA moet functioneren en samenwerken. Aan de andere, onderbelichte, kant gaat het ook over de 'wat'-vraag van de MRA. Het zou een inspirerende en koersbepalende regionale visie moeten zijn. We leggen ambities en doelstellingen vast, die de komende jaren richting zullen geven aan de inhoudelijke MRA-Agenda. Dat moeten we als Provinciale Staten niet onderschatten. En ik ben blij dat collega Dulfer daar net op heeft gewezen.
Het is dus voor Provinciale Staten, als kadersteller, belangrijk om juist nu zo scherp mogelijk richting te geven. Die scherpte mist in het stuk. Vage woorden als 'we streven naar systeemsprong haven, digitale hub, inventieve regio voor iedereen'. Wat betekent dit? Wat willen we dan? Waarom? Zoals meerder partijen in de commissie zeiden: de MRA kan nu alle kanten op. Terwijl we voor enorme uitdagingen en transities staan, die we op relatief korte termijn moeten waarmaken. Er is een wereld te winnen en geen tijd te verliezen.
Daarom dienen we vijf moties in.

Het is allereerst tijd om duidelijk uit te spreken dat voor MRA het beschermen en bevorderen van welzijn van mens, dier en hun leefomgeving het vertrekpunt is. Economie binnen grenzen van ecologie en gezondheid. Dit is geen detail voor later, maar een van de fundamentele kaders die Provinciale Staten aan MRA kunnen meegeven. Dan krijgen we misschien echt een regio van grote klasse.
Daarom de volgende motie, die we samen met SP indienen.

Motie 154/13-09-2021:
MRA-regio van echt grote klasse is een regio die mens, dier en planeet centraal stelt

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september '21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;
constaterende dat;

- *aangegeven is dat de samenwerkingsafspraken bedoeld zijn als "een inspirerende en koersbepalende regionale visie" en we daarmee dus uitspreken waar de MRA-regio voor staat;*
- *we ambitie en doelstellingen in dit document vastleggen op basis waarvan straks ook de inhoudelijke MRA-Agenda wordt ingevuld ;*
- *dit dus een belangrijk en zeldzaam moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;*
- *de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;*

overwegende dat;

- *wetenschappers laten zien dat we op alle niveaus, gezien de gezondheids-, klimaat- en biodiversiteitscrisis en de problemen rond ongelijkheid en armoede, nu duidelijk moeten kiezen voor een fundamenteel andere economie, namelijk een economie die het welzijn van mens en dier centraal stelt en binnen de ecologische grenzen en de draagkracht van de Aarde blijft;*
- *we daarvoor nog maar weinig tijd hebben;*
- *die urgentie nu te weinig terug te vinden is in de ambitie en drie geformuleerde doelen, en de MRA op deze wijze nog alle kanten op kan;*
- *gezien de enorm uitdagingen en transities die we op relatief korte termijn moeten maken, we nu scherpere kaders moeten meegeven aan MRA;*
- *de keuze voor op de eerste plaats zetten van het beschermen en bevorderen van welzijn van mens, dier en hun leefomgeving niet duidelijk wordt gemaakt, terwijl dat de basis is;*
- *dit geen detail is voor later, maar een van de fundamentele kaders is die PS aan MRA kan meegeven;*

verzoeken GS om;

- *de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:*

· *in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken onder ambities en doelstellingen expliciet aan te geven:*

- *dat de MRA inzet op een economie en andere activiteiten die niet alleen geen schade aanrichten aan de gezondheid van mens, dier en hun leefomgeving, maar daar juist zoveel mogelijk een positieve bijdrage aan leveren.*

en gaan over tot de orde van de dag.
PvdD, SP en ChristenUnie

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het niet in samenhang aandacht geven aan problemen rond klimaat- en biodiversiteit, staat ook een aanpak van o.a. armoede en bedreigingen voor leefbaarheid in de weg. Zo luidt de wetenschappelijke consensus. Daarom is het belangrijk om te kiezen voor activiteiten die geen afbreuk doen aan klimaat én biodiversiteit.

Motie 155/13-09-2021:
Biodiversiteit integraal meenemen in ambities MRA

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september '21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;
constaterende dat;

- *aangegeven is dat de samenwerkingsafspraken bedoeld zijn als "een inspirerende en koersbepalende regionale visie" en we daarmee dus uitspreken waar de MRA-regio voor staat;*
- *we ambitie en doelstellingen in dit document vastleggen op basis waarvan straks ook de inhoudelijke MRA Agenda wordt ingevuld;*
- *dit dus een belangrijk en zeldzaam moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;*
- *de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;*

overwegende dat;

- *gezien de enorm uitdagingen en transities die we op relatief korte termijn moeten maken, we nu zo duidelijk mogelijke kaders moeten meegeven aan MRA;*
- *wetenschappers op het hoogste niveau - het resultaat van samenwerking tussen het VN-klimaatpanel (IPCC) en het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) (waaraan ook onderzoekers van onze eigen PBL hebben meegewerkt) – laat zien dat de grootste rampen van dit moment, de klimaatcrisis en de biodiversiteitcrisis, alleen succesvol kunnen worden aangepakt als ze in samenhang worden aangepakt;*
- *het rapport laat zien dat het niet in samenhang aanpakken van klimaat- en biodiversiteitscrisis, ook de aanpak van o.a. armoede en bedreigingen voor gezondheid in de weg staat;*
- *dat betekent dat we er nu op alle niveaus (dus ook MRA) voor moeten waken dat de activiteiten waar we op inzetten niet alleen geen afbreuk doen aan klimaat, maar ook niet aan biodiversiteit;*

- dit geen detail is voor later, maar een van de fundamentele kaders is die PS aan MRA kan meegeven;
- dit echter nergens expliciet terugkomt in de ambities, doelstellingen of zelfs platforms;
verzoeken GS om;
- de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:
- dat in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken expliciet aan te geven dat een ambitie van MRA is dat haar inzet en activiteiten geen afbreuk mogen doen aan klimaat én biodiversiteit;
- dat deze ambitie in alle relevante MRA-thema's en platforms expliciet meegenomen wordt;
en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): In lijn met de redenering van de vorige moties is het belangrijk dat we duidelijk zijn over wat duurzaamheid betekent. De PVV vroeg er ook naar in de commissie. De Omgevingswet en onze Omgevingsverordening volgen daarin de definitie van de commissie Brundtland, die u in de motie kan nalezen. Het is logisch om dat ook voor MRA te doen. Daarom de volgende motie.

Motie 156/13-09-2021:
Definitie Duurzaamheid

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september '21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;
constaterende dat;
· we ambitie en doelstellingen in dit document vastleggen op basis waarvan straks ook de inhoudelijke MRA-Agenda wordt ingevuld ;
· dit dus een belangrijk en zeldzaam moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;
· de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;
overwegende dat;
· duurzaamheid wel wordt genoemd in de concept-samenwerkingsafspraken voor de MRA, maar duurzaamheid of duurzame ontwikkeling niet wordt gedefinieerd;
· de Omgevingswet uit gaat van de definitie van de commissie Brundtland , namelijk: "Duurzame ontwikkeling: ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder de mogelijkheden voor toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen."
· ook onze Omgevingsverordening dankzij een aangenomen motie de definitie van Brundtland hanteert;
verzoeken GS om;

- *de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:*
- *in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken duurzaamheid/duurzame ontwikkeling expliciet te definiëren volgens de definitie van commissie Brundtland;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): De inzet van MRA raakt aan de belangen van inwoners en hun leefomgeving. Het gaat onder andere over hoe we ons verplaatsen, wonen en werken. We investeren veel geld in de MRA. Toch is er bijna geen inwoner te vinden die weet wat de MRA doet. Daarom de volgende motie.

Motie 157/13-09-2021:
MRA en transparantie

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september '21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;
constaterende dat;

- *dit een belangrijk moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;*
- *de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;*

overwegende dat;

- *de huidige concept-samenwerkingsafspraken inzetten op volledige transparantie over vergaderingen van MRA-gremia;*
- *er wordt ingezet op beter betrekken van de Raden en Staten;*
- *de inzet en activiteiten van MRA raken aan de belangen van inwoners en hun leefomgeving;*
- *er nog weinig wordt gezegd over de noodzaak om burgers beter te betrekken bij het werk en toekomst van MRA;*

verzoeken GS om;

- *de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:*
- *dat het wenselijk is om activiteiten te ondernemen waarmee burgers beter worden betrokken bij MRA-activiteiten en MRA-koers;*
- *dat daarbij ook de mogelijkheid van live streamen van relevante belangrijke MRA-vergaderingen, zodat burgers ze mee kunnen volgen wordt onderzocht;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren en JA21

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het is belangrijk dat de rol van burgers en volksvertegenwoordigers in de koers van MRA maximaal wordt versterkt. Daarom gaan we ook mee in de moties van D66 en SP over dit onderwerp.

Voorzitter, om af te ronden de laatste motie: ik zei het net al, de inzet van MRA raakt aan de belangen van haar inwoners. Dat is inclusief de vele dieren die de regio telt. Het is een kwestie van beschaving en in lijn met onze provinciale visie om expliciet rekening te houden met deze medebewoners. Daarom de volgende motie.

Motie 158/13-09-2021:
MRA-regio voor echt iedereen

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september '21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;
constaterende dat;
- *de samenwerkingsafspraken voor MRA de basis zullen vormen voor ook de inhoudelijke koers van de regio;*
- *de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;*

overwegende dat;
- *dieren ook direct en indirect worden geraakt door keuzes en activiteiten van de MRA;*
- *de maatschappij vraagt om het meer meewegen van belangen van dieren in besluitvorming en uitvoering;*
- *dit nog niet blijkt uit de formulering van de MRA-doelen en operationalisering ervan;*

verzoeken GS om;
- *de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:*
- *in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken onder bijvoorbeeld doelstellingen expliciet aan te geven dat binnen de MRA ook rekening wordt gehouden met belangen van dieren;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren

De **VICEVOORZITTER**: Dat was de laatste spreker. Ik geef het woord aan de Commissaris voor de beantwoording in eerste termijn.

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Er zijn niet zoveel vragen gesteld. Wel is een aantal moties ingediend. In de commissie is al veel met elkaar besproken ten aanzien van het voorliggend stuk. Het was ook de bedoeling om dit in twee etappes aan de raden en Staten voor te leggen, zodat er, voordat we definitief gaan besluiten om te komen tot een nieuwe convenant in de Metropoolregio Amsterdam, voldoende gelegenheid is geweest voor de raden en Staten om erop te kunnen reflecteren.
De heer Koyuncu had het in zijn bijdrage over de kleine gemeenten. Juist in dit stuk is nagedacht over de kleine gemeenten. De deelregio's hebben een belangrijke rol. Met name in de deelregio's zijn de kleine gemeenten goed vertegenwoordigd. Middels hun bijdragen aan de deelregio's zullen zij een belangrijke stem aan tafel krijgen. Amsterdam, de hoofdrol? Dat hoorde ik meer.

Het is een beetje dubbel. Tijdens de commissievergadering hadden we het daar ook over. Amsterdam moet de leiding nemen. Dat betekent niet dat Amsterdam de baas is. Het is bedoeld om iedereen te betrekken bij dit proces. Dat was ook de oproep naar aanleiding van de versnelde evaluatie van de MRA. De MRA-evaluatie is naar voren gehaald, met name ook om Amsterdam aan te sporen om de leiding te nemen in dit proces. Tot op de dag van vandaag doet Amsterdam dat heel erg goed. Amsterdam is ook naamgever aan de Metropoolregio Amsterdam.
Tijdens de commissie is ook gesproken over het op pagina 39 veranderen van het woord ‘slechts’ in ‘tenminste’. Ik heb toegezegd dat ik dat zou doen. Er is nu een motie ingediend. De motie kan worden omarmd.
Mevrouw Van Soest sprak over de internationale aandacht. Ja, er is woningnood. Dat is een grote zorg voor ons allemaal, maar dat betekent niet dat we in de wereld stil kunnen staan. We moeten met elkaar verder. Ik denk dat juist in dit nieuwe convenant, -waarin we met elkaar over het ‘hoe’, het proces, hoe werken we samen en welke afspraken maken we?- eensgezind zijn. Daar is focus aangebracht. De drie leidende thema’s zijn erg belangrijk geworden in het nieuwe convenant. Dat geeft ook de richting aan. De inhoud -en daar kom ik bij een aantal moties op terug- is uiteindelijk het werk dat dagelijks wordt gedaan in de platforms en de portefeuillehoudersoverleggen. Daar gaat u over in de raden en Staten. Daarover besluit u zelf. Dat betekent dat kaders van de MRA nooit uw kaders als Staten opzij kunnen zetten.
Mevrouw Van Meerten en anderen spraken de zorg uit dat door het leveren van ambtelijke bijstand om niet een aantal gemeenten buiten spel wordt gezet. Het omgekeerde is waar. Er zijn veel kleine gemeenten die juist geen ambtenaren kunnen leveren. Zij hebben die middelen niet. Die transparantie snap ik wel. Ik zal dat ook zeker meenemen. Het kan niet zo zijn dat grote gemeenten door grote getalen aan ambtenaren een voorsprong zouden krijgen. Ik ben blij dat u heeft gezegd dat we dat niet tot achter de komma moeten gaan bijhouden. Dat zou betekenen op het moment dat Provincie Noord-Holland een ambtenaar zou uitlenen voor een klein project, of ambtelijk overleg ter voorbereiding van bestuurlijke overleggen, dat we al die uren zouden moeten gaan bijhouden. Dat gebeurt bij geen enkel samenwerkingsverband, want dat is inherent aan samenwerken. Als ik goed heb geluisterd is dat ook niet wat u bedoelt. Wat uw zorg is, met name richting kleinere gemeenten, dat er een eerlijke verdeling blijft en dat de stem, ook van kleinere gemeenten, gehoord wordt in het samenwerkingsverband van de MRA. Het feit dat ik tweeënhalf jaar bij mijn aanstelling heb gezegd dat ik het heel belangrijk vindt dat juist ook die deelregio’s zo een belangrijke stem gaan krijgen in de Metropoolregio, is bedoeld om die kleine gemeenten niet alleen in een grote regiegroep te laten acteren, maar hen samen hun stem als deelregio in de MRA te laten horen.
De heer Dulfer had het over de kaderstellende rol. Een heel belangrijke rol. Dat is uw rol als Staten. Dat geldt ook voor de gemeenteraden. Hier is het toch belangrijk om het stuk dat nu voorligt, heel nadrukkelijk los te koppelen van de inhoud. Dit gaat echt over de vraag hoe we samenwerken en wat de uitgangspunten zijn om samen te werken. De daadwerkelijke doelstellingen en de resultaten, die we willen halen, komen uit de MRA-agenda. Dat betekent dat er straks, onder de afspraken die we nu maken om samen te werken, ook weer naar een nieuwe MRA-agenda moet worden toegewerkt. Heel veel punten, onder andere die genoemd zijn door de Partij voor de Dieren, zouden daar ingebracht kunnen worden, als dat uw wens is. WE zullen daar zeker dan nog met elkaar op terugkomen.

Het convenant regelt dus hoe we samenwerken. De inhoud en de kaders, die komen terug in de MRA-agenda, zoals dat ook in het verleden is gebeurd.

De **VICEVOORZITTER**: Een interruptie van de heer Dulfer.

De heer **DULFER** (GL): Hoe leest de Commissaris het citaat op pagina 26, waarin expliciet staat dat de samenwerkingsafspraken het kader vormen voor de agenda? Hoe kijkt hij naar het feit dat, hoewel er in de doelstellingen, zoals die in de samenwerkingsafspraken genoemd worden en er verwezen wordt naar de agenda, zoals we die in 2020 hebben vastgesteld, je die koppeling eigenlijk niet ziet?

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Ik blij dat u die vraag stelt. Die pagina was ik even vergeten. Het staat wat te stellig genoemd op pagina 26. Dat zou je anders moeten lezen, meer in de trant dat wij niet willen samenwerken op alles binnen de MRA, maar dat we focus hebben voor een aantal uitgangspunten. Die leggen we hier nu vast. Hoe werken we samen en op welke thema's? Dat er heel veel andere punten kunnen zijn, waar we ook samenwerken en soms ook in andere vormen, hoeft niet automatisch onder vlag van de MRA plaats te vinden. Dat is de angst die er in het verleden was, dat veel onderwerpen als vanzelf onder de vlag van de MRA zijn neergelegd. Met het nieuwe samenwerkingsverband heeft u een instrument in handen om die vraag te stellen, of alles wat u ter besluitvorming aan u wordt voorgelegd, onder de vlag van de MRA moet, of dat u zegt: "Nee, dat zien we toch meer als een eigenstandige verantwoordelijkheid." Wat op pagina 26 staat, zou iets duidelijker moeten worden opgeschreven, zodat duidelijk is waar de kaders worden gesteld en waar de ambities vandaan komen, bijvoorbeeld voor een nieuwe MRA-agenda, vanaf 2023.

De **VICEVOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostić

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het is toch opmerkelijk. Er kwam een goede vraag vanuit GL. Dit gaat wel over de inhoud. Dat erkent u impliciet. Het staat er fout, maar het staat er wel. Hoe verwacht u van ons dat we dan hiermee kunnen instemmen?

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Dat is net als met de verwarring, die is ontstaan over het woord 'tenminste' en 'slechts'. Ik denk dat de achterliggende gedachte niet zo zwaar is, zoals u nu hier schetst. Het moet veel duidelijker worden opgeschreven, zodat het eenduidig leesbaar is. Daarmee wil niet gelijk het gehele stuk diskwalificeren.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het stuk is voor een groot deel heel goed. Het is voor een deel ook onvolledig. Waarom zijn Gedeputeerde Staten niet bereidwillig om te zeggen: "Als Provinciale Staten dat graag willen, doe het vooral. Misschien is het ook verstandig, want het staat er niet helemaal scherp in het stuk over wat ambities en doelstellingen inhouden."?

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Dan verschillen we misschien van mening. Dit is een processtuk hoe we samenwerken. U geeft bij ieder onderwerp dat besproken wordt in de

MRA, -waar uw bestuurders aan deelnemen en waar men tot een besluit komt-, de kaders mee van Provinciale Staten. We moeten oppassen dat als twee Staten en 32 gemeenteraden allemaal hun uitgangspunten gaan meegeven, zoals u dat zegt, dan zitten we straks op de stoel van degenen die juist als bestuurders voor u de nieuwe stukken moeten gaan maken. Dan krijgen we wat we eerder hadden. Dat was een uitgegroeid convenant, dat bestond uit meer dan 60 pagina's. Dat is niet de basis waarop je met elkaar moet samenwerken. Dat betekent dus dat u niet ongelijk heeft dat veel thema's op inhoud heel erg van belang kunnen zijn. Daarover verschillen we absoluut niet van mening. De vraag van hoe we samenwerken leggen we in grote lijnen vast. In de platforms en portefeuillehoudersoverleggen komen precies die onderwerpen ter sprake, zoals u ze schetst. We verschillen niet van mening. Alleen wilt u alles in dit document hebben. Dan lopen we het risico dat het een heel groot document wordt, terwijl het eigenlijk randvoorwaarden zijn, die u mee wilt geven, als u kaders meegeeft voor individuele onderwerpen, die binnen de MRA worden behandeld.

De heer Dulfer sprak over de Raadtafel en de afspraken in eigen huis. Daarover hebben we tijdens de commissievergadering al gesproken. Er is ook door andere Statenleden aangegeven dat het niet alleen belangrijk is om afspraken te maken hoe we samenwerken met 32 gemeenten en twee provincies, maar ook hoe er invulling wordt gegeven aan uw verantwoordelijkheid als Staten, richting Gedeputeerde Staten en de MRA. Ik denk dat het een goed idee zou zijn als de Agendacommissie daarvan een onderwerp zou maken. Ik zit daarin als adviseur en ik denk graag mee. Het zijn wel uw afspraken die u als Provinciale Staten maakt, hoe u dat wilt inkleden. Ik denk niet dat het terecht zou zijn als ik dat voor u ga bedenken, maar ik kan er wel over meedenken in de Agendacommissie. Dan moet u denken aan het voorbereiden van de vergaderingen en wellicht ook de terugkoppeling die u wilt hebben van bestuurders. Ik stel voor dat het op die manier wordt opgepakt.

Dan kom ik bij de moties.
Motie 151: Niet alleen Amsterdam aan het roer: Dat is zeker niet het geval. Ik wil de motie ontraden. Niet omdat het geen sympathieke motie is. De Algemene Vergadering begint met een kwartiermaker. Daarmee is al gezegd dat daarna het voorzitterschap zal worden opgevolgd. Het voorzitterschap van de platforms is de verantwoordelijkheid van de bestuurders in het platform. Dat is voortgekomen uit de consultatieronde die onder raden en Staten is gehouden. Dat staat dus haaks op wat men eigenlijk zou willen. Over het voorzitterschap van de metropool als zodanig is algehele consensus dat het de stad Amsterdam is. Ik zou deze motie willen ontraden.

Motie 152 'De rol van de Raadtafel': We hebben vaker gesproken over dat we absoluut geen extra regionale bestuurslaag willen hebben. Juist de Raadtafel is in het leven geroepen en wordt versterkt om met name de communicatie tussen de MRA en de raden en de Staten te vergroten, maar niet met een eigen agenderende rol. Dat zou betekenen dat de Raadtafel dan uw rol, of de rol van de gemeenteraden zou overnemen. Dat is expliciet niet de bedoeling. Deze motie wordt ontraden.

Over motie 153 heb ik al gezegd dat ik deze motie zal overnemen, als die wordt aangenomen.

Motie 154 ‘MRA-regio van echt grote klasse’: wordt ontraden. Ik wil waken voor het feit dat inhoud en proces niet door elkaar heen lopen. Het is een zeer specifieke motie over het niet aanbrengen van gezondheidsschade van mens en dier in hun leefomgeving. Het lijkt me bijna onmogelijk worden dat als je hier niet aan voldoet om dan nog activiteiten überhaupt te kunnen ontplooien in de MRA Dat wil dus niet zeggen dat je er niet aan zou willen voldoen, maar niet op de stellige wijze zoals het in deze motie is aangegeven.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): allereerst merk ik op dat het zeker niet de intentie van de motie is, dat er niks meer zou mogen gebeuren. Ik haak aan op uw opmerking dat proces en inhoud teveel door elkaar lopen en ook aansluitend op de discussie die u net had met Statenlid Kostiç. Ik denk dat u terecht zegt dat primair een manier om de inhoud mee te geven is via de MRA-agenda. Tegelijkertijd zien we ook dat in dit document ambities en doelstellingen voor de periode 2022 tot 2026 worden geformuleerd. Dus eigenlijk is het dan een probleem van dit document waarin niet alleen procesafspraken staan en wordt aangesloten bij het proces van de MRA-agenda, maar waarin ook al ambities en doelstellingen zijn opgenomen. Als dat erin staat, dan is het niet meer dan terecht dat de Staten daarover opmerkingen proberen te maken via moties of amendementen.

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Dat is natuurlijk ook uw goed recht. Dat zal ik zeker niet bestrijden. wat we doen met dit stuk, -en dat heb ik net proberen aan te geven- is dat er ook nadrukkelijk de behoefte was om focus aan te brengen op thema’s. Dat zijn die verschillende doelen. Het is geen limitatieve opsomming. Het is altijd in overleg. Als er wensen vanuit raden en Staten zijn om dat aan te vullen dan zijn daar mogelijkheden toe. Heel sterk was de behoefte om de MRA niet te laten uitdijen tot iets wat over alles gaat, maar om er een zekere thematiek in aan te brengen. Daarvoor zijn de thema’s bedoeld. Dat is best lastig. Ik snap ook de behoefte om dat nog verder te gaan preciseren, maar de bedoeling is dat we dat straks juist in de nieuwe MRA-agenda gaan doen. Voor een deel staat dat ook al in de huidige agenda en voor een deel zal er ongetwijfeld, naar bevind van zaken en de kennis die we op dat moment hebben, de behoefte zijn om juist die MRA-agenda misschien nog wel breder te maken, omdat de kennis, die we over twee of drie jaar hebben, die hebben we niet vandaag. We moeten vooral zorgen dat straks die MRA -agenda een leidend stuk gaat worden waarlangs u kunt bevragen wat de MRA op dat moment wel en niet doet en binnen welke kaders. Wat mij betreft is dat precies wat hier is bedoeld.

De heer **KLEIN** (CU): Ik snap uw punt, maar tegelijkertijd is het een arbitraire keuze waar de grens wordt gelegd tussen de afbakening, zoals u het noemt, en de inhoud. Het is niet meer dan logisch dat als hier inhoudelijke punten worden genoemd, dat die nog ingekleurd kunnen worden door de Staten via moties. Dat is de achtergrond van die motie.

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Zeker, maar het kan natuurlijk ook zo zijn dat de Staten niet iedere motie in volle omvang zullen aanvaarden. Het advies dat ik u wil geven is dat het verstandiger is om de nadere precisering straks mee te nemen in de discussie over de MRA-agenda.

Motie 155 'Bio diversiteit integraal meenemen in ambities MRA' en motie 156 'Definitie duurzaamheid' zou ik graag gezamenlijk willen behandelen. Als ik kijk naar de integrale doelstellingen zoals die nu in de samenwerkingsafspraken staan opgenomen dan richten die zich niet expliciet op bijvoorbeeld gezondheid of het behoud van biodiversiteit. Dat komt omdat het inhoudelijke koersdocument de MRA-agenda is. Ik snap dat het best lastig is om dat allemaal uit elkaar te halen. In de volgende versie, die hier later ter besluitvorming komt, moeten we misschien nog een slag maken en het duidelijker weergeven, zodat we de behoefte om alle punten nog nader in te gaan vullen, kunnen verleggen naar de daadwerkelijke discussie, die we later zullen voeren over de MRA-agenda zelf, maar dan de MRA-agenda vanaf 2023. Ook deze twee moties wil ik ontraden.

Motie 157 'MRA en transparantie' : Daar kunt u niet op tegen zijn om de burgers te betrekken. Waar ik wel enige terughoudend heb is de mogelijkheid tot live streamen. Op een aantal plekken gebeurt dat al. Bijvoorbeeld The State of the Region. Grootschalige evenementen worden ook gestreamd, zodat burgers ook kunnen meeluisteren. Als hier niet bedoeld wordt, bijvoorbeeld bestuurdersoverleggen in elke samenwerking, ambtelijke overleggen, of een platformoverleg, dan zou ik hiermee wel kunnen instemmen. Net als bij de Provincie, laten we niet bij elk overleg een camera meelopen. Dat zou niet efficiënt en niet doelmatig zijn. Het gaat erom dat u hier tot goede besluitvorming kan komen. Als ik het zo moet opvatten dan ben ik er zeker niet op tegen. Het is goed om burgers mee te nemen, zeker ook bij grootschalige evenementen. Voor een deel gebeurt dat eigenlijk al.

Motie 158 'MRA regio echt voor iedereen' is opnieuw een inhoudelijke motie, die ik zeker snap vanuit het partijbelang van de Partij voor de Dieren. Ik vind het in de praktijk wel ingewikkeld om elke keer bij iedere activiteit van de MRA het dierenbelang expliciet mee te gaan nemen. Het is in zijn algemeenheid natuurlijk een heel goed streven. Zoals het hier in deze motie staat omschreven, is het wel heel expliciet.

De V**ICEVOORZITTER**: Dat was de beantwoording in eerste termijn. Is er iemand die behoefte heeft aan een tweede termijn? Mevrouw De Groot.

Tweede termijn:

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Over het roulerend voorzitterschap van de MRA. Wat mij opvalt aan het betoog van de Commissaris is dat alles wat hij zegt, pleit voor een roulerend voorzitterschap. Het zorgt voor meer vertrouwen van de gemeenten. De ambtelijke capaciteit wordt keurig aangestuurd. Het is gewoon de bedoeling dat er een roulerend voorzitterschap is. Het argument

dat Amsterdam de voorzitter moet zijn omdat Amsterdam de naamgever is van de MRA, dat vind ik geen goed argument. Wat dat betreft inspireert u eenieder om voor onze motie te stemmen.
De Raadtafel: We hebben het gehad over democratie in de MRA. Iedereen twijfelt daarover, zeker in de gemeenten. Breng de democratie terug in de MRA en zorg dat de Raadtafel naast een adviserende ook een agenderende rol krijgt. Dat hoeft niet altijd, maar op cruciale momenten wel.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Ik wil graag reageren op moties en een aantal zaken, die net aan de orde zijn gekomen. Richting de VVD: de niet financiële inzet van ambtenaren. D66 is het eens met de reactie van het college. Wij willen ook transparantie, maar wel op hoofdlijnen, want slagvaardigheid moet wel behouden blijven.
De motie van de SP over het voorzitterschap door Amsterdam: Voor de zichtbaarheid van de MRA vindt D66 het handig zoals het college ook zegt, dat Amsterdam daarin een belangrijke rol speelt. Dan gaat het over de zichtbaarheid met betrekking tot de lobby activiteiten. Daarmee hebben wij geen problemen. Op het moment dat Amsterdam een heel dominante rol zou krijgen in besluiten van het bestuur, dan heeft D66 daar wel grote moeite mee. Dat is theoretisch. In de commissievergadering heb ik de Commissaris gevraagd of hij er op toeziet dat in het bestuur geen politieke besluiten genomen worden. Daarop heeft de Commissaris volmondig 'ja' gezegd. Inhoudelijk gebeurt het meeste in de portefeuillehoudersoverleggen en in de platforms. Daar is het anders georganiseerd. Wat ons betreft hoeft het voorzitterschap niet gerouleerd te worden.
Betreffende de motie over de Raadtafel is D66 het geheel eens met GroenLinks en wat de heer Dulfer daarover heeft gezegd. Daar sluiten we ons bij aan.
Bij de moties van de PvdD rondom transparantie ontstaat bij ons enige verwarring. In eerste instantie dachten wij dat dit niet zou gaan werken. Met het antwoord van het college werkt het misschien ook wel. Wat zijn de relevante vergaderingen? Wat maakt dat ze openbaar gemaakt kunnen worden? Is wat het college aangaf voldoende voor de PvdD? Een tweede vraag betreft de burgerparticipatie. In de MRA wordt vooral gesproken over samenwerking. Op welke manier zou daar dan burgerparticipatie een rol in moeten krijgen? Wat ons betreft zouden we in de werkgroep Burgerparticipatie daarover verder kunnen spreken. De politieke besluiten worden genomen daar de Staten en raden. De Staten en raden moeten zorgen voor een goede manier van burgerparticipatie. De samenwerking binnen de MRA vindt op een ander niveau plaats. Ik zou burgerparticipatie liever op ons niveau willen organiseren dan op MRA-niveau. We kunnen ons moeilijk voorstellen op welke manier burgerparticipatie überhaupt kan worden georganiseerd op MRA-niveau.
Een wezenlijke discussie over de inhoud. Wij sluiten graag aan bij het feit dat er een nieuwe MRA-agenda gaat komen. Daar gaan we het over de inhoud hebben. Alle stukken die er liggen gaan veel meer over de manier van samenwerken. Het is goed dat er voorbeelden in zitten om als focus te hebben dat de MRA niet over alles gaat. We hebben er wel een andere opmerking bij. We vinden het belangrijk dat in de MRA kaders en ambities van de Staten en raden worden uitgevoerd. Vaak op andere momenten moeten hiervoor keuzes worden gemaakt.

De **VICEVOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostiç

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Herkent u dat er in het stuk daadwerkelijk inhoudelijke richtlijnen staan? Dat er staat dat ambities en doelstellingen gebruikt worden als kader richting het bepalen van de MRA-agenda? Staat u dan achter deze doelstellingen en ambities en achter het feit dat dit stuk de basis vormt voor de MRA-agenda?

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Ik erken dat met wat in het stuk staat, er focus wordt gelegd op een aantal onderwerpen. Hoe die ambities worden ingevuld? Zoals ze er nu in staan, zijn ze voor mij niet levend. Wat voor ons wel levend is, is het provinciale beleid en daarmee de keuzes die de Staten maken. Het zou mij verbazen als het college een keuze gaat maken in de MRA op basis van dit ene A4'tje uit dit document, als dat tegen de provinciale doelstellingen ingaat. Dan heeft het college met ons een probleem, want wij staan voor ons provinciaal beleid en de keuzes die we daarin maken. Daar houden wij aan vast. We willen een ander aanvullend document daar niet leidend in laten zijn.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Maar bent u het dan niet met ons eens dat we hier de samenwerkingsafspraken kunnen vaststellen, -hoe we met elkaar samenwerken- en dat we het inhoudelijke stuk ervan los moeten trekken en daarvan apart moeten besluiten?

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Ja.

De heer **DULFER** (GL): Ik ben tevreden met de beantwoording door de Commissaris, vooral daar waar hij zegt dat deze tekst eigenlijk een onduidelijkheid in zichzelf meebrengt over de verhouding tussen wat je focus noemt en wat je kader noemt. Het woord 'kader' wordt expliciet gebruikt in de tekst. Als ik de Commissaris goed begrijp, wilde hij dat mee terugnemen om de onduidelijkheid uit de tekst te halen. Dan is dat, wat mij betreft, afdoende. We willen wel meegaan met de motie van de PvdD over transparantie en over het live streamen. In de tekst wordt onder meer aangegeven dat veel van de besluiten uit de MRA publiek zijn. Ik kan me goed voorstellen dat er, behalve een publiek verslag, daar ook een stream bij meedraait. Dat lijkt me niet zo'n probleem. Als we dat als leidraad nemen voor dat streamen dan is dat wat ons betreft akkoord.

De heer **CARTON** (PvdA): Bij motie 151 'Niet alleen Amsterdam aan het roer' volgen wij de woorden van de Commissaris. Het lijkt ons voldoende geborgd. Dan sluiten we aan bij de opmerking eerder gemaakt door de VVD over de capaciteit van kleinere gemeenten. Motie 152 'Versterk de rol van de Raadtafel' vinden we een lastig dilemma. We willen niet dat de Raadtafel uiteindelijk de rol van de Staten en raden overneemt, maar een verlengstuk wordt van de MRA. Moties die gaan over de doelstellingen: In de commissie hebben we gevraagd om meer duidelijkheid. We sluiten ons aan bij de woorden van de heer Dulfer of de Commissaris dit wil meenemen. Wel gaan we ervan uit, -dat staat ook in de zienswijze opgenomen-, dat de samenwerking uitsluitend een aanvulling vormt op het eigen beleid van Provincie Noord-Holland en het beleid van andere betrokken overheden. Dus dat het altijd weer terugkomt bij de Staten .

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Dank voor de toezegging van de gedeputeerde betreffende onze 'transparantie motie', maar we maken ons wel echt zorgen over hoe dit gaat. Eerst zegt de Commissaris dat dit stuk niet over de inhoud gaat. Na vragen erkent hij dat er toch wat inhoud zit en zegt hij dat het eigenlijk niet de bedoeling is dat alle raden en Staten hun invloed meegeven, want dan wordt het straks een heel groot stuk. We willen hier op hoofdpunten een aantal punten meegeven. We willen geen extra thema's integreren, maar slechts een aantal hoofdpunten meegeven. Er is nul bereidheid van Gedeputeerde Staten op dat punt. Dat baart ons, democratisch gezien zorgen. Ik roep Gedeputeerde Staten en ook de coalitiepartijen op om hier echt verantwoordelijk in te nemen, voor onze moties te stemmen en de kaders scherp te bewaken. Ik overweeg om een schorsing aan te vragen, voor het indienen van een motie, waarbij het onderscheid wordt gemaakt tussen technische samenwerkingsafspraken en de inhoud die er nu echt wel in staat.

De **VICEVOORZITTER:** Ik geef het woord aan de Commissaris voor de beantwoording van vragen in tweede termijn.

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Toch nog even over het roulerend voorzitterschap. Daar is natuurlijk niets op tegen. Bij de Raadtafel zal dat gebeuren en bij de Algemene Vergadering ook. Zoals u het in de motie vraagt, is daar niets op tegen, maar de titel doet veronderstellen dat Amsterdam overal voorzitter van is. Dat is op dit moment al niet het geval. Amsterdam zit het MRA-bestuur voor en, uit mijn hoofd gezegd, het Platform Economie. Alle andere platforms en overleggen worden voorgezeten door andere. Het is natuurlijk niet zo dat Amsterdam per definitie overal voorzitter is. Een ander punt is dat het in de nieuwe werkwijze en samenwerking vooral de bedoeling is dat het bestuur ook de vertegenwoordiger is richting Den Haag. Dan is het fijn als met een vaste voorzitter/naamgever ook van de stad, als team die lobby inzet. Dat is eigenlijk de reden waarom ik er zo op reageerde. Een andere reden was ik in de eerste termijn vergeten. We gaan niet over het voorzitterschap van een deelregio. Daar gaat een deelregio zelf over. Wij kunnen hier niet opleggen hoe een deelregio gaat rouleren. Een groot deel van wat u vraagt in de motie zal als vanzelf gaan plaatsvinden.

De **VICEVOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik heb geenszins gezegd dat Amsterdam overal voorzitter van is. Ik heb gezegd: Laat al die voorzitterschappen rouleren. Dat geldt wel voor het voorzitterschap van de Algemene Vergadering en al die andere voorzitterschappen. Dan voelen raden, Staten en mogelijk ook colleges van Burgemeester en Wethouders zich serieus genomen. Ik vind dat de democratie dan beter geborgd is.

De heer **VAN DIJK** (Commissaris van de Koning): Ik denk dat ik anders in herhaling val. Mevrouw De Groot is mogelijk voor een deel geholpen met het feit dat het voor een deel ook zal gebeuren. Ik kan het niet overal garanderen. Daarom vind ik het lastig om deze motie positief tegemoet te treden, maar voor een deel zal het vanzelf gaan. De worsteling van mevrouw Kapitein van D66 omtrent transparantie en burgerparticipatie, omdat de MRA toch een samenwerkingsverband van

bestuurders is. De democratische legitimatie vindt uiteindelijk hier plaats, in de Statenzaal van het Provinciehuis in Haarlem. Het is een netwerk van bestuurders, die op basis van afspraken, die we hier maken met elkaar samenwerken, maar die uiteindelijk bij u terug moeten komen. Ik zou bijna willen zeggen: Ieder MRA-besluit dat u neemt, wordt al gestreamd. Het wordt integraal uitgezonden en daarmee worden ieder debat dat u voert en alle moties en amendementen die u aanbrengt op voorstellen zoals die door Gedeputeerde Staten in de Staten worden gebracht, transparant gemaakt. Dat is natuurlijk wat anders dan een bestuurlijk overleg, waar verschillende bestuurders elkaar treffen. Dat is volgens mij ook niet bedoeld. Ik heb gevraagd of dat wel of niet bedoeld zou worden. Anders ben ik er natuurlijk hartstikke voor dat democratisch over MRA-besluiten wordt gesproken. Of dat nu gemeenteraden of Staten zijn.
Waarnaar we onderzoek zullen doen is of er daarnaast, -en die zijn er, zoals The State of the Region, ook andere grootschalige evenementen zijn waarbij het belang van samenwerken op metropoolniveau ook voor de burger interessant zou kunnen zijn. Ik kan me voorstellen dat u de vraag krijgt waarom we samenwerken in Metropool Regio Amsterdam en wat daarvan de achterliggende gedachte is. Over dat soort evenementen moeten we zo transparant als we kunnen zijn en dat zeker ook streamen. Ik zeg u toe om dat zeker te gaan doen.
Richting de heer Dulfer merk ik op dat de keuze was om alleen het processtuk aan u te sturen. Uiteindelijk is er besloten om ook alle samenwerkingsafspraken mee te sturen. Dat is over het algemeen niet gebruikelijk. Ik snap dat het verwarring oproept en dat u dan de neiging krijgt o m daar ook heel veel in aan te vullen, maar het natuurlijk eigenlijk om het hoe, het processtuk, de kaders die u meegeeft aan de bestuurders om samen te werken binnen de MRA. Dat is het belangrijkste van het stuk. Ik heb natuurlijk goed naar u geluisterd. Dit stuk komt nog een keer bij u terug. Ik ga in de regiegroep hierover het overleg aan, om te kijken of we er met een strakke pen nog doorheen kunnen lopen en dat we ook in bewoordingen congruent zijn in woordgebruik en dat we heel duidelijk aangeven, daar waar de kaders en verantwoordelijkheden liggen bij de Staten en de raden en waarbij de doelstellingen en thema's het uitgangspunt zijn voor de MRA om samen te werken. Die boodschap is helder overgekomen.

De **VICEVOORZITTER**: Dan kijk ik nog even naar Statenlid Kostiç, met de min of meer aangekondigde schorsing. Ik begrijp dat u daar vanaf ziet. Dat is dan duidelijk.
Dan gaan we over tot de stemming over de acht moties.

Motie 151 'Niet alleen Amsterdam aan het roer'
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wil iemand een stemverklaring afleggen, of verlangt iemand aantekening? Zo nee dan kunt u nu elektronisch stemmen. De stemming is gesloten.
Met 15 stemmen voor en 34 stemmen tegen is motie 151 verworpen. Voor hebben gestemd JA21, PvdD, PVV, SP en DENK.

Motie152 'Versterk de rol van de Raadtafel'?
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wil iemand een stemverklaring afleggen, of verlangt iemand aantekening? Zo nee dan kunt u nu elektronisch stemmen. De stemming is gesloten.
Met 16 stemmen voor en 33 stemmen tegen is motie 152 verworpen. Voor hebben gestemd JA21, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.

Motie 153 ‘Tekstwijziging van het woord slechts’
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wil iemand een stemverklaring afleggen, of verlangt iemand aantekening? Zo nee dan kunt u nu elektronisch stemmen. De stemming is gesloten. Motie 153 is met algemene stemmen unaniem aangenomen.

Motie 154 ‘Grote klasse’
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wil iemand een stemverklaring afleggen, of verlangt iemand aantekening? Zo nee dan kunt u nu elektronisch stemmen. De stemming is gesloten
Met 8 stemmen voor en 41 stemmen tegen is motie 154 verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP, CU en DENK.

Motie 155 ‘Biodiversiteit integraal meenemen in de ambities’
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wil iemand een stemverklaring afleggen, of verlangt iemand aantekening? Zo nee dan kunt u nu elektronisch stemmen. De stemming is gesloten
Motie 155 wordt verworpen met 7 stemmen voor en 42 stemmen tegen. Voor hebben gestemd de PvdD, SP en DENK.

Motie 156 ‘Definitie duurzaamheid’
Is er iemand die hoofdelijke stemming verlangt? Heeft iemand een stemverklaring af te leggen? Verlangt iemand aantekening? Zo nee dan kunt u nu stemmen. De stemming is gesloten.

Motie 156 is met 8 stemmen voor en 41 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP, ChristenUnie en DENK.

Motie 157 ‘MRA en transparantie’. Is er iemand die hoofdelijke stemming verlangt? Wil iemand een stemverklaring afleggen? Mevrouw Kapitein.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): We zullen voor deze motie stemmen, gezien de manier waarop de Commissaris dit heeft ingekleurd en omdat de PvdD instemmend knikte toen ik de vraag stelde: “Is dit hoe jullie het willen?” Dat bevestigde de PvdD-fractie. Onder die aanname stemmen wij hier positief over.

De VICEVOORZITTER: Is er iemand anders die een stemverklaring wenst af te leggen? Verlangt iemand aantekening? Dan gaan we nu stemmen. De stemming is gesloten.

Motie 157 is met 46 voor en 3 stemmen tegen aangenomen. Tegen heeft gestemd de fractie van de PVV.

Motie 158 ‘MRA regio voor echt iedereen’
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wil iemand een stemverklaring afleggen, of verlangt iemand aantekening? Zo nee dan kunt u nu elektronisch stemmen. De stemming is gesloten.

Motie 158 wordt met 7 stemmen voor en 42 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP en DENK.

De **VICEVOORZITTER**: Dat betekent dat we voor dit agendapunt de laatste stemming gaan doen, namelijk de voordracht zelf. Dat is stemming nummer 15 over voordracht 48. Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wil iemand een stemverklaring afleggen?

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Hoewel in de samenwerkingsafspraken benadrukt wordt dat de MRA geen bestuurslaag is en het primaat bij de raden en Staten ligt, is het organisatorisch wel tot de nok toe opgetuigd en streeft het naar een intensievere samenwerking. De PVV bekruipt dan ook het gevoel dat langzaam maar zeker een soort van 'mini EU' wordt gecreëerd. Onze fractie kan dan ook niet instemmen met voordracht 48.

De stemming is geopend.
Voordracht 48 is met 39 stemmen voor en 10 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd DENK, SP, PVV en de PvdD.

De **VICEVOORZITTER:** Ik schors weer even kort de vergadering zodat de techniek kan worden aangepast en de voorzitter weer plaats kan nemen.

Schorsing 16.38- 16.54 uur

10. Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar (Voordracht 45)

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.

De heer **KLEIN** (CU): Wij zijn een groot voorstander van het stimuleren van vervoer over water, zeker als dit steeds meer CO2-vrij wordt. Dat kan met elektrische binnenvaartschepen. We staan dus eigenlijk heel positief tegenover het idee om een haven te creëren bij bedrijventerrein Boekelermeer. Echter, zoals we al in de commissie hebben aangegeven vinden we de onderbouwing van het plan op dit moment nog onvoldoende om daar zonder voorwaarden zevenenhalf miljoen euro voor beschikbaar te stellen. Daarvoor moeten we echt eerst antwoord hebben op een aantal belangrijke vragen, zoals: Gaat de overslaghaven echt effect hebben op de afname van automobiliteit op de A9? Welke bedrijven in de Boekelermeer hebben de mogelijkheid en de intentie om hun transport deels over water te laten gaan? Voor onze eigen infrastructuurprojecten hebben we een uitgebreid traject via het Integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (IMPI) waarin Provinciale Staten steeds besluiten over de volgende stap in het traject op basis van de haalbaarheid en de financiën. Voor subsidie aan de gemeenten is die er niet. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat Provinciale Staten een stem hebben in de voorwaarden en criteria die gesteld worden voor het ter beschikking stellen van het geld, zodat wij meer zekerheid hebben over het nut van deze grote investering. In de commissie heeft de gedeputeerde reeds toegezegd dit met Provinciale Staten te gaan bespreken, maar het was nog

niet duidelijk op welke manier. Wij horen graag van de gedeputeerde hoe hij Provinciale Staten hierbij wil betrekken, zodat we kunnen bepalen of we onze kaderstellende rol voldoende geborgd hebben om te kunnen instemmen met deze reservering.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik was van plan om met een korte stemverklaring te komen, als dit een hamerstuk zou zijn. Nu de heer Klein het stuk heeft laten onthameren, wil ik de gelegenheid niet voorbij laten gaan om een kleine duit in het zakje te doen. Het geld hoeft natuurlijk niet op. Dat is op basis van een voordracht uit 2009 en uit een besluit van 2014. De vraag die we hierbij hebben gesteld in de commissie was of die bedrijven hierom echt wel staan te springen. In het verleden is dat niet gebleken. Voor de duidelijkheid: Ook wij zijn niet tegen vervoer over water. Integendeel. We zien daar een mooie kans. Het moet wel voldoen aan de eisen op het gebied van klimaat, milieu en volksgezondheid, die gelden op het moment dat daadwerkelijk knopen moeten worden doorgehakt. De gedeputeerde heeft in de commissie toegezegd met een procesvoorstel te komen, maar voor een definitieve beslissing over een besteding van zevenenhalf miljoen euro verwachten we toch echt een iets concretere rol voor Provinciale Staten. Wat dat betreft wil ik me eigenlijk bij de heer Klein aansluiten.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): De Provincie heeft in 2014 een budget van zestig miljoen euro beschikbaar gesteld voor een betere bereikbaarheid van de regio Alkmaar. Een investeringspakket Bereikbaarheid Regio Alkmaar. Gedeputeerde Staten stellen nu voor om het geld dat gereserveerd was voor dat project anders te besteden. Zevenenhalf miljoen euro wordt gereserveerd voor subsidie voor de ontwikkeling van een haven bij bedrijventerrein Boekelermeer en anderhalf miljoen euro voor de herinrichting van de kruising Nolleweg/Herenweg. Wat doen we met de overige 51 miljoen euro? Wordt dat bedrag besteed, of wordt het teruggestort in de Algemene Middelen?

Mevrouw **VAN GEFFEN** (VVD): De VVD stond aanvankelijk voor een dilemma met dit voorstel, omdat wij een groot fan zijn van de Modal Shift van weg naar water. Daarmee kunnen de wegen worden ontlast. We vinden het knap dat de gedeputeerde dat voor elkaar heeft gekregen. Er stond wel een zin over in het coalitieakkoord, maar daar hing geen budget onder. Wat pijn doet, is dat deze middelen van een belangrijk wegproject weg moet worden gehaald, terwijl er in onze ogen een reëel knelpunt op de weg is. In de commissie is de toezegging gedaan dat de gedeputeerde hiernaar kijkt. Hij is daarmee al druk bezig. Op korte termijn komt de gedeputeerde met een planning, zodat we inzicht krijgen hoe aan de N242 gewerkt wordt. Daar zijn wij tevreden mee.

De heer **Steeman** (D66): Ondanks dat wij een voorstander zijn van actieve mobiliteit bespaar ik mij de stappen. Dit geeft geen aanleiding voor D66 voor een inhoudelijke bijdrage.

Gedeputeerde **OLTHOF**: De vraag van de heer Klein, die we ook in de commissie hebben besproken, is een terecht punt. We praten nu nog over een reservering. Als er meer bekend is, dan krijgt u die informatie van mij. Op het moment dat de voorwaarden van de subsidieregeling worden vastgesteld, dan lijkt het me goed om dat ook met de Staten te bespreken. Zo wordt

duidelijk wat de uitgangspunten zijn op basis waarvan de subsidie kan worden toegekend. In dat traject kom ik nog naar u toe, voordat we inderdaad een stap verdergaan. Dat zal ik met u delen en bespreken.
Wat de PvdD betreft: Ik denk dat logisch moet zijn wat nut en noodzaak zijn van deze investering. Uiteraard vindt onderzoek naar het draagvlak plaats. Dat zullen we ook zeker meenemen.
De vraag van 50PLUS/PvdO verbaast me enigszins. In de voordracht staat per project aangegeven waar de middelen naar toe gaan. Er is niet € 15 miljoen over. Die middelen zitten in projecten die inmiddels gerealiseerd zijn, of op dit moment in de realisatiefase zitten.

Tweede termijn:

De heer **KLEIN** (CU): Ik begrijp dat u dit in de commissie met ons gaat bespreken.

Gedeputeerde Olthof knikt.

De **VOORZITTER**: Dan komen we tot stemming over voordracht 45 'Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar'. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming.
De stemming is gesloten. Er zijn 49 stemmen uitgebracht.

Voordracht 45 wordt met 49 stemmen voor unaniem aangenomen.

11. Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 (Voordracht 46)

De heer **KOHLER** (JA21): De heer Baljeu is niet aanwezig. De vorige keer had hij nogal wat te vertellen over het Waddenfonds. Ik dacht er aan om het stokje van hem over te nemen, maar dat ga ik niet doen. Ik ga geen moties indienen. Ik was niet aanwezig bij de commissiebehandeling. Dat wat inhoudelijk is ingebracht, daaraan heb ik weinig toe te voegen. Ik heb nog wel een paar vragen. Het is niet moeilijk om, zoals collega Baljeu eerder deed, een karikatuur te maken van de projecten in het Waddenfonds. Twee jaar geleden kregen we voldoende input vanuit het onderzoek door Investico en uitlatingen van fondsbelangenbehartiger Wim Meijer en voorzitter van de Waddenvereniging Lutz Jacobi, die het fonds 'een grabbelton' noemde. De afgelopen twee jaar is het stil gebleven. Een deel van de kritiek, de dubbele petten van de gedeputeerden annex fondsbeheerders van Groningen, Friesland en Noord-Holland, is nog onveranderd. Dat alleen onze provincie nog twee Statenleden in het bestuur heeft zitten, geeft te denken. Overigens vind ik dat we met deze twee collega's, Gert-Jan Leerink en Rien Cardol, heel goed vertegenwoordigd zijn. Niet bekend, althans niet bij mij, als subsidiestrooiers. Integendeel. Ik ken ze als betrokken en kritisch op de verschillende dossiers, maar wel elkaar in de discussies treffen. Ze zeggen tegen mij dat er qua Governance zaken verbeterd zijn, sinds 2019. Ik ben bereid dat te geloven. Toch is er op het oog aan de Governancestructuur niet veel veranderd. Ik hoor graag van de gedeputeerde wat er, na de kritiek van 2019 en al eerder van de twee Rekenkamers, allemaal verbeterd is. Het fonds is er nog maar vijf jaar en dan houdt het op. Hoewel onderzoeksbureau

Wing adviseert een bestuursstructuur aan te houden van circa vijf jaar, na 2026. Wie gaat dat betalen? In de reserves en het weerstandfonds zitten nog miljoenen euro's. Ik vraag me overigens af wat een subsidiefonds met een weerstandsvermogen moet, maar dat terzijde. Ook hierop zou ik graag een nader antwoord krijgen. De geadviseerde beheerorganisatie is er dan om doorlopende projecten te begeleiden. Is die ook bedoeld om door te financieren?
Dat brengt mij tot het wezen van het fonds: economische en ecologische verbeteringen, liefst duurzaam. Ik heb ernaar gezocht, maar een overzicht van de al dan niet duurzame en meetbare resultaten heb ik niet kunnen vinden. De vaststelling dat een tonnen kostend project van de slibmotors stoffen oplevert waarmee kan worden gebouwd, is niet zo spectaculair. Dat had ik als kleuter al door op het strand van Bergen aan Zee, toen ik nog zandkasteeltjes bouwde. Zo zijn er meer projecten, waarvan ik het resultaat nogal een open einde vindt hebben. Dat brengt me op de vraag: Is er een overzicht, nu of in de nabije toekomst, waar opdracht en meetbaar resultaat inzichtelijk zijn? Op de mooie projectoverzichtskaarten van het Waddenfonds kan ik die, ook bij de afgesloten projecten, nauwelijks vinden. Zien we iets dergelijks nog voor 2026?
Dat brengt me op het onderzoek en advies van Adviesbureau Wing. Ik neem aan dat de opdracht via een openbare aanbesteding is verlopen. Ik ken Wing als een prima bureau, maar ik weet ook dat het bureau in flinke mate publieke opdracht krijgt, die in de laatste jaren in ruime mate voor allerlei duurzame en ecologische projecten beschikbaar komen. Het bureau is zelfs betrokken geweest bij onderzoeken naar bijvoorbeeld de garnalenvisserij in de Waddenzee. Daarover lopen ook projecten van het Waddenfonds. Wel andere projecten overigens, maar toch vraag ik me dat af. Ik wil het bureau niet in diskrediet brengen. Helemaal niet. Ik zou me toch minder ongemakkelijk gevoeld hebben bij een keuze voor een onderzoeksbedrijf dat op geen enkele manier bij dit soort projecten betrokken is of in de toekomst betrokken wordt. Een groot deel van de rapportage is gebaseerd op interviews. Dat kan heel goed worden uitbesteed aan een op het oog meer neutraler onderzoeksbureau. Ook hier hoor ik graag van de gedeputeerde hoe de keuze voor de uitvoering van de evaluatieopdracht is verlopen.
Ik sluit af met een van de adviezen van Wing om zo snel mogelijk te beginnen met de opzet van de afbouworganisatie en die ten minste in 2022 gereed te hebben. Kunnen we verwachten, - althans we kunnen onze gedeputeerde als voorzitter van het bestuur eraan houden-, dat dit in 2022 daadwerkelijk concreet en meetbaar gestalte krijgt?

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Ik heb het gevoel dat de geschiedenis zich herhaalt. In de vorige Statenperiode waren er moties, die ongeveer gelijkluidend zijn aan de moties van vandaag. De SP gaat verschillende moties van de PvdD mede indienen. Die heeft de SP in het verleden ook weleens mede ingediend. Sommige zijn aangenomen en van andere kwam niets terecht. Moties over gaswinning en dergelijke kunnen we blijven indienen tot we een ons wegen, maar er komt niks van terecht. De gaswinning gaat door. Daar moeten we toch wel een vuist tegen gaan maken. We dienen dus samen met de PvdD een aantal moties in. We denken dat het voor een Natura2000 gebied, de Waddenzee, een goede zaak zou zijn als die moties worden aangenomen.

De heer **CARDOL** (GL): Het Waddenfonds is in het afgelopen jaar uitgebreid geëvalueerd. De commissie NLG heeft hierover meerdere malen gesproken. Er zijn duidelijke lessen getrokken voor de laatste jaren van het Waddenfonds. Zo komt er meer aandacht doelstelling B, -het

tegengaan van externe bedreigingen-, zijn binnen doelstelling A verschillende doelspecificaties aangebracht, inzake systeemherstel, met speciale aandacht voor het voedsel web en is in hoofddoelstelling C, betreffende de economie, de nadruk op duurzaamheid zeer expliciet en terecht. GL is van mening dat het Uitvoeringskader een goede basis is voor de resterende jaren van het Waddenfonds. We zien geen aanleiding voor aanpassingen daarin. We staan van harte achter de motie 'Houd rekening met dierenwelzijn' die de PvdD zal gaan indienen. GL dient deze motie graag mede in.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): De ecologische waarde van het Waddenfonds is onbetaalbaar. De zorg en het behoud van dit bijzondere stuk Unesco Werelderfgoed blijven van het allergrootste belang. Uit de stukken blijkt dat er de nodige stappen worden gezet, in positieve zin, maar ook dat er nog de nodige uitdagingen zijn. Ik wijs daarbij op de motie die in de vorige termijn is aangenomen over onze adaptatie opgave, duurzame landbouw en visserij. We hebben nog een vraag over de bedreigingen die er zijn. Hoewel het college niet besluit of er gasboringen plaatsvinden en we ook in de vorige termijn een motie hebben aangenomen op dat punt, horen we graag hoe Provinciale Staten betrokken of geïnformeerd worden bij deze plannen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het Waddengebied is een van de belangrijkste stukken natuur van Europa. Het is kwetsbaar werelderfgoed, dat al decennia wordt aangetast. Het Waddenfonds was in de kern bedoeld om daar verandering in te brengen. Maar de realiteit is – en SP zei het net ook al - dat het nog steeds slecht gaat met de natuur. We gaan nu de laatste fase van het Waddenfonds in. Dit Uitvoeringskader loopt tot het einde, tot 2027, en geeft Provinciale Staten de mogelijkheid om nog bij te sturen. Het is een van de zeldzame momenten waar Provinciale Staten echt aan zet zijn. Laten we die verantwoordelijkheid ook nemen, want er komt geen tweede kans meer. Ik ben teleurgesteld in de meeste reacties van de groene partijen tot nu toe. Dit is een mogelijkheid om het nog wat scherper te krijgen. Maar we hebben nog hoop. Daarom dienen we zeven moties in, met de onderwerpen economie en ecologie en dierenwelzijn. Ze zijn ambtelijk allemaal als technisch uitvoerbaar beoordeeld. De meeste moties zijn in Provinciale Staten van Friesland al gesteund door GL, SP en D66.

Allereerst vijf moties betreffende economie en ecologie. Hoewel de kern van het Waddenfonds gaat over de bescherming van ecologie, is ooit een bestuurlijke afspraak gemaakt om het Waddenfonds vijftig procent te laten investeren in ecologie en vijftig procent in economie. Maar die 50/50-verdeling geeft ook ruimte om accenten te leggen.
We kunnen de natuur in de eindfase van het Waddenfonds een boost geven, zonder dat we afbreuk doen aan die 50/50 regeling. Dat kan door nu te kiezen om zoveel mogelijk te investeren in economische projecten (Hoofddoel C), die ook een versterking van ecologie opleveren (Hoofddoel A en/of B). De investeringen in economie blijven dan behouden, maar de ecologie krijgt nog een laatste boost. Hiermee zeggen we niet dat het ene doel belangrijker is dan het andere, zoals het college wellicht zal betogen, maar dat we de kansen voor economie binnen ecologie kunnen pakken. Versterking van de natuurwaarden is immers ook een economische factor. Per jaar bezoeken 1,3 miljoen mensen de Wadden, juist om die unieke natuurwaarden, het

landschap en de rust. Daarom dienen wij, samen met SP en DENK, de motie “Win-Win voor ecologie en economie” in.

Motie 159/13-09-2021:
Win-win voor ecologie en economie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;
constaterende dat:
- *in het Uitvoeringskader Waddenfonds (blz. 17) staat dat de voorkeur uitgaat naar projecten die een bijdrage leveren aan de realisatie van meerdere van de eerste drie doelen van het Waddenfonds (A, B en C) of onderliggende gespecificeerde doelen (meervoudige doelrealisatie);*

overwegende dat:
- *het Waddenfonds aanvankelijk bedoeld is om de natuurwaarden van de Waddenzee te versterken, als compensatie voor de natuurschade die is veroorzaakt door gasboringen in de Waddenzee;*
- *de Waddenzee om meerdere redenen een uniek en zeer belangrijk internationaal natuurgebied is;*
- *de natuur van de Waddenzee nog altijd in kritieke toestand verkeert;*
- *de natuur in de eindfase van het Waddenfonds een boost kan krijgen als het Waddenfonds ervoor kiest om vanaf nu zoveel mogelijk alleen economische projecten (hoofddoel C) te kiezen die óók de natuurwaarden (hoofddoel A en/of B) van het gebied versterken;*
- *daarmee kunnen we ook de bestuurlijke afspraken voor de 50/50-verdeling blijven respecteren;*
- *dit ook mogelijk is, bijvoorbeeld door toeristisch aanbod zodanig te versterken dat dit een plus oplevert voor de natuur, door duurzame landbouw te versterken door over te schakelen naar biologische landbouw (vermindering emissies, bijdrage aan biodiversiteit), door duurzame energie natuur inclusief op te wekken, etc.;*
- *versterking van de natuurwaarden een economische factor is: per jaar bezoeken immers 1,3 miljoen mensen de Wadden, juist om die unieke natuurwaarden, het landschap en de rust;*

gehoord de discussie,
verzoeken het Waddenfonds om:
- *de programma’s en projecten van hoofddoel C (economie) zoveel mogelijk ook te laten bijdragen aan het realiseren van hoofddoel A en/of B (vergroten en versterken natuur- en landschapswaarden, en verminderen/wegnemen extern bedreigingen) van het Waddenfonds;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP en DENK

Voorzitter, een aanbeveling uit de evaluatie van het Waddenfonds is om aan te geven wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben. Hoewel daaraan is gewerkt, missen de doelen uit het concept Uitvoeringskader Waddenfonds een overkoepelende focus. Waar willen we naartoe? Het streven naar een herstel van het voedsel web, zoals wetenschappers eerder voor het Waddenfonds in beeld hebben gebracht, brengt die overkoepelende focus. Het helpt om focus te leggen op de goedkeuring van aangevraagde projecten. Versterking van het voedsel web en dus de natuurwaarden draagt immers ook bij aan economie. Daarom de volgende motie.

Motie 160/13-09-2021:
Veerkrachtig voedsel web als streefbeeld

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van
Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;
constaterende dat;
- *het Uitvoeringkader Waddenfonds 2021-2027 een laatste directe gelegenheid biedt aan PS om scherpere kaders mee te geven aan het Waddenfonds;*
- *het Waddenfonds compensatie is voor de schade aan natuur die de gasboringen hebben veroorzaakt en waarmee miljarden zijn verdiend;*
- *ecologisch herstel van de Waddenzee zeer dringend nodig is – de visstand is minder dan 10 procent van wat het ooit was;*

overwegende dat:
- *één van de aanbevelingen uit de evaluatie van het Waddenfonds is om aan te geven wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben;*
- *wetenschappers van onder andere Rijksuniversiteit Groningen voor het Waddenfonds het grote belang van een grootschalig voedsel web herstel in het Waddengebied in beeld hebben gebracht en een voorstel hebben gedaan om dat tegen 2026 te realiseren;*
- *voor het Gebiedsagenda Wadden 2050 is uitgewerkt wat de definitie en een toetsingselement in grootschalig voedsel web herstel is: 'Er is een duurzaam medegebruik mogelijk dat op een niet belastende manier gebruik maakt van de ecosysteemdiensten' ;*
- *de doelen uit het concept Uitvoeringskader Waddenfonds (A t/m D) een duidelijke, overkoepelende focus missen;*
- *een overkoepelende focus op het streven naar voedsel web herstel helpt om sturing te geven aan goedkeuring van aangevraagde projecten;*
- *versterking van het voedsel web en dus de natuurwaarden een economische factor ís: per jaar bezoeken immers circa 1,3 miljoen mensen de Wadden, juist om die unieke natuurwaarden, het landschap en de rust;*

gehoord de discussie,
roept het Waddenfonds op:
- *om in het definitieve Uitvoeringskader Waddenfonds een veerkrachtig voedsel web als streefbeeld op te nemen;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren

Voorzitter, de visserij is volgens wetenschappelijk consensus een van de grootste externe bedreigingen voor het ecosysteem van de Waddenzee. Het gaat niet goed met de natuur, en toch blijft het gebied een van de meest overbeviste ter wereld. Het Waddenfonds heeft gelukkig gebruik gemaakt van een regeling om garnalenvissers op te kopen en vergunningen uit de markt te halen. Tien miljoen euro ging naar het opkopen van vergunningen van garnalenvissers op de Waddenzee, waarmee slechts zesenhalf procent van de visserijgebieden in het gebied gesloten worden voor de garnalenvisserij. Van dat geld lijken slechts negentien van de negenentachtig garnalenvissers opgekocht te worden. De uitkoop gaat dus langzaam en de druk op het Waddengebied is enorm. Daarom de volgende motie, die samen met SP en DENK wordt ingediend.

Motie 161/13-09-2021
Inzetten op opkopen Wadvissers en Waddengebied herstellen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling; constaterende dat:
- *de visserij volgens wetenschappers een van de grootste externe bedreigingen is voor het ecosysteem van de Waddenzee;*
- *het doel van een sterk en veerkrachtig voedsel web volgens wetenschappers op gespannen voet staat met de blijvende aanwezigheid van de visserijsector in de Waddenzee;*
- *een grotere visstand meteen teniet gedaan kan worden door een toename van visserijactiviteit in het Waddengebied;*

overwegende dat:
- *het Waddenfonds eerder gebruik heeft gemaakt van een tenderregeling garnalenvisserij om garnalenvissers op te kopen en vergunningen uit de markt te halen;*
- *zo'n opkoopregeling volgens het Waddenfonds de weg vrij maakt om gebieden voor het vissen op garnalen te sluiten en de ecologische waarden van de Waddenzee te versterken;*
- *het Waddenfonds reserveerde ongeveer 10 miljoen euro voor het opkopen van vergunningen van garnalenvissers op de Waddenzee, waarmee slechts 6,5 procent van de visserijgebieden in het gebied gesloten worden voor de garnalenvisserij;*
- *van dat geld lijken 19 van de 89 garnalenvissers opgekocht te worden;*
- *de uitkoop langzaam gaat en de druk op het Waddengebied nog steeds groot is;*

gehoord de discussie, roept het Waddenfonds op:
- *zich in te spannen bij het Rijk dat er toe wordt gewerkt naar het 100% opkopen van garnalenvissers in het Waddengebied en het innemen van (slapende) vergunningen uiterlijk in 2027;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP en DENK

Voorzitter, iedereen mag zijn hobby hebben. Maar de sportvisserij is van de grootste bronnen van vervuiling van water door lood. Er komen jaarlijks tienduizenden kilo's lood (vrachtwagens vol) in het milieu, terwijl kleine hoeveelheden al gevaarlijk kunnen zijn. De sportvisserij heeft niet-bindende ambities afgesproken om het gebruik van lood pas in 2027 naar nul te brengen. En zelfs dat komt niet goed van de grond. Dit betekent dat minstens, zolang het Waddenfonds nog loopt, de vervuiling gewoon doorgaat. Hoewel in het voorliggend stuk niet direct wordt verwezen naar de sportvisserij, is erin het verleden wel geïnvesteerd in projecten die de sportvisserij bevorderen. Dat zou niet de rol van het Waddenfonds moeten zijn.
Daarom de volgende motie.

Motie 162/13-09-2021:
Waddengeld niet naar vervuilende hobby

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;
constaterende dat:
- *het Uitvoeringkader Waddenfonds 2021-2027 een laatste directe gelegenheid biedt aan PS om scherpere kaders mee te geven aan het Waddenfonds;*
- *de provincie en het Waddenfonds de bescherming en uitbreiding van natuur als belangrijke doelen zien en ook wordt ingezet op verbetering van de waterkwaliteit;*
- *de kaders van het Waddenfonds stellen dat activiteiten van het Waddenfonds de ecologie niet mogen schaden;*
- *er jaarlijks door sportvissers tienduizenden kilo's lood (vrachtwagens vol) in het milieu terechtkomen, wat sportvisserij een van de grootste bronnen van loodvervuiling maakt;*
- *lood zeer giftig is en al bij zeer kleine hoeveelheden gevaarlijk is, met schadelijke gevolgen voor niet alleen voor de ecologie, maar ook voor de gezondheid, vooral bij jonge kinderen;*
- *hoewel er niet-bindende ambities zijn afgesproken met de belangenvertegenwoordiging van sportvissers om het gebruik van lood voor 2027 naar nul af te bouwen, komt dat niet goed van de grond en dit betekent dat minstens zolang het Waddenfonds loopt de vervuiling gewoon doorgaat;*
- *het Waddenfonds zich inzet voor het borgen van rust en gezonde leefgebieden voor o.a. vogels en vissen;*
- *wilde dieren (waaronder vogels) steeds vaker gewond raken of doodgaan doordat ze in aanraking komen met rondzwervend vistuig (vishaken, visdraad, etc.);*

overwegende dat:
- *sportvisserij dus botst met het oorspronkelijke doel van bescherming van de ecologie van het Waddengebied en daarin levende dieren;*

gehoord de discussie, roepen het Waddenfonds op:
- *In ieder geval tot 2027 niet te investeren in projecten die (deels) bedoeld zijn voor de sportvisserij;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren

Voorzitter, dan om de reeks moties over economie en ecologie af te ronden. Voor het reces hebben we, dankzij GroenLinks, een motie aangenomen die zich onder andere verzet tegen gaswinning in het Waddengebied. Nu is het Rijk toch van plan gaswinning onder de Waddenzee toe te staan. Specifiek tussen Ternaard en Ameland. Het is ons ook niet duidelijk wat Gedeputeerde Staten nu precies in dat kader doen.
Daarom de volgende motie, die we met SP en CU indienen.

Motie 163/13-09-2021:
Gezamenlijke oproep aan Rijk vergunning gaswinning Ternaard-Ameland niet te verlenen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;
constaterende dat:
- *het Rijk de vergunningprocedure voor de NAM voor gaswinning onder de Waddenzee, tussen Ternaard en Ameland, vergaand in gang heeft gezet ;*

overwegende dat:
- *deze economische activiteit opnieuw gaat leiden tot grote natuurschade;*
- *Friese Statenfracties verontwaardigd zijn over het nieuwe besluit van het Rijk en de Waddenvereniging woedend is:*
- *in de recente evaluatie van het Waddenfonds – eindrapport 'Koers houden in een zee van mogelijkheden' - wordt geconstateerd dat: "er nog nauwelijks sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee" en door het Waddenfonds gesteunde projecten tot nu toe juist op deze doelstelling achterblijven;*
- *het tegenstrijdig is dat vergunningen door het Rijk worden verstrekt die 'externe bedreigingen' vormen voor de natuur in de Waddenzee, terwijl de provincies via het Waddenfonds proberen die bedreigingen te verminderen;*
- *in alle provincies al een motie is aangenomen die zich verzet tegen o.a. gaswinning in het Waddengebied, in Noord-Holland ingediend door GL c.s. met de titel "Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen" ;*
- *GS in Noord-Holland in de laatste commissievergadering heeft aangegeven dat die waar mogelijk de wens van PS aan het Rijk doorgeven, maar het nog niet duidelijk hoe en wanneer dat gebeurt; -de inzet van GS nog vaag blijft en meer druk nodig is, juist in formatietijd;*

gehoord de discussie, roepen GS op:
- *het liefst gezamenlijk, met de drie Waddenprovincies, het Rijk dringend te verzoeken de vergunning voor gaswinning Ternaard-Ameland níet te verlenen;*
- *en aan Provinciale Staten zo snel mogelijk te rapporten op welke wijze dat is gedaan;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP en ChristenUnie

Voorzitter, dan twee moties over dierenwelzijn. Projecten van Waddenfonds raken vaak aan het leven van dieren. We vragen niet dat dierenwelzijn als expliciet thema wordt opgenomen, zoals Gedeputeerde Staten wellicht zullen stellen. We vragen slechts om dierenwelzijn explicieter te laten meewegen in beoordeling van projecten. Dat is een kwestie van beschaving en past bij de ambities van onze provincie. Daarom twee moties.
De eerste dienen we samen in met GroenLinks en JA21.

Motie 164/13-09-2021:
Houd rekening met dierenwelzijn

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;
constaterende dat:
- *inzet van het Waddenfonds en de bijbehorende projecten vaak raken aan belangen van vele dieren en hun leefomgeving;*
- *in een democratie alle belangen worden gewogen, dus ook die van de dieren;*
- *het Uitvoeringskader van het Waddenfonds nergens expliciet dierenwelzijn noemt;*
- *de maatschappij steeds sterker vraagt dat er bij investeringen, beleid en afweging van belangen beter rekening wordt gehouden met dierenwelzijn;*

gehoord de discussie, spreken uit:
- *ook in het kader van het Waddenfonds dierenwelzijn belangrijk te vinden; en roepen het Waddenfonds op:*
- *om bij de selectie van de te ondersteunen activiteiten/projecten expliciet dierenwelzijn mee te laten wegen;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, GroenLinks en JA21

Ten slotte de laatste motie, die beoogt te voorkomen dat het Waddenfonds investeert in viskwekerijen, die aantoonbaar niet alleen milieu aantasten, maar ook dierenwelzijn.

Motie 165/13-09-2021:
Niet investeren in viskwekerijen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;
constaterende dat:
- *in het Uitvoeringskader Waddenfonds (blz.15) de mogelijkheid bestaat om te investeren in aquaculturen;*

overwegende dat:

- *het Waddenfonds aanvankelijk bedoeld is om de natuurwaarden van de Waddenzee te versterken;*
- *aquacultuur het kweken van waterplanten en –dieren, en dus investeren in viskwekerijen kan betekenen;*
- *viskwekerijen zijn een nieuwe vorm van industriële dierproductie en lossen het probleem van de overbevissing niet op;*
- *veel gekweekte vissen worden gevoerd met vismeel dat wordt gemaakt van in het wild gevangen vis;*
- *wetenschappers van Oxford Universiteit – in het grootste onderzoek naar de impact van ons voedsel op milieu (voedselvoetafdruk) – eerder concludeerden dat ook de viskwekerij een verrassend vervuilende sector is ;*
- *het dierenwelzijn in Nederlandse viskwekerijen onacceptabel laag is, aldus onderzoek van Compassion in World Farming. Vissen zijn niet in staat hun natuurlijke gedrag te vertonen, zoals rusten, foerageren en schuilen, omdat ze in zeer hoge aantallen worden gehouden in kale bassins, die drastisch afwijken van hun natuurlijke leefomgeving;*
- *in 2018 de Raad voor Dieraangelegenheden – dé adviesraad voor het Rijk op het gebied van dierenwelzijn – concludeerde dat er veel meer aandacht moet komen voor dierenwelzijn en dat dat tot nu toe nauwelijks gebeurt ;*

gehoord de discussie, verzoeken het Waddenfonds om:

- *om niet te investeren in viskwekerijen;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren

Voorzitter, we hopen dat collega's van andere partijen ons helpen om een laatste boost aan ons mooie Waddengebied te geven.

De **VOORZITTER**: Alle moties zijn ingediend bij de griffie en maken onderdeel uit van de beraadslagingen.
Ik geef het woord aan de gedeputeerde voor een reactie in eerste termijn, namens het college.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik kan me nog goed herinneren dat het de laatste keer, dat ik achter het spreekgestoelte in deze zaal stond, voor mij een buitengewoon ongemakkelijk voorkomen was, omdat de techniek het liet afweten. Mijn bijdrage kwam toen wat aarzelend uit de doeken. Dat heb ik vandaag gezekerd. Mocht 'mijn broek vandaag afzakken', dan komt dat wellicht door uw bijdrage, maar niet door een technisch mankement. Dit als disclaimer vooraf.
Wat ik belangrijk vind is dat deze Staten een warm hart hebben voor de Wadden. Dat merk ik aan de bijdragen. Ieder draagt er vanuit zijn of haar optiek aan bij door te zeggen wat belangrijk is en wat nogmaals moet worden benadrukt. Het college is niet gehouden tot het onmogelijk. Ook de voorzitter van het Waddenfonds is daar niet toe gehouden. Daarom zal ik ingaan op de respectievelijke bijdragen.
JA21 had kritische kanttekengingen over het functioneren van de Governance. De discussie over Governance is in de vorige periode gevoerd. Toen lag er een rapport van de Randstedelijke Rekenkamer en de Noordelijke Rekenkamer. Daar hebben we op gereageerd. U kan er kennis van

nemen in de reactie van het toenmalige college. We staan daar nog steeds achter. Wat is het belangrijke probleem, waarmee de Rekenkamers, in onze optiek, geen rekening hebben gehouden? Het Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling. Het is een wettelijk instrument. Het is het beste instrument dat we kennen om uitvoering te geven aan de opdracht, die we hebben vanuit het Rijk. We hebben aan de Rekenkamer gevraagd om aan te geven wat een beter instrument is. Dat kon de Rekenkamer niet aangeven. Vandaar dat u kunt lezen dat wij daar heel genuanceerd mee zijn omgegaan. We hebben wel een aantal waarborgen. In de Provincie Noord-Holland zal ik zelf nooit projecten voorhangen en zelf ook behartigen. Ik kom anders in aanraking met de dubbele petten-systematiek. Een andere collega zal een project uit mijn portefeuille behartigen om de objectiviteit zoveel mogelijk te waarborgen. De andere twee provincies hebben ervoor gekozen om in het AB gedeputeerde(n) te zetten. Dat heeft Noord-Holland heel bewust niet gedaan, om niet alleen die kritische blik vanuit de Staten op mijn schouders te voelen, maar ook om die betrokkenheid bij wat daar nu gebeurt en, voor zover het kan, om binnen een gemeenschappelijke regeling een democratische legitimiteit te geven. Daarmee zeg ik niet dat andere provincies het niet goed doen, maar dit is waar Noord-Holland voor gekozen heeft en daar ben ik blij mee.

Aan elk project worden projectdoelen gehangen. Daar wordt op getoetst. U kunt veel informatie krijgen via de website, maar als u specifieke informatie wenst dan is het wellicht een idee om een keer de directeur van het Waddenfonds te vragen om u eens mee te nemen in hoe wordt getoetst en gemonitord. Hoe kunnen we volgen dat de effecten die aan de voorzijde worden verwacht zich in de praktijk gaan voordoen? Daaraan wordt veel aandacht geschonken. Het is niet eenvoudig om het geheel aan de voorkant te kunnen vaststellen en het aan de achterkant te kunnen controleren. Er zijn enorme slagen gemaakt. Misschien is het goed om de directeur eens te vragen om een toelichting te geven.

Aan het inhuren van een onderzoeksbureau worden criteria gesteld. Partijen kunnen inschrijven. Ik meen me te herinneren dat hier drie partijen hadden ingeschreven. Degene die het meest voldoet aan de criteria wordt uiteindelijk gekozen.

Voor de afbouw van de organisatie ligt er een advies. Het bestuur zal dat advies nog wegen. Ik kan nu niet toezeggen of we dat gaan redden in 2022. De afbouw moet goed en zorgvuldig gebeuren. Dat zal een belangrijke opgave voor dit bestuur van het Waddenfonds zijn om te zorgen dat degene die het hierna daadwerkelijk vorm gaan geven, dat op een goede en adequate wijze kan doen. Ik durf niet te zeggen of dat plan al in 2022 gereed is. De directeur heeft de opdracht gekregen om alle voorbereidende werkzaamheden alvast in kaar te brengen.

Wat na 2027? Dat is een discussie die we met elkaar, maar ook met de provincies en het Rijk moeten voeren. Het een op een doorzetten, zonder bijdrage van het Rijk, is voor de provincies financieel gezien onmogelijk.

Mevrouw De Groot had een opmerking over moties die in het verleden niet zijn aangenomen of niet zijn uitgevoerd. Ik kan me niet herinneren dat we als college van Noord-Holland moties niet hebben uitgevoerd. De enige handicap bij het Waddenfonds is, is dat het een gemeenschappelijke regeling is van drie provincies. Moties kunnen alleen worden uitgevoerd, als deze in alle drie de Staten zijn aangenomen. Als Provinciale Staten van Noord-Holland een motie aanneemt, die niet in de andere twee Staten worden overgenomen, dan kunnen we dat niet in het Waddenfonds implementeren. Dat is een handicap. Daar is in de vorige periode al eens op

gewezen. Wij hebben daarvan als Noord-Holland geen of nauwelijks last van gehad. Het is wel hoe dat in een gemeenschappelijke regeling werkt.
Er is een vraag gesteld door D66 over wat het Waddenfonds kan ondernemen om tegen de gasboringen te ageren. Enerzijds is dat misschien wat teleurstellend. Als het Rijk voorgenomen heeft om naar gas te boren, dan kunnen we alles uit de kast trekken maar dan kan het Rijk daarin uiteindelijk haar eigen koers bepalen. We zullen natuurlijk, en niet alleen op basis van de oproep door middel van een motie, die eerder dit jaar is aangenomen, daartegen ageren. We hebben ook adviesrecht. We zitten ook in diverse gremia met het Rijk aan tafel, bijvoorbeeld in de Beheerautoriteit Wadden. Als het daar geagendeerd staat, zullen we altijd vanuit de wens van de Staten, daarop acteren. Als het pregnanter wordt, zullen we bij de minister, die onze gesprekspartner is, op het moment dat het kan en mogelijk is, altijd benadrukken wat het standpunt van de Staten van Noord-Holland, maar ook van de andere noordelijke provincies is. Dat is het instrumentarium waarin wij het moeten zoeken.
Dan reageer ik meteen op de motie van de PvdD, wat een herhaling is van de eerdere motie over gasboringen. De motie is volstrekt overbodig en wordt ontraden. Het tweede bullet point in het dictum vindt de gedeputeerde een vreemde wanneer het college elke keer moet gaan verantwoorden wat het waar heeft gedaan. Dat is niet de werkwijze hoe in deze Staten met elkaar wordt omgegaan. De motie wordt met kracht ontraden.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik ben nu heel erg verbaasd. We dienen een motie in, in dit specifieke geval. We vragen de gedeputeerde uit te leggen wat hij precies doet. Dan zegt de gedeputeerde dat het niet de bedoeling is. Is dat hoe de gedeputeerde de rol van de Staten ziet? Dat de Staten niet mogen controleren als zij dat willen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik denk dat Statenlid Kostiç niet de verstrekkendheid van de opmerking in beeld heeft. Wij doen dat op geen enkel ander punt. U dient een motie in. Die motie wordt uitgevoerd. Als van de gedeputeerde wordt verwacht dat hij zijn agenda gaat overleggen op wat of waar hij op elk moment heeft gedaan, dan slaan we een verkeerde weg in met elkaar. Het is uw goed recht om de motie in te dienen. Het is mijn goed recht om de motie met kracht te ontraden. Dat doe ik bij dezen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het voelt misschien als een persoonlijke aanval. Ik snap niet waarom. Dit is puur bedoeld voor informatievoorziening. Niet dat u al uw agenda-afspraken en Whatsappjes naar ons hoeft te versturen, maar dat u ons op papier inlicht wat u hiervoor heeft gedaan in dit specifieke geval. Als de motie zo geïnterpreteerd kan worden, bent u dan bereidt deze wel aan te raden?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik ontraad met kracht deze motie.

Op de moties van de PvdD heb ik in de commissie al gereageerd. Het is lastig omdat een aantal moties ingaat op de verdeling, zoals die in het Bestuursakkoord tussen Rijk en Provincies is vormgegeven. Het betreft een vijftig/vijftigverdeling. Die zou door deze motie voor een belangrijk deel uit balans worden getrokken. Ik begrijp de passie en de kracht waarop Statenlid

Kostiç dit inbrengt en dit wil wijzigen, maar ik kijk naar wat er is afgesproken tussen Rijk en Provincies. De huidige hoofddoelen van het Waddenfonds kennen geen volgorde van belangrijkheid. Ze zijn gelijkwaardig. De hoofddoelen zijn vastgesteld in het Bestuursakkoord bij de decentralisatie. We kunnen ze niet eenzijdig aanpassen. We gaan wel kijken naar meervoudige doelrealisatie. Daarbij heb ik als voorbeeld de Prins Hendrikzanddijk. Dit betreft een kustverdedigingswerk. Laten we dat op een nieuwe manier doen met 'Building with Nature'. Daarmee worden de bio diversiteit en de ecologie versterkt. Tegelijkertijd leg je dan een fietspad aan op die dijk, uiteraard in overleg met de natuurorganisaties. Dat zorgt voor extra toerisme. Hoeveel, dat is lastig meetbaar. We weten dat er van die dijk veel gebruik wordt gemaakt. We weten ook dat er een hoge waarde aan wordt toegekend. Dan snijdt het mes aan twee kanten. Je doet iets voor de ecologie, je hebt een investering gedaan in de economie, omdat er vele duizenden manuren worden besteed aan de aanleg van de dijk. Daarna heb je een toeristische spin off van dat werk, vanwege het feit dat toeristen die dijk gebruiken.

De **VOORZITTER:** Even voor de duidelijkheid: Dit is uw advies op motie 159?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Laat ik het anders zeggen. Ik heb gekeken naar de moties. Ik moet tot de conclusie komen dat ik alle moties moet ontraden, met de kanttekening bij motie over dierenwelzijn. Daarvan zeg ik dat het staand beleid is van de Provincie Noord-Holland om dierenwelzijn te laten meewegen. Provinciale Staten mogen van mij verwachten dat ik die lijn in mijn handelen verder zal uitdragen. Het gevaar is dat ik straks de verantwoording over me afroep waar en wanneer ik dat allemaal heb gedaan. Dat vind ik lastig. Hier wordt een deur opengezet, die niet open hoort te staan. Die motie zou ik verder aan de Staten willen laten. De motie is in feite overbodig, omdat het al staand beleid is om dierenwelzijn mee te wegen.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Terugkomend op de vijftig/vijftigregeling, waar u over sprak: terecht. Het leuke is dat de PvdD het helemaal met u eens is wat betreft de invulling. Wij betogen in de motie 'Win/win voor de economie en ecologie' dat we met beide kunnen winnen. We investeren nog steeds vijftig/vijftig en de economische projecten dragen ook bij aan de ecologie. Dat is precies wat u net schetste. Waarom bent u er dan tegen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dan herhaal ik mezelf. De huidige hoofddoelen van het Waddenfonds kennen geen volgorde van belangrijkheid. Ze zijn allemaal belangrijk. Met deze motie zou je dat preciseren en daarmee haal je de balans eruit. Het is verstandig om de werkwijze, zoals die in het Uitvoeringskader beschreven staat, ook te blijven handhaven. Daar zit die balans in opgesloten.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik luister echt goed naar deze gedeputeerde. Ik heb ook goed gekeken naar de doelstellingen. Wij willen ook geen prioriteit stellen. Het gaat erom dat je accenten kunt leggen. Dat staat de doelstellingen en de bestuursafspraken niet in de weg. We zouden kunnen

kiezen voor wat u net schetste: Win/win voor economie en ecologie. Waarom zouden we dat als Provinciale Staten niet mogen meegeven?

Gedeputeerde **LOGGEN:** Je geeft toch een accent mee. Een accent geeft al aan dat je moet prioriteren. Dat vind ik een verkeerde handeling, omdat je het Bestuursakkoord daarmee geen recht doet.
Als laatste motie 'Geen Waddengeld naar vervuilende hobby's'. Het Waddenfonds investeert niet in projecten die schade toebrengen aan de ecologie, dus ook niet in het faciliteren van de sportvisserij. Het is wel zo dat elke organisatie, die bij wet is toegestaan, een projectvoorstel kan indienen, als dit bijdraagt aan de doelen van het Waddenfonds. Als het projectvoorstel voldoet dan is het aan het Waddenfonds om een subsidie te verstrekken. Dat is niet de willekeur van het bestuur. Een kwaliteitscommissie en adviseurs toetsen het projectvoorstel. Het is niet zo dat het bestuur op een regenachtige vrijdag tot een oordeel komt. Er zit een weloverwogen en goed functionerend bestuur om tot dergelijke afwegingen te komen.
Een voorbeeld wil ik noemen. Dat is het project Swimway. Dit is mede ingebracht door de sportvisserij en zorgt voor een betere visstand. Het biedt ook kansen voor de sportvisserij. Het is bij wet nog steeds toegestaan om in Nederland aan sportvisserij te doen. Provincie Noord-Holland steunt een initiatief om lood te vervangen door een volwaardig alternatief. Dat is vanuit de Provincie en niet vanuit het Waddenfonds.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik begrijp dat de gedeputeerde sportvissen een mooie hobby vindt. Dat mag ook. We verzetten ons daar niet tegen. Erkent de gedeputeerde dat de sportvisserij een va de grootste vervuilers van water is met lood? Als er al sportvisserij plaatsvindt dan gaat dit tegen de doelen van het Waddenfonds, namelijk het beschermen van de ecologie. Daar is toch ergens aanscherping nodig.

Gedeputeerde **LOGGEN:** Dit is herhaling die we keer op keer met elkaar wisselen, als het over sportvisserij gaat. Wat mijn persoonlijke voorkeur voor sportvisserij is, -en die is positief-, is niet ter zake doende. Ik heb aangegeven dat het Waddenfonds niet investeert in projecten die schade toebrengen aan de ecologie. Als dergelijke projecten worden ingediend, dan zal het Waddenfonds die niet honoreren. Elk voorstel dat door een organisatie, die bij wet is toegestaan, wordt ingediend, wordt gewogen. Er wordt gekeken naar de effecten. Als die negatief zijn dan wordt een aanvraag afgewezen. Als de effecten positief zijn dan wordt subsidie toegekend.
We verschillen van mening over hoe we naar sportvisserij kijken.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Het gaat er niet om wat wij hiervan vinden. Erkent de gedeputeerde dat sportvisserij een van de grootste vervuiler is van water met lood? Erkent hij de wetenschappelijke feiten?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dat heb ik vaker met de PvdD gewisseld, ook in de vorige periode. Heel veel discussies over sportvisserij gaan over vragen als 'Geloof je dat vissen pijn hebben? Geloof je dat sportvisserij de grootste vervuiler is? Ik denk dat de sportvisserij hard werkt aan verbeteren waar mogelijk. In vrijwel alle viswinkels zijn volwaardige loodvervangers verkrijgbaar om te kunnen vissen. De gedeputeerde begrijpt dat het in de volle breedte nog niet zover is. Dat doet niets af aan de wijze hoe binnen het Waddenfonds wordt geopereerd.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): Er wordt nog heel veel lood gebruikt bij het hengelen en bij zeevisserij.

Tweede termijn:

De **VOORZITTER:** Wenst iemand gebruik te maken van de tweede termijn?

De heer **CARDOL** (GL): Ik wil graag nog een paar opmerkingen maken. Ik heb oprecht veel waardering voor de hartstocht waarmee Statenlid Kostiç opkomt voor het Waddengebied. Dat geldt overigens voor meer leden van deze Staten. Het is ook goed om praktisch te kijken naar wat moties voor invloed hebben. Moties die elders zijn afgewezen, zullen niet leiden tot wijzigingen in het Uitvoeringskader van het Waddengebied. Zo werkt een gemeenschappelijke regeling.
Ik wil nog een paar dingen over enkele ingediende moties zeggen.
Het voorstel om honderd procent van alle garnalenvissers uit te kopen. Het zal helder zijn dat dit niet binnen de middelen van het Waddenfonds kan. Dat zal van elders moeten komen. Statenlid Kostiç suggereerde alsof we niks meer doen aan de verbetering van het Waddengebied als het Waddenfonds eindigt. Ik hoop van harte dat dit niet zo is. Dat zal blijken uit het document dat er gaat komen over het vervolg. Er is geen logica om nu te zeggen dat we voor 2027, wanneer het Waddenfonds eindigt, honderd procent van de garnalenvissers uitgekocht moeten hebben. Het is irreëel om te denken dat het kan. Volgens ons is het ook niet nodig.
De motie over viskwekerijen: GL is geen principieel tegenstander van viskwekerijen. In veel gevallen is het kweken van vis minder schadelijk voor de ecologie dan wilde vangst, mits die viskwekerijen wel voldoen aan allerlei criteria. Die criteria en keurmerken zijn er ook voor viskwekerijen. Dat is de reden om die motie ook niet te steunen. Wat wij wel een sympathieke motie vinden, is de motie over een veerkrachtig voedsel web, maar de motie wordt toch niet gesteund. U zegt dat het streefbeeld voor een veerkrachtig voedsel web moet worden opgenomen in het Uitvoeringskader. Het Uitvoeringskader kent geen streefbeelden. Je zou kunnen zeggen dat het een gemis is dat het daar niet in staat, maar de vraag of en welke streefbeelden we zouden willen bestemmen voor de periode na of aan het eind van het Waddenfonds vraagt, wat ons betreft, om een serieuze inhoudelijke discussie. Als de PvdD die discussie op een ander moment wil agenderen dan nemen we die uitnodiging heel graag aan. De wereld houdt niet op als het Waddenfonds ophoudt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostiç

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik ben benieuwd wanneer u verwacht dit te kunnen agenderen.

De heer **CARDOL** (GL): Het zou heel goed een plek kunnen krijgen in het document waaraan al gewerkt wordt binnen het Waddenfonds, om te kijken hoe in de periode na het Waddenfonds wordt verder gegaan. Het zou ook nog invloed kunnen hebben op de lopende periode van het Waddenfonds. In de doelspecificaties en op basis van de evaluatie van het Waddenfonds wordt het voedsel web meerdere malen genoemd. Er wordt, als onderdeel van de versterking of systeemherstel in het Waddengebied, echt gestreefd naar herstel van het voedsel web. Ik zie niet in hoe je dat sterker maakt door daarover een streefbeeld in het Uitvoeringskader op te nemen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Begrijp ik het goed GL het niet nodig vindt om rond 2027 alle garnalenvisserijen op te kopen? Ziet GL daar geen urgentie in?

De heer **CARDOL** (GL): Dat ziet u goed.
De motie die is ingediend over de gasboringen in de Waddenzee: Ik steun daarin de gedeputeerde. Het zou in korte tijd de derde motie op rij zijn, die vrijwel hetzelfde formuleert en waarover in de vorige Statenvergadering een duidelijke uitspraak is gedaan. Dat de Provincies zich daartegen duidelijk uit zouden moeten spreken, is middels een motie geregeld. Vrijwel direct daarna is een brief van de gedeputeerden van de verschillende provincies naar het Rijk gegaan. Ik heb geen behoefte aan een permanente verantwoording van het college op dat punt, welke stappen het college allemaal zet. Ik vind het overbodig om twee maanden na de vorige indiening, opnieuw een motie over vrijwel hetzelfde punt aan te nemen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Kan er twee minuten worden geschorst?

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering tot zes uur.

Schorsing 17:51- 18:03 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Ik geeft het woord in tweede termijn aan Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): We hebben overleg gehad met ChristenUnie en de SP. We hebben een aangepaste motie voor wat betreft gaswinning. Het was zeker niet de bedoeling om in de uitvoering te gaan zitten. We wilden alleen scherper weten hoe het precies wordt uitgevoerd. GL zei terecht dat we al een motie hebben aangenomen, maar die motie wordt nu genegeerd door het Rijk. Het zou krachtig zijn als wij als Staten met de motie, die we nu gaan indienen, alsnog zeggen: Dit kan zo niet langer. Laten we dit nog een keer bij het Rijk onder de aandacht brengen. Dus opnieuw, in andere vorm, de motie over gaswinning in de Waddenzee.

Motie 166/13-09-2021:
Gezamenlijke oproep aan Rijk vergunning gaswinning Ternaard-Ameland niet te verlenen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- *het Rijk de vergunningprocedure voor de NAM voor gaswinning onder de Waddenzee, tussen Ternaard en Ameland, vergaand in gang heeft gezet ;*

overwegende dat:

- *deze economische activiteit opnieuw gaat leiden tot grote natuurschade;*
- *Friese Statenfracties verontwaardigd zijn over het nieuwe besluit van het Rijk en de Waddenvereniging woedend is:*
- *in de recente evaluatie van het Waddenfonds – eindrapport 'Koers houden in een zee van mogelijkheden' - wordt geconstateerd dat: "er nog nauwelijks sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee" en door het Waddenfonds gesteunde projecten tot nu toe juist op deze doelstelling achterblijven;*
- *het tegenstrijdig is dat vergunningen door het Rijk worden verstrekt die 'externe bedreigingen' vormen voor de natuur in de Waddenzee, terwijl de provincies via het Waddenfonds proberen die bedreigingen te verminderen;*
- *in alle provincies al een motie is aangenomen die zich verzet tegen o.a. gaswinning in het Waddengebied, in Noord-Holland ingediend door GL c.s. met de titel "Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen" ;*
- *GS in Noord-Holland in de laatste commissievergadering heeft aangegeven dat die waar mogelijk de wens van PS aan het Rijk doorgeven, maar het nog niet duidelijk hoe en wanneer dat gebeurt;*
- *de inzet van GS nog vaag blijft en meer druk nodig is, juist in formatietijd;*

gehoord de discussie, roepen GS op:

- *het liefst gezamenlijk, met de drie Waddenprovincies, het Rijk opnieuw te wijzen op het standpunt van de provincies over gaswinning onder de Waddenzee en haar dringend te verzoeken de vergunning voor gaswinning Ternaard-Ameland níet te verlenen;*
- *en Provinciale Staten schriftelijk over het resultaat te informeren;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, SP en ChristenUnie

De **VOORZITTER**: Daarmee is de oude motie 163 ingetrokken en is de nieuwe motie 166 ingediend. De nieuw ingediende motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.
Dan geef ik voor de tweede termijn het woord aan gedeputeerde Loggen, namens het college.

Gedeputeerde **LOGGEN**: In deze en in de vorige periode zijn moties aangenomen over hoe Provincie Noord-Holland aankijkt tegen gasboringen. Die motie is ook aangenomen in de twee andere provincies en heeft daardoor heel veel kracht gekregen. Dit college voelt zich nog steeds gebonden aan de inhoud van de twee eerder ingediende moties. Daar voegt deze motie niets aan toe. Ik blijf bij het standpunt dat wij, het Rijk, daar waar het nodig is en daar waar het zich ervoor leent, ongevraagd, in de overleggen waar we dan zitten, het standpunt van deze provincies

kenbaar zullen maken. Op de geëigende momenten, op het moment dat we gebruik kunnen maken van ons adviesrecht, zullen we het Rijk hierop blijven wijzen. Ik zal bij de PvdD ook aangegeven hoe dat dan werkt. U hoeft dan niet naar mijn agenda te kijken of in notulen. Ik zal u vertellen hoe het werkt. Als we naar een overleg gaan ontvangen we vooraf een annotatie, ter inspiratie voor onze inbreng. Als een motie is aangenomen dan word je daaraan herinnerd in een annotatie. Het is de taak van Gedeputeerde Staten om de boodschap, die hier al is aangenomen en die al geldt, te blijven uitdragen. Vanuit mijn portefeuille zal ik keer op keer, daar waar het van toepassing is, het standpunt van de Staten van Noord-Holland indienen. Ik heb daar geen nieuwe motie voor nodig. Deze motie is overbodig. Ik ontraad de nieuwe motie. Ik voel me nog steeds gebonden aan de twee moties die daarover zijn aangenomen.

De **VOORZITTER**: De nieuwe motie 166 wordt toegevoegd aan de reeks moties, die u in iBabs heeft aangetroffen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ik heb snel overlegd. We hoorden de gedeputeerde zeggen dat hij zich keer op keer zal blijven inzettenen de boodschap tegen gaswinning zal blijven verkondigen. Dat is voor nu voor ons genoeg. We trekken motie 166 alsnog in.

De **VOORZITTER**: Dan zijn de moties 166 en 163 ingetrokken.
We gaan over tot stemming. Aan de orde is de stemming eerst over de ingediende moties en daarna over voordracht 46.

Motie 159 'Win/win voor ecologie en economie', ingediend door PvdD, SP en DENK.
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Mevrouw Jellema.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): We zijn vooralsnog content met de vijftig/vijftig procent afspraak. Economie is zeker niet het belangrijkste en staat voor ons niet voor niets op plek C, achter A en B. Een fair aandeel in economie voorziet ook in werk en dat is voor onze partij ook heel erg belangrijk.

De **VOORZITTER**: Iemand anders nog een stemverklaring? Aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming over motie 159.
Er zijn 48 stemmen uitgebracht. (De heer Deen (PVV) heeft de vergadering verlaten.)
De stemming is gesloten.
Met 8 stemmen voor en 40 stemmen tegen is motie 159 verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.

Dan breng ik in stemming motie 160. Verlangt iemand hoofdelijke stemming of wenst iemand een stemverklaring af te leggen, of aantekening? Zo nee, dan open ik de stemming.
De stemming is gesloten
Met 8 stemmen voor en 40 stemmen tegen is motie 160 verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP en DENK. GL heeft verdeeld gestemd (1 stem voor).

Dan breng ik in stemming motie 161. Verlangt iemand hoofdelijke stemming of wenst iemand een stemverklaring af te leggen, of aantekening? Zo nee, dan open ik de stemming.
De stemming is gesloten.
Met 41 stemmen tegen en 7 stemmen voor is motie 161 verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP en DENK.

Dan breng ik in stemming motie 162. Verlangt iemand hoofdelijke stemming of wenst iemand een stemverklaring af te leggen, of aantekening? Zo nee, dan open ik de stemming.
De stemming is gesloten.

Met 7 stemmen voor en 41 stemmen tegen is motie 162 verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP en DENK.

De **VOORZITTER**: De volgende motie die ik in stemming breng is motie 164 'Houd rekening met dierenwelzijn', ingediend door de PvdD, GL en JA21.
Hoofdelijke stemming? Stemverklaring? Mevrouw Jellema.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Wij gaan mee met deze motie. Dierenwelzijn is voor ons ook belangrijk. Wel zien we het gevaar dat het steeds weer terugkomt. De PvdD neemt het adagium 'frappez toujours' wel heel erg letterlijk, maar is zo. Zo kennen we de PvdD. We gaan in dezen mee.

De **VOORZITTER**: Wenst iemand anders nog een stemverklaring af te leggen, of aantekening? De stemming wordt geopend en vervolgens gesloten. Met 27 stemmen voor en 21 stemmen tegen is motie 164 aangenomen. Tegen hebben gestemd VVD, D66, CDA, PVV en 50PLUS/PvdO.

Als laatste breng ik in stemming motie 165 'Niet investeren in viskwekerijen'
Verlangt iemand hoofdelijke stemming of wenst iemand een stemverklaring af te leggen, of aantekening? Zo nee, dan open ik de stemming. De stemming is gesloten.

Met 7 stemmen voor en 41 stemmen tegen is motie 165 verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP en DENK.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik in stemming voordracht 46 'Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027'. Wenst iemand hoofdelijke stemming? Een stemverklaring? Statenlid Kostić het woord is aan u.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): Ondanks dat we dit onvoldoende vinden om de natuur te beschermen, is het wel een verbetering ten opzichte van de vorige keer; dus stemmen we voor.

De **VOORZITTER**: Anderen nog een stemverklaring? Wenst iemand aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming voor voordracht 46. De stemming is gesloten.

Voordracht 46 is aangenomen met 46 stemmen voor en 2 stemmen tegen. Tegen heeft gestemd de PVV.

12. Vaststellen Perspectief Mobiliteit (Voordracht 42)

De **VOORZITTER**: Daarmee zijn we aangekomen bij agendapunt 12. Dat zullen we voor het diner niet kunnen afronden. Ik stel voor om ermee te beginnen. Rond zeven uur zullen we schorsen om te gaan dineren.

De heer **TERWAL** (VVD): Allereerst wil ik de gedeputeerde bedanken voor de goede discussies die we met elkaar hebben gevoerd; in april over het concept en vorige week over de definitieve versie van het Perspectief Mobiliteit. De VVD is blij dat deze discussies hebben geleid tot een liberaler stuk, dan eerst het geval was. Zo wordt nu nadrukkelijker de keuzevrijheid van vervoer benoemd. Niet alleen lopen, fietsen of openbaar vervoer, maar ook de mogelijkheid om de auto te pakken, als men daarvoor kiest. Als de auto elektrisch is, hoort deze gewoon thuis in het rijtje van duurzame vervoerwijzen. Ook dit is in het Perspectief verbetert, tot tevredenheid van mijn fractie. Voor de VVD resteert er nog wel een pijnpunt. In het afwegingskader om te komen tot een prioritering van investeringen wordt het criterium doorstroming niet genoemd. Leuk dat je van A naar B kunt reizen, maar als deze reis heel traag gaat, in hoeverre kun je plaats B dan nog bereikbaar noemen. Dat is toch waarvoor we het allemaal doen. Afgelopen week concludeerden onderzoekers van het Planbureau voor de Leefomgeving, -en de heer Hoogervorst van de SP refereerde er al aan-, dat files door thuiswerken tot de verleden tijd behoren en aanleg van nieuwe infrastructuur dus niet meer nodig is. Gelukkig volgde niet snel daarna verontwaardigde reacties van VNO-NCW, Bouwend Nederland en ANWB, die gesteund door de cijfers van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, er fijntjes op wijzen dat de mobiliteit de komende jaren juist gaat toenemen. Dit als gevolg van een toenemende bevolking, verstedelijking en groei van de economie. Deze ontwikkelingen doen het veel kleinere effect van thuiswerken op de mobiliteitsbehoefte geheel teniet. Kortom, de toekomstige doorstroming is in het geding, landelijk en zeker in onze dichtbevolkte provincie. Het zou de VVD een lief ding waard zijn als de gedeputeerde zou willen toezeggen dat het criterium doorstroming nadrukkelijker wordt meegewogen in het eerder genoemde afwegingskader.
Tot slot, kan mijn fractie zich vinden in de in het Perspectief genoemde provinciale inzet om de levensduur van de bestaande infrastructuur te verlengen door het toepassen van nieuwe materialen en andere innovaties. In dat licht lijkt de door KWS Infra ontwikkelde ‘PlasticRoad’, zijnde infrastructuur van gerecycled plastic veelbelovend. Dit past binnen de duurzame en circulaire ambities van de Provincie. Daarnaast zal het met een verdrievoudigde levensduur zorgen voor minder onderhoud en daarmee minder kosten en een betere doorstroming. In antwoord op mijn schriftelijke vragen uit juni geven Gedeputeerde Staten aan mogelijkheden te zien in toepassing van de ‘PlasticRoad’ in een deel van het fietspad bij de N247. De VVD is

verheugd dat hiervan werk wordt gemaakt en is benieuwd naar de resultaten en dient daarom met D66 en PvdA de volgende motie in.

Motie 167/13-09-2021:
Verdere uitrol infrastructuur van gerecycled plastic bij positieve pilotresultaten

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021,
constaterende dat:
- *In het Perspectief Mobiliteit is opgenomen dat de provincie inzet op het beter en langer benutten van bestaande infrastructuur voor wat betreft onderhoud waarbij bij langer benutten (het verlengen van de levensduur) wordt gedacht aan het toepassen van nieuwe materialen en andere innovaties;*
- *KWS Infra de PlasticRoad heeft ontwikkeld, zijnde infrastructuur van gerecycled plastic dat door middel van prefab-wegdelen in elkaar wordt geklikt waarin holle ruimtes zitten voor kabels, leidingen en waterafvoer dat tevens prefab kan worden geïntegreerd;*
- *De PlasticRoad volgens de makers een vrijwel onderhoudsvrij product zou zijn vanwege zeer beperkte slijtage en ongevoeligheid voor weersinvloeden waardoor de levensduur van infrastructuur verdrievoudigd zou kunnen worden wat leidt tot lagere kosten en minder files door reductie van onderhoud;*
- *De gemeente Zwolle in 2018 de primeur had met een eerste fietspad van gerecycled plastic en de gemeente Almere dit jaar volgde met de aanleg van een straat van hetzelfde materiaal;*
- *In antwoord op schriftelijke vragen (nr. 68 2021) van het Statenlid K.J. Terwal (VVD) Gedeputeerde Staten aangeven mogelijkheden te zien in toepassing van de PlasticRoad in een deel van het fietspad bij de N247;*

overwegende dat:
- *De PlasticRoad goed aansluit bij de provinciale ambities ter verduurzaming van de provinciale infrastructuur en het circulair bouwen ervan;*
- *Genoemd concept uitvoering geeft aan de gewenste betere benutting van de beschikbare infrastructuurnetwerken zoals beschreven in het Perspectief Mobiliteit;*
- *Door de langere levensduur van de PlasticRoad minder onderhoud nodig is en daarmee de provincie kan besparen op de onderhoudskosten en dit tevens de doorstroming op de provinciale infrastructuur verbeterd;*

verzoekt Gedeputeerde Staten:
- *Provinciale Staten op de hoogte te houden van de ervaringen en lessons learned van de pilot PlasticRoad in het fietspad bij de N247;*
- *Bij (tussentijdse) positieve resultaten te onderzoeken of een verdere uitrol van genoemd concept in de provinciale infrastructuur haalbaar en betaalbaar is;*

en gaan over tot de orde van de dag.
VVD, D66 en PvdA

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Zoals ik heb aangegeven in de commissie mag betaalbaarheid meer aandacht krijgen. In de eerste versie kwam het woord 'betaalbaarheid' een keer voor, nu twee keer. De gedeputeerde heeft beloofd meer aandacht te geven aan betaalbaarheid. Op initiatief van de SP dienen we samen een motie in om het kracht bij te zetten.
De aandacht van DENK gaat uit naar bereikbaarheid en fijnmazigheid van de nieuwe mobiliteitsnetwerken. In het plan is te lezen dat een verminderde mobiliteit een van drie hoofddoelen van de mobiliteitstransitie. Hier mag niet aan bereikbaarheid en fijnmazigheid worden ingeboet. Wat bedoel ik daarmee? Bereikbaarheid en fijnmazigheid hebben beide te maken met hoe dicht we onze mobiliteitsnetwerken op de burger organiseren. De aandacht van DENK gaat daarbij specifiek uit naar de kwetsbare burgers. Het college wil de mobiliteitsnetwerken zo organiseren, dat sommige reizigers een deel, of het laatste traject van hun reis ook met de fiets kunnen pakken. De vraag is of alle reizigers alle afstanden, hoe kort ook, kunnen fietsen. Kunnen bejaarde reizigers dat aan als het regent of stormt? Is het wel te doen voor families met twee of meer kleine kinderen? Moeten minder valide mensen dan maar thuisblijven? De fractie van DENK vraagt daarom aandacht voor bereikbaarheid en de fijnmazigheid van mobiliteitsnetwerken. Onze mobiliteitsnetwerken moeten bereikbaar blijven voor onze kwetsbare burgers. Dat kunnen we realiseren door een fijnmazige infrastructuur. Het is prima als sommige reizigers een deel van hun reis willen fietsen. Dat juichen we als DENK toe, maar dit mag niet leiden tot mobiliteitsongelijkheid of armoede, als ouderen en mindervaliden die afstanden niet aankunnen. Een fijnmazige infrastructuur is hard nodig, door onder meer de voortdurende vergrijzing, zodat ook onze ouderen overal van A naar B kunnen.
Hiervoor dienen we een motie in om de bereikbaarheid en fijnmazigheid van mobiliteitsnetwerken te waarborgen. De geplande mobiliteitstransitie moet rekening houden met onze kwetsbare burgers.

Motie 168/13-09-2021:
Mobiliteitsnetwerken bereikbaar en fijnmazig

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021 kennis genomen hebbende van de discussie over Perspectief Mobiliteit
Constaterende dat:
- *PS met het plan Perspectief Mobiliteit zich richt op het verminderen van mobiliteit;*
- *Tegelijkertijd zet zij zich in op het verbeteren van het gebruik van de mobiliteitsnetwerken;*
- *In het plan staat echter nergens aangegeven hoe de bereikbaarheid van de mobiliteitsnetwerken gewaarborgd worden en dat deze een fijnmazige structuur blijft behouden;*
- *Een fijnmazige infrastructuur leidt tot een organisatie van de mobiliteitsnetwerken die zo dichtbij mogelijk bij de reizigers en weggebruikers staat, waardoor deze bereikbaar blijven voor alle groepen.*

Overwegende dat:
- *Fijnmazigheid bijdraagt aan een efficiëntere organisatie van auto-, OV- en fietsnetwerken en daardoor opgenomen kan worden binnen de inzet van mobiliteitstransitie;*

- *De mobiliteitstransitie niet mag leiden tot een vermindering van de bereikbaarheid (en daarmee fijnmazigheid) van de infrastructuur.*

Spreekt uit dat:

- *De mobiliteitstransitie er niet toe mag leiden dat de mobiliteitsnetwerken minder bereikbaar en fijnmaziger worden.*

Verzoeken het college:

- *Te onderzoeken hoe de bereikbaarheid en fijnmazigheid van de mobiliteitsnetwerken verbeterd kan worden;*
- *De uitkomsten van dit onderzoek integraal op te nemen in de mobiliteitstransitie;*
- *Dit te blijven meten door bijvoorbeeld de gebruikers te vragen naar hun tevredenheid ten aanzien van de bereikbaarheid en fijnmazigheid van de mobiliteitsnetwerken (en te beginnen met een nulmeting);*
- *Hierover te rapporteren aan de Staten.*

en gaan over tot de orde van de dag.

Namens de fracties van DENK en JA21

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **STEEMAN** (D66): Allereerst sluit ik me aan bij de complimenten die de VVD gaf aan de gedeputeerde en ambtelijke ondersteuning bij de opstelling van en de commissiebehandeling van dit stuk. Ook wij hebben veel van onze inbreng teruggevonden in de versie die nu voorligt. Het afgelopen jaar ben ik door een mobiliteitsavontuur gegaan. Het plotseling besef van mijzelf en mijn zoon dat er geen normale fietspaadjes zijn in Legostad bleek een snaar te raken. Het verhaal van de lego en de vader met zijn fietspaadjes ging de hele wereld rond. Ik kwam in kranten en op de radio en televisie. Er liggen inmiddels legio fietspaadjes in een museum in Dresden, ze staan genoemd in een prijswinnend boek en het idee is zelfs genomineerd voor een duurzaamheidsprijs. Mensen vragen niet meer hoe het met mij gaat, maar vragen hoe het gaat met de lego fietspaadjes. Door dat maffe idee ben ik in contact gekomen met verkeers- en mobiliteitsexperts van over de hele wereld. De steeds groter groeiende auto, de unieke fietsinfrastructuur die we in Nederland hebben en de vanzelfsprekendheid waarmee de Legowereld wordt ingericht op autogebruik, zijn thema's die in de echte wereld ook spelen en die vragen om radicale keuzes. Mijn hoofd is daarmee echt op hol gebracht. Eigenaardigheden als een extra rijstrook voor auto's levert juist extra opstopping en extra overlast op. Een ding als "Mensen over de hele wereld reizen al sinds de Neanderthalers gemiddeld tussen de zestig en negentig minuten per dag". Elke oplossing bedoelt voor een snellere doorstroming maakt niet dat mensen reistijd besparen, maar dat mensen in die zestig tot negentig minuten alleen maar verder gaan reizen. Dat zijn dingen die wat hersengymnastiek vergen om te accepteren. Natuurlijk heeft een dergelijk avontuur invloed op de manier hoe ik als Statenlid tegen de wereld aankijk. Het blijkt dat je in de politiek heel directe keuzes kunt maken in de openbare ruimte die mobiliteit positief kunnen beïnvloeden. Mobiliteit blijkt maakbaar. Als je een helder doel voor ogen hebt dan kun je de provincie daar naar inrichten. Niet reactief steeds meer autorijbanen en asfalt neerleggen, daar waar het opstroopt, maar actief werken aan een wereld waarin mensen hun negentig minuten besteden aan een comfortabele, veilige, schone, snelle, betaalbare en

duurzame reis. De keuzes voor investeringen in infrastructuur, de keuzes waar en waarom er een schep de grond in gaat, worden op veel verschillende tafels gemaakt. Als je ambities wilt waarmaken en je ideale provincie in lego wilt bouwen dan moet je een plan hebben, een perspectief hoe je als Provinciale Staten vindt dat de provincie zich voortbeweegt. Wat D66 betreft is dat een provincie waarin de doelstellingen uit het Klimaatakkoord ook voor vervoer, transport en mobiliteit gehaald gaan worden. Vermindering van uitstoot, niet alleen voor het klimaat, maar ook voor de leefbaarheid met alle voordelen van dien. Als spiekbriefje gebruikt D66 daarbij altijd de Ladder van Duurzame Mobiliteit. Een erfenis uit de vorige Statenfractie. Hoe lager op de Ladder hoe minder impact de manier van mobiliteit heeft. Bovenaan de Ladder staat vliegen, daaronder de auto, het OV, de fiets, lopen en onderop staat 'niet reizen'. D66 zet in op het voorkomen van reizen door goede digitale infrastructuur, waarbij werken en vergaderen vanuit huis een blijvertje wordt. Ik hield mijn maidenspeech daar al over. Ik heb toen een veel meer voorspellende speech gehouden, dan me lief is. Het dichter bij elkaar brengen van functies, zoals wonen, werken, recreëren en winkelen spaart ook reizen uit. D66 wil meer mobiliteit laag op de Ladder faciliteren met een inzet op actieve mobiliteit, met lopen als een eerste stap op de Duurzame Ladder. Het is belangrijk om slim om te gaan met het OV, investeren in betaalbaar OV, zodat de onderste treden van de Ladder zo aantrekkelijk en laagdrempelig mogelijk worden als vervoersmodaliteit. Als er dan toch een auto aan te pas komt, dan het liefst duurzaam, innovatief, gedeeld en dichtbij.
D66 is oprecht blij met de manier waarop het Perspectief Mobiliteit de basis legt voor deze ideale wereld. Een bodemplaat om op door te bouwen. Een perspectief om uit te dragen en uit te dagen. We gaan als commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid nog veel mobiliteitskeuzes maken. Ik zal dit Perspectief Mobiliteit naast het spiekbriefje van de D66 Ladder van Duurzame mobiliteit in mijn kontzak steken om veel en vaak op terug te komen. We dienen ook de motie over de verdere uitrol van de pilot van infrastructuur van gerecycled plastic mede in. Ik ben zelf een groot fan van plastic fietspaden. Ik hoop dat als die gemaakt worden in Lego dat ze ook van gerecycled plastic gemaakt gaan worden. Dat is op een heel andere schaal.
De mogelijke voordelen van de toepassing van PlasticRoad voor duurzaamheid, circulariteit, levensduur en innovatie zijn het waard om verder te onderzoeken. D66 is er een voorstander van dat de Provincie Noord-Holland haar nek daarvoor uitsteekt.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Er ligt een mooi overkoepelend stuk. Het veegt alle mobiliteitsdossiers bijeen. Het overzicht is belangrijk, maar ook sturing op een hoger schaalniveau. Dat brengt ons op een probleem qua timing. Je gaat nu iets op een hoger schaalniveau inbrengen en daar moet je vanaf nu dingen gaan ophangen.
Waar we blij mee zijn is de koppeling van ruimtelijke ordening, gebiedsontwikkeling en mobiliteit. In het verleden werden die zaken als losse flodders beschouwd. Je ziet hier duidelijk dat er een rode draad is. De fractie is daar blij mee, net als met de aandacht voor klimaat. Er ligt wel veel nadruk op klimaat adaptieve kant van het verhaal. De PvdD ziet graag meer aandacht voor voorkomen. Dat is altijd beter dan genezen. We vinden het vreemd dat het publieksonderzoek uit 2017, waarin de burgers uitspreken meer waarde te hechten aan gezondheid dan aan groei van Schiphol, niet wordt behandeld.

De biodiversiteits- en klimaatcrisis kunnen niet worden opgelost, zonder ze in samenhang te gaan tackelen. Bio diversiteit komt er wat karig van af. Het berm- en oeverbeleid zou wat extra aandacht mogen krijgen. We hopen dat het in de uitwerking vaker gaat gebeuren. We houden een vinger aan de pols. Ik ga niet in op de Ladder van Duurzame mobiliteit. Het is goed dat de heer Steeman dat heeft gedaan.
Ik ben blij dat de gedeputeerde aangaf dat de keuzevrijheid niet betekent dat men overal in de provincie ten alle tijden op elke manier moet kunnen komen. Ik hoop dat de gedeputeerde kan omschrijven dat die keuzevrijheid voornamelijk gericht moet zijn op schone mobiliteit. Ik ben zeker geen tegenstander van individueel vervoer. Ik vind dat er in landelijke gebieden ruimte voor moet zijn. We moeten voorsorteren op de vraag: Wanneer is het beter om collectief te reizen en wanneer is het beter om individueel te reizen?

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Terwal.

De heer **TERWAL** (VVD): Ik heb al zoveel discussie met de heer Hollebeek gehad, dat het mij deugd doet dat hij zich verbeterde. In het landelijk gebied zul je gewoon een auto nodig hebben.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Volgens mij ben ik er altijd duidelijk in geweest. Er is mogelijk wat mismanagement bij de heer Terwal.
Ik wil het hier bij laten.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ook het CDA is zeer positief over het Perspectief Mobiliteit. Wij danken gedeputeerde Olthof voor de totstandkoming hiervan. Het bevat weliswaar geen nieuw beleid, maar het biedt wel overzicht en inzicht in alle beleidskeuzes die zijn gemaakt en hoe die zich met elkaar verhouden, dus ook in relatie tot de andere opgaven, die we als Provincie hebben, zoals woningbouw en de energietransitie. Het adagium is: slim, schoon en veilig. Dat inzicht is van belang voor de bepaling van mobiliteit op de lange termijn. Waar gaan we naar toe? Hoe lopen de tijdlijnen? Hoe adaptief is alles? We hebben al eerder aangegeven dat we, als we naar mobiliteit kijken, de logistiek een belangrijke factor is voor de economie in Noord-Holland. Het goederenvervoer moet goed gefaciliteerd worden en we kijken dan ook uit naar de Agenda Slimme en Schone Logistiek. Verkeersveiligheid is ook een belangrijk thema voor ons. Het is goed dat nogmaals wordt bevestigd dat als het om het verhogen van de verkeersveiligheid gaat, er ingezet wordt op een risico gestuurde en gebiedsgerichte aanpak, onder het motto ‘Voorkomen is beter dan genezen’.
Het Perspectief Mobiliteit laat zien dat iedere vorm van vervoer een toegevoegde waarde heeft; of het nu over wandelen, fietsen, OV of autovervoer gaat en vaak in combinatie met elkaar. Het zijn communicerende vaten. Ik denk dat we in de Provincie Noord-Holland in de positie verkeren dat we afhankelijk van de omgeving: landelijk, stedelijk, waterrijk en de reisbehoefte van onze inwoners en bedrijven kunnen inzetten op de meest geschikte vervoersmodaliteiten. Maatwerk. Laten we dit benutten. Het Perspectief Mobiliteit biedt hiervoor een uitstekende basis.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Met het vandaag door Provinciale Staten vast te stellen Perspectief Mobiliteit schetsen we met elkaar de kaders voor beleidskeuzes op het gebied van verkeer en

vervoer in de nabije toekomst. Voor de komende jaren geven we aan hoe we omgaan met vraagstukken op het gebied van bereikbaarheid, waarbij het Perspectief gebruikt zal worden als liniaal, zeker in relatie tot de uitwerking en de toepassing van de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. In dit kader wil ik graag van de gedeputeerde horen of hij ons kan toezeggen dat Provinciale Staten telkens mee mogen kijken en bepalen hoe deze liniaal gebruikt gaat worden. Het Perspectief geeft handvatten om de komende jaren de juiste beslissingen te nemen. Bijvoorbeeld als het gaat om de verduurzaming van ons mobiliteitssysteem. De drukte op ons netwerk lijkt de komende tijd nog toe te nemen, al zullen de gevolgen van de coronacrisis ongetwijfeld merkbaar zijn en worden. De groei van inwoners en werkgelegenheid zal zorgen voor meer mobiliteit. Het is de kunst om deze groei te combineren met een drastische vermindering van de CO2 uitstoot. Meer compacte vervoersmogelijkheden, zoals goederenvervoer over water, maar ook meer OV en meer aandacht voor de fiets en de voetganger. Zo werken we langzamerhand toe naar een veel kleiner budget voor infrastructurele projecten. De SP wacht de discussie over het in de nabije toekomst doelmatig besteden van dit kleinere budget met spanning af.
Durven wij keuzes te maken met elkaar, die leiden tot meer reizigers en een kwalitatief goed, fijnmazig OV? Durven we prioriteit te geven aan onderhoud en vervanging van bestaande kunstwerken, zodat de veiligheid gewaarborgd en verbeterd kan worden? Een kleiner budget vraagt in de toekomst om het stellen van prioriteiten. Daarbij zullen lastige keuzes moeten worden gemaakt. Kunnen Gedeputeerde Staten ons toezeggen dat de Staten telkens in deze keuzes worden meegenomen? Dat de SP groot voorstander, misschien wel groot voorvechter, is van een goed betaalbaar en zo fijnmazig mogelijk OV moge duidelijk zijn. Wanneer in het licht van dit Perspectief Mobiliteit uitwerkingen volgen die gericht op het verbeteren en versterken van het OV dan vindt de gedeputeerde de SP aan zijn zijde. We willen hem een ding meegeven. In de commissiebehandelingen spraken we over het belang van betaalbaar openbaar vervoer voor de gebruiker. De collega van DENK noemde het al. Het is niet te verkopen dat we meer mensen het OV in willen krijgen, als we niet met elkaar scherp letten op de kosten van het gebruik van bus, tram of trein. Bij de aantrekkelijkheid van OV-verbindingen speelt de factor kosten een grote rol.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Terwal.

De heer **TERWAL** (VVD): De heer Hoogervorst heeft het over de betaalbaarheid van het OV. Dat valt te prijzen. De VVD vindt dat ook belangrijk. Het staat wel op gespannen voet met de vraag of het nog betaalbaar is voor de Provincie. U noemde de mindere budgetten die voor Mobiliteit ter beschikking staan. Hoe ziet u dat? Als we de prijs voor een kaartje voor de passagier in Noord-Holland omlaag willen brengen, dan zal de Provincie ook meer moeten betalen als concessieverlener. Daar voel ik een spanning.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Wellicht bent u het met me eens dat als je meer mensen in het OV krijgt de kosten voor de Provincie uiteindelijk kleiner worden. De reizigers dragen dan meer bij aan het budget dat er voor OV beschikbaar is. Dus hoe meer mensen je het OV in krijgt, hoe lager de kosten voor de Provincie zullen zijn.

We willen de factor betaalbaarheid van het OV graag opgenomen zien als uitgangspunt in het Perspectief Mobiliteit. Daartoe dienen we samen met 50PLUS, DENK, JA21, PVV, GL en de PvdA de volgende motie in.

Motie 169/13-09-2021:
'Betaalbaarheid OV' opnemen als uitgangspunt in het Perspectief Mobiliteit

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:
- de provincie Noord-Holland een grote verantwoordelijkheid heeft op het gebied van regionale mobiliteit, o.a. als uitvoerder van wettelijke taken als concessieverlener van OV-concessies en aanleg, beheer en instandhouding van provinciale infrastructuur;
- de provincie middels het Perspectief Mobiliteit een instrument heeft gecreëerd waarlangs we in de toekomst plannen leggen om te kunnen beoordelen of we op de goede weg zijn;
- de kosten voor het gebruik van het OV voor veel van onze inwoners hoog zijn, soms zelfs te hoog;

Overwegende dat:
- het van groot belang is te zorgen voor goed OV in onze provincie;
- het van groot belang is te zorgen voor bereikbaar OV in zoveel mogelijk delen van onze provincie;
- ook in de toekomst kwalitatief goed OV gewaarborgd moet zijn, vooral voor inwoners die niet kunnen of willen beschikken over een auto;
- het goed is te streven naar 'meer gebruikers van het OV', en daarbij de kosten voor de gebruikers zo laag mogelijk te houden.

Besluit het college van GS op te roepen:
- 'Betaalbaarheid OV voor de gebruikers' opnemen als uitgangspunt voor verdere uitwerking van mobiliteitsvraagstukken in het Perspectief Mobiliteit van de provincie Noord-Holland.

SP, 50PLUS/PvdO, DENK, JA21, GroenLinks, PVV en PvdA

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): In de inleiding wordt gesproken over betaalbare mobiliteit. Nergens wordt verteld wat daar concreet aan wordt gedaan. Door voor korte stukken de fiets aantrekkelijk te maken wordt voorgesteld om voor korte stukken de bus duurder te maken. Hoe moet dat met onze ouderen en mindervaliden, die niet kunnen fietsen? Krijgen zij hogere kosten voorgeschoteld? Werkt dit vervoersarmoede in de hand? We zijn blij met de motie van de SP om de kosten naar beneden te brengen.
In Australië krijgen alle gepensioneerden gratis OV. Wellicht een idee?

Mevrouw **VAN DER WAART** (GL): Mobiliteit is een voorwaarde voor het economisch en sociaal functioneren van onze samenleving. Reizen en ontdekken dragen bij aan onze ontwikkeling en ons begrip van de wereld. De mobiliteitsgroei in de afgelopen decennia heeft ons veel gekost, als

het gaat over de leefomgeving, het klimaat, landschap, natuur en steden. Daarom zijn we al jaren bezig met de mobiliteitstransitie. Minder reizen, duurzamer en gezonder reizen. Alle stappen op de Ladder van Duurzame mobiliteit. Dit alles noemde ik ook bij de behandeling van het perspectief vorige week in de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid. We spraken in de commissie waardering uit voor de verwerkte opmerkingen, de toevoeging van lopen als volwaardige modaliteit, de toevoeging van duurzame logistiek en betaalbaarheid van het OV. Dat laatste vraagt nog wel om extra aandacht. De motie over betaalbaarheid van het OV dienen we dan ook graag mede in.
In de commissie spraken we ook over de samenhang tussen OV en bereikbaarheid. Wat voor GL de vanzelfsprekende basis is van goede bereikbaarheid. Er is dan bijvoorbeeld meer dekking voor en goed ontsluitend OV-systeem. Ook in de meer perifere gebieden van onze provincie geldt dat w inzetten op OV en gezonde mobiliteit
Voor GL betekent keuzevrijheid juist ook het bieden van gezonde en duurzame keuzes voor compacte en schone oplossingen. Dat is wat anders dan 'autootje pesten', maar het betekent voor GL wel dat grote investeringen in de doorstroming van automobiliteit niet meer aan de orde. Het PBL-advies dat afgelopen week uitkwam, bevestigt dit nog eens. Niet omdat de mobiliteit niet meer zou groeien, maar om dat deze naar verwachting meer gespreid wordt.
Zo blijven we vooral inzetten op minder mobiliteit, gezonde actieve mobiliteit en een robuust OV-systeem.
De motie van de VVD over PlasticRoad lezen we samen met de beantwoording van schriftelijke vragen van de heer Terwal zo dat kritisch wordt gekeken naar de geschiktheid van deze toepassing, ook in het buitengebied. Het voorkomen van het vrijkomen van microdeeltjes plasticdeeltjes in de omgeving is een voorwaarde. Deze toepassing van plastic infrastructuur is in onze ogen geen heel hoogwaardige toepassing, maar zeker wel en interessante, omdat hiermee plastic wordt hergebruikt, materiaal wordt bespaard en het onderhoud laag is. GL kan daarom instemmen met deze motie. We zijn zeker voor een goede afweging en daarna een eventuele uitrol.
Voor de motie van DENK over fijnmazigheid wachten we het advies van Gedeputeerde Staten af. We zijn wel voor fijnmazige bereikbaarheid. We vragen ons af of fijnmazige netwerken in allerlei vormen daarvoor de oplossing zijn.

Mevrouw **DOEVENDANS** (PvdA): De gedeputeerde wordt bedankt voor het stuk. Voor onze fractie is mobiliteit een belangrijk onderwerp, waar we de komende tijd mee bezig moeten blijven om te zorgen dat het Slim, Schoon en Veilig kan. Onze fractie is blij met alle aanpassingen.
Voor ons is belangrijk dat het betaalbaar blijft voor iedereen om gebruik te maken van welke vervoersmodaliteit je ook kiest. Daarnaast zijn we voor fijnmazigheid. We zien meteen waar dat met elkaar in de knel raakt. In de commissie diende ik eerder een challenge initiatief voorstel in. We zien in gebieden waar het stedelijk is, dat die fijnmazigheid goed geregeld is. In de Noordkop gaat het lastiger.
De motie VVD is mede door de VVD ingediend. Het sluit goed aan bij de legofietspaden van de heer Steeman.
Motie DENK: We zijn zeker voor fijnmazigheid. Alle modaliteiten moeten wel betaalbaar blijven. Als we het hebben over mobiliteitsarmoede is het belangrijk om daar innovatief naar te kijken,

om te zorgen dat iedereen mee kan komen. We wachten nog even de reactie van Gedeputeerde Staten af. Bij de volgende stukken die we gaan krijgen moet er op een innovatieve manier voor worden gezorgd dat er betaalbare mobiliteit blijft
De motie 'Betaalbaar OV van de SP dienen we mede samen in. Voor de PvdA is betaalbaar OV de stap naar een schonere en betaalbare mobiliteit in de provincie. Dan gaan we in de commissie verder praten over de Challenge. Dan kan worden beoordeeld hoe dat betaalbaar kan plaatsvinden.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Dank voor alle complimenten. Die geef ik door aan de organisatie. Er is door iedereen hard aan gewerkt. Ik ben het met de PvdD eens dat er sprake is van een verkeerde volgorde. Normaal gesproken begin je met een perspectief en dan werk je vervolgens de programma's uit. We zijn hier van de mouwen opstropen en gewoon doen. Een aantal dingen kunnen niet wachten. Ik ben blij om te constateren dat wat we in het Perspectief opschrijven –en ik leg die naast onze programma's- dan zou de juiste volgorde kunnen zijn dat we eerst het Perspectief hebben geschreven. Het past allemaal precies. Dat kunt u zelf allemaal gaan nakijken. Het gaat hier over maatwerk. In het Perspectief hebben we drie belangrijke pijlers aangegeven: het verminderen, het veranderen en het verbeteren van mobiliteit. Als je de stad Amsterdam vergelijkt met de Kop van Noord-Holland dan zijn daar andere modaliteiten beter geschikt dan overal hetzelfde. Dat is ook de reden dat ik de motie van DENK ontraad. Fijnmazigheid van alle netwerken is niet haalbaar. Een combinatie van modaliteiten voegt uiteindelijk meer toe dan in elk deel van Noord-Holland een fijnmazige infrastructuur voor de fiets, voetpaden, wegen en OV. Dat is in de praktijk financieel niet haalbaar. Het voegt vaak ook niet het maximale toe. Wat is in een gebied nodig en hoe kun je slim combinaties maken om uiteindelijk de bereikbaarheid te vergroten. Het gaat uiteindelijk om bereikbaarheid. Fijnmazigheid kan een bijdrage daarin leveren, maar het hoeft niet altijd de oplossing te zijn. Datzelfde geldt als het gaat om doorstroming. Doorstroming kan een onderdeel zijn van de bereikbaarheid. Het uitgangspunt dat doorstroming altijd de basis is en dat dit altijd de trigger is om meer te investeren in asfalt, dat is niet zo. We kijken wel naar doorstroming, maar ook naar wat meer bijdraagt om uiteindelijk de bereikbaarheid te vergroten. Het kan soms doorstroming zijn, maar het hoeft niet altijd een oplossing voor een vraagstuk te zijn. Het uitgangspunt is de bereikbaarheid. Ja fijnmazigheid en zeker ook doorstroming maken daar onderdeel uit van de totale afweging die we daar maken. De motie van fijnmazigheid wil ik dus ontraden omdat die veel verder gaat dan noodzakelijk en goed is voor de bereikbaarheid in Noord-Holland. We moeten uiteindelijk wel gaan kijken naar de fijnmazigheid van de verschillende netwerken. Fijnmazigheid van OV hoeft niet altijd een oplossing of effectief te zijn. We moeten er wel voor zorgen dat mensen, ook ouderen en invaliden, van A naar B kunnen reizen. Dat is de opgave. Het kan zijn dat een OV-taxi misschien een betere oplossing is dan het investeren in een fijnmazig OV-netwerk. We moeten echt naar de vraag kijken en maatwerk leveren.
De motie van de SP gaat over betaalbaar OV. Naar aanleiding van het concept Perspectief is dit aan de orde geweest. Er is een extra alinea toegevoegd over betaalbaar OV. Je kunt niet tegen de motie zijn. Ik wil wel de opmerking maken dat in de transitie van meer OV, betaalbaar OV een belangrijk uitgangspunt is. Hoe betaalbaar en waar de grens ligt tussen de kosten voor de Provincie en de betaalbaarheid dat is wat inhoudelijk met elkaar moet worden gedeeld. Men kan

niet tegen deze motie zijn. Een betaalbaar OV is een uitgangspunt dat ook in het Perspectief staat. In die zin kan ik er positief over zijn.
Ook kan niemand tegen de motie over PlasticRoad zijn. De pilot staat nu geprojecteerd bij de N247. Ik wil de ruimte houden om de PlasticRoad ergens anders aan te leggen. Als de realisatie van de N247 te lang gaat duren, zou het kunnen zijn dat we een ander wegvak kiezen om deze pilot te draaien. We zullen dezelfde afspraken maken en met een terugkoppeling komen.
Over klimaat heb ik die opmerking ook in de commissie gehoord. Klimaat en bereikbaarheid zijn twee belangrijke opgaven. Hoe zorgen we dat Noord-Holland bereikbaar blijft, maar ook het klimaat heeft een heel nadrukkelijke plek. We gaan nog met elkaar praten over het Regionaal Mobiliteitsprogramma. Dat is niet een bijkomend effect. We gaan het heel concreet met u hebben over de maatregelen die in gemeenten en de Provincie genomen kunnen worden om de uitstoot van CO2 terug te dringen.
Actieve mobiliteit gaat over het stimuleren van het gebruik van de fiets of wandelen en een directe investering in het klimaat.
We hebben gesproken over keuzevrijheid. Keuzevrijheid is niet dat elke modaliteit altijd beschikbaar moet zijn., Dat heeft te maken met fijnmazigheid. Het is niet bedoeld om te zeggen: "U moet die modaliteit gebruiken." Uiteindelijk wil je in een bepaald gebied de ruime geven om een keuze te maken: Ga je met het OV, de fiets of op een andere manier. Ook de auto kan duurzaam zijn. Als de beweging wordt gemaakt naar elektrisch vervoer, dan kan dat in landelijk gebied absoluut een bijdrage leveren, in het kader van klimaatdoelstellingen. Ga je voor collectief, ga je voor individueel? Gekozen kan worden uit wat er beschikbaar is.
Ik ben geen voorstander van gratis OV voor ouderen. Ik ken veel ouderen, die het financieel beter hebben dan kleine gezinnen met een minimum inkomen. Ik kies liever voor de richting naar wat is betaalbaar en wie kan het betalen dan dat we een stigma ophangen bij alle ouderen, alsof ze arm zijn.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Steeman.

De heer **STEEMAN** (D66): DENK en 50PLUS/PvdO stelden vragen over ouderen en minder validen in het kader van betaalbaarheid. Het is impliciet wel zo dat minder validen en mensen die gebruik maken van een rolstoel voordeel hebben bij de lage trede van mobiliteit. Actieve mobiliteit heeft ook voordeel voor mensen die minder valide zijn, maar die toch gebruik willen maken van de openbare ruimte. Klopt het dat ook minder validen de ruimte krijgen om zich veilig door de openbare ruimte te vervoeren?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Het Perspectief Mobiliteit is zeker geen perspectief om mensen uit te sluiten. Ja, daar waar het mogelijk is geldt actieve mobiliteit zeker ook voor mensen met een beperking. Op het moment dat die mogelijkheden er niet zijn, moeten we er wel oog voor hebben dat die mensen zich kunnen verplaatsen. Bereikbaarheid gaat ook over sociale inclusie. Iedereen moet mee kunnen doen in Noord-Holland.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik viel over de opmerking van de gedeputeerde dat we tegenwoordig van die rijke ouderen hebben. Mensen ouder dan 65 jaar en voornamelijk vrouwen hebben alleen maar AOW. Ze mochten nooit een pensioen opbouwen. Er is wel terdege verschil tussen de ene en andere groep. In hoeverre houdt u daar rekening mee?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Volgens mij zijn we het met elkaar eens. U voegt nu een belangrijk woord toe. Dat gaat over draagkracht. Ik heb het punt willen maken dat het niet geprojecteerd is op een groep ouderen die 65-plus is. Er moet breder worden gekeken, naar mensen met hoge zorgkosten. Als we er al iets mee zouden willen doen, dan moet je op die manier naar betaalbaarheid kijken.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Is het mogelijk om naar draagvlak te kijken? Je zou kunnen kijken of er mensen zijn die het OV niet kunnen betalen. Misschien is een taxi voor die mensen el voordeliger?

Gedeputeerde **OLTHOF:** Het lijkt met niet verstandig om hier nu diep op in te gaan. U probeert via het Perspectief Mobiliteit een agenda initiatief in te brengen. Voel u vrij om als Statenlid met een voorstel te komen. Dan kunnen we er in de commissie met elkaar over praten. Het ligt niet bij dit college om daar met dit punt te komen.

De **VOORZITTER**: Dit was de eerste termijn. Conform planning schorsen we tot acht uur voor het diner. Om acht uur zullen we verder gaan met de tweede termijn.

Schorsing van 19:05 – 20:12 uur.

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.

Tweede termijn:

De heer **STEEMAN** (D66): Dank nog aan de gedeputeerde voor de beantwoording.
Ik benadruk dat D66 heel blij is met de koppeling die in het Perspectief wordt gelegd met ruimtelijke ordening. Door vermindering van uitstoot komt er ruimte voor bouwmogelijkheden. Het bijeenbrengen van functies. Het inrichten van de openbare ruimte, waarbij mobiliteit een van de dragers is voor ruimtelijke ontwikkelingen. D66 is daar heel blij mee.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we toegekomen aan de stemmingen.
Er zijn drie moties bij voordracht 42.
De eerste is motie 167, ingediend door de VVD, D66 en PvdA 'Verdere uitrol infrastructuur van gerecycled plastic bij positieve pilotresultaten'.
Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst, een stemverklaring, of aantekening? De heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Wij zijn voor de pilot met plastic op het fietspad. Het is op zich een mooi idee. Een nog mooier idee is natuurlijk om natuurlijke producten te gebruiken. Ik herinner me dat

er eerder een pilot was met Olifantsgras. Wellicht kan in de evaluatie worden meegenomen, welke soorten producten het beste zijn. Wij zullen voor de motie stemmen.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik nu in stemming motie 167. De stemming is geopend. We zijn aanwezig met 48 stemgerechtigde Statenleden. Ik sluit de stemming.
Motie 167 is met 45 stemmen voor en 3 stemmen tegen is motie 167 aangenomen. Tegen heeft gestemd PvdD.

Ik breng in stemming motie 168. Iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Nee? Dan open ik de stemming. De stemming is gesloten.
Motie 168 is met 15 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd JA21, PvdD, PVV, SP, 50PLUS/PvdO en DENK.

Motie 169 'Betaalbaar OV opnemen als uitgangspunt in het Perspectief Mobiliteit'. Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst, een stemverklaring, of aantekening? Zo nee, dan open ik de stemming. Ik sluit de stemming.
Motie 169 wordt met 48 stemmen voor unaniem aangenomen.

Dan gaan we over naar het in stemming brengen van voordracht 42 "Perspectief Mobiliteit' Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming van voordracht 42. Ik sluit de stemming.
Voordracht 42 wordt met 46 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen. Tegen heeft gestemd de PVV.

13. Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming (Voordracht 44)

De VOORZITTER: Even voor het vervolg van de vergadering. We hebben nog twee agendapunten te gaan. Wat we vandaag absoluut nog moeten doen zijn de moties Vreemd aan de Orde van de Dag. Ik wil in ieder geval afspreken dat we eerst agendapunt 13 doen. We doen alleen nog het initiatiefvoorstel, als we minimaal een uur vergadertijd hebben. Als dat niet lukt met de Moties Vreemd dan schuift het onderwerp Initiatiefvoorstel CDA door naar de volgende vergadering. We gaan het bij de volgende vergadering dan wel als eerste vergaderpunt behandelen. Dat is mijn voorstel. Ik vind dat we minimaal een uur de tijd moeten hebben, voor tien uur, om dit op een goede manier te bespreken.

Ik geef allereerst het woord aan mevrouw De Groot.

Mevrouw **DE GROOT** (SP): De SP heeft in de commissie NLG opgemerkt dat het verstandig is als adviezen van Rekenkamers worden opgevolgd. De Rekenkamer staat in dienst van Provinciale Staten en niet van het college. Het is aan de Staten om aan te geven of het college heeft gedaan wat in de bedoeling van de Rekenkamer ligt. Inmiddels is de fout verholpen. De Rekenkamer heeft gereageerd op de visie van Gedeputeerde Staten. Na lezing van de reactie is de SP van

mening dat als het college nu dezelfde opvatting heeft als in de reactie van de Rekenkamer staat, dat de fractie dan voor de voordracht kan stemmen.

De heer **CARDOL** (GL): De Randstedelijke Rekenkamer heeft weer een uitstekend rapport uitgebracht, waarvoor dank. De kwaliteit en kwantiteit van ons drinkwater is terecht een permanent punt van zorg een aandacht. De aanbevelingen van de Rekenkamer, zoals overgenomen in de voordracht, steunen we van harte.
Dank aan het college voor de aanvulling inzake de capaciteit van de OD NZKG. De toezegging om hierop in een later stadium terug te komen, lijkt ons prima. Het college heeft bij drie van de aanbevelingen kanttekeningen gemaakt, die vooral gaan over de uitvoering. Als ik de reactie van de Rekenkamer op dit memo lees dan constateer ik dat er weinig licht is tussen de visies.
Laten we aan de slag gaan met alle aanbevelingen met oog voor de kanttekeningen van het college.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): in de vorige en deze periode hebben we verschillende rapporten van de Randstedelijke Rekenkamer zien langskomen. Het moet mij van het hart dat veel adviezen altijd goed zijn opgevolgd door het college. Dat komt, niet in de laatste plaats, door de uitstekende kwaliteit van de rapporten die we aangeboden krijgen. Dit keer werden drie adviezen weerlegt, of in ieder geval van commentaar voorzien door Gedeputeerde Staten. Ik vond dat Gedeputeerde Staten daarvoor steekhoudende argumenten hadden. Lezende de extra memo, dat we daarna kregen van de gedeputeerde, denk ik dat dit alles nog een keer onderschreven heeft. We kunnen instemmen met de memo zoals door Gedeputeerde Staten aangeboden.

De heer **KLEIN** (CU): We hebben in de commissie gesproken over de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer en dan met name over de keuze om een aantal aanbevelingen niet over te nemen. De nadere notitie van het college en ook de reactie van de Rekenkamer hebben ons ervan overtuigd dat er goede redenen zijn om dat zo te doen. Wel vragen we Gedeputeerde Staten of het naar aanleiding van aanbeveling 2 een idee zou zijn om een brief te sturen aan Noord-Hollandse gemeenten, waarin we hen erop wijzen dat er in sommige bestemmingsplannen geen goede begrenzing is opgenomen. We voldoen daarmee aan de intentie van de aanbeveling. Uit het rapport blijkt dat het in de toekomst een uitdaging wordt om iedereen van voldoende drinkwater te voorzien. In Nederland wordt veel drinkwater gebruikt voor bijvoorbeeld het doorspoelen van het toilet, of het sproeien van de tuin. Er zijn veel goede systemen om in de gebouwde omgeving regenwater her te gebruiken, of om gebruik te maken van zogenaamd ‘grijs water’, water afkomstig van wassen en douchen. Dit zou een flinke besparing kunnen opleveren voor het gebruik van kostbaar drinkwater. In de commissie is aan de orde geweest dat dit niet kan via een prijsprikkel. Wellicht zijn er andere manieren, bijvoorbeeld een beloning voor bouwbedrijven die dat doen, of door het uitreiken van een prijs of een award, afspraken in woonakkoorden, of via voorlichting. Het zou goed zijn als de provincie hierin een actieve en stimulerende rol zou willen spelen. Ik dien, mede namens de SP en JA21, een motie in.

Motie 170/13-09-2021:
Stimuleren gebruik regen- en grijswater in gebouwde omgeving

De Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021 in Egmond aan Zee, ter bespreking van agendapunt 13, "Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming (VD-44)",
constaterende dat:
- *uit het rapport blijkt dat het in de toekomst een uitdaging gaat worden om iedereen van voldoende drinkwater te voorzien;*
- *er veel drinkwater in Nederland gebruikt wordt voor bijvoorbeeld het doorspoelen van het toilet of het sproeien van tuin; overwegende dat:*
- *er vele systemen bestaan om regenwater of grijs water (water afkomstig van wassen en douchen) te hergebruiken;*
- *dit een enorme besparing op kan leveren op het gebruik van kostbaar drinkwater;*
- *een enkel persoon al 35 liter water per dag kan besparen als het toilet niet wordt doorgespoeld met drinkwater;*

in het besef dat:
- *dit idee ook al jaren door het hoofd van gedeputeerde speelt (notulen NLG 30 augustus jl.)*

voorts overwegende dat:
- *het wettelijk niet toegestaan om via een prijsprikkel waterhergebruik te stimuleren; · er wel andere manieren zijn om dit te stimuleren, zoals bijvoorbeeld:*
  - *een beloning voor bouwbedrijven die nieuw te bouwen woningen uitrust met regen- of grijswatersystemen,*
  - *afspraken in de woonakkoorden, o voorlichting en informatievoorziening,*
  - *subsidieregelingen, enzovoort,*
- *het goed zou zijn als de provincie hierin een actieve en stimulerende rol zou spelen*

verzoeken GS:
- *in kaart te brengen welke concrete instrumenten de provincie zou kunnen inzetten om het gebruik van regen- of grijswatersystemen in de gebouwde omgeving (zowel bestaande bouw als nieuwbouw) te bevorderen;*
- *daarbij een indicatie van de haalbaarheid en globale kosten van de verschillende mogelijke instrumenten op te nemen;*
- *PS hierover te informeren*

en gaan over tot de orde van de dag.
ChristenUnie, SP en JA21

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Statenlid **KOSTIĆ** (PvdD): We kunnen ons aansluiten bij het verhaal van de SP. We vinden het heel belangrijk dat adviezen van de Randstedelijke Rekenkamer worden overgenomen. Volgens mij gebeurt dat nu. We maken ons wel zorgen over de bevindingen in het rapport. Die zijn niet mals. Ons drinkwater moet beter worden beschermd. Daarover gaan we in de commissie verder in discussie, met name over de capaciteit van de Omgevingsdienst.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Bezaan (PVV) en de heer Kaptheijns (PVV) hebben de vergadering verlaten, vanwege persoonlijke omstandigheden. Dat betekent dat vanaf nu 46 geldige stemmen kunnen worden uitgebracht.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Al in de commissie bleek dat er voor het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer aandacht en draagvlak is. Ook het college is van mening dat er veel zinvolle aanbevelingen in staan, die het zeer uitdagend maken om die ook over te nemen. Het college staat er achter op een aantal punten na, zoals besproken in de commissie. Er is memo verstuurd en daarop is ook gereageerd. Er zit niet veel licht meer tussen. Gegeven het traject waar we in zitten, lijkt het me verstandig om de lijn te volgen, zoals die in de memo is weergegeven. Ik proef dat er een meerderheid voor is om het op die manier te doen. Dat neemt niet weg dat we altijd moeten blijven kijken om het beter te gaan doen. De suggestie van de heer Klein is om ten aanzien van de tweede aanbeveling om dit nog eens extra onder de aandacht te brengen van gemeenten. Ik vraag u mij toe te staan om de manier mag kiezen hoe dat te doen, bijvoorbeeld plenair in een overleg of via een brief,
Dat brengt me bij een sympathieke motie, die ik helaas moet ontraden. De intentie klinkt heel sympathiek. Zo makkelijk als het in de motie staat, is het niet. Als je een wijziging in de woning met betrekking tot bouwvoorschriften wilt doorvoeren, dan ligt dat in de lijn van het Rijk. Zelfs wanneer er een subsidieregeling tegenaan wordt gezet, dan gebeurt het niet. Dat is de ervaring. In het verleden is ernaar gekeken. Het is buitengewoon risicovol om verschillende aansluitpunten te hebben in de woning, vanwege de kans op kruisbesmetting. Om genoemde redenen moet ik de motie ontraden.
We gaan nog in discussie over de capaciteit bij de Omgevingsdienst. Dat moet via de geëigende route. Op basis van de signalen die we ontvingen, gaan we het gesprek aan met de OD. Vervolgens kijken we naar de onderbouwing. Mocht dat leiden tot budgettaire aanpassingen dan komen we naar u terug.

De **VOORZITTER**: Is er behoefte aan een tweede termijn?

Tweede termijn:

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Over de motie van de CU en de reactie van de gedeputeerde daarop wil ik het volgende opmerken. Ik begrijp de argumentatie van de gedeputeerde, maar kan dit idee op een andere manier onder de aandacht worden gebracht? Kunt u het meenemen naar een overleg, zodat er een soort vliegwiel ontstaat? Het zou mooi zijn als u aan de wieg van een dergelijk vliegwiel staat. Toch?

De heer **KLEIN** (CU): Wat kan ik daar nog aan toevoegen? Allereerst dank voor uw toezegging om de inconsistenties onder de aandacht van gemeenten te brengen. Prima om daar een vorm voor te kiezen.
Ik ben verbaasd over uw stellige ontrading van de motie. U noemt het Bouwbesluit, dat leidend is voor wat er in woningen mag gebeuren. Dat snap ik helemaal. Tegelijkertijd doen we in onze regionale afspraken allerlei uitspraken over hoe wij zouden willen hoe de woningmarkt zich zou

ontwikkelen. Waarom zou dit er geen onderdeel van kunnen zijn? Ik vraag in de motie om te inventariseren welke mogelijke instrumenten de Provincie heeft en hoe kansrijk die zijn. U haalt er nu een van die instrumenten uit en zegt daarvan nu al dat die niet kansrijk is. Geeft u dit een grotere kans.

De **VOORZITTER**: Er is een interruptie van de heer Roosendaal.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): Hoe sympathiek ik het ook vind, als u googelt dan ziet u dat deze systemen allemaal zijn geprobeerd. Heeft u daar kennis van genomen? Zou het niet nuttiger zijn om te focussen op het hergebruik van regenwater, in plaats van grijs water? Het is zonde om gemeenschappelijk geld uit te geven aan zaken die niet werken.

De heer **KLEIN** (CU): Ik heb in mijn eigen huis een systeem waarmee regenwater wordt hergebruikt. Deze motie heeft het over regenwater en grijs water. Van een systeem kan ik uit ervaring zeggen dat het goed werkt. Het is niet een rendabel systeem. Juist daarom zijn er andere middelen nodig om te zorgen dat we dit toch gaan doen. Het heeft een maatschappelijke waarde, namelijk dat we dat kostbare drinkwater niet meer door het toilet spoelen.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): Wat betreft regenwater heeft u gelijk. Ik zou me daar op focussen. Dan heeft de motie meer kans van slagen.

De heer **KLEIN** (CU): Over het punt van kruisbesmetting ben ik wat verbaasd. We hebben een instantie in Nederland die voorschriften hanteert hoe sanitaire systemen in de gebouwde omgeving moeten worden aangelegd. Heeft de gedeputeerde een suggestie waarmee de motie beter uitvoerbaar wordt?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Als u naar het Drinkwaterplatform op het internet gaat, kunt u lezen waarom het door deskundigen sterk ontraden wordt. Het gaat echt om het volksgezondheidsaspect. Ik begrijp de roep om slim om te gaan met ons water. Vanwege het volksgezondheidsaspect moet ik de motie ontraden.
Ik word aangesproken als gedeputeerde Wonen. Dan zeg ik dat u het zeer ingewikkeld maakt om in overspannen woningmarkt, nu de discussie aan te gaan over extra regels en extra aanpassingen in de woning.
Wat eenvoudiger is -en dan heeft het ook meteen kracht van wet-, als u tijdens de onderhandelingen in Den Haag hierop insteekt bij uw partij. Het hoort echt op die tafel thuis, als u dit wilt aanpassen.

De **VOORZITTER**: Dat was de reactie van het college in tweede termijn. Dan wil ik nu overgaan tot stemming.

De heer **CARDOL** (GL): Voorzitter, kunnen we de vergadering kort schorsen?

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering tot kwart voor negen.

Schorsing 20.39 tot 20.45 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.

De heer **CARDOL** (GL): Voorzitter, als u de heer Klein het woord wilt geven dan kunnen wij kijken wat we er verder mee doen.

De heer **KLEIN** (CU): Ik proef bij veel Statenleden veel interesse en sympathie voor deze motie. Tegelijkertijd proef ik dat het college er behoorlijk wat moeite mee heeft. Wellicht moet er nog een keer beter naar gekeken worden. Ik stel voor dat ik dit idee agendeer voor een commissie als een discussienota. Dan kunnen we er in alle rust over nadenken.

De **VOORZITTER:** Dat betekent dat motie 170 is aangehouden.
Dan ga ik over tot het in stemming brengen van voordracht 44 'Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer 'Bron van bescherming'. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Ik open de stemming. De stemming wordt gesloten.

Met 46 stemmen voor is voordracht 44 aangenomen.

De **VOORZITTER:** Ik heb kort overleg gehad met de fractie van het CDA. We stellen voor om eerst de Moties Vreemd aan de Orde van de Dag te gaan behandelen, om daarna te kijken of er nog voldoende tijd is om agendapunt 14 af te ronden.

16. Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag

De **VOORZITTER**: Dan wil ik allereerst motie VOD 140 'In kaart brengen gevolgen Voedselvisie', ingediend door het CDA en JA21 aan de orde stellen. Ik geef het woord aan gedeputeerde Zaal.

Gedeputeerde **ZAAL**: We hebben het hier in de commissie ook over gehad. U vraagt naar een nader onderzoek voor de uitvoerig van de Voedselvisie. Als we kijken naar de doelstellingen van de Voedselvisie dan is er heel veel onderzoek waaruit blijkt dat de wijze waarop we ons voedselsysteem nu invullen geen duurzame toekomst heeft. Er moet iets veranderen. Dat gaat natuur inclusieve landbouw zijn. Als het gaat om onze eigen subsidieregelingen, dan monitoren we die en daarover rapporteren we de Staten ieder jaar. Er komt ook een tussentijdse evaluatie. Dan is er ook voldoende tijd om bij te sturen. Ik ontraad deze motie. Het is zo urgent dat we nu iets doen aan het voedselsysteem, dat we snel aan de slag moeten gaan. We kunnen geen dag meer wachten.

De **VOORZITTER**: De volgende motie is motie VOD 141, ingediend door JA21 'Onderzoek aanpak congestieproblematiek elektriciteitsnetwerk'. Gedeputeerde Stigter zal hierop een reactie geven vanuit het college.

Gedeputeerde **STIGTER**: U heeft vorig jaar ingestemd met de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Energie infrastructuur, die dit onderwerp nadrukkelijk agendeert. Inmiddels is de problematiek alleen maar steviger geworden. Ik zie deze motie als ondersteuning van ons beleid. Het college staat positief tegenover de uitvoering van deze motie.

De **VOORZITTER**: Motie VOD 142 is ingediend door de SP en 50PLUS/PvdO 'Beëindigen infrastructureel project afslag A9 Heiloo'. Gedeputeerde Olthof zal daarop reageren.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Deze motie wil ik ontraden. We zijn uitvoerder voor de gemeente. Het is niet een eigen project. Ik vind het wat kort door de bocht om nu op basis van een bestemmingsplan dit project te stoppen. Aanstaande woensdag heb ik nog een gesprek met de stuurgroep. Ik denk dat het netjes is om een perspectief te hebben van waar we naar toe gaan. U gaat uit van de aanname dat de kosten omhoog gaan. Het lijkt me netjes om eerst het gesprek aan te gaan met de andere partners, om deze conclusie te kunnen trekken.

De **VOORZITTER:** Misschien kunt u gelijk reageren op motie 143: Beëindigen infrastructureel project aansluiting A8/A9'

Gedeputeerde **OLTHOF**: Ik vind het wat ver gaan om de verbinding met het IPPC-rapport te leggen. Het gaat ook over leefbaarheid rondom de N203 in Krommenie. Er ligt een afspraak om in ieder geval het landschapsplan af te maken en dat in de Staten te bespreken. Dat zal het moment zijn om uw standpunten te kunnen verduidelijken. We hebben altijd nog het reguliere traject rondom het IMPI, waar de Staten hun mening kunnen geven over projecten. Ik vind het ongepast om nu, tussentijds, de stekker eruit te trekken. Laten we dit afronden met elkaar en dan een conclusie trekken, zodat we ook naar bewoners kunnen zeggen dat we het traject hebben doorlopen. Dan kan er een streep onder worden gezet, of we kunnen verder gaan. Dat is dan vervolgens aan u.

De **VOORZITTER:** De laatste motie, motie VOD 144 'Waardering uitspreken voor de vrijwilligers van Formule 1', is ingediend door de VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PVV en JA21. Deze motie is in eerste instantie gericht aan de Staten zelf. Vanuit het college is er geen behoefte aan een reactie. Dat betekent dat ik de moties VOD in stemming ga brengen.
Er kunnen 46 geldige stemmen worden uitgebracht.

Motie VOD 140 'In kaart brengen gevolgen Voedselvisie'. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming. Ik sluit de stemming.
Met 12 stemmen voor en 34 stemmen tegen is motie VOD 140 verworpen. Voor hebben gestemd de VVD met een stem, JA21, CDA, CU en 50PLUS/PvdO.

Motie VOD 141 'Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk'. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming. Ik sluit de stemming.

Met 44 stemmen voor en 2 stemmen tegen is motie VOD 141 aangenomen. Tegen hebben gestemd twee leden van GroenLinks.

De **VOORZITTER**: We gaan naar motie VOD 142, 'Beëindigen infrastructureel project Afslag A9 Heiloo', ingediend door de SP en 50PLUS/PvdO. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? De heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): We zijn, zoals bekend mag zijn, niet enthousiast over de afslag A9 Heiloo en ook niet over de verbinding A8-A9. Tegelijkertijd vinden we nu niet het moment om dit via een motie in de vergadering uit het IMPI te krijgen. Daar hebben we andere momenten voor. We zullen tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Nog andere stemverklaringen of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming. Ik sluit de stemming.
Motie VOD 142 wordt met 7 stemmen voor en 39 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP en 50PLUS/PvdO.

Motie VOD 143: 'Beëindiging infrastructureel project aansluiting A8/A9', ingediend door de SP en 50PLUS/PvdO. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming. Ik sluit de stemming.
Met 7 stemmen voor en 39 stemmen tegen is motie VOD 143 verworpen. Voor hebben gestemd PvdD, SP en 50PLUS/PvdO.

Motie VOD 144 'Waardering uitspreken vrijwilligers Formule 1', ingediend door de VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PVV en JA21. Verlangt iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening? Zo niet, dan open ik de stemming. Ik sluit de stemming.
Met 18 stemmen voor en 28 stemmen tegen is motie VOD 144 verworpen. Voor hebben gestemd VVD, JA21, CDA en 50PLUS/PvdO.

Daarmee hebben we de moties VOD gehad.

Ik kijk naar de tijd. Het is nu vijf voor negen. We hebben nog ruim een uur. Zonder al teveel schorsingen moet dat lukken. Ik stel voor dat we verder gaan met agendapunt 14.

14. Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader energie uit wind en zon op land (Voordracht 47)

De **VOORZITTER:** Ik verzoek mevrouw Van Andel naast mij te komen zitten. Het woord is aan mevrouw Van Andel van het CDA.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Namens mijn partij verdedig ik ons initiatiefvoorstel. Ik ben trots om een antwoord te vinden op een dilemma, wat zeker in deze provincie, nog echt veel gaat spelen. Ik licht vandaag het voorstel van duo-Statenlid Niek Wijmenga en mijzelf toe.

We moeten de transitie naar duurzame energie gaan doen. We zijn rentmeester van deze aarde en we hebben deze te leen van onze kinderen. Ik wil over tien of twintig jaar niet aan mijn kinderen hoeven uitleggen dat ik, dat wij, de andere kant op gekeken hebben.
We constateren ook dat de noodzakelijke transitie onmogelijk is als inwoners niet mee doen. Er is vanuit de Rijksoverheid opgelegd dat, om de transitie uit te kunnen voeren, er in ieder geval 35 Terra wattuur aan duurzame energie opgewekt moet worden uit wind en zon op land. Noord-Holland heeft een hoge ambitie om daarvan 3,6 Terra watt te leveren. Wij leven in een dichtbevolkt land, dus dit gaat op de plekken waar dit daadwerkelijk gaat gebeuren, impact hebben. We zien de onrust die vooral windmolenprojecten veroorzaken. Veel mensen wisten de provincie te vinden en kwamen inspreken bij de Statencommissie RWK. Vrijwel alle inspreker beginnen hun bijdrage met het statement dat zij voor de transitie naar duurzame energie zijn en dat zij dat belangrijk vinden. Dat zij toch komen inspreken tegen windmolenprojecten laat zien hoe groot de zorgen zijn. Ook bij artsen over gezondheid, over leefbaarheid en impact op de natuur. Inwoners kloppen bij ons aan met de vraag om regulering, onderzoek, een afstandsgrens. Dan kijken wij naar de rol van de Provincie hierin. Sturen we mensen met deze zorgen linea recta terug naar de gemeente, omdat het op hun bordje ligt, nu het RES-proces naar hen is gekomen, of zijn we er voor deze inwoners.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG (**JA21): Wij hebben veel gezegd over de 600 metergrens. Het CDA kon zich daarin in eerste instantie niet vinden, ook toen we een motie indienden om de 600 metergrens te behouden. In het initiatiefvoorstel heeft het CDA een duidelijke draai gemaakt. Waar is die draai vandaan gekomen. Waarom is die 600 meter nu opeens wel heel belangrijk?

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): We zijn altijd voor de 600 metergrens geweest, ook in de vorige periode. U heeft op enig moment een motie ingediend. Toen zagen we dat er plekken waren waar er toch draagvlak is, ook al zijn het projecten op minder dan 600 meter. Daarna is de tijd ook weer verder gegaan. We hebben gezien dat het draagvlak er toch niet is. Mensen hebben juist behoefte aan die grens. We zien veel onrust, hoe dichterbij de windmolens bij mensen komen. Het lijkt ons goed, vanuit de rol die de Provincie kan pakken, om duidelijkheid te geven over de afstandsgrens, ook aan gemeenten. Dat geeft houvast. Vandaar dat we het in ons initiatiefvoorstel hebben gezet.

De heer **VAN DEN BERG (**JA21): Ik vraag me af wanneer dat specifieke kantelpunt is geweest. Was dat tijdens de inspraakavond van enkele maanden terug, of op een ander moment? Zijn er nog meer zaken waarop u later gaat terugkomen en waar u later spijt krijgt, omdat u nu die windturbines op land wilt doorzetten?

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Nee hoor, wees daarvoor niet bang.

De **VOORZITTER:** Misschien is het goed als mevrouw Van Andel eerst haar voorstel toelicht. U krijgt straks nog de kans om daarop te reageren.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Moeten we het nu op het bordje van de gemeenten leggen, of zijn we er toch voor de inwoners en dus dan ook voor de gemeenten? Het zou een primaire taak van de provincie moeten zijn om haar inwoners, eventueel via en met die gemeenten, bij te staan in duidelijkheid krijgen over de gevolgen van windmolens in hun buurt. Gemeenten moeten deze taak wel uitvoeren. Deze RES-taak van het Rijk ligt er. Ze kunnen niets met statements van inwoners dat de duurzame energietransitie beter op een andere manier bereikt kan worden. Zij moeten deze moeilijke taak nu gewoon maar doen. We zien gemeenten worstelen. Waar bij woningbouw nog weleens provinciale regels in de weg staan om te bereiken wat zoveel mensen nodig hebben en willen zien voor henzelf en voor hun kinderen, namelijk meer betaalbare woningen, vinden wij dat de inwoners bij Wind en zon op land hier door de provincie, door gebrek aan een duidelijke richting, juist in de steek gelaten worden. Gemeenten mogen het zelf uitzoeken in het complexe RES-proces. Zij zullen daar zeker hun best voor gaan doen. Bij de ene zal het beter gaan dan bij andere gemeenten om alle belangen en draagvlak bij elkaar te brengen. Gemeenten zullen elkaar helpen om dit te doen, maar ze zullen elkaar ook beconcurreren om dit enorme karwei goed te kunnen uitvoeren. Met alle protesten die er zijn, is het logisch dat er naar de randen van gemeentegrenzen wordt gekeken, om te zorgen dat de protesten in de eigen gemeente zo klein mogelijk zijn.
Dit voorstel is al behandeld in de commissie RWK. We hebben goed geluisterd naar de opmerkingen van Gedeputeerde Staten en de collega-Statenleden op dit voorstel. Velen van u gaven aan dat de zaken die in het afwegingskader genoemd zijn, belangrijk en relevant zijn. Velen van u en ook de gedeputeerde gaven aan dat het opnemen van deze regels in de Omgevingsverordening zal leiden tot verjuridisering. Hoe minder verjuridisering hoe beter natuurlijk, als de Provincie, ook buiten de regels om haar rol wil pakken. Daarom hebben we in ons aangepaste voorstellen losgelaten dat ín de Omgevingsverordening opgenomen moet worden dat een project pas kan doorgaan als aan een aantal belangrijke criteria, die we noemen in ons voorstel, voldaan is en er genoeg over is uitgezocht. De criteria zijn bedoeld als richting in de afweging om te komen tot goede locaties voor Zon en wind op land, waar draagvlak voor is. Het zijn vragen waarvan je zou willen dat die vooraf beantwoord zijn. Het zijn elementen waarover helderheid moet komen voordat, met draagvlak en steun van inwoners, windmolens daadwerkelijk kunnen worden neergezet.
Ik noem nu twee criteria. Is de buurgemeente zodanig betrokken dat er ook daar een meerderheid voor een plan is? Zijn de bezwaren van omwonenden over gezondheid onderzocht, of ze terecht zijn of kunnen zijn? Zo zijn er nog vijf belangrijke criteria geformuleerd, waar de Provincie met al haar kennis en een verantwoordelijkheid voor het coördineren van zaken die bij meerdere gemeenten spelen, die de Provincie kan oppakken en niet, nu we onder het RES-regime leven, niet helemaal los zou moeten laten.
Laten we met zijn allen gaan voor een Provincie, die zich dienstbaar opstelt richting gemeenten en haar inwoners houvast geeft en helpt om goede locaties voor Wind en zon op land te kiezen, zodat we aan de volgende generatie kunnen uitleggen dat we niet de andere kant op hebben gekeken, dat we hebben samengewerkt om het ook echt met elkaar te doen in deze provincie en dat we elkaar hebben gevonden in deze tijd van tegenstellingen om met elkaar te doen wat het beste is voor Noord-Holland.

De **VOORZITTER**: Voor de eerste termijn geef ik het woord aan de heer Koyuncu.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Is er draagvlak bij de buren en de omwonenden? Wat zijn de ecologische en gezondheidseffecten? Hoe zit het met de financiën? Dit zijn terechte vragen, die je eigenlijk altijd zou moeten stellen. Wat DENK betreft zijn de genoemde toetsingscriteria een goed idee en moet daarmee zeker aan de slag worden gegaan. Ik wil de CDA-fractie bedanken voor het initiatiefvoorstel.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Zorgvuldige ruimtelijke inpassing, draagvlak, leefbaarheid, gezondheidseffecten, participatie, procedureel en financieel, landschappelijke effecten en het halen van de klimaatopgave. Allemaal belangrijke aandachtspunten. Precies daarom heeft de PvdA hiervoor de afgelopen twee jaar aandacht gevraagd. We hielden Webinars met inwoners, volksvertegenwoordigers, initiatiefnemers en met bestuurders gesproken in commissie en Staten. Hier hebben we besloten geen bovenwettelijke maatregelen te hebben. Landelijke normen, helder voor gemeenten. Het gaat om belangrijke aandachtspunten. Overigens niet alleen voor de energietransitie. Juist in het kader van de energietransitie wordt hier al heel veel aandacht aan besteed en gaat er nog veel aandacht aan besteed worden. De gemeenten zijn nu aan zet. Zij gaan maatwerk afleveren. Dat hebben we zo afgesproken. De PvdA blijft aandacht vragen voor deze belangrijke waarden. Niet door een stapeling van vergelijkbare regels, zoals nu wordt voorgesteld. Niet door nu gemeenten voor de voeten te gaan lopen. Wel door, in elk geval als PvdA, steeds in gesprek te blijven met alle betrokkenen. Niet met een vinger zwaaien, maar met elkaar praten. Gemeenten in onze provincie zijn al druk bezig om de opgave te halen en afspraken met betrokkenen te maken, juist over deze aandachtspunten. Laten we beginnen met mensen vertrouwen te geven en hun werk te laten doen., Als provincie kunnen we de nodige ondersteuning bieden en waar nodig de regie nemen als buurgemeenten er niet uitkomen, of als gemeenten er niet uitkomen met initiatiefnemers, of de opgave niet halen. Dat heeft de gedeputeerde ook al toegezegd. Dan kunnen we samen de grote urgente opgave, waarvoor we staan, halen en de provincie voor iedereen leefbaar houden.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik wil het CDA bedanken. Dat heb ik in de commissie ook gedaan. De toetsingscriteria snijden hout. Wat we lastig vinden, is dat dit een totaalpakket is van zeven criteria, die niet allemaal even goed zijn uitgewerkt. Er is veel ruimte voor interpretatie, bijvoorbeeld als het gaat om een begrip als landschappelijke kwaliteit. We zouden ervoor willen pleiten om in het vervolg richting Omgevingsverordening die punten apart te gaan behandelen. Dan kan worden bekeken of we tot elkaar kunnen komen. De PvdD wil graag in gesprek met het CDA. Die 600 meter komt toch weer terug. Het blijft afhankelijk van hoogte en windrichting in verband met slagschaduw en geluidsnormen. Laten we ons niet gaan vastleggen op absolutisme. Dat gaat de energietransitie niet verder helpen. Ik zie een gevaar door stapeling van onderwerpen en regels. Mevrouw De Vries zei dat ook al. Over de toetsingscriteria wil ik heel graag in gesprek. In deze vorm, met een totaalpakket dat best breed is en ook nog veel ruimte voor interpretatie geeft, zou ik een pas op de plaats voorstellen tot het moment dat we in gesprek gaan over de Omgevingsverordening.

De heer **KANIK** (D66): Tijdens de behandeling van dit onderwerp in de commissie gaf ik aan dat we de punten in dit initiatiefvoorstel al hadden besproken en D66 er daarom niets in zag om dat opnieuw te doen. Daarop kreeg ik terecht het verwijt dat het feit dat je iets al hebt besproken, niet hoeft te betekenen dat je daar dan later niet meer over spreekt. Ik had het toen anders moeten formuleren en zal dat nu ook doen.
Tijdens de behandeling van de RES, vlak voor het reces, hebben we precies over de onderwerpen die in dit voorstel staan, gesproken en daarover ook moties ingediend om het college te bewegen bepaalde acties te ondernemen. We hebben een aantal zorgen geuit, maar een andere aanpak voorgesteld dan hier in het voorstel staat. Nu de inkt van die moties nog niet eens is opgedroogd, bespreken we deze initiatiefnota al. Dat vinden wij te vroeg. Het kan zijn dat het CDA niet tevreden is met de meerderheid van deze Staten hoe deze zeven voorliggende punten aan te pakken, maar we willen eerst Gedeputeerde Staten de tijd geven om beleid, dat in de RES is vastgesteld, concreet te maken. In het vervolgproces komen er nog genoeg momenten om over elementen van het RES-proces als Staten van gedachte te wisselen. De eerste mogelijkheid daartoe is over een week, wanneer we de regels van Wind op land in de Omgevingsverordening bespreken.
Op het punt van woningbouw verschillen we fundamenteel van mening met het CDA. Het CDA neemt de kop ‘Tijdelijke zonneparken boven tijdelijke woningen’ in het voorstel op, maar komt daar gek genoeg niet op terug in het ontwerpbesluit. D66 vindt dat het bouwen van tijdelijke woningen op plekken, die eigenlijk geschikt zijn voor zonneparken, absoluut niet wenselijk. Het zijn vaak plekken waar woningbouw lastig te realiseren is. Tijdelijke woningbouw is met veel meer randvoorwaarden omgeven dan een zonnepark. Denk aan de aanleg van nieuwe infrastructuur, openbaar vervoer en sociale en maatschappelijke voorzieningen. Simpelweg een paar zeecontainers opstapelen in de polder, voldoet volstrekt niet. Het tijdelijke karakter is volgens D66 op deze plekken niet te realiseren. Los van het feit dat je je moet afvragen of tijdelijk wel de juiste oplossing is in deze woningmarkt. Hierover kunnen we uitgebreid in discussie gaan tijdens de behandeling van de Omgevingsverordening 2022, dan wel het Masterplan Wonen.
Resumerend: Wij houden rekening met dezelfde waarden, die het CDA in dit voorstel stelt, maar vinden de rol van de Provincie een andere. We scharen ons nog steeds achter het advies van het college, dat deze onderwerpen belangrijk zijn, maar deze maatregelen hetzij al geborgd zijn in de huidige wet- en regelgeving, dan wel dat er nog stappen gezet moeten worden.
We herhalen wat we in de commissie zeiden: We kijken uit naar de invulling van deze maatregelen door het college. We zullen nu tegen dit voorstel stemmen.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Dank aan het CDA dat de moeite heeft genomen om dit initiatiefvoorstel voor te bereiden. Ik kan daar kort over zijn. Veel punten zijn al benoemd door voorgaande collega’s. In de commissie heeft GL al aangegeven dat we ons kunnen vinden in de reactie van Gedeputeerde Staten op dit voorstel. We zullen het voorstel niet steunen. Het CDA haalt veel punten aan die voor de meerderheid van de partijen belangrijk is, zoals contact tussen buurgemeenten, het faciliteren van participatie, aandacht voor ecologie. Het CDA noemt ook punten waarin we ons niet kunnen vinden. Landelijk beleid is niet nodig. Als Provincie Noord-Holland moeten we juist voorop lopen in de energietransitie. Zoals eerdere sprekers al

aangegeven is dat de discussie die we al hebben gevoerd in het kader van de RES. Er zijn toen verschillende moties aangenomen. Wat GL betreft was dat ook het moment voor deze discussie.

De heer **KLEIN** (CU): We willen het CDA hartelijk danken voor het maken van dit initiatiefvoorstel. Het CDA benadrukt in het voorstel een aantal aspecten, die heel belangrijk zijn bij de ontwikkeling van duurzame energie, zoals participatie, politiek draagvlak in de omgeving en duidelijkheid over de effecten op de omgeving, inclusief gezondheid. U heeft gelijk dat de huidige regels niet in alle gevallen voldoende zijn.
Bij de behandeling van de Omgevingsverordening en de Regionale Energiestrategieën (RES) hebben we gepleit voor het opnemen van de WHO-geluidsnormen. Er loopt nu een landelijk proces om de normen te herzien. We zien graag dat de Provincie zich inzet voor het opnemen van de WHO-normen. Ook participatie, lokaal draagvlak en lokaal eigendom zijn belangrijk. Eerder hebben we in deze zaal gepleit om de eis, dat duurzame energieprojecten voor vijftig procent lokaal eigendom zijn, beter uit te werken. Daar is met het Beleidskader Financiële Participatie een eerste stap in gezet.
Voor de overige punten zijn we het met Gedeputeerde Staten eens dat die al voldoende geborgd zijn in de huidige regelgeving. Welke specifieke toegevoegde waarde ziet u in uw voorgestelde regels?

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Dank aan de opstellers van dit initiatiefvoorstel. Het ziet er keurig uit. Wat ons betreft had dit eerder gemoeten. Ik kan daarin mevrouw Gielen van GL gelijk geven. Kortgeleden hebben we de RES aangenomen. De 600 meter norm komt nu weer terug in dit voorstel. Dat ondersteunen we natuurlijk van harte, maar het had wat ons betreft behouden moeten worden. We dienden daarvoor een motie in. We hebben eerder een motie ingediend over draagvlak, als voorwaarde. Die werd helaas ook verworpen. Nu zijn we op een punt dat we misschien niet meer terug kunnen. Dat doet ons denken: Waar is die ommekeer geweest bij het CDA? Ik vroeg het al in een interruptie. Er moet een moment geweest zijn waarop het CDA dacht: ": Nu moet het echt wel anders." Dat moment gun ik andere partijen ook van harte toe. Tijdens de inspraakavond hebben meer dan honderddertig personen ingesproken. Dat is ongekend en uniek voor de provincie. Het liet zien dat mensen echt gehoord willen worden en dat het onderwerp heel erg leeft. De RES is aangenomen. Ik kan me voorstellen dat het bij al die mensen tot grote onrust leidt.
De VVD heeft in het verleden uitspraken gedaan over de RES. De 600 meternorm zou behouden moeten worden. Daar zou de VVD echt trots op zijn. Dat is natuurlijk niet waar, want de 600 meternorm wordt afgeschaft. Dat weet de VVD. Wat zullen ze uitgeruild hebben tegen die 600 meter? Kortgeleden kwam er een filmpje van de VVD naar buiten over de Formule 1. Misschien is dat dan wat er tegenover stond, maar ik hoop dat er meer uitgehaald is dan alleen dat.
In hetzelfde filmpje wordt benoemd dat draagvlak een voorwaarde moet zijn voor het plaatsen van windturbines. Ook dat is volgens mij een leugen. Daar moet de VVD eerlijk over zijn jegens alle inwoners. Die zeshonderd meter is er gewoon vanaf. Dat die molens er alleen komen als daarvoor draagvlak is, daar gaan mijn oren van klapperen.
Bij dit soort onderwerpen is voorzichtigheid geboden. Als die windturbines er eenmaal staan, dan staan ze er voor de komende twintig tot vijfentwintig jaar. Dat betekent dat er geen woningen

gebouwd kunnen worden. Het heeft allerlei effecten en implicaties die we nu niet goed kunnen overzien. Als Statenleden moeten we extreem voorzichtig zijn met dit soort beleidskeuzes. We moeten met zij allen heel voorzichtig zijn met het beleid dat we in Noord-Holland maken voor onze inwoners.
De overlast en de gevolgen van de windturbines op land zijn groot en de effecten zijn nihil. Er is geen betrouwbare energievoorziening. De windturbines produceren alleen stroom als de wind waait. JA21 vindt het niet in verhouding staan. Daar komt nog een ander probleem bij. We dienden eerdere een motie in over netwerkcongestie. Dit is echt een probleem. Dat is inherent aan de energietransitie. Het wordt alleen maar erger, want we zijn pas net begonnen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Is Noord-Holland de enige plek in Noordwest Europa waar windmolens staan?

De heer **VAN DEN BERG** (JA21) Nee.

De heer **KLEIN** (CU): Het Noordwest Europese energienetwerk is aan elkaar verbonden. Laat dat de reden zijn dat het goed mogelijk is om ook met windenergie, in combinatie met zonne-energie, in ons hele continent duurzame stroom op te wekken, die over het algemeen heel betrouwbaar is.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Daar ben ik het nadrukkelijk niet mee eens. Voor dit onderwerp heb ik veel onderzoek gedaan. Je hebt de zogeheten ‘dunkelflaute’. Het is een Duitse term. Dunkelflaute treedt op als er geen zon schijnt en geen wind waait.

De heer **KLEIN** (CU): Die dunkelflaute is een paar dagen per jaar. We hebben het ieder jaar kunnen opvangen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): De dunkelflaute is inderdaad een paar dagen per jaar. De seizoenseffecten moeten worden overbrugd. We zijn pas net begonnen. Als we nu al aan honderd procent duurzame elektriciteit kunnen komen dan is dat wat anders dan honderd procent duurzame energie. Daar wordt niet over gesproken en dit baart JA21zorgen.
Het is tijd voor verstandig beleid. Laten we geen keuzes maken die in de toekomst niet meer terug te draaien zijn. Ik hoop dat de andere partijen, net als het CDA, tot inkeer komen en dat ze spreken over dingen die er echt toe doen. CO2 reduceren kan een doel op zich zijn, maar kies dan voor kernenergie: schoon en betaalbaar. Dan hoeven we het ook niet over effecten als dunkelflaute te hebben.

Gedeputeerde **STIGTER:** Dank aan de CDA fractie voor het initiatiefvoorstel.
We hebben hier vaker over gesproken, in het kader van de RES, maar ook in de commissie. De lijn van het college is helder. Veel criteria, zoals genoemd in het initiatiefvoorstel, zijn herkenbaar. Denk aan tijdige afstemming met buurgemeenten. Denk aan goede participatie. Het effect op de

leefbaarheid en op de omgeving. Alle punten zijn ook onderkend vanuit het college. Waar we een andere afslag nemen is de vraag: Hoe vertaal je dat? Wij hebben dat vertaald in onze verordening, dan wel zijn we voornemens om dat op te nemen in de verordening. Een aantal onderwerpen hebben we bewust buiten het regelen in het spoor gehouden. Denk aan participatie. Denk aan afstemming met de buurgemeenten. Dan hebben we het op een andere manier geregeld. Wat je wilt voorkomen is dat je met een initiatief tot een stapeling van de regels komt. Wat geregeld moet worden, doen we afdoende in de verordening. We hebben daar uitgebreid over gesproken. Op een punt wil ik u geruststellen. U gaf aan dat we het nu over schutting gooien bij gemeenten. Dat is niet het geval. We hebben het RES-proces gedaan met de gemeenten. Dat hebben we gedaan, dat doen we nu en dat blijven we doen. We gooien niks over de schutting. Het is een gezamenlijk proces dat we gestart zijn en wat we in gezamenlijke uitvoering zullen brengen. Daar hoort ook bij dat we de gemeenten op ordentelijke wijze helpen om dit proces verder te brengen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Andel mag nog een reactie geven in eerste termijn op de reacties uit de Staten.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Dank voor alle reacties. Velen vinden het belangrijke punten, maar ook wordt gesteld dat het voorstel te vroeg of te laat komt. Dat vind ik toch wel lastig. Wij zaten en zitten hiermee. Enerzijds vinden we het RES-proces belangrijk. We zien het als een gegeven wat door het Rijk aan de regio en gemeenten wordt gegeven. Anderzijds zijn provinciale regels, waar we trots op waren, nu geschrapt. Ik ontken niet dat we het samen met de gemeenten doen, of dat de provincie verantwoordelijkheid neemt. Daar ben ik blij mee, meneer Stigter. Dat hebben we juist geprobeerd op een rij te zetten. Waar zit het nu in? Ik denk dat we het vooral hebben gedaan voor de inwoners van deze provincie. Die van alles op zich af zien komen en zoeken naar enige houvast. De zorgen die zijn geuit, hebben het CDA wel degelijk geraakt. We waren er overigens niet door verrast. Het is in alle hevigheid los gebarsten, zoals in Amsterdam. Dat gaat in gemeenten, die nog niet zover met hun plannen waren, ook nog gebeuren. Daarom is het juist nu het moment om te zeggen waar we staan als provincie en om naast inwoners te staan, om duidelijk te maken welke voorwaarden nodig zijn om die windmolens op een goede manier te kunnen plaatsen. Bekijk het nu echt per project op de punten die we genoemd hebben, om overal duidelijkheid te bieden. Als de windmolens er dan toch moeten komen, dan kan iedereen tegen elkaar zeggen dat er goed naar gekeken is. In die zin vind ik toch wel dat het een beetje over de schutting van gemeenten gekieperd wordt. De RES is teveel en een te grote opgave om het allemaal zelf te doen. Ik ben blij dat de gedeputeerde zei dat de Provincie gemeenten daarin wel gaat helpen. Hoe mooi zou het zijn als we voor alle projecten op die zeven punten, voordat gemeenteraden erover moeten beslissen, de uitkomst daarvan kunnen geven. Ik zou graag zien dat de Provincie daarin de gemeenten kan steunen.
De specifieke toegevoegde waarde is duidelijkheid geven aan bewoners, waaraan zij zich in Provincie Noord-Holland kunnen vasthouden als die gevaartes op hen afkomen en soms misschien wel heel dicht bij hun woning. En ze moeten er komen en daar staan we achter. Nu de RES actueel is en er nog veel meer windmolens moeten komen ziet het CDA dat nu de tijd rijp is om duidelijk te maken waar we staan. Dat is nu onduidelijk. De provincie probeert te

bemiddelen bij buurgemeenten, maar geeft daar geen garantie dat het goed gaat. Die zouden we graag wel zien. Dit onderwerp is te belangrijk om eerst maar eens af te wachten hoe het gaat. We zouden hierover een duidelijke uitspraak van Provinciale Staten willen hebben.

De **VOORZITTER**: Is er behoefte aan een tweede termijn?

Tweede termijn:

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Ik vind het jammer dat ik niet alle partijen gehoord heb over ons initiatiefvoorstel. Ook al is het maar omdat we daar benieuwd naar zijn en deze moeite er graag instopten. Ik hoop dat we vandaag duidelijk kunnen zijn om bezorgde inwoners te helpen en om de duurzaamheid vooruit te helpen.

De heer **KLEIN** (CU): Dank voor uw uitleg, mevrouw Van Andel. Ik snap wat u wilt met die duidelijkheid, maar ik vraag me af of we die krijgen, als de Provincie deze informatie actief zelf gaat verstrekken. Juist omdat dit al onderdeel is van de huidige regelgeving. Tegelijkertijd zie ik wel dat er al heel veel op verschillende niveaus wordt geregeld. Ik ga niet voor dit voorstel stemmen, maar misschien is het een idee dat u kijkt of u de Provincie zover kunt krijgen dat er soort heldere infografic komt: Waar kun je terecht met welk soort problemen of vragen over duurzame energieprojecten?

De **VOORZITTER**: Aan de orde is de stemming over het initiatiefvoorstel van het CDA ‘Afwegingskader energie uit wind en zon op land’, voordracht 47.
Verlangt iemand hoofdelijke stemming? Wenst iemand een stemverklaring, of aantekening te maken? Mevrouw Alberts.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): In de commissie had ik al veel waardering uitgesproken voor het initiatiefvoorstel. Dat herhaal ik nu. Ik ben niet echt gewend om dingen te herhalen, maar doe dat nu wel. We willen dit voorstel graag steunen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Wij zijn tegen windmolens op het land. We willen ze graag op zee hebben, dus stemmen we tegen dit voorstel.

De VOORZITTER: Nog andere stemverklaringen? Nee. De stemming geopend en gesloten. Er kunnen 46 stemmen worden uitgebracht.
Voordracht 47 wordt met 13 stemmen voor en 33 stemmen tegen verworpen. Voor hebben gestemd JA21, CDA, SP en DENK.
Het initiatiefvoorstel is verworpen.

15. Vragenuur

Er zijn geen vragen ingediend.

17. Sluiting

We zijn bij het laatste agendapunt aanbeland. Ik vond het bijzonder om weer fysiek met u te vergaderen. U hebt een behoorlijke klus geklaard. Dank aan het CDA voor het initiatiefvoorstel en al het werk dat daarvoor is verricht. Ik wens u allen een goede thuisreis. We zien elkaar terug op 11 oktober 2021. Ik wil nog een applaus voor allen die ons vandaag ondersteund hebben. Dank. Ik sluit de vergadering.

Sluiting 21.38 uur

Provincie Noord-Holland

Agenda PS-vergadering -gewijzigd-

Datum	13 september 2021
Tijd	Aanvang 13:00 uur
Locatie	Hotel Zuiderduin - Egmond aan Zee
Voorzitter	A.Th.H. van Dijk
Toelichting	Live volgen of terugkijken kan via: https://noord-holland.stateninformatie.nl Een punt van de agenda bijwonen? Er is in Hotel Zuiderduin een aparte ruimte ingericht als publieke tribune om de vergadering op beeldschermen live te volgen. Vanwege Corona maatregelen en beperkte plaatsen op de publieke tribune moet u zich als bezoeker aanmelden.

Gewijzigde agenda vanwege het toevoegen van 2 hamerstukken punten 8c en 8d.

1	**Opening en mededelingen.**
2	**Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden.**
2.a	**Afscheid Statenlid fractie SP.**
2.b	**Beëdiging en installatie Statenleden fracties SP en D66.**
2.c	**Beëdiging en installatie duo-commissieleden fracties SP en DENK.**
2.d	**Actualiteiten (onder voorbehoud van instemming Provinciale Staten).** Het Statenlid dat een verzoek tot het houden van een actualiteit wil doen, dient dit verzoek in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag voorafgaand aan de vergadering om 12.00 uur.
3.a	**Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.**
3.b	**Lijst geheimhouding PS.**
4	**Vaststelling notulen van de vergaderingen van 28 juni en 5 juli 2021.**
5	**Vaststelling Strategische Statenagenda.**
6	**Vaststelling lijst ingekomen stukken.**
7	**Voortgangslijst van moties.**
8	**Voorlopig aangemerkt als hamerstuk.** Indien de commissie besluit dat het stuk geen hamerstuk is, dan wordt het als volledig agendapunt aan de agenda toegevoegd.

Provincie Noord-Holland

8.a.1	**Vaststellen definitief Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer.** Voordracht 43A
8.a.2	**Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer.** Voordracht 43B
8.b	**Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Dijkversterking Bedijkte Waal.** Voordracht 41
8.c	**Benoeming plaatsvervangend lid PS in Algemeen Bestuur Waddenfonds.** Voordracht 49
8.d	**Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar.** Voordracht 45
9	**Samenwerkingsafspraken MRA.** Voordracht 48
10	*(Dit punt is na de commissievergadering toegevoegd aan de hamerstukken als punt 8d.)*
11	**Waddenfonds: uitvoeringskader 2021-2027.** Voordracht 46
12	**Vaststellen Perspectief Mobiliteit.** Voordracht 42
13	**Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming.** Voordracht 44
14	**Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader energie uit wind en zon op land.** Voordracht 47
15	**Vragenuur.** Het Statenlid dat tijdens het vragenuur mondelinge vragen wil stellen, dient deze vragen in bij de griffie, uiterlijk op vrijdag voorafgaand aan de vergadering om 13.00 uur.
16	**Indien aan de orde: stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag.**
17	**Sluiting.**

Spreektijdverdeling Statenvergadering van 13 september 2021

Het presidium heeft besloten de spreektijdverdeling voor PS van 13 september a.s. te baseren op 8 uren vergaderen.

Voor de vergadering van 13 september a.s. wordt de volgende verdeling gehanteerd:

Fractie	Spreektijd PS
GroenLinks	37 min.
VVD	37 min.
D66	27 min.
PvdA	27 min.
JA21	21 min.
CDA	21 min.
FvD	12 min.
Partij voor de Dieren	18 min.
PVV	18 min.
SP	18 min.
ChristenUnie	11 min.
50PLUS/Partij van de Ouderen	11 min.
DENK	11 min.
Fractie Baljeu	4 min.
Totaal PS	*273 min.*
GS	109 min.
Technische tijd	98 min.
Totaal	**480 min.**

Informatie voor bezoekers van de publieke tribune Provinciale Staten.

De Statenvergadering is openbaar. Vanwege corona maatregelen is de toegankelijkheid van de Statenvergadering tijdelijk beperkt.

U wordt gevraagd om zoveel mogelijk de vergadering vanuit huis live via de website te volgen of later terug te kijken. Dat kan via: noord-holland.stateninformatie.nl

De Zuiderduinzaal waar Provinciale Staten vergaderen, is niet toegankelijk voor publiek vanwege het maximum aantal personen dat wettelijk aanwezig mag zijn in die zaal.
Wilt u toch graag een punt van de agenda bijwonen in hotel Zuiderduin? In het hotel is een aparte ruimte ingericht als publieke tribune om de vergadering op TV schermen live te volgen.

➔ **Vanwege corona maatregelen en beperkte plaatsen op de publieke tribune moet u zich als bezoeker aanmelden via een aanmeldformulier.**

Dit formulier is ook te vinden op de website bij www.noord-holland.nl bij bestuur/Provinciale Staten/vergaderingen van Provinciale Staten.
De gegevens die u invult op het aanmeldformulier worden 3 weken bewaard voor het geval de GGD de gegevens voor contactonderzoek nodig heeft.
Na 3 weken worden de gegevens vernietigd.

U ontvangt na aanmelding een bevestiging van uw plaats op de publieke tribune, of een melding dat de publieke tribune vol is. In het laatste geval is het helaas niet mogelijk om de Statenvergadering bij hotel Zuiderduin bij te wonen en kunt u de vergadering thuis volgen via de website.

Statengriffie Noord-Holland
statengriffie@noord-holland.nl
secretariaat 023-5143001

Provincie Noord-Holland

ACTUALITEIT*

* Actualiteiten kunnen tot uiterlijk vrijdag voorafgaand aan de Statenvergadering om 12.00 uur schriftelijk worden ingediend bij de griffie. (statengriffie@noord-holland.nl). Zie verder artikel 48 van het Reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015.

Voor de Statenvergadering van 06-09-2021

Onderwerp : RIVM- rapport over de uitstoot van PAK's en lood door het fabriekscomplex van Tata Steel.

Toelichting : **

Het is niet vijf voor 12 voor de bewoners van de IJmond, maar vijf over 12. Hun gezondheid wordt al jaren bedreigd en wordt nog steeds bedreigd door de uitstoot van de fabriek. Er moeten nu als de wiedeweerga maatregelen worden getroffen om de gezondheid van de bewoners van de IJmond, en vooral die van Wijk aan Zee, te gaan verbeteren en beschermen.

Zie voor de vragen in de bijlage.

** De in te vullen kaders zijn beperkt tot het blauwe vlak. Indien er meer tekst nodig is bij de toelichting en/of de reden van spoedeisendheid, kunt u dat in een word-document als bijlage toevoegen.

Reden van spoedeisendheid : **

Omdat het vijf over 12 is, dat blijkt uit het RIVM- rapport, moeten er nu met zeer grote spoed maatregelen worden genomen. De SP wil de urgentie hiervan benadrukken met deze actualiteit.

Indiener (naam/namen invullen)

Anna de Groot (SP)

-gewijzigde- bijlage bij actualiteit SP inzake RIVM-rapport Tata Steel.

De SP wil een actualiteit in de Statenvergadering van maandag 13 september 2021. Het betreft het RIVM- rapport dat op 2 september 2021, is vrijgegeven. Wij willen de volgende actualiteitsvragen stellen:

1. Er zijn zeer veel PAK- deeltjes, metaaldeeltjes en lood in het stof dat neerdaalt op de omgeving van Tata Steel. Dit is zeer ongewenst voor de gezondheid van de omwonenden, wier gezondheid al zeer veel te lijden had. Voor de gezondheid van kinderen is dit zeer bedreigend. Het stof met PAK- deeltjes, metaaldeeltjes en lood daalde al in het verleden neer, maar ondanks de bouw van een hal daalt er nog steeds heel veel stof neer rond Tata. En de PAK zijn in de afgelopen tijd toegenomen. Hebt u oplossingen om dit op zeer korte termijn te stoppen en verder te voorkomen? Wanneer wordt verwacht dat uw oplossingen gaan werken?
2. Vindt u dat de tot dusver genomen maatregelen, ook met betrekking tot de vergunningverlening en de handhaving, voldoende zijn om de inwoners van de IJmond een gezonde toekomst te bieden? Ook op de korte termijn? Of bent u van mening dat er meer en vooral veel snellere maatregelen genomen moeten worden? Welke snellere maatregelen gaat u nemen? Hoeveel geld hebt u daarvoor over en hoe wilt u dit gaan besteden? Hoe gaat u samenwerken met de regio?
3. Bent u met ons en de omwonenden van mening dat in elk geval direct Kooksfabriek 2 en zo mogelijk ook snel Hoogovens 6 gesloten moeten worden? Dit om de omwonenden in de regio zo spoedig mogelijk te vrijwaren van gezondheidsrisico's.

Wij verzoeken u deze vragen te agenderen als actualiteit voor de Statenvergadering van 13 september 2021.

Namens de fractie van de SP,

Anna de Groot

9 september 2021

M145-2021/P13-09-2021
VERWORPEN

SP 50PLUS

motie
vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021
agendapunt 2d. – Actualiteiten

"Voor een schoner en gezonder Tata"

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:
- de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;
- kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;
- in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;
- de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;
- Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.

Overwegende dat:
- omwille van de gezondheid van de IJmondbewoners niet langer gewacht kan worden met het treffen van maatregelen die op zeer korte termijn zorgen voor het afnemen van de gezondheidsrisico's;
- daarom een termijn gesteld moet worden die ervoor moet zorgen dat de Tata staalfabriek daadwerkelijk op zeer korte termijn schoner en gezonder wordt.

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven om;
- Een termijn te stellen waarop Tata Steel geen enkele bedreiging voor de gezondheid van de inwoners in de IJmond mag zijn;
- Deze termijn te stellen op zes maanden vanaf heden, 13 september 2021, en zoveel korter als mogelijk is.

En gaat over tot de orde van de dag

Namens de fractie van de SP,

Anna de Groot

Wil van Soest 50plus

M146-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

SP DENK NOORD-HOLLAND 50PLUS

motie
vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021
agendapunt 2d. – Actualiteiten

"Scenario's voorleggen aan de regio"

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;
- kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;
- in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;
- de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;
- Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.

Overwegende dat:

- er meerdere scenario's voor een schoner en gezonder Tata Steel in omloop zijn, zoals het plan van FNV en verschillende plannen die door omwonenden zijn gemaakt;
- deze scenario's moeten worden doorgesproken en doorgerekend om een verstandige keuze te maken:

Besluit Gedeputeerde Staten op te roepen om:

- Als alle scenario's doorgerekend zijn, deze voor te leggen aan de regio, omdat het vooral de IJmondgemeenten aangaat;
- Nu al te onderzoeken hoe een dergelijke procedure kan worden vormgegeven en zo mogelijk al voorbereidingen daartoe te treffen.

En gaat over tot de orde van de dag

Namens de fractie van de SP,

Anna de Groot

Wil u Soost soples
Koyuncu Denk

M147-2021 / PS 13-09-2021
VERWORPEN

SP DENK NOORD-HOLLAND 50 PLUS + PvdD

motie
vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021
agendapunt 2d. – Actualiteiten

"Tata: samenwerking OD NZKG en ILT voor een strakke regelgeving en handhaving"

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:
- de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;
- kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;
- in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;
- de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;
- Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.

Overwegende dat:
- er bij het tot stand brengen van een schoner en gezonder Tata Steel een strakkere vergunningverlening en een betere handhaving nodig is;
- het toezicht door de OD NZKG (Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied) op Tata Steel in elk geval in het verleden heeft gefaald;
- de OD NZKG kampt met een gebrek aan ter zake kundige medewerkers;
- met Provinciale Staten is afgesproken dat de regelgeving rond Tata eind 2021 op orde zal zijn;
- de ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport) stelt dat het mogelijk is strenger tegen Tata Steel op te treden;
- De ILT aangeboden heeft de OD NZKG te hulp te snellen bij het op de juiste wijze optreden tegen Tata Steel, zowel in het traject van de vergunningverlening als in het traject van de handhaving.

Besluit Gedeputeerde Staten opdracht te geven om;
- samen met de OD NZKG en de ILT een traject te starten en voort te zetten dat op korte termijn leidt tot een strakkere vergunningverlening en een betere handhaving bij Tata Steel;
- ervoor te zorgen dat de vergunningverlening en handhaving bij Tata Steel uiterlijk eind 2021/ begin 2022 geheel op orde is en aan de eisen van deze tijd voldoet.

En gaat over tot de orde van de dag

Namens de fractie van de SP,
Anna de Groot

Wil v. Soest 50+
Ines Kostic PvdD
Suleyman Kayuncu Denk

M148-2021/ PS 13-09-2021
VERWORPEN

SP 50PLUS + PvdD

motie
vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021
agendapunt 2d. – Actualiteiten

"Tata: Deadline is zeer belangrijk"

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:
- de gezondheid van de bewoners rond Tata Steel significant slechter is dan die van bewoners elders in Nederland. Onder meer longkanker, luchtwegklachten en hoofdpijn komen in de IJmondregio significant vaker voor dan elders in Nederland;
- kinderen extra getroffen worden door de uitstoot van Tata Steel. Door lood en PAK wordt hun gezondheid ernstig bedreigd;
- in het EVRM (Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens) onder meer gezond leven als grondrecht wordt aangemerkt;
- de omwonenden van Tata Steel van mening zijn dat er een halt moet worden toegeroepen aan de uitstoot van Tata;
- Gedeputeerde Staten, de Tweede Kamer en de IJmondgemeenten van mening zijn dat er heel snel iets gedaan moet worden om Tata Steel schoner en gezonder te maken.

Overwegende dat:
- er 12 jaar geleden al een begin had moeten worden gemaakt met het aanpakken van alle uitstoot van Tata Steel;
- tot nu toe alle ruimte is gegeven om te praten over mogelijke plannen;
- de 'roadmap' van Tata Steel zelf 2050 als streefdatum heeft, hetgeen nu duidelijk veel te laat is;
- diverse Tweede Kamerfracties de behoefte aan een deadline benadrukken, waarop de verschillende scenario's worden voorgelegd;
- het kabinet tot nu toe de boot afhoudt om een deadline te benoemen.

Spreekt uit:
- dat Provinciale Staten van Noord-Holland de behoefte aan een deadline onderschrijft.

En besluit Gedeputeerde Staten te verzoeken;
- deze behoefte onder de aandacht van het kabinet te brengen.

En gaat over tot de orde van de dag

Namens de fractie van de SP,
Anna de Groot

wil v. Soest SO I
Ines Kostic PvdD

M149-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Motie Vreemd

Binnenonderzoek op scholen door het RIVM rondom Tata Steel.

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021

kennis genomen hebbende van het RIVM depositieonderzoek

constaterende dat
- Het RIVM rondom scholen in de buurt van Tata Steel depositie-binnenonderzoek heeft gedaan bij woningen;
- Het RIVM heeft verzuimd het depositie-binnenonderzoek uit te voeren op scholen rondom Tata Steel.

overwegende dat
- De doorloop op scholen vele malen groter is dan in een woning bij een school;
- Het aantal kinderen op scholen vele malen groter is dan in een woning bij een school;
- Door buitenspelen door de vele kinderen op scholen er meer (schadelijke) stoffen naar binnen kunnen worden gebracht;
- Het onduidelijk is of kinderen na elke pauze hun handen wassen op school;
- Het onduidelijk is of kinderen vóór het nuttigen van voedsel allemaal hun handen wassen.

van oordeel zijnde dat
- Gezien bovenstaande de inname van schadelijke stoffen op scholen rondom Tata Steel vermoedelijk hoger is dan in woningen wordt gemeten.

- verzoeken het college om het RIVM te bewegen alsnog binnenmetingen uit te voeren op scholen in de gemeenten rondom Tata Steel

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

S. Koyuncu (DENK Noord-Holland)

Anna de Groot (SP)

M150-2021/PS 13-09-2021
INGETROKKEN

Motie

Langdurig GGD kindvolgonderzoek van kinderen in de gemeenten rondom Tata Steel.

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021

kennis genomen hebbende van het RIVM depositieonderzoek

constaterende dat
- De GGD zelf constateert dat kinderen die wonen in de buurt van Tata Steel langdurig worden blootgesteld aan een zeer slechte luchtkwaliteit[1];
- De GGD geen zicht heeft op de langdurige gevolgen van die blootstelling aan kinderen[2];
- Het RIVM-rapport een duidelijke aanwijzing is dat kinderen worden blootgesteld aan Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAKs) rondom Tata Steel;
- Met name lood een van de zeer zorgwekkende stoffen is waaraan kinderen in de omgeving van Tata Steel aan worden blootgesteld;
- Lood tot langdurige effecten leidt die een negatieve weerslag heeft op (de ontwikkeling en leerprestaties van) kinderen.

overwegende dat
- Kinderen langdurig gevolgen ondervinden bij blootstelling van ZZS en PAKs;
- Een van de ZZS lood is en deze aan de basis staat van ontwikkeling van neurologische aandoeningen en hersenontwikkeling;
- De GGD tot nog toe onvoldoende heeft uitgezocht welke langdurige gevolgen bovenstaande heeft voor kinderen over een tijdspanne van minstens 10 jaar.

van oordeel zijnde dat
- Nu het moment is om in te zetten op een langdurige volgstudie van kinderen die leven rondom het industriegebied van Tata Steel om de lange termijn effecten van de blootstelling te kunnen duiden;
- Met een langdurige volgstudie de invloed van langdurige blootstelling van dergelijke stoffen op de leerprestaties, carrièrepaden en algeheel welzijn van de kinderen zeer waardevol is en van belang met het zicht op hun toekomst.

- Verzoeken het college om de IJmond gemeenten met klem te vragen om de GGD Kennemerland opdracht te geven een langdurig volgonderzoek te starten naar de kinderen die opgroeien in de gemeenten rondom Tata Steel

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

S. Koyuncu (DENK Noord-Holland)

[1] Zoals door de GGD zelf aangegeven in de Webinar van 2 september 2021 over het RIVM depositieonderzoek
[2] Zie voetnoot 1

Lijst geheime stukken PS 13 september 2021 (bekrachtiging geheimhouding in PS)

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	**Betreft onderwerp en zaaknummer** ***(uit GS-besluit)***	**Voorstel GS tot wanneer geheimhouding**	**Besluitdatum GS geheimhouding**	**Besluitdatum PS bekrachtiging**	**Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding**
2021-25 *2020-42* *(nr. PS-besluit)*	Geheimhouding van het onderzoeksrapport van EIFFEL inzake de invordering van verbeurde dwangsommen d.d. 29 juli 2020 met kenmerk 1472671/1472670.	Tot 1 mei 2022 en daarna geheimhouding opnieuw bezien.	01-06-2021 *25-08-2020*	28-06-2021 *14-09-2020*	
2020-38 *(nr. PS-besluit)*	Geheimhouding op brief van GS met kenmerk 1447583/1447586 over het circuit Zandvoort.	Voor onbepaalde tijd	23-06-2020	29-06-2020	
2020-10 *(nr. PS-besluit)*	Geheimhouding opgelegd op de rapporten van Integis en Tauw betreffende de aansturing bij PWN. (1363522/1363523)	Voor onbepaalde tijd.	17-02-2020	09-03-2020	
2019-84 *(nr. PS-besluit)*	De voorlopige geheimhouding zoals die door Gedeputeerde Staten is opgelegd (nr. 1256089/1310882) op onderdelen uit documenten betreffende mogelijke aanpassingen en verbouwingen op en rond circuit Zandvoort (onderdelen die op grond van de Wet openbaarheid van bestuur niet openbaar gemaakt zijn met het besluit van Gedeputeerde Staten van 15 oktober 2019 -kenmerk 1256089/1278981) te bekrachtigen en voort te laten duren tot 5 november 2029.	Tot 5 november 2029	5-11-2019	11-11-2019	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	**Betreft onderwerp en zaaknummer** ***(uit GS-besluit)***	**Voorstel GS tot wanneer geheimhouding**	**Besluitdatum GS geheimhouding**	**Besluitdatum PS bekrachtiging**	**Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding**
2018-05	Businesscase SolaRoad (nummer 1083815/1155048)	Gedurende bestaan van SolaRoad B.V.	04-12-2018	10-12-2018	
2018-04	Businesscase Pallas (versie 3.1) en de analyse daarop van Strategy& (1083186/1083817).	Gedurende exploitatie Pallasreactor; elke 10 jaar beoordelen; 1e beoordeling in 2028.	29-05-2018	11-06-2018	
2018-03	Adviezen van Pels Rijcken betreffende de bestuurlijke afspraken “wonen en vliegen” (910083/1064974).	Tot april 2023	10-04-2018	23-04-2018	
2018-01	Rapportage van PWC, behorende bij de openbare Statenvoordracht nr. 03-PS12-02-2018, inzake aandeelhouderslening voor SADC (905620/1033755).	Gedurende looptijd lening, tot 2027	09-01-2018	12-02-2018	
2017-07	Offerte Connexxion m.b.t. OV-concessie Noord-Holland Noord (714608-1018469).		28-11-2017	18-12-2017	
2017-06	Verslag vergadering van Stuurgroep Verbinding A8-A9 van 24 maart 2017 (94721/947211).	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is.	16-05-2017	29-05-2017	
2015-05	Besluit, voordracht en alle onderliggende stukken m.b.t. de Toekomst RON/Hoogtij (702724/681248).	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	29-09-2015	09-11-2015	
2015-04	Consultatie Pallas (verseonnr. 648323/666397).	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is.	15-09-2015	28-09-2015	
2015-02	Aanvullend rapport second opinion (Zaanstad) inzake de RON (375176/537299).	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	03-02-2015	02-03-2015	
2015-01	GS brief d.d. 15 december 2014, inzake de Second Opinion RON/Hoogtij (375176/522583).	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	25-11-2014	02-02-2015	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	**Betreft onderwerp en zaaknummer** ***(uit GS-besluit)***	**Voorstel GS tot wanneer geheimhouding**	**Besluitdatum GS geheimhouding**	**Besluitdatum PS bekrachtiging**	**Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding**
2014-06	2 Bijlagen bij voordracht 94-2014 inzake herbenoeming bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer.	01-01-2035 of zoveel eerder als mogelijk is.	n.v.t.	*Bekrachtiging PS n.v.t. Er is wel door PS geheimhouding op de bijlagen gelegd op 15-12-2014.*	
2014-04	Brief seniorenconvent provincie Flevoland d.d. 28 mei 2014 (kenmerk 1620294) m.b.t. Randstedelijke Rekenkamer.	01-01-2035	Geheimhouding opgelegd door CdK op 05-06-2014	23-06-2014	
2014-02	Het onderzoeksrapport “notitie financiële analyse van de Fast Flying Ferry” kenmerk 311187/312241.	01-01-2023 of zoveel eerder als mogelijk is	28-01-2014	03-02-2014	
2012-12	Bijlagen over Pallas Kernreactor: - Businessplan Pallas, versie 2.0 - Assesment Booz & Co 5 juni 2012 (2012-23938).	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	12-06-2012	25-06-2012	
2012-8	Brief GS als reactie op brief van minister BZK d.d. 13 maart 2012 over Herindeling Gooi en Vechtstreek (2012-15911).	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	04-04-2012	07-05-2012	
2011-3	• aandeelhoudersovereenkomst Provincie NH, gem. Amsterdam en gem. Zaanstad inzake Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor Noordzeekanaalgebied (RON); • Ondernemingsplan RON; • Samenvatting Businesscase RON; • Term scheet Hoogtij.	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	31-05-2011	27-06-2011	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	Betreft onderwerp en zaaknummer *(uit GS-besluit)*	Voorstel GS tot wanneer geheimhouding	Besluitdatum GS geheimhouding	Besluitdatum PS bekrachtiging	Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding
2010-9	Bijlage 5 “werkplan en begroting Pallas” behorende bij de openbare voordracht “behoud onderzoeksreactor Pallas te Petten en verzoek NRG verstrekken van een financiële bijdrage”.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	25-05-2010	27-09-2010	
2010-5	Notitie over Eikenrode (kenmerk besluit GS 2010-15795). Agendering van deze notitie op 26-04-2010 t.b.v. cie FEPO.	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	16-03-2010	12-04-2010	
2009-13	Achtergrondnotitie vaststellingsovereenkomst in relatie tot de N201 en de vaststellingsovereenkomst m.b.t. de overeenkomst tussen de provincie en de Chipshol-groep.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	24-11-2009	07-12-2009	
2009-10	Businesscase SADC.	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	22-09-2009	28-09-2009	
2009-7	Toelichting bij het besluit van GS inzake Landgoed Eikenrode (kenmerk GS 2009-47179).	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	18-8-2009	28-09-2009	
2009-4	Brief BJZ d.d. 21-01-2009 (2009-5959) en de adviezen van PricewaterhouseCoopers en PelsRijcken (2009-17776) behorende bij het besluit over de kosten overdracht Lokaal jeugdbeleid.	01-01-2035 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	14-04-2009	15-06-2009	
2009-3	Onderzoekscommissie: 1. Brieven van GS aan de onderzoekscommissie met daarbij verstrekte documenten onder het opleggen van geheimhouding door GS, waaronder afschriften van geheime besluitenlijsten van GS en het werkplan en voortgangsverslag van de treasurer over 2007. 2. De uitnodigingsbrieven van de onderzoekscommissie aan de geïnterviewden voor vertrouwelijke informatieve voorgesprekken, tenzij betrokkenen instemt met openbaarmaking.	01-01-2035	Door onderzoeks-commissie: 13-11-2008 15-06-2008	15-06-2009	

PS-besluit-nummer *(t/m 2018 ID-nr.)*	**Betreft onderwerp en zaaknummer** ***(uit GS-besluit)***	**Voorstel GS tot wanneer geheimhouding**	**Besluitdatum GS geheimhouding**	**Besluitdatum PS bekrachtiging**	**Datum PS opheffing bekrachtiging geheimhouding**
	3. De verslagen van de vertrouwelijke informatieve voorgesprekken evenals de geluidsbestanden, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. 4. De opdrachtverleningen aan derden en correspondentie met de treasurer, tenzij betrokkene instemt met openbaarmaking. *(beheerder dossier: statengriffie)*				
2009-1	Aantal geheime bijlagen bij Statenvoordracht 14-2009, Life Science Fund (2008-53600).	01-01-2023 of zoveel eerder als daartoe aanleiding is.	03-02-2009	16-03-2009	
2008-4	Aanbesteding openbaar vervoer Noord-Holland (2008-46377).	01-01-2035	Door GS aan te geven	22-09-2008	

Notulen -vastgesteld-

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	28 juni 2021
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu), dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), mw. G. Van Geffen (VVD), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), dhr. J. Gringhuis (GL), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), mw. A. Nanninga (JA21) dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), dhr. E.M.A. Smaling (SP), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), dhr. B.L. Vink (D66), dhr. L.Hj. Voskuil (PvdA), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: -

Agenda			**Paginanummer**
	1.	Opening en mededelingen	03
	2.	Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden	04
	3a	Bekrachtiging besluit GS inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding	05
	3b	Lijst geheimhouding PS	06
	4.	Vaststelling notulen van de vergadering van 17 mei 2021	06
	5.	Vaststelling Strategische Statenagenda	06
	6.	Vaststelling lijst ingekomen stukken	06
	7.	Voortgangslijst van moties	06
	8	Voorlopig aangemerkt als hamerstuk	06
	8a.	Vergaderschema 2022 (Voordracht 39)	
	8b.	Zienswijze begroting 2022 Omgevingsdienst IJmond (Voordracht 24)	
	8c.	Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, ontwerpbegroting 2022 en jaarstukken 2020 Omgevingsdienst OFGV (Voordracht 32)	
	8d.	*Ontwerpbegroting 2022 en ontwerpjaarstukken 2020 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds (Voordracht 36) wordt behandeld als punt 11a*	
	8e.	Financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen (Voordracht 30)	
	8f.	Nieuw voorbereidingsbesluit Netuitbreiding 150kV Beverwijk-Oterleek (Voordracht 33)	
	8g.	Verklaring van geen bedenkingen Windpark Westpoortweg Amsterdam (Voordracht 34)	
	8h.	Geactualiseerde Datastrategie 2021-2023 (voordracht 38)	

	9.	Jaarstukken 2020 (voordracht 22)	08
	10.	Kaderbrief 2022 (voordracht 23)	20
	11.	Visie Recreatie en Toerisme 2030 (Voordracht 28)	76
	11a.	Ontwerpbegroting 2022 en ontwerpjaarstukken 2020 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds (Voordracht 36)	91
	12.	Provinciale deelname in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij -ROM- (voordracht 37	96
	21.	Actualiteiten (Onder voorbehoud instemming PS)	111
	13.	*Wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie MRA (voordracht 35) is behandeld op 05-07-2021*	
	14.	*Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel (voordracht 26) is behandeld op 05-07-2021*	
	15.	Schorsing	119

1. Opening en mededelingen

De **VOORZITTER:** Beste Statenleden, beste Noord-Hollanders, ik open deze online-vergadering met enige vertraging. Welkom aan de Statenleden en leden van Gedeputeerde Staten in deze online vergadering en ook welkom aan alle belangstellenden die deze vergadering via de website volgen.
Ik verzoek alle deelnemers om de microfoons te dempen en uw mobiele telefoons uit te zetten. Dit is een live online-vergadering. Wees u er ook van bewust dat uw achtergrond in beeld is en dat achtergrondgeluiden worden uitgezonden.

Er zijn geen berichten van verhindering ontvangen.
Voorafgaand aan de vergadering heeft de griffier een presentiecheck gedaan. Er is een quorum geconstateerd. In totaal nemen er op dit moment 51 Statenleden deel aan deze online vergadering. Er kon nog geen contact worden gemaakt met mevrouw Van Soest, mevrouw Kocken en mevrouw Jellema. Mevrouw Doevendans sluit later aan.

Mocht u tussentijds de Statenvergadering moeten verlaten, meldt u zich dan wel af via het chatsysteem of per mail bij de griffie, zodat de stand van het aantal aanwezigen kan worden bijgehouden.

Het Reglement van Orde is aangevuld voor het online vergaderen. De informatie daarover treft u aan in het addendum dat bij de vergaderstukken is gepubliceerd.
Moties kunnen per e-mail worden ingediend bij de griffie, met in de cc de mede-indieners. De moties worden gepubliceerd zodra u ze officieel heeft ingediend tijdens uw bijdrage en het dictum heeft voorgelezen.
Vandaag wordt digitaal gestemd. Behalve als een Statenlid vraagt om hoofdelijke stemming, dan vindt die hoofdelijke stemming online plaats. Alle aanwezige Statenleden worden in beeld gebracht. Ten overstaan van het beeld kan men voor of tegen uitspreken. Het voordeel is dat dan direct rechtsgeldig kan worden gestemd. Er hoeft niet meer met briefstemming te worden gewerkt. Na de mededelingen wordt een proefstemming gehouden, om te controleren of het systeem goed werkt. Dan zullen alle regels nog worden doorgenomen met de Staten.

U heeft van tevoren bij de Statengriffie aangegeven bij welk onderwerp u wilt spreken.
Ik zal bij de bespreekstukken, voordat ik het woord geef aan de eerste spreker de aangemelde sprekers opnoemen, zodat u dat nog kunt controleren. Het groene handje is ondertussen bekend. Als u het woord wilt voeren op een moment in de vergadering waarvoor u zich niet heeft aangemeld, bijvoorbeeld bij een ordevoorstel of een interruptie, drukt u op het groene handje dan kan ik u het woord geven.
Het streven is om deze vergadering rond 12:30 uur een uur te schorsen voor de lunch. Om circa 18.00 uur volgt de dinerpauze. Daarna wordt verder vergaderd. De principe afspraak is dat tot uiterlijk 23.00 uur wordt vergaderd.

Er is een actualiteit ingediend. Die zal op verzoek van het Presidium aan het eind van deze vergadering worden ingepland en niet op 5 juli. De voorzitter zal rond 22.00 uur vanavond het agendapunt, dat op dat moment aan de orde is, afronden en overgaan tot behandeling van de actualiteit. Dit kan betekenen dat een agendapunt moet worden doorgeschoven naar 5 juli 2021.

2. Vaststelling agenda en regeling van werkzaamheden

De **VOORZITTER**: Op 5 juli zal de vergadering om 10.00 uur starten. Het streven is om vandaag zoveel mogelijk agendapunten af te wikkelen.

De fractie van GL heeft aangekondigd hamerstuk 8d. als bespreekstuk te willen opvoeren. De fractie wil daarover een motie indienen. Het gaat over voordracht 36, Financiële stukken gemeenschappelijke regeling.
Ik zie geen bezwaren. Dan wordt agendapunt 8d. financiële stukken Waddenfonds behandeld als agendapunt 11a. Dit punt dient vandaag behandeld te worden vanwege een deadline op 2 juli. Vandaag moeten dus twee agendapunten worden afgerond, te weten 11a. en 11b, de actualiteit over de datacenters.

Er zijn mondelinge vragen ingediend door de fractie van PvdD, inzake handhavingsverzoek van MOB over PAS-melders. Die zullen aan de orde komen tijdens het vragenuur in de uitloopvergadering van 5 juli.

Conform artikel 48 is een actualiteit ingediend door de SP-fractie inzake datacenters Hollands Kroon. We gaan nu digitaal stemmen over het wel of niet houden van deze actualiteit. Het Presidium heeft positief geadviseerd.
De stemming over het houden van een actualiteit wordt geopend.
Met 36 stemmen voor en 16 stemmen tegen is het voorstel tot behandeling van een actualiteit aangenomen. Tegen hebben gestemd D66 en de PvdA. Door de VVD is verdeeld gestemd.
Aan het eind van de vergadering vandaag zal de actualiteit worden behandeld.

Er zijn ook leden die een motie Vreemd aan de Orde van de Dag willen indienen.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): De Staten spreken al sinds de start van deze Statenperiode en wellicht daarvoor ook al, over burgerparticipatie. Het is belangrijk om dat te optimaliseren. Er gaat heel veel niet goed en er kan heel veel beter. Er was veel energie om daarmee te gaan starten. Nu wil het geval dat de werkgroep, die ermee bezig zou gaan, constant uitstel lijdt om allerlei moverende redenen. Daarnaast is er onvoldoende informatie om te beoordelen hoe het nu daadwerkelijk verloopt met burgerparticipatietrajecten die al hebben plaatsgevonden. Mijn vraag aan Gedeputeerde Staten is om de werkgroep Burgerparticipatie zo snel mogelijk te laten aanvangen. Er is een uitgebreid overzicht van de laatste tien burgerparticipatietrajecten. Voeg hier alle verslagen en notities van de projecten aan toe, voor aanvang van de werkgroep Burgerparticipatie.

De motie VOD wordt Forum voor Democratie samen met de fracties van PVV en 50PLUS/PvdO ingediend.

Motie Vreemd aan de orde van de dag 63/28-06-21:
Burgerparticipatie in beeld

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni 2021 voor o.a. bespreking van moties vreemd aan de orde van de dag
Constaterende dat:
- *De werkgroep Burgerparticipatie al een aantal keer is uitgesteld;*
- *Er weinig zicht is op de laatste 10 participatietrajecten vanuit de provincie;*
- *Het verzoek tot inzage in de laatste participatietrajecten een summier A4'tje heeft opgeleverd;*
- *De zoekterm 'burgerparticipatie' de afgelopen tijd in meer dan 50 documenten door de provincie genoemd wordt;*

Van mening zijnde dat:
- *Er nauwelijks iets is veranderd op het gebied van burgerparticipatie;.*

Roept Gedeputeerde Staten op:
- *De werkgroep Burgerparticipatie zo snel mogelijk te laten aanvangen;*
- *Een uitgebreid overzicht te verstrekken over de laatste 10 burgerparticipatie projecten en hierbij alle verslagen en notities van de projecten toe te voegen voor aanvang van de werkgroep Burgerparticipatie;*

En gaan over tot de orde van de dag. Forum voor Democratie, PVV 50PLUS/PvdO

De **VOORZITTER**: De motie VOD maakt daarmee onderdeel uit van de beraadslagingen. De motie VOD zal aan het eind van de vergadering op 5 juli 2021 worden behandeld.

3a. Bekrachtiging besluit Gedeputeerde Staten inzake opgelegde verplichting tot geheimhouding.

De **VOORZITTER:** Er is een stuk ter bekrachtiging binnengekomen. Gedeputeerde Staten hebben op 1 juni 2021 opnieuw geheimhouding opgelegd op het onderzoeksrapport van Eiffel inzake de invordering van verbeurde dwangsommen. Een brief van Gedeputeerde Staten is bij dit agendapunt gepubliceerd. In ieder geval duurt de geheimhouding tot 1 mei 2022. Dan zal er opnieuw bezien worden, of de geheimhouding voort moet duren. Indien u over de stukken wenst te spreken dan moet dat in beslotenheid gebeuren en ook in een fysieke vergadering worden geagendeerd

Gaat u akkoord met de bekrachtiging van dit GS-besluit?

De heer **DESSING** (FvD): Wij hebben nog een aanvullende vraag. Dat is meer een procesvraag dan een inhoudelijke vraag. We vroegen ons af of het rapport onderdeel uitmaakt van het procesdossier. Als dat het geval is, zou het dan geen onderdeel moeten uitmaken van het procesdossier voor de Rechtbank?

Daarnaast willen we onze waardering uitspreken over de toelichting op de motivering in de vorige vergadering en dat de reden, waarom de stukken geheim zijn, wordt toegevoegd. Dank voor de inspanning op mijn bijdrage van de vorige keer.

De **VOORZITTER**: We zullen later op uw vraag terugkomen. Dank voor de complimenten.

Dan is met besluit nummer 25 de opgelegde geheimhouding in ieder geval ook bekrachtigd.

3b. Lijst geheimhouding Provinciale Staten

De **VOORZITTER:** Er zijn twee motiveringen van Gedeputeerde Staten toegevoegd bij de punten 2020-38 en 2018-03. Dat is gearceerd weergegeven op de lijst van geheime stukken. Er zijn verder geen opmerkingen door de griffie ontvangen. Verlangt iemand het woord over deze lijst? Zo niet, dan wordt de lijst ter kennisgeving aangenomen.

4. Vaststelling notulen van de vergadering van 17 mei 2021

De **VOORZITTER**: Er zijn tot op heden geen op- of aanmerkingen door de griffie ontvangen. Verlangt iemand daar het woord over? Zo niet, dan zijn de notulen vastgesteld.

5. Vaststelling Strategische Statenagenda

De **VOORZITTER**: Wenst iemand het woord? Dat is niet het geval. Daarmee is de Strategische Statenagenda vastgesteld.

6. Vaststelling lijst ingekomen stukken

De **VOORZITTER**: Er zijn door de griffie geen opmerkingen ontvangen over deze lijst. Verlangt iemand het woord over een van de ontvangen stukken? Dat is ook niet het geval. Dan is voor wat betreft de afdoening van de brieven conform het voorstel van het Presidium besloten.

7. Voortgangslijst van moties

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand daarover nog het woord te voeren? Zo niet, dan stel ik voor de lijst vast te stellen.

8. Voorlopig aangemerkt als hamerstuk

De **VOORZITTER**: Zojuist is besloten om agendapunt 8d te onthameren. Het Presidium adviseert in te stemmen met de hierna te noemen voordrachten en ze dan ook als hamerstuk te behandelen.

8a. Vergaderschema 2022 (Voordracht 39-2021)

8b. Zienswijze begroting 2022 Omgevingsdienst IJmond (Voordracht 24-2021)

8c. Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, ontwerpbegroting 2022 en jaarstukken 2020 Omgevingsdienst OFGV (Voordracht 32-2021)

8d. ONTHAMERD (Ontwerpbegroting 2022 en ontwerpjaarstukken 2020 Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds) Zie agendapunt 11a.

8e. Financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen (Voordracht 30-2021)

8f. Nieuw voorbereidingsbesluit Netuitbreiding 150kV Beverwijk-Oterleek (Voordracht 33-2021)

8g. Verklaring van geen bedenkingen Windpark Westpoortweg Amsterdam (Voordracht 34-2021)

8h. Geactualiseerde Datastrategie 2021-2023 (voordracht 38-2021)

De **VOORZITTER**: Verlangt iemand hoofdelijke stemming, of een stemverklaring?

De heer **DESSING** (FvD): Een stemverklaring bij 8f (voordracht 33). Dat is een forse investering. Het betreurt onze fractie dat deze investering gedaan moet worden, omdat het vanwege 'wiebelstroom' nodig blijkt te zijn om het netwerk op deze manier te versterken. Forum voor Democratie zal wel voor deze voordracht stemmen.
Voor wat betreft 8g. (voordracht 34) wordt de fractie van FvD geacht tegen te hebben gestemd.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): Het gaat over 8e (voordracht 30) en specifiek over Recreatieschap Twiske-Waterland. Wij gaan akkoord, maar willen daarbij aangetekend hebben dat we van mening zijn dat als gemeente Oostzaan volhardt in het beperken van het verdienvermogen van het recreatieschap, zij de gemiste opbrengsten moet compenseren.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Ik heb in de commissievergadering aan de gedeputeerde gevraagd of er bij de besluitvorming over het windpark op de Westpoortweg rekening is gehouden met de komst van Havenstad. Daarop was het antwoord negatief. Dat vindt de fractie van DENK onverstandig, omdat er wel degelijk rekening met toekomstige bouwplannen moet worden gehouden. DENK wordt geacht tegen (voordracht 34) te hebben gestemd.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): De fractie van 50PLUS/PvdO wordt geacht tegen 8g (voordracht 34) te hebben gestemd.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Bij 8g (voordracht 34) wordt Fractie Baljeu geacht tegen te hebben gestemd.

De heer **KÖHLER** (JA21): De fractie van JA21 wordt geacht tegen te hebben gestemd bij Uitbreiding Westpoortweg (voordracht 34).

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Een stemverklaring bij agendapunt 8g (voordracht 34). Hoewel Provinciale Staten alleen een Verklaring van geen Bedenkingen kunnen weigeren in het belang van goede ruimtelijke ordening en de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied van mening is dat

het project voldoet aan de eisen van goede ruimtelijke ordening, kan onze fractie niet instemmen met voorliggend besluit, aangezien de PVV om veel redenen tegen windturbines is.

De **VOORZITTER:** De agendapunten 8a. tot en met 8c. en 8e. tot en met 8h. zijn aangenomen met inachtneming van de stemverklaringen en aantekeningen die zijn gemaakt.

9. Jaarstukken 2020 (Voordracht 22-2021)

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan de fractie van het CDA.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Via deze weg onze dank aan Gedeputeerde Staten en de ambtenaren voor het opstellen van de jaarstukken. Het is ieder jaar weer een hele klus. De fractie is erg tevreden om te zien hoe dat proces om te komen tot die stukken en het verkrijgen van een goedkeurende verklaring van de accountant ook steeds soepeler verloopt. De informatiewaarde van de stukken neemt ieder jaar toe. Complimenten daarvoor en ga zo door.
De bestemming van het rekeningenresultaat ligt nog open. Die bespreken we straks bij de Kaderbrief en natuurlijk ook bij de begroting. Mijn fractie zal hiervoor, op uitnodiging van Gedeputeerde Staten, ook met enkele voorstellen komen. Inhoudelijk zijn de stukken behandeld door beantwoording van de technische vragen en de discussie in onderliggende commissie. We hebben geen aanvullende vragen. Wel zijn er twee omissies geconstateerd in de stukken, die we graag via een amendement willen repareren. Gedeputeerde Rommel heeft dit in de commissie NLG ook al toegezegd. Via het amendement kan het ook correct in de tekst worden verwerkt.
Het eerste amendement gaat over de zin dat wanneer grondgebruikers niet belemmerd worden in hun mogelijkheden om hun gewassen te beschermen, de provincie geen tegemoetkoming hoeft uit te keren. Er zijn wel degelijk overal in Noord-Holland belemmeringen voor ganzenbeheer, zoals de opgelegde winterrust.
We willen de Jaarstukken 2020 aanpassen en de tekst op pagina 9 vervangen door de tekst zoals in het amendement staat aangegeven.

Amendement 22/28-06-21:
Jaarstukken 2020 Belemmeringen ganzenbeheer benoemd

Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen in vergadering op 28 juni 2021, sprekende over: Jaarstukken 2020

Constaterende dat:
Op pagina 90 van de jaarstukken de volgende tekst is opgenomen:
''Wanneer grondgebruikers niet belemmerd worden in hun mogelijkheden om hun gewassen te beschermen, hoeft de provincie geen tegemoetkoming uit te keren. In veel gebieden in Noord-Holland is geen sprake van dergelijke belemmeringen. Daarom is in het coalitieakkoord opgenomen dat het eigen risico voor agrarische ondernemers bij schade door ganzen verhoogd zal worden van 5% naar 20%. De voor 2020 geplande verhoging van dit eigen risico is, zoals per brief van 4 juni 2020 aan uw

Staten meegedeeld, iets uitgesteld en zal per 1 mei 2021 worden ingevoerd.''

Overwegende dat:
Er weldegelijk overal in Noord-Holland belemmeringen zijn voor ganzenbeheer zoals de opgelegde winterrust.

Besluit om:
De tekst in de jaarstukken 2020 aan te passen en de hierboven geciteerde tekst op pagina 90 te vervangen door de volgende tekst:
''Wanneer grondgebruikers niet belemmerd worden in hun mogelijkheden om hun gewassen te beschermen, hoeft de provincie geen tegemoetkoming uit te keren. In Noord-Holland is nog wel sprake van belemmeringen in de vorm van winterrust voor ganzen.
In het coalitieakkoord is opgenomen dat het eigen risico voor agrarische ondernemers bij schade door ganzen verhoogd zal worden van 5% naar 20%. De voor 2020 geplande verhoging van dit eigen risico is, zoals per brief van 4 juni 2020 aan uw Staten meegedeeld, iets uitgesteld en zal per 1 mei 2021 worden ingevoerd.''
Dennis Heijnen (CDA)

De heer **HEIJNEN** (CDA): Het tweede amendement gaat over het NNN-waardig agrarisch natuurbeheer binnen NNN. In de jaarstukken staat dat de Provincie eind 2022 gaat stoppen met het agrarisch natuur- en landschapsbeheer binnen het NNN. Dit is niet helemaal juist. De huidige vorm van agrarisch natuur- en landschapsbeheer (anlb) loopt eind 2022 afloopt, maar dat betekent niet dat er geen nieuwe vormen van agrarisch natuur- en landschapsbeheer meer mogelijk zouden zijn binnen het NNN. Daarom willen we de tekst op pagina 88 aanpassen met het volgende amendement.

Amendement 23/28-06-21:
NNN-waardig agrarisch natuurbeheer binnen het NNN

Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen in vergadering op 28 juni 2021, sprekende over:
Jaarstukken 2020

Constaterende dat:
Op Pagina 88 van de jaarstukken staat:
Tekst : ''De provincie gaat eind 2022 stoppen met het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (anlb) binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De reden hiervoor is dat het NNN een duurzaam ecologische structuur is en bij agrarisch natuurbeheer de primaire gebruiksfunctie 'agrarisch' blijft. Dit was al eerder besloten, maar is een jaartje later dan aanvankelijk gepland, omdat de lopende subsidies voor agrarisch natuurbeheer met een jaar verlengd zijn vanwege de vertraagde invoering van het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.''

Overwegende dat:

- *De huidige vorm van agrarisch natuur- en landschapsbeheer (anlb) eind 2022 afloopt, maar dat betekent niet dat er geen nieuwe vormen van agrarisch natuur- en landschapsbeheer meer mogelijk zouden zijn binnen het NNN.*
- *De provincie in overleg is met diverse partijen waaronder grondeigenaren en grondgebruikers over NNN waardig agrarisch natuur- en landschapsbeheer binnen het NNN ook na 2022.*

Besluit om de tekst op pagina 88 aan te passen door de onderstreepte gedeelten toe te voegen: ''De provincie gaat eind 2022 stoppen met de huidige vorm van agrarisch natuur- en landschapsbeheer (anlb) binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). De reden hiervoor is dat het NNN een duurzaam ecologische structuur is en bij agrarisch natuurbeheer de primaire gebruiksfunctie 'agrarisch' blijft. Dit was al eerder besloten, maar is een jaartje later dan aanvankelijk gepland, omdat de lopende subsidies voor agrarisch natuurbeheer met een jaar verlengd zijn vanwege de vertraagde invoering van het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.
De provincie in overleg is met diverse partijen waaronder grondeigenaren en grondgebruikers over nieuwe vormen van NNN-waardig agrarisch natuur- en landschapsbeheer die binnen het NNN toegepast kunnen worden na 2022''
Dennis Heijnen (CDA)

De heer **HEIJNEN** (CDA): Met het aannemen van beide amendement kan het CDA instemmen met de Jaarstukken 2020.

De **VOORZITTER**: Beide amendementen maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HARTOG** (VVD): Wat is de waarde van jaarstukken? Volgens sommige mensen is het niet meer of minder dan een weergave van resultaten uit het verleden. Dat is deels correct. Toch kunnen jaarstukken ook een zekere voorspellende waarde hebben. Eigenlijk is dat waar de VVD naar op zoek is. Jaarstukken vormen het uitganspunt voor de toekomst. Die toekomst is al begonnen op het moment dat we nog over het verleden praten. Als het gaat om de financiën dan staat onze provincie er niet slecht voor. De provincie staat er best goed voor. Het meerjarenperspectief laat zwarte cijfers zien. De Algemene reserve staat inmiddels op een aanvaardbaar niveau. De weerstandscapaciteit is verbeterd. Hoewel het niet positief klinkt; de schuldquote is nog steeds negatief, ofwel: de provincie kan investeren zonder te lenen. Bij de eerste begrotingswijziging hebben Provinciale Staten 175 miljoen euro vrijgespeeld uit de reserve Kapitaallasten. Met deze move leent de provincie als het ware van zichzelf. In de Kaderbrief 2022 wijst het college op de consequenties. Het moment komt dat nog nadrukkelijker dan nu bewuste keuzes gemaakt moeten worden. Met name infrastructuur wordt daarbij genoemd. Gedeputeerde Staten geven voorzichtige signalen af dat bij ongewijzigd beleid het moment komt dat er onvoldoende budget aanwezig is om geraamde kapitaallasten te dekken. Geen punt om hier nu bij de behandeling van de jaarstukken dieper op in te gaan. Bij de Kaderbrief komt de VVD daar nader op terug.
In de afgelopen jaren heeft de VVD aangedrongen op het terugdringen van het fenomeen onderbesteding. Het college lijkt daarin goede vorderingen te maken. Ondanks de moeilijke

omstandigheden van het coronajaar 2020 is de onderbesteding teruggedrongen van 111 miljoen euro naar 47 miljoen euro. Graag horen we van het college wat op dit punt de voorspellende waarde van deze jaarstukken is. De accountant was te spreken over de jaarstukken. Ook waren er complimenten voor de organisatie, die in relatief korte tijd grote slagen heeft gemaakt in het Programma Financiële Hygiëne. Kanttekeningen waren er ook en dan met name over de IT-omgeving. De VVD heeft in de Rekeningencommissie en in de commissie EFB gevraagd naar de uitvoering van de aanbevelingen van de accountant. Volgens de gedeputeerde kunnen Provinciale Staten 'rustig slapen', omdat met grote voortvarendheid gewerkt wordt aan de opvolging van de aanbevelingen van de accountant. Rest mijn fractie de vraag of het college bereid is om Provinciale Staten de komende periode actief te informeren over de ontwikkelingen op dit vlak.
De VVD zal instemmen met de jaarstukken 2020, met het door het college voorgestelde bestemming van het rekeningresultaat. Als het gaat om moties en amendementen die zijn ingediend naar aanleiding van de recente oproep van de gedeputeerde over de bestemming die in 2021 overblijft, dan zal de VVD op dat vlak de moties en amendementen niet steunen. Bij de Kaderbrief kom ik hier nader op terug.

De heer **DEEN** (PVV): Vandaag bespreken we de Jaarstukken 2020 en de resultaten logen er weer niet om. Ook in 2020 heeft ons groene en linkse College veel belastinggeld van onze burgers over de balk gegooid.
Een kleine bloemlezing: Bijdragen aan energietransitie: meer dan 8 miljoen euro; Bijdragen aan transitie naar circulaire economie: meer dan 800.000 euro; -Verduurzaming bestaande woningvoorraad stimuleren: ook meer dan 800.000 euro; Aanschaf NNN-gronden: 7,4 miljoen euro.
Als ik niet zou weten dat het om belastinggeld gaat, zou ik denken dat er geldbomen bij het Provinciehuis groeien
Zoals iedereen weet, is de provincie interbestuurlijk toezichthouder, waaronder inzake de taakstellingen die gemeenten krijgen met betrekking tot het huisvesten van statushouders.
Uit de beantwoording van onze technische vraag nummer 124 blijkt dat met drie gemeenten die al langere tijd substantieel achterlopen (Amsterdam, Bloemendaal en Castricum) bestuurlijk overleg heeft plaatsgevonden. Met de overige achterlopende gemeenten zijn ambtelijke gesprekken gevoerd of zijn per brief gevraagd om de activiteiten op dit gebied te intensiveren.
Echter, uw college heeft onlangs richting het Rijk laten weten dat door de enorme woningbouwopgave, waaronder een tekort aan betaalbare woningen, de meeste Noord-Hollandse gemeenten in 2021 niet in staat zullen zijn om de sterk gegroeide taakstelling te realiseren. Immers, in de eerste helft van 2021 moeten Noord-Hollandse gemeenten maar liefst 2.228 statushouders huisvesten, terwijl dat in de tweede helft van 2020 er 1.070 waren. Daarom wil de PVV, samen met 50PLUS/PvdO de volgende motie indienen met het dictum:

Motie 64/28-06-2021
Coulance voor gemeenten inzake huisvesten van statushouders

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 28 juni 2021, hebben kennisgenomen van de Statenvoordracht Jaarstukken 2020 (VD-22),

Constaterende dat:

- *In de eerste helft van 2021 in Noord-Hollandse gemeenten maar liefst 2.228 statushouders gehuisvest moeten worden, terwijl dat in de tweede helft van 2020 er al 1.070 waren;*
- *Het College richting het Rijk de verwachting uitspreekt dat de meeste Noord-Hollandse gemeenten in 2021 niet in staat zullen zijn om de enorm gegroeide taakstelling te realiseren;*
- *De provincie Noord-Holland te maken heeft met een enorme woningbouwopgave, waaronder een tekort aan betaalbare woningen.*

Overwegende dat:

- *Het College zo snel mogelijk in gesprek wil met het kabinet.*

Roept het College op om:

- *Tijdens het komende overleg met het kabinet aan te geven dat er coulance moet worden getoond richting Noord-Hollandse gemeenten die in 2021 niet de taakstelling kunnen realiseren.*

En gaan over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Holland en 50PLUS/PvdO

De heer **DEEN** (PVV): Hoewel uit de controleverklaring van de onafhankelijke accountant geen onrechtmatigheden of onzorgvuldigheden zijn gebleken, kan de PVV niet instemmen met voorliggend besluit, aangezien wij ons niet kunnen vinden in het beleid dat het college in 2020 heeft gevoerd en de politieke keuzes die het college heeft gemaakt, bijvoorbeeld inzake de energietransitie en circulaire economie waaraan weer het nodige belastinggeld is verspild.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Net als de VVD zijn we enorm tevreden met de enorme vooruitgang die is geboekt bij het leesbaar maken van de jaarstukken en de soepele gang van zaken in relatie tot de accountantsverklaring. Constateerde de accountant aan het begin van deze bestuursperiode nog dat de processen binnen de provinciale organisatie moeizaam verliepen als het gaat om het boven water krijgen van cijfers en kostte het de organisatie heel veel inspanning als het gaat om het proces op gang te krijgen en raadde de accountant aan om een verbeterplan op te stellen. Dat is gebeurd in de vorm van het programma Financiële Hygiëne. Dat heeft duidelijk zijn vruchten afgeworpen. We kunnen nu spreken over een transparante en heldere verantwoording. Het klinkt wat stoffig maar het is niet meer en niet minder dan een van de belangrijkste kerntaken van de overheid. Het op een doorzichtige en voor iedereen toegankelijke manier verantwoorden waar we het belastinggeld van onze inwoners aan hebben besteed en of dat ook rechtmatig en verantwoord is gebeurd. In die taak heeft het college in de afgelopen jaren grote stappen gezet. Daar wil het college voor danken.
Inhoudelijk kunnen we constateren dat de provincie het er in 2020 financieel gezond heeft afgebracht, ondanks alle onzekerheden die corona met zich meebracht. Het resultaat na

bestemming is meer dan 13 miljoen euro. We zijn ermee akkoord dat toe te voegen aan de Algemene reserve. De grote zorg in het afgelopen jaar was het systematisch achterblijven van bestedingen ten opzichte van de begroting. In 2019 hadden we nog te maken met een onderbesteding van maar liefst twintig procent van onze gerealiseerde uitgaven. Het is verheugend te kunnen constateren dat het college dit percentage onderbesteding dit jaar met maar liefst de helft heeft weten terug te brengen. Dat is in zo een onzeker jaar met de economische rampspoed voor velen, en met name ook voor onze partners en in het bijzonder de gemeenten, waardoor het dit jaar alleen maar moeilijker was om onze productie te halen, een compliment waard. Hulde aan het college voor dit resultaat. Volgens de gedeputeerde onder andere het gevolg van het feit dat het planningsrealisme in de provincie duidelijk is toegenomen. Dat zou betekenen dat de verbeteringen structureel zijn. Dat draagt bij aan een duurzaam en reëel sluitende begroting voor de komende jaren. Dat geeft vertrouwen in de toekomst.

De heer **ZOON** (PvdD): Op 11 november 2019 bespraken wij de begroting van afgelopen jaar. Die Algemene beschouwing hadden wij het thema 'Stel ecologie boven economie', omdat een ecologische begroting veel belangrijker is dan een economische. We pleitten toen voor het aanleggen van klimaatbossen, stikstof aanpak, tegengaan van biodiversiteitsverlies.
Vandaag kijken we terug naar die ideeën uit eind 2019. Het programma groen is financieel gezien één van de grotere programma's, met als doel voornamelijk het in stand proberen te houden van natuur dat er nog is, of het indikken van die natuur. Het geheel is toegespitst op het compenseren van natuur die verloren is gegaan door economische activiteiten; industrie, woningbouw en landbouw. Industrie vervuilt ons milieu met Zeer Zorgwekkende Stoffen en stikstofuitstoot. Woningbouw en wegen hebben happen genomen uit het landschap, of doorsnijden deze. En de overproductie in de landbouw heeft ons opgezadeld met een monotoon, biodiversiteits-arm en met mest en gif vervuild landschap. Het gevolg: bodem- en waterkwaliteit is ondermaats. Doelstellingen halen we niet en we schuiven het af richting andere overheden die het maar moeten oplossen. Wat wij hebben gedaan in 2020 zijn mitigerende maatregelen. We maaien exoten, schieten damherten en compenseren.
Terwijl wat nódig is, is een transitie naar natuurinclusief; zowel in de stad als op het land.
In 2020 was deze transitie beperkt. Het was ook een moeilijk jaar, want naast scherpe regels is ook uitleg en begrip nodig. Uitleg en begrip zijn door een zoönose danig beperkt. Dat snappen we, maar dit vereist extra inzet in de tijd die ons nog rest.
Negatief terugkijkend, zien we dat er meer damherten geschoten zijn, intensieve vee-industrie niet aangepakt is en de bossenstrategie nog geen boom heeft opgeleverd. Leggen we iets aan, dan gaat dat ten koste van iets anders. Moet een weg aangelegd worden, een kernreactor worden gebouwd of wil men in de natuur gaan racen met auto's, dan zijn er mitigerende maatregelen, of ADC toetsen en gebruikt men de term groot openbaar belang. Met dit grote openbare belang wordt niet de natuur, -planten en dieren-, bedoeld, maar de activiteit van de mens.
Positief gekeken zien we bij Mobiliteit extra aandacht voor het sparen van bomen, inpassing en compensatie. We zien signalen om meer natuur aan te leggen, ook buiten de natuurgebieden om. Rechtbanken doen steeds vaker uitspraken dat de regels aangescherpt moeten worden. Het klopt voorzitter, we kijken graag naar een breder plaatje.

De Partij voor de Dieren is niet positief over vorig jaar. Wij zien vooral terugtrekkende bewegingen, trage voortgang en de boot afhouden. Dat baart ons zorgen. Aan de andere kant zien we een verschuiving ontstaan naar 'meer natuurinclusief'. Daarom roept de Partij voor de Dieren op om er voor te zorgen dat het beter wordt het komende jaar. Leg die klimaatbossen aan, los het stikstofprobleem op met een transitie in de landbouw en ondersteun ondernemers, die geld verdienen en tegelijkertijd de aarde leefbaar houden. Laat dat de missie zijn.
Dan kom ik nog even terug op de twee amendementen van het CDA. Het zijn erg politiek gekleurde amendementen, die niet geschikt zijn voor deze jaarstukken. De PvdD zal dan ook tegen de amendementen stemmen.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): D66 steunt de voordracht met de voorgestelde bestemming van het voordelige jaarresultaat. Mooi om in de voordracht te lezen dat de middelen, die vrijgekomen zijn in 2020, in de periode 2021 tot 2023 voor andere doelen ingezet kunnen worden. We komen hierop terug bij de Kaderbrief. 2020 was een jaar met een robuuste financiële situatie, met steeds beter beheerste financiële processen en spectaculaire terugvallen in de onderbesteding. Onze complimenten hiervoor aan Gedeputeerde Staten en de organisatie.
De bespreking van de jaarrekening is een mooi moment om te reflecteren op het behalen van onze doelen. Het aardige hierbij is dat we veel zaken hebben, waar we uit kunnen kiezen. D66 wil er vijf zaken uitlichten. Het vrijmaken van 110 miljoen euro voor het noodfonds en herstelfonds als gevolg van de coronacrisis. Het gereedkomen van de Voedselvisie. Het is de eerste keer dat de provincie een visie voor ons voedsel heeft in haar totale keten en niet specifiek op een losstaand onderdeel. Ten derde is er de goede voortgang in het realiseren van onze NNN-doelen. Niet eenvoudig en wij willen altijd meer "NNN", maar er zijn belangrijke stappen genomen. Hierbij is de gebiedsgerichte aanpak cruciaal. Als vierde punt willen wij de focus die wij nu zetten op onze fietsplannen in het Perspectief Mobiliteit benadrukken, als middel om de mobiliteit in onze provincie effectief en duurzaam te verbeteren. Als laatste zijn er de processen en voortgang rondom de Regionale Energiestrategieën (RES). Intens, maar broodnodig. Het klimaatprobleem is immers immens groot en zorgwekkend. Ook recent hebben we dit weer gezien met de wateroverlast in onze provincie. Een issue wat statistisch maar eens per 1000 jaar kan voorkomen, maar de opwarming van de aarde zal ertoe leiden dat vaker gaat plaatsvinden.
Betekent dit dat we geen andere ambities hebben? Nee, natuurlijk niet, maar daar komt D66 straks op terug bij de Kaderbrief. Die gaat over wat we de komende jaren nog willen gaan doen.
Een korte reactie op de ingediende amendementen en motie. Betreffende het amendement aangaande natuurorganisaties wacht D66 het advies van het college af. De belemmeringen voor de ganzen: Voor D66 is de winterrust geen belemmering. Die is broodnodig en essentieel voor de trekganzen. D66 zal tegen dit amendement stemmen.
De motie van de PVV over coulance aan gemeenten wordt niet gesteund. D66 wil juist dat de gemeenten nog harder aangespoord worden om de huisvesting voor statushouders te gaan regelen.

De heer **KLEIN** (CU): We willen Gedeputeerde Staten hartelijk danken voor de jaarstukken. Ik wil ook de ambtenaren bedanken die daar hard aan hebben gewerkt. Het is goed om te lezen dat de accountant eveneens positief is over het proces. Dat is fijn, want een goede samenwerking maakt

dat het voor iedereen prettig is om eraan te werken. Zoals eerder gememoreerd door collega's. Dat is ook weleens anders geweest. Wij zijn blij om te zien dat het verbetertraject, dat in gang is gezet, zijn vruchten begint af te werpen. De jaarstukken zijn goed leesbaar. De onderbesteding is voor een groot gedeelte teruggedrongen. De ChristenUnie kan instemmen met de jaarstukken. Bij de bespreking van de Kaderbrief zullen we voorstellen doen voor de besteding van het rekeningresultaat.

De heer **CARTON** (PvdA): 47 miljoen euro is eigenlijk best heel veel geld. Hoe kan dat? Dat riep een vriend nadat hij vroeg waar ik mee bezig was. Net als de vragen van nieuwe fractieleden en stagiaires, toen ik hen meenam in de financiën van de Provincie Noord-Holland. Zij stortten zich enthousiast op vierhonderd pagina's aan toelichting, cijfers en tabellen en voor hen nieuwe begrippen. De vragen over de onderbesteding begrijp ik wel, waar ik in mijn uitleg vertelde dat de onderbesteding het jaar daarvoor met 111 miljoen euro nog veel hoger was. De PvdA-fractie had zorgen dat dit in tijden van Covid-19 nogal hoger zou uitvallen. De fractie dan ook blij dat dit niet het geval is. De PvdA ziet dat de organisatie goed op weg is om de financiële beheersingsprocessen op orde te brengen, zoals bijvoorbeeld het tussentijds afsluiten en de budgethoudergesprekken. Al vraagt de PvdA-fractie wel extra aandacht voor de inrichting en beveiliging van ICT. In de Rekeningencommissie vroeg ik namens mijn fractie of het Programma Financiële Hygiëne de reden was voor de betere beheersing. We begrepen dat dit niet helemaal valt te zeggen. De fractie is wel blij met het harde werken en de voortgang op dit programma door de organisatie in samenwerking met de accountant. Onze complimenten voor de organisatie en de gedeputeerde om dit op deze manier op te pakken.
Interne gesprekken in onze fractie lieten zien hoe belangrijk het is om een verbeterslag te maken op de jaarstukken en om een begroting met elkaar te maken, waar de verantwoording op de financiën en op doelstellingen voor iedereen steeds beter te volgen is. Hier gaat de PvdA graag verder mee aan de slag in het najaar met alle collega-Statenleden.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Wij hebben wat aandachtspunten, waarin we ons grote zorgen maken over de grote reserves binnen de provincie. Gezien de coronacrisis zullen deze wel interen. Zeker omdat veel gemeenten financiële zorgen hebben. Op de lange termijn brengt dit risico's met zich mee. Daarom hebben wij de volgende vragen. Hoe gaat de provincie mogelijke, financiële tegenvallers ophoesten en het interen op eigen reserves tegengaan en de reserves zoveel mogelijk aanvullen? Is er al een onderzoek gedaan naar de mogelijke financiële consequenties van de coronacrisis? Zo ja, wat is de uitkomst? Zo nee, zijn we wel van plan om een en ander te gaan onderzoeken? Waarom willen Gedeputeerde Staten geen toezicht houden op gemeenten, die het heel erg moeilijk hebben met hun begrotingen, waardoor daar een enorm risico ligt?
We zullen tegen deze voordracht stemmen. Ik wacht de beantwoording af.

De **VOORZITTER**: Dan heb ik alle Statenleden voor de eerste termijn aan het woord gelaten. Dan gun ik u een korte pauze. Het college kan dan de motie en amendementen bespreken.
Ik schors de vergadering tot half twaalf.
Ondertussen zijn alle 55 Statenleden aangemeld in Notubiz.

Schorsing 11:13-11.33 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Ik wil gedeputeerde Pels verzoeken om namens Gedeputeerde Staten te reageren in eerste termijn.

Gedeputeerde **PELS:** Dank aan de Staten voor de vele complimenten. Ik denk dat het zeer terecht is om op deze plek aan de organisatie nog eens extra die complimenten over te dragen. Ze hebben niet alleen gewerkt aan het programma Financiële Hygiëne, maar ze wisten ook onderbesteding flink terug te brengen. Ook voor ambtenaren was 2020, zoals voor ons allemaal, een erg ingewikkeld jaar. Het is mooi dat de jaarstukken laten zien dat we nog zoveel hebben weten te realiseren als provincie.
De VVD vroeg zich af over de onderbesteding of we dit structureel gaan terugzien. Zoals ik in de commissie heb aangegeven en zoals GroenLinks hier ook memoreerde, zijn structurele stappen gezet. We hebben dit opgenomen in de gesprekken met de budgethouders. Dit wordt een continu proces. Ik kan u geen voorspelling doen over hoe het er volgend jaar uitziet, maar we hebben in ieder geval de gesprekken over het voorkomen van onderbesteding en het realiseren van een realistische planning opgenomen in onze budgethoudergesprekken.
Zoals de VVD memoreerde zitten we meerjarig in de zwarte cijfers. We zien ook grote ontwikkelingen op ons afkomen. Het college heeft al eerder aangegeven volgend jaar met een nota te komen waarin we perspectief geven op onze financiën. Zeker op infrastructuur liggen er uitdagingen om ook op langere termijn bijvoorbeeld het onderhoud te financieren. In het verleden zijn veel investeringen gedaan, waarmee langjarig, dus in de verdere toekomst, geen rekening is gehouden met het onderhoud, die bij investeringen horen.
De PvdA gaf aan dat het een continu proces van verbetering is. We hebben nu een mooie slag geslagen, maar we gaan graag door. Dat zien we als college ook zo. Een jaarrekening en ook een proces met de accountant is altijd een leerproces. Met financiën ben je nooit klaar. Het kan altijd beter. Ik ben blij dat deze Staten er net als ik veel plezier uithalen om de begroting steeds inzichtelijker en leesbaarder te maken. Vanuit de PvdA en de VVD werd aandacht gevraagd voor ICT. Natuur zullen we Provinciale Staten actief informeren over de voortgang op dit dossier met betrekking tot de aanbevelingen van de accountant.
Vanuit 50PLUS/PvdO werd gevraagd hoe we monitoren op de gevolgen van corona. Dat doen we natuurlijk continu, zowel voor wat het betekent voor de buitenwereld, maar ook zeker voor onze eigen organisatie. Dat doen we niet alleen in coronatijd. We kijken veel breder naar de risico's. U vindt dat ook steeds terug in onze paragraaf Risicomanagement en Weerstandsvermogen. Corona heeft natuurlijk grote impact gehad. Dat kan worden gezien als een tijdelijk risico, maar wij moeten continu monitoren welke risico's zich mogelijk voordoen en hoe wij daar als provincie op zullen inspelen. De dekking van die risico's vinden we in de algemene reserves. Zoals u heeft kunnen lezen is het herstelplan voor de Algemene reserve niet meer nodig. De Algemene reserve is nu robuust genoeg om alle voorspelde risico's op te vangen.
U vroeg ook of we niet meer kunnen gaan sparen in onze reserves. We moeten nooit sparen zonder doel. Dat we belastinggeld oppotten zonder er een maatschappelijke bestemming aan te geven. In onze reserves hebben we er bewust voor gekozen om u vorig jaar bij de begroting

bestedingsplannen voor de reserves voor te leggen, zodat we niet stil geld hebben liggen ergens in een reserve, waar niets mee gedaan wordt. Gedeputeerde Staten zorgen ervoor dat de algemene reserve voldoende hoog is, gebaseerd op de gecalculeerde risico's, maar dat we vooral ook zorgen dat alle bestemmingsreserves netjes een bestedingsplan hebben en dat we niet zomaar geld gaan oppotten voor plannen die we nog niet hebben.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hartog.

De heer **HARTOG** (VVD): Ik hoorde de gedeputeerde zeggen: We laten geen geld liggen in de bestemmingsreserves. Mevrouw Kapitein maakte namens D66 een opmerking die mij heeft getriggerd. Er ligt een motie van D66, die ingaat op een van de punten waarover we nu besluiten. Mijn fractie is enigszins in verwarring mede door de actie van de gedeputeerde vorige week, waarin fractievoorzitters werden opgeroepen om met bestedingsvoorstellen te komen. Een van de besluitpunten nu is dat we het rekeningresultaat van 13,7 miljoen euro toevoegen aan de Algemene reserve. In een bijzin bij het financieel beleid staat als laatste punt: "De middelen zijn vrijgevallen in 2020 en zullen in de periode 2021 weer voor andere doelen worden ingezet." Is uw oproep van afgelopen donderdag eigenlijk: "Voor alles wat niet strikt noodzakelijk is voor de afdekking van de risico's gaan we een bestedingsvoorstel vragen."? Is dat waar we nu mee instemmen?

Gedeputeerde **PELS**: Het een en ander wordt door elkaar gehaald. Wij storten het nu in de Algemene reserve. Of we zouden het nu met zijn allen meteen moeten bestemmen. Dat lijkt het college zeer onverstandig, want, zoals in de voordracht staat, zijn er nog enkele risico's in 2021, die we mee moeten laten wegen in het rekeningresultaat. Dat moeten we bij de begroting doen, zoals we dat in de voordracht hebben aangegeven en ook, wat ik reeds in de commissie EFB heb aangegeven, laten we vandaag, -dat gaan we straks bij de Kaderbrief doen, met elkaar de ideeën die er leven onder de partijen delen, zodat we daar als college goed op kunnen adviseren. Het rekeningresultaat, -wat de daadwerkelijk kunnen besteden-, zal volledig afhankelijk zijn van eventuele risico's die nog niet helder geworden voor 2021.

De heer **HARTOG** (VVD): Uw antwoord geeft nog geen duidelijkheid op mijn vraag. Als we nu instemmen met de gevraagde besluitpunten, stemmen we dan in dat alles. wat niet strikt noodzakelijk is voor de afdekking van de risico's, besteed gaat worden? Gelet op uw oproep.

Gedeputeerde **PELS**: Nee. Ik begrijp ook niet waar u dat leest. Volgens mij is het besluit helder. Op het moment dat plannen voor het geld heeft, dan zal dat bij de begroting worden vastgesteld en niet bij de Kaderbrief

Gedeputeerde **ZAAL:** Een vraag voor mijn portefeuille van mevrouw Van Soest over het toezicht op gemeentefinanciën. Haar vraag is waarom Gedeputeerde Staten geen toezicht houden. Ik weet niet waar vandaan komt dat wij geen toezicht zouden houden. We houden conform onze wettelijke taak toezicht op alle gemeentefinanciën. Daarover hebben we u recent nog bijgepraat. Dat blijven we ook doen, want het is onze wettelijke taak.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Het eerste amendement is nummer 22. Het is een redactionele wijziging van de jaarstukken. Bij wettelijke natuurbescherming wordt verlangd dat de grondgebruiker alles in het werk stelt om schade te voorkomen of te beperken. Als de grondgebruiker beperkt wordt doordat de overheid bijvoorbeeld de wens heeft om bepaalde diersoorten in een bepaalde periode te beschermen, dan moet daar een schadevergoeding tegenover staan. Dat is Noord-Holland het geval met de winterrust voor ganzen, wat daarin belemmert. Het is goed om dat hier op te nemen. Dat zit ook in de schadevergoeding van die 80 procent. Gedeputeerde Staten adviseren om het amendement over te nemen.
Amendement 23 is ook een redactionele wijziging. Het is inderdaad zo dat de huidige vorm van agrarisch natuur- en landschapsbeheer zal worden gewijzigd. We zijn op dit moment in overleg met diverse partijen om te kijken naar nieuwe vormen van NNN en waardig agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Ook bij dit amendement adviseren we de Staten om het over te nemen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Er is een motie ingediend met betrekking tot statushouders. Sta me toe om kort de rolverdeling weer te geven. Het Rijk legt een taakstelling op aan gemeenten. De provincie is toezichthouder. De gemeenten hebben een resultaatverplichting. De indiener spreekt over drie gemeenten, waarmee gesprekken zijn gevoerd. Dat betrof een gesprek over taakstellingen van voorgaande jaren en niet over 2021. De uitdagingen voor gemeenten zijn met de taakstellingen voor 2021 heel erg groot. Vandaar dat Gedeputeerde Staten hebben gemeend om een brief te moeten schrijven aan het Kabinet. Dat is in feite een brief waarin adhesie wordt betuigd voor de problematiek van de gemeenten en om coulance wordt gevraagd. Dat maakt de motie overbodig. De motie wordt ontraden. We kijken natuurlijk wel naar de inspanningen die gemeenten over de taakstelling voor 2021 verrichten. Dat zullen we doen op basis van serieuze plannen. In de ruimte die het college daarvoor heeft, zal daarnaar worden gekeken in de relatie tot de uitdagingen die de gemeenten hebben. De motie is op basis van de brief die we verzonden hebben overbodig.

De **VOORZITTER**: Dat was de reactie van Gedeputeerde Staten in eerste termijn.

Tweede termijn:

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dank aan de gedeputeerde voor het positieve advies op onze beide amendementen. Ik begreep uit de woorden van mevrouw Kapitein wat verwarring. Alsof het CDA tegen de winterrust zou zijn. Dat is niet zo. We zijn voor de winterrust, maar dat betekent dus wel dat er beperkingen zijn voor het beheer en dat de schade daardoor groter is. Dat is prima, maar dat is dat wat we hier qua tekst wilden aangeven. Zoals de gedeputeerde het zei betreft het in beide gevallen redactionele wijzigingen en geen beleidsinhoudelijke wijzigingen.

De heer **HARTOG** (VVD): Nog een korte toelichting op mijn bijdrage in eerste termijn.
De amendementen van het CDA betreffen een tekstuele aanpassing. Daarmee kunnen we instemmen. We staan positief tegenover de motie van de PVV. Dat zal niemand verbazen, maar

gelet op het feit dat we met elkaar de afspraak hebben gemaakt om ook vrijgevallen middelen deels in te zetten voor nieuw beleid zullen we deze motie niet steunen.

De heer **DEEN** (PVV): We hebben de heer Loggen duidelijk horen zeggen dat de motie overbodig is, omdat hij al bij het Rijk gaat aandringen op coulance richting de Noord-Hollandse gemeenten, die in de problemen komen met deze taakstelling. Dat zien wij als een toezegging, waardoor wij, - en dan spreek ik ook namens 50PLUS/PvdO, mevrouw Van Soest-, onze motie intrekken.

De **VOORZITTER**: Motie 64 is ingetrokken.

De heer **KLEIN** (CU): Ik wil aangeven dat we kunnen instemmen met de amendementen van het CDA. Wij vinden het belangrijk dat er winterrust is voor ganzen, maar het is goed om dat expliciet te benoemen. Net zo goed is het belangrijk om het proces, waarin we zitten, om het agrarisch natuurbeheer aan te passen ook expliciet te benoemen.

De **VOORZITTER:** Ik heb geen nieuwe of aanvullende vragen gehoord.
Dan zijn we toegekomen aan de stemmingen. We hebben amendement 22 en amendement 23. Uiteindelijk gaan we stemmen over voordracht 22.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Als fractie schorsen we graag even.

De **VOORZITER**: De heer Köhler heeft de vergadering tijdelijk verlaten.
Er zijn op dit moment 54 statenleden aanwezig.
Ik schors de vergadering tot twaalf uur.

Schorsing 11.51-12:10 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Dan beginnen we met het in stemming brengen van de amendementen die zijn ingebracht op voordracht 22. Er zijn 54 Statenleden die een stem kunnen uitbrengen. De heer Köhler (JA21) is tijdelijk afwezig.

Het eerste amendement dat we in stemming brengen, is amendement 22, 'Jaarstukken 2020 belemmeringen ganzenbeheer benoemd'. Ik open de stemming.

Stemverklaringen:
De heer **CARTON** (PvdA): De PvdA-fractie vindt de opgelegde belemmeringen benoemen te kort door de bocht en vindt dit te belangrijk om het met een amendement op de jaarstukken af te handelen. Het hoort bij dierenwelzijn thuis. De PvdA stemt daarom tegen het amendement.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): De VVD-fractie zal voor stemmen. Ze ziet het als een redactionele verandering en als zodanig acceptabel.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): De fractie va GroenLinks zit op de lijn van de PvdA. We vinden dat dit niet bij de jaarstukken moet worden geregeld. We stemmen dus tegen.

De **VOORZITTER**: Met 29 stemmen voor en 25 stemmen tegen is amendement 22 aangenomen. Tegen hebben gestemd: D66, DENK, GL, PvdD en de PvdA.

Vervolgens gaan we het tweede amendement in stemming brengen.
Amendement 23 'NNN-waardig agrarisch natuurbeheer binnen NNN'
Voordat ik de stemming open vraag ik of iemand aantekening of een stemverklaring wenst.

Stemverklaringen:
De heer **CARTON** (PvdA): De PvdA-fractie wil het NNN-beleid en niet met een redactionele wijziging bij de jaarstukken. Zo een discussie zien we graag in de commissie terug. We stemmen daarom tegen het amendement.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik sluit me wederom aan bij de woorden van de heer Carton.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Ook bij dit amendement zullen we voor stemmen, omdat het een redactionele verandering betreft en geen beleidswijziging.

De **VOORZITTER**: Ondertussen is de stemming geopend voor amendement 23.
Ik sluit de stemming.
Met 32 stemmen voor en 22 stemmen tegen is amendement 23 aangenomen. Tegen hebben gestemd: DENK, GL, PVV, PvdD en de PvdA.

Motie 64 is ingetrokken door de fracties van PVV en 50PLUS/PvdO.

Dan breng ik nu in stemming Voordracht 22, Jaarstukken 2020.
Wenst iemand een stemverklaring? Zo niet dan open ik de stemming.

Ik sluit de stemming.
Met 47 stemmen voor en 7 stemmen tegen is voordracht 22 aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, Forum voor Democratie en de PVV.

Ik stel voor om te schorsen voor de lunchpauze tot half twee.

Schorsing 12:22 – 13.30 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.

10. Kaderbrief 2022 (voordracht 23)

De **VOORZITTER**: De behandeling van de Kaderbrief kent een vaste volgorde van oppositie en daarna coalitie in volgorde van grootte.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Het CDA kan zich in grote lijnen vinden in de voorstellen die door Gedeputeerde Staten worden gedaan in deze Kaderbrief. In het bijzonder steunen we de extra middelen voor het wandelnetwerk Noord-Holland en de gelden ter ondersteuning van de economie en de circulaire economie, bijvoorbeeld bij recreatie en toerisme en de ROM. Over beide komen we later nog te spreken.
Het is goed dat Gedeputeerde Staten juist in deze tijden kiest voor het versterken van de Noord-Hollandse economie. De cijfers, over onder andere werkloosheid, laten zien wat nodig is.
Ik herhaal de zorg van het CDA in generieke zin. Het kwam net bij de jaarstukken ook al langs. We zien dat gelden in de portefeuille Mobiliteit op verschillende momenten worden ingezet voor andere doelen. Soms is dat tijdelijk maar soms ook permanent. Het CDA wil erop blijven hameren dat voldoende geld beschikbaar blijft om te investeren in de Noord-Hollandse bereikbaarheid, per auto, OV, fiets en over het water.
In de Kadernota lezen we niets terug over financiën voor de grootste uitdaging waar onze provincie voor staat, namelijk het bouwen van meer betaalbare woningen. Het Masterplan wordt genoemd. Het zou er al zijn. Het is vertraagd. Er vindt nog overleg plaats. Wat zegt dat? Gaat het de goede kant op? Komen er ruimtelijke regels, die beter aansluiten op de grote opgave die er ligt en dus meer ruimte biedt? Is duidelijk wat de Provincie nog meer voor deze opgave kan betekenen? Is het bieden van meer ruimtelijke regels genoeg? Zijn er geen aanvullende financiën nodig? Waar staan we volgend jaar als het gaat om woningen?
Dan kom ik op de bestemming van het rekeningresultaat. Door gedeputeerde Pels is aangegeven dat waarschijnlijk slechts een deel van het rekeningresultaat nodig is voor de risico's en dat er daardoor geld overblijft. De gedeputeerde heeft partijen uitgenodigd om middels een motie met suggesties te komen voor de besteding daarvan. We danken Gedeputeerde Staten voor die uitnodiging en maken daar graag gebruik van.
GroenLinks zal dadelijk mede namens het CDA een motie indienen om te bekijken wat er mogelijk is ter ondersteuning van vrijwilligers. Een groep waarvoor we in de Algemene beschouwingen ook al aandacht vroegen.
Graag doet het CDA ook nog een suggestie. In Noord-Holland zijn talrijke, lokale culturele, historische en archeologische verenigingen en stichtingen actief. Vaak zijn dit kleinschalige en lokale initiatieven, die bouwen op vrijwilligers. Initiatieven die het zwaar hebben gehad in de afgelopen tijd. Heel eerlijk, eigenlijk daarvoor ook al. Een wirwar aan regels en veel verschillende financieringsstromen zijn vaak onbekend, of niet inzichtelijk voor deze partijen. We zouden graag willen dat de provincie een verbindende rol oppakt door het ontsluiten, delen en vergroten van kennis van culturele, historische, archeologische verenigingen, stichtingen en musea, onder andere op het gebied van toegang tot externe financiële middelen. De provincie kan deze partijen bijstaan met kennis over waar en hoe zaken geregeld kunnen worden. Op deze manier hoeft niet iedere keer het wiel opnieuw uitgevonden te worden en kunnen krachten worden gebundeld. Ik dien daarom samen met GL en SP de volgende motie in.

Motie 65/28-06-2021

Ondersteuning culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, ter bespreking van de jaarstukken 2020 (VD-22) en kaderbrief (VD-23);

Constateren dat:

- *Het voordelige rekeningresultaat van € 13.708.000 grotendeels in de algemene reserve wordt gestort;*
- *In de voordracht van de jaarrekening is aangegeven dat middelen die zijn vrijgevallen in de periode 2021-2023 weer voor andere doelen kunnen worden ingezet;*
- *Door het indienen van deze motie GS kan adviseren op de uitvoerbaarheid, benodigde middelen en capaciteit voor de realisatie van deze motie.*

Overwegende dat:

- *Er vele culturele, historische en archeologische verenigingen en stichtingen zijn die zich met talloze vrijwilligers inzetten voor de instandhouding en ontsluiting van de Noord-Hollands cultuur en het erfgoed;*
- *Er vele musea in Noord-Holland zijn die cultuurhistorische, streekgebonden activiteiten aanbieden voor haar bezoekers;*
- *Er reeds veel verschillende mogelijkheden zijn voor financiering en subsidiëring van culturele, historische en archeologische organisaties, maar dat deze, zeker bij kleinere organisaties, niet altijd bekend zijn;*
- *Het Steunpunt voor Monumenten & Archeologie Noord-Holland veel kennis heeft van archeologie, monumenten en het cultuurlandschap en deze kennis inzet ter ondersteuning van gemeenten;*
- *De provincie Noord-Holland haar huidig cultuurbeleid gaat actualiseren.*

Zijn van mening dat:

- *De provincie de Noord-Hollandse cultuur en het cultureel erfgoed wil beschermen en delen omdat hier in een belangrijk deel van de geschiedenis en identiteit van de Noord-Hollanders ligt;*
- *De provincie de inzet van vrijwilligers belangrijk vindt en stimuleert;*
- *Het voor culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea nu lastig is om inzicht te krijgen in alle mogelijke vormen van financiering en subsidiering*
- *Culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea behoefte hebben aan een vraagbaak en onderlinge afstemming over allerlei zaken die hun organisatie raken;*
- *De provincie een rol kan spelen in het ontsluiten van kennis en het verbinden van culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea.*

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

- *Te onderzoeken of gedurende een pilotperiode de provincie een rol kan spelen in het verbinden, ontsluiten, delen en vergroten van kennis voor culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea, onder andere op het gebied van toegang tot externe financiële middelen;*
- *Te onderzoeken of het Steunpunt voor Monumenten & Archeologie Noord-Holland hierin een rol kan spelen.*

en gaan over tot de orde van de dag.
CDA, GroenLinks en SP

De heer **HEIJNEN** (CDA): Tot slot hebben we in de commissie EFB gesproken over de toekomstige positie van de provincie. We danken de gedeputeerde voor de toezegging te komen met een Financiële Perspectiefnota en zien uit naar de behandeling daarvan in dit najaar.

De **VOORZITTE**R: Uw motie maakt deel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **NANNINGA** (JA21): De fractie van JA21 wil graag een punt uitlichten dat de fractie zorgen baart. Dat is de financiële positie van de diverse gemeenten in Noord-Holland. Het is algemeen bekend dat de decentralisatie van bijvoorbeeld Jeugdzorg voor veel gemeenten een zorgenkindje is. De coronacrisis heeft de financiële positie van gemeenten ook zeker niet beter gemaakt. De aankomende jaren dreigt er nog een financiële strop op gemeenten af te komen. Dat is de beruchte energietransitie en dan met name het programma Aardgasvrij. Momenteel worden nog grote bakken subsidie richting diverse gemeenten gestuurd door in proeftuinen te oefenen met aardgasvrij maken van woningen. We hebben allemaal kunnen zien hoe dat ervoor staat. Als we dadelijk echt de gemaakte afspraken uit het Klimaatakkoord willen nakomen dan voorzien we dat veel gemeenten kopje onder kunnen gaan, als zij deze lasten zelf moeten dragen. We hebben het hier over anderhalf miljoen gasvrije woningen voor 2030. Het is een onhaalbare kaart. We dienen de volgende motie in.

Motie 66/28-06-2021
Belast gemeenten niet met aardgasvrij

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, te Haarlem, ter behandeling van de Kaderbrief: 'Belast gemeenten niet met aardgasvrij'.
Constaterende dat:
- *De financiële positie van gemeenten, die door de decentralisatie van zorg en welzijn al onder druk stond, door corona veelal nog verder is verslechterd.*
- *er voor 2030 maar liefst 1.500.000 woningen in Nederland aardgasvrij moeten zijn.*

Overwegende dat:
- *Nog steeds onduidelijk is wie de kosten van het programma aardgasvrij gaan dragen*

Verzoekt Gedeputeerde Staten,
- *Er bij het Rijk op aan te dringen dat de kosten van het aardgasvrij programma noch bij inwoners, noch bij gemeenten mogen worden neergelegd;*
- *Indien deze kosten alsnog indirect bij inwoners of gemeenten terecht komen, het Rijk te sommeren te stoppen met het aardgasvrij maken van woningen.*

en gaan over tot de orde van de dag.
JA21 Noord-Holland

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **DESSING** (FvD): Kijkende naar de huidige en toekomstige financiële situatie in de Provincie Noord-Holland dan is volgens onze fractie de volgende samenvatting van toepassing. De onderbesteding is ten opzichte van 2019 verminderd tot een acceptabel niveau, terwijl de tijden van financiële weelde voorbij zijn. Dit omdat de provincie vanaf aankomend jaar kapitaal moet gaan lenen, in plaats van besteden vanuit het eigen vermogen. In combinatie met de te verwachten inkomstenvermindering en uitgavenstijging voor de komende jaren is daarom een financiële pas op de plaats gewenst. Graag licht ik u deze conclusie toe aan de hand van citaten uit met name de nu voorliggende Kaderbrief, waarin werd aangegeven dat de inkomsten uit provinciale opcenten naar verwachting gaan dalen, vanwege de elektrificatie van het wagenpark. In de begroting wordt echter voor de komende vier jaren een gelijkblijvend bedrag begroot. Is dit niet een te optimistische raming, met name voor de jaren vanaf 2023?
De provincie geeft aan dat zij, voor wat betreft de te verwachten terugval van opcenten, een gezamenlijke verkenning is gestart naar mogelijkheden voor een nieuw belastinggebied. Sinds wanneer is het de rol of de taak van de provincie om extra belasting in het leven te roepen? Wat is de functie van de provincie in dezen en wat zou de functie moeten zijn? Wanneer wordt over dit principiële vraagstuk discussie gevoerd?
Daarnaast is de hoogte van inkomsten uit het Provinciefonds onzeker, vanwege de gepauzeerde trap-op-trap-af-methodiek. Ook gaat de omvang van de vaste lasten voor het bouwen, beheren, onderhouden en vervangen van infrastructuur de komende jaren fors stijgen, waar een forse kapitaalinjectie voor nodig is. Namens onze fractie vraag ik Gedeputeerde Staten of er wordt gedacht aan herijking van infrastructurele ambitieniveaus. Wordt er ook gedacht in scenario's voor wat betreft de provinciale inkomsten? Wordt er nagedacht om te anticiperen op de ongewisse uitkomst van de omvang van het Provinciefonds? Waarom wel, of waarom niet?
Onder bewust begrotingsbeleid wordt gesteld dat er geen belastingverhoging wordt doorgevoerd. In de Voorjaarsnota staat echter, zoals voornoemd, dat de provincie zoekt naar een nieuwe belastingmaatregel. Het eindresultaat is in beide gevallen een lastenverzwaring voor de inwoners. Hoe verhoudt zich dat feit tot het zogenaamd hanteren van een robuust begrotingsbeleid? Graag een toelichting van Gedeputeerde Staten.
Dan de relatie tussen de provincie en de gemeenten. De financiële positie van gemeenten is verslechterd. De conclusie van Gedeputeerde Staten dat dit het gevolg is van de decentralisatie alleen, is wat kort door de bocht, omdat de gemeenten geen kerntakendiscussie hebben gevoerd over het ambitieniveau. Over de kwaliteit van het openbaar bestuur lezen we dat het meer dan ooit van belang is om in deze crisis als één overheid op te treden en tot een gezamenlijke aanpak te komen. De provincie wil de partners in de regio en de inwoners daar nadrukkelijk bij betrekken en gaat voor bestuurlijke vernieuwing. In veel gevallen beslist de provincie echter over gemeenten in plaats van in samenspraak met gemeenten. De Provinciale Verordening werkt in de ruimtelijke ordening voor gemeenten vaak belemmerend door een verstrekkende invloed op bestedingsplannen en overige aspecten ten aanzien van ruimtelijke ontwikkeling. Zie bijvoorbeeld ontwikkelingen in het buiten gebied. We roepen de Provincie op om meer in gesprek te gaan met gemeenten. Graag zien we daarop een toezegging van Gedeputeerde Staten.
Concluderend kijken we met bezorgdheid naar de toekomstige financiële situatie van de provincie. Dit vanwege het onverminderd hoge ambitieniveau, zoals gewenst en geplande

duurzaamheidsmaatregelen, de aanstaande stijging van kapitaallasten voor infrastructuur, -toch de kerntaak van de provincie-, en de aanstaande onzekere inkomstensituatie van de provincie. Last but not least, de vraag van Gedeputeerde Staten om na te denken over het besteden van meevallers vanuit het rekeningresultaat. Deze vraag verbaasde onze fractie ten zeerste en bracht ons tot de observatie dat Sinterklaas dit jaar wel erg vroeg komt. We teren immers behoorlijk in op onze eigen positie, volgens het rapport van de accountant. Ondanks, of eigenlijk dankzij het voor het eerst waarmaken van onze uitgaven geeft dit volgens onze fractie geen recht om te vragen naar de besteding van het resterende geld, dat is afkomstig is van de belastingbetaler. De conclusie moet dan ook zij dat overblijvende gelden moeten worden gealloceerd aan de Algemene reserve om toekomstige tegenvallers op te vangen. Daarom dienen we de volgende motie in.

Motie 67/28-06-2021

Reserveer meevallers voor tegenvallers

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni 2021 voor de bespreking van de Kaderbrief en de Jaarstukken.

Kennis genomen hebbende van:

- *Een communiqué richting Statenleden met de mededeling dat er mogelijk middelen overblijven aangezien nog niet zeker is welk deel van het rekeningresultaat nodig is voor de risico's in 2021;*
- *Het verzoek aan de fracties om actief mee te denken met behulp van het indienen van moties ter advisering aan PS om onderling het gesprek aan te gaan hoe de middelen verdeeld zouden kunnen worden.*

Constaterende dat:

- *De financiële positie van gemeenten, die door de decentralisatie van zorg en welzijn al onder druk staat, door corona verslechterd is;*
- *De vaste lasten van het bouwen, onderhouden en vervangen van infrastructuur zullen stijgen zoals beschreven in het NIKG 2020-2023 en deze niet meer vanuit de reserves gedekt kunnen worden;*
- *De ontwikkelingen op het gebied van elektrisch vervoer, en ook de mogelijke komst van betalen naar gebruik, een negatieve invloed kunnen hebben op het provinciaal belastinggebied;*

Overwegende dat:

- *Al de voornoemde constateringen een negatieve impact op de provinciale financiën zullen hebben;*

Van mening zijnde dat:

- *Belastinggeld dat mogelijkerwijs als meevaller overblijft beter apart gehouden kan worden voor toekomstige tegenvallers in plaats van nu al uitgegeven te worden aan nog nader te bepalen doelstellingen.*

Roept Gedeputeerde Staten op:

- *De middelen die overblijven te oormerken in de algemene reserves voor mogelijke toekomstige financiële tegenvallers.*

En gaan over tot de orde van de dag.
Forum voor Democratie

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **ZOON** (PvdD): De Kaderbrief is een visiedocument. Welke punten geven we het bestuur van Noord-Holland mee voor de uitwerking van de begroting van volgend jaar? Zo een begroting is meer dan alleen financiële potjes. Het geeft ook de ontwikkelingen weer die spelen. Ik loop daarom puntsgewijs een aantal zaken langs.
Twee weken geleden hebben we in de commissie gesproken om de Monitor Brede Welvaart en om die mee te nemen in de begrotingscyclus. We begrepen dat de gedeputeerde hiermee al bezig is. Dan de voedselvisie. Er is zo veel te doen in dat kader, met als uitgangspunt dat het goed is voor bodem, water, biodiversiteit, klimaat en het verdienmodel van de ondernemer. Andere provincies zoeken de samenwerking via initiatieven als The Proteïn Cluster of Growing Green Proteïns van de provincie Flevoland. De opgave in de transitie heeft korte en lange termijn doelstellingen. Dat niet besteed geld wordt doorgeschoven uit de voordracht, is logisch, maar het benadrukt niet de urgentie van de opgave. Binnenkort bespreken we de korte termijn uitvoeringsagenda. Maar ook op de langere termijn is aanpak nodig. De zorg die we hebben met onderbesteding van Voedselvisie gelden, is dat er verwatering optreedt in de doelstellingen. Een meerjarenraming en invulling van de begroting zou daarom passend zijn.
Daarnaast zouden we extra elan willen geven aan Groen Kapitaal. Afgelopen weken heb ik Groen Kapitaal diverse malen voorbij horen komen: bij Boer & Business in Balans, bij natuur inclusief bouwen en ook de heer Cardol ziet een koppeling met Stichting Steenbreek. We hebben gehoord hoe belangrijk dit platform is. De Partij voor de Dieren is het daarmee eens, maar we zien dit in de huidige begroting niet terug. Wellicht komt dit door het platform karakter, waardoor het moeilijk te vangen is in een begroting. Toch zien we veel raakvlakken met diverse uitvoeringprogramma's en we willen Gedeputeerde Staten vragen om hier extra aandacht aan te geven. Groen Kapitaal zien we als een kernkwaliteit van de provinciale netwerkstructuur. Hiervoor moeten voldoende middelen en menskracht beschikbaar worden gesteld.
In de begroting van 2020 en 2021 was ook geld gereserveerd voor opvangcentra voor wilde dieren vanuit de portefeuille Dierenwelzijn. We hebben gezien dat hier inderdaad een provinciale taak ligt. De portefeuille Dierenwelzijn is, naast een nuttige ook een heel positieve portefeuille. Met het besteden van de middelen voor de opvangcentra is het alleen een lege portemonnee geworden. Dat willen we de gedeputeerde niet aan doen. We weten allemaal hoe vervelend het is om met een lege portemonnee boodschappen te doen. Daarom de volgende motie:

Motie 68/28-06-2021
Portefeuille Dierenwelzijn

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, ter behandeling van de voordracht Kaderbrief 2022; overwegende dat:
- *we een gedeputeerde Dierenwelzijn hebben;*

- *portefeuille Dierenwelzijn meer inhoudt dan het gereserveerde geld van 2020 en 2021 voor opvangcentra voor wilde dieren;*

gehoord de discussie, roepen het College van Gedeputeerde Staten op:

- *om samen met de commissie NLG tot een specifiekere uitwerking te komen van de portefeuille dierenwelzijn;*
- *op basis van dat overleg eventueel een financiële bijdrage beschikbaar te stellen voor verdere uitwerking van de portefeuille Dierenwelzijn;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren

Infrastructuur. We zien hier de afgelopen jaren juist een hele verbetering ontstaan in verbindingen voor dieren en biodiversiteit bij het programma Mobiliteit. Maar we zien ook in de meerjarenraming voor de IMPI (investeringsprogramma meerjarenprogramma infrastructuur) dat projecten lastig zijn. Dan ligt het op de loer om verkeerde bezuinigingen door te voeren. We willen er daarom bij Gedeputeerde Staten op aandringen om de goede richting, die de afgelopen jaren is ingeslagen, te blijven volgen.
Tot slot een aantal macro-economische aandachtspunten van de Partij voor de Dieren. We maken ons ernstig zorgen over de ecologische en daar mede uit voortvloeiende economische gevolgen voor de provincie door het uitblijven van de stikstofaanpak. In de rondvraag, volgende week, komen we daar nog op terug. Het door het Rijk uitblijven van een bronaanpak zorgt voor grote risico's in en voor de provincie.
Eenzelfde probleem zien we bij de aanpak van waterkwaliteit. De hoeveelheid zware metalen, bestrijdingsmiddelen en meststoffen zijn een tijdbom aan het worden. Deze crisis kunnen we niet er ook nog eens bij hebben. Mens, dier en bedrijven lopen grote risico's. De eerste signalen vanuit de rechtbank zijn al zichtbaar. We zouden bij Gedeputeerde Staten willen aandringen op actief sturen in de bronaanpak. Als dat om wat voor reden niet door de provincie gedaan kan worden, vragen wij dit landelijk stevig neer te leggen. Op beide onderwerpen zien we echter een afwachtende houding bij alle overheden; hoewel we hier in de provincie met de gevolgen te maken zullen krijgen, zowel financieel als ecologisch. We verzoeken de risico's van stikstof en waterkwaliteit voor natuur, bouw en dierenwelzijn in de begroting mee te nemen, als duidelijk signaal voor voldoende prioriteit en de gevolgen van een stilstand, ook financieel gezien voor de provincie.

De **VOORZITTER**: U heeft een motie ingediend over dierenwelzijn. Die maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **DEEN** (PVV): Vandaag bespreken we de Kaderbrief 2022, die als basis moet gaan dienen voor de Programmabegroting 2022, die later dit jaar uitgebreid wordt besproken. Onze fractie zal het vandaag daarom kort houden.
Wat onze fractie betreurt, is dat ook in deze Kadernota het duurzaamheidsevangelie weer dominant doorklinkt. Bijvoorbeeld via de doelen die vallen onder het operationele doel 'bijdragen aan de energietransitie'. Dat gaat de Noord-Hollandse burger weer veel belastinggeld kosten, net als het onrealistische streven om in 2050 een honderd procent circulaire economie te behalen.

Zo valt in de Kadernota te lezen dat voor de resterende jaren 2024 en 2025 in totaal bijna tweeënhalf miljoen euro wordt gevraagd, waarbij terloops ook nog even wordt vermeld dat acties zo nodig worden aangescherpt op basis van de ervaringen tot en met 2023. De PVV houdt haar hart vast.
Waar onze fractie wel voorzichtig positief tegenover staat, is het door gedeputeerde Pels voorgestelde proces dat alle partijen ideeën kunnen aandragen inzake de besteding van mogelijk vrijkomende middelen uit het rekeningresultaat. Gedeputeerde Staten zullen deze dan tijdig van advies voorzien, zodat ze kunnen worden besproken tijdens de commissiebehandeling van de programmabegroting. We zijn benieuwd hoe dat gaat uitpakken, zeker als oppositiepartij zijnde.
De PVV heeft één voorstel voor deze procedure. Onze fractie is van mening dat één van de grootste maatschappelijke problemen op dit moment de enorme woningnood is en daarom dient onze fractie, samen met JA21 en 50PLUS/PvdO de volgende motie in.

Motie 69/28-06-2021
Onderzoek naar extra stimuleren woningbouwopgave door financiële impuls

De Provinciale Staten van Noord-Holland bijeen op 28 juni 2021, hebben kennisgenomen van de Statenvoordracht Kaderbrief 2022 (VD-23),
Constaterende dat:
- *De provincie Noord-Holland te maken heeft met een enorme woningbouwopgave;*
- *Er mogelijk middelen overblijven van het rekeningresultaat die bestemd kunnen worden.*

Overwegende dat:
- *Het College in de Kaderbrief aangeeft te willen bijdragen aan een versnelling van de woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen;*
- *Een extra stimulans kan worden gerealiseerd door een aanvullende financiële impuls.*

Roept het College op om:
- *In kaart te brengen waar mogelijkheden liggen om met een financiële impuls de woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen extra te stimuleren.*

En gaan over tot de orde van de dag.
PVV Noord-Holland, JA21 en 50PLUS/PvdO

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Met het uitspreken van de algemeen-politieke beschouwingen blikken we vooruit op het komende politieke jaar en kijken we achterom naar de afgelopen periode.
Om met het laatste te beginnen. Als alles loopt zoals we hopen laten we deze zomer een voor veel van onze inwoners heftige periode achter ons. De fractie van de SP in deze Staten staat even stil bij eenieder die binnen familie-, vrienden- of kennissenkring iemand heeft verloren aan de gevolgen van de coronapandemie. Ook diegenen die na een coronabesmetting nog altijd te maken hebben met een fysieke en mentale nasleep verdienen ons medeleven. Ook de SP was blij met de voortvarendheid waarmee onze Staten voor de zomer van 2020 geld beschikbaar stelde

voor steunmaatregelen om economie, welzijn en cultuur bij te staan. De koppeling met duurzaamheidsplannen werd en wordt ook door ons van harte ondersteund. Echter, de uitvoering van de regelingen vraagt veel tijd. Dat begrijpen we, maar we lopen gevaar dat onze goede bedoelingen voor veel bedrijven, veel culturele instellingen – en dus voor veel inwoners – erg laat komt. Misschien wel te laat. Ziet het college dit gevaar ook?
We willen Gedeputeerde Staten daarom aansporen om vaart te maken met de uitvoering van de steunmaatregelen. Daarnaast willen we het college meegeven dat het belangrijk is om overzicht te houden van verstrekte financiële steun. Zijn Gedeputeerde Staten het op dit punt met ons eens?
De komende tijd wordt een tijd waarin we voor onze toekomst fundamentele keuzes moeten maken. Op het gebied van de landbouw bijvoorbeeld. Onze provincie wil het meest concurrerend zijn, maar ook het meest duurzaam. Dat kan goed samen gaan, maar dan moet het anders dan het was en is. We zien nog op te kleine schaal dat de landbouw overstapt op een duurzame en toekomstbestendige werkwijze, waarbij de veestapel kleiner kan worden en, mede daardoor, de stikstofuitstoot tot een onschuldig niveau kan dalen. Want inmiddels is één ding zeker: die stikstofdepositie moet drastisch omlaag. Zijn Gedeputeerde Staten het hiermee eens?
En we weten allemaal dat de boeren wel willen, dat regelgeving hen in de weg staat, maar vooral de enorme macht die kapitalisten als banken en groothandel-multinationals op hen uitoefenen. Wij als provincie kunnen dit aanpakken, alleen al door andere keuzes te maken. Het is, doordat Provinciale Staten vaak niet tot overeenstemming komen of vasthouden aan oude politiek, vaak doormodderen op 'hoe het was' en daardoor hebben we straks waarschijnlijk niets.
De natuur zit al weer enige tijd met smart te wachten op actieve maatregelen rond de beheersing van de stikstofuitstoot. Een gezond leefmilieu vraagt om maatregelen die de lucht- en bodemkwaliteit drastisch verbeteren. Het is, wat de SP betreft, onacceptabel dat bepaalde delen van onze provincie telkens weer en langdurig worden belast met vieze lucht, schadelijke stoffen en geluidsoverlast. Wat gaat het college de komende periode op dit vlak anders doen dan we van het college gewend zijn?
De overheid, en in ons geval 'de provincie' dient in het beschermen van de natuur- en recreatiegebied meer verantwoordelijkheid te nemen. Dat vraagt om een stevige financiële vinger in de pap en dus om meer geld. Zijn Gedeputeerde Staten bereid om vanuit onze provinciale deelname aan de recreatieschappen op een rij te zetten wat er in de toekomst extra nodig is aan financiële middelen?
Een andere grote uitdaging, die om het maken van fundamentele keuzes vraagt, is de energietransitie. De SP is van mening dat drastische stappen nodig zijn om onze aarde in bescherming te nemen. Dat betekent aan de ene kant het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en van CO2 in het bijzonder. Aan de andere kant het er samen voor zorgen dat we veel minder in de aard vervuilende energie opwekken. We zullen de productie van energie op een fundamenteel andere wijze moeten vormgeven. We kozen voor een proces, op regionaal niveau, waarbij mensen zogenaamd konden 'meepraten'. Stel je voor: maandenlang zitten 'stakeholders' (lees: bedrijven en multinationals) aan tafels mee te praten, en onze inwoners krijgen wat kruimeltjes in het kader van de burgerparticipatie. Mogen ze nog even wat zeggen, krijgen ze kant-en-klare kaarten voorgeschoteld met de titel "Praat mee waar windturbines en zonneparken zouden kunnen komen". Wat de SP betreft een zeer beperkte vorm van participatie,

die uiteindelijk een bedreiging bleek te vormen voor het broodnodige draagvlak. Neem ons advies ter harte: betrek onze inwoners bij meer onderdelen van het proces. Zonder breed draagvlak gaat de energietransitie niet lukken. Hoe kijkt het college terug op dit proces van burgerparticipatie? Had dat niet anders gekund?
Over de datacenters is op dit moment veel commotie. Vanavond gaan we er nog uitgebreid over spreken. Het ontbreekt aan heldere regelgeving vanuit de provincie, waardoor slimme, handige wethouders hun gang lijken te kunnen gaan. Ook hebben wij blijkbaar niet de beschikking over instrumenten om dit soort bestuurders terug te kunnen fluiten.
En dan cultuur, wat bij een aantal partijen vaak toch al in een soort verdomhoekje zit als het niet binnen hun straatje past. Er staan weinig woorden in de Kadernota over cultuur. We zijn blij met de extra middelen die ingezet worden vanuit het Herstelfonds. Het is niet meer dan terecht dat deze sector de nodige hulp krijgt, net als andere sectoren die het door de crisis zwaar hebben. Het punt is dat dit allemaal voor de korte termijn is. Voor de langere termijn staat er nog steeds de uitdaging om 'cultuur, erfgoed en cultuureducatie' een enorme boost te geven. Zijn Gedeputeerde Staten het met de SP eens dat het programma Cultuur in de toekomst meer aandacht zou moeten krijgen?
Het programma Bereikbaarheid raakt, als we de signalen moeten geloven, aan het eind van de financiële rekbaarheid. Ook vanuit Den Haag wordt geroepen dat de budgetten voor mobiliteit uitgeput raken, en dat er in de toekomst veel meer geld nodig is om ons land, onze provincie veilig bereikbaar te houden. Voor de SP betekent dat dat we ons zouden moeten focussen op het verleiden van reizigers, waaronder ook forensen, om vaker te kiezen voor het OV. We staan echter op het punt om het OV, zoals wordt beweerd, versneld een transitie te laten ondergaan, waarbij de mate van gebruik van het OV in coronatijd maatgevend lijkt te worden. Het zou, zo meldt het college, tijd zijn om nu versneld aanpassingen te doen in de concessies. Natuurlijk snapt de SP dat vervoersbedrijven – de concessiehouders – het financieel moeilijk hebben, maar dat kan niet betekenen dat zij nu onder het motto van hulpmaatregelen mogen schrappen in lijnen en diensten. Sterker nog: onze provincie snakt naar meer en fijnmaziger OV. Van het schrappen van lijnen, haltes en diensten kan dan ook geen sprake zijn. Waar de Rijksoverheid vorig jaar met miljarden euro's over de brug kwam om één bedrijf te redden, -als dat überhaupt gaat lukken-, zou de provincie enkele miljoenen extra kunnen pompen in de concessies, om de vervoerders ruimte te geven te verduurzamen en het OV op niveau te houden.
We dienen daartoe samen met de fractie van JA21 de volgende motie in.

Motie 70/28-06-2021
Extra investeren in het Openbaar Vervoer in Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:
- *de concessiehouder(s) van de OV-concessies in onze provincie financieel schade hebben ondervonden van de verschillende perioden van (gedeeltelijke) Lock down en de daaruit voortvloeiende ernstige terugloop reizigersaantallen;*
- *de provincie Noord-Holland op dit moment een transitieplan ontwikkeld om het OV ná de periode van beperkingen nieuwe energie te geven;*

- *dat bij dit transitieplan de kans aanwezig is dat er gesneden gaat worden in lijnen, haltes en diensten;*
- *GS de reizigersaantallen in het OV zo spoedig mogelijk weer op het niveau van 'vóór corona' wil terugbrengen.*

Overwegende dat:

- *de provincie moet zorgen voor een goed netwerk van OV in de gehele provincie;*
- *GS en PS het belangrijk vinden dat reizigers in de gehele provincie de keuze moeten hebben in de wijze waarop zij zich willen verplaatsen;*
- *de provincie in haar aanbestedingsprocedures voor de concessiegebieden eisen heeft gesteld met betrekking tot verduurzaming van het materieel, zoals het percentage 'zero-emissie-bussen';*
- *concessiehouders, in verband met de opgelopen financiële problemen, wellicht (gaan) aandringen op het vertragen van de duurzaamheidseisen m.b.t. het materieel;*
- *concessiehouders mogelijk de gelegenheid zal worden geboden om lijnen, diensten en haltes te schrappen binnen de afspraken van de huidige concessieperiode.*

Besluit het college van GS op te roepen:

- *de concessiehouders financieel te ondersteunen bij het verwezenlijken van de duurzaamheidsdoelstellingen, om te voorkomen dat lijnen, diensten en haltes geschrapt moeten worden;*
- *de financiële steun te verstrekken op basis van de doelstellingen en uitgangspunten van het Economisch Duurzaamheids- en Herstelfonds.*

SP en JA21

Meer aandacht voor de fiets, als middel om van A naar B te gaan. De SP is hier voorstander van, zeker als het helpt om mensen uit de auto te krijgen en te houden. De Fietsersbond kwam enkele jaren geleden met een flinke lijst van knelpunten, en die knelpunten moeten wat de SP betreft, in samenwerking met de gemeenten, snel worden aangepakt. En aangezien van de financieel noodlijdende gemeenten, -dat zijn er inmiddels heel wat-, niet verwacht kan worden dat men ook echt financieel bijdraagt, zou de provincie nu eenmalig de kosten voor de aanpak van de geconstateerde fietsknelpunten voor haar rekening kunnen nemen. Dit zou, wat de SP betreft, een mooie bestemming zijn voor het positief rekeningenresultaat van 2021.
Daartoe dienen we samen met de fractie van JA21 de volgende motie in.

Motie 71/28-06-2021
Versnellen aanpak fietsknelpunten in Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- *het er naar uitziet dat het jaar 2021 met een positief rekeningresultaat gaat worden afgesloten; o er binnen de financiële kaders sprake is van een beperkt aantal risico's;*
- *de coalitie, in de persoon van gedeputeerde financiën, partijen oproept voorstellen te doen ter bestemming van een eventueel positief rekeningresultaat;*
- *er door de Fietsersbond, in opdracht van de provincie, een lijst "knelpunten" is opgesteld;*

Overwegende dat:

- *de provincie, op basis van cofinanciering, met de gemeenten een aanvang heeft genomen om de door de Fietsersbond aangemerkte knelpunten op te lossen;*
- *veel gemeenten op dit moment in financieel zwaar weer zitten, waardoor mogelijk niet zal en kan worden overgegaan tot het aanpakken van fietsknelpunten;*
- *bijdragen van gemeenten in principe worden toegekend op basis van cofinanciering; o een ruime meerderheid van onze Staten het belang van veilig fietsverkeer en veilige fietsinfrastructuur onderschrijft;*

Besluit het college van GS op te roepen:

- *een eventueel positief rekeningresultaat over 2021 – na afdekking van de risico's – te bestemmen voor de versnelde aanpak van fietsknelpunten in onze provincie;*
- *voor de volgorde van deze aanpak contact op te nemen met de Fietsersbond; o hierbij, in verband met de zeer beperkte financiële ruimte bij gemeenten, in te zetten op een 100% financiering van de projecten.*

SP en JA21

De SP zal zich ook de komende periode opstellen als een kritische, meedenkende fractie in deze Staten. Daarbij stellen we steeds de vragen: Wie heeft er bij dit voorstel belang of belangen? Kan het socialer en eerlijker? en Is het een goede investering in de toekomst van ons allemaal? Voorstellen zullen door ons worden beoordeeld op drie kernwaarden: menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Daartoe zullen we als provincie actiever moeten worden op het gebied van de volkshuisvesting. Vindt het college het een goed idee als de provincie de volkshuisvesting meer in eigen hand zou gaan nemen om daadwerkelijk de problemen op het gebied van wonen en bouwen te kunnen oplossen?

De **VOORZITTER:** Uw beide moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KLEIN** (CU): Wij willen Gedeputeerde Staten bedanken voor het opstellen van deze Kaderbrief. De ChristenUnie kan zich in grote lijnen vinden in de geschetste kaders. We zijn tevreden met de nieuwe doelenboom, waarin met name het thema Klimaat en Milieu beter is uitgewerkt. Het gaat ons helpen om in de gaten te houden in hoeverre de provincie daar voortgang op boekt.
We hopen dat we nu de ergste fase van de corona-pandemie achter ons laten. De ChristenUnie wil in het bijzonder aandacht vragen voor duurzaam herstel. We hebben natuurlijk het fonds van motie 42. Ook in alle andere ontwikkelingen is het belangrijk om te zoeken hoe we de economie op een meer duurzame manier op kunnen bouwen. Het is belangrijk om de negatieve gevolgen van de pandemie om te buigen, maar wel op zo'n manier dat dit de aarde niet verder uitput. "Build back better", om een mooie alliteratie te gebruiken. Waar mogelijk, groener, schoner, natuurvriendelijker. Willen Gedeputeerde Staten toezeggen dit na te streven?
We willen het college ook bedanken voor het bijzondere experiment om Provinciale Staten te betrekken in de discussie over de bestemming van het resultaat. We zijn benieuwd hoe dit gaat uitpakken, maar we vinden het initiatief heel mooi.

We dienen twee voorstellen in, waarmee we vragen om een inventarisatie van de kosten, zodat we hier bij de begrotingsbehandeling verder over kunnen spreken.
Het eerste voorstel gaat over openbare toiletten in de buitenruimte. Daarvoor is al aandacht gevraagd door mijn collega, mevrouw Hoogendoorn bij de bespreking van de Recreatievisie in de commissie NLG. Het is een belangrijk onderwerp. Het Sociaal Cultureel Planbureau heeft recent met de publicatie van haar rapport geconcludeerd dat het op veel plekken helaas toch nog slecht gesteld is met de toegankelijkheid en met de inclusiviteit. Tijdens een symposium door de Toiletalliantie en de Maag-Lever-Darm Stichting werd geschetst dat circa twee miljoen mensen met buikklachten en 2,4 miljoen 65-plussers geen gebruik kunnen maken van de natuur ten gevolge van het ontbreken van toiletvoorzieningen. We weten dat de provincie ermee bezig is. Er was natuurlijk al eerder een motie van 50PLUS, maar nog steeds beschikt een groot gedeelte van onze natuur- en recreatiegebieden niet over sanitaire voorzieningen.

Motie 72/28-06-2021
Toiletvoorzieningen Recreatiegebieden

De Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021,
Constaterende dat:
- *het Sociaal Cultureel Planbureau recent met de publicatie het rapport "Lang niet toegankelijk" op 8 juni jongstleden concludeert dat het op veel plekken helaas toch nog slecht gesteld is met de toegankelijkheid en met de inclusiviteit;*
- *het symposium dat op 27 mei jongstleden door de Toiletalliantie /Maag Lever Darm Stichting en de Hoge Nood-app werd gehouden de gevolgen van het ontbreken van toiletvoorzieningen voor met name circa 2 miljoen mensen met buikklachten en 2,4 miljoen 65-plussers schetste;*
- *MLD-artsen dit symposium aangaven dat het voor hun patiënten nou juist zo belangrijk is om te kunnen bewegen in de natuur; Overwegende dat:*
- *Noord-Holland veel schitterende recreatiegebieden heeft;*
- *een groot deel hiervan niet beschikt over sanitaire voorzieningen;*
- *een groot aantal inwoners, waaronder circa 1 op de 10 Noord-Hollanders die buikaandoeningen ondervinden, hierdoor beperkt gebruik kan maken van deze recreatiegebieden;*

Verzoekt GS:
1. *Voor de begroting te onderzoeken wat er nodig is om te komen tot het voldoen aan de norm van de Toiletalliantie in de Noord-Hollandse natuur- en recreatiegebieden te weten:*
   a. *Tenminste elke 25 kilometer langs een fietspad*
   b. *Tenminste elke 5 kilometer langs een wandelpad*
   c. *Bij elke parkeerplaats bij een natuur- of recreatiegebied*
2. *Met een voorstel te komen bij de begroting 2022*

en gaan over tot de orde van de dag.
ChristenUnie

Een tweede voorstel betreft walstroom te kunnen gebruiken. De ChristenUnie is blij met de inzet van de provincie Noord-Holland om de zeehavens in het Noordzeekanaalgebied en Den Helder te verduurzamen. In 2020 is daarvoor 4,2 miljoen euro subsidie beschikbaar gesteld.
Met walstroomaansluitingen wordt zowel de uitstoot van fijnstof, CO2 en stikstof verminderd.
Immers, schepen die aan de wal liggen met draaiende motoren of generatoren veroorzaken veel overlast en uitstoot. De ChristenUnie wil via een motie Gedeputeerde Staten vragen om te bekijken in hoeverre het mogelijk is met extra middelen de uitstoot in zeehavens verder terug te dringen is. Daarom dienen we een motie in.

Motie
Inventariseren Quickwins walstroom zeehavens

De Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021,
Constaterende dat:
- *De provincie Noord-Holland helpt de zeehavens van het Noordzeekanaalgebied en Den Helder te verduurzamen door 4,2 miljoen euro subsidie beschikbaar te stellen;*
- *Het geld onder andere bedoeld is voor projecten die de uitstoot van fijnstof, CO2 en stikstof verminderen door walstroomaansluitingen te realiseren;*

Overwegende dat:
- *Schepen die aan de wal liggen met draaiende motoren c.q. generatoren veel overlast en uitstoot veroorzaken;*
- *De beschikbaar gestelde subsidie een uitstekend begin is, maar nog onvoldoende om de luchtkwaliteit in de zeehavens substantieel te verbeteren;*

Verzoekt GS:
1. *te rapporteren welke projecten met betrekking tot het aanleggen van walstroom voor de beroepsvaart / zeevaart inmiddels richting uitvoering gaan;*
2. *te inventariseren welke kansrijke projecten er nog meer zijn;*
3. *deze inventarisatie te voorzien van een prijskaartje en deze ter besluitvorming voor te leggen aan PS;*

en gaan over tot de orde van de dag.
ChristenUnie

De heer **KLEIN** (CU): Zojuist deed de SP een voorstel om een deel van het begrotingsoverschot in te zetten voor het oplossen van fietsknelpunten. Ook dat vinden wij heel interessant. Of daar honderd procent financiering door de provincie voor nodig is, dat weten wij nog niet. We willen het college vragen om bij de advisering over de SP-motie ook de vraag mee te nemen wat het beste middel is om die knelpunten op te lossen.

De **VOORZITTER**: Beide moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KOYUNCU** (DENK): In de commissievergadering is uiteengezet waarover de fractie van DENK vragen heeft. Hoewel de gedeputeerde op veel vragen voldoende antwoord heeft gegeven, blijft er voor ons nog een punt onbevredigd over. Dat heeft betrekking op informatie over

gemeentelijke financiën. In de Kaderbrief staat dat door de coronacrisis een aantal gemeenten in financiële problemen komt. Het college spreekt zelfs van bestuurlijke problemen. Samenwerkingsverbanden komen in gevaar. Ik vroeg of Gedeputeerde Staten dat in kaart wilden brengen, desnoods met een Quickscan, maar ze willen daar niet aan. Het initiatief ligt bij de gemeenten. Dat snap ik, maar heeft de coronacrisis niet gezorgd voor een uitzonderlijke situatie? Veel gemeenten geven in hun Voorjaarsnota's aan dat er sprake is van financiële kwetsbaarheid in de komende twee jaar. Er is dus reden tot zorg. Ik snap en kan de positie van het college zeker volgen. De taakstelling van de provincie is immers om toezicht te houden. Ik vraag niet om toezicht of controle, maar om een informatievoorziening. Het college schrijft in de Kaderbrief dat samenwerkingsverbanden in problemen komen en dat er bestuurlijke problemen kunnen ontstaan.

We vragen ons af om welke projecten en initiatieven dit gaat. Dat lijkt een redelijk verzoek. Hierdoor zijn we genoodzaakt een motie in te dienen om het college alsnog in beweging te brengen.

Motie 74/28-06-2021

Gemeenten dreigen in financiële problemen te komen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 kennis genomen hebbende van de Kaderbrief 2022

constaterende dat:

- *In de Kaderbrief 2022 staat dat gemeenten te maken hebben met hogere kosten en lagere inkomsten, wat op termijn onder andere gevolgen heeft voor de samenwerkingsrelatie met gemeenten en kan leiden tot "bestuurlijke problemen";*
- *uit de schriftelijke beantwoording (14-06-2021) van de vragen van het lid Koyuncu naar voren komt dat het college hiernaar verder geen onderzoek wil uitvoeren.*

verder constaterende:

- *de samenwerkingsrelatie met gemeenten onder druk komt te staan of bestuurlijke problemen kunnen ontstaan als lokale overheden minder kunnen bijdragen aan gezamenlijke projecten;*
- *het college van mening is dat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor hun financiën, maar zelf ook constateert dat er sprake is van negatieve trend.*

overwegende dat:

- *de provincie een toezichthoudende rol bekleed wat betreft de financiële gezondheid van de gemeentelijke begrotingen;*
- *de provincie belast is met de taak om vroegtijdig in te grijpen wanneer een negatieve trend zichtbaar wordt en dientengevolge actie te ondernemen;*
- *het een taak van de provincie is om knelpunten bij de gemeenten in kaart te brengen en zorg te dragen voor inzicht in de gevolgen van de financiële kwetsbaarheid en vroegtijdig hierop te anticiperen.*

Verzoekt het college:

- de financiële gevolgen van de huidige tekorten bij de gemeenten na te lopen zodat inzichtelijk wordt welke samenwerkingsverbanden mogelijk in gevaar lopen én welke bestuurlijke problemen hieruit zouden kunnen ontstaan;
- vervolgens hierover terug te rapporteren aan de Provinciale Staten.

en gaan over tot de orde van de dag.
De fractie van DENK

Verder dienen we samen met de SP een motie in om alvast geld te reserveren voor een diepgaand onderzoek naar het slavernijverleden. We komen later met een initiatiefvoorstel hierover.

Motie 75/28-06-2021
Extra geld reserveren voor diepgaand onderzoek slavernijverleden

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 kennis genomen hebbende en ter bespreking van de Kaderbrief 2022
constaterende dat:
- in de voordracht van de jaarrekening wordt aangegeven dat er ruimte is ontstaan voor de periode 2021-2023 en deze besteed kan worden aan andere uitgaven;
- gemeente Amsterdam voornemens is diepgaand wetenschappelijke onderzoek te doen naar de rol van haar stad in het slavernijverleden, waar tevens de G4 steden voor hebben gepleit.
overwegende dat:
- de provincie een rol kan spelen in het onthullen van kennis over een belangrijk stuk geschiedenis, waarin de Staten van Holland plaats hebben gehad;
- de provincie het cultureel en historisch erfgoed wil achterhalen en delen, omdat dit bepalend is voor de identiteit van een deel van de Noord-Hollanders;
- de provincie in dit opzicht kan inspelen door de gemeente Amsterdam bij te staan, gezien het voordelige rekeningresultaat bij de provincie.
Verzoekt het college:
- In deze samen op te trekken met Amsterdam en extra geld te reserveren voor diepgaand wetenschappelijke onderzoek naar het slavernijverleden van Amsterdam, ofwel de Staten van Holland, in Nederland.
en gaan over tot de orde van de dag.
Namens de fractie van DENK

Ook hebben we een motie samen met collega Hollebeek over het mogelijk maken van subsidie voor burgerinitiatieven met betrekking tot deelconcepten.

Motie 76/28-06-2021
Subsidie voor burgerinitiatieven om deelconcepten te stimuleren

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 kennis genomen hebbende van de Kaderbrief.

constaterende dat

- *Deelconcepten kunnen leiden tot een vermindering van autobezit;*
- *Deelconcepten daarmee bijdragen aan de verduurzaming van de maatschappij.*

Overwegende dat:

- *Deelconcepten niet overal even toegankelijk zijn voor burgers;*
- *De Provincie burgers die behoefte hebben aan deelconcepten kan ondersteunen door subsidie ter beschikking te stellen.*

verzoeken het college:

Een subsidie ter beschikking te stellen voor burgerinitiatieven die zich ten doel stellen om deelconcepten in hun buurt mogelijk te maken. en gaan over tot de orde van de dag.

DENK en Partij voor de Dieren

Als laatste een motie over kostendekkende leges voor stikstof gerelateerde vergunningsaanvragen, welke ik indien mede namens de heer Zoon.

Motie 77/28-06-2021

Stikstof gerelateerde leges

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 kennis genomen hebbende van de Kaderbrief 2022

Constaterende dat:

- *In de Kaderbrief 2022 staat dat er geen leges in rekening worden gebracht voor stikstof gerelateerde vergunningsaanvragen; -Leges wettelijk kostendekkend moeten zijn.*

Overwegende dat:

- *Stikstof gerelateerde zaken in verscheidene gremia een heet hangijzer is;*
- *PS bij de legesverordening 2021 de hardheidsclausule voor stikstof gerelateerde vergunningen hebben toegepast.*

Verzoekt het college:

- *Om bij de voorbereiding voor de legesverordening 2022, of zoveel eerder als mogelijk, in afweging en overweging te nemen of en hoe kostendekkende leges voor stikstof gerelateerde vergunningsaanvragen nodig zijn.*

en gaan over tot de orde van de dag.

DENK en Partij voor de Dieren

De **VOORZITTER**: De vier door u ingediende moties maken vanaf nu onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik heb alles gevolgd en ik ben het met menige inspreker eens. Ik zou nog willen herhalen om meer rekening te houden met ouderen die worden gekort op de Wmo. Ik weet niet of de provincie daar over gaat, maar we moeten zolang mogelijk thuis wonen. Wat gebeurt er; er wordt nu gekort op openbaar vervoer en huishoudelijke hulp. Dat is een regeling van Amsterdam. Dat is eigenlijk mijn hoofdmoot.

De **VOORZITTER**: Aan het woord is aan de heer Baljeu voor zijn maidenspeech.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): We hebben de Kaderbrief bestudeerd. Wat onze fractie betreft ligt de nadruk teveel op duurzaamheid en te weinig op woningbouw in de provincie. Wat we ook zien in de Kaderbrief is dat de economie in Noord-Holland relatief zwaarder getroffen is door de coronacrisis dan de landelijke economie. Dit komt vooral door het hoge aantal ZZP'ers in de provincie Noord-Holland in vergelijking met andere provincies Deze flexibele schil is zwaar getroffen door de coronacrisis en ons verzoek aan het college is dan ook om meer aandacht aan de specifieke positie van ZZP'ers in Noord-Holland te besteden. Een aspect waar we specifiek bezwaar tegen maken is het voornemen van de provincie om een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Holland op te richten. Dit voornemen past in de landelijke trend van wildgroei van allerlei investeringsfondsen, zoals Invest NL van Wouter Bos, een fonds dat heel veel kosten maakt, maar geen investeringen tot stand brengt, het Nationaal Groeifonds van Wopke Hoekstra en Invest International van minister Kaag. Initiatieven waar onze partij ook landelijk in de Eerste Kamer veel bezwaren tegen heeft ingebracht. Bedrijfje spelen met belastinggeld is de nieuwe trend bij de landelijke en provinciale overheid, waarbij de democratische controle ook problematisch is. Dit geld kan beter worden besteed voor lastenverlichting van inwoners van Noord-Holland. Onze fractie is van mening dat er voldoende mogelijkheden voor private financiering aanwezig zijn in de provincie en dat een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij weinig toevoegt. Ook betwijfelen wij of de provincie wel voldoende geschikt talent kan aantrekken om in allerlei riskante projecten te participeren.
Graag horen we van Gedeputeerde Staten wat deze Regionale Ontwikkelingsmaatschappij toevoegt aan de bestaande private fondsen.

De **VOORZITTER**: Dat was uw maidenspeech. U hoort nu alle Statenleden roffelen op hun bureau. Dank u wel voor uw bijdrage.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Na een somber jaar, dat velen zwaar viel zowel financieel als persoonlijk, lijkt er voor volgend jaar weer wat verlichting aan te komen. De heer Hoogervorst sprak hier ook al over. We mogen weer wat meer en bedrijven starten weer op. Toch blijft de toekomst zeer onzeker. Dat betekent dat er in de Kaderbrief geschetste ontwikkelingen, ramingen en verwachtingen ook onzeker blijven. In dat kader is het verheugend om te horen van het college dat het herstelplan Algemene reserve, dat deze bestuursperiode werd ingezet om de Algemene reserve weer op peil te krijgen, voorspoedig is voltooid en dat het volume van onze Algemene reserve nu weer op peil is. Daarvoor willen we het college danken. Dat biedt ons financiële stevigheid in deze onzekere tijd.
De kosten van mobiliteit dreigen de komende jaren te gaan stijgen. Voor een deel is dat oud nieuws. Dat doen ze namelijk altijd al, als gevolg van grotere opgaven, meer complexiteit, duurdere materialen et cetera. Voor een deel komt het ook omdat naar nu blijkt we de afgelopen jaren veel van de vaste lasten bij mobiliteit gedekt hebben uit verschillende reserves en nu weer daar waar ze thuishoren: in de exploitatie. Deze meer reële manier van financieel huishouden draagt bij aan een meer duurzaam en reëel sluitende begroting bij de provincie. Dat juichen we toe. Het is goed dat de gedeputeerde ons mee wil nemen in het transparant maken van de kosten

van de infrastructuur door het opstellen van een Financiële Perspectiefnota. We kijken uit naar de behandeling ervan.
Dat brengt me op een bijzondere vorm van infrastructuur. Dat is het 'drijvend fietspad'. We zijn al enige tijd bezig met organiseren van een pontje in de buurt van Spaarndam. Dat pontje is verplaatst. De infrastructuur daar om heen is gerealiseerd, maar we willen dat duurzaam doen. In dat kader willen wij en D66, SP, PvdA en CU een motie indienen voor een financiële bijdrage van de elektrificatie van het pontveer bij Spaarndam.

Motie 78/28-06-2021
Financiële bijdrage elektrificatie pontveer Spaarndam

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni 2021 ter bespreking van de
Kaderbrief (VD-23);
Constaterende dat:
- *Er al langere tijd plannen zijn om een pontje te laten varen tussen Spaarndam en Schoteroog bij de Mooie Nel, als missing link voor een recreatieve fietsroute.*
- *Er reeds geïnvesteerd is (door provincie, gemeente en recreatieschap) in de verplaatsing van de Opstapper van zijkanaal C naar deze verbinding. (aanlegsteigers, opknappen pont, bebording etc.)*
- *Dit op duurzame wijze dient te gebeuren, passend bij duurzaam recreatieve mobiliteit;*
- *Derhalve het bestaande pontveer op fossiele brandstoffen geëlektrificeerd moet worden.*
- *Dit leidt tot meerkosten ten opzichte van de eerdere ramingen waarop het eerdere investeringsbudget op gebaseerd is.*

Overwegende dat:
- *De Provincie het belang van de dergelijke varende fietspaden onderschrijft;*
- *Er bij het recreatieschap geen middelen beschikbaar zijn hiervoor*
- *De gemeente Haarlem hier een voorstel voor 50/50 verdeling doet voor gemeente / Provincie, en haar eigen bijdrage veilig beschikbaar heeft gesteld.*
- *Een resterend (eenmalig) budget van 55.000,- euro nodig is voor 1 september a.s. om het project vlot te trekken en het pontveer in gebruik te nemen.*

Verzoeken het College om:
Zich in te spannen om het genoemd resterend budget, benodigd voor het elektrificeren van het pontveer Spaarnwoude te regelen voor 1 september a.s.
En gaan over tot de orde van de dag.
GroenLinks, D66, SP, PvdA en ChristenUnie

De heer **DULFER** (GroenLinks): GroenLinks heeft bij de begroting van 2020 aandacht gevraagd voor de geformuleerde doelen en indicatoren die de leidraad vormen van de begroting en jaarstukken. ChristenUnie had het er zojuist ook al over. Ook wij zijn blij dat die beleidsdoelen inmiddels zijn gemoderniseerd. Wat natuurlijk belangrijker is, is dat niet alleen de doelen worden aangepast, maar dat ook de indicatoren daarbij worden vernieuwd. Het is jammer dat het voor de

indicatoren op dit moment nog niet gelukt is. GroenLinks denkt graag mee aan de verwezenlijking van die indicatoren voor de begroting van 2023.
De coalitie heeft zich uitgesproken dat we streven naar een duurzame, bereikbare en leefbare provincie. GroenLinks ziet ook graag dat het beleid op het gebied van duurzaamheid en leefbaarheid kaderstellend is, ofwel dat de ecologische footprint van de provincie ook solide en structureel in evenwicht is. Bij de behandeling van de Kaderbrief vorig jaar hebben we daar met elkaar ook over gesproken. Mijn vraag aan de gedeputeerde is of zij kan aangeven hoe ver het met die ontwikkelingen rond die ecologische footprint staat bij de provincie.
In deze Kaderbrief zijn de mogelijke uitgaven, die nodig zijn om de coronacrisis op te vangen, inmiddels verwerkt. De uitvoering van de twee moties ligt op schema.
Ondertussen bereiken ons signalen dat de economie snel aantrekt en dat er nog tal van Rijks- en Europese regelingen beschikbaar komen. Natuurlijk zijn veel van die ontwikkelingen ook nog heel onzeker. We kunnen niet in de toekomst kijken. GroenLinks wil het college op het hart drukken te zorgen dat onze herstelinspanningen echt daar komen waar ze hoognodig zijn. Dat de uitvoering waakt voor dubbelingen met inspanningen van elders, zodat onze bijdrage aan het groene herstel uit de coronacrisis ook daadwerkelijk verschil maakt. Uiteindelijk zijn we blij met het initiatief van het college om voor de begroting 2022 de Staten gedeeltelijk het initiatief te geven voor het invullen van de open ruimte. Ik vind het een mooie vorm van de nieuwe bestuurscultuur, die we in het Coalitieakkoord hebben aangekondigd. Ik hoop dat dit ook voor de langere termijn succesvol zal blijken te zijn. Een aantal partijen hebben al voorstellen ingediend, met moties. In de voordracht van de Jaarrekening is aangegeven dat de middelen die zijn vrijgevallen in 2020, in de periode 2021 tot 2023 gedeeltelijk weer voor andere doelen zouden kunnen worden ingezet. De Kaderbrief die we nu bespreken is een moment voor ons, als Provinciale Staten, om aan te geven welke aanvullende kaders wij daarvoor willen meegeven. Bij nieuwe voorstellen zullen eerst nog praktische zaken uitgezocht moeten worden. Het is goed om nu al met die voorstellen te komen, zodat daar ook tijd voor is en we bij de begroting op een evenwichtige manier over die voorstellen kunnen spreken. Daarom wil GroenLinks via moties nog vijf voorstellen hiertoe indienen.
De eerste motie wordt ingediend samen met het CDA. Vrijwilligers, juist werkzaam in die categorieën die door corona sterk geraakt zijn, verdienen onze steun.

Motie 79/28-06-2021
Ondersteunen vrijwilligers verenigingen en stichtingen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, hebben kennis genomen van de statenvoordracht jaarstukken 2020 (VD-22) en Kaderbrief (VD-23);
constateren dat:
- *het voordelige rekeningresultaat grotendeels in de algemene reserve wordt gestort;*
- *in de voordracht van de jaarrekening is aangegeven dat middelen die zijn vrijgevallen in de periode 2021-2023 weer voor andere doelen kunnen worden ingezet;*
- *Noord-Holland een provincie is waarbinnen vele vrijwilligers actief zijn binnen verenigingen en stichtingen op gebieden als natuur en milieu, van kunst en cultuur, erfgoed en sport en die organisaties;*

overwegen dat:

- *de Kaderbrief het moment is voor Provinciale Staten om aan te geven of zij aanvullende kaders wil stellen;*
- *Provinciale Staten daar bij de begrotingsbehandeling in het najaar besluiten over kunnen nemen;*

zijn van mening dat:

- *de provincie een belangrijke rol kan spelen bij het vitaal houden van het verenigingsleven;*
- *er in Noord-Holland goede kansen zijn om de verenigingen en stichtingen te ondersteunen bij het vormgeven en verstevigen van hun vrijwilligersbeleid;*

dragen het college op:

- *in kaart te brengen hoe verenigingen en stichtingen in onze provincie die (geheel) uit vrijwilligers bestaan, een impuls kunnen krijgen en ondersteund kunnen worden bij hun werk;*
- *Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;*

en gaan over tot de orde van de dag.

GroenLinks en CDA

Onze tweede motie gaat over verkeersveiligheid bij zogenaamde actieve mobiliteit. Nu we actieve mobiliteit zien toenemen, zien we de verkeersonveiligheid ook stijgen. Daar willen we graag iets aan doen. Daartoe dient GroenLinks samen met de SP de volgende motie in.

Motie 80/28-06-2021
Verkeersveiligheid actieve mobiliteit

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht jaarstukken 2020 (VD-22) en Kaderbrief (VD-23);

Constaterende dat:

- *In de voordracht van de jaarrekening is aangegeven dat middelen die zijn vrijgevallen in 2020 in de periode 2021-2023 weer voor andere doel kunnen worden ingezet;*
- *De provincie een dubbele rol heeft; als wegbeheerder en als regisseur verkeersveiligheid;*
- *De provincie investeert in actieve mobiliteit, (getuige de actieagenda Actieve Mobiliteit en Perspectief Fiets);*
- *Actieve mobiliteit de gezondste manier van verplaatsen is en maatschappelijke winst oplevert ten opzichte van gemotoriseerd verkeer;*

Overwegende dat:

- *De kaderbrief het moment is voor ons als PS om aan te geven of wij aanvullende wensen hebben;*
- *Actieve mobiliteit een substantiële bijdrage kan leveren bij het behalen van de klimaatdoelstellingen, wat een toename van actieve mobiliteit gewenst maakt;*
- *Juist door toename van actieve mobiliteit meer aandacht nodig is voor verkeersveiligheid van deze kwetsbare weggegebruikers;*

- *Er onvoldoende financiële middelen zijn om alle wensen uit de concept-actieagenda Actieve Mobiliteit en Perspectief Fiets te realiseren. Het hiervoor noodzakelijk is op zoek te gaan naar alternatieve financieringsbronnen;*
- *De verkeersveiligheid kan worden verbeterd door bijvoorbeeld vergevingsgezinde bermen te realiseren of oversteekplaatsen beter te beveiligen;*

Verzoeken het college om:
Voor de begroting van 2022 in beeld te brengen welke maatregelen effectief kunnen worden ingezet om de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers te verbeteren en aan te geven wat de kosten daarvan zijn;
En gaan over tot de orde van de dag.
GroenLinks en SP

De derde motie die we indienen, gaat over het uitbreiden van de ondernemersprijs voor nieuwkomers. Als je naar de criteria van de huidige ondernemersprijs kijkt, zie je dat het voor nieuwkomers lastig is om daarin te participeren. Vandaar vragen het college in kaart te brengen hoe de Ondernemersprijs Noord-Holland kan worden uitgebreid met een extra categorie. Samen met het CDA, Partij voor de Dieren, DENK en de SP wordt daartoe een motie ingediend.

Motie 81/28-06-2021
Uitbreiding ondernemersprijs voor nieuwkomers

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht jaarstukken 2020 (VD-22) en Kaderbrief (VD-23);
constateren dat:
- *het voordelige rekeningresultaat wordt grotendeels in de algemene reserve gestort;*
- *in de voordracht van de jaarrekening is aangegeven dat middelen die zijn vrijgevallen in 2020 in de periode 2021-2023 gedeeltelijk weer voor andere doelen kunnen worden ingezet*

overwegen dat:
- *de Kaderbrief 2022 het moment is voor ons als PS om aan te geven of wij aanvullende kaders hebben;*
- *echter bij nieuwe voorstellen eerst nog een aantal zaken praktisch uitgezocht zullen moeten worden;*
- *Provinciale Staten daar bij de begrotingsbehandeling 2022 in het najaar besluiten over kunnen nemen*

zijn van mening dat:
- *Het voor de integratie en participatie van nieuwkomers in de samenleving van Noord Holland van groot belang is dat zij zo snel mogelijk financieel zelfstandig worden.*
- *Dat ondernemerschap een goed middel is om die zelfstandigheid te verwerven en meer werkgelegenheid te creëren voor anderen in de provincie*
- *De ondernemersprijs Noord Holland nu als criterium kent dat de onderneming minimaal 3 jaar moet bestaan en dat dit een drempel kan opwerpen voor nieuwkomers*

dragen het college op:

1. in kaart te brengen hoe de Ondernemersprijs Noord Holland kan worden uitgebreid meteen extra categorie voor ondernemers die nog maar kort, bijvoorbeeld minder dan drie jaar, in Nederland zijn en daarbij aan te geven welke criteria over o.a. status en verblijfsduur, het meest passend zijn
2. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;

en gaan over tot de orde van de dag.
GroenLinks, CDA, PvdD, DENK en SP

De vierde motie die we indienen gaat over het stimuleren van thuiswerken na corona. Iedereen is blij als we weer op kantoor kunnen werken. Thuiswerken tijdens corona had ook voordelen voor het gezin, voor de werknemer zelf, maar ook als het gaat over de bereikbaarheid van Noord-Holland. Het aantal files verminderde duidelijk. De ruimte in het openbaar vervoer werd groter. Samen met de SP, PvdA, D66 en CU is GroenLinks van mening dat het thuiswerken na corona moet worden gestimuleerd. Daartoe wordt een motie ingediend.

Motie 82/28-06-2021
Stimuleren Thuiswerken na Corona

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht jaarstukken 2020 (VD-22) en Kaderbrief (VD-23);
constateren dat:
- *het voordelige rekeningresultaat wordt grotendeels in de algemene reserve gestort;*
- *in de voordracht van de jaarrekening is aangegeven dat middelen die zijn vrijgevallen in 2020 in de periode 2021-2023 weer voor andere doelen kunnen worden ingezet;*
- *in de tijd van de Coronapandemie veel ervaring is opgedaan met thuiswerken;*
- *het (deels) thuiswerken veel minder CO2 uitstoot, milieuhinder en filevorming tot gevolg heeft,*

overwegende dat:
- *de kaderbrief het moment is voor ons als PS om aan te geven of wij aanvullende kaders hebben;*
- *echter bij nieuwe innovatieonderwerpen eerst nog een aantal zaken praktisch uitgezocht moeten worden;*
- *Provinciale Staten daar bij de begrotingsbehandeling in het najaar besluiten over kunnen nemen*

van mening zijnde dat:
- *We blij zijn weer vaker naar werk te kunnen, maar dat dit zeker niet altijd noodzakelijk of zelfs wenselijk is;*
- *De meest effectieve manier om de mobiliteitsdruk te verminderen het verminderen en spreiden van mobiliteit is,*

dragen het college op:
1. in kaart te brengen hoe het regelmatig thuiswerken blijvend gestimuleerd kan worden door de provincie;

2. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;

en gaan over tot de orde van de dag.

GroenLinks, SP, D66, Partij voor de Dieren, ChristenUnie

Uiteindelijk hebben we dan nog een vijfde voorstel, via een motie. De motie gaat over innovatie in de bollenteelt.

Motie

Broedplaats Blakende Bollen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, hebben kennis genomen van de statenvoordracht jaarstukken 2020 (VD-22) en Kaderbrief (VD-23),

constateren dat:

- *het voordelige rekeningresultaat 2020 grotendeels in de algemene reserve wordt gestort*
- *in de voordracht van de jaarrekening is aangegeven dat vrijgevallen middelen in de periode 2021-2023 voor andere doelen kunnen worden ingezet*
- *door het indienen van deze motie GS kan adviseren op de uitvoerbaarheid, middelen en capaciteit voor de realisatie van deze motie.*

overwegen dat:

- *er de afgelopen weken veel berichten in de media zijn verschenen over nadelige effecten van bestrijdingsmiddelen voor natuur, milieu en gezondheid (zie voetnoot)*
- *er in de Noord-Hollandse landbouw stappen worden gezet bij het terugdringen van het gebruik van bestrijdingsmiddelen, maar er nog voldoende mogelijkheden zijn hierin verdere vooruitgang te boeken met toekomstperspectief voor de bedrijven*
- *er in de Voedselvisie van de provincie wordt ingezet op natuurinclusieve landbouw in 2030 door verdere reductie van gewasbeschermingsmiddelen, verbetering van waterkwaliteit en bodemvruchtbaarheid en vergroting van de biodiversiteit.*

zijn van mening dat:

- *er veel behoefte is aan nieuwe kennis, innovatieve methodes en geschoolde jongeren om de doelstellingen van de Voedselvisie ook in de bollenteelt dichterbij te brengen*
- *naast de sector zelf het onderwijs een belangrijke rol speelt in onderzoek en opleiding*
- *er in Noord-Holland nog geen structurele broedplaats is voor studenten, ondernemers, overheden en betrokken burgers om elkaar te ontmoeten en te inspireren*
- *er wel al initiatieven zijn om betrokkenen samen te brengen in een omgeving om te leren en experimenteren*

verzoeken het college:

1. middelen beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van een broedplaats m.n. gericht op de bollenteelt waar scholieren, studenten, wetenschappers, beleidsmakers en betrokken bewoners elkaar kunnen ontmoeten en inspireren in de zoektocht naar duurzame innovaties

2. om daarbij te inventariseren welke initiatieven reeds gaande zijn in o.a. de biologische bollenteelt en daarbij aansluiting te zoeken

3. daarbij de nadruk te leggen op fysieke realisatie van een broedplaats en de tijdelijke aanstelling van een kwartiermaker die in de komende twee jaar de broedplaats kan helpen ontwikkelen, relaties kan leggen en als ambassadeur kan optreden
4. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren.

en gaan over tot de orde van de dag.
GroenLinks, SP en Partij voor de Dieren

De heer **DULFER** (GroenLinks): Dat waren onze voorstellen voor de ruimte die het college ons biedt. Als we het over de procedure hebben, dan zou ik de gedeputeerde willen vragen hoe zij die voor zich ziet. Ik zou me kunnen voorstellen dat als zij aangeeft dat zij deze voorstellen voor ons gaat uitwerken, dat wij tot nadere orde die moties kunnen aanhouden en ze eventueel expliciet tot uitvoering laten komen op het moment dat wij al dan niet tevreden zijn over de uitwerking door de provincie. Misschien kan de gedeputeerde over dat deel van het proces nog een nadere toelichting kunnen geven.

De **VOORZITTER**: U heeft zes moties ingediend. Deze maken vanaf nu onderdeel uit van de beraadslagingen.

Ik zie een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK**: Ik was in de veronderstelling dat ik mede-indiener was van de motie thuiswerken stimuleren.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Als dat zo is, dan excuses meneer Hollebeek. Ik wil u er graag bij noemen.

De **VOORZITTER**: Bij deze is dat geregeld. Dan geef ik het woord aan de heer Hartog.

De heer **HARTOG** (VVD): De provinciale balans staat er gunstig voor. Bij de behandeling van de jaarstukken 2020 heeft de VVD hieraan reeds gerefereerd. Als we het college moeten geloven, dan wordt 2021 een nog mooier jaar. De gedeputeerde heeft in de commissie aan de partijen gevraagd om na te denken over de besteding van het rekeningresultaat. Nu is het niet zo dat de VVD moeite heeft om een wensenlijstje in te vullen. In tegendeel. Als de uitvoering van nieuwe infrastructurele projecten echter in gevaar komt, omdat de kapitaallasten niet gedekt kunnen worden, of zolang er nog vele tienduizenden van onze inwoners smachten naar een passende woning. Ons wensenlijst is zo ingediend, maar beschikken we al over voldoende informatie om tot een afgewogen oordeel te komen? Hebben we al afspraken over een ordentelijk proces? Als wijnliefhebber durf ik pas van een mooi jaar te spreken als de fles opengaat en het bouquet zich verspreid.
Zover is het nog niet. Door in deze vergadering ideeën aan te dragen voor de besteding van eventuele financiële ruimte slaan we aantal belangrijke stappen over.

Samen met de PvdA dienen we een motie in waarin we de Staten oproepen om een besluit te nemen over het proces en zo ruimte te creëren en tijd te kopen voor een zorgvuldige afweging.

Motie 84/28-06-2021
Benutten financiële ruimte

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht Kaderbrief (VD-23);

Overwegende dat:

1. *GS in de commissie heeft aangegeven dat het financiële beeld van de Provincie "richting begroting steeds stabieler wordt en er meer inzicht ontstaat in wat nodig is van het rekeningenresultaat om de risico's af te dekken" en dat "zodra de ruimte inzichtelijk is, PS besluiten over de bestemming van dit resultaat;*
2. *GS in de commissie de oproep heeft gedaan om bij de kaderbrief met ideeën dan wel moties te komen zodat bij de begroting gezamenlijk kan worden bepaald hoe het rekeningenresultaat moet worden bestemd;*
3. *de wens bestaat dit nadrukkelijk een Staten-breed proces te laten zijn, waarbij alle partijen een gelijke kans maken om voorstellen ter besteding van een eventueel rekeningresultaat in te dienen en uit te laten werken;*
4. *het thans onzeker is of er financiële ruimte is, mede gezien de mogelijk benodigde middelen voor de uitvoering van reeds bestaande of in voorbereiding zijnde plannen;*
5. *voorwaardelijk is dat het bestemmen van eventuele financiële ruimte zorgvuldig, zonder tijdsdruk, transparant en wel overwogen moet worden gedaan;*
6. *de behoefte bestaat om deze voorwaarden in een proces te gieten waarbij alle ideeën eerst goed geformuleerd en uitgewerkt kunnen worden door de leden Provinciale Staten en daarna ambtelijk getoetst kunnen worden;*
7. *de wens bestaat vorm te geven aan de wijze waarop dit proces wordt ingericht en waarop beslissingen genomen gaan worden over de uiteindelijke bestemming van een eventuele financiële ruimte;*

Spreekt uit dat:

1. *de door GS gevraagde ideeën tijdig aangeleverd kunnen worden bij de ambtelijke organisatie zodat ambtelijke toetsing op (technische) haalbaarheid adequaat kan gebeuren, waarbij een richtdatum voor aanlevering van 1 september zal gelden;*
2. *ideeën die na die datum worden aangeleverd uiteraard meegenomen zullen worden maar mogelijk een adequate ambtelijke toetsing kunnen ontberen;*
3. *in de commissie EFB van oktober 2021, uitgaande van de beschikbare financiële ruimte, getracht zal worden te komen tot een lijst van in principe binnen de financiële kaders uitvoerbare ideeën;*
4. *de Staten op basis van deze financiële toetsing kunnen bezien welke voorstellen binnen het financiële kader uitvoerbaar zouden kunnen zijn, waarna de indieners op de reguliere wijze voor draagvlak en ondersteuning kunnen zorgen alvorens de voorstellen ter besluitvorming worden voorgelegd aan Provinciale Staten bij de behandeling van de begroting 2022.*

En gaan over tot de orde van de dag.
VVD en PvdA

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Heijnen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Heeft de heer Hartog vertrouwen in het college van Gedeputeerde Staten en in gedeputeerde Pels?

De heer **HARTOG** (VVD): Volgens mij is dat geen vraag die voorligt bij de Kaderbrief, dus daar geef ik geen antwoord op.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik heb dat vertrouwen wel, zelfs als oppositiepartij. Het verbaast me dat twee coalitiepartijen met een motie komen met een proces, terwijl de gedeputeerde in de commissie heel duidelijk heeft uitgelegd hoe zij dat proces voor zich ziet. Ik zie van links tot rechts tal van moties die meegaan met het proces van de gedeputeerde en waarvan zij heeft aangegeven dat ze er een oordeel over zal geven. Dan kan later uit het lijstje een keuze worden gemaakt. Waarom heeft u dat vertrouwen niet in dit college en komt u nu als coalitiepartijen met een dergelijke procesmotie, terwijl alle andere partijen gewoon keurig meedoen?

De heer **HARTOG** (VVD): Er wordt mij gevraagd of ik vertrouwen heb in deze gedeputeerde en dit college. Ik gaf aan dat het geen kwestie van vertrouwen is. Bovendien is het antwoord op die vraag geen kwestie die nu voorligt. Wat mijn partij vindt en waar ik voor sta, is dat wij vinden dat deze manier op dit moment niet de meest handige insteek is. Dat is de reden waarom we samen met de PvdA deze procesmotie indienen. Dat heeft niets te maken met vertrouwen.

De **VOORZITTER**: Dan nog een interruptie van de heer Dulfer

De heer **DULFER** (GroenLinks): Mijn vraag is in lijn met die van de heer Heijnen. Ook ik verbaas me over deze motie en ook het moment van indienen. Ik heb zelfs nog gevraagd aan de gedeputeerde om het proces nog even precies toe te lichten voor de volgende fase. Ik kan me voorstellen dat u dan op basis van dat antwoord denkt: "Ik wil alsnog die motie indienen." U bent wel heel snel het indienen van uw motie in eerste termijn. Vindt u het niet juist heel goed van het college en de gedeputeerde dat zij zeggen: "Laten we zo snel mogelijk met die voorstellen op tafel komen, zodat we de tijd hebben om die goed te beoordelen." We kunnen later die voorstellen op hun merites bestuderen met elkaar en tot een afgewogen oordeel komen.

De heer **HARTOG** (VVD): Volgens mij heb ik geprobeerd tot uitdrukking te brengen in de overwegingen, dat wij het niet handig vinden om dit op deze manier te doen. Het is mogelijk dat er een enorme waslijst aan wensen komt, waarover het college en de organisatie zich over zullen moeten buigen. Wij denken dat het beter is om eerst met elkaar een ordentelijk proces af te spreken. Namens de VVD had ik al een lijst die te lang was om hier uit te spreken.

De **VOORZITTER**: De heer Hoogervorst heeft ook een interruptie.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Bent u ervan op de hoogte dat de gedeputeerde Financiën ook uw gedeputeerde is? Zij verwoordt, wat ons betreft, wat de coalitie aanbrengt als zijnde nieuwe bestuurscultuur.

De heer **HARTOG** (VVD): Ja.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Bent u niet op de hoogte gebracht van de plannen van de gedeputeerde Financiën om andere fracties op te roepen om mogelijke bestemmingen te selecteren voor dat positieve rekeningresultaat, of bent u het er nooit mee eens geweest?

De heer **HARTOG** (VVD): Ik was net als u aanwezig bij de commissie. Ik had daar mijn beeld bij.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Dessing.

De heer **DESSING** (FvD): Ik wil doorgaan op het lijntje wat de heer Hoogervorst aandroeg. De VVD-fractie heeft in een eerste termijn, als het gaat over de Jaarrekening, onze motie die pleit voor juist het alloceren van geld voor de reserve en dus niet het toekennen van extra geld aan projecten, lovenswaardig genoemd. Is dit niet een motie met heel veel woorden, die eigenlijk zegt: "Wij vinden het toekennen van dat geld op dit moment niet passen en daar zijn we het niet mee eens."?

De heer **HARTOG** (VVD): Dat zijn zoveel vragen, dat ik ze niet allemaal heb kunnen onthouden. De VVD is een voorstander van het principe om overtollige middelen aan de Algemene reserve toe te voegen, zodat op passende momenten daar een geschikte besteding of een blijvende reservering voor gevonden kan worden. Door middel van deze motie proberen we een ordentelijk voorstel te doen, samen met de PvdA.

De **VOORZITTER**: Ik zie ook nog een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben benieuwd waarom de heer Hartog zijn voorstellen niet met ons deelt. Wij kunnen er de komende tijd over nadenken. Gedeputeerde Staten kunnen hun werk doen. Het proces kan worden voortgezet. U ondergraaft nu het proces, waar we met elkaar in zitten. Dat is vreemd dat u dat als coalitiepartij gaat doen.

De heer **HARTOG** (VVD): Ons wensenlijstje is te lang om het hier voor te lezen. Dat is de reden waarom wij met deze procesmotie komen.

De heer **KLEIN** (CU): Juist als het een lange lijst is, dan is het handig dat u nu een tipje van de sluier oplicht, dat Gedeputeerde Staten een goede onderbouwing kunnen gaan geven en dat wij er over kunnen gaan nadenken.

De heer **HARTOG** (VVD): Ik werd geïnterrumpeerd. Ik had aangegeven dat ik nog een bijdrage had. Misschien komt daarin het antwoord op uw vraag.

Voorafgaand aan een inhoudelijke behandeling en discussie van de aangebrachte ideeën hebben Provinciale Staten aanvullende informatie nodig. Van welke fondsen en reserves zijn de beschikbare middelen niet toereikend om alle aanvragen uit te voldoen? Wilt u daarnaast een overzicht verstrekken van alle projecten, die recent zijn afgewezen, omdat provinciale cofinanciering niet beschikbaar was? Is het college bereid dit toe te zeggen?
Bij de inhoudelijke behandeling in de verschillende commissies heeft de VVD op een aantal punten haar zorgen uitgesproken. Over de financiële positie van gemeenten bijvoorbeeld, die hun meerjarenbegroting lang niet allemaal sluitend hebben. De gevolgen van een sterke inflatiespiraal, die volgens sommige deskundigen op de loer ligt. Zonder de commissies over te willen doen, zijn er twee zaken die mijn fractie hier met klem wil noemen. De VVD heeft zo haar eigen gedachte over de toekomstige ontwikkelingen van onze provinciale inkomsten. We vinden het belangrijk dat de provincie zoveel mogelijk haar eigen autonome positie bewaakt. De VVD vraagt het college om pal te staan voor een open huishouding en te voorkomen dat de provincie als uitvoeringsloket van Den Haag gaat functioneren. Bent u bereid om dit uitgangspunt te laten prevaleren, wanneer u samen met het Rijk, of in andere verbanden, in gesprek bent, al is het verkennend, over de gewijzigde opzet van de provinciale financieringssystematiek?
Een ander punt dat de VVD nogmaals expliciet wil benoemen, zijn de ontwikkelingen op het gebied van infrastructuur. Een veilige, duurzame en efficiënte infrastructuur dient vele doelen tegelijk. De VVD voelt zich niet comfortabel op dit punt en ziet de ontwikkelingen met argusogen aan. Bij de eerste begrotingswijziging hebben Provinciale Staten ingestemd met het vrijspelen van een bedrag van 175 miljoen euro. De tweede begrotingswijziging vroeg wederom een besluit, waardoor 30 miljoen euro aan dekking wegvalt voor de kapitaallasten voor infraprojecten., Waarom was het enkele maanden geleden nog niet mogelijk om aan te geven dat het toen voorliggende besluit nog een staartje zou krijgen? Ziet het college mogelijkheden om Provinciale Staten voortaan explicieter te informeren, zodat Statenleden beter in staat zijn om de totale impact van een besluit op waarde te schatten?
Recent heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat gewaarschuwd dat het uitblijven van voldoende middelen gevolgen heeft voor de mogelijkheden om infra betrouwbaar, toekomstbestendig en veilig te maken. Wat vindt het college hiervan? Welke betekenis heeft dit voor de Mobiliteitsagenda voor onze provincie? Kan het college Provinciale Staten verzekeren dat een van de belangrijkste kerntaken van onze provincie geborgd is? In de commissie EFB heeft de VVD verzocht om op korte termijn tot een inventarisatie te komen van de verschillende knoppen waaraan de Staten kunnen draaien. De gedeputeerde gaf toen aan dat er een Financiële Perspectiefnota komt. Wat daarin precies komt te staan is voor ons nog redelijk vaag. Is het college bereid om inzichtelijk te maken aan welke knoppen Provinciale Staten straks kunnen draaien? Wat zijn de gevolgen voor de verschillende raakvlakken? Wat is het prijskaartje dat daaraan hangt?
De VVD kan instemmen met deze Kadernota en de door het college gevraagde besluiten. We zijn wel benieuwd naar de antwoorden op onze vragen en de reactie van het college op de door ons ingediende motie.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Dessing.

De heer **DESSING** (FvD): Ik wil nog terugkomen op de opmerking van de heer Hartog die gaat over het veiligstellen van de kerntaak van de provincie: de infrastructurele taak. Daarin ben ik het zeer met hem eens. Is de heer Hartog het met onze fractie eens dat daar voor de komende tijd enorm veel kosten voor nodig zijn en dat het daarom juist wijs is om die kosten alvast te alloceren voor de Algemene reserve en niet dat wensenlijstje van de VVD in te dienen, dat nu wordt achtergehouden?

De heer **HARTOG** (VVD): Ik hoop dat uit mijn bijdrage duidelijk is dat infrastructuur niet alleen een van de kerntaken van deze provincie is, maar ook naar de mening van de VVD, een heel belangrijke taak. Ik heb aangegeven dat het belangrijk is om veilig en duurzaam onze infrastructuur en onze mobiliteitsagenda te kunnen uitvoeren.

De heer **DESSING** (FvD): Dat is geen antwoord op mijn vraag. U bevestigt dat infra belangrijk is en dat het geld kost. Mijn vraag is of u bereid bent om daarvoor geld te alloceren? Dat geld is nodig voor de komende tijd, omdat we een stijging in die kosten verwachten.

De heer **HARTOG** (VVD): Volgens mij heb ik aangegeven dat we instemmen met gevraagde besluitpunten en deze Kaderbrief. Volgens die uitgangspunten zal er een begroting tot stand komen. Bij de begroting gaan we kijken wat er aan de hand van de wensenlijstjes van de verschillende partijen hopelijk volgens onze procesmotie aan goede voorstellen wordt ingediend.

De heer **DESSING** (FvD): Mag ik ervan uitgaan dat de VVD op het haar wensenlijstje hoofdzakelijke infrastructurele projecten heeft staan? Anders begrijp ik de afgelopen twee antwoorden van de VVD niet.

De heer **HARTOG** (VVD): Ik ga ervan uit dat infrastructuur een van de onderwerpen zal zijn, die op ons wensenlijstje staat.

De **VOORZITTER**: Nog een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Nog even een vervolgvraag. Begrijp ik goed en ik hoop dat ik het fout heb, maar dat mag u dan vertellen, dat nu de gedeputeerde Financiën aan alle partijen vraagt om serieuze voorstellen te doen, u met uw VVD-bril gaat kijken wat daarvan fatsoenlijke en goede voorstellen zijn?

De heer **HARTOG** (VVD): Op deze vraag kan ik alleen maar zeggen: Nee.

De **VOORZITTER**: U heeft een motie ingediend. Uw motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Zoals al in de commissie gemeld, steunt D66 deze Kaderbrief. De financiële situatie is immers degelijk en robuust. We geven het college graag het volgende mee. Er is ook nog onzekerheid over de voor de zomer te verwachten vraag van Alliander voor extra geld om te investeren in de energie infrastructuur. Dit is belangrijk voor de energietransitie. Tijdens de commissiebehandeling van de datastrategie heeft D66 gevraagd of onderzocht kan worden hoe de planning & control cyclus beter ondersteund kan worden met data om te komen tot betere beleidsindicatoren. Dit met name om die indicatoren, die de maatschappelijke effecten in beeld brengen. Dit is door het college toegezegd. D66 is hier blij mee en benieuwd naar wat hier uit gaat komen.
In de commissie hebben we bij de behandeling van het economisch en duurzaam herstelfonds gevraagd of in de derde tranche ook de thema's aquathermie en innovatief watergebruik meegenomen konden worden. Het college meldde dat hiervoor mogelijk het rekeningresultaat uit 2020 kan worden gebruikt. Zo een suggestie past bij de voordracht van de Jaarrekening (zie laatste zin van punt 4). Omdat wij eerst graag voor deze thema's een aantal praktische zaken uitgezocht willen hebben, vragen we het college of ze dit voor de behandeling van de begroting voor ons wil doen. Echter, niet alleen voor aquathermie en innovatief watergebruik. Voor ons zijn dat belangrijke, aanvullende en goed inpasbare oplossingen om te komen tot meer duurzame energie en minder waterverbruik. We hebben meer ideeën. We hebben ideeën voor de versterking van ons natuurlandschap. Het gemakkelijker maken voor inwoners mee te doen met duurzame energieprojecten. Meer doorfietspaden en recreatieve routes realiseren. Meer sociale innovatie aanjagen.
Hiervoor hebben we twee moties gemaakt.

Motie 85/28-06-2021

Aquathermie en innovatief watergebruik

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht jaarstukken 2020 (VD-22) en Kaderbrief (VD-23);
constateren dat:

- *het voordelige rekeningresultaat wordt grotendeels in de algemene reserve gestort;*
- *in de voordracht van de jaarrekening is aangegeven dat middelen die zijn vrijgevallen in 2020 in de periode 2021-2023 weer voor andere doelen kunnen worden ingezet ; · Noord-Holland een echte waterprovincie is;*

overwegen dat:

- *de kaderbrief het moment is voor ons als PS om aan te geven of wij aanvullende kaders hebben;*
- *echter bij nieuwe innovatieonderwerpen eerst nog een aantal zaken praktisch uitgezocht moeten worden;*
- *Provinciale Staten daar bij de begrotingsbehandeling in het najaar besluiten over kunnen nemen*

zijn van mening dat:

- *er in Noord-Holland goede kansen zijn om duurzame energie op te wekken met aquathermie (TEO/TEA/TED) ;*

- *innovatief watergebruik zoals waterrecycling, decentrale zuivering veel meer ingezet zouden kunnen worden;*
- *deze watertechnologie zonder grote negatieve ruimtelijke en ecologische effecten toegepast zou kunnen worden en een bijdrage zouden kunnen leveren aan de energie- en warmtetransitie, en aan de circulaire economie;*

dragen het college op:

1. *in kaart te brengen hoe een impuls gegeven kan worden aan initiatieven op het gebied van aquathermie en innovatief watergebruik in onze provincie;*
2. *Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;*

en gaan over tot de orde van de dag.

D66

Motie 86/28-06-2021

Mogelijke bestedingen rekeningresultaat 2020

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht en Kaderbrief (VD-23);

constateren dat:

- *het voordelige rekeningresultaat wordt grotendeels in de algemene reserve gestort;*
- *in de voordracht van de jaarstukken is aangegeven dat middelen die zijn vrijgevallen in 2020 in de periode 2021-2023 weer voor andere doelen kunnen worden ingezet; · er specifieke aandachtspunten zijn om provinciale doelen te realiseren;*

overwegen dat:

- *de kaderbrief het moment is voor ons als PS om aan te geven of wij aanvullende kaders hebben;*
- *echter bij nieuwe innovatieonderwerpen eerst nog een aantal zaken praktisch uitgezocht moeten worden;*
- *Provinciale Staten daar bij de begrotingsbehandeling in het najaar besluiten over kunnen nemen*

zijn van mening dat:

a. *Het landschapsfonds ingezet zal worden voor projecten ter versterking van het cultuurlandschap in Noord-Holland. Het onderhoud en beheer van die landschapselementen (zoals de liniedijken) nog niet voorzien is;*
b. *Er momenteel voor inwoners geen gelijk speelveld is voor het ontwikkelen van duurzame energieprojecten vergeleken met commerciële partijen. Het makkelijk maken om in te stappen of expertise ter beschikking stellen om de succesfactor te verhogen zijn voor D66 mogelijkheden om dit te verbeteren;*
c. *Het co-financieringsbudget voor het realiseren van (doorfiets-)paden en recreatieve routes veelal niet uitgeput wordt omdat gemeenten er geen gebruik van maken. Hiermee realiseert de Provincie haar doelen op dit gebied vaak niet volledig of vertraagd;*
d. *De transitie opgave van onze economie niet alleen vraagt om technologische innovatie maar nadrukkelijk ook om sociale innovatie, waarbij medewerkers gestimuleerd worden*

hun vaardigheden op peil te houden. Onderzocht zou moeten worden hoe de provincie dit kan aanjagen;

dragen het college op voorafgaand aan de begrotingsbehandeling:

a. In kaart te brengen wat financieel en organisatorisch nodig is om de versterkingen van het cultuurlandschap duurzaam te beheren;

b. Mogelijkheden voor het beter faciliteren van energie-coöperaties voor te leggen aan PS inclusief financiële consequenties;

c. Een stimuleringsregeling voor specifieke fietsnetwerkprojecten voor te stellen die het realiseren van provinciale doelen zonder vertraging zeker stelt;

d. In kaart te brengen op welke wijze de provincie naast technologische innovatie sociale innovaties kan aanjagen – inclusief de financiële consequenties;

en gaan over tot de orde van de dag.

D66

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): De laatste vier genoemde punten hebben we samengevoegd om er een motie in totaliteit van te maken. GroenLinks heeft op soortgelijke manier een motie ingediend voor het stimuleren van thuiswerken in post-coronatijd. Dit past heel mooi bij onze Ladder van Duurzame mobiliteit en daarom willen we deze motie graag mede indienen.
We vinden dit hele proces een onderdeel van een normaal democratisch proces. Immers dit is de start van een Planning & Control cyclus. Dit hoort te beginnen met kaderstelling vanuit alle partijen. Iedereen moet de gelegenheid hebben tot het indienen van aanvullende kaders bij de Kaderbrief. Ook vinden wij het vanzelfsprekend dat als er geld bij het rekeningresultaat over is dat dit besteed kan worden aan nieuwe ideeën. Nieuwe ideeën horen echter thuis bij de Kaderbrief, want het gaat over de toekomstige uitvoering en niet over de verantwoording van vorig jaar. Wat ons betreft de complimenten aan gedeputeerde Pels over hoe zij dit aanpakt en hoe ze de Staten hierin stimuleert. Gezien de enorme hoeveelheid moties en voorstellen die gekomen zijn, lijkt dit ons een groot succes.
Ten slotte, D66 is mede indiener van de motie Financiële bijdrage elektrificeren van het pontveer in Spaarnwoude. Het past perfect in onze visie over mobiliteit en recreatie.
Op alle andere moties en amendementen willen we pas in tweede termijn terugkomen. We wachten eerst de reactie van Gedeputeerde Staten af.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ziet u straks met de VVD-/PvdA-motie, die zojuist is toegelicht door de heer Hartog ook niet de VVD-bui hangen?

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): We wachten de reactie van het college af.

We willen nog van de gelegenheid gebruikmaken, net als bij de jaarrekening, om vijf accenten aan te brengen die wij van groot belang vinden.
De Voedselvisie kan een grote impuls geven aan de transitie van de landbouw en voedselsector. De uitvoering hiervan is een grote uitdaging en heel belangrijk voor D66.

De verdere uitbouw van de gebiedsgerichte aanpak, waarin duurzame landbouw, waterbeheer, natuurontwikkeling, biodiversiteit, stikstofproblematiek en duurzame bedrijvigheid samenkomen. De uitwerking van scenario's hoe om te gaan met de fysieke infrastructuur, de wegen, fietspaden, kanalen, bruggen en andere kunstwerken, omdat de uitgaven voor beheer en onderhoud zo hard groeien en de huidige financiële huishouding deze uitgaven in de toekomst niet kan dekken.
De invoering van de Omgevingswet en onze Omgevingsverordening 2.0, waarmee we wonen en werken mogelijk willen maken en onze prachtige leefomgeving willen beschermen.
Het herstel van de economie na de coronacrisis, waaraan de provincie bijdraagt door het economisch en duurzaam herstelfonds, een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij en de impulsen voor de energie- en warmtetransitie.
Vijf zeer wezenlijke en belangrijke thema's voor ons.

De **VOORZITTER**: Uw moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **CARTON** (PvdA): Bij de Kadernota kijken we vooruit. De PvdA ziet daarbij op korte termijn een solide positie voor de begroting van 2022, al richten de beschreven ontwikkelingen zich wel erg op het economische. De heer Zoon refereerde hier al aan. Uit de beschrijving maken we op dat er nog onzekerheden zijn over hoe de provincie deze pandemie achter zich laat, maar ook de al eerder door andere partijen genoemde zorg over de financiële positie van gemeenten.
De fractie heeft daarnaast ook zorgen over de financiële positie van de provincie op de lange termijn, om inkomsten en de benodigde uitgaven van onze ambities te bewerkstelligen, met name op het gebied van mobiliteit.
Gelukkig zien we dat gedeputeerde Pels die oppakt en dat ze met haar collega's, zoals gedeputeerde Olthof hiervoor scenario's uitwerkt in een Perspectiefnota, die wij nog mogen ontvangen. Hiermee gaan we graag met alle commissieleden verder over in gesprek. Kan de gedeputeerde nog kort verduidelijken wanneer we wat kunnen verwachten?
Positief is mijn fractie over de uitnodiging aan de Staten van de gedeputeerde om met ideeën te komen over de begroting, die we in oktober behandelen. Toch had mijn fractie enige vragen over het proces. We hebben de wens om een duidelijk proces te volgen om ideeën en de haalbaarheid daarvan te bespreken in de commissies. We weten nog niet zeker of de financiële ruimte, die nu ontstaat, nodig is voor risico's of bestaande plannen. Daarom hebben we samen met de VVD een motie ingediend. Zo werkt mijn fractiegenoot, mevrouw Doevendans, op de achtergrond nog aan een initiatief voor de Challenge Innovatie Mobiliteit Noord-Holland Noord, waarover zij in de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid al over sprak. We kijken en vragen naar de mogelijkheden om werkplekken te ondersteunen, waaronder ook voor de techniekssector.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Heijnen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik begin met dezelfde vraag zoals ik die aan de heer Hartog stelde. Heeft u vertrouwen in dit college van Gedeputeerde Staten en in gedeputeerde Pels?

De heer **CARTON** (PvdA): Volgens mij heb ik duidelijk aangegeven dat mijn fractie zeker vertrouwen heeft, ook in de wijze waarin we nu worden meegenomen. We worden meegenomen

in alle jaarstukken en met het hele proces van het uitwerken van scenario's. Alleen was er vanuit mijn fractie wel een vraag over de onduidelijkheid van het proces. We willen ervoor zorgen dat alle partijen genoeg kansen krijgen om een voorstel uit te werken en vervolgens ook te kijken naar de haalbaarheid, zodat we er met elkaar over in gesprek kunnen gaan. We wisten niet zeker of het op deze wijze gaat en daarom kwamen we met de motie. Van het idee en het gesprek met de Staten zijn we zeker een voorstander. Daarin hebben we ook alle vertrouwen. We wilden extra zekerheid voor alle partijen garanderen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik heb twee vervolgvragen. De heer Carton geeft aan dat hij vragen heeft. Waarom niet eerst de vragen stellen, alvorens gelijk met een procesmotie in te dienen? Is de heer Carton nu niet wat ontevreden over de uitkomst hiervan, namelijk dat alle partijen inmiddels met voorstellen zijn gekomen, behalve de PvdA en de VVD?

De heer **CARTON** (PvdA): Om met de laatste vraag te beginnen. Ik noemde zojuist een aantal aandachtspunten. Er ontstaat nu een verschil. Op de eerste vraag: We hadden na de toelichting, die wat later kwam dan de commissievergadering van EFB, toch deze optie om dit nu voor te stellen. De intenties waren niet bedoelt om het gehele proces nu op stelten te zetten. Het was juist bedoeld om alle partijen genoeg tijd te geven om allerlei dingen uit te werken. We merken dat het nu anders valt. Vandaar dat we nu vragen aan gedeputeerde Pels om het verdere proces toe te lichten. Dat lijkt me de meest logische weg om hierop verder te gaan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Dulfer

De heer **DULFER** (GroenLinks): ik zou niet willen dat de PvdA nu buiten de boot valt bij het indienen van goede ideeën. Alleen vind ik uw positie in de motie van de VVD wel een bijzondere, omdat die spreekt van een zorgvuldig proces. Het resultaat van de motie is dat het proces vertraagd wordt, zodat we aan het eind van proces, als we bij de begroting uitkomen, juist minder tijd hebben en het proces minder zorgvuldig kan worden uitgevoerd.
Als de gedeputeerde met een goed voorstel en een goede uitleg van het proces komt, haalt u uw naam dan uit de motie?

De heer **CARTON** (PvdA): In eerste instantie denk ik niet dat de tijd uiteindelijk te kort zal zijn ten opzichte van de tijd september die in de motie genoemd staat. Onze intentie was om een goed proces voor iedereen te regelen. Ik wacht de reactie van gedeputeerde Pels af.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Dan herhaal ik mijn vraag. Als zij met een goede toelichting komt, dan zult u waarschijnlijk uw naam uit de motie terugtrekken?

De heer **CARTON** (PvdA): We moeten eerst duidelijkheid krijgen over het proces.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Met de motie lijkt u te zeggen dat u betere ideeën heeft over het organiseren van het proces dan de gedeputeerde. Als ik nu begrijp, klopt het dan dat u eigenlijk zegt dat u meer tijd nodig heeft om de ideeën op te schrijven en dat u via een motie vraagt om wat meer uitstel?

De heer **CARTON** (PvdA): Het was zeker bedoeld om ons, maar ook u en andere partijen langer de mogelijkheid te geven om dingen uit te werken.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): U spreekt over de onduidelijkheid van het proces, zoals gedeputeerde Pels heeft voorgesteld. Is er niet voldoende over dat proces overlegd en onderling als coalitie afstemming gezocht? Vindt u dat de gedeputeerde, met het voorstel dat ze gedaan heeft, buiten de gebaande 'coalitiepaden' wandelt? Bent u er zich van bewust dat u door het indienen van deze motie zelf de gedeputeerde buiten die paden laat lopen? Waar bent u bang voor?

De heer **CARTON** (PvdA): We vinden het zeker ook een sympathiek voorstel om de Staten er zo in mee te nemen. Onze bedoeling was om op deze wijze het proces voor alle partijen te borgen. Daarom hebben we deze motie opgesteld.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik vind dit geen antwoord op mijn vraag. Het college spreekt met een mond. We gaan er vanuit dat de coalitiepartijen samen goed overleggen. Vindt u niet dat u door middel van deze motie de gedeputeerde buiten de paden laat lopen, die u had geplaveid?

De heer **CARTON** (PvdA): Ik kan dit niet helemaal volgen. We willen juist zorgen dat het proces gewaarborgd wordt voor alle partijen.

De **VOORZITTER**: een interruptie van de heer Zoon

De heer **ZOON** (PvdD): Ik snap het nog niet helemaal. Uiteindelijk gebeurt er niet veel nieuws. De Kaderbrief is erop gericht om ideeën mee te geven. Wat probeert u precies te bereiken met deze motie, die u samen met de VVD indiende? We hebben altijd al een duidelijke aanpak. Vanwaar die vertraging?

De heer **CARTON** (PvdA): Daar is de Kaderbrief zeker voor bedoeld. We hebben de motie opgesteld om te waarborgen dat het proces voor iedereen goed is en dat iedereen voldoende tijd heeft om alles uit te werken en zodat alles goed kan worden uitgezocht, waarna er later over kan worden doorgepraat.

De heer **ZOON** (PvdD): Wilt u dan zeggen dat we de Kaderbrief behandeling moeten uitstellen tot na het reces?

De heer **CARTON** (PvdA): Nee. Dat hoeft volgens mij niet.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Deen.

De heer **DEEN** (PVV): U zegt steeds dat u de motie indient omdat het er u omgaat dat alle partijen genoeg tijd en ruimte krijgen. Was gedeputeerde Pels daartoe niet bereid? Ik neem aan dat u dit vooraf met uw coalitiegenoten hebt besproken.

De heer **CARTON** (PvdA): Dat antwoord laat ik aan gedeputeerde Pels. We willen in ieder geval zorgen dat het proces goed gewaarborgd wordt. Ik vraag juist wat gedeputeerde Pels van de motie vindt. Dat antwoord wil ik afwachten.

De heer **DEEN** (PVV): U dient regelmatig moties in, die coalitiebreed worden ondertekend, dus ook al voor het gemak zijn aangenomen. Nu lijkt het alsof er wrijving is ontstaan. U spreekt eigenlijk niet eens voor uzelf. U spreekt ook voor de PVV wanneer u vraagt om meer tijd en ruimte. Heeft u dan niet aan gedeputeerde Pels gevraagd of zij die tijd geeft? Dat zou deze motie volkomen overbodig maken. Waarom heeft u niet overlegd binnen de coalitie?

De heer **CARTON** (PvdA): Ik moet het steeds herhalen. De vraag ligt nu voor, dus die heb ik niet eerder gesteld.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Dessing.

De heer **DESSING** (FvD): Uit het antwoord van de heer Carton blijkt steeds dat het eigenlijk gaat om het helder krijgen van het proces. Volgens mij is het proces al helder en hebben we al aardig wat tijd gekregen. Mijn conclusie zou zijn en ik haar een reactie van de heer Carton dat hij eigenlijk het proces wil vertragen omdat hij wat huiverig is voor het alloceren van het geld dat overblijft voor nieuwe doelen. Is dat de onderliggende bedoeling?

De heer **CARTON** (PvdA): Als de heer Dessing goed heeft geluisterd naar mijn inbreng dan heb ik daarin gezegd dat een van onze zorgen is dat nog niet zeker is of er financiële ruimte voor bestaande plannen en risico's nodig is. Daarnaast verwijs ik naar de eerder genoemde redenen die ik noemde in mijn antwoord aan vorige sprekers.

De heer **DESSING** (FvD): Dan zou de conclusie dus zijn dat deze motie vertragend bedoeld is en dat de PvdA onze motie zou kunnen steunen, waarmee voorzichtigheid wordt betracht in het bestemmen van die gelden. Klopt dat?

De heer **CARTON** (PvdA): De motie is niet vertragend bedoeld. Ik denk dat het een verkeerd frame is. Het is bedoeld om voldoende tijd te hebben voor het bekijken van alle aspecten, voordat we met voorstellen gaan komen.

De heer **VOORZITTER**: Ik zie dat de heer Van der Maas het woord wenst. U bent niet de woordvoerder. U bent wel fractievoorzitter. Is er voor u een zwaarwegende reden om als fractievoorzitter ook het woord te vragen? Kunt u dat duiden?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Ik ga proberen om dit 'plat te slaan'. Wat gedeputeerde Pels heeft gedaan, -waarin wij overigens alle vertrouwen hebben, zoals wij vertrouwen hebben in het gehele college-, is dat zij een proces in gang heeft gezet. Wij proberen dat nu via een motie in goede banen te leiden. Het is vragen om uitstel. Het komt toch allemaal pas bij de begroting. Volgens mij is het zo dat we nu voorstellen kunnen doen. Het voorstel is tot 1 september. Dat is geen vertraging, maar dat geeft wel ruimte. De ambtelijke organisatie kan er dan naar kijken en komt met een advies. Dan kan het allemaal mooi meegenomen worden. Het is geen vertragingstechniek en het heeft niets te maken met een gebrek aan vertrouwen. Dat is wat ik wil zeggen. Hopelijk kunnen hiermee alle zorgen worden weggenomen.

De **VOORZITTER**: Dat was uw zwaarwegende reden om als fractievoorzitter om het nader te duiden. De woordvoerder blijft de heer Hartog. Dan gaan we terug naar de heer Carton.

De heer **CARTON** (PvdA): Ik was aan het einde gekomen van mijn bijdrage.

De **VOORZITTER**: Er zijn nog interrupties.

De heer **ZOON** (PvdD): Een punt van orde. Ik snapte niet wat er zojuist gebeurde. De VVD had geen interruptie, maar bracht een extra termijn in. Dat gaat buiten de afspraak die we met elkaar hebben gemaakt.

De **VOORZITTER**: Als ik goed ben geïnformeerd is de afspraak dat er in principe één woordvoerder per partij is. Het is alleen aan de fractievoorzitter, -als hij dat nodig acht, als hij vindt dat zijn partij in een verkeerd daglicht wordt gezet of iets anders-, om in te grijpen. Dat heb ik ook nadrukkelijk aangegeven bij het toestaan. Ik zal ook niet faciliteren dat er een debat ontstaat tussen de heer Van der Maas en andere Statenleden. Dit is zoals uw regeling is. Dat betekent dat voor de rest de heer Hartog woordvoerder is van de VVD.

De heer **ZOON** (PvdD): We gaan er in het Presidium vast nog een keer op terugblikken.

De **VOORZITTER**: Ongetwijfeld. Het betekent dat de heer Van der Maas bij uitzondering van die gelegenheid gebruik gemaakt heeft. Dat is dus een uitzondering op onze regel. Verder bent u nu in debat met de heer Carton. Heeft u nog vragen aan de heer Carton?

De heer **ZOON** (PvdD): Nee, dank u wel voorzitter.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Ik had evengoed graag met de heer Van der Maas willen spreken over zijn bijzondere inmenging. Daar krijg ik geen ruimte voor.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Een punt van orde. Wat hier gebeurt, kan niet. Fractievoorzitters mogen zich inderdaad ten alle tijden mengen in het debat, maar dat moet wel in de vorm van een interruptie zijn. Het kan niet zo zijn dat je een statement afgeeft en daar vervolgens niet over bevraagd mag worden door andere partijen. Dat zou niet passen in het debat. Ik vind dat we eigenlijk de gelegenheid moeten hebben om te interrumperen op het statement van de heer Van der Maas. A of B had de heer Van der Maas zijn vraag moeten stellen aan de heer Carton. Het is nu van tweeëngeen. Dat is niet conform zoals wij hier met elkaar omgaan. Graag ter evaluatie in het Presidium.

De **VOORZITTER:** Dit punt zal zeker meegenomen worden in de eerstvolgende Presidiumvergadering.

De heer **DEEN** (PVV): De heer Van der Maas is mede indiener van de motie, die de heer Carton ook indient. Uit de opmerking van de heer Van der Maas maak ik op dat hij eigenlijk zoekt naar een uitstel tot september. Mijn vraag aan de heer Carton is of gedeputeerde Pels dat uitstel niet wilde geven. Is de vraag aan gedeputeerde Pels gesteld voordat deze motie werd ingediend?

De heer **CARTON** (PvdA): Ik wil daar juist het antwoord van de gedeputeerde op krijgen. Ik heb dat niet rechtstreeks gevraagd. Ik verwacht nu een antwoord op die vraag.

De **VOORZITTER:** interruptie Smaling

De heer **SMALING** (SP): Ik wil aansluiten bij het punt van de heer Heijnen. Ik vind het een heel wonderlijke figuur, die de heer Van der Maas tentoonspreid. Eigenlijk is het ook een belediging naar de heer Carton, die als een klein kind wordt weggezet. Alsof hij niet in staat is om zelf die interrupties te beantwoorden. Wat mij betreft komt deze kwestie ter evaluatie.

De **VOORZITTER**: Waarvan akte.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik heb een vraag aan u, voorzitter. Misschien heeft u het niet in de gaten gehad, maar u gaf net aan dat het in deze correct is als iemand ingrijpt als zijn of haar partij in een kwaad daglicht wordt gesteld. Ik vind dat nogal een uitspraak. Volgens mij waren wij gewoon op een nette manier, zowel de VVD-vertegenwoordiger als de PvdA-vertegenwoordiger aan het bevragen. Wat vindt u daarvan?

De VOORZITTER: Ik geloof niet dat ik de kwalificatie 'kwaad' daglicht heb gebruikt. Als er op enigerlei wijze iets gebeurt, waardoor een fractievoorzitter vindt dat hij of zij moet ingrijpen, dan is daar een uitzonderingsregel op. Het feit blijft, en daarover zullen we in het Presidium spreken, dat 'een woordvoerder per partij' de regel is. We gaan er met elkaar het debat over aan. Als ik het verkeerd geïnterpreteerd heb, dan zullen we dat uiteraard in het Presidium met elkaar bespreken.

De eerste termijn is hiermee afgerond. Ik schors de vergadering tot kwart voor vier, zodat het college zich kan voorbereiden op de eerste termijn.

Schorsing 15.26 – 15.45 uur

De **VOORZITTER:** Ik heropen de vergadering. We zijn aanbeland bij de beantwoording in eerste termijn door het college.

Gedeputeerde **PELS:** Dank voor alle steun vanuit de Staten voor het proces. We kunnen er veel van zeggen, maar het was zojuist in ieder geval een mooi debat in de Staten. Het is een blijk van de nieuwe bestuurscultuur, die we met elkaar najagen.
De Kaderbrief laat zien dat we een robuuste financiële situatie hebben. Tegelijkertijd zien we nog wel een aantal risico's in 2021, die nog niet helemaal 'hard' zijn. Daarom hebben we in de voordracht en in de commissie aangegeven dat we met het rekeningresultaat eerst naar de risico's moeten kijken. Vervolgens moeten we met elkaar de integrale afweging kunnen maken over hoe we verder met het rekeningresultaat omgaan.
Ik denk dat het proces, zoals dat is voorgesteld in de commissie, ook een poging is om een gedegen proces met elkaar te doorlopen, waarin we transparant blijven voor alle partijen.
Het idee is dat we vandaag ideeën aandragen, wat ik heel veel partijen heb zien doen. Het is niet aan Gedeputeerde Staten om te bepalen wanneer moties worden ingediend. Een Statenlid heeft zelfs het recht om staande de vergadering nog een motie in te dienen. In mijn ogen hadden we een proces nodig waarbij we met elkaar ruim de tijd zouden hebben. Enerzijds om te zorgen voor een goede advisering. U dient vandaag uw idee in. Zo meteen geef ik aan hoe het college met de moties wil omgaan. Wij zorgen voor een advisering. Vervolgens hebben we een goed gesprek met elkaar in de commissie, waarbij we de voorstellen afwegen, ook tegen de risico's, die we nog moeten afdekken in 2021. Met elkaar gaan we in dat gesprek bepalen hoe we omgaan met dat rekeningresultaat. In antwoord op de vraag van de PVV. Het is uw recht, als Staten, om te bepalen wanneer u een motie indient. Dat is niet aan het college.
In mijn ogen is dit proces een manier om gezamenlijk een integrale afweging te maken. Ik zie het voor me dat wij als Gedeputeerde Staten tot een 'menukaart' komen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Deen.

De heer **DEEN** (PVV): Mevrouw Pels gaat in op een vraag die ik niet aan haar gesteld heb. Ik stelde de vraag aan de heer Carton. Het was mij opgevallen dat in de nieuwe bestuurscultuur de moties meestal coalitiebreed worden ingediend en dus ook al zijn aangenomen.

Gedeputeerde **PELS**: Volgens mij was dit meer een duiding dan een vraag. Dank daarvoor.
Zoals gezegd willen we vanuit Gedeputeerde Staten komen we als het ware met een 'menukaart', waarin we uw ideeën meenemen, maar ook de actuele ontwikkelingen en de risico's zoals genoemd in de Kaderbrief. We nemen daarbij mee of uw idee aansluit op bestaand beleid. Dit is niet een moment voor allerlei losse flodders. Als ik zo kijk naar wat er is ingediend, heeft u daaraan ook aardig gehoor gegeven. We vinden het belangrijk om ook vanuit het college die aansluiting met het bestaande beleid te zoeken en te vinden, zodat ook uw wensen daadwerkelijk landen in dat waarmee wij bezig zijn. De ChristenUnie vroeg hoe we omgaan met de advisering.

Het ging daarbij om de motie van de SP en de vraag die er lag rondom cofinanciering. Gedeputeerde Staten zullen hun visie geven op de moties die zijn ingediend. Dan zullen we dit daarin meenemen. We zullen ook kijken naar de uitvoerbaarheid van plannen en ideeën.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Dulfer.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Ik heb een vraag over het proces. We hebben nu moties met ideeën bij u neergelegd. Ik kan die moties laten staan, dan weet ik zeker dat u daarmee aan de gang gaat en dat u dat gaat uitzoeken. Doe u dat ook wanneer ik de moties aanhoud?

Gedeputeerde **PELS:** Ik kom er zo op. Dan leg ik het proces verder uit over hoe ik met de moties zou willen omgaan.
We kijken naar de aansluiting op bestaand beleid. We kijken naar de uitvoerbaarheid, omdat we niet willen dat dit straks een onderdeel wordt van onze onderbesteding. Het is belangrijk dat het idee uitvoerbaar is binnen de begroting van het volgende jaar. We kijken naar de benodigde middelen en de benodigde capaciteit. Dat is natuurlijk een onderdeel waarop we enorme winst hebben geboekt.
De 'menukaart' wordt u toegestuurd voor de commissiebehandeling. Zodat u die heeft voordat u het gesprek met elkaar en het college aangaat over de eventuele besteding van het rekeningresultaat.

Dan de vraag van de heer Dulfer. Hoe gaan we om met deze moties? Ik had al aangegeven dat het belangrijk is dat we uw ideeën gelijkwaardig te behandelen. Om die gelijke kans te optimaliseren, stel ik voor om alle moties, ook de moties die vragen om onderzoek, aan te houden. Doet u dat niet dan moet het college die moties ontraden. U doet dan namelijk al een uitspraak over wat er met het rekeningresultaat zou moeten gebeuren. Bij alle motie die betrekking hebben op het rekeningresultaat is ons advies om die alle aan te houden. Zo niet dan worden de moties ontraden. We vinden het belangrijk dat iedereen een gelijke kans krijgt. Sommige moties vragen al direct om een subsidieregeling, een andere motie vraagt om onderzoek. Om dat op een gelijke manier te kunnen behandelen willen we ook op gelijke wijze adviseren.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik begrijp goed wat de gedeputeerde bedoelt. Uiteraard willen wij de moties die we hebben ingediend, aanhouden. Heeft de gedeputeerde na aanhouding van die moties nog wel scherp wat erin de moties stond? Kunnen wij ervan op aan dat die moties alle worden meegewogen in het afwegingsproces dat het college gaat maken?

Gedeputeerde **PELS**: Ik zal daar scherp op zijn. De moties zijn alle bekend en die worden onderdeel van de 'menukaart'. U zult uw moties daarin herkennen.

Dan de volgende stap. Na het aanhouden van de moties werkt het college aan de 'menukaart', die u voor de commissiebehandeling ontvangt. De commissiebehandeling is een mooie volgende

stap. Dan heeft u de begroting ontvangen en dan heeft u technische vragen kunnen stellen. Dan heeft u misschien zelfs nog extra informatie ingewonnen bij het ambtelijk apparaat, om na te gaan hoe u het beste met uw eigen initiatief om kunt gaan. Dan komen we bij dat gezamenlijke gesprek in de commissie uit. Daarbij maken we gezamenlijk keuzes, met Provinciale Staten voorop, over wat we wel of niet gaan doen met het rekeningresultaat. De gedeputeerde kan zich voorstellen dat dit maakt dat een aantal moties er anders uit komt te zien. Op dat moment moeten we met elkaar kijken hoe de ideeën op dat moment het beste kunnen verwerkt in moties. De moties die verder gebracht moeten worden richting de begroting kunnen in de commissie nog goed worden afgestemd.

Dan kom ik bij de vragen en opmerkingen. Een aantal opmerkingen gaat over het proces. Daar kom ik bij de reactie richting de partijen op terug.
Het CDA gaf aan blij te zijn dat het college met een Financiële Perspectiefnota komt. Dat gaat over de lange termijn ontwikkelingen. De begroting ziet er nu robuust uit We hebben een goede meerjarenbegroting, maar we zien op de lange termijn, -mede door keuzes die in het verleden zijn gemaakt, maar ook door langjarige afspraken die zijn aangegaan-, ontwikkelingen, waarover alvast inzicht moet worden geboden. U gaf aan daarover in het najaar het gesprek te willen aangaan. Dan moet ik uw enthousiasme toch enigszins temperen. Mijn verwachting is dat we daar in het tweede kwartaal van 2022, gezamenlijk met de Kaderbrief 2023, mee gaan komen.
U vroeg waarom het college de opcenten ongewijzigd begroot heeft. Naast een enorme toename van elektrisch vervoer, zien we ook een grote toename van zwaardere fossiele brandstofvoertuigen. De komende jaren zal het gebruik en eigendom daarvan toenemen. Dat maakt dat we winst en verlies tegen elkaar kunnen afwegen. Dat betekent nog steeds dat we met het Rijk in gesprek zijn, want voorgaande betekent dat we minder meerinkomsten hebben. Op het moment dat elektrisch vervoer ook belast zou kunnen worden, kunnen we meer inkomsten generen. We rekenen ons niet rijk, dus het college heeft ervoor gekozen om dat gelijk te houden in de prognoses.
U vroeg ook naar de discussie rondom de opcenten en hoe Provincie Noord-Holland daarmee omgaat. Die discussie is ontstaan door de uitspraak door verschillende partijen om naar rekeningrijden te kijken en ook door de toezegging van de minister om daarnaar onderzoek te doen. Dat rekeningrijden zou een effect kunnen hebben op ons belastinggebied, op onze opcenten. Het is belangrijk dat we als gezamenlijke provincies, -dat gebeurt via het IPO-, alvast nadenken over mogelijke scenario's. Wat als het betekenis heeft voor de motorrijtuigenbelasting en daarmee onze opcenten? Hoe kunnen we als provincies daarop anticiperen en zorgen dat we een open huishouding behouden, maar ook dat we genoeg inkomsten behouden om die open huishouding en onze eigen afwegingen overeind te houden? Ik kan u geruststellen. We zijn geen onderzoek aan het doen naar een extra belastinggebied. We gaan niet voor een lastenverzwaring. Daarover staan duidelijke afspraken in het Coalitieakkoord. Het gaat erom dat we ons als provincies voorbereiden op een landelijke discussie over ons belastinggebied.
U gaf aan dat u dit proces niet helemaal begreep. Het is in mijn ogen een integrale afweging die we in gezamenlijkheid maken.

De SP vroeg tempo te maken met het herstelfonds en de steunmaatregelen. U heeft dat ook in de commissie aangegeven. Daarop heb ik gereageerd dat ik ook altijd graag tempo wil maken, zeker als we kijken naar dit punt, maar ook enige voorzichtigheid is belangrijk. We hebben al veel bereikt met elkaar. Kijk naar het noodfonds, waarmee we honderd culturele instellingen hebben geholpen. Kijk naar het succes van de regeling voor sportverenigingen. Die hebben ook een zwaar jaar gehad. We hebben een regeling opengesteld voor de verduurzaming van de sportverenigingen. Iets waarvoor ze nu vaak geen geld meer hebben. Na het openzetten was de regeling binnen twee dagen vol. Daar hebben we extra middelen aan toegevoegd.
Onlangs had ik het genoegen om 'Cultuurherstel' te lanceren, waarover u al eerder heeft gehoord. Daarbij stellen we drie miljoen euro ter beschikking aan leningen voor makers om weer te beginnen met maken en hen zo dat extra zetje te geven. In mijn ogen gebeurt er veel. De komende tijd houden we u daarvan op de hoogte. U vroeg hoe we het overzicht houden. Daarom is ervoor gekozen om de twee moties 'Noodfonds' en 'Herstelfonds' in de begroting te verwerken, zodat u het straks herkenbaar terugvindt in de Planning & Control cyclus. We informeren u steeds met een brief over wat we voornemens zijn te doen met de verschillende tranches. In de Planning & Control cyclus leggen we verantwoording aan u af.
U vroeg ook naar ons cultuurbeleid en om daarover alvast een uitspraak te doen. Conform ook dit proces, hebben we ervoor gekozen om het cultuurbeleid gezamenlijk met de Staten vorm te geven, via het BOB-model. Het is aan u om het gesprek, zowel onderling als met mij, daarover straks te voeren.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Het doet ons deugd dat beide fondsen straks integraal worden opgenomen in de begroting en ook in de Planning & Control cyclus. Is de verantwoording op projectniveau, of blijft het in algemene termen?

Gedeputeerde **PELS:** Wij moeten natuurlijk altijd goed verantwoorden waaraan we onze middelen hebben uitgegeven. We hebben een programma toegevoegd, zodat u dat daar straks inzichtelijk krijgt. Ik kan me goed voorstellen dat elke keer als we een besluit nemen, u het vanaf dat moment kan gaan volgen. U ziet in de brieven steeds ons voornemen. Dat bespreken we dan met elkaar. Op het moment dat we het werkelijk doen, dan kunnen we het opnemen in de begroting van dat jaar en in de Planning & Control cyclus. U kunt dan volgen hoe het met de verschillende onderdelen gaat.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Het is mij nog niet helemaal duidelijk. We hebben een aantal brieven van het college mogen ontvangen, waarin voornemens worden uitgelegd. We snappen dat het goed voorbereid moet worden. Komt er straks in de verantwoording te staan: "Sportvereniging A uit dorp B heeft dit ontvangen en dit ermee gedaan."?

Gedeputeerde **PELS:** Dat wil ik u niet aandoen. Als we kijken naar sportverenigingen dan gaat het om kleine bedragen. Dat worden lange lijsten. We gaan goed evalueren. Bij de verduurzaming van

sportverenigingen kijken we welke maatregelen zijn genomen door de sportverenigingen en wat het effect is geweest. Natuurlijk maken we inzichtelijk wat er met het geld gebeurd is.

Helaas moet ik 50PLUS/PvdO teleurstellen, want wij gaan niet over de Wmo-gelden.

GroenLinks vroeg naar de impactanalyse, namelijk onze wens vanuit het Coalitieakkoord om ook breder te kijken dan alleen naar de euro's, die we opvoeren in onze begroting. We stuurden u daarover eerder een brief. We zien twee onderdelen. Ik neem u mee in de huidige stand van zaken. Enerzijds zien we de CO2-impactanalyse. Hoeveel CO2 besparen of gebruiken we met ons beleid. Daarin loopt Noord-Holland voorop. We zijn bezig met een goed onderzoek. Data zijn ontzettend belangrijk. Als we gaan rapporteren dan wil ik met u het gesprek aangaan over cijfers, die wellicht niet helemaal vast zijn en waarin we met elkaar nog moeten ontwikkelen. Ook bij begroting zal inzichtelijk worden gemaakt wat het effect is breder dan de euro's van ons beleid. Op dat moment moeten de data op orde zijn. De eerste resultaten van het onderzoek worden na het reces verwacht. Dan kom ik bij u terug om aan te geven hoe het proces verder vorm wordt gegeven. De andere kant is de monitor die gaat over de grotere impact, naast CO2, op onze provincie. De monitor Brede Welvaart hebben we al in onze Economische Agenda. We zijn nu aan het onderzoeken of we losse indicatoren in de begroting aan elkaar kunnen worden gekoppeld, zodat we niet allerlei verschillende monitorinstrumenten hebben en of we inzichtelijker kunnen maken wat de stand van zaken is in Noord-Holland. Voor beide wordt bekeken hoe dit kan worden doorontwikkeld. Op dit moment geeft de monitor Brede Welvaart vooral een landelijk beeld. Er wordt nu gewerkt aan een regionale vertaling. We zijn er dus druk mee bezig. Het vraagt alleen wel gedegen onderzoek om te zorgen dat we tot goede data komen, zodat u er het goede gesprek over kunt voeren.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Dulfer.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Klopt het als u deze stand van zaken schetst dat we kunnen verwachten dat in de begroting van 2023 die koppeling met die indicatoren en die variabelen kunnen worden opgenomen?

Gedeputeerde **PELS:** Dat is mijn grote wens. In de commissie heb ik aangegeven dat we nu ongeveer op dertig procent zitten van wat lukt qua verbetering van die indicatoren. Ik hoop dat we een honderd procent slag kunnen maken naar de volgend begroting van 2023, maar het is wel zo netjes dat ik een winstwaarschuwing afgeef. Dat is mijn voornemen. Daaraan werken we nu hard. Als data niet hard genoeg zijn dan moeten we heroverwegen of je zo een indicator wel moet willen opnemen. De begroting is uiteindelijk uw sturingsinstrument. Dan wil ik u wel voorzien van goede data.

Ik kom bij de vragen en opmerkingen van de VVD. Ik hoop dat ik inmiddels heb toegelicht over het proces. Het staat u altijd vrij om nog moties aan te dragen voor ambtelijke advisering. Ik hoop dat u dat op korte termijn kunt doen, zodat die kunnen worden meegenomen in de

genoemde ‘menukaart’. U noemde het proces wat onhandig. Ik zou het nog wel zorgvuldig willen noemen, juist omdat we de Staten zo meenemen.
De VVD vroeg naar de dertig miljoen euro die in de Kaderbrief vanuit de reserves naar de exploitatie gaat. Ik zie dit vaker fout gaan in de interpretatie van een dergelijke verschuiving. Dit is geen beleidsmatige verschuiving van middelen. De middelen zitten eerst in een reserve. Vervolgens besluiten we om de middelen op de exploitatie te zetten, om ze inzichtelijk te maken. In plaats van dat de middelen ‘stilstaan’ in een reserve, activeren we zo over de jaren heen in de exploitatie., Er gebeurt niks met de projecten die aan die dertig miljoen euro vast zitten. Ik hoop u hiermee gerust te kunnen stellen. Dit is een financieel-technische wijziging en geen beleidsinhoudelijke. U vroeg ook naar de Financiële Perspectiefnota. U vroeg naar knoppen om aan te draaien. Voor die nota is van belang dat met elkaar goed inzichtelijk wordt gemaakt wat de lasten zijn, die voortkomen uit eerdere afspraken of investeringen. Dan hebben we het bijvoorbeeld over onderhoud van infrastructuur. Collega Olthof en ik zijn druk om dat voor u meer inzichtelijk te maken. Natuurlijk kunnen we aangeven aan welke knoppen u kunt draaien. Eigenlijk vind ik dat meer iets voor een komende coalitie en niet in het laatste jaar van de zittende coalitie. De knoppen om aan te draaien zijn betrekkelijk simpel en samengevat in óf meer inkomsten, -die van het Rijk kunnen we niet beïnvloeden via het Provinciefonds-, dus dan komt het op belastinggebied en daarover hebben we duidelijke afspraken-, óf we komen tot minder uitgaven en dan op grote schaal. Het gaat over lange termijn perspectief en lange termijn financiële oplossingen. Ik denk dat we dat inzichtelijk kunnen maken in lange termijn afspraken. Het is niet aan ons om volgend jaar ook daadwerkelijk aan knoppen te gaan draaien.
Dan heb ik de vragen beantwoord.

Dan kom ik bij de moties. Ik geef daar een advies bij. Ik herhaal het nogmaals. Op het moment dat het gaat over het rekeningresultaat dan is het advies dus om de motie aan te houden. Houdt de indiener de motie niet aan en wordt de motie alsnog in stemming gebracht, dan is het advies van het college: ontraden. Op het moment dat een dergelijke motie wordt aangehouden, doe ik de toezegging om uw motie mee te nemen in de ‘menukaart’.

Motie 65’Ondersteuning culturele en archeologische verenigingen, stichtingen en musea’: aanhouden of ontraden indien besloten wordt de motie toch in stemming te brengen.
Motie 66 ‘Belast gemeenten niet met aardgasvrij’ wordt behandeld door collega Stigter.
Motie 67 ‘Reserveer meevallers voor tegenvallers’: aanhouden of ontraden indien besloten wordt de motie toch in stemming te brengen.
Motie 68 ‘Portefeuille Dierenwelzijn: Op dit moment is de motie wel erg breed geformuleerd. Het zou wenselijk zijn als de Partij voor de Dieren met een voorstel komt naar NLG, hoe de fractie graag ziet dat de portefeuille verder wordt vormgegeven. Graag een reactie van de PvdD in tweede termijn of de fractie zich daarin kan vinden.
Motie 69 ‘Onderzoek naar extra stimuleren woningbouwopgave door financiële impuls’: aanhouden of ontraden.
Motie 70 wordt behandeld door collega Olthof.
Motie 71 ‘Versnellen aanpak fietsknelpunten in Noord-Holland’: aanhouden of ontraden
Motie72 ‘Toiletvoorzieningen recreatiegebieden’: aanhouden of ontraden.

Motie 73 'Inventariseren Quickwins walstroom zeehavens': aanhouden of ontraden.
Motie 74 wordt behandeld door collega Zaal.
Motie 75 'Extra geld reserveren voor diepgaand onderzoek slavernijverleden': aanhouden of ontraden.
Motie 76 Subsidie voor burgerinitiatieven om deelconcepten te stimuleren': Daarvan graag een verduidelijking in de tweede termijn door de indiener. Er staat nu in het verzoek aan het college om al een subsidie ter beschikking te stellen. Ik vroeg me af of DENK en de Partij voor de Dieren hierbij ook doelen op de ' menukaart', die het college wil samenstellen en dat het één van de ideeën is, of willen de fracties het op deze manier nu in stemming brengen? Mocht het onderdeel kunnen worden van de 'menukaart' dan geldt aanhouden en bij in stemming brengen wordt de motie ontraden.
Motie 77 wordt behandeld door collega Rommel.
Motie 78 wordt behandeld door collega Olthof.
Motie 79 'Ondersteunen vrijwilligers, verenigingen en stichtingen': aanhouden of ontraden.
Motie 80 'Verkeersveiligheid actieve mobiliteit': aanhouden of ontraden.
Motie 81 wordt behandeld door collega Zaal.
Motie 82 'Stimuleren thuiswerken na corona': aanhouden of ontraden.
Motie 83 'Broedplaats blakende bollen': aanhouden of ontraden.
Motie 84 'Benutten financiële ruimte': Ik heb het proces toegelicht. In mijn ogen is deze motie overbodig.
Motie 85 'Aquathermie en innovatief watergebruik': aanhouden of ontraden.
Motie 86 'Mogelijke besteding rekeningresultaat': aanhouden of ontraden.

Volgens mij heb ik daarmee alle moties gehad en resteren er nog enkele en wat vragen voor mijn collega's.

De **VOORZITTER**: Het woord is aan de heer Loggen.

Gedeputeerde **LOGGEN:** Voor mijn portefeuille is slechts een motie ingediend. Die is al beantwoord door collega Pels. Het advies is aanhouden of ontraden. Op mijn portefeuille zijn wel bijdragen geweest. Ik ben blij met de brede belangstelling voor de problematiek rond de woningbouw in Noord-Holland. Morgen staat het Masterplan Wonen op de agenda van het college. Daarna gaat het Masterplan volgens de gebruikelijke route naar de Staten en de stakeholders. Na het reces zullen we hierover uitgebreid in de commissie praten. Het bevat voorstellen waaraan een juridische component vastzit. Er is nog voldoende tijd om die gevolgen, voor de begrotingsbehandeling, met elkaar doorgesproken te hebben. Het lijkt me verstandig om die discussie bij het Masterplan Wonen te voeren en niet separaat langs de lijn van de Kaderbrief. Mijn verzoek is dan ook om die opmerkingen en die vragen te betrekken bij de behandeling van het Masterplan Wonen, na het reces, in de commissie en in de Staten.

Gedeputeerde **ZAAL**: Voor mij zijn er een paar onderwerpen. De vragen en opmerkingen over de ROM en recreatie die laat ik voor later vandaag of voor de uitloopvergadering op 5 juli.

Een aantal vroeg naar de omgang met het economisch herstel. We hebben het Economische herstel en duurzaamheidsfonds in het leven geroepen. Zijn er langdurige maatregelen nodig?
De Economische Uitvoeringsagenda komt nog voor het reces naar uw Staten en wordt op 6 september in de commissie EFB behandeld. Daarin wordt groen herstel als een van de leidende principes geformuleerd. We gaan daar zeker mee verder vanuit de Economische Agenda.
Vandaag was er veel aandacht voor en zijn zorgen geuit over de gemeentefinanciën. De zorgen herken ik. Al lijkt er wel licht aan het einde van de tunnel te zijn, omdat het Rijk met meer middelen over de brug schijnt te komen. Dat zal worden uitgewerkt in het Coalitieakkoord.
Motie 74 van DENK, die vraagt om te kijken welke samenwerkingsverbanden mogelijk in het gedrang komen, is op dit moment nog niet opportuun. Op dit moment zijn er geen signalen dat samenwerkingsverbanden worden opgezegd door gemeenten omdat ze daaraan geen bijdrage meer kunnen leveren. We houden wel de vinger aan de pols. Het is goed om te wachten tot er meer duidelijkheid komt vanuit het Rijk. In ons regulier toezichthoudend systeem is er aandacht voor. Daar bovenop hebben we regelmatig gesprekken met gemeenten, om zowel ambtelijk als bestuurlijk de vinger aan de pols te houden. Op het moment dat het nodig blijkt om meer onderzoek te doen, of om in te grijpen dan zullen wij dat doen. Voor nu zou ik motie 74 willen ontraden, dan wel aan te houden tot er meer duidelijkheid van het Rijk is.
Een aantal van u refereerde aan de Voedselvisie. Er wordt een Uitvoeringsagenda gemaakt. Die bespreken we ook dit najaar. De Partij voor de Dieren vroeg om doorkijkje naar de lange termijn. Als we de Uitvoeringsagenda bespreken, dan kan worden besproken hoe we met de lange termijn ten aanzien van de Voedselvisie omgaan. Dat komt dan voldoende aan de orde.
Motie 81 'Ondernemersprijs' vindt ik een goed idee. Wellicht moeten we daarover eerder beslissen dan bij de begroting. Dit jaar hadden we al de categorie Belofte bij de Ondernemersprijs Noord-Holland, voor ondernemers die korter dan drie jaar bestaan. Ik stel voor dat we de categorie 'Belofte' voortzetten. Dat we geen extra onderscheid maken (zoals de motie vraagt) tussen nieuwkomers in Nederland en nieuwe ondernemingen die al langer in Nederland waren. Ik kan me voorstellen dat we aan die categorie wat extra communicatieve aandacht besteden en dat we zorgen dat die prijs goed bekend wordt bij de groep die in de motie expliciet wordt genoemd. Op die manier zou ik graag snel uitvoering willen geven aan de motie. Dat vergt niet meer middelen dan we dit jaar aan de Ondernemersprijs hebben besteed. We hoeven de begroting er dus niet voor af te wachten.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Dessing.

De heer **DESSING** (FvD): Ik wil reageren op wat de gedeputeerde zei over de motie voor de ondernemersprijs. Deze reactie stemt ons positief. We vonden het diversiteitsverhaal achter de motie een punt. We steunen het betoog van de gedeputeerde.
Ik wil terugkomen op de toezegging die ik heb gevraagd om de provincie op te roepen om meer in gesprek te gaan met gemeenten. We hebben het idee en krijgen signalen dat er meer over gemeenten wordt gesproken dan met gemeenten. Daarop ontvang ik graag nog een toelichting.

Gedeputeerde **ZAAL**: Die toezegging kunt u van mij krijgen. U noemde voorbeelden die niet in mijn portefeuille vallen. Even los van de specifieke voorbeelden zijn wij altijd en veelvuldig in

gesprek met gemeenten. Er zijn ook portefeuille overleggen op verschillende terreinen. Ik heb dat op Economie. Ik herken niet dat wij niet met gemeenten in gesprek zijn. Als u een toezegging wilt dat we dat blijven doen dan krijgt u die zeker.

De heer **DESSING** (FvD): Ik zei niet dat er geen gesprek is met gemeenten. We vragen om dat meer te doen.

De **VOORZITTER**: U heeft de toezegging dat we dat blijven doen.
Een interruptie van de heer Dulfer.

De heer **DULFER** (GL): Het gaat mij om de motie. Dank dat het college dat zo snel wilt oppakken. Ik heb nog wel een kanttekening. Daar liepen we tegenaan bij het opstellen van de motie. Juist mensen die statushouder zijn, zijn vaak al langer aanwezig. Voor hen is het moeilijk om op te starten. Die drie jaar is soms te kort. Kunt u kijken wat de meest effectieve criteria zijn om te toetsen of iemand 'een belofte' is?

Gedeputeerde **ZAAL**: We gaan er niet alleen over. Als iedereen vindt dat 'de belofte' een structurele prijs moet worden dan zullen we goed kijken of die ook toegankelijk is voor de in de motie genoemde categorie (statushouders/nieuwkomers). Het is belangrijk dat zij goede aansluiting kunnen vinden.

Gedeputeerde **STIGTER**: Er resteert nog een vraag van de heer Hoogervorst rondom participatie en de RES. Volgende week maandag komen we uitgebreid te spreken over de RES en zeker ook over participatie en communicatie. Ik stel voor dat we er volgende week dieper op ingaan.
Motie 66 'Belast gemeenten niet met aardgasvrij' wil het college ontraden. Gemeenten, provincies en Rijk hebben afspraken gemaakt over de uitvoering van het Klimaatakkoord, waaronder het programma Aardgasvrij. We zien dat gemeenten daarmee aan de slag zijn gegaan. Tegelijkertijd hebben we afgesproken dat gemeenten gecompenseerd moeten worden voor de uitvoeringslasten die daarmee gemoeid zijn. Het onderzoek daarnaar heeft plaatsgevonden. Het geeft aan dat gemeenten een paar honderd miljoen euro per jaar hiervoor nodig hebben. Met het Rijk is afgesproken dat het nieuwe Kabinet daar een antwoord op geeft. Als het Rijk niet over de brug komt en geen boter bij de vis levert, dan zal de uitvoering buitengewoon problematisch worden. Laten we eerst afwachten waarmee het Rijk komt ter compensatie van de uitvoeringskosten voor gemeenten.

Gedeputeerde **ROMMEL**: Ik kreeg een vraag van de heer Hoogervorst. We zijn het erover eens dat de stikstofdepositie omlaag moet. Op 17 mei hebben Provinciale Staten de doelen van de reductie vastgesteld, die we in de gebiedsgerichte aanpak gaan oppakken.
Ook met natuur zijn we bezig in de gebiedsgerichte aanpakken. Na het zomerreces, op 30 augustus staat bij u de aanvraag die we deden bij de Rijksregeling voor het Programma Natuur 2021-2023 ter bespreking op de agenda. U krijgt dan meer inzicht in wat we voor de natuur willen gaan doen.

Op 4 oktober 2021 wordt een werkbezoek voor u georganiseerd, zodat we u kunnen meenemen in de gebiedsgerichte aanpak. We kunnen dan bespreken wat we doen voor de stikstofreductie en voor de natuur.
Motie 77 'Maak kruisfinanciering stikstof gerelateerde leges duidelijk'. Het is goed zoals dat wordt vermeld in de overwegingen dat de Staten de hardheidsclausule bij de Legesverordening 2021 hebben vastgesteld. Het was de eerste Legesverordening die uw Staten hebben vastgesteld. Vanaf 2017 toen de Wet Natuurbescherming is ingesteld zijn daarvoor geen leges geheven. Op dit moment is niet geheel duidelijk wat kostendekkend zou zijn. We zijn nog in overleg met het IPO en het Rijk. Het Rijk wil een bijdrage leveren aan de kosten die eventueel worden gemaakt bij de vaststelling van die vergunningen. Over de PAS-meldingen zijn we in overleg. Ik wil u vragen dat als ik mag lezen: "In afwachting en overweging te nemen of en hoe ook kostendekkende leges voor stikstof gerelateerde vergunningaanvragen in plaats van nodig mogelijk zijn. Als ik het zo mag lezen dan adviseer ik om deze motie over te nemen.

Gedeputeerde **OLTHOF**: In aanvulling op collega Pels, waar ze sprak over het brede financiële kader ook in relatie tot mobiliteit hebben we ook de Planning en Control cyclus waar we tweemaal per jaar praten over het IMPI en het mogelijk opwaarderen van infraprojecten van de 'studie- naar de 'planfase' en van de 'planfase' naar de 'realisatiefase'. Er ligt nu een voorstel waarbij Provinciale Staten nauw betrokken zijn. We gaan daarover met elkaar gesprek.
Motie 70 'Extra investeren in het OV' wordt ontraden. De motie is ook overbodig. In transitieplannen is geen relatie tussen de verduurzaming en het afschalen van lijnen. Afschaling van lijnen is ook geen ambitie in de transitieplannen die we hebben. We kijken wel of de intensiteit die we op dit moment hebben. Op 25 juni jl. is de beschikbaarheidsvergoeding verlengd tot september 2022. Dat wat staat opgeschreven in het transitieplan is op dit moment niet aan de orde, omdat ook de financiële middelen van het Rijk tot september 2022 er komen. We zien dat het aantal reizigers dat teruggaat naar openbaar vervoer sneller verloopt dan we hadden verwacht.
Op 14 juni zat bij de stukken voor de commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid een besluit van Gedeputeerde Staten, waarin de financieringsovereenkomst voor de concessie Gooi en Vechtstreek met de Staten wordt gedeeld. Met deze financieringsovereenkomst kunnen we ervoor zorgen dat in 2022, zoals ook de afspraak was, de concessie Gooi en Vechtstreek honderd procent zero-emissie is. Op dit moment zitten we op zeventig procent zero-emissie in de concessie Zuid-Kennemerland IJmond en in Noord-Holland Noord op vijftig procent. In het transitieplan hebben we opgenomen of we ook voor de twee laatstgenoemde regio's meer emissie kunnen bereiken. Daar zijn regelingen voor en instrumenten om in te zetten. Deze motie is overbodig en wordt ontraden.
Bij motie 78 'Financiële bijdrage elektrificatie pontveer Spaarndam' wil ik de toezegging doen dat we dit verder onderzoeken en de Staten daarover zo snel mogelijk informeren. De deadline is september. Ik moet in gesprek gaan om te vernemen hoe hard die deadline is. Er zit immers een vakantieperiode tussen. Voor deze specifieke verbinding is in 2009 een eerdere subsidie toegekend van 144.000 euro. Dat was om een nieuwe pont aan te schaffen. In 2018 is een subsidie toegekend van 64.000 euro om de verbinding te verplaatsen. We moeten juridisch bekijken of nogmaals een subsidie mag worden toegekend. Als dat juridisch mogelijk mocht zijn

dan moeten we met elkaar kijken waaruit dat wordt gefinancierd. Dat moet apart worden behandeld, omdat de begroting te laat komt.

De **VOORZITTER**: Als het goed is, is over alle ingediende moties een advies uitgebracht door Gedeputeerde Staten. Het zou betekenen dat we met de tweede termijn zouden kunnen aanvangen. Er is ook een verzoek gedaan om te schorsen.
Ik stel voor dat we tot kwart voor vijf schorsen. Dan hebben alle partijen de tijd om het advies van het college mede in ogenschouw te nemen voor de tweede termijn.

Schorsing 16.34 – 16.45 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. We zijn toegekomen aan de tweede termijn van de bespreking van voordracht 23 Kaderbrief 2022. Ik zie dat de heer Köhler (JA21) weer aanwezig is.

Tweede termijn:

De heer **HEIJNEN** (CDA): Dank voor de discussie en uitgebreide beantwoording van de verschillende gedeputeerden. We zien uit naar het gesprek en discussie over het Masterplan Woningbouw na het zomerreces. We zijn zeer benieuwd, wat daar financieel en ruimtelijk mogelijk is. U kent onze opvattingen op dat vlak.
De moties die zijn ingediend gaan over alle portefeuilles. Nogmaals dank aan het college voor het proces dat is voorgesteld om te komen met ideeën. Ons spreekt het idee van een 'menukaart' aan. Hopelijk vallen de 'prijzen op de menukaart' een beetje mee, zodat er voor iedereen wat wils is.
Ik houd motie 65 aan. Het CDA zal tegen motie 84 stemmen, mochten de VVD en de PvdA die niet alsnog intrekken. Dit is de procesmotie waarover veel is gesproken.
Als mede indiener van motie 81 over de ondernemersprijs kan het CDA zich vinden in de toelichting van gedeputeerde Zaal. Ik dank haar voor het voortvarend oppakken hiervan.

De heer **DESSING** (FvD): Dank aan Gedeputeerde Staten voor de gedegen beantwoording van al onze gestelde vragen. Ik wil terug komen op de vraag om de diverse moties van partijen aan te houden. Ik hoop dat onze motie, die wat afwijkt van de andere, wel op het menu blijft staan. Het is geen bestedingsmotie, maar meer een reserveringsmotie. Ik zou graag de toezegging van de gedeputeerde krijgen dat motie net als de andere moties wordt meegenomen, wanneer wij de motie aanhouden en dat de in onze motie genoemde optie een serieuze optie is en bij de bespreking wordt meegenomen. Afhankelijk van het antwoord zal ik aangeven of we de motie zullen aanhouden.

De heer **ZOON** (PvdD): Dank aan Gedeputeerde Staten voor de beantwoording. We zullen motie 68 aanhouden. We gaan graag met ambtenaren in gesprek over de uitwerking van een Dierenwelzijnsnota, die wij zullen gaan schrijven en zullen inbrengen in de commissie.
Ik zou graag nog een motie willen indienen. De motie houd ik ook direct weer aan.

Motie 87/28-06-2021
Grote Groene Stappen Zetten

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, ter behandeling van de voordracht Kaderbrief 2022;
gehoord de discussie, roepen het College van Gedeputeerde Staten op:
- *om een éénmalige impuls te geven aan: o de plantaardige eiwittransitie vanuit de Voedselvisie, aangezien dit één van de belangrijkste oplossingen is om problemen op het gebied van stikstof, natuur, klimaat en dierenwelzijn aan te pakken;*
- *enkele specifieke projecten van Groen Kapitaal;*
- *risico's van stikstof en het niet behalen van de KRW-doelen voor natuur, bouw en dierenwelzijn uit te werken;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren

De heer **ZOON**: Hierbij houd ik de motie direct aan.

De **VOORZITTER**: Motie 87 is ingediend, maar ook aangehouden. De motie maakt daarmee wel onderdeel uit van deze beraadslagingen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Op advies van de gedeputeerde houden we motie 71, over de fietsknelpunten, aan. Motie 70 willen we toch graag in stemming brengen. Gedeputeerde Olthof is van mening dat duurzaamheid en dienstverlening geen enkele relatie met elkaar hebben. Dat lijkt me sterk. Geld kun je maar een keer uitgeven. Dat geldt ook voor de concessiehouder. Als men ervoor kiest om de duurzaamheidsdoelstellingen voorop te stellen, dan moet je toch ergens je geld vandaan halen. Dus daarom willen we motie 70 zeker in stemming brengen.
Over de inbreng van gedeputeerde Rommel over de aanpak van de stikstofuitstoot het volgende. We gaan ervan uit dat haar inzet op dit dossier groot is. Twijfelt u daar niet aan. Zou het niet makkelijker zijn als wij bij machte zouden zijn om bijvoorbeeld banken en de groothandel in dit verhaal te betrekken. Wij zijn ervan overtuigd dat het voor boeren makkelijker wordt, -en uiteindelijk dus ook voor de provincie-, om op een andere manier hun bedrijf te gaan runnen. Zijn er mogelijkheden vanuit de provincie om banken en de groothandel bij dit proces te betrekken, als dat nog niet gebeurt? Dat weet ik eigenlijk niet.

De heer **KLEIN** (CU): Dank voor de beantwoording door Gedeputeerde Staten. We houden motie 72 en motie 73 conform het advies aan. Om in de beeldspraak te blijven, zou het mooi zijn als straks niet één persoon een hoofdgerecht geserveerd krijgt en de rest niets, maar dat we allemaal iets van de menukaart kunnen hebben. Motie 70 'Extra investeringen in OV' wordt door het college ontraden. Het college zegt dat verduurzaming niet ten koste gaat van de lijnen. Kan de gedeputeerde dat hard maken? Het zijn toch de concessiehouders die daarin keuzes moeten maken. We horen graag een nadere toelichting van het college.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Gedeputeerde Pels had een vraag over motie 76. Motie 76 is inderdaad een idee voor de 'menukaart'. Motie 76 wil ik samen met motie 75 aanhouden, in afwachting van de 'menukaart' later dit jaar. Gedeputeerde Rommel had een vraag over motie 77, om die op een bepaalde manier te lezen. Daar staan wij positief tegenover. U kunt de motie inderdaad op die manier lezen. Heel fijn dat de gedeputeerde geen bezwaar heeft tegen deze motie.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Veel dank aan het college voor de beantwoording van vragen. Die was heel helder. Ik hoop zelfs zo helder dat het aanleiding is voor de VVD en PvdA om hun motie over het proces in te trekken en met de rest van de Staten mee te gaan in dit proces.
Op basis van de toezegging van de gedeputeerde neem ik motie 78 over het veerpontje en motie 81 over de ondernemersprijs terug. Waarbij ik nog gezegd zou willen hebben dat ook de heer Smaling van de SP tot de ondertekenaars daarvan behoorde. Op basis van het advies van gedeputeerde Pels wil ik de moties 79, 80, 82 en 83 aanhouden.

De heer **HARTOG** (VVD): Wat een commotie om een motie. De VVD is voor financieel degelijk beleid. Daarom hadden we graag meer inzicht gehad in het financiële deel, ook in meerjarig perspectief, alvorens nu al over de bestedingen van eventuele overschotten te praten. Helaas heeft onze motie een verkeerd beeld opgeroepen en ging het over vertrouwen. Dat is nooit de bedoeling geweest. Anders hadden we wel een heel andere motie ingediend. We hebben alle vertrouwen in dit college en in de gedeputeerde Financiën. Daarom trekken wij motie 84 in.

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): Dank aan het college voor de reacties en dank aan alle partijen voor de medewerking om veel moties aan te houden. Wij houden onze motie 85 en 86 ook aan. Iedere keer als het college spreekt over de beleidsindicatoren dan lijken er stappen vooruit gezet te worden. Dat vinden we heel positief. We staan positief tegenover de scenario's en de Economische Uitvoeringsagenda, die een belangrijke focus op groen herstel krijgt en ook tegenover de Uitvoeringsagenda van de Voedselvisie waarmee een doorkijkje wordt gegeven naar de langere termijn en de toekomst. De 'menukaart' is een mooi idee. We hopen dat er 'gerechten' op komen te staan, die we met elkaar kunnen delen, zodat we er allemaal blij mee zijn en er allemaal van kunnen genieten.
Het indienen en direct aanhouden van motie 87 was verrassend. Er zijn weinig andere moties waarover we nog moeten stemmen. D66 is tegen motie 66 over aardgas. Ook zijn we tegen motie 70. Motie 74 is overbodig. Motie 77 vinden wij een sterkte motie, zeker als 'nodig' als 'mogelijk' gelezen kan worden. We zullen voor motie 77 stemmen. Ik hoop dat ik hiermee helderheid heb gegeven over hoe wij gaan stemmen.

De voorzitter: Een interruptie door de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik zou graag van D66 meer uitleg willen hebben. Ik vind het namelijk onbegrijpelijk dat u tegen motie 70, die extra investering in het OV bent. Kunt u daarop een nadere toelichting geven?

Mevrouw **KAPITEIN** (D66): We hebben net gehoord dat er geen link ligt tussen duurzaamheid en de lijnen die er liggen. Dat is de reden waarom we tegen de motie zijn. Als u de motie had ingebracht als voorstel om mee te nemen in het verhaal van aanhouden of ontraden, misschien was dat een optie voor u geweest.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Nee, absoluut niet. We willen juist dat het OV in dit kader een beroep kan doen op ons coronafonds, als ik het zo maar even mag noemen. Dan ga ik het natuurlijk niet inbrengen van het eventueel bestemmen van een positief rekeningresultaat.

De heer **CARTON** (PvdA): De motie die bedoeld was om het proces te borgen, ging uiteindelijk over heel andere zaken. We kregen voldoende toelichting van gedeputeerde Pels, ook in lijn met de verduidelijking die de motie vroeg. Zoals de heer Hartog al zei, trekken we de motie in.

De **VOORZITTER**: Na de beantwoording door het college in tweede termijn zal ik de balans opmaken van de moties waarover we nog wel gaan stemmen.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Een reactie op de heer Klein en de heer Hoogervorst. Op 14 juni omvatte de C-agenda voor de commissie een brief over een besluit van Gedeputeerde Staten om een tripartite financieringsovereenkomst aan te gaan met TransDev en ING Lease Nederland. De provincie neemt het initiatief om de bussen via de provincie aan te schaffen, zodat we in 2022 honderd procent zero-emissie voor Gooi en Vechtstreek kunnen garanderen. Er zitten nog andere voordelen in. We hebben ook nog een voorgenomen regel opgenomen waardoor het voor TransDev interessant is om de bussen ook aan te schaffen. We hebben alles al in werking gezet om de bussen aan te kunnen schaffen. Een overeenkomst is getekend, waardoor de bussen ook gekocht kunnen gaan worden, via een speciale constructie. Ik ben er trots op dat we het op deze manier hebben kunnen doen. De motie van de SP is wat dat betreft volledig overbodig. Extra middelen om bussen aan te schaffen zijn niet nodig, omdat voor een financieringsconstructie is gekozen. Het probleem was niet zo zeer dat TransDev niet wilde. De banken deden moeilijk met de borgstelling vanwege corona. We hebben het op deze manier opgelost. Deze bussen worden aangeschaft.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Alle lof daarvoor. Ik had de brief inderdaad gelezen. Volgens mij zijn er nog meer concessies in de provincie. Als de banken lastig deden, dan blijkt maar weer dat de rol van banken soms heel vervelend kan zijn.
Hoe staat het met de andere concessies?

Gedeputeerde **OLTHOF**: Ik heb aangegeven dat daar zeventig respectievelijk vijftig procent van het materieel al zero-emissie is. We zijn in gesprek met TransDev over het verder opschalen. Uiteindelijk willen we daar ook honderd procent. Ook daar hebben we instrumenten voor, net als financiële middelen om daar eventueel in te zetten. Er is op dit moment geen noodzaak om extra middelen in te zetten. Ik wil u blijven informeren over wat de voortgang daarin is. In de koppeling die er ligt met corona en het transitieplan gaat het niet ten koste van onze duurzaamheidsambities.

Gedeputeerde **PELS**: Natuurlijk blijft ook motie 67 op het 'menu' staan als Forum voor Democratie deze aanhoudt. Daarbij deze bevestiging. Ik vond het een mooie zet van de Partij voor de Dieren om nog even iets toe te voegen. Ik zou wel aan alle Statenleden willen meegeven. Het is een delicaat proces dat we met elkaar voeren. Laten we het proces, zoals voorgesteld, zoveel mogelijk met elkaar vasthouden.
De VVD geeft aan een financieel degelijk beeld voor te staan, met ook een langjarig goed toekomstperspectief. Ik kan dat onderschrijven. Ik werk aan niets anders dan dat. Deze integrale afweging, die we met elkaar maken, heeft daar ook niet zoveel mee te maken. Met het programma Financiële Hygiëne is een duidelijke verbeterslag gemaakt. We hadden een grote inzet nodig, ook op onderbesteding, voor de plannen en besteding als het gaat mobiliteit, maar eigenlijk breder over onze portefeuille. Het is niet alleen de VVD die een financieel degelijk beleid met een goed meerjaren perspectief, maar dat het vooral ook het college is.

De heer **DESSING** (FvD): Dank voor het heldere antwoord van de gedeputeerde. Met dit antwoord zullen we ook onze motie (motie 67) aanhouden.

Gedeputeerde **ZAAL**: Een korte reactie naar aanleiding van de bijdrage van de heer Hoogervorst. Hij richtte zich tot collega Rommel. Ik denk dat ik er een antwoord op heb als het gaat over de Voedselvisie. U heeft helemaal gelijk. Het is belangrijk om de agrariër te ondersteunen in de keten, en om de banken en de groothandel te betrekken. Dat doen we ook bij de Voedselvisie. Die richt zich in eerste instantie op dat duurzaam voedselsysteem. Met een duurzaam voedselsysteem dragen we ook bij aan stikstofreductie. Ik denk dat u daarmee op uw wenken bediend wordt.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Motie 70 wordt door de SP ingetrokken.

De heer **DEEN** (PVV): De PVV zal motie 69 aanhouden.

De **VOORZITTER**: In stemming worden gebracht motie 66 'Belast gemeenten niet met aardgasvrij', motie 74 'Gemeenten dreigen in financiële problemen te komen' en motie 77 'Maak kruisfinanciering stikstof gerelateerde leges duidelijk'.
Dat zijn de drie moties, die straks voor de voordracht in stemming worden gebracht. Ik constateer dat u daarmee kunt instemmen.

De **VOORZITTER**: We hebben 55 deelnemers, waardoor 55 stemmen kunnen worden uitgebracht. Ik ga over tot stemming en vraag of iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening wenst.

Dan gaan we eerst over tot de stemverklaringen. Het gaat over motie 66 'Belast gemeenten niet met aardgasvrij'. Wenst iemand een stemverklaring af te leggen? Zo niet dan open ik de stemming.
De stemming wordt gesloten.

Motie 66 is met 39 stemmen tegen en 16 stemmen voor verworpen. Tegen hebben gestemd: CDA, CU, D66, DENK, GroenLinks, PvdD, PvdA en VVD.
Daarmee is motie 66 verworpen.

Dan wordt nu motie 74 in stemming gebracht. Zijn er stemverklaringen, aantekening of wenst iemand hoofdelijke stemming?

De heer **KOYUNCU** (DENK): Gedeputeerde Staten geven in de Kaderbrief aan dat gemeenten, en daarmee gezamenlijke projecten, structureel te maken hebben met financiële en bestuurlijke problemen. Na meerdere vragen vanuit mijn fractie is de conclusie van Gedeputeerde Staten dat de situatie onder controle is. Geen reden tot paniek dus. Daar nemen wij kennis van. Ik wil wel alvast het volgende meegeven. Ik hoop het oprecht niet, maar mocht er alsnog een project sneuvelen dan zal ik hier vragen of dat voorkomen had kunnen worden.

De **VOORZITTER:** Klopt het dat dit betekent dat motie 74 gewoon in stemming wordt gebracht?

De heer **KOYUNCU**: Ja.

De **VOORZITTER**: Als er geen andere stemverklaringen zijn ten aanzien van motie 74 dan open ik de stemming voor motie 74.
De stemming wordt gesloten.

De uitslag van de stemming over motie 74. Met 31 stemmen tegen en 24 stemmen is motie 74 verworpen. Tegen hebben gestemd: CU, D66, GroenLinks, PvdA en de VVD.
Motie 74 is daarmee verworpen.

Dan breng ik in stemming motie 77. Wenst iemand een stemverklaring, aantekening of hoofdelijke stemmen? Zo niet, dan wordt de stemming nu opengesteld.
Ik sluit de stemming. De uitslag van de stemming over motie 77. Met 34 stemmen voor en 21 stemmen tegen is motie 77 aangenomen. Tegen hebben gestemd: CDA, Forum voor Democratie, JA21 en de VVD.

Dan breng ik nu voordracht 23 in stemming. Wenst iemand hoofdelijke stemming, aantekening of een stemverklaring af te leggen? Zo niet, dan open ik de stemming over voordracht 23.
Ik sluit de stemming.

Met 41 stemmen voor 14 stemmen tegen is voordracht 23 aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.

Ik schors de vergadering voor de dinerpauze.

Schorsing 17.42 tot 18.45 uur

11. Visie Recreatie en Toerisme 2030 (Voordracht 28)

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. We zijn aanbeland bij agendapunt 11.

De heer **SMALING** (SP): Dit onderwerp wordt binnen onze fractie behandeld door duo-commissielid mevrouw de Groot. Zij bezoekt de locaties van de onderwerpen. Zo ging zij alle recreatiegebieden af. De essentie van haar inbreng is geweest dat recreatie en toerisme prima is, maar het risico is dat het allemaal wel erg veel wordt. De nadruk ligt op het verdienmodel voor recreatie en toerisme, waarbij de natuur steeds vaker het onderspit delft. Bewoners van recreatiegebieden worden te weinig gehoord. Interviews met bewoners geven vaak een beeld dat anders is dan waartoe Gedeputeerde Staten besluiten. Er zijn kwetsbare gebieden, zoals Twiske, waarbij veel onenigheid is over de bestemming. Zo zijn er meer gebieden in de provincie die onder druk staan. Waar de festivalwoede wat is afgekoeld, is de dreiging er nog steeds. Het is niet zo dat de SP niet voor recreatie en toerisme is, maar er is een ongebreidelde toename. De landelijke toerismeorganisatie NBTC zegt daarover dat de Nederlandse overheid en de gastvrijheidsector vooral hebben ingezet op het promoten van de bestemming Nederland om meer bezoekers aan te trekken. Inmiddels kunnen we stellen dat meer niet altijd en zeker niet overal beter is. De Raad voor de Leefomgeving zet dat in nog scherpere termen neer. We willen een pleidooi houden voor het evenwicht tussen natuur en recreatie en niet voor dat verdienmodel en dat lokken van mensen.
We kennen de Ladder van Lansink. Als we nu eens een Ladder van Leisure hanteren. Met zo een ladder kan per gebied worden aangegeven waar flinke natuurschade kan worden verwacht, als gevolg van recreatie en waar dat niet het geval is. Welke gebieden zijn robuust of soortenarm en hebben aangetoond goed tegen recreatiedruk te kunnen. Via een ladder kan genuanceerd worden gekeken naar de mogelijke bestemming van een gebied. Dit zou helpen om een overwogen besluit te nemen over de toekomst van deze gebieden. Het zou goed bij de Visie Recreatie en Toerisme passen.

Motie 88/28-06-2021
Ladder van Leisure

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:
- *natuur, landschap en biodiversiteit beschermd en versterkt moeten worden;*
- *er een toenemende recreatiedruk op natuur, landschap en omgeving is;*
- *deze vraagt om het bewaken van de juiste balans tussen toeristisch- recreatieve druk en draagkracht van de natuur;*
- *de wezenlijke kenmerken en waarden het kader vormen om de activiteiten in het Natuur Netwerk Nederland (NNN) te kunnen beoordelen;*
- *de toenemende recreatiedruk ook vraagt om een kader om de schadelijkheid van de recreatieve activiteiten voor de natuur, landschap en omgeving te kunnen beoordelen;*
- *een dergelijk kader nog niet ontwikkeld is.*

Overwegende dat:

- *er een kader moet worden ontwikkeld om natuur, landschap en biodiversiteit te beschermen voor te zware recreatieve druk;*
- *de Ladder van Lansink een uiterst bruikbaar instrument is om prioriteit te geven aan de milieuvriendelijkste verwerkingswijzen van afvalverwerking;*
- *er voor recreatieve activiteiten ook een dergelijk bruikbaar instrument ontwikkeld kan worden, waarbij prioriteit gegeven wordt aan de voor natuur, landschap en omgeving minst schadelijke recreatieve activiteiten*

Draagt Gedeputeerde Staten op:
Een Ladder van Leisure te ontwikkelen die recreatief gebied in Noord-Holland in kaart brengt op basis van mogelijkheden en kwetsbaarheden en daarmee een ondersteunend instrument vormt voor de Visie Recreatie en Toerisme
SP

De **VOORZITTER**: Uw motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KONING** (CDA): Bij het CDA wordt Recreatie en Toerisme opgepakt door duo-commissielid Diana Dekker. Samen met haar heb ik deze bijdrage opgesteld en de motie, die wordt ingediend.
Het belang van recreatie en toerisme in Noord-Holland is groot. Dat is goed beschreven in de visie. De provincie zet hierbij de behoefte van onze eigen inwoners voorop. Dat is belangrijk, naast de aandacht voor toeristen van verder weg. Het CDA benadrukt het optimaal benutten van een gevarieerd aanbod in de gehele provincie, met toegankelijke, goed bereikbare en dichtbij gelegen recreatieve en toeristische voorzieningen. Het Noord-Hollandse landschap is gecreëerd en ontwikkeld dankzij eeuwenlange bedrijvigheid op het land en op het water. Zestig procent van de grond in de provincie is in agrarisch gebruik. In deze visie ontbreekt een erkenning van de recreatieve en toeristische waarde van het agrotoerisme. Daarvoor hebben we aandacht gevraagd tijdens de commissiebehandeling en dat willen we nogmaals doen, evenals extra aandacht voor verruiming van het ontwikkelen van nevenactiviteiten op agrarische bedrijven. Dat moet goed gefaciliteerd worden. Dan doelen we in dit verband specifiek op activiteiten die vallen onder recreatie en toerisme. In het buitengebied vind je veel recreatieve 'parels', waarvan recreanten enorm genieten. Het CDA kan instemmen met het Ontwerpbesluit, maar vraagt met nadruk om Middelen die nu worden ingezet voor bestemmingsmanagement ook te gebruiken voor daadwerkelijke bestemmingsontwikkeling en het onder de aandacht brengen van de unieke bestemmingen die Noord-Holland rijk is. Er is al langere tijd veel geld gegaan naar onderzoek, druk- en daadkrachtanalyses en dataverzameling, bestemmingsmanagement over recreatie en toerisme. Recreatieschappen weten wat hun bezoekersaantallen zijn. Meer onderzoek is wat het CDA betreft nu niet nodig. Uit deze onderzoeken blijkt dat er veel groeipotentieel bestaat in de toeristische sector in Noord-Holland, met name op het ecologisch-sociaal en economische vlak. 'Holland boven Amsterdam' is in het leven geroepen om meer aandacht te geven aan de recreatiemogelijkheden in het Noordelijk deel van de provincie. Zij brengen 'parels en verborgen schatten' onder de aandacht. Het is goed om dat verder te versterken. Het stimuleren en

ontwikkelen van samenwerkingsverbanden door de provincie kan leiden tot een vitalere toerisme en recreatiesector. Dat is profijtelijk voor alle inwoners van Noord-Holland.

De VOORZITTER: Een interruptie door mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Moet dat allemaal in de natuurparken plaatsvinden? Misschien heeft een boer nog een groot stuk land over. Dan mag het van mij daar ook plaatsvinden. Bent u dat met mij eens?

Mevrouw **KONING** (CDA): Ja, dat ben ik helemaal met u eens. Dat heb ik net ook gezegd. Meer aandacht voor agrotoerisme. De algemene ontwikkelingen hoeven niet allemaal alleen in natuurgebieden plaats te vinden.

De inwoners van Noord-Holland kunnen de voorzieningen in de eerste plaats zelf benutten. Daarnaast brengt het ook werkgelegenheid en behoud van onder andere cultuurhistorie. Met deze visie moeten we het moment benutten om toerisme en recreatie op deze wijze verder aan te jagen. Daarom dienen wij samen met JA21 een motie in.

Motie 89/28-06-2021
Benut ontwikkelingsruimte recreatie en toerisme optimaal

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, ter bespreking van de visie Recreatie en Toerisme Noord-Holland 2030
Constaterende dat:
- *Er al langere tijd veel geld naar onderzoek, druk- en draagkrachtanalyses en dataverzameling (bestemmingsmanagement) over recreatie en toerisme gaat*
- *De recreatieschappen hierdoor reeds een helder beeld hebben van de bezoekersaantallen en druk- en draagkracht van gebieden*
- *Uit deze onderzoeken blijkt dat er veel groeipotentieel bestaat in de toeristische sector in Noord-Holland, met name op ecologisch, sociaal en economisch vlak*
- *'Holland boven Amsterdam' in het leven is geroepen om meer aandacht te geven aan de recreatiemogelijkheden in het noordelijk deel van de provincie, zij brengen parels en verborgen schatten onder de aandacht.*

Overwegende dat:
- *Het stimuleren en ontwikkelen van samenwerkingsverbanden door de provincie kan leiden tot een vitalere toerisme- en recreatiesector*
- *Vitale toerisme- en recreatiemogelijkheden profijtelijk zijn voor alle inwoners van Noord-Holland*
- *Het belang van een vitale toerisme -en recreatie sector, dichtbij en inclusief toegankelijk, in alle opzichten profijtelijk is voor alle inwoners van Noord-Holland*
- *Met deze visie het moment benut moet worden om toerisme en recreatie aan te jagen.*

roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

- *De middelen die nu ingezet worden voor provinciaal bestemmingsmanagement te gebruiken voor bestemmingsontwikkeling en het onder de aandacht brengen van (meer) verborgen toeristische parels.*

en gaan over tot de orde van de dag.

CDA) en JA21

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **ZOON** (PvdD): Recreatie is vooral bedoeld voor recreatie om de stad, voor inwoners, in de gebieden waarvan we afgelopen jaar hebben gezien dat die overvol waren. Recreatie kan plaatsvinden in de natuur, maar dat hoeft niet. In natuur is vooral stille recreatie op kleine intensiteit geschikt. Buiten de natuurgebieden is intensieve en luidruchtige recreatie meer gepast. Dat zien we ook al op een aantal plekken, waarbij festivals op speciale terreinen plaatsvinden, niet zijnde natuur en in parken. Daarnaast is intensieve recreatie op de verkeerde plek een aantasting voor natuur, maar worden deze gebieden ook afgesloten en ontoegankelijk voor de reguliere bezoekers. Kijken naar betere plaatsen waar intensieve tijdelijke recreatie mogelijk is, heeft provinciale sturing nodig. Volgens ons is dit de invulling van de zin uit de visie "Maximaliseer positieve impact en beperk negatieve impact". Dit vergt een stevige hand van de provincie. Net als het weer terugbrengen van RodS, Recreatie om de Stad, in een nieuw jasje. We zien deze gedachte in de visie doorschemeren, vooral in relatie tot de Bossenstrategie en benutting van het landelijk gebied.
De belangrijkste provinciale inzet bij toerisme is spreiding. Amsterdam is echter net weer begonnen om internationale toeristen te verleiden om naar de stad te komen. De samenwerking en afspraken in MRA-verband lijken nu al onder druk te staan. Met alleen spreiding komen we er niet, want zo wordt het probleem van groeiend toerisme niet opgelost. We moeten af van het idee dat het toerisme maar kan blijven groeien, als het maar met een groen randje gebeurt. Dat is een illusie, zo stelt ook de belangrijkste toerismestrateeg Anna Pollock: "Hooguit vertragen de acties de vaart een beetje, maar de rampkoers blijft gelijk."
We moeten juist inzetten op rem op de groei van het vliegtoerisme. Als we willen dat de inwoners van Noord-Holland niet ouderwets overlast van Schiphol krijgen en daarnaast actief wordt ingezet op een duurzame provincie, dan moeten we ook op dit vlak inspanningen verrichten.
Bovengenoemde invulling valt samen in deze visie. Op een aantal punten hadden we de visie duidelijker willen hebben. De visie is namelijk voor meerdere uitleg vatbaar. Het is soort een glazen bol, waarin je kunt zien wat je er in wilt zien. Dat maakt het geen goede visie en verschuift het probleem naar de uitwerking ervan. De visie krijgt uitwerking binnen diverse programma's. We zullen er op toezien, met deze visie in de hand, dat de juiste interpretatie gegeven wordt. Daarom slechts één motie, die we samen indienen met JA21.

Motie 90/28-06-2021

Houd rekening met belangen van dieren bij uitvoering Visie Recreatie en Toerisme

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, ter behandeling van Visie Recreatie en Toerisme Noord-Holland;

constaterende dat:

- *In een gezonde democratie een zorgvuldige democratische besluitvorming afweging plaatsvindt van alle belangen;*
- *dieren niet een keer in de visie worden genoemd, terwijl er vele van wonen in Noord-Holland en beleid rond recreatie en toerisme ook hen en hun leefomgeving raakt;*
- *we een gedeputeerde Dierenwelzijn hebben die de belangen van dieren ook mee hoort te nemen daar waar provinciaal beleid ze raakt;*

gehoord de discussie,

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- *om bij de uitvoering van Visie Recreatie en Toerisme zoveel mogelijk rekening te houden met het welzijn van (in het wild levende) dieren;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren en JA21

De **VOORZITTER**: Ook deze motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Nu er gelukkig meer versoepelingen zijn doorgevoerd, gaat ook het festivalseizoen weer losbarsten. Die festivals en evenementen vinden in toenemende mate plaats in onze recreatie- en natuurgebieden. Neem bijvoorbeeld het Twiske en het Noorderpark in Amsterdam, waarvan een groot festivalterrein is gemaakt. De fractie van 50PLUS/PvdO heeft hier grote problemen mee en zorgen te over. Alleen al in Amsterdam zijn er in een normaal seizoen twintig festivals per weekend. We zijn niet tegen festivals, maar de festivalisering van natuurparken moet stoppen. Het kan niet zo zijn dat soms geen enkel park beschikbaar is om in een weekend tot rust te komen. Natuurgebieden en parken zijn bedoeld om tot rust te komen en het hoofd leeg te maken, voor flora en fauna en niet voor duizenden festivalgangers, die helemaal los gaan. Laat ze dat maar doen op bedrijventerreinen, of daarvoor bestemde evenementenlocaties. We willen dat het college het voortouw neemt om de toenemende festivalisering van onze natuurgebieden een halt toe te roepen. Hiertoe moet het college in overleg gaan met gemeenten om te komen tot een profiel over de toelaatbaarheid van festivals en evenementen in natuurparken. Hierin moet worden meegenomen de bodemverdichting, het effect op flora en fauna, geluidsoverlast bij buurtbewoners, het aantal op- en afbouwdagen, de beschikbaarheid van het gebied voor algemeen publiek tijdens het evenement, het totaal aantal evenementen in het betreffende gebied en de algemene schade veroorzaakt door het toelaten van het evenement en de festivalgangers. Daartoe wordt een motie ingediend.

Motie 91/28-06-2021

Stop festivalisering natuurgebieden

Provinciale Staten van Provincie Noord-Holland bijeen op 28 juni 2021,

Constaterende, dat:

- *natuurgebieden, recreatiegebieden en parken steeds vaker gebruikt worden als locatie voor festivals.*

Overwegende, dat:

- *er een heldere afweging dient te worden gemaakt of de aard van het evenement of festival zich verdraagt met het karakter en de bestemming van het natuurgebied-, recreatiepark- en/of park;*

Van mening, dat:

- *Het kan niet zo zijn dat soms geen enkel natuurgebied-, recreatiegebied- en/of park beschikbaar is om rustig van het weekend te genieten.*

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- *om in samenspraak met gemeenten te komen tot een profiel over de toelaatbaarheid van evenementen en festivals in natuurgebieden-, recreatiegebieden en parken;*
- *de draagkracht van het gebied hierbij een belangrijke rol te laten spelen;*
- *het profiel zal worden opgesteld aan de hand van de volgende criteria: bodemverdichting, het effect op de flora en fauna, (geluids-)overlast bij buurtbewoners, het aantal op- en afbouwdagen, de beschikbaarheid van het gebied voor algemeen publiek tijdens het evenement, het totaal aantal evenementen in het desbetreffende gebied en algemene schade veroorzaakt door toelating van het evenement in een park.*

En gaat over tot de orde van de dag.
50PLUS/Partij van de Ouderen

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): We hebben schriftelijke vragen ingediend over de festivalisering van het Twiske. Daarop kwam nog geen antwoord. Misschien kan dat worden nagekeken?

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik houd het kort. De visie is een gedegen en goed uitgangspunt. Er is veel aandacht en zorg aan besteed. Dat juichen wij toe. Het punt bestemmingsmanagement, persoonlijk geloof ik er niet in. Het blijft voor mij ontzettend lastig om daar iets uit te halen, waarvan ik denk dat het zal werken. Anderzijds, niet geschoten is altijd mis. Ik wens het college en de gedeputeerde in het bijzonder veel succes met dit instrument.
De Ladder van Leisure, zoals die SP die voorlegt, lijkt ons een enorme bureaucratische tijger te worden. We gaan ervan uit dat de branche zelf over de brug zal moeten komen, als ze zichzelf willen onderscheiden met een duurzame vorm van recreatie. Dat ligt vooral op het terrein van gemeenten.
De motie over de ontwikkeling van recreatie in plaats van het management: Dat lijken me twee verschillende grootheden. De PvdA is er niet van overtuigd dat iedere vorm van recreatie ook voor alle Noord-Holland profijtelijk is, zoals de motie aangeeft. De lust voor de een, kan een last voor een ander zijn. De Partij voor de Dieren refereerde daar ook al aan. Management ligt meer op het vlak van de recreatieve ondernemer.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Smaling.

De heer **SMALING** (SP): Ik ben verbaasd over de reactie van de PvdA, een partij met een groter bureaucratisch verleden dan de SP. Een bureaucratische tijger? Het is maar net wat je met die Ladder gaat doen. De Ladder van Lansink was in eerste instantie speels bedoeld. Het is niet de bedoeling dat het bindend is, of in een wet terechtkomt. Het kan adviserend zijn of je kunt zaken met elkaar vergelijken. In die vind ik het een kenschetsing, die me tegenvalt, zeker van mevrouw Jellema.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik zal het u uitleggen. Bijvoorbeeld in supermarkten worden voor producten vele keurmerken gehanteerd. We weten allemaal dat de helft van die keurmerken weinig om het lijf heeft. Ik ben bang dat dit met de Ladder van Leisure ook het geval zal zijn. Ik vind het wel een goed instrument, maar laat dat aan de ondernemer, die iets gaat doen op het gebied van recreatie en toerisme, om dit met de eigen brancheverenigingen uit te zoeken. Daar kunnen ze zich onderscheiden. Als iemand per se duurzaam wil recreëren, -en dat juich ik van harte toe-, dan zal men voor die recreatieaanbieders kiezen.
Er zijn enorm veel keurmerken. Het primaat ligt bij een ondernemer, die zich uitstekend zou moeten kunnen onderscheiden. Het feit dat een ondernemer laat zien dat hij een duurzaam ondernemer is en duurzame recreatie aanbiedt, dat is natuurlijk prima. Om daar als provincie of overheid op te moeten insteken, met een Ladder, -al is het maar adviserend-, dat kan een ondernemer heel goed zelf regelen.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Koning.

Mevrouw **KONING** (CDA): Mevrouw Jellema, u geeft aan dat u niet in bestemmingsmanagement gelooft. Wilt u dan onze motie steunen? Dat lijkt me logisch, want wij vragen of het geld dat voor bestemmingsmanagement bedoeld was, ingezet kan worden voor het onder de aandacht brengen van meer verborgen toeristische 'parels'. Dat zijn activiteiten die er toch al zijn.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): U wilt onder de aandacht brengen dat er veel gerecreëerd kan worden bij agrariërs, of langs tulpenvelden en dergelijke. Dat ligt ook bij deze agrariërs en ondernemers zelf. Waarom zou de provincie dat soort zaken moeten faciliteren? Andere ondernemers zouden vervolgens hun vinger kunnen opsteken om te melden dat zij ook 'verborgen parels' hebben.

Mevrouw **KONING** (CDA): Dan begrijpt u het verkeerd. Wij bedoelen met die bestemmingsontwikkeling juist alle activiteiten, die er zijn. Agro toerisme was een voorbeeld. We bedoelen het in de brede context. Waarom zou je geen aandacht vragen voor al die activiteiten voor toeristen en recreatie, die er al zijn of die ondernemers opzetten? Het is goed voor de werkgelegenheid en voor inwoners van Noord-Holland, zodat zij weten waar zij naar toe kunnen gaan om te recreëren.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): U schets nu een soort spoorboekje. Daar hebben we de VVV voor. Dit gaat over een meer algemeen kader, zo las ik de visie. Het is een visie. Dat management zit er ook in en dat lijkt me een moeilijke opgave. Ik hoop dat de gedeputeerde daarmee succesvol is. Waarom dan ook nog eens die ontwikkeling? Dat ligt op een heel ander vlak.

Dan hebben we nog de motie van de Partij voor de Dieren over het rekening houden met de belangen van dieren. Ik ga er echt vanuit, - en ik hoop dat de gedeputeerde dit kan aangeven-, dat het vanzelf spreekt dat je rekening houdt met dieren. Rekening houden met dieren dat zal voor de Partij voor de Dieren waarschijnlijk betekenen dat je nooit een middag naar de dierentuin gaat. Ik geloof niet dat we daarmee veel Noord-Hollanders een plezier doen. Rekening houden met dieren is voor de PvdA een vanzelfsprekendheid. We horen graag van de gedeputeerde of de PvdA dat goed ziet.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): Meer en beter toegankelijke recreatiemogelijkheden dichtbij huis voor alle Noord-Hollanders, dat is ons streven. De bevolking groeit. Zeker voor bewoners van een stedelijke omgeving is het van groot belang dat er voldoende recreatiemogelijkheden dichtbij zijn. We steunen daarom de visie. Wel vragen we om meer ondersteuning voor recreatieve ondernemers, zonder welke steun het niet haalbaar is om te investeren in bijvoorbeeld toiletvoorzieningen en het tegengaan van vervuiling, dat inherent lijkt aan de groeiende aantallen gebruikers. De vraag is of er voldoende steun voor de visie is bij de ondernemers en wat de provincie kan betekenen voor de recreatieve ondernemers om hen te ondersteunen. Zeker als we deze visie tot een succes willen maken. Wij staan er in ieder geval helemaal achter. Als een ding duidelijk blijkt uit de visie dan is dat meer recreatiemogelijkheden alleen mogelijk zijn als gemeenten en ondernemers bereid zijn om te investeren. De provincie opereert alleen voorwaarden scheppend door data in te kopen voor vervoersmanagement, visies meehelpt te ontwikkelen en zaken in kaart te brengen zonder concrete investeringsagenda voor de realisatie van recreatiemogelijkheden. We pleiten voor meer ondernemerschap en voor meer horeca en evenementen, mits er geen onaanvaardbare schade aan natuurkwaliteit ontstaat. Daarmee verwijs ik naar het betoog van de heer Zoon en mevrouw Van Soest. Ik vind het een goede suggestie om juist buiten de recreatiegebieden te kijken naar plekken waar evenementen kunnen worden gehouden. Daar kunnen we de ondernemers goed bij gebruiken. Laten we dat vooral doen op basis van feiten. Wanneer kan de natuur het wel en wanneer kan de natuur het niet hebben, zonder dat we teveel in emoties vervallen. Recreatiegebieden zijn er in eerste instantie om inwoners van de steden te laten genieten van het groen, zodat men elkaar informeel kan ontmoeten, dichtbij huis kan ontspannen en laagdrempelig sporten op zoveel mogelijk verschillende manieren. Gebruiksmogelijkheden moeten aansluiten bij de wensen van alle bevolkingsgroepen. Ze moeten een aanmoediging zijn voor iedereen om meer gebruik te maken van recreatiegebieden. Laten we denken in mogelijkheden, zoals bij de realisatie van de Westeinderscheg, de Bossenstrategie en bij het realiseren van groene, recreatieve verbindingen tussen recreatie- en groengebieden. Laten we daarbij de gemeenten en de ondernemers zoveel mogelijk aanmoedigen en ondersteunen.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Onze fractie is erg trots op deze visie. Het is een uitwerking van het Next Step initiatief dat D66 eind 2081 indiende. Een overkoepelende visie met een tweeledige aanpak. Hoe kunnen we de geweldige recreatiemogelijkheden in Noord-Holland voor onze groeiende bevolking behouden en versterken? Hoe kunnen we ongewenste piekdrukte, mede door inkomend toerisme, en schade aan de natuur voorkomen? De provincie die de regierol pakt

om samen met partners voor onze inwoners een netwerk voor vrije tijdsbesteding te koppelen aan natuur en cultuurhistorie en met duurzame faciliteiten. De regierol van de provincie is nieuw en nodig om de draagkracht van ons prachtig landschap te behouden.
De provincie kan ook bijdragen om innovaties aan te jagen. Ik zie het al voor me: Als vijftiger met een passie voor wandelen, besluit ik op een zondagmorgen een stevige wandeling te maken door ons mooie landschap. Ik open de 'Noord-Holland Beleving en Natuur-app' en geef aan dat ik twintig kilometer wil wandelen door een stil stuk van de Stelling van Amsterdam en dat ik reis met het openbaar vervoer. Halverwege mijn route wil ik graag afspreken voor een kop thee in een van de forten met mijn dochter, die een passie heeft voor buitensport. Ze heeft ook de app en wil graag buiten gaan klimmen. De app berekent op basis van onze wensen mooie routes en we gaan op pad. Na een reis per trein en fiets splitsen onze wegen. Na tien kilometer krijg ik een bericht dat mijn route aangepast wordt, omdat veel mensen dezelfde gedachte hadden en het erg druk is. De app adviseert mij een alternatieve route.
Met het bovenstaande wil ik maar aangeven dat de visie ruimte biedt om met eigentijdse middelen de uitgangspunten te realiseren. De lijn van bestemmingsmanagement zal gekoppeld moeten worden aan bestemmingsontwikkelingen. De wensen van de bezoekers zijn daarbij het uitgangspunt. Wensen voor recreatie veranderen met iedere generatie. De waarde van natuur is voor alle generaties groot. Wat je gaat doen, kan erg verschillen. Natuurlijk moeten we zorgen dat iedereen bereikt wordt. Als je online winkelt, met vakantie gaat, of belasting betaalt dan moet je tegenwoordig wel iets met internet. Als mensen ontdekken dat daar echt voor iedereen wat te halen is met een app, dan trekt dit bijna iedereen over de streep. De toenemende vraag naar recreatieve en cultuurhistorische activiteiten en de noodzaak om de natuur en bio diversiteit te versterken vraagt veel van de uitvoeringsorganisaties. Onze fractie zou graag zien dat in de uitvoering wordt ingezet op vraagsturing, waarbij we expliciet aandacht vragen voor mensen met een beperking en een kleinere beurs. Graag hoor ik van het college hoe de uitwerking van de visie op dit punt gaat verlopen.
Heeft onze fractie dan helemaal niks meer te wensen? Zeker wel. We geven een tweetal punten mee. Onze fractie is van mening dat in de uitwerking meer aandacht gegeven zal moeten worden aan hoe duurzame recreatie er uit ziet. We vragen ons af of er voldoende budget beschikbaar is om de ambitie van deze visie op een interactieve en eigentijdse manier vorm te geven.
Nogmaals dank voor het neerzetten van deze visie, waarmee de provincie echt een bijdrage kan leveren voor onze inwoners, ondernemers, de recreatieve infrastructuur en de natuur.
Ik geloof dat de wens van de Partij voor de Dieren als het gaat over dierenwelzijn goed geborgd is. Ik ben nieuwsgierig naar de reactie van de gedeputeerde.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Smaling.

De heer **SMALING** (SP): Dank voor uw bijdrage. Ik denk dat als u dit in de jaren zeventig had uitgesproken, dat u met Brand New World of '1984' om de oren was geslagen. Het lijkt alsof uw recreatiebeleving helemaal bestaat uit het naar uw telefoon kijken, om te zien of uw app weer een nieuwe route voor u uitstippelt. In uw samenvatting hoorde ik het woord ' natuur' als allerlaatste langskomen. Is D66 niet helemaal geobsedeerd door het digitaal aansturen van de

recreant, zodat iedereen op de ideale plek terechtkomt, terwijl er ook nog zoiets als bio diversiteit is?

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Ik hoor veel vragen. Laat ik eerst antwoorden dat D66 niet geobsedeerd is door internet. We denken wel dat heel veel mensen daarvan gebruikmaken. Als het gaat over bestemmingsmanagement, dan moet je ervoor zorgen dat mensen weten waar ze op een goede manier naar toe kunnen. Dan heb je data en dus ook internet nodig. Niet voor iedereen, maar voor veel mensen wel. Dat zou ertoe kunnen leiden dat drukke plekken verdeeld worden en de natuur en dus ook de omwonenden minder overlast ervaren. Ik denk dat het een stap voorwaarts is en dat het bijdraagt aan het beschermen van een gebied. Het is belangrijk dat deze visie juist ook de natuur versterkt. Dat moeten we zeker vasthouden., Het gaat bij recreatie over natuurlijk over natuur.

De heer **SMALING** (SP): Als u het economisch belang van recreatie- en natuurdoelen, die we van groot openbaar belang hebben genoemd, tegenover elkaar afweegt, -recreatie zit er dan tussenin-, waar helt u dan naar over?

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Eerst heeft u het over natuur en nu heeft u het over economie. Is uw vraag wat wij vinden van het belang van natuurbeleving? Volgens mij heb ik daarop een duidelijk antwoord gegeven. Als het gaat over economische waarden dan gaat het ook om de juiste balans met de natuur en de cultuurhistorie. Daarom zijn we ook zo blij met deze visie, die een tweetal uitgangspunten heeft, zowel de bestemmingsontwikkeling, -dat je de kracht van het landschap kunt behouden-, als bestemmingsmanagement. Het laatste moet er echt voor zorgen dat gebieden niet teveel belast raken. Daarmee kunnen stappen voorwaarts worden gezet. De regie ligt bij de provincie als het gaat om de versterking van de natuur in onze recreatiegebieden.

Ik wil nog reageren op de moties. Bij de motie van de PvdD wacht ik graag het antwoord van de gedeputeerde af.
De Ladder van Leisure is een sympathieke gedachte, maar ik vraag me wel af hoe die uitgevoerd kan worden. Het betekent feitelijke dat elke ondernemer moet worden getoetst.
Het voorstel van het CDA om geld over te hevelen van bestemmingsmanagement naar bestemmingsontwikkeling lijkt me op dit moment onwenselijk, omdat het juist gaat om de balans tussen beide.

De heer **KLEIN** (CU): Wat de CU betreft ligt er een mooi visiedocument. De ambitie voor 2030 luidt dat heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme. Dat vinden we een mooi uitgangspunt. Voor ons is vooral het aandachtspunt belangrijk dat we de positieve impact willen maximaliseren en de negatieve impact willen beperken. Dat is een andere toon dan de eerdere focus op het binnenhalen van zoveel mogelijk bezoekers. Het is goed dat we nu vooral inzetten op toeristen die iets bijdragen en dat we ook oog hebben voor de keerzijde, ook de keerzijde van festivals. We vinden de ideeën van de SP met een Ladder en het profiel van 50PLUS/PvdO heel interessant. We horen graag de reactie van de gedeputeerde. We denken dat het goed is om iets in die richting te ontwikkelen.

Rondom recreatie zijn we heel blij met de focus op recreëren dichtbij. Dat is voor mensen fijn, maar het is ook duurzamer. Voor mensen van buiten onze provincie is spreiding en verleiding goed. Zo kunnen we bezoekers laten kennismaken met ongekende delen van onze provincie en verlichten we de druk op de bekende hotspots.
Recreëren betekent voor heel veel mensen buiten zijn in de natuur. Ook onze recreatiegebieden zijn vaak mooie natuurgebieden. Die moeten we versterken. We zijn dan ook tevreden dat ook het versterken van bio diversiteit als een van de doelen wordt genoemd in de visie.
Tot slot zijn we ook blij met het noemen van de OV -bereikbaarheid en het stimuleren van OV. Kortom, wij kunnen instemmen met deze visie en we zullen bij de uitvoering in de gaten houden of met name de door ons genoemde aandachtspunten goed vorm krijgen.

Mevrouw **ER** (GroenLinks): Het is goed om te zien dat de Visie Recreatie en Toerisme er nu ligt. GroenLinks kan zich goed vinden in de basis van de daarin opgestelde en benoemde ambities en opgaven. Zoals in de commissie benoemd, ontbreekt het de visie hier en daar aan concretisering. Dat maakt het voor ons lastig om bepaalde onderdelen in de visie goed te kunnen beoordelen, waaronder bijvoorbeeld het bestemmingsmanagement. De zorg van andere partijen met betrekking tot de uitwerking hiervan kunnen we goed begrijpen. We zijn wel benieuwd naar hoe dit in de praktijk gaat uitpakken. We willen het college daar zeker de ruimte voor bieden.
We verzoeken Gedeputeerde Staten om de visie in te zetten om de samenwerking tussen organisatoren van grote evenementen zoals festivals, agrariërs en bedrijventerreinen te stimuleren, om zo de natuur in de recreatiegebieden te ontlasten en ruimte te creëren voor juist kleinschalige recreatie.
Wat de moties betreft wachten we de reactie van het college af.

Gedeputeerde **ZAAL**: Dank aan alle Statenleden en duo-commissieleden voor hun inbreng, niet alleen vandaag, maar ook in de commissie en de Benen-op-tafelsessie. Daar hebben we veel aan gehad. Een groot deel van alle inbreng is verwerkt in deze visie. Wat u vandaag inbrengt komt neer op balans en evenwicht. Evenwicht tussen rust en reuring, tussen drukte en draagvlak, tussen economische ontwikkeling en natuur en tussen intensieve recreatie en laag intensieve recreatie. Dat is wat Gedeputeerde Staten beogen te bereiken met deze visie. We willen de juiste recreant en toerist op de juiste plek. Ieder gebied in Noord-Holland is uniek en heeft dus ook zijn eigen kernwaarden ten aanzien van natuur, landschap, bio diversiteit en dus ook recreatie. We zijn op zoek naar de recreatie die past per gebied. Daarvoor hebben we bestemmingsmanagement hard nodig. Ik hoorde iemand zeggen dat recreatiegebieden al hun data hebben. Wat wij met deze visie voor het eerst gaan doen, is niet alleen de data per recreatiegebied bekijken, maar voor de gehele provincie Noord-Holland. Voor de gehele provincie gaan we bekijken waar er nog ruimte is voor recreatie, waar we de 'parels' ontdekken en naar voren kunnen brengen en wat de plekken zijn waar minder intensieve recreatie gewenst is. Dat beeld is er op dit moment nog niet. We werken hier samen met alle recreatieschappen en TBO's om data te verzamelen. Vervolgens kunnen we met die data ook daadwerkelijk gaan verleiden en spreiden. Dat geldt niet alleen voor de toerist, maar ook voor onze eigen inwoners. We kunnen onze eigen inwoners best stimuleren om niet altijd in de file naar Zandvoort te gaan, maar bijvoorbeeld naar het strand van Callantsoog.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Jellema.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik werd getriggerd toen de gedeputeerde zei dat we de vinger willen houden op 'genoeg is genoeg'. Zijn daar standaarden voor? Ik kan me voorstellen dat het college niet van ieder recreatief doeleinde weet wanneer 'het genoeg is'. Hoe houdt u dat straks in de gaten? Denk aan Circuit Zandvoort met 105.000 mensen.

Gedeputeerde **ZAAL**: Daar zijn geen eenduidige standaarden voor. Het is nu juist wat we gaan onderzoeken wat een gebied aankan. Niet dat we het op de tientallen bezoekers per dag kunnen afmeten, maar we kunnen er wel op sturen, als er in een gebied voorzien dat de natuur echt onder druk komt te staan door het grote aantal wandelaars. Het is een uitdaging voor de komende maanden en jaren om dat per gebied te gaan bepalen. Dat zal per gebied verschillend zijn. Op de plekken waar nu teveel bezoekers komen, worden bezoekers verleid om op een andere plek te recreëren. Hoe dat eruit kan zien? Mevrouw Gonggrijp had een mooi verhaal over een app. Dat is een van de manieren om te communiceren en om de data te gebruiken. Ik zie dat ook wel voor me dat je met de auto in de file staat en dat je een melding kijkt over een strand waarnaar toe geen file staat. Dat is de vervolgstap.

Het bestemmingsmanagement hebben we de komende tijd nodig op het niveau van heel Noord-Holland.
Complimenten voor de creatieve motie van de SP over de Ladder van Leisure (motie 88). Ik kan er best ver in meegaan, omdat we juist met deze visie beogen om per gebied te kijken welke vorm van recreatie het beste past. Ik heb eigenlijk twee bezwaren tegen deze motie. Het lijkt alsof u een bepaalde rangorde wil aanbrengen in verschillende vormen van recreatie. Dat zou het college niet willen. Alle vormen van recreatie in Noord-Holland moeten mogelijk zijn. Ik zou niet naar die rangorde toe willen. Wat het college ook niet wil dat we een soort keurmerk gaan ontwikkelen. Het past enerzijds niet bij de taak van de provincie. Dat zou misschien landelijk moeten worden opgepakt. Ik heb daar de verantwoordelijk niet voor. We zouden ondernemers moeten gaan labelen. Dat is naast de bureaucratische rompslomp niet wenselijk en geen taak voor de provincie.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Smaling.

De heer **SMALING** (SP): Dank voor de positieve reactie op de motie. Ik snap uw bezwaren niet. Het is niet de bedoeling dat iets wordt voorgesteld dat een bindende werking heeft. Het lijkt ons in het kader van de visie zinvol om iets dergelijks te ontwikkelen. Het kan tot een kwetsbaarheidsanalyse of -kaart leiden, op basis waarvan ook het verschillende type recreanten kan worden bediend. Er kunnen best recreanten naar een gebied met hoge natuurwaarden, maar het liefst recreanten die ook geïnteresseerd zijn in die bio diversiteit. Het is echt bedoeld als een ludieke ondersteuning voor deze visie. De mate van bindend en in welke mate van ondersteuning is aan het college om te bepalen.

Gedeputeerde **ZAAL**: De heer Smaling en ik kunnen elkaar daar wel in vinden. Een kwetsbaarheidskaart is precies wat we gaan doen. Op deze manier, met deze tekst, zit het teveel op de rangorde en het labelen, ook vanwege de vergelijking met de Ladder van Lansink, die dat heel erg in zich heeft. Ik vraag u om er nog naar te kijken. Het sluit wel heel erg aan bij de insteek om per gebied te gaan bekijken welke intensiteit van recreatie we kunnen vinden.
In deze vorm moet ik de motie ontraden.

Motie 89 van het CDA om het geld van bestemmingsmanagement aan bestemmingsontwikkeling te besteden, moet ik ontraden. In de zojuist aangenomen Kaderbrief is gesteld dat het geld wordt gereserveerd voor bestemmingsmanagement. Wellicht had de motie bij de Kaderbrief ingediend moeten worden. Ik denk dat het goed is om eerst naar bestemmingsmanagement te kijken en vervolgens de stap te maken naar bestemmingsontwikkeling. Het is primair aan de ondernemers en niet aan de provincie om dat te realiseren. Mochten er meer wensen zijn op het gebied van bestemmingsontwikkeling Recreatie dan verzoek ik u om daar dan ook een voorstel in te dienen voor 'de menukaart van Pels' om er meer geld voor te vragen. Uiteindelijk kan er altijd meer geld naar recreatie.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Koning

Mevrouw **KONING** (CDA): U geeft zelf aan dat de data voor de gehele provincie worden verzameld en dat bekeken wordt waar het rustig is en waar nog extra activiteit kan worden toegevoegd. Daar heb je toch alleen wat aan als je dat ook kan koppelen aan het onder de aandacht brengen van de 'parels' waar het nog rustig is? Begrijp ik nu dat u zegt dat u de motie wel steunt, maar dat het geld elders moet worden gehaald? Kunt u uw advies bijstellen?

Gedeputeerde **ZAAL**: Nee. Het onder de aandacht brengen van de 'parels' doen we in het kader van verleiden en spreiden. Wat we niet doen met de middelen die niet ter beschikking zijn gesteld, is het ontwikkelen van nieuwe parels. Dat is iets wat we primair aan de ondernemers en evenementenorganisaties et cetera open laten. In het verleiden en spreiden zal enige vorm van communicatie zitten over de juiste plek voor een evenement. Dat is ook onderdeel van bestemmingsmanagement. Het ontwikkelen van nieuwe recreatie voorzieningen is bestemmingsontwikkeling. Daarvoor zijn de marktpartijen aan zet.

Agrotoerisme is zeker onderdeel van de meekoppelkansen, die er zijn. Dat zit zeker in deze visie. We zien meekoppelkansen op de dijken en op cultureel erfgoed en algemene culturele voorzieningen. Wat ik nog wil meegeven. Gedeputeerde Staten zijn er voorstander van dat er festivals worden georganiseerd in Noord-Holland. Daaraan is behoefte en er is veel vraag naar, vooral bij jongeren. Jongeren hebben veel ruimte nodig voor recreatie. We moeten ook juist daarbij, omdat het een heel intensieve vorm van recreatie is, goed kijken waar dat kan. Ik wil zeker meegaan in de vraag om creatiever te kijken waar festivals zijn en daarover de gesprekken met gemeenten en recreatieschappen aangaan.
Motie 90 van de Partij voor de Dieren vraagt om rekening te houden met de belangen van dieren.

Dat gaan we zeker doen. Het is belangrijk bij de uitvoering van de visie om rekening te houden met het leefgebied van dieren. Ik noem de otter in het Naardermeer. Daarmee houden we zeker rekening. Er moet een balans zijn. Ik worstel ermee dat het iets is wat we permanent moeten doen. Als er over wordt gerapporteerd dan is de motie afgedaan. In NLG gaan we het gesprek voeren over de portefeuille Dierenwelzijn. Ik stel voor om daarin mee te nemen wat u van mij verwacht in de rapportage over de aspecten op het gebied van dierenwelzijn in de verschillende beleidsdossiers, waaronder Recreatie.
Ik zeg toe om bij de uitvoering rekening te houden met dierenwelzijn.

Motie 91: De vraag waar festivals kunnen plaatsvinden is uitdrukkelijk onderdeel van deze visie. Wij gaan geen festival- of evenementenbeleid maken. Dat is aan gemeenten. We spreken er wel over met gemeenten. De motie gaat onze eigen bevoegdheden te buiten. De motie wordt ontraden.

Tweede termijn

De heer **SMALING** (SP): Het dictum van de motie is gewijzigd. De motie draagt het college op een Laddervan Leisure te ontwikkelen die recreatief gebied in Noord-Holland ordent op basis van mogelijkheden en kwetsbaarheden en daarmee een ondersteunend instrument vormt voor de Visie Recreatie en Toerisme.

De **VOORZITTER:** De gewijzigde motie 88 maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik hoop dat alle andere partijen zich realiseren dat toerisme een van de belangrijkste economische pijlers is in Noord-Holland. Het levert ons heel veel werkgelegenheid op. Daarnaast is het ook heel erg belangrijk en levert het een grote bijdrage aan onze leefbaarheid. Balans is voor het CDA belangrijk, net als voor de gedeputeerde. We willen er nogmaals voor pleiten om onze motie te steunen. Data verzamelen voor de gehele provincie is alleen zinvol als daaraan een volgend effect wordt gekoppeld.

De heer **ZOON** (PvdD): Dank aan de gedeputeerde voor haar positief advies. Ik snap de afweging over wanneer de motie nu eigenlijk is afgedaan. Ik zal zorgen dat de motie afgedaan kan worden bij de uitwerking van Dierenwelzijn.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik trek motie 91 in. Ik zal deze in Amsterdam indienen.

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Ik begrijp niet hoe verder wordt gegaan met de motie van de Partij voor de Dieren. Ik vond het antwoord van gedeputeerde Zaal afdoende. Gaat de fractie de motie bij een ander onderwerp indienen?

De heer **ZOON** (PvdD): We trekken motie 90 in. De Partij voor de Dieren is blij met de toezegging van de gedeputeerde.

De **VOORZITTER**: Motie 90 is ingetrokken.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): We volgen het advies van Gedeputeerde Staten. Er is voldoende onderbouwing gegeven. We zullen tegen de motie stemmen en voor de voordracht.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Ik heb geen tweede termijn. D66 stemt voor de voordracht.

De heer **KLEIN** (CU): De CU vindt het belangrijk om een afwegingskader te hebben, wat kan helpen om te beslissen wat wel en wat niet handig is in een bepaald gebied. De gedeputeerde ontraadt beide moties. Inmiddels heeft de PvdA een motie ingetrokken, waarvan ik het idee wel goed vond. Ik hoop dat de aangepaste motie Ladder van Leisure wel op een positief advies kan rekenen. Het lijkt mij een zinvol instrument.

Mevrouw **ER** (GroenLinks): Ik kom terug op de moties. Voor beide moties volgen we het advies van de gedeputeerde. Daarnaast zijn we heel erg blij met de toezegging naar de Partij voor de Dieren met betrekking tot dierenwelzijn. We zullen voor de voordracht stemmen.

Gedeputeerde **ZAAL**: Nog een poging om er helemaal uit te komen met de heer Smaling van de SP. Het woord ordenen suggereert toch nog weer dat we een bepaalde rangorde gaan aanbrengen, als dat kan worden weergegeven. Als we bedoelen 'in kaart brengen' dan kan ik ermee uit de voeten. Dan krijgt de heer Klein het instrument dat we per gebied duidelijk een visie hebben over wat er kan qua drukte en vraag. Als de heer Smaling dat nog kan aanpassen, dan kan ik de motie van een positief advies voorzien.

De heer **SMALING** (SP): De tekst 'ordenen' wordt veranderd in 'in kaart brengen'.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we straks over tot de stemming. Ik schors vijf minuten, zodat de motie kan worden aangepast. We gaan straks de gewijzigde motie 88, motie 89 en daarna de voordracht in stemming brengen.

Schorsing van 19.48 tot 19.55 uur.

De **VOORZITTER:** Ik heropen de vergadering. Voor alle zekerheid lees het dictum voor van de zesde versie van motie 88: "De Ladder van Leisure die recreatief gebied in Noord-Holland in kaart brengt op basis van mogelijkheden en kwetsbaarheden en daarmee ondersteunend is voor de Visie Recreatie en Toerisme." Dit is de laatste versie die is ingediend door de heer Smaling. Dat zal straks de motie zijn, die in stemming wordt gebracht.

Dan breng ik nu motie 88 in stemming. Wenst iemand hoofdelijke stemming, aantekening, of een stemverklaring?

Mevrouw **JELLEMA** (PvdA): Gehoord hebbende de woorden van gedeputeerde Zaal, die met deze aangepaste motie wel kan leven, zien wij ook geen obstakels meer en gaan we wel mee met deze motie.

De heer **ZOON** (PvdD): Hoewel we niet helemaal gerust zijn, bij de 'Ladder van Leisure', -of 'Ladder van Zaal', zoals we deze in de fractie noemen-, dat de negatieve ontwikkelingen helemaal gestopt kunnen worden, zijn we wel positief over de mogelijkheden die dit nog kan bieden. We zullen voor stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie 88 'Ladder van Leisure'.
De stemming is gesloten.

Motie 88 is met 47 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: CDA, Fractie Baljeu en PVV.

Motie 89 'Benut ontwikkelingsruimte recreatie en toerisme optimaal'. Zijn er fracties die een Stemverklaring, hoofdelijke stemming of een aantekening wensen? Zo niet, dan open ik de stemming voor motie 89.
De stemming is gesloten.

Met 38 stemmen tegen en 17 stemmen voor is motie 89 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CDA, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.
Hiermee is motie 89 verworpen.

Dan breng ik nu in stemming voordracht 28. Wenst iemand hoofdelijke stemming, aantekening of een stemverklaring? Een stemverklaring van de heer Smaling.

De heer **SMALING** (SP): We wilden tegen deze visie gaan stemmen, maar het participatieve motieproces, zojuist met de gedeputeerde en de grote steun voor die motie, heeft ons het gevoel gegeven dat we nu onderdeel uitmaken van die visie. We stemmen dan ook van harte voor.

De **VOORZITTER**: Nog andere fracties, die een stemverklaring willen afleggen? Zo niet, dan open ik nu de stemming voor voordracht 28 'Visie Recreatie en Toerisme 2030'.
Ik sluit de stemming.
Met 54 stemmen voor en 1 stem tegen van 50PLUS/PvdO is voordracht 28 aangenomen.

11a. Ontwerpbegroting 2022 en ontwerpjaarstukken 2020 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds (Voordracht 36)

De **VOORZITTER**: Dan gaan we door met het onthamerd agendapunt 8d, dat is nu agendapunt 11a geworden. Dat gaat over de Ontwerpbegroting 2022 en ontwerpjaarstukken 2020 Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. Dat is voordracht 36.

De heer **CARDOL** (GroenLinks): In de commissie NLG is hier een hamerstuk van gemaakt. Ik heb gevraagd het weer onder hamer vandaan te halen uit zorg over de vele externe bedreigingen in het Waddengebied. In de evaluatie van het Waddenfonds is geconstateerd dat de tweede hoofddoelstelling van het fonds, het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen', tot nu toe onderbelicht is gebleven. Het bestuur van het Waddenfonds heeft onder leiding van haar voorzitter, de heer Loggen, zeer terecht de aanbeveling overgenomen om hier vanaf nu extra aandacht aan te geven. Conclusies uit de Midtermreview van het IKW (Investeringskader Waddengebied) sluiten hierop aan. Haaks hierop staat de praktijk dat steeds toch weer nieuwe bedreigingen afkomen op het Waddengebied, die soms mede gefaciliteerd worden door het Rijk. Voorbeelden zijn de voorgenomen aanleg van een stroomkabel dwars door de natuur van Schiermonnikoog. Een kabel waar we zeker niet tegen zijn, maar er zijn betere tracé alternatieven en vergunningen voor lozingen van een gasbooreiland boven Ameland en voor gas- en zoutwinning. Dit soort activiteiten zijn in strijd met de afspraken om de ecologische waarden van het meest ongerepte natuurgebied van Nederland duurzaam te beschermen.
GroenLinks dient samen met D66, PvdA, PvdD en de SP een motie in.

Motie 92/28-06-2021
Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni 2021 voor o.a. bespreking van de Jaarstukken 2020 en Begroting 2022 van het Waddenfonds,
constateren dat:

- *het Waddenfonds destijds is geïnitieerd om de teloorgang van natuur- en landschapswaarden in het Waddengebied als gevolg van (externe) bedreigingen te compenseren.*
- *het eerste hoofddoel van het Waddenfonds is: het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.*
- *het Waddenfonds als tweede hoofddoel heeft: het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.*
- *er door het Rijk voor diverse economische activiteiten in de Waddenzee vergunningen worden afgegeven.*

overwegende dat:

- *veel economische activiteiten in het Waddengebied bijdragen aan het toenemen van externe bedreigingen voor de natuur in de Waddenzee.*
- *in de recente evaluatie van het Waddenfonds – eindrapport 'Koers houden in een zee van mogelijkheden'*
- *wordt geconstateerd dat: "er nog nauwelijks sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee" en door het Waddenfonds gesteunde projecten tot nu toe juist op deze doelstelling achterblijven.*
- *in de midtermreview van het Investeringskader Waddengebied wordt geconcludeerd dat er meer aandacht moet komen voor mondiale transities*

- *het tegenstrijdig is dat vergunningen door het Rijk worden verstrekt die 'externe bedreigingen' vormen voor de natuur in de Waddenzee, terwijl de provincies via het Waddenfonds proberen die bedreigingen te verminderen.*

verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

1. *Het Rijk dringend te verzoeken te stoppen met het verstrekken van vergunningen die de natuur op het Wad belasten, zoals voor gas- en zoutwinning in de Waddenzee, de aanleg van kabels op ecologisch gezien onwenselijke tracés door het Wad en onder Schiermonnikoog en het toelaten van lozingen door een gasbooreiland ten noorden van de Waddeneilanden.*
2. *Er bij de uitvoering van het resterende deel van het Waddenfonds op aan te dringen deze externe bedreigingen extra aandacht te geven en projecten te toetsen in hoeverre ze inspelen op de mondiale transities en of ze klimaat-adaptief zijn.*

en gaan over tot de orde van de dag.
GroenLinks, PvdA, D66, PvdD en SP

Een soortgelijke motie is vorige week in ruime meerderheid aangenomen door Provinciale Staten van Friesland en wordt woensdag besproken in de Staten van Groningen. Voor ons is de motie een ondersteuning van het beleid van het college en de gedeputeerde en is het dus vooral een extra signaal hoe alert we vanuit de Waddenprovincies zijn op het duurzame behoud van ons eigen Waddengebied.

De **VOORZITTER:** De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Ik sluit me aan bij de woorden van de heer Cardol van GroenLinks en wil benadrukken dat we erg veel waardering hebben voor de voortvarende manier waarop onze gedeputeerde omgaat met het Waddenfonds. We zien onze motie als een steun in de rug om het goede werk voort te zetten om te zorgen dat dit mooie gebied behouden blijft.

De heer **LEERINK** (PvdA): Ik heb niet veel toe te voegen aan de woorden van de heer Cardol, die het prima verwoord heeft. Eens per jaar, wanneer de jaarstukken op de agenda staan, is dat het moment dat de Wadden op de agenda staan. En terecht. Bedreigingen zijn continu aanwezig. De stroomkabel is er een goed voorbeeld van. Je moet alert zijn. Uit deze discussie blijkt hoe belangrijk het is dat de provincies daar op een goede manier, luid en duidelijk, hun inzet naar voren brengen. Vandaar deze motie. Als ondersteuning van het beleid zoals dat er is. Je moet blijven aangeven dat kwetsbare gebieden beschermd moeten worden. Dat gaat niet vanzelf en de bedreigingen blijven op ons afkomen. Een steun in de rug van het beleid zoals dat er nu is.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Koning.

Mevrouw **KONING** (CDA): Ik heb binnen mijn fractie navraag gedaan. Voor zover wij kunnen nagaan is het plan om deze motie in te dienen niet met ons gedeeld. Dat vinden we jammer, want dan kunnen we er niet over nadenken en geen mede indiener worden. We moeten nu à la minute beslissen. Waarom is de motie niet gedeeld met alle Statenleden?

De heer **LEERINK** (PvdA): Voor zover ik heb kunnen zien, is de motie vrij vroeg rondgestuurd, net als alle andere moties. Ik zag de motie voorbijkomen via de griffie. U had het als uitnodiging kunnen beschouwen om erover te denken. Het is zeker niet de intentie geweest om het alleen te doen. Hoe groter het draagvlak is hiervoor en hoe breder een motie gesteund, des te mooier dat is. Ziet u het vooral niet als dat wij u eruit zouden willen houden. Uw steun is meer dan welkom.

De **VOORZITTER**: Het woord is aan Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Het Waddengeld was ooit bedoeld om de ecologie van het Waddengebied te versterken. Het Waddengebied staat echter nog steeds onder grote druk en is een van meest intensief beviste gebieden ter wereld. Wij dienen daarom de motie van harte mede in.
Laten we niet vergeten dat we na de zomer de unieke kans hebben om als Staten bij te dragen aan betere bescherming via de aanpassing van het Uitvoeringskader.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dank voor de complimenten aan Gedeputeerde Staten voor het gevoerde beleid inzake de omgang met de Wadden. Dat doen we mede op basis van de signalen die u in deze, maar ook in de vorige periode, heeft afgegeven. U duwt ons de richting op waarin wij geacht worden te handelen. Dat doen we met veel overtuiging, omdat het college net als de Staten de unieke waarde van het gebied hogelijk waardeert. Dat maakt dat we onze input hebben ingebracht in de Waddenagenda. Dat is een belangrijk deel neergedaald. Ik zie deze motie als een steun in de rug. Ik vertrouw erop dat de indieners het college toevertrouwen om er op dezelfde wijze invulling aan te geven, natuurlijk wel met deze actualisering. Ik zie het als een actualisering van vorige moties. Ik kan positief adviseren omtrent deze motie.

Tweede termijn:

De heer **CARDOL** (GroenLinks): Dank aan de gedeputeerde voor zijn positieve reactie. Ik denk dat het goed is dat ik nog even richting mevrouw Koning reageer. De motie is inderdaad niet ruim van te voren rondgestuurd. Mijn excuses daarvoor. Er was enige onduidelijkheid over de uitvoering, daardoor is de motie blijven liggen. Ik hoop dat het CDA toch nog de gelegenheid heeft om er naar te kijken en de motie van harte wil ondersteunen.

De **VOORZITTER**: Dan schorsen we voor vijf minuten.

Schorsing om 20.20 tot 20.25 uur.

De **VOORZITTER:** Ik heropen de vergadering. We gaan over tot het in stemming brengen van eerst motie 92, om vervolgens voordracht 36 in stemming te brengen; Ontwerpbegroting 2022 en ontwerpjaarstukken 2020 Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds'.

Dan wil ik informeren of er nog behoefte is bij gedeputeerde Loggen om te reageren in tweede termijn. Ik heb geen vragen meer gehoord.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik heb ook geen vragen gehoord. Wat mij betreft kunnen we overgaan tot de stemming.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik nu motie 92 in stemming, met als titel 'Oproep externe bedreigingen voor de Waddenzee verminderen'. Wenst iemand aantekening, hoofdelijke stemming of een stemverklaring? Mevrouw Koning van het CDA.

Mevrouw **KONING** (CDA): We hebben de motie met interesse gelezen. We zien wel dat de motie vergaand is. Het is voor ons echt te kort dag om nu nog te kijken wat de consequenties zijn. We kunnen de effecten op dit moment niet goed inschatten. We voelen ons niet vrij om nu voor de motie te stemmen. Misschien willen de indieners de motie aanhouden? Anders kan de CDA-fractie nu niet instemmen.

De heer **KLEIN** (CU): Wij ondersteunen in principe de oproep die de motie doet. Het is goed om deze oproep te doen. Tegelijkertijd verdient het proces niet de schoonheidsprijs. De CU wil graag expliciet aantekenen dat de fractie een groot voorstander is van het realiseren van de infrastructuur, die nodig is voor de energietransitie, ook dus de elektriciteitskabel die aangelegd moet worden. We zijn het eens met de indieners van de motie dat er betere keuzes zijn te maken voor het tracé, dan de keuze die nu door EZK als voorkeursalternatief is aangegeven.

De **VOORZITTER**: Ik open nu de stemming voor motie 92.
Ik sluit de stemming.

Met 39 stemmen voor en 16 stemmen tegen is motie 92 aangenomen. Tegen hebben gestemd: CDA, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.

Dan wordt nu voordracht 36 in stemming gebracht. Wenst iemand een stemverklaring af te leggen, aantekening of hoofdelijke stemming?

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): De huidige begroting laat goede investeringen zien, maar maakt niet de noodzakelijke keuzes. Daarnaast zijn er, op zijn zachtst gezegd, wat onhandige keuzes, zoals het project 'Vissen voor verbinding', met investeren in de sportviseconomie als één van de doelen. Het is niet aan het Waddenfonds om dat te faciliteren. We stemmen wel voor de voordracht, maar geven aan het Waddenfonds mee om investeringen in de sportviseconomie voortaan achterwege te laten.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): "Het was een grabbelton en dat is het nog." Dit zijn niet mijn woorden, maar die van oud-Kamerlid Lutz Jacobi, tevens directeur van de Waddenvereniging. Lutz Jacobi zei dit tegen Investico, een platform voor onderzoeksjournalistiek van EenVandaag, Dagblad van het Noorden, Leeuwarder Courant en de Groene Amsterdammer. Dit platform deed

uitgebreid onderzoek naar het Waddenfonds. Dit is een fonds dat vijftien jaar geleden werd opgericht, onder leiding van PvdA-prominent Wim Meijer, zogenaamd om het Waddengebied te versterken. Maar liefst 800 miljoen euro belastinggeld is in vijftien jaar grotendeels verspild aan vage projecten, zoals een 'blacklight globalbaan' op Terschelling, een dertig meter hoog paviljoen in Lauwersoog, waarvan de bouw werd stilgelegd, -notabene op verzoek van natuur- en milieuorganisaties-, en niet te vergeten de restauratie van een orgel in het Friese Parrega en de Stichting Heidense Kapel voor de ontwikkeling van een Pelgrimsroute. Er zijn nog tweehonderd soortgelijke projecten, die met het versterken van het Waddengebied weinig tot geen van doen hebben.

De **VOORZITTER**: Meneer Baljeu mag ik vragen hoelang uw stemverklaring is. Dit lijkt meer op een inbreng. Daarvoor had u zich kunnen aanmelden tijdens de bespreking van het onderwerp. Ik vraag u tot uw punt te komen.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): "We wilden het Waddengebied, groter, sterker en robuuster maken en dat is niet gebeurd." Dat zeg ik niet, maar dat twitterde de geestelijke vader van het Waddenfonds, oud PvdA-Staatssecretaris Meijer. Politici deelden jarenlang geld uit aan dit soort projecten, vaak ook nog met meerdere bestuurlijke petten op. De belastingbetaler had het nakijken. Het Waddenfonds is al jarenlang het slachtoffer van chronisch misbruik door politici en dat moet stoppen. Daarom zal onze fractie tegen voordracht 36 stemmen.

De **VOORZITTER**: De volgende keer zal ik u verzoeken een wat kortere stemverklaring af te leggen en u zo nodig aan te melden bij de bespreking.

Ik open de stemming over voordracht 36.
Ik sluit de stemming. Er zijn 55 stemmen uitgebracht.
Met 43 stemmen voor en 12 stemmen tegen is voordracht 36 aangenomen. Tegen hebben gestemd: Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.
Voordracht 36 is aangenomen.

12. Provinciale deelname in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij -ROM- (voordracht 37)

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan Statenlid Kostiç

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): "De biodiversiteitscrisis en de klimaatcrisis versterken elkaar. We kunnen de twee niet apart van elkaar oplossen, anders lossen we geen van beide op. Het is belangrijk te investeren in samenhangende oplossingen die beide crises aanpakken." Dit is een quote van wetenschappers van de twee grote klimaat – en biodiversiteitsplatforms van de Verenigde Naties deze maand. Een advies dat letterlijk van levensbelang is om op te volgen. Vertaald naar het voorliggende besluit over de ROM: Zorg ervoor dat investeringen vanaf nu bijdragen aan het oplossen van de klimaatcrisis en de biodiversiteitscrisis. Slimmer investeren dus. Stoppen met zagen aan de tak waar we op zitten. Het zou inmiddels vanzelfsprekend moeten zijn.

De huidige investeringskaders van ROM borgen dat helaas niet. Investeringen kunnen echter ook bijdragen aan versterking van biodiversiteit. Het helpt al als we vanaf het begin, als politici en ambtenaren, daaraan gewoon beginnen te werken. Het is een kwestie van het perspectief verbreden, even schakelen. Laten we daar vandaag mee starten.
Daarom dienen we, samen DENK en de SP, de motie 'Slim en in lijn met wetenschap investeren' in.

Motie 93/28-06-2021:
Slim en in lijn met wetenschap investeren (ROM)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, ter behandeling van de Provinciale deelname in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij -ROM;
constaterende dat:

- *de investeringen vanuit het Transitiefonds moeten bijdragen aan verduurzaming van de economie, maar dat dit zich volgens de huidige investeringskaders nu uitsluitend richt op reductie van CO2 uitstoot, duurzame energieproductie en vermindering van gebruik van primaire grondstoffen;*
- *voor het mkb-fonds als uitgangspunt geldt dat het voornamelijk die ondernemingen ondersteunt die met hun financieringsvraag geen verdere schade aan klimaatdoelstellingen aanbrengen (no harm-principe);*
- *er echter geen aandacht voor biodiversiteit(crisis) binnen ROM is en het no harm-principe niet geldt voor bescherming van biodiversiteit;*
- *het bij ROM om heel veel geld gaat dat we slim moeten besteden;*
- *provincie Noord-Holland niet de enige partner is in ROM, maar door haar aandeel wel veel invloed heeft; overwegende dat:*
- *het milieuprogramma van de Verenigde Naties (UNEP) in een recent rapport concludeert dat klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en milieuvervuiling het halen van de VN-duurzame ontwikkelingsdoelen bedreigen en dat de drie crises sterk met elkaar verbonden zijn;*
- *onderzoekers erop wijzen dat "bepaalde oplossingsrichtingen om klimaatverandering tegen te gaan óók kunnen bijdragen aan de versterking van biodiversiteitscrisis en het daarom belangrijk is te kijken naar meer samenhang tussen de oplossingen".*
- *dezelfde conclusies in juni werden bevestigd door wetenschappers van IPBES en IPCC, waarbij wordt gesteld "Biodiversity loss and climate change are both driven by human economic activities and mutually reinforce each other. Neither will be successfully resolved unless both are tackled together";*
- *we hieruit de les kunnen trekken dat we moeten proberen te voorkomen dat de ROM-investeringen de biodiversiteitscrisis verergeren;*

gehoord de discussie, roepen Gedeputeerde Staten op:

- *zich binnen ROM hard te maken voor het aanpassen van kaders, zodanig dat het no harm-principe ook gaat gelden voor biodiversiteit en voor alle investeringen van toepassing zal zijn;*

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren, DENK en SP

We snappen dat de provincie niet in haar eentje de kaders kan aanpassen. In die zin baart het ons zorgen dat ROM weer een project is, waar veel geld naartoe gaat, maar waarbij Provinciale Staten geen directe mogelijkheid hebben om bij te sturen. Gedeputeerde Staten hebben namens Provinciale Staten wel een belangrijke stem in de ROM. Laten we daar gebruik van maken.
We vragen de gedeputeerde of ze zich zal verzetten tegen investeringen in dierproeven en andere vormen van dierenleed. Proefdiervrije innovatie is de toekomst en levert betere wetenschap op.
Ten slotte wijzen we Gedeputeerde Staten en de Statenleden er op dat een van de uitgangspunten van ROM het stimuleren van economische groei is. Een idee waar nieuwe economen zoals Tim Jackson en Miklos Antal mee afrekenen. Vraag aan het college: Kunt u zich een gezonde samenleving voorstellen zonder economische groei? U mag deze vraag ook na het reces beantwoorden. Dan kunt u eerst het boek lezen hierover dat we aan u gaan schenken.
Laten we de ambitie van onder andere een gezonde leefomgeving en kwaliteit van het leven centraal stellen, ongeacht of de economie groeit of niet. Economische groei is dan, zoals het hoort, hoogstens een bijzaak.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HEIJNEN** (CDA): In de commissie was het CDA vrij duidelijk. We zijn erg blij met de oprichting van de ROM en danken de gedeputeerde nogmaals voor de technische briefing en de discussie in de commissie, waardoor de Staten goed zijn meegenomen in het proces. Het CDA steunt de doelen van de ROM, uitgesplitst in twee holdings. Het is goed dat er naast aandacht voor duurzaamheid expliciet gekeken wordt naar het MKB, de motor van de economie.
Duurzaamheid is voor iedereen belangrijk, maar niet alle economische ontwikkelingen hoeven direct bij te dragen aan duurzaamheid, als ze er ook maar niet aan afdoen. Niet alle sectoren staan in de transitie in het teken van een transitie naar een nieuwe economie. Dat is goed en gebalanceerd in deze ROM geregeld. Het CDA zal van harte instemmen met de voordracht.

De heer **DULFER** (GroenLinks): Ook GL is positief over de deelname door de provincie aan de ROM. In onze ogen is deze ROM het vehikel om onze provincie op een groene en duurzame manier uit de crisis te krijgen en aan te sluiten op alle financiële ontwikkelingen die daarvoor bij het Rijk en in Europa beschikbaar komen. Zonder ROM had de provincie die toegang niet. Heel verstandig om als laatste regio met een ROM te komen.
In de commissie is gesproken over de vraag waarom biodiversiteit niet onder het begrip duurzaam wordt geschaard. Daarop zou ik graag een reactie van de gedeputeerde horen.
Hoe kijkt de gedeputeerde aan tegen de motie van de PvdD?

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): De VVD is blij met de oprichting van de ROM. Met de ROM geven we samen met het Rijk en de Noord-Hollandse gemeenten uitvoering aan de duurzame transitie van de Noord-Hollandse economie. Vooral met het MKB-fonds, dat is gericht op innovatie en groei van het MKB, zijn we blij. Het is een goede zet in de rug naar economisch herstel. Dat is hard nodig, want onze ondernemers, vooral in de horeca, toerisme en evenementenbranche worden

op dit moment hard geraakt. Het fonds is complementair aan het huidige ecosysteem van onze economische instrumenten en is daarmee ook een welkome aanvulling. In de commissie is uitgebreid stilgestaan bij de governance van de ROM. De VVD is tevreden met de toezegging van de gedeputeerde dat tussentijdse, specifieke ontwikkelingen met de commissie gedeeld worden, met name over de vraag of de doelstellingen worden gerealiseerd. Gedeputeerde Staten hebben een actieve houding als aandeelhouder toegezegd om ontwikkelingen, ook als deze negatief zijn, te beïnvloeden. In dat laatste geval zal mevrouw Zaal ook terugkomen bij Provinciale Staten. De VVD is minder content met het niet deelnemen van de Regio Gooi en Vecht aan het MKB-fonds. De regio sluit hiervoor aan bij de ROM Utrecht. We vinden dit een gemiste kans om gezamenlijk in Noord-Holland op te trekken. Het leidt mogelijk tot onduidelijkheid en versnippering. De gedeputeerde heeft in de commissie EFB aangegeven dat de Regio Gooi en Vecht kan meedoen aan de transitie van het fonds, maar dat een gemeente maar aan een ROM kan deelnemen. Ze gaf aan dat er wordt afgestemd over deelname met de gemeente en de ROM Utrecht. Omdat dit een ongelukkige situatie is vragen de gedeputeerde om toe te zeggen met betrokken partijen te onderzoeken of men openstaat voor een evaluatie, bijvoorbeeld een jaar na inwerkingtreding van de ROM. De scope van die evaluatie zou kunnen zijn om te bezien hoe het nu gaat. Is de constructie met twee ROM's werkbaar, of loopt men tegen problemen aan? en Zou een andere deelname bijvoorbeeld aan onze ROM beter zijn? We begrijpen dat we daar alle partijen voor nodig hebben, maar we zouden heel graag een toezegging op dat gebied willen hebben. We stemmen van harte in met de voordracht.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Onze bijdrage op dit punt zal kort zijn. In de commissie is de ROM al uitgebreid besproken. De SP kan zich voorstellen dat het voor de provincie een goed instrument is om geld uit Den Haag te verkrijgen en op een goede manier te verdelen over MKB en andere organisaties, die het geld goed kunnen gebruiken als fondsbedrag. We maken ons wel zorgen over het toezicht en het democratisch gehalte van het hele gebeuren. Zeker als we lezen dat het toezicht zal worden uitbesteed aan een andere organisatie, die zich via een aanbesteding kan inschrijven. Waar blijven de rollen van Gedeputeerde en Provinciale Staten in dit verhaal? We willen bij amendement, dat samen met JA21 wordt ingediend, aan het besluit het volgende toegevoegd zien.

Amendement 24/28-06-2021

Zicht en toezicht op de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM)

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,
Constaterende dat:

- *PS in meerderheid besluit tot deelname van de provincie Noord-Holland aan de ROM-regio BV;*
- *(MKB-)Bedrijven via deze ROM een beroep kunnen doen op een financiële bijdrage uit de onder het ROM-regio BV ondergebrachte fondsen;*
- *het beheer over de ROM-regio BV wordt uitbesteed, waardoor er geen sprake is van directe controle door de provincie van de bestede fondsbedragen;*

Overwegende dat:

- *PS haar controlerende taak, betreffende de in voordracht 37-2021 op te zetten ROM, niet naar behoren kan uitvoeren;*
- *PS zicht moet kunnen houden op de verstrekking van fondsbedragen, de verwezenlijking van het revolverende karakter ervan en op de te realiseren doelen waarvoor de bedragen worden verstrekt;*
- *democratisch zicht, toezicht en controle noodzakelijk zijn bij het onderbrengen van publiek geld in fondsen als het ROM.*

Voegen toe aan het besluit behorende bij Voordracht 37 – 2021:

3. *Zorg te dragen voor voldoende democratisch zicht en toezicht op de (uit)werking van de ROM Regio BV en de verstrekking van bedragen ten volle transparant te maken en te houden, zodat PS haar controlerende taak als volksvertegenwoordiging kan uitvoeren; dit is van groot belang omdat het aandelenbelang zal worden verworven met publiek geld.*

SP en JA21

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Jaren geleden werkte ik bij de Kamer van Koophandel. Vanuit mijn rol had ik gesprekken met veel Noord-Hollandse stakeholders. In deze gesprekken kwam steeds terug dat het een gemis was dat Noord-Holland geen ROM had, die zonder winstoogmerk regionale economie en de arbeidsmarkt versterkt. Een aanjager van duurzame innovatiekracht. Nu is de ROM in oprichting.
Onze fractie complimenteert het college en het ambtelijk apparaat voor de manier waarop dit is opgepakt. Het stimuleren van innovatie met name bij het MKB, start ups en scale ups, is voor D66 van groot belang. Het zijn de motors van goede banen. Deze ambitie wordt goed geborgd en daar zijn wij blij mee. Wel horen we graag op welke manier de kennis die wordt opgedaan, verspreid wordt.
Nogmaals onze complimenten voor deze ROM. Hiermee kunnen we een extra impuls neerzetten om een duurzame, innovatie economie te realiseren, steunen we onze innovatieve ondernemers en bieden we onze inwoners goede banen.

De **VOORZITTER**: U krijgt een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Hoe ziet mevrouw Gonggrijp het voor zich ziet dat opgedane kennis met ons zal worden gedeeld? Welk beeld heeft zij daarbij?

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Bij een innovatieve economie is het heel belangrijk dat de kennis die je opdoet door innovaties, wordt verspreid. Het gaat erom dat kennis ook bij anderen komt. Het is bij een ROM belangrijk dat opgedane kennis door de investering die de samenleving doet, verder wordt verspreid, zodat andere bedrijven en mensen daar voordeel van hebben. Ik kan me goed voorstellen dat de organisatie die de ROM gaat uitvoeren ook zorgt voor kennisdisseminatie. De organisatie die dit gaat optuigen ook leert van wat ze gedaan heeft. Er zijn meer ROM'en in Nederland. Daar is heel veel ervaring opgedaan met het verspreiden van de

opgedane kennis. Ik ga er vanuit dat de ROM in oprichting ook kijkt hoe dat op andere plekken is gebeurd en daarvan kan leren.

De heer **KLEIN** (CU): De CU kan zich vinden in de oprichting van een ROM. Het is een heel nuttig instrument voor de ontwikkeling van onze provincie en iets wat al lang gewenst is. We zijn bijzonder blij met oprichting van een transitiefonds. We staan voor grote uitdagingen en vaak lopen projecten tegen financieringsproblemen aan en het transitiefonds kan een grote bijdrage leveren aan het versnellen van deze transitie. De CU vindt het wel wat ongelukkig dat 't Gooi slechts deels is aangehaakt. Daarover hebben we in de commissie al gesproken. De gedeputeerde heeft toegezegd dat er goede afspraken gemaakt gaan worden met de ROM Regio Utrecht en 't Gooi niet vergeten zal worden. De CU is daarmee blij, maar ook benieuwd hoe dat in de praktijk gaat lopen. Mevrouw Van Meerten gaf al aan dat wij de gedeputeerde willen vragen of ze over een periode een evaluatie zou willen laten uitvoeren, waarin wordt gekeken in hoeverre het lukt om de gelden uit de fondsen in de verschillende regio's van onze provincie terecht te laten komen, zodat we zien of het lukt om ook 't Gooi aangehaakt te houden en of de gedeputeerde met de uitslag bij de Staten terug wil komen.

De heer **CARTON** (PvdA): De PvdA is blij met de oprichting van de ROM als middel voor het aanjagen van de investeringen in duurzame economische ontwikkelingen, om bij te dragen aan de versterking van de regionale economie en aan het realiseren van de transitieopgave op het gebied van energie en circulariteit en dat samen met het Rijk en gemeenten.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ook 50PLUS/PvdO is blij dat wij nu een ROM hebben. We hebben nog een aantal vragen. Er is een gevoel van ondemocratisch gehalte bij de besluitvorming. Door de financiële problemen bij gemeenten kan hun financiële inbreng natuurlijk weleens minder zijn. Hoe gaan de geldstromen dan lopen? Wie is de risicodrager? Hoe gaat men de controle inrichten? Wat doet men als gemeenten niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen? Hoe gaat men gemeentelijke ongelijkheid proberen te voorkomen en deze rechttrekken?

De heer **KÖHLER** (JA21): Ik heb weinig toe te voegen aan de woorden van de heer Hoogervorst. We tuigen dus weer een nieuw investeringsvehikel op. We hebben er nog een aantal van PDENH. Er is al een paar gesproken over transparantie en toezichthouden. Dat is ook uitvoerig besproken in de commissie. Ik kreeg daar geen goed antwoord op mijn vraag over het democratisch toezicht dat wij op al die investeringsvehikels kunnen gaan uitoefenen. Evaluatie is allemaal achteraf. We hebben net de heer Baljeu al gehoord over het Waddenfonds, waarin we hem alleen maar gelijk kunnen geven. Dat weet iedereen. Daar is heel veel misgegaan. Dat is allemaal achteraf en we evalueren ons suf bij het Waddenfonds en het gaat gewoon allemaal weer door. Ik zou graag van gedeputeerde willen horen hoe wij dat democratisch toezicht bij die investeringsvehikels, -en dan heb ik het niet alleen over de ROM, maar ook over PDENH en al die andere groene investeringsfondsen-, concreet gaan regelen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Meerten.

Mevrouw **VAN MEERTEN** (VVD): Het is meer een verduidelijking. De vraag om een evaluatie gaat over de deelname van de Regio Gooi en Vecht aan de ROM Utrecht voor het MKB-gedeelte. Het gaat niet over de governance.

De heer **KÖHLER** (JA21): Dan heb ik u verkeerd begrepen.

Gedeputeerde **ZAAL**: Dank aan alle Statenleden voor de complimenten en de positieve reacties op het oprichten en de deelneming van de Provincie Noord-Holland aan deze ROM. Ik geef de complimenten door aan de organisatie. Er is keihard gewerkt om dit op tijd te realiseren, zodat we een bijdrage kunnen doen aan het groene herstel, waar de ondernemers nu zo op wachten. Als het Rijk en Europa straks met een herstelfonds komen dan zijn we goed aangehaakt en kunnen ondernemers in Noord-Holland daarvan optimaal profiteren. Er zijn nog een aantal vragen gesteld. De eerste vraag is gekoppeld aan een motie van de PvdD. Wat zijn de doelen van deze ROM, naast dat het gaat om een transitiefonds voor groen, energie en circulair. Voor het MKB-fonds is gevraagd om aandacht te besteden aan biodiversiteit en dierenwelzijn. Ik kan u toezeggen dat ik als aandeelhouder in de ROM mij zal inspannen dat de investeringen die de ROM doet geen afbreuk doen aan de biodiversiteit en dat ook gelet wordt op dierenwelzijn. Als ik dat echt als een inspanningsverbintenis moet lezen dan kan ik dat niet garanderen, want we zijn met meerdere partijen. Richting het fondsmanagement wil ik vragen om rekening te houden met maatschappelijke principes, -ik ga er vanuit dat niemand hier tegen is-, en om te kijken in hoeverre rekening kan worden gehouden met de onderwerpen die de motie aangeeft. Met de aanpassing ten aanzien van de inspanningsverbintenis kan ik uit de voeten. Ik laat het aan de Staten of zij voor of tegen willen stemmen.
Er zijn vragen gesteld over Regio Gooi en Vechtstreek. Het betreft een voorwaarde van EZK. Het Rijk wil graag dat er geen overlap is tussen verschillende Regionale Ontwikkeling Maatschappijen. Gooi en Vechtstreek was al onderdeel van de ROM Utrecht en kan dus niet voor het MKB-fonds deelnemen in onze ROM. Dat betekent dat ondernemers in de Gooi en Vechtstreek zullen ten aanzien van het MKB-fonds worden verwezen naar de ROM Utrecht. Voor het transitiefonds geldt dat het een dekking heeft voor geheel Noord-Holland. Ondernemers die in de Gooi en Vechtstreek groene investeringen willen, die kunnen aanspraak maken op het transitiefonds, ongeacht of de gemeenten deelnemen. Dat fonds is er voor de gehele provincie.
Ik ben bereid om over een jaar te evalueren en te bespreken met 't Gooi en EZK of dit werkt, of dat er anders naar gekeken moet worden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Baljeu.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Ik lees op pagina 35 van het Meerjarenbedrijfsplan dat het fonds een doelkapitaal heeft van 160 miljoen euro. Wie gaat dit fonds leiden? Als de gedeputeerde geen antwoord heeft op de vraag, dan ben ik heel benieuwd hoe zij de kandidaat gaat selecteren, die uiteindelijk op professionele wijze dit fonds gaat managen.

Gedeputeerde **ZAAL**: Er komt een fondsmanager. Die wordt door de directeuren geselecteerd. De directeuren en de Raad van Commissarissen worden benoemd door de aandeelhouders.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Heeft u namen? Kunt u te zijner tijd de procedure voorleggen aan Provinciale Staten, zodat wij mee kunnen kijken? Kunnen we de criteria inzien?

Gedeputeerde **ZAAL**: In de criteria kunnen we voorzien. We maken nu eerst de stap of we gaan deelnemen of niet. We kunnen de procedure schetsen. De selectie en de namen die gaan we niet met Provinciale Staten af.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Wie is de directie waar u op doelt?

Gedeputeerde **ZAAL**: Op het moment dat ze zijn benoemd door de aandeelhouders dan kunnen we namen geven. Nu heeft er nog geen selectie plaatsgevonden.

Toezicht en Controle vindt nu plaats. In Noord-Holland is ervoor gekozen om alle stukken aan u voor te leggen, zodat Provinciale Staten voldoende democratisch gelegitimeerd daarover een oordeel kunnen vellen. Er wordt al richting gegeven aan de rol die we als aandeelhouder in deze ROM gaan vervullen. Als aandeelhouder hebben we invloed op de Raad van Commissarissen en de benoeming van het bestuur. Er is onafhankelijk toezicht. De provincie heeft een rol als aandeelhouder in de selectie van Raad van Commissarissen. Als het gaat om het fondsenmanagement dan is er expliciet voor gekozen om dat bij een externe partij te leggen. Daar zit de kennis van dit soort investeringen. Het is ook niet wenselijk, met al die partijen die deelnemen, om alle investeringen een voor een democratisch te bespreken. U krijgt wel elk jaar een update van de ROM zelf. Ook in onze eigen jaarstukken kunt u de investeringen terugvinden en volgen en op die manier beoordelen. Mochten er ontwikkelingen zijn, of zorgen dat de doelen niet behaald worden, dan ga ik daarover met de Staten het gesprek aan. U kunt het college altijd bevragen in de commissie.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hoogervorst.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Dank gedeputeerde voor uw uitgebreide antwoord. Ik begrijp twee dingen. Het democratisch gehalte van onze deelneming in de ROM eindigt als de Raad van Toezicht en de directie benoemd zijn. Is dat juist? Verantwoording in de Planning en Control cyclus: Komen we dan ook verder dan algemeenheden als 'er is zoveel uit het fonds gehaald', zonder dat naam, toenaam en doel benoemd worden, of wordt er heel specifiek teruggekoppeld op projectniveau?

Gedeputeerde **ZAAL**: Het laatste is ja. Het eerste is nee. Uiteindelijk kunnen we altijd bij evaluatiemomenten bijsturen. We kunnen altijd onze rol als aandeelhouder uitoefenen, waarbij natuurlijk wel moet worden gezegd, dat we daar niet alleen in zitten, maar met meerdere partijen.

De **VOORZITTER**: De heer Köhler heeft ook een interruptie.

De heer **KÖHLER** (JA21): Nog even over het toezicht. In een recreatieschap zoals Spaarnwoude zit een collega. Die betrokken bij alle wel en wee. In een dergelijk recreatieschap gaat circa vijftig miljoen euro om. Daarnaast hebben we die 'dikke' investeringsmaatschappijen zoals ROM, PDENH en noem maar op. Dan is er toezicht vanuit de provincie. Wij moeten dan grote hoeveelheden papier gaan doornemen. Dat is eigenlijk niet te doen. Ik vind dat de provincie aan de voorkant toezicht zou moeten kunnen houden, zoals we dat bij recreatieschappen doen, waarin ook nog eens veel minder geld in omgaat.

Gedeputeerde **ZAAL**: Wat wil de heer Köhler? Wat is zijn voorstel? De vergelijking met een recreatieschap, wat een gemeenschappelijke regeling is, gaat niet helemaal op. Ook daar zitten we met meerdere partijen aan tafel en kan het ook zijn dat er gestemd wordt en dat je een minderheidsstandpunt inneemt. Wat zou nodig zijn om de heer Köhler tevreden te stellen? Met onze veertig miljoen euro hebben we als aandeelhouder een behoorlijke invloed binnen de ROM.

De heer **KÖHLER** (JA21): Nu krijgen we de agenda toegestuurd. We zijn 'agenda bekijker'. Wat ik mis is dat er een of twee Statenleden in een Raad van Commissarissen plaatsnemen. Dat is niet ongebruikelijk. Het zou nog niet zo gek zijn om iemand vanuit de coalitie en iemand vanuit de oppositie in een Raad van Toezicht te laten plaatsnemen.

Gedeputeerde **ZAAL:** Dat raad ik u toch af, omdat 'investeringen' een vak op zich is. We moeten controle houden via onze deelname als aandeelhouder. Het lijkt me geen goed idee om politieke sturing in een Raad van Commissarissen en directie van een dergelijk instrument te hebben. Dat moet via de positie van de aandeelhouder lopen. We streven naar een onafhankelijk bestuur en toezicht, zoals dat door het vennootschapsrecht wordt geëist. Stel dat er meer dan veertig gemeenten meedoen dan wordt het ook wel druk als iedereen dat gaat verzoeken. We kunnen beter een aantal goede mensen daar neerzetten.

Ik wil afsluiten met dat ik denk we hier met elkaar een heel mooi instrument hebben. Ik hoop dat naast EZK en gemeente Amsterdam nog heel veel gemeenten in de MRA en Noord-Holland Noord mee gaan doen aan deze ROM. We hebben dan met elkaar iets unieks. We helpen onze ondernemers niet alleen de crisis uit, maar op lange termijn helpen we hen ook groen en innovatief.

Naar aanleiding van het amendement is de vraag aan de SP of de uitleg over het proces van toezicht houden voldoende is. Met dat proces voldoen we aan het amendement en dan is het amendement overbodig. Als er meer nodig is dan moet ik het amendement ontraden.

De voorzitter: Een interruptie van de heer Baljeu.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Het gaat om 160 miljoen euro. Dat is heel veel geld. Veel meer dan waar het om ging bij de Kaderbrief. Ik ben erg benieuwd wie de directie gaat voeren. Ik vind dat een belangrijke vraag. Ik vin het ook belangrijk om daar een antwoord op te krijgen. Als Provinciale Staten daarop geen antwoord kunnen krijgen, dan is het misschien zaak om de

stemming hierover uit te stellen. Ik kan daartoe nog een motie indienen. Kan de gedeputeerde mij zeggen of uitgesloten is dat leden van Gedeputeerde Staten onderdeel van de directie zullen gaan uitmaken?

Gedeputeerde **ZAAL:** Als u nu al namen wilt van directie en Raad van Commissarissen dan doen we dat volgens een verkeerde volgorde. We moeten eerst besluiten over deelname. Dan ontstaat het instrument en dan pas kunnen we de namen en de 'poppetjes' erbij halen. Als u zich zorgen maakt dat leden van Gedeputeerde Staten commissaris van deze ROM kunnen worden, dan kan ik u geruststellen. Dat is niet het geval. De wet verbiedt dat Statenleden en politici lid kunnen worden van organen van deze ROM.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Ik vind uw antwoord niet voldoende. Ik begrijp wel dat u het hier bij laat. Het gaat om enorm veel geld. Het is belangrijk dat, voordat dit geld uit handen wordt gegeven aan een directie, duidelijk is hoe ze dat zullen gaan besturen.
Een fondsenmanager is belangrijk, net als dat er een goede selectieprocedure is. In alle kandidaten die voorbij komen, hoef ik niet inhoudelijk gekend te worden. Voor wat betreft de directie die besluiten gaat nemen over de omgang met 160 miljoen euro is dat wel heel belangrijk. Het is namelijk geld van de belastingbetaler.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik kreeg nauwelijks antwoord op mijn vragen.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik ben uw vragen vergeten. De vraag over toezicht is wel aan de orde geweest. De vraag over de gemeenten kwam nog niet aan de orde. Gemeenten beslissen zelf of ze voldoende financiële middelen hebben om mee te doen. Een aantal gemeenten heeft aangegeven wel te willen investeren. Ze vinden het, net als het college, nu juist in de crisis een belangrijk thema. Andere gemeenten moeten daarover nog beslissen. Op het moment dat gemeenten besluiten om mee te doen, dan ga ik ervan uit dat zij verantwoordelijk genoeg zijn om daar de kosten voor te dragen en om investeringen te doen. Dan zijn ze daar aan gebonden door middel van hun deelname en kunnen ze daaraan gehouden worden. Ik hoop dat zoveel mogelijk gemeenten meedoen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Als gemeenten niet kunnen bijdragen, hoe komen we dan aan het bedrag van 160 miljoen euro? Kunnen we gemeenten verplichten? Wie doet de financiële controle?

Gedeputeerde **ZAAL**: We kunnen gemeenten niet verplichten om mee te doen. Het is een streefbedrag van 160 miljoen euro. Het lijkt te lukken met de gemeenten die nu al interesse tonen. Op het moment dat gemeenten in september zeggen dat ze niet meedoen dan zal het bedrag mogelijk minder worden. Als gemeenten meedoen dan staat er in de bestuursovereenkomst de verplichting om een bijdrage te doen. Dan is het niet meer vrijblijvend. De financiële controle is aan de gemeenteraad. Die houdt toezicht op de financiën van individuele gemeenten.

Richting de heer Baljeu merk ik nog het volgende op. De directie en de Raad van Commissarissen houden zich natuurlijk binnen de kaders die nu door de Staten zijn vastgesteld. Het investeringsreglement ligt nu ter besluitvorming voor. Dat zijn de kaders die we van te voren meegeven, wie er ook komt te zitten.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik begrijp de antwoorden van de gedeputeerde goed maar ook de zorgen van de mede indieners van ons amendement en de vertegenwoordigers van 50PLUS/PvdO en Fractie Baljeu. Het gaat om 160 miljoen euro. Dit is geld van ons allemaal. Als we vragen om een beetje democratisch toezicht dan hebben we het over volksvertegenwoordigers, die dit hele proces in de gaten gaan houden. Gezien de uitleg van de gedeputeerde kan zij de aanvulling zoals genoemd in het amendement gewoon opnemen in het besluit. Het geeft de indieners van het amendement de kans om op een later tijdstip hier nog eens op terug te komen. Hoe heeft u punt 3 verwezenlijkt?
Bent u het met mij eens dat het geen punt is om dat er gewoon in te zetten?

Gedeputeerde ZAAL: Deze stukken worden door alle partijen gezamenlijk gemaakt. Om een stuk aan te passen voor iets wat we gewoon doen en wat een helder proces is, dat vind ik te ver gaan. Ik vind het overbodig. U mag mij er altijd op aanspreken. Ik zeg toe dat ik garant zal staan dat er een goed democratisch proces zal zijn.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Een laatste vraag. De andere partners in de ROM zijn toch ook gewoon instanties als gemeenteraden, MRA-raad en dus volksvertegenwoordigers? Zo gek is het toch niet als dit erin komt te staan?

Gedeputeerde **ZAAL**: Mag ik u een voorstel doen? Ik heb ook van de PvdD een opdracht meegekregen om het gevraagde ter tafel te brengen bij de aandeelhouders. Mag ik het amendement opvatten als een opdracht om met alle partijen bij de ROM te bespreken. Dan is het proces in alle gemeenten en in de provincie vergelijkbaar. We gaan het gesprek aan en maken duidelijke afspraken. Ik koppel een en ander terug aan u op het moment dat we de ROM in oprichting hebben.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Ik heb daar toch moeite mee. Ik geloof dat u dat gaat doen, maar na u komt er weer iemand anders. U bent niet de enige die hier iets van gaat vinden. Wat ons betreft willen we toch gewoon het amendement indienen, ongeacht de goede bedoelingen van de gedeputeerde.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Ik dank gedeputeerde Zaal voor haar antwoord. Wat ze zei is dat de criteria zoals gecontroleerd kan worden, reeds zijn vastgelegd. Vaak gaat het fout in de uitvoering. Kijk naar het Waddenfonds. Daar is het gigantisch uit de klauwen gelopen. Dus is het heel erg belangrijk dat we vooraf weten wie het gaat uitvoeren, wie gaat vaststellen wie de fondsenmanager wordt. Het gaat om 160 miljoen euro. Het lijkt mij een valide vraag. Misschien is het verstandiger om de stemming uit te stellen totdat de gedeputeerde met een antwoord kan komen. Dan heeft ze alle tijd om zich te beraden.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik denk dat het weinig zin heeft, omdat er eerst een besluit moet worden genomen voordat 'de poppetjes' erbij kunnen worden gezocht. We zullen eerst een besluit moeten nemen. Ik ga geen directeur en Raad van Commissarissen benoemen als ik niet zeker weet dat er een ROM komt, omdat er nog geen besluit is genomen. Mijn voorstel zou zijn: Het besluit nemen en dan de procedure volgen. Ik val nu in herhaling.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Dank u wel voor uw antwoord. Ik heb een idee hoe we dit kunnen oplossen. Als de stemming zodanig aangepast kan worden dat er eerst een besluit is of de ROM er komt en dan een tweetrapsraket, zodat daarna Provinciale Staten kunnen vaststellen wie de directie wordt.

Gedeputeerde **ZAAL**: Dat is niet mogelijk. Dat is een aandeelhoudersbesluit.

De **VOORZITTER**: U zit in een cirkelredenering meneer Baljeu. U heeft vragen gesteld. De gedeputeerde heeft u antwoord gegeven. U krijgt niet het antwoord wat u graag wilt horen. Ik denk ook niet dat dit gaat gebeuren.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Wij zitten hier voor de democratische controle. Het is het laatste wat ik hierover zeg.

De **VOORZITTER:** Meneer Baljeu, ik ontneem u nu het woord. Ik heb u voldoende ruimte gegeven om interrupties te doen. U krijgt niet het antwoord wat u graag wilt horen. Ik breek u hierbij af en ik geef het woord terug aan gedeputeerde Zaal.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik was klaar met mijn bijdrage.

De **VOORZITTER**: U heeft nog een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Ik wil eigenlijk iets positiefs zeggen. Ik wil de gedeputeerde bedanken voor het positieve advies op de motie. Ze heeft de motie inderdaad goed gelezen. Zoals in mijn bijdrage gemeld, gaat het inderdaad om een inspanning. Ik begrijp hoe de ROM in elkaar zit. Ik heb alleen het antwoord op een vraag gemist. Kunt u zich een gezonde samenleving voorstellen zonder economische groei? Ik kan me ook voorstellen dat u daar de zomer voor neemt en wacht tot wij u daarover een boek hebben toegestuurd.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik ga eerst dat boek lezen en dan ga ik de discussie voeren bij de Economische Uitvoeringsagenda. Ik weet zeker dat u er op terugkomt. Waar ik zeker in geloof is een groene economie, die goed is voor ondernemers, maar ook voor de biodiversiteit en het klimaat. Volgens mij kan het allebei. Dat gaan we met deze ROM doen. We gaan de discussie nog verder voeren in het kader van Welvaart en Welzijn in september.

Tweede termijn:

De heer **DULFER** (GroenLinks): Ik bedank de gedeputeerde voor haar toelichting en toezegging. We zullen voor de motie van de PvdD en tegen het amendement. We hebben vertrouwen in de toelichting zoals de gedeputeerde die heeft gegeven.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Ik wil een motie indienen. Dat wil ik bij deze aankondigen. Naar mijn mening heb ik geen bevredigend antwoord gekregen. Ik moet de motie nog opstellen en verzoek dan ook om de vergadering te schorsen. Ik ben een eenmansfractie. Het opstellen van de motie kost wat tijd.

De **voorzitter**: Prima. Dan maken we eerst de tweede termijn af. Dan ga ik straks schorsen. Daarna krijgt u de gelegenheid om uw motie in te dienen.

De heer **KLEIN** (CU): Wij danken de gedeputeerde voor haar toezegging dat zij een evaluatie wil houden. Ze aarzelde wat over het jaar. Dat maakt ons niet uit. Het is goed om te zijner tijd te kijken in hoeverre het lukt om de gelden goed te verdelen over de provincie.

De heer **CARTON** (PvdA): Biodiversiteit heeft bij onze fractie ook de aandacht. De PvdA is dan ook blij met de reactie van de gedeputeerde. We zullen voor de motie stemmen. We hoorden een groot aantal toezeggingen. Daar zijn we blij mee. Daarom zullen we tegen het amendement stemmen.

De VOORZITTER: Ik heb de heer Baljeu beloofd om even te schorsen. Ik schors de vergadering tot tien over half tien. Dan gaan we verder met de tweede termijn. Ik zal dan het woord geven aan de heer Baljeu voor het indienen van zijn motie.

Schorsing tot 21.33- 21.40 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Ik dien een motie in.

Motie 94/28-06-2021
Voorafgaande goedkeuring benoeming directie ROM MRA-NHN

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni 2021 ter bespreking van de provinciale deelname in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij -ROM

Constaterende dat:
De Provincie Noord-Holland voornemens is een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij ("ROM") op te richten die een gecommitteerd doelkapitaal van €160 miljoen namens de provincie gaat investeren en beheren,

Overwegende dat:
€160 miljoen voor de Provincie Noord-Holland een zeer groot bedrag aan belastinggeld is, en dat democratische controle op het adequate beheer van dergelijke fondsen van essentieel belang is;

Besluit om:
De leden van de Directie en Raad van Commissarissen van deze ROM niet kunnen worden benoemd nadat eerst de Provinciale Staten van Noord-Holland hiermee, in vergadering bijeen, uitdrukkelijk hebben ingestemd.
Fractie Baljeu

De **VOORZITTER**: Mevrouw Kocken heeft een punt van orde.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Voorzitter, ik wil u vragen om de vergaderorde wat strakker te handhaven. Ik vind eigenlijk dat we ontzettend veel tijd kwijt zijn aan inbreng. In de commissie is niets ingebracht. Een motie moet ter plekke nog worden gemaakt. Ook voor een eenmansfractie geldt dat dit van te voren kan worden voorbereid. Er wordt een stemverklaring afgegeven die veel te lang is. Er worden interrupties gedaan, die volgens mij buiten de orde zijn. Ondertussen zitten we hier inmiddels al bijna twaalf uur en hebben we nog een aantal agendapunten te doen. Ik wil u echt vragen om wat strenger te zijn. Ik heb alle begrip voor mensen die hun allereerste bijdrage doen, maar we zijn inmiddels ook twee jaar met elkaar aan het vergaderen.

De **VOORZITTER**: Ik dank u wel.

De heer **HOOGERVORST** (SP): Even als reactie op het ordevoorstel van mevrouw Kocken. Ik snap best wat zij bedoelt, maar ik bestrijd de opmerking dat er in de commissie helemaal niet gesproken is over de ROM.

De **VOORZITTER**: We gaan daarover geen discussie voeren. Ik heb net aangegeven, ook naar de heer Baljeu, dat de stemverklaringen kort moeten zijn. Ik zal daar bij eenieder op letten. Voordat ik overga tot stemming wil ik gedeputeerde Zaal de gelegenheid geven om te reageren op de motie.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ik moet de motie ontraden om de redenen zoals zojuist aangegeven. Het is in dit soort processen ongebruikelijk dat Provinciale Staten, dan wel de Tweede Kamer, dan wel de gemeenteraad goedkeuring geeft aan een benoeming. Dat is gedelegeerd aan Gedeputeerde Staten, dan wel B en W of de Staatssecretaris, in dit geval van EZK. Ik wil graag die procedure blijven volgen.

De **VOORZITTER**: Een amendement en twee moties worden in stemming gebracht, voordat er gestemd wordt over voordracht 37.

Amendement 24 'Zicht en toezicht op de ROM'. Wenst iemand aantekening of een stemverklaring? Zo niet dan wordt de stemming geopend

De stemming wordt gesloten.
Met 35 stemmen tegen 20 stemmen voor is amendement 24 verworpen. Tegen hebben gestemd: CDA, CU, D66, GroenLinks, PvdA en de VVD.
Amendement 24 is daarmee verworpen.

Dan breng ik motie 93 'Slim in lijn met wetenschap en investeerder ROM' in stemming.
Als niemand een stemverklaring wenst af te leggen dan open ik de stemming.
Ik sluit de stemming.
Met 30 stemmen voor en 25 stemmen tegen is motie 93 aangenomen. Tegen hebben gestemd: CDA, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21, PVV en de VVD.
Motie 93 is aangenomen.

Motie 94 'Voorafgaande benoeming directie ROM MRA en Noord-Holland Noord' zal in stemming worden gebracht nadat gevraagd is of een stemverklaring wenselijk is.

De stemming over motie 94 is geopend.
De stemming wordt gesloten.

Met 42 stemmen tegen en 13 stemmen voor is motie 94 verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, Fractie Baljeu, JA21, PVV en de SP.
Motie 94 is verworpen.

Dan gaan we nu over tot het in stemming brengen van voordracht 37 'Provinciale deelname in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij, -ROM-'

Wenst iemand aantekening of een stemverklaring af te leggen? Mevrouw Vastenhouw het woord is aan u.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Dit fonds is een typisch ondemocratisch 'kartelfeestje'. Het staat volledig in dienst van de onrealistische Klimaatwet. Het creëert een democratisch gat. FvD is voor ondernemen, voor creativiteit, voor zorgvuldig gebruik van gemeenschapsgelden en daarom tegen deze voordracht.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Ondanks dat onze fractie van mening is dat transitie alleen zou moeten zijn om kernenergie te ondersteunen, alsmede dat de Provincie geen bank moet spelen en vooral de markt zijn werk moet laten doen, zullen we toch met voorliggend besluit instemmen. Dat doen we vooral voor het MKB-fonds, ook als is dit fonds zeker niet perfect. Aangezien het Noord-Hollandse MKB van groot belang is voor onze provincie en de afgelopen periode veel voor haar kiezen heeft gekregen, verdient zij onze steun.

Statenlid **KOSTIÇ (**PvdD): We hebben echt grote waardering voor de inzet van Gedeputeerde Staten en deze gedeputeerde. Het doet ons pijn in het hart om hier tegen te moeten stemmen. Als economische groei een van de uitgangspunten is, waar letterlijk staat 'vergroting van welvaart

en welzijn door economische groei' dan zijn we nog teveel bezig met het oude denken. Daar gaan we graag over in gesprek met de gedeputeerde. We kunnen om deze reden helaas niet instemmen.

De heer **BALJEU** (Fractie Baljeu): Het gaat om 160 miljoen euro. Er is geen goede democratische controle ingericht. Daarom stemmen we tegen.

De heer **HOOGERVORST** (SP): In principe is de SP voor de uitgangspunten van de ROM. We vinden het belangrijk dat we met elkaar een stap verder maken, ook op het gebied van transitie en duurzaamheid, maar het democratisch principe, wat Gedeputeerde Staten wel benoemen, maar niet echt serieus lijken te namen, doet ons toch besluiten om tegen de voordracht te stemmen. Hoe jammer we dat voor de principes ook vinden.

De VOORZITTER: Ik open de stemming voor voordracht 37.
Ik sluit de stemming.

Voordracht 37 is met 39 stemmen voor en 16 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21, PvdD en de SP.

21. Actualiteit over datacenters

De **VOORZITTER**: Ik verzoek mevrouw Alberts om de actualiteit aan de orde te stellen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Dank aan eenieder om de Actualiteit, tegen de regels in, vandaag aan de orde te stellen, in plaats van volgende week. Het heeft te maken met een procedurele kwestie. Ik ga niet in op de inhoud van de datacenters, maar wel op het proces en de rol van Provinciale Staten.
Op 29 juni zal in de gemeenteraad van Hollands Kroon het bestemmingsplan B1/Het Venster worden vastgesteld. Doordat daar in het Presidium niet gewogen gestemd wordt, konden de raadsleden van de oppositie dit punt van de agenda halen. Echter met artikel 17 in de hand heeft men het er toch weer op gekregen, namelijk dat een minderheid dan ook zaken kon agenderen. De minderheid wordt in het presidium gevormd door de coalitiepartijen, die op 29 juni wel over het datacenter en het bestemmingsplan wilde spreken. Ik denk dat dit een vorm van machtspolitiek is, die zijn weerga niet kent. Het doet het democratisch proces geen recht. In een briefing op donderdag 17 juni jl. werd een en ander toegelicht. Zo kon het gemeentebestuur niets meer aan het bestemmingsplan wijzigen. De raad zou het wel kunnen amenderen. Ook is het onmogelijk om aanvullende eisen te stellen. We hebben zeer recent te horen gekregen dat de informatievoorziening over de dieselopslag op het terrein niet de juiste was. Nu kan er niets meer worden veranderd.
Het is bijzonder dat op basis van gebrekkige informatie een bestemmingsplan wordt vastgesteld, waarvan veel nog niet bekend is. Hoe wij straks met de Datacenterstrategie omgaan, dat komt nog. Dat daar nu al een ramkoers wordt ingezet, daarover wil ik het met u hebben. Als wij de Datacenterstrategie vaststellen, -en daarbij ga ik ervan uit dat wij daarin duurzaamheidseisen

opnemen-, dan moet het nog in de Omgevingsverordening worden opgenomen, voordat het in bestemmingsplannen kan landen. Met andere woorden: Als Hollands Kroon nu doorzet, dan wordt het inhoudelijk een heel bijzonder verhaal, waarvan wij straks misschien iets heel anders vinden. Dan kunnen we het niet meer terugdraaien.

Ik heb een aantal vragen.
De gemeenteraad van Hollands Kroon werd min of meer onder druk gezet om wel voor dit bestemmingsplan te zijn, want anders dreigt een schadeclaim. Als de raad geen besluit neemt, kunnen belanghebbenden gaan procederen. Hoe moeten raadsleden daarmee omgaan, terwijl er twijfels zijn?
De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) wordt geciteerd en er wordt gezegd dat er afstand wordt gehouden tussen het object en de omgeving waardoor je niet door 'een tunnel van datacenters' rijdt. In een rapport van de PARK staat echter dat de komst van het datacenter op het terrein B1 niet gewenst wordt. Hoe rijmt u dat?
De overheid werkt volgens het vertrouwensbeginsel, of populair gezegd: Je moet doen wat je zegt. Zijn er toezeggingen gedaan? Anders zou het gemeentebestuur ook iets anders kunnen bedenken. Zijn er bijvoorbeeld toezeggingen gedaan aan projectontwikkelaar Hiemstra, of staat er iets in de anterieure overeenkomst? Wij weten dat niet, maar de raadsleden weten dat ook niet.
Dan kom ik bij de Provincie uit. Er wordt gesproken over 'constructieve gesprekken'. Heeft de Provincie tijdens die constructieve gesprekken aan de orde gesteld om nog even te wachten. Hoe werd daarop door het gemeentebestuur gereageerd? Constructieve gesprekken en datgene wat wij in de krant lezen dat is naar het idee van de SP met elkaar in tegenspraak. Dit is gewoon 'drammen'.
De laatste vraag is misschien wel de allerbelangrijkste. Welke mogelijkheden heeft de provincie om dit bestemmingsplan tegen te houden? In ieder geval totdat de Datacenterstrategie is opgenomen in de Omgevingsverordening? Of is de enige weg de juridische via een reactionaire aanwijzing, omdat Gedeputeerde Staten een zienswijze hebben ingediend, die eigenlijk terzijde is gelegd door het gemeentebestuur van Hollands Kroon?

De **VOORZITTER**: Iedere Statenfractie krijgt vijf minuten.

Mevrouw **VAN WIJNEN** (GroenLinks): We hebben het dit jaar niet voor het eerst over datacenters. Er gebeurt veel. We delen de frustratie dat gemeente Hollands Kroon er nu met stoom en kokend water een bestemmingsplan 'door lijkt te gaan jassen', dat misschien niet in overeenstemming is met de Omgevingsverordening die wij in het najaar oppakken. GroenLinks staat voor een goede landschappelijke inpassing. De milieubelasting moet minimaal zijn. Dat hebben we eerder ook benadrukt. Tegelijkertijd wil GroenLinks ook wel rolvast blijven. Gemeenten gaan uiteindelijk zelf over de vragen hoe, wanneer en of ze een bestemmingsplan vaststellen. De SP lijkt te suggereren dat er iets mis is met de bestuurscultuur in Hollands Kroon. De verhalen die GroenLinks hoort, suggereren ook wel dat er ruimte is voor verbetering. Hier en nu, met de informatie die we hebben, vindt GroenLinks niet de plek om daarover een uitspraak te doen. We willen onze zorgen daarover meegeven aan Gedeputeerde Staten.

De heer **MANTEL** (JA21): Dank aan de collega's van de SP voor het aanvragen van dit actualiteitendebat.
Er is de afgelopen jaren en maanden veel gezegd over de datacenters in de Wieringermeer. Het zal weinig nut hebben om hier een herhaling van zetten te doen, maar de vragen die de SP aan dit debat heeft verbonden zijn reden genoeg om voor deze actualiteit te stemmen. We wachten tussentijds nog steeds met smart op de Datacenterstrategie, waaraan het college werkt. Tot die tijd is het afwachten welke ellende er nu weer komt bovendrijven. Vanavond blijkt uit een artikel van het Noordhollands Dagblad dat datacenters wel degelijk koelwater verbruiken in de koude maanden. Ook PWN heeft dat bevestigd. Ook hier weer ruis op de lijn. Wie moeten we nu geloven? Ondertussen blijkt er ook een 'dieselgate' te ontstaan. Haal het als inwoner van Noord-Holland in je hoofd om een liter motorolie te verversen zonder driedubbele opvangbak en je hangt aan de hoogste boom. Een paar miljoen liter diesel die zien we over het hoofd. Hoe kan dat nu toch? Wie heeft hier nu de leiding?
Tijdens het debat van 12 april jl. heb ik nadrukkelijk gevraagd om alle beschikbare onderzoeken en documenten aan ons toe te zenden. Deel, al dan niet belastende documenten met ons. Dat voorkomt argwaan en maakt dat wij onze taak beter kunnen uitvoeren. Graag een reactie van de gedeputeerde op deze kwestie. Dan nogmaals de oproep aan Gedeputeerde Staten. Pak nu de regie. Onze fractie steunt uw college daarin.
Dan wederom het plangebied B1. Daar is zeer veel weerstand tegen. De krantenartikelen van afgelopen week liegen er niet om. In de gemeenteraad van Hollands Kroon vecht men elkaar de tent uit. De inspraak van de wethouder uit Medemblik, mevrouw Van Langen, sprak boekdelen. De zeven West-Friese gemeenten hebben in hun zienswijzen duidelijk uiteengezet wat hun bezwaren zijn tegen dit bestemmingsplan, maar er wordt niet geluisterd. Ook de zienswijze van de Provincie was duidelijk. Ook daar wordt niet naar geluisterd.
Morgenavond is voor de toekomst van de Wieringermeer de avond waar het allemaal om draait. Er wordt gestemd over het bestemmingsplan. Het zou toch zeer bijzonder zijn als dit bestemmingsplan en dus ook de komst van meer hyperscale datacenters doorgang vindt, nog voordat wij vanuit Provinciale Staten de Datacenterstrategie hebben vastgesteld.
Ik sluit mijn bijdrage af met het indienen van een motie.

Motie 95/28-06-2021:
Geen wijziging bestemmingsplan locatie B1 voor vaststelling datacenter strategie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, te Haarlem, ter behandeling van de wensen en bedenkingen Actualiteit datacenters:
Constaterende dat:
- *De zeven West-Friese gemeenten een zienswijze hebben ingediend*
- *De provincie Noord-Holland een zienswijze heeft ingediend*
- *Geen van deze partijen tevreden is met de uitwerking;*
- *Het daarom nodig is dat er verdere eisen worden gesteld aan het bestemmingsplan voor locatie B1.*
- *De datacenter strategie binnen enkele maanden ter besluitvorming zal worden voorgelegd aan Provinciale Staten,*

Overwegende dat:

- *Het van groot belang is dat alle aspecten van milieueffecten, landschappelijke inpassing, doelstelling uit de RES, waterhuishouding, koppeling/hergebruik van restwarmte, weloverwogen worden meegenomen*

Provinciale Staten spreken uit, dat zij van mening zijn dat de Gemeente Hollands Kroon moet wachten met het wijzigen van het bestemmingsplan locatie B1, totdat Provinciale Staten hun Datacenterstrategie hebben vastgesteld,
en gaan over tot de orde van de dag.
JA21 Noord-Holland

De **VOORZITTER**: Uw motie maakt onderdeel uit van de beraadslaging.

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Vandaag bespreken we de actualiteit over datacenters in Hollands Kroon. Onze fractie deelt de zorgen en vragen van de SP. Het gaat hier immers om een maatschappelijk, alsmede politiek heet hangijzer en het zou dan ook zeer onwenselijk zijn als blijkt dat het college van Hollands Kroon probeert haar zin door te drijven. Helemaal, aangezien in een vandaag verschenen bericht van de Telegraaf valt te lezen dat uit onderzoek van Buck Consultants International blijkt dat er in Nederland een dusdanige overcapaciteit is, dat er 'nauwelijks voordelen' zitten aan een 'buitenproportioneel groot datacentercluster binnen Nederland'. Volgens het genoemde onderzoeksbureau is het aandeel Nederlandse bedrijven, dat daadwerkelijk voordeel heeft van vestigingen nabij datacenters, zeer beperkt en kunnen nieuwe datacenters prima buiten Nederland worden gerealiseerd.
De PVV is van mening dat dit geen conclusies zijn die zomaar aan de kant geschoven kunnen worden. Kent de gedeputeerde het onderzoek en deelt hij onze mening?
Nu valt in de beantwoording van de bevoegdheidsvraag te lezen dat Gedeputeerde Staten op het ontwerpbestemmingsplan een zienswijze heeft ingediend inzake meerdere aandachtspunten. Zo zouden onder meer de ruimtelijke en andere consequenties niet of nauwelijks in beeld zijn gebracht, net als de energie- en waterbehoefte. Belangrijke zaken die al meerdere keren in dit huis naar voren zijn gekomen. Onze fractie gaat er dan ook vanuit, zeker in het licht van het vandaag gepresenteerde onderzoek, dat het college hier bovenop zit en waar nodig actie onderneemt.

De heer **LEERINK** (PvdA): Dank voor de actualiteit. Wij waren in eerste instantie, -en dat zijn we nog-, niet voor deze actualiteit. Uiteindelijk gaan we niet over dat bestemmingsplan, dat wordt vastgesteld. Je moet ook niet de suggestie wekken dat je erover gaat. We kunnen ons wel voorstellen dat mensen hun wenkbrauwen optrekken, -dat doen wij ook-, bij de manier waarop het allemaal verloopt. Het feit dat we niet voor de actualiteit waren, betekent niet dat we geen vragen hebben over de rol, die de provincie hierbij speelt. Als je bijvoorbeeld kijkt naar het advies van de ARO, die is vrij uitgesproken als het gaat over wel of niet een datacenter aan de Westzijde van de A7. Niet, om het zo maar te zeggen. Ook de PARK is daarover heel uitgesproken. Dan vraag je je af wat dergelijke uitspraken waard zijn op het moment dat de Provincie daar op geen enkele manier voor gaat staan. We vinden dat vragen waarover we graag door zouden spreken, ook in de commissie. Het is ook voor de toekomst relevant. Wat zijn nu uiteindelijk de uitspraken

van de belangrijke adviesorganen van de provincie waard in de procedure en hoe hard zijn ze? Dit bespreken we graag in de commissie als we ook over de Datacenterstrategie spreken met elkaar.

De heer **ZOON** (PvdD): Duidelijkheid over datacenters komt met de Datacenterstrategie. Hollands Kroon wil een aanpassing van het bestemmingsplan voor uitbreiding van datacentermogelijkheden. Op veel punten wordt de zienswijze die Gedeputeerde Staten hebben ingebracht, afgehandeld als 'geen aanpassing'. In antwoord op de vragen de SP zou ik van Gedeputeerde Staten een reflectie willen horen op de afhandeling van de provinciale zienswijze. Het zou de gemeente sieren om, met de Omgevingswet in gedachte, eerst de Datacenterstrategie af te wachten. Hyperscale datacenters hebben grote regionale impact op energie, ruimte en milieu. Afstemming hierover is van belang. Die ontbreekt op dit moment.

De heer **KLEIN** (CU): De CU vindt het ook zondermeer ongelukkig dat wij bezig zijn als provincie met een Datacenterstrategie en dat ook in de Omgevingsvisie ideeën over datacenters zijn meegegeven en dat er onderwijl al een bestemmingsplan dreigt te worden vastgesteld, waarin nieuwe datacenters mogelijk worden gemaakt. Ongeveer iedereen in de omgeving is tegen. Het is dan ook bijzonder jammer dat onze Datacenterstrategie er nog steeds niet is. Tegelijkertijd snappen we het dilemma dat een gemeente, die eerder gemaakte afspraken wil uitvoeren, niet zomaar door de Provincie kan worden tegengehouden. Toch zouden we heel graag zien dat dit bestemmingsplan pas wordt vastgesteld nadat wij met elkaar de kaders hebben vastgesteld, waaraan datacenters moeten voldoen. We horen graag van Gedeputeerde Staten wat de officiële visie is op de vaststelling van datacenters op B1 en op welke manier het college nog kan zorgen dat er geen 'bochten worden afgesneden' door gemeente Hollands Kroon?

Mevrouw **KONING** (CDA): Wij hebben contact gezocht met raadsleden in Hollands Kroon om te vernemen wat zich daar heeft afgespeeld. Wat betreft het op de agenda zetten van het bestemmingsplan B1/Het Venster hebben wij vernomen dat het plan al eerder op de agenda heeft gestaan, maar dat het er toen door een meerderheid van de gemeenteraad is afgehaald, omdat men het niet rijp voor besluitvorming vond. Inmiddels heeft recessie plaatsgevonden waarin vragen werden beantwoord. Nu is het onderwerp opnieuw op de agenda geplaatst. Dat is volgens het Reglement van Orde. Wij zien geen aanwijzing voor de suggestie van de SP dat de raad onder druk is gezet, of dat de procedure niet goed gevolgd is. Dat neemt niet weg dat er raadsleden kunnen zijn die het er niet mee eens zijn dat het bestemmingsplan op 29 juni op de agenda staat en die het inhoudelijk niet eens zijn met de vaststelling van het bestemmingsplan en met de komst van meer datacenters. Daar gaan wij als Provincie nu niet over debatteren, want daar gaan we niet over. Die besluitvorming is aan de gemeenteraad van Hollands Kroon.
Wat betreft de ruimtelijke inpassing. Wij hebben vernomen dat B1/Het Venster aan landschappelijke inpassingseisen moet gaan voldoen en er daardoor fraaier uit zal gaan zien, dan de bestaande industrieterreinen op Agriport. Die waren grotendeels wel stand vrij. We zijn blij dat er landschappelijke inpassingseisen gaan gelden. Verder lijkt het ons belangrijk dat ons college haast maakt met de datastrategie van de provincie, zodat we daar op korte termijn een besluit over kunnen nemen en gemeenten daarmee kunnen gaan werken bij nieuwe processen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik kan een heel betoog houden, maar ik beperk me tot wat vragen. Wat is de bevoegdheid van de Provincie in deze zaak? Hoeveel windmolens moeten wij bouwen om één datacenter van stroom te voorzien? Gaat het datacenter voor een eigen stroomvoorziening zorgen via diesel?
De planschade waar het college van B en W mee dreigt, is bekend. Het college van B en W had dat eerder moeten bedenken toen het dit in de plannen opnam. De gemeenteraadsleden kunnen niet onder druk worden gezet vanwege dreigende planschade. Mijn oproep aan de mensen is: Laat je niet onder druk zetten.

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan gedeputeerde Loggen voor een reactie namens het college.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Een aantal partijen sprak zorg uit over de gang van zaken rondom dit bestemmingsplan. Ik moet constateren dat voor een deel richting Gedeputeerde Staten gesproken werd, maar ook voor een deel richting de gemeenteraad van Hollands Kroon. Ik doel daarmee op de motie. Deze motie is uniek, omdat die gericht is aan een gemeenteraad. De motie is voor Gedeputeerde Staten onuitvoerbaar. Ze hebben geen zeggenschap over agenderingen in gemeenteraden. Ze kunnen wel gebruikmaken van de wettelijke instrumenten op het moment dat een gemeente of een gemeenteraad zich niet houdt aan bijvoorbeeld de zienswijze die een provincie indient op een bestemmingsplan. Wij hebben zienswijzen ingediend. Daarvan heeft het college van B en W aangegeven dat daar niets mee gedaan wordt. De gemeenteraad moet zich daar nog over uitspreken. Vooruitlopen op de uitkomst daarvan zou speculeren zijn. Dat ga ik niet doen. Dit college wacht rustig de besluitvorming in de gemeenteraad van Hollands Kroon af en zal op basis van die uitkomsten kijken welke volgende stap in de ruimtelijke procedure nodig is. Dat kan leiden tot in beroep gaan tegen dit bestemmingsplan, dan wel een reactieve aanwijzing te geven. Dat zullen we doen op basis van juridische adviezen over wat de meest succesvolle route zal zijn, als de gemeente en de gemeenteraad de zienswijze van de provincie niet overnemen.
De Provincie is gebonden aan de wetgeving, zoals die in Nederland geldt. Als het gaat over het ruimte domein en het bestemmingsplan, dan heb ik die uiteengezet.
De SP stelt dat de gemeenteraad min of meer onder druk is gezet. Dat kunnen wij niet beoordelen. Dat is aan de gemeenteraad zelf om te bepalen of ze zich onder druk gezet voelt. De gemeenteraad heeft zelf de instrumenten om daar naar te handelen.
Voor de maatschappelijke inpassing werd de PARK geciteerd. We hebben onze zienswijze ingediend. Die is mede gebaseerd op beelden zoals de provincie ziet hoe dat ingericht zou moeten worden. Daar zijn de adviezen van PARK in ´opgesloten´. Het heeft een plek gekregen in de zienswijze.
Als er anterieure overeenkomsten zijn gesloten of afspraken zijn gemaakt, -dat weten wij niet-, dan zijn die buiten de provincie om gemaakt. Alles wat ik daarover zou zeggen, zou speculatief zijn. Wij hebben geen kennis van dergelijke vertrouwelijke afspraken.
De intentie van dit college is om met elke partij constructieve gesprekken te voeren, dus ook met Hollands Kroon. De gesprekken met Hollands Kroon worden zakelijk en op basis van wederzijdse

inzichten gevoerd. We constateren wel, -ook gezien het feit dat we ook voornemens zijn als de zienswijzen niet worden overgenomen om dan in beroep te gaan of wel een reactieve aanwijzing te geven-, dat we het niet altijd met elkaar eens zijn.
De PvdA verzocht om eens verder door te praten over ARO en PARK. De gedeputeerde kan zich voorstellen dat het gesprek met de Staten wordt gevoerd, maar ARO en PARK zijn adviserende organen. De PARK kan gevraagd en ongevraagd advies geven. Wij waarderen de adviezen van ARO en PARK altijd hoog en hechten er veel waarde aan. Alleen in zeer uitzonderlijke situaties zou het college daarvan afwijken. Dat wordt dan ook zeer goed gemotiveerd. Ik kan me niet voor de geest halen wanneer we dat gedaan hebben.
Het vaststellen van het bestemmingsplan voorafgaand aan de Datacenterstrategie is echt aan gemeente Hollands Kroon en niet aan de Provincie. Ik ga ervan uit dat de gemeente op de hoogte is van het feit dat Provincie Noord-Holland werkt aan een Datacenterstrategie. Ik heb op dit moment het spoorboekje niet paraat, maar dit zal alsnog aan de Staten worden gestuurd zodat duidelijk is wanneer de Datacenterstrategie in commissie en Staten aan de orde zal worden gesteld.
Ik beschouw de vragen van mevrouw Van Soest als zorg en illustratief over wat er allemaal wegkomt. Ik weet niet hoeveel windmolens er nodig zijn om een datacenter te laten draaien. Het heeft te maken met de omvang van het datacenter en het vermogen van een windmolen.
Ik heb gepoogd uiteen te zetten wat de bevoegdheden van de Provincie in dezen zijn.
Zoals gezegd is de motie onuitvoerbaar voor het college. Het is een oproep aan de gemeenteraad, maar dan is de motie slechts van symbolische waarde. Gedeputeerde Staten ontraden deze motie.

Tweede termijn:

De heer **MANTEL** (JA21): Dank voor de beantwoording. Ik zou graag nog wel een antwoord krijgen op mijn vraag over de ontbrekende rapporten. Wederom had ik gevraagd om rapporten, maar ik heb ze niet gekregen. Dat vind ik wel vervelend. Als we de rapporten niet krijgen, dan ontstaat er ruis op de lijn. Met de rapporten kunnen we goed voorbereid het debat aangaan.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): Kent u het liedje "Ik zag twee beren broodjes smeren"? Het liedje eindigt met de zin: "Ik stond erbij en ik keer ernaar." Nu gebeurt er iets wat niet leuk is. Ik kan me voorstellen dat gedeputeerde Stigter zit te tandenknarsen als je weet hoeveel dieselolie er op dat terrein geparkeerd gaat worden. We blijven vasthouden aan onze rol. Voorlopig is het helaas zo.
Ik doe via u een oproep aan de gemeenteraad van Hollands Kroon. Dat mag ik doen. Ik weet dat er flink geluisterd wordt: "Doe het niet. Laat je er niet van onder de indruk brengen."
Er blijven zaken over. Het rapport van ARO en PARK is niet met Provinciale Staten gedeeld. Dat had ik wel prettig gevonden. Ik moet het dan ontdekken via een krantenartikel, waarin dat rapport wordt genoemd. Waarom krijgen wij dat rapport niet? Ik kan me niet voorstellen dat er geheimen in staan. De motie was ik niet van plan te steunen. Niet alleen omdat die niet uitvoerbaar is, maar er zit zelfs nog een rariteit aan. Dat heb ik ook gezegd. Je kunt via de strategie helemaal niets doen met bestemmingsplannen. Je moet het eerst in de Omgevingsverordening vastleggen.

Kortom, we zitten hier tandenknarsend toe te kijken. Andere partijen delen de frustratie. Het is toch te gek voor woorden dat je als provincie niet gaat over een gemeente die 'maffe dingen' aan het doen is. Dat moet je dan zomaar accepteren. Ik kan het niet. Ik kan op mijn hoofd gaan staan, maar ze denderen gewoon door. Ik hoop dat ze geluisterd hebben en een truc vinden, net als artikel 17, om te besluiten nog even te wachten. Dat zou heel verstandig besturen zijn.

Mevrouw **Van Wijnen** (GroenLinks): Het is altijd vervelend als je met een gemeente in een formeel c.q. juridisch traject terecht komt en met elkaar moet praten via zienswijzen, agenderingen en bestemmingsplannen. We zijn blij dat de gedeputeerde daar scherp op is en ervoor zorgt dat goed wordt omgegaan met de zienswijzen.

De heer **KLEIN** (CU): Het is duidelijk hoe de gedeputeerde erin staat, voor een deel in ieder geval. In de zienswijze staan veel mitsen en maren over het voorgestelde bestemmingsplan. Ik zou graag klip en klaar van Gedeputeerde Staten horen wat zij vinden van de ontwikkeling van datacenters op locatie B1. Is dat nu een passende locatie, of niet?

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): De heer Loggen wordt bedankt voor zijn beantwoording. Het staat iedereen nog in het geheugen dat we avonden, honderden insprekers hebben gehad over de windmolens die overal op het land moeten worden geplaatst. Dan gaan we dit soort datacenters de gelegenheid geven om diesel te gaan gebruiken. Ik wil vragen of de heer Loggen daarover nog iets kan zeggen. Heeft de provincie de bevoegdheid om dat te verbieden?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Laat ik maar met de vraag van JA21 beginnen. Ik ga er vanuit dat de heer Mantel met de ontbrekende rapporten doelt op de ARO- en PARK-rapporten. Ik zie geen reden waarom die niet gedeeld zouden kunnen worden. Ik zal vragen of die zo spoedig mogelijk naar de Staten gestuurd kunnen worden. Mocht de heer Mantel nog meer missen dan hoor ik dat graag. Ik zal nakijken of dat kan worden nagezonden, zover we over die rapporten gaan. We kunnen onderzoeken die in opdracht van het college van B en W van Hollands Kroon zijn uitgevoerd, niet delen. Wat binnen de bevoegdheidssfeer van de provincie ligt, dat zal ik toesturen.
We hebben pas zeer recent kennisgenomen van het nieuws over de dieselolie of het rapport van Buck. We zullen moeten bestuderen wat het betekent. Daar ga ik nu niet op vooruitlopen. We willen even goed de inhoud ingaan om te weten wat er geschreven staat. Met de belangstelling van deze Staten kan ik me zo voorstellen dat het onderwerp nog terugkomt. Laten we niet op de zaken vooruitlopen.
De heer Klein stelde een scherpe vraag. Op basis van de regelgeving is een datacenter op locatie B1 toegestaan. Los van de opvatting van Gedeputeerde Staten daarover. Dat is een reden om te komen met een Datacenterstrategie, om daarmee een toetsend instrument te hebben, om te beoordelen of het echt een wenselijke locatie is. Als het dan de beste plek is, welke eisen zou je daaraan moeten stellen, bijvoorbeeld over multifunctioneel ruimtegebruik, over zelfvoorzienend als het gaat over water. Dat hoort thuis in de Datastrategie.
Ik heb het even nagevraagd. De planning zoals die nu is, is dat de Datacenterstrategie voor het reces naar Provinciale Staten wordt gestuurd.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): De gedeputeerde deed een mooie poging om mijn vraag te beantwoorden. Hij draaide ook zorgvuldig om het antwoord heen. Hij zei: "Het is mogelijk volgens de huidige regelgeving." Ik proef tussen de regels door dat u het eigenlijk ook niet wilt. Klopt dat?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dit college opereert op basis van inhoud en op basis van feiten en mogelijkheden. De mogelijkheden heb ik zojuist in beantwoording op de vragen van de heer Klein ook gemeld. Wat het gevoel van het college daarbij is, is op dit moment niet relevant. Het wordt wel duidelijk hoe Gedeputeerde Staten over de ontwikkeling van datacenters denkt, als de heer Klein straks de Datacenterstrategie leest.

De **VOORZITTER**: Hiermee is een einde gekomen aan de tweede termijn. Wat ons rest is motie 95, ingediend door JA21. Alvorens ik overga tot in stemming brengen van deze motie schors ik de vergadering voor vijf minuten.

Schorsing 22.49- 22.55 uur

De **VOORZITTER:** Ik heropen de vergadering.
Ik breng motie 95 van JA21 in stemming. Wenst iemand een stemverklaring af te leggen?
Zo niet dan open ik de stemming.
De stemming wordt gesloten. De heer Koyuncu van DENK is afwezig. Er zijn 54 geldige stemmen uitgebracht.

Met de onthouding van 1 stem, 16 stemmen voor en 37 stemmen tegen is motie 95 verworpen.
Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, CU, Forum voor Democratie, JA21, PVV, PvdD en 1 onthouding van stem door Fractie Baljeu.
Motie 95 is verworpen.

13. Wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie MRA (voordracht 35)

De behandeling van dit agendapunt is doorgeschoven naar 5 juli 2021.

14. Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel (voordracht 26)

De behandeling van dit agendapunt is doorgeschoven naar 5 juli 2021.

15. Schorsing

De **VOORZITTER**: Het is nagenoeg 23.00 uur. We hebben afgesproken om de vergadering om 23.00 uur te schorsen. Ik ga zo dadelijk schorsen, zonder u eerste melding te maken van het feit

dat we niet alle geplande vergaderpunten vandaag hebben kunnen behandelen. Op 5 juli starten we om 10.00 uur. Dan zullen we ook eindtijd van 23.00 uur hanteren. De griffie maakt nog een herberekening en kijkt hoe dat precies uitkomt. U krijgt daarover later deze week informatie. De voordrachten die nog op de agenda staan moeten nog wel worden afgehandeld. Dat betekent dat 5 juli een volle dag wordt. Ik wil zelfs rekening houden met het feit dat volgende week nog een vervolgavond moet worden gepland.

Ik dank u voor uw aandacht. Het was een lange dag. Ik wil ook de griffie en alle ambtenaren bedanken, die ons hebben ondersteund. Het college natuurlijk ook dank.
Ik zie u graag terug op 5 juli om 10.00 uur. Nu schors ik de vergadering.

Schorsing om 23.00 uur.

Notulen -vastgesteld-

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Holland

Datum	:	5 juli 2021
Voorzitter	:	dhr. A.Th.H. van Dijk
Griffier	:	mw. K. Bolt
Contactpersoon griffie	:	mw. V. Mulder - statengriffie@noord-holland.nl

Aanwezig: Mw. R. Alberts-Oosterbaan (SP), mw. W. van Andel (CDA), dhr. R.J.P. Baljeu (Fractie Baljeu), dhr. D.J. van den Berg (JA21), mw. I.A. Bezaan (PVV), dhr. M.T. Cardol (GL), dhr. J.J. Carton (PvdA), dhr. M. Deen (PVV), dhr. R.J. Dekker (FvD), dhr. J. Dessing (FvD), mw. S.S. Doevendans (PvdA), dhr. J.W. Dulfer (GL), mw. A. Er (GL), mw. G. Van Geffen (VVD), mw. A. Gielen (GL), dhr. J.P.H.M. van Gilse (VVD), mw. L. Gonggrijp (D66), dhr. J. Gringhuis (GL), dhr. G.J.W. Hartog (VVD), dhr. D.G. Heijnen (CDA), dhr. J.P. Hollebeek (PvdD), dhr. W. Hoogervorst (SP), mw. A.A.J. Jellema (PvdA), dhr. E.W.J. Jensen (JA21), mw. J.F.L. Kaamer van Hoegee (VVD), dhr. E.B. Kanik (D66), mw. A.C. Kapitein (D66), dhr. N. Kaptheijns (PVV), dhr. M.C.A. Klein (CU), mw. R.P.M. Kocken (GL), dhr. G.H.J. Köhler (JA21), mw. W. Koning-Hoeve (CDA), Ines Kostić (PvdD), dhr. S. Koyuncu (DENK), mw. C.D.M. Kuiper-Kuijpers (CDA), dhr. G.L.J. Leerink (PvdA), dhr. E.J. van der Maas (VVD), dhr. I.J.M. Mantel (JA21), mw. M.A.H. van Meerten-Kok (VVD), mw. A. Nanninga (JA21) dhr. N.A.L. Roosendaal (VVD), dhr. E.M.A. Smaling (SP), mw. W. van Soest (50PLUS/PvdO), dhr. M.C. Steeman (D66), mw. A.J.C.E. Strens (D66), dhr. K.J. Terwal (VVD), mw. J. Vastenhouw (FvD), dhr. B.L. Vink (D66), dhr. L.Hj. Voskuil (PvdA), mw. A.T.B. de Vries (PvdA), mw. N.M. van der Waart (GL), mw. T.K. van Wijnen (GL), dhr. B.G.P. de Wit (VVD), dhr. G.R. Zaal (GL), dhr. F.A.S. Zoon (PvdD)

Afwezig: -

Agenda **Paginanummer**

12b.	Heropening	2
13.	Wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie MRA (voordracht 35	2
14.	Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel (Voordracht 26)	23
15.	(Behandeld in PS 28 juni 2021)	
16a.	RES 1.0 Noord-Holland Zuid en Noord-Holland Noord (Voordracht 31)	36
16a.1	RES 1.0 Noord-Holland Noord	
16a.2	RES 1.0 Noord-Holland Zuid	
17.	Referendumverzoek RES 1.0 Noord-Holland Zuid en Noord-Holland Noord (Voordracht 40)	97
18.	Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, Ontwerpbegroting 2022 en Jaarstukken 2020 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG) (Voordracht 27)	121
19.	Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, Ontwerpbegroting 2022, Jaarstukken 2020 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	124
20.	Vragenuur	124
21	(Behandeld in PS 28 juni 2021)	
22.	Indien aan de orde: stemming Motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag	126
23.	Sluiting	129

12b. Heropening

De **VOORZITTER:** Ik heropen de vergadering die op 28 juni geschorst werd.

Ik heb twee mededelingen, die niet direct van toepassing zijn op deze vergadering, maar wel fijn om te weten.
Wij kunnen de heer Voskuil, de fractievoorzitter van de PvdA, feliciteren met zijn voordracht om de nieuwe burgemeester van Bergen te worden. Uiteraard moet het Kabinet dat nog goedkeuren, maar het feit dat hij is voorgedragen daarmee feliciteren we hem van harte. Dat heeft hem ertoe gebracht om zich in ieder geval niet actief met de provinciale politiek bezig te houden. Hij zal wel deelnemen aan de stemmingen, maar laat het woordvoeren over aan de vicefractievoorzitter van de PvdA, mevrouw De Vries. Daar waar er belangenverstrengeling zou kunnen zijn, dan houdt de heer Voskuil daar rekening mee.

De tweede mededeling is dat de heer Vink, Statenlid namens D66, ons vanaf 15 september 2021 zal verlaten. Hij keert terug in de gemeenteraad van Amsterdam. Dat is pas na de zomer. Toch feliciteren we hem met deze benoeming.

De griffier heeft zojuist de presentiecheck gedaan. Er was een quorum toen we startten op 28 juni. Dat quorum geldt ook voor deze uitloopvergadering.

Er is geen bericht van verhindering ontvangen. Dat betekent dat er straks 55 Statenleden aan deze vergadering gaan deelnemen. Mocht u het overleg tussentijds moeten verlaten, wilt u dat dan melden via het chatsysteem, of via e-mail bij de griffie, zodat het aantal Statenleden dat gaat stemmen exact kan worden bepaald. Mochten Statenleden de vergadering tussentijds verlaten dan zal ik dat herhalen.
Uiteraard gelden dezelfde regels als bij alle andere vergadering. Vanaf nu kunt u moties en amendementen per e-mail indienen bij de griffie. Er wordt digitaal gestemd met Notubiz.
Ik zal voordat een stemming aanvangt, zal ik een paar minuten de gelegenheid geven om bij de stemknop te gaan zitten. Dan hoop ik dat het stemmen vandaag nog weer wat beter verloopt dan de vorige keer, zodat we daarmee tijd kunnen winnen.
In het Presidium is besloten om te lunchen tussen 12.30 en 13.00 uur. We schorsen voor het diner tussen 18.00 en 19.00 uur.
Het Presidium heeft besloten om de spreektijd niet aan te passen. Dat betekent dat we een behoorlijke agenda met elkaar door te werken hebben. Als we vandaag efficiënt en doelmatig vergaderen dan zouden we rond 23.00 uur klaar moeten kunnen zijn.

13. Wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie MRA (voordracht 35)

De **VOORZITTER:** Ik zal proberen het debat zoveel mogelijk toe te staan en te accommoderen, zodat het ook levendig en fijn is om naar te kijken en te luisteren.

De heer **CARTON** (PvdA): De ruimte is beperkt en ambities zitten elkaar soms in de weg. Daarom is het van belang dat we hierop een visie hebben met een verstedelijkingsstrategie. Een overkoepelende visie. Hoe verhoudt deze Verstedelijkingsstrategie zich tot de provinciale Woonvisie en het Masterplan Wonen. Als het over woningbouw gaat, dan dienen we met andere partijen nog een amendement in.

Als je ergens wilt wonen, moet je de zekerheid hebben dat je er ook kunt komen. Wonen en bereikbaarheid moeten hand in hand gaan en dan ook het liefst bereikbaarheid met het openbaar vervoer. Daarbij hebben we een vraag voor de gedeputeerde. Kan de gedeputeerde deze koppeling, waarvan ik weet dat hij die ook belangrijk vindt, ook blijven uitdragen in de context van de Verstedelijkingsstrategie?

Daarnaast zijn ook de energietransitie en het tegengaan van de klimaatverandering belangrijke opgaven voor de MRA. Voor de PvdA-fractie komt dit te beperkt terug. Het mag meer aandacht krijgen. In de praktijk is het bij elk project van belang om aan de voorkant de duurzame energievoorziening, duurzame energiebronnen en maatregelen te regelen, zodat dit een vast onderdeel is van het denken en ook van de aanpak.

Tegelijkertijd biedt de samenwerking buiten de MRA ook kansen. Voor de PvdA is de zoektocht naar een passende locatie voor de aanlanding van energie uit wind op zee en de vestiging van waterstoffabrieken hier een voorbeeld van. We denken hierbij met name aan de Noordkop en de Port of Den Helder, die wat ons betreft ideaal gesitueerd is hiervoor. Den Helder is immers het middelpunt van het continentaal plat, waar de windmolens staan en je hoeft niet door het kwetsbare Waddengebied om daar te komen. Dit laatste punt kwam vorige week ter sprake bij de motie over het Waddenfonds. Het zou hoogwaardige werkgelegenheid en een duurzame economische impuls voor de regio kunnen brengen en daarom is ons voorstel om de organisatiekracht van de Noordkop en de MRA te bundelen om deze samenwerking op te pakken. Hiervoor hebben we een amendement opgesteld, dat mede wordt ingediend door D66, SP en GL.

Amendement 25/05-07-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering (digitaal) bijeen op 5 juli 2021 ter bespreking van voordracht 35-2021 'Wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie MRA v2'

Overwegende

1. *dat binnen de Metropool Regio Amsterdam (MRA) gewerkt wordt aan het opstellen van een Verstedelijkingsstrategie;*
2. *dat deze Verstedelijkingsstrategie de gezamenlijke ruimtelijke strategie van de MRA en het Rijk is waarmee (met andere partners) de koers uitgezet wordt naar een duurzame en economisch sterke metropool;*
3. *dat Provinciale Staten van Noord-Holland gevraagd wordt wensen en bedenkingen mee te geven bij versie 2 van de Verstedelijkingsstrategie;*
4. *dat ruimte in de MRA schaars is en toekomstige ontwikkelingen de druk op deze ruimte verder zullen verhogen;*
5. *dat naast opgaven op het gebied van onder andere leefbaarheid, woningbouw, circulaire economie, duurzame mobiliteit en natuur, ook de energietransitie ruimte nodig heeft;*

Voorts overwegend

6. dat in het kader van de energietransitie en de overgang naar fossielvrije-industrie, de aanlanding van wind op zee en de productie en opslag van waterstof een aanzienlijk ruimtebeslag kennen;

7. dat deze ruimteclaim de druk op de schaarse ruimte in de MRA, met name ook in het NZKG, nog verder doet toenemen, niet alleen in fysieke zin maar ook met het oog op de veiligheidscirkels;

8. dat elektriciteit en waterstof goed te transporteren zijn, zowel via bestaande als nieuw aan te leggen e-infrastructuur;

Tevens overwegende

9. dat het betrekken van andere regio's, buiten de MRA, bij dit proces niet alleen de druk op de ruimte binnen de MRA vermindert, maar tevens een belangrijke economische- en werkgelegenheidsimpuls voor deze regio's kan betekenen;

10. dat de Noordkop en de Port of Den Helder ideaal gelegen zijn voor de aanlanding van wind op zee;

11. dat de Noordkop de ruimte kan bieden voor de productie van waterstof;

12. dat de Noordkop al beschikt over onderdelen van de noodzakelijke e-infrastructuur om elektriciteit en waterstof te transporteren;

Besluit

Voordracht 35-2021 'Wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie MRA' als volgt te amenderen dat op pagina 4 bovenaan, na '…Cluster Energie Strategieën (CES), geven ons op afzienbare termijn wel meer inzicht daarin.' toe te voegen:

"Voor de aanlanding van wind op zee, alsmede de productie en distributie van waterstof kijken wij verder dan alleen de MRA en het NZKG. Wij dringen aan op een integrale en gezamenlijke ontwikkeling met de gemeenten en bedrijven in de Noordkop en de Port of Den Helder (PoDH). De Noordkop en de haven van Den Helder zijn ideaal gesitueerd voor de aanlanding van wind op zee en de productie van waterstof. Deze samenwerking verlicht niet alleen de druk op de schaarse ruimte in de MRA, het biedt ook een stevige en duurzame economische en werkgelegenheidsimpuls voor deze regio. In plaats van een 'ieder voor zich' benadering zien wij graag een nauwe samenwerking tussen de MRA en de Noordkop/PoDH bij de verdere uitwerking van de strategie op dit gebied."

en gaat over tot de orde van de vergadering.

PvdA, D66, SP, GroenLinks

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kaamer van Hoegee.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Wat wilt u met dit amendement bereiken, anders dan wat er ook al wordt gezegd in de Waterstofstrategie, die we vorig jaar bespraken?

De heer **CARTON** (PvdA): We willen vooral benadrukken dat er ook geen tweedeling ontstaat tussen de MRA en Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid. Daarvoor zouden we als provincie, maar ook als MRA moeten waken. We zien juist de samenwerking met de MRA en de Noordkop als kans om dit te stimuleren. Vandaar dit amendement.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Voor de duidelijkheid: Die tweedeling wil ik ook niet, maar dit is, bij mijn weten al lang geregeld in de Waterstofstrategie. Het lijkt me dat dit amendement overbodig is.

De heer **CARTON** (PvdA): We willen graag met dit amendement benadrukken dat we gezamenlijk verder in moeten zetten op de samenwerking tussen de MRA en de Noordkop. We vinden dat dusdanig van belang dat we dit amendement indienen.

Rekening houdend met het amendement kunnen we instemmen met de zienswijze bij deze versie van de Verstedelijkingsstrategie en zien uit naar de opmerkingen die we in de volgende versie gaan teruglezen.

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VINK** (D66): We hebben uitgebreid gesproken met elkaar in de commissie over de Verstedelijkingsstrategie en dan met name over de wensen en bedenkingen. Ik wil daar niet heel veel aan toevoegen. Gezien de discussie van zojuist wil ik toevoegen dat de Verstedelijkingsstrategie natuurlijk iets is van alle deelnemende partijen in de MRA, de gemeenten en de beide provincies en het Rijk. Dat zijn de partijen die deze strategie opstellen en vaststellen. In onze ogen is het heel erg goed dat de heer Cardol of de heer Voskuil het initiatief heeft genomen om expliciet in een amendement de link met gebieden buiten de MRA te maken. Dat is in de MRA Strategie nog niet gebeurd. Gezien de deelnemende partijen vinden wij dat heel belangrijk.
Er blijft een punt over dat D66 wil maken. Deze strategie bevat ook echt een keuze, die het expliciet maakt. Dat gaat over de keuze voor binnenstedelijk bouwen. Dat is een strategische keuze die we met elkaar maken. Dat we vooral binnenstedelijk en bij multimodale verkeers- en vervoersknooppunten de bouwopgave willen lokaliseren. Natuurlijk doen we dat op een integrale manier. Daar gaan we in eerste instantie de bouwproductie op gang brengen. Die strategische keuze hebben wij willen accentueren door deze in een amendement op te nemen. Het amendement wordt ingediend mede namens GL, PvdA en de PvdD.

Amendement 26/05-07-2021
Verstedelijkingsstrategie MRA woningbouw

De Provinciale Staten van Noord-Holland hebben op 28 juni 2021 de statenvoordracht Wensen en bedenkingen verstedelijkingsstrategie MRA (VD-35) besproken en
constateren dat:

- *het bestuurlijk kernteam versie 2 van de verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam heeft voorgelegd aan de colleges van de gemeenten, provincies en de vervoerregio met verzoek om reactie;*
- *het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland een concept-reactie heeft voorgedragen aan Provinciale Staten met het verzoek tot instemmen;*

overwegen dat:

· *versie 2 van de verstedelijkingsstrategie veel relevantie informatie bevat uit de diverse ruimte gebruikende sectoren, maar nog geen integrale, sector overstijgende strategie die richting geeft aan de inzet van de verschillende MRA-overheden;*
· *er in de huidige versie nog geen strategische keuzes gemaakt zijn over fasering en prioriteiten, regionale verdeling op woonmilieus, woningtypes en aantallen, noch over onderlinge taakverdeling op het gebied van verstedelijking tussen de samenwerkende partijen. De uitspraken over de woningbouwplanning zijn nog globaal;*

zijn van mening dat:
· *flexibiliteit niet onnodig moet worden belemmerd;*
· *er vele bouwlocaties zijn in de MRA, en dat het belangrijk is de bouwproductie op die locaties op gang te krijgen, zodat andere locaties kunnen worden gevrijwaard van bebouwing;*
· *er strategische keuzes in de verstedelijkingsstrategie passen, zoals de focus op binnenstedelijk bouwen en bouwen nabij multimodale verkeers- en vervoersknooppunten, zodat daarmee helder wordt dat andere locaties niet aan de orde hoeven te komen; · een dergelijke keuze nog ontbreekt in de voorliggende strategie;*

wijzigen het besluit van de statenvoordracht als volgt:
· *Toevoegen van de volgende alinea op pagina 6 voorafgaand aan de paragraaf "Integratie":*

"Woningbouw

De verstedelijkingsstrategie richt zich op kansengelijkheid en betaalbare woningen voor alle inwoners en refereert aan de grote bouwopgave van 175.000 woningen voor de hele regio. Er worden in de huidige versie geen expliciete strategische keuzes gemaakt over fasering en prioriteiten en regionale verdeling op woonmilieus, woningtypes en aantallen, noch over onderlinge taakverdeling tussen de samenwerkende partijen en hoe deze keuzes – gezamenlijk en op integrale, sector overstijgende wijze – gerealiseerd gaan worden, terwijl focus op de afgesproken locaties het juist mogelijk moet maken om andere plekken te vrijwaren van nieuwe grootschalige bebouwing. Een dergelijke expliciete keuze zou onderdeel moeten worden van een volgende versie van de verstedelijkingsstrategie c.q. daarin nader uitgewerkt zijn."

D66, GroenLinks, PvdA en PvdD.

De **VOORZITTER**: Het amendement maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Er zijn twee zaken in deze verstedelijkingsstrategie die mijn specifieke aandacht hebben. Ten eerste: we lezen dat we dat we binnen én buiten de stad natuur-inclusief moeten gaan inrichten en beheren. Daar wordt dit Statenlid wel blij van, want het werken aan natuur-inclusief, wonen, werken, studeren en noem maar op is een win-win situatie. In woonwijken, bedrijventerreinen, faciliteiten rondom onze infrastructuur et cetera. Een schone, gezonde en veilige leefomgeving voor al onze inwoners. Een leefbaar Noord-Holland voor ons, voor onze medebewoners en voor toekomstige generaties zal op lange termijn puur winstgevend zijn. En ik reken er op dat Gedeputeerde Staten in een tijd waarin grote opgaven op het gebied

van woningbouw en de daarbij behorende voorzieningen gaan spelen, voldoende aandacht en inzet zullen hebben en houden voor een natuur-inclusieve leefomgeving.
Ten tweede: in deze verstedelijkingsstrategie wordt er toch nog steeds gesproken over een balans tussen leefbaarheid en economische groei. Wat ons betreft is economie gewoon een onderdeel van leefbaarheid. En dan het liefst een zo groene, duurzame, circulaire en natuur-, mens- en diervriendelijke economie.
De heer Klein benoemde het al in de commissievergadering: veel aandachtspunten en opsommingen starten nog steeds met economie, waardoor al het andere van secundair belang lijkt. En daarover was de heer Voskuil in de commissie ook heel helder wat mij betreft. Economie wordt wéér als eerste prioriteit gesteld voor de mensen, maar een gezonde leefomgeving en leefbaarheid moeten het vertrekpunt zijn en dat kan beperkingen opleggen aan mogelijke economische activiteiten.
En daarom dien ik, aan het einde van mijn bijdrage gekomen, samen met de ChristenUnie en de PvdA, maar ook mede ondertekend door SP, 50PLUS/PvdO, DENK, D66 en GroenLinks een motie in.

Motie 96/05-07-2021
Wensen en opvattingen Verstedelijkingsstrategie MRA: leefomgeving en leefbaarheid

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 5 juli 2021, ter behandeling van de voordracht Verstedelijkingsstrategie MRA;
constaterende dat:
- *GS een voorzet heeft gemaakt voor Wensen en opvattingen Verstedelijkingsstrategie MRA;*
- *in deze Verstedelijkingsstrategie nog steeds gesproken over de balans tussen leefbaarheid en economische groei;*
- *veel aandachtspunten en opsommingen nog steeds beginnen met economie en al het andere daaraan secundair lijkt te zijn;*
- *opmerkingen over de gezonde leefomgeving weinig strak geformuleerd zijn;*
- *bij het vaststellen van maximale hogere grenswaarden economie weer als eerste prioriteit wordt gesteld voor de mensen; overwegende dat:*
- *er een gezond evenwicht tussen alle aspecten van leefomgeving en leefbaarheid moet zijn:*
- *economie daar gewoon een onderdeel van is;*
- *een gezonde leefomgeving en leefbaarheid van levensbelang zijn en daarom voorop zouden moeten staan;*
- *dit beperkingen kan opleggen aan mogelijke economische activiteiten;*

gehoord de discussie, roepen het College van Gedeputeerde Staten op:
- *zich binnen MRA-verband in te zetten om een gezonde leefomgeving en leefbaarheid voortaan een essentieel vertrekpunt te laten zijn;*

en gaan over tot de orde van de dag.
Partij voor de Dieren, ChristenUnie, PvdA, SP, 50PLUS/PvdO, DENK, D66 en GroenLinks

De **VOORZITTER:** De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): In de Verstedelijkingsstrategie van de MRA worden veel onderwerpen aangeraakt, maar het is een visie. Het zijn nog geen concrete plannen. Het college geeft in de voorgestelde wensen en bedenkingen aan dat er nog niet overal overeenstemming over is. Uitwerkingen moeten bijvoorbeeld wel plaatsvinden binnen de vastgestelde visie Noordzeekanaalgebied, zo zegt het college terecht. Het is goed dat de MRA laat weten waar ze mee bezig zijn, maar bijvoorbeeld over Havenstad en de invulling van de Houtrakpolder is het laatste woord nog niet gezegd, ook niet door ons als Staten zelf. Ik wil benadrukken dat visie en vooral verordeningen van democratisch gelegitimeerde overheidslagen altijd voor gaan. Is de gedeputeerde dat met het CDA eens?
We stellen niet de Verstedelijkingsstrategie zelf vast, wel onze zienswijzen. Een aantal partijen hebben voor aanscherping van deze zienswijzen suggesties gedaan, waar we achter staan. We staan achter de oproep van JA21 om woningen te bouwen. We willen dat niet op een plek waar eerst waardevolle bedrijven weg zouden moeten. We staan ook achter de oproep van de PvdA om het breder te trekken dan de MRA. Dat zou niet alleen op het gebied van de haven moeten, maar kan op veel meer punten.

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan de heer Kaptheijns.

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Vandaag bespreken we in de Staten de Verstedelijkingsstrategie MRA en zoals ik al tijdens de commissievergadering aangaf, kijkt onze fractie er met een dubbel gevoel naar. Laat ik beginnen met enkele punten die onze fractie positief vindt:
Zo deelt de PVV de mening van het college dat de verzwaring van de bijdrage van luchtvaart in het gecumuleerde geluidniveau problemen geeft bij het realiseren van de woningbouwopgave in de hele MRA. Onze fractie ondersteunt dan ook de oproep van het college aan het Rijk.
Tevens vindt de PVV het een goede zaak dat wordt onderzocht of bepaalde bedrijventerreinen eerder of sneller kunnen worden getransformeerd.
Maar voorzitter en dat zal niet als een verrassing komen, onze fractie heeft wel grote moeite met het duurzaamheidsevangelie dat in de strategie klinkt en hebben we twijfels over de gepresenteerde woningbouwambities. Het is in principe niet verkeerd dat het Rijk en de regio de afspraak hebben gemaakt om tot 2030 175.000 woningen te bouwen, waarvan circa 70.000 in Amsterdam, 53.000 in de zeven stadsharten en 52.000 op andere locaties binnen de MRA. Er is immers al jaren een groot tekort aan woningen. Echter, zoals ik tijdens de commissievergadering al aanstipte en wat onze fractievoorzitter ook tijdens de bespreking van de Jaarstukken beschreef: Je kunt de samenleving ondermijnende woningbouwcrisis onmogelijk oplossen als er niet stevig wordt ingegrepen inzake de voortdurende massa-immigratie, alsmede het verlammende stikstof-, klimaat- en energiebeleid. Bovendien moeten we onszelf de vraag durven stellen wat voor toekomst wij uiteindelijk zien voor de MRA. Een overbevolkte stadstaat met op den duur een veelvoud van de nu 2,5 miljoen inwoners? Deze vraag is overigens ook relevant voor heel Nederland, kijkende naar de snel stijgende bevolking. Jan Latten, bijzonder hoogleraar sociale demografie, probeert al jaren deze belangrijke vraag in de politieke arena te brengen, aangezien ons land op meerdere vlakken tegen haar grenzen aanloopt. En hoewel de gedeputeerde waarschijnlijk zal zeggen dat het primaat inzake immigratie, klimaat en stikstof vooral bij het Rijk ligt, wil dat natuurlijk niet zeggen dat het College en Statenleden geen stevige

kritiek kunnen geven richting Den Haag. We hopen dan ook alle partijen in dit Huis en natuurlijk ook de kiezers thuis, moeten zich wel goed beseffen, dat als je geen beperkingen wil voor de instroom van asielzoekers en achter het huidige klimaat-, stikstof- en energiebeleid staat, dat je dan ook moet accepteren dat jezelf, maar ook je naasten, je stadsgenoten mogelijk vele jaren klemzitten in de volledig op slot zittende woningmarkt, grote windturbines voor de deur krijgen, torenhoge energierekeningen en een op den duur uit zijn voegen barstende MRA. Je kunt niet alles willen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): In de commissie heb ik al gezegd wat de SP van de Verstedelijkingsstrategie MRA vindt. Een paar dingen herhaal ik. Die hebben het nodig om flink herhaald te worden. Om woningen te kunnen bouwen, moet het aantal vluchten van en naar Schiphol drastisch terug. Anders gaan we problemen krijgen. Om het toenemend aantal inwoners te faciliteren om van A naar B te kunnen gaan, moeten we inzetten op uitbreiding van het openbaar vervoer. Dat helpt ook bij de benodigde verbetering van de luchtkwaliteit.
De SP komt niet met eigen voorstellen, maar u heeft de SP al twee keer bij vorige sprekers horen passeren. We zullen een aantal voorstellen van anderen van harte steunen. Ik blijf nog zitten met de vraag wat de heer Kaptheijns verstaat onder massa-immigratie. Valt daar wat hem betreft de enorme toestroom van expats en arbeidsmigranten ook onder? Of heeft hij het alleen over dat handjevol asielzoekers? Ik vind het een rare term die hij gebruikt.

Mevrouw **VAN WIJNEN** (GL): Ik denk dat ons standpunt helder is aan de hand van de ingediende moties en amendementen die GL steunt. Het gaat over het feit dat voor ons ook economie een onderdeel is van leefbaarheid. Kwaliteit van de leefomgeving, natuur en landschap moet leidend zijn en economie is daarvan een onderdeel. De motie van de PvdD en CU steunen we.
In aansluiting op de PvdA vindt GL dat de energietransitie weliswaar een plek heeft in de Verstedelijkingsstrategie, maar het kan sterker. Dat kan bijvoorbeeld door iets duidelijks op te nemen over de aanlanding van windenergie en waterstof. GL steunt ook dat amendement. Voor GL is echt heel belangrijk dat een verstedelijkingsstrategie strategische uitgangspunten heeft. GL is mede indiener van het amendement over woningbouw. Verder wil ik kort nog punten uit de commissie benadrukken. GL vindt dat we breed moeten blijven kijken. We hebben het inmiddels regelmatig over Hoorn en Alkmaar en de Kop van Noord-Holland in het kader van de MRA. Laten we Lelystad niet uit het oog verliezen. Laten we bedrijven, die van locatie moeten wisselen, goed daarin meenemen, omdat het ingewikkeld is. Dan spreek ik niet alleen over Lelystad.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Wat de VVD betreft ziet de fractie in de Verstedelijkingsstrategie een grote ambitie voor meer woningbouw in de MRA.
Wat de VVD betreft zijn in het tweede concept de aandachtspunten, die we eerder hebben meegegeven, prima verwoord. Ik hoorde in de commissie en ook vandaag weer partijen vragen om in de Verstedelijkingsstrategie een fasering aan te brengen. Ik meen een soort fasering te herkennen in de strategie, namelijk een deel te realiseren voor 2030 en een deel na 2030.
Kan de gedeputeerde hierover duidelijkheid geven? Valt er nog iets te versnellen?
De VVD stelde eerder dit jaar schriftelijke vragen over de problemen in Amsterdam als het gaat om het realiseren van woningbouw. Hoe realistisch zijn de genoemde aantallen in dit stuk?

Dan nog een vraag over het type woningen dat gerealiseerd wordt en de locaties. De VVD gaat ervan uit dat er een relatie is tussen de Woonakkoorden en de Verstedelijkingsstrategie. Om die reden zijn we van mening dat in de Woonakkoorden wordt vastgesteld welk type woningen waar gebouwd gaat worden. Dat hoeft van de VVD dus niet ook te worden vastgesteld in de verstedelijkingsstrategie.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Vink.

De heer **VINK** (D66): Mevrouw Kaamer van Hoegee twijfelt of de genoemde getallen realistisch zijn voor de MRA. Kan zij dat nader toelichten?

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Ik heb daarover eerder dit jaar vragen gesteld. Amsterdam heeft moeite om de aantallen, die de gemeente in haar plannen heeft genoemd, te realiseren. Dat blijft een zorg. Wat ik ervan begrepen heb, heeft dat te maken met een tekort aan ambtelijke capaciteit. Die flexibele schil waar de provincie extra ruimte wil creëren.

De heer **VINK** (D66): ik begrijp uw zorg, maar wat heeft u dan in de aanbieding om te helpen en te zorgen dat dit getal wel gehaald gaat worden? U bent het toch met mij eens dat het heel belangrijk is om dat voor elkaar te krijgen.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Ik heb dat niet ontkend. Het is de reden dat de VVD juist zo heeft aangedrongen op het Masterplan Wonen. Daarin staan oplossingsrichtingen. Na de zomer spreken we daarover. Het lijkt me wel zinvol dat de genoemde aantallen in de stuk realistisch zijn. Liever zou ik zien dat we de woningbouwproblemen kunnen oplossen in Noord-Holland en met name in de MRA. Ik denk dat we daar niet van mening verschillen.

In de commissie heb ik al aangegeven dat de urgentie voor woningbouw in de MRA hoog is en een grote en complexe uitdaging. De MRA moet niet alleen een gebied zijn waar men kan wonen en recreëren, maar ook een gebied waar men kan werken en waar de economie ook ontwikkeld moet blijven. De VVD maakt zich zorgen over de ontwikkeling van Havenstad. Scheepswerf Damen is nu nog in de haven van Amsterdam is gevestigd. De locatie is ook in het oog voor woningbouw. Het is nog maar de vraag of de scheepswerf in Amsterdam behouden kan worden. Daar zijn zorgen over, zowel bij het bedrijf als bij de mensen die daar vlakbij gaan wonen. Provinciale Staten hebben acht jaar geleden de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 vastgesteld. Hierin zijn de regionale belangen voor dit gebied geformuleerd. De VVD beschouwt deze visie als basis voor afspraken over de zonering van woningbouw en havengebonden bedrijventerreinen. Wanneer woningbouw teveel ruimte vraagt, mag dat niet leiden tot afname van de benodigde maritieme en nautische ruimte voor havengebonden bedrijventerreinen. Vitale bedrijventerreinen mogen niet zomaar verplaatst worden. De gevestigde bedrijven zorgen ook voor economische groei in de regio en leveren banen op. Het mag niet zo zijn dat je straks wel kan wonen in de MRA maar er niet kan werken. De VVD vindt dat we ons aan de gehouden afspraken moeten houden uit de voornoemde visie.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Hoe denkt mevrouw Kaamer van Hoegee dit te voorkomen? Gaat de Provincie hier wel over om Damen Shipyard te laten bestaan?

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): Hiervoor hebben we de visie Noordzeekanaalgebied 2040 opgesteld. Ja, als provincie hebben we hierover afspraken gemaakt, ook met de MRA. Dus ja, we gaan hierover.

De VVD kijkt uit naar het derde concept en is tevreden met de punten die door Gedeputeerde Staten zijn benoemd in de conceptreactie.

De heer **DEKKER** (FvD): Het is een doorwrocht werkje dat is gemaakt vanuit de MRA, met veel ruimte voor groen, circulair, duurzaam, inclusief, klimaat en ecologie. Allemaal aspecten die we ook vanuit de provincie kennen. Bouwen is belangrijk. Ambitieuze bouwplannen zijn in de Verstedelijkingsstrategie verwerkt. Het democratisch gehalte vindt FvD het belangrijkste. De MRA is toch een wat onduidelijke bestuurslaag. Het zit tussen de gemeente en de provincie in. Gezien de omvang van het geproduceerde document kun je zien, dat er toch wel wat gewicht in de MRA komt en dat het de neiging heeft om te groeien. We maken ons daarover zorgen, want het democratisch gehalte van de MRA is er eigenlijk niet. Dat past een beetje in de trend om steeds grootschaliger te denken in bestuursland en Nederland. Gemeenten fuseren. Provincies gaan samenwerken. Dit soort regioafspraken vinden wij niet bevorderlijk voor het democratisch gehalte. Ik leg de nadruk op een boekje waarin dat beschreven staat “Microfobie” van een collega van mij. Daarin staat beschreven hoe de afstand van dit soort bestuursorganen tot de burgers steeds groter wordt. Dat is geen goede zaak.

De heer **JENSEN** (JA21): We hebben de strategie, zoals mijn collega Nanninga in de commissie al zei, met veel belangstelling, maar tegelijkertijd ook met enige verbazing tot ons genomen. Zoals toen gezegd: echt niet alles in deze strategie is verschrikkelijk. Het is wel zo fair om dat te benoemen. Laten we beginnen met zoekvoorschrift. Deze Verstedelijkingsstrategie is duidelijk integraal opgesteld. De afstemming tussen wonen en werken en ook de daaraan gekoppelde mobiliteitsbehoefte, zoals bijvoorbeeld bouwen rondom OV-knooppunten, -iets waarvan we erg enthousiast worden-, is wenselijk. Hiervoor onze complimenten aan Gedeputeerde Staten. Waar wij minder enthousiast over worden, is de prioritering tussen de verschillende opgaven. Als u het aan JA21 zou vragen is er momenteel één thema dat specifieke aandacht en focus binnen deze verstedelijkingsstrategie moet hebben. Dat is woningbouw voor de middenklasse, veelal gezinnen en starters. Waar kunnen zij in de MRA nog terecht? Het woningtekort in Nederland nadert in 2030 de 900.000. Er is echt een enorm tekort, vooral in de MRA, en dat heeft grote gevolgen. Torenhoge huizenprijzen en hoge huren. Gezinnen die noodgedwongen de Randstad verlaten omdat de vierkante meter prijs het niet toelaat een huis met meer dan een slaapkamer te hebben. Volgens het CBS wonen er ruim 900.000 twintig- tot vijfendertig jarigen thuis bij hun ouders. Zeker 200.000 meer dan in 2010. In Het Parool was zaterdag te lezen dat docenten het Amsterdamse onderwijs massaal verlaten, omdat betaalbare woonruimte er simpelweg niet is

voor hen. Op AT5 was deze week een verpleegkundige van VUMC te zien, die noodgedwongen in een camper slaapt op de parkeerplaats van het ziekenhuis. Het is niet meer uit te leggen. Daarom vindt JA21 het noodzakelijk om een en ander bij te stellen in deze Verstedelijkingsstrategie om zo een betere focus te krijgen op datgeen waar het volgens ons om zou moeten gaan, namelijk dat iedereen een betaalbaar en het liefst een eigen dak boven zijn of haar hoofd heeft. JA21 is van mening dat de doelstelling van 175.000 woningen veel te laag is. De tevens in het stuk genoemde 220.00 0 woningen niet de bovengrens maar de ondergrens van ambities zou moeten zijn. Daarom dienen we samen met het CDA en 50PLUS/PvdO een motie in.

Motie 97/05-07-2021
Bouwen, bouwen, bouwen. Verhoog de bouwambitie Metropoolregio Amsterdam

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, te Haarlem, ter behandeling van de wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam (MRA): 'bouwen, bouwen, bouwen'.
Constaterende dat:
- *Binnen de MRA een gigantisch woningtekort is;*
- *De verstedelijkingsstrategie uitgaat van een bouwopgave van 175.000 woningen in 2030;*
- *Er naar mogelijkheden wordt gekeken de bouwproductie te verhogen van 220.000 woningen.*

Overwegende dat:
- *Een bouwproductie van 220.000 woningen nodig is om wonen binnen de MRA toegankelijk en betaalbaar te houden.*

Verzoekt Gedeputeerde Staten,
- *In de Verstedelijkingsstrategie MRA de bouw van 220.000 woningen voor 2030 niet als bovengrens te nemen, maar als ondergrens;*
- *Hierover in gesprek te gaan met de gemeenten binnen de MRA;*
- *Gemeenten waar nodig zo maximaal mogelijk te faciliteren zodat de bouwproductie van 220.000 woningen voor 2030 ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden.*

en gaan over tot de orde van de dag.
JA21, CDA, 50PLUS/PvdO

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Vink.

De heer **VINK** (D66): Terwijl mevrouw Kaamer van Hoegee twijfel uitte bij 175.000 of dat niet veel te hoog zou zijn, gaat u er een flinke stap boven zitten. Kunt u zeggen in hoeverre u vindt dat het realistisch en haalbaar is?

De heer **JENSEN** (JA21): Ja, ik geloof dat het haalbaar is. Mening bouwbedrijf staat in de startblokken om 'los te mogen gaan.' Wat JA21 betreft is het een kwestie van wat het bestuur ervan vindt. Geven wij daar fiat op, of niet?

De heer **VINK** (D66): Als sommigen twijfelen of 175.000 wel gehaald gaat worden, -ik denk dat het kan en dat het heel realistisch is-, wat is er dan nodig om er nog een stap bovenop te doen?

De heer **JENSEN** (JA21): Als de politieke wil er is, dan moet dat kunnen. Ik zou ervoor pleiten om niet alles meteen los te laten. We hoeven natuurlijk geen chaos en anarchie. Met een open vizier kijken naar de mogelijkheden zou al een begin zijn om in de buurt te komen van dat genoemde getal

We zitten met een ander probleem. Als de bouwopgave omhoog moet, moet er ook nog ruimte zijn voor al die woningen. Een deel kan natuurlijk binnenstedelijk worden opgelost. We moeten wel zo reëel zijn dat niet alles binnenstedelijk kan. Veel Statenleden hebben waarschijnlijk de inspraakavond meegemaakt bij de Omgevingsvisie, waarbij menig inspreker steen en been klaagde over het zogeheten Bijzonder Provinciaal Landschap, dat binnenstedelijk bouwen aan alle kanten belemmert. Daarom zouden we graag zien dat er met een meer open vizier naar buitenstedelijk bouwen wordt gekeken. Samen met het CDA en 50PLUS/PvdO dienen we een motie in aangaande dit thema.

Motie 98/05-07-2021
Open houding ten aanzien van buitenstedelijk bouwen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, te Haarlem, ter behandeling van de wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam (MRA): 'Open houding ten aanzien van buitenstedelijk bouwen'.
Constaterende dat:
- *Binnen de MRA een gigantisch woningtekort is;*
- *De verstedelijkingsstrategie de bouwopgave binnenstedelijk wil realiseren;*

Overwegende dat:
- *Buitenstedelijk bouwen, onder andere door aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) bijna onmogelijk wordt gemaakt.*
- *De woningnood in de MRA niet opgelost kan worden door enkel binnenstedelijk te bouwen;*
- *Een hogere bouwambitie binnen de MRA alleen kans van slagen heeft als ook buitenstedelijk bouwen een optie is;*

Verzoekt Gedeputeerde Staten,
- *Naast de focus op binnenstedelijk bouwen, tevens een open houding aan te nemen ten aanzien van buitenstedelijk bouwen.*

en gaan over tot de orde van de dag.
JA21, CDA en 50PLUS/PvdO

Als we dan meer gaan bouwen en op meer locaties, voor wie moete we dan bouwen binnen de MRA? Het antwoord op die vraag is wat JA21 betreft de middeninkomens.
Daarom verzoeken we samen met 50PLUS/PvdO per motie het volgende.

Motie 99/05-07-2021
Bouwen voor de middenklasse

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, te Haarlem, ter behandeling van de wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam (MRA): 'bouwen voor de middenklasse'.
Constaterende dat:
- *in de Verstedelijkingsstrategie MRA geen concrete bouw-verhoudingen zijn opgenomen.*

Overwegende dat:
- *er al vele jaren een grote vlucht gaande is van middeninkomens uit met name Amsterdam*
- *dit ook in de rest van de MRA tot verdringing en hogere huizenprijzen leidt.*

Verzoekt Gedeputeerde Staten,
- *Met de MRA gemeenten in gesprek te gaan over de bouwopgave voor deze groep.*
- *Vervolgens concrete bouwdoelen voor het middensegment op te nemen in de ` verstedelijkingsstrategie MRA*

en gaan over tot de orde van de dag.
JA21 Noord-Holland en 50PLUS/PvdO

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): De heer Jensen schetst dat er meer ruimte moet komen. Hij zegt ook dat er meer gebouw moet worden voor de middenklasse. Beseft de heer Jensen wel dat er heel veel ruimte wordt gespendeerd aan wonen en dat er veel huizen, die erg geschikt zijn voor de middenklasse, door een of twee mensen bewoond worden? Misschien is het handiger om eerst te kijken of de bestaande woonvoorraad beter kan worden verdeeld, voordat we blijven bouwen?

De heer **JENSEN** (JA21): Mensen zitten soms vanaf hun studietijd in een huis. Dat zijn scheefwoners. Ze kunnen ook niet weg, omdat er te weinig woningen zijn in de grote steden. Wat er is, is te duur. Wanneer men geen hoog salaris heeft, komt men niet in aanmerking voor een koopwoning, dus mensen blijven zitten. Meer bouwen is een oplossing. Dan kan de doorstroom op gang komen. Dan komt iedereen aan zijn trekken.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Is het dan niet verstandiger om kleiner te bouwen? Waar mensen grote huizen achterlaten, kunnen middenklassen en gezinnen daarin instromen.

De heer **JENSEN** (JA21): Het is voor iedereen wenselijk om zo groot mogelijk te wonen. De woningen die we nu zien in de steden dat zijn soms 'veredelde bezemkasten'. Dat is niet een goede plek om een gezin te kunnen starten. Gezien de gemiddelde woonoppervlakte moet groter bouwen nodig zijn. Dan moeten daartoe wel mogelijkheden zijn.

Hoe houden we wonen betaalbaar en geven we tegelijkertijd mensen een eerlijke en gelijke kans op een eigen woning? Daarvoor dient JA21 samen met de PvdD en 50PLUS/PvdO twee moties in.

Motie 100/05-07-2021

Mogelijkheden anti-speculatiebeding nieuwbouwwoningen binnen de MRA

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, te Haarlem, ter behandeling van de wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam (MRA): 'Anti-speculatiebeding opnemen in verstedelijkingstrategie MRA'.

Constaterende dat:

- *Er binnen de MRA veel gespeculeerd wordt met woningen.*

Overwegende dat:

- *Speculatie leidt tot minder kansen voor starters en middeninkomens op een eigen woning.*

Verzoekt Gedeputeerde Staten,

- *met alle gemeenten binnen de MRA in gesprek te gaan over de invoering van een anti-speculatiebeding voor nieuwbouwwoningen*
- *Indien gewenst de mogelijkheden voor de invoering van een anti-speculatiebeding gezamenlijk te verkennen,*

en gaan over tot de orde van de dag.

JA21, 50PLUS/PvdO en PvdD

Motie 101/05-07-2021

Zelfwoonplicht opnemen in de verstedelijkingsstrategie MRA

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, te Haarlem, ter behandeling van de wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam (MRA):

Constaterende dat:

- *Er binnen de MRA veel gespeculeerd wordt met woningen.*

Overwegende dat:

- *Speculatie leidt tot minder kansen voor starters en middeninkomens op een eigen woning.*

Verzoekt Gedeputeerde Staten,

- *Met alle gemeenten binnen de MRA in gesprek te gaan over de invoering van een zelfwoonplicht voor nieuwbouw.*
- *Indien er voldoende draagvlak is, bij het Rijk te lobbyen voor wetgeving die dit eenvoudig mogelijk maakt.*

en gaan over tot de orde van de dag.

JA21 en 50PLUS/PvdO

De **VOORZITTER**: De moties zijn nog niet ontvangen bij de griffie. Ik schors de vergadering tot elf uur, zodat we de moties kunnen verwerken en de gedeputeerde zich kan voorbereiden op de beantwoording van de moties.

Schorsing 10.48 – 11.00 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Er zijn vijf moties ontvangen, welke onderdeel uitmaken van de beraadslagingen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dank aan alle sprekers. Ik vond het een aanvulling op de bijdragen die men heeft gehouden in de commissie. Het gaat hier niet om een visie, maar om een strategie. Het operationaliseren van die strategie, waarover enkele partijen zorg uitspraken, ligt bij de gemeente. De provincie zal gaan ondersteunen. We doen dit, -en dat zit ook opgesloten in deze strategie-, vanuit die polycentrische benadering. Dat betekent dat een prioritering en fasering worden aangegeven voor de vormgeving. De provincie geeft bij deze strategie een aantal randvoorwaarden mee. Die randvoorwaarden komen voort uit de Visie Noordzeekanaalgebied, de Omgevingsvisie, maar ook vanuit het Coalitieakkoord. Als het gaat over de havengebonden bedrijventerreinen dan is een van de randvoorwaarden die wordt meegegeven in de verdere uitwerking dat wij wel vinden dat die nautische en maritieme ruimte geborgd moet blijven. Dat hebben we al eerder met elkaar afgesproken en volgens een consistente lijn als we het verder gaan uitdragen.
Er is een fors aantal moties ingediend. Ze leveren een prima waardevolle bijdrage om de discussie te voeren, niet op dit punt, maar wel straks bij het Masterplan Wonen. Als het gaat over aantallen, type, binnenstedelijk/buitenstedelijk dan komen we daarover nog uitvoering te spreken. Bij betaalbaarheid gaat het over de rol die de provincie daar in kan nemen. Al die aspecten komen daar echt aan bod. Op dit moment is het te vroeg. Als we na het reces de discussie met elkaar gaan voeren, bij het Masterplan Wonen dan kunnen we dat in een volgende versie beter onderbouwd vanuit de provincie laten gebeuren. Dan kan ook worden besproken wat de rol van de provincie kan zijn. Mijn advies is om al die moties aan te houden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Van Andel.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Het Masterplan Wonen behandelen we als B-stuk in de commissie. We kunnen daarop dan geen moties indienen. Begrijp ik dat goed?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Het staat Statenleden vrij om straks het Masterplan Wonen te voorzien van adviezen, of dat nu via een motie is of via een vraag om een toezegging dat is om het even. Het gaat erom dat we het stuk inhoudelijk verder gaan versterken. Het college heeft in het Masterplan Wonen een fors aantal instrumenten zichtbaar gemaakt, maar daarin zelf nog geen keuze gemaakt. Dat doen we pas op basis van het gesprek dat we met de Staten gaan voeren. Het is nog geen afgerond stuk. Het geeft nog de gelegenheid om de verdieping te zoeken daar waar het nodig mocht zijn.

We werken van binnen naar buiten. Eerst de locaties binnenstedelijk optimaal benutten. Ik stel de vraag aan gemeentebestuurders of ze kunnen aangeven waar in Noord-Holland in het buitengebied met uitzondering van het Bijzonder Provinciaal Landschap niet gebouwd kan worden met inachtneming van de Ladder van duurzame stedelijke ontwikkeling. Dan blijkt dus dat in principe in het landelijk gebied gebouwd kan worden. Vanwege de Ladder van duurzame stedelijke ontwikkeling blijkt dat die onderbouwing niet kan worden gegeven. We kijken eerst

naar binnenstedelijke oplossingen. Als we daar niet uitkomen dan voeren we met elkaar de discussie over buitenstedelijk bouwen. Daarbij kijken we goed naar de vervoersmodaliteit. Voor de MRA kiezen we primair voor Daily Urban System. Dat is al robuust en kan nog robuuster worden gemaakt. Het gaat MRA overstijgend. Dan komen ook Alkmaar, Hoorn en Heerhugowaard in beeld.
Tot zover wat algemene zinnen. Ik worstel met een motie en een amendement. Amendement 25 over waterstof kan het college aanbevelen. Ten aanzien van amendement over woningbouw zou ik willen adviseren om dit in te trekken en het te betrekken bij het Masterplan Wonen. Dan kan gerichter worden gesproken over hoe de provincie in de discussie staat. Zoals de motie 'Leefbaarheid' nu is geformuleerd, vindt het college het een 'lastige' motie. In aanvang zie je een gelijkwaardige benadering, maar in de verdere uitwerking gaat het naar een prioritering van leefbaarheid versus economische ontwikkeling. Wij vinden dat het als een essentieel onderdeel benoemd zou moeten worden. Als we de motie mogen lezen dat het een essentieel onderdeel is dan zou het college de motie kunnen omarmen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Vink.

De heer **VINK** (D66): Ik hoor dat de gedeputeerde er wat mee worstelt. Hij suggereert om het amendement dat ik met anderen heb ingediend alsnog aan te houden en te betrekken bij het Masterplan Wonen. Natuurlijk is het Masterplan Wonen een belangrijk document, maar dit over de Verstedelijkingsstrategie MRA. In het amendement staat in feite een explicitering van datgene wat ook elders in de strategie staat. In die zin maakt het explicieter wat al in de strategie staat, maar bevestigt het dat dat de strategische keuze is in die strategie. Dat hoeft de discussie daarna over het Masterplan niet in de weg zitten. Integendeel. Dat is de nadere uitwerking daarvan. Kan de gedeputeerde aangeven waarom hij toch twijfelt?

Gedeputeerde **LOGGEN:** In dat geval moet ik het amendement ontraden, omdat er al een vorm van fasering in de Verstedelijkingsstrategie is opgenomen. We hebben alle locaties nodig. Om nu een advies te maken over aanvullende prioriterig dat lijkt ons niet zinvol en dat zal eerder vertragend dan bevorderend werken.

De heer **VINK** (D66): De essentie van het amendement is het bevestigen van de strategische keuze om primair rond multimodale verkeers- en vervoersknooppunten en binnenstedelijk te bouwen. Dat is wat er met iets meer expliciete woorden al in de strategie gaat. Ik denk dat de heer Loggen het amendement anders duidt dan hoe het bedoeld is. Als de gedeputeerde het amendement interpreteert, zoals ik het net heb verwoord dan vraag ik nog een keer wat zijn bezwaar zou zijn.

Gedeputeerde **LOGGEN:** Dan ga ik mezelf herhalen. Ik houd het bij wat ik er al over gezegd heb. We zullen alle locaties nodig hebben. In de Verstedelijkingsstrategie staat al een vorm van fasering. Daarmee vult het amendement niets aan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Hollebeek.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik heb geen vraag maar wellicht kan ik de heer Loggen geruststellen. In het dictum staat 'een essentieel vertrekpunt' en dat betekent dus dat leefbaarheid niet het enige vertrekpunt is.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Als ik dat mag lezen als 'essentieel onderdeel' dan kan het college ermee uit de voeten. Anders wordt het wat lastiger.

Dan zijn er vragen gesteld over de relatie tussen dit stuk, de Woonakkoorden, de Woonvisie en het Masterplan Wonen. Zoals ik al aangegeven heb is dit de strategie hoe we er als MRA in gezamenlijkheid naar kijken en is de inbreng van de provincie langs de randvoorwaarden zoals we die in het verleden met elkaar hebben opgesteld. Daar is het Masterplan Wonen bijgekomen. Dat gaan we na het reces bespreken. Het is aanvullend. Dat is de rol van de provincie om extra te doen om te versnellen. Het verhaal dat voorligt zou ook zonder het Masterplan Wonen uitgevoerd kunnen worden. Het Masterplan Wonen maakt alleen, -als we het daarover eens worden-, dat we op onderdelen verder kunnen versnellen en dat we een betere invulling kunnen geven aan betaalbaarheid. Datzelfde geldt voor de Woonvisie. Het is een van de randvoorwaarden waarop we ons baseren. In de Woonakkoorden gaat het om de operationalisering van het beleid met elkaar. Daarin staan afspraken over aantallen woningen en wat we vinden van natuur-inclusief en van circulair. We stellen daarin eisen, wat we van elkaar verwachten en welke rol we kunnen innemen. Dat is een verdere operationalisering, ook van deze strategie, in de uitwerking.

Dank voor de complimenten over de integrale aanpak.
Het college vindt het niet verstandig om de discussie over massa-immigratie langs deze strategie te voeren. Het kent andere oorzaken.
175.000 woningen tot 2030 is al een enorme opgave. We zijn in onderhandeling met het Rijk over het aantal van 175.000. Het Rijk zal enorme bedragen moeten bijplussen om dat mogelijk te maken. Is het ook realistisch om 175.000 woningen per jaar te bouwen, als je weet dat de hoogste productie die we ooit gehad hebben in een jaar net boven 15.000 woningen lag. Dat was in de jaren tachtig. De capaciteit om veel meer te bouwen is er niet zomaar. JA21 stelt dat 230.000 woningen als ondergrens moet worden gehanteerd. Daarmee laat JA21 met haar bijdrage zien dat men echt werkelijk niet begrijpt hoe het werkt binnen de woningmarkt. Ik zie wat losse kreten in de motie waar ik niet veel mee kan.
Bouwen voor de middenklasse is een zaak die valt onder de afspraken waarover we met gemeenten spreken. Wellicht kan de provincie in het Masterplan Wonen een verdere aanzet doen. Dat is de plek om het er met elkaar over te hebben.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Jensen.

De heer **JENSEN** (JA21): Ik ga voorbij aan de sneer die de heer Loggen probeerde uit te delen. Die is voor zijn rekening. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat zijn eigen partijgenoot Daniel Koerhuis eigenlijk min of meer hetzelfde roept op Social Media en in de Kamer. Als je spreekt over ambitie, die is er zeker bij dit Kamerlid, dus waarom zou dit in de provincie niet kunnen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Het zou de heer Koerhuis sieren, als hij dit soort getallen noemt, dat hij daarbij met een dekking komt. Als je praat over een toename van 175.000 naar 230.000 woningen, dan zit daarop een enorm onrendabele top, die welk moet worden gefinancierd. Daar voor staat het Rijk als eerste aan de lat. We hebben in een eerdere fase aangegeven dat we een positieve grondhouding hebben, maar het Rijk zal boter bij de vis moeten leveren. Dat doet het Rijk tot op heden niet. Het is dus voor ons onmogelijk om 230.000 woningen als ondergrens te hanteren, vanwege de ontbrekende dekking voor het verschil tussen 175.000 en 230.000 woningen.

De **VOORZITTER:** Over amendement 25 heeft het college positief geadviseerd. Bij amendement 26 is geadviseerd dit mee te nemen naar het Woonakkoord.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Mag ik nog een opmerking maken. Ik heb een aantekening over het hoofd gezien. Zoals de heer Vink het in zijn duiding aangaf, dan is het amendement overbodig. Het werpt echter ook geen hindernissen. Ik zet mijn advies van 'ontraden' om naar 'neutraal'.

De **VOORZITTER**: De heer Hollebeek komt nog terug op motie 96. Dan zijn er de moties 97 tot en met 101 van JA21, 50PLUS/PvdO en een aantal van het CDA.
Ik bedank de heer Loggen voor zijn eerste termijn.

De heer **VINK** (D66): Voorzitter, ik verzoek om een korte schorsing.

De **VOORZITTER**: Dan schors ik voor tien minuten tot vijf over half twaalf.

Schorsing 11.24 tot 11.35 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Dan gaan we naar de tweede termijn.

Tweede termijn:

De heer **VINK** (D66): Vanwege de lichte verwarring vind ik het prettig om in tweede termijn, namens D66, nog kort iets toe te voegen aan het amendement, dat we hebben ingediend. We willen het in de vergadering houden en ter stemming aanbieden. Bij lange moties en amendementen is het niet altijd even helder en scherp wat de bedoeling is. Ik probeerde dat mondeling toe te lichten. In het amendement staat vermeld: 'een dergelijke expliciete keuze'. Dat slaat op de focus van de afgesproken bouwlocaties en om het vrijwaren van andere locaties van grootschalige bebouwing. Een dergelijke expliciete keuze zou wat ons betreft onderdeel moeten worden van de volgende versie van de Verstedelijkingsstrategie. Dat is wat het amendement de facto behelst. Daarmee bevestigt het een wat impliciet gemaakte keuze in het huidige document. Met die toelichting en duiding van mij erbij zei de gedeputeerde alsnog dat hij neutraal tegenover dit amendement stond. Ik hoop dat ik hiermee heb bevestigd wat de bedoeling is van het amendement. Ik hoop dat allen voor het amendement zullen stemmen.

De heer H**OLLEBEEK** (PvdD): Ik kom terug op het intermezzo met gedeputeerde Loggen. De oproep vanuit de Staten laat volgens mij genoeg ruimte voor een passende uitvoering door Gedeputeerde Staten. Ik hoop dat de gedeputeerde het ook zo wil beschouwen en positief zal adviseren.

Mevrouw **VAN WIJNEN** (GL): JA21 benoemt een aantal punten waarin we meeleven. Worden er wel genoeg woningen gebouwd? Hoe gaat het met bouwen voor jongeren? Hoe staat het met de betaalbaarheid? Toch gaan we niet instemmen met deze moties. GL is over het algemeen erg blij met de zorgvuldigheid waarmee in de provincie en de MRA wordt omgegaan met het landschap. We willen dat nu niet verkwanselen om extra woningen te bouwen. Zeker ook omdat er een groot probleem ligt bij de financiële prikkels in de woningmarkt. Ook al zouden we nu extra ruimte opgeven dan houden we die prikkels in stand en is het dweilen met de kraan open.

Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE** (VVD): De woningnood in de provincie, en in de MRA in het bijzonder, is groot. De VVD is dan ook verheugd met het feit dat deze week het Masterplan Wonen eindelijk door Gedeputeerde Staten is gepresenteerd. Vandaag heb ik veel partijen horen praten over waar we gaan bouwen, hoe we betaalbaar gaan bouwen en welk type woningen we moeten gaan bouwen. Allemaal onderwerpen, die wat de VVD betreft, niet thuishoren bij de Verstedelijkingsstrategie MRA, maar wel heel interessant zijn als we het gaan hebben over het Masterplan Wonen. Ik kijk uit naar de discussie over deze onderwerpen bij het Masterplan Wonen.

De heer **JENSEN** (JA21): Naar aanleiding van de preadviezen op de moties: Als we ze aanhouden wanneer kunnen we er dan opnieuw over spreken? Als het alleen een commissiebehandeling wordt, dan kunnen we geen moties indienen. Wanneer kunnen we de voordracht van het Masterplan Wonen verwachten in de Staten?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Er zijn twee partijen die een opmerking maakten, waarop ik zou moeten reageren. De eerste was de Partij voor de Dieren. Begrijp ik het goed dat ik het moet lezen als 'onderdeel'? Dat maakte ik niet op uit de woorden van de heer Hollebeek.
JA21: Het Masterplan Wonen is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. We willen het masterplan graag met u delen. In de commissie zullen we uw inbreng meenemen. Betrek de moties die u nu heeft voorbereid in die discussie. Dit is niet de plaats. Dient u de moties nu in dan zal ik ze alle moeten voorzien van een negatief advies, omdat ze in deze Verstedelijkingsstrategie niet leiden tot iets wat we kunnen uitvoeren. We praten hier over een strategie en niet over een uitwerkingsplan. Het gaat niet om het wel of niet aannemen van de moties. Het gaat erom of we iets kunnen met de intentie die erin besloten zit. Als het gaat over betaalbaarheid, dan zijn er interessante opmerkingen gemaakt. Die zouden we goed kunnen laten neerdalen in het Masterplan Wonen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Jensen.

De heer **JENSEN** (JA21): Begrijp ik het goed dat we dan over moties Vreemd aan de Orde van de Dag hebben, als we die te zijner tijd gaan indienen?

Gedeputeerde **LOGGEN**: Nee, het gaat over een bijdrage in de commissie. Als u daar met concrete voorstellen komt dan krijgt u van mij of een concrete toezegging, of een duidelijk antwoord waarom het wel of niet zou kunnen. Ik zou het fijn vinden als het Masterplan Wonen niet alleen een verhaal van het college is, maar van de hele Staten. Ik constateer dat we ons Statenbreed zorgen maken over de woningbouw en dat we er ook allemaal iets aan willen doen., Betrek het in de discussie in de commissie.

De heer **JENSEN** (JA21): Dan houden we de moties aan tot nadere orde.

De **VOORZITTER**: De moties 97, 98, 99, 100 en 101 zijn ingetrokken.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Ik dacht dat ik de vraag van de gedeputeerde beantwoord had. De formulering is zoals die er staat. Er zit voldoende ruimte in om er een passende uitvoering aan te geven. Er staat niet dat dit het enige vertrekpunt is. Of het nu een vertrekpunt of een onderdeel is, als u dat als hetzelfde wilt zien. We hebben de motie zo ingediend en we willen deze zo in stemming laten brengen.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Dan moet ik de motie ontraden, zoals ik in de eerste termijn al aangaf.

De **VOORZITTER**: Dan zijn we aan het eind van de tweede termijn. De amendementen 25 en 26 en motie 96 zullen in stemming worden gebracht.
Ik schors de vergadering voor twee minuten, zodat de Statenleden het Notubiz systeem kunnen opstarten.

Schorsing van 11.46 tot 11.49 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Op dit moment zijn 55 Statenleden ingelogd. Het eerste amendement dat in stemming wordt gebracht is amendement 25.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Bij de indieners van de motie is geen duidelijkheid over wat nu wel of niet gezegd moet worden. De motie laat ruimte voor interpretatie. Ik vind het niet netjes dat ik het juiste woord moet kiezen, omdat ik met zeven andere indieners ben. Ik leg nog een keer neer bij de gedeputeerde dat zoals het omschreven is, dat de motie op meerdere manieren uitvoerbaar is en de indieners ook verwachten dat dit gebeurt. Het lukt mij niet met een woord de gevoelens bij acht partijen voor het voetlicht te brengen. Ik laat de gedeputeerde hier ruimte in. Als hij er een bepaald woord aan wil geven, dan is dat zijn interpretatie.

Gedeputeerde **LOGGEN**: Ik begrijp de worsteling van de heer Hollebeek. Het is niet eenvoudig overleggen in een digitale omgeving. Ik lees dit dat we dit als een onderdeel moeten zien. Het

college zal op die manier daaraan verder uitvoering geven. Dan kan het college wel uit de voeten met wat hier staat.

De **VOORZITTER**: Dan ga ik nu over tot het in stemming brengen van amendement 25, ingediend door de PvdA, D66, SP en GroenLinks.
Zijn er partijen die een stemverklaring, aantekening of hoofdelijke stemming verlangen? Zo niet dan open ik de stemming.
[Mevrouw Nanninga geeft in de chat door dat ze tegen stemt.]
Ik sluit de stemming.

Amendement 25 is met 42 stemmen voor en 13 stemmen tegen aangenomen.
Tegen hebben gestemd 50PLUS/PvdO, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.
Amendement 25 is aangenomen.

Amendement 26 is ingediend door D66, GroenLinks, PvdA en Partij voor de Dieren.
Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst, een stemverklaring, of aantekening? Zo niet dan wordt de stemming geopend
De stemming wordt gesloten.

Amendement 26 wordt met 30 stemmen voor en 25 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd CDA, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21, PVV en de VVD.
Amendement 26 is aangenomen.

We schorsen nu vijf minuten. Daarna zetten we de stemming voort met motie 96.

Schorsing 11.58 – 12.05 uur

De **VOORZITTER:** Ik heropen de Statenvergadering. Ik was gebleven bij het in stemming brengen van motie 96, die is ingediend bij voordracht 35 door PvdD, CU, PvdA, SP, 50PLUS/PvdO, DENK, D66 en GroenLinks.
Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst, een stemverklaring wil afleggen, of een aantekening verlangt? Zo niet dan open ik de stemming
Ik sluit de stemming

Motie 96 is met 30 stemmen voor en 25 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd CDA, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21, PVV en de VVD.
Motie 96 is aangenomen.

Dan breng ik nu in stemming voordracht 35 'Wensen en bedenkingen Verstedelijkingsstrategie MRA'. Is er iemand die hoofdelijke stemming wenst, een stemverklaring wil afleggen, of een aantekening verlangt? Zo niet dan open ik de stemming. Ik sluit de stemming.

Voordracht 35 is met 44 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen. Tegen hebben gestemd: Forum voor Democratie, JA21 en de PVV.
Voordracht 35 is aangenomen.

14. Statenvoordracht 26 Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel

De **VOORZITTER**: Ik zal de sprekers in volgorde van indienen van moties het woord geven, zodat u de lunchpauze kunt gebruiken om, waar nodig, de moties nog met elkaar te bespreken.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): We gaan eerst in op het voorliggende voorstel en aan het einde op de motie van de PvdA en onze eigen motie met DENK.
Mensen uit de IJmond smeken ons al jaren om hun gezondheid te beschermen tegen Tata's vervuiling. Het resultaat is dat mensen nog steeds met een veel hogere kans op o.a. kanker moeten leven. En vandaag worden we door Tata gevraagd of we de zogenaamde Provinciale Coördinatieregeling (PCR) willen toepassen om het vergunningsproces voor het CO2-afvang project EVEREST te versnellen. Een project dat een end-of-pipe maatregel is, waar de industrielobby keihard op heeft ingezet, ten nadele van investeringen in echt schone technieken. Een project dat inwoners nog decennia in een gif cocktail laat leven. Een versneld vergunningsproces waarbij burgers maar één echte kans hebben om het plan aan te vechten. En dat over een maatschappelijk heel gevoelig onderwerp. Je zou bijna denken dat dit voorstel een slechte grap is. Maar nee, Gedeputeerde Staten adviseren positief.
Tata wordt weer op haar wenken bediend. Kregen onze natuur en bewoners van IJmond maar zo'n VIP behandeling. Een versnelde bescherming van hun gezondheid. Het college doet alsof dit slechts een neutrale procedurestap is, maar de voordracht is doordrenkt van insinuaties dat EVEREST een goed project zou zijn. Geen woord over de hoge risico's en onzekerheden. Geen woord over dat hierdoor mensen waarschijnlijk langer giftige lucht moeten inademen. Waarom benoemen GS niet op zijn minst ook die nadelen?
We vragen onze collega's om zich achter de oproep van Greenpeace en burgers van IJmond te scharen en tegen de voorliggende voordracht te stemmen. Zolang verschillende alternatieve scenario's met groene oplossingen nog niet geanalyseerd zijn en zolang er grote maatschappelijke onrust is, is de toepassing van PCR voorbarig. Als we instemmen zetten we bovendien nog een stap in een doodlopende weg. Zo stelt de Statenvoordracht dat Everest "essentieel is voor het beschikbaar komen van een CO2-netwerk in de regio". Kortom: we hebben steeds Tata's CO2 uitstoot nodig om het idee van afvang en opvang van CO2 van de grond te krijgen. Daarmee wordt de maatschappij verder afhankelijk gemaakt van Tata Steel, waardoor het nog moeilijker wordt Tata te bewegen om snel schoon te produceren.
Hebben burgers dan voor niets tientallen keren hier wanhopig ingesproken en Statenleden proberen wakker te schudden?
Daarnaast merken wij op dat er veel wordt gesproken over de onzekere haalbaarheid van alternatieve, echt groene plannen. Maar beseffen de Statenleden hier dat die onzekerheden ook voor het CO2-project gelden? Het verschil is dat die laatste het CO2-probleem niet oplost, maar weer doorschuift naar toekomstige generaties.

Er is decennia vooral ingezet op zulke end-of-pipe maatregelen. Elke keer kost het bakken vol met geld en elke keer lopen we tegen de muur aan. Ondertussen gaat dit soort greenwashing ten koste van investeringen in echte oplossingen. Inzet van end-of-pipe maatregelen is niet klimaatproblemen oplossen, maar doorschuiven.
Dat brengt ons bij de motie van PvdA en onze eigen motie. Het goede aan de PvdA motie is dat het zich schaart achter het FNV-plan, dat echte oplossingen kan brengen. Tegelijkertijd lijkt het volgens de letter van de motie kiezen tussen end-of-pipe maatregel, of FNV-plan. Mocht het FNV-plan worden afgeschoten, dan is onze vraag aan PS en GS: Willen jullie dan pleiten voor een onafhankelijke analyse van andere, echt groene scenario's voor Tata en tot die tijd op de rem trappen voor wat betreft end-of-pipe maatregelen?
Wij hebben daarom een motie die het voorstel van de PvdA aanvult. PS kunnen niet alles sturen, maar samen kunnen we een mooi signaal geven richting het Rijk.
Daarom de volgende motie, die we samen met DENK indienen.

Motie 102/05-07-2021
Problemen Tata Steel niet doorschuiven, maar bij de bron aanpakken

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 28 juni 2021, ter behandeling van de Voordracht Toepassen Provinciale Coördinatieregeling (PCR) project Everest Tata Steel;
constaterende dat:
- *Tata Steel provincie Noord-Holland heeft verzocht om de PCR toe te passen voor het project Everest om CO2 af te vangen;*
- *hiermee het vergunningsproces voor CO2-afvang versneld kan worden doorlopen;*
- *o.a. omwonenden van Tata Steel, Urgenda en Greenpeace zich hebben uitgesproken tegen de voorgenomen plannen van afvang (en uiteindelijk opslag) van CO2;*

overwegende dat:
- *met afvang en opslag van CO2 het CO2-probleem niet wordt opgelost, maar weer doorgeschoven naar toekomstige generaties;*
- *CO2-afvang (en uiteindelijk opslag) een dure end-of-pipe maatregel is om CO2 in de lucht te verminderen, waar nog zeer grote onzekerheden over bestaan;*
- *o.a. onderzoekers van Stanford University waarschuwen dat deze maatregel grote risico's met zich meebrengt, in praktijk te weinig doet voor het klimaat en meestal de luchtvervuiling doet toenemen;*
- *zij ook stellen dat met de sterke focus op afvangen van CO2 "men middelen af leidt van echte oplossingen";*
- *Stanford University concludeerde dat er met het afvangen van CO2 geen vermindering is van de sociale kosten (o.a. luchtvervuiling, mogelijke gezondheidsproblemen, economische kosten);*
- *inzet op CO2-afvang/opvang ons weer voor decennia afhankelijk dreigt te maken van vervuilende bedrijven (lock-in effect);*
- *het geld maar één keer besteed kan worden en investeringen op end-of-pipe maatregelen plannen met structurele oplossingen (zoals die van Zeester-groep) in de weg kunnen zitten;*

gehoord de discussie, spreken uit:

- *end-of-pipe maatregelen zoals afvang (en uiteindelijk opslag) van CO2 van Tata Steel in principe onwenselijk te vinden;*
- *van het Rijk volop inzet te willen op technieken waarbij geen CO2 ontstaat (bronaanpak);*

en gaan over tot de orde van de dag.

Partij voor de Dieren en DENK

Laten we als PS vandaag breken met de decennialange trend van uitstel van echte oplossingen en doorschuiven van problemen naar jongeren.

De **VOORZITTER:** De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **LEERINK** (PvdA): Tata Steel heeft verzocht om de PCR toe te passen voor het project EVEREST om CO2 af te vangen en voor opslag te transporteren naar lege gasvelden onder de Noordzee. Het belang voor Tata is er in gelegen dat alleen met toepassing van de PCR tijdig een aanvraag bij het Rijk kan worden ingediend en gebruik kan worden gemaakt van de CCS-regeling, waarmee miljarden zijn gemoeid. Er ligt ook een groot maatschappelijk belang en dat is dat we de klimaatdoelen met betrekking tot het terugdringen van de uitstoot van CO2 halen. We snappen de aanvraag en we snappen het advies van het college om hiermee akkoord te gaan. Voor de PvdA en vele andere partijen is ondergrondse CO2 opvang, eventueel en slechts onder strikte voorwaarden, slechts een allerlaatste redmiddel als andere betere alternatieven onverhoopt niet realiseerbaan zijn. Het ondergronds opslaan van bij Tata vrijkomende CO2 levert weliswaar tijdelijk een bijdrage aan het realiseren van de doelen van het Klimaatakkoord, maar draagt niet direct bij aan het gezonder en leefbaarder maken van het IJmondgebied en meer specifiek Wijk aan Zee. Het alternatieve plan van de FNV groen staal Zevenster, waarbij gebruik wordt gemaakt van nieuwe technieken leidt niet alleen tot het versneld realiseren van klimaat neutrale staalproductie, maar kan tevens op korte termijn een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in het IJmondgebied, onder andere door het sluiten van cokesfabriek 2. Het gevaar dreigt bij het kiezen voor tijdelijk ondergronds opslaan van CO2, dit alternatief voor schonere en gezondere staalproductie op de lange baan geschoven wordt. Het is daarom van belang dat op korte termijn een breed opgezette haalbaarheidsstudie naar het alternatieve FNV Zeesterplan wordt gestart. In afwachting van de uitkomst van het onderzoek zou geen definitief besluit over de ondergrondse opslag genomen moeten worden. Ook Tata heeft aangegeven open te staan voor nieuwe ontwikkelingen en dat het belangrijk is dat er een afwegingsmoment in de procedure wordt ingebouwd.

Er is deze week een belangrijk Kamerdebat, waarin over dit onderwerp wordt gesproken met betrokken bewindslieden. Het is daarom dat de PvdA samen met de VVD, GroenLinks, D66, SP, CDA en de CU een motie indient.

Motie 103/05-07-2021

Opslag versus haalbaarheidsstudie Groen staal/Zeester

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni 2021 voor o.a. bespreking van Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel
Overwegende dat:

- *Het ondergronds opslaan van de bij Tata vrijkomende CO2 weliswaar tijdelijk een bijdrage levert aan het realiseren van de doelen van het klimaatakkoord, maar niet direct bijdraagt aan het gezonder en leefbaarder maken van het IJmondgebied en meer specifiek Wijk aan Zee;*
- *Het alternatieve plan van de FNV (Groen Staal/Zeester), waarbij gebruik wordt gemaakt van nieuwe technieken (DRI en AEF), niet alleen leidt tot het versneld realiseren van klimaatneutrale staalproductie, maar tevens op korte termijn een bijdrage kan leveren aan de leefbaarheid in het IJmondgebied, o.a. door het sluiten van cokesfabriek 2*
- *Het gevaar dreigt dat bij het kiezen voor het tijdelijk ondergrondse opslaan van CO2, dit alternatief voor een schonere en gezondere staal productie op de lange baan geschoven wordt;*
- *Het daarom van het groot belang is dat op korte termijn een haalbaarheidsstudie naar het alternatieve FNV/Zeester plan wordt gestart en er in afwachting van de uitkomsten van dit onderzoek geen definitief besluit over ondergrondse CO2 opslag wordt genomen*
- *Ook Tata heeft aangegeven open te staan voor nieuwe ontwikkelingen en er daarom in de procedure een nader afwegingsmoment moet worden ingebouwd*
- *Er op 8 juli in de Tweede Kamer met de betrokken bewindslieden over dit onderwerp gesproken wordt*

Roept het Rijk, in het bijzonder de betrokken bewindslieden, en de Tweede Kamer op:

- *Er alles aan te doen om op korte termijn samen met alle betrokkenen te komen tot een haalbaarheidsonderzoek voor het FNV/Zeester plan*
- *Geen definitief besluit te nemen over ondergrondse CO2 opslag van Tata voor de uitkomsten van dit onderzoek bekend zijn*
- *De mogelijkheid open te houden dat gelden bestemd voor CO2 opslag (CCS regeling), ook voor dit alternatieve plan kunnen worden ingezet.*

Verzoekt het college van GS:

- *De Tweede Kamer en betrokken bewindslieden voor 8 juli actief op de hoogte te brengen van boven genoemde overwegingen en standpunt*
- *Zich maximaal in te spannen om er voor te zorgen dat er geen onomkeerbaar besluit genomen wordt met betrekking tot ondergrondse CO2 opslag zolang de resultaten van dit onderzoek niet bekend zijn*

En gaan over tot de orde van de dag.
PvdA, GroenLinks, D66, VVD, SP, CDA en CU

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Wij hebben nog twee verduidelijkende vragen over de motie. Graag een duidelijk antwoord, want dat bepaalt ons stemgedrag.

De motie heeft het over een haalbaarheidsonderzoek. Hoort daar een maatschappelijke kosten-batenanalyse bij, waaronder de gezondheidskosten, die we kunnen vergelijken met een scenario analyse van CO2-afvang en -opslag? Of wordt het vooral een financieel oud economisch plaatje? De motie heeft het steeds over het FNV-plan of CO2 afvang en -opslag. Stel dat het FNV-plan wordt afgeketst, wat wil de PvdA dan? Wil ze dan dat er de tijd wordt genomen om andere echt groene scenario's te onderzoeken voordat er verder wordt gegaan met de end-of-pipe oplossingen?

De heer **LEERINK** (PvdA): Als het gaat om het eerste. Het is belangrijk dat er een breed opgezet haalbaarheidsonderzoek komt, waarbij niet alleen naar de financiële kant wordt gekeken. Meerdere aspecten spelen daarbij een rol.
Het tweede punt: Omdat we nu zonder haalbaarheidsstudie te weinig informatie hebben om te kunnen beoordelen of er, zelfs als we zouden doorgaan met het plan Zeester, toch weer tijdelijk of deels gebruik gemaakt zal moeten worden van ondergrondse CO2-opslag en we niet in de situatie willen komen dat we straks met lege handen staan en moeten concluderen dat er helemaal niets gebeurt, stemmen we, met alle kanttekeningen die we gemaakt hebben, wel in met het voorstel zoals het er nu ligt. De motie is helder. Onze inzet is helder. We hebben grote aarzelingen bij de CO2-opslag. Het is wat ons betreft het laatste redmiddel. De provincie gaat uiteindelijk niet beslissen of die ondergrondse opslag gaat plaatsvinden. Dat besluit wordt in Den Haag gemaakt. Mede namens de PvdA-fractie in de Tweede Kamer kan ik u zeggen dat dit het laatste redmiddel is en dat de PvdA er nog veel vraagtekens bij heeft. Het helemaal uitsluiten kan ook niet. Dat is precies de reden waarom deze motie er ligt. We willen niet in de situatie komen dat goede alternatieven niet zijn onderzocht.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Stel dat het FNV plan wordt afgeketst, vindt de heer Leerink dan dat we de end-of-pipe oplossing even moeten parkeren en analyses moeten doen op andere, echt groene scenario's, of kiest hij meteen voor end-of-pipe?

De heer **LEERINK** (PvdA): Ik ga deze discussie niet aan. Als ik u kan geruststellen dat wij het eens zijn met het feit dat end of pipe oplossingen eigenlijk onwenselijk zijn en als u impliciet probeert te vragen of we voor uw motie zullen stemmen, dan is het antwoord: Ja. We zullen voor uw motie stemmen.

Ik wil nog een punt maken. Ik roep op, als we hiermee doorgaan, om bewoners en belanghebbenden vanaf dag 1 maximaal te betrekken. Het instellen van de PCR-regeling zou geen heimelijke overweging mogen zijn om de rechten van burgers in te dammen. Daar waar de PCR-regeling in zichzelf minder mogelijkheden biedt aan burgers om bezwaar aan te tekenen, is het voor ons dus extra reden om dit traject zo in te richten dat bewoners en belanghebbenden maximaal aan het besluitvormingstraject kunnen deelnemen. We horen graag of we college hierbij aan onze zijde vinden.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **ALBERTS** (SP): In de commissie heeft de SP al gesteld over de CO2-opslag niet enthousiast te zijn. Het is een end-of-pipe oplossing. Het is tijdelijk. Het komt altijd weer een keer terug. Dat we niet enthousiast waren, daar komt de SP nu terug. De SP is gewoon tegen. Toen waren we nog niet bekend met het plan van de FNV. Dat vinden we een veel beter plan. Voorkomen is beter dan genezen, is een van de stelregels van de SP. Daar hoort dit plan bij. Ga daar vol voor. We hadden een motie opgesteld, maar dat hadden meerdere partijen bedacht. We hebben ervoor gekozen om ons volledig aan te sluiten bij de motie van de PvdA.
De motie van de PvdD wordt ook door ons gesteund.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Het belangrijkste om het project EVEREST en PCR toe te passen is dat anders de realisatie van CO2- reductie van 5 Megaton per jaar niet tijdig wordt gehaald. We plaatsen daar toch kanttekeningen bij. Gehoord hebbend de PvdA zijn wij zeer gecharmeerd van dat voorstel. In het stuk valt te lezen dat niemand, ook Tata Steel, enige ervaring heeft met grootschalige CO2-afvang. Dat baart ons grote zorgen. We willen eerst meer zekerheid over hebben, voordat we daarmee kunnen instemmen. Wat kan er misgaan met CO2-afvang op deze schaal? Wat zijn de risico's? Wat zijn de consequenties voor de provincie bij een mislukking? Is er een plan B?
Wij zijn voor een schone en veilige leefomgeving voor de direct omwonenden van Tata Steel. We horen graag hoe de gedeputeerde hierover denkt.

De heer **ROOSENDAAL** (VVD): We steunen de procedure om te komen tot afvang van 5 megaton CO2 per jaar over negen jaar en daarmee het verzoek om toepassing van de PCR EVEREST. Om tussentijdse provinciale klimaatdoelstellingen en die van het Klimaatakkoord te bereiken is het van groot belang om stappen voorwaarts te zetten. Nu Tata door tijdelijke afvang, in afwachting van een definitieve vermindering van de uitstoot van CO2, meer dan een derde van de verminderingsdoelstelling van de Nederlandse industrie zal realiseren is een grote stap voorwaarts. Zoals in de commissie is aangegeven en zoals wordt benadrukt in de motie, is afvang geen eindoplossing. We beseffen dat deze tijdelijke oplossing veel geld gaat kosten voor Tata en voor de overheid. Geld dat we liever direct zouden willen inzetten voor de waterstoftransitie, waardoor Tata voorop komt te lopen in de productie van groen staal. Dan moet dat wel kunnen zonder dat daarmee eerder genoemde Klimaat tussendoelstellingen voor 2030 worden vertraagd. Het is wenselijk om op korte termijn de resultaten van de haalbaarheidsstudie te ontvangen en te laten meewegen in het definitieve besluit over de CO2-opslag. De VVD-woordvoerder in de Tweede Kamer, Sylvie Erkens, geeft aan dat de haalbaarheidsstudie van Tata en FNV mee te willen nemen in de discussie in de Kamer. Ik veronderstel dat wij daarin zullen worden gesteund door andere partijen.
De mogelijkheid tot opslag van CO2 blijft nodig, totdat er een bewezen beter alternatief is. Het project EVEREST kan een tussenstap zijn om uiteindelijk voor 2050 te komen tot groene staalproductie. Liever zien wij dat nog veel sneller. Innovatie en kwaliteit zijn de kracht van het innovatieve Noord-Hollandse bedrijf. Om draagvlak te behouden en te versterken is het bereiken van CO2-neutrale staalproductie noodzaak.
Intussen zet Tata grote stappen om de uitstoot van geur in 2023 met 85% te verminderen en de stofuitstoot naar Wijk aan Zee met 65% ten opzichte van 2021. Naast de maatregelen in verband

met grafietregens wordt ook gewerkt aan vermindering van geluid en de afname van zorgwekkende stoffen. De VVD vindt het belangrijk om dit vandaag ook te benadrukken, omdat er soms een beeld wordt neergezet door partijen alsof er niets beter gaat.
Al deze maatregelen op het gebied van vergroening en vermindering van overlast zijn van groot belang voor de gezondheid van medewerkers, omwonenden, voor het milieu en het klimaat en niet in de laatste plaats voor een duurzaam gezonde staalindustrie in de IJmond. Alleen door voortdurende innovatie en zich aan te passen aan de verwachtingen van haar klanten en andere belanghebbenden kan Tata blijven voortbestaan en over langere tijd bijdragen aan degelijke technische opleidingen voor onze jeugd, aan werkgelegenheid en aan onze welvaart in ruime zin. De VVD ondersteunt daarom de versnelde ontwikkeling naar groene staalproductie van harte. We zien uit naar de resultaten van de haalbaarheidsstudie en naar de concrete resultaten van hinderbeperking op korte termijn.

Mevrouw **KONING** (CDA): Het CDA vindt het belangrijk om industrie, die met plannen komt om CO2 neutraal te worden, te steunen in het proces daar naartoe. Met PCR het proces EVEREST van Tata stroomlijnen en versnellen, is dus een goed voornemen. Dit kan leiden tot een reductie van 5 miljoen ton CO2 per jaar. De PCR is een procedurele stap die gezet moet worden. Daarmee kan voorkomen worden dat er straks achter het net wordt gevist bij mogelijke subsidies die nodig zijn. Er kan voor gezorgd worden dat de afspraken, zoals gemaakt in het Klimaatakkoord, door Tata gehaald kunnen worden.
We vinden het daarnaast belangrijk dat ook het alternatieve plan van FNV Metaal voor de reductie van CO2 Groen staal/Zeester wordt onderzocht. De haalbaarheidsstudie is toegezegd. Die moet afgerond zijn voordat een definitieve keuze voor een van de twee plannen gemaakt moet worden. GS hebben toegezegd de uitkomsten van dat onderzoek bij hun besluitvorming te betrekken. Dat willen wij met andere partijen graag ook goed borgen en in lijn brengen met activiteiten vanuit de Tweede Kamer op dit dossier. We zijn daarom mede indiener van de motie over de haalbaarheidsstudie Groen staal/Zeester. In samenhang met de motie kunnen wij dus akkoord gaan met het toepassen van de PCR voor Tata Steel project EVEREST.

De **VOORZITTER:** Voordat we verder gaan met de overige sprekers in de eerste termijn gaan we eerst schorsen voor de lunch. Dan stel ik voor dat we die tijd gebruiken om de moties te beoordelen.

De heer Heijnen heeft een orde voorstel.

De heer **HEIJNEN** (CDA): Ik heb wat twijfel over hoe de stemmingen nu gaan. De voorgaande vergaderingen en nu eigenlijk weer zien we dat de aanloop naar de digitale stemming lang duurt. We hebben een lange vergaderdag. Ik zou u en de griffie willen vragen om in de lunchpauze ook na te denken over hoe het stemmen wellicht wat efficiënter kan, bijvoorbeeld met schriftelijke rondes met peilingen of geclusterd stemmen. Het kost nu heel veel tijd.

De **VOORZITTER**: Dat zie ik ook, maar bij de laatste stemmingen ging het eigenlijk heel snel. Ik stel voor om het toch eerst via NotuVote te proberen. Als blijkt dat het toch niet goed

functioneert dan zullen we ergens in deze vergadering een moment nemen om daarover met elkaar te overleggen.

De heer **KLEIN** (CU): Ik heb ook een punt van orde. U stelt net voor om de moties in de lunchpauze te beoordelen. Ik vind dat wat ongemakkelijk. Er moeten nog vier woordvoeringen komen. We voeren een debat over de ingediende moties. Ik zou mijn collega Staatsleden informeren over hoe ik over moties denk. Het is een wat ongelukkig voorstel om de lunchpauze ook te gebruiken voor de beoordeling van moties, voordat het debat is afgelopen.

De **VOORZITTER**: Ook na afloop van de eerste of twee termijn kunt u nog om een schorsing vragen. Ik bedoel met mijn voorstel zeker niet dat ik daarmee uw inbreng wil diskwalificeren. Uw boodschap is helder.

Ik schors de vergadering voor de lunch tot 13.00 uur.

Schorsing 12.36 – 13.00 uur

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering en wij gaan door met de eerste termijn van PS.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Wij kunnen het na de discussie in de commissie kort houden. Het mag duidelijk zijn dat wij een grote voorkeur hebben voor CO2-vrije staalproductie en wanneer dat haalbaar is, vinden wij dat de overheden, zowel de provinciale als de Rijksoverheid, alles op alles moeten zetten om dat te realiseren. De grote vraag is echter of staalproductie op basis van waterstof en elektrische ovens voor 2030 haalbaar is. Tata zegt nu van niet, de werkgroep Zeester en Urgenda zeggen van wel en wij hebben in ieder geval vorige maand gehoord dat een staalfabriek op basis van waterstof in Zweden de eerste productie heeft gedraaid. Daarom is het goed dat GS als voorwaarde hebben gesteld dat er een serieus onafhankelijk onderzoek komt naar de haalbaarheid van deze variant voordat er een definitief besluit genomen wordt over de toepassing van CO2-afvang van de huidige fabrieken. De motie die wij samen met de PvdA indienen, benadrukt dat nog maar eens. Om te voorkomen dat wij bij een onverhoopt negatieve uitslag van het onderzoek met lege handen staan, kunnen wij instemmen met het toepassen van de provinciale coördinatieregeling voor project Everest. Wij hopen echter dat wij deze stap kunnen overslaan en dat Tata Steel in een keer geholpen kan worden om een innovatieve toekomstbestendige staalfabriek te worden waarin geen CO2 meer vrijkomt bij de productie van staal. De motie 102 van de PvdD, CO2-afvang kan wanneer gecombineerd met gebruik van CO2 of opslag van CO2, een bijdrage leveren aan negatieve emissies, dus het uit de atmosfeer halen van CO2 en dat moet de PvdD toch aanspreken, dus los van de keuze rondom de toekomst van Tata Steel moeten wij CO2-afvang zeker niet in het geheel afwijzen. Wij zullen daarom tegen deze motie stemmen.

Mevrouw **GONGGRIJP** (D66): Voorzitter, de motie van de PvdA en andere partijen geeft onze mening hierop heel goed weer. Wij stemmen voor de regeling, echter met het uitdrukkelijke verzoek dat het Rijk en de provincie alles op alles zetten om stappen voorwaarts te zetten zodat

een duurzame staalproductie en een gezondere leefomgeving dichterbij komen. De motie van de PvdD, wij vinden het erg jammer dat het geen gezamenlijke motie wordt, maar wij zullen wel voor stemmen.

Mevrouw **ER** (GL): Voorzitter, Tata Steel is een van de grootste vervuilers in Nederland en dat betekent dat ze voor een grote verduurzamingsopgave staan. Het is daarom goed om te zien dat het staalbedrijf bezig is met oplossingen om de CO2-uitstoot te verminderen. Van de oplossing die gevonden is in project Everest, waarbij het plan is om CO2 af te vangen in lege gasvelden op de Noordzee, worden wij niet heel vrolijk. Wij vinden dit geen duurzame oplossing omdat deze de oorzaak van het probleem niet wegneemt. Daarbij is het slechts een tijdelijke oplossing. Het opvangen van CO2 helpt bovendien niet mee aan de energietransitie naar duurzame energie. Inmiddels hebben wij met dank aan de FNV en de werkgroep Zeester een goed alternatief dat kosteneffectiever, klimaat- en omgevingsvriendelijker is. Beide partijen hebben het afgelopen jaar hard gewerkt aan het onderzoek voor het plan dat zij Groen Staal hebben genoemd. Deze technologieën die wereldwijd al vaker zijn toegepast, worden gezien als de stap naar klimaatneutrale staalproductie. Tata Steel heeft zelf aangegeven dat zij op lange termijn hiernaar wil overstappen. Wij pleiten er daarom voor dat Tata Steel kiest voor groen staal in plaats van de geplande route van het afvangen en opslaan van CO2. Daarnaast is het afvangen en opslaan van CO2 energie-intensief en leidt het volgens natuurorganisaties structureel tot toename van stikstofemissie. Gezien de huidige stikstofcrisis draagt het bij aan de onwenselijkheid van deze oplossing. Hoewel wij een groot voorstander zijn van klimaatneutrale staalproductie en daarom een voorkeur hebben voor het plan Groen Staal, zien wij CO2 liever in de grond dan in de lucht. Wij hebben op dit moment namelijk niet de luxe om nieuwe technieken uit te sluiten. Wij stellen wel een aantal harde voorwaarden aan CO2-opslag: investeringen in CO2 mogen niet ten koste gaan van investeringen in duurzame energie en energiebesparing. Bovendien moet de vervuiler betalen, dus geen belastinggeld naar CO2-opslag als er alternatieven zijn. CO2 mag alleen opgeslagen worden als de veiligheid van mens en milieu gegarandeerd kan worden. Wij zullen voor de toepassing van PCR stemmen maar dienen daarbij wel samen met de PvdA de motie CO2-opslag versus haalbaarheidsstudie Groen Staal in, zodat er geen definitieve besluiten worden genomen over CO2-opslag voordat er meer bekend is over de haalbaarheid van het plan Groen Staal. Daarnaast zullen wij ook voor de motie van de PvdD stemmen.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Voorzitter. Ik sluit mij aan bij de PvdD. Wij steken het geld dat hiermee gemoeid is, liever in duurzame oplossingen, minder CO2 produceren in plaats van volop CO2 produceren en deze in de grond lozen met de sticker 'groene oplossing'. Laten wij daarom naar een echt groene oplossing kijken en ons geld daarin steken.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Voorzitter. Dank voor alle bijdragen. Laat ik duidelijk zijn dat het uitgangspunt van het college altijd is geweest een duurzame en groene staalproductie met aandacht voor de gezondheid, want dat is heel erg belangrijk. Slechts het afvangen van CO2 levert niet direct gezondheidswinst op. Het streven naar duurzaamheid en gezondheid doen wij elke dag via handhaving, toezicht en vergunningen, maar ook met aanvullende maatregelen, zoals investeren in het afvangen van CO2. Dat is een investering voor de lange termijn voor een

duurzame industrie. Over de haalbaarheidsstudie en het alternatief dat er ligt, dat niet alleen voor CO2 interessant is maar ook voor de gezondheid in de omgeving, zal collega Stigter vanuit breder perspectief iets zeggen, dat geldt ook voor de motie die er ligt. Als het sec gaat over de PCR die nu voorligt, moeten wij duidelijk onze rol daarbij aangeven. Er ligt een Klimaatakkoord waarin afspraken zijn gemaakt tussen Rijk en industrie over afvang en opslag van CO2 in de bodem en daar is een subsidieregeling aan gekoppeld. Wij streven ook naar het beste alternatief op korte termijn dat voor CO2 en de gezondheid heel belangrijk is, maar deze afspraken liggen er en als daar niet in geschoven wordt, is dit nog steeds een serieus alternatief dat wij als provincie als bevoegd gezag voor het afgeven van de vergunning moeten beoordelen. Dit gaat slechts over de PCR Coördinatieregeling van hoe die procedure loopt. Het aanvragen van de vergunning zullen wij sec op de wet- en regelgeving moeten beoordelen en dan zal Tata moeten aantonen dat ze aan alle eisen voldoet, dan zal er ook een MER gaan plaatsvinden. Dit traject moeten wij nog gaan lopen, dit gaat slechts over de procedure en ja, het klopt dat er in de procedure, de gang naar de rechtbank mogelijk is, maar dat er altijd de mogelijkheid is om naar de Raad van State te gaan. Die druk zit er ook op omdat de voorwaarden voor de subsidieregeling en het afgeven van de vergunning nadrukkelijk aan elkaar verbonden zijn. Als blijkt dat het alternatief niet haalbaar is en niet de voordelen oplevert die wij graag zouden willen, dan zullen wij moeten doorpakken naar het alternatief. Dat is niet een keuze van de provincie, wij zullen de aanvragen op basis van wet- en regelgeving moeten beoordelen. Dat is sec de rol van de provincie. Dan gaat het ook over geen onomkeerbare besluiten nemen, natuurlijk zullen wij daarop inzetten naar het Rijk toe, maar dat is uiteindelijk een afspraak tussen het Rijk en de industrie om daarmee aan de slag te gaan. Als er toch een aanvraag binnenkomt, dan zullen wij die moeten gaan beoordelen. Mevrouw Van Soest, de risico's van opslag van CO2 in de bodem of in ieder geval de afvang – de bodem is van het Rijk – zullen bij de vergunningaanvraag worden meegenomen en niet bij dit verzoek om PCR toe te passen.

Ines **KOSTIÇ** (PvdD): Voorzitter, PCR. De gedeputeerde zegt dit is aan het Rijk en de industrie, maar in het voorliggende voorstel doen GS toch een uitspraak over de wenselijkheid. Waarom doen GS dat en waarom worden de eventuele nadelen van het project niet benoemd? Het is toch zo dat wij hier niet mee hoeven in te stemmen? Het gaat om een versnelling van het proces terwijl er maatschappelijke gevoeligheid heerst. Waarom willen GS per se dat PS hier nu mee instemmen?

Gedeputeerde **OLTHOF**: In de voordracht wordt aangegeven dat sec het afvangen en opslag van CO2 in de bodem van de zee geen gezondheidswinst oplevert maar wel een bijdrage levert aan de afspraken in het Klimaatakkoord over de CO2-uitstoot. Wij zijn in die zin niet positief, maar wij beoordelen dat er afspraken liggen en als wij de PCR nu niet van toepassing verklaren, dan wordt het in het vervolgtraject op basis van de huidige afspraken – als het gaat over de subsidieregelingen en voorwaarden, als het alternatief niet haalbaar blijkt te zijn – bijna onmogelijk om Everest toe te passen. Dan is de vraag: wat dan? Als het haalbaarheidsonderzoek niet voldoende oplevert en niet positief is en wij in het uiterste geval toch moeten doorpakken naar Everest – wat op dit moment de huidige afspraken zijn, laat daar geen misverstand over bestaan – dan is uiteindelijk PCR nodig om dat mogelijk te maken. Dat staat los van het feit dat

wij de vergunningaanvraag op basis van de inhoud zullen beoordelen. Dat is geen politieke keuze of wij vinden dat afvang en opslag van CO2 een toepasbare techniek is.

Ines **KOSTIÇ** (PvdD): Voorzitter, dat is geen antwoord op mijn vraag. U dient in de voordracht wel degelijk een waardeoordeel in en dat is zeer kwalijk.

Gedeputeerde **STIGTER**: Voorzitter. Het vraagstuk is ingewikkeld maar ook weer overzichtelijk. Alle partijen die vandaag het woord hebben gevoerd en ook GS zijn voorstander van de groene staalvariant boven CO2-afvang en -opslag. De groene staalvariant is beter voor het klimaat, draagt bij aan verbeterde leefbaarheid en gezondheid in de omgeving, is innovatief en zet het staalbedrijf in IJmond op de wereldkaart. We hoeven elkaar niet de groene maat te nemen bij deze variant. De kernvraag is hoe haalbaar is die groene variant, technisch, want een groot deel van de techniek moet nog ontwikkeld worden. Financieel, wij kennen het financiële plaatje niet en ook niet hoe dat zich verhoudt tot de bijdragen landelijk of vanuit Europa, maar ook of wij energetisch in staat zijn om binnen een korte tijd zoveel groene stroom te maken voor groene waterstof. Hiermee zijn allerlei onzekerheden gemoeid, daarom is het belangrijkste wat nu moet gebeuren, serieus en onafhankelijk onderzoek naar de haalbaarheid van deze variant. De uitkomst moet bekend zijn, voordat definitief de afslag wordt gekozen voor CCS, op een gegeven moment kun je niet meer terug. Dat is de positie die wij als college expliciet naar buiten uitdragen, zeker ook naar het Haagse speelveld, waarvan een deel overigens op dit moment op het Tata terrein te vinden is. Wij hopen op een positief resultaat uit dat onderzoek, dat is niet eenvoudig maar dan is duidelijk welke stappen nog gezet moeten worden. Tegelijkertijd kunnen wij het ons niet veroorloven dat als die variant niet haalbaar en uitvoerbaar is, wij op dat moment moeten beginnen met de uitvoering van CCS, want wij hebben in het Klimaatakkoord afspraken gemaakt over CO2-reductie, waar Tata een belangrijk onderdeel van uitmaakt. Wanneer die doelstelling niet wordt gehaald, dan vliegt CO2 de lucht in en gaat de CO2-heffing heel hard lopen, ook voor Tata, dat is de reden dat wij alles op alles zetten om te onderzoeken of de groene variant haalbaar is. Mocht het niet haalbaar zijn, dan kunnen wij het ons niet veroorloven nu niet al een belangrijke stap te zetten in dat proces, want mocht het niet haalbaar zijn, dan is CO2 in de bodem te verkiezen boven CO2 in de lucht. Motie 102, ik vind dat qua bewoordingen een ingewikkelde motie. In de aanloop van het dictum wordt CCS helemaal weggeschreven maar mogelijk hebben wij die variant wel nodig mocht het niet haalbaar zijn. Tegelijkertijd roept het dictum op en beschouwt het CCS als second best oplossing en dat zit dicht bij de inzet zoals wij die nu plegen. Om die reden wil ik deze motie neutraal aan PS voorleggen en het oordeel aan PS overlaten. Motie 103, CO2 opslag/haalbaarheidsstudie, kunnen wij volmondig omarmen. Goed dat er een onafhankelijk onderzoek plaatsvindt voordat een definitieve route voor CCS wordt bewandeld. Die motie kunnen wij omarmen.

Ines **KOSTIÇ** (PvdD): Voorzitter, GS hebben het over de haalbaarheid van een alternatief, het FNV-plan, maar waarom spreken GS niet over haalbaarheid van het gehele project afvang en opslag van CO2 überhaupt en alleen over dit? Bent u bereid om een uitgebreide maatschappelijke kosten/batenanalyse te doen voor het FNV-project zoals voorgesteld en beaamd door de PvdA, en die te vergelijken met de kosten van CO2-afvang en -opslag, zodat het een eerlijke afweging

wordt en niet alleen een financieel technische? Bent u bereid om dan verder te kijken dan alleen FNV? Het moet niet zo zijn dat FNV als dat afketst, het enig mogelijke groene plan is.

Gedeputeerde **STIGTER**: Voorzitter, het plan en de afspraken waren gericht op CCS, zo is het opgenomen in het Klimaatakkoord en zelfs de provincies hebben daar hun handtekening onder gezet, dus daar hebben wij ons op gericht, wetende dat dit een korte of middellange stap zou zijn en dat er een groene variant glorieerde waar voorbereidingen voor werden getroffen. Dit initiatief kwam er doorheen en misschien valt die lange termijn naar voren te halen ondanks alle onzekerheden. Dat is voor ons en velen een nieuw perspectief en daar hebben wij op ingezet, laten wij kijken naar die variant – en dan wordt er breed gekeken naar alle aspecten – of dat alternatief haalbaar is en wat de financiële en technische consequenties zijn en ook voor het wel of niet halen van de afspraken in het Klimaatakkoord. Het is heel goed dat dat onderzoek plaatsvindt waarbij de insteek van de provincie altijd is geweest om te kijken, wat betekent deze variant voor de gezondheid van de omgeving? Dat je niet alleen kijkt naar CO2, maar wat doet het breed voor de omgeving, dat is duidelijk het uitgangspunt geweest voor de haalbaarheidsstudie zoals wij vinden dat die eruit moet zien. Ik weet niet of u het zo bedoelde, maar wij als provincie hebben daar een relatief bescheiden rol in. Wij hebben een formele rol zoals collega Olthof die aangaf en vervolgens is het vooral aan Tata en het Rijk om hier afspraken over te maken. Er zal uiteindelijk een financiële maatschappelijke kosten/baten plaatsvinden tussen deze variant en CCS, wetende dat op termijn nog een keer naar de groene variant gekeken moet worden. Dat is om breed te kijken naar de financiële haalbaarheid van dit vraagstuk. De CCS-route is nooit de definitieve afslag. Als er nu gekozen zou worden voor CCS, dan moet men nu aan de bak om de groene staalproductie van de grond te krijgen en ook dat heeft zijn financiële effecten. In die breedte zal het bekeken moeten worden. We kennen nu een alternatief van Zeester en FNV, wij roepen op om daarnaar te kijken en dat er nog andere alternatieven mogelijk zijn, ja, je kunt blijven onderzoeken maar op een gegeven moment moet je doorpakken.

De **VOORZITTER**: Ik zie dat er geen behoefte meer is aan een tweede termijn. Is er behoefte aan een schorsing voor de stemming? Ik zal in ieder geval vijf minuten schorsen. Ik heb in het presidium toegezegd dat de heer Olthof zonder debat omdat er geen mogelijkheid is om rondvragen of actualiteiten in te dienen en omdat er vragen zijn ingediend over een actueel onderwerp gelinkt aan de discussie die wij net hadden, gelegenheid krijgt om te antwoorden op de gestelde vragen, maar ik laat geen debat toe.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Voorzitter, naar aanleiding van het artikel van afgelopen zaterdag in het Noord-Hollands Dagblad met een vervolg in de krant van vandaag, zijn er vragen gerezen. Het is goed om daarop een korte reactie te geven. Het beeld dat is ontstaan betreuren wij ten zeerste, maar samen met het Rijk, Omgevingsdiensten, gemeenten en ook met de GGD en vele andere partijen zetten wij ons gezamenlijk elke dag keihard in voor een gezondere leefomgeving in de IJmond. Hoewel het GGD-rapport van juli 2020 niet onder de verantwoordelijkheid van of in opdracht van de provincie is opgesteld, benadrukten de uitkomsten van het rapport mij nogmaals de noodzaak voor inzet. Er komt te veel longkanker voor in de IJmond en daar moet echt iets aan

gebeuren. Wij moeten keihard werken aan het verbeteren van de leefomgeving en alle betrokken organisaties, waaronder Tata Steel, hebben daarin hun verantwoordelijkheid te nemen.

De **VOORZITTER**: Dan schors ik nu tot 13.35 uur en dan gaan wij over tot stemming over moties 102 en 103 en daarna de voordracht. Ik zie dat er 55 deelnemers in het systeem zijn. De vergadering is heropend. Wij gaan motie 102 in stemming brengen. Stemverklaringen?

De heer **ZOON** (PvdD): Voorzitter. Dank aan GS om terug te komen op het GGD-rapport. Dat was naar aanleiding van wat wij vanmorgen in het presidium hebben besproken, dat er meerdere partijen in PS hun zorgen hebben geuit, maar dat komt niet sterk terug in de beantwoording van de gedeputeerde. Dat wilde ik even benadrukken dat er meerdere fracties zijn die zich hier zorgen over maken. Ik heb geen stemverklaring.

De **VOORZITTER**: Dan heeft u nu iets gedaan waarvan uw collega's zullen zeggen dat het een stemverklaring had moeten zijn. De stemming over motie 102 is geopend.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik kan geen stem uitbrengen, maar ik ben voor motie 102.

De **VOORZITTER**: Er zijn 55 stemmen uitgebracht, wij sluiten de stemming. Motie 102 is aangenomen met 29 stemmen voor en 26 stemmen tegen van CDA, CU, FvD, Fractie Baljeu, JA21, PVV en VVD. Motie 102 is aangenomen. Motie 103. Stemverklaring of aantekening? Ik verzoek u echt achter de knoppen te zitten, anders is het hier niet te handelen. Mensen moeten iedereen bellen en achteraan lopen. Ik ben niet voornemens om dit systeem nu te gaan aanpassen, want daar dupeer ik veel mensen mee die juist hun agenda hebben afgestemd om erbij te kunnen zijn en er bij de stemming niet bij kunnen zijn. Regels tijdens de wedstrijd aanpassen is niet verstandig.

Ines **KOSTIÇ** (PvdD): Voorzitter, stemverklaring. Opslag en afvang van CO2 is niet klimaatproblemen oplossen maar doorschuiven. Dat houdt ons nog extra jaren afhankelijk van vervuilende activiteiten en bewoners van IJmond moeten nog decennia langer leven in het gif van Tata. Deze motie vraagt om het FNV-plan een eerlijke kans te geven en daar zijn wij uiteraard voor.

De **VOORZITTER**: Dan open ik de stemming over motie 103. Ik zie 55 deelnemers. De stemming is gesloten. Motie 103 is met 48 stemmen voor en 7 stemmen tegen (FvD, PVV) aangenomen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik heb een foutieve stem uitgebracht, ik heb tegen gestemd maar ik had voor willen stemmen.

De **VOORZITTER**: Dat staat nu in de notulen. Dan breng ik voordracht 26 in stemming.

De heer **DESSING** (FvD): Stemverklaring. Blauwe waterstof, het concept van het fossiel verbranden en vervolgens CO2-afvangen vinden wij een onzinnig plan dat heel veel geld kost. Daarnaast is de

PCR-regeling een heel sterk ondemocratisch middel en om die redenen zullen wij tegen deze voordracht stemmen.

Mevrouw **BEZAAN** (PVV): Stemverklaring. Het € 1,4 miljard kostende project Everest is voornemens om 500 miljoen ton CO2 in de grond te stoppen, terwijl de aarde minder dan 6 uur nodig heeft om dezelfde hoeveelheid CO2 uit te stoten. Geldverspilling ten top dus, wij zullen tegen de voordracht stemmen.

De **VOORZITTER**: Dan breng ik de voordracht in stemming. Nog steeds 55 deelnemers. De stemming is geopend, ik sluit de stemming. Voordracht 26 is aangenomen met 35 stemmen voor (CDA, CU, D66, GL, PvdA en VVD) en 20 stemmen tegen.

15. (Behandeld in PS 28 juni 2021)

16a. Statenvoordracht 31 RES 1.0 Noord-Holland Zuid en Noord-Holland Noord

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter. We staan hier op een eerste ijkpunt in dit traject: de vaststelling van de RES 1.0. Besluitvorming rondom complexe dossiers als dit, verloopt altijd in kleine, langzame stappen en wij proberen daarbij te fungeren als groene aanjager om die stappen natuur-, milieu- en diervriendelijker, maar ook duurzamer, socialer en eerlijker te laten verlopen. Ik wil de gedeputeerde bedanken dat hij een groot deel van onze groene voorstellen niet direct naar de prullenbak heeft verwezen. Sommige van onze ideeën vonden daarbij wat eerder hun weg richting de volgende fase van het RES-proces, vele andere kwamen voor de coalitiepartijen en GS misschien iets te vroeg. In dit geval hebben wij als constructieve oppositiepartij er dikwijls voor gekozen om onze moties aan te houden en ze later in het proces nogmaals voor het voetlicht te brengen als haas in de marathon om de andere partijen met een groen randje harder te laten lopen. Zijn we dan dolgelukkig met zowel het proces als de 1.0. versie? Nou, er zijn nog wel wat stevige aandachtspuntjes, bijvoorbeeld wat in de wandelgangen ‘de Amsterdamse kwestie’ is gaan heten. Het verdient nou niet bepaald de schoonheidsprijs hoe Amsterdam de zoekgebieden voor windenergie door de spreekwoordelijke – en vergeef me het lelijke woord – strot schijnt proberen te duwen. Daar ligt – en daar zullen een paar moties door andere fracties over worden ingediend, sommige daarvan door ons gesteund – echt wat ons betreft een taak voor GS die verder gaat dan bij de gemeente Amsterdam te vragen of de gesprekken goed verlopen. De afstemming tussen diverse gemeenten loopt niet altijd even soepel en de belangen van verschillende gemeenten komen ook niet altijd overeen met het algemeen regionaal belang. En aangezien de provincie een rol heeft om dit overstijgende belang te borgen en ook zelf met initiatieven kan komen, dien ik een motie in.

Motie 104/05-07-2021
Meer initiërende rol provincie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
De werkwijze van de RES is om een zorgvuldige afweging te maken in de regio's samen met maatschappelijke partijen, ondernemers en inwoners.

Overwegende dat:

- *De provincie een terughoudende positie inneemt in dit proces;*
- *De afstemming tussen gemeenten niet altijd even soepel verloopt;*
- *Belangen van verschillende gemeenten niet altijd overeenkomen met het algemeen regionaal belang;*
- *De provincie hierin een rol heeft om het overstijgende belang te borgen en ook zelf met initiatieven kan komen.*

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:
In het vervolgtraject van de RES een meer initiërende rol te nemen daar waar een zorgvuldige afweging in het geding komt

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, PvdA, DENK

Als PvdD staan wij voor al onze inwoners, ook bij dit dossier. In een eerder stadium hebben we onder meer aandacht gevraagd voor financiële participatie, maar bijvoorbeeld ook voor kleine windmolens. Daar zullen we zeker bij de Omgevingsverordening op terug blijven komen. Noord-Holland wordt echter niet alleen bewoond en bereisd door mensen. We hebben eerder ook al aandacht gevraagd voor slachtoffers van windturbines onder vogels, en daar willen we vandaag toch wel op doorpakken. Daarvoor dien ik een motie in.

Motie 105/05-07-2021
Vogelvriendelijkere windmolens

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
De Regionale Energie Strategieën (RES) veel grote windmolens met zich mee gaan brengen.

Overwegende dat:

- *Uit Noors onderzoek blijkt dat de vogelsterfte door windmolens met 70% zou afnemen, en voor roofvogels zelfs misschien volledig, door een zwarte streep op één van de wieken aan te brengen, of door één van de wieken voor de helft of geheel zwart te verven;*
- *Wieken van dezelfde kleur vervagen in de hersenen van vogels tot een vaste transparante schijf en dit door een onderbreking in de kleur verholpen kan worden;*
- *In de Groningse Eemshaven succesvol onderzoek is gedaan met een radarsysteem dat slachtoffers moet voorkomen;*

- *Onderzoekbureau Waardenburg denkt dat het eventueel mogelijk is beide systemen naast elkaar te gebruiken;*
- *Voor veel trekvogels Nederland een internationaal knooppunt is op hun route tussen noord en zuid;*
- *Het goedkoper is de verf aan te brengen voordat de windmolens daadwerkelijk op hun plek staan.*

Verzoeken het college van GS:

- *De effecten op mens en dier te onderzoeken van maatregelen om vogelslachtoffers door windmolens zoveel mogelijk te voorkomen, zoals bijvoorbeeld het geheel of gedeeltelijk zwart maken van een wiek of het installeren van een radarsysteem;*
- *Te onderzoeken hoe dit soort maatregelen door de provincie gestimuleerd of afgedwongen kunnen worden;*
- *Daarover verslag te doen aan PS*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, CU, PvdA, GL, CDA

Ik wil ook mijn waardering uitspreken voor de rol van de gezamenlijke natuurorganisaties en de participatiecoalitie. We hebben hun inbreng bijzonder gewaardeerd en we zijn dan ook blij dat richting een volgende versie van de RES'en deze rol nog steeds voor hen is weggelegd. Ik denk dat ze de spijker op de kop slaan als ze inbrengen dat zoekgebieden rond Marken, Holendrecht/Landje van Geijsel en het IJmeer op z'n minst ongelukkig gekozen zijn en dat bijvoorbeeld de Schermer, de Baanstee en de Purmer veel geschikter zijn als zoekgebied. Daarom hopen we ook dat GS niet te veel blijft hangen in termen van top-down versus bottom-up. Goede ideeën verspreiden zich immers pas wanneer iemand zich geroepen voelt om zich er hard voor te maken. En ik hoop ook echt dat vanuit die meer initiërende rol wij als provincie daar ook wat meer het voortouw in kunnen gaan nemen. Mijn vraag aan de gedeputeerde is dan ook of hij deze overweging mee wil nemen. Het IJmeer wil ik er wel even specifiek uitpikken. Dit zoekgebied staat voor ons eigenlijk wel een beetje symbool voor sommige ongelukkige keuzes. Een gedeelte behoort tot de Stelling van Amsterdam en het IJmeer is een belangrijk rust- en foerageergebied voor veel soorten vogels. Ik werd er tijdens de inspraakronde eigenlijk pas echt goed op gewezen door de beheerder van het Vuurtoreneiland: het zoekgebied bevindt zich precies in de zichtlijn tussen forteiland Pampus en het vuurtoreneiland. In een gebied waar bovendien nog meer ruimtelijke druk te verwachten valt vanwege de te verwachten toekomstige symbiotische ruimtelijke ontwikkeling van Amsterdam en Almere. En daarom dien ik mijn derde en laatste motie in.

Motie 106/05-07-2021
Bescherm natuur en cultuurhistorie in het IJmeer

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
In de RES 1.0 Noord-Holland Zuid het IJmeer is aangewezen als zoekgebied voor windenergie.

Overwegende dat:
- *Het gebied deel uitmaakt van de Stelling van Amsterdam;*
- *Het zoekgebied zich precies bevindt in de zichtlijn tussen forteiland Pampus en vuurtoreneiland Hoek van 't IJ;*
- *Het IJmeer een belangrijk rust- en foerageergebied voor veel soorten vogels is;*
- *De gezamenlijke natuurorganisaties geen plaats zien voor meer windmolens in het gebied en oproepen om alternatieven beter te onderzoeken.*

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:
In het vervolgtraject van de RES terughoudend te zijn in de uitwerking van zoekgebieden voor de opwekking van windenergie in het IJmeer

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdD, PvdA, GL, D66, DENK

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Dank voor uw inbreng en de motie voor zwarte wieken, die hebben wij landelijk ingediend in de Eerste Kamer waar die unaniem is aangenomen, maar dan op zee. Ik ben benieuwd hoe u ernaar kijkt als wij dit op land gaan invoeren en wat dat doet met de leefomgeving. Ik snap dat het voor vogels een betere oplossing is, maar hoe kijkt u aan tegen de perceptie die bij mensen gaat leven om naar die zwarte wieken te moeten kijken.

De heer **HOLLEBEEK** (PvdD): Voorzitter, dat is zeker onderdeel van het onderzoek, dat staat ook in de motie, om te onderzoeken de effecten op mens en dier, dus dat zullen wij zeker laten meenemen daarin. Dan zijn er nog een aantal moties die wij mede-indienen. Het gaat te ver en duurt te lang om die allemaal uitgebreid te benoemen. Maar toch wil ik er twee nog even accentueren. De motie van mevrouw De Vries over de binnendijkse achteroevers in de Wieringerhoek. Wij vinden namelijk dat dit plan veel meer rekening houdt met de kwetsbare natuur in en rond het IJsselmeergebied dan het plan voor grote zonne-atollen. En de motie van de heer Klein over de WHO-geluidsnorm want wij zijn wel degelijk voor bescherming van de burger. Wij zijn namelijk nog steeds geen voorstander van vaste statische afstandsnormen, maar willen dat de nadruk ligt op de daadwerkelijke overlast die mensen ervaren. Daar wil ik het voor nu even bij laten. Ik zal in tweede termijn eventueel ingaan op de ingediende moties van de andere sprekers, maar dat hangt even af van de beantwoording door GS.

De **VOORZITTER**: De drie moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Voorzitter, vandaag beslissen wij over de RES, helaas is het mede door de onhandige werkwijze van het college een omstreden plan geworden. Ik wil vooropstellen dat de energietransitie voor ons absolute topprioriteit is. Wij scharen ons niet achter de oppositie tegen de RES, omdat wij klimaatverandering zeker niet ontkennen zoals sommigen dat wel doen.

Integendeel, wij hebben constant benadrukt dat wij ons scharen achter de klimaatopgave en zijn bereid om daarvoor kosten te maken, maar zoals wij vaker hebben aangegeven, is de volksgezondheid de rode lijn. De energietransitie bestaat uit twee woorden: energie en transitie. Energie staat voor technologie en transitie voor mensen meekrijgen in een omschakeling. Wij moeten dus niet alleen windturbines plaatsen om energie op te wekken, maar ook mensen meekrijgen in de klimaatopgave en dat gebeurt nu niet. Sterker nog, de mensen beginnen zich in toenemende mate tegen de plannen te keren en dat wil je koste wat het kost voorkomen, anders spreken we niet meer over een energietransitie naar meer groene energie, maar van een energiestagnatie. Recente ontwikkelingen laten zien dat de terechte zorgen van burgers niet ongegrond zijn. Een rapport van het RIVM, de oprichting van een kenniscentrum, een motie die is aangenomen in de Tweede Kamer en als laatste markering, een uitspraak van de Raad van State. U begrijpt, er is veel onduidelijkheid en de kans dat wij onderweg naar de uiteindelijke RES voor nog meer verrassingen komen te staan, is reëel. Willen wij dit wel? Ik vrees dat het geen kwestie is van willen maar van moeten. Willen we dat de Noord-Hollanders al die tijd in onzekerheid moeten leven? Ook wij hebben in aanloop naar deze vergadering getwijfeld, zouden wij wellicht bepaalde gebieden tijdelijk moeten schrappen van de lijst. Uiteindelijk hebben wij besloten dat hoe complexer de oplossing is, hoe minder draagvlak er zal zijn omdat mensen het simpelweg niet begrijpen en draagvlak is essentieel, dat geven ook de coalitiepartijen toe in hun moties. Daarom stellen wij voor om de vaststelling van zoekgebieden aan te houden tot er meer duidelijk is. Het zekere voor het onzekere nemen als het gaat om de volksgezondheid, maar ook behoud van kwetsbare natuur. Wij hebben tot op heden veel tijd en energie gestoken in de kwesties tussen buurgemeenten. Al in maart hebben wij hier met een motie aandacht voor gevraagd. Vandaag dienen wij samen met andere partijen weer twee moties in. Hopelijk is het de laatste keer dat er een motie nodig is om de problemen tussen buurgemeenten op te lossen.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Voorzitter, ik hoor eerst een mooi betoog over de urgentie die u met ons deelt over de klimaatcrisis en energietransitie en vervolgens stelt u voor te wachten en uit te stellen. Hoe kunnen die twee met elkaar gerijmd worden?

De heer **KOYUNCU** (DENK): Er is zeker urgentie maar volksgezondheid is de rode lijn. Op deze manier zijn er te veel vraagtekens waardoor wij niet verder kunnen, dus niet koste wat het kost de RES doorzetten. Wij willen graag duidelijkheid en geen risico's nemen met de volksgezondheid.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Bent u het niet met ons eens dat de klimaatcrisis nu al veel impact heeft? De leefomgeving en volksgezondheid moeten uiteraard bovenaan staan, maar tot hoe ver gaat dat uitstellen, hoe lang kunnen wij dan nog wachten?

De heer **KOYUNCU** (DENK): Als GL bereid is on samen te kijken naar de onderzoeken en samen een agenda op te stellen waarop wij heel snel duidelijkheid kunnen krijgen, dan denk ik dat het op korte termijn mogelijk is. Van mensen vragen om pal onder windmolens te gaan slapen terwijl producenten zelf aangeven dat dat gevaarlijk is, is op dit moment een heel slecht idee. Daarom stellen wij voor om op dit moment on hold te zetten. Daarnaast dienen wij een aantal moties in

om richting te geven aan GS voor de RES. Er is veel gezegd en het is nu tijd om aan de burgers duidelijk te maken waar wij voor en waar wij tegen zijn. Gaat de coalitie alle argumenten en waarschuwingen negeren en Noord-Hollanders dwingen om pal onder windturbines te leven met alle gevolgen van dien? U herinnert zich het werkinstructieboek van Vestas waarin de producenten van windturbines eigen medewerkers instrueren om zich zo min mogelijk binnen 400 m van windturbines te begeven. Ik kijk in het bijzonder naar de VVD. Al uw lokale partijen in gemeenten hebben kleur bekend, maar mijn collega's in PS willen de windturbines doordrukken. Het vooruitzicht is zeer ernstig. In Noord-Holland hebben wij nu een groot Tata Steel maar krijgen wij met de RES-plannen tientallen Tata-situaties verspreid over geheel Noord-Holland? Ik hoop het echt niet, ik hoop dat de meerderheid van PS gehoor geeft aan de bezorgde Noord-Hollanders. Dan een reeks moties die ik wil indienen.

Motie 107/05-07-2021
Beoordelingsregel opnemen bij de vergunning van windturbines en zonneparken

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
Bij de Webinar van de VNG over de RES en het omgevingsplan is gesteld dat:
o Aan vergunningen voor windturbines en zonneparken extra voorwaarden kunnen worden verbonden;
o Er geen beperking is aan de voorwaarden die daaraan kunnen worden verbonden;
o Resultaten van (toekomstige) onderzoeken mogen dienen als voorwaardelijke gunning.

Verzoeken het college:
Als beoordelingsregel bij vergunningverlening op te nemen om bereid te zijn de windturbines en/of de zonneparken te verplaatsen en/of te verwijderen en te voldoen aan toekomstige inzichten en normen die aan de hand van wetenschappelijke onderzoeken worden vastgesteld in de komende 2 decennia

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie DENK

Motie 108/05-07-2021
Gesprekken tussen buurgemeenten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *De Staten eerder een motie hebben aangenomen die het college opriep om gemeenten aan te spreken op een goede afstemming bij het bepalen van de zoekgebieden voor windturbines;*

- *Uit de schriftelijke beantwoording (26-04-2021) van de mondelinge vragen van het lid Koyuncu naar voren komt dat het college niet in alle gevallen daaraan gevolg heeft gegeven, in het bijzonder bij gemeenten waarbij er sprake is van gebrekkige afstemming. Denk daarbij aan gemeenten zoals Oostzaan en Landsmeer.*

Verder constaterende dat:

- *Er nog steeds klachten komen van gemeenten over een gebrekkige afstemming tussen buurgemeenten;*
- *De gemeenteraad van Oostzaan heeft aangegeven onvoldoende te zijn betrokken als buurgemeente binnen de subregio Zaanstreek-Waterland;*
- *De gemeenteraad van Zaanstad ook haar zorgen heeft geuit over de gebrekkige afstemming met buurgemeenten en de GS om ondersteuning heeft verzocht.*

Overwegende dat:

- *De provincie als regiehouder óók een verantwoordelijkheid voor goede afstemming tussen gemeenten heeft;*
- *Gebrekkige afstemming tussen gemeenten het draagvlak voor de plaatsing van windturbines kan verminderen en daarmee de uitvoering van de RES ondermijnt;*
- *Gebrekkige afstemming ook gevolgen kan hebben voor woningbouw en kan leiden tot vertraging c.q. een bouwstop;*
- *Het een taak van de provincie is om knelpunten tussen gemeenten in kaart te brengen en zorg te dragen voor een goede afstemming tussen gemeenten.*

Verzoeken het college:

- *Gesprekken te organiseren met en tussen buurgemeenten die zorgen uiten over gebrekkige afstemming ten aanzien van de plaatsing van windturbines;*
- *Te onderzoeken waar de knelpunten zitten en mogelijke oplossingen aandragen;*
- *En daarover terug te rapporteren aan PS*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie DENK, PvdD

Motie 109/05-07-2021
Gezondheids- en veiligheidseffecten boven alle twijfel verheven

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Het RIVM in een verkenning constateert dat er gevaren voor de gezondheid en veiligheid kunnen ontstaan bij energiebronnen zoals windturbines;*
- *Deze gevaren nader worden onderzocht door het RIVM.*

Overwegende dat:

- *Nader onderzoek van het RIVM zal uitwijzen wat de precieze gezondheids- en veiligheidseffecten zijn van windturbines;*
- *Eventuele afspraken over de plaatsing van windturbines met bedrijven niet in strijd mogen zijn met de volksgezondheid;*
- *De legitieme zorgen van burgers over de gezondheids- en veiligheidseffecten van windturbines enigszins weggenomen kunnen worden door vast te leggen dat windturbines nooit de gezondheid c.q. veiligheid in gevaar zullen brengen.*

Verzoeken het college:
Een clausule op te nemen in de overeenkomsten met bedrijven (die windturbines gaan plaatsen) die beide partijen oproept om bij nieuwe informatie uit onderzoeken van het RIVM opnieuw in gesprek te gaan over de plaatsing van windturbines, zodat deze conform de bevindingen van het RIVM zijn met betrekking tot de gezondheids- en veiligheidseffecten en daarover terug te rapporteren aan PS

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie DENK

Motie 110/05-07-2021
Inpassingskader voor windturbines en zonneparken

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
Bij de Webinar van de VNG over de RES en het Omgevingsplan is gesteld dat:
o Aan vergunningen voor windturbines en zonneparken extra voorwaarden kunnen worden verbonden;
o Er geen beperking is aan de voorwaarden die daaraan kunnen worden verbonden;
o Resultaten van (toekomstige) onderzoeken mogen dienen als voorwaardelijke gunning.

Verzoeken het college:
Een speciaal inpassingkader voor windturbines en zonneparken te ontwikkelen indien deze moeten worden verplaatst om te kunnen voldoen aan eventueel toekomstige nieuwe wetenschappelijke inzichten en richtlijnen die het RIVM in de komende twee decennia hierop vaststelt en daarover terug te rapporteren aan PS

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie DENK

Motie 111/05-07-2021
Minimale afstand volkstuinenparken

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Uit een verkenning van het RIVM naar de veiligheidseffecten van windturbines bevestigd wordt dat er inderdaad veiligheids- en gezondheidsrisico's bestaan;*
- *Een afgebroken blad wordt gezien als het grootste risico. Dat kan tot meer dan honderd meter ver worden weggeslingerd en kan grote schade aanrichten;*
- *Het RIVM spreekt van een afstand van 250 meter bij nominaal toerental voor windturbines (met een vermogen tussen 1-5 MW);*
- *Er bij vaststelling van de zoekgebieden geen rekening is gehouden met een minimale afstand bij volkstuinparken.*

Overwegende dat:

- *Volkstuinparken voor veel mensen in Noord-Holland een plek zijn om tot rust te komen, te genieten van de stilte en de natuur;*
- *Geluidsoverlast door windturbines een inbreuk op die rust kan veroorzaken;*
- *Volkstuinparken op een veilige afstand tot windturbines dienen te worden geplaatst.*

Verzoeken het college:

- *De zoekgebieden zodanig aan te passen dat de volkstuinparken geen veiligheids- of gezondheidsrisico's lopen door de plaatsing van windturbines;*
- *En daarover terug te rapporteren aan PS*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie DENK, CDA

Motie 112/05-07-2021
Monitoring gezondheids- en veiligheidseffecten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Uit een verkenning van het RIVM naar de gezondheids- en veiligheidseffecten van energiebronnen zoals windturbines, nogmaals wordt bevestigd dat er mogelijk gevaren zijn;*
- *Het RIVM stelt daarom voor om juist in de (huidige) ontwikkelfase van de RES gezondheids- en veiligheidsaspecten integraal mee te nemen en deze gedurende de transitie te monitoren.*

Overwegende dat:

- *De gezondheids- en veiligheidseffecten van windturbines tot grote zorgen en ophef hebben geleid;*
- *Deze zorgen uiterst serieus genomen dienen te worden;*

- *Het vooralsnog onduidelijk is hoe de provincie zorg gaat dragen voor een goede monitoring van ontwikkeling van de gezondheids- en veiligheidseffecten;*
- *Het RIVM een expertisecentrum heeft opgezet genaamd Expertisepunt Windenergie en Gezondheid dat de provincie kan ondersteunen bij een goede monitoring van de gezondheids- en veiligheidseffecten.*

Verzoeken het college:

- *In gesprek te treden met het Expertisepunt Windenergie en Gezondheid over hoe de gezondheids- en veiligheidseffecten van windturbines gemonitord moeten worden en op basis hiervan een plan van aanpak op te stellen;*
- *en daarover terug te rapporteren aan PS*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties DENK, CDA

Motie 113/05-07-2021
Ontbindende voorwaarden

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Het RIVM in een verkenning constateert dat er gevaren voor de gezondheid en veiligheid bestaan bij energiebronnen zoals windturbines;*
- *Deze gevaren nader worden onderzocht door het RIVM;*
- *De RES 1.0 in vele gemeenten al is aangenomen.*

Overwegende dat:

- *De volksgezondheid altijd topprioriteit dient te krijgen bij de afwegingen om windturbines te plaatsen;*
- *Nader onderzoek van het RIVM zal uitwijzen wat de precieze gezondheids- en veiligheidseffecten zijn van windturbines;*
- *De Tweede Kamer om deze redenen onlangs een motie heeft aangenomen om een onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de gezondheids- en veiligheidseffecten van windturbines;*
- *Uit een recente uitspraak van de Raad van State blijkt dat de gehanteerde normen voor de veiligheid, slagschaduw en gezondheid t.a.v. het plaatsen van windturbines in strijd zijn met het Europese recht;*
- *Eventuele afspraken over de plaatsing van windturbines met bedrijven niet in strijd mogen zijn met de volksgezondheid;*
- *De provincie de legitieme zorgen onder de bevolking over de gezondheids- en veiligheidseffecten van windturbines uiterst serieus dient te nemen;*
- *De volksgezondheid te allen tijde gegarandeerd kan worden door ontbindende voorwaarden op te nemen in de afspraken met ontwikkelaars van windturbines.*

Verzoeken het college:

- *In haar rol als regiehouder samen met gemeenten te onderzoeken of en hoe ontbindende voorwaarden kunnen worden opgenomen in de afspraken met ontwikkelaars van windturbines;*
- *Indien dit niet mogelijk is, te onderzoeken hoe windturbines verwijderd kunnen worden zonder enige vorm van (financiële) compensatie aan de ontwikkelaar/eigenaar indien uit verder onderzoek blijkt dat de gehanteerde normen leiden tot onaanvaardbare risico's voor de gezondheid en/of veiligheid van bewoners;*
- *en daarover terug te rapporteren aan PS*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie DENK

Motie 114/05-07-2021
Uitstellen vaststelling zoekgebieden

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Uit een verkenning van het RIVM naar de gezondheids- en veiligheidseffecten van energiebronnen zoals windturbines, nogmaals wordt bevestigd dat er reële gevaren zijn;*
- *Het RIVM deze gevaren nader gaat onderzoeken;*
- *Meerdere gemeenten in Noord-Holland zoekgebieden hebben vastgesteld waarbij windturbines geplaatst kunnen worden binnen 600 meter afstand van kwetsbare locaties zoals woonwijken en beschermde natuurgebieden;*
- *Sommige zoekgebieden zo klein zijn dat er nauwelijks ruimte is om binnen de zoekgebieden te zoeken naar alternatieven.*

Overwegende dat:

- *Uit voorzorg het verstandig is om het onderzoek van het RIVM af te wachten alvorens de zoekgebieden vast te stellen waarbij windturbines op een mogelijk schadelijke afstand worden geplaatst;*
- *Hierdoor de Tweede Kamer (motie 32.813) het kabinet heeft opgeroepen om op korte termijn een onafhankelijk onderzoek uit te voeren naar de effecten van verschillende afstandsnormen op de gezondheid en leefkwaliteit van omwonenden;*
- *Het nog niet duidelijk is hoe de provincie de gezondheids- en veiligheidseffecten gaat monitoren;*
- *De Raad van State recent heeft bepaald dat de Nederlandse normen voor geluid, slagschaduw en veiligheid t.a.v. het plaatsen van windmolens strijdig zijn met het Europese recht.*

Verzoeken het college:

Om de vaststelling van zoekgebieden uit te stellen totdat de resultaten van het onafhankelijk onderzoek in opdracht van de Tweede Kamer bekend zijn én duidelijk is hoe gemeenten omgaan met de recente uitspraak van de Raad van State inzake de veiligheids-, gezondheids- en slagschaduwnormen en daarover terug te rapporteren aan PS

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie DENK

De **VOORZITTER**: De acht moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Voorzitter, complimenten voor de enorme inzet van de medewerkers van de RES-organisaties, provincies, gedeputeerden, bestuurders, volksvertegenwoordigers en alle andere betrokken partijen bij de RES. Er is enorm veel werk verzet. Wat voor energietransitie willen wij? Wij gaan voor een voortvarende en rechtvaardige energietransitie. De klimaatdoelen gaan wij halen, dat laten wij niet liggen voor onze kinderen, ik kan het niet vaak genoeg herhalen. In een van de bijeenkomsten zei een van de jongeren, Noord-Holland is net een badkuip, die moet je niet vol laten lopen en gelijk heeft ze. Het zou niet juist zijn deze opgave te laten liggen voor de generaties na ons. Het Bod dat er ligt, is een goed begin, maar wij realiseren ons ook dat de grootste opgave nog komt. Bovendien kunnen er bij de concretisering van de zoekgebieden locaties afvallen en bijkomen natuurlijk. Richting de RES 2.0 gaan wij het gesprek aan over de concrete invulling van de globale zoekgebieden. Hierbij zullen wij ons positief kritisch en nieuwsgierig tonen, nieuwsgierig naar de kansen voor financiële participatie, innovatieve initiatieven, arbeidsmarkt, kansen voor ondernemers, combinaties met andere opgaven zoals biodiversiteit, en wonen. Kritisch zullen wij concrete plannen bekijken op leefbaarheid, landschappelijke inpassing en natuur. Eerlijk, rechtvaardig en voortvarend dus. De leefbaarheid voor de Noord-Hollanders moet hierbij uitgangspunt zijn. Energietransitie is belangrijk, maar duurzame energiebronnen mogen geen ernstige gezondheidsschade veroorzaken. Die zorgen van inwoners nemen wij serieus. Het RIVM heeft vooralsnog ook bij nader algemeen onderzoek geen directe relatie gevonden tussen windmolens en ernstige gezondheidsschade, maar bij de aanvraag van concrete projecten worden sowieso de eventuele effecten van de in te zetten energiebronnen op de omgeving helder in kaart gebracht en beoordeeld. Daar zullen wij kritisch op zijn. Ook zullen daarbij eventueel te nemen maatregelen om de effecten te voorkomen, in kaart worden gebracht. Overigens geldt dat in zijn algemeenheid, ook het boren naar gas en olie kan gezondheidsschade opleveren, ook dat moet in kaart worden gebracht. Bij het in kaart brengen kan het op te zetten kenniscentrum van het RIVM een belangrijke rol spelen. Hierbij worden in alle provincies en ook in Noord-Holland de landelijke normen gehanteerd. Een belangrijk aandachtspunt is natuur, flora en fauna, ook de effecten van energiebronnen op de natuur moeten goed in kaart worden gebracht bij concrete projecten. Ernstige onherstelbare schade aan belangrijke natuur willen we niet. Nader onderzoek zal vaak nodig zijn. Wij maken ons zorgen over de plannen voor atollen op het IJsselmeer. Het is weliswaar geen zoekgebied in RES 1.0, maar het is wel nadrukkelijk onderdeel van de discussie. Het betreft een kwetsbaar gebied, het blauwe hart van Nederland. Het regio-overschrijdend onderzoek zullen wij met aandacht volgen. Bij de invulling van de nu nog globale zoekgebieden

die wel in de RES staan, zullen wij goed opletten of er wel echt iets kan in die zoekgebieden, IJmeer, Gaasperplas en de Ringgebieden rond Amsterdam. Dat kan heel goed betekenen dat locaties afvallen, maar dan kijken we vervolgens wel naar alternatieven waar het wel kan. Alleen nee zeggen zonder alternatief kan niet. Wij dienen samen met D66 en PvdD een motie in.

Motie 115/05-07-2021

Onderzoek naar binnendijkse achteroevers met zon, natuur en recreatie Wieringerhoek

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *De ambitie van de RES is dat er een zo maximaal mogelijk Bod komt uit de regio's voor de opwek van duurzame energie met wind en zon op land;*
- *Nederland de 14% duurzame energie in 2020 die we aan de Europese Unie beloofden, niet heeft gehaald en de Nederlandse opwek dat jaar 'met statistische overdracht' uit Denemarken moest worden aangevuld;*
- *Het Bod in de voorliggende RES'en behoorlijk is maar er ook zoekgebieden zijn afgevallen ten opzichte van de concept RES'en;*
- *Er nog kansen zijn voor andere zoekgebieden dan nu genoemd in de RES'en 1.0;*
- *Dat ook PS bevoegd zijn zoekgebieden toe te voegen aan de RES'en, zeker waar deze gemeente-overschrijdend zijn;*
- *De Noord-Hollandse natuurorganisaties een plan hebben aangedragen voor binnendijkse achteroevers met natuur en zonnepanelen in de Wieringermeerpolder.*

Overwegende dat:

- *Met dit plan op een plek waar nu sprake is van monocultuur, een kans bestaat op verdere opwek van duurzame energie met zonnepanelen tot mogelijk 875 GWh;*
- *In dit plan zoetwater wordt geborgen om verzilte landbouwgronden bewerkbaar te houden voor de landbouw. Water op maaiveld biedt tegendruk tegen verzilting vanuit de ondergrond;*
- *De achteroevers bijdragen aan het vergroten van de zoetwatervoorraad en waterretentie;*
- *Dit plan deze opwek combineert met de ontwikkeling van nieuwe natuur met paai en opgroeigebied voor jonge vis en extra leefgebied voor vogels;*
- *De natuurorganisaties hebben aangegeven draagvlak te zien in de regio voor dit plan;*
- *De gemeenten Medemblik en Hollands Kroon op bestuurlijk niveau hebben aangegeven dat er geen draagvlak zou zijn voor dit plan binnen hun gemeente;*
- *Draagvlak één van de overwegingen is voor het inpassen van een zoekgebied in de RES maar niet de enige;*
- *Dit plan een verrijking zou kunnen zijn voor zowel de RES als het gebied Wieringerhoek;*
- *Dit plan economische kansen biedt voor de omgeving vanuit de opbrengst van de zonnepanelen, maar ook voor de ontwikkeling van recreatie en toerisme, zoals bleek uit presentaties in maart jl. onder meer naar aanleiding van het identiteitsonderzoek IJsselmeerkust en de presentatie van de natuurorganisaties van het plan;*

- *Dit plan eventueel een alternatief kan zijn voor grote zonne-atollen in het IJsselmeer;*
- *Het IJsselmeer een Natura 2000-gebied is, waar zorgvuldig mee om dient te worden gegaan.*

Van mening zijn dat:
De provincie Noord-Holland samen met de betrokken gemeenten, inwoners, agrariërs en natuurorganisaties serieus moet onderzoeken of dit plan bijdraagt aan het halen van de doelstellingen voortvloeiend uit het Klimaatakkoord, landschappelijk goed in te passen valt en op voldoende draagvlak kan rekenen in de regio.

Gehoord de discussie, roepen het College van GS op:
Serieus de haalbaarheid te onderzoeken van het plan Binnendijkse achteroevers met natuur en zonnepanelen en recreatie in de Wieringermeerpolder en hiervan verslag te doen aan PS

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdA, D66, PvdD

Wij willen ruimtelijk sowieso graag toewerken naar een breed provinciaal toetsingskader voor het landschap waarin alle ruimtelijke opgaven voor Noord-Holland betrokken worden. Ook is geadviseerd aan GS door PARC. Wij komen binnenkort met een initiatiefvoorstel als een logisch vervolg op ons webinar RES en de landschappelijke inpassing daarvan. Draagvlak voor de concrete projecten is een van de vier uitgangspunten van de RES, het gaat immers over het bewoonbaar houden van de provincie. Dit is een belangrijk uitgangspunt voor ons. Een rechtvaardige energietransitie betekent echter ook dat we niet alleen naar de luidste stem luisteren, we luisteren naar alle stemmen. Of er voldoende draagvlak is voor een zoekgebied, is aan de gemeenteraad, dat hebben wij zo afgesproken in PS. Het halen van de klimaatdoelen blijft hierbij vooropstaan en het bewustzijn dat wij er met deze eerste 35 TWh nog lang niet zijn. Een rechtvaardige energietransitie betekent verder een eerlijke verdeling van de lusten en de lasten. Voorkomen van energiearmoede, iedereen die dat wil, moet mee kunnen doen, ook bewoners met een kleine beurs en jongeren en andere doelgroepen die daarvoor in aanmerking komen. Wij zijn blij dat uit de Statenbrief blijkt dat dit alle aandacht heeft van GS. Wij dienen ter ondersteuning twee moties in over financiële deelname dan wel verlaging van de lasten van de energietransitie middels verduurzaming en besparingsmogelijkheden en voorwaarden vanuit het Omgevingsfonds. Wij laten de Noord-Hollanders met een kleine beurs, jongeren, starters niet in de kou staan of zoals mijn partijgenoot, Mohamed Mohandis het zo mooi zei, je kunt pas groen doen als je niet meer rood staat.

Motie 116/05-07-2021
Energie-armoede

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Draagvlak een belangrijke voorwaarde is voor het realiseren van de doelen uit het klimaat en energie-akkoord;*
- *Omwonenden van windmolens en/zonneparken niet altijd (tijdig) worden betrokken bij de ontwikkeling van concrete projecten voor zon- en windparken;*
- *In het Klimaatakkoord het streven is dat 50% van de productie van hernieuwbare opwek op land in handen komt van de lokale omgeving (inwoners en bedrijven). Het gaat daarbij om mee-investeren aan de voorkant van een project;*
- *De RES'en 1.0 de kansen en mogelijkheden voor lokaal eigendom van de productie van hernieuwbare opwek in de regio beschrijven;*
- *De financiële participatie een streven is maar geen verplichting en dat dit in de huidige RES'en 1.0 te vrijblijvend is vormgegeven;*
- *De RES'en het instrumentarium missen om financiële participatie af te dwingen in hun voorstellen;*
- *Isolatie wordt gezien als goed middel tegen energiearmoede en er veel draagvlak voor is, zie de stemming voor het nationaal isolatieprogramma en een onderzoek van I&O Research;*
- *Er een aanbeveling is vanuit de Europese Commissie om aandacht te besteden aan energiearmoede;*
- *Er een motie in de Tweede Kamer is aangenomen in september vorig jaar met betrekking tot het opzetten van een nationaal isolatieprogramma;*
- *Meerdere energiecorporaties hebben opgeroepen tot het beter isoleren van huizen met een energielabel lager dan een C, als onderdeel van het "nationaal isolatieprogramma".*

Overwegende dat:

- *De zon en de wind van iedereen is en de energietransitie van ons allemaal moet zijn;*
- *Minder draagkrachtige huishoudens door gebrek aan middelen vaak in de minst energiezuinige woningen wonen en relatief hoge energierekeningen hebben;*
- *Het participeren in winstgevende wind- en zonneparken kansen biedt voor zowel het*
- *bestrijden van energie-armoede onder meer door het nemen en financieren van energiebesparende maatregelen die op termijn weer geld opleveren door lagere energierekeningen;*
- *Dat in de uitwerking van de RES 2.0 (opleveren in 2022-2023) een uitgewerkt voorstel moet liggen ook met betrekking tot de – minstens- 50 % financiële participatie;*
- *De provincie in veel gevallen de vergunningen verleent voor wind- en zonneparken (en ook gemeenten);*
- *De provincie (en gemeenten) gaat over het instrumentarium om voorwaarden te stellen bij het afgeven van vergunningen.*

Verzoeken het college:

- *Om in de op te stellen Notitie Financiële participatie waaraan ambtelijk gewerkt wordt, aan te geven op welke wijze de voorwaarde kan worden gesteld aan de indiener of projectontwikkelaar dat omwonenden zijn benaderd met een passend bod om financieel in te stappen;*

- *Te onderzoeken welke laagdrempelige financieringsvormen zich lenen om inwoners met weinig middelen in staat te stellen om mee te kunnen doen met de financiële participatie en tevens te onderzoeken hoe een koppeling gemaakt kan worden aan de financieringsmogelijkheden van het energiezuinig maken van zowel koop en huur woningen;*
- *Te onderzoeken in hoeverre provinciaal bezit hiervoor ingezet kan worden*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie PvdA, GL, D66, PvdD, CU, SP

Motie 117/805-07-2021
Financiële participatie in de RES voor en door iedereen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
- *Draagvlak een belangrijke voorwaarde is voor het realiseren van de doelen uit het klimaat en energie-akkoord;*
- *Omwonenden van windmolens en/zonneparken niet altijd (tijdig) worden betrokken bij de ontwikkeling van concrete projecten voor zon- en windparken;*
- *In het Klimaatakkoord het streven is dat 50% van de productie van hernieuwbare opwek op land, in handen komt van de lokale omgeving (inwoners en bedrijven). Het gaat daarbij om mee-investeren aan de voorkant van een project;*
- *De RES'en 1.0 de kansen en mogelijkheden voor lokaal eigendom van de productie van hernieuwbare opwek in de regio beschrijven;*
- *De financiële participatie een streven is maar geen verplichting en dat dit in de huidige RES'en 1.0 te vrijblijvend is vormgegeven, terwijl dit uitgangspunt belangrijk is voor het creëren van draagvlak;*
- *De RES'en het instrumentarium missen om financiële participatie af te dwingen in hun voorstellen.*

Overwegende dat:
- *De zon en de wind van iedereen is en de energietransitie van ons allemaal moet zijn;*
- *Het participeren in winstgevende wind- en zonneparken kansen biedt voor inwoners met een kleine beurs om mee te doen in de energietransitie;*
- *Energie-armoede onder meer effectief kan worden bestreden door het nemen en financieren van energiebesparende maatregelen die op termijn weer geld opleveren door lagere energierekeningen;*
- *Dat in de uitwerking van de RES 2.0 (op te leveren in 2022-2023) een uitgewerkt voorstel moet liggen ook met betrekking tot de – minstens - 50 % financiële participatie;*
- *De provincie in veel gevallen de vergunningen verleent voor wind- en zonneparken (en ook gemeenten);*

- *De provincie (en gemeenten) gaat over het instrumentarium om voorwaarden te stellen bij het afgeven van vergunningen.*

Verzoeken het college:

- *Om in de op te stellen Notitie Financiële participatie waaraan ambtelijk gewerkt wordt, aan te geven op welke wijze concreet invulling kan worden gegeven aan de wens van de Staten om minstens 50% lokale participatie te realiseren;*
- *Te onderzoeken welke laagdrempelige financieringsvormen zich lenen om ook inwoners met weinig middelen in staat te stellen om mee te kunnen doen met de lokale participatie*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PvdA, GL, D66, PvdD, CU, SP

Participatie in het proces vinden wij belangrijk en wij willen alle argumenten horen en de zorgen van bewoners begrijpen en wij wachten niet af tot de mensen naar ons toekomen. Ook na de concept-RES'en hebben wij als PvdA het afgelopen driekwart jaar met heel veel mensen gesproken, tegen- en voorstanders. Wij hebben nadrukkelijk de groep opgezocht die zich nog niet in de discussie gemengd had, de jongeren, de bevolkingsgroep die het meest, het langst en het hardst te maken gaat krijgen met de gevolgen van de klimaatverandering als wij nu niet onze verantwoordelijkheid nemen en durven doorpakken, duurzaam doorpakken. Een laatste voorbeeld van onze inzet was ons webinar Jongeren en de Noord-Hollandse energietransitie. Een eerlijke energietransitie betekent ook dat iedereen mee kan doen, dat geldt zeker in deze discussie, dus ook laaggeletterden, mensen met beperkingen, anderstaligen, kortom iedereen. In de commissie hebben wij als PvdA daar nadrukkelijk bij herhaling aandacht voor gevraagd. Daarom dienen wij de motie van GL mede in. Bij een eerlijke transparante energietransitie hoort ook dat de Noord-Hollanders goed en tijdig geïnformeerd worden over wat er in hun provincie staat te gebeuren. Dat kan nog een stukje beter. Een goede heldere campagne die ook de urgentie van de energietransitie en de mogelijkheden om mee te doen, helder maakt via alle soorten media vanuit de provincie, dat is echt urgent. Hiermee kunnen we inwoners verleiden om mee te doen, wij nodigen GS uit richting RES 2.0 hierin het voortouw te nemen. Laten we met open vizier het gesprek aangaan, waar concrete projecten buurgemeenten en buurprovincies raken. Daarom dienen wij diverse moties mede in. In het actieprogramma Klimaat is door GS aandacht gevraagd voor een verdubbeling van de slagkracht van de woningcorporaties en ook dat hoort bij een eerlijke energietransitie en is heel belangrijk voor ons, omdat dit de energietransitie versnelt, bijdraagt aan een eerlijke energietransitie en meer draagkracht creëert. Wij horen graag van GS welke acties zij hierop ondernemen richting RES 2.0. Al eerder riepen wij op tot extra aandacht voor de gespikkelde wijken waar corporatie en particulier eigendom door elkaar lopen. Wij maken ons al geruime tijd ernstige zorgen over de congesties die nu al ontstaan op het energienetwerk. Het demotiveert initiatiefnemers als zij goede plannen hebben, maar deze niet kunnen uitvoeren omdat de stroomkabel te dun is of overbelast. Hebben GS zicht op verlichting van deze problemen richting RES 2.0? Een krachtige inzet op groene en turquoise waterstof – bij turquoise gaat het echt over veel meer dan alleen mest – is essentieel voor een goede opslag en transport van duurzame energie. Wij vragen vooral aandacht voor de mogelijkheden in de

Noordkop en de Port of Den Helder. Laten wij die kans niet missen en de mogelijkheden van de energietransitie eerlijk verdelen over de provincie. Samen sterker, niet ieder voor zich. De energietransitie is duidelijk een complexe materie, dit lossen we niet 1, 2, 3 op. Dit traject behoeft constante aandacht en intussen zijn wij het punt voorbij dat wij als volksvertegenwoordigers alleen nog maar vanuit onze stoel kunnen filosoferen en heel hard nee roepen. Er zal nu daadwerkelijk iets moeten gebeuren, de RES 1.0 is een eerste stap. Die gaan wij samen met u zetten als PS, met gemeenten en waterschappen maar bovenal met onze inwoners, voor onze inwoners en de toekomst van Noord-Holland.

De **VOORZITTER**: De drie moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Voorzitter. Nu mogen wij iets zeggen over de RES, wat vinden wij ervan? Nou gemengde gevoelens. Aan de ene kant is er veel werk verzet en gemeenten en de RES-organisatie hebben hun best gedaan om locaties te vinden waar wind of zon opgewekt kan worden, dat was de opdracht. Wij vinden het belangrijk omdat deze vormen van energie kunnen bijdragen aan de broodnodige afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen. We kunnen de uitstoot van broeikasgas verkleinen maar ook de afhankelijkheid van Nederland van buitenlandse regiems zoals Rusland voor gas en voor olie van verschillende landen in het Midden-Oosten. Dat moet gewoon gebeuren. Aan de andere kant vinden wij de hoeveelheid CO2-arme energie die met wind en zon op land opgewekt zou kunnen worden, onder aan de streep vrij klein. Nederland is niet alleen dichtbevolkt, maar ook een delta met vruchtbare landbouwgrond dat wereldwijd zeldzaam is. Zolang er ergens op de wereld honger wordt geleden, voelt het vreemd om die vruchtbare grond op te geven voor zonneweiden. Het is goed dat van onderop naar locaties voor wind en zon gezocht is, maar een retorische vraag: is dit niet een proces geweest waarin door professionals echt hard gewerkt is, maar die inwoners niet heeft kunnen bereiken zodat het ook als een proces van hen voelt? Wij hebben een initiatiefvoorstel opgesteld over waar wij vinden dat windmolen en zonneprojecten aan moeten voldoen voordat zij er daadwerkelijk kunnen komen. Windturbines kunnen goed in grote haven- en industriegebieden en zonneparken op braakliggende grond of op daken van nieuwbouwwijken die onze jongeren keihard nodig hebben en waar het provinciebestuur te weinig prioriteit aan geeft. Er kunnen niet in alle gemeenten plekken gevonden worden waar windmolens of zonnepanelen passen en waar onderbouwd kan worden dat zij geen schade toebrengen aan de gezondheid van omwonenden en waar zij landschappelijk goed ingepast kunnen worden, zoals wij in ons initiatiefvoorstel naar voren brengen. Er zal nog veel 'gedoe' over de verschillende zoekgebieden komen. Voor elk zoekgebied moet gekeken worden of vergunningen afgegeven kunnen worden of dat het gewoon niet kan als je goed naar de criteria kijkt waaraan deze projecten zouden moeten voldoen. Misschien is er veel aanpassing nodig in de RES 2.0. Wij vinden het onverstandig dat de provincie terwijl zij over woningbouw heel veel regels in de Omgevingsverordening heeft opgenomen, in dezelfde Omgevingsverordening die nu als concept voorligt, nauwelijks tot geen regels stelt voor de inpassing van zon en windenergie in de RES-zoekgebieden. Vandaar nogmaals het verzoek in het initiatiefvoorstel om dit wel te doen. Nu krijgen de gemeenten dit lastige dossier feitelijk over de schutting gegooid. Ik dien twee moties in die eerder zijn aangekondigd in de commissie.

Motie 118/05-07-2021
Geen windturbines binnen 600 m zonder draagvlak omwonenden

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Er in verschillende gemeenten in Noord-Holland zorgen zijn over het effect van windturbines op de leefbaarheid, de natuur en het landschap;*
- *Het afstandscriterium wat de provincie Noord-Holland tot nu toe hanteert, het afstandscriterium van 600 meter, een houvast is voor inwoners die in RES-zoekgebieden wonen en zich zorgen maken over hun gezondheid en de leefbaarheid*
- *Projecten dichtbij woningen draagvlak voor de energietransitie zouden kunnen verkleinen vanwege de zorgen over leefbaarheid en gezondheid.*

Overwegende dat:
Lokale steun voor energieprojecten cruciaal is voor het succes van de energietransitie;

Roepen het college van GS:
Geen steun te verlenen aan planvorming voor windturbines op locaties dichterbij dan 600 meter van woningen, tenzij sprake is van aantoonbare steun voor deze plannen bij direct omwonenden

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie CDA, JA21

Wij verwachten geen positief preadvies op deze motie, want de VVD heeft in de commissie al aangegeven dat de zinnen uit het coalitieakkoord en ik citeer: “Samen met partners werken we aan regionale energiestrategieën, de resultaten daarvan verankeren wij in ons ruimtelijk beleid.” gelezen moeten worden als een afspraak in het coalitieakkoord, toen al, om de 600 m en andere regels voor ruimtelijke inpassing bij de RES helemaal los te laten.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, ik hoor mevrouw Van Andel spreken over de 600 m norm en daar hameren wij als JA21 al een hele lange tijd op. Als deze motie nu wordt ingediend, waarom heeft het CDA in het verleden tegen de motie gestemd om de 600 m norm in totaliteit te handhaven en waarom komt zij nu met een motie om dat alsnog te behouden?

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Wij dachten daar toen heel erg strikt over en dat is nog steeds zo, want er staat ook een uitzondering in onze motie. Als iedereen voor is, iedereen blij, dan zijn wij dat ook, maar wij zeggen eerlijk, wij hebben gezien in de afgelopen tijd dat lang niet iedereen blij is met de RES, dus deze regel is wel degelijk nodig tenzij er aantoonbare steun voor de plannen is bij de direct omwonenden.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik ben blij met het voortschrijdend inzicht van het CDA, maar als u daarop terugkijkt, had u dat niet eerder kunnen zien aankomen? Had u niet kunnen voorzien

dat het afschaffen van die norm binnen en buiten de MRA tot zoveel onrust en ophef bij de mensen in Amsterdam en daarbuiten zou leiden?

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Daarom zijn wij er tegen dat het nu uit de concept-Omgevingsverordening geschrapt is en daar is wat ons betreft het laatste woord nog niet over gezegd. Dan de tweede motie.

Motie 119/05-07-2021
Geen windturbines binnen 600 m gemeentegrens zonder steun buurgemeente

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Er in verschillende gemeenten in Noord-Holland zorgen zijn over het effect van windturbines op de leefbaarheid, de natuur en het landschap;*
- *Het afstandscriterium wat de provincie Noord-Holland tot nu toe hanteert, het afstandscriterium van 600 meter, een houvast is voor inwoners die in RES-zoekgebieden wonen en zich zorgen maken over hun gezondheid en de leefbaarheid;*
- *Er zorgen zijn over de afstemming tussen gemeenten onderling over de plaatsing van windturbines;*
- *Voorkomen moet worden dat gemeenten de overlast door windturbines bij buurgemeenten neerleggen door deze op of vlakbij de gemeentegrens te plaatsen.*

Overwegende dat:
Lokale steun voor energieprojecten cruciaal is voor het succes van de energietransitie.

Roepen het college van GS op:
Geen steun te verlenen aan planvorming voor windturbines op locaties dichter dan 600 meter van een gemeentegrens, tenzij er sprake is van aantoonbare steun voor deze plannen bij de buurgemeente

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CDA, JA21, DENK

De **VOORZITTER**: Beide moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Voorzitter, het CDA heeft het over aantoonbare steun, maar wanneer is daar sprake van? Wat is aantoonbare steun?

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Daar speelt de gemeenteraad een belangrijke rol bij. Dan zouden wij ook het liefst willen zien dat de gemeenteraad zich daarbij baseert op wat zij van inwoners gehoord hebben.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Een vervolgvraag. Wij zitten nu al in de situatie dat zoekgebieden en de RES'en niet alleen door ons worden vastgesteld, maar juist door de gemeenteraden en dat daarmee de steun voor de zoekgebieden die wij hier vandaag bespreken, helder is.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Ik voorspel u wat ik net al zei, er gaat nog veel gedoe komen over heel veel daadwerkelijke projecten, wij spreken nu over zoekgebieden, maar de daadwerkelijke projecten moeten echt nog komen en daar richten wij ons op. Ik hoop dat er op deze motie een ander preadvies gaat komen, want het is bij uitstek de provincie die ervoor moet zorgen dat bij vraagstukken die meerdere gemeenten aangaan, overeenstemming tussen de gemeenten bereikt wordt.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. De klimaatverandering wordt steeds duidelijker zichtbaar. Het weer wordt steeds extremer met de warmste juni in 120 jaar meethistorie, maar ook de intensiteit van buien van de afgelopen dagen en de extreme hitte in Noord-Amerika. En volgens het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) moet het ergste nog komen. Dit panel van de Verenigde Naties voorspelt dat bij een opwarming van 2 graden al 80 miljoen mensen in de generatie na ons een groter risico lopen om honger te lijden. Er ligt op onze generatie een grote verantwoordelijkheid om te doen wat we kunnen om de CO2-uitstoot terug te dringen. Een grote verantwoordelijkheid die we ook voelen als we moeten besluiten over de eerste versie van de Regionale Energiestrategie. In Noord-Holland zijn er twee: voor Noord-Holland Noord en voor Noord-Holland Zuid. Een product van vele partijen met input van veel maatschappelijke organisaties. Ook hebben wij als Statenfractie input opgehaald bij onze lokale volksvertegenwoordigers. Met het totale bod leveren wij als provincie een passende bijdrage aan de doelstelling in het Klimaatakkoord. Wij zijn blij dat de meest problematische zoekgebieden uit de concept-RES vervallen zijn. Wat er overblijft zijn zoekgebieden waar relatief veel draagvlak voor is. Toch zijn er nog wel een aantal dingen die schuren. In de eerste plaats vinden wij dat gezondheidsrisico's zoveel mogelijk beperkt moeten worden. Dat betekent dat wij niet zozeer willen vasthouden aan de 600 m norm als afstand van windturbines naar huizen, maar dat we de veel relevantere normen van de World Health Organisation (WHO) willen hanteren. De WHO en het RIVM hanteren een geluidsnorm van 45 dB en daar willen wij bij aansluiten. Waar de 600 m grens geen enkele garantie geeft dat je geen onevenredige overlast ervaart, geeft de WHO-norm een veel betere bescherming. GS hebben eerder aangegeven geen andere normen van het Rijk te willen hanteren maar de uitspraak van de Raad van State op 30 juni heeft het belang van goed onderbouwde lokale normen alleen maar benadrukt, dus vooruitlopend op de toepassing van die normen willen wij nu graag de kaarten van de zoekgebieden aanpassen, zodat wij een helder signaal naar onze inwoners afgeven. Daarom een motie.

Motie 119/05-07-2021

WHO normen verwerken in geluidskaarten

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Op de RES-kaarten in de zoekgebieden voor windenenergie cirkels zijn getekend rondom gevoelige bestemmingen;*
- *Deze cirkels gebaseerd zijn om een inschatting van de afstand die nodig is om aan de wettelijke geluidsnormen te voldoen;*
- *De Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) een strengere geluidsnorm (45 dB Lden) adviseert dan de landelijke regels (47 dB Lden);*
- *Het RIVM heeft in 2020 geadviseerd om de WHO adviesnormen geluid over te nemen, dit naar aanleiding van de motie Schonis (D66).*

Overwegende dat:

- *De gemeenten en provincies de vrijheid hebben om de zoekgebieden zo te kiezen dat de afstand van windmolens tot gevoelige bestemmingen ervoor zorgt dat aan de WHO-geluidsnorm wordt voldaan;*
- *De Raad van State op 30 juni 2021 de tussenuitspraak heeft gedaan dat tot het moment dat het Rijk een milieubeoordeling voor windparken heeft gemaakt, de algemene normen in het Activiteitenbesluit en de activiteitenregeling niet mogen worden gebruikt voor windturbineparken;*
- *De Raad van State eveneens oordeelde dat een gemeente in een bestemmingsplan gemotiveerd eigen normen kan stellen;*
- *De WHO-norm goed kan worden gemotiveerd.*

Besluiten:
De zoekgebieden voor windenergie in alle RES-kaarten voor Noord-Holland zo aan te passen dat zij de WH- geluidsnorm representeren

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CU, PvdD

Een tweede punt van zorg betreft de situatie aan de gemeentegrenzen. Het lijkt er soms op dat windturbines als een soort van grenspalen worden gezien, maar dat kan niet de bedoeling zijn. De RES zou juist een regionaal gedragen product moeten zijn en met name bij Amsterdam Noord en het Geingebied zien we voorbeelden dat de regiogedachte minder duidelijk aanwezig is. Wij vinden het essentieel dat de uitwerking van de plannen in deze gebieden gezamenlijk wordt opgepakt. Daarom een motie.

Motie 121/05-07-2021
RES grensoverschrijdende teams

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Er op verschillende plekken in Noord-Holland bezwaren zijn van gemeenten tegen keuzes van zoekgebieden door en in andere gemeenten;*

- *De Noord-Hollandse RES'en niet laten zien hoe de keuzes van zoekgebieden samenhangen met keuzes in de RES'en die in andere provincies zijn gemaakt.*

Overwegende dat:

- *Samenhangende gebieden soms binnen meerdere provincies of gemeenten vallen;*
- *De Regionale Energiestrategieën een regionaal gedragen product moeten zijn;*
- *Er met name rondom Amsterdam behoefte is aan betere afstemming, bijvoorbeeld in het Geingebied, bij Landelijk Noord en bij de grens met Oostzaan en Landsmeer;*
- *Ook mogelijke woningbouwplannen vragen om afstemming tussen gemeenten over de locaties van de zoekgebieden.*

Dragen GS op:

Voor de verdere uitwerking van de RES gemeente- en provincie grensoverschrijdende teams samen te stellen (zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau) die gezamenlijk werken aan de plannen voor samenhangende gebieden die onder meerdere gemeenten en/of provincies vallen

en gaan over tot de orde van de dag.

Fracties CU, PvdD, PvdA

Het derde punt betreft de vraag of volkstuinen wel of geen kwetsbare gebieden zijn en of deze wel vallen onder de beschermingsregels die gelden voor de afstand van windmolens tot kwetsbare objecten. Wat ons betreft is dat helemaal geen vraag: dat zijn kwetsbare gebieden. Volkstuinen hebben veel meer waarde dan alleen het verbouwen van je eigen groente. GS hebben in de commissie in antwoord op vragen van de VVD aangegeven dat volkstuinen als kwetsbare objecten gezien 'kunnen' worden. Wij vinden het belangrijk om dit vast te leggen, daarom een motie.

Motie 122/05-07-2021

RES volkstuinen gevoelige bestemmingen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Er een aantal zoeklocaties is aangewezen in de directe omgeving van volkstuincomplexen;*
- *Er ten aanzien van externe veiligheid in het Activiteitenbesluit (artikel 3.15a) voorwaarden worden gesteld aan de afstand van windmolens tot (beperkt) kwetsbare objecten;*
- *De gedeputeerde n.a.v. vragen in de commissie heeft geantwoord dat dit zou kunnen gelden voor volkstuinen wanneer deze gezien worden als recreatieterreinen.*

Overwegende dat:

- *Veel mensen recreëren in volkstuinen;*
- *In sommige volkstuinen overnacht wordt.*

Spreken uit:

- *Volkstuinen waar overnacht mag worden, te zien als "terreinen bestemd voor recreatief nachtverblijf" en daarmee als kwetsbare objecten;*
- *Volkstuinen waar niet overnacht mag worden te zien als "terreinen voor dagrecreatie" en daarmee als beperkt kwetsbare objecten gelden.*

Dragen GS op:
te zorgen in de uitwerking van de RES dat de voorwaarden ten aanzien van externe veiligheid conform worden toegepast in de zoekgebieden nabij volkstuinen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties CU, PvdD

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): De motie over de geluidsnormen WHO. Heeft u en de PvdD daar verdere gedachten bij op wat voor afstand die windturbine dan komt te staan? Ik heb me even verdiept in het RIVM-onderzoek van 2013 en dat geeft aan dat een windturbine op 300 m afstand alsnog tussen 43 en 50 dB produceert. Hebt u er een bepaalde gedachte bij dat die op een bepaalde afstand komt te staan of past dit binnen de opzet van uw motie?

De heer **KLEIN** (CU): Dat is een goede vraag, maar het is ingewikkeld omdat dat niet zo maar te zeggen is. Het hangt af van het type windturbine en van wat er verder in de omgeving staat. Er is nu een poging gedaan op de RES-kaarten om cirkels te trekken, maar wij willen vragen om die cirkels zo te trekken dat het een redelijke representatie is van de WHO-normen, maar hoe dat precies uitpakt, moet in de vergunning bepaald worden. Dan nog een motie over de reserve-zoekgebieden. Op sommige plekken in de RES worden niet alleen zoekgebieden aangewezen, maar ook reservezoekgebieden en juridisch gezien is er geen verschil tussen beiden omdat in de concept-Omgevingsverordening wordt verwezen naar 'zoekgebieden in de RES' en in al die zoekgebieden zijn straks windmolens toegestaan terwijl gemeenten hebben aangegeven die reservezoekgebieden voorlopig niet te willen gebruiken. Bovendien bieden in veel gevallen de voorkeursgebieden al voldoende ruimte voor de beoogde opwek. Omdat wij bij de RES 2.0 opnieuw afwegingen kunnen maken, is het niet nodig om nu al windmolens toe te staan in reservegebieden. Daarom een motie.

Motie 123/05-07-2021
Nog geen ruimte voor windmolens in reservegebieden RES 1.0

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Op enkele plekken in de RES niet alleen zoekgebieden worden benoemd, maar ook reserve- zoekgebieden;*

- *Er juridisch geen verschil is tussen beide omdat de concept-Omgevingsverordening NH2022 verwijst naar de "zoekgebieden zoals vastgelegd in de Regionale energiestrategieën Noord-Holland Noord 1.0 en Noord-Holland Zuid 1.0";*
- *De RES 1.0 een eerste stap is in een proces waarin de zoekgebieden steeds aangepast worden aan nieuwe inzichten.*

Overwegende dat:

- *Met vaststelling van de Omgevingsverordening NH2022 ook in de reservezoekgebieden windmolens zouden worden toegestaan, terwijl gemeenten hebben aangegeven die voorlopig nog niet te willen gebruiken;*
- *De voorkeursgebieden in principe al voldoende ruimte bieden voor de beoogde hoeveelheid opwek van duurzame energie;*
- *Er bij de RES 2.0 opnieuw gekeken wordt naar de stand van zaken en er nieuwe afwegingen gemaakt kunnen worden wanneer nodig.*

Verzoeken GS:
De Omgevingsverordening NH 2022 zo aan te passen dat windmolens alleen worden toegestaan in voorkeurszoekgebieden maar niet in reservezoekgebieden

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie CU

De **VOORZITTER**: De vier moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **KANIK** (D66): Voorzitter. Ik hoop dat mijn stem het haalt, gisteren was hij helemaal weg. Mocht ik af en toe niet verstaanbaar zijn, dan weet u waarom. Toen wij in maart 2019 geïnstalleerd werden, was klimaatverandering vooral op de achtergrond aanwezig. Alarmerende rapporten en ook berichten over smeltend ijs waren er genoeg, maar we hadden in ieder geval tot 2030 de tijd voordat het echt urgent zou worden. Zo was de gedachte. Echter, begin 2020 begon de grootste droogte en branden uit de geschiedenis van Australië en eigenlijk is het sindsdien op veel plekken over de hele wereld niet meer rustig geweest. De aaneenschakeling van extreem weer op aarde laat zien dat klimaatverandering niet pas later plaats gaat vinden, maar dat we er nu al middenin zitten. 2020 was een jaar van verwoestende branden in de Amazone, het drukste orkaanseizoen ooit, overstromingen in Afrika, temperaturen boven 35 graden in het Poolgebied en een hittegolf in India met temperaturen boven 45 graden. 2021 is nog maar halverwege maar lijkt nog erger te worden met een absoluut dieptepunt afgelopen week, een hittegolf met 49,6 graden in het dorpje Lytton in Canada, dat ter hoogte van België zal liggen als het zich in Europa zou bevinden. Terwijl ik deze voordracht aan het voorbereiden was, werden er daar mensen geëvacueerd omdat het dorpje in de fik stond door bosbranden veroorzaakt door de extreme hitte. Het dorpje bestaat niet eens meer. En voor degenen die denken dat het bij ons niet zo'n vaart zal lopen, heb ik slecht nieuws: wij komen vanzelf ook weer aan de beurt. Nu we net een aantal droge en hete zomers achter de rug hebben, lijkt het nu normaal weer, maar niets is minder waar. Deze juni was met een gemiddelde temperatuur van 18,3 graden de warmste ooit

gemeten en de enorme hoeveelheid neerslag in korte tijd bij onze buren en in eigen land geeft geen rooskleurig beeld voor de toekomst. Ons kikkerlandje is noch koud, noch lauw, maar zit tegen het kookpunt aan. Het is klimaatcrisis en het moment om daarop te reageren is vandaag. Op dit moment betekent dat voor PS het accorderen van deze RES 1.0. Het vaststellen van deze RES 1.0 is geen reuzensprong, maar wel een belangrijke stap om verantwoordelijkheid te nemen in een land waar de industriële revolutie zo ongeveer begonnen is. Deze goedkeuring van zoekgebieden waar naar locaties gezocht kan worden voor het opwekken van duurzame energie start het vervolgtraject om specifieke projecten nader uit te werken. Daarbij is voor D66 vanzelfsprekend en heel belangrijk om gezondheidseffecten goed te onderzoeken, rekening te houden met landschappelijke inpassing en omwonenden te betrekken, bij voorkeur ook door ze financieel te laten participeren. Het voorstel zoals het er nu ligt, voorziet hier in. Er moet rekening worden gehouden met bewoners en het vervolgtraject en de RES heeft goede waarborgen om dat goed te laten verlopen. Ik heb daar al over gesproken in de commissie en zal dat niet herhalen. Toch zien wij nog mogelijkheden om iets toe te voegen, daartoe dienen wij diverse moties in of mede in. Over burgerparticipatie steunen wij de ideeën van de PvdA en GL, maar wij hebben zelf ook een motie over het uitdaagrecht, mede ingediend door GL. Bij de totstandkoming van de RES 1.0 zijn al veel inwoners, belangenorganisaties, experts, investeerders, energie-coöperaties, experts en ambtenaren betrokken geweest. D66 heeft voorgesteld om het uitdaagrecht te betrekken in de uitvoering van de regionale energiestrategie. De energietransitie heeft de meeste kans van slagen als inwoners invloed kunnen uitoefenen op hun eigen omgeving. Het uitdaagrecht is een instrument dat hen daarbij kan helpen, omdat zij zo, onder door de provincie opgestelde voorwaarden, kunnen bewijzen dat ze het zelf beter kunnen dan de overheid.

Motie 124/05-07-2021
Uitdaagrecht bij RES, www.righttochallenge.nl

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Het klimaatakkoord van 50% lokale eigendom spreekt bij duurzame energieprojecten;*
- *Het voor het draagvlak bij onze inwoners van de energietransitie van essentieel belang is dat zij betrokken kunnen zijn en het gevoel hebben dat zij controle hebben over hun eigen omgeving.*

Zijn van mening dat:
Het voor proactieve inwoners met ideeën voor een duurzaam energieproject daarom makkelijk gemaakt moet worden om hun ideeën ten uitvoer te kunnen brengen.

Overwegende dat:
Het uitdaagrecht een manier is om inwoners het heft in eigen hand te geven binnen hun eigen omgeving.

Dragen het college op:

1. Het uitdaagrecht uit te werken voor de uitvoering van de regionale energiestrategie;
2. Aan PS bij de behandeling van de Omgevingsverordening 2022 te rapporteren hoe dit wordt geïmplementeerd

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, GL

Tussen gemeenten loopt het overleg nog niet helemaal lekker als het om windturbinelocaties vlakbij gemeentegrenzen gaat. Wij vinden dat ze er eerst zelf uit moeten komen, maar gezien de geluiden van diverse gemeenten rond Amsterdam zo vroeg in het proces, zijn wij daar niet gerust op. Om juridische procedures tussen overheden te voorkomen en daarmee de komst van windturbines te versnellen, heeft D66 samen met de VVD en anderen een motie ingediend dat het college wanneer nodig, de regie pakt om toch tot onderlinge afspraken te komen. D66 hoopt echter dat de diverse gemeenten – gezien de urgentie van het klimaatprobleem – het niet zover laten komen en gewoon hun verantwoordelijkheid nemen. Dan rest mij nog te vertellen voor wie wij dit allemaal doen. Dat is niet alleen mijn generatie, maar vooral de volgende generaties. Mijn kinderen die hun school doorlopen en daarna carrière gaan maken op de arbeidsmarkt, hebben hun hele jonge leven al te maken met de energietransitie. Het is belangrijk dat ze goed op de hoogte zijn van wat er speelt. Daarom een motie.

Motie 125/05-07-2021
KinderRES

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *De gehouden Energy Challenges in het primair en voortgezet onderwijs een succes waren, maar dat dit programma vanuit de provincie Noord-Holland dit jaar niet actief ondersteund is;*
- *Er verder momenteel geen lesmateriaal is voor het primair onderwijs over de energietransitie en zeker niet over wat het betekent voor de eigen omgeving.*

Overwegende dat:

- *Draagvlak vinden in alle lagen van de bevolking voor de omvangrijke energietransitie van groot belang is, dat betekent ook bij de jeugd;*
- *Bij jongeren interesse wekken voor nieuwe banen in de energietransitie belangrijk is voor het slagen van de energietransitie.*

Zijn van mening dat:
Het informeren van de jeugd over en betrekken van de jeugd bij de energietransitie past bij de rol van de provincie.

Dragen het college op:
1. Om samen met het onderwijsveld te onderzoeken wat de behoefte is met betrekking tot een onderwijsprogramma over klimaat en energie (bijvoorbeeld Energy Challenges) voor het primair en voortgezet onderwijs.
2. Bij dit onderzoek mee te nemen hoe de RES onderdeel van dit onderwijsprogramma zou kunnen zijn op een manier dat het past bij de belevingswereld van kinderen.
3. Hierover met een voorstel richting PS te komen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties D66, GL, PvdA, PvdD, CU, CDA, DENK

Een kinderRES is al met succes geïmplementeerd door de provincie Zeeland waar scholen aan de hand van gastlessen leerlingen wegwijs maken in de klimaatverandering, de gevolgen hiervan voor Nederland en hoe ze in Zeeland de uitstoot van broeikasgassen in 2050 met 95% hebben verminderd. Het zou mooi zijn als we dat in Noord-Holland ook gaan doen. Een positieve bijvangst is er ook, de RES is in Zeeland op gemeenteniveau echt gaan leven omdat wethouders graag aanwezig wilden zijn bij de gastlessen. Ook wordt de poster zelfs gebruikt om volwassenen op een eenvoudige manier uit te leggen hoe het in elkaar zit. Als politici hebben wij vaak het verwijt gekregen dat wij geen actie hebben ondernomen tegen klimaatverandering. Laten we met het aannemen van deze RES het startsein voor verandering geven. De keuzes in de RES zijn echt niet allemaal perfect, maar volgens ons is het een goede eerste stap op weg naar verduurzaming van de provincie. Wij begrijpen dat verandering soms moeilijk is en dat er moeilijke keuzes gemaakt moeten worden, maar niets doen is geen optie. Anders verworden we werkelijk tot de politici die met het water aan de lippen nog steeds aan het debatteren zijn over klimaatverandering, zoals het kunstwerk genaamd Electoral Campaign maar beter bekend als 'The Politicians debate in Climate Change' van Isaac Cordal zo treffend laat zien.

De **VOORZITTER**: De moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Voorzitter. U geeft aan dat er absoluut een klimaatprobleem is en daar zijn wij het mee eens, maar u heeft heel veel insprekers gehoord de afgelopen tijd over dit onderwerp, die zeggen, wij zien ook dat er een klimaatprobleem is en wij zijn voor duurzame energie maar niet zo dichtbij onze huizen, want dan gaat onze gezondheid eronder leiden of dan gaat een prachtig natuurgebied eronder lijden. Ik heb u in uw betoog geen enkele handreiking aan deze insprekers horen doen. Wat zegt u tegen deze insprekers?

De heer **KANIK** (D66): Dat heb ik in de commissie wel gedaan en daarom heb ik gezegd dat ik dat niet allemaal ga herhalen. Wij hebben een ontzettend lange vergadering en als ik daar op inga, dan wordt het helemaal lang. Er zijn wel waarborgen gesteld, dat heeft onze fractie in Amsterdam gedaan samen met een aantal andere fracties door Health Impact Assessments erin te zetten, door gezondheid voorop te stellen en nu ook dienen wij samen met de PvdD een motie in waarin wij zeggen, wees terughoudend met duurzame energie in het IJmeer. Wij hebben daar wel

degelijk ook aandacht voor, al heb ik dat niet direct in mijn bijdrage laten opnemen, omdat ik er in de commissie al uitgebreid over gesproken had.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Wij denken dat dat te weinig is en dat een bepaalde afstand nodig is, dus misschien kunt u goed kijken naar de moties die daarover zijn ingediend.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Voorzitter. Wat begon met een startnotitie, toen een concept werd, zijn nu twee definitieve RES'en 1.0. Dank aan de gedeputeerde en alle ambtenaren die hier heel hard aan hebben gewerkt en ook een woord van dank aan alle burgers die betrokken zijn geweest via inspreekavonden, participatiebijeenkomsten, sociale media en anderszins. Wij zijn trots op het Bod wat nu voorligt, dat sluit goed aan bij de energie die wij in de provincie verbruiken en nemen wij die verantwoordelijkheid en wekken wij naar rato op. Zo spannen wij ons samen in om de klimaatcrisis die vandaag de dag de gevolgen laat zien, aan te pakken en grijpen wij de energietransitie met beide handen aan. Want er is veel gebeurd de afgelopen twee jaar. Inspreekavonden, congressen, buurtbijeenkomsten online-avonden en noem maar op. Dat snappen wij, want de RES'en vragen om die keuzes, het is een ingewikkelde puzzel die wij samen met onze inwoners moeten leggen. Ik licht graag een aantal punten uit die voor ons van belang zijn, namelijk de relatie tot de natuur, belang van financiële participatie, wie kunnen participeren en hoe wij verder gaan. Ik begin met de natuur, een heel belangrijk onderdeel. Op sommige plekken kunnen die twee heel goed samengaan en kunnen er zelfs nieuwe energielandschappen ontstaan, die wij in Noord-Holland al heel lang kennen van bijvoorbeeld de Oudhollandse molens die wij nog steeds zien als een toevoeging aan ons landschap. Bovenaan staat dat wij altijd zorgvuldig met onze natuur en leefomgeving moeten omgaan. Wij dienden eerder een motie in voor een gedragscode voor de relatie tussen duurzame energie en de natuur die nu is uitgewerkt in het perspectief Landschap en Leefomgeving en wij dienen vandaag twee moties van de PvdD van harte mede in en daarin vragen wij terughoudend te zijn met ontwikkelingen in het IJmeer en dat geldt voor N2000 in bredere zin en waar het gaat om de vogelvriendelijkere windmolens.

De heer **SMALING** (SP): Hoor ik mevrouw Gielen nou de Zaanse schans vergelijken met wat er nu allemaal in die RES'en op het programma staat? Die indruk krijg ik wel.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Ik heb daar enigszins een vergelijking mee getrokken, maar daarmee probeer ik vooral te zeggen dat wij niet moeten vergeten dat de energietransitie ook veel kansen brengt. Bijvoorbeeld als ik bij verschillende jongerenbijeenkomsten georganiseerd door de PvdA, ben en luister naar wat er gezegd wordt, dan hoor ik jongeren zeker zeggen dat het echt een toevoeging kan zijn aan het landschap. Dat zal echt niet overal zou zijn, maar ik denk dat er wel manieren te bedenken zijn waarin zonneweiden een toevoeging zijn.

De heer **SMALING** (SP): Ik vind het een bizarre vergelijking, maar die is voor uw rekening. U bent positief gestemd en u bedankt alle mensen voor hun participatie, maar wat gaat u doen met mensen die niet hebben geparticipeerd?

Mevrouw **GIELEN** (GL): Wij hebben een motie voorbereid over de doelgroepen die nog niet hebben meegedaan aan participatie en daar liggen echt nog verbeterpunten. Wij zullen GS straks vragen om de participatie tot nu toe te evalueren en breed bewoners die nog niet betrokken zijn, wel te betrekken. Ik hoop van harte op uw steun daarbij. Een ander belangrijk punt is financiële participatie en wij zijn blij dat GS met een leidraad komen hiervoor en daarbij is lokaal eigendom van 50% van groot belang. Wij zijn ook voorstander van vormen als een omgevingsfonds, want ook voor financiële participatie geldt dat iedereen moet mee kunnen doen. Wij kunnen de transitie alleen op die manier aanpakken, eerlijk en rechtvaardig. Daarom dienen wij de moties van de PvdA zoals over financiële participatie en het vinden van laagdrempelige financieringsvormen die zich lenen om inwoners met weinig middelen en energiearmoede en beter isoleren van huizen – minder verbruik is minder kosten – mee te laten doen aan de lokale participatie, mede in. Een ander uitgangspunt is dat iedereen die dat wil, moet kunnen meepraten over projecten in de directe omgeving en daarbij moeten we verder kijken dan de Usual Suspects en verschillende groepen inwoners actief betrekken. Wind en zon zijn van iedereen, daarom moet iedereen de kans krijgen om mee te praten en mee te doen. Op initiatief van de CU hebben wij afgesproken om de communicatie over het proces van de afgelopen twee jaar te evalueren en wat ons betreft voegen wij daar de evaluatie van de participatie aan toe en vragen GS actief te communiceren aan gemeenten.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, ik hoor GL spreken over de motie over energiearmoede en dat er eerst geïsoleerd moet worden. Bent u het met mij eens dat als we eerder de bronnen gaan vervangen nadat wij aan het isoleren zijn, dat de kosten in eerste instantie zullen stijgen voor de inwoners.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Nee, daar ben ik het niet mee eens. Wij moeten inzetten op zowel opwekken van duurzame energie als op energiebesparing. In de komende jaren zal onze elektriciteitsbehoefte alleen maar verder stijgen en het is een beetje naïef om te denken dat wij nu zo snel zo hard kunnen gaan isoleren dat wij nu te veel duurzame stroom zouden gaan opwekken. Daarom moeten wij beide sporen tegelijkertijd inzetten omdat beiden van groot belang zijn.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik hoor GL zeggen dat de bron niet per se tot een hogere elektriciteitsrekening zal leiden dan nu het geval is, maar de bronnen zoals een warmtenet of energie uit windturbines met hogere netkosten, zijn toch veel hoger dan de bronnen die wij op dit moment hebben of gaat u nu claimen dat de bronnen die wij gaan implementeren, goedkoper zijn dan de huidige bronnen?

Mevrouw **GIELEN** (GL): Volgens mij hebben we niet echt de tijd om nu maar dit te gaan uitstellen en te wachten met de opwek van duurzame energie, wij zitten nu in een klimaatcrisis en zien daar nu de gevolgen van en dus moeten wij dat allemaal tegelijkertijd aangrijpen om zoals het gebruik van energie te verminderen als aan de slag te gaan met nieuwe bronnen in te zetten. Ik zie hier geen verschil tussen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter. Ik constateer dat mevrouw Gielen nu een draai maakt, omdat zij het eerst over lage kosten had en nu toch zegt, we hebben er haast mee. Mijn advies aan mevrouw Gielen is om zich goed te verdiepen in wat het allemaal kost voordat u onze inwoners op kosten gaat jagen.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Wij vinden sowieso dat de vervuiler moet betalen, dat zijn vooral grote multinationals die op dit moment hun bijdrage nog niet leveren. Ik snap niet hoe de heer Van den Berg erbij komt dat wij inwoners op kosten zouden willen jagen.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Voorzitter. Ik wil mijn collega het volgende vragen, ik hoor haar praten over participatie en dat de mensen moeten kunnen meepraten over wat er in hun buurt gebeurt. Heeft GL het dan over meepraten in de zin van of er een windturbine wel of niet komt of gaat het alleen meepraten over de aankleding?

Mevrouw **GIELEN** (GL): Voorzitter, aan de ene kant moeten wij inwoners mee laten praten en daarvan is wel onderdeel dat wij met elkaar en niet alleen wij als PS van Noord-Holland en niet eens alleen in Nederland als geheel maar in wereldwijd verband, in het akkoord van Parijs hebben wij afgesproken om er alles aan te moeten doen om onder de 1,5 graad opwarming te blijven en dat doe ik heel graag in overleg met burgers en moeten wij het gesprek altijd voeren over waar het moet komen en op welke manier er in een gemeente iets ingepast zou moeten worden. Maar wij moeten realistisch zijn, die opgave wacht niet, die moeten wij gewoon halen. Wij hebben eerder met de CU afgesproken de communicatie met het proces te evalueren en wat ons betreft voegen wij daar de evaluatie van de participatie aan toe en vragen GS actief naar gemeenten te communiceren dat de provincie hen kan ondersteunen bij het organiseren van participeren, juist voor de lastiger te bereiken doelgroepen. Daarom dienen wij een motie in.

Motie 126/05-07-2021
Andere doelgroepen betrekken bij participatie

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *De provincie een ondersteunende taak richting gemeenten heeft op het gebied van participatie en GS hebben aangegeven die rol ook na vaststelling van de RES 1.0 te willen faciliteren;*
- *Er tot dusver 5000 inwoners waaronder 50 jongeren deel hebben genomen aan participatiebijeenkomsten;*
- *Richting de RES 2.0 en bij de realisatie van concrete projecten participatie ook aan de orde is;*
- *De communicatie en informatievoorziening omtrent de RES 1.0 geëvalueerd gaat worden.*

Overwegende dat:

- *Participatie een doorlopend proces is en zich weinig aantrekt van het vaststellen van de RES 1.0;*
- *Burgers allemaal verschillende ideeën hebben over hoe mensen betrokken kunnen worden bij de Regionale Energie Strategieën en de energietransitie in bredere zin;*
- *De beste ideeën ontstaan door samenwerking;*
- *Er al een evaluatie rondom communicatie van de RES 1.0 gepland staat.*

Roepen Gedeputeerde Staten op om:

- *Bij de geplande evaluatie omtrent communicatie en informatievoorziening van de RES 1.0 ook de procesparticipatie en de daarbij betrokken doelgroepen te evalueren;*
- *Aan de hand van de evaluatie met concrete aanbevelingen te komen;*
- *Actief naar gemeenten uit te dragen dat de provincie kan ondersteunen in procesparticipatie en daarbij specifiek te richten op het betrekken van doelgroepen die nog niet betrokken zijn geweest;*
- *Daar de participatiecoalitie bij te betrekken;*
- *Daarover te rapporteren aan PS*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties GL, D66, PvdA, PvdD

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Wij zijn blij dat wij vandaag de RES'en gaan vaststellen, die helpen ons een stap verder in het stoppen van de klimaatcrisis. Dat is geen statisch proces en daarom is het goed dat de RES'en dat ook niet zijn, maar dat wij blijven kijken waar het beter kan, waar iets anders moet en waar wij iets kunnen toevoegen. De klimaatcrisis verdient urgentie en dat is niet iets van later. Deze week hebben wij met een oceaan die in brand stond, de enorme hittegolf in Canada en smeltende gletsjers in Alaska weer gezien dat die urgentie er nu al is en dat het niet iets is voor kinderen of kleinkinderen of volgende generaties, maar dat alle generaties, zeker ook die van mij, daar hard door geraakt zullen worden. De energietransitie is een onmisbaar onderdeel van de oplossingen richting het stoppen van de klimaatcrisis en daarvoor zetten wij vandaag belangrijke stappen. Laten wij niet vergeten dat wij die verantwoordelijkheid niet alleen naar onszelf hebben, maar ook naar onze medebewoners in welke zin van het woord dan ook van deze planeet.

De heer **VAN GILSE** (VVD): Voorzitter. In de commissie heb ik al gezegd dat wij met gemengde gevoelens naar de RES kijken en wij hebben wederom benadrukt dat de RES'en zo snel mogelijk verbreed moeten worden naar andere vormen van duurzame energie, die minder overlast geven, het landschap minder belasten en stabieler zijn. Wij willen vooral blijven innoveren. Wij kunnen concluderen dat de meeste gemeenten uiteindelijke tevreden zijn over hoe hun wensen in de RES terecht zijn gekomen. Er zijn tot het laatst zoekgebieden aangepast en een groot deel van de geplande zoekgebieden voor windturbines is door goed te kijken naar draagvlak, tijdens het proces alsnog afgevallen. In de voordracht staat dat wijzigingen in de RES 1.0 niet eerder dan in

de RES 2.0 verwerkt kunnen worden, maar GS hebben ons verzekerd dat alle wijzigingen in de vorm van aangenomen moties en amendementen van gemeenten wel degelijk met kaartmateriaal voor de Omgevingsverordening zullen worden verwerkt en daar zijn wij blij mee. De Raad van State heeft vorige week bepaald dat de landelijke geluidsnormen niet meer toegepast mogen worden totdat ze zijn onderworpen aan een MER. Kan de gedeputeerde aangeven wat de gevolgen zijn voor het verdere RES-proces?

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter. De VVD zegt dat er zoekgebieden zijn afgevallen in het RES-proces, maar over welke zoekgebieden gaat het dan?

De heer **VAN GILSE** (VVD): Er zijn meerdere zoekgebieden afgevallen en het is zelfs zo dat er hele regio's als 't Gooi hebben afgezien van windenergie, maar ook verder in Noord-Holland zijn diverse zoekgebieden zelfs de laatste weken nog afgevallen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik ken die in 't Gooi ook, maar hoe kijkt de VVD aan tegen een zoekgebied zoals IJburg? Daar is duidelijk niet het draagvlak dat de bestuurders hadden willen zien. Die zoekgebieden zijn er nog steeds, wat is uw mening? Zouden die niet alsnog uit de RES gehaald moeten worden of vindt u dat ze gehandhaafd moeten blijven?

De heer **VAN GILSE** (VVD): Wij hebben destijds in de coalitie besloten om het proces RES bottom-up te laten plaatsvinden zoals dat past in de geest van de Omgevingsverordening, dat betekent dat we de beslissing hierover dichtbij burgers en gemeenteraden hebben neergelegd. Als ik hen zou mogen adviseren, dan zou ik daar inderdaad beter luisteren maar dat is aan de gemeenteraden. Wij vinden het verstandig dat er landelijk nog eens goed naar de normen wordt gekeken. We hadden bij onze collega's in Den Haag hier al op aangedrongen en inmiddels is een motie van de VVD en SP in de Tweede Kamer aangenomen voor een onafhankelijk onderzoek naar de effecten van afstandsnormen op de gezondheid en is verzocht dit mee te nemen in het verdere RES-proces. Naar aanleiding van informatie van enkele insprekers had ik net als de CU aan de orde gesteld dat bepaalde zoekgebieden letterlijk strijdig zijn met het Bevi, vanwege de aanwezigheid van intensief gebruikte volkstuinen met overnachtingsmogelijkheden. Na een aanvankelijke ontkenning van het probleem zegde de gedeputeerde op mijn aandringen toe dit verder uit te zoeken. Nu schrijft hij: "Volkstuinen, ervan uitgaande dat zij als recreatieterrein worden gezien, zullen als er overnacht mag worden, als kwetsbaar object moeten worden gezien, waar het plaatsgebonden risico in acht moet worden genomen. Mag er niet worden overnacht, dan gelden zelfs beperkt kwetsbare objecten waar rekening moet worden gehouden met het plaatsgebonden risico." Wij hebben de volgende vragen. Bestaat er bij GS nog enige twijfel of volkstuinen als recreatieterrein in de zin van Bevi gezien moeten worden? Als deze inderdaad onder Bevi vallen, worden de RES-zoekgebieden hierop alsnog aangepast? Dan de samenwerking in de regio's. De onderlinge afstemming en samenwerking tussen buurgemeenten is en blijft een grote bron van zorg en wij hebben hier meermaals aandacht voor gevraagd. Wij zien de zoekgebieden voor windturbines tot vlak aan de gemeentegrenzen liggen. Bij de buurgemeenten is hiervoor dikwijls geen lokaal draagvlak aanwezig. Inwoners van deze buurgemeenten ervaren dit proces als ondemocratisch, omdat ze via hun eigen gemeenteraad geen invloed kunnen

uitoefenen op deze besluitvorming. Dit tast het zo belangrijke draagvlak aan. Buurgemeenten kunnen ook nog eens toekomstige woningbouwmogelijkheden verliezen, maar woningbouwmogelijkheden inclusief de zachte plancapaciteit, zijn van groot belang. De provincie moet actiever actie gaan voeren. Wij zijn op zich blij met de stappen die de gedeputeerde heeft gezet en heeft toegezegd met omgevingstafels en projectplannen zoals in het Geingebied, ook met diverse ambtelijke en bestuurlijke overleggen en inwonersbijeenkomsten voor inwoners van buurgemeenten rond Amsterdam. Wij blijven echter vrezen voor een impasse met de beschamende juridische procedures tussen gemeenten op kosten van de belastingbetaler als gevolg. De wethouder van Amsterdam heeft als voor haar kennelijk ultieme vorm van overleg de buurgemeenten individueel geïnformeerd over het besluit van haar college van 9 maart, dat stemt ons niet erg hoopvol. Daarom willen wij dat de Noord-Hollandse gemeenten samen spelregels gaan opstellen voor het geval dat buurgemeenten er onderling niet met elkaar uitkomen en hierin kan de provincie de regie voeren. Daarvoor dienen wij een motie in.

Motie 127/05-07-2021
Windturbines en gemeentegrenzen

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Overwegende dat:

- *Voor de RES-zoekgebieden voor wind-op-land lokaal draagvlak uitgangspunt is;*
- *De gemeenteraad volgens het college van GS de maatstaf is voor de provincie voor het vaststellen van lokaal draagvlak;*
- *Gemeenten hun zoekgebieden voor windturbines soms plannen tot aan hun gemeentegrenzen;*
- *Hiermee ook de effecten van windturbines tot over de gemeentegrenzen terecht kunnen komen;*
- *Bij buurgemeenten lokaal draagvlak hiervoor kan ontbreken;*
- *Inwoners van gemeenten dit proces als ondemocratisch kunnen ervaren, omdat zij via hun eigen gemeenteraad geen invloed kunnen uitoefenen op deze besluitvorming;*
- *Windturbines aan gemeentegrenzen op gespannen voet kunnen staan met toekomstige woningbouwmogelijkheden en daarover een gewogen afweging gemaakt dient te worden.*

Voorts overwegende dat:

- *Goed nabuurschap tussen gemeenten belangrijk is;*
- *Gemeenten daarom in goed onderling overleg afstemming dienen te zoeken over de eventuele planning van windturbines nabij hun gemeentegrenzen;*
- *Goede begeleiding van het overleg tussen gemeenten over de plaatsing van windturbines consensus zou kunnen versnellen en juridische procedures tussen gemeenten voorkomen;*
- *Het college van GS hierin kan ondersteunen en/of de regie kan nemen;*
- *Gemeenten, ook ondanks de inspanningen van GS daartoe, niet altijd tot overeenstemming komen over (zoekgebieden van) windturbines nabij hun gemeentegrenzen.*

Dragen het college van GS op om:

- *Voor het geval dat gemeenten hun verschillen van mening niet bilateraal kunnen oplossen, vanuit de provinciale regiefunctie de Noord-Hollandse gemeenten gezamenlijke uitgangspunten op te laten stellen als onderling afsprakenkader hoe om te gaan met de planning van eventuele windturbines nabij gemeentegrenzen;*
- *Zich in te spannen om indien deze situatie zich aan de provinciegrenzen mocht voordoen, met de aangrenzende gemeenten in onze buurprovincies over en weer tot vergelijkbare afspraken te komen;*
- *Tijdig vóór de behandeling van de Omgevingsverordening 2022 in de commissie RWK, de resultaten aan Provinciale Staten te rapporteren*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties VVD, D66, PvdA, DENK, SP, JA21

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Voorzitter. Kan de VVD een voorbeeld geven van wat u zou vinden dat er in dat onderlinge afsprakenkader zou moeten staan of misschien wel twee voorbeelden en hoe dat afgedwongen kan worden door de provincie?

De heer **VAN GILSE** (VVD): Voorzitter. Wij hebben voor deze vorm gekozen omdat wij het belangrijk vinden, het de gemeenten zijn die het moeten doen en de provincie heeft daarbij een regiefunctie. Wij zeggen tegen de gedeputeerde, pak uw regiefunctie, zet de gemeenten bij elkaar en laat ze onderling tot werkbare afspraken komen. Het is heel nadrukkelijk het idee dat de gemeenten onderling tot spelregels komen.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Voorzitter. Volgens mij is de gedeputeerde nu al aan het kijken of de gemeenten er proberen uit te komen, maar lukt dat nog niet zo goed. Ik zou daarom een voorbeeld willen horen van een afspraak waardoor dat nu wel zou lukken.

De heer **VAN GILSE** (VVD): Het idee is juist dat de gemeenten dat gaan doen en niet de provincie, dus dat wil ik graag aan de gemeenten overlaten. Het is heel belangrijk dat wij ze bij elkaar zetten en dat ze zelf tot spelregels komen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, Ik heb nog een vraag aan de VVD. Op de website van de VVD staat dat het lang spannend was bij het ruimte geven aan het bottom-up proces van de RES of de 600 m norm behouden zou kunnen worden. Er staat bij dat de VVD blij is dat het is gelukt en dat die 600 m norm behouden blijft. MRA hanteert de 600 m wel actief maar met een uitzonderingsmogelijkheid. Hoe legt u dat uit? Ik vind die claim op de website best verwarrend, zeker voor de inwoners.

De heer **VAN GILSE** (VVD): Voorzitter. De heer Van den Berg verwijst naar een artikel dat op de website is gekomen op het moment dat wij die 600 m in de huidige Omgevingsverordening weer hebben kunnen inbouwen. Dat betekent dat wij die 600 m tot volgend jaar in de provincie kunnen handhaven. Vanaf 2011 heeft de VVD dat hele strakke kader wind op land toen in kunnen voeren als grootste partij en heeft dat gelukkig ook nog in het grootste gedeelde van deze periode overeind kunnen houden. Wij zijn daar heel blij mee want dat heeft veel windmolens gescheeld.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Die laatste opmerking laat ik even voor wat die is. U hebt een motie voorgesteld die lijkt een beetje op de onze om met grensoverschrijdende teams te gaan werken. Het verschil is dat u vooral zegt, wij willen dit doen wanneer de gemeenten er niet bilateraal uitkomen, terwijl ik denk, het zou toch goed zijn om het altijd te doen als je het over gezamenlijk gebied hebt, zoals ten noorden van Amsterdam. Daar loopt een stuk gemeentegrens Amsterdam en op een gegeven moment wordt het Waterland of Oostzaan of Landsmeer. Het is altijd goed dat gemeenten gezamenlijk over een gebied plannen gaan maken voor duurzame energie. Bent u dat met mij eens?

De heer **VAN GILSE** (VVD): Dat ben ik helemaal eens met de CU, dat zou bijvoorbeeld kunnen in de vorm van een escalatiemodel wat de gemeenten samen overeenkomen.

De heer **DESSING** (FvD): Voorzitter, vandaag is het zover en wordt de RES 1.0 besproken in PS en als de signalen kloppen, dan gaat de meerderheid van PS ervoor zorgen dat wij vandaag een historische vergissing tegemoet zien met verstrekkende landschapsverwoestende gevolgen voor onze mooie provincie, want de RES is een gedrocht van begin tot eind. Wij hebben het er al vaak over gehad en ons standpunt mag duidelijk zijn: FvD is pertinent tegen het doordrukken van absurde klimaatmaatregelen ten nadele van ons geweldige Noord-Hollandse landschap en haar inwoners. Kijkend naar de inhoud van de RES, valt ons een aantal dingen op. De RES is weinig inhoudelijk, er is geen consistent pakket van eisen en randvoorwaarden, geen inzicht in kosten, investeringsbehoeften of benodigde budgetten. De RES selecteert geen locaties voor wind- en zonneparken maar geeft alleen mogelijke opties. Er is geen aandacht besteed aan mogelijk alternatieve oplossingen, zoals gas en kernenergie. Deze RES erkent de impact van de voorziene wind- en zonnecentrales op de leefomgeving van burgers en op de kwaliteit van de natuur in de regio, maar ziet dat niet als een reden om het iets af te zwakken. De oplossing wordt gezocht in het versoepelen van de eigen regelgeving en het verhullen van consequenties door warme teksten over zorgvuldige inpassing en landschapskwaliteitsverbetering. Deze RES is technisch gezien bijzonder onrealistisch. De mismatch tussen de benodigde stroom enerzijds en het weersafhankelijke aanbod van wiebelstroom anderzijds wordt niet behandeld. De RES geeft geen alternatieve energiebron voor tijden met weinig wind en zon, geen mogelijkheden voor opslag van overtollige stroom en geeft geen overzicht en consequenties van de benodigde aanpassingen van het netwerk. Dit wekt de indruk dat de opstellers van de RES op dit gebied inadequaat geadviseerd zijn. En wat staat Noord-Holland over een tijdje te wachten als PS gedwee instemmen met alle decreten uit Den Haag, die op haar beurt de decreten uit Brussel inwilligt? Ik neem u mee naar het Noord-Holland in 2030, zoals het er dan uit zal zien. Te weinig laadpalen en niet

toereikende netcapaciteit. Noord-Hollanders zullen hun mobiliteit hebben moeten opgeven, alleen de fiets en peperduur OV blijven over. De elektrische stroom is nooit werkelijkheid geworden door obstakels zoals te weinig laadpalen en niet toereikende netcapaciteit en ga zo maar door. De steden zijn al langer niet begaanbaar voor gangbare auto's aangezien de meeste linkse steden met Amsterdam voorop de diesel- en benzineauto de toegang hebben ontzegd. Een uitstootvrije stad boven alles. De doelen voor biodiversiteit zijn helaas hun doel voorbij geschoten en door de plaatsing van een zee aan windturbines durft geen vogel zich meer in het luchtruim van Noord-Holland te begeven. Van Schiphol is weinig meer over want de VVD heeft onder druk van GL bepaald dat het de CO2-uitstoot tot een minimum moet beperken. De vluchten die nog vanaf Schiphol uitgevoerd worden, zijn alleen voor mensen begaanbaar die een QR-code kunnen overhandigen om aan te tonen dat ze nog niet aan hun persoonlijke jaarlijkse CO2-taks zitten. Boeren zijn inmiddels vertrokken door het absurde stikstofprobleem dat alleen op papier bestaat en er is slechts een boerenmuseum over waar Noord-Hollanders kunnen zien hoe boeren vroeger het Noord-Holland mede hebben vormgegeven tot wat het nu is en haar geweldige producten produceerde voor ons allen. Dit is in grote lijnen het doembeeld waar het huidige beleid van de provincie met enig inlevingsvermogen naartoe leidt. Steeds meer moeten en steeds minder mogen en een verwoest landschap door landschapsvervuilende, geluidsoverlast veroorzakende vogelhakselturbines en landbouwgrond opslurpende zonneakkers. Het zal duidelijk zijn dat dit beeld voor ons niet te accepteren valt en dat wij hier ons altijd tegen zullen blijven verzetten. Bij de uitvoering van de klimaatreligie lopen GS aan de leiband van Den Haag en de klimaatpaus Frans Timmermans. Deze coalitie doet aan duurzaam doordrammen, GL, D66 en PvdA willen koste wat het kost deze RES. De VVD wilde dit eigenlijk niet maar doet het toch en de burgers van Noord-Holland wordt niets gevraagd. GS strooien ondertussen met geld voor duurzaamheidsresearch, zoals wild staat voor biodiversiteit en mos op bushokjes. Het zijn klimaataflaten waarmee de burger wordt afgekocht en met een kluitje in het riet wordt gestuurd. PS, bezint eer gij begint en behoed uzelf voor een historische vergissing, waarmee u de eigen legitimiteit ondergraaft. Behoud het Noord-Hollands landschap en stem niet in met deze RES-waanzin, anders dragen wij de provinciale democratie na vanavond definitief ten grave.

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): Voorzitter, vandaag bespreken we de RES 1.0 Noord-Holland Zuid en Noord-Holland Noord en naar onze mening is dit misschien wel de meest omstreden voordracht die wij ooit in dit huis hebben besproken, want de RES 1.0 gaat niet alleen verwoestende effecten hebben op de welvaart, het welzijn en de leefomgeving van onze burgers, maar is ook op een ietwat discutabele manier tot stand gekomen, kijkende naar de gemeenten in onze provincie die met elkaar overhoop liggen. Dat bleek o.a. uit de nodige inbrengen van insprekers tijdens de commissievergadering op 3 juni jl. en berichten uit de media. Waar draagvlak onder burgers veelvuldig werd gepredikt, bleek dat zij alleen zijdelings konden meepraten en in feite niets in te brengen hadden. De keuze was eigenlijk alleen: windturbines of zonnepanelen en waar ze komen. Bovendien zijn er voorbeelden dat er gemanipuleerd is bij het in kaart brengen van draagvlak voor windplannen. Zo waren de 'draagvlakonderzoeken' van de gemeente Amsterdam een gotspe, aangezien bewoners niets gevraagd werd over wat zij zouden vinden van turbines op 350 meter afstand van woningen. Tevens zijn energie uit zon en wind, laat staan uit biomassa, helemaal niet in staat om de klimaatambities te behalen en zijn zeer belastend voor natuur en

milieu, zaken die juist aan de basis liggen van de energietransitie. Daarbij komt ook nog eens dat de nagestreefde elektrificatie van onze samenleving een enorme wissel trekt op de hoeveelheid grondstoffen die onze planeet rijk is. De energiestrategieën breken ook een lans voor waterstof en aardwarmte (geothermie), maar ook hier zitten de nodige haken en ogen aan. Zo viel inzake aardwarmte onlangs in een rapport van de Algemene Rekenkamer te lezen dat het Rijk de Nederlandse drinkwatervoorraden 'niet afdoende' tegen de risico's van het boren naar aardwarmte beschermt en dat de meetnetten van instanties die toezicht houden op ons grondwater, niet fijnmazig genoeg zijn om grondwatervervuilingen nabij een geothermieput te registreren. En volgens de Algemene Rekenkamer zouden de verantwoordelijke ministers de urgentie van het probleem onvoldoende inzien en dat is natuurlijk zeer zorgelijk. De PVV is van mening dat de veiligheid van drinkwatervoorraden te allen tijde gewaarborgd moet worden en daarom dienen wij een motie in.

Motie 128/05-07-2021
Geen aardwarmte zolang drinkwaterveiligheid niet gewaarborgd kan worden

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *In de RES 1.0 Noord-Holland Noord aardwarmte als veelbelovend alternatief voor aardgas wordt gezien vanwege de geologische gesteldheid van de regio;*
- *De gemeente Amsterdam wil inzetten op aardwarmte en er momenteel onderzoek wordt gedaan naar hoeveel warmte uit geothermie beschikbaar is in de regio Noord-Holland Zuid;*
- *Uit een recent rapport van de Algemene Rekenkamer naar voren komt dat het Rijk de Nederlandse drinkwatervoorraden 'niet afdoende' tegen de risico's van het boren naar aardwarmte beschermt;*
- *De Algemene Rekenkamer concludeert dat de meetnetten van instanties die toezicht houden op ons grondwater, niet fijnmazig genoeg zijn om grondwatervervuilingen nabij een geothermieput te registreren.*

Overwegende dat:

- *Volgens de Algemene Rekenkamer de ministers van Infrastructuur en Waterstaat, alsmede van Economische Zaken en Klimaat de urgentie van het probleem onvoldoende zien;*
- *De veiligheid van drinkwatervoorraden te allen tijde gewaarborgd moet worden.*

Roepen het college op om:
Richting het Rijk en de betreffende partners in de energieregio's aan te geven dat aardwarmte geen optie is, zolang de veiligheid van drinkwatervoorraden niet gewaarborgd kan worden

en gaan over tot de orde van de dag.
Fracties PVV, 50PLUS/PvdO/JA21

Op 30 juni jl. heeft de Raad van State namelijk geoordeeld dat de geluidsnormen die door het Rijk zijn gebruikt voor plaatsing van windparken, niet deugen volgens Europees recht. De Nederlandse overheid heeft namelijk nooit een milieubeoordeling van de normstellingen gemaakt en volgens een recente uitspraak van het Europese Hof van Justitie had dat wel moeten gebeuren. De geluidsnormen zijn door de uitspraak per direct buiten werking gesteld en het demissionaire kabinet is nu aan zet om de gewenste milieubeoordeling te maken. Dat zal enige tijd in beslag gaan nemen. Naar de mening van de PVV heeft deze uitspraak van de Raad van State consequenties voor onder andere het RES-proces en graag horen wij van de gedeputeerde of hij het daarmee eens is. En deelt de gedeputeerde de mening dat de uitspraak van de Raad van State een gouden kans biedt om de regionale energiestrategieën terug naar de tekentafel te dirigeren? Waarbij de mening van burgers echt betekenis kan krijgen en veel kritischer wordt gekeken naar energie uit zon- en wind en waarbij het gebruik van aardgas wordt heroverwogen, zodat gestaag kan worden gewerkt aan het uitrollen van kernenergie, zoals de veelbelovende Small Modular Reactors. Immers, uit recent opinieonderzoek van Peil.nl blijkt dat kernenergie het populairst is als manier om CO2-vrije energie op te wekken en concludeert energieprofessor David Smeulders (TU Eindhoven) dat kernenergie nu echt op de politieke agenda moet komen. Bovendien hebben aardgas en kernenergie niet de waslijst aan nadelen van zonnepanelen, windturbines, alsmede biomassa en kunnen zij een grotere bijdrage leveren aan de bijna heilig verklaarde klimaatdoelstellingen. Dat zou de route moeten zijn die nu gevolgd moet worden.

De **VOORZITTER**: De motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Voorzitter. Omdat de ontwikkelingen zich zo snel opvolgen, heb ik geen tijd gehad om schriftelijke vragen te stellen over de RES, daarom heb ik deze verwerkt in mijn bijdrage. Mochten de antwoorden niet bevredigend zijn, dan zal ik alsnog de vragen schriftelijk gaan stellen. Vorige week bepaalde de Raad van State dat de geluidsnormen, normen voor slagschaduw en veiligheid die Nederland toepast voor het plaatsen van windturbines strijdig zijn met het Nevelen Arrest van het Europese Hof van Justitie. De hoogste algemene bestuursrechter heeft daarvoor de Nederlandse windturbinenormen beoordeeld aan de hand van criteria in het Arrest van het Europese Hof. Hiervoor had de groene Rekenkamer inmiddels ook aandacht gevraagd, maar er moest een gerechtelijke procedure aan te pas komen om Nederland te dwingen zich aan de regels te houden. Ik had iedereen op de meeting gewezen in mijn vorige speech en opgestuurd naar de PvdA en ik hoop dat zij de e-meeting van de groene Rekenkamer alsnog hebben gevolgd. Vanochtend was de opening van de Telegraaf: 'Bezorgde artsen vrezen dat de gehanteerde geluids- en afstandsnormen voor windparken veel te soepel zijn'. Experts waarschuwen voor gezondheidseffecten waaronder hartklachten. Inmiddels heeft de Tweede Kamer op initiatief van de VVD en SP een motie aangenomen om eerst de gezondheidsgevolgen te toetsen alvorens men windturbines op land wil plaatsen. Er zal eerst op grond van een strategische milieubeoordelingsrichtlijn vooraf wetenschappelijke zekerheid moeten worden gesteld. Wat heeft dit voor gevolgen voor de provincie? Gaat de provincie toezicht houden op de uitspraken als gemeenten zich aan de uitspraak van de Raad van State willen onttrekken? Is het juist dat er voor de RES NHN een MER is

vastgesteld en niet voor NHZ? Waarom niet? Wat is het mandaat van de RES wanneer de 75 TWh zijn gehaald, met name omdat de zoekgebieden een status lijken te krijgen in de Omgevingsvisie 2022? De zoekgebieden zijn vastgesteld op basis van normen voor windturbines, nu deze normen door de Raad van State onrechtmatig zijn verklaard, moeten nu alle zoekgebieden geschrapt worden totdat de normen goed zijn. Graag een uitgebreid antwoord van GS. Er zijn nog steeds gemeenten rond Amsterdam die zich niet kunnen vinden in de zoekgebieden aan hun gemeentegrenzen. Deze zoekgebieden hebben niet het vereiste draagvlak en moeten worden geschrapt. Kan de gedeputeerde aangeven wat de gevolgen kunnen zijn van drie windmolens in de Noorder IJplas die inmiddels door een intentieverklaring van de gemeente Amsterdam de hoogste prioriteit hebben om beoordeeld te worden of ook deze plannen in de ijskast verdwijnen? Nederwind heeft een Wob-verzoek ingediend bij de Tweede Kamer over de gevolgen voor omwonenden van windturbines in hun leefomgeving en het borgen van wettelijke normen. Nederwind is een netwerk van meer dan 90 organisaties die een energietransitie voor staan zonder windturbines op land, zo ook mijn partij. Uit hetzelfde Wob-verzoek blijkt dat het Rijk juridische bijstand verleent aan windmolenexploitanten in rechtszaken tegen burgers die overlast en gezondheidsproblemen ondervinden ten gevolge van de windturbines. Dezelfde achterdocht leeft aan de Noorder IJplas, want zo redeneren de bewoners, hoe objectief kun je zijn als een ingehuurde ambtenaar van de gemeente Amsterdam die windenergieplannen begeleidt, tegelijk aandeelhouder is in een bedrijf dat een groter speler is in de windbusiness die lijntjes heeft met corporaties die willen bouwen. De Awb is hier duidelijk over: een ambtenaar mag op geen enkele wijze belang hebben bij een beslissing waarbij hij of zij betrokken is en zelfs de schijn mag niet bestaan. Hoe houden GS toezicht op dergelijke praktijken? Maar als een directeur van de GGD de naam van Tata Steel laat verdwijnen uit een groot onderzoek, dan is de betrouwbare overheid ver te zoeken en zullen de kiezers zich nog meer afwenden van de politiek. Dit moeten we toch niet willen met zijn allen? Hoe kunnen GS deze onrust wegnemen bij de bevolking van Noord-Holland? Graag een uitgebreid antwoord. Ik dien twee moties en een amendement in.

Motie 129/05-07-2021

Geen verdere stappen voordat de gezondheidsgevolgen helder zijn

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Over ziekmakende windturbines bezorgde artsen, een onafhankelijke epidemioloog hebben ingeschakeld om recente rapporten van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu tegen het licht te houden;*
- *De doctoren, verenigd in Windwiki, namelijk vrezen dat de conclusies van het instituut te rooskleurig zijn geweest.*

Overwegende, dat:

- *Op basis van deze adviezen (minimaal 300 meter) gemeenten en GGD's ervan uitgaan dat plaatsing zeer dicht bij bewoning geen probleem is;*
- *Veel er echter op wijst dat dit onterecht is;*

- *Ook uit de praktijk al is gebleken dat omwonenden het risico lopen op slapeloosheid en langdurige stress en dat allerlei gevolgen kan hebben, zoals concentratieverlies. Een deel van hen besluit te verhuizen;*
- *De Tweede Kamer een motie heeft aangenomen om eerst de gezondheidsgevolgen te toetsen alvorens men windturbines op land kan plaatsen;*
- *De Raad van State bepaald heeft dat de normen die Nederland toepast voor geluid, slagschaduw en veiligheid voor het plaatsen van windmolens, in strijd zijn met het Europese recht.*

Verzoeken Gedeputeerde Staten:
De uitkomsten van het onafhankelijke onderzoek in opdracht van de artsen van Windwiki af te wachten en tot die tijd geen onomkeerbare stappen te zetten in het plaatsen van windturbines op land

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie 50PLUS/PvdO

Motie 130/05-07-2021
Geen juridische bijstand voor windmolenbouwers

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
Uit een WOB-verzoek gebleken zou zijn dat de Rijksoverheid juridische bijstand verleent aan windmolen-exploitanten in rechtszaken tegen burgers die overlast en gezondheidsproblemen ondervinden ten gevolge van windturbines.

Van mening dat:
De overheid juist het beschermende schild om de burgers heen behoort te zijn, op de momenten dat de burgers zich op welke wijze dan ook bedreigd voelen in hun (kwaliteit van) bestaan en het daarom onbestaanbaar is dat de overheid rechtszaken tegen de eigen burgers faciliteert en mede financiert.

Verzoeken Gedeputeerde Staten:
Op geen enkele wijze juridische bijstand te verlenen aan windmolenbouwers/windmolen-exploitanten

en gaat over tot de orde van de dag.
Fractie 50PLUS/PvdO

Amendement 127/05-07-2021
Geen aardwarmte zolang drinkwaterveiligheid niet gewaarborgd kan worden

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Besluiten om:
Het dictum 'De Regionale Energie Strategie 1.0 Noord-Holland Zuid (RES 1.0 NHZ) zoals opgenomen in bijlage 1 vast te stellen' te wijzigen in 'De Regionale Energie Strategie 1.0 Noord-Holland Zuid (RES 1.0 NHZ) zoals opgenomen in bijlage 1 niet vast te stellen'.

Toelichting:
Uit diverse publicaties gebleken is dat de burgerparticipatie omtrent het plaatsen van windturbines in de directe leefomgeving van mensen, een wassen neus geweest is en niemand van de zogenaamde 'burgercoöperaties' zelf in de gebieden woont. Het participatietraject voldoet daarmee niet aan de afgesproken kaders waardoor de PS de RES niet zou moeten vaststellen.

Fractie 50PLUS/PvdO

De **VOORZITTER**: De twee moties en het amendement maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter. Het Nederlandse windturbinebeleid staat op losse schroeven. Na maanden van protest van onder andere actiegroep Windalarm en een groep Amsterdamse artsen die een raadsadres rondom de gezondheidseffecten van windturbines op omwonenden opstelde, gaat de overheid eindelijk aan de slag met het in kaart brengen van de effecten die windturbines op de leefomgeving van onze inwoners hebben. En dat er naar die effecten al veel eerder gekeken had moeten worden, werd vorige week nog eens bevestigd door de Raad van State. Het huidige windturbinebeleid is in strijd met Europese regels. Daarom zal Nederland op basis van onderzoek en goede argumentatie met nieuwe normen voor de bouw van windturbines over de brug moeten komen. Welke houding gaan GS aannemen ten aanzien van deze uitspraak en het verdere RES-proces? Gaan GL en de VVD deze verschrikkelijke windturbineplannen gewoon doorzetten of maken zij pas op de plaats? Wat ons betreft, wordt het het laatste en daarom een motie.

Motie 131/05-07-2021
Pas op de plaats bij bouw windturbines

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
Het kabinet naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State eerst met nieuwe normen voor bijvoorbeeld geluidsoverlast moet komen, alvorens er nieuwe parken mogen worden aangelegd of bestaande parken mogen worden uitgebreid.

Overwegende dat:
Het RES-proces ten aanzien van windturbines daarom logischerwijs niet kan worden

doorgezet zolang nieuwe normen voor de bouw van windturbines ontbreken.

Verzoeken Gedeputeerde Staten
Het RES-proces ten aanzien van windturbines on hold te zetten totdat er nieuwe en legitieme normen zijn vastgesteld voor de bouw van windturbines

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie JA21

In het verlengde daarvan, een vraag die ik de vorige keer ook aan GS heb gesteld, waar wij het volgens mij gewoon eens over waren, maar dat durft de gedeputeerde niet toe te geven, dat is de doelstelling van 35 TWh op land. Daarover hebben wij gezegd: die 35TWh is nou eenmaal afgesproken en daar is een meerderheid voor in de Tweede Kamer en ook in PS, maar laten we alsjeblieft wel stoppen bij die 35 TWh. Daarvoor hebben wij zowel in de Tweede Kamer als in PS een motie ingediend om niet meer windturbines neer te zetten dan nodig en gewoon te stoppen met de bouw van windturbines. Dat is volledig in lijn met wat in het Klimaatakkoord is afgesproken. Als er meer duurzame energie nodig is zoals nu het geval is met de Europese doelstellingen, wordt eerst gekeken naar extra wind op zee en als dat niet kan, naar extra zon op kleine daken. Zo staat het letterlijk in het Klimaatakkoord, dus ik snap niet goed waarom de gedeputeerde hier een hard hoofd in heeft. Ik ontvang graag nogmaals een reactie van gedeputeerde Stigter met een uitleg waarom hij niet gewoon wil stoppen bij 35 TWh als dat is wat wij hebben afgesproken. Daarom een motie.

Motie 132/05-07-2021
Moratorium voor wind op land en zonne-energie op landbouwgrond boven de 35 TWh

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *Recent uit een berekening van het PBL is gebleken dat de opgetelde RES-ambities aanzienlijk hoger uitvallen dan 35 TWh uit wind- en zonne-energie op land in 2030;*
- *In het Klimaatakkoord staat dat opwekking boven 35 TWh niet zomaar direct op land mag plaatsvinden, maar eerst op zee of middels zon op kleine daken gevonden moet worden;*
- *Op basis van de huidige RES'en de 35 TWh ruimschoots zal worden overschreden.*

Overwegende dat:
Hierdoor nog grotere gevolgen voor het landschap en de leefbaarheid dreigen.

Verzoeken Gedeputeerde Staten:
Een moratorium in te stellen voor het opwekken van windenergie op land en zonne-energie op landbouwgrond als hierdoor de landelijke RES- doelstelling van 35 TWh wordt overschreden

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie JA 21

Dan tot slot, iets wat ons grote zorgen baart en dat hangt samen met de RES en de verdere elektrificering van onze economie en dat is ons stroomnet. Onze infrastructuur is simpelweg niet opgewassen tegen het vervoeren van zulke grote hoeveelheden energie en daar moet snel iets aan gedaan worden als wij willen dat iedereen het licht aan en uit kan doen wanneer hij of zij dat wil. Daar is al vaker aandacht voor gevraagd. In 2019 heeft mijn collega, de heer Dekker, daar een en ander over betoogd in deze PS en ook de heer Voskuil van de PvdA heeft er vorig jaar heel terecht een motie over ingediend. Ik heb het idee dat het kwartje niet valt, dus hierbij een motie.

Motie 133/05-07-2021
Toekomstbestendig energienet

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
Recent wederom is gebleken dat het huidige energienet niet is opgewassen tegen de grote hoeveelheden elektriciteit die nu en in de toekomst nodig zijn.

Verzoeken GS:
Gezamenlijk met de verschillende stakeholders in kaart te brengen welke investeringen waar nodig zijn om het energienet in Noord-Holland toekomstbestendig maken

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie JA 21

De **VOORZITTER**: De drie moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

De heer **SMALING** (SP): Voorzitter. Het sluitstuk is dit van een lange periode van debatten over het voldoen aan de klimaatdoelstellingen in onze provincie. Het zijn verhitte debatten geweest waarbij de posities van collega's heel uiteenlopend zijn geweest en dat is leuk want dat levert een pittig debat op. Dat hebben we ook gemerkt, niet alleen onderling maar ook in de vele sessies met bewoners, die bezorgd waren over landschap, de waarde van hun woning, gezondheid en dat hebben we allemaal meerdere malen langs zien komen. Wij zijn van mening dat dit plan niet gesteund zou moeten worden, wij zijn wel van mening dat wij vol moeten gaan voor een duurzame toekomst, dat levert een mand op met diverse mogelijkheden maar een mand met grote windturbines op land en in iets mindere mate grote zonneparken, hoort daar wat ons betreft niet bij. Dat geldt ook voor Marjan Minnesma die nota bene verantwoordelijk is voor het Urgenda-arrest en die zegt ook, doe dit niet. Als iemand met zoveel gezag over een duurzame toekomst kan praten en dat uitspreekt, dan vind ik dat we hadden moeten luisteren. Ik hoor ook de heer Van Gilse met zijn uitstekende bijdrage, dan denk ik, wat zitten we eigenlijk dicht bij elkaar, maar dan ben ik bang dat ondanks zijn goede inbreng, de VVD toch voor alle voorstellen

zal stemmen want dat heeft mevrouw Kaamer van Hoegee al eerder aangekondigd. Het is bijna dagelijks in het nieuws, vandaag ook weer op de NOS-site en in de Telegraaf, misschien niet de meest duurzaamheidsgerichte krant, maar er is een artsencollectief aan de gang dat kijkt naar de RIVM-adviezen op dit moment en daar kunnen weer nieuwe noties en meningen over het gezondheidseffect van windturbines uit gaan komen. Pas nog een paar dagen geleden een uitspraak van de Raad van State die een milieubeoordeling verplicht stelt, de eerste grote jurisprudentie in Nederland die die kant op gaat. Daarom een motie naar aanleiding van de uitspraak Raad van State.

Motie 134/05-07-2021

Windmolens en milieu

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:

- *De Raad van State op 30 juni 2021 uitspraak deed over het bestemmingsplan Windpark Delfzijl Uitbreiding 2020 (202003882/1/R3);*
- *Uit deze uitspraak blijkt dat het Europees recht dwong en dwingt tot een voorafgaande milieubeoordeling voor windturbinenormen;*
- *Deze uitspraak derhalve dwingt tot het opnieuw beoordelen van heel veel windparken in Nederland.*

Overwegende dat:

- *Deze uitspraak gemeenten dwingt tot bezinning en het beoordelen van de milieueffecten van geplande en nog niet geplande windturbines;*
- *Voorafgaand aan de bouw van windturbineparken met wetenschappelijke zekerheid moet worden vastgesteld dat geen verslechtering optreedt in de bescherming of verbetering van de mens en diens leefomgeving;*
- *Een deugdelijk toetsingskader voor alle bestemmingsplannen voor windturbineparken vanaf 30 juni 2021 aan de orde is.*

Besluiten:
De RES 1.0 Noord-Holland Noord en de RES 1.0 Noord-Holland Zuid niet vast te stellen maar hiermee te wachten tot de Noord-Hollandse gemeenten aan hun verplichtingen die voortvloeien uit de genoemde uitspraak van de Raad van State, hebben kunnen voldoen

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

Opvallend ook in een van de laatste uitgaven van Binnenlands Bestuur, professor Geerten Bogaard, hoogleraar Decentrale overheden die de Thorbecke leerstoel in Leiden bezet, ziet in allerlei enquêtes die door gemeenten worden uitgevoerd, dat daar draagvlak wordt gesuggereerd maar als je de manier waarop de enquêtes zijn opgesteld, induikt, dan zie je dat het vaak hele

sturende vragen zijn waarbij gewenste uitkomsten worden behaald. Gezondheid is voor ons cruciaal, dat hebben ook collega's gezegd. In Amsterdam heeft ook een dergelijk debat plaatsgevonden en hebben de SP en D66 een motie ingediend met het verzoek om een reflectieperiode in te lassen met het oog op de gezondheid. De wethouder is daar positief op ingegaan. Wij willen een soortgelijke motie indienen.

Motie 135/05-07-2021

Windmolens en volksgezondheid

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Overwegende dat:

- *Windenergie nuttig en noodzakelijk is in de overgang naar een duurzame energievoorziening;*
- *De 'grootschalige' productie van windenergie gepaard kan gaan met nadelen voor de leefomgeving en omwonenden;*
- *De zorgen van omwonenden over geluidsoverlast en daarmee samenhangende gezondheidsschade, reële zorgen zijn.*

Verzoeken het college van GS:
Ook in de provincie inhoud te geven aan de in de gemeente Amsterdam aangenomen motie SP/D66 die verzoekt om:

- *Een heldere analyse te maken in welke mate omwonenden bij plaatsing van windmolens extra risico lopen op gezondheidsschade gezien de huidige criteria waarop de windmolens geplaatst kunnen worden ten opzichte van woonwijken;*
- *Aan te geven welke opties er zijn om deze risico's maximaal te verminderen;*
- *De gezondheid van omwonenden een zodanige prominente rol te geven in het besluitvormingsproces rond de RES, dat het belang van de volksgezondheid altijd geborgd is bij de afweging waar windmolens komen te staan*

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

In het RIVM-rapport zie je ook waar de gezondheid het meest onder druk staat en het gaat om mensen die niet betrokken zijn geweest. Er wordt een directe relatie benoemd in het RIVM-rapport tussen de mate van participeren en de effecten op gezondheid. Een ander punt dat wij in de commissie genoemd hebben, zijn de financiële consequenties. Een stuk in het Parool van een tijd geleden geeft aan dat windturbines in de buurt van dichtbevolkte omgevingen een enorm verlies aan woningwaarde met zich meebrengen. In de periode tot 2019 was het al € 5 miljard en dat ging volgens het onderzoek maar om een beperkt percentage van de totale windturbines, namelijk die bij dichtbevolkte gebieden. Er zijn diverse zoekgebieden die dichtbij bevolkte gebieden zijn gelegen, dus het is zinvol om te kijken wat ongeveer het verlies aan woningwaarde zou zijn bij het zoekgebiedpakket dat er op dit moment ligt. Wij zouden ook willen zien, wat zijn

dan de planschaderegelingen die eventueel om de hoek komen kijken als dat aan de orde komt. Er zijn al veel kosten gemaakt om de RES op te tuigen. Het gaat om met SDR++ vanuit ons belastinggeld dit hele plan optuigen, de plussen en de minnen en waar het onder de streep op uitkomt, willen wij graag zien. Wij zullen de moties van de PvdA steunen over energiearmoede. In een eerdere motie die door PS is aangenomen, hebben wij zelf een paar maanden geleden gepleit voor 50% financiële participatie. Hoe het met die motie staat, hoor ik graag van de gedeputeerde, maar de motie van de PvdA preciseert de wens op een manier die zinvol is. Dan erfgoed, er is weinig over erfgoed gesproken. Ik wil graag weten, er is sprake van een afwegingskader in de tekst om blijkbaar toch te kunnen handelen op het gebied van erfgoed, wat betekent dat? Dat haal ik niet uit de tekst. Is dat er om de Stelling van Amsterdam heen wordt gefietst en wat is de situatie bij de Hollandse Waterlinie? Er zijn vragen over de nominatie van de Hollandse Waterlinie, of die door kan gaan. Hangt dat samen met wat ons eventueel te wachten staat aan plaatsing van windturbines in dit gebied? Ruimtelijke ordening, de grenskwesties zijn al door meerdere collega's benoemd, wij zullen moties hierover steunen. De Geinregio was een speciale case, een motie van ons is destijds met algemene stemmen aangenomen. Tot mijn verbazing bleek dat noch de gemeenteraad, noch de griffie noch het ambtelijk apparaat van de gemeente De Ronde Venen op de hoogte van die motie waren en toen ben ik zelf uit arren moede gaan inspreken toen de gelegenheid zich voordeed. Ik hoor nu dat de gemeente De Ronde Venen waarschijnlijk negatief zal besluiten over het zoekgebied. Tenslotte bouwlocaties die afvallen, dan kan behoorlijk oplopen en zeker in Zaanstad speelt dat een rol. Om die paar punten samen te vatten, heb ik nog een motie die een beetje stapelt.

Motie 136/05-07-2021
Zoekgebieden in beeld

Provinciale Staten van Noord-Holland in openbare vergadering bijeen op 5 juli 2021

Constaterende dat:
De plaatsing van windturbines in Amsterdam en alle aangrenzende gemeenten aanzienlijke schade, hinder en overlast zal bezorgen.

Verzoeken GS in kaart te brengen waar op basis van de huidige zoekgebieden:
1. Sprake zal zijn van ernstige hinder en te verwachten gezondheidsschade;
2. Het verlies aan woningwaarde aanzienlijk zal zijn;
3. Werelderfgoed en belangrijk recreatief gebied aangetast zullen worden;
4. Mogelijk toekomstige bouwlocaties zullen afvallen vanwege de nabijheid van nog te plaatsen windturbines

en gaan over tot de orde van de dag.
Fractie SP

De **VOORZITTER**: De drie moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen. We hebben meer dan 30 moties ontvangen en een amendement. Het kost even tijd om ons hierop voor te

bereiden, een aantal is pas nu ingediend. Het is nu 15.40 uur, ik stel voor om om 16.05 uur verder te gaan. De vergadering is geschorst. Ik heropen de vergadering voor de reactie van GS op de eerste termijn.

Gedeputeerde **STIGTER**: Voorzitter. Ik heb geen gebruik gemaakt van de pauze om mijn benen te strekken, want ik moest even hard werken. Er zijn veel vragen gesteld en moties ingediend, hoewel het aantal vragen nog wel meeviel, want wij hebben daar in de commissie uitgebreid over gesproken. Een aantal Statenleden memoreerde eraan, ik ben heel trots op wat er nu ligt. Bestuurders in Noord-Holland hebben samen met hun inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven, veel en hard gewerkt om te staan waar wij nu staan met de RES'en en het is een indrukwekkend proces geweest met indrukwekkende resultaten als je alleen maar kijkt naar de voordracht die voorligt. Ik wil even teruggaan naar waar de RES'en vandaan komen, die hebben wij afgesproken ten tijde van het Klimaatakkoord, als reactie op de top-down benadering die tot dan toe werd gehanteerd bij grootschalige windparken. Wij zagen zowel in Drenthe maar ook in Urk dat vaak vanuit Rijkswege initiatieven werden genomen voor grootschalige windplannen en vanuit gemeenten en provincies zagen wij hoe dat verkeerd uitpakte en dat wij soms tegenover het Rijk kwamen te staan bij dit soort plannen. Dat liet de overheid niet van haar beste kans zien en dat was de reden dat de gemeenten en provincies bij het Klimaatakkoord hebben aangegeven dat zij zelf die verantwoordelijkheid wilden nemen om te komen tot zoekgebieden die beter zouden aansluiten bij andere opgaven op lokaal niveau, waarbij gemeenten en provincies maar met name gemeenten zelf aan de lat staan om dat participatieproces vorm te geven. Dat was de gedachte en je kunt niet anders zeggen dan dat die missie geslaagd is als je kijkt hoe in alle RES-gebieden in Nederland en ook in Noord-Holland is opgepakt, dan zou je kunnen zeggen dat van de aanvankelijke scepsis die er was bij natuurorganisaties, bedrijven dat gemeenten en provincies zouden duiken, niks is gebleken. Iedere provincie is serieus aan de slag gegaan om met die gebieden te komen, niet omdat het moest, maar omdat wij daar zelf een verantwoordelijkheid in hebben. Ik ben ook trots op het proces, met name het participatieproces dat wij hebben georganiseerd in Noord-Holland. Wij hadden aan het begin van het proces onszelf de vraag gesteld, is zo'n participatieproces wel passend in een fase waarin je zit, het is nog abstract zoeken naar gebieden waar het mogelijk zou komen zonder dat concreet is waar het precies gaat komen en hoe dat er precies uit komt te zien. Dat was de reden voor een aantal provincies om te kiezen voor het starten van het participatieproces na vaststelling van de RES. Gelukkig hebben wij dat niet gedaan, niet omdat daarmee het proces gemakkelijker gaat worden, maar wel omdat wij vroegtijdig onderkennen dat dit ingrepen kunnen zijn die gevoelig kunnen liggen in de regio en dan is het aan ons om uit te leggen wat de RES en een zoekgebied zijn, maar zeker welke stappen daarna nog gaan komen. Ik ben ook trots op het resultaat dat er ligt, zowel in termen van de ambitie die wij realiseren in deze RES, maar ook qua resultaat in de zin dat gebieden waar wij minder enthousiast over waren en dat heeft u ook vastgesteld in ons eigen ambitiedocument, gedurende het proces zijn afgevallen. Voor het grootste deel zijn het zoekgebieden waar wij heel goed mee uit de voeten kunnen, dus bij mij trots op het proces en op iedereen die daaraan heeft meegeholpen. Tegelijkertijd zie en hoor ik de zorgen over de leefbaarheid, effecten op de natuur en gezondheid en die zijn ook belangrijk. Daarom is het goed en belangrijk om die zorgen serieus te nemen en een goede plek te geven in het vervolgproces, want wij moeten altijd kunnen

uitleggen dat het niet die ongewenste effecten heeft en als het die wel heeft, ervoor zorgen dat het zoekgebied er anders uit komt te zien of dat het geen zoekgebied meer is. Er is een aantal vragen gesteld en aan het eind zal ik de moties langslopen. Er zijn vragen gesteld over de betekenis van de uitspraak van de Raad van State van vorige week. De uitspraak als zodanig heeft geen effect op de RES. De Raad van State heeft een uitspraak gedaan over de algemene regels die nu in het Activiteitenbesluit van de Wet Milieubeheer zitten en is tot het oordeel gekomen dat over die algemene regels geen milieubeoordeling heeft plaatsgevonden, terwijl dat nu wel moet. Overigens is dat een opvatting van de Raad van State van nu, een aantal jaren geleden was zij een andere mening toegedaan. Daar gaat de uitspraak over en niet over de RES zelf. De betekenis in het RES-proces is aan de orde op het moment dat sprake zou zijn van vergunningverlening, dus dan ben je al een stap verder dan de RES-zoekgebieden. Dan is het zo dat je daarmee niet automatisch kunt terugvallen op de algemene regels. Dat betekent ook niet dat er een streep kan worden gezet door alle windplannen, je zult het alleen nader moeten onderbouwen, onder andere met een milieubeoordeling. In de praktijk zien wij dat aan bijna alle windparken van omvang een milieubeoordeling vastzit, dat is ingebakken in het proces. Dat zijn de twee vraagstukken die nu aan de orde zijn. Het Rijk moet aan de slag met het maken van een milieubeoordeling van de algemene regels, de uitkomst daarvan wachten wij af en die wordt opgenomen in de regels waar geheel Nederland zich aan moet houden. Het is de vraag of de milieubeoordeling leidt tot een inhoudelijke aanpassing, maar dat wachten wij af. Het tweede, op het moment dat projecten door willen gaan, dan wordt dat niet uitgesloten door de Raad van State maar zullen zij dat wel zelf moeten gaan onderbouwen. Dat zijn de twee smaken die resteren, maar het heeft geen effect op de RES of op het vaststellen van de zoekgebieden. De VVD vroeg of er twijfel bestaat over de relatie tussen het Bevi en de volkstuinen, dat is het niet. De volkstuinen vallen onder het Bevi, daar is geen misverstand over maar de status kan verschillen. Bij sommige volkstuinen is het niet mogelijk om te overnachten en bij sommige is dat wel of beperkt mogelijk. Afhankelijk van het gebruik daarvan, zie je dat het Bevi daar op een andere manier op neerslaat, maar het is geen misverstand dat het Bevi ook van toepassing is op de volkstuinen en ik weet dat de gemeente Amsterdam op dezelfde manier heeft geantwoord richting de volkstuineigenaren. Mevrouw Van Soest had een groot aantal vragen, als ik deze niet allemaal toereikend kan beantwoorden, zullen we de rest schriftelijk doen. Het effect van de motie in de Tweede Kamer over het onderzoek naar de gezondheidseffecten van windmolens, ons is niet bekend dat dat de huidige procesgang zal gaan raken, maar wij zullen kijken waar de motie precies tot oproept. De tweede vraag gaat over toezicht op gemeenten die wel door zouden gaan met de plannen naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State. Zoals ik al heb toegelicht, gemeenten kunnen doorgaan met de plannen, alleen ze moeten er wel rekening mee houden dat de initiatiefnemers zich niet alleen kunnen baseren op de regels van het Activiteitenbesluit, maar zullen zelf met een nadere onderbouwing moeten komen. Het is niet waar overigens mevrouw Van Soest, dat er voor NHZ geen MER is gemaakt, dat is zowel voor de RES NHN als NHZ gedaan. Er werd ook gevraagd naar de status nadat de 35 TWh is gehaald. Dat zit in zekere zin los daarvan, de RES heeft geen ontbindende status op dat vlak. Mevrouw Van Soest vroeg ook naar de betekenis van de uitspraak van de Raad van State voor de molens rondom de noordelijke IJ-Oevers, nogmaals als gemeente en initiatiefnemer die verder willen gaan brengen, dan moeten zij dat op een andere manier onderbouwen dan sec verwijzen naar de algemene regels. Mevrouw De Vries vroeg naar de

ondersteuning van de energiecoöperaties. Onlangs hebben wij naar buiten gebracht dat de bestaande regeling voor energiecoöperatie-ondersteuning vanwege succes wordt doorgetrokken. We hebben inmiddels al ruim 100 energiecoöperaties ondersteund. Die regeling wordt met extra middelen doorgezet dus dat betekent dat nog meer energiecoöperaties hier gebruik van kunnen maken en dat is winst, want zij spelen een belangrijke rol bij lokaal draagvlak en bij inwoners die soms mee willen doen aan dit soort initiatieven. De tweede vraag van mevrouw De Vries over energie-infrastructuur, dat is een heel belangrijk vraagstuk, ik kom daarop terug in mijn reactie op de motie van de heer Van den Berg. In heel de provincie knelt de energie-infrastructuur, knelpunten zijn wel verschillend. In het zuidelijk deel van de provincie knelt het vooral in de energievraag, dat betekent dat wij in steeds meer delen van de provincie moeite hebben om functies te kunnen aansluiten op het elektriciteitsnet. Wij hebben dat eerder aan de hand gehad in Haarlemmermeer bij de datacenters en vorige week heeft Alliander een melding gedaan naar buiten dat het knelt in relatie tot bedrijven en woningen in Amsterdam. In Zuid is veel minder aan de orde, de opwekking dat dat niet kwijt kan, sterker nog, daar is het probleem vooral dat de vraag groter is dan het aanbod. In Noord zien wij dat het op veel plekken heel lastig is om opgewekte groene elektriciteit kwijt te kunnen aan het net. Beide vragen om uitbreiding van het net en daar zijn we nu heel druk mee bezig. Vorig jaar hebben we aangekondigd om als provincie samen met de partners met een Taskforce energie-infrastructuur te komen die een antwoord moet geven op deze vraag. En als laatste, de netbeheerders zijn nauw aangesloten bij de RES en hebben de afspraak gemaakt dat de netbeheerders ook betrokken worden bij de verdere uitwerking van de zoekgebieden in de RES, zodat we samen met de netbeheerders kunnen gaan puzzelen over op welke manier wij de RES maximaal mogelijk kunnen faciliteren.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Voorzitter. Ik had het niet over coöperaties maar over corporaties. Net even iets anders.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter, ik hoor in het antwoord dat hij voor onze motie zou pleiten. Hoor ik dat goed?

Gedeputeerde **STIGTER**: U bent heel voorbarig, maar dat zou zo maar kunnen, meneer Van den Berg. Ik zal zo meteen de moties in volgorde even langslopen, dan kan iedereen het volgen, dus helemaal aan het eind kom ik bij uw motie. In reactie op de PvdA, het was het perfecte antwoord op de verkeerde vraag of het foute antwoord op de goede vraag die gesteld is. Ik had energiecoöperaties verstaan maar het gaat om corporaties. Dan spreken wij meer over de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en wat daarvoor nodig is. Ik stel voor dit te bespreken bij het Warmteplan, dan kan ik ingaan op alles wat er in de gebouwde omgeving moet gebeuren en waar corporaties een hele belangrijke rol gaan spelen. De SP vroeg een reactie op het werelderfgoed en de RES'en, het is niet zo dat de status van de Hollandse Waterlinie en de vragen hierover verband houden met de RES. Er zijn andere redenen voor die onder andere te maken hebben met de grote ruimtedruk en of dat beschermd kan worden en nog een paar andere kritische vragen. Die gaan wij gewoon netjes beantwoorden samen met de andere provincies die het betreft. Mogelijkheden van duurzame elektriciteitsopwekking in UNESCO – en de Hollandse Waterlinie doet daar overigens aan mee – wij werken hard aan een afsprakenkader waarin wij

proberen te komen tot een gemeenschappelijk afsprakenkader met alle provincies die te maken hebben met het werelderfgoed en de Hollandse Waterlinie, waarbij wij preciezer kijken dat afhankelijk van de karakteristieken van het werelderfgoed en of je dat met wind of zon doet of met wel of niet binnen het schootsveld, daar is het afsprakenkader voor bedoeld om te kijken waar je wil je gewoon niets, waar wil je het beschermen en welke mogelijkheden er bestaan voor zon. Dat doen wij voor onszelf om dat als kader te hanteren voor het vervolgtraject, maar wij doen het ook samen met het ministerie en UNESCO op de achtergrond, zodat zij mee worden genomen in die afweging. Ik hoop dat wij daarmee helder maken aan initiatiefnemers en gemeenten wat niet kan en welke mogelijkheden er wel zijn. Wij willen het werelderfgoed behouden, dat blijft vooropstaan. Dat risico zullen wij nooit willen nemen. Dan de reactie op de moties en een amendement. Veel moties waren al bekend, maar er zijn ook een paar nieuwe moties bijgekomen. Motie 104: roept op tot een meer initiërende rol voor de provincie. Deze motie wil ik omarmen, want wij vervullen die rol in toenemende mate, kijk ook naar wat wij in het Geingebied hebben gedaan maar ook de omgevingstafel die wij aan het organiseren zijn en op dezelfde manier doen wij dat ook bij gebieden langs de A9, A7 en Diemerscheg. Wij doen het al en het is passend bij de rol van de provincie, maar het gaat altijd om maatwerk, waar doe je het wel en waar doe je het niet. Motie 105: onderzoek doen naar zwart schilderen van wieken, deze motie wil ik omarmen, die vooral aan de orde komt in de vervolgfase van concretisering, want wij zien inderdaad dat naast de situering, soms ook de kleur effect heeft op de vogelsterfte en wij vinden het belangrijk genoeg om dat verder te gaan verkennen, dat zullen wij doen met andere partners waar het aan de orde is. De heer Van den Berg voegt daar overigens terecht aan toe dat niet alleen gekeken moet worden in het haalbaarheidsonderzoek naar ecologische effecten, maar ook naar de effecten voor de mens, dat maakt daar onderdeel vanuit. Motie 106: roept op tot bescherming van natuur en cultuurhistorie in het IJmeer en terughoudend te zijn om die mee te nemen in de RES. Ook deze motie wil ik omarmen, daar zijn wij al toe gedwongen vanwege internationale afspraken over cultuurhistorisch erfgoed als regelgeving N2000, dat zit daar deels in de regelgeving ingebakken, maar het is goed om dat hier uit te spreken. Dat wil niet zeggen dat er helemaal niets kan in het IJmeer, maar dat gebied is dusdanig complex dat wij hier terughoudend mee om willen gaan. Motie 107: roept op om in de beoordelingsregel mee te nemen dat als na onderzoek blijkt dat wij ons gebaseerd zouden hebben op verkeerde veronderstellingen, de vergunningen ingetrokken kunnen worden. Deze motie wil ik ontraden want in een vergunning die definitief is verleend, kunnen deze voorwaarden niet opgenomen worden in de RES. Dat is juridisch niet mogelijk. Je zou kunnen overwegen om te kijken of er ruimte zit in de vergunningssituatie, maar niet in de RES. Motie 108: roept op tot het organiseren van gesprekken met buurgemeenten: deze motie wil ik omarmen, ik ben niet blind voor de signalen over de afstemming. Ik heb in de commissie aangegeven dat die afstemming moet plaatsvinden. Veelal vindt die afstemming plaats – er wordt soms een beeld opgeroepen dat er helemaal niet gesproken wordt – terwijl wij weten dat die afstemming wel heeft plaatsgevonden. Het is een belangrijk uitgangspunt dat dit een regionale energiestrategie is en dat daarbij hoort dat je afstemt op verschillende niveaus, zowel op het niveau van bestuurders als van de inwoners. Motie 109: gezondheid- en veiligheidsaspecten boven alle twijfel verheven: wij vinden gezondheid heel belangrijk in de basis, maar deze motie moet ik ontraden omdat wij zo'n ontbindende voorwaarde niet kunnen opnemen. Hij is feitelijk juridisch onuitvoerbaar. Motie 110:

opnemen inpassingskader, ook deze motie moet ik ontraden. Ook hier geldt dat op het moment dat je in de vergunningssituatie zit, je naar de voorwaarden kunt kijken, maar je kunt nu niet in de RES dit soort dingen als voorwaarden stellen. Motie 111: minimale afstand volkstuinen: ook deze motie moet ik ontraden, de volkstuinen vallen onder het Bevi en daar is maatwerk vereist, afhankelijk van wat er ruimtelijk wel of niet kan en of je er wel of niet mag overnachten. Motie 112: monitor ontwikkeling gezondheids- en veiligheidsaspecten: in deze vorm moet ik hem ontraden en moet ik hem aannemen, ik zal het uitleggen. Bij de start heb ik aangegeven dat gezondheid en geluid heel belangrijk zijn voor het vervolgproces. Wij baseren ons op de huidige regelgeving en daar vindt discussie over plaats vanwege de onduidelijkheid, dus het is belangrijk dat het expertisecentrum wordt ingesteld zodat zij de antwoorden kan geven op de vragen die in het land leven rondom de geluidsnormen en monitoringsonderzoeken kan gaan doen die op termijn tot meer inzicht leiden. In zoverre kan ik de motie omarmen, maar wat ik niet kan omarmen is dat wij daar nu zelf een plan van aanpak voor gaan ontwikkelen, dat is een verantwoordelijkheid van het RIVM en het expertisecentrum. Wel zijn wij in gesprek met het Rijk over het expertisecentrum zodat dit centrum ons de antwoorden gaat geven die nodig zijn.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Voorzitter. Als wij akkoord gaan met de manier waarop u het leest, zou u dan de motie positief preadviseren?

Gedeputeerde **STIGTER**: Ja. Dan motie 113, ontbindende voorwaarden, ook deze moet ik ontraden omdat deze juridisch niet uitvoerbaar is, dat lukt je niet los van de inhoud vanwege de rechtszekerheid bij de vergunningverlening. Motie 114, uitstel zoekgebieden: deze motie moet ik ontraden, de zoekgebieden zijn vastgesteld door de gemeenteraden en ik heb eerder aangegeven dat ik het lastig vind dat wij als provincie in deze fase van het proces daar gaan aangeven sommige gebieden wel en sommige niet. De uitspraak van de Raad van State heeft hier geen consequenties voor. Dat zit in de realisatiefase en hierbij gaat het vaak om zoekgebieden waarbij de afstanden nog niet bekend zijn, dat is onderdeel van de verdere uitwerking. Daarbij kunnen gemeenten en initiatiefnemers zelf hun afstanden hanteren, in dit gebied willen wij 800 m hanteren, dan is dat aan de orde in de vervolgfase en niet bij vaststelling van de RES-zoekgebieden. Motie 115: onderzoek naar binnendijkse achteroevers met natuur en zonnepanelen in de Wieringermeerpolder: deze motie wil ik omarmen, met een paar opmerkingen. De natuurorganisaties hebben het initiatief genomen, dus zeker interessant om daarnaar te gaan kijken, maar tegelijkertijd is het lokale regionale draagvlak voor het initiatief onduidelijk en bestuurders hebben aangegeven dat ze hier niet heel warm van worden. Ik vind het wel passend bij het proces dat wij hebben gekozen, dat wij hierin gezamenlijk optrekken met de lokale bestuurders. Wij hebben het hier niet over aanwijzing van een zoekgebied, maar over een nadere verkenning en heeft het plan van de natuurorganisaties interessante elementen. Ik vind het goed dat we daar een haalbaarheidsstudie naar verrichten, maar wel is het belangrijk om dat samen met betrokken gemeenten te doen en dat het politiek-maatschappelijke draagvlak voor het initiatief wordt meegenomen in de haalbaarheidsstudie, dat vind ik een belangrijke voorwaarde voor het vervolg. Motie 116: energiearmoede: deze motie wil ik omarmen, hij is gekoppeld aan de financiële participatie in de RES en wij zullen het een plekje geven in de notitie over financiële participatie, hoe hier gebruik van kan worden gemaakt en welke rol dat kan

spelen bij het tegengaan van armoede. Overigens is dit vraagstuk naast de RES geagendeerd voor de MRA om dat in meer bredere zin op te gaan pakken. Motie 117: financiële participatie, deze wil ik omarmen. Dat kan een belangrijke rol spelen voor het draagvlak voor de energietransitie. Daartoe werken wij samen met gemeenten een notitie Financiële participatie uit, dus de invalshoek van deze motie kan van toegevoegde waarde zijn en zullen wij daarbij betrekken. Motie 118: geen turbines zonder steun inwoners. De motie gaat heel erg op de verordening in en daarom wil ik deze motie ontraden, dat komt aan de orde bij de bespreking van de verordening. Hetzelfde geldt voor motie 119, waarbij niet zozeer sprake is van een keuze over de RES-zoekgebieden als wel, wat is de regelgeving die van toepassing is? Dat wordt niet bepaald in de RES maar in de verordening. Deze wil ik ontraden of ik zou u willen uitnodigen om hem aan te houden tot de bespreking van de verordening. Motie 120: WHO-geluidsnorm verwerken in de RES-kaarten: deze motie wil ik ontraden, wij hebben bij de bespreking van de verordening aangegeven dat wij ons willen baseren op de landelijke regelgeving en de WHO-norm voegt daar een plus aan toe. Er vindt nu een milieubeoordeling van de algemene regels van het Rijk plaats, dan zal ook worden gekeken of die normen die wij hanteren, toereikend zijn en dat zou eventueel kunnen leiden tot aanpassing van die regels. Dat wachten wij even af. Ik vind het voor nu onverstandig om dat te garanderen. Ook hiervoor geldt, het gaat om zoekgebieden en er zijn nog geen concrete projecten die getoetst kunnen worden of ze wel of niet voldoen aan de WHO-normen. Dat komt aan de orde in de vervolgfase. Motie 121: grensoverschrijdende teams: ik wil deze motie omarmen maar alleen voor die zoekgebieden waar het meerwaarde heeft en waar het grensoverschrijdend is tussen gemeenten, zoals in Ouder Amstel, Geingebied en aan de noordkant van Amsterdam. Daar zullen wij zeker participeren in gemeenschappelijke teams om dit verder uit te gaan werken. Motie 122: externe veiligheid en volkstuinen: deze motie wil ik omarmen, want wij moeten voldoen aan de regelgeving. Er is in het Bevi een specifieke bepaling opgenomen over volkstuinen, dat is het uitgangspunt voor de verdere uitwerking. Motie 123: molens toestaan in voorkeursgebieden maar niet in reservegebieden: deze motie wil ik ontraden want de reservegebieden kunnen helpen bij en bijdragen aan een voorspelbare overheid. Er wordt in eerste instantie gekeken naar gebieden die nu in kaart zijn gebracht, waarvan wij weten dat het onzeker is of die bij de concretisering overeind blijven en om die reden hebben Amsterdam en ook andere gemeenten een aantal reservegebieden aangewezen waar wij naar gaan kijken als blijkt dat wij de gestelde doelstelling niet gaan halen en het naar buiten toe helder is naar welke gebieden wij kijken zonder dat wij er weg willen gaan halen. Het is wel zo en dat heb ik in de commissie gezegd, hier moet helder over gecommuniceerd worden. Dat is de oproep die ik heb gedaan aan mijn collega in Amsterdam.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Ik snap heel goed dat u zegt, dat wij helderheid moeten bieden aan de burgers en daarom heb ik inderdaad de motie aangepast. Er staat niet meer dat we de reservegebieden moeten weghalen, maar wel dat wij de ruimtelijke consequenties nog niet moeten laten ingaan voor de reservegebieden. Zo is het aan gemeenten om op een gegeven moment een reservegebied te promoveren tot een gewoon zoekgebied, een voorkeursgebied. Daarom is mijn oproep in de motie om in onze omgevingsverordening alleen de gewone zoekgebieden te benoemen als plaatsen waar windmolens mogelijk zijn. Dan heeft nog steeds

iedere gemeente de ruimte om te beslissen, wij willen nu ons reservegebied promoveren naar een voorkeursgebied. Zou u zich daarin kunnen vinden?

Gedeputeerde **STIGTER**: Daar zit enige logica in deze redenering, met deze uitleg wil ik de motie omarmen. Motie 124: uitdaagrecht: deze motie wil ik omarmen, het kan goed zijn om de betrokkenheid van de bewoners te vergroten in het RES-proces. Hetzelfde geldt voor motie 125, de kinder-RES, die wil ik ook omarmen, maar wij doen dat wel in overleg met de onderwijsinstellingen om hier een goed vervolg aan te kunnen geven. Motie 126: andere doelgroepen betrekken bij participatie: deze motie wil ik omarmen. Ik heb al eerder toegezegd na een motie van de CU om de communicatieprocessen te evalueren, maar het is goed om hierbij ook het participatieproces te betrekken om zicht te krijgen op welke groepen hebben wij goed bereikt in het proces en welke verdienen meer aandacht en op basis daarvan te kijken voor het vervolg wat het betekent voor de inrichting van het participatieproces. Motie 127: intergemeentelijke afstemming: ook deze motie wil ik omarmen, deze motie was te verwachten na de eerdere bespreking in de commissie. Ik heb vorige week in de stuurgroepen RES NHN en NHZ aangekondigd dat deze motie eraan zit te komen en dat ik daar positief tegenover zou staan en dat ik graag die spelregels en afspraken met hen zou willen maken en die afspraak wordt nu gemaakt, zodat we weten hoe wij met elkaar willen gaan samenwerken en hoe wij elkaar niet gaan verrassen in het vervolgproces. Motie 128: deze motie wil ik ontraden, het is niet aan de orde in het RES-proces omdat wij hiernaar kijken, maar bovenal ook op inhoud dat wij niet boren in drinkwatergebieden. Er vinden geen geothermieboringen plaats in waterwingebieden en in daarom is er nooit lekkage geweest. Motie 129: geen stappen zetten voordat de gezondheidsgevolgen helder zijn: deze motie wil ik ontraden, de RES-zoekgebieden worden geconcretiseerd, dus het vaststellen daarvan hoeft niet stopgezet te worden voordat we de gezondheidseffecten nader in kaart hebben gebracht. Motie 130: roept op tot geen juridische bijstand voor windmolenbouwers en is overbodig. Dat doen wij nergens, dus ook niet voor windmolenbouwers. Motie 131: pas op de plaats windmolens na uitspraak Raad van State. Deze motie ontraad ik, omdat het een belangrijke uitspraak is en het nodige huiswerk met zich meebrengt voor de beoordeling van de algemene regels en dat wachten wij netjes af. Deze uitspraak staat los van de RES-zoekgebieden, uiteindelijk zal de uitwerking wel relevant zijn voor de concretisering van de zoekgebieden, maar niet de RES zelf. Motie 132, deze moet ik ontraden. Het is mij niet ontgaan dat u het Klimaatakkoord goed heeft gelezen, meneer Van den Berg. Het klopt dat wij hebben afgesproken dat wij voor verdere uitbreiding vooral kijken naar wind op zee en dat in het Klimaatakkoord is opgeschreven dat wij in eerste instantie zoeken naar zon op dak. Dat klopt, maar als u het preciezer had gelezen, had u gelezen dat er niet staat 35TWh en dan moet u stoppen maar er is afgesproken dat er minimaal 35 TWh wordt opgehaald en daar zitten wij in, met daarbij de opmerking dat wij nog niet zo goed weten welk deel van alle zoekgebieden daadwerkelijk gerealiseerd wordt en uit de geschiedenis weten wij dat de helft van de gebieden zon afvalt in het proces en dat is een heel fors deel. Daarom is het niet goed om te zeggen, wij zijn er al, dus we doen wat minder. Wij zullen alles nodig hebben om te komen tot minimaal 35 TWh. Motie 133: deze motie wil ik omarmen, omdat in de volle breedte de energiestructuur aandacht behoeft, zowel in NHZ om de processen te faciliteren die elektriciteit gaan vragen en soms zit dat vast aan verduurzaming, bedrijven gaan meer elektriciteit gebruiken maar soms ook

aan de ruimtefunctie die wij toevoegen in het gebied, zoals woningbouw. Dat vraagt heel veel aandacht alles bij elkaar. Daarom is de taskforce vorig jaar gestart en die zijn wij nu aan het inrichten met de andere overheden en de netbeheerders. Alles waartoe u in de motie oproept, zit in de taskforce. Ik ben graag bereid om u over de voortgang te informeren. Motie 134: RES niet vaststellen, maar wachten tot de gemeenten aan de verplichtingen van de uitspraak Raad van State hebben kunnen voldoen: deze motie moet ik ontraden. Het is in eerste instantie de Rijksoverheid die aan de slag moet met aanpassing van de regels en de ruimte bestaat nog steeds voor gemeenten om verder te gaan met de plannen, maar dat moeten ze wel zelf gaan onderbouwen. Motie 135: zo geformuleerd wil ik hem ontraden, maar weet wel dat wij gezondheid heel serieus nemen en wij overleggen met het Rijk en het expertisecentrum in ontwikkeling om hier nader onderzoek naar te doen, dat gemonitord wordt wat de gevolgen zijn en dat wij in Nederland 'top of the bill' zijn ook op dit vlak. Zo geformuleerd gaat hij te ver voor nu en moet ik hem ontraden. Motie 136: deze motie moet ik ontraden, omdat er te veel onderdelen in zitten waarmee ik heel moeilijk uit de voeten kan in het RES-proces. Daarmee heb ik alle moties behandeld. Dan nog het amendement.

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan mevrouw Van Soest over de juridische kant van het amendement.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Voorzitter. Wij willen het amendement intrekken en wij zullen tegen het voorstel stemmen.

De **VOORZITTER**: Dat heeft te maken met de verstrekkendheid van het amendement, volgens ons reglement kun je wel voor of tegen een voorstel zijn, maar geen amendement indienen dat tegen het voorstel is, dat hebben wij uitgesloten in ons reglement van orde. Alle moties zijn becommentarieerd. Wij zijn toe aan de tweede termijn.

Tweede termijn

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Voorzitter. Ik heb een korte bijdrage over een aantal moties waar ik een korte toevoeging voor heb en dan hoeft het niet per se in de stemverklaringen apart genoemd te worden en dat scheelt tijd. Motie 120: al zijn wij überhaupt tegen de windmolens op land, vinden wij dit toch een zinnige motie. Motie 121 van de CU: wij zijn tegen, er hoeven geen teams te worden opgericht, dat kunnen de wethouders zelf doen. Motie 122: wij zijn voor, al zijn wij tegen de bouw van windturbines op land, deze motie verzacht wel de pijn.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Ik wil graag een schorsing.

De **VOORZITTER**: Ik schors de vergadering voor tien minuten tot 17.00 uur. De vergadering is heropend. Een aantal van u heeft aangegeven geen behoefte te hebben aan een tweede termijn.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Voorzitter. Op basis van de feedback van GS heb ik mijn motie aangepast, dat is motie 112 monitoring gezondheids- en veiligheidseffecten. Het dictum luidt:

"Verzoeken het college in gesprek te treden met het expertisecentrum Windenergie en Gezondheid over hoe de gezondheids- en veiligheidseffecten van de windturbines gemonitord moeten worden." Ik heb de motie gemaild aan de griffie.

De **VOORZITTER**: De gewijzigde motie maakt onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Voorzitter. Motie 115, binnendijkse achteroevers met zon, natuur en recreatie: die blijkt breed gesteund te worden ook door niet-indieners zoals DENK en SP, ik nodig ook de anderen uit om mee te doen. Wij moeten vooral de kans pakken bij een plan dat een win-winsituatie kan opleveren voor alle partijen, laten onderzoeken en niet op de bestuurlijke tafel laten afschieten. Laten wij dit plan oppakken en met alle partijen goed onderzoeken. Motie 138: er wordt in de RES voorgesteld deze motie als afgedaan te beschouwen maar dat is wat ons betreft niet het geval, nu blijkt dat de aandacht voor mbo'ers en vmbo'ers achterblijft en het mij ook niet helder is…

De **VOORZITTER**: Dat is motie 138 van 2020. Het is verwarrend als u een nummer noemt van een motie die vandaag niet in stemming wordt gebracht.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Ik dacht het juist goed te doen door wel een nummer te noemen. Die willen wij nog niet als afgedaan beschouwen nu blijkt dat de aandacht van en voor mbo'ers en vmbo'ers achterblijft en het mij ook niet helder is hoe wij nu daadwerkelijk starters en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt meenemen.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Voorzitter. GS roepen op om onze moties aan te houden tot de omgevingsverordening, maar dat gaan wij niet doen, want het is toch hoe de provincie zich opstelt in de RES van belang, welk uitgangspunt je daarin neemt als provincie, dat heeft heel veel met elkaar te maken. We hadden het eigenlijk anders gewild qua behandelvolgorde, maar we laten de moties voor nu staan, omdat wij het belangrijk vinden dat de provincie uitdraagt dat er een minimale afstand moet zijn bij woningen en buurgemeenten.

De heer **KLEIN** (CU): Voorzitter. Motie 120 WHO-normen wil ik aanhouden tot de bespreking van de Omgevingsverordening NH 2022. Motie 123: het nog niet mogelijk maken van windmolens in reservegebieden: is die op deze manier uitvoerbaar of is er een andere manier waarop wij dit kunnen realiseren?

De heer **KANIK** (D66): Voorzitter. Wij kunnen de aanbevelingen van de gedeputeerde volgen, maar op een aantal zaken wil ik extra aandacht leggen, zoals de motie onderzoek binnendijkse achteroevers Wieringerhoek. De PvdA en ik hebben lokale gemeenteraadsleden gevraagd of ze wisten van het plan van onze partij in Medemblik en Hollands Kroon en daar wisten ze helemaal niets van. Daarom gaf de gedeputeerde waarschijnlijk aan dat het draagvlak troebel en onduidelijk is. Ik wil mensen die daarover twijfelen, vragen om voor te stemmen, omdat draagvlak niet alleen bestuurlijk is, maar het betekent dat de gemeenteraad zich hierover moet kunnen buigen en dat is niet gebeurd in dit geval. Nog een extra vraag over de volkstuinenmotie,

die overwegen wij te steunen omdat wij ook zien dat daar een hoop problemen ontstaan door de onduidelijkheid over wat er met tuinen kan gebeuren met zoekgebieden in de buurt. In het deel 'spreken uit' staat een tekst bij de eerste bullet waarvan onduidelijk is welke consequenties die heeft voor een algemeen oordeel over volkstuinen: "Volkstuinen waar overnacht mag worden, te zien als terreinen bestemd voor recreatief nachtverblijf en daarmee als kwetsbare objecten." Heeft dat juridische gevolgen voor andere volkstuinen behalve dan in de zoekgebieden?

Mevrouw **GIELEN** (GL): Voorzitter. Ik wil iets zeggen over een aantal moties, motie 115 Wieringerhoek: wij steunen de motie en ik sluit mij aan bij de opmerkingen van de indieners om nog even te kijken in een haalbaarheidsstudie of er manieren zijn waarop wij dat draagvlak eventueel zouden kunnen vergroten. Moties 127 en 108, gemeentegrenzen: wij zien de punten die er spelen ook op of bij gemeentegrenzen en daar is een rol voor de provincie om die gesprekken te faciliteren, die wij zullen die steunen. Motie 112 en het aangepaste dictum stelt ons gerust en die zullen wij ondersteunen. Ik heb een vraag aan de heer Van den Berg over motie 133 over energie-infrastructuur. De energie-infrastructuur vinden wij allemaal belangrijk, daar hebben wij het al geruime tijd over en er liggen al een heleboel mooie handreikingen, wij hebben de systeemstudie, een taskforce en wij hebben er al eerder moties over aangenomen. Ik zie niet helemaal wat deze motie hieraan toevoegt als het gaat over het in kaart brengen, want volgens mij hebben we dat al gedaan. Hij voelt overbodig op dit moment.

De heer **SMALING** (SP): Voorzitter. Heel kort. Wij zullen voor en tegen sommige moties stemmen, wij zijn voor de moties over financiële participatie en grensgebieden maar niet als er teams moeten worden opgericht. Dat is niet zinvol, dat kunnen de wethouders zelf gaan regelen. Wij zullen tegen de voordracht stemmen, omdat wij fundamentele problemen hebben met de aanpak van de RES. Dat laat onverlet dat wij waardering hebben voor de gedeputeerde die hier zijn ziel en zaligheid in heeft gestopt en waarvan ik weet dat het een hele capabele figuur is, dat is het punt niet, maar wij verschillen van mening over de vele routes naar een duurzame toekomst. Uit alle inspreeksessies en bij alle demonstraties waar ik ook bij ben geweest met veel mensen – ook bij heel slecht weer – zie je enorme angst voor en gevoel van er niet bij horen, dat staat haaks op wat veel collega's hier vandaag zeggen dat er veel draagvlak is en dat het allemaal goed gaat komen. Helaas, wij hopen dat er een wending komt die meer past bij de drukte in dit land, de vierkante meters waar je zo zuinig op moet zijn zodat ook iedereen innerlijk in balans is. Je omgeving hoort bij je innerlijke balans, niet alleen direct rondom je huis maar ook het landschap in het gebied waar je woont. Het kan niet voldoende benadrukt worden dat dat in stand gehouden moet worden. Dat is heel lastig in een land als Nederland en daar passen windturbines op korte afstand van woningen niet bij.

De **VOORZITTER**: Ik heb bericht ontvangen dat de PVV voornemens is om motie 128 aan te houden of in te trekken.

De heer **DEEN** (PVV): Voorzitter, dat klopt, die trekken wij in.

De **VOORZITTER**: Motie 128 is ingetrokken.

Gedeputeerde **STIGTER**: Voorzitter. Heel kort. In reactie op de poging tot afhandeling van een oudere motie 138 uit 2020, arbeidsmarkt. Als dat niet afdoende is, dan komt er een nadere uitwerking van wat wij op dat vlak doen. In reactie op motie 123 van de CU, ik was vrij snel met mijn reactie op die motie en vervolgens kreeg ik via de zijlijn wat vragen over de uitvoerbaarheid. Ik stel voor ook deze motie aan te houden tot aan de behandeling van de Omgevingsverordening waartoe de motie strekt, zodat wij nog een aantal zaken kunnen uitzoeken. Een van de ingewikkeldheden waarmee wij te maken hebben, is dat in de RES geen onderscheid wordt gemaakt tussen zoekgebieden en reservegebieden, terwijl ons wel wordt gevraagd dat op te nemen in de verordening. Er wordt wel over gesproken, maar vindt niet die uitwerking plaats en ook niet de juridische status. Bij de behandeling kunnen wij ook vraagstukken zoals de 600 m en andere bespreken.

De heer **KLEIN** (CU): Dan is het een goed idee om deze motie 123 aan te houden. Ik ben heel blij dat u het signaal serieus mee wilt nemen en gaat kijken hoe dit uitvoerbaar is bij de Omgevingsverordening.

Gedeputeerde **STIGTER**: Dank voor uw coulance. In reactie op D66 draagvlak Wieringerhoek, ik bedoelde het zoals u het aangaf. Ik krijg verschillende signalen over het draagvlak. In beide gemeenten zijn moties aangenomen om te voorkomen dat landbouwgrond wordt ingezet voor de opwekking van duurzame energie, in die zin heeft de gemeenteraad er wel uitspraak over gedaan en raakt wel het plan van de natuurorganisaties, maar het plan als zodanig is nog niet aan de orde geweest bij de gemeenteraden. Ik stel voor om in de haalbaarheidsstudie naar draagvlak in brede zin te kijken naar het politieke en maatschappelijke draagvlak. De regels in het Bevi gaan niet zozeer over zon of wind, maar hebben betrekking op of daar wel of niet geslapen wordt, wat daar ook aan functies worden toegevoegd. Daar wordt aan getoetst, even los van de RES zoekgebieden. Dat geldt evenzeer voor gebieden die geen volkstuinen zijn maar waar wel soms geslapen wordt. Daar gelden ook regels voor uit het Bevi. Rest mij nog om te zeggen dat ik een positief oordeel kan geven over de aangepaste motie van DENK.

De heer **KANIK** (D66): Voorzitter. Ik zal mijn vraag verduidelijken. In de motie staat dat wij uitspreken dat volkstuinen waar overnacht mag worden, wij zien als terreinen bestemd voor recreatief nachtverblijf en daarmee als kwetsbare objecten. Krijgt dit geen juridische basis, rijdt dit niet enigszins in de wielen van ander beleid?

Gedeputeerde **STIGTER**: Dat is het beleid, dat is het beleid zoals het beleid uit het Bevi vertaald is. Volkstuinen waar periodiek overnacht kan worden, hebben juridisch gezien de status van recreatieve terreinen. Zo moeten ze ook worden behandeld vanuit de verschillende regelgevingen.

De **VOORZITTER**: Dat was de tweede termijn. Wij kunnen nu gaan oefenen met een bundeling van moties om te stemmen.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Voorzitter. Mevrouw Van Meerten heeft de vergadering om 15.30 uur verlaten, maar zij keert nu terug achter haar laptop en zo kan de gehele fractie mee stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor dat wij om 17.30 uur starten met de stemming. Ik schors de vergadering tot 17.30 uur zodat iedereen achter de pc kan gaan zitten en zich kan aanmelden bij Notubiz. De vergadering is heropend. Ik hoop dat iedereen achter Notubiz zit. U ziet de stemming 7 tot en met 51, als dat er niet staat, moet u even op de refresh-knop drukken. De heer Köhler heeft zich afgemeld, er kunnen 54 stemmen uitgebracht worden. Mevrouw Van Meerten is weer terug. Wij kunnen beginnen en als eerste breng ik motie 104 in stemming. Geen stemverklaringen of aantekening, ik open de stemming voor motie 104. Mevrouw Van der Waart (GL) is de enige ontbrekende, het lukt niet, kunt u uw handje opsteken? Bent u voor of tegen motie 104?

Mevrouw **VAN DER WAART** (GL): Voor.

De **VOORZITTER**: De stemming is gesloten.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Ik heb in de haast verkeerd gestemd, het moet voor zijn.

De **VOORZITTER**: Motie 104 is aangenomen met 40 stemmen voor en 14 stemmen tegen van D66, PVV, FvD en Fractie Baljeu. Geen stemverklaringen of aantekening, ik open de stemming voor motie 105, de stemming is gesloten. Ik wil u verzoeken om wat sneller te stemmen, als het een technisch probleem is, dan moeten we dat oplossen. Motie 105 is aangenomen met 51 stemmen voor en 3 stemmen tegen van FvD. Ik open de stemming voor motie 106.

De heer **KLEIN** (CU): Stemverklaring. Met uitleg van de gedeputeerde dat het niet betekent dat er helemaal niks mogelijk is in het IJmeer, zullen wij voor motie 106 stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie 106, de stemming is gesloten. Motie 106 is unaniem aangenomen met 54 stemmen voor. Ik open de stemming voor motie 107, de stemming is gesloten. Motie 107 is verworpen met 41 stemmen tegen en 13 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, Fractie Baljeu, JA21 en PVV. Ik open de stemming voor motie 108, de stemming is gesloten. Motie 108 is aangenomen met 41 stemmen voor en 13 stemmen tegen van D66, FvD, PVV en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 109, de stemming is gesloten. Motie 109 is verworpen met 44 stemmen tegen en 10 voor van 50PLUS/PvdO, DENK, JA21, PVV en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 110, de stemming is gesloten. Motie 110 is verworpen met 44 stemmen tegen en 10 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, DENK, JA21, PVV en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 111, de stemming is gesloten. Motie 111 is verworpen met 34 stemmen tegen van CU, D66, GL, PvdD, PvdA en VVD en 20 stemmen voor. Ik open de stemming voor motie 112, de stemming is gesloten. Motie 112 is aangenomen met 48 stemmen voor en 6 stemmen tegen van D66. Ik open de stemming voor motie 113, de stemming is gesloten. Motie 113 is verworpen met 38 stemmen tegen en 16 stemmen voor van

50PLUS/PvdO, DENK, FvD, Fractie Baljeu, JA21, PVV en SP. Ik open de stemming voor motie 114, de stemming is gesloten. Motie 114 is verworpen met 38 stemmen tegen en 16 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, JA21, PVV, Fractie Baljeu en SP. Ik open de stemming voor motie 115.

De heer **KLEIN** (CU): Stemverklaring. Wij hebben mooie schetsen gezien van natuurorganisaties van de binnendijkse achteroevers met zon, maar het gaat over andermans grond in een gemeente die zelf niet enthousiast is, het moet dus echt in overleg met de eigenaren en de betreffende gemeente. Dat staat gelukkig in de motie, daarom zullen wij voor stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie 115, de stemming is gesloten. Motie 115 is aangenomen met 30 stemmen voor en 24 stemmen tegen van CDA, FvD, Baljeu, JA21, PVV en VVD. Ik open de stemming voor motie 116, de stemming is gesloten. Motie 116 is aangenomen met 34 stemmen voor en 20 stemmen tegen van FvD, Fractie Baljeu, JA21, PVV en VVD. Ik open de stemming voor motie 117, de stemming is gesloten. Motie 117 is aangenomen met 33 stemmen voor en 21 stemmen tegen van 50PLUS/PvdO, FvD, JA21, PVV, Fractie Baljeu en VVD. Ik open de stemming voor motie 118, de stemming is gesloten. Motie 118 is verworpen met 40 stemmen tegen en 14 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, CDA, DENK, JA21, PVV en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 119.

De heer **SMALING** (SP): Stemverklaring. Geldt ook voor de vorige motie, wij vinden het idee sympathiek maar achten het niet goed uitvoerbaar, daarom stemmen wij tegen beide moties.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie 119, de stemming is gesloten. Motie 119 is verworpen met 40 stemmen tegen en 14 voor van 50PLUS/PvdO, CDA, DENK, JA21, PVV en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 121, de stemming is gesloten. Motie 121 is aangenomen met 33 stemmen voor en 21 stemmen tegen van 50PLUS/PvdO, D66, FvD, Fractie Baljeu, JA21, PVV en SP. Ik open de stemming voor motie 122, de stemming is gesloten. Motie 122 is unaniem aangenomen met 54 stemmen voor. Ik open de stemming voor motie 124.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Stemverklaring, het uitdaagrecht geldt volgens ons als er inwoners zijn die een taak die de overheid doet, beter of goedkoper kunnen of misschien allebei. Dat is prima en goed, maar in dit geval kunnen mensen met een duurzaam energieproject verder hun gang gaan zoals alle initiatiefnemers dat kunnen, wij zien niet waarom wij hierbij het uitdaagrecht nodig hebben en daarom stemmen wij tegen.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Voorzitter, ik maak mij druk over de passage dat 'bewoners het gevoel moeten hebben dat ze controle hebben'. Dat klinkt als een wassen neus, wij hopen op echte controle en niet alleen het gevoel. Wij stemmen toch voor omdat wij de geest van de motie ondersteunen, al is de woordkeuze enigszins ongelukkig.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie 124. De stemming is gesloten. Motie 124 is aangenomen met 36 stemmen voor en 18 stemmen tegen van CDA, FvD, Fractie Baljeu, JA21, PVV

en SP. Ik open de stemming voor motie 125, de stemming is gesloten. Motie 125 is aangenomen met 33 stemmen voor en 21 stemmen tegen van 50PLUS/PvdO, FvD, JA21, PVV, Fractie Baljeu en VVD. Ik open de stemming voor motie 126.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Stemverklaring, omdat wij dit een aardige motie vinden, het is namelijk goed om zoveel mogelijk burgers te betrekken bij burgerparticipatie of directe democratie, stemmen wij voor, maar met de opmerking dat participatie ook belangrijk is wanneer jongeren of de doelgroep een andere mening hebben

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie 126, de stemming is gesloten. Motie 126 is aangenomen met 38 stemmen voor en 16 stemmen tegen van Fractie Baljeu, PVV, SP en VVD. Ik open de stemming voor motie 127, de stemming is gesloten. Motie 127 is aangenomen met 47 stemmen voor en 7 stemmen tegen van 50PLUS/PvdO, FvD en PVV. Ik open de stemming voor motie 129.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Voorzitter. Ik heb verkeerd gestemd bij de vorige motie, dat had voor moeten zijn.

De **VOORZITTER**: Dat staat nu in de notulen. Heeft geen consequenties voor de stemming over deze motie. Ik open de stemming voor motie 129, de stemming is gesloten. Motie 129 is verworpen met 39 stemmen tegen en 15 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, FvD, JA21, PVV, SP en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 130, de stemming is gesloten. Motie 130 is verworpen met 35 stemmen tegen en 19 stemmen voor van CDA, CU, D66, GL, PvdA en VVD. Ik open de stemming voor motie 131, de stemming is gesloten. Motie 131 is verworpen met 39 stemmen tegen en 15 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, FvD, JA21, PVV, SP en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 132, de stemming is gesloten. Motie 132 is verworpen met 35 stemmen tegen en 19 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, CDA, FvD, JA21, PVV, SP en Fractie Baljeu JA21, PVV en SP. Ik open de stemming voor motie 133.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Stemverklaring. Wij achten deze motie overbodig, een van mijn eerste aangenomen moties in PS zag precies hierop en wij hameren hier al steeds op, maar dank aan JA21 voor deze steun aan de energietransitie, dus wij zullen voor stemmen.

Mevrouw **GIELEN** (GL): Stemverklaring. Alhoewel wij heel blij zijn dat JA21 de nut en noodzaak van een bestendige elektriciteitsinfrastructuur met ons deelt, kunnen wij geen nieuwe punten vinden in de motie. Wij hebben al een taskforce en omdat wij de motie echt overbodig achten, zullen wij tegen stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor motie 133, de stemming is gesloten. Motie 133 is aangenomen met 38 stemmen voor en 16 stemmen tegen van D66 en GL. Ik open de stemming voor motie 134, de stemming is gesloten. Motie 134 is verworpen met 38 stemmen tegen en 16 stemmen voor van 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, JA21, PVV, SP en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor motie 135, de stemming is gesloten. Motie 135 is verworpen met 30 stemmen

tegen van D66, PvdA, GL en VVD en 24 stemmen voor. Ik open de stemming voor motie 136, de stemming is gesloten. Motie 136 is verworpen met 39 stemmen tegen en 15 stemmen voor van DENK, FvD, JA21, PVV, SP en Fractie Baljeu. Ik open de stemming voor voordracht 31.

Mevrouw **VAN ANDEL** (CDA): Stemverklaring. Wij hebben als CDA geworsteld met voor of tegen stemmen. Wij gaan voor stemmen en de reden hiervoor is dat het tegengaan van de klimaatverandering een enorme opgave is. Het is nu nog niet duidelijk welke technieken daar uiteindelijk een doorslaggevende rol in gaan spelen, dus moeten we ook investeren in wind en zon, ook om deze technieken verder te verbeteren. Wij zijn het er daarom mee eens dat er gezocht is naar geschikte plekken voor wind en zon in onze provincie en dat is wat deze RES doet. Hierna komt het traject van vergunningverlening gebaseerd op regels die gemeenten en provincie stellen. Daarin vinden wij dat de provincie geen goede rol heeft gepakt en gaat pakken, want die staat in raar contrast met de rol die zij opeist in het woningbouwdossier. Die discussie komt terug bij ons initiatiefvoorstel. De zoekgebieden zijn nog geen vindgebieden en wij geven de politieke bestuurders op dit moment het voordeel van de twijfel om door te gaan met de RES.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Stemverklaring. Zolang de zoekgebieden in de RES blijven staan, zullen wij tegen de voordracht stemmen.

De **VOORZITTER**: Ik open de stemming voor voordracht 31, RES 1.0 NHN en NHZ. De stemming is gesloten. De voordracht RES 1.0 is aangenomen met 38 stemmen voor en 16 stemmen tegen van 50PLUS/PvdO, DENK, FvD, JA21, Fractie Baljeu, PVV en SP. Ik schors de vergadering tot 19.30 uur voor de dinerpauze. Ik wil u verzoeken op dat moment opnieuw in te loggen, zodat alle computers gerefreshed zijn.

Schorsing van 18.24 tot 19.30 uur – dinerpauze

17. Referendumverzoek RES 1.0 Noord-Holland Zuid en Noord-Holland Noord (Voordracht 40)

De **VOORZITTER:** Ik heropen de vergadering. We zijn ondertussen aanbeland bij agendapunt 17. Dat is het Referendumverzoek RES 1.0, voordracht 40. We kennen een Referendumverordening. Er zijn handtekeningen verzameld voor een referendum over de RES 1.0. De eerste fase van een referendumverzoek wordt gevormd door een geldige en tijdige kennisgeving van een referendumverzoek betreffende het besluitpunt dat geagendeerd staat voor de eerstvolgende PS-vergadering. Er zijn minstens 500 handtekeningen voor nodig. Na die eerste kennisgeving, als die 500 handtekeningen zijn verzameld, dat is het besluit over toelating, dan volgen er nog twee fasen. De fase van een inleidend verzoek. Daarvoor zijn minimaal 10.000 handtekeningen nodig. Daar staat een periode van vier weken voor. Om een definitief verzoek in te dienen, geldt een periode van zes weken met in totaal minimaal 45.000 handtekeningen. Als dat definitieve verzoek wordt toegelaten door uw Staten dan nemen PS een besluit over het houden van een referendum. Dat is in Noord-Holland raadgevend.

Op 22 juni zijn door de initiatiefnemer voldoende geldige handtekeningen bij de griffie ingeleverd. U gaat nu met elkaar in debat over de vraag of de RES al dan niet referendabel is. Bij de voordracht is een juridisch advies gevoegd. Dat gaat in op de juridische aspecten en achtergrond van het geheel. Afgelopen donderdag heeft ook de juridisch adviseur in een technische briefing uitleg en toelichting gegeven aan alle Statenleden die daaraan behoefte hadden. Daarvan is ook een verslag gemaakt en bij de stukken gepubliceerd.
De heer Stigter kan tijdens de behandeling vragen beantwoorden over de RES. Voor het overige is de Referendumverordening een aangelegenheid van Provinciale Staten. Ik zal proberen om zoveel mogelijk interrupties toe te staan en het debat te laten volgen.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): We zijn aangekomen bij een kantelpunt voor provinciale democratie. We staan aan de vooravond van het allereerste provinciale referendum ooit. Een burgerinitiatief is succesvol gestart rondom de RES 1.0. Dit is een geweldig signaal, want dit betekent dat de RES leeft onder de inwoners van Noord-Holland. Het is tevens een signaal waarvan je zou verwachten dat menig partij in deze politieke arena, toch zeker de coalitiepartijen die het Coalitieakkoord hebben gesloten, waarin met termen als 'democratie' en 'burgerparticipatie' zeker niet zuinig is omgegaan, voor dit referendumverzoek zullen stemmen. Echter, hoorde ik tegelijkertijd coalitiepartijen, zonder gedegen kennis van de referendumverordening zeggen, dat zij tegen stemmen. Niet omdat het besluit spoedeisend is, maar onwenselijk.
Gelukkig is de huisadvocaat ingeschakeld voor een gekleurde lezing. Er zou mogelijk sprake kunnen zijn van artikel 5 lid 2 uit de Referendumverordening. Echter, spoedeisendheid om aan het Klimaatakkoord te voldoen, vervalt zeker wanneer de volksgezondheid in het geding is als er onvoldoende rekening is gehouden met de negatieve gezondheidsaspecten van windturbines. Er is namelijk niet geluisterd naar zorgen omtrent geluidsnormen. Dit is in strijd met het Europees Recht. Zie Telegraaf van 30 juni jl. Spoedeisend zou moeten zijn, het luisteren naar Noord-Hollanders en dit omzetten in daadkracht.
Noord-Hollanders worden tijdens inspreekavonden door hun D66-voorzitter belachelijk gemaakt en de VVD heeft welgeteld nul vragen voor de insprekers met zorgen over de weggestreepte zeshonderd meter afstandseis, om over het RES-proces nog maar te zwijgen.
Het RES proces is zeer ondemocratisch verlopen, maar het bestuur van Noord-Holland is lovend over zichzelf: "Er is met veel mensen gesproken."
Feitelijk, bij de RES-ateliers, -het zegt de Noord-Hollanders helemaal niets-, zijn de avonden gevuld met Usual Suspects en jaknikkers. Dit noemt het bestuur van Noord-Holland representatief voor de Noord-Hollander?
Ook de natuur- en milieuorganisaties stellen in een krantenartikel van 1 juli jl. dat burgers niet genoeg betrokken zijn bij de RES-plannen. Maar het bestuur van Noord-Holland is nog steeds lovend over zichzelf. De arrogantie spat er vanaf. "Ja, zegt het bestuur dan, de gemeenten organiseren de RES-ateliers en deze gemeenten zijn door het volk vertegenwoordigd." Maar dit Klimaatakkoord is pas na de verkiezingen tot stand gekomen. Geen een Noord-Hollander heeft direct gestemd voor deze RES'en. Daardoor dreigt de representatieve democratie niet meer representatief te zijn. Dit instrument kan daar vandaag op dit thema verandering in brengen. Zal D66 in de bres springen voor haar referendum? Waar zullen GroenLinks en de PvdA staan, met

hun grote mond over burgerparticipatie? Zij willen toch niet werkelijk het beeld bevestigen dat over deze partijen bestaat? Het open debat afschaffen en kiezers de mond snoeren.
Wat hebben de coalitiepartijen nu daadwerkelijk aan democratisering bereikt voor de Noord-Hollander? Dit is de eerste keer dat er gebruik wordt gemaakt van de Referendumverordening, maar nog zonder de verordening te kennen zeggen coalitiepartijen meteen tegen te stemmen.
Onze verordening is volkomen duidelijk: Dit referendum is rechtsgeldig. Er is geen sprake van spoedeisendheid. Al zou er sprake zijn van spoedeisendheid, conform artikel 5.2n, dan is een referendum mogelijk conform artikel 11.3 van de Referendumverordening. Juridisch gezien is dit besluit dus gewoon referendabel. Nu tegen stemmen is pure onwil. Het tegen stemmen is alleen om het tegenhouden, want zelfs de inwerkingtreding hoeft niet te staken.
De zittende macht hoeft niet bang te zijn. Een raadgevend advies kan meegenomen in de RES 2.0. en dan geen advies van de eerder genoemde Usual Suspects, maar een advies van alle Noord-Hollanders. Stemt een volksvertegenwoordiger tegen deze kennisgeving, dan is hij de term democratie onwaardig. Stemt een volksvertegenwoordiger tegen deze kennisgeving, dan heeft hij lak aan de inwoners van Noord-Holland.. Stemt een volksvertegenwoordiger tegen deze kennisgeving, dan is hij tegen de democratie. Onomstotelijk staat vast: als volksvertegenwoordigers tegen deze kennisgeving stemmen, dan is dat een politieke afweging. Er is geen enkele reden om dat te doen. FvD ziet dadelijk graag een hoofdelijke stemming aangaande dit besluit. Aan welke kant staan de volksvertegenwoordigers?

Graag lees ik in lijn met mijn betoog de moties van FvD voor.
De eerste motie wordt samen ingediend met de PVV, SP en 50PLUS/PvdO. De tweede motie wordt samen de PVV en 50PLUS/PvdO ingediend, terwijl de derde motie samen met de SP wordt ingediend.

Motie 137/05-07-2021
24/7 Referendum verzoek indienen

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni en 5 juni 2021 voor de bespreking van agendapunt 17:
Constaterende dat;
- *De mogelijkheid tot het indienen van een ondersteuningsverklaring en/of handtekening voor een referendumverzoek op de provinciale site is uitgeschakeld nog voordat de 3 werkdagen voor het besluit waren aangevangen;*
- *Bij papieren verzoeken er 24/7 de mogelijkheid bestaat om een verzoek in te dienen.*

Van mening zijnde dat;
- *Juist nu de provincie het zetten van een digitale handtekening tot het houden van een referendum faciliteert, zij net zo moet functioneren als wanneer initiatiefnemers zelf de handtekeningen zowel digitaal als fysiek zouden verzamelen.*

Roept Gedeputeerde Staten op:
- *Gedurende de aanvraag van een referendum de mogelijkheid tot het indienen van een verzoek tot aan het definitieve besluit tot een referendum en/of het moment dat het*

verzoek geen doorgang meer vindt doorlopend open te stellen voor iedere kiesgerechtigde die een verzoek wil indienen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Forum voor Democratie, PVV, SP en 50PLUS/PvdO

Motie 138/05-07-2021

Ruchtbaarheid referendum'

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni en 5 juni 2021 voor de bespreking van agendapunt 17.

Constaterende dat:

- *De drempels tot het houden van een referendum ten opzichte van de eerdere landelijke verordening raadgevend referendum hoog zijn;*
- *Het voor initiatiefnemers hoge kosten met zich kan meebrengen om zoveel mogelijk Noord-Hollanders te bereiken;*
- *De maatregelen door de overheid ten aanzien van 'COVID-19' bovenstaand gegeven bemoeilijken.*

Van mening zijnde dat:

- *Het belangrijk is dat een dergelijk democratisch instrument bij zoveel mogelijk Noord-Hollanders onder de aandacht wordt gebracht.*

Roept Gedeputeerde Staten op:

- *In de komende vier weken via haar kanalen aandacht te besteden aan het referendum.*
- *Samen met de initiatiefnemers een informatie advertentie op te stellen en deze te laten publiceren in de regionale en lokale kranten;*

En gaan over tot de orde van de dag.

Forum voor Democratie, PVV en 50PLUS/PvdO

Motie 139/05-07-2021

Geen beroep meer op spoedeisendheid en dringende belangen RES 1.0

De Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op 28 juni en 5 juni 2021 voor de bespreking van agendapunt 17.

Constaterende dat:

- *Er een uitspraak van de Raad van State ligt welke de geluidsnormen die zijn gebruikt voor plaatsing van windturbines direct buiten werking stelt;*
- *Er van de geluidsnormstelling nooit een milieubeoordeling (MER) is gemaakt door de Nederlandse overheid;*
- *Het Europese Hof stelt dat ook algemene windturbinenormen zelf aan een milieubeoordeling moeten worden getoetst, conform een uitspraak in 2020 in het Nevele-arrest;*

Van mening zijnde dat:

- *Een spoedeisend en dringend karakter wordt gekenmerkt door de eigenschap dat het geen uitstel en geen afstel mag ondervinden;*

- *Wanneer het Europees Hof de plaatsing van windturbines kan doen uitstellen dit afbreuk doet aan het spoedeisende en dringende karakter;*
- *Het wel meevalt met de spoedeisendheid en dringende belangen van de RES 1.0 wanneer de aanleg van windturbines uitgesteld kan worden, in casu vanwege een vonnis van de Raad van State.*

Roept Provinciale Staten op:

- *Wanneer zij zich uit wenst te spreken tegen het provinciaal referendum over de RES 1.0 zij zich niet langer mag beroepen op de spoedeisendheid en dringende belangen.*

En gaan over tot de orde van de dag.
Forum voor Democratie en SP

De **VOORZITTER**: De moties maken onderdeel uit van de beraadslagingen.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Vandaag wordt ons gevraagd om een besluit te nemen in het kader van de Referendumverordening Noord-Holland uit 2018. Als de provincie besluit een Referendumverordening in te stellen dan weet ze van tevoren dat een referendum altijd betrekking zal hebben op een onderwerp, waar je als Provinciale Staten in meerderheid positief tegenover staat. Je weet ook dat het een onderwerp is dat vele mensen raakt en dat naar verwachting niet alle inwoners er hetzelfde over zullen denken. Anders gaan mensen niet de moeite nemen om 45.000 handtekeningen op te halen. Daarbij neemt de provincie als tussenbestuurslaag vaak besluiten die andere bestuursorganen raken, ook al is er sprake van een gezamenlijk besluit. Dat maakt een beslissing over een referendum voor de RES'en ook zo lastig. Het besluit tot het vaststellen van de RES'en is een onderdeel van een groter samenwerkingsproces en niet iets van alleen de Provincie Noord-Holland. Een referendum over de RES'en is daarom een slecht idee. Het CDA heeft in het verleden aangegeven tegen de huidige Referendumverordening te zijn, als een van de weinige partijen overigens. Een grote meerderheid van de Staten heeft besloten tot instelling van een Referendumverordening. Het werd gevierd als een grote overwinning. Er is destijds heel bewust nagedacht over welke, zeer beperkte gronden er zijn voor het afwijzen van een referendumverzoek. Het feit dat de provincie een Referendumverordening heeft, maakt haar dus ook schapplichtig. Ook al ben je van mening dat dit gaat over een belangrijk onderwerp, vertraging ongewenst is en een dergelijk referendum lastig is gegeven de complexiteit van een besluit. Als je provinciale besluiten onderwerp wilt laten zijn van een referendum dan is het mogelijk dat je het besluit uiteindelijk gaat herzien. En ja, in principe is dit besluit referendabel. Er moet echter politiek besloten worden of er een uitzondering is als bedoeld in artikel 5 lid 2 van de Referendumverordening, specifiek het gestelde onder 'n'. Zijn hier nu spoedeisende of dringende provinciale belangen waardoor er geen referendum gehouden kan worden over de RES'en?
Het CDA heeft enorm geworsteld met de vraag of een besluit over RES'en al dan niet onderwerp voor een referendum kan zijn. We hebben ook een bestuurlijke verantwoordelijkheid richting gemeenten, Rijk en initiatiefnemers van wind- en zonneparken, waarmee we samen dit proces zijn gestart. Maar we hebben ook een bestuurlijke verantwoordelijkheid naar onze inwoners, die we middels onze Referendumverordening nu eenmaal de mogelijkheid hebben geboden een referendum aan te vragen. Uiteindelijk gaat het ons om de beantwoording van de vraag of we

richting onze inwoners kunnen motiveren dat er sprake is van een spoedeisend en dringend belang. Na lange beraadslagingen kunnen wij niet anders concluderen dan dat de spoedeisendheid of het dringend belang er niet is. Het RES-besluit is gericht op doelstellingen in 2025 en 2030. Hoe vervelend een vertraging ook is, er gebeurt niet iets op korte termijn dat de doelstellingen van het Klimaatakkoord als zodanig onmogelijk maakt. Hierbij hebben we ook overwogen dat een referendum betrekking heeft op slechts twee van de dertig RES-regio's. Al hoewel wij een referendum op dit moment dus een slecht idee vinden, komen wij toch tot het oordeel dat een uitsluitingsgrond, als bedoeld in artikel 5 lid 2 van de verordening, zich niet voordoet en het besluit referendabel is.

De heer **KAPTHEIJNS** (PVV): De PVV kan het kort houden bij dit agendapunt. Als groot voorstander van referenda wil onze fractie de initiatiefnemers een dikke pluim geven voor alle moeite die zij hebben ondernomen en feliciteren met het mooie resultaat van 866 geldige digitale en bijna 250 geldige schriftelijke handtekeningen. Dat is ruim boven de drempel van 500 handtekeningen. Zoals onze fractie al eerder aangaf, gaat de RES 1.0 verstrekkende gevolgen hebben voor onze burgers, terwijl zij nauwelijks gehoord zijn. Alleen al daarom zou het prachtig zijn als een referendum kan worden bewerkstelligd.
Wat de PVV betreft is het besluit "RES 1.0 Noord-Holland Zuid en Noord-Holland Noord" wel referendabel, wordt de kennisgeving toegelaten en kan de inwerkingtreding van het vandaag aangenomen besluit vervallen tot een beslissing daarover in een later stadium.
Onze fractie kan dan ook niet instemmen met voorliggende voordracht.

Mevrouw **STRENS** (D66): Het zal bij velen bekend zijn dat D66 voorstander is van het instrument referendum en bij voorkeur het bindend correctief referendum. Als echte noodrem op onze democratie. Het feit dat wij voorstander zijn van dit instrument wil niet zeggen dat het altijd ingezet kan worden en elk verzoek om een referendum toegestaan moet worden. Het is voor D66 van belang dat er daadwerkelijk iets met de uitkomst van het referendum gedaan kan worden en we de input van onze inwoners serieus nemen. Daar zit voor D66 in dit geval de crux. We besluiten niet als enige overheid over de RES'en, maar meerdere bestuursorganen hebben deze strategie vastgesteld.
Het oordeel van de D66-fractie is dat er in dit geval sprake is van dringende provinciale belangen en spoedeisendheid. De RES'en zijn opgesteld van onderop, met participatie van heel veel inwoners, in nauwe samenspraak en op basis van co-creatie met alle Noord-Hollandse gemeenten en de waterschappen in de RES-regio's. Wij geven hiermee uitvoering aan het vastgestelde klimaatakkoord van het Rijk, een besluit van een bovenliggende overheid. Het zijn bestuurlijke ambities en zoekgebieden die Provinciale Staten hebben bekrachtigd. Wij zullen dus voor de voordracht stemmen en daarmee is ons oordeel dat het hier gaat om een niet referendabel besluit.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik hoor mevrouw Strens zeggen dat er sprake is van dringende provinciale belangen. Dat het een belangrijk provinciaal onderwerp is, kan ik voor een groot deel in meegaan. Onze verordening stelt dat de inwerkingtreding niet kan worden uitgesteld, vanwege deze dringende belangen. Dat zie ik toch niet. Het is toch zo dat we de inwerkingtreding gewoon parallel aan het referendum kunnen laten plaatsvinden?

Mevrouw **STRENS** (D66): Dat zou volgens mij in theorie kunnen.

De heer **KLEIN** (CU): Dat betekent dus dat de uitzonderingsgrond, die zegt dat de inwerkingtreding niet kan worden uitgesteld, niet van toepassing is.

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik heb in mijn betoog uitgelegd waarom wij denken dat er wel sprake is van dringende provinciale belangen, op basis waarvan een uitzondering worden gemaakt. Dat is hier dat het gaat om een niet referendabel besluit.

De heer **KLEIN** (CU): Het gaat niet om de aanwezige dringende provinciale belangen. Het gaat erom dat de inwerkingtreding niet kan worden uitgesteld vanwege dringende provinciale belangen.

Mevrouw **STRENS** (D66): Volgens mij blijf ik mezelf herhalen. Het is ons oordeel dat er wel sprake is van die dringende provinciale redenen waarom over dit onderwerp geen referendum gehouden kan worden en het een niet referendabel besluit is.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Is mevrouw Strens het met mij eens dat dit besluit, deze kennisgeving, dit referendum op basis van technische aspecten referendabel is?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik kan er op meerdere manieren naar kijken. Dat is ook uitvoerig toegelicht in de bespreking. Er kan inderdaad sprake zijn van een referendabel besluit, maar dat er ook afwegingen zijn op basis waarvan je daar anders tegenaan kunt kijken en er dus geen referendum kan worden gehouden over een besluit.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik denk dat mevrouw Strens mijn vraag niet begrepen heeft. Is mevrouw Strens het met mij eens dat, op basis van de ingediende handtekeningen, er sprake is van een referendabel besluit?

Mevrouw **STRENS** (D66): In beginsel is dat het geval, maar wij vormen ons oordeel op basis van de totale Referendumverordening. Als totaaloordeel komen wij tot het oordeel dat het gaat om een niet referendabel besluit.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik hoor mevrouw Strens zeggen dat dit dus zo spoedeisend is dat we hiermee niet kunnen wachten en dat het verzoek dus niet referendabel is. We hebben hier met een wereldwijd issue te maken en claimt mevrouw Strens dat het op een jaar, misschien twee jaar zal aankomen in Provincie Noord-Holland voor twee van de dertig RES-regio's, terwijl we het over doelstellingen voor 2030 en 2050 hebben. Hoe kan zij claimen dat dit een spoedeisend karakter heeft en dat we niet enkele maanden zouden kunnen wachten?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik gaf aan dat het een totaal afweging is, waar we kijken naar spoedeisendheid en dringende provinciale belangen en waarvan, als je het totaal afweegt, wel sprake is en dat we hier dus spreken over een niet referendabel besluit.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik hoor wat u zegt hoor, maar ik kan er gewoon niet bij. Nogmaals, we hebben een wereldwijd probleem, om het zomaar te zeggen en om volledig het D66-straatje in te fietsen. En dan kan Provincie Noord-Holland hiermee niet even wachten op wereldwijde schaal? Als kleine provincie in Nederland zouden we niet een half jaar tot een jaar kunnen wachten met het oplossen van een wereldwijd probleem? Ik vraag om een uitleg van mevrouw Strens.

Mevrouw **STRENS** (D66): We hebben met elkaar termijnen afgesproken in het Klimaatakkoord. Wij vinden het belangrijk dat we daar aan voldoen en dus ook hiermee doorgaan.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): U was iets te snel voorzitter. Ik heb zeker nog een vraag voor mevrouw Strens. Mevrouw Strens stelt dat op basis van de handtekeningen dit besluit gewoon referendabel is. Ze stelt ook dat er op grond van artikel 5.2.n sprake is van spoedeisendheid. Is mevrouw Strens bekend met artikel 11.3 van de verordening? Het lijkt erop dat mevrouw Strens de verordening totaal niet heeft gelezen en totaal niet kent. Daarin staat namelijk, ondanks dat u stelt dat het spoedeisend is, er toch parallel aan het besluit een referendum kan plaatsvinden. Stemt u nu voor de voordracht, dus tegen de kennisgeven, dan neemt u een niet rechtsgeldig besluit. Bent u dat met mij eens?

Mevrouw **STRENS** (D66): Volgens mij is mevrouw Vastenhouw ook bekend met het feit dat D66 sinds haar oprichting in 1966 zich al hard maakt voor het referendum. Dus mij beschuldigen van het feit dat ik de Referendumverordening niet ken, daar houd ik me verre van. Dat is wat mij betreft voldoende antwoord op de vraag.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Koyuncu.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Gaat het hier om een raadgevend of een bindend referendum?

Mevrouw **STRENS** (D66): Wat hier voorligt en hoe onze verordening is opgesteld, gaat het over een raadgevend referendum.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Dan zou ik u willen vragen. Als het om een raadgevend referendum gaat, dan houdt het resultaat van het referendum niets tegen. Het is een advies vanuit het volk. Kijkt u er dan anders naar?

Mevrouw **STRENS** (D66): We vinden het belangrijk dat als een referendum wordt gehouden, dat je ook daadwerkelijk iets kunt doen met dat besluit. Of het nu raadgevend of correctief, het lastige hiervan is dat het in gezamenlijkheid met onze bestuurlijke partners is opgesteld, waardoor we niet zelfstandig, alleen als Noord-Holland, kunnen zeggen, of het nu voor of tegen is en we nemen dat advies ter harte, dat we hier anders in besluiten. Wat dat betreft maakt het ons in dat geval niet uit of het gaat om een raadgevend of correctief bindend referendum. Gezien de aard van het besluit komen wij tot het oordeel dat het niet referendabel is.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik ben benieuwd naar een ander punt, dat mevrouw Strens net maakte. Kan mevrouw Strens aangeven voor wie dit instrument is?

Mevrouw **STRENS** (D66): Dit is een instrument voor onze inwoners.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Kan mevrouw Strens ook aangeven wie bepaalt of het belangrijk is dat er wat gedaan wordt met een besluit? Zijn dat PS, de coalitie of zijn dat de Noord-Hollanders?

Mevrouw **STRENS** (D66): Uiteindelijk gaat het ons erom dat we input van onze inwoners meenemen in onze besluitvorming. Een referendum is een instrument dat je daarvoor kunt gebruiken. We zien burgerparticipatie breder dan sec en alleen het referendum.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Nog een laatste vraag. Waar ik nog over nadenk. We hebben met een doelstelling van 35 Terra Wattuur te maken, voor 2030. Nu hebben we nog 28 andere RES-regio's die ruimschoots dat bod hebben overschreden. Als je het in dat licht bekijkt, hoe kunt u dan claimen dat die RES'en in Noord-Holland zo spoedeisend zijn dat wij niet even kunnen wachten, terwijl die 28 andere regio's allang voldoende compenseren?

Mevrouw **STRENS** (D66): We hebben hierover gezamenlijke afspraken gemaakt. Ook Noord-Holland moet een steentje bijdragen, ook onze twee RES-regio's moeten daaraan voldoen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Dat snap ik. We hebben die afspraak gemaakt in Noord-Holland en in de Tweede Kamer. We blijven wel van mening dat er geen spoedeisend karakter is, omdat de afspraak 35 terra Wattuur is en die gaan we al halen. Hoe kunnen die twee regio's in Noord-Holland, in Nederland en dan nog eens op wereldwijde schaal spoedeisend zijn?

Mevrouw **STRENS** (D66): Ik heb hierop eerder antwoord gegeven.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Ook volgens mijn fractie kunnen een referendum en de inwerkingtreding van de RES prima parallel lopen. Wat DENK betreft is het helder. Wij zijn gekozen volksvertegenwoordigers. Gekozen door het volk om het volk te vertegenwoordigen. Als het volk zegt dat men zelf een uitspraak wil doen over een kwestie dan moet dat mogelijk gemaakt worden. Het gaat hier om een raadgevend referendum. Er is geen enkele reden tot paniek. We verzoek collega-Statenleden om in te stemmen met het verzoek tot referendum, zodat een ook door het volk gedragen RES gerealiseerd kan worden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Is de heer Koyuncu het met mij eens dat het illegitiem is wanneer deze kennisgeving wordt geblokkeerd?

De heer **KOYUNCU** (DENK): Ik ben niet echt juridisch onderlegd. Ik kan daarover zelf geen uitspraak doen. Ik weet er te weinig van.

De heer **KLEIN** (CU): De ChristenUnie heeft in 2018 tegen de Referendumverordening gestemd, omdat we een raadgevend referendum een ongelukkig instrument vinden. Het verzoek waarover we nu moeten beslissen illustreert dat. Het onderwerp leent zich wat de ChristenUnie betreft slecht voor een referendum, om verschillende redenen.
Ten eerste hebben we met het vaststellen van de Regionale Energiestrategieën een omvangrijk en veelomvattend besluit genomen, waarvan een groot aantal onderdelen op veel draagvlak in de provincie kunnen rekenen, zoals de plannen om zon-op-dak te realiseren, infrastructuur te gebruiken voor energieopwekking en het doel om lokaal eigendom en participatie te stimuleren. Een referendum kan echter slechts gaan over het gehele besluit: Dat maakt dus ook niet duidelijk waar mensen dan precies vóór of tegen zijn. Een negatieve uitslag geeft daarom nauwelijks raad aan PS, omdat iedereen er zijn eigen interpretatie aan zal geven.
Ten tweede is het RES proces een langdurig proces met veel mogelijkheden voor aanpassingen. Na de eerste kaders die nu worden vastgesteld, volgt in 2023 de RES 2.0. Elke twee jaar wordt de RES aangepast aan nieuwe ambities, technische ontwikkelingen en maatschappelijke of landschappelijke inzichten. Daarom is een referendum niet nodig. Het is mogelijk om op een veel directere manier invloed uit te oefenen op de RES. Ik zou de initiatiefnemers willen adviseren om van die manieren gebruik te maken. In het uiterste geval dient u een burgerinitiatiefvoorstel in, waarin u PS vraagt een uitspraak te doen over bepaalde onderdelen van de RES in aanloop naar de RES 2.0.
Ten derde is de RES niet alleen ons besluit, maar ook een besluit van alle gemeenten in Noord-Holland en de waterschappen. Een provinciaal referendum over dit onderwerp is daarmee heel ongemakkelijk, omdat we daarmee deels over de voorstellen van andere partijen mensen laten stemmen.
Kortom, de ChristenUnie ziet weinig nut in een referendum over dit onderwerp.

De keuze waar wij vandaag voor staan is niet of wij een referendum zien zitten, maar of het referendum over dit onderwerp volgens onze eigen regels mogelijk is. En dan kunnen we niet anders dan concluderen of het inderdaad het geval is.
Juristen van Pels Rijcken hebben ons uitgelegd dat geen van de uitzonderingssituaties direct van toepassing zijn. De enige reden om een besluit niet referendabel te verklaren is dat de inwerkingtreding niet kan worden uitgesteld vanwege spoedeisende of dwingende provinciale belangen. Dat kan nu niet worden gesteld. De RES 1.0 is de eerste stap naar een lang proces 2030. Ook wanneer een referendum wordt gehouden, kunnen voorbereidingen parallel doorgaan, want het is mogelijk om een referendum parallel te organiseren.
De CU vindt dat wij het naar onze inwoners verplicht zijn om consequent om te gaan met de regels die we zelf hebben vastgesteld. Dat brengt de ChristenUnie tot de keuze om in te stemmen met het verzoek om een referendum te houden over een onderwerp waarvan we denken dat het daarvoor niet geschikt is. Vandaag spreken we over het eerste initiatief ooit, om onder onze nieuwe Referendumverordening tot een provinciaal referendum te komen. De grote pleitbezorgers van het referendum van destijds, D66, GroenLinks en de PvdA, rennen nu met de staart tussen de benen weg. Deze partijen hebben een argument gezocht en gevonden om onder een referendum uit te komen. Is dit wat u uw stemmers beloofd heeft? Het lijkt de ChristenUnie verstandig om na dit referendum eens te reflecteren over wat we willen en kunnen met onze Referendumverordening.

De heer **SMALING** (SP): Het is voor het eerst dat dit instrument wordt ingezet. Dat is spannend en tegelijkertijd merk je dan ook koudwatervrees bij de partijen die liever niet hebben dat dit zal plaatsvinden. Het is een voorspelbare situatie.
Ik wil de indieners prijzen voor hun dapperheid. Het is een hoop werk om dit op te starten en in ieder geval een eerste serie handtekeningen binnen te halen. Het is ook een toets voor ons als Staten om te kijken hoe we hiermee omgaan. Het is goed dat we die discussie hebben over of dit wel of niet valt onder wat we beogen met de Referendumverordening. Naar de mening van de SP is het referendabel om naar de RES te kijken. Het is bovendien een raadgevend referendum. In die zin is het ook niet iets dat meteen de hele boel om ver zal smijten.
Wij zullen de voordracht niet steunen. Wij denken dat dit in aanmerking komt voor het instrument dat wij destijds hebben ingezet.
Complimenten voor mevrouw Vastenhouw, die het voortouw neemt in dit debat. Het is in alle gevallen nuttig dat we het er op deze manier over hebben.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): We behandelen het referendum verzoek over de RES. Het voorstel is dat het besluit tot vaststelling van de RES 1.0 niet referendabel is. In het kort komt het erop neer dat we bij de beoordeling van het voorstel moeten spreken dat er zodanig spoed of dringende provinciale belangen sprake is dat die vaststelling van de RES 1.0 geen onderwerp moet zijn van een referendum. Namens de VVD antwoord ik daar als volgt op.
In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de RES-regio's voor 1 juli de RES 1.0 zoude aanleveren bij het Rijk. Dat was en is nog steeds een harde deadline. Die is nodig om het Rijk in staat te stellen om goede afwegingen te maken of er wel voldoende geleverd wordt. Ook is het nodig om de vergunning op tijd op orde te hebben. Dat moet op 1 januari 2025. Er liggen strakke

bestuurlijke afspraken aan ten grondslag. Vrijwel alle gemeenteraden en waterschappen hebben de RES reeds vastgesteld, via een degelijk bottom up proces. Dat is nu precies de vertegenwoordigende democratie in actie, zeg ik tegen mevrouw Vastenhoud, die het in haar bijdragen ter discussie stelde. We zijn een paar dagen te laat met het vaststellen van de RES. Dat komt door het uitsmeren van deze PS-vergadering over twee dagen. Dat moeten we nu corrigeren. Dus nu gewoon doorgaan met het definitief vaststellen van die RES 1.0. Volgens de VVD is er dus spoed bij. En er is ook een dringend provinciaal belang. Als we als provincie geen RES vaststellen of niet voldoende leveren op het gebied van Terra wattuur, dan zal het Rijk ingrijpen. Dan hebben we geen controle meer over hoe de energietransitie vorm gaan geven in Noord-Holland. We hebben het heft niet meer in handen over de inrichting van onze provincie. Dan worden de provinciale belangen zeer waarschijnlijk geschaad.

De **VOORZITTER**: Een interruptie door mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): De heer Van der Maas stelt dat er strakke bestuurlijke afspraken zijn, dat het Rijk anders moet ingrijpen, dat we het heft niet meer in eigen handen hebben. In welk artikel staat dat in de verordening? Waar staat dat een referendum op grond daarvan geblokkeerd moet worden door de VVD?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Het zijn niet zozeer die constateringen die in de verordeningen staan. Dat weten we allemaal. Het zijn redenen waarom er sprake is van spoed en provinciaal belang. Dat is wat ik hier constateer.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): U stelt dat er sprake is van spoed. Bent u het dan met mij eens dat artikel 11.3 uit de verordening stelt dat een referendum kan plaatsvinden gelijktijdig met de inwerkingtreding van dit besluit?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Dan komen we inderdaad op een ander punt. Dat is bestuurlijke zekerheid. Ik weet dat u als partij nog niet bestuurd heeft in Noord-Holland. Misschien komt u dit wat vreemd voor.
Als je bestuurlijke afspraken maakt met gemeenteraden, waterschappen en met het Rijk, dan kom je die na. Je zorgt ervoor dat je 'de tent op orde hebt'.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik concludeer dat dit bestuurlijke arrogantie is, dat de heer Van der Maas geen kennis heeft van de verordening en dat de gronden die hij net noemde niet voorkomen in de verordening. Dit is dus een illegitiem besluit. Ik neem aan dat de heer Van der Maas dat na grondig bestuurlijk beraad met mij eens is?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): U noemt het bestuurlijke arrogantie. Ik noem het bestuurlijke betrouwbaarheid. Daarnaast heb ik de verordening zeker wel gelezen, misschien wel meer dan u. Ik weet precies wat erin staat. Ik weet ook dat wat ik zeg en de redenen die ik aanvoer voor spoed en dringende provinciale belangen wel steek houden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Van den Berg.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik hoorde de heer Van der Maas zeggen dat we nu stappen moeten nemen, omdat we anders te maken krijgen met een dwang vanuit het Rijk. Ik denk dat dit niet zo is. Als we al een te laag bod zouden doen als RES-regio's dan zouden we eerst de kans krijgen om vanaf oktober dit jaar de verdeelsystematiek te gaan inzetten en het nog een keer te gaan proberen met elkaar. Hoe rijmt de heer Van der Maas de verdeelsystematiek met het spoedeisende karakter? We hebben gewoon nog de tijd, ook al zouden we een niet voldoende hoog bod hebben gedaan.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Het gaat om bestuurlijke betrouwbaarheid, het inrichten van de provincie en dat je dat op de juiste, goede manier wilt doen, dat je je houdt aan de afspraken met het Rijk, die vervolgens in kaart zal brengen of er al dan niet geleverd wordt. Dat moment is nu aangebroken.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik vind het een groot en goed punt dat we die afspraken ook nakomen. Ik denk dat het wel losstaat van elkaar. We kunnen het én referendabel laten zijn, het is ook nog eens raadgevend en het proces van de RES hoeft niet te worden opgeschort, zolang het proces van het referendum voortduurt.
Bent u het met mij eens dat we alsnog onze afspraken kunnen nakomen en ook een raadgevend referendum kunnen organiseren?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Per definitie komen we onze afspraken niet na. We hebben beloofd dat we voor 1 juli zouden inleveren.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ik ben getriggerd door de stelling dat we een bestuurlijke verantwoordelijkheid hebben richting onze partners. Het CDA voelt die bestuurlijke verantwoordelijkheid. Hoe kijkt u aan tegen de bestuurlijke verantwoordelijkheid die u heeft naar de inwoners door het vaststellen van de Referendumverordening? Dat is eigenlijk een soort contract met de inwoners, waarmee je zegt: "We bieden inwoners de gelegenheid om over alle besluiten een referendum te kunnen aanvragen." Hoe kijkt u daar dan tegen aan? Ik vind dat u aan de ene kant van de boot gaat hangen. Door de verordening geldt er ook een bestuurlijke verantwoordelijkheid richting inwoners.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Ik probeer helder te krijgen wat de vraag is. Ik hoor een statement. Ik ben het eens dat daar waar we in de provincie een verordening vaststellen we ons daaraan te houden hebben. In die verordening staan nu eenmaal die uitzonderingsgronden. Die zijn hier van toepassing. We hebben een verordening en die moet zeker ook gelden, maar in dit geval is het voorgesteld onderwerp niet referendabel. Ik maak juist, op basis van de verordening, nu een afweging.

De **VOORZITTER:** Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik begrijp uw opmerking over de bestuurlijke verantwoordelijkheid. Maar bestuurlijke verantwoordelijkheid is geen criterium in onze verordening. Dat gaat echt over de inwerkingtreding die niet kan worden uitgesteld. Wat gaat er mis als we een referendum organiseren en de inwerkingtreding gewoon laten plaatsvinden?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Ik heb het al omschreven, maar ik zal het nog een keer doen. We hebben een bestuurlijke afspraak gemaakt dat we voor 1 juli de RES'en zouden vaststellen. Daarna zou het Rijk ermee aan de slag kunnen gaan. Daar wil ik ons aan houden. Het is ook nodig. Het Rijk moet aan de slag en die afweging gaan maken. Al die vergunningverleningen moeten ook snel op orde komen. Vandaar dat wij die spoedeisendheid daadwerkelijk zien en dat we nu door moeten zetten.

De heer **KLEIN** (CU); Als we nu besluiten tot een referendum dan kunnen we nog steeds de inwerkingtreding laten plaatsvinden, op grond van artikel 11 lid 3. Dan is het voor het Rijk nog steeds mogelijk om al die afwegingen te maken. Dan kunnen alle voorbereidingen doorgaan. Ik ben ervan overtuigd dat we een positief advies zullen krijgen voor het referendum.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): De gemeenteraden en waterschappen hebben de RES'en al grotendeels vastgesteld. We hebben een verplichting richting het Rijk. Dat tezamen maakt dat we nu door moeten zetten. Als we er nu een referendum op loslaten dan betekent het dat de uitkomst niet zeker is. Dan leeft de Noord-Hollander in onzekerheid.
Wat doet de CU als er een negatieve uitslag is?

De heer **KLEIN** (CU): Dat is een goede vraag. We denken om die reden dat een referendum ook niet echt zinnig is. Ik heb adviezen gegeven aan de indieners, hoe zij op een andere manier input kunnen leveren. De vraag die voorligt is niet: Kunnen wij wat met dit referendum? De vraag die voorligt is: Kan de inwerkingtreding niet worden uitgesteld? Dat zie ik toch niet.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Hoe kunt u stellen dat de inwoners van Noord-Holland in onzekerheid leven, terwijl ze weten dat ze stemmen voor een raadgevend referendum?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Ik heb een antwoord gegeven. Ik heb uitgelegd waar de onzekerheid zit en waar de spoedeisendheid zit.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Dit is typisch voor de VVD. Je stelt een vraag namens 178.000 Noord-Hollanders en dat je geen antwoord krijgt.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Koyuncu.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Waarom maakt de heer Van der Maas zich zorgen over negatieve uitslag van het referendum? Hoe kan dat? De coalitie heeft vanaf het begin geroepen dat er sprake is van draagvlak. Het was picobello. Vandaag nog heeft GroenLinks gezegd dat de RES'en door alle gemeenteraden zijn gegaan, dus zou er sprake zijn van draagvlak. Waar bent u dan bang voor?

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Ik ben niet bang voor een negatieve uitspraak. Dit onderwerp is niet referendabel. Ik kom dus niet toe aan het antwoord op deze vraag. Dit is echt een bottom up proces geweest. De inwoners van Nederland zijn betrokken geweest. Dat blijkt uit heel veel feedback. Ze zijn al geraadpleegd. Als we het daarover hebben dan achten wij dat al op orde. Niet dat het van belang is voor de afweging hier voor de referendabiliteit van het onderwerp.

De conclusie: Wij denken dat er wel sprake is van spoedeisendheid. We denken ook dat er sprake is van dringende provinciale belangen. Wat de VVD betreft is het besluit niet referendabel. We zullen dan ook voor de voordracht stemmen.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Wat ons betreft is het niet zo klip en klaar als bijvoorbeeld mevrouw Vastenhouw het doet voorkomen. Onze verordening is niet zo eenduidig. In de vorige Statenperiode hebben wij die verordening vastgesteld en nu blijkt, - en dat is niet heel zeldzaam bij wetgevingsprocessen-, dat als het dan in de praktijk komt, er toch nog wel wat vragen kunnen zijn. De regels kunnen in dit specifieke geval tot verschillende conclusies leiden. Zelfs de vraag of dit een besluit van PS is, zoals in lid 1 van artikel 5 staat, is door de landsadvocaat beoordeeld. Het vaststellen van de RES'en is een provinciaal besluit. Het is een atypisch besluit. Feitelijk hebben we niet zo heel veel meer gedaan vaststellen wat ons is aangeleverd
We stelden vast wat ons is aangeleverd door twee regio's. Die strategieën zijn voortgekomen uit RES-processen die zijn opgetuigd, juist op verzoek van die regio's van gemeenten, van burgers. Dat proces is naar ons oordeel op een mooie manier doorlopen, met relatief veel burgerparticipatie. Om straks de concrete plannen uit de strategieën ook voortvarend ter hand te kunnen nemen is het van groot belang dat de provincie parallel aan de RES-proces haar regelgeving daarop zal aanpassen. Dat geeft aan het RES-proces zeker een spoedeisend karakter. Die spoedeisendheid wordt niet ontnomen door bijvoorbeeld de uitspraak van Raad van State van vorige week. Soms lijkt het wel of de energietransitie voor sommigen van mijn collega's hier gezien wordt als een soort luxeproject. Iets wat je ook gewoon niet kunt doen. Dan haal ik de uitspraak van de heer Koyuncu van zojuist aan. Het gaat niet over de vraag of we dit willen. Nee, we moeten dit doen. Dat is precies wat hier ook geldt. We hebben niet de luxe om te kiezen of we RES'en willen maken. We moeten RES'en maken. We moeten een energietransitie door. Als blijkt dat daarvoor extra onderzoek of maatregelen nodig zijn, dan is dat zo en dan zal ook elke overheid dat in acht moeten nemen. Dat is voor ons geenszins een aanleiding om nu, terwijl de tijd wegtikt, alles on hold te zetten. Daarvoor is het probleem dat we het hoofd proberen te bieden veel te urgent.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben wat verbaasd. Mevrouw Kocken manoeuvreert zorgvuldig weg van de vraag waarvoor we staan. De suggestie dat we tegen een snelle energietransitie zouden zijn. U weet hoe verdeeld de oppositie daarover is, dat dat absoluut niet waar is. De vraag waarvoor we staan is niet of de energietransitie urgent is, maar of de invoering van de RES niet kan worden uitgesteld.

Mevrouw **KOCKEN**: Ik vind dat niet. De dringendheid zit juist in deze vaststelling. Als wij geen RES vaststellen, hoe stellen we dan straks de Omgevingsverordening vast? Daarin volgen we RES'en. Een aantal van u stelde dat het referendum 'slechts' raadgevend is, dus zou het niet uitmaken wat eruit komt.
Wil je dit proces netjes doorlopen dan is het heel dom om nu iedereen in verwarring te brengen door dit on hold te zetten. Dat is wat er gebeurt. Wie stemt er nog voor het aanpassen van een Omgevingsverordening als we eigenlijk niet eens weten waarom we die kant op moeten bewegen. WE gaan niet nu bijvoorbeeld de zeshonderd meter grens schrappen, om die een half jaar weer opnieuw in te voeren. Ik voorzie dat we daarmee alles vooruitschuiven en daar hebben we de tijd niet voor. Ik zie wel degelijk spoedeisendheid. Ik heb begrepen dat u zegt dat die niet aan deze RES hangt en dat het ook anders kan.
De advocaat van Pels Rijcken gaf aan dat de verhouding tussen artikel 5 en 11 wat onduidelijk is. Het zijn twee zelfstandige afwegingen. Spoedeisendheid kan op zichzelf een reden zijn om te concluderen dat dit referendabel is. Artikel 5 geeft aan: Is dit een besluit van PS? Daar zijn we het allen over eens. Daarna is er een lange opsomming. Niemand had bij het opstellen van deze regeling al in gedachte dat wij misschien weleens geconfronteerd konden worden met dit referendumverzoek. Daarom moeten we nu de regel van toen uitleggen. Onze conclusie is een andere dan die van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): U kunt toch niet met droge ogen beweren dat de inwerkingtreding niet kan worden uitgesteld vanwege spoedeisende belangen, juist wat u net zei. Er volgen nog veel volgende stappen. De input die we krijgen uit dit referendum die kunnen we meenemen bij de RES 2.0. Er is geen reden om een beroep te doen op de uitzonderingsgrond in de verordening. Bent u het daarmee eens?

Mevrouw **KOCKEN**: Nee, daar ben ik het niet mee eens. Het is niet de vraag of we er een beroep op moeten doen, maar de vraag is: Hoe lezen we de verordening? Hebben we naar de letter en de geest van de verordening het idee dat dit de bedoeling is? In mijn optiek is dit niet het soort besluit wat aan dit instrument moet worden onderworpen.
We hebben de Referendumverordening eerder ook ter discussie gehad. Toen was het jammer dat er nog geen enkel referendum was geweest. Ik weet niet of we dat nu, na een eerste niet zo geslaagde poging, alsnog moeten doen. Elke keer als we iets kunnen verbeteren, moeten we de gelegenheid nemen. Als de heer Klein daartoe een uitnodiging doet, dan ga ik daarover graag met hem in gesprek.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21). Heeft de coalitie een belang bij het niet plaatsvinden van het referendum?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Dat weet ik niet. We hebben er als samenleving belang bij dat we hier de vaart in houden. Dat lijkt me in het belang van de coalitie, in uw belang en in het belang van onze kinderen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Heeft u dit besluit om deze voordracht te steunen onderling afgestemd in de coalitie?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik wil u best uitleggen hoe dat werkt. We hebben elke maand voorafgaand aan een Statenvergadering een coalitieoverleg. Daarin kan iedereen aangeven wat hij of zij van plan is te doen in een vergadering en welke moties wel of niet worden gesteund. Als u ze voortaan voor donderdag aanlevert, dan nemen we die van u ook heel graag mee. Bij dat coalitieoverleg laat iedereen zien welke kant hij op wil. Dan kijken we of we er met elkaar uitkomen. In dit geval hebben we allemaal uitgesproken dat we hier geen heil in zien en dat we allemaal op nee uitkwamen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): De toon waarop wordt uitgelegd hoe dat gaat is onnodig, maar dank voor het antwoord.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Natuurlijk is er een coalitieoverleg. Ik denk dat dit heel normaal is.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Waarom blokkeert GL dit referendumverzoek? Ik heb het idee dat het besluit GL nogal onwelgevallig ligt.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): De verordening roept veel vragen op. Dat blijkt wel. Voor een aantal van u is het glashelder dat elk onderwerp aan een referendum kan worden onderworpen. Wie de verordening goed leest en het ook aan de landsadvocaat vraagt, die komt tot een andere conclusie. Wij komen ook tot een andere conclusie. Dat is omdat ik op basis van onze verordening zie ik dat dit niet de bedoeling is geweest.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Nu weer geeft mevrouw Kocken niet alleen een eigen interpretatie aan de verordening, aan draagvlakonderzoeken, maar nu gaat ze ook een eigen interpretatie aan mijn bewoordingen leggen. Ik heb niet gezegd dat alle besluiten referendabel zijn. Dit besluit is, ook conform het advies van Pels Rijcken, die er misschien niet helemaal duidelijk in was, -er ligt een wat gekleurd besluit-, gewoon referendabel. Geef de grondslag aan waarom dit besluit niet referendabel is, terwijl we ook artikel 11 lid 3 in de verordening hebben?

De **VOORZITTER**: Mag ik u op een punt corrigeren dat Pels Rijcken als advocaat onafhankelijk is. U insinueert dat het een gekleurd besluit zou zijn. Het zou dit debat niet ten goede komen, als we dat ter discussie gaan stellen. U heeft het zelf bij de technische sessie kunnen waarnemen.

Als u dat vond, had u dat bij de sessie moeten inbrengen. Ik wil dat hier gecorrigeerd hebben. Daar gaat het op dit moment niet over.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik wil een punt van orde maken. Ik begrijp niet waarom u zich in deze discussie mengt. Ik ga over mijn eigen woorden. Dat is graag wat ik wilde toevoegen.

De **VOORZITTER**: Ik moet ook de orde van de vergadering bewaren. In dit geval stelt u in een bijzin het advies van Pels Rijcken ter discussie. Dat vertroebelt deze discussie, waar daar gaat het op dit moment niet over. Ik wil ook aangeven dat Pels Rijcken een zeer gerenommeerd advocatenkantoor is, waar we juist speciaal hebben gevraagd om ons onafhankelijk te adviseren.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Uw vraag, mevrouw Vastenhouw, was dezelfde als die ervoor. U zit gewoon uw zin door te drijven en u blijft uw punt herhalen. Ik zeg niet dat onze verordening uitblinkt in helderheid. Ik vond het advies wat de advocaat ons gaf helemaal niet zo helder als dat kennelijk op u is overgekomen. Mevrouw Bootsma heeft ons uitgelegd dat we een vraag hebben, die heel simpel te beantwoorden was, namelijk: Is dit een besluit? Daaraan is een alinea gewijd en daarna vijf pagina's over de vraag of er een uitzondering van toepassing is. daarvan zeggen ze dat het een politieke beslissing is. Die politieke beslissing nemen we allemaal. Het is niet aan u om te zeggen dat ik, door mijn politieke afweging, geen democraat ben, net zo goed als ik dat niet zal omdraaien. We hebben een verschillende mening over dezelfde kwestie. Dat heb je weleens in de politiek.

Mevrouw VASTENHOUW (FvD): Ik concludeer dat GL er een eigen interpretatie op nahoudt en dat dit referendum hun onwelgevallig is.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): U gaf aan dat wanneer u terugkijkt dat dit niet de bedoeling is geweest van de verordening. U noemt een aantal aspecten, namelijk dat het besluit met andere bestuurslagen is genomen en dat we wellicht niets kunnen met de uitkomst. Dat zijn geen aspecten die als uitzondering in de verordening staan. Kunt u toelichten wat u bedoelt met: Dit is niet de bedoeling geweest? Die uitzonderingsgrond is toch bewust heel erg beperkend geweest? Dat was toch een bewuste keuze bij het vaststellen van de verordening?

Mevrouw **KOCKEN**: Er is een uitzondering gemaakt. In lid 2 staat als laatste opgesomd: "Als er sprake is van spoedeisende of dringende provinciale belangen." Ik denk dat daarvan in dit geval sprake is. Ik zie nog meer redenen waarom je dit niet zou moeten willen. De afweging die op basis van de verordening gemaakt moet worden is de vraag: Is dit spoedeisend? In mijn optiek is die dat zeker. Is dit een dringende provinciale kwestie? Dat staat als een paal boven water. Onze provincie ligt onder de zeespiegel. Als klimaatverandering niet gestopt wordt, hebben we hier een levensgroot probleem. We moeten niet wachten en kijken, maar snel aan de slag. Dit duldt geen uitstel.

Alles wat ik wilde zeggen heb ik nu wel geantwoord op anderen.
Onze conclusie is dat er zowel spoedeisendheid als dringende provinciale noodzaak is om niet te referenderen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Koyuncu.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Volgens mij heb ik tijdens de technische sessie begrepen dat de initiatiefnemers naar aanleiding van dit besluit naar de bestuursrechter kunnen gaan. Als ze via de bestuursrechter hun gelijk halen, zijn we dan niet verder van huis? Heeft u dit risico ingecalculeerd?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Pels heeft ons voorgehouden dat het een marginale toets is. Dat betekent dat de bestuursrechter beoordeelt of we dat daadwerkelijk hebben getoetst aan de verordening. We toetsen dat dus aan het spoedeisend karakter of aan de dringende provinciale belangen. Zeker voor een marginale toetsing zal dat voor een rechter voldoende zijn. Als dat niet zo is dan is dat zo. Dat moet geen reden zijn om dan maar veiligheidshalve er in mee te gaan. Mocht het zo zijn dat er een rechter oordeelt dat het niet goed is afgewogen en er moet alsnog een referendum komen, dan zien we dat. Dan kijken hoe we er dan mee om zullen gaan.
Ik hoop dat initiatiefnemers niet naar de rechter gaan, maar een andere manier vinden om gehoord te worden.
We moeten allerlei besluiten nemen. Iedereen kan altijd over elk besluit actie voeren en ook vaak naar de rechter stappen. Dat moet geen reden zijn om als volksvertegenwoordiger, maar ook als bestuurder, geen beslissingen te nemen.
Ik denk dat het risico aanvaardbaar is.

De **VOORZITTER**; Een interruptie van mevrouw Van Soest.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Met volle verbazing zit ik te luisteren. Het is alsof ik het college van Amsterdam hoor. Vindt u het niet opvallend dat alleen de coalitie tegen een referendum is?

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Het verbaast me enigszins dat een aantal van u wel tegen het referendum is, maar dan toch liever het traject ingaat, het geld eraan uitgeeft en het daarna kennelijk naast zich neer wil leggen, dan nu op de rem te trappen. Het is ieders eigen keuze.

De **VOORZITTER:** Nog een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ik wil ingaan op het antwoord van mevrouw Kocken wanneer ze zegt dat anderen zoveel geld willen uitgeven en alles naast zich neerleggen. Dat werp ik ver van me. Het is nu eenmaal de verordening die het mogelijk maakt. Dat er kosten mee gemoeid zijn, is destijds ook geen reden geweest om van de verordening af te zien.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Dan trekt u het zich niet aan. Er zijn mensen die weten dat ze iets hebben gezegd dat dit toch een beetje heeft uitgelokt. Als je zegt dat het slechts raadgevend is en je afvraagt wat het risico is. Je zet daarmee het instrument weg als overbodig. Dat is het zeker niet. Als een referendum geld kost, dan is dat zo. Ik zou het in dit geval een ongelukkige loop vinden.

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Inwonerparticipatie is belangrijk. Dat moet tijdig en transparant en het moet op de goede manier gebeuren. Daarvoor zijn vele vormen onder andere het referendum. Voor de RES is een referendum om de volgende redenen niet de juiste vorm. Je wekt er verkeerde verwachtingen mee. Het gaat om een proces waarin de provincie slechts een van de radartjes is. We zitten hierin met vele partners. Die partners verwachten dat we ons deel leveren, zoals dat ook is afgesproken. Het is een illusie dat wij hier de RES kunnen stoppen. We moeten niet willen dat we via route 35 een stevige tik op de vingers krijgen. De opgave is urgent. Het moment dat we als volksvertegenwoordigers achterover kunnen leunen, is voorbij. Het gaat nu om globale zoekgebieden. Er moet nog veel werk verzet worden. Er komen nog veel mogelijkheden voor inwoners en andere partijen om te participeren. De RES gaat over veel meer dan wind-op-land. Het gaat over zon, aardwarmte, warmtebronnen, het energienetwerk en het behalen van de opgaven. Een referendum over de RES is niet het goede middel. Je houdt de inwoners slechts een kluif voor.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van de heer Klein.

De heer **KLEIN** (CU): Ik ben wat verbaasd door de bijdrage van mevrouw De Vries. U gaat voorbij aan het belangrijkste punt. Dat is het enige criterium dat we hebben om te beslissen over het wel of niet referendabel verklaren, of eigenlijk het niet referendabel verklaren: dat is dat we zeggen dat de invoering niet kan worden uitgesteld. Kunt u daar op ingaan?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA)? De opgave is urgent. De inwerkingtreding van de RES kan niet worden uitgesteld. De globale zoekgebieden moeten nog concreet worden ingevuld. De vergunningprocedures moeten binnen een paar jaar zijn afgerond.
Je moet niet zeggen: "We gaan door met de RES en ondertussen houden we gelijktijdig een referendum." Of we houden een referendum en dan houden we hier ook even op, of je houdt vol dat we niet gelijktijdig dit kunnen doen.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Vastenhouw.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik ben deels positief verrast door de inbreng van mevrouw De Vries. Ik krijg sterk de indruk dat ze het goede voor lijkt te hebben met de Noord-Hollander, ook al stemt haar fractie meermaals anders.
Hoe spoedeisend is het belang van de indieners van dit referendum voor de PvdA en mevrouw De Vries?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Het gaat erom dat inwoners al hun argumenten naar voren kunnen brengen in de RES. We hebben nu slechts globaal de zoekgebieden vastgelegd. In het vervolg kunnen inwoners nog al hun argumenten inbrengen. Ik maak een andere afweging dan mevrouw Vastenhouw

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): U bent het waarschijnlijk met mij eens dat we dit instrument nu eenmaal hebben. U bent het waarschijnlijk met mij eens dat dit besluit technisch gewoon referendabel is. Hoe kan het dan zo zijn dat een besluit van PS, -waarover u van alles aanhaalt-, wat ook door alle oppositiepartijen als referendabel wordt geacht, volgens uw partij niet referendabel is?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Het zou pas raar zijn als ik nu een ander antwoord gaf. Het hebben een Referendumverordening betekent nog niet dat elk onderwerp referendabel is. Nogmaals, wij achten de RES niet referendabel.

De VOORZITTER: Een interruptie van mevrouw Kuiper.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Kunt u een voorbeeld noemen welk soort besluit uw fractie in gedachte had op het moment dat ze de Referendumverordening ging vaststellen? Welke besluiten, die de provincie neemt, hebben geen impact op derden, zijn geen onderdeel van een proces en zijn niet complex?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Het is een probleem. Een simpele ja/nee vraag is lastig. We hebben het nu over de RES en die is te complex, te spoedeisend en er zijn teveel dringende belangen die maken dat dit niet referendabel is.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Het voorleggen van een ja-/nee vraag is toch de essentie van een referendum?

Mevrouw **DE VRIES** (PvdA): Ik gooi er een genuanceerd standpunt tegenaan. We hebben het nu over de RES. Die vinden wij om allerlei genoemde redenen niet referendabel.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): JA21 is een voorstander van referenda. Dat is geen groot goed als burgers zich kunnen uitspreken over allerlei onderwerpen. Los van dit standpunt heeft mijn fractie dit referendumverzoek bekeken. De argumenten die ik hoor van andere partijen, daarover verbaas ik me zeer. Wat ons betreft is er geen spoedeisendheid. Het is een wereldwijd issue. Waarom zou de provincie wereldwijd gezien niet een half jaar kunnen wachten. De Referendumverordening geeft ruimte om door te gaan met de RES, terwijl het referendum loopt. Gedeputeerde Stigter gaf eerder aan dat naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State bleek dat het allemaal niet zo spoedeisend is, omdat we de komende tijd nog geen windturbines gaan vergunnen. Het is een raadgevend referendum en bovendien zijn alle doelstellingen behaald. Ik begrijp niet zo goed waarvoor de coalitie bang is. Er is draagvlak voor een referendum.

Ik werd geconfronteerd met uitspraken van mevrouw Kocken zoals de uitspraak over het onder de zeespiegel liggen en dat we dit alles doen voor onze kinderen. Het N.A.P. staat gelijk aan het zeeniveau. Onze Noordzeedijken liggen 11,5 meter boven het zeeniveau. Deltares heeft betoogd dat de zeespiegel van Noord-Holland met 18,6 centimeter per eeuw stijgt. Ik snap dat mevrouw Kocken heeft over het klimaat, maar om dat een op een te projecteren naar honderd windturbines in Noord-Holland die de zeespiegelstijging gaan voorkomen dat vind ik wel erg ver gezocht.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van mevrouw Kocken.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Onze duinen zijn hoog en onze zeewering is heel adequaat, maar we leven toch echt onder de zeespiegel. Vindt u dat Noord-Holland, liggend onder de zeespiegel en met een enorm verbruik, moet zeggen: Laat ze het lekker ergens anders oplossen?

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Het is waar dat Nederland onder de zeespiegel ligt, maar daarom hebben we de zeewering. Dat is een technologie die de mensheid verder heeft geholpen. Net zoals er nieuwe ontwikkelingen komen in het opwekken van energie. Ook dat brengt ons verder. Nederland hoeft niet stil te gaan zitten, maar het gaat hier over een raadgevend referendum over het RES-proces. Dat valt niet door te trekken dat we als Noord-Holland dan wel als Nederland onze verantwoordelijkheid niet zouden nemen. Dat is niet het gesprek dat we hier voeren.
Als we het al zouden gaan doen, tegen deze astronomisch hoge kosten dan moet het wel een wereldwijde inzet zijn. Het is mevrouw Kocken vast niet ontgaan dat Azië plannen heeft voor zeshonderd kolencentrales. Onze focus zou op andere punten moeten liggen.
JA21 is tegen de voordracht en voor het referendumverzoek. Ik hoop dat op een later moment bij andere referenda de coalitiepartijen tot betere inzichten komen. Dat zou een goed recht zijn voor onze inwoners en onze provincie. Dat zou ook bewijzen dat de Referendumverordening er niet voor niets is gekomen.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Overal willen de mensen in de politiek een referendumverordening om daarna te besluiten dat de voorstellen niet referendabel zijn. We hebben het meegemaakt in Amsterdam over erfpacht en andere zaken.
Je houdt mensen een worst voor. Je kan niet met volle overtuiging zeggen: We hebben een referendum en dan plotseling allerlei smoesjes bedenken om er onderuit te komen.
Bij deze voordracht worden de voorstanders van een referendum met een kluitje in het riet gestuurd en hebben de burgers weer het nakijken. Ze kunnen zich weer niet uitspreken als geheel. We zijn volksvertegenwoordigers. We moeten naar de mensen te luisteren. Wat doen we? We bedenken smoesjes om alsnog onder een referendum uit te komen.
De heer Koyuncu sprak over het in beroep gaan van initiatiefnemers tegen dit besluit. Ik ben benieuwd of mensen dat gaan doen. Mijn zegen hebben ze. Ik ben voor het referendum.

De heer **ZOON** (PvdD): Het referendum is bedoeld om 55 Statenleden te ondersteunen in hun besluitvorming. De RES is echter door vele honderden volksvertegenwoordigers bekrachtigd. Daarmee moeten we rekening houden. De Klimaatcrisis vereist snelheid.

De PvdD is een groot voorstander van referenda. Een referendum moet een laagdrempelig middel zijn voor alle Noord-Hollanders om hen te betrekken bij de politiek.
We zijn zowel voorstander van een referendum als van de energietransitie. We zijn tot de conclusie gekomen dat beide nodig en mogelijk zijn en zo zullen we dan ook stemmen.

De **VOORZITTER**: We zijn aan het eind van de eerste termijn gekomen. Er zijn geen vragen voor GS. Er zijn drie moties ingediend; motie 139 regardeert PS. De moties 137 en 138 zijn gericht aan GS.

Gedeputeerde **ZAAL**: Ook de referendumverordening is een instrument van PS en niet van GS. We hebben eerder het voorstel van het referendum in de Staten gebracht. Ik zal kort een reactie geven op motie 137 en 138.
Ten aanzien van motie 137 moet ik de indieners, mevrouw Vastenhouw en anderen complimenteren voor het feit dat ze hebben gezien dat deze verordening bij digitale verzoeken wat anders uitpakt dan bij 'papieren verzoeken'. Ik kan me voorstellen dat we de Referendumverordening hierop aanpassen, conform de motie. Dat kan niet direct. Dat zou in strijd zijn met de verordening. Ik zou u willen voorstellen om bij een volgende wijziging van de Referendumverordening het advies in de motie mee te nemen. Ik ben bereid daarover met u mee te denken.
Motie 138 roept op om via de provinciale kanalen aandacht te besteden aan dit referendum. Dat is echt aan de initiatiefnemers. Via onze provinciale kanalen besteden we aandacht aan burgerparticipatie. We hebben ook aandacht besteed aan de Referendumverordening zelf en de mogelijkheden daarvan en recent nog over de digitale mogelijkheden. Wij gaan geen concrete campagnes voeren over ingediende referendumverzoeken.

De **VOORZITTER**: Daarmee zijn we aan het eind gekomen van de eerste termijn.

Tweede termijn:

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): De provincie heeft een unieke kans om zich nationaal en internationaal te onderscheiden door een serieus raadgevend referendum toe te staan. Een geweldige kans, terwijl er geen vertraging in de uitvoering hoeft plaats te vinden, tenzij de Noord-Hollander dat echt anders wil.

Mevrouw **KOCKEN** (GL): Ik heb in mijn eerste termijn niet gereageerd op de motie van Forum voor Democratie en de SP. Die staan nu voor om in meerderheid de minderheid te verbieden om hun eigen lezing aan de verordening te geven. Ik zie die meerderheid niet ontstaan, gelet op de verdeling zoals die is. Dit soort voorstellen zouden niet gedaan moeten worden, zeker niet als je jezelf zo democratisch wenst te noemen. Mijn fractie zal daar met volle overtuiging tegen stemmen.

De heer **VAN DER MAAS** (VVD): Wij veranderen niet van standpunt over de spoedeisendheid en de dringende provinciale belangen. Mij moet toch wel van het hart dat een referendum gewoon

een onding is. Je stelt een ja-of-nee vraag. Je wilt een duidelijk antwoord, maar je weet eigenlijk niet wat je ermee moet. Vervolgens heb je de raad van het volk gekregen, -overigens vaak geen representatief deel van het volk-, en daar moet je het beleid op aanpassen. De VVD is en zal altijd tegen dit soort referenda blijven. We leven in een volksvertegenwoordigende democratie en daar zijn wij voor aangesteld. Dat mandaat hebben wij van onze kiezer.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ik heb weer de nodige argumenten gehoord. De VVD-fractie komt eerlijk uit de hoek door te zeggen dat ze het referendum eigenlijk maar helemaal niks vindt. Dat is misschien een beter antwoord dan te spreken over spoedeisend.
Het is zonde van alle argumenten. Dat betekent dat alleen een referendum kan worden gehouden over de kleur van de stoeptegels of hoe vaak het blad van het spoor kan worden geveegd. Het gaat nooit om iets essentieels, want er is altijd wel een excuus om geen referendum te houden. Dat is jammer. Juist omdat deze Referendumverordening in het verleden is opgetuigd, met als doel om te luisteren naar onze inwoners. Er zijn talloze manieren waarop een referendum kan worden georganiseerd, met verschillende vraagstellingen.
Ondanks de klimaatregelen die genomen gaan worden moet men zich geen illusie maken dat we hiermee een catastrofe voorkomen in Nederland. Nederland ligt onder zeeniveau, maar we hebben dijken en de zeespiegelstijging is beperkt. Het wel of niet realiseren van windturbines is een politieke keuze, maar we moeten hier niet onze burgers voorhouden dat, als we nu een referendum houden over de RES, de wereld zou vergaan en dat dit begint in Noord-Holland.
Ik hoop bij een volgend referendum op meer wijsheid van de andere partijen.

Mevrouw **KUIPER** (CDA): Ik ben het met de heer Van der Maas eens dat het referendum een lastig instrument is. Daarom heeft het CDA in 2018 ook tegen gestemd. Het feit is nu eenmaal dat er wel een Referendumverordening ligt. Dan moet daarmee zorgvuldig worden omgegaan. We blijven verschillen houden over spoedeisend. Nu blijkt maar weer dat je met de beste intenties een Referendumverordening traject bent gestart en dat dit de uitkomst is. Het is niet anders, maar wel jammer.

De **VOORZITTER:** Dan hebben we alle sprekers gehoord in de tweede termijn. Dan komt het nu aan op stemmen. We hebben drie moties en een voordracht.

Motie 137 '24/7 referendumverzoek indienen'
Stemverklaring: De heer **ZOON** (PvdD): Behalve dat we vinden dat dit iets is wat we moeten corrigeren, zien we ook dat er staat: Gedeputeerde Staten op te roepen". De Referendumverordening is echt iets wat bij Provinciale Staten hoort. Om die technische reden zullen we tegen deze motie stemmen.

Mevrouw **STRENS (**D66): We zullen ook tegen deze motie stemmen. Het is wel een goede suggestie om mee te nemen, op het moment dat we opnieuw naar onze referendumverordening kijken. Als de motie op dit moment in stemming wordt gebracht, zullen wij hier tegen stemmen.

De heer **VAN DEN BERG** (JA21): Ook van onze kant de kanttekening dat deze motie gericht moet zijn aan Provinciale Staten.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Gezien het feit dat D66 er op een ander moment naar wil kijken en Gedeputeerde Staten ook omtrent de evaluatie van de verordening sprak, stel ik voor dat we deze motie intrekken en aanpassen.

De **VOORZITTER**: Motie 137 is ingetrokken.

Dan breng ik in stemming motie 138 'Ruchtbaarheid referendum'. Wenst iemand hoofdelijke stemming, aantekening of een stemverklaring? Zo niet dan open ik de stemming. Er zijn 54 deelnemers en daarmee kunnen er 54 geldige stemmen worden uitgebracht.
De stemming is gesloten
Motie 138 is met 41 stemmen tegen en 13 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd 50PLUS/PvdO, DENK, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21 en de PVV.
Motie 138 is verworpen.

Wenst iemand hoofdelijke stemming, een stemverklaring of aantekening bij motie 139? Zo niet dan open ik de stemming over motie 139.
De stemming is gesloten.
Motie 139 is met 38 stemmen tegen en 16 stemmen voor verworpen. Voor hebben gestemd: 50PLUS/PvdO, DENK, Forum voor Democratie, Fractie Baljeu, JA21, PVV en de SP.
Motie 139 is verworpen.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ik zou een hoofdelijke stemming willen aanvragen over het beslispunt, omdat dit voor Forum voor Democratie een van de meest belangrijke en cruciale punten in deze termijn is.

De **VOORZITTER**: In het Presidium in juni 2020 is de afspraak gemaakt dat als hoofdelijke stemming wordt aangevraagd, dit gebeurt aan het eind van de vergadering. Tenzij de vergadering hiervan wil afwijken, maar dan moet een ordevoorstel worden gemaakt.
Dan stemmen we straks als laatste over voordracht 40. Kunt u daarmee instemmen?

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Ja zeker. Ik vind het een goed voorstel. Het geeft de coalitiepartijen nog even de tijd om nog eens goed na te denken over dit besluit.

De VOORZITTER: Dat betekent dat we de stemming over voordracht 40 doorschuiven naar achter, zodat hier alles in werking en voorbereiding kan worden gebracht.

18. Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, Ontwerpbegroting 2022 en Jaarstukken 2020 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG) (Voordracht 27)

De **VOORZITTER**: Een viertal sprekers heeft zich gemeld.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Wij maken ons echt grote zorgen voor de capaciteit van onze Omgevingsdiensten om kwetsbare natuur, onze leefomgeving en de gezondheid van mensen en andere dieren te beschermen. Met de invoering van de Omgevingswet worden de uitdagingen nog groter. Dat terwijl gemeenten, die moeten bijdragen aan Omgevingsdiensten, te maken hebben met financiële problemen. Een voorbeeld van wat dat betekent hebben we recent gezien: een meerderheid van gemeenten heeft, -waarschijnlijk door hun financiële situatie-, tegen investeringen in het gevraagde traineeship bij Omgevingsdienst Noord-Holland Noord gestemd, terwijl Omgevingsdiensten mensen tekort komen voor de toekomst.
De Omgevingsdiensten die onze omgeving moeten beschermen lijken dus kwetsbaar. We gaan hierover, gezien de tijd vandaag, verder in discussie na het reces. We willen Gedeputeerde Staten wel twee vragen stellen. Wat gaat het college vanaf nu nog proberen om het investeren in trainees bij Omgevingsdienst Noord-Holland Noord alsnog mogelijk te maken?
Kan het college beloven dat het ruimhartig zal zijn met budgetten voor de Omgevingsdiensten, waarbij de hoogste kwaliteit van Omgevingsdiensten voorop staat?
Ten slotte nog een voor ons cruciaal punt. Het meest recente rapport van de Randstedelijke Rekenkamer over provinciale bescherming van drinkwaterbronnen constateert namelijk dat het toezicht en handhaving (VTH) in de grondwaterbeschermingsgebieden door Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied verbeterd kan worden. De Omgevingsdienst zelf stelt in het rapport dat ze daar nu te weinig capaciteit voor heeft. Wij gaan het rapport op 30 augustus 2021 in de commissie bespreken, maar kunnen pas echt een goede discussie voeren als we ook de financiële gevolgen van eventuele opschaling van de capaciteit van de Omgevingsdienst op dit dossier inzichtelijk hebben. Wil de gedeputeerde de Omgevingsdienst vragen om voor 30 augustus inzichtelijk te maken wat de financiële gevolgen zijn van de opschaling van de capaciteit van de Omgevingsdienst voor een betere uitvoering van VTH-taken met betrekking tot grondwaterbeschermingsgebieden, zoals bedoeld in het rapport van de Rekenkamer?
We gaan ervanuit dat dit gewoon gebeurt, anders hebben we een motie achter de hand.

Mevrouw **KONING** (CDA): Wat de PvdD wil is een gemeenschappelijke regeling waarin de provincie gaten gaat vullen. De fractie wil dat de provincie doordrukt dat er trainees worden ingezet, terwijl een meerderheid dat niet wil. Het CDA kan daar niet achter staan. Een gemeenschappelijke regeling is opgezet zoals die is. Dan kan de provincie niet dwingend optreden.

De **VOORZITTER**: Een interruptie van Statenlid Kostiç.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Dan heb ik het niet goed uitgelegd. Mijn excuses daarvoor. Het gaat er niet om dat de provincie iemand dwingt. Het gaat erom dat we bepaalde zwakheden in het systeem constateren waardoor Omgevingsdiensten kwetsbaar blijken te zijn. Gemeenten kunnen hierdoor in de problemen komen. We vragen het college om te proberen via andere manieren het traineeship voor elkaar te krijgen en niet om gemeenten te dwingen. Dat laatste is absoluut niet onze bedoeling.

Mevrouw **KONING** (CDA): Dan blijft dat onze mening. Traineeship was aan de orde en de meerderheid wil dat niet. Dan kan de provincie niet zo veel meer doen.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD): Stel dat gemeenten het wel willen, maar er de financiën niet voor hebben. Bent u er dan op tegen dat de provincie op andere wijze het traineeship helpt op te starten?

Mevrouw **KONING** (CDA): U stelt een alsdan vraag. Dit is niet aan de orde. Wellicht kan de gedeputeerde erop in gaan als deze 'stel dat-vraag' aan de orde zou zijn.

De heer **KOYUNCU** (DENK): Ik wil me aansluiten bij Statenlid Kostiç en haar zeer terechte verzoek.

Gedeputeerde **OLTHOF**: Als het gaat om de financiële gevolgen dan zal ik vragen aan de Omgevingsdienst om een overzicht voor de commissiebehandeling te leveren.
Het andere punt gaat over kwaliteit, robuustheid en de financiële positie. Daarover heeft Commissie Van Aertsen uitgebreid gerapporteerd. Gedeputeerde Staten zullen voor de kwaliteit en robuustheid van Omgevingsdiensten blijven staan. Dat zullen we op meerdere manieren doen. In de verschillende gremia zullen we er op blijven aandringen. Ook via het IPO zullen we het aan de orde stellen in gesprekken met de Staatssecretaris. Daar komt het financiële kader aan de orde.
Ik sluit me aan bij de opmerking van mevrouw Koning. Het kan niet zo zijn dat de provincie op meerdere vlakken de gaten dicht, waar de gemeenten afhaken.

Gedeputeerde **STIGTER**: De provincie was voorstander van het traineeprogramma om de organisatie van de Omgevingsdienst verder te ontwikkelen. Een meerderheid van het Algemeen bestuur ging daar niet in mee. We hebben de gang van zaken besproken in het Dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst en gezamenlijk de conclusie getrokken dat het jammer is hoe het proces is gelopen op het totaal van de begroting. Mede op basis daarvan heeft de nieuwe directeur van de Omgevingsdienst een ronde langs gemeenten gemaakt. Daar kreeg hij hetzelfde beeld bevestigd. In het laatste Dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst is afgesproken om te kijken op welke manier dit verder kan worden gebracht zonder dat er sprake is dat de provincie gaten gaat dichtlopen en ook niet dat gemeenten alsnog worden gedwongen. We zien allen de meerwaarde om te kijken of hierin nog stappen kunne worden gezet.

Statenlid **KOSTIÇ** (PvdD):Ik wil beide gedeputeerden danken voor de toezeggingen en de toelichting. Wat was de reden dat gemeenten tegen stemden?

Gedeputeerde **STIGTER**: Er stonden drie intensiveringen op de agenda. In het licht van de financiële positie van de gemeenten was dit teveel. Dat gaf de doorslag. Na ronde bleek dat versterking nodig is en dat er, zonder een financiële toezegging te doen, de bereidheid was om

te kijken hoe we dit verder kunnen gaan brengen. Er zou ook kunnen worden gedacht aan samenwerking met andere organisaties om het traineeship toch mogelijk te maken.

De **VOORZITTER:** Ik constateer dat er geen behoefte is aan een tweede termijn.
Dan breng ik voordracht 27 'Zienswijze begrotingswijziging 2021, ontwerpbegroting 2022 en jaarstukken 2020 Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied' in stemming.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet dan open ik de stemming. 54 Statenleden kunnen 54 geldige stemmen uitbrengen.
De stemming is gesloten.
Voordracht 27 is met 54 stemmen voor unaniem aangenomen.

19. Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, Ontwerpbegroting 2022, Jaarstukken 2020 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (Voordracht 29)

De **VOORZITTER**: Ik geef het woord aan Statenlid Kostiç voor de eerste termijn.

Statenlid **KOSTIÇ (**PvdD): We hebben alles over de Omgevingsdiensten zojuist ingebracht. Wat ons betreft is het nu duidelijk en afgerond.

Mevrouw **VAN SOEST** (50PLUS/PvdO): Complimenten. Er zijn prima cijfers voor de provincie en goede processen. Een duidelijk verbetering. Alle lof en verder geen opmerkingen.

De **VOORZITTER**: Er is geen bijdrage geleverd. Ik ga ervan uit dat er geen behoefte is aan een tweede termijn.
Ik breng voordracht 29 'Zienswijze Eerste begrotingswijziging 2021, Ontwerpbegroting 2022, Jaarstukken 2020 Omgevingsdienst Noord-Holland Noord' in stemming.
Wenst iemand hoofdelijke stemming, stemverklaring of aantekening? Zo niet dan open ik de stemming.
De stemming is gesloten.

Voordracht 29 is met 54 stemmen voor unaniem aangenomen.

20. Vragenuur

De **VOORZITTER:** Tijdens het vragenuur zijn geen interrupties toegestaan.
Er zijn mondelinge vragen ingediend door de Partij voor de Dieren inzake handhavingsverzoeken van MOB over PAS-melders. Ik geef het woord aan de indiener van de vragen, de heer Zoon.

De heer **ZOON** (PvdD): Een uitgebreide beschrijving heb ik toegevoegd aan de agenda. Ik zal deze samenvatten. Mobilisation for the Environment (MOB) is bezig met het indienen van handhavingsverzoeken. Het Rijk en de provincies gedogen op dit moment illegale situaties van voorheen PAS-melders. Handhavingsverzoeken moeten in beginsel uitgevoerd worden. Gelderland heeft handhavingsverzoeken gekregen. We zien daar een groot gevaar in. We vragen

ons af hoe Gedeputeerde Staten gaan reageren op PAS-melders handhavingsverzoeken. Herkent het college de gevaren van de salderingsregeling en steunt het college het onderzoek naar de effecten van het salderen? Welke gevolgen heeft het indienen van tientallen handhavingsverzoeken in Noord-Holland voor de uitvoering van werkzaamheden door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Dank voor de vragen en het feit dat ik die al eerder kon inzien. Dat stel ik zeer op prijs.
We gaan en kunnen niet vooruitlopen op handhavingsverzoeken die er mogelijk kunnen komen. We weten niet concreet wat de aard van het verzoek is. We weten niet of een handhavingsverzoek hetzelfde is als in Gelderland en of het voortborduurt op de antwoorden die daar gegeven zijn. Daar kan ik nu niet op ingaan. Dat zou speculatief zijn.
U heeft het ook over een 'geitenpaadje'. We herkennen ons daar niet in. De minister heeft bij de behandeling van de wet Stikstofreductie en Natuurversterking aangegeven dat land dekkend elf mol ruimte vrijgemaakt zal moeten worden om de legalisatie in te zetten. Dat moet komen uit een landelijk bronmaatregelenpakket, wat in totaal honderdtachtig mol zal opleveren. Daar houden we aan vast.
Bij vraag 3: het staat er niet letterlijk maar in feite is het een alsdan-vraag. Daar geldt dan ook hetzelfde antwoord als dat ik gegeven heb bij vraag 1. We zetten onze capaciteit goed in om de weg vooruit te bevorderen. Legaliseren zal feitelijk tot stand komen. We hebben daarvoor extra inzet gedaan. We zijn in overleg met het Rijk en andere provincies hoe we dat kunnen faciliteren. De boeren die PAS-meldingen hebben gedaan, willen heel graag hun feitelijke situatie gelegaliseerd hebben, zodat de feitelijke en juridische situatie gelijk gesteld worden. Daar willen we graag bij meehelpen en ons ervoor inzetten om ook agrarisch perspectief te bieden richting een duurzame en stabiele toekomst.

De heer **ZOON** (PvdD): Dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording. Ik zie dat de gedeputeerde zich erg vasthoudt aan het Rijk en stelt dat dit een Rijksaangelegenheid is. Het is echter een provinciale aangelegenheid. Wij zitten hier uiteindelijk met de vervuiling en de agrariërs die er last van hebben. We maken ons behoorlijk zorgen over genoemde elf mol. We denken niet dat er voldoende stikstofruimte beschikbaar gaat komen. Maakt de gedeputeerde zich daarover geen zorgen?

Gedeputeerde **ROMMEL**: Vooralsnog maak ik me daarover geen zorgen. Het is een taak van het Rijk. We zijn daarover ook in overleg. Zodra ik me zorgen moet gaan maken, dan zult u dat ook van mij horen. Ik hoop en verwacht dat we dit snel kunnen oplossen.

De **VOORZITTER**: Ik constateer dat er geen andere Statenleden zijn, die een vraag willen stellen.

Mevrouw Van Soest heeft een vraag aan gedeputeerde Stigter. Die vraag is niet aangekondigd. Helaas kan ik die vraag niet toestaan. Die had u aan het begin van de vergadering moeten indienen. Het is geen open vragenuur.

21 (Behandeld in PS 28 juni 2021)

22. Indien aan de orde: stemming Motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag

De **VOORZITTER:** Op 28 juni is een motie Vreemd aan de Orde van de Dag ingediend door de fracties van Forum voor Democratie, PVV en 50PLUS/PvdO inzake 'Burgerparticipatie in beeld'. Motie VOD 63.

De motie wordt ontraden door Gedeputeerde Staten. Het college heeft gereageerd op technische vragen van Forum voor Democratie. Eigenlijk wordt u op uw wenken bediend. Het is geen kwestie van uitstel van de werkgroep Participatie. De eerste bijeenkomst is gepland op 6 september. Dan zal het zeker over deze thema's gaan. Ik denk dat ik niet uw mening deel dat er in de afgelopen jaren niet veel veranderd is. Er is heel veel veranderd op het gebied van participatie. Ook Gedeputeerde Staten zijn van mening dat het van groot belang is dat onze inwoners bij ons werk worden betrokken. Provincie Noord-Holland zette veel verschillende manieren van participatie in. Soms worden mensen gevraagd om mee te denken over een bepaalde visie of een beleidsonderwerp. Soms wordt gevraagd een voorkeur aan te geven. Op andere momenten wordt gevraagd om oplossingen aan te dragen. Kortom, participatie is niet in een vat te vangen, maar vindt plaats tijdens het luisteren, het praten en tijdens het beslissen. We willen zeker onze inwoners laten meepraten en beslissen en hun kennis en kunde mee laten wegen. De vraag wanneer wat nodig is en hoe antwoord kan worden gegeven op die vraag, dat verschilt naar de mening van het college van project tot project. Het is maatwerk. Dat maakt dat bij Provincie Noord-Holland niet een soort, maar heel veel verschillende soorten participatieprojecten lopen. Het is ook niet zinvol om dan alleen de laatste tien projecten op te pakken. Dat hebben we ook aangegeven in de beantwoording van de technische vragen. We zullen er met elkaar veel dieper op in moeten gaan. Dat is nu juist de opdracht die u de Statenwerkgroep heeft gegeven. Dat past ook bij het Coalitieakkoord van dit college. Mijn advies is om deze motie te ontraden en vooral in de Statenwerkgroep diepgaand met elkaar te buigen over hoe we burgers nog beter een rol kunnen geven in de participatie.

Mevrouw **VASTENHOUW** (FvD): Dank u wel voor de toelichting. Ik trek de motie in en wel om de reden dat u zojuist heeft aangegeven dat dieper zal worden ingegaan op participatieprojecten in het verleden, meer nog dan die laatste tien, en omdat er vanmiddag een uitnodiging is gekomen voor de werkgroep en om die van start te laten gaan.

De **VOORZITTER**: Dan is bij dezen motie VOD 63 ingetrokken.
We zijn aangekomen bij het laatste onderdeel van deze vergadering. Dat is de hoofdelijke stemming over voordracht 40.

Schorsing 21.51 tot 22.00 uur

Hoofdelijke stemming over voordracht 40
'Referendumverzoek RES 1.0 Noord-Holland Zuid en Noord-Holland Noord

De **VOORZITTER**: Ik heropen de vergadering. Ik noem de spelregels voor hoofdelijke stemming. Normaal gesproken bij het hoofdelijk stemmen in de Statenzaal gaat dat at random. We hebben in het kader van digitaal stemmen de afspraak gemaakt dat het stemmen per fractie plaatsvindt. Ik zal straks per fractie aan alle fractieleden vragen het 'groene handje' op te steken. Als de fractie compleet is zal de griffier een voor een de fractieleden in beeld brengen. Het betreffende fractielid kan dan aangeven of voor of tegen voordracht 40 wordt gestemd.

Voor of tegen voordracht 40:

GroenLinks:
Mevrouw **KOCKEN**: voor
Mevrouw **GIELEN**: voor
Mevrouw **ER**: voor
Mevrouw **VAN WIJNEN**: voor
De heer **CARDOL**: voor
De heer **ZAAL**: voor
De heer **DULFER**: voor
Mevrouw **VAN DER WAART**: voor
De heer **GRINGHUIS**: voor

VVD:
De heer **VAN DER MAAS**: voor
Mevrouw **VAN MEERTEN**: voor
De heer **TERWAL:** voor
De heer **DE WIT**: voor
De heer **VAN GILSE**: voor
Mevrouw **VAN GEFFEN**: voor
Mevrouw **KAAMER VAN HOEGEE**: voor
De heer **HARTOG**: voor
De heer **ROOSENDAAL**: voor

D66:
Mevrouw **STRENS**: voor
De heer **STEEMAN**: voor
Mevrouw **KAPITEIN**: voor
De heer **KANIK:** voor
De heer **VINK**: voor
Mevrouw **GONGGRIJP**: voor

PvdA:
Mevrouw **DE VRIES**: voor
De heer **VOSKUIL**: voor

Mevrouw **DOEVENDANS**: voor
Mevrouw **JELLEMA**: voor
De heer **LEERINK**: voor
De heer **CARTON**: voor

JA21:
Mevrouw **NANNINGA:** tegen
De heer **MANTEL**: tegen
De heer **JENSEN**: tegen
De heer **VAN DEN BERG**: tegen

CDA:
De heer **HEIJNEN**: tegen
Mevrouw **KUIPER**: tegen
Mevrouw **KONING**: tegen
Mevrouw **VAN ANDEL**: tegen

Forum van Democratie:
De heer **DESSING**: Voordat ik mijn stem uitbreng wil ik graag een punt van orde maken, wat ik enige tijd geleden in de chat al heb opgemerkt. Een hoofdelijke stemming gaat niet per fractie, maar op alfabetische volgorde en is een individuele stem van individuele Statenleden. Ik maak bezwaar tegen de gevolgde procedure voor het per fractie in hoofdelijke stemming brengen.

De **VOORZITTER**: Daar ga ik toch even op reageren, want dan hebt u waarschijnlijk in mijn inleiding gemist dat we hierover afspraken hebben gemaakt dat het random stemmen, wat bij een fysieke bijeenkomst in de zaal gebeurt, in een digitale omgeving hoofdelijk niet lukt. Daarvoor is een lijst opgesteld in de volgorde zoals ik die nu afloop. Dat is een besluit geweest van het Presidium.
Wat is uw stem op voordracht 40?

De heer **DESSING**: tegen
Mevrouw **VASTENHOUW**: tegen
De heer **DEKKER**: tegen

PvdD:
De heer **ZOON**: tegen
Statenlid **KOSTIÇ**: tegen
De heer **HOLLEBEEK**: tegen

PVV:
De heer **DEEN**: tegen
De heer **KAPTHEIJNS**: tegen
Mevrouw **BEZAAN**: tegen

SP:
De heer **SMALING**: tegen
Mevrouw **ALBERTS**: tegen
De heer **HOOGERVORST**: tegen

ChristenUnie:
De heer **KLEIN**: tegen

50PLUS/PvdO:
Mevrouw **VAN SOEST**: tegen

DENK:
De heer **KOYUNCU**: tegen

Fractie Baljeu:
De heer **BALJEU**: Een korte stemverklaring.

De VOORZITTER: Dat kan niet meer. U kunt alleen voor of tegen stemmen.

De heer **BALJEU**: Tegen.

De **VOORZITTER**: Met 30 stemmen voor en 24 stemmen tegen is voordracht 40 aangenomen. In deze hoofdelijke stemming is voordracht 40 aangenomen.

23. Sluiting

De **VOORZITTER:** Hiermee zijn we aan het eind gekomen van twee lange vergaderdagen. Dank voor uw inzet. Namens u dank ik de griffie, alle ambtenaren maar ook de technische en facilitaire ondersteuning voor al het werk dat zij voor ons in de afgelopen periode hebben verzet. Zonder jullie ondersteuning zou dat allemaal niet mogelijk zijn.
We hebben elkaar al lange tijd niet fysiek kunnen zien en spreken. Onder u, maar ook zeker onder uw voorzitter is er behoefte om elkaar weer te zien. Ook zoals vandaag weer is gebleken, is het lastig om online goed te debatteren. Ik vind dat het prima is gegaan, maar toch is dat een zware klus. De griffie zal een sociaal moment organiseren op maandag 23 augustus 2021 om met elkaar, onder het genot van een hapje en drankje, het politieke seizoen in te luiden. Het is hoognodig dat we dat weer fysiek kunnen doen, uiteraard onder voorbehoud van alles wat er nog met corona gebeurt. Ik zie er naar uit om u weer lijfelijk te kunnen ontmoeten.
Vanaf deze plaats wens ik u een fijn zomerreces toe. Neem ook uw rust. Ik zie u graag weer gezond en uitgerust terug na het reces. Tot gauw.

Sluiting 22.24 uur

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor PS 13-09-2021 / RWK 20-09-2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

					2022	2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**					*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
Algemeen									
Begrotingswijziging							Allen		2021: 1e Begrotingswijziging 8 februari op agenda in commissie RWK en 8 maart in PS
Jaarstukken en Kaderbrief							Allen		2021: 7 juni in commissie RWK.
Begroting							allen		2021: 25 oktober in commissie RWK.
Ruimte & Wonen									
Voortgang Woonopgave/ uitvoering Woonagenda 2020-2025							Loggen		N.a.v. toezegging in cie. RWK 10-02-2020: Mogelijk rondom P&C cyclus met de commissie de voortgang van de Noord-Hollandse woonopgave bespreken (2x per jaar op de B-agenda). Uit planningsoverzicht GS: GS besluitvorming over de Provinciale Woonagenda vindt plaats in het voorjaar 2020 en de Staten worden hierover ook in deze periode geïnformeerd. GS informeren de commissie RWW in het najaar 2020 over het eerste woonakkoord. De wijze waarop PS verder worden geïnformeerd over de voortgang van de Provinciale Woonagenda moet nog nader worden bepaald. Hierover worden de Staten zo spoedig mogelijk geïnformeerd. PS worden in het najaar 2020 op de hoogte gesteld van de voortgang van het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouwproductie. Eerste voortgang: Medio oktober/november in GS, op 23-11-2020 in commissie RWK Toezegging: uitgebreide stand van zaken en tussentijdse rapportage in 4e kwartaal van 2022
Masterplan Wonen							Loggen		Op 4 maart wordt een benen-op-tafeloverleg ingepland. Vervolgens komt het masterplan waarschijnlijk eind 2e kwartaal naar de commissie **(mogelijk RWK 30-08-2021)**
Rapport “Locatieanalyse naar							Loggen		N.a.v. toezegging in cie. RWK 10-02-2020: GS komt binnen 2 maanden hierover terug bij de

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor PS 13-09-2021 / RWK 20-09-2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

					2022	2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**					*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
middelgrote locaties voor de huisvesting van buitenlandse werknemers, Provincie Noord Holland en gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen”									commissie RWK Toezegging 08-06-2020: Medio september 2020 volgt een vervolgnotitie; ter bespreking op B-agenda 19-10-2020. **Onderwerp komt tzt terug om voortgang te volgen**
Tijdelijke huisvesting buitenlandse werknemers Rijksstraatweg 23 Hippolytushoef in Bijzonder Provinciaal Landschap									Stukken komen in mei 2021 naar de commissie. In de brief aan de agendacommissie heeft Gedeputeerde Staten aangegeven dat dit onderwerp evt. doorgeschoven kan worden naar na de zomer.
Ontwerp verklaring van geen bedenkingen bij omgevingsvergunning project dijkversterking Bedijkte Waal									In GS van 29 juni a.s.
Voortgang fonds OV-knooppunten							Loggen / Olthof	Cie RWK en M&B gezamenlijk	Besproken op B-agenda in commissie van 08-06-2020 Voordracht over besloten agenda in PS 14-09-2020 Jaarlijkse voortgang komt t.z.t. op C-agenda (20 september 2021)
Monitor OV-knooppunten							Loggen		Jaarlijks t.k.n. op c-agenda
Plan van Aanpak (pva) Kustvisie							Loggen	BOB	Wordt verwacht 3e kwartaal 2021
Voortgang bouwambassadeur									
Omgevingsverordening									
Omgevingsregeling op de voorgenomen aanwijzing van een stimuleringsgebied voor zonne-energie ten zuiden van Zwanenburg							Stigter		Bespreking op B-agenda van de omgevingsregeling voor definitief besluit GS

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor PS 13-09-2021 / RWK 20-09-2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

					2022	2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**					*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
Omgevingsverordening NH 2020									Betreft een partiele herziening van de OV NH2020, alleen t.a.v. regels RES'en leidend voor wind op land identiek aan OV NH2022 commissie RWK van september 2021 en voor behandeling in de commissie RWK na de ter inzage legging en besluitvorming in PS (7 februari en 7 maart 2022)
Omgevingsverordening NH 2022							Loggen	BOB	Hieronder de voorgenomen gewijzigde planning op hoofdlijnen van de Omgevingsverordening NH2022: Besluitvorming: – September 2020: Eerste ronde externe ambtelijke inputsessies (voorleggen concept regels en kijken waar dit knelt) – 19 oktober 2020: Technische briefing over de Omgevingsverordening NH2022 – 19 November 2020: Externe bestuurlijke inputsessies (bestuurders van gemeenten, waterschappen etc. van de provincie N-H wordt om input gevraagd) – December 2020: Eventueel Tweede ronde ambtelijke input-sessies Besluitvorming: 13 april 2021 GS; vaststellen ontwerp- OV NH 2022 19 april 2021 Commissie RWK 26 april 2021 Extra cie. RWK Start ter inzage legging 19 juni 2021 Einde ter inzage legging 7 september 2021 GS; OV NH2022 20 september 2021 Commissie RWK 4 oktober 2021* PS; vaststellen OV NH2022 1 januari 2022 Inwerkingtreding *Eventueel laatste uitwijkmogelijkheid; PS van november 2021. Later kan niet i.v.m. het omzetten

Strategische Agenda Commissie Ruimte Wonen en Klimaat
voor PS 13-09-2021 / RWK 20-09-2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

					2022	2023	GS	Werkvorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie RWK	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**					*Vetgedrukte teksten zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie RWK*
									van de Omgevingsverordening NH2022 naar het nieuwe DSO-LVBB voor publicatie. **Waarschijnlijk uitgesteld, brief GS volgt in juli: waarbij OV NH2022 tijdelijk wordt stilgelegd en dus niet voor behandeling in de commissie RWK van september en PS van oktober wordt aangeboden maar later, gelijk op met de partiele herziening van de OV NH2020**
Klimaat & Energie									
RES 2.0							Stigter	n.n.b.	24 maanden na invoering RES 1.0
Provinciaal inpassingsplan (Pip) 150 Kv							Stigter		Wordt verwacht 2e kwartaal 2021 - Voorbereidingsbesluit is reeds via voordracht in PS geweest (RWK 08-06-2020)
Warmtestrategie							Stigter		Na gereed komen van het warmtebronnenregister medio 2020, zullen Statenleden hierover worden geïnformeerd. Naar verwachting komt voor de zomer van 2020 het Rijks duurzaamheidskader voor biomassa gereed. PS (commissies RWK en EFB) worden na het zomerreces van 2020 betrokken bij de ontwikkeling van het Noord-Hollandse duurzaamheidskader voor biomassa. De wijze waarop PS wordt betrokken stemmen GS af met PS nadat het duurzaamheidskader van het Rijk is verschenen. **Verwachting: Warmtestrategie in oktober 2021 op de B-agenda**
CES= Cluster Energie Strategie NZKGebied									TB is eind augustus Behandeling voorstel 20 september in RWK
TB geothermie									Voorafgaand cie RWK van september, circa 1 uur
Energie-infrastructuur Alliander									

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

					2022	2023	GS	Werk vorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie EFB	**6-9**	**27-9**	**28-10**	**29-11**					**Roodgedrukte teksten** *zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie EFB*
Algemeen									
1e begrotingswijziging 2022							Allen		2022: Cie EFB: februari 2022 PS: maart 2022
Jaarstukken 2022							Allen		2022: Rekeningencommissie Maandag 30 mei 2022 en Mondelinge technische vragen sessie op 30 mei Reguliere commissies - maandag 13 juni 2022 (NLG en RWK - maandag 20 juni 2022 (EFB en M&B) PS 4 juli 2022
Kaderbrief 2023							Allen		Reguliere commissies - maandag 13 juni 2022 (NLG en RWK - maandag 20 juni 2022 (EFB en M&B) PS 4 juli 2022
2e begrotingswijziging 2021							Allen		maandag 20/9/2021 NLG en RWK (Maandag 27/9/2021 EFB en M&B - PS 11 oktober 2021
Begroting 2022							Allen		25 oktober in commissie NLG en RWK 28 oktober in commissie EFB en M&B 8 november in PS.
Laatste begrotingswijziging 2021							Allen		cie EFB :29 november 2021 PS :13 december 2021
Motie 41 (noodfonds)									Op 22 maart 2021 is voortgang besproken. In juli 2021 dan weer info over resterende middelen noodfonds (zie brief EFB 22-3-2021)
motie 42 (herstelfonds)									Blauwdruk is behandeld in EFB 26-10-2020 (en RWK 19-10-2020). 1e begrotingswijziging behandeld in EFB 15-2-2021

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									Stand van zaken eerste tranche en voorbereiding 2 tranche besproken in EFB 22-3-2021 2e tranche besproken in EFB 14 juni 2021 Voor toezeggingen: zie toezeggingenlijst EFB
Financiën, Cultuur en Erfgoed (Pels)									
Voorstel om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken									In de rekeningencommissie (valt onder commissie EFB) van 26 augustus 2019 is over dit onderwerp gesproken, GS zullen met een voorstel richting commissie/PS komen om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken.
Onderzoek Rekenrentes in IPO verband .									(cie EFB 2-12-2019) Mw. Pels meldt dat in IPO-verband het onderzoek naar een realistische rente is gestart, want het wijzigen van de rente heeft grote gevolgen voor het doelvermogen. De uitkomsten van het onderzoek zijn nog niet bekend, maar hierin wordt gerekend met de rekenrente die ook verzekeraars hanteren. Na afronding van het onderzoek kan een realistisch scenario opgesteld worden. Uitkomsten waarschijnlijk in februari 2020. Deze worden met de commissie gedeeld. Indien de effecten heel erg groot zijn, dan zal de commissie tijdig met een brief van GS via de B-agenda geïnformeerd worden.
Nota Verbonden Partijen									Evaluatie behandeld in EFB van 16 september 2019. De nieuwe nota verbonden partijen is in de commissie van 31 augustus 2020 behandeld en als hamerstuk in PS van 5 oktober 2020. In de jaarstukken zal hier aandacht aan worden besteed.
Actualisatie Cultuurnota							Pels		24 februari 2020 is er een technische briefing gehouden over actualisatie cultuurbeleid; 22 maart 2021 is er een BOT overleg hierover gehouden. Laatste planning: 27 september 2021: discussie nota in Cie EFB 29 november: def. nota in Cie EFB 13 december: vaststelling nota PS
Investeren in behoud van archeologisch erfgoed							Pels		Met de actualisatie van het cultuurbeleid (zie hierboven) komt de beleidsinzet op het gebied van onderwaterarcheologie aan de orde. Onderwerpen daarbij zijn beschermingsbeleid van wrakken in de Waddenzee en extra onderzoek naar nieuw aangeleverde vondsten. In het tweede kwartaal 2020 worden PS geïnformeerd over de presentatie van de vondsten van het Palmhoutwrak. Financiële bijdrage Kaap Skil voor tentoonstellen Palmhoutwrak-collectie (28-9 c-agenda)

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Investeren in behoud en herbestemming monumenten							Pels		Bij de actualisatie van het cultuurbeleid (zie een paar regels naar boven) zal de provinciale inzet voor rijksmonumenten (zonder woonfunctie) worden voorgelegd.
Cultuureducatie en bibliotheken							Pels		23 november 2020: digitaal werkbezoek EFB met Probiblio Begin 2021 ontvangen PS het programma Cultuureducatie met kwaliteit 2021-2024 dat door Plein C wordt uitgevoerd. Cultuureducatie en de provinciale rol bij bibliotheken zal ook onderdeel zijn van de actualisatie van cultuurbeleid . (zie brief C-agenda EFB 30 november 2020)
Initiatiefvoorstellen SP over archeologie en erfgoed (vervolg op discussienotitie)							Pels		Discussienotitie SP over archeologie en erfgoed behandeld in commissie EFB 20 januari 2020. Naar aanleiding van deze bespreking heeft de SP 2 initiatiefvoorstellen opgesteld. Deze zijn behandeld in EFB van 30 november 2020. SP zet initiatiefvoorstellen niet door naar PS. Onderwerp zal namelijk worden besproken bij actualisatie cultuurnota.
Voorstel voor Noord-Hollands waarderingskaart stolpboerderijen							Pels		Commissie EFB 20/1/2020: Daadwerkelijke uitwerking waarderingskaart zal bij discussienotitie Cultuurnota op 27/9/21 in commissie terugkomen. Brief GS inz. Stand van zaken onderzoek stolpboerderijen staat op c-agenda EFB 14 juni 2021.
Stelling van Amsterdam	Technische briefing 6 september 2021						Pels		Recent is opdracht verleend voor een onderzoek naar de herstelbehoefte en versterkingsmogelijkheden van recreatie rondom de Liniedijken van de Stelling van Amsterdam. Dit onderzoek is in gang gezet omdat in het coalitieakkoord is gemeld dat er een Landschapsfonds wordt ingesteld (valt onder sector Groen/NLG) waaruit ook herstel en recreatief gebruik van de Liniedijken gefinancierd kan worden. Om nu inzicht te krijgen in deze herstelbehoefte is dit onderzoek gestart. Het onderzoek moet medio mei af zijn. De uitkomsten van het onderzoek moeten leiden tot een aanvraag uit het Landschapsfonds. Het onderzoek is medio mei 2020 afgerond. Als er besluitvorming nodig is, vindt deze na het zomerreces plaats. PS worden daar dan bij betrokken (NLG/EFB) Bij behandeling Gemeenschappelijk Orgaan Waterlinies op 18-6-2020 in EFB heeft mw. Pels voorgesteld om - gezien het feit dat het een nieuwe vorm van samenwerking betreft - er de komende tijd vaker met elkaar over te spreken. Een goed moment is het bespreken van het nieuwe beleid van Noord-Holland voor de Stelling van Amsterdam dat aan het eind van het jaar aan PS wordt toegestuurd. Dit is een goed moment voor PS om aanvullende kaders mee te geven aan GS. Waarschijnlijk commissie EFB 1e kwartaal 2022 (zie brief C-agenda EFB 18-1-2021). In de cie vergadering 18-1-2021 is afgesproken over dit onderwerp een technische briefing te organiseren. Deze zal gehouden worden op 6 september 2021
Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop									

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

(Pels)									
Sport							Pels		Voortgang Beleidsnotitie Sport EFB besproken in EFB 18 januari 2021. Toegezegd is: Het aanbieden van plantaardige maaltijden en snacks in de kantine zal wederom bij de eerstvolgende kennissessie via Sportservice onder de aandacht gebracht worden. De focus op natuurinclusiviteit kan bij een volgende ronde aan de orde komen, aangezien het huidige budget daarvoor onvoldoende is.
Goed werkgever- en opdrachtgeverschap							Pels		Binnen de ambtelijke organisatie is 'goed werkgeverschap en eigentijdse arbeidsverhoudingen' één van de pijlers van het strategisch HR beleid. Onder deze noemer wordt gewerkt aan diverse thema's, waaronder diversiteit en inclusiviteit en ontwikkel- en loopbaanmogelijkheden. Naar verwachting in het tweede kwartaal van dit jaar zullen GS de Staten nader informeren over de wijze waarop wij uitvoering geven aan dit onderdeel van het Coalitieakkoord, en de komende tijd met onze verbonden partijen in gesprek gaan welke stappen ze hierin kunnen zetten. Zie GS brief c-agenda EFB 26 oktober 2020 over over duurzaam doorpakken en rol als werkgever - diversiteit op de werkvloer
Voortgang Social Return							Pels		**Voortgang: 1e kwartaal 2020 (zie c-agenda EFB 31-8-2020)** **Voortgang 2021: 'Social return in één oogopslag 2021 met daarin de voortgang vanaf januari 201 5 tot mei 2021 (C-agenda EFB 6-9-2021);** **Eerste kwartaal 2022: voortgang social return in 1 opslag** **Herijking social return 1e kwartaal 2023**
Inkoopbeleid									**Besproken in commissie EFB 22 maart 2021**
Circulaire economie en PDNH **Per 1-1-2021 van M&B naar EFB (Pels)**									
Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025		Visie arbeidsmarkt en onerwijs					Pels		18-1-2021 concept-Actieagenda in cie. EFB (besproken B-agenda) Mw. Zaal zegt toe: - bij de actualisatie van de agenda Onderwijs en Arbeidsmarkt wordt de vraag van GL hoe ervoor wordt gezorgd dat mensen door omscholing de kans krijgen om zinvol deel te nemen aan de maatschappij meegenomen. Visie arbeidsmarkt en onderwijs komt 27/9 in cie
PDENH (Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland)							Pels		N.a.v. veel vragen over dit onderwerp is op verzoek van PS een technische briefing PDENH gehouden op 3 september 2020 in de commissie M&B. Op 7 december 2020 heeft er een expertmeeting plaats gevonden over revolverende fondsen

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (Zaal)									
Voortgangsrapportage/actualisatie economisch uitvoeringsbeleid/ Dashboard							Zaal		26 november 2018 is de 2e voortgangsrapportage behandeld in EEB (incl. voortgang PIM en andere MKB instrumenten). In het tweede kwartaal 2020 wordt een (proces) voorstel voor actualisatie van economische beleid aan PS gestuurd. Hierin wordt aangegeven op welke momenten PS betrokken worden bij de actualisatie. Nieuwe planning ivm Covid- - 15 februari 2021 nieuwe voortgangsrapportage incl. coronaeffecten besproken - 11 maart 2021 Expertmeeting gehouden - 6 Sept 2021: nieuw uitvoeringsprogramma (hierbij ook hoogwaardige digitale verbindingen agenderen) arbeidsmarkt en onderwijs komt 27/9 in cie
Voortgang Pallas project				Technische briefing Pallas voorafgaande aan vergadering EFB 29-11			Zaal		Rondvraag 14-6-2021: GS zijn over de lening in gesprek met het ministerie en na het besluit van het Rijk zullen diverse scenario's voor de lening in kaart worden gebracht. In het najaar worden PS hierover geïnformeerd. Voorafgaand aan EFB van 29/11/2021 zal een technische briefing over Pallas worden gehouden. In 2012 is door het Kabinet en de Provincie Noord-Holland besloten om een lening te verstrekken om de mogelijkheid te bieden om tot een nieuwe reactor in Petten te komen ter vervanging van de huidige Hoge Flux Reactor (HFR). Eind 2013 is hiertoe de Stichting Pallas opgericht, met als doel om een reactor te ontwerpen en realiseren, die bestemd is voor de productie van medische isotopen en voor nucleair technologisch onderzoek. Onderdeel van de opdracht was het aanvragen van de benodigde vergunningen, het opstellen van een business case en het aantrekken van private investeerders (fase 1). Voor deze fase hebben het Rijk en de Provincie Noord-Holland samen een lening van €80 mln. verstrekt die in drie tranches ter beschikking is gesteld. Onderdeel van de opdracht was ook om de daadwerkelijke bouw en exploitatie - fase 2 en 3 - privaat te financieren. Uit de brief van GS aan PS (zie C-agenda 16-9-2019;

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									11.1.b) blijkt dat er momenteel concrete interesse is van private investeerders. Jaarlijks (meestal in de maand februari) worden de commissieleden op de hoogte gehouden over de voortgang van het project. Zie ook brief op c-agenda EFB 15 juni 2020 Brief GS inz. uitstel terugbetaling op B-agenda EFB 31-8-2020; Voorafgaande aan deze vergadering is een technische briefing over stand van zaken Pallas gehouden. Volgende technische briefing 15 februari 2021 en stand van zaken op B-agenda EFB; Zie ook brief op c-agenda EFB van Minister van Ark aan 2e kamer over private investeerders Rondvraag in cie EFB 14-6-2021 over komst Shine in relatie tot Pallas: GS zijn over de lening in gesprek met het ministerie en na het besluit van het Rijk zullen diverse scenario's voor de lening in kaart worden gebracht. In het najaar worden PS hierover geïnformeerd
HIRB/werklocaties							Zaal		Onder de noemer HIRB-plus zijn regelingen opgesteld voor het toekomstbestendig maken en houden van bedrijventerreinen en winkelgebieden. Ook zijn middelen vrijgemaakt ten behoeve van pilots op het gebied van verblijfsrecreatie. In totaal wordt voor HIRB-plus in de periode 2020-2023 een bedrag van € 2,5 mln. per jaar ingezet. In de subsidieregeling voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen krijgen de aspecten duurzaamheid (waaronder CO2-reductie), circulariteit en leefbaarheid grotere nadruk. Projecten die op deze gebieden veel maatregelen nemen hebben een grotere kans op subsidie in de jaarlijkse subsidietender. PS worden jaarlijks geïnformeerd over de gehonoreerde projecten. Regionale afspraken werklocaties: Hiervoor worden de afspraken gevolgd die gemaakt zijn inde PRV; ramingen worden minimaal eens in de 5 jaar voorzien. Voor NHN is net een herziening van de raming gestart (oplevering 2e helft 2020). Zie brief GS aan PS inz. Monitor Werklocaties 2020 c-agenda EFB 30 november 2020
Jaarprogramma van De Kop Werkt! (wensen en bedenkingen').							Zaal		EFB 20-1-2020: programma loopt af: hr. Van der Hoek zegt toe dat het onderwerp terugkomt op de agenda van de commissie na afronding van de effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance. 29/6: Zie ook brief C-agenda EFB 31/8 inz. jaarrapportage 2019 en verlengen programma. De effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance komen nog terug op de agenda. Aan de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance wordt nu gewerkt. De effectrapportage wordt circa 1 jaar uitgesteld. In 2021 worden dit allemaal te samen aan de Cie aangeboden

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									2e tranche jaarprogramma 2020 is op 18 januari in cie EFB behandeld Jaarrapportage 2020 staat op c-agenda EFB 14-6-2021
Herstructurering Winkelgebieden .							Zaal		EFB 20-1-2020 (rondvraag Van der Hoek): negatieve berichtgeving winkelleegstand. Primair gemeenten aan zet. Wordt wel in regionaal en in MRA verband over gesproken. Eventuele acties zullen in gezamenlijkheid plaatsvinden. In dat geval worden PS geïnformeerd
Continuering regionale economische samenwerking NHN							Zaal		.De provincie en 18 NHN gemeenten hebben op 17 december 2017 een aandeelhouders- en dienstverleningsovereenkomst ondertekend, waarin de strategische samenwerking van en onderlinge afstemming tussen ondernemers, onderwijsinstellingen, kennisinstellingen, lokale en provinciale overheden en regionale samenwerkingsverbanden in NHN is vastgelegd. In deze overeenkomsten is bepaald dat uiterlijk in oktober 2021 een tussenevaluatie is uitgevoerd en uiterlijk in mei 2023 een eindevaluatie is uitgevoerd. De tussenevaluatie wordt opgeleverd in oktober 2021 en in het Bestuurlijk Afstemming Overleg NHN (BAO) en de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 22 november 2021 vastgesteld, opdat de uitkomsten van de evaluatie kunnen worden vertaald in het Jaarplan ONHN van 2022. De resultaten van deze tussenevaluatie zullen na deze datum aan de Commissie worden voorgelegd.
Uitkomsten evaluatie detailhandelbeleid							Zaal		Zie ook brief GS inz. monitor detailhandel op c-agenda EFB 31-8-2020
Hoogwaardige en digitale verbindingen							Zaal		Plannen van marktpartijen en het lokale initiatief dat met een garantstelling gesteund wordt, dekken meer dan driekwart van de witte buitengebieden. In het resterende deel worden gemeenten met een kansrijke business case op weg geholpen om met de markt glasvezel aan te leggen. Eind maart loopt de beroepstermijn tegen de garantstelling af. Indien er geen hoger beroep wordt aangetekend sluiten GS een garantie- en uitvoeringsovereenkomst en wordt de garantie daadwerkelijk verstrekt. Rond de zomer wordt meer zicht verwacht op een resultaat bij (de eerste) twee gemeenten die GS verder ondersteunt. PS worden over beide zaken geïnformeerd. EFB 15/6/2020: De analyse met kansen voor de gemeente Bergen is ontvangen en GS willen dat komende maand met de gemeente bespreken. Met de tweede gemeente gaat GS van start zodra blijkt dat de werkwijze (met Bergen) succesvol blijkt. Het lijkt GS zinvol om het geheel na de zomer in de cie EFB te agenderen De hr. Zaal (GL) verzoekt dit na de zomer op de agenda van de commissie EFB te plaatsen. Op 28 september zal tkn een update op de c-agenda worden geagendeerd (in overleg met de hr. Zaal). In voorjaar 2021 zal het

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									bespreekstuk worden geagendeerd (bij actualisatie economische agenda). EFB 30-11-2020: brief op C-agenda waarin wordt voorgesteld dit onderwerp te bespreken bij de actualisatie van de uitvoeringsagenda economie op 6/9/2021 10 mei 2021 Technische briefing
Discussienotitie PvdD naar een nieuwe economie							Zaal/Pels		Nav behandeling in cie EFB 31-8-2020 zal nes Kostic zal samen met andere partijen een aantal initiatiefvoorstellen uitwerken.
Een innovatief klimaat bevorderen Economie en inclusieve arbeidsmarkt							Zaal		GS streeft naar een optimaal vestigingsklimaat voor ondernemers in Noord-Holland. Een nationaal en Europees gelijk speelveld is hierbij van groot belang. We stellen geen strengere normen dan de wettelijke, maar stimuleren bedrijven om duurzame maatregelen te nemen. De provincie ondersteunt het vestigingsklimaat door in te zetten op goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving. Om de verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunen en stimuleren GS over de volle breedte duurzame innovatie. Hiervoor stelt GS middelen beschikbaar. GS stimuleert (duurzame) innovatie op verschillende manieren, met de MKB innovatie-instrumenten en -fondsen. Voor de financiële stimulering van innovaties is de MIT-subsidieregeling ingesteld (MKB innovatiestimulering regio en Topsectoren), het Participatiefonds Duurzame Economie NH en het Innovatiefonds NH. Met het investeringsgereedprogramma PIM worden (duurzame) ondernemers met het vinden van passende financiering geholpen, en met het versnellingsprogramma GO!-NH worden duurzame innovaties versneld. Al deze innovatie-instrumenten worden in de huidige coalitieperiode voortgezet en/of uitgebreid. Daarnaast start, in samenwerking met regionale partners, een pilot 'Globalisers' om Noord-Hollandse scale-ups te helpen groeien door ondersteuning te bieden bij het toetreden op de internationale markt. De uitvoering van deze instrumenten wordt door GS georganiseerd. PS worden jaarlijks per brief geïnformeerd.
Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen							Zaal		Voor een vitale en veerkrachtige beroepsbevolking blijft ingezet worden op een meer skillsbased arbeidsmarkt met als onderlegger een campusstructuur gefocust op techniek en technologie. In deze campusstructuur werkt de triple helix samen aan 1) een betere aansluiting arbeidsmarkt & onderwijs door onderwijsvernieuwing, 2) versnellen van de overgang van werk naar werk aan de hand van skills en 3) bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt door gezamenlijke projecten. In de steigers staan nu projecten bij de Zaancampus en Luchtvaart Community Schiphol. Voor aanscherping van het campusbeleid worden eind 2020 de evaluatieresultaten verwacht. In de tweede helft van 2020 start een nieuwe Werkambassadeur (zie brief c-agenda EFB 31/8/2020) Met Provinciale Staten zal dan ook zijn nieuwe werkagenda nader worden besproken. De werkagenda van de werkambassadeur zal

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									de komende tijd (maart-april) meer vorm krijgen en hij wil ook op dat moment graag hierover met de cie van gedachte wisselen. Arbeidsmarkt en onderwijs is een integraal onderdeel van de uitvoeringsagenda economie. Actualisatie in september aan de orde. Waarschijnlijk dan ook de visie arbeidsmarkt en onderwijs. Zie ook beantwoording technische vragen EFB 18-1-2021. Voorstel is om op 6 september ook een technische briefing te houden door de werkambassadeur
Nieuwe Europastrategie							Zaal		Commissie EFB 16-9-2019: afgesproken in om geen COE in te stellen. Halverwege de collegeperiode zal de nu gekozen werkwijze geëvalueerd worden. Op maandag 20 april zal van 11.00 uur tot 12.30 een BOT overleg worden gehouden over analyse EU beleid, evaluatie Europees beleid 2017-2020 en welke accenten de commissie belangrijk vindt (ivm coronacrisis gaat dit niet door. Er zal een nieuwe planning worden gemaakt voor de nieuwe europastrategie. Waarschijnlijk in najaar notitie met daarin - de accenten voor de komende nog lopende periode van de huidige Europa strategie (loopt tot 1/1/2021) en - opzet om te komen tot een nieuwe europastrategie (startnotitie november 2020) - Op 28 september technische briefing zoals afgesproken in EFB 20 april 2020 - Starnotitie Europstrategie behandeld in EFB 30 november 2020. - 18 januari 2021 is een technische briefing gehouden over Green Deal en Brexit (gevolgen voor Noord-Holland); - 15 februari 2021 een BOT overleg nieuwe Europastrategie - Bespreking kadernotitie ter politieke beraadslaging met uitkomsten van beeldvormingsfase Commissie EFB 6 september 2021 - Bespreking concept Europastrategie 2022-2025 Commissie EFB 29 november 2021 - Vaststellen Europastrategie 2022-2025 Provinciale Staten 13 december 2021
Sponsoring							Zaal		In oktober 2019 zijn de uitgangspunten in de commissie besproken en in november 2019 heeft GS het definitieve sponsorbeleid 2020-2023 vastgesteld. PS zullen jaarlijks een voortgangsrapportage ontvangen over de duurzaamheidsmaatregelen die de gesponsorde evenementen invoeren. 18 Januari 2021 is de Voortgangsbrief dierenwelzijn gesponsorde evenementen 2020 op B-agenda EFB. In 2022 vindt een evaluatie van de doelstellingen en de resultaten plaats.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									Zie ook c-agenda EFB 22-4-2021: Brief GS aan PS inz. verruimde uitgangspunten evenementensponsoring 2021-2022
Initiatiefvoorstel wijziging Referendumverordening van FvD									Behandeld in cie EFB van28-9-2020:. Toegezegd is: GS zullen goed blijven volgen of sprake is van gestrande pogingen en in dat geval zullen PS worden geïnformeerd Mw. Zaal geeft aan dat op basis van de motie van FvD is al een communicatietraject gestart, voorgesteld wordt na te gaan wat dit heeft opgeleverd alvorens weer een nieuw traject te starten. Zodra de digitale mogelijkheid aanwezig is, zal hierover gecommuniceerd worden. De vraag van de PVV over de geschatte kosten van een referendum (bedrag concretiseren) is schriftelijk beantwoord. Zie ook Statenvragen FvD 115-2020 Bindend correctief referendum agenderen in commissie zodra de Grondwetswijziging dat mogelijk maakt
IBT: tussenrapportage financiële positie gemeenten									PS 14-9-20: Normaal wordt over IBT in een jaarverslag aan het einde van het jaar, gerapporteerd. In verband met de bijzonder situatie, zal zij aan het einde van het jaar als alle begrotingen zijn ingediend, met een tussenrapportage te komen die dan eventueel besproken kan worden. EFB 15 februari 2021 (C-agenda tussenstand). Technische briefing over dit onderwerp mede in relatie tot bestuurskracht gemeenten gehouden op 22 april 2021
Datacenterstrategie									BOT overleg heeft plaatsgevonden op 10 mei 2021 van 15.00 uur tot 17.00 uur Eerste contouren 6 september 2021 in cie EFB Definitieve versie: wordt in november door GS aangeleverd
Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (CdK)									
Bestuurscultuur							CdK		Concept Agenda bestuurlijke vernieuwing en participatie/notitie bevoegdheidsverdeling GS/PS is besproken in EFB 18 januari 2021 Werkgroep burgerparticipatie wordt nieuw leven ingeblazen (zie ook toezeggingenlijst)
inspraak en participatieverordening.									
1e begrotingswijziging Randstedelijke Rekenkamer voor zienswijze 2022							CdK/PS		Februari 2022

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Begroting Randstedelijke Rekenkamer 2022							CdK/PS		April 2022
Ondermijning, tegengaan, weerbaarheid stimuleren									Deze ambitie wordt in het voorjaar van 2020 uitgewerkt in een Agenda Weerbaar NH. De Agenda vormt de leidraad voor het provinciaal handelen in deze coalitieperiode. Een van de aspecten – ook al benoemd in de programmabegroting 2020 – is de quick scan weerbaarheid van gemeenten. Deze zal een plaats krijgen in de Agenda. Dat geldt ook voor de aanpak van de eigen weerbaarheid. In de Agenda wordt ook aandacht besteed aan de wijze waarop de voortgang inzichtelijk wordt gemaakt voor PS. Het voornemen is om de Staten ten minste jaarlijks te informeren over de voortgang. De Agenda Weerbaar NH leent zich voor behandeling volgens het BOB-model. De concept-Agenda Weerbaar NH is op 18 juni 2020 in de commissie EFB besproken. De bespreking gaf geen aanleiding tot wijziging van de Agenda die vervolgens nog voor het zomerreces is vastgesteld door GS (definitieve agenda is verzonden en staat op C-agenda commissie). Toegezegd is: Met de QuickScans wordt gewoon doorgegaan want het streven is hier zoveel mogelijk gemeenten op aan te laten sluiten. PS zullen hier regelmatig over geïnformeerd worden. - Er wordt in ieder geval ingezet op het vergroten van de interne weerbaarheid waarover teruggekoppeld zal worden en waar nodig, wordt ingezet op het vergroten van de eigen weerbaarheid. De cdK zal over de voortgang van de agenda ten minste een keer per jaar aan de Staten rapporteren (los van de P&C-cyclus;(eerste voortgangsrapportage 27 september 2021). · Ten aanzien van de quickscans kan gemeld worden dat de voorbereidingen voor de uitrol bij gemeenten in volle gang is. Dit voorjaar is een behoeftepeiling gehouden bij gemeenten en meer dan 20 gemeenten hebben laten weten graag een quickscan gemeentelijke weerbaarheid uitgevoerd te zien bij de eigen gemeente. Dit najaar zal worden gestart met het uitvoeren van de quickscans bij de gemeenten die hebben aangegeven graag mee te willen doen · Ten aanzien van de interne weerbaarheid kan worden gemeld dat, zoals in de Agenda Weerbaar NH opgenomen, een provinciaal weerbaarheidsbeeld wordt opgesteld. De oplevering wordt eind december verwacht en zal input vormen voor een actieplan interne weerbaarheid. Zie ook brief C-agenda EFB 18-1-2021
Statenvoordracht - Wensen									Februari 2022

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
September 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021									
MRA versterkte samenwerking									22 maart 2021 eerste besprekingen versterkte samenwerking MRA. 22 april vervolg 6 september EFB Definitief:
Initiatiefvoorstel van Denk inz. uitgebreid onderzoek naar het slavernijverleden en de rol van de Provincie Noord-Holland									
IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (Stigter)									
IPO begroting 2022							Stigter		23/8/2021 technische briefing IPO
Datastrategie							Stigter		31-8-2020: technische briefing datastrategie. Voortgangsrapportage heeft op de B-agenda van EFB 30 november gestaan. Geactualiseerde datastrategie 14 juni in cie behandeld en op 28/6 door PS vastgesteld. In 2022 zal er een voortgangsrapportage komen en in 2023 een evaluatie en een geactualiseerde datatstrategie.

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									2022	2022	2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
Algemeen														
1e Begrotingswijziging													allen	2021: 1e Begrotingswijziging 15-02 M&B, 08-03 PS
2e Begrotingswijziging													allen	2021: 2e Begrotingswijziging 27-09 M&B, 11-10 PS
Laatste begrotingswijziging														2021: laatste Begrotingswijziging 29-11 M&B, 13-12 PS
Jaarstukken en Kaderbrief													allen	2021: 14 juni in commissie M&B (A-agenda) en 28 juni in PS
Begroting													allen	2021: 28 oktober in commissie M&B (A-agenda) en 8 november in PS
Mobiliteit/ Bereikbaarheid														
Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG)													Olthof	28-09-2020 Technische briefing (met uitnodiging van de cie. EFB) 26-10-2020 Voordracht in cie. M&B 09-11-2020 Voordracht in PS Nadere invulling van de duurzaamheidsambities binnen de infrastructurele projecten 2021-2023 zoals eerder aangekondigd in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2020-2023 (NIKG). 22-04 Voordracht Duurzaamheidsambities provinciale infrastructuur '21-'23 in cie. M&B, 17-05 in PS
Bijpraatmoment Rocov-NH (Regionaal Overleg Consumentenbelangen Openbaar Vervoer NH)													Olthof	Halfjaarlijks bijpraatmoment over recente ontwikkelingen. Het is gebruikelijk dat Rocov de cie. 2 x (soms 1 x) per jaar informeert. 18-01 18.30 uur online overleg met Rocov-NH 27-09 volgende overleg
Jaarlijks overleg met raadscie. gem. A'dam en Vervoerregio Amsterdam													Olthof	Eens per jaar is er een bijeenkomst met de leden van de commissie, leden van de raadscie. verkeer (Raadscommissie Mobiliteit, Luchtkwaliteit en Water (MLW)) van Amsterdam en de Vervoerregio Amsterdam. Eerstvolgende datum n.n.b.
Verkeersveiligheid													Olthof	Jaarverantwoording verkeersveiligheid 2020: In de commissievergadering Bereikbaarheid en Mobiliteit van 20 januari 2020 is toegezegd de commissie jaarlijks te rapporteren over de activiteiten van GS op het gebied van verkeersveiligheid. In de jaarverantwoording wordt naast een terugblik op 2020 ook vooruitgeblikt op de activiteiten in 2021. 15-02 C-agenda: Uitvoeringsregelingen verkeersveiligheid 2021 en jaarverantwoording 2020
Perspectief Mobiliteit (v/h Agenda Mobiliteit)													Olthof	*Perspectief Mobiliteit* is de nieuwe titel van Agenda Mobiliteit. De Agenda Mobiliteit is al eerder in de commissie besproken, nl.: 11-02-2019 discussiestuk Agenda Mobiliteit (B-agenda) 16-09-2019 BOT-overleg Agenda Mobiliteit Onder de nieuwe naam *Perspectief Mobiliteit* bespreekt GS graag: 22-04 concept-Agenda Perspectief Mobiliteit (B-agenda) 06-09 voordracht definitief Perspectief Mobiliteit (A-agenda) (13-09 in PS)
Voortgangsrapport HOV in 't Gooi													Olthof	Komt elk halfjaar ter kennisgeving in de cie. terug augustus 2020 t/m januari 2021 (C-stuk 22-03-2021)
Eindafrekening N23 (Westfrisiaweg)													Olthof	Eindafrekening krediet waarschijnlijk in Q4 2020 in commissie en PS. De eindafrekening kan pas worden opgesteld als alle beheerovereenkomsten ondertekend zijn. We zijn daarvoor afhankelijk van RWS en HHNK en de gemeentes Hoorn en Koggenland. **27-09 voordracht eindafrekening (A-agenda) (11-10 in PS)**

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**	**2022**	**2023**	**GS**	**Behandeling**
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
Verbinding A8-A9													Olthof	Juni 2019: Dit onderwerp maakt deel uit van het coalitieakkoord “Duurzaam doorpakken”: In februari en eind mei van dit jaar bent u per brief geïnformeerd (kenmerken 1 1 60469/1 357255 en 1 427994/1 427999) over de stappen van het project 'Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9'. In de brief van eind mei hebben wij o.a. aangegeven dat u het Landschapsplan in kwartaal 1 van 2021 zou ontvangen. Dat wordt nu Q4 van 2021. Wij bekijken samen met de partners uit de Stuurgroep Verbinding A8-A9 en het consortium of dit proces is te versnellen. 14-06 technische briefing 06-09 ter kennisname Bouwstenen voor het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9’ (C-agenda) Verwachting Q4 Landschapsplan (A-agenda) *Krommenie/Assendelft:* Informeren over het uitvoeringsprogramma Krommenie/Assendelft cie M&B april 2021 (C-stuk)
Bereikbaarheid Haarlemmermeer-Bollenstreek													Olthof	Juni 2019: dit onderwerp staat in het coalitieakkoord “duurzaam doorpakken”: Bereikbaarheid Bollenstreek. Alle Noord-Hollandse belanghebbenden zullen opnieuw gehoord worden over de voorkeursvariant. N.a.v. deze gesprekken zal, op basis van het Noord-Hollandse belang, opnieuw gesproken worden met de provincie Zuid-Holland over de verdere realisatie van de weg en de voorkeursvariant. 25-03-2020 in Stuurgroep 20-04-2020 Voordracht in cie. M&B 18-05-2020 Voordacht in PS (in uitloopvergadering 25-05) Juni 2020 *Netwerkstudie Haarlemmermeer* PNH start samen met Haarlemmermeer (penvoerder) en Vervoerregio Amsterdam een Netwerkstudie Haarlemmermeer 2040 (zie brief 1440252/1440261 van 24-06-2020, C-agenda alle commissies aug. 2020). 20-05 gezamenlijke online informatiebijeenkomst, organisatie vanuit Haarlemmermeer 06-09 Gezamenlijke actie-agenda netwerkstudie Haarlemmermeer (B-agenda) *Bennebroekerweg* Begin oktober 2020 hebben wij u geïnformeerd over de intentieovereenkomst die wij hebben afgesloten met onze partners de Vervoerregio en gemeente Haarlemmermeer. Cie M&B 22 maart 2021 (C-agenda) Aanpak en een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) voor de gecombineerde verkenning- en planfase. In de SOK maken wij afspraken over de organisatie, planning en financiën van het project (Nieuwe) Bennebroekerweg voor het komende jaar. Gedurende het jaar werken we toe naar een voorkeursalternatief voor de (Nieuwe) Bennebroekerweg.

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**	**2022**	**2023**	**GS**	**Behandeling**
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
Broek in Waterland													Olthof	De gekozen vorm van co-creatie is ingezet door PS en wordt doorgezet in de vervolgaanpak. Het Plan van Aanpak voor het vervolg zal in april 2020 worden voorgelegd aan de Stuurgroep. Vervolgens zal dit door GS worden vastgesteld. De aanpak is in lijn met het reeds doorlopen proces. Als onderdeel hiervan worden de commissieleden Mobiliteit en Bereikbaarheid uitgenodigd voor specifieke inloopavonden/workshops. In Q4 2020 wordt een moment gezocht om de commissie bij te praten over deze aanpak. 26-10-2020 Nota vervolgstudie naar een mogelijke onderdoorgang in Broek in Waterland, N247 (B-agenda) De vervolgstudie naar een mogelijke onderdoorgang in de N247 in Broek in Waterland is gestart. Hiervoor hebben de leden van de Statencommissie Mobiliteit en Bereikbaarheid een uitnodiging ontvangen om dit proces van dichtbij te volgen via ateliers. Streven is om in Q2 van 2022 een uitgewerkt voorstel voor de onderdoorgang voor te kunnen leggen aan GS en PS waarbij er inhoudelijk nog een keuze kan worden gemaakt over de inrichting van de N247 qua rijstrookindeling, mede in relatie tot de financiering. In Q3 2022 zal dan een definitieve keuze worden voorgelegd aan PS over de realisatie van een onderdoorgang.
Bereikbaarheid kust Zuid-Kennemerland													Olthof	Bereikbaarheid kust Zuid-Kennemerland: De eerste stap is gezet: het verbeteren van de spoorverbinding tussen Amsterdam/Haarlem en Zandvoort. De regio is uitgenodigd om voorstellen te doen hoe om te gaan met het resterende budget. De coronaperikelen en beperkte capaciteit bij de gemeenten hebben er toe geleid dat niet meer in Q3 2020 maar voor de zomer van 2021 de voorstellen gereed zijn voor besteding van het resterende budget. Doel van de strategische samenwerkingsagenda is om eind dit jaar een PvA te hebben en daarin voorstellen voor het resterende te doen. Dat komt dan in de eerste helft van 2022 terug in de commissie M&B.
Houtribdijk													Olthof	In Q1 en Q2 2020 inventariseren we bij RWS de huidige situatie en ambities voor de Houtribdijk, zowel op het gebied van mobiliteit als de potentie om de biodiversiteit van het Markermeer te versterken. Ook met Flevoland gaan we in gesprek om de ontwikkelingen aldaar te bespreken. De verwachting is dat PS in Q4 2020 een notitie ontvangt wat de inventarisatie tot dan toe heeft opgeleverd en waar we als provincie eventueel op zouden kunnen inspelen. De inventarisatie is nodig om richting te kunnen bepalen. Hierin betrekken we ook de Omgevingsvisie en het OV Toekomstbeeld. RWS beheert de Houtribdijk, IJsselmeer en het Markermeer. Noord-Holland gaat over het Natura 2000 beleid van het Markermeer. 26-10-2020 in cie. M&B (B-agenda)
iDienst VMAAS (Verkeersmanagement as a Service)														Nieuw onderwerp betreffende de verkeersmanagement IDiensten: MAAS/IDiensten, eerder Verkeersmanagement as a Service genoemd. (Samenhang met andere onderwerpen zoals smart mobility en toekomst bediening kunstwerken.) 14-06 Afnemen iDienst VMaaS (‘Verkeersmanagement as a Service’) door en voor provincie Noord-Holland (B-agenda)
Smart Mobility													Olthof	Er wordt jaarlijks gerapporteerd over de activiteiten in het Uitvoeringsprogramma. De Voortgangsrapportage 2019 Uitvoeringsprogramma Smart Mobility 2018 -2020 is voor het zomerreces toegezonden. (C-agenda 31-08) 30-11-2020 technische briefing 22-04 Voordracht Focus Smart Mobility in cie. M&B, 17-05 in PS
Gebiedscontracten														30-11-2020 technische briefing

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**	**2022**	**2023**	**GS**	**Behandeling**
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
OV Toekomstbeeld OV jaarverslag OV-concessies OV-concessie Gooi en Vechtstreek													Olthof	22-06-2020 Technische briefing over de winnende aanbieder van de nieuwe OV-concessie Gooi en Vechtstreek 31-08-2020 input PS voor de nieuwe OV-concessie Gooi en Vechtstreek (B-agenda). In Q4 2020 kan hierover terug worden gerapporteerd. 31-08-2020 Ter kennisname Het Jaarverslag 2019 concessies Openbaar Vervoer (C-agenda) Er is een start gemaakt met het opstellen van een Ketenaanpak Noord-Holland. Dit is een vertaling van de opdracht om een OV-visie te maken: Beleidsmatig is namelijk met alle partners het Regionaal OV toekomstbeeld opgesteld. Hierin is feitelijk een visie voor heel NH geschetst (stip aan de horizon). Het ontbreekt nu aan een aanpak voor de komende jaren en de rol van PNH hierin. Voor de zomer hebben wij een inventarisatie gemaakt van de knelpunten in de concessiegebieden en met de aangrenzende concessies. Daarvoor doen we een ronde langs de aangrenzende provincies, de VRA, de gemeenten (via de PVVB'n), ROCOV NH, ROVER en PS. Deze laatste willen wij inplannen op 20 april 2020. Omdat er natuurlijke momenten zijn om aanpassingen door te voeren in de concessies (herijking NHN in 2021, HIJ in 2022 en start nieuwe concessie GV in 2021), gebruiken we Q2 en Q3 2020 voor de inventarisatie. In Q4 2020 kan hierover terug worden gerapporteerd. In de ketenaanpak worden alle OV gerelateerde werkzaamheden met elkaar in verband gebracht en met andere beleidsvelden/programma's, zoals OV-knooppunten/Samen Bouwen aan Bereikbaarheid en de Verstedelijkingsstrategie. OV Toekomstbeeld: De provincie Noord-Holland werkt samen met vervoerders en overheden in de regio aan een sterk OV-netwerk in de provincie. Eind 2019 is het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 voor Noord-Holland en Flevoland (ROVT) opgeleverd en bestuurlijk vastgesteld. Met de vaststelling van het ROVT hebben de betrokken bestuurders besloten om vervolgstappen te zetten om het voorkeursnetwerk ROVT te realiseren. Dit netwerk is een visie op het toekomstig OV-netwerk dat in 2040 gerealiseerd moet zijn. Voordat daadwerkelijke realisatiebesluiten van ambities in het netwerk aan de orde zijn, zal eerst nog verkennend onderzoek moeten worden uitgevoerd. Na vaststelling van het ROVT eind 2019 is de commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid in 2020 geïnformeerd over de voortgang van het vervolg op het ROVT: - 20 januari 2020 : B-agenda – kenmerk 1309457/1309462; - 31 augustus 2020 : C-agenda – kenmerk 1440972/1440978; - 30 november 2020 : B-agenda – kenmerk 1510902/1519010. 15-02 vaststellen onderzoeksagenda vervolg Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 01-03 Technische briefing Transitieplan OV-concessies N-H als gevolg van de coronacrisis 22-03 Transitieplan OV-concessies N-H als gevolg van de coronacrisis (B-agenda) 06-09 Beschikbaarheidsvergoeding 2021 en transitieplan Openbaar Vervoer Noord-Holland (C-agenda)
OV-fonds													Loggen (RWK, Ruimte)	In het coalitieakkoord Duurzaam Doorpakken is het OV-fonds aangekondigd. Het OV-fonds bedraagt 20 miljoen euro en waarmee de komende jaren geïnvesteerd wordt in het verbeteren van de deur-tot-deurreis, het beter bereikbaar maken van woon- en werklocaties in Noord-Holland en een toekomstbestendig openbaar vervoernetwerk.

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									2022	2022	2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
														Het Concept Bestedingsplan OV-fonds laat de doelstellingen zien, brengt prioritering in de projecten aan en laat zien hoe het budget op efficiënte en doelmatige wijze kan worden besteed. Er is grote samenhang in ruimtelijk beleid (OV-knooppunten) en mobiliteitsbeleid (OV-concessie). GS heeft aan PS het voorstel gedaan de brief en onderliggende stukken (B-agenda RWK 08-06-2020, C-agenda M&B 15-06-2020) te bespreken in de commissie RWK. De gedeputeerden Loggen en Olthof zijn aanwezig bij de bespreking. Het betreft in de commissie een oordeelsvormende bespreking. De inbreng van de commissie wordt door GS meegenomen in de uitwerking naar het definitieve bestedingsplan van het OV-fonds. 08-06-2020 Concept Bestedingsplan OV-fonds in RWK (B-agenda), met uitnodiging van M&B 24-08-2020 Voordracht Bestedingsplan OV-Fonds in RWK (A-ag.), met uitnodiging van M&B
Fiets													Olthof	31-08-2020 Uitvoeringsregeling subsidie regionaal fietsnetwerk 2020 en intentieverklaring doorfietsroute regio Alkmaar (C-agenda) 15-02 Uitvoeringsregelingen verkeersveiligheid (incl fiets) 2021 (C-agenda) Begin Q2 2021 zullen wij een Uitvoeringsagenda Actieve Mobiliteit voorleggen aan PS. Onderdeel daarvan is een bestedingsplan voor de bestaande en nieuw beschikbare middelen uit het coalitieakkoord. In de regio's Alkmaar en Gooi- en Vechtstreek is inmiddels een intentieverklaring voor regionale doorfietsroutes ondertekend. In 2021 verwachten we ook in de regio Zuid-Kennemerland-IJmond bestuurlijk gedragen plannen te kunnen bekrachtigen. In samenwerking met de partners in de MRA werken we aan een plan om gezamenlijk de fietsparkeervoorzieningen bij R-Net haltes te gaan verbeteren. Met ProRail en gemeenten werken we samen aan een plan om fietsparkeervoorzieningen bij stations in Noord-Holland in beeld te brengen bij het door het Rijk beschikbaar gestelde gelden vanuit het Klimaatakkoord. Bij het BO-Mirt van 26-27 november 2021 zijn voor diverse stations gelden beschikbaar gesteld. Binnen de INHI nemen we fietsveiligheid mee in de beoordeling van onze wegen. In 2021 lanceren wij een vernieuwde en met de (door-)fietsopgave samengevoegde uitvoeringsregeling Kleine Infrastructuur met hoge subsidiepercentages voor investeringen in fietsveiligheid (70%) en doorfietsroutes (80%) Vooralsnog zijn er voor de Spitspont Velsen geen nieuwe afspraken nodig. Wij houden de ontwikkelingen in de gaten. *Proces Nationaal Toekomstbeeld Fiets, Regionaal Toekomstbeeld Fiets en de oplegger Actieve Mobiliteit* De besluitvorming over het Nationaal en het Regionaal Toekomstbeeld zal in november 2021 op het BO MIRT plaatsvinden. De eerste fase voor het Nationaal Toekomstbeeld fiets (NTF) is een Nationale Contourenschets van het NTF. Onze input hiervoor zal geleverd worden via een Regionale Contourenschets voor Noord-Holland, VRA en Flevoland.

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									2022	2022	2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
														De verwachting is om in Q2 de Regionale Contourenschets, tezamen met een eerste concept van de 'oplegger Actieve Mobiliteit' (eerder ook genoemd Uitvoeringsagenda Actieve Mobiliteit), voor te leggen. Als B-stuk om te bespreken. De verwachting is dat in okt 2021 het Regionaal Toekomstbeeld Fiets en de oplegger actieve mobiliteit ter vaststelling in de cie M&B komen A-stuk/voordracht en dan in nov in de PS-vergadering ter vaststelling. 14-06 Concepten actieve mobiliteit en regionaal toekomstbeeld fiets (B-agenda)
PIP N241 trajectbenadering													Olthof	19 september 2019: Provinciale Staten heeft het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) definitief vastgesteld op 4 maart 2019. Er lopen dertien beroepszaken tegen het PIP, waaronder één van gem Opmeer. GS heeft 14 mei 2019 het Landschappelijk Inpassingsplan(LIP) vastgesteld. 31-08-2020 Onteigening N241 (C-agenda)
PIP vernieuwing en verbreding Cruquiusbrug													Olthof	Q3 2020 ontwerp PIP ter kennisname naar PS (C-agenda 28-09-2020). 18-01 Samenwerkingsovereenkomst Cruquiusbrug (C-agenda) 22-03 Voordracht vaststelling PIP in cie. M&B 12-04 Voordracht vaststelling PIP in PS
Programma centrale bediening kunstwerken													Olthof	30-03-2020 Werkbezoek Bediencentrale en Vrouwenverdrietbrug is i.vm. het coronavirus vervallen. In de cie. M&B van 24-02-2020 heeft u besloten 32 kunstwerken volgens de veiligheidseisen van de machinerichtlijnen (MRL) te koppelen aan de bediencentrale in Heerhugowaard en daarvoor het benodigde budget beschikbaar te stellen. Dit besluit is in uw PS-vergadering van 09-03-2020 bekrachtigd. Met dit besluit is een extra investering van € 9,5 miljoen gemoeid. In de Statencommissie is reeds aangegeven dat niet met zekerheid te zeggen is of dit bedrag voldoende is, omdat op dit moment niet exact bekend is wat de status van de kunstwerken is. Ook is er een diversiteit van de kunstwerken waardoor ieder kunstwerk apart moet worden beoordeeld. GS zullen u spoedig informeren over de ontwikkelingen. 22-06-2020 Brief PS over 24u centrale bediening (van C naar B-agenda) 31-08-2020 Voortgang transitie brug- en sluisbediening (van C naar B-agenda) 17-09-2020 werkbezoek aan de bediencentrale Langebalk in Heerhugowaard en de Kogerpolderbrug bij De Woude (geannuleerd wegens onvoldoende aanmeldingen) Verwachting 27-09 Vervolg centrale bediening kunstwerken (B-agenda)
Herstel bruggen Krommenie													Olthof	28-09-2020 Stand van zaken via brief van GS (C-agenda) **Q1 2022 PS worden geïnformeerd over planning bruggen Krommenie (B-agenda?)**
Leeghwaterbrug														**Evaluatie gehele project Q4-2021 (C-stuk)**
Agenda slimme en schone logistiek														Nieuwe onderwerp, zoals aangekondigd in het coalitieakkoord. De provincie stelt een agenda slimme en schone logistiek op om de provinciale inzet betreffende het goederenvervoer verder vorm te geven. 27-09 concept Agenda Slimme en Schone Logistiek Noord-Holland (B-agenda) Q4 '21/Q1 '22: Verwerken feedback commissie en stakeholders tot definitieve agenda slimme en schone logistiek Verwachting Q1 2022: Voordracht Agenda Slimme en Schone Logistiek Noord-Holland (A-agenda)

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**	**2022**	**2023**	**GS**	**Behandeling**
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
Goederenvervoer over water en Regionaal **Mobiliteitsprogramma (RMP) / Duurzame Mobiliteit**													Olthof	Goederenvervoer over water: Op 4 februari 2020 hebben wij kennis genomen van het rapport 'Vervolgonderzoek goederenvervoer over water, provincie Noord-Holland'. We gaan aan de slag met de aanbevelingen uit het onderzoek en werken dit de komende periode uit in beleidsvoorstellen. Het genoemde onderzoek wordt als input gebruikt voor de totstandkoming van het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP). De provincie Noord-Holland en de provincie Flevoland werken samen met gemeenten en andere relevante partijen de afspraken uit het Klimaatakkoord uit via het RMP. De aanbevelingen uit het genoemde onderzoek zullen landen in het concept-RMP dat in Q3 aan u wordt voorgelegd ter bespreking. Op basis van uw bespreking en de bespreking in andere bestuursorganen in de regio wordt eind 2020 een definitief RMP opgesteld dat aan u begin 2021 ter besluitvorming voorgelegd wordt. 20-04-2020 Technische briefing Duurzame Mobiliteit 28-09-2020 concept-RMP in cie. M&B (B-agenda) **27**-09 Definitief RMP in cie. M&B (B-agenda)
Onderzoeken doortrekken NZ-lijn Zaanstad/Purmerend en Schiphol/Hoofddorp													Olthof	*Onderzoek doortrekken NZ-lijn Zaanstad/Purmerend:* Samen met onze partners VRA, gemeente Amsterdam, Zaanstad en Purmerend zijn we gestart met het uitvoeren van een probleemanalyse naar de HOV capaciteit tot en met 2040 op de ZaanIJ-corridor en de verbinding Amsterdam-Purmerend. In het onderzoek is gekeken naar de Ruimtelijke ontwikkelingen in Amsterdam-Noord en Zaanstad, ook in samenhang met Haven-Stad. De probleemanalyse is de eerste fase in het onderzoek naar het doortrekken van de noord-zuidlijn richting Zaanstad en Purmerend en het project loopt richting zijn einde. Naar planning worden de resultaten in Q1 2021 vastgesteld en verwachten wij PS in een gezamenlijke informatiebijeenkomst met raadsleden te informeren over de resultaten. 01-03 19.00-21.00 uur online presentatie aan raads- en Statenleden over de onderzoeksresultaten naar het HOV op de Zaan-IJ corridor en de corridor Amsterdam-Purmerend (i.s.m. en georganiseerd door Vervoerregio Amsterdam) 22-03: rapport in cie. M&B ter bespreking (B-agenda) In de volgende fase wordt onderzocht welke oplossingsrichting het meest geschikt is om de reizigersgroei op de corridors op te vangen. Het is de intentie om het onderzoek uit te voeren onder het programma SBaB. *Doortrekken NZ-lijn naar Schiphol/Hoofddorp:* Onze belangrijkste prioriteit in het Regionaal OV Toekomstbeeld 2040 (ROVT) is deze doortrekking. Het ROVT is aangeboden aan de Minister van I&W in het BO MIRT 2019. Een nationale alliantie van zeven partijen, waaronder de provincie Noord-Holland, heeft in november 2020 een bod neergelegd bij het Rijk met het voornemen om gezamenlijk circa € 1 miljard bij te dragen ten behoeve van het doortrekken van de NZ-lijn en het sluiten van de ringlijn Amsterdam. In het BO MIRT 2020 is vervolgens geconstateerd dat er nu geen middelen beschikbaar zijn voor het starten van een MIRT-verkenning. De afspraak is gemaakt om in het project ZWASH (Zuidwestcorridor Amsterdam/Schiphol/ Hoofddorp) gezamenlijk door te gaan met de verdere uitwerking van een integrale ontwikkelstrategie, waarin de ruimtelijke economische ontwikkelingen inclusief versnelling woningbouw en de ontwikkelingen omtrent luchtvaart en internationaal treinverkeer aansluiten op de bereikbaarheidsmaatregelen in openbaar vervoer, weg en fiets. In het BO MIRT 2021 moet dan een besluit worden genomen. Dit project is één van de onderdelen van het Rijk/Regio

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									2022	2022	2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
														programma Samen Bouwen aan bereikbaarheid (SBAB). Voor beide onderzoeken zal aan PS worden gevraagd hoe zij hierbij betrokken willen worden.
Verdubbeling spoor Alkmaar-Den Helder													Olthof	Met de regio is gesproken over de ontwikkeling van deze spoorverbinding in het samenwerkingsprogramma De Kop Werkt! Er ligt een niet-gepubliceerd rapport, waarin gekeken is naar een aantal mogelijkheden (andere spoorproducten). De regio wil echter vooral vasthouden aan wat ze nu hebben, namelijk een IC, en van daaruit verder (een verdubbeling, die zo'n 400 mln. euro kost). In Q2 van 2021 zullen PS worden geïnformeerd over de resultaten van onze inzet rond de opgave. Op initiatief van de NS is de provincie samen met de gemeenten gestart met het opstellen van een ontwikkelagenda voor de corridors in Noord—Holland waaronder de Zaancorridor. Stand van zaken van deze regionale ontwikkelagenda (C-agenda cie. M&B 22-03)
Oplossen knelpunten Den Helder													Olthof	Eind 2020 worden maatregelen uitgevoerd aan de N250. Hierbij worden intelligente verkeersregelinstallaties geplaatst en een kruising aangepast. De fysieke werkzaamheden zijn uitgevoerd. Verder is binnen het samenwerkingsverband De Kop Werkt! onderzoek gedaan naar verkeers-/mobiliteitsmanagement maatregelen om de verkeersstromen te spreiden/reguleren. Ook is nader onderzoek gedaan naar meer grootschalige infrastructurele oplossingen. Zoals een nieuwe brug ter hoogte van de Ravelijnweg en het verplaatsen van de Moormanbrug. Deze maatregelen zullen in samenhang met de ontwikkeling van het maritiem cluster verder worden uitgewerkt en beoordeeld. In Q4 zullen PS over de voortgang van het maritiem cluster geïnformeerd worden.
Herallocatie Investerings-pakket Bereikbaarheid Regio Alkmaar														06-09 Voordracht Herallocatie van de middelen in het Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar (13-09 PS)
Duurzame oeververvangingen														22-03 technische briefing
Infrastructuur														
PMI/PMO: Doorontwikkeling Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur& Provinciaal Meerjarenprogramma Onderhoud **iMPI** (incl. doorfietsroute N232 bij Badhoevedorp)													Olthof	In april 2020 ontvangt de cie. een enquête over de doorontwikkeling PMI/PMO, waarvan de uitkomsten worden besproken in een BOT-overleg op 15-06. N.a.v. de uitkomsten van de enquête is dit BOT-overleg vervallen (zie nieuwsmail 27 mei 2020): *BOT-overleg PMI/PMO commissie M&B 15 juni vervalt vanwege aangeleverde informatie in de enquête* De enquête over de doorontwikkeling van het PMI/PMO is met veel aandacht ingevuld door PS. De duidelijke onderbouwde antwoorden geven een goed beeld van de wensen en verbetervoorstellen van PS. Daarbij valt op dat uw ideeën over het PMI/PMO verder reiken dan enkel het visueel samenvoegen van beide meerjarenprogramma's. Bijvoorbeeld de wijze van de politieke agendering van de geprogrammeerde projecten komt als thema naar voren. PS bevragen met een digitale enquête is een nieuwe methode en past goed in deze 'corona-

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									2022	2022	2023	GS	Behandeling
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
														tijd'. De uitgebreide antwoorden en de reikwijdte van de verbetervoorstellen vragen een bredere analyse dan voorzien. Voor de aankomende commissie M&B zal daarom het BOT-overleg komen te vervallen. Uw input gaan wij meenemen en wij zullen u voor het zomerreces informeren over de resultaten en de vervolgstappen. De eerste laagdrempelige aanpassingen die uit de enquête komen kunnen we wel al meenemen in de behandeling van het nieuwe meerjarenprogramma 2021-2028, hierover zullen wij u ook informeren. Uiteindelijk zal de eerste 'concept'versie van het samengevoegde PMI/PMO onder de nieuwe naam 'integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur' (iMPI) komend najaar, tegelijk met de nieuwe begroting, geagendeerd worden in de vergadering van PS. 31-08-2020 Uitkomsten enquête en bespreken stand van zaken doorontwikkeling PMI/PMO (B-agenda) 26-10-2020 Voordracht iMPI (v/h PMI/PMO) in cie. M&B 09-11-2020 Voordracht in PS Actualisatie iMPI zit bij de Eerste begrotingswijziging 2021: M&B 15-02-2021, PS 08-03-2021 (zie schema bovenaan) 22-04 BOT-overleg Financiële opgave bouwen en onderhouden infrastructuur (komt aan de orde bij behandeling in de kaderbrief in juni) 06-09 Actualisatie werkafspraken met PS over het iMPI (C-agenda) 06-09 Technische briefing Pitch promoties infraprojecten **27-09 2e Technische briefing over projecten iMPI** (wordt opgevolgd met het nieuwe iMPI2022-2029 en de voordracht bij Begroting 2022, welke in oktober in de cie worden besproken en begin november in PS komen)
investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi)														De investeringsstategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi) heeft raakvlakken met de commissies NLG (biodiversiteit) en RWK (wonen/bereikbaarheid/ruimte). 22-04 Technische briefing Algemene beeldvorming iNHi, met uitnodiging van NLG en RWK 29-11 Concept iNHi Kernbehoefte infrastructuur-netwerk (B-agenda M&B, C-agenda NLG en RWK) februari '22: Definitief iNHi Vaststelling (A-agenda M&B, C-agenda NLG en RWK)
Verandering Onteigeningsprocedure													Rommel (Grond)	Omdat de Omgevingswet opnieuw is uitgesteld wordt de op 31-08-2020 geplande technische briefing 'verandering Onteigeningsprocedure' voor de commissies NLG (trekkende commissie) en M&B (Infrastructuur) verplaatst naar Q1 2022.
Luchtvaart (incl. Schiphol)														
Luchtvaart													Olthof	Zoals in het coalitieakkoord al is aangegeven, is het Rijk bevoegd gezag ten aanzien van Schiphol. Daarmee is het overleg op nationaal niveau richtinggevend. Dit voorjaar wordt vanuit het kabinet de concept-luchtvaartnota 2020-2050 verwacht. Deze nota dient antwoord te geven op de vraag hoe de luchtvaart zich kan ontwikkelen in balans met andere maatschappelijke belangen zoals veiligheid, duurzaamheid en leefbaarheid. Inzet vanuit het kabinet is dat de luchtvaart stiller en duurzamer wordt, waarbij veiligheid steeds voorop staat. De Bestuurlijke Regie Schiphol – het samenwerkingsverband van provincies en gemeenten die binnen het werkingsgebied van Schiphol (48 Lden) – zal een zienswijze voorbereiden op de concept-luchtvaartnota. De Staten zullen daarover worden geïnformeerd.

Strategische Statenagenda Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
voor M&B 6 september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**	**2022**	**2023**	**GS**	**Behandeling**
Commissie M&B	**18-01**	**15-02**	**22-03**	**22-04**	**14-06**	**06-09**	**27-09**	**28-10**	**29-11**	**Q1**	**Q2,Q3 en Q4**			
														15-06-2020 Masterclass Luchtvaart 22-06-2020 Bespreken Zienswijze BRS op Luchtvaartnota (B-agenda) 15-02 Zienswijze BRS op ontwerp-Voorkeursbesluit luchtruimherziening (B-agenda) 15-02 Position paper BRS governance omgeving Schiphol (C-agenda) 22-03 Technische briefing planning en proces komende 2 jaar April 2021: - Schiphol (LVB1) initiatiefwet nachtsluiting. PS informeren over de ter visielegging van twee ontwerpbesluiten over luchtvaart en insteek BRS bij de inhoudelijke beoordeling daarvan. 14-06 Zienswijze van de Bestuurlijke Regie Schiphol op de “ontwerpwijziging Luchthavenindelingbesluit Schiphol vanwege technische wijzigingen” van het kabinet (C-agenda). 20-05 voorbereiden BOT overleg proces luchtvaart **27-09** technische briefing proces luchtvaart / samenhang met RO, met uitnodiging van cie. RWK **28-10** o.v.b. BOT overleg proces luchtvaart, met uitnodiging van cie. RWK
Luchthavenbesluit (LHB) Amsterdam Heliport (Westpoort)													Olthof	De provincie is ten aanzien van de regionale luchtvaart wél bevoegd gezag. De agendering van het Ontwerp-Luchthavenbesluit (LHB) Westpoort in de cie. volgt naar verwachting in oktober of november (C-stuk). 18-01 Voordracht Luchthavenbesluit Westpoort in cie. M&B 01-02 Voordracht Luchthavenbesluit Westpoort in PS
NZKG en (Zee)havens														
Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren													Pels	Via het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied zijn wij met onze partners de ruimtebehoefte voor de toekomst aan het uitwerken. Welke ruimte is er op korte en lange termijn nodig voor de verplaatsing van bedrijven uit de transformatiegebieden. Tevens wordt de benodigde ruimte voor energietransitie verder uitgewerkt en gekwantificeerd. Ook de benodigde ruimte voor circulaire economie en groei van de haven wordt in beeld gebracht. Q4 2020 worden deze feiten m.b.t. de benodigde ruimte aan de Staten aangeboden. Op basis van deze feiten zal een gezamenlijk proces met de partners in het Noordzeekanaalgebied starten om integrale keuzes te maken. Hoe dit proces er precies uit gaat zien is nog niet te voorspellen omdat het Noordzeekanaalgebied wellicht door het Rijk aangewezen wordt als NOVI gebied. In NOVI-gebieden kunnen ook pilots gestart worden met wet- en regelgeving die van invloed kunnen zijn op de integrale afweging. De Staten en de gemeenteraden zullen hier nauw bij betrokken worden. Ook de uitkomsten van de verstedelijkingsopgave Q4 2020 zullen hierbij ook een bouwsteen zijn. *Den Helder* De Rijksbouwmeester zal samen met de regio, het Rijk en de provincie een strategisch ruimtelijke verkenning laten verrichten voor het maritiem cluster Den Helder en de Kop van Noord-Holland. Speerpunten hierbij zijn havenontwikkeling, maritieme stadsontwikkeling, energietransitie en bereikbaarheid. De verkenning levert een aantal scenario’s op, als input voor de gemeentelijke omgevingsvisie. In Q4 worden de resultaten van de verkenning ter informatie aan PS verstrekt. 01-10-2020 informatiebijeenkomst Energiehaven, met gem. Velsen en cie. EFB (geannuleerd wegens onvoldoende aanmeldingen)

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
Algemeen														
1e Begrotingswijziging	14-01												allen	2021: 08-02 NLG (A-agenda), 08-03 PS
2e Begrotingswijziging													allen	2021: 20-09 NLG, 11-10 PS
Laatste begrotingswijziging													allen	2021: 22-11 NLG, 13-12 PS
Jaarstukken en Kaderbrief													allen	2021: 07-06 NLG (A-agenda), 28-06 PS
Begroting													allen	2021: 25-10 NLG (A-agenda), 08-11 PS
Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu														
Interbestuurlijk toezicht (VTH-taken) en omgevingsdiensten algemeen													Olthof	Voor elke commissie NLG wordt er door het college een voortgangsbrief gestuurd aan Provinciale Staten over de uitvoering van de vergunningsverlenings-, toezichts- en handhavingstaken door de omgevingsdiensten bij majeure risicobedrijven en in het bijzonder Tata Steel en Harsco 8 Onderwerp Portefeuillehouder Planning Metals. (B-agenda maandelijks) 15-03 Technische briefing over werking VTH-stelsel en taken omgevingsdienst (15-03 VTH taken/Ruimte: C- naar B-verzoek (SP) inz. datacenters Hollands Kroon (zie ag.pnt. 17d), met uitnodiging van cie. RWK) Na zomerreces werkbezoek omgevingsdienst
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG)													Olthof	07-06 Technische briefing over de werkzaamheden van de omgevingsdiensten 07-06 Jaarstukken en resultaatbestemming 2020, Begrotingswijziging 2021, Kadernota en begroting 2022 in cie. NLG (A-agenda), 28-06 PS
Omgevingsdienst IJmond (ODIJ)													Olthof	07-06 Technische briefing over de werkzaamheden van de omgevingsdiensten 07-06 Jaarstukken en resultaatbestemming 2020, Begrotingswijziging 2021, Kadernota en begroting 2022 in cie. NLG (A-agenda), 28-06 PS
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN)													Stigter	08-02 Zienswijze Kadernota 2022 OD NHN (A-agenda), 08-03 in PS 15-03 Technische briefing ODNHN over ontheffing asfaltgranulaat CPZ 15-03 Wijziging gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst NHN (A-agenda), 12-04 in PS 07-06 Technische briefing over de werkzaamheden van de omgevingsdiensten

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1)	: BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2)	: ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3)	: Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	11-01+ **14-01**			**19-04**		**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**Q1**	**Q2, Q3 en Q4**			07-06 Jaarstukken en resultaatbestemming 2020, Begrotingswijziging 2021, Kadernota en begroting 2022 in cie. NLG (A-agenda), 28-06 PS
Omgevingsdienst Flevoland en Gooi & Vechtstreek (OFGV)													Stigter	21-09-2020 zienswijze resultaatbestemming 2019 (A-agenda) 07-06 Technische briefing over de werkzaamheden van de omgevingsdiensten 07-06 Jaarstukken 2020, Begrotingswijziging 2021, Kadernota en begroting 2022 in cie. NLG (A-agenda), 28-06 PS 20-09 Resultaatbestemming 2020 (A-agenda), 11-10 in PS
Programma gezonde leefomgeving -Geur -Geluid -Stiltegebieden -Luchtmeetnet IJmond													Olthof	Met dit programma wordt invulling gegeven uit de ambities uit het coalitieakkoord om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verbeteren door middel van een programmatische aanpak. Het Programma Gezonde Leefomgeving geldt als een vrijwillig programma onder de Omgevingswet. Het Programma Gezonde Leefomgeving is behandeld tijdens de commissie NLG van 22 juni 2020. Daarbij heeft de commissie aangegeven de bij het programma behorende uitvoeringsregeling apart te willen bespreken. De concept-uitvoeringsregeling van het Programma Gezonde Leefomgeving komt op de B-agenda van de commissie NLG van 21 september 2020. 22-06-2020 Programma Gezonde Leefomgeving (van C- naar B-agenda) 21-09-2020 Uitvoeringsregeling Gezonde Leefomgeving (B-agenda) 30-08 Technische briefing gezonde leefomgeving
Programma Tata Steel 2020-2050													Olthof	25-06-2020 Commissiebijeenkomst over concept-programma Tata Steel 2020-2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond 24-08-2020 Onderzoek ultrafijn stof IJmond (B-agenda) 11-01 Technische briefing Programma Tata Steel 2020-2050 en Uitvoeringsprogramma VTH Tata Steel 2020 – 2022 14-01 Programma Tata Steel 2020 - 2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond (B-agenda) 27-01 Presentatie Randstedelijke Rekenkamer Eindrapport “stof tot nadenken” 11-02 Randstedelijke Rekenkamer Eindrapport "stof tot nadenken" (A-agenda), 08-03 in PS **Gezondheidsonderzoek RIVM:** Naar aanleiding van de grafietregens zijn door het RIVM verschillende vragen en zorgen van bewoners verzameld. Een deel is beantwoord met het onderzoek “grafietregen en

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
			15-03					**25-10**	**22-11**	**Q1**	**Q2, Q3 en Q4**			gezondheid" van 2019. Een ander deel is beantwoord op basis van bestaande rapporten en onderzoeken. Daarna bleven nog een aantal vragen over. Deze vragen zijn ingedeeld in drie clusters met in totaal acht onderwerpen die in een vervolg (verder) onderzocht kunnen worden. Het RIVM heeft mede op basis van afstemming met een klankbordgroep (met bewoners en experts) in maart 2020 een onderzoeksvoorstel (advies) gegeven over de vraag welke onderwerpen verder te onderzoeken en met welke prioritering. In 2021 worden verschillende onderdelen van het onderzoeksvoorstel uitgevoerd en opgeleverd. Het betreft: Q2: Voorstellen om inzicht te geven in "pieken" van bijvoorbeeld fijnstof, in aanvulling op jaargemiddelden, inzicht in acute klachten (op basis van huisartsenregistratie) en een advies over het uitvoeren van dagboekonderzoek door bewoners (zelfmelding van klachten) (B-agenda) 14-04: Toelichting RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond (webinar) 19-04 RIVM briefrapport Tussentijdse resultaten gezondheidsonderzoek IJmond (B-agenda) 07-06 Voordracht Provinciale coördinatieregeling (PCR) afvang Co2- Everest **02-09 19.30 uur webinar RIVM onderzoek** 20-09 Rapportage RIVM stofdepositie (B-agenda) Voortgangsrapportage: In het Programma Tata Steel 2020-2050 is opgenomen dat Provinciale Staten jaarlijks worden geïnformeerd over de voortgang van het programma. Q3 2021 volgt de eerste rapportage. De motie M25/PS08-03-2021 "Motie Duurzaam doorpakken Tata" gevraagde informatie wordt daar ook in opgenomen. 30-08 Jaarlijkse Voortgangsrapportage incl. afdoeningsvoorstel motie M25-2021 (B-agenda)
Schone luchtakkoord													Olthof	Jaarlijkse voortgangsrapportage via uitvoeringsplan 19-04 Uitvoeringsplan Schone luchtakkoord 2021 30-08 Uitvoeringsplan Schone luchtakkoord 2021 (C- naar B-verzoek PvdD 19-04)
ZZS-inventarisatie													Olthof	07-06 Eerste rapportage uitkomsten inventarisatie ZZS (B-agenda) **Inventarisatie en rapportage Tata Steel: Oplevering Q3 september 2021** **25-10 cie. NLG B-agenda of C-stuk**
PFAS													Olthof	Landelijk Definitief handelingkader en consequenties EFSA opinie voor grondwater.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	11-01+ 14-01	**08-02+ 11-02**	**15-03**	**19-04**	**07-06**	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**Q1**	**Q2, Q3 en Q4**			Q2 publicatie door IenW/RIVM. Hierdoor mogelijke aanpassing beleidsregel PFAS Noord-Holland Q3 Indien gewenst technische briefing in de commissie.
Bodem en bodemsanering													Olthof	**Sept. 2021 Bodem: voortgang warme overdracht bodemtaken inzake Omgevingswet (C-stuk)**
Natuur														
Uitvoeringsplan NNN – *Voorheen Programma Natuurontwikkeling (PNO)*													Rommel	*Jaarlijks vast te stellen/ BOB* Onderwerp komt jaarlijks terug (september/oktober 2021) Bespreking in cie NLG op 19 oktober 2020 en vaststelling in PS op 9 november 2020. Op 29 september jl. heeft het college de Realisatiestrategie NNN vastgesteld, waardoor de sturing op de afronding van het NNN wordt aangescherpt. Dit betekent dat 2020 het laatste jaar was waarin het PNO in deze vorm is verschenen. Vanaf 2021 zal gewerkt worden met een 'uitvoeringsplan NNN'. Dit plan bevat uitgangspunten en ambities, zicht op planning, realisatie en kosten en prognoses op de voltooiing van het NNN. Met het uitvoeringsplan vindt jaarlijkse verantwoording over de voortgang plaats. De beschrijving van de overige beleidsinstrumenten ter bevordering van de biodiversiteit zal al vanaf dit jaar onderdeel uitmaken van het Masterplan biodiversiteit.
Programma Groen Kapitaal en Biodiversiteit													Rommel	*Geen Bob model, GS besluiten* 11-1-16 BOT-overleg op locatie. In februari 2016 zal een eerste discussiestuk ter bespreking worden voorgelegd aan de Statencommissie NLM. Met medeneming van de uitkomsten daarvan zal het e.e.a. verder worden vormgegeven. 15-05-2017: Bespreking Rapport biodiversiteit in Noord-Holland Biodiversiteit is onderdeel van de expertmeeting over NNN op 12 oktober November 2017: Doorlopend programma met regelmatig bijeenkomst en informatie voor commissie via C-agenda Comm NLG 16 april 2020: Verzoek vanuit commissie dat NLG een presentatie krijgt over het programma Groen Kapitaal en dat het programma wordt geëvalueerd Juni 2021 TB Groen Kapitaal
Groene Hart Visie													Rommel	*Gedeeltelijk Bob, 3 provincies* Medio 2019 na de Statenverkiezingen komt mogelijk een vervolg. Het gebied is als NOVI-gebied aangewezen door het Rijk. GS is nog in overleg wat de provinciale rol zal zijn.
Masterplan biodiversiteit													Rommel	Het Masterplan biodiversiteit zal in 2020 worden ontwikkeld. Het is in januari 2021 vastgesteld. Er wordt tweemaal per jaar over gerapporteerd.
Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof													Rommel	De planning van dit onderwerp is sterk afhankelijk van de politieke ontwikkelingen. In 2020 start de gebiedsgerichte aanpak. Via het Programma Natuurontwikkeling, dat in november 2020 aan de Staten zal worden voorgelegd, wordt over de voortgang gerapporteerd. Sept

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	11-01+ 14-01	**08-02+ 11-02**			**07-06**	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**Q1**	**Q2, Q3 en Q4**			2020: komt er een brief met update voor de cie NLG op 21 september. Feb 2021 Technische briefing & in commissie brief stikstof strategie besproken. Ook in de regietafel besproken. De besprekingen verwerkt in de definitieve opmaak van de stukken. Bij de bespreking van de rol van PS en bij het vaststellen van de doelen is uitvoerig stilgestaan bij de ambitie die PS heeft op dat vlak. Dat is aanleiding geweest om te komen tot een concept-voordracht aan PS, waarmee de staten in positie komen om naast hun budgetrecht kaders te stellen voor de verdere aanpak. Het GS-voorstel is nu ook daarop ingericht en een concept-voordracht is voorbereid, waarbij de doelen en de bijdrage vanuit alle sectoren in evenredigheid is gekwantificeerd per kwetsbaar natura-2000- gebied. De uitvoeringsvragen, die hiermee gemoeid zijn, zijn vervolgens dan ook echt de verantwoordelijkheid van GS. De bespreking van een voordracht volgt in de commissie NLG van 19 april en vervolgens de PS-vergadering van 17 mei 2021. PS 17 mei 2021: Het onderdeel Verleasen komt nog terug in de commissie als A-stuk. Mei 2021: NA het zomerreces wordt er een collegetour georganiseerd voor de Staten om de GGA in de polder Westzaan in samenhang met OLAM te organiseren.
NNN-opgave													Rommel	Over de NNN-opgave ontvangen de Staten in april 2020 een stand-van-zaken-brief. Via het Programma Natuurontwikkeling, dat in november 2020 aan de Staten zal worden voorgelegd, wordt over de voortgang gerapporteerd. De realisatiestrategie NNN stond gepland als bespreekstuk voor de cie NLG van 24 augustus. Helaas is de strategie aangehouden in GS vanwege de behoefte van het college om gezien de coronacrisis het coalitieakkoord opnieuw tegen het licht te houden. de NNN strategie is vastgesteld 29 september jl. in het college en besproken in commissie NLG op 19 oktober 2020. Om de controlerende taak van de Staten ten aanzien van de NNN-voortgang te faciliteren, wordt jaarlijks een uitvoeringsplan opgesteld om de voortgang te kunnen volgen. De vorm die dit uitvoeringsplan krijgt, en de wijze waarop dit plan zal samenhangen met het PNO, zal in de komende maanden verder worden uitgedacht.
Collectief agrarisch natuurbeheer / NNN begrenzing													Rommel	November 2017: Motie aangenomen in PS 13-11 voor een verkenningsjaar (M126-2017). Er lopen 3 pilots. In maart 2021 op de B-agenda in de commissie.
Bossenstrategie													Rommel	Er is behoefte aan meer informative en inzicht aan wat er binnen de provincie gebeurd aan de bomenbalans bij projecten (comm NLG 16 april 2020) -op 11 juni 2020 is in de uitloopvergadering van de cie NLG de Bossenstrategie besproken. Toegezegd is de Staten bij nieuwe ontwikkelingen te informeren. - op 10 december 2020 zijn PS geïnformeerd over de Bossenstrategie van Rijk en provincies alsmede de begeleidende brief die de minister van

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	11-01+ 14-01	**08-02+ 11-02**	**15-03**	**19-04**	**07-06**	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**Q1**	**Q2, Q3 en Q4**			Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit hierover op 18 november 2020 aan de Tweede Kamer heeft gestuurd. De stukken staan op de agenda van de commissie NLG van 15 maart 2021.
Damhertenbeheer													Rommel	31 augustus 2020 werkbezoek damherten beheer in waterleidingduinen In Okt 2020 komt het damhertendossier in de commissie NLG . Eind 2020: Het dossier damherten beheer is vastgesteld. op 20 oktober 2020 heeft het college het faunabeheerplan Damhert 2020-2026 goedgekeurd, behoudens de gevraagde verruiming met drie maanden van de beheerperiode. Voor Noord-Hollands grondgebied blijft 1 november tot en met 31 maart als beheerperiode gelden. Op 9 maart 2021 heeft het college het definitieve besluit tot goedkeuring van het Faunabeheerplan Damhert 2020-2026, na de verleende instemming met de goedkeuring door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland genomen. PS worden hierover bij brief geïnformeerd. Dit betreft een c stuk dat op de agenda van de commissie in april zal staan.
Weidevogels													Rommel	Motie weidevogels is in de com 14 augustus 2020 besproken en als afgedaan beschouwd. In najaar 2020 komt er een update. (November) Gedeputeerde heeft Aanbod gedaan om werkbezoek te organiseren.
Ganzen & Faunabeheer													Rommel	Op 24 augustus 2020 besproken in de commissie. Het ganzenbeheerplan komt in het derde kwartaal 2021 aan de orde. (na de zomer 2021)
Landbouw / Fauna														
Pilot Natuurinclusieve landbouw													Zaal	N.a.v. in PS aangenomen motie. Er is een BOT-overleg op 16 november 2017. Op basis daarvan vervolg voor uitvoering motie. 25-06-2018: Bespreken op de B-agenda 'Programma Natuur-inclusieve landbouw' en voorstel afdoen motie 40-2017. Eind 2018 organiseert GS een conferentie over de stand van zaken geweest waar ook PS voor is uitgenodigd.
Voedselvisie													Zaal	De Voedselvisie, waarin het onderwerp kringlooplandbouw is vervat, zal in 2020 worden ontwikkeld. Het streven is om de Voedselvisie, in samenhang met o.a. de Visie recreatie en toerisme en het Masterplan biodiversiteit, in januari 2021 ter besluitvorming aan PS voor te leggen De uitvoeringsagenda 2021-2022 is op 30 augustus in de commissie besproken. Als B-stuk
Water														
Waddenfonds													Loggen	Tussentijdse evaluatie Waddenfonds komt als C-stuk op de agenda van NLG 7 juni 2021. Het Uitvoeringskader staat op de agenda van 30 augustus 2021 als A-stuk.
Ruimtelijk programma													Loggen	voorstel voor besteding van de meekoppelkansen naar PS. Ruimtelijk programma MMD (eigenlijk: AmbitieprogrammaRuimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam): In april jl. Hebben de RvS een definitief besluit genomen over de versterking van de Markermeerdijken.

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
Markermeerdijken		**08-02+ 11-02**	**15-03**	**19-04**	**07-06**	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**Q1**	**Q2, Q3 en Q4**			Daarbij zijn alle beroepen en bezwaren ongegrond verklaard. Dit betekent dat de versterking van de Markermeerdijken uitgevoerd gaat worden. En dit betekent tevens dat de bestuurlijke besluitvorming over het Ambitieprogramma kan gaan plaatsvinden. Doel is voor het einde van 2020 het Ambitieprogramma aan PS voor te kunnen leggen. Na het zomerreces 2020 volgt een Technische Briefing Markermeerdijken. In Nov 2020 komt het onderwerp aan de orde in de commissie 1 januari 2021 moet het ontwerp gereed zijn 2e kwartaal 2021 volgt brief mbt participatietraject.
Voortgangsrapportage Watervisie / stand van zaken Watervisie													Loggen	Voortgangsrapportage komt naar PS. Commissie NLG 16 april 2020. De watervisie loopt tot en met 2021. Er komt nog eén (afrondende) voortgangsrapportage. Deze zal ongeveer samenvallen met de vaststelling van de vier verplichte programma's voor de komende Jaren (het jaarlijks zwemwaterprogramma en zes (22-27) jarige ROR, KRW en grondprogramma). De planning daarvan volgt op een later moment. De voortgangsrapportage volgt eind 2021 / begin 2022
Regionaal Waterprogramma NH 2022–2027													Loggen	PS worden in het tweede kwartaal van 2018 geïnformeerd over de voortgang. Technische Briefing is in februari 2019 voor de verkiezingen georganiseerd. In maart 2020 zou een tweede technische briefing hebben plaatsgevonden rond de voorbereiding van het regional KRW-programma 2022-2027. Vanwege de coronamaatregelen werd deze briefing uitgesteld tot oktober 2020, als ook het concept ontwerp regional KRW-programma in de commissie NLG wordt besproken. Het KRW programma is 1ste kwartaal 2021 (14 janauri 2021) behandeld. Komt terug Q1 2022 (besluitvorming)
Verdroging / bodemdaling													Rommel	Najaar 2018 is het vervolg over programma Bodemdaling besproken in NLWM. Vervolg na PS-verkiezingen. Het rapport-Veerman over de bodemdalingsproblematiek is in februari 2020 in de Statencommissie besproken. Het thema bodemdaling zal worden meegenomen in de verdere uitwerking van het gebiedsprogramma Laag Holland. Dit gebiedsprogramma wordt in 2020 verder uitgewerkt. De startnotitie van dit gebiedsprogramma wordt in het najaar 2020 geagendeerd. Voor de commissievergadering NLG 21 sept 2020 ligt er een brief van GS aan PS over de toekenning impulsgelden bodemdaling ter vaststelling voor. Verder wordt er gewerkt aan een integraal gebiedsprogramma voor het veenweidegebied van Laag Holland. De Staten worden hiervan op de hoogte gehouden. PS zijn in september 2020 geïnformeerd over de toekenning van de impulsgelden bodemdaling. Deze middelen van het Rijk (18 miljoen) worden voor het Noord-Hollandse deel in de lopende gebiedsprocessen in het veenweidengebied ingezet, om hierbij, samen met de partijen in het gebied, zoveel mogelijk synergie te verkrijgen met andere provinciale doelen,

Strategische Statenagenda commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid
september 2021

Beeldvorming (Fase 1) : BOT-overleg of technische briefing / overleg derden
Oordeelsvorming (Fase 2) : ter bespreking, B-agenda
Besluitvorming (Fase 3) : Voordracht ter voorbereiding PS, A-agenda

vetgedrukt = mutatie na meest recente vergadering (cie. M&B of PS)

	2021									**2022**		**2023**	**GS**	**Behandeling**
	11-01+ 14-01	**08-02+ 11-02**	**15-03**	**19-04**	**07-06**	**30-08**	**20-09**	**25-10**	**22-11**	**Q1**	**Q2, Q3 en Q4**			zoals de realisatie van het NNN, het verbeteren van de natuurkwaliteit in de Natura2000-gebieden en het terugdringen van de stikstofuitstoot
Recreatie														
Transitie Recreatieschappen													Zaal	De transitie recreatieschappen kent twee sporen: een nieuwe manier van samenwerking (governance) en de scheiding van beleid- en beheertaken bij Recreatie Noord-Holland N.V.. 6 Onderwerp Portefeuillehouder Planning Beide sporen komen in de tweede helft van 2020 bij elkaar en vormen de basis voor het nieuwe contract over de beheertaken en het onderbrengen van de beleidsvormingstaken. Provinciale Staten worden hier in de tweede helft van 2020 over geïnformeerd. Binnen het gehele NNN, waaronder de recreatieschappen, wordt sinds 2019 gewerkt met het systeem van door de provincie uitgewerkte wezenlijke kenmerken en waarden, die de balans tussen natuur en recreatie moet borgen. Dit is verankerd in de door PS vastgestelde Provinciale Ruimtelijke Verordening. Voor Plassenschap Loosdrecht geldt dat onder de noemer van 'RMN in Transitie' toekomstperspectieven worden geschetst, die rond de zomer 2020 worden verwacht. RMN wil de Staten hierover voor de zomer verder informeren. In het najaar wordt vervolgens een keuze gemaakt hoe de recreatieschappen de uitvoering willen gaan organiseren. Hierover worden in nauw overleg met PS of – afhankelijk van het gekozen perspectief – door PS verdere besluiten genomen.
Visie Recreatie & Toerisme													Zaal	De Visie Recreatie & Toerisme komt naar verwachting in juni of augustus 2021 in de commissie. Het Masterplan biodiversiteit en de Voedselvisie zijn in januari 2021 ter besluitvorming aan PS voor te leggen. Maart 2021: BOT-overleg 80% versie
Toekomst Recreatieschappen Wijziging PRV, WKW NNN-gebieden (EFB/NLG)													Zaal	*BOB* De discussie over de toekomst van de recreatieschappen en de natuurwaarden in deze recreatiegebieden wordt gezamenlijk opgepakt door de commissies EEB en NLWM. Wordt na PS verkiezingen vervolgd.

Provincie Noord-Holland

Lijst Ingekomen stukken juni PS 13 september 2021

Nr.	Omschrijving
1	**Bestuur: Raad voor Openbaar Bestuur: advies Droomland of niemandsland; uitgangspunten voor het besturen van regio's (c-agenda EFB 6-9-2021)**
2	**Energie: Brief Meermolens mbt RES 1.0 (betrekken bij PS 05-07-2021)**
3	**Europa: verslag van Webinair Europa gehouden op 22 juni 2021 (c-agenda EFB 6-9-2021)**
4	**Ruimte, Vergunning, Datastrategie: Mail Werkgroep Red de Wieringermeer mbt bijdragen insprekers ontwerp bestemmingsplan Uitbreiding Agripoort A7 (C-agenda RWK 30-08-2021, cc NLG 30-08--2021, EFB 31-08-2021)**
5	**Ruimte, Vergunning, Datastrategie: Mail Werkgroep Red de Wieringermeer mbt spoeddebat ontwerp bestemmingsplan B1 (C-agenda RKW 30-08-2021, cc NLG 30-08-2021, EFB 06-09-2021)**
6	**Infrastructuur: Aanmelding infrastructurele projecten voor tweede tranche Nationaal Groeifonds (C-agenda M&B 06-09-2021)** Het Platform Mobiliteit van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) heeft twee (infrastructuur)projecten aangekondigd voor de tweede tranche van het Nationaal Groeifonds. In navolging van de succesvolle aanmelding van de Noord-Zuidlijn kondigt het Platform Mobiliteit ook de aanmelding van de IJmeerlijn en het Sluiten van de Kleine Ring (beide eveneens metrolijnen) aan. Het Platform Mobiliteit zal na de zomer bezien of de aanvraag van deze projecten definitief wordt ingediend. Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat besluit vervolgens over de daadwerkelijke aanvraag bij het Nationaal Groeifonds. Gedeputeerde Staten informeren met deze brief van het Platform Mobiliteit, Provinciale Staten over dit voornemen.
7	**Mijnbouwwet/Geothermie: Advies opsporingsvergunning geothermie Gooi en Vechtstreek/Larderel (C-agenda NLG -leidend- en RWK 30-08-2021)** Provincie Noord-Holland is positief over het gebruik van aardwarmte. Het zoeken naar aardwarmte moet uiteraard veilig en verantwoord gebeuren. Het Rijk ontving een aanvraag voor een opsporingsvergunning voor aardwarmte van Larderel Energy B.V. voor de locatie Gooi en Vechtstreek. Dit valt onder de Mijnbouwwet, en het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan ons is gevraagd advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland ligt.

8	**Mijnbouwwet/Geothermie: Advies opsporingsvergunning geothermie Westeinder1/IPS (C-agenda NLG -leidend- en RWK 30-08-2021)** Provincie Noord-Holland is positief over het gebruik van aardwarmte. Het zoeken naar aardwarmte moet uiteraard veilig en verantwoord gebeuren. Het Rijk ontving een aanvraag voor een opsporingsvergunning voor aardwarmte van IPS Geothermal Energy B.V. voor de locatie Westeinder1. Dit valt onder de Mijnbouwwet, en het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan ons is gevraagd advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland ligt.
9	**Ruimte: Toekomstperspectief "Geniecampus van de westelijke Randstad" (C-agenda RWK 30-08-2021)** Het afgelopen jaar heeft de provincie Noord-Holland ambtelijk samen met de gemeente Haarlemmermeer en gemeente Amsterdam gewerkt in het 'Atelier Oostflank Haarlemmermeer'. Dit heeft geleid tot een toekomstperspectief op hoe dit gebied zich kan gaan ontwikkelen als onderdeel van de zuidwestcorridor van de MRA. Het biedt inzicht in de kansen die ontstaan voor dit gebied als opgaven meer met elkaar in verband worden gebracht.
10	**Wonen: Brief aan ministerie BZK en JV inzake huisvesting verblijfsgerechtigden provincie Noord-Holland (B-agenda RWK 30-08-2021)** De provincie Noord-Holland heeft kennisgenomen van het signaal dat is afgegeven door een aantal gemeenten dat zij de hoge taakstelling huisvesting verblijfsgerechtigden niet of moeilijk kunnen realiseren. In een brief aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en aan de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid wordt gepleit hiervoor een oplossing te zoeken. Beide ministeries werken op dit dossier samen. Met deze brief stelt GS voor om motie M34-2021 af te doen.
11	**Audit: Brief GS aan PS inz. Auditopvolging peildatum 1 maart 2021 (C-agenda NLG en RWK 30-8-2021 en EFB en M&B 6-9-2021)** Auditopvolging is een instrument om de overgenomen aanbevelingen van de externe accountant, de Randstedelijke Rekenkamer, de provinciearchivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.
12	**Bereikbaarheid: Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar (A-agenda M&B 06-09-2021)** De provincie heeft in 2014 een budget van € 60 miljoen beschikbaar gesteld voor een betere bereikbaarheid van de regio Alkmaar (Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar). Gedeputeerde Staten besluiten nu om geld dat gereserveerd was voor het project N508/Nollenweg anders te besteden: € 7,5 miljoen wordt gereserveerd als subsidie voor de ontwikkeling van een haven bij bedrijventerrein

	Boekelermeer en € 1,5 miljoen euro houdt de provincie vrij om de kruising Nollenweg/Herenweg opnieuw in te richten.
13	**Economie: Brief GS aan PS inz.Monitor Detailhandel Noord-Holland 2020-2021 (c-agenda EFB 6-9-2021).** De Monitor Detailhandel Noord-Holland is een jaarlijkse analyse van de trends en ontwikkelingen binnen de detailhandel, aangevuld met actuele data over gemeentelijke plannen. Er is sprake van een status quo in 2020. Ondanks het effect van COVID-19 blijkt sprake te zijn van een lichte banengroei, die voornamelijk te vinden is in het online-winkelen. Het aantal en de oppervlakte van winkels is afgelopen jaar opnieuw afgenomen. De leegstand is ongeveer gelijk gebleven en de toekomstbestendigheid van winkelgebieden afgenomen.
14	**Gezondheid / Klimaat: Advies opsporingsvergunning aardwarmte Purmerend 3 (C-agenda NLG & RWK 30-08-2021)** Yeager Energy B.V. heeft een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Purmerend3. Dit valt onder de Mijnbouwwet, het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Purmerend, Beemster, Edam-Volendam, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer en Waterland, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en drinkwaterbedrijf PWN.
15	**Jaarstukken 2020: Brief GS aan PS inz. Bestuurlijke reactie verslag van bevindingen Publiek Belang accountants (PS 28 juni 2021)** De accountant heeft de controle over de jaarrekening 2020 afgerond en hierover gerapporteerd in een verslag van bevindingen. Het college heeft hierover een bestuurlijke reactie geschreven. Het college besluit de bestuurlijke reactie ter informatie toe te zenden aan Provinciale Staten.
16	**Landbouw: Uitvoeringsagenda Voedselvisie 2021-2022 (B-agenda NLG 30-08-2021)** Met de uitvoeringsagenda Voedselvisie 2021-2022 worden verschillende projecten en activiteiten gestimuleerd die een bijdrage leveren aan de doelen uit de voedselvisie: regeneratieve landbouw, kringlooplandbouw en korte ketens. Voor de jaren 2021 en 2022 wordt een bedrag van ruim € 3.7 miljoen beschikbaar gesteld.
17	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Ingekomen mail Oproep stichting Frisse Wind.Nu! m.b.t. stemming PCR regeling project Everest Tata Steel (te betrekken bij PS 28-06-2021)**
18	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Ingekomen mail Stichting IJmondig over stukken PS-vergadering Everest-PCR (te betrekken bij PS 28-06-2021)**

19	**Mobiliteit: Voortgangsrapportage Uitvoeringsprogramma Smart Mobility 2020 (C-agenda M&B 06-09-2021)** In het Uitvoeringsprogramma Smart Mobility 2018-2021 wordt onderzocht welke nieuwe technologieën en innovaties in mobiliteit een succesvolle bijdrage kunnen leveren aan de transitie naar slimme, schone en veilige mobiliteit in Noord-Holland. De gebruiker staat hierbij centraal. Dit gebeurt door middel van studies, testen en pilots samen met andere overheden, onderzoeksinstituten en bedrijven. In 2020 liepen zeven studies en 30 pilots. Door Covid-19 is vertraging opgetreden en stagneerden 18 projecten.
20	**Molens: Brief GS aan PS inz.Uitvoeringsregeling subsidie historische windmolens Noord-Holland 2021 (C-agenda EFB 6-9-2021)** De monumentale windmolens in Noord-Holland worden door de provincie als een belangrijke structuur beschouwd. Het onderhoud van deze historische windmolens brengt hoge kosten met zich mee. Door middel van de Uitvoeringsregeling subsidie historische windmolens Noord-Holland 2021 wordt de eigenaar in deze kosten tegemoet gekomen.
21	**Natuur: Vegetatie en floristische samenstelling grasland rond het Monnikenwater (NLG 30-08-2021)**
22	**Ondermijning: Brief GS aan PS inz. Onderzoeksrapport Samen weerbaar tegen ondermijnende criminaliteit (c-agenda EFB 6-9-2021)** De provincie Noord-Holland zet zich in om de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit te vergroten en om deze vorm van criminaliteit aan te pakken. In dat verband hebben GS onderzoek laten doen naar de wijze waarop andere provincies gemeenten ondersteunen bij het versterken van de lokale weerbaarheid. Het onderzoek heeft leerpunten opgeleverd voor de provincie Noord-Holland ten aanzien van de versterking van de lokale weerbaarheid.
23	**Presidium/Bestuur: opzeggen nevenfunctie A.Th.H. van Dijk als Lid Algemeen Bestuur van Stichting Connekt**
24	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Brief van GS over beantwoording brief Dorpsraad Wijk aan Zee met vragen over RIVM onderzoek (C-agenda NLG 30-08-2021)**
25	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Ingekomen mail dorpsraad WaZee tbv stemming PCR regeling project Everest Tata Steel (te betrekken bij PS 28-06-2021)**
26	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Ingekomen mail Greenpeace inzake voorstel PCR Tata Steel (te betrekken bij PS 28-06-2021)**
27	**Bereikbaarheid: Brief van GS met reactie op alternatieve locatie tijdelijke autobrug over de Zaan (C-agenda M&B 06-09-2021)**

28	**Bestuur/economie: Brief van kring van CdK's aan de informateur inz. aanbesteding Nederlandse onderzeeboten (c-agenda EFB 6-9-2021)**
29	**IBT/MIRT/RES/Regiodeals: Advies Raad voor het Openbaar Bestuur inz. rol van het Rijk bij IBT samenwerking MIRT/RES/Regiodeals (C-agenda NLG en RWK 30-8-2021 en EFB en M&B 6-9-2021)**
30	**IPO: tkn de agendabundel van de AV vergadering van 28 juni 2021**
31	**Landbouw: Uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland en diverse openstellingen 2021 (C-agenda NLG 30-08-2021)** GS hebben besloten om de Uitvoeringsregeling voor Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) subsidies Noord-Holland te wijzigen in verband met de verlenging van het programma met twee jaar en enkele vereenvoudigingen van de regeling. Voor LEADER is ook de Lokale Ontwikkelingsstrategie (LOS) gewijzigd in verband met de verlenging van het POP3. GS hebben ook besloten om de volgende onderdelen van POP3 open te stellen: uitvoering LEADER projecten, verplaatsing glastuinbouwbedrijven, samenwerking voor Europese Innovatiepartnerschappen en niet-productieve investeringen water.
32	**Natuur: Aanvraag Uitvoeringsprogramma Natuur Noord-Holland 2021-2023 (B-agenda NLG 30-08-2021)** Provincie NH heeft een aanvraag gedaan bij het Rijk voor een bedrag van 44 miljoen euro in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur. De maatregelen in dit programma zijn primair gericht op het herstel van natuur die schade ondervindt van de hoge stikstoflast. Ook is een bedrag aangevraagd om 30 hectare bos te compenseren dat door kap voor natuurdoelen verdwijnt of is verdwenen. De periode van uitvoering van dit programma is tot eind 2023, met een uitloop van 2 jaar voor de uitvoering.
33	**Water: Position paper waterrecreatie zuidelijk IJsselmeergebied (C-agenda NLG 30-08-2021)** Het zuidelijk IJsselmeergebied wordt geraakt door meerdere problemen tegelijk, zoals te veel waterplanten die gemaaid moeten en het risico dat helder water troebel water wordt. De problematiek kent meerdere complexe oorzaken. De provincies Noord-Holland, Flevoland, Utrecht en 16 gemeenten vragen het Rijk in deze position paper bij elkaar ruim €92 miljoen bij te dragen aan de financiering van oplossingsmethoden middels een lobby bij de Vaste Kamercommissie IenW en een zienswijze op het Nationaal Water Programma.
34	**Beantwoording technische vragen FvD over laatste 5 projecten waarbij burgerparticipatie is ingezet**

35	**Energie: Aanmelding voor programma 'Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) (C-agenda RWK 30-08-2021)** Via het programma OER (Opwek van Energie op Rijksvastgoed) stelt de Rijksoverheid haar gronden ter beschikking voor het opwekken van hernieuwbare energie. Door middel van deze brief verzoeken de provincie en betrokken gemeenten langs de A7, A9 en A22 de Rijksoverheid om de rijksgronden langs deze wegen op te nemen in het OER-programma.
36	**Mobiliteit: Ingekomen mail Rover over Interim Hoofd OV Ombudsman (C-agenda M&B 06-09-2021)**
37	**Ruimte: Wijzigingsplan 2 tracé 150kV kabel Oterleek-De Weel (C-agenda RWK 30-08-2021)** Met het wijzigingsplan 2 tracé 150kV kabel Oterleek - De Weel wordt de planologische situatie kloppend gemaakt met de werkelijk ligging van de ondergrondse 150kV-kabels straks. Gezien het belang van de netaanpassing en omdat de wijzigingen kunnen voldoen aan de voorwaarden gesteld in het PIP netuitbreiding Kop van Noord-Holland, is het voorstel mee te werken aan het verzoek van TenneT en het ontwerp-wijzigingsplan 2 ter inzage te leggen zodat een ieder zijn of haar zienswijze kenbaar kan maken.
38	**Bestuur: Brief Randstedelijke Rekenkamer inz. Onderzoeksplan DoeMee-onderzoek naar de Wet Openbaarheid Bestuur (Wob) (opmerkingen over het onderzoeksplan kunnen tot 25 juni worden doorgegeven aan de RR) (c-agenda EFB 6-9-2021)**
39	**Ruimte/Water: Mail met bijlage Stichting De Rechte Tafel mbt inrichting Markerwaard (C-agenda RWK 30-08-2021 leidend/C-agenda NLG 30-08-2021))**
40	**Social return 2021: Brief GS aan PS inz. Voortgang social return 2021 (C-agenda EFB 6-9-2021)** De provincie Noord-Holland maakt bij de inkoop van diensten en werken afspraken met contractpartners om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt meer kans te geven op werk(ervaring): social return. De rapportage social return 2021 geeft inzicht in de voortgang die contractpartners boeken bij het realiseren van sociale impact.
41	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Rapport Adviescommissie Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (B-agenda NLG 21-06-2021)** Op 4 maart 2021 heeft de Adviescommissie Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (Van Aartsen) in opdracht van de staatssecretaris Infrastructuur en Waterstaat een advies uitgebracht over de mogelijkheden om milieuhandhaving, -toezicht en vergunningverlening in Nederland te versterken en het stelsel

	effectiever en slagvaardiger te maken. Het college informeert Provinciale Staten over hun duiding van dit rapport.
42	**IBT: Brief GS aan PS inz. Jaarverslag interbestuurlijk toezicht 2020 (c-agenda NLG en RWK 30-8-2021 en EFB 6-9-2021; mw. Zaal is coördinerend gedeputeerde IBT, maar iedere gedeputeerde is zelf verantwoordelijk voor die onderwerpen van toezicht die tot zijn/haar portefeuille behoren).cht** De provincie Noord-Holland maakt jaarlijks de beoordelingsresultaten van het Interbestuurlijk Toezicht openbaar. Het jaarverslag 2020 en de resultaten van de beoordelingen van alle gemeenten over 2020 worden op www.noord-holland.nl/ibt vermeld. Om de beoordelingen van alle gemeenten inzichtelijk te maken zijn de gegevens ook verwerkt in de interactieve kaart
43	**Natuur: Ontwerp Natuurbeheerplan 2022 (NLG C-agenda 30-08-2021)** Het Natuurbeheerplan bevat de kaders en de natuurdoelen voor de subsidiëring van het natuurbeheer door de provincie. Met dit besluit wordt het ontwerp Natuurbeheerplan 2022 ter visie gelegd. De wijzigingen ten opzichte van het natuurbeheerplan 2020-2021 zijn overlegd met de belanghebbende(n).
44	**Water: Advies opslagplan brijn PWN Andijk (C-agenda NLG 30-08-2021)** Drinkwaterbedrijf PWN vroeg het ministerie van Economische Zaken en Klimaat in te stemmen met een plan om water dat overblijft bij de productie van drinkwater (brijn) dieper dan 100 meter onder de grond op te slaan. Dit is een procedure inzake de Mijnbouwwet en valt onder het bevoegd gezag van het Rijk. Het Rijk moet hierover wel advies vragen aan de provincie. Noord-Holland adviseert positief omdat zij geen negatieve gevolgen verwacht voor mens en milieu wanneer het water diep in de ondergrond wordt opgeslagen. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.
45	**Bereikbaarheid/Economie/Natuur/Wonen/Duurzaamheid: Regionale samenwerkingsagenda Provincie Noord-Holland en regio Zuid-Kennemerland (C-agenda M&B -trekker- en EFB 06-09-2021 en C-agenda NLG en RWK 30-08-2021)** Om ontwikkelingen in de regio Zuid-Kennemerland op het gebied van landschap, economie, wonen, duurzaamheid en bereikbaarheid gezamenlijk mogelijk te maken, gaan provincie Noord-Holland, gemeente Zandvoort, gemeente Heemstede, gemeente Haarlem en gemeente Bloemendaal intensiever samenwerken. De gezamenlijke ambities staan in de Regionale Samenwerkingsagenda (RSA). In de RSA zijn agendapunten opgenomen die zonder de betrokkenheid van de provincie niet of minder goed van de grond komen. Deze agenda bevat geen nieuw beleid, maar ligt in het verlengde van de coalitieakkoorden van de provincie en gemeenten en de regionale samenwerkingsagenda van Zuid-Kennemerland (Zuid-Kennemeragenda).

46	**Formule 1 (coördinerend portefeuillehouder Loggen) / Mobiliteit: Raadsinformatiebrief F1 van Gemeente Zandvoort (C-agenda NLG -leidend- 30-08-2021 en C-agenda M&B 14-06-2021)** De gemeente Zandvoort heeft een Raadsinformatiebrief F1 aan haar regionale partners gestuurd met als doel de partners te informeren over de voorbereidingen van de Formule 1.
47	**Omgevingsdiensten: Eerste bestuursrapportage ODNHN voor 2021 (C-agenda NLG 30-08-2021)**
48	**Financiën: Verslag van bevindingen en controleverklaring accountant Jaarrekening PNH 2020 (A-agenda EFB en M&B 14-06-2021 / PS 28-06-2021)**
49	**Infrastructuur: Actualisatie werkafspraken met PS over het iMPI (C-agenda M&B 6 september 2021)** PS besluiten voortaan twee keer per jaar over de voortgang van provinciale infraprojecten. GS zullen PS van tevoren bijpraten over de projecten. Deze nieuwe werkafspraken gaan komend najaar in, bij de behandeling van het integraal Meerjaren Programma Infrastructuur (iMPI). Hiermee geven GS invulling aan de behoefte van PS om eerder en beter bij de besluitvorming betrokken te worden.
50	**Leefbaarheid Gezondheid en Milieu / Geothermie: introductie commissie Mijnbouwschade (C-agenda NLG en RWK 30-08-2021)**
51	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Advies opsporingsvergunning aardwarmte AlmereDiemen1 (C-agenda NLG en RWK 30-08-2021)** N.V. HVC, Vattenfall Power Generation Netherlands B.V. en de Gemeente Almere hebben een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie AlmereDiemen1. Dit valt onder de Mijnbouwwet waarvoor het Rijk het bevoegd gezag is. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied deels in Noord-Holland valt. Het advies is voorbereid door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en is tot stand gekomen in overleg met de gemeenten Amsterdam, Diemen, Gooise Meren en Weesp en waterschap/drinkwaterbedrijf Amstel, Gooi en Vecht/Waternet.
52	**Financien: Brief GS aan PS inz. Geactualiseerde versie jaarstukken 2020 (wordt nog toegevoegd aan de commissies EFB en M&B van 14 juni 2021)**
53	**Natuur: Afschrift brief gericht aan GS bezwaarschrift handhavingsverzoek (C-agenda NLG 30-08-2021)**
54	**Energie: Advies GS inzake het initiatiefvoorstel van het CDA afwegingskader energie uit wind en zon op land (A-agenda RWK 30-08-2021)**

	GS adviseren inzake een initiatiefvoorstel van de CDA-fractie om het afwegingskader energie uit wind en zon op land niet op te nemen in de omgevingsverordening NH2022.
55	**Ruimte: visie stationsgebied Haarlem (C-agenda RWK 30-08-2021)** Na een inspraakperiode van 6 weken is de definitieve visie voor stationsgebied Haarlem op 18 mei goedgekeurd in het college van B&W van de gemeente Haarlem (als bevoegd gezag). De provincie is hierbij betrokken vanuit onze stimulerende rol rond knooppuntontwikkeling. In de visie worden 5 ambities en 3 hoofdvarianten beschreven. De komende periode wordt ingezet op vervolgonderzoek om te komen tot een voorkeursvariant.
56	**Schiphol/Gezondheid/Klimaat: Ingekomen mail met zorgen bewonersorganisaties Kennemerland en Zaanstreek over leefbaarheid (C-agenda M&B -leidend- 14-06-2021 en C-agenda NLG en RWK 30-08-2021)**
57	**Schriftelijke inspraakreactie mevr. Sophi RES 1.0 (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
58	**Mobiliteit: Financieringsovereenkomst Zero Emissie materieel en implementatie ov-concessie Gooi en Vechtstreek (C-agenda M&B 14-06-2021)** Op 11 juli 2021 start Transdev met de nieuwe ov-concessie Gooi en Vechtstreek 2021-2030. De voorbereiding voor de start van de ov-concessie zijn in volle gang. Met Transdev en ING zijn afspraken gemaakt over de financiering en aanschaf van elektrische bussen voor deze nieuwe ov-concessie. Deze bussen rijden waarschijnlijk vanaf medio 2022 in de Gooi en Vechtstreek.
59	**Hollandse Waterlinie/Stelling van Amsterdam: Brief GS aan PS over advies Icomos uitbreiding werelderfgoedstatus Stelling van Amsterdam (C-agenda EFB 14-6-2021)** n.v.t
60	**Bereikbaarheid: Fase 2 Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9 (C-agenda M&B 06-09-2021)** Samen met de regio werkt de provincie aan het Landschapsplan Stelling van Amsterdam / Verbinding A8-A9. De tweede fase van het Landschapsplan is afgerond. Het Landschapsplan is daarmee een stap verder gebracht. In dit tweede tussenrapport zijn de belangrijkste onderdelen benoemd voor het herstellen en versterken van de Stelling van Amsterdam enerzijds en de inpassing van de Verbinding A8-A9 anderzijds. De adviesbureaus werken fase 3 en 4 uit op basis van de bevindingen uit fase 2. Aan het eind van het jaar nemen Gedeputeerde Staten een besluit over het complete Landschapsplan.

61	**Ruimte: Agenderingsverzoek PvdA van C-agenda naar B-agenda Brief PS met antwoorden nav de discussienotitie van de PvdA over verdozing (B-agenda RWK 30-08-2021)**
62	**Ruimte: Agenderingsverzoek SP van C- naar B agenda Regionale Spelregels Transformatie Vakantieparken NHN (B-agenda RWK 30-08-2021)**
63	**Alle commissies: Beantwoording technische vragen Jaarstukken 2020 en Kaderbrief 2021 (wordt ook gepubliceerd bij agenda bijlagen cie's NLG en RWK 7-6-2021 en EFB en M&B 14-6-2021)**
64	**Bekrachtiging geheimhouding: Opnieuw opleggen geheimhouding onderzoeksrapport invordering verbeurde dwangsommen (PS 28-06-2021)** Er is in opdracht van het college in 2020 een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd naar het proces van invorderen van de dwangsommen. In verband met informatie over dossiers die onder de rechter zijn, blijft het rapport vertrouwelijk totdat de gerechtelijke procedures zijn afgerond.
65	**Bibob: Brief GS aan PS inz. ondersteuning van gemeenten bij de uitvoering van de Wet Bibob (C-agenda EFB 14-6-2021; het is de bedoeling dat in september de voortgang van de agenda weerbaar N-H wordt geagendeerd)** De provincie Noord-Holland heeft onderzoek gedaan om inzichtelijk te maken hoe gemeenten ervoor staan in de bestuurlijke aanpak van criminaliteit middels de Wet Bibob en of er behoefte is aan verdere ondersteuning bij de uitvoering van deze wet. De uitkomst van het onderzoek is opgenomen in het rapport 'Uitvoering wet Bibob door gemeenten', dat in januari 2020 door GS is vastgesteld. Aan de aanbevelingen uit dit rapport is succesvol uitvoering gegeven in het afgelopen jaar.
66	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Vaststellen datarapportages luchtmeetnet 2020 (C-agenda NLG 30-08-2021)** In de IJmond, het havengebied van Amsterdam (Westpoort) en de Haarlemmermeer is ook in 2020 op alle meetlocaties voldaan aan de Europese wettelijke grenswaarden voor luchtkwaliteit. De trendanalyse laat bovendien zien dat vanaf 2009 de concentraties fijnstof (PM10, PM2,5) en NO2 in alle drie de regio's dalen. Dit staat in de jaarlijkse datarapporten voor de luchtkwaliteit in de drie regio's, die mede zijn opgesteld in opdracht van de provincie Noord-Holland.
67	**Stolpboerderijen: Mail en afschrift van brief aan GS van de Boerderijenstichting N-H inz. behoud stolpboerderijen (C-agenda EFB 14-6-2021). De mail met contactgegevens vindt u op de ingekomen stukkenlijst met NAW gegevens)**
68	**VTH taken: Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 1 juni 2021 (B-agenda NLG 07-08-2021)** Het college van Gedeputeerde Staten informeert Provinciale Staten voorafgaand aan iedere vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid over de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving

	(VTH) bij bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen. Hieronder vallen ook Tata Steel en Harsco Metals.
69	**Agenderingsverzoek CU C naar B brief LTO ganzenbeleid (B-agenda NLG 21 juni 2021 onder voorbehoud)**
70	**Holocaust Namenmonument: Brief GS aan PS inz. Incidentele subsidie aan Nationaal Comité 4 en 5 mei voor opening Holocaust Namenmonument (C-agenda EFB 14-6-2021),** Met dit besluit wordt aan het Nationaal Comité 4 en 5 mei een incidentele subsidie verstrekt ten bedrage van maximaal € 10.000 voor het onthullen van het Holocaust Namenmonument in september 2021.
71	**IBT/MIRT/Regiodeals/Ressen: Brief Raad voor openbaar bestuur inz. advies rol Rijk bij interbestuurlijke samenwerking bij MIRT, Regiodeals en Ressen (C-agenda EFB en M&B 14-6-2021 en NLG en RWK 30-8-2021)**
72	**Natuur: Motie 149-2020 bescherming bedreigde diersoorten (B-agenda NLG 30-08-2021)** Als invulling van de motie M149-2020 hebben wij de onderbouwing van de nieuwe Rode Lijst Zoogdieren bestudeerd, met de vraag of het huidige beleid en de regelgeving voor soortenbescherming debet zijn aan de geconstateerde achteruitgang van de populaties hazen en konijnen. De conclusie hieruit is dat er geen aanleiding is om het beleid ter bescherming van soorten en de daaraan gerelateerde regelgeving aan te passen. Dit is nader toegelicht in een brief aan Provinciale Staten.
73	**Schriftelijke inspraakreactie div dorps- en stadsraden/werkgroepen/stichtingen etc inzake 600 meter grens windturbines handhaven (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
74	**Schriftelijke inspraakreactie mevrouw Mirck (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
75	**Schriftelijke inspraakreactie Noord Holland Referendum (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021 / C-agenda EFB 14-06-2021)**
76	**Schriftelijke inspraakreactie Stichting Behoud Waterland én Stichting De Kwade Zwaan (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
77	**Schriftelijke inspraakreactie Stichting ZOgroen (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
78	**Schriftelijke inspraakreactie Strohalm Waterland (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021**
79	**Water: Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming (A-agenda NLG 30-08-2021)**

80	**Water: Uitnodiging ruimtelijk ordenen mét water (C-agenda NLG 30-08-2021)** Het college stemt in met de 'Uitnodiging ruimtelijk ordenen mét water' die samen met Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, PWN, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Hoogheemraadschap van Rijnland is opgesteld. Met deze uitnodiging geven wij invulling aan het integraal waterakkoord dat in het coalitieakkoord is genoemd. De effectuering van deze uitnodiging volgt via de genoemde leeropgaven.
81	**Energie: Eindversie van het onderzoeksrapport van de motie 'Onderzoek naar toepassing van gelijkstroom' (M 178-2020, 9 november 2020) (B-agenda RWK 30-08-2021)** De provincie Noord-Holland heeft een onderzoeksrapport toepassing van gelijkstroom opgesteld. PS hadden hierom gevraagd in motie Onderzoek naar toepassing van gelijkstroom (M 178-2020). De capaciteit van het huidige Noord-Hollandse elektriciteitsnet staat onder druk. De energietransitie, woningbouw en economische ontwikkelingen vragen meer en meer capaciteit van het elektriciteitsnet. Daardoor zit de belasting van het elektriciteitsnet op een aantal plaatsen aan zijn limiet. Dit noemen we congestie. Met het onderzoek is gekeken Onderzoeksrapport: Onderzoek naar toepassing van gelijkstroom (M 178-2020) naar de mogelijkheden om congestie op te lossen door middel van gelijkstroom.
82	**Ruimte: brief Stichting Natuur en Landschap Het Gooi mbt zienswijze inzake Buurtschap Crailo (C-agenda RWK 07-06-2021)**
83	**Schriftelijke inspraakreactie de heer Hermus (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
84	**Bereikbaarheid: Ingekomen mail BO-MIRT 'Deltaplan en van plane to train' in combinatie met de Lelylijn naar Hamburg (C-agenda M&B 14-06-2021)**
85	**Datacenters: Brief GS aan PS inz. Eerste deelbesluit Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (C-agenda RWK, NLG 7-6-2021 en EFB 14-6-2021)** De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is in principe openbaar. De Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob.
86	**Mobiliteit: Investeringsplan Mainportlogistiek (C-agenda M&B 14-06-2021)** Knooppunten waar belangrijke transportroutes bij elkaar komen, zoals de haven van Amsterdam, Greenport Aalsmeer en Schiphol, zijn van groot economisch belang voor Noord-Holland en staan voor grote opgaven. Om de logistieke sector te verduurzamen, efficiënter en toekomstbestendiger te maken, gaan de regionale partners van Amsterdam Logistics investeren in de mainportlogistiek rond die knooppunten.

87	**Mobiliteit: Ondertekening regionale intentieverklaringen verkeersveiligheid (C-agenda M&B 14-06-2021)** Het verkeer verandert en groeit. Het wordt drukker op fietspaden, er komen allerlei nieuwe vervoermodaliteiten bij en met name in de steden wordt het op de wegen steeds drukker. Ook blijven ouderen langer mobiel en is er steeds meer afleiding in het verkeer. Deze veranderende omstandigheden vragen een nieuwe verkeersveiligheidsaanpak. Het Rijk, de provincie en gemeenten plegen reeds veel inzet op verkeersveiligheid, maar uit de cijfers blijkt dat het aantal ongevallen niet afneemt. Daarom willen alle betrokken partijen een impuls aan de verkeersveiligheid geven. Dit door regionaal intensiever samen te werken, en de verkeersveiligheidsopgave integraal (infrastructuur, handhaving, gedragsbeïnvloeding) en risicogestuurd aan te pakken. Dat vraagt ook om intensievere samenwerking tussen wegbeheerders, politie, OM en partijen als de ANWB en de Fietsersbond. Om deze ambitie extra impuls te geven is, in nauwe samenwerking met de regio, bijgaande intentieverklaring opgesteld. Gedeputeerde Staten ondertekenen een vijftal intentieverklaringen met de regio, inclusief de inliggende gemeenten, waarin deze partijen zich gezamenlijk inzetten voor een risico gestuurde aanpak om de verkeersveiligheid in Noord-Holland te verbeteren.
88	**MRA: Brief transitiecommissie MRA inz. resultaten consultatie en vervolgproces transitie MRA (C-agenda EFB 14-6-2021)**
89	**Recreatie: Bestuursmededeling Groengebied Amstelland mei 2021 (C-agenda NLG 07-06-2021)**
90	**Schriftelijke inspraakreactie actiegroep "Geen windturbines bij woningen in Koggenland" (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
91	**Schriftelijke inspraakreactie Stichting Dorpsraad Driemond mbt RES 1.0 (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)**
92	**Vrijwilligers: Brief GS aan PS inz. afdoen motie 155-2020 'Ondersteuning provinciale vrijwilligers in coronatijden' (B-agenda EFB 14-6-2021)** Provinciale Staten hebben op 9 november 2020 met motie 155 het college van GS opgeroepen de vrijwilligers van de provincie een hart onder de riem te steken in deze tijden van Covid-19. Het college informeert PS over de diverse activiteiten die zijn ondernomen sinds het begin van Covid-19 in Nederland. Het belang van vrijwilligers voor Noord-Holland en in heel Nederland is groot. De inspanningen om de vrijwilligers een hart onder de riem te steken, blijven doorgaan.
93	**Water: Overeenkomst meekoppelkansen Markermeerdijken (C-agenda NLG 07-06-2021)**

	Tussen de provincie Noord-Holland en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier wordt de Overeenkomst meekoppelkansen Markermeerdijken afgesloten. Hiermee worden de afspraken over financiering en beheer en onderhoud van de meekoppelkansen fietspaden, dijkplaatsen en ringslangwinterverblijven geregeld.
94	**Energie/Gezondheid: Afschrift brief Tweede Kamer mbt gezondheidsrisico's wind op land (C-agenda RWK 07-06-2021leidend, C-agenda NLG 07-06-2021)**
95	**Energie: Quick Scan Beoordeling Regionale Energiestrategie Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid van De Groene Rekenkamer (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)** Op verzoek van de fractie Forum van Democratie toegevoegd.
96	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Ingekomen mail FNV Tata Steel plan Groen Staal (C-agenda NLG 07-06-2021)**
97	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Toepassen Provinciale Coördinatie Regeling project Everest Tata Steel (A-agenda NLG 07-06-2021)** Aan Provinciale Staten wordt voorgesteld om de Provinciale coördinatieregeling (PCR) van toepassing te verklaren op het project Everest van Tata Steel. Dit ten behoeve van een gecoördineerde vergunningenprocedure. Met Everest wordt CO2 afgevangen en zogenoemde blauwe waterstof geproduceerd. De PCR is van invloed op de vergunningenprocedure, niet op de inhoud van de vergunning. Voor het verlenen van de vergunning gelden bij toepassing van de PCR nog steeds dezelfde inhoudelijke eisen en toetsing aan wet- en regelgeving.
98	**Mobiliteit: Vaststellen Regionaal Mobiliteitsprogramma Noord-Holland en Flevoland 2021 (B-agenda M&B 06-09-2021)** De overheden in Noord-Holland en Flevoland willen de CO2-uitstoot door verkeer drastisch verminderen. Als onderdeel van de uitwerking van het Nederlandse Klimaatakkoord hebben de provincies Noord-Holland en Flevoland, de Vervoerregio Amsterdam en de gemeente Amsterdam een Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) opgesteld. Het RMP biedt een overzicht van mogelijke, geplande en in uitvoering zijnde maatregelen en helpt gemeenten, provincies en de Vervoerregio bij de keuze van voor hen passende maatregelen. Daarbij kan gedacht worden aan meer woningen bij openbaarvervoerknooppunten, een beter fietsnetwerk, thuiswerken en zero-emissiezones voor vrachtwagens. Ook is in het RMP geregeld hoe de voortgang wordt bewaakt. Alle regio's in Nederland werken een dergelijk programma uit.
99	**Ruimte: Jaarverslag 2020 Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (C-agenda RWK 07-06-2021)** Link naar het digitale jaarverslag is: https://ap.lc/6dtrs

100	Schriftelijke inspraakreactie Natuurorganisaties mbt RES 1.0 (A-agenda RWK 03-06-2021 & 10-06-2021)
101	Wonen: Brief Stichting Landschapszorg Wieringen mbt Wieringen Bijzonder Provinciaal Landschap (C-agenda RWK 07-06-2021)

Provincie Noord-Holland

Lijst Ingekomen stukken juli PS 13 september 2021

Nr.	Omschrijving
1	**Bereikbaarheid: Informeren stand van zaken onderzoek HOV-corridor Haarlem-Schiphol/Amsterdam (C-agenda M&B 06-09-2021)** Provincie Noord-Holland, Vervoerregio Amsterdam en gemeenten Haarlem en Amsterdam onderzoeken hoe de verbinding Haarlem-Schiphol/Amsterdam (ook wel corridor genoemd) bereikbaar kan blijven met hoogwaardig openbaar vervoer (HOV). Onderzocht is wat de knelpunten en opgaven zijn aan de westkant van de Metropoolregio. Nu worden voor de corridor voor de korte (< 2025), middellange- (2030) en de lange termijn (2040) maatregelen onderzocht om de verwachte groei aan reizigers in het HOV op te vangen.
2	**Fauna: Goedkeuring Faunabeheerplan Ganzen Noord-Holland 2021-2024 (C-agenda NLG 30-08-2021)** Het Faunabeheerplan Ganzen 2021-2024 is door de Faunabeheereenheid Noord-Holland (FBE) op 17 juni 2021 bij GS ter goedkeuring ingediend. In het plan staat op welke wijze het ganzenbeheer in Noord-Holland wordt uitgevoerd. GS hebben het Faunabeheerplan goedgekeurd.
3	**Natuur: Uitvoeringsregeling subsidie landschapsontwikkeling Westeinderscheg Noord-Holland 2021 (C-agenda NLG 30-08-2021)** De uitvoeringsregeling beoogt projecten te financieren die een bijdrage leveren aan het doel van versterking van het landschap en verbetering van de toegankelijkheid voor bewoners en recreanten van de Westeinderscheg.
4	**Recreatie: Bestuursbureau recreatieschappen organisatieverordening (A-agenda NLG 20-09-2021)** De algemene besturen van 5 recreatieschappen in Noord-Holland hebben besloten een bestuursbureau in te stellen om de governance te verbeteren. Daartoe moet de organisatieverordening van elk schap worden aangepast. Eén van die aanpassingen is het instellen van een werkgeverscommissie voor de medewerkers van het bestuursbureau. Provinciale Staten (en de betrokken gemeenteraden) worden in de gelegenheid gesteld hun zienswijze hierover aan de besturen kenbaar te maken. De provincie zal het werkgeverschap en het gastheerschap van het bestuursbureau voor de recreatieschappen op zich nemen.
5	**Recreatie: Opdrachtverlening Noord-Hollandpad aan Recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 30-08-2021)** De opdracht voor het beheer, onderhoud en communicatie voor het Noord-Hollandpad (NHP) loopt af op 31 december 2021. PNH heeft onderzocht op welke manier een nieuwe opdracht aan RNH gegeven kan worden voor het beheer,

	onderhoud en communicatie. Hieruit is naar voren gekomen dat binnen de bestaande regelgeving de opdracht (opnieuw) verleend kan worden aan RNH (middels alleenrecht), waardoor geen (Europese) aanbesteding noodzakelijk is.
6	**Ruimte/Duurzaamheid en Energie/Verkeersveiligheid: Reactieve aanwijzing bestemmingsplan Uitbreiding Agriport A7, Deelgebied 1B (C-agenda RWK - trekker- 30-08-2021 en M&B 06-09-2021)** Op 29 juni 2021 heeft de gemeenteraad van Hollands Kroon het bestemmingsplan 'Uitbreidingsplan Agriport A7, deelgebied B1' gewijzigd vastgesteld. De gemeenteraad heeft daarbij de eerdere zienswijzen van Gedeputeerde Staten niet volledig overgenomen. Hierdoor is het bestemmingsplan in strijd met de provinciale belangen voor wat betreft de verkeersafwikkeling van de uitbreiding van het bedrijventerrein. Door de reactieve aanwijzing treedt het plandeel dat deze uitbreiding mogelijk maakt niet in werking.
7	**Energie: Wob-besluit BiB inzake Zonneweide Jaagweg (C-agenda RWK 30-08-2021)** De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob.
8	**Ruimte: mail over ontwikkelingen Wieringermeer (C-agenda RWK 30-08-2021)**
9	**Concept datacenterstrategie Noord-Holland (B-agenda EFB 06-09-2021)** In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' geeft het college aan: "Noord-Holland is een aantrekkelijke vestigingslocatie voor datacenters. We willen deze ontwikkeling verder faciliteren en daarmee de ICT-sector versterken. Daarbij hebben we oog voor het effect van datacenters op het landschap, het benutten van de restwarmte en de energievoorziening. We verankeren dit in ons beleid." In de Noord-Hollandse Datacenterstrategie wordt dit beleid uitgewerkt.
10	**Ruimte: Wensen en opvattingen bij Verstedelijkingsconcept MRA (C-agenda RWK 30-08-2021)** De MRA vraagt colleges, raden en Staten hun wensen en opvattingen te geven op versie 2 van het Verstedelijkingsconcept MRA, als stap in de Verstedelijkingsstrategie, waarover in het BO MIRT van komend najaar wordt besloten. GS vragen Provinciale Staten om bij te dragen aan de provinciale reactie. De conceptreactie is op 5 juli in de vergadering van PS behandeld.
11	**Wonen: Woonakkoord regio Alkmaar (C-agenda RWK 30-08-2021)** In de provinciale Woonagenda (2020-2025) staat dat de provincie in woonakkoorden afspraken met regiogemeenten maakt over woningbouw. Het woonakkoord voor de regio Alkmaar bevat afspraken met de zeven gemeenten. De

	afspraken gaan over het versneld realiseren van toekomstbestendige en betaalbare woningen op goed bereikbare locaties.
12	**Wonen: Woondeal Noord-Holland Noord (C-agenda RWK 30-08-2021)** Het convenant Woondeal Noord-Holland Noord is een ambitiedocument van de regio's Alkmaar, Kop en Westfriesland om op binnenstedelijk locaties binnen het daily urban system van de MRA en nabij stations, ca. 40.000 extra woningen te bouwen. Deze Woondeal beoogt tevens een gesprekskader te kunnen bieden voor overleg met de Rijksoverheid over haar bijdrage aan de verwezenlijking daarvan. GS gaan door ondertekening de Woondeal met de regio aan.
13	**Recreatie: Bestuursmededeling juli 2021 Groengebied Amstelland (C-agenda NLG 30-08-2021)**
14	**Recreatie: financiële jaarstukken van Recreatieschap Spaarnwoude (C-agenda NLG 30-08-2021)**
15	**recreatie: Jaarverslag 2020 recreatie Noord-Holland (C-agenda NLG 30-08-2021)**
16	**Stikstof: Stikstofbank en wijziging Beleidsregel intern & extern salderen (C-agenda NLG 30-08-2021)** Gedeputeerde Staten stellen de microdepositiebank en twee doelbanken in als onderdeel van de stikstofbank en wijzigen de Beleidsregel intern en extern salderen Noord-Holland waardoor Gedeputeerde Staten extern salderen met veehouderijen in Noord-Holland mogelijk maken
17	**Water: Uitvoeringsregeling waterrecreatie: duurzaamheid en innovatie (C-agenda NLG 30-08-2021)** De uitvoeringsregeling beoogt een impuls te geven aan een aantal ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid in de waterrecreatie en aan het bevorderen van innovaties. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het versterken van de positie van de Provincie Noord-Holland als belangrijke watersportprovincie.
18	**Water: Uitvoeringsregeling waterrecreatie: kleine voorzieningen en diensten (C-agenda NLG 30-08-2021)** De uitvoeringsregeling beoogt het assortiment aan kleinere voorzieningen voor de watersport verder uit te breiden. Daarnaast beoogt de regeling ook om een aantal diensten door vrijwilligers te stimuleren die ten goede komen aan waterrecreatie en milieu. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het versterken van de positie van de Provincie Noord-Holland als belangrijke watersportprovincie.

19	**Wilde dieren: Incidentele subsidie coronasteun opvangcentra voor wilde dieren (C-agenda NLG 30-08-2021)** Ter invulling van motie 50-2020 hebben wij onderzocht op welke wijze wij de wildopvangcentra financieel kunnen ondersteunen in het kader van Covid-19. Naar aanleiding van een vooronderzoek hebben wij een budget van €160.000 budget beschikbaar gesteld voor een incidentele subsidie. De 14 wildopvangcentra in Noord-Holland kunnen hiertoe een aanvraag indienen. Deze organisaties zijn hierover geïnformeerd. Dit is nader toegelicht in een brief aan PS.
20	**Economie: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 (B-agenda EFB 6-9-2021; het was de bedoeling om de visie arbeidsmarkt en onderwijs bij deze agenda te behandelen. Dee komt echter later en zal in EFB van 27-9-2021 worden behandeld).** In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' streeft het college o.a. naar een optimaal vestigingsklimaat, duurzame innovatie en versnelling van de verduurzaming van de economie. In de Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 laat het college zien wat de ambities zijn per thema en waarop ingezet gaat worden voor de periode 2021-2023.
21	**Integriteit: Brief GS aan PS inz . jaarverslag integriteit 2020 (C-agenda EFB 6-9-2021)** Op grond van de Ambtenarenwet wordt elk jaar een Jaarverslag integriteit gemaakt. Dit verslag wordt ter vaststelling geagendeerd voor een vergadering van het college van Gedeputeerde Staten en vervolgens ter kennisname aangeboden aan Provinciale Staten.
22	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Voortgangsrapportage Programma Tata Steel 2020-2050 (B-agenda NLG 30-08-2021)** Op 17 november 2020 hebben GS samen met de IJmond gemeenten het Programma Tata Steel 2020-2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond vastgesteld. Het programma bestaat uit een samenhangend pakket van bestaande en nieuwe maatregelen voor de korte en de langere termijn. De voortgangsrapportage gaat over de periode t/m het eerste half jaar van 2021.
23	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Wijziging mandaat bevoegdheden OD NZKG - innen dwangsommen en Tata Steel Everest project (C-agenda NLG 30-08-2021)** In overleg hebben de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) en de provincie het proces rondom het invorderen en innen van dwangsommen zo ingericht dat dit doeltreffend en foutloos kan worden uitgevoerd. Het college heeft daarom besloten de bevoegdheden hiervoor te mandateren aan de OD NZKG. Daarnaast mandateert het college de vergunningverlenings-, toezichts- en handhavingstaken voor het Tata Steel Everest project aan de OD NZKG.

24	**Mail VVD aan GS inz. bestemming eventueel positief saldo resultaat**
25	**MRA: Samenwerkingsafspraken MRA (EFB 6-9-2021; de GS voordracht tbv uw zienswijze zal later worden toegevoegd).**
26	**Referendum: Brief GS aan PS inz. Referendumcommissie en reglement (C-agenda EFB 6-9-2021)** Op grond van de Referendumverordening Noord-Holland wordt een referendumcommissie ingesteld die een aantal uitvoerende en adviserende taken heeft in het kader van een referendum. In het reglement zijn deze taken nader uitgewerkt.
27	**Klimaat: Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven (C-agenda RWK 30-08-2021)** GS informeren PS over het Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven. Het doel van dit akkoord is om samen met de Noord-Hollandse gemeenten en omgevingsdiensten, die namens hen toezicht houden, van energiebesparing in de industrie- en dienstensector een prioriteit te maken.
28	**Klimaat: Voortgang motie Voorkom dwangarbeid productieketens duurzame energie M31A-2021 (C-agenda RWK 30-08-2021)** Provinciale Staten hebben op 12 april 2021 met motie M31A-2021 het college van GS opgeroepen in overleg met andere provincies en het Rijk te onderzoeken op welke manier eisen gesteld kunnen worden aan de partijen die duurzame energieprojecten in Noord-Holland realiseren om dwangarbeid in productieketens te voorkomen. Daarnaast hebben Provinciale Staten met dezelfde motie het college opgeroepen voor duurzame energieprojecten waarbij de provincie opdrachtgever is maximale inspanning te leveren om dwangarbeid in de productieketen te voorkomen. Het college informeert PS over de voortgang.
29	**Omgevingsverordening: Gevolgen uitstel Omgevingswet voor Omgevingsverordening Noord-Holland (C-agenda RWK 30-08-2021)** Het Kabinet besloot in mei 2021 om de invoering van de Omgevingswet uit te stellen. Dit heeft gevolgen voor de provincie Noord-Holland, onder meer voor de uitvoering van de Regionale Energiestrategieën voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid (RES'en). Om doorgang van de RES'en mogelijk te maken hebben GS besloten om de Omgevingsverordening NH2020 gedeeltelijk aan te passen voor het onderdeel 'Wind op Land'. Die wijziging wordt ter inzage gelegd.
30	**Wonen: Ondertekening allonge bij Samenwerkings- en Uitvoeringsovereenkomst 2012 Bloemendalerpolder (C-agenda RWK 30-08-2021)**

	De marktpartijen en de gemeente Weesp willen, vanwege de grote vraag naar betaalbare woningen, 150 sociale huurwoningen realiseren in plaats van 150 vrije sector woningen. En het maximaal aantal te realiseren woningen in het gebied verhogen van 2750 naar 2950 woningen. De provincie gaat akkoord met de nieuwe woningbouwafspraken voor de Bloemendalerpolder en zal, net als de andere partijen, de allonge ondertekenen. Met de ondertekening worden de provinciale belangen voor de groen-blauwe opgaven niet geschaad.
31	**Arbeidsmarkt en Onderwijs: Brief GS aan PS inz. Monitor Arbeidsmarkt Noord-Holland 2020-2021 (kan betrokken worden bij de actualisatie van het uitvoeringsprogramma Economie/ visie arbeidsmarkt en onderwijs die op de B-agenda EFB 6-9-2021 worden gezet).** In de Monitor Arbeidsmarkt 2020-2021 wordt de stand van zaken gegeven van de Noord-Hollandse arbeidsmarkt. De monitor geeft inzicht in de ontwikkeling van de bevolking, beroepsbevolking, werkgelegenheid, werkloosheid, aantal leerlingen, uitkeringen en vacatures. In 2020 was er een afname in de banengroei. Daarnaast is ook de werkloosheid toegenomen en het aantal lopende WW-uitkeringen sinds de Coronacrisis gestegen.
32	**Bestuur: Beslissing op bezwaar WOB reizen voormalig gedeputeerde naar Istanbul (C-agenda EFB 6-9-2021; link: https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek/Wob_verzoeken_2021)** Op 18 november 2020 is een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur inzake -kort samengevat- reizen naar Istanbul van een voormalig gedeputeerde, in de periode 2006 tot en met 2008, gedeeltelijk toegewezen. Het daarop ingediende bezwaar is nu ongegrond verklaard. Zie voor de besluiten www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek en www.noord-holland.nl/Loket/Bezwaar_en_klachten/Bezwaar_maken
33	**Europa: Brief GS inz. kaderstellende notitie voor de Europastrategie 2022-2030 (B-agenda EFB 6-9-2021)** De kaderstellende notitie is bedoeld om op hoofdlijnen de thematische focus van de Europastrategie te bepalen. De specifieke belangen en concrete activiteiten zullen uiteindelijk een plek krijgen in de Europastrategie die in het najaar van dit jaar wordt vastgesteld.
34	**Mobiliteit: Brief PS pleidooi meer regie spreiden en mijden G4 en provincies (C-agenda M&B 06-09-2021)** De brief 'Meer regie spreiden en mijden van de hyperspits' is op 17 juni jl. aan de ministeries I&W, OC&W en SZ&W verstuurd door de G4 gemeenten en een aantal provincies, waaronder Noord-Holland, met het verzoek om vanuit het Rijk

	maatregelen te nemen om de stedelijke spits te reduceren, aangezien de corona-maatregelen langzamerhand weer ingetrokken worden.
35	**Mobiliteit: Vaststellen Perspectief Mobiliteit (A-agenda M&B 06-09-2021)** De provincie Noord-Holland wil samen met haar partners werken aan slimme, duurzame en veilige mobiliteit in Noord-Holland. De provincie geeft een overzicht van haar beleidsprincipes op het gebied van mobiliteit in het Perspectief Mobiliteit.
36	**MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 51 (c-agenda alle commissies eind aug/begin sept).**
37	**Stikstof: Reactie op brief stikstofbeleid BUCH-gemeenten (C-agenda NLG 30-08-2021)** De gemeenten Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo (BUCH) hebben de Beleidsregel niet significante bouwwerken met betrekking tot stikstof opgesteld. De beleidsregel was niet met de provincie afgestemd en omdat de onderbouwing van de beleidsregel ontbrak, kon dit in praktijk tot onduidelijkheid over vergunningplicht en bevoegdheden leiden. BUCH heeft de onderbouwing aangeleverd en de beleidsregel op enkele punten aangepast en aangevuld. Gedeputeerde staten en BUCH constateren een gedeeld belang waar het gaat om bescherming van de kwetsbare natuur en voldoende woningbouw en zullen daar ook naar handelen.
38	**Weerbaar N-H: Brief GS aan PS inz. voortgangsrapportage Agenda Weerbaar Noord-Holland 2021 (B-agenda EFB 6-9-2021).** De Agenda Weerbaar Noord-Holland vloeit voort uit het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken!' en is op 7 juli 2020 vastgesteld. Naast reguliere verantwoording in de P&C-cyclus vindt jaarlijks verantwoording van de voortgang plaats richting PS. De voortgangsrapportage Agenda Weerbaar Noord-Holland 2021 is vastgesteld door het college van Gedeputeerde Staten op 6 juli 2021 en ter bespreking aangeboden aan de Commissie EFB.
39	**Bereikbaarheid: Netwerkstudie Haarlemmermeer 2040 (B-agenda M&B 06-09-2021)** Om inzicht te krijgen in het effect van woningbouw en werkgelegenheid op de bereikbaarheid van de Haarlemmermeer hebben gemeente Haarlemmermeer, Vervoerregio Amsterdam en provincie Noord-Holland de 'Netwerkstudie Haarlemmermeer 2040' opgesteld. De studie laat zien welke infrastructurele en mobiliteitsoplossingen in de toekomst nodig zijn en welke projecten daar al aan bijdragen.
40	**Gezondheid / Corona vaccinatiebeleid: Ingekomen mail over corona vaccinatiebeleid (C-agenda NLG 30-08-2021 en EFB 06-09-2021)**

41	**Natuur: Brief aan GS inzake Ontwerp Natuurbeheerplan 2022 (C-agenda NLG 30-08-2021)**
42	**Recreatie: AB agenda Groengebied Amstelland (C-agenda NLG 30-08-2021)**
43	**Recreatie: AB vergadering Recreatieschap Twiske Waterland (C-agenda NLG 30-08-2021)**
44	**Recreatie: Bestuursmededeling Recreatieschap Spaarnwoude (C-agenda NLG 30-08-2021)**
45	**Recreatie: Recreatieschap Spaarnwoude AB vergadering (C-agenda NLG 30-08-2021)**
46	**Recreatie: Vergadering AB 7 juli Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer (C-agenda NLG 30-08-2021)**
47	**Wonen: Woonakkoord Zaanstreek-Waterland (C-agenda RWK 30-08-2021)** In de provinciale Woonagenda (2020-2025) staat dat de provincie in woonakkoorden afspraken met regiogemeenten maakt over woningbouw. Het woonakkoord voor regio Zaanstreek-Waterland bevat afspraken met de 8 gemeenten ter uitvoering van het regionale woonbeleid op het gebied van nieuwbouw en woningbouwprogrammering, betaalbare voorraad, wonen en zorg, en duurzaam, klimaatadaptatief, natuurinclusief en circulair bouwen.
48	**Natuur: Onteigening Schil Naardermeer (A-agenda NLG 30-08-2021)** Voor het project Schil Naardermeer is de provincie al enige jaren bezig met het verwerven van de benodigde grond. Er is nog niet met alle eigenaren overeenstemming bereikt. Om tot uitvoering van het project te komen is het noodzakelijk om gebruik te maken van het onteigeningsinstrument. Met dit besluit wordt aan Provinciale Staten gevraagd om de Kroon te verzoeken de onteigeningsprocedure te starten.
49	**Windturbines op en rond het Brzo-bedrijventerrein Tata Steel (te betrekken bij PS van 5 juli 2021)**
50	**Referendum: Ingezonden brief stichting Noord-Holland Referendum inz. Referendumverzoek (u kunt de brief betrekken bij de behandeling van het Referendumverzoek in PS 5 juli 2021)**
51	**Energie: Mail Werkgroep Democratisch Energie Initiatief met persbericht (C-agenda RWK 30-08-2021)**
52	**Energie: Update dashboard energietransitie (C-agenda RWK 30-08-2021)** Het Dashboard Energietransitie in Noord-Holland is in 2020 gelanceerd om inzicht te geven in de stand van zaken met betrekking tot de klimaatafspraken en energietransitie in onze provincie. Het bestrijkt alle thema's die opgenomen zijn in

	het Actieprogramma Klimaat 2020-2023. Naast een thematische opbouw is het mogelijk om geografisch door te klikken naar gegevens over de twee regio's waarvoor een Regionale Energiestrategie (RES) is gemaakt, Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid en naar de regio's (deel-RES) die daarin zijn opgenomen. Het dashboard is modulair opgezet en wordt jaarlijks geactualiseerd en desgewenst aangepast en/of uitgebreid.
53	**Energie: Wob-besluit (deel3) Windalarm inzake windturbines Amsterdam (C-agenda RWK 30-08-2021)** De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob.
54	**Ruimte/Mobiliteit: Monitor OV-knooppunten 2019/2020 (C-agenda RWK 30-08-2021, cc C-agenda M&B 06-09-2021)** De Monitor OV-knooppunten 2019/2020 geeft inzicht in de ontwikkelingen binnen de invloedssfeer van de OV-knooppunten op het gebied van wonen, werken en reizen. De monitor vult de data aan die in voorgaande jaren zijn verzameld (vanaf 2012) en blikt vooruit daar waar dat kan. Het rapport is binnenkort te vinden op de website van de provincie Noord-Holland.
55	**Ruimte: Beroep + voorlopige voorziening Aldi Bergen (C-agenda RWK 30-08-2021)** De gemeenteraad van Bergen heeft op 8 april 2021 het bestemmingsplan Bergerweg 125 gewijzigd vastgesteld. In het bestemmingsplan worden een supermarkt en 36 woningen planologisch mogelijk gemaakt in landelijk gebied. Het plan is strijdig met de Provinciale Ruimtelijke Verordening en andere provinciale regelgeving. De ontwikkeling voldoet niet aan onze regels voor het landelijk gebied.
56	**Ruimte: Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Bedijkte Waal (A-agenda RWK 30-08-2021)** GS hebben besloten aan PS voor te stellen de ontwerpverklaring van geen bedenkingen af te geven met betrekking tot de door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier ingediende aanvraag voor een omgevingsvergunning ten behoeve van het project dijkversterking Bedijkte Waal. Dit maakt deel uit van de versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam. Uit de vergunningaanvraag, en de daarbij behorende ruimtelijke onderbouwing blijkt dat het project voldoet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening en een goede ruimtelijke onderbouwing geeft. De wijziging heeft geen significante gevolgen voor de natuur en het provinciale monument. De verklaring kan daarom worden afgegeven door PS.

57	**Wonen: Locatie-onderzoek huisvesting buitenlandse werknemers in de Kop van Noord-Holland (B-agenda RWK 02-09-2021)** De provincie Noord-Holland heeft samen met de gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schaqen onderzoek gedaan naar geschikte locaties voor de huisvesting van buitenlandse werknemers. Dit heeft 14 voorkeurszoekgebieden opgeleverd. Binnen deze gebieden zullen de provincie en de gemeenten in overleg met omwonenden en belanghebbenden de precieze locatie bepalen. Ook marktpartijen worden daarbij betrokken. Dit traject start in september. Als de locaties bepaald zijn, nemen de gemeenten in principe het voortouw om daarvoor bestemmingsplannen te maken. Op verzoek van gemeenten kan de provincie hulp bieden en bijvoorbeeld een provinciaal inpassingsplan maken.
58	**Wonen: Masterplan Wonen (B-agenda RWK 02-09-2021)** Het Masterplan Wonen geeft antwoord op de vraag wat de provincie kan doen om gemeenten te helpen sneller meer betaalbare woningen te laten realiseren. Er worden nieuwe maatregelen voorgesteld om de betaalbaarheid te vergroten en extra maatregelen om de woningbouw te versnellen, naast de maatregelen die al getroffen worden in diverse samenwerkingstrajecten met onder andere Rijk, regio's en gemeenten. Het Masterplan Wonen is een dynamisch document. Na deze eerste versie volgt een tweede, waarin de uitkomsten van de regionale verdieping en enkele overige modules verwerkt worden.
59	**Wonen: Voortgang Woonagenda 2020 - 2025 (B-agenda RWK 02-09-2021)** In de provinciale Woonagenda (2020-2025) staan de ambities, uitgangspunten en acties op het gebied van wonen. De voortgangsrapportage is bedoeld om PS te informeren over de voortgang van de actiepunten uit deze Woonagenda.
60	**Archief: Brief GS aan PS inz. Archieftoezicht 2020 (c-agenda EFB 06-09-2021)** Conform de archiefverordening 2014 dient de provinciearchivaris jaarlijks rapport uit te brengen aan GS over het uitgevoerde toezicht op de provinciale archieven. Bijgaand verslag betreft de archiefinspectie over het jaar 2020.
61	**Bereikbaarheid: Brief PS Houtribdijk: OV en provincie Flevoland (C-agenda M&B 06-09-2021)** De provincie Noord Holland heeft samen met de provincie Flevoland de potentie voor een busverbinding tussen Enkhuizen en Lelystad via de Houtribdijk verkend en onderzocht in hoeverre de provincie Flevoland voornemens is om eventuele knelpunten voor het verkeer op de N307 op te lossen.

62	**Bericht rijksheer aan PS inzake provinciaal plan asielopvang Noord-Holland (c-agenda EFB 6-9-2021)**
63	**Initiatiefvoorstel van Denk inz. uitgebreid onderzoek naar het slavernijverleden en de rol van de Provincie Noord-Holland (tzt cie EFB/PS)**
64	**Mobiliteit: Jaarverslag concessies OV 2020 (C-agenda M&B 06-09-2021)** Jaarlijks publiceert de provincie Noord-Holland een jaarverslag met de resultaten van de drie openbaar vervoerconcessies waar zij opdrachtgever voor is: Gooi en Vechtstreek, Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord. In het verslag staan onder andere het aanbod, het gebruik en de kwaliteit van het OV omschreven.

Provincie Noord-Holland

Lijst Ingekomen stukken augustus PS 13 september 2021

Nr.	Omschrijving
1	**Fauna: Verzoek PvdD brief van de C- naar B-agenda inzake Goedkeuring Faunabeheerplan Ganzen (B-agenda NLG 20-09-2021)** Het Faunabeheerplan Ganzen 2021-2024 is door de Faunabeheereenheid Noord-Holland (FBE) op 17 juni 2021 bij GS ter goedkeuring ingediend. In het plan staat op welke wijze het ganzenbeheer in Noord-Holland wordt uitgevoerd. GS hebben het Faunabeheerplan goedgekeurd.
2	**Water: Verzoek VVD brief van de C- naar B-agenda inzake waterrecreatie IJsselmeergebied (B-agenda NLG 20-09-2021)**
3	**Energie: Ingekomen mail - Verzoek Alliander NV tot versterking kapitaalstructuur met bijlagen - geanonimiseerd. (C-agenda RWK 20-09-2021)** De niet geanonimiseerde versie, met enkele niet geanonimiseerde achtergrond documenten, is voor Statenleden in te zien in de besloten agenda 'Ingekomen stukken met NAW-gegevens.
4	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: Aankondiging publicatie tweede deel gezondheidsonderzoek IJmond RIVM (NLG 30-08-2021, toegevoegd aan agendapunt 4a)**
5	**Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu: brief Tata Steel over Voortgang Roadmap plus en energietransitie (C-agenda NLG 30-08-2021 toegevoegd aan agendapunt 4a)**
6	**Mobiliteit/Milieu/Klimaat: Ingekomen mail Verzoek optreden tegen Milieu en Verkeershinder (C-agenda M&B -trekker- 06-09-2021, NLG en RWK 20-09-2021)**
7	**Natuur: Brief hangbuikzwijntjes lopen al 20 jaar op veldje in Huizen (C-agenda NLG 20-09-2021)**
8	**Ruimte/Energie/Grond: Grondverkoop aan TenneT en Liander t.b.v. realisatie transformatorstation op SLP-zuid (C-agenda RWK 20-09-2021)** De provincie verkoopt een gedeelte van het terrein SLP-zuid te Rijsenhout rechtstreeks aan TenneT en Liander voor de bouw van een 150kV/220v-transformatorstation. De elektriciteitsvoorziening voor nieuwe aansluitingen staat onder grote druk in deze regio. Een nieuw transformatorstation is noodzakelijk om elektriciteitsvoorziening in de toekomst te borgen.
9	**Ruimte: Verlenging aanstelling Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) (C-agenda RWK 20-09-2021)** GS hebben besloten de aanstelling van de heer Steven Slabbers als Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) van de provincie Noord-Holland te verlengen met 1,5 jaar tot 1 juni 2023. Na deze periode zal een eventuele aanstelling van een nieuwe PARK door een volgend college opnieuw worden bezien.

10	**Bereikbaarheid: Eindverantwoording project N23 Westfrisiaweg (A-agenda M&B 27-09-2021)** Onder de naam Westfrisiaweg (N23) heeft de provincie Noord-Holland in 2018 twee nieuwe provinciale wegen tussen Heerhugowaard en Enkhuizen gerealiseerd en opengesteld. Verkeer op de nieuwe route boekt flinke tijdswinst, fietsers kunnen op meer plekken veilig oversteken en het project is binnen budget opgeleverd. De eindverantwoording project N23 Westfrisiaweg is opgesteld
11	**Bestuur: Brief GS aan PS inz. Subsidieplafond 2021 Uitvoeringsregeling Versterken bestuurskracht (C-agenda EFB 6-9-2021)** De uitvoeringsregeling Versterken Bestuurskracht Noord-Holland 2020 ondersteunt gemeenten en regio's bij bestuurskrachtversterking. Gedeputeerde Staten stellen het subsidieplafond voor 2021 vast op €120.000. Gemeenten en regio's kunnen subsidie aanvragen voor een zestal activiteiten, zoals het uitvoeren van een bestuurskrachtonderzoek, het opstellen van een regionale samenwerkingsagenda of het organiseren van regionale bijeenkomsten voor raadsleden ten behoeve van het bevorderen van de regionale samenwerking.
12	**Omgevingsdiensten: Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 24 augustus 2021 (B-agenda NLG 30-08-2021)** Het college van Gedeputeerde Staten informeert Provinciale Staten voorafgaand aan iedere vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid over de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) bij bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen. Hieronder vallen ook Tata Steel en Harsco Metals.
13	**Energie: Raadsinformatiebrieven RES Noord-Holland noord en RES Noord-Holland zuid (C-agenda RWK 20-09-2021)**
14	**Landbouw: Initiatiefvoorstel VVD D66 opvolging expertmeeting Bedrijfsopvolging in de agrarische sector (A-agenda NLG 25-10-2021)**
15	**Energie: Afschrift correspondentie van Actiegroep Kanaaldijk - zonneweides met gemeenten Bergen Alkmaar en Langedijk (C-agenda RWK 30-08-2021)**
16	**Infrastructuur: Vrijgave partiële herziening PIP N247, kavelpad Molenkade 2 (C-agenda M&B 06-09-2021)** In overleg met de grondeigenaren en de gemeente Waterland is de ligging van het kavelpad naar de Molenkade 2 te Katwoude zoals dat is bestemd in het provinciaal inpassingsplan N247 gewijzigd. Met de partiële herziening van het inpassingsplan wordt voorzien in een bestemmingswijziging zodat het aan te leggen kavelpad Molenkade 2 de juiste bestemming krijgt.
17	**Klimaat: Ingekomen brief met bijlage inwoner over Klimaatverandering - visie en beleid (C-agenda RWK 30-08-2021)**

	De geanonimiseerde versie is nog in bewerking. Statenleden kunnen de niet-geanonimiseerde versie aantreffen in iBabs in de agenda voor ingekomen stukken met NAW-gegevens.
18	**Ruimte: Afschrift aan PS van brief aan GS over bezwaar tegen ontwikkeling Helmweg 10 Groote Keeten (geanonimiseerd) (C-agenda RWK 30-08-2021)**
19	**Juridische Zaken: Brief GS aan PS inz. Jaarverslag Hoor- en adviescommissie (c-agenda EFB 6-9-2021)** Op grond van artikel 12 van de Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014 brengt de HAC jaarlijks verslag van haar werkzaamheden uit aan Gedeputeerde staten en Provinciale staten.
20	**Bereikbaarheid: Ingekomen mail Vervoerregio Amsterdam over Vrijgave ontwerp PvE Zaanstreek-Waterland (C-agenda M&B 06-09-2021)**
21	**Bereikbaarheid: Nieuwsupdate MIRT-Verkenning Rottepolderplein juli 2021 (C-agenda M&B 06-09-2021)**
22	**Luchtvaart: Ingekomen mail Nieuwsbrief PVKSOS - nieuwe, onafhankelijke meldingswebsite Vliegherrie.nl (C-agenda M&B 06-09-2021)**
23	**Verkeersveiligheid en Bereikbaarheid: Onteigening N243 (C-agenda M&B 06-09-2021)** De herinrichting van de N243 vindt plaats om de verkeersveiligheid te verbeteren en om de doorstroming te garanderen. Voor de reconstructie van een gedeelte van de weg in de gemeente Alkmaar is grond van particuliere eigenaren benodigd. Er is nog niet met alle eigenaren overeenstemming bereikt. Om het werk uiteindelijk uit te kunnen voeren is het noodzakelijk om te onteigenen. De provincie verzoekt daarom aan de Kroon om de onteigeningsprocedure te starten
24	**Recreatie: aanbiedingsbrief en bestuursvoorstel ontwerp wijziging Verordening Plassenschap Loosdrecht (C-agenda NLG 30-08-2021)**
25	**Energie / Milieu: Advies opsporingsvergunning geothermie Amstelveen-Haarlemmermeer1 (C-agenda RWK (leidende cie.) & C-agenda NLG 30-08-2021)** Tullip Energy Exploration & Development BV heeft een opsporingsvergunning voor aardwarmte aangevraagd voor de locatie Amstelveen-Haarlemmermeer1. Dit valt onder de Mijnbouwwet, en het Rijk is hiervoor het bevoegd gezag. Aan onze provincie is gevraagd om advies uit te brengen omdat het zoekgebied in Noord-Holland valt.
28	**Natuur: Beheerrapportage Damherten 2020-2021 (C-agenda NLG 30-08-2021)** De Faunabeheereenheid Noord-Holland heeft de Beheerrapportage Damherten 2020-2021 op 23 juni vastgesteld en gepubliceerd op haar website. Om de voortgang van het damhertenbeheer goed te kunnen monitoren worden de tel- en beheergegevens ieder jaar verzameld en geëvalueerd in een beheerrapportage. Op basis van deze informatie kunnen de beheerders de planning en inspanningen voor het volgende beheerseizoen verder aanscherpen.

29	**Natuur: Brief Duinstichting Zienswijze ontwerp natuurbeheerplan 2022 (C-agenda NLG 30-08-2021)**
30	**Recreatie: Bestuursmededeling juli Alkmaarder- en Uitgeestermeer (C-agenda NLG 30-08-2021)**
31	**Recreatie: Bestuursmededeling Twiske-Waterland juli 2021 (C-agenda NLG 30-08-2021)**
32	**Water: Versterking 5 waterkerende kunstwerken, goedkeuring projectplannen (C-agenda NLG 30-08-2021)** Gedeputeerde Staten hebben drie projectplannen te weten de Spuisluis Oostoever in Den Helder, de Sassluis in Enkhuizen en de Hornsluis, de Noorder- en Zuidersluis in Schardam van het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier goedgekeurd. Dit zijn kunstwerken die in primaire waterkeringen liggen en die moeten worden versterkt. Gedeputeerde Staten leggen de projectplannen alsmede de voor de uitvoering van de projectplannen benodigde uitvoeringsbesluiten gedurende zes weken ter inzage voor beroep bij de Raad van State, volgens de coordinatieregeling van de Waterwet.
33	**Wonen / RO / Mobiliteit: Stationsgebied Hoofddorp (C-agenda RWK (leidende cie.) 30-08-2021 & C-agenda M&B 06-09-2021)** Rijk, Regio, Provincie, Gemeente en marktpartijen spreken in het “Spoorboek” af om samen te werken rondom station Hoofddorp circa 15.500 woningen mogelijk te maken. Ook zijn er plannen om het NS Station door te ontwikkelen multimodale knoop.
34	**Brief GS aan PS inz. uitstel GS advies op initiatiefvoorstel DENK onderzoek slavernijverleden (c-agenda EFB 6-9-2021)**
35	**Stelling van Amsterdam: Brief GS aan PS inz. besluit Unesco uitbreiding werelderfgoedstatus Stelling van Amsterdam met de nieuwe Hollandse Waterlinie (c-agenda EFB 6-9-2021 en c-agenda NLG en RWK 30-8-2021)**
36	**Corona: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsregeling Versterking maatschappelijke sector (C-agenda EFB 6-9-20210** De provincie Noord-Holland stelt 7.5 miljoen euro subsidie beschikbaar voor activiteiten die bijdragen aan de versterking van de maatschappelijke sector. Netwerken en maatschappelijke organisaties ondervinden schadelijke effecten van de coronapandemie. Wij willen de gemeenten helpen en stimuleren om na te denken over het versterken van de maatschappelijke sector in de toekomst. Gemeenten kunnen subsidie aanvragen voor activiteiten die de negatieve effecten van corona verzachten. Binnen de regeling is voor elke gemeente een eigen subsidiebedrag beschikbaar dat is gebaseerd op het aantal inwoners. De gemeenten zorgen voor een cofinanciering van 35%. De subsidieregeling is onderdeel van het Economisch herstel- en duurzaamheidsfonds.

37	**Financiën: Voordracht Tweede begrotingswijziging 2021 (A-agenda NLG 20-9-2021 en EFB en M&B 27-9-2021 en c-agenda RWK 20-9-2021)** In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging omvat een bijstelling van de begroting 2021.

Provincie Noord-Holland

Aan
Provinciale Staten

Bijlage: overzicht openstaande moties

Uw contactpersoon
mw V. Mulder
AD/STG

Telefoonnummer 0235144186
mulderv@noord-holland.nl

Betreft: lijst moties PS 13 september 2021

Memo

2 september 2021

Inleiding:
Bijgevoegd treft u aan een gewijzigd overzicht van alle openstaande moties.

Alle moties en amendementen zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. In de kolom “Voorstel voor PS/Presidium” op bijgevoegde lijst wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS en/of commissie is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Voorstel:
in te stemmen met de afdoeningsvoorstellen bij de volgende moties:

Nummer (hyperlink)	Datum PS	Onderwerp	Opmerking voor PS/Presidium
M34-2021	12-04-2021	Motie Huisvesting statushouders essentieel voor inburgering (GL, PvdD, DENK, CU, PvdA, SP)	Er is in juli een actualisatie vanuit GS en in augustus vanuit cie RWK bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie RWK van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M31A-2021	12-04-2021	Motie Voorkom dwangarbeid productieketens duurzame energie (JA21,PvdA, DENK, SP, GL, CU, VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit GS en cie RWK bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie RWK van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M25-2021	08-03-2021	Motie Duurzaam doorpakken met Tata (PvdD, SP)	Er is in juli een actualisatie vanuit GS en cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.

M11-2021	01-02-2021	Gebiedscoöperaties (GroenLinks, D66, PvdA, SP, DENK)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M9-2021	01-02-2021	Voedselvisie – Transitiecoach ter ondersteuning groene ondernemers (PvdD, DENK)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M7-2021	01-02-2021	Onderzoek naar extra ondersteuning boerderijeducatie (DENK)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M178-2020	09-11-2020	Onderzoek naar toepassing gelijkstroom (D66, PvdA)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie RWK bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie RWK van 30-08-2021 heeft ingestemd met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M136-2020	05-10-2020	Gedragscode duurzaam in de natuur – RES (GroenLinks, PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 136-2020 afdoen.
M134-2020	05-10-2020	Motie bij concept-RESsen over advies commissie M.E.R. (D66, PvdD, CDA)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 134-2020 afdoen.
M131-2020	05-10-2020	Maak effecten duurzame energieprojecten transparant (CDA)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 131-2020 afdoen.

M128-2020	05-10-2020	Oproep voor aanpassing financieringssystematiek (ChristenUnie)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 128-2020 afdoen.
M125-2020	05-10-2020	Koppel biodiversiteit aan de energietransitie (PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 125-2020 afdoen.
M121-2020	05-10-2020	Uitwerking zoekgebieden in relatie tot de internationale vogeltrekroute langs de Noordzee kust. (PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 121-2020 afdoen.

Instemmen leidt tot opschoning van de lijst moties na vaststelling in PS van 13 september 2021.

Lijst openstaande moties voor PS van 13 september 2021

Deze lijst wordt door GS 4x per jaar geactualiseerd voor PS van 8 maart, 17 mei, 11 oktober en 13 december 2021. Tussentijds worden de moties door de griffie geactualiseerd op GS-besluitenlijst en op advies commissievergaderingen, wanneer daar moties aan de orde zijn geweest.

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M133-2021	05-07-2021	Motie Toekomstbestendig energienet (JA21)	
M127-2021	05-07-2021	Motie Windturbines en gemeentegrenzen (VVD, D66, PVDA, DENK, SP, JA21)	
M126-2021	05-07-2021	Motie RES 1.0 andere doelgroepen betrekken bij participatie (GL, D66, PVDA, PvdD)	
M125-2021	05-07-2021	Motie Jeugd Kinderres (DENK, D66, GL, PVDA, PvdD, CU, CDA)	
M124-2021	05-07-2021	Motie Uitdaagrecht bij RES (D66, GL)	
M122-2021	05-07-2021	Motie RES Volkstuinen gevoelige bestemmingen (CU, PvdD)	
M121-2021	05-07-2021	Motie RES Grensoverschrijdende teams (CU, PvdD, PVDA)	
M117-2021	05-07-2021	Motie Financiële participatie in de RES voor en door iedereen (PVDA, GL, D66, PvdD, CU, SP)	
M116-2021	05-07-2021	Motie RES Energie-armoede (PVDA, GL, D66, PvdD, CU, SP)	
M115-2021	05-07-2021	Motie RES Onderzoek naar Binnendijkse achteroevers met zon, natuur en recreatie Wieringerhoek (PVDA, D66, PvdD)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M112-2021	05-07-2021	Motie monitoring gezondheids - en veiligheidseffecten (DENK, CDA)	
M108-2021	05-07-2021	Motie gesprekken tussen buurgemeenten (DENK, PvdD)	
M106-2021	05-07-2021	Motie RES: Bescherm natuur en cultuurhistorie in het IJmeer (PvdD, PVDA, GL, D66, DENK)	
M105-2021	05-07-2021	Motie RES: Vogelvriendelijkere windmolens (PvdD, CU, PVDA, GL, CDA)	
M104-2021	05-07-2021	Motie RES: Meer initiërende rol provincie (PvdD, PVDA, DENK)	
M103-2021	05-07-2021	Motie CO2 opslag versus haalbaarheidsstudie Groen staal/Zeester (PVDA, GL, D66, VVD, SP, CDA, CU)	
M102-2021	05-07-2021	Motie Problemen Tata Steel niet doorschuiven, maar bij de bron aanpakken (PVDD, DENK)	
M96-2021	05-07-2021	Motie Wensen en opvattingen Verstedelijkingsstrategie MRA : leefomgeving en leefbaarheid (PVDD, CU, PVDA, SP, 50PLUS/PVDO, DENK, D66, GL)	
M93-2021	28-06-2021	Motie Slim en in lijn met wetenschap investeren (ROM) (PvdD, DENK, SP)	
M92-2021	28-06-2021	Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen (GL, PVDA, D66, PvdD, SP)	
M88-2021	28-06-2021	Motie "Ladder van Leisure' (SP)	
M77-2021	28-06-2021	Motie stikstofgerelateerde leges (DENK, PvdD)	
M54-2021	17-05-2021	Motie bescherming kwetsbare eerst (PvdD)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M52-2021	17-05-2021	Motie Governance MRA (VVD, D66, GL, CDA, CU, FvD, SP, PVV)	
M51-2021	17-05-2021	Motie Voorbereiden op 55% co2-reducatie (GL, D66, PvdA, SP)	
M50-2021	17-05-2021	Motie Bijdrage NH aan actie "Kruidenrijk grasland' (CU, CDA)	
M36-2021	12-04-2021	Motie Wind en geluidsschermen benutten voor zonnepanelen (50plus/PvdO)	Er is in juli een actualisatie vanuit cie RWK bij de motie gepubliceerd.
M34-2021	12-04-2021	Motie Huisvesting statushouders essentieel voor inburgering (GL, PvdD, DENK, CU, PvdA, SP)	Er is in juli een actualisatie vanuit GS en in augustus vanuit cie RWK bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie RWK van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M31A-2021	12-04-2021	Motie Voorkom dwangarbeid productieketens duurzame energie (JA21,PvdA, DENK, SP, GL, CU, VVD, CDA, 50PLUS/PvdO, PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit GS en cie RWK bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie RWK van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M25-2021	08-03-2021	Motie Duurzaam doorpakken met Tata (PvdD, SP)	Er is in juli een actualisatie vanuit GS en cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M24-2021	08-03-2021	Motie Betrek buurgemeenten óók bij het meten van draagvlak over het plaatsen van windturbines (DENK, JA21)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M13-2021	01-02-2021	RO-instrumenten voor Voedselvisie en Masterplan Biodiversiteit (GroenLinks, PvdA, VVD)	
M11-2021	01-02-2021	Gebiedscoöperaties (GroenLinks, D66, PvdA, SP, DENK)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M9-2021	01-02-2021	Voedselvisie – Transitiecoach ter ondersteuning groene ondernemers (PvdD, DENK)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M7-2021	01-02-2021	Onderzoek naar extra ondersteuning boerderijeducatie (DENK)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie NLG bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie NLG van 30-08-2021 stemt in met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M4-2021	01-02-2021	Behoud loketfunctie o.a. op stations Alkmaar, Hoorn en Hilversum. (PvdA, SP, DENK, VVD, ChristenUnie, JA21, PVV)	
M1-2021	01-02-2021	Onderzoek informatievoorziening burgers RES (JA21, D66)	Er is in juli een actualisatie vanuit cie RWK bij de motie gepubliceerd.
M187-2020	16-11-2020	Optimaal onderhouden snelfietsroutes (D66, GroenLinks, ChristenUnie, PvdA, PvdD)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M185-2020	16-11-2020	Varende fietspaden (D66, GroenLinks, ChristenUnie, PvdA)	
M178-2020	09-11-2020	Onderzoek naar toepassing gelijkstroom (D66, PvdA)	Er is in augustus een actualisatie vanuit cie RWK bij de motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Cie RWK van 30-08-2021 heeft ingestemd met het afdoen van deze motie. Voorstel: motie afdoen.
M174-2020	09-11-2020	Helder taalgebruik (GroenLinks, D66, PvdA, PvdD)	
M149-2020	09-11-2020	Bescherming bedreigde diersoorten (D66, GroenLinks)	
M148-2020	22-10-2020	Heroverweging Zijpe -en Hazepolder (PvdA, D66, ChristenUnie, GroenLinks)	
M147-2020	22-10-2020	Functiewijziging agrarisch bouwperceel (ChristenUnie, CDA, PvdA)	
M146-2020	22-10-2020	Tiny Houses positief tegemoet treden. (ChristenUnie, PvdD)	
M143-2020	05-10-2020	RES-Geingebied (SP)	Er is in juli een actualisatie vanuit cie RWK bij de motie gepubliceerd.
M140-2020	05-10-2020	RES-participatie (SP)	
M138-2020	05-10-2020	Kansen voor de werkgelegenheid in de RES (PvdA, D66, PvdD, GroenLinks)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd.

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M136-2020	05-10-2020	Gedragscode duurzaam in de natuur – RES (GroenLinks, PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 136-2020 afdoen.
M135-2020	05-10-2020	Motie bij concept-RESsen over burgerparticipatie (D66, PvdA, VVD)	
M134-2020	05-10-2020	Motie bij concept-RESsen over advies commissie M.E.R. (D66, PvdD, CDA)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 134-2020 afdoen.
M131-2020	05-10-2020	Maak effecten duurzame energieprojecten transparant (CDA)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 131-2020 afdoen.
M130-2020	05-10-2020	Participatie voor iedereen (ChristenUnie, PvdD, CDA)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M128-2020	05-10-2020	Oproep voor aanpassing financieringssystematiek (ChristenUnie)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 128-2020 afdoen.
M126-2020	05-10-2020	Provinciale visie op RES (ChristenUnie)	Er is in juli een actualisatie vanuit cie RWK bij de motie gepubliceerd.
M125-2020	05-10-2020	Koppel biodiversiteit aan de energietransitie (PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 125-2020 afdoen.
M121-2020	05-10-2020	Uitwerking zoekgebieden in relatie tot de internationale vogeltrekroute langs de Noordzee kust. (PvdD)	Er is in juli een actualisatie vanuit PS bij deze motie gepubliceerd. **Voorstel Presidium:** Voordracht RES is aangenomen in PS van 05-07-2021. Moties 121-2020, 125-2020, 128-2020, 131-2020, 134-2020 en 136-2020 kunnen worden afgedaan. Motie M138-2020 blijft op verzoek van de indiener openstaan. Voorstel: motie 121-2020 afdoen.
M116-2020	05-10-2020	Leidraad Weidevogels. (GroenLinks, PvdD)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M115-2020	05-10-2020	Weidevogels Zijpe (GroenLinks, PvdA)	
M97-2020	05-10-2020	Aanpassen begrenzing bij terrein Tergooi ziekenhuis in Blaricum (CDA, FvD)	
M75-2020	14-09-2020	Pont Ilpendam-Landsmeer (ChristenUnie, PvdD, GroenLinks, PvdA, D66, VVD, SP)	
M50-2020	29-06-2020	Dierenverzorgers verdienen ook hulp in crisistijden (PvdD, GroenLinks, PvdA, D66, FvD, PVV,50plus/PvdO, SP, CDA, ChristenUnie)	Er is in juli een actualisatie van uit GS en in augustus vanuit cie NLG bij deze motie gepubliceerd.
M42-2020	18-05-2020	Motie Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds (VVD, GroenLinks, PvdA, D66, CDA)	
M41-2020	18-05-2020	Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur (PvdA, VVD, D66, SP, GroenLinks, ChristenUnie, CDA)	
M21-2020	09-03-2020	Vang de kinderen van Moria op. (PvdA, GroenLinks, PvdD, D66, CDA, ChristenUnie, SP)	
M2-2020	03-02-2020	Stop de verhuurderheffing (SP, PvdA, PvdD, 50PLUS/PvdO)	
M111-2019	18-11-2019	Samenhangend pakket klimaatmaatregelen rond klimaat, milieu, water gezondheid, dierenwelzijn en bodemdaling. (PvdD)	
M107-2019	18-11-2019	Natuurinclusief bouwen meenemen in klimaatambities voor gebouwde omgeving. (PvdD)	
M96-2019	11-11-2019	Leefbaarheidsmonitor. (PvdA, D66, PvdD, SP)	

Overzicht met links naar alle openstaande moties.
Alle moties en amendementen inclusief actualisaties zijn digitaal terug te vinden op de website en in iBabs. Via onderstaande hyperlinks naar de afzonderlijke moties kunt u online de actuele stand van zaken GS en commissies raadplegen. In de kolom "Voorstel voor PS/Presidium" wordt aangegeven wanneer er een nieuwe actualisatie vanuit GS is gepubliceerd en wanneer er een afdoeningsvoorstel ligt.

Nummer *(hyperlink)*	**Datum PS**	**Onderwerp en fractie**	**Voorstel voor PS/Presidium**
M92-2019	11-11-2019	Groencertificaten. (D66, GroenLinks, PvdA)	
M83-2019	11-11-2019	Fietsvriendelijke stoplichten. (ChristenUnie)	
M68-2019	11-11-2019	Bomen voor klimaat en stikstof. (PvdD)	
M47-2019	30-09-2019	Draagvlak en participatie in de Regionale Energiestrategieën, RES. (SP)	Er is in juli een actualisatie vanuit cie RWK bij de motie gepubliceerd.

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	6445
Extern Zaak ID	1605995
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	13 september 2021
Agendapunt	8.a.1
Omschrijving	Vaststellen definitief Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer (VD-43A).
Organisatieonderdeel	BU/BG

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	30 april 2021
PS-vergadering	**13 september 2021**

Toelichting

Gedeputeerde Staten keuren het Provinciaal Inpassingsplan(PIP) Schil Naardermeer en de Nota van Beantwoording over de ingediende zienswijzen op het ontwerp PIP Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende schil goed en dragen deze voor aan Provinciale Staten ter vaststelling. Met het inpassingsplan wordt voorzien in een bestemmingswijziging naar natuur. Daardoor kan er een natte bufferzone rondom het Naardermeer worden aangelegd. Deze natte ‘Schil’ is nodig om de natuur in het gebied te verbeteren en het Naardermeer toekomstbestendig te maken.

Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer

Vaststellingsversie

Vastgesteld door Provinciale Staten op ...-...-…..

Projectnummer: 360910
Referentienummer: D3
Datum: 02-04-2021

Legenda

Plangebied

Plangebied

Enkelbestemmingen

N — Natuur

Dubbelbestemmingen

L-G — Leiding - Gas

L-H — Leiding - Hoogspanning

L-HV — Leiding - Hoogspanningsverbinding

WR-A1 — Waarde - Archeologie 1

WR-A2 — Waarde - Archeologie 2

WR-A3 — Waarde - Archeologie 3

WR-A4 — Waarde - Archeologie 4

WS-WK — Waterstaat - Waterkering

Aanduidingen

vrijwaringszone - molenbiotoop

(sn-up) — specifieke vorm van natuur - uitkijkpunt

Ondergrond

BRT

0 125 250 meter

PIP Schil Naardermeer

NL.IMRO.9927.IP17031-VA01

Bevoegd gezag: Provincie Noord Holland

Ter inzage: 05-10-2020	Vastgesteld:	Ter visie:

Schaal: 1:5.200
Projectnummer: 360910
Tekeningnummer: 360910.rdm.bp20210319.001

Gecontroleerd: FS/ AS
Getekend: KB

Provincie Noord-Holland

SWECO

Format: A0 | Documentnaam: 360910_rdm_PIP_SchilNaardermeer

Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer

Regels

Inhoudsopgave

Regels		**1**
Hoofdstuk 1	**Inleidende regels**	**3**
Artikel 1	Begrippen	**3**
Artikel 2	Wijze van meten	6
Hoofdstuk 2	**Bestemmingsregels**	**7**
Artikel 3	Natuur	7
Artikel 4	Leiding - Gas	9
Artikel 5	Leiding - Hoogspanning	11
Artikel 6	Leiding - Hoogspanningsverbinding	13
Artikel 7	Waarde - Archeologie 1	15
Artikel 8	Waarde - Archeologie 2	17
Artikel 9	Waarde - Archeologie 3	19
Artikel 10	Waarde - Archeologie 4	21
Artikel 11	Waterstaat - Waterkering	23
Hoofdstuk 3	**Algemene regels**	**24**
Artikel 12	Anti-dubbeltelregel	24
Artikel 13	Algemene aanduidingsregels	25
Artikel 14	Overige regels	27
Hoofdstuk 4	**Overgangs- en slotregels**	**28**
Artikel 15	Overgangsrecht	28
Artikel 16	Slotregel	29

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan

het inpassingsplan 'Schil Naardermeer' met identificatienummer NL.IMRO.9927.PIPSCHILNAARDR0922-VA01 van de provincie Noord-Holland.

1.2 inpassingsplan

de geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding

een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik en/of het bebouwen van deze gronden

1.4 aanduidingsgrens

de grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 bebouwing

één of meer gebouwen en/of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.6 bestaand

bij bouwwerken: bestaand, in uitvoering of vergund ten tijde van de terinzagelegging van het inpassingsplan als ontwerp;

1.7 bestemmingsgrens

de grens van een bestemmingsvlak

1.8 bestemmingsvlak

een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.9 bevoegd gezag

bestuursorgaan dat bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een aanvraag om een omgevingsvergunning of ten aanzien van een al verleende omgevingsvergunning;

1.10 bouwen

het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk.

1.11 bouwvlak

een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.12 bouwwerk

elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren.

1.13 cultuurhistorische waarde

de aan een bouwwerk of gebied toegekende waarden, gekenmerkt door het beeld dat is ontstaan door het gebruik, dat de mens in de loop van de geschiedenis van dat bouwwerk of dat gebied heeft gemaakt;

1.14 dagrecreatief medegebruik

recreatief gebruik van gronden voor wandelen, fietsen en daarmee gelijk te stellen activiteiten, dat geen specifiek beslag legt op de ruimte, behoudens ruimtebeslag door voet-, en fietspaden.

1.15 gebouw

elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.16 kwetsbare objecten

a. Woningen, woonschepen en woonwagens;
b. Gebouwen bestemd voor het verblijf, al dan niet gedurende een gedeelte van de dag, van minderjarigen, ouderen, zieken of gehandicapten, te weten:
    1. ziekenhuizen, bejaardenhuizen en verpleeghuizen;
    2. scholen;
    3. gebouwen of gedeelten daarvan, bestemd voor dagopvang van minderjarigen.
c. kantoorgebouwen waaronder begrepen bedrijfskantoren en hotels met een bruto vloeroppervlak van meer dan 1.500 m² per object;
d. complexen waarin meer dan 5 winkels zijn gevestigd en waarvan het gezamenlijk bruto vloeroppervlak meer dan 1.000 m² bedraagt, en winkels met een totaal bruto vloeroppervlak van meer dan 2.000 m² per winkel, voor zover in die complexen of in die winkels een supermarkt, hypermarkt of warenhuis is gevestigd;
e. kampeer- en andere recreatieterreinen bestemd voor het verblijf van meer dan 50 personen gedurende meerdere aaneengesloten dagen.

1.17 landschappelijke waarde

de aan een gebied toegekende waarde, gekenmerkt door geologische, geomorfologische, cultuurhistorische en ruimtelijke esthetische elementen, zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang, een en ander zoals beschreven in de toelichting van het plan;

1.18 maaiveld

de gemiddelde hoogte van het terrein ten tijde van het rechtskracht verkrijgen van het plan;

1.19 natuurwaarde

de aan een gebied toegekende waarde, gekenmerkt door geologische, geomorfologische, bodemkundige en biologische elementen, zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang een en ander zoals beschreven in de bij het plan behorende toelichting;

1.20 normaal onderhoud, gebruik en beheer

een gebruik gericht op het in zodanige conditie houden of brengen van objecten dat het voortbestaan van deze objecten op tenminste het bestaande kwaliteitsniveau wordt bereikt.

1.21 nutsvoorzieningen

voorzieningen ten behoeve van het openbare nut, zoals transformatorhuisjes, gasreduceerstations, schakelhuisjes, duikers, bemalingsinstallaties, gemaalgebouwtjes, telefooncellen en apparatuur voor telecommunicatie.

1.22 peil

a. voor een bouwwerk, waarvan de hoofdtoegang direct aan de weg grenst: de hoogte van de weg ter plaatse van die hoofdtoegang;
b. voor een bouwwerk, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst, en voor bouwwerken, geen gebouwen zijnde: vanaf het aansluitend afgewerkt terrein, waarbij plaatselijke, niet bij het verdere verloop van het terrein passende, ophogingen of verdiepingen aan de voet van het bouwwerk, anders dan noodzakelijk voor de bouw daarvan, buiten beschouwing blijven
c. indien in of op het water wordt gebouwd: het gemiddeld waterpeil.

1.23 peilscheiding

een werk of een (deel van een) grondlichaam dat functioneert als waterscheiding tussen gebieden met verschillende waterpeilen.

1.24 uitkijkpunt

bouwkundige, door mensen te betreden, constructie, geen gebouw zijnde, met als doel uitzicht op de natuurlijke omgeving te verschaffen.

1.25 waterhuishoudkundige voorzieningen

voorzieningen die nodig zijn ten behoeve van een goede waterkering, wateraanvoer, waterafvoer, waterberging, waterinfiltratie en waterkwaliteit, zoals duikers, dammen, stuwen, gemalen, inlaten etc.

1.26 waterkering

een werk of een (deel van een) grondlichaam dat lager gelegen gebied beschermt tegen (hoog) water van buiten.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten:

2.1 de bouwhoogte van een bouwwerk

vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schampranden, antennes en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.2 de oppervlakte van een bouwwerk

tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Natuur

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Natuur' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. behoud, herstel en/of ontwikkeling van natuur- en landschappelijke waarden;
b. water- en waterhuishoudkundige voorzieningen;
c. ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van natuur - uitkijkpunt' voor extensieve dagrecreatie in de vorm van een uitkijkpunt;

met de daarbij behorende:

d. dagrecreatief medegebruik, in zoverre dat dit niet in strijd is met het bepaalde onder a;
e. dammen, bruggen; stuwen, duikers, peilscheidingen en beschoeiingen;
f. voet- en fietspaden, verharde toegangswegen en kavelpaden;
g. picknickbanken;
h. hekwerken;
i. informatieborden en wegbewijzering.

3.2 Bouwregels

3.2.1 Algemeen

Op of in de in lid 3.1 bedoelde gronden mogen uitsluitend bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten dienste van de in dat lid genoemde bestemming worden gebouwd.

3.2.2 Bouwwerken, geen gebouwen zijnde

Voor het bouwen van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, gelden de volgende bepalingen:

a. de maximum bouwhoogte van informatieborden bedraagt 2 meter;
b. de maximum bouwhoogte van bruggen bedraagt 3 meter;
c. de maximum bouwhoogte van hekwerken als bedoeld onder 3.1 onder h, bedraagt 2 meter;
d. de maximum bouwhoogte van het uitkijkpunt ter plaatse van de aanduiding 'specifieke vorm van natuur - uitkijkpunt' bedraagt 2 meter, gemeten vanaf het hoogste punt van de bestaande bunker waarop wordt gebouwd.

3.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde of van werkzaamheden

3.3.1 Verbod

Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning op de in artikel 3.1 bedoelde gronden de volgende werken, geen bouwwerken zijnde of werkzaamheden uit te voeren:

a. het ontginnen, mengen, woelen, bodemverlagen, afgraven, ophogen of egaliseren van gronden;
b. het scheuren van grasland;
c. het bebossen of anderszins beplanten met houtopstanden;
d. het aanleggen, verbreden en verharden van wegen en paden en het aanleggen van andere oppervlakteverhardingen;
e. het aanleggen van waterlopen en het vergraven, verruimen en dempen van bestaande waterlopen;
f. het verlagen van het waterpeil zonder goedkeuring van de waterbeheerder;

g. het aanleggen van ondergrondse en bovengrondse transport-, energie- of telecommunicatie-leidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties of apparatuur;
h. het aanleggen of aanbrengen van oeverbeschoeiingen of kaden;
i. het aanleggen van dijken of andere taluds of het vergraven of ontgraven van reeds bestaande dijken of taluds;
j. het indrijven van voorwerpen;
k. het veroorzaken van ontploffingen in de grond.

3.3.2 Voorwaarden

Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, als bedoeld in 3.3.1, wordt slechts verleend indien:

a. is gebleken dat de in lid 3.3.1 genoemde werken of werkzaamheden direct of indirect geen onevenredige aantasting van de in de omgeving aanwezige landschappelijke, natuur- en waterhuishoudkundige waarden tot gevolg hebben, dan wel de mogelijkheden voor het herstel van die waarden niet onevenredig worden of kunnen worden verkleind;
b. ten aanzien van de werken zoals bedoeld in lid 3.3.1 onder e, f, h, i en j de waterbeheerder om schriftelijk advies is gevraagd.

3.3.3 Uitzonderingen

Het in 3.3.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken of werkzaamheden:

a. die het normale onderhoud, gebruik en beheer betreffen;
b. die op het moment van het tijdstip van inwerkingtreding van het plan in uitvoering zijn of uitgevoerd kunnen worden op grond van de een voor dat tijdstip aangevraagde dan wel verleende vergunning;
c. ten behoeve van de aanlegwerkzaamheden conform het inrichtingsplan "Inrichtingsplan Schil Naardermeer" vastgesteld op 11 juni 2020 en/of het op dat moment geldende Natura 2000-beheerplan.

Artikel 4 Leiding - Gas

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Leiding - Gas' aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming en veiligstelling van ondergrondse hoge druk gastransportleidingen (inclusief voorzieningen) met de daarbij behorende belemmeringenstroken.

4.2 Bouwregels

4.2.1 Bouwwerk, geen gebouwen zijnde

Op deze gronden mogen uitsluitend ten behoeve van de in lid 4.1 genoemde bestemming bouwwerken, geen gebouwen zijnde, worden gebouwd.

4.2.2 Bestaande bouwwerken

Ten behoeve van andere, voor deze gronden geldende bestemming(en) mag, met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels, uitsluitend worden gebouwd, indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bouwwerken, waarbij de oppervlakte, voorzover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.

4.3 Afwijken van de bouwregels

4.3.1 Afwijking

Het bevoegd gezag kan met een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in lid 4.2 met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels. De omgevingsvergunning wordt verleend indien:

a. de veiligheid van de betrokken leiding niet wordt geschaad en;
b. geen kwetsbare objecten worden gerealiseerd binnen de gronden met de bestemming 'Leiding - Gas'.

4.3.2 Voorwaarden

Alvorens omtrent het verlenen van omgevingsvergunning ten behoeve van de andere bestemmingen te beslissen, wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de betrokken leidingbeheerder(s).

4.4 Specifieke gebruiksregels

Tot een gebruik, strijdig met deze bestemming, wordt in ieder geval gerekend:

a. het opslaan van goederen, met uitzondering het opslaan van goederen ten behoeve van inspectie en onderhoud van de gastransportleiding;
b. het wijzigen van het gebruik van bestaande gebouwen, indien daardoor een kwetsbaar object wordt toegelaten.

4.5 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

4.5.1 Verbod

Het is verboden op of in de in lid 4.1 aangewezen gronden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:

a. het aanbrengen en rooien van diepwortelende beplantingen en bomen;
b. het aanleggen van wegen of paden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;

c. het indrijven van voorwerpen in de bodem, zoals lichtmasten, wegwijzers en ander straatmeubilair;
d. het uitvoeren van grondbewerkingen, waartoe worden gerekend afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren, ontginnen, ophogen en aanleggen van drainage;
e. het aanleggen, vergraven, verruimen of dempen van sloten, vijvers en andere wateren.

4.5.2 Voorwaarden

Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, als bedoeld in 4.5.1, wordt slechts verleend indien:

a. is gebleken dat de in lid 4.5.1 genoemde werken en werkzaamheden dan wel de directe of indirecte gevolgen van deze werken en werkzaamheden niet zullen leiden tot een schade aan de leidingen; en
b. alvorens de vergunning te verlenen, het bevoegd gezag de beheerder van de leidingen om schriftelijk advies vraagt omtrent de vraag of door de voorgenomen werken of werkzaamheden de belangen van de leiding niet worden geschaad en welke voorwaarden gesteld dienen te worden om eventuele schade te voorkomen.

4.5.3 Uitzondering

Het in 4.5.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken of werkzaamheden:

a. die reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van het van kracht worden van het plan;
b. die het normale beheer en onderhoud ten aanzien van de leiding en belemmeringenstrook of ten aanzien van de functies van de andere voorkomende bestemming(en) betreffen;
c. zijnde graafwerkzaamheden als bedoeld in de Wet informatie-uitwisseling bovengrondse en ondergrondse netten en netwerken;
d. die mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende vergunning.

Artikel 5 Leiding - Hoogspanning

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor ‘Leiding-Hoogspanning’ bestemde gronden zijn, behalve voor de andere daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voorde aanleg, het beheer en instandhouding van een hoogspanningsleiding; met de daarbij behorende:

a. belemmerde strook;
b. voorzieningen

In geval van strijdigheid van bepalingen gaan de regels van dit artikel vóór de bepalingen die ingevolge de enkelbestemmingen op de desbetreffende gronden van toepassing zijn.

5.2 Bouwregels

Voor het bouwen van bouwwerken gelden de volgende regels:

c. op of in de in dit artikel bedoelde gronden mogen uitsluitend bouwwerken en/of gebouwen ten behoeve van de hoogspanningsverbinding worden gebouwd;
d. op of in de in dit artikel bedoelde gronden zijn geen gebouwen en bouwwerken toegestaan, met uitzondering van bestaande (vergunde) gebouwen en bouwwerken;
e. indien bestaande gebouwen en/of bouwwerken worden vervangen, vernieuwd of veranderd is dit toegestaan indien de oppervlakte en hoogte niet worden vergroot en gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.

5.3 Afwijken van de bouwregels

Tot het verlenen van een omgevingsvergunning wordt eerst overgegaan, indien uit het verkregen positief schriftelijk advies van de netbeheerder is gebleken dat hierdoor de veiligheid en leveringszekerheid niet blijvend onevenredig worden geschaad.

Aan de hand daarvan kan het bevoegd gezag desgewenst voorwaarden verbinden aan de vergunning, ter bescherming van bedoelde verbinding.

5.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Het is verboden om zonder omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden de volgende activiteiten uit te voeren, zulks ongeacht het bepaalde in de regels bij de andere op deze gronden van toepassing zijnde bestemmingen:

a. het aanbrengen en/of rooien van diepwortelende beplanting en bomen, dieper dan 0,80 meter onder maaiveld;
b. het wijzigen van het maaiveldniveau door ontgronding of ophoging;
c. het indrijven van voorwerpen in de bodem, dieper dan 0,80 meter onder maaiveld;
d. het uitvoeren van grondbewerkingen, waartoe worden gerekend afgraven, woelen, mengen, diepploegen, egaliseren en aanleggen van drainage, dieper dan 0,80 meter onder maaiveld;
e. het aanleggen, vergraven, verruimen of dempen van (reeds bestaande) watergangen;
f. het opslaan van goederen, (brandbare)stoffen en/of materialen;
g. het aanleggen van wegen of paden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
h. het aanleggen van zonnepanelen;
i. het aanleggen van kabels en leidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties en apparatuur, anders dan ten dienste van de in lid 5.1 omschreven bestemming.

5.5 Uitzondering van de vergunningplicht

Het in lid 5.4 vervatte verbod is niet van toepassing op een werk, geen bouwwerk zijnde en/of werkzaamheden:

a. die reeds in uitvoering zijn bij het van kracht worden van het plan;

b. die worden uitgevoerd door (of in opdracht van) de netbeheerder t.b.v aanpassing, onderhoud en instandhouding van de verbinding;
c. die vallen onder de Wet Informatie-uitwisseling Boven-en Ondergrondse Netten.

5.6 Voorwaarden vergunningverlening

Tot het verlenen van een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 5.4 wordt eerst overgegaan, indien uit het verkregen positief schriftelijk advies van de netbeheerder is gebleken dat hierdoor de veiligheid en leveringszekerheid niet blijvend onevenredig worden geschaad.

Aan de hand daarvan kan het bevoegd gezag desgewenst voorwaarden verbinden aan de vergunning, ter bescherming van bedoelde verbinding.

Artikel 6 Leiding - Hoogspanningsverbinding

6.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Leiding - Hoogspanningsverbinding' aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor aanpassing, het beheer en instandhouding van een hoogspanningsverbinding; met de daarbij behorende

a. Masten en (veiligheids)voorzieningen.

In geval van strijdigheid van bepalingen gaan de regels van dit artikel vóór de bepalingen die ingevolge andere enkelbestemmingen op de desbetreffende gronden van toepassing zijn.

6.2 Bouwregels

Voor het bouwen van bouwwerken gelden de volgende regels:

a. op of in de in dit artikel bedoelde gronden mogen uitsluitend bouwwerken ten behoeve van de hoogspanningsverbinding worden gebouwd;
b. op of in de in dit artikel bedoelde gronden zijn geen gebouwen en bouwwerken toegestaan, met uitzondering van bestaande (vergunde) gebouwen en bouwwerken;
c. indien bestaande gebouwen en/of bouwwerken worden vervangen, vernieuwd of veranderd is dit toegestaan indien de oppervlakte en hoogte niet worden vergroot en gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.

6.3 Afwijken van de bouwregels

Tot het verlenen van een omgevingsvergunning wordt eerst overgegaan, indien uit het verkregen positief schriftelijk advies van de netbeheerder is gebleken dat hierdoor de veiligheid en leveringszekerheid niet blijvend onevenredig worden geschaad.

Aan de hand daarvan kan het bevoegd gezag desgewenst voorwaarden verbinden aan de vergunning ter bescherming van bedoelde verbinding.

6.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van

Het is verboden om zonder, op of in de lid 6.1 bedoelde gronden, een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerk zijnde, en werkzaamheden uit te voeren:

a. het aanbrengen en/of rooien van opgaande beplanting en bomen;
b. het wijzigen van maaiveld- of weghoogte;
c. het aanleggen, vergraven, verruimen of dempen van (reeds bestaande) watergangen;
d. het opslaan van goederen, (brandbare)stoffen en/of materialen;
e. het aanbrengen en/of slopen van bovengrondse constructies, installaties, opstallen of apparatuur anders dan ten dienste van de in lid 6.1 omschreven bestemming;
f. het aanleggen van wegen en parkeergelegenheden;
g. het aanleggen van zonneparken.

6.5 Uitzondering van de vergunningplicht

Het verbod in lid 6.4 is niet van toepassing op werken, geen bouwwerken zijnde en/of werkzaamheden die:

a. reeds in uitvoering zijn bij het van kracht worden van het plan;
b. worden uitgevoerd door (of in opdracht van) de netbeheerder t.b.v. aanpassing, onderhoud en instandhouding van de verbinding.

6.6 Voorwaarden vergunningverlening

Tot het verlenen van een omgevingsvergunning als bedoeld in lid 6.4 wordt eerst overgegaan, indien uit het verkregen positief schriftelijk advies van de netbeheerder is gebleken dat hierdoor de veiligheid en leveringszekerheid niet blijvend onevenredig worden geschaad.

Aan de hand daarvan kan het bevoegd gezag desgewenst voorwaarden verbinden aan de vergunning, ter bescherming van bedoelde verbinding.

Artikel 7 Waarde - Archeologie 1

7.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 1 ' aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming en veiligstelling van de archeologische waarden.

7.2 Bouwregels

Op de in lid 7.1 bedoelde gronden mogen geen bouwwerken worden gebouwd met uitzondering van:

a. bouwwerken met een oppervlakte van ten hoogste 100 m^2, of
b. indien er geen grondwerkzaamheden plaatsvinden.

7.3 Afwijken van de bouwregels

Met een omgevingsvergunning kan, met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels, worden afgeweken van het bepaalde in lid 7.2 mits:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;
c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

7.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

7.4.1 Verbod

Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of de volgende werkzaamheden uit te voeren voor zover het een ingreep met een oppervlakte van meer dan 100m^2 bedraagt:

a. het ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen, ophogen en ontginnen van gronden;
b. het graven van watergangen;
c. het aanleggen of verharden van wegen, rijwielpaden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
d. het aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse transport- energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies.

7.4.2 Voorwaarden

Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, als bedoeld in lid 7.4.1, wordt slechts verleend indien:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;

c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

7.4.3 Uitzondering

Het in 7.4.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken of werkzaamheden die:

a. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan; of
b. het normale onderhoud betreffen; of
c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden; of
d. op archeologisch onderzoek gericht zijn.

Artikel 8 Waarde - Archeologie 2

8.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 2' aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming en veiligstelling van de archeologische waarden.

8.2 Bouwregels

Op de in lid 8.1 bedoelde gronden mogen geen bouwwerken worden gebouwd met uitzondering van:

a. bouwwerken met een oppervlakte van ten hoogste 250 m^2, of
b. indien de grondwerkzaamheden niet dieper reiken dan 30 centimeter, voor zover passend binnen de overige aan de grond gegeven bestemming.

8.3 Afwijken van de bouwregels

Met een omgevingsvergunning kan, met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels, worden afgeweken van het bepaalde in lid 8.2 mits:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;
c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

8.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

8.4.1 Verbod

Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of de volgende werkzaamheden uit te voeren voor zover dieper dan 30 cm onder maaiveld en met een oppervlakte van meer dan 250m^2:

a. het ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen, ophogen en ontginnen van gronden;
b. het graven van watergangen;
c. het aanleggen of verharden van wegen, rijwielpaden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
d. het aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse transport- energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies.

8.4.2 Voorwaarden

Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, als bedoeld in 8.4.1 wordt slechts verleend indien:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;

c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

8.4.3 Uitzondering

Het in 8.4.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken of werkzaamheden:

a. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan; of
b. het normale onderhoud betreffen; of
c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden; of
d. op archeologisch onderzoek gericht zijn.

Artikel 9 Waarde - Archeologie 3

9.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 3' aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming en veiligstelling van de archeologische waarden.

9.2 Bouwregels

Op de in lid 9.1 bedoelde gronden mogen geen bouwwerken worden gebouwd met uitzondering van:

a. bouwwerken met een oppervlakte van ten hoogste 250 m^2, of
b. indien de grondwerkzaamheden niet dieper reiken dan 100 centimeter, voor zover passend binnen de overige aan de grond gegeven bestemming.

9.3 Afwijken van de bouwregels

Met een omgevingsvergunning kan, met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels, worden afgeweken van het bepaalde in lid 9.2 mits:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;
c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

9.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

9.4.1 Verbod

Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of de volgende werkzaamheden uit te voeren voor zover dieper dan 100 cm onder maaiveld en met een oppervlakte van meer dan 250m^2:

a. het ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen, ophogen en ontginnen van gronden;
b. het graven van watergangen;
c. het aanleggen of verharden van wegen, rijwielpaden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
d. het aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse transport- energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies.

9.4.2 Voorwaarden

Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, als bedoeld in 9.4.1 wordt slechts verleend indien:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;

c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

9.4.3 Uitzondering

Het in 9.4.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken of werkzaamheden:

a. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan; of
b. het normale onderhoud betreffen; of
c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden; of
d. op archeologisch onderzoek gericht zijn.

Artikel 10 Waarde - Archeologie 4

10.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waarde - Archeologie 4' aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor de bescherming en veiligstelling van de archeologische waarden.

10.2 Bouwregels

Op de in lid 10.1 bedoelde gronden mogen geen bouwwerken worden gebouwd met uitzondering van:

a. bouwwerken met een oppervlakte van ten hoogste 50 m^2, of
b. indien de grondwerkzaamheden niet dieper reiken dan 150 centimeter, voor zover passend binnen de overige aan de grond gegeven bestemming.

10.3 Afwijken van de bouwregels

Met een omgevingsvergunning kan, met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels, worden afgeweken van het bepaalde in lid 10.2 mits:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;
c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

10.4 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

10.4.1 Verbod

Het is verboden zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of de volgende werkzaamheden uit te voeren voor zover dieper dan 150 cm onder maaiveld en met een oppervlakte van meer dan 50 m^2:

a. het ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen, ophogen en ontginnen van gronden;
b. het graven van watergangen;
c. het aanleggen of verharden van wegen, rijwielpaden, banen of parkeergelegenheden en het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen;
d. het aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse transport- energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies.

10.4.2 Voorwaarden

Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, als bedoeld in 10.4.1 wordt slechts verleend indien:

a. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat er geen archeologische waarden aanwezig zijn;
b. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten niet zal leiden tot een verstoring van de archeologische resten;

c. op basis van archeologisch onderzoek is aangetoond dat de archeologische waarden door de bouwactiviteiten kunnen worden verstoord en aan de omgevingsvergunning regels worden verbonden, gericht op:
    1. de verplichting tot het treffen van technische maatregelen, waardoor archeologische resten in de bodem kunnen worden behouden; of
    2. de verplichting tot het doen van opgravingen, of
    3. de verplichting de oprichting van het bouwwerk te laten begeleiden door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die voldoet aan door bevoegd gezag bij de vergunning te stellen kwalificaties.

10.4.3 Uitzondering

Het in 10.4.1 vervatte verbod is niet van toepassing op werken of werkzaamheden:

a. reeds in uitvoering zijn op het tijdstip van inwerkingtreding van dit plan; of
b. het normale onderhoud betreffen; of
c. mogen worden uitgevoerd krachtens een reeds verleende omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of werkzaamheden; of
d. op archeologisch onderzoek gericht zijn.

Artikel 11 Waterstaat - Waterkering

11.1 Bestemmingsomschrijving

De voor 'Waterstaat - Waterkering' aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemming(en), mede bestemd voor:

a. de waterhuishouding, wateraanvoer en – afvoer en overige waterstaats-doeleinden;
b. instandhouding van waterkeringen en bijbehorende beschermingszone(s);
c. de bij deze doeleinden behorende waterstaatkundige voorzieningen

11.2 Bouwregels

Ten aanzien van de bebouwing op de in 11.1 bedoelde gronden gelden de volgende regels:

a. uitsluitend ten behoeve van de in lid 11.1 genoemde bestemming mogen bouwwerken, geen gebouwen zijnde, worden gebouwd;
b. ten behoeve van andere, voor deze gronden geldende bestemming(en) mag, met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels, uitsluitend worden gebouwd, indien het bouwplan betrekking heeft op vervanging, vernieuwing of verandering van bestaande bouwwerken, waarbij de oppervlakte, voorzover gelegen op of onder peil, niet wordt uitgebreid en waarbij gebruik wordt gemaakt van de bestaande fundering.

11.3 Afwijken van de bouwregels

11.3.1 Afwijken

Met een omgevingsvergunning kan, met inachtneming van de voor de betrokken bestemming geldende (bouw)regels, worden afgeweken van het bepaalde in lid 11.2 mits het waterstaatkundige belang niet onevenredig wordt geschaad.

11.3.2 Voorwaarde

Alvorens omtrent het verlenen van omgevingsvergunning ten behoeve van de andere bestemmingen te beslissen, wint het bevoegd gezag schriftelijk advies in bij de betrokken waterbeheerder(s).

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 12 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 13 Algemene aanduidingsregels

13.1 vrijwaringszone - molenbiotoop

13.1.1 Aanduidingsomschrijving

Ter plaatse van de aanduiding 'vrijwaringszone - molenbiotoop' gelden ten behoeve van de molen Hollandia aan de Loodijk 30 te Ankeveen, de volgende regels.

13.1.2 Bouwregels

a. binnen een afstand van 100 meter tot het middelpunt van de molen wordt geen bebouwing opgericht hoger dan de onderste punt van de verticaal staande wiek;
b. binnen een afstand van 100 tot 400 meter tot het middelpunt van de molen wordt geen bebouwing opgericht met een hoogte die meer bedraagt dan 1/50 van de afstand van het bouwwerk tot het middelpunt van de molen, gerekend vanaf de onderste punt van de verticaal staande wiek;
c. in afwijking van het bepaalde onder a en b is bebouwing met een grotere hoogte in de volgende gevallen rechtstreeks toegestaan:
    1. het betreft een bestaand bouwwerk met een grotere hoogte;
    2. het betreft een bouwwerk, dat gezien vanuit de molen aan de achterzijde van bestaande bouwwerken wordt opgericht en waarbij aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:
        - de hoogte en breedte blijven binnen de hoogte en breedte van de bouwwerken waarachter deze wordt opgericht;
        - het oprichten van een bouwwerk is uitsluitend toegestaan, voor zover dit mogelijk is op basis van de overige voor deze bestemming geldende bestemming.
d. het bevoegd gezag kan met een omgevingsvergunning afwijken van lid 13.1.2 onder a en b, indien:
    1. de vrije windvang of het zicht op de molen al zijn beperkt vanwege aanwezige beplanting dan wel bebouwing en de windvang en het zicht op de molen niet verder worden beperkt vanwege de nieuw op te richten bebouwing;
    2. toepassing van de in lid 13.1.2 onder a en b bedoelde afstands- en hoogtematen de belangen in verband met de nieuw op te richten bebouwing onevenredig zouden schaden.

13.1.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

Het is verboden ter plaatse van de aanduiding 'vrijwaringszone - molenbiotoop' binnen een afstand van 400 m tot het middelpunt van de molen zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:

a. het beplanten met bomen, heesters en andere hoog opgaande beplanting;
b. het ophogen van gronden.

13.1.4 Uitzonderingen

Het in lid 13.1.3 vervatte verbod is niet van toepassing op werken of werkzaamheden:

a. die reeds op het tijdstip van de inwerkingtreding van het plan vergund en in uitvoering zijn;
b. die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van een bouwplan waarvoor omgevingsvergunning is verleend;
c. zijnde het beplanten met bomen, heesters en andere opgaande beplanting die als zij volgroeid is, niet hoger is dan de maximaal toelaatbare bouwhoogte van de gebouwen op het zelfde bouwperceel zoals in het plan is toegestaan of het laagste punt van een zuiver verticaal staande wiek van de molen.

13.1.5 Voorwaarden

a. Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden, als bedoeld in 13.1.3 wordt slechts verleend indien daardoor geen onevenredige afbreuk wordt of kan worden gedaan aan de belangen van de molen als

werktuig en als beeldbepalend element;

b. Alvorens het bevoegd gezag beslist omtrent het verlenen van een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken en werkzaamheden, het bevoegd gezag schriftelijk advies in wint bij een molendeskundige over:
    1. de vraag of door het verlenen van een omgevingsvergunning geen onevenredige afbreuk zal worden gedaan aan het huidige en / of toekomstige functioneren van de molen als werktuig door windbelemmering; en/of
    2. de vraag of door het verlenen van een omgevingsvergunning de waarde van de molen als beeldbepalend cultuurhistorische waardevol element onevenredig in gevaar kan worden gebracht.

Artikel 14 Overige regels

a. De vigerende bestemmingsplannen, beheersverordeningen en inpassingsplannen binnen de plangrenzen van dit plan komen met inwerkingtreding van dit plan te vervallen.
b. De gemeenteraden van de gemeenten Gooise Meren, Hilversum en Weesp zijn na 10 jaar na vaststelling van het plan bevoegd een bestemmingsplan vast te stellen voor de gronden waarop dit plan betrekking heeft.
c. In afwijking van het bepaalde in artikel 14 onder b mogen voornoemde gemeenteraden een bestemmingsplan vaststellen voor de gronden van dit plan indien de bestemmingen, aanduidingen en regels ongewijzigd worden overgenomen voor zover het het plangebied van dit plan betreft.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 15 Overgangsrecht

15.1 Overgangsrecht bouwwerken

a. Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,
   1. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
   2. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

b. Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van het bepaalde onder a een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld onder a met maximaal 10%.

c. Het bepaalde onder a is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

15.2 Overgangsrecht gebruik

a. Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

b. Het is verboden het met het plan strijdige gebruik, bedoeld in het bepaalde onder a, te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

c. Indien het gebruik, bedoeld in het bepaalde onder a, na het tijdstip van inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

d. Het bepaalde onder a is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 16 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het inpassingsplan 'Schil Naardermeer'.

Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer

Vaststellingsversie

Toelichting

Vastgesteld door Provinciale Staten op ...-...-…..

Projectnummer: 360910
Referentienummer: D3
Datum: 02-04-2021

Sweco
De Holle Bilt 22
3732 HM De Bilt
Postbus 203
3730 AE De Bilt

T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.
De Bilt
Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te De Bilt

Eline Claessens
Adviseur omgevingsrecht
T +31 88 811 44 82
M +31 6 12 68 38 72

Verantwoording

Titel	PIP Schil Naardermeer
Subtitel	Toelichting
Projectnummer	360910
Referentienummer	Referentienummer
Revisie	D3
Datum	02-04-2021
Auteur(s)	Eline Claessens
E-mailadres	eline.claessens@sweco.nl
Gecontroleerd door	Alice Schuiling
Goedgekeurd door	Lourens Hogenbirk

Inhoudsopgave

1 Inleiding 6
1.1 Aanleiding en doelstelling 6
1.2 Ligging plangebied 7
1.3 Crisis- en herstelwet 8
1.4 Coördinatiebesluit 8
1.5 Vigerende bestemmingsplannen 8
1.6 Watergebiedsplan 9
1.7 Leeswijzer 9
2 Huidige en toekomstige situatie 10
2.1 Inleiding 10
2.2 Huidige situatie 10
2.3 Toekomstige situatie 11
2.4 Nut en noodzaak 12
2.4.1 Algemeen 12
2.4.2 Herstel van het Naardermeer en de Schil 13
2.4.3 Percelen in particulier eigendom 16
2.5 Beeldkwaliteit en landschap 17
3 Beleidskader 19
3.1 Inleiding 19
3.2 Europees beleid 19
3.2.1 Natura 2000 19
3.2.2 Kaderrichtlijn Water 19
3.2.3 Het Verdrag van Malta 19
3.3 Rijksbeleid 20
3.3.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) 20
3.3.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening 21
3.3.3 Rijksnatuurvisie 2014 “Natuurlijk Verder” 21
3.4 Regionaal beleid 22
3.4.1 Waterbeheerplan 2016–2021, Waterbewust en waterrobuust 22
3.4.2 Watergebiedsplan 22
3.5 Provinciaal beleid 22
3.5.1 Duurzaam doorpakken Coalitieakkoord 2019-2023 22
3.5.2 Omgevingsvisie NH2050 23
3.5.3 Provinciale Ruimtelijke Verordening 24
3.5.4 Provinciale Milieuverordening Noord-Holland (tranche 10A) 29

3.5.5 Leidraad Landschap & Cultuurhistorie 2018 29
3.5.6 Programma Natuurontwikkeling 2020-2024 30
3.6 Gemeentelijk beleid 30
3.6.1 Gemeente Gooise Meren 30
3.6.2 Gemeente Weesp 31
3.6.3 Gemeente Hilversum 31
4 Milieu- en omgevingsaspecten 32
4.1 Algemeen 32
4.2 Water 32
4.2.1 Algemeen 32
4.2.2 Betekenis voor het inpassingsplan 32
4.3 Bodem 35
4.3.1 Algemeen 35
4.3.2 Conclusies onderzoek 35
4.3.3 Betekenis voor het inpassingsplan 35
4.4 Archeologie en cultuurhistorie 36
4.4.1 Algemeen 36
4.4.2 Conclusies onderzoek 36
4.4.3 Molenbiotoop 40
4.4.4 Betekenis voor het inpassingsplan 40
4.5 Ecologie 40
4.5.1 Algemeen 40
4.5.2 Conclusies onderzoek 40
4.5.3 Betekenis voor het inpassingsplan 44
4.6 Geluid 44
4.6.1 Algemeen 44
4.6.2 Betekenis voor het inpassingsplan 44
4.7 Luchtkwaliteit 44
4.7.1 Algemeen 44
4.7.2 Betekenis voor het inpassingsplan 45
4.8 Externe veiligheid 45
4.8.1 Algemeen 45
4.8.2 Betekenis voor het inpassingsplan 45
4.9 Verkeer 45
4.9.1 Algemeen 45
4.9.2 Betekenis voor het inpassingsplan 46

4.10 Bedrijven en milieuzonering 46
4.10.1 Algemeen 46
4.10.2 Betekenis voor het inpassingsplan 46
4.11 Kabels en leidingen 46
4.12 M.e.r.-beoordeling 46
4.12.1 Algemeen 46
4.12.2 Conclusies onderzoek 47
4.12.3 Betekenis voor het inpassingsplan 47
4.13 Conclusie 47
5 Juridische aspecten 48
5.1 Algemeen 48
5.2 Planregels 48
5.2.1 Hoofdstuk 1 Inleidende regels 48
5.2.2 Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels 49
5.2.3 Hoofdstuk 3 Algemene regels 51
5.2.4 Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels 51
6 Uitvoerbaarheid 52
6.1 Algemeen 52
6.2 Economische uitvoerbaarheid 52
7 Procedure 53
7.1 Verwerving gronden 53
7.2 Overleg en inspraak 61
7.2.1 Overleg 61
7.2.2 Informatie 61
7.2.3 Zienswijzen 61
7.2.4 Vaststelling en beroep 61

Bijlagen:

Bijlage 1 Vooronderzoek bodem
Bijlage 2 Archeologisch bureauonderzoek
Bijlage 3 Deelrapport natuur
Bijlage 4 Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming, Natura 2000
Bijlage 5 Aanmeldnotitie m.e.r.-beoordeling
Bijlage 6 Inrichtingsplan
Bijlage 7 Nota Vooroverlegreacties

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Nederland heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor natuur in laagveen-moerassen. Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van Nederland en vormt de bakermat van de natuurbescherming in Nederland. Het gebied is aangewezen als Natura 2000 gebied en is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN). De realisatie daarvan is de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. De provincie heeft met het Rijk afgesproken dat in 2027 de realisatie van het NNN afgerond is.

Rondom het Naardermeer ligt de zogenaamde Schil, zie figuur 2, die eveneens begrensd is als Natura 2000 en als NNN. Dit gebied is van groot belang als hydrologische en ecologische buffer rondom het Naardermeer. Voorwaarde voor het goed functioneren van deze buffer is een hoogwaardige inrichting en beheer als natuurgebied met een hoger waterpeil. Tevens moet de agrarische belasting en stikstofdepositie worden teruggedrongen. Voor het duurzaam in stand houden van het Naardermeer is het juiste waterpeil en herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater belangrijk.

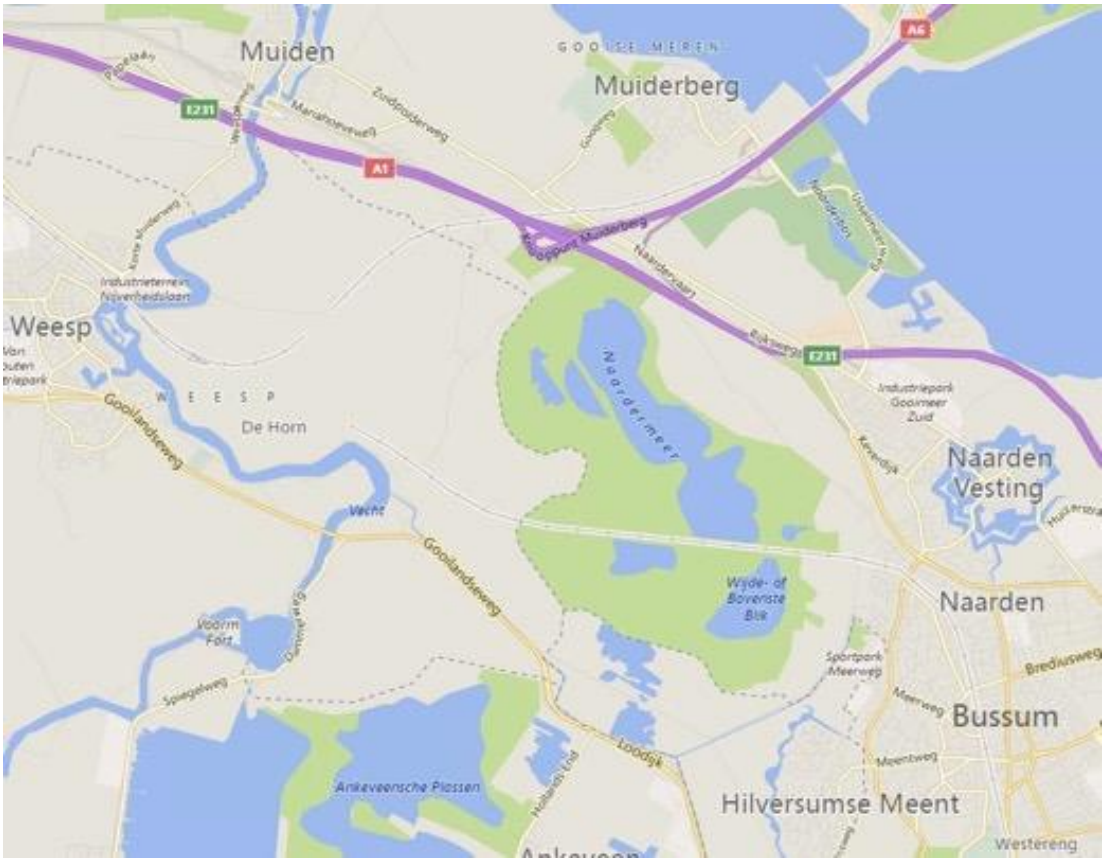

Figuur 1: Ligging Naardermeer (Bron: Bingmaps).

De meeste percelen in de Schil zijn in eigendom van Natuurmonumenten. Op enkele cruciale schakels vinden nu nog agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur (laagveen, schraalgraslanden en rietmoeras) verhinderen. Dit natuurdoel valt niet te combineren met bedrijfsmatige agrarische activiteiten. De desbetreffende percelen zullen

derhalve aan de bedrijfsmatige inzet ten behoeve van landbouwproductie worden onttrokken.

1.2 Ligging plangebied

De Schil van het Naardermeer is gelegen ten noordwesten van de kern van Naarden, ten noordwesten van de Hilversumse Meent en Bussum en ten oosten van Weesp. Ten noorden van het plangebied zijn de Rijksweg A1 en Muiderberg gelegen. De Schil van het Naardermeer is gelegen binnen de grenzen van drie gemeenten: Weesp, Hilversum en Gooise Meren.

Het plangebied van dit inpassingsplan betreft de Schil van het Naardermeer. In figuur 2 is aangegeven welke gronden dit meer specifiek betreft en hoe deze zijn gelegen ten opzichte van het Naardermeer. Ook is in figuur 2 te zien welke gronden bij welke gemeente horen.

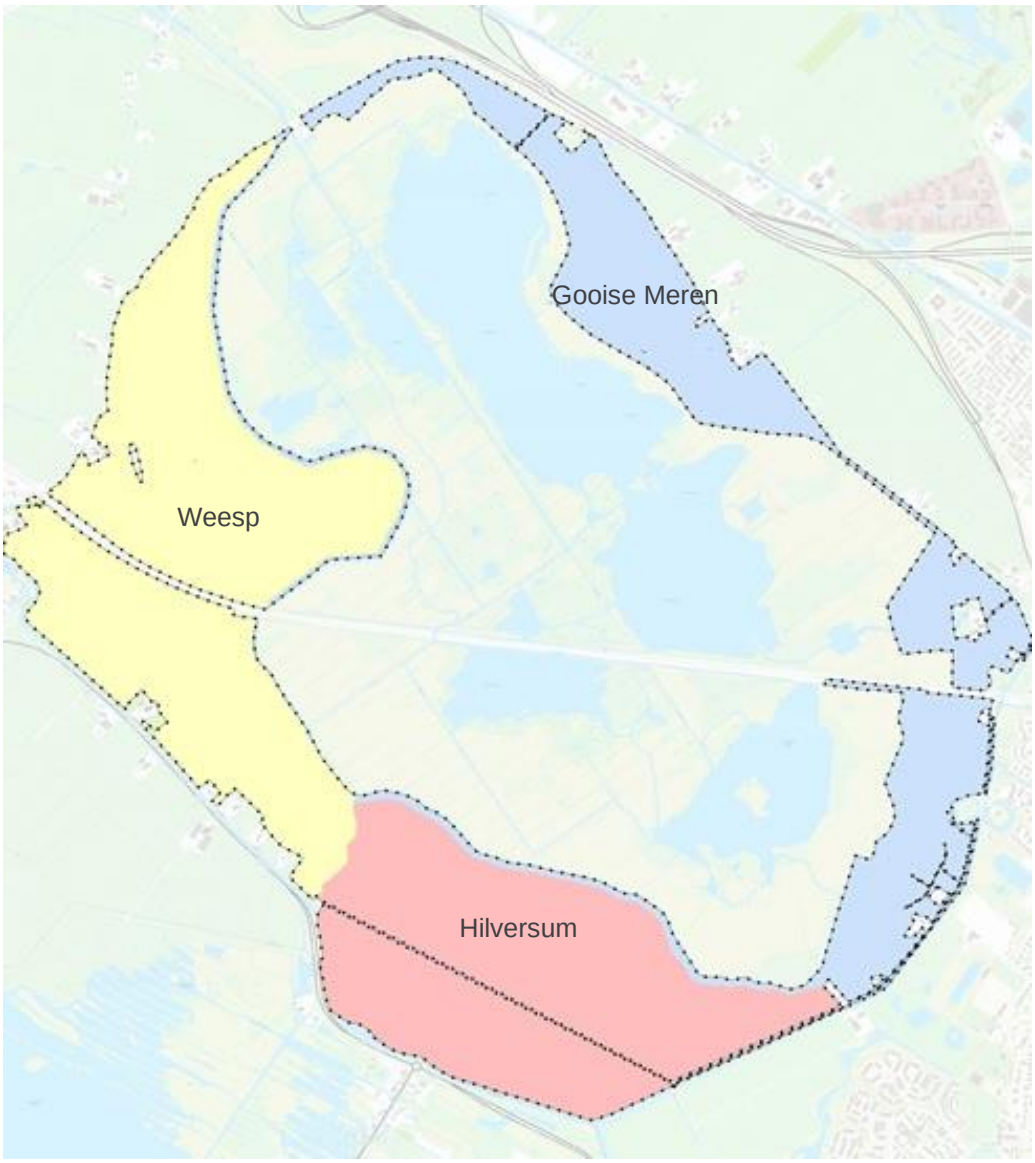

Figuur 2 Exacte plangebied, inclusief gemeentelijke grenzen

1.3 Crisis- en herstelwet

In afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet (Chw) is bepaald dat wanneer provinciale staten een provinciaal inpassingsplan vaststellen, de Chw van rechtswege van toepassing is. Dat betekent onder andere dat in de beroepsfase sprake is van een versnelde behandeltermijn voor de afdoening van eventuele beroepen door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (zes maanden in plaats van twaalf maanden). Dit brengt met zich mee dat het niet mogelijk is een pro forma beroepsschrift in te dienen, de gronden van het beroep moeten binnen de beroepstermijn zijn ingediend. In tegenstelling tot bij rijksbesluiten het geval is, leidt de Chw niet tot uitsluiting van lagere overheden bij de mogelijkheid tot het instellen van beroep tegen het provinciaal inpassingsplan.
Een en ander moet vermeld worden in de besluiten en bekendmakingen.

1.4 Coördinatiebesluit

Op 29 juni 2020 hebben Provinciale Staten van Noord-Holland op voordracht van Gedeputeerde Staten besloten om op grond van artikel 3.33 Wro de coördinatieregeling van toepassing te verklaren op het Provinciaal Inpassingsplan van provincie Noord-Holland en het Watergebiedsplan van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, waarin het peilbesluit is opgenomen, ten behoeve van de realisatie van de Schil Naardermeer. Het toepassen van de coördinatieregeling houdt in dat de procedure van ter inzagelegging van de beide genoemde plannen centraal vanuit de provincie verloopt. Voordeel hiervan is dat dit leidt tot één zienswijzenloket voor de burger en een snellere juridische procedure. Provinciale Staten hebben in dit geval geen gebruik gemaakt van de (aanvullende) mogelijkheid zoals genoemd in artikel 3.33, lid 3 Wro om de beslissingsbevoegdheid voor de besluiten als bedoeld in artikel 3.33, lid 1 Wro bij GS neer te leggen. Daarmee blijft Amstel, Gooi en Vecht het bevoegde gezag voor het peilbesluit.Waterschap AGV en Natuurmonumenten hebben ingestemd met het voornemen tot formele coördinatie.

1.5 Vigerende bestemmingsplannen

Het plangebied is gelegen binnen drie gemeenten. Binnen deze gemeenten zijn verschillende bestemmingsplannen en een inpassingsplan van toepassing. Hieronder is opgenomen welke bestemmingsplannen en/of inpassingsplannen per gemeente vigerend zijn.

Binnen de gemeente Gooise Meren gelden de volgende plannen:

- ‘1e herziening bestemmingsplan Buitengebied’ vastgesteld door de voormalige gemeente Naarden;
- ‘Bestemmingsplan Landelijk gebied’ met identificatienummer NL.IMRO.0424.BP0300LANDGEBI2011-0302 vastgesteld door de voormalige gemeente Muiden;
- ‘Bestemmingsplan Stadzigt’, vastgesteld door de voormalige gemeente Naarden.

Binnen de gemeente Weesp gelden de volgende plannen:

- Bestemmingsplan ‘Landelijk gebied Weesp’ met identificatienummer NL.IMRO.0457.BP0200LG-oh01 vastgesteld door de gemeente Weesp
- Bestemmingsplan ’Herziening Landelijk gebied Weesp 2018’ met identificatienummer NL.IMRO.0457.BPLG03herzie-vg01.

Binnen de gemeente Hilversum gelden de volgende plannen:

- Bestemmingsplan ‘Hilversum Buitengebied‘ met identificatienummer NL.IMRO.0402.00bp00buitengeb-oh01 vastgesteld door de gemeente Hilversum;

- Inpassingsplan ’Fauna passages N236’ met identificatienummer NL.IMRO.9927.IPN236FP20100001-0002 vastgesteld door de Provincie Noord-Holland.

De gronden binnen de vigerende bestemmingsplannen en inpassingsplan zijn voor het grootste deel van het plangebied bestemd als natuur. Daarnaast bevinden zich binnen het plangebied de bestemming ‘Agrarisch met waarden’ en ‘Water’.
Naast de enkelbestemmingen zijn ook de volgende dubbelbestemmingen en aanduidingen relevant: ‘Agrarisch’, ‘Waarde – Archeologie’, ‘Leiding – Gas’, ‘Leiding – Hoogspanning’ en ‘Waterstaat – Waterkering’.

Om de gewenste natuurontwikkelingen op alle gronden planologisch-juridisch mogelijk te maken en daarbij te voorkomen dat ook agrarisch (mede) gebruik is toegestaan zullen alle gronden binnen de Schil bestemd moeten worden als Natuur zonder aanduiding ten behoeve van agrarisch gebruik. Onderhavig inpassingsplan voorziet in deze borging.

Naast dit inpassingsplan is voor hetzelfde gebied een inrichtingsplan opgesteld. De maatregelen uit het inrichtingsplan worden mogelijk gemaakt met onderhavig inpassingsplan, maar worden niet gedetailleerd vastgelegd. Het inrichtingsplan is als bijlage 6 bij deze toelichting gevoegd.

1.6 Watergebiedsplan

Tegelijk met dit PIP wordt een watergebiedsplan opgesteld. Het Watergebiedsplan heeft betrekking op de waterpeilen binnen het plangebied, en bevat een peilbesluit waarmee een aanpassing van de bandbreedte van het peil mogelijk wordt gemaakt. In paragraaf 3.4.2 wordt hier nader op ingegaan.

1.7 Leeswijzer

Het inpassingsplan bestaat uit een verbeelding, regels en deze toelichting, waarin de achterliggende gedachten bij het inpassingsplan zijn verwoord. In het eerste hoofdstuk van de toelichting zijn de aanleiding en het doel van het inpassingsplan opgenomen. In hoofdstuk twee wordt aandacht besteed aan de huidige en toekomstige situatie en nut en noodzaak van het plan. Hoofdstuk drie omschrijft het relevante beleidskader en regelgeving waarna de verschillende milieuaspecten die van invloed kunnen zijn op ruimtelijke ontwikkelingen aan bod komen in hoofdstuk vier. Een toelichting op de juridische aspecten van dit inpassingsplan wordt gegeven in hoofdstuk vijf. Daar wordt ingegaan op verschillende bepalingen per bestemming. Hoofdstuk zes beschrijft de maatschappelijke en economische uitvoerbaarheid van het plan. In het laatste hoofdstuk is de procedure van het inpassingsplan uiteengezet.

2 Huidige en toekomstige situatie

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de bestaande en toekomstige situatie van het plangebied beschreven. Er wordt kort ingegaan op de ruimtelijke en functionele structuur van het plangebied. Tevens wordt nut en noodzaak van het plan toegelicht.

2.2 Huidige situatie

In de Schil van het Naardermeer liggen de (voormalige) landbouwpolders. Deze polders bestaan uit graslanden, voedselrijke moerassen en rietlanden, doorsneden door sloten. De afgelopen decennia is in een groot deel van de polders het waterpeil opgezet. Ook is toen in het grootste deel het bemesten en maaien gestopt. In een gedeelte van het natuurdeel grazen Galloway runderen. De verschillende polders zijn weergegeven in figuur 3.

Figuur 3: Kaart Schil Naardermeer met de verschillende deelgebieden (*Bron: Inrichtingsplan Royal HaskoningDHV).* .

In de Keverdijkse Overscheense Polder (KOP) is het middeleeuwse verkavelingspatroon nog zichtbaar. Ongeveer de helft van de polder bestaat daar uit graslanden gecombineerd met sloten. Een deel is veranderd in een ruig, door Galloway runderen begraasd,

moeraslandschap, met ondiepe waterpartijen. Deze ondiepe plassen zijn in het verkavelingspatroon ingepast. Insecten, grote zilverreigers en purperreigers maken gretig gebruik van het gebied. De Keverdijkse Overscheense Polder vormt de buffer tussen het Naardermeer en de Rijksweg A1.

Naardermeer-Oost en Voormeer is een weidelandschap van circa 60 hectare, tussen het moerasbos van het Naardermeer en de bebouwing van Naarden en Bussum. Ook hier vormt het middeleeuws verkavelingspatroon de basis van het landschap. Het gebied bestaat uit voormalige cultuurgraslanden op humeuze zandbodem, met plaatselijk een dunne kleiige bovenlaag en moerige gronden. Tevens komen wat veengronden voor. In de sloten komen enkele kwelindicatoren voor, zoals holpijp, snavelzegge, padderus, veldrus en enkele kleine fonteinkruiden. Sinds 2010 worden de graslanden verschraald om de graslanden richting vochtig hooiland of blauwgrasland te ontwikkelen. Enkele indicatorsoorten (veldrus, egelboterbloem en spaanse ruiter) laten zien dat het de gewenste kant op gaat.
Het gebied Voormeer wordt specifiek gekenmerkt door de aanwezigheid van het Erf Stadzigt en overige bebouwing van Natuurmonumenten. Vrij recent zijn diverse percelen rondom Stadzigt geplagd en bepalen deze schraallanden het beeld van dit deelgebied. De diverse in het gebied aanwezige peilscheidingen worden deels gebruikt voor de ontsluiting van het beheer. Voormeer staat deels (ter plaatse van de geplagde percelen) in directe verbinding met het Naardermeer. Het spoortraject Naarden-Bussum vormt aan de zuidzijde de grens met Naardermeer-Oost. Aan de zuidzijde, direct tegen het spoor bevinden zich de percelen die nog agrarisch in gebruik zijn.

In het zuiden ligt het moerasgebied de Hilversumse Bovenmeent. Dit deelgebied bestaat uit ondiep aangelegde plassen, moeras en graslanden. Het is een zeer vogelrijk gebied: de plassen hebben een enorme aantrekkingskracht op verschillende soorten vogels, zowel als foerageergebied als broedgebied. Het moeras van de Hilversumse Bovenmeent vormt de verbinding tussen het Naardermeer en de Ankeveense Plassen. In 2015 zijn de twee faunapassages richting Ankeveen onder de N236 geopend.
Ook de Nieuwe Keverdijkse Polder is een zeer vogelrijk moerasgebied, met uitgestrekte, droge en natte rietvelden.

De Zuidpolder beoosten Muiden is gelegen tussen het Naardermeer en de Meerkade. De oostkant bestaat uit een nat bos met veel sloten. In het westen, in de buurt van de Visserij, is het gebied opener met structuurrijk grasland. Het gebied wordt begraasd door Galloway runderen.

2.3 Toekomstige situatie

Binnen de Schil van het Naardermeer wil de provincie samen met het waterschap en de natuurbeheerder natuur ontwikkelen en verbeteren. Dit betreft maatregelen zoals het aanpassen van de bandbreedte van de waterpeilen met een hoger maximum waterpeil, waardoor er vanuit het Naardermeer geen wegzijging naar de polders meer plaatsvindt. In combinatie met andere maatregelen wordt zo bijgedragen aan het creëren van de optimale condities voor de ontwikkeling van waterriet. Naast de natuurontwikkeling, waar het waterbeheer deel van uitmaakt, worden tevens op kleine schaal recreatieve voorzieningen mogelijk gemaakt. Het gaat dan om paden, picknickbankjes en op één plaats in het plangebied een uitkijkpunt. Dit uitkijkpunt wordt bovenop een bestaande bunker langs de Melkmeent, aan de zuidzijde van het plangebied, geplaatst.

In het inrichtingsplan, dat als bijlage 6 bij deze toelichting is gevoegd, zijn per deelgebied inrichtingsmaatregelen waarmee de Schil van het Naardermeer, toekomstbestendig wordt ingericht, beschreven en gevisualiseerd.

In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de natuurontwikkeling en het nut en de noodzaak hiervan.

2.4 Nut en noodzaak

2.4.1 Algemeen

Het Naardermeer is binnen Nederland uniek door de ongestoorde ontwikkeling die het sinds het staken van de drooglegging heeft doorgemaakt. Het gebied was hydrologisch vrij geïsoleerd en stond onder invloed van schoon grondwater uit de heuvelrug. Er kwam vrijwel geen bewoning voor en er kwamen weinig mensen. Tot aan de Tweede Wereldoorlog is het weinig beïnvloed door vervuiling of ontwatering.

Na de Tweede Wereldoorlog is het gebied, net als andere meren en moerasgebieden in Nederland, sterk in kwaliteit verslechterd. Het staken van maaibeheer in moerassen, de vervuiling via oppervlaktewater (o.a. via de Karnemelksloot die in verbinding stond met het Naardermeer), grondwaterwinning, ontwatering ten behoeve van de landbouw en toenemende intensivering van de landbouw waren oorzaken hiervoor. Maatregelen waren nodig om de natuurwaarden weer toe te laten nemen.

Figuur 4: Naardermeer gezien vanuit het noordwesten. De rechte stroken rietmoeras staan op oevers van voormalige watergangen en herinneren aan de poging tot drooglegging.

Het Naardermeer is een van de belangrijkste natuurgebieden in Nederland door de combinatie van factoren. De hydrologische isolatie zorgt er voor dat een flexibel peilbeheer kan worden gevoerd. Het gebied is daarnaast grotendeels onverstoord gebleven door het vrijwel ontbreken van bebouwing en een goede zonering van de recreatie. De grondwatervoeding is weer toegenomen en de waterkwaliteit van inlaatwater wordt door defosfatering verbeterd.

2.4.2 Herstel van het Naardermeer en de Schil

De sleutelfactoren voor behoud en ontwikkeling van de gewenste natuur van laagveen en ondiepe meren zijn:

- Goede gebiedseigen waterkwaliteit, grondwaterachtig en met zeer lage gehalten voedingstoffen en zwavel;
- Goede waterbodemkwaliteit;
- Grote, ononderbroken oppervlakten natuur;
- Flexibel peilbeheer en hoge waterstanden;
- Beheer (het traditionele beheer is vaak gestaakt, wat heeft geleid tot bosvorming);
- Terugdringing stikstofdepositie uit de lucht;
- Overbegrazing door ganzen en rivierkreeften tegengaan.

Het realiseren van een robuust Naardermeer, zowel binnen (Naardermeer zelf) en buiten de kaden (de Schil van het Naardermeer) is belangrijk. Beide maken onderdeel uit van de begrenzing van het Natura 2000-gebied, zie figuur 5.

Figuur 5: Begrenzing Natura 2000-gebied Naardermeer.

Een uitgebreid Herstelplan Naardermeer werd opgesteld en het convenant hiervoor is bestuurlijk vastgesteld in 1994. Het herstelplan is nu grotendeels uitgevoerd. De natuurwaarden in het Naardermeer zijn als gevolg van het herstelplan weer sterk in waarde toegenomen. Het herstelplan gaat om het uitvoeren van maatregelen als ontsnippering, vermindering van grondwaterwinning en de belasting met voedingsstoffen, baggeren, verbeteren van de waterhuishouding en realiseren van een integraal natuurbeheer. De functiewijziging van landbouw naar natuur is een essentieel onderdeel van het herstelplan. In de Schil van het Naardermeer is dit proces van functiewijziging noodzakelijk en nog niet voltooid.

Aan het Natura 2000-gebied zijn vijf kernopgaven meegegeven:

- een evenwichtig watersysteem met een goede waterkwaliteit
- realisatie van de aanwezigheid van alle successiestadia van laagveenverlanding
- herstel inundatie, behoud en nieuwvorming van blauwgraslanden
- hoogveenbossen
- herstel van grote oppervlakten riet.

Het inpassingsplan en inrichtingsplan Schil Naardermeer zijn gericht op het realiseren van c.q. het leveren van een bijdrage aan deze kernopgaven. Het doel van de Schil Naardermeer is het fungeren als hydrologische buffer voor het Naardermeer, het ontwikkelen van typen natuur die in het Naardermeer onder druk staan en op die manier het robuuster maken van de ecologische kwaliteit en het klimaatbestendiger maken van het gebied.

De functiewijziging naar natuur en het zo realiseren van een aaneengesloten bufferzone rond het Naardermeer is nodig vanwege de volgende redenen:

a. Hydrologische situatie

De gehanteerde peilen in de peilvakken rond het Naardermeer beïnvloeden in sterke mate de lokale hydrologie. De primaire functie van de polders rondom het Naardermeer is een hydrologische buffer voor het Naardermeer. Met de uitvoering van het watergebiedsplan “Naardermeer, ’s-Gravelandse Polder en omgeving” uit 2007 zijn de waterpeilen in de schil zoveel mogelijk verhoogd. Met het nieuwe watergebiedsplan wordt een extra peilverhoging bovenop de peilverhoging uit 2007 mogelijk gemaakt, Dit betekent ook dat er minder inlaatwater in het Naardermeer nodig is. Dat heeft als positief effect dat minder ongewenste stoffen als sulfaat worden ingelaten. Sulfaat is ongewenst omdat het leidt tot (interne) eutrofiëring in het Naardermeergebied.
In de huidige situatie is in een aantal gebieden rond het Naardermeer nog geen peilaanpassing doorgevoerd. Dit heeft te maken met het huidige gebruik en de huidige functie. De aangegeven vermindering van wegzijging is dus nog niet maximaal. In de gewenste situatie is de bandbreedte tussen het minimale en maximale waterpeil groter.
De volgende maatregelen zijn nog niet gerealiseerd:

- Opheffen onderbemaling in de Hilversumse Bovenmeent. Deze onderbemaling heeft in de huidige situatie een sterk verdrogend effect, wat in de huidige situatie wordt opgelost met het toelaten van gebiedsvreemd water. Doel is om in de toekomstige situatie meer gebiedseigen water vast te houden. Direct grenzend aan deze onderbemaling liggen verdrogingsgevoelige, goed ontwikkelde hoogveenbossen. Zeker waar de sloten het ondiepe zand aansnijden en er drainage aanwezig is, is de wegzijging uit de omgeving naar dit peilvak groot.
- Verruiming van de bandbreedte van het waterpeil in het zuidwestelijk deel van de Keverdijkse en Overscheense polder. De hier aanwezige landbouwpercelen maken het niet mogelijk in dit gebied een grotere bandbreedte van het waterpeil in te stellen. Als de landbouwgronden zijn verworven en in het natuurdeel volledig een hoger maximum waterpeil kan worden gehanteerd zal dit, zeker gezien de omvang en ligging, een positieve uitwerking hebben op de hydrologie van het Naardermeer en het zuidwestelijk deel van de Keverdijkse Overscheense Polder zelf.
- Ook voor de overige landbouwpercelen met een agrarisch peil kan het beste gekozen worden voor aansluiting bij de hogere peilen in de omgeving zodat robuuste peilvakken ontstaan. Voor de bestaande bebouwing is nagegaan of de aanpassing van de bandbreedte een probleem oplevert. Waar mogelijk blijft het waterpeil rond de bebouwing gelijk. Aanvullende maatregelen bij bebouwing zijn niet nodig.

Wanneer deze landbouwenclaves geen natuurfunctie krijgen en het waterpeil niet wordt verhoogd, dan zal het gebied sterk versnipperd blijven en in grotere delen een lager peil moeten worden gehandhaafd om natschade te voorkomen. De optimale inrichting van de bufferzone rond het Naardermeer, zoals deze ooit bedoeld was, is dan niet te realiseren en daarmee wordt niet voldaan aan het doel van Natura 2000.Voor de verbetering van de kwaliteit van het gebied is ook het terugdringen van de eutrofiëring[1] (met name agrarische belasting, maar ook stikstofdepositie) van belang. Daarnaast is het juiste peilbeheer en herstel van de invloed van grondwater belangrijk.

b. Natuurdoelen omliggende polders
De natuurdoelen van de polders liggen vast op de ambitiekaart uit het Natuurbeheerplan van de provincie. De natuurbeheertypen zijn hier moeras, zoete plas, kruiden- en faunarijk grasland, nat schraalland of hoog- en laagveenbos en vochtig hooiland. Het is begrensd als Natura 2000-gebied. In de afgelopen 25 jaar hebben zich ook al Natura 2000-waarden ontwikkeld binnen deze natuurbeheertypen. Naar verwachting zullen in de toekomst de Natura 2000-waarden sterk uitbreiden in de omliggende polders, als aan de voorwaarden van de natuurdoelen kan worden voldaan. Voor een aantal van de aangewezen Natura 2000-doelen is een ontwikkelopgave vastgelegd in het aanwijzingsbesluit (verbetering kwaliteit en/of vergroten oppervlakte), dit is een Europese verplichting. Dit kan niet samengaan met agrarisch gebruik. Dit inpassingsplan maakt de doelen uit het Natura 2000-beheerplan uitvoerbaar door de mogelijkheden voor een agrarische functie in het gebied te verwijderen. In de Nieuwe Keverdijkse Polder zijn daarnaast de huidige ecologische waarden sturend. Een aantal soorten waarvoor het Naardermeer als Natura 2000-gebied is aangewezen komt hier in redelijke aantallen voor en voor andere soorten ontwikkelt hier potentieel broedgebied (zwarte stern, purperreiger, grote karekiet, etc.).

c. Aaneengesloten beheergebied
De Schil wordt gedeeltelijk beheerd met grote grazers. Een dergelijk beheer is grootschalig en wordt sterk belemmerd door enclaves die uitgerasterd moeten blijven. De landbouwenclaves bemoeilijken een effectief begrazingsbeheer.

d. Ecologische verbindingen
Het Naardermeer maakt deel uit van het Vechtplassengebied en ligt dichtbij het Gooimeer. De ambitie bestaat om het gebied ecologisch met de omgeving te verbinden. Een aantal jaren geleden is met grote investeringen de ecologische verbinding Naardermeer-Ankeveense Plassen gerealiseerd en in 2019 is de faunapassage onder de A1 afgerond. Het is belangrijk dat de aangrenzende gronden ook een natuurfunctie krijgen, zodat robuuste verbindingen ontstaan.

e. Robuust en aaneengesloten Naardermeergebied
Wanneer de als Natura 2000 en NNN begrensde gebieden geen natuurfunctie krijgen wordt het Natura 2000-gebied minder robuust en minder samenhangend. Water en natuurbeheer worden lastiger en kostbaarder om de verschillende functies in het gebied te bedienen (voorkomen overlast, instellen onderbemalingen e.d.). Er wordt dan niet voldaan aan het doel van Natura 2000, zoals benoemd onder a, b en c.

Conclusie
Het is noodzakelijk om de bandbreedte van het waterpeil te verruimen, de waterkwaliteit te verbeteren, maatregelen te treffen om de natuurkwaliteit te verbeteren en passend uniform

[1] Vermesting of overbemesting verrijkt het milieu met voedingsstoffen, met name met fosfor en stikstof.

natuurbeheer uit te voeren. Het agrarisch gebruik van de grond is daarmee niet passend. Het hele gebied is begrensd als NNN en Natura 2000 gebied. Vanwege het grote natuurbelang van het gebied en de aanwezige kansrijkdom voor soorten en habitattypen is het nodig versneld te werken aan de natuurontwikkeling. Hiervoor is het voor de Schil van het Naardermeer noodzakelijk te voorzien in een bestemmingswijziging naar natuur, zodat kan worden voldaan aan de Natura 2000-doelen.

2.4.3 Percelen in particulier eigendom

De meeste percelen in de Schil zijn in eigendom van Natuurmonumenten. In de Keverdijkse Overscheense Polder is een aantal agrarische percelen inmiddels eigendom van de provincie, maar enkele cruciale schakels in deze polder zijn nog niet verworven. Hier vinden nu agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur (laagveen en rietmoeras) verhinderen. Dit natuurdoel valt niet te combineren met bedrijfsmatige agrarische activiteiten. De desbetreffende percelen zullen derhalve aan de bedrijfsmatige inzet ten behoeve van landbouwproductie worden onttrokken. In de Nieuwe Keverdijkse Polder-Zuid bevindt zich nog een perceel dat, gezien het gewenste natuurtype (kruiden en faunarijk grasland) en handhaven van het huidige waterpeil, geschikt is voor particulier natuurbeheer. In figuur 6 zijn de resterende percelen aangegeven die nog in particulier eigendom zijn.

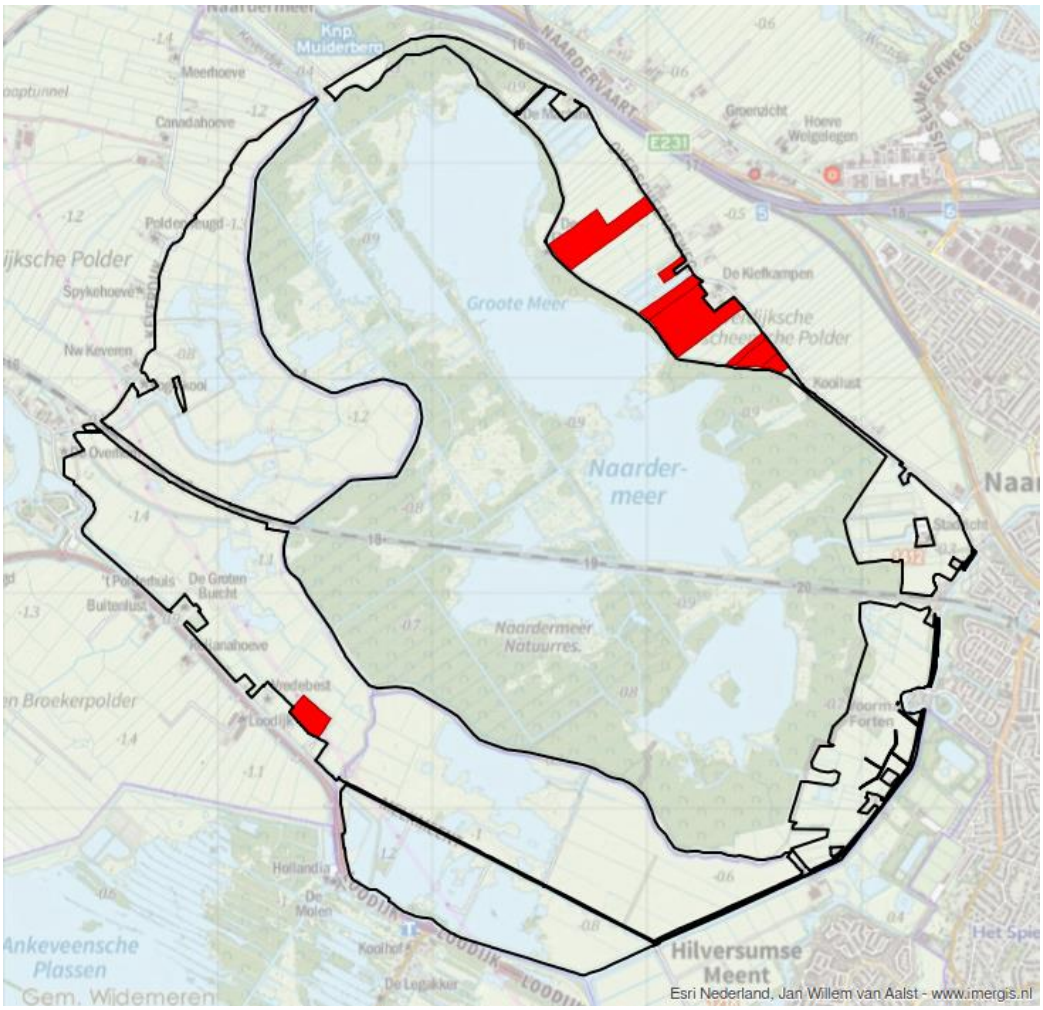

Figuur 6: Resterende agrarische percelen in particulier eigendom (rood).

Hieronder wordt toegelicht waarom de desbetreffende percelen, inclusief de percelen die inmiddels in eigendom zijn bij de provincie, deel uit moet maken van de gehele natuurontwikkeling en waarom de huidige bestemming niet past.

Gooise Meren: sectie H, de nummers 23, 24, 27, 29, 174, 175, 176, 177, 178, 208. De percelen, gelegen in de Keverdijkse Overscheense Polder, zijn bestemd als 'Agrarisch gebied met natuurwaarden in een open landschap' met de aanduiding 'geen bedrijfswoning toegestaan' en een speciale beschermingszone Naardermeer. Om de natuurontwikkeling mogelijk te maken en agrarisch gebruik juist onmogelijk te maken zal de bestemming van deze percelen gewijzigd moeten worden naar 'Natuur'. Voor deze percelen, gelegen in de Keverdijkse Overscheense polder in peilgebied 19-2, geldt specifiek dat de hier aanwezige landbouwpercelen het niet mogelijk maken een hoger peil in te stellen. Het toekomstige waterpeil in deze peilgebieden dient zo veel als mogelijk aan te sluiten op het toekomstige waterpeil in het Naardermeer (flexibel peilbeheer: NAP-0,80 m/ NAP -1,10 m). Het waterpeil dient hier dan ook, met inachtneming van een hoogwaardige inrichting en beheer als natuurgebied, zo hoog mogelijk te worden ingesteld. Het hogere waterpeil leidt tot vernatting van het gebied waardoor het huidig gebruik niet kan worden voortgezet. Daarbij geldt dat indien het niet lukt de desbetreffende percelen een natuurfunctie te geven en ter plaatse het oppervlaktewaterpeil te verhogen, het gebied sterk versnipperd zal blijven en in grotere delen een lager peil moet worden gehandhaafd om natschade te voorkomen. De optimale inrichting van de Schil van het Naardermeer als hydrologische en landschappelijke bufferzone, zoals deze ooit bedoeld was, en noodzakelijk is gelet op de huidige wegzijging uit het Naardermeer, is dan niet te realiseren.
Naast de peilaanpassing zijn ter plaatse meerdere met de peilaanpassing verbandhoudende maatregelen noodzakelijk. Zo moet langs de Overscheenseweg en particuliere woonpercelen een peilscheiding worden aangebracht. Tevens worden verschillende stuwen, duikers en dammen aangebracht en een aantal bestaande dammen en duikers verwijderd. Indien deze maatregelen niet uitgevoerd kunnen worden zal de voorgenomen peilverhoging ter plaatse niet kunnen plaatsvinden. Dit leidt ertoe dat de optimale inrichting van de Schil niet realiseerbaar is.
Tevens ontbreekt in de Keverdijkse Overscheense Polder op dit moment een ecologische structuur van zuidoost naar noordwest, waarmee de migratie van de doelsoorten vanuit deze zone van het Naardermeer en de Schil richting de passage onder de A1 bevorderd kan worden. Er moet dan ook een nieuwe watergang worden aangelegd met een ruime plas-dras zone en een identieke ruime plas-dras zone langs de bestaande watergangen in dit peilgebied.

Weesp: sectie G, nr 547: dit perceel, gelegen in de Nieuwe Keverdijkse Polder-Zuid heeft nu nog een agrarische bestemming. Gezien het gewenste natuurtype (kruiden en faunarijk grasland) in combinatie met het waterpeil dat hier niet wijzigt, is omzetting naar de bestemming Natuur hier mogelijk door middel van particulier natuurbeheer.

2.5 Beeldkwaliteit en landschap

Het landschapspatroon binnen de Schil van het Naardermeer wordt vooral bepaald door natuurlijke processen, zoals vernatting, peilbeheer en begrazing. Dit resulteert in een moeraslandschap met open water van verschillende diepten, verlandingsvegetaties, rietlanden, ruig grasland, struweel en plaatselijk opslag van moerasbos. Zonder beheer/ingrijpen zal dit open landschap na verloop van tijd verder dichtgroeien tot het eindstadium moerasbos. Moerasbos is echter niet het doel.

De peilverhoging in grote delen van de Schil zorgt ervoor dat ook hier potenties ontstaan voor de ontwikkeling van elementen uit het laagveenmoeraslandschap. Het aanpassen van het peil in de Schil creëert nattere condities waardoor er ter plaatse kansen ontstaan voor het ontwikkelen van kenmerkende biotopen van het laagveenlandschap. De Schil vormt daarmee zowel een hydrologische buffer voor het deelgebied binnen de peilscheiding als ook een landschappelijke buffer. De afstand tot de omgeving wordt vergroot en daarmee de verstorende invloed kleiner. Daarnaast draagt de voorgenomen inrichting bij aan oppervlaktevergroting van de verschillende laagveenbiotopen.

Vernatting, peilbeheer en begrazing (deels hooilandbeheer) zijn de processen die het landschapspatroon bepalen en welke resulteren in een laagveenmoeraslandschap met open water van verschillende diepten, verlandingsvegetaties, rietlanden, ruig grasland, struweel en plaatselijk opslag van moerasbos. Dit laagveenmoeraslandschap herbergt daarmee, naast de standplaats en het leefgebied van Natura 2000-waarden, de beheertypen N05.01 ‘moeras’ en N04.02 zoete plas in zich; de ambitietypen die aan de Schil als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland zijn meegegeven. De inrichting, zoals beschreven in het inrichtingsplan (bijlage 6), zal bijdragen aan het versterken van de landschapsecologische inbedding en functionaliteit van de verschillende ecologische verbindingen en passages die het Naardermeer via de Schil verbindt met de omgeving.

3 Beleidskader

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt getoetst in hoeverre de voorgenomen ontwikkeling past binnen het door de overheid vastgestelde beleid. Achtereenvolgens wordt ingegaan op het Europees, rijks-, provinciaal, regionaal en gemeentelijk beleid.

3.2 Europees beleid

3.2.1 Natura 2000

De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Binnen de EU blijkt dit doel in 2010 niet gehaald te zijn, en er is een strategie opgesteld om voor 2030 het verlies aan biodiversiteit terug te dringen. Een belangrijk instrument hiervoor is de uitvoering van de gebiedsgerichte onderdelen van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Dit betekent het realiseren van een netwerk van natuurgebieden van Europees belang: het Natura 2000-netwerk. Dit netwerk heeft als hoofddoelstelling het waarborgen van de biodiversiteit in Europa. In dit verband is de afspraak gemaakt dat de lidstaten van de Europese Unie alle maatregelen nemen die nodig zijn om een ‘gunstige staat van instandhouding’ van soorten en habitattypen van communautair belang te realiseren.
Volgens de Europese richtlijnen moeten lidstaten specifieke diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving (habitat) beschermen om de biodiversiteit te behouden. Voor Nederland gaat het om ruim 160 gebieden.

Betekenis voor het inpassingsplan
De in het plangebied gelegen Schil rond het Naardermeer is beschermd Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-gebied zal in het inpassingsplan worden opgenomen in de vorm van de bestemming 'Natuur' waarmee de doelen voor het Natura 2000-gebied tot uitvoering kunnen worden gebracht.

3.2.2 Kaderrichtlijn Water

Veel Natura 2000-doelen zijn afhankelijk van de kwaliteit van het water in het gebied. De Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt eisen aan de waterkwaliteit in een Natura 2000-gebied. Deze EU-regelgeving heeft rechtstreekse werking. De Kaderrichtlijn Water heeft betrekking op de bescherming van land, oppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater. De Kaderrichtlijn gaat uit van een stroomgebiedbenadering en neemt ecologische waterkwaliteit als invalshoek. De Kaderrichtlijn Water stelt (verplichte) doelen voor een goede ecologische en chemische toestand van het oppervlakte- en grondwater. Het Naardermeer is aangewezen als natuurlijk KRW-waterlichaam.

Betekenis voor het inpassingsplan
Met dit inpassingsplan wordt een peilverhoging van de Schil Naardermeer mede mogelijk gemaakt. Ook de baggerwerkzaamheden die in het kader van de inrichting worden uitgevoerd dragen bij aan de realisatie van de doelen van de KRW. Op deze manier wordt de waterkwaliteit binnen het Naardermeer verbeterd (zie paragraaf 2.4.2) en wordt invulling gegeven aan de KRW-doelen van dit waterlichaam. Voor de peilverhoging is tevens een watergebiedsplan opgesteld en separaat een peilbesluit in voorbereiding.

3.2.3 Het Verdrag van Malta

Het verdrag van Malta draagt zorg voor de bescherming van archeologisch erfgoed. In het plangebied aanwezige archeologische waarden moeten worden meegewogen bij de

besluitvorming over ruimtelijke ingrepen. Paragraaf 4.4 geeft aan welke archeologische waarden in het plangebied aan de orde zijn.

Betekenis voor het inpassingsplan
De in het plangebied te verwachten archeologische waarden worden in dit inpassingsplan beschermd doordat regels zijn opgenomen die bepalen wanneer onderzoek noodzakelijk is.

3.3 Rijksbeleid

3.3.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) geeft een nieuw, integraal kader voor het ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid op rijksniveau en is de 'kapstok' voor bestaand en nieuw rijksbeleid met ruimtelijke consequenties. De hoofdlijnen van de SVIR gaan over bereikbaarheid, concurrentiekracht, leefbaarheid en veiligheid.
In de SVIR is aangegeven dat het rijk drie hoofddoelen heeft:

- Het vergroten van de concurrentiekracht van Nederland door het versterken van de ruimtelijk-economische structuur van Nederland;
- Het verbeteren, instandhouden en ruimtelijk zeker stellen van de bereikbaarheid waarbij de gebruiker voorop staat;
- Het waarborgen van een leefbare en veilige omgeving waarin unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden behouden zijn.

Ook benoemt het Rijk in de visie dertien nationale belangen waarvoor het Rijk verantwoordelijk is en waarvoor het resultaten wil boeken. Eén van de nationale belangen is ruimte voor een nationaal netwerk van natuur voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten.

In de structuurvisie is aangegeven dat om flora- en faunasoorten in staat te stellen om op lange termijn te overleven en zich te ontwikkelen, het vanuit ruimtelijk oogpunt essentieel is om zowel het behoud van leefgebieden als de mogelijkheden om zich te kunnen verplaatsen tussen leefgebieden te bewerkstelligen. In internationaal verband heeft Nederland zich met het Biodiversiteitsverdrag en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (Natura 2000) gecommitteerd aan afspraken over soorten (flora en fauna) en leefgebieden van soorten (habitats). Het Rijk is verantwoordelijk voor en door de EU aanspreekbaar op het nakomen van die aangegane verplichtingen. Binnen de door het Rijk gestelde kaders begrenzen, beschermen en onderhouden de provincies een natuurnetwerk met de juiste ruimtelijke, water- en milieucondities voor kenmerkende ecosystemen van (inter)nationaal belang. Dit provincie- en landsgrensoverschrijdende netwerk is het NNN. De provincies geven bij de inzet van middelen voor inrichting en beheer prioriteit aan internationale verplichtingen voortvloeiend uit Natura 2000, de Kaderrichtlijn Water en de soortenbescherming.

Betekenis voor het inpassingsplan
Het inpassingsplan is in lijn met het bepaalde uit de structuurvisie. Het plan draagt bij aan het nationale belang om ruimte te bieden voor het NNN voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten. Tevens zal bij de realisatie van de Schil Naardermeer aandacht zijn voor de toegankelijkheid, de recreatieve waarde en de cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Ook wordt aansluiting gezocht bij de realisatie van andere maatschappelijke opgaven zoals waterkwaliteit. Zo wordt met het NNN binnen de Schil Naardermeer ook een bijdrage geleverd aan het halen van de doelen vanuit de Kaderrichtlijn Water voor het Naardermeer.

Het begrenzen, beschermen en onderhouden van het NNN is een taak van de provincie, dit komt verder aan de orde in paragraaf 3.5.

3.3.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening

De nationale belangen uit de structuurvisie die juridische borging vragen, zijn geregeld in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Deze Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) is gericht op doorwerking van nationale belangen in gemeentelijke bestemmingsplannen en zorgt voor sturing en helderheid van deze belangen vooraf. In het Barro zijn bepalingen opgenomen ten aanzien van onderwerpen van nationaal belang, zoals Rijksvaarwegen, kustfundament, de Waddenzee, buisleidingen van nationaal belang en het NNN.

Het Barro is voor wat betreft het voorliggende plan van belang voor het NNN. Onder het NNN wordt het stelsel van natuurgebieden van internationaal of nationaal belang verstaan dat strekt tot de veiligstelling van ecosystemen met de daarbij behorende soorten. In titel 2.10 van de AMvB zijn de bepalingen ten aanzien van het NNN opgenomen. Deze bepalingen zien voornamelijk op hetgeen bij provinciale verordening geregeld zal worden ten aanzien van het natuurnetwerk. Het gaat daarbij om de begrenzing, de wezenlijke kenmerken en waarden van de gebieden, het beschermingsregime en eventuele wijzigingen van de begrenzing.

Betekenis voor het inpassingplan
Voor onderhavig inpassingsplan is het NNN van belang. Uit het Barro blijkt dat de provinciale verordening moet voorzien in de verdere uitwerking van het NNN binnen de eigen provincie. Op welke wijze de provincie Noord-Holland dit heeft gedaan zal in paragraaf 3.5.3 worden toegelicht.

3.3.3 Rijksnatuurvisie 2014 “Natuurlijk Verder”

Deze natuurvisie presenteert in grote lijnen de wijze waarop het kabinet in de komende vijftien tot twintig jaar samen met de provincies vorm wil geven aan het publieke belang van natuur. De gewenste richting is naar een robuuste en veelzijdige natuur, die de invloed van de samenleving niet alleen kan verdragen maar daar juist ook bij kan gedijen. In de visie wordt gestreefd naar een natuur die geen bescherming tegen de samenleving nodig heeft, maar daar een onmisbaar en onlosmakelijk onderdeel van is. De betrokkenheid zal niet alleen de maatschappelijk gewaardeerde natuur ten goede komen, maar juist ook de biodiversiteit en de daaraan verbonden nationale en internationale doelen.

Op langere termijn kunnen de beleidsdoelen op het gebied van het behoud van biodiversiteit alleen worden gehaald als daarbij meer bronnen van biodiversiteit kunnen worden aangesproken dan die het Natuurnetwerk biedt. Dat kan door het nastreven van natuurcombinaties met landbouw, landgoederen, recreatie, waterwinning, steden, bedrijventerreinen, waterwegen, enzovoorts. Zulke natuurcombinaties hebben alleen kans van slagen als zij voor die andere maatschappelijke functies meerwaarde bieden, en om die te realiseren is het een vereiste dat de relatie tussen natuur en die andere functies anders worden bekeken: niet als tegenpolen, maar als complementair aan elkaar.

Betekenis voor het inpassingsplan
Het inpassingsplan voor de Schil van het Naardermeer is in lijn met de rijksnatuurvisie. Het draagt bij aan de realisatie van het NNN en maakt een natuurcombinatie met onder andere recreatie in het gebied.

3.4 Regionaal beleid

3.4.1 Waterbeheerplan 2016–2021, Waterbewust en waterrobuust

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht is de beheerder van de regionale wateren in een gebied van 700 km^2, grofweg tussen Amsterdam en Utrecht. Elke zes jaar maakt het waterschap een waterbeheerplan (WBP), tegelijkertijd met (en afgestemd op) het Nationale Waterplan van het Rijk en de provinciale waterplannen. In het WBP beschrijft het waterschap wensbeelden per thema voor 2030 en daaruit afgeleid doelen voor de planperiode 2016-2021 met een aanpak op hoofdlijnen. Bij elk doel horen indicatoren om de voortgang te kunnen meten.
Het Waterbeheerplan bevat onder meer plannen voor de waterveiligheid, voldoende water, schoon water en de waterketen. Het wensbeeld ten aanzien van het watersysteem in 2030 is dat het voldoet aan de normen voor regionale wateroverlast waarbij een waterpeil wordt gehanteerd dat past bij de functie van een gebied. Deze functies zijn vastgesteld door provincies en gemeenten. Het waterschap toetst het watersysteem periodiek aan de hand van de recente inzichten op het gebied van klimaatverandering.

Betekenis voor het inpassingsplan
Ten aanzien van onderhavig inpassingsplan is het van belang dat het waterschap streeft naar een waterpeil dat past bij de functie van een gebied. De functie van de Schil Naardermeer wordt natuur. Bij deze functie wordt door het waterschap een passend peil gehanteerd. Om het peil te laten aansluiten op de functie van de Schil van het Naardermeer wordt door het waterschap een nieuw peilbesluit genomen en wordt door het waterschap een Watergebiedsplan opgesteld. Op deze manier is onderhavig inpassingsplan in lijn met het waterbeheerplan van het waterschap.

3.4.2 Watergebiedsplan

Door het waterschap is een Watergebiedsplan opgesteld voor het plangebied. Het doel van een watergebiedsplan is het realiseren van een watersysteem met schoon en voldoende water. Het waterschap is verplicht om actuele peilbesluiten te hebben. Een actueel peilbesluit wil zeggen dat de waterpeilen passen bij de doelen en het gebruik van het gebied. In het Naardermeer en de schil rondom het Naardermeer voldoet het huidige peilbeheer niet. Voor het Naardermeer zelf is het van belang een ruimer peilregime vast te stellen. Ook in de natuurgebieden in de polders rondom het Naardermeer (de schil) is een ander peilregime gewenst. Daarnaast zijn enkele waterhuishoudkundige maatregelen nodig. Zowel het actualiseren van het peilbesluit als de waterhuishoudkundige maatregelen zijn onderdeel van het Watergebiedsplan.
Het Watergebiedsplan wordt gecoordineerd met het PIP in procedure gebracht. Dit betekent dat het ontwerp van beide plannen tegelijkertijd ter inzage wordt gelegd en voor de definitieve plannen de beroepstermijn tegelijkertijd loopt.

3.5 Provinciaal beleid

3.5.1 Duurzaam doorpakken Coalitieakkoord 2019-2023

Duurzaam doorpakken is een akkoord op hoofdlijnen en bevat de speerpunten van beleid. De provincie wil investeren in de grote opgaven van duurzaamheid, schone energie, goede bereikbaarheid per auto, fiets en openbaar vervoer, een gezonde leefomgeving vol mooie natuur, schoon water, natuurinclusieve landbouw en open landschap. Daarnaast geeft de provincie aan dat er ruimte moet zijn voor woningen, duurzame energieopwekking, werk en mobiliteit.

De provincie benadrukt de waarde van de variatie aan landschappen voor plant- en diersoorten die bescherming verdienen. Tegelijkertijd bieden landschap, natuur en water rust en ontspanning in de dichtbevolkte provincie. Toegankelijkheid is dus ook van belang. Omdat water- en natuurkwaliteit onder druk staan zet de provincie in op het behoud en herstel van ecosystemen en kiest hierbij voor een integrale aanpak waarin ook klimaatadaptatie en transitie van de landbouw betrokken worden.

Voor het herstel van biodiversiteit kondigt de provincie een Masterplan biodiversiteitsherstel aan. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) levert een grote bijdrage aan dit herstel door nieuwe natuurgebieden te realiseren en bestaande natuurgebieden te verbinden. Afronding van het NNN in 2027 blijft het doel. De ambitie is om in de collegeperiode 3.000 hectare nieuwe NNN te realiseren.

Betekenis voor het inpassingsplan
Onderhavig inpassingsplan is in lijn met het coalitieakkoord 2019-2023. Het plan ziet immers toe op de verdere realisatie van het NNN.

3.5.2 Omgevingsvisie NH2050

De Omgevingsvisie is op 19 november 2018 door Provinciale Staten van Noord-Holland vastgesteld. De Omgevingsvisie richt zich op langetermijnambities en –doelen. De provincie geeft aan welke kwaliteiten ze langjarig wil koesteren en speelt daarbij in op veranderingen en transities die tijd nodig hebben. De hoofdambitie is het zoeken naar balans tussen economische groei en leefbaarheid.

In het Visiedeel zijn de ambities uitgewerkt in vijf zogenaamde samenhangende bewegingen met ontwikkelprincipes naar de toekomst:
1. Dynamisch schiereiland. Hierin is het benutten van de unieke ligging van Noord-Holland, te midden van water, leidend.
2. Metropool in ontwikkeling. Hierin wordt beschreven hoe de Metropoolregio Amsterdam steeds meer als één stad functioneert.
3. Sterke kernen, sterke regio’s, gaat over de ontwikkeling van centrumgemeenten die de gehele regio waarin ze liggen vitaal houden.
4. Nieuwe energie, benut de economische kansen van de energietransitie.
5. Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving, staan het ontwikkelen van natuurwaarden en een economisch duurzame agrarische sector centraal.

Voor het PIP Schil Naardermeer is vooral beweging 5 relevant. Deze beweging gaat over het ontwikkelen van natuurwaarden in combinatie met het versterken van de (duurzame) agrifoodsector. De volgende doelen zijn geformuleerd:

Duurzame ontwikkeling
De landelijke omgeving in Noord-Holland is van oudsher bepaald door het watersysteem, het landbouwkundig gebruik en de natuurgebieden. De provincie geeft aan continu te zoeken naar de juiste balans tussen een gezonde leefomgeving, een sterke economische ontwikkeling en robuuste natuurlijke systemen. De agrifoodsector geeft steeds vaker invulling aan de gewenste balans. Dit gebeurt door het vergroten en benutten van biodiversiteit (onder andere in de bodem), technologische ontwikkelingen, door natuur onderdeel te laten zijn van de bedrijfsvoering, efficiëntieverbetering en verbetering en vernieuwing van gewassen. Uit oogpunt van het bieden van voedselzekerheid en voedselveiligheid is een verantwoorde voedselproductie een gezamenlijke ambitie van de provincie en de sector.

Natuurlijke ecosystemen, recreatie en water
In Noord-Holland zijn natuurlijke processen voornamelijk bepaald door het watersysteem. In veel gebieden is het historisch landbouwkundige gebruik bepalend voor de aanwezige natuurwaarden. Natuur is niet statisch, natuurdoelen kunnen wijzigen onder invloed van fysieke en maatschappelijke ontwikkelingen van buitenaf. De provincie geeft aan dat natuurdoelen mee zullen veranderen met veranderingen die op lange termijn te verwachten zijn in het watersysteem, bijvoorbeeld als gevolg van klimaatadaptatie. De veranderingen zijn gebiedsspecifiek, maatwerk is dus van belang. De provincie houdt hierbij vast aan de bescherming van de natuurwaarden van Europees belang, zoals vastgelegd in het Natura 2000-beleid.

Verbindingen tussen natuurgebieden
De bestaande natuurgebieden zijn een bron voor de biodiversiteit in de provincie. Beter behoud en beheer van deze gebieden is dan ook basis voor een robuust ecosysteem. De provincie wil de bestaande natuurgebieden versterken door zonering van recreatie, door slimmer landgebruik, versterking van verbindingen tussen natuurgebieden en door functies te combineren. Het beschermen van natuurwaarden in het NNN hoort daarbij.
Ook het verbeteren van de verbindingen tussen natuurgebieden is een manier om de biodiversiteit te vergroten. De provincie blijft daarom werken aan een fijnere groenblauwe dooradering van zowel landelijk als bebouwd gebied. Deze fijnmazige dooradering wil de provincie laten uitgroeien tot een robuuste verbinding van grotere ecosystemen in de gebieden waar veel natuurgebieden bij elkaar in de buurt liggen, zoals in de Gooi- en Vechtstreek. De provincie wil hierbij extra inzetten op de doelstelling voor de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater uit de Kaderrichtlijn.

Waterpeilen in balans
Om de bodemdaling van veengronden af te remmen, is volgens de huidige inzichten met name in de zomer vernatting nodig. Daarom moet het landgebruik meer in evenwicht komen met het benodigde waterpeil. Het tempo waarin het landgebruik aangepast kan worden op het remmen, stoppen en zo mogelijk herstellen van bodemdaling zal consequenties hebben voor landbouw. Zo kunnen de bodemsamenstelling, de hoogteligging, de mate van kwel of wegzijging, de peilverschillen met omliggende natuur of boezemsystemen, de snelheid van bodemdaling en het draagvlak voor maatregelen van gebied tot gebied anders zijn. De provincie geeft aan bereid te zijn om de aard en de invulling van bestaande natuur en landbouwgebieden te laten veranderen als daarmee de opgaven en problemen zijn op te lossen. Dit kan betekenen dat de provincie nieuwe landschapsvormen zal accepteren.

Betekenis voor het inpassingsplan
Onderhavig inpassingsplan is in lijn met de Omgevingsvisie van de provincie om de natuur te beschermen en te ontwikkelen ten behoeve van een aantrekkelijk en toegankelijk Noord-Holland. Ook draagt het plan bij aan de doelstelling om het NNN in de periode tot en met 2027 te realiseren en om de waterkwaliteit te verbeteren en bodemdaling af te remmen.
Voor de nadere uitwerking van de wijze waarop het NNN wordt beschermd wordt verwezen naar de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Hier wordt verder op in gegaan in paragraaf 3.5.3.

3.5.3 Provinciale Ruimtelijke Verordening
Provinciale staten hebben in maart 2010 de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) vastgesteld. In 2012, 2013, 2016, 2018 en in 2019 is de PRV op onderdelen geactualiseerd en/of aangevuld. De meest recente versie van de PRV is ingegaan op 3 september 2019.

Een actualisatie van de verordening is inmiddels in een vergevorderd stadium. De ontwerp-Omgevingsverordening NH2020 is op 14 februari 2020 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. De terinzagelegging was van 18 februari tot en met 10 april 2020. De verordening treedt in werking na vaststelling door Provinciale Staten.
Aan het slot van deze paragraaf zijn de belangrijkste wijzigingen genoemd.

De PRV schrijft voor waaraan de inhoud van onder andere bestemmingsplannen, omgevingsvergunningen voor afwijken van het bestemmingsplan en beheersverordeningen moeten voldoen. In de verordening zijn regels opgenomen die het provinciaal belang beschermen. In deze paragraaf wordt ingegaan op deze regels.
De regels in de PRV zijn gebaseerd op de beleidskeuzes in de provinciale structuurvisie Noord-Holland 2040. Het gaat daarbij om thema's over bebouwingscontouren, NNN, agrarische bedrijven, kantoren, bedrijventerreinen, detailhandel, waterkeringen, etc.

De volgende regels uit de PRV (geconsolideerde versie) zijn met name relevant voor het plangebied:

- Artikel 8: Aardkundige waarden
- Artikel 15: Ruimtelijke kwaliteitseis
- Artikel 19: NNN en natuurverbindingen
- Artikel 20: UNESCO-werelderfgoederen van uitzonderlijke universele waarden
- Artikel 21: Kernkwaliteiten uitzonderlijke Universele Waarden UNESCO-erfgoederen
- Artikel 24: Bufferzones
- Artikel 26: Agrarische bedrijven in landelijk gebied

<u>Artikel 8 Aardkundige waarden</u>
In de toelichting van een bestemmingsplan dient te worden aangegeven in hoeverre rekening is gehouden met de in het gebied voorkomende bijzondere aardkundige waarden (aardkundig monument of aardkundig waardevol gebied). De aardkundige monumenten worden beschermd door de Provinciale Milieuverordening. De voorkomende bijzondere aardkundige waarden echter niet. Daarom vraagt de provincie gemeenten om in de bestemmingsplannen die geheel of gedeeltelijk betrekking hebben op aardkundig waardevolle gebieden om de daar voorkomende bijzondere aardkundige waarden ingeval van nieuwe ontwikkelingen zo goed mogelijk te beschermen. Bij de inrichting voor natuurontwikkeling wordt rekening gehouden met aardkundige waarden.

Figuur 7: aangewezen aardkundige waarden (links) en het aardkundige monumenten Naardermeer (rechts).

Artikel 15 Ruimtelijke kwaliteitseis
In dit artikel is bepaald dat wanneer bestemmingsplannen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied mogelijk maken, rekening moet worden gehouden met de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Wat hieronder wordt verstaan, is in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie beschreven, zie paragraaf 3.5.5.

Artikel 19 NNN en natuurverbindingen

Figuur 8 Begrenzing Natuurnetwerk Nederland in Provinciale Ruimtelijke Verordening.

Voor de gronden aangeduid als NNN geldt dat een bestemmingsplan de gronden als 'Natuur' bestemt, indien de natuurfunctie reeds is gerealiseerd. Tevens is bepaald dat een bestemmingsplan geen bestemmingen en regels bevat die omzetting naar de natuurfunctie onomkeerbaar belemmeren en de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN significant aantasten. Daarnaast dient de toelichting van het bestemmingsplan de wezenlijke kenmerken en waarden van het desbetreffende deel van het NNN te beschrijven, hoe deze kenmerken en waarden worden beschermd en hoe negatieve effecten op deze kenmerken en waarden worden voorkomen. Met dit PIP wordt de ontwikkeling van natuur in het NNN mogelijk gemaakt. Er wordt daarmee voldaan aan deze regels van de PRV.

Artikel 20 en 21 UNESCO-werelderfgoederen
In de Provinciale Ruimtelijke Verordening zijn regels opgenomen ten aanzien van de UNESCO-werelderfgoederen van uitzonderlijke universele waarden. ter uitwerking van de verplichting in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Voor deze gebieden geldt dat nieuwe functies en (uitbreidingen van) bouwwerken enkel zijn toegestaan voor zover de kernkwaliteiten van de erfgoederen blijven behouden. Er wordt daarbij verwezen naar de bijlage ''Leidraad Landschap en Cultuurhistorie'. Verder is bepaald dat voor de gronden gelegen binnen de erfgoederen van uitzonderlijke universele waarden in het bestemmingsplan regels dienen te worden opgenomen ten behoeve van het behoud of de versterking van de kernkwaliteiten van de erfgoederen van de uitzonderlijke universele waarde.

Als erfgoed van uitzonderlijke universele waarden worden onder meer aangewezen de stelling van Amsterdam (westelijke deel van figuur 9) en de Nieuwe-Hollandse Waterlinie (oostelijke deel van figuur 9). Kernkwaliteiten van deze gebieden zijn de openheid van het landschap, het behoud van zichtlijnen en open houden van schootsvelden.

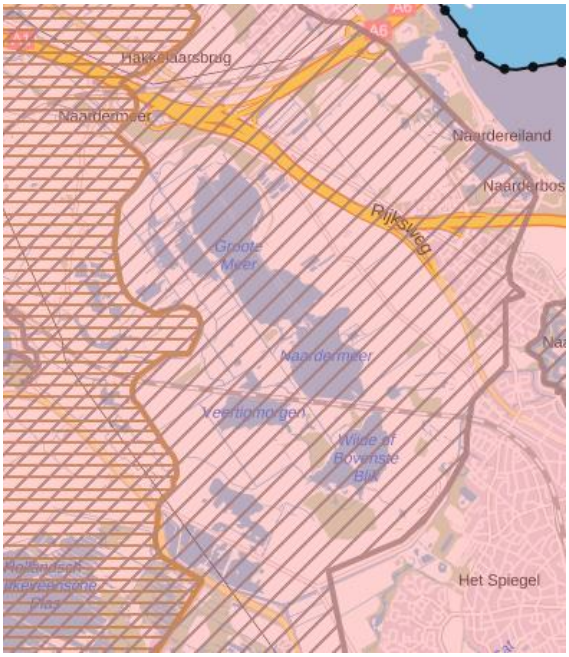

Figuur 9 Aangewezen UNESCO-gebieden in Provinciale Ruimtelijke Verordening (gearceerde delen)

In dit inpassingsplan worden geen ontwikkelingen mogelijk gemaakt, die de erfgoederen kunnen aantasten. Er worden geen gebouwen mogelijk gemaakt. Daarnaast zijn regels opgenomen ten behoeve van het behoud van de kwaliteiten, in de vorm van vergunningstelsels .

Artikel 24 Bufferzones

Figuur 10 Aangewezen bufferzone in Provinciale Ruimtelijke Verordening (groen).

In de bufferzone mag een bestemmingsplan geen nieuwe bebouwing (één of meerdere gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde) mogelijk maken. Hierop zijn enkele uitzonderingen gemaakt. In de bufferzone moet eerst nut en noodzaak worden aangetoond (nee, tenzij principe) en vervolgens moet worden voldaan aan de eisen ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Dit geldt enkel voor het landelijk gebied. In dit PIP wordt aan bebouwing

enkel een uitkijkpunt, informatieborden, bruggen en hekwerken mogelijk gemaakt. Deze vallen niet onder het verbod van artikel 24 en zijn dus toegestaan.

Artikel 26 Agrarische bedrijven in landelijk gebied
Artikel 26 geldt voor de gehele provincie. Hierin zijn de algemene bepalingen opgenomen. Voor zover agrarische bedrijven echter liggen in het NNN is het bepaalde in artikel 19 van toepassing. Het betreft regels gericht op agrarische bedrijven. In dit PIP worden geen agrarische bedrijven mogelijk gemaakt. Dit artikel is dus niet op dit PIP van toepassing.

Betekenis voor het inpassingsplan
Het inpassingsplan wordt in lijn met de provinciale verordening opgesteld. Het plan houdt rekening met het aardkundig waardevol gebied. De gronden die vallen binnen het NNN worden in het inpassingsplan als 'Natuur' bestemd. Tevens zal in deze toelichting op het inpassingsplan worden beschreven om welke wezenlijke kenmerken en waarden het in het gebied gaat, hoe deze worden beschermd en hoe negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden worden voorkomen, (zie hiervoor paragraaf 4.5). Tevens word rekening gehouden met de cultuurhistorische waarden, waar in paragraaf 4.4 op in wordt gegaan. Daarnaast zal het inpassingsplan in de bufferzone geen nieuwe bebouwing mogelijk maken, met uitzondering van een uitkijkpunt bovenop een bestaande bunker.
Het inpassingsplan maakt geen agrarische bouwpercelen mogelijk. Het voorziet juist in het 'wegbestemmen' ervan. Tevens zijn de bepalingen van artikel 19 van toepassing (hier wordt aan voldaan).

Ontwerp Omgevingsverordening NH2020
De relevante onderdelen van de ontwerp verordening kent een aantal wijzigingen ten opzichte van de hiervoor beschreven regeling.

Aardkundige waarden
De provincie heeft zestien aardkundige monumenten aangewezen vanwege de unieke en best bewaarde aardkundige waarden. Deze worden onder de Omgevingsverordening opgenomen in het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) of het NNN. De met de specifieke aardkundige monumenten samenhangende kwaliteiten, zijn opgenomen in kernkwaliteiten BPL en wezenlijke kenmerken en waarden NNN van de gebieden waar de monumenten gelegen zijn.

Ruimtelijke kwaliteitseis
Ook de nieuwe ontwerp verordening verwijst voor ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied, naar de randvoorwaarden uit in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie.

NNN en natuurverbindingen
De regeling ten aanzien van NNN en natuurverbindingen kent geen wezenlijke wijziging. Er is een paragraaf toegevoegd voor het Bijzondere Provinciaal Landschap, waarin tevens de instructieregels voor aardkundige waarden zijn opgenomen.

(Wereld)erfgoederen
Ten aanzien van erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde stelt de nieuwe verordening eveneens dat een ruimtelijk plan regels moet bevatten gericht op de instandhouding of versterking van de kernkwaliteiten van de erfgoederen. Voor dit Pip blijven de Nieuwe Hollandse Waterlinie en De Stelling van Amsterdam relevant.

Bufferzones
Het beschermingsregime van de bufferzones is beleidsneutraal opgegaan in de regeling voor Bijzonder Provinciaal landschap.

Agrarische bedrijven in landelijk gebied
In de regeling voor agrarische bedrijven zijn enkele wijzigingen en verduidelijkingen doorgevoerd. Deze hebben geen effect op het Pip.

3.5.4 Provinciale Milieuverordening Noord-Holland (tranche 10A)

In hoofdstuk 6 van de milieuverordening is de bescherming van aardkundige monumenten binnen de provincie geregeld. Het Naardermeer en de Schil zijn opgenomen als gebied waarvoor regels gelden ter bescherming van de daar voorkomende monumenten.

Betekenis voor het inpassingsplan
Voor werkzaamheden in de bodem, die dieper reiken dan 1 meter, is op grond van de Provinciale milieuverordening een ontheffing nodig. Mogelijk dat bij de uitvoering van de maatregelen een ontheffing nodig is. Deze zal, gelet op de aard, het doel en het type maatregelen, verleenbaar zijn.

3.5.5 Leidraad Landschap & Cultuurhistorie 2018

Gedeputeerde Staten hebben in april 2018 de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 vastgesteld. De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 (Leidraad) is een provinciale handreiking voor het inpassen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het landschap. De provincie beoogt met deze Leidraad om samen met bijvoorbeeld gemeenten, ontwikkelaars en initiatiefnemers te werken aan het behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap en de cultuurhistorie.

Noord-Holland is onderverdeeld in 20 gebieden, de zogenaamde ensembles, en 10 provinciale structuren, zoals de Westfriese Omringdijk, de Stelling van Amsterdam en (agrarische) erven. Elk ensemble en elke structuur biedt een beschrijving van de ontstaansgeschiedenis, van de dynamiek en van de belangrijkste drie kernwaarden: landschappelijke karakteristiek, openheid en ruimtebeleving, en ruimtelijke dragers.

Bij het inpassen van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied moet rekening worden gehouden met de ambities en ontwikkelprincipes die staan beschreven bij de afzonderlijke ensembles en structuren. Het plangebied valt in het zogenaamde ensemble Vechtstreek.

Voor dit ensemble zijn de volgende kernkwaliteiten van toepassing:
- de landschappelijke karakteristiek: de landschapstypen en de belangrijkste kenmerken van deze landschappen. Deze landschapstypen en kenmerken bestaan uit een veenlandschap met veenrivieren en veenpolders. Het veenrivierenlandschap in het westen heeft uitwaaierende verkavelingen (met de oeverwal van de kronkelige rivier als basis), het veenpolderlandschap in het oosten heeft meer langgerekte, evenwijdige verkavelingen met lintbebouwing.
- openheid en ruimtebeleving: de beleving van de vrije open ruimte, de horizon en de oriëntatiepunten.
- de ruimtelijke dragers: de driedimensionale structuren en lijnen die in het (vlakke) landschap het beeld bepalen en begrenzen. Denk hierbij aan bebouwingslinten, bomenlanen en dijken.

Betekenis voor het inpassingsplan
Het inpassingsplan voor de Schil van het Naardermeer is in lijn met de in de leidraad gestelde kaders ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit van het landschap van Noord-Holland. Het plan versterkt de kernkwaliteiten binnen de Vechtstreek.

3.5.6 Programma Natuurontwikkeling 2020-2024

Het Programma Natuurontwikkeling (PNO) is een nadere uitwerking van de ambities en doelstellingen zoals die zijn vastgelegd in het coalitieakkoord en de Omgevingsvisie NH2050. Het PNO is door Provinciale Staten vastgesteld op 18 november 2019. Opgaven die in het PNO in samenhang worden beschreven, zoals het herstel en de versterking van de biodiversiteit, verbetering van de waterkwaliteit, tegengaan van bodemdaling, ruimte voor klimaatadaptatie en de ontwikkeling van een duurzame agrifoodsector. Natuurinclusiviteit in de ruimtelijke ontwikkelingen is een uitgangspunt. In het PNO wordt aangegeven dat de provincie een actief grondbeleid voert. Dit houdt in dat de provincie gronden verwerft wanneer dit ondersteunend is aan de realisatie van de beleidsdoelen. Als één van de projecten die gerealiseerd worden in het Programma Gooi en Vechtstreek is het project Schil Naardermeer opgenomen (Robuust Naardermeer en Noordelijke Vechtstreek) als GV11.

Betekenis voor het inpassingsplan
Het inpassingsplan is in lijn met de provinciale gestelde opgave en betreft één van de te realiseren NNN-projecten.

3.6 Gemeentelijk beleid

3.6.1 Gemeente Gooise Meren

Structuurvisie Naarden Bussum (2013)
In de structuurvisie die de voormalige gemeenten Naarden en Bussum gezamenlijk hebben opgesteld, worden verschillende opgaven benoemd:

- opheffen van de barrière-werking door grootschalige infrastructuur in Naarden en Bussum en het (verder) beperken van de overlast van het vele doorgaande verkeer.
- stimuleren van langzaam verkeer aan de hand van bestaande landschappelijke lijnen
- recreatiemogelijkheden verbeteren (fiets-, wandel- en vaarroutes)
- het faciliteren van woningen voor starters, jonge gezinnen en senioren
- het behouden van levendige hoofdcentra en het op peil houden van een goed voorzieningenniveau in de wijken
- de werkgelegenheid voor alle opleidingsniveaus aan blijven bieden
- duurzaamheidskansen faciliteren en stimuleren

Als belangrijke waarde wordt landschap en cultuurhistorie genoemd, waarbij het Naardermeer specifiek als waardevol ecologisch gebied behouden blijft. Ook wordt dit als belangrijke kans voor het stimuleren van recreatie gezien.

Betekenis voor het inpassingsplan
De gemeente Gooise Meren erkent en onderschrijft het belang van de ecologische waarde van het Naardermeer en het Natura 2000-gebied als geheel. Dit plan is in lijn met de ambities uit de structuurvisie van de gemeente.

3.6.2 Gemeente Weesp

Structuurvisie Weesp 2013-2030

In de structuurvisie van Weesp worden de volgende belangrijke waarden en opgaven van Weesp onderscheiden:

- Cultuurhistorie
- Kwaliteit van de binnenstad
- Toerisme en recreatie
- Verbinding van gebieden binnen de gemeente
- Vitaliteit van de wijken
- Uitstraling van de entrees
- Transformatie van bedrijventerreinen
- Koesteren en toegankelijk houden van het landschap
- Verminderen van de regeldruk

Over landschap en natuur is aangegeven dat de gemeente haar verantwoordelijkheid draagt, samen met partijen als het rijk en de provincie. Het Naardermeer wordt niet expliciet benoemd.

Betekenis voor het inpassingsplan

De gemeente Weesp erkent en onderschrijft het belang van natuurgebieden binnen de gemeentegrenzen en wil samenwerken met provincie en rijk om deze gebieden te beschermen en behouden. Dit plan is in lijn met de ambities uit de structuurvisie van de gemeente.

3.6.3 Gemeente Hilversum

Structuurvisie Hilversum

In de structuurvisie van de gemeente Hilversum zijn vijf ambities uitgesproken:

- Goede woongemeente om te leven met voldoende werkgelegenheid en (basis)voorzieningen
- Behoud omringende natuurgebieden
- Mediastad en vestigingsplaats voor creatieve bedrijven
- Centrumgemeente met accent op Zorg
- Hoge stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit

Als visie voor natuur geeft de gemeente aan dat in 2030 alle natuurgebieden rondom Hilversum met elkaar verbonden zijn. Daarnaast is het uitgangspunt dat eventuele functiewijzigingen in het buitengebied niet ten koste van de natuur gaan en dat de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de natuurgebieden is verbeterd.

Betekenis voor het inpassingsplan

Met dit plan wordt het natuurgebied Schil Naardermeer verbeterd, wat de natuurwaarde verhoogt. Daarmee is dit plan in lijn met de ambities van de gemeente.

4 Milieu- en omgevingsaspecten

4.1 Algemeen

Diverse milieuaspecten vormen belangrijke input bij de ontwikkeling van het plangebied. In dit verband dient bij de afweging van het al dan niet toelaten van bepaalde ruimtelijke ontwikkelingen te worden onderzocht welke milieuaspecten daarbij een rol (kunnen) spelen. Tevens is het van belang milieubelastende functies ruimtelijk te scheiden van milieugevoelige functies. In dit hoofdstuk zijn de effecten van de voorgenomen ontwikkeling per aspect inzichtelijk gemaakt.

4.2 Water

4.2.1 Algemeen

Op grond van artikel 3.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is de watertoets verplicht voor inpassingsplannen. Ten behoeve van het inrichtingsplan is onderzoek gedaan naar de hydrologische effecten van de natuurontwikkeling. Deze zijn in het Watergebiedsplan beschreven. In deze paragraaf wordt ingegaan op welke wijze rekening is gehouden met de gevolgen van het plan voor de waterhuishoudkundige situatie.

4.2.2 Betekenis voor het inpassingsplan

Het watergebiedsplan en het inrichtingsplan bevatten de voorgestelde maatregelen voor het gebied.

Op basis van een zorgvuldige afweging van bepalende factoren en beantwoording van relevante vragen zijn in het kader van het inrichtingsplan (bijlage 6) de waterpeilen in de polders van de Schil voorgesteld. Deze peilen zijn bepalend voor de invulling en omvang van de inrichtingsmaatregelen.

Peilaanpassing in de polders in de Schil dient functioneel een bijdrage te leveren aan:

- de primaire projectdoelstelling, namelijk herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater op het Naardermeer zelf;
- een hoogwaardige inrichting en beheer waarbij in grote delen van de Schil potenties ontstaan voor de ontwikkeling van elementen uit het laagveenmoeraslandschap.

Daarnaast mag de peilaanpassing niet ten koste gaan van te handhaven functies binnen de invloedsfeer en het kwaliteitsniveau daarvan.

Het effect van de voorgenomen peilaanpassing op het Naardermeer, de omgeving (bebouwing, infrastructuur en agrarisch) en de bestaande functie binnen de deelgebieden (natuur, nutsvoorzieningen en beheer) is in beeld gebracht en zijn in het Watergebiedsplan en het Inrichtingsplan beschreven. Ten aanzien van het effect op het Naardermeer is van belang of met de beoogde peilaanpassingen sprake zal zijn van een waarneembare vermindering van wegzijging en toename van kwel in het Naardermeer. Ten aanzien van de omgeving geldt dat duidelijk moet zijn of met de beoogde peilaanpassingen sprake zal zijn van een acceptabele situatie voor omliggende bebouwing, infrastructuur en bedrijfsvoering (voornamelijk agrarisch). Wat betreft de bestaande functies speelt de vraagt of er sprake is van een te accepteren effect op de bestaande functies (en waarden) door de beoogde peilaanpassingen in een betreffend deelgebied.
In figuur 11 zijn de beoogde toekomstige waterpeilen binnen de Schil weergegeven. De uitvoering zal gefaseerd plaatsvinden, zoals in het inrichtingsplan beschreven.
De uitgevoerde berekeningen zijn uitgevoerd op basis van gemiddelde waterpeilen.

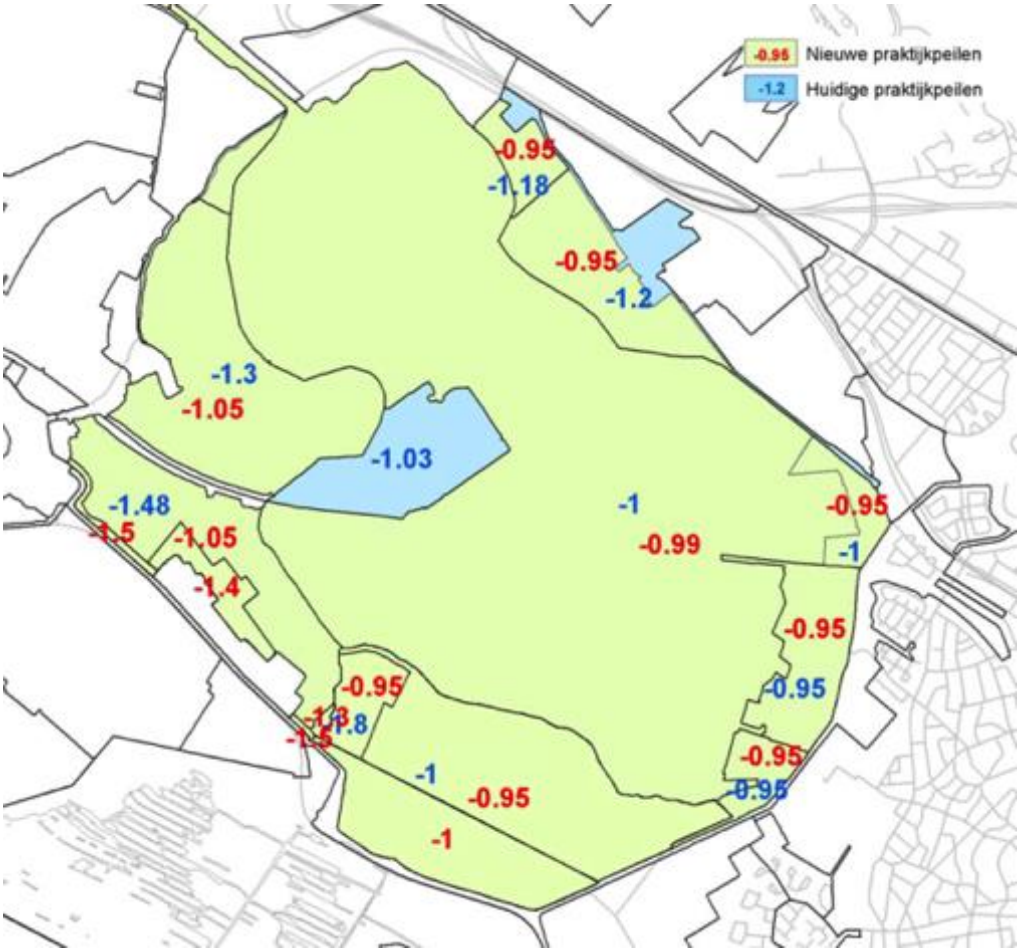

Figuur 11: Gemiddelde praktijkpeilen t.b.v. bepaling effecten op kwel en grondwaterstanden (Bron: Waternet).

Uit de geohydrologische berekeningen blijken de volgende te verwachten effecten.

Effecten op het Naardermeer

Door de maatregelen in de schil en door het vergroten van de marges van het flexibel peil binnen de kaden zal er meer kwel en minder wegzijging in het Naardermeer binnen de kaden zijn. Dit zorgt voor hogere grondwaterstanden in de percelen en minder inlaat van gedefosfateerd water. Hiervan profiteren N2000 doelen. Met name voor de hoogveenbossen in het Naardermeer is dit van essentieel belang.

Effecten op de omgeving

Uit de resultaten van de analyse die door Waternet is uitgevoerd blijkt dat de verwachte grondwatereffecten op de omgeving als gevolg van de peilaanpassing in het voorjaar en de winter minder zijn dan 2 cm. In het algemeen wordt een grens van 5 cm aangehouden als acceptabel effect. De hier berekende grondwaterstandsveranderingen zijn derhalve te verwaarlozen. Maatregelen in de omgeving zijn dan naar verwachting ook niet nodig. Wel dient ter voorkoming van direct contact met peilgebieden waar geen peilaanpassing wordt doorgevoerd een functionele peilscheiding aanwezig te zijn.

Effecten op de bestaande functies binnen de deelgebieden
Hieronder worden per deelgebied de mogelijke effecten op bestaande functies beschreven.

Keverdijkse Overscheensche Polder
In de Keverdijkse Overscheensche Polder zijn, behoudens de agrarische percelen ter plaatse waarvan het inpassingsplan voorziet in een functiewijziging, geen bestaande functies aanwezig waarbij als gevolg van een peilaanpassing onacceptabele effecten optreden.

Voormeer
In Voormeer zijn er geen bestaande functies aanwezig waarbij als gevolg van een peilaanpassing onacceptabele effecten optreden.

Naardermeer–Oost
In Naardermeer-Oost is geen sprake van een voorgenomen aanpassing van het peil, omdat dit reeds ingesteld is op een hoger niveau. Wel is geconstateerd dat de peilscheiding tussen het Naardermeer en deze polder in de Schil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.

Hilversumse Bovenmeent
In de Hilversumse Bovenmeent is slechts sprake van een beperkte voorgenomen peilaanpassing waarmee voor de aanwezige functies nauwelijks sprake zal zijn van een waarneembaar effect. In verband met het vereiste droog werkgebied voor TenneT is een verdere verhoging van het maximum waterpeil ten zuiden van de Melkmeent dan ook niet mogelijk.

Nieuwe Keverdijkse Polder-Zuid
In de Nieuwe Keverdijkse Polder-Zuid zijn de constructiehoogtes van de in dit deelgebied aanwezige hoogspanningsmasten beperkend voor een peilaanpassing. Bij een waterpeil hoger dan NAP-1,3 m wordt niet meer voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan. Daarnaast is het ophogen onder de hoogspanningskabels kritisch in relatie tot het vereiste profiel van vrije ruimte.

Ook is geconstateerd dat de peilscheiding tussen het Naardermeer en deze polder in de Schil bij de doorvoering van het vooraf bedacht maximum peil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.

Nieuwe Keverdijkse Polder-Noord
In de Nieuwe Keverdijkse Polder-Noord is de constructiehoogte van de in de uiterste westhoek van dit deelgebied aanwezige hoogspanningsmast beperkend voor een peilaanpassing. Door het isoleren van de mastvoet op een waterpeil van NAP-1,70 m wordt ruim voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan. Ook hier is geconstateerd dat de peilscheiding tussen het Naardermeer en deze polder in de Schil bij de doorvoering van het vooraf bedacht maximum peil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.

Zuidpolder beoosten Muiden
In de Zuidpolder is sprake van een ongewijzigde peilsituatie. Op voorhand is vastgesteld dat met een peilaanpassing de te handhaven natuurwaarden geweld worden aangedaan.

Conclusie
De peilverhoging zal geen effecten hebben op de bestaande functies. Geconstateerd is dat de peilscheiding tussen het Naardermeer en de Schil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.De peilscheiding wordt op die plaatsen dus verhoogd.

4.3 Bodem

4.3.1 Algemeen

In een inpassingsplan dat nieuwe functies mogelijk maakt dient de bodemgesteldheid in kaart te worden gebracht. Onderzocht moet worden of de bodem verontreinigd is en wat voor gevolgen een eventuele bodemverontreiniging heeft voor de uitvoerbaarheid van het plan. Door middel van een vooronderzoek bodem (NEN 5725)[2] is inzicht verkregen in de geschiktheid van de bodemkwaliteit ten behoeve van de functie natuur. Er is geen onderzoek verricht naar niet gesprongen coventionele explosieven (CE) binnen het onderzoeksgebied. Voor de onderbouwing van dit inpassingsplan is dit niet verplicht. Wel dient op basis van de Arbo-wet met het oog op een veilige werkomgeving beschouwd te worden of er binnen het projectgebied sprake is van een verhoogd risico op het treffen van OCE. Het vooronderzoek bodem is als bijlage 1 bij deze toelichting gevoegd. Hieronder worden de conclusies weergegeven.

4.3.2 Conclusies onderzoek

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek wordt geconcludeerd dat er op een aantal plaatsen (mogelijk) bodemverontreinigingen aanwezig zijn. Aanbevolen wordt om vanwege de functieverandering, de bodemkwaliteit ter plaatse van de de stortlocatie Keverdijk en de locaties van de boomgaarden vast te stellen. In geval van de aanwezigheid van een geval van ernstige bodemverontreiniging dient de spoedeisendheid te worden vastgesteld. Indien deze locaties als ’spoedeisend’ worden beschouwd, is de omvang van eventuele sanering gering en niet van dien aard dat dit invloed heeft op de uitvoerbaarheid van het inpassingsplan.

Verder wordt geconcludeerd dat (mogelijk) bodemverontreinigingen aanwezig zijn op de volgende locaties:

- Locaties waar sloten gedempt zijn in een verdachte periode.
- Locaties waar momenteel nog dammen aanwezig zijn welke zijn aangelegd in een verdachte periode.
- Locaties waar in het verleden boomgaarden aanwezig zijn geweest waardoor de bodem mogelijk verontreinigd is geraakt met bestrijdingsmiddelen.De locaties met afwijkende landschapskenmerken: een groep bomen in het midden van een weiland en een bunker, waarbij mogelijk asbesthoudend materiaal is toegepast

Bij landschappelijke aanpassingen en werken (aanleg nieuwe sloten, paden of ander soortig grondverzet) dient voor de uitvoering daarvan de verontreiniging in kaart te worden gebracht en eventueel te worden gesaneerd.

4.3.3 Betekenis voor het inpassingsplan

Indien de werkzaamheden ten behoeve van de uitvoering van het inrichtingsplan ter plaatse van de stortlocatie en andere mogelijk verontreinigde locaties zullen plaatsen vinden dient vóór de uitvoering van de werkzaamheden de verontreiniging in kaart te worden gebracht en zonodig te worden gesaneerd. Indien de feitelijke situatie ter plaatse niet wijzigt is hier

[2] Vooronderzoek Bodem Schil Naardermeer, 31 augustus 2018, Sweco Nederland B.V.

geen aanleiding toe. De eventuele noodzaak tot sanering staat de uitvoerbaarheid van het inpassingsplan niet in de weg.

4.4 Archeologie en cultuurhistorie

4.4.1 Algemeen

In de Erfgoedwet is vastgelegd hoe met ons erfgoed wordt omgegaan, wie welke verantwoordelijkheden daarbij heeft en hoe het toezicht daarop wordt uitgeoefend. De Erfgoedwet bundelt voormalige wet- en regelgeving voor behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dient rekening te worden gehouden met de mogelijke archeologische waarden in het gebied. Hiertoe is een archeologisch bureauonderzoek[3] uitgevoerd om inzicht te verkrijgen in de mogelijke archeologische waarden binnen het plangebied. Dit onderzoek is als bijlage 2 bij deze toelichting gevoegd. Hieronder worden de conclusies weergegeven.

4.4.2 Conclusies onderzoek

Het plangebied betreft de randen rond het Naardermeer. In het oostelijk deel hiervan dagzoomt het dekzand of is het afgedekt door een dunne kleilaag, in het westelijk deel ligt dit onder een enkele meters dikke veenlaag. Het Naardermeer is reeds enkele duizenden jaren oud. Sinds de vorming tot aan de bedijkingen in de Late Middeleeuwen is het gebied vermoedelijk niet bewoonbaar geweest vanwege de natte omstandigheden. Er zijn mogelijk archeologische waarden aanwezig. In de top van het dekzand kunnen resten uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Laat-Neolithicum aanwezig zijn Dit niveau bevindt zich van 3 m -mv in het westelijk deel tot (vrijwel) aan het maaiveld in het oostelijke deel. Aan en direct onder maaiveld worden archeologische waarden, daterend vanaf de Late Middeleeuwen, verwacht. Resten van molens, erven en vogelkooien kunnen aanwezig zijn.

Op de advieskaart (bijlage 8 bij het Archologisch bureauonderzoek) de verschillende trefkansen op archeologische waarden en de bekende archeologische terreinen aangegeven. Voor deze terreinen wordt verschillend onderzoek aanbevolen, als er bodemingrepen plaatsvinden.
De archeologische terreinen 1 tot en met 6 (figuur 12) als volgt onderbouwd.

3 Bureauonderzoek, Archeologisch onderzoek PIP Schil Naardermeer (gemeenten Weesp, Gooise Meren en Hilversum), 15 oktober 2018, Sweco Archeologische rapporten 2157, Sweco Nederland B.V.

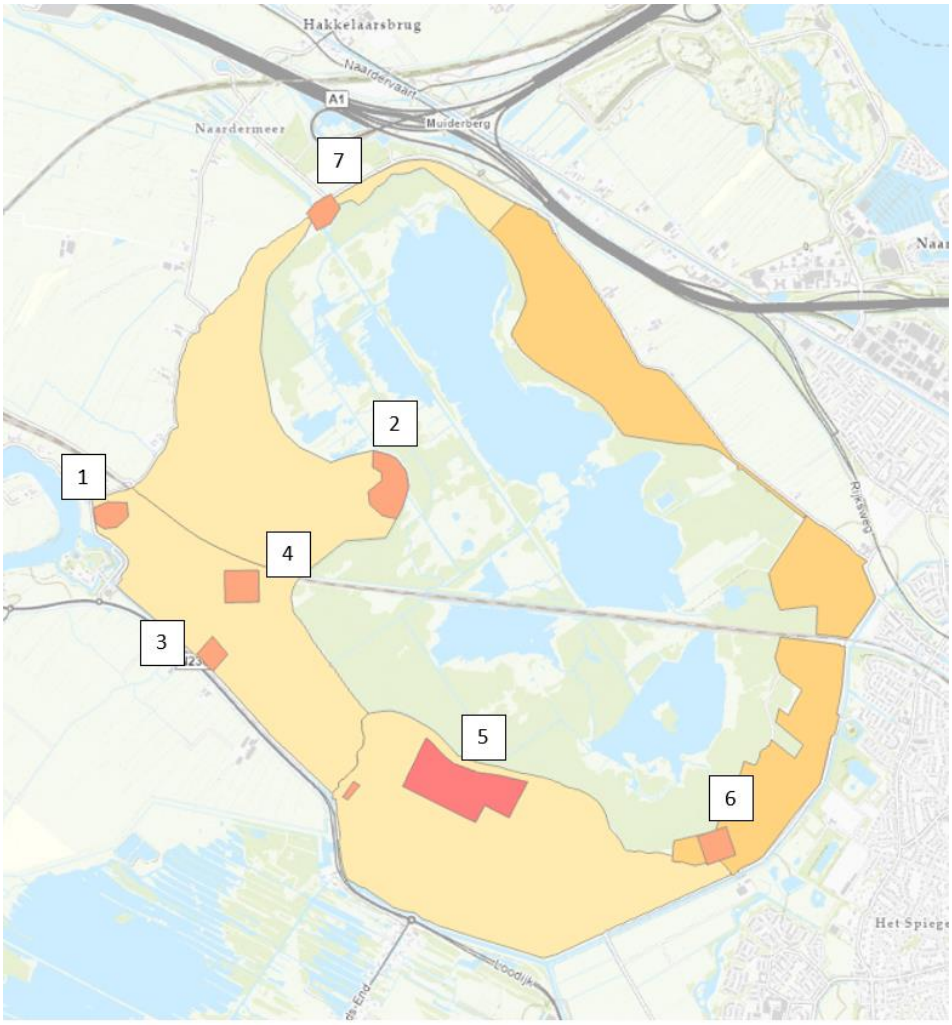

Figuur 12. Archeologische terreinen en locaties met een hoge verwachtingswaarde

Nummers 1, 2 en 7 zijn gebaseerd op de begrenzing zoals ingetekend staat op de Topografische Militaire Kaart uit 1850:

Figuur 13. Militaire kaart uit 1850

Begrenzing nummer 3 is gebaseerd op de bebouwing die er voorheen stond zoals dit is aangegeven op onderstaande historische topografische kaart.

Figuur 14. Militaire kaart uit 1850

Nummer 5 is gebaseerd op het aanwezige AMK-terrein:

Figuur 15. Archis-gegevens

De overige vierkantjes zijn gebaseerd op bebouwing die op oudere kaarten is te zien. Vanwege het feit dat deze kaarten over het algemeen niet accuraat zijn, is om de bebouwing een vierkant getrokken.

Figuur 16. Kaart uit 1629

Indien grondwerkzaamheden plaatsvinden op locaties waar historische bebouwing aanwezig is, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde deze vindplaatsen te waarderen.

Indien ter plaatse van AMK-terrein 11117 graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm -mv plaatsvinden, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde de vindplaats te waarderen.

Daar waar het dekzand (vrijwel) dagzoomt (noord-oostelijk deel van het plangebied), wordt geadviseerd bij bodemingrepen dieper dan 30 cm -mv een verkennend booronderzoek uit te voeren. In de overige deelgebieden ligt de grens op 100 cm -mv. Hier ligt de top van het dekzand namelijk dieper onder een veenpakket. Doel van het onderzoek is de bodemopbouw en bewoonbaarheid van de top van het dekzand in kaart te brengen.

4.4.3 Molenbiotoop

Net ten zuiden van het plangebied is een molen aanwezig, in de gemeente Wijdemeren: de Poldermolen “Hollandia”. Deze molen is tot het begin van de 19e eeuw in gebruik geweest. De molen is van landschappelijke en cultuurhistorische betekenis en is een rijksmonument.

4.4.4 Betekenis voor het inpassingsplan

Wanneer grondwerkzaamheden plaatsvinden is nader archeologisch onderzoek nodig. Per deelgebied, zoals onder 4.4.2 beschreven, is hier een dubbelbestemming Waarde – Archeologie voor opgenomen, waarmee de mogelijke archeologische waarden worden beschermd.
Voor de molen is een molenbiotoop opgenomen, om het zicht op de molen en de windvangst van de molen te beschermen.

4.5 Ecologie

4.5.1 Algemeen

De natuurbescherming is in Nederland neergelegd in de Wet natuurbescherming. Hierin is onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dient getoetst te worden aan de Wet natuurbescherming. Hiertoe is een verkennend natuuronderzoek[4] en een toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming, Natura 2000[5] uitgevoerd. De rapportage van deze onderzoeken zijn als bijlage 3 en 4 bij deze toelichting gevoegd. Hieronder worden de conclusies weergegeven.

4.5.2 Conclusies onderzoek

Soortenbescherming
In het plangebied komen diverse beschermde soorten planten en dieren voor. Op grond van artikel 3.3, zevende lid, Wet natuurbescherming, artikel 3.8, zevende lid, Wet natuur-bescherming en artikel 3.10, tweede lid, Wet natuurbescherming geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming bij de voorgenomen natuurontwikke-lingsmaatregelen ter uitvoering van het Natura 2000-Beheerplan (zie voor de exacte maatregelen het inrichtingsplan). Daarbij mag de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten echter niet in het geding komen. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft uiteindelijk per saldo een positieve invloed op de beschermde soorten die in het

4 Deelrapport Natuur PIP Schil Naardermeer, 27-05-2020, Sweco Nederland B.V.
5 Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming, Natura 2000, 27-05-2020, Sweco Nederland B.V.

plangebied voorkomen, aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soorten hierdoor zal toenemen.
Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten. Wel dient bij de uitvoeringswerkzaamheden rekening gehouden te worden met de voortplantings-, overwinterings- en/of groeiplaatsen van de betreffende soorten. Deze dienen gespaard te blijven of aanwezige exemplaren van de soort moeten tijdig verplaatst worden naar andere geschikte leefgebieden. Eventueel verlies aan verblijfplaatsen dient tijdig gecompenseerd te worden. Geconcludeerd wordt dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft het aspect soortenbescherming de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan niet in de weg staat.

Gebiedsbescherming

Natura 2000
Ten behoeve van onderhavig plan heeft toetsing in het kader van Natura 2000 plaatsgevonden. Op grond van artikel 2.7, eerste lid, Wet natuurbescherming mag een bestuursorgaan in beginsel geen plan (bijv. Inpassingsplan) vaststellen dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Een dergelijk plan dat significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied mag alleen dan worden vastgesteld indien de ADC-toets met succes doorlopen kan worden. Dat betekent dat er geen alternatieven mogen zijn (A), er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang (D) en het verlies aan Natura 2000 waarden gecompenseerd moet worden (C). Voorgaande geldt echter niet voor plannen die direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied.

Op basis van de effectbeoordeling en toetsing aan de bepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van Natura 2000 worden de volgende conclusies getrokken:

- De voorgenomen herinrichting van de Schil Naardermeer kan plaatselijk leiden tot een beperkte aantasting van leefgebied van enkele kwalificerende habitatsoorten en broedvogelsoorten, maar per saldo ontstaat er als gevolg van de herinrichting meer nieuw leefgebied voor deze kwalificerende soorten. Per saldo is derhalve geen sprake van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Naardermeer als gevolg van oppervlakteverlies. Er is juist sprake van een toename aan geschikt leefgebied voor de genoemde soorten.

- De voorgenomen herinrichting van de Schil Naardermeer kan plaatselijk leiden tot een tijdelijke toename aan stikstofdepositie op daarvoor gevoelige habitattypen en/of leefgebieden van soorten in het Natura 2000-gebied Naardermeer (en mogelijk ook op Natura 2000-gebieden daarbuiten). Door het staken van de agrarische functies in het gebied zal tijdens de gebruiksfase de depositie op Natura 2000 juist lager zijn. Op termijn is deze ontwikkeling dus gunstig voor de instandhouding van stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten.

- De voorgenomen herinrichting van de Schil Naardermeer kan plaatselijk leiden tot een beperkte verstoring van enkele kwalificerende habitatsoorten en broedvogelsoorten als gevolg van trillingen en optische verstoring, maar per saldo ontstaat er als gevolg van de herinrichting meer nieuw onverstoord leefgebied voor deze kwalificerende soorten.

Per saldo is derhalve geen sprake van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Naardermeer als gevolg van verstoring.

- Voor de uitvoeringsfase van het inrichtingsplan is het tweede lid van artikel 2.7 Wet natuurbescherming in combinatie met artikel 2.9 Wet natuurbescherming van belang. Aangezien de inrichtingsmaatregelen in het nieuwe Natura 2000-Beheerplan Naardermeer zijn opgenomen, geldt een vrijstelling van het verbod in artikel 2.7, tweede lid, Wet natuurbescherming. Het plan houdt bovendien direct verband met of is nodig voor het beheer van het Natura 2000-gebied, waardoor het plan niet strijdig is met art. 2.7 eerste lid. De Wet natuurbescherming staat derhalve de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan niet in de weg.

Natuurnetwerk Nederland
Uit een beschouwing van de huidige bestemmingen binnen het plangebied blijkt dat het overgrote deel van het plangebied momenteel reeds een natuurbestemming heeft. Enkele gebiedsdelen hebben momenteel echter de bestemming ‘agrarisch met waarden’ of ‘agrarisch met waarden – landschappelijk’. Hier is als gevolg van de voorgenomen natuurontwikkeling sprake van een functiewijziging van agrarisch naar natuur. De delen van het plangebied die momenteel nog geen natuurbestemming hebben, zijn in (extensief) agrarisch gebruik.

Wezenlijke kenmerken
De wezenlijke kenmerken en waarden van het dit deel van NNN zijn opgenomen in het natuurbeheerplan van de provincie. De natuurwaarden, zowel actueel als potentieel, worden beschreven aan de hand van de kernkwaliteiten van het gebied.

De eerste kernkwaliteit betreft: kwelgevoed klei- en veenlandschap met open water en verlandingsvegetaties. De actuele en potentiële natuurwaarden binnen dit landschap worden hieronder benoemd.

Actuele natuurwaarden
Het meeste open water in het Naardermeer binnen de kade behoort tot het beheertype N04.01 Kranswierwater. Met name in het Groote Meer en de Veertigmorgen zijn de kranswiervegetaties sterk in oppervlakte en kwaliteit toegenomen. Binnen het oude reservaat behoren enkele kleine wateren tot beheertype N04.02 Zoete plas. In het kader van Natura 2000 worden deze, afhankelijk van de aanwezige waterplantenvegetatie, gerekend tot de habitattypen H3130 Zwakgebufferde vennen, H3140 Kranswierwateren of H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden.

Trilvenen (N06.02) vormen een vroeg stadium in de verlanding van basenrijk water. Het zijn uitzonderlijk soortenrijke vegetaties die zowel in Nederland als in Europa zeer zeldzaam zijn en waarvoor ook in het kader van Natura 2000 een instandhoudingsdoel geldt (H7140A). Een kenmerkende soort van kalkmoerassen en trilvenen is de groenknolorchis, waarvoor ook in het kader van Natura 2000 een instandhoudingsdoel geldt. Trilvenen zijn gevoelig voor verslechtering van de waterkwaliteit en voor verzuring. In het Naardermeer is trilveen aanwezig langs de oostkant van het Wijde of Bovenste Blik. Hier komen onder andere moeraskartelblad en rietorchis veel voor, net als de zeer zeldzame en als habitatrichtlijnsoort voor het gebied aangewezen groenknolorchis.

Verspreid door het oude reservaat zijn veenmosrietlanden en enkele percelen moerasheiden aanwezig (N06.01 Veenmosrietland en moerasheide). In het kader van

Natura 2000 zijn ze aangewezen als H7140B Veenmosrietland of H4010B Vochtige heiden van het laagveengebied. Deze typen liggen vooral in het noordwesten, maar ook is er een groot veld in het oosten net noordelijk van de spoorlijn en verder zijn er enkele veldjes ten zuiden van de spoorlijn. Een groot deel van het Naardermeer behoort tot beheertype N05.01 Moeras. Dit betreft vooral het oude reservaat waar dit type bestaat uit niet (frequent) gemaaide ruigten en rietvelden, waaronder de in het kader van Natura 2000 aangewezen ruigten en zomen (H6430). De oppervlakte moeras zal bij de inrichting van de omliggende polders sterk uitbreiden. Kleine oppervlakken rietland, vooral in het westen van het oude reservaat, worden frequenter gemaaid en behoren tot beheertype N05.02 Gemaaid rietland. Voor meerdere soorten moeras- en rietvogels zijn de rietlanden belangrijk als broedgebied, waaronder de voor het Natura 2000-gebied aangewezen purperreiger en snor. De landelijke staat van instandhouding is voor deze soorten zeer ongunstig.
Op enkele plekken, met name langs de Ringdijk liggen graslandjes met het beheertype N10.02 Vochtig hooiland die in het kader van Natura 2000 als H6410 Blauwgrasland is aangewezen. De soortenrijkdom is hier groot met kwelafhankelijke soorten zoals moeraskartelblad en ook hier groenknolorchis. Door de vroege bescherming van het gebied hebben de elzenbroekbossen (N14.02 Hoog- en Laagveenbos) zich ongestoord kunnen ontwikkelen tot laagveenbos en bij toenemende ouderdom tot hoogveenbos met een rijke mossenflora. De laatste is in het kader van Natura 2000 aangewezen als H91D0 Hoogveenbos. Bijna al het moerasbos bevindt zich binnen de kade. Hierbuiten is er een gering oppervlak van enkele langgerekte delen met dit beheertype in de smalle strook naar het noordwesten. Westelijk van het Spookgat wordt een klein deel van het bos beheerd als N17.06 Vochtig hakhout.

Ten oosten van het Groote Meer is in het moerasbos een oude eendenkooi (N17.04) aanwezig. Deze wordt als cultuurhistorisch waardevol element in stand gehouden.

Potentiële natuurwaarden
Wanneer de waterkwaliteit binnen dit landschap verder verbetert zal onder andere het herstel van de kranswieren zich kunnen voortzetten. Een goede waterkwaliteit is ook van groot belang voor zeldzame vegetaties als trilvenen. Net als elders staat het trilveen in het Naardermeer onder druk. Onder andere door hogere waterpeilen in de winter en het tegengaan van ganzenvraat wordt ingezet op een uitbreiding van het oppervlak aan trilveen. Zeer recent zijn hiervoor ook delen van het moerasbos (het climaxstadium) gekapt om ruimte te geven aan eerdere successiestadia van de verlandingsreeks zoals veenmosrietland vochtig hakhout en waterriet.

De ambitie is verder om de nieuwe natuurgebieden in de randzones deels tot beheertype N05.01 Moeras te ontwikkelen, onder andere door verdere peilverhoging. Het oppervlak moeras zal hierdoor sterk gaan toenemen en daarmee ook het leefgebied voor soorten als otter, noordse woelmuis en tal van moeras- en rietvogels.

De tweede kernkwaliteit ter plaatse van het betreffende NNN is het open waterrijk landschap met moerassen en extensieve graslanden en water-, moeras- en rietvogels. Hieronder worden de ter plaatse geldende actuele en potentiële natuurwaarden beschreven.

Actuele natuurwaarden
In de Zuidpolder beoosten Muiden en vooral in de nieuwe gebieden rond het oude reservaat geldt op dit moment voor het grootste deel het beheertype N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland en N04.02 Zoete plas. Het gebied is van belang voor zowel watervogels als

moeras- en rietvogels zoals snor en rietzanger. In de watergangen in de Schil ontwikkelen zich watervegetaties met fonteinkruiden en krabbescheer.

Potentiële natuurwaarden
Voor een groot deel van het huidige oppervlak aan beheertype N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland in de randzones geldt de ambitie om deze om te vormen tot beheertype N05.01 Moeras met grote oppervlakten waterriet ten behoeve van de grote karekiet. Met name aan de oostkant blijven grotere oppervlakken Kruiden- en faunarijk grasland aanwezig en verder lange stroken onder andere op en langs de Ringdijk. In het oosten is verder de ambitie om het oppervlak N10.01 Nat schraalland uit te breiden door verder te verschralen met maaibeheer en door aanpassingen aan de afwatering waardoor kwelwater beter wordt benut. Dit deel ligt in de kwelzone van de zandgronden in het Gooi. Het Naardermeer grenst hier aan A14 Laegieskamp, Gijzenveen en Cruysbergen, waarvan een deel al tot dit beheertype behoort. De huidige vegetatieontwikkeling in wateren in de Schil laat daarnaast zien dat er ook op dit gebied potentie is (N04.01 Kranswierwater).

Conclusie natuurwaarden NNN
Wijziging van de huidige functie(s) in een natuurfunctie heeft geen negatieve invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft juist per saldo een positieve invloed op zowel de omvang als de kwaliteit van het NNN. Met de voorgenomen natuurontwikkeling wordt immers invulling gegeven aan de ontwikkeling van Natura 2000, KRW en NNN doelen. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Geconcludeerd wordt dat de provinciale ruimtelijke verordening van de provincie Noord-Holland voor wat betreft het aspect NNN de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan niet in de weg staat.

4.5.3 Betekenis voor het inpassingsplan
Met het plan wordt uitvoering gegeven aan de natuurdoelen voor het plangebied. Het plan zal dus positieve effecten hebben op de natuurwaarden. Het plan voldoet hiermee aan de natuurwetgeving.

4.6 Geluid

4.6.1 Algemeen
In het kader van een goede ruimtelijke ordening dient te worden onderzocht of na realisatie van het plan sprake is van een aanvaardbare geluidssituatie. Het wettelijk kader voor geluid is grotendeels geregeld in de Wet geluidhinder (Wgh).

4.6.2 Betekenis voor het inpassingsplan
Het inpassingsplan voorziet niet in het mogelijk maken van geluidgevoelige functies dan wel het mogelijk maken van meer geluid makende functies. Onderhavig plan leidt ten aanzien van het aspect geluid dan ook niet tot andere effecten en levert daarmee geen belemmeringen voor de uitvoerbaarheid van het plan.

4.7 Luchtkwaliteit

4.7.1 Algemeen
In de Wet milieubeheer (hierna: Wm) zijn eisen opgenomen waaraan de luchtkwaliteit in de buitenlucht moet voldoen. Hierbij is onderscheid gemaakt in grenswaarden waaraan nu

moet worden voldaan en grenswaarden waaraan in de toekomst moet worden voldaan. De meest kritieke stoffen zijn stikstofdioxide en fijn stof. Voor andere in de Wm genoemde stoffen, wordt in Nederland, behoudens bijzondere situaties, overal voldaan aan de vereisten.

Op grond van artikel 5.16 Wm stelt dat alleen een inpassingsplan vastgesteld kan worden wanneer aannemelijk is gemaakt dat:
a) Het bestemmingsplan niet leidt tot het overschrijden van de in de wet genoemde grenswaarden, of;
b) De luchtkwaliteit als gevolg van het vergunde plan per saldo verbetert of ten minste gelijkt blijft, of bij een beperkte toename, door een met de ontwikkeling samenhangende maatregel of effect, per saldo verbetert, of;
c) Het bestemmingsplan niet in betekenende mate bijdraagt aan de concentratie van een stof waarvoor in de wet grenswaarden zijn opgenomen, of;
d) De ontwikkeling is opgenomen of past in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

4.7.2 Betekenis voor het inpassingsplan

Het inpassingsplan voorziet niet in een wijziging die nadelige gevolgen heeft voor de luchtkwaliteit. De wijziging van agrarische gronden naar natuur zal alleen een positief effect sorteren op de luchtkwaliteit. Derhalve levert het aspect luchtkwaliteit geen belemmeringen op voor de uitvoerbaarheid van het plan.

4.8 Externe veiligheid

4.8.1 Algemeen

Het beleid voor externe veiligheid is gericht op het verminderen en beheersen van risico's van zware ongevallen met gevaarlijke stoffen in inrichtingen en tijdens het transport ervan. Op basis van de criteria, zoals onder andere gesteld in het Besluit externe veiligheid inrichtingen worden bedrijven en activiteiten geselecteerd die een risico van zware ongevallen met zich mee (kunnen) brengen. Om dit doel te bereiken zijn gemeenten en provincies verplicht om bij de besluitvorming rondom ruimtelijke plannen de invloed van een risicobron op zijn omgeving te beoordelen.

4.8.2 Betekenis voor het inpassingsplan

In het plangebied en de directe omgeving is een aardgastransportleiding aanwezig. In het PIP worden echter geen kwetsbare of beperkt kwetsbare objecten mogelijk gemaakt. Ook worden geen extra bezoekers verwacht als gevolg van dit PIP. De voorgenomen ontwikkeling heeft geen gevolgen voor de externe veiligheid en levert derhalve geen belemmeringen op voor de uitvoerbaarheid van het plan.

4.9 Verkeer

4.9.1 Algemeen

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen kunnen invloed hebben op de verkeersstructuur en de verkeersstromen. In dat geval dienen de effecten van de voorgenomen activiteit bekeken te worden.

4.9.2 Betekenis voor het inpassingsplan

Het inpassingsplan voorziet niet in een wijziging die invloed heeft op de verkeersstructuur danwel verkeersstromen. Derhalve heeft dit plan geen gevolgen voor het aspect verkeer en levert verkeer geen belemmeringen op voor de uitvoerbaarheid van het plan.

4.10 Bedrijven en milieuzonering

4.10.1 Algemeen

Zowel de ruimtelijke ordening als het milieubeleid stelt zich ten doel een goede kwaliteit van het leefmilieu te handhaven en te bevorderen. Dit gebeurt onder andere door milieuzonering. Onder milieuzonering verstaan we het aanbrengen van voldoende ruimtelijke scheiding tussen milieubelastende bedrijven of inrichtingen enerzijds en milieugevoelige functies als wonen en recreëren anderzijds. Die onderlinge afstand moet groter zijn naarmate de milieubelastende functie het milieu sterker belast. Milieuzonering heeft twee doelen:

- Het voorkomen of zoveel mogelijk beperken van hinder en gevaar bij woningen en andere gevoelige functies;
- Het bieden van voldoende zekerheid aan bedrijven dat zij hun activiteiten duurzaam onder aanvaardbare voorwaarden kunnen uitoefenen.

4.10.2 Betekenis voor het inpassingsplan

Het inpassingsplan voorziet niet in het mogelijk maken van milieugevoelige functies danwel het mogelijk maken van milieubelastende bedrijven of inrichtingen. Derhalve leidt dit aspect niet tot belemmeringen voor de uitvoerbaarheid van het plan.

4.11 Kabels en leidingen

Binnen het plangebied zijn enkele bestaande kabels en leidingen aanwezig. Het gaat om een hoge druk aardgasleiding van Gasunie en een hoogspanningsverbinding. De gasleiding loopt van de zuidoostkant van het plangebied richting het noordwesten. Deze heeft een zone van 4 meter aan weerszijden van de leiding waar beperkingen gelden voor bouw- en aanlegwerkzaamheden. De beperkingen zijn in de regels van dit inpassingsplan opgenomen.
De hoogspanningverbinding betreft een 150 kV-verbinding, die vanwege de veiligheidspecten een zone van twee keer 25 meter kent, waar beperkingen gelden voor bouw- en aanlegwerkzaamheden. De beperkingen zijn in de regels van dit inpassingsplan opgenomen.

4.12 M.e.r.-beoordeling

4.12.1 Algemeen

Het instrument milieueffectrapportage (m.e.r.) is ontwikkeld om het milieu een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven.
Hier bestaat geen plicht tot het maken van een milieueffectrapport voor het ontwerp-PIP op grond van artikel 7.2a, eerste lid, van de Wet milieubeheer juncto artikel 2.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, omdat sprake is van een plan dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied.
Een verplichting tot het maken van een m.e.r. kan daarnaast ook voortvloeien uit artikel 7.2 van de Wet milieubeheer. Voor een aantal activiteiten geldt een zogenoemde m.e.r.-plicht (C-lijst in het Besluit m.e.r.). Deze activiteiten worden gekenmerkt door het feit dat zij over het algemeen belangrijke nadelige milieugevolgen hebben. Voor andere activiteiten geldt dat zij afhankelijk van de omstandigheden nadelige milieugevolgen kunnen hebben (D-lijst

in het Besluit m.e.r.). Voor deze laatste activiteiten geldt een zogenaamde m.e.r.-beoordelingsplicht.

De onderhavige ontwikkeling betreft de realisatie van een natuurgebied, wat als activiteit is opgenomen in de D-lijst onder categorie D9 (Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan).

Het Besluit m.e.r. geeft onder ‘gevallen’ per activiteit aan wat de relevante (indicatieve) drempel is voor een m.e.r.-(beoordelings)plicht. Met de ontwikkeling van de Schil rondom het Naardermeer worden de (indicatieve) drempelwaarden uit het Besluit m.e.r. overschreden. Indien een activiteit een omvang heeft die boven de drempelwaarden ligt, dient op grond van de selectiecriteria in de Europese richtlijn milieueffectbeoordeling te worden vastgesteld of belangrijke nadelige gevolgen van de activiteit voor het milieu kunnen worden uitgesloten, een zogenaamde 'm.e.r.-beoordeling'. Pas als is vastgesteld dat belangrijk nadelige gevolgen zijn uitgesloten, geldt voor de activiteit geen verdere m.e.r.-plicht.

4.12.2 Conclusies onderzoek

Voor het project is een aanmeldingsnotitie voor een m.e.r.- beoordeling[6] ingediend bij het bevoegd gezag. Deze is als bijlage 5 bij deze toelichting gevoegd. Hierin is beschreven wat de mogelijke milieugevolgen zijn van het plan. Uit de aanmeldingsnotitie blijkt dat er, gezien de te verwachten effecten, geen belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu zijn. Nadere analyse in een MER is dan ook niet noodzakelijk. Op basis van de aangeleverde aanmeldnotitie is voldoende aannemelijk gemaakt dat volstaan kan worden met een m.e.r.-beoordeling en dat géén m.e.r.-procedure doorlopen hoeft te worden.

4.12.3 Betekenis voor het inpassingsplan

Er zijn vanuit de milieueffectbeoordeling geen belemmeringen voor de uitvoering van het inpassingsplan.

4.13 Conclusie

Uit de bovenstaande paragrafen blijkt dat er vanuit wet- en regelgeving voor milieu- en omgevingsaspecten geen belemmeringen bestaan voor de uitvoering van het inpassingsplan.

[6] Aanmeldingsnotitie Schil Naardermeer, 11 mei 2020, Sweco Nederland B.V.

5 Juridische aspecten

5.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de wijze waarop de gewenste ruimtelijke en functionele ontwikkeling van het plangebied juridisch is vertaald. Het juridisch bindende deel van het inpassingsplan bestaat uit de verbeelding en de planregels. De regels bevatten het juridisch instrumentarium voor het regelen van het gebruik van deze gronden en regelingen betreffende het gebruik van op te richten bouwwerken. De verbeelding regelt de geografische begrenzing van het werkingsgebied van het plan en de diverse planregels. De voorliggende toelichting heeft geen bindende werking, maar heeft wel een belangrijke functie bij de onderbouwing van het plan en voor de uitleg van bepaalde bestemmingen en regels.
In dit hoofdstuk worden de planregels toegelicht en wordt ingegaan op de handhaafbaarheid van deze regels.

Omgevingswet
Dit Pip vindt zijn basis in de Wet ruimtelijke ordening (Wro) en is conform de huidige wet- en regelgeving opgesteld. Na inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet zal dit Pip, net als onder andere de huidige gemeentelijke bestemmingsplannen, integraal deel uitmaken van het omgevingsplan. Voor het omgevingsplan zal het overgangsrecht uit de Invoeringswet Omgevingswet en het Invoeringsbesluit Omgevingswet gelden. De ‘overgangsfase’ geldt tot 2029. In deze fase kan de overheid de huidige regels uit bestemmingsplannen, inpassingsplannen en verordeningen omzetten naar het nieuwe omgevingsplan.

5.2 Planregels

De regels moeten in samenhang met de verbeelding worden gelezen, waarbij een bestemming op de verbeelding verwijst naar het corresponderende artikel in de regels.

In het inpassingsplan komen de volgende bestemmingen voor:
- Natuur
- Leiding – Gas
- Leiding – Hoogspanning
- Leiding – Hoogspanningsverbinding
- Waarde – Archeologie 1
- Waarde – Archeologie 2
- Waarde – Archeologie 3
- Waarde – Archeologie 4
- Waterstaat - Waterkering

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken. Per hoofdstuk zullen de diverse regels artikelsgewijs worden besproken.

5.2.1 Hoofdstuk 1 Inleidende regels

In hoofdstuk 1 staan de inleidende bepalingen van de regels beschreven.

Artikel 1: Begrippen
Artikel 1 geeft de betekenis aan een aantal in de regels voorkomende begrippen. Hierdoor wordt de interpretatie van de begrippen vastgelegd, waardoor de duidelijkheid wordt vergroot.

Artikel 2: Wijze van meten
Het tweede artikel geeft aan hoe bepaalde maten dienen te worden berekend.

5.2.2 Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 bevat de juridische vertaling van de verschillende bestemmingen die in het plangebied voorkomen. De artikelen bevatten de regels welke direct verband houden met de op de verbeelding aangegeven bestemmingen. Bij de indeling van de bestemmingsregels is conform de SVBP 2012 een vaste volgorde aangehouden.
De regels van de bestemmingen in dit plan worden als volgt opgebouwd en benoemd (niet alle onderdelen komen in iedere bestemming voor):

- bestemmingsomschrijving (omschrijving van de toegestane functies en gebruiksdoelen);
- bouwregels (regels waaraan de bebouwing dient te voldoen);
- nadere eisen (eisen die het college van burgemeester en wethouders bij vergunningverlening kan stellen aan de bebouwing);
- afwijking van de bouwregels (regels op grond waarvan in concrete situaties onder bepaalde voorwaarden kan worden afgeweken van de bouwregels);
- omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden (voormalige aanlegvergunningplicht: hiermee worden grondwerkzaamheden aan een vergunning gebonden).

Hieronder worden de verschillende bestemmingen inhoudelijk toegelicht.

Artikel 3 Natuur
Alle gronden binnen het plangebied kennen de bestemming ‘Natuur’. Deze gronden vallen binnen het Natuur Netwerk Nederland en het Natura 2000-gebied. Primair zijn deze gronden bestemd ten behoeve van het behoud, herstel en ontwikkeling van landschappelijke waarden en natuurwaarden. Tevens is een aantal daarbij behorende functies toegestaan. Op deze gronden mogen geen gebouwen worden gebouwd.
Om de natuur- en landschappelijke waarden te beschermen zijn bouw- en aanlegregels opgenomen in de bestemming. In de bouwregels zijn specifieke bouwwerken toegestaan. Het geplande uitkijkpunt op de bunker aan de Meerkade is met de aanduiding ‘specifieke vorm van natuur – uitkijkpunt’ aangewezen op de verbeelding. Met de aanlegvergunning worden werkzaamheden in de grond aan een vergunning gebonden. De aanlegwerkzaamheden ten behoeve van de realisatie van het inrichtingsplan, het Natura 2000-beheerplan en het normale beheer en onderhoud zijn uitgezonderd van deze vergunningplicht. Ondanks dat de vaststelling van dit inpassingsplan plaatsvindt door Provinciale Staten, blijven de colleges van burgemeester en wethouders van de betreffende gemeenten het bevoegd gezag voor de verlening van de omgevingsvergunningen.

Artikel 4 Leiding – Gas
Binnen het plangebied zijn bestaande gasleidingen gelegen. Ter plaatse van de dubbelbestemming ‘Leiding – Gas’ zijn de gronden, naast de andere voor die gronden aangewezen bestemmingen, mede bestemd voor de gasleiding en de bescherming daarvan. Om dit laatste doel te bewerkstelligen zijn bouw- en aanlegregels opgenomen in de bestemming. Hierin is bepaald dat binnen de dubbelbestemming geen kwetsbare objecten zijn toegestaan. Kwetsbare objecten zijn gedefinieerd in artikel 1, waarbij de definitieve uit artikel 1.1 van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) is gehanteerd.

Artikel 5 Leiding – Hoogspanning
Binnen het plangebied, langs de oostrand, is een ondergrondse hoogspanningsverbinding gelegen. Ter plaatse van de dubbelbestemming ‘Leiding – Hoogspanning’ zijn de gronden, naast de andere voor die gronden aangewezen bestemmingen, mede bestemd voor de hoogspanningsverbinding en de bescherming daarvan. De zone is in totaal 10,5 m breed. Om dit laatste doel te bewerkstelligen zijn bouwregels opgenomen in de bestemming.

Artikel 6 Leiding – Hoogspanningsverbinding
De bovengrondse hoogspanningsverbinding is van de dubbelbestemming Leiding – Hoogspanningsverbinding voorzien. Inhoudelijk lijkt deze bestemming sterk op de hiervoor beschreven bestemming voor de ondergrondse leiding. Naast de bescherming van de leiding zijn de masten in de bestemmingsomschrijving opgenomen. De strook van deze bovengrondse leiding is breder dan van de ondergrondse leiding, namelijk 56 meter.

Artikel 7 Waarde – Archeologie 1
Binnen het inpassingsplan gelden vier verschillende beschermingswaarden ten aanzien van archeologie. Deze gronden zijn naast de andere voor die gronden aangewezen bestemmingen, mede bestemd voor de bescherming en de veiligstelling van de te verwachten archeologische waarden. Deze bestemmingen zijn gebaseerd op de uitkomsten van het archeologisch bureauonderzoek (zie paragraaf 4.4). De bescherming archeologie 1 betreft de bestaande historische bebouwing. Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem over een oppervlakte van meer dan 100 m^2 wordt verstoord.

Artikel 8 Waarde – Archeologie 2
Binnen het inpassingsplan gelden vier verschillende beschermingswaarden ten aanzien van archeologie. Deze gronden zijn naast de andere voor die gronden aangewezen bestemmingen, mede bestemd voor de bescherming en de veiligstelling van de te verwachten archeologische waarden. Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem dieper dan 30 cm en over een oppervlakte van meer dan 250 m^2 wordt verstoord.

Artikel 9 Waarde – Archeologie 3
Binnen het inpassingsplan gelden vier verschillende beschermingswaarden ten aanzien van archeologie. Deze gronden zijn naast de andere voor die gronden aangewezen bestemmingen, mede bestemd voor de bescherming en de veiligstelling van de te verwachten archeologische waarden. Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem dieper dan 100 cm en over een oppervlakte van meer dan 250 m^2 wordt verstoord.

Artikel 10 Waarde – Archeologie 4
Binnen het inpassingsplan gelden vier verschillende beschermingswaarden ten aanzien van archeologie. Deze gronden zijn naast de andere voor die gronden aangewezen bestemmingen, mede bestemd voor de bescherming en de veiligstelling van de te verwachten archeologische waarden. Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem dieper dan 150 cm en over een oppervlakte van meer dan 50 m^2 wordt verstoord.

Artikel 11 Waterstaat – Waterkering
De gronden binnen deze dubbelbestemming zijn mede bestemd voor de bescherming, het onderhoud en de verbetering van de waterkering.

5.2.3 Hoofdstuk 3 Algemene regels

Deze artikelen bevatten algemene regels die op de bestemmingen van toepassing zijn. De diverse artikelen zullen hieronder kort worden toegelicht.

Artikel 12: Anti-dubbeltelregel

Deze regeling, waarvan de tekst overeenkomstig het Besluit ruimtelijke ordening is bepaald, is bedoeld om te zorgen dat gronden waarvoor een vergunning is verleend, niet nogmaals worden meegeteld voor een vergunning.

Artikel 13: Algemene aanduidingsregels

Binnen het plangebied is één gebiedsaanduiding opgenomen. Deze gebiedsaanduiding betreft de vrijwaringszone – molenbiotoop ten behoeve van de poldermolen Hollandia in Ankeveen. De aanduiding 'Vrijwaringszone – molenbiotoop' is overgenomen conform de reeds bestaande regeling in de vigerende bestemmingplannen. Zo mag binnen een afstand van 100 meter tot het middelpunt van de molen geen bebouwing worden opgericht die hoger is dan het onderste punt van de verticaal staande wiek. Hoewel de poldermolen Hollandia op dit moment niet meer als molen in gebruik is, is opname van de aanduiding 'vrijwaringszone – molenbiotoop' vanuit cultuurhistorische overwegingen gewenst.

Artikel 14: Overige regels

In dit artikel wordt bepaald dat de onderliggende bestemmingen in bestemmings- en inpassingsplannen binnen het plangebied komen te vervallen. Tevens is geregeld wanneer de gemeenteraden van Gooise Meren, Hilversum en Weesp een bestemmingsplan mogen vaststellen voor de gronden waar dit inpassingsplan betrekking op heeft. Hier kan van worden afgeweken, onder de voorwaarde dat de bestemmingen, aanduidingen en regels binnen het plangebied van dit inpassingsplan ongewijzigd worden overgenomen.

5.2.4 Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Dit hoofdstuk bevat de laatste bepalingen van de bestemmingsregels. Hieronder worden de verschillende artikelen toegelicht.

Artikel 15: Overgangsrecht

Het overgangsrecht is tweeledig en heeft betrekking op bouwwerken en gebruik. Hierin is geregeld dat bestaande bouwwerken mogen worden gehandhaafd en bestaand gebruik mag worden voortgezet.
Tevens mogen bestaande bouwwerken gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd, mits de afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot. Gelet op de jurisprudentie wordt onder gedeeltelijk vernieuwen of veranderen verstaan het renoveren dan wel verbouwen van een bouwwerk, dat er niet toe mag leiden dat in een betrekkelijk korte periode in feite een compleet nieuw bouwwerk wordt gerealiseerd. De hoofddraagconstructie (fundering, spanten, draagbalken, gordingen en draagmuren) moet blijven gehandhaafd en mogen niet worden vervangen, én

- de uiterlijke verschijningsvorm zoals oppervlakte, goot- en nokhoogte, dakhelling en materiaalgebruik moeten ongewijzigd blijven, én
- er mogen geen nieuwe funderingen en/of nieuwe draagmuren worden geplaatst, én
- de functie van het bouwwerk moet hetzelfde blijven.

Artikel 16: Slotregel

Dit artikel geeft de naam van het inpassingsplan aan.

6 Uitvoerbaarheid

6.1 Algemeen

Ingevolge artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening dient er in het kader van het inpassingsplan een onderzoek te worden gedaan naar de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiële haalbaarheid van het plan. De maatschappelijke aspecten worden aan de hand het vooroverleg in hoofdstuk 7 toegelicht.

6.2 Economische uitvoerbaarheid

Op grond van artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening dient voor gronden waar een bouwplan is voorgenomen een exploitatieplan te worden vastgesteld. De voorgenomen natuurontwikkeling betreft echter geen bouwplan in de zin van het Besluit ruimtelijke ordening, zodat een exploitatieplan niet nodig is. Om deze reden wordt geen exploitatieplan vastgesteld.

De verwerving van de gronden, waar de benodigde bestemmingswijziging plaatsvindt ten behoeve van de provinciale NNN-taakstelling, wordt gerealiseerd met behulp van budget dat bij de provincie beschikbaar is voor de realisatie van NNN.
Met betrekking tot de inrichtingskosten zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over een financieringsplan waaraan provincie, waterschap AGV en Natuurmonumenten bijdragen. De bijdrage van waterschap AGV is gerelateerd aan de taakstelling vanuit de Kader Richtlijn Water.

7 Procedure

7.1 Verwerving gronden

In het plangebied is sprake van enkele particuliere grondeigendommen, waar in dit inpassingsplan ontwikkeling van natuur is voorzien. Met deze grondeigenaren vindt momenteel overleg plaats, waarbij het uitgangspunt is dat de benodigde gronden minnelijk worden verworven. Voor enkele agrarische percelen is het inmiddels gelukt deze te verwerven ten behoeve van natuurontwikkeling.
Indien het echter niet mogelijk is om alle gronden minnelijk te verwerven, is de provincie ten principale bereid om het onteigeningsmiddel in te zetten, om de uitvoerbaarheid van het plan te borgen. Daarom is de basis hiervoor in dit inpassingsplan vastgelegd. Een besluit om over te kunnen gaan tot formele onteigening van deze laatste percelen ten behoeve van inrichting voor natuur in de Schil rond het Naardermeer is door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland genomen op 22 november 2016.
De resterende percelen in particulier eigendom zijn:

- NDN00H 23
- NDN00H 27
- NDN00H 29
- NDN00H 176
- NDN00H 177
- NDN00H 178
- NDN00H 208

Hieronder wordt per perceel aangegeven welke maatregelen uit het inrichtingsplan volgen, wat het huidige gebruik betreft, hoe de toekomstige waterhuishouding eruitziet en wat dat betekent voor het toekomstig gebruik van het perceel.

Perceel	Maatregelen	Huidig gebruik	Toekomstige waterhuishouding	Toekomstige natuursituatie
NDN00H 23	- Aanbrengen peilscheiding bij weg en bebouwing - Aanleggen natuurvriendelijke oever - Aanbrengen dammen met duikers	Agrarisch	Drooglegging bij hoogste peil -0,8	Het peil varieert tussen -1,1 en -0,8. Moeras en vochtig hooiland ontstaan in een mozaïek, op de groene delen van de drooglegginsgkaart hiernaast vooral vochtig hooiland, op de blauwe moeras. *Natuurbeheertype N05.01 Moeras*

Sweco
De Holle Bilt 22
3732 HM De Bilt
Postbus 203
3730 AE De Bilt

T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.
De Bilt
Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te De Bilt

Eline Claessens
Adviseur omgevingsrecht
T +31 88 811 44 82
M +31 6 12 68 38 72

			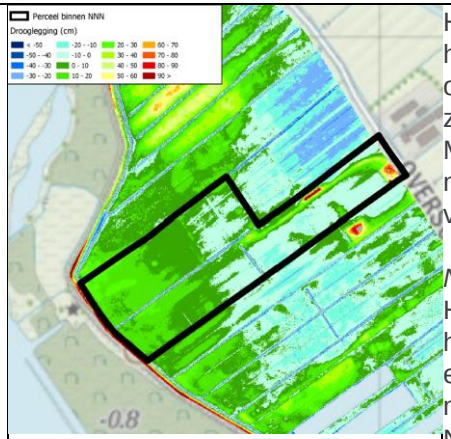	Het moeras zal in het natte seizoen water op maaiveld hebben en in het droge seizoen droogvallen. Het zal ontwikkelen als een moerasruigte met veel kruiden, zoals het in veel delen van de schil is ontstaan. Moeras wordt niet bemest. Begrazing is zeer extensief mogelijk en wordt ook voorzien in het inrichtingsplan voor de KOP (Galloways). *Natuurbeheertype N10.02 Vochtig Hooiland* Het Zuidwestelijke deel zal ontwikkelen tot vochtig hooiland bij een beheer van maaien en eventueel extensief nabeweiden. Bemesting is zeer beperkt mogelijk gezien de voedselrijke uitgangssituatie. Nabeweiding is mogelijk voor een beperkte periode (ca 3 maanden) in het najaar. Integrale begrazing is ook mogelijk waardoor een mozaïek van beide natuurbeheertypen kan ontstaan. Het grasland zal in dat geval wat ruiger en structuurrijker zijn.
NDN00H 27	- Aanbrengen peilscheiding bij weg en bebouwing	Agrarisch	Drooglegging bij hoogste peil -0,8	Het peil varieert tussen -1,1 en -0,8. Moeras zal ontwikkelen op de blauwe delen. *Natuurbeheertype N05.01 Moeras* Het moeras zal in het natte seizoen water op maaiveld hebben en in het droge seizoen droogvallen. Het zal ontwikkelen als een moerasruigte met veel kruiden, zoals het in veel delen van de schil is ontstaan. Moeras wordt niet bemest. Begrazing is zeer extensief mogelijk en wordt ook voorzien in het inrichtingsplan voor de KOP (Galloways).

			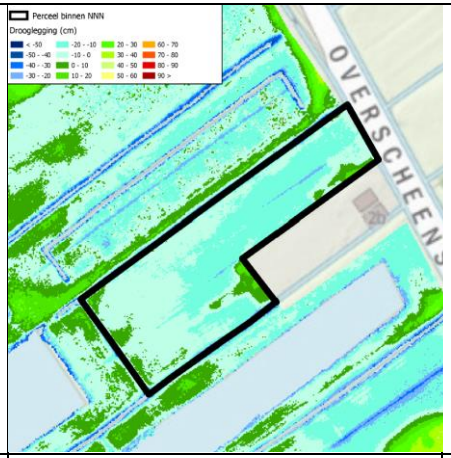	
NDN00 H 29	- Aanbrengen peilscheiding bij weg en bebouwing - Aanleggen natuurvriendelijke oever - Aanbrengen nieuwe watergang - Aanbrengen dammen met duikers	Agrarisch	Drooglegging bij hoogste peil -0,8 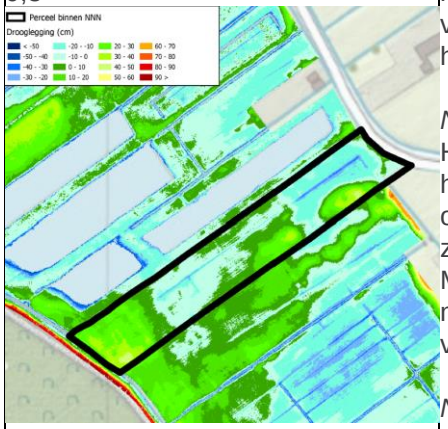	Het peil varieert tussen -1,1 en -0,8. Moeras en vochtig hooiland ontstaan in een mozaïek, op de groene delen van de drooglegginsgskaart hiernaast vooral vochtig hooiland, op de blauwe moeras. *Natuurbeheertype N05.01 Moeras* Het moeras zal in het natte seizoen water op maaiveld hebben en in het droge seizoen droogvallen. Het zal ontwikkelen als een moerasruigte met veel kruiden, zoals het in veel delen van de schil is ontstaan. Moeras wordt niet bemest. Begrazing is zeer extensief mogelijk en wordt ook voorzien in het inrichtingsplan voor de KOP (Galloways). *Natuurbeheertype N10.02 Vochtig Hooiland* Het Zuidwestelijke deel en het zuidelijk deel zullen ontwikkelen tot vochtig hooiland bij een beheer van

				maaien en eventueel extensief nabeweiden. Bemesting is zeer beperkt mogelijk gezien de voedselrijke uitgangssituatie. Nabeweiding is mogelijk voor een beperkte periode (ca 3 maanden) in het najaar. Integrale begrazing is ook mogelijk waardoor een mozaïek van beide natuurbeheertypen kan ontstaan. Het grasland zal in dat geval wat ruiger en structuurrijker zijn.
NDN00 H 176	- Aanbrengen peilscheiding bij weg en bebouwing - Aanleggen natuurvriendelijke oever - Aanbrengen nieuwe watergang - Aanbrengen dammen met duikers	Agrarisch	Drooglegging bij hoogste peil -0,8 	Het peil varieert tussen -1,1 en -0,8. Vochtig hooiland zal ontstaan in een mozaïek met moeras, op de groene delen van de drooglegginsgskaart hiernaast vooral vochtig hooiland, op de blauwe moeras. *Natuurbeheertype N10.02 Vochtig Hooiland* De helft zal ontwikkelen tot vochtig hooiland bij een beheer van maaien en eventueel extensief nabeweiden. Bemesting is zeer beperkt mogelijk gezien de voedselrijke uitgangssituatie. Nabeweiding is mogelijk voor een beperkte periode (ca 3 maanden) in het najaar *Natuurbeheertype N05.01 Moeras* Het moeras zal in het natte seizoen water op maaiveld hebben en in het droge seizoen droogvallen. Het zal ontwikkelen als een moerasruigte met veel kruiden, zoals het in veel delen van de schil is ontstaan.

	- 			Moeras wordt niet bemest. Begrazing is zeer extensief mogelijk en wordt ook voorzien in het inrichtingsplan voor de KOP (Galloways). Integrale begrazing is ook mogelijk waardoor een mozaïek van beide natuurbeheertypen kan ontstaan. Het grasland zal in dat geval wat ruiger en structuurrijker zijn.
NDN00H 177	- Aanbrengen peilscheiding bij weg en bebouwing - Aanleggen natuurvriendelijke oever - Aanbrengen nieuwe watergang - Aanbrengen dammen met duikers	Agrarisch	Drooglegging bij hoogste peil -0,8 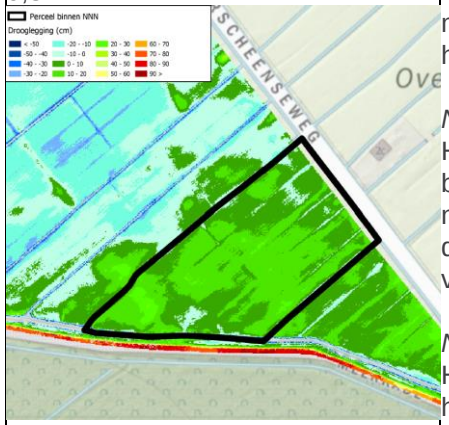	Het peil varieert tussen -1,1 en -0,8. Vooral vochtig hooiland zal ontstaan in een mozaïek met een klein deel moeras, op de groene delen van de drooglegginsgskaart hiernaast vooral vochtig hooiland, op de blauwe moeras. *Natuurbeheertype N10.02 Vochtig Hooiland* Het overgrote deel zal ontwikkelen tot vochtig hooiland bij een beheer van maaien en eventueel extensief nabeweiden. Bemesting is zeer beperkt mogelijk gezien de voedselrijke uitgangssituatie. Nabeweiding is mogelijk voor een beperkte periode (ca 3 maanden) in het najaar *Natuurbeheertype N05.01 Moeras* Het moeras zal in het natte seizoen water op maaiveld hebben en in het droge seizoen droogvallen. Het zal

				ontwikkelen als een moerasruigte met veel kruiden, zoals het in veel delen van de schil is ontstaan. Moeras wordt niet bemest. Begrazing is zeer extensief mogelijk en wordt ook voorzien in het inrichtingsplan voor de KOP (Galloways). Integrale begrazing is ook mogelijk waardoor een mozaïek van beide natuurbeheertypen kan ontstaan. Het grasland zal in dat geval wat ruiger en structuurrijker zijn.
NDN00H 178	- Aanbrengen peilscheiding bij weg en bebouwing - Aanbrengen dam met duiker 	Agrarisch	Drooglegging bij hoogste peil -0,8	Het peil varieert tussen -1,1 en -0,8. Vooral vochtig hooiland zal ontstaan in een mozaïek met een klein deel moeras, op de groene delen van de drooglegginsgskaart hiernaast vooral vochtig hooiland, op de blauwe moeras. *Natuurbeheertype N10.02 Vochtig Hooiland* Het overgrote deel zal ontwikkelen tot vochtig hooiland bij een beheer van maaien en eventueel extensief nabeweiden. Bemesting is zeer beperkt mogelijk gezien de voedselrijke uitgangssituatie. Nabeweiding is mogelijk voor een beperkte periode (ca 3 maanden) in het najaar *Natuurbeheertype N05.01 Moeras* Het moeras zal in het natte seizoen water op maaiveld hebben en in het droge seizoen droogvallen. Het zal ontwikkelen als een moerasruigte met veel kruiden, zoals het in veel delen van de schil is ontstaan.

				Moeras wordt niet bemest. Begrazing is zeer extensief mogelijk en wordt ook voorzien in het inrichtingsplan voor de KOP (Galloways). Integrale begrazing is ook mogelijk waardoor een mozaïek van beide natuurbeheertypen kan ontstaan. Het grasland zal in dat geval wat ruiger en structuurrijker zijn.
NDN00 H 208	- Aanbrengen peilscheiding bij weg en bebouwing - Aanleggen natuurvriendelijke oever - Aanbrengen nieuwe watergang - Aanbrengen dammen met duikers - Verwijderen dam met duiker - Aanbrengen stuw	Agrarisch	Drooglegging bij hoogste peil -0,8 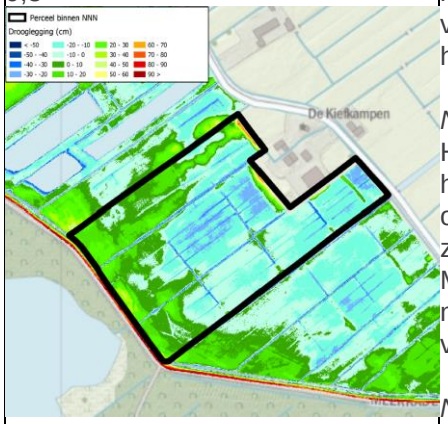	Het peil varieert tussen -1,1 en -0,8. Moeras en vochtig hooiland ontstaan in een mozaïek, op de groene delen van de drooglegginsgskaart hiernaast vooral vochtig hooiland, op de blauwe moeras. *Natuurbeheertype N05.01 Moeras* Het moeras zal in het natte seizoen water op maaiveld hebben en in het droge seizoen droogvallen. Het zal ontwikkelen als een moerasruigte met veel kruiden, zoals het in veel delen van de schil is ontstaan. Moeras wordt niet bemest. Begrazing is zeer extensief mogelijk en wordt ook voorzien in het inrichtingsplan voor de KOP (Galloways). *Natuurbeheertype N10.02 Vochtig Hooiland* Het Westelijke deel zal ontwikkelen tot vochtig hooiland bij een beheer van maaien en eventueel extensief

			nabeweiden. Bemesting is zeer beperkt mogelijk gezien de voedselrijke uitgangssituatie. Nabeweiding is mogelijk voor een beperkte periode (ca 3 maanden) in het najaar. Integrale begrazing is ook mogelijk waardoor een mozaïek van beide natuurbeheertypen kan ontstaan. Het grasland zal in dat geval wat ruiger en structuurrijker zijn.

7.2 Overleg en inspraak

7.2.1 Overleg

Ingevolge artikel 3.1.1 (in samenhang met artikel 1.1.1, lid 2) van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro), dienen Gedeputeerde Staten overleg te plegen met de besturen van betrokken gemeenten en waterschappen en met die diensten van provincie en Rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen welke in het plan in het geding zijn. In verband hiermee is het concept ontwerp inpassingsplan voorgelegd aan Rijkswaterstaat, Waternet, Natuurmonumenten, Ministerie I&W, Prorail, Gasunie, TenneT, Liander en LTO. Tevens zijn de gemeenteraden van Gooise Meren, Weesp en Hilversum formeel gehoord in het kader van artikel 3.26, lid 1 Wro en zijn de gemeenten ook ambtelijk geraadpleegd.
De gemeenten Gooise Meren en Hilversum, Prorail en de Gasunie hebben op het concept ontwerpplan gereageerd. Een samenvatting van de reacties en het standpunt van de provincie zijn opgenomen in bijlage 7. De reacties hebben tot één inhoudelijke wijziging en één tekstuele wijziging geleid.

Wijzigingen uit het vooroverleg
Het voorstel van de Gasunie voor de bestemming van de 12 inch 40 bar regionale gastransportleiding is overgenomen. Artikel 4 van het Pip is hierop aangepast.
De tekstuele wijziging behelst de eigendomssituatie van enkele agrarische percelen die inmiddels zijn verworven voor de natuurontwikkeling.

7.2.2 Informatie

Tijdens het planproces hebben provincie Noord-Holland, waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Natuurmonumenten gezamenlijk gesprekken gevoerd met een groep bewoners van de Kreugerlaan en een groep bewoners van de Keverdijk. Hierbij zijn de plannen (inpassingsplan, watergebiedsplan en inrichtingsplan) toegelicht en besproken.
Gedurende de termijn van terinzagelegging wordt een voorlichtingsbijeenkomst voor geïnteresseerden georganiseerd door provincie Noord-Holland en waterschap Amstel, Gooi en Vecht.

7.2.3 Zienswijzen

Het ontwerp-inpassingsplan heeft op grond van artikel 3.8, in samenhang met artikel 3.26, lid 2 van de Wet ruimtelijke ordening, in het najaar van 2020, na vrijgave door GS, gedurende 6 weken ter inzage gelegen. Door een ieder konden zienswijzen bij Provinciale Staten worden ingediend. De binnengekomen zienswijzen worden bij de besluitvorming in het kader van de vaststelling van het plan door Provinciale Staten betrokken. De zienswijzen zijn door de provincie Nood-Holland en het waterschap Amstel gezamenlijk beantwoord, in afstemming met Natuurmonumenten. Dit is vervat in een nota van beantwoording, die deel uitmaakt van de besluitvorming. Naar aanleiding van de zienswijzen zijn enkele wijzigingen aangebracht in het PIP, het Watergebiedsplan en het Inrichtingsplan. Voor het overzicht wordt kortheidshalve verwezen naar de nota van beantwoording.

7.2.4 Vaststelling en beroep

Na bekendmaking van de vaststelling vangt de beroepstermijn aan. Na deze beroepstermijn van zes weken treedt het inpassingsplan in werking, tenzij conform artikel 8.4 Wro een verzoek om voorlopige voorziening is gedaan bij de Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State.

Sweco
De Holle Bilt 22
3732 HM De Bilt
Postbus 203
3730 AE De Bilt

T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.
De Bilt
Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te De Bilt

Eline Claessens
Adviseur omgevingsrecht
T +31 88 811 44 82
M +31 6 12 68 38 72

Rapport

Projectnummer: 360910
Referentienummer: SWNL0231050
Datum: 31-08-2018

Vooronderzoek

PIP schil Naardermeer

Definitief

Sweco
Robijnstraat 11
1812 RB Alkmaar
Postbus 214
1800 AE Alkmaar
Nederland

T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.
Alkmaar
Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te De Bilt

Arthur Nijdam
Ing.
T +31 88 811 53 83
M +31 6 29 07 52 31

Verantwoording

Titel	Vooronderzoek
Subtitel	PIP schil Naardermeer
Projectnummer	360910
Referentienummer	20180918 SWNL0231050 rapp Vooronderzoek PIP schil Naardermeer
Revisie	D00
Datum	31-08-2018
Auteur(s)	Marloes Zomerdijk / Arthur Nijdam
E-mailadres	arthur.nijdam@sweco.nl
Gecontroleerd door	Arthur Nijdam
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Wesley van Breda
Paraaf goedgekeurd	

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Algemeen 4
1.2 Aanleiding en doelstelling 4
2 Vooronderzoek 4
2.1 Algemeen 4
2.2 Locatiegegevens 4
2.3 Geraadpleegde bronnen 5
2.4 Historisch bodemgebruik 5
2.4.1 Historisch bodemgebruik deellocatie A 5
2.4.2 Historisch bodemgebruik deellocatie B 6
2.4.3 Historisch bodemgebruik deellocatie C1 8
2.4.4 Historisch bodemgebruik deellocatie C2 8
2.4.5 Historisch bodemgebruik deellocatie D 9
2.4.6 Historisch bodemgebruik deellocatie E 10
2.5 Resultaten dossieronderzoek 11
2.5.1 Potentieel verontreinigde locaties 11
2.5.2 Beschikbare bodemonderzoeken 12
2.6 Resultaten terreininspectie 14
2.7 Bodemopbouw en geohydrologie 15
2.8 Bodemkwaliteitskaart 15
2.9 Keverdijk 16
2.10 Boomgaarden 18
3 Conclusies vooronderzoek 19

Bijlage 1. Topografische ligging onderzoekslocatie
Bijlage 2. Overzicht dempingen tussen 1955 en 1980
Bijlage 3. Overzicht mogelijk verontreinigde dammen
Bijlage 4. Ligging voormalige boomgaarden
Bijlage 5. Overzicht bekende bodemdossiers uit het Bodemloket
Bijlage 6. Brief provincie Noord-Holland betreffende stortlocatie Keverdijk
Bijlage 7. Kwaliteitsborging

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van provincie Noord-Holland heeft Sweco Nederland B.V. een vooronderzoek uitgevoerd ter plaatse van de schil Naardermeer. Dit gebied is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN) en is aangewezen als Natura2000 gebied. De realisatie van het natuur-gebied is de verantwoordelijkheid van provincie Noord Holland.

Het vooronderzoek is gebaseerd op de NEN 5725: 2017 - Bodem - Landbodem - Strategie voor het uitvoeren van milieuhygiënisch vooronderzoek. De regionale ligging van de onderzoekslocatie is aangegeven in bijlage 1, hierbij is het onderzoeksgebied opgedeeld in deelgebied A tot en met E.

1.2 Aanleiding en doelstelling

Aanleiding tot het laten instellen van een vooronderzoek is het Provinciaal inpassingsplan (PIP) voor het project Schil Naardermeer. De ‘schil’ rondom het Naardermeer wordt ontwikkeld tot natuurgebied. Het doel van het vooronderzoek is dan ook om vast te stellen op welke locaties binnen het gebied de kwaliteit van de bodem (grond en grondwater) mogelijk een belemmering vormt voor de toekomstige functie natuur. Het vooronderzoek is zoveel mogelijk uitgevoerd conform de NEN 5725.

2 Vooronderzoek

2.1 Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het vooronderzoek besproken. Dit resulteert in een hypothese over de mate van verdachtheid ten aanzien van bodemverontreiniging op de locatie. Het vooronderzoek is uitgevoerd, gebaseerd op de NEN 5725 (strategie standaard) met uitzondering van de financieel/juridische aspecten. Eveneens is geen onderzoek verricht naar archeologische waarden of niet gesprongen explosieven binnen de onderzoekslocatie. De resultaten van het vooronderzoek zijn in de onderstaande paragrafen weergegeven.

2.2 Locatiegegevens

De schil Naardermeer wordt onderverdeeld in zes deelgebieden.
In onderstaande tabel zijn de locatiegegevens samengevat. De deelgebieden zijn weergegeven in bijlage 1.

Tabel 2-1 Overzicht locatiegegevens

Deellocatie	Oppervlakte (in m²)	Onderdeel van Gemeente
A	Circa 598.000	Gooise Meren
B	Circa 679.600	Gooise Meren
C1	Circa 953.900	Weesp
C2	Circa 1.538.400	Hilversum
D	Circa 1.164.100	Weesp
E	Circa 103.100	Gooise Meren

2.3 Geraadpleegde bronnen

Bij het verzamelen van de historische gegevens zijn verschillende bronnen geraadpleegd. In onderstaande tabel is vermeld welke bronnen hiervoor gebruikt zijn. In de hierna volgende paragrafen zijn de resultaten van het vooronderzoek toegelicht.

Tabel 2.2 Overzicht geraadpleegde bronnen tijdens vooronderzoek

Bron	**Korte toelichting**
Internet	
www.bodemloket.nl	Overzicht eerder uitgevoerde onderzoeken
www.ahn.nl	Overzicht hoogte maaiveld ten opzichte van NAP
www.dinoloket.nl	Ondergrondgegevens
www.topotijdreis.nl	Historische kaarten
Gemeente / Regionale Uitvoeringsdienst	
Bodemarchief	Overzicht eerder uitgevoerde onderzoeken en verdachte (bedrijfs)activiteiten
Tankenbestand	Overzicht ondergrondse tanks
Bodemkwaliteitskaart	Geeft de te verwachte bodemkwaliteit per regio voor onverdachte locaties

2.4 Historisch bodemgebruik

Onderstaand is het historisch bodemgebruik per deellocatie beschreven. Voor alle deellocaties zijn afbeldingen van historische kaarten uit 1900, 1955, 1970 en 2000 opgenomen. In de kaarten, zoals weergegeven in figuur 2.1 tot en met 2.6 zijn de deelgebieden met de rode lijn weergegeven. Met name op oudere kaarten kan een lichte geografische afwijking voorkomen ten opzichte van de werkelijke situatie.

2.4.1 Historisch bodemgebruik deellocatie A

Op historisch kaartmateriaal van (www.topotijdreis.nl) is te zien dat het slotenpatroon binnen het gehele gebeid nagenoeg onveranderd is gebleven. Tussen 1955 en 1970 zijn wel enkele sloten gedempt. Gezien de periode van demping kan niet worden uitgesloten dat verontreinigd materiaal is gebruikt bij de herinrichting van het gebied. Een overzicht van deze dempingen is weergegeven in bijlage 2. Vanaf omstreeks 1960 bevinden zich in het gebied aan de oostgrens twee boerderijen, deze boerderijen liggen net buiten de grens van het onderzoeksgebied. Vanaf omstreeks halverwege de jaren 90 zijn er in het noorden een aantal kleinere meren aangelegd. Binnen het gebied bevinden zich tevens enkele dammen. Bij de aanleg van de dammen is mogelijk verontreinigd en/of asbesthoudend materiaal gebruikt. Een overzicht van de mogelijk verontreinigde dammen is weergegeven in bijlage 3.

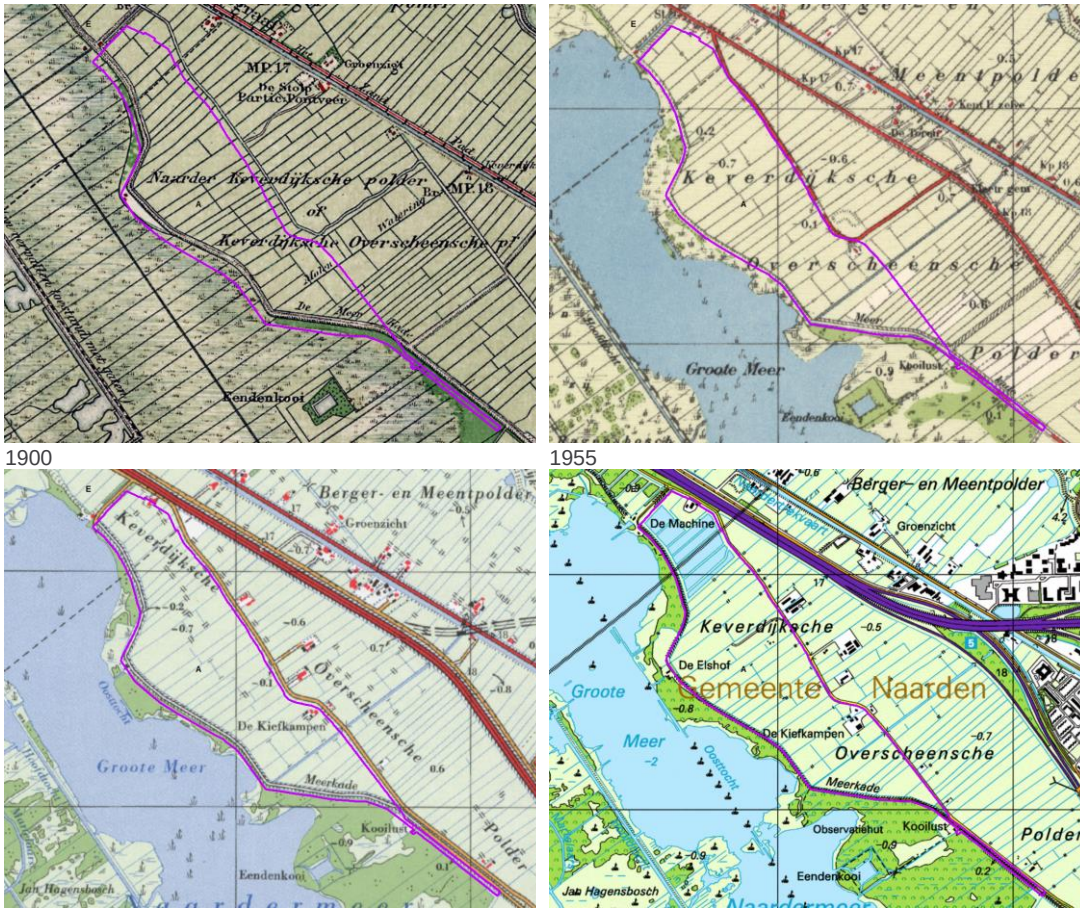

Figuur 2.1 Historische kaarten deelgebied A

2.4.2 Historisch bodemgebruik deellocatie B

Op historisch kaartmateriaal van (www.topotijdreis.nl) is te zien dat er tussen 1955 en 1970 een aantal sloten gedempt zijn, een overzicht van de dempingen is weergegeven in bijlage 2. Gezien de periode van demping kan niet worden uitgesloten dat verontreinigd materiaal is gebruikt bij de herinrichting van het gebied. Bij de boerderijen, gesitueerd ter plaatse van de adreslocaties Voormeer 1 te Naarden, en Naardermeer 5, 11, 15 en 17 te Naarden, zijn boomgaarden aanwezig geweest. Het is mogelijk dat er ter plaatse van de voormalige boomgaarden bestrijdingsmiddelen in de bodem terecht zijn gekomen. Een overzicht met daarop de locaties van de voormalige boomgaarden is weergegeven in bijlage 4. In paragraaf 2.10 wordt nader ingegaan op de boomgaarden. Binnen het gebied bevinden zich tevens enkele dammen. Bij de aanleg van de dammen is mogelijk verontreinigd en/of asbesthoudend materiaal gebruikt. Een overzicht van de mogelijk verontreinigde dammen is weergegeven in bijlage 3.

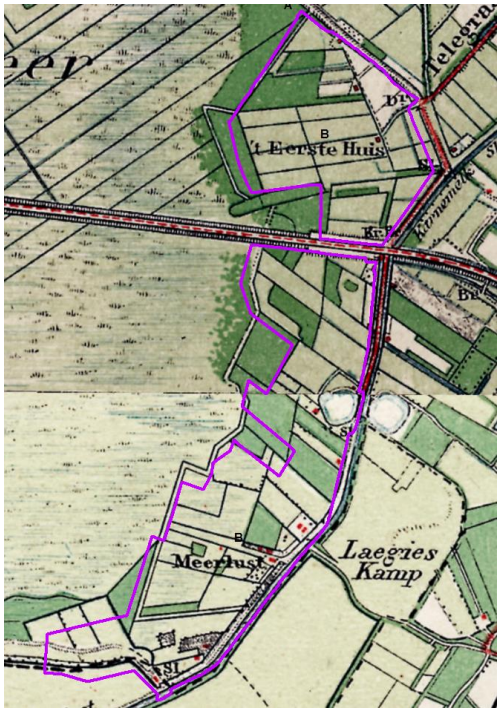

1900

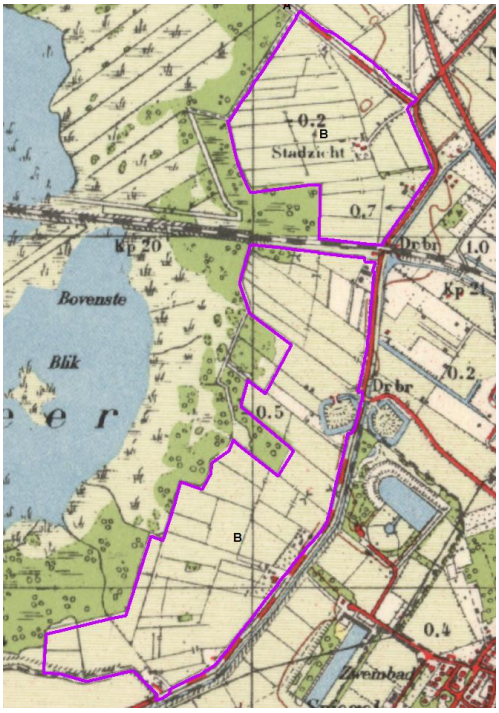

1955

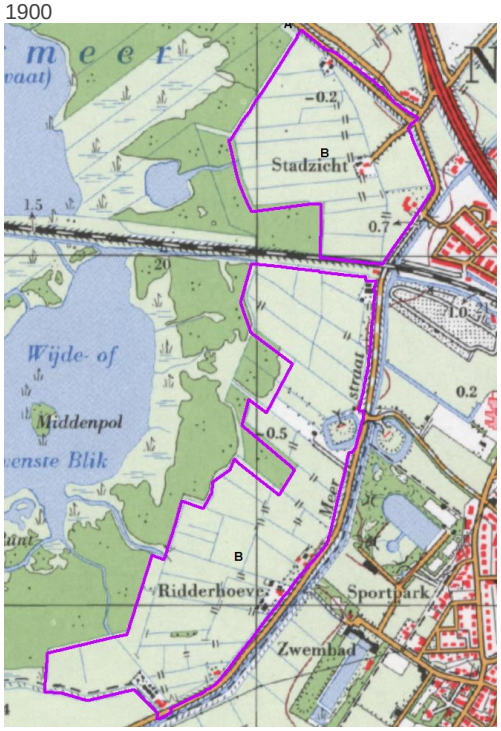

1970

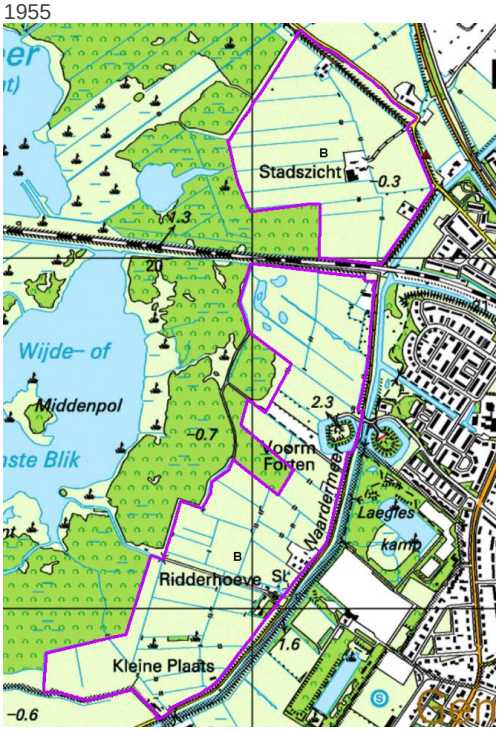

2000

Figuur 2.2 Historische kaarten deelgebied B

2.4.3 Historisch bodemgebruik deellocatie C1

Op historisch kaartmateriaal van (www.topotijdreis.nl) is te zien dat er tussen 1955 en 1970 een aantal sloten gedempt zijn, een overzicht van de dempingen is weergegeven in bijlage 2. Gezien de periode van demping kan niet worden uitgesloten dat verontreinigd materiaal is gebruikt bij de herinrichting van het gebied. Aan de zuidwestelijke grens zijn een, vanaf 1900, aantal boerderijen aanwezig, de boerenerven maken geen onderdeel uit van het onderzoeksgebied. Binnen het gebied bevinden zich tevens enkele dammen. Bij de aanleg van de dammen is mogelijk verontreinigd en/of asbesthoudend materiaal gebruikt. Een overzicht van de mogelijk verontreinigde dammen is weergegeven in bijlage 3.

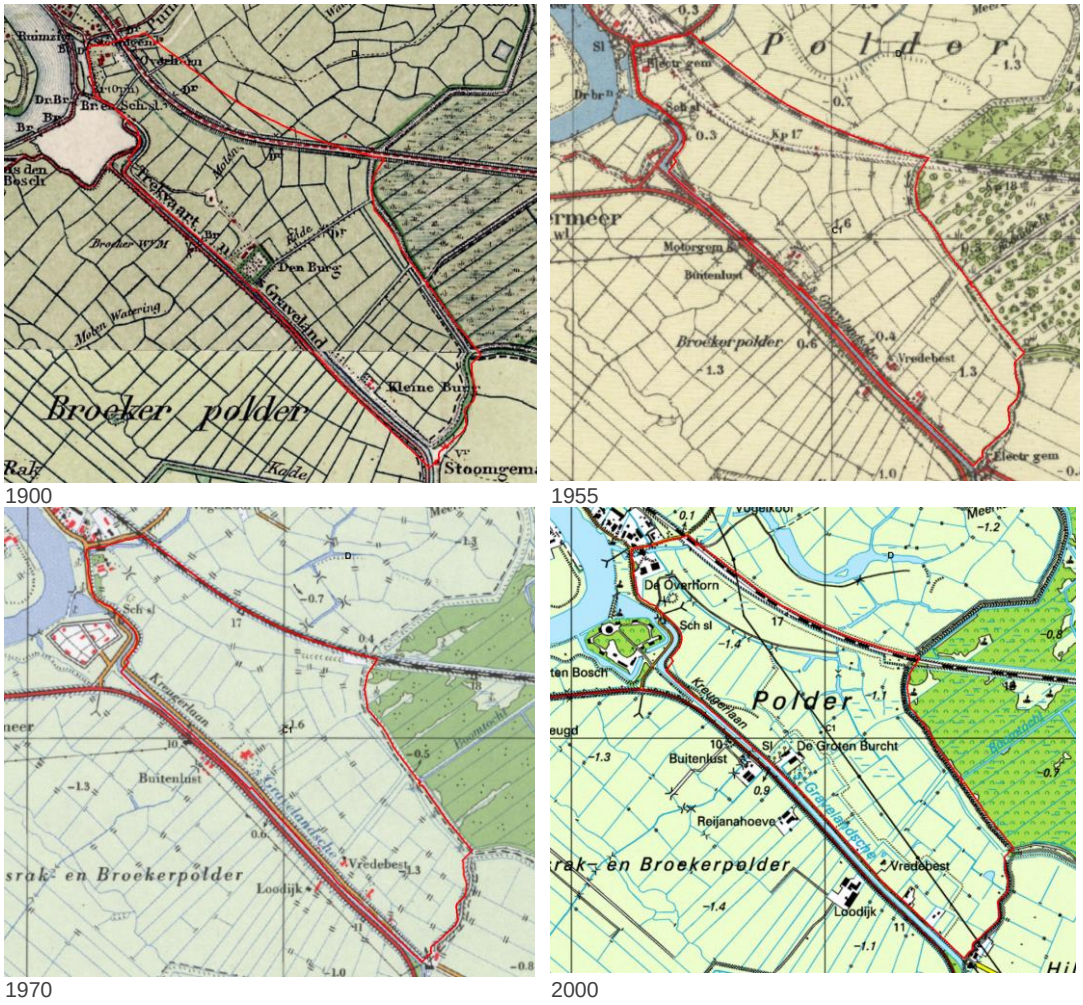

1900 1955

1970 2000

Figuur 2.3 Historische kaarten deelgebied C1

2.4.4 Historisch bodemgebruik deellocatie C2

Op historisch kaartmateriaal van (www.topotijdreis.nl) is te zien dat er tussen 1990 en 2000 enkele sloten gedempt zijn. Gezien de periode van demping kan niet worden uitgesloten dat verontreinigd materiaal is gebruikt bij de herinrichting van het gebied. Tevens is er één deel van een sloot gedempt tussen 1955 en 1970, de locatie van deze demping is weergegeven in bijlage 2, mogelijk is bij deze demping verontreinigd materiaal gebruikt. Binnen het gebied is geen bebouwing aanwezig geweest. Binnen het gebied bevinden zich enkele dammen. Bij de aanleg van de dammen is mogelijk verontreinigd en/of asbesthoudend materiaal gebruikt. Een overzicht van de mogelijk verontreinigde dammen is weergegeven in bijlage 3.

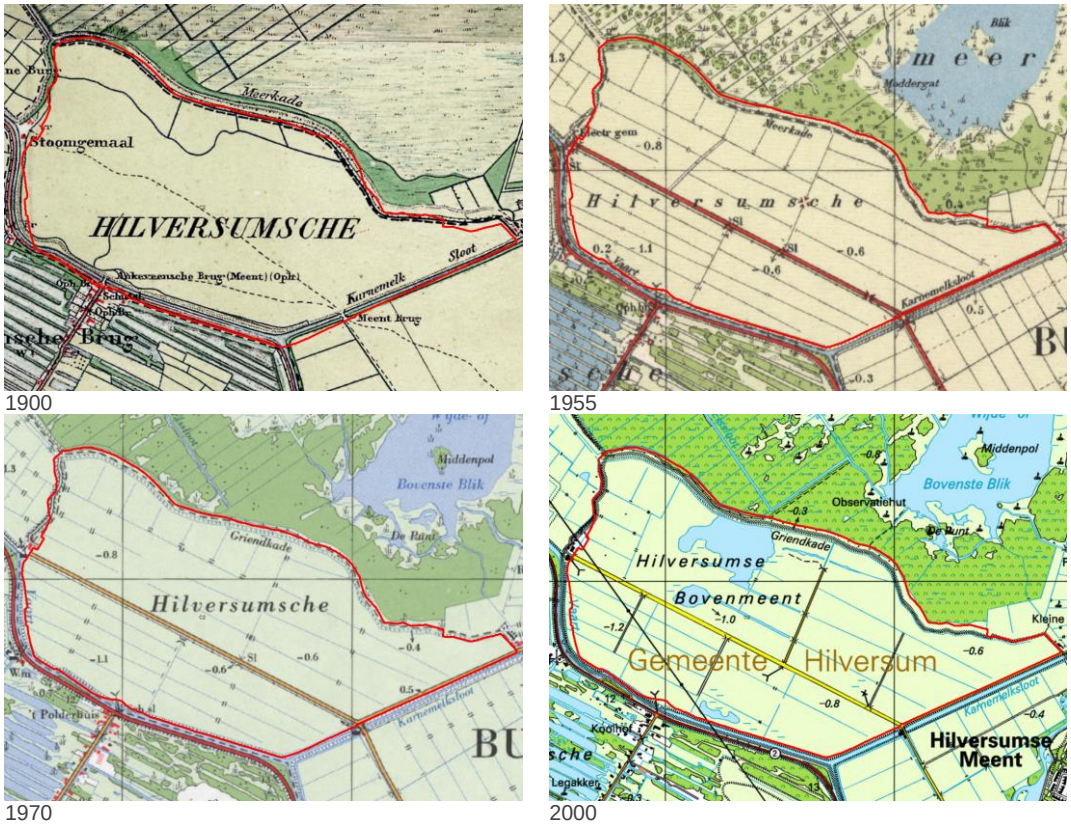

Figuur 2.4 Historische kaarten deelgebied C2

2.4.5 Historisch bodemgebruik deellocatie D

Op historisch kaartmateriaal van (www.topotijdreis.nl) is te zien dat er tussen 1955 en 1970 een aantal dempingen hebben plaatsgevonden, de locatie van deze dempingen zijn weergegeven in bijlage 2. Binnen het gebied zijn vanaf 1900 twee boerderijen aanwezig geweest ter plaatse van de adreslocaties Keverdijk 11 en 8 te Weesp, beide boerderijen liggen net buiten de grens van het onderzoeksgebied. Verder zijn binnen het gebied geen gebouwen aanwezig geweest. Binnen het gebied bevinden zich tevens enkele dammen. Bij de aanleg van de dammen is mogelijk verontreinigd en/of asbesthoudend materiaal gebruikt. Een overzicht van de mogelijk verontreinigde dammen is weergegeven in bijlage 3.

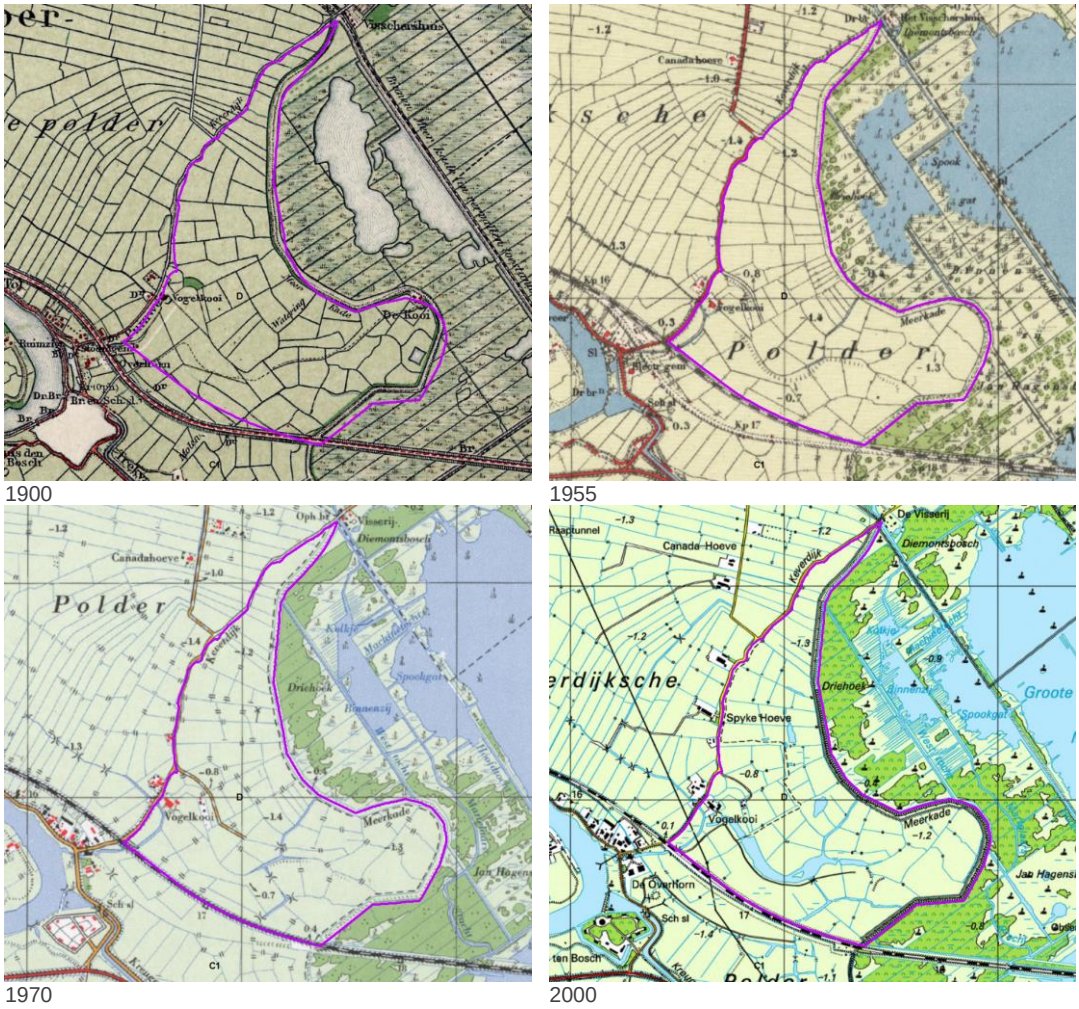

Figuur 2.5 Historische kaarten deelgebied D

2.4.6 Historisch bodemgebruik deellocatie E

Op historisch kaartmateriaal van (www.topotijdreis.nl) is te zien dat er tussen 1955 en 1970 twee sloten gedempt zijn, een overzicht van de dempingen is weergegeven in bijlage 2. Gezien de periode van demping kan niet worden uitgesloten dat verontreinigd materiaal is gebruikt bij de herinrichting van het gebied. Er is geen bebouwing binnen het gebied aanwezig geweest. Wel bevinden zich binnen het gebied enkele dammen welke mogelijk verontreinigd en/of asbesthoudend zijn. Een overzicht van de mogelijk verontreinigde dammen is weergegeven in bijlage 3. Vanaf omstreeks 1990 bevindt zich ter plaatse van het oostelijke terreindeel een loofbos.

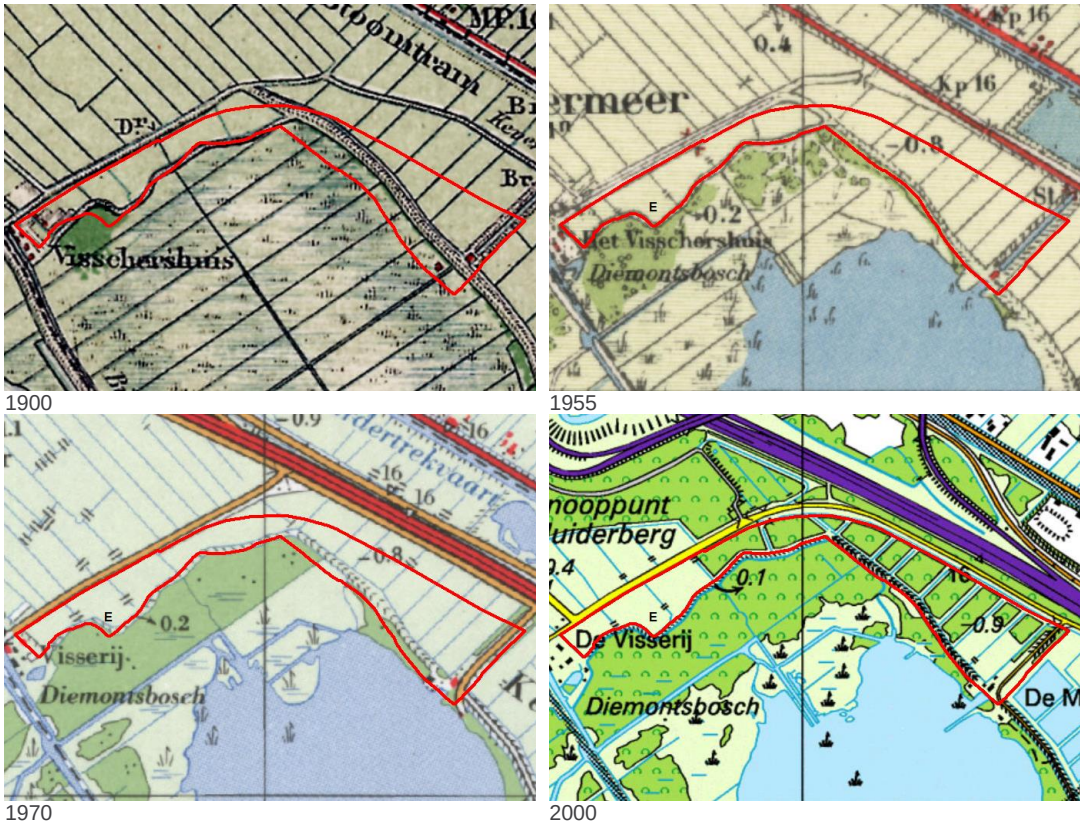

Figuur 2.6 Historische kaarten deelgebied E

2.5 Resultaten dossieronderzoek

Informatie over eerder uitgevoerde bodemonderzoeken en verdachte activiteiten binnen het onderzoeksgebied is te vinden via www.bodemloket.nl. Een overzicht hiervan is weergegeven in bijlage 5. De relevante bodeminformatie is opgevraagd en verstrekt door Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek. Binnen deelgebied C1 en C2 zijn geen gegevens bekend over eerder uitgevoerde bodemonderzoeken en/of activiteiten welke bodemverontreiniging kunnen hebben veroorzaakt. Bekende informatie over de overige deellocaties is in de navolgende paragrafen uiteengezet.

2.5.1 Potentieel verontreinigde locaties

De bekende nabijgelegen verdachte activiteiten staan per deellocatie weergegeven in de tabellen 2.3 tot en met 2.5

Tabel 2.3 Bekende gegevens deellocatie A

Adres	Verdachte activiteit	UBI-klasse	Status
Meerkade 8, Naarden	hbo-tank	4	Voldoende onderzocht

Tabel 2.4 Bekende gegevens deellocatie B

Adres	Verdachte activiteit	UBI-klasse	Status
Naardermeer 23, Naarden	Opslag van alifatische koolwaterstoffen	6	Voldoende onderzocht
Naardermeer 23, Naarden	Dieseltank (bovengronds)	4	Voldoende onderzocht
Naardermeer 17, Naarden	hbo-tank	4	Voldoende onderzocht
Naardermeer 13, Naarden	hbo-tank	4	Voldoende onderzocht
Naardermeer 13, Naarden	Opslag van alifatische koolwaterstoffen	6	Uitvoeren historisch onderzoek
Naardermeer 13, Naarden	Dieseltank (bovengronds)	4	Uitvoeren historisch onderzoek
Naardermeer 7, Naarden	hbo-tank	4	Voldoende onderzocht
Naardermeer 5, Naarden	Baggerspeciedepot (op land)	7	Uitvoeren historisch onderzoek

De meeste potentieel verontreinigde locaties zijn voldoende onderzocht of vormen geen milieuhygiënische risico's. Deze activiteiten liggen niet binnen het plangebied. De bodemkwaliteit van het baggerspeciedepot, zoals genoemd in tabel 2.4, is in het verleden niet onderzocht. Aard en omvang van het baggerdepot zijn niet bekend. Op bodemloket is de locatie ingetekend ter plaatse van bestaand woonhuis. Omdat ter plaatse van het woonhuis en in de nabije omgeving geen baggerdepot waarneembaar is, kan worden geconcludeerd dat er geen baggerdepot in bedrijf is.

Tabel 2.5 Bekende gegevens deellocatie D

Adres	Verdachte activiteit	UBI-klasse	Status in Bodemloket
Keverdijk 14Ct, Weesp	Stortplaats op land	7	Voldoende onderzocht
Keverdijk 14Ct, Weesp	hbo-tank	4	Voldoende onderzocht

2.5.2 Beschikbare bodemonderzoeken

De relevante eerder uitgevoerde bodemonderzoeken welke zijn uitgevoerd ter plaatse van het onderzoeksgebied, staan per deellocatie weergegeven in de tabellen 2.6 tot en met 2.9.

Tabel 2.6 Bekende bodemonderzoeken deellocatie A

Type en adres	Datum	Auteur	Documentnummer	Resultaat
VBO riolering Muiden	14-08-2009	Grontmij	NH042400237/ AA042400062	Ter plaatse van Meerkade 4 is een sterke verontreiniging met PAK aangetoond, ter plaatse van Meerkade 7 is een sterke verontreiniging met asbest aangetoond. Verontreinigingen voldoende afgeperkt. Beide adreslocaties behoren bij percelen welke net buiten het onderzoeksgebied vallen.
VBO (deelgebied B+C) Keverdijkse Overscheense Polder	10-10-2008	RPS	NH042500376/ AA042500475	Deelgebied B bevindt zich ter plaatse van de weilanden, zintuiglijk geen verdachte waarnemingen. Grond niet geanalyseerd. Deelgebied C bevindt zich ter plaatse van Dammen. Boringen in deelgebied C zijn sterk puinhoudend. Dammen blijken asbesthoudend. Plaatselijk PAK>I, zware metalen en m.o. >AW. De PAK en asbesthoudende grond is gesaneerd door middel van ontgraving. Bodem voldoet aan toekomstige functie van natuurgebied.
Hbo-tank, Meerkade 8 te Naarden	-	Kiwa	AA042500321	Tank verwijderd onder Kiwa-certificaat op 30-06-1997, geen verontreinigingen achtergebleven

S : Streefwaarde (grondwater)
AW : Achtergrondwaarde
T : Tussenwaarde
I : Interventiewaarde
Gw : Grondwater

Tabel 2.7 Bekende bodemonderzoeken deellocatie B

Type en adres	Datum	Auteur	Documentnummer	Resultaat
VBO (deelgebied A) Stadszigt	10-10-2008	RPS	AA042500476	Zw: sporen tot matig baksteenhoudend Bg: plaatselijk lichte verontreiniging met lood. Og: plaatselijk lichte verontreiniging met koperen PCB. Op grootste deel van terrein geen verontreinigingen aangetoond. Gw: Barium > S, plaatselijk arseen en 1,2-dichlooretheen >S Aanbevolen wordt om een aanvullend onderzoek naar barium uit te voeren.
Hbo-tank Naardermeer 7 te Naarden	-	Kiwa	AA042501194	Tank verwijderd onder Kiwa- certificaat op 07-06-1994, geen verontreinigingen achtergebleven
VBO, NO en sanering Naardermeer 11 Naarden	17-10-2008	CSO	AA042500411	Gw: m.o. >I Bg: PAK >I Verontreinigingen gesaneerd, locatie geschikt voor 'wonen met tuin'.
VBO (Deelgebied D) Karnemelk en Meerlanden	10-10-2008	RPS	AA042500477	Zw: zwak kolengruishoudend, matig puinhoudend Gr: plaatselijk lood en PAK >AW Gw: barium, xylenen en 1,2-dichlooretheen >S
Hbo-tank Naardermeer 13 te Naarden	-	Kiwa	AA042501195	Tank verwijderd onder Kiwa certificaat op 30-06-1997, geen verontreinigingen achtergebleven
Hbo-tank Naardermeer 17 te Naarden	-	Kiwa	AA042501196	Tank verwijderd onder Kiwa-certificaat op 30-06-1997, geen verontreinigingen achtergebleven
VBO en sanering Naardermeer 19-23 te Naarden	04-02-2013 08-10-2013	Tauw	NH042500400/ AA042501650	Zw: bovengrond licht tot matig puinhoudend. Bg: lood, zink en PAK > AW, plaatselijk PAK >T, plaatselijk asbest >I Og: kobalt > Aw. Gw: niet verontreinigd Verontreiniging met asbest is gesaneerd door middel van ontgraving. Perceel valt net buiten deellocatie B.

Locatie AA042500476 heeft in bodemloket de status dat een aanvullend onderzoek moet worden uitgevoerd naar de aanwezigheid van barium. Omdat barium waarschijnlijk van nature aanwezig is en er geen interventiewaarde geldt, wordt een dergelijk onderzoek niet zinvol geacht. Deze locatie vormt dan ook geen bedreiging voor de beoogde bestemming.

Tabel 2.8 Bekende bodemonderzoeken deellocatie D

Type en adres	Datum	Auteur	Documentnummer	Resultaat
NAVOS stortlocatie Keverdijk	1995-2011	PNH	NH045700004/ AA045700007	Deze locatie is bekend als voormalige stortplaats 'Keverdijk' te Weesp waar in het verleden illegaal bedrijfsafval zou zijn gestort. Hierdoor is de gehele locatie sterk verontreinigd met arseen en cadmium. In 2011 is de locatie aangemerkt als 'passieve situatie', dit betekent dat er geen sanering heeft plaatsgevonden en de verontreinigingen nog aanwezig zijn. Indien in de toekomst sprake is van een actieve situatie, moet er een Wbb- saneringsprocedure worden gevolgd.

De locatie van de stortplaats is op tekening in bijlage 5 aangegeven middels document-nummer NH045700004/ AA045700007. De brief van provincie Noord-Holland waarin staat aangegeven dat er sprake is van een passieve stortlocatie, is toegevoegd aan bijlage 6. In paragraaf 2.9 wordt nader ingegaan op de locatie Keverdijk.

Tabel 2.9 Bekende bodemonderzoeken deellocatie E

Type en adres	Datum	Auteur	Documentnummer	Resultaat
Stortplaats de Lepelaar Muiden	1981-2015	Wareco	NH042400001/ AA042400011	Vanaf omstreeks 1930 tot 1957 is in de voormalige zandwinput (circa 100 meter buiten het onderzoeksgebied) bedrijfsafval(water) gestort. De stortplaats is gesaneerd door middel van een afdeklaag. In het grondwater zijn sterke verontreinigingen met benzeen, CIS en VC aanwezig. De stromingsrichting van het grondwater gaat richting het natuurgebied. Omdat de verontreinigingen zich dieper dan 50 m - mv bevinden vormen deze geen bedreiging voor de inrichting van het natuurgebied.

2.6 Resultaten terreininspectie

Vanwege de omvang en toegankelijkheid van het gebied is de terreininspectie uitgevoerd middels (lucht)fotomateriaal, afkomstig van google Maps en Google streetview. Hierbij is specifiek aandacht besteed aan afwijkende kenmerken binnen het landschap. Afwijkende landschapskenmerken kunnen duiden op bijvoorbeeld een stortplaats. De locatie bestaat voornamelijk uit weilanden. Aangrenzende boerenerven bevinden zich niet binnen het onderzoeksgebied. Binnen deelgebied A, C2, D en E zijn geen afwijkende landschaps-kenmerken waargenomen. Binnen deelgebied B is in het midden van een weiland een groep bomen waargenomen. Deze groep bodem is afwijkend ten opzichte van het algemene landschapsbeeld. Binnen deelgebied C1 bevindt zich een bunker. Mogelijk is hierbij asbesthoudend materiaal toegepast.

Afwijkende bomenrij deelgebied B

Bunker deelgebied C1

Figuur 2.7 Situatie deelgebied B en C

2.7 Bodemopbouw en geohydrologie

De regionale bodemopbouw bestaat voornamelijk uit veen en klei tot 1,5 m -mv. Vanaf 1,5 m -mv bevindt zich zand. De maaiveldhoogte ter plaatse van de locatie komt globaal overeen met NAP -0,6 tot +1.2 m. De onderzoekslocatie ligt niet in een waterwingebied of boringsvrije zone (bron: provincie Noord-Holland).

2.8 Bodemkwaliteitskaart

De gemeenten Weesp, Muiden en Hilversum hebben geen bodemkwaliteitskaart vast-gesteld, hierdoor zijn er geen gegevens bekend over de gemiddelde regionale bodem-kwaliteit binnen de zones C1, C2, D en E.

Gemeente Gooise Meren beschikt over een Nota bodembeheer met een bijbehorende bodemkwaliteitskaart, waarbij voor het regionale grondgebied achtergrondwaarden zijn vastgesteld.

Deelgebied A ligt binnen bodemkwaliteitszone B4-K/O4-K. Binnen deze zone voldoet de gemiddelde kwaliteit van de bovengrond (0,0 tot 0,5 m -mv) voldoet aan klasse landbouw/ natuur. Op basis van de P95 van de bodemkwaliteitskaart bestaat er een verhoogde kans op lichte verontreinigingen met koper en nikkel tot boven de maximale waarde wonen. De gemiddelde kwaliteit van de ondergrond (0,5 tot 2,0 m -mv) voldoet aan klasse landbouw/ natuur. Op basis van de P95 van de bodemkwaliteitskaart bestaat er een verhoogde kans op lichte verontreinigingen met nikkel en PCB.

Deelgebied B ligt binnen bodemkwaliteitszone uitgesloten gebied. Dit houdt in dat ook voor dit gebied geen gemiddelde regionale bodemkwaliteit is vastgesteld. Op basis van de bodemkwaliteitskaart kan dus geen uitspraak worden gedaan over de te verwachten bodemkwaliteit binnen deze zone.

2.9 Keverdijk

Zoals in tabel 2.8 staat aangegeven, is er op een locatie aan de Keverdijk mogelijk een stortlocatie aanwezig. Op dit moment is er sprake van een passieve situatie, waarbij bevoegd gezag geen actieve aanpak eist. Bij wijziging van functie kan de status van de stortplaats 'actief' worden, in dat geval wordt aanbevolen om de de stortplaats geschikt te maken voor beoogde functie.

Als de uitgevoerde onderzoeken uit de periode 1995 tot en met 2008 worden bestudeerd, dan is de formele conclusie van provincie mogelijk voorbarig. De uitgevoerde bodem-onderzoeken zijn destijds summier uitgevoerd. Bij voorgaande onderzoeken is geen noemenswaardig stortmateriaal aangetoond. Onduidelijk is of er nu nog daadwerkelijk sprake is van een voormalige stortlocatie.

De volgende rapportages zijn beschikbaargesteld:

'Verkennend onderzoek voormalige stortplaats Keverdijk in gemeente Weesp Locatiecode NH350/0004' d.d. 15 december 1995. Genoemd is dat in het verleden illegaal bedrijfsafval is gestort. Waarop deze constatering is gebaseerd, is niet duidelijk. Verwezen wordt naar een bodemonderzoeksrapport uit 1983. In 1983 was de grond matig verontreinigd met arseen. Tekening met de ligging van de stort komt niet overeen met de latere tekeningen.

In 2000 is een monitoringsnetwerk rondom de stort aangelegd zonder dat daadwerkelijk geconstateerd is dat er sprake is van een verontreinigssituatie (aangelegde monitorings-infrastructuur voormalige stortplaats Keverdijk te Weesp (NH/350/0004); 7 februari 2000.

In 2003 is een deklaagonderzoek uitgevoerd (Navos Noord-Holland: Deklaagonderzoek Voormalige stortplaats Keverdijk te Weesp (NH.0457.0004); 18 maart 2003. Destijds is de toplaag van de bodem (deklaag genoemd in onderzoek) als sterk verontreinigd met arseen en cadmium. Er is geen stortmateriaal aangetroffen. De toplaag (deklaag?) is licht afval-houdend. Aard van het afval wordt niet bekend. Vanwege de sterke verontreiniging van de bovengrond (deklaag) wordt geconcludeerd dat de kwaliteit van de deklaag onvoldoende is.

In 2005 zijn de resultaten van de grondwatermonitoring gerapporteerd (NAVOS Noord-Holland; Eindrapportgae grondwater; maart 2005
Uit de rapportage kan worden opgemaakt dat in het freatisch grondwater in 2001 in peilbuis 350/006-o éémalig de streefwaarde (lichte verontreiniging) van cis-1,2, dichlooretheen wordt overschreden. In 2000 en in 2003 wordt dit gehalte niet meer gemeten.

Uit de rapportage kan eveneens worden opgemaakt dat in het diepere grondwater in 2001 in peilbuis 350/005-d éémalig de interventiewaarde (sterke verontreiniging) van cis-1,2, dichlooretheen, tetrachlooretheen en 1,2-dichlooretheen en vinylchloride wordt overschreden. In 2000 en in 2003 worden deze gehalten niet meer gemeten.
Verwacht wordt dat de aangetoonde lichte en sterke verontreiniging in 2001 wordt veroorzaakt door contaminatie tijdens monstername of monsterverwisseling op het laboratorium. Een andere logische verklaring kan niet worden gegeven. Naar aanleiding van de resultaten uit 2003 is de grondwatermonitoring beëindigd.

In 2008 is een plan opgesteld om de deklaag te herstellen (Eindrapport NAVOS II Deklaag Handreiking, maart 2008. Dit betreft geen onderzoek, maar een plan om te komen tot een deklaag van voldoende kwaliteit.

Ter plaatse van de aangegeven stortlocatie is nu een sloot aanwezig. In de periode tot 1965 was op de locatie eveneens een sloot aanwezig. Op historisch kaartmateriaal is deze sloot in 1970 niet meer aanwezig. Op historisch kaartmateriaal uit 1995 staat de sloot weer aangegeven. Bovenstaande suggereert dat de sloot in de periode 1965-1970 is gedempt (mogelijk met afval) en in de periode 1990 – 1995 is opengegraven.

Vanwege de onduidelijkheden ten aanzien van de aanwezigheid van de stortlocatie wordt aanbevolen om een bodemonderzoek uit te voeren ter plaatse mogelijke ligging van de stort locatie en de aard van het stortmateriaal (indien aanwezig). Vervolgens dienen de resultaten hiervan te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag. Nadien kunnen, zo nodig, eventuele sanerende maatregelen worden bepaald.

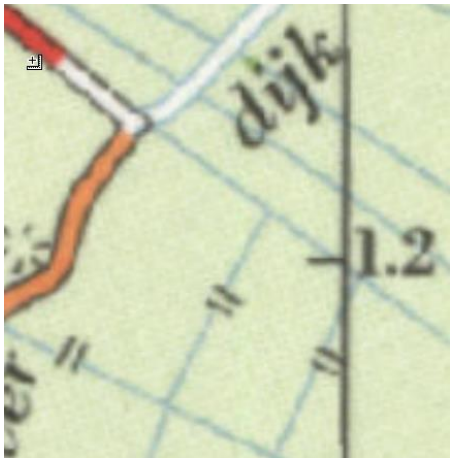

1965

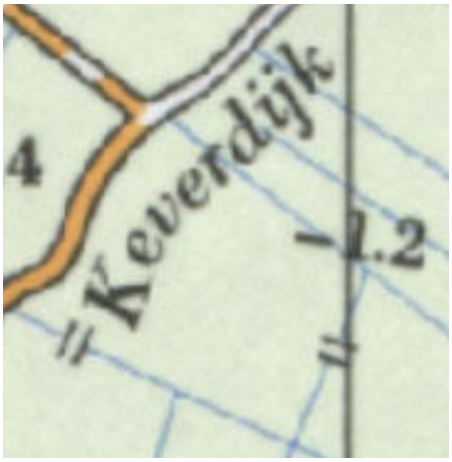

1970

1995

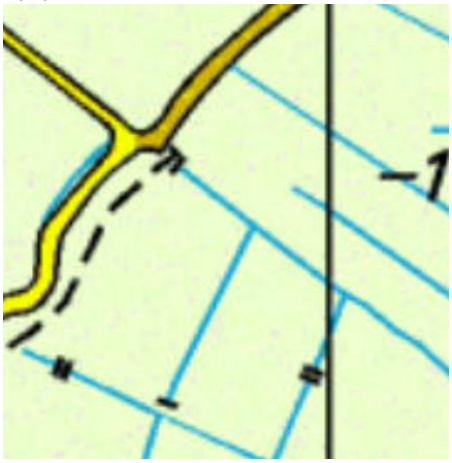

2000

2018

Figuur 2.8 Historische kaarten Keverdijk

2.10 Boomgaarden

Ter plaatse van boomgaarden kan de bodemkwaliteit beinvloed zijn als gevolg van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Bij functieverandering naar natuur kan een sterke verontreiniging met bestrijdingsmiddelen leiden tot de status spoedeisende sanering. In dat geval dient binnen een nader vast te stellen termijn de locatie te worden gesaneerd.

3 Conclusies vooronderzoek

Op basis van de resultaten van het vooronderzoek wordt geconcludeerd dat er op een aantal plaatsen (mogelijk) bodemverontreinigingen aanwezig zijn. Dit betreft:

1. Locaties waar sloten gedempt zijn in een verdachte periode, deze locaties zijn weergegeven in bijlage 2.
2. Locaties waar momenteel nog dammen aanwezig zijn welke zijn aangelegd in een verdachte periode. De locaties van deze dammen zijn weergegeven in bijlage 3.
3. Locaties binnen deelgebied B waar in het verleden boomgaarden aanwezig zijn geweest, waardoor de bodem mogelijk verontreinigd is geraakt met bestrijdingsmiddelen. De locaties waar in het verleden boomgaarden aanwezig zijn geweest, zijn weergegeven in bijlage 4.
4. De stortlocatie ‘Keverdijk’ welke zich bevindt binnen deelgebied D, de locatie van de stortplaats is weergegeven op de kaart van bijlage 5 met de aanduiding NH045700004/ AA045700007. Onduidelijk is of deze stortplaats daadwerkelijk aanwezig is.
5. De locaties met afwijkende landschapskenmerken binnen deelgebied B en deelgebied C1.

Uit bovenstaande blijkt dat binnen het plangebied enkele kleinschalige locaties verdacht zijn op de aanwezigheid van bodemverontreiniging. Het doel van dit onderzoek was om de uitvoerbaarheid van het inpassingsplan te onderzoeken/aan te tonen. Zelfs in het geval dat geconcludeerd kan worden dat door de functieverandering verontreinigde locaties als ’spoedeisend worden beschouwd’ en deze derhalve binnen een nader vast te stellen termijn moeten worden gesaneerd, dan is de omvang van eventuele spoedeisende sanering gering en niet van dien aard dat het in de weg staat aan de uitvoerbaarheid van het inpassingsplan. Om deze reden wordt niet verwacht dat de huidige bodemkwaliteit een belemmering is voor het Provinciale Inpassingsplan.

Aanbevolen wordt om vanwege de functieverandering (en dus niet voor de uitvoerbaarheidstoets voor het Provinciale Inpassingsplan), de bodemkwaliteit ter plaatse van de stortlocatie Keverdijk en de locaties van de boomgaarden vast te stellen. Mocht er sprake zijn van de aanwezigheid van een geval van ernstige bodemverontreiniging dan zal de spoedeisendheid moeten worden vastgesteld. Indien het onderzoek wordt uitgevoerd voorafgaand aan het vaststellen van de PIP, dan moet de spoedeisendheid worden vastgesteld voor de huidige functie en wordt geadviseerd om ook gelijk te toetsen aan de toekomstige functie natuur. Indien na vaststelling van het PIP wordt getoetst dan zal enkel aan de functie natuur getoetst te hoeven worden. Op basis van de uitkomsten van de risicobeoordeling dient vanuit de Wet bodembescherming te worden gehandeld (al dan niet saneren).

Bij landschappelijke aanpassingen en werken (aanleg nieuwe sloten, paden of ander soortig grondverzet) dient rekening te worden gehouden met de genoemde verdachte deellocaties. In dat geval wordt bodemonderzoek aanbevolen.

Bijlage 1. Topografische ligging onderzoekslocatie

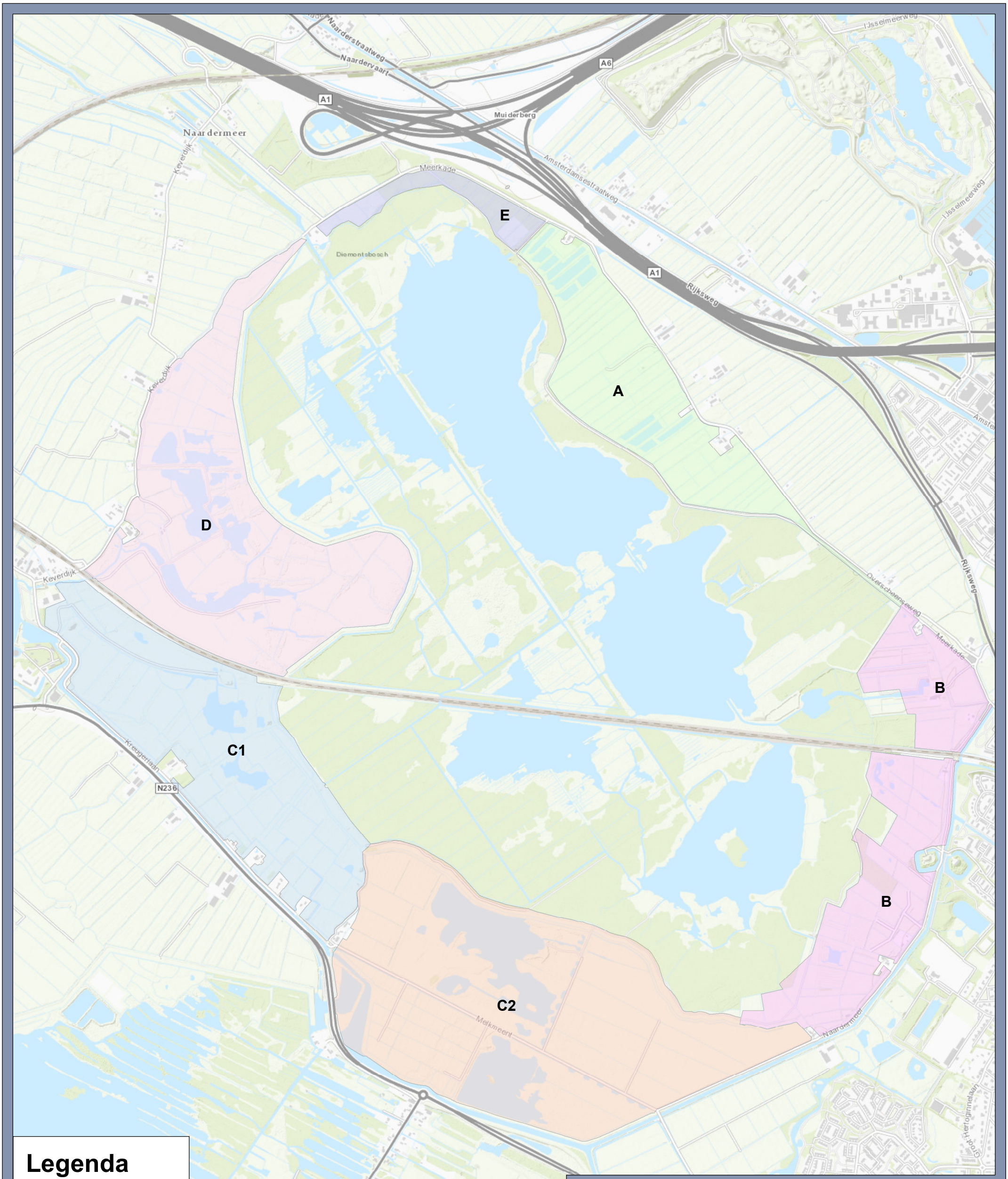

Legenda

Deelgebieden

- A
- B
- C1
- C2
- D
- E

Overzicht deelgebieden

PIP schil Naardermeer

SWECO

Opdrachtgever: PNH
Projectnummer: 360910

Datum: 30-4-2018
Schaal: 1:16.000
Formaat: A3

0 160 320 480 640 800 960 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

P:\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Bodem\GIS\PIP schil Naardermeer.mxd 30-4-2018 17:31:27

Legenda

onderzoeksgebied

Ligging onderzoeksgebied

PIP schil Naardermeer

SWECO

Opdrachtgever: PNH
Projectnummer: 360910

Datum: 24-4-2018
Schaal: 1:75.000
Formaat: A3

0 750 1.500 2.250 3.000 3.750 4.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

P:\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Bodem\GIS\PIP schil Naardermeer.mxd 24-4-2018 11:10:54

Bijlage 2. Overzicht dempingen tussen 1955 en 1980

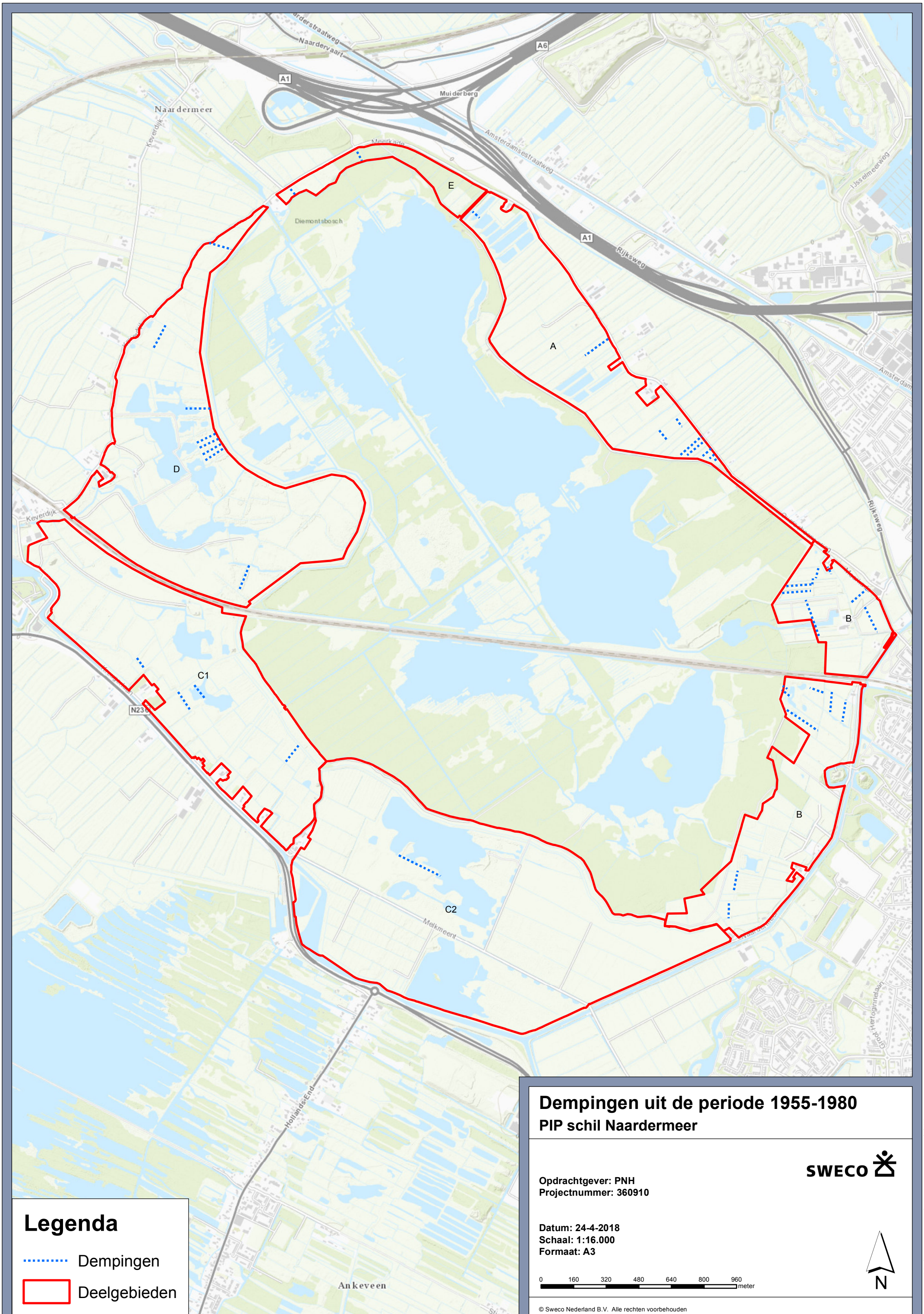

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

P:\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Bodem\GIS\PIP schil Naardermeer.mxd 24-4-2018 10:22:18

Bijlage 3. Overzicht mogelijk verontreinigde dammen

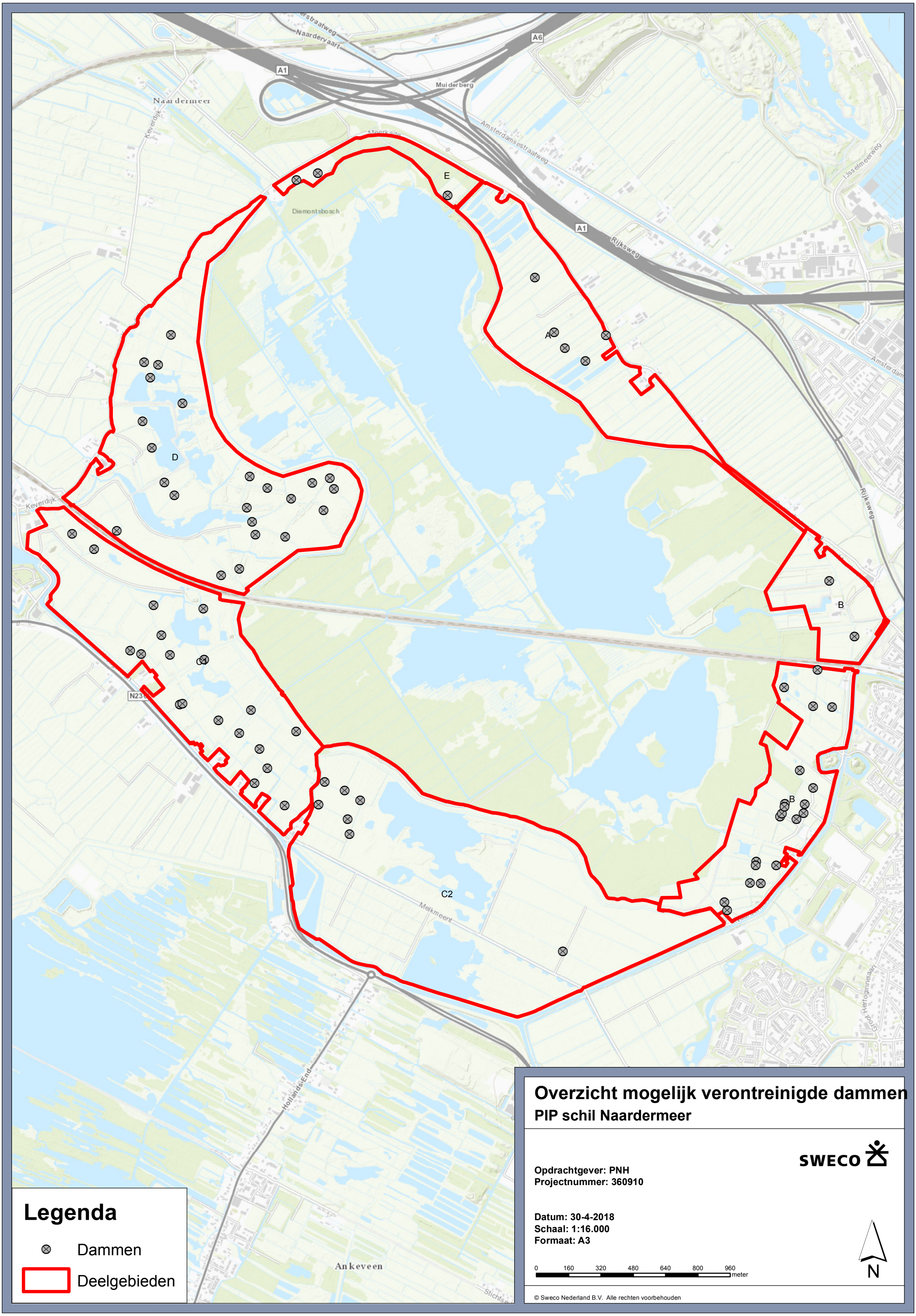

Overzicht mogelijk verontreinigde dammen

PIP schil Naardermeer

SWECO

Opdrachtgever: PNH
Projectnummer: 360910

Datum: 30-4-2018
Schaal: 1:16.000
Formaat: A3

0 160 320 480 640 800 960 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

P:\1101360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Bodem\GIS\PIP schil Naardermeer.mxd 30-4-2018 12:01:38

Bijlage 4. Ligging voormalige boomgaarden

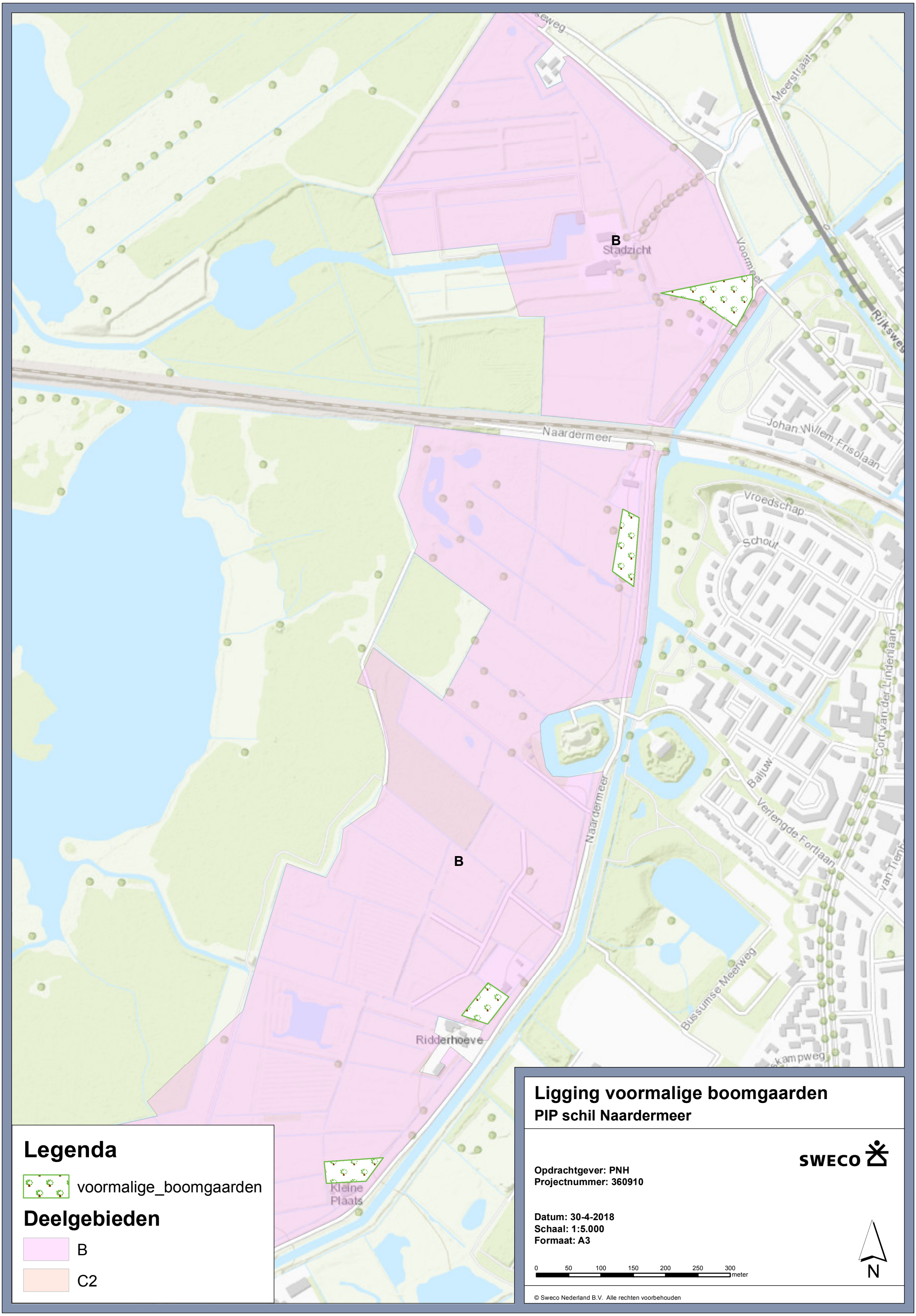
B
Stadzicht
Meerstraat
Rijksweg
Naardermeer
Johan Willem Frisolaan
Vroedschap
Schout
Cort van der Lindenlaan
Balijuw
Verlengde Fortlaan
Naardermeer
B
Bussumse Meerweg
Ridderhoeve
Kleine Plaats
Legenda
voormalige_boomgaarden
Deelgebieden
B
C2
Ligging voormalige boomgaarden
PIP schil Naardermeer
SWECO
Opdrachtgever: PNH
Projectnummer: 360910
Datum: 30-4-2018
Schaal: 1:5.000
Formaat: A3
0 50 100 150 200 250 300
meter
N
© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden
P:\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Bodem\GIS\PIP schil Naardermeer.mxd 30-4-2018 12:01:38

Bijlage 5. Overzicht bekende bodemdossiers uit het Bodemloket

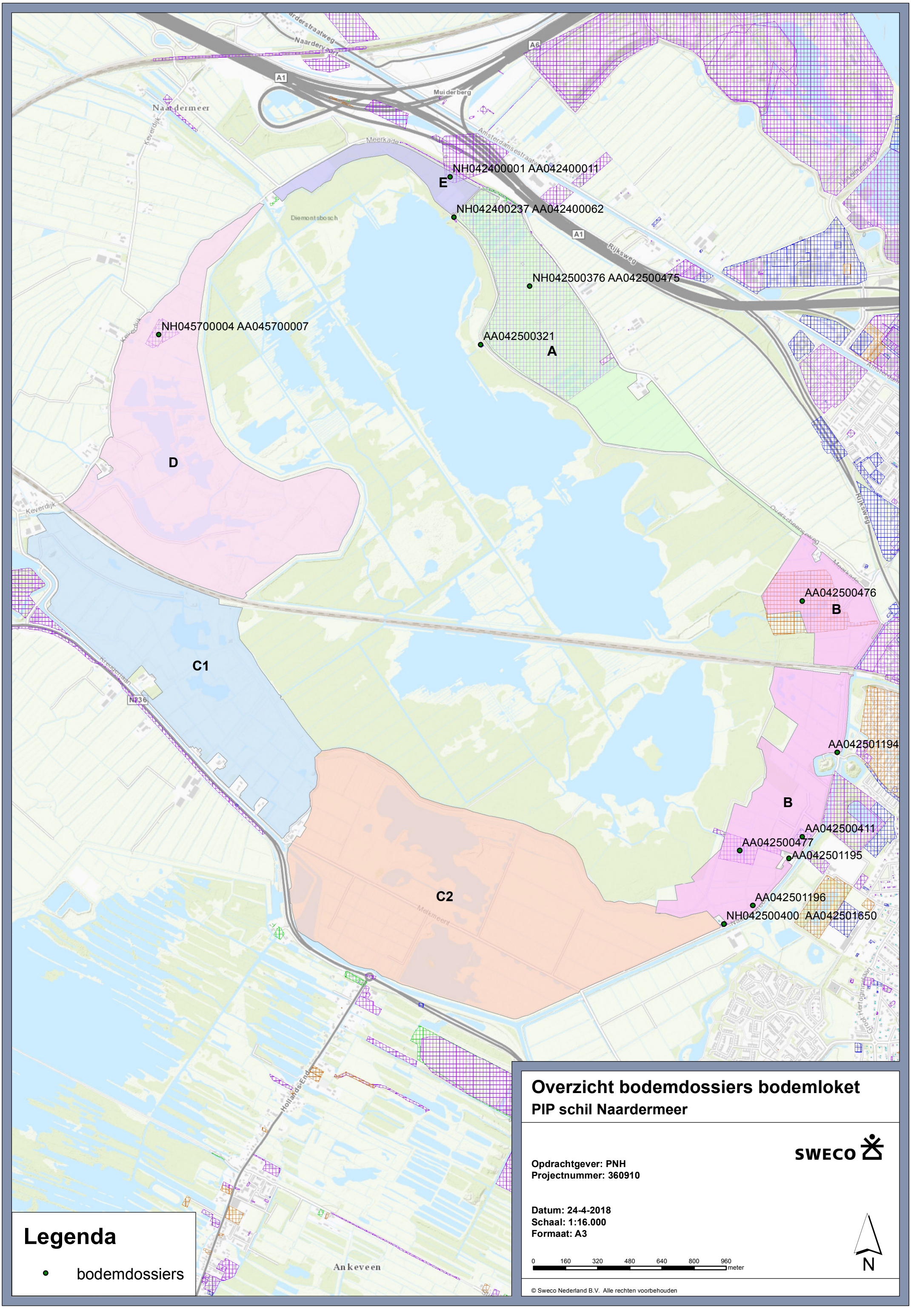
NH042400001 AA042400011
E
NH042400237 AA042400062
NH042500376 AA042500475
NH045700004 AA045700007
AA042500321
A
D
C1
C2
B
AA042500476
AA042501194
AA042500411
AA042500477
AA042501195
AA042501196
NH042500400 AA042501650
Naardermeer
Muiderberg
Diemontsbosch
Ankeveen
A1
A6
Rijksweg
Meerkade
Keverdijk
Hollands End
N236
Legenda
bodemdossiers
Overzicht bodemdossiers bodemloket
PIP schil Naardermeer
SWECO
Opdrachtgever: PNH
Projectnummer: 360910
Datum: 24-4-2018
Schaal: 1:16.000
Formaat: A3
0 160 320 480 640 800 960
meter
N
© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden
P:\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Bodem\GIS\PIP schil Naardermeer.mxd 24-4-2018 10:22:18

Bijlage 6. Brief provincie Noord-Holland betreffende stortlocatie Keverdijk

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Vereniging Natuurmonumenten Regiokantoor ´s-Graveland ´Gooilust`
Zuidereinde 49
1243 KL ´s-Graveland

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M. Broos
BU/PPLG

Doorkiesnummer (023) 514 5067

Betreft: Deklaagonderzoek voormalige stortplaats Keverdijk te Weesp, gemeente Weesp, locatiecode: NH.0457.00004
Project: NAVOS-onderzoek, fase 2

Kenmerk
2011-221

Uw kenmerk

Geachte heer, mevrouw,

Provincie Noord-Holland heeft nieuw beleid ontwikkeld voor de omgang met voormalige stortplaatsen (NAVOS-locaties). U bent eigenaar van een dergelijke stortplaats. In de periode 2006-2008 is op uw locatie in opdracht van de provincie Noord-Holland een voortzetting van het deklaagonderzoek door Bodemzorg uitgevoerd. Wij informeren u hieronder beknopt over de resultaten van dit onderzoek, het provinciale beleid en de gevolgen hiervan voor u.

Beleid voormalige stortplaatsen
Het College van Gedeputeerde Staten van Provincie Noord-Holland heeft in januari 2010 beleid vastgesteld voor de omgang met voormalige stortplaatsen. Dit beleid is verwoord in het beleidsdocument 'Bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma 2010-2014 provincie Noord-Holland' in paragraaf 5.6 van dit document en in het bijbehorende uitvoeringsprogramma in paragraaf B3.6. U kunt dit terugvinden op onze website: www.noord-holland.nl/web/Themas/Milieu/Bodem/Bodemverontreiniging.htm.

Provincie Noord-Holland ziet contact met stortmateriaal als een risico en beschouwt daarom per definitie elke niet gesaneerde stortplaats als een potentieel ernstig geval van bodemverontreiniging. Provincie Noord-Holland stelt daarbij dat stortplaatsen met een deklaag dunner dan 0,5m onvoldoende zijn afgedekt.
Voor stortplaatsen wordt onderscheid gemaakt in een passieve en een actieve situatie. Er is sprake van een actieve situatie wanneer een (her-)ontwikkeling of een sanering in kader van de Wet bodembescherming plaatsvindt. In een passieve situatie vinden er geen wijzigingen plaats op de locatie.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Ceylonpoort 5-25
Haarlem [2037 AA]
www.noord-holland.nl

Wanneer sprake is van een passieve situatie zal Provincie Noord-Holland geen aanpak van de stortplaats eisen tenzij er sprake is van een situatie waar de voormalige stortplaats heeft geleid tot een ernstig en spoedeisend geval van bodemverontreiniging. In een actieve situatie dient voor de aanpak van de stortplaats de Wbb saneringsprocedure te worden gevolgd, waar mogelijk heeft de verkorte BUS-procedure de voorkeur (vooral gericht op het op voldoende dikte maken van de deklaag).

Uitgebreide informatie over het beleid kunt u vinden op de website.

Uw locatie wordt op basis van de beschikbare gegevens als een passieve situatie beschouwd.

Handreiking/resultaten deklaagonderzoek
De deklaag op en het grondwater rondom uw voormalige stortplaats zijn in eerste instantie in de periode 2000-2003 onderzocht. De resultaten zijn door Bodemzorg verwerkt in respectievelijk de rapportage Deklaagonderzoek d.d. 18 maart 2003 en Eindrapportage grondwater d.d. februari 2005.

Op uw locatie is de gehele deklaag ernstig verontreinigd met arseen en cadmium. Zodra sprake is van een actieve situatie moet de deklaag afhankelijk van de beoogde functie op dikte worden gebracht. Het aanvullen van de deklaag beoordelen wij als een sanering in het kader van de Wet bodembescherming.

Op basis van de resultaten van het uitgevoerde deklaagonderzoek zijn in 2008 door Bodemzorg de actieve maatregelen en bijhorende indicatieve kosten voor de aanpak van de locatie bepaald. De rapportage hiervan is als bijlage bij deze brief gevoegd. Deze zogenoemde handreiking vormt voor de provincie Noord-Holland als bevoegd gezag, maar ook voor u als eigenaar, een hulpmiddel om te kijken hoe de stortplaats aan de bovenkant weer veilig kan worden gemaakt en hoeveel dit ongeveer gaat kosten. In de rapportage zijn de resultaten van het eerder uitgevoerde deklaagonderzoek samengevat. De volledige rapportage van het deklaagonderzoek van de periode 2000-2003 is u in het verleden al toegestuurd. Indien deze niet in uw bezit is, kunt u deze opvragen bij ondergetekende. Dat geldt tevens voor de hoofdtekst met achtergrondinformatie van het recentelijk uitgevoerde deklaagonderzoek.

Wij verwachten u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben. Wij delen u hierbij mee dat wij tevens een afschrift van deze brief en bijlagen hebben verstuurd naar de gemeente.

Voor vragen en/of opmerkingen kunt u contact opnemen met onze projectleider NAVOS, de heer M. Broos, telefoonnummer 023-5145067 en e-mail broosm@noord-holland.nl.

Tenslotte willen wij u er graag op wijzen dat Provincie Noord-Holland de sanering en herontwikkeling van voormalige stortplaatsen wil stimuleren in situaties waarin de aanwezigheid van de stortplaats een belemmering vormt voor het realiseren van andere voor Provincie Noord-Holland belangrijke doelstellingen. Dit is tevens in het beleidsdocument 'Bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma 2010-2014 provincie Noord-Holland' opgenomen. Voor subsidiemogelijkheden kunt u contact opnemen met servicepunt-shv@noord-holland.nl

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,
namens dezen,

projectleider PPLG
M.W. Broos

Bijlage 7. Kwaliteitsborging

Kwaliteitsborging

Sweco Nederland B.V. wil met haar producten en diensten zo goed mogelijk aan de behoeften, doelstellingen en eisen van haar opdrachtgevers voldoen. Voor het bewijsbaar en zichtbaar maken van de kwaliteit (kwaliteitsborging) beschikt Sweco Nederland B.V. over een kwaliteitssysteem. Dit kwaliteitssysteem is er mede op gericht de individuele kennis, kunde en activiteiten van de medewerkers zodanig te organiseren en af te stemmen, dat de kwaliteit van de gezamenlijk tot stand gebrachte producten en diensten zo goed mogelijk beheerst en gewaarborgd worden.

Het Besluit bodemkwaliteit (onderdeel KWALIBO) richt zich op kwaliteit én integriteit van de bodemintermediair. De kwaliteitseisen zijn vastgelegd in beoordelingsrichtlijnen, protocollen en andere documenten. Met een certificaat moeten bodemintermediairs (aannemers, inspectie-instellingen, milieukundige begeleiders e.d.) aantonen dat hun bedrijf aan de kwaliteitseisen voldoet. Het bevoegd gezag mag alleen gegevens accepteren van een erkende intermediair. Bovendien moeten de personen en instellingen die bepaalde cruciale functies in het bodembeheer vervullen (milieukundige begeleiding, monsterneming bij partijkeuringen, veldwerk, certificatie en inspectie), onafhankelijk zijn van hun opdrachtgever (eigenaar / initiatiefnemer). Functiescheiding en het (laten) uitvoeren van de aangewezen werkzaamheden door erkende bodemintermediairs gelden vanaf de datum dat erkenning verplicht is.

De kwaliteit van de door Sweco Nederland B.V. uitgevoerde onderzoeken en gegeven adviezen op het gebied van bodembeheer wordt op de volgende manieren gewaarborgd:

NEN-EN-ISO 9001

Het managementsysteem van Sweco Nederland B.V. is gecertificeerd tegen NEN-EN-ISO 9001. Deze norm geeft een model voor externe kwaliteitsborging en voor certificatie. Er wordt een aantal activiteiten aangegeven, die voor het geven van vertrouwen in de relatie klant/leverancier worden aangetoond. Dit omvat zowel randvoorwaarden voor kwaliteitsverbetering als eisen voor kwaliteitsborging.

NEN-EN-ISO 14001

Het managementsysteem van Sweco Nederland B.V. is gecertificeerd tegen NEN-EN-ISO 14001. Deze norm geeft eisen en richtlijnen voor het gebruik van milieuzorgsystemen. Met het certificaat toont Sweco aan dat zij de zorg voor het milieu in haar dienstverlening en interne bedrijfsvoering goed heeft georganiseerd. Kernpunten daarbij zijn het naleven van wet- en regelgeving en de voortdurende verbetering van milieuprestaties.

SIKB

De Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) is een samenwerkingsverband van markt en overheid, met als doel de kwaliteit van besluitvorming, dienstverlening en realisatie van bodembeheer te verhogen. Sweco is actief betrokken bij het werk van SIKB en is gecertificeerd voor:

- het uitvoeren van partijkeuringen van grond (BRL SIKB 1000);
- het uitvoeren van veldwerk (BRL SIKB 2000);
- milieukundige begeleiding van bodemsaneringen (BRL SIKB 6000).

Sweco is voor bovenstaande activiteiten erkend door de minister van I&M. In rapportages wordt aangegeven of het werk conform de BRL SIKB 1000, 2000 of 6000 is uitgevoerd, welke werkzaamheden onder wiens erkenning zijn uitgevoerd en of er afwijkingen zijn ten opzichte van de eisen uit de BRL-en.

VKB

Sweco Nederland B.V. is actief lid van de Vereniging Kwaliteitsborging Bodembeheer (VKB). Deze vereniging van milieuadvies- en veldwerkbureaus werkt aan de kwaliteitsborging van bodemonderzoek en bodemadvies door o.a. het stellen van eisen inzake opleiding en ervaring, toepassing van normen en voorschriften en certificatie. De advies- en veldwerkzaamheden van Sweco worden uitgevoerd conform de kwaliteitseisen van deze vereniging.

Milieukundig laboratoriumonderzoek

De laboratoria die door Sweco worden ingeschakeld voor het uitvoeren van milieukundig laboratoriumonderzoek, voldoen aan de accreditatiecriteria van de Raad van Accreditatie conform NEN-EN-ISO/IEC 17025.

ARBO en VGM

Sweco Nederland B.V. voldoet aan de specifieke veiligheidseisen die voor ARBO, veiligheid, gezondheid en milieu gelden. Risico's worden op bedrijfs-, vakgebied- en projectniveau geïdentificeerd en geëvalueerd. Ook de effectiviteit van de genomen maatregelen wordt gemonitord.

Bureauonderzoek

Projectnummer: 360910
Referentienummer: SWNL0228758
Datum: 15-10-2018

Archeologisch onderzoek PIP Schil Naardermeer (gemeenten Weesp, Gooise Meren en Hilversum)

SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2157

Definitief

Sweco
K.P. van der Mandelelaan 41-43

3062 MB Rotterdam
Nederland

T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.

Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te De Bilt

Jitske Blom

T +31 88 811 64 24
M +31 6 10 58 56 48
Jitske.Blom@sweco.nl

Verantwoording

Titel	Archeologisch onderzoek
Subtitel	Bureauonderzoek
	SWECO ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 2157
ISSN-nummer	2468-4813
Projectnummer	360910
Referentienummer	SWNL0228758
Revisie	D2
Datum	15 October 2018
Auteur	Jitske Blom
E-mailadres	Jitske.Blom@sweco.nl
Gecontroleerd door	Jeroen van Rooij
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Wesley van Breda
Paraaf goedgekeurd	

Sweco voert archeologisch onderzoek uit onder procescertificaat SIKB BRL 4000 ’Archeologie’ (versie 4.0) en de protocollen 4001, 4002, 4003 en 4004. De archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm van de Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.0).

Administratieve gegevens

Uitvoerder	**Sweco Nederland B.V.**
Provincie	Noord-Holland
Gemeentes	Weesp, Gooise Meren en Hilversum
Plaats	Naarden
Toponiem	Naardermeer
Kaartbladnummer	25H
Kadastrale gegevens	diverse
x/y-coördinaten	N 136123/480576 O 138505/478153 Z 136752/476197 W 134243/478702
Opdrachtgever	provincie Noord-Holland
Onderzoeksmeldingsnummer	4601345100
Archis monumentnummer	1907, 11117
Archis waarnemingsnummer	2915793100 3133893100
Oppervlakte plangebied	zeven onderzoeksgebieden, totaal 503 ha. Daarvan wordt 103 ha heringericht
Bevoegde overheid	gemeentes Hilversum, Gooise Meren en Weesp
Projectmedewerker	Jitske Blom (senior KNA prospector 33435626), Jeroen van Rooij (senior KNA prospector 19995135)
Periode van uitvoering	April 2018
Beheer en plaats van documentatie	Sweco Nederland B.V.

Inhoudsopgave

Samenvatting **5**
1 Inleiding **7**
1.1 Onderzoekskader 7
1.2 Aanleiding van het onderzoek 8
1.3 Methodiek 8
1.4 Doelstelling en vraagstelling 8
2 Bureauonderzoek **9**
2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik 9
2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied 9
2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied 9
2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied 10
2.2 Aardwetenschappelijke kenmerken 10
2.3 Archeologische waarden 13
2.3.1 Archeologische verwachtings- en beleidskaart 13
2.3.2 Archeologische Monumenten 14
2.3.3 Archeologische waarnemingen en onderzoeken 14
2.3.4 Informatie Archeologische Werkgemeenschap Nederland 15
2.4 Historische situatie en mogelijke verstoringen 15
2.4.1 Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) 15
2.4.2 Oude kaarten, ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen 15
3 Gespecificeerde verwachting **18**
4 Conclusie en advies **19**
4.1 Conclusie 19
4.2 Advies 20
Literatuurlijst en gebruikte bronnen **21**

Bijlage 1 – Locatie van het plangebied
Bijlage 2 – Geomorfologische kaart
Bijlage 3 – AHN
Bijlage 4 – Uitsnede beleidskaart gemeente Weesp
Bijlage 5 – Uitsnede beleidskaart voormalige gemeente Naarden
Bijlage 6 – Bekende archeologische gegevens
Bijlage 7 – Topografisch Militaire Kaart
Bijlage 8 – Advieskaart

Samenvatting

In opdracht van de provincie Noord-Holland heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie Naardermeer te Naarden, gemeenten Weesp, Hilversum en Gooise Meren (zie bijlage 1). De aanleiding voor dit onderzoek is het opstellen van een PIP.

In de top van het dekzand kunnen archeologische resten worden verwacht daterend van het Laat-Paleolithicum tot en met het Laat-Neolithicum. Na deze periode was het gebied vermoedelijk niet meer bewoonbaar door veengroei en de vorming van het Naardermeer. Uit genoemde periodes kunnen resten van bewoning, zoals jachtkampjes worden gevonden. Ook kunnen graven aanwezig zijn. De diepteligging van de top van het dekzand varieert van 3 m -mv in het westelijk deel tot aan maaiveld in het oostelijk deel van het plangebied. De kans op het aantreffen van graven is klein: Nederland was in die periode dun bevolkt en bovendien betreft het plangebied een relatief laaggelegen gebied van verspoelde dekzanden.

Vermoedelijk is de regio pas in de periode van de bedijkingen weer bewoonbaar. Vanaf de Late Middeleeuwen kunnen resten van kleinschalige bebouwing worden aangetroffen. Op basis van de geraadpleegde kaarten worden met name resten van molens en erven verwacht. De resten hiervan worden direct aan maaiveld verwacht.

De resten zijn vermoedelijk goed bewaard en geconserveerd gebleven door de hoge grondwaterstand en de vermoedelijk beperkte grondbewerkingen die hebben plaatsgevonden.

Indien grondwerkzaamheden plaatsvinden op locaties waar historische bebouwing aanwezig is, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde deze vindplaatsen te waarderen.

Indien ter plaatse van AMK-terrein 11117 graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm -mv plaatsvinden, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde de vindplaats te waarderen.

In deelgebieden A en B, waar het dekzand dagzoomt, wordt geadviseerd bij bodemingrepen dieper dan 30 cm -mv een verkennend booronderzoek uit te voeren. In de overige deelgebieden ligt de grens op 100 cm -mv. Doel hiervan is de bodemopbouw en bewoonbaarheid van de top van het dekzand in kaart te brengen.

Tenslotte wordt geadviseerd de grondwaterstand bij voorkeur niet te verlagen. Een dergelijke ingreep kan de conditie van organische materialen aantasten.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1.1 Overzicht van archeologische perioden[1]

Periode	Tijd		
Laat-Paleolithicum (Oude Steentijd)		tot	9.000 v.Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd)	9.000 v.Chr.	-	4.900 v.Chr.
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	5.325 v.Chr.	-	1.900 v.Chr.
Bronstijd	1.900 v.Chr.	-	800 v.Chr.
IJzertijd	800 v.Chr.	-	12 v.Chr.
Romeinse Tijd	12 v.Chr.	-	450 n.Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1.050 n.Chr.
Late Middeleeuwen	1.050	-	1.500 n.Chr.
Nieuwe Tijd	1.500	-	heden

Tabel 1.2 Indeling van het Kwartair

chronostratigrafie				jaren geleden		
Kwartair	Holoceen	Subatlanticum		3.000	-	heden
		Subboreaal		5.000	-	3.000
		Atlanticum		8.000	-	5.000
		Boreaal		9.000	-	8.000
		Preboreaal		10.000	-	9.000
	Pleistoceen	Laat		130.000	-	10.000
			Weichselien (ijstijd)	120.000	-	10.000
			Eemien	130.000	-	120.000
		Midden		800.000	-	130.000
			Saalien (ijstijd)	200.000	-	130.000
			Elsterien (ijstijd)	400.000	-	315.000
		Vroeg		2.400.000	-	800.000

[1] Bron: Archeologisch Basis Register 1992.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

Nederland heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor natuur in laagveen moerassen. Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van Nederland en vormt de bakermat van de natuurbescherming in Nederland. Het gebied is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN) en is aangewezen als Natura 2000 gebied. De realisatie daarvan is de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. De provincie heeft met het Rijk afgesproken dat in 2027 de realisatie van het NNN afgerond is.

Rondom het Naardermeer ligt de zogenaamde schil, die begrensd is als NNN en Natura 2000. Dit gebied is van groot belang als hydrologische buffer rondom het Naardermeer. Voorwaarde voor het goed functioneren van deze buffer is een hoogwaardige inrichting en beheer als natuurgebied met een hoger waterpeil. Tevens moet de agrarische belasting en stikstofdepositie worden teruggedrongen. Voor het duurzaam in stand houden van het Naardermeer is het juiste waterpeil en herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater belangrijk. Op enkele percelen binnen de schil vinden nog bedrijfsmatige agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur (laagveen en rietmoeras) verhinderen. Dit natuurdoel valt niet te combineren met bedrijfsmatige agrarische activiteiten. De desbetreffende percelen zullen derhalve aan de bedrijfsmatige inzet ten behoeve van landbouwproductie worden onttrokken. Voor het gehele schilgebied wordt een provinciaal inpassingsplan opgesteld om deze ontwikkeling mogelijkte maken.

In figuur 1.1 is de begrenzing van de schil Naardermeer weergegeven.

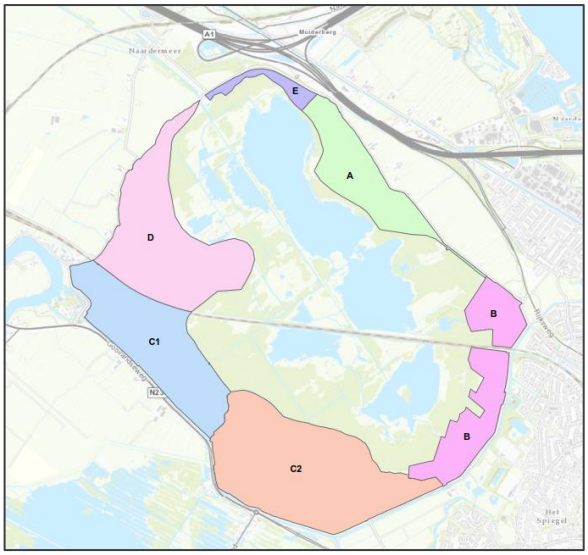

Figuur 1 Begrenzing van de schil Naardermeer

1.2 Aanleiding van het onderzoek

In opdracht van de provincie Noord-Holland heeft Sweco Nederland B.V. een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar de locatie Naardermeer te Naarden, gemeenten Weesp, Hilversum en Gooise Meren (zie bijlage 1). De aanleiding voor dit onderzoek is het opstellen van een PIP.

1.3 Methodiek

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform SIKB BRL 4000 protocol 4002 en bestaat uit elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied; vaststellen consequenties toekomstig gebruik (LS01)
2. Aanmelden onderzoek bij Archis
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid (LS01)
4. Beschrijven huidig gebruik (LS02)
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden ondergrond (LS02, LS03, LS04)
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke kenmerken (LS04)
8. Opstellen gespecificeerde verwachting en formuleren onderzoeksstrategie (LS05)
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek (LS06)
10. Aanleveren standaardrapport - afmelden onderzoek in Archis
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-depot (DS05)

Processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan de gespecificeerde verwachting (stap 8) wordt opgesteld. Deze stappen worden behandeld in paragraaf 1.1 en hoofdstuk 2. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. Processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het openbaar maken van het bureauonderzoek voor derden bij onder meer Archis en het e-Depot.

1.4 Doelstelling en vraagstelling

De bodemingrepen die gepaard gaan met de geplande werkzaamheden kunnen eventueel aanwezige archeologische resten in de bodem verstoren en/of vernietigen. Derhalve dienen voorafgaand aan die werkzaamheden de archeologische waarden binnen het plangebied in kaart te worden gebracht. Het doel van het bureauonderzoek is inzicht te krijgen in de archeologische waarde van het plangebied. Het onderzoek richt zich op de vraag of er in het plangebied archeologische waarden aangetroffen kunnen worden.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?
- Is het plangebied voldoende onderzocht. Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?

2 Bureauonderzoek

2.1 Afbakening plangebied, huidig gebruik en toekomstig gebruik

2.1.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied betreft het gehele schilgebied rondom het Naardermeer, zoals weergegeven in figuur 1.1 (gemeenten Weesp, Hilversum en Gooise Meren). Het onderzoeksgebied heeft een omvang van ca. 503 ha .

2.1.2 Huidig gebruik van het plangebied

De percelen zijn momenteel in gebruik als agrarisch land en als natuurgebied. Op drie locaties is mogelijk sprake van een stortplaats (zie paragraaf 2.3).

Binnen het plangebied zijn enkele kabels en leidingen aanwezig. Deze volgen over het algemeen de bestaande infrastructuur en perceelsgrenzen. In het (zuid)westen van het plangebied liggen twee leidingen bij uitzondering dwars door de percelen (zie figuur 2.1).

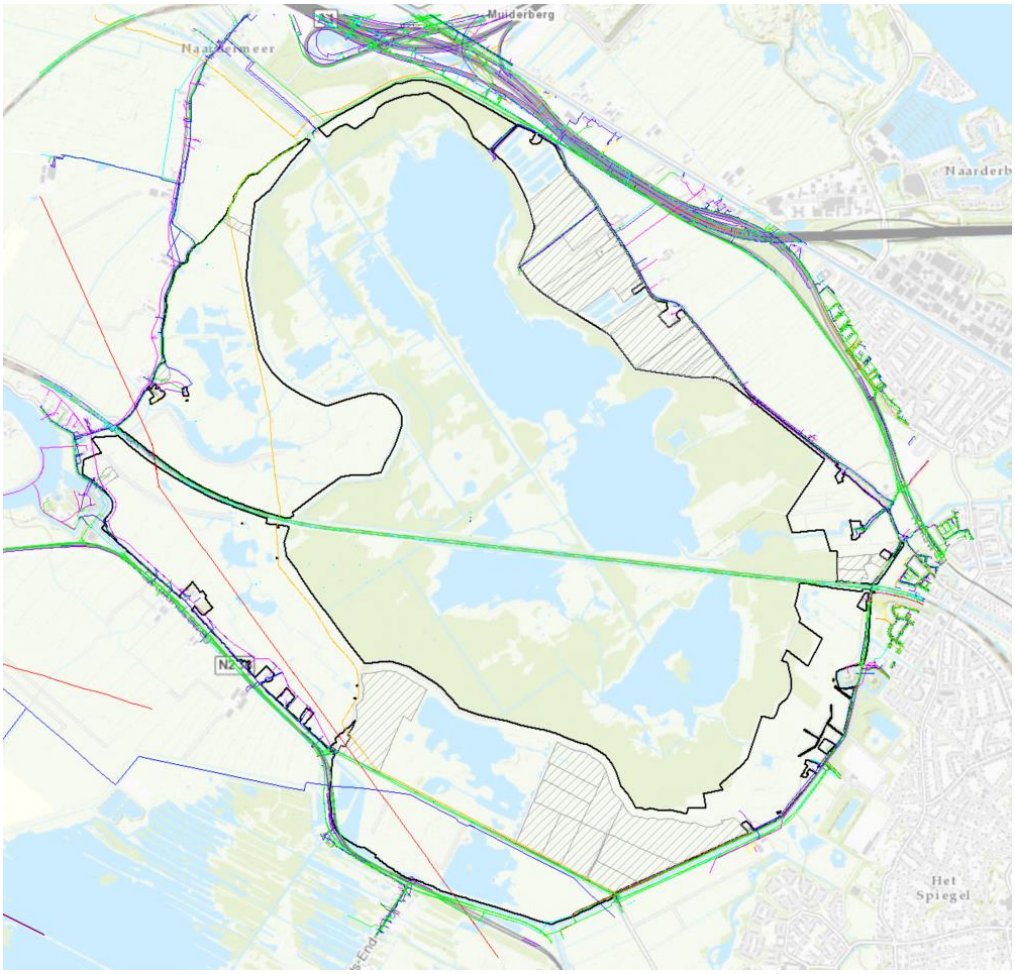

Figuur 2.1 Kabels en leidingen in het plangebied

2.1.3 Toekomstig gebruik van het plangebied

Op enkele percelen binnen de schil Naardermeer vinden nog bedrijfsmatige agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur (laagveen en rietmoeras) verhinderen. Dit natuurdoel valt niet te combineren met bedrijfsmatige agrarische activiteiten. De desbetreffende percelen zullen derhalve aan de bedrijfsmatige inzet ten behoeve van landbouwproductie worden onttrokken. De exacte bodemingrepen die gepaard gaan met deze ontwikkelingen zijn nog niet bekend. Echter, aangenomen kan worden dat dit consequenties heeft voor het bodemarchief, bijvoorbeeld vanwege verhoging van het grondwaterpeil. Er zal in principe niet worden afgegraven.

2.2 Aardwetenschappelijke kenmerken

Om de landschapsgenese in beeld te brengen is gebruik gemaakt van bodemkaarten en geologische en geomorfologische kaarten. Met behulp hiervan worden de bodem en het landschap beschreven. Onderdeel van deze studie vormt een analyse van het Actueel Hoogtebestand Nederland.

Tabel 2.3 Aardwetenschappelijke informatie

Bron	Informatie
Geologie[2]	westelijk deel rivierzand en -klei met inschakelingen van veen (komafzettingen, Fm. van Echteld/Fm. van Nieuwkoop Ec2, oostelijk deel dekzand (Fm. van Boxtel Bx4)
Geomorfologie[3]	Noordelijk en oostelijk deel vlakte van ten dele verspoelde dekzanden (2M14), zuidelijk en westelijk deel ontgonnen veenvlakte (2M46), nabij de Vecht vlakte van meeropvulling bedekt met klei (2M52)
Bodemkunde[4]	Noordelijk en oostelijk deel waardveengronden (kVs) en vlakvaaggronden, soms met kleidek van 15-40 cm dik (Zn21/*k*Zn21), zuidelijk en westelijk deel waardveengronden (kVc) en plaseerdgronden (Wo), nabij de Vecht kalkrijke poldervaaggronden (pMn86)
AHN[5]	geen opvallende structuren zichtbaar. Maaiveld op ca. 0,5 tot 1 m -NAP

Tijdens de laatste ijstijd die duurde van circa 120.000 tot 10.000 jaar geleden, heersten er in Nederland periglaciale condities. Doordat de zeespiegel tijdens de koudste periode circa 110 m lager stond dan tegenwoordig, had Nederland in deze periode een uitgesproken continentaal klimaat. Dit werd gekenmerkt door zogenaamde toendravegetaties waarbij op grote schaal zandverstuivingen konden plaatsvinden. Deze afzettingen, ook wel dekzanden genoemd, werden gevormd door de overheersende westelijke wind die vrij spel kreeg door de kale en droge omstandigheden. De dekzanden behoren tot de eolische afzettingen van de formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden. Ze bestaan uit zeer fijne tot matig grove zanden, zijn overwegend kalkloos en goed tot matig gesorteerd. Dit zand ligt in het oostelijk deel van het plangebied nog aan het maaiveld.

Het plangebied maakt onderdeel uit van het Utrechts-Hollands veengebied. Aan het begin van het Subboreaal (circa 3000 voor Chr.) ontstaat een gesloten kustbarrière van strandwallen. Door deze evenwijdig aan de westkust gelegen strandwallen nam de invloed van de zee op het achterland af en ontstond, mede onder invloed van rivieren, een zoetwaterlagune waarin veenvorming optrad. Dit veengebied breidde zich in de loop van het Subboreaal uit in oostelijke richting. Onderzoek naar de gemeente Weesp wijst uit dat rond 2000 v.Chr. het gehele grondgebied van deze gemeente met veen was bedekt.

Rondom de Vecht wordt voornamelijk uit bosveen bestaand laagveen aangetroffen. Het veen ligt direct op het pleistocene zand, dat binnen het onderzoeksgebied enkele meters beneden maaiveld is gelegen. Uit een doorsnede van het plangebied blijkt dat het pleistocene zand in het westen op gemiddeld 3 m -mv is gelegen, terwijl het in het oosten van het plangebied dagzoomt.[6][7]

[2] De Mulder et al. 2003.

[3] Stiboka 1992.

[4] Stiboka 1965.

[5] https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/

[6] https://www.dinoloket.nl/ondergrondmodellen

[7] In deelgebieden C en E ligt de top van het zand dieper dan 1 m -mv, in deelgebied D ligt de top dieper dan 1,5 m -mv (https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens)

Door de steeds verdere vernatting ontstonden kwelplaatsen en uiteindelijk veenplassen, waaronder het Naardermeer, dat een restant is van een groter meer.[8] Het ontstond zo'n 2000 jaar v. Chr.[9]

Rond 1500 voor Chr. drong de zee het westelijk veengebied binnen en ontstond het Oer-IJ. Rond 600 voor Chr. ontstond de Vecht, die door het veengebied stroomde en in het Oer-IJ uitmondde als een aftakking van de Rijn bij Vechten. Het einde van de sedimentatie wordt gehouden op 1122 na Chr., toen de Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede werd afgedamd. De Vecht is een meanderende rivier met de daarvoor kenmerkende beddingafzettingen en flankerende oeverwallen.[10]

Vanaf de Late Middeleeuwen (11e/12e eeuw) is veel van het veen ontgonnen en verdwenen, waardoor de veenplassen in de omgeving ontstaan zijn en het landschap haar huidige vorm kreeg.

Ook langs het Naardermeer werd een aantal dijken aangelegd. Aan de noordzijde de Keverdijk en aan de zuidzijde de Broekdijk. In 1383 werd de verbinding tussen de Vecht en het Naardermeer nabij het gehucht Uitermeer afgedamd door de bouw van de Uitermeerse dam. Hierdoor werd de invloed van de Zuiderzee uitgebannen en was er niet langer sprake van eb en vloed. Na deze afdamming begon, aanvankelijk vooral aan de westzijde, verlanding plaats te vinden. Tussen 1623 en 1629 werd het meer drooggelegd, maar in 1629 werd het weer onder water gezet om Amsterdam te beschermen tegen oprukkende Spaanse troepen. In 1883 werd een nieuwe poging gewaagd het meer droog te malen, maar het bleek te duur om het zware kwelwater uit het Gooi weg te pompen.[11]

Op basis van de geraadpleegde bronnen kan het onderzoeksgebied in drie zones worden verdeeld, afgezien van het Naardermeer zelf, dat als een apart onbewoonbare zone wordt beschouwd. In bijlage 2 is een uitsnede uit de geomorfologische kaart opgenomen. Hierin zijn de drie zones (zand, veen en meerafzettingen) duidelijk herkenbaar.

Aan de noord- en oostzijde van het meer dagzoomt het dekzand, soms afgedekt door een dunne klei- of veenlaag. De vlakvaaggronden zijn ontstaan als meerafzettingen. Hieronder is het dekzandniveau met podzol aanwezig.[12]

Aan de zuid- en westzijde is een dikker veendek aanwezig op het dekzand. Hierin zijn waardveen- en plaseerdgronden ontwikkeld. Waardveengronden hebben een dun kleidek, dat hier afgezet kan zijn vanuit de Vecht. Plaseerdgronden zijn moerige eerdgronden met een niet-gerijpte ondergrond. Ze hebben doorgaans venige bovengrond, liggend op zavel of klei die in de ondergrond slap is.

---

[8] BMA Amsterdam 2013.

[9] https://nl.wikipedia.org/wiki/Naardermeer

[10] Van der Haar & Vossen 2011.

[11] https://nl.wikipedia.org/wiki/Naardermeer

[12] Stiboka 1965

Nabij de Vecht ligt een kleine zone met meerafzettingen, waarin zich een poldervaaggrond heeft gevormd. Dit bodemtype heeft geen veen binnen 80 cm en geen donkere bovengrond en wordt vaak gevonden in komgebieden.

Er zijn drie locaties waar in het verleden mogelijk grondverzet heeft plaatsgevonden.[13] Het betreft een locatie aan de Keverdijk in deelgebied D en een locatie nabij de kruising A1-A6 in deelgebied E. Op het AHN zijn deze locaties als iets verhoogd herkenbaar. Daarnaast is in de noordelijke helft van deelgebied A een mogelijke stortplaats aanwezig. Deze is echter niet herkenbaar op het AHN (zie bijlage 3).

2.3 Archeologische waarden

Om de reeds bekende archeologische waarden in beeld te krijgen, zijn diverse bronnen geraadpleegd, zoals de Archeologische Monumentenkaart, Archis3 en archeologische waarden- en/of beleidskaarten van het betreffende gebied.

Er is contact gezocht met de AWN afdeling Naerdinckland. De informatie die hierdoor is verkregen, is verwerkt in onderstaande tekst.

2.3.1 Archeologische verwachtings- en beleidskaart

De provincie Noord-Holland heeft de wettelijke taak om vindplaatsen in de bodem te beschermen, archeologisch onderzoek te doen wanneer een mogelijke vindplaats verstoord wordt en archeologische vondsten toegankelijk te maken voor een groot publiek. Daarom ondersteunt ze gemeenten op het gebied van archeologie.

De gemeente Weesp heeft een archeologische beleidskaart (zie bijlage 4). Vier deelgebieden vallen binnen de gemeente Weesp. Het meest noordelijk gebied valt in zone 5, het middelste gebied in zone 3 en het meest zuidwestelijke in zone 1. In het oostelijk deel van de gemeente ligt het plangebied in zone 5 en 6.

Zone 3 betreft historische assen met een archeologische verwachting vanaf de Middeleeuwen. Bij bodemingrepen dieper dan 0,5 m en groter dan 100 m^2 dient archeologisch onderzoek plaats te vinden.

Voor zone 5 geldt een middelhoge verwachting op resten uit de periode van de jagers/verzamelaars. Bij werkzaamheden dieper dan 2,5 m en groter dan 250 m^2 dient archeologisch onderzoek plaats te vinden.

Zone 6 heeft een middelhoge verwachting. Bij werkzaamheden dieper dan 0,5 m en groter dan 250 m^2 dient archeologisch onderzoek plaats te vinden.

De gemeente Hilversum heeft op haar website geen informatie over het archeologiebeleid.

Gemeente Gooise Meren is een in 2016 ontstane fusiegemeente en beschikt nog over drie nota's en bijbehorende kaarten die nog niet zijn samengevoegd. De voormalige gemeente Naarden (die in Gooise Meren is opgegaan) heeft een beleidskaart uit 2009. Hieruit blijkt dat binnen het plangebied een middelhoge tot hoge verwachting geldt. In de zone met een

[13] www.bodemloket.nl. Nadere informatie naar deze locaties is opgevraagd, maar kon niet worden opgenomen in deze versie van de rapportage.

middelhoge verwachting geldt dat werkzaamheden groter dan 2500 m^2 en dieper dan 40 cm -mv archeologisch onderrzoek noodzakelijk is. In de zone met een hoge verwachting ligt deze grens op 1000 m^2 en 40 cm mv (zie bijlage 5).

2.3.2 Archeologische Monumenten

De Archeologische Monumentenkaart (AMK) bevat een overzicht van belangrijke archeologische terreinen in Nederland. In het onderzoeksgebied zijn twee AMK-terreinen geregistreerd. (zie tabel 2.4 en bijlage 6).

Tabel 2.4 Monumenten in het plangebied en in de directe omgeving van het plangebied

monumentnummer	complex	datering	waarde
1907	kasteel	LME/NT	archeologische waarde
11117	bewoning	PALEO-IJZ	hoog

AMK-terrein 1907, in het uiterste westen van het onderzoeksgebied, betreft een kasteel. Op dit terrein zijn twee relevante waarnemingen gedaan. Het betreft de vondst van moppen door een aannemer[14] en een literatuurverwijzing.[15] Deze laatste meldt dat het hier gaat om een kasteel, het versterkte huis Ten Bosch, dat in de 14e eeuw is verdwenen.

Navraag bij de AWN afdeling Naerdinckland wijst uit dat dit terrein zeer waarschijnlijk onterecht gewaardeerd is. Het huis Ten Bosch ligt vermoedelijk ten zuidwesten van deze locatie, aan de Vecht ten westen van het fort Uitermeer.[16]

AMK-terrein 11117 ligt aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied. Het betreft een terrein met sporen van bewoning uit het Paleolithicum, Mesolithicum, Neolithicum, Bronstijd en IJzertijd. Bij booronderzoek, uitgevoerd voorafgaande aan het graven van een drietal meertjes, werden in de ondergrond in zeven boringen houtskool aangetroffen in het dekzand. Dit dekzand bevindt zich op gemiddeld 2,5m -mv, beneden de maximale verstoringsdiepte van de te graven meertjes en is afgedekt met veen en klei. Er is dan ook geen vervolgonderzoek uitgevoerd.[17] Dit onderzoek is niet gerapporteerd in een digitaal ontsloten rapport.

2.3.3 Archeologische waarnemingen en onderzoeken

In het Archeologisch Informatiesysteem (Archis3) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed staan alle bekende archeologische waarnemingen en onderzoeken geregistreerd. In het onderzoeksgebied zijn twee waarnemingen geregistreerd. Ook zijn vijf onderzoeken uitgevoerd (zie tabel 2.5 en bijlage 6).

Tabel 2.5 Waarnemingen in en in de directe omgeving van het plangebied

waarnemingsnummer	complex	aard	datering
1030223	bewoning	moppen	LME/NT
1030222	bewoning	kasteel	LME

[14] Vondstlocatie 1030223.

[15] Vondstlocatie 1030222.

[16] Telefonisch contact met mevr. M. Hogervorst (AWN Naerdinckland) op 16 april 2018.

[17] Oud Rengerink 1994; zaakidentificatie 2077304100.

1036191	bewoning	aardewerk	LME/NT

Tabel 2.6 Onderzoeksmeldingen in en in de directe omgeving van het plangebied

onderzoeksmeldingsnummer	type onderzoek	resultaat	advies
2332487100	bureauonderzoek	bestemmingsplan	-
2394193100	bureauonderzoek	beleidskaart	
2241012100	booronderzoek	voormalige molengang	vrijgave
2405419100	bureauonderzoek	niet bekend	niet bekend
2418630100	bureauonderzoek	lage verwachting	vrijgave

Binnen het onderzoeksgebied zijn overwegend bureauonderzoeken uitgevoerd, die voor het plangebied geen specifieke informatie opleveren. Een uitzondering hierop vormt een booronderzoek nabij AMK-terrein 11117. Dit is hierboven reeds beschreven.
Daarnaast is aan de noordwestzijde van het Naardermeer aardewerk uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd gevonden na het ploegen. Het betreft een oppervlaktevondst.[18]

2.3.4 Informatie Archeologische Werkgemeenschap Nederland

Nabij gasterij Stadzigt (aan de Meerkade 2 aan de oostzijde van het Naardermeer) is in 2009 een vermoedelijk laatmiddeleeuws zegelstempel van Oud Naarden gevonden.[19] Op deze locatie zijn ook veel lakenloden en visloden gevonden. Mogelijk was hier sprake van bleekvelden ten behoeve van de lakenindustrie van Naarden.[20]
In 1976 is bij de werkzaamheden voor de verbinding van de A1/A6 flink wat middeleeuws materiaal verzameld net iets ten noorden van het Naardermeer.[21]

2.4 Historische situatie en mogelijke verstoringen

2.4.1 Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW)

De Cultuurhistorische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland geeft inzicht in de archeologische, historisch-stedenbouwkundige en de historisch-geografische waarden van de regio.[22] Volgens de CHW is het Naardermeer eeen aardkundig monument, gelegen in een veenpolderlandschap. De Provincie Noord-Holland gaat uit van een ontwikkelingsgerichte benadering; ook tegenwoordige ruimtelijke ontwikkelingen vormen het landschap. Het gaat erom dat hierbij zorgvuldig wordt omgegaan met de bestaande (historische) kenmerken van het landschap. De Provincie Noord-Holland wil dat de gelaagdheid van het landschap wordt meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

2.4.2 Oude kaarten, ondergrondse bouwhistorische waarden en mogelijke verstoringen

De oudste vermelding van het Naardermeer (tot 1500 Utermeer genoemd) dateert uit de 10e eeuw na Chr. Waarschijnlijk is het in de 12e of 13e eeuw bedijkt, maar door invloed van

[18] Vondstlocatie 1036191.
[19] Langendorff 2012.
[20] Mededeling M. Hogervorst (AWN-afdeling Naerdinckland).
[21] Mededeling M. Hogervorst (AWN-afdeling Naerdinckland).
[22] https://maps.noord-holland.nl/

de Zuiderzee en het ontbreken van nederzettingen in de nabijheid van het meer zal het nog geruime tijd hebben blootgestaan aan overstroming.[23]

Tussen 1623 en 1629 werd het meer drooggelegd, maar in 1629 werd het weer onder water gezet om Amsterdam te beschermen tegen oprukkende Spaanse troepen. In 1883 werd een nieuwe poging gewaagd het meer droog te malen, maar het bleek te duur om het zware kwelwater uit het Gooi weg te pompen. In 1886 zette men het gemaal weer stil. De machinetochten en kavelsloten uit deze tijd zijn nog op veel plaatsen in het meer te herkennen. Een van de molens die voor de drooglegging was gebouwd, De Onrust met bouwjaar 1809, functioneert nog altijd als bemaling van het Naardermeer.[24]

Op de oudst beschikbare kaart van het Naardermeer uit 1629, kort na de drooglegging, is te zien dat het meer min of meer dezelfde grenzen heeft als tegenwoordig (zie figuur 2.1).[25] In het onderzoeksgebied is vrijwel geen bebouwing aanwezig, uitgezonderd drie locaties. In deelgebied B is een erf aanwezig, mogelijk het huis van de kooiker gezien de aanwezigheid nabij een vogelkooi. In deelgebied C1 is een molen ingetekend. Op de grens tussen deelgebied D en E is een groter huis weergegeven.

[23] Redactie De Omroeper 2005.

[24] https://nl.wikipedia.org/wiki/Naardermeer

[25] https://noord-hollandsarchief.nl/beelden/beeldbank, NL-HlmNHA_560_000714_G Nicolaas Bonifatius

Figuur 2.2. Kaart uit 1629. Vanwege onjuistheden in de schaal is het niet mogelijk de deelgebieden helemaal passend te projecteren

Op een kaart uit 1803 is eveneens slechts spaarzame bebouwing weergegeven.[26] Er zijn enkele molens, woningen en vogelkooien aanwezig. Nabij een molen in deelgebied C2 zijn ingrepen gepland (zie figuur 2.3). Vermoedelijk is op de locatie van de molen nog steeds bebouwing aanwezig.

[26] https://noord-hollandsarchief.nl/beelden/beeldbank, NL-HlmNHA_560_002067_XL

Figuur 2.3. Kaart uit 1803. Vanwege onjuistheden in de schaal is het niet mogelijk de deelgebieden hierop te projecteren. Het noorden is aan de rechterzijde van de kaart.

Op de topografisch militaire kaart uit 1850 is te zien dat het Naardermeer min of meer dezelfde omvang heeft als tegenwoordig. De percelen rondom zijn in gebruik als weiland. Aan de oostkant is bos aanwezig (zie bijlage 7).

3 Gespecificeerde verwachting

In de top van het dekzand kunnen archeologische resten worden verwacht daterend van het Laat-Paleolithicum tot en met het Laat-Neolithicum (2000 v. Chr.). Na deze periode was het gebied vermoedelijk niet meer bewoonbaar door veengroei en de vorming van het Naardermeer. Uit genoemde periodes kunnen resten van bewoning, zoals nederzettingen en jachtkampjes worden gevonden. Ook kunnen graven aanwezig zijn. De diepteligging van de top van het dekzand varieert van 3 m -mv in het westelijk deel tot aan maaiveld in het oostelijk deel van het plangebied.

Vermoedelijk is de regio pas in de periode van de bedijkingen weer bewoonbaar. Voor de periode Bronstijd-Vroege Middeleeuwen geldt derhalve geen archeologische verwachting. Vanaf de Late Middeleeuwen kunnen resten van kleinschalige bebouwing worden

aangetroffen. Op basis van de geraadpleegde kaarten worden met name resten van molens en erven verwacht. De resten hiervan worden direct aan maaiveld verwacht.

De resten zijn vermoedelijk goed bewaard en geconserveerd gebleven door de hoge grondwaterstand en de vermoedelijk beperkte grondbewerkingen die hebben plaatsgevonden.

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

Het plangebied betreft de randen van het Naardermeer. In het oostelijk deel hiervan dagzoomt het dekzand of is het afgedekt door een dunne kleilaag, in het westelijk deel ligt dit onder een enkele meters dikke veenlaag. Het Naardermeer is reeds enkele duizenden jaren oud. Sinds de vorming tot aan de bedijkingen in de Late Middeleeuwen is het gebied vermoedelijk niet bewoonbaar geweest vanwege de natte omstandigheden.

- *Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig?*

Er zijn mogelijk archeologische waarden aanwezig. In de top van het dekzand kunnen resten uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Laat-Neolithicum aanwezig zijn Dit niveau bevindt zich van 3 m -mv in het westelijk deel tot (vrijwel) aan het maaiveld in het oostelijke deel.

Aan en direct onder maaiveld worden archeologische waarden, daterend vanaf de Late Middeleeuwen, verwacht. Resten van molens, erven en vogelkooien kunnen aanwezig zijn.

Vanwege het ontbreken van concrete informatie met betrekking tot AMK-terrein 1907 en het bronnenonderzoek van de AWN hiernaar, wordt aangenomen dat huis Ten Bosch niet binnen het plangebied is gelegen. AMK-terrein 1907 wordt niet hoger gewaardeerd dan het omliggende gebied.

De kans dat de resten zijn verstoord door recentere bodemingrepen is klein.

- *Is het plangebied voldoende onderzocht? Zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek wordt geadviseerd?*

Het plangebied is niet voldoende onderzocht, in zoverre dat er op beperkte schaal graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden voor het aanleggen van natuurvriendelijke oevers. Welke omvang deze werkzaamheden hebben, is in deze fase nog niet bekend. In de volgende alinea's is aangegeven wanneer onderzoek noodzakelijk is. Daarnaast zal de grondwaterstand worden verhoogd. Dit is niet schadelijk voor eventuele archeologische vindplaatsen.
Er zullen op beperkte schaal graafwerkzaamheden plaatsvinden voor het aanleggen van natuurvriendelijke oevers. Welke omvang deze werkzaamheden hebben, is in deze fase nog niet bekend. In de volgende alinea's is aangegeven wanneer onderzoek noodzakelijk is. Daarnaast zal de grondwaterstand worden verhoogd. Dit is niet schadelijk voor eventuele archeologische vindplaatsen.

Indien grondwerkzaamheden plaatsvinden op locaties waar historische bebouwing aanwezig is, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde deze vindplaatsen te waarderen.

Indien ter plaatse van AMK-terrein 11117 graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm -mv plaatsvinden, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde de vindplaats te waarderen.

In deelgebieden A en B, waar het dekzand (vrijwel) dagzoomt, wordt geadviseerd bij bodemingrepen dieper dan 30 cm -mv een verkennend booronderzoek uit te voeren. In de overige deelgebieden ligt de grens op 100 cm -mv. Hier ligt de top van het dekzand namelijk dieper onder een veenpakket (zie voetnoot 7). Doel van het onderzoek is de bodemopbouw en bewoonbaarheid van de top van het dekzand in kaart te brengen.

In bijlage 8 is het advies op een kaart weergegeven.

4.2 Advies

Indien grondwerkzaamheden plaatsvinden op locaties waar historische bebouwing aanwezig is, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde deze vindplaatsen te waarderen.

Indien ter plaatse van AMK-terrein 11117 graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm -mv plaatsvinden, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde de vindplaats te waarderen.

In deelgebieden A en B, waar het dekzand dagzoomt, wordt geadviseerd bij bodemingrepen dieper dan 30 cm -mv een verkennend booronderzoek uit te voeren. In de overige deelgebieden ligt de grens op 100 cm -mv. Doel hiervan is de bodemopbouw en bewoonbaarheid van de top van het dekzand in kaart te brengen.

Tenslotte wordt geadviseerd de grondwaterstand niet te verlagen. Een dergelijke ingreep kan de conditie van organische materialen aantasten. Wanneer deze substantieel wordt verlaagd, is eveneens archeologisch onderzoek noodzakelijk. In het oostelijk deel, waar het dekzand aan of nabij het oppervlakte is gelegen, wordt geadviseerd de gemiddelde grondwaterstand niet meer dan 20 cm te verlagen. In het westelijk deel wordt geadviseerd de gemiddelde grondwaterstand niet lager dan 100 cm -mv te houden.

In bijlage 8 is het advies op kaart weergegeven.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een besluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit besluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuurlijst en gebruikte bronnen

BMA Amsterdam, 2013: *Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart gemeente Weesp*.

Haar, van der L. & I. Vossen, 2011: *Archeologische Rapporten Oranjewoud 2011/76 Bureauonderzoek ter onderbouwing van het bestemmingsplan, Landelijk gebied oost en historische kern Weesp*

Langendorff, O., 2010: Middeleeuws fragment van een zegelfragment gevonden in vanouds het Naardermeer, *De Omroeper jaargang 23 nummer 2*

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & T.E. Wong 2003, *De ondergrond van Nederland*, Groningen

Oude Rengerink, J.A.M., 1994. *De Hilversumse Bovenmeent, Verslag van het archeologisch booronderzoek in september*.

Redactie De Omroeper 2005: *De geschiedenis van het Naardermeer in kort bestek*, jaargang 18.

Stiboka, 1965: *Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Blad 25 Oost-Amsterdam.*

Stiboka, 1992: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000. Blad 24-25/Zandvoort-Amsterdam*

ahn.maps.arcgis.com

archis.cultureelerfgoed.nl

www.bodemloket.nl

www.dinoloket.nl

www.noord-hollandsarchief.nl

www.topotijdreis.nl

www.wikipedia.nl

Bijlage 1 – Locatie van het plangebied

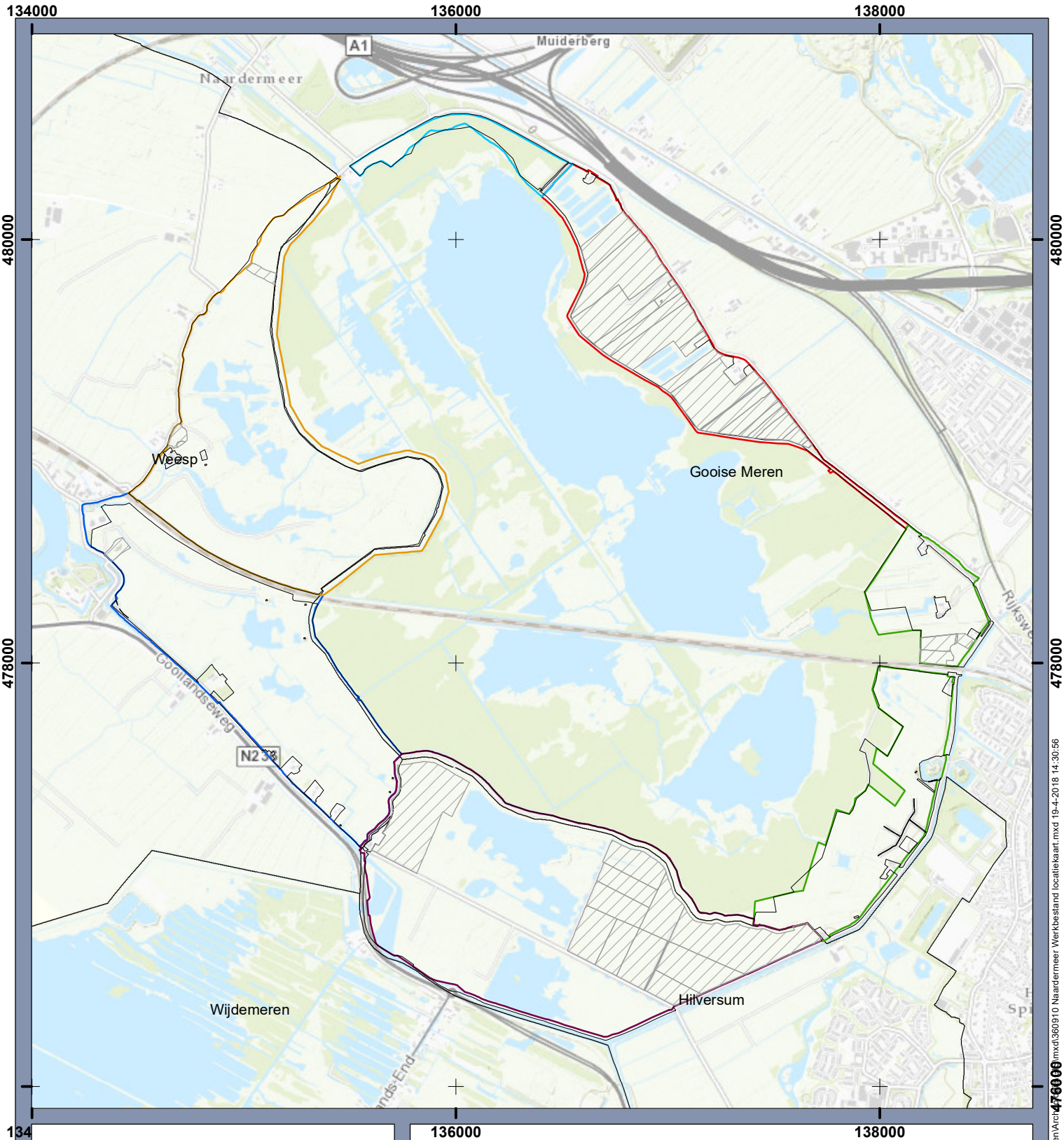

Legenda

- Begrenzing in te richten gebieden
- Plangebied
- Deelgebied A
- Deelgebied B
- Deelgebied C1
- Deelgebied C2
- Deelgebied D
- Deelgebied E

Locatiekaart

PIP Naardermeer

Opdrachtgever: provincie Noord-Holland
Projectnummer: 360910

SWECO

Status: Definitief
Datum: 19-4-2018
Schaal: 1:25.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JvR

0 250 500 750 1.000 1.250 1.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

\\sweco.se\nl\AMS01\Project\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Arcmxd\360910 Naardermeer Werkbestand locatiekaart.mxd 19-4-2018 14:30:56

Bijlage 2 – Geomorfologische kaart

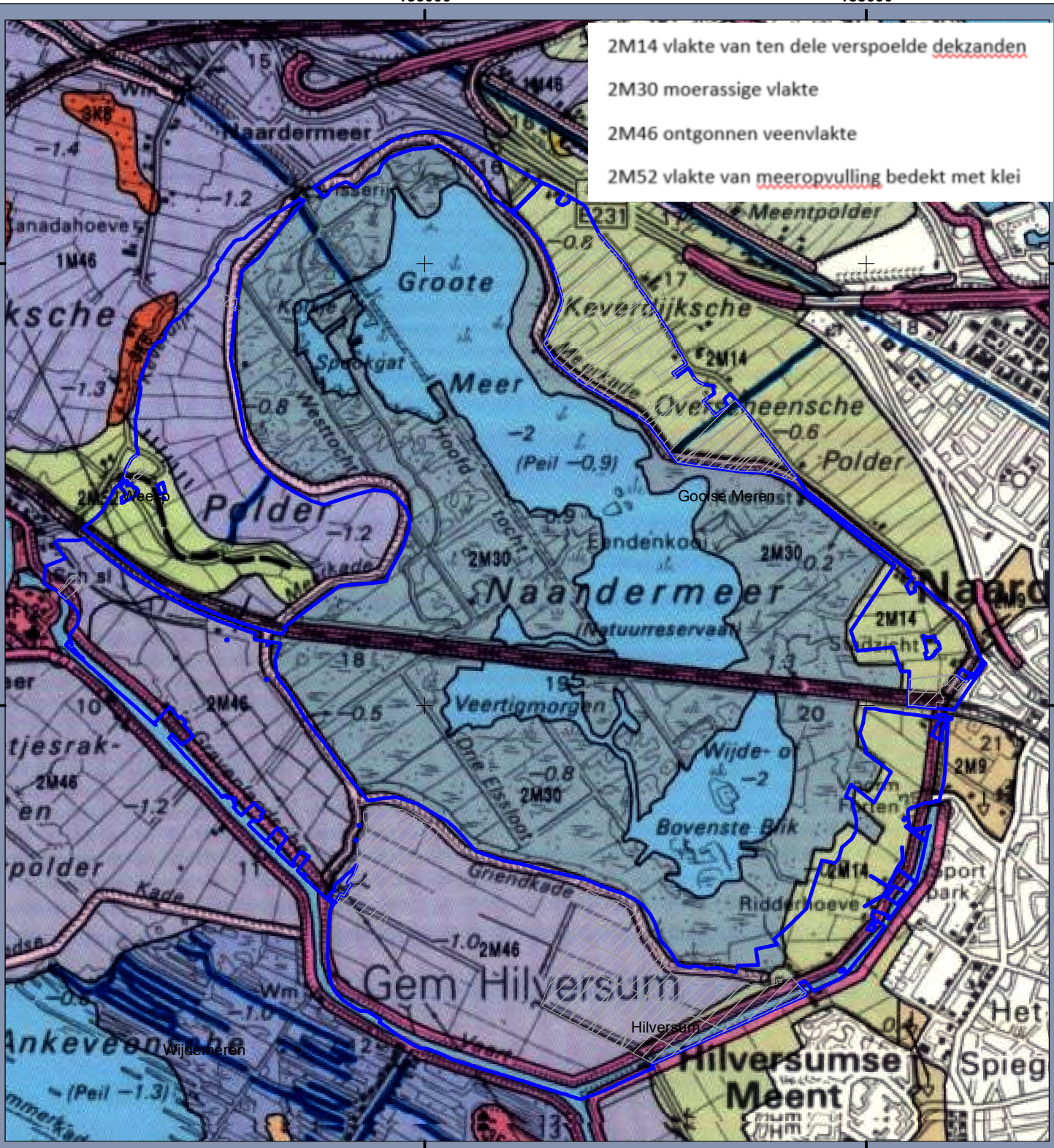

Legenda

- Begrenzing in te richten gebieden
- Plangebied

Geomorfologische kaart

PIP Naardermeer

Opdrachtgever: provincie Noord-Holland
Projectnummer: 360910

SWECO

Status: Definitief
Datum: 24-4-2018
Schaal: 1:25.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JvR

0 250 500 750 1.000 1.250 1.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

\\sweco.se\nl\AMS01\Project\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Archeologie\GIS\mxd\360910 Naardermeer Werkbestand geologische kaart.mxd 24-4-2018 10:15:39

Bijlage 3 – AHN

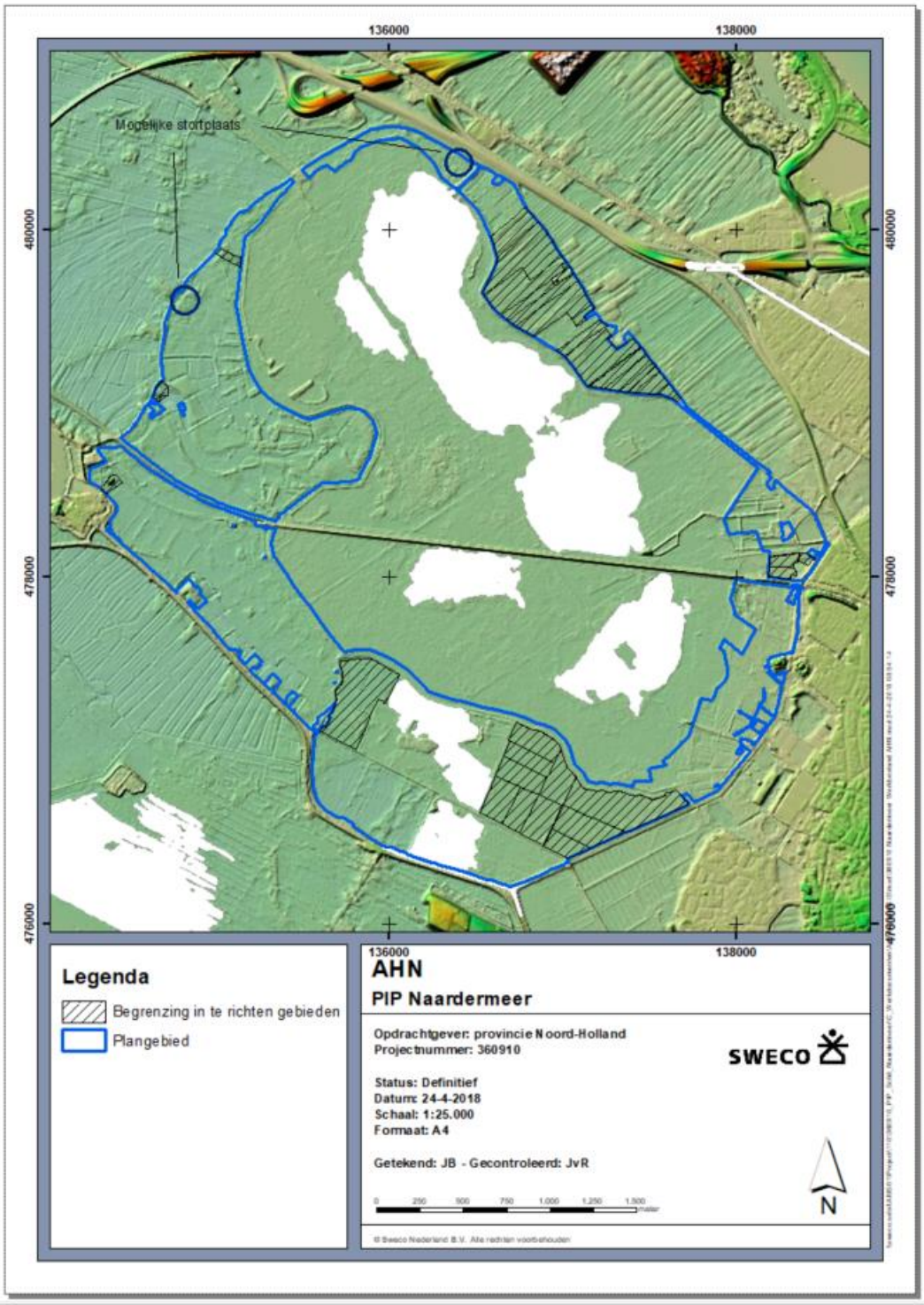

Bijlage 4 – Uitsnede beleidskaart gemeente Weesp

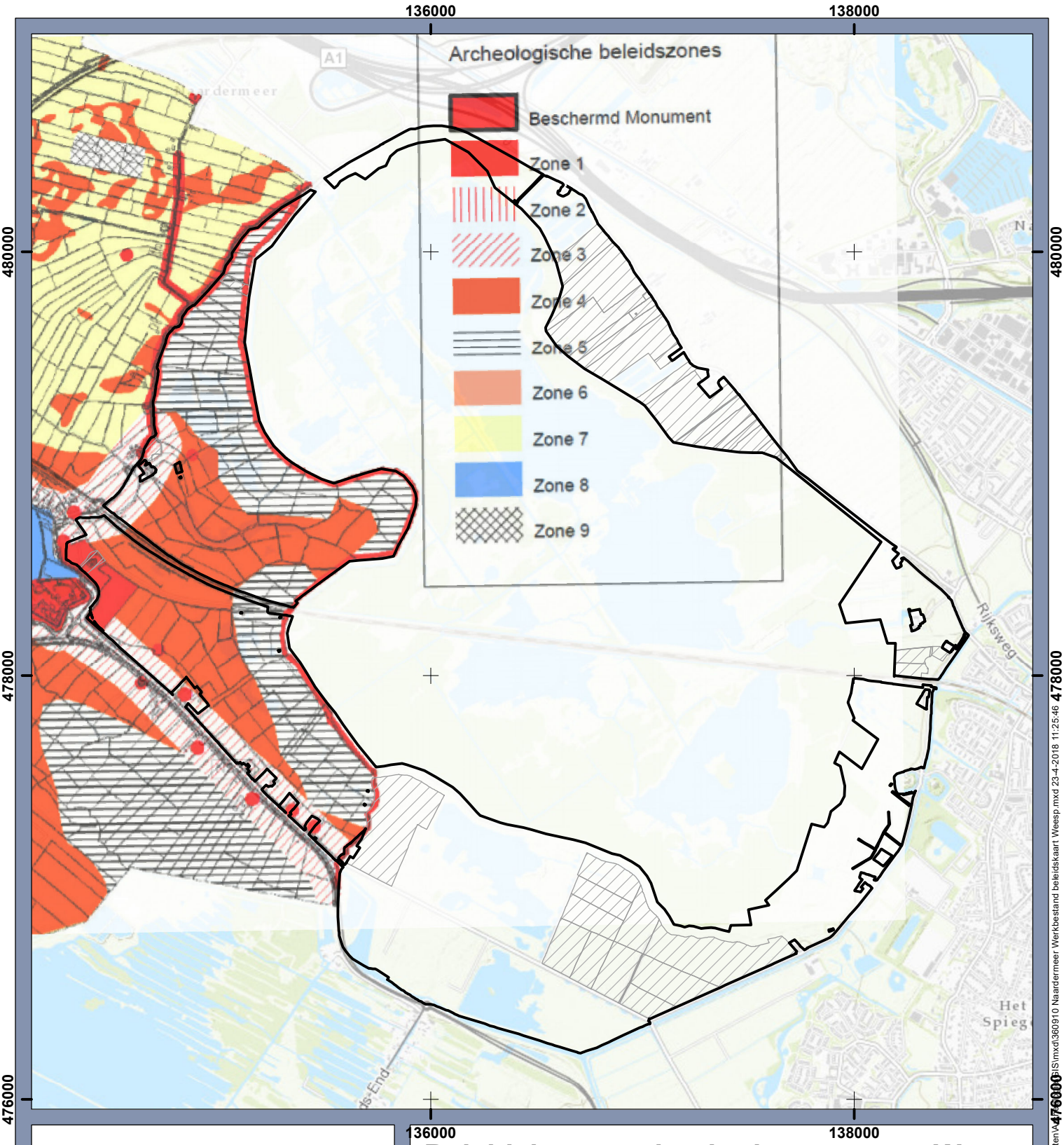

Legenda

- Plangebied
- Begrenzing in te richten gebieden

Beleidskaart archeologie gemeente Weesp

PIP Naardermeer

Opdrachtgever: provincie Noord-Holland
Projectnummer: 360910

SWECO

Status: Definitief
Datum: 23-4-2018
Schaal: 1:25.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JvR

0 250 500 750 1.000 1.250 1.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

\\sweco.se\nl\AMS01\Project\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\AGIS\mxd\360910 Naardermeer Werkbestand beleidskaart Weesp.mxd 23-4-2018 11:25:46

Bijlage 5 – Uitsnede beleidskaart voormalige gemeente Naarden

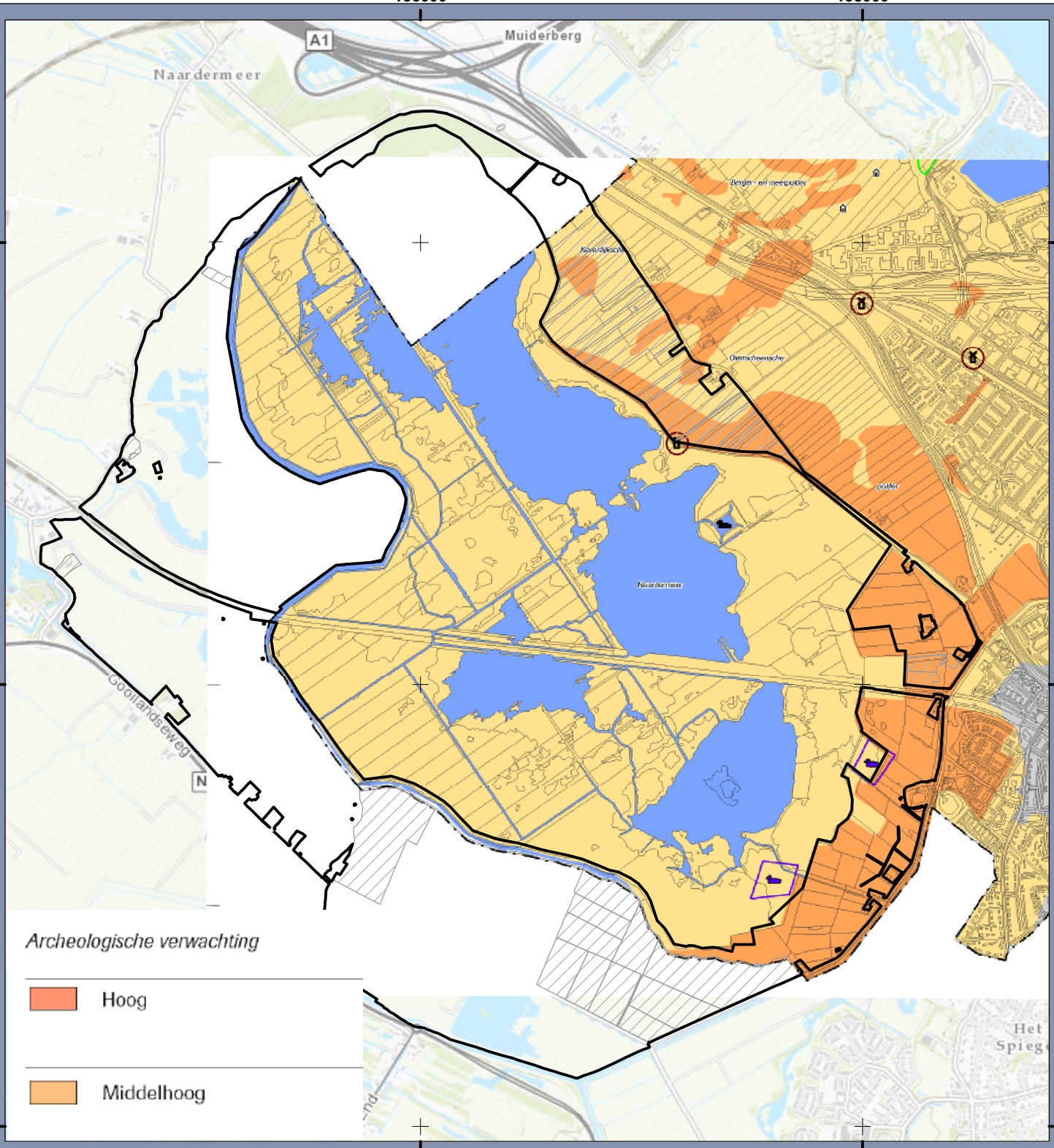

Legenda

- Plangebied
- Begrenzing in te richten gebieden

Beleidskaart archeologie voormalige gemeente Naarden
PIP Naardermeer

Opdrachtgever: provincie Noord-Holland
Projectnummer: 360910

SWECO

Status: Definitief
Datum: 25-4-2018
Schaal: 1:25.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JvR

0 250 500 750 1.000 1.250 1.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

\\sweco.se\nl\AMS01\Project\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Arch\GIS\mxd\360910 Naardermeer Werkbestand beleidskaart Naarden.mxd 25-4-2018 12:46:57

Bijlage 6 – Bekende archeologische gegevens

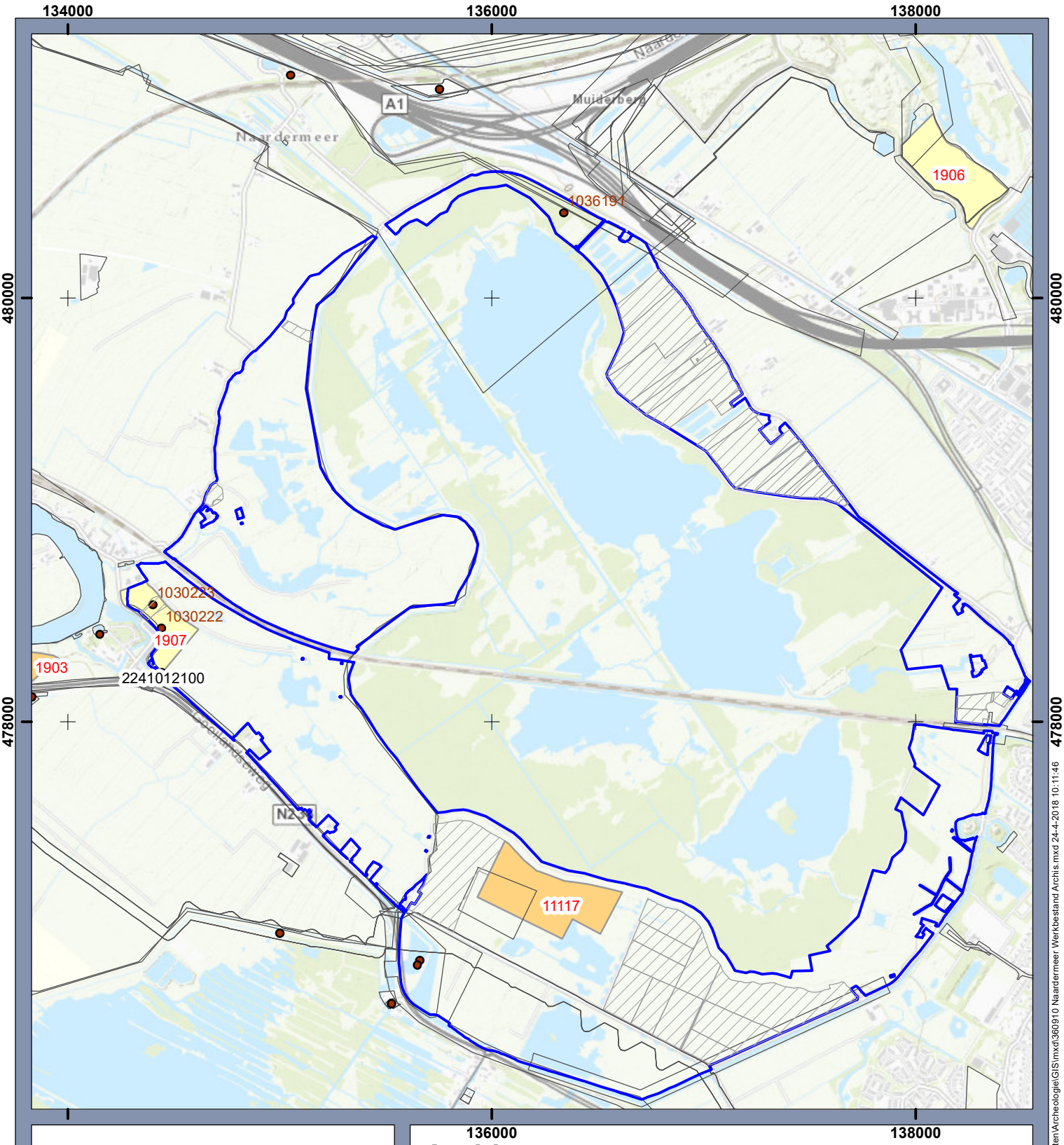

Legenda

- Begrenzing in te richten gebieden
- Plangebied
- Vondstlocatie
- Onderzoeksmelding
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde

Archis-gegevens

PIP Naardermeer

Opdrachtgever: provincie Noord-Holland
Projectnummer: 360910

SWECO

Status: Definitief
Datum: 24-4-2018
Schaal: 1:25.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JvR

0 250 500 750 1.000 1.250 1.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

\\sweco.se\nl\AMS01\Project\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Archeologie\GIS\mxd\360910 Naardermeer Werkbestand Archis.mxd 24-4-2018 10:11:46

Bijlage 7 – Topografisch Militaire Kaart

Legenda

- Plangebied
- Begrenzing in te richten gebieden

Topografisch Militaire Kaart

PIP Naardermeer

Opdrachtgever: provincie Noord-Holland
Projectnummer: 360910

SWECO

Status: Definitief
Datum: 24-4-2018
Schaal: 1:25.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JvR

0 250 500 750 1.000 1.250 1.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

\\sweco.se\nl\AMS01\Project\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\Archief\mxd\360910 Naardermeer Werkbestand historische kaart.mxd 24-4-2018 10:10:20

Bijlage 8 – Advieskaart

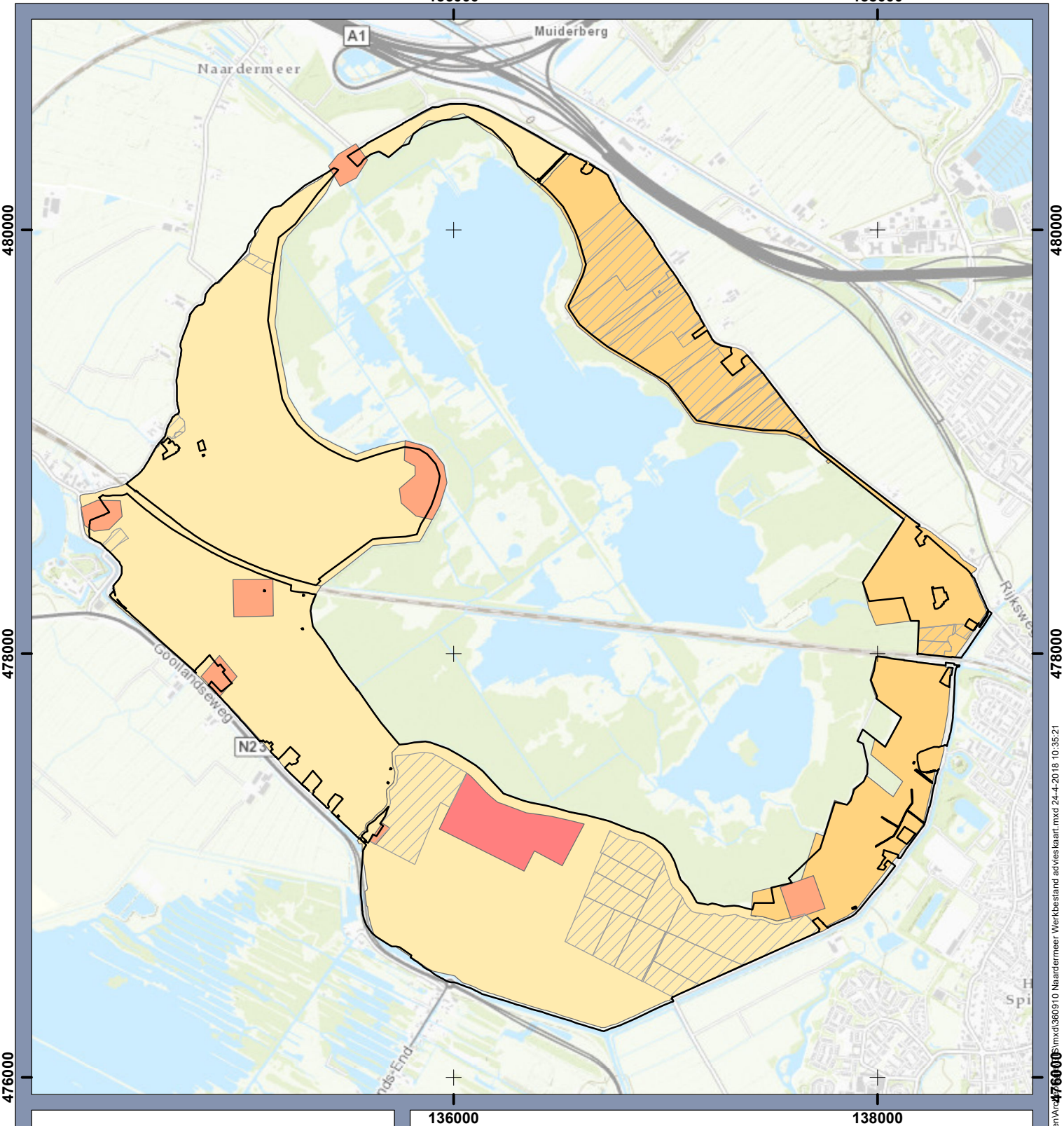

Legenda

- Plangebied
- Begrenzing in te richten gebieden
- AMK-terrein 11117: proefsleuven > 150 cm -mv
- historische bebouwing: proefsleuven
- verkennend booronderzoek
- verkennend booronderzoek > 100 cm -mv

Advieskaart

PIP Naardermeer

Opdrachtgever: provincie Noord-Holland
Projectnummer: 360910

SWECO

Status: Definitief
Datum: 24-4-2018
Schaal: 1:25.000
Formaat: A4

Getekend: JB - Gecontroleerd: JvR

0 250 500 750 1.000 1.250 1.500 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

\\sweco.se\nl\AMS01\Project\110\360910_PIP_Schil_Naardermeer\C_Werkdocumenten\ArcGIS\mxd\360910 Naardermeer Werkbestand advieskaart.mxd 24-4-2018 10:35:21

Projectnummer: 355559
Referentienummer: SWNL00559
Datum: 07-05-2020

Deelrapport natuur PIP

Schil Naardermeer

Definitief

Verantwoording

Titel	Deelrapport natuur PIP
Subtitel	Schil Naardermeer
Projectnummer	355559
Referentienummer	SWNL00559
Revisie	D1
Datum	07-05-2020
Auteur(s)	Daniel Tuitert en Raisja Spijker
E-mailadres	raisja.spijker@sweco.nl
Gecontroleerd door	Maarten Mouissie
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Maarten Mouissie
Paraaf goedgekeurd	

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
1.1 Aanleiding 4
1.2 Doel 4
2 Voorgenomen plan 6
3 Huidige situatie 8
3.1 Beschrijving deelgebieden 8
4 Beschermde soorten 9
4.1 Wettelijk kader 9
4.2 Methodiek 10
4.3 Resultaten 10
4.3.1 Vaatplanten 10
4.3.2 Vogels 11
4.3.3 Vleermuizen 12
4.3.4 Overige zoogdieren 12
4.3.5 Reptielen 13
4.3.6 Amfibieen 14
4.3.7 Vissen 14
4.3.8 Ongewervelden 14
5 Natuurnetwerk Nederland 19
5.1 Beleidskader 19
5.2 Functiewijzigingen 19
5.3 Beoordeling 19
6 Conclusie 20
6.1 Soortenbescherming 20
6.2 Natuurnetwerk Nederland 20

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Nederland heeft een bijzondere, internationale verantwoordelijkheid voor natuur in laagveenmoerassen. Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van ons land. Het gebied is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN) en aangewezen als Natura 2000-gebied en als natuurlijk KRW-waterlichaam. Verder heeft het Naardermeer internationale status als wetland (Verdrag van Ramsar) en heeft de Raad van Europa het 'European diploma of protected areas' aan het gebied toegekend.

Rondom het Naardermeer ligt een bufferzone (de zogenaamde 'Schil Naardermeer'), die ook begrensd is als NNN en Natura 2000. Dit gebied is van groot belang als hydrologische buffer voor het Naardermeer. Voorwaarde voor het goed functioneren als buffer is hoogwaardige inrichting en beheer met een hoger waterpeil. Voor het duurzaam in stand houden van het Naardermeer is het juiste waterpeil en herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater belangrijk. Tevens moet de agrarische belasting en stikstofdepositie worden teruggedrongen.

De meeste percelen zijn reeds verworven, enkele cruciale schakels ontbreken nog. Hier vinden nu nog agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur verhinderen. Eerder is tevergeefs geprobeerd om op vrijwillige basis tegen marktconforme grondprijzen de laatste agrarische percelen te verwerven. Dat is niet gelukt. Op 22 november 2016 hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland besloten over mogelijke onteigening voor de natuur in de Schil. Dit besluit maakt de realisatie van de resterende NNN-opgave in het gebied mogelijk.

De provincie Noord-Holland wil nu de Schil inrichten conform de ambities van het Natuurbeheerplan, Natura 2000 beheerplan, KRW-doelen en het Watergebiedsplan. Hiervoor is een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) noodzakelijk. Ter onderbouwing van het aspect ecologie voor het PIP is voorliggend deelrapport natuur opgesteld.

1.2 Doel

Het provinciale inpassingsplan heeft als doel om de bestemming te wijzigen. Om de realisatie van de Schil Naardermeer mogelijk te maken, zowel in privaatrechtelijke (grondverwerving) als publiekrechtelijke (planologisch) zin, moeten de vigerende bestemmingsplannen worden aangepast, zodat er op alle percelen een enkelbestemming natuur rust.

Het deelrapport natuur vormt de onderbouwing voor aspect natuur voor een goede ruimtelijke onderbouwing bij het PIP. Het betreft een toetsing op hoofdlijnen, waarbij op het detailniveau van het voorgenomen plan is beoordeeld tot welke natuureffecten dit zou kunnen leiden. Op grond van deze toetsing kan worden bepaald in hoeverre de Wet natuurbescherming (soortenbescherming) en de provinciale ruimtelijke verordening (Natuurnetwerk Nederland) mogelijk aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg staat. Het aspect Natura 2000 blijft in dit deelrapport natuur buiten beschouwing. Voor dit aspect wordt een separate toetsing in de vorm van een voortoets uitgevoerd.

Figuur 1: Kaart Schil Naardermeer met in kleur de verschillende deelgebieden.

2 Voorgenomen plan

Het Inpassingsplan ziet op het omzetten van de huidige bestemming(en) van de verschillende deelgebieden in een natuurbestemming. De betreffende deelgebieden worden ingericht conform het Inrichtingsplan dat hiervoor is opgesteld door Royal Haskoning DHV (2018). Onderstaand wordt per deelgebied een beknopte beschrijving gegeven van de opgaven uit het Inrichtingsplan. Voor een verdere detaillering van de verschillende inrichtingsmaatregelen wordt verwezen naar het Inrichtingsplan.

2.1 Keverdijkse Overscheense Polder

Dit gebied met zijn kenmerkende middeleeuwse verkavelings- en slotenpatroon is recentelijk grotendeels ingericht, maar daarbij is het waterpeil niet aangepast. De botanische ontwikkeling is om die reden nog gering. Bij de inrichting is het kenmerkende patroon behouden. Ingezet wordt op het versterken van de huidige waarden en potenties door het peil op te zetten en een flinke lengte flauwe oevers aan te leggen en een deel van de sloten te laten verlanden waardoor er moerassig lijnvormige elementen aan het gebied worden toegevoegd waar foeragerende moerasvogels van profiteren evenals libellen, vlinders en macrofauna.

2.2 Naardermeer-Oost en Voormeer

Dit deelgebied is grotendeels al ingericht en kent een peilbeheer gelijk aan dat binnen de peilscheiding. De natuurambities zijn botanisch rijke graslanden: dotterbloemhooilanden en blauwgraslanden, met op een enkele plaats open water en behoud van het kleinschalige, open landschap. Over delen van het Voormeer ligt het maaiveld nog te hoog ten opzichte van het waterpeil wat zich uit in haarden van gewoon haarmos. Hier worden de volgende herstelmaatregelen uitgevoerd, een maaiveldverlaging, het plaggen en het verwijderen van kades. Door het treffen van deze maatregelen kunnen de omstandigheden voor schraallandsoorten sterk worden verbeterd. De verschraling wordt voortgezet middels hooilandbeheer.

2.3 Hilversumse Bovenmeent

Dit deelgebied bestaat uit ondiep aangelegde plassen, moeras (in het westen) en graslanden (voornamelijk in het oosten). De meentgronden in het oosten hebben een kenmerkend verkavelingspatroon. De graslanden worden gedomineerd door pitrus. Gericht beheer moet er voor zorgen dat deze soort niet meer dominant is, zodat de botanische potenties optimaal benut kunnen worden. Het peil kan nog enigszins worden opgezet. Door lengte aan flauwe oevers aan te leggen kan het gebied aan waarde winnen voor foeragerende moerasvogels en insecten. Om de kwaliteiten te behouden en de potenties te benutten (o.a. zwarte stern) moet het peil gelijk worden gesteld aan dat binnen de peilscheiding, moet de successie worden teruggezet (zodat slikranden en jonge, open helofytenvegetaties behouden blijven) en dienen de nog niet ingerichte delen vergelijkbaar te worden ingericht en beheerd (successie terugzetten in een cyclus van ca. 15 jaar). Doelsoorten zijn waterspitsmuis, noordse woelmuis, otter, ringslang, heikikker, rugstreeppad, meervleermuis en libellen als glassnijder, vroege glazenmaker, groene glazenmaker, bruine korenbout.

2.4 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid en Noord

Er van uitgaande dat het waterpeil hier nog fors omhoog kan, liggen er goede kansen voor de ontwikkeling van grootschalige vlakten waterriet en overjarige riet- en lisdoddevegetaties,

rietgras- of biezen die in het voorjaar voldoende dekking bieden aan broedvogels. Gefaseerd aanpassen van het peil is van belang voor een vitale waterrietontwikkeling. De uiteindelijke waterpeil in de rietvegetaties is cruciaal, een diepte van minstens 20 cm (in oever- of inundatieriet) tot rietland met meer dan 50 cm water (waterriet). In gebieden met grote schommelingen van het waterpeil ontstaan dus vanzelf goede broedlocaties. Begrazing moet het gebied voldoende openhouden. Doelsoorten zijn: diverse libellensoorten, heikikker, ringslang. Om te voorkomen dat de dotterbloemhooiland-vegetaties in het zuidelijk deel als gevolg van een maximale peilverhoging verdwijnen, zal peilaanpassing gefaseerd moeten gebeuren. Dit omdat de bijzondere vegetaties zich dan, afhankelijk van de maaiveldhoogten en de uiteindelijke peilkeuze, zich elders binnen het deelgebied kunnen ontwikkelen. De gefaseerde peilaanpassing geeft de vegetatie de mogelijkheid zich op de veranderende situatie aan te passen.

2.5 Zuidpolder

Dit bosgebied kan zich ontwikkelen tot een laagveenbos. Het vormt daarmee de ecologische, natte schakel aansluitend op de ecologische verbinding onder de A1 geschikt voor de doelsoorten ringslang, waterspitsmuis, otter, bever, noordse woelmuis, meervleermuis, libellen, dagvlinders en amfibieën. Met behoud van de structuurrijke graslanden bij de Visserij. Peilverhoging om boomsoorten van het natte laagveenmilieu te bevorderen zal leiden tot sterfte van boomsoorten die niet tegen natte condities kunnen. Peilaanpassing kan dan ook pas doorgang vinden nadat zich aan de noordkant van de Meerkade een volwaardig bos heeft ontwikkeld om als buffer te dienen voor geluid en stikstof belasting vanaf de A1 voor het Naardermeer. Vanwege de huidige essentaksterfte hier, zal de omvorming nog enige tijd in beslag nemen. Het vooruitlopend daarop creëren van enige openheid, in de zone die vanuit de reeds aanwezige open gebieden binnen de peilscheiding van het Naardermeer aansluit op de toekomstige ecologische verbinding onder de A1, is gewenst.

3 Huidige situatie

3.1 Beschrijving deelgebieden

In de schil van het Naardermeer liggen de (voormalige) landbouwpolders Keverdijkse Overscheense Polder, Naardermeer-Oost of Meerlanden, Hilversumse Bovenmeent, Nieuwe Keverdijkse Polder-zuid of Binnenlandse Polder en de Nieuwe Keverdijkse Polder-noord of Spijkepolder. De polders bestaan uit graslanden, voedselrijke moerassen en rietlanden, doorsneden door sloten. De afgelopen decennia is in een groot deel van de polders het waterpeil opgezet. Ook is toen in het grootste deel het bemesten en maaien gestopt. In het natuurdeel grazen Galloway runderen.

In de **Keverdijkse Overscheense Polder (KOP)** is nog steeds het middeleeuwse verkavelingspatroon zichtbaar. Ongeveer de helft van de polder bestaat nog uit graslanden tussen de sloten, een deel is veranderd in een ruig, door Galloway runderen begraasd, moeraslandschap, met ondiepe meren. Deze ondiepe meren zijn in het verkavelingspatroon ingepast. Insecten, grote zilverreigers en purperreigers maken gretig gebruik van het gebied. De Keverdijkse Overscheense Polder vormt de buffer tussen het Naardermeer en de A1.

Naardermeer-Oost is een besloten weidelandschap van circa 60 hectare, tussen het moerasbos van het Naardermeer en de bebouwing van Naarden en Bussum. Ook hier vormt het middeleeuws verkavelingspatroon nog steeds de basis van het landschap. Het gebied bestaat uit voormalige cultuurgraslanden op humeuze zandbodem, met plaatselijk een dunne kleiige bovenlaag en moerige gronden. Tevens komen wat veengronden voor. In de sloten komen enkele kwelindicatoren voor, zoals holpijp, snavelzegge, padderus, veldrus en enkele kleine fonteinkruiden (NB. In de vegetatieopnamen uit 2004, 2011 en 2014 zijn deze soorten niet of slechts in hele lage bedekkingen aangetroffen). Sinds 2010 worden de graslanden verschraald om de graslanden richting vochtig hooiland of blauwgrasland te ontwikkelen. Enkele indicatorsoorten (veldrus, egelboterbloem en spaanse ruiter) laten zien dat het de gewenste kant op gaat.

In het zuiden ligt het moerasgebied **de Hilversumse Bovenmeent.** Het bestaat uit ondiep aangelegde plassen, moeras en graslanden. Het is een zeer vogelrijk gebied; de plassen hebben een enorme aantrekkingskracht op verschillende soorten vogels, zowel als foerageergebied als broedgebied. Het moeras van de Hilversumse Bovenmeent vormt de verbinding tussen het Naardermeer en de Ankeveense Plassen. In 2015 zijn de twee faunapassages richting Ankeveen onder de N236 geopend.

Ook de **Nieuwe Keverdijkse Polder** is een zeer vogelrijk moerasgebied, met uitgestrekte, droge en natte, rietvelden.

De **Zuidpolder** ligt ten zuiden van de Meerkade. De oostkant bestaat uit een nat bos met veel sloten. In het westen, in de buurt van de Visserij is het gebied opener, structuurrijk grasland. Het gebied wordt begraasd door Galloway runderen. Tussen de Meerkade en de A1 ligt een droger bos, waarvan een deel is gekapt voor de verbreding van de A1. De ecologische verbinding onder de A1 door sluit nog niet goed aan op de natuurgebieden ten noorden en zuiden van de A1.

4 Beschermde soorten

4.1 Wettelijk kader

In de Wet natuurbescherming is de soortenbescherming in Nederland geregeld. In de wet zijn lijsten opgenomen met beschermde soorten. In de Wet natuurbescherming worden drie verschillende beschermingsregimes gehanteerd waaraan verschillende verbodsbepalingen zijn gekoppeld:

Soorten Vogelrichtlijn (artikel 3.1 e.v.):

- lid 1) Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen;
- lid 2) Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen;
- lid 3) Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben;
- lid 4) Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen;
- lid 5) Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5 e.v.);

- lid 1) Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen;
- lid 2) Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren;
- lid 3) Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen;
- lid 4) Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen;
- lid 5) Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Andere Soorten (artikel 3.10 e.v.)

- lid 1) Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - onderdeel a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - onderdeel b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - onderdeel c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Ten aanzien van de andere beschermde soorten geldt dat het bevoegd gezag (provincies c.q. ministerie van LNV) de vrijheid hebben om soorten binnen deze categorie vrij te stellen van de verbodsbepalingen uit ontheffingsplicht artikel 3.10 uit de Wet natuurbescherming.

Voor beschermde soorten die niet zijn vrijgesteld dient bij overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wn een ontheffing te worden aangevraagd. Voor vogels geldt in afwijking hierop dat voor verstoring geen ontheffing nodig is, indien de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Het is ook mogelijk om voor beide categorie soorten te werken volgens een goedgekeurde gedragscode die is afgestemd op de nieuw wet. Er is dan geen ontheffing nodig.

Op grond van artikel 3.3, zevende lid, Wet natuurbescherming, artikel 3.8, zevende lid, Wet natuurbescherming en artikel 3.10, tweede lid, Wet natuurbescherming geldt dat de verboden bedoeld in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wet natuurbescherming niet van toepassing zijn op:

a. handelingen ter uitvoering van een instandhoudingsmaatregel of een passende maatregel, en
b. handelingen die zijn beschreven in en worden verricht overeenkomstig een Natura 2000 beheerplan, een plan of een programma als bedoeld in artikel 2.3, vijfde lid, Wet natuurbescherming of een programma als bedoeld in artikel 1.13 Wet natuurbescherming, indien:
    1. ten aanzien van het beheerplan, het plan of het programma, althans het onderdeel dat betrekking heeft op de desbetreffende handelingen, is voldaan aan het in het vijfde lid bepaalde ten aanzien van ontheffingen en vrijstellingen, en
    2. het bestuursorgaan dat het beheerplan, het plan of het programma heeft vastgesteld tevens bevoegd is voor de verlening van een ontheffing, onderscheidenlijk vrijstelling als bedoeld in het eerste, onderscheidenlijk tweede lid voor dergelijke handelingen, of, als dat niet het geval is, het beheerplan, het plan of het programma is vastgesteld in overeenstemming met het bestuursorgaan dat bevoegd is voor de verlening van de ontheffing, onderscheidenlijk vrijstelling.

Aangezien de natuurontwikkelingsmaatregelen in de Schil Naardermeer die op grond van het voorgenomen PIP mogelijk worden gemaakt als doel hebben om invulling te geven aan de instandhoudingsmaatregelen uit het Natura 2000 Beheerplan, geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming op grond van artikel 3.3, zevende lid, Wet natuurbescherming, artikel 3.8, zevende lid, Wet natuurbescherming en artikel 3.10, tweede lid, Wet natuurbescherming. Belangrijkste voorwaarde daarbij is dat de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten niet in het geding mag komen.

4.2 Methodiek

Aan de hand van een bronnenonderzoek zijn waarnemingen (2010-2020) van beschermde soorten uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) in beeld gebracht. Deze data is aangevuld met gebiedsinformatie over verspreiding van soorten van de ecoloog van Natuurmonumenten in het Naardermeer (Luc Hoogenstein) tijdens een locatiebezoek in het Naardermeer uitgevoerd in 2018.

4.3 Resultaten

4.3.1 Vaatplanten

In de NDFF zijn geen (recente) waarnemingen uit het plangebied bekend van de beschermde soorten vaatplanten. Ook uit informatie van Natuurmonumenten blijkt dat er mo-

menteel geen waarnemingen van beschermde plantensoorten in de Schil bekend zijn. Beschermde plantensoorten worden vanwege hun biotoopvoorkeur en/of verspreidingsgebied ook niet in het plangebied verwacht. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft derhalve geen negatief effect op groeiplaatsen van beschermde plantensoorten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

4.3.2 Vogels

In de NDFF zijn veel waarnemingen bekend van broedvogels uit het plangebied. Het betreft onder meer soorten van (riet)moeras zoals rietzanger, blauwborst, sprinkhaanzanger, snor, baardmannetje, geoorde fuut, pijlstaart, waterral, porseleinhoen en roerdomp en soorten van extensief beheerde graslanden zoals roodborsttapuit en gele kwikstaart. Ten aanzien van de meeste vogelsoorten geldt dat hun nestplaats alleen beschermd is indien deze gedurende het broedseizoen in gebruik is. Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden rekening wordt gehouden met het broedseizoen van vogels, kan overtreding van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van in gebruik zijnde vogelnesten worden voorkomen. Van een aantal vogelsoorten is de nestplaats echter jaarrond beschermd. Het betreft met name soorten roofvogels en uilen, maar ook gebouwbewonende soorten zoals huismus en gierzwaluw. In de NDFF zijn enkele waarnemingen bekend van vogels met een jaarrond beschermde nestplaats uit (de omgeving van) het plangebied. Het betreft de soorten boomvalk, buizerd, havik, huismus, kerkuil, ooievaar, sperwer en wespendief. Op basis van informatie van de ecoloog van Natuurmonumenten kan worden opgemaakt dat de meeste nestplaatsen van genoemde soorten buiten de her in te richten gebieden liggen, maar aanwezigheid van een enkele nestplaats binnen het werkgebied kan niet geheel uitgesloten worden. Nestbomen/-plaatsen van genoemde vogelsoorten dienen zo veel mogelijk gespaard te blijven. Voor de meeste genoemde soorten geldt dat ze zullen profiteren van de voorgenomen herontwikkeling omdat het voedselaanbod in de vorm van vogels, kleine zoogdieren en insecten (libellen) zal toenemen. Voor huismus is dat niet het geval, maar de soort heeft een beperkte homerange rondom de verblijfplaats. In de regel gaat het om erven van boerderijen in het gebied. Die worden niet aangetast. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soorten, maar heeft daar juist een positief effect op. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

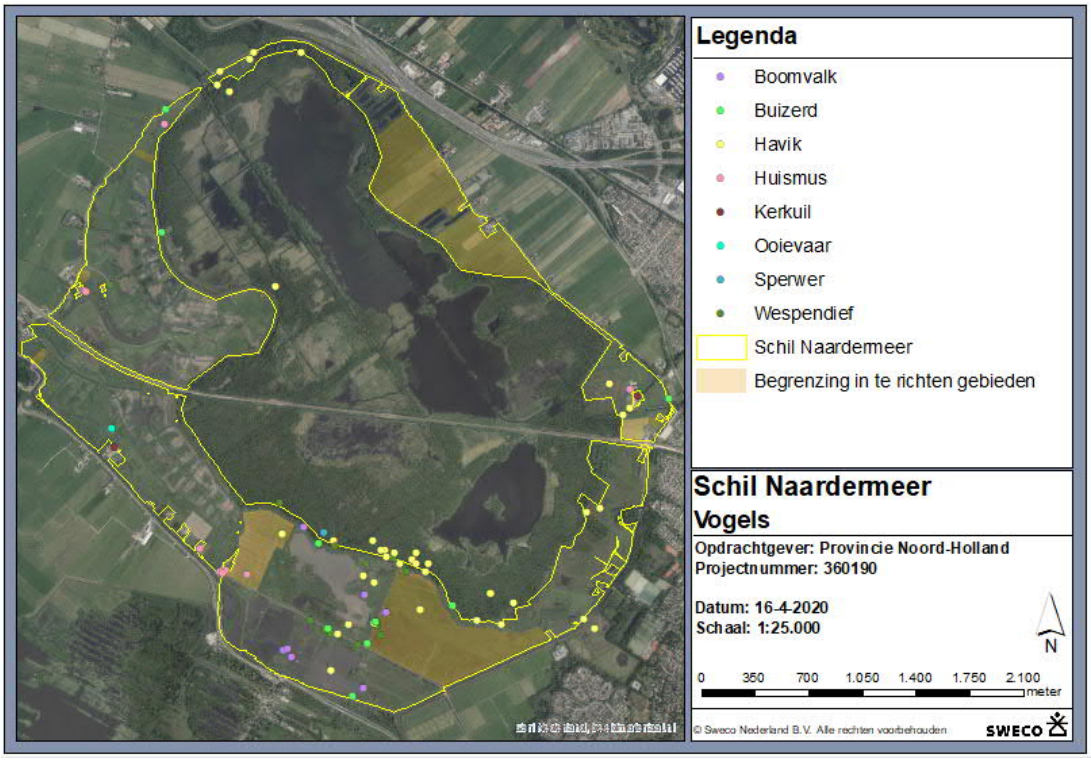

Figuur 4.3-1: Waarnemingen NDFF 2010-2020 vogels met een jaarrond beschermde nestplaats (territoriumindicerende waarnemingen).

4.3.3 Vleermuizen

In de NDFF zijn recente waarnemingen uit het plangebied bekend van de vleermuissoorten gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft uiteindelijke per saldo een positieve invloed op de gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis en watervleermuis aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soorten hierdoor zal toenemen. Het aandeel aan open water met flauwe natuurvriendelijke oevers als foerageergebied neemt toe. Ook zal de insectendichtheid toenemen, waardoor de draagkracht van het gebied als foerageergebied voor genoemde vleermuissoorten wordt verbeterd. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten, maar heeft daar juist een positief effect op. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg. Wel dient bij het kappen van bomen voorafgaand daaraan gekeken te worden of deze geen verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis of watervleermuis vormen. In dat geval dient de betreffende boom behouden te blijven of moet het verlies van de verblijfplaats tijdig gecompenseerd worden.

4.3.4 Overige zoogdieren

In de NDFF zijn recente waarnemingen uit het plangebied bekend van de overige zoogdiersoorten aardmuis, boommarter, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, eekhoorn, egel, haas, hermelijn, huisspitsmuis, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos, waterspitsmuis, wezel en woelrat. Via Natuurmonumenten zijn aanvullend enkele waarnemingen ontvangen van de das uit het plangebied. In de deelgebieden A, B, C1 en D zijn waarnemingen van foeragerende dassen gedaan en zijn enkele (vossen)pijpen aanwezig die (mogelijk) door das in gebruik zijn. Verder komt de otter in het Naardermeer voor en kan aanwezigheid in de schil niet geheel worden uitgesloten. Van deze soorten zijn aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, haas, huisspitsmuis, konijn, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos, en woelrat andere beschermde soorten waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Voor de soorten boommarter, das, eekhoorn, hermelijn, otter, waterspitsmuis en wezel geldt dit niet.

De voorgenomen natuurontwikkeling heeft uiteindelijke per saldo een positieve invloed op de boommarter, hermelijn, otter en waterspitsmuis aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soorten hierdoor zal toenemen. Betreffende soorten hebben baat bij vernatting en natuurontwikkeling waardoor de omvang van het leefgebied van de soorten zal toenemen. Voor das en wezel geldt dat ze zowel in meer droge terreindelen als ook wel in nattere terreindelen (kunnen) foerageren. Dit laatste blijkt uit waarnemingen van foerageeractiviteit van das in natte trilvenen door Natuurmonumenten. Ook worden er wel eens wezels tijdens muizenonderzoek in rietlanden in laagveengebieden gevangen. Voor beide soorten geldt dat er na de herontwikkeling voldoende voedsel en daarmee geschikt foerageergebied voorhanden blijft. Voor eekhoorn geldt dat het plangebied van marginale betekenis is als leefgebied. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft geen invloed op essentieel leefgebied van de eekhoorn in de vorm van naaldbos of oud loofbos (parkbos). Dit bevindt zich buiten het plangebied. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

4.3.5 Reptielen

In de NDFF zijn recente waarnemingen uit het plangebied bekend van de reptielensoort ringslang. Ook is een oudere waarneming uit het plangebied bekend van de hazelworm. Andere soorten reptielen zijn niet waargenomen in het plangebied. Ten aanzien van de hazelworm geldt dat het plangebied geen essentieel leefgebied vormt. De voorkeurshabitat van de hazelworm bestaat uit drogere, met dichte vegetatie bedekte gebieden. De soort komt voor in bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen, kalkgraslanden, vestingwerken, steenhopen, ruderale plaatsen en tuinen. Dergelijke biotopen zijn slechts marginaal aanwezig in het plangebied. Bovendien grenst het plangebied niet direct aan een bekende kernpopulatie van de soort. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft geen invloed op essentieel leefgebied van de hazelworm. Voor de ringslang geldt dat de voorgenomen natuurontwikkeling uiteindelijk per saldo een positieve invloed heeft, aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soort hierdoor zal toenemen. Het aandeel aan open water met flauwe natuurvriendelijke oevers en rietzones als foerageergebied neemt toe. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort, maar heeft daar juist een positief effect op. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg. Wel dient bij de uitvoeringswerkzaamheden rekening gehouden te worden met de voort-

plantingsplaatsen (broeihopen) van de ringslang. Deze dienen gespaard te blijven of aanwezige exemplaren van de soort moeten tijdig verplaatst worden naar andere geschikte leefgebieden waar niet gewerkt wordt.

4.3.6 Amfibieen

In de NDFF zijn recente waarnemingen uit het plangebied bekend van de amfibiesoorten bastaardkikker, bruine kikker, heikikker, kleine watersalamander, meerkikker en rugstreeppad. Van deze soorten zijn bastaardkikker, bruine kikker, kleine watersalamander en meerkikker andere beschermde soorten waarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Voor de soorten heikikker en rugstreeppad geldt dat niet. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft uiteindelijk echter per saldo een positieve invloed op de heikikker en de rugstreeppad aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soorten hierdoor zal toenemen. De heikikker vertoont een grote voorkeur voor vochtig en ruw terrein en komt vaak voor op vochtige heidevelden, veen- en moerasgebieden en natte graslanden. De rugstreeppad heeft een voorkeur voor dynamische milieus en is voor de voortplanting afhankelijk van ondiepe, vegetatiearme, veelal tijdelijke kleine wateren. Het aandeel aan dergelijke biotopen in het plangebied neemt toe als gevolg van de voorgenomen herontwikkeling. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de beide soorten, maar heeft daar juist een positief effect op. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg. Wel dient bij de uitvoeringswerkzaamheden rekening gehouden te worden met de voortplantings- en overwinteringsplaatsen van de heikikker en rugstreeppad. Deze dienen gespaard te blijven of aanwezige exemplaren van de soorten moeten tijdig verplaatst worden naar andere geschikte leefgebieden.

4.3.7 Vissen

In de NDFF zijn geen recente waarnemingen van beschermde vissoorten bekend uit het plangebied. Mogelijk komt de grote modderkruiper wel in het plangebied voor. Andere beschermde vissoorten komen niet in (de omgeving van) het gebied voor. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft uiteindelijk per saldo een positieve invloed op de grote modderkruiper aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soort hierdoor zal toenemen. De grote modderkruiper komt voor in veelal stilstaand, ondiep en plantenrijk water met een goede waterkwaliteit, een dikke modderlaag en veel plantenresten. Het betreft zowel plassen, vijvers, sloten als kanalen. Het aandeel aan dergelijke biotopen in het plangebied neemt toe als gevolg van de voorgenomen herontwikkeling. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soort, maar heeft daar juist een positief effect op. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg. Wel dient bij de uitvoeringswerkzaamheden rekening gehouden te worden met de voortplantings- en overwinteringsplaatsen van de grote modderkruiper. Deze dienen gespaard te blijven of aanwezige exemplaren van de soort moeten tijdig verplaatst worden naar andere geschikte leefgebieden.

4.3.8 Ongewervelden

In de NDFF zijn recente waarnemingen uit het plangebied bekend van de beschermde libellensoorten gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel en groene glazenmaker. Van andere beschermde soorten ongewervelden zijn geen waarnemingen bekend uit plangebied. In het

Naardermeer komen de beschermde zeggekorfslak en mogelijk ook brede geelrandwaterroofkever voor, maar beide soorten worden niet in de deelgebieden binnen de schil verwacht. Op basis van informatie van de ecoloog van Natuurmonumenten kan aanwezigheid van platte schijfhoren en gestreepte waterroofkever in het plangebied niet worden uitgesloten, hoewel beide soorten hier (nog) niet zijn waargenomen. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft uiteindelijk per saldo een positieve invloed op de gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel, groene glazenmaker, platte schijfhoren en gestreepte waterroofkever aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soorten hierdoor zal toenemen. De gevlekte en sierlijke witsnuitlibel leven in mesotrofe tot licht eutrofe plassen, laagveenmoerassen en voedselrijke heidevennen. Het water is meestal vrij helder, ondiep en door omringend struweel of bos beschut gelegen. De oevervegetatie is steeds goed ontwikkeld en bestaat o.a. uit riet, grote of kleine lisdodde en zeggensoorten. Sierlijke witsnuitlibel heeft een sterke voorkeur voor wateren met een goed ontwikkelde (onder)watervegetatie. De groene glazenmaker leeft in verlande wateren (sloten, plassen) met een groot aandeel aan krabbenscheervegetaties. Gestreepte waterroofkever komt ook in dergelijke biotopen voor en de platte schijfhoren leeft in stilstaande of zeer zwakstromende wateren (plassen, sloten, poelen) tussen waterplanten met drijvende bladeren zoals gele plomp en waterlelie. Het aandeel aan dergelijke biotopen in het plangebied neemt toe als gevolg van de voorgenomen herontwikkeling. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de soorten, maar heeft daar juist een positief effect op. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg. Wel dient bij de uitvoeringswerkzaamheden rekening gehouden te worden met de voortplantingsplaatsen van de gevlekte witsnuitlibel, sierlijke witsnuitlibel, groene glazenmaker, gestreepte waterroofkever en platte schijfhoren. Deze dienen gespaard te blijven of aanwezige exemplaren van de soort moeten tijdig verplaatst worden naar andere geschikte leefgebieden.

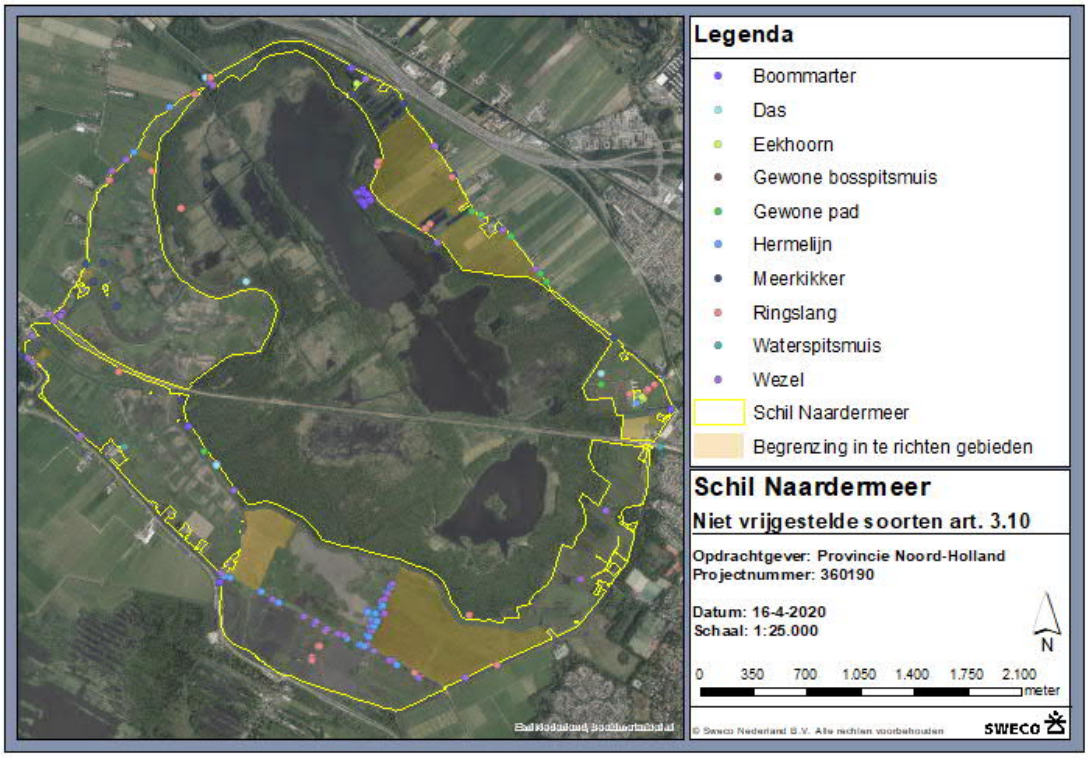

Figuur 4.3-3: Waarnemingen NDFF 2010-2020 soorten art. 3.10 Wnb.

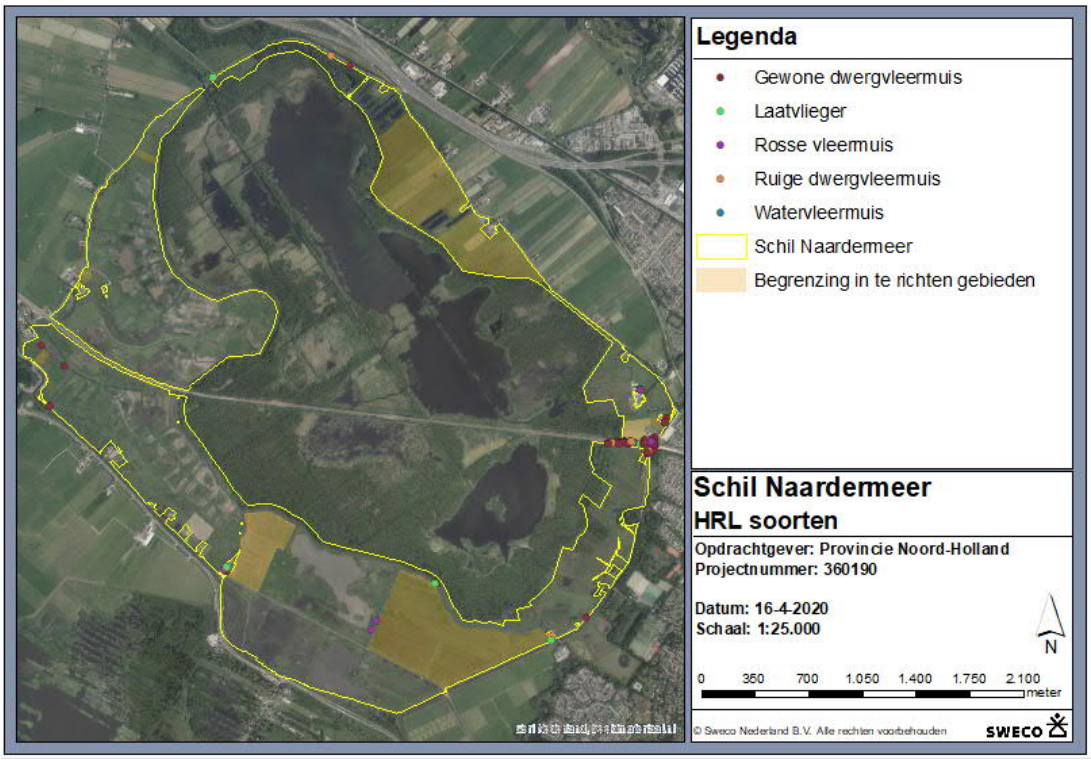

Figuur 4.3-3: Waarnemingen NDFF 2010-2020 soorten HRL vleermuizen Bijlage IV.

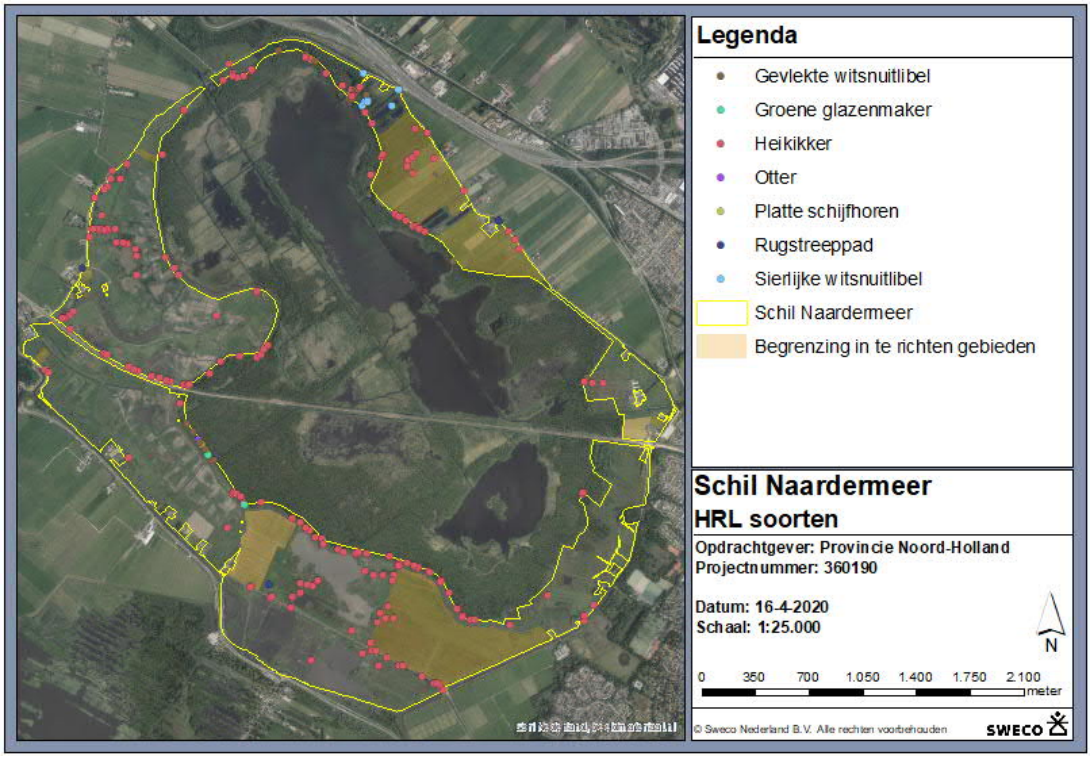

Figuur 4.3-4: Waarnemingen NDFF 2010-2020 soorten HRL Bijlage IV.

5 Natuurnetwerk Nederland

5.1 Beleidskader

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is het ruimtelijk beleid op rijks-, provinciaal, en gemeentelijk niveau vastgesteld, waarin onder andere de bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN)/Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is verankerd. De EHS werd officieel geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan en is daarna opgenomen in de Nota Ruimte, welke inmiddels vervangen is door de Structuurvisie infrastructuur en ruimte (SVIR). Kaderstellende regels ten aanzien van o.a. NNN/EHS zijn opgenomen in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Bij geplande ingrepen die binnen NNN/EHS vallen moet het belang van de natuurbescherming worden afgewogen tegen andere belangen, indien de voorgenomen ingreep negatief uitwerkt op de aanwezige natuurwaarden. De kern van de afweging vormt het 'nee, tenzij'-principe. Dit wil zeggen dat schadelijke ingrepen niet zijn toegestaan, tenzij er andere belangen zijn die de ingreep rechtvaardigen. In dat geval zijn compenserende maatregelen voorgeschreven.

Concrete beleidsregels ten aanzien van de NNN/EHS in Noord-Holland zijn opgenomen in de vigerende provinciale ruimtelijke verordening van de provincie Noord-Holland.

5.2 Functiewijzigingen

Uit een beschouwing van de huidige bestemmingen binnen het plangebied blijkt dat het overgrote deel van het plangebied momenteel reeds een natuurbestemming heeft. In deze gebiedsdelen is derhalve geen sprake van een functiewijziging. Enkele gebiedsdelen hebben momenteel echter de bestemming ‘agrarisch met waarden’ of ‘agrarisch met waarden – landschappelijk’. Hier is als gevolg van de voorgenomen natuurontwikkeling sprake van een functiewijziging van agrarisch naar natuur.

5.3 Beoordeling

De delen van het plangebied die momenteel nog geen natuurbestemming hebben, zijn in (extensief) agrarisch gebruik. Wijziging van deze functie(s) in een natuurfunctie heeft geen negatieve invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft zelfs per saldo een positieve invloed op zowel de omvang als de kwaliteit van het NNN. Met de voorgenomen natuurontwikkeling wordt immers invulling gegeven aan de ontwikkeling van Natura 2000, KRW en NNN doelen. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. De provinciale ruimtelijke verordening van de provincie Noord-Holland staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

6 Conclusie

6.1 Soortenbescherming

In het plangebied komen diverse beschermde soorten planten en dieren voor. Op grond van artikel 3.3, zevende lid, Wet natuurbescherming, artikel 3.8, zevende lid, Wet natuurbescherming en artikel 3.10, tweede lid, Wet natuurbescherming geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming bij de voorgenomen natuurontwikkelingsmaatregelen ter uitvoering van het Natura 2000 Beheerplan. Daarbij mag de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten echter niet in het geding komen. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft uiteindelijk per saldo een positieve invloed op de beschermde soorten die in het plangebied voorkomen, aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soorten hierdoor zal toenemen.
Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten. Wel dient bij de uitvoeringswerkzaamheden rekening gehouden te worden met de voortplantings-, overwinterings- en/of groeiplaatsen van de betreffende soorten. Deze dienen gespaard te blijven of aanwezige exemplaren van de soort moeten tijdig verplaatst worden naar andere geschikte leefgebieden. Eventueel verlies aan verblijfplaatsen dient tijdig gecompenseerd te worden. Geconcludeerd wordt dat de Wet natuurbescherming voor wat betreft het aspect soortenbescherming niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg staat.

6.2 Natuurnetwerk Nederland

Uit een beschouwing van de huidige bestemmingen binnen het plangebied blijkt dat het overgrote deel van het plangebied momenteel reeds een natuurbestemming heeft. Enkele gebiedsdelen hebben momenteel echter de bestemming ‘agrarisch met waarden’ of ‘agrarisch met waarden – landschappelijk’. Hier is als gevolg van de voorgenomen natuurontwikkeling sprake van een functiewijziging van agrarisch naar natuur. De delen van het plangebied die momenteel nog geen natuurbestemming hebben, zijn in (extensief) agrarisch gebruik. Wijziging van deze functie(s) in een natuurfunctie heeft geen negatieve invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. De voorgenomen natuurontwikkeling heeft juist per saldo een positieve invloed op zowel de omvang als de kwaliteit van het NNN. Met de voorgenomen natuurontwikkeling wordt immers invulling gegeven aan de ontwikkeling van Natura 2000, KRW en NNN doelen. Het voorgenomen plan leidt derhalve niet tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Geconcludeerd wordt dat de provinciale ruimtelijke verordening van de provincie Noord-Holland voor wat betreft het aspect NNN niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg staat.

Projectnummer: 354431
Referentienummer: SW000431.D1
Datum: 07-05-2020

Inpassingsplan herinrichting Schil Naardermeer

Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming, Natura 2000

Definitief

Verantwoording

Titel	Inpassingsplan herinrichting Schil Naardermeer
Subtitel	Toetsing in het kader van de Wet natuurbescherming, Natura 2000
Projectnummer	354431
Referentienummer	SW000431.D1
Revisie	D1
Datum	07-05-2020
Auteur(s)	Daniel Tuitert, Raisja Spijker
E-mailadres	raisja.spijker@sweco.nl
Gecontroleerd door	Maarten Mouissie
Paraaf gecontroleerd	
Goedgekeurd door	Maarten Mouissie
Paraaf goedgekeurd	

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
2.1 Keverdijkse Overscheense Polder 6
2.2 Naardermeer-Oost en Voormeer 6
2.3 Hilversumse Bovenmeent 6
2.4 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid en Noord 6
2.5 Zuidpolder 7
3 Toetsingskader 8
3.1 Wet natuurbescherming; Natura 2000 8
4 Natura 2000-gebied Naardermeer 9
5 Effectanalyse en toetsing 11
5.1 Afbakening effecten 11
5.2 Oppervlakteverlies 11
5.3 Stikstofdepositie 15
5.4 Verstoring door geluid, trillingen, licht of optische verstoring 16
6 Conclusie 19

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Nederland heeft een bijzondere, internationale verantwoordelijkheid voor natuur in laagveenmoerassen. Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van ons land. Het gebied is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN) en aangewezen als Natura 2000-gebied en als natuurlijk KRW-waterlichaam. Verder heeft het Naardermeer internationale status als wetland (Verdrag van Ramsar) en heeft de Raad van Europa het 'European diploma of protected areas' aan het gebied toegekend.

Rondom het Naardermeer ligt een bufferzone (de zogenaamde 'Schil Naardermeer'), die ook begrensd is als NNN en Natura 2000. Dit gebied is van groot belang als hydrologische buffer voor het Naardermeer. Voorwaarde voor het goed functioneren als buffer is hoogwaardige inrichting en beheer met een hoger waterpeil. Voor het duurzaam in stand houden van het Naardermeer is het juiste waterpeil en herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater belangrijk. Tevens moet de agrarische belasting en stikstofdepositie worden teruggedrongen.

De meeste percelen zijn reeds verworven, enkele cruciale schakels ontbreken nog. Hier vinden nu nog agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur verhinderen. Eerder is tevergeefs geprobeerd om op vrijwillige basis tegen marktconforme grondprijzen de laatste agrarische percelen te verwerven. Dat is niet gelukt. Op 22 november 2016 hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland besloten over mogelijke onteigening voor de natuur in de Schil. Dit besluit maakt de realisatie van de resterende NNN-opgave in het gebied mogelijk.

De provincie Noord-Holland wil nu de Schil inrichten conform de ambities van het Natuurbeheerplan, Natura 2000 beheerplan, , KRW-doelen en het Watergebiedsplan. Hiervoor is een Provinciaal Inpassingsplan (PIP) noodzakelijk. Ter onderbouwing van het aspect ecologie voor het PIP is een deelrapport natuur opgesteld. De mogelijke effecten van het voorgenomen plan op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Naardermeer zijn in een separate toetsing onderzocht. Voorliggende rapportage bevat de uitkomsten van deze toetsing.

1.2 Doel

Het provinciale inpassingsplan (PIP) heeft als doel om de bestemming te wijzigen van percelen die momenteel nog geen natuurbestemming hebben. Om de realisatie van de Schil Naardermeer mogelijk te maken, zowel in privaatrechtelijke (grondverwerving) als publiekrechtelijke (planologisch) zin, moeten de vigerende bestemmingsplannen worden aangepast, zodat er op alle percelen een enkelbestemming natuur rust.

Voorliggende toetsing in het kader van Natura 2000 vormt de onderbouwing voor dit aspect natuur voor een goede ruimtelijke onderbouwing bij het PIP. Het betreft een toetsing op hoofdlijnen, waarbij op het detailniveau van het voorgenomen plan is beoordeeld tot welke effecten (negatief en/of positief) op Natura 2000 dit zou kunnen leiden. Op grond van deze toetsing kan worden bepaald in hoeverre de Wet natuurbescherming (Natura 2000) aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg staat.

Figuur 1: Kaart Schil Naardermeer met in kleur de verschillende deelgebieden.

2 Voorgenomen plan

Het Inpassingsplan ziet op het omzetten van de huidige bestemming(en) van de verschillende deelgebieden in een natuurbestemming. De betreffende deelgebieden worden ingericht conform het Inrichtingsplan dat hiervoor is opgesteld door Royal Haskoning DHV (2018). Onderstaand wordt per deelgebied een beknopte beschrijving gegeven van de opgaven uit het Inrichtingsplan. Voor een verdere detaillering van de verschillende inrichtingsmaatregelen wordt verwezen naar het Inrichtingsplan.

2.1 Keverdijkse Overscheense Polder

Dit gebied met zijn kenmerkende middeleeuwse verkavelings- en slotenpatroon is recentelijk grotendeels ingericht, maar daarbij is het waterpeil niet aangepast. De botanische ontwikkeling is om die reden nog gering. Bij de inrichting is het kenmerkende patroon behouden. Ingezet wordt op het versterken van de huidige waarden en potenties door het peil op te zetten en een flinke lengte flauwe oevers aan te leggen en een deel van de sloten te laten verlanden waardoor er moerassig lijnvormige elementen aan het gebied worden toegevoegd waar foeragerende moerasvogels van profiteren evenals libellen, vlinders en macrofauna.

2.2 Naardermeer-Oost en Voormeer

Dit deelgebied is grotendeels al ingericht en kent een peilbeheer gelijk aan dat binnen de peilscheiding. De natuurambities zijn botanisch rijke graslanden: dotterbloemhooilanden en blauwgraslanden, met op een enkele plaats open water en behoud van het kleinschalige, open landschap. Over delen van het Voormeer ligt het maaiveld nog te hoog ten opzichte van het waterpeil wat zich uit in haarden van gewoon haarmos. De volgende herstelmaatregelen worden hier uitgevoerd (deze zijn niet opgenomen in het PIP);een maaiveldverlaging, het plaggen en het verwijderen van kades. Door het treffen van deze maatregelen kunnen de omstandigheden voor schraallandsoorten sterk worden verbeterd. De verschraling wordt voortgezet middels hooilandbeheer.

2.3 Hilversumse Bovenmeent

Dit deelgebied bestaat uit ondiep aangelegde plassen, moeras (in het westen) en graslanden (voornamelijk in het oosten). De meentgronden in het oosten hebben een kenmerkend verkavelingspatroon. De graslanden worden gedomineerd door pitrus. Gericht beheer moet er voor zorgen dat deze soort niet meer dominant is, zodat de botanische potenties optimaal benut kunnen worden. Het peil kan nog enigszins worden opgezet. Door lengte aan flauwe oevers aan te leggen kan het gebied aan waarde winnen voor foeragerende moerasvogels en insecten. Om de kwaliteiten te behouden en de potenties te benutten (o.a. zwarte stern) moet het peil gelijk worden gesteld aan dat binnen de peilscheiding, moet de successie worden teruggezet (zodat slikranden en jonge, open helofytenvegetaties behouden blijven) en dienen de nog niet ingerichte delen vergelijkbaar te worden ingericht en beheerd (successie terugzetten in een cyclus van ca. 15 jaar). Doelsoorten zijn waterspitsmuis, noordse woelmuis, otter, ringslang, heikikker, rugstreeppad, meervleermuis en libellen als glassnijder, vroege glazenmaker, groene glazenmaker, bruine korenbout.

2.4 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid en Noord

Er van uitgaande dat het waterpeil hier nog fors omhoog kan, liggen er goede kansen voor de ontwikkeling van grootschalige vlakten waterriet en overjarige riet- en lisdoddevegetaties,

rietgras- of biezen die in het voorjaar voldoende dekking bieden aan broedvogels. Gefaseerd aanpassen van het peil is van belang voor een vitale waterrietontwikkeling. De uiteindelijke waterpeil in de rietvegetaties is cruciaal, een diepte van minstens 20 cm (in oever- of inundatieriet) tot rietland met meer dan 50 cm water (waterriet). In gebieden met grote schommelingen van het waterpeil ontstaan dus vanzelf goede broedlocaties. Begrazing moet het gebied voldoende openhouden. Doelsoorten zijn: diverse libellensoorten, heikikker, ringslang. Om te voorkomen dat de dotterbloemhooiland-vegetaties in het zuidelijk in als gevolg van een maximale peilverhoging verdwijnen, zal peilaanpassing gefaseerd moeten gebeuren. Dit omdat de bijzondere vegetaties zich dan, afhankelijk van de maaiveldhoogten en de uiteindelijke peilkeuze, zich elders binnen het deelgebied kunnen ontwikkelen. De gefaseerde peilaanpassing geeft de vegetatie de mogelijkheid zich op de veranderende situatie aan te passen.

2.5 Zuidpolder

Dit bosgebied kan zich ontwikkelen tot een laagveenbos. Het vormt daarmee de ecologische, natte schakel aansluitend op de ecologische verbinding onder de A1 geschikt voor de doelsoorten ringslang, waterspitsmuis, otter, bever, noordse woelmuis, meervleermuis, libellen, dagvlinders en amfibieën. Met behoud van de structuurrijke graslanden bij de Visserij. Peilverhoging om boomsoorten van het natte laagveenmilieu te bevorderen zal leiden tot sterfte van boomsoorten die niet tegen natte condities kunnen. Peilaanpassing kan dan ook pas doorgang vinden nadat zich aan de noordkant van de Meerkade een volwaardig bos heeft ontwikkeld om als buffer te dienen voor geluid en stikstof belasting vanaf de A1 voor het Naardermeer. Vanwege de huidige essentaksterfte hier, zal de omvorming nog enige tijd in beslag nemen. Het vooruitlopend daarop creëren van enige openheid, in de zone die vanuit de reeds aanwezige open gebieden binnen de peilscheiding van het Naardermeer aansluit op de toekomstige ecologische verbinding onder de A1, is gewenst.

3 Toetsingskader

3.1 Wet natuurbescherming; Natura 2000

De Wet natuurbescherming, onderdeel Natura 2000, heeft als doel het beschermen van Natura 2000-gebieden (Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden) in Nederland. Plannen, projecten of andere handelingen die (significant) negatieve effecten op de doelstellingen van deze beschermde gebieden kunnen hebben, zijn in beginsel niet toegestaan. In dit kader is ook toetsing nodig van effecten in het kader van de externe werking.

Voorliggende toetsing in het kader van Natura 2000 wordt uitgevoerd ten behoeve van het Inpassingsplan. Op grond van artikel 2.7, eerste lid, Wet natuurbescherming mag een bestuursorgaan in beginsel geen plan (bijv. Inpassingsplan) vaststellen dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Een dergelijk plan dat significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied mag alleen dan worden vastgesteld indien de ADC-toets met succes doorlopen kan worden. Dat betekent dat er geen alternatieven mogen zijn (A), er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang (D) en het verlies aan Natura 2000 waarden gecompenseerd moet worden (C). Voorgaande geldt echter niet voor plannen die direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied.

Voor de uitvoeringsfase van het inrichtingsplan is het tweede lid van artikel 2.7 Wet natuurbescherming van belang. Hierin is aangegeven dat het verboden is zonder vergunning een project te realiseren, dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.

In artikel 2.9 eerste lid Wet natuurbescherming is aangeven dat het verbod genoemd in artikel 2.7, tweede lid, Wet natuurbescherming niet van toepassing is op projecten die zijn beschreven in en worden gerealiseerd overeenkomstig een Natura 2000-beheerplan.
De maatregelen uit het Inrichtingsplan worden (mede) getroffen vanuit het oogpunt van herstelmaatregelen ten aanzien van Natura 2000. Momenteel wordt een nieuw Natura 2000 Beheerplan voor het Naardermeer opgesteld. De maatregelen uit het Inrichtingsplan worden in het Natura 2000 Beheerplan Naardermeer als instandhoudingsmaatregelen opgenomen. Dit betekent dat de betreffende maatregelen op grond van artikel 2.9 Wet natuurbescherming zijn vrijgesteld van de vergunningplicht van artikel 2.7, tweede lid, Wet natuurbescherming. Het plan houdt in ieder geval verband met het beheer van het Natura 2000-gebied. Ook voordat de maatregelen zijn vastgelegd in het Natura 2000-beheerplan mag het bestuursorgaan het plan dus vaststellen. Er is ook geen vergunning nodig om de inrichtingsmaatregelen ten behoeve van het Natura 2000-gebied uit te voeren.

4 Natura 2000-gebied Naardermeer

4.1.1 Kenschets

Het Naardermeer is een natuurlijk meer dat op de overgang van de hoge zandgronden van het Gooi naar het (veen-) poldergebied van West-Nederland ligt. Het stond via de Vecht in open verbinding met de Zuiderzee en werd samen met zijn omgeving geteisterd door storm en vloed. Aan het eind van de 14de eeuw werd daarom het Naardermeer afgedamd en de verbinding met de Zuiderzee verbroken. Sindsdien heeft men twee maal geprobeerd het meer droog te leggen, maar na korte tijd heeft men het toch weer laten onderlopen. De waterhuishouding van het meer wordt gevoed door neerslag en kwelwater uit het Gooi. Het is het oudste Nederlandse natuurreservaat, waarin, naast watervegetaties en verlandingszones, ook zich natuurlijk en vrijwel ongestoord ontwikkelende broekbossen voorkomen. Sinds 1984 worden maatregelen genomen om het inlaatwater te zuiveren. Mede als gevolg hiervan hebben kranswiervegetaties zich hersteld. Recentelijk zijn vernattingsmaatregelen in de graslanden rondom het Naardermeer genomen, waardoor de waterhuishouding verbeterd is. In de wateren met weinig golfslag groeien drijvende waterplanten al dan niet verankerd in de waterbodem. Deze begroeiingen bestaan in het gebied grotendeels uit grote fonteinkruiden. In de kleinere watergangen komen met kleine oppervlakte krabbescheerbegroeiingen voor. Bij verdergaande successie gaan de veenmosrietlanden en trilvenen over in drogere en zuurdere vegetatietypen die behoren tot moerasheide of veenbos. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit deze vegetatietypen.

4.1.2 Begrenzing

Op onderstaande kaart is de begrenzing van het Natura 2000-gebied Naardermeer weergegeven.

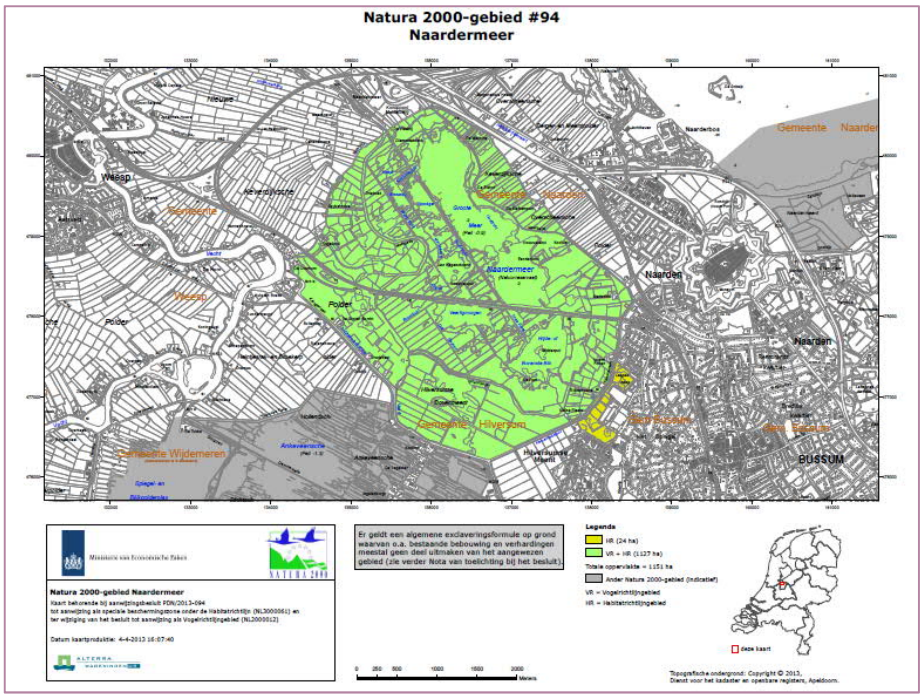

Figuur 4.1.2: Begrenzing Natura 2000-gebied Naardermeer.

4.1.3 Instandhoudingsdoelstellingen

Het Naardermeer is zowel in het kader van de Vogelrichtlijn als in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen voor verschillende soorten habitattypen, habitatsoorten, broedvogelsoorten en niet-broedvogelsoorten. In onderstaande tabel is weergegeven voor welke kwalificerende waarden het Natura 2000-gebied is aangewezen en welke instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten zijn geformuleerd.

In het wijzigingsbesluit zijn de habitattypen H3130, H6430A en H6430B toegevoegd aan het aanwijzingsbesluit[1]. De status van de doelen voor dit habitattypen is nog in ontwerp, dit betekent dat het (wijzigings-)besluit waar dit doel in staat op dit moment ter inzage ligt of ter inzage heeft gelegen, maar daarna nog niet definitief vastgesteld is. Hierdoor geldt voor dit habitattypen vooralsnog geen speciale bescherming of verplichting tot instandhouding.

Tabel 4.1.3: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Naardermeer.

		Doelst. Opp.vl.	Doelst. Kwal.	Doelst. Pop.	Draagkracht aantal paren
Habitattypen					
H3130	Zwakgebufferde vennen*	=	=		
H3140	Kranswierwateren	=	=		
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	=	=		
H4010B	Vochtige heiden (laagveengebied)	=	=		
H6410	Blauwgraslanden	>	>		
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)*	=	=		
H6430B	Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)*	=	=		
H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	>	>		
H7140B	Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	=	=		
H91D0	Hoogveenbossen	=	>		
Habitatsoorten					
H1016	Zeggekorfslak	=	=	=	
H1082	Gestreepte waterroofkever	>	>	>	
H1134	Bittervoorn	=	=	=	
H1149	Kleine modderkruiper	=	=	=	
H1903	Groenknolorchis	=	=	=	
H4056	Platte schijfhoren	=	=	=	
Broedvogels					
A017	Aalscholver	=	=		1800
A029	Purperreiger	=	=		60
A197	Zwarte Stern	>	>		35
A292	Snor	=	=		30

[1] https://www.natura2000.nl/sites/default/files/gebieden_aanwijzing_en_archief/057/N2K057_OWB_Wijzigingsbesluit_aanwezige_waarden_Veluwe.pdf

A298	Grote karekiet	>	>		10
Niet-broedvogels					
A041	Kolgans	=	=		Behoud
A043	Grauwe Gans	=	=		Behoud

= *behoud*

> *uitbreiding/verbetering*

* Status ontwerp

5 Effectanalyse en toetsing

5.1 Afbakening effecten

In het Inrichtingsplan is weergegeven welke maatregelen in de verschillende deelgebieden uitgevoerd zullen worden. Het betreft globaal de volgende maatregelen:

- Aanpassing bandbreedte waterpeilen;
- Baggerwerkzaamheden t.b.v. de verbetering van de situatie voor de waterplanten-vegetatie in de aanwezige watergangen;
- Realisatie civiele kunstwerken i.v.m. het aanleggen van een peilscheiding;
- Natuurontwikkeling (plas-dras, rietmoeras, ondiep open water, vogeleilanden);
- Maaiveldverlagingen en ontgraven van grondruggen tot een niveau van omringend maaiveld.

De maatregelen vinden plaats binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Naardermeer. De volgende storingsaspecten zijn relevant;

- Oppervlakteverlies van kwalificerende habitattypen en/of leefgebieden van kwalificerende soorten;
- Verzuring of vermesting van kwalificerende habitattypen en/of leefgebieden van kwalificerende soorten als gevolg van stikstofdepositie;
- Verstoring van kwalificerende soorten door geluid, licht, trillingen of optische verstoring;
- Verdroging of vernatting als gevolg van peilwijzigingen.

Effecten als gevolg van oppervlakteverlies, door stikstofdepositie en door verstoring als gevolg van geluid, licht, trillingen of optische verstoring worden meegenomen in de effectanalyse die in de volgende paragrafen plaatsvindt. De mogelijke gevolgen van de voorgenomen peilwijzigingen (peilopzet) als gevolg van het Inrichtingsplan hebben geen directe relatie met de bestemmingswijziging die in het PIP wordt mogelijk gemaakt. De peilopzet zal via een nieuw peilbesluit mogelijk worden gemaakt. In dat kader zal een toetsing worden uitgevoerd naar de mogelijke effecten van de peilopzet op de binnen de kades gelegen kwalificerende habitattypen en/of leefgebieden van kwalificerende soorten die gevoelig zijn voor peilveranderingen. Dit aspect maakt geen onderdeel uit van de voorliggende toetsing.

5.2 Oppervlakteverlies

5.2.1 Inleiding

Mogelijke effecten als gevolg van oppervlakteverlies kunnen alleen optreden in de aanlegfase wanneer herontwikkeling van het gebied met mechanisch materieel plaatsvindt.

5.2.2 Negatieve effecten

Habitattypen
In de Schil liggen enkele natte ruigtes die kwalificeren als H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje). Het habitattype is aanwezig in het deelgebied Nieuwe Keverdijkse Polder Noord. Het habitattype is – evenals het subtype A (moerasspirea) – in 2018 aan de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Naardermeer toegevoegd door middel van een Ontwerp-wijzigingsbesluit.

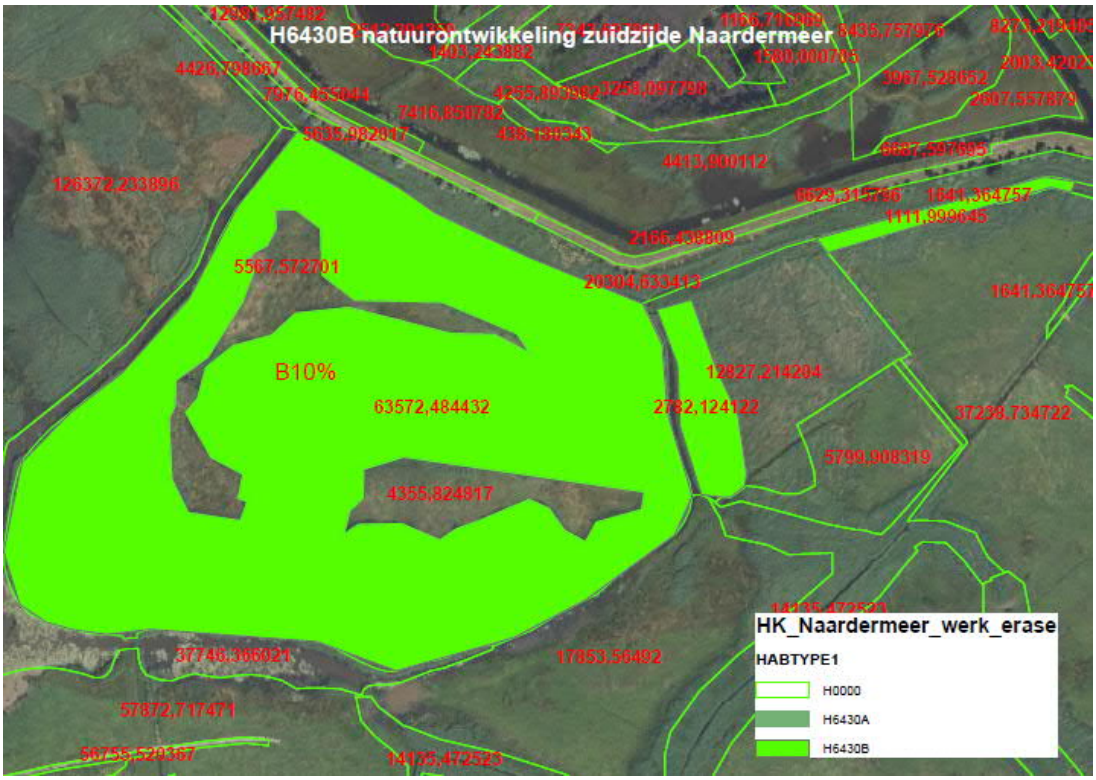

Figuur 5.2.2: Habitattypen in de Schil (deelgebied Nieuwe Keverdijkse Polder Noord).

In het deelgebied Nieuwe Keverdijkse Polder Noord vinden geen inrichtingsmaatregelen plaats ter plaatse van het habitattype H6430 Ruigten en zomen. Van oppervlakteverlies op dit habitattype is derhalve geen sprake.

In de Schil liggen geen andere kwalificerende habitattypen, deze bevinden zich binnen de kades van het Naardermeer. Van oppervlakteverlies op kwalificerende habitattypen is derhalve geen sprake.

Habitatsoorten
In de Schil komen de kwalificerende habitatsoorten groenknolorchis en zeggekorfslak niet voor. Inrichtingsmaatregelen leiden derhalve niet tot oppervlakteverlies op groeiplaatsen van de groenknolorchis en/of leefgebieden van zeggekorfslak.

In de watergangen in de Schil komen (mogelijk) de kwalificerende habitatsoorten gestreepte waterroofkever, bittervoorn, kleine modderkruiper en platte schijfhoren voor in watergangen of plassen in het gebied. Als gevolg van de inrichtingsmaatregelen kan plaatselijk leefgebied van de genoemde kwalificerende habitatsoorten verloren gaan.

Vogelsoorten
In de Schil zijn vrijwel geen broedterritoria van kwalificerende broedvogelsoorten aanwezig. Aalscholver, purperreiger, zwarte stern en grote karekiet broeden niet in de Schil. Van oppervlakteverlies aan broedbiotoop van deze soorten als gevolg van de inrichtingsmaatregelen is derhalve geen sprake. Alleen de kwalificerende broedvogelsoort snor komt als broedvogel voor binnen de Schil. De soort broedt in uitgestrekte rietvegetaties in moerasgebieden. Vooral natte overjarige rietvegetaties met waterriet, lisdodden en hoge zeggensoorten (oeverzegge) hebben de voorkeur. De kern van het verspreidingsgebied van de snor in het Naardermeer ligt binnen de kades en dus buiten de Schil. Als gevolg van de inrichtingsmaatregelen kan plaatselijk broedbiotoop van de snor verloren gaan tijdens de aanlegfase. Aangezien er gefaseerd wordt gewerkt, en na afronding van de werkzaamheden nieuw broedgebied voor de snor ontstaat is sprake van een tijdelijk effect op een beperkt deel van de totale broedpopulatie in het Naardermeer. Mogelijke aantasting van broedterritoria van de snor in de Schil tijdens de aanlegfase is beperkt tot hooguit enkele territoria. De aantallen van de snor in het Naardermeer schommelen de laatste jaren enigszins maar liggen gemiddeld genomen met ca. 70 broedpaar (ruim) boven het instandhoudingsdoel van 30 broedpaar.

In de Schil is momenteel geschikt leefgebied (foerageergebied) voor de kwalificerende broedvogelsoorten aalscholver, purperreiger en zwarte stern aanwezig in de vorm van watergangen en enkele kleinere plassen. Voor aalscholver en zwarte stern is sprake van suboptimaal foerageergebied in de Schil. De belangrijkste foerageergebieden voor aalscholver bevinden zich in het Markermeer en IJsselmeer en voor zwarte stern binnen de kades van het Naardermeer. Voor purperreiger vormen de meer extensief beheerde graslanden en watergangen in de Schil wel een belangrijk deel van het foerageergebied van de soort. Als gevolg van de herinrichting kan dit foerageergebied tijdelijk in omvang en/of kwaliteit worden aangetast. Aangezien er gefaseerd wordt gewerkt, en na afronding van de werkzaamheden nieuw foerageergebied voor de purperreiger ontstaat is sprake van een tijdelijk effect op een beperkt deel van het totale areaal aan foerageergebied voor de soort in het Naardermeer.

De in het gebied rustende kwalificerende ganzensoorten kolgans en grauwe gans verblijven voornamelijk op de grotere plassen in het bekade deel van het Naardermeer. De ganzensoorten foerageren buiten het Natura 2000-gebied op graslanden en andere agrarische percelen. Als gevolg van lokale inrichtingsmaatregelen in de Schil gaat geen rust- of foerageergebied voor de kwalificerende ganzensoorten verloren. Slaapplaatsen worden als gevolg van de voorgenomen herinrichting van de Schil niet aangetast.

5.2.3 Positieve effecten
Het hoofddoel van de inrichtingsmaatregelen betreft natuurontwikkeling. Na de herinrichting ontstaan er in verschillende deelgebieden op grote schaal plas-dras situaties, rietmoeras en ondiep open water als optimaal leefgebied voor de kwalificerende habitatsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever en platte schijfhoren. Dit zelfde

geldt voor broed- en leefgebied voor kwalificerende broedvogelsoorten zoals snor, purperreiger, grote karekiet en zwarte stern.

5.2.4 Per saldo toetsing

Habitattypen
De voorgenomen herinrichting van de Schil leidt niet tot oppervlakteverlies op kwalificerende habitattypen. Na de herinrichting ontstaan er in verschillende deelgebieden mogelijkheden voor de ontwikkeling van kwalificerende habitattypen zoals H3140 Kranswierwateren, H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, H6430 Ruigten en zomen en mogelijk H7140 Overgangs- en trilvenen. Per saldo is derhalve sprake van een positief effect. Significante gevolgen kunnen op voorhand worden uitgesloten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

Habitatsoorten
In de Schil komen lokaal (mogelijk) enkele leefgebieden van de kwalificerende habitatsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever en platte schijfhoren voor. Als gevolg van de herinrichting kunnen deze leefgebieden tijdelijk in omvang en/of kwaliteit worden aangetast. Na de herinrichting ontstaan er in verschillende deelgebieden op grote schaal plas-dras situaties, rietmoeras en ondiep open water als optimaal leefgebied voor de kwalificerende habitatsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever en platte schijfhoren. Per saldo is derhalve sprake van een positief effect. Significante gevolgen kunnen op voorhand worden uitgesloten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

Vogelsoorten
In de Schil komen lokaal enkele broedterritoria van de kwalificerende broedvogelsoort snor voor. Andere kwalificerende broedvogelsoorten broeden momenteel niet in de Schil. Als gevolg van de herinrichting kunnen enkele broedterritoria van de snor tijdelijk in omvang en/of kwaliteit worden aangetast. Dit is echter beperkt tot hooguit enkele broedterritoria, veruit het grootste gedeelte van de broedterritoria binnen de kades van het Naardermeer en in de Schil blijft onaangetast. De soort zit momenteel met rond de 70 broedpaartjes (ruim) boven het instandhoudingsdoel van 30 broedpaar. Van significante gevolgen voor de snor is derhalve geen sprake. Na de herinrichting ontstaan er in verschillende deelgebieden op grote schaal plas-dras situaties, rietmoeras en ondiep open water als optimaal broedgebied voor de snor en voor andere kwalificerende broedvogelsoorten zoals grote karekiet en zwarte stern. Per saldo is derhalve sprake van een positief effect op de omvang en kwaliteit van het leefgebied van de snor en andere kwalificerende broedvogelsoorten. Significante gevolgen kunnen op voorhand worden uitgesloten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.
In de Schil is lokaal geschikt foerageergebied voor de kwalificerende broedvogelsoorten aalscholver, purperreiger en zwarte stern aanwezig. Voor aalscholver en zwarte stern geldt dat de Schil in de huidige situatie slechts marginaal geschikt is. Voor purperreiger vormen de meer extensief beheerde graslanden en watergangen in de Schil wel een belangrijk deel van het foerageergebied van de soort. Als gevolg van de herinrichting kan dit foerageergebied tijdelijk in omvang en/of kwaliteit worden aangetast. Na de herinrichting ontstaan er in verschillende deelgebieden op grote schaal plas-dras situaties, rietmoeras en ondiep open water als optimaal foerageergebied voor de purperreiger en voor andere kwalificerende

broedvogelsoorten zoals aalscholver en zwarte stern. Per saldo is derhalve sprake van een positief effect op de omvang en kwaliteit van het leefgebied van genoemde soorten. Significante gevolgen kunnen op voorhand worden uitgesloten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

5.3 Stikstofdepositie

5.3.1 Inleiding

Mogelijke negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie kunnen alleen optreden in de aanlegfase wanneer met mechanisch materieel zal worden gewerkt.

5.3.2 Negatieve effecten

In de Schil zelf liggen geen voor stikstof gevoelige kwalificerende habitattypen, deze bevinden zich binnen de kades van het Naardermeer. In de Schil liggen enkele natte ruigtes die kwalificeren als H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea) en/of H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje), maar deze habitattypen zijn niet gevoelig voor stikstofdepositie. Bovendien wordt de kritische depositiewaarde (KDW) van deze habitattypen momenteel niet overschreden door de achtergronddepositie.
Uit de PAS-gebiedsanalyse voor het Naardermeer (versie M16L, 2017) blijkt dat de habitattypen H4010B Vochtige heiden, H6410 Blauwgraslanden, H7140A Trilvenen, H7140B Veenmosrietlanden en H91D0 Hoogveenbossen gevoelig zijn voor stikstofdepositie, waarbij de kritische depositiewaarde van deze habitattypen wordt overschreden door de huidige achtergronddepositie. Ditzelfde geldt voor de leefgebieden van de kwalificerende habitatsoorten zeggekorfslak en groenknolorchis.

Als gevolg van de uitstoot aan stikstofdepositie tijdens werkzaamheden in de aanlegfase kan tijdelijk sprake zijn van een toename aan stikstofdepositie op de genoemde kwalificerende habitattypen en/of leefgebieden van kwalificerende soorten. Aan de hand van een Aerius berekening kan bepaald te worden hoe groot de toename aan stikstofdepositie is. Op grond daarvan kan beoordeeld worden in hoeverre dit kan leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van deze habitattypen en/of leefgebieden van soorten. Aangezien de aanlegfase tijdelijk is, zijn permanente effecten uitgesloten.

5.3.3 Positieve effecten

De gronden in het plangebied hebben momenteel (deels) een agrarische functie, waarbij sprake is van beweiding en bemesting. Na de herinrichting vervalt het agrarische gebruik op deze percelen, wat een positief effect heeft op de stikstofuitstoot in het Naardermeer. Weliswaar zal plaatselijk begrazingsbeheer plaatsvinden, maar dit leidt niet tot een vergelijkbare stikstofuitstoot als bij het huidige agrarische gebruik van de percelen.
Daar waar nog veen aanwezig is in de Schil (bijvoorbeeld bij de landbouwpercelen) vindt momenteel veenoxidatie plaats. Dit leidt mede tot eutrofiëring van het oppervlaktewater door een grote bijdrage aan de achtergrondbelasting van het slootwater met (onder ander) stikstof. Door het waterpeil op te zetten wordt verdergaande oxidatie voorkomen, wat een positief effect heeft op de stikstofbelasting in het gebied.

5.2.3 Per saldo toetsing

Per saldo zal sprake zijn van een tijdelijke toename aan stikstofdepositie gedurende de aanlegfase op het Naardermeer (en mogelijk op omliggende Natura 2000-gebieden). Hoe groot de tijdelijke toename op daarvoor gevoelige habitattypen en/of leefgebieden van soorten is,

kan zonder Aerius berekening niet worden vastgesteld. Aan de hand van een Aerius berekening kan bepaald te worden hoe groot de toename aan stikstofdepositie is.

Aangezien de inrichtingsmaatregelen direct verband hebben met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, is een vergunning niet nodig. Het is dan ook niet noodzakelijk om een AERIUS berekening uit te voeren. Uiteraard is het gelet op de instandhoudingsdoelen voor stikstofgevoelige habitattypen en soorten met stikstofgevoelig leefgebied, wel aan te bevelen een emissiearme uitvoeringmethode te kiezen. Aangezien de stikstofemissie in de gebruiksfase afneemt doordat de agrarische functie vervalt, zal er dan ook minder stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden plaatsvinden. Dat is gunstig voor de instandhouding van stikstofgevoelige habiattypen en leefgebieden.

5.4 Verstoring door geluid, trillingen, licht of optische verstoring

5.4.1 Negatieve effecten

Mogelijke negatieve effecten als gevolg van oppervlakteverlies kunnen alleen optreden in de aanlegfase wanneer met mechanisch materieel zal worden gewerkt. Ten aanzien van het aspect verstoring geldt dat alleen soorten (kwalificerende habitatsoorten en/of vogelsoorten) mogelijk effecten kunnen ondervinden. Habitattypen zijn niet gevoelig voor verstoring.

Habitatsoorten

De kwalificerende habitatsoorten gestreepte waterroofkever, bittervoorn, kleine modderkruiper en platte schijfhoren die (mogelijk) in de Schil voorkomen zijn volgens de Effectenindicator van het ministerie van LNV (mogelijk) gevoelig voor verstoring door geluid, licht, trillingen en optische verstoring. Deze gevoeligheid betreft vooral harde onverwachte geluiden die tot grote drukverschillen onderwater kunnen leiden, zoals heiwerkzaamheden. Ook langsvarende motorboten kunnen o.a. vissen verstoren (Opzeeland et al., 20072). Er is, voor zover bekend, geen onderzoek gedaan naar effecten van geluidbelasting door kranen en dumpers op onder water levende vissen en ongewervelden. Op grond van de fysica van geluid valt verstoring van door verkeersgeluid echter uit te sluiten. De overdracht van geluid boven water (trillingen/golven in lucht) naar onder water (trillingen/golven in water) is namelijk zeer gering. Het wateroppervlak reflecteert namelijk het geluid. Mogelijk kunnen de trillingen die het werkmaterieel veroorzaken tijdelijk zorgen voor een verstoring van genoemde kwalificerende habitatsoorten op korte afstand van de bron. Aangezien de effectafstand van trillingen beperkt is tot korte afstand van de bron en er gefaseerd gewerkt wordt, blijft er telkens voldoende geschikt leefgebied onverstoord waarnaar dieren tijdelijk kunnen uitwijken.

Vogelsoorten

Op grond van de Wet natuurbescherming is het niet toegestaan om broedende vogels te verstoren indien dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Op plaatsen in de Schil waar de kwalificerende broedvogelsoort snor broedt, zal daarom niet tijdens het broedseizoen worden gewerkt. Een significante verstoring van de kwalificerende broedvogelsoort snor kan derhalve worden uitgesloten. Ditzelfde geldt voor kwalificerende broedvogelsoorten die binnen het bekade deel van het Naardermeer broeden. De in het gebied rustende kwalificerende ganzensoorten kolgans en grauwe gans verblijven voornamelijk op de grotere plassen in het bekade deel van het Naardermeer. Als

gevolg van lokale inrichtingsmaatregelen in de Schil zullen deze grotere plassen niet zodanig worden verstoord dat dit leidt tot een aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen van de beide ganzensoorten (behoud omvang en kwaliteit voor behoud van de populatie).

5.4.2 Positieve effecten

De gronden in het plangebied hebben momenteel (deels) een agrarische functie, waarbij sprake is van agrarische bedrijvigheid in het plangebied. Na de herinrichting ontstaan er bovendien in verschillende deelgebieden op grote schaal plas-dras situaties, rietmoeras en ondiep open water als optimaal leefgebied voor de kwalificerende habitatsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever en platte schijfhoren en kwalificerende vogelsoorten zoals purperreiger, snor en zwarte stern. Deze gebieden krijgen een natuurbestemming en het huidige (agrarische) gebruik dat lokaal tot verstoring kan leiden komt te vervallen. Genoemde kwalificerende soorten krijgen derhalve een groter onverstoord leefgebied ter beschikking dan in de huidige situatie het geval is.

5.4.3 Per saldo toetsing

Habitatsoorten

In de Schil komen lokaal (mogelijk) enkele leefgebieden van de kwalificerende habitatsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever en platte schijfhoren voor. Als gevolg van de herinrichting kunnen aanwezige soorten tijdelijk verstoord worden als gevolg van trillingen veroorzaakt door mechanisch materieel. Aangezien de effectafstand van trillingen beperkt is tot korte afstand van de bron en er gefaseerd gewerkt wordt, blijft er telkens voldoende geschikt leefgebied onverstoord waarnaar dieren tijdelijk kunnen uitwijken. Van een significante verstoring die leidt tot een aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen is derhalve geen sprake.

Na de herinrichting ontstaan er in verschillende deelgebieden op grote schaal plas-dras situaties, rietmoeras en ondiep open water als optimaal leefgebied voor de kwalificerende habitatsoorten bittervoorn, kleine modderkruiper, gestreepte waterroofkever en platte schijfhoren. Deze gebieden krijgen een natuurbestemming en het huidige (agrarische) gebruik dat lokaal tot verstoring kan leiden komt te vervallen. Genoemde kwalificerende habitatsoorten krijgen derhalve een groter onverstoord leefgebied ter beschikking dan in de huidige situatie het geval is. Per saldo is derhalve sprake van een positief effect. Significante gevolgen kunnen op voorhand worden uitgesloten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

Vogelsoorten

In de Schil komen lokaal enkele broedterritoria van de kwalificerende broedvogelsoort snor voor. Andere kwalificerende broedvogelsoorten broeden momenteel niet in de Schil. Aangezien het op grond van de Wet natuurbescherming niet is toegestaan om zonder ontheffing tijdens het broedseizoen in gebruik zijnde nesten van beschermde vogelsoorten aan te tasten of beschermde vogelsoorten te verstoren voor zover dit kan leiden tot een wezenlijke invloed op de staat van instandhouding van de betreffende soort, kan er op plaatsen waar de snor broedt niet in het broedseizoen worden gewerkt. Verstoring van in de Schil broedende snorren is derhalve niet aan de orde. Aangezien de effectafstand van de werkzaamheden beperkt is tot korte afstand van de bron en er gefaseerd gewerkt wordt, blijft er bovendien telkens voldoende geschikt broedgebied onverstoord waarnaar dieren tijdelijk kunnen uitwijken. Ditzelfde geldt voor het foerageergebied van de purperreiger die in de Schil foerageert

maar binnen de kades van het Naardermeer broedt. Van een significante verstoring die leidt tot een aantasting van de instandhoudingsdoelstellingen is derhalve geen sprake.
Na de herinrichting ontstaan er in verschillende deelgebieden op grote schaal plas-dras situaties, rietmoeras en ondiep open water als optimaal broedgebied voor de snor en voor andere kwalificerende broedvogelsoorten zoals zwarte stern en als foerageergebied voor de purperreiger. Deze gebieden krijgen een natuurbestemming en het huidige (agrarische) gebruik dat lokaal tot verstoring kan leiden komt te vervallen. Genoemde kwalificerende vogelsoorten krijgen derhalve een groter onverstoord leefgebied ter beschikking dan in de huidige situatie het geval is. Per saldo is derhalve sprake van een positief effect. Significante gevolgen kunnen op voorhand worden uitgesloten. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

6 Conclusie

Op basis van de effectbeoordeling en toetsing aan de bepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van Natura 2000 worden de volgende conclusies getrokken:

- De voorgenomen herinrichting van de Schil Naardermeer kan plaatselijk leiden tot een beperkte aantasting van leefgebied van enkele kwalificerende habitatsoorten en broedvogelsoorten, maar per saldo ontstaat er als gevolg van de herinrichting meer nieuw leefgebied voor deze kwalificerende soorten. Per saldo is derhalve geen sprake van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Naardermeer als gevolg van oppervlakteverlies. Er is juist sprake van een toename aan geschikt leefgebied voor de genoemde soorten.

- De voorgenomen herinrichting van de Schil Naardermeer kan plaatselijk leiden tot een tijdelijke toename aan stikstofdepositie op daarvoor gevoelige habitattypen en/of leefgebieden van soorten in het Natura 2000-gebied Naardermeer (en mogelijk ook op Natura 2000-gebieden daarbuiten). Door het stoppen van de agrarische functies in het gebied zal tijdens de gebruiksfase de depositie op Natura 2000 juist lager zijn. Op termijn is deze ontwikkeling dus gunstig voor de instandhouding van stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden van soorten.
- De voorgenomen herinrichting van de Schil Naardermeer kan plaatselijk leiden tot een beperkte verstoring van enkele kwalificerende habitatsoorten en broedvogelsoorten als gevolg van trillingen en optische verstoring, maar per saldo ontstaat er als gevolg van de herinrichting meer nieuw onverstoord leefgebied voor deze kwalificerende soorten. Per saldo is derhalve geen sprake van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Naardermeer als gevolg van verstoring.

- Voor de uitvoeringsfase van het Inrichtingsplan is het tweede lid van artikel 2.7 Wet natuurbescherming in combinatie met artikel 2.9 Wet natuurbescherming van belang. Aangezien de inrichtingsmaatregelen in het nieuwe Natura 2000 Beheerplan Naardermeer worden opgenomen, geldt een vrijstelling van het verbod in artikel 2.7, tweede lid, Wet natuurbescherming. Het plan houdt bovendien direct verband met of is nodig voor het beheer van het Natura 2000-gebied, waardoor het plan niet strijdig is met art. 2.7 eerste lid. De Wet natuurbescherming staat derhalve niet aan de uitvoerbaarheid van het voorgenomen plan in de weg.

Aanmeldingsnotitie

Onderwerp: M.e.r.-beoordeling Schil Naardermeer
Projectnummer: 360910
Datum: 08-07-2020

1 Inleiding

De provincie Noord-Holland heeft het voornemen om een gebied rondom het Naardermeer te ontwikkelen tot natuurgebied (de 'schil rond het Naardermeer'). In de vigerende bestemmingsplannen heeft een deel van het plangebied een agrarische bestemming. Daarnaast ligt op een deel van de gronden met een natuurbestemming een functieaanduiding 'agrarisch', waarmee beperkt agrarisch gebruik mogelijk is. Om het natuurgebied volledig te kunnen ontwikkelen stelt de provincie een inpassingsplan op waarin het gebied een volledige natuurbestemming krijgt. De agrarische bestemmingen/functieaanduidingen komen dan te vervallen. Deze bestemmingswijziging maakt het mogelijk om circa 223 hectare grond die momenteel nog (deels) in agrarisch gebruik is om te vormen naar natuur. Om het milieu een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming van het inpassingsplan, moet worden getoetst of in het kader van deze ontwikkeling een milieueffectrapportage[1] nodig is. Uit het Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.) volgt dat voor deze ontwikkeling een m.e.r.-beoordeling moet worden uitgevoerd. In deze aanmeldingsnotitie is de m.e.r.-beoordeling van de voorgenomen activiteit opgenomen. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de voorgenomen activiteit (hoofdstuk 2), de m.e.r.-procedure (hoofdstuk 3) en de potentiële effecten van de voorgenomen activiteit (hoofdstuk 4).

2 Voornemen

Nederland heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor natuur in laagveen moerassen. Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van Nederland en vormt de bakermat van de natuurbescherming in Nederland. Het gebied is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN) en is aangewezen als Natura 2000-gebied. De realisatie daarvan is de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. De provincie heeft met het Rijk afgesproken dat in 2027 de realisatie van het NNN afgerond is.

Rondom het Naardermeer ligt de zogenaamde schil, die begrensd is als NNN en Natura 2000. Dit gebied is van groot belang als hydrologische buffer rondom het Naardermeer. Voorwaarde voor het goed functioneren van deze buffer is een hoogwaardige inrichting en beheer als natuurgebied met een hoger waterpeil. Tevens moet de agrarische belasting en stikstofdepositie worden teruggedrongen. Voor het duurzaam in stand houden van het Naardermeer is het juiste waterpeil en herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater belangrijk. De meeste percelen in de schil zijn reeds verworven, enkele cruciale schakels hierin ontbreken nog. Hier vinden nu nog bedrijfsmatige agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur (laagveen en rietmoeras) verhinderen. Dit natuurdoel valt niet te combineren met bedrijfsmatige agrarische activiteiten. De desbetreffende percelen zullen derhalve aan de bedrijfsmatige inzet ten behoeve van landbouwproductie worden

[1] Milieueffectrapportage wordt afgekort als m.e.r. als het om de procedure gaat en als MER als het om het rapport gaat.

Sweco
De Holle Bilt 22
3732 HM De Bilt
Postbus 203
3730 AE De Bilt

T +31 88 811 66 00
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.
De Bilt
Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te De Bilt

Matthijs Vrij Peerdeman
Adviseur
Milieueffectrapportage/Planstudies
T +31 88 811 60 03
M +31 6 12 95 93 58
matthijs.vrijpeerdeman@sweco.nl

onttrokken.

Figuur 2.1: Luchtfoto Schil Naardermeer. Rood is de begrenzing van het projectgebied van het inpassingsplan.

3 Toets aan het Besluit m.e.r.

3.1 Welke m.e.r.-procedure is van toepassing

Het instrument milieueffectrapportage (m.e.r.) is ontwikkeld om het milieu een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven.
Hier bestaat geen plicht tot het maken van een milieueffectrapport voor het ontwerp-PIP op grond van artikel 7.2a, eerste lid, van de Wet milieubeheer juncto artikel 2.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, omdat sprake is van een plan dat direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied.
Een verplichting tot het maken van een m.e.r. kan daarnaast ook voortvloeien uit artikel 7.2 van de Wet milieubeheer. Voor een aantal activiteiten geldt een zogenoemde m.e.r.-plicht (C-lijst in het Besluit m.e.r.). Deze activiteiten worden gekenmerkt door het feit dat zij over het algemeen belangrijke nadelige milieugevolgen hebben. Voor andere activiteiten geldt dat zij afhankelijk van de omstandigheden nadelige milieugevolgen kunnen hebben (D-lijst in het Besluit m.e.r.). Voor deze laatste activiteiten geldt een zogenaamde m.e.r.-beoordelingsplicht.

Het Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.) geeft aan of voor een project een m.e.r.-(beoordelings)plicht van toepassing is. De onderhavige ontwikkeling betreft de realisatie van een natuurgebied, wat als activiteit is opgenomen in de D-lijst onder categorie D9 (Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan, zie tabel 3.1).

Het Besluit m.e.r. geeft onder ‘gevallen’ per activiteit aan wat de relevante (indicatieve) drempel is voor een m.e.r.-(beoordelings)plicht. Met de ontwikkeling van de schil rondom het Naardermeer worden de (indicatieve) drempelwaarden uit het Besluit m.e.r. overschreden (zie kader 3.1). Indien een activiteit een omvang heeft die boven de drempelwaarden ligt, dient op grond van de selectiecriteria in de Europese richtlijn milieueffectbeoordeling te worden vastgesteld of belangrijke nadelige gevolgen van de activiteit voor het milieu kunnen worden uitgesloten, een zogenaamde 'm.e.r.-beoordeling'. Pas als is vastgesteld dat belangrijk nadelige gevolgen zijn uitgesloten, geldt voor de activiteit geen verdere m.e.r.-plicht.

KADER 3.1: BOVEN OF ONDER DE DREMPELWAARDE?
Binnen het plangebied zijn drie gebieden te onderscheiden:
1) gebieden met de bestemming Agrarisch;
2) gebieden met de bestemming Natuur en;
3) gebieden met de bestemming Natuur met functieaanduiding ‘agrarisch’.

In het kader van het Besluit m.e.r. is het relevant om te bepalen welke gebieden meetellen om te bepalen of de activiteit boven of onder de (indicatieve) drempelwaarde ligt. In onderstaande tabel zijn de oppervlaktes van de gebieden opgenomen.

Tabel K3.1: oppervlakte bestemmingen binnen het plangebied Schil Naardermeer

Bestemming Agrarisch	35 ha
Bestemming Natuur	243 ha
Bestemming Natuur met functieaanduiding ‘agrarisch’	188 ha
Totaal oppervlak	466 ha

Het Besluit m.e.r. hanteert als drempel tussen ‘vormvrije’ en ‘reguliere’ m.e.r.-beoordeling: een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare. Gebieden waar reeds een bestemming Natuur voor geldt, worden niet meegerekend als gebieden waar een functiewijziging wordt doorgevoerd. Dit geldt wel voor gebieden waar een bestemming Agrarisch op ligt. Voor de gebieden waar de bestemming Natuur met functieaanduiding ‘agrarisch’ geldt, kan worden geredeneerd dat hier met de wijziging in het PIP invulling wordt gegeven aan de al langer geldende bestemming Natuur. Daar staat echter tegenover dat in de praktijk sommige gebieden nog in beperkte mate agrarisch worden gebruikt en dat het PIP het agrarisch gebruik schrapt als functie. Er is daarom voor gekozen ook voor deze gebieden uit te gaan van een functiewijziging. Daardoor komt het totaal oppervlak boven de drempelwaarde van 125 ha.

Tabel 3.1: Activiteit D9 uit het Besluit milieueffectrapportage (d.d. 30-04-2018)

	Kolom 1 Activiteiten	Kolom 2 Gevallen	Kolom 3 Plannen	Kolom 4 Besluiten
D9	Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan.	In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op 1°. een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare of meer van water, natuur, recreatie of landbouw of 2°. vestiging van een glastuinbouwgebied of bloembollenteeltgebied van 50 hectare of meer.	De structuurvisie, bedoeld in de artikelen 2.1, 2.2 en 2.3 van de Wet ruimtelijke ordening, en de plannen, bedoeld in de artikelen 3.1, eerste lid, 3.6, eerste lid, onderdelen a en b, van die wet, de vaststelling van het inrichtingsplan, bedoeld in artikel 17 van de Wet inrichting landelijk gebied, het plan, bedoeld in artikel 11 van de Reconstructiewet concentratiegebieden en het plan bedoeld in artikel 18 van de Reconstructiewet concentratiegebieden.	De vaststelling van het inrichtingsplan, bedoeld in artikel 17 van de Wet inrichting landelijk gebied dan wel een plan bedoeld in artikel 18 van de Reconstructiewet concentratiegebieden dan wel bij het ontbreken daarvan het plan bedoeld in artikel 3.6, eerste lid, onderdelen a en b, van de Wet ruimtelijke ordening dan wel bij het ontbreken daarvan van het plan, bedoeld in artikel 3.1, eerste lid, van die wet.

3.2 Te volgen procedure

Het bevoegd gezag (college van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland) is zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag. In deze aanmeldingsnotitie is de benodigde informatie opgenomen die nodig is voor de beoordeling of een m.e.r.-procedure nodig is (conform artikel 7.16 Wet milieubeheer).

Het bevoegd gezag neemt in een zo vroeg mogelijk stadium voor de voorbereiding van het besluit een m.e.r.-beoordelingsbeslissing. Onder een zo vroeg mogelijk stadium wordt verstaan het stadium voorafgaand aan de terinzagelegging van het ontwerp-inpassingsplan. Het m.e.r.-beoordelingsbesluit wordt gepubliceerd in de Staatscourant. Op dit besluit is geen bezwaar/beroep mogelijk. Eventuele bezwaren kunnen worden ingediend in de procedure van het inpassingsplan.

3.3 Doel van de aanmeldingsnotitie

De m.e.r.-beoordeling is een toets van het bevoegd gezag om te bepalen of er bij de voorgenomen activiteit mogelijke belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen optreden. In het kader van een m.e.r.-beoordeling wordt een aanmeldingsnotitie opgesteld. In een aanmeldingsnotitie wordt op objectieve wijze de informatie verzameld en gepresenteerd die voor deze afweging noodzakelijk is. Op basis van de informatie in de aanmeldingsnotitie besluit het bevoegd gezag of een uitgebreidere m.e.r.-procedure nodig is.

Bij de m.e.r.-beoordeling dient het bevoegd gezag expliciet te beoordelen of hij het noodzakelijk acht om de m.e.r.-procedure te doorlopen. Er kunnen twee uitkomsten zijn:

- Belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen niet uitgesloten worden → er dient een m.e.r.-procedure doorlopen worden.
- Belangrijke nadelige milieugevolgen treden niet op → er wordt gemotiveerd aangegeven dat geen m.e.r.-procedure wordt doorlopen.

Het uitgangspunt bij deze beoordeling is: **Nee, tenzij ….**

Dit uitgangspunt betekent dat er geen nadere m.e.r.-(beoordeling) nodig is, tenzij er sprake is van mogelijke 'belangrijke nadelige gevolgen' voor het milieu op basis waarvan een dergelijke procedure wel noodzakelijk moet worden geacht. Deze 'belangrijke nadelige gevolgen' moeten worden beoordeeld op basis van het toetsingskader van *Bijlage III EU richtlijn milieubeoordeling projecten*. Het project dient te worden getoetst aan:

1. Kenmerken van de activiteit
   a: Omvang van het project
   b: Cumulatie met andere projecten
   c: Gebruik natuurlijke hulpbronnen
   d: Productie afvalstoffen
   e: Verontreiniging en hinder
   f: Risico op ongevallen
2. Plaats van de activiteit
   a: bestaand grondgebruik
   b: Rijkdom aan en kwaliteit en regeneratievermogen natuurlijke hulpbronnen van het gebied
   c: Opnamevermogen milieu met aandacht voor specifieke gevoelige gebieden
3. Kenmerken van het potentiële effect
   a: Bereik van het effect
   b: Grensoverschrijdend karakter
   c: Orde van grootte en complexiteit effect
   d: Waarschijnlijkheid effect
   e: Duur, frequentie en omkeerbaarheid effect

In hoofdstuk 4 wordt de toetsing behandeld. Eerst wordt een beschrijving gegeven van de kenmerken van de activiteit en de plaats van de activiteit en de potentiële effecten die daaruit naar voren komen. Vervolgens wordt ingegaan op de kenmerken van de gevolgen van deze effecten. Hierbij wordt gekeken of er sprake is van mogelijk (belangrijke) nadelige milieugevolgen en of er verzachtende mitigerende maatregelen kunnen worden genomen om eventueel het milieueffect te verminderen of teniet te doen.

4 M.e.r.-beoordeling

1. Kenmerken van het project	Schil Naardermeer Het project omvat de ontwikkeling van natuur. De ontwikkeling wordt mogelijk gemaakt via een inpassingsplan. Het betreft een project (kolom 4) in de zin van het besluit m.e.r..
Omvang van het project (relatie met drempel D lijst)	- Activiteit D9 uit Besluit m.e.r.. Drempelwaarden zijn: 1°. een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare of meer van water, natuur, recreatie of landbouw of; 2°. vestiging van een glastuinbouwgebied of bloembollenteeltgebied van 50 hectare of meer. - Dit initiatief omvat: 1°. Circa 223 hectare gebied waarvan de functie wijzigt in natuur; 2°. Geen glastuinbouwgebied of bloembollenteeltgebied. Conclusie: het project zit boven de drempelwaarden. Daarom is voor dit project een 'formele' m.e.r.-beoordeling nodig.
Cumulatie met andere projecten	Er is één project bekend waarmee cumulatieve effecten kunnen ontstaan: Voormeerpassage. Dit betreft een tunnel en een faunapassage onder de spoorweg door. Deze tunnel komt op de oostelijke begrenzing van het plangebied, ter hoogte van Bussum. Door de aanleg van deze tunnel wordt het 'rondje Naardermeer' (een fietspad dat rondom het Naardermeer ligt) compleet gemaakt. De tunnel is m.n. relevant in verband met het extra fietsverkeer dat het kan veroorzaken langs het plangebied. Omdat het fietsverkeer grotendeels aan de buitenrand van het natuurgebied fietst, is de verwachting dat dit niet leidt tot belangrijk nadelige gevolgen.
Gebruik natuurlijke hulpbronnen[2]	Voor de ontwikkeling van natuur zijn geen natuurlijke hulpbronnen nodig. Er zijn geen andere natuurlijke hulpbronnen in het gebied aanwezig die invloed ondervinden van de voorgenomen activiteit.
Productie afvalstoffen[3]	Er is geen sprake van productie van (gevaarlijke) afvalstoffen met nadelige milieugevolgen.
Verontreiniging en hinder	Verontreiniging: Bij de natuurontwikkeling is geen sprake van verontreiniging. Mogelijk ontstaat er een beperkt positief effect doordat het beperkte agrarische gebruik dat er in de huidige situatie nog is (met o.a. bemesting van de grond en stikstofdepositie) stopt. Wel kan het zo zijn dat door vernatting

[2] Toelichting: Van gebruik van natuurlijke hulpbronnen kan sprake zijn als een ontwikkeling gevolgen heeft voor op, of in de nabijheid van, de locatie aanwezige natuurlijke hulpbronnen. Denk bijvoorbeeld aan de onttrekking van grondwater of het delven van grondstoffen zoals zand of klei. Ook het kappen van bos als leefomgeving voor dieren of recreatiegebied voor mensen valt hieronder. Dit criterium is vooral van belang bij industriële activiteiten.

[3] Afvalstoffen zijn stoffen (preparaten of voorwerpen) waarvan de houder zich ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen (artikel 1.1, lid 1 Wet milieubeheer). Nadelige milieugevolgen kunnen ontstaan bij het vrijkomen van gevaarlijke afvalstoffen.

	van voormalige agrarische gronden (door het opzetten van het waterpeil) de hoeveelheid nutriënten in het water toeneemt. Het project leidt verder niet tot enige vorm van verontreiniging. Verder blijkt uit een vooronderzoek dat op een aantal plaatsen mogelijk bodemverontreiniging aanwezig is, variërend van gedempte sloten, oude boomgaarden (gebruik bestrijdingsmiddelen) tot een stortlocatie. <u>Hinder:</u> De schil rondom het Naardermeer moet dienen als een hydrologische buffer voor het Naardermeer. Dat betekent dat de grondwaterstand verhoogd zal worden. Dit kan mogelijk effect hebben op aangrenzende percelen (o.a. wonen, agrarische grond).
Risico voor ongevallen	Er wordt geen toename van het risico op ongevallen verwacht. Op het terrein wordt niet gewerkt met gevaarlijke stoffen.
2. Plaats van de projecten	
Bestaande grondgebruik	Het plangebied voor het inpassingsplan is in de huidige situatie grotendeels bestemd en in gebruik als natuurgebied. Op een deel van het plangebied geldt een agrarische bestemming en vinden nog agrarische activiteiten plaats. Op circa de helft van het gebied geldt bovenop de natuurbestemming een agrarische functieaanduiding, voor beperkt agrarisch medegebruik. In de praktijk wordt hier beperkt invulling aan gegeven en is het gebied grotendeels in gebruik als natuurgebied. Binnen het plangebied staan langs de rand enkele vrijstaande woningen. Aan de oostkant grenst het plangebied aan de bebouwing van Bussum. Verder grenst het plangebied hoofdzakelijk aan agrarische gronden, Ankeveense Plassen en de snelweg A1.
Rijkdom aan en kwaliteit en regeneratievermogen natuurlijke hulpbronnen van het gebied	Het plangebied ligt niet in een grondwaterbeschermingsgebied. In het plangebied komen geen bijzondere natuurlijke hulpbronnen voor.
Opnamevermogen milieu met aandacht voor wetlands, kustgebieden, berg- en bosgebieden, reservaten en natuurparken, H/V richtlijngebieden, gebieden waar milieunormen worden overschreden, gebieden met hoge bevolkingsdichtheid, landschappelijk historisch cultureel of archeologische gebieden van belang.	Hieronder worden waardevolle/kwetsbare gebieden beschreven die mogelijk hinder kunnen ondervinden van de voorgenomen activiteit. Op de kenmerken van potentiële effecten wordt onder deel 3 van deze tabel nader ingegaan. Het gebied ligt binnen Natura 2000-gebied Naardermeer en grenst aan Natura 2000-gebied Oostelijke Vechtplassen. Het gehele gebied is tevens onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het gebied is grotendeels ingericht als natuurgebied. Er komen daardoor diverse beschermde soorten voor. De verandering van het waterpeil kan mogelijk ten kosten gaan van aanwezige habitattypen en/of beschermde soorten.

	Het plangebied ligt in cultuurhistorisch waardevol gebied. Een deel van het plangebied ligt binnen het inundatiegebied en buitenring van de Stelling van Amsterdam. Het gehele gebied ligt daarnaast in de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het gebied kent deels een middel hoge tot hoge verwachtingswaarde. Het Naardermeer en het gebied er omheen is door de provincie aangeduid als een aardkundig monument. Net buiten het plangebied staan enkele vrijstaande woningen. Aan de oostkant grenst het plangebied aan de bebouwing van Bussum.
Op basis van (1.) de kenmerken en (2.) de plaats van het project zijn de volgende mogelijk belangrijk nadelige gevolgen naar voren gekomen: • Aantasting van waardevolle gebieden (Natura 2000 gebied Naardermeer/NNN, Nieuwe Hollandse Waterlinie, Stelling van Amsterdam, Aardkundig monument Naardermeer, archeologische waarden); • Overlast voor woningen en agrarische percelen aangrenzend aan het plangebied door een veranderende grondwaterstand; • Verslechtering waterkwaliteit door toename nutriënten; • Effecten op aanwezige beschermde diersoorten; • Mogelijke aanwezigheid van bodemverontreiniging. Op deze mogelijke gevolgen wordt bij '3. Kenmerken van het potentiële effect' ingegaan. Overige belangrijke nadelige gevolgen zijn niet te verwachten.	
3. Kenmerken van het potentiële effect	
Bereik van het effect (geografisch en grootte getroffen bevolking)	In alle gevallen zullen potentiële effecten lokaal optreden, in of direct aangrenzend aan het plangebied. Hinder voor omwonenden wordt niet verwacht. Waar nodig zullen peilscheidingen worden verhoogd om effecten van peilverhoging op de omgeving te voorkomen.
Grensoverschrijdend karakter	Er zijn geen landsgrensoverschrijdende effecten.
Orde van grootte en complexiteit effect	Wijziging van de agrarische functie in een natuurfunctie heeft geen negatieve invloed op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN. Uit de natuurtoets die voor het inpassingsplan is uitgevoerd blijkt dat de voorgenomen natuurontwikkeling per saldo een positieve invloed heeft op zowel de omvang als de kwaliteit van het NNN. Met de voorgenomen natuurontwikkeling wordt immers invulling gegeven aan de ontwikkeling van Natura 2000, KRW en NNN doelen. In het kader van Natura 2000 is tevens getoetst of er mogelijk significant negatieve effecten te verwachten zijn. Hieruit blijkt dat er per saldo geen sprake is van significant negatieve effecten (zie bijlage 4 bij de toelichting van het PIP). *Cultuurhistorisch waardevolle gebieden:* Het plangebied ligt in cultuurhistorisch waardevol gebied (Nieuwe Hollandse

Waterlinie, Stelling van Amsterdam). Kenmerken van dit militaire erfgoed die in het plangebied nog herkenbaar zijn, zijn de openheid, de aanwezigheid van enkele bunkers in het plangebied en drie forten grenzend aan het plangebied (Fort Uitermeer aan de westzijde en forten Erica en het Hamerfort aan de oostzijde). Verder ligt er rondom en door het gebied een inundatiedijk. De schootsvelden van de forten liggen over een deel van het plangebied heen. In het kader van de natuurontwikkeling zal de openheid van het gebied niet veel veranderen. Grootste verandering zit in de verhoging van de waterpeilen. Objecten (lijn en punt) blijven behouden. De natuurontwikkeling leidt daarom niet tot aantasting van kenmerken van deze gebieden.

Archeologische waarden: Het gebied kent een middelhoge tot hoge archeologische verwachtingswaarde. Er worden beperkt grondwerkzaamheden verricht (m.n. aanleg natuurvriendelijke oevers, plaggen en op enkele plekken verlagen oppervlak ten behoeve van het creëren van ondiep open water). In het inpassingsplan wordt daarom op gebieden met (middel)hoge verwachtingswaarde een dubbelbestemming archeologie opgenomen. Daarmee wordt geborgd dat voorafgaand aan graafwerkzaamheden getoetst wordt of nader archeologisch onderzoek nodig is. De grondwaterstand zal worden verhoogd. Omdat het vooral een verhoging van het grondwater betreft, is de verwachting dat de natuurontwikkeling niet zal leiden tot belangrijke nadelige gevolgen voor eventueel aanwezige archeologische waarden.

Aardkundige waarden: Het plangebied is aangewezen als aardkundig monument. Bijzonder aan dit gebied is dat op grond van de bodemkundige gegevens het ontstaan van het Naardermeer goed te reconstrueren is. Het project omvat geen ontgravingen die tot aantasting van deze bodemkundige opbouw leidt. Het inpassingsplan maakt geen ingrepen mogelijk die het aardkundige monument kunnen schaden.

Beschermde diersoorten: De voorgenomen natuurontwikkeling heeft per saldo een positieve invloed op de beschermde soorten die in het plangebied voorkomen, aangezien (de kwaliteit van) het leefgebied van de soorten hierdoor zal toenemen. Mogelijke effecten door hinder of verstoring worden gecompenseerd door de toename van nieuw onverstoord leefgebied.

Bebouwing: In het plangebied staan enkele vrijstaande woningen. Aangrenzend aan het plangebied ligt aan de oostzijde de bebouwing van Bussum. Door de

	grondwaterstandverhoging kunnen woningen mogelijk overlast ondervinden. Voor de meeste woningen geldt dat er geen noemenswaardige verandering optreedt in de grondwaterstanden ter plaatse. Voor een aantal woningen wordt een grondwaterstandverhoging van de gemiddeld hoogste grondwaterstand verwacht tot maximaal 3 cm. Dit wordt beschouwd als verwaarloosbaar. *Bodemverontreiniging*: Mogelijk aanwezige verontreiniging van de bodem is lokaal en beperkt van omvang. Indien er landschappelijke aanpassingen en/of werken uitgevoerd worden, zal de bodemkwaliteit op de verdachte locaties nader worden onderzocht. Indien nodig wordt de bodem eerst gesaneerd. Per saldo zou bij sanering een positief effect ontstaan op de bodemkwaliteit. <u>Conclusie:</u> De effecten zijn beperkt en lokaal van aard. Om significant negatieve effecten op Natura 2000 te voorkomen worden de effecten van de peilverhoging gemonitoord. Om potentieel aanwezige archeologische waarden te beschermen wordt in het inpassingsplan een dubbelbestemming archeologie opgenomen (onderzoeksplicht bij grondwerkzaamheden). Ter voorkoming van grote grondwaterstandveranderingen in de omgeving zal op sommige plekken de peilscheiding mogelijk verhoogd moeten worden.
Waarschijnlijkheid effect	Het landschap zal in het plangebied waarschijnlijk niet wezenlijk veranderen. De openheid blijft behouden. Aantasting van archeologische waarden worden niet verwacht omdat er alleen sprake is van een grondwaterstandsverhoging. Per saldo zal een positief effect ontstaan op aanwezige natuurwaarden doordat meer onverstoord leefgebied ontstaat voor aanwezige soorten. Door middel van monitoring van de effecten van peilverhoging worden significant negatieve effecten voorkomen. De kans dat er effecten optreden als gevolg van grondwaterstandsverhoging bij woningen of in omliggend gebied is gering.
Duur, frequentie en omkeerbaarheid effect	Het verhogen van de grondwaterstand is permanent, maar in de toekomst ook weer omkeerbaar. Er vinden verder geen wijzigingen plaats waarvan effecten worden verwacht.
Gezien de te verwachten effecten zijn er geen belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Nadere analyse in een MER is niet noodzakelijk.	

Verantwoording

Titel	Aanmeldingsnotitie, m.e.r.-beoordeling Schil Naardermeer
Projectnummer	360910
Revisie	D3
Datum	08-07-2020
Auteur	Matthijs Vrij Peerdeman
E-mailadres	matthijs.vrijpeerdeman@sweco.nl
Gecontroleerd door	Cor van Duin
Goedgekeurd door	Lourens Hogenbirk

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

RAPPORT

Inrichtingsplan Schil Naardermeer

Klant: Provincie Noord-Holland

Referentie: BF9516_T&P_RP_2101261005
Status: 4.0/Definitief
Datum: 26-1-2021

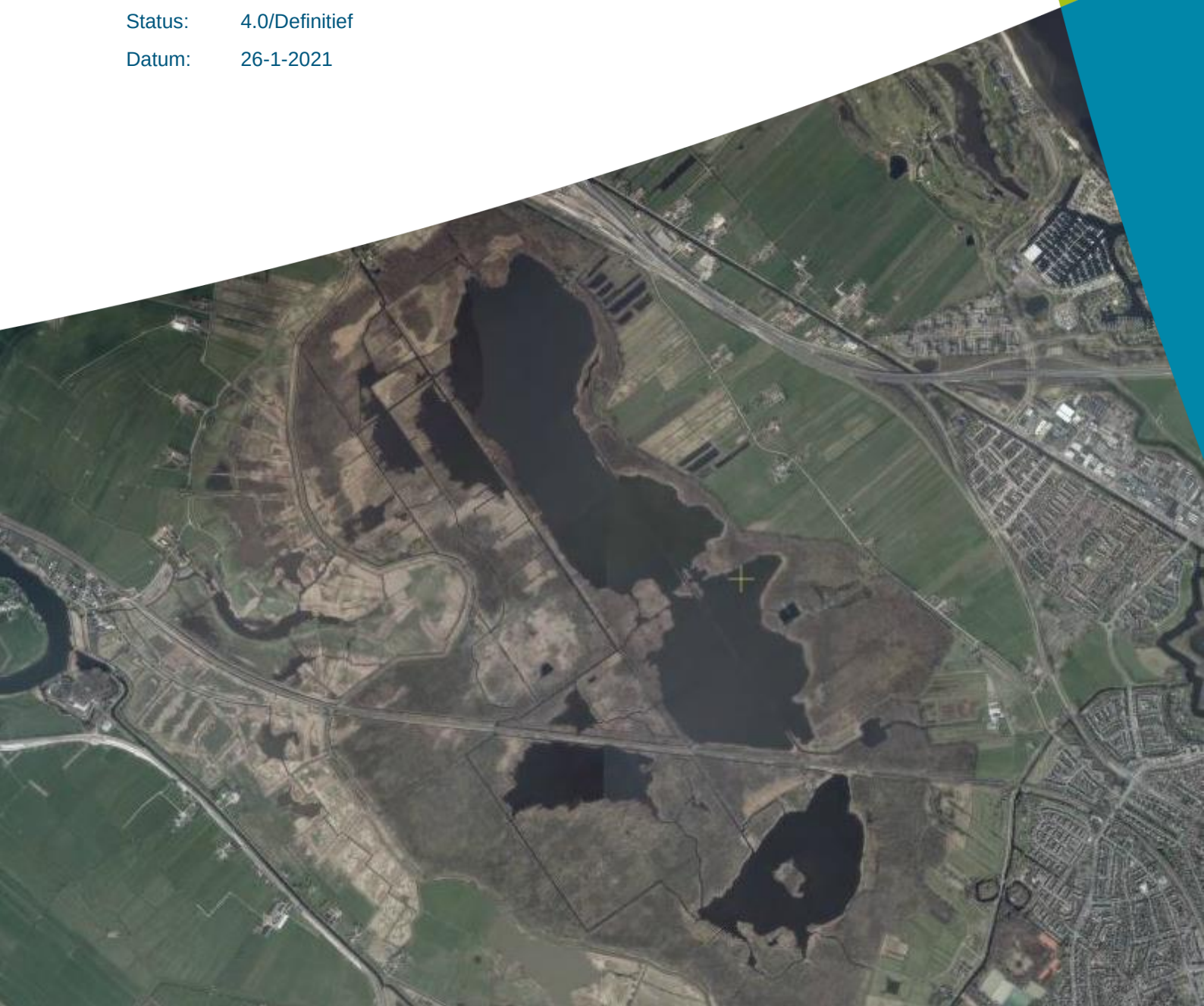

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Larixplein 1
5616 VB EINDHOVEN
Transport & Planning
Trade register number: 56515154

+31 88 348 42 50 **T**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document:	Inrichtingsplan Schil Naardermeer
Ondertitel:	Schil Naardermeer
Referentie:	BF9516_T&P_RP_2101261005
Status:	4.0/Definitief
Datum:	26-1-2021
Projectnaam:	Inrichtingsplan Schil Naardermeer
Projectnummer:	BF9516

Opgesteld door:	Jaco van Rijsbergen, Jasper van de Ven, Tom van den Broek
Gecontroleerd door:	Jochem van Oorsouw
Datum:	26 januari 2021
Goedgekeurd door:	Jochem van Oorsouw
Datum:	26 januari 2021

Classificatie
Projectgerelateerd

Behoudens andersluidende afspraken met de Opdrachtgever, mag niets uit dit document worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt of worden gebruikt voor een ander doel dan waarvoor het document is vervaardigd. HaskoningDHV Nederland B.V. aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor dit document, anders dan jegens de Opdrachtgever.Let op: dit document bevat persoonsgegevens van medewerkers van HaskoningDHV Nederland B.V. en dient voor publicatie of anderszins openbaar maken te worden geanonimiseerd.

Inhoud

1	**Inleiding**	**1**
1.1	Aanleiding	1
1.2	Opdracht	1
1.3	Projectdoelen	1
1.4	Het plangebied	2
1.5	Ontwerpproces	3
1.6	Leeswijzer	4
2	**Inrichtingsvisie en opgave in relatie tot huidige waarden**	**5**
2.1	Keverdijkse Overscheense Polder	7
2.2	Naardermeer-Oost en Voormeer	7
2.3	Hilversumse Bovenmeent	7
2.4	Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid en Noord	7
2.5	Zuidpolder	8
3	**Gebiedsanalyse**	**9**
3.1	Huidig en vroeger landschap	9
3.1.1	Keverdijkse Overscheense Polder	9
3.1.2	Voormeer	10
3.1.3	Naardermeer-Oost	11
3.1.4	Hilversumse Bovenmeent	12
3.1.5	Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid	13
3.1.6	Nieuwe Keverdijkse Polder Noord	14
3.1.7	Zuidpolder beoosten Muiden	14
3.2	Huidige natuur	15
3.3	Oppervlaktewatersysteem	18
3.3.1	Keverdijkse Overscheense Polder	19
3.3.2	Voormeer	20
3.3.3	Naardermeer-Oost	21
3.3.4	Hilversumse Bovenmeent	22
3.3.5	Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid	23
3.3.6	Nieuwe Keverdijkse Polder Noord	24
3.3.7	Zuidpolder beoosten Muiden	25
3.3.8	Waterkwaliteit	26
3.3.9	Hoogtes peilscheidingen	31
3.4	Geohydrologie	32
3.5	Bodem	33
3.5.1	Archeologie	33
3.5.2	Milieu	35

3.5.3 Conventionele explosieven 38
3.6 Kabels en leidingen 39
3.7 Recreatie 43
3.8 Huidig beheer 44

4 Inrichting van het gebied 46
4.1 Opmaat naar inrichtingsmaatregelen 46
4.1.1 Hoogteligging en drooglegging 46
4.1.1.1 Hoogteligging AHN3 46
4.1.1.2 Analyse drooglegging 46
4.1.2 Beoogde waterpeilen 47
4.1.3 Geohydrologische berekeningen 49
4.1.4 Inrichting ecologische verbindingszones 52
4.2 Inrichtingsmaatregelen per deelgebied 55
4.2.1 Keverdijkse Overscheense Polder 55
4.2.2 Voormeer 59
4.2.3 Naardermeer-Oost 60
4.2.4 Hilversumse Bovenmeent 62
4.2.4.1 Uitkijkpunt 67
4.2.5 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid 68
4.2.6 Nieuwe Keverdijkse Polder Noord 71
4.2.7 Zuidpolder beoosten Muiden 74
4.2.8 Mogelijke extra maatregelen 74
4.2.9 Specifieke inrichtingsaspecten 74
4.2.9.1 Kunstwerken 74
4.2.9.2 Beheer van sloten 74
4.3 Conditionering 75
4.3.1 Bodemonderzoek 75
4.3.2 Hoogtemetingen 75
4.3.3 Geohydrologisch onderzoek (aanvullend) 75
4.3.4 Geotechnisch onderzoek 75
4.3.5 Conventionele explosieven 75
4.3.6 Kabels en leidingen 75
4.3.7 Archeologie 76
4.3.8 Flora en fauna onderzoek 76
4.4 Vergunbaarheid 76
4.4.1 PIP 76
4.4.2 Te doorlopen procedures 77

5 Bronnen 79

BIJLAGEN 80

A1 Bijlage Feitenkaarten
A2 Inrichtingstekeningen
A3 Informatie hoogspanningsmasten
A4 Overzicht te verwijderen, aan te passen en nieuwe kunstwerken

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Naardermeer, begrensd als NNN, aangewezen als Natura2000 gebied en als natuurlijk KRW-waterlichaam, behoort tot belangrijkste laagveenmoerassen van ons land waaraan tevens een internationale status als wetland en European diploma of protected areas zijn toegekend.
Rondom het Naardermeer ligt een hydrologische bufferzone (de 'Schil') die binnen begrenzing NNN en Natura2000 valt en vanuit KRW de status heeft van "overig water". Dit gebied is van groot belang als hydrologische buffer voor het Naardermeer binnen de dijken. Voor een goed functioneren als buffer zijn de volgende aspecten relevant:

- Hoogwaardige inrichting en beheer met een hoger waterpeil
- Herstel van invloed van voedselarm schoon kwelwater op het Naardermeer zelf
- Terugdringen van agrarische belasting en stikstofdepositie

De meeste percelen in de Schil zijn reeds verworven voor natuur, enkele cruciale schakels hierin ontbreken nog. Hier vinden nu nog bedrijfsmatige agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuur (zoete plas en rietmoeras) verhinderen en het waterbeheer extra complex en duur maken.
Op 22 november 2016 hebben Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland besloten over voorgenomen onteigening voor natuur in de Schil rond het Naardermeer.

1.2 Opdracht

Om de inrichting van de Schil conform de ambities van het Natuurbeheerplan, Natura 2000 beheerplan, de PAS-maatregelen, KRW-doelen en het Watergebiedsplan te bereiken dient een inrichtingsplan te worden opgesteld. Het dient een breed gedragen inrichtingsplan te zijn waarmee de onteigenings- en bestemmingsplanprocedure succesvol doorlopen kan worden. Een concreet en praktisch inrichtingsplan dat een goede basis vormt voor een succesvolle uitvoering van de inrichtingsmaatregelen in de Schil.

1.3 Projectdoelen

Voor de Schil zijn vier projectdoelen gedefinieerd die in de uitwerking van de inrichtingsmaatregelen zijn opgenomen.

Hydrologische buffer
De primaire functie van de polders rondom het Naardermeer is een hydrologische buffer voor het Naardermeer. Dit doel is al verwoord in het Herstelplan Naardermeer uit 1993, een gezamenlijk plan van de initiatiefnemers Provincie Noord-Holland, het Zuiveringsschap Amstel- en Gooiland, het Hoogheemraadschap Amstel en Vecht en Natuurmonumenten tesamen met de omringende gemeenten. In 2006 is het plan geëvalueerd en de uitkomsten van deze evaluatie staan in het rapport "Meer, meer, 13 jaar Herstelplan Naardermeer". Een van de maatregelen in het herstelplan is "Peil verhogen in omliggende polders". Met de uitvoering van het watergebiedsplan "Naardermeer, 's-Gravelandse Polder en omgeving" uit 2007 zijn de waterpeilen in de schil zoveel mogelijk verhoogd. Dit inrichtingsplan richt zich op de mogelijkheid tot extra peilverhoging bovenop de peilverhoging uit 2007. Daarbij worden de huidige agrarische percelen in de schil verworven en krijgen deze een natuurbestemming. Dit maakt het mogelijk om de omliggende polders een passende inrichting te geven en de buffercapaciteit van het Naardermeer te vergroten. Door verhoging van de polderpeilen moet de wegzijging uit het Naardermeer verminderd worden.

Natuur
De natuurdoelen van de polders liggen vast op de ambitiekaart uit het Natuurbeheerplan van de provincie. Het zijn de natuurbeheertypes N05.01 ‘moeras’ en N04.02 zoete plas.
Het landschapspatroon wordt vooral bepaald door natuurlijke processen, zoals vernatting, peilbeheer en begrazing.
Dit resulteert in een moeraslandschap met open water van verschillende diepten (waarin het wenselijk is om kansen te optimaliseren voor submerse vegetatie), verlandingsvegetaties, rietlanden, ruig grasland, struweel en plaatselijk opslag van moerasbos. Zonder beheer/ingrijpen zal dit open landschap na verloop van tijd verder dichtgroeien tot het eindstadium moerasbos. Moerasbos is echter niet het doel. In hoofdstuk 2 van dit inrichtingsplan is de inrichtingsvisie beschreven. Hier zijn per deelgebied de specifieke natuurdoelen beschreven.

Eenheid toekomstig beheer
Eenheid van toekomstig beheer is wenselijk om hiermee het beheer in de Schil zo robuust, eenvoudig, integraal en goedkoop mogelijk uit te voeren.

Verbindingszone
De polders in de Schil zijn de verbinding van het Naardermeer met zijn omgeving. Vanuit de Schil zijn er de volgende verbindingen: naar het zuiden naar de Ankeveense Plassen, in het noorden de faunapassages onder de A1, in het westen naar de Waterlandtak en aan de oostzijde de verbinding richting Heuvelrug.

1.4 Het plangebied

Het plangebied met een grootte van circa 480 ha is opgedeeld in een aantal deelgebieden, waarvan de begrenzing voornamelijk hydrologisch bepaald is. In het plan hanteren we de begrenzingen, benamingen en afkortingen zoals die in navolgende Figuur zijn opgenomen.

Figuur 1.4.1 Plangebied en deelgebieden

Het onderliggende inrichtingsplan van de Schil van het Naardermeer, richt zich in het bijzonder op de percelen die nog niet of niet voldoende als natuur zijn ingericht. Onderstaande Figuur laat zien welke percelen dit betreft.

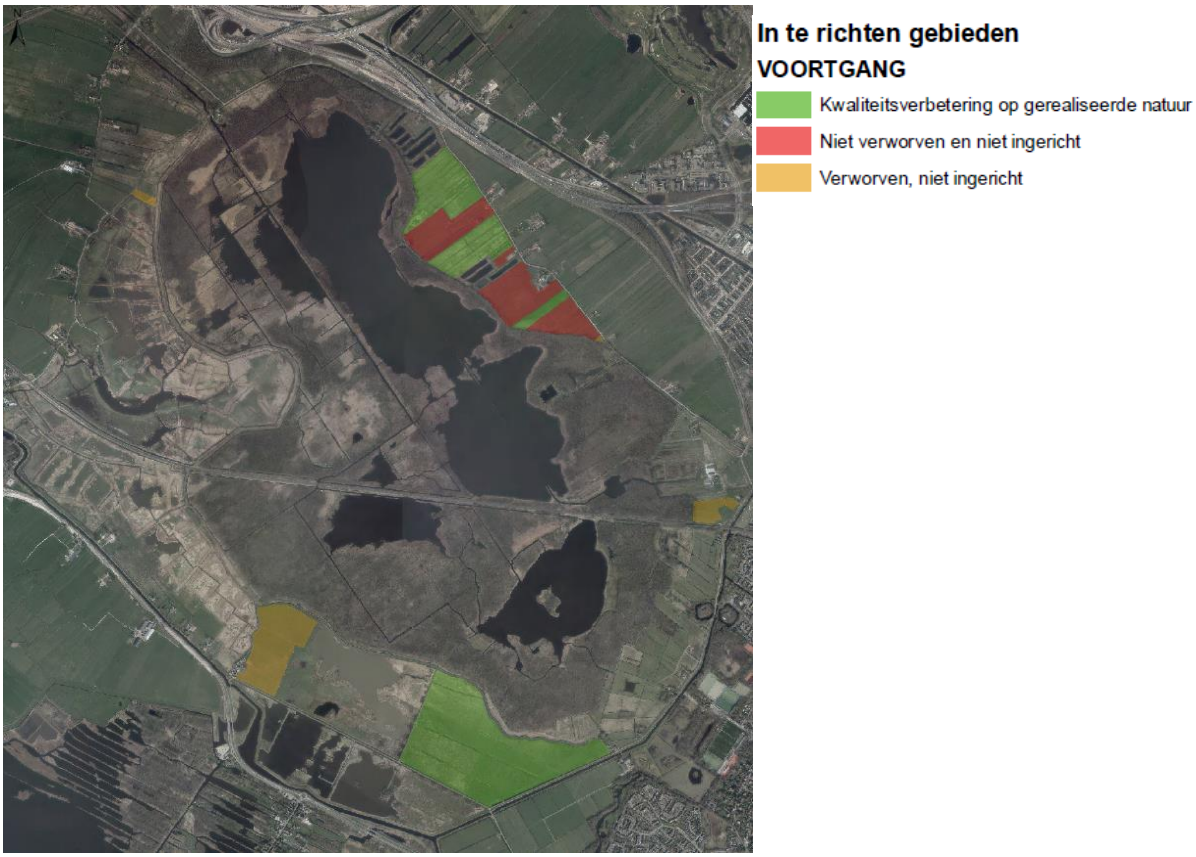

Figuur 1.4.2 Overzicht in te richten gebieden per 1-1-2019 (zie ook kaart 151 van bijlage A1)

1.5 Ontwerpproces

In de notitie “Natuurdoelen en hydrologie voor de polders rondom het Naardermeer” van 7 februari 2018 zijn de natuur- en waterdoelen nader uitgewerkt door Natuurmonumenten en Waternet. Deze notitie geldt als vertrekpunt voor de nadere uitwerking van de opgave. Het onderhavige inrichtingsplan is in nauwe samenwerking met de begeleidingscommissie tot stand gekomen.

Vóór uitwerking van dit inrichtingsplan zijn allereerst door Royal HaskoningDHV de beschikbare eisen en wensen geordend en aangevuld met nieuwe eisen/wensen vanuit de begeleidingscommissie, verwerkt in een programma van eisen. In het programma van eisen (achtergronddocument van dit inrichtingsplan), is te herleiden welke eisen en wensen zijn uitgewerkt in het inrichtingsplan en welke (gemotiveerd) niet.
7 mei 2018 heeft gezamenlijk met de begeleidingscommissie een veldbezoek plaatsgevonden waarbij de aandachts- en knelpunten van de opgave zijn beschouwd. Op 4 juni 2018 heeft een werksessie plaatsgevonden met de begeleidingscommissie waarbij de ontwerpafwegingen en keuzemogelijkheden per deelgebied zijn doorgenomen en ontwerpkeuzes zijn gemaakt als basis voor de uitwerking van het inrichtingsplan. Op 10 juli en 30 augustus 2018 is dit inrichtingsplan besproken met de begeleidingscommissie en zijn de daarop volgende opmerkingen verwerkt in deze definitieve conceptversie van het plan. Op basis van de definitieve conceptversie heeft op 24 mei 2019 samen met de begeleidingscommissie nog een optimalisatieronde binnen het maatregelenpakket plaatsgevonden om tot de defintieve rapportage te komen. Op 26 augustus 2019 is het geoptimaliseerde inrichtingsplan met

de begeleidingscommissie besproken. Vervolgens is op 27 september de definitieve inrichtingsplan ingediend.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de inrichtingsvisie en opgave in relatie tot huidige natuurwaarden. Hoofdstuk 3 beschrijft de analyse van het gebied voor onder andere de aspecten bodem, water, recreatie, natuur en landschap aanvullend op wat in hoofdstuk 2 is beschreven. In hoofdstuk 4 zijn de inrichtingsmaatregelen per deelgebied beschreven en is ingegaan op de conditionerende werkzaamheden en vergunbaarheid. Fietenkaarten, inrichtingstekeningen, informatie over het hoogspanningstracé en een overzicht van te verwijderen, aan te passen en nieuwe kunstwerken zijn opgenomen in de bijlagen.

Het inrichtingsplan is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de begeleidingscommissie bestaande uit vertegenwoordigers vanuit provincie Noord-Holland, Natuurmonumenten en Waternet. Daarnaast zijn de gemeenten (Gooise Meren, Hilversum en Weesp) over dit plan geïnformeerd.

2 Inrichtingsvisie en opgave in relatie tot huidige waarden

Het Natura 2000-gebied Naardermeer behoort tot het Natura 2000-landschap “Meren en Moerassen” en bestaat uit drie delen: het feitelijke Naardermeer gelegen binnen de peilscheiding, de omliggende polders die samen de Schil vormen en het Laegieskamp (ten zuidoosten van Naardermeer-Oost). Aan het Natura 2000-gebied zijn in vijf kernopgaven meegegeven. Deze kernopgaven zijn aan elkaar gekoppeld. Een evenwichtig watersysteem met een goede waterkwaliteit (kernopgave 4.08), is namelijk een vereiste voor de realisatie van de aanwezigheid van alle successiestadia van laagveenverlanding (kernopgave 4.09) en herstel inudatie, behoud en nieuwvorming van blauwgraslanden (kernopgave 4.15). Hoogveenbossen (kernopgave 4.14) zijn een onderdeel van de laagveenverlanding, evenals het herstel van grote oppervlakten riet (kernopgave 4.12) wat soms ook een start van de verlanding kan zijn. Hoewel de kernopgaven het hele Natura 2000-gebied betreffen, gelden deze in de eerste plaats voor het deelgebied binnen de peilscheiding. Dit omdat hier reeds een uitgestrekt en divers laagveenmoeraslandschap aanwezig is met een scala aan verlandingsstadia van open water tot en met hoogveenbos en een groot aantal bijzondere dier- en plantensoorten die hierin hun leefgebied en standplaats hebben. De kwaliteit ervan moet echter worden verbeterd om achteruitgang van natuurwaarden te keren dan wel te voorkomen. Door het peil binnen de peilscheiding te verhogen en de wegzijging te verminderen en meer kwel vast te houden, wordt ingezet op realisatie van de genoemde kernopgaven. Omdat de peilfluctuatie binnen de peilscheiding beperkt is, zal het lastig zijn om hier sterk bij te dragen aan de kernopgave ‘herstel van grote oppervlakten riet’ – gelezen als waterriet.

Het inrichtingsplan Schil Naardermeer is gericht op het realiseren van c.q. het leveren van een bijdrage aan deze kernopgaven. Door in een zo groot mogelijk deel van de Schil eenzelfde peilregime (met een zo hoog mogelijk waterpeil) in te stellen als in het gebied binnen de peilscheiding, wordt de hoeveelheid inlaatwater naar het deelgebied binnen de peilscheiding sterk beperkt en de hoeveelheid toestromend kwelwater vanuit de Gooise Stuwwal bevorderd. Dit zal de waterkwaliteit in het deelgebied binnen de peilscheiding sterk verbeteren en er zal meer sprake zijn van inundatie van terrestrische natuur. Daarnaast levert het afkoppelen van delen van de Schil die nu hun water nog afvoeren via het Bovenste Blik in het deelgebied binnen de peilscheiding hier een waterkwaliteitswinst. De kwaliteit verbetert niet alleen in absolute zin (minder nutriënten en basen) maar zal ook veel minder onderhevig zijn aan kwaliteitsfluctuaties, waardoor het watersysteem evenwichtiger wordt. Dit vormt de motor voor laagveenverlanding.

De peilverhoging in grote delen van de Schil zorgt ervoor dat ook hier potenties ontstaan voor de ontwikkeling van elementen uit het laagveenmoeraslandschap. In een relatief groot deel van de Schil is het peil nu zo laag dat met de beoogde peilverhoging hier een uitgangssituatie ontstaat voor de ontwikkeling van waterriet. Riet is reeds aanwezig in oevers en op het land. Hierop inzetten draagt juist binnen de Schil bij aan de realisatie van kernopgave ‘herstel van grote oppervlakten riet’. Dit is nodig omdat de conditie en het oppervlak van het waterriet binnen de peilscheiding vermindert. De precieze reden hiervoor is vooralsnog onduidelijk, al is het waarschijnlijk dat ganzenvraat hierin een belangrijke rol speelt. Versterking en uitbreiding van het waterriet is echter noodzakelijk omdat voor de grote karekiet, die afhankelijk is van vitaal waterriet, een uitbreidingsopgave geldt.

De Schil bestaat uit verschillende polders die tot voor kort deels of geheel in agrarisch gebruik waren of dat nu nog deels zijn. Het aanpassen van het peil in de Schil (voornamelijk door het langer vasthouden van gebiedseigen water) creëert hier veel nattere condities waardoor er hier kansen ontstaan voor het ontwikkelen van kenmerkende biotopen van het laagveenlandschap. De Schil vormt daarmee niet alleen een hydrologische buffer voor het deelgebied binnen de peilscheiding maar ook een landschappelijke buffer. De afstand tot de omgeving wordt immers groter en daarmee de verstorende invloed kleiner. Daarnaast draagt het bij aan oppervlaktevergroting van de verschillende laagveenbiotopen. Zeker waar in

de Schil vergelijkbare biotopen (middels hydrologische ingrepen en overige inrichtingsmaatregelen) kunnen worden gerealiseerd zoals die aanwezig zijn in het aanliggend deel in het deelgebied binnen de peilscheiding. Leefgebieden en standplaatsen zijn daarmee over een groter c.q. robuuster deel aanwezig waardoor er zich grotere en meer duurzame populaties kunnen vormen. Die inrichtingsmaatregelen worden ingezet om Natura 2000-waarden binnen de Schil te ontwikkelen en te versterken. De al genoemde grote karekiet is, als broedvogel, al jaren verdwenen uit het Naardermeer door het ontbreken van waterriet. Door in de Schil een groot areaal aan waterriet te ontwikkelen wordt een conditie geschapen die mogelijk een belangrijke bijdrage kan leveren aan de terugkeer van deze soort. Door in te zetten op het creëren van meer open water (vlak- en lijnvormig) met een structuurrijke en soortenrijke waterplanten- en oevervegetatie wordt bijgedragen aan het vergroten en verbeteren van het foerageergebied en mogelijk ook broedgebied van zwarte stern en purperreiger. Het ontwikkelen van inundatieriet resulteert in toename van broed- en foerageerbiotoop voor de snor. Aanpassing van de bandbreedte van de waterpeilen resulteert in de genoemde condities en draagt eveneens bij aan het verhogen van het grondwaterpeil in delen van de Schil waardoor zich op de percelen mogelijk ook het habitattype Blauwgraslanden kunnen ontwikkelen. Hiervoor zal de bodem dan wel voedselarm dienen te zijn en is er gericht beheer nodig.

Waar het lukt de aanpassing van de bandbreedte van de waterpeilen gepaard te laten gaan met een verbetering van de waterkwaliteit kunnen zich, daar waar de wateren van voldoende breedte en diepgang zijn, de habitattypen Kranswierwateren en Meren met krabbenscheer en grote fonteinkruiden ontwikkelen. Die kwaliteitsverbetering en het ontwikkelen van soortenrijke waterplanten- en oevervegetaties zal het leefgebied van de habitatrichtlijnsoorten gestreepte waterroofkever, zeggekorfslak, bittervoorn en kleine modderkruiper sterk verbeteren.

Vernatting, peilbeheer en begrazing (deels hooilandbeheer) zijn de (deels natuurlijke) processen die het landschapspatroon bepalen en welke resulteren in een laagveenmoeraslandschap met open water van verschillende diepten, verlandingsvegetaties, rietlanden, ruig grasland, struweel en plaatselijk opslag van moerasbos. Dit laagveenmoeraslandschap herbergt daarmee, naast de standplaats en het leefgebied van Natura 2000-waarden, de beheertypen N05.01 ‘moeras’ en N04.02 zoete plas in zich; de ambitietypen die aan de Schil als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland zijn meegegeven. De inrichting zal bijdragen aan het versterken van de landschapsecologische inbedding en functionaliteit van de verschillende ecologische verbindingen en passages die het Naardermeer via de Schil verbindt met de omgeving.

Bij het formuleren van de inrichtingsmaatregelen voor de Schil is het dus van belang te onderkennen wat de relatie is met het deelgebied binnen de peilscheiding en wat de interne kwaliteiten zijn. Die relatie kan zich bijvoorbeeld uiten door in de Schil op plekken in te zetten op het faciliteren van habitattypen of leefgebied van soorten die al voorkomen. Zo ontstaan er robuustere eenheden. Daarnaast is het van belang dat de maatregelen niet leiden tot een uniform landschap maar dat deze gericht zijn op het creëren van een zo groot mogelijke variatie zoals die past bij een laagveenmoeraslandschap en waarmee aan zoveel mogelijk eisen van kenmerkende soorten tegemoet wordt gekomen. Dit kan worden bereikt door rekening te houden met de genese van het landschap en de (zichtbare) cultuurhistorische aspecten en huidige kenmerken, zoals locatie en abiotische condities, ervan. Op die manier ontstaat de juiste natuur op de juiste plek.

Met name in de delen van de Schil waar het peil met het vorige peilbesluit in 2010 is opgezet en waar dit al het peilregime van het gebied binnen de peilscheding (nagenoeg) volgt, valt er minder hydrologische winst te behalen en ligt het voor de hand om in te zetten op het versterken van de huidige kwaliteiten.

De natuurdoelen zijn leidend voor de KRW-doelen. Dit houdt in dat er in verband met het voedselrijke karakter van de bufferzone en de daarbij behorende waterkwaliteit ten opzichte van het gebied binnen de peilscheiding bescheiden doelen zullen worden nagestreefd voor de watervegetatie. Vooral baggeren komt de ecologische kwaliteit ten goede en is van belang voor de KRW-doelen.

Naast het verhogen van de natuurwaarden draagt dit Inrichtingsplan bij aan het klimaatrobuuster maken van het gebied.

2.1 Keverdijkse Overscheense Polder

Dit gebied met zijn kenmerkende middeleeuwse verkavelings- en slotenpatroon is in 2006 grotendeels ingericht. Daarbij is ook het waterpeil verhoogd. Echter, door de destijds nog aanwezige agrarische functie was het nog niet mogelijk het gewenste peil voor de natuur in te stellen. Bij de inrichting is het kenmerkende patroon behouden. Ingezet wordt op het versterken van de huidige waarden en potenties door het peil op te zetten en een flinke lengte flauwe oevers aan te leggen en een deel van de sloten te laten verlanden waardoor er moerassig lijnvormige elementen aan het gebied worden toegevoegd waar foeragerende moerasvogels van profiteren evenals libellen, vlinders en macrofauna.

2.2 Naardermeer-Oost en Voormeer

Dit deelgebied is in 2010 grotendeels ingericht en kent een peilbeheer gelijk aan dat binnen de peilscheiding. De natuurambities zijn botanisch rijke graslanden: dotterbloemhooilanden en blauwgraslanden, met op een enkele plaats open water en behoud van het kleinschalige, open landschap. Over delen van het Voormeer ligt het maaiveld nog te hoog ten opzichte van het waterpeil wat zich uit in haarden van gewoon haarmos. Door hier op basis van de heersende grondwaterpeilen een maaiveldverlaging door te voeren kunnen de omstandigheden voor schraallandsoorten sterk worden verbeterd. De verschraling wordt voortgezet middels hooilandbeheer.

2.3 Hilversumse Bovenmeent

Dit deelgebied bestaat uit in 2013 aangelegde ondiepe plassen en moeras ten zuiden van de Melkmeent Het gebied ten noorden van de Melkmeent is in 1997 ingericht met graslanden en ondiepe plassen. Daarnaast is in 2015 de verbinding Ankeveen-Naardermeer aangelegd. De meentgronden in het oosten hebben een kenmerkend verkavelingspatroon. De graslanden worden gedomineerd door pitrus. Gericht beheer moet er voor zorgen dat deze soort niet meer dominant is, zodat de botanische potenties optimaal benut kunnen worden.

Ondanks dat in 2006 in een deel van de Hilversumse Bovenmeent het peil al is verhoogd, kan het peil nog enigszins verder worden opgezet. Door lengte aan flauwe oevers aan te leggen kan het gebied aan waarde winnen voor foeragerende moerasvogels en insecten. Om de kwaliteiten te behouden en de potenties te benutten (o.a. zwarte stern) moet het peil gelijk worden gesteld aan dat binnen de peilscheiding, moet de successie worden teruggezet (zodat slikranden en jonge, open helofytenvegetaties behouden blijven) en dienen de nog niet ingerichte delen vergelijkbaar te worden ingericht en beheerd (successie terugzetten in een cyclus van ca. 15 jaar). Doelsoorten zijn waterspitsmuis, noordse woelmuis, otter, ringslang, heikikker, rugstreeppad, meervleermuis en libellen als glassnijder, vroege glazenmaker, groene glazenmaker, bruine korenbout.

2.4 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid en Noord

In 2006 zijn de waterpeilen in beide Nieuwe Keverdijkse Polders verhoogd. Er van uitgaande dat het waterpeil hier in de toekomst nog verder omhoog kan, liggen er goede kansen voor de ontwikkeling van grootschalige vlakten waterriet en overjarige riet- en lisdoddevegetaties, rietgras- of biezen die in het

voorjaar voldoende dekking bieden aan broedvogels. Gefaseerd aanpassen van het peil is van belang voor een vitale waterrietontwikkeling. De uiteindelijke waterpeil in de rietvegetaties is cruciaal, een diepte van minstens 20 cm (in oever- of inundatieriet) tot rietland met meer dan 50 cm water (waterriet). In gebieden met grote schommelingen van het waterpeil ontstaan dus vanzelf goede broedlocaties. Begrazing moet het gebied voldoende openhouden. Doelsoorten zijn: diverse libellensoorten, heikikker, ringslang.
Om te voorkomen dat de dotterbloemhooiland-vegetaties in het zuidelijk in als gevolg van een maximale peilverhoging verdwijnen, zal peilaanpassing gefaseerd moeten gebeuren. Dit omdat de bijzondere vegetaties zich dan, afhankelijk van de maaiveldhoogten en de uiteindelijke peilkeuze, zich elders binnen het deelgebied kunnen ontwikkelen. De gefaseerde peilaanpassing geeft de vegetatie de mogelijkheid zich op de veranderende situatie aan te passen.

2.5 Zuidpolder

Dit bosgebied kan zich ontwikkelen tot een laagveenbos. Het vormt daarmee de ecologische, natte schakel aansluitend op de ecologische verbinding onder de A1 geschikt voor de doelsoorten ringslang, waterspitsmuis, otter, bever, noordse woelmuis, meervleermuis, libellen, dagvlinders en amfibieën. Met behoud van de structuurrijke graslanden bij de Visserij. Peilverhoging om boomsoorten van het natte laagveenmilieu te bevorderen zal leiden tot sterfte van boomsoorten die niet tegen natte condities kunnen. Peilaanpassing kan dan ook pas doorgang vinden nadat zich aan de noordkant van de Meerkade een volwaardig bos heeft ontwikkeld om als buffer te dienen voor geluid en stikstof belasting vanaf de A1 voor het Naardermeer. Vanwege de huidige essentaksterfte hier, zal de omvorming nog enige tijd in beslag nemen.

3 Gebiedsanalyse

Dit hoofdstuk beschrijft de analyse van het plangebied, de basis voor de uiteindelijke inrichtingsmaatregelen en geeft daarbij randvoorwaarden mee vanuit de bestaande (te behouden) functies. In dit hoofdstuk zijn onder andere de aspecten bodem, water, recreatie, nutsvoorzieningen, natuur en landschap opgenomen.

3.1 Huidig en vroeger landschap

In deze paragraaf is op basis van recente (lucht)foto's en historische topografische data het huidige en vroegere landschap alsmede het belang van specifieke elementen daarvan per polder beschreven. Op kaart 001 van bijlage A1 is de huidige situatie van de volledige Schil opgenomen. Daarnaast is op de kaarten 501 t/m 504 in bijlage A1 historische data opgenomen.

3.1.1 Keverdijkse Overscheense Polder

Zie ook kaart 002 van bijlage A1

Figuur 3.1.1.1 Situatie Keverdijkse Overscheense Polder 2017 (Bron: Cyclomedia)

De Keverdijkse Overscheense Polder (KOP) is een grote polder gelegen aan de noordoostzijde van het plangebied. De polder vormt de buffer tussen de peilscheiding van het Naardermeer (Meerkade) en de Rijksweg A1. Dit inrichtingsplan richt zich enkel op het gebied tussen de Meerkade en de Overscheenseweg, die de polder doorkruist. Het deel ten noordoosten de Overscheenseweg is vooral agrarisch in gebruik. Ook in het deel van de polder dat binnen het plangebied valt, is momenteel nog ongeveer de helft van de percelen in agrarisch gebruik. De overige percelen zijn reeds in eigendom van Natuurmonumenten en zijn vrij recent ingericht. In het noordwesten en in het midden van de polder bevinden zich verschillende ondiepe waterpartijen. In het noordwestelijke puntje staat het uit 1883 daterende stoomgemaal "de Machine."

In de Keverdijkse Overscheense Polder is sprake van een waardevol verkavelings- en slotenpatroon dat stamt uit de Middeleeuwen. De beschikbare topografische kaarten van voor 1850 geven daarvan echter geen goed beeld.

Figuur 3.1.1.2 Situatie in Keverdijkse Overscheense Polder rond 1850 en 1885

Vanuit landschap- en cultuurhistorie is het van belang dat het waardevolle verkavelings- en slotenpatroon wordt gerespecteerd en behouden blijft.

3.1.2 Voormeer

Zie ook kaart 003 van bijlage A1

Figuur 3.1.2.1 Situatie Voormeer 2017 (Bron: Cyclomedia)

Het Voormeer, aan de oostzijde van het Naardermeer, wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van het erf van Stadzigt. Op het erf staan de Gasterij, het beheerkantoor van Natuurmonumenten, startpunt van vaarexcursies, botenloodsen, een vrijwilligersruimte en diverse vergaderruimes. Vrij recent zijn diverse percelen rondom Stadzigt geplagd en bepalen deze schraallanden het beeld van dit deelgebied. De diverse in het gebied aanwezige peilscheidingen worden deels gebruikt voor de ontsluiting van het beheer. Het Voormeer staat deels (ter plaatse van de geplagde percelen) in directe verbinding met het

Naardermeer. Het spoortraject Naarden-Bussum vormt aan de zuidzijde de grens met Naardermeer-Oost. Aan de zuidzijde, direct tegen het spoor bevinden zich de percelen die nog agrarisch in gebruik zijn.

Figuur 3.1.2.2 Inrichtingsplan passage spoor (Bron: Provincie Noord-Holland)

De uitvoering van een inrichtingsplan met betrekking tot de passage van het spoor (de Voormeerpassage) zoals gevisualiseerd in Figuur 3.1.2.2 is momenteel in voorbereiding.

Vanuit landschap is het logisch dat voor wat betreft de inrichting van het nog in te richten agrarisch perceel aan de zuidzijde (zie Figuur 1.4.2) wordt aangesloten bij de inrichting van het grootste deel van dit deelgebied, als schraalland. Daarbij is een correcte aansluiting op het inrichtingsplan van de Voormeerpassage een voorwaarde.

3.1.3 Naardermeer-Oost

Zie ook kaart 004 van bijlage A1

Figuur 3.1.3.1 Situatie Naardermeer-Oost 2017 (Bron: Cyclomedia)

Naardermeer-Oost is gelegen tussen het moerasbos van het Naardermeer en het Laegieskamp naast de bebouwing van Naarden en Bussum. Naardermeer-Oost is vrij recent volledig opnieuw ingericht. Sinds 2010 worden de graslanden door maaibeheer verschraald zodat deze zich kunnen ontwikkelen tot vochtig hooiland en blauwgrasland. Het middeleeuwse verkavelingspatroon vormt de basis van het landschap. Kenmerkend in het landschap is de voormalige eendenkooi.

De afvoer van fosfaatrijk water vanuit dit deelgebied naar Bovenste Blik in het Naardermeer is onwenselijk.

3.1.4 Hilversumse Bovenmeent

Zie ook kaart 005 van bijlage A1

Figuur 3.1.4.1 Situatie Hilversumse Bovenmeent 2017 (Bron: Cyclomedia)

De Hilversumse Bovenmeent, aan de zuidoostzijde van het Naardermeer, bestaat in het oostelijke deel uit graslanden die gedomineerd worden door pitrus. In het midden en zuidwesten zijn ondiepe plassen aanwezig, die met name onderdeel zijn van de ecologische verbinding tussen het Naardermeer zelf en de zuidelijk gelegen Ankeveense Plassen. In het zuidwesten zijn een aantal graslanden gelegen die tot voor kort gebruikt werden als agrarische percelen. Aan deze percelen grenst een perceel met een (voormalige) boerderij.

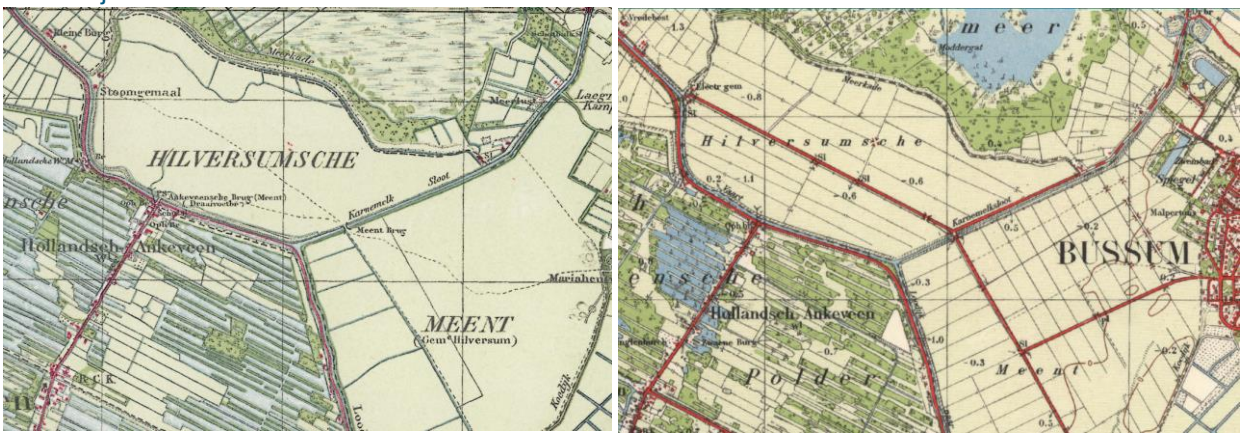

Figuur 3.1.4.2 Topgrafische kaart Hilversumsche Meent (1948) en verkaveling daarna (1949)

In de Hilversumse Bovenmeent is sprake van oude meentgronden, die pas rond 1950 zijn verkaveld. Op de kaart van 1948 is de ‘gemeenschappelijke grond’ van de erfgooiers nog zichtbaar als Hilversumsche Meent (en tot 1881 als Gooische Meent). De topografische kaarten van voor 1950 maken het cultuurhistorische verschil met de overige polders in de Schil heel inzichtelijk.

Op de grens van de Hilversumse Bovenmeent en de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid bevinden zich een vijftal bunkers uit de Nieuwe Hollandse Waterlinie. In het gebied staan enkele hoogspanningsmasten van de hoogspanningsverbinding Diemen-’s-Graveland.

Het is wenselijk om het kavelpatroon aan de oostzijde zo veel als mogelijk te respecteren en indien mogelijk te versterken door de inrichting. Tevens is het wenselijk dat bij de betreding van het plangebied per fiets of te voet vanaf de oostzijde via de Melkmeent ook het typerende beeld van dit deelgebied zichtbaar is: open water met rietkragen.

3.1.5 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid

Zie ook kaart 006 van bijlage A1

Figuur 3.1.5.1 Situatie Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid 2017 (Bron: Cyclomedia)

De Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid (NKP-Z) is voornamelijk een moerasgebied met droge en natte rietvelden. Het gebied is begrensd door de spoorlijn Naarden-Bussum / Weesp aan de noordzijde en de Kreugerlaan (die grotendeels parallel loopt aan de zuidelijk gelegen N236 en de daartussen liggende vaart) aan de westzijde. In het zuidwesten staan aan de Kreugerlaan een aantal woningen die met de percelen direct grenzen aan dit deelgebied (een watergang met daarvoor een beperkte peilscheiding vormen de scheiding). In het gebied staan enkele hoogspanningsmasten van de hoogspanningsverbinding Diemen-’s-Graveland. Ook zijn er in het gebied verschillende bunkers vanuit de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het gebied aanwezig.

Het is wenselijk het huidige landschapsbeeld te behouden en wellicht te versterken (meer waterriet).

3.1.6 Nieuwe Keverdijkse Polder Noord

Zie ook kaart 007 van bijlage A1

Figuur 3.1.6.1 Situatie Nieuwe Keverdijkse Polder Noord 2017 (Bron: Cyclomedia)

De Nieuwe Keverdijkse Polder Noord (NKP-N) is, net als NKP-Z, een moerasgebied met droge en natte rietvelden. In NKP-N is in vergelijking met NKP-Z meer open water aanwezig. Het gebied is middels de spoorlijn Naarden-Bussum/Weesp gescheiden van NKP-Z. Ten oosten van de polder ligt, binnen de kade van het Naardermeer, een Aalscholverkolonie. In het zuidwesten van het gebied staat een hoogspanningsmast. Verder staan er ook een aantal woningen aan de westzijde, waarvan één in het deelgebied (echter in een ander peilgebied).

Het is wenselijk het huidige landschapsbeeld te behouden en wellicht te versterken (meer waterriet).

3.1.7 Zuidpolder beoosten Muiden

Zie ook kaart 008 van bijlage A1

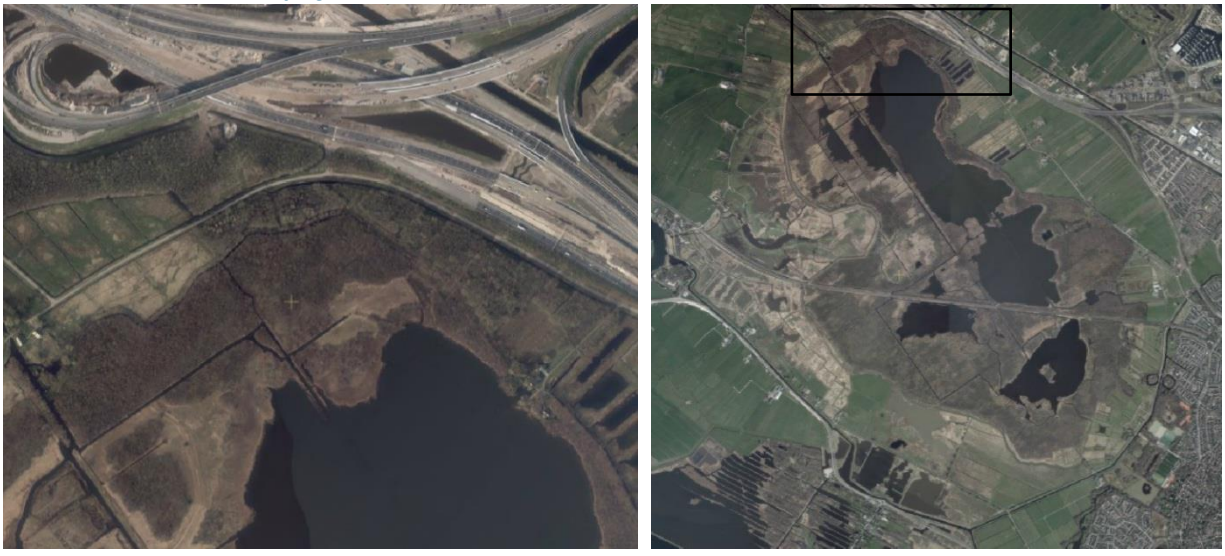

Figuur 3.1.7.1 Situatie Zuidpolder beoosten Muiden 2017 (Bron: Cyclomedia)

De Zuidpolder bestaat uit een bos in het oosten en noorden en open grasland in het westen. Tussen de Zuidpolder en NKP-N staat ‘de Visserij’. Dit is het woonhuis van de visser van het Naardermeer. De Zuidpolder grenst aan de Rijksweg A1. Aan de noordzijde van de Meerkade is een laagveenbos aanwezig dat als buffer dient voor geluid en stikstof belasting vanaf deze A1.

Behoud van de aanwezige structuurrijke graslanden en van het laagveenbos is een randvoorwaarde.

3.2 Huidige natuur

Navolgende beschrijving, die niet beoogd uitputtend te zijn, is vooral gebaseerd op door Natuurmomenten verstrekte informatie en overleg dat hieromtrent tussen Natuurmonumenten en RHDHV heeft plaatsgevonden

Keverdijkse Overscheense Polder
Het gebied is belangrijk voor foeragerende purperreigers en grote zilverreigers. Vlak tegen het gebied zit binnen de peilscheiding een broedkolonie purperreiger. De Keverdijkse Overscheense Polder kent een bijzondere libellengemeenschap (gevlekte witsnuitlibel, vuurlibel, bruine glazenmaker, bruine korenbout, vroege glazenmaker, glassnijder en smaragdlibel) en heeft voorts veel potentie voor deze soortgroep. In het gebied komen heikikker en ringslang voor. De waterplantengemeenschap is nog weinig bijzonder; de aanwezige soorten als watergentiaan en enkele fonteinkruiden op voedselrijke condities.
De aanwezigheid van de gestreepte waterroofkever in de sloten is niet uit te sluiten.

Figuur 3.2.1 Keverdijkse Overscheense Polder, zicht op ruige graslanden (Bron: Cyclomedia)

Naardermeer-Oost en Voormeer
Ten noorden en direct ten zuiden van de spoorlijn (Voormeer) laten enkele indicatorsoorten van vochtig hooiland (veldrus, egelboterbloem en Spaanse ruiter) zien dat het de gewenste kant op gaat. In de sloten komen enkele kwelindicatoren voor, zoals holpijp, snavelzegge, padderus, veldrus en enkele kleine fonteinkruiden. In de sloten ten noorden en ten zuiden van de spoorlijn komen kleine modderkruiper en bittervoorn voor en in het gebied komen voorts heikikker en diverse libellensoorten voor. Voorts komen ook heikikker en gestreepte waterroofkever voor, evenals ringslang. Veel van de aanwezige soorten laten zien dat de water- en moerassige gemeenschappen in dit deelgebied zich kwalitatief goed ontwikkelen.

Hilversumse Bovenmeent
In dit deelgebied komen kwelindicatoren zoals holpijp en waterdrieblad voor. Daarnaast is er langs de dijk sprake van een goed ontwikkeld vochtig hooiland met soorten als dotterbloem en echte koekoeksbloem. De plassen zijn zeer vogelrijk; er komen veel soorten voor van moeras en rietruigten, waaronder: lepelaar,

purperreiger, zomertaling, bruine kiekendief en porseleinhoen. Porseleinhoen en zomertaling zijn zeldzame, bijzondere broedvogels. Voorts is het gebied van belang als foerageer- en rustgebied voor vogels tijdens de trek. De slikrandjes hebben grote aantrekkingskracht op steltloper en soorten van pioniermilieus (kleine plevier, kluut).

Figuur 3.2.2 Hilversumse Bovenmeent met veel pitrus (Bron: Cyclomedia)

Nieuwe Keverdijkse Polder Noord en Zuid

In de rietmoerasdelen die reeds aanwezig zijn komen veel bijzondere riet- en moerasvogels voor, waaronder: baardmannetje, porseleinhoen, bosrietzanger en roerdomp. Het gebied vormt inmiddels voor de snor een belangrijk overloopgebied voor het gebied binnen de peilscheiding. In de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid komen natte stukken met dotters en heel veel holpijp voor. Ook komt in dit deelgebied dotterbloemhooiland voor. Lokaal is in de sloten waterviolier (een kwelindicator) massaal aanwezig.

Figuur 3.2.3 Langs dijk Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid Dotterbloemhooiland en waterviolier in de sloot (Bron: Natuurmonumenten)

Figuur 3.2.4 Nieuwe Keverdijkse Polder Noord, zicht op de rietlanden en pitrus op de voorgrond (Bron: Natuurmonumenten)

3.3 Oppervlaktewatersysteem

In deze paragraaf is het oppervlaktewatersysteem per polder beschreven. De kaarten 121 t/m 130 in bijlage A1 geven een overzicht van en inzicht in dit watersysteem van de volledige Schil en per deelgebied, in grote lijnen: huidige praktijkpeilen, vigerende en type peilgebieden, hoofdwatergangen met stromingsrichting en kunstwerken. Voor een vervolgfase wordt aanbevolen om de daadwerkelijke situatie in met name Naardermeer-Oost, Voormeer en Zuidpolder nader te onderzoeken. In dit inrichtingsplan zijn ten behoeve van de kostenraming in een aantal gevallen aannames gedaan over het al dan niet aanwezig zijn van kunstwerken.

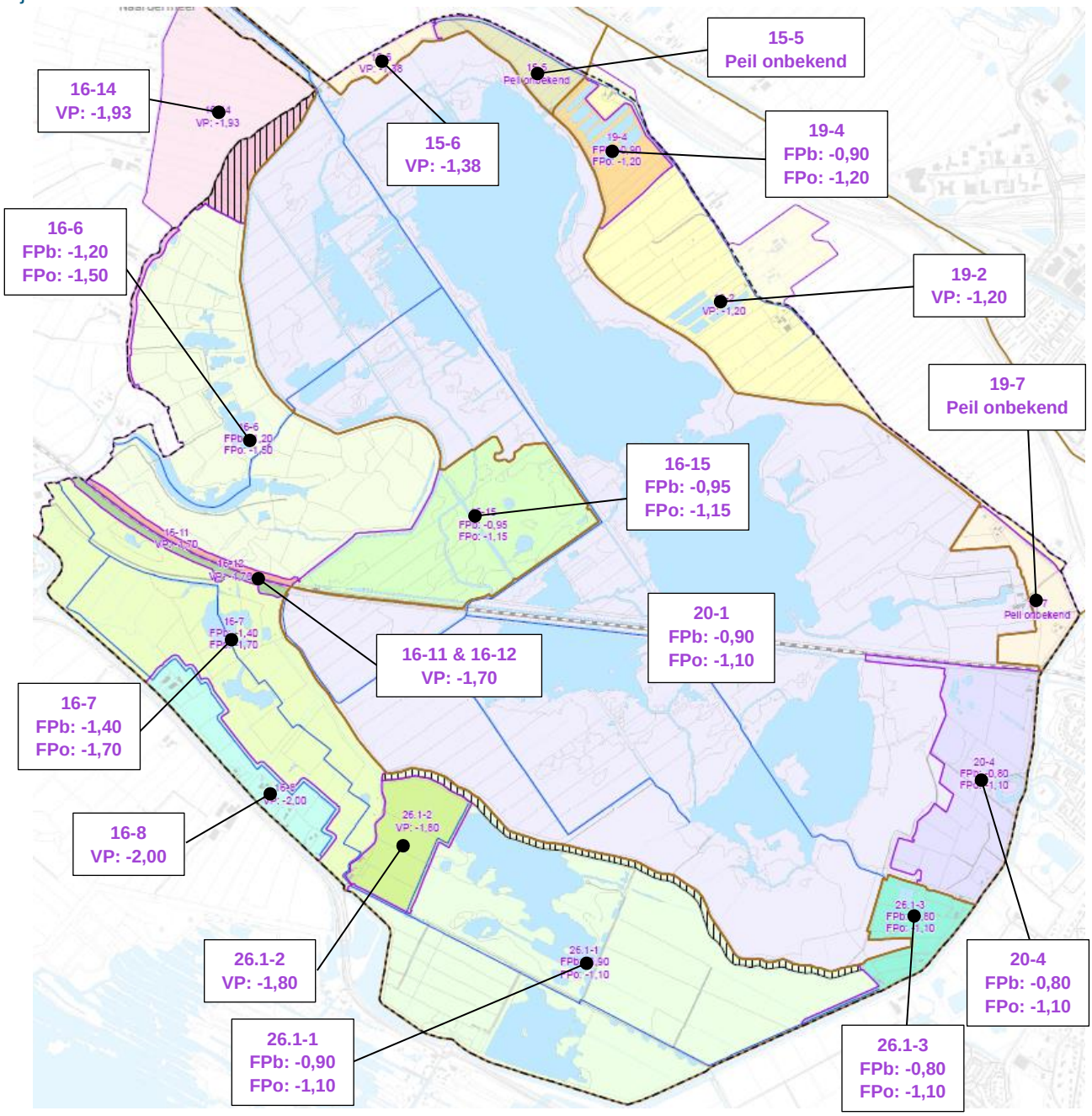

Figuur 3.3.1 Overzicht huidige praktijkpeilen (zie ook kaart 121 in bijlage A1)

3.3.1 Keverdijkse Overscheense Polder

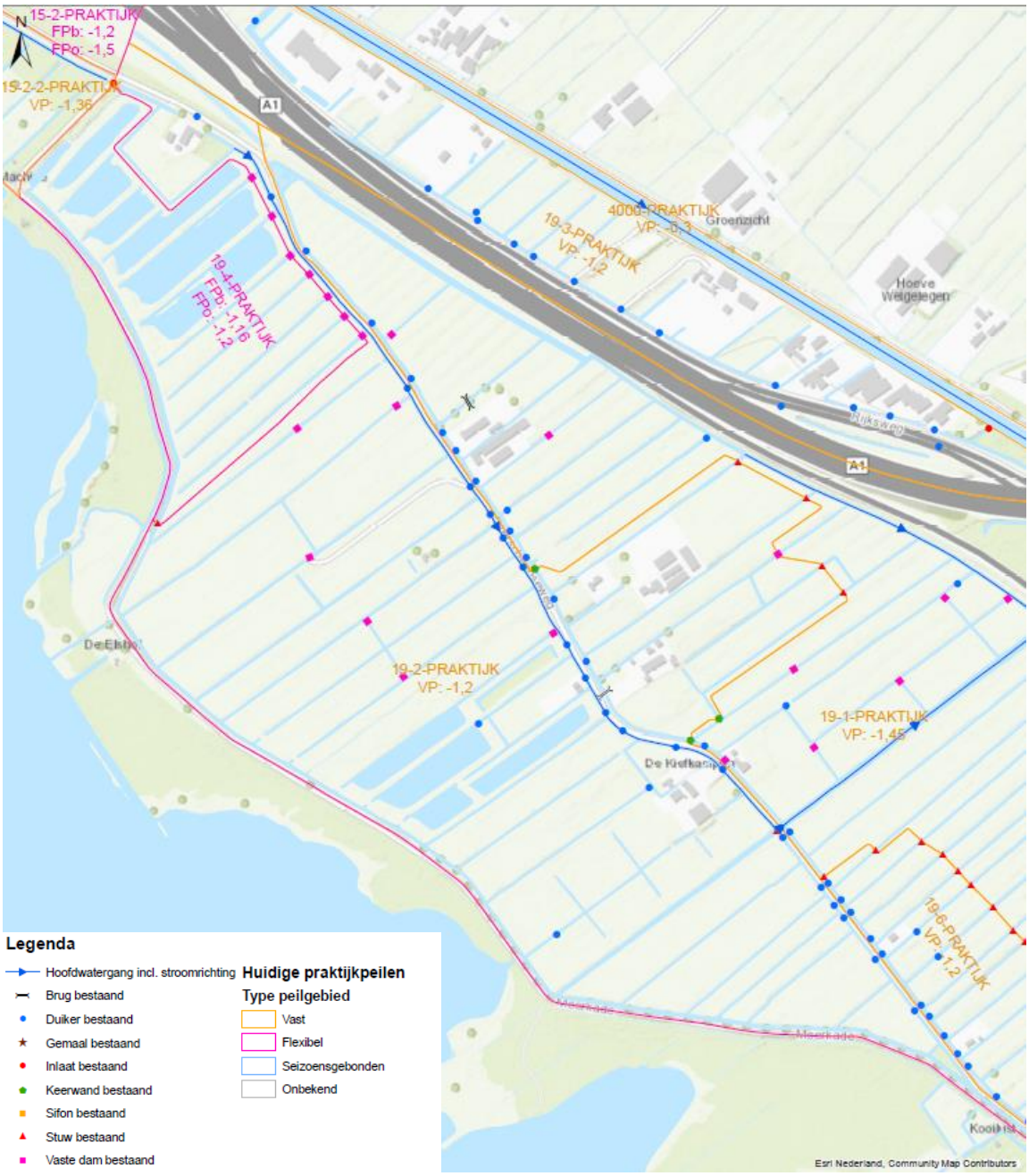

Figuur 3.3.1.1 Overzicht watersysteem Keverdijkse Overscheense Polder (zie ook kaart 123 in bijlage A1)

De KOP bestaat uit twee peilgebieden, 19-2 en 19-4. Het grootste deel van de polder heeft een vast peil op NAP-1,20 m als praktijkpeil. In het noordenwesten rondom de waterpartijen is het peil flexibel ingesteld dat varieert tussen NAP-1,16 m en NAP-1,20 m. De afvoer van water vindt plaats via de weteringen naast de Overscheenseweg die beide uitmonden in de centraal gelegen Molenwetering. Via de Molenwetering stroomt het water naar het gemaal bij de Rijksweg A1 waar het in de Naardertrekvaart wordt gepompt. Water kan middels een drietal inlaten ter hoogte van Voormeer worden ingelaten. Onderstaande afbeelding geeft een overzicht van het watersysteem incl. de aanwezige kunstwerken

3.3.2 Voormeer

Voorheen was het Voormeer om waterkwaliteitsredenen volledig geïsoleerd van het Naardermeer. Recentelijk is een vaarverbinding naar Gasterij Stadzigt gerealiseerd waardoor een deel van Voormeer in directe verbinding staat met het Naardermeer. Hierdoor bestaat Voormeer uit twee peilgebieden, 20-1 en 20-3. In beide peilgebieden is een flexibel peil ingesteld met bovengrens NAP-0,9 m en ondergrens NAP-1,1 m. Het nog geïsoleerde deel voert het water af richting de KOP. Alwaar het water vervolgens wordt afgevoerd richting de Naardertrekvaart.

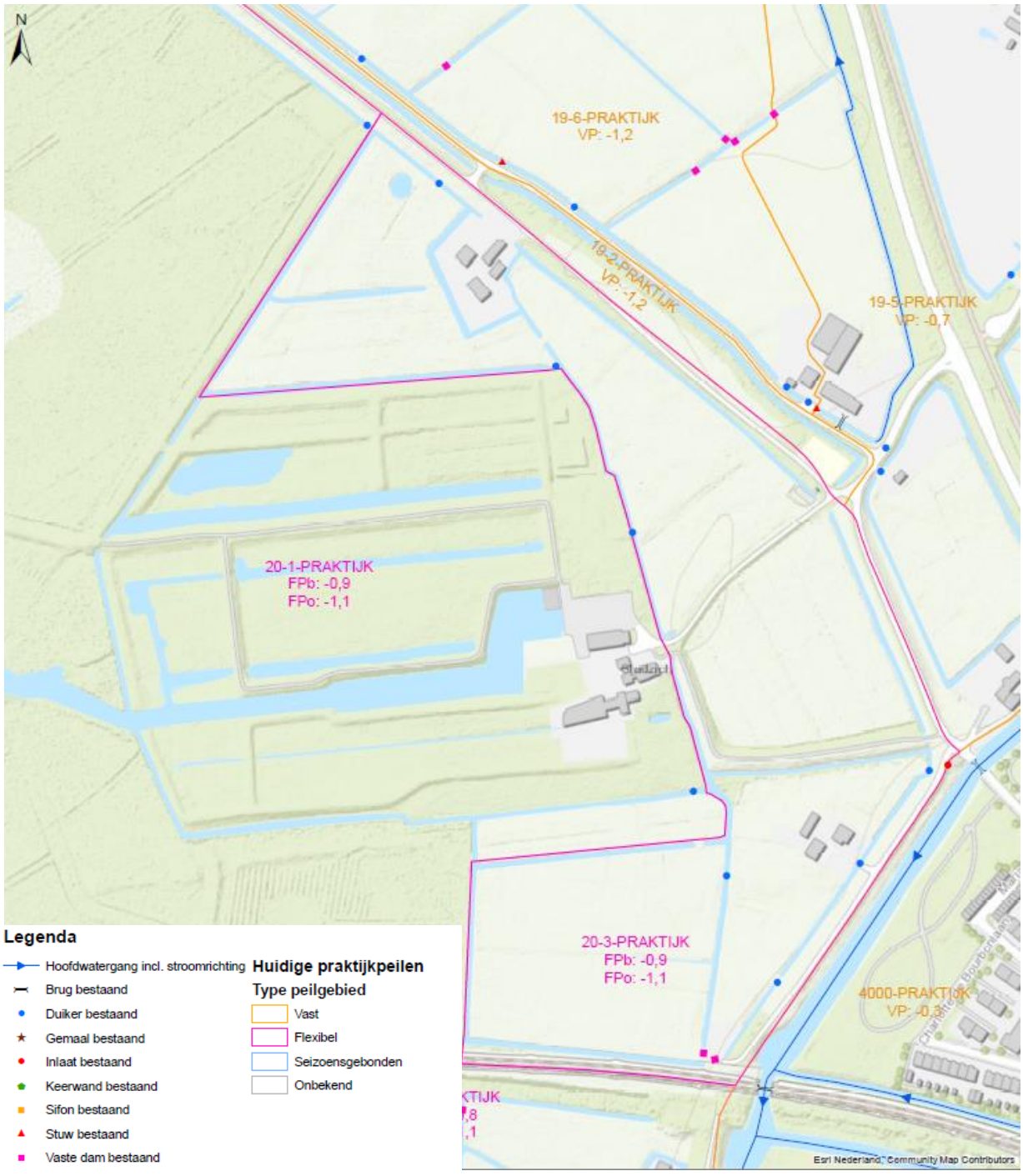

Figuur 3.3.2.1 Overzicht watersysteem Voormeer (zie ook kaart 124 in bijlage A1)

3.3.3 Naardermeer-Oost

Naardermeer-Oost is vrij recent heringericht. Hierbij is ook het waterpeil verhoogd. Naardermeer-Oost bestaat hierdoor uit twee peilgebieden (20-4 en 26.1-3). In beide peilgebieden is het maximaal gewenste flexibel peil van NAP-0,80 m tot NAP-1,10 m ingesteld. De polder is aan de oostzijde begrensd door de Karnemelksloot. Deze watergang mondt uit in de 's-Gravelandse Vaart. Het peil in de Karnemelksloot is NAP-0,3 m. Het gebied staat middels een stuw in verbinding met het Bovenste Blik, een plas binnen het Naardermeer. Afwatering vindt grotendeels via deze stuw plaats. Daarnaast kan het water ook richting de Hilversumse Bovenmeent worden afgevoerd. Als gevolg van de afwatering naar de Bovenste Blik is deze plas troebel en is er sprake van algenbloei.
Om de kwaliteit van het water in het Bovenste Blik te verbeteren is het noodzakelijk om de afwatering van Naardermeer-Oost in de toekomst via de Hilversumse Bovenmeent te laten verlopen.

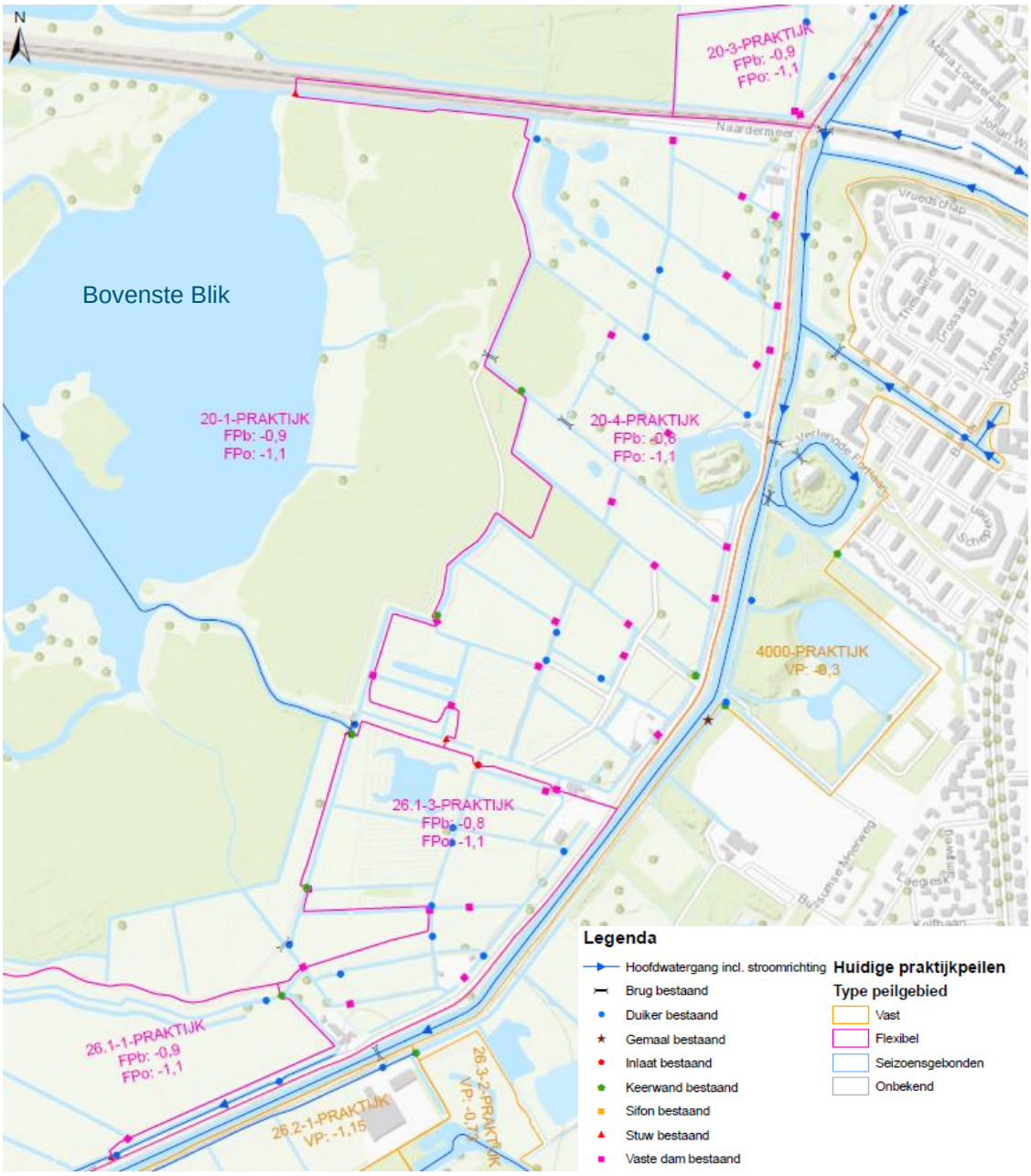

Figuur 3.3.3.1 Overzicht watersysteem Naardermeer-Oost (zie ook kaart 125 in bijlage A1)

3.3.4 Hilversumse Bovenmeent

Vrij recent is het zuidwestelijke deel van de Hilversumse Bovenmeent opnieuw ingericht. Daarbij is de begrenzing aan de zuidzijde, de ’s-Gravelandse Vaart, deels omgelegd. Ook is er een verbinding met de Ankeveense Plassen ten zuiden van de N236 gerealiseerd. Aan de zuidoostzijde van de polder ligt de Karnemelksloot. Deze loopt verder als de ’s-Gravelandse Vaart richting het noordwesten om in de Vecht uit te monden. Het peil in zowel de ’s-Gravelandse Vaart als de Karnemelksloot is NAP-0,3 m. De Hilversumse Bovenmeent zelf telt twee peilgebieden. Het waterpeil in het peilgebied in het noordwesten (26.1-2) wordt middels een onderbemaling op NAP-1,8 m NAP gehouden. De percelen in dit peilgebied zijn tot recent als agrarische percelen in gebruik geweest. Het andere peilgebied (26.1-1) is ingericht als natuur en heeft een hoger waterpeil. Het peil schommelt tussen NAP-0,9 m en NAP-1,1 m. De Hilversumse Bovenmeent wordt gevoed door water afkomstig uit Naardermeer-Oost en de Ankeveense Plassen. Het water stroomt via een centraal gelegen watergang langs de Melkmeent richting de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid.

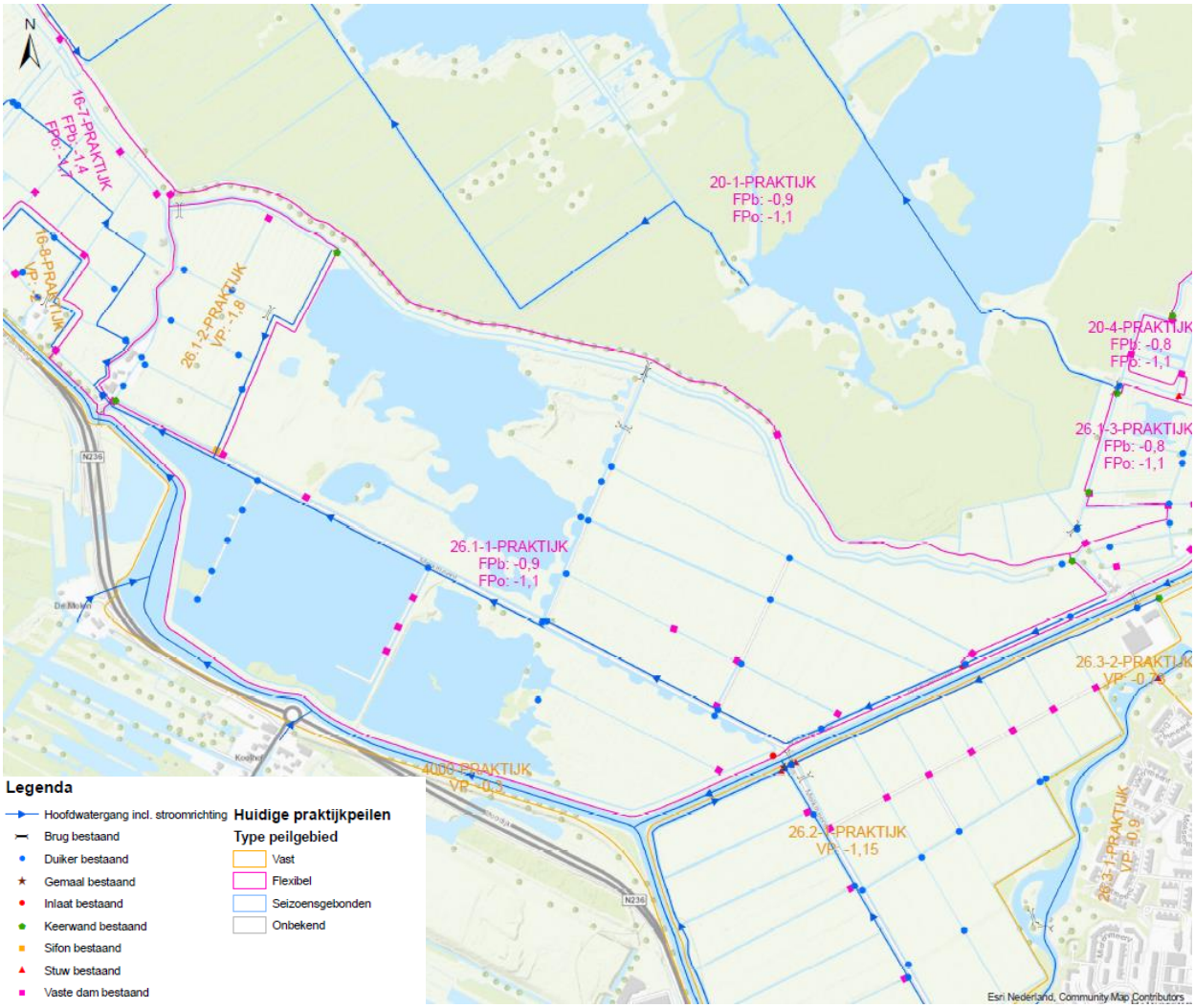

Figuur 3.3.4.1 Overzicht watersysteem Hilversumse Bovenmeent (zie ook kaart 126 in bijlage A1)

3.3.5 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid

De Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid is opgedeeld in vier peilgebieden. Drie van de gebieden hebben een vast peil. In peilgebieden 16-8 en 16-9 is het peil respectievelijk NAP-2 m en NAP-1,85 m. De peilen zijn hier laag omdat er in deze zones woningen staan. Het derde vaste peilgebied ligt direct ten zuiden van de spoorlijn. Het betreft peilgebied 16-12. Het waterpeil in dit gebied is ingesteld op NAP-1,7 m. Via de watergang in dit peilgebied wordt overtollig water vanuit het Naardermeer afgevoerd richting de Vecht. In het vierde en grootste peilgebied heeft een flexibel peil variërend tussen NAP-1,40 m en NAP-1,70 m. Centraal door dit peilgebied stroomt een watergang die water vanuit de Hilversumse Bovenmeent naar gemaal Keverdijk leidt. Dit gemaal pompt het water in de Vecht. Aan de westkant is de NKP-Z begrensd door de 's-Gravelandse Vaart.

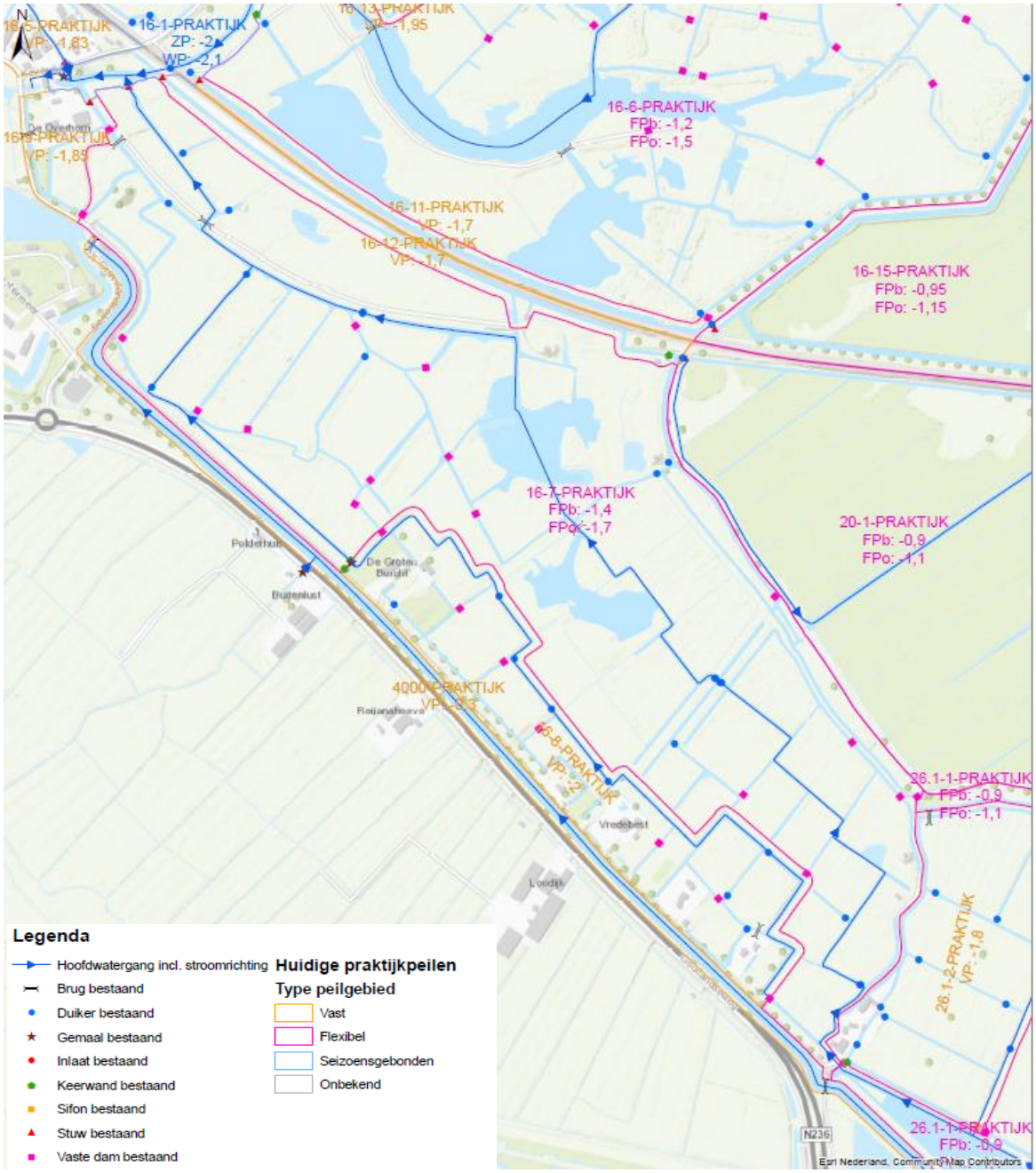

Figuur 3.3.5.1 Overzicht watersysteem Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid (zie ook kaart 127 in bijlage A1)

3.3.6 Nieuwe Keverdijkse Polder Noord

Peilgebied 16-6 beslaat het grootste deel van de Nieuwe Keverdijkse Polder Noord. Het waterpeil in dit gebied varieert tussen NAP-1,20 m en NAP-1,50 m. Een centraal in het gebied gelegen watergang voert het water vanuit het Naardermeer af richting de Vecht. Ten noorden van de spoorlijn loopt een watergang die het voedselrijke water vanuit de Aalscholverkolonie (Peilgebied 16-15) richting de Vecht leidt. Deze watergang ligt in een apart peilgebied (16-11). Het peil in dit gebied is NAP-1,70 m. Ten westen van NKP-N ligt peilgebied 16-13. Het peil in dit gebied wordt, vanwege de aanwezigheid van woningen, op NAP-1,95 m gehouden. Peilgebied 16-14 in het noorden van NKP-N heeft een vast peil van NAP-1.96 m. Het grootste deel van de oostelijke watergang langs de Keverdijk behoort ook tot dit peilgebied. Dit peilgebied is ingericht op de agrarische sector.

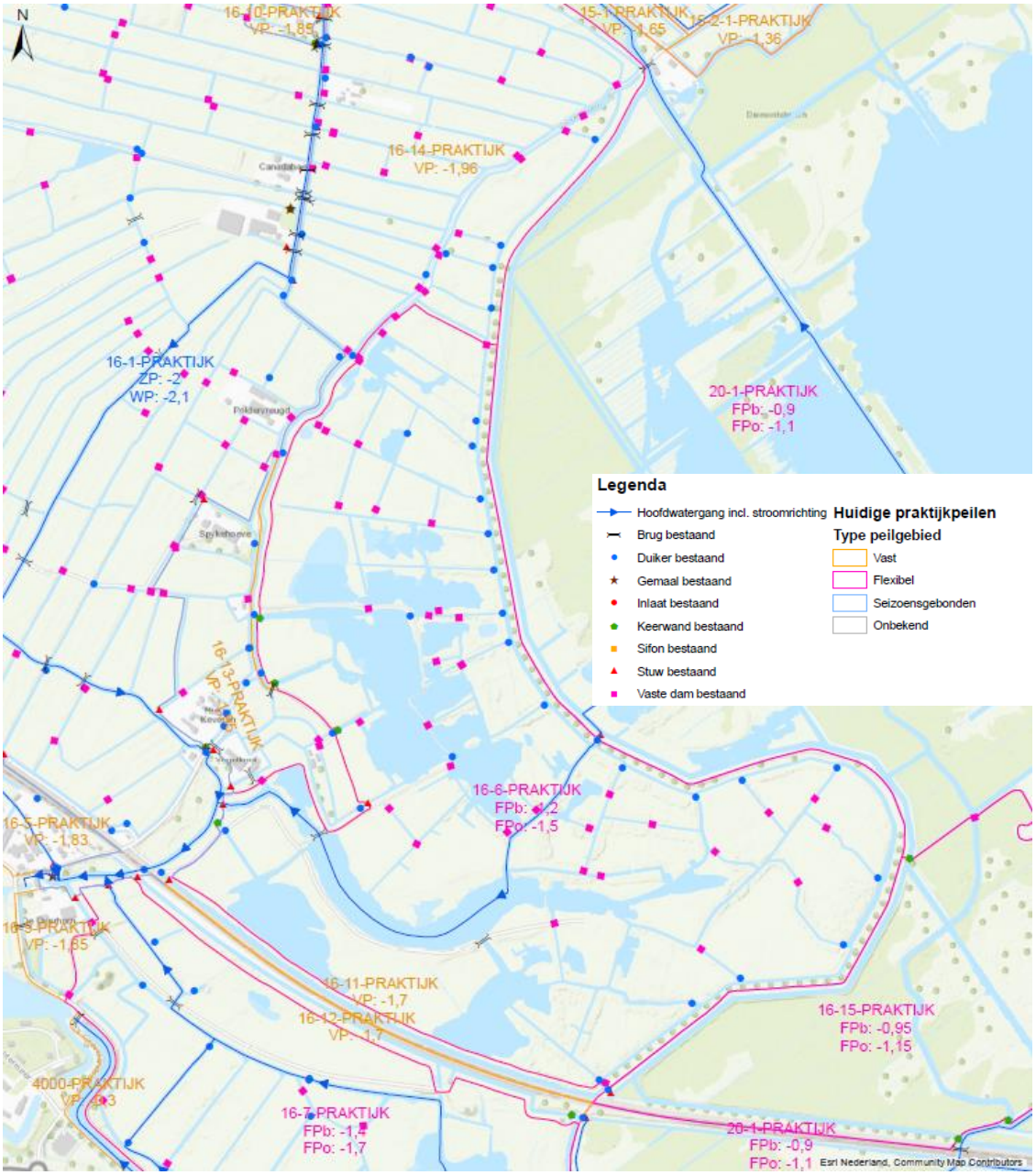

Figuur 3.3.6.1 Overzicht watersysteem Nieuwe Keverdijkse Polder Noord (zie ook kaart 128 in bijlage A1)

3.3.7 Zuidpolder beoosten Muiden

Heel deel van de Zuidpolder binnen het plangebied omvat twee peilgebieden, namelijk 15.2-1 en 15.2-2. Het peil in deze twee peilgebieden NAP-1,36 m. Vanuit peilgebied 15.2-2 stroomt water in de richting van de KOP. Vanuit 15.2-1 stroomt het water onder de Meerkade door richting het poldergemaal Zuidpolder beooosten Muiden waar het in de Naardertrekvaart wordt verpompt.

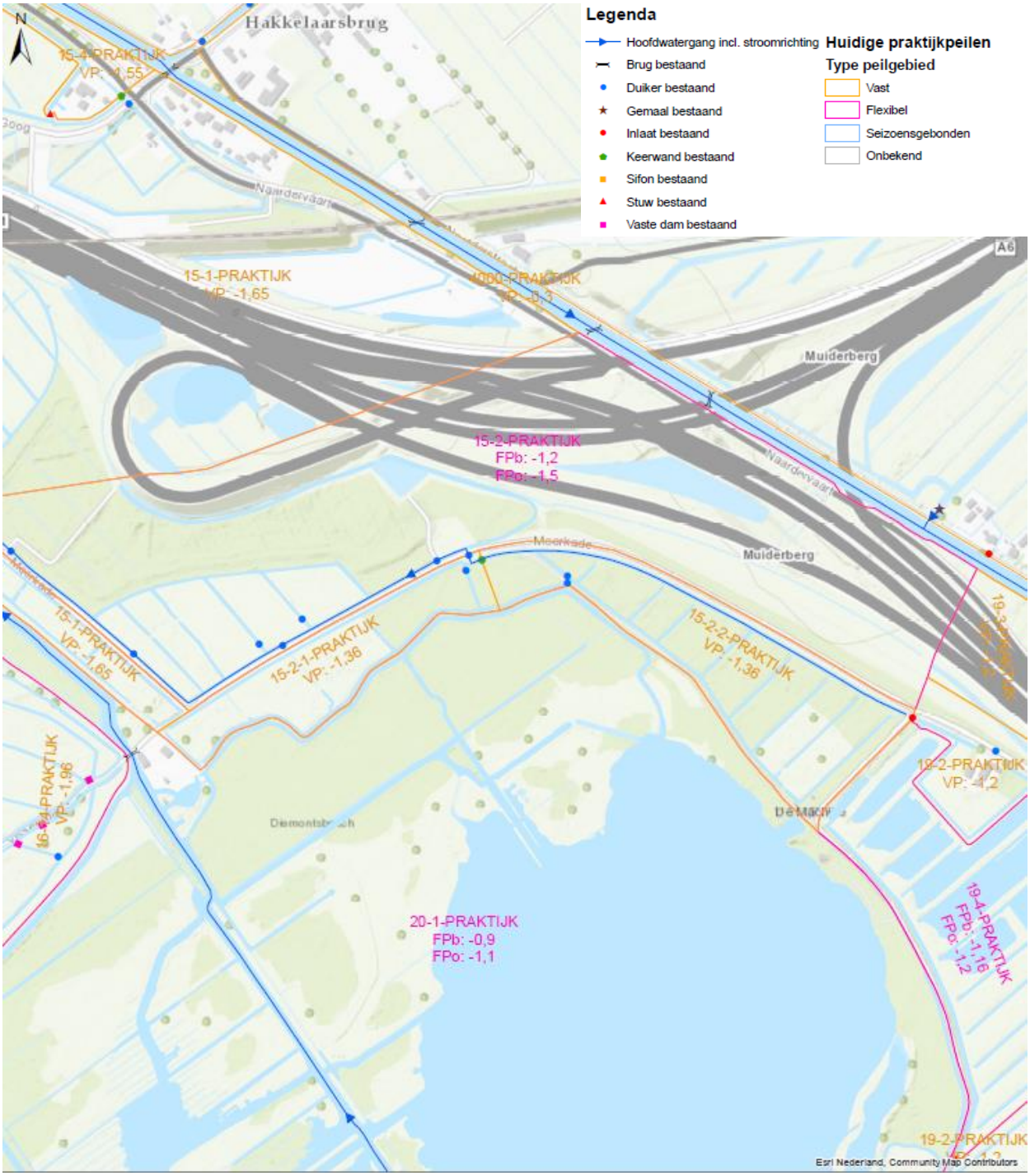

Figuur 3.3.7.1 Overzicht watersysteem Zuidpolder beoosten Muiden (zie ook kaart 129 in bijlage A1)

3.3.8 Waterkwaliteit

In notities van Waternet van april en juni 2018 is de Ecologische waterkwaliteit van de Schil beschreven (Ecologische Sleutelfactor Analyse). Navolgend is de meest relevante informatie uit deze notities opgenomen. Voor verdere inhoudelijke informatie wordt verwezen naar de betreffende notities.

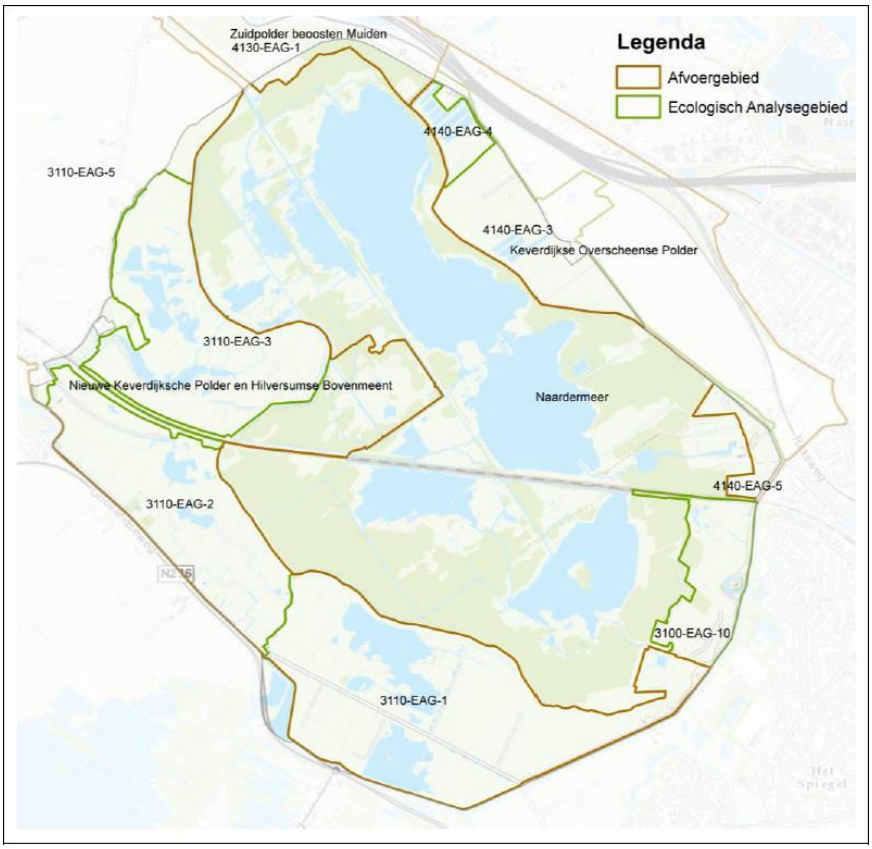

Figuur 3.3.8.1 Ecologische analysegebieden in Schil (Bron: notitie Waternet 24 april 2018)

Door Waternet zijn in de Schil Ecologische analysegebieden onderscheiden (EAG's) bepaald op basis van kenmerken van de gebieden zoals vorm, verblijftijd van het water, waterdiepte, strijklengte, aanwezigheid van kwel of wegzijging en afvoerrichting. Binnen een EAG zijn de randvoorwaarden voor (water)ecologie zo veel mogelijk hetzelfde. De wateren in de Schil maken geen deel uit van een KRW-waterlichaam en zijn daarom beoordeeld als KRW overige wateren.

Nieuw Keverdijkse polder Noord en Zuid en Hilversumse Bovenmeent (NKP-HBM)
De bedekking van ondergedoken waterplanten in de NKP-HBM is in de meeste sloten en plassen relatief hoog, al komen in alle EAG's ook locaties voor waar te weinig submerse vegetatie groeit. Het percentage locaties met weinig submerse vegetatie heeft een stijgende trend in EAG-1 en -3. De ondergedoken (submerse) vegetatie bestaat vrijwel in zijn geheel uit soorten van voedselrijk water. De meest voorkomende soort is smalle waterpest (*Elodea nuttallii*). Gemiddeld groeien per opnamejaar twaalf soorten submerse waterplanten in EAG-1, acht soorten in EAG-2 en negen soorten in EAG-3. In EAG-1 is het aantal ondergedoken soorten sinds 2004 gehalveerd.

Ook puntkroos (*Lemna trisulca*), gewoon kransblad (*Chara vulgaris*), groot blaasjes-kruid (*Utricularia vulgaris*) en enkele fonteinkruiden (*Potamogeton lucens, trichoides, pusillus*) worden lokaal waargenomen, soms met hoge bedekkingen. In EAG-2 is ook de kwelindicator waterviolier (*Hottonia*

palustris) aanwezig. De bedekking met waterplanten in de plassen en sloten is op veel plaatsen hoger dan EKR (Ecologische Kwaliteitsratio) 0.60, hoewel op ongeveer tweederde van de locaties in EAG-1 en -3 sinds 2014 te weinig waterplanten groeien (figuur 3.3.8.2). De KRW-beoordeling laat zien dat de soortensamenstelling in EAG-1 overwegend lager scoort dan EKR 0.60. In EAG-2 scoort de soortensamenstelling vrijwel overal hoger dan EKR 0.60. In EAG-3 scoort de soortensamenstelling sinds 2011 op het merendeel van de locaties lager dan EKR 0.60.

De totaalscore van de vegetatie in de NKP-HBM ligt overwegend tussen EKR 0.20 en 0.60 in EAG-1 en -3 en in EAG-2 ligt de totaalscore hoger dan EKR 0.60. Dit wordt veroorzaakt doordat de bedekking met ondergedoken waterplanten in EAG-1 en -3 een dalende trend laat zien en ook doordat de soorten-samenstelling in EAG-1 en -3 (sinds 2011) ondermaats is. In EAG-2 is de bedekking met ondergedoken waterplanten over het algemeen hoger dan 25% en is de soortensamenstelling toereikend

Natura 2000
In de Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent worden kranswieren lokaal waargenomen op 1 à 4 meetpunten per EAG, in EAG-1 en -3 soms in bedekkingen hoger dan 50% en in EAG-2 slechts in zeer lage bedekkingen. Krabben-scheer is in EAG-2 niet waargenomen en in EAG-1 en -3 slechts sporadisch (één meetpunt) en in zeer lage bedekking. Het aantal soorten fonteinkruiden en hun bedekkingspercentage is sinds 2004 afgenomen. In EAG-1 en -3 is ook het percentage meetpunten waarop fonteinkruiden zijn waargenomen ten opzichte van het totale aantal meetpunten afgenomen. In EAG-2 neemt dit percentage juist toe. Lokaal worden nog glanzig fonteinkruid (*Potamogeton lucens), haarfonteinkruid (P. trichoides)* entengerfonteinkruid (P. *pusillus),* aangetroffen, over het algemeen in lage bedekkingen.

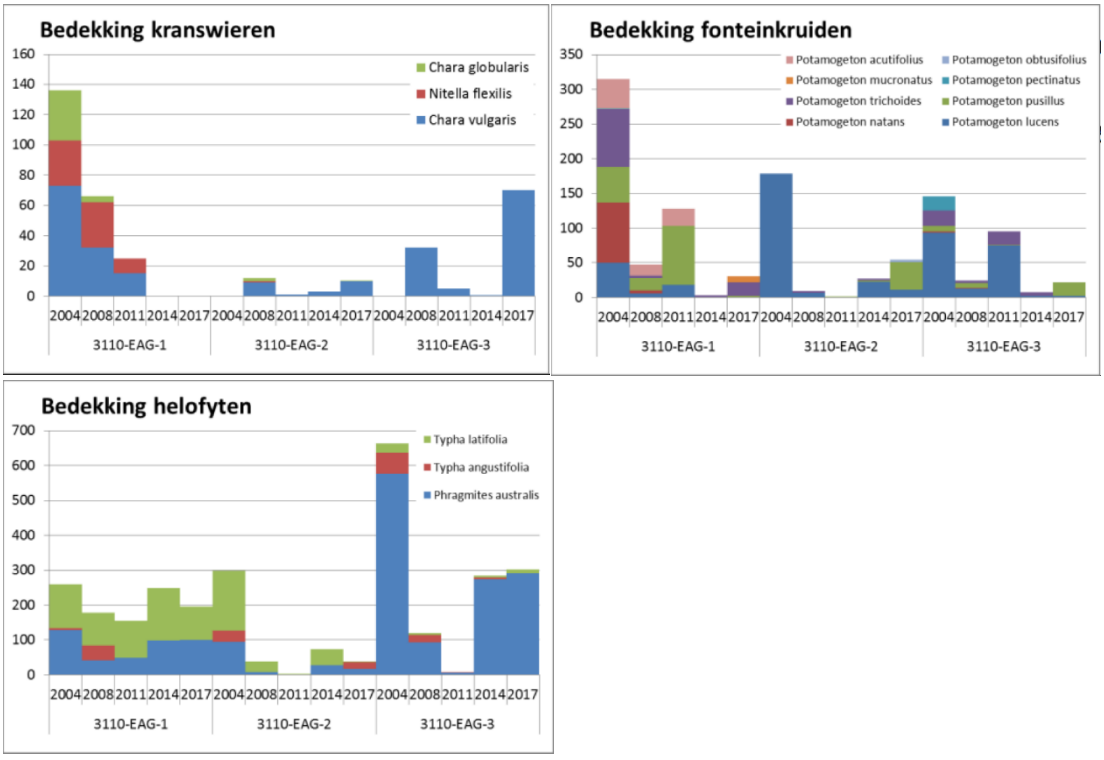

Figuur 3.3.8.2 Bedekking van relevante soorten voor de Natura2000 doelstelllingen in Nieuw Keverdijkse polder en Hilversumse Bovenmeent (Bron: notitie Waternet 24 april 2018)

Riet en grote lisdodde zijn de meest voorkomende helofyten (in het water) in de Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent. In EAG-1 en -2 worden beide soorten waargenomen, terwijl in EAG-

3 vooral riet voorkomt. De bedekking met helofyten is relatief constant, maar nog te laag om te voldoen aan de Natura 2000-doelen.

Naardermeer-Oost (NMO)
De bedekking met waterplanten in de sloten is wisselend. In 2004 en 2014 scoort een aantal locaties qua bedekking hoger dan EKR 0.60, doordat ook draadalgen meetellen in de submerse bedekking. De KRW-beoordeling laat zien dat de soortensamenstelling in alle sloten lager scoort dan EKR 0.60. Kroos en/of flab zijn dominant aanwezig in 2004 en 2011. In alle opnamejaren zijn twee tot vier verschillende soorten kroos waargenomen en is flab zowel ondergedoken als drijvend aangetroffen
De totaalscore van de vegetatie in NMO ligt overwegend tussen EKR 0.00 en 0.40 (EKR). Dit wordt veroorzaakt doordat de bedekking met ondergedoken waterplanten in 2011 te laag is, doordat de soortensamenstelling ondermaats is en doordat de sloten worden gekenmerkt door hoge bedekkingen met kroos en/of flab.

Natura 2000
In Naardermeer-Oost zijn kranswieren en krabbenscheer niet waargenomen en fonteinkruiden slechts sporadisch en in zeer lage bedekking. Riet is de meest voorkomende helofyt (in het water) in Naardermeer-Oost. De bedekking met helofyten is te laag om te voldoen aan de Natura 2000-doelen.

Zuidpolder Beoosten Muiden (ZBM)
De bedekking van ondergedoken waterplanten in het deel van de bufferzone in de Zuidpolder beoosten Muiden is in de meeste sloten relatief hoog. De ondergedoken (submerse) vegetatie bestaat vrijwel in zijn geheel uit soorten van voedselrijk water, voornamelijk smalle waterpest (Elodea nuttallii). Gemiddeld groeien er per opnamejaar zes soorten submerse waterplanten.

Ook puntkroos (Lemna trisulca) en enkele fonteinkruiden (vaak Spitsfonteinkruid (Potamogeton acutifolius) en tengerfonteinkruid (P. pusillus)) worden met regelmaat waargenomen. De bedekking met waterplanten in de sloten is vaak te hoog. De KRW-beoordeling laat zien dat de soortensamenstelling overwegend lager scoort dan EKR 0.60. Vrijwel jaarlijks worden sloten waargenomen met te veel kroos en/of flab. De bedekking met flab is meestal verwaarloosbaar, terwijl minimaal twee soorten kroos worden waargenomen.

De totaalscore van de vegetatie in de ZBM ligt overwegend tussen EKR 0.20 en 0.60 (EKR). Dit wordt veroorzaakt doordat de bedekking met ondergedoken waterplanten vaak te hoog is, doordat de soortensamenstelling overwegend ondermaats is en doordat er vrijwel jaarlijks sloten zijn met een te hoge bedekking van kroos.

Natura 2000
In het deel van de bufferzone in de Zuidpolder beoosten Muiden zijn kranswieren en krabbenscheer niet aangetroffen. Fonteinkruiden (vaak Potamogeton acutifolius en pusillus) worden elk opnamejaar waargenomen, over het algemeen in bedekkingen variërend tussen 1 en 30 procent.
Riet is de meest voorkomende helofyt (in het water) in het deel van de bufferzone in de Zuidpolder beoosten Muiden, maar komt slecht beperkt voor. De bedekking met helofyten is te laag om te voldoen aan de Natura 2000-doelen.

Keverdijkse Overscheense Polder (KOP)
De bedekking van ondergedoken waterplanten in de KOP is in de meeste sloten relatief hoog. Alleen in EAG-5 is de bedekking van ondergedoken waterplanten vaak te laag. De ondergedoken (submerse) vegetatie bestaat vrijwel in zijn geheel uit soorten van (zeer) voedselrijk water, sinds 2008 voornamelijk

smalle waterpest (Elodea nuttallii). Gemiddeld groeien er 10 soorten submerse waterplanten in EAG-3, 5 soorten in EAG-4 en 3 soorten in EAG-5.

De soorten glanzig fonteinkruid (Potamogeton lucens), brede waterpest (Elodea canadensis) en gewoon kransblad (Chara vulgaris, niet in 2017) worden in EAG-3 lokaal ook waargenomen. De bedekking met waterplanten in de sloten is op veel plaatsen voldoende, hoewel op ongeveer 1/3 van de locaties teveel waterplanten groeien. De KRW-beoordeling laat zien dat de soortensamenstelling in EAG-3 sinds 2011 overwegend voldoende scoort. In de Keverdijkse Overscheense Polder is in EAG-3 en -4 het aantal soorten en de bedekking van kranswieren sinds 2004 afgenomen, in 2017 zijn de bedekkingen in EAG-4 weer toegenomen. In EAG-5 zijn kranswieren niet waargenomen. Krabbenscheer is in EAG-3 en -5 niet en in EAG-4 in 2004 eenmalig, in relatief hoge bedekking, waargenomen. In EAG-3 en -4 worden fonteinkruiden, voornamelijk Potamogeton lucens (EAG-3) en pusillus (EAG-3 en -4), lokaal aangetroffen in bedekkingen tot soms 70%. In EAG-5 zijn in 2017 voor het eerst fonteinkruiden aangetroffen
De vegetatie in zijn totaliteit scoort overwegend matig en ontoereikend (EKR < 0,60) met uitzondering van 2014. Dit wordt veroorzaakt doordat de bedekking met ondergedoken waterplanten op sommige meetpunten te hoog is (EAG-3) of te laag (EAG-5). De soortensamenstelling scoort sinds 2011 overwegend voldoende, maar is in EAG-5 ondermaats. EAG-5 wordt gekenmerkt door hoge bedekkingen kroos en/of flab.

Natura 2000
In EAG-3 en -4 in de Keverdijkse Overscheense Polder is het aantal soorten en de bedekking van kranswieren sinds 2004 afgenomen. In 2017 zijn de bedekkingen in EAG-4 weer toegenomen. In EAG-5 zijn geen kranswieren waargenomen. Krabben-scheer is in EAG-3 en -5 niet waargenomen en in EAG-4 in 2004 eenmalig, in een relatief hoge bedekking. In EAG-3 en -4 worden fonteinkruiden, voornamelijk Potamogeton lucens (EAG-3) en pusillus (EAG-3 en -4), lokaal aangetroffen in bedekkingen tot soms 70%. In EAG-5 zijn in 2017 voor het eerst fonteinkruiden aangetroffen.

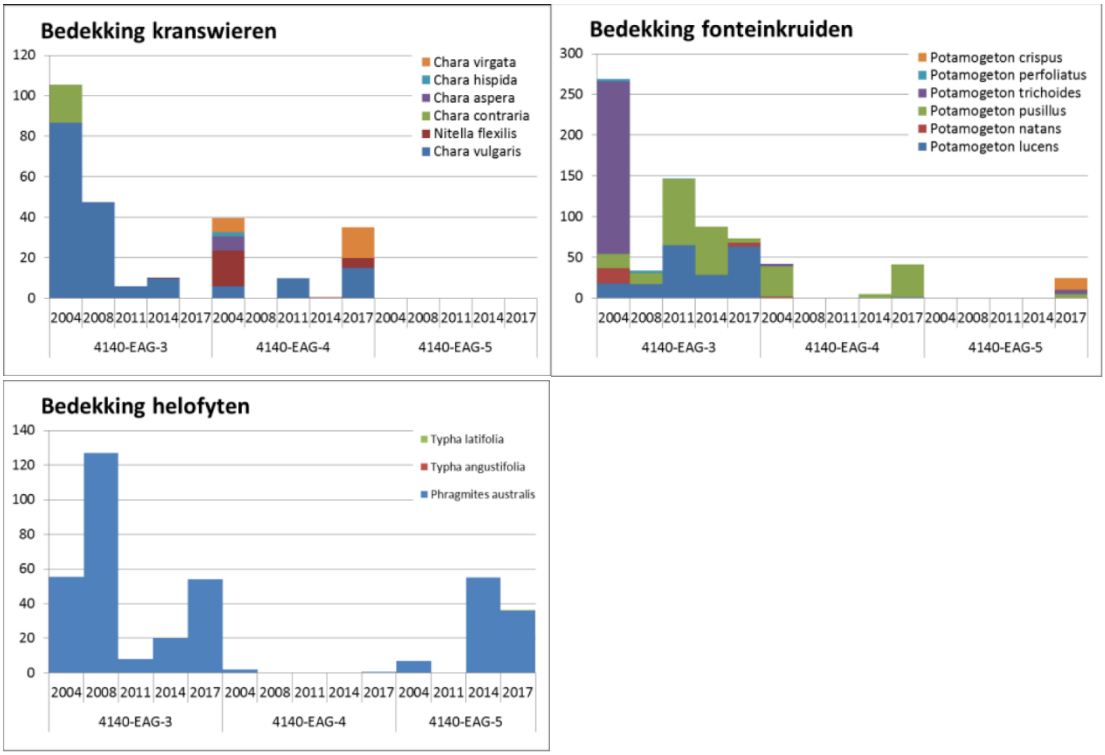

Figuur 3.3.8.3 Bedekking van relevante soorten voor de Natura2000 doelstellingen in de Schil van Naardermeer (Bron: notitie Waternet 24 april 2018)

Samenvattende conclusie van de Ecologische Sleutelfactor Analyse.
Uit de analyse van het ecologisch functioneren van de schil Naardermeer van Waternet (Diek 2018) komen een aantal problemen naar voren:

- Op basis van de waterbalans voor het gehele afvoergebied wordt verwacht dat de externe P-belasting in de KOP te hoog is. In de gehele bufferzone bestaat het risico dat de waterbodem fosfor nalevert naar het oppervlaktewater (interne P-belasting). De dominantie van kroos in de EAG's 4140-EAG-5, 3100-EAG-10, 3110-EAG-1 en 4130-EAG-1 en de zomergemiddelde concentratie chlorofyl-a in de EAG's 3110-EAG-2 en EAG-3 vormen een aanwijzing dat de P-belasting (extern + nalevering) niet laag genoeg is.
- Het lichtklimaat in de NKP-HBM en in het deel van de bufferzone in de ZBM voldoen vaak niet. In 4140-EAG-5, 3100-EAG-10, 3110-EAG-1 en 4130-EAG-1 is kroosbedekking beperkend voor het lichtklimaat.
- De waterbodems in de NKP-HBM zijn voedselrijk (het totaal-P-gehalte van de waterbodem is groter dan 500 mg/kg bodem) en vormen een belemmering voor het ontstaan van een soortenrijke, niet-woekerende onderwatervegetatie. Als de productiviteit van het water in deze sloten en plassen laag genoeg is en het lichtklimaat op orde is, wordt er woekering van waterplanten verwacht.
- Ammoniumtoxiciteit speelt lokaal een rol in 3110-EAG-3. De bron van dit ammonium is niet met zekerheid aan te wijzen, maar waarschijnlijk speelt de afbraak van organisch materiaal een rol.
- De waterdiepte van de sloten in de bufferzone rond het Naardermeer is te beperkt.
- De sloten in de NKP-HBM hebben vaak een te dikke sliblaag. Die kan beperkend zijn voor de ontwikkeling van waterplanten. Ook in de andere afvoergebieden in de bufferzone is de sliblaag lokaal te dik.

KRW-doelen
De natuurdoelen en de maatregelen die zijn voorzien om deze doelen in de bufferzone rondom het Naardermeer te bereiken, zijn er niet op gericht om de knelpunten in de ESF's op te lossen. Met de voorziene maatregelen wordt geen verbetering van de waterkwaliteit verwacht. Gezien het huidige, relatief voedselrijke, karakter van de bufferzone is het daarom raadzaam bescheiden KRW-doelen vast te stellen voor de wateren in de bufferzone. Dit past bij de verdeling van de natuurwaarden over het volledige Natura 2000-gebied Naardermeer, waarbij de waardevolle watervegetaties voorkomen in de plassen van het Naardermeer binnen de kade en het voedselrijkere rietmoeras, dat van groot belang is voor de aanwezigheid van zeldzame moerasvogels, zich bevindt in de bufferzone.

Daarom stelt Diek (2018) voor de KRW-doelen vast te stellen conform de huidige (2017) score op de maatlat overige waterflora. Voor het deel van de bufferzone in de Zuidpolder beoosten Muiden wordt geen KRW-doel vastgesteld. Dit zal gelijktijdig gebeuren met de vaststelling van het KRW-doel voor het volledige afvoergebied van de ZBM. De doelen worden vastgelegd in het watergebiedsplan Naardermeer en schil. Het waterschap stelt het watergebiedpslan vast. Het is de bedoeling dat het watergebiedsplan en het PIP in dezelfde periode gelijktijdig worden vastgesteld.

<u>Voorgestelde Maatregelen</u>
Het primaire doel van de bufferzone rondom het Naardermeer is het creëren van een hydrologische buffer rondom het Naardermeer door middel van verhogen van het maximum peil van het flexibel peil regime. Hogere peilen in neerslagoverschot perioden kan leiden tot een hogere interne afspoeling van fosfaat. Om dit effect te mitigeren is het raadzaam om aanvullend (periodiek) te baggeren in de Keverdijkse-Overscheense Polder (KOP) en in de Nieuw Keverdijkse polder en Hilversumse Bovenmeent (NKP-HBM). Vanuit effectiviteit hiermee starten vijf jaar na instellen van het nieuwe peilbeheer. Het is wenselijk om deze maatregel mee te nemen als inrichtingsmaatregel.

De uitvoering van deze maatregel zal leiden tot vermindering van de dikte van de sliblaag, het vergroten van de waterdiepte, het verwijderen van voedselrijke waterbodems en het verkleinen van (het risico op) interne P-nalevering. Deze effecten zijn van groot belang voor de instandhouding van de huidige ecologische waterkwaliteit.
Daarnaast is het aan te bevelen de water- en stofbalansen per EAG uit te werken om beter inzicht te krijgen in de externe P-belasting van de EAG's in de bufferzone rond het Naardermeer.

3.3.9 Hoogtes peilscheidingen

Onderdeel van het watersysteem is de peilscheiding die het Naardermeer scheiden van de Schil. Daarnaast is er sprake van een peilscheiding in NKP-Z ter plaatse van de woningen aan de Kreugerlaan. Door Waternet is in het kader van dit inirchtingsplan een analyse gedaan wat de toekomstige hoogtes van de peilscheidingen dienen te zijn (zie Figuur 3.3.9.1). Het Naardermeer zelf is daarbij meestal maatgevend gebleken. Per peilvak is in de NBW-analyse van 2007 gekeken naar de peilstijging bij een bui 1x per 100 jr. Die peilstijging is opgeteld bij het beoogde maximale toekomstige peil. Er is sprake van een veilige benadering aangezien het plangebied bij een hoger peil meer berging heeft en het peil dus minder hard zal stijgen dan in de huidige situatie.

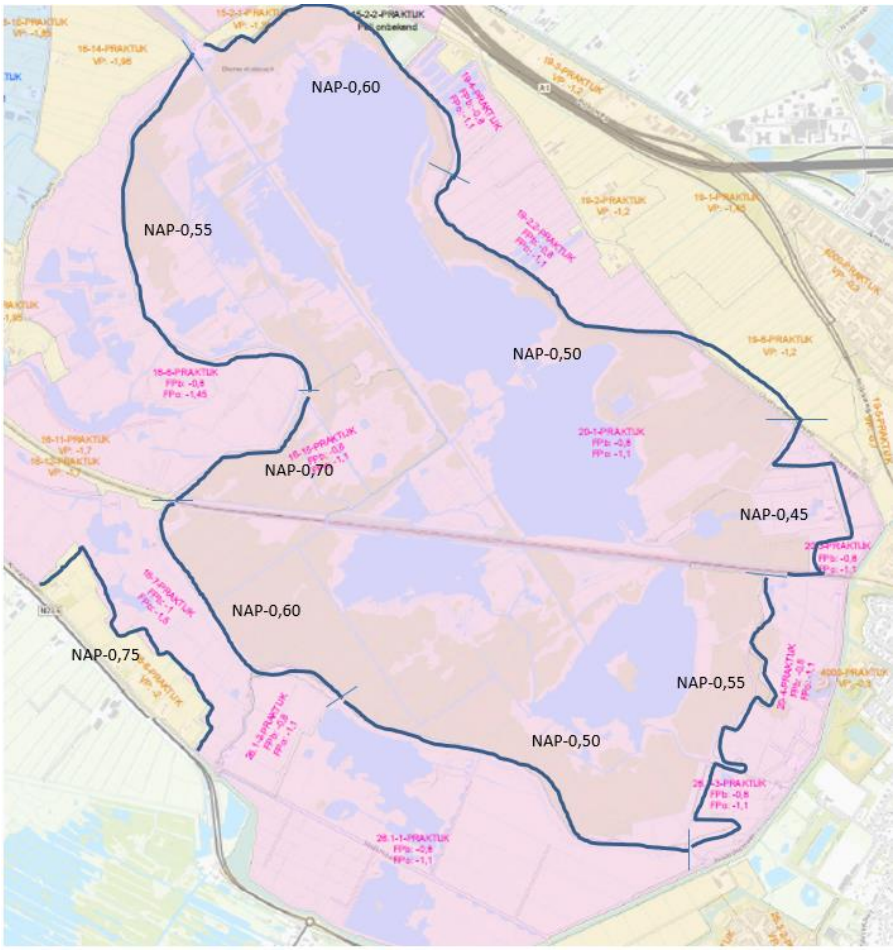

Figuur 3.3.9.1 Benodigde toekomstige hoogte peilscheidingen tussen Schil en Naardermeer (Bron: Waternet)

3.4 Geohydrologie

In Figuur 3.4.1 is de kwel en wegzijging weergegeven zoals die in 1985 en in 2016 is berekend. Het effect op kwel en wegzijging door aanpassingen in de oppervlaktewaterpeilen zoals die na 1985 zijn doorgevoerd in het Naardermeer en de Schil zijn duidelijk zichtbaar.

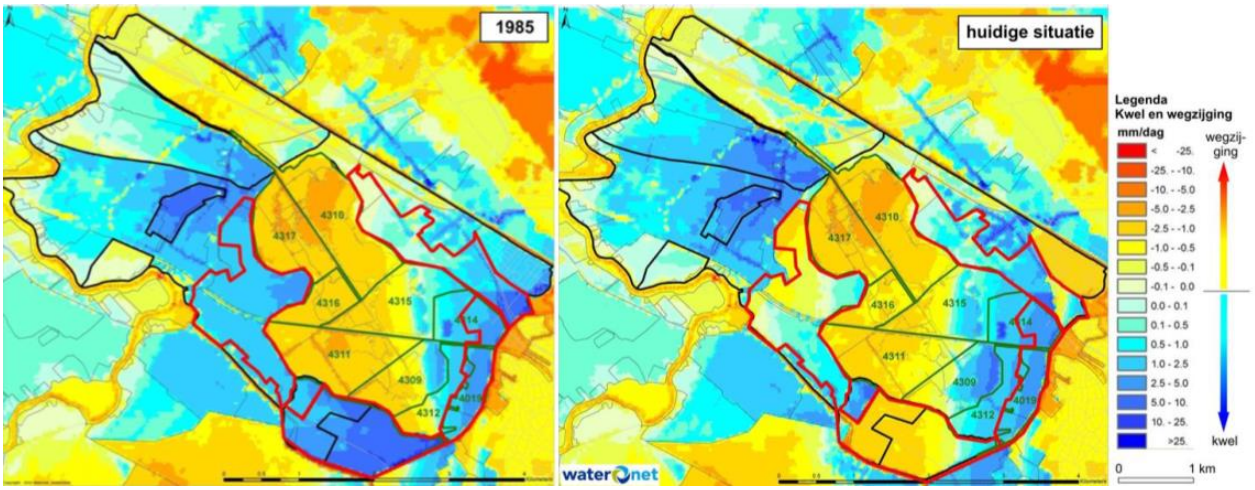

Figuur 3.4.1 Berekende kwel en wegzijging in het Naardermeer (Bron: Ouboter et al. 2016)

Een grove analyse: In de Hilversumse Bovenmeent is als gevolg van de peilaanpassing, de kwel (behoudens onderbemalingsgebied ‘De Jong’) omgedraaid in een wegzijging. In de Nieuwe Keverdijkse Polder Noord is sprake van een vergelijkbare situatie. In de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid is de kwel verminderd. De theoretische toename van kwel in het Naardermeer zelf is echter beperkt zichtbaar in het oostelijk deel.

Een nuance van voorgaande is op z’n plaats aangezien de berekeningen zijn uitgevoerd met een stationair grondwatermodel, terwijl de peilen in het plangebied fluctueren.

3.5 Bodem

3.5.1 Archeologie

Door Sweco is in opdracht van de Provincie Noord-Holland in 2018 voor de planlocatie een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Relevante informatie is navolgend opgenomen. Voor verdere inhoudelijke informatie wordt verwezen naar het rapport van Sweco.

Figuur 3.5.1.1 Archeologische waarden in het plangebied (Bron: archeologisch bureauonderzoek Sweco)

Archeologie 1
De bescherming archeologie 1 betreft de bestaande historische bebouwing. Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem over een oppervlakte van meer dan 100 m2 wordt verstoord.

Archeologie 2
Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem dieper dan 30 cm en over een oppervlakte van meer dan 250 m2 wordt verstoord.

Archeologie 3
Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem dieper dan 100 cm en over een oppervlakte van meer dan 250 m2 wordt verstoord.

Archeologie 4
Archeologisch onderzoek moet plaatsvinden wanneer de bodem dieper dan 150 cm en over een oppervlakte van meer dan 50 m2 wordt verstoord.

In het oostelijk deel van het plangebied dagzoomt het dekzand of is het afgedekt door een dunne kleilaag, in het westelijk deel ligt dit onder een enkele meters dikke veenlaag. Het Naardermeer is reeds enkele duizenden jaren oud. Sinds de vorming tot aan de bedijkingen in de Late Middeleeuwen is het gebied vermoedelijk niet bewoonbaar geweest vanwege de natte omstandigheden.

Er zijn mogelijk archeologische waarden aanwezig. In de top van het dekzand kunnen resten uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Laat-Neolithicum aanwezig zijn Dit niveau bevindt zich van 3 m -mv in het westelijk deel tot (vrijwel) aan het maaiveld in het oostelijke deel. Aan en direct onder maaiveld worden archeologische waarden, daterend vanaf de Late Middeleeuwen, verwacht. Resten van molens, erven en vogelkooien kunnen aanwezig zijn.

Figuur 3.5.1.2 Kaart uit 1803 (Bron: archeologisch bureauonderzoek Sweco)

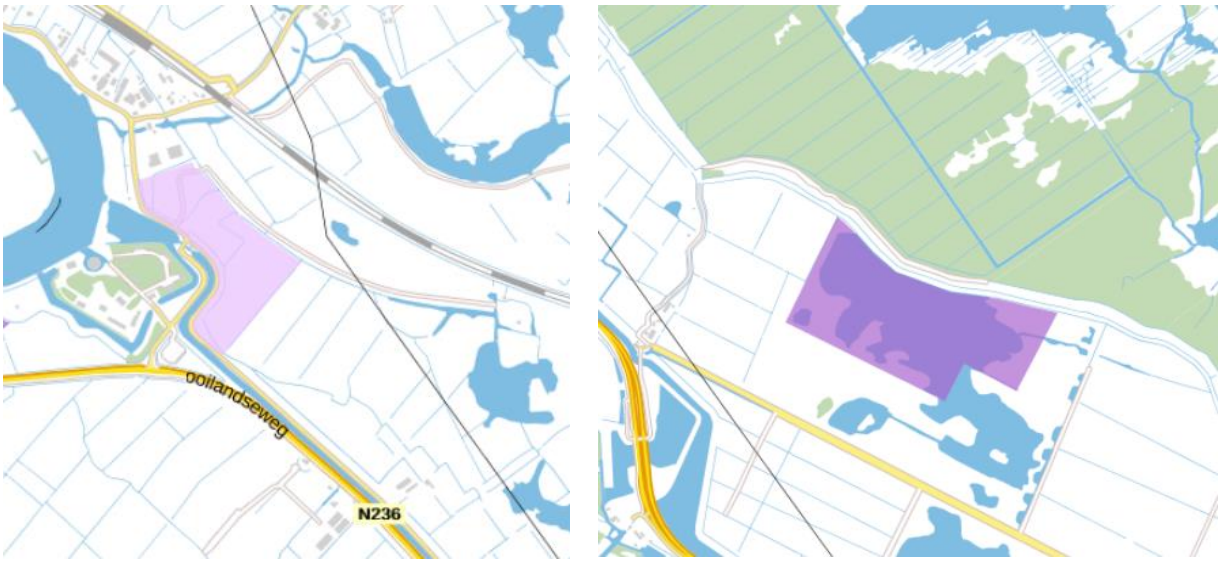

Figuur 3.5.1.3 AMK-terrein 1907 (vlg. archeologieinnederland.nl) en AMK-terrein 11117

Vanwege het ontbreken van concrete informatie met betrekking tot AMK-terrein 1907 en het bronnenonderzoek van de AWN hiernaar, wordt aangenomen dat het in de 14e eeuw verdwenen versterkte huis Ten Bosch niet binnen het plangebied is gelegen. AMK-terrein 1907 wordt niet hoger gewaardeerd dan het omliggende gebied.
De kans dat de resten zijn verstoord door recentere bodemingrepen is klein.

Waar in de deelgebieden Keverdijkse Overscheense Polder, Voormeer en Naardermeer Oost in het kader van de inrichting bodemingrepen plaatsvinden dieper dan 30 cm minus maaiveld wordt geadviseerd een verkennend booronderzoek uit te voeren. In de overige deelgebieden wordt verkennend booronderzoek geadviseerd bij bodemingrepen dieper dan 1 meter minus maaiveld.

Indien grondwerkzaamheden plaatsvinden op locaties waar historische bebouwing aanwezig is, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde deze vindplaatsen te waarderen.

Indien ter plaatse van AMK-terrein 11117 graafwerkzaamheden dieper dan 150 cm –mv plaatsvinden, wordt geadviseerd hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde de vindplaats te waarderen.

3.5.2 Milieu

Door Sweco is in opdracht van de Provincie Noord-Holland in 2018 voor de planlocatie een Vooronderzoek Bodem uitgevoerd in het kader van NEN 5725. Relevante informatie is navolgend opgenomen. Voor verdere inhoudelijke informatie wordt verwezen naar het rapport van Sweco.

De regionale bodemopbouw in het onderzoeksgebied bestaat voornamelijk uit veen en klei tot 1,5 m -mv. Vanaf 1,5 m -mv bevindt zich zand. De maaiveldhoogte ter plaatse van onderzoekslocatie komt globaal overeen met NAP-0,6 tot +1.2 m. Het onderzoeksgebied ligt niet in een waterwingebied of boringvrije zone (bron: provincie Noord-Holland).

De gemeenten Weesp en Hilversum hebben geen bodemkwaliteitskaart vastgesteld.
Eveneens is binnen gemeente Gooise Meren voor het dorp Muiden geen bodemkwaliteitskaart vastgesteld. Hierdoor zijn er geen gegevens bekend over de gemiddelde regionale bodemkwaliteit binnen de deelgebieden Hilversumse Bovenmeent, Nieuwe Keverdijkse Polder en Zuidpolder.

Gemeente Gooise Meren beschikt wel over een Nota bodembeheer met een bijbehorende bodemkwaliteitskaart waarbij voor het regionale grondgebied achtergrondwaarden zijn vastgesteld. Deelgebied Keverdijkse Overscheense Polder ligt binnen een bodemkwaliteitszone waar de gemiddelde kwaliteit van de bovengrond (0,0 tot 0,5 m -mv) voldoet aan klasse landbouw/natuur.
Er bestaat hier wel een verhoogde kans op lichte verontreinigingen met koper en nikkel tot boven de maximale waarde wonen. De gemiddelde kwaliteit van de ondergrond (0,5 tot 2,0 m -mv) voldoet aan klasse landbouw/natuur, er bestaat een verhoogde kans op lichte verontreinigingen met nikkel en PCB.
Deelgebied Naardermeer Oost ligt binnen een bodemkwaliteitszone uitgesloten gebied. Dit houdt in dat ook voor dit gebied geen gemiddelde regionale bodemkwaliteit is vastgesteld. Op basis van de bodemkwaliteitskaart kan dus geen uitspraak worden gedaan over de te verwachten bodemkwaliteit binnen deze zone.

In het plangebied zijn in de periode tussen 1955 en 1980 een aantal sloten gedempt. Gezien de periode van demping kan niet worden uitgesloten dat verontreinigd materiaal is gebruikt bij de dempingen. In Figuur 3.5.2.1 zijn de locaties van de dempingen opgenomen.

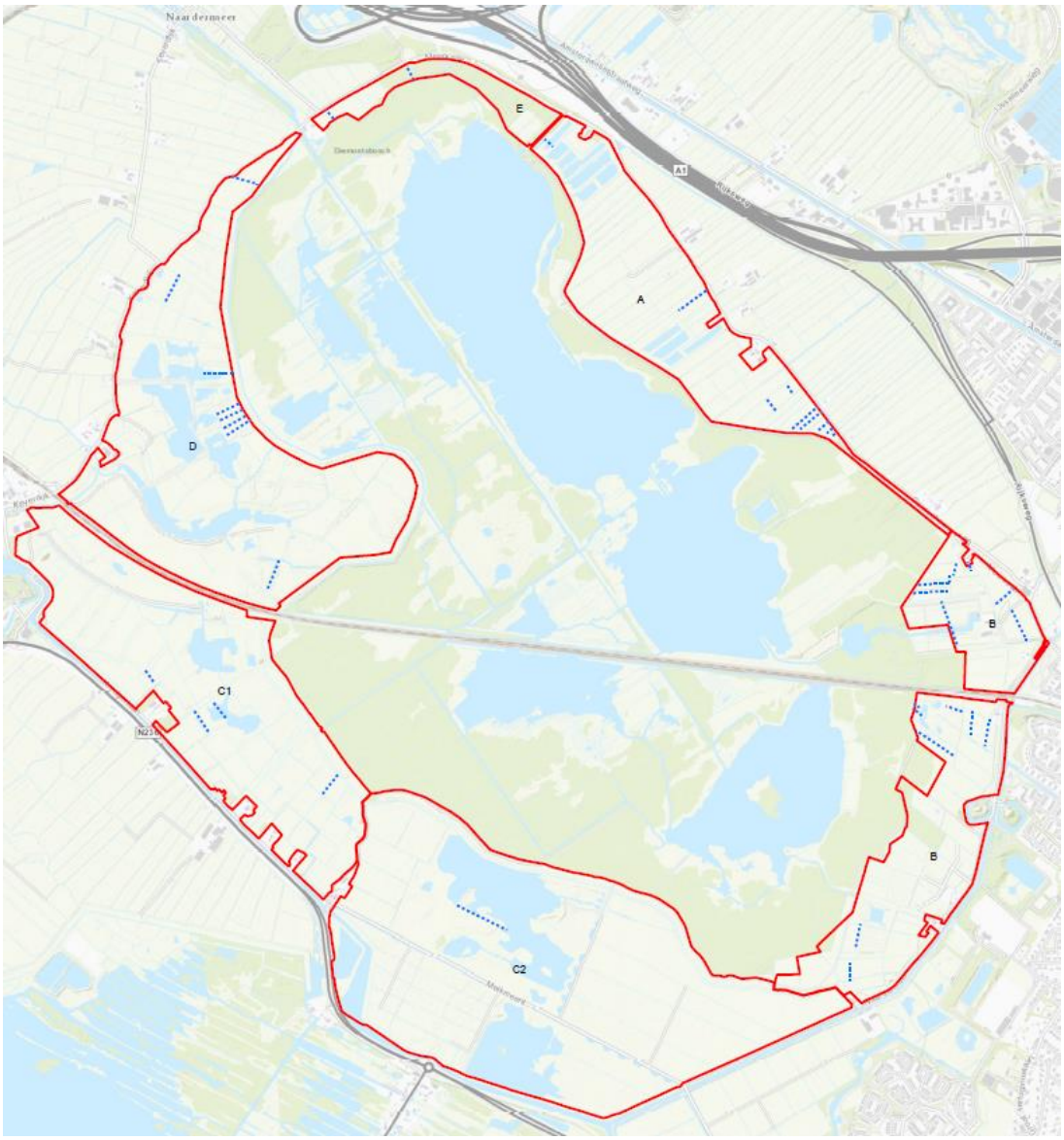

Figuur 3.5.2.1 Locaties slootdempingen (Bron: vooronderzoek Sweco), zie ook kaart 133 in bijlage A1

Bij de aanleg van de dammen is mogelijk verontreinigd en/of asbesthoudend materiaal gebruikt. In Figuur 3.5.2.2 zijn de locaties van de dammen opgenomen.

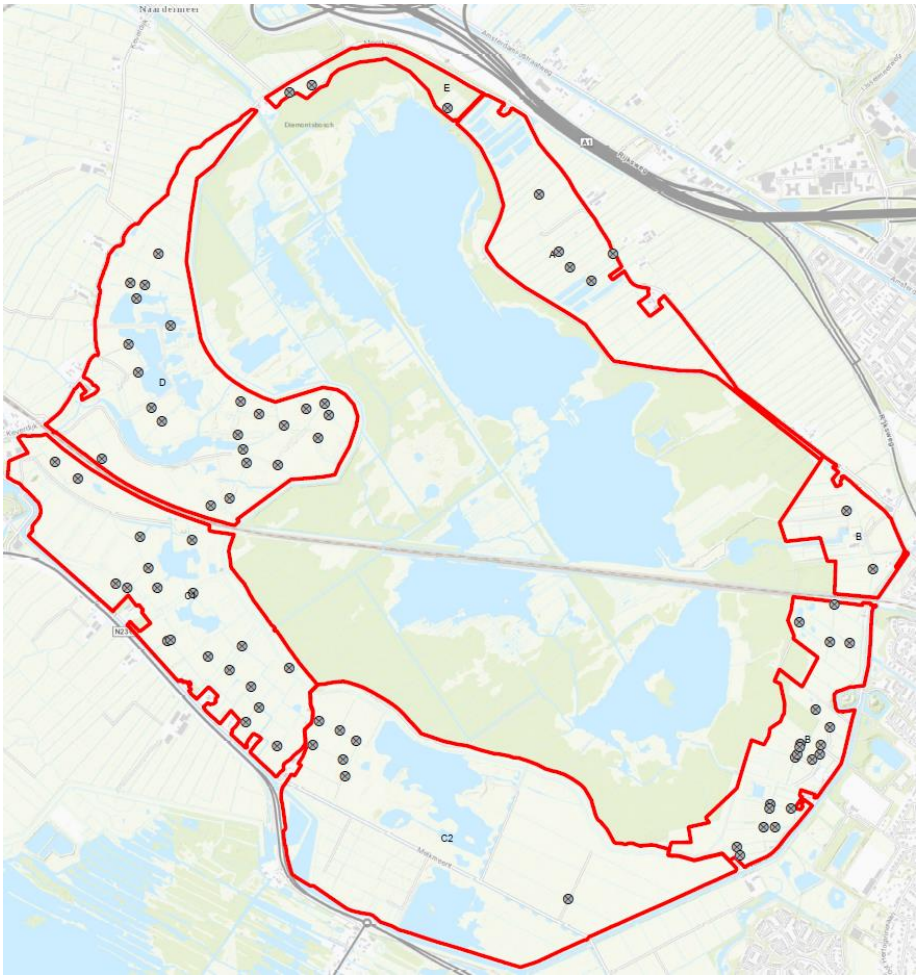

Figuur 3.5.2.2 Locaties dammen (Bron: vooronderzoek Sweco), zie ook kaart 134 in bijlage A1

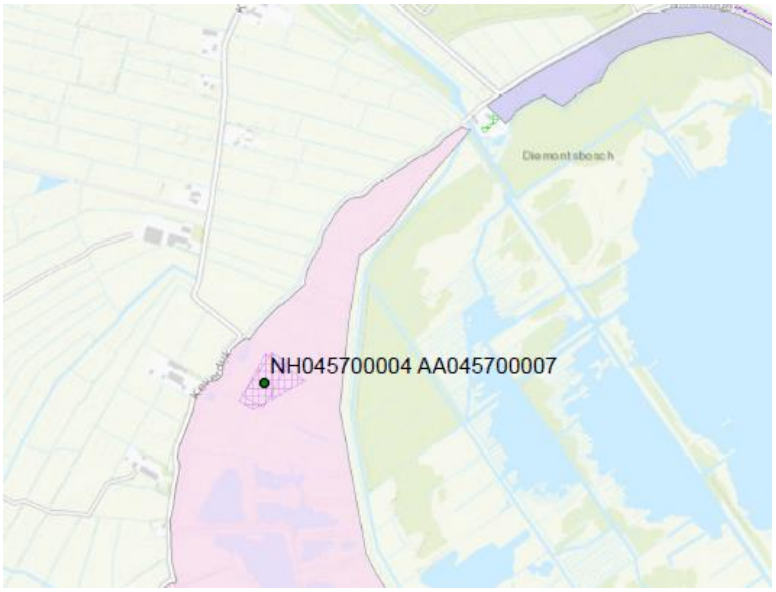

Figuur 3.5.2.3 Locatie voormalige stortplaats (Bron: vooronderzoek Sweco)

Binnen de deellocatie Nieuwe Keverdijkse Polder Noord is op basis van provinciale informatie mogelijk een voormalige stortplaats aanwezig. In Figuur 3.5.2.3 is deze locatie aangegeven.
Op basis van bestudering van de informatie door Sweco blijkt dat het onduidelijk is of in de huidige situatie nog daadwerkelijk sprake is van een voormalige stortplaats. Vanwege deze onduidelijkheden is aanbevolen om een bodemonderzoek uit te voeren.

Uit bovenstaande blijkt dat binnen het plangebied enkele kleinschalige locaties verdacht zijn op de aanwezigheid van bodemverontreiniging en er daarnaast onduidelijkheid is over de aanwezigheid van een voormalige stortplaats. De verwachting is dat in z'n algemeenheid de huidige bodemkwaliteit voldoende is voor de functie van natuur en dat daarnaast verplaatsing van grond binnen het plangebied mogelijk is. Echter bij de uitvoering van landschappelijke aanpassingen en werken (aanleg nieuwe sloten, paden of andersoortig grondverzet) dient wel rekening te worden gehouden met noodzaak van bodemonderzoek en de genoemde verdachte deellocaties.

3.5.3 Conventionele explosieven

Er is geen informatie beschikbaar waarmee de verdachtheid op aanwezigheid van conventionele explosieven kan worden vastgesteld. Dit dient in een vervolgfase nader te worden onderzocht.

3.6 Kabels en leidingen

Kaarten 401 en 402 in bijlage A1 en bijlage A3

In het plangebied zijn kabels en leidingen aanwezig die de aanwezige bebouwing voorzien van openbare nuts (zie kaart 401 in bijlage A1). Daarnaast loopt over het plangebied een hoogspanningstracé (TenneT) en zijn er in de ondergrond sprake van leidingen van Gasunie (gastransport) en PWN (watertransport).

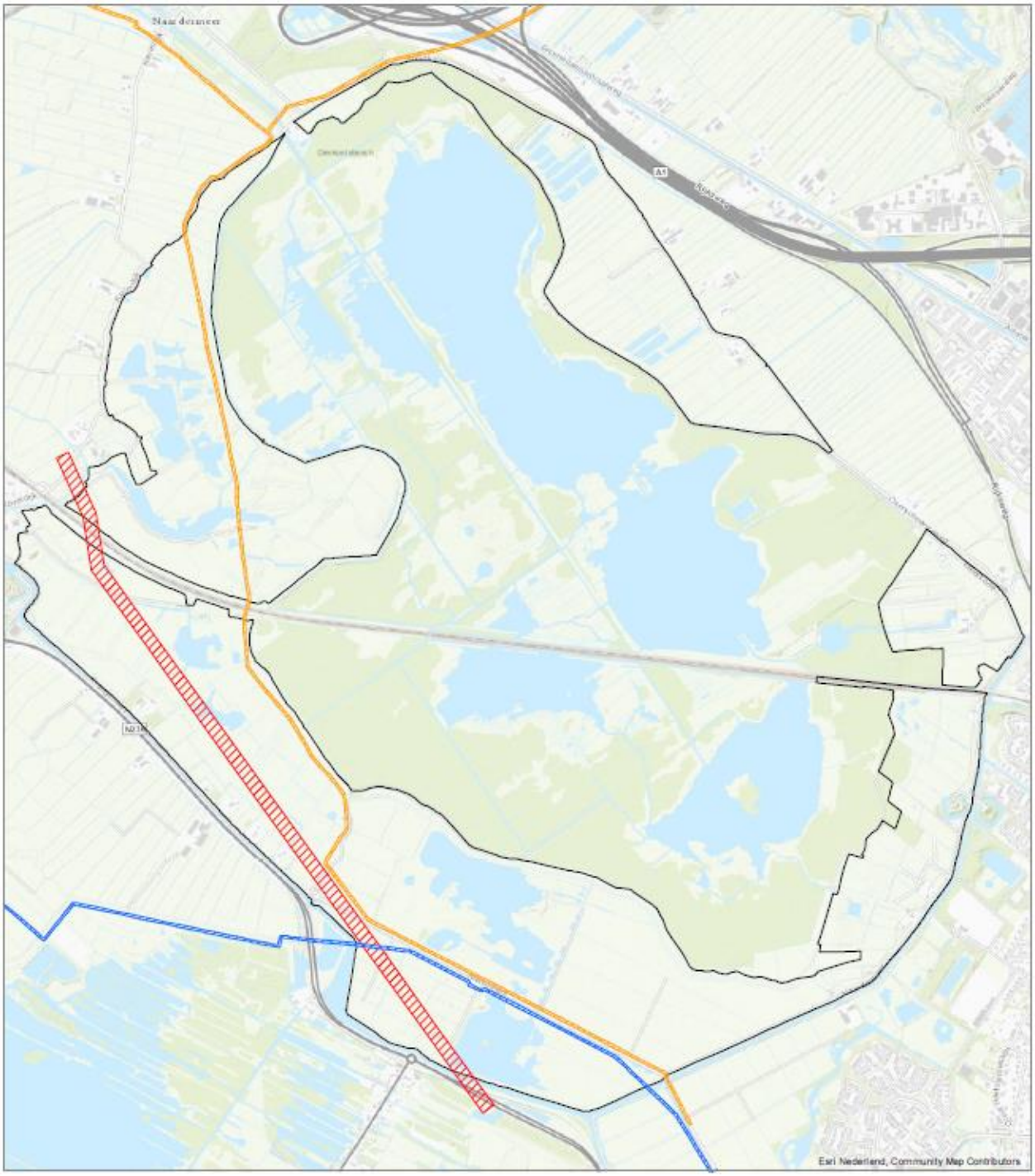

Figuur 3.6.1 Relevante nutsvoorzieningen in het plangebied (blauw=watertransportleiding, geel=gastransport, rood=hoogspanningstracé), zie ook kaart 402 in bijlage A1

Gasunie

Gasunie voorziet geen problemen als het grondwaterpeil verhoogd gaat worden. Wel dienen de Schema's (afsluiters) bereikbaar te blijven, dit geldt ook voor het leidingmeubilair (meetpalen), de locaties daarvan zijn aangegeven in Figuur 3.6.2. Wanneer ophogingen plaatsvinden boven een leiding zijn zettingsberekeningen en een sterkteberekening noodzakelijk.

Figuur 3.6.2 Gasunie tracé met omcirkeld locaties van afsluiters en meetpalen (Bron: Gasunie)

Figuur 3.6.3 Aanduiding aanwezigheid Gasunie leiding in Hilversumse Bovenmeent

De zogenaamde belemmerende strook rondom de Gasunie leiding is 4 m. Voor werkzaamheden binnen deze strook is toestemming nodig van de Gasunie. Werkzaamheden waar horizontale en vertikale zettingen kunnen optreden zijn relevant om deze af te stemmen.

Watertransportleiding

Het betreft een belangrijkrijk transportleiding van PWN (blauw in Figuur 3.6.1), een stalen leiding met een diameter van 700 mm langs de Melkmeent.
Verhoging van het waterpeil (gemiddelde peilaanpassing ca. 0.50 m) is voor het dagelijkse gebruik van de leiding geen bezwaar. Op het moment dat er werkzaamheden aan de leiding plaats moeten vinden, dan zal het peil wel verlaagd moeten kunnen worden. Voor het beheer van de leiding (onderhoud/reparatie) is een minimale werkstrook noodzakelijk van 2 x 5 meter.

Bij inrichtingsmaatregelen geldt dat er minimaal een meter dekking tussen onderzijde ontgraving en bovenkant leiding aanwezig moet zijn. Op locaties waar de leiding een nieuwe watergang kruist dient tijdens de aanleg van de leiding een zogenaamde zinkerconstructie aangebracht (als de minimale dekking in het geding komt). Gemiddeld ligt de leiding volgens opgave van PWN op een diepte van 1,0 tot 1,2 m minus maaiveld.

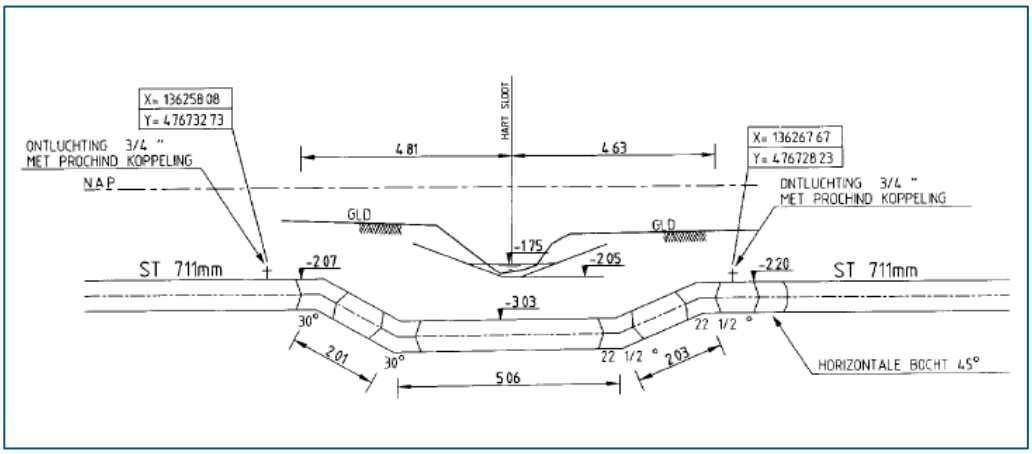

Figuur 3.6.4 Voorbeeld van zinkerconstructie waterleiding

Hoogspanningstracé

Figuur 3.6.5 Hoogspanningsmast in de Hilversumse Bovenmeent, bereikbaar vanaf de Melkmeent

In het plangebied is een hoogspanningstracé(-lijn) aanwezig (rood in Figuur 3.6.1). Het betreft het 150kV tracé Diemen-'s Graveland dat namens TenneT beheerd wordt door Reddyn/Qirion. Het betreft een zone tussen de masten 22 en 31 zoals die zijn aangegeven in bijlage A3.
Er is sprake van een zakelijk rechtstrook van 55,00 meter (d.w.z. 27,50 meter aan beide zijden van het hart van de hoogspanningslijn).
Netbeheerder TenneT stelt voorwaarden voor bereikbaarheid, beheerbaarheid en stabiliteit van de hoogspanningsmasten en –lijnen bij het aanpassen van het waterpeil.

De masten van deze hoogspanningslijn bestaan uit een fundament en een stalen vakwerkmast. Het fundament moet volgens opgave van Qirion altijd 50cm boven het water of maaiveld uitsteken. De stalen vakwerkmasten mogen nooit in het water of rechtstreeks in de grond staan.

Daarnaast dient iedere mast door middel van een 5 meter breed toegangspad bereikbaar te zijn vanaf de openbare weg met een voertuig met een asdruk van 7,5 ton.
Rondom de masten dient er daarnaast een droog werkgebied aanwezig zijn tot 6 meter buiten de buitenkant van het fundament. Blijkens Figuur 3.6.5 is dit in de huidige situatie al niet het geval.
Bij ophogingen onder de zakelijk rechtstrook (bijvoorbeeld als gevolg van de aanleg van een peilscheiding) is een profiel van vrije ruimte aan de orde. Qirion heeft aangegeven dat een ophoging in het midden tussen twee masten (doorhangende kabels, is laagste punt) kritisch is.

Mast	nummer	23	24	25	26	27	28	29	30
Deelgebied		NKP-N	NKP-Z				HB		
Bovenzijde betonfundatie	tov NAP	-0,43	-0,78	-0,9	-0,8	-0,91	-0,48	-0,69	-0,68
Max. nieuw waterpeil	tov NAP	-1,7	-1,7	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-0,9	-0,9
Drooglegging stalen voet	meter	1,27	0,92	0,4	0,5	0,39	0,82	0,21	0,22

Figuur 3.6.6 Fundatiehoogtes beton hoogspanningsmasten en afstand onderzijde staal ten opzichte van initieel beoogd maximum waterpeil (Bron: Qirion)

In Figuur 3.6.6 zijn de hoogtegegevens van bovenzijde fundament opgenomen en is tevens de drooglegging van de stalen vakwerkmasten bepaald uitgaande van een initieel beoogd maximum peil in het betreffende deelgebied. Met de gekozen waterpeilen blijkt, behoudens mast 28, geen enkel mastfundament te voldoen aan de eis dat de stalen vakwerkmast minimaal 50 cm boven waterpeil blijft. In de huidige situatie voldoet de situatie in de NKP-Z en NKP-N, maar niet in de Hilversumse Bovenmeent. Ter plaatse van masten 29 en 30 is slechts sprake van een afstand van ca. 20 cm tussen het maximum waterpeil van NAP-0,9 m en de stalen vakwerkmast. Mast 28 staat in het beoogde blijvende onderbemalingsvak in deze polder. In NKP-N wordt bij een maximum waterpeil van NAP-0,9 m ongeveer voldaan aan de drooglegginsgeis en in NKP-Z is dit het geval bij een maximum waterpeil van NAP-1,3 m.

Door Qirion is aangegeven dat in het voorjaar van 2018 is gebleken dat bij masten 29 en 30 reeds peilopzet heeft plaatsgevonden die niet toelaatbaar is in relatie tot de mastvoeten. Dit is wat Qirion betreft niet acceptabel. Wanneer het waterpeil ter plaatse van een mast verhoogd wordt dient er in een vervolgfase tevens een stabiliteitsberekening gemaakt te worden de betreffende mast. Bij een noodzakelijke hoogteaanpassing van een mast is sprake van aanzienlijke kosten (volgens Qirion, 'getal met zes nullen').

Voorgaande betreft een locatiespecifieke omstandigheid die sterk bepalend kan zijn voor de inrichtingsmaatregelen in de deelgebieden waar het hoogspanningstracé aanwezig is.

Overige kabels en leidingen
Naast de hierboven behandelde kabels en leidingen, dient in de verdere uitwerking en realisatie van het inrichtingsplan rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van overige kabels en leidingen.

3.7 Recreatie

Figuur 3.7.1 Wandelkades in en rondom Naardermeer (Bron: Natuurmonumenten)

In het plangebied zijn een aantal wandelpaden aanwezig die in beheer zijn bij Natuurmonumenten. Voor een groot deel is sprake van een wandelroute die samenvalt met de beheerkade (zie volgende paragraaf). Deels is sprake van een wandelroute op het fietspad. De wandelroute aan de oostzijde passeert het spoor via het dorp. Deze route zal op termijn worden kortgesloten in het plangebied zelf na aanleg van de passage van het spoor in deelgebied Voormeer (zie Figuur 3.1.2.2).
Het centraal gelegen wandelpad dat dwars door de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid loopt, is bij hevige regenval slecht begaanbaar wandelpad als gevolg van de aanwezigheid van klei op maaiveld. Daarbij wordt het wandelpad stukgelopen de Galloway runderen die het gebied begrazen. Ditzelfde geldt voor het wandelpad in het westen van de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid.

Figuur 3.7.2 Gemaaide wandel-/beheerkade in de Zuidpolder

3.8 Huidig beheer

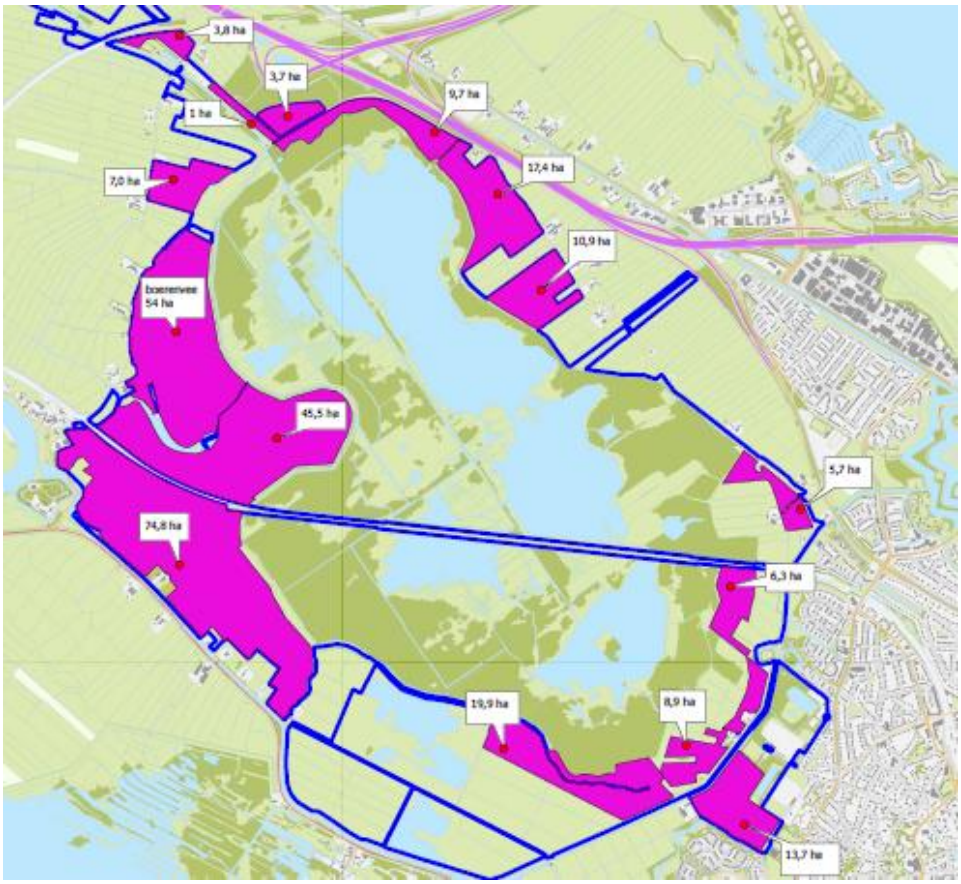

Figuur 3.8.1 Begrazingsbeheer met Galloways in Schil Naardermeer (Bron: Natuurmonumenten)

In bovenstaande Figuur zijn de arealen aangegeven waar in de huidige situatie door Natuurmonumenten begrazingsbeheer met Galloways plaatsvindt. Op de overige arealen is sprake van beheer door de huidige particuliere eigenaar/pachter, vindt geen direct beheer plaats (waterpeilbeheer) of is sprake van maaibeheer (vochtig hooiland). Met rasters, toegangspoorten, watergangen als barrière en wildroosters wordt voorkomen dat het vee het (deel)gebied uit kan. Op kaart 131 in bijlage A1 zijn de thans aanwezige rasters, hekwerken en wildroosters aangegeven.
De bereikbaarheid voor het beheer is in de huidige situatie gegarandeerd middels een beheerkade in het plangebied, deze zijn in Figuur 3.8.2 zijn aangegeven.

De inrichtingsmaatregelen mogen de functionaliteit van het huidige beheer niet nadelig beïnvloeden en dienen daarnaast te leiden tot een groter, aaneengesloten beheeroppervlak.

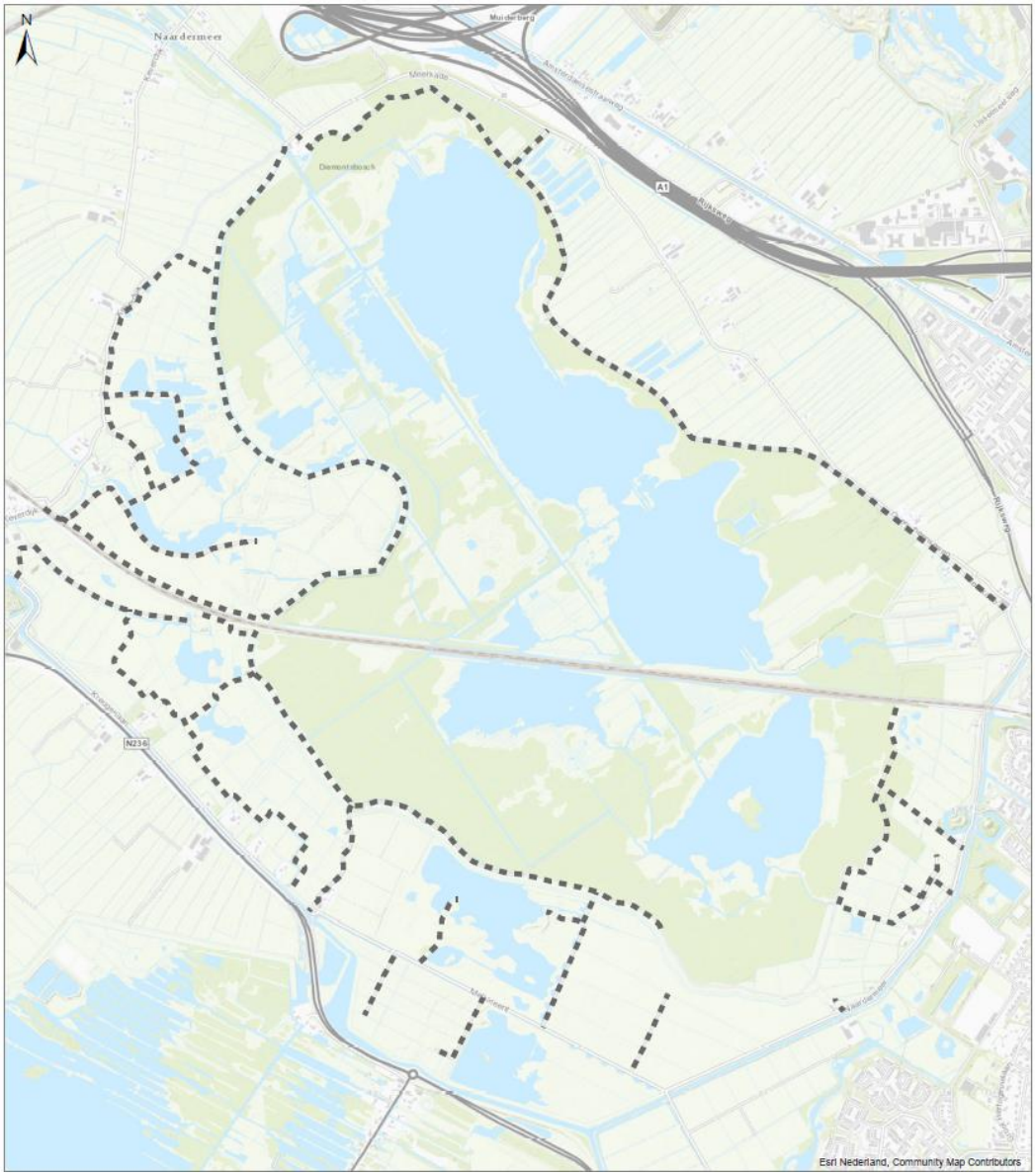

Figuur 3.8.2 Beheerkades in het plangebied, zie ook kaart 132 in bijlage A1 (Bron: Natuurmonumenten)

4 Inrichting van het gebied

4.1 Opmaat naar inrichtingsmaatregelen

4.1.1 Hoogteligging en drooglegging

Op basis van de AHN3 is door ons een analyse uitgevoerd van de hoogteligging van het plangebied en is tevens een analyse uitgevoerd van de drooglegging van het plangebied bij verschillende waterpeilen (NAP-0,80 m t/m NAP-1,50 m). Het betreft relevante input voor de verdere afweging en uitwerking van het inrichtingsplan en de daarbij behorende maatregelen.

Onze analyse op basis van de inmiddels beschikbare AHN3 laat een vergelijkbaar beeld zien als de landmeetgegevens van Waternet uit 2016. Voor de uitwerking van dit inrichtingsplan is daarom de AHN3 als representatief beschouwd om de hoogtes van de peilscheiding en daarmee een eventuele absolute ophoging (met in achtneming van wat is opgenomen in paragraaf 3.3.9) daarvan te bepalen.

4.1.1.1 Hoogteligging AHN3

Zie kaart 120 in bijlage A1

De AHN3 laat een hoogteverloop zien in de Schil; het oosten ligt hoger dan het westen. De meest oostelijke delen van Naardermeer-Oost en Voormeer zijn gelegen tegen de kernen van Naarden en Bussum. Het maaiveld loopt daar op. In beide polders loopt het maaiveld richting de kernen op van ongeveer NAP-0,70 m tot NAP. In de Keverdijkse Overscheense Polder varieert het maaiveld van NAP-0,60 m tot ongeveer NAP-1,1 m. De hoger gelegen delen in deze polder bevinden zich tegen de peilscheiding van het Naardermeer. De lagere delen liggen rondom de bebouwing.
Voor de Hilversumse Bovenmeent geldt hetzelfde als voor Naardermeer-Oost en Voormeer. Tegen de kern van Bussum is het maaiveld het hoogst (ca. NAP-0,70 m). In de onderbemalinglocatie in de Hilversumse Bovenmeent (locatie “De Jong”) is het maaiveld het laagst. Daar is het maaiveld gemiddeld NAP-1,20 m. De percelen hiertussen hebben een hoogte van ongeveer NAP-0,90 m.
De Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid is het laagstgelegen deel van de Schil. De percelen rondom de Kreugerlaan en in het westen liggen op ca. NAP-1,50 m. De oostelijke percelen en het deel tegen de peilscheiding van het Naardermeer ligt op ongeveer NAP-1,1 m. Dit is ook de meest voorkomende maaiveldhoogte in de Nieuwe Keverdijkse Polder Noord. Op enkele plaatsen in NKP-N daalt het maaiveld tot ongeveer NAP-1,3 m, maar er zijn ook enkele hogere delen van ongeveer NAP-0,7 m aanwezig. Het maaiveld in de Zuidpolder is in het westen ongeveer NAP-1,1 m NAP. Richting het oosten loopt dit iets op tot maximaal NAP-0,80 m.

4.1.1.2 Analyse drooglegging

Zie kaarten 110 t/m 119 in bijlage A1

De drooglegginggskaarten laten zien dat bij een waterpeil van NAP-0,80 m vrijwel de volledige Nieuwe Keverdijkse Polder is geinundeerd. In de Hilversumse Bovenmeent en de Keverdijkse Overscheense Polder is bij dit waterpeil ook in grote delen sprake van inundatie, maar in mindere mate en er zijn ook nog zones aanwezig waar het maaiveld niet onder water staat. In Voormeer en Naardermeer-Oost is bij een waterpeil van NAP-0,8 m nauwelijks sprake van inundatie. Vanaf een waterpeil van ongeveer NAP-1,00/-1,10 m blijkt dat ook in de KOP geen inundatie meer optreedt. Ook in de Hilversumse Bovenmeent staat bij dit waterpeil geen water op maaiveld. Enkel op een deel van de onderbemalingslocatie ‘De Jong’ (de westzijde) staat bij een waterpeil van NAP-1,10 m nog 10 tot 20 centimeter water op het maaiveld. Bij dit waterpeil is ook ongeveer 40% van NKP-N ‘droog’. NKP-Z staat dan nog wel voor het grootste deel onder water. Ook het westelijke deel van de Zuidpolder heeft in deze situatie nog water op het maaiveld. Bij een

waterpeil van NAP-1,30 m staat er enkel in NKP-Z nog water op het maaiveld. Pas bij een waterpeil van NAP-1,50 m is ook deze polder nauwelijks meer geinundeerd (buiten de aanwezige waterpartijen).
De resultaten van de drooglegginsanalyse zijn mede bepalend voor de afweging van inrichtingsmaatregelen zoals die navolgend zijn beschreven.

4.1.2 Beoogde waterpeilen

De te hanteren toekomstige bandbreedte van flexibele waterpeilen in de polders van de Schil zijn mede bepalend voor de invulling en omvang van de inrichtingsmaatregelen. In het kader van dit inrichtingsplan zijn dan ook in overleg met de begeleidingscomissie de waterpeilen voorgesteld, zoals die in deze paragraaf zijn opgenomen, op basis van een zorgvuldige afweging van bepalende factoren en beantwoording van relevante vragen.

Peilaanpassing in de polders in de Schil:
- dient functioneel een bijdrage te leveren aan:
  - de primaire projectdoelstelling, namelijk herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater op het Naardermeer zelf
  - een hoogwaardige inrichting en beheer waarbij in grote delen van de Schil sprake potenties ontstaan voor de ontwikkeling van elementen uit het laagveenmoeraslandschap
- mag niet ten koste gaan van te handhaven functies binnen de invloedsfeer en het kwaliteitsniveau daarvan

De volgende vragen zijn daarbij relevant:
- Effect op Naardermeer: Is met de beoogde peilaanpassingen sprake van een waarneembare vermindering van wegzijging en toename van kwel in het Naardermeer?
- Effect op omgeving (bebouwing, infrastructuur en agrarisch): Is met de beoogde peilaanpassingen sprake van een acceptabele situatie voor omliggende bebouwing, infrastructuur en bedrijfsvoering (voornamelijk agrarisch)?
- Effect op bestaande functies binnen de deelgebieden (met name natuur, nutsvoorzieningen en beheer): Is sprake van een te accepteren effect op de bestaande functies (en waarden) door de beoogde peilaanpassingen in een betreffend deelgebied?

Beoogde waterpeilen
Op basis van voorgaande zijn toekomstige waterpeilen beoogd zoals die zijn opgenomen op kaart 901 in bijlage A1. Deze waterpeilen zijn gebruikt voor de geohydrologische berekeningen van Waternet zoals die in paragraaf 4.1.3 zijn toegelicht.

Effect op Naardermeer
Zoals gevisualiseerd in Figuur 4.1.3.2 is met de peilaanpassingen sprake van een beperkte afname van wegzijging in het westelijk deel van het Naardermeer en een beperkte toename van kwel in het oostelijk deel van het Naardermeer. Dit betekent dat er minder water in het Naardermeer zal behoeven te worden ingelaten, er meer gebiedseigen water wordt vastgehouden. Op basis van een aanvullende waterbalans kan nog bepaald worden om hoeveel water het gaat.

Effect op omgeving
Uit de resultaten van de GGOR-analyse die door Waternet is uitgevoerd blijkt dat de grondwatereffecten op de omgeving als gevolg van de peilaanpassing in voorjaar en winter minder zijn dan 2 cm (zie figuur 4.1.3.3). In het algemeen wordt een grens van 5 cm aangehouden als acceptabel effect. De hier berekende grondwaterstandsveranderingen zijn dus te verwaarlozen. Maatregelen in de omgeving zijn dan ook niet nodig.

Het is evident dat er ter voorkoming van direct contact met peilgebieden waar geen peilaanpassing wordt doorgevoerd er een functionele peilscheiding aanwezig dient te zijn. Ter illustratie: De peilscheiding die de woningen van de Kreugerlaan en het daaraan gekoppelde peilvak beschermt tegen een hoger peil in de NKP-Z dient hoger te zijn gerealiseerd dan de huidige peilscheiding, die een beperkte omvang heeft.

Effect op bestaande functies binnen de deelgebieden (anders dan hiervoor benoemd)

Algemeen
Zoals gevisualiseerd in Figuur 4.1.3.2 is daar waar sprake is van een substantiële peilaanpassing in de polders van de Schil een duidelijk toename van wegzijging (en daarmee deels omslag van kwel naar wegzijging).

Keverdijkse Overscheensche Polder
De agrarische functie in de KOP komt te vervallen, hierdoor zijn er geen functies aanwezig waarbij als gevolg van een peilaanpassing onacceptabele effecten optreden.

Voormeer
In Voormeer zijn er geen bestaande functies aanwezig waarbij als gevolg van een peilaanpassing onacceptabele effecten optreden.

Naardermeer-Oost
In Naardermeer-Oost is geen sprake van een aanpassing van het peil, dit is reeds ingesteld op een hoger niveau. Wel is geconstateerd dat de peilscheiding tussen Naardermeer en deze polder in de Schil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.

Hilversumse Bovenmeent
In de Hilversumse Bovenmeent is slechts sprake van een beperkte peilaanpassing waarmee voor de aanwezige functies nauwelijks sprake zal zijn van een waarneembaar effect. Echter in de Hilversumse Bovenmeent blijkt dat reeds in de huidige situatie bij twee hoogspanningsmasten niet wordt voldaan aan de eisen van TenneT. Bij het huidige maximale waterpeil van NAP-0,90 m wordt niet voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan. Er is, uitgaande van de door Qirion verstrekte gegevens (zie paragraaf 3.6), slechts sprake van ca. 20 cm drooglegging. Daarnaast is rondom deze masten geen droog werkgebied aanwezig tot 6 meter buiten de buitenkant van het fundament (zie ook Figuur 3.6.5 in paragraaf 3.6). Ten zuiden van de Melkmeent is een verdere verhoging van het maximum waterpeil dan ook niet mogelijk.

Tevens is geconstateerd dat de peilscheiding tussen Naardermeer en deze polder in de Schil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.

Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid
In de NKP-Z zijn de constructiehoogtes van de in dit deelgebied aanwezige hoogspanningsmasten beperkend voor een peilaanpassing. Bij een waterpeil hoger dan NAP-1,3 m wordt niet meer voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan. Daarnaast is het ophogen onder de hoogspanningskabels kritisch i.r.t. het vereiste profiel van vrije ruimte (zie paragraaf 3.6).

Tevens is geconstateerd dat de peilscheiding tussen Naardermeer en deze polder in de Schil bij de doorvoering van het vooraf bedacht maximum peil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.

In dit deelgebied zijn er met betrekking tot de natuurwaarden de volgende aandachtspunten. Indien peilaanpassing is voorzien dient dit gefaseerd en gecontroleerd (gemonitord) plaats te vinden. Enerzijds in

het belang van een vitale waterrietontwikkeling. Daarnaast komen in deze polder met name in de noordoosthoek op bepaalde delen in de huidige situatie natte stukken met dotters en heel veel holpijp voor. Ook komt in dit deelgebied dotterbloemhooiland voor. Lokaal is in de sloten waterviolier (een kwelindicator) massaal aanwezig. Deze natuurwaarden zullen zeer waarschijnlijk verdwijnen indien de peilverhoging maximaal wordt doorgevoerd. Afhankelijk van de maaiveldhoogten en de uiteindelijke peilkeuze bestaat de mogelijkheid dat het dotterbloemhooiland zich binnen het deelgebied elders kan ontwikkelen. De gefaseerde peilaanpassing geeft de vegetatie de mogelijkheid zich op de veranderende situatie aan te passen. In de praktijk zal blijken welke peilen maximaal haalbaar zijn, mede in relatie tot een beheerbare situatie. Aanpassing van waterpeilen binnen de bandbreedte vindt plaats op basis van een zorgvuldige monitoring van de effecten van de maatregelen op de natuurwaarden.

Nieuwe Keverdijkse Polder Noord
In de NKP-N is de constructiehoogte van de in de uiterste westhoek van dit deelgebied aanwezige hoogspanningsmast beperkend voor een peilaanpassing. Door het isoleren van de mastvoet op een waterpeil van NAP-1,70 m wordt ruim voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan (zie paragraaf 3.6).

Tevens is geconstateerd dat de peilscheiding tussen Naardermeer en deze polder in de Schil bij de doorvoering van het vooraf bedacht maximum peil niet overal op de vereiste toekomstige hoogte ligt.

In dit deelgebied dient er met betrekking tot de ontwikkeling van een vitale waterrietontwikkeling een gefaseerde en gecontroleerde (gemonitorde) peilaanpassing plaats te vinden. In de praktijk zal blijken welke peilen maximaal haalbaar zijn, mede in relatie tot een beheerbare situatie. Aanpassing van waterpeilen binnen de bandbreedte vindt plaats op basis van een zorgvuldige monitoring van de effecten van de maatregelen op de natuurwaarden.

Zuidpolder beoosten Muiden
In de Zuidpolder is sprake van een ongewijzigde peilsituatie. Op voorhand is vastgesteld dat met een peilaanpassing de te handhaven natuurwaarden geweld worden aangedaan.

4.1.3 Geohydrologische berekeningen

De prioritaire maatregel in dit inrichtingsplan is een aanpassing van de bandbreedte van de waterpeilen, bij voorkeur tot een maximaal niveau van NAP-0,8 m. Om de geohydrologische effecten van de peilaanpassing in de buffer en op het Naardermeer zelf (verandering kwel en wegzijging) en de omgeving (grondwaterpeilverhogingen in nabijheid van bebouwing en agrarische percelen) vast te stellen, zijn door Waternet geohydrologische berekeningen uitgevoerd (op basis van gemiddelde waterpeilen zoals opgenomen in Figuur 4.1.3.1). Deze berekeningen zijn uitgevoerd met een stationair grondwatermodel.

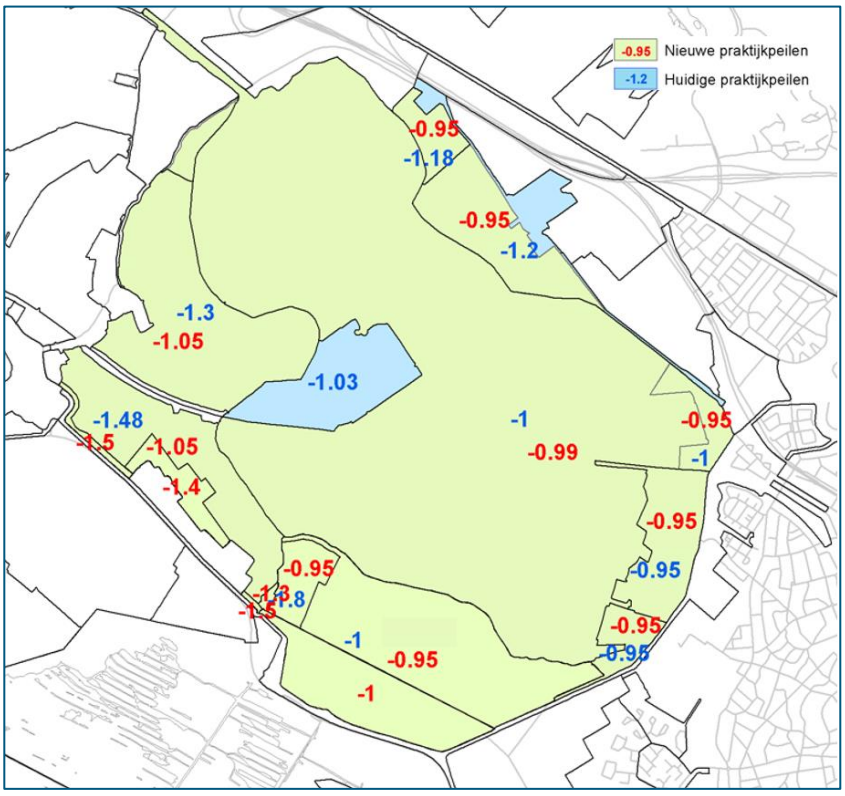

Figuur 4.1.3.1 Gemiddelde praktijkpeilen t.b.v. bepaling effecten op kwel en grondwaterstanden (Bron: Waternet, J. Beemster)

Om de effecten van de peilaanpassing ten opzichte van de huidige situatie in beeld te krijgen is de verandering van kwel en wegzijging gevisualiseerd in de navolgende Figuuren 4.1.3.2.

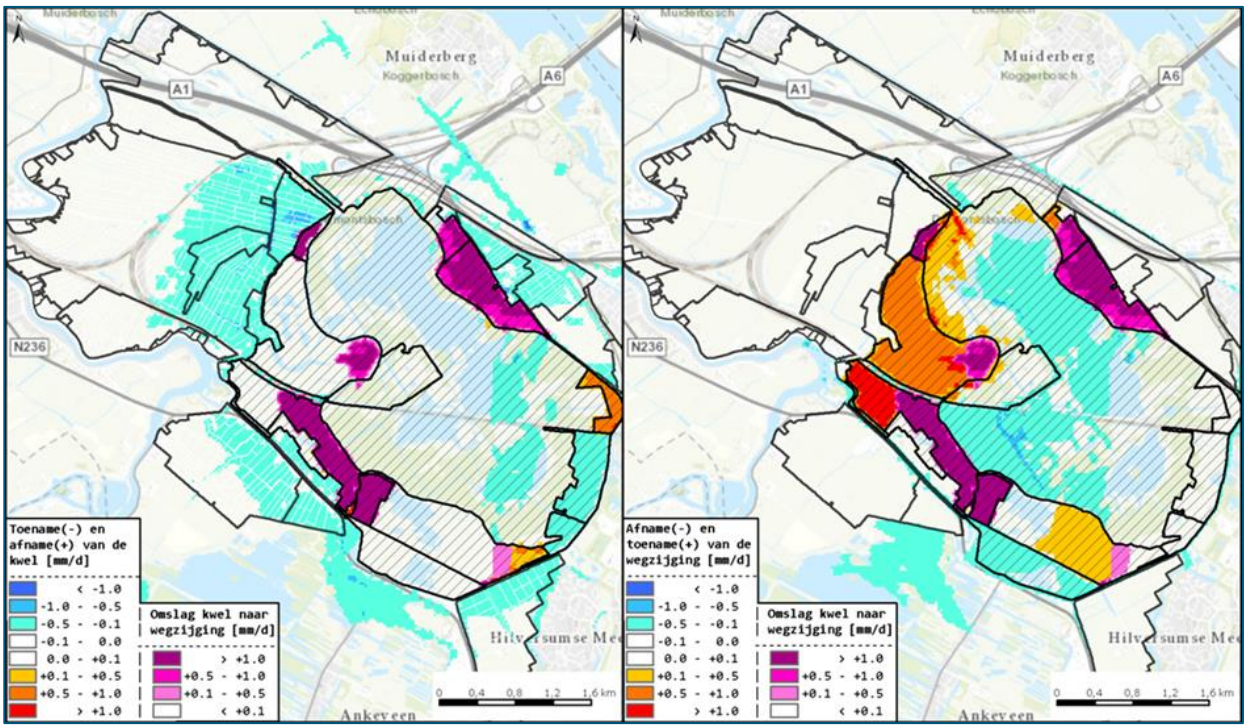

Figuur 4.1.3.2 Verandering van kwel en wegzijging in het Naardermeer en omgeving als gevolg van voorgestelde peilaanpassingen in de Schil (Bron: Waternet, S. Fritz)

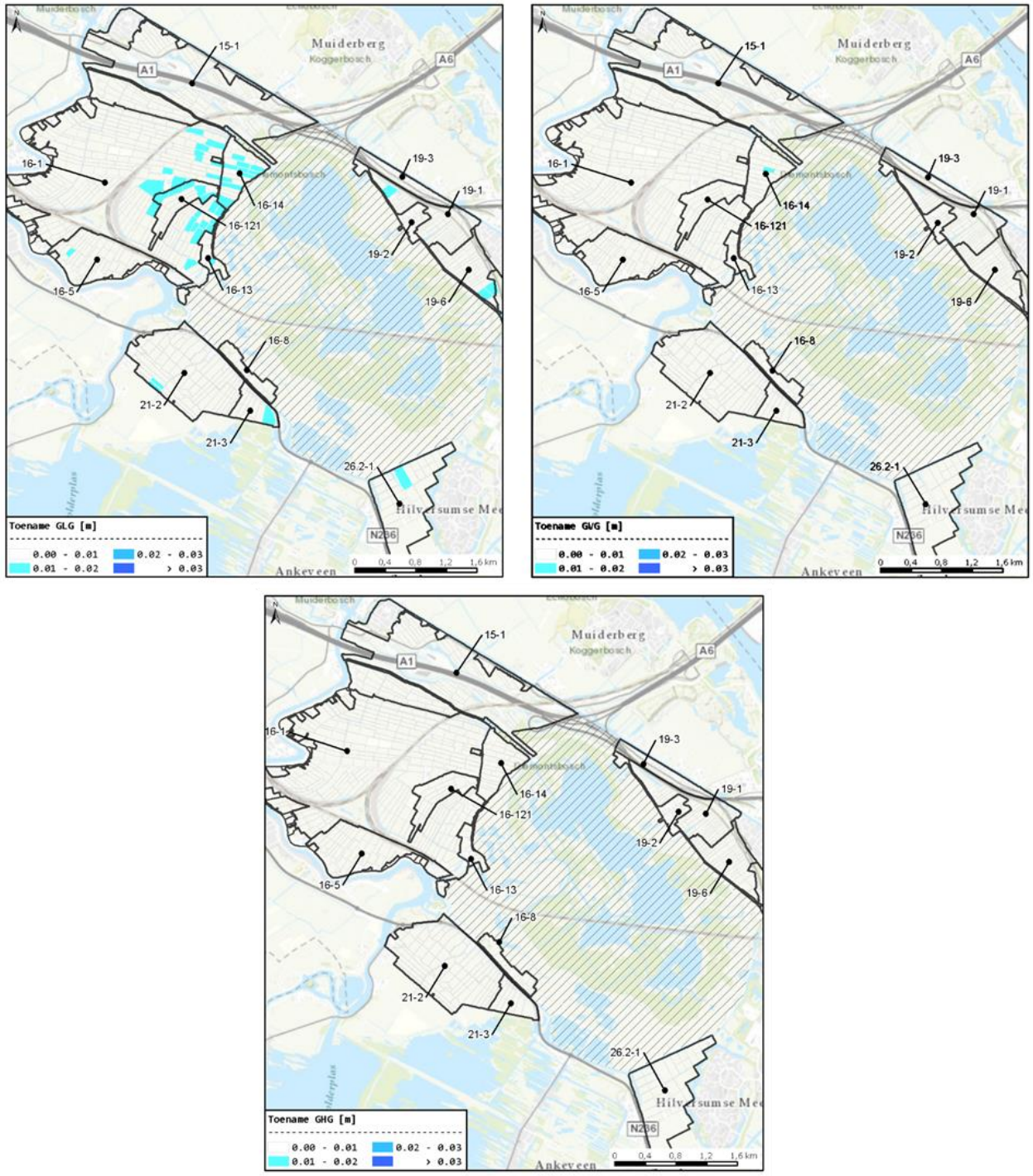

Figuur 4.1.3.3 Uitkomst van een GGOR-analyse, verandering van grondwaterstanden in de omgeving van het Naardermeer, gemiddeld laagtse, gemiddelde voorjaars en gemiddeld hoogste grondwaterstand, tengevolge van voorgestelde peilaanpassingen in de Schil (Bron: Waternet, S. Fritz)

Door Waternet is een GGOR-analyse uitgevoerd om de grondwatereffecten op de omgeving als gevolg van aanpassing van de waterpeilen in de Schil en het Naardermeer zelf (zeer beperkte aanpassing) vast te stellen. In de toekomstige situatie blijft de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) in de omliggende gebieden rondom de Schil ongewijzigd. De gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) neemt in een aantal omliggende gebieden beperkt toe. Het resultaat is gevisualiseerd in Figuur 4.1.3.3.

4.1.4 Inrichting ecologische verbindingszones

De polders van de Schil vormen de ecologische verbinding van het Naardermeer en zijn omgeving. Vanuit de Schil is er, via het moeras van de Hilversumse Bovenmeent en twee faunapassages die in 2015 onder de N236 zijn aangelegd, een functionele ecologische verbinding naar het zuiden met de Ankeveense Plassen. Daarnaast zorgen het reeds ingerichte Naardermeer-Oost en de op korte termijn te realiseren Voormeerpassage voor een functionele ecologische verbinding tussen het Naardermeer en de Heuvelrug. Aan de westzijde is er een ecologische verbinding met de Waterlandtak en aan de noordwestzijde is er ten behoeve van een toekomstige functionele ecologische verbinding in noordelijke richting onder de A1 een ecopassage aangelegd.

Wenselijke routing en inrichting binnen plangebied

De inrichting van de Schil zal in z'n algemeenheid bijdragen aan een versterking van de functionaliteit van de betreffende ecologische verbindingen. Voor wat betreft de zone in de Schil aan de west- en noordzijde dient deze specifiek geschikt te zijn voor voor de doelsoorten ringslang, waterspitsmuis, otter, bever, noordse woelmuis, meervleermuis, libellen, dagvlinders en amfibieën. Dit betekent dat er een ecologische natte schakel moet zijn gerealiseerd die aansluit op de passage onder de A1. Vanuit de doelsoorten beschouwd is het relevant dat er een doorgaande structuur aanwezig is die in de zone waar bos aanwezig is ook enigszins openheid biedt. Een brede plas-dras zone met een profiel zoals weergegeven in Figuur 4.2.1.5 is het meest aannemelijk en gangbaar als inrichtingsmaatregel. In navolgende Figuur 4.1.4.1 is de wenselijke en voor een deel reeds aanwezige routing van migratie van fauna in deze zone van het Naardermeer weergegeven. De omstandigheden voor migratie zijn reeds goed aanwezig of moeten worden gecreëerd. In de Figuren daaronder zijn de mogelijke kruisingen van deze routing met de Overscheenseweg (die corresponderen met de nummers in onderstaande Figuur) weergegeven.
Met name in de KOP ontbreekt op dit moment een hoofdstructuur van zuidoost naar noordwest, waarmee de migratie van de doelsoorten vanuit deze zone van het Naardermeer en de Schil richting de passage onder de A1 bevorderd kan worden. Het ontbreekt daarnaast in de Zuidpolder (nabij nr. 3 in onderstaande Figuur) thans aan openheid die wenselijk is voor een optimaal functionerende verbinding (zie Figuur 4.1.4.4 hieronder en ook Figuur 4.2.7.1 in paragraaf 4.2.7).

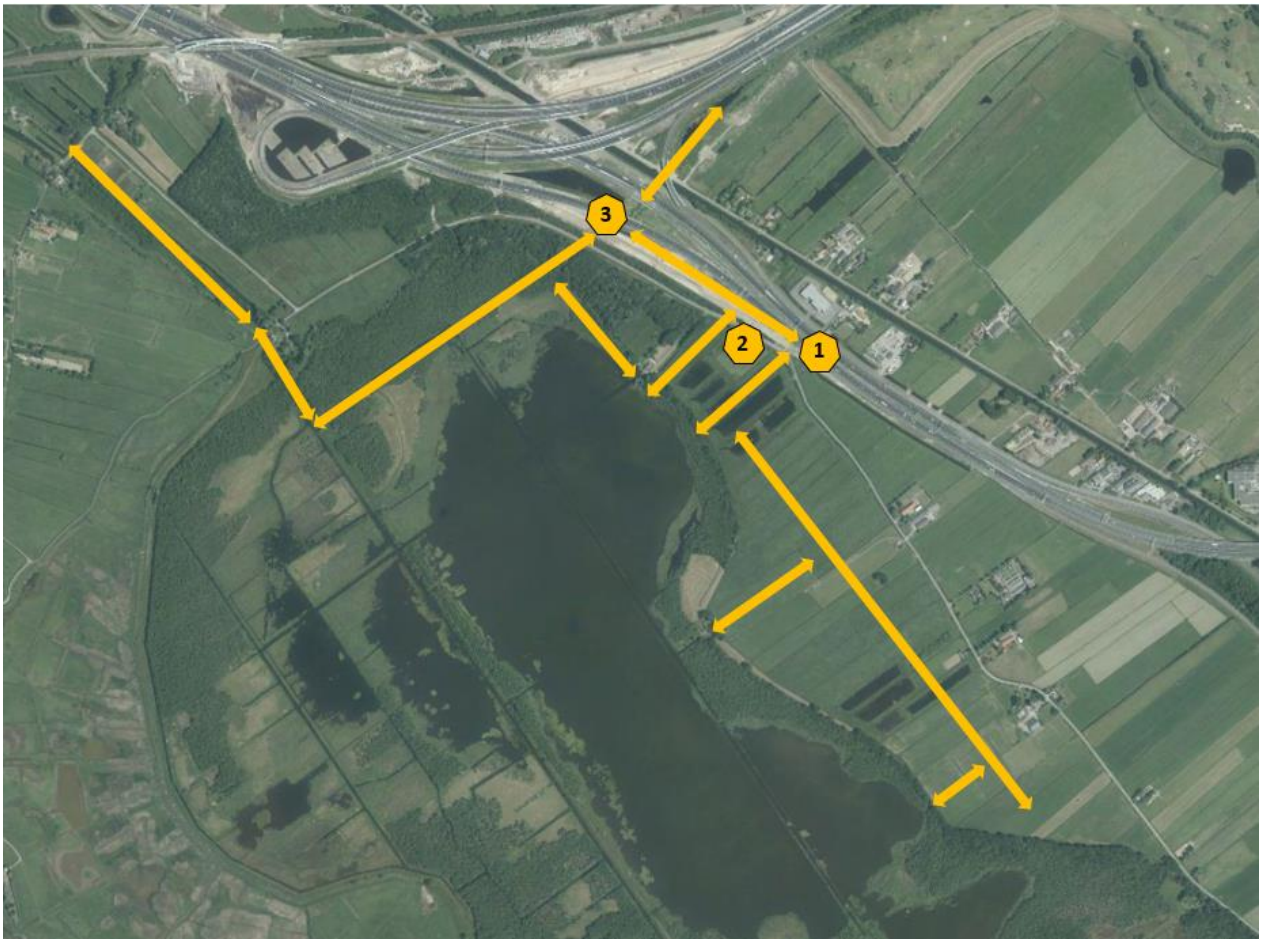

Figuur 4.1.4.1 Wenselijke en reeds aanwezige routing migratie fauna aan west- en noordzijde van het Naardermeer

Figuur 4.1.4.2 Mogelijke passage Overscheenseweg locatie 1, zicht op zuidwestzijde en noordoostzijde

Figuur 4.1.4.3 Mogelijke passage Overscheenseweg locatie 2, zicht op zuidwestzijde en noordoostzijde

Figuur 4.1.4.4 Passage Overscheenseweg locatie 3, zicht op noordoostzijde en zuidwestzijde

Wenselijke routing en inrichting buiten plangebied

De in het kader van dit inrichtingsplan uit te voeren maatregelen zijn pas effectief als ook buiten de zone van de Schil maatregelen worden uitgevoerd waarmee een doorgaande structuur is gerealiseerd die voldoet aan de eisen van de doelsoorten. Het betreft met name de zone van de A1; de huidige inrichting voldoet niet en sluit niet aan op de passage onder de A1 zelf.

De uitwerking van deze maatregelen valt buiten de scope van dit inrichtingsplan.

4.2 Inrichtingsmaatregelen per deelgebied

Navolgend zijn per deelgebied inrichtingsmaatregelen beschreven en gevisualiseeerd, waarmee de Schil van het Naardermeer toekomstbestendig wordt ingericht. De maatregelen zijn ook opgenomen op de inrichtingstekeningen die als bijlage A2 bij dit plan zijn gevoegd. Bij de beschrijving van de maatregelen per deelgebied wordt deze voorafgegaan door een beschouwing van relevante aspecten zoals die voorgaand aan bod zijn gekomen en wordt inzicht gegeven in de diverse afwegingen en keuzes die in nauwe samenwerking met de begeleidingscommissie tot stand zijn gekomen.

4.2.1 Keverdijkse Overscheense Polder

Aanpassing bandbreedte waterpeil
Het deel van de KOP binnen het plangebied bestaat uit de peilgebieden 19-4 en een deel van 19-2. Op dit moment zijn de gebieden ingesteld op een waterpeil van ca. NAP-1,20 m. Het waterpeil in deze peilgebieden dient in de toekomst zo veel als mogelijk aan te sluiten op het toekomstige waterpeil in het Naardermeer (flexibel peilbeheer: NAP-0,80 m/ NAP -1,10 m). Het waterpeil dient hier dan ook met in achtneming van een hoogwaardige inrichting en beheer als natuurgebied zo hoog mogelijk te worden ingesteld. In de KOP is het natuurdoel een laaglandmoeras, waarbij indien de potenties aanwezig zijn ontwikkeling van een vochtig hooiland wenselijk is. Om een laaglandmoeras te realiseren is flinke peilaanpassing nodig. De drooglegginskaart bij het huidige peil (zie Figuur 4.2.1.1) laat zien dat het gebied een gemiddelde drooglegging van ca. 40 cm heeft.

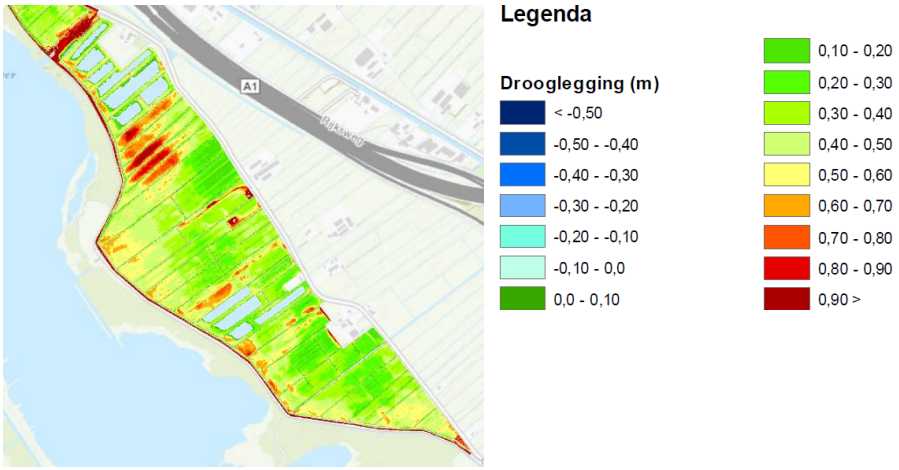

Figuur 4.2.1.1 Drooglegging KOP bij huidige waterpeil NAP-1,20 m

Vanuit de doelstelling voor het Naardermeer zelf is (maximale inzet als hydrologische buffer) is een hoogste waterpeil van NAP-0,80 m gewenst. Onderstaande afbeelding laat de drooglegging bij dit waterpeil zien; een behoorlijk areaal van dit deelgebied is bij dit waterpeil geinundeerd. De waterhoogte op maaiveld varieert daarbij van ongeveer 10 tot 30 cm, een ideale situatie voor de ontwikkeling van laaglandmoeras, terwijl er ook mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van vochtige hooilanden op de hogere delen in de KOP.

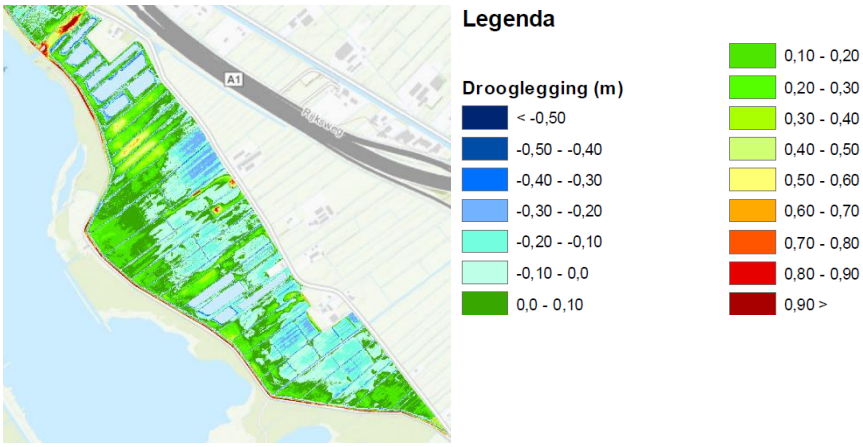

Figuur 4.2.1.2 Drooglegging KOP bij waterpeil NAP-0,80 m

Onderstaande Figuur geeft de drooglegging van KOP weer bij een waterpeil NAP-0,90 m. Het geinundeerd areaal is ten opzichte van het waterpeil NAP-0,80 m flink gereduceerd.
Een peilfluctuatie van 20 cm is minimaal nodig voor een systeem waarin inundatieriet zich kan gaan ontwikkelen. Echter, is het aannemelijk dat de bovengrens van een flexibel peil slechts sporadisch wordt bereikt. Mede hierdoor is een grootschaliger ontwikkeling van een ruig moeras bij een hoogste waterpeil van NAP-0,90 m minder kansrijk.
Omdat het hydrologische maximum van NAP-0,80 m geen beperkingen geeft op de huidige natuurwaarden en de gewenste natuur mogelijk maakt, is tot het instellen van een waterpeil van NAP-0,80 m als bovengrens besloten en is daarmee sprake van een substantiële vernatting ten opzichte van het huidige praktijkpeil. Op basis van voorgaande is een ondergrens van het waterpeil van NAP-1,10 m wenselijk om altijd verzekerd te zijn van een peilfluctuatie van meer dan 20 cm. Bij een waterpeil van NAP-1,10 m is er geen sprake meer van indunatie van het huidige maaiveld.

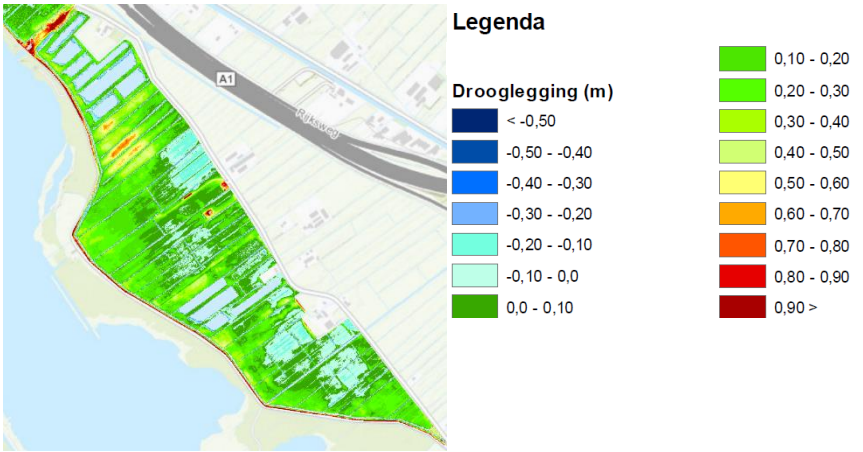

Figuur 4.2.1.3 Drooglegging KOP bij waterpeil NAP-0,90 m

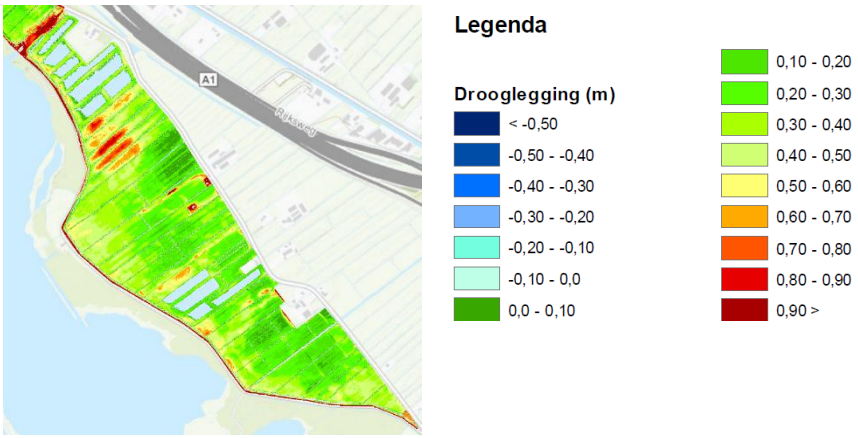

Figuur 4.2.1.4 Drooglegging KOP bij waterpeil NAP-1,10 m

Peilscheiding

Omdat peilgebied 19-2 deels ten noordoosten van de Overscheenseweg ligt, dient door de peilverhoging het peilgebied in tweeën te worden gesplitst. Dit wordt gerealiseerd met een peilscheiding direct ten westen van de westelijke Overscheense wetering en de aanwezige bebouwde percelen. Deze peilscheiding doet in combinatie met de wetering (die op een peil van NAP-1,20 m blijft) niet enkel dienst als peilgebiedsscheiding, maar garandeert voldoende drooglegging van de Overscheenseweg en de bebouwde percelen en voorkomt dat negatieve effecten als gevolg van de peilaanpassing kunnen optreden.
De peilscheiding wordt uitgevoerd met een kruinhoogte van NAP-0,5 m, wat aansluit op de analyse die door Waternet is uitgevoerd zoals die in paragraaf 3.3.9 is beschreven. De peilscheiding voorkomt dat water vanuit de geinundeerde KOP onverhoopt in het lagere peilvak terecht komt. Tevens is de peilscheiding met deze drooglegging altijd betreedbaar met beheermaterieel. Het grootste deel van de Overscheensweg is gelegen op een hoogte van NAP-0,3 m of hoger. Dit houdt in dat de te realiseren peilscheiding niet als zodanig zichtbaar is in het landschap.

De peilscheiding tussen het Naardermeer en de Schil ligt i.r.t. de toekomstige inrichtingsmaatregelen voldoende hoog. Er zijn geen aanpassingen nodig.

Migratie doelsoorten

In paragraaf 4.1.4 is de wenselijkheid beschreven om maatregelen uit te voeren waarmee een ecologische verbindingszone in de KOP wordt gerealiseerd. Een maatregel die de migratie van de doelsoorten (o.a. otter, ringslang, libellen, waterspitsmuis en Noordse woelmuis) vanuit het zuidoosten naar het noordwest bevorderd. Door het aanleggen van een plas-dras zone (waarin zich helofytenvegetaties en inundatieriet kunnen ontwikkelen) naast de in het gebied aanwezige centrale watergang en deze deels ook in combinatie met de plas-dras zone terug te brengen op de historische locaties wordt hier invulling aangegeven. Het historische patroon van de verkaveling wordt behouden en zelfs versterkt. Haaks op deze centrale watergang is voorzien tegen een aantal bestaande watergangen een plas-dras zone te realiseren, waarmee de migratiemogelijkheden extra bevorderd worden en tevens areaal aanwezig is waarbinnen zich helofytenvegetaties en inundatieriet goed kan ontwikkelen.

Baggeren

Het uitvoeren van baggerwerkzaamheden is wenselijk om daarmee de situatie voor de waterplantenvegetatie in de aanwezige watergangen te verbeteren (zie ook paragraaf 3.3.8).
Door het baggeren wordt het leefgebied van amfibieën, ringslang, vissen en libellen versterkt en is daarmee ook indirect sprake van een versterking van het foerageergebied van purperreiger, grote zilverreiger en zwarte stern.

De vrijkomende bagger toepassen op de naastgelegen percelen is mogelijk, mits de milieuhygiënische kwaliteit dit toestaat en de laagdikte van de opgebrachte bagger niet meer bedraagt dan 10-15 cm (dikker werkt pitrusontwikkeling in de hand).

Kunstwerken
Naast het aanleggen van een peilscheiding dienen er als gevolg van peilaanpassing en de overige maatregelen in de KOP een aantal civiele constructies te worden gerealiseerd. Allereerst dient er ter plaatse van de kruising van de nieuwe peilscheiding met de Molenwetering een automatische kantelstuw te worden gerealiseerd om het toekomstige waterpeil te kunnen regelen (waarmee ook meteen de NBW-opgave die speelt in het benedenstroomse gebied, zoals opgenomen in de NBW-studie van 2007, als onderdeel van het Watergebiedsplan wordt ingelost). De kantelstuw dient te zijn uitgevoerd met een stuwbereik van NAP-1,10 tot NAP-0,8 m. De overstortbreedte is 3,5 m, vergelijkbaar met de reeds ter plaatse aanwezige te handhaven stuw (stuw KST02174). Daarnaast worden er in het gebied omwille van de bereikbaarheid diverse dammen en duikers aangebracht, verwijderd of vervangen. Hierdoor is rondgang van beheervoertuigen mogelijk.

Maatregelen
De volgende maatregelen worden in het kader van dit inrichtingsplan uitgevoerd:
- Peilaanpassing: maximum NAP-0,80 m en minimum NAP-1,10 m;
- Aanleg nieuwe watergang met een ruime plas-dras zone en daarnaast aanleg van een indentieke ruime plas-dras zone langs bestaande watergangen. Om de ontwikkeling van riet te bevorderen kunnen de plas-dras zones deels reeds worden geënt met rietwortelspecie die elders in het gebied (let op vergelijkbare condities) wordt gewonnen;

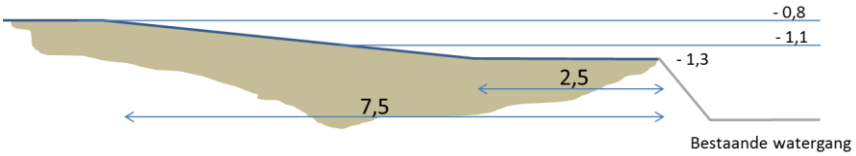

Figuur 4.2.1.5 Principeprofiel plas-dras zone

- Baggerwerkzaamheden in alle watergangen in dit deelgebied;
- Diverse waterhuishoudkundige werkzaamheden: verwijderen stuw, duikers en dammen, aanbrengen duikers, dammen, keerwand en stuw t.b.v. beoogd toekomstige peil, zie bijlage A4;
- Aanbrengen peilscheiding langs Overscheenseweg en particuliere woonpercelen: kruinhoogte NAP-0,5 m, kruinbreedte 4 m, taluds 1:3 t.b.v. beoogd toekomstige peil.

Toekomstig beheer
Het toekomstig beheer van de KOP vindt grotendeels plaats door begrazing met rundvee (Galloways). De percelen die als vochtig hooiland worden ontwikkeld, worden gemaaid in de nazomer. Het maaisel wordt afgevoerd.

4.2.2 Voormeer

Aanpassing bandbreedte flexibele waterpeilen en maaiveldaanpassingen

Het Voormeer bestaat uit de peilgebieden 20-1 en 20-3. 20-1 is het peilgebied van het Naardermeer en heeft op dit moment een flexibel peil tussen NAP-0,90 m en NAP-1,10 m. Dezelfde peilen zijn aanwezig in peilgebied 20-3. Onderstaande afbeelding laat de drooglegging bij deze peilen zien.

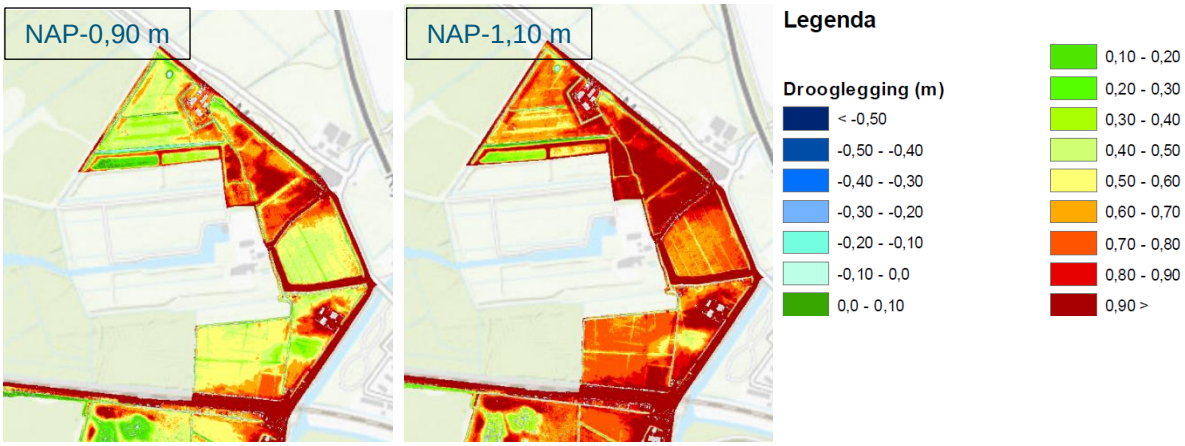

Figuur 4.2.2.1 Drooglegging Voormeer bij huidige bovengrens (NAP-0,90 m) en ondergrens (NAP-1,10 m)

Het toekomstige waterpeil in deze peilgebieden dient in de toekomst zo veel als mogelijk aan te sluiten op het toekomstige waterpeil in het Naardermeer (flexibel peilbeheer: NAP-0,80 m/ NAP -1,10 m). De drooglegginsgskaarten bij het huidige peil laten zien dat de percelen voldoende hoog liggen om de maximale hydrologische buffer te realiseren. Onderstaande afbeelding laat zien wat de drooglegging is bij de maximale waterpeil van NAP-0,80 m. Te zien is dat de percelen tegen het Naardermeer bij deze waterpeil minimaal inunderen. De achterliggende bebouwing ligt voldoende hoog en de functionaliteit hiervan (inclusief de percelen) wordt niet nadelig beïnvloed door het aanpassen van het peil.

Daarnaast draagt het aanpassen van het waterpeil naar NAP-0,80 m bij de ontwikkeling van de reeds aanwezige schraallanden rondom de Gasterij Stadszigt. Ook in het ontwerp van buiten de scope van dit inrichtingsplan te realiseren Voormeerpassage is rekening gehouden een toekomstig waterpeil van NAP-0,80 m.

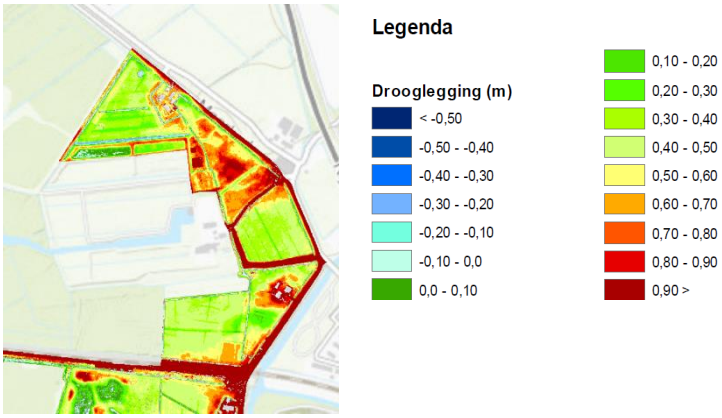

Figuur 4.2.2.2 Drooglegging Voormeer bij waterpeil NAP-0,80 m

Peilscheiding tussen Naardermeer en Schil

De peilscheiding tussen het Naardermeer en de Schil ligt i.r.t. de toekomstige inrichtingsmaatregelen voldoende hoog. Er zijn beperkt aanpassingen nodig om de hoogte, NAP-0,45 m, zoals die is bepaald door Waternet (zie paragraaf 3.3.9) te behalen.

Maatregelen
De volgende maatregelen worden in het kader van dit inrichtingsplan uitgevoerd:
- Peilaanpassing: maximum NAP-0,80 m en minimum NAP-1,10 m;
- Beperkte waterhuishoudkundige werkzaamheden: ophogen bestaande kade en controle bestaand t.b.v. beoogd toekomstige peil, zie bijlage A4.

Aanvullende maatregelen Natura2000 herstelmaatregelen
Om de ontwikkeling van de reeds aanwezige schraallanden, naast het aanpassen van het peil, nog verder te bevorderen is het noodzakelijk om op sommige plekken het maaiveld nog iets te verlagen. Delen van het maaiveld liggen te hoog in relatie tot het gewenste beheertype, dit uit zich in 'haarden' van haarmos. Op deze locaties wordt het maaiveld onder gradiënt (verlopend van NAP-0,70 m tot NAP-1,10 m) ontgraven. Hierdoor wordt de aansluiting op het watersysteem van het Naardermeer met het Voormeer verbeterd en is het risico op insluiting en stagnatie van neerslag beheerst.

Naast de recentelijk geplagde percelen dienen ook de verworven percelen rondom de te realiseren Voormeerpassage te worden ingericht. Dit ter optimalisatie van de hydrologische inrichting ten behoeve van nat schraalland en vochtig hooiland. Om de gewenste natuurdoelen te ontwikkelen, is een maaiveldverlaging hier noodzakelijk. Ook op deze locatie is de gewenste gradiënt van NAP-0,7 m tot NAP-1,10 m.

De hierboven beschreven maatregelen maken geen onderdeel uit van dit inrichtingsplan, maar worden in het kader van de Natura2000 herstelmaatregelen uitgevoerd.

Toekomstig beheer
Het toekomstig beheer van Voormeer vindt grotendeels plaats door gericht maaibeheer. Het maaisel wordt afgevoerd.

4.2.3 Naardermeer-Oost

Wijziging routing watersysteem
Naardermeer-Oost is vrij recent ingericht en daarbij is het waterpeil in de betreffende peilgebieden (20-4 en 26.1-3) al opgezet tot het maximaal gewenste niveau (flexibel peil NAP-0,80 m en NAP-1,10 m). Onderstaande Figuur geeft inzicht in de drooglegging bij deze waterpeilen.

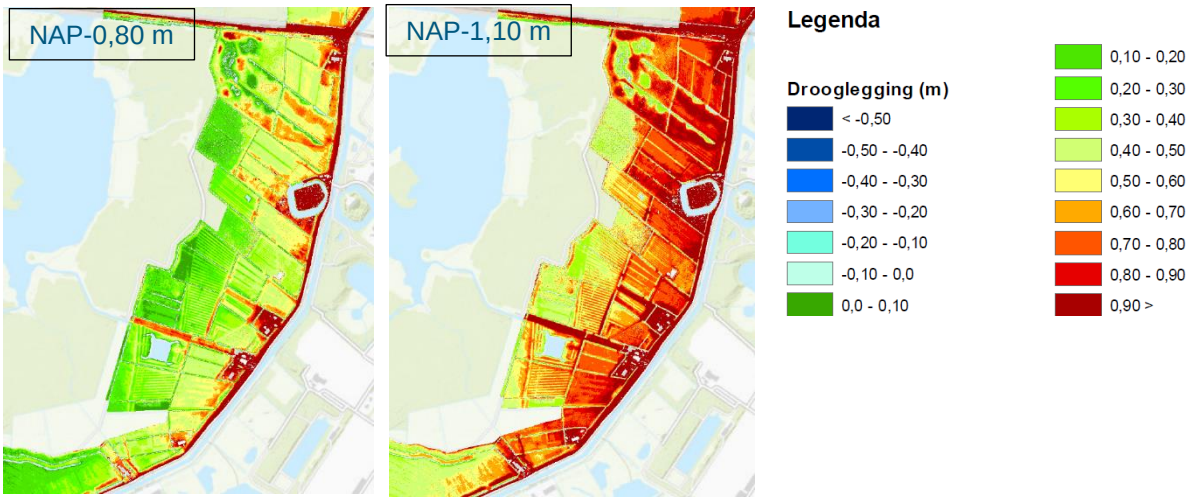

Figuur 4.2.3.1 Drooglegging Naardermeer bij huidige bovengrens (-0,80 m NAP) en ondergrens (-1,10 m NAP)

De belangrijkste doelstelling in het kader van dit inrichtingsplan is om de afwatering vanuit Naardermeer-Oost die thans nog grotendeels via het Bovenste Blik richting het Naardermeer gaat aan te passen.
Om de toestand in de plas te verbeteren is het noodzakelijk om de afwatering van Naardermeer-Oost via de Hilversumse Bovenmeent te laten verlopen. Om dit te realiseren is het noodzakelijk om stuw KST00964 te verwijderen. Daarnaast dient te afwatering richting de Hilversumse Bovenmeent te worden geoptimaliseerd. Het meest logisch is om een ongehinderde doorgang van het oppervlaktewater te realiseren via de centraal gelegen watergang. Bovenstaande maatregelen maken geen deel uit van dit onderliggende Inrichtingsplan, maar zijn opgenomen in het Watergebiedsplan.

Peilscheiding tussen Naardermeer en Schil
De peilscheiding tussen het Naardermeer en de Schil ligt i.r.t. de toekomstige inrichtingsmaatregelen onvoldoende hoog. Er zijn aanpassingen nodig om de hoogte, NAP-0,55 m, zoals die is bepaald door Waternet (zie paragraaf 3.3.9) te behalen.

Doordat stuw KST00964 komt te vervallen, wijzigt de peilgebiedsgrens van beide peilgebieden. Onderstaande Figuur geeft de wijziging weer. De roze stippellijn laat de op te hogen peilscheiding zien. De rode figuren geven de te verwijderen dam en stuw weer.

Figuur 4.2.3.2 Gewijzigde peilgebiedsgrens 20-4 en 26.1-3

Visvrije wateren
Het creëren van een optimaal amfibieën leefgebied binnen dit deelgebied door een aantal geïsoleerde visvrije wateren te realiseren is aan te bevelen. De maatregel betreft het afdammen van daarvoor geschikt bevonden watergangen, deze watergangen kunnen vervolgens gaan verlanden. Periodiek onderhoud is nodig om de sloten ook geschikt te houden.

Overige kunstwerken
Naast de hiervoor beschreven werkzaamheden dienen er als gevolg van de aanpassingen in Naardermeer-Oost een beperkt aantal civiele constructies te worden aangepast en gerealiseerd.
Het betreft het aanbrengen van een aantal duikers en controle op functionaliteit daarvan indien deze reeds aanwezig zijn. Daarnaast dienen een aantal keerwanden te worden verwijderd of vervangen en dammen te worden aangebracht. Stuw KST00282 wordt verwijderd waardoor het noordelijke deel van peilgebied 26.1-1 en peilgebied 20-4 worden samengevoegd.

Baggeren
Het uitvoeren van baggerwerkzaamheden in bestaande watergangen is wenselijk om daarmee de situatie voor de waterplantenvegetatie in de aanwezige watergangen te verbeteren (zie ook paragraaf 3.3.8).
De vrijkomende bagger dient te worden afgevoerd daar waar in dit deelgebied sprake is van de verschraling van de graslanden (door afvoer van maaisel). Toepassen van de bagger op de naastgelegen

percelen is in de andere gevallen mogelijk, mits de milieuhygiënische kwaliteit dit toestaat en de laagdikte van de opgebrachte bagger niet meer bedraagt dan 10-15 cm (dikker werkt pitrusontwikkeling in de hand).

Maatregelen
De volgende maatregelen worden in het kader van dit inrichtingsplan uitgevoerd:
- Beperkt grondverzet centrale watergang;
- Ophogen peilscheiding zijde Naardermeer;
- Baggerwerkzaamheden in alle watergangen in dit deelgebied;
- Waterhuishoudkundige werkzaamheden: verwijderen duikers en stuwen, vervangen/verwijderen keerwanden, aanbrengen dammen en aanbrengen aantal duikers (en controle of reeds aanwezig), zie bijlage A4.

Aanvullende maatregelen Natura2000 herstelmaatregelen
In het kader van de Natura2000 herstelmaatregelen wordt de Bovenste Blik gebaggerd. Onderdeel van deze werkzaamheden is het aanbrengen van een afsluitbare duiker als verbinding van het Naardermeer met Naardermeer-Oost. Deze duiker wordt aangebracht ter hoogte van brug KBR01996.

Beheer
Het huidig en toekomstig beheer van Naardermeer-Oost vindt deels plaats door begrazing met rundvee (Galloways). Er zijn tevens percelen die middels maaibeheer worden beheerd. Het maaisel wordt afgevoerd.

4.2.4 Hilversumse Bovenmeent

Aanpassing bandbreedte flexibele waterpeilen
Het grootste deel van de Hilversumse Bovenmeent (26.1-1) staat ingesteld op een flexibel peil tussen NAP-0,90 m en NAP-1,10 m. Peilgebied 26.1-2 wordt middels onderbemaling op NAP-1,80 m gehouden. Het waterpeil in deze peilgebieden dient in de toekomst zo veel als mogelijk aan te sluiten op het toekomstige waterpeil in het Naardermeer (flexibel peilbeheer: NAP-0,80 m/ NAP -1,10 m).
Omdat de bestemming van het peilgebied 26.1-2 wijzigt, is het mogelijk om het peil op te zetten zodat er zich natuurwaarden kunnen ontwikkelen. Onderstaande Figuur laat zien wat de drooglegging bij de huidige peilen in peilgebied 26.1-1 is en daarnaast ook wat deze zou zijn in peilgebied 26.1-2 bij deze waterpeilen. Er is sprake van een aanzienlijke vernatting in dit peilgebied, dat tot recente datum agrarisch in gebruik was.

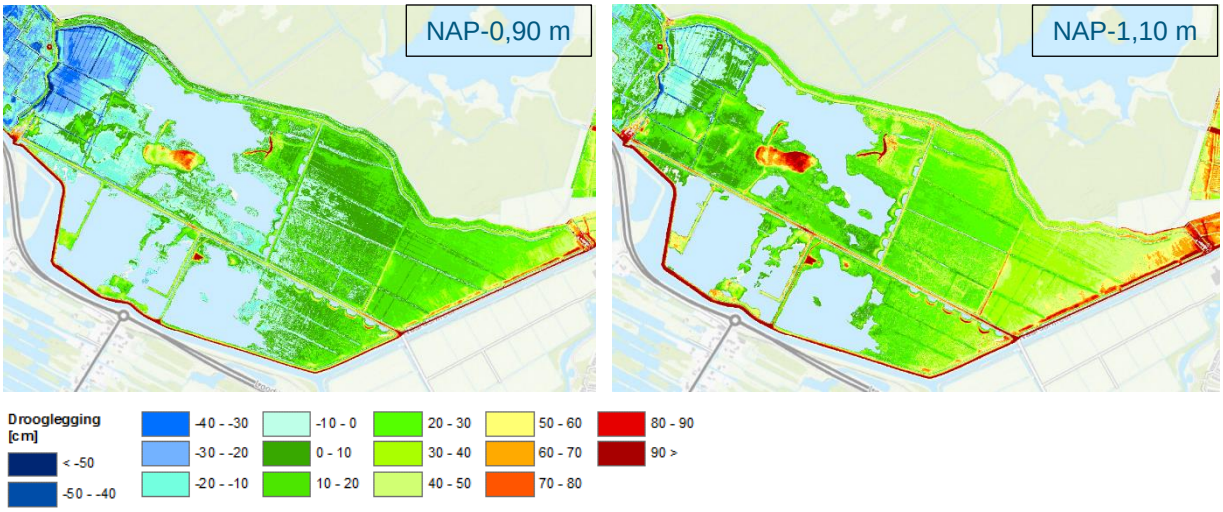

Figuur 4.2.4.1 Drooglegging Hilversumse Bovenmeent bij NAP-0,90 m en NAP-1,10 m

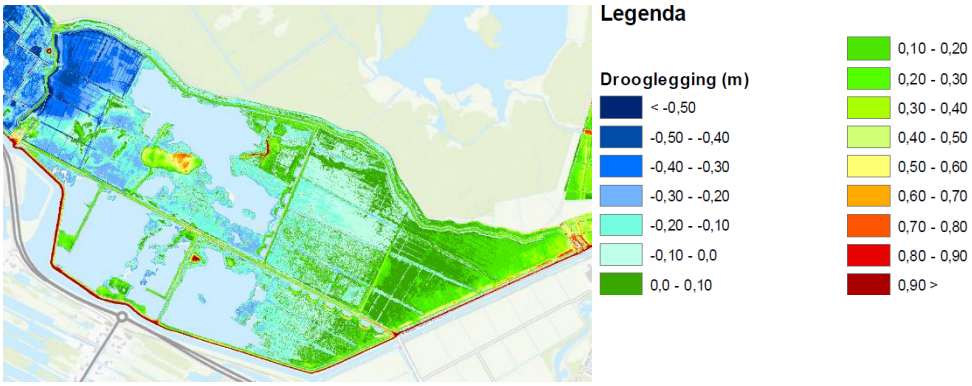

Figuur 4.2.4.2 Drooglegging Hilversumse Bovenmeent bij waterpeil NAP-0,80 m

Een verdere peilverhoging in peilvak 26.1-1 in de Hilversumse Bovenmeent tot NAP-0,80 m heeft gezien de beperkte peilverhoging geen waarneembaar effect op de aanwezige functies. Echter, zoals in paragraaf 3.6 beschreven, blijkt dat in de Hilversumse Bovenmeent reeds in de huidige situatie bij twee hoogspanningsmasten in principe niet wordt voldaan aan de eisen van TenneT. Bij het huidige maximale waterpeil van NAP-0,90 m wordt niet voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan, maar is dit een gegeven. Een verdere verhoging van het waterpeil in peilgebied 26.1-1 ten zuiden van de Melkmeent is dan ook niet acceptabel en daarom is besloten het peil hier niet verder te verhogen. In peilgebied 26.1-1 ten noorden van de Melkmeent en in peilgebied 26.1-2 kan het waterpeil wel worden verhoogd. Het is aannemelijk om hier het maximale waterpeil aan te passen tot een niveau van NAP-0,8 m. De mastvoet van de hoogspanningsmast aan de westzijde in peilgebied 26.1-2 ligt binnen het te handhaven onderbemalingsvak (te handhaven vanwege het uitkijkpunt op de bunker, maar in ieder geval t.b.v. de aanwezige hoogspanningsmast).

In het kader van de maatregelen volgens dit inrichtingsplan zullen ook herstelmaatregelen moeten worden uitgevoerd ter plaatse van hoogspanningsmasten waar het toegangspad en de ruimte rondom een mast niet voldoet aan de eisen, zoals bij masten 29 en 30 (zie paragraaf 3.6).

Inrichtingsmaatregelen
In het oostelijk gelegen deel van de Hilversumse Bovenmeent is het belang om de bestaande verkaveling te behouden en beter nog, te accentueren. De in het gebied gelegen watergangen zijn vrijwel volledig dichtgegroeid. Om de functionaliteit en natuurwaarde van het watersysteem te verbeteren is het wenselijk om deze watergangen te verbreden en tevens een plas-dras zone daarnaast te realiseren. Van de huidige vegetatie in de watergangen kan gebruik gemaakt worden door deze (deels) te situeren in de plas-dras zone. Dit betekent goedbeschouwd dat een nieuwe watergang naast de huidige wordt gegraven.

Figuur 4.2.4.3 Huidige situatie aan te passen watergang

Op deze percelen worden ook bepaalde greppels hersteld en de structuur daarvan versterkt. Het is wenselijk om dit te realiseren als een maaiveldverlaging tweezijdig met een bakbreedte van een kraan (ca. 1,5 m) met een gradiënt van maaiveld tot NAP-1,10 m. Samen met de maatregel hiervoor zal dit een bijdrage leveren aan de afname van stagnant regenwater op maaiveld en daarmee een mogelijkheid om de hoeveelheid pitrus sterk te verminderen. Daarnaast zijn gunstigere omstandigheden gecreëerd voor de ontwikkeling van vochtig hooiland

Het is een wens om in de Hilversumse Bovenmeent geïsoleerde vogeleilanden te realiseren. Om te voorkomen dat deze betreden gaan worden door wild (zoals vossen) wordt rondom de vogeleilanden ongeconsolideerd slib aangebracht (gebiedseigen) tot een niveau van NAP-1,30 m). Om te voorkomen dat het aangebachte slib zich weer verspreid naar het westelijk gelegen open water (onder invloed van stroming (wind) en golfbeweging is het aan te bevelen om een geïsoleerd vak te realiseren. Dit is mogelijk met behulp van een beschoeiing van palen en (dode) wilgentenen (wiepen) in de plas. De zandeilandjes worden bij voorkeur afgewerkt met een voedselarm substraat op een niveau van NAP -0,5 m. Een dergelijk niveau brengt wel het risico van snelle begroeiing met zich mee, maar voorkomt dat broedsels als gevolg van een combinatie van een hoog peil en golfoploop wegspoelen. Enige dynamiek die de beschoeiing passeert is wenselijk; het aanwezig slib consolideert minder snel.

Peilscheidingen
Ter plaatse van de locatie van de onderbemaling wordt de peilscheiding terugebracht naar het deel waar in ieder geval de bunker en de hoogspanningsmast zijn gesitueerd. Daarnaast is voorzien de peilscheiding die de scheiding vormt tussen Hilversumse Bovenmeent en NKP-Z op te hogen.

De peilscheiding tussen het Naardermeer (NB. Het betreft de peilscheiding direct gelegen tegen het Naardermeer) en de Schil ligt i.r.t. de toekomstige inrichtingsmaatregelen onvoldoende hoog. Er zijn aanpassingen nodig om de hoogtes, grotendeels NAP-0,50 m en deels NAP-0,6 m, zoals die zijn bepaald door Waternet (zie paragraaf 3.3.9) te behalen.

Kunstwerken

Naast het realiseren van de voorgaande inrichtingsmaatregelen dienen er een aantal civiele constructies te worden aangepast/gerealiseerd. De stuw langs de watergang die vanuit Naardermeer-Oost (KST00282) komt te vervallen waardoor peilgebieden 26.1-1 (ten noorden van de Melkmeent) en 20-4 worden samengevoegd (zie voorgaande paragraaf). Er dienen een aantal duikers aanwezig te zijn om een goed functionerend watersysteem te garanderen. De Melkmeent gaat als peilscheiding functioneren tussen de verschillende peilen in het noordelijk en zuidelijk deel. De bestaande duiker onder de Melkmeent wordt voorzien van een stuw. Daarnaast is als gevolg van het opheffen van de onderbemaling aan de westzijde sprake van een wijziging van het systeem, dit betekent dat een keerwand wordt verwijderd, een stuw en duiker worden aangebracht. Daarnaast dient het gemaal van de onderbemaling te worden aangepast/ingesteld op de nieuwe situatie.

Baggeren
Het uitvoeren van baggerwerkzaamheden in de waterplassen ten noorden van de Melkmeent is wenselijk om daarmee de situatie voor de waterplantenvegetatie te verbeteren (zie ook paragraaf 3.3.8). Door middel van het monititoren van de bagger op nalevering, moet worden bekeken of het baggeren noodzakelijk is. Indien dat uit de monitoring blijkt dat de nalevering te hoog is moeten de waterplassen worden ontdaan van het aanwezige slib.
Eventueel vrijkomende bagger dient te worden afgevoerd daar waar in dit deelgebied sprake is van de ontwikkeling van hooilanden. Toepassen van de bagger op de naastgelegen percelen is in de andere gevallen mogelijk, mits de milieuhygiënische kwaliteit dit toestaat en de laagdikte van de opgebrachte bagger niet meer bedraagt dan 10-15 cm (dikker werkt pitrusontwikkeling in de hand).

Maatregelen
De volgende maatregelen worden in het kader van dit inrichtingsplan uitgevoerd:
- Peilaanpassing ten noorden van de Melkmeent (en tevens in de onderbemalingslocatie): maximum NAP-0,80 m en minimum NAP-1,10 m;
- Peilaanpassing in de ‘verkleinde’ onderbemalingslocatie: vast peil NAP-1,30 m;
- Ophogen peilscheiding aan zijde Naardermeer (NAP-0,5 m en deels NAP-0,6 m) en ophogen peilscheiding op grens NKP-Z (NAP-0,6 m);
- Aanbrengen peilscheiding aan zijde te handhaven onderbemaling ‘De Jong’ op NAP-0,60 m;
- Diverse waterhuishoudkundige werkzaamheden: verwijderen duikers, syphon, keerwand, stuw en dammen, aanbrengen duikers, dammen en stuw en aanpassen gemaal t.b.v. beoogd toekomstige peil, zie bijlage A4;

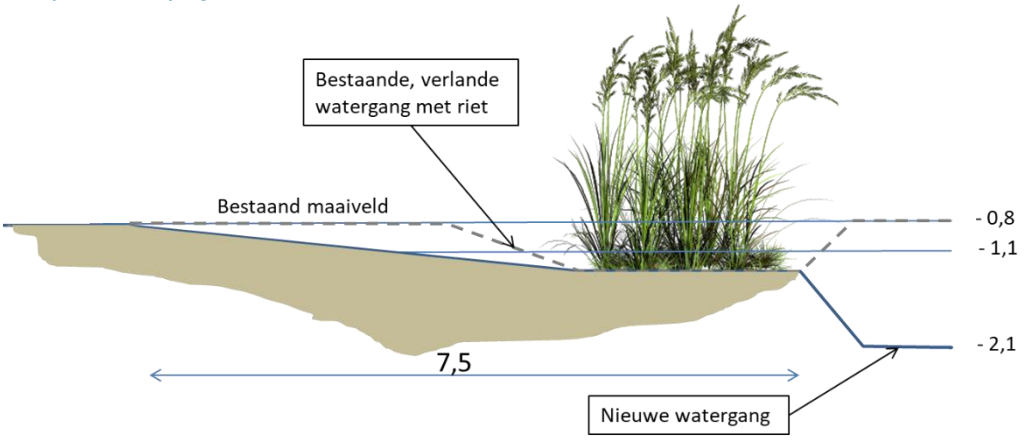

Figuur 4.2.4.4 Aanbrengen nieuwe watergang naast bestaande, verlande watergang met riet

- Baggerwerkzaamheden in de waterplassen ten noorden van de Melkmeent indien uit de monitoring blijkt dat de nalevering van de bagger te hoog is;

- Realiseren watergangen met plas-dras zone gebruikmakend van bestaand riet in huidige, verlande watergang (zie Figuur 4.2.4.4);
- Realiseren greppels met gradiënt van maaiveld tot NAP-1,10 m, tweezijdig met bakbreedte van een kraan (ca. 1,5 m);
- Bereikbaarheid hoogspanningsmasten verbeteren: ophogen bestaande paden en realisatie grondlichaam rond mastvoeten;
- Realiseren geïsoleerde vogeleilanden in het zicht van aanwezige vogelkijkhut, met bovenzijde op NAP-0,5 m;
- Herstelmaatregelen ter plaatse van hoogspanningsmasten: toegangspad en de ruimte rondom mast.

Aanvullende maatregelen
De sloop van de bestaande bebouwing, sanering en inrichting van het voormalig erf van dhr. De Jong wordt door derden uitgevoerd.

Beheer
Het huidig en toekomstig beheer van de Hilversumse Bovenmeent vindt deels plaats door begrazing met rundvee (Galloways en gewone koeien). Er zijn tevens percelen die middels maaibeheer worden beheerd. Het maaisel wordt afgevoerd.
De vogeleilanden zullen tevens periodiek beheerd moeten worden om verbossing te voorkomen. Daarnaast dient langs de randen van het open water periodiek (eenmaal per 2-5 jaar) de successie te worden teruggezet.

4.2.4.1 Uitkijkpunt

Om het gebied na inrichting beter te kunnen beleven en ervaren, is de aanwezigheid van een uitkijkpunt voor vogelaars wenselijk. De bunker op de voormalige boerderij van dhr. De Jong op de grens tussen de Hilversumse Bovenmeent en de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid is aangewezen als locatie voor het uitkijkpunt, zie Figuur 4.2.4.5.

Figuur 4.2.4.5 Voormalige boerderij dhr. De Jong met bunker (omkaderd) en hoogspanningsmast zichtbaar

De bunker is gelegen in de nabijheid van een hoogspanningsverbinding. De bunker ligt echter buiten de zakelijk rechtstrook en er zijn dan ook geen beperkingen vanuit deze functie ten aanzien van de mogelijke realisatie van een uitkijkpunt.

Figuur 4.2.4.11 Kijkscherm Hilversumse Bovenmeent (Bron: Pim Julsing)

Omdat het uitkijkpunt naast een drukke fietsverbinding is gelegen, dient het uitkijkpunt 'hufterproof' te zijn gerealiseerd. Om deze reden valt de keuze voor een gesloten hut af. Een dergelijk uitkijkpunt nodigt uit voor betreding door hangjongeren. Een gesloten hut is ook niet noodzakelijk. Het is belangrijk dat de bezoekers grotendeels beschut staan/verborgen zijn voor de vogels.
Het is daarom logisch om wat betreft aard en omvang van een nieuw uitkijkpunt aan te sluiten bij het scherm dat reeds in de Hilversumse Bovenmeent aanwezig is. Figuur 4.2.4.11 betreft het kijkscherm zoals het in de Hilversumse Bovenmeent is. Het nieuw te plaatsen kijkscherm komt bovenop de bunker te staan en heeft gemeten vanaf de bovenkant van de bunker een hoogte van twee maximaal meter. Het uitkijkpunt wordt bereikt via een trapje, waarbij valveiligheid in acht is genomen. Ook bovenop de bunker zal een reling aanwezig moeten zijn om de veiligheid van de bezoeker/gebruiker te waarborgen.

4.2.5 Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid

Aanpassing bandbreedte flexibele waterpeilen

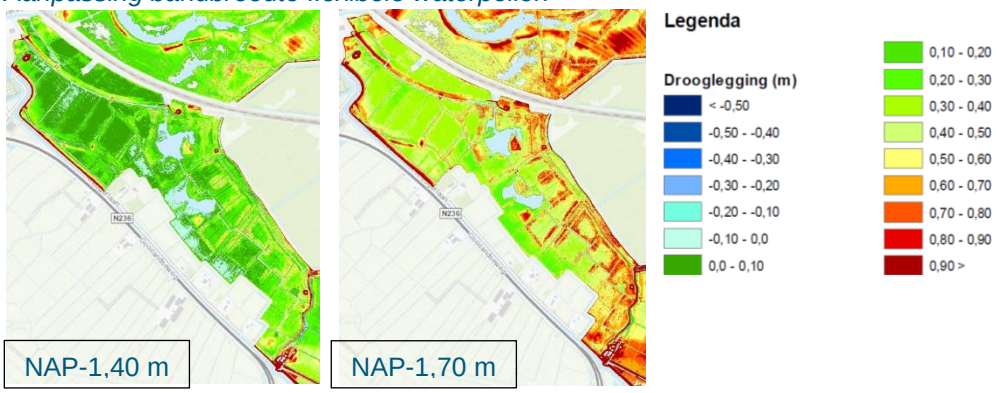

Figuur 4.2.5.1 Drooglegging NKP-Z bij huidige bovengrens (NAP-1,40 m) en ondergrens (NAP-1,70 m)

Het grootste deel van de NKP-Z (16-7) staat ingesteld op een beperkt flexibel peil tussen NAP-1,40 m en NAP-1,70 m. Peilgebied 16-8 wordt middels een onderbemaling op NAP-2,00 m gehouden. Peilgebied 16-9 wordt middels een stuw en een peilscheiding op NAP-1,80 m gehouden. Peilgebied 16-12 langs het spoor wordt middels een stuw en een peilscheiding op NAP-1,70 m gehouden. Tussen peilgebied 16-7 en de peilgebieden 16-8, 16-9 en 16-12 is een bescheiden peilscheiding (kade) aanwezig.
Het toekomstige waterpeil in peilgebied 16-7 dient in de toekomst zo veel als mogelijk aan te sluiten op het toekomstige waterpeil in het Naardermeer (flexibel peilbeheer: NAP-0,80 m/ NAP -1,10 m).

De andere peilgebieden met een woonbestemming en een afwatering langs het spoor dienen op het huidige peil gehandhaafd te worden. De drooglegging blijft hier in de toekomstige situatie onveranderd ten opzichte van de huidige situatie. Figuur 4.2.5.1 laat zien wat de drooglegging in peilgebied 16-7 is bij de huidige peilen.

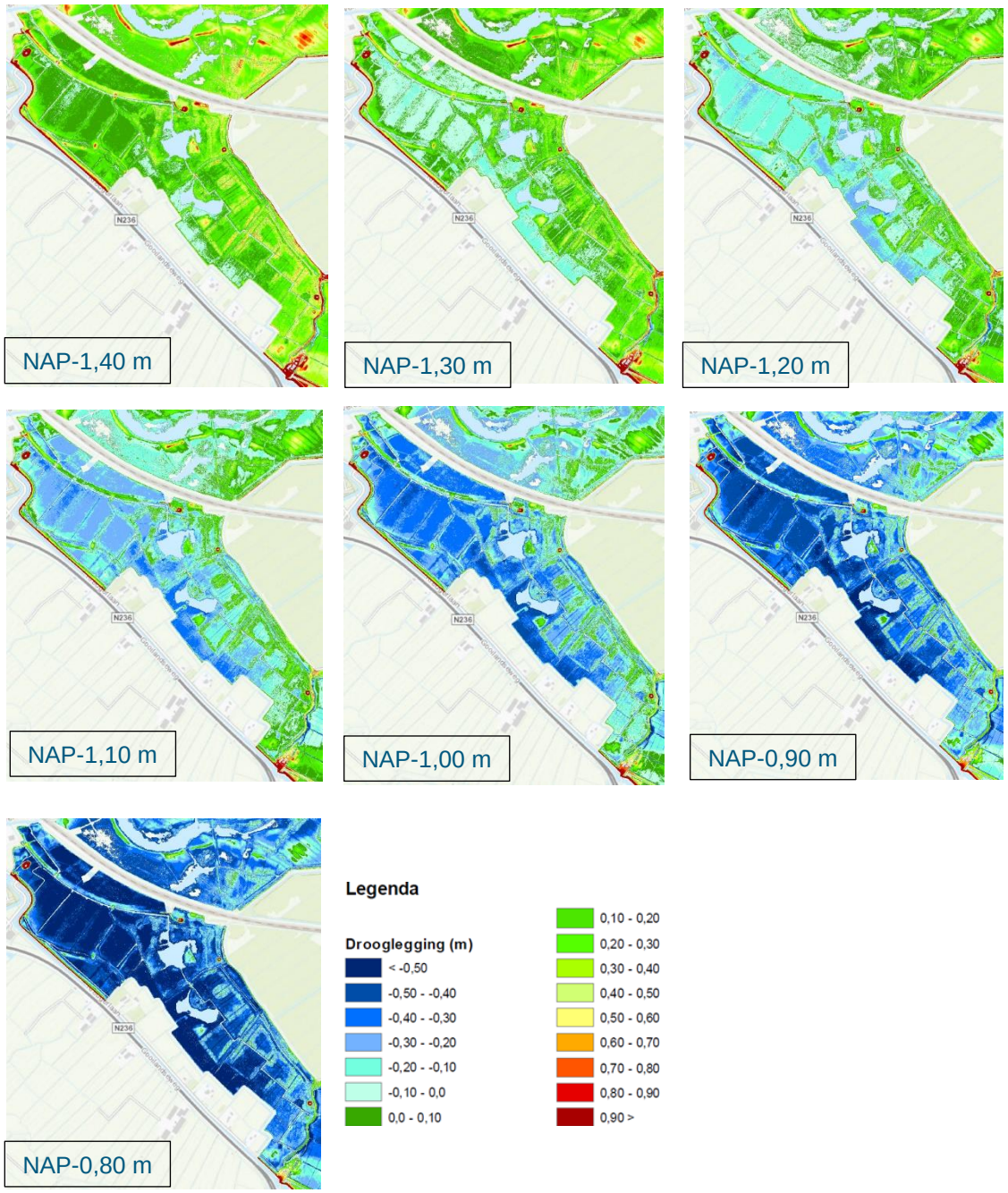

Figuur 4.2.5.2 Drooglegging NKP-Z bij diverse waterpeilen

Er is bij een peilaanpassing tot NAP-0,80 m sprake van een aanzienlijke vernatting in dit peilgebied. Echter in de NKP-Z zijn de constructiehoogtes van de in dit deelgebied aanwezige hoogspanningsmasten beperkend voor een peilaanpassing (zie paragraaf 3.6). Bij een waterpeil hoger dan NAP-1,3 m wordt niet meer voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan. Dat betekent dat een verdere peilverhoging dan NAP-1,30 m in de invloedsfeer van

de mastvoeten niet acceptabel is. Daarnaast is het ophogen onder de hoogspanningskabels kritisch i.r.t. het vereiste profiel van vrije ruimte (zie paragraaf 3.6). Om toch deels een hogere peilaanpassing te kunnen doorvoeren in een deel van dit deelgebied kan een apart peilvak binnen dit deelgebied worden gerealiseerd met een flexibel peil waarmee voldaan is aan de eisen van Tennet. De mastvoeten zijn dan geïsoleerd van de zone met een hoger waterpeil. In het kader van de maatregelen volgens dit inrichtingsplan worden ook meteen herstelmaatregelen uitgevoerd in relatie tot de toegangelijkheid van de hoogspanningsmasten, waar het toegangspad en de ruimte rondom een mast niet voldoen aan de eisen. Eén mastvoet van het hoogspanningstracé kan worden geïsoleerd van het hogere waterpeil door koppeling met het niveau van de spoorsloot die een waterpeil heeft van NAP-1,70 m.

De percelen binnen de Schil waar het waterpeil ongewijzigd blijft (zoals in de zone van de Kreugerlaan), maar die wel onderdeel uitmaken van het natuurgebied, zullen een waardevolle bijdrage leveren aan de diversiteit van het natuurgebied en de begrazingsmogelijkheden (wanneer elders in het gebied er sprake is van inundatie).

Peilscheidingen
Ter plaatse van de huidige peilscheiding van peilvak 16-7 met peilvakken 16-8, 16-9 en 16-12 dient de hoogte van de reeds aanwezige peilscheiding te worden gebaseerd op de nieuwe waterpeilen. Om ter plaatse van de hoogspanningsmasten een apart peilvak te maken zal een nieuwe peilscheiding in het gebied moeten worden aangelegd. De mastvoet van één hoogspanningsmast kan worden geïsoleerd van het hogere waterpeil door het aanbrengen van een peilscheiding rondom de mastvoet en het daarbinnen graven van een watergang die aansluit de watergang in peilvak 16-12 met een waterpeil van NAP-1,70 m. De peilscheiding tussen het Naardermeer en de Schil ligt i.r.t. de toekomstige inrichtingsmaatregelen onvoldoende hoog. Er zijn aanpassingen nodig om de hoogte, NAP-0,6 m, zoals die is bepaald door Waternet (zie paragraaf 3.3.9) te behalen.

Kunstwerken
Naast het realiseren van de voorgaande inrichtingsmaatregelen dienen er een aantal civiele constructies te worden aangepast/gerealiseerd. Het betreft het verwijderen, aanpassen en aanbrengen van een aantal duikers en controle op functionaliteit daarvan indien deze reeds aanwezig zijn. Daarnaast dient een keerwand te worden vervangen en dienen dammen te worden aangebracht. Ook dienen stuwen te worden aangebracht, vervangen en aangepast.

Baggeren
Het uitvoeren van baggerwerkzaamheden is wenselijk om daarmee de situatie voor de waterplantenvegetatie in de aanwezige watergangen te verbeteren (zie ook paragraaf 3.3.8).
De vrijkomende bagger toepassen op de naastgelegen percelen is mogelijk, mits de milieuhygiënische kwaliteit dit toestaat en de laagdikte van de opgebrachte bagger niet meer bedraagt dan 10-15 cm (dikker werkt pitrusontwikkeling in de hand).

Maatregelen
De volgende maatregelen worden in het kader van dit inrichtingsplan uitgevoerd:
- Gefaseerde peilaanpassing van NAP-1,70 m naar maximaal NAP-0,90 m (om afwatering vanuit Hilversumse Bovenmeent mogelijk te maken) in het grootste deel van dit deelgebied. Waternet en Natuurmonumenten werken de stappen van de gefaseerde peilopzet in het vervolgtraject verder uit;
- Peilaanpassing in zone hoogspanningsmasten: maximum NAP-1,30 m en minimum NAP-1,50 m;
- Baggerwerkzaamheden in alle watergangen in dit deelgebied;
- Ophogen peilscheidingen aan zijde Naardermeer, ter plaatse van bebouwingzones en langs spoor t.b.v. beoogd toekomstige peil;

- Diverse waterhuishoudkundige werkzaamheden: verwijderen duikers en dammen, aanbrengen duikers en dammen, aanbrengen/vervangen/aanpassen stuwen en aanpassing keerwand t.b.v. beoogd toekomstige peil, zie bijlage A4;
- Herstelmaatregelen ter plaatse van hoogspanningsmasten: toegangspad en de ruimte rondom mast;
- Tevens isoleren van mastvoet middels peilscheiding en koppeling aan peilvak NAP-1,70 m;
- Aanbrengen beheerkade naast centrale watergang.

Beheer
Het huidig en toekomstig beheer van de NKP-Z vindt deels plaats door begrazing met rundvee (Galloways). Er zijn tevens percelen die middels maaibeheer worden beheerd. Het maaisel wordt afgevoerd.

4.2.6 Nieuwe Keverdijkse Polder Noord

Aanpassing bandbreedte flexibele waterpeilen
Het grootste deel van de NKP-N (16-6) staat ingesteld op een flexibel peil tussen NAP-1,20 m en NAP-1,50 m. Peilgebieden 16-13 (waaronder paardenwei en bebouwd perceel) en 16-14 (gekoppeld aan agrarisch gebruik) worden middels een stuw en een peilscheiding op ca. NAP-1,95 m gehouden. Peilgebied 16-11 langs het spoor (waarop het peilvak 16-15 of 20-1 van de aalscholverkolonie afwatert) wordt middels een stuw en een peilscheiding op NAP-1,70 m gehouden. Tussen peilgebied 16-6 en de peilgebieden 16-11, 16-13 en 16-14 is een bescheiden peilscheiding (kade) aanwezig.
Het toekomstige waterpeil in peilgebied 16-6 en een deel van 16-14 (ten oosten van Visserijpad) dienen in de toekomst zo veel als mogelijk aan te sluiten op het toekomstige waterpeil in het Naardermeer (flexibel peilbeheer: NAP-0,80 m/ NAP -1,10 m). Het deel van peilgebied 16-14 ten westen van het Visserijpad en peilgebieden 16-11 en 16-13 dienen op het huidige peil gehandhaafd te worden. De drooglegging 16-13 blijft hiermee in de toekomstige situatie gelijk aan de huidige situatie.
Onderstaande Figuur laat zien wat de drooglegging in de zone waar peilaanpassing aan de orde is op basis van de huidige peilen in peilgebied 16-6.

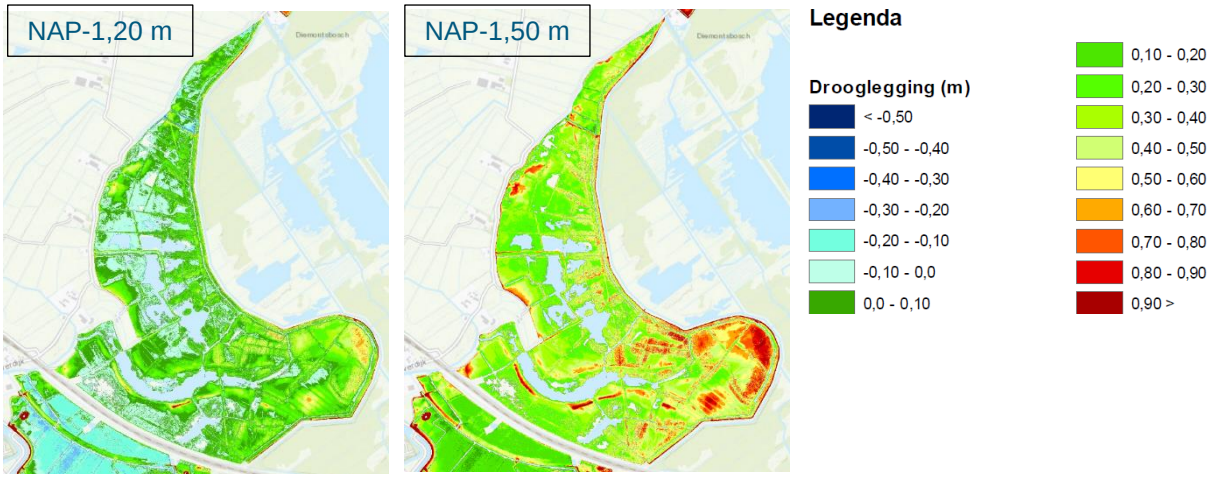

Figuur 4.2.6.1 Drooglegging NKP-N bij huidige bovengrens (NAP-1,20 m) en ondergrens (NAP-1,50 m)

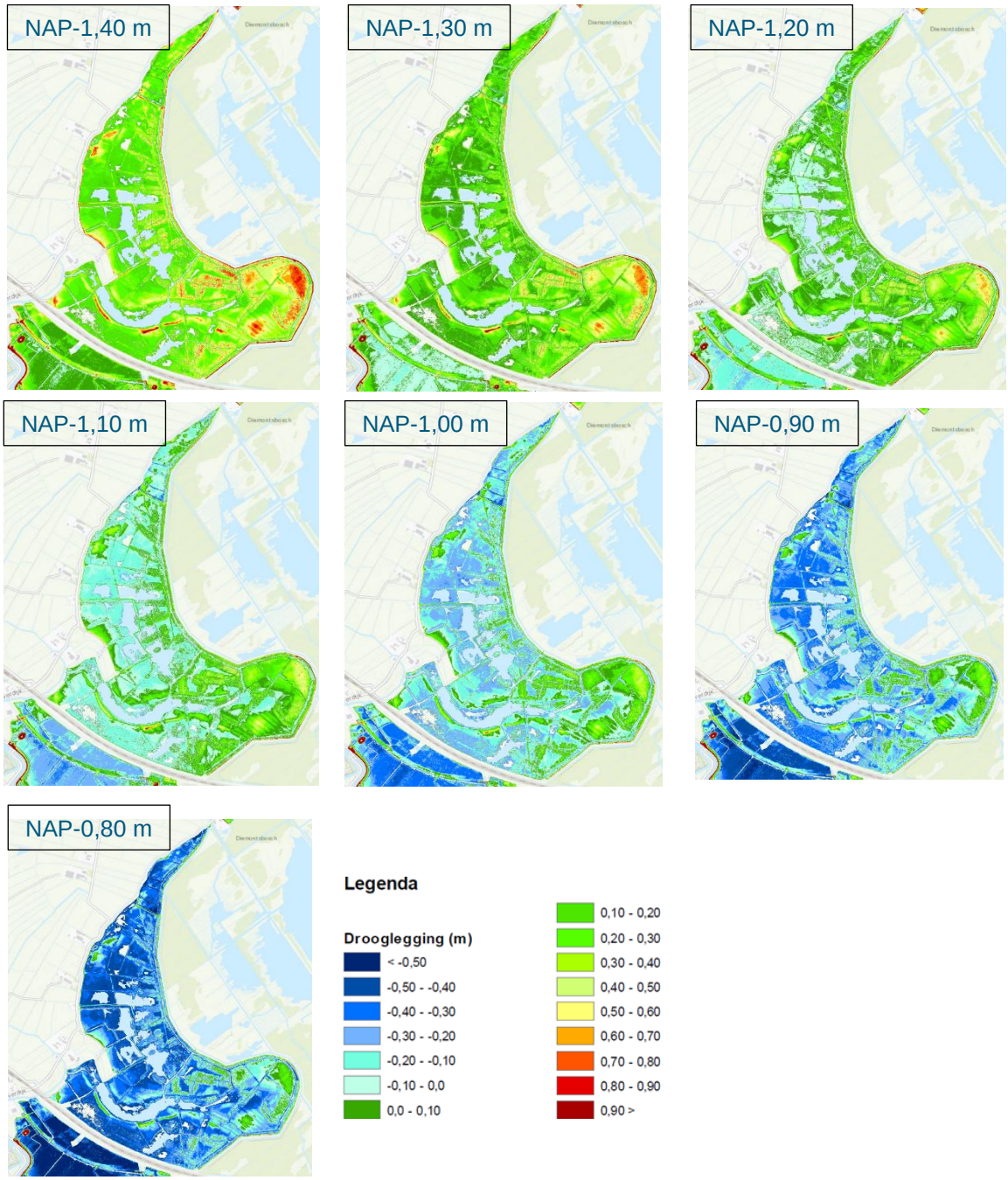

Figuur 4.2.6.2 Drooglegging NKP-N bij diverse waterpeilen

In de NKP-N is de constructiehoogte van de in de uiterste westhoek van dit deelgebied aanwezige hoogspanningsmast beperkend voor een peilaanpassing. Bij een maximum waterpeil van NAP-0,8 m wordt niet voldaan aan de drooglegginsgeis van 50 cm van de stalen vakwerkmasten die bovenop de betonfundatie staan (zie paragraaf 3.6). Voor de ontwikkeling van waterriet is 50 cm fluctuatie wenselijk. Een waterpeil van NAP-0,8 m zou als hoogste peil beter wenselijk zijn. De mastvoet van de hoogspanningsmast kan worden geïsoleerd van dit hogere waterpeil door koppeling met het niveau van de spoorsloot die een waterpeil heeft van NAP-1,70 m.

Er is bij een peilaanpassing tot NAP-0,80 m sprake van een aanzienlijke vernatting in dit peilgebied. Extra inlaat van voedselrijk water vanuit de aanscholverkolonie ter bevordering van de ontwikkeling van waterriet wordt niet wenselijk geacht. Er is reeds sprake van een voedselrijke kleibodem. Daarnaast is er nauwelijks sprake van stroming in het systeem en daarmee zou het stagnante voedselrijke water vanuit de aalscholverkolonie juist zorgen voor een aanzienlijke verslechtering van de waterkwaliteit in dit deelgebied.
Positief voor de ontwikkeling van waterriet is aanwezigheid van open water waarmee sprake is van wind- en golfwerking en daarnaast een benodigde basisdiepte voor een goede ontwikkeling van waterriet.

De percelen binnen de Schil waar het waterpeil ongewijzigd blijft (zoals de paardenwei), maar die wel onderdeel uitmaken van het natuurgebied, zullen een waardevolle bijdrage leveren aan de diversiteit van het natuurgebied en de begrazingsmogelijkheden (wanneer elders in het gebied er sprake is van inundatie).

Peilscheidingen
Ter plaatse van de huidige peilscheiding van peilvak 16-6 met peilvakken 16-11 en 16-13 dient de reeds aanwezige peilscheiding te worden gedimensioneerd op basis van het nieuwe waterpeil. Peilvak 16-14 dient te worden gesplitst door middel van een nieuwe peilscheiding. Deze kruist een aanwezige gasleiding. Ter plaatse van deze gasleiding zijn mogelijk beperkte beschermende voorzieningen nodig die zullen blijken uit zettings- en sterkteberekeningen.
De mastvoet van de hoogspanningsmast kan worden geïsoleerd van het hogere waterpeil door het aanbrengen van een peilscheiding rondom de mastvoet en het daarbinnen graven van een watergang die aansluit de watergang in peilvak 16-11 met een waterpeil van NAP-1,70 m.

De peilscheiding tussen het Naardermeer en de Schil ligt i.r.t. de toekomstige inrichtingsmaatregelen onvoldoende hoog. Er zijn aanpassingen nodig om de hoogtes, grotendeels NAP-0,55 m en deels NAP-0,7 m, zoals die zijn bepaald door Waternet (zie paragraaf 3.3.9) te behalen.

Kunstwerken
Naast het realiseren van de voorgaande inrichtingsmaatregelen dienen er een aantal civiele constructies te worden aangepast/gerealiseerd. Het betreft het aanbrengen van een spindelschuif op een aantal duikers. Daarnaast dienen een aantal keerwanden te worden vervangen en een dam te worden verwijderd. Ook dient stuw KST02512 te worden aangepast. Zuidwestelijk in dit deelgebied dient een wandelbrug op een hoger niveau te worden gelegd zodat deze bij een maximum waterpeil niet met het dek in het water ligt (bovenkant dek van ca. NAP-1,10 m naar NAP-0,55 m). Bij een hoog waterpeil is de brug niet betreedbaar aangezien het omliggende maaiveld lager ligt. Het is niet functioneel om de aansluitende paden te verhogen aangezien een doorgaande route op korte afstand ligt.

Baggeren
Het uitvoeren van baggerwerkzaamheden is wenselijk om daarmee de situatie voor de waterplantenvegetatie in de aanwezige watergangen te verbeteren (zie ook paragraaf 3.3.8).
De vrijkomende bagger toepassen op de naastgelegen percelen is mogelijk, mits de milieuhygiënische kwaliteit dit toestaat en de laagdikte van de opgebrachte bagger niet meer bedraagt dan 10-15 cm (dikker werkt pitrusontwikkeling in de hand).

Maatregelen
De volgende maatregelen worden in het kader van dit inrichtingsplan uitgevoerd:
- Gefaseerde peilaanpassing van NAP-1,50 naar maximaal NAP-0,80 m. Waternet en Natuurmonumenten werken de stappen van de gefaseerde peilopzet in het vervolgtraject verder uit;
- Ophogen peilscheiding aan zijde Naardermeer, ter plaatse van bebouwingzone, langs spoor en Visserijpad t.b.v. beoogd toekomstige peil;

- Baggerwerkzaamheden in alle watergangen in dit deelgebied;
- Verwijderen tussenliggende peilscheiding tot omringend maaiveld;
- Diverse waterhuishoudkundige werkzaamheden: aanbrengen spindels op bestaande duikers, verwijderen dam, aanpassen stuw en vervangen keerwanden t.b.v. beoogd toekomstige peil, zie bijlage A4;
- Herstelmaatregelen ter plaatse van hoogspanningsmast: toegangspad en de ruimte rondom mast;
- Tevens isoleren van mastvoet middels peilscheiding en koppeling aan peilvak NAP-1,70 m.

Beheer
Het huidig en toekomstig beheer van de NKP-N vindt grotendeels plaats middels de natuurlijke peilfluctuatie. Mogelijk wordt daarnaast gebruik gemaakt van grote grazers als beheerinstrument.

4.2.7 Zuidpolder beoosten Muiden

In de Zuidpolder worden in het kader van onderliggend inrichtingsplan geen werkzaamheden uitgevoerd.

4.2.8 Mogelijke extra maatregelen

Bij financiële meevallers behoren de volgende extra maatregelen tot de mogelijkheden:

1. Plaggen gronden deelgebied Voormeer (excl. gronden rond beheerboerderij die al met Natura2000-gelden worden gefinancierd)
2. In Hilversumse Bovenmeent*:
    - Eenmalig successie terugzetten langs randen open water;
    - Beheerkade in/langs plas.
3. Verflauwen van oevers langs gegraven langwerpige waterpartijen in de KOP*

**Precieze locatiebepaling vindt plaats in nauw overleg met Natuurmonumenten*

4.2.9 Specifieke inrichtingsaspecten

4.2.9.1 Kunstwerken

Als bijlage A4 is een digitaal overzicht opgenomen van de in het kader van dit inrichtingsplan te verwijderen, aan te passen, te vervangen en nieuw te realiseren kunstwerken. In een aantal gevallen is de exacte maatvoering niet te herleiden uit de beschikbare gegevens en is een aanname gedaan.

4.2.9.2 Beheer van sloten

Met de beoogde peilaanpassingen en bijbehorende maatregelen is er in de Schil nauwelijks sprake van een beperking van het beheer en onderhoud aan de aanwezige A-watergangen. Deze A-watergangen zijn in de periode waarin een lager waterpeil aan de orde is (september/oktober) regulier bereikbaar en beheerbaar.

4.3 Conditionering

Om de inrichtingsmaatregelen vergund te kunnen uitvoeren en daarnaast de financiële risico's beter in beeld te hebben zijn in de vervolgfase relevante conditionerende werkzaamheden aan de orde.

4.3.1 Bodemonderzoek

Ter vaststelling van de milieukundige kwaliteit van de te ontgraven grond (en slootdempingen) en de ontvangende bodem, alsmede de aanwezige te verwijderen dammen (asbestrisico) is milieuhygiënisch bodemonderzoek conform de NEN5740 en NEN5720 (waterbodem) noodzakelijk. Verder dient er historisch onderzoek plaats te vinden naar mogelijke verontreinigingen met PFAS. Afhankelijk van de resultaten kan vervolgonderzoek nodig zijn. De aanpak dient afgestemd te worden met gemeenten en/of uitvoeringsdienst. Daarnaast is bodemonderzoek aan te bevelen ter plaatse van de locatie waar een voormalige stortplaats is aangegeven (zie paragraaf 3.5.2). Tevens is inzicht nodig in de omvang van de in dit plan beschreven baggerwerkzaamheden en de kwaliteit van het slib. Met de resultaten van een bodemonderzoek kan de grondbalans van het werk met meer detail worden bepaald.

4.3.2 Hoogtemetingen

Ter verificatie van met name de hoogtes van de aanwezige (op te hogen) peilscheidingen zijn hoogtemetingen wenselijk om met meer detail de grondbalans te kunnen bepalen.

4.3.3 Geohydrologisch onderzoek (aanvullend)

Het is raadzaam om in de vervolgfase op perceelsniveau ter plaatse van particuliere percelen in de Schil meer in detail de impact van peilverhoging te monitoren middels peilbuizen en eventueel opnames van de bebouwing.

4.3.4 Geotechnisch onderzoek

Het is van belang dat voor de ophogingen van peilscheidingen en ter plaatse van de aanwezige Gasunie leiding, geotechnisch(e) onderzoek en berekeningen worden uitgevoerd. Met de resultaten van een dergelijk onderzoek kan meer in detail bepaald worden tot welke initiële hoogte de ophoging van de peilscheidingen dient plaats te vinden. Daarnaast geven zettingsberekeningen en een sterkteberekening inzicht in de effecten van de Gasunie leiding als gevolg van de ophoging.

4.3.5 Conventionele explosieven

Aangezien het niet bekend is of er in het gebied sprake is van een verdachtheid op de aanwezigheid van conventionele explosieven dient er in ieder geval een historisch bureauonderzoek te worden uitgevoerd waarmee eventuele af- of mogelijke aanwezigheid van conventionele explosieven wordt bepaald.

4.3.6 Kabels en leidingen

Voorafgaande aan de uitvoering van de maatregelen ter plaatse van de relevante nutsvoorzieningen (water- en gastransportleidingen en hoogspanningstracé) dienen ligging en maatregelen meer in detail te worden bepaald. De leidingen zullen moeten worden 'aangeprikt' om de daadwerkelijke (diepte)ligging vast te stellen. Voor wat betreft de hoogspanningsmasten zijn stabiliteitsberekeningen vereist indien rondom een mastvoet sprake is van peilaanpassing. Zoals aangegeven in paragraaf 4.3.4 dient ter plaatse van ophogingen rondom de Gasunie leiding de Gasunie geconsulteerd te worden en dienen berekeningen te worden overlegd.

4.3.7 Archeologie

Op basis van het advies aangaande vervolgonderzoek zoals beschreven in het archeologisch bureauonderzoek van Sweco (zie ook paragraaf 3.5.1) en de voorgestelde inrichtingsmaatregelen zoals die hiervoor zijn beschreven, is in de vervolgfase archeologisch veldwerk aan de orde. Concreet betekent dit dat verkennend booronderzoek aan de orde is voorafgaande aan:

- Het realiseren van de nieuwe watergangen en oeververflauwingen in de Keverdijkse Overscheense Polder;
- Het realiseren van de nieuwe watergangen in de Hilversumse Bovenmeent;
- Het realiseren van nieuwe watergangen in de Nieuwe Keverdijkse Polder Zuid.

Bij grondwerkzaamheden die plaatsvinden op locaties waar historische bebouwing aanwezig kan zijn is het raadzaam hier een proefsleuvenonderzoek uit te voeren ten einde deze vindplaatsen te waarderen.

4.3.8 Flora en fauna onderzoek

Ten behoeve van het peilbesluit dat nodig is voor de peilopzet van de schil dient in het kader van Wet natuurbescherming (Natuurtoets) een Passende Beoordeling uitgevoerd te worden. Het is raadzaam dit te baseren op een zo globaal mogelijk plan en tevens alle mogelijke uitvoeringsvarianten en voorziene werkzaamheden in de Natuurtoets op te nemen teneinde bij een handhavingsactie tijdens uitvoering te voorkomen dat het werk wordt stilgelegd.
In 2018 is de vegetatie in het complete Natura 2000-gebied gekarteerd, tevens zijn de broedvogels in Keverdijk Noord, Keverdijk Zuid en de Hilversumse Bovenmeent gekarteerd.

4.4 Vergunbaarheid

4.4.1 PIP

De realisatie van aangewezen Natura 2000- en NNN-gebieden is een verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. Een belangrijk planologisch instrument waar de provincie over beschikt is het provinciaal inpassingsplan. Projecten en plannen met een provinciaal belang en al dan niet een gemeentegrens-overschrijdend karakter kunnen met een provinciaal inpassingsplan worden mogelijk gemaakt. Voor de uitvoering van de natuurdoelstellingen voor de Schil is een procedure opgestart tot het opstellen van een provinciaal inpassingsplan waarbij de gronden de gewenste natuurbestemming krijgen. Dit inrichtingsplan dient als bijlage van het plan.

4.4.2 Te doorlopen procedures

Voor de vergunbaarheid is navolgend in beeld gebracht welke vergunningen en procedures noodzakelijk zijn en is tevens aangegeven met welke proceduretijden rekening gehouden moet worden.

Vergunning	Activiteit	Termijn (weken)	Bevoegd gezag
PIP	Bestemmingsplanwijziging als gevolg van functieverandering	22-40	Provincie Noord-Holland
Omgevingsvergunning	Uitvoeren van een Werk of Werkzaamheden	8-14+6	Gemeente
Watervergunning	Werkzaamheden in de zone van de legger/keur	8+6	Waternet
Wet natuurbescherming	Voor verstoringsaspecten op doelsoorten N2000 en instandhoudingsdoelen alsmede verstoren van overige beschermde dieren en planten.	13-20	Prov Noord-Holland
Watergebiedsplan en peilbesluit	Vaststellen van het Watergebiedsplan en peilbesluit	4-6+6+4	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
Ontheffing Provinciale Milieu Verordening	Werkzaamheden binnen aardkundig monument	6-6	Prov Noord-Holland
Ontheffing Provinciale Ruimtelijke Verordening	Werkzaamheden binnen aardkundig waardevol gebied	6-6	Prov Noord-Holland
Ontgrondingsvergunning	ntb	ntb	Prov Noord-Holland
Landschapsverordening	ntb	ntb	Prov Noord-Holland
Kapmelding (als onderdeel van de Wnb)	Kappen van een bosopstand buiten bebouwde kom	4	Prov Noord-Holland
Melding Bbi	Het Besluit lozen buiten inrichtingen bevat onder meer algemene regels voor lozingen bij ontgraven of baggeren van de waterbodem en lozingen bij werkzaamheden aan vaste objecten.	4	Waternet
Melding BBK	Het Besluit bodemkwaliteit omvat regels voor de toepassing van grond, baggerspecie en bouwstoffen en stelt kwaliteitseisen aan de uitvoering van bodemwerkzaamheden.	5 werkdagen	Gemeente en Waternet

Vergunning	Activiteit	Termijn (weken)	Bevoegd gezag
Wion (KLIC)	De Wet informatie-uitwisseling ondergrondse netten (WION) verplicht om bij elke ‘mechanische grondroering’ een graafmelding bij het Kadaster te doen.	3 werkdagen	Kadaster

In een aantal gevallen speelt dat voor de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen en beheermaatregelen er over terrein van derden gegaan zal moeten worden. In deze gevallen zal een recht van overpad geregeld moeten worden middels een privaatrechtelijke overeenkomst.

5 Bronnen

De meest relevante bronnen die zijn geraadpleegd voor het opstellen van dit inrichtingplan zijn navolgend opgenomen.

1. Natuurdoelen en hydrologie voor de polders rondom het Naardermeer, B.R. Sijtsma (Natuurmonumenten) en R. Diek (Waternet), 7 februari 2018
2. Factsheets Naardermeer, Vogel- en habitatrichtlijn Oostelijke Vechtplassen en Naardermeer, Provincie Noord-Holland, november 2012
3. Ontwerp Natura 2000 beheerplan Naardermeer 2017-2023, Provincie Noord-Holland, 3 mei 2017
4. Praktijkpeilgebieden Watersysteem, kaart 3 van Watergebiedsplan Naardermeer e.o., Waterschap Amstel Gooi en Vecht, 3 november 2016
5. Natuurdoelen polders rondom het Naardermeer, Nieuwe Keverdijkse Polder oost en Hilversumse Bovenmeent, beheeradvies 1999, Vereninging Natuurmonumenten
6. Monitoring Herstelplan Naardermeer 1992-1997, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Provincie Noord-Holland en Vereniging Natuurmonumenten, juni 1999
7. Natuurdoelen Keverdijkse Overscheense Polder, Vereniging Natuurmonumenten, 18 maart 2002
8. Inrichtingsplan Naardermeer-Oost, Alterra/Natuurmonumenten, november 2006
9. Vooronderzoek PIP schil Naardermeer, Sweco, 31 augustus 2018
10. Bureauonderzoek, Archeologisch onderzoek PIP schil Naardermeer, concept, Sweco, 3 mei 2018
11. Verkennend natuuronderzoek PIP schil Naardermeer, concept, Sweco, 3 mei 2018
12. Periodieke kademetingen Meerkade, Waternet, 2004, 2009, 2013 en 2014
13. Hydraulische analyse Naardermeer en omgeving, Hydrologic, september 2017
14. Watergebiedsplan Naardermeer, ’s-Gravenlandse Polder en omgeving, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, 5 juli 2007
15. Veldbezoek Polder Naardermeer, Natuurmonumenten, 23 april 2018
16. Analyse inlaatbehoefte Naardermeer, Waternet, 28 oktober 2016
17. Potentiële effecten invoering van een meer flexibel peilbeheer op de Natura 2000-doelstellingen in het Naardermeer, Kennisnetwerk OBN, 2017
18. Definitief Verslag Expert meeting flexibel peilbeheer Naardermeer 1 december 2015, verslaglegging 18 februari 2016
19. Geohydrologische berekeningen Naardermeer, Waternet, augustus en september 2018
20. Watersysteemanalyse bufferzone/schil Naardermeer – deel 1, Waternet, 24 april 2018
21. Watersysteemanalyse bufferzone/schil Naardermeer – deel 2, Waternet, 29 juni 2018
22. Grondwateronderzoek Naardermeer en omgeving ten behoeve van het Watergebiedsplan, S. Fritz & J. Beemster (Waternet), 20 december 2018

BIJLAGEN

A1 Bijlage Feitenkaarten

(Separaat)

A2 Inrichtingstekeningen

(Separaat)

A3 Informatie hoogspanningsmasten

(Separaat)

A4 Overzicht te verwijderen, aan te passen en nieuwe kunstwerken

(Separaat)

Legenda

Algemeen
- Grens plangebied
- Peilgebiedsgrens na inrichting

Relevante nutsvoorzieningen
- Buisleiding Gevaarlijke Inhoud - Gasunie
- Hoogspanningsverbinding - TenneT
- Transportleiding Water 700 - PWN

Ontwerp inrichtingsplan

Kunstwerken te verwijderen
- Vaste dam
- Dam met duiker
- Stuw
- Keerwand
- Syphon

Kunstwerken nieuw
- Aanbrengen vaste dam
- Aanbrengen dam met duiker
- Mogelijk dam met duiker al aanwezig
- Aanbrengen afsluiter in duiker
- Aanbrengen stuw
- Aanpassen stuw
- Aanbrengen keerwand
- Vervangen keerwand
- Aanpassen gemaal
- Verhogen brug

Natuurvriendelijke oevers
- Plas-dras zone

Peilscheidingen
- Verwijderen bestaande peilscheiding
- Aanbrengen tot NAP -0,45 m
- Aanbrengen tot NAP -0,5 m
- Aanbrengen tot NAP -0,55 m
- Aanbrengen tot NAP -0,7 m
- Aanbrengen tot NAP -0,75 m
- Aanbrengen onderhoudskade

Watersysteem
- Aanbrengen greppels/maaiveldverlaging
- Aanbrengen nieuwe watergang
- Verbreden/verdiepen bestaande watergang
- Visvrije wateren

Aanvullingen
- Vogeleiland
- Aanbrengen slib

Recreatie
- Uitkijkpunt

Beschoeiing
- Wilgentenen t.b.v. fixatie vogeleiland

ERDAS Apollo Advantage
- NL_aerial_2020_10cm

0 100 200 400 600 800 1.000 Meters

N

Titel
Overzichtstekening
Ontwerp inrichtingsplan

Project
Inrichtingsplan Schil Naardermeer

Opdrachtgever
Provincie Noord-Holland

Figuur
BF9516-101_SO-101

Gecontroleerd door
J. van Oorsouw

Volgnummer
3

Datum
26-1-2021

Schaal
1:7.500

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

Pad: C:\Users\906870\Box\BF9516_Inrichtingsplan Schil Naardermeer\BF9516 Team\BF9516 Technical Data\800 GIS\01 Kaders\200 Versobering\BF9516_Inrichtingsplan versoberd\BF9516_Inrichtingsplan versoberd.aprx

Nota overlegreacties Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op ..-..-…..

Provincie Noord-Holland

Inhoudsopgave

1 Inleiding 3
2 Overlegreacties 3
3 Conclusie 5

Provincie Noord-Holland

1 Inleiding

In het kader van het vooroverleg art. 3.1.1. Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is het concept-ontwerp PIP voorgelegd aan de besturen van de betrokken gemeenten en waterschappen en die diensten van provincie en rijk die betrokken zijn bij de zorg voor de ruimtelijke ordening of belast zijn met de behartiging van belangen welke in het plan in het geding zijn. In verband hiermee is het concept ontwerp inpassingsplan voorgelegd aan Rijkswaterstaat, Waternet, Natuurmonumenten, Ministerie I&W, Prorail, Gasunie, TenneT, Liander en LTO. Tevens zijn de gemeenteraden van Gooise Meren, Weesp en Hilversum formeel gehoord in het kader van artikel 3.26, lid 1 Wro en zijn de gemeenten ook ambtelijk geraadpleegd.

De overlegreacties zijn verwerkt in de toelichting op het ontwerp PIP en zijn als bijlage opgenomen in het ontwerp PIP.

2 Overlegreacties

Op het concept ontwerp PIP zijn reacties binnengekomen van de gemeente Gooise Meren, gemeente Hilversum, Prorail en Gasunie. In onderstaande tabel zijn alle ingekomen overlegreacties samengevat en voorzien van een inhoudelijke reactie. Per overlegreactie is aangegeven of deze leidt tot een aanpassing van het ontwerp PIP.

Overlegpartner	Inhoud reactie	Reactie provincie
Gemeente Gooise Meren	Voor het overgrote deel kan de gemeente zich vinden in het inpassingsplan. De gemeente wijst op het belang van een goede burgerparticipatie voor haar inwoners wiens belangen geraakt worden door dit plan. In het kader van onteigening wordt zorgvuldigheid bij de onderhandelingen gevraagd. Specifiek wordt aandacht gevraagd voor de positie van de veldschuur aan de Overscheenseweg en hier een passende bestemming aan te geven. Tot slot wordt opgemerkt dat de termijn van zes weken waarin de gemeente de gelegenheid is	Burgerparticipatie vindt plaats door middel van de voorgeschreven wettelijke procedure, waarbij aanvullend een informatiebijeenkomst wordt georganiseerd voor belangstellenden. Bij deze informatiebijeenkomst zullen ook het Inrichtingsplan en het Watergebiedsplan worden betrokken. Bij de verwerving van benodigde gronden betrachten wij uiteraard een grote zorgvuldigheid. Wat betreft de veldschuur aan de Overscheenseweg, deze is inmiddels aangekocht. Het pand zal worden verwijderd en heeft de bestemming Natuur gekregen in dit PIP.

	gegeven een reactie te geven niet haalbaar is.	
Gemeente Hilversum	Het college is van mening dat het inpassingsplan is voorzien van een goede ruimtelijke onderbouwing en ziet geen aanleiding om de raad te adviseren een reactie op het plan in te dienen. Wel wordt gevraagd of de reactietermijn bij een toekomstig inpassingsplan kan worden verruimd.	De reactie wordt ter kennisgeving aangenomen. Over de reactietermijn van toekomstige plannen kan de provincie in het kader van dit inpassingsplan geen uitspraken doen.
Prorail	Prorail gaat er van uit dat de peilverhoging binnen de bandbreedte van 5 centimeter structurele verhoging blijft. Indien de peilverhoging meer zal zijn, is een extra toets vereist aan de hand van het bedrijfsvoorschrift van Prorail. Indien sprake is van een structurele peilverhoging van meer dan 5 cm, wordt verzocht hierover tijdig contact op te nemen.	Het inpassingsplan voorziet in een natuurbestemming voor de in het plangebied betrokken gronden. Er worden geen regels gesteld aan een maximale peilverhoging. Ook in de huidige planologische situatie worden hier geen regels aan gesteld. Dit inpassingsplan verandert dus niets aan de mogelijkheden voor peilverhoging. In het kader van de uitvoering zal contact worden opgenomen met Prorail.
Gasunie	In het plangebied ligt een 12 inch 40 bar regionale gastransportleiding. In artikel 4 ‘Leiding-Gas’ is onder lid 3 een bepaling opgenomen waarbinnen afgeweken kan worden van de bouwregels. Gasunie is van mening dat het huidige artikel een beoordelingsvrijheid biedt die niet door artikel 14 derde lid Bevb wordt geboden. Hierin is bepaald dat de veiligheid van de in de	De voorgestelde aanpassingen van Gasunie worden overgenomen in artikel 4 van de regels van het inpassingsplan.

	belemmeringenstrook gelegen buisleiding niet mag worden geschaad en geen kwetsbaar object wordt toegelaten. Tevens wordt gevraagd de genoemde maatvoering van 50 m^2 in artikel 4.4.1 te schrappen. Gasunie doet een voorstel voor aanpassing van het betreffende artikel.	

3 Conclusie

De overlegreactie van Gasunie heeft geleid tot aanpassingen van het ontwerp PIP. De overige overlegreacties leiden niet tot wijziging van het ontwerp PIP.

Nota van Beantwoording zienswijzen

Behorend bij het besluit tot vaststelling van het:

- **Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer door Provinciale Staten van Noord-Holland;**
- **Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil door het Algemeen bestuur van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht.**

12 april 2021

Inhoud

1. Inleiding....3
2. Van ontwerp naar vaststelling....4
3. Ontvankelijkheid zienswijzen....4
4. Zienswijzen en commentaar....4
5. Samenvatting van de wijzigingen als gevolg van de zienswijzen....30
6. Ambtshalve wijzigingen....31

Bijlagen:

- Bijlage 1. Tabel nummering zienswijzen
- Bijlage 2. Notitie Insecten (maart 2021)
- Bijlage 3. Beantwoording gestelde vragen in mail 15 nov. 2020

1. Inleiding

Tijdens de voorbereidende fase van het Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer (hierna: PIP) en het Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil is een communicatietraject doorlopen met de omwonenden en belanghebbenden.
Dit communicatietraject bestaat uit drie onderdelen:

- afstemming met en toelichting aan omwonenden en belanghebbenden in de vorm van:
    - een informatieavond in het kader van het N2000-beheerplan op 7 maart 2019. Tijdens deze avond is ook een toelichting gegeven op het aanstaande Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan en kon men zich aanmelden voor nieuwsberichten via e-mail;
    - 'keukentafel' gesprekken en een veldbezoek in 2020 met groepen bewoners;
    - tussentijds digitale nieuwsberichten met voortgangsinformatie;
    - spreekuren in de derde week van de terinzageleggingsperiode (vanwege COVID 19 zijn deze digitaal verlopen);
- diverse communicatie-uitingen op de provinciale projectenwebsite Schil Naardermeer over de plannen, een animatie en film-carrousel met toelichting op de plannen, inzet van social media en proactieve berichtgeving in regionale media;
- de publicatie van de formele periode van terinzagelegging vanaf 5 oktober 2020 tot 16 november 2020 met de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. De publicaties zijn gedaan in de Staatscourant 2020, 51384 (ook te zien op overheid.nl), in het Provinciaal Blad 2020, nr. 6937 en in de huis-aan-huis-bladen: BussumsNieuws, NaarderNieuws, MuiderNieuws, WeesperNieuws en De Gooi en Eembode – editie Hilversum.

In het communicatietraject hebben provincie, waterschap en Natuurmonumenten gezamenlijk opgetrokken.

In het kader van het bestuurlijk vooroverleg op grond van artikel 3.1.1 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) zijn de gemeenten Gooise Meren, Hilversum en Weesp geraadpleegd, evenals de relevante organisaties, zoals Rijkswaterstaat, Waternet, Natuurmonumenten, Ministerie I&W, Prorail, Gasunie, TenneT, Liander en LTO. Onderdeel van de voorbereiding is ook het 'horen' van de gemeenteraden van de gemeenten waarbinnen het Provinciaal inpassingsplan valt. Dit op grond van artikel 3.26 lid 1 van de Wro. De gemeenteraden van Gooise Meren, Hilversum en Weesp zijn formeel gehoord.
De reacties van de gemeenten en de overige overleginstanties hebben tot een aanpassing van het plan geleid. Deze is verwerkt, waarna het ontwerp inpassingsplan en het ontwerp Watergebiedsplan van 5 oktober tot en met 16 november 2020 ter visie zijn gelegd. Ook het MER-beoordelingsbesluit van GS, waarin is geconcludeerd dat geen milieueffectrapport behoeft te worden opgesteld, heeft gelijktijdig ter inzage gelegen.

De ingediende zienswijzen op de ontwerpplannen zijn in dit verslag samengevat en van een gezamenlijke reactie van de provincie en het Waterschap voorzien. Dit verslag is een bijlage bij het voorstel ter vaststelling van het Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het watergebiedsplan Naardermeer en omliggende schil.

Onderstaand komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- de totstandkoming van het inpassingsplan en het Watergebiedsplan;
- de ontvankelijkheidstoets;
- inhoudelijke beoordeling van de zienswijzen, voorzien van het voorstel om de zienswijze al dan niet over te nemen;
- een samenvatting van de wijzigingen voortvloeiend uit de zienswijzen en enkele ambtshalve wijzigingen.

2. Van ontwerp naar vaststelling

Vanwege het besluit om de procedures van het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan te coördineren (coördinatiebesluit 29 juni 2020) heeft de terinzagelegging van het ontwerp-Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil gelijktijdig plaatsgevonden. Dit conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en artikel 4.4. van de Waterverordening waterschap Amstel Gooi en Vecht 2017. Van de terinzagelegging is op de wettelijk voorgeschreven wijze kennisgegeven in de Staatscourant en enkele dag- en huis-aan-huisbladen. In de kennisgeving is vermeld dat gedurende de termijn van terinzagelegging iedereen zijn zienswijze over de ontwerpen naar voren kan brengen bij Provinciale Staten. De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en voor zover hier wijzigingen uit voortvloeien, zijn deze verwerkt in de plannen. Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling weer gelijktijdig zes weken ter inzage worden gelegd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

3. Ontvankelijkheid zienswijzen

Van de gelegenheid om zienswijzen naar voren te brengen is gebruik gemaakt door 35 personen en instanties (zie bijlage 1).
De ingediende zienswijzen zijn getoetst aan de Algemene wet bestuursrecht (artikel 3:16 en 6:9) op ontvankelijkheid. De zienswijzen zijn alle vóór 17 november 2020 ontvangen en dus tijdig ingediend. Volgens artikel 6:9 eerste lid Awb, in samenhang met artikel 3:16 derde lid Awb, is een zienswijze tijdig ingediend indien deze voor het einde van de termijn dan wel op de eerste dag na het weekend, als de termijn in het weekend eindigt, is ontvangen.
Enkele indieners van zienswijzen hebben van de gelegenheid gebruik gemaakt de tijdig ingediende zienswijze binnen 2 weken na het beëindigen van de zienswijzentermijn aan te vullen. Dit betreft de indieners die in het navolgende zijn genoemd onder de nummers 4, 17, 27, 30 en 34. Ook deze aanvullingen zijn in het volgende hoofdstuk van deze nota verwekt.

4. Zienswijzen en commentaar

In onderstaande tabel zijn de zienswijzen, ingedeeld naar onderwerp, samengevat en van een reactie voorzien. Dit resulteert in een voorstel aan Provinciale Staten en het Algemeen bestuur van het waterschap om de zienswijze wel of niet over te nemen. In een groot deel van de zienswijzen komen dezelfde onderwerpen terug.

Een aantal indieners verwijst in de zienswijze naar de mail van 15 november 2020 die namens een groep omwonenden naar de provincie is gestuurd. In de mail stellen omwonenden vooral vragen over het voorafgaand proces en gemaakte keuzes. In één zienswijze is de mail in zijn geheel opgenomen, waarmee de mail onderdeel van de zienswijzeprocedure is geworden. Een samenvatting van de mail, voorzien van de gezamenlijke reactie van provincie en waterschap, is daarom opgenomen in bijlage 3 bij deze zienswijzennota.

In het navolgende zijn zowel de samenvatting van de onderwerpen uit de zienswijze als de reactie hierop te lezen. In verband met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is het verslag geanonimiseerd.

Inhoudelijke reactie op de zienswijzen

Ingediende zienswijzen (nummers verwijzen naar tabel, bijl. 1)	Samenvatting op onderwerp zienswijzen	Reactie provincie Noord-Holland / waterschap Amstel, Gooi en Vecht.
LTO (1), 2, 4, 7, 13, 14, 18, 20, 26	**Zienswijze LTO Noord i.r.t. andere zienswijzen** De inhoud van de door LTO Noord opgestelde zienswijze is door meerdere indieners overgenomen in hun zienswijze die daarmee dezelfde onderwerpen bevatten, soms aangevuld met enkele opmerkingen over persoonlijke omstandigheden. De zienswijzen met dezelfde strekking wordt onderstaand behandeld in samenhang per onderwerp.	
	Agrarische bestemming Gesteld wordt dat de natuurbestemming die nu in de Schil is gevestigd geen recht doet aan het huidig eigendom en agrarisch gebruik. Ook zou deze wijze van bestemmen niet in overeenstemming zijn met het provinciaal beleid. Voorgesteld wordt een wijzigingsbevoegdheid in het PIP op te nemen om na verwerving of als een eigenaar kiest voor zelfrealisatie van natuur de bestemming te wijzigen naar natuur. Indiener genoemd onder nummer 13 stelt dat als vrijwillige verkoop niet lukt het bestemmingsplan niet in werking kan treden. En stelt dat het agrarisch gebruik mag worden voortgezet.	Voor de gronden waarop het PIP betrekking heeft zijn al geruime tijd geleden aanwijzingsbesluiten genomen voor Natura 2000 (23 mei 2013) en NNN gebied. Nederland heeft voor het Natura 2000-gebied een bijzondere en internationale verantwoordelijkheid deze internationaal unieke natuur in stand te houden. Als gevolg van de aanwijzingsbesluiten dienen maatregelen getroffen te worden om de instandhoudingsdoelstellingen N2000 te halen en de NNN te realiseren. Als gevolg hiervan zijn planologische wijzigingen noodzakelijk. Als de bestemming is gewijzigd maar de gronden nog niet zijn verworven, kan het agrarisch gebruik op grond van het overgangsrecht worden voortgezet. Het PIP heeft als doelstelling deze natuurgebieden van een eenduidige planologische regeling te voorzien, zodat de verdere natuurontwikkeling uitgevoerd kan worden. Het huidig gebruik en de eigendomssituatie is hierop niet van invloed. Het plan legt de reeds besloten en toekomstige natuurfunctie vast, ongeacht de eigendomssituaties.

		Voor het opnemen van een wijzigingbevoegdheid bestaat geen aanleiding. Dit is aan de orde als een ontwikkeling onvoldoende concreet is. Hiervan is, gelet op het Inrichtingsplan, geen sprake. Zoals beschreven in de toelichting van het PIP is het voor het uitvoeren van de maatregelen nodig dat enkele percelen worden verworven. De onderhandelingen met de huidige eigenaren zijn gaande. De insteek is om 'in der minne' tot een overdracht te komen, maar in dit soort trajecten is niet uit te sluiten dat uiteindelijk tot onteigening overgegaan moet worden. Uit het GS besluit van 22 november 2016 'Voorgenomen onteigening in de Schil rond het Naardermeer', blijkt dat hier rekening mee wordt gehouden.
	Verschil PIP en Inrichtingsplan Ook wordt opgemerkt dat de duiding van agrarische percelen in het PIP en het Inrichtingsplan niet eenduidig is.	In het Inrichtingsplan wordt in figuur 1.4.2 een overzicht gegeven van alle percelen die in de in te richten gebieden liggen met de voortgangstypering kwaliteitsverbetering op gerealiseerde natuur (groen); niet verworven en niet ingericht(rood) en verworven, niet ingericht (oranje). Hierin is geen duiding agrarische percelen aan de orde maar de voortgangstypering ten behoeve van de voorgenomen inrichting. In het inpassingsplan zijn in figuur 6 alle resterende agrarische percelen in particulier eigendom aangegeven. Hier is wel de duiding agrarische percelen aan de orde met in de tekst de toelichting waarom deze percelen aan de bedrijfsmatige inzet ten behoeve van landbouwproductie worden onttrokken. De constatering van indiener dat de typering rode percelen in figuur 6 in het PIP niet overeenkomt met figuur 1.4.2 in het Inrichtingsplan klopt, maar dat heeft, zoals hiervoor beschreven te maken met de verschillende informatie die de kaartjes beogen weer te geven. De figuren dienen verschillende doelen.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
LTO 1, 2, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14 , 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28,	**Hydrologie** Het PIP en het Watergebiedsplan constateren dat peilverhoging in Naardermeer/Schil geen hydrologische effecten heeft op de agrarische omgeving. Beide plannen zouden echter verschillende effecten aangeven. Doordat de informatie in verschilldende documenten staat is het voor indieners onduidelijk wat precies de maatregelen (peilverhoging) op welke locatie zijn en de effecten daarvan. Gevraagd wordt om een nulmeting, ook buiten de schil.	Om uitvoering te kunnen geven aan de instandhoudingsdoelstellingen (Natura 2000 en NNN) dienen zowel het waterschap als de provincie besluiten te nemen. De provincie zorgt voor de planologische verankering door het vaststellen van het PIP, voorzien van een motivering in de toelichting. Het waterschap verzorgt het peilbesluit dat is gemotiveerd in en onderdeel uitmaakt van het Watergebiedsplan. In het Inrichtingsplan, dat eveneens ter inzage heeft gelegen zijn alle te nemen maatregelen opgenomen. Het Inrichtingsplan is door de provincie, het waterschap en Natuurmonumenten in gezamenlijkheid opgesteld.

29, 30, 31, 33, 34, 32	Indiener van zienswijzen nummer 19 voegt hier aan toe dat over de effecten van de peilverhoging op de langere termijn niets is te vinden in de rapporten.	Omdat de besluiten van de provincie en het waterschap nauw met elkaar samenhangen zijn deze op grond van het coördinatiebesluit gelijktijdig in procedure gebracht. Dit heeft tot gevolg dat er in één keer veel informatie is in te zien. Het is begrijpelijk dat de samenhang lastig is te doorgronden voor degenen die niet zijn ingewijd in de materie. Zowel in het Inrichtingsplan (bijlage 6 bij het PIP) als het Watergebiedsplan zijn de maatregelen en de effecten van de veranderingen in waterpeilen beschreven, ondersteund met illustraties. De informatie in de documenten komt overeen. Op de nulmeting wordt ingegaan in de reactie op de zienswijzen onder het kopje 'Effect van peilverhoging'. Kortheidshalve wordt daarnaar verwezen. De formele peilbesluittekst is te vinden in het Watergebiedsplan (paragraaf 8.2) en de bijbehorende kaarten in de kaartenbijlage. In de kennisgeving wordt dit beschreven. De effecten op de grondwaterstand op de lange termijn zijn niet anders dan dat op dit moment wordt berekend. Wel kan klimaatverandering effect hebben op de waterhuishouding van een gebied. Korte en hevigere buien in de zomer, maar ook langdurige droogte zijn verschijnselen die vaker voor zullen komen. Daarnaast zijn er jaarlijkse verschillen in hoeveelheid neerslag. Zie ook onderstaande reactie met betrekking tot het klimaat.
	Klimaat Gevraagd wordt of in in de plannen rekening is gehouden met klimaatverandering met als gevolg stijging van het waterpeil.	Klimaatverandering kan ervoor zorgen dat er vaker hevige neerslag in korte tijd valt. Het is daarom goed dat het water kan worden opgevangen en/of afgevoerd. Flexibele peilen en een grotere marge tussen het maximale en minimale peil zorgen ervoor dat piekbuien beter opgevangen kunnen worden. Omdat voor de peilgebieden binnen het plangebied ruimere marges worden vastgesteld is het gebied beter voorbereid op klimaatverandering. Dit geldt ook voor de steeds drogere zomers. Een ruimere marge tussen het minimale en maximale peil zorgt ervoor dat het water na een natte periode niet meteen uitgemalen hoeft te worden en daardoor langer beschikbaar blijft voor de drogere perioden. Ook zal hierdoor het lager gelegen agrarische gebied waarop de Schil afwatert minder belast worden met (neerslag)water uit de Schil. De maatregelen hebben als bijkomstig effect dat ze gunstig zijn voor het opvangen van de gevolgen van de verwachte klimaatverandering.

	Effect van peilverhoging Op grond van de mening dat peilverhoging in de Schil geen effect mag hebben op het agrarisch gebied worden de volgende voorstellen gedaan: - Bouw de peilopzet af richting het (aangrenzend) agrarisch gebied; - Realiseer interne buffering binnen het toekomstige natuurgebied; - Leg een hydrologisch meetwerk om het gehele plangebied aan, inclusief nulmeting (waarvoor gegevens beschikbaar zijn); - Doe nader onderzoek naar extra kweldruk en betrek daarbij ook de waterkwaliteit en waterstroom uit Hilversum; - Herstel de omissie dat niet nader wordt ingegaan op de genoemde ecologische buffer en het effect op de omgeving; - Stel een schaderegeling voor het agrarisch gebied buiten de Schil op voor de effecten op hydrologie en fauna.	Voor het Watergebiedsplan is een grondwaterstudie uitgevoerd waarbij is gekeken naar de huidige situatie en naar de mogelijke effecten op de grondwaterstand bij de nieuwe inrichting. Hieruit komt naar voren dat er op de percelen buiten de Schil nagenoeg geen effecten te verwachten zijn. Voor enkele percelen wordt berekend dat de grondwaterstand in de zomer 2 cm hoger wordt. De betreffende percelen staan weergegeven in figuur 4.7 van het Watergebiedsplan. Ook heeft de aanpassing van de waterpeilen in de Schil geen effect op de fluctuatie van de grondwaterstanden. Het afbouwen richting het agrarisch gebied en daarmee het realiseren van een extra buffer is, omdat er geen negatieve effecten op de omgeving worden verwacht niet in het plan opgenomen. Bij de modelberekeningen worden modellen gebruikt, die zijn gebaseerd op realistische aannames en gevalideerd op basis van beschikbare grondwaterstandsmetingen. Om de berekende effecten op de grondwaterstand in de praktijk te volgen, zal het waterschap op verschillende locaties rondom de Schil een hydrologisch meetnet aanleggen, dat wil zeggen peilbuizen plaatsen, om de grondwaterstanden te monitoren. Hiermee zal ruim voor de instelling van de nieuwe peilen worden gestart, zodat tevens een nulmeting wordt vastgelegd. Het waterschap vindt het van belang om de effecten op de omgeving goed in de gaten te houden. Omdat uit de zienswijzen blijkt dat er veel zorgen zijn, zullen de gegevens daarom jaarlijks worden geanalyseerd en met de partijen worden gedeeld. Hierbij zal worden bekeken of er veranderingen in de kweldruk plaatsvinden. Ook de waterkwaliteit wordt door het waterschap op diverse locaties gemeten en ook deze gegevens worden geanalyseerd. Er zal gelegenheid zijn de metingen te bespreken. Bewoners kunnen dan hun ervaringen en bevindingen aan de organisaties meegeven over de peilverhoging die in stapjes van 5 cm zal plaatsvinden. Voor de reactie ten aanzien van een schaderegeling, het effect op fauna en ecologie en de ecologische buffer wordt verwezen naar deze onderwerpen in de beantwoording van de zienswijzen onder de kopjes ’Fauna i.r.t. peilverhoging’ en ’Effecten buiten de Schil’.

	Vast peil rond woning Indiener genoemd onder nummer 14 pacht een woning van Natuurmonumenten in de Voormeer en vraagt waarom er geen vast peil rond de woning gaat gelden.	In het Voormeer vinden geen peilwijzigingen plaats. Het huidige peil ligt tussen NAP-0,80 en -1,10. Op de kaart met actuele peilen (kaart 4 in het Watergebiedsplan) stonden de praktijkpeilen voor deze polder niet weergegeven. Om de basisinformatie compleet te hebben is dit nu in het definitieve plan toegevoegd. Dit is geen inhoudelijke wijziging, maar geeft een completer beeld van de uitgangsituatie. Het huidige peil voldoet aan de doelstelling. Het waterschap ziet geen reden om het waterpeil rond de pachtwoning aan te passen.
	Plan B Indiener genoemd onder nummer 19 vraagt naar de werkwijze en stappen van de peilverhoging. Kan er worden gestopt, en zo ja, met welke redenen en door wie. Indiener vraag naar een plan B als een ander inzicht aan de orde komt.	In het Watergebiedsplan staat beschreven dat het maximale waterpeil in stapjes van 5 cm per jaar wordt verhoogd. Dit gebeurt om enerzijds de natuurontwikkeling in de gaten te houden. Anderzijds is het ook van belang om de effecten op de omgeving goed te volgen. Jaarlijks zullen de gegevens worden geanalyseerd en met de partijen worden besproken. Ook zal er een jaarlijkse excursie voor omwonenden worden georganiseerd. Hierin kunnen de metingen worden besproken en kunnen bewoners ook hun ervaringen en bevindingen aan de organisaties meegeven. Mocht uit deze jaarlijkse evaluatie blijken dat er ongewenste effecten optreden, dan zullen de partijen op bestuurlijk niveau met elkaar in overleg treden. Hierin zal beoordeeld worden of het effect met een lokale maatregel te beheersen is (bijvoorbeeld aanleg drainage of plaatselijk ophogen) of dat het nodig is om de peilaanpassing niet verder door te voeren.
	Peilvak Naardermeer Indiener genoemd onder nummer 31 heeft een woning binnen het peilvak Naardermeer. In hoeverre is hier rekening mee gehouden in relatie tot max peilstijging van 10 cm.	Bij de stukken op de website van de provincie Noord-Holland (Watergebiedsplan AGV) zit een kaartbijlage met onder andere de huidige waterpeilen (kaart 3) en de toekomstige waterpeilen (kaart 7). Daarop is te zien dat in het uitwateringskanaal het peil in natte periodes maximaal 10 cm hoger mag worden. Dit betekent in de praktijk dat het water in natte periodes iets minder snel uitgemalen zal worden door de molen (bij een waterpeil van NAP -0,80m in plaats van NAP-0,90m). Ook is te zien dat het waterpeil in peilvak 4130-2 lager is (NAP-1,38m). Hier verandert het waterpeil niet. Om de effecten van de verandering van het waterpeil in het uitwateringskanaal op de tuin en de woning beter te kunnen beoordelen heeft een veldbezoek plaatsgevonden op 8 maart 2021. De woning heeft geen kruipruimte of kelder en ligt op het hoogste deel van het perceel. Hier zijn geen negatieve effecten te verwachten. Een klein deel van de tuin dat grenst aan de uitwatering ligt laag. De verwachting is dat het

		water hier wat verder de oever op zal komen in natte periodes, maar dat dat niet tot schade zal leiden. In het midden van de tuin ligt het maaiveld lager dan in de rest van de tuin. In een natte periode kan het daar wat langer duren voordat het water de grond in trekt en naar de sloot stroomt. De gezamenlijke conclusie van eigenaar en waterschap was dat op voorhand de risico's op schade minimaal worden ingeschat en dat het vooraf nemen van maatregelen niet nodig is.
	Plannen buiten de Schil Indiener genoemd onder nummer 17 vraagt zich af wat er gaat gebeuren met de grond achter Keverdijk 21 en het gebied tussen het Ton Storkpad en de A1. Ook wordt de vraag gesteld wat de verdere plannen zijn voor percelen buiten de Schil. Ook indiener genoemd onder nummer 24 vraagt naar wat er gaat gebeuren buiten de Schil, specifiek in de Googhpolder, de driehoek tussen het Visserijpad en de Keverdijk met ambitietype moeras.	De gronden achter Keverdijk 21, het gebied tussen het Ton Storkpad en de A1 en het gebied tussen het Visserijpad en de Keverdijk vallen buiten het plangebied voor de Schil. Deze gebieden vallen niet binnen het PIP en het Watergebiedsplan. Het planologisch regime en het peil wijzigen hier niet als gevolg van deze plannen. In het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Weesp hebben deze gronden reeds een natuurbestemming. De gronden zijn ook al onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), waarvoor in de Omgevingsverordening van de provincie de wezenlijke kenmerken en waarden zijn beschreven (zie bijlage 5 bij de verordening). Meer informatie over de Omgevingsverordening is te vinden op de website van de provincie Noord-Holland. De twee eerstgenoemde gebieden worden ingericht als onderdeel van de natuurverbinding Natuurboog Amsterdam zuidoost (ANV2). Deze robuuste natuurverbinding verbindt de natte natuurgebieden van de Vechtstreek en het Naardermeer met het IJmeer en het Gooimeer. Op dit moment wordt door de provincie in het project Diemerscheg een uitwerking gemaakt voor dit deel van de natuurverbinding. Voor het NNN-gebied, tussen het Ton Storkpad en de A1, is in het provinciaal beleid het ambitietype moeras vastgelegd. De haalbaarheid van dit natuurtype op deze locatie zal verder onderzocht moeten worden.
	Maatschappelijk belang agrarisch bedrijf De indiener van zienswijze nummer 2 voegt aan de zienswijzen van het LTO toe dat rekening moet worden gehouden met het maatschappelijk belang van het agrarisch bedrijf aan de Melkmeentweg, gezien de dagbestedingsactiviteiten en educatieve functie. De weilanden rondom de boerderij moeten bruikbaar voor begrazing door het vee. Er zijn zorgen om de toekomstbestedigheid van het bedrijf.	Het waterschap stelt de waterpeilen vast die zo goed mogelijk de functies en gebruik van het gebied faciliteren. Binnen de begrenzing van het Watergebiedsplan is de functie en het gebruik natuur. De toekomstige waterpeilen zijn erop gericht de vastgelegde natuurdoelen zo goed mogelijk te faciliteren. Hierbij wordt rekening gehouden met het bestaande grondgebruik in de omgeving: landbouw en bebouwing. Om te beoordelen of er effecten te verwachten zijn op bebouwing of landbouw in de omgeving van het plangebied is een modelberekening gemaakt.

	De Indiener van zienswijze nummer 27 verzoekt als aanvullling de resultaten van de belangenafweging in het Watergebiedsplan op te nemen.	Zoals in het voorgaande beschreven is het uitgangspunt voor de omliggende agrarische gebieden dat geen hydrologische effecten op gaan treden. Dit betekent dat er geen, tot verwaarloosbare hydrologische effecten zullen zijn op het agrarisch gebruik van gronden in omliggende polders, buiten de Schil. Dit geldt ook voor het bedrijf aan de Melkmeentweg. Het huidige agrarisch gebruik kan worden voorgezet, waarmee het inpassingsplan en het Watergebiedsplan geen invloed hebben op de toekomstbestendigheid van het bedrijf.
	Bovenstaande overwegingen leiden tot: *- het wijzigen van het Watergebiedsplan door de praktijkpeilen van het Voormeer weer te geven op kaart 4.*	
LTO 1, 2, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 18, 19, 20, 26, 27, 28, 15, 16	**Fauna i.r.t. peilverhoging** Gesteld wordt dat in de plannen een onderzoek naar de fauna-effecten van de peilopzetting en inrichting van de Schil ontbreekt. Het effect van een ecologische buffer op de omgeving blijft onbesproken in de plannen. *Ganzen en marters* Indiener 11 vraagt hoe het zit met het onderhoud van de Schil in verband met overwaaiende onkruidzaden, effecten op gezondheid koeien. Gevolg is volgen indiener ook dat extra onkruidbestrijding nodig is met de extra kosten die daarbij horen. Gevraagd wordt waar dit te declareren is. De effecten van meer moerasvorming in de Schil op het gebied buiten de Schil is onvoldoende in beeld gebracht. Verdere toename van de ganzen- en marterpopulatie moet voorkomen worden, mede gezien de doelstelling van de provincie de ganzenschade aan landbouwgewassen te verminderen en het feit dat het eigen risico bij ganzenschade onlangs tot 20% is verhoogd. Indieners van de zienswijzen stellen dat ook de kans dat het aantal marters in het gebied zal toenemen, en de effecten hiervan, dienen te worden onderzocht.	Zoals in de reactie op de zienswijzen genoemd onder het kopje 'Agrarische bestemming' is beschreven is het plangebied reeds aangewezen als Natura 2000 en NNN gebied. Effecten van dit plan zijn ook meegenomen in het beheerplan N2000 Naardermeer. In de diverse onderzoeken is dat beschreven, zoals in: - Deelrapport Natuur PIP Schil Naardermeer (Sweco, mei 2020); - Natura 2000-beheerplan Naardermeer 2020-2026 (Provincie Noord-Holland, sept 2020); - Quickscan flora & fauna, Peilopzet Naardermeer (W+B Raadgevende ingenieurs B.V., sept. 2019); - Passende beoordeling, Peilopzet Naardermeer (W+B Raadgevende ingenieurs B.V., sept. 2019). De eerste twee documenten staan op de website van de provincie. De laatste twee documenten zijn in het kader van het Natura 2000-beheerplan en de peilopzet opgesteld en vormen geen officiële bijlagen bij het PIP en het Watergebiedsplan. Desgewenst zijn ze op te vragen via SchilNaardermeer@noord-holland.nl Onderstaand worden de effecten nogmaals geduid aan de hand van de gemaakte opmerkingen in de zienswijzen. De opmerking over een ecologische buffer suggereert een noodzaak voor beveiliging van de omgeving op de ecologische invloeden vanuit het Naardermeer. De bufferende werking is echter juist andersom bedoeld, vanuit de natuurdoelstellingen. De buffer gaat ongewenste invloeden van buiten de Schil op het Naardermeergebied tegen.

		Mogelijke effecten van de natuurontwikkeling zijn in dat verband volgens indieners van de zienswijzen: - een toename van de invloed van ongewenste plantensoorten oftewel onkruiddruk (bv akkerdistel, jacobskruiskruid); - predatoren en het effect op weidevogels; - ganzen en de schade aan gras. Onderstaand volgt een reactie per verondersteld effect: 1. Onkruiddruk: De natuurontwikkeling zal naar verwachting weinig effect hebben op de onkruiddruk op de omgeving. Er zal meer moeras ontstaan en vanuit de agrarische graslanden zal door verschraling een kruidenrijker grasland worden ontwikkeld. Onkruiden die met name in een pionierssituatie van een open onbegroeide bodem profiteren zullen daarom in de Schil weinig kans krijgen. In de huidige situatie bestaat een groot deel van de Schil al uit ruig grasland, ruigte en open water. Na de inrichting zal een groot deel van het gebied moeras en water worden, waardoor deze soorten juist nog minder kansen krijgen. Overlast door bijvoorbeeld akkerdistel of jacobskruiskruid zal niet aan de orde zijn. Schade aan gewassen of grasland door overwaaiende zaden vanuit de Schil wordt niet verwacht. 2. Predatoren en effect op weidevogels: De reactie op de effecten op marters en weidevogels kan worden verbreed van marterachtigen naar predatoren. Qua marterachtigen gaat het hier om bunzing, hermelijn, boommarter. Steenmarter komt niet voor in dit gebied, wezel zal vrijwel geen weidevogels op het dieet hebben. Overigens is boommarter vooral gebonden aan een bosachtige omgeving en zal op weidevogelgebieden weinig invloed hebben. Vos is ook een soort die hierbij moet worden betrokken. Deze soorten komen voor in het gebied en de huidige natuurlijke inrichting van de Schil vormt reeds geschikt leefgebied. De natuurontwikkeling zal, vooral door de toename in oppervlakte natuurgebied voor meer leefgebied voor deze soorten zorgen, maar de toename van water en moeras zal de situatie voor een aantal soorten weer iets minder aantrekkelijk maken. Veel van deze soorten waren en zijn bedreigd. De provincie Noord-Holland heeft marterachtigen daarom onder bescherming van de wet natuurbescherming gebracht. Gebiedsgewijs worden deze soorten

		echter wel bestreden wanneer er veel predatie optreedt. Bijvoorbeeld in het Naardermeer wanneer een bedreiging voor de purperreigerkolonie optreedt. De oplossing ligt in gebiedsgerichte bestrijding wanneer teveel overlast wordt geconstateerd. De groep weidevogels is en blijft een belangrijk natuurdoel in Noord-Holland. Er vindt echter een achteruitgang van weidevogelaantallen plaats die voor een belangrijk deel zijn oorzaak vindt in het intensievere agrarische gebruik van gebieden en de omstandigheden die daarbij horen. Het natuurbeleid is erop gericht om in belangrijke gebieden de inspanningen voor deze soortengroep te vergroten (actieplan weidevogels). De Vechtstreek behoort niet tot de gebieden waar weidevogels prioriteit krijgen. 3. Ganzenvraat. Voor het Naardermeer en de Schil is het geen doel om meer broedende of foeragerende ganzen te krijgen. Wel heeft het Naardermeer een opvangfunctie voor ganzen (slaap en rustgebied). De huidige ruige graslanden en moerassen vormen geen geschikt foerageergebied. Een klein deel van de Schil (KOP, binnen de schil) is nog in agrarisch gebruik, waarop ganzen nu nog foerageren. In de toekomst zal dat niet meer kunnen door de verhoging van het peil en verandering van functie, maar de grootte is zeer beperkt ten opzichte van het overige graslandgebied. Het effect is daarom klein. Het risico op toename van ganzenvraat in de omgeving van het Naardermeer en de Schil zal daarom afhangen van een eventuele toename in geschiktheid als broedgebied als gevolg van de natuurontwikkeling. Momenteel broeden ca. 200 paar grauwe ganzen in het gebied. Het grasland dat wordt omgevormd naar soortenrijk vochtig hooiland zal geen aantrekkingskracht hebben als broed- of foerageer-gebied. De natuurontwikkeling zorgt voor een toename aan moeras en open water en een afname van ruigte. De kans op toename van geschikt broedgebied hier is wel aanwezig. Door water omgeven drogere stukken moeras kunnen voor ganzen goed broedgebied vormen. Hier zal tijdens het beheer op ingespeeld moeten worden. De toename van vraat door broedende grauwe ganzen vormt echter een erg beperkte bijdrage ten opzichte van de duizenden foeragerende overwinterende ganzen die sowieso op de eiwitrijke graslanden in de

		omgeving van het Naardermeer af komen. Deze hebben geen directe relatie met het Naardermeer. Omdat het effect van de natuurontwikkeling op de ganzenpopulatie zeer gering zal zijn, zal er logischerwijs geen sprake zijn van een verslechtering van de waterkwaliteit door uitwerpselen van ganzen. In het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken' is benoemd dat de provincie Noord-Holland meer maatregelen wil treffen om ganzen snel en doelgericht te verjagen. Eén van deze maatregelen is het verhogen van het eigen risico van grondgebruikers bij faunaschade door ganzen waarvoor een provinciale vrijstelling geldt van 5% naar 20%. Per 1 maart 2021 zal deze verhoging van het eigen risico doorgevoerd worden. De Faunabeheereenheid Noord-Holland geeft uitvoering aan een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren. In het vigerende Ganzenbeheerplan 2015-2020 zijn door de Faunabeheereenheid maatregelen opgenomen waarmee de risico's op schade aan verschillende belangen kunnen worden teruggebracht en een duurzame instandhouding van de ganzensoorten gewaarborgd blijft. De Faunabeheereenheid stelt een nieuw Ganzenbeheerplan op voor de periode 2021-2026.
	Overige zoogdieren Gevreesd wordt dat de peilverhoging nadelige gevolgen zal hebben voor soorten als Galloways, reeën, hazen en vossen. In het kader van het verbeteren van de biodiversiteit zullen de omstandigheden voor deze soorten juist verslechteren, zo wordt gesteld. Gewezen wordt op het voorkomen van de ziekte leverbot bij reeën.	Ten aanzien van Galloway-runderen kan worden opgemerkt dat dit de beste grote grazers voor vochtige omstandigheden zijn. Van verdrinking is nimmer sprake geweest. In het Inrichtingsplan is rekening gehouden met een nieuwe, grote droge plek in de Nieuwe Keverdijksepolder Noord. Daarnaast worden er nieuwe verbindingen voor de Galloway-runderen aangelegd. Het verslechteren van de omstandigheden voor deze dieren is niet aan de orde. Ook reeën gedijen goed in een waterrijke omgeving. Het zijn uitstekende zwemmers en het is niet voor niets dat er een relatief grote populatie reeën aanwezig is in het Naardermeer. Leverbot is een standaard voorkomende ziekte bij reeën uit moerasgebieden. Dat was vroeger zo, dat is nu zo en zal in de toekomst ook zo zijn. Er zijn geen aanvullende negatieve gevolgen te verwachten. Vossen komen voor zover bekend altijd al voor in het Naardermeer. Het is niet te verwachten dat de nieuwe omstandigheden zullen leiden tot een wijziging in het aantal vossen. Hazen komen alleen voor in de bosdelen van het Naardermeer, en in de vochtige hooilanden, kruiden- en faunarijk grasland en de dijk. In het

		moeras (waar het water wordt opgezet) ontbreken ze al omdat het te nat is. Konijnen zijn in het Naardermeer schaars en zitten nu ook al op de drogere delen (spoordijk, droge bossen). Dit zijn delen die niet onder water komen te staan. De plannen hebben geen negatieve gevolgen voor de haas.
	Voorkomende soorten Indiener van zienswijze nummer 27 geeft aan graag op de hoogte gebracht te willen worden van wat er nu allemaal aan soorten leeft in het gebied en hoe de peilverhoging daar invloed op zal hebben. Dat geldt ook voor de bomen in het gebied. De inzicht in de ervaringen en afwegingen bij andere gebieden, bijvoorbeeld Horstermeer, kunnen hierbij worden betrokken. Indiener van zienswijze nummer 19 stelt nog de vraag in hoeverre de vernatting van percelen naast het broedgebied van een oeverzwaluwenkolonie aan de Overscheenseweg van invloed is op hun leefomgeving en de houdbaarheid van hun nestberg.	Een beschrijving van de in het gebied reeds voorkomende en gewenste (nieuwe) soorten is opgenomen in de onderzoeken die als bijlagen bij het PIP zijn opgenomen (Toets Wnb en Deelrapport natuur PIP Schil Naardermeer) en in de eerder genoemde rapporten (Quickscan flora en fauna Peilopzet Naardermeer (2019) en de Passende beoordeling, Peilopzet Naardermeer (2019)). In deze rapporten ligt de focus op de doelsoorten van Natura 2000. Kortheidshalve wordt verwezen naar deze rapporten voor de beschrijving van de verschillende soorten. Voor de opmerking over de invloed van de peilverhoging op bomen wordt verwezen naar de reactie op de zienswijzen genoemd onder het kopje ‘Bomen i.r.t. CO2-uitstoot’. Ook kan worden verwezen naar de Omgevingsverordening, waarin de wezenlijke waarden van NNN zijn beschreven. Zie de reactie op de zienswijzen genoemd onder ’Plannen buiten de Schil’. Wat de oeverzwaluwen betreft kan worden opgemerkt dat de grondberg aan de Overscheenseweg, waarin de kolonie volgens de indiener nestelt, buiten het plangebied van de Schil ligt. Gezien de particuliere eigendomssituatie van het perceel waar de oeverzwaluwen broeden, kan de provincie het voortbestaan van de grondberg niet garanderen. Uiteraard is het van belang rekening te houden met de aanwezigheid van de oeverzwaluwenkolonie. De natuurontwikkeling in de Schil is positief voor de oeverzwaluwen, omdat de omzetting van de landbouwpercelen naar natuur een rijker insectenleven zal opleveren, waarmee het foerageergebied van de oeverzwaluwen verbeterd wordt.
	Trilveen Indiener van zienswijze nummer 19 voegt nog toe te vrezen voor het verdwijnen van het trilveen door de vernatting van het Naardermeer, terwijl recentelijk juist is geïnvesteeerd in het creëren van veen.	Dat het trilveen zou worden bedreigd door de peilverhoging is onjuist. Trilveen komt niet voor in de Schil, wel in het Naardermeer. In het Naardermeer worden juist beheermaatregelen uitgevoerd om het daar aanwezige trilveen in stand te houden. Dit is ook een verplichting uit het aanwijzingsbesluit N2000. Vernatting heeft geen negatieve invloed op het ontstaan van veen (Passende beoordeling, Peilopzet Naardermeer (W+B Raadgevende ingenieurs B.V., feb 2019).

4	*Waterkwaliteit i.r.t. ecologie en landbouw* Indiener van zienswijze nummer 4 voegt aan de zienswijze van LTO toe dat er zorgen zijn over kwel met zouthoudend water. Dit is slecht voor de landbouw, slootwaterkwaliteit en natuur in de sloten.	Het waterschap monitort de waterkwaliteit, waaronder het zoutgehalte op enkele locaties in de Heintjesrak- en Broekerpolder. Het zoutgehalte in het hoger gelegen peilvak bij de faunapassage is hoger dan in de rest van de polder. Na metingen in het veld is gebleken dat dit hoge zouteghalte zich voornamelijk concentreert in de wegsloot. Het waterschap bekijkt of de een tweede afvoerroute van dit peilvak in overleg met de eigenaar kan worden aangepast, zodat het water zo snel mogelijk richting het gemaal wordt afgevoerd en zich niet door de polder verspreid. Op basis van de huidige gemeten waarden, zijn er geen effecten op de landbouw te verwachten.
	Stikstofgevoelige natuur Ook wordt aangevoerd dat het creëren van stikstofgevoelige natuur een probleem gaat vormen voor (de ontwikkeling van) bedrijven. Indiener heeft zorgen over de bruikbaarheid van de percelen rond Keverdijk 14f.	Met de vaststelling van het PIP en het Watergebiedsplan wijzigt de begrenzing van het gebied dat is aangewezen als Natura 2000 en NNN niet. Ook in de huidige situatie is er stikstofgevoelige natuur aanwezig waar ontwikkelingen aan getoetst moeten worden. Dit is het geval in het Naardermeer binnen de kaden. In de Schil wordt nieuwe stikstofgevoelige natuur niet beoogd, maar het is niet uit te sluiten dat dergelijke natuur op de lange termijn (>30 jaar) kan ontstaan.
6	**Kavelruil** Indiener van zienswijze nummer 6 voegt aan de door LTO aangevoerde onderwerpen het volgende toe: Indiener van de zienswijze neemt deel aan het proces om te komen tot vrijwillige kavelruil waarbij gronden uit de eerste en de tweede Schil zijn betrokken. In het kader van deze ruil vraagt indiener de 'alternatieve afwatering NKP-Z' als definitief op te nemen in het Inrichtingsplan (bijlage 2 bij het PIP). De gronden zullen blijven beheerd en onderhouden worden als natuur.	De gewenste inrichting in het kader van de vrijwillige kavelruil is verder besproken met de indiener. Afgesproken is dat als de kaverruil doorgaat, de benodigde peilscheidingskade zal worden verplaatst naar de westkant van de sloot waar de stuw staat. Dit in afwijking van het op de ontwerptekening in het Inrichtingsplan Schil Naardermeer aangegeven 'Alternatief afwatering NKP-Z'. De verdere uitwerking wordt afgestemd met indiener bij het opstellen van het Defintief Ontwerp in de fase van voorbereiding van de uitvoering. Het PIP gaat over de bestemming van het perceel en hoeft daarom niet gewijzigd te worden.
	Archeologie Wat betreft de archeologische aanduiding op het beoogd perceel constateert indiener dat deze niet klopt. Gevraagd wordt dit te corrigeren.	In het archeologisch rapport (bijlage 2 bij de toelichting van het PIP) staat vermeld dat, op basis van een aanduiding van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, ten oosten van het plangebied mogelijk de resten van een kasteel zouden staan. Uit het onderzoek is echter gebleken dat het terrein zeer waarschijnlijk onterecht gewaardeerd is als terrein waar dit gebouw gestaan kan hebben. De locatie van het voormalige versterkte huis Ten Bosch ligt vermoedelijk ten zuidwesten van deze locatie, aan de Vecht ten westen van fort Uitermeer. Daarom is het beoogde perceel ook niet aangemerkt als archeologisch monument (AMK-terrein). De aanduiding op de advieskaart

		bij de locatie De Overhorn heeft te maken met de resten van andere historische bebouwing die hier gestaan heeft. Dit is onder ander af te leiden uit de Topografische Militaire Kaart uit 1850, andere historische kaarten en Archis-gegevens. Op het historische kaartmateriaal blijkt dat in dit deel van het plangebied bebouwing heeft gestaan. Deze bebouwing is ouder dan de huidige bebouwing. De aan te treffen resten bestaan derhalve uit voorlopers van de huidige bebouwing en kunnen bestaan uit de funderingen van hoofd- en bijgebouwen, mogelijk vanaf de periode Late Middeleeuwen. Ook kunnen sporen van historische inrichting van het gebied aangetroffen worden. Voor de volledigheid zal de archeologische toelichting van het PIP worden aangevuld met het historisch kaartmateriaal waarop de archeologische aanduidingen zijn gebaseerd.
	Bovenstaande overwegingen leiden tot: - *het wijzigen van het Provinciaal Inpassingsplan door in de toelichting in de paragraaf archeologie enkele verduidelijkende zinnen en kaartjes op te nemen.*	
13, 19	**Belangenafweging** Indiener genoemd onder 13, spreekt namens twee gebruikers van het gebied. Aangegeven wordt, als aanvulling op de door LTO naar voeren gebrachte onderwerpen, dat een behoorlijke belangenafweging ontbreekt tussen natuurdoelstellingen en belangen van voortzetting van agrarisch gebruik. Hier wordt aan toegevoegd dat het agrarisch gebruik zelfs een positief effect op de ecologische diversiteit heeft en aanwezig moet blijven. Tegenover het belang van de natuurdoelen staat het historisch verkavelingspatroon. Indiender onder nummer 19 stelt dat het middeleeuwse patroon van de Overscheensepolder verloren zal gaan. In het verlengde hiervan wordt de vraag gesteld of er aandacht is geweest voor de historie gezien de naam van de boerderij en verwijzend naar de Kievieten die er niet meer zijn.	Indiener mist een behoorlijke belangenafweging tussen de natuurdoelstellingen en de voortzetting van het agrarisch gebruik. Deze belangenafweging is uiteraard wel gemaakt in het kader van de totstandkoming van het PIP. Aan dit besluit ligt het grote algemene belang en de verantwoordelijkheden die de provincie heeft op het gebied van NNN realisatie en als gevolg van instandhouding en versterking van N2000 ten grondslag. Zie ook de reactie op de zienswijzen genoemd onder het kopje 'Agrarische bestemming'. De conclusie van de belangenafweging is dat bedrijfsmatige agrarische activiteiten in de Schil niet samengaan met de gewenste natuurdoelen (laagveen en rietmoeras). Dit is beschreven in het Natura 2000 Beheerplan Naardermeer. Ten behoeve van de natuur in de Schil als buffer is het relevant de agrarische belasting en stikstofdepositie terug te dringen. Ook is het voor het goed kunnen functioneren van de buffer nodig om alle percelen in de Schil rond het Naardermeer aaneengesloten in beheer te hebben. In paragraaf 2.4 van het Inpassingsplan is dit onder andere beschreven. Ten aanzien van het verkavelingspatroon kan worden gezegd dat het veranderen van het uiterlijk van het gebied een geaccepteerd gevolg van de natuurontwikkeling is. Het slotenpatroon blijft weliswaar in tact maar door

		de inrichting en beheer als natuurgebied zal het verkavelingspatroon minder zichtbaar worden (strakke lijnen vervagen). De verandering van weide naar natuurgebied heeft tot gevolg dat (nieuwe) soorten, behorend bij de natuurdoelen, zich ook zullen vestigen op de percelen die nu nog in agrarisch gebruik zijn. Het agrarisch gebied buiten de Schil zal geschikt blijven voor weidevogels, waaronder de kievit.
	Gedifferentieerd peilbeheer? Het argument dat gedifferentieerd peilbeheer tot hoge kosten zal leiden wordt als niet overtuigend beoordeeld. Er is niet afgewogen of met eenvoudiger middelen het peil voor het agrarisch gebruik kan worden gehandhaafd. Verwezen wordt naar de situatie aan de Overscheenscheweg waar het peil op het huidig niveau wordt gehouden.	Zoals in het voorgaande beschreven vormt het aanwijzingsbesluit tot Natura 2000-gebied (23 mei 2013) de basis voor het inpassingsplan en het Watergebiedsplan. In dit aanwijzingsbesluit zijn de natuurdoelstellingen verwoord. Het gaat hierbij om het behoud en de uitbreiding van de oppervlaktes en de kwaliteit van de verschillende habitattypen. Er zijn maatregelen noodzakelijk voor herstel, behoud of verbetering van het systeem. Dit systeem moet robuust zijn om de maatregelen zo effectief mogelijk te laten zijn. Ook voor de eenheid in beheer is versnippering in het gebied ongewenst. Aankoop van inliggende terreinen maakt daarom deel uit van de maatregelen, zoals is beschreven in het Natura 2000 Beheerplan Naardermeer. Het terugdringen van de agrarische belasting en stikstofdepositie is een belangrijke voorwaarde voor de natuurontwikkeling in de Schil. Voor de vraag of de agrarische percelen in de Schil buiten de peilverhoging kunnen blijven, wordt kortheidshalve verwezen naar de beantwoording van de zienswijze genoemd onder het kopje 'Samenhang agrarische percelen'.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
14	**Samenhang agrarische percelen** Indiener genoemd onder nummer 14 geeft als aanvulling op de onderwerpen uit de zienswijze van LTO aan dat met eventuele uitruil van agrarisch percelen een nadelige bedrijfssituatie voor het agrarisch bedrijf ontstaat. Nu liggen de percelen naast elkaar. Indiener vraagt of zijn veldkavel buiten het plangebied gehouden kan worden inclusief het bestaande waterpeil.	Indiener heeft twee veldkavels tegenover elkaar liggen waarvan 1 veldkavel is gelegen binnen het projectgebied met het voornemen deze te bestemmen en in te richten als natuur. Met indiener lopen gesprekken waarin de mogelijkheid wordt besproken en geboden om deze veldkavel te ruilen naar een locatie elders, buiten de grenzen van het plangebied. Optie hierin is dat indiener een zelfde oppervlak aan vervangende grond terugkrijgt, dichter bij zijn bedrijfslocatie. Alternatieven zijn zelfrealisatie van het gewenste natuurtype in combinatie met vervangende grond via uitruil of verkoop van de grond. De veldkavel van de indiener wordt gezien als onlosmakelijk onderdeel van de Schil om het Naardermeer en het gewenste natuurtype. Verder wordt

		verwezen naar de beantwoording op de zienswijzen genoemd onder het kopje 'Gedifferentieerd peilbeheer?'.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
3	**Waardering voor natuurontwikkeling** De indiener van zienswijze nummer 3 maakt van de gelegenheid gebruik waardering uit te spreken over de plannen en de samenwerking tussen de provincie het waterschap en Natuurmonumenten om een goede toekomst te bieden voor de natuur van het oudste en iconische natuurmonument van Nederland.	Zowel de provincieals het waterschap zijn content met deze positieve reactie en nemen deze voor kennisgeving aan.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
Pro Rail (5)	**Stabiliteit spoor** ProRail stelt de vraag waarom in paragraaf 1.5 van het PIP de bestemming Railverkeersdoeleinden/spoorwegdoeleinden/rail-verkeer niet expliciet is benoemd. Naar mening van ProRail is de spoorweginfrastructuur ten onrechte geheel niet in beeld gebracht. Zowel in het PIP, het Watergebiedsplan als in het Inrichtingsplan. De functie van het spoor maakt deel uit van 'de omgeving'. Onderzocht moet worden of de voorgestelde maatregelen binnen het PIP invloed kunnen hebben op de stabiliteit van het spoor. Voorkomen moet worden dat de spoorwegveiligheid en de beschikbaarheid van de spoorweg in gevaar komt en het toekomstig gebruik (hogere frequentie, hogere treinsnelheden) van de spoorweg wordt belemmerd. De watergangen langs het spoor zijn van belang voor de stabiliteit van het spoor. Onduidelijk is of deze watergangen binnen het PIP vallen.	Er is bewust voor gekozen de gebiedsdelen waarop het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan geen betrekking heeft buiten het plangebied te laten. Dit is ook de reden dat het spoor, inclusief de bermsloten aan weerszijden, buiten het plan is gelaten. De sloten wijzigen niet en ook het waterpeil in de sloten zal gelijk blijven. Eventueel extra kweldruk die naar deze sloten stroomt wordt afgevoerd. De hydrologische situatie onder en rond het spoor wijzigt niet voor het gedeelte dat door de Schil loopt.Voor het gedeelte van het spoor dat door het Naardermeer loopt is de peilwijziging gering ten opzichte van de huidige situatie. Alleen in natte periodes kan het water 10 cm hoger komen dan in de huidige situatie. Dit is opgenomen in het Watergebiedsplan op de peilenkaart, kaartnummer 7. De spoorwegveiligheid en de beschikbaarheid van het spoor zijn niet in het geding. Dit maakt dat het niet noodzakelijk is de ligging van het spoor een expliciet onderdeel van de afweging te laten zijn en deel uit te laten maken van het inpassingsplan. Net als bij de woningen die buiten het PIP zijn gelaten, blijft ook ter plaatse van tracé van het spoor het huidige bestemmingsplan van kracht. Hierin is voor het spoor met de naastgelegen stroken de bestemming 'Verkeer – railverkeer' opgenomen.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
8	**Percelen Kreugerlaan** Indiener genoemd onder nummer 8 geeft aan op één van de bijeenkomsten gehoord te hebben dat ter plaatse van percelen aan Kreugerlaan niets zal veranderen in het waterpeil omdat hier apart bemalen wordt. Verzocht wordt dit schriftelijk te bevestigen.	Zoals is te zien op de peilenkaart nummer 7 van het Watergebiedsplan, waarop de toekomstige peilen staan, blijft het oppervlaktewaterpeil in het peilvak van de Kreugerlaan onveranderd, namelijk op NAP -2,00 m. In het kader van het Watergebiedsplan is een grondwaterstudie uitgevoerd naar de mogelijke effecten op de grondwaterstand. Hieruit komt naar voren dat er op de percelen binnen het peilvak aan de Kreugerlaan geen effecten te

		verwachten zijn. Omdat er bij berekeningen altijd aannames worden gedaan zal het waterschap op verschillende locaties rondom de Schil peilbuizen plaatsen om de grondwaterstanden te monitoren. In het peilvak Kreugerlaan staan al twee peilbuizen. Ook na uitvoering van de plannen zal het waterschap de grondwaterstanden hier in de gaten houden.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
Liander (10)	**Ondergrondse 50 kV-leiding** Liander verzoekt de twee 50 kV-kabelverbindingen en de bijbehorende beschermingszones van een dubbelbestemming te voorzien voor zover de gronden niet in eigendom van Liander zijn.	Naar aanleiding van de zienswijze van Liander is er contact geweest met de gemeente Hilversum. Dit vanwege het feit dat er geen wettelijke verplichting bestaat voor het opnemen van de 'lichtere' ondergrondse (hoogspannings)leidingen in bestemmings- en inpassingsplannen. Hoogspanningsverbindingen vanaf 110 kV worden wel planologisch geregeld (zie de zienswijze van TenneT). Gemeente gaf ook aan dat deze en andere ondergrondse leiding van deze omvang niet zijn bestemd binnen de gemeente. Als de gemeente naar aanleiding van de komst van de nieuwe Omgevingswet een Omgevingsplan op gaat stellen, dat de bestemmingsplannen zal vervangen, zal de afweging worden gemaakt hoe de ondergrondse infrastructuur daarin worden opgenomen. Om nu nog niet vooruit te lopen op de dan te maken keuzes, wordt in het PIP nog geen regeling voor de leiding opgenomen. Overigens is de leiding nu in voldoende mate beschermd. Voorafgaand aan werkzaamheden is de uitvoerder verplicht een Klic-melding te doen, waarmee de exacte ligging van alle kabels en leidingen in de ondergrond van het projectgebied bekend zijn.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
15, 25, 28, 34	**Keverdijk** Indiener genoemd onder nummer 15 geeft aan geen toegevoegde waarde te zien in het verhogen van het peil. Alle indieners genoemd in de eerste kolom geven aan dat de slechte toestand van de Keverdijk nog verder zal verslechteren na ophogen van het peil, zeker als het waterpeil in de bermsloot aan beide zijden niet gelijk is.	De verhoging van het peil dient het algemene belang van natuurontwikkeling (doelstellingen Natura 2000 en NNN-gebieden). Hierop is in voorgaande reacties al ingegaan. Het is begrijpelijk dat bewoners in en rond het gebied deze ontwikkelingen kritisch volgen en wellicht een andere mening zijn toegedaan. Het is echter vanaf het begin het uitgangspunt geweest het individueel belang van belanghebbenden niet uit het oog te verliezen en passende maatregelen te treffen waar nodig. Het waterpeil van de bermsloten aan weerzijden van de Keverdijk zal niet wijzigen. Dit is ook de reden dat deze weg buiten het plangebied van het PIP is gelaten. Omdat het peil in de bermsloten niet verandert zijn er ook geen effecten te verwachten op de stabiliteit van de weg. Het PIP en het

		Watergebiedsplan hebben geen effect op het huidig beheer en onderhoud van de weg. De gemeente Weesp is eigenaar en beheerder van de weg.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
16, 27, 19	**Recreatiemogelijkheden en aankoopbeleid Natuurmonumenten** Indieners van de zienswijzen genoemd onder de nummers 16 en 17 stellen dat het woongenot en recreatiemogelijkheden van bewoners van de Keverdijk zullen afnemen als gevolg van de plannen. Wat het aankopen van gronden betreft heeft indiener het gevoel dat Natuurmonumenten land op essentiële plekken aankoopt om vervolgens de blijvende gebruikers 'weg te drukken'. Het beleid van Natuurmonumenten lijkt er op gericht gebieden onleefbaar te maken of ineens de bestemming te wijzigen zodat de gronden hun bruikbaarheid verliezen. Indiener van zienswijze nummer 19 geeft aan bezorgd te zijn over een sterke toename van toeristen en recreanten in het gebied.	Bij de realisatie van de maatregelen die nodig zijn voor de peilverhoging wordt de recreatieve waarde van het gebied niet uit het oog verloren. Zo is het ook beschreven in paragraaf 3.3 van de toelichting op het PIP. Op langere termijn kunnen de natuurbeleidsdoelen worden gehaald en zal de combinatie met andere functies, zoals recreatie, alleen kans van slagen hebben als de functies niet als tegenpolen worden bekeken maar als complementair aan elkaar. Het recreatief mede gebruik van het gebied zal als gevolg van de ingrepen dan ook niet hoeven te wijzigen en dat is ook niet het doel. De Schil zal vernatten ten behoeve van natuur. Het aantal wegen en paden wijzigt niet. De maatregelen zullen geen toename van recreatie genereren. In het gebied gaat de bestemming Natuur gelden. Net als nu het geval is, staat deze bestemming dagrecreatief medegebruik van het gebied toe. Planologisch is de recreatiefunctie vastgelegd. De overheid wijzigt de bestemming. Het aankoopbeleid van Natuurmonumenten volgt de status die provincie of gemeente aan een gebied geeft. Sinds 2013 is het gebied aangewezen als Natura 2000 gebied.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
4, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 30, 31, 34	**Effecten buiten de Schil** Indieners van zienswijzen genoemd onder de nummers uit de eerste kolom geven aan dat eerder gezegd is dat er geen peilverhoging buiten de Schil zal zijn en dat ook agrarische grond als zodanig zou kunnen blijven gebruikt. Uit de huidige plannen blijkt dit niet, volgens indieners van de zienswijzen. Wat gebeurt er als er negatieve effecten optreden. Wordt het plan dan aangepast? En wat gebeurt er als er schade optreedt? Wordt dit vergoed?	Uit de zienswijzen blijkt dat bewoners buiten de Schil zich zorgen maken over het waterpeil in de polder waarin zij wonen of gronden bezitten. Deze nota benoemt daarom nogmaals dat het wijzigen van bestemmingen en het het waterpeil buiten het plangebied, dus buiten de schil, niet aan de orde is. De grondwateranalyse van het waterschap, die in het kader van het Watergebiedsplan is gemaakt, laat zien dat er geen negatieve effecten optreden op het agrarisch gebruik buiten de schil. Het waterschap gaat op verschillende locaties rondom de Schil peilbuizen plaatsen om de grondwaterstanden in de gaten te houden. Daarnaast zullen de waterpeilen in de Schil in kleine stapjes worden aangepast. Dit om de effecten op zowel de natuur in de schil, als de agrarische gronden en bebouwing buiten de Schil goed te volgen. Jaarlijks zullen de provincie het waterschap en Natuurmonumenten de monitoringsgegevens evalueren en hierover communiceren.

		Het uitgangspunt is, dat er geen schade ontstaat. Bij vermoeden van schade wil het waterschap de eigenaren ontzorgen. Zo zal het waterschap in overleg gaan met de betrokkenen en op basis van de beschikbare gegevens (bijvoorbeeld grondwaterstanden en oppervlaktewaterstanden) een eerste analyse uitvoeren en beoordelen of er een verband bestaat tussen de vermoede schade en de maatregelen. Mocht er onverhoopt schade zijn ontstaan die te relateren is aan de peilaanpassing dan kan een beroep worden gedaan op de nadeelcompensatieregeling van het waterschap (Hoofdstuk 4 van de Keur Waterschap AGV 2019). Op eventuele gevolgen van het PIP is de wettelijk voorgeschreven planschaderegeling van toepassing, zoals beschreven in paragraaf 7.4 van het PIP. Planschade kan bestaan uit waardevermindering van onroerende zaken of inkomensschade als gevolg van een planologisch besluit. De te doorlopen procedure is vastgelegd in artikel 6.1. in de Wet ruimtelijke ordening.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
4, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 31, 24	**Insecten** De indieners van de zienswijzen genoemd onder de nummers uit de eerste kolom geven aan te vrezen voor een sterke toename van muggen en knutten met de overlast van dien, zoals risico's op ziektes. Een kinderopvang in de regio vreest extra overlast.	Bij vernatting van gebieden bestaat altijd de vrees dat er meer overlast zal komen van muggen en knutten. Deze gedachte is heel begrijpelijk, omdat moeras vaak wordt geassocieerd met muggen en knutten, die daar normaal in voorkomen. Overlast is echt iets anders en is het gevolg van specifieke omstandigheden. Daarom is de beschikbare informatie in een notitie gevat om uit te leggen hoe muggen en knutten leven en welke overlast er te verwachten is bij de aanleg van nattere natuur. Deze notitie is als bijlage 2 bij deze zienswijzennota opgenomen. *Muggen* Muggenrijke gebieden zijn in het algemeen vaak moerasrijke gebieden met wisselende waterstanden, geïsoleerd voedselrijk water en veel begroeiing in de omgeving. Overlast door muggen is het gevolg van enorme aantalsontwikkeling in korte tijd bij bijzondere omstandigheden. Drie elementen zijn daarbij van belang; het gebied waarin de mug zich kan ontwikkelen, de schuilplaatsen voor muggen in de omgeving en de afstand van het muggengebied tot de plek waar overlast wordt ervaren. Plotselinge overlast van muggen kan vaak worden toegeschreven aan het ontstaan van voedselrijke kleine tijdelijke poeltjes met wisselende

		waterstanden, waarin predatoren afwezig zijn en steekmuggen zich snel kunnen ontwikkelen, in een tijdsbestek van een aantal weken. Als deze poeltjes in verbinding staan met groter water is het risico veel beperkter vanwege predatie. De omgeving van dit leefgebied is daarbij van belang. In vochtige beschutting zoals bos of ruigte kunnen muggen zich makkelijk verplaatsen en schuilen, terwijl in open graslandgebied ze door de wind worden weggeblazen. Muggen vliegen geen grote afstanden, dat beperkt zich meestal tot minder dan 1 km. Dit is wel afhankelijk van de beschutting die aanwezig is. Tijdens de inrichting van de Schil Naardermeer wordt hiermee rekening gehouden, bijvoorbeeld door geïsoleerd ondiep water te voorkòmen. Door de langzame stapjes waarin de peilen worden gewijzigd ontwikkeld het systeem mee en past zich aan. *Knutten* Ook voor de knutten concludeert de notitie dat het verhogen van het waterpeil in de Schil en het feit dat het gebied minder begraasd zal worden gunstig is. Er verdwijnt juist een deel van de drassige gronden die nu aanwezig is in dit gebied omdat er water op komt te staan. Naar verwachting zal de overlast van knutten daardoor op termijn minder zijn in vergelijking met nu. *Wat kan je zelf doen tegen overlast?* Uit onderzoek blijkt dat overlast van huissteekmuggen vooral ontstaat door direct nabij de woning aanwezige 'restwateren'. Hierbij moet u denken aan stilstaand water in bijvoorbeeld een regenton, waterbakken, een verstopte dakgoot, etc.. Met eenvoudige middelen en gedrag kunnen bewoners dit zelf aanpakken. Door ervoor te zorgen dat een regenton goed is afgesloten en er geen plasjes blijven staan in bakken en goten verkleint u het risico op overlast aanzienlijk. Grotere kans om ziek te worden? Via de site van het RIVM https://www.rivm.nl/muggen is de meest actuele informatie te vinden over muggen en overdraagbare ziekten.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	

18	**MER** Indiener stelt de vraag waarom geen M.E.R. is opgesteld. Door dit niet te doen ontstaat heel makkelijk de mogelijkheid om het gebied uit te breiden met meerdere habitatsoorten. Door een strenger regime van de Natura2000-gebieden raakt het bedrijf van indiener op slot.	Op grond van het Besluit m.e.r. hoeft geen MER te worden opgesteld maar bestaat wel een verplichting een m.e.r.-beoordelingsbesluit te nemen. Bij het besluit om het ontwerp-PIP vrij te geven voor de zienswijzenperiode hebben GS op basis van de aanmeldingsnotitie m.e.r.-beoordeling Schil Naardermeer geconcludeerd dat geen MER hoeft te worden opgesteld. Dit m.e.r-beoordelingsbesluit heeft bij de stukken ter inzage gelegen. Hierin wordt geconcludeerd dat er gezien de te verwachten effecten geen belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu zullen zijn. Nadere analyse in een MER is daarom niet noodzakelijk. Het PIP en het Watergebiedsplan beogen de Natura 2000 en NNN doelstellingen te verwezenlijken. De maatregelen zijn hierop gericht. Een en ander is beschreven in het het Natura 2000 Beheerplan Naardermeer en de bij het PIP behorende natuuronderzoeken.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
4, 16, 19, 24, 27, 29, 34	**Communicatie** Indieners zijn van mening dat de wijze van communicatie (tijdens de informatiebijeenkomsten) niet transparant is verlopen. De gegeven antwoorden door de instanties waren niet duidelijk. Indiener genoemd onder 19 is aanvullend van mening dat de publicatie in de Gooi- en Eemlander onvoldoende is geweest om aan de wettelijk verplichting tot publicatie te voldoen. Huis-aan-huisbladen worden in het buitengebied vaak niet bezorgd. Gevraagd wordt wanneer de publicatie conform artikel 1.3.1. Bro heeft plaatsgevonden. Ook de burgerparticipatie is onvoldoende en niet zorgvuldig genoeg geweest. Bewoners buiten de Schil hadden hier ook bij moeten worden betrokken. Tijdens een avond in maart 2019 werd alleen over verhoging van het peil van het Naardermeer gesproken. Er is toen gezegd dat er in november van dat jaar een vervolgbijeenkomst voor fase 2 zou komen. Dat werd september 2020, de aankondiging dat het PIP en het Watergebiedsplan ter inzage zouden liggen. Geadviseerd wordt deze stap over te doen en vooraf meer informatie te geven, zoals over het doel van het verhogen van het waterpeil. Dat is indiener nog steeds niet duidelijk.	Vanaf maart 2019 heeft communicatie met de omgeving plaatsgevonden over het Provinciaal Inpassingsplan en het Watergebiedsplan. In de inleiding van deze nota van beantwoording is beschreven uit welke onderdelen dit traject heeft bestaan. Kortheidshalve wordt verwezen naar de inleiding. Daar kan nog aan worden toegevoegd dat vandaag de dag informatie van de overheid online is te vinden en dat huis-aan-huis-bladen digitaal beschikbaar zijn. Vanaf de bijeenkomst in het voorjaar van 2019 is gecommuniceerd over de peilverhoging van zowel het Naardermeer als de Schil. De precieze maximale peilen waren toen nog niet bekend. Gezien het uitgebeide tot standkomingsproces, beschikbaarheid van informatie en de voorafgaande besluitvorming in het kader van het Natura 2000 Beheerplan Naardermeer zijn wij van mening dat er in voldoende mate inzicht in de plannen is gegeven. In de zienswijze wordt gewezen op de kennisgeving conform artikel 1.3.1. Bro. Formeel is deze stap niet genomen, maar uit jurisprudentie komt naar voren dat deze wijze van kennisgeving geen onderdeel van de bestemmingsplanprocedure is, zodat het ontbreken van deze formele kennisgeving geen gevolgen heeft voor de rechtmatigheid van deze procedure en van het PIP. Het doel van de kennisgeving zoals in artikel

	Indiener genoemd onder nummer 19 plaatst vraagtekens bij de zorgvuldigheid van het proces omdat de buurman van indiener, en diens erfgenamen, niet direct zou zijn geïnformeerd over de plannen.	1.3.1. Bro is om vroegtijdig aan te kondigen dat planvorming in voorbereiding is. In het project Schil Naardermeer is hier anderszins invulling aangegeven, zoals in het voorgaande beschreven. Tot slot kan worden opgemerkt dat, anders dan door indiener is gesteld, met (de erven van) de buurman van indiener genoemd onder 19 is en wordt gesproken.
	Betrokkenheid gemeenten en andere instanties Indiener van zienswijze nummer 27 voegt hier nog vragen aan toe over de communicatie naar de gemeenten waarin het gebied ligt, de belangen van Prorail, de betrokkenheid bevoegd gezag m.b.t. natuur (beleid en beheer) en de relatie met nieuwbouwprojecten in de omgeving. Dit vanwege stikstof- en CO2-uitstoot door moeras, zo stelt indiener van de zienswijze.	Indiener stelt de begrijpelijke en zeer relevante vraag of het voorbereidings-proces van het PIP en het Watergebiedsplan zorgvuldig is verlopen en of voor de ontwikkeling van het gebied de relevante (overheids)instanties zijn betrokken. Dit is het geval. In paragraaf 7.2 van de toelichting op het PIP is dit beschreven. Ook in de inleiding van deze zienswijzennota is nogmaals het totstandkomingsproces geschetst. Hierin is te lezen dat een en ander wettelijk is voorgeschreven. Wat de nieuwbouwprojecten in relatie tot de natuurontwikkeling betreft wordt kortheidshalve verwezen naar de reactie op zienswijze genoemd onder het subkopje 'Stikstofgevoelige natuur', eerder in deze nota van beantwoording.
	Verzoek informatie Indiener van zienswijze nummer 34 vraagt om alsnog goed voorgelicht te worden over de plannen en de effecten en stelt de vraag welke percelen worden omgezet van agrarisch naar natuur.	Op het onderwerp communicatie en de beschikbaarheid van informatie wordt ingegaan in de inleiding van deze nota en bij de beantwoording enkele pagina's terug, onder het kopje 'communicatie'. Ook voorafgaand aan de uitvoering van werkzaamheden en over de evaluatie-momenten naar aanleiding van het ophogen van het peil door het waterschap zal gecommuniceerd blijven worden. Een overzicht van de agrarische percelen die een natuurbestemming krijgen is onder andere opgenomen in figuur 6 en in paragraaf 7.1 in de toelichting bij het PIP.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
4, 11, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 28, 31, 32, 33, 34	**Schadevergoeding** Indieners genoemd onder de nummers uit de eerste kolom vrezen schade en extra kosten door onder andere: - schade aan huizen en agrarisch grond en dieren/vee; - vocht in woningen - toename onkruid en verdelgen daarvan. De vraag is of de schade te verhalen is bij provincie of Natuurmonumenten.	In voorgaande beantwoording is vanuit verschillende invalshoeken ingegaan op het aspect schade. Kortheidshalve wordt voor dit onderdeel van de zienswijzen verwezen naar de behandeling van de zienswijzen onder de kopjes 'Effect peilverhoging', 'Fauna i.r.t. peilverhoging' en 'Effecten buiten de Schil'. Ook is hier aangegeven dat schades niet worden verwacht, maar als er onverhoopt toch schade wordt geconstateerd die te relateren is aan de peilverhoging, het waterschap hiervoor een nadeelcompensatieregeling hanteert (Hoofdstuk 4 van de Keur Waterschap AGV 2019).

		Op eventuele nadelige gevolgen van het PIP is de wettelijk voorgeschreven planschaderegeling van toepassing, zoals beschreven in paragraaf 7.4 van de toelichting van het PIP. Planschade kan bestaan uit waardevermindering van onroerende zaken of inkomensschade als gevolg van een planologisch besluit. De te doorlopen procedure is vastgelegd in artikel 6.1. van de Wet ruimtelijke ordening. Voor de beantwoording op vermeende schade door toename van onkruid wordt kortheidshalve verwezen naar de beantwoording van de zienswijzen onder het kopje 'Fauna i.r.t. de peilverhoging'.
	Veiligheid gasleiding Indiener van bezwaar nummer 34 voegt hier de vraag aan toe of de veiligheid van de door de Schil lopende gasleiding kan worden gegarandeerd.	In het kader van het vooroverleg op grond van artikel 3.1.1. Bro is het concept-ontwerp van het Provinciaal inpassingsplan aan een aantal overheden en instanties toegezonden, waaronder de Gasunie. De Gasunie heeft beoordeeld of de belangen van het gastransport en de veiligheid van de leiding voldoende is geborgd in het PIP. Het voorstel van de Gasunie om de regels ter bescherming nog specifieker te maken is overgenomen in het Ontwerp-PIP. Door deze stap van vooroverleg met de Gasunie tijdens het totstandkomingsproces van het PIP zijn de belangen van het gastransport en de veilingheid voor de omgeving in voldoende mate geborgd.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
25	**Nut en noodzaak** Indiener onder nummer 25 stelt naast voorgaande opmerkingen nog de vraag wat de nut en noodzaak is van de peilverhoging in relatie tot de kosten.	Zoals in het voorgaande (en in de documenten) beschreven, is het PIP en het Watergebiedsplan de uitwerking van het feit dat het Naardermeer en de Schil als Natura-2000 en NNN-gebied zijn aangewezen. De doelstellingen die voor dit gebied zijn bepaald, worden uitgevoerd met behulp van deze planologische regeling (PIP) en het nemen van een peilbesluit op basis van het Watergebiedsplan. Voor deze ontwikkelingen zijn inderdaad behoorlijke investeringen nodig. Deze zijn ingecalculeerd en de benodigde middelen zijn beschikbaar. Het feit dat het Naardermeer en de Schil deel uitmaken van N2000 en NNN geeft aan dat het gebied (inter)nationaal van groot belang is. Dit rechtvaardigt de inspanningen om de natuurdoelen te verwezenlijken.
	Perceel tegenover Keverdijk 10 Ook wordt de vraag gesteld wat er met de aangekochte gronden tegenover Keverdijk 10 gebeurt, de aanliggende erven mogen niet moerassig worden.	De gronden tegenover Keverdijk 10 betreffen de percelen kadastraal bekend Weesp G 407 en Weesp G 373, samen groot 6.900 m2. De gronden zijn in eigendom bij de provincie en gelegen binnen het plangebied PIP maar buiten het plangebied van het Watergebiedsplan. Deze percelen krijgen in het PIP de bestemming natuur, maar het waterpeil verandert niet. De percelen houden het huidige vaste peil, net als de twee naastgelegen

		particuliere erven. De gronden worden als onderdeel van het Inrichtingsplan Schil Naardermeer ingericht en beheerd als natuur.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
27, 29	**Peilwijziging i.r.t. particulier perceel** Indiener genoemd onder nummer 27 geeft aan dat bij de aankoop van het perceel in mei 2020 niets van verhogen waterpeil bekend was. Wel was bekend dat het waterpeil in droge periodes met 2 cm zou stijgen. Indiener is tegen verdere stijging van het peil. Indiener onder nummer 29 stelt naast voorgaande opmerkingen dat de voorgestelde peilwijziging niet ter visie heeft gelegen. Dit is in formele zin onjuist wordt gesteld.	In mei 2020 is door de provincie en het waterschap informatie verstrekt in relatie tot de voorgenomen aankoop van het perceel van indieners. Hierbij is verteld dat er in het peilvak waarin het eigendom van indieners ligt, geen wijziging van het peil plaatsvindt. De plannen met de Schil en het verhoging van het waterpeil zijn toen expliciet benoemd. Ook zijn er tips gegeven om mogelijke vochtproblematiek van het pand te beoordelen vanwege de ligging in gebied met hoge grondwaterstanden en dit mee te nemen bij afweging om wel of niet aan te kopen. De bewering dat het peilbesluit niet ter inzage heeft gelegen is onjuist. De tekst van het peilbesluit is te vinden in het Watergebiedsplan en de bijbehorende kaarten in de kaartenbijlage. In de kennisgeving wordt dit beschreven.
	Verwijzing naar verzonden mail In de zienswijzen wordt verwezen naar een op 15 november 2020 verstuurde mail.	Op de gestelde vragen in de mail van 15 november 2020 wordt in de reactie in de bijlage bij deze zienswijzennota ingegaan. Kortheidshalve wordt daarnaar verwezen.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
28	**Bomen i.r.t. CO2-uitstoot** Indiener genoemd onder nummer 28 stelt naast voorgaande opmerkingen dat het verhogen van het peil tot gevolg zal hebben dat bomen afsterven. Omdat veen een hoge CO2 uitstoot heeft zouden de bomen juist moeten worden gespaard.	Indiener doelt gezien de vraag over peilverhoging op bestaande bomen rond het Naardermeer die binnen de kade staan en in de in te richten Schil rond het Naardermeer. In het in te richten gebied tussen de kade van het Naardermeer en de Keverdijk staan geen bomen. Binnen de kade is het bestaande oppervlaktewaterpeil al veel hoger en de voorgenomen flexibele peilstijging gering (maximaal 10 cm). De daar aanwezige bomen krijgen geen grote peilstijging te verwerken waardoor er naar verwachting ook geen bomensterfte zal plaatsvinden. Een hoger waterpeil zorgt overigens voor een kleinere kans op veenverbranding(oxidatie) waardoor de CO2 uitstoot juist vermindert.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
32	**Belang van landbouw** Indiener genoemd onder nummer 32 stelt naast opmerkingen ten aanzien van mogelijke schade dat in het voorgaande is behandeld, dat de landbouw in algemene zin onvoldoende heeft meegewogen in de planvorming.	In de beantwoording van de zienswijzen genoemd onder het kopje 'Belangenafweging' wordt ingegaan op de belangafweging die aan de (voorgaande) besluiten ten grondslag heeft gelegen. Hierin is ook het huidige gebruik van de percelen begrokken. Kortheidshalve wordt verwezen naar deze reactie, eerder in deze nota van beantwoording.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	

33	**Opkopen alle percelen met opstallen** Indiener genoemd onder nummer 33 geeft aan het niet eens te zijn met de plannen. Elke vorm van verhoging van het waterpeil zal tot problemen leiden. Indiener doet de suggestie om alle woningen/bedrijven op te kopen als de plannen doorgang zouden moeten vinden.	Het Inrichtingsplan en Watergebiedsplan hebben betrekking op het gebied binnen de Schil dat de functie natuur heeft of krijgt. De maatregelen zijn er dan ook op gericht om deze functie te faciliteren. In voorgaande reacties is hier op ingegaan. Daarnaast kan de landbouw in de omgeving (buiten de Schil) gecontinueerd blijven, omdat het peil hier niet wijzigt en de berekende effecten minimaal zijn. Beide functies kunnen goed naast elkaar blijven bestaan. Voor aankoop van woningen en bedrijven bestaat op basis van de huidige plannen geen aanleiding. Het uitgangspunt is de verhoging van het waterpeil binnen de Schil dusdanig uit te voeren dat er geen schade aan andere functies en bebouwing optreedt.
	Bovenstaande overwegingen leiden niet tot wijzigingen aan het Inpassingsplan of het Watergebiedsplan.	
Tennet (35)	**Veiligheid** Tennet wijst op de twee 150 kV hoogspanningsleidingen in het gebied en verzoekt in het plan rekening te houden met de veiligheid van personen en goederen, de aan te houden veiligheidsafstanden, de bereikbaarheid van de hoogspanningsverbinding, de leveringszekerheid en de benodigde ruimte voor het uitvoeren van onderhouds- en herstelwerkzaamheden.	Vanwege de veiligheid en het belang van het goed kunnen functioneren van de leidingen zijn deze in het Provinciaal inpassingsplan van een specifieke dubbelbestemming voorzien. Ook de belemmerende strook aan weerszijden van de leiding en de masten vallen hierbinnen. Het doel van de dubbelbestemming is om ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van de hoogspanningsleidingen en de masten altijd te toetsen aan de voorwaarden in de dubbelbestemming, zodat strijdige ontwikkelingen worden voorkomen.
	Belemmerende strook Ten aanzien van de belemmerende strook luidt het verzoek om deze te corrigeren tot een breedte van 56 meter in plaats van de nu opgenomen 50 meter. Digitale bestanden zijn op verzoek door Tennet aan te leveren. De ondergrondse leiding is niet in het PIP opgenomen. Verzocht wordt deze ook van een dubbelbestemming en bijbehorende regeling te voorzien om de belangen van Tennet voldoende te borgen. Ook wordt verzocht, voor zover van toepassing, om in de regels op te nemen dat voor onderhoudswerkzaamheden niet herhaaldelijk een ecologische (voor)toets noodzakelijk is.	Naar aanleiding van de opmerking van Tennet ten aanzien van de begrenzing van de belemmerende strook en de exacte ligging van de leidingen zijn deze nu op de verbeelding (plankaart) gecorrigeerd aan de hand van de aangeleverde digitale situatie. Ook de ondergrondse leiding is nu opgenomen. Het Watergebiedsplan behoeft geen wijziging als gevolg van deze zienswijze. Aan de dubbelbestemming van de ondergrondse hoogspanningsleiding is een zogeheten ‘Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde of werkzaamheden’ opgenomen. Hierin in een limitatief overzicht opgenomen met werkzaamheden die vergunningplichtig zijn. Het normale onderhoud en beheer zijn hiervan uitgezonderd. Dat betekent dat het normale beheer en onderhoud niet vergunningplichtig zijn. Daarnaast is een ecologische toets in beginsel aan de orde indien effecten op natuurwaarden niet uitgesloten zijn. Het bevoegd gezag voor de Wet natuurbescherming hanteert voor het uitvoeren van normaal beheer en onderhoud echter de lijn dat hiervoor geen vergunningplicht geldt.

		Ook het normaal onderhoud aan de masten en leidingen van de bovengrondse hoogspanningsleiding is niet omgevingsvergunningplichtig. Hiervoor hoeft geen omgevingsvergunning te worden aangevraagd en op grond van het bovenstaande is een ecologische toets ook in dit kader niet aan de orde. Dit neemt niet weg dat op grond van de Wet natuurbescherming de zorgplicht te allen tijde geldt. Deze open norm gaat uit van de eigen verantwoordelijkheid van eenieder voor een zorgvuldige omgang met natuurwaarden in algemene zin (soorten en gebieden) en specifiek de waarden in Natura 2000-gebieden.
	Stabiliteit masten Tennet geeft aan dat de peilaanpassing geen negatief effect mag hebben op de fundering en stabiliteit van de masten. Hier moet onderzoek naar worden gedaan. Ook moeten de masten bereikbaar blijven voor onderhoudswerkzaamheden.	Wat de peilstijging in relatie tot de hoogspanningsmasten betreft is het Inrichtingsplan Schil Naardermeer helder. Met de beoogde peilaanpassingen en de beoogde inrichtingsmaatregelen is hierin rekening gehouden met de voorwaarden vanuit Tennet op het gebied van de bereikbaarheid, de beheerbaarheid en de stabiliteit van de masten. Hierover is ten tijde van het opstellen van het Inrichtingsplan nadere informatie verkregen vanuit Tennet. In paragraaf 3.6 van het Inrichtingsplan is de huidige situatie beschreven in relatie tot deze gestelde voorwaarden en mogelijkheden. In paragraaf 4.2 worden de inrichtingsmaatregelen per deelgebied beschreven waarin rekening wordt gehouden met de gestelde voorwaarden vanuit Tennet. Per mastvoet binnen het projectgebied zijn de volgende maatregelen benoemd: • Mast 29 en 30 bevinden zich in een bestaand peilgebied met flexibel peil max. NAP-0,90 m en min. NAP-1,10 m. Dit is een gegeven vanuit het peilbesluit uit 2007. In onderliggend Inrichtingsplan is geen verdere peilverhoging van dit peilgebied aan de orde. Wel zijn herstelmaatregelen m.b.t. het toegangspad en het droge werkgebied rondom de masten onderdeel van het Inrichtingsplan. • Mast 28 bevindt zich in het te handhaven onderbemalingspeilgebied met een toekomstig vast peil van NAP-1,30 m. Het peil wordt hier ten opzichte van de bestaande situatie met 50 cm opgehoogd. Met die situatie blijft echter wel voldaan worden aan de gestelde voorwaarden, zie figuur 3.6.6 uit het Inrichtingsplan.

		• Voor masten 25, 26 en 27 worden aparte peilgebieden gecreëerd met een flexibel peil max. NAP-1,30 m en min NAP-1,50 m. Daarnaast zijn herstelmaatregelen m.b.t. toegangspaden en werkruimte rondom de masten voorzien in het Inrichtingsplan. • Mast 24 wordt geïsoleerd door een peilscheiding te realiseren en deze te koppelen aan het peilgebied langs de spoorlijn met vast peil van NAP-1,70 m. Daarnaast zijn herstelmaatregelen m.b.t. het toegangspad en het droge werkgebied rondom de mast voorzien. • Mast 23 wordt geïsoleerd door een peilscheiding te realiseren en deze te koppelen aan het peilgebied langs de spoorlijn met vast peil van NAP-1,70 m. Daarnaast zijn herstelmaatregelen m.b.t. het toegangspad en het droge werkgebied rondom de mast voorzien. Bovengenoemde peilgebieden zijn als zodanig opgenomen in het Inrichtingsplan. In het Watergebiedsplan zal de begrenzing van het peilgebied ter plaatse van de masten 23 en 24 worden gewijzigd zodat deze masten binnen peilgebieden 3110-11 en -12 vallen. In de verdere uitwerking van het Inrichtingsplan naar een Definitief Ontwerp zal de uitwerking van bovengenoemde maatregelen m.b.t. de hoogspanningsmasten worden afgestemd met Tennet.
	Bovenstaande overwegingen leiden tot: – *het wijzigen van het Provinciaal inpassingsplan door:* • *de belemmerende strook op de verbeelding te wijzigen in 28 meter aan weerszijden van de bovengrondse hoogspanningsleiding;* • *de dubbelbestemming te voorzien van de naam Leiding – Hoogspanningsverbinding;* • *ter plaatse van de ondergrondse hoogspanningsleiding op de verbeelding een belemmerende strook van 10,5 meter op te nemen en in de regels voor de ondergrondse leiding de dubbelbestemming Leiding – Hoogspanning op te nemen;* – *het wijzigen van het Watergebiedsplan door de peilgebieden 3110-11 en -12 te wijzigen zodat mast 23 en 24 er binnen vallen en een vast peil krijgen van NAP-1,70m.*	

5. Samenvatting van de wijzigingen als gevolg van de zienswijzen

De zienswijzen hebben in een aantal gevallen tot wijzigingen aan het PIP en het Watergebiedsplan geleid. Onderstaand een opsomming met korte beschrijving van de wijzigingen:

Inpassingsplan

- In de archeologische paragraaf in de toelichting van het PIP wordt de tekst aangevuld met enkele kaartjes. Zo wordt duidelijker gemaakt hoe tot de aanwijzing van de archeologische aanduiding is gekomen. Het gaat enkel om een verduidelijking. Inhoudelijk wijzigt de aanduiding niet;
- Op de verbeelding (plankaart) van het PIP wijzigt de belemmerende strook op de verbeelding naar een strook van 28 meter aan weerszijden van de bovengrondse 150 kV hoogspanningsleiding. Dit was 25 meter aan weerszijden. De dubbelbestemming heet nu Leiding – Hoogspanningsverbinding;
- In het PIP wordt de ondergrondse 150 kV hoogspanningsleiding van een dubbelbestemming voorzien met de naam Leiding – Hoogspanning. De belemmerende strook is in totaal 10,5 meter. Ook de regels worden hiermee aangevuld.

Watergebiedsplan

- In het Watergebiedsplan wordt opgenomen dat de masten 23 en 24 van de bovengrondse hoogspanningsverbinding binnen het peilgebied van het spoor komen te vallen (peilgebied 3110-12). De masten krijgen daarmee een vast peil van NAP-1,70m;
- Ter verduidelijking worden de praktijkpeilen van het Voormeer in het Watergebiedsplan (kaart 4) weergegeven.

6. Ambtshalve wijzigingen

Sinds de ontwerpversie van het inpassingsplan en het Watergebiedsplan met bijbehorende bijlagen zijn vervaardigd, is gebleken dat de documenten op enkele punten nog verduidelijkt konden worden met de beschikbare informatie. Dit betreft geen inhoudelijke wijziging en geen wijzigingen die voortvloeien uit de zienswijzen, zoals in het vorige hoofdstuk beschreven. Gesproken wordt daarom van ambtshalve wijzigingen. Onderstaand een beknopt overzicht van de ambtshalve wijzigingen die in de vaststellingsversie van het Provinciaal Inpassingsplan Schil Naardermeer en het Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil zijn opgenomen.

Inpassingsplan

- In de bijlagen bij het PIP, het Inrichtingsplan en bijbehorende bijlagen, stond het verwijderen van kunstwerk KST00964 (stuw) in Naardermeer-Oost niet op de kaart. De maatregel staat wel beschreven in het Inrichtingsplan en was daarmee wel geborgd in het plan. De volgende documenten zijn nu hersteld als gevolg van het op kaart toevoegen van het verwijderen van KST00964:
  - Inrichtingsplan: rechterafbeelding van Figuur 4.2.3.2 is gewijzigd;
  - Bijlage A2 Inrichtingstekeningen: ‘BF9516-101_SO-101_3 Overzichtstekening Inrichtingsplan’ vervangt ‘BF9516-101_SO-101_2 Overzichtstekening Inrichtingsplan’;
  - Bijlage A2 Inrichtingstekeningen: ‘BF9516-101_SO-104_3 NMO ontwerp’ vervangt ‘BF9516-101_SO-104_2 NMO ontwerp’;
  - Bijlage A4 Kunstwerken: ‘191029 - Kunstwerken te verwijderen’ vervangt ‘190926 - Kunstwerken te verwijderen’.

Watergebiedsplan

- Voor de volledigheid worden in paragraaf 5.4 van het Watergebiedsplan de kaartjes van de Gemiddelde Hoogste Grondwaterstand en de Gemiddelde Voorjaars Grondwaterstand opgenomen;
- Tabel 5.2 is verduidelijkt. Peilgebieden die in het nieuwe peilbesluit gesplitst of samengevoegd zijn, zijn nu duidelijker terug te vinden in de tabel. Op de diverse kaarten stonden deze betreffende gebied al goed weergegeven.
- In bijlage 8.1, bij duiker A, is toegevoegd dat om afkalving te voorkomen de sloot waar de duiker in uitmondt waar nodig tot 3 meter wordt verbreed en 5 meter beschoeiing wordt geplaatst in de bocht langs de Meerkade. Bij stuw B1 en B2 zijn de overstortbreedte en stuwhoogte toegevoegd;
- In bijlage 8.2 zijn enkele tekstuele wijzigingen doorgevoerd.

Bijlage 1 [WEL GEANONIMISEERD] Tabel nummering indieners zienswijzen

Nr.	Organisatie indiener zienswijze	Adres	Zienswijze voor PIP Schil Naardermeer en/of Watergebiedsplan	Inhoud zienswijze	Belang van indiener zienswijze
1.	LTO Noord	Postbus 240, 8000 AE Zwolle	Bestemming en fauna: PNH Hydrologie; AGV	PIP: bestemming agrarisch; hydrologisch effecten en fauna effecten	Belangenbehartiger agrarische sector
2.	Bewoners aan de Melkmeent		Idem LTO onder 2	Idem LTO Noord	Agrarisch bedrijf met bedrijf en gronden buiten de Schil
3.	Bewoners aan het Voormeer in Naarden			Positief over de plannen	Omwonende buiten de Schil
4.	Bewoners aan de Keverdijk		Idem LTO onder 2	Kopie brief LTO Noord	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil in de Keverdijkse polder
5.	ProRail	Postbus 2038, 3500 GA Utrecht	Bestemming: PNH Stabiliteit: AGV?	Benoemen bestemming Railverkeer; Verzoek stabiliteitsonderzoek, mede nav reactie op vooroverleg	
6.	Bewonder aan de 's-Gravelandseweg		Inrichting en fauna; PNH Hydrologie: AGV	Uitvoering alternatieve inrichting ivm kavelruil; faunaeffecten en hydrologische effecten	Particulier met gronden buiten de Schil
7.	Bewoner aan de Noordpolderkade in Muiden		Idem LTO onder 2	Idem als LTO Noord	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil in de Noordpolder.
8.	Bewoner aan de Kreugerlaan		AGV	Bevestiging vast peilgebied kreugerlaan	Particuliere bewoner met erf en gebouwen binnen de Schil
9.	Bewoner aan de Dammerweg		Fauna; PNH Hydrologie: AGV	Hydrologisch effecten en fauna effecten (mn ganzen)	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil in de Heintjesrak- en Broekerpolder

10.	Liander	Postbus 50, 6920 AB Duiven	PNH	Dubbelbestemming opnemen langs kabel	Leiding beheerder in het plangebied
11.	Een bewoner aan de Gooilandseweg		Fauna; PNH Hydrologie: AGV	Hydrologie en fauna (ganzen)	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil in de Heintjesrak- en Broekerpolder
12.	Bewoner aan de Lange Muiderweg		Hydrologisch: AGV Fauna: PNH	Hydrologisch een fauna, zie LTO brief	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil in de Keverdijkse polder
13.	Adviseur van eigenaar percelen		PNH	Namens particulier: voortgezet gebruik agrarisch niet mogelijk	Namens particuliere bewoner met erf, gebouwen en grond binnen de Schil
14.	Bewoner aan de Meerkade te Muiderberg		Bestemming: PNH in combi met de onteigeningslijn AGV: Hydrologisch	Wijziging bestemming veldkavel binnen schil; hydrologische effecten en peil rond pachtboerderij	Agrariër met bedrijf en gronden (deels) binnen de Schil
15.	Bewoner aan de Keverdijk		PNH	Doelen project	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
16.	Bewoner aan de ’s-Gravelandseweg		Hydrologisch: AGV	Hydrologisch en div ov zaken	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
17.	Bewoner aan De Kor te Muiderberg		Googpolder: PNH Hydrologisch: AGV	Hydrologisch en vragen over toekomstige inrichting buiten de schil	Particuliere grondeigenaar met grond buiten de Schil
18.	Bewoners / ondernemers aan de Kanaaldijk		MER; PNH Hydrologisch: AGV	MER, hydrologisch en fauna (muggen)	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil in de Aetsveldse polder
19.	Bewoners aan de Overscheenseweg		PNH en AGV	Div bezwaren, ook benoemd in het dig spreekuur	Particuliere bewoner met erf en gebouwen binnen de Schil
20.	Bewoners aan de Keverdijk		Doel project: PNH Hydrologisch: AGV	Doel project, hydrologische effecten, fauna (muggen)	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
21.	Bewoners aan de Meerkade te Muiderberg		AGV	Hydrologische en fauna (muggen)	Particuliere bewoner met erf en gebouwen binnen de Schil

22.	Bewoners aan de Keverdijk		AGV	Hydrologisch en fauna (muggen)	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
23.	Bewoners aan de Keverdijk		AGV	Hydrologische effecten buiten schil	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
24.	Bewoners aan de Keverdijk		PNH	Effecten en plannen op Googpolder	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
25.	Bewoners aan de Keverdijk		Doel: PNH Hydrologisch: AGV	Doel project; hydrologische effecten	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
26.	Bewoners / ondernemers aan de Langemuiderweg		Zie LTO onder 2	Te laat: Zie LTO brief	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil
27	Bewoners aan de Keverdijk		PNH en AGV	Algehele zorgen; Hydrologisch; mailer breed	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
28.	Bewoners aan de Keverdijk		Doel: PNH Hydrologisch: AGV	Doel project; hydrologische effecten; fauna (muggen)	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
29.	Bewoners aan de Keverdijk		Googpolder: PNH Hydrologisch: AGV	Hydrologische effecten en plannen Googpolder	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
30.	Bewoners aan de Keverdijk		AGV	Hydrologische effecten	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
31.	Bewoners aan de Meerkade te Muiderberg		AGV	Hydrologische effecten	Particuliere bewoner met erf en gebouwen binnen de Schil
32.	Bewoners aan de Amsterdamsetraatweg te Naarden		PNH	Landbouw onvoldoende meegewogen in de plannen	Agrariër met bedrijf en gronden buiten de Schil
33.	Bewoners aan de Keverdijk		PNH AGV: hydrologisch	Doel project en plannen Googpolder; hydrologische effecten	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
34.	Bewoners aan de Keverdijk		PNH en AGV	Stelt enkel vragen , geen directe zienswijze oa over evt hydrologische effecten	Particuliere bewoner met erf en gebouwen buiten de Schil
35.	TenneT	Postbus 718, 6800 AS Arnhem	PNH en AGV	Afstemming werken; aanvullend onderzoek? Dubbelbestemming aanvullen en toevoegen.	

Bijlage 2
Deze Notitie is opgesteld door Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Natuurmonumenten en Provincie Noord-Holland (maart 2021)

Muggen en knutten in de Schil Naardermeer

Bij vernatting van gebieden bestaat altijd de vrees dat er meer overlast zal komen van muggen en knutten. Die gedachte is logisch, omdat moeras vaak wordt geassocieerd met muggen. Dat er per definitie meer overlast zal zijn als er een gebied natter wordt is echter veel te kort door de bocht. Om goed uit te leggen hoe muggen en knutten leven en welke overlast je kan verwachten bij aanleg van natte(re) natuur wordt hieronder in gegaan op beide soortgroepen.

Vooraf is het belangrijk om te beseffen dat in en rond het Naardermeer altijd al muggen en knutten leefden, het gebied bestaat tenslotte al meer dan 100 jaar als beschermd moerasnatuurgebied. Muggen en knutten zijn een essentieel onderdeel van de natuur in het Naardermeer. Ze vormen het zogenaamde stapelvoedsel voor heel veel bewoners van het gebied. Vogels zijn daarvan de bekendste, maar ook grote insecten zoals libellen eten deze kleinere insecten graag. Zonder muggen zou het Naardermeer lang niet zoveel bijzondere vogels, insecten, ongewervelden en andere diersoorten hebben. Er is zelfs een plantensoort die knutten en muggen eet: de ronde zonnedauw. Ook dit bijzondere, vleesetende plantje doet het in het Naardermeer goed.

Muggen
Onderzoek laat zien dat de aanwezigheid van muggen, knutten en hun larven afhankelijk is van de biotoop, de mate waarin voedsel beschikbaar is en de seizoenen (“Muggen in de Bethunepolder-onderzoek naar kans op muggenontwikkeling en –overlast door realisatie natte natuur”, Aquasense 2003).
De typen natuur waar de meeste muggen voorkomen zijn zoetwatergemeenschap (sloten, plassen, poelen, etc.), moerasbossen, rietlanden en natte graslanden. Deze natuur komt verspreid over het Naardermeergebied voor. In de nog aan te leggen schil wordt de natuur verder ontwikkeld naar moeras, nat schraalland en ruigte. Een fors deel van de Schil bestaat al uit moeras.

Muggenrijke gebieden zijn in het algemeen vaak moerasrijke gebieden met wisselende waterstanden, geïsoleerd voedselrijk water en veel begroeiing in de omgeving. Overlast door muggen is het gevolg van enorme aantalsontwikkeling in korte tijd bij bijzondere omstandigheden. Van overlast bestaat geen sluitende definitie, maar het gaat om sterke aantasting van de leefbaarheid van een gebied voor de mens door extreme aantallen muggen. In 2012 is bij Alterra een leidraad verschenen waarmee de risico’s per landschapselement of natuurdoel kunnen worden ingeschat.

Drie elementen zijn daarbij van belang; het gebied waarin de mug zich kan ontwikkelen, de schuilplaatsen voor muggen in de omgeving en de afstand van het muggengebied tot de plek waar overlast wordt ervaren.

Plotselinge overlast van muggen kan vaak worden toegeschreven aan het ontstaan van voedselrijke kleine tijdelijke poeltjes met wisselende waterstanden, waarin predatoren afwezig zijn en steekmuggen zich snel kunnen ontwikkelen, in een tijdsbestek van een aantal weken. Als deze poeltjes in verbinding staan met groter water is het risico veel beperkter vanwege predatie.

De omgeving van dit leefgebied is daarbij van belang. In vochtige beschutting zoals bos of ruigte kunnen muggen zich makkelijk verplaatsen en schuilen, terwijl in open graslandgebied ze door de wind worden weggeblazen.

Muggen vliegen geen grote afstanden, dat beperkt zich meestal tot minder dan 1 km. Dit is wel afhankelijk van de beschutting die aanwezig is.

Overlast kan worden voorkòmen door tijdens de aanleg en inrichting van natuur hierop in te spelen door bijvoorbeeld geïsoleerd ondiep water te voorkomen. Door de langzame stapjes ontwikkeld het systeem mee en past zich aan. In de uitwerking van het inrichtingsplan naar het uitvoeringsontwerp zal speciale aandacht uitgaan naar het zoveel mogelijk voorkòmen van muggenoverlast door rekening te houden met de bovenstaande aspecten.

Knutten
Voor knutten is er in 2017 in de omgeving van het Naardermeer onderzoek gedaan door Piet Verdonschot. De meest voorkomende knut in het Naardermeer is de knut met de Latijnse naam Culicoides impuctatus. Deze knut is gebonden aan vochtige en natte gebieden en venen. De volwassen vrouwtjes vliegen in een straal van ruim 1.5 km. De soort heeft 1 generatie per jaar. De volwassen vrouwtjes bijten in de periode van eind mei tot half juni, bij voorkeur in de avonduren. De larve leeft in half natte milieus zoals drassige gronden, bij voorkeur begraasd door vee en begroeid met pitrus en mogelijk veenmossen. Deze drassige gronden blijven vaak jaarrond nat.
In 'De Schil' wordt het waterpeil verhoogd en wordt het gebied minder begraasd met vee dan in de huidige omstandigheden. Daardoor verdwijnt juist een deel van de drassige gronden die nu aanwezig is in dit gebied omdat er water op komt te staan. Naar verwachting zal de overlast van knutten daardoor op termijn minder zijn in vergelijking met nu.

Wat kan je zelf doen tegen overlast?
Uit onderzoek blijkt dat overlast van huissteekmuggen vooral ontstaat door direct nabij de woning aanwezige 'restwateren'. Hierbij moet u denken aan stilstaand water in bijvoorbeeld een regenton, waterbakken, een verstopte dakgoot, etc.. Met eenvoudige middelen en gedrag kunt u dit zelf aanpakken. Door ervoor te zorgen dat een regenton goed is afgesloten en er geen plasjes blijven staan in bakken en goten verkleint u het risico op overlast aanzienlijk. Overigens zijn in de sloten langs wegen en in agrarisch gebied ook veel muggenlarven te vinden. Die zullen met de hiervoor genoemde maatregelen uiteraard niet tegen te houden zijn.

Heb ik nu een grotere kans om ziek te worden door ziekten die overdraagbaar zijn door muggen?
Via de site van het RIVM https://www.rivm.nl/muggen kunt u de meest actuele informatie en antwoorden vinden over muggen en overdraagbare ziekten.

Piet Verdonschot en Anna Besse-Lototskaya, 2012. *Leidraad Risicomanagement Overlast Steekmuggen en Knutten. Toelichting op de Leidraad*. Wageningen, Alterra, Alterra-Rapport 2298. 60 blz.

Bijlage 3. Standpunt ten aanzien van de mail 15 november 2020 van bewoners/omwonenden van de Schil Naardermeer

Samenvatting mail 15 nov. 2020	**Standpunt Gedeputeerde Staten en Dagelijks Bestuur waterschap**
Gevraagd wordt om duidelijk op kaart aan te geven waar het waterpeil max. 10 cm en max. 50 cm omhoog mag komen	Het waterpeil van het Naardermeer zelf en de uitwatering van het Naardermeer kan in de nieuwe situatie maximaal 10 cm hoger komen te staan. Dit staat op kaart van het ontwerp-Peilbesluit 2020 aangegeven met peilvaknr. 3100-1. In het deel van de Nieuwe Keverdijkse Polder dat binnen de Schil ligt kan in het noordelijk deel (boven de spoorlijn Weesp-Naarden, peilvaknr. 3110-5) het oppervlaktewaterpeil (het peil in de sloten en ander open water) maximaal 40 cm en in het zuidelijk deel (peilvaknr. 3110-2) maximaal 50 cm hoger komen te staan. Op kaartjes van het peilbesluit 2007 (huidige situatie) en het ontwerpbesluit 2020 (toekomstige situatie) staan de peilen op kaart aangegeven. Er verandert alleen iets aan het waterpeil van het oppervlaktewater in de ingekleurde gebieden. Dus niet in de rest van de Nieuwe Keverdijkse Polder.
Verzocht wordt om inzicht en/of berekeningen van de maximale peilstijging op/rond de percelen per huisnummer/perceel van bewoners en agrariërs.	In paragraaf 5.4 van het watergebiedsplan is het effect van de peilstijging in de schil op de omgeving beschreven. In de tekst staat beschreven dat er geen effect is op de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG). De toename van de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) is te zien in figuur 4.7. Voor de volledigheid worden de kaartjes van de GHG en gemiddelde voorjaars grondwaterstand (GVG) in het watergebiedsplan opgenomen (zie onder ambtshalve wijzigingen).
Gevraagd wordt vanaf wanneer de waarden van de recent geslagen peilbuizen online te verwachten zijn	De meetgegevens van de bestaande peilbuizen zijn te vinden op https://maps.waternet.nl/kaarten/peilbuizen.html. Ook de meetgegevens van de nog te plaatsen peilbuizen zullen via deze website beschikbaar zijn.
Gevraagd wordt waar de berekeningen op gebaseerd zijn en hoe de onderstromen hierin is meegenomen.	De berekeningen zijn gemaakt met behulp van een grondwatermodel. Dit model maakt gebruik van de geohydrologische bodemopbouw. Met een negenjarige neerslag- en verdampingsreeks (het eerste jaar wordt als 'inloopjaar' gebruikt) wordt het grondwaterregime gemodelleerd en omgerekend tot een gemiddelde laagste grondwaterstand (GLG), gemiddelde voorjaars grondwaterstand (GVG) en een gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG). De grondwaterstromen zijn in dit model meegenomen.
Het Naardermeer ligt hoger dan bebouwing in omringend gebied. Naar aanleiding hiervan wordt gevraagd hoe	De verschillende peilvakken zijn van elkaar gescheiden door peilscheidingskaden, dammen, stuwen en andere (kunst)werken. Het waterschap

wordt voorkomen dat het water richting de omgeving afstroomt.	beheert en onderhoudt deze (kunst)werken, zodat de afgesproken peilen gehandhaafd worden. Er is geen sprake van afstromend oppervlaktewater in afwijking van de vastgelegde peilen.
Gevraagd wordt wanneer het binnenlaten van water wordt gestopt als het peil meer gaat stijgen dan de modellen aangeven. Ook wordt gevraagd duidelijkheid te geven over het aantal centimeters voor een concrete periode om te besluiten het waterpeil niet verder te laten stijgen. Er is behoefte aan een afspraak in centimeters peilstijging waarbij sprake is van een onacceptabele situatie. Hetzelfde wordt gevraagd voor onacceptabele peilen als gevolg van kwelwater. Bewoners worden graag op de hoogte gehouden van de monitoring.	Er is geen sprake van actief opzetten van waterpeilen door binnenlaten van water. Het nieuwe peilbesluit geeft meer ruimte aan het oppervlaktewater, wat wil zeggen dat het water op een natuurlijke manier mag stijgen tot de afgesproken hoogtes als gevolg van regenval bij een neerslagoverschot. Als het water hoger komt, wordt er water uitgelaten. De modellen hebben betrekking op mogelijke effecten van het hoger laten worden van het oppervlaktewater in het Naardermeer en de omringende schil op de grondwaterstand in de omgeving. In paragraaf 5.4 van het watergebiedsplan staat beschreven dat er geen effect is op de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG). De toename van de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) in de zomerperiode is te zien in figuur 4.7. Voor de volledigheid worden de kaartjes van de GHG en gemiddelde voorjaars grondwaterstand (GVG) in het watergebiedsplan opgenomen (zie onder ambtshalve wijzigingen). Op een aantal percelen in het gebied rond de Schil Naardermeer wordt een lichte verhoging van de laagste grondwaterstand en de voorjaarsgrond-waterstand verwacht, maar nergens meer dan 2 cm. Een stijging van het grondwaterpeil van minder dan 5 cm heeft in het algemeen zo weinig effect op de omgeving dat er geen maatregelen nodig zijn. Het waterschap gaat zorgvuldig monitoren of de verwachte effecten vanuit de modelberekeningen kloppen met de werkelijkheid. Als er afwijkende effecten gemeten worden of als er klachten over onvoorziene effecten van vernatting uit de omgeving komen dan bespreken het waterschap, de provincie en Natuurmonumenten dit met elkaar en beoordelen of maatregelen getroffen moeten worden. Kortheidshalve wordt ook verwezen naar de beantwoording van de zienswijzen in de zienswijzennota, genoemd onder de kopjes ‘Hydrologie’, ‘Effect van peilophoging’, ’Plan B’ en ’Plannen buiten de Schil’.
Gevraagd wordt wat precies het doel is van het ophogen van het waterpeil. Als dit is ten behoeve van trekvogels, wordt het effect dan bijgehouden? Ook hiervan blijft men graag op de hoogte. Ook wordt de vraag gesteld of de plannen worden	In de zienswijzennota is uitvoerig ingegaan op de natuurdoelen van Natura 2000 en NNN en dat het Inpassingsplan en het Watergebiedsplan mede invulling geven aan deze doelstellingen. Kortheidshalve wordt daarom verwezen naar de beantwoording van de zienswijzen genoemd onder

teruggedraaid als de beoogde effecten niet worden bereikt.	het kopje ‘Fauna i.r.t. peilophoging’ en de subparagrafen onder dit kopje.
Gevraagd wordt wat het gevolg van de plannen is voor de CO2 en stikstof-uitstoot en of dit bouwprojecten in de omgeving in gevaar kan brengen. Ook wordt de vraag gesteld of de gemeente hiervan op de hoogte is.	Dat met de vaststelling van het PIP en het Watergebiedsplan de begrenzing van het gebied dat is aangewezen als Natura 2000 en NNN niet wijzigt is in de zienswijzennota beschreven. Hier is ook te lezen dat er geen nieuwe stikstofgevoelige natuur wordt gecreëerd. Kortheidshalve wordt daarom verwezen naar de beantwoording van de zienswijzen genoemd onder het subkopje ‘Stikstofgevoelige natuur’ en het kopje ‘Betrokkenheid gemeenten en andere instanties’.
Gevraagd wordt naar de mogelijkheden voor vergoeding voor waterschade. Aangegeven wordt dat indieners van de mail begrepen hebben dat het goed is zelf alvast acties te ondernemen om een nulmeting te doen om ontstane schades hard te aantonen.	Ook op het onderwerp schade wordt in de zienswijzenota ingegaan. Kortheidshalve wordt daarom verwezen naar de beantwoording van de zienswijzen onder de kopjes ‘Effecten buiten de Schil’ en ‘Schadevergoeding’. Het doen van een nulmeting door bewoners zelf kan als advies worden beschouwd, zeker als bewoners zich zorgen maken.
Gevraagd wordt wat de plannen zijn voor het weiland achter Keverdijk 21 en het terrein tussen de A1 en het Ton Storkpad en of het waterpeil over tien jaar nogmaals omhoog kan gaan.	In de zienswijzennota in de beantwoording van de zienswijzen genoemd onder het kopje ‘Plannen buiten de Schil’ wordt uitvoerig ingegaan op deze vraag. Kortheidshalve wordt daarnaar verwezen.
Indieners van de mail wensen binnen 10 dagen een reactie op de mail om daarmee eventueel de ingediende zienswijze nog aan te vullen. Ook wordt verzocht nog een inspraakavond te organiseren. Ook wordt gevraagd of er nog een andere weg te bewandelen is om te voorkomen dat de plannen doorgaan.	De mail is binnengekomen binnen de zienswijzentermijn. Vanwege dit feit en omdat (een deel van) de indieners van de mail ook een zienswijze heeft ingestuurd en de mail heeft opgenomen in de zienswijze, wordt de mail behandeld als onderdeel van de ingekomen zienswijzen. Op deze wijze hebben de provincie en het waterschap de zienswijzen, inclusief de vragen en opmerkingen in de mail, in samenhang kunnen beoordelen. Tijdens zienswijzenperiode zijn door de provincie en het waterschap ‘spreekuren’ georganiseerd. Vanwege COVID 19 zijn deze online gehouden. Hier was gelegenheid om vragen te stellen. Samen met de overige communicatiemomenten, die beschreven zijn in de inleiding van de zienswijzennota, maakt dat provincie en waterschap van mening zijn dat een extra inspraakavond niet nodig is. De volgende, wettelijk voorgeschreven stap, is vaststelling van het Inpassingsplan door Provinciale Staten en vaststelling van het Watergebiedsplan door het Algemeen Bestuur van het waterschap. Deze besluiten zullen opnieuw zes weken ter visie liggen. Door belanghebbenden kan dan beroep worden ingesteld.
Tot slot wordt gevraagd of indieners van de mail van meerdere bij het project	Provincie en het waterschap hechten aan communicatie via bepaalde daarvoor aangewezen

betrokken medewerkers de contactgegevens kunnen krijgen. Ook wordt verzocht door te geven als er wijzigingen optreden in de huidige contactpersonen.	medewerkers. Op de projectsite zijn deze genoemd. Bij personele wijzigingen zal dat gecommuniceerd worden.

Een natte Schil voor een robuuster Naardermeer

Groene oase

Het Naardermeer is een groene oase tussen Amsterdam, Hilversum en Weesp en bestaat uit enkele grote en kleine meren, verbonden door vaarten en smalle sloten. Eromheen liggen moerasbossen en graslanden met ondiepe plassen. Allerlei dieren en planten profiteren van deze natte omstandigheden. In het gebied broeden meer dan 75 soorten vogels, waaronder de zeldzame purperreiger. Sinds 2017 is zelfs de otter weer teruggekeerd in het gebied. Dit alles is niet vanzelfsprekend, want onder druk van de toenemende droogte verdwijnen er belangrijke plant- en diersoorten, waaronder veel waterriet. De grote karekiet, ooit een veel geziene gast, broedt hierdoor niet meer in het natuurreservaat.

Het natuurgebied dat zo geliefd is bij omwonenden, recreanten, wandelaars en natuurliefhebbers staat daarom aan de vooravond van een nieuw hoofdstuk. In de komende periode wordt het gebied rond het Naardermeer - de zogenoemde Schil - verder ingericht. In delen van het gebied mag het waterpeil hoger worden, waardoor een nat rietlandschap ontstaat. Zo wordt de kwaliteit van de natuur versterkt en ontstaat een robuuster Naardermeer: voor nu en in de toekomst!

Geschiedenis

Het Naardermeer is één van de oudste natuurlijke meren van Nederland. Het is niet door turfwinning ontstaan, zoals de meeste andere wateren in West-Nederland. De eerste contouren van het Naardermeer ontstonden al 4000 jaar geleden doordat het riviertje de Vecht, geregeld buiten zijn oevers trad.

Door de eeuwen heen is vaak geprobeerd om het Naardermeer droog te leggen, maar geen van die pogingen hield lang stand. Amsterdam probeerde het voor de laatste keer rond 1900 en wilde toen een vuilstortplaats van het meer maken. Dat stuitte echter op verzet van onder andere de beroemde Jac. P. Thijse, schrijver, onderwijzer en natuurbeschermer. Thijse kwam samen met medestanders in actie om het, in zijn woorden, “beroemdste merenmoeras van ons land en van heel West-Europa” te beschermen. In 1905 richtte hij samen met onder meer Eli Heimans de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland op en diezelfde vereniging kocht het Naardermeer een jaar later. Het Naardermeer was daarmee het eerste beschermde natuurgebied van Nederland. In 1912 werd het Naardermeer landelijk bekend toen Thijse de teksten schreef voor de beroemde Verkade-albums die in iedere Nederlands huishouden werden verzameld.

Planten en dieren

Het Naardermeer is rijk aan verschillende plant- en diersoorten. Bijzondere vogelsoorten als de purperreiger, de snor en het baardmannetje voelen zich er helemaal thuis. Er groeien zeldzame planten zoals klein blaasjeskruid, groenknolorchis en veenmosorchis. En sinds 2017 zwemt zelfs de otter hier weer rond. Het heldere water,

de dichte moerasbossen, de rietvelden en de graslanden hebben zulke hoge natuurwaarden dat het gebied deel uitmaakt van het Europese Natura 2000-netwerk en het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Inrichting Schil Naardermeer

Waar gaat het om?
De kwaliteit van de natuur in en rond het Naardermeer staat onder druk: het gebied dreigt te droog te worden, doordat het water uit het Naardermeer langzaam wegloopt naar de omliggende gebieden. Een voorbeeld is de afname van het waterriet in het gebied. En juist de aanwezigheid van het waterriet maakt het Naardermeer zo belangrijk voor vogels. Waterriet is namelijk de perfecte broedplek voor purperreigers en de grote karekiet. Die laatste is als broedvogel in het gebied helaas uitgestorven. Een van de doelen is om het broedgebied van de grote karekiet te herstellen, zodat er in de toekomst tenminste 10 broedparen een plekje kunnen vinden in het Naardermeer.

Wat moet er gebeuren?
Om het Naardermeer te beschermen en toekomstbestendig te maken moet er een zogenaamde natte bufferzone rondom het meer worden aangelegd. Die 'Schil' van natte gebieden rond het meer moet ervoor zorgen dat het schone water langer in het gebied blijft en er minder water weglekt naar de lager gelegen polders. Schoon water uit de Utrechtse Heuvelrug komt via de bodem omhoog en is cruciaal voor de waterkwaliteit in het gebied. De natte zone zorgt daarnaast voor de ontwikkeling van waterriet.

Om dat mogelijk te maken hebben provincie Noord-Holland, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Natuurmonumenten een plan gemaakt om de Schil om te vormen naar een natuurlijk rietlandschap. De zogenoemde bandbreedte van het waterpeil wordt op veel plaatsen verruimd. Daarvoor worden dammen, stuwen en kades aangelegd of verhoogd. Ook worden er nieuwe sloten en natuurlijke oevers gemaakt. Omdat nog niet alle grond beschikbaar is om dit mooie en noodzakelijk project te kunnen afronden, wil de provincie deze stukken grond aankopen. Zodat de Schil optimaal kan worden ingericht en daarmee de bijzondere natuur van het gehele Naardermeer behouden blijft.

Wat levert dat op?
Een robuust en toekomstbestendig natuurgebied waar veel plant- en diersoorten van gaan profiteren. De inrichting zal ervoor zorgen dat er op termijn meer waterriet in en rond het Naardermeer gaat groeien. En dat verhoogt de kans op terugkeer van de grote karekiet. Met in zijn kielzog andere planten- en diersoorten. Zo kan het Naardermeer verder uitgroeien tot de plek waar onder andere de purperreiger, grote zilverreiger, roerdomp, baardmannetje, snor, bruine kiekendief, rietzanger, blauwborst, zwarte stern, otter en ringslang graag vertoeven en zich voortplanten. Ook voor het publiek wordt het gebied aantrekkelijker gemaakt, onder andere door de aanleg van een nieuw uitkijkpunt.

Hoe lang gaat dat allemaal duren?
De voorbereiding van een groot project als de Schil Naardermeer vraagt flink wat tijd. Om het waterpeil te kunnen wijzigen moet er een nieuw peilbesluit voor het gebied komen. Voor het aanpassen van de bestemming van een aantal agrarische percelen naar

een natuurbestemming is een nieuw bestemmingsplan gemaakt. Als deze procedures afgerond zijn, kan de uitvoering verder voorbereid worden. Als alles meezit gaat in het najaar van 2022 de eerste schop de grond in en is het project drie jaar later afgerond.

Wie zijn betrokken?
De Schil Naardermeer is een samenwerkingsproject van de provincie Noord-Holland, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Natuurmonumenten. Die werken al sinds 1993 nauw samen aan het Herstelplan Naardermeer. De inrichting van de Schil is het laatste onderdeel van het Herstelplan. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door deelnemers aan de Nationale Postcodeloterij.

Deelgebieden Schil Naardermeer:

De Schil om het Naardermeer bestaat uit voormalige landbouwpolders, die al gedeeltelijk zijn ingericht als natuur. Een klein deel van de gronden is nog in agrarisch gebruik. In de afgelopen decennia is het waterpeil in delen van de Schil al geleidelijk verhoogd en op veel plekken is gestopt met bemesting van het grasland. De spoorlijn tussen Weesp en Naarden-Bussum doorsnijdt het gebied.

De Schil bestaat uit 6 verschillende deelgebieden, te weten de Keverdijkse Overscheense Polder, Naardermeer-Oost en Voormeer, de Hilversumse Bovenmeent, de Nieuwe Keverdijkse Polder-Zuid en Noord en de Zuidpolder. De verschillende gebieden kennen stuk voor stuk een andere geschiedenis en zijn behoorlijk verschillend. Ze vragen dan ook om verschillende, op maat gemaakte, maatregelen. We leggen per deelgebied uit wat de huidige situatie is, welke natuur er voorkomt, welke maatregelen er genomen worden en wat het uiteindelijke resultaat wordt.

1. Keverdijkse Overscheense Polder:

De Keverdijkse Overscheense Polder vormt de buffer tussen het Naardermeer en de Rijksweg A1. In het gebied is het middeleeuwse verkavelingspatroon nog goed zichtbaar. Ongeveer de helft van de polder bestaat daar uit graslanden gecombineerd met sloten. Een deel is veranderd in een ruig, door Gallowayrunderen begraasd, moeras, met ondiepe waterpartijen, ook wel petgaten genoemd. In dit deel van de polder is nog ongeveer de helft van de percelen in agrarisch gebruik. De overige percelen zijn reeds in eigendom van Natuurmonumenten.
Het gebied is belangrijk voor purperreigers en grote zilverreigers en insecten. Zo huist er in de Keverdijkse Overscheense Polder een bijzondere libellengemeenschap.
Het waterpeil mag hier in de toekomst stijgen. Verder worden er over een flinke lengte flauwe oevers aangelegd en kunnen sloten ‘verlanden’. Ofwel, door ze niet meer uit te baggeren groeien ze langzaam dicht.
Door die maatregelen ontstaan er in de Keverdijkse Overscheense Polder betere leefomstandigheden voor moerasvogels, libellen, vlinders en verschillende soorten kevers.

2. Naardermeer-Oost en Voormeer:

Naardermeer-Oost en Voormeer vormen samen een open weidelandschap van circa 60 hectare, tussen het moerasbos van het Naardermeer en de bebouwing van Naarden en

Bussum. Ook hier valt het middeleeuws verkavelingspatroon op. Naardermeer-Oost is nog niet zo lang geleden al opnieuw ingericht. Het gras wordt minder vaak gemaaid, waardoor er vochtig hooiland ontstaat. Opvallend in het landschap is de voormalige eendenkooi. In het gebied Voormeer ligt restaurant Gasterij Stadzigt: voor velen het begin of einde van een wandel- of vaartocht. Verschillende bijzondere plantensoorten bij de sloten, zoals holpijp en snavelzegge, wijzen op de aanwezigheid van kwelwater: ijzer- en kalkrijk water dat opwelt vanuit de ondergrond. Delen van het gebied Voormeer worden afgegraven, waardoor nog meer bijzondere planten een kans krijgen.

3. **Hilversumse Bovenmeent:**

De Hilversumse Bovenmeent, aan de zuidoostzijde van het Naardermeer, bestaat in het oostelijk deel uit graslanden. In het midden en zuidwesten zijn ondiepe plassen, die aansluiten op de grote faunapassages onder de provinciale weg. Door deze robuuste ecologische verbinding tussen het Naardermeer en de Ankeveense Plassen is de otter weer teruggekeerd in het Naardermeer. Het is een zeer vogelrijk gebied: de plassen hebben een enorme aantrekkingskracht op verschillende soorten vogels. Lepelaars, purperreigers, zomertalingen, bruine kiekendieven en soms ook porseleinhoenen komen er graag. Er worden hier flauwe oevers aangelegd zodat het gebied aantrekkelijker wordt voor moerasvogels en insecten. Zo wordt de Hilversumse Bovenmeent een paradijs voor soorten als de waterspitsmuis, otter, ringslang, heikikker en verschillende libellensoorten.

4 & 5. **Nieuwe Keverdijkse Polder-Zuid en -Noord:**

Ook de Nieuwe Keverdijkse Polder is een zeer vogelrijk moerasgebied, met uitgestrekte, droge en natte rietvelden. Hier komen veel bijzondere riet- en moerasvogels voor.
Door een aanpassing van het waterpeil in de Nieuwe Keverdijkse Polder liggen er veel kansen voor de ontwikkeling van grootschalige vlakten van waterriet. Voor het mooiste resultaat moet dat wel gefaseerd gebeuren. Dus in kleine stapjes mag het water ieder jaar wat hoger komen. Uiteindelijk moet het gebied aantrekkelijk worden voor diverse libellensoorten, heikikkers en ringslangen. Dit is ook het gedeelte van de Schil waar geprobeerd wordt om de grote karekiet terug te laten keren en waar purperreigers een nieuw broedgebied gaan vinden. Waterriet is voor beide soorten van essentieel belang om ongestoord te kunnen broeden.

6. **Zuidpolder:**

De Zuidpolder beoosten Muiden ligt tussen het Naardermeer en de Meerkade. De oostkant bestaat uit een nat bos met veel sloten. In het westen is het gebied open met structuurrijk grasland. Tussen de Zuidpolder en de Nieuwe Keverdijkse Polder staat ‘de Visserij’. Dit was het woonhuis van de visser van het Naardermeer.
In de sloten van de Zuidpolder komen veel ondergedoken waterplanten voor. Het bosgebied in de Zuidpolder kan zich ontwikkelen tot een laagveenbos waar het goed toeven is voor onder andere de ringslang, heikikker en otter.

Meer Naardermeer

Het Naardermeer is niet alleen het oudste natuurgebied van Nederland, maar ook het “beroemdste merenmoeras van ons land en van heel West-Europa”, zoals de beroemde

schrijver Jac. P. Thijse het ruim een eeuw geleden omschreef. Maar het gebied staat onder druk. Door verdroging verdwijnt onder andere veel waterriet en dat is essentieel voor veel watervogels die graag in het gebied broeden. Als we nu niets doen verdwijnen er in de komende jaren nog meer planten en dieren.

Daarom hebben de provincie Noord-Holland, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Natuurmonumenten de handen opnieuw ineen geslagen en een plan gemaakt om de verdroging van het Naardermeer en de omliggende gebieden een halt toe te roepen. Dat kan door het het aanpassen van het waterpeil in de Schil rondom het Naardermeer. Daardoor kan het schone grondwater in het Naardermeer zelf langer worden vastgehouden en ontstaat er een groter nat gebied en een veel robuuster, gevarieerder en mooier natuurlandschap dat ook nog eens beter aansluit op omliggende natuurgebieden.

De Schil rondom het Naardermeer vormt straks niet alleen een buffer die water vasthoudt, maar ook een landschappelijke en ecologische buffer. En daardoor wordt het aantrekkelijker voor de plant- en diersoorten die er al zijn, maar ook voor planten en dieren die in de loop der jaren verdwenen zijn. De succesvolle terugkeer van de otter is een goed voorbeeld van hoe een beter beheer leidt tot een groter en gevarieerder leefgebied. Door de maatregelen die we in de komende jaren gaan nemen hopen we dat meer plant- en diersoorten hun weg naar het natuurgebied (terug) gaan vinden. En natuurlijk wordt het Naardermeer door de maatregelen ook nog eens mooier voor wandelaars, recreanten en omwonenden.

Plannen en inspraakprocedure

Voor de Schil Naardermeer zijn twee plannen gemaakt met een officiële inspraakprocedure:

De provincie Noord-Holland heeft voor de Schil een provinciaal inpassingsplan (PIP) gemaakt. Dit is een provinciaal bestemmingsplan dat straks geldt voor de gronden in de Schil binnen de gemeenten Gooise Meren, Hilversum en Weesp.
Het PIP is gebaseerd op het Inrichtingsplan Schil Naardermeer, waarin alle maatregelen zijn opgenomen om de natuur- en waterdoelen te kunnen realiseren. Het inpassingsplan regelt de bestemmingswijziging van de nu nog agrarische gronden in de Schil naar de bestemming 'natuur'.

Voor het verhogen van het waterpeil is een nieuw peilbesluit nodig. Waterschap Amstel, Gooi en Vecht heeft hiervoor een watergebiedsplan (WGP) opgesteld. In dat plan wordt beschreven waar en hoe de waterpeilen in het gebied worden gewijzigd.

Het inrichtingsplan en het watergebiedsplan zijn tegelijkertijd opgesteld en vullen elkaar aan. Om de wettelijke procedure te vereenvoudigen heeft de provincie Noord-Holland besloten de zogenaamde 'coördinatieregeling' toe te passen. Dit betekent dat belanghebbenden een zienswijze op het ontwerp-watergebiedsplan en/of het ontwerp-PIP allebei naar de provincie konden sturen.

Het ontwerp-PIP en het ontwerp-WGP hebben vanaf 5 oktober 2020 gelijktijdig 6 weken ter inzage gelegen.
Daarna heeft de provincie samen met het waterschap de binnengekomen zienswijzen beantwoord in afstemming met Natuurmonumenten. Deze worden in de zomer van 2021 voorgelegd aan de besturen van de provincie en het waterschap. Zij stellen de definitieve plannen vast. Daarna is nog beroep mogelijk bij de Raad van State.
De procedure is erg belangrijk, omdat de provincie op basis van het PIP als het nodig is kan overgaan tot onteigening van de laatste agrarische percelen.

De uiteindelijke inrichting van de deelgebieden van de Schil vindt in de komende jaren in fasen plaats. Als alles meezit gaat in de winter van 2022/2023 de eerste schop de grond in en is het project 3 jaar later afgerond.

Concept

Datum
24 maart 2021

Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende schil

K. Blatter
R. Diek

waternet
waterschap amstel gooi en vecht
gemeente amsterdam

Korte Ouderkerkerdijk 7
Amsterdam

Postbus 94370
1090 GJ Amsterdam

T 0900 93 94
KvK 41216593

waternet.nl

Inhoud

Inhoud **3**

Samenvatting **5**

1 Aanleiding **7**

2 Doel watergebiedsplan **8**

3 Het gebied **10**

4 Schoon water **13**
4.1 Overzicht maatregelen voor schoon water 13
4.2 Wat is ‘schoon water’? 13
4.3 Waarom zijn er maatregelen nodig voor schoon water? 25
4.4 Wat is het effect van de maatregelen die het waterschap gaat nemen? 25
4.5 Aanvullende maatregelen voor schoon water, opgenomen in het Natura 2000 beheerplan Naardermeer 28

5 Voldoende water **29**
5.1 Overzicht maatregelen voor voldoende water 29
5.2 Wat is ‘voldoende water’? 29
5.3 Waarom zijn er maatregelen nodig voor voldoende water? 30
5.4 Wat is het effect van de maatregelen die het waterschap gaat nemen? 30
5.5 Maatregelen voor voldoende water, opgenomen in het inrichtingsplan schil Naardermeer 35
5.6 Overzicht peilen 36

6 Mitigerende maatregelen **37**

7 Rechtsbescherming belanghebbenden **38**

8 Literatuurlijst **39**

9 Bijlagen **40**
9.1 Aanvullende details maatregelen 4 en 5 40
9.2 Bijlage peilbesluiten 42
9.3 Bijlage risico op wateroverlast bij bebouwing 58
9.4 Kaarten 59

Samenvatting

Wat gaat het waterschap doen?

Nr.	*Maatregelen door het waterschap*	*Hoort bij doel*
1	Het waterschap verruimt de bandbreedte van het flexibel peil voor het Naardermeer	Schoon water, voldoende water
2	Aanleggen telemetrie Molen De Onrust	Schoon water, voldoende water
3	Het waterschap verruimt de bandbreedte van het flexibel peil in de schil rond het Naardermeer en het waterschap stelt een flexibel peil vast voor het zuidelijke deel van de Keverdijkse Overscheense Polder (KOP)	Voldoende water
4	Het waterschap verbetert de afvoer van het Naardermeer	Voldoende water Schoon water
5	Het waterschap vervangt de duikers KDV 15399 en KDV 15404 in de Nieuwe Keverdijkse Polder zuid (NKP-zuid)	Voldoende water

Ad 1
Hierdoor hoeft minder snel water afgelaten te worden en daardoor ook minder snel aangevoerd. Het aandeel inlaat water neemt af. Vooral de terrestrische Natura2000 habitattypen zullen profiteren van de nattere omstandigheden.

Ad 2
Om de effecten op de waterkwaliteit en ecologie nauwlettend in de gaten te houden en te kunnen begrijpen, is het van belang om te weten hoeveel water er het Naardermeer in- en uitstroomt.

Ad 3
Door de peilaanpassing in de schil zal er meer kwel en minder wegzijging in het Naardermeer binnen de kaden zijn. Daarnaast zorgt de peilaanpassing voor de ontwikkeling van elementen uit het laagveenmoeraslandschap (met name waterriet).

Ad 4
Hierdoor verbetert de bedrijfszekerheid en is de afvoer minder windafhankelijk.

Ad 5
Hierdoor verbetert de afvoer van de hoofdwatergang achter de woningen aan de Kreugerlaan.

1 Aanleiding

Peilbesluit actualiseren
Het waterschap is verplicht om actuele peilbesluiten te hebben [2]. Een actueel peilbesluit wil zeggen dat de waterpeilen passen bij de doelen en het gebruik van het gebied. In het Naardermeer en de schil rondom het Naardermeer voldoet het huidige peilbeheer niet.

Voor het Naardermeer zelf is het van belang een ruimer peilregime vast te stellen. Ook in de natuurgebieden in de polders rondom het Naardermeer (de schil) is een ander peilregime gewenst. Daarnaast zijn enkele waterhuishoudkundige maatregelen nodig.

Het actualiseren van het peilbesluit maakt onderdeel uit van dit watergebiedsplan.

Provinciaal Inpassingsplan (PIP)
De provincie Noord-Holland heeft voor de schil een provinciaal inpassingsplan gemaakt. Dit inpassingsplan regelt dat voor het gebied overal de bestemming ‘natuur’ van toepassing is. Onderdeel van dit inpassingsplan is een inrichtingsplan voor de schil. In dit inrichtingsplan zijn maatregelen opgenomen om de natuur- en waterdoelen zo goed mogelijk te realiseren. Het inrichtingsplan en het watergebiedsplan zijn tegelijkertijd opgesteld en vullen elkaar aan. Om de wettelijke procedure te vereenvoudigen heeft de provincie Noord-Holland besloten de coördinatieregeling toe te passen. Dit betekent dat belanghebbenden een eventuele zienswijze op het ontwerp-watergebiedsplan en het ontwerp-provinciaal inpassingsplan beide naar de provincie kunnen sturen. De inspraakperiode van het ontwerp-PIP en het ontwerp-WGP zal gelijktijdig plaatsvinden.

Natura 2000-beheerplan
De Europese Unie heeft zich ten doel gesteld in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Binnen de EU blijkt dit doel in 2010 niet gehaald te zijn, en er is een strategie opgesteld om voor 2030 het verlies aan biodiversiteit terug te dringen. Een belangrijk instrument hiervoor is de uitvoering van de gebiedsgerichte onderdelen van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Dit betekent het realiseren van een netwerk van natuurgebieden van Europees belang: het Natura 2000-netwerk. Dit netwerk heeft als hoofddoelstelling het waarborgen van de biodiversiteit in Europa. In dit verband is de afspraak gemaakt dat de lidstaten van de Europese Unie alle maatregelen nemen die nodig zijn om een ‘gunstige staat van instandhouding’ van soorten en habitattypen van communautair belang te realiseren.
Volgens de Europese richtlijnen moeten lidstaten specifieke diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving (habitat) beschermen om de biodiversiteit te behouden. Voor Nederland gaat het om ruim 160 gebieden, waar het Naardermeer er één van is. Voor het gebied wordt een Natura 2000-beheerplan opgesteld (naar verwachting zal dit plan in september 2020 worden vastgesteld).

2 Doel watergebiedsplan

Het doel van een watergebiedsplan is het realiseren van een watersysteem met schoon en voldoende water.

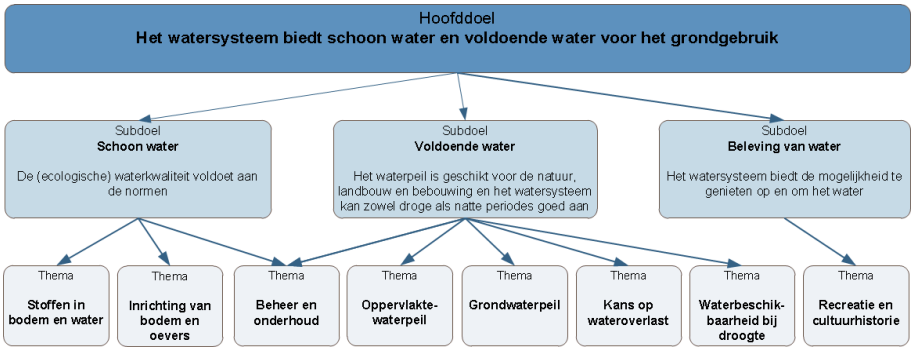

Figuur 2.1 overzicht doelen en thema's watergebiedsplannen

Doelen
Het hoofddoel van een watergebiedsplan is het realiseren van een watersysteem met schoon water en voldoende water. Wat 'schoon genoeg' en 'voldoende' is, kan verschillen per type grondgebruik. Voor voldoende water zijn hiervoor richtlijnen opgenomen in de Nota Peilbeheer van AGV [2]. Het bestuur van het waterschap maakt een afweging welke maatregelen kosteneffectief zijn voor dit gebied. De keuzes, de bijbehorende afwegingen en de onderbouwing daarvan staan in dit watergebiedsplan.

Het hoofddoel is uit te splitsen in de onderdelen: schoon water, voldoende water en beleving van water. Als deze drie onderdelen op orde zijn, is het watersysteem als geheel op orde. Als het watersysteem niet voldoet aan één of meer van de onderdelen, is er een knelpunt. Om een knelpunt op te lossen kan het waterschap een maatregel nemen. In bovenstaande figuur zijn de hoofddoelen weergegeven. Daarnaast zijn de verschillende onderdelen die onder de hoofddoelen vallen opgenomen.

In dit watergebiedsplan zijn geen maatregelen opgenomen die betrekking hebben op het doel 'beleving van water'. De maatregelen voor schoon en voldoende water dragen voor dit gebied wel bij aan dit onderdeel. Daarnaast zijn er in het inrichtingsplan van de schil (provincie Noord-Holland, [10]), dat gelijktijdig met dit watergebiedsplan is opgesteld, diverse recreatieve maatregelen opgenomen, die een rol spelen bij de beleving van de natuur en het water.

Afbakening
Het watergebiedsplan gaat alleen over voldoende water en schoon water. Niet over andere wateraspecten zoals over waterveiligheid (dijken), vaarwegbeheer en riolering.

Juridische status van dit plan
De onderdelen peilbesluit en inrichtingsmaatregelen in dit watergebiedsplan hebben een wettelijke status (Waterwet). Voor het vaststellen van dit watergebiedsplan wordt de wettelijke inspraak- en besluitvormingsprocedure gevolgd overeenkomstig afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

Het plan bevat wijzigingen aan waterstaatswerken, die als projectplan zoals bedoeld in artikel 5.4 van de Waterwet beschouwd moeten worden. De hoofdstukken 4 en 5 beschrijven deze wijzigingen op hoofdlijnen. Bijlage 8.1 beschrijft de fysieke inrichtingsmaatregelen in detail. Ook tegen het vaststellen van deze wijzigingen aan waterstaatswerken is beroep mogelijk, maar hierop is de Crisis – en herstelwet (afdeling 2 van hoofdstuk 1) van toepassing.
Omdat afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet van toepassing is, geldt voor het indienen van beroep tegen het vaststellen van de wijzigingen aan waterstaatswerken dat:
- de beroepsgronden in het beroepschrift worden opgenomen;
- het beroep niet-ontvankelijk wordt verklaard, indien binnen de beroepstermijn geen gronden zijn ingediend, en
- deze na afloop van de beroepstermijn niet meer kunnen worden aangevuld.

3 Het gebied

Het gebied bestaat uit het Naardermeer en (delen van) direct aangrenzende polders. Het gebied is in zijn geheel bestemd als natuur en aangewezen als Natura 2000-gebied, enkele woningen uitgezonderd.

.

Enkele kenmerken van het plangebied	
Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Gooise Meren, Hilversum, Weesp
Oppervlakte	1127 hectare
Aantal peilvakken	12
Woonkernen	geen

Tabel 3.1. Enkele kenmerken van het plangebied

Begrenzing plangebied

Het gebied ligt ten westen van de kern van Naarden, ten noordwesten van Hilversum en Bussum en ten oosten van Weesp. Ten noorden van het plangebied ligt de Rijksweg A1 en Muiderberg. Het gebied bevat het natuurgebied Naardermeer binnen de kaden en (een deel van) de aangrenzende polders daaromheen. De exacte begrenzing wordt gevormd door de Overscheenseweg, Voormeer, Naardermeer, Gooilandseweg, Kreugerlaan, Keverdijk en de Meerkade.

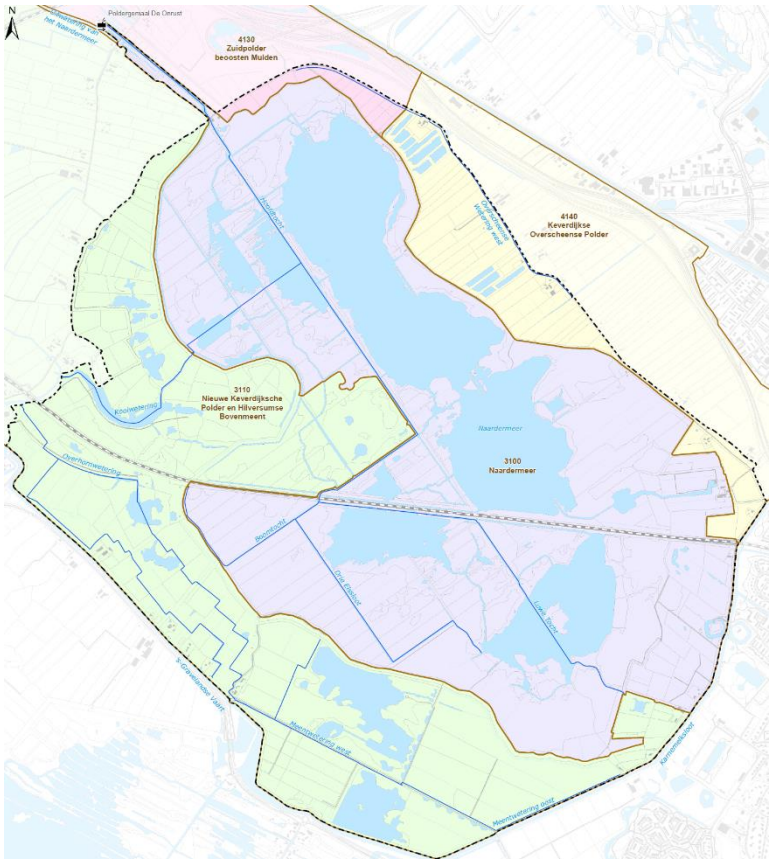

Figuur 3.1: plangebied

Kenschets
Het plangebied bestaat, met uitzondering van de bebouwing, uit natuur. Het is daarnaast aangewezen als Natura 2000-gebied. Zie figuur 3.2.

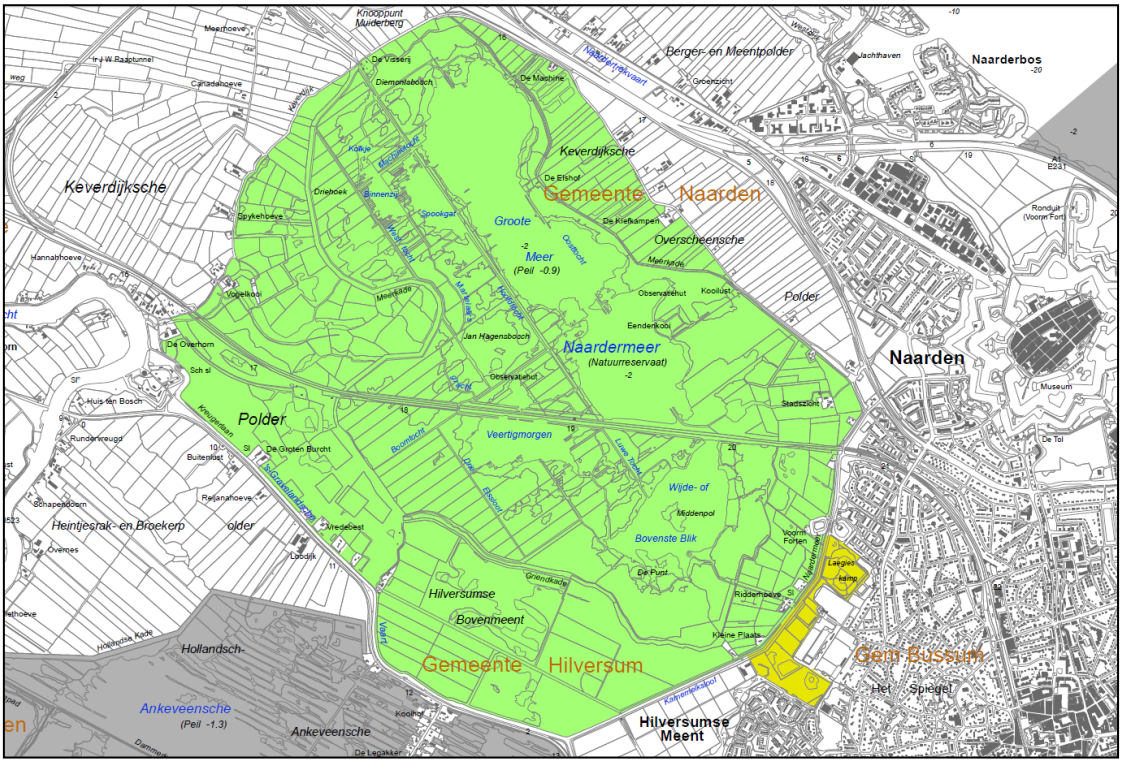

Figuur 3.2 begrenzing Natura2000 (aanwijzingsbesluit 2013)

Het Naardermeer zelf is het centraal gelegen gebied binnen de kaden (zie figuur 3.3). Het Naardermeer is het eerste beschermde Nederlandse natuurreservaat. Het ligt op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug (zand) naar het lager gelegen veenweidegebied (klei en veen). Het Naardermeer bestaat uit een plassengebied met riet, veenmosrietlanden, trilveen, hooiland en moerasbos. Verder vanaf het water liggen aan de westzijde veen- en lokaal kleibodems en aan de noordoostkant zandige bodems. De schil om het Naardermeer (buiten de kaden) is voormalig landbouwgebied, dat gedeeltelijk al is ingericht als natuur en gedeeltelijk nog wordt ingericht als natuur. Deze polders bestaan uit graslanden, open water, voedselrijke moerassen en rietlanden, doorsneden door sloten.
Het totale gebied, dus zowel het meer binnen de kade als de schil buiten de kade, wordt aangeduid met het Naardermeer.

De spoorlijn tussen Weesp en Naarden-Bussum doorsnijdt het gebied. In de schil ligt een transportgasleiding van de Gasunie. Ook loopt er een hoogspanningsleiding door de schil.

Figuur 3.3 Ligging deelgebieden

Molen De Onrust in het noordwesten van het gebied zorgt voor de bemaling van het Naardermeer. De bemaling is hierdoor windafhankelijk. De schil wordt bemalen door de gemalen van de Keverdijkse Overscheense Polder, de Nieuwe Keverdijkse Polder en de Zuidpolder beoosten Muiden.

4 Schoon water

4.1 Overzicht maatregelen voor schoon water

Tabel 4.1: overzicht maatregelen AGV voor schoon water

Nr.	AGV-maatregelen voor schoon water
1	Het waterschap verruimt de bandbreedte van het flexibel peil voor het Naardermeer
2	Aanleggen telemetrie Molen De Onrust

4.2 Wat is ‘schoon water’?

Het belangrijkste doel van de plannen voor het Naardermeer en de schil is het versterken van de natuurwaarden, biodiversiteit en waterkwaliteit. Zowel voor het Naardermeer binnen de kade als de schil daaromheen worden maatregelen genomen die het ecosysteem en watersysteem robuuster maken. Het totale gebied zal hierdoor in kwaliteit vooruit gaan.

Waterbeheerders in Nederland, waaronder waterschap AGV, hanteren de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) om te bepalen of water ‘schoon genoeg’ is – dat wil zeggen: ecologisch gezond. Maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijn Water zijn vastgelegd in stroomgebiedbeheerplannen (SGBP). Voor het Naardermeer, een KRw waterlichaam, wordt met dit plan de bandbreedte van het flexibel peil verruimd (KRW maatregel SGBP3). Daarnaast is op 25 augustus 2020 het projectplan ‘Omleiden waterstroom voormalig agrarische gebied Meerlanden’ vastgesteld (KRW maatregel SGBP2). Dit zal een positief effect hebben op de waterkwaliteit van het Naardermeer en met name het Bovenste Blik. Het aanleggen van telemetrie bij Molen De onrust (KRW maatregel SGBP3), zorgt voor het optimaliseren van de waterbalans, wat noodzakelijk is voor het monitoren van de (ecologische) effecten. Met het uitvoeren van de maatregelen worden de KRW doelen voor het waterlichaam Naardermeer naar verwachting gehaald.

Voor de schil, die valt onder ‘overig water’, geldt dat er geen achteruitgang mag plaatsvinden. Echter door het aanpassen van de bandbreedte van het waterpeil zal er tijdelijk meer afspoeling vanuit de percelen komen. Om dit effect te mitigeren is in het inrichtingsplan van de provincie Noord-Holland opgenomen om de watergangen in de gebieden waar het maximum peil wordt verhoogd, na 5 jaar te baggeren. Hierdoor zal de extra aanwas verwijderd worden. Daarnaast verdwijnt de landbouw uit het gebied, wat op de lange termijn ook een positief effect heeft op de toevoer van nutriënten. Het aanpassen van de peilen in de schil heeft op de waterkwaliteit zelf geen positief effect, maar hierdoor wordt wel de noodzakelijke ontwikkeling van het rietmoeras en bijbehorende fauna gestimuleerd en een robuuster water- en ecosysteem gecreëerd met minder wegzijging vanuit het Naardermeer. Dit is voor de realisatie van de natuurdoelen voor zowel de schil als het Naardermeer zelf noodzakelijk en draagt daarmee bij aan een verhoging van de biodiversiteit.

Gezien de huidige ecologische waterkwaliteit en het voor de natuurdoelen gewenste, meer voedselrijke karakter van de schil is het daarom raadzaam bescheiden KRW-doelen vast te stellen voor de wateren in de schil. Dit past bij de verdeling van de natuurwaarden over het volledige Natura 2000-gebied Naardermeer, waarbij de waardevolle onderwatervegetaties voorkomen in de plassen van het Naardermeer

binnen de kaden en het voedselrijkere rietmoeras, dat van groot belang is voor de aanwezigheid van zeldzame moerasvogels, zich bevindt in de schil.

‘Schoon’ volgens de Europese Kaderrichtlijn Water

Waterbeheerders zijn vanuit Europese wetgeving verplicht om te werken aan schoon water. Op basis van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) bepalen zij of een water ‘schoon genoeg’ is: een water is ‘schoon’ als er geen algenbloei voorkomt en als er verschillende soorten waterplanten en waterdieren voorkomen die thuis horen in het watersysteem. Welke soorten dat zijn verschilt per watertype. Niet al het water hoeft optimaal ecologisch ontwikkeld te zijn. Het waterbeheerplan van AGV maakt onderscheid in ‘KRW-waterlichamen’ en ‘KRW-overig water’. Voor de waterlichamen is de ambitie hoger dan voor het overig water. In dit plangebied ligt het waterlichaam ‘Naardermeer’ (figuur 4.1). Het is het enige waterlichaam met de status “natuurlijk[1]” in het beheergebied van waterschap AGV. Al het overige oppervlaktewater in het plangebied (in de schil) behoort tot het ‘KRW-overig water’.

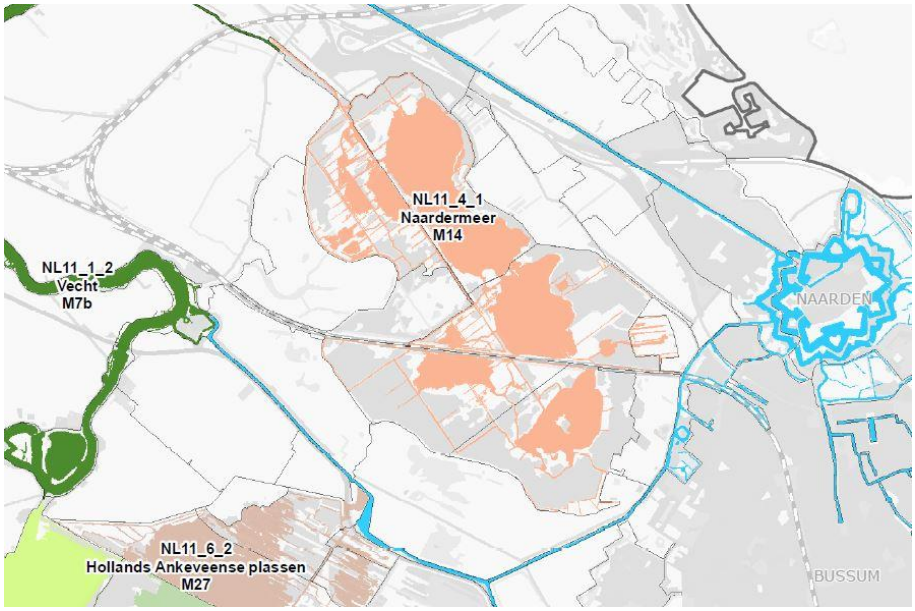

Figuur 4.1 Begrenzing KRW-waterlichaam ‘Naardermeer’ (zalmroze kleur)

De KRW drukt de ecologische toestand van een water uit in een klasse: goed, matig, ontoereikend of slecht. De waterbeheerder beoordeelt de toestand aan de hand van de hoeveelheid en soorten planten en dieren in het water en berekent een score tussen de 0 en 1 (Ecologische Kwaliteits Ratio - EKR).

[1] Dit houdt in dat het waterlichaam op natuurlijke wijze is ontstaan en nauwelijks door menselijk handelen is veranderd. Het doel is om een ecologische kwaliteit te bereiken die vergelijkbaar is met een kwaliteit die niet beïnvloed is door menselijk handelen.

Tabel 4.2: KRW-klasse voor sloten en meren op basis van vegetatie

EKR	Klasse	Beschrijving
≥ 0,60	**Goed**	Helder water met een gezonde hoeveelheid en veel verschillende soorten planten in het water. De soorten zijn kenmerkend voor schoon water. Deze wateren vormen een geschikte leefomgeving voor dieren die in het water en aan de waterkant leven.
0,40 – 0,60	**Matig**	Troebel of helder water met een te kleine of te grote hoeveelheid en een beperkt aantal, vaak algemene soorten planten in het water. De soorten zijn kenmerkend voor voedselrijk water. Kroos en algen kunnen algemeen voorkomen.
0,20 – 0,40	**Ontoereikend**	Troebel of helder water met een te kleine of veel te grote hoeveelheid planten in het water en weinig verschillende soorten planten in het water. De soorten zijn kenmerkend voor voedselrijk water. Kroos en algen kunnen in grote mate voorkomen.
≤ 0,20	**Slecht**	Troebel of helder water met geen of nauwelijks planten in het water van slechts een enkele soort. Kroos en/of algen kunnen grote delen van de sloot bedekken, maar ook afwezig zijn (als gevolg van bijvoorbeeld doorspoeling).

Wat is 'schoon genoeg' voor het plangebied?

Naardermeer

De ecologische toestand van het water staat uitgebreid beschreven in het rapport Ecologische waterkwaliteit Naardermeer [8] en is volgens de KRW systematiek matig in de meeste deelgebieden van het Naardermeer. In het Bovenste Blik scoort de vegetatie minder goed dan in de overige deelgebieden in de afgelopen 10 jaar. Bovendien gaat de toestand hier de afgelopen jaren achteruit op de deelmaatlat soortensamenstelling. Vis in het Naardermeer scoort "matig", maar vertoont wel tekenen van herstel. In 2018 is veel jonge brasem (< 15 cm) gevangen, als deze brasem de kans krijgt om op te groeien zal de relatieve biomassa van brasem onvoldoende afnemen voor een goede score op de vismaatlat. De matige score op de maatlat Fytoplankton wordt veroorzaakt door hoge algenconcentraties in het Bovenste Blik.

In de overige deelgebieden van het KRW-waterlichaam Naardermeer zijn alle ESF-en op orde, maar veel randvoorwaarden staan onder druk ("at risk"). Er valt voldoende licht op de waterbodem voor vegetatie, maar het lichtklimaat wordt negatief beïnvloed door perifyton en de biomassa brasem. Er is voldoende geschikt leefgebied voor een soortenrijke vegetatie en faunagemeenschap, hoewel de geringe beschikbaarheid van koolstof in de vorm van CO_2 de soortensamenstelling van waterplanten nadelig kan beïnvloeden. Voor de emerse vegetatie is vraat, door met name grauwe ganzen, een urgent probleem.

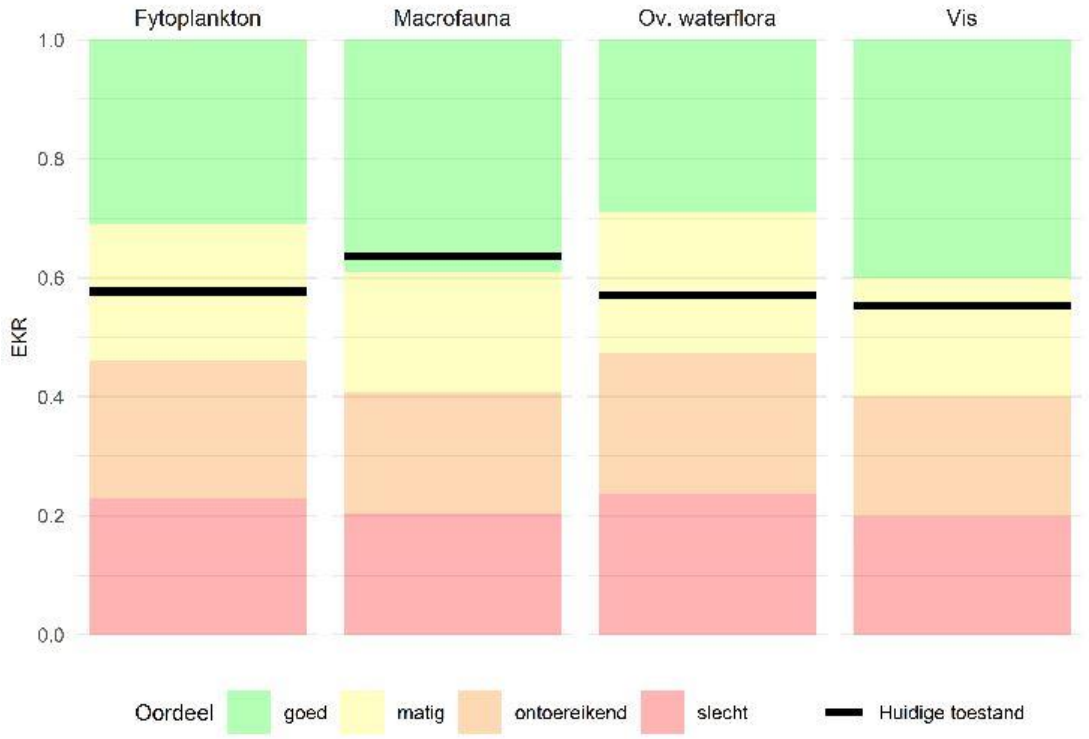

Figuur 4.2 Huidige toestand (gemiddelde over 3 recentste meetjaren) vergeleken met doelen. De achtergrondkleuren in het figuur staan voor de klasseindeling van het huidige doel. Wanneer de zwarte streep over de groene achtergrondkleur (GEP) valt is het doel gehaald.

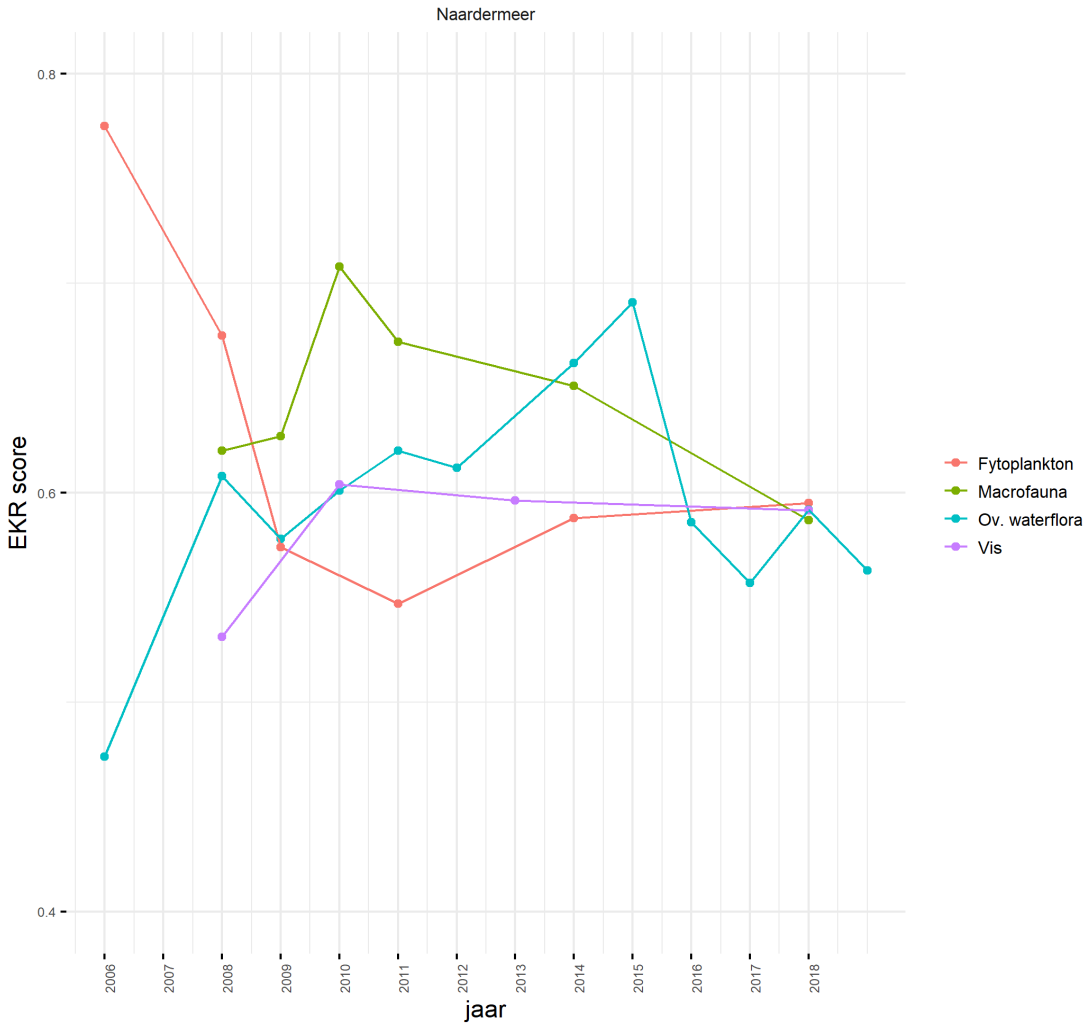

Figuur 4.3: Ecologische toestand uitgedrukt als EKR-score op de 4 biologische KRW-maatlatten.

Tabel 4.3: EKR scores per jaar op de KRW maatlatten voor biologie

Maatlat	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Fytoplankton	0.775		0.675	0.574		0.547			0.588				0.595	
Macrofauna			0.62	0.627	0.708	0.672			0.651				0.587	
Overige waterflora	0.474		0.608	0.578	0.601	0.62	0.612		0.662	0.691	0.586	0.557	0.592	0.563
Vis			0.4396		0.563			0.549					0.5478	

De actuele toestand in het Naardermeer is niet overal stabiel en verschilt tussen de verschillende deelgebieden in het meer. In het Bovenste Blik is de toestand minder goed dan in de rest van het Naardermeer en in het gehele meer scoort de vegetatie daardoor minder goed in de laatste drie meetjaren (2016, 2017 en 2018). In het Bovenste Blik woekeren waterplanten en bloeien regelmatig algen. Een mogelijke bedreiging voor de goede ecologische toestand is de rode Amerikaanse rivierkreeft die in het Naardermeer voorkomt (referentie toevoegen).

Er is in 2019 een watersysteemanalyse uitgevoerd om de effecten van verschillende beheermaatregelen in beeld te brengen. In onderstaand overzicht staan de resultaten van deze watersysteemanalyse per ecologische sleutelfactor (ESF) samengevat.
In STOWA (2014) staat toegelicht wat de ESF-en zijn en hoe ze gebruikt worden in een watersysteemanalyse. Bij 8 verschillende mechanismen die de ecologische kwaliteit beïnvloeden, staat aangegeven of deze een sleutel vormen voor het halen van ecologische doelen en uitgelegd welke maatregelen mogelijk zijn om die doelen te halen.

Tabel 4.4: Overzicht status ESF en bijbehorende maatregelen (KRW factsheet, 2020)

	Toelichting	Maatregelen
 Productiviteit voldoet niet	Productiviteit water vormt een probleem: De fosforbelasting van het Naardermeer ligt tussen de lage en hoge kritische grens. Dit betekent dat de plas nu helder is, maar wel risico loopt op een omslag van een heldere naar een troebele toestand. De ecologische toestand laat op dit moment al signalen zien van achteruitgang in biodiversiteit. Ten noorden van het spoor vormt inlaatwater een aanzienlijk deel van de belasting. Het defosfateren van het inlaatwater en de optimalisatie van het rendement van de installatie is dus van groot belang voor het behoud van de ecologische waterkwaliteit in het meer. In het Bovenste Blik is de huidige toestand slechter dan in de rest van het meer. De oorzaak van een slechte biologische toestand in het Bovenste Blik is een te hoge belasting met voedingsstoffen en nalevering vanuit de waterbodem. Het voedselrijke water uit het voormalig agrarisch gebied Naardermeer-oost/ Meerlanden watert af via het Bovenste Blik en vormt daarmee een grote bron van voedingsstoffen. In Veertigmorgen en het Bovenste Blik zijn ook de percelen een grote bron van voedingsstoffen. Door een afname van wegzijging of toename van kwel in de percelen kan de hoeveelheid uitspoeling van fosfor en humuszuren uit de percelen toenemen. De berekende veranderingen bij peilwijzigingen in de Schil en het Naardermeer zijn marginaal, maar de berekeningen hebben een grote onzekerheid.	• Afkoppelen Naardermeer-oost/ Meerlanden. (vastgesteld middels een projectplan op 25 augustus 2020 • Baggeren het Bovenste Blik. (provincie-N2000) • Optimalisatie inlaatregime en ijzerchloride dosering van de defosfateringsinstallatie. (KRW) • Optimaliseren uitlaatregime om te voorkomen dat er water uit de percelen wordt ‘getrokken’. (beheerafspraken + telemetrie molen) • Monitoring van (veranderingen in) grondwaterstanden, fosfor, ijzer en zwavel in kwelwater en fosforconcentraties in percelen. (WGP)
 Lichtklimaat voldoet, at risk	Lichtklimaat vormt nog geen probleem, maar staat onder druk. Er valt voldoende licht op de bodem voor waterplanten. De vegetatie is vaak bedekt is met een laag perifyton, die de lichtuitdoving voor waterplanten in het meer verdubbelt. Ook is de biomassa van brasem hoog. Dit zijn factoren die het lichtklimaat kunnen belemmeren en een aandachtspunt vormen in het Naardermeer.	• Maatregelen bij ESF1 zullen ook effect hebben op groei perifyton.
 Productiviteit waterbodem voldoet, at risk	Productiviteit bodem vormt lokaal een probleem. De waterbodem vormt alleen in het Spookgat een risico voor woekerende waterplanten, omdat deze te voedselrijk is. Er zijn geen hoge sulfide- en	•

		ammoniumgehalten gemeten, maar wel hoge zwavelgehalten in het poriewater.	
	Habitatgeschiktheid voldoet, at risk	Habitatgeschiktheid vormt nog geen probleem, maar staat onder druk. Emergente vegetatie is de afgelopen jaren minder dicht (zie ESF verwijdering). Bovendien is weinig koolstof aanwezig in de plas. De toenemende hoeveelheid algen leidt bovendien tot een hoge pH in het meer en dit resulteert weer in een geringe beschikbaarheid van koolstof in de vorm van CO2, wat de soortensamenstelling van waterplanten nadelig kan beïnvloeden. Soorten van voedselrijk water kunnen daardoor beter groeien dan indifferente soorten (zoals de kranswieren). Ook is het systeem gevoelig voor een verdere afname van habitatkwaliteit wanneer de hoeveelheid voor planten beschikbaar koolstof en calcium verder afnemen. Neerslag is zuur, daarom zijn er basen nodig om de verzuring bij trilveen en veenmosrietlanden te bufferen. Door een verhoging van het maximum peil met 10 cm en het beperken van de oppervlaktewateraanvoer naar de kern van het Naardermeer zou het aandeel regenwater in deze gebieden kunnen toenemen. Dit kan ertoe leiden dat de concentraties aan calcium en bicarbonaat (basen) in het oppervlaktewater afneemt als gevolg van verdunning.	• Maatregelen bij ESF1 zullen ook effect hebben op de pH en koolstofbeschikbaarheid in het meer. • Het is belangrijk om bicarbonaat en calcium in het meer en inlaatwater te monitoren voorafgaande en een aantal jaar na het instellen van een nieuw peilbesluit in het meer en de schil van het Naardermeer. Eventueel met een hogere frequentie. (reguliere monitoring waterkwaliteit)
	Verspreiding voldoet	Verspreiding vormt geen probleem: er zit behoorlijk wat schieraal (geslachtsrijpe aal) in het Naardermeer, die uit wil trekken naar zee. De molen is visveilig, maar vormt wel een migratiebarrière. Het geringe lek van het scheprad is voor vislarven (in het bijzonder glasaal) die het Naardermeer in willen trekken een belangrijke passeermogelijkheid. De defosfatering is niet visveilig voor vis die het Naardermeer in wil trekken. Voor de visstand in het Naardermeer zijn intrekmogelijkheden vooralsnog niet vereist en voor volwassen bodemwoelers (brasem/ karper) zijn ze ook niet gewenst, in verband met de KRW-visdoelen.	• Geadviseerd wordt om tijdens de trekperiode van (schier)aal, half augustus t/m november, enkele keren in de avond te bemalen om de barrièrewerking van de molen te verkleinen. (KRW) • Voor intrek van vis (glasaal) is het van belang de vermoedelijk geringe lek van het scheprad niet te stoppen. Hier wordt rekening mee gehouden bij groot onderhoud aan de molen in april 2020. (Natuurmonumenten) • In een eerder advies over de renovatie van de defosfatering werd geadviseerd om een traliewerk te gebruiken met 10 mm spijlbreedte (al dan niet met bewegend scherm, hydrolox) om intrek van volwassen vis te voorkomen en ook om eventuele sterfte in de defosfatering te beperken. Dit advies is niet overgenomen

			tijdens de renovatie en daarom is de maatregel heroverwogen. Het bestaande traliewerk (15 mm) houdt al best grote vis tegen en is bij nader inzien voldoende, omdat kleine vis ook met een 10 mm tralie in de defosfatering terecht zal komen. Het plaatsen van een nieuw traliewerk is daarom niet kosteneffectief. Aanvullende monitoring om het aanbod in beeld te brengen is niet nodig.
	Verwijdering voldoet niet	Verwijdering vormt een probleem: er is sprake van vraat door kreeften en ganzen. In de zienswijze die Natuurmonumenten heeft ingediend op het ontwerp N2000-beheerplan Naardermeer valt te lezen dat er sprake is van “dermate grote aantallen ganzen dat in sommige delen van het Naardermeer een complete kaalslag heeft plaatsgevonden”. Ganzenvraat is een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van riet dat als (mogelijk) broedgebied dient voor onder andere purperreiger, snor en grote karekiet. Het beheer en onderhoud is wel goed afgestemd op de N2000 en KRW doelen.	• Voor een goede ontwikkeling van waterriet is het van belang afrasteringen rondom het waterriet te plaatsen en zijn meer maatregelen om de populatie ganzen te verkleinen, zoals het schudden van eieren, nodig. (Natuurmonumenten) • Naast de noodmaatregelen, die worden beschreven, wordt ook een structurele aanpak voor populatiebeheer van ganzen uitgewerkt in samenwerking met de provincie. (provincie-FBP + Natuurmonumenten)
	Organische belasting en Toxiciteit voldoen	Organische belasting vormt geen knelpunt voor de kwaliteit van het watersysteem. Er zijn geen lozingen aanwezig van organisch materiaal en het beheer- en onderhoud in het Naardermeer wordt op een voldoende natuurvriendelijke wijze uitgevoerd. Toxiciteit vormt geen probleem. Macrofauna scoort goed; ook soorten die gevoelig zijn voor toxines. Bioassays laten geen effect zien.	

De oorzaak van de slechte ecologische toestand in het Bovenste Blik is de te hoge belasting met voedingstoffen uit de Meerlanden (Naardermeer-Oost) en de waterbodem. Het omleiden van de waterstroom vanuit de Meerlanden, waarbij het water uit de Meerlanden via de Hilversumse Bovenmeent wordt afgevoerd, is een effectieve maatregel om de belasting te verlagen. Het aandeel van nalevering uit de waterbodem op de totale fosforbelasting is ongeveer gelijk aan het aandeel van water uit de Meerlanden. Een afname van de huidige fosforbelasting uit de waterbodem leidt dus tot een verbetering van de ecologische kwaliteit in het Bovenste Blik. De maatregelen maken geen onderdeel uit van dit watergebiedsplan, maar zijn vastgelegd in het op 25 augustus 2020 vastgestelde projectplan.
In opdracht van Natuurmonumenten (en gefinancierd door de provincie Noord-Holland) wordt de fosfaatrijke toplaag van de waterbodem in het Bovenste Blik verwijderd (start in 2020, afronding in 2022) en hierdoor vermindert de nalevering

vanuit de waterbodem (Natura 2000 herstelmaatregel). Mogelijk leveren slapende ganzen en aalscholvers ook een bijdrage aan de fosforbelasting in het Bovenste Blik. Daarnaast dragen een goede waterbeheerpraktijk (niet malen als het maximale peil nog niet is bereikt, water vasthouden in de winter, geen Horstermeerwater voor de deur), en een goede zuiveringsbeheerpraktijk (optimalisatie kwaliteit inlaatwater door juiste dosering defosfatering en door een voldoende inlaatdebiet in het voorjaar) bij aan het behalen van de KRW doelen. De peilaanpassingen in het meer en de bufferzone hebben een marginaal effect op de fosforbelasting en draagkracht van het systeem.
Een uitgebreide beschrijving van de ecologische toestand en de ecologische sleutelfactoren staat beschreven in het rapport Ecologische waterkwaliteit Naardermeer, Moria 2020 [8].

De schil
De wateren in de schil rond het Naardermeer maken geen deel uit van een KRW-waterlichaam en worden daarom beoordeeld als 'KRW-overig water'. De volledige schil rondom het Naardermeer maakt deel uit van het Natura 2000-gebied Naardermeer. Voor 'overig water' moet AGV zelf bepalen welke maatregelen haalbaar en uit kostenoogpunt realistisch zijn. Uitgangspunt hierbij is dat de waterkwaliteit niet achteruit mag gaan ten opzichte van de huidige kwaliteit . De ecologische waterkwaliteit in de schil is uitgebreid beschreven in twee notities [5] en [6].

AGV heeft het gebied ingedeeld in EAG's (ecologische analyse gebieden). EAG's zijn bepaald op basis van gebiedskenmerken zoals vorm en verblijftijd van het water, waterdiepte, strijklengte, aanwezigheid van kwel of wegzijging en afvoerrichting. Binnen een EAG zijn de randvoorwaarden voor (water)ecologie zo veel mogelijk hetzelfde. Figuur 4.4 geeft de begrenzing van de EAG's weer.

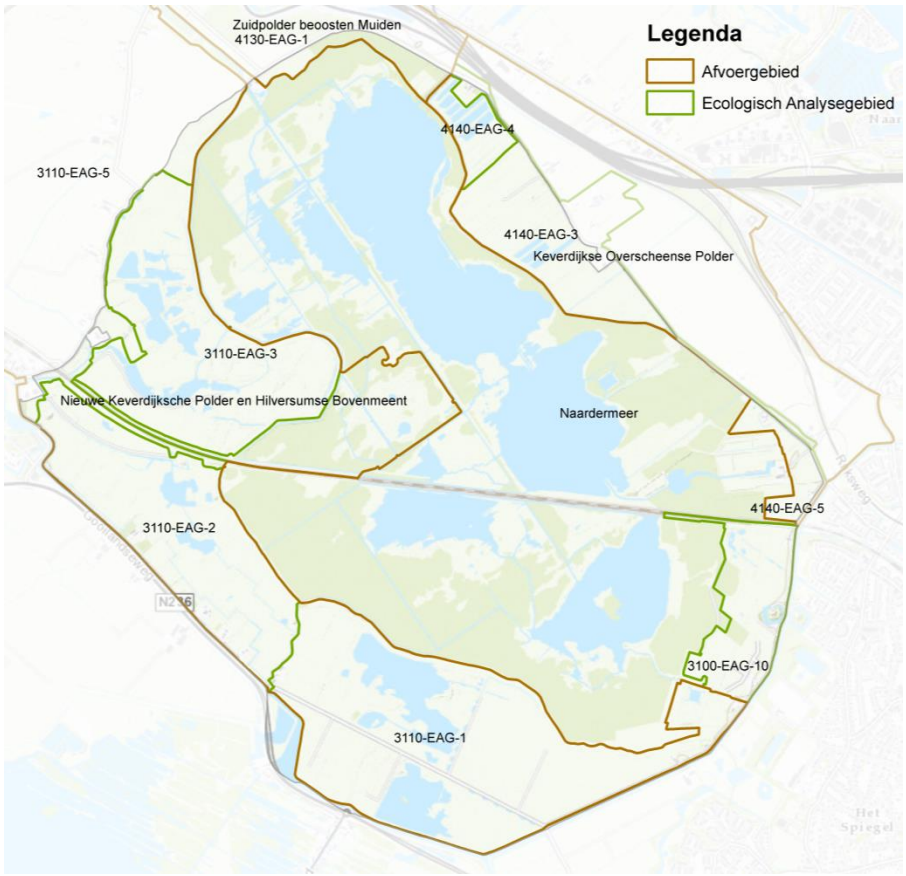

Figuur 4.4: Ecologische analysegebieden in de schil

Voor het deel van de schil in de Zuidpolder beoosten Muiden (4130-EAG-1) is geen analyse uitgevoerd en wordt geen KRW-doel vastgesteld. Dit zal gelijktijdig gebeuren met de analyse van het volledige afvoergebied van de Zuidpolder Beoosten Muiden.

Tabel 4.5 EKR-scores (als n≥3) van de vegetatie in de schil op de KRW-maatlat Overige waterflora (STOWA, 2012). Een EKR-score van 1 staat voor de ecologische kwaliteit van een natuurlijke referentiesituatie. Een EKR-score van 0 staat voor een sterk gedegradeerde ecologische kwaliteit. 4140-EAG-4 is niet opgenomen in de tabel omdat in deze EAG nooit meer dan 3 meetpunten zijn bemonsterd.

EAG	(deel)maatlat	2008	2011	2014	2017	2018
4140-EAG-3	OWF	0.45	0.54	0.59	0.49	
	Abundantie	0.38	0.37	0.45	0.44	
	Soortensamenstelling	0.53	0.71	0.72	0.54	
4140-EAG-5	OWF		0.31			
	Abundantie		0.25			
	Soortensamenstelling		0.36			
3100-EAG-10	OWF		0.26			0.31
	Abundantie		0.25			0.38
	Soortensamenstelling		0.27			0.25
3110-EAG-1	OWF	0.65	0.51	0.43	0.43	
	Abundantie	0.63	0.53	0.46	0.37	
	Soortensamenstelling	0.66	0.49	0.41	0.48	
3110-EAG-2	OWF	0.70	0.67	0.61	0.68	
	Abundantie	0.70	0.48	0.55	0.56	
	Soortensamenstelling	0.70	0.86	0.66	0.81	
3110-EAG-3	OWF	0.61	0.49	0.41	0.40	
	Abundantie	0.52	0.44	0.32	0.29	
	Soortensamenstelling	0.70	0.54	0.51	0.51	

Keverdijkse Overscheense Polder (4140-EAG-3, 4140-EAG-4, 4140-EAG-5)
De vegetatie in zijn totaliteit scoort overwegend matig en ontoereikend (EKR < 0,60) met uitzondering van 2014. De bedekking van ondergedoken waterplanten in de Keverdijkse Overscheense Polder is in de meeste sloten relatief hoog. Alleen in EAG-5 is de bedekking van ondergedoken waterplanten vaak te laag en komen hoge bedekkingen kroos en/of flab voor. De ondergedoken (submerse) vegetatie bestaat vrijwel in zijn geheel uit soorten van (zeer) voedselrijk water. De KRW-beoordeling laat zien dat de soortensamenstelling in EAG-3 sinds 2011 overwegend voldoende scoort.

Meerlanden/Naardermeer-Oost (3100-EAG-10) (MEE)
De totaalscore van de vegetatie in de Meerlanden ligt overwegend rond EKR 0.30. Dit wordt veroorzaakt doordat de bedekking met ondergedoken waterplanten in 2011 te laag is, doordat de soortensamenstelling ondermaats is en doordat de sloten worden gekenmerkt door hoge bedekkingen
met kroos en/of flab. In alle opnamejaren zijn twee tot vier verschillende soorten kroos waargenomen en is flab zowel ondergedoken als drijvend aangetroffen.

Nieuw Keverdijkse polder Noord (3110-EAG-3) en Zuid (3110-EAG-2) en Hilversumse Bovenmeent (3110-EAG-1) (NKP-HBM)
De totaalscore van de vegetatie in de Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent ligt in EAG-1 en -3 overwegend tussen EKR 0.40 en 0.60 en in EAG-2 ligt de totaalscore hoger dan EKR 0.60. Dit wordt veroorzaakt doordat de bedekking met ondergedoken (submerse) waterplanten in EAG-1 en -3 een sterke dalende trend laat zien en ook doordat de soortensamenstelling in EAG-1 en -3 (sinds 2011) ondermaats is. In EAG-2 is de bedekking met ondergedoken waterplanten over het algemeen hoger dan 25% en is de soortensamenstelling toereikend. De ondergedoken vegetatie bestaat vrijwel in zijn geheel uit soorten van voedselrijk water.

Uit de watersysteemanalyse van het ecologisch functioneren aan de hand van de ecologische sleutelfactoren komt voor de schil een aantal problemen naar voren:

- Op basis van de waterbalans voor het gehele afvoergebied wordt verwacht dat de externe P-belasting in de Keverdijkse Overscheense Polder te hoog is. In de gehele bufferzone bestaat het risico dat de waterbodem fosfor nalevert naar het oppervlaktewater (interne P-belasting). De dominantie van kroos in de EAG's 4140-EAG-5, 3100-EAG-10 en 3110-EAG-1 en de zomergemiddelde concentratie chlorofyl-a in de EAG's 3110-EAG-2 en -3 vormen een aanwijzing dat de P-belasting (extern + nalevering waterbodem) niet laag genoeg is.
- Het lichtklimaat in de Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent voldoet vaak niet. In 4140-EAG-5, 3100-EAG-10 en 3110-EAG-1 is kroosbedekking vaak beperkend voor het lichtklimaat.
- De waterbodems in de Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent zijn voedselrijk (het totaal-P-gehalte van de waterbodem is groter dan 500 mg/kg bodem) en vormen een belemmering voor het ontstaan van een soortenrijke, niet-woekerende onderwatervegetatie. Als de productiviteit van het water in deze sloten en plassen laag genoeg is en het lichtklimaat op orde is, wordt er woekering van waterplanten verwacht.
- Ammoniumtoxiciteit speelt lokaal een rol in de Nieuwe Keverdijkse Polder-noord (3110-EAG-3). De bron van dit ammonium is niet met zekerheid aan te wijzen, maar waarschijnlijk speelt de afbraak van organisch materiaal een rol.
- De waterdiepte van de sloten in de bufferzone rond het Naardermeer is te beperkt.
- De sloten in de Nieuwe Keverdijkse Polder en Hilversumse Bovenmeent hebben vaak een te dikke sliblaag. Die kan beperkend zijn voor de ontwikkeling van waterplanten. Ook in de andere afvoergebieden in de bufferzone is de sliblaag lokaal te dik.

KRW-doelen

Met het instellen van flexibele peilen (KOP) en het verruimen van de bandbreedte van het flexibel peil in de overige polders in de schil (zie 5.4) wordt geen verbetering van de waterkwaliteit verwacht. Hogere (grond)waterstanden zorgen voor meer uitspoeling en een hogere fosforbelasting vanuit de percelen. In het inrichtingsplan van de schil [10] is daarom opgenomen dat de waterbodem van de sloten vijf jaar na instelling van de peilen gebaggerd moet worden om de negatieve effecten op de waterkwaliteit te mitigeren.
De uitvoering van deze maatregel zal leiden tot vermindering van de dikte van de sliblaag, het vergroten van de waterdiepte, het verwijderen van voedselrijke waterbodems en het verkleinen van (het risico op) interne P-nalevering. Deze effecten zijn van groot belang voor de instandhouding van de huidige ecologische waterkwaliteit. Deze maatregel is meegenomen als inrichtingsmaatregel in het Inrichtingsplan schil Naardermeer [10].

De huidige ecologische toestand wordt daarom als KRW-doel vastgesteld voor de wateren in de schil. Dit past bij de verdeling van de natuurwaarden over het volledige Natura 2000-gebied Naardermeer, waarbij de waardevolle watervegetaties voorkomen in de plassen van het Naardermeer binnen de kaden en het voedselrijkere rietmoeras, dat van groot belang is voor de aanwezigheid van zeldzame moerasvogels, zich bevindt in de schil.

In onderstaande tabel staat per EAG de huidige ecologische toestand (score huidig). Deze is gelijk aan het KRW-doel.

Tabel 4.6: Huidige toestand en doel van de KRW-overige wateren.
** Het doel in 4140-EAG-4 en -EAG-5 is gebaseerd op de score van slechts één meetpunt.*

Gebied	**KRW-doel (is gelijk aan score huidig)**
KOP 4140-EAG-3	0,49 (EKR 2017)
KOP 4140-EAG-4	0,50 (EKR 2017)*
KOP 4140-EAG-5	0,33 (EKR 2017)*
MEE 3100-EAG-10	0,31 (EKR 2018)
NKP/HBM 3110-EAG-1	0,43 (EKR 2017)
NKP/HBM 3110-EAG-2	0,68 (EKR 2017)
NKP/HBM 3110-EAG-3	0,40 (EKR 2017)

4.3 Waarom zijn er maatregelen nodig voor schoon water?

Het toekomstige peilregiem in het Naardermeer is tot stand gekomen na overleg met een grote groep experts van verschillende organisaties. Het verruimen van het peilregiem binnen de kaden zorgt ervoor dat er iets minder water hoeft te worden aangevoerd en daardoor dus minder gedefosfateerd hoeft te worden. De externe fosforbelasting neemt af. Daarnaast is het vooral gunstig voor de (terrestrische) Natura 2000 doelen. Ook de peilen in de schil worden aangepast ten behoeve van de Natura 2000 doelen. De KRW doelen zijn hier ondergeschikt. Deze maatregel heeft daarom voor het oppervlaktewater vooral een kwantitatief effect en staat beschreven in paragraaf 5.4.
De peil gerelateerde maatregelen zijn dus met name gericht op het Natura 2000 gebied als geheel, waarbij de waardevolle onderwatervegetaties voorkomen in het Naardermeer binnen de kaden.

Het water uit de Meerlanden (Naardermeer-Oost) is hoog belast en draagt voor een groot deel bij aan de nutriëntenbelasting van het Naardermeer, met name in het Bovenste Blik. Een verlaging van de nutriëntenbelasting is nodig om de KRW en Natura 2000 doelen hier te kunnen halen. De maatregelen die nodig zijn om het water uit de Meerlanden om te leiden zijn vastgesteld in het projectplan ‘Omleiden waterstroom voormalig agrarisch gebied Meerlanden’ (25 augustus 2020) vaststelling).

4.4 Wat is het effect van de maatregelen die het waterschap gaat nemen?

1	**Het waterschap verruimt de bandbreedte van het flexibel peil voor het Naardermeer**

Het peilregiem in het Naardermeer wordt aangepast. In de huidige situatie fluctueert het oppervlaktewaterpeil tussen NAP -0,90m en NAP -1,10m. Na vaststelling van het peilbesluit mag het waterpeil stijgen tot NAP -0,80m. Hierdoor hoeft minder snel water afgelaten te worden en daardoor ook minder snel aangevoerd. Vooral de terrestrische Natura2000 habitattypen zullen profiteren van de nattere omstandigheden. De watersamenstelling zal, met name ten noorden van de spoorlijn, iets minder gedomineerd worden door inlaatwater. Ten zuiden van de spoorlijn neemt de invloed van perceelswater toe. Door het omleiden van de waterstroom uit het voormalig agrarische gebied Meerlanden (Naardermeer-Oost, zie paragraaf 4.3) bestaat er geen risico op een omslag naar een troebele toestand.

Het effect van een hoger peil in de schil en het Naardermeer op de nutriëntenbelasting en de draagkracht van het Naardermeer is doorgerekend met een water- en stoffenbalans en het ecologisch model, PClake [8]. De peilaanpassingen in het meer en de bufferzone hebben een marginaal effect op de fosforbelasting en draagkracht van het systeem. De verminderde wegzijging en toename van de kwel, die wordt verwacht bij het verruimen van de bandbreedten van de waterpeilen in de schil en het Naardermeer zelf, leidt tot verhoogde grondwaterstanden in percelen in de schil. Hoewel de terrestrische natuur gebaat is bij meer kwel [12] kan de hoeveelheid uitspoeling van fosfor uit de percelen toenemen door een verhoogde kwelintensiteit. Een verhoogde fosforbelasting is nadelig voor de ecologische kwaliteit van de aquatische natuur in het Naardermeer, maar vormt geen risico voor een omslag van een heldere naar een troebele toestand. Uitspoeling van voedingsstoffen uit percelen wordt ook beïnvloed door de dynamiek in oppervlaktewater en grondwaterstanden. Een plotselinge peilverlaging door het uitmalen van water leidt tot verhoogde concentraties voedingsstoffen en zwavel in het water [4]. Het operationeel beheer heeft daarmee veel invloed op de waterkwaliteit in het Naardermeer [8].

Voor de meeste habitattypen, habitat- en vogelsoorten zijn (significant) negatieve effecten uitgesloten of leiden de voorgestelde maatregelen juist tot positieve effecten. De combinatie van voorgestelde maatregelen leidt op de meeste locaties tot een afname van de externe fosforbelasting, oftewel de waterkwaliteit verbetert licht in de kern van het Naardermeer op de meeste locaties. Dit is positief voor de kranswierwateren, die voorkomen bij een geringe belasting aan nutriënten en voor krabbenscheer en fonteinkruiden, die voorkomen in helder water met een redelijk beperkte belasting aan nutriënten. Ook zal hierdoor het leefgebied van de bittervoorn, kleine modderkruiper en platte schijfhoorn verbeteren. Daarnaast zijn er ook positieve effecten te verwachten voor zeggekorfslak door de peilverhoging. Voor snor, zwarte stern, purperreiger en beperkte mate voor de grote karekiet kan vernatting en verandering van de overstromingsfrequentie leiden tot een verbetering en uitbreiding van het leefgebied van de soorten (rietland en meren met krabbenscheer en fonteinkruiden).

Hoewel de effecten van het verhogen van het maximum oppervlaktewaterpeil met 10 cm overwegend positief zijn, is in het OBN-rapport (Cusell & Van ’t Veer 2016) en de passende beoordeling (Witteveen&Bos,2019) aangegeven dat (significant) negatieve effecten als gevolg van de verhoging van het maximum peil in de kern van het Naardermeer niet uit te sluiten zijn voor een drietal habitattypen en twee habitatsoorten in het Natura 2000-gebied Naardermeer.

P-mobilisatie als gevolg van inundatie door een gewijzigd peilregime zou in potentie een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van trilvenen, veenmosrietlanden, hoogveenbossen, groenknolorchis en gestreepte waterroofkever. Daarnaast geldt voor groenknolorchis dat de huidige groeiplaatsen ongeschikt kunnen worden als gevolg van een toename van overstroming van het zijn biotoop. De overige voorgestelde maatregelen (peilverhogingen in de Schil van het Naardermeer en het afkoppelen van de Meerlanden) hebben geen (significant) negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelstellingen in het Naardermeer.

Aangezien niet zeker is of de effecten van de verhoging van het maximum peil in de kern van het Naardermeer daadwerkelijk optreden en in welke omvang, wordt er door middel van monitoring, analyse, beoordeling, zo nodig raadpleging van deskundigen

en tijdige besluitvorming een ‘vinger aan de pols’ gehouden. Deze, op het voorzorgprincipe gebaseerde aanpak, is bedoeld om eventuele negatieve effecten zo snel mogelijk in beeld te brengen en zo nodig effectief aan te pakken (Witteveen&Bos, 2019).

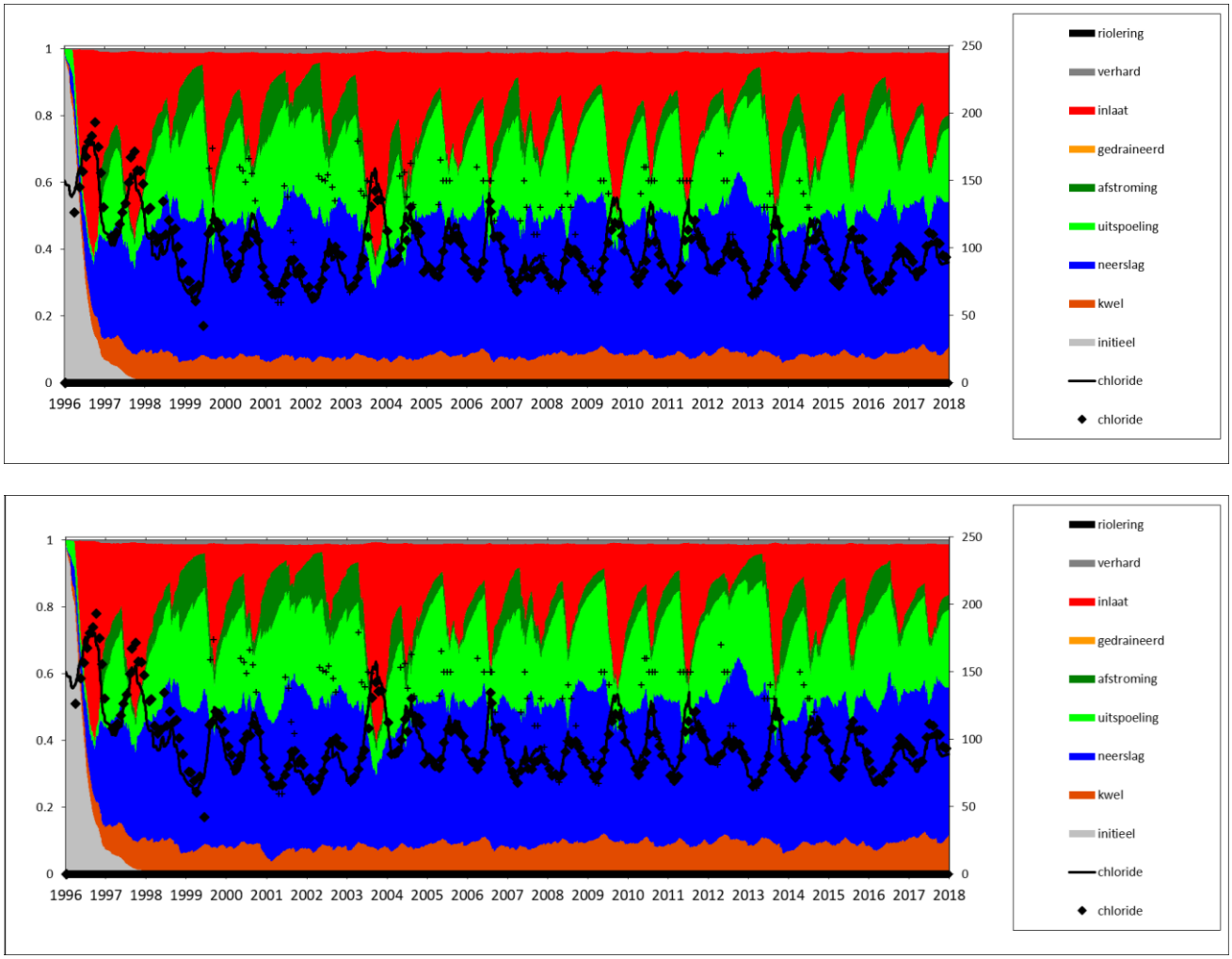

Figuur 4.5: Fractieverdeling van water in het Naardermeer: boven de huidige situatie, onder het flexibelpeil scenario (scenario 2).

In bovenstaande figuren is zichtbaar dat het inlaatwater wel tot 50% van de totale hoeveelheid water kan uitmaken in droge periodes, zoals de zomer van 2003. In het scenario met een hoger peil in de bufferzone en het meer binnen de kade neemt het aandeel water uit de percelen (groen) toe en het aandeel inlaatwater (rood) af.

Een uitgebreide beschrijving van de ecologische situatie van het Naardermeer en de effecten van de maatregelen hierop staat beschreven in het rapport Ecologische waterkwaliteit Naardermeer [8] en Peilopzet Naardermeer, passende beoordeling (Witteveen&Bos, 2019).

2	**Aanleggen telemetrie molen De Onrust**

De waterhuishouding van het Naardermeer zal veranderen als gevolg van de peilwijzigingen. Om de effecten op de waterkwaliteit en ecologie nauwlettend in de

gaten te houden en te kunnen begrijpen, is het van belang om te weten hoeveel water er het Naardermeer in- en uitstroomt. Op dit moment worden de waterpeilen dagelijks bijgehouden door de molenaars. Echter omdat het voor het maken van een goede waterbalans en het beoordelen van mogelijke effecten nodig is om de gegevens op uurbasis te hebben, wordt telemetrie aangelegd bij de Molen. Deze telemetrie zal bestaan uit een peilregistratie en een debietmeter. Deze maatregel wordt opgenomen in het 3e stroomgebiedbeheerplan (SGBP3), maar de uitvoering (en financiering) vindt plaats in het kader van dit watergebiedsplan.

4.5 Aanvullende maatregelen voor schoon water, opgenomen in het Natura 2000 beheerplan Naardermeer

Verwijderen sliblaag Bovenste Blik
In opdracht van Natuurmonumenten (en gefinancierd door de provincie Noord-Holland) wordt de fosfaatrijke toplaag van de waterbodem in het Bovenste Blik verwijderd (start in 2020, afronding in 2022) en hierdoor vermindert de nalevering vanuit de waterbodem (Natura 2000 herstelmaatregel).

5 Voldoende water

5.1 Overzicht maatregelen voor voldoende water

Het waterschapsbestuur kiest voor de volgende maatregelen voor voldoende water en gaat deze uitvoeren:

Tabel 5.1: Overzicht maatregelen voor voldoende water

Nr.	AGV-maatregelen voor voldoende water
3	Het waterschap verruimt de bandbreedte van het flexibel peil in de schil rond het Naardermeer en het waterschap stelt een flexibel peil vast voor het zuidelijke deel van de Keverdijkse Overscheense Polder (KOP)
4	Het waterschap verbetert de afvoer van het Naardermeer
5	Het waterschap vervangt duiker KDU 15399 en KDU 01594 en verwijdert KDU 15404

5.2 Wat is 'voldoende water'?

Voor 'voldoende water' kijkt het waterschap naar het functioneren van het watersysteem in normale omstandigheden en ook in extreem natte en extreem droge omstandigheden. Wat 'goed genoeg' is hangt af van het type grondgebruik.

Normale omstandigheden
Het waterschap inventariseert knelpunten in de aan- en afvoer van water. Hiervoor voert het waterschap een hydraulische analyse uit. Indien nodig werkt het waterschap maatregelen uit om de knelpunten op te lossen.

Extreem natte omstandigheden
Het waterschap rekent ook door hoe het watersysteem reageert op extreem zware regenbuien. Op basis van klimaatscenario's van het KNMI is het dan mogelijk te bepalen welke gebieden een te hoge kans hebben op wateroverlast. Voor elk type grondgebruik zijn landelijk afspraken gemaakt hoe hoog de kans op wateroverlast mag zijn. Deze afspraken zijn vastgelegd door de provincie in een waterverordening. Als uit berekening volgt dat de kans voor een gebied te hoog is, kan dat aanleiding zijn om inrichtingsmaatregelen te nemen in het watersysteem.

Het plangebied bestaat met name uit natuurgebied. Voor natuur wordt het risico op wateroverlast niet bepaald. Dat gebeurt wel voor de bebouwing die zich in het gebied bevindt. Voor de aanwezige bebouwing in het gebied geldt dat het watersysteem "voldoet" en de kans op wateroverlast bij de bebouwing kleiner is dan de norm. Zie bijlage 8.3.

Extreem droge omstandigheden (waterbeschikbaarheid)
Bij droogte kan het waterschap zoet water inlaten om het watersysteem op peil te houden. Dan moet dat inlaatwater wel beschikbaar zijn en ook in de toekomst blijven. In de verdringingsreeks bij watertekort is de prioritering voor de verdeling van zoet water vastgelegd (artikel 2.9 van de Waterwet en artikel 2.1 van het Waterbesluit). Natuur (met onomkeerbare schade) valt onder categorie 1, veiligheid en voorkomen van onomkeerbare schade. Dit is de hoogste categorie. Met onomkeerbare schade wordt bedoeld dat de schade (bijvoorbeeld door veraard veen dat oxideert en veenmosrietlanden die hierdoor verdwijnen) niet meer hersteld kan worden. Ook niet

als daarna opnieuw vernatting optreedt. De waterbeheerders in Nederland hebben daarnaast afgesproken in het Deltaprogramma Zoetwater om in kaart te brengen welke gebieden risico lopen op te weinig beschikbaarheid voor zoet water in de toekomst. De gebruikers krijgen zo een beter beeld van de maatregelen die de waterbeheerder en zij zelf kunnen nemen.

In het gebied van dit watergebiedsplan is het risico van te weinig beschikbaarheid van zoet water aanwezig.

Het aanvoerwater dat nodig is om het Naardermeer op peil te houden is afkomstig uit de Vecht. In de droge zomer van 2018 zijn noodpompen geplaatst bij de Grote Zeesluis in Muiden. Met de pompen zorgen we ervoor dat we de Vecht, en daarmee de inlaat van het Naardermeer, te allen tijde van zoet water uit het IJmeer kunnen blijven voorzien.

Het inlaatwater wordt gedefosfateerd. Dit is nodig om het fosfaat, dat in het Vechtwater aanwezig is te verwijderen. In 2019 is de defosfateringsinstallatie gerenoveerd, zodat deze weer voldoet aan de huidige eisen.

5.3 Waarom zijn er maatregelen nodig voor voldoende water?

Om de natuurdoelen in het gebied beter te faciliteren is het nodig om de huidige waterpeilen te optimaliseren. In hoofdlijnen betekent dit een flexibeler waterpeil voor het Naardermeer binnen de kaden en in de verschillende deelgebieden van de schil.

In het herstelplan Naardermeer [7] uit 1993 staat beschreven dat de polders rond het Naardermeer een hydrologische buffer vormen voor het Naardermeer. In het watergebiedplan Naardermeer, ‘s-Gravelandse Polder en omgeving uit 2007 [1] zijn de peilen in een groot deel van de polders aangepast. De provincie Noord-Holland gaat de nog aanwezige agrarische percelen verwerven en de bestemming aanpassen naar natuur. Dit wordt vastgelegd in het Provinciaal Inpassings Plan (PIP) schil Naardermeer. Op kaart 10, grondgebruik ten behoeve van peilafweging, staat het huidige grondgebruik weergegeven. Omdat met het PIP de functie en daarna door middel van de maatregelen uit het inrichtingsplan, het grondgebruik wordt gewijzigd naar natuur, kunnen de waterpeilen in de hele schil volledig worden ingesteld ten behoeve van de functie natuur. Naast de in het herstelplan genoemde hydrologische buffer, fungeert de schil in de toekomst met name als ecologische buffer.
Uit de hydraulische analyse [11] blijkt dat er twee duikers in het primaire watersysteem in en rond het Naardermeer liggen die teveel opstuwing geven en/of in de praktijk een knelpunt vormen. Vervangen van deze duikers is opgenomen in maatregel 5 (zie bijlage 8.1).

5.4 Wat is het effect van de maatregelen die het waterschap gaat nemen?

3	**Het waterschap verruimt de bandbreedte van het flexibel peil in de schil rond het Naardermeer en het waterschap stel een flexibel peil vast voor het zuidelijke deel van de Keverdijkse Overscheense Polder (KOP)**

Effecten op het Naardermeer binnen de kaden:

Door de maatregelen in de schil en door het vergroten van de bandbreedte van het flexibel peil binnen de kaden zal er meer kwel (figuur 4.5) en minder wegzijging (figuur 4.6) in het Naardermeer binnen de kaden (figuur 4.5) zijn. Dit zorgt voor hogere grondwaterstanden in de percelen en minder inlaat van gedefosfateerd water. Hiervan profiteren N2000 doelen. Met name voor de hoogveenbossen en de veenmosrietlanden in het Naardermeer is dit van essentieel belang [4].
Op basis van de effectbeoordeling die is gedaan in het kader van de passende beoordeling [11] is vastgesteld dat voor de meeste habitattypen, habitat- en vogelsoorten (significant) negatieve effecten zijn uitgesloten of dat de voorgestelde maatregelen juist tot positieve effecten leiden.

Effecten op de schil:
In de schil kan vanwege de toename van de fosfaatbelasting vanuit de percelen die onder water komen de waterkwaliteit tijdelijk achteruit gaan. Het uiteindelijke effect op de KRW doelen staat beschreven in paragraaf 4.2 .

De peilverhoging in grote delen van de schil zorgt ervoor dat ook hier potenties ontstaan voor de ontwikkeling van elementen uit het laagveenmoeraslandschap. In een relatief groot deel van de schil ontstaat met de beoogde peilverhoging een uitgangssituatie voor de ontwikkeling van waterriet. Riet is reeds aanwezig in oevers en op het land. Hierop inzetten draagt bij aan de realisatie van de kernopgave ‘herstel van grote oppervlakten riet’. Dit is nodig omdat de conditie en het oppervlak van het waterriet binnen het Naardermeer vermindert. Versterking en uitbreiding van het waterriet in de schil is noodzakelijk omdat voor de grote karekiet, die afhankelijk is van vitaal waterriet, een Natura2000 uitbreidingsopgave geldt [10]. Daarnaast zorgt het ook voor potentieel nieuw broedbiotoop voor de snor en purperreiger. Ook andere vogelsoorten profiteren van de rietontwikkeling, waaronder de rode lijstsoort de roerdomp.

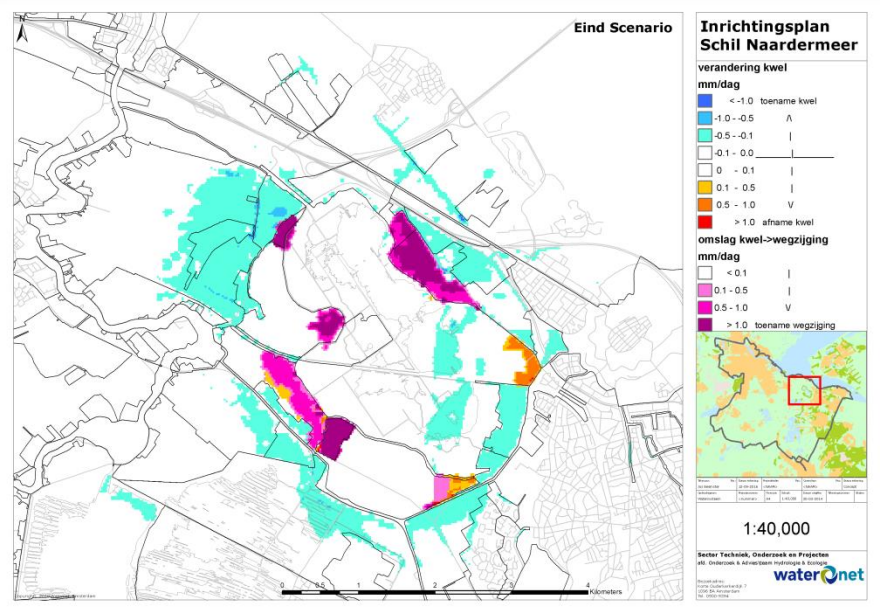

Figuur 4.5: Verandering kwel

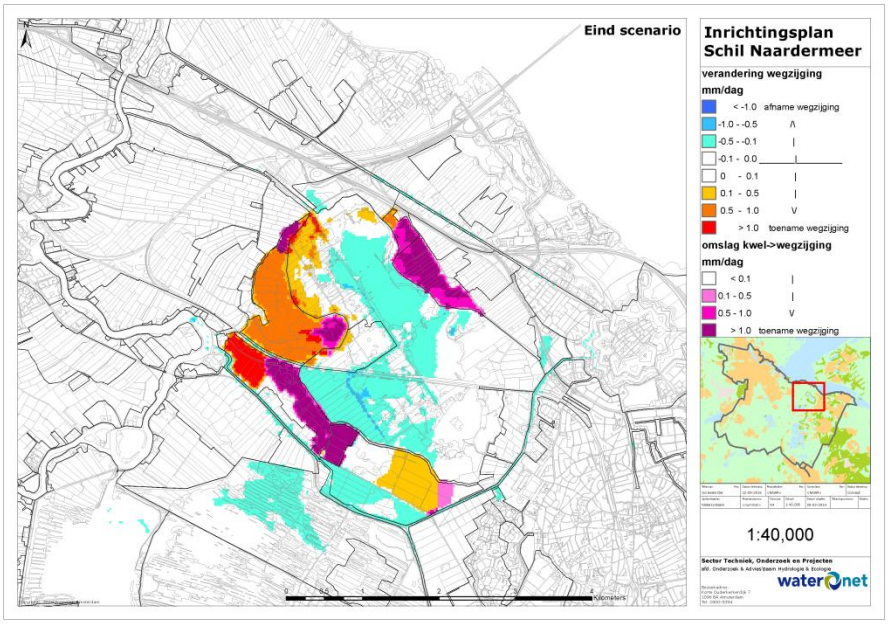

Figuur 4.6: Verandering wegzijging

Effecten op omgeving:
Om te bepalen wat de effecten van de hogere peilen zijn op de landbouwgebieden die rondom de schil liggen is een grondwateranalyse (GGOR analyse) uitgevoerd [3]. Hierbij wordt berekend wat het effect van de veranderende kwel en wegzijging is op de grondwaterstand.

Voor de meeste percelen ligt de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) dicht onder maaiveld. Een geringe toename van de kwel leidt niet tot een verandering van de GHG. In een droge periode leidt de toename van de kwel op een paar percelen tot iets minder diep uitzakkende grondwaterstanden. In figuur 4.7 is de verandering van de gemiddelde hoogste (GHG), voorjaars (GVG) en laagste grondwaterstand (GLG) weergegeven. Het effect op de GHG en GLG is minimaal en nergens groter dan 3 cm. Op basis van deze resultaten zijn er geen significante positieve of negatieve effecten op de opbrengst te verwachten.

Ook voor de woningen die in de polders rondom de schil liggen worden vanwege de minimale verandering in grondwaterstanden geen negatieve effecten verwacht. Voor de woningen die in de schil liggen, is gekeken of de verandering van het oppervlaktewaterpeil tot overlast kan leiden. Hiervoor zijn drempelhoogtes ingemeten. Uit de toetsing blijkt dat alle woningen hoger liggen dan de maximale peilstijging die eens in de 100 jaar zal voorkomen. De resultaten van de toetsing staan in bijlage 8.3. De woningen aan de Kreugerlaan hebben nu al een eigen waterpeil en dat blijft onveranderd. Daarnaast zal de afvoer in het gebied worden verbeterd (maatregel 5), waardoor het water na neerslag sneller afgevoerd kan worden. Er worden geen effecten verwacht bij de woningen aan de Kreugerlaan.

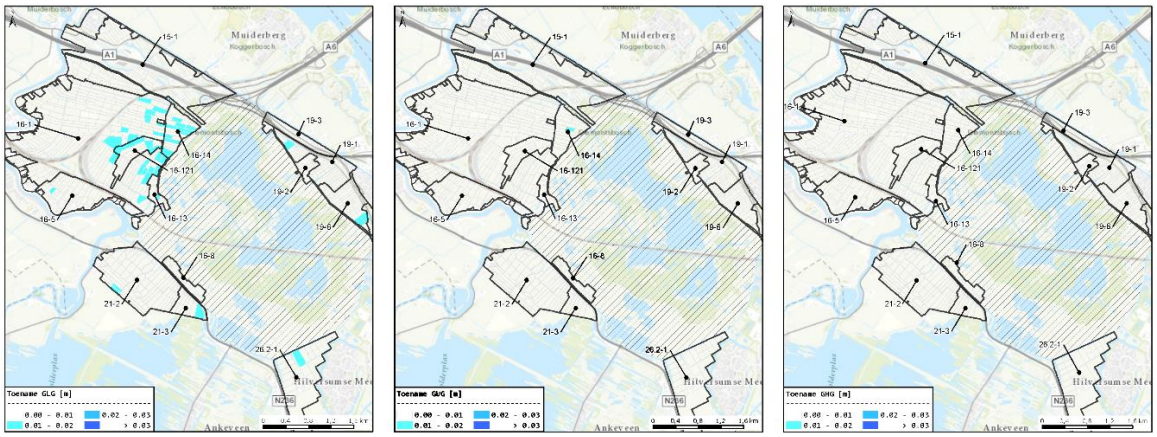

Figuur 4.7: verandering GHG, GVG en GLG

Instellen toekomstige waterpeilen
De huidige en toekomstige peilen staan uitgebreid beschreven in paragraaf 5.5. en op kaart 7. In de gebieden waar de bandbreedte van de waterstanden wordt verruimd (met name de Nieuwe Keverdijkse Polder), zal dat gefaseerd gebeuren op basis van een zorgvuldige monitoring van de effecten van de maatregelen op de natuurwaarden. Ieder jaar mag het waterpeil in een natte periode 5 cm hoger komen. Dit geeft de vegetatie de mogelijkheid zich op de veranderende situatie aan te passen. . De hierboven genoemde effectberekening gaat er vanuit dat de maximale bandbreedte is ingesteld.

Effect CO_2 emissies
Door de voorgestelde peilopzet in de schil rondom het Naardermeer zullen de kwel- en wegzijgingsfluxen in de schil en het aangrenzende agrarische gebied worden beïnvloed (Beemster, 2018). In het agrarische gebied leidt dit niet tot significante veranderingen van de grondwaterstanden (Fritz en Beemster, 2018). Conform de methode van Jurasinski et al (2016), die de broeikasgasemissie relateert aan de gemiddelde grondwaterstand, neemt de totale emissie van broeikasgassen in het agrarische gebied als gevolg van veenafbraak na de peilopzet met minder dan 1% af.

Vooralsnog is het onzeker of de methode van Jurasinski et al (2016) mag worden toegepast voor emissieberekeningen voor niet bemeste veenbodems, en voor landgebruik anders dan gras. In de schil bevindt zich circa 125 ha aan veenbodems, verspreid over de Hilversumse Bovenmeent en de Keverdijkse Overscheense Polder. Gesteld kan worden dat de transitie van landbouwgronden naar natuurterreinen met hogere waterpeilen, tot een reductie van de totale broeikasgasemissie zal leiden. De mate waarin dit gebeurt is echter niet op een betrouwbare wijze vast te stellen.

Hogere grondwaterpeilen als gevolg van de peilopzet, zullen tot een afname van de CO_2-emissie leiden. Conform de methode van Jurasinski et al (2016), kan bij een grondwaterpeilverhoging van 10 cm voor bemeste veenbodems met gras een afname van circa 4 ton CO_2-uitstoot per hectare worden afgeleid. Daarnaast zal de veranderende samenstelling van de vegetatie tot meer opname van CO_2 leiden dan thans het geval is. Wel zal de emissie van CH_4 (methaan) door de vernatting van de veenbodems en de vergroting van het oppervlaktewaterareaal toenemen.

4	Het waterschap verbetert de afvoer van het Naardermeer

Molen De Onrust zorgt voor de afvoer van overtollig water in het Naardermeer. Het waterschap heeft samen met natuurmonumenten beheerafspraken gemaakt en vastgelegd. Hierin is opgenomen op wat voor manier het oppervlaktewaterpeil wordt beheerd en onder welke omstandigheden wordt aangevoerd en bemalen. Ook zijn er in het kader van het watergebiedsplan uit 2007 [1] twee stuwen aangelegd die het water van het Naardermeer kunnen afvoeren naar de Nieuwe Keverdijkse Polder. In de huidige situatie wordt geen gebruik gemaakt van deze stuwen.

Na vaststelling van het peilbesluit mag het waterpeil in het Naardermeer stijgen tot NAP -0,80 m plaats van tot NAP -0,90 m. Om waterpeilen boven NAP -0.80 m niet gewenst zijn wordt voorgesteld de bedrijfszekerheid van de afvoer te vergroten. Daarnaast voorkomt een windonafhankelijke aflaat dat wordt ‘voorgemalen’, wat zorgt voor minder onnodige inlaat en dus bijdraagt aan het behalen van de KRW doelen (KRW maatregel SGBP3). Hiervoor wordt een extra aflaatroute gemaakt, aangeduid met A op figuur 4.8, waarvoor het nodig is een aflaatduiker aan te leggen. Daarnaast zullen ook de bestaande stuwen B1 en B2 worden vernieuwd, zodat deze water kunnen aflaten als het waterpeil van het Naardermeer boven NAP -0,80m komt. De extra aflaatroutes staan weergegeven in figuur 4.8.

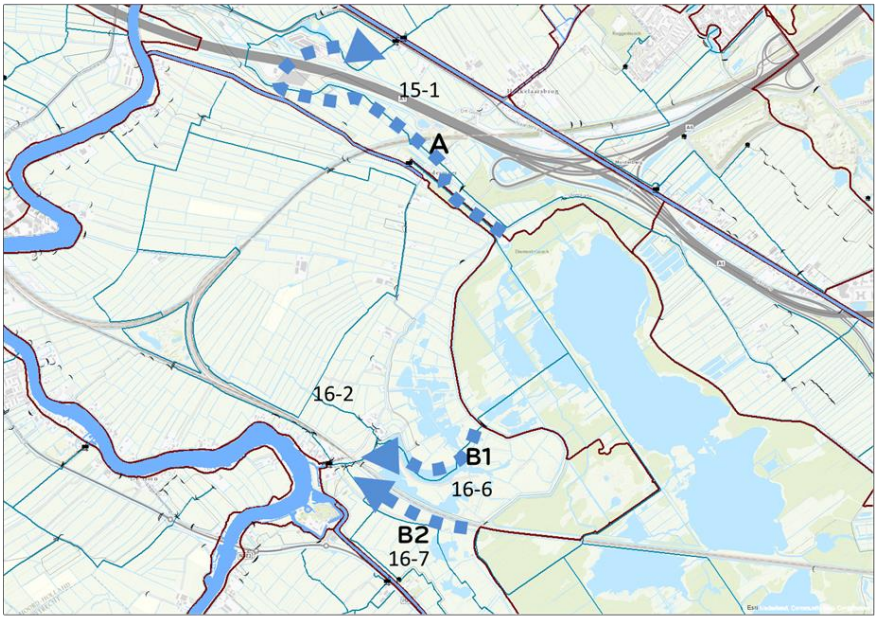

Figuur 4.8: extra aflaatroutes

De nieuw te plaatsen aflaat onder de Meerkade (A) krijgt een diameter van 0,40m en een lengte van 15 m. Hiermee kan maximaal 20 m3/min worden afgevoerd. De capaciteit van deze afvoer is in principe overgedimensioneerd ten opzichte van wat het ontvangende gebied mogelijkerwijs kan ontvangen. Maar door de voorziening regelbaar te maken zijn er sturingsmogelijkheden.
De reeds bestaande stuwen (B1 en B2) zijn te laag voor het toekomstige peil van het Naardermeer en worden vervangen.

5	**Het waterschap vervangt duiker KDU 15399 en KDU 01594 en verwijdert KDU 15404**

Uit de hydraulische analyse [11] komt naar voren dat duiker KDU 15399 (Nieuw Keverdijkse Polder) te hoog ligt en daardoor teveel opstuwing geeft. Deze duiker is van belang voor de afvoer van peilvak 16-8, met daarin de woningen aan de Kreugerlaan. De bestaande duiker zal worden verwijderd en er zal een nieuwe duiker op de juiste hoogte worden aangelegd. Hoewel dit niet direct uit de hydraulische analyse naar voren kwam, zal het waterschap ook duiker KDU 01594 vervangen. Deze ligt aan het eind van het systeem, de opstuwing die hierdoor wordt veroorzaakt werkt door in de hele hoofdwatergang. Duiker KDU 15404 ligt te hoog en in overleg met de eigenaar is afgesproken deze te verwijderen.

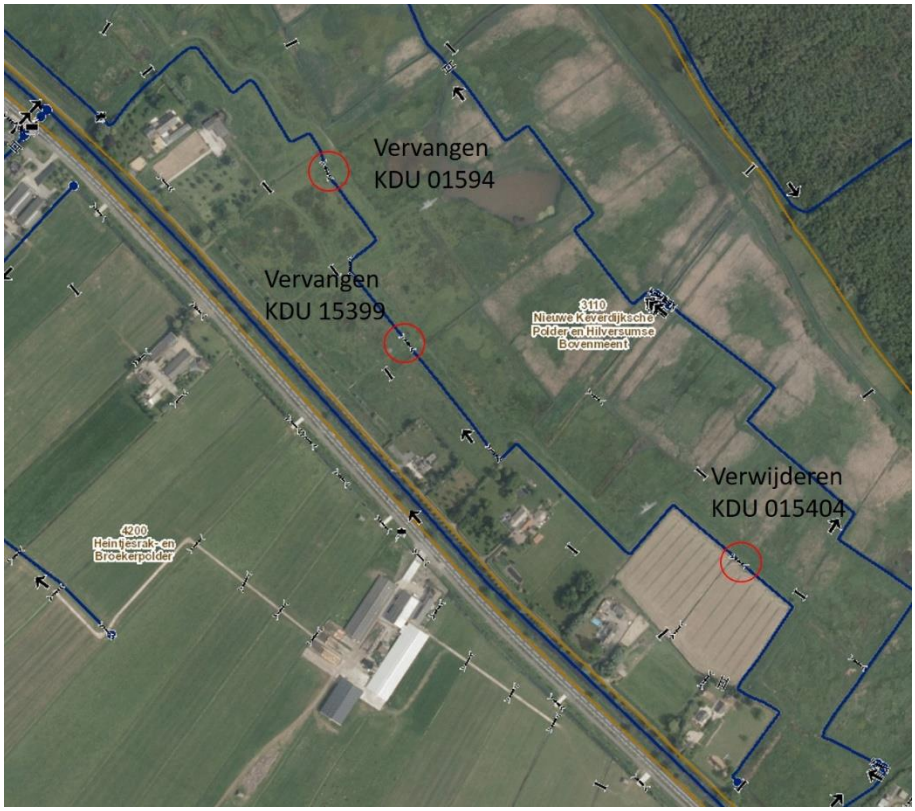

Figuur 4.9: aanpassing duikers Kreugerlaan

In de hydraulische analyse is ook benoemd dat duiker KDU 13467 (in de Zuidpolder beoosten Muiden) een klein knelpunt oplevert in de huidige situatie. In de hydraulische analyse is gerekend met een duiker met een diameter van 60cm. In de praktijk blijken er echter twee duikers te liggen met een diameter van 60 cm. Het vergroten van de duiker is daarom niet nodig.

5.5 Maatregelen voor voldoende water, opgenomen in het inrichtingsplan schil Naardermeer

Verbetering waterhuishouding KOP, oplossing risico wateroverlast

In het watergebiedsplan Naardermeer, ‘s-Gravelandse polder en omstreken uit 2007 [1] is geconstateerd *“dat in de Keverdijkse Overscheense Polder (KOP) een risico op wateroverlast aanwezig blijft, ook na uitvoering van de maatregelen”*. Beschreven staat dat als het gebied ten zuidwesten van de Overscheenseweg natuur wordt en het water in dit gebied gedoseerd afgevoerd kan worden, het risico op wateroverlast verdwijnt. In het inrichtingsplan van de schil [10] is een automatische kantelstuw opgenomen die het waterpeil en afvoer in de KOP zal regelen. Het risico op wateroverlast in de KOP is hiermee opgelost.

Kaden Naardermeer ophogen

Omdat in grote delen van het gebied de maximale waterpeilen hoger worden, zijn in het kader van het inrichtingsplan schil Naardermeer [10] maatregelen per deelgebied opgenomen om de peilscheidingen waar nodig op te hogen.

5.6 Overzicht peilen

Hieronder staat een overzicht van de verandering van de waterpeilen. In bijlage 3 staan de kaarten met de praktijkpeilen (kaart 3), vigerende peilen (kaart 5) en toekomstige peilen (kaart 7).

Tabel 5.2: Samenvatting peilaanpassingen en peilgebieden-indeling (peilen aangegeven in meters t.o.v. NAP; FP=flexibel peil; VP=vast peil)

Peilgebied nummer nieuw	Peilgebied nummer oud	Peilbesluit vigerend	Praktijkpeil huidig	Peilbesluit nieuw	Mediaan drooglegging nieuw (cm min/max)
Naardermeer					
3100-1	20-1	FP -0,90/-1,10	FP -0,90/-1,10	FP -0,80/-1,10	-1/29
Keverdijkse Overscheense Polder (KOP)					
4140-2	19-2	VP -1,20	VP -1,20	VP -1,20	40
4140-2	15-2	FP -1,20/-1,50	VP -1,20	VP -1,20	40
4140-3	19-2	VP -1,20	VP -1,20	FP -0,80/-1,10	2/32
4140-3	19-4	FP -0,90/-1,20	FP -0,90/-1,20	FP -0,80/-1,10	2/32
4140-4	20-3	FP -0,90/-1,10	FP -0,90/-1,20	FP -0,80/-1,10	45/75
Zuidpolder beoosten Muiden (ZBM)					
4130-2	15-2	FP -1,20/-1,50	VP -1,38	VP -1,38	30
Hilversumse Bovenmeent (HBM)					
3110-3	26.1-1/20-4	FP -0,90/-1,10	FP -0,90/-1,10	FP -0,80/-1,10	7/37
3110-4	26.1-1	FP -0,90/-1,10	FP -0,90/-1,10	FP -0,90/-1,10	8/28
3110-9	26.1-2	VP -1,85	VP -1,80	VP -1,30	Geen repr. AHN
Nieuwe Keverdijkse Polder (NKP)					
3110-2	16-7	FP -1,40/-1,70	FP -1,40/-1,70	FP -0,90/-1,50	-34/26
3110-5	16-6	FP -1,20/-1,50	FP -1,20/-1,50	FP -0,80/-1,45	-30/35
3110-6	16-8	VP -2,00	VP -2,00	VP -2,00	64
3110-7	16-7	FP -1,40/-1,70	FP -1,40/-1,70	FP -1,30/-1,50	-6/14
3110-8	16-7	FP -1,40/-1,70	FP -1,40/-1,70	VP -1,50	Geen repr. AHN
3110-10	20-2	FP -0,90/-1,10	FP -0,95/-1,15	FP -0,95/-1,15	13/33
3110-11	16-7	FP -1,40/-1,70	FP -1,40/-1,70	VP -1,70	Geen repr. AHN
3110-12	16-7	FP -1,40/-1,70	FP -1,40/-1,70	VP -1,70	Geen repr. AHN
3110-13	16-7	FP -1,40/-1,70	FP -1,40/-1,70	VP -1,50	Geen repr. AHN

6 Mitigerende maatregelen

Monitoring
Hoewel de verwachting is dat de voorgestelde maatregelen met name gunstige gevolgen hebben voor de instandhoudingsdoelen die zijn vastgesteld voor het Naardermeer, zijn significant negatieve effecten op basis van de Passende Beoordeling [11] niet met zekerheid uit te sluiten voor de habitattypen hoogveenbossen, trilvenen en veenmosrietlanden en voor de groenknolorchis en de gestreepte waterroofkever.

Omdat de exacte effecten op voorhand niet vast te stellen zijn, is het ook niet mogelijk op voorhand al passende maatregelen te treffen om significant negatieve effecten te voorkomen. Daarom wordt er door middel van monitoring een ‘vinger aan de pols’ gehouden. Deze op het voorzorgprincipe gebaseerde aanpak is bedoeld om de situatie te volgen, eventuele negatieve effecten zo snel mogelijk in beeld te brengen en zo nodig effectief in te kunnen grijpen.

De uitvoering van de monitoring is uitgewerkt in een monitoringsplan (bijlage II van de passende beoordeling) en wordt uitgevoerd door Waterschap, provincie en Natuurmonumenten.

Inrichtingsmaatregelen
In het inrichtingsplan schil Naardermeer (provincie Noord-Holland) is opgenomen dat de watergangen in de schil 5 jaar na uitvoering van de maatregelen gebaggerd moeten worden. Door de verandering van de waterpeilen worden voormalig agrarische percelen vernat en zal de af- en uitspoeling toenemen. Door na enkele jaren te baggeren zal de extra baggeraanwas, met daarin veel voedingsstoffen, worden verwijderd. Het ecologisch herstel van de watergangen zal hierdoor sneller gaan.

7 Rechtsbescherming belanghebbenden

Beroep

Vanwege het besluit van de provincie om de procedures van het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan te coördineren (coördinatiebesluit 29 juni 2020) heeft de terinzagelegging van het ontwerp-Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil gelijktijdig plaatsgevonden. Dit conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en artikel 6.82 van de Omgevingsverordening NH2020. Van de terinzagelegging is op de wettelijk voorgeschreven wijze kennisgegeven in de Staatscourant en enkele dag- en huis-aan-huisbladen. In de kennisgeving is vermeld dat gedurende de termijn van terinzagelegging iedereen zijn zienswijze over de ontwerpen naar voren kan brengen bij Provinciale Staten. De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en voor zover hier wijzigingen uit voortvloeien, zijn deze verwerkt in de plannen. Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling weer gelijktijdig zes weken ter inzage worden gelegd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (www.raadvanstate.nl/bestuursrechtspraak/hoger-beroep/).

Crisis- en herstelwet

Het watergebiedsplan bevat waterinrichtingsmaatregelen. Dit zijn projectplannen als bedoeld in artikel 5.4 van de Waterwet. Hierop is de crisis en herstelwet van toepassing. Omdat afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet van toepassing is, geldt voor het indienen van beroep dat:
• de beroepsgronden in het beroepschrift worden opgenomen;
• het beroep niet-ontvankelijk wordt verklaard, indien binnen de beroepstermijn geen gronden zijn ingediend, en
• deze na afloop van de beroepstermijn niet meer kunnen worden aangevuld.
Belanghebbenden wordt verzocht in het beroepschrift te vermelden dat de Crisis- en herstelwet van toepassing is.

8 Literatuurlijst

1. AGV, 2007 - Watergebiedpslan Naardermeer, ’s-Gravelandse Polder en omstreken
2. AGV, 2019 – Nota peilbeheer
3. Beemster en Fritz, 2018 - Grondwateronderzoek Naardermeer en omgeving
4. Diek, R., Schep, S.A., Pelsma, T. (2014) Meer flexibel peilbeheer in het Naardermeer: Een praktijkproef. Rapportnr. CORSA 14.070185, Waternet, Amsterdam.
5. Diek, 2018 - Watersysteemanalyse bufferzone/schil Naardermeer deel 1
6. Diek, 2018 - Watersysteemanalyse bufferzone/schil Naardermeer deel 2
7. Herstelplan Naardermeer, 1993 - Provincie Noord-Holland, het Zuiveringsschap Amstel- en Gooiland, het Hoogheemraadschap Amstel en Vecht, Natuurmonumenten
8. Moria, 2020 – Ecologische waterkwaliteit Naardermeer
9. Provincie Noord-Holland, 2018 – Natura 2000-beheerplan Naardermeer 2019-2025
10. Royal HaskoningDHV, 2018 – Inrichtingsplan Schil Naardermeer
11. Hydrologic, 2017 – Hydraulische analyse Naardermeer en omgeving
12. Van ’t Veer, R., 2012 *PAS-Gebiedsanalyse 94 Naardermeer*. Provincie Noord-Holland.
13. Witteveen&Bos, 2019 – Peilopzet Naardermeer, passende beoordeling

9 Bijlagen

9.1 Aanvullende details maatregelen 4 en 5

Maatregel 4: **Het waterschap verbetert de afvoer van het Naardermeer**

Duiker A
Diameter: 400 mm
Lengte: 15 m
Om afkalving te voorkomen wordt de sloot waar de duiker in uitmondt waar nodig tot 3 meter verbreed en wordt 5 meter beschoeiing geplaatst in de bocht langs de Meerkade.

Stuw B1:
Overstortbreedte: 0,55 m
Stuwhoogte: max NAP -0,80m

Stuw B2:
Overstortbreedte:0,55 m
Stuwhoogte:max NAP-0,80m

Detail locatie duiker A:

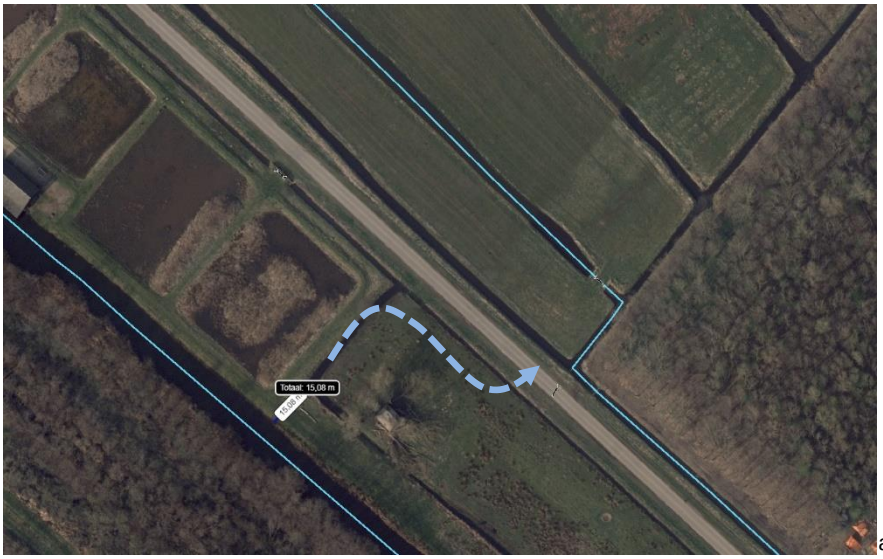

Maatregel 5: Het waterschap vervangt duiker KDU 15399 en KDU 01594 en verwijdert KDU 15404

KDU 15399
Lengte: 9m
Diameter: 400mm
BOK: NAP-2,30m

KDU 01594
Lengte: 9m
Diameter: 500mm
BOK: NAP-2,40m

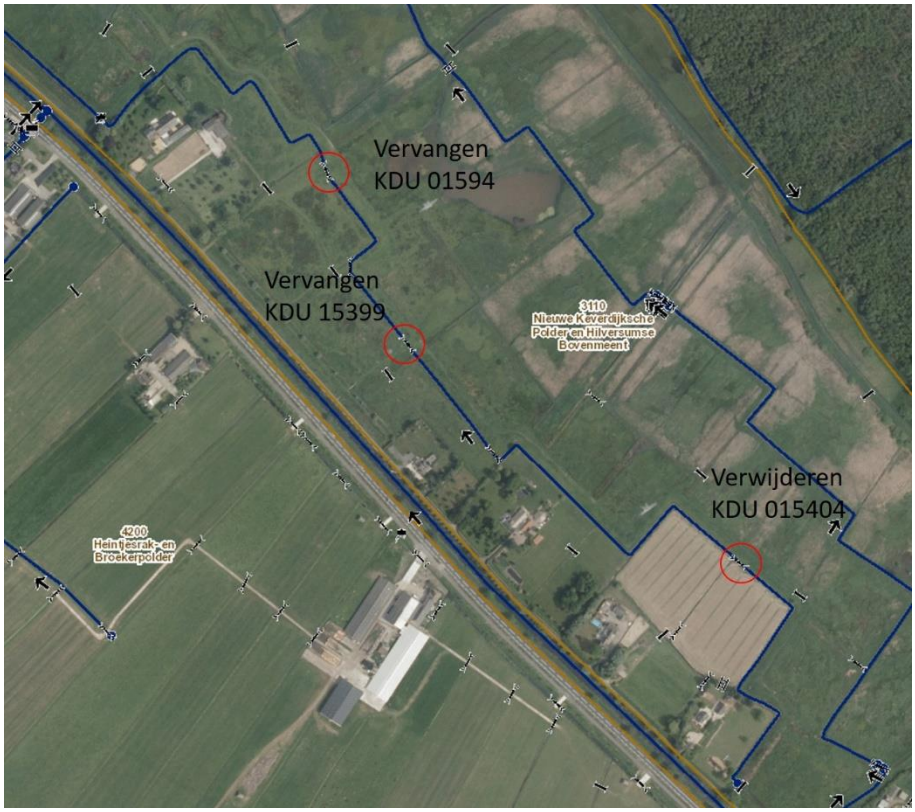

9.2 Bijlage peilbesluiten

PEILBESLUIT Naardermeer

Het algemeen bestuur van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
(BBV20….)
gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van …,
gelet op het door het toenmalige bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht op 5 juli 2007 vastgestelde en bij besluit van 15 oktober 2007 met nummer 2007-60794 door gedeputeerde staten van Noord-Holland goedgekeurde peilbesluit voor het Naardermeer, 's Gravelandse Polder e.o.;

overwegende:

- dat het peilbesluit voor het Naardermeer is vastgesteld op 5 juli 2007 door het algemeen bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht.;
- dat het wenselijk is het peilbesluit te actualiseren;
- dat met dit peilbesluit invulling wordt gegeven aan de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vastgestelde Actualisatie Structuurvisie Noord-Holland 2040 en het Waterbeheerplan 2016-2021 van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
- dat bij de herziening en vaststelling van de peilen de betrokken belangen zijn onderzocht en afgewogen overeenkomstig de toelichting, die als onderdeel van dit peilbesluit dient te worden aangemerkt;
- dat het peilbesluit overeenkomstig het gestelde in artikel 4.4 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht is voorbereid conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht;
- dat het ontwerp peilbesluit en de daarbij behorende stukken, overeenkomstig het bepaalde in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, vanaf 5 oktober tot en met 16 november 2020 voor een ieder ter inzage hebben gelegen en de omgeving geïnformeerd is via een publicatie op overheid.nl;
- dat de ingediende zienswijzen zijn meegewogen in het peilbesluit;

gelet op artikelen 4.2 t/m 4.5 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (2017);

gelet op artikel 5.2 van de Waterwet;

BESLUIT:

I. Het geldende peilbesluit voor het Naardermeer (vastgesteld 5 juli 2007, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Utrecht bij besluit 15 oktober 2007), in te trekken met ingang van de onder IV van dit peilbesluit genoemde datum, voor de hieronder genoemde peilvakken;

II. Voor de toepassing van dit peilbesluit het Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.) als referentiepeil te laten gelden; dit peil is op de peilschalen aangegeven;

III. De in dit gebied of afzonderlijke gebiedsdelen na te streven waterstanden als volgt vast te stellen:

Peilvak	**Locatie/ omschrijving**	**Peil** in m t.o.v. NAP		
		regime	max	min
3100-1	Natuur	fp	-0,80	-1,10

De peilen als genoemd in dit besluit en aangegeven op de bijbehorende peilenkaart worden gehandhaafd met inachtneming van de volgende bepalingen:

- Het dagelijks bestuur is bevoegd om in bijzondere omstandigheden tijdelijk af te wijken van de in dit besluit genoemde peilen.
- De peilen zullen worden aangeduid door tenminste één per peilgebied geplaatste peilschaal.
- De aanvragen voor vergunning op het verbod een waterstand te brengen of te houden op een peil dat afwijkt van het met dit peilbesluit vastgestelde peil, worden beoordeeld op grond van het beleid verwoord in de Beleidsregels Keurvergunningen bij de Keur AGV.

IV. De werking van dit besluit gaat in op een nader door het dagelijks bestuur aan te geven tijdstip. Dit zal middels een publicatie geschieden na het gereedkomen van de inrichtingsmaatregelen ten behoeve van de waterbeheersing.

Amsterdam, datum,

Het algemeen bestuur,

drs. G. Nottelman,
secretaris

dr. ir. G. M. van den Top,
dijkgraaf

Vanwege het besluit om de procedures van het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan te coördineren (coördinatiebesluit 29 juni 2020) heeft de terinzagelegging van het ontwerp-Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil gelijktijdig plaatsgevonden. Dit conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en artikel 6.82 van de Omgevingsverordening NH2020. Van de terinzagelegging is op de wettelijk voorgeschreven wijze kennisgegeven in de Staatscourant en enkele dag- en huis-aan-huisbladen. In de kennisgeving is vermeld dat gedurende de termijn van terinzagelegging iedereen zijn zienswijze over de ontwerpen naar voren kan brengen

bij Provinciale Staten. De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en voor zover hier wijzigingen uit voortvloeien, zijn deze verwerkt in de plannen. Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling weer gelijktijdig zes weken ter inzage worden gelegd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (www.raadvanstate.nl/bestuursrechtspraak/hoger-beroep/).
.

PEILBESLUIT Keverdijkse Overscheense Polder

Het algemeen bestuur van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
(BBV20….)
gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van …,
gelet op het door het toenmalige bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht op 5 juli 2007 vastgestelde en bij besluit van 15 oktober 2007 met nummer 2007-60794 door gedeputeerde staten van Noord-Holland goedgekeurde peilbesluit voor het Naardermeer, 's Gravelandse Polder e.o.;

overwegende:

- dat het peilbesluit voor de Keverdijkse Overscheense Polder is vastgesteld op 5 juli 2007 door het algemeen bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht.;
- dat het wenselijk is het peilbesluit te actualiseren;
- dat met dit peilbesluit invulling wordt gegeven aan de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vastgestelde Actualisatie Structuurvisie Noord-Holland 2040 en het Waterbeheerplan 2016-2021 van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
- dat bij de herziening en vaststelling van de peilen de betrokken belangen zijn onderzocht en afgewogen overeenkomstig de toelichting, die als onderdeel van dit peilbesluit dient te worden aangemerkt;
- dat het peilbesluit overeenkomstig het gestelde in artikel 4.4 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht is voorbereid conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht;
- dat het ontwerp peilbesluit en de daarbij behorende stukken, overeenkomstig het bepaalde in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, vanaf 5 oktober tot en met 16 november 2020 voor een ieder ter inzage hebben gelegen en de omgeving geïnformeerd is via een publicatie op overheid.nl;
- dat de ingediende zienswijzen zijn meegewogen in het peilbesluit;

gelet op artikelen 4.2 t/m 4.5 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (2017);

gelet op artikel 5.2 van de Waterwet;

BESLUIT:

I. Het geldende peilbesluit voor de Keverdijkse Overscheense Polder (vastgesteld 5 juli 2007, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Utrecht bij besluit 15 oktober 2007), gedeeltelijk in te trekken met ingang van de onder IV van dit peilbesluit genoemde datum en voor de hieronder genoemde peilvakken;

II. Voor de toepassing van dit peilbesluit het Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.) als referentiepeil te laten gelden; dit peil is op de peilschalen aangegeven;

III. De in dit gebied of afzonderlijke gebiedsdelen na te streven waterstanden als volgt vast te stellen:

Peilvak	**Locatie/ omschrijving**	**Peil** in m t.o.v. NAP		
		regime	max	min
4140-2	Agrarisch	vp	-1,20	-1,20
4140-3	Natuur	fp	-0,80	-1,10
4140-4	Natuur	fp	-0,80	-1,10

De peilen als genoemd in dit besluit en aangegeven op de bijbehorende peilenkaart worden gehandhaafd met inachtneming van de volgende bepalingen:

- Het dagelijks bestuur is bevoegd om in bijzondere omstandigheden tijdelijk af te wijken van de in dit besluit genoemde peilen.
- De peilen zullen worden aangeduid door tenminste één per peilgebied geplaatste peilschaal.
- Bij afwijking van het in de tabel genoemde vaste peil (vp) van minder dan 5 cm mag en bij een afwijking van 5 cm of meer moet bemaling, lozing of inlaat plaatsvinden.
- De aanvragen voor vergunning op het verbod een waterstand te brengen of te houden op een peil dat afwijkt van het met dit peilbesluit vastgestelde peil, worden beoordeeld op grond van het beleid verwoord in de Beleidsregels Keurvergunningen bij de Keur AGV.

IV. De werking van dit besluit gaat in op een nader door het dagelijks bestuur aan te geven tijdstip. Dit zal middels een publicatie geschieden na het gereedkomen van de inrichtingsmaatregelen ten behoeve van de waterbeheersing.

Amsterdam, datum,

Het algemeen bestuur,

drs. G. Nottelman,
secretaris

dr. ir. G. M. van den Top,
dijkgraaf

Vanwege het besluit om de procedures van het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan te coördineren (coördinatiebesluit 29 juni 2020) heeft de terinzagelegging van het ontwerp-Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil gelijktijdig

plaatsgevonden. Dit conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en artikel 6.82 van de Omgevingsverordening NH2020. Van de terinzagelegging is op de wettelijk voorgeschreven wijze kennisgegeven in de Staatscourant en enkele dag- en huis-aan-huisbladen. In de kennisgeving is vermeld dat gedurende de termijn van terinzagelegging iedereen zijn zienswijze over de ontwerpen naar voren kan brengen bij Provinciale Staten. De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en voor zover hier wijzigingen uit voortvloeien, zijn deze verwerkt in de plannen. Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling weer gelijktijdig zes weken ter inzage worden gelegd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (www.raadvanstate.nl/bestuursrechtspraak/hoger-beroep/).

PEILBESLUIT Zuidpolder beoosten Muiden

Het algemeen bestuur van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
(BBV19….)

gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van …,

gelet op het door het toenmalige bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht op 5 juli 2007 vastgestelde en bij besluit van 15 oktober 2007 met nummer 2007-60794 door gedeputeerde staten van Noord-Holland goedgekeurde peilbesluit voor het Naardermeer, 's Gravelandse Polder e.o.;

overwegende:

- dat het peilbesluit voor de Zuidpolder Beoosten Muiden is vastgesteld op 5 juli 2007 door het algemeen bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht.;
- dat het wenselijk is het peilbesluit te actualiseren;
- dat met dit peilbesluit invulling wordt gegeven aan de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vastgestelde Actualisatie Structuurvisie Noord-Holland 2040 en het Waterbeheerplan 2016-2021 van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
- dat bij de herziening en vaststelling van de peilen de betrokken belangen zijn onderzocht en afgewogen overeenkomstig de toelichting, die als onderdeel van dit peilbesluit dient te worden aangemerkt;
- dat het peilbesluit overeenkomstig het gestelde in artikel 4.4 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht is voorbereid conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht;
- dat het ontwerp peilbesluit en de daarbij behorende stukken, overeenkomstig het bepaalde in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, vanaf 5 oktober tot en met 16 november 2020 voor een ieder ter inzage hebben gelegen en de omgeving geïnformeerd is via een publicatie op overheid.nl;
- dat de ingediende zienswijzen zijn meegewogen in het peilbesluit;

gelet op artikelen 4.2 t/m 4.5 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (2017);

gelet op artikel 5.2 van de Waterwet;

BESLUIT:

I. Het geldende peilbesluit voor de Zuidpolder Beoosten Muiden (vastgesteld 5 juli 2007, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Utrecht bij besluit 15 oktober 2007), in te trekken met ingang van de onder IV van dit peilbesluit genoemde datum en voor de hieronder genoemde peilvakken;

II. Voor de toepassing van dit peilbesluit het Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.) als referentiepeil te laten gelden; dit peil is op de peilschalen aangegeven;

III. De in dit gebied of afzonderlijke gebiedsdelen na te streven waterstanden als volgt vast te stellen:

Peilvak	**Locatie/ omschrijving**	**Peil** in m t.o.v. NAP		
		regime	max	min
4130-2	Natuur	vp	-1,38	-1,38

De peilen als genoemd in dit besluit en aangegeven op de bijbehorende peilenkaart worden gehandhaafd met inachtneming van de volgende bepalingen:

- Het dagelijks bestuur is bevoegd om in bijzondere omstandigheden tijdelijk af te wijken van de in dit besluit genoemde peilen.
- De peilen zullen worden aangeduid door tenminste één per peilgebied geplaatste peilschaal.
- Bij afwijking van het in de tabel genoemde vaste peil (vp) van minder dan 5 cm mag en bij een afwijking van 5 cm of meer moet bemaling, lozing of inlaat plaatsvinden.
- De aanvragen voor vergunning op het verbod een waterstand te brengen of te houden op een peil dat afwijkt van het met dit peilbesluit vastgestelde peil, worden beoordeeld op grond van het beleid verwoord in de Beleidsregels Keurvergunningen bij de Keur AGV.

IV. De werking van dit besluit gaat in op een nader door het dagelijks bestuur aan te geven tijdstip. Dit zal middels een publicatie geschieden na het gereedkomen van de inrichtingsmaatregelen ten behoeve van de waterbeheersing.

Amsterdam, datum,

Het algemeen bestuur,

drs. G. Nottelman,
secretaris

dr. ir. G. M. van den Top,
dijkgraaf

Vanwege het besluit om de procedures van het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan te coördineren (coördinatiebesluit 29 juni 2020) heeft de terinzagelegging van het ontwerp-Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil gelijktijdig

plaatsgevonden. Dit conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en artikel 6.82 van de Omgevingsverordening NH2020. Van de terinzagelegging is op de wettelijk voorgeschreven wijze kennisgegeven in de Staatscourant en enkele dag- en huis-aan-huisbladen. In de kennisgeving is vermeld dat gedurende de termijn van terinzagelegging iedereen zijn zienswijze over de ontwerpen naar voren kan brengen bij Provinciale Staten. De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en voor zover hier wijzigingen uit voortvloeien, zijn deze verwerkt in de plannen. Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling weer gelijktijdig zes weken ter inzage worden gelegd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (www.raadvanstate.nl/bestuursrechtspraak/hoger-beroep/).

PEILBESLUIT Hilversumse Bovenmeent

Het algemeen bestuur van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
(BBV20….)
gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van …,
gelet op het door het toenmalige bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht op 5 juli 2007 vastgestelde en bij besluit van 15 oktober 2007 met nummer 2007-60794 door gedeputeerde staten van Noord-Holland goedgekeurde peilbesluit voor het Naardermeer, 's Gravelandse Polder e.o.;

overwegende:

- dat het peilbesluit voor het de Hilversumse Bovenmeent is vastgesteld op 5 juli 2007 door het algemeen bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht.;
- dat het wenselijk is het peilbesluit te actualiseren;
- dat met dit peilbesluit invulling wordt gegeven aan de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vastgestelde Actualisatie Structuurvisie Noord-Holland 2040 en het Waterbeheerplan 2016-2021 van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
- dat bij de herziening en vaststelling van de peilen de betrokken belangen zijn onderzocht en afgewogen overeenkomstig de toelichting, die als onderdeel van dit peilbesluit dient te worden aangemerkt;
- dat het peilbesluit overeenkomstig het gestelde in artikel 4.4 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht is voorbereid conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht;
- dat het ontwerp peilbesluit en de daarbij behorende stukken, overeenkomstig het bepaalde in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, vanaf 5 oktober tot en met 16 november 2020 voor een ieder ter inzage hebben gelegen en de omgeving geïnformeerd is via een publicatie op overheid.nl;
- dat de ingediende zienswijzen zijn meegewogen in het peilbesluit;

gelet op artikelen 4.2 t/m 4.5 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (2017);

gelet op artikel 5.2 van de Waterwet;

BESLUIT:

I. Het geldende peilbesluit voor het Naardermeer (vastgesteld 5 juli 2007, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Utrecht bij besluit 15 oktober 2007), in te trekken met ingang van de onder IV van dit peilbesluit genoemde datum en voor de hieronder genoemde peilvakken;

II. Voor de toepassing van dit peilbesluit het Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.) als referentiepeil te laten gelden; dit peil is op de peilschalen aangegeven;

III. De in dit gebied of afzonderlijke gebiedsdelen na te streven waterstanden als volgt vast te stellen:

Peilvak	**Locatie/ omschrijving**	**Peil** in m t.o.v. NAP		
		regime	max	min
3110-3	Natuur	fp	-0,80	-1,10
3110-4	Natuur	fp	-0,90	-1,10
3110-9	Natuur	vp	-1,30	-1,30

De peilen als genoemd in dit besluit en aangegeven op de bijbehorende peilenkaart worden gehandhaafd met inachtneming van de volgende bepalingen:

- Het dagelijks bestuur is bevoegd om in bijzondere omstandigheden tijdelijk af te wijken van de in dit besluit genoemde peilen.
- De peilen zullen worden aangeduid door tenminste één per peilgebied geplaatste peilschaal.
- Bij afwijking van het in de tabel genoemde vaste peil (vp) van minder dan 5 cm mag en bij een afwijking van 5 cm of meer moet bemaling, lozing of inlaat plaatsvinden.
- De aanvragen voor vergunning op het verbod een waterstand te brengen of te houden op een peil dat afwijkt van het met dit peilbesluit vastgestelde peil, worden beoordeeld op grond van het beleid verwoord in de Beleidsregels Keurvergunningen bij de Keur AGV.

IV. De werking van dit besluit gaat in op een nader door het dagelijks bestuur aan te geven tijdstip. Dit zal middels een publicatie geschieden na het gereedkomen van de inrichtingsmaatregelen ten behoeve van de waterbeheersing.

Amsterdam, datum,

Het algemeen bestuur,

drs. G. Nottelman,
secretaris

dr. ir. G. M. van den Top,
dijkgraaf

Vanwege het besluit om de procedures van het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan te coördineren (coördinatiebesluit 29 juni 2020) heeft de terinzagelegging van het ontwerp-Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil gelijktijdig plaatsgevonden. Dit conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en artikel 6.82 van de Omgevingsverordening NH2020. Van de terinzagelegging is op de wettelijk

voorgeschreven wijze kennisgegeven in de Staatscourant en enkele dag- en huis-aan-huisbladen. In de kennisgeving is vermeld dat gedurende de termijn van terinzagelegging iedereen zijn zienswijze over de ontwerpen naar voren kan brengen bij Provinciale Staten. De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en voor zover hier wijzigingen uit voortvloeien, zijn deze verwerkt in de plannen. Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling weer gelijktijdig zes weken ter inzage worden gelegd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (www.raadvanstate.nl/bestuursrechtspraak/hoger-beroep/).

PEILBESLUIT Nieuw Keverdijkse Polder

Het algemeen bestuur van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
(BBV20….)
gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van …,
gelet op het door het toenmalige bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht op 5 juli 2007 vastgestelde en bij besluit van 15 oktober 2007 met nummer 2007-60794 door gedeputeerde staten van Noord-Holland goedgekeurde peilbesluit voor het Naardermeer, 's Gravelandse Polder e.o.;

overwegende:

- dat het peilbesluit voor de Nieuw Keverdijkse Polder is vastgesteld op 5 juli 2007 door het algemeen bestuur van het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht.;
- dat het wenselijk is het peilbesluit te actualiseren;
- dat met dit peilbesluit invulling wordt gegeven aan de door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland vastgestelde Actualisatie Structuurvisie Noord-Holland 2040 en het Waterbeheerplan 2016-2021 van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht;
- dat bij de herziening en vaststelling van de peilen de betrokken belangen zijn onderzocht en afgewogen overeenkomstig de toelichting, die als onderdeel van dit peilbesluit dient te worden aangemerkt;
- dat het peilbesluit overeenkomstig het gestelde in artikel 4.4 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht is voorbereid conform afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht;
- dat het ontwerp peilbesluit en de daarbij behorende stukken, overeenkomstig het bepaalde in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, vanaf 5 oktober tot en met 16 november 2020 voor een ieder ter inzage hebben gelegen en de omgeving geïnformeerd is via een publicatie op overheid.nl;
- dat de ingediende zienswijzen zijn meegewogen in het peilbesluit;

gelet op artikelen 4.2 t/m 4.5 van de Waterverordening Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (2017);

gelet op artikel 5.2 van de Waterwet;

BESLUIT:

I. Het geldende peilbesluit voor het Naardermeer (vastgesteld 5 juli 2007, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Utrecht bij besluit 15 oktober 2007), in te trekken met ingang van de onder IV van dit peilbesluit genoemde datum en voor de hieronder genoemde peilvakken;

II. Voor de toepassing van dit peilbesluit het Normaal Amsterdams Peil (N.A.P.) als referentiepeil te laten gelden; dit peil is op de peilschalen aangegeven;

III. De in dit gebied of afzonderlijke gebiedsdelen na te streven waterstanden als volgt vast te stellen:

Peilvak	**Locatie/ omschrijving**	**Peil** in m t.o.v. NAP		
		regime	max	min
3110-2	Natuur	fp	-0,90	-1,50
3110-5	Natuur	fp	-0,80	-1,45
3110-6	Bebouwing	vp	-2,00	-2,00
3110-7	Natuur	fp	-1,30	-1,50
3110-8	Dijksloot	vp	-1,50	-1,50
3110-10	Aalscholverkolonie	fp	-0,95	-1,15
3110-11	Spoorsloot	vp	-1,70	-1,70
3110-12	Spoorsloot	vp	-1,70	-1,70
3110-13	Dijksloot	Vp	-1,50	-1,50

De peilen als genoemd in dit besluit en aangegeven op de bijbehorende peilenkaart worden gehandhaafd met inachtneming van de volgende bepalingen:

- Het dagelijks bestuur is bevoegd om in bijzondere omstandigheden tijdelijk af te wijken van de in dit besluit genoemde peilen.
- De peilen zullen worden aangeduid door tenminste één per peilgebied geplaatste peilschaal.
- Bij afwijking van het in de tabel genoemde vaste peil (vp) van minder dan 5 cm mag en bij een afwijking van 5 cm of meer moet bemaling, lozing of inlaat plaatsvinden.
- De aanvragen voor vergunning op het verbod een waterstand te brengen of te houden op een peil dat afwijkt van het met dit peilbesluit vastgestelde peil, worden beoordeeld op grond van het beleid verwoord in de Beleidsregels Keurvergunningen bij de Keur AGV.

IV. De werking van dit besluit gaat voor in op een nader door het dagelijks bestuur aan te geven tijdstip. Dit zal middels een publicatie geschieden na het gereedkomen van de inrichtingsmaatregelen ten behoeve van de waterbeheersing.

Amsterdam, 15 november 2018,

Het algemeen bestuur,

drs. G. Nottelman,
secretaris

dr. ir. G. M. van den Top,
dijkgraaf

Vanwege het besluit om de procedures van het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan te coördineren (coördinatiebesluit 29 juni 2020) heeft de terinzagelegging van het ontwerp-Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en het ontwerp-Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende Schil gelijktijdig plaatsgevonden. Dit conform artikel 3.8 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro), afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en artikel 6.82 van de Omgevingsverordening NH2020. Van de terinzagelegging is op de wettelijk voorgeschreven wijze kennisgegeven in de Staatscourant en enkele dag- en huis-aan-huisbladen. In de kennisgeving is vermeld dat gedurende de termijn van terinzagelegging iedereen zijn zienswijze over de ontwerpen naar voren kan brengen bij Provinciale Staten. De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en voor zover hier wijzigingen uit voortvloeien, zijn deze verwerkt in de plannen. Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling weer gelijktijdig zes weken ter inzage worden gelegd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (www.raadvanstate.nl/bestuursrechtspraak/hoger-beroep/).

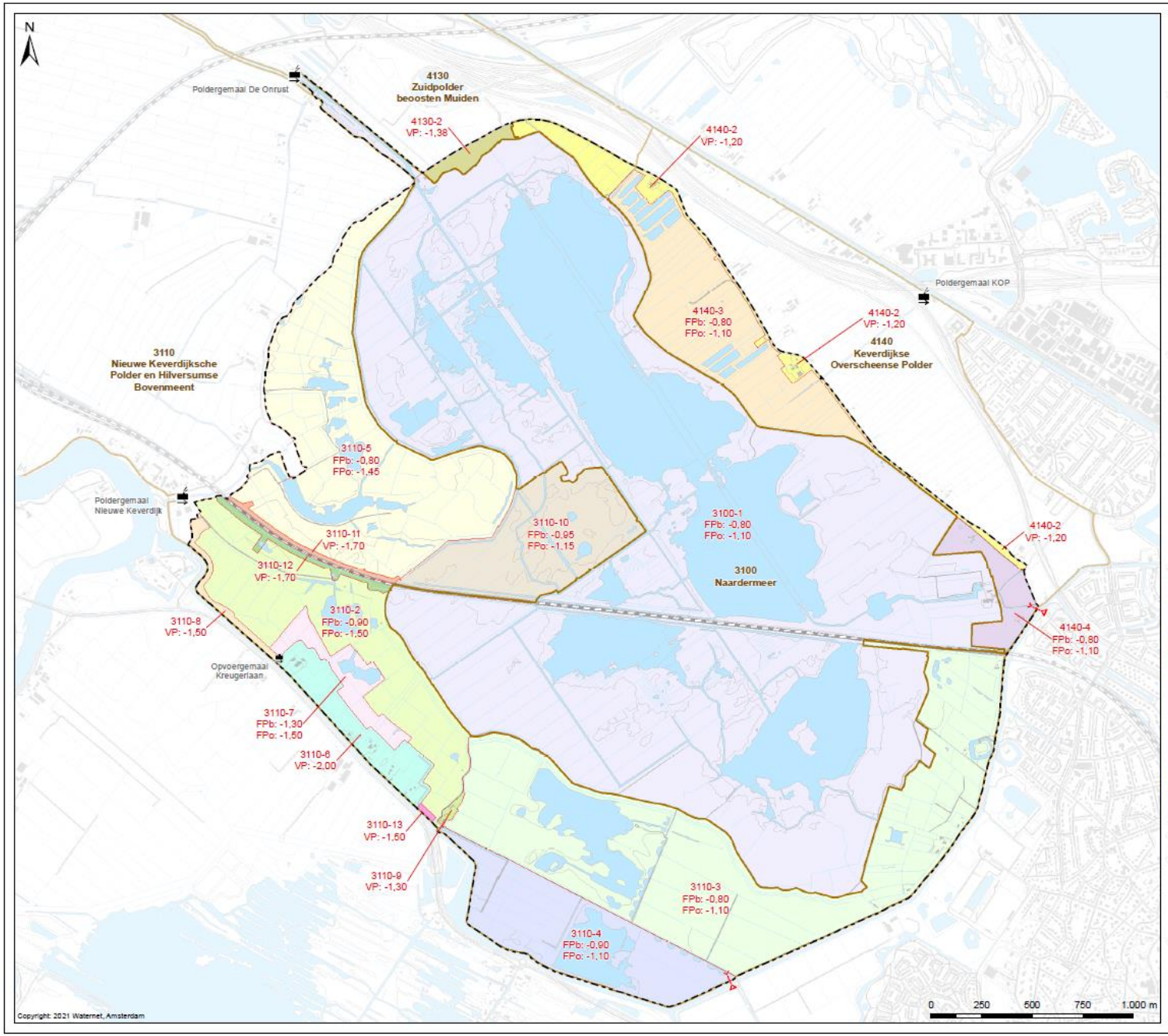

Kaart 7

Peilbesluit 2021

Vastgesteld op xx-xx-xxxx

Verklaring

Peilgebieden volgens peilbesluit 2021 (peilen in m NAP)

- Peilgebieden
- VP Vast peil
- FPb Flexibel peil - bovengrens
- FPo Flexibel peil - ondergrens

Peilscheidende kunstwerken

- Poldergemalen
- Inlaat
- Overig gemaal

Overig

- Water
- Af- en aanvoergebieden
- Plangebied Naardermeer

Vastgesteld door het Algemeen Bestuur
van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
bij besluit BBV xx.xxxx d.d. xx-xx-2021

G.M. van den Top
Dijkgraaf

G. Nottelman
Secretaris-directeur

Cartograaf	Datum eerste versie	Opdrachtgever	Opdrachtnr.	Controleur	Status kaart
TH	14-12-2018	WM	2754	TH	Concept
Laatste wijziging	Datum laatste versie	Projectleider	Formaat	Schaal	Kaartnummer	Wijziging
WM	09-02-2021	K. Bleiker	A3	1:17.500	IB20180100	7

Watergebiedsplan Naardermeer

waterschap
amstel gooi en vecht

Bezoekadres:
Korte Ouderkerkerdijk 7
1086 AC Amsterdam
Tel: 0900-9394

9.3 Bijlage risico op wateroverlast bij bebouwing

Risico op wateroverlast:
Het hoogste streefpeil van het Naardermeer wordt verhoogd van NAP -0.90 naar NAP -0.80 m. Binnen de gebiedsgrenzen van het Naardermeer en de schil liggen enkele woningen . Voor deze woningen is bekeken of het risico op wateroverlast binnen de normen blijft. Voor bebouwing geldt de norm dat de peilstijging niet vaker dan eens per 100 jaar boven de drempelhoogte uit mag komen.
Om dit te bepalen is als uitgangspunt de analyse gebruikt die is gemaakt in 2007 (watersysteemanalyse Naardermeer, 's-Gravelandse polder en omgeving). Bij de berekende peilstijging die eens in de 100 jaar voorkomt, is de peilverhoging bij opgeteld. Dit is een worst case benadering, omdat bij peilstijgingen meer taluds en maaiveld inunderen en er meer oppervlaktewater is. Er wordt dus een iets minder grote peilstijging verwacht. In februari 2019 zijn de drempelhoogtes van de betreffende woningen ingemeten. De resultaten van de toetsing staan in onderstaande tabel. Alle woningen liggen minimaal 20 cm boven het verwachte waterpeil (kans 1:100 jaar) en voldoen, ook bij de toekomstige waterpeilen, aan de norm.

adres:	peilvak	maximale verandering waterpeil	ingemeten drempelhoogte 2019	peilstijging 1:100 2007	peilstijging 1:100 inclusief verandering waterpeil	toetsing (verschil drempelhoogte/peilstijging)
Naardermeer 23, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	-0,11	-0,56	-0,56	0,45
Naardermeer 19, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	-0,17	-0,56	-0,56	0,39
Naardermeer 17, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	0,59	-0,56	-0,56	1,15
Naardermeer 15, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	0,40	-0,56	-0,56	0,96
Naardermeer 13, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	0,40	-0,56	-0,56	0,96
Naardermeer 11, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	0,29	-0,56	-0,56	0,85
Naardermeer 7, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	0,17	-0,56	-0,56	0,73
Naardermeer 5, 1412 CV Naarden	20-4	0,00	0,10	-0,56	-0,56	0,66
Voormeer 1, 1412 AC Naarden	19-7	0,10	0,11	-0,55	-0,45	0,56
Meerkade 2, 1412 AB Naarden	20-1	0,10	0,59	-0,69	-0,59	1,18
Meerkade 2a, 1412 AB Naarden	20-1	0,10	0,42	-0,69	-0,59	1,01
Meerkade 4, 1412 AB Naarden	19-7	0,10	0,16	-0,55	-0,45	0,61
Meerkade 6, 1412 AB Naarden	20-1	0,10	-0,37	-0,69	-0,59	0,22
Overscheenseweg 4, Naarden	19-2a	0,40	0,10	-0,55	-0,15	0,25
Meerkade 8, 1412 AB Naarden	20-1	0,10	-0,40	-0,69	-0,59	0,19
Meerkade 6, 1399 PL Muiderberg	20-1	0,10	0,05	-0,69	-0,59	0,64
Meerkade 5, 1399 PL Muiderberg	15-2-2	0,00	0,53	-1,05	-1,05	1,58
Meerkade 4, 1399 PL Muiderberg	15-2-2	0,00	0,53	-1,05	-1,05	1,58
Meerkade 3, 1399 PL Muiderberg	15-2-2	0,00	0,53	-1,05	-1,05	1,58
Meerkade 2, 1399 PL Muiderberg	20-1	0,10	0,13	-0,69	-0,59	0,72
Meerkade 1, 1399 PL Muiderberg	20-1	0,10	-0,05	-0,69	-0,59	0,54

Op deze woningen na bestaat het gebied volledig uit natuur, waarvoor geen normen voor wateroverlast gelden.

9.4 Kaarten

Kaart 1: Plangebied
Kaart 2: Maaiveldhoogte
Kaart 3: Praktijkpeilgebieden
Kaart 4: Drooglegging op basis van praktijkpeilgebieden
Kaart 5: peilbesluit 2007
Kaart 6: Drooglegging op basis van peilbesluit 2007
Kaart 7: peilbesluit 2020
Kaart 8a: drooglegging op basis van peilbesluit 2020, ondergrens flexibel peil
Kaart 8b: drooglegging op basis van peilbesluit 2020, bovengrens flexibel peil
Kaart 9: Bodemgesteldheid en bodemopbouw
Kaart 10: grondgebruik ten behoeve van peilafwegingen
Kaart 11: meetpunten waterkwaliteit
Kaart 12a: KRW toestand vegetatie
Kaart 12b: KRW oordeel overig water
Kaart 13: cultuurhistorische kenmerken

Kaart 7

Peilbesluit 2021

Vastgesteld op xx-xx-xxxx

Verklaring

Peilgebieden volgens peilbesluit 2021 (peilen in m NAP)

Peilgebieden

VP Vast peil
FPb Flexibel peil - bovengrens
FPo Flexibel peil - ondergrens

Peilscheidende kunstwerken

Poldergemalen
Inlaat
Overig gemaal

Overig

Water
Af- en aanvoergebieden
Plangebied Naardermeer

Vastgesteld door het Algemeen Bestuur
van het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
bij besluit BBV xx.xxxx d.d. xx-xx-2021

G.M. van den Top
Dijkgraaf

G. Nottelman
Secretaris-directeur

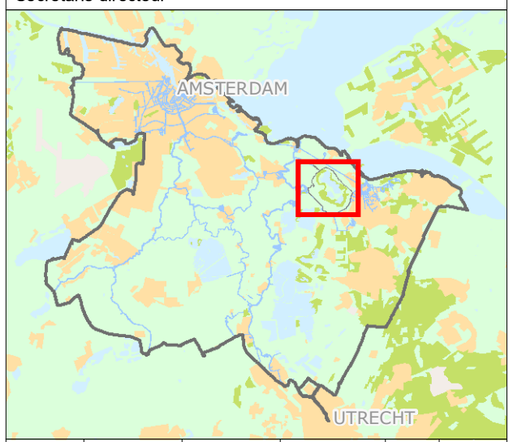

Cartograaf:	Datum eerste versie:	Opdrachtgever:	Opdrachtnr:		Controleur:	Status kaart:
TH	14-12-2018	WM	2754		TH	Concept
Laatste wijziging:	Datum laatste versie:	Projectleider:	Formaat:	Schaal:	Kaartnummer:	Bladnr:
WM	09-02-2021	K. Blatter	A3	1:17.500	IB20180100	7

Watergebiedsplan Naardermeer

waterschap amstel gooi en vecht

Bezoekadres:
Korte Ouderkerkerdijk 7
1096 AC Amsterdam
Tel. 0900-9394

4130
Zuidpolder
beoosten Muiden

4130-2
VP: -1,38

4140-2
VP: -1,20

4140-3
FPb: -0,80
FPo: -1,10

4140-2
VP: -1,20

4140
Keverdijkse
Overscheense Polder

4140-2
VP: -1,20

4140-4
FPb: -0,80
FPo: -1,10

3110
Nieuwe Keverdijksche
Polder en Hilversumse
Bovenmeent

3110-5
FPb: -0,80
FPo: -1,45

3110-10
FPb: -0,95
FPo: -1,15

3100-1
FPb: -0,80
FPo: -1,10

3100
Naardermeer

3110-11
VP: -1,70

3110-12
VP: -1,70

3110-2
FPb: -0,90
FPo: -1,50

3110-8
VP: -1,50

3110-7
FPb: -1,30
FPo: -1,50

3110-6
VP: -2,00

3110-13
VP: -1,50

3110-9
VP: -1,30

3110-3
FPb: -0,80
FPo: -1,10

3110-4
FPb: -0,90
FPo: -1,10

Poldergemaal De Onrust
Poldergemaal KOP
Poldergemaal Nieuwe Keverdijk
Opvoergemaal Kreugerlaan

0 250 500 750 1.000 m

Copyright: 2021 Waternet, Amsterdam

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. W.W.W. van Egteren
BU/BG

Telefoonnummer +31235143030
egterenw@noord-holland.nl

Verzenddatum
22 APR. 2021

Kenmerk
1605995/1606186

Uw kenmerk

Betreft: voordracht besluit vaststellen definitief provinciaal inpassingsplan (PIP) Schil Naardermeer

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming bijgaande statenvoordracht met het ontwerpbesluit inzake het vaststellen van het definitief provinciaal inpassingsplan(PIP) Schil Naardermeer.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 20 april 2021

Onderwerp: Vaststellen definitief provinciaal inpassingsplan (PIP) Schil Naardermeer

Kenmerk: 1605995/1606186

Bijlagen:

- **Definitief PIP Schil Naardermeer: planregels, verbeelding en toelichting met bijlagen**
- **Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende schil met bijlagen**
- **Nota van beantwoording zienswijzen**

1. Inleiding

Het Naardermeer, begrensd als Natuurwetwerk Nederland (NNN), aangewezen als Natura 2000-gebied en als natuurlijk waterlichaam in de Kaderrichtlijn Water (KRW), behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van ons land en heeft tevens een internationale status als wetland en het European diploma of protected areas. Het Naardermeer is het oudste beschermde natuurmonument in Nederland en vormt daarmee de bakermat van de natuurbescherming in Nederland.

Rondom het Naardermeer ligt de zogenaamde 'Schil' die ook onderdeel uitmaakt van het Natuurnetwerk Nederland en het Natura 2000-gebied. Dit gebied is onder andere van groot belang als hydrologische buffer rondom het Naardermeer. Voorwaarde voor het goed functioneren van deze buffer en het duurzaam in stand houden van het Natura 2000-gebied is een hoogwaardige inrichting en beheer als natuurgebied, met een hoger waterpeil.

In nauwe samenwerking met Natuurmonumenten (NM) en het waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) is een inrichtingsplan voor de Schil opgesteld. Wij hebben in april 2021 besloten voor de uitvoering van het plan een samenwerking aan te gaan met NM en het waterschap en de afspraken over de uitvoering vast te leggen in een Samenwerkingsovereenkomst.

Voor de uitvoering van het inrichtingsplan is voor een deel van de gronden een bestemmingswijziging nodig. Omdat de Schil binnen het grondgebied van 3 gemeenten valt, hebben wij in overleg met de gemeenten Gooise Meren, Hilversum en Weesp een provinciaal inpassingsplan (PIP) opgesteld.

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht heeft parallel aan dit traject een watergebiedsplan (WGP) met peilbesluit voorbereid.

Vaststellen PIP

De afgelopen periode is gewerkt aan het opstellen van het PIP en heeft het ontwerp-PIP Schil Naardermeer ter inzage gelegen. De ontvangen zienswijzen zijn beantwoord en het PIP is op een aantal punten aangepast. Hierbij leggen wij het definitieve PIP Schil Naardermeer en de Nota van Beantwoording zienswijzen ter vaststelling aan u voor.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Rondom het Naardermeer liggen enkele polders, die samen de Schil vormen en die eveneens binnen de begrenzingen van de NNN en Natura 2000 vallen en vanuit de KRW de status hebben van “overig water”. Dit gebied met een oppervlak van ca 480 ha is van groot belang als hydrologische en ecologische buffer voor het Naardermeer binnen de dijken. Dit belang werd al verwoord in het Herstelplan Naardermeer uit 1993, een gezamenlijk plan van de initiatiefnemers Provincie Noord-Holland, het Zuiveringsschap Amstel- en Gooiland, het Hoogheemraadschap Amstel en Vecht en Natuurmonumenten. Ook de omringende gemeenten waren betrokken bij dit plan. In 2006 is het plan geëvalueerd en de uitkomsten van deze evaluatie staan in het rapport “Meer meer, 13 jaar Herstelplan Naardermeer”. Een van de maatregelen in het herstelplan was “Peil verhogen in omliggende polders” (de Schil). Door verhoging van de polderpeilen kan de wegzijging uit het Naardermeer verminderd worden en de kwel van schoon water naar het Naardermeer toenemen. Dit is goed voor het realiseren van de natuurdoelen.

De uitvoering van deze maatregelen is opgepakt in het project Schil Naardermeer als onderdeel van het deelprogramma Robuust Naardermeer. Robuust Naardermeer vormt, samen met drie andere deelprogramma’s het Programma Gooi en Vechtstreek 2018-2023. Voor een goed functioneren als buffer zijn in de Schil de volgende aspecten relevant:

- Hoogwaardige inrichting en beheer met een hoger waterpeil;
- Herstel van invloed van voedselarm schoon kwelwater op het Naardermeer zelf;
- Terugdringen van agrarische belasting en stikstofdepositie.

De meeste percelen in de Schil zijn reeds verworven voor natuur, enkele cruciale schakels hierin ontbreken nog. Hier vinden nu nog bedrijfsmatige agrarische activiteiten plaats, die realisatie van de natuurdoelen (zoete plas en rietmoeras) verhinderen en het waterbeheer extra complex en duur maken. Wij hebben op 22 november 2016 besloten over voorgenomen onteigening van deze laatste percelen en inrichting voor natuur in de Schil rond het Naardermeer.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De uitvoeringskosten van het Inrichtingsplan zijn geraamd op € 7,12 miljoen. Deze kosten worden gedekt door de provincie met € 4,07 miljoen uit het Programma Natuurontwikkeling 2020-2024, een KRW-bijdrage ad € 1,55 miljoen van waterschap AGV en een bijdrage ad € 1,5 miljoen van Natuurmonumenten. Dit dekkingsplan is vastgesteld in het bestuurlijk overleg en onderdeel van de af te sluiten Samenwerkingsovereenkomst. Voor het project Schil Naardermeer is voldoende budget (€ 4.453.685) beschikbaar in het PNO 2021-2025. De financiële afspraken uit de Samenwerkingsovereenkomst worden in het PNO 2022-2026 verwerkt. Naast het aandeel in de kosten van het inrichtingsplan betreffen de projectkosten overige kosten zoals apparaatskosten.

Nadat wij in september 2020 het ontwerp-PIP hebben vastgesteld en het Dagelijks Bestuur van waterschap AGV het ontwerp-WGP, is een gezamenlijk communicatietraject doorlopen. Deze bestond uit:

- Informatievoorziening en -uitwisseling met omwonenden via onder meer nieuwsbrieven, keukentafelgesprekken, een veldbezoek met omwonenden en een digitaal spreekuur tijdens de terinzageleggingsperiode.
- Communicatie via de provinciale projectsite Schil Naardermeer over de plannen, een animatie en film-carrousel met toelichting op de plannen;
- Publicatie van de formele periode van terinzagelegging met de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. De publicaties zijn gedaan in de Staatscourant 2020, 51384 (ook te zien op overheid.nl), in het Provinciaal Blad 2020, nr. 6937 en in de huis-aan-

huis-bladen: BussumsNieuws, NaarderNieuws, MuiderNieuws, WeesperNieuws en De Gooi en Eembode – editie Hilversum.

De terinzagelegging heeft plaatsgevonden gedurende een termijn van 6 weken in de periode 5 oktober 2020 t/m 15 november 2020.
Van de gelegenheid om zienswijzen naar voren te brengen is gebruik gemaakt door 35 personen en instanties. De ingediende zienswijzen op de ontwerpplannen zijn in een Nota van beantwoording samengevat en van een gezamenlijke reactie van de provincie en het waterschap voorzien.

4. Proces en procedure

Wij hebben, mede gezien de provinciale belangen, voorgesteld het project ruimtelijk mogelijk te maken via een PIP. Op 8 mei 2018 hebben wij de startnotitie provinciaal inpassingsplan (PIP) Schil Naardermeer vastgesteld. Hierover hebben wij u per brief geïnformeerd.

- Het project Schil Naardermeer wordt uitgevoerd in de gemeenten Hilversum, Gooise Meren en Weesp. De gemeenteraden van Hilversum, Gooise Meren en Weesp zijn formeel gehoord in het kader van artikel 3.26, lid 1WRO. Deze gemeenten hebben ingestemd met de procedure via een PIP.

- Vervolgens is een concept ontwerp-PIP voorbereid op basis van de in de PRV gestelde kaders en de overige relevante wet- en regelgeving. Het concept ontwerp-PIP regelt een bestemmingswijziging van de bestemming agrarisch naar de bestemming natuur. De bestemmingswijziging houdt een aanpassing in van de vigerende bestemmingsplannen, zowel in privaatrechtelijke (grondverwerving) als publiekrechtelijke zin (planologisch), zodat op alle percelen een enkelbestemming natuur rust. In het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Gooise Meren hebben enkele percelen de bestemming agrarisch met natuurwaarden. In de gemeente Hilversum is de bestemming van een perceel agrarisch met waarden. Bij de gemeente Weesp hebben alle percelen de bestemming natuur, maar met ruimte voor agrarisch medegebruik. De betrokken gemeenten hebben ingestemd met het wijzigen van de bestemmingen door middel van een PIP. Met een onherroepelijk PIP kan een onteigeningstraject in gang gezet worden om de eventueel resterende particuliere gronden in eigendom te kunnen verkrijgen.

- Op 6 november 2018 hebben wij ingestemd met het concept ontwerp-PIP en toegezonden aan betrokken instanties en medeoverheden in het kader van vooroverleg, waaronder de gemeenten Weesp, Hilversum en Gooise Meren. Hierover hebben wij u per brief geïnformeerd. Alle reacties als gevolg van dit vooroverleg zijn verwerkt in een nota Vooroverlegreacties, welke als bijlage bij het ontwerp-PIP Schil Naardermeer is gevoegd. De reacties hebben tot één inhoudelijke wijziging en één tekstuele wijziging geleid.

- Ten behoeve van de aanpassing van het waterpeil heeft het waterschap AGV een ontwerp-Watergebiedsplan opgesteld met een ontwerp-peilbesluit.

- Voor het traject van verdere besluitvorming hebben uw staten op 29 juni 2020 op onze voordracht besloten om de Wro-coördinatieregeling toe te passen. Dit houdt in dat de juridische procedure van de terinzagelegging van beide plannen centraal vanuit de provincie verloopt. Voordeel hiervan is dat dit leidt tot één zienswijzenloket voor de burger en een snellere juridische vervolgprocedure, doordat in geval van beroep er voor het watergebiedsplan geen tussenstap naar de rechtbank nodig is en het waterschap AGV mee kan liften in de (snellere) procedure bij de Afdeling Rechtspraak van de Raad van State.
De coördinatieregeling behelst enkel een procedurele coördinatie. De provincie en het waterschap blijven ieder verantwoordelijk voor de vaststelling van de eigen plannen. Gelet daarop stelt het Algemeen Bestuur van waterschap AGV het Watergebiedsplan vast en stelt PS het PIP vast. Beide besturen stellen de gezamenlijke Nota van beantwoording zienswijzen vast.

- Wij hebben op 22 september 2020 besloten om geen MER op te stellen. Ten behoeve van de m.e.r.- beoordeling is een aanmeldingsnotitie opgesteld, welke als bijlage bij het PIP is gevoegd. Hierin is beschreven wat de mogelijke milieugevolgen zijn van het plan. Uit de aanmeldingsnotitie blijkt dat er, gezien de te verwachten effecten, geen belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu zijn. Nadere analyse in een MER is daarom niet noodzakelijk.

Op 22 september 2020 hebben wij tevens het ontwerp-PIP vastgesteld en het Dagelijks Bestuur van waterschap AGV het ontwerp-Watergebiedsplan. U bent hierover geïnformeerd per brief. Hiermee zijn beide plannen bestuurlijk vrijgegeven en is een gezamenlijk traject van terinzagelegging gestart.

Van de gelegenheid om zienswijzen naar voren te brengen is gebruik gemaakt door 35 personen en instanties. De ingediende zienswijzen op de ontwerpplannen zijn in een Nota van beantwoording samengevat en van een gezamenlijke reactie van de provincie en het waterschap voorzien.
De ingekomen zienswijzen zijn inhoudelijk beoordeeld en hebben geleid tot de volgende wijzigingen in het PIP:

- Toevoeging van enkele archeologisch kaartjes in de toelichting ter verduidelijking zonder inhoudelijke wijziging;
- Een wijziging (verbreding) op de verbeelding (plankaart) van de belemmerende strook aan weerszijden van een bestaande bovengrondse hoogspanningsleiding met de dubbelbestemming met de naam Leiding – Hoogspanningsverbinding;
- De toevoeging van een dubbelbestemming Leiding-Hoogspanning op een belemmerende strook boven een ondergrondse hoogspanningsleiding in de toelichtting en in de regels.

Ambtshalve is een, al beschreven en daarmee geborgde, maatregel in het inrichtingsplan (het verwijderen van een stuw) alsnog opgenomen in de toelichtende kaarten.

Vervolgprocedure
Parallel aan de PIP vaststellingsprocedure worden het Watergebiedsplan Naardermeer en omringende schil en de (gezamenlijke) Nota van beantwoording zienswijzen op 8 juli 2021 ter vaststelling voorgelegd aan het Algemeen Bestuur van het waterschap AGV.

Na uw besluit tot vaststelling van het PIP en de (gezamenlijke) Nota van Beantwoording krijgen de indieners van een zienswijze de Nota van Beantwoording toegestuurd, waarbij zij tevens worden geïnformeerd over de vervolgprocedure. Provincie en waterschap benadrukken hierbij dat zij de zorgen van de indieners serieus nemen en dat zij daarom ook na vaststelling van de plannen graag in contact blijven met de omwonenden via de jaarlijkse terugkoppeling van de monitoringsresultaten van het grondwatermeetnet.

Vanwege het genomen coördinatiebesluit zullen het Provinciaal inpassingsplan en het Watergebiedsplan na de vaststelling zes weken gezamenlijk ter inzage worden gelegd en gepubliceerd en is er gelegenheid beroep in te stellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. **43A-2021**

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 20 april 2021;

gelet op het belang van een hoogwaardige inrichting van het natuurgebied Schil Naardermeer als hydrologische buffer rond het Naardermeer, als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en het Natura 2000 gebied;

gelet op artikel 3.26 van de Wet ruimtelijke ordening, de artikelen 1.2.1 tot en met 1.2.6 van het Besluit ruimtelijke ordening, artikel 1.1. lid 1 sub a van de Crisis- en herstelwet en artikel 11 van het Besluit uitvoering Crisis- en herstelwet;

gelet op het besluit van 29 juni 2020 van Provinciale Staten tot toepassing van de coördinatieregeling als bedoeld in artikel 3.33 van de Wet ruimtelijke ordening, zodat de voorbereiding en bekendmaking van het Provinciaal Inpassingsplan van provincie Noord-Holland en het Watergebiedsplan (met peilbesluit) van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht ten behoeve van de realisatie Schil Naardermeer gecoördineerd zullen plaatsvinden.

Overwegende dat het ontwerp-inpassingsplan Schil Naardermeer overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.26 van de Wet ruimtelijke ordening en afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van 5 oktober 2020 tot en met 15 november 2020 gedurende een periode van 6 weken ter inzage heeft gelegen;

Dat gedurende deze periode van terinzagelegging in totaal 35 ontvankelijke zienswijzen zijn ingediend;

Dat het voorliggende project, PIP Schil Naardermeer, valt onder categorie 2.1 van bijlage I van de Crisis- en herstelwet zodat de afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet van toepassing zijn. Voor de beroepsprocedure betekent dit onder andere dat het voor appellanten niet mogelijk is een pro-forma beroepsschrift in te dienen. Appellanten zijn gehouden om binnen de beroepstermijn, de gronden van hun beroep in te dienen.

besluiten:

1. Het inpassingsplan Schil Naardermeer, bestaande uit verbeelding, planregels, bijbehorende toelichting en bijlagen zoals digitaal vervat in het GML bestand NL.IMRO....[pm] vast te stellen.

2. De Nota van beantwoording zienswijzen, versie 2 april 2021 vast te stellen.

3. Het vastgestelde PIP Schil Naardermeer te publiceren en ter inzage te leggen gedurende 6 weken, vanaf datum publicatie.

4. Daarbij te vermelden dat op dit besluit de Crisis- en herstelwet van toepassing is.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
S. Neeskens
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145282
neeskenss@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 13-09-2021
Commissie NLG
Datum commissievergadering 30-08-2021

7 september 2021

Onderwerp: Voordracht Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en de voordracht Onteigening Schil Naardermeer

Advies commissie NLG:

De Voordracht Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en de voordracht Onteigening Schil Naardermeer als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 13 september 2021

Uittreksel van het concept-verslag NLG 30-08-2021:

10. A-agenda Natuur

10.a Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer
10.b Onteigening Schil Naardermeer

De **voorzitter** heropent de vergadering en herhaalt de mededeling van vanmorgen dat gedeputeerde Rommel vandaag helaas afwezig is. Gedeputeerde Loggen neemt de honneurs waar. Agendapunten 10.a. en 10.b worden gevoegd behandeld.

De voorzitter geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn

Eerste termijn

De heer **Klein** (CU) merkt op dat de verbeteringen van het natuurgebied Naardermeer al geruime tijd lopen. Vandaag wordt gesproken over een volgende stap in het proces, te weten het Provinciaal Inpassingsplan (PIP). Wat de ChristenUnie betreft ziet het er goed uit. Er zijn wel zorgen van omwonenden, met name over de verhoging van de grondwaterstand en de effecten. De ChristenUnie heeft de verschillende zienswijzen goed bestudeerd. Door de anonimisering, die gelet op de privacywetgeving door allen wordt toegejuicht, is het echter lastig te achterhalen van welke percelen de klachten afkomstig zijn.

Desalniettemin heeft de ChristenUnie de indruk dat er adequaat is gereageerd. Zij is met name tevreden over de toezeggingen die het waterschap heeft gedaan om de effecten goed te blijven monitoren met behulp van peilbuizen.

Voorts ligt er het voorstel om drie percelen voor te dragen voor onteigening. De ChristenUnie realiseert zich dat dit voor betrokkenen heel pijnlijk is. Zij dringt erop aan om zorgvuldig met deze mensen om te gaan en echt te zoeken naar maatwerk, zoals eventuele mogelijkheden om het bedrijf te verplaatsen.

Tot slot vraagt de heer Klein of in de uitvoeringskosten voor de inrichting ook de kosten voor de onteigening zijn opgenomen. Is er een schatting te geven van de hoogte van die onteigeningskosten?

Mevrouw **Strens** (D66) kan instemmen met het Provinciaal Inpassingsplan. De partij ondersteunt de natuurambities in het gebied en de voorgestelde inrichting van de schil als hydrologische en ecologische buffer. D66 wil wel een meer generieke opmerking meegeven. Uit de zienswijzen en de inspraak van hedenmorgen blijkt dat er toch nog wat zorgen leven, onder andere over de voorgenomen peilverhoging. Voorts wordt het project niet alleen uitgevoerd door de provincie, maar ook door het waterschap en gemeenten. Mevrouw Strens roept op om met alle partijen in een open gesprek te blijven en naar elkaars punten te blijven luisteren. D66 is ervan overtuigd dat het mogelijk is om in de uitvoering eventuele zorgen van inwoners weg te nemen.

Mevrouw Strens wijst op een artikel in het NRC van afgelopen weekend over de onteigeningsprocedure in de Krimpenerwaard. De provincie Zuid-Holland en gemeenten aldaar zijn eveneens bezig met een onteigeningstraject ten behoeve natuur. De betrokken bewoners hebben echter zorgen en vinden de manier waarop zij bejegend worden niet prettig. Mevrouw Strens zou willen oproepen om ervoor te zorgen dat het in de provincie Noord-Holland op een andere manier gebeurt en dat er over twee jaar een mooie krantenkop in de krant staat met een mooie foto van de nieuwe natuur en het bericht dat iedereen trots is op wat er met elkaar is bereikt.

Tot slot heeft mevrouw Strens een opmerking over de onteigeningslijst. Eerder is in dit huis afgesproken dat er terughoudend zou worden omgesprongen met het delen van namen en kadastrale gegevens. Op de lijst is echter in alle openbaarheid te lezen welke eigenaren het betreft. D66 verzoekt derhalve nogmaals om terughoudend te zijn met het verspreiden van dergelijke gegevens als dat niet noodzakelijk is.

De heer **De Wit** (VVD) sluit zich volledig aan bij de zorgvuldigheid die betracht moet worden in dit soort processen. In de beantwoording van de technische vragen is dat ook gebeurd.
Het mooiste scenario zou zijn als er met de betreffende grondeigenaren een minnelijke regeling getroffen kan worden. Dat zou volgens de VVD-fractie prioriteit moeten krijgen. De onteigeningsmaatregel beschouwt zij als een uiterste maatregel. Omdat die terughoudendheid ook door het college wordt betracht, stemt de VVD echter in met de voordracht.

In de zienswijzen heeft de VVD de zorgen gelezen over de effecten van de verandering van het waterpeil in de omliggende gebieden. Het college heeft hier adequaat op geantwoord. de VVD is echter zeer geïnteresseerd in de monitoring. De heer De Wit sluit zich volledig aan bij de woorden van mevrouw Strens (D66) dat het een kwestie van een goede dialoog betreft. Deze zal ertoe bijdragen dat over twee jaar gesproken kan worden over een succesvol gebiedsproces.

De heer Cardol (GL) geeft aan dat GroenLinks blij is met de vorderingen die worden gemaakt om de schil rond het Naardermeer een natuurbestemming te geven, om zo de kwaliteit van een van de oudste natuurbeschermingsgebieden te bevorderen. Wat GroenLinks mag dit voorbeeld op meer plekken gevolgd worden. De fractie is echter niet ongevoelig voor de zorgen van omwonenden, zoals vanmorgen ook verwoord door de inspreker (de heer Wesseling).

De heer Cardol pakt er twee punten uit. De muggenoverlast betreft an sich een logische zorg. De afgelopen twintig jaar zijn hier al diverse onderzoeken naar uitgevoerd en veel rapporten over verschenen. Het moet derhalve niet zo ingewikkeld zijn om de zorgen hierover weg te nemen, los van het feit dat Nederland een delta is waar af en toe water blijft staan. De heer Cardol verwacht echter dat er geen sprake hoeft te zijn van muggenoverlast.

Het tweede punt van de heer Wesseling betreft de actieve afvoer van kwelwater. De heer Cardol vraagt het college om na te gaan waar er eventueel kwelwater naar boven komt dat voor ernstige vernatting en aantasting van huizen zou kunnen zorgen. Indien zich een dergelijke situatie voordoet, vindt GroenLinks het iets te kort door de bocht om betrokkenen dan af te schepen met de mededeling dat zij een beroep kunnen doen op een potje voor planschade. De heer Cardol kan zich echter niet voorstellen dat er op die manier gehandeld zal worden.

Mevrouw Koning-Hoeve (CDA) merkt op dat, gezien de grote impact op waterbeheer, onderhavig onderwerp ook bij het waterschap is besproken. Er is behoorlijk veel weerstand en ongerustheid onder de omwonenden, zoals ook zichtbaar is in de toegezonden stukken. Dit maakt het CDA ook ongerust. Wordt er wel voldoende rekening gehouden met de omwonenden? Er zijn onder meer veel zorgen over peilverhogingen en effecten op omliggende woningen en bedrijven. Kunnen zij planschade indienen als de peilverhoging negatieve gevolgen voor hen heeft en gaan GS daar dan ruimhartig mee op? Of wordt het een onbegaanbare weg, zoals de inspreker van hedenmorgen ook aangaf?

De heer Wesseling gaf voorts aan dat er grote zorgen zijn over de verhoging van het peil en waterschade in kelders, tuinen en landerijen aan de rand van het gebied. Hij sprak namens dertig omwonenden. Het CDA hoort graag van de gedeputeerde of de garantie kan worden afgegeven dat er geen waterschade ontstaat als gevolg van onderhavig plan. Om een garantie te kunnen afgeven, is natuurlijk ook monitoring nodig. Kan gedeputeerde toezeggen dat die ook daadwerkelijk plaatsvindt? Is hij voorts bereid om een goede planschaderegeling te verzorgen ingeval er wél schade mocht ontstaan?

Mevrouw Koning-Hoeve wijst op het feit dat de A1 vlak langs het Naardermeer loopt en ook auto's veel invloed op natuur hebben. Gaat de uitbreiding van de natuur in de toekomst nog gevolgen hebben voor bestaande wegen en bedrijven? Is daar een studie naar verricht? Zo ja, kunnen de Staten de resultaten daarvan inzien?

Bij de agrariërs in het gebied leven er zorgen als gevolg van de gedwongen onteigening. Het CDA heeft vernomen dat drie personen onteigend zullen worden. De betreffende namen staan thans in de stukken vermeld. Mevrouw Koning-Hoeve vindt dit net als mevrouw Strens (D66) onwenselijk en informeert of het mogelijk is om deze gegevens per omgaande uit het plan te schrappen.

Mevrouw Koning-Hoeve roept het college op om creatiever te zijn en een oplossing te vinden waarbij de grondeigenaren alsnog een plek kunnen vinden in het nieuwe plan dan wel een compensatie kunnen

ontvangen. De CDA-fractie hoort graag of die weg nog openligt, aangezien zij tegen gedwongen onteigening is.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) merkt op dat de woorden van mevrouw Strens (D66) haar uit het hart gegrepen zijn. De PvdA zou graag hetzelfde willen bepleiten, vooral ten aanzien van de voorgenomen onteigening. Mevrouw Jellema refereert eveneens aan de quotes uit de Krimpenerwaard in het NRC van 28 augustus jl. Het lastige van onteigenen is dat het niet altijd een pure geldkwestie betreft. De psychische gevolgen van de wijze waarop een gemeente of provincie zich opstelt, zijn enorm. Mevrouw Jellema roept net als mevrouw Strens (D66) op tot een uiterst zorgvuldig proces als de weg van onteigening dient te worden ingeslagen.

Tot slot wijst mevrouw Jellema op een artikel in het NRC van vandaag waarin staat dat indien Nederland op grote schaal tot onteigening zou overgaan, het stikstofprobleem is opgelost. Het is derhalve een duivels dilemma.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat de PVV zich in grote lijnen kan vinden in de woorden van mevrouw Koning-Hoeve (CDA). Verder ziet de fractie het nut en de noodzaak van onderhavig plan niet in. Het terugdringen van agrarische belasting en stikstofdepositie is volgens de PVV onnodig. Daarnaast vindt de fractie het gebruik van het zware onteigeningsinstrument een slechte zaak. De stikstofcrisis bestaat volgens de PVV niet. Het is ook heel wonderlijk dat deze crisis bij de landsgrenzen van Nederland weet te stoppen. Alsof de stikstofmoleculen topografisch begaafd zouden zijn.

De PVV houdt van natuur, maar zij is tegen "tekentafelnatuur" die bij allerlei mensen met de nodige dwang, nadelen en ongemakken door de strot wordt geduwd. De fractie zal dientengevolge tegen het voorliggende besluit stemmen.

Kijkend naar de toekomst meent de heer **Zoon** (PvdD) dat het duivelse dilemma wel meevalt, zeker als de provincie er goede en slimme keuzes in maakt en alle partijen in het proces meeneemt. Het heeft alleen wat durf en lef nodig. Er wordt al heel lang gewerkt aan het herstelplan, te weten vanaf 1993, en lijkt nu op een hoogtepunt te komen. De Partij voor de Dieren is heel blij dat uiteindelijk het belangrijkste argument, Natura 2000, gaat gelden. Zij verwacht dat de gevolgen van de vermesting nog wel geruime tijd merkbaar zullen zijn. Met het PIP wordt het planologisch hoogtepunt bereikt, maar voor het gebied moet het hoogtepunt nog komen. De heer Zoon verwacht dat de bewoners rond het gebied dat ook zullen gaan ervaren, vooral als ze jaarlijks meegenomen worden in de voortgang en monitoring.

Meer biodiversiteit zal ook gunstig zijn voor de stabiliteit in het gebied. Het wegvallen van eiwitrijk grasland zal foerageergebied voor ganzen verminderen en andere soorten juist een kans geven. Gedeputeerde Rommel is in de wandelgangen vaak positief geweest over het Naardermeer. De Partij voor de Dieren begrijpt waarom en kan instemmen met het PIP en de noodzakelijke onteigening.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):
Gedeputeerde Loggen beaamt dat er in onderhavig dossier zeer grote zorgvuldigheid is betracht. Dat is ook nodig omdat er sprake is van direct belanghebbenden in de omgeving. Gedeputeerde wijs op het gezegde: "*men lijdt het meest door het lijden dat men vreest*". Wat betreft de verhoging van het waterpeil, is er sprake

van een uitvoerig monitoringsprogramma, een peilnetwerk en een gelaagde opbouw van maximaal 5 centimeter per jaar. Het is niet zo dat men in één stap van de kelder naar de zolder gaat en dat de gevolgen niet meer te overzien zijn. Mocht het in een nieuwe jaarschijf toch fout dreigen te gaan, kan er heel snel terug gemanaged worden. Kortom, er zijn voldoende zekerheden ingebouwd om het op een heel verantwoorde en zorgvuldige manier te beheersen.

Onteigening brengt vanzelfsprekend altijd onrust met zich mee. Gedeputeerde gaat ervan uit dat alle aanwezigen het met hem eens zullen zijn als hij benadrukt dat dit het ultieme instrument betreft. Hier gaat echter een lange weg met maatwerk aan vooraf, op basis van redelijkheid en billijkheid. Pas als een en ander niet met elkaar in balans kan worden gebracht en al het maatwerk uiteindelijk tot niets heeft geleid, komt men ultimo uit op onteigening.

Schil Naardermeer is een van de eerste onteigeningstrajecten op grond van Natura 2000. De provincie heeft weliswaar vaker onteigend, maar deze trajecten had veelal te maken met infrastructuur. Gedeputeerde Loggen vermoedt dat het vaker zal gaan voorkomen, ook omdat de Staat opdracht heeft gegeven tot een enorme uitbreiding van het areaal natuur. Het college kan niet de garantie afgeven dat men er altijd op basis van maatwerk met elkaar uit zal komen. Onteigening is het laatste instrument dat men wil inzetten, maar het moet wel mogelijk zijn.

Gedeputeerde Loggen meent dat een en ander enkel mogelijk is als er een vertrouwensbasis is. Dat wat er uit de monitor komt, moet helder, transparant, navolgbaar en controleerbaar zijn. De gedeputeerde is ervan overtuigd dat dit het geval is.

Wat betreft de vragen over mogelijke muggenoverlast, antwoordt gedeputeerde dat er vanuit verschillende Rijksprogramma's bovenop wordt gezeten om te kijken hoe de muggenstand zich in Nederland ontwikkelt en welke risico's hieraan verbonden zijn. Een en ander is niet alleen beperkt tot het Naardermeer en geldt voor heel Nederland, dat een nat land betreft in een natte delta. Het risico op muggen zit volgens gedeputeerde meer in klimaatverandering dan in het uitbreiden van een moerasgebied.

Gedeputeerde Loggen geeft aan dat er wat de waterpeilverhoging nooit garanties afgegeven kunnen worden. Het is wel mogelijk om een soort infrastructuur te realiseren (monitoring, peilbuizen etc.) waarmee verschillende waarborgen worden ingebouwd. Mocht er dan toch schade ontstaan, dan is het mogelijk om deze te adresseren, te herleiden en op te lossen. Een en ander zit allemaal opgesloten in onderhavig voorstel, waarbij er natuurlijk ook een belangrijke verantwoordelijkheid voor het waterschap ligt.

De **voorzitter** heeft nog geen antwoord gehoord op de vraag van GroenLinks over (de afvoer van) het kwelwater. Voorts mist zij nog een reactie op de opmerking van onder meer D66 over de te betrachten terughoudendheid bij het openbaar maken van namen en percelen in onteigeningsprocedures.

Gedeputeerde **Loggen** wijst in dit kader ook op het door het CDA genoemde onderzoek met betrekking tot de periferie van Naardermeer. Hij heeft hierover geen antwoord paraat en zal nagaan of er al een breder beeld bestaat over de mogelijke toekomstige consequenties voor bestaande wegen en bedrijven.

Voorts zal gedeputeerde terugleggen dat als het publiceren van namen om juridische redenen niet noodzakelijk is, deze met onmiddellijke ingang uit de stukken moeten worden verwijderd.

De vraag over het kwelwater heeft gedeputeerde niet meer helemaal helder voor ogen. Hij verzoekt de heer Cardol (GL) deze derhalve te herhalen.

> De heer **Cardol** (GL) meent dat de heer Wesseling vanmorgen tijdens zijn inspraak aangaf dat als de hoeveelheid water in het Naardermeer toeneemt, er door de waterdruk kwel ontstaat in het omliggende gebied. In het stuk staat geen berekening over wat het zal betekenen voor het water in de tuinen. Is er een regeling waarmee het kwelwater versneld kan worden afgevoerd?

Gedeputeerde **Loggen** heeft impliciet gezegd dat men door de gelaagde peilverhoging van maximaal 5 centimeter per jaar eigenlijk al in een heel vroeg stadium de effecten kunt zien. Op die wijze kan uiteraard onmiddellijk worden ingegrepen en kan de eventuele kwel in de omgeving worden gestopt of zelfs worden teruggedraaid. Als desondanks het idee bestaat dat betrokkenen er met de overheid niet uitkomen, zal men de Staten onmiddellijk weet te vinden. Mocht het college uiteindelijk niet al te bereidwillig zijn, is gedeputeerde ervan overtuigd dat er in de Staten alsnog een discussie zal ontstaan teneinde het op een redelijke en billijke manier met elkaar op te lossen.

Gedeputeerde Loggen begrijpt de zorgen, zeker als men in één keer van de kelder naar de zolder zou gaan, maar dat is in dezen niet aan de orde. Bovendien betreft het vooralsnog enkel hemelwater en is er geen enkele sprake van waterinlaat. Het is derhalve nog maar de vraag of die stijging van 5 centimeter per jaar überhaupt gehaald wordt. Dit laat gedeputeerde echter aan de deskundigen.

> De heer **Klein** (CU) had een vraag over de uitvoeringskosten van €7,2 miljoen. Is dit inclusief de mogelijke kosten voor de onteigening? Zo niet, aan welke orde van grootte moet dan worden gedacht?

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat de onteigeningskosten niet zijn meegenomen in de uitvoeringskosten.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording in eerste termijn en constateert dat er behoefte is aan een tweede termijn.

Tweede termijn

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoort gedeputeerde zeggen dat hij niet de garantie kan geven dat er geen waterschade zal ontstaan, maar dat er wel een goede monitoring komt. Over de planschaderegeling heeft zij echter nog geen goede toezegging gehoord. Wordt die op een acceptabele manier opengesteld zodat mensen daar ook echt gebruik van kunnen maken?

Gedeputeerde zei ook dat het als er kwel ontstaat, het plan wordt gestopt of teruggedraaid en dat er op dat moment goed wordt gehandeld. Kan die toezegging worden vastgelegd?

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):
Voorkomen moet worden dat de overheid zich vervreemdt van haar omgeving. Het opzetten van een zorgvuldig proces (met o.a. een maximale peilstijging van 5 centimeter per jaar en de aanleg van peilbuizen) is bedoeld om te waarborgen dat, mocht het toch fout gaan, tijdig ingegrepen kan worden. Gedeputeerde verwacht dat er tegen die tijd andere bestuurders zijn aangetreden. Indien het waterpeil alsdan iets wordt verhoogd en er dientengevolge toch schade ontstaat, gaat gedeputeerde ervan uit dat ook

die bestuurders zich gehouden voelen om die peilverhoging niet door te zetten. Dat is niet meer dan goed fatsoen. Gedeputeerde weet niet of het vastgelegd moet worden en beschouwt dit als voer voor de juristen. Hij meent dat er in het systeem voldoende waarborgen zitten waarmee de bewoners en ook de Staten (als zijnde volksvertegenwoordiging) een signaal kunnen afgeven op het moment dat het mis dreigt te gaan. Gedeputeerde Loggen ziet niet in wat het hebben van nog meer waarborgen zou toevoegen.
In het voorstel staat een opmerking over planschade. Deze is beperkt omdat de verwachting is dat het niet tot schade zal leiden. Mocht dit wel het geval zijn, dan weet gedeputeerde zeker dat de Staten met elkaar staan voor rechtvaardigheid en dat daar dan aan tegemoetgekomen zal worden. Om het aan de voorkant tot op drie cijfers achter de komma vast te leggen, vindt gedeputeerde een lastige figuur. Er bestaat ook altijd een mate van onzekerheid die niet door de provincie kan worden beïnvloed.
Gedeputeerde meent dat er een goed onderbouwd en afgewogen voorstel ligt, waarin de risico's verwaarloosbaar zijn als gevolg van de ingerichte systematiek.

> Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoort gedeputeerde zelf zeggen dat er dadelijk nieuwe volksvertegenwoordigers en gedeputeerden zullen aantreden. Juist daarom vindt zij het zo belangrijk dat die toezegging wordt vastgelegd.

Gedeputeerde **Loggen** vindt het lastig om op dit moment zo'n vergaande toezegging te doen. Hij zal derhalve met de portefeuillehouder, gedeputeerde Rommel, bespreken of dit op een of andere manier kan neerdalen. Hierop zal tijdig bij de commissie worden teruggekomen.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde voor diens beantwoording in tweede termijn en vraagt de commissieleden of onderhavig agendapunt als hamerstuk kan worden doorgeleid naar PS.

> Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vindt niet zozeer dat er nog hele discussie moeten volgen, maar zou wel graag zien dat er nog punten kunnen worden meegegeven. Voorts biedt dat de gelegenheid om te checken of hetgeen gedeputeerde Loggen met gedeputeerde Rommel zal opnemen, goed verwoord wordt.

De **voorzitter** stelt voor om uit te gaan van een hamerstuk. Als de toezegging waarop mevrouw Koning-Hoeve (CDA) doelt, kan worden gehonoreerd, zal deze schriftelijk worden toegevoegd. Indien de formulering vervolgens niet strookt met hetgeen het CDA graag ziet, zal het stuk alsnog worden onthamerd.

> De heer **Van Tiggelen** (PVV) meent dat het een bespreekstuk moet worden.

De **voorzitter** vraagt om een nadere toelichting.

> De heer **Van Tiggelen** (PVV) meent dat bespreken niet zinvol is. Zijn fractie heeft echter tegen gestemd. De heer Van Tiggelen heeft begrepen dat dit alleen mogelijk is als het besproken wordt.

De **voorzitter** merkt op dat de PVV gewoon een stemverklaring kan afgeven. Zij benadrukt voorts dat een hamerstuk altijd onthamerd kan worden indien er goede redenen zijn om het alsnog te bespreken.

De voorzitter concludeert dat zowel het PIP als de onteigening vooralsnog als hamerstukken worden doorgevoerd naar de PS-vergadering op 13 september a.s.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M. Gankema

BEL/BS

Telefoonnummer +31235143154
gankemam@noord-holland.nl

Verzenddatum

08 SEP. 2021

Kenmerk

1605995/1701924

Uw kenmerk

...

Betreft: Toezegging cie NLG 30 augustus 2021 inzake PIP Schil Naardermeer

Geachte leden,

Hierbij sturen wij u de beantwoording toe van de vraag van Statenlid Koning-Hoeve, die is ingebracht tijdens de commissievergadering NLG van 30 augustus 2021.

Zoals gebruikelijk worden de vragen beantwoord in een brief aan Provinciale Staten. Wij hechten er namelijk aan dat alle leden van Provinciale Staten op de hoogte worden gebracht van het antwoord, zodat iedereen over dezelfde informatie kan beschikken.

Inleiding

De vraag is gesteld of en hoe de gedane toezeggingen op het gebied van de benoemde waarborgen monitoring en schadeafhandeling als gevolg van de voorgenomen peilverhoging binnen de Schil Naardermeer zijn vastgelegd, zodat deze ook in een volgende collegeperiode nog van kracht zijn.

Antwoord:

De toezeggingen zijn vastgelegd in de, gezamenlijk met het waterschap Amstel, Gooi en Vecht opgestelde, Nota van beantwoording zienswijzen. Deze Nota is op 8 juli 2021 met het Watergebiedsplan Naardermeer en omliggende schil en het Peilbesluit 2021 door het Algemeen Bestuur van het waterschap vastgesteld. De Nota van beantwoording zat als bijlage bij de vergaderstukken voor de commissie NLG bij de voordracht aan PS. We verwijzen in dit geval specifiek naar pagina 21(effecten) en pagina 25 (schadevergoeding) van de Nota.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Het monitoringsplan vloeit voort uit het watergebiedsplan en het peilbesluit en wordt gekoppeld aan het bestaande meetnet van het waterschap. Op basis van de modelberekeningen in het watergebiedsplan worden er geen tot verwaarloosbare negatieve effecten van de peilverhoging verwacht. Ingeval de praktijk anders uitwijst en er in de toekomst onverhoopt toch schade optreedt als gevolg van het peilbesluit, dan kan een beroep worden gedaan op de regeling Nadeelcompensatie van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht. De regeling Nadeelcompensatie is vastgelegd in hoofdstuk 4 van de Keur van Waterschap AGV 2019 en staat daarmee los van bestuursperiodes.

In de Samenwerkingsovereenkomst Schil Naardermeer, welke met de partners waterschap en Natuurmonumenten is afgesloten, hebben het waterschap en de provincie afspraken gemaakt over de afhandeling van mogelijke schadegevallen. De provincie is actief betrokken bij de afhandeling van schadegevallen.

We hopen u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A. Th. H. van Dijk

Deze beslissing is namens Gedeputeerde Staten genomen door het lid van het college dat met dit onderwerp is belast

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	7007
Extern Zaak ID	848517
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	13 september 2021
Agendapunt	8.a.2
Omschrijving	Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer (VD-43B).
Organisatieonderdeel	BEL/GND

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 juli 2021
PS-vergadering	**13 september 2021**

Toelichting

Voor het project Schil Naardermeer is de provincie al enige jaren bezig met het verwerven van de benodigde grond. Er is nog niet met alle eigenaren overeenstemming bereikt. Om tot uitvoering van het project te komen is het noodzakelijk om gebruik te maken van het onteigeningsinstrument. Met dit besluit wordt aan Provinciale Staten gevraagd om de Kroon te verzoeken de onteigeningsprocedure te starten.

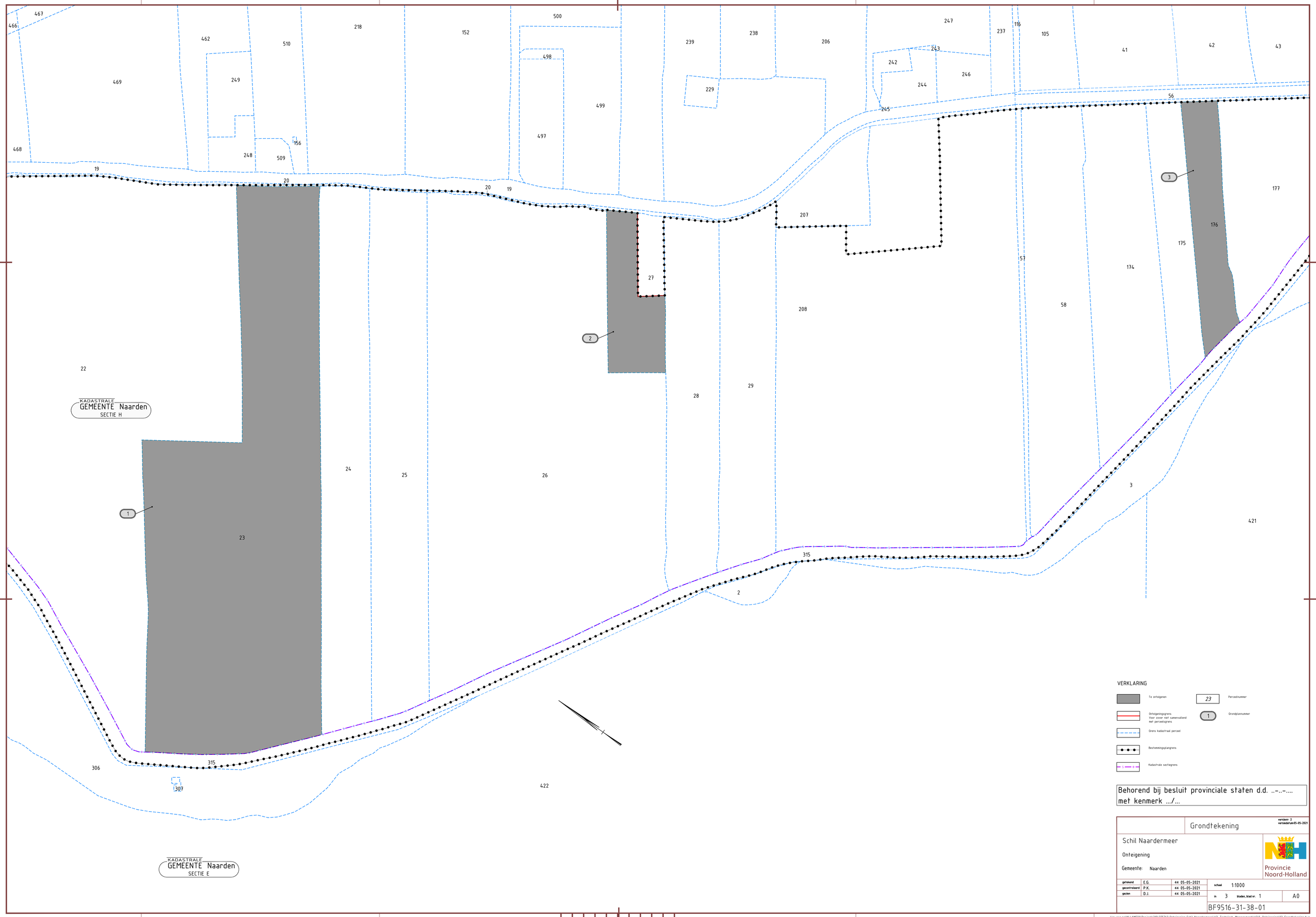
KADASTRALE
GEMEENTE Naarden
SECTIE H
KADASTRALE
GEMEENTE Naarden
SECTIE E
VERKLARING
Te onteigenen
Onteigeningsgrens
Voor zover niet samenvallend met perceelsgrens
Grens kadastraal perceel
Bestemmingsplangrens
Kadastrale sectiegrens
23
Perceelnummer
1
Grondplannummer
Behorend bij besluit provinciale staten d.d. ..-..-....
met kenmerk .../...
Grondtekening
versienr: 2
versiedatum:05-05-2021
Schil Naardermeer
Onteigening
Gemeente: Naarden
Provincie Noord-Holland
getekend E.G. dd. 05-05-2021
gecontroleerd P.K. dd. 05-05-2021
gezien D.J. dd. 05-05-2021
schaal 1:1000
in 3 bladen, blad nr. 1
A0
BF9516-31-38-01
\\sweco.se\NL\AMS01\Project\210\375763_Onteigening_Schil_Naardermeer\W3 Technisch Management\W3.9 Onteigening\03-Grondtekening.dwg

LIJST VAN DE TE ONTEIGENEN ONROERENDE ZAKEN
ONTEIGENINGSPLAN: Schil Naardermeer
VERZOEKENDE INSTANTIE: Provincie Noord-Holland

Kadastraal bekend als gemeente Naarden				
Grondplan nr.	**Te onteigenen grootte (m²)**	**Kadastrale grootte (m²)**	**Sectie en nr.**	**Ten name van**
1	geheel	58.120	H 23	Johannes Jacobus Oostwouder, Naarden.
2	5.450	7.500	H 27	Arnoldus Maria Hoogeveen, Naarden
3	geheel	8.585	H 176	Monica Johanna Francisca Fritschij, Naarden

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.C. Witte
BEL/GND

Telefoonnummer +31235144210
wittem@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 1 JULI 2021

Kenmerk
848517/1653091

Uw kenmerk

Betreft: Verzoekbesluit onteigening Schil Naardermeer

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over onteigening Schil Naardermeer.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

3 bijlage(n)

Statenvoordracht
Grondtekening
Onteigeningslijst

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 29 juni 2021

Onderwerp: Verzoekbesluit Onteigening Schil Naardermeer

Kenmerk: 848517/1653097

Bijlagen:

GS-besluit
Brief GS aan Koning
Grondtekening
Onteigeningslijst

1. Inleiding

Het Naardermeer behoort tot de belangrijkste laagveenmoerassen van Nederland en vormt de bakermat van de natuurbescherming in Nederland. Het gebied is aangewezen als Natura 2000 gebied en is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN). De realisatie daarvan is de verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. De provincie heeft met het Rijk afgesproken dat in 2027 de realisatie van het NNN afgerond is. Rondom het Naardermeer ligt de zogenaamde Schil die eveneens begrensd is als Natura 2000 en als NNN. Dit gebied is van groot belang als hydrologische en ecologische buffer rondom het Naardermeer. Voorwaarde voor het goed functioneren van deze buffer is een hoogwaardige inrichting en beheer als natuurgebied met een hoger waterpeil. Tevens moet de agrarische belasting en stikstofdepositie worden teruggedrongen. Voor het duurzaam in stand houden van het Naardermeer is het juiste waterpeil en herstel van de invloed van voedselarm schoon kwelwater belangrijk.

Om de inrichting van de Schil Naardermeer te kunnen realiseren is een bestemmingswijziging naar natuur voorbereid en is nog grond van 3 eigenaren nodig. Gedurende enkele jaren heeft de provincie met deze 3 eigenaren minnelijke onderhandeling ter voorkoming van onteigening gevoerd. Tot nu toe is er nog geen zicht op het bereiken van overeenstemming met deze eigenaren.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Het plan draagt bij aan het nationale belang om ruimte te bieden voor het NNN voor het overleven en ontwikkelen van flora- en faunasoorten. Tevens zal bij de realisatie van de Schil Naardermeer aandacht zijn voor de toegankelijkheid, de recreatieve waarde en de cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Ook wordt aansluiting gezocht bij de realisatie van andere maatschappelijke opgaven zoals waterkwaliteit. Zo wordt met het NNN binnen de Schil

Naardermeer ook een bijdrage geleverd aan het halen van de doelen vanuit de Kaderrichtlijn Water voor het Naardermeer.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De verwerving van de gronden, waar de benodigde bestemmingswijziging plaatsvindt ten behoeve van de provinciale NNN-taakstelling, wordt gerealiseerd met behulp van budget dat bij de provincie beschikbaar is voor de realisatie van NNN. Met betrekking tot de inrichtingskosten zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over een financieringsplan waaraan provincie, waterschap AGV en Natuurmonumenten bijdragen. De bijdrage van waterschap AGV is gerelateerd aan de taakstelling vanuit de Kader Richtlijn Water.

Ten behoeve van de communicatie wordt een reactieve woordvoeringslijn opgesteld.

In de voorbereiding zijn de omwonenden en in het bijzonder de eigenaren van de grond die thans moet worden verworven/onteigend intensief betrokken. Dit is gebeurd vanuit twee sporen. Het eerste spoor is vanuit het ruimtelijke ordening oogpunt. Het provinciaal inpassingsplan(PIP) 'Schil Naardermeer" wordt in dezelfde vergadering door u vastgesteld. In de ontwerpfase van dit inpassingsplan is aan de omwonenden, eigenaren en andere belanghebbenden, gekoppeld aan een communcatietraject, de wettelijke mogelijkheid geboden om zienswijzen in te dienen. Hier is in ruime mate gebruik van gemaakt.

Het tweede spoor is vanuit de minnelijke verwerving ter voorkoming van onteigening. In dit kader is aan elke eigenaar de mogelijkheid voorgelegd om de natuur zelf te realiseren en daarbij zelf eigenaar te blijven, waarna door middel van het vestigen van een kwalitatieve verplichting de natuur ook privaatrechtelijk geborgd blijft voor de toekomst. De eigenaren met wie nog onderhandeld wordt hebben aangegeven hier vooralsnog geen gebruik van te willen maken.

4. Proces en procedure

Het verzoekbesluit tot aanwijzing ter onteigening wordt genomen, gebaseerd op het provinciaal inpassingsplan(PIP) 'Schil Naardermeer', waar u in dezelfde vergadering over besluit.

De onteigeningsprocedure valt uiteen in twee gedeelten, het administratieve en het gerechtelijke gedeelte.
1e stap: administratieve procedure
De eerste stap betreft de administratieve onteigeningsprocedure. Deze procedure start met een besluit van Provinciale Staten (het z.g. verzoekbesluit), waarbij de Kroon wordt verzocht om:
- de administratieve onteigeningsprocedure te starten
- de benodigde gronden bij koninklijk besluit ter onteigening aan te wijzen.

Het verzoek met de stukken wordt aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gezonden en Rijkswaterstaat Corporate Dienst voert de feitelijke werkzaamheden uit. De procedure eindigt met een Koninklijk Besluit waarbij de Kroon de benodigde gronden al dan niet

ter onteigening aanwijst. Van daadwerkelijke onteigening van de gronden is dan nog geen sprake. De administratieve procedure duurt doorgaans 1 jaar.

2e stap: gerechtelijke onteigeningsprocedure
Indien nodig moet aansluitend op administratieve procedure de gerechtelijke onteigeningsprocedure worden gevoerd om de gronden daadwerkelijk te onteigenen. De looptijd van deze procedure is afhankelijk van de rechter en is ongeveer 6 maanden tot 1 jaar.
Volgens de vaste jurisprudentie van de Kroon moet er voorafgaand aan de start van de administratieve onteigeningsprocedure minnelijk met de grondeigenaren en grondgebruikers worden onderhandeld over verwerving van de benodigde gronden
Het minnelijk overleg moet ook gedurende de administratieve onteigeningsprocedure worden voortgezet. Naast de schriftelijke biedingen (zoals deze de afgelopen periode hebben plaatsgevonden) moet er daadwerkelijk contact zijn met de desbetreffende grondeigenaren en voldoende tijd worden genomen voor overleg en eventuele onderhandelingen. Dit is voldoende geborgd in de ambtelijke organisatie.

Het voorgestelde besluit van deze voordracht handelt alleen over de 1e stap, de administratieve procedure.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 43B-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 29 juni 2021;

gelet op de onteigeningswet,

overwegende dat minnelijke verwerving niet tot overeenstemming heeft geleid,

overwegende dat de gronden nodig zijn om het project te realiseren,

besluiten:

1. Ter uitvoering van het provinciaal inpassingsplan ‘Schil Naardermeer’ de Kroon te verzoeken om ten name van de provincie Noord-Holland en op de grondslag van de titel IV van de onteigeningswet (artikelen 77 e.v.) over te gaan tot de aanwijzing ter onteigening van de gedeelten van de onroerende zaken, zoals deze zijn weergegeven op de bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte grondtekening en zoals deze zijn omschreven in de eveneens bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte lijst van ter onteigening aan te wijzen onroerende zaken.

2. De uitvoering van dit besluit, waaronder de indiening van het verzoek aan de Kroon, te mandateren aan het college van Gedeputeerde Staten, met inachtneming van de termijnen en voorwaarden van artikel 79 van de onteigeningswet en met inbegrip van de bevoegdheid tot het (binnen drie maanden na het provinciale-statenbesluit) verbeteren of aanvullen van dit besluit (verzoek) alsmede de bevoegdheid tot het gedurende de administratieve onteigeningsprocedure aan de Kroon doorgeven van wijzigingen ten opzichte van dit besluit, met betrekking tot afspraken over zelfrealisatie en/of tussentijdse minnelijke verwerving van de onroerende zaken, als gevolg waarvan aanwijzing ter onteigening achterwege kan blijven.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
S. Neeskens
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145282
neeskenss@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 13-09-2021
Commissie NLG
Datum commissievergadering 30-08-2021

7 september 2021

Onderwerp: Voordracht Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en de voordracht Onteigening Schil Naardermeer

Advies commissie NLG:

De Voordracht Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer en de voordracht Onteigening Schil Naardermeer als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS van 13 september 2021

Uittreksel van het concept-verslag NLG 30-08-2021:

10. A-agenda Natuur

10.a Provinciaal inpassingsplan Schil Naardermeer
10.b Onteigening Schil Naardermeer

De **voorzitter** heropent de vergadering en herhaalt de mededeling van vanmorgen dat gedeputeerde Rommel vandaag helaas afwezig is. Gedeputeerde Loggen neemt de honneurs waar. Agendapunten 10.a. en 10.b worden gevoegd behandeld.

De voorzitter geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn

Eerste termijn

De heer **Klein** (CU) merkt op dat de verbeteringen van het natuurgebied Naardermeer al geruime tijd lopen. Vandaag wordt gesproken over een volgende stap in het proces, te weten het Provinciaal Inpassingsplan (PIP). Wat de ChristenUnie betreft ziet het er goed uit. Er zijn wel zorgen van omwonenden, met name over de verhoging van de grondwaterstand en de effecten. De ChristenUnie heeft de verschillende zienswijzen goed bestudeerd. Door de anonimisering, die gelet op de privacywetgeving door allen wordt toegejuicht, is het echter lastig te achterhalen van welke percelen de klachten afkomstig zijn.

Desalniettemin heeft de ChristenUnie de indruk dat er adequaat is gereageerd. Zij is met name tevreden over de toezeggingen die het waterschap heeft gedaan om de effecten goed te blijven monitoren met behulp van peilbuizen.

Voorts ligt er het voorstel om drie percelen voor te dragen voor onteigening. De ChristenUnie realiseert zich dat dit voor betrokkenen heel pijnlijk is. Zij dringt erop aan om zorgvuldig met deze mensen om te gaan en echt te zoeken naar maatwerk, zoals eventuele mogelijkheden om het bedrijf te verplaatsen.

Tot slot vraagt de heer Klein of in de uitvoeringskosten voor de inrichting ook de kosten voor de onteigening zijn opgenomen. Is er een schatting te geven van de hoogte van die onteigeningskosten?

Mevrouw **Strens** (D66) kan instemmen met het Provinciaal Inpassingsplan. De partij ondersteunt de natuurambities in het gebied en de voorgestelde inrichting van de schil als hydrologische en ecologische buffer. D66 wil wel een meer generieke opmerking meegeven. Uit de zienswijzen en de inspraak van hedenmorgen blijkt dat er toch nog wat zorgen leven, onder andere over de voorgenomen peilverhoging. Voorts wordt het project niet alleen uitgevoerd door de provincie, maar ook door het waterschap en gemeenten. Mevrouw Strens roept op om met alle partijen in een open gesprek te blijven en naar elkaars punten te blijven luisteren. D66 is ervan overtuigd dat het mogelijk is om in de uitvoering eventuele zorgen van inwoners weg te nemen.

Mevrouw Strens wijst op een artikel in het NRC van afgelopen weekend over de onteigeningsprocedure in de Krimpenerwaard. De provincie Zuid-Holland en gemeenten aldaar zijn eveneens bezig met een onteigeningstraject ten behoeve natuur. De betrokken bewoners hebben echter zorgen en vinden de manier waarop zij bejegend worden niet prettig. Mevrouw Strens zou willen oproepen om ervoor te zorgen dat het in de provincie Noord-Holland op een andere manier gebeurt en dat er over twee jaar een mooie krantenkop in de krant staat met een mooie foto van de nieuwe natuur en het bericht dat iedereen trots is op wat er met elkaar is bereikt.

Tot slot heeft mevrouw Strens een opmerking over de onteigeningslijst. Eerder is in dit huis afgesproken dat er terughoudend zou worden omgesprongen met het delen van namen en kadastrale gegevens. Op de lijst is echter in alle openbaarheid te lezen welke eigenaren het betreft. D66 verzoekt derhalve nogmaals om terughoudend te zijn met het verspreiden van dergelijke gegevens als dat niet noodzakelijk is.

De heer **De Wit** (VVD) sluit zich volledig aan bij de zorgvuldigheid die betracht moet worden in dit soort processen. In de beantwoording van de technische vragen is dat ook gebeurd.
Het mooiste scenario zou zijn als er met de betreffende grondeigenaren een minnelijke regeling getroffen kan worden. Dat zou volgens de VVD-fractie prioriteit moeten krijgen. De onteigeningsmaatregel beschouwt zij als een uiterste maatregel. Omdat die terughoudendheid ook door het college wordt betracht, stemt de VVD echter in met de voordracht.

In de zienswijzen heeft de VVD de zorgen gelezen over de effecten van de verandering van het waterpeil in de omliggende gebieden. Het college heeft hier adequaat op geantwoord. de VVD is echter zeer geïnteresseerd in de monitoring. De heer De Wit sluit zich volledig aan bij de woorden van mevrouw Strens (D66) dat het een kwestie van een goede dialoog betreft. Deze zal ertoe bijdragen dat over twee jaar gesproken kan worden over een succesvol gebiedsproces.

De heer Cardol (GL) geeft aan dat GroenLinks blij is met de vorderingen die worden gemaakt om de schil rond het Naardermeer een natuurbestemming te geven, om zo de kwaliteit van een van de oudste natuurbeschermingsgebieden te bevorderen. Wat GroenLinks mag dit voorbeeld op meer plekken gevolgd worden. De fractie is echter niet ongevoelig voor de zorgen van omwonenden, zoals vanmorgen ook verwoord door de inspreker (de heer Wesseling).

De heer Cardol pakt er twee punten uit. De muggenoverlast betreft an sich een logische zorg. De afgelopen twintig jaar zijn hier al diverse onderzoeken naar uitgevoerd en veel rapporten over verschenen. Het moet derhalve niet zo ingewikkeld zijn om de zorgen hierover weg te nemen, los van het feit dat Nederland een delta is waar af en toe water blijft staan. De heer Cardol verwacht echter dat er geen sprake hoeft te zijn van muggenoverlast.

Het tweede punt van de heer Wesseling betreft de actieve afvoer van kwelwater. De heer Cardol vraagt het college om na te gaan waar er eventueel kwelwater naar boven komt dat voor ernstige vernatting en aantasting van huizen zou kunnen zorgen. Indien zich een dergelijke situatie voordoet, vindt GroenLinks het iets te kort door de bocht om betrokkenen dan af te schepen met de mededeling dat zij een beroep kunnen doen op een potje voor planschade. De heer Cardol kan zich echter niet voorstellen dat er op die manier gehandeld zal worden.

Mevrouw Koning-Hoeve (CDA) merkt op dat, gezien de grote impact op waterbeheer, onderhavig onderwerp ook bij het waterschap is besproken. Er is behoorlijk veel weerstand en ongerustheid onder de omwonenden, zoals ook zichtbaar is in de toegezonden stukken. Dit maakt het CDA ook ongerust. Wordt er wel voldoende rekening gehouden met de omwonenden? Er zijn onder meer veel zorgen over peilverhogingen en effecten op omliggende woningen en bedrijven. Kunnen zij planschade indienen als de peilverhoging negatieve gevolgen voor hen heeft en gaan GS daar dan ruimhartig mee op? Of wordt het een onbegaanbare weg, zoals de inspreker van hedenmorgen ook aangaf?

De heer Wesseling gaf voorts aan dat er grote zorgen zijn over de verhoging van het peil en waterschade in kelders, tuinen en landerijen aan de rand van het gebied. Hij sprak namens dertig omwonenden. Het CDA hoort graag van de gedeputeerde of de garantie kan worden afgegeven dat er geen waterschade ontstaat als gevolg van onderhavig plan. Om een garantie te kunnen afgeven, is natuurlijk ook monitoring nodig. Kan gedeputeerde toezeggen dat die ook daadwerkelijk plaatsvindt? Is hij voorts bereid om een goede planschaderegeling te verzorgen ingeval er wél schade mocht ontstaan?

Mevrouw Koning-Hoeve wijst op het feit dat de A1 vlak langs het Naardermeer loopt en ook auto's veel invloed op natuur hebben. Gaat de uitbreiding van de natuur in de toekomst nog gevolgen hebben voor bestaande wegen en bedrijven? Is daar een studie naar verricht? Zo ja, kunnen de Staten de resultaten daarvan inzien?

Bij de agrariërs in het gebied leven er zorgen als gevolg van de gedwongen onteigening. Het CDA heeft vernomen dat drie personen onteigend zullen worden. De betreffende namen staan thans in de stukken vermeld. Mevrouw Koning-Hoeve vindt dit net als mevrouw Strens (D66) onwenselijk en informeert of het mogelijk is om deze gegevens per omgaande uit het plan te schrappen.

Mevrouw Koning-Hoeve roept het college op om creatiever te zijn en een oplossing te vinden waarbij de grondeigenaren alsnog een plek kunnen vinden in het nieuwe plan dan wel een compensatie kunnen

ontvangen. De CDA-fractie hoort graag of die weg nog openligt, aangezien zij tegen gedwongen onteigening is.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) merkt op dat de woorden van mevrouw Strens (D66) haar uit het hart gegrepen zijn. De PvdA zou graag hetzelfde willen bepleiten, vooral ten aanzien van de voorgenomen onteigening. Mevrouw Jellema refereert eveneens aan de quotes uit de Krimpenerwaard in het NRC van 28 augustus jl. Het lastige van onteigenen is dat het niet altijd een pure geldkwestie betreft. De psychische gevolgen van de wijze waarop een gemeente of provincie zich opstelt, zijn enorm. Mevrouw Jellema roept net als mevrouw Strens (D66) op tot een uiterst zorgvuldig proces als de weg van onteigening dient te worden ingeslagen.

Tot slot wijst mevrouw Jellema op een artikel in het NRC van vandaag waarin staat dat indien Nederland op grote schaal tot onteigening zou overgaan, het stikstofprobleem is opgelost. Het is derhalve een duivels dilemma.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat de PVV zich in grote lijnen kan vinden in de woorden van mevrouw Koning-Hoeve (CDA). Verder ziet de fractie het nut en de noodzaak van onderhavig plan niet in. Het terugdringen van agrarische belasting en stikstofdepositie is volgens de PVV onnodig. Daarnaast vindt de fractie het gebruik van het zware onteigeningsinstrument een slechte zaak. De stikstofcrisis bestaat volgens de PVV niet. Het is ook heel wonderlijk dat deze crisis bij de landsgrenzen van Nederland weet te stoppen. Alsof de stikstofmoleculen topografisch begaafd zouden zijn.

De PVV houdt van natuur, maar zij is tegen "tekentafelnatuur" die bij allerlei mensen met de nodige dwang, nadelen en ongemakken door de strot wordt geduwd. De fractie zal dientengevolge tegen het voorliggende besluit stemmen.

Kijkend naar de toekomst meent de heer **Zoon** (PvdD) dat het duivelse dilemma wel meevalt, zeker als de provincie er goede en slimme keuzes in maakt en alle partijen in het proces meeneemt. Het heeft alleen wat durf en lef nodig. Er wordt al heel lang gewerkt aan het herstelplan, te weten vanaf 1993, en lijkt nu op een hoogtepunt te komen. De Partij voor de Dieren is heel blij dat uiteindelijk het belangrijkste argument, Natura 2000, gaat gelden. Zij verwacht dat de gevolgen van de vermesting nog wel geruime tijd merkbaar zullen zijn. Met het PIP wordt het planologisch hoogtepunt bereikt, maar voor het gebied moet het hoogtepunt nog komen. De heer Zoon verwacht dat de bewoners rond het gebied dat ook zullen gaan ervaren, vooral als ze jaarlijks meegenomen worden in de voortgang en monitoring.

Meer biodiversiteit zal ook gunstig zijn voor de stabiliteit in het gebied. Het wegvallen van eiwitrijk grasland zal foerageergebied voor ganzen verminderen en andere soorten juist een kans geven. Gedeputeerde Rommel is in de wandelgangen vaak positief geweest over het Naardermeer. De Partij voor de Dieren begrijpt waarom en kan instemmen met het PIP en de noodzakelijke onteigening.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):
Gedeputeerde Loggen beaamt dat er in onderhavig dossier zeer grote zorgvuldigheid is betracht. Dat is ook nodig omdat er sprake is van direct belanghebbenden in de omgeving. Gedeputeerde wijs op het gezegde: "*men lijdt het meest door het lijden dat men vreest*". Wat betreft de verhoging van het waterpeil, is er sprake

van een uitvoerig monitoringsprogramma, een peilnetwerk en een gelaagde opbouw van maximaal 5 centimeter per jaar. Het is niet zo dat men in één stap van de kelder naar de zolder gaat en dat de gevolgen niet meer te overzien zijn. Mocht het in een nieuwe jaarschijf toch fout dreigen te gaan, kan er heel snel terug gemanaged worden. Kortom, er zijn voldoende zekerheden ingebouwd om het op een heel verantwoorde en zorgvuldige manier te beheersen.

Onteigening brengt vanzelfsprekend altijd onrust met zich mee. Gedeputeerde gaat ervan uit dat alle aanwezigen het met hem eens zullen zijn als hij benadrukt dat dit het ultieme instrument betreft. Hier gaat echter een lange weg met maatwerk aan vooraf, op basis van redelijkheid en billijkheid. Pas als een en ander niet met elkaar in balans kan worden gebracht en al het maatwerk uiteindelijk tot niets heeft geleid, komt men ultimo uit op onteigening.

Schil Naardermeer is een van de eerste onteigeningstrajecten op grond van Natura 2000. De provincie heeft weliswaar vaker onteigend, maar deze trajecten had veelal te maken met infrastructuur. Gedeputeerde Loggen vermoedt dat het vaker zal gaan voorkomen, ook omdat de Staat opdracht heeft gegeven tot een enorme uitbreiding van het areaal natuur. Het college kan niet de garantie afgeven dat men er altijd op basis van maatwerk met elkaar uit zal komen. Onteigening is het laatste instrument dat men wil inzetten, maar het moet wel mogelijk zijn.

Gedeputeerde Loggen meent dat een en ander enkel mogelijk is als er een vertrouwensbasis is. Dat wat er uit de monitor komt, moet helder, transparant, navolgbaar en controleerbaar zijn. De gedeputeerde is ervan overtuigd dat dit het geval is.

Wat betreft de vragen over mogelijke muggenoverlast, antwoordt gedeputeerde dat er vanuit verschillende Rijksprogramma's bovenop wordt gezeten om te kijken hoe de muggenstand zich in Nederland ontwikkelt en welke risico's hieraan verbonden zijn. Een en ander is niet alleen beperkt tot het Naardermeer en geldt voor heel Nederland, dat een nat land betreft in een natte delta. Het risico op muggen zit volgens gedeputeerde meer in klimaatverandering dan in het uitbreiden van een moerasgebied.

Gedeputeerde Loggen geeft aan dat er wat de waterpeilverhoging nooit garanties afgegeven kunnen worden. Het is wel mogelijk om een soort infrastructuur te realiseren (monitoring, peilbuizen etc.) waarmee verschillende waarborgen worden ingebouwd. Mocht er dan toch schade ontstaan, dan is het mogelijk om deze te adresseren, te herleiden en op te lossen. Een en ander zit allemaal opgesloten in onderhavig voorstel, waarbij er natuurlijk ook een belangrijke verantwoordelijkheid voor het waterschap ligt.

De **voorzitter** heeft nog geen antwoord gehoord op de vraag van GroenLinks over (de afvoer van) het kwelwater. Voorts mist zij nog een reactie op de opmerking van onder meer D66 over de te betrachten terughoudendheid bij het openbaar maken van namen en percelen in onteigeningsprocedures.

Gedeputeerde **Loggen** wijst in dit kader ook op het door het CDA genoemde onderzoek met betrekking tot de periferie van Naardermeer. Hij heeft hierover geen antwoord paraat en zal nagaan of er al een breder beeld bestaat over de mogelijke toekomstige consequenties voor bestaande wegen en bedrijven.

Voorts zal gedeputeerde terugleggen dat als het publiceren van namen om juridische redenen niet noodzakelijk is, deze met onmiddellijke ingang uit de stukken moeten worden verwijderd.

De vraag over het kwelwater heeft gedeputeerde niet meer helemaal helder voor ogen. Hij verzoekt de heer Cardol (GL) deze derhalve te herhalen.

> De heer **Cardol** (GL) meent dat de heer Wesseling vanmorgen tijdens zijn inspraak aangaf dat als de hoeveelheid water in het Naardermeer toeneemt, er door de waterdruk kwel ontstaat in het omliggende gebied. In het stuk staat geen berekening over wat het zal betekenen voor het water in de tuinen. Is er een regeling waarmee het kwelwater versneld kan worden afgevoerd?

Gedeputeerde **Loggen** heeft impliciet gezegd dat men door de gelaagde peilverhoging van maximaal 5 centimeter per jaar eigenlijk al in een heel vroeg stadium de effecten kunt zien. Op die wijze kan uiteraard onmiddellijk worden ingegrepen en kan de eventuele kwel in de omgeving worden gestopt of zelfs worden teruggedraaid. Als desondanks het idee bestaat dat betrokkenen er met de overheid niet uitkomen, zal men de Staten onmiddellijk weet te vinden. Mocht het college uiteindelijk niet al te bereidwillig zijn, is gedeputeerde ervan overtuigd dat er in de Staten alsnog een discussie zal ontstaan teneinde het op een redelijke en billijke manier met elkaar op te lossen.

Gedeputeerde Loggen begrijpt de zorgen, zeker als men in één keer van de kelder naar de zolder zou gaan, maar dat is in dezen niet aan de orde. Bovendien betreft het vooralsnog enkel hemelwater en is er geen enkele sprake van waterinlaat. Het is derhalve nog maar de vraag of die stijging van 5 centimeter per jaar überhaupt gehaald wordt. Dit laat gedeputeerde echter aan de deskundigen.

> De heer **Klein** (CU) had een vraag over de uitvoeringskosten van €7,2 miljoen. Is dit inclusief de mogelijke kosten voor de onteigening? Zo niet, aan welke orde van grootte moet dan worden gedacht?

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat de onteigeningskosten niet zijn meegenomen in de uitvoeringskosten.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording in eerste termijn en constateert dat er behoefte is aan een tweede termijn.

Tweede termijn

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoort gedeputeerde zeggen dat hij niet de garantie kan geven dat er geen waterschade zal ontstaan, maar dat er wel een goede monitoring komt. Over de planschaderegeling heeft zij echter nog geen goede toezegging gehoord. Wordt die op een acceptabele manier opengesteld zodat mensen daar ook echt gebruik van kunnen maken?

Gedeputeerde zei ook dat het als er kwel ontstaat, het plan wordt gestopt of teruggedraaid en dat er op dat moment goed wordt gehandeld. Kan die toezegging worden vastgelegd?

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):
Voorkomen moet worden dat de overheid zich vervreemdt van haar omgeving. Het opzetten van een zorgvuldig proces (met o.a. een maximale peilstijging van 5 centimeter per jaar en de aanleg van peilbuizen) is bedoeld om te waarborgen dat, mocht het toch fout gaan, tijdig ingegrepen kan worden. Gedeputeerde verwacht dat er tegen die tijd andere bestuurders zijn aangetreden. Indien het waterpeil alsdan iets wordt verhoogd en er dientengevolge toch schade ontstaat, gaat gedeputeerde ervan uit dat ook

die bestuurders zich gehouden voelen om die peilverhoging niet door te zetten. Dat is niet meer dan goed fatsoen. Gedeputeerde weet niet of het vastgelegd moet worden en beschouwt dit als voer voor de juristen. Hij meent dat er in het systeem voldoende waarborgen zitten waarmee de bewoners en ook de Staten (als zijnde volksvertegenwoordiging) een signaal kunnen afgeven op het moment dat het mis dreigt te gaan. Gedeputeerde Loggen ziet niet in wat het hebben van nog meer waarborgen zou toevoegen.
In het voorstel staat een opmerking over planschade. Deze is beperkt omdat de verwachting is dat het niet tot schade zal leiden. Mocht dit wel het geval zijn, dan weet gedeputeerde zeker dat de Staten met elkaar staan voor rechtvaardigheid en dat daar dan aan tegemoetgekomen zal worden. Om het aan de voorkant tot op drie cijfers achter de komma vast te leggen, vindt gedeputeerde een lastige figuur. Er bestaat ook altijd een mate van onzekerheid die niet door de provincie kan worden beïnvloed.
Gedeputeerde meent dat er een goed onderbouwd en afgewogen voorstel ligt, waarin de risico's verwaarloosbaar zijn als gevolg van de ingerichte systematiek.

> Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) hoort gedeputeerde zelf zeggen dat er dadelijk nieuwe volksvertegenwoordigers en gedeputeerden zullen aantreden. Juist daarom vindt zij het zo belangrijk dat die toezegging wordt vastgelegd.

Gedeputeerde **Loggen** vindt het lastig om op dit moment zo'n vergaande toezegging te doen. Hij zal derhalve met de portefeuillehouder, gedeputeerde Rommel, bespreken of dit op een of andere manier kan neerdalen. Hierop zal tijdig bij de commissie worden teruggekomen.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde voor diens beantwoording in tweede termijn en vraagt de commissieleden of onderhavig agendapunt als hamerstuk kan worden doorgeleid naar PS.

> Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vindt niet zozeer dat er nog hele discussie moeten volgen, maar zou wel graag zien dat er nog punten kunnen worden meegegeven. Voorts biedt dat de gelegenheid om te checken of hetgeen gedeputeerde Loggen met gedeputeerde Rommel zal opnemen, goed verwoord wordt.

De **voorzitter** stelt voor om uit te gaan van een hamerstuk. Als de toezegging waarop mevrouw Koning-Hoeve (CDA) doelt, kan worden gehonoreerd, zal deze schriftelijk worden toegevoegd. Indien de formulering vervolgens niet strookt met hetgeen het CDA graag ziet, zal het stuk alsnog worden onthamerd.

> De heer **Van Tiggelen** (PVV) meent dat het een bespreekstuk moet worden.

De **voorzitter** vraagt om een nadere toelichting.

> De heer **Van Tiggelen** (PVV) meent dat bespreken niet zinvol is. Zijn fractie heeft echter tegen gestemd. De heer Van Tiggelen heeft begrepen dat dit alleen mogelijk is als het besproken wordt.

De **voorzitter** merkt op dat de PVV gewoon een stemverklaring kan afgeven. Zij benadrukt voorts dat een hamerstuk altijd onthamerd kan worden indien er goede redenen zijn om het alsnog te bespreken.

De voorzitter concludeert dat zowel het PIP als de onteigening vooralsnog als hamerstukken worden doorgevoerd naar de PS-vergadering op 13 september a.s.

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	7240
Extern Zaak ID	1648237
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	13 september 2021
Agendapunt	8.b
Omschrijving	Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Dijkversterking Bedijkte Waal (VD-41).
Organisatieonderdeel	BEL/RO

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 juli 2021
PS-vergadering	**13 september 2021**

Toelichting

GS hebben besloten aan PS voor te stellen de ontwerpverklaring van geen bedenkingen af te geven met betrekking tot de door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier ingediende aanvraag voor een omgevingsvergunning ten behoeve van het project dijkversterking Bedijkte Waal. Dit maakt deel uit van de versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam.
Uit de vergunningaanvraag, en de daarbij behorende ruimtelijke onderbouwing blijkt dat het project voldoet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening en een goede ruimtelijke onderbouwing geeft. De wijziging heeft geen significante gevolgen voor de natuur en het provinciale monument. De verklaring kan daarom worden afgegeven door PS.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
C.A. Oordt
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235145160
oordtc@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 1 JULI 2021

Kenmerk
1648237/1649619

Uw kenmerk

Betreft: Ontwerpverklaring van geen bedenkingen project dijkversterking Bedijkte Waal

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de ontwerpverklaring van geen bedenkingen project dijkversterking Bedijkte Waal.

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft op 28 april 2021een omgevingsvergunning aangevraagd voor het dijkversterkingsplan Bedijkte Waal. De vergunningaanvraag betreft het gewijzigd uitvoeren van een deel van de versterking van de Markermeerdijken (sectie HE-5 tussen dijkpaal 63 tot 67, module 4 Bedijkte Waal).

De gewijzigde versterkingsoplossing houdt in dat - in afwijking van de versterkingsoplossing Projectplan Waterwet Markermeerdijken- aan de binnenzijde van de dijk gekozen is voor een binnenwaartse berm in plaats van een constructieve versterking. Aan de buitenzijde van de dijk verandert de gekozen oplossing niet ten opzichte van de versterkingsoplossing Projectplan Waterwet Markermeerdijken.

Het gebruik van de gronden voor de dijkversterking op deze locatie is in strijd met bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016.
Omdat de dijkversterking Bedijkte Waal onderdeel uitmaakt van het project Versterking Markermeerdijken, is sprake van een provinciaal belang en moeten Provinciale Staten een verklaring van geen bedenkingen in het kader van de vergunningprocedure op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) afgeven. Die

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

verklaring kan slechts worden geweigerd in het belang van een goede ruimtelijke ordening.

Uit de vergunningaanvraag en de bijbehorende ruimtelijke onderbouwing blijkt dat het ontwerpdijkversterkingsplan voldoet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening en leidt tot een goede ruimtelijke inpassing. De (ontwerp)verklaring van geen bedenkingen kan daarom afgegeven worden. Deze zal door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied samen met de ontwerp-omgevingsvergunning gecoördineerd ter inzage worden gelegd.

Wij stellen u voor om bij de vaststelling van deze ontwerp verklaring van geen bedenkingen tevens te besluiten dat indien geen zienswijzen worden ingediend, de ontwerpverklaring tevens geldt als definitieve verklaring.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

3 bijlagen

1. Statenvoordracht ontwerpverklaring van geen bedenkingen

2. Motivering afgeven van verklaring van geen bedenkingen opgesteld door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

3. Ruimtelijke onderbouwing Bedijkte Waal

Omgevingsdienst
noordzeekanaalgebied

Motivering besluit ontwerp-vvgb Bedijkte Waal

Dit memo bevat de motivering voor het afgeven van een ontwerpverklaring van geen bedenkingen ex artikel 2.27 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), gelezen in samenhang met artikel 6.5 Besluit omgevingsrecht, voor een gewijzigde oplossing voor de dijkversterking ter hoogte van de Bedijkte Waal in de gemeente Edam-Volendam, in het kader van het project Versterking Markermeerdijken.

1. Inleiding

Op 28 april 2021 is namens Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier een omgevingsvergunning aangevraagd voor het gewijzigd uitvoeren van de eerder verleende omgevingsvergunning (kenmerk: 1073018/1139054) d.d. 31 oktober 2018 voor de dijkversterkingswerkzaamheden aan de Markermeerdijken. De aanvraag heeft betrekking op de dijkversterking ter hoogte van de Bedijkte Waal (module 4, sectie HE-5, dijkpaal 63 tot 67) en ziet op de Wabo-activiteiten handelen in strijd met het bestemmingsplan en handelingen met gevolgen voor beschermde monumenten.

De aanvraag is geregistreerd onder het nummer OLO-6040049 en wordt namens de provincie behandeld door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (onder zaaknummer 10285305). Omdat het een project van provinciaal belang betreft, zijn Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland (hierna: GS) het bevoegde gezag. Voor de aanvraag wordt de projectprocedure als bedoeld in paragraaf 5.2 van de Waterwet gevolgd. In dat kader van deze procedure coördineren GS (namens hen: de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied) de vergunningverlening en de terinzagelegging van de (ontwerp)besluiten. Het voor dit project opgestelde Projectplan Waterwet Bedijkte Waal en de ontwerp-omgevingsvergunning worden op grond hiervan gelijktijdig in procedure gebracht.

Voor het verlenen van een omgevingsvergunning voor de activiteit handelen in strijd met het bestemmingsplan is ingevolge artikel 2.27 Wabo juncto artikel 6.5, eerste en vierde lid, in samenhang met artikel 3.1, aanhef en onder b van het Besluit ruimtelijke ordening (Bor), een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) van Provinciale Staten benodigd. De omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan kan pas worden verleend indien en nadat Provinciale Staten hebben verklaard dat zij hiertegen geen bedenkingen hebben.

2. Toelichting project

Om de waterveiligheid op orde te brengen worden de Markermeerdijken in opdracht van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier versterkt door de Alliantie Markermeerdijken. Ten behoeve van deze dijkversterking is in september 2018 het Projectplan Waterwet Versterking Markermeerdijken (verder: PPW MMD), met kenmerk AMMD-000339 (18.0214632) vastgesteld. Dit PPW MMD is onherroepelijk geworden na de uitspraak van 22 april 2020 van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Na de inwerkingtreding van het PPW MMD zijn de versterkingsoplossingen voor de diverse modules en secties, zoals opgenomen in het PPW MMD, nader uitgewerkt tot een aanlegontwerp. Hierbij is, zoals gebruikelijk tijdens ontwerpprocessen, gewerkt van grof naar fijn. Gedurende de nadere uitwerking van de versterkingsoplossing en de wijze van uitvoering ter hoogte van de Bedijkte Waal (module 4, sectie HE-5, dijkpaal 63 tot 67) bleek de daar voorziene constructieve versterking (damwand en verankering), op basis van nadere inzichten, onacceptabele risico's met zich mee te brengen, op het gebied van waterveiligheid en uitvoerbaarheid. Voor deze locatie is daarom een gewijzigde versterkingsoplossing uitgewerkt: een binnenwaartse berm, in combinatie met de al in het PPW MMD voorziene buitenwaartse as-verschuiving.

De gewijzigde versterkingsoplossing verschilt daarmee alleen aan de binnenzijde van de dijk met de versterkingsoplossing in het PPW MMD, namelijk een binnenwaartse berm in plaats van een constructieve versterking. Aan de buitenzijde is er geen verschil met de eerder gekozen versterkingsoplossing. Ook de infrastructuur wijzigt niet in vergelijking met de huidige situatie. De weg blijft op de binnenberm van de dijk liggen. De doorgaande fietsverbinding Hoorn - Amsterdam ligt op de berm middels fietsstroken op de weg. Op de kruin van de dijk blijft het wandelpad aanwezig. Voor het ruimtebeslag van de gewijzigde versterkingsoplossing, het gewijzigd maatgevend dwarsprofiel, een impressie van de situatie na aanleg en het verschil in ruimtebeslag tussen de gekozen oplossing in 2018 en de gewijzigde oplossing in 2021 wordt verwezen naar figuur 7 t/m 10 in paragraaf 2.2 van de, als bijlage bij dit memo gevoegde, Ruimtelijke Onderbouwing Bedijkte Waal (kenmerk AMMD-0014091, revisiedatum 2 juni 2021).

3. Bestemmingsplan

De inrichting van het gebied op de locatie waarvoor een nieuwe versterkingsoplossing is voorzien, ter hoogte van de Bedijkte Waal, is in strijd met het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 van de gemeente Edam-Volendam. Om die reden wordt een omgevingsvergunning voor handelen in strijd met het bestemmingsplan aangevraagd. In bijlage 1 bij de aangehaalde Ruimtelijke Onderbouwing Bedijkte Waal is een bestemmingsplantoets opgenomen, waarin de strijdigheden met het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016, vastgesteld op 13 april 2017, worden benoemd. Het project is kort samengevat in strijd met de bestemmingen "Agrarisch met Waarden" (artikel 5.1) en "Natuur" (artikel 11.1) van dit bestemmingsplan, voor zover ter plaatse niet tevens de dubbelbestemming "Waterstaat-waterkering" (artikel 30.1) van toepassing is.

4. Toetsingskader goede ruimtelijke ordening

Zoals hierboven onder 1 vermeld is op grond van de Wabo voor de activiteit afwijken van het bestemmingsplan in dit geval een verklaring van geen bedenkingen (hierna: vvgb) van Provinciale Staten benodigd. Deze vvgb kan op grond van artikel 6.5 van het Besluit Omgevingsrecht (Bor) slechts worden geweigerd in het belang van een goede ruimtelijke ordening. In dit geval is uit de aanvraag omgevingsvergunning en de daarbij behorende Ruimtelijke Onderbouwing gebleken dat geen sprake is van strijdigheid met een goede ruimtelijke ordening.

De voorgenomen gewijzigde uitvoering van de dijkversterking is getoetst aan beleid en wet- en regelgeving op rijksniveau, provinciaal niveau, regionaal niveau (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier) en gemeentelijk niveau.

Op rijksniveau is de ontwikkeling onder meer getoetst aan de op 11 september 2020 vastgestelde Nationale Omgevingsvisie (NOVI), die de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) vervangt. Van de 21 nationale belangen die de NOVI beschrijft zijn de volgende nationale belangen van toepassing op de voorgenomen ontwikkeling: waarborgen van waterveiligheid en klimaatbestendigheid, behouden en versterken van cultureel erfgoed en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang, en verbeteren en beschermen van natuur en biodiversiteit. Met de beoogde ontwikkeling wordt primair uitvoering gegeven aan de doelen die de NOVI formuleert ten aanzien van waterveiligheid. Bij de verdere uitwerking van het ontwerp is ook rekening gehouden met andere opgaven vanuit de NOVI, zoals de aanwezige onderdelen van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in en nabij het plangebied, cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit.

De gewijzigde uitvoering van de dijkversterking is verder niet in strijd met het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Het Barro verplicht om bij de eerstvolgende herziening van een bestemmingsplan dat betrekking heeft op gronden waarop een primaire waterkering ligt of die de functie van primaire waterkering hebben, voor die gronden de bestemming waterkering op te nemen. Hetzelfde geldt voor gronden in een beschermingszone. Gelet op het feit dat de dijkversterking wordt geregeld via een omgevingsvergunning handelen in strijd met het bestemmingsplan, is het aan de gemeente Edam-Volendam om bij een volgende bestemmingsplanherziening de bestemmingen voor de primaire waterkeringen en de bijbehorende beschermingszones op te nemen in het bestemmingsplan.

De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal wordt voorbereid volgens de nieuwe waterveiligheidsnormen voor waterkeringen. De dijkversterking voldoet aan het Deltaprogramma 2021 en draagt bij aan de doelstelling ten aanzien van waterveiligheid zoals geformuleerd in het Nationaal Waterplan

2016-2021. In het integraal ontwerp voor de dijkversterking is uitgebreid aandacht besteed aan de ontwikkeling van natuurwaarden en de versterking van de recreatieve mogelijkheden; daarmee past dit ontwerp binnen de uitgangspunten van de Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM).

Op provinciaal niveau is de voorgenomen ontwikkeling onder meer getoetst aan de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050, de Omgevingsverordening NH2020, het Kader Ruimtelijke Kwaliteit Dijkversterking Hoorn-Amsterdam (KRK), de Leidraad Cultuurhistorie 2018, het Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk 2009, alsmede de Watervisie 2021 'Buiten de oevers' en het Uitvoeringsprogramma 2016 – 2021.

De voorgenomen versterkingsoplossing, die tot stand is gekomen na een integrale belangenafweging van de verschillende kenmerkende waarden op het gebied van waterveiligheid, cultuurhistorie, natuur en recreatie, is in lijn met de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050.

In de Omgevingsverordening NH2020 zijn, voor zover relevant voor de voorziene ontwikkeling, regels opgenomen over natuurbeheer, cultureel erfgoed, beschermd landelijk gebied en ruimtelijke inpassing in landelijk gebied. Op deze onderwerpen wordt in Hoofdstuk 4 (Toetsing milieu- en omgevingsaspecten) van de bijgevoegde Ruimtelijke Onderbouwing nader ingegaan. Vanuit het oogpunt van natuur zijn de beschermde natuurwaarden in het kader van Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland (NNN), Weidevogelleefgebieden en beschermde soorten relevant. Er is onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten hierop van de gewijzigde versterkingsoplossing. Deze wijziging leidt niet tot andere effecten op die beschermde natuurwaarden. Wel blijven de mitigerende en/of compenserende maatregelen uit de Wnb-ontheffing (soortenbescherming) d.d. 31 oktober 2018 voor het gehele project Versterking Markermeerdijken van kracht.

De gewijzigde versterkingsoplossing leidt evenmin tot aantasting van de landschappelijke waarden. Weliswaar leidt de binnenberm tot een beperkte aantasting van de randen van het wiel, maar de grilligheid van het dijklichaam in het landschap wordt gehandhaafd.

De voorgenomen ontwikkeling is verder in lijn met het waterprogramma HHNK 2016 – 2021 van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en met de Structuurvisie Zeevang 2040, Vitaal perspectief, van de gemeente Edam-Volendam. De dijkversterking wordt zodanig uitgevoerd dat er geen negatieve gevolgen zijn voor het oppervlaktewater. Er zijn geen gevolgen voor de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. De waterberging wordt niet significant beïnvloed.

De versterking van de dijk ter hoogte van de Bedijkte Waal gaat gepaard met een aantasting van de monumentale Westfriese Omringdijk. In het kader van de voorgenomen ontwikkeling worden er maatregelen getroffen die gevolgen voor de cultuurhistorische waarden beperken. Wij gaan ervan uit dat in dit kader aangevraagde omgevingsvergunning voor de activiteit handelen met gevolgen voor beschermde monumenten kan worden verleend. Uit de Ruimtelijke Onderbouwing blijkt tot slot dat de maatschappelijke en financiële uitvoerbaarheid van de gewijzigde dijkversterking verzekerd is.

Uit het bovenstaande blijkt dat sprake is van een goede ruimtelijke ordening. De (ontwerp)verklaring van geen bedenkingen kan daarom door Provinciale Staten worden afgegeven.

5. Procedure en beantwoording van zienswijzen

Op <datum> is de ontwerp-vvgb besproken in de vergadering van de Statencommissie RWK.
De ontwerp-vvgb heeft gedurende zes weken samen met de ontwerp-omgevingsvergunning ter inzage gelegen tussen <datum> 2021 tot en met <datum> 2021. Er zijn wel/geen zienswijzen ingediend.
(Voor de inhoud en beantwoording van de zienswijzen verwijzen wij naar de omgevingsvergunning).

De definitieve verklaring van geen bedenkingen wordt samen met de definitieve omgevingsvergunning ter inzage gelegd. Er kan geen beroep tegen de verklaring van geen bedenkingen als zodanig worden ingesteld. Belanghebbenden kunnen wel beroep instellen tegen de omgevingsvergunning waarvoor de verklaring van geen bedenkingen is verleend. In deze procedure kunnen beroepsgronden mede betrekking hebben op de verklaring van geen bedenkingen.

6. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten tot het in ontwerp afgeven van een verklaring van geen bedenkingen voor de gewijzigde oplossing voor de dijkversterking ter hoogte van de Bedijkte Waal in de gemeente Edam-Volendam.

Bijlage: Ruimtelijke Onderbouwing Bedijkte Waal, AMMD-0014091, revisiedatum 2 juni 2021 (incl. bijlage 1)

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

ALLIANTIE MARKERMEERDIJKEN

Ruimtelijke Onderbouwing Bedijkte Waal

Projectomschrijving	Bedijkte Waal
Documentnummer	AMMD-0014091

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

1.1 Aanleiding 4

1.2 Procedures 5

1.2.1 Procedure Projectplan Waterwet 5
1.2.2 Omgevingsvergunning 5
1.2.3 Het bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland 7
1.2.4 Verklaring van geen bedenkingen 7
1.2.5 Crisis- en herstelwet van toepassing 7

1.3 Ruimtelijke Onderbouwing 7

1.4 Leeswijzer 8

2. Planbeschrijving 9

2.1 Huidige situatie 9

2.2 Gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal 10

3. Beleid en wet- en regelgeving 13

3.1 Beleid en wet- en regelgeving op rijksniveau 13

3.1.1 Nationale Omgevingsvisie 13
3.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) 14
3.1.3 Deltaprogramma 2021 15
3.1.4 Nationaal Waterplan 2016-2021 15
3.1.5 Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM) 16

3.2 Beleid en wet- en regelgeving op provinciaal niveau 17

3.2.1 Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 17
3.2.2 Omgevingsverordening NH2020 17
3.2.3 Kader Ruimtelijke Kwaliteit Dijkversterking Hoorn-Amsterdam (KRK) 19
3.2.4 Leidraad Cultuurhistorie 2018 19
3.2.5 Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk 2009 20
3.2.6 Watervisie 2021 'Buiten de oevers' en het Uitvoeringsprogramma 2016 - 2021 21

3.3 Beleid en wet- en regelgeving op regionaal niveau - Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier 22

3.3.1 Waterprogramma HHNK 2016 - 2021 22

3.4 Beleid en wet- en regelgeving op gemeentelijk niveau 23

3.4.1 Structuurvisie Zeevang 2040, Vitaal perspectief 23

4. Toetsing milieu- en omgevingsaspecten 24

4.1 Inleiding 24

4.2 Water 25

4.2.1 Waterparagraaf 25
4.2.2 Conclusie 27

4.3 Natuur 27

4.3.1 Natura 2000-gebieden 28
4.3.2 Natuurnetwerk Nederland en Weidevogelleefgebieden 28
4.3.3 Beschermde soorten 29
4.3.4 Conclusie 29

4.4 Landschap 29

4.4.1 Kader Ruimtelijke Kwaliteit 30
4.4.2 Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 30
4.4.3 Beeldkwaliteitsplan voor de Westfriese Omringdijk 32
4.4.4 Conclusie 33

4.5 Cultuurhistorie 33

4.5.1 Cultuurhistorische waarden 33
4.5.2 Conclusie 35

5. Maatschappelijke en financiële uitvoerbaarheid 36

5.1 Maatschappelijke uitvoerbaarheid 36

BRO-overleg 36
Zienswijzen 36
Vaststellingsfase 36
Beroepsfase 36
Doorkijk vervolg 37

5.2 Financiële uitvoerbaarheid 37

5.2.1 Grondverwerving 37
5.2.2 Regelingen voor schadevergoeding 37
5.2.3 Financiering 38
5.2.4 Conclusie financiële uitvoerbaarheid 38

Bijlage 1 Bestemmingsplantoets 39

1. Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de aanleiding voor de dijkversterking, de te doorlopen procedures en de plek van deze Ruimtelijke onderbouwing daarin. Er wordt afgesloten met een leeswijzer.

1.1 Aanleiding

Om de waterveiligheid op orde te brengen worden de Markermeerdijken in opdracht van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) versterkt door de Alliantie Markermeerdijken (verder: de Alliantie)[1].

Ten behoeve van deze dijkversterking is in september 2018 het Projectplan Waterwet Versterking Markermeerdijken[2] (verder: PPW MMD), met kenmerk AMMD-000339 (18.0214632) vastgesteld. Dit PPW MMD is onherroepelijk geworden na de uitspraak op 22 april 2020 van de Raad van State[3]. Na de inwerkingtreding van het PPW MMD zijn de versterkingsoplossingen voor de diverse modules en secties, zoals opgenomen in het PPW MMD, nader uitgewerkt tot een aanlegontwerp. Hierbij is, zoals gebruikelijk tijdens ontwerpprocessen, gewerkt van grof naar fijn. Gedurende de nadere uitwerking van de versterkingsoplossing en de wijze van uitvoering ter hoogte van de Bedijkte Waal (module 4, sectie HE-5, dijkpaal 63 tot 67) bleek de daar voorziene constructieve versterking (damwand en verankering), op basis van nadere inzichten, onacceptabele (uitvoerings)risico's op onder meer het gebied van waterveiligheid met zich mee te brengen. Voor deze locatie is een gewijzigde versterkingsoplossing uitgewerkt te weten: een binnenwaartse berm, in combinatie met de al in het PPW MMD voorziene buitenwaartse asverschuiving.

De gewijzigde versterkingsoplossing verschilt daarmee alleen aan de binnenzijde van de dijk met de versterkingsoplossing in het PPW MMD, namelijk een binnenwaartse berm in plaats van een constructieve versterking. Deze versterkingsoplossing verschilt aan de binnenzijde met de eerder gekozen oplossing, maar blijft aan de buitenzijde gelijk.

Strijdigheid vigerende bestemmingsplan

De inrichting van het gebied op de locatie waarvoor een gewijzigde versterkingsoplossing is voorzien, ter hoogte van de Bedijkte Waal, is voor een deel in strijd met het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 van de gemeente Edam-Volendam. De voorgenomen ontwikkeling kan planologisch mogelijk worden gemaakt middels een wijziging van de reeds verleende omgevingsvergunning[4] strijdig gebruik (artikel 2.1 lid c Wabo jo. artikel 2.12 lid 1 aanhef en onder a sub 3 Wabo). De aanvraag heeft alleen betrekking op de wijzigingen ten opzichte van de omgevingsvergunning van 31 oktober 2018. De aanvraag voor deze wijziging van de omgevingsvergunning moet een ruimtelijke onderbouwing bevatten. Deze onderbouwing is in dit rapport verwoord.

---

[1] HHNK heeft om het project Markermeerdijken te kunnen realiseren ervoor gekozen om al vroegtijdig in het bouwproces te kunnen beschikken over de kennis en ervaring van een marktpartij (een consortium onder leiding van Boskalis Nederland met consortiumpartners VolkerWessels ondernemingen, KWS Infra en Van Hattum en Blankevoort). Opdrachtgever en opdrachtnemer hebben samen de Alliantie Markermeerdijken gevormd die aan de lat staan voor het maken van het ontwerp, het verkrijgen van de benodigde vergunningen en ontheffingen, de uitvoering van de versterking en aan het eind van de werkzaamheden het opleveren van een veilige en in de omgeving ingepaste dijk aan HHNK.

[2] Dit Projectplan Waterwet is te verkrijgen via: https://www.noord-holland.nl/Actueel/Terinzageleggingen/Goedkeuringsbesluit_projectplan_Versterking_Markermeerdijken/Projectplan_Waterwet/Projectplan_Waterwet

[3] AbRvS 22 april 2020, ECLI:NL:RVS:2020:1125

[4] Omgevingsvergunning versterking Markermeerdijken, kenmerk 1073018/1139054, zaaknummer 5194263, OLO-nummer 3096693, d.d. 31 oktober 2018

1.2 Procedures

1.2.1 Procedure Projectplan Waterwet

Het Ontwerp Projectplan Waterwet Bedijkte Waal wordt voorbereid met toepassing van de projectprocedure, zoals vastgelegd in paragraaf 5.2 van de Waterwet. Gedeputeerde Staten (GS) van de Provincie Noord-Holland coördineren in het kader van deze projectprocedure de vergunningverlening en de terinzagelegging van de (ontwerp)besluiten. Het Ontwerp Projectplan Waterwet wordt samen met een de ontwerp omgevingsvergunning voor de activiteiten strijdig gebruik en wijzigen provinciaal monument gelijktijdig in procedure gebracht.

1.2.2 Omgevingsvergunning

Omgevingsvergunning strijdig gebruik

Vigerend bestemmingsplan
Op de locatie waarvoor een gewijzigde versterkingsoplossing is voorzien, ter hoogte van de Bedijkte Waal (module 4, sectie HE-5 tussen dijkpaal 63 tot 67)), gelden de volgende bestemmingsplannen:
- Bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016, vastgesteld d.d. 13 april 2017;
- Parapluherziening parkeren c.a., onherroepelijk d.d. 14 juni 2018.

Het Paraplubestemmingsplan parkeren c.a. kent geen relevante bepalingen voor dit project. Om deze reden is niet getoetst aan dit bestemmingsplan.

Op grond van het bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 gelden de volgende bestemmingen en aanduidingen:
- Dubbelbestemming Waterstaat - Waterkering (artikel 30);
- Enkelbestemming Agrarisch met waarden (artikel 5);
- Enkelbestemming Natuur (artikel 11);
- Enkelbestemming Verkeer (artikel 17);
- Dubbelbestemming Waarde-Archeologie 3 (artikel 24);
- Dubbelbestemming Waarde-Archeologie 5 (artikel 26);
- Dubbelbestemming Waarde-Landschap (artikel 28);
- Gebiedsaanduiding vrijwaringszone - dijk (artikel 34.4).

Figuur 1 geeft een uitsnede van de verbeelding van bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016[5] ter plaatse van voorgenomen ontwikkeling. Het benodigde aanvullende ruimtebeslag als gevolg van de gewijzigde versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal is weergegeven met een rode arcering. Voor nadere toelichting gewijzigde versterkingsoplossing, zie paragraaf 2.2.

[5] IMRO code: NL.IMRO.0385.BuitengebiedZ2016-VG02

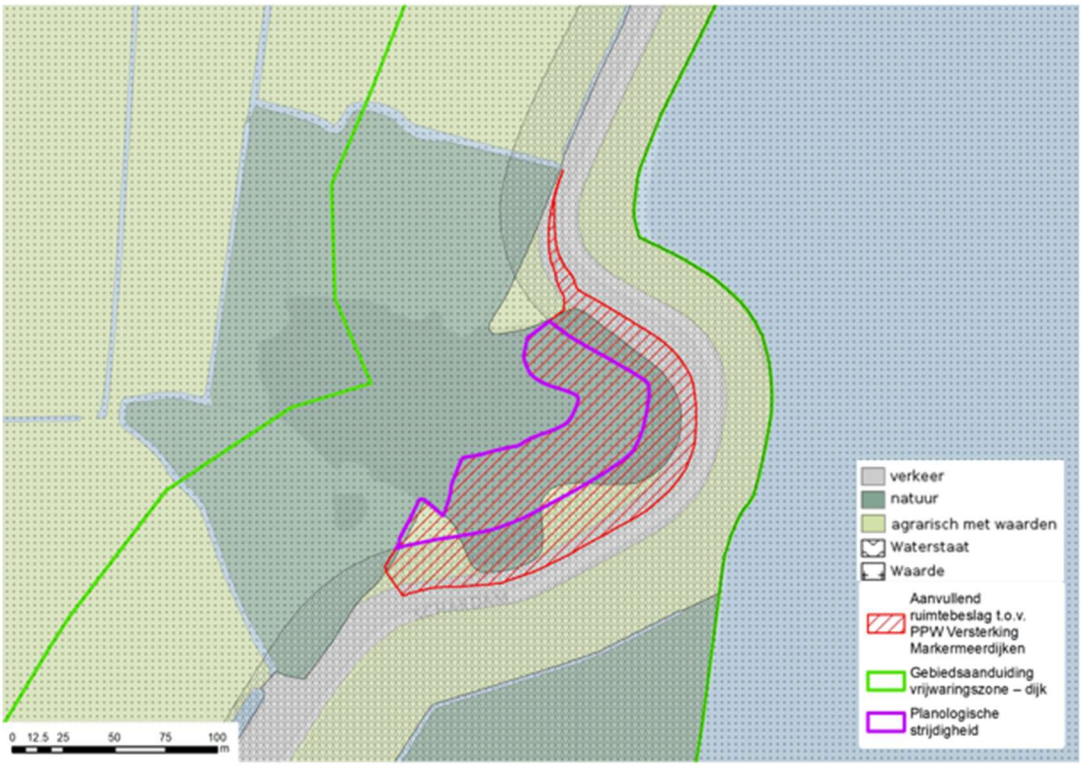

Figuur 1: Uitsnede verbeelding bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 ter plaatse van de gewijzigde versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal

Planologische strijdigheid
Ten behoeve van de voorgenomen ontwikkeling is een bestemmingsplantoets opgesteld, zie bijlage 1 bij deze Ruimtelijke onderbouwing. Uit de bestemmingsplantoets komt naar voren dat de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal niet past binnen de bepalingen van de enkelbestemmingen 'Agrarisch met Waarden' (artikel 5) en 'Natuur' (artikel 11) van bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 voor het deel waar niet tevens de dubbelbestemming 'Waterstaat-waterkering' (artikel 30) geldt. In de planregels is bij de enkelbestemming 'Agrarisch met Waarden' en 'Natuur' geen mogelijkheid opgenomen voor het realiseren van een dijkversterking. In figuur 1 is met een paarse contour aangegeven op welke gronden er sprake is van planologisch strijdig gebruik.

De voorgenomen ontwikkeling kan planologisch mogelijk worden gemaakt middels een wijziging van de reeds verleende omgevingsvergunning strijdig gebruik (artikel 2.1 lid c Wabo jo. artikel 2.12 lid 1 aanhef en onder a sub 3 Wabo), mits er sprake is van een goede ruimtelijke ordening. Onderhavige Ruimtelijke Onderbouwing is opgesteld ten behoeve van de wijziging van de omgevingsvergunning strijdig gebruik.

Omgevingsvergunning provinciaal monument
Ter uitvoering van het Projectplan Waterwet Bedijkte Waal dient naast een omgevingsvergunning strijdig gebruik, ook een wijziging van de reeds verleende omgevingsvergunning (kenmerk 1073018/1139054, d.d. 31 oktober 2018) voor de activiteit wijzigen provinciaal monument aangevraagd (artikel 2.2, lid 1 onder b Wabo) en verleend te worden. De aanvraag heeft dus alleen

betrekking op de wijzigingen ten opzichte van de vergunning van 31 oktober 2018. Deze vergunning doorloopt de hiervoor bedoelde gecoördineerde procedure.

Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde of van werkzaamheden
In artikel 5.10 van de Waterwet is bepaald dat voor de uitvoering van het projectplan geen omgevingsvergunning is vereist voor een aanlegactiviteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid, onder b, van de Wabo.

1.2.3 Het bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland
De Wabo kent als uitgangspunt dat er per project één bevoegd gezag is. Dit bevoegd gezag is vervolgens verantwoordelijk voor de verlening en de (bestuursrechtelijke) handhaving van de omgevingsvergunning. Als basisregel kent de Wabo het bevoegd gezag toe aan burgemeester en wethouders van de gemeente waar het project (in hoofdzaak) zal worden uitgevoerd.

In dit geval is echter sprake van een uitzondering op deze hoofdregel, namelijk de uitzondering betreffende een project van provinciaal belang. Bij een project van provinciaal belang kunnen Gedeputeerde Staten van de provincie bevoegd gezag zijn indien ten behoeve van de verwezenlijking van een project via een omgevingsvergunning wordt afweken van het bestemmingsplan (artikel 2.4 lid 2 Wabo in combinatie met artikel 3.1, aanhef en onder b van het Besluit omgevingsrecht (Bor)). De Versterking Markermeerdijken valt in deze categorie. Dit omvangrijke project ligt in meerdere gemeenten. Daarnaast overstijgt het waterveiligheidsaspect het niveau van het gemeentelijk belang. Om deze redenen is sprake van een project van provinciaal belang. Op basis hiervan is er door Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland voor gekozen om als bevoegd gezag op te treden.

1.2.4 Verklaring van geen bedenkingen
De voorgenomen ontwikkeling betreft een project van provinciaal belang. Het bevoegd gezag voor het verlenen van de omgevingsvergunning is Gedeputeerde Staten. Op grond van artikel 6.5, eerste lid Bor, gelezen in samenhang met artikel 3.1, aanhef en onder b Bor dient door Provinciale Staten een verklaring van geen bedenkingen te worden afgegeven. De omgevingsvergunning afwijken bestemmingsplan kan pas worden verleend, nadat Provinciale Staten heeft verklaard dat het hier geen bedenkingen tegen heeft.

1.2.5 Crisis- en herstelwet van toepassing
Op de voorgenomen ontwikkeling is afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet van toepassing. Het project valt namelijk in de namelijk categorie 7.3 van bijlage I, de aanleg of wijziging van waterstaatswerken als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid Waterwet. Daarmee vallen het projectplan Waterwet en alle overige besluiten voor de uitvoering van de maatregelen onder de werking van deze wet.

1.3 Ruimtelijke Onderbouwing
Ten behoeve van de voorgenomen ontwikkeling wordt de omgevingsvergunning versterking Markermeerdijken (kenmerk: 1073018/1139054, d.d. 31 oktober 2018) gewijzigd voor het deel van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal dat strijdig is met de bepalingen van het vigerend bestemmingsplan. In voorliggende Ruimtelijke Onderbouwing wordt

alleen de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal toegelicht en worden de gevolgen behorend bij dit voornemen beschreven. Ten behoeve van de (gedeeltelijke) tijdelijke demping van De Weel is reeds een omgevingsvergunning verkregen om tijdelijk af te wijken van het bestemmingsplan[6]. In voorliggende Ruimtelijke Onderbouwing wordt gebruik gemaakt van de reeds uitgevoerde onderzoeken en waar nodig aangevuld met nieuwe onderzoeken die zijn opgesteld voor het gewijzigde ontwerp.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van de huidige situatie en de gewijzigde versterkingsoplossing. Hoofdstuk 3 toetst de voorgenomen ontwikkeling aan de beleidsmatige kaders van het Rijk, de provincie, de regio en de gemeente. De mogelijke gevolgen van de voorgenomen ontwikkeling op de relevante milieuaspecten en andere omgevingsaspecten worden toegelicht in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de economische en maatschappelijke uitvoerbaarheid van het plan.

[6] Omgevingsvergunning voor het tijdelijk dempen van de bedijkte Waal (De Weel/Het Wiel) ten behoeve van het uitvoeren van dijkversterkingswerkzaamheden bij module 4, onderdeel projectversterking Markermeerdijken. Zaaknummer 9643392, documentnummer 18616171, OLO nummer 520289, d.d. 2 september 2020.

2. Planbeschrijving

Dit hoofdstuk beschrijft eerst de oplossing die in de Ruimtelijke onderbouwing Versterking Markermeerdijken is opgenomen. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op de noodzaak tot van de gewijzigde versterkingsoplossing en wat de gewijzigde versterkingsoplossing behelst. Tot slot wordt ingegaan op de uitvoering de versterkingsoplossing en het beheer en onderhoud.

2.1 Huidige situatie

Module 4 ligt in de gemeente Edam-Volendam ten noorden van Schardam. De totale lengte van de module is 2.350 meter. De module bestaat uit secties HE-4 tot en met HE-6 en loopt van dijkpaal 61^{+80} tot en met 06. Figuur 2 geeft de ligging van module 4, inclusief de drie secties (blauw en roze gekleurd) weer. De dijk voldoet niet meer aan de wettelijke veiligheidsnorm.

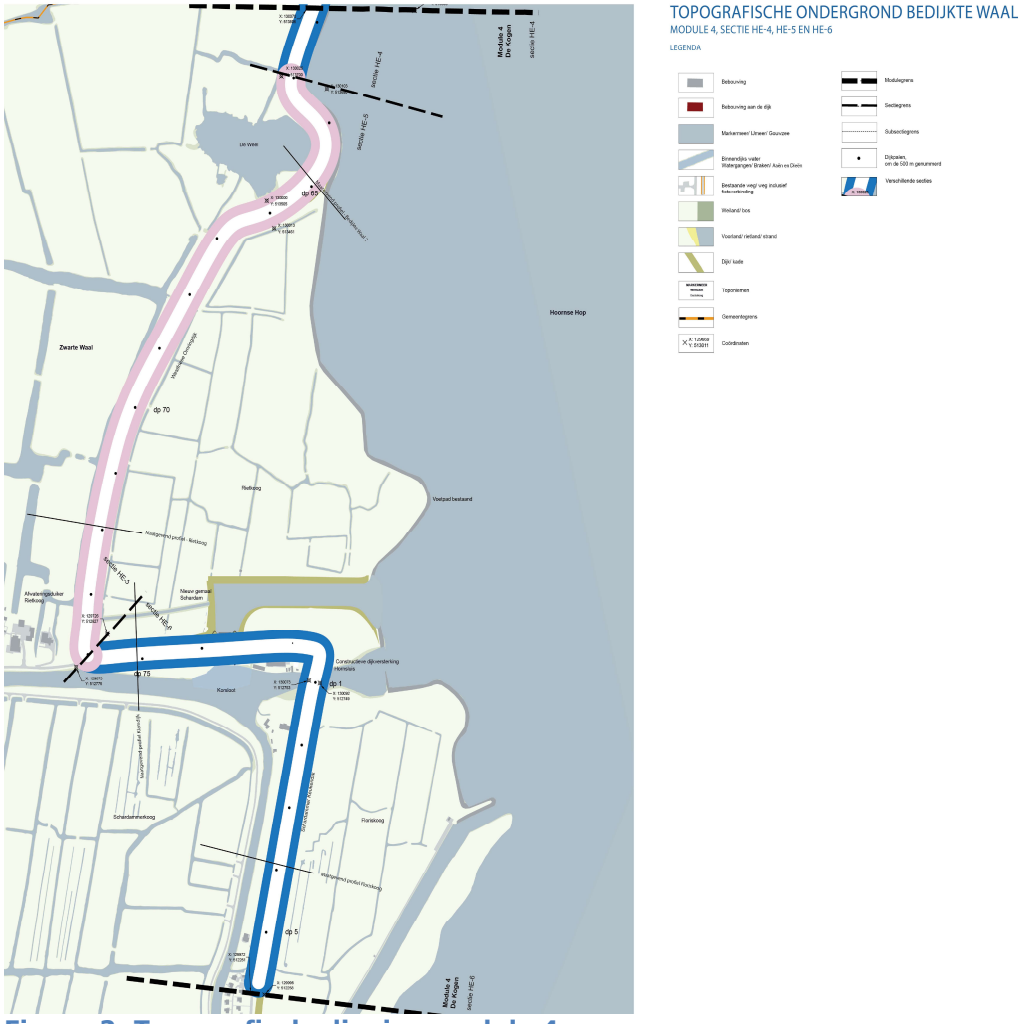

Figuur 2: Topografische ligging module 4

De aanpassing betreft een deel van sectie HE-5. De gehele sectie loopt van dijkpaal 63 tot 74. De aanpassing heeft slechts betrekking op het dijktraject tussen dijkpaal 63 tot 67 en heeft een lengte van circa 400 meter. Figuur 3 geeft de locatie van de Bedijkte Waal weer.

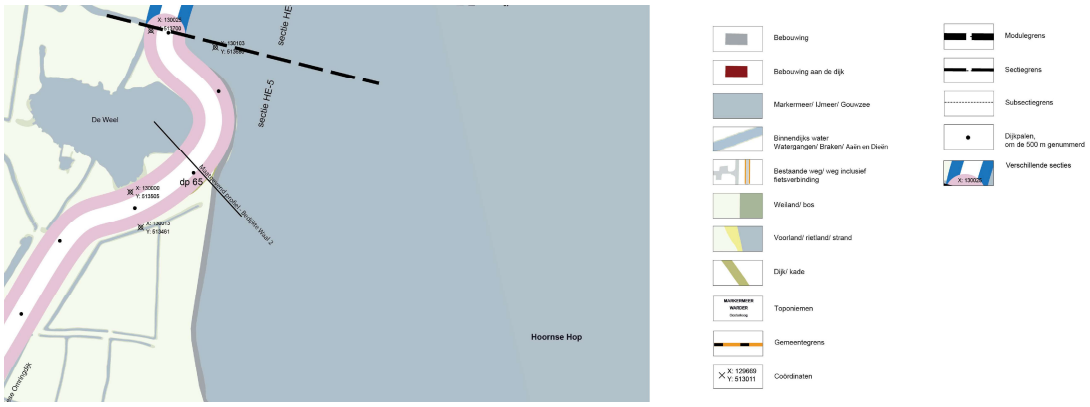

Figuur 3: Huidige situatie en ontwerp Bedijkte Waal

Kenmerken van de huidige dijk zijn:

- De dijk bij de Bedijkte Waal behoort tot de Westfriese Omringdijk, die is aangewezen als provinciaal monument.
- De dijk kent hier een sterke kromming, een zogenaamde kaap. Aan de binnenzijde van de kaap ligt de binnendijkse poel (wiel) De Weel. Dit is een overblijfsel van een de dijkdoorbraak die plaatsvond in 1675.
- Het strandje De Weel, buitendijks gelegen ter plaatse van dijkpaal 63, wordt gebruikt door recreanten.
- Buitendijks grenst de dijk direct aan het Markermeer en daarmee ook aan het Natura-2000 gebied Markermeer & IJmeer.
- De weg, gecombineerd met fietspad, ligt op de berm van de dijk.
- Op de kruin van de dijk ligt een (gras)voetpad.

2.2 Gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal

De gewijzigde versterkingsoplossing zoals opgenomen in deze Ruimtelijke Onderbouwing bestaat uit:

- Aan binnenzijde wordt het talud afgewerkt op 1:3 tot aan de bestaande weg. De bestaande berm met weg blijft gehandhaafd, daarnaast wordt een steunberm aangebracht. De binnenwaartse stabiliteit wordt verzorgd door een berm van 20 meter breed aansluitend op de bestaande berm, een talud van 1:3 tot ca. 0,4 meter onder water, een onderwaterberm van 20 meter breed en een talud van ca. 1:10 naar de bestaande vaste waterbodem.
- Rond de waterlijn van De Weel wordt, ter bescherming tegen erosie, een kleibekleding aangebracht. Daarnaast wordt in De Weel rond de waterlijn riet aangeplant als natuurlijke bescherming tegen erosie.
- Binnen in De Weel wordt, ter plaatse van de vervangende waterberging (zie paragraaf 4.2.1), een drijvende palenrij in vorm van de contour van originele waterlijn van het wiel aangebracht. Hiermee blijft het oorspronkelijke restant van de dijkdoorbraak zichtbaar.

De infrastructuur wijzigt niet in vergelijking met de huidige situatie. De weg blijft op de binnenberm van de dijk liggen. De doorgaande fietsverbinding Hoorn – Amsterdam ligt op de berm middels fietsstroken op de weg. Op de kruin van de dijk blijft het wandelpad aanwezig.

In figuur 7 is het ruimtebeslag van de gewijzigde versterkingsoplossing zichtbaar (lichtgroene arcering). De donkergroene kleur geeft tevens het ruimtebeslag van het ontwerp aan dat is opgenomen in het PPW MMD, waarvan de effecten reeds zijn getoetst. In lichtgroen is het aanvullende ruimtebeslag als gevolg van de gewijzigde versterkingsoplossing opgenomen. Hieruit blijkt dat een (beperkt) deel van het ontwerp van dijkversterking, binnenwaarts, buiten het permanente horizontale ruimtebeslag valt van het PPW MMD. In figuur 8 is het bijbehorende gewijzigde maatgevende dwarsprofiel opgenomen. In figuur 9 is een impressie gegeven van de gewijzigde situatie die ontstaat na uitvoering van dit Projectplan Waterwet.

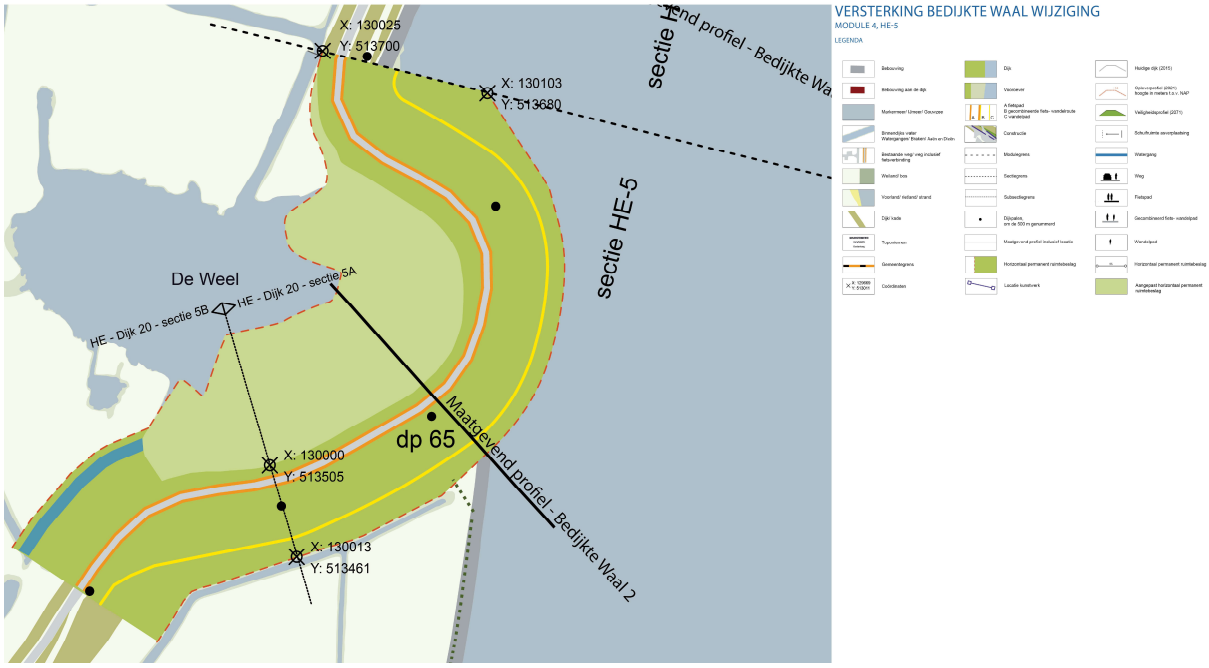

Figuur 7: Gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal

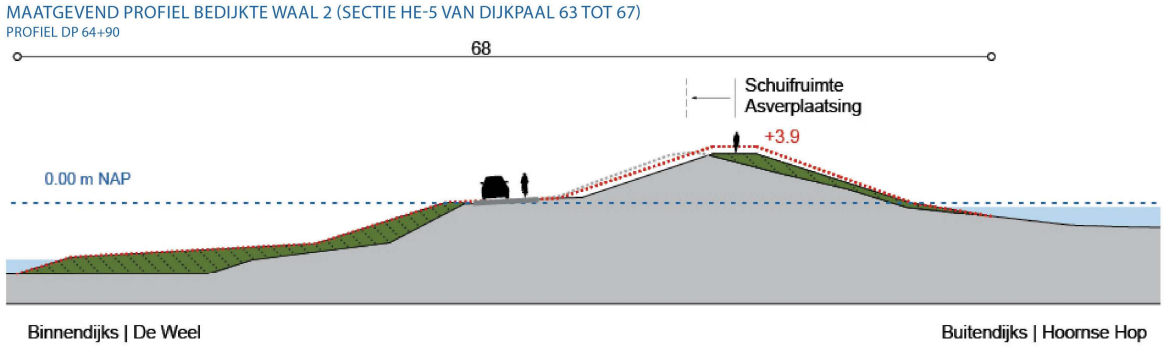

Figuur 8: Gewijzigd maatgevend dwarsprofiel Bedijkte Waal

Figuur 9: Impressie Bedijkte Waal na aanleg

Het verschil in ruimtebeslag tussen de gekozen oplossing in 2018 en de gewijzigde oplossing in 2021 is in onderstaande 2figuur 10 weergegeven. Van dit gewijzigde ruimtebeslag (aanvullend) dienen de effecten getoetst te worden.

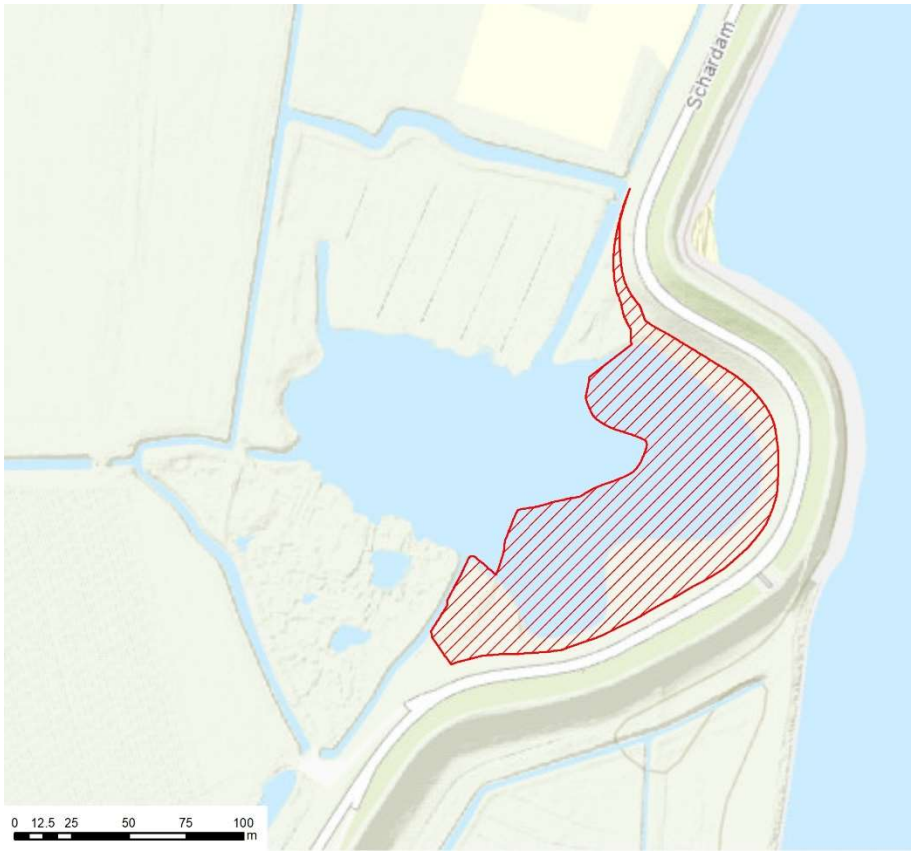

Figuur 10: Huidige situatie Bedijkte Waal (rood gearceerd het dijktraject dat gewijzigd wordt)

2

3. Beleid en wet- en regelgeving

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dient rekening te worden gehouden met het door de overheden (rijk, provincie, regio en gemeente) geformuleerde beleid en wet- en regelgeving. Dit hoofdstuk bevat een opsomming van de relevante beleidsstukken. Aangegeven wordt wat de relatie is tussen het plan en het beleid of wet- en regelgeving en getoetst wordt of het plan in overeenstemming is met het geldende beleid.

3.1 Beleid en wet- en regelgeving op rijksniveau

In deze paragraaf wordt het beleid en wet- en regelgeving op rijksniveau beschreven. Daar waar dit nuttig is worden verschillende beleidskaders die ingaan op een specifiek aspect, zoals water, gebundeld beschreven in een subparagraaf.

3.1.1 Nationale Omgevingsvisie

Op 11 september 2020 is de Nationale omgevingsvisie (NOVI) vastgesteld. De NOVI vervangt de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De NOVI stelt een nieuwe aanpak voor het beleid voor de fysieke leefomgeving in Nederland voor: integraal, samen met andere overheden en maatschappelijke organisaties, en met meer regie vanuit het Rijk.

De NOVI beschrijft een toekomstperspectief met ambities. Daarnaast beschrijft de NOVI nationale belangen in de fysieke leefomgeving en de daaruit voortkomende opgaven. Die opgaven zijn in feite het verschil tussen de ambitie en de huidige situatie en verwachte ontwikkelingen. Waar de opgaven vragen om een geïntegreerde benadering, komen deze samen in vier prioriteiten:

1 ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie;
2 een duurzaam en (circulair) economisch groeipotentieel;
3 sterke en gezonde steden en regio's;
4 een toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.

De NOVI beschrijft 21 nationale belangen. De volgende nationale belangen zijn van toepassing op voorgenomen ontwikkeling: Waarborgen van waterveiligheid en de klimaatbestendigheid, Behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang en verbeteren en beschermen van natuur en biodiversiteit.

Waarborgen van waterveiligheid en klimaatbestendigheid
Eén van de nationale belangen is het waarborgen van waterveiligheid en klimaatbestendigheid. Het is van nationaal belang om de waterveiligheid te waarborgen. Het Rijk beschermt en stelt de normen voor de primaire waterkeringen. De staat van de primaire keringen wordt in een meerjaarlijkse toetsing in beeld gebracht. In het Deltaprogramma worden de opgaven voor de primaire keringen voor de korte en lange termijn inzichtelijk gemaakt. Het Rijk is samen met de waterschappen verantwoordelijk voor de bescherming van Nederland tegen overstromingen.

Behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang
Een ander nationaal belang is ruimte voor behoud en versterking van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten (inter)nationaal belang. Hierbij gelden de verplichtingen die voortvloeien uit het verdrag van Valetta[7], het verdrag van Grenada, het Europees Landsverdrag

[7] In 1992 werd in Valletta het Verdrag van Malta getekend, waarin de omgang met archeologisch erfgoed door de Europese Unie is geregeld.

en het Werelderfgoedverdrag. Het behouden en versterken van unieke cultuurhistorische en natuurlijke kwaliteiten draagt bij aan een aantrekkelijke leefomgeving en een goed vestigingsklimaat voor bedrijven. Het Rijk is resultaatverantwoordelijk voor de grote wateren en cultureel erfgoed in de Noordzee. Het Rijk is medeverantwoordelijk voor het beschermen van waardevolle landschappen, zoals het Groene Hart, de Waddenzee, de Veluwe, werelderfgoedgebieden en de nationale parken.

Verbeteren en beschermen van natuur en biodiversiteit
Een ander nationaal belang is het verbeteren en beschermen van natuur en biodiversiteit In internationaal verband heeft Nederland zich met het Biodiversiteitsverdrag en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (Natura 2000) gecommitteerd aan afspraken over soorten (flora en fauna) en leefgebieden van soorten (habitats). Dit heeft haar vertaling gekregen naar landelijke en provinciale wet- en regelgeving. Daarom is als nationaal belang opgenomen: verbeteren en beschermen van natuur en biodiversiteit.

In de NOVI is opgenomen dat het Rijk verantwoordelijk is voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden en de vergunningverlening op grond van de Wet natuurbescherming als het gaat om activiteiten van nationaal belang. De provincies zijn bevoegd gezag voor de overige vergunningverlening op grond van de Wet Natuurbescherming. Met het Bestuursakkoord Natuur (2011) tussen rijk en provincies overeengekomen dat de provincies verantwoordelijk zijn voor beheer en ontwikkeling van het NNN-gebieden in de vorm van provinciale structuurvisies, omgevingsvisies en (omgevings)verordeningen.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Met de voorgenomen ontwikkeling wordt primair uitvoering gegeven aan de doelen die de NOVI formuleert ten aanzien van waterveiligheid. De voorgenomen ontwikkeling, is integraal ontworpen, daardoor is bij de verdere uitwerking ook rekening gehouden met andere opgaven vanuit de NOVI, zoals de aanwezige onderdelen van het NNN in en nabij het plangebied, cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit.

3.1.2 Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)
Het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) regelt de juridische implementatie van de kaderstellende uitspraken uit de SVIR ten aanzien van de 13 daarin genoemde nationale belangen in ruimtelijke plannen. Met de komst van de NOVI komt de SVIR te vervallen en gaat de SVIR bijna geheel op in de NOVI. Het Barro blijft ook onder de NOVI van kracht.

Door de nationale belangen vooraf in bestemmingsplannen te borgen, wordt met het Barro bijgedragen aan de versnelling van de besluitvorming bij ruimtelijke ontwikkelingen. In de NOVI is vastgesteld dat voor een beperkt aantal onderwerpen de bevoegdheid om algemene regels te stellen wordt ingezet.

In artikel 2.3.4 van het Barro staan de algemene regels betreffende de primaire waterkeringen met inbegrip van de beschermingszones. Het Barro verplicht om bij de eerstvolgende herziening van een bestemmingsplan dat betrekking heeft op gronden waarop een primaire waterkering ligt of die de functie van primaire waterkering hebben, voor die gronden de bestemming waterkering op te nemen. Hetzelfde geldt voor gronden in de beschermingszone. Gelet op het feit dat de dijkversterking wordt geregeld via een omgevingsvergunning strijdig gebruik, is het aan de gemeente Edam-Volendam om bij een volgende bestemmingsplanherziening de bestemmingen

voor de primaire waterkeringen en de bijbehorende beschermingszones op te nemen in het bestemmingsplan.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit besluit
Met de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal wordt uitvoering gegeven aan de eisen voor waterveiligheid uit de Waterwet in het hoofdwatersysteem. De voorgenomen ontwikkeling voldoet dus aan de voorwaarden van het Barro die betrekking hebben op primaire waterkeringen. In paragraaf 4.3 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt nader ingegaan op de relatie van de voorgenomen ontwikkeling met natuurbescherming en natuurontwikkeling. Uit dit hoofdstuk blijkt dat de voorgenomen ontwikkeling in lijn is met de in dit kader gestelde doelen uit het Barro.

3.1.3 Deltaprogramma 2021

Nederland is een delta: een laaggelegen land met veel water. Dit maakt Nederland kwetsbaar voor overstromingen. In het Deltaprogramma staan plannen om Nederland te beschermen tegen overstromingen, een tekort aan zoetwater of de gevolgen van extreem weer. Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, waterschappen en gemeenten werken erin samen. Ook het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en organisaties met veel kennis over water zijn erbij betrokken. De afspraken over het Deltaprogramma zijn opgenomen in de Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Het Deltaprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd.

Het doel van het Deltaprogramma is:
- Nederland nu en in de toekomst beschermen tegen overstromingen.
- Zorgen voor voldoende drinkwater.
- De inrichting van het land klimaatbestendig maken.

Na de watersnoodramp van 1953 heeft de overheid maatregelen genomen om Nederland beter te beschermen tegen overstromingen, onder andere door afspraken te maken over de hoogte van dijken en de kust. Het meest recente voorbeeld hiervan zijn de nieuwe waterveiligheidsnormen voor waterkeringen die met de wetswijziging op 1 januari 2017 zijn vastgelegd in de Waterwet.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Het relevante doel van het Deltaprogramma voor de ontwikkelingen die met de omgevingsvergunning strijdig gebruik mogelijk worden gemaakt, is de bescherming van Nederland tegen overstromingen. De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal wordt voorbereid volgens de nieuwe waterveiligheidsnormen voor waterkeringen. Voorgenomen ontwikkeling maakt de noodzakelijk gebleken dijkversterking mogelijk en voldoet in dat opzicht aan het Deltaprogramma 2021.

3.1.4 Nationaal Waterplan 2016-2021

Het 2e Nationaal Waterplan (NWP)[8] beschrijft de hoofdlijnen, principes en richting van het nationale waterbeleid in de periode 2016-2021, met een vooruitblik richting 2050. Het Nationaal

[8] De strategische delen van het nationale waterbeleid (zoals opgenomen in het NWP 2016-2021) en de daartoe behorende aspecten van het nationale ruimtelijke beleid zijn ook onderdeel van de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). Voor zover de NOVI de hoofdlijnen van het Nationale Waterplan 2016-2021 wijzigt, geldt de NOVI tevens als wijziging van het NWP op grond van de Waterwet. De wijziging van het NWP door de NOVI heeft geen verdere gevolgen voor de relatie van het NWP met voorgenomen ontwikkeling.

Waterplan 2016-2021 is de opvolger van het Nationaal Waterplan 2009-2015 en vervangt dit plan én de partiële herzieningen hiervan. In het NWP zijn tevens de Europese eisen die voortvloeien uit de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) geïmplementeerd en overstroombeheerplannen. Het Rijk is in Nederland verantwoordelijk voor het hoofdwatersysteem. In het Nationaal Waterplan legt het Rijk onder meer de strategische doelen voor het waterbeheer vast. Het Nationaal Waterplan vormt het kader voor de regionale waterplannen en de beheerplannen. Er is geen formele hiërarchie tussen deze plannen, maar op grond van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (zoals het zorgvuldigheidsbeginsel en het motiveringsbeginsel) kan bij het vaststellen van een regionaal waterplan of een beheerplan niet zomaar worden afgeweken van het Nationaal Waterplan. Ook stroomgebied beheerplannen, de overstromingsbeheerplannen, het Noordzeebeleid alsook de functies van de Rijkswateren maken deel uit van het Nationaal Waterplan. Het plan is voor de ruimtelijke aspecten ook een structuurvisie, zoals bedoeld in artikel 2.3, tweede lid, van de Wet ruimtelijke ordening.

Voor het waterveiligheidsbeleid zijn door het kabinet doelen geformuleerd in het NWP:

1. Iedereen die in Nederland achter de dijk woont, wordt een beschermingsniveau van 1/100.000 per jaar geboden. Dat wil zeggen dat de kans voor een individu om te overlijden als gevolg van een overstroming niet groter mag zijn dan 0,001 % per jaar.
2. Er geldt extra bescherming op plaatsen waar de kans groot is op grote groepen slachtoffers en/of grote economische schade en/of ernstige schade door uitval van vitale en kwetsbare infrastructuur van nationaal belang.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Na uitvoering van de dijkversterking met inachtneming van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal voldoet de dijk aan de nieuwe normering, zodat ook in de toekomst voldoende (water-)veiligheid geboden kan worden. De voorgenomen ontwikkeling draagt daarmee bij aan de doelstelling ten aanzien van waterveiligheid zoals geformuleerd in het NWP en voldoet daarmee aan het NWP.

3.1.5 Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM)

Rijk en regio hebben eind 2013 overeenstemming bereikt over de uitvoering van de Structuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM). Hiertoe hebben de partijen twee overeenkomsten ondertekend, waarin onder meer afspraken zijn vastgelegd over de samenwerking en financiering op het gebied van verstedelijking, bereikbaarheid en ecologie en recreatie. Het Markermeer-IJmeer groeit uit tot een omvangrijk natuur- en recreatiegebied, van essentiële waarde voor de aantrekkingskracht van de regio.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
De voorgenomen ontwikkeling voorziet in een integraal ontwerp voor de dijkversterking en hierbij is uitgebreid aandacht besteed aan de ontwikkeling van natuurwaarden en de versterking van de recreatieve mogelijkheden. Hiermee past de voorgenomen ontwikkeling binnen de uitgangspunten van de RRAAM.

3.2 Beleid en wet- en regelgeving op provinciaal niveau

In deze paragraaf wordt het relevante provinciale beleid en wet- en regelgeving beschreven. Daar waar dit nuttig is worden verschillende beleidskaders die ingaan op een specifiek aspect, zoals water, gebundeld beschreven in een subparagraaf.

3.2.1 Omgevingsvisie Noord-Holland 2050

De provincie Noord-Holland wil balans tussen economische groei en leefbaarheid. Dit betekent dat in heel Noord-Holland een basiskwaliteit van de leefomgeving wordt gegarandeerd. Er zijn randvoorwaarden geformuleerd hoe om te gaan met klimaatverandering. De provincie ontwikkelt zoveel mogelijk natuur inclusief en met behoud van (karakteristieke) landschappen, clustert ruimtelijke economische ontwikkelingen rond infrastructuur en houdt rekening met de ondergrond.

De Omgevingsvisie NH2050 is op 19 november 2018 door Provinciale Staten (PS) vastgesteld. In de visie zijn vijf bewegingen met ontwikkelprincipes beschreven voor de ontwikkeling van de leefomgeving:

1 Dynamisch schiereiland – hier is het benutten van de unieke ligging van Noord-Holland leidend waarbij de kustverdediging voorop staat en waar toeristische en recreatieve kansen benut kunnen worden en natuurwaarden worden toegevoegd;
2 Metropool in ontwikkeling – hierin beschrijft de provincie hoe de Metropoolregio Amsterdam steeds meer als één stad gaat functioneren en dat de reikwijdte van de metropool groter wordt. Door het ontwikkelen van een samenhangend metropolitaan systeem vergroten we de agglomeratiekracht;
3 Sterke kernen, sterke regio's – deze beweging gaat over de ontwikkeling van centrumgemeenten die daarmee het voorzieningenniveau in de gehele regio waarin ze liggen vitaal houden en de kernen hun herkenbare identiteit behouden;
4 Nieuwe energie – in deze beweging gaat het over het benutten van de economische kansen van de energietransitie en circulaire economie;
5 Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving – deze beweging gaat over het ontwikkelen van natuurwaarden in combinatie met het versterken van de (duurzame) agrifoodsector.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid

De voorgenomen ontwikkeling is in lijn met de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal is tot stand gekomen na een integrale belangenafweging van de verschillende kenmerkende waarden en functies op het gebied van waterveiligheid, cultuurhistorie, natuur en recreatie. Met de voorgenomen ontwikkeling wordt beoogd deze waarden en functies niet alleen zoveel mogelijk te behouden, maar ook te versterken c.q. te ontwikkelen. De dijkversterking zal dus niet alleen bescherming bieden tegen overstromingen en wateroverlast, maar biedt ook kansen voor het versterken van de cultuurhistorie en natuur in het gebied.

3.2.2 Omgevingsverordening NH2020

De Omgevingsverordening NH2020 is op 22 oktober 2020 vastgesteld door Provinciale Staten van Noord-Holland. In de omgevingsverordening zijn de belangrijkste onderwerpen uit de Omgevingsvisie verankerd. In de omgevingsverordening zijn regels vastgelegd over onder andere natuur, milieu, mobiliteit, erfgoed, ruimte en water.

De volgende afdelingen/artikelen zijn van toepassing op voorgenomen ontwikkeling:

- Afdeling 4.1 Natuurbeheer;
- Afdeling 4.6 Cultureel erfgoed;

- Afdeling 6.4 Beschermd landelijk gebied;
- Afdeling 6.5 Ruimtelijke inpassing in landelijk gebied.

Natuur
In afdeling 4.1 van de omgevingsverordening zijn regels opgenomen over natuurbeheer. Ter plaatse van het plangebied gelden regels over Natura-2000 gebieden (artikel 4.1 tot en met 4.14), regels over soortenbescherming (artikel 4.7 tot en met 4.10) en regels over houtopstanden en herbeplanting (artikel 4.13 tot en met 4.15). In het kader van voorgenomen ontwikkeling is onderzoek gedaan naar Natura 2000, NNN- en Weidevogelleefgebied en soortenbescherming.

Relatie met de voorgenomen ontwikkeling
In paragraaf 4.3 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt nader ingegaan op de relatie van de voorgenomen ontwikkeling met beleid en regelgeving met betrekking tot natuurbescherming en natuurontwikkeling. In het kader van voorgenomen ontwikkeling worden geen houtopstanden geveld. Toetsing aan de bepalingen over houtopstanden en herbeplanting is daarom niet aan de orde.

Cultureel Erfgoed
In afdeling 4.6 van de omgevingsverordening zijn regels opgenomen met het oog op het behoud van cultureel erfgoed. Uit artikel 4.58 lid 2 van de Omgevingsverordening volgt dat het verboden is om in het werkingsgebied cultureel erfgoed zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onderdeel b, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht een beschermd monument te slopen, beschadigen, verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen. Ook is het verboden om een beschermd monument te herstellen, te gebruiken of te laten gebruiken, op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot deze regelgeving
Met de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal worden de monumentale dijk gewijzigd. In paragraaf 4.5 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt getoetst of de voorgenomen ontwikkeling in overeenstemming is met de bepalingen uit de omgevingsverordening.

Beschermd landelijk gebied
In afdeling 6.4 van de omgevingsverordening zijn regels opgenomen met het oog op bescherming van het landelijk gebied. Op voorgenomen ontwikkeling zijn specifiek regels Natuurnetwerk Nederland en natuurverbindingen Artikel 6.43 van de Omgevingsverordening schrijft voor dat een ruimtelijk plan (waaronder een omgevingsvergunning waarbij met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, van het bestemmingsplan of van de beheersverordening wordt afgeweken) geen ontwikkelingen mogelijk mag maken die per saldo leiden tot een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden, of tot een vermindering van de oppervlakte van het Natuurnetwerk Nederland of de natuurverbindingen, of van de samenhang tussen die gebieden.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot deze regelgeving
Met de voorgenomen ontwikkeling vinden er werkzaamheden plaats in NNN-gebied waardevol gebied. In paragraaf 4.3 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt getoetst of de voorgenomen ontwikkeling in overeenstemming is met de bepalingen uit de omgevingsverordening.

Ruimtelijke inpassing in landelijk gebied
In afdeling 6.5 van de omgevingsverordening zijn regels opgenomen met het oog op het betrekken van het belang van de ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in landelijk gebied. Artikel 6.59 van de omgevingsverordening schrijft voor bij de voorbereiding van een ruimtelijk plan voor een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling ter plaatse van het werkingsgebied landelijk gebied, gelet op de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, rekening moet worden gehouden met:

- de ambities en ontwikkelprincipes van het toepasselijke ensemble en van de toepasselijke provinciale structuren
- bij de inpassing betrokken: de kansen zoals beschreven bij de ambities en ontwikkelprincipes
- bij de inpassing betrokken: de ontstaansgeschiedenis en de kernwaarden van het toepasselijke ensemble en van de toepasselijke provinciale structuren.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot deze regelgeving
Voorgenomen ontwikkeling vindt plaats in landelijk gebied. In paragraaf 4.4 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt nader ingegaan op de inpassing van de voorgenomen ontwikkeling in het landschap.

3.2.3 Kader Ruimtelijke Kwaliteit Dijkversterking Hoorn-Amsterdam (KRK)
Het Kader Ruimtelijke Kwaliteit (KRK) Dijkversterking Hoorn-Amsterdam is in gezamenlijkheid opgesteld door Provincie Noord-Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Rijkswaterstaat (Hoogwaterbeschermingsprogramma). Het KRK is opgesteld om de kwaliteiten van het gebied te borgen, en om deze kwaliteiten een volwaardige plek te geven in de planvorming. Het KRK formuleert uitgangspunten en principe-oplossingen voor de dijkversterking die recht doen aan de kwaliteiten van het gebied en tegelijkertijd de kansen benut. Daarnaast heeft het KRK uitgangspunten en principe-oplossingen geformuleerd voor de uitwerking van het Projectplan Waterwet Versterking Markermeerdijken, vooral met betrekking tot de ruimtelijke vormgeving en inpassing van de versterkingsmaatregelen. In het KRK wordt het begrip ‘ruimtelijke kwaliteit’ opgevat als de meerwaarde die ontstaat als de verschillende thema’s rond de dijkversterking - natuur, cultuurhistorie, archeologie, recreatie, landschap en ruimte - met elkaar in verband worden gebracht. Het KRK speelt een rol bij het bepalen afwegen van de alternatieven in de m.e.r.-procedure, en bij de keuze van het ontwerp voor de dijkversterking zoals vastgelegd in het Projectplan Waterwet.

Continuïteit van de Markermeerdijken als geheel staat voorop. Uit de analyse in het KRK blijkt dat de Markermeerdijken uit verschillende met elkaar verbonden dijktrajecten is opgebouwd. Een vijftal deelgebieden, waaronder Zeevang, is onderscheiden en gehanteerd als basis voor de verdere uitwerking. Elk van deze deelgebieden is voorzien van kernkwaliteiten en karakteristieken, om richting te geven aan het ontwerpproces. Er zijn principeprofielen opgesteld en per deelgebied is ook een voorkeursoplossing gegeven.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Het KRK is gebruikt om te komen tot een ontwerp dat recht doet aan de ruimtelijke kwaliteiten van het betrokken gebied. In paragraaf 4.4 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt aan de uitgangspunten van het Kader Ruimtelijke Kwaliteit getoetst.

3.2.4 Leidraad Cultuurhistorie 2018
De Provincie Noord-Holland wil de kwaliteit en de diversiteit van het Noord-Hollands landschap en de dorpen graag behouden en verder ontwikkelen. De Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

(2018) en is één van de instrumenten om de ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland te stimuleren. De leidraad geldt als toetsingskader voor ruimtelijke ontwikkelingen.

De leidraad geeft inzicht in de ontstaansgeschiedenis en de ruimtelijke en cultuurhistorische karakteristieken van het Noord-Hollands landschap. Ook beschrijft de leidraad bestaande waarden en de ontwikkelingskansen voor de verschillende gebieden in Noord-Holland. De provincie Noord-Holland is onderverdeeld in twintig landschappelijke eenheden (zogenaamde ensembles, waaronder Zeevang) en tien provinciale structuren (waaronder de Westfriese Omringdijk). Van elk ensemble en elke structuur geeft de Leidraad 2018 eerst een beschrijving van de context, de ontstaansgeschiedenis en de dynamiek in het gebied. Vervolgens wordt een analyse gegeven van de drie belangrijkste provinciale kernwaarden:
1. Landschappelijke karakteristiek (de landschapstypen en de kenmerken van het landschap);
2. Openheid en ruimtebeleving (de beleving van de ruimte);
3. Ruimtelijke dragers (driedimensionale structuren en lijnen, zoals bebouwingslinten en dijken).

De leidraad is uitgewerkt in de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie. Deze kaart is een herziening van de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW). De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie geeft onder andere informatie over landschapstypen, aardkundige waarden, cultuurhistorische objecten, archeologische verwachtingen en molens, militaire structuren en historische dijken[9].

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Een groot deel van de Markermeerdijk, waaronder module 4, sectie HE-5, dijkpaal 63 tot 67 vormt de grens van het Voormalige Zuiderzeelandschap. Kernkwaliteiten van dit landschap zijn de openheid van het Markermeer en IJmeer, en de kwaliteit van de Westfriese Omringdijk. In paragraaf 4.4 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt nader ingegaan op het aspect landschap.

3.2.5 Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk 2009
Op 30 juni 2009 hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Holland het beeldkwaliteitsplan 'Westfriese Omringdijk' vastgesteld. In dit beleidsplan staat een visie op de Westfriese Omringdijk beschreven. Het doel van het beeldkwaliteitsplan is het versterken van zowel de ruimtelijke als de cultuurhistorische kwaliteit van de omringdijk. Op lokaal niveau wordt verdere invulling gegeven aan dit beeldkwaliteitsplan.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Het Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk geeft de cultuurhistorische waarde van de dijk weer. Door de gaafheid van de dijk is de cultuurhistorische waarde hoog. Deze waarde is in het Beeldkwaliteitsplan als volgt gedefinieerd:

1. Leesbaarheid.
De dijk is nog steeds herkenbaar als ringdijk in het landschap. Door de grote samenhang met de omgeving vertelt de dijk de ontstaansgeschiedenis van dit landschap; de strijd tegen het water is nog altijd voelbaar, zeker waar weidse vergezichten zijn over het open water van IJsselmeer en Markermeer. De dijk ligt op veel plaatsen nog vrij in het landschap, doordat er van oudsher 200 meter vrije ruimte binnendijks gereserveerd werd. De dijk vormt een verbindend element langs de verschillende fasen van ontginning en drooglegging van Noord-Holland vanuit het oude Westfriese land. Ten slotte is de dijk ook een dynamisch element en dankt daaraan zijn vorm. Een rode draad

[9] De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie is informatief en heeft geen juridische status.

in de ontstaansgeschiedenis is de permanente verbouwing: telkens weer zijn delen van de dijk versterkt en verlegd. Daarmee is de dijk als het ware een Westfriese variant van de Sagrada Familia. De onderdelen van deze geschiedenis zijn nog steeds herkenbaar in het landschap aanwezig.

2. Symboliek.
Bovendien heeft de dijk een belangrijke emotionele waarde. De dijk leeft in de harten van de West-Friezen. Binnen de omringdijk koesteren de West-Friezen hun eigen cultuur, hun dialect, hun tradities en geschiedenis. De dijk is daarom een belangrijk symbool voor de Westfriese identiteit.

3. Archeologie.
Het dijklichaam is een archeologische schatkamer. In het dijkprofiel zijn sporen aanwezig van de dynamiek van de dijk, zoals resten van aarden-, wier- en steenbekleding. Daarnaast verbergt de dijk nog andere sporen van het verleden, variërend van scheepsresten, opgeheven sluisjes tot dode dijkwerkers.

De landschappelijke waarde van de Westfriese Omringdijk wordt bepaald door:
- De openheid rondom de dijk.
- Het zicht van en naar de dijk.
- De continuïteit van het dijkprofiel of de herkenbaarheid van de Westfriese Omringdijk als geheel, als concentrisch element met een ringvorm die het oude 'eiland van Noord-Holland' omsluit.
- De relatie tussen de dijk en het 'kralensnoer' van typische aan de dijk gerelateerde elementen zoals kleiputten, braken, inlaaglanden, beschermde stadsgezichten, en de afwisseling in de kralen.
- De herkenbaarheid van de verschillende dijktrajecten. De Westfriese Omringdijk heeft een samengesteld karakter, waarbij er grote verschillen zijn tussen delen van de dijk. Het plangebied ligt in het dijktraject Markermeerdijk.
- Het materiaalgebruik.

In paragraaf 4.4 en 4.5 van deze Ruimtelijke onderbouwing wordt aan bovenstaande aanbevelingen en uitgangspunten van het Beeldkwaliteitsplan getoetst.

3.2.6 Watervisie 2021 'Buiten de oevers' en het Uitvoeringsprogramma 2016 - 2021

De Watervisie 2021 is vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland. In de Watervisie 2021 staan het regionale waterbeleid tot 2040 en de prioriteiten van de provincie op het gebied van waterveiligheid en schoon en voldoende (drink)water in de periode 2016-2021 beschreven. Door middel van het Uitvoeringsprogramma 2016-2021 is concreet invulling gegeven aan de ambities die in de Watervisie 2021 zijn geformuleerd.

In de Watervisie 2021 zijn het regionale waterbeleid tot 2040 en de prioriteiten van de provincie op het gebied van waterveiligheid en schoon en voldoende (drink)water in de periode 2016-2021 opgenomen. Het thema waterveiligheid behelst onder meer veilige dijken en duinen, water-robuuste ruimtelijke inrichting van het achterland, adequate rampenbeheersing, buitendijkse waterveiligheid en ruimtelijke kwaliteit. Eén van de ambities van de provincie is een goede ruimtelijke inpassing van de versterkte primaire keringen in de omgeving en dit - waar wenselijk en mogelijk - te combineren met extra ruimtelijke kwaliteit, mede door gebruik te maken van innovatieve oplossingen (zandig versterken, aanleg van voor- en achteroevers, realisatie van multifunctionele of klimaatdijken, benutting van meegroeiconcepten voor de Noordzeekustplaatsen etc.). Een kust die niet alleen veilig is, maar ook aantrekkelijk, divers en economische vitaal, of

ertoe bijdraagt dat het achterland dat is. In de Watervisie 2021 geeft de provincie aan dat bij de dijkversterkingen die tot 2021 nog plaatsvinden, wordt toegezien op een goede ruimtelijke inpassing en geprobeerd wordt zoveel mogelijk extra ruimtelijke kwaliteit te realiseren.

Het uitvoeringsprogramma is opgesteld om aan te geven welke acties de provincie voor ogen heeft om het waterbeleid uit de Watervisie 2021 uit te voeren. Het uitvoeringsprogramma geeft inzicht in de uit te voeren acties, de instrumenten die daarbij worden ingezet en het beschikbare budget.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal heeft in beginsel geen invloed op de waterkwaliteit. Zo worden er geen milieuvreemde stoffen toegepast en vindt de uitvoering van het project plaats met schoon materiaal. Voor een beschrijving van de waterkwaliteit wordt verwezen naar paragraaf 4.2 van deze Ruimtelijke onderbouwing. Gelet op voorgaande wordt geconcludeerd dat de voorgenomen ontwikkeling in lijn is met het waterbeleid van de Provincie Noord-Holland.

3.3 Beleid en wet- en regelgeving op regionaal niveau - Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier

In deze paragraaf wordt het relevante regionale het beleid en wet- en regelgeving beschreven.

3.3.1 Waterprogramma HHNK 2016 - 2021
Met het Waterprogramma 2016-2021 geeft het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier richting aan het waterbeheer tussen 2016 en 2021. Het programma is toegespitst op de thema's waterveiligheid, wateroverlast, watertekort, schoon en gezond water en crisisbeheersing. Voor waterveiligheid zijn sterke waterkeringen bepalend.

Voor Waterveiligheid volgt HHNK de benadering van meerlaagse veiligheid, opgenomen in het Nationale Waterplan. Sterke waterkeringen blijven bepalend voor de waterveiligheid. Het nieuwe landelijke veiligheidsbeleid is gebaseerd op een risicobenadering. De kans op een overstroming en de mogelijke gevolgen bepalen het gewenste veiligheidsniveau. Dit betekent dat het HHNK naar een andere manier van toetsen, ontwerpen en gegevensbeheer toegaat. Beheer, onderhoud en vergunningverlening worden aangepast en de functie van regionale en overige waterkeringen bij de waterveiligheid worden onderzocht. Daarnaast worden innovatieve oplossingen gesteund. Het HHNK continueert het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het programma om de boezemkades te versterken.

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Ten aanzien van voorgenomen ontwikkeling (als onderdeel van de Versterking van de Markermeerdijken (Hoorn-Edam-Amsterdam) wordt in het programma opgemerkt dat sprake is van een bijzonder project omdat de dijk niet alleen een kustverdediger is, maar ook een plek om te wonen, werken en recreëren. Voor de dijk ter hoogte van de Bedijkte Waal is onderzocht op welke wijze de dijk het beste versterkt kan worden. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan recreatieve voorzieningen en natuur.

Voorgenomen ontwikkeling is van groot belang voor de waterveiligheid in het gebied van het HHNK. De noodzaak daarvan vloeit voort uit het Nationale Waterplan en is hiervoor reeds toegelicht. Voorgenomen ontwikkeling vindt zijn grondslag in de toetsing van de dijken en de

afkeuring van de dijken als gevolg van deze toetsing. Het HHNK heeft daarnaast, voorafgaand aan de introductie van de nieuwe normering, module 4, als onderdeel van de Markermeerdijken, al conform de nieuwe normering getoetst. Ook voor het ontwerp is de nieuwe normering het uitgangspunt, met als resultaat dat de dijken in de toekomst ook voldoen aan de nieuwe normering, waarbij risicobenadering een belangrijk uitgangspunt is.

Geconcludeerd wordt dat de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal in lijn is met het Waterprogramma 2016-2021 van het HHNK.

3.4 Beleid en wet- en regelgeving op gemeentelijk niveau

In deze paragraaf wordt relevant gemeentelijk het beleid en wet- en regelgeving beschreven.

3.4.1 Structuurvisie Zeevang 2040, Vitaal perspectief

De Structuurvisie Zeevang 2040, vastgesteld in 2013, schetst een ruimtelijk vergezicht voor de gemeente Zeevang. Hierbij zijn ruimtelijke ontwikkelingen voor de middellange termijn op hoofdlijnen beschreven.

Met betrekking tot de Markermeerdijken is het volgende opgenomen:
'Geotechnisch onderzoek heeft uitgewezen dat van de dijk Hoorn-Edam het grootste deel niet voldoet aan de wettelijk gestelde eisen met betrekking tot de veiligheid en daarom versterkt moet worden. De dijklichamen, een primaire waterkering tussen Hoorn en Amsterdam, moeten in het kader van hoogwaterbeschermingsprogramma worden versterkt. Zij voldoen niet aan de geldende normen. Volgens het concept projectplan geschiedt dat door binnen- dan wel buitenwaartse verplaatsing van het dijklichaam. Ook worden met name ten zuiden van Warder vooroevers voorzien.

Hoewel het primair om veiligheid gaat, is ook bij de planvorming rekening gehouden met landschappelijke- en cultuurhistorische belangen. Aandachtspunten zijn onder andere:
- het tracé van de dijk en de open zichtlijnen over het water langs de dijk;
- behoud van de vorm, de breedte en het karakter van structuurdragers aan de voet van de dijk.

Deze versterking die voor 2021 moet zijn uitgevoerd, biedt kansen om projecten mee te koppelen. De kwaliteit van de omgeving kan worden versterkt door de aanleg van een wandelfietsroute en ontwikkeling van natuur en kleinschalige recreatievoorzieningen.'

De voorgenomen ontwikkeling in relatie tot dit beleid
Met de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal wordt uitvoering gegeven aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Daarbij is rekening gehouden met de landschappelijke- en cultuurhistorische belangen. In de paragrafen 4.4 en 4.5 van de Ruimtelijke onderbouwing worden deze aspecten besproken.

4. Toetsing milieu- en omgevingsaspecten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de voorgenomen ontwikkeling, daar waar sprake is van strijdigheid met geldende bestemmingsplannen, getoetst aan de relevante milieu- en omgevingsaspecten. Per aspect is aangegeven wat de gevolgen zijn van de voorgenomen ontwikkeling. Voor een aantal milieu- en omgevingsaspecten is geconstateerd dat deze niet relevant zijn. Deze milieu- en omgevingsaspecten zijn opgenomen in tabel 1. In tabel 1 wordt per aspect toegelicht waarom deze niet relevant is voor voorgenomen ontwikkeling en waarom hier niet nader aan wordt getoetst.

Tabel 1. Overzicht niet relevante milieu- en omgevingsaspecten

Milieu- en/of omgevingsaspect	Reden waarom het aspect niet relevant is voor voorgenomen ontwikkeling
Verkeer	In het kader van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal treden er geen veranderingen op met betrekking tot de verkeerssituatie. De infrastructuur wijzigt niet in vergelijking met de huidige situatie. Vanuit verkeerskundig perspectief zijn er geen bezwaren welke de voorgenomen ontwikkeling in de weg staan.
Geluid	In het kader van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal treden er geen veranderingen op met betrekking tot de verkeers- en geluidssituatie. Er worden geen geluidbronnen en/of geluidgevoelige objecten (zoals woningen) ruimtelijk mogelijk gemaakt. Vanuit het aspect geluid zijn er geen bezwaren welke de voorgenomen ontwikkeling in de weg staan.
Luchtkwaliteit	De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal heeft geen gevolgen voor de verkeerssituatie in het gebied langs het Markermeer. De huidige infrastructuur wijzigt niet. De voorgenomen ontwikkeling voldoet daarmee aan de normen voor de concentratie NO2 en fijn stof (PM10 en PM2,5). Vanuit het aspect luchtkwaliteit zijn er geen bezwaren welke voorgenomen ontwikkeling in de weg staan.
Externe veiligheid	In de omgeving van het plangebied liggen geen risicobronnen. Ook zijn in de omgeving van het plangebied geen relevante buisleidingen aanwezig. De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal maakt geen nieuwe (beperkt) kwetsbare objecten mogelijk. Ook worden er geen risicobronnen toegevoegd. Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat het aspect externe veiligheid geen belemmering is voor de voorgenomen ontwikkeling.
Archeologie	Uit reeds uitgevoerde onderzoeken[10] komt naar voren dat er rond de Bedijkte Waal de volgende archeologische waarden liggen: de monumentale dijk en mogelijke scheepsresten in de ondergrond. Deze waarden worden door de dijkversterking niet geraakt. Verder worden er geen behoudenswaardige archeologische verwachtingswaarden verwacht. De Weel is een dijkdoorbraak wiel. Dat wil zeggen dat in 1675 op deze locatie de dijk is doorgebroken. Het water is hiermee met grote kracht door het dijkgat gedrongen, waardoor de achterliggende grond tot grote diepte is weggespoeld. Hiermee zijn ook alle eventuele archeologische waarden weggespoeld. Wat over is gebleven, is een diepe waterpartij. De eventuele sporen van de dijkreparatie bevinden zich in het huidige dijklichaam of eventueel aan de buitenzijde. Deze waarden worden door binnenwaartse versterking niet aangetast. Het aanbrengen van zand en verticale drainage kan zonder archeologische begeleiding uitgevoerd worden. Voor de monumentale dijk is tevens geen archeologische begeleiding benodigd. Nader archeologisch onderzoek is niet nodig. Het protocol van toevalsvondsten is wel van toepassing. Het aspect archeologie vormt geen belemmering voor de voorgenomen ontwikkeling.

[10] Een spiegel van water, dijk en land, documentnummer AMMD-003745 (14.42681), d.d. augustus 2014;

Bodemkwaliteit	Uit reeds uitgevoerde bodemonderzoeken[11] blijkt dat er geen sterk verontreinigde grond aanwezig is in de waterbodemter hoogte van de Bedijkte Waal (module 4). Verder hebben er in het verleden geen bodembedreigende activiteiten op of in de directe omgeving van het plangebied plaatsgevonden. Het aspect bodem is geen belemmering voor voorgenomen ontwikkeling. Verder geldt voor de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal dat wordt gehandeld overeenkomstig de vigerende wet- en regelgeving op het gebied van de vrijkomende, her te gebruiken en te leveren grond, baggerspecie en bouwstoffen.
Niet gesprongen explosieven	Uit het vooronderzoek conventionele explosieven12 blijkt de kans op het aantreffen van niet gesprongen explosieven ter hoogte van de Bedijkte Waal klein is. Hiermee is het geen verdacht gebied. Voor alle werkzaamheden is een protocol opgesteld hoe om te gaan met zogenaamde toevalsvondsten. Op basis van voorgaande kan geconcludeerd worden dat het aspect niet gesprongen explosieven geen belemmering is voor de voorgenomen ontwikkeling.
Kabels en leidingen	In het plangebied zijn geen kabels en leidingen aanwezig zijn waarmee rekening moet worden gehouden. Vanuit het aspect kabels en leidingen zijn er geen bezwaren die voorgenomen ontwikkeling in de weg staan.

4.2 Water

De watertoets is een procedure waarbij de waterbeheerders in een vroegtijdig stadium worden betrokken bij de voorgenomen ontwikkeling, zodat verschillende aspecten van 'water' een goede plaats krijgen in de planvorming.

Ten behoeve van de watertoets is de voorgenomen ontwikkeling getoetst op de gevolgen voor de deelaspecten voor water, te weten: waterkwantiteit, waterkwaliteit, waterveiligheid en (grond)waterpeilen.

4.2.1 Waterparagraaf

Waterkwantiteit

Bij de dijkversterking wordt als algemeen uitgangspunt gehanteerd dat het oppervlaktewater zo min mogelijk wordt gewijzigd. Dit houdt bijvoorbeeld in dat een (dijk)sloot die voor de dijkersterking wordt gedempt, met dezelfde afmetingen als in de huidige situatie (of met de afmetingen conform het Leggerprofiel uit de Keur 2016 wanneer deze groter zijn) wordt teruggebracht. Hiermee blijft de aan- en afvoer van water gewaarborgd, evenals de beschikbare waterberging en de afvoer naar gemalen.

In de eindsituatie blijft een deel van de Weel gedempt zodat de binnenberm stabiel genoeg is om de waterveiligheid van de waterkering te borgen. Dit dempen wordt gecompenseerd door het graven van vervangende waterberging, waarmee in de eindsituatie geen effect op de waterhuishouding is. In figuur 11 is de toekomstige waterlijn van de Weel weergegeven.

[11] De volgende bodemonderzoeken zijn uitgevoerd die relevant zijn voor voorgenomen ontwikkeling:
- Vooronderzoek bodemkwaliteit in relatie tot de dijkversterkingsmaatregelen, documentnummer AMMD-003921 (15.37582), d.d. september 2013;
- Historisch bodemonderzoek traject Hoorn-Edam, documentnummer AMMD-003872 (17.88701), d.d. oktober 2013;
- Memo Uitwerking omgang vrijkomende materialen vanuit de Conditionering, documentnummer AMMD-000257 (15.8116), d.d. mei 2014;
- ATKB Waterbodemonderzoek De Weel, kenmerk: 20180696W/Rap06, d.d. 19 december 2019;

[12] Vooronderzoek niet gesprongen explosieven Markermeerdijken, documentnummer AMMD-000280 (15.8442), d.d. maart 2015

Figuur 11: Toekomstige waterlijn de Weel

Waterkwaliteit
De verondieping van een deel van De Weel met een zandige bodem kan zorgen voor meer waterplanten, die nutriënten vastleggen en zuurstof produceren. Er worden geen milieuvreemde stoffen toegepast en de dijkversterking wordt uitgevoerd met schoon materiaal. Er worden in het kader van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal geen dijksloten verplaatst. Voorgenomen ontwikkeling heeft dus positieve gevolgen voor de waterkwaliteit.

Waterveiligheid
Voorgenomen ontwikkeling draagt bij aan de versterking van de Westfriese Omringdijk (onderdeel van de Markermeerdijken). Om te borgen dat Nederland nu en in de toekomst beschermd is tegen overstromingen is wettelijk vastgelegd dat primaire waterkeringen elke 12 jaar worden gecontroleerd. Voor het ontwerp van de dijk zijn de technische randvoorwaarden uit de Waterwet en uit het Hoogwaterbeschermingsprogramma gebruikt. Voorgenomen ontwikkeling draagt bij aan de waterveiligheid, waardoor bewoners, bedrijven en waarden achter de dijken in de toekomst ook beschermd zijn tegen een overstroming vanuit het Markermeer.

(Grond)waterpeilen
De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal heeft door de dikke deklaag van klei en veen een bodemzetting tot gevolg. De hydraulische weerstand in de deklaag kan daardoor iets toenemen. Omdat deze weerstand nu ook al meerdere honderden dagen bedraagt (doordat de deklaag overwegend uit 10 tot 15 meter Holocene afzettingen bestaat), is deze

toename verwaarloosbaar klein. De invloed van de bodemzetting op de freatische grondwatersituatie is daardoor ook gering.

De waterpeilen blijven volgens de huidige plannen overal gelijk als in de huidige situatie. Er is daardoor geen invloed op het oppervlaktewater, en evenmin op de grondwatersituatie. Geconstateerd wordt dat in de permanente situatie de waterberging/wateroverlast door de voorgenomen ontwikkeling niet significant wordt beïnvloed.

4.2.2 Conclusie

De dijkversterking wordt zodanig uitgevoerd dat er geen negatieve gevolgen zijn voor het oppervlaktewater. Er zijn geen gevolgen voor de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. De waterberging wordt niet significant beïnvloed. Vanzelfsprekend komt de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal de waterveiligheid ten goede.

4.3 Natuur

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ruimtelijke aanvaardbaarheid van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal vanuit het oogpunt natuur. In het kader van natuur wordt ingegaan op de volgende onderwerpen:

1. Natura 2000-gebieden (bescherming via de Wet natuurbescherming, aspect gebiedsbescherming).
2. Natuurnetwerk Nederland en Weidevogelleefgebied (bescherming via omgevingsverordening Noord-Holland).
3. Soortenbescherming (bescherming via de Wet natuurbescherming, aspect soortenbescherming).

Vanwege de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal is het nodig om te beoordelen of de werkzaamheden nog binnen de afgegeven besluiten en toestemmingen passen. Ter hoogte van module 4, sectie HE-5 komen langs de dijk beschermde natuurwaarden voor en daarom zijn in het kader van de Ruimtelijke Onderbouwing Versterking Markermeerdijken en het Projectplan Waterwet Versterking Markermeerdijken reeds toetsingen geschreven voor de effecten op Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland, Weidevogelleefgebieden en beschermde soorten. Voor Natura 2000-gebieden en beschermde soorten heeft de provincie Noord-Holland destijds voor de werkzaamheden voor de gehele versterking Markermeerdijken een vergunning Wnb [13] en ontheffing Wnb [14] afgegeven.

Ten behoeve van de voorgenomen ontwikkeling is een ‘Memo gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal onderdeel natuur’ opgesteld waarin is beschouwd of de werkzaamheden en bijbehorende effecten van de voorziene versterkingsoplossing bij module 4, sectie HE-5 afwijken van datgene dat reeds getoetst en vergund is. Deze beschouwing heeft daarbij betrekking op beschermde natuurwaarden in het kader van Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland (hierna NNN), Weidevogelleefgebieden en beschermde soorten[15].

[13] Kenmerk 1073018/1134865, d.d. 31 oktober 2018.
[14] Kenmerk 1073018/1134870, d.d. 31 oktober 2018.
[15] Kenmerk: Memo gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal onderdeel natuur. Documentnummer AMMD-0014123

4.3.1 Natura 2000-gebieden

De Minister van Economische Zaken en Klimaat (EZK) wijst gebieden aan die deel uitmaken van het Europese netwerk van natuurgebieden: Natura 2000. Een dergelijk besluit bevat de instandhoudingsdoelstellingen voor de leefgebieden van vogelsoorten (Vogelrichtlijn) en de instandhoudingsdoelstellingen voor de natuurlijke habitats en habitats van soorten (Habitatrichtlijn). Ten aanzien van gebiedsbescherming geldt dat de Wet natuurbescherming de bescherming van Natura 2000-gebieden regelt.

Het Natura 2000-gebied Markermeer & IJmeer grenst aan het projectgebied (aan de buitenzijde van de dijk). Dit Natura 2000-gebied is daarom relevant voor de effecten van de dijkversterking. Effecten op dit Natura 2000-gebied zijn reeds beschreven en beoordeeld in een Passende Beoordeling[16]. Het eerstvolgende dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is Polder Zeevang. Dit Natura 2000-gebied ligt op ca 4 km van het project. Vanwege deze afstand tot het projectgebied zijn effecten zoals oppervlakteverlies en verstoring op het Natura 2000-gebied Polder Zeevang en verder weg gelegen Natura 2000-gebieden uitgesloten. Potentiële effecten door stikstofdepositie kunnen wel relevant zijn.

Uit de memo natuur gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal blijkt dat de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal gedurende de aanlegfase en gebruiksfase geen gevolgen heeft voor beschermde natuurwaarden in het kader van Natura 2000. Een aanvullende toetsing in het kader van N2000-gebieden of een aanpassing van de vergunning is niet aan de orde. Er is geen sprake van aanvullend ruimtebeslag in Natura 2000-gebied. Ook treden er geen effecten als gevolg van hydrologische veranderingen op. De effecten als gevolg van verstoring vallen binnen de reikwijdte van de Wnb vergunning. Ook passen de effecten op Natura 2000-gebieden als gevolg van vermesting en verzuring (stikstofdepositie) binnen het geheel waarvoor destijds een stikstofdepositieberekening is uitgevoerd. In de Memo gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal onderdeel natuur wordt dit nader toegelicht.

Er vindt geen aanvullend(e) ruimtebeslag, verstoring, hydrologische effect of stikstofdepositie plaats, waarmee connectiviteit (verbinding van een natuurgebied) niet nader beoordeeld hoeven te worden.

4.3.2 Natuurnetwerk Nederland en Weidevogelleefgebieden

Het Natuurnetwerk Nederland zorgt voor een aaneengesloten netwerk van natuurgebieden en natuurontwikkelingsgebieden die met elkaar verbonden worden door ecologische verbindingszones.

Uit de memo gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal onderdeel natuur blijkt dat aanvullende toetsing en/of compensatieplicht in het kader van NNN en Weidevogelleefgebied niet aan de orde is. De gewijzigde werkzaamheden behorende bij de voorziene versterkingsoplossing passen binnen de reeds afgegeven besluiten en toestemmingen.

Het plangebied ligt niet in Weidevogelleefgebied. Het plangebied ligt wel in NNN-gebied. Als gevolg van de binnendijkse werkzaamheden is er tijdelijk sprake van ruimtebeslag op natuurbeheertype N04.02 (Zoete Plas). De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal leidt hierdoor tot aanvullend ruimtebeslag op De Weel. Dit ruimtebeslag is echter van tijdelijke aard. Na

[16] Versterking Markeerdijken Passende Beoordeling Wet natuurbescherming. Documentnummer AMMD-001025 (18.0214900), versienummer 3.0, d.d. juli 2018.

de werkzaamheden wordt De Weel zoveel mogelijk hersteld in oorspronkelijke staat en vindt watercompensatie (o.a. ten behoeve van waterberging) plaats. Er heeft dan weliswaar een gedeeltelijke verondieping plaatsgevonden ten behoeve van het onderwatertalud, maar de oppervlakte van het water (natuurbeheertype N04.02 Zoete plas) blijft hierbij behouden. Er is hierdoor geen sprake van een permanent verlies. Bovendien vormt het onderwatertalud een ecologische meerwaarde in de vorm van paaigrond voor vissen. Doordat er verder ruim voldoende water aanwezig blijft (zowel tijdens als na de werkzaamheden) en er langs de waterlijn riet wordt teruggeplant, blijft de functionaliteit van het NNN-gebied ook behouden.

Er vinden geen aanvullend ruimtebeslag, verstoring en hydrologische effecten plaats, waardoor connectiviteit en versnippering ook niet nader beoordeeld hoeven te worden.

4.3.3 Beschermde soorten

Uit de memo gewijzigde versterkingsoplossing Bedijkte Waal onderdeel natuur blijkt dat de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal binnen de reikwijdte van de reeks uitgevoerde toetsing naar beschermde soorten en de Wnb ontheffing past. Het is niet noodzakelijk om in het kader van soortenbescherming aanvullende maatregelen te nemen of een aanvulling op de ontheffing aan te vragen. De mitigerende en/of compenserende maatregelen uit de ontheffing blijven van kracht.

Ter hoogte van De Weel kunnen normaliter broedvogels, hermelijn, gewone dwergvleermuis, laatvlieger en ringslang voorkomen. Uit de memo die is opgesteld in het kader van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal blijkt dat de gewijzigde werkzaamheden voor geen van deze soorten/soortgroepen resulteert in wezenlijk andere effecten dan die reeds zijn beschreven en getoetst in hoofdstuk 7 van de Soortenbeschermingstoets[17]. Wel blijven de mitigerende en/of compenserende maatregelen uit de Wnb ontheffing van kracht.

4.3.4 Conclusie

De voorziene gewijzigde versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal betreft het aanbrengen van een binnenberm in plaats van de eerder voorziene constructieve versterking. Deze wijziging leidt niet tot andere effecten op beschermde natuurwaarden in het kader van Natura 2000, NNN, Weidevogelleefgebieden en beschermde soorten.

Er kan worden geconcludeerd dat de gewijzigde werkzaamheden binnen de reeds afgegeven besluiten en toestemmingen passen. Het aspect natuur zit voorgenomen ontwikkeling niet in de weg.

4.4 Landschap

In deze paragraaf wordt ingegaan op de gevolgen van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal voor het aspect Landschap.

De versterking van een historisch karakteristieke dijk als de Bedijkte Waal heeft vrijwel altijd invloed op de landschappelijke waarden, vanwege de grote verschillen tussen de huidige situatie en de nieuwe dijk. Aantasting van de landschappelijke waarden is onvermijdelijk. Waardevolle

[17] Versterking Markermeerdijken Soortenbeschermingstoets, documentnummer AMMD-002436 (18.0214910). Versienummer 3.0, d.d. juli 2018.

landschappen en landschappelijke waarden zijn in de Provincie Noord-Holland beschreven in de volgende beleidsstukken: het Kader Ruimtelijk Kwaliteit (KRK) (2014), de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018) met de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie (2018) en het Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk (2009). In de Omgevingsverordening en de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie zijn de beleidslijnen uit de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 voor landschap en ruimtelijke kwaliteit verder uitgewerkt.

In onderstaande paragrafen wordt ingegaan op bovengenoemde beleidskaders voor de beschrijving van de belangrijkste landschappelijk waarden, de gevolgen van de dijkversterking op deze waarden, en de maatregelen die genomen zijn om deze gevolgen te beperken.

4.4.1 Kader Ruimtelijke Kwaliteit

Het KRK voor de dijkversterking tussen Hoorn en Amsterdam is opgesteld om de kwaliteiten van het gebied te borgen en ervoor te zorgen dat deze een volwaardige plek krijgen in de planvorming. Het KRK is tevens ontwikkeld om het uiteindelijke ontwerp te kunnen toetsen. Het kader beschrijft de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en geeft vervolgens richting aan de uitwerking van het ontwerp.

De Markermeerdijken zijn in het KRK ingedeeld in vijf deelgebieden met elk hun eigen karakteristieken, kansen en belangrijkste waarden. De Bedijkte Waal valt in deelgebied Hoornse Hop (module 1 – 4).

Voor elk van de deelgebieden zijn de karakteristieken en de kernkwaliteiten benoemd en zijn ‘belangrijkste waarden’ benoemd. In deze paragraaf wordt de inpassing van de dijkversterking aan het KRK getoetst aan de hand van de belangrijkste waarden van het deelgebied Hoornse Hop.. Gezien de beperkte omvang van de wijziging bij de Bedijkte Waal blijft de continuïteit en samenhang van het geheel gewaarborgd.

De belangrijkste waarden voor de Hoornse Hop in relatie tot de voorgenomen ontwikkeling zijn:
Behoud historisch dijklichaam Westfriese Omringdijk
Het historisch dijklichaam in het Hoornse Hop is grotendeels behouden in de huidige vorm. Bij de Bedijkte Waal wordt door een buitenwaartse asverschuiving de dijk verruimd, door de combinatie met een binnenwaartse berm blijft het ruimtebeslag beperkt. De grote van de buitenwaartse asverschuiving is hetzelfde als in het PPW MMD. De kern blijft intact, waarbij de kruin licht wordt aangepast, binnendijks wordt een berm toegevoegd.

De conclusie voor deelgebied Hoornse Hop is dat de belangrijkste waarden richtinggevend geweest zijn voor de gemaakte keuzes en goed herkenbaar zijn in het ontwerp. Het behoud van het dijklichaam van de Westfriese Omringdijk is uiteindelijk de belangrijkste waarde voor het ontwerp. Ook aan de andere belangrijke waarden is echter aandacht besteed; de Noordse steen blijft grotendeels behouden en wordt buitendijks deels teruggeplaatst, en ook het zicht op het open water van het Hoornse Hop blijft mogelijk.

4.4.2 Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

In de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (2018) is de provincie Noord-Holland onderverdeeld in twintig landschappelijke eenheden (zogenaamde ensembles) en tien provinciale structuren. Van elk

ensemble en structuur geeft de Leidraad een beschrijving van de context, ontstaansgeschiedenis en dynamiek van het gebied. Vervolgens wordt een analyse gegeven van de drie belangrijkste provinciale kernwaarden:
1. Landschappelijke karakteristiek (landschapstypen en kenmerken van het landschap);
2. Openheid en ruimtebeleving (beleving van de ruimte);
3. Ruimtelijke dragers (driedimensionale lijnen en structuren zoals dijken en bebouwingslinten).

De dijkversterking omvat het ensemble West-Friesland Midden. Relevant is verder de structuur van de Westfriese Omringdijk.

Het ensemble West-Friesland Midden is een oud zeekleilandschap en herkenbaar aan de lange veenlinten en opstrekkende verkaveling haaks op de linten. Vanaf de dijk is er vaak zicht naar beide zijden. De Westfriese Omringdijk markeert de begrenzing van het oude zeekleilandschap en is door het kenmerkende dijkprofiel en de grote hoogte goed herkenbaar in het landschap. De kernwaarden van het ensemble West-Friesland Midden worden door de dijkversterking niet aangetast.

De Westfriese Omringdijk heeft een karakteristiek kronkelig verloop door de restanten van vroegere dijkdoorbraken. Het vrije zicht aan weerszijden van de dijk en het contact met het water ondersteunen het autonome karakter van de dijk. Door het markante profiel en de vaak steile hoge talud vormt de Westfriese Omringdijk een belangrijke ruimtelijke drager in het landschap. De Westfriese Omringdijk blijft grotendeels behouden in de huidige staat. De belangrijkste kenmerken van de Westfriese Omringdijk zijn:
1. Grilligheid van het dijktraject;
2. Aangrenzende openheid;
3. Landschappelijke elementen aan de dijk zoals de braken (restanten van dijkdoorbraken) en het buitendijkse voorland.

De Markermeerdijken worden gekenmerkt door het grillige traject met bochten en scherpe knikken (kapen). Het dijkprofiel van de dijk is zeer kenmerkend door de smalle kruin, een smalle en lage binnenberm en steile taluds. De veranderende waterveiligheidseisen staan op gespannen voet met huidige kenmerkende opbouw van de dijk. Deze kenmerken zullen dan ook veranderen: de dijken krijgen een brede lage binnenberm, een flauwer en deels ook hoger talud. Door deze noodzakelijke verbreding en verflauwing van het dijkprofiel zullen de bochten in het traject enigszins verflauwen en worden knikken minder scherp. Aan de vormgeving van de knikken is echter aandacht besteed, ze zijn zodanig ontworpen dat deze wel herkenbaar blijven. Hierdoor blijft de grilligheid van het dijklichaam in het landschap gehandhaafd.

De openheid van het gebied grenzend aan de dijk zal niet veranderen.

Qua ruimtelijke beleving heeft het opdelen van de zichtbare binnenberm (het deel boven water) als voordeel dat het binnenbermtalud wordt opgeknipt, waardoor deze visueel minder impact heeft. Op deze wijze ontstaan er ‘traptreden’ in de binnenberm. Deze ‘traptredes’ komen al voor langs de Markermeerdijken. De Polder de Etersheimerbraak is een bestaande drooggemalen doorbraak met een getrapte binnenberm (zie figuur 12). Het ontwerpen van een binnenberm met meerdere niveaus wordt ook toegepast bij de versterking ter plaatse van de Heintjesbraak, module 6, uit het PPW MMD.

Figuur 12: Trappen in de berm bij Polder de Etersheimerbraak (module 6)

4.4.3 Beeldkwaliteitsplan voor de Westfriese Omringdijk

Het Beeldkwaliteitsplan voor de Westfriese Omringdijk is van toepassing op de Bedijkte Waal. In het Beeldkwaliteitsplan voor de Westfriese Omringdijk worden een aantal landschappelijke waarden van deze historische dijk genoemd, dit zijn:

1. Openheid;
2. Het zicht van en naar de dijk;
3. De continuïteit van het dijkprofiel;
4. De relatie tussen dijk en 'kralensnoer' van landschapselementen;
5. De herkenbaarheid van de verschillende dijktracés.

De dijkversterking heeft geen gevolgen voor de hierboven genoemde waarden.

Voor de herkenbaarheid van het deeltraject Markermeerdijken in de Westfriese Omringdijk zijn in het beeldkwaliteitsplan de volgende ruimtelijke aanbevelingen ter toetsing opgenomen:

- *Water tegen de dijk behouden;*
  Het water aan de buitendijkse teen van de dijk is behouden.
- *Wanneer nieuw voorland nodig is blijft dit bij voorkeur kleinschalig en smal, in elk geval laag en extensief ingericht;*
  Niet van toepassing op de Bedijkte Waal
- *Voorlanden en vooroevers worden open gehouden;*
  Niet van toepassing op de Bedijkte Waal
- *Binnendijkse natte natuur wordt versterkt dan wel behouden;*
  De natte natuur binnendijks wordt versterkt door het creëren van een nieuwe flauw aflopende rietoever.
- *Weg op de kruin handhaven, Noordse steen aan de waterzijde laten terugkomen;*
- De pleisterplekken voor recreanten langs de Bedijkte Waal zijn allen buitendijk, daarom niet van toepassing op de Bedijkte Waal binnendijks.
- *Bij dijkversterking kansen voor realisatie van pleisterplekken en rustplaatsen.*
- De pleisterplekken voor recreanten langs de Bedijkte Waal zijn allen buitendijk, daarom niet van toepassing op de Bedijkte Waal binnendijks.

Bij het nieuwe deel rond de Bedijkte Waal is zorgvuldig met bestaande waarden omgegaan.

4.4.4 Conclusie
De gewijzigde versterkingsoplossing leidt niet tot aantasting van de landschappelijke waarden. Weliswaar leidt de binnenberm tot een beperkte aantasting van de randen het wiel, de grilligheid van het dijklichaam in het landschap gehandhaafd. Het aspect landschap staat voorgenomen ontwikkeling niet in de weg.

4.5 Cultuurhistorie

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de cultuurhistorische waarden in ter hoogte van de Bedijkte Waal. In het plangebied liggen geen Rijkmonumenten, beschermde stads- of dorpsgezichten en gemeentelijke monumenten. Ten behoeve van het wijzigen van het provinciaal monument is een rapportage cultuurhistorie opgesteld[18].

4.5.1 Cultuurhistorische waarden
Het dijktraject bij de Bedijkte Waal is over de gehele lengte provinciaal monument als onderdeel van de Westfriese Omringdijk. De Westfriese Omringdijk is in 1986 door Provincie Noord-Holland aangewezen als provinciaal monument.

De Omgevingsverordening 2020 bevat bepalingen met betrekking tot provinciale monumenten. Artikel 4.58, lid 3, bepaalt: 'Indien de monumentale waarden van het beschermd monument worden geschaad wordt een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, onderdeel b, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht geweigerd, tenzij:
a. er sprake is van een groot openbaar belang;
b. er geen reële alternatieven zijn; en
c. wordt aangetoond dat de beschadiging van het monument zo minimaal mogelijk is.'

Onder de het begrip 'groot openbaar belang' wordt in ieder geval begrepen de hoogwaterveiligheid.

Bij het bepalen of sprake is van het schaden van de monumentale waarde van de dijk wordt gekeken naar de redengevende omschrijving van, in dit geval, de Westfriese Omringdijk.

Redengevende omschrijving Omringdijk van West-Friesland
Sinds 8 maart 1983 is de Westfriese Omringdijk aangewezen als beschermd provinciaal monument. In de beschrijving van de Omringdijk van West-Friesland (Provinciaal Bestuur Noord-Holland, Haarlem, december 1990) wordt benadrukt dat de dijk van monumentaal belang is, maar ook als waterkering op verschillende plaatsen van betekenis is. Beschreven is dat in principe het waterstaatskundig belang prevaleert boven het monumentale. Met de plaatsing op de provinciale monumentenlijst beoogt de provincie tot goede afspraken te komen ingeval ingrijpende veranderingen aan de dijk onvermijdelijk zijn. In de redengevende omschrijving is het volgende opgenomen:

- De Westfriese Omringdijk is **cultuurhistorisch** van betekenis omdat hij West-Friesland door de eeuwen heen beschermd heeft tegen het water van de zee en de omringende meren. Het tracé van de dijk is historisch bepaald. Men kan daarin sporen waarnemen van de strijd tegen het water in de loop der tijden. In de eerste plaats is dat het bochtige tracé zelf. Bochten in

[18] Rapportage cultuurhistorie Bedijkte Waal, documentnummer AMMD-0014103, d.d. 2 juni 2021

een dijk duiden meestal op inbraken. Vervolgens geven de wielen een indruk van regelmatig terugkerende doorbraken en zijn de kleiputten de resultaten van het voortdurende onderhoud en herstel van de dijk. Tenslotte vormen de buitendijkse landen een essentieel onderdeel van de oudste vorm van een dijkverdedigingssysteem, waarbij men vóór de dijk voorland liet liggen om de slag van het water te breken.

- **Historisch-morfologisch** is de dijk van betekenis omdat hij in de loop der tijd hersteld, opgehoogd en afgegraven is en successievelijk van een aarden, wier- en steenbekleding is voorzien. Belangrijk hierbij is de samenstelling van het dijklichaam en de vorm van het profiel daarvan, zoals minimum breedte, taludhelling etc.
- De dijk vormt een **beeldbepalend element** in het Noord-Hollandse polderlandschap door de continuïteit en de hoogte van de dijk en de openheid van het landschap.
- Tenslotte heeft de dijk nog **historisch-ruimtelijke betekenis** als scheiding tussen oud land en de zee en tussen oud en nieuw land, waardoor hij een essentieel deel uitmaakt van het omringende dijklandschap. Dit cultuurlandschap heeft in de loop der tijd in hoge mate invloed uitgeoefend op de huidige uiterlijke verschijningsvorm van verschillende dijkvakken.

In de rapportage cultuurhistorie is de gewijzigde versterkingsoplossing getoetst aan de in de redengevende omschrijvingen beschreven waarden. De betreffende waarden zijn in beeld gebracht, de effecten daarop zijn beoordeeld en (de effecten van) alternatieven zijn afgewogen.

De gewijzigde versterkingsoplossing heeft een effect op de kenmerkende waarden van het provinciaal monument, namelijk op het dijktracé en profiel, de historische steenbekleding (maar die komt op ander punt terug), en de overgangszones aan de binnen- en buitenkant. Verder heeft de binnenwaartse berm effect op 'het wiel' De Weel, onderdeel van het provinciaal monument. Door de binnenberm wordt de ruimtelijk relatie tussen de dijk en het wiel minder sterk. Door de nieuwe binnenberm in De Weel voor een deel lager dan de huidige berm te leggen blijft er ruimtelijk wel onderscheid tussen de nieuwe berm en het historische tracé van de dijk, gevormd door de kruin en (oude) berm. Deze getrapte bermen komen al voor langs de Markermeerdijken, bijvoorbeeld in Polder de Etersheimerbraak (een diepgelegen, drooggemalen braak). Met dit ontwerp wordt de dijkversterking zodanig vormgegeven dat deze als toevoeging herkenbaar is in het landschap. Specifiek voor het gedeeltelijk dempen van De Weel gelden (nog) de volgende overwegingen; de wijziging van het wiel, dat onderdeel vormt van het provinciaal monument, is voor het grootste deel tijdelijk. In de periode waarin de dijkversterking plaatsvindt, treedt ruimtebeslag op door de aanleg van de strook naast de weg, die in het wiel wordt aangelegd. Deze strook wordt na uitvoering van de werkzaamheden weer verwijderd; er treedt een permanent effect op door de aanleg van de onderwaterberm in het wiel vanuit stabiliteitsoverwegingen. Dit effect tast echter de herkenbaarheid van De Weel niet aan, omdat het wateroppervlak als zodanig na de werkzaamheden weer grotendeels de oude vorm krijgt. De grootte en de vorm zijn de belangrijkste beelddragers van de Bedijkte Waal als doorbraakkolk (in dit geval van de dijkdoorbraak van 1675). De diepte van het water is hierbij minder van belang.

Kijkend naar de Redengevende omschrijving Omringdijk West-Friesland blijft ter plaatse van de Bedijkte Waal het **cultuurhistorisch** bochtig tracé met het wiel aan de binnenzijde zichtbaar. De **historisch morfologische waarden** blijven intact doordat geen afgraving van de dijk plaatsvindt; wel verandert het profiel van dijk. De continuïteit van de dijk in het open landschap blijft behouden, ter plaatse van de Bedijkte Waal blijft de dijk blijft een **beeldbepalend element.** Ten slotte blijft de **historisch-ruimtelijke betekenis** van de dijk als scheiding tussen oud land en de zee en tussen oud en nieuw land aanwezig, nu de dijk ter plaatse van de Bedijkte Waal niet wordt afgegraven en het wiel ondanks de binnenwaartse berm ook na de versterking herkenbaar en grotendeels in haar oude vorm aanwezig is.

Door de gewijzigde versterkingsoplossing veranderen de percentages met betrekking tot 'behoud', 'transformatie' en 'afgraven' niet –er is zowel bij de eerdere oplossing als bij de gewijzigde oplossing sprake van 'transformatie'. Door de gekozen oplossing veranderen de percentages met betrekking tot 'behoud', 'transformatie' en 'afgraven' niet – de eerdere oplossing en de gewijzigde oplossing vallen beiden onder het begrip 'transformatie'. Het wordt op dit punt dus niet erger dan is vergund. Er is sprake van een groot openbaar belang als bedoeld in de verordening, het gaat namelijk om de waterveiligheid. Er is geen (reëel) alternatief dat een beperkter effect op het monument heeft. En bovendien de aantasting met deze versterkingsoplossing zo minimaal mogelijk is gehouden, onder meer door de vormgeving van getrapte berm en doordat het wateroppervlak van het wiel na de werkzaamheden weer grotendeels zijn oude vorm krijgt. Er wordt, kortom, aan de in de artikel 4.58 van de verordening gestelde voorwaarden voldaan voor vergunningverlening.

4.5.2 Conclusie

De dijkversterking van de dijk ter hoogte van de Bedijkte Waal gaat gepaard met een aantasting van de monumentale Westfriese Omringdijk. In het kader van voorgenomen ontwikkeling worden er maatregelen getroffen die gevolgen voor de cultuurhistorische waarden beperken. Voorts wordt er voldaan aan de in artikel 4.58 van de verordening gestelde voorwaarden voor vergunningverlening. Het aspect cultuurhistorie zit voorgenomen ontwikkeling niet in de weg.

5. Maatschappelijke en financiële uitvoerbaarheid

5.1 Maatschappelijke uitvoerbaarheid

BRO-overleg
De Ruimtelijke Onderbouwing is in het kader van het vooroverleg ter advisering naar de diverse overleginstanties, waar onder de provincie Noord-Holland en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, heeft er een bestuurlijk vooroverleg (in het kader van 3.1.1 Bro) plaatsgevonden.

Zienswijzen
Op de totstandkoming van de omgevingsvergunning is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing. Dit betekent dat de omgevingsvergunning samen met het Ontwerp Projectplan Waterwet als ontwerp ter inzage zal liggen. Eenieder kan gedurende deze termijn een zienswijze over het ontwerp naar voren brengen. Indien er gedurende deze termijn zienswijzen worden ingediend, worden deze beantwoord in een Nota van Beantwoording. In de Nota van Beantwoording wordt aangegeven hoe er met de zienswijzen is omgegaan. Wijzigingen naar aanleiding van de zienswijzen worden daar waar nodig meegenomen in het definitieve Projectplan en de definitieve omgevingsvergunning.

Vaststellingsfase
Na afloop van de terinzagelegging van het Ontwerp Projectplan Waterwet en de ontwerp omgevingsvergunning voor de versterking van de dijk ter plaatse van de Bedijkte Waal stelt het algemeen bestuur van HHNK (het college van hoofdingelanden) het Projectplan Waterwet vast op basis van het advies van de betrokken partijen en neemt hierbij de ontvangen zienswijzen mee in zijn afweging. Tegelijkertijd neemt het betreffende bevoegd gezag, mede op basis van de zienswijzen, een definitief besluit ten aanzien van de ingediende aanvraag omgevingsvergunning.

Het vastgestelde Projectplan Waterwet wordt ter goedkeuring aangeboden aan GS van de Provincie Noord-Holland. Vervolgens wordt het Projectplan Bedijkte Waal door GS goedgekeurd. Zij motiveren hun besluit en leggen het goedkeuringsbesluit ter inzage samen met het Projectplan Waterwet en de verleende omgevingsvergunning.

Beroepsfase
Belanghebbenden hebben de mogelijkheid om binnen zes weken na de dag waarop het Projectplan Waterwet Bedijkte Waal en de omgevingsvergunning ter inzage worden gelegd, beroep in te stellen bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Belanghebbenden die niet tijdig een zienswijze hebben ingediend lopen het risico dat een eventueel beroep mogelijk niet ontvankelijk is bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Voor het indienen van beroep is griffierecht verschuldigd. In beginsel doet de Afdeling binnen zes maanden na afloop van de beroepstermijn uitspraak.

Op voorgenomen ontwikkeling is afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet van toepassing. Dit heeft een aantal gevolgen voor de eventuele beroepsprocedure tegen het Projectplan Waterwet Bedijkte Waal en de omgevingsvergunning. Zo moeten de beroepsgronden in het beroepschrift worden opgenomen, wordt het beroepschrift niet ontvankelijk verklaard indien binnen de beroepstermijn geen gronden zijn ingediend en kunnen deze na afloop van de

beroepstermijn niet meer worden aangevuld. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State doet uiterlijk binnen zes maanden na afloop van de beroepstermijn uitspraak. Deze bestuursrechter beslist als enige en hoogste instantie over eventuele beroepen.

Doorkijk vervolg
Nadat de dijkversterking is gerealiseerd dient het bestemmingsplan te worden geactualiseerd. Het benodigde ruimtebeslag voor de dijkversterking is het resultaat van het ontwerpproces. Aan weerszijden van het ruimtebeslag dient door de gemeente Edam-Volendam bij de actualisatie van de bestemmingsplannen danwel de voorbereiding van een omgevingsplan waarin de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal is gelegen, een beschermingszone voor de dijk te worden opgenomen. Doel van deze beschermingsstrook is het vrijwaren van deze gronden van eventuele toekomstige belemmeringen. Deze strook is bedoeld om de dijk te kunnen onderhouden in de beheerfase.

5.2 Financiële uitvoerbaarheid
Bij de voorbereiding van een ruimtelijk besluit dient op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) inzicht te worden gegeven in de economische uitvoerbaarheid van het plan.

5.2.1 Grondverwerving
Langs de Bedijkte Waal zijn geen woningen en bedrijven aanwezig. De eigenaar en beheerder van de Bedijkte Waal is Staatsbosbeheer. Met Staatsbosbeheer zijn afspraken gemaakt over de benodigde grondverwerving.

5.2.2 Regelingen voor schadevergoeding
Indien een belanghebbende als gevolg van de uitvoering van het Projectplan de Bedijkte Waal schade lijdt, zijn diverse regelingen voor schadevergoeding beschikbaar. Deze worden in deze paragraaf nader toegelicht.

Nadeelcompensatie
Indien een belanghebbende als gevolg van de uitvoering van het Projectplan schade lijdt, kan degene bij HHNK een verzoek om een vergoeding indienen. De Verordening nadeelcompensatie 2015 van HHNK is hierop van toepassing. Mocht op basis van de Verordening recht bestaan op eenvergoeding, dan keert het HHNK die uit. Dit betekent onder meer dat schade die binnen het normaal maatschappelijke risico valt, niet wordt vergoed. Een belanghebbende kan een verzoek indienen tot uiterlijk vijf jaar nadat degene heeft vastgesteld dat deze in een wezenlijk nadeliger positie is komen te verkeren door de uitvoering van dit Projectplan. Twintig jaar na afronding van de werkzaamheden verjaart elke mogelijkheid om nadeelcompensatie te vragen. Bij de behandeling van een verzoek om nadeelcompensatie past HHNK de Verordening nadeelcompensatie 2015 van HHNK toe.

Planschade
De mogelijkheid tot vergoeding van planschade als gevolg van de uitvoering van de omgevingsvergunning strijdig gebruik is geregeld in afdeling 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro). Op grond van artikel 7.16 Waterwet blijft afdeling 6.1 van de Wro evenwel buiten toepassing, omdat een belanghebbende voor schade het gevolg van het Projectplan de Bedijkte Waal een beroep kan doen op een schadevergoeding als bedoeld in artikel 7.14 lid 1 Waterwet. In dat geval wordt een planschadeverzoek opgevat als een verzoek om nadeelcompensatie ingevolge

de Waterwet, dat wordt afgehandeld door HHNK overeenkomstig het bepaalde onder 'Nadeelcompensatie'.

Uitvoeringsschade
Tijdens de realisatie van de versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal kan sprake zijn van niet voorziene situaties waarbij als gevolg van werkzaamheden fysieke schade wordt toegebracht aan de eigendommen van derden (doorgaans gebouwen, grondstructuur, gewassen en dergelijke). Als deze schade onverhoopt optreedt, het HHNK daarvoor aansprakelijk is en de schade aan de werkzaamheden is toe te schrijven, dan komt die schade in beginsel voor vergoeding in aanmerking.

Derden die menen schade te ondervinden kunnen zich melden bij de Alliantie via www.markermeerdijken.nl. De schademeldingen worden conform een vast protocol afgehandeld.

5.2.3 Financiering
De voorgenomen versterking van dijk ter hoogte van de Bedijkte Waal is door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat opgenomen in het landelijk tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2). Dat betekent dat het Rijk deze projecten financiert, mits het ontwerp voor de kustversterking sober, robuust en doelmatig is. Met sober en doelmatig wordt bedoeld dat de te leveren inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan het op orde brengen van de veiligheid tegen de laagst mogelijke kosten. Robuust betekent dat in het ontwerp rekening wordt gehouden met toekomstige ontwikkelingen en onzekerheden, zodat de versterkte waterkering tijdens de planperiode blijft functioneren zonder dat ingrijpende en kostbare aanpassingen noodzakelijk zijn en dat daarnaast het ontwerp uitbreidbaar is.

Daarbij worden door het Rijk uitsluitend die werkzaamheden gefinancierd die noodzakelijk zijn om de hoogwaterveiligheid op het vereiste niveau te brengen. Dit behelst tevens de benodigde inpassingsmaatregelen en mitigerende of compenserende maatregelen. De totale kosten van het project worden, op voorwaarde dat aan de subsidievoorwaarden "sober, robuust en doelmatig" wordt voldaan, vergoed middels een subsidiebeschikking van PB-HWBP2.

5.2.4 Conclusie financiële uitvoerbaarheid
Een deel van de gronden die benodigd zijn voor de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal is al in eigendom bij het HHNK. Een ander deel moet in eigendom worden verworven. Daarbij is het uitgangspunt om deze gronden langs minnelijke weg te verwerven. Blijkt dit niet mogelijk te zijn, dan wordt overgegaan tot opleggen van een gedoogplicht op grond van de Waterwet of onteigening.

Belanghebbenden die schade lijden ten gevolge van de uitvoering van het projectplan kunnen een verzoek om nadeelcompensatie indienen bij het HHNK. Indien recht bestaat op nadeelcompensatie wordt de schade vergoed.

De financiële uitvoerbaarheid van het project is gewaarborgd via financiële afspraken. De Versterking is door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat opgenomen in het HWBP-2. Dat betekent dat het Rijk deze projecten financiert mits het ontwerp voor de dijkversterking sober, robuust en doelmatig is. Hiermee is het project financieel uitvoerbaar.

Bijlage 1 Bestemmingsplantoets

Algemene opmerkingen bestemmingsplantoets

- op veel gronden waar de realisatie van voorgenomen ontwikkeling plaatsvindt, rust een dubbelbestemming Waterstaat-Waterkering. Binnen deze bestemming zijn - ongeacht de geldende enkelbestemmingen - alle activiteiten ten behoeve van de waterkering en waterhuishouding toegestaan. Voor dit project betekent dit dat in veel gevallen de dijkversterking ongeacht de geldende enkelbestemming is toegestaan;
- in de onderstaande tabel is af en toe een asterisk (hierna: *) opgenomen. Een * duidt erop dat in de bestemmingsplanregels is aangegeven dat er een omgevingsvergunning uitvoeren van werk of werkzaamheden (aanlegvergunning) is vereist;
- bij de dubbelbestemmingen waar een omgevingsvergunningplicht voor het uitvoeren van werk of werkzaamheden[19] aan gekoppeld is, wordt in de onderstaande tabel aangegeven of een omgevingsvergunning noodzakelijk is voor de uit te voeren werkzaamheden. Een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werk of werkzaamheden is vereist, tenzij het gaat om werkzaamheden die het normale onderhoud of beheer betreffen. Een omgevingsvergunning kan enkel worden verleend indien geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de toegekende bestemming van het gebied. De plicht tot het aanvragen van een omgevingsvergunning uitvoeren van werk of werkzaamheden vervalt echter indien voldaan wordt aan artikel 5.10 van de Waterwet. Omdat voor de voorgenomen ontwikkeling een Projectplan Waterwet wordt opgesteld en wordt voorbereid door middel van de projectprocedure, vervalt de vergunningplicht omgevingsvergunning voor het uitvoeren van werk of werkzaamheden;
- ten behoeve van de planfase van dijkversterking Markermeerdijken is een strijdigheidstoets opgesteld (AMMD-003612 d.d. september 2018). Voorliggende bestemmingsplantoets sluit aan bij deze strijdigheidstoets.

<u>Bestemmingsplantoets Bedijkte Waal</u>

Vigerend bestemmingsplan
Op de locatie waarvoor een gewijzigde versterkingsoplossing is voorzien, ter hoogte van de Bedijkte Waal (module 4, sectie HE-5 tussen dijkpaal 63 tot 67)), gelden de volgende bestemmingsplannen:

- Bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016, vastgesteld d.d. 13 april 2017;
- Parapluherziening parkeren c.a., onherroepelijk d.d. 14 juni 2018.

Het Paraplubestemmingsplan parkeren c.a. kent geen relevante bepalingen voor dit project. Om deze reden is niet getoetst aan dit bestemmingsplan.

Op grond van het bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 gelden de volgende bestemmingen en aanduidingen:

- Dubbelbestemming Waterstaat - Waterkering (artikel 30);
- Enkelbestemming Agrarisch met waarden (artikel 5);
- Enkelbestemming Natuur (artikel 11);
- Enkelbestemming Verkeer (artikel 17);
- Dubbelbestemming Waarde-Archeologie 3 (artikel 24);
- Dubbelbestemming Waarde-Archeologie 5 (artikel 26);

[19] Op grond van artikel 2.1 lid 1 onder b en c Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

- Dubbelbestemming Waarde-Landschap (artikel 28);
- Gebiedsaanduiding vrijwaringszone - dijk (artikel 34.4).

Figuur 1 geeft een uitsnede van de verbeelding van bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016[20] ter plaatse van voorgenomen ontwikkeling. Het benodigde ruimtebeslag voor de gewijzigde versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal is weergegeven met een rode arcering.

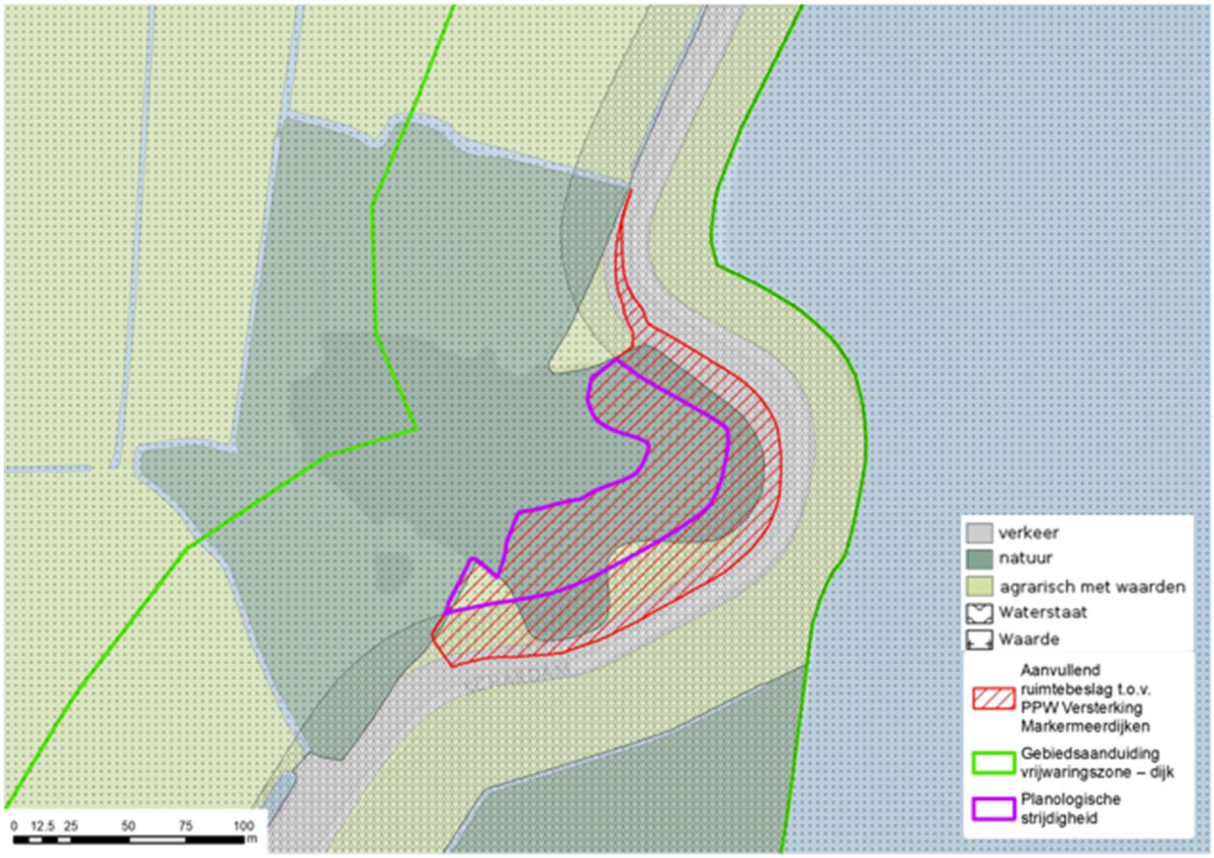

Figuur 3: Uitsnede verbeelding bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 ter plaatse van de gewijzigde versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal

Bestemmingsplantoets
In de onderstaande tabel is de bestemmingsplantoets van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal opgenomen.

Bestemming	Volgens de regel is grond bestemd voor	Past binnen BP?	Toelichting
dubbelbestemming Waterstaat -	de waterkering en de waterbeheersing met de daarbij behorende bouwwerken	ja	Binnen deze bestemming zijn onder meer werken ten behoeve van de waterkering toegestaan. De voorziene

[20] IMRO code: NL.IMRO.0385.BuitengebiedZ2016-VG02

Waterkering (artikel 30)			versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal staat ten dienste van de waterkering en is onder deze bestemming toegestaan. Om deze reden is de dijkversterking niet strijdig met de bepalingen van artikel 30 van het bestemmingsplan.
enkelbestemming Agrarisch met waarden (artikel 5)	uitoefening veehouderijen en weidebedrijven, extensief recreatief medegebruik, verbouwen van ruwvoergewassen, […], groen, water, het behoud, herstel en de ontwikkeling van natuurlijke waarden	nee	Binnen de bestemmingsomschrijving is water weliswaar mogelijk gemaakt maar hieronder wordt niet mede verstaan de dijkversterking. Blijkens de toelichting bij het plan doelt de bestemming op wateren zoals sloten en daarbij behorende mogelijkheden tot waterberging. De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal valt hierbuiten en is daarmee strijdig met de agrarische bestemming. Op een deel van deze gronden ligt tevens de dubbelbestemming waterstaat-waterkering. Om deze reden is de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal gedeeltelijk strijdig met de bepalingen van artikel 5 van het bestemmingsplan.
enkelbestemming Natuur (artikel 11)	behoud of het herstel van natuurwetenschappelijke, landschappelijke, cultuurhistorische en aardkundige waarden, agrarisch medegebruik en extensief recreatief medegebruik	nee	De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal past niet binnen deze bestemmingsomschrijving. Om deze reden is de dijkversterking strijdig met de bepalingen van artikel 11 van het bestemmingsplan.
enkelbestemming Verkeer (artikel 17)	wegen, kaden (incl. kaden, voet-/fietspaden etc.)	nee	De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal past niet binnen deze bestemmingsomschrijving. Omdat op deze gronden tevens de dubbelbestemming Waterstaat-Waterkering ligt, is de dijkversterking daarom toch niet strijdig met de bepalingen van artikel 17 van het bestemmingsplan.
Dubbelbestemming Waarde Archeologie 3 (artikel 24)	behoud en bescherming archeologische waarden	ja *	De gronden zijn mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden. Op grond van de dubbelbestemming 'Waarde-Archeologie 3' en zijn geen inhoudelijke verboden opgenomen voor het verrichten

			van bepaalde activiteiten. Om deze reden is de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal niet strijdig met de bepalingen van artikel 24 van het bestemmingsplan.
Dubbelbestemming Waarde Archeologie 5 (artikel 26)	behoud en bescherming archeologische waarden	ja *	De gronden zijn mede bestemd voor het behoud en de bescherming van de archeologische waarden van de gronden. Op grond van de dubbelbestemming 'Waarde-Archeologie 5' en zijn geen inhoudelijke verboden opgenomen voor het verrichten van bepaalde activiteiten. Om deze reden is de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal niet strijdig met de bepalingen van artikel 26 van het bestemmingsplan.
Dubbelbestemming Waarde - Landschap (artikel 28)	behoud en herstel van landschappelijke waarden in het gebied	ja *	Op grond van de bestemming zijn gronden mede bedoeld voor het behoud en het herstel van landschappelijke waarden. Op deze gronden mag niet worden gebouwd. Van bouwen ter plaatse van deze dubbelbestemming is geen sprake. Om deze reden is de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal niet strijdig met de bepalingen van artikel 28 van het bestemmingsplan.
Vrijwaringszone - dijk (artikel 34.4)	ter plaatse van deze aanduiding mag niet eerder worden gebouwd nadat de dijkbeheerder gedurende drie weken in de gelegenheid is gesteld om schriftelijk advies uit te brengen	ja	Ten behoeve van de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal wordt niet gebouwd. De dijkversterking is daarom niet strijdig met de bepalingen van artikel 34.4 van het bestemmingsplan.

Conclusie
De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal past niet binnen de bepalingen van de enkelbestemmingen 'Agrarisch met Waarden' (artikel 5) en 'Natuur' (artikel 11) van bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 voor het deel waar niet tevens de dubbelbestemming 'Waterstaat-waterkering' (artikel 30) geldt. De voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal past tevens niet binnen de bepalingen van de enkelbestemming 'Verkeer' (artikel 17) van bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016. Omdat er op de gronden waar de enkelbestemming 'Verkeer' rust, tevens de dubbelbestemming Waterstaat-Waterkering rust, is de voorziene versterkingsoplossing ter hoogte van de Bedijkte Waal niet strijdig met de bepalingen van de enkelbestemming Verkeer van bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016. Er is een planologische procedure benodigd om de dijkversterking ruimtelijk in te passen ter plaatse van de gronden waar de enkelbestemmingen 'Agrarisch met Waarden' en 'Natuur' van

bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016 op rusten en waar geen dubbelbestemming ‘Waterstaat-waterkering’ rust.

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier
ALLIANTIE MARKERMEERDIJKEN

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 29 juni 2021

Onderwerp: ontwerp verklaring van geen bedenkingen Bedijkte Waal

Kenmerk: 1648237/1649617

Bijlagen:
- Motivering afgeven van verklaring van geen bedenkingen, opgesteld door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- Ruimtelijke Onderbouwing Bedijkte Waal

1. Inleiding

De ontwerpverklaring van geen bedenkingen (vvgb) dient te worden afgegeven om de aangevraagde afwijking van het bestemmingsplan voor de dijkversterking Bedijkte Waal (module 4) te kunnen vergunnen.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Op 28 april 2021 heeft het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (hierna HHNK) een omgevingsvergunning aangevraagd op grond van artikel 2.1 lid 1 sub c en f van de Wabo voor de activiteiten handelen in strijd met het bestemmingsplan en wijzigen monument. De aanvraag is geregistreerd onder kenmerk OLO-6040049. De vergunningaanvraag betreft het gewijzigd uitvoeren van een deel van de versterking van de Markermeerdijken (sectie HE-5 tussen dijkpaal 63 tot 67, module 4 Bedijkte Waal) in afwijking van de reeds verleende omgevingsvergunning (kenmerk 1073018/1139054. d.d. 31 oktober 2018).

De aanvraag is namens de provincie in behandeling genomen door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.
Onderdeel om te komen tot het verlenen van een omgevingsvergunning is ingevolge artikel 2.27 Wabo in samenhang gelezen met artikel 6.5, eerste en vierde lid, Bor een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) van Provinciale Staten (PS). Een vvgb is op grond van de Wabo noodzakelijk om een omgevingsvergunning te verlenen waarbij met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wabo wordt afgeweken van het bestemmingsplan (buitenplans en zonder kruimelgeval).
PS geven met een vvgb aan dat zij geen bedenkingen hebben tegen het verlenen van de omgevings-vergunning. Blijkens artikel 6.5, tweede lid, van het Bor kunnen PS alleen een vvgb weigeren in het belang van een goede ruimtelijke ordening. Uit de bijgevoegde motivering van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied blijkt dat het project voldoet

aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

De verplichting om te participeren ligt niet bij de provincie maar bij de initiatiefnemer van de dijkversterking. De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied zal tijdens het verlenen van de omgevingsvergunning toetsen of voldoende aandacht is besteed aan participatie.

4. Proces en procedure

De ontwerp verklaring van geen bedenkingen wordt op grond van artikel 158 van de Provinciewet met de ontwerp-vergunning vastgesteld en ter inzage gelegd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied namens Gedeputeerde Staten. Gedurende de inzagetermijn kunnen zienswijzen worden ingediend tegen de ontwerp omgevingsvergunning en bijbehorende ontwerp-vvgb. Mochten

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 41-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 29 juni 2021;

gelet op artikel 2.27 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in samenhang met de artikelen 6.5, eerste en vierde lid, en 3.1, aanhef en onder b, van het Besluit omgevingsrecht (Bor);

besluiten:

1. Voor het project dijkversterking Bedijkte Waal een ontwerpverklaring van geen bedenkingen af te geven over de door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier ingediende aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het afwijken van bestemmingsplan Buitengebied Zeevang 2016.
2. indien er geen zienswijzen zijn ingediend over deze ontwerpverklaring van geen bedenkingen, de ontwerpverklaring tevens geldt als definitieve verklaring van geen bedenkingen.

Motivering afgifte verklaring van geen bedenkingen

De verklaring van geen bedenkingen kan op grond van artikel 6.5 van het Besluit Omgevingsrecht slechts worden geweigerd in het belang van een goede ruimtelijke ordening. Uit de motivering van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied blijkt dat het project voldoet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**13-09-2021**
Commissie RWK	
Datum commissievergadering	**30-08-2021**

Onderwerp:
Voordracht Ontwerp VVGB Dijkversterking Bedijkte Waal

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

De commissie adviseert:

Dit onderwerp als hamerstuk te agenderen voor de Statenvergadering van maandag 13 september.

Uittreksel concept-verslag commissie RWK 30-08-2021

5.a. Ruimte: Ontwerp VVGB Dijkversterking Bedijkte Waal (A-agenda RWK 30-08-2021)

Dhr. **Jensen** neemt het voorzitterschap over van dhr. Steeman.
De **voorzitter** geeft aan dat GS hebben besloten aan PS voor te stellen de ontwerpverklaring van geen bedenkingen af te geven met betrekking tot de door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier ingediende aanvraag voor een omgevingsvergunning ten behoeve van het project dijkversterking Bedijkte Waal. Dit maakt deel uit van de versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam. Uit de vergunningaanvraag en de daarbij behorende ruimtelijke onderbouwing blijkt dat het project voldoet aan de eisen van een goede ruimtelijke ordening en een goede ruimtelijke onderbouwing geeft. De wijziging heeft geen significante gevolgen voor de natuur en het provinciale monument. De verklaring kan daarom worden afgegeven door PS.
Mw. **Kaper-Hartenberg** (CU) geeft aan dat haar fractie het voorstel van GS steunt. Punt van aandacht is het ontbreken van twee bijlagen bij de stukken. Zonder deze bijlagen is de controletaak lastig uit te voeren. Voor nu steunt de fractie het voorstel.
Dhr. **Muurlink** (PvdA) zegt dat zijn fractie de aanleiding om deze wijziging begrijpelijk vindt. Het is uitgebreid gemotiveerd en getoetst aan allerlei wet- en regelgeving. Bij de stukken staat nog niet ingevuld wanneer en op welke wijze de zienswijze plaatsvindt. Ook wordt gevraagd op welke wijze burgers betrokken zijn voorafgaand aan de wijziging.
Mw. **Kaamer van Hoegee** (VVD) is van mening dat niet de provincie maar het waterschap de burgerparticipatie moet uitvoeren.
De heer **Muurlink** (PvdA) antwoordt dat met betrekking tot de totstandkoming van de VVGB de provincie hiervoor verantwoordelijk is.
Mw. **Kaamer van Hoegee** (VVD) geeft aan dat de voorgestelde dijkversterking noodzakelijk is. Naar aanleiding van de stukken concludeert de VVD-fractie dat dit stuk dijk op de juiste wijze wordt ingepast in het landschap. Men heeft hier dan ook geen bezwaar tegen.

Dhr. **Vink** (D66) vindt de onderbouwing prima. Er is sprake van een goede ruimtelijke ordening en inpassing. De fractie gaat hier dan ook mee akkoord.
Dhr. **Hollebeek** (PvdD) zegt dat er een goede onderbouwing is en er wordt voldaan aan een goede ruimtelijke ordening. Spreker vindt het mooi dat door het kiezen van de binnenwaartse berm de vorm van de dijk zoveel mogelijk blijft gehandhaafd. Het lijkt goed om voortaan hierbij participatie te betrekken. De fractie van de PvdD gaat akkoord.
Mw. **Van Andel** (CDA) geeft aan dat haar fractie het voorstel steunt. Meerdere overheden hebben een plan opgesteld waar eigenlijk niemand tegen is.

Gedeputeerde **Loggen** dankt de Statenleden voor de complimenten. De provincie kijkt of er een goede ruimtelijke verordening heeft plaatsgevonden en geeft in dat geval een verklaring van geen bedenking af. Tot zover strekt de verantwoordelijk. Het is niet gepast om een burgerparticipatie te houden. Dit is aan het Hoogheemraadschap dat dit project initieert. Dit is Staatsbosbeheer en zij zijn hierbij betrokken geweest. Er is rekening gehouden met deze enige stakeholder.
De ontbrekende bijlagen zullen worden nagestuurd.

Dhr. **Muurlink** (PvdA) vindt het fijn om te horen dat de belanghebbende partij is betrokken bij het plan.
Mw. **Alberts** (SP) zegt dat het voor haar fractie en blijkbaar ook de andere fracties om een hamerstuk gaat.
De **voorzitter** concludeert dat het een hamerstuk is voor de vergadering van PS.

- **Opmerking: GS heeft aangegeven dat alle beschikbare stukken zijn toegezonden**

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 13 september 2021

Onderwerp: Aanwijzen Dhr. Kohler (JA21) als opvolgend plaatsvervangend lid van Algemeen bestuur van het Waddenfonds

Kenmerk: 1627730

1. Inleiding

Dhr. E.W.J. Jensen heeft aangegeven zijn functie als plaatsvervangend lid van het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds te willen neerleggen. Dhr. G.H.J. Kohler (JA21) is door de fractie voorgedragen als opvolger van de heer Jensen als plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur van het Waddenfonds.

2. Financiering

Met de aanwijzing van een nieuw plaatsvervangend lid door uw Staten zijn geen kosten gemoeid.

3. Proces en procedure

De aanwijzing van de leden geldt voor de Statenperiode 2019-2023. Het Waddenfonds en het nieuw aangewezen lid worden in kennis gesteld van het aanwijzen van de heer Kohler als plaatsvervangend lid van het Waddenfonds.

4. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Presidium van Provinciale Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

dhr. M.W. Admiraal, plv. Griffier

Ontwerpbesluit

Nr. 49-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van het Presidium van 13 september 2021;

gelet op artikel 6 lid 5 van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.

besluiten:

dhr. G.H.J. Kohler te benoemen als plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur van het Waddenfonds.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	7572
Extern Zaak ID	921516
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	13 september 2021
Agendapunt	9
Omschrijving	Concept-samenwerkingsafspraken MRA (VD-48).
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Geagendeerd	Vergaderdatum
PS-vergadering	**13 september 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 september 2021

Toelichting

Op 7 juli 2021 heeft de MRA-Regiegroep de Colleges van B&W en GS van de betrokken overheden verzocht om de concept-samenwerkingsafspraken te agenderen in raden en Staten.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.J. van den Berg
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076
bergjj@noord-holland.nl

Verzenddatum

Kenmerk
921516/1663002

Uw kenmerk

Betreft: concept-samenwerkingsafspraken MRA

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlage, betreffende de concept-samenwerkingsafspraken van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 4 juli 2021.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

voorzitter

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Aan mevr. F. Halsema, voorzitter van de Metropoolregio Amsterdam

Strawinskylaan 1779

1077 XX AMSTERDAM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.J. van den Berg
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076
bergjj@noord-holland.nl

Verzenddatum

Kenmerk
921516/1695346

Uw kenmerk

Betreft: opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken MRA

Geachte mevrouw Halsema,

Voor het zomerreces heeft het MRA-secretariaat aan alle gemeenteraden van de MRA-gemeenten en aan Provinciale Staten van Flevoland en Noord-Holland een conceptversie gestuurd van de nieuwe MRA-samenwerkingsafspraken, met het verzoek om dit in eerste aanleg te bespreken en opmerkingen te doen toekomen. Op basis van de binnengekomen opmerkingen zal dan in oktober vervolgens een bijgewerkte tweede versie van de samenwerkingsafspraken voor commentaar worden voorgelegd aan raden en Staten.

Provinciale Staten van Noord-Holland hebben, mede aan de hand van een voordracht van het College, op 6 september in commissieverband over het voorliggende concept gesproken, en vervolgens ook plenair in de Statenvergadering van 13 september.

Er is waardering uitgesproken voor het werk van de transitiecommissie en voor het document dat nu in conceptvorm voorligt. Wel meent PS dat de samenwerkingsafspraken in een aantal opzichten verbeterd kunnen worden. Het gaat daarbij om de volgende aspecten:

- De concept-samenwerkingsafspraken beogen het doel van de MRA, de nieuw in te stellen gremia, hun verantwoordelijkheden en rollen, alsmede de werkprocedures, uitputtend te beschrijven. Dit levert een lijvig document op. Daarin schuilt het risico dat de lezer het overzicht verliest. In de definitieve versie zouden de hoofd- en bijzaken beter gescheiden kunnen worden, bijvoorbeeld door het document te beginnen met een inleiding over het doel

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

van de MRA. Diverse procedurele passages kunnen vervolgens uit de hoofdtekst verschoven worden naar de bijlage, waarin de werkafspraken/procedures worden geschetst. Ook zou een professionele eindredacteur de tekst nog eens moeten nalopen op onduidelijkheden, dubbellingen en taalfouten.

- De bijlage met werkafspraken biedt een behoorlijk compleet overzicht. Dat is vanuit de –zo gewenste- transparantie een goede gedachte. Deze volledigheid zou ten koste kunnen gaan van flexibiliteit en snelheid. De MRA moet kunnen blijven inspringen op nieuwe kansen en ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij het Rijk. Daarnaast zal het elke twee jaar opstarten van een proces om ofwel de MRA agenda ofwel de samenwerkingsafspraken aan te passen, veel ambtelijke capaciteit vragen. Dit kan ten koste gaan van de resultaatgerichtheid. Zoals al wordt aangegeven zijn de werkafspraken in de bijlage een voorzet en zal in de praktijk moeten blijken hoe ze uitpakken.

- Het eigenlijke inhoudelijke werk vindt plaats in de platforms en in de portefeuillehoudersoverleggen van de MRA. Conform het huidige MRA-convenant leveren de platforms een jaarverslag op. Hier gaat in de nieuwe samenwerkingsafspraken het nodige veranderen. Over de voortgang van de MRA-activiteiten zal, tegen het licht van de drie overkoepelende MRA-thema's, teruggemeld gaan worden in een 'Voortgangsnota' en een termijnagenda. Het voordeel hiervan kan zijn dat het zodoende beter mogelijk wordt om met raden en Staten het gesprek te voeren over de hoofdlijnen van de MRA-samenwerking. Het is de bedoeling meer integraliteit te verkrijgen in plaats van in details te blijven steken. Een risico is wel dat het inhoudelijke werk van de platforms en portefeuillehoudersoverleggen verder af komt te staan van raadsleden en Statenleden. Wij verwachten daarom dat ook in de voortgangsnota en de termijn agenda voldoende ruimte zal worden gemaakt voor inhoudelijke aandachtspunten.

- De MRA-samenwerking wordt intensiever en neemt aan belang toe. De evaluatiecommissie concludeerde in 2019 dat de MRA nog teveel een 'papieren samenwerking' was en resultaatgerichter zou moeten worden. De voorliggende conceptafspraken bepleiten in het kader daarvan een bestuur van tien leden dat 'minimaal' eens per maand vergadert, plus een zeer breed samengestelde algemene vergadering die 'ten minste' vier keer per jaar bijeen komt. Het is de vraag of deze hoge vergaderfrequenties realistisch zijn. Wij verzoeken u dan ook om in de afspraken ruimte te laten om van deze frequentie af te kunnen wijken indien nodig.

- De MRA bestaat uit zeven deelregio's, zo staat vermeld op p.12. Voor de volledigheid wijzen wij erop dat de MRA bestaat uit zeven deelregio's, twee provincies (Noord-Holland en Flevoland) en de Vervoerregio Amsterdam. Overigens wordt dit verderop in de samenwerkingsafspraken (zoals bij de samenstelling van de diverse gremia binnen de MRA) wél op een juiste manier uitgewerkt.

- De deelregio's vormen (samen met provincies en de Vervoerregio) de basis van de MRA, hebben veel autonomie en kunnen zelf bepalen hoe ze hun onderlinge intergemeentelijke afstemming vormgeven. Tegen die achtergrond is het wat curieus om in de conceptafspraken te lezen (in paragraaf B.3) dat '*het niet mogelijk is om deelregio's op te splitsen*'. Vanuit de bestuurlijke grondgedachte van de MRA vinden wij het beter om het aan gemeenten zelf over te laten hoe en met wie men zich wenst te organiseren. Het streven van de MRA zou er op gericht moeten zijn om de positie van de deelregio's te versterken. Wij verzoeken u deze passage te schrappen.

- We zien het als een vooruitgang dat de positie van de raadtafel wordt versterkt. De conceptafspraken stellen (in paragraaf C.1) dat *'Het Bestuur en de Algemene Vergadering zich laten adviseren door de MRA Raadtafel. Deze geeft het MRA Bestuur en de AV gevraagd en ongevraagd advies over de processen, die de raden en Staten aan gaan, waaronder de jaarlijkse Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'.'* Wij zien de raadtafel als een orgaan dat voorafgaand aan een traject advies geeft op het proces om te komen tot een eindproduct. Het inhoudelijke gesprek over de MRA kan op elk moment gevoerd worden met de verantwoordelijk bestuurder. Wij verzoeken u deze rol te verhelderen.

Provinciale Staten van Noord-Holland spreken de wens uit, dat de concept-samenwerkingsafspraken in de definitieve versie aangepast zullen worden conform de hierboven vermelde aandachtspunten.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

voorzitter

metropool
regioamsterdam

memo

Aan	Deelnemers van de MRA en hun raden en Staten
Van	Regiegroep van de MRA
Contact	Remco Rienties, 06 – 20002447, r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl Emiel Reiding, 06 – 39362077, e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
Onderwerp	Samenwerkingsafspraken voor de Metropoolregio Amsterdam
Datum	12 juli 2020

Inleiding

Na een intensieve periode van consultatie en de wensen en opvattingen zoals de raden en Staten die hebben ingebracht over het voorstel voor een metropool van grote klasse ligt er nu een concept van de samenwerkingsafspraken voor de Metropoolregio Amsterdam. In verschillende werksessies met raads- en Statenleden vanuit de hele MRA, een tweetal werksessies met bestuurders en een intensieve en vruchtbare bijeenkomst van de Regiegroep (voor de besluitvorming over de transitie uitgebreid naar alle deelnemers) is het gesprek gevoerd over onderdelen uit deze samenwerkingsafspraken.

De rijke input is verwerkt in deze concept samenwerkingsafspraken. De MRA is en blijft een bestuurlijk netwerk. De afstand tot de raden en Staten was echter te groot, wat tot onbekendheid en focus op proces en kosten leidde. De focus moet komen te liggen op inhoudelijke voortgang. Met deze nieuwe Samenwerkingsafspraken willen we fors aan transparantie winnen. Zodat de raden en Staten in een open lijn veel sterker betrokken worden, met de bedoeling dat er voor alle betrokkenen meer zicht wordt gegeven op de inhoudelijke meerwaarde van onze samenwerking.

Om de raden en Staten beter bij de inhoudelijke voortgang te betrekken komt er elk voorjaar een voortgangsnota, en in het najaar een termijnagenda. We starten met een bestuur waarin elke deelregio is vertegenwoordigd, en benadrukken daarmee het belang van de deelregionale samenwerking. De inhoud blijft leidend: de platforms en portefeuillehouderoverleggen zijn allen opgebouwd vanuit de deelregio's, en blijven de plek waar lokale en provinciale bestuurders elkaar vinden op gezamenlijke inhoudelijke belangen. En het kan niet duidelijk genoeg gezegd worden: we zijn en blijven een informele bestuurlijke samenwerking. Er wordt geen nieuwe bestuurslaag gecreëerd, alle bevoegdheden blijven bij

de raden en Staten. Regionaal rendement staat voorop: wat goed is voor de regio, is ook goed voor alle delen van de regio, en vice versa.

Waarom samenwerkingsafspraken
Transparantie, duidelijke kaders en heldere rollen en processen. De samenwerkingsafspraken moeten daarmee de gezamenlijke verwachtingen weerspiegelen. De afgelopen vier jaar was er te vaak onduidelijkheid, waarmee de slagkracht van de MRA niet werd gediend. Bovendien stonden raden en Staten op te grote afstand. Onze informele netwerksamenwerking vanuit de inhoud heeft baat bij duidelijkheid, zodat de verschillende onderdelen van het netwerk de juiste verwachtingen hebben bij hun rol in het geheel. Dit doel brengt met zich mee dat rollen en processen ook tot een zekere mate van detail zijn uitgewerkt in de samenwerkingsafspraken. In de sessies met raads- en Statenleden is ons gebleken dat daar behoefte aan is. De MRA mag geen black box zijn.

Opbouw en status van het document
De samenwerkingsafspraken vervangen (na vaststelling) het huidige convenant. Het convenant op zichzelf besloeg 11 pagina's, maar de afspraken daarin waren onvoldoende helder. Dat heeft op een later moment geleid tot een uitwerking in meer dan 60 pagina's. In deze nieuwe samenwerkingsafspraken hebben we geen losse documenten meer. We hebben één document, opgebouwd uit twee delen. Daarmee verwachten we direct voor iedereen helderheid te geven over de inrichting van onze samenwerking en de werkafspraken die daarbij horen.

Het eerste deel zijn de eigenlijke samenwerkingsafspraken. Deze stellen we na de zomer vast in twee ronden, en gaan we eens in de vier jaar evalueren en indien nodig herzien. In dit deel staan bijvoorbeeld afspraken over basisprinicpes, onze ambities en doelstellingen, wat de positie is van raden en Staten, en de rollen en taken van de verschillende gremia.

Het tweede deel zijn de werkafspraken. Hierin zijn afspraken opgenomen over hoe de MRA werkt, en welke procedures we daarbij hanteren. We stellen voor om nu op deze wijze van start te gaan en zien daarbij een overgangsjaar voor ons, waarbij we gaan kijken hoe de werkafspraken die we nu maken in de praktijk uitpakken. Het is goed mogelijk dat we daarbij tot de conclusie komen dat het toch handiger is om op sommige onderdelen nog wijzigingen aan te brengen. Daar blijven we met elkaar over in gesprek, en indien wenselijk passen we de werkafspraken lopende dit overgangsjaar aan. De werkspraken uit deel twee zijn niet vrijblijvend; ze zijn een operationalisatie en een nadere duiding van de samenwerkingsafspraken uit deel een.

Vaststelling in twee ronden
Bij raden en Staten is een duidelijke behoefte om de samenwerkingsafspraken in twee ronden te beoordelen. Ook is in alle gesprekken met raads- en Statenleden en bestuurders het belang onderstreept om dit transitieproces nog voor de gemeenteraadsverkiezingen af te ronden. We hebben nog een klein half jaar, maar dat maakt evengoed een strakke planning noodzakelijk. In de eerste ronde is er gelegenheid om de concept samenwerkingsafspraken in de raden en Staten te bespreken, en wensen en opvattingen te formuleren voor eventuele wijzigingen. We ontvangen deze reacties graag zo vroeg als mogelijk in september.

Op basis van alle ingekomen input zal het document worden aangepast, en worden vastgesteld als definitief concept in de Regiegroep. Vervolgens zal dit definitieve concept ter vaststelling naar alle deelnemers worden verzonden. Op 10 december hopen we vervolgens tijdens de State of the Regio, de netwerkdag van de MRA, samen het glas te heffen op onze samenwerking. Een samenwerking die met nieuwe, heldere afspraken een nieuwe impuls heeft gekregen.

Namens de leden van de uitgebreide Regiegroep,
Voorzitter Femke Halsema

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

metropool
regioamsterdam

Samenwerkingsafspraken Metropoolregio Amsterdam

CONCEPT 12 JULI 2021 (verzonden aan raden Staten voor reactie)

CONCEPT

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Preambule

In een intensief proces, met grote betrokkenheid van de deelnemers, zijn bijgaande Samenwerkingsafspraken tot stand gekomen. Heldere, eenduidige afspraken waarmee we onze MRA klaar maken voor de nabije toekomst.

Deze afspraken zijn bedoeld voor eenieder die in de samenwerking een rol speelt. Bestuurders en hun ambtenaren en de volksvertegenwoordigers in de raden en Staten.

Uiteindelijk doen we alles in MRA-verband natuurlijk voor onze inwoners, bedrijven en bezoekers. Hen een directe rol geven in onze informele bestuurlijke samenwerking is echter niet eenvoudig. Daarom is de rol van de raden en Staten ook zo ontzettend belangrijk, zodat belangen evenwichtig kunnen worden afgewogen.

Daarbij is van groot belang te benadrukken dat de MRA geen bestuurslaag vormt. De MRA is geen juridische entiteit en heeft geen mogelijkheden om bindende besluiten te nemen. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de democratische organen: de raden en de Staten. Daar veranderen deze Samenwerkingsafspraken niets aan.

Deze Samenwerkingsafspraken vervangen het convenant uit oktober 2016. Er was behoefte aan het herijken van de afspraken in het convenant. Met name om de transparantie een impuls te geven door de posities en onderlinge verhoudingen duidelijker te maken. Met een bestuur, een algemene vergadering en een directie kunnen de afspraken bijdragen aan een duidelijker profiel voor de MRA. Waarbij de positie van de raden en Staten en de rol van de deelregio's is versterkt. Zodat we gezamenlijk meer betrokkenheid gaan voelen bij de inhoudelijke voortgang. Met deze afspraken geven we de MRA een steviger basis en kunnen we met vol vertrouwen onze samenwerking nog beter maken.

Femke Halsema,
Voorzitter Metropoolregio Amsterdam

CONCEPT

Inhoudsopgave

Preambule
Samenvatting en leeswijzer

DEEL 1 – Samenwerkingsafspraken

A. Inleiding
A.1 - De noodzaak van de MRA
A.2 - Doel van deze samenwerkingsafspraken

B. Cultuur van de samenwerking
B.1 - Basisprincipes
B.2 - Ambitie en doelstellingen
B.3 - Deelregionale samenwerking

C. Structuur van de samenwerking
C.1 - Raden en Staten en de Raadtafel
C.2 - Algemene Vergadering
C.3 - Bestuur
C.4 - Platforms en portefeuillehoudersoverleggen
C.5 - Directie
C.6 - Financiering

D. Lijst van deelnemers

DEEL 2 – Werkafspraken

2.1 Zo werkt de MRA
2.2 Vierjaarlijkse cyclus: MRA Agenda (inclusief meerjarenbegroting)
2.3 Vierjaarlijkse cyclus: Samenwerkingsafspraken
2.4 Jaarlijkse cyclus: input vanuit raden en Staten (Voortgangsnota en Termijnagenda)
2.5 Jaarlijkse cyclus: bestuurlijke grip op de uitvoering
2.6 Externe rol van de MRA
2.7 Procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten'

CONCEPT

2.8 Procedure 'vaststellen in Bestuur / AV'
2.9 Overzicht best practices deelregionale samenwerking
2.10 Overzicht best practices lokaal of provinciaal gesprek tussen raad of Staten en bestuur over de MRA

Begripsbepalingen

CONCEPT

Samenvatting

In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) werken 32 gemeenten, twee provincies en de Vervoerregio Amsterdam met elkaar samen om de leefkwaliteit van onze inwoners te verbeteren. Het is een informele samenwerking op basis van gedeelde opgaven, die over de grenzen van gemeenten heen gaan. Bestuurders stemmen daarin met elkaar af om tot afspraken te komen over de gezamenlijke aanpak. Alle bevoegdheden blijven volledig bij de raden en Staten van de deelnemers. De MRA is een informeel samenwerkingsverband. Het vormt geen aparte bestuurslaag met eigen bevoegdheden of wettelijke taken.

We vormen een bestuurlijke en ambtelijke samenwerking, maar we vertrekken daarbij vanuit de kaders die raden en Staten meegeven. Daarom is draagvlak bij raden en Staten esentieel om de bestuurders effectief hun werk te kunnen laten doen in de regionale samenwerking. Veel van de regionale activiteiten vragen immers om een lokale uitwerking. De inwoners van de MRA verhouden zich tot de lokale en provinciale politiek, niet direct tot de schaal van de MRA. Raden en Staten kunnen op elk gewenst moment hun bestuurder(s) ter verantwoording roepen over wat zich in MRA-verband afspeelt. Het stellen van kaders door raden en Staten, het goed en tijdig informeren van raden en Staten en het regelmatig vragen om wensen en opvattingen vanuit raden en Staten is daarom essentieel voor een vruchtbare MRA-samenwerking.

Het '***wat***' van de samenwerking – de inhoudelijke opgaven waar we gezamenlijk aan werken – wordt elke vier jaar vastgelegd in de MRA Agenda, die raden en Staten goedkeuren. Als onderdeel van de MRA Agenda wordt ook een MRA-investeringsagenda opgesteld, waarin de benodigde investeringen inzichtelijk worden gemaakt om de ambities uit de MRA Agenda te verwezenlijken. Ook wordt een meerjarenbegroting opgenomen, waarin de gevraagde bijdrage van de MRA-deelnemers voor vier jaar inzichtelijk wordt gemaakt. Elk jaar kunnen raden en Staten bijsturen op basis van een Voortgangsnota in het voorjaar en een Termijnagenda in het najaar. Om het Bestuur grip te geven op de uitvoering wordt jaarlijks een uitwerking gemaakt van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting.

Het '***hoe***' we vormgeven aan de samenwerking is omschreven in deze samenwerkingsafspraken, die we elke vier jaar evalueren en waar nodig bijstellen. De kern van de samenwerking wordt gevormd door de platforms, waar bestuurders van de MRA-deelnemers vooral sturen op de uitvoering van de MRA Agenda. In het Bestuur van de MRA

CONCEPT

worden de meer strategische en integrale afwegingen gemaakt, die veelal platform-overstijgend zijn, en vindt de dagelijkse aansturing van de MRA-samenwerking plaats. Het Bestuur is het gezicht naar buiten en speelt een centrale rol in de nationale en europese lobby. De Algemene Vergadering is een kaderstellend en controlerend bestuurlijk orgaan, waaraan het Bestuur verwantwoording aflegt, en die primair gericht is op het behouden en vergroten van draagvlak voor de MRA-samenwerking onder de deelnemers. Voor het draagvlak is het van groot belang om een transparant proces te waarborgen. Dit doen we onder meer door de agenda's van bestuurlijke overleggen en overzichten van gemaakte afspraken openbaar te maken.

Het Bestuur en de Algemene Vergadering worden geadviseerd door de MRA Raadtafel. De democratisch vertegenwoordigende organen (raden en Staten) zijn met één lid vertegenwoordigd in de Raadtafel. De Raadtafel geeft het Bestuur gevraagd en ongevraagd advies over de processen, die de raden en Staten aangaan, waaronder de jaarlijkse Voortgangsnota en Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'. De Raadtafel heeft geen inhoudelijke rol. Voor de betrokkenheid van de raden en Staten is niet alleen de Raadtafel van belang, maar ook het gesprek tussen de raden en Staten en hun eigen colleges.

Leeswijzer

Dit document is opgebouwd in twee delen. Deel een zijn de eigenlijke samenwerkingsafspraken. De noodzaak voor samenwerking in de MRA, het doel van deze afspraken en de cultuur en structuur van onze samenwerking.
Deel twee bevat de werkafspraken. De verschillende cycli en processen worden hierin stapsgewijs beschreven.

CONCEPT

DEEL 1
SAMENWERKINGSAFSPRAKEN

CONCEPT

A. Inleiding

A.1 - De noodzaak van de MRA

De Metropoolregio Amsterdam is het samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland en Flevoland, 32 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam. Elke gemeente en deelregio brengt kwaliteiten in die het totaal versterken. De kracht van de MRA is de diversiteit, zowel economisch als stedelijk en landschappelijk.

Regionale samenwerking rond Amsterdam kent een lange voorgeschiedenis. We werken nu als Metropoolregio Amsterdam in de huidige vorm op basis van het convenant uit oktober 2016. De MRA is en blijft een netwerk van zelfstandige overheden. In de MRA werken we niet samen vanuit eigen lokale belangen, maar vanuit een streven naar gezamenlijk resultaat op onderwerpen die de grenzen van de gemeenten overstijgen. Die zien we in de domeinen duurzaamheid, economie, mobiliteit en ruimtelijke vraagstukken, ook vanuit een sociaal-maatschappelijke invalshoek.

De samenwerking in onze regio is altijd opgebouwd vanuit vertrouwen. Dit vertrouwen tezamen met gelijkwaardigheid is breed gewaardeerd en maakt het mogelijk dat we op een informele manier met elkaar samenwerken. Alle bevoegdheden blijven bij de raden en Staten van de deelnemers: de MRA vormt geen aparte bestuurslaag met eigen bevoegdheden of wettelijke taken. De informele netwerksamenwerking in de MRA, vrijwillig maar niet vrijblijvend, geeft de deelnemers naast haar eigen beleid iets extra. De kracht van samen, de kracht van de Metropoolregio Amsterdam.

A.2 - Doel en status van deze samenwerkingsafspraken

Informeel bestuurlijk samenwerken betekent niet dat we alles in een vrije vorm doen. Juist niet, daadkracht en draagvlak kunnen we alleen hand in hand laten gaan, als er heldere afspraken zijn over hoe we de samenwerking vormgeven. Daarvoor dienen deze Samenwerkingsafspraken. Zodat we duidelijke kaders hebben voor onze samenwerking. Vaak op hoofdlijnen, maar waar nodig ook meer gedetailleerd uitgewerkt in werkafspraken (zie deel twee).

CONCEPT

B. Cultuur van de samenwerking

B.1 - Basisprincipes

Als samenwerkende overheden in de MRA hanteren we een aantal basisprincipes voor onze samenwerking. Deze basisprincipes vormen de grondslag voor de wijze van samenwerken. Eventuele wijzigingen in de manier waarop we samenwerken, geven we binnen dit kader vorm.

- De inhoud staat voorop. De activiteiten en voorstellen in MRA-verband dienen de centrale ambitie en de bijbehorende doelstellingen en de MRA Agenda.
- In de MRA werken we niet alleen samen vanuit eigen lokale belangen, maar vanuit onderling vertrouwen en vanuit een streven naar gezamenlijk resultaat (regionaal rendement).
- De basis voor de samenwerking in de MRA ligt in de zeven deelregio's. Vanuit de deelregio's verhouden we ons ook tot gebieden buiten de MRA (zoals Noord-Holland Noord, regio's rond Utrecht, Zwolle en Leiden)
- Politiek draagvlak is onmisbaar, omdat de cruciale besluiten alleen door democratische organen kunnen worden genomen. We zorgen voor zorgvuldige processen met voldoende tijd voor deelregionale afstemming en betrekken raden en Staten op de door hen gewenste momenten.
- We zijn volledig transparant over vergaderingen van MRA-gremia en zorgen dat alle agenda's en verslagen van alle bestuurlijke overleggen openbaar zijn.
- Lang niet alle opgaven lenen zich voor het schaalniveau van de MRA. Er wordt daarom zorgvuldig afgewogen op welk schaalniveau een opgave het beste kan worden opgepakt. Daarbij geldt: lokaal of deelregionaal wat kan, op MRA-schaal wat meerwaarde heeft.
- De MRA heeft een interne en een externe functie. Dat vraagt om versterking van de onderlinge samenwerking door te begeesteren, bestuurders en maatschappelijke partners bijeen te brengen en draagvlak te zoeken bij gewenste grote, regionale ontwikkelingen. Als tweede betekent dit het vergroten van de bekendheid, het gezag en de overtuigingskracht van de regio bij de eigen inwoners, de Rijksoverheid, in Europa en op internationale fora.

Aanvullingen op of wijzigingen van deze kernwaarden en basisprincipes worden gedaan via de procedure voor het wijzigen van de samenwerkingsafspraken (zie 2.3 en 2.7 in deel twee).

CONCEPT

B.2 – Ambitie en doelstellingen

De samenwerking in de MRA komt tot stand vanuit de inhoud, en die inhoud wordt elke vier jaar opgenomen in de MRA Agenda. Dat gebeurt op verschillende beleidsterreinen. Om de integraliteit in onze afwegingen en uitvoering te bevorderen, formuleren we gezamenlijk een overkoepelende ambitie en doelstellingen. Deze ambitie en doelstellingen tekenen de kracht en het onderscheidende vermogen van de MRA. Ze geven focus aan het bestuurlijke gesprek en zijn de basis voor de externe profilering. Over (het proces rondom) de ambitie en de doelstellingen maken we de volgende afspraken:

- Elke vier jaar wordt de centrale ambitie en de doelstellingen geformuleerd om de integraliteit van bestuurlijke afwegingen te bevorderen, focus te geven aan het bestuurlijke gesprek en de interne en externe profilering te versterken.
- Deze ambitie en doelstellingen zijn overkoepelend aan de MRA Agenda. Dit betekent dat opgaven en de uitwerking daarvan die we opnemen in de MRA Agenda direct of indirect bijdragen aan de realisatie van de geformuleerde ambitie en de doelstellingen.
- Voor het formuleren en vaststellen van de ambitie en de doelstellingen komt het Bestuur (mede namens de platforms) met een voorstel. De ambitie en de doelstellingen worden vastgesteld door de Algemene Vergadering: zij benut hiervoor de procedure voor 'wensen en opvattingen' richting de raden en Staten (zie 2.7 in deel twee).
- Om de relatie tussen de inhoud en de wijze waarop we samenwerken te versterken, zijn de ambitie en de doelstellingen onderdeel van de Samenwerkingsafspraken. Dit betekent dat zij worden geëvalueerd op het moment dat de Samenwerkingsafspraken worden geëvalueerd, en niet op het moment dat de MRA Agenda wordt vernieuwd. Hierdoor is er enerzijds een koppeling tussen inhoud en vorm, en vormen de ambitie en de doelstellingen anderzijds een brug tussen de oude en de nieuwe MRA Agenda. Zie 2.2 en 2.3 in deel twee voor de procedure rondom het vernieuwen van de MRA Agenda en het evalueren van de Samenwerkingsafspraken.
- Voor de periode 2022 – 2026 hanteren we de ambitie en doelstellingen zoals hieronder weergegeven. In 2026 zullen de ambitie en doelstellingen worden geëvalueerd en indien wenselijk worden geactualiseerd.

CONCEPT

Voor de periode 2022 – 2026 hebben we als samenwerkende overheden in de Metropoolregio Amsterdam een overkoepelende ambitie, zoals ook verwoord in de in 2020 vastgestelde MRA-Agenda:

> ***We streven naar een Metropoolregio Amsterdam als een internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit. Dat doen we door te investeren in een toekomstbestendige en evenwichtige metropool.***

Daarbij hebben we voor de periode 2022 – 2026 drie integrale doelstellingen geformuleerd. De voorbeelden van thema's die onder die drie doelstellingen vallen zijn een niet-limitatieve opsomming.

1.	**De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking**	• Creatief ondernemerschap • Tech, Data, Artificial Intelligence • Life sciences & Health • Groene innovatie • *et cetera*
2.	**Een regio voor iedereen, naar de menselijke maat**	• Sociaal evenwichtig • Open & divers • Hoge leefkwaliteit (wonen, landschap, cultuur) • Nabijheid van (publieke) diensten • *et cetera*
3.	**Een duurzaam verbonden regio**	• Internationaal knooppunt • Systeemsprong haven, OV, luchtvaart, verduurzaming • Digitale hub • *et cetera*

B.3 - Deelregionale samenwerking

De diversiteit van de MRA krijgt gestalte in de eigenheid van de deelregio's. Veel van de programma's of acties die op de schaal van de MRA worden afgesproken, vragen ook om een deelregionale of lokale doorvertaling in de uitvoering. De omvang van de MRA maakt het echter niet efficiënt om in alle overleggen met meer dan 30 deelnemers het gesprek te voeren. Goed georganiseerde deelregio's zijn daarom erg belangrijk. Maar juist vanwege de eigenheid van de deelregio's past het niet om vanuit deze Samenwerkingsafspraken voor te schrijven hoe men zich in een deelregio dient te organiseren. Dat neemt niet weg dat het verstandig is om een aantal afspraken van algemene aard te maken over de deelregio's in relatie tot de MRA-samenwerking.

- De MRA bestaat uit zeven deelregio's. Uitgangspunt hiervoor is de huidige geografische indeling: Amsterdam, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland, IJmond, Zaanstreek-Waterland, Gooi en Vechtstreek, Almere-Lelystad.
- Dit aantal is het maximum: het is niet mogelijk om deelregio's op te splitsen en daarmee extra deelregio's te creëren. Het is wel mogelijk om (op eigen initiatief van de betrokken deelregio's) deelregio's samen te voegen. De betrokken deelregio's maken dit kenbaar in de Algemene Vergadering.
- Iedere deelregio is met minimaal één afgevaardigde vertegenwoordigd in het Bestuur, de bestuurlijke platforms en de portefeuillehoudersoverleggen
- De deelregio is het voorportaal voor veel MRA-overleggen. Dit vraagt om een goede afstemming in de deelregio in de voorbereiding. Daarbij is het de verantwoordelijkheid van de vertegenwoordigende gemeente(n) in het MRA-gremium om het deelregionale geluid in te brengen. Ook vormt/vormen deze gemeente(n) de eerste lijn in de terugkoppeling naar de eigen deelregio.
- Deelregionale afstemming en voorbereiding betekent niet dat de gemeenten het binnen een deelregio overal over eens moeten zijn: het is goed mogelijk dat de scheidslijnen in de MRA rond onderwerpen anders lopen en andere coalities ontstaan. Het is aan de vertegenwoordigende gemeente(n) uit een deelregio om er in een MRA-overleg voor te zorgen dat alle gemeenten van hun deelregio zich gehoord voelen.
- Elke deelregio zorgt voor één ambtelijk en één bestuurlijk eerste aanspreekpunt.
- De benodigde inzet voor de MRA-directie en de flexibele schil (die nodig is voor de uitvoering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda) wordt 'om niet' ter beschikking gesteld door de MRA-deelnemers (zie ook C.5.). Om ook kleinere gemeenten de kans te geven om hierin bij te dragen, wordt de benodigde inzet per

CONCEPT

deelregio in beeld gebracht en is het aan de deelregio om gezamenlijk te bezien hoe de gevraagde inzet kan worden geleverd.
Als om niet mensen voor de directie en de flexibele schil leveren niet haalbaar is, dan betalen de betreffende deelnemers naar analogie een extra financiele bijdrage.

- Elke deelregio gaat zelf over de wijze waarop (en de intensiteit waarmee) zij hun deelregionale samenwerking vormgeven. Niettemin is een aantal suggesties en 'best practices' te benoemen die de deelregionale samenwerking (en de relatie tussen de deelregio en de MRA) kunnen verstevigen. Een overzicht hiervan is te vinden in 2.9 in deel twee.
- Op hun verzoek kunnen de deelregio's worden ondersteund door de MRA-directie bij het agenderen en faciliteren in de deelregio van te bespreken MRA-onderwerpen.

CONCEPT

C. Structuur van de samenwerking

Voor draagvlak binnen de MRA en transparantie van de samenwerking is een heldere structuur van de samenwerking noodzakelijk. De rol en positie van de verschillende gremia in het bestuurlijke netwerk vragen daarom een eenduidige beschrijving. Zodanig dat de onderlinge verhoudingen duidelijk zijn. De basis voor de samenwerking wordt gevormd door het draagvlak en vertrouwen van de raden en Staten. Zij bepalen de kaders en daarmee de democratische legitimatie van de samenwerking. Onder meer door bespreking van de Termijnagenda en de Voortgangsnota kunnen zij op de kaders bijsturen. Op het proces geadviseerd door de MRA Raadtafel. Binnen de kaders handelt het Bestuur, dat verantwoording aflegt aan de algemene vergadering. De platforms zorgen voor de inhoudelijke voortgang. De directie houdt overzicht en legt de verschillende lijnen bij elkaar, zodat vergadermomenten goed worden voorbereid.

C.1 - Raden en Staten en de Raadtafel

De MRA-samenwerking is een samenwerking tussen bestuurders. Draagvlak bij raden en Staten voor de afspraken die bestuurders wensen te maken is dan ook een basisvoorwaarde. Het goed informeren en tijdig betrekken van raden en Staten bij dat wat er speelt in MRA verband is dan ook essentieel. Het gesprek dat idealiter in de raden en Staten wordt gevoerd gaat over de impact van de MRA-samenwerking, hoe deze impact verder vergroot kan worden, wat de MRA voor de betreffende deelnemer kan betekenen maar ook wat de deelnemer voor de MRA kan betekenen.

Over de positie en de rol van raden en Staten maken we de volgende afspraken:

- Er worden geen bevoegdheden overgedragen aan de MRA. Daarmee blijft de democratische besluitvorming bij de raden en Staten. De MRA is geen extra bestuurslaag.
- De relatie tussen het eigen college en raad of Staten is en blijft de basis bij het opstellen van afspraken op MRA-schaal. Dit gesprek in eigen raad en Staten met het college is basisvoorwaarde voor het goed functioneren van het bestuurdersnetwerk. In deel 2 (2.10) zijn best practices opgenomen voor hoe dit gesprek te bevorderen.
- De raden en Staten worden via de MRA-website geinformeerd over de agenda's en de verslagen met gemaakte afspraken van het MRA Bestuur, de platforms en portefeuillehoudersoverleggen. Daarmee wordt inzicht gegeven over welke onderwerpen (en welke externe overleggen of onderhandelingen, zoals bijvoorbeeld het BO MIRT) op welk moment in discussie of behandeling zijn. Zo zijn raden en Staten beter op de hoogte van wat er binnen de MRA gezamenlijk wordt ondernomen. Dit geeft raden en Staten de mogelijkheid waar men dat wenst op de

CONCEPT

inhoud invloed uit te oefenen. Belangrijk daarvoor is dat elke deelnemer in de AV vertegenwoordigd is, zodat bestuurlijk duidelijk is wie positie heeft in de structuur van de samenwerking, ook als men individuele belangen van een gemeente of provincie wil inbrengen.
De transparantie wordt verder vergroot door het bespreken van MRA-thema's tijdens periodieke deelregionale raads- en Statenledenbijeenkomsten.

- Op de inhoudelijke voortgang in de MRA worden raden en Staten betrokken door een Voortgangsnota in het voorjaar en een Termijnagenda in het najaar (zie 2.4 in deel twee voor een nadere uitwerking van deze jaarlijkse cyclus)
- Het Bestuur en de Algemene Vergadering laten zich adviseren door de MRA Raadtafel. Deze geeft het MRA Bestuur en de AV gevraagd en ongevraagd advies over de processen, die de raden en Staten aan gaan, waaronder de jaarlijkse Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'.
- De democratisch vertegenwoordigende organen (raden en Staten) zijn met één lid vertegenwoordigd in de MRA Raadtafel. Ook benoemen zij een vaste vervanger, voor als het afgevaardigde lid verhinderd is.
- Het de raden en Staten worden betrokken in de volgende gevallen (met verwijzing naar de paragraaf in deel 2 waarin dit waar nodig is uitgewerkt):
    - Het opstellen en vaststellen van de vierjaarlijkse MRA Agenda (2.2)
    - De evaluatie van deze Samenwerkingsafspraken (2.3)
    - De jaarlijkse Voortgangsnota en Termijnagenda (2.4)
    - Die inhoudelijke MRA-projecten waarvoor lokale of provinciale besluitvorming nodig is (omdat het bijvoorbeeld vastgelegd moet worden in bestemmingsplannen, of omdat de betreffende activiteit vraagt om nadere lokale uitwerking)
    - Voorstellen van het Bestuur om het proces van 'wensen en opvattingen' die de raden en Staten aangaan, in te zetten (2.7)
    - Punten waar de Raadtafel bespreking nodig acht

CONCEPT

C.2 - Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering (AV) is het algemeen bestuur van de MRA. Zij controleert het bestuur, en is de primaire link met de deelnemers. In de AV worden kaders vastgesteld, en wordt het gesprek gevoerd over de langere termijn en de cultuur van de MRA-samenwerking. De vergaderingen van de AV gaan niet over inhoudelijke onderwerpen: deze zijn belegd bij de platforms, de portefeuillehouderoverleggen, en het Bestuur.

- De Algemene Vergadering heeft als taken:
  - Het zorgen voor draagvlak voor de regionale activiteiten van de MRA
  - Het monitoren en evalueren van de samenwerking en – indien gewenst – met voorstellen tot aanpassing van deze samenwerkingsafspraken te komen
  - Het jaarlijks vaststellen van de Voortgangsnota en de Termijnagenda
  - Op basis van de Termijnagenda de voortgang van de samenwerking bewaken.
- Elke deelnemer van de MRA heeft rechtstreeks zitting in de AV. Dat betekent dat alle gemeenten, beide provincies en de Vervoerregio Amsterdam (VRA) een bestuurder afvaardigen in de AV. De leden van de AV hebben in de samenwerking een belangrijke schakelfunctie naar hun eigen raden en Staten, ook waar het gaat om onderwerpen die op de agenda van andere gremia staan.
- De deelnemers bepalen zelf welke bestuurder zij afvaardigen (incl. vervanging en opvolging) naar de AV, waarbij op deelregionale schaal wordt afgestemd om een evenwichtige verhouding van burgemeesters en wethouders te bevorderen.
- De leden van het Bestuur zijn bij de bijeenkomsten van de AV aanwezig.
- Indien een van de leden van de AV vertrekt, dan is het aan de betreffende deelnemer om een andere bestuurder als nieuw lid naar de AV af te vaardigen.
- Bij de oprichting van de AV zal de burgemeester van Almere voor de periode van twee jaar fungeren als kwartiermakend voorzitter. Hij zal verdere afspraken rondom het voorzitterschap en functioneren van de AV tezamen met de AV maken.
- De frequentie van de bijeenkomsten van de AV wordt bepaald door de AV, doch is ten minste viermaal per jaar.

CONCEPT

Proces agendavorming Algemene Vergadering

De agenda voor de bijeenkomsten van de algemene vergadering komt als volgt tot stand:

1. De MRA-directie stelt een concept agenda op, en baseert deze op:
    - Formele agendapunten die noodzakelijk zijn vanuit de rol van de AV (bijvoorbeeld in de vaststelling van documenten)
    - Afspraken uit voorgaande bijeenkomsten
    - Agendapunten die zijn aangedragen door een van de platforms of het Bestuur
    - Agendapunten die zijn geadviseerd door de Raadtafel
    - Agendapunten die zijn aangeleverd door een van de deelnemers
2. De ambtelijke secretarissen van de AV bespreken de concept agenda met de voorzitter en vice-voorzitter van de AV, en passen al naar gelang de uitkomsten van dat gesprek de agenda aan
3. Tegelijk met het verzenden van de agenda en de bijbehorende bijlagen naar alle deelnemers wordt de agenda ook gepubliceerd op de website
4. Ter vergadering wordt de agenda vastgesteld, met input van de leden

C.3 - Bestuur

Het Bestuur fungeert als dagelijks bestuur van de MRA. Zij stuurt op de realisatie van de centrale ambities en doelstellingen en de integrale uitvoering van de de MRA Agenda. Het Bestuur is het gezicht van de MRA, zowel intern als extern.

- Het Bestuur heeft als taken:
    - de dagelijkse coördinatie van de MRA-werkzaamheden
    - de bewaking van de samenhang en voortgang van de activiteiten van de MRA
    - boven de deelbelangen uit te stijgen en bredere ontwikkelingen die voor de MRA van strategisch belang zijn te signaleren
    - het jaarlijks vaststellen van een uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting, Voortgangsnota, uitgewerkte begroting en Termijnagenda. Deze worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering.
    - de vaststelling van de jaarlijkse lobby agenda, in het verlengde van de vastgestelde MRA Agenda, de bijbehorende ambities/doelstellingen en de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda. Het Bestuur is primair

CON

verantwoordelijk voor de uitvoering van de lobby agenda, en stemt hiertoe af met overige bestuurlijke MRA-gremia.

- Het Bestuur bestaat uit tien leden. De burgemeester van Amsterdam is de voorzitter van het Bestuur, de CdK van Noord-Holland is eerste vice-voorzitter en de CdK van Flevoland is tweede vice-voorzitter. Elk van de zeven deelregio's is daarnaast vertegenwoordigd in het Bestuur. Elke deelregio draagt hiertoe een bestuurder voor die ook lid is van een bestuurlijk platform. Hierbij wordt gestreefd naar een evenredige verdeling over de platforms. Vanuit het platform Mobiliteit is het nodig dat een goede koppeling met de Vervoerregio geborgd wordt. De MRA-directie levert twee secretarissen voor het Bestuur.
- In het Bestuur wordt niet gewerkt met vervangers. Als een van de andere leden van het Bestuur vertrekt, dan vaardigt de betreffende deelregio een vervanger af, rekening houdende met bovenstaande aandachtspunten.
- Binnen het Bestuur worden portefeuilles verdeeld, onder meer voor governance en financiën. Het Bestuur komt minimaal eens per maand bij elkaar.

Proces agendavorming Bestuur

De agenda voor de bijeenkomsten van het Bestuur komt als volgt tot stand.

1. De MRA-directie stelt een concept agenda op, en basseert deze op:
   - Formele agendapunten die noodzakelijk zijn vanuit de rol van het Bestuur (bijvoorbeeld in de vaststelling van documenten)
   - Afspraken uit voorgaande bijeenkomsten
   - Agendapunten die zijn aangedragen door een van de platforms of de Algemene Vergadering
   - Agendapunten die zijn geadviseerd door de Raadtafel
   - Agendapunten die zijn aangeleverd door een van de deelnemers
2. De ambtelijke secretarissen van het Bestuur bespreken de concept agenda met de voorzitter van het Bestuur, en passen al naar gelang de uitkomsten van dat gesprek de agenda aan
3. Tegelijk met het verzenden van de agenda en de bijbehorende bijlagen naar de leden van het Bestuur wordt de agenda ook gepubliceerd op de website en ter kennisname verzonden naar alle leden van de AV

CONCEPT

C.4 – Platforms en portefeuillehouderoverleggen

De platforms en de portefeuillehoudersoverleggen (PHO's) vormen het hart van de MRA-samenwerking. In de platforms en PHO's vindt het inhoudelijke gesprek plaats en wordt zorggedragen voor de regionale afstemming op de verschillende onderwerpen.

- De bestuurlijke platforms zijn verantwoordelijk – door het maken van onderlinge afspraken - voor de uitvoering van de uitvoeringslijnen uit de MRA-Agenda en dragen zo bij aan de realisatie van MRA-doelstellingen.
- Ten behoeve van deze uitvoering van de MRA-Agenda stelt ieder platform jaarlijks een uitwerking van de MRA-Agenda en de meerjarenbegroting op (incl doelen/beoogde resultaten)
- Elke deelregio is in elk platform vertegenwoordigd met één bestuurder - beide provincies hebben elk één gedeputeerde in ieder platform. De Vervoerregio Amsterdam heeft enkel zitting in het Platform Mobiliteit. Platforms kunnen zelf besluiten per deelregio meer bestuurders deel te laten nemen.
- De deelregio's bepalen zelf welke wethouder zij afvaardigen naar een platform. Als een lid van een platform vertrekt, dan is het aan de deelregio om een andere bestuurder af te vaardigen naar het platform.
- Elk platform kiest een voorzitter en een vice-voorzitter via een transparante procedure. Over deze procedure maken zij zelf afspraken, die worden vastgelegd in een vergadering van het platform, en worden bijgevoegd als bijlage bij de samenwerkingsafspraken.
- De platforms komen minimaal vier keer per jaar bij elkaar.
- Onder een platform kan voor specifieke onderwerpen een PHO worden ingesteld. Het platform en het PHO maken afspraken over de onderlinge verhoudingen.
- Ook een andere overlegvorm dan een PHO onder een platform is mogelijk, bijvoorbeeld met andere dan alleen bestuurlijke partners.
- De Algemene Vergadering kan op voorstel van het Bestuur besluiten om een bestuurlijk platform in te stellen of op te heffen.
- Platform overstijgende onderwerpen worden idealiter in één platform besproken (zwaartepunt principe). De integrale voorbereiding hiertoe is een taak van de directeurenoverleggen en de secretarissen van de betrokken platforms en/of PHO's. De directie coördineert de agendering.
- De leden van de platforms zijn primair zelf verantwoordelijke voor de communicatie met de deelregio's en hun raden en Staten. De agenda's van de platforms en de verslagen met gemaakte afspraken worden op de MRA-website geplaatst.

CONCEPT

C.5 – MRA-directie

Om de MRA-samenwerking tot een succes te maken is een krachtige MRA-directie essentieel. De kern van de MRA-directie is nodig om de MRA-samenwerking te laten functioneren en aan te jagen, en daaromheen is een flexibele schil nodig voor de inhoudelijke voortgang op de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda.

De MRA-directie:

- ondersteunt het bestuur, de platforms (en daaraan gekoppelde andere overleggen) en Algemene Vergadering in al hun werkzaamheden
- draagt zorg voor een optimale betrokkenheid van raden en staten bij de MRA samenwerking en ondersteunt daartoe ondermeer de Raadtafel
- voert de dagelijkse werkzaamheden uit voor de uitvoering van de MRA-Agenda
- voert een actieve interne- en externe communicatie
- beheert de MRA financiën en voert daartoe een deugdelijke administratie
- signaleert en initieert thema's die regionale afstemming vereisen, en faciliteert het maken van regionale afspraken hierover
- stelt elke vier jaar een directieplan op, waarin zij inzichtelijk maakt welke inzet nodig is om enerzijds de MRA-samenwerking mogelijk te maken (de kern van de directie) en anderzijds de uitvoering van de MRA Agenda te bewerkstelligen (de flexibele schil). Het bestuur komt op basis van dit plan met een voorstel aan de Algemene Vergadering voor hoe deze inzet beschikbaar te stellen
- wordt gevormd door medewerkers die vanuit de MRA-partijen (op basis verdeelsleutel op deelregio-niveau) 'om-niet' ter beschikking worden gesteld. Indien geen inzet 'om-niet' geleverd kan worden, wordt dit door betreffende partijen gecompenseerd door een aanvullende financiële bijdrage.
- 'leent' de rechtspersoonlijkheid van de gemeente Amsterdam, omdat de MRA-directie deze zelf niet heeft. Detacheringscontracten vanuit deelnemers naar de MRA verlopen daarom via de gemeente Amsterdam. Indien nieuwe medewerkers voor de MRA van buiten worden aangetrokken, komen zij in dienst bij de gemeente Amsterdam. Ook het aangaan van financiële verplichtingen door de MRA verloopt via de geleende rechtspersoonlijkheid van de gemeente Amsterdam.

CONCEPT

C.6 - Financiering

Om de ambities voor de MRA-samenwerking te kunnen realiseren, is financiële en ambtelijke inzet nodig vanuit de deelnemers van de MRA.

Over de benodigde inzet maken we de volgende afspraken:

- Iedere gemeente en provincie levert jaarlijks een financiële basisbijdrage voor de financiering van de samenwerking. De algemene kostenverdeelsleutel is naar rato van het inwonertal van de deelnemende gemeenten, op basis van de CBS-cijfers van 1 januari van het voorgaande jaar. De provincies Noord-Holland en Flevoland dragen als basisbijdrage evenveel bij als de grootste gemeente uit hun provincie.
- De hoogte van de bijdrage per inwoner wordt telkens voor vier jaar vastgesteld in een meerjarenbegroting, gelijktijdig bij het vaststellen van de nieuwe MRA Agenda. Er wordt daarbij jaarlijks rekening gehouden met een indexatie van de bijdrage per inwoner, die maximaal gelijk is aan de gemiddelde inflatie over de afgelopen vier jaar.
- Indien het bestuur tot de conclusie komt dat een tussentijdse wijziging van de bijdrage nodig is, moet een wijziging van de meerjarenbegroting plaatsvinden. Hiervoor wordt dezelfde procedure doorlopen als voor het opstellen en vaststellen van de meerjarenbegroting (zie de werkafspraken in deel 2)
- Voor afspraken over en een overzicht van de Planning & Control-cyclus wordt verwezen naar paragrafen 2.1 tot en met 2.4
- Verrekening van overschotten of tekorten over jaarbegrotingen vinden plaats na vier jaar, na afloop van de meerjarenbegroting en de termijn van de MRA Agenda. Na vier jaar zal het bestuur een voorstel voorleggen aan de Algemene Vergadering over wat te doen met het dan geldende overschot, of hoe het dan geldende tekort te financieren.
- Deelnemers kunnen aanvullend op de vastgestelde MRA-opgaven besluiten om op vrijwillige basis in *coalitions of the willing* andere regionale programma's en/of projecten te initiëren. Deze programma's of projecten vragen van de betrokken deelnemers dan om een aanvullende financiering en afspraken over het leveren van bestuurlijke en ambtelijke inzet.
- Voor de benodigde inzet voor de MRA-directie en flexibele schil zijn afspraken opgenomen in de paragrafen over deelregionale samenwerking en de MRA-directie

CONCEPT

D. Lijst van deelnemers

Gemeenten:
Aalsmeer
Almere
Amstelveen
Amsterdam
Beemster (tot 2022, daarna onderdeel van Purmerend)
Beverwijk
Blaricum
Bloemendaal
Diemen
Edam-Volendam
Gooise Meren
Haarlem
Haarlemmermeer
Heemskerk
Heemstede
Hilversum
Huizen
Landsmeer
Laren
Lelystad
Oostzaan
Ouder-Amstel
Purmerend
Uitgeest
Uithoorn
Velsen
Waterland
Weesp (tot 2022, daarna onderdeel van Amsterdam)
Wijdemeren
Wormerland
Zaanstad
Zandvoort

Overige deelnemers:
Provincie Flevoland
Provincie Noord-Holland
Vervoerregio Amsterdam

CONCEPT

DEEL 2
WERKAFSPRAKEN

CONCEPT

2.1 Zo werkt de MRA

De MRA is een bestuurlijke samenwerking vanuit de inhoud. **Deze inhoud leggen we elke vier jaar vast in een MRA Agenda,** waarin voor verschillende uitvoeringslijnen doelen en activiteiten zijn opgenomen. Daarnaast stellen we jaarlijks voor het gesprek met raden en Staten een Voortgangsnota en een Termijnagenda op. Voor de bestuurlijke grip op de uitvoering werken we elk jaar de MRA Agenda en de meerjarenbegroting uit, en stellen we een lobby agenda op. Over welke gremia hier een rol in spelen zijn afspraken opgenomen in deel 1 van de samenwerkingsafspraken (C - de structuur van de MRA). **De manier waarop we met elkaar samenwerken hebben we vastgelegd in samenwerkingsafspraken,** die we elke vier jaar evalueren en waar nodig bijstellen. In dit hoofdstuk zijn afspraken opgenomen over de hier genoemde vierjaarlijkse (zie afbeelding hieronder) en jaarlijkse (zie afbeelding op de volgende pagina) documenten, met daarbij verwijzingen naar de uitgewerkte procedures in de andere paragrafen.

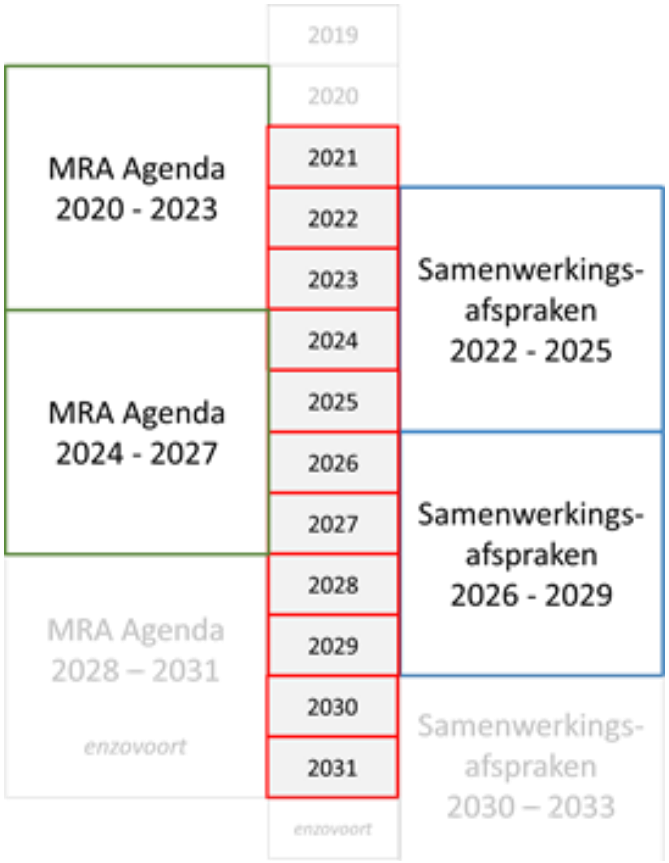

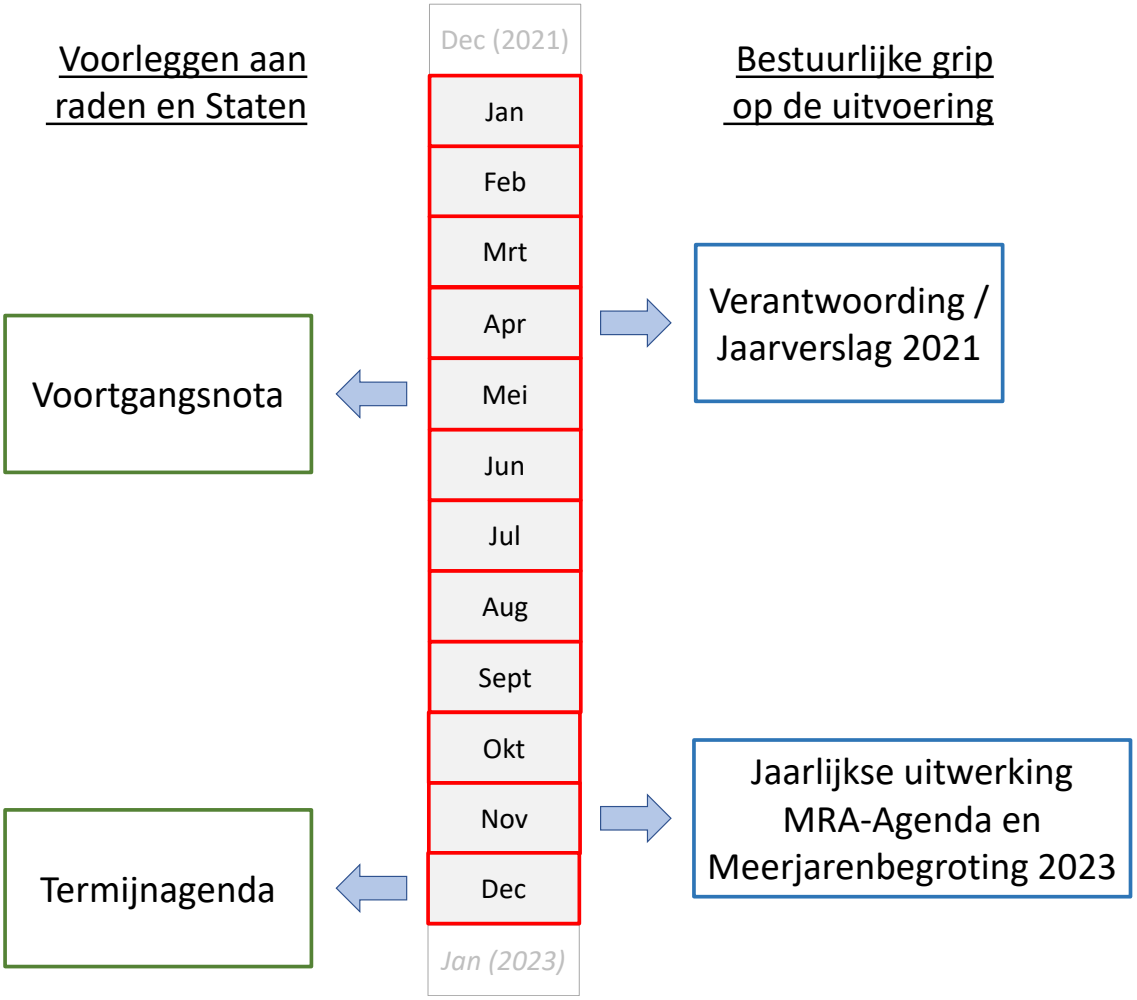

Kerndocumenten die een vierjaarlijkse cyclus hebben:

- MRA Agenda, met als onderdeel daarvan een Investeringsagenda
- Een meerjarenbegroting (inclusief gevraagde bijdrage per inwoner)
- Samenwerkingsafspraken

Kerndocumenten die een jaarlijkse cyclus hebben:

- Voortgangsnota
- Termijnagenda
- Jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting
- Lobby agenda

De MRA Agenda, de meerjarenbegroting en de samenwerkingsafspraken vormen de kaders voor de MRA Samenwerking. Deze worden daarom pas vastgesteld na raadpleging van raden en Staten. Jaarlijks krijgen de raden en Staten bovendien de mogelijkheid bij te sturen via bespreking van de Voortgangsnota en de Termijnagenda. Alle bevoegdheden en kaderstellende taken blijven op deze wijze bij de raden en staten. Om grip te houden op de uitvoering wordt voor het bestuur en de platforms jaarlijks een uitwerking gemaakt van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting, en wordt een lobby agenda opgesteld.

Voor elk van deze documenten zijn in de volgende paragrafen werkafspraken geformuleerd.

2.2 Vierjaarlijkse cyclus: MRA Agenda (inclusief meerjarenbegroting)

- Elke vier jaar wordt een nieuwe MRA Agenda vastgesteld. Deze MRA Agenda bestaat uit:
  - de eigenlijke MRA Agenda, waarin de inhoud van de MRA-samenwerking meerjarig wordt vastgelegd
  - de MRA-Investeringsagenda, waarin de benodigde investeringen om de inhoud van de MRA Agenda te realiseren zijn opgenomen
  - een meerjaren begroting voor de MRA-samenwerking, waarin onder andere is opgenomen welke bijdrage per inwoner voor de komende vier jaar nodig is
- De MRA Agenda wordt opgesteld binnen de kaders van de centrale ambitie en de doelstellingen die in de samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd.
- De platforms zijn bestuurlijk primair verantwoordelijk voor de uitvoering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda. Het bestuur ziet toe op het maken van de juiste integrale afwegingen en de realisatie van de centrale doelstellingen uit de samenwerkingsafspraken.
- De MRA-directie is ambtelijk opdrachtnemer en primair verantwoorlijk voor de coördinatie van de uitvoering van de MRA Agenda.

Proces voor het ***opstellen of wijzigen*** van de MRA Agenda:
Het opstellen of wijzigen van de MRA Agenda is een groot en interactief proces, wat telkens op een andere wijze wordt vormgegeven. Er zijn wel een aantal algemene procestappen te noemen die telkens (in min of meer deze vorm) terugkeren:

1) De AV geeft elke vier jaar opdracht voor het opstellen van een nieuwe MRA Agenda, of tussentijds wijzigen van de lopende MRA Agenda. Het bestuur is opdrachtnemer, en werkt hiertoe nauw samen met de platforms
2) De MRA-directie levert een projectleider en ondersteuning om het proces te trekken. Deelnemers leveren inzet voor in het projectteam
3) Aan het begin wordt gezamenlijk een procesnotitie opgesteld, waarin het te doorlopen proces voor de nieuwe MRA Agenda gezamenlijk wordt vastgesteld. Hiertoe hanteren we de procedure uit paragraaf 2.8

CONCEPT

4) Aan de basis van de inhoud ligt ook een evaluatie van de (inhoud en de geboekte resultaten van de) lopende agenda. Het bestuur is hiervoor verantwoordelijk, maar betrekt hier de Platforms, de college's en de raden en staten bij
5) Op basis van de evaluatie wordt een inhoudelijk startdocument opgesteld, met daarin de hoofdlijnen/ bestuurlijke opdrachten die verder uitwerkt gaan worden in uitvoeringslijnen
6) Elke jaar voordat een nieuwe MRA Agenda wordt opgesteld worden vanuit de samenwerkingsafspraken ook de centrale ambitie en drie doelstellingen herijkt: ook dit vormt input voor het inhoudelijke kader uit het startdocument
7) Op basis van het inhoudelijke startdocument wordt in een interactief proces met alle deelnemers, andere overheden en partners uit de triple helix gewerkt aan een concept document (al dan niet in meerdere ronden en versies)
8) Het concept document wordt vervolgens in twee ronden met raden en Staten (zie procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7) vastgesteld

Bij het opstellen van de MRA Agenda wordt ook een meerjarenbegroting opgesteld:
1) Op basis van de concept MRA Agenda maakt het bestuur een meerjarenbegroting voor de uitvoering van de MRA Agenda
2) Hiertoe raadplegen zij ook de platforms, en de AV (via de procedure 'vaststellen in bestuur / AV', zie paragraaf 2.8)

Proces voor het ***vaststellen*** van de (nieuwe of gewijzigde) MRA Agenda (inclusief meerjarenbegroting en investeringsagenda):

- Voor het vaststellen van de MRA Agenda wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 tweemaal doorlopen: de eerste keer om wensen en opvattingen op te halen voor het concept document, en de tweede keer om het definitieve concept vast te stellen.
- Naast vaststelling in de Algemene Vergadering worden de deelnemers ook aangemoedigd de MRA Agenda te laten bekrachtigen in het eigen college of DB en in de eigen raad, regioraad of Staten.

2.3 Vierjaarlijkse cyclus: Samenwerkingsafspraken

- Eens in de vier jaar worden de samenwerkingsafspraken geëvalueerd, en waarnodig bijgesteld. In de samenwerkingsafspraken zijn afspraken opgenomen over hoe de MRA-samenwerking en de onderdelen daarvan werken, en wie waar voor verantwoordelijk is.
- Daarnaast zijn er ook drie centrale inhoudelijke ambities/ doelstellingen in opgenomen. Deze vormen een inhoudelijk kader voor de MRA Agenda.

CONCEPT

- Het doel van de samenwerkingsafpsraken is om helderheid te scheppen over de wijze waarop we met elkaar samenwerken (kaders stellen, transparantie, verwachtingenmanagement)
- De looptijd van de samenwerkingsafspraken is vier jaar, en start halverwege de vierjarige looptijd van de MRA Agenda. Zie ook het schema in paragraaf 2.1

Proces voor het ***opstellen en evalueren*** van de samenwerkingsafspraken:

1) Elke vier jaar worden de samenwerkingsafspraken geevalueerd en waar nodig bijgesteld.
2) De Algemene Vergadering is hier opdrachtgever, het bestuur opdrachtnemer. De MRA Raadtafel adviseert over het te doorlopen proces
3) Voor aanvang van de evaluatie stelt het bestuur een procesnotitie op, die via de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 ook getoetst wordt bij de Raadtafel en de raden en Staten
4) Nadat de procesnotitie is vastgesteld in de AV wordt conform het vastgestelde proces een evaluatie uitgevoerd. De resultaten hiervan worden besproken in de AV, waarna afspraken worden gemaakt voor kaders voor de nieuwe samenwerkingsafspraken
5) Op basis daarvan schrijft het bestuur nieuwe samenwerkingsafspraken: hiervoor wordt een interactief proces ingericht met input vanuit alle deelnemers, hun raden en Staten, de platforms en indien wenselijk onze partners uit de triple helix.
6) Het concept document wat daaruit volgt gaat vervolgens in twee rondes naar raden en Staten ter vaststelling.

Proces voor het ***vaststellen*** van de (nieuwe of gewijzigde) samenwerkingsafspraken:

- Voor het vaststellen van de samenwerkingsafspraken wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 tweemaal doorlopen: de eerste keer om wensen en opvattingen op te halen voor het concept document, en de tweede keer om het definitieve concept vast te stellen.
- Naast vaststelling in de Algemene Vergadering worden de deelnemers ook aangemoedigd de samenwerkingsafspraken te laten bekrachtigen in het eigen college of DB en in de eigen gemeenteraad, regioraad of Provinciale Staten.

CONCEPT

2.4 Jaarlijkse cyclus: input vanuit raden en Staten (Voortgangsnota en Termijnagenda)

Draagvlak bij raads- en Statenleden is essentieel voor het functioneren van de MRA. Voor dit draagvlak is het van belang dat in de raden en Staten het goede gesprek wordt gevoerd. Een gesprek over de toegevoegde waarde van de regionale samenwerking, over wat de regionale samenwerking kan betekenen voor een gemeente of provincie, maar ook over wat een

gemeente of provincie kan betekenen voor de regionale samenwerking. Welke ambities willen we realiseren, hoe verhouden lokale of provinciale ambities zich tot regionale ambities, en wat is ervoor nodig om die ambities waar te maken. Om dit gesprek te faciliteren willen we als MRA elk jaar in het voorjaar een Voortgangsnota opstellen, en in het najaar een Termijnagenda. Deze kunnen dan benut worden in het gesprek in raden en Staten, om zo het draagvlak te vergroten, en input te genereren voor de activiteiten die in MRA verband worden uitgevoerd. Hierover maken we de volgende afspraken.

Voortgangsnota:

- Elk jaar stellen we een Voortgangsnota op, die we in het voorjaar verzenden naar alle deelnemers. Deze nota bestaat in ieder geval uit:
  - Een overzicht (op hoofdlijnen) van uitgevoerde activiteiten en behaalde resultaten
  - Een overzicht (op hoofdlijnen) van de realisatie van de begroting
  - Een aantal concrete bespreekpunten naar aanleiding van de resultaten over afgelopen jaar en het vastgestelde werkplan voor het lopende jaar, als input voor de uitvoering in het lopende jaar.
- Na het gesprek over de Voortgangsnota in raden en Staten halen we vanuit de deelnemers op voor komend jaar welke veranderingen/ aanscherpingen/ aandachtspunten zij graag zouden zien ten opzichte van vorig jaar. Dit vormt input voor enerzijds de aansturing van de uitvoering van dit jaar, en anderzijds het werkplan voor volgend jaar

Proces voor het ***opstellen*** van de Voortgangsnota:

- Het bestuur stelt met behulp van input vanuit de platforms een Voortgangsnota op, en raadpleegt hierbij de AV (zie de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' in paragraaf 2.8)
- De Raadtafel kan gevraagd of ongevraagd adviseren over het verdere proces

Proces voor het ***vaststellen*** van de Voortgangsnota:

- Voor het vaststellen van de Voortgangsnota wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 doorlopen.
- Op basis van de Voortgangsnota wordt ook de gevraagde bijdrage per inwoner herbevestigd, zodat gemeenten deze kunnen vastleggen in hun begroting voor volgend jaar.

CONCEPT

Termijnagenda:

- Elk jaar stellen we een Termijnagenda op, die we in het najaar verzenden naar alle deelnemers. Deze Termijnagenda bestaat in ieder geval uit
  - Op hoofdlijnen de belangrijkste activiteiten en te verwachten resultaten voor het komende jaar (afgeleid de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting)
  - Per uitvoeringslijn (indien van toepassing) de bestuurlijke bespreekpunten
  - Een overzicht van wanneer welk onderwerp (indien van toepassing) naar raden en staten zal gaan, en vanuit welke rol/met welk doel
  - Een overzicht van de deelregionale informatiebijeenkomsten die komend jaar periodiek voor raden & Staten georganiseerd zullen worden, met daarbij de beoogde onderwerpen

Proces voor het ***opstellen*** van de Termijnagenda:

- Het bestuur stelt met behulp van input vanuit de platforms een Termijnagenda op, en raadpleegt hierbij de AV (zie de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' in paragraaf 2.8)
- De Raadtafel kan gevraagd of ongevraagd adviseren over het verdere proces

Proces voor het ***vaststellen*** van de Termijnagenda:

- Voor het vaststellen van de Termijnagenda wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 doorlopen.

2.5 Jaarlijkse cyclus: bestuurlijke grip op de uitvoering

Naast de MRA Agenda en de jaarlijkse documenten van de Voortgangsnota en Termijnagenda zijn ook concrete plannen nodig die bestuurders die actief zijn in de MRA meer grip geven op de uitvoering van de MRA Agenda. Hiertoe maken we een jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting. Dit document wordt opgesteld met input vanuit de platforms, vastgesteld in het bestuur, en bekrachtigd in de Algemene Vergadering. Ook wordt er jaarlijks een lobby agenda opgesteld. Over de lobby agenda staan werkafspraken opgenomen in paragraaf 1.6.

Jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting:

- De jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda omvat een gedetailleerd overzicht van hetgeen komend jaar aan acties gaat worden uitgevoerd voor de uitvoeringslijnen voor de MRA Agenda, en welke resultaten daarbij worden verwacht

CONCEPT

- Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen zaken die vragen om een bestuurlijk gesprek (met daarbij dan ook de bespreekpunten benoemd) en zaken die gewoon uitgevoerd kunnen worden (ambtelijk, of onder aansturing van de bestuurlijk trekker)
- Er wordt daarbij een duidelijke relatie gelegd tussen de uitvoeringslijnen van de MRA Agenda, en de overkoepelende ambities
- De jaarlijkse uitwerking van de meerjarenbegroting is een begroting op hoofdlijnen, met daarin enkele algemene posten en daarnaast een benodigd bedrag per uitvoeringslijn.
- Het proces voor het opstellen en vaststellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting is opgenomen in bijlage 2 en 4.
- Het bestuur is bestuurlijk verantwoordelijk voor de uitvoering. De MRA-directie is ambtelijk opdrachtnemer en coordineert de uitvoering.

Proces voor het ***opstellen*** van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting:

- Voor het opstellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting wordt de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' uit paragraaf 2.8 gebruikt

Proces voor het ***vaststellen*** van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting:

- Voor het vaststellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting wordt de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' uit paragraaf 2.8 gebruikt

2.6 Externe rol van de MRA

Naast de interne rol van de MRA-samenwerking heeft de MRA ook nadrukkelijk een externe rol. Primair in de lobby richting Den Haag en Europa, maar bijvoorbeeld ook in de gezamenlijke profilering richting bedrijven en bewoners die zich hier potentieel willen vestigen, en richting zakelijke en leisure bezoekers die een bezoek aan de MRA overwegen.

Over de externe rol van de MRA maken we de volgende afspraken:

- De MRA kent een proactieve Public Affairs- en lobbyaanpak richting Rijk, Europa en samenwerkingsverbanden waarbij de drie MRA ambities centraal staan. Elk jaar stelt het bestuur in afstemming met de platforms hiertoe ***een lobby agenda*** op voor de MRA
- De activiteiten op het gebied van public affairs en lobby leveren een bijdrage aan belangenbehartiging, kennisdeling, beïnvloeding rondom- en financiering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda.

CONCEPT

- De lobby agenda bestaat uit de speerpunten van de drie platforms aangevuld met algemene boodschappen en activiteiten die het profiel van de MRA in Den Haag, Europa en internationaal versterken.
- Daarnaast bevat de lobby agenda ook een overzicht van de benodigde ambtelijke en bestuurlijke capaciteit.
- Het staat elke deelnemer vrij om in MRA verband in de lobby op te trekken. Zogenoemde 'coalitions of the willing' kunnen, na instemming van het bestuur en binnen de kaders van de lobby agenda, uit naam van de MRA spreken.
- De lobby agenda valt onder beheer van het bestuur. Andere bestuurders uit het MRA-netwerk kunnen ook activiteiten uitvoeren voor de lobby agenda. De MRA-directeur is ambtelijk opdrachtnemer voor de uitvoering.
- Voor de uitvoering van de lobby agenda stellen de deelnemers specialisten op het gebied van public affairs ter beschikking. In de praktijk beschikken de provincies en de grotere gemeenten binnen de MRA over deze specialisten.
- Inhoudelijke activiteiten die raken aan de externe profilering of positionering van de MRA (bijvoorbeeld activiteiten die betrekking hebben op het aantrekken van bedrijven, bewoners of bezoekers) worden primair afgestemd in het platform dat de bijbehorende uitvoeringslijn onder zijn hoede heeft. Indien nodig vindt nadere (platform overstijgende) afstemming plaats in het bestuur.
- Als MRA leren we ook van andere (inter)nationale stedelijke regio's: we stellen ons daarom op als actief partner in (inter)nationale netwerken van regio's. Dit stelt ons ook in staat om gezamenlijk met andere regio's op te trekken in subsidie aanvragen in Europa.

Proces voor het ***opstellen*** van lobby agenda:

- Op basis van input vanuit onder meer de programmamanagers van de uitvoeringslijnen en de lobbyisten van de MRA-deelnemers wordt een eerste overzicht van de lobby-prioriteiten opgesteld
- Dit overzicht wordt besproken in de bestuurlijke overleggen van de platforms: hier wordt focus aangebracht
- Uit het eerste overzicht en de door de platforms aangebrachte focus daarin wordt een eerste lobby agenda opgesteld. Hiervoor worden de prioriteiten bij elkaar gebracht, en in samenhang met elkaar verbonden.
- Daarnaast wordt een overzicht gemaakt van activiteiten die nodig zijn ter algemene profileering van de MRA.

CONCEPT

Proces voor het ***vaststellen*** van lobby agenda:

- Voor het vaststellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting wordt de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' uit paragraaf 2.8 uit doorlopen. De lobby agenda wordt vastgesteld in het Bestuur, en ter kennisname naar de AV verzonden.

2.7 Procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten'

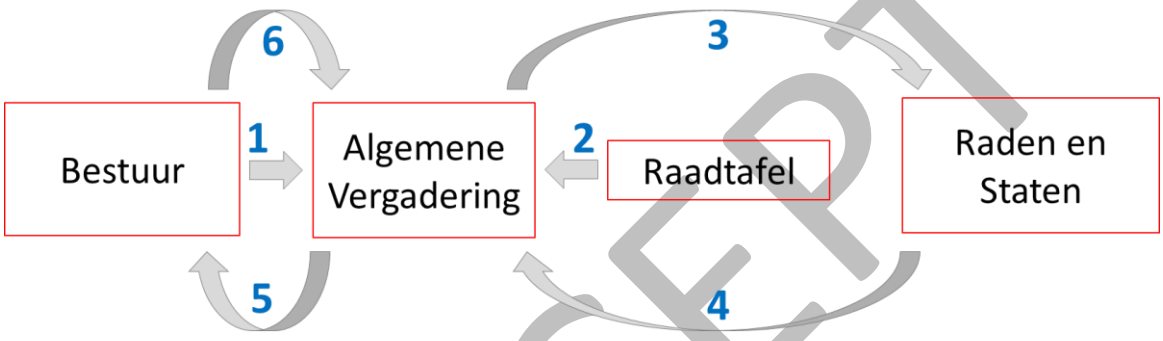

CONCEPT

Stappen in het algemeen:

1) Het Bestuur stelt een concept document vast, en verzend deze (drie weken voor de vergadering) naar de AV en de Raadtafel. Het conceptdocument wordt als 'ter kennisname document óp de MRA-website geplaatst
2) Een week voor de vergadering van de AV komt de Raadtafel bij elkaar; deze komt indien wenselijk met een advies, dat wordt nagezonden naar de AV
3) De AV stelt het document vast, en geeft opdracht deze versie te verzenden naar raden en Staten, met het verzoek het document lokaal of provinciaal te bespreken, en wensen en opvattingen mee te geven aan hun AV lid, ter bespreking in de volgende AV. Reactie termijn hiervoor is 8 weken.
4) De wensen en opvattingen worden via het lid van de AV ingebracht in de Algemene Vergadering.
5) Op basis van bespreking in de AV komen zij met een advies aan het Bestuur, over wat te wijzigen aan het document/ de uitvoering van het document
6) Het Bestuur komt met een reactie naar de AV en de deelnemers over wat zij voornemens zijn te doen met het advies en hoe ze dit gaan doen.
7) De Algemene Vergadering stelt het uiteindelijke document met de wijzigingen van het Bestuur vast

Dit proces is **bijvoorbeeld** van toepassing op de jaarlijkse vaststelling van de Voortgangsnota en de Termijnagenda. Hieronder is dit proces ter illustratie in de tijd uitgewerkt:

Voortgangsnota (in elk voorjaar):

- Begin februari: **het bestuur** stelt de concept Voortgangsnota vast, herbevestigd daarbij tevens de benodigde bijdrage per inwoner voor het volgende jaar (of komt met een beargumenteerd voorstel om deze aan te passen) en verzend de Voortgangsnota (drie weken voor de vergadering) naar de AV en de Raadtafel. Het conceptdocument wordt als 'ter kennisname document óp de MRA-website geplaatst.
- Eind februari/ begin maart: Een week voor de AV komt **de Raadtafel** bij elkaar, en komt indien wenselijk met een advies, dat nagezonden wordt naar de AV
- Begin maart: **De AV** stelt de concept-Voortgangsnota vast, en geeft opdracht om dit al dan niet gewijzigde concept naar de **raden en Staten** te verzenden, met daarbij het verzoek om de gevraagde bijdrage per inwoner in de eigen begroting op te nemen. Ook doen zij daarbij het verzoek om de Voortgangsnota te bespreken, en wensen en opvattingen aan hun eigen AV lid mee te geven ter bespreking in de volgende AV
- Begin mei: **De AV** komt bij elkaar en bespreekt daar de input die de deelnemers hebben voor de Voortgangsnota, en welke punten daarvan meegegeven moeten worden aan het bestuur voor de uitvoering in het lopende jaar en welke punten aandacht moeten krijgen in de uitvoering voor volgend jaar.
- Eind mei: **het bestuur** komt met een reactie op het verzoek van de AV, waarmee zij inzichtelijk maken wat ze voornemens zijn te gaan doen met de ingekomen input. Deze reactie wordt ook gedeeld met alle MRA-deelnemers.

Termijnagenda (in elk najaar):

- Eind september: **het bestuur** stelt de concept Termijnagenda vast en verzend de Termijnagenda (drie weken voor de vergadering) naar de AV en de Raadtafel. Het conceptdocument wordt als 'ter kennisname document óp de MRA-website geplaatst.
- Eerste helft oktober: Een week voor de AV komt **de Raadtafel** bij elkaar, en komt indien wenselijk met een advies, dat nagezonden wordt naar de AV
- Tweede helft oktober: **De AV** stelt de concept Termijnagenda vast, en geeft opdracht om deze al dan niet gewijzigde versie naar de raden en de Staten te verzenden, met daarbij het verzoek om de Termijnagenda te bespreken, en wensen en opvattingen aan hun eigen AV lid mee te geven ter bespreking in de volgende AV

CONCEPT

- Half december: **De AV** komt bij elkaar en bespreekt daar de input die de deelnemers hebben voor de Termijnagenda, en welke punten daarvan meegegeven moeten worden aan het bestuur voor het komende jaar
- Eind januari: **het Bestuur** komt met een reactie op het verzoek van de AV, waarmee zij inzichtelijk maken wat ze voornemens zijn te gaan doen met de ingekomen input. Deze reactie wordt ook gedeeld met alle MRA-deelnemers.

2.8 Procedure 'vaststellen in bestuur/ AV'

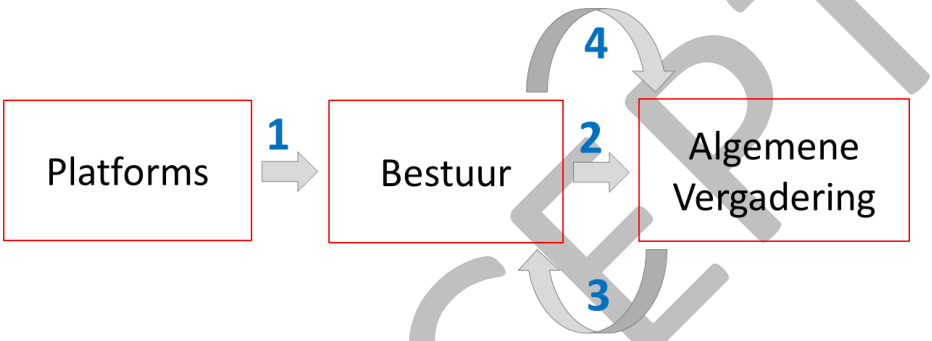

Stappen in het algemeen:

1) De platforms stellen (in opdracht van het bestuur) een concept document op, en verzenden deze naar het Bestuur
2) Het Bestuur stelt het document vast, en verzend deze (drie weken voor de vergadering) naar de AV.
3) De AV bespreekt het document, en kan door middel van gedragen adviezen nog wijzigingen suggereren voor het Bestuur.
4) Het Bestuur komt met een reactie op de adviezen die zijn aangenomen in de AV, en geeft (beargumenteerd) inzicht in wat er met deze adviezen gaat worden gedaan in het vastgestelde document

Dit proces is **bijvoorbeeld** van toepassing op de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting. Hieronder is dit proces ter illustratie in de tijd uitgewerkt:

- Mei/Juni: **MRA-directie** haalt bij de programmamanagers en bestuurlijk trekkers van de uitvoeringslijnen de eerste input op voor de beoogde activiteiten en benodigde financiering daarvan voor volgend jaar, en maakt daarbij (indien van

CONCEPT

toepassing) inzichtelijk welke keuzes/ dillema's er zijn, en welke witte vlekken er zijn in de relatie tussen de uitvoeringslijnen en de drie ambities

- Juni: bespreking in **de platforms,** waar richting gegeven wordt aan de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting op basis van de eerste input die door de MRA-directie is opgehaald en de keuzes/ dillema's die daarbij naar voren zijn gekomen. Ook wordt hier het gesprek gevoerd over mogelijke nieuwe activiteiten of de eindigheid van lopende activiteiten. De platforms formuleren adviezen hierover aan het bestuur
- Eind juni: **het Bestuur** bespreekt de adviezen, en geeft opdracht aan het opstellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting aan de MRA-directie
- Juni-Augustus: de **MRA-directie** stelt de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting op
- September: de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en neerjarenbegroting wordt besproken in **de platforms**. Zij formuleren adviezen over eventuele wijzigingen en integrale vraagstukken (of bijvoorbeeld de relatie tussen de uitvoeringslijnen en de ambities) aan het Bestuur
- Begin oktober: **het Bestuur** stelt de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting, en verzend deze naar de AV
- Tweede helft oktober: de vastgestelde jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting wordt besproken in **de AV,** alwaar de deelnemers door middel van gedragen adviezen voor wijzigingen in de uitwerking kunnen meegeven aan het bestuur
- Eind november: het **Bestuur** komt met een reactie op de adviezen die zijn aangenomen in de AV, en geeft (beargumenteerd) inzicht in wat er met deze adviezen gaat worden gedaan in de uitwerking voor komend jaar

2.9 Overzicht best practices deelregionale samenwerking

De MRA-samenwerking is opgebouwd uit de zeven deelregio's. Elke deelregio heeft een eigen identiteit en ambities. De optelsom is de kracht van de samenwerking.

Elke deelregio's heeft ambities. Soms vastgesteld in een deelregionale agenda.
Het belang van de deelregionale samenwerking komt het sterkst tot uiting bij het uitvoeren van de deelregionale agenda en het delen van kennis van de MRA-ontwikkelingen. De deelregio fungeert als voorportaal voor enerzijds besprekingen in de eigen colleges en raden en anderzijds ter voorbereiding op de platforms, waarin de gemeenten via de deelregio zijn vertegenwoordigd.

CONCEPT

Naast de eigen identiteit verschillen de deelregio's ook in governance om te komen tot uitvoering van hun deelregionale agenda; van het maken van afspraken tot besluitvorming.

Op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren wordt hieronder een aantal 'best practices' genoemd op deelregionaal niveau.

Inhoud voorop

- Stel een inhoudelijke deelregionale agenda op, en actualiseer deze per raadsperiode.
- Maak in de inhoudelijke deelregionale agenda de inhoudelijke verbinding expliciet met de MRA Agenda.
- Kennisdeling en het onderlinge gesprek over deelregionale ontwikkelingen staat voorop tijdens de deelregionale raads- en collegebijeenkomsten.

Deelregionale stroomlijning

- Stroomlijn alle deelregionale activiteiten in een structureel overleg. Deze kan bestaan uit raadsleden, bestuurders, griffiers en of bestuursadviseurs. De MRA-directie kan des gewenst aansluiten.
- Stel een deelregionale termijnagenda op die een relatie heeft met de gemeentelijke termijnagenda's en de Termijnagenda van de MRA.

Creëer een plek van ontmoeting en gesprek

- Biedt vijfmaal per jaar een deelregionale raadsbijeenkomsten waar ontmoeting een vast onderdeel van het programma is.
- Nodig daarbij minimaal de bestuurders uit die namens de deelregio in een platform zitten en de leden van de Algemene Vergadering uit de deelregio. Nodig des gewenst ook de Statenleden uit.

Bestuurders ontmoeten elkaar

- Creëer een paar maal per jaar een deelregionale bestuurdersbijeenkomst waar ontmoeting een vast onderdeel van het programma is, bijvoorbeeld een gezamenlijke lunch of borrel.
- Biedt in het programma naast inhoud ook ruimte voor reflectie door gastsprekers. De MRA-directie kan daarbij ondersteunen.

CONCEPT

2.10 Overzicht best practices lokaal of provinciaal gesprek tussen raad of Staten en bestuur over MRA

Een goed functionerend bestuurdersnetwerk bestaat in de gratie van een goede relatie tussen bestuurders en volksvertegenwoordigers. Raads- en Statenleden maken de samenwerking en uitvoering van de taken waar de bestuurders voor staan immers mogelijk. Essentieel daarbij is dat transparant is wat wanneer gebeurt en dat volksvertegenwoordigers op tijd relevante informatie ontvangen. Pas dan wordt het 'goede gesprek' tussen volksvertegenwoordigers en bestuurders gevoerd.

Op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren wordt hieronder een aantal 'best practices' genoemd op gemeentelijk en provinciaal niveau. De connectie tussen de MRA en de raden en Staten dient idealiter niet alleen vanuit de MRA als geheel, maar ook op het niveau van de eigen raad of Staten een vorm te hebben.

Agendeer de metropoolregio-samenwerking structureel

- Agendacommissie creëert vast punt op de agenda van de raad/Staten-vergadering: 'MRA-ontwikkelingen'.
- Maak een aparte commissie MRA of commissie Regionale ontwikkelingen
- Agendeer in het college en de raad/Staten de Voortgangsrapportage in het voorjaar en de Termijnagenda in het najaar
- Organiseer in de deelregio vijf maal per jaar een gezamenlijk MRA-themaoverleg en ontmoet andere raads- en Statenleden.

Pro-actief

- Op basis van de agenda's en verslagen op de MRA-website en MRA Bericht aan raden en Staten kan iedere volksvertegenwoordiger in gesprek met de eigen bestuurder(s) (lid van de Algemene Vergadering of platform) als er vragen, wensen of suggesties zijn.
- Omgekeerd, de bestuurders informeren met ondersteuning van de eigen ambtenaren en de MRA-directie de volksvertegenwoordigers over wat de MRA ontwikkelingen voor de gemeente of provincie betekenen.
- Vaste MRA-paragraaf in ieder voorstel aan de raad/Staten; wat is de relatie tot een of meerdere uitvoeringslijnen, en wat doet de gemeente/provincie daarmee.

CONCEPT

Maak de relatie MRA en gemeente/provincie zichtbaar

- MRA-samenwerking opnemen in het introductieprogramma van de nieuwe raden en Staten.
- MRA-samenwerking opnemen in het introductieprogramma van de nieuwe colleges.
- College stelt maandelijks een MRA-informatiebrief op over de gemeentelijke activiteiten binnen de MRA-ontwikkelingen; waaraan is gewerkt, wat komt er op ons af, wat zijn de dillema's waar we mee aan de slag gaan.
- Het college kan hiervoor ook een toelichting op het maandelijkse Bericht aan raden en Staten (opgesteld door de MRA-directie) geven.

Agendacommissie van raden en Staten

- Termijnagenda van de MRA is vast agendapunt van de agendacommissie.
- Bij de bespreking van de Termijnagenda is het lid van de MRA Raadtafel en het lid van de Algemene Vergadering aanwezig.
- Agendacommissie is actief in het aanbieden van MRA-onderwerpen, en maakt de keuze wat ter informatie aan de raad/Staten wordt gestuurd, welke ter bespreking in een commissie en welke ter besluitvorming in raad/Staten. Mede naar aanleiding van adviezen van de Raadtafel.

Klein overleg van MRA-mensen

- Kwartaal overleg tussen uw lid van de Algemene Vergadering, lid van de MRA Raadtafel, lid van een platform/portefeuillehoudersoverleg, burgemeester/CdK, griffier en secretaris om de klokken gelijk te zetten.
- Termijnagenda van de MRA vast agendapunt.

Maak verschil tussen oordeelvorming en besluitvorming ('wensen en opvattingen')

- De kortste procedure is om MRA-voorstellen via college aan de commissie ter oordeelsvorming aan te bieden (bijvoorbeeld voor de Termijnagenda en de Voortgangsnota).
- Het proces van 'wensen en opvattingen' via de weg college, commissie en vaststelling in raad/Staten wordt slechts gebruikt bij besluitvorming over de MRA Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de Termijnagenda.

De MRA-directie faciliteert de informatievoorziening aan raads- en Statenleden door:

- Het maandelijkse Bericht aan raden en Staten

CONCEPT

- Een MRA brede bijeenkomst voor alle raden en Staten, eenmaal per jaar
- Op verzoek van MRA Raadtafel een MRA brede themabijeenkomst te organiseren voor alle raads- en Statenleden
- Het creëren van transparantie over wat waar en wanneer gebeurt d.m.v. het plaatsen van o.a. agenda's en verslagen platform, bestuur en algemene vergadering op de MRA-website
- Advisering over MRA zaken aan griffiers
- Advisering in de voorbereiding van deelregionale bijeenkomsten
- T.b.v. lokale of provinciale bijeenkomsten en deelregionale raadsledenbijeenkomsten het netwerk van ambtelijke trekkers van de uitvoeringslijnen aan te bieden
- Advisering en ondersteuning te verlenen aan de MRA Raadtafel
- Aanbieden van introductieprogramma na iedere gemeenteraads- en provinciale staten-verkiezing
- Ondersteuning aan opstellers van collegeprogramma's

CONCEPT

Begripsbepalingen

- **Ambitie en doelstellingen**
  Een centrale inhoudelijke ambitie, uitgewerkt in een beperkt aantal inhoudelijke doelstellingen, die we vastleggen in de samenwerkingsafspraken, en die dienen als kader voor de MRA-Agenda. Zie ook bijlage 1 voor de ambitie en doelstellingen voor de periode 2022-2026
- **Algemene Vergadering (AV)**
  Een bestuurlijk overlegorgaan van de Metropoolregio Amsterdam, dat functioneert als algemeen bestuur. Alle deelnemers van de MRA zijn hier rechtstreeks in vertegenwoordigd.
- **Basisprincipes**
  Gezamenlijke principes die de grondslag vormen voor de manier waarop we met elkaar samenwerken in de MRA
- **Bestuur**
  Een bestuurlijk overlegorgaan van de Metropoolregio Amsterdam, dat functioneert als dagelijks bestuur. Alle deelregio's zijn hierin vertegenwoordigd middels bestuurders die ook zitting hebben in een van de platforms.
- **Coalition of the willing**
  Een groep deelnemers die gezamenlijk besluit een extra activiteit uit te voeren, aanvullend op- of als verdere uitwerking van de MRA Agenda. Zij regelen hiertoe ook zelf de benodigde inzet
- **Deelnemers**
  De college's van de gemeenten en provincies en het het DB van de Vervoerregio Amsterdam die samenwerken in de MRA
- **Deelregio's**
  Zeven geografische deelgebieden van de MRA: Amsterdam, Amstelland-Meerlanden, Zaanstreek-Waterland, Zuid-Kennemerland, IJmond, Gooi- en Vechtstreek en Almere-Lelystad
- **Flexibele schil**
  De ambtelijke inzet die nodig is voor de uitvoering van de MRA Agenda, en die afhankelijk van de inhoud van de agenda en de accenten die worden gelegd in de uitvoering kan wisselen in omvang.
- **Investeringsagenda**
  Uitwerking van de MRA Agenda waarin de benodigde investeringen inzichtelijk worden gemaakt om de uitvoeringslijnen uit de MRA te kunnen realiseren
- **Lobby agenda**
  Jaarlijkse agenda voor de activiteiten op het gebied van lobby of public affairs richting Den Haag en Brussel

CONCEPT

- **Metropoolregio Amsterdam (MRA)**
  1) Geografisch gebied dat 32 gemeenten en delen van twee provincies omvat (zie ook bijlage 9, de lijst van deelnemers)
  2) Het samenwerkingsverband tussen de genoemde deelnemers
- **Meerjarenbegroting**
  Begroting voor een periode van vier jaar die tezamen met de MRA Agenda wordt opgesteld, waarin voor die periode is vastgelegd welke middelen nodig zijn voor de MRA-samenwerking, en welke bijdrage daarvoor nodig is vanuit de deelnemers.
- **MRA Agenda**
  Agenda waarin voor een periode van vier jaar de opgaven en uitwerking in uitvoeringslijnen daarvan zijn vastgelegd voor de MRA
- **MRA-directie**
  Een vaste ambtelijke organisatie die nodig is om de MRA-Samenwerking te laten functioneren. Daarnaast is inzet nodig vanuit een flexibele schil om de uitvoering van de MRA Agenda mogelijk te maken.
- **Platforms**
  Formele inhoudelijke bestuurlijke overleggen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van een aantal uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda. Vooralsnog hebben we drie platforms; Economie, Ruimte en Mobiliteit
- **Portefeuillehouderoverleggen**
  Informele inhoudelijke bestuurlijke overleggen over specifieke onderdelen van uitvoeringslijnen, die wenselijk zijn om af te stemmen over de uitvoering van die onderdelen.
- **Raadtafel**
  Een adviesorgaan dat gevraagd en ongevraagd advies kan geven over het proces van het betrekken van raden en Staten aan bestuur en de AV, bestaande uit een raadslid of een statenlid per deelnemer.
- **Regionaal Rendement**
  Het denken in opbrengst voor de regio. Op hoofdlijnen: als iets goed is voor de regio, is het ook goed voor de delen van de regio, en als iets goed is voor een deel van de regio, is het ook goed voor de regio.
- **Samenwerkingsafspraken**
  Dit document waarin de afspraken zijn vastgelegd over hoe we met elkaar samenwerken. Wordt elke vier jaar herzien.
- **Termijnagenda**
  Zie de werkafspraken in paragraaf 2.4 voor een uitgebreide uitleg hiervan
- **Voortgangsnota**
  Zie de werkafspraken in paragraaf 2.4 voor een uitgebreide uitleg hiervan

CONCEPT

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 31 augustus 2021

Onderwerp: Samenwerkingsafspraken MRA

Kenmerk: 921516-1663002

Bijlagen: 4

1. Inleiding

De Regiegroep van de MRA heeft op 12 juli 2021 de conceptversie van de samenwerkingsafspraken verzonden aan raden en Staten, die verzocht worden om in september 2021 hun wensen en bedenkingen naar voren te brengen. Vervolgens zal de Regiegroep op basis van het binnengekomen commentaar een definitieve versie van de samenwerkingsafspraken samenstellen, die later in het najaar ter besluitvorming zal worden voorgelegd aan de raden en Staten.

In deze voordracht informeert het College u over haar visie op het voorliggende conceptdocument, ten behoeve van de behandeling daarvan in de commissie en de plenaire vergadering van uw Staten.

Het College stelt u voor, om de opinie van uw Staten door middel van een brief van het College aan het MRA-secretariaat te doen toekomen. Op basis van de eigen opmerkingen heeft het College reeds een conceptbrief opgesteld. Die treft u als bijlage bij deze voordracht aan. Door middel van moties kan uw Staten voorstellen doen om de inhoud van deze conceptbrief te wijzigen.

2. Aanbevelingen uit de MRA-evaluatie

In een eerdere Statenvoordracht (*921516-1371788*) is reeds uitgebreid stilgestaan bij het evaluatietraject van de bestuurlijke samenwerking van de MRA. Het evaluatierapport *Meer richting en resultaat* (verschenen in de zomer van 2019), formuleerde de volgende aanbevelingen:

- Laat Amsterdam nadrukkelijker de leiding nemen binnen de MRA-samenwerking.
- Maak, onder procesleiding van Amsterdam, een inspirerende en koersbepalende regionale visie.
- Formuleer, op basis van die visie, uitvoeringsprogramma's met daarin vergaande resultaatsafspraken. De evaluatiecommissie denkt zelf aan uitvoeringsprogramma's ten aanzien van energietransitie, duurzame woningbouw, vitale economie en Vervoerregio.
- Stroomlijn de besturing ('governance') van de MRA. De evaluatiecommissie doet diverse aanbevelingen over de rol en taken van de Regiegroep, de Agendacommissie, de bestuurlijke platforms en de portefeuille-overleggen.

- Breng de Vervoerregio op de schaal van de MRA.
- Versterk de positie van de deelregio's binnen de MRA-samenwerking.
- Vergroot de betrokkenheid van raden en Staten bij de MRA-samenwerking. Dit is cruciaal voor het politieke draagvlak van deze regionale samenwerking op langere termijn.
- Het regionale investeringsfonds Invest-MRA verdient krachtige ondersteuning.
- Binnen de MRA moet de samenwerking met kennisinstellingen en bedrijven ('triple helix') zoals binnen de Amsterdam Economic Board, meer structurele aandacht krijgen en beter geborgd worden.

Na publicatie van het evaluatieonderzoek is in de Regiegroep afgesproken dat de aanbeveling inzake de 'triple helix' zou worden opgepakt door de gemeente Almere. Voor de uitwerking van de aanbeveling inzake de relatie tussen de MRA en de Vervoerregio Amsterdam werd de provincie Noord-Holland als trekker aangewezen. De gemeente Amsterdam nam het voortouw bij de uitwerking van de overige aanbevelingen.

In de periode daarna is een veelheid aan activiteiten ondernomen, waarbij de coronabeperkingen overigens wel zeer belemmerend hebben gewerkt. De coördinatie van deze uitwerking is belegd bij een 'transitiecommissie', die wordt voorgezeten door burgemeester Halsema van Amsterdam. Vanuit de provincie Noord-Holland heeft de CdK daarin zitting. De ambtelijke ondersteuning is verzorgd door het MRA-bureau.

Er is naar gestreefd om raadsleden en Statenleden nadrukkelijk te betrekken bij het opstellen van de samenwerkingsafspraken. Daartoe zijn door het MRA-bureau in het afgelopen voorjaar diverse informatiebijeenkomsten en werksessies georganiseerd.

3. Visie op regionale samenwerking

Het is zinnig om, alvorens nader in te gaan op de inhoud van de voorliggende concept-samenwerkingsafspraken, eerst enkele opmerkingen te maken over regionale samenwerking, de reikwijdte daarvan en de specifieke aandachtspunten die daarbij voor gemeenten en voor de provincie aan de orde zijn.

De MRA kent een lange voorgeschiedenis. In de omgeving van Amsterdam wordt al decennialang samengewerkt door gemeenten en provincies. Wel is het zo dat regionale samenwerking inmiddels (zeker niet alleen rond Amsterdam, maar in heel Nederland) steeds frequenter plaatsvindt en intensiever is geworden. Verschillende ontwikkelingen hebben daaraan bijgedragen.

Door de decentralisaties in het sociaal domein (vanaf 2015) zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor jeugdzorg, werk en inkomen en voor de zorg aan langdurig zieken en ouderen. Om deze taken adequaat en kostenefficiënt uit te kunnen voeren, zagen gemeenten zich vervolgens genoodzaakt om de krachten te bundelen en op regionale schaal met buurgemeenten samen te werken. Dit heeft geleid tot een omvangrijk geheel van regionale samenwerkingsconstructies in allerlei vormen (uitvoeringsinstanties, stichtingen, gemeenschappelijke regelingen etcetera). Deze bestuurlijke wirwar is zeker voor gemeenteraden lastig te doorgronden. Nu kent de MRA zelf weliswaar geen 'sociale' portefeuillehoudersoverleggen, maar de aan de MRA deelnemende gemeenten zijn stuk voor stuk betrokken bij een groot aantal regionale overleggen die al dan niet samenvallen met de deelregio's van de MRA.

Eind vorige eeuw ontstond de MRA-samenwerking vanwege de noodzaak tot grootschalige woningbouw. In de jaren daarna heeft de MRA zich verbreed naar onderwerpen als economische ontwikkeling, ruimtelijke ordening en mobiliteit (waarbij de MRA samenwerkt met de Vervoerregio Amsterdam). Het gaat hier om thema's waarvan het zwaartepunt de laatste jaren steeds nadrukkelijker naar het regionale schaalniveau is verschoven. Wonen, werken, reizen en recreëren geschiedt binnen een *daily urban system,* waarbij bestuurlijke grenzen in het dagelijks leven van mensen en bedrijven volstrekt irrelevant zijn. De toenemende regionale vervlechting dwingt lokale en provinciale overheden tot regionale afstemming.

Daar kan nog aan worden toegevoegd dat ook enkele andere vraagstukken die inmiddels bovenaan de politieke agenda staan, naar hun aard een regionaal karakter dragen. Denk bijvoorbeeld aan klimaattransitie (met de Regionale Energiestrategieën), de stikstofreductie en aan de duurzaamheidsopgaven in de landbouw. De uitwerking van de ingrijpende Europese en landelijke ambities die hier aan de orde is, kan uitsluitend in regionaal verband geschieden. Het gemeentelijk schaalniveau is daarvoor simpelweg te klein.

Dat gemeenten en provincies steeds intensiever regionaal samenwerken, is dus onontkoombaar en logisch. De vraag is vervolgens *hoe* die samenwerking er dan uit zou moeten zien. In elk geval niet in de vorm van een formele regionale bestuurslaag met eigen bevoegdheden. Voor constructies als een 'stadsprovincie' bestaat geen enkel draagvlak, en aan nog meer gemeenschappelijke regelingen is weinig behoefte. Ook het herindelen en opschalen van kleine gemeenten biedt geen oplossing. Weliswaar kan herindeling het strategisch vermogen en de lokale bestuurskracht versterken, maar ook grotere gemeenten zullen toch nog steeds regionaal moeten samenwerken.

Tegen die achtergrond is een netwerkachtige regionale samenwerking van zelfstandige overheden die hun eigen bevoegdheden behouden, - zoals de MRA - de enige levensvatbare variant. Vertrouwen speelt daarbij een cruciale rol – tussen bestuurders onderling, maar ook tussen bestuurders en raadsleden/Statenleden. Toch houdt een dergelijke informele structuur altijd iets ongrijpbaars, omdat wat onduidelijk blijft hoe beslissingen na regionaal overleg precies tot stand zijn gekomen. Voor raadsleden en Statenleden is het lastig om zicht te houden op het regionale samenwerkingsproces en daarin hun rol te bepalen.

Het kan daarom geen kwaad nog eens op te merken dat de MRA-samenwerking uitsluitend een *aanvulling* vormt op het eigen beleid van de provincie Noord-Holland en het beleid van andere betrokken overheden. De MRA neemt niets weg, er komt alleen iets bij. De autonomie van de deelnemende overheden wordt niet ingeperkt. De eigen provinciale kaders (zoals onder meer verwoord in ons coalitieakkoord *Duurzaam doorpakken*) blijven leidend. Uitgaande van onze eigen provinciale ambities willen we in MRA-verband verbindingen tot stand brengen en beleidsinitiatieven van gemeenten en provincies op regionale schaal aan elkaar knopen.

De nieuwe samenwerkingsafspraken, die nu in een conceptversie voorliggen, zijn op ditzelfde fundament gegrondvest. Ze verschillen dan ook niet wezenlijk van het eerdere MRA-convenant, op basis waarvan sinds 2017 wordt samengewerkt.

4. Beoordeling van het voorliggende concept

Bij de inhoudelijke bespreking van de conceptafspraken willen we ons concentreren op de vraag in hoeverre daarin elementen vernieuwd en aangepast zijn ten opzichte van het MRA-convenant uit 2017. Eerst memoreren we de aandachtspunten die voor de provincie Noord-Holland specifiek van belang zijn.

Allereerst stellen we met instemming vast dat de voorliggende conceptafspraken neerkomen op een doorontwikkeling van de in de loop der jaren gegroeide verhoudingen. Er is geen sprake van een geheel nieuwe structuur of van een organisatorische breuk met de huidige samenwerkingspraktijk. De bestaande platforms (Mobiliteit, Economie en Ruimte) en portefeuillehoudersoverleggen (bouwen&wonen, metropolitaan landschap, duurzaamheid en kunst, cultuur en erfgoed) blijven het inhoudelijke fundament van de samenwerking. Dat is een goede zaak, omdat het evaluatierapport naar onze mening toch wat te weinig oog had voor de bestaande MRA-samenwerking die wel degelijk tot goede resultaten heeft geleid.
Het bestuur en de algemene vergadering krijgen in de samenwerkingsafspraken de taak om de coördinatie tussen de diverse inhoudelijke programma's te verzorgen en de integraliteit te bewaken. Deze functies zijn op dit moment belegd bij de Regiegroep en de agendacommissie, maar komen in de praktijk inderdaad niet optimaal uit de verf. De evaluatiecommissie adviseerde om de vergaderfrequentie van het MRA-bestuur te verhogen (de huidige Regiegroep vergadert slecht tweemaal per jaar) en de omvang daarvan te verkleinen. In de conceptafspraken wordt dit advies gevolgd. Vanzelfsprekend zal de praktijk moeten uitwijzen of de samenhang tussen de vele MRA-activiteiten en de resultaatgerichtheid daarvan ook inderdaad versterkt worden.

In de tweede plaats is voor ons College de relatie tussen de MRA en de Vervoerregio relevant. Eerder is met u besproken waarom het geen goed idee is om de Vervoerregio en de MRA in formele zin samen te voegen, zoals het evaluatierapport uit 2019 bepleitte. Dit zou overigens ook praktisch gezien uitermate gecompliceerd zijn. Er is namelijk onder meer een wetswijziging nodig om de gemeenschappelijke regeling te wijzigen op basis waarvan de Vervoerregio functioneert.
We stellen met genoegen vast dat in de voorliggende concept-samenwerkingsafspraken geen sprake is van enigerlei vorm van formele samenvoeging. De voorgestelde structuur van de MRA (=dagelijks bestuur, algemeen bestuur, platforms en portefeuillehoudersoverleggen) blijft in wezen dezelfde, ook voor wat betreft het regionaal mobiliteitsbeleid. Het is ook niet zo dat de positie van de Vervoerregio geprononceerder wordt gemaakt dan nu reeds het geval is. In het MRA-convenant nam de Vervoerregio deel aan de vergaderingen van de Regiegroep (maar was formeel geen lid), en leverde daarnaast de voorzitter (of vicevoorzitter) van het platform mobiliteit. In de nieuwe concept-samenwerkingsafspraken heeft een vertegenwoordiger vanuit de Vervoerregio zitting in het algemeen bestuur. Het is niet langer zo dat een bestuurder vanuit de Vervoerregio per definitie het (vice-)voorzitterschap van het platform mobiliteit bekleedt.

Een derde aandachtspunt van ons College betreft de positie van de deelregio's in de MRA. Die positie wordt in de concept-samenwerkingsafspraken versterkt. Dat is een goede zaak. De MRA bestaat uit deelregio's die in allerlei opzichten van elkaar verschillen. Die veelkleurigheid draagt juist veel bij aan de kracht en de aantrekkelijkheid van de MRA. Daarnaast kan een beter functionerende deelregio de betrokkenheid van individuele gemeenten bij de MRA vergroten. Voorgesteld wordt dat elke deelregio een vertegenwoordiger afvaardigt naar het dagelijks bestuur en naar de drie platforms. Daarmee wordt ook tegemoet gekomen aan de al langer bestaande en

ook begrijpelijke wensen van de deelregio's Zuid-Kennemerland, IJmond en Gooi- en Vechtstreek, om directer betrokken te willen zijn bij het regionale mobiliteitsbeleid in de MRA. Ons College kan zich vinden in deze pragmatische oplossing voor een situatie die door deze deelregio's reeds langere tijd als een probleem werd ervaren.

Een vierde aspect dat naar de mening van ons College specifieke aandacht verdient bij de MRA-samenwerking, is de positie van raden en Staten. Hier is ook door uw Staten bij herhaling aandacht voor gevraagd, onder andere in de motie van 17 mei 2021. We stellen vast dat de concept-samenwerkingsafspraken hier uitgebreid aandacht aan besteden. Het is een goede zaak dat rollen en verantwoordelijkheden, procedures en termijnen nu expliciet op papier zijn gezet. Dit draagt bij aan de transparantie van het samenwerkingsproces. Daarnaast is het positief dat de positie van de MRA-raadtafel aanzienlijk wordt versterkt. De raadtafel krijgt het recht om advies te geven aan het bestuur en de algemene vergadering van de MRA over de processen waarbij raden en Staten betrokken moeten worden.

In de samenwerkingsafspraken wordt onder B3 aangegeven dat inzet vanuit de deelnemers van de MRA voortaan 'om niet' ter beschikking wordt gesteld aan de MRA voor zowel de directie als de flexibele schil. Voor de provincie heeft dit geen consequenties, omdat dit al de praktijk is.

Op basis van het bovenstaande kan ons College instemmen met de voorliggende concept-samenwerkingsafspraken. In de uitwerking zijn er nog diverse zaken die verduidelijkt kunnen worden. Daar gaan we in het onderstaande nader op in.

5. Verbeterpunten

- De concept-samenwerkingsafspraken beogen het doel van de MRA, de nieuw in te stellen gremia, hun verantwoordelijkheden en rollen, alsmede de werkprocedures, uitputtend te beschrijven. Dit levert een lijvig document op. Daarin schuilt het risico dat de lezer het overzicht verliest. In de definitieve versie zouden de hoofd- en bijzaken beter gescheiden kunnen worden, bijvoorbeeld door het document te beginnen met een inleiding over het doel van de MRA. Diverse procedurele passages kunnen vervolgens uit de hoofdtekst verschoven worden naar de bijlage, waarin de werkafspraken/procedures worden geschetst. Ook zou een professionele eindredacteur de tekst nog eens moeten nalopen op onduidelijkheden, dubbellingen en taalfouten.

- De bijlage met werkafspraken biedt een behoorlijk compleet overzicht. Dat is vanuit de –zo gewenste- transparantie een goede gedachte. Deze volledigheid zou ten koste kunnen gaan van flexibiliteit en snelheid. De MRA moet kunnen blijven inspringen op nieuwe kansen en ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij het Rijk. Daarnaast zal het elke twee jaar opstarten van een proces om ofwel de MRA agenda ofwel de samenwerkingsafspraken aan te passen, veel ambtelijke capaciteit vragen. Dit kan ten koste gaan van de resultaatgerichtheid. Zoals al wordt aangegeven zijn de werkafspraken in de bijlage een voorzet en zal in de praktijk moeten blijken hoe ze uitpakken.

- Het eigenlijke inhoudelijke werk vindt plaats in de platforms en in de portefeuillehoudersoverleggen van de MRA. Conform het huidige MRA-convenant leveren de platforms een jaarverslag op. Hier gaat in de nieuwe samenwerkingsafspraken het nodige veranderen. Over de voortgang van de MRA-activiteiten zal, tegen het licht van de

drie overkoepelende MRA-thema's, teruggemeld gaan worden in een 'Voortgangsnota' en een termijnagenda. Het voordeel hiervan kan zijn dat het zodoende beter mogelijk wordt om met raden en Staten het gesprek te voeren over de hoofdlijnen van de MRA-samenwerking. Het is de bedoeling meer integraliteit te verkrijgen in plaats van in details te blijven steken. Een risico is wel dat het inhoudelijke werk van de platforms en portefeuillehoudersoverleggen verder af komt te staan van raadsleden en Statenleden. Wij verwachten daarom dat ook in de voortgangsnota en de termijn agenda voldoende ruimte zal worden gemaakt voor inhoudelijke aandachtspunten.

- De MRA-samenwerking wordt intensiever en neemt aan belang toe. De evaluatiecommissie concludeerde in 2019 dat de MRA nog teveel een 'papieren samenwerking' was en resultaatgerichter zou moeten worden. De voorliggende conceptafspraken bepleiten in het kader daarvan een bestuur van tien leden dat 'minimaal' eens per maand vergadert, plus een zeer breed samengestelde algemene vergadering die 'ten minste' vier keer per jaar bijeen komt. Het is de vraag of deze hoge vergaderfrequenties realistisch zijn.

- De MRA bestaat uit zeven deelregio's, zo staat vermeld op p.12. Voor de volledigheid wijzen wij erop dat de MRA bestaat uit zeven deelregio's, twee provincies (Noord-Holland en Flevoland) en de Vervoerregio AmsterdamOverigens wordt dit verderop in de samenwerkingsafspraken (zoals bij de samenstelling van de diverse gremia binnen de MRA) wél op een juiste manier uitgewerkt.

- De deelregio's vormen (samen met provincies en de Vervoerregio) de basis van de MRA, hebben veel autonomie en kunnen zelf bepalen hoe ze hun onderlinge intergemeentelijke afstemming vormgeven. Tegen die achtergrond is het wat curieus om in de conceptafspraken te lezen (in paragraaf B.3) dat '*het niet mogelijk is om deelregio's op te splitsen*'. Vanuit de bestuurlijke grondgedachte van de MRA vinden wij het beter om het aan gemeenten zelf over te laten hoe en met wie men zich wenst te organiseren. Het streven van de MRA zou er op gericht moeten zijn om de positie van de deelregio's te versterken.

- We zien het als een vooruitgang dat de positie van de raadtafel wordt versterkt. De conceptafspraken stellen (in paragraaf C.1) dat *'Het Bestuur en de Algemene Vergadering zich laten adviseren door de MRA Raadtafel. Deze geeft het MRA Bestuur en de AV gevraagd en ongevraagd advies over de processen, die de raden en Staten aan gaan, waaronder de jaarlijkse Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'.'* Wij zien de raadtafel als een orgaan dat voorafgaand aan een traject advies geeft op het proces om te komen tot een eindproduct. Het inhoudelijke gesprek over de MRA kan op elk moment gevoerd worden met de verantwoordelijk bestuurder.

6. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 48-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 31 augustus 2021;

besluiten:

1. Kennis te nemen van de concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam van 12 juli 2021.
2. Wensen en opvattingen desaangaande naar voren te brengen, die door de vertegenwoordigers van de provincie Noord-Holland in de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam zullen worden ingebracht bij de verdere uitwerking van deze samenwerkingsafspraken, die later in het najaar opnieuw aan Provinciale Staten zullen worden voorgelegd.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

M153-2021/PS 13-09-2021
AANGENOMEN

Motie tekstwijziging samenwerkingsafspraken MRA “slechts”

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht Samenwerkingsafspraken MRA (VD-48);

constateren dat:

- concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam (MRA) voorgelegd zijn aan Provinciale Staten en besproken in de commissie EFB op 6 september;
- Provinciale Staten gevraagd worden hun wensen en opvattingen over dit concept kenbaar te maken;

overwegen dat:

- Staten- en Raadsleden wensen en opvattingen bij de MRA altijd moeten kunnen inbrengen als dat noodzakelijk en/of relevant is;
- dit **minimaal** zal gaan plaatsvinden bij agendering van de MRA Agenda en bij de vierjaarlijkse meerjarenbegroting, maar niet slechts alleen dan;

zijn van mening dat:

- de op bladzijde 39 gebruikte formulering anders zou moeten luiden:
  In het concept in de alinea “Maak verschil tussen oordeelsvorming en besluitvorming” staat dat het “proces van ‘wensen en opvattingen’ via de weg college, commissie en vaststelling in raden en staten **slechts** gebruikt wordt bij besluitvorming over MRA Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de termijnagenda.” Dit moet zijn **minimaal.**

verzoeken het college om:

- deze wens op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Arja Kapitein (D66)
Mirjam van Meerten-Kok (VVD)
Robert Zaal (GroenLinks)
Jorrit Carton (PvdA)
Christa Kuiper-Kuipers (CDA)
Ines Kostic (Partij voor de Dieren)
Ilse Bezaan (PVV)
Wil van Soest (50plus PvdO)
Suleyman Koyuncu (DENK)
Gerard Kohler (JA21)

M157-2021/PS 13-09-2021
AANGENOMEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie MRA en transparantie

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september ’21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;

constaterende dat;

- dit een belangrijk moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;
- de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;

overwegende dat;

- de huidige concept-samenwerkingsafspraken inzetten op volledige transparantie over vergaderingen van MRA-gremia;
- er wordt ingezet op beter betrekken van de Raden en Staten;
- de inzet en activiteiten van MRA raken aan de belangen van inwoners en hun leefomgeving;
- er nog weinig wordt gezegd over de noodzaak om burgers beter te betrekken bij het werk en toekomst van MRA;

verzoeken GS om;

de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:

- dat het wenselijk is om activiteiten te ondernemen waarmee burgers beter worden betrokken bij MRA-activiteiten en MRA-koers;
- dat daarbij ook de mogelijkheid van livestreamen van relevante belangrijke MRA-vergaderingen, zodat burgers ze mee kunnen volgen wordt onderzocht;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

Eric Jensen
JA21

M151-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

motie

vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021
agendapunt 9 – Concept-samenwerkingsafspraken MRA (VD-48)

“Niet alleen Amsterdam aan het roer”

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam (MRA) voorgelegd zijn aan Provinciale Staten en besproken in de commissie EFB op 6 september;
- Provinciale Staten gevraagd worden hun wensen en opvattingen over dit concept kenbaar te maken.

Overwegende dat:

- in staten en gemeenteraden het gevoel overheerst dat 'Amsterdam' de gang van zaken in de MRA bepaalt;
- dat dit nadrukkelijk niet het geval is, want alle staten en gemeenteraden besluiten uiteindelijk zelf;
- de indruk dat in de MRA alleen de belangen van Amsterdam worden gediend moet worden weggenomen;
- een roulerend voorzitterschap van zowel de Algemene Vergadering als de platforms en de deelregio's die indruk kan wegnemen.

Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- de wens om het voorzitterschap van de Algemene Vergadering de platforms en de deelregio's te rouleren, op te nemen in de brief van GS inzake ‘opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken’.

En gaat over tot de orde van de dag

SP	50Plus	DENK
Anna de Groot	Wil van Soest	Dhr. Koyuncu

M152-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

motie

vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021
agendapunt 9 – Concept-samenwerkingsafspraken MRA (VD-48)

“Versterk de rol van de raadtafel”

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam (MRA) voorgelegd zijn aan Provinciale Staten en besproken in de commissie EFB op 6 september;
- Provinciale Staten gevraagd worden hun wensen en opvattingen over dit concept kenbaar te maken.

Overwegende dat:

- de raden en staten in Noord-Holland en Flevoland meer grip willen hebben op het bestuur en de AV van de MRA;
- zij door middel van de raadtafel gevraagd en ongevraagd advies kunnen geven over de processen die de raden en staten aangaan;
- dit een verbetering is ten opzichte van de voorgaande samenwerkingsafspraken;
- de positie van raden en staten in de MRA nog meer verbeterd kan worden;
- de positie van raden en staten verbetert als de raadtafel naast een adviserende ook een agenderende rol krijgt.

Verzoeken Gedeputeerde Staten om:

- de wens om de raadtafel naast een adviserende ook een agenderende rol te geven, op te nemen in de brief van GS inzake ‘opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken’.

En gaat over tot de orde van de dag

SP	50Plus	DENK
Anna de Groot	Wil va Soest	Dhr. Koyuncu

M154-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Motie MRA-regio van echt grote klasse is een regio die mens, dier en planeet centraal stelt

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september ’21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;

constaterende dat;

- aangegeven is dat de samenwerkingsafspraken bedoeld zijn als “een inspirerende en koersbepalende regionale visie” en we daarmee dus uitspreken waar de MRA-regio voor staat;
- we ambitie en doelstellingen in dit document vastleggen op basis waarvan straks ook de inhoudelijke MRA-Agenda wordt ingevuld[1];
- dit dus een belangrijk en zeldzaam moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;
- de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;

overwegende dat;

- wetenschappers laten zien dat we op alle niveaus, gezien de gezondheids-, klimaat- en biodiversiteitscrisis en de problemen rond ongelijkheid en armoede, nu duidelijk moeten kiezen voor een fundamenteel andere economie, namelijk een economie die het welzijn van mens en dier centraal stelt en binnen de ecologische grenzen en de draagkracht van de Aarde blijft;
- we daarvoor nog maar weinig tijd hebben;
- die urgentie nu te weinig terug te vinden is in de ambitie en drie geformuleerde doelen, en de MRA op deze wijze nog alle kanten op kan;
- gezien de enorm uitdagingen en transities die we op relatief korte termijn moeten maken, we nu scherpere kaders moeten meegeven aan MRA;
- de keuze voor op de eerste plaats zetten van het beschermen en bevorderen van welzijn van mens, dier en hun leefomgeving niet duidelijk wordt gemaakt, terwijl dat de basis is;
- dit geen detail is voor later, maar een van de fundamentele kaders is die PS aan MRA kan meegeven;

verzoeken GS om;

de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:

- in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken onder ambities en doelstellingen expliciet aan te geven:
  - dat de MRA inzet op een economie en andere activiteiten die niet alleen geen schade aanrichten aan de gezondheid van mens, dier en hun leefomgeving, maar daar juist zoveel mogelijk een positieve bijdrage aan leveren.

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic	Anna de Groot,	Michel Klein,
Partij voor de Dieren	SP	CU

[1] Zoals o.a. vermeld op p.10 van het concept-Samenwerkingsafspraken MRA.

M155-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Partij voor de Dieren

Motie Biodiversiteit integraal meenemen in ambities MRA

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september ’21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;

constaterende dat;

- aangegeven is dat de samenwerkingsafspraken bedoeld zijn als “een inspirerende en koersbepalende regionale visie” en we daarmee dus uitspreken waar de MRA-regio voor staat;
- we ambitie en doelstellingen in dit document vastleggen op basis waarvan straks ook de inhoudelijke MRA-Agenda wordt ingevuld[1];
- dit dus een belangrijk en zeldzaam moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;
- de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;

overwegende dat;

- gezien de enorm uitdagingen en transities die we op relatief korte termijn moeten maken, we nu zo duidelijk mogelijke kaders moeten meegeven aan MRA;
- wetenschappers op het hoogste niveau - het resultaat van samenwerking tussen het VN-klimaatpanel (IPCC) en het Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) (waaraan ook onderzoekers van onze eigen PBL hebben meegewerkt) – laat zien dat de grootste rampen van dit moment, de klimaatcrisis en de biodiversiteitcrisis, alleen succesvol kunnen worden aangepakt als ze in samenhang worden aangepakt;[2][3][4]
- het rapport laat zien dat het niet in samenhang aanpakken van klimaat- en biodiversiteitscrisis, ook de aanpak van o.a. armoede en bedreigingen voor gezondheid in de weg staat;
- dat betekent dat we er nu op alle niveaus (dus ook MRA) voor moeten waken dat de activiteiten waar we op inzetten niet alleen geen afbreuk doen aan klimaat, maar ook niet aan biodiversiteit;
- dit geen detail is voor later, maar een van de fundamentele kaders is die PS aan MRA kan meegeven;
- dit echter nergens expliciet terugkomt in de ambities, doelstellingen of zelfs platforms;

verzoeken GS om;

de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:

- dat in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken expliciet aan te geven dat een ambitie van MRA is dat haar inzet en activiteiten geen afbreuk mogen doen aan klimaat én biodiversiteit;
- dat deze ambitie in alle relevante MRA-thema’s en platforms expliciet meegenomen wordt;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

---

[1] Zoals o.a. vermeld op p.10 van het concept-Samenwerkingsafspraken MRA.
[2] https://www.bosplus.be/k/nl/n167/news/view/81664/19367/behandel-klimaatcrisis-en-biodiversiteitsverlies-als-twee-kanten-van-dezelfde-medaille.html

[3] https://www.pbl.nl/nieuws/2021/integrale-aanpak-nodig-voor-mondiale-vraagstukken-van-klimaat-biodiversiteit-en-milieuvervuiling
[4] https://www.ipbes.net/sites/default/files/2021-06/20210609_workshop_report_embargo_3pm_CEST_10_june_0.pdf

M156-2021/ PS 13-09-2021
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie MRA – Definitie Duurzaamheid

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september ’21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;

constaterende dat;

- we ambitie en doelstellingen in dit document vastleggen op basis waarvan straks ook de inhoudelijke MRA-Agenda wordt ingevuld[1];
- dit dus een belangrijk en zeldzaam moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;
- de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;

overwegende dat;

- duurzaamheid wel wordt genoemd in de concept-samenwerkingsafspraken voor de MRA, maar duurzaamheid of duurzame ontwikkeling niet wordt gedefinieerd;
- de Omgevingswet uit gaat van de definitie van de commissie Brundtland[2], namelijk: *“Duurzame ontwikkeling: ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder de mogelijkheden voor toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen.”*
- ook onze Omgevingsverordening dankzij een aangenomen motie de definitie van Brundtland hanteert[3];

verzoeken GS om;

de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:

- in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken duurzaamheid/duurzame ontwikkeling expliciet te definiëren volgens de definitie van commissie Brundtland;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

[1] Zoals o.a. vermeld op p.10 van het concept-Samenwerkingsafspraken MRA.
[2] https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33962-3.html
[3] https://noordholland.partijvoordedieren.nl/moties/amendement-definitie-duurzame-ontwikkeling-opnemen

M158-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie MRA-regio voor echt iedereen

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september ’21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;

constaterende dat;

- de samenwerkingsafspraken voor MRA de basis zullen vormen voor ook de inhoudelijke koers van de regio;
- de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;

overwegende dat;

- dieren ook direct en indirect worden geraakt door keuzes en activiteiten van de MRA;
- de maatschappij vraagt om het meer meewegen van belangen van dieren in besluitvorming en uitvoering;
- dit nog niet blijkt uit de formulering van de MRA-doelen en operationalisering ervan;

verzoeken GS om;

de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:

- in de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken onder bijvoorbeeld doelstellingen expliciet aan te geven dat binnen de MRA ook rekening wordt gehouden met belangen van dieren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	7138
Extern Zaak ID	1652083
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	13 september 2021
Agendapunt	10
Omschrijving	Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar (VD-45).
Organisatieonderdeel	BEL/MOB

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	30 juni 2021
PS-vergadering	**13 september 2021**

Toelichting

De provincie heeft in 2014 een budget van € 60 miljoen beschikbaar gesteld voor een betere bereikbaarheid van de regio Alkmaar (Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar). Gedeputeerde Staten besluiten nu om geld dat gereserveerd was voor het project N508/Nollenweg anders te besteden: € 7,5 miljoen wordt gereserveerd als subsidie voor de ontwikkeling van een haven bij bedrijventerrein Boekelermeer en € 1,5 miljoen euro houdt de provincie vrij om de kruising Nollenweg/Herenweg opnieuw in te richten.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
D.B. Schrama
BEL/MOB

Telefoonnummer +31235145124
schramad@noord-holland.nl

Verzenddatum
24 JUNI 2021

Kenmerk
1652083/1652110

Uw kenmerk

Betreft: Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit over de Herallocatie resterende middelen Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

1. Voordracht PS inzake de herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 13 september 2021

Onderwerp: Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar

Kenmerk: 1652083/1652114

Bijlagen: -

1. Inleiding

Met deze voordracht wordt een herallocatie voorgesteld van een deel van de gereserveerde middelen uit het Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar (IPB).

Op 29 juni 2009 hebben uw Staten bij Voordracht 39 besloten € 60 miljoen te reserveren voor de Westelijke Randweg Alkmaar (WRA). In 2014 heeft u bij Voordracht 3 € 4,6 miljoen ter beschikking gesteld voor de reconstructie van drie kruisingen op de N9. De aanpak van de overige knelpunten op de N9 had voor wegbeheerder Rijkswaterstaat onvoldoende prioriteit. Daarop hebben uw Staten in 2014 per amendement € 4 miljoen van deze 60 miljoen ter beschikking gesteld voor de fietstunnel N244 Oosterweg. Vervolgens hebben uw Staten op 19 augustus 2014 bij Voordracht 70 besloten tot de reservering van de resterende € 51,4 miljoen voor het Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar (IPB Alkmaar).

Nr.	Project	reservering
1.	Aansluiting A9	6,9
2.	Risicoreservering Aansluiting A9	5,2
3.	Aansluiting N242/Koelmalaan	3,0
4.	Nollenweg, diverse kruisingen	10,0
5.	Bergerweg	2,0
6.	N9/Kogendijk	1,5
7.	Verkeersmanagement N242	1,0
8.	Koelmalaan/Willem de Zwijgerlaan	1,0
9.	N243 Noordervaart	20,8
10.	Aanpak 3 kruispunten N9	4,6
11.	Fietstunnel N244 Oosterweg	4,0
Totaal		**€ 60 miljoen**

Stand van zaken

Van bovenstaande projecten is het merendeel gerealiseerd of is in uitvoering (realisatiefase). Het project Koelmalaan/Willem de Zwijgerlaan is komen te vervallen ten gunste van het project Aansluiting A9. De projecten Aansluiting A9, N243 Noordervaart en Verkeersmanagement N242 bevinden zich in de realisatiefase. De projecten Aansluiting N242/Koelmalaan, Aanpak 3 kruispunten N9 en Fietstunnel N244 Oosterweg zijn reeds gerealiseerd.
In een aantal van deze projecten[1] waren de realisatiekosten lager dan begroot, wat heeft geresulteerd in een onderbesteding. Een deel van deze onderbesteding heeft reeds een andere bestemming gevonden binnen het IPB; het project Verkeersmanagement N242 (realisatiefase) is verhoogd van 1 naar 3 miljoen euro en het project N508/ Nollenweg van 10 naar 11,8 miljoen. Ook is een deel van deze onderbesteding, naar aanleiding van Motie 110 (2017), door u ingezet voor andere doeleinden.

[1] Het gaat hier om de projecten Aansluiting N242/Koelmalaan, Aanpak 3 kruispunten N9 en Fietstunnel N244 Oosterweg

Over de projecten in de realisatiefase, zoals de aansluiting A9, de N243 wordt u via de gebruikelijke weg geïnformeerd (o.a. actualisatie iMPI). De op dit moment nog resterende projecten met de daarbij gereserveerde middelen in de studiefase zijn:

a. N508/Nollenweg, diverse kruisingen (iMPI project N508-06)

In 2019 heeft er een trajectstudie plaatsgevonden waaruit twee maatregelen zijn gekomen: de aanpassing van de kruising N508/Herenweg (in het iMPI opgenomen in de studiefase met projectnummer N508-06) en de aanleg van een bypass van de N508 naar de N242. In 2020 zijn alle studieprojecten en de planfaseprojecten ter verbetering van de provinciale infrastructuur getoetst aan de hand van de ambities van het coalitieakkoord, waarin het project N508 aansluiting N242 naar voren kwam als een eenzijdig auto/doorstroming gerelateerd project dat niet meer past binnen de doelstellingen van het coalitieakkoord. U bent hierover via het iMPI 2021 – 2028 geïnformeerd.
Voor dit project is € 11,8 miljoen gereserveerd. Het project is momenteel geraamd op € 15 miljoen, dus was met een tekort van € 3,22 miljoen ook niet zondermeer te realiseren. Naar aanleiding van deze constatering en de herijking van het iMPI is met de gemeente Alkmaar in overleg gekeken naar meer integrale projecten die bijdragen aan de regionale bereikbaarheid. Wij denken dit gevonden te hebben in de havenontwikkeling Boekelermeer.
Het voorstel is om het project N508/ Nollenweg te schrappen uit het IPB Alkmaar en het iMPI. Dit zal worden meegenomen in de actualisatie van het iMPI (2022-2029). Met het schrappen van het project N508/ Nollenweg komt de reservering van € 11,8 miljoen vrij. Wij stellen voor wel te kijken naar kleinschaligere oplossingen voor het verkeer op de Nollenweg gericht op het OV en de doorstroming op de N508 en hier € 1,5 miljoen beschikbaar te houden.

b. Bergerweg/N510 (Lijst SBUV)

Er is een studie uitgevoerd waaruit maatregelen zijn gekomen om de huidige knelpunten op te lossen. Hiermee wordt de doorstroming op de weg verbeterd voor zowel de auto als het OV. Tevens wordt de situatie overzichtelijker en veiliger voor voetganger en fiets. Voor dit project was € 2 miljoen gereserveerd binnen het IPB Alkmaar. De kosten voor de uitvoering van de maatregelen zijn geraamd op € 550.000. De maatregelen zijn inmiddels verder uitgewerkt door de gemeente Alkmaar. Het project zal in 2022 op de lijst Subsidies Buiten Uitvoeringsregeling worden opgenomen.

c. N9/ Kogendijk

De kruising N9/Kogendijk is onderwerp geworden in het recent afgeronde onderzoek naar verkeersveiligheid op de N9 van het ministerie van IenW, dat is uitgevoerd naar aanleiding van de Tweede Kamer motie 35300-A-33. Het ontwerp van de kruising dat in 2016 in opdracht van de provincie is gemaakt is in 2020 geactualiseerd. De gemeente Alkmaar werkt op het moment aan een Bestuurlijke Overeenkomst voor de uitvoer van het project. Ten aanzien van de financiering van het project rijksweg N9/ Kogendijk is het voorstel dat provincie en gemeente Alkmaar en Bergen gezamenlijk € 4,5 miljoen inbrengen om het project financieel haalbaar te maken (€ 1,5 miljoen provincie vanuit het IPB, € 1,8 miljoen gemeente Alkmaar en € 1,2 miljoen gemeente Bergen). Wegbeheerder Rijkswaterstaat en het ministerie van IenW hebben nog geen toezegging gedaan over een (financiële) bijdrage; waardoor op dit moment nog sprake is van een dekkingstekort van € 1,5 miljoen.

Voorstel Herallocatie: bijdrage havenontwikkeling Boekelermeer

De gemeente Alkmaar heeft aangegeven een deel van de vrijgekomen reserveringen te willen aanwenden voor de realisatie van de Haven Boekelermeer. De aanleg van een haven moet de verkeersdrukte op de A9 en de N242 verlichten en de doorstroming verbeteren; het biedt de mogelijkheid om vervoersstromen via het water te laten verlopen in plaats van via de weg. Hierdoor wordt tevens efficiënter gebruik gemaakt van de capaciteit die nog op de vaarwegen aanwezig is. Daarnaast biedt de haven de mogelijkheid aan boten om te keren, waardoor de brugopeningen van de Leeghwaterbrug worden beperkt. Dit past binnen de ambities van het coalitieakkoord met betrekking tot goederenvervoer over water en de investering in (alle) vervoersmodaliteiten. Met de gemeente Alkmaar worden, voor een bijdrage uit het IPB, verdere afspraken gemaakt over het gebruik en de beoogde effecten van de haven.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Zoals in Voordracht 39 reeds is beschreven, heeft de regio Alkmaar een centrumfunctie voor het omvangrijke landelijk gebied dat er omheen ligt. Alkmaar kampt met diverse bereikbaarheidsproblemen. Zo loopt het verkeer regelmatig vast bij de overgang van het regionale wegennet naar het onderliggend wegennet. Ook wordt het doorgaand verkeer op diverse plaatsen gestremd door inefficiënte uitwisseling van fietsers, voetgangers en automobilisten. Tot slot is er sprake van ontbrekende schakels, die het netwerk substantieel kunnen verbeteren en daarmee bijdragen aan een betere bereikbaarheid.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Deze voordracht geeft een actualisatie van de projecten in het IPB Alkmaar waarvoor deels kredieten zijn verstrekt, projecten zijn afgerond en onderzoeken zijn uitgevoerd die voortschrijdend inzicht hebben gebracht ten aanzien van de kosten. Met onderhavige voordracht wordt de stand van zaken gegeven van de nog lopende projecten en een voorstel gedaan voor herverdeling van de resterende gereserveerde middelen over de reeds opgevoerde projecten. De te herallocoren middelen bevinden zich in de reserveringen Ontwikkelingen Provinciale Infrastructuur (OPI).

4. Proces en procedure

De besluitvorming en informatievoorziening gebeurt op reguliere wijze; dit gebeurt voor eigen provinciale projecten door middel van kredietbesluiten in kader van het iMPI en voor projecten derden door middel van de Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling. Beiden wordt aan uw staten bij de begroting (of -wijziging) ter besluitvorming voorgelegd. Tevens zal de inzet van de hierboven genoemde risicobuffer á € 2,8 miljoen en - indien van toepassing - niet tot besteding gekomen middelen binnen in het IPB Alkmaar, door de portefeuillehouder Mobiliteit en Bereikbaarheid qua reserveringen worden bepaald.

5. Voorstel

Voorgesteld wordt om het project *N508-06 N508/Nollenweg, diverse kruisingen* in te trekken en de vrijkomende gereserveerde middelen van € 11,8 miljoen binnen het IPB Alkmaar als volgt in te zetten:

- € 7,5 miljoen te reserveren voor een eventuele subsidie/bijdrage voor de haven Boekelermeer;
- € 1,5 miljoen te reserveren voor het herinrichten van de kruising Nollenweg/Herenweg ten behoeve van het OV, de doorstroming van de N508 en de ontsluiting van het bedrijventerrein Beverkoog. Deze kruising maakte onderdeel uit van de scope van project N508-06 en zal als nieuw project in de studiefase van het iMPI worden opgenomen;
- De resterende € 2,8 miljoen te reserveren als risicobuffer binnen het IPB Alkmaar.
- Te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 45-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 13 september 2021;

gelet op het feit dat;

- De Provincie Noord-Holland het van belang vindt te investeren in de bereikbaarheid van de regio Alkmaar;
- De Provincie Noord-Holland hiervoor eerder € 60 miljoen ter beschikking heeft gesteld in het Investeringspakket Bereikbaarheid regio Alkmaar (Voordracht 39);
- De voorgestelde herallocatie een bijdrage levert aan de verbetering en verduurzaming van de bereikbaarheid in de regio Alkmaar.

besluiten:

1. Het project N508/ Nollenweg, diverse kruisingen (iMPI-notering: *N508-06: Reconstructie N508 inclusief aansluiting N242*) in te trekken en dit bij de volgende actualisatie van het iMPI te verwerken. Als gevolg van deze intrekking komt er € 11,8 miljoen vrij binnen het IPB Alkmaar. De vrijgekomen middelen binnen het IPB Alkmaar dienen als volgt te worden geheralloceerd:
   - € 7,5 miljoen voor de haven Boekelermeer;
   - € 1,5 miljoen voor het herinrichten van de kruising Nollenweg/Herenweg;
   - € 2,8 miljoen risicobuffer.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
M.C.H. van Boheemen
AD/STG

Doorkiesnummer +31235144628
boheemenm@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 13-9-2021
Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid
Datum commissievergadering 6-9-2021

9 september 2021

Onderwerp:
Voordracht 45, Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar

De commissie adviseert:

De voordracht Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar als hamerstuk te agenderen voor de Statenvergadering van maandag 13 september 2021.

Uittreksel concept-verslag commissie M&B 6-9-2021:

5 A-agenda Mobiliteit, Bereikbaarheid en Infrastructuur

5b. Voordracht Herallocatie Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar

Mevrouw **Van Geffen** (VVD) meldt dat de VVD een dubbel gevoel heeft bij deze voordracht. De fractie verwelkomt de keerhaven in de Boekelermeer, waardoor vorm kan worden gegeven aan de Modal Shift van weg naar water. Wat dat betreft complimenten voor het voorstel.
De VVD is minder blij dat geld hiervoor wordt weggehaald bij de Nollenweg en de manier waarop dit gebeurt. De N242 is een knelpunt dat de komende jaren snel groter zal worden. Dit college lijkt hiervoor de ogen te sluiten, schrapt een oplossing die al jaren in de planning zat en belooft een vage oplossing in de toekomst. Hiermee worden de problemen en financiële consequenties vooruit geschoven. De VVD krijgt graag de toezegging van de gedeputeerde hoe nu concreet verder wordt gegaan met de N242 en welke garanties er zijn dat met het nieuwe Perspectief Mobiliteit de plannen niet geschrapt worden. De beantwoording van technische vragen was op dit punt niet helder. De N242 is opeens een nieuw project geworden waaraan nieuwe criteria zijn verbonden. Kan de gedeputeerde aangeven wat de zeer nabije toekomst inhoudt voor de N242?
Vorig jaar was onduidelijk waarom het project Nollenweg niet in het coalitieakkoord zou passen. Nu komt de aap uit de mouw. Provinciale Staten vindt de weg teveel op doorstroming en auto's gericht. De VVD roept op tot het volledig en transparant informeren, in plaats van de Staten voorzien van informatie in deelblokjes.

Mevrouw **Kuiper** (CDA) zegt dat uit voorliggend stuk blijkt dat ook voor de provincie geldt dat geld maar een keer kan worden uitgegeven. Het is goed dat wordt gekeken naar de effectiviteit van de inzet van

provinciale middelen. Nu het beeld helder is dat de inzet van de middelen, die eerst voor het project Nollenweg waren gereserveerd, op een betere en andere manier kan plaatsvinden, daar neemt het CDA nu kennis van. Er is ambitie om meer goederenvervoer over water te doen laten plaatsvinden, om hiermee de wegen te ontlasten en om beter gebruik te maken van de onbenutte capaciteit van vaarwegen. Er blijft nog geld gereserveerd voor de verbetering van de N508, want er was een aanleiding om dit project op te nemen in het IMPI.
Welke gevolgen heeft het weghalen van geld voor dit project?
Het CDA ontvangt graag een toelichting op de risicobuffer van 2,8 miljoen euro en de niet bestede middelen binnen het Investeringspakket Bereikbaarheid Alkmaar. Aan welke besteding moet worden gedacht als risico's zich niet hebben voorgedaan en projecten minder hebben gekost dan gedacht?

De heer **Klein** (CU) is verbaasd over het voorstel. Afgezien van het onderdeel Nollenweg roept het voorstel de vraag op in hoeverre een integrale afweging is gemaakt. In het IMPI van vorig jaar kon de heer Klein de haven in Boekelermeer niet terugvinden. Welke onderbouwing is er dat een investering van 7,5 miljoen euro in een haven een betere investering is dan een andere investering in een project dat in het IMPI staat?

De heer **Deen** (PVV) stelt dat voor de verkeerssituatie op de Nollenweg nu slechts nog onderzoek wordt gedaan naar kleinschalige oplossingen. De uitkomsten worden in het volgende IMPI verwerkt. De PVV is daar zeer benieuwd naar.
In de voordracht en op de website van gemeente Alkmaar worden allerlei argumenten gegeven waarom het goed zou zijn om 7,5 miljoen euro uit te geven aan een haven. Het gaat om veel belastinggeld dat wordt uitgegeven aan verduurzaming en circulaire economie. De PVV hoort graag van de gedeputeerde hoe hard de economische voordelen zijn van deze havenontwikkeling. Kunnen meer details worden gegeven over de verkeers- en infravoordelen die de haven zou moeten opleveren? Deze vragen zijn redelijk technisch van aard en kunnen dus op een later tijdstip worden beantwoord.

De heer **Hoogervorst** (SP) zegt dat de SP-fractie goed kan leven met het voorstel.
Geven groei en de aard van bedrijven aanleiding om een impuls te geven aan de havenontwikkeling? Ligt er al een concreet plan? Zo nee, hoe loopt het proces om tot een concreet plan te komen? Welke rol kan de provincie als partner hierin spelen? Is er een financieel plaatje als het gaat over de ontwikkeling en totstandkoming van een havengebied nabij de Boekelermeer? De SP is in principe een groot voorstander van het bevorderen van goederenvervoer over water. Het ontlast de wegen op land en kan leiden tot het juist niet aanleggen van niet meer noodzakelijke infrastructuur.
Bij het project N9/Kogendijk is het wachten op toezeggingen van Rijkswaterstaat en het Ministerie van I & W. Waarom komen zij niet over de brug met hun bijdrage? Wat als die bijdrage niet komt?

De heer **Hollebeek** (PvdD) merkt op dat het niet zo is dat 60 miljoen euro uitgegeven moet worden. Het is niet zo dat we net zolang moeten zoeken totdat we het geld hebben opgemaakt. Het idee omtrent een haven zingt al enige tijd rond. Staan andere bedrijven nu wel te springen om een haven, of wil Alkmaar stedelijke vernieuwing, waarbij een haven een lokmiddel is? In 2009 was Alkmaar niet enthousiast over het plan voor een haven en wilde ze financieel niet bijspringen. Wat is haalbaarheid en levensvatbaarheid van de haven heden te dagen?
De PvdD is een voorstander van transport over water, maar er moet wel vraag naar zijn, of komen. De gereserveerde 7,5 miljoen euro is onvoldoende voor de aanleg van een keerhaven. Andere partijen moeten ook een duit in het zakje doen. Samen met afslag A9 Heiloo wordt dit de zesde ontsluiting van

bedrijventerrein Boekelermeer. De PvdD stelt voor om de vier bestaande wegontsluitingen te verbeteren, goed in te zetten op de haven en het geld van de afslag A9 Heiloo daarvoor te gebruiken.
Het project N9/Kogendijk kampt met een dekkingstekort van anderhalf miljoen euro. Wordt de ontbrekende dekking aangevuld, of komt het project te vervallen?

Mevrouw **Van der Waart** (GL) zegt dat GL tevreden is met de voorgestelde wending. Investeren in verkeersveiligheid met name voor langzaam verkeer en de Modal Shift vindt GL een betere besteding dan de eenzijdige autodoorstroom gerelateerde projecten. GL ziet de herallocatie van het geld als de juiste oplossing. Interessant hierbij is de keuze om geld in te zetten voor de havenontwikkeling Boekelermeer.
GL is een voorstander van goederenvervoer over water. Wel mist de fractie een onderbouwing van de te verwachten effecten. Is het realistisch om uit te gaan van de te verwachten effecten, zoals een verplaatsing van de goederenstromen. Net als andere fracties vraagt GL om een onderbouwing, een plan, of een inventarisatie van de behoeften van de aanwezige bedrijven.
Deel B Bergerweg: het is goed om te investeren in voetgangers en fietsers. Het fietspad is smal en een voetpad ontbreekt, terwijl dit een schoolroute betreft.
Wat zijn de aanpassingen in het project Nollenweg? Dit is lastig te beoordelen. Tijdens de briefing over het IMPI is, naar aanleiding van vragen van mevrouw Kuiper, gezegd dat van alle projecten actuele informatie beschikbaar is, ook voor bewoners
GL is tevreden met de doelstellingen en de gewijzigde focus, maar vraagt wel om een toelichting.

De heer **Mangal** (DENK) is benieuwd wat er is gebeurd, wat leidde tot nieuwe inzichten, dat projecten geschrapt kunnen worden. Waren Provinciale Staten wel goed voorgelicht, of betreft het overgebleven geld dat opgemaakt moet worden?

De heer **Steeman** (D66) zegt dat een voordracht als deze laat zien hoe het Perspectief Mobiliteit in de praktijk werkt. Niet zondermeer investeren in een grootschalig project dat als eenzijdig autodoorstroming gezien wordt, maar investeren in kleinschaligere projecten gericht op OV of een andere vorm van mobiliteit, zoals het voor de Regio Alkmaar belangrijke havenproject Boekelermeer.
D66 blijft graag op de hoogte van de voortgang in dit bredere dossier. De bereikbaarheid van de Regio Alkmaar vergt meer dan de in dit stuk genoemde plannen en projecten. In de regio zijn meerdere grote en kleine knelpunten die de aandacht van de provincie verdienen. Daar waar gemeenten de nek uitsteken om een knelpunt te agenderen, verwacht D66 dus ook dat de provincie meedenkend en probleem oplossend aan tafel schuift. Soms is een helder en onderbouwd nee behulpzamer dan een ontwijkend antwoord.
D66 is het eens met het voorstel onder voorbehoud van de beantwoording van de gestelde vragen.

Gedeputeerde **Olthof** legt uit dat er al in 2009 besluitvorming heeft plaatsgevonden over de voordracht om zestig miljoen euro te reserveren voor de Westelijke Randweg van Alkmaar. Een reeks van projecten was daarbij opgenomen. Voor de kruising Nollenweg/N242 waren geen concrete plannen, met uitzondering van een denkrichting, die vijftien miljoen euro zou kosten. Zicht op realisatie was er niet.
Eind van dit jaar/begin volgend jaar zal de provincie in samenspraak met de regio Alkmaar-Heerhugowaard met een plan voor de N242 komen. Het betreft een integraal plan dat samenhangt met plannen voor woningbouw. Een van de knelpunten op de N242 is de kruising met de Nollenweg. De gemeente Alkmaar kwam met het verzoek om bij te dragen aan de realisatie van een keerkom. Schepen die nu in Haven C aanmeren moeten nu doorvaren onder de Leeghwaterbrug door om uiteindelijk in Alkmaar te kunnen keren. Vervolgens varen deze schepen terug richting het Noordzeekanaal. Vanuit dat perspectief kan men zich afvragen of moet worden geïnvesteerd in de Nollenweg, waarbij niet bekend is

hoe het zich verhoudt tot het totaal van de N242 aan ontsluiting en waarvoor nog geen concreet plan ligt dat kan worden uitgevoerd, terwijl een keerkom de doorstroming op de N242 ten goede komt, omdat het aantal brugopeningen kan worden beperkt. Daar staat tegenover dat er in coalitie een ambitie staat verwoord om meer in te zetten op vervoer over water. Schuttevaer is enthousiast over het plan voor een keerkom. Het college vond een keerkom te beperkt. In het kader van de ambitie om te komen tot een modaliteitsshift en een logistieke ketenreis zou nagedacht moeten worden over de mogelijkheden van overslag op die plek. Schepen vanaf het Noordzeekanaal kunnen daar containers overslaan op kleinere, elektrische vrachtwagens. Op die manier wordt een drietrapsraket gecreëerd met de haven van Amsterdam, een haven in het midden bij Alkmaar en een in Den Helder.
Alkmaar werkte een en ander uit in een plan. Op de N242 wordt doorstroming gecreëerd. Aan vervoer over water wordt een impuls gegeven. Bedrijvigheid op bedrijventerrein Boekelermeer wordt gestimuleerd. Het voorstel is in overleg en met instemming van Alkmaar. Het gaat om niet meer dan een reservering om realisatie mogelijk te maken. Totaal zal het gaan om twintig miljoen euro. De provincie heeft een reservering gemaakt van zeven miljoen euro, op voorwaarde van Alkmaar om de businesscase verder te kunnen uitwerken. Als het plan goed is uitgewerkt en voldoet aan de eisen is er geld beschikbaar. Met de Staten zal het plan worden besproken in het kader van Slimme en schone logistiek en de vraag of het bijdraagt aan de plannen voor de N242. Een ander traject betreft de doorstroming van N242 richting Heerhugowaard. De woningbouwopgave in dat gebied is groot en vraagt veel als het gaat over de bereikbaarheid. In dat traject zou het college de Nollenweg willen meenemen.

Bij interruptie vraagt mevrouw Kuiper (CDA) over project 7 (Realisatie Verkeersmanagementplan) waarbij de reservering daarvoor is verhoogd van een naar drie miljoen euro, hoe dit zich verhoudt met het ontwikkelen van een plan voor de N242. Komt er in het kader van de Nollenweg een nieuw project bij?

Gedeputeerde Olthof licht toe dat het Verkeersmanagementplan een bestaande reservering is.
Dat waar de gedeputeerde op doelt is gekoppeld aan het groot onderhoud, dat medio 2025/2027 plaatsvindt. Samen met de regio wordt bekeken wat er aan infrastructuur moet gebeuren om de doorstroming te verbeteren en veiliger te maken. De gemeenten willen verder, maar willen wel weten of de provincie bereid is om daarvoor middelen te reserveren om de plannen haalbaar en betaalbaar te maken. Bij groot onderhoud wordt gekeken naar koppelkansen. Vanuit Alkmaar zijn concrete ambities om te investeren in de haven Boekelermeer. De gemeente heeft daarvoor zelf onvoldoende middelen. De investering zorgt ervoor dat de provincie haar ambitie ten aanzien van vervoer over water kan stimuleren. Daarnaast draagt het plan bij aan de doorstroming van de N242. Het college vindt dat een goed plan. Andere oplossingen voor knelpunten op de N242 zullen ook aan de orde komen. Daarvoor zullen middelen nodig zijn. Niet alle middelen zijn aanwezig, waardoor het altijd een kwestie van keuzes maken zal zijn. Het plan voor de haven bij Boekelermeer komt in dat traject nog terug.
De risicobuffer werd genoemd. De gedeputeerde merkt op dat er altijd risico's zijn. Voor Rijkswaterstaat is elke euro die betaald moet worden een lastige. De opgave op het gebied van infrastructuur voor I & W is enorm. Er zijn grote tekorten. Als het gaat over nieuwe investeringen dan verwijst het ministerie naar coalitieonderhandelingen en programma's die er zijn.
Provincie Noord-Holland en de gemeenten Alkmaar en Heerhugowaard vinden deze investering in een betere doorstroming op de Kogendijk de moeite waard. Er is een risicobuffer. Mogelijk moeten voornoemde drie partijen de middelen voor het project voorschieten, zodat het kan worden gerealiseerd. Rijkswaterstaat kan met een investering van anderhalf miljoen euro een heel mooie ontwikkeling mogelijk maken. Daarbij ligt dit voornemen er al lang en is het belangrijk om er mee door te gaan.

Alkmaar kan het plan pas verder uitwerken als de provincie bereid is een bijdrage te leveren. De harde eisen en afspraken moeten nog worden uitgewerkt.
In de Boekelermeer komen veel nieuwe bedrijven die op energietransitie en waterstof geconcentreerd zijn. Dergelijke bedrijven passen in de ambities en leveren een bijdrage aan alle opgaves die er zijn. De logistiek van Noord-Holland kan op deze manier door vervoer over water worden verbeterd. Er zijn uiteindelijk steeds minder plekken waar nog schepen kunnen aanleggen. Om vervoer over water verder te kunnen bevorderen zal vaker aan overslagpunten moeten worden gedacht.

Tweede termijn:

Mevrouw **Van Geffen** (VVD) wenst dat er een concrete planning komt voor de verbetering van de N242. Die planning kan ook bij het IMPI worden afgegeven.
In reactie op de heer Steeman wijst mevrouw Van Geffen erop dat er belangrijke buslijnen via deze route gaan. Ook gaat er veel vrachtverkeer over de route N242. Het gaat niet alleen over autoverkeer.

De heer **Steeman** (D66) wijst erop het autoverkeer de overhand heeft. Hoe minder auto's er rijden hoe minder doorstroming er is voor busverkeer en transport. De insteek op het verminderen van autoverkeer zou ook een positief punt voor de VVD moeten zijn.

Mevrouw **Van Geffen** (VVD) vindt het verminderen van autoverkeer niet realistisch wanneer in de regio duizenden woningen worden gebouwd.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) complimenteert gedeputeerde. Zijn uitleg over de inzet op een keerkom en de overslag van goederen over water heeft veel duidelijkheid gegeven. Wat GL betreft kan de voordracht als hamerstuk worden doorgeleid.

De heer **Klein** (CU) bedankt voor de uitleg over het ontstaan van het voorstel. Toch staat de motivatie in de voordracht 'andersom' verwoord, dan wat de gedeputeerde nu zegt.
De CU-fractie heeft behoefte aan een betere onderbouwing van de stelling dat de haven daadwerkelijk een bijdrage kan leveren aan het verminderen van autoverkeersdruk. Zijn er bedrijven die hun logistieke processen via water willen laten lopen? Het gaat wel om 7,5 miljoen euro als investering. Die mag niet zijn gebaseerd op wensdenken. Komt dit project in het IMPI, of gaat de financiering via een directe subsidie? Als het laatste het geval is, is er dan nog een moment dat Provinciale Staten kunnen aangeven wel of niet akkoord te zijn met het uitvoeren van de plannen.

Gedeputeerde **Olthof** vertelt dat kleine projecten worden opgenomen in het IMPI. De gedeputeerde zegt toe met een tijdspad te komen voor grote investeringen in de 'totale N242'.
Bij de keerkom gaat het om een subsidie aan derden. De Provincie is geen eigenaar en kan het project dus ook niet opnemen in het IMPI. Het project komt terug op de lijst van subsidies buiten uitvoeringsregeling. Een aantal zaken moet nog verder worden uitgewerkt om inzichtelijk te maken of het plan gaat voldoen aan de ambities en subsidie-eisen.
Bij de Nollenweg is gekeken naar de relatie met het coalitieakkoord. De vraag speelde of dit wel een investering is die de provincie moet doen als zij ook ambities heeft ten aanzien van vervoer over water. Alkmaar heeft vervolgens een plan opgesteld. Bekeken is, dat wanneer de provincie daarin mee zou gaan, of het gerechtvaardigd is om vanuit het project Nollenweg een reservering te doen. De Leeghwaterbrug hoeft minder vaak geopend en het plan draagt bij aan de logistiek in Noord-Holland. Daaruit kwam naar

voren dat het voor de provincie wel meer moest zijn dan een keerkom. Om 7,5 miljoen euro te investeren in een plan om alleen schepen te laten keren, dan is de ambitie te mager.
Alkmaar wil graag verder. Als Provincie Noord-Holland de reservering doet, dan verder worden gegaan met de uitwerking en een toetsing. De vrijblijvendheid is er dan wel af. Provinciale Staten worden meegenomen in het traject waaruit blijkt of verwachtingen worden waargemaakt. Indien nodig worden Provinciale Staten tussentijds geïnformeerd.

Bij interruptie merkt de heer **Klein** (CU) op dat hij meer wil dan geïnformeerd te worden als Provinciale Staten. Hij vraagt om een betere onderbouwing of dit een goede investering is. Een optie is om het proces op te splitsen. Op basis van dit besluit kan richting Alkmaar worden aangegeven dat de gemeente verder kan gaan met de uitwerking van het plan. Uiteindelijk moet er een goed onderbouwd plan liggen, waarover Provinciale Staten zullen gaan oordelen.

Gedeputeerde **Olthof** vraagt om korte schorsing.

De **voorzitter** schorst de vergadering voor enkele minuten.

Schorsing 21.26 – 21.30 uur

De **voorzitter** heropent de vergadering.

Gedeputeerde **Olthof** zegt dat het punt van de heer Klein terecht is. Het is goed om de eisen, die worden gesteld, met Provinciale Staten te bespreken. De gedeputeerde bekijkt nog in welke vorm dat kan plaatsvinden. Provinciale Staten worden meegenomen in de voorwaarden ten aanzien van het Plan van Aanpak. De gedeputeerde geeft wel mee dat de voordracht staat. Ten aanzien van het Plan van Aanpak kunnen GS en PS elkaar vinden, maar de vrijblijvendheid is er dan wel vanaf.

De heer **Klein** (CU) vindt dat een mooi voorstel. Als het college criteria opneemt in het Plan van Aanpak dan zou het onverhoopt kunnen gebeuren dat Provinciale Staten kunnen stellen dat het plan dat er ligt niet voldoet aan de gestelde criteria. Het college zal dan toch niet zomaar subsidie geven?

Gedeputeerde **Olthof** bevestigt dat als niet wordt voldaan aan de criteria, die verbonden zijn aan een subsidie, dan zal ook geen subsidie worden gegeven.

De **voorzitter** constateert dat de besluitvorming, zoals die in de stukken staat, procedureel niet verandert. De vraag is of de voordracht besproken moet worden in Provinciale Staten, of dat deze kan worden doorgeleid als hamerstuk.

De heer **Klein** (CU) houdt graag de mogelijkheid open om de voordracht nog kort te bespreken in Provinciale Staten.

De **voorzitter** stelt voor de voordracht als hamerstuk voor Provinciale Staten aan te merken, met de mogelijkheid om deze te onthameren.

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	6625
Extern Zaak ID	1617361
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	13 september 2021
Agendapunt	11
Omschrijving	Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling (VD-46).
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 mei 2021
PS-vergadering	**13 september 2021**

Toelichting

Het Rijk heeft in 2012 het Waddenfonds gedecentraliseerd naar de drie Waddenprovincies (Fryslân, Groningen en Noord-Holland). Het Waddenfonds is verantwoordelijk voor het verlenen van subsidies die passen binnen de hoofddoelen (natuur en duurzame economische ontwikkeling) van dit fonds.

Ruiterskwartier 121A
8911 BS Leeuwarden
T (058) 233 90 20
info@waddenfonds.nl
www.waddenfonds.nl

Aan de Provinciale Staten van de provincies
Noord-Holland, Fryslân en Groningen

Leeuwarden, 26 maart 2021

Betreft: Concept-Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027
Kenmerk:

Geachte leden van Provinciale Staten van Noord-Holland, Fryslân en Groningen,

Op 26 maart 2021 heeft het algemeen bestuur van het Waddenfonds een drietal documenten besproken en besloten om deze aan u door te zenden. Het gaat om het concept Uitvoeringskader 2021-2027 dit bieden wij u graag ter vaststelling aan. Het algemeen bestuur van het Waddenfonds heeft over het voorliggend ontwerp advies ingewonnen van de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds en het ontwerp ook voorgelegd aan het Omgevingsberaad Waddengebied. De bevindingen van de Commissie en het Omgevingsberaad zijn betrokken in voorliggend ontwerp.

In 2020 is ook de tussenevaluatie van het Waddenfonds door bureau Wing uitgevoerd. Het algemeen bestuur heeft het evaluatierapport “Koers houden in een zee van mogelijkheden tussentijdse evaluatie van het Waddenfonds” besproken en dat treft u ter kennisgeving aan. Als bestuur hebben wij een bestuurlijke reactie na aanleiding van de evaluatie opgesteld, ook deze wordt u ter kennisgeving toegezonden.

Het concept Uitvoeringskader 2021-2027 kent een aantal wijzigingen ten opzichte van het vigerende Uitvoeringskader 2017-2026. Hieronder worden de grootste wijzigingen toegelicht.

1. In hoofdstuk 2 wordt de governance van het Waddengebied toegelicht en de relatie met het Waddenfonds, waar het gaat om de kennishuishouding en koppeling met het uitvoeringsprogramma van de Agenda voor het Waddengebied 2050. In de contouren van dit programma worden onderwerpen benoemd die raakvlakken hebben met de doelen en projecten van het Waddenfonds.
2. De tabel onder hoofdstuk 3.4 is aangepast op de huidige manier van werken en ook is de subsidiestroom BLI hier aan toegevoegd.
3. In hoofdstuk 4.2 zijn doelspecificaties deels aangepast op basis van de ervaringen van het Waddenfonds en de gesprekken met bovengenoemde partijen en ook is er rekening gehouden met de opmerkingen gemaakt in de evaluatie. Onder Natuur en Duurzame energie zijn de doelspecificaties verder uitgewerkt om gerichter subsidie

Ruiterskwartier 121A
8911 BS Leeuwarden
T (058) 233 90 20
info@waddenfonds.nl
www.waddenfonds.nl

te kunnen verstrekken en een duidelijk beeld te geven van wat het Waddenfonds hieronder verstaat.
De thema's zijn hetzelfde gebleven verder zijn er nieuwe doelspecificaties toegevoegd zoals:

a. *Versterken van de Waddenzee door realiseren van meer Wadachtige milieus en brakwatergebieden, binnendijks het versterken van de relaties met de Noordzeekustzone, het Deense en het Duitse Wad.*
   Op deze manier bieden we de kans voor projecten die er gericht op zijn om de Waddenzee te versterken. Dit sluit aan bij de wens om rekening te houden met de klimaatverandering.
b. *Versterken populaties trekvissen.*
   Dit zorgt voor een toename van voedsel in de Waddenzee.
c. *Verduurzaming bodemmosselzaadvisserij en/of mosselzaadinvanginstallaties.*
   Dit kan leiden tot nieuwe technieken die bijdragen aan economische duurzame ontwikkeling en ook goed zijn voor de natuur.
d. *Vergroten van de biodiversiteit op de eilanden en in het kustgebied die passen bij kenmerkende landschapstypen van het Waddengebied.*
   Biodiversiteit zorgt voor een toename van natuur- en landschapswaarden is om die reden passend binnen de hoofddoelen van het Waddenfonds.
e. *Ontwikkelen en toepassen van nieuwe nuttige toepassingen van slib en bagger.*
   Dit kan een bijdrage leveren aan de circulaire economie.
f. *Bevorderen van technieken die de productie, opschaling en benutting van groene waterstof voor vergroening van de mobiliteit vanuit de havens en de industrie mogelijk maken*
   Dit kan voor het Waddengebied bijdragen aan de duurzame energietransitie.

Een aantal doelspecificaties zijn niet opnieuw opgenomen:

g. *Vergroten van bewustzijn en verbondenheid bij bewoners en bezoekers van het cultuurhistorisch erfgoed.*
   De reden hiervan is dat er al veel inzet is gepleegd op het vergroten van bewustzijn en verbondenheid. Nadere inzet zal veel tijd vergen en de effecten zullen niet snel zichtbaar worden.
h. *Verminderen kansen op en impact van eventuele scheepsrampen.*
   Via subsidies kan hier geen grote bijdrage aan geleverd worden. Dit is vooral een beleidsmatige aangelegenheid. In het Uitvoeringsprogramma Agenda voor het Waddengebied 2050 wordt dit onderwerp opgepakt.
i. *Positionering (zorgvuldig omgaan met) en promotie/marketing kernwaarden Waddengebied (marketing werelderfgoedstatus Waddenzee)*
   De reden hiervan is dat voldoende andere doelen hierop aansluiten en er geen noodzaak meer is om dit als gespecificeerd doel op te nemen.

4. In hoofdstuk 4.3 staat omschreven dat het Waddenfonds de komende periode meer dan voorheen actiever gericht op zoek gaan naar programma's en projecten die passen binnen de doelenspecificatie en ook nog meer projecten met elkaar wil verbinden. Dit sluit aan bij een van de aanbevelingen uit de evaluatie.
5. In hoofdstuk 4.4 wordt het begrip Waddenspecifiek nader toegelicht. Dit is een aanbeveling uit is de evaluatie en ook de ervaringen van het Waddenfonds zelf.

Ruiterskwartier 121A
8911 BS Leeuwarden
T (058) 233 90 20
info@waddenfonds.nl
www.waddenfonds.nl

Het werd bijvoorbeeld als beperkend ervaren dat activiteiten enkel binnen het Waddengebied uitgevoerd mogen worden. Om die reden is de omschrijving van de term Waddenspecifiek verder uitgewerkt. Zo is bijvoorbeeld toegevoegd dat het ook kan gaan om activiteiten die een effect hebben binnen het Waddengebied.

6. In hoofdstuk 4.4 is ook de term additionaliteit aangepast. In het huidige Uitvoeringskader staat “Waddenfondsmiddelen dienen niet als substituut voor gereserveerd budget voor beleidsrealisatie. Wel zijn investeringen in aanvulling mogelijk, als sprake is van verdergaande of versnellende ambities en doelen die passen bij de hoofddoelen van het Waddenfonds.” Toegevoegd is “Voor investeringen die raakvlakken vertonen met reguliere beleidsprogramma’s zoals Natura2000 en de Kaderrichtlijn Water wil het Waddenfonds ook maatregelen cofinancieren vanuit die programma’s mits is aangetoond dat de beleidsdoelen daarvan zonder steun van het Waddenfonds niet gehaald kunnen worden en/of er geen zicht is op dekking vanuit reguliere financieringsbronnen.” Dit maakt het mogelijk om de hoofddoelen van het Waddenfonds in koppeling met andere beleidsprogramma’s te realiseren.
7. In hoofdstuk 4.4 is de ervoor gekozen om technologische innovaties vanaf fase 5 van de Technology Readiness Level (TRL[1])de mogelijkheid te bieden om subsidie vanuit het Waddenfonds aan te vragen. Fase 5 start bij het testen en valideren van de technologie in een relevante omgeving. In het vorige Uitvoeringskader was het ook mogelijk om voor fase 4 aan subsidieaanvraag in te dienen. Deze fase bestaat uit het valideren van het proof of concept in laboratoriumomgeving, veelal met behulp van ruwe (low-fidelity) prototypes op kleine schaal.
8. In Hoofdstuk 4.5 is ervoor gekozen om de kernwaarden aan te laten aansluiten bij de kernwaarden uit de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050.
9. In hoofdstuk 5.2 is de tabel over de concrete bevoegdheden en verantwoordelijkheden (dagelijks bestuur en algemeen bestuur) en welke taken vloeien daaruit voort (uitvoeringsorganisatie Waddenfonds) aangevuld naar de huidige werkwijze.
10. In hoofdstuk 5.4 Majeur en 6.5 Thematisch wordt aangegeven dat in de periode naar 2027 de reserves van majeur (35 mln.) en thematisch (25 mln.) ingezet gaan worden. Om zoveel mogelijk projecten te realiseren en maximaal doelbereik mogelijk te maken
11. In hoofdstuk 6 wordt voorgesteld om de thematische subsidies strategischer in te zetten door in het Uitvoeringskader geen maximum hoogte per subsidieaanvraag op te nemen. De reden hiervan is om maximaal doelbereik van aanvragen mogelijk te maken en zo nodig per thema verschillende maximum bedragen te hanteren. Daarnaast maakt dit het mogelijk om projecten van grotere financiële omvang, die niet onder de opgaven van het IKW vallen, en een grote bijdrage leveren aan de doelstellingen van het Waddenfonds financieel mogelijk worden gemaakt. In subsidieregelingen worden wel maximumbedragen opgenomen.
12. Om duidelijk te maken dat BLI een apart subsidiestroom is, is er een apart hoofdstuk voor opgesteld.
13. Hoofdstuk 9 over kennis is nieuw. Hierin worden de recente ontwikkelingen geschetst. Daarnaast is onder andere opgenomen dat Het Waddenfonds zich in haar kennisvragen wil beperken tot de prioritaire kennisvragen met betrekking tot het ecologisch functioneren van het ecosysteem Wadden, zoals de gevolgen van klimaatverandering en hoe cumulatie van negatieve effecten van menselijke

[1] Het Waddenfonds sluit aan bij de definities van de diverse fases die door de Europese Commissie worden gehanteerd.

Ruiterskwartier 121A
8911 BS Leeuwarden
T (058) 233 90 20
info@waddenfonds.nl
www.waddenfonds.nl

activiteiten te voorkomen, omdat uitvoering van projecten en zeker grootschalige uitrol pas verantwoord kan na verantwoording van deze kennisvragen. De meer praktische kennisvragen verbonden aan beleids- en beheer thema's voor de economische sectoren kunnen beantwoord en gefinancierd worden als onderdeel van via 'leren door doen' te realiseren majeure IKW-projecten. Geen spijt maatregelen kunnen ook zonder antwoorden op deze kennisvragen te allen tijde uitgevoerd worden.

14. In Hoofdstuk 10 wordt de monitoring- en evaluatiesystematiek verder toegelicht. Evaluatie van Waddenfondsprojecten vraagt om toepassing van de evaluatiemethodiek van het Waddenfonds. Op basis van 'expert judgement' en op basis van de beschikbare informatie (kwantitatief en kwalitatief) uit de projectmonitoring en de Basismonitoring Wadden, wordt een beeld en waardering gevormd van de bijdrage van de projecten aan de Waddenfondsdoelen. 'Expert judgement' is altijd een onderdeel van de evaluatie omdat bijdrage van projecten aan de doelen geen 'optelsom' is van beschikbare informatie die 'automatisch' een causale relatie schetst van de bijdrage van de projecten aan de Waddenfondsdoelen. Naast de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve informatie ('meten en berekenen'), is een interpretatie ('causaliteit', 'beredeneren') nodig. Daarbij gaat het om leggen van de mogelijke relatie tussen projecteffecten en informatie afkomstig uit onder meer de Basismonitoring Wadden zoals autonome trends en ontwikkelingen.
15. In Hoofdstuk 10 wordt ook aangegeven dat na afloop van het Waddenfonds de laatste en volgende evaluatie uitgevoerd.
16. In Hoofdstuk 11 wordt toegelicht dat de komende jaren meer inzet gepleegd zal worden op communicatie o.a. door inzet van digitale media. Ook worden Statenleden jaarlijks geïnformeerd over de voortgang van het Waddenfonds.
17. In Hoofdstuk 11 wordt ook vooruitgekeken naar de eindigheid van het Waddenfonds en dat na afronding van de gemeenschappelijke regeling het streven is dat binnen vijf jaar ook het beheer van de projecten afgerond kan worden. Het voorstel is om dekking voor de werkzaamheden na afronding van de gemeenschappelijke regeling vanuit het weerstandsvermogen van € 6 miljoen te laten plaatsvinden. Vanuit de evaluatie wordt de aanbeveling gedaan om op korte termijn een afrondingsplan op hoofdlijnen te maken. Dit wordt in 2022 opgesteld.

In 2020 hebben de drie provincies voor het Investeringskader Waddengebied een midterm review uitgevoerd. We hebben begrepen dat deze binnenkort ook aan u wordt toegestuurd. Wij kunnen ons voorstellen dat u ook deze betrekt bij de behandeling van het concept Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027.

Namens het algemeen bestuur Waddenfonds,

C.J. Loggen
Voorzitter

G.W. Huisman
Secretaris - directeur

waddenfonds

Ruiterskwartier 121A
8911 BS Leeuwarden
T (058) 233 90 20
info@waddenfonds.nl
www.waddenfonds.nl

**Aan de Provinciale Staten van Noord-Holland,
Fryslân en Groningen**

Leeuwarden, 26 maart 2021
Betreft: bestuurlijke reactie op evaluatie Waddenfonds
Kenmerk:

Geachte Statenleden,

In de periode mei tot november 2020 heeft bureau Wing voor het Waddenfonds de evaluatie over de periode 2016-2019 uitgevoerd. Dit rapport vindt u als bijlage bij deze brief. Deze brief is bedoeld om vanuit het Waddenfonds duiding te geven aan de uitkomsten van de evaluatie. De opbouw is als volgt. Eerst wordt kort weergegeven wat de belangrijkste conclusies van de evaluatie zijn en wat onze reactie op deze conclusies is. Vervolgens benoemen wij de top zes aanbevelingen die Wing heeft gedestilleerd uit al haar aanbevelingen. Op deze aanbevelingen geven wij per aanbeveling onze reactie. Als bijlage hebben we de onderliggende aanbevelingen geclusterd, die wij ook geclusterd van reactie hebben voorzien.

Conclusies
Wing concludeert in de evaluatie dat de gehonoreerde projecten direct bijdragen aan de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Zo kan op systeemniveau gesteld worden dat de natuur-en landschapswaarden van het Waddengebied vergroot en versterkt zijn. Er (alhoewel slechts in beperkte mate) sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee. Ook is er bijgedragen aan een duurzame economische ontwikkeling en aan benutting van de sociaaleconomische kansen in het Waddengebied. Dit door versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur, duurzamere manieren van visserij, vermindering van de CO2 uitstoot, en projecten op het gebied van de energietransitie. Ook is er bijgedragen aan een duurzamere kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied en is de bewustwording ten aanzien van de verschillende doelen toegenomen.
Er is waardering voor de open, klantgerichte, meedenkende houding in de begeleiding van projectaanvragen. De evaluatie laat zien dat alle drie de Waddenfonds-instrumenten (budget lokale innovaties (BLI), thematische openstellingen (TO), majeure subsidies (IKW)) bijdragen aan de doelen van het Waddenfonds en het Waddengebied. Wel bestaan er twijfels over de samenhang tussen de drie instrumenten. Diverse stakeholders geven aan dat er te weinig aandacht is om project overstijgend te bouwen aan impact op systeemniveau. Uit de evaluatie komt naar voren dat op het vlak van de effectieve inzet van de instrumenten winst te behalen is als het Waddenfonds duidelijker en bewuster omgaat met en inzet op de verschillende rollen die het heeft. Daarnaast zijn gesprekspartners van mening dat het Waddenfonds haar rol naast de andere programma's en agenda's in het gebied nader moet formuleren. Communicatie komt uit de analyse van de verschillende instrumenten als belangrijk onderwerp naar voren. Meer communicatie over het doelbereik van de verschillende instrumenten in het Waddengebied is gewenst, over de werking van de instrumenten en over de samenhang tussen projecten onderling. Met al haar kennis van en netwerk in het gebied wordt het Waddenfonds door veel respondenten gezien als de partij die kan zorgen voor verbinding en het delen van kennis in het gebied.

Geïnterviewden betwijfelen de onafhankelijkheid van de besluitvorming (versus provinciale belangen) door een dagelijks bestuur dat bestaat uit drie gedeputeerden van de betrokken provincies. Wing heeft geen aanwijzingen gevonden, dat onafhankelijke besluitvorming in het geding zou zijn. Wing concludeert dat vanuit een zo zuiver mogelijke besluitvorming het algemeen bestuur uit alleen Statenleden zou moeten bestaan. Ze stellen dat bij de keuze voor een algemeen bestuur bestaand uit Statenleden de Statenleden wel twee keer toetsen: bij het vaststellen van de kaders in Provinciale

Staten, waaraan ze vervolgens in het algemeen bestuur toetsen. Beide indelingen bevatten dus voor- en nadelen. Wing concludeert dat respondenten vinden dat het Waddenfonds haar taak heeft volbracht (klaar is) als het een aantoonbare impact heeft gehad op de ambities rondom de vier hoofddoelstellingen en als de overdracht van de taken van het Waddenfonds geregeld is.

Wing concludeert kijkend naar de projecten die in 2016 in uitvoering waren of sinds die tijd zijn gestart zijn de volgende verdeling van het budget over economie (€ 142.837.346) en ecologie (€ 168.925.195) en daarmee redelijk gelijk. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het Waddenfonds tot dusver succesvol is in de gelijke verdeling tussen duurzame economie (50%) en ecologie (50%), zoals opgenomen in het Bestuursakkoord. Kijkend naar het aantal projecten is het beeld: 160 economie projecten (waarvan 53 BLI) en 69 ecologie projecten die sinds 2016 zijn uitgevoerd en/of afgerond. Van deze 229 projecten dragen 26 projecten bij aan zowel economie als ecologie. Als wordt ingezoomd op de onderliggende thema's, blijkt dat projecten niet gelijk over de thema's aangevraagd worden. Het meeste budget gaat naar natuur en duurzame recreatie en duurzame toerisme. Er gaat beduidend minder budget naar (en er zijn minder projecten op) bodem, water, licht en geluid, duurzame visserij, duurzame agrarische sector en duurzame kennishuishouding. Vanuit de afspraken uit het Bestuursakkoord wordt op dit moment niet actief op een bepaalde verdeling gestuurd, anders dan de eerdergenoemde 50/50 verdeling.

Reactie op de conclusies
Wij zijn blij met de conclusies uit het rapport. Ze laten zien dat we met het Waddenfonds goed op weg zijn. De toegekende projecten dragen bij aan de hoofddoelen van het Waddenfonds en ook aan de verdeling 50% ecologie en 50% economie. De verhouding die Wing schetst gaat over vanaf 2016 en verder. De verdeling tussen ecologie en economie over de gehele looptijd van het Waddenfonds is 47.6% economie en 52.4% ecologie. Aangetoond is dat de subsidie instrumenten bijdragen aan de doelen. Als het gaat om de samenhang van deze instrumenten. In de komende jaren zullen we vooral de thematische- en majeure subsidies meer op elkaar afstemmen. We gaan meer duidelijkheid aanbrengen in de verschillende subsidiestromen en hoe het aanvraagproces verloopt. Als het gaat om de onafhankelijkheid van het bestuur merken wij het volgende op. Organisatorische verwevenheid op bestuursniveau is een wezenskenmerk van verlengd lokaal bestuur. Het bestuur van een gemeenschappelijke regeling is altijd samengesteld door en uit de deelnemers. In die zin is besluitvorming binnen een gemeenschappelijke regeling niet onafhankelijk van de deelnemers. Het is een beoogd kenmerk van de publiekrechtelijke samenwerking en geen synoniem voor 'onzuivere besluitvorming', zelfs niet als provinciebesturen zouden optreden als subsidieaanvrager. Onzuivere besluitvorming zou zich voordoen als de besteding van Waddenfondsmiddelen zich bewust buiten de door provinciale staten voorgeschreven kaders beweegt. Daartoe behoren ook de Waddenfondsdoelen. Juist hiervoor bestaan politieke controlemechanismen op het terrein van inlichtingen en verantwoording.
Als het gaat om de samenstelling van het algemeen bestuur biedt de huidige gemeenschappelijke regeling ruimte voor zowel het lidmaatschap van Provinciale Statenleden als Gedeputeerde Statenleden in het algemeen bestuur. De provincies Groningen en Fryslân hebben om hun moverende redenen gekozen om leden van Gedeputeerde Staten lid te laten worden van het algemeen bestuur. Wij zijn van mening dat beide varianten en de huidige hybride variant goed werkbaar zijn voor het Waddenfonds.

De komende jaren bewegen we ons naar de afronding van het Waddenfonds. Waarbij we blijven inzetten op projecten met een bijdrage aan de vier hoofddoelen. In 2022 maken we een plan om te komen tot een goede overdracht.

De aanbevelingen laten ook zien dat er nog verbeteringen mogelijk zijn. Een aantal van de aanbevelingen hebben we verwerkt in het concept Uitvoeringskader dat in 2021 ter besluitvorming aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd en vervolgens aan de drie Provinciale Staten. Een aantal aanbevelingen zijn meer gericht op de uitvoering, hier gaan we werkende weg mee aan de slag.

Aanbevelingen
Het rapport van Wing kent veel aanbevelingen. Het laat zien, dat de evaluatie breed is uitgevoerd. We hebben in de opdrachtverlening hier ook bewust voor gekozen. Uit de aanbevelingen heeft Wing een top zes opgesteld.

1. **Blijf weg van structuurveranderingen** en focus in het doorvoeren van aanbevelingen op gerichte aanpassingen binnen de bestaande organisatie, structuur en instrumenten, om zo effectief mogelijk te kunnen werken richting het einde van de looptijd. Dit werken we hieronder verder uit.

2. Ontwikkelingen in de omgeving van het Waddenfonds vragen om een **aanscherping van de positie van het Waddenfonds** en de rollen die zij inneemt in relatie tot de opgaven waar zij voor staat. Neem nieuwe externe ontwikkelingen nadrukkelijk mee bij de bepaling van de ambities en rol die het Waddenfonds wil vervullen voor de komende jaren. Het gaat dan om de uitvoering van de gezamenlijke agenda vanuit Rijk en regio op basis van de Agenda Waddengebied 2050, de samenwerking binnen de nieuwe governance en de koppeling met ambities en opgaven vanuit andere fondsen en budgetten zoals het HWBP, PAGW, klimaatadaptatie, de waddeneigen invulling van de energietransitie, duurzame landbouw, duurzame visserij etc.
    - Kijk opgavegericht welke bijdrage het Waddenfonds kan leveren en welke rol het kan vervullen (bijvoorbeeld een initiërende rol bij innovaties of een ondersteunde rol waar meer fondsen relevant zijn).
    - Pak nadrukkelijk aan de voorkant een verbindende rol tussen projecten en partijen.
    - Versterk de begeleidende rol in projecten in uitvoering.
    - Veel resultaten komen voort uit pilots. Borg in de komende periode de opschaling en uitrol van in pilots ontwikkelde innovaties en kennis en
    - Maak duidelijk wat je als Waddenfonds de komende jaren nog wel en niet oppakt en welke partijen hiervoor nodig zijn. Formuleer de actuele ambitie voor de vier hoofddoelen en geef een zo nauwkeurig mogelijk duiding **wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben.** Ga hiervoor breed het gesprek aan met het gebied waar meerwaarde ligt voor het Waddenfonds en wat vanuit ander partijen/programma's opgepakt wordt en stel de ambitie vast met relevante partijen. Gebruik hiervoor de Agenda Waddengebied 2050 als input.

3. Maak in 2021 vast een **voorlopig plan voor de borging van de resultaten** van het Waddenfonds en **organisatorische afwikkeling op hoofdlijnen**. Dit wijst de weg bij het aangaan van verplichtingen in de periode die nog volgt. Formuleer in dit plan antwoorden op de volgende vragen:
    - Hoe wordt voorkomen dat het Waddenfonds voor het einde van de looptijd verwordt tot een leeg huis omdat de medewerkers elders nieuwe banen zijn gaan zoeken?
    - Hoe worden de kennis en netwerken van de medewerkers geborgd?
    - Hoe wordt de kennishuishouding geborgd?
    - Dienen de projecten/programma's afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?
    - Hoe wordt omgegaan met nog resterende middelen en overlopende verplichtingen?
    - Hoe wordt omgegaan met middelen die na afloop van het Waddenfonds vrijvallen?
    - Hoe worden de successen/succesverhalen geborgd?

4. **Investeer in een heldere communicatie en kennisverspreiding**. Maak in de komende periode werk van:
    - Heldere communicatie over doelbereik, ambities en aanpak van het Waddenfonds in de resterende periode.
    - Expliciete communicatie en duidelijkheid over de rollen die het Waddenfonds wel/niet vervult.
    - Betere externe communicatie over de besluitvorming en de al bestaande checks en balances.
    - Communicatie over en tussen de projecten onderling. Dit kan het Waddenfonds ook gebruiken voor de eigen communicatie.
    - Duidelijkere en tijdige communicatie over de doelen, openstellingstermijnen, criteria, aanvraag- en beoordelingsprocessen van de verschillende instrumenten en hoe de afstemming daarbinnen en daarover plaatsvindt.
    - Periodieke rapportage over de bijdrage van de gerealiseerde WF-projecten aan de hoofddoelen en de ambities, dit op basis van de in ontwikkeling zijnde monitoring systematiek en de monitoring die het WF gaat opzetten.

5. Start zsm, maar uiterlijk vanaf 2023, met de **periodieke evaluatie en monitoring** van de bijdrage van de projecten aan de hoofddoelen en ambities van het Waddenfonds op basis van de in ontwikkeling zijnde monitoring systematiek.

6. Werk **prioritaire kennisvragen** met spoed uit tot een **kennisprogramma,** resulterend in toepasbare kennis voor het versterken van de hoofddoelen van het Waddenfonds/ Waddengebied. Zodat op basis van de antwoorden op de kennisvragen tot 2026 nog projecten kunnen worden beschikt. Deze opdracht zou het beste vanuit het Omgevingsberaad gegeven kunnen worden, zodat de inbedding geborgd is.

Wij zien deze top zes, als de meest wezenlijke aanbevelingen die Wing doet. Hieronder geven we onze reactie op deze aanbevelingen. We sluiten graag aan bij de aanbeveling om het Waddenfonds niet aan te gaan passen, als het gaat om de organisatie, structuur en instrumenten (aanbeveling 1). De evaluatie toont aan dat het Waddenfonds een wezenlijke bijdrage levert aan de hoofddoelen dat is de belangrijkste opgave. De huidige structuur en inrichting maken dit mogelijk. Daarnaast staan wij voor de laatste zes jaar van het fonds en willen vooral focussen op het mede mogelijk maken van projecten die bijdragen aan de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. De ervaring leert dat wijzigen van organisatie, structuur of instrumenten vaak ten koste gaat van de uitvoering.

Om goed aansluiting te houden bij de omgeving en externe ontwikkelingen zijn wij in het voorjaar gestart met gesprekken met onze stakeholders over waar het Waddenfonds de komende jaren op in moet zetten (aanbeveling 2). Ook bijlage 6 van de evaluatie geeft daar suggesties voor. Dit hebben we verwerkt in ons concept Uitvoeringskader 2021-2027. We zijn voornemens om deze gesprekken de komende jaren te blijven voeren. Concrete voorbeelden hiervan zijn de verkenningen op de thema's externe bedreigingen en duurzame recreatie en duurzame toerisme. Dit doen we om samen met de omgeving te komen tot een aanpak waar programma's en projecten goed blijven aansluiten bij de hoofddoelen en bij wat leeft in de markt en in het veld. Hierin trekken we, waar het kan, samen op met de provincies in het Investeringskader Waddengebied (IKW). Voor ons is de Agenda voor het Waddengebied 2050 mede richtinggevend voor ons werk. In ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 sluiten we met onze kernwaarden een op een aan bij die van de Agenda. Veel van de onderwerpen uit het Uitvoeringsprogramma van de Agenda komen terug in ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 of Uitvoeringsprogramma waaronder natuurherstel, programma Eems-Dollard, programma Green Shipping en Kennishuishouding. In ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 houden we koppelkansen mogelijk met andere ambities. Onder de conditie dat er sprake is van verdergaande of versnellende ambities en doelen die passen bij de hoofddoelen van het Waddenfonds.
Het Waddenfonds wil de komende periode nog (pro-)actiever gericht op zoek gaan naar programma's en projecten die passen binnen de doelenspecificatie. Dit betekent dat het Waddenfonds meer extern

gericht zal worden om te komen tot goede aanvragen. Dit hebben we ook opgenomen in ons nieuwe concept Uitvoeringskader.

Aanbeveling 2 gaat ook in op de opschaling en uitrol. Het ondersteunen/stimuleren van de opschaling en het borgen van de uitrol van innovaties en kennis is een belangrijk toetsingscriterium van aanvragen die worden ingediend bij het Waddenfonds. We zien voor ons een rol om hier bij de uitvoering de projecten goed te blijven begeleiden en waar mogelijk kennisdeling te faciliteren. Natuurlijk zijn aanvragers in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor opschaling en uitrol. Het is aan ons om hen waar mogelijk zo goed als kan te ondersteunen en te faciliteren. Dat begint al bij de start van aanvragen.
In de aanbeveling wordt voorgesteld om ambities voor de komende jaren te formuleren. In het bestuursakkoord zijn de vier hoofddoelen niet zo omschreven dat duidelijk gesteld kan worden wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt moet hebben. De hoofddoelen van het Waddenfonds zijn niet concreet geformuleerd. De doelen zullen na afronding van het Waddenfonds nog steeds van groot belang zijn voor het Waddengebied. Om tot een nadere concretisering te komen hebben we in ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 doelspecificaties uitgewerkt. Met deze doelspecificaties schetsen we op welke onderwerpen we de komende jaren projecten/programma's mogelijk willen maken met voor ogen welke resultaten we in 2027 bereikt willen hebben. Bijlage 6 van de evaluatie hebben we daarbij benut. In ons Uitvoeringsprogramma werken we de doelspecificaties verder uit. Op deze manier kunnen we sturen in welke projecten/programma's wij de komende jaren willen subsidiëren. Samen met de partners in het gebied blijven we communiceren over wat we bereikt hebben en nog willen bereiken.

Het borgen van de resultaten en organisatorische afwikkeling is voor een goede afwikkeling van het Waddenfonds van groot belang (aanbeveling 3). We verwachten niet dat alle projecten of programma's in 2027 afgerond zullen zijn. Wij verwachten dat na de afronding van de gemeenschappelijke regeling er nog een beheerorganisatie zal moeten zijn. De huidige ervaring leert dat projecten soms langer doorlopen dan verwacht. Dit kan komen door projectmatige risico's, zoals vergunningstrajecten, procedures of andere organisatorische factoren die niet altijd kunnen worden voorzien of buiten de invloed van de projectpartners plaatsvinden. Op basis van deze ervaring verwacht het Waddenfonds dat na afronding van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds er nog een aantal jaren beheer gepleegd dient te worden op projecten die dan nog in uitvoering zijn. Het streven is dat binnen vijf jaar na afronding van het fonds ook het beheer van de projecten afgerond kan worden. In 2022 willen we komen met een plan hoe deze afronding verder vormgegeven gaat worden. Wij verwachten dat er dan meer zicht is op hoe het nieuwe Uitvoeringskader werkt en wat voor gevolgen dit heeft voor de afronding van het Waddenfonds.

Het investeren in heldere communicatie en kennisverspreiding vinden we van groot belang (aanbeveling 4). In ons concept Uitvoeringskader hebben we opgenomen dat we een strategisch communicatieplan gaan maken, op onderdelen zullen we hier samen in optrekken met de IKW-programmaorganisatie. De evaluatie leert ons dat we explicieter moeten communiceren over onze werkprocessen en over onze rol c.q. de rolverdeling met de provincies. Hiervoor richten wij een projectgroep in om onze processen transparant te maken voor aanvragers. Onze subsidieregelingen gaan we de komende jaren planmatiger opzetten, zodat duidelijk wordt welke subsidieregeling er het komende jaar/jaren zijn. Het criterium Waddenspecifiek hebben we in ons Uitvoeringskader verduidelijkt en sluiten we aan bij de kernwaarden uit de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050.

In aanbeveling 5 wordt gerefereerd aan de in ontwikkeling zijnde monitoring systematiek. Monitoring en evaluatie zijn voor ons van groot belang. Dit ontwikkelen we naast het registeren en controleren van de output van de projecten, dat sinds 2007 gebeurd. Monitoring en evaluatie maakt inzichtelijk wat projecten bijdragen aan de hoofddoelen van het Waddenfonds. In 2018 is een systeem voor monitoring en evaluatie uitgewerkt en door het dagelijks bestuur vastgesteld: Evaluatie en monitoringssystematiek Waddenfonds (EMS). Momenteel wordt het verder operationeel gemaakt en waar nodig samen met de provincies verbeterd. Het systeem is van toepassing op de thematische subsidieregelingen van het Waddenfonds én op de bijdragen van het Waddenfonds aan majeure projecten van het IKW. Het systeem sluit aan en maakt gebruik van gegevens die toegankelijk zijn via de Basismonitoring Wadden. Daarin worden alle monitoringgegevens samengebracht en ontsloten.

De Basismonitoring geeft informatie en inzicht aan de beheerders en gebruikers over de ontwikkelingen en trends in de Waddenzee. Het is de bedoeling dat de komende jaren nog ontbrekende monitoringsgegevens en/of meetnetten aan de Basismonitoring Wadden worden toegevoegd. Als ontbrekende onderdelen nodig zijn alleen vanwege het Waddenfonds, dan kan het Waddenfonds alleen financieel bijdragen aan de onderdelen waarvoor provincies en Rijk geen financiering beschikbaar stellen. Het doel is om het EMS in 2021 operationeel te hebben. Het is een leren door doen systematiek. Dit betekent dat we samen met de partners in het kernteam Basismonitoring gedurende de uitvoering verbeteringen doorvoeren. Op dit moment wordt een inhaalslag afgerond van thematische subsidieregelingen en alle IKW-projecten. Vanaf 2023 is het mogelijk de projecten te evalueren en te monitoren.

Wing beveelt aan om prioritaire kennisvragen met spoed uit te werken tot een kennisprogramma (aanbeveling 6). In het Uitvoeringsprogramma van de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050 wordt in 2021 een gezamenlijke kennisagenda voor beleid, beheer en gebruik opgesteld. In deze Agenda worden wetenschappelijke vragen, beleidsondersteunende vragen en kennisvragen voor beheer en uitvoering opgenomen. Wij willen stimuleren dat dit de vorm krijgt van een kennisprogramma waarmee de prioritaire kennisvragen worden beantwoord. Op deze wijze kan het Waddenfonds in haar laatste jaren nog projecten ondersteunen die de antwoorden op de kennisvragen vertalen naar verbeterde inrichting van het Waddengebied. De aanbeveling om deze opdracht vanuit het Omgevingsberaad vorm te geven wordt door de koppeling met het Uitvoeringsprogramma direct gelegd.

In haar evaluatierapport heeft Wing naast de top zes aanbevelingen meer onderliggende aanbevelingen gegeven. Veel van deze aanbevelingen zijn opgenomen in het concept Uitvoeringskader 2021-2017 en ons Uitvoeringsprogramma. Anderen zullen we verwerken in onze werkwijze of de samenwerking met het IKW-programma. Deze aanbevelingen vindt u als bijlage bij deze brief.

Namens het algemeen bestuur van het Waddenfonds,

C.J. Loggen
Voorzitter

G.W. Huisman
Secretaris - directeur

Bijlage: onderliggende aanbevelingen
Naast de top zes aanbevelingen heeft Wing in haar rapport veel onderliggende aanbevelingen gegeven. Veel van deze aanbevelingen zijn opgenomen in het concept Uitvoeringskader 2021-2017 en ons Uitvoeringsprogramma. Anderen zullen we verwerken in onze werkwijze of de samenwerking met het IKW-programma. De aanbevelingen hebben we voor de overzichtelijkheid geclusterd in aanbevelingen rondom onderwerpen, dit zijn:

1. de subsidie instrumenten;
2. de governance;
3. de procedures;
4. de bijdrage aan de hoofddoelen van het Waddenfonds;
5. wanneer is het Waddenfonds klaar is in relatie tot de vier hoofddoelstellingen;
6. wanneer is het Waddenfonds klaar als organisatie.

1. De subsidie instrumenten
Het Waddenfonds kent drie instrumenten; majeure projecten, thematische subsidies en het budget lokale innovaties (BLI). Wing heeft alle majeure/IKW-projecten en een selectie van de thematische en BLI-projecten onderzocht en ook gesprekken gevoerd/enquêtes afgenomen bij aanvragers van deze subsidies.

Budget Lokale Innovatie (BLI)
Over het instrument BLI heeft Wing de volgende aanbevelingen gegeven:

1. *Breng de doelen van BLI duidelijker naar voren en breng ook de relatie met hoofddoel C duidelijker naar voren. Overweeg de duiding van de vier hoofddoelen zodanig aan te passen dat de breed ervaren meerwaarde van BLI duidelijker bij de hoofddoelen aansluit, en communiceerbaar is. Met name de relatie met hoofddoel C licht zeer voor de hand, maar komt onvoldoende expliciet naar voren.*
2. *De geboden ondersteuning om tot goede projectaanvragen wordt erg gewaardeerd. Blijf deze ondersteuning dus aanbieden.*
3. *Educatie en voorlichting zijn belangrijke onderdelen voor BLI-projecten. Zorg als Waddenfonds dat hier meer aandacht voor komt, net als voor communicatie over de projecten onderling. Dit kan het Waddenfonds ook gebruiken voor hun eigen communicatie.*
4. *Het criterium opbouwen van netwerken wordt door indieners als lastig ervaren, en extra bovenop het eigenlijke project. Heroverweeg het belang en hoe dit criterium meegewogen wordt.*
5. *Benoem het waarom van het financieren van (eenmalige) evenementen goed in de communicatie.*
6. *Denk erover na om BLI te laten landen in gebiedsopdrachten onder het IKW (kralen aan de ketting i.p.v. stand alone projecten).*

We zijn blij dat de geboden ondersteuning wordt gewaardeerd. We zien in de aanbevelingen dat communicatie een belangrijk aandachtspunt is. We herkennen ons grotendeels in deze aanbeveling. We gaan nadrukkelijker aangeven welke doelen BLI-projecten dienen. In ons Uitvoeringskader 2021-2027 hebben we dat als volgt omschreven: *“met het Budget Lokale Innovaties (BLI) biedt het Waddenfonds lokale initiatiefnemers de mogelijkheid om voor kleinschalige, vernieuwende initiatieven subsidie aan te vragen, bij voorkeur in samenwerking met andere partijen. In aanmerking komen projecten die bijdragen aan de vitaliteit van lokale gemeenschappen, aan versterking van de kwaliteit van de leefomgevingen en een impuls geven aan (verduurzaming van) economische activiteiten.”*
In onze communicatie zullen we hier meer aandacht voor vragen, dat geldt ook voor communicatie bij eenmalige evenementen.

Overigens is de communicatie over onze doelen en resultaten een aanbeveling die op meer plekken wordt genoemd. In ons nieuwe concept Uitvoeringskader geven we aan dat we de komende jaren meer gaan inzetten op het in beeld brengen van de projecten en welke resultaten we hiermee behalen.

Het opbouwen van netwerken wordt als een lastig criterium beschouwd. Voor ons is dit wel een wezenlijk criterium. BLI-projecten zijn initiatieven uit lokale gemeenschappen. Willen deze initiatieven versterkend werken voor de lokale gemeenschappen, dan is het opbouwen van netwerken en daarmee samenhangend het versterken van de samenwerking tussen partijen die mogelijk niet van nature met elkaar samenwerken in onze ogen van groot belang. Als Waddenfonds willen we met BLI-projecten nieuwe netwerken laten ontstaan. Voor ons is de laagdrempeligheid van BLI van groot belang. Het laten landen van BLI in gebiedsopdrachten onder het IKW betekent, dat er een drempel wordt ingebouwd om toegang te krijgen tot deze regeling. Om die reden nemen wij deze aanbeveling niet over. Dat neemt niet weg, dat in de praktijk BLI-projecten heel goed kunnen plaats vinden in hetzelfde gebied waar de integrale gebiedsprojecten van het IKW zich afspelen.

Thematische subsidieregelingen
In de evaluatie worden drie aanbevelingen gegeven voor de thematische subsidieregeling:

7. *Communiceer tijdig over wanneer welke Thematische subsidieregeling gaat plaatsvinden, bijvoorbeeld via een kalender, zodat aanvragers kunnen anticiperen en de kwaliteit van de aanvragen toeneemt. Biedt vooraf vast informatie op hoofdlijnen (tender/molenaar), zodat aanvragers zich gericht kunnen gaan voorbereiden. Ook langere openstelling kan hiertoe bijdragen.*
8. *Zet TO de komende jaren meer strategisch in voor het bereiken van doelen en effecten, in aanvulling op IKW en laat daarbij indien nodig het maximale subsidiebedrag per project los.*
9. *De voucherregeling wordt gewaardeerd. Houdt deze ook voor de komende periode in stand en bied voldoende ondersteuning om tot aanvragen van hoge kwaliteit te komen.*

Als Waddenfonds willen we meer planmatig gaan werken. Op deze manier geven we tijdig aan welke subsidieregelingen er de komende jaren zijn, incluis via welke systematiek dat zal zijn. Het verlengen van de subsidie perioden is voor ons een optie. In het concept Uitvoeringskader hebben we geen maximum subsidiebedrag per project opgenomen. Dit willen we per subsidieregeling gaan bepalen. Met deze maatregelen kunnen we thematische subsidieregelingen strategischer inzetten, om bijvoorbeeld grote projecten mogelijk te maken die wel bijdragen aan de vier hoofddoelstellingen maar die niet passen binnen het IKW.

De voucherregeling had tot doel om de kwaliteit van de aanvragen te verhogen. Dit heeft onvoldoende resultaat opgeleverd. We beraden ons nog op hoe we aanvragers, naast de inzet van de medewerkers van het Waddenfonds, maximaal kunnen ondersteunen in het aanvraagproces. Hiervoor is onder meer in de begroting ontwikkelbudget opgenomen.

Investeringskader Waddengebied (IKW)
In de evaluatie zijn drie aanbevelingen voor majeure projecten die het Waddenfonds via het Investeringskader Waddengebied beschikbaar stelt.

10. *Maak het onderscheid voor aanvragers tussen het IKW en het Waddenfonds duidelijker door heldere communicatie over het proces en de rolverdeling tussen provincies en het Waddenfonds.*
11. *Zorg voor een verrassingsvrij transparant beoordelingsproces. Communiceer als IKW-opgaveteams duidelijk in welke fase een bepaald project zich bevindt.*

Het Waddenfonds en de IKW-programmaorganisatie trekken gezamenlijk, vanuit elk hun eigen verantwoordelijkheid, op bij de aanvragen van IKW-projecten. Vanuit de functiescheiding is het noodzakelijk dat zowel het Waddenfonds als de provincies hun eigen zelfstandige afweging maken en besluiten nemen. Een formele inhoudelijke en subsidie-technische toets blijft voor ons noodzakelijk. Deze toets kan pas gedaan worden als alle benodigde informatie voorhanden is. Dat is vaak aan het eind van het aanvraagproces. We gaan samen met het IKW duidelijker over de rolverdeling en de inrichting van het werkproces communiceren met potentiële aanvragers. Om dat goed vorm te geven starten we een project op om de werkprocessen beter op elkaar af te stemmen en hier meer transparantie over te geven. Met als doel dat het beoordelingsproces zoveel mogelijk verrassingsvrij en transparant wordt.

Plafonds en onder uitputting
Op het onderdeel van de subsidieplafonds en het vrijvallen van subsidies heeft Wing twee aanbevelingen.

12. *Maak duidelijk hoe vrijval van subsidiegelden inzichtelijk verwerkt wordt in de rapportages over de resultaten van het Waddenfonds en hoe vrijval doorwerkt in de inhoudelijke bijdrage van projecten aan de doelen van het Waddenfonds.*
13. *Werk tijdens de aanvraag ook intensiever samen met aanvragers van projecten op de thematische openstellingen, waardoor de kwaliteit van de aanvraag en daarmee de kans op honorering wordt vergroot.*

In onze planning en control cyclus bieden wij inzicht in de vrijval van de verleende subsidies. In projectrapportages moeten aanvragers aangeven wat het effect van vrijval op de realisatie van de projectdoelen is. Bij het toepassen van de evaluatie- en monitoringssystematiek zullen we hier ook op gaan monitoren. Bij thematische subsidies verzoeken wij aanvragers al voor de openstelling contact met ons op te nemen om in goed overleg te komen tot een kwalitatief goede aanvraag. Vanuit een meer proactieve aanpak willen we in de toekomst nog eerder in gesprek komen met potentiele aanvragers om de kwaliteit van de aanvragen en de kans op honorering te vergroten.

Het Waddenfonds in het gebied en uitrol en opschaling
Uit de evaluatie komen verschillende signalen over de zichtbaarheid en bereikbaarheid van het Waddenfonds. Daarnaast worden er ook aanbevelingen gedaan die een relatie hebben met de uitrol en opschaling van projecten.

14. *Neem een rol in als ‘projectenmakelaar’, waarbij het fonds verschillende initiatieven en partijen met elkaar verbindt.*
15. *Zoek verbindingen met lokale partijen/inwoners, en spreek daarin begrijpelijke, niet ambtelijke taal.*
16. *Neem een rol in het samenbrengen van verschillende partijen.*
17. *Zorg voor meer toegankelijkheid richting de lokale bevolking.*
18. *Zet (nog) meer in op cofinanciering in grote programma’s (multiplier-effect).*
19. *Bepaal of het Waddenfonds een rol heeft in de verdere uitrol van projecten.*

Door meer ontwikkelingsgericht te gaan werken en pro-actiever te zoeken naar initiatieven die passen binnen de hoofddoelen kunnen we meer als ‘projectenmakelaar’ optreden en daarmee verschillende partijen samenbrengen, hier werken we nu ook al aan. Om dat goed te kunnen uitvoeren zullen we verbinding zoeken met lokale partijen/inwoners. Het Waddenfonds wordt vaak gebruikt als co financier en we willen meer aansluiten bij grote programma’s om die reden hebben we in ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 ook de term additionaliteit verder invulling gegeven.
We vinden het van groot belang dat de uitrol van de projecten geborgd worden echter onze rol is daarin beperkt. Vanuit de tijdelijkheid van het Waddenfonds vinden we dat projecten en programma’s op eigen benen moeten kunnen staan en/of geborgd moeten worden bij duurzame organisaties, dat is ook een criterium bij de beoordeling van aanvragen. Als Waddenfonds toetsen we daarop en leggen we verbindingen tussen aanvragers om deze borging te organiseren.

Algemene aanbevelingen voor inzet van de instrumenten
Wing geeft aan dat uit de analyse ook andere zaken terugkomen. Deze aanbevelingen staan hieronder.

20. *Breng in kaart op welke onderwerpen er voldoende kennis in huis is om de aanvragen te beoordelen, ga waar dat niet het geval is op zoek naar versterking (intern/extern).*
21. *Communiceer duidelijk wanneer de openstellingen voor de verschillende thema's gepland zijn of overweeg de openstelling te verlengen.*
22. *Ga na of er manieren zijn om beter bij processen van het bedrijfsleven aan te sluiten.*

Bij de beoordeling en begeleiding van projecten tot een aanvraag bekijken wij welke kennis voorhanden is en welke wij niet in huis hebben. Met behulp van externen zoals de Waddenacademie vullen wij de benodigde kennis aan. Als het gaat om communicatie dan lichten wij onder aanbeveling vier van de top zes toe hoe wij hier in de toekomst mee om willen gaan. Bij de inrichting van onze processen laten wij ons adviseren door adviseurs die ook ervaring hebben in het bedrijfsleven. Daarnaast willen we mogelijkheid ook bieden om subsidie openstellingen langer door te laten lopen en eerder aan te kondigen.

Communicatie

23. *Communiceer de resultaten en effecten van projecten actief, zodat de maatschappij ziet aan welke projecten en resultaten het Waddenfonds bijdraagt.*
24. *Wees helder in de communicatie over de doelstellingen van het Waddenfonds, zodat er meer begrip komt voor de verschillende projecten die het Waddenfonds subsidieert.*

Er wordt een aantal aanbevelingen gedaan over de communicatie van het Waddenfonds. Aanbeveling 4 is hier een duidelijk voorbeeld van. Wij zijn ons ervan bewust dat rondom communicatie een opgave voor ons ligt. Enerzijds om inzichtelijk te maken welke bijdrage de Waddenfonds middelen leveren aan de vier hoofddoelen en de afzonderlijke projecten en programma's. Anderzijds ook om aanvragers te inspireren wat voor projecten en programma's mogelijk zijn. En om ze uit te dagen om aanvragen te ontwikkelen die bijdragen aan wat we in 2026 conform de doelspecificaties bereikt willen hebben.

25. *Evalueer en monitor wat de projecten aan de doelen hebben bijgedragen periodiek vanaf 2023 op basis van de in ontwikkeling zijnde systematiek en zorg voor operationeel zijn daarvan z.s.m. maar uiterlijk per 1-1-2022.*

In aanbeveling 5 van de top zes wordt gerefereerd aan de in ontwikkeling zijnde monitoring systematiek. Ons doel is om het EMS in 2021 operationeel te hebben. Het is een leren door doen systematiek. Dit betekent dat we samen met de partners in het kernteam Basismonitoring gedurende de uitvoering verbeteringen doorvoeren. Op dit moment wordt een inhaalslag afgerond van thematische subsidieregelingen en alle IKW-projecten. Vanaf 2023 is het mogelijk de projecten te evalueren en te monitoren.

Effectiviteit instrumenten

26. *Handhaaf de huidige opzet met deze drie instrumenten. Gezien de beperkte resterende looptijd van het Waddenfonds is het niet aan te raden om nog verandering in de instrumenten te overwegen.*
27. *Maak duidelijk wanneer een aanvraag het best bij IKW kan worden ingediend en wanneer het beste als Thematische Opgave bij het Waddenfonds.*
28. *Zorg voor verbindingen van projecten gefinancierd vanuit de verschillende instrumenten en bijdragend aan verschillende hoofddoelen.*
29. *Verbeter de communicatie over de mogelijkheid om BLI open te stellen voor kleine aanvragen die bijdragen aan andere hoofddoelen dan C*
30. *Beoordeel als Waddenfonds je rol in het licht van de andere programma's/ financieringsinstrumenten die er in het gebied zijn. Kijk opgavegericht en plaats van instrumentgericht naar de inzet van het Waddenfonds geld.*
31. *Vul het complete palet aan rollen in. Dit past ook bij de fase om impact te maximaliseren. Indien dit niet het geval/mogelijk is, is het van belang expliciet te communiceren en*

duidelijkheid te scheppen over de rollen die het Waddenfonds wel/niet vervult. Als het Waddenfonds bepaalde rollen niet vervult, maak dan expliciet wie deze wel vervult.

32. *Geef de rol tot kennisdeling tussen en over de projecten (al dan niet met inzet van de Waddenacademie) op structurele wijze vorm. Denk aan een programmatische aanpak voor kennisdeling en –vermeerdering, over alle instrumenten heen. Dit zal bijdragen aan de vergroting van de impact op het gebied.*
33. *Blijf initiatiefnemers ondersteunen om van een goed idee naar een goede aanvraag te komen. Meer subsidie technisch:*
34. *Zorg voor scherp zicht op de wijze waarop de financiële doelen (het te verstrekken subsidiebedrag) gehaald gaan worden. Het is gebruikelijk om als organisatie dit naast kwalitatief ook kwantitatief te duiden. Bezie daarbij, met het oog op de einddatum van het Waddenfonds, de mogelijkheden tot overcommittering, rekening houdend met de gebruikelijke vrijval (toegekend maar niet ingezet budget) van projecten. Richting de einddatum zijn ook fundamentele keuzes zoals sturen op uitputting en overprogrammering van belang. Bijvoorbeeld: "Wij streven er naar XX miljoen te verstrekken. Wij verwachten dat dit verspreid over XX projecten zal plaatsvinden. Om tot een gefinancierd project te komen is het vanuit onze ervaring nodig een pijplijn te creëren van het XX-voudige. Dit vereist dat wij substantieel inzetten op onze ontwikkelfunctie en de marketing-inspanningen opvoeren."*
35. *Verken regelmatig welke initiatieven en ideeën er spelen in het gebied (te verwachten aanvragen) en koppel deze met de ambitie van het Waddenfonds met betrekking tot wat zij gerealiseerd wil hebben aan het einde van haar looptijd. Benut deze verkenning ook in het sturen van het team/ de organisatie.*

Zoals we in reactie op top aanbeveling één hebben aangegeven, draagt het Waddenfonds bij aan de hoofddoelen door projecten te subsidiëren. Er is dus geen noodzaak om de instrumenten aan te passen. In het concept Uitvoeringskader en Uitvoeringsprogramma wordt duidelijk gemaakt wanneer een project ingediend kan worden bij het IKW of bij het Waddenfonds. In onze communicatie zullen we dat ook duidelijk blijven maken. Daarnaast werken het Waddenfonds en de provincies samen in het IKW-programma. Mochten er subsidie aanvragen bij het 'verkeerde' loket worden ingediend, dan waarborgen we dat aanvragers naar het juiste loket worden begeleid. Het Waddenfonds heeft het overzicht van welke projecten zij mogelijk maakt.

Een aanvraag voor de BLI-regeling draagt altijd bij aan hoofddoel C "Een duurzame economische ontwikkeling van het Waddengebied en een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding ten aanzien van het Waddengebied." Daarnaast is het mogelijk dat BLI-projecten bijdragen aan op de overige hoofddoelen

Als Waddenfonds richten wij ons op programma's en projecten die een bijdrage aan de hoofddoelen leveren. Daarbij kijken we of en hoe wij aanvullend/aansluitend kunnen zijn op andere programma's of financieringsinstrumenten in het gebied. Omdat wij uitsluitend mee financier zijn, worden in de projecten die wij subsidiëren vaak al vanzelfsprekend aansluiting gezocht bij andere financieringsinstrumenten. Aansluiten bij programma's hebben wij de afgelopen jaren ook gedaan zoals bij het programma Eems-Dollard 2050 en dat blijven wij ook doen, mits de concrete aanvragen maar voldoen aan het uitgangspunt additionaliteit.

Als het gaat om het aanvullen van het palet van een fonds. Nu al vervult het Waddenfonds de rol van aanjager, mede ontwikkelaar en subsidieverstrekker. We willen de komende periode nadrukkelijker invulling geven aan het zoeken naar en verbinden van initiatieven en projecten die passen binnen de vier hoofddoelen, thema's en doelspecificaties van het Waddenfonds. Op deze manier verwachten we de impact van ons fonds te vergroten en te komen tot hoogwaardige en vernieuwende projecten.

Het Waddenfonds benoemt nu al expliciet kennisonderdelen in de aanvragen. Aanvragers wordt gevraagd om de opgedane kennis toegankelijk te maken voor anderen tijdens en na afronding van het project. De komende periode willen wij nadrukkelijker de kennis en ervaring van projecten met elkaar verbinden en kennisuitwisseling faciliteren. Daarbij respecteren we dat bedrijfsvertrouwelijke kennis/informatie niet gedeeld kan worden. Hierbij willen we ook aansluiting zoeken bij de kennisagenda in de Ontwerp- Agenda voor het Waddengebied 2050.

Als het gaat om de meer subsidie technische aanbevelingen het volgende. Onze subsidieplafonds willen wij zo goed als mogelijk afstemmen op de ‘markt’. De vraag is echter of wij die altijd voldoende goed in beeld hebben. Door nog ontwikkelingsgerichter te gaan werken en nog pro-actiever te zoeken naar initiatieven die passen binnen de hoofddoelen hopen we een nog beter beeld te krijgen van de ‘markt’. Daarnaast willen we op onderdelen een marktverkenning uitvoeren om te kijken op welke manier onze subsidies het beste passen en hoe we lokale initiatieven kunnen opschalen tot Waddenbrede programma’s.

Op dit moment vinden we spreken over overcommittering te vroeg. Onze inzet is om de middelen zoveel mogelijk tot 2026 in te zetten. Mocht de komende jaren blijken dat de uitgaven achter blijven bij de budgetten, dan willen we hier goed naar kijken. Overigens blijven de Waddenfonds middelen gegarandeerd voor het Waddengebied ook na afronding van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds. Dit is in het bestuursakkoord opgenomen.

2. De governance
In de evaluatie heeft Wing de vraag: “Hoe komt effectieve besluitvorming tot stand?” onderzocht. In haar rapport benoemd een aantal aanbevelingen.

<u>Aanbeveling voor het dagelijks bestuur.</u>

36. *Bekijk hoe de externe communicatie op dit punt verbeterd kan worden. Maak duidelijk wanneer welk besluit bij welk gremium voor ligt en hoe de besluitvorming tot stand komt.*

Wing concludeert in haar onderzoek dat het voor aanvragers niet altijd duidelijk is wanneer en door wie welk besluit wordt genomen. Wij proberen aanvragers altijd zo duidelijk mogelijk het traject te schetsen van aanvraag tot toekenning. Zoals we ook al aangaven bij de aanbeveling over het IKW gaan we een project opstarten om de rollen en procedures meer inzichtelijk te maken voor aanvragers. Hierin gaan we ook meer inzicht geven in de doorlooptijden en besluitmomenten en gremia.

<u>Aanbeveling voor het algemeen bestuur.</u>

37. *Herzie de huidige invulling van het algemeen bestuur met zowel Statenleden als gedeputeerden en kies voor alle provincies een uniforme lijn: ofwel een algemeen bestuur bestaand uit gedeputeerden, ofwel uit Statenleden. Deze keuze geeft helderheid.*
38. *Het is van belang dat de Statenleden goed worden ingewerkt over hun taak als Statenlid voor het Waddenfonds. Wij adviseren dat het Waddenfonds ten aanzien van het informeren van de Statenleden een actieve rol inneemt. Informatiebijeenkomsten voor Statenleden zoals eerder door het Waddenfonds georganiseerd zijn daarbij waardevol.*
39. *Bespreek in de Staten wat de afvaardiging van een gedeputeerde/ collega-Statenlid in het algemeen bestuur betekent en hoe de voorbereiding daarop vanuit Provinciale Staten geregeld wordt. Het is niet per sé aan het Waddenfonds om dit te organiseren, maar het zou goed zijn als Waddenfonds hier ook een actieve informerende rol inneemt, gecombineerd met de voorgaande aanbeveling. Dit komt de voorbereiding van de algemeen bestuursleden ten goede.*
40. *Leg, overeenkomstig de eerdere aanbeveling van Royal Haskoning DHV, vast wanneer de Staten inhoudelijk worden geïnformeerd over de voortgang van projecten (output) en de realisatie van de Waddenfondsdoelen en de effecten daarvan (outcome).*

De huidige gemeenschappelijke regeling biedt ruimte voor zowel het lidmaatschap van Provinciale Statenleden als Gedeputeerde Statenleden in het algemeen bestuur. De provincies Groningen en Fryslân hebben om hun moverende redenen gekozen om leden van Gedeputeerde Staten lid te laten worden van het algemeen bestuur. Wij vinden het aan hen om hier een andere keuze in te maken.

Wij zien het als onze verantwoordelijkheid en taak om Statenleden goed bekend te maken met en te informeren over het Waddenfonds. We hebben om die reden in juni 2020 een informerende bijeenkomst gehouden voor Statenleden. Jaarlijks willen wij minimaal 1 keer zo’n moment organiseren. Daarnaast bieden we fracties aan om op werkbezoek te komen bij het Waddenfonds. Hier wordt nog niet veel gebruik van gemaakt. Voorafgaand aan een algemeen bestuursvergadering is er informeel overleg tussen de directeur-secretaris en de algemeen bestuur leden. Voor de informatievoorziening naar de Staten hanteren wij de planning- en control- cyclus. In het jaarverslag

doen wij verslag (over de voortgang) van de projecten. We nemen daarin ook op welke projecten zijn vastgesteld en welke doelen hiermee zijn gerealiseerd.

3. De procedures

Wing heeft in de evaluatie aandacht besteed aan de procedures die het Waddenfonds hanteert. Het gaat dan bijvoorbeeld om de aanvraagprocedures, communicatie met de aanvragers en welke rol het Waddenfonds breder kan spelen.

41. *Bekijk kritisch hoe je de aanvraagprocedures kan verbeteren en toegankelijker kan maken. Denk hierbij aan: digitalisering van processen (doe ervaring op bij anderen zoals RVO), meer ondersteuning bieden, de aanvraagformulieren simpeler maken.*
42. *Evalueer periodiek het aanvraagproces met de aanvragers zodat je scherp blijft op je eigen proces.*
43. *Communiceer voor alle instrumenten de kaders helder en tijdig in het aanvraagproces.*
44. *Wees transparant over de procedure, communicatie rondom de aanvraag is gewenst: waar zit mijn aanvraag, etc.*
45. *Wees transparant over de lengte van het beoordelingsproces.*
46. *Stel een duidelijke aanpak op rondom de begeleiding tijdens de uitvoering en zorg ervoor dat deze bekend is bij de contactpersonen vanuit het Waddenfonds.*
47. *Communiceer helderder over het criterium Waddenspecifiek en waar een project aan moet voldoen om Waddenspecifiek te zijn. Overweeg het criterium meer in lijn te brengen met de kernkwaliteiten zoals in de Gebiedsagenda zijn beschreven.*
48. *Verbind nog meer dan al gebeurt vanuit de kennis van partijen en lokale organisaties in het gebied, partijen met elkaar die aan vergelijkbare projecten/aanvragen werken. Op die manier wordt kennis en ervaring gedeeld en kan tot betere aanvragen en projecten gekomen worden.*
49. *Zorg voor heldere communicatie over de verschillende contactpersonen op verschillende momenten in het proces tot en met besluitvorming. Of kies voor een contactpersoon die de aanvrager gedurende het hele proces ondersteunt en communiceer helder over diens wisselende rol.*

Het Waddenfonds is zo ingericht dat de aanvraagprocedures per subsidieregeling kunnen verschillen. Op onze website en bij de voorlichting die plaatsvindt over subsidieregelingen zijn we transparant over de te nemen stappen in het aanvraagproces. We zoeken contact met andere fondsen om hiervan te leren. In de samenwerking met het IKW proberen wij de aanvraagprocedure voor majeure projecten zo goed mogelijk vorm te geven. Voor ons is het signaal dat onze aanvraagprocedures verbeterd en toegankelijker gemaakt kunnen worden reden om een project op te starten waarin we samen (IKW en Waddenfonds) met aanvragers gaan onderzoeken hoe we onze procedures beter en toegankelijker kunnen inrichten.

In de evaluatie wordt ook aangegeven dat de contacten met onze medewerkers als positief worden ervaren. Die contacten willen we nog meer centraal zetten in onze werkwijze. We willen de procedure zo inrichten dat we blijvend leren en evalueren. In onze huidige communicatie informeren we aanvragers hoelang de procedure duurt en welke stappen daarin nodig zijn.

Het criterium Waddenspecifiek hebben we in ons nieuw concept Uitvoeringskader 2021-2027 nader toegelicht. In de toelichting is opgenomen dat Waddenspecifiek minimaal betekent dat er geen afbreuk gedaan mag worden aan de kernwaarden van het gebied. Deze kernwaarden hebben we een-op-een overgenomen uit de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050.

Als Waddenfonds zien we een rol voor ons als het gaat om het leggen van verbindingen. Dat gebeurt nu ook al door onze medewerkers. We willen dat verder gaan vormgeven door onder andere inspiratie bijeenkomsten in het gebied te organiseren waar (potentiele) aanvragers elkaar ontmoeten en versterken.

50. *De doelen zijn nog niet volledig bereikt, dat is ook niet de opdracht, maar op dit moment wordt nog niet aan alle doelspecificaties bijgedragen. Resultaten op projectniveau behoeven op onderdelen nog een opschaling naar systeemniveau om te kunnen spreken over doelbereik. Zie verder hoofdstuk 6 en 7.*
51. *Met betrekking tot BLI is de relatie met de vier hoofddoelstellingen minder duidelijk, terwijl op het gebied van het beoogde draagvlak en investering in de lokale gemeenschappen grote*

stappen zijn gezet. Een duidelijkere relatie met de hoofddoelen maakt draagvlak voor dit instrument groter en vermindert de kwetsbaarheid van het Waddenfonds als het gaat om dit instrument.

52. *Op basis van de evaluatie kan gesteld worden dat hoofddoel B –verminderen externe bedreigingen- meer aandacht verdient.*
53. *De vele beloftevolle projecten en pilots, die nu hun resultaten laten zien, nodigen uit tot borging en opschaling op systeemniveau voor de Waddenzee en op gebiedsniveau voor de economische sectoren (zie verder onder de vraag: wanneer is WF klaar)*

De hoofddoelen van het Waddenfonds zijn zo geformuleerd dat er geen exacte duidelijkheid is te geven wanneer ze bereikt zijn. In het Bestuursakkoord staat het als volgt omschreven:
“De middelen van het Waddenfonds hebben uitsluitend ten doel om financieel bij te dragen aan activiteiten, anders dan reguliere investeringen of beheers- of onderhoudswerken, die gericht zijn op of bijdragen aan:
a. het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het waddengebied;
b. het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;
c. een duurzame economische ontwikkeling in het waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het waddengebied en de direct aangrenzende gebieden;
d. het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het waddengebied.”
Wel hebben we de doelspecificaties verder geconcretiseerd en waar mogelijk smart gemaakt vanuit de achterliggende gedachte wat we voor de thema’s in 2026 bereikt willen hebben.

Als het gaat om BLI-projecten is het goed te realiseren dat deze altijd bijdragen aan een duurzame economische ontwikkeling en vallen onder hoofddoel C. In onze communicatie gaan we nadrukkelijker de verbinding tussen BLI en de hoofddoelen leggen.
In de gespecificeerde doelen van het Uitvoeringskader zijn de vier hoofddoelen nader uitgewerkt. Het klopt dat nog niet aan alle doelspecificaties wordt bijgedragen. Er zijn niet veel projecten op hoofddoel B en haar doelspecificaties aangevraagd en toegekend. De komende jaren willen we hier meer werk van maken door onder andere een verkenning uit te voeren naar potentiele aanvragers en projecten die bijdragen aan hoofddoel B.

De beloftevolle projecten en pilots die we hebben uitgevoerd zijn van grote waarde voor het Waddengebied. We vinden het van groot belang dat de uitrol van deze projecten geborgd worden echter onze rol is daarin beperkt. Vanuit de tijdelijkheid van het Waddenfonds vinden we dat projecten en programma’s op eigen benen moeten kunnen staan en/of geborgd moeten worden bij duurzame organisaties, dat is ook een criterium bij de beoordeling van aanvragen. Als Waddenfonds toetsen we daarop en leggen we verbindingen tussen aanvragers om deze borging te organiseren.

In de evaluatie is ook gekeken naar in hoeverre de projecten zijn verdeeld over de acht thema's en de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader en wat de bijdrage is aan elk afzonderlijk thema? De aanbevelingen die Wing doet zijn:

4. De bijdrage aan de hoofddoelen van het Waddenfonds
We hebben aan Wing gevraagd om zicht te geven in hoeverre de reeds beschikte en afgeronde (medegefinancierde) projecten invulling aan de doelen van het Waddenfonds. Ook heeft Wing onderzocht in hoeverre de projecten zijn verdeeld over de acht thema's en de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader en wat is de bijdrage aan elk afzonderlijk thema? Wing heeft hier een aantal aanbevelingen op geformuleerd.

54. *Ga na of deze ongelijke verdeling op basis van de selectie van projecten klopt met het volledige projectenportfolio en vervolgens na te gaan waardoor dit is ontstaan, hoe dit wordt gewogen in het licht van de hoofddoelen, en te bezien in hoeverre in de laatste periode aanpassingen nodig zijn: in allocatie van projecten in de gespecificeerde doelen of in een aanpassing van de gespecificeerde doelen.*

Als Waddenfonds sturen wij niet op een gelijke verdeling van projecten over de thema's en gespecifieerde doelen. We sturen op de bijdrage aan de hoofddoelen en de verhouding van 50% ecologie en 50% economie. Bij het opstellen van ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 hebben we gekeken op welke doelspecificaties de afgelopen periode veel aanvragen zijn gehonoreerd en welke doelen zijn behaald. Dat heeft geleid tot aanpassingen in de doelspecificaties. Een voorbeeld hiervan is dat er veel projecten zijn ingediend en resultaten zijn gehaald op de doelspecificatie "Vergroten van bewustzijn en verbondenheid bij bewoners en bezoekers van het cultuurhistorisch erfgoed. "Om die reden hebben we deze doelspecificatie niet meer opgenomen in het concept Uitvoeringskader 2021-2027

We hebben Wing gevraagd om te onderzoeken wat de bijdrage van onze projecten zijn aan de vier hoofddoelen. Per hoofddoel zijn er in de evaluatie aanbevelingen opgenomen.

<u>Doel A: Natuur- en landschapswaarden</u>

55. *Breng de resultaten tot nu toe plus een doorkijk op systeemniveau bij elkaar bouw dit uit tot een korte enthousiasmerende beschrijving van de bereikte resultaten, inclusief verbeeldingen. Gebruik deze beschrijving bij externe communicatie over het doelbereik van het Waddenfonds. Neem hierin als Waddenfonds een aanjagende rol en pak dit samen met de IKW-programmaorganisatie op.*
56. *Ga na, naar aanleiding van de evaluatiegegevens, op welke gespecificeerde doelen het Waddenfonds nog aanvullend of extra in wil zetten. Neem daarin de prioriteiten waar vanuit de gebiedsagenda nog weinig op gebeurt en doelspecificaties waar nog weinig op gebeurt als uitgangspunt. Bezie waar in het Waddengebied vanuit andere initiatieven nog extra inzet nodig is. Wij zien als grote opgaven voor de komende jaren: bodem- en habitatherstel, realisatie van grootschalige zoet-zout overgangen, verduurzaming landbouw in relatie tot ligging aan de Waddenzee (verzilting en wadvogels). Wij zien kansen als het gaat om de grootschalige inrichting van de kustzone en dijken in relatie tot de waterveiligheidsopgaven. Daar kan het Waddenfonds bijdragen wat betreft het integraal meenemen van de ecologische opgave.*
57. *Zorg in grote natuurprojecten waar het Waddenfonds slechts één van de financiers is, en de aanvrager dus met meerdere doelen van de verschillende organisaties te maken hebben, voor betere afstemming met RWS (PAGW), LNV en TBO's (zie ook Decisio aanbeveling Midterm review IKW).*

In ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 hebben we aanpassingen in onze doelspecificaties doorgevoerd. Zo hebben we als doelrealisatie opgenomen "Versterken van de Waddenzee door realiseren van meer Wadachtige milieus en brakwatergebieden, binnendijks en het versterken van de relaties met de Noordzeekustzone, het Deense en het Duitse Wad." Op deze manier bieden we de kans voor projecten die er gericht op zijn om de Waddenzee te versterken. Dit sluit aan bij de wens om rekening te houden met de klimaatverandering, waterveiligheid en de mogelijkheid van het creëren van zout-zoet overgangen. Een ander voorbeeld is de doelspecificatie. "Het vergroten van de biodiversiteit op de eilanden en in het kustgebied die passen bij kenmerkende landschapstypen van het Waddengebied." Biodiversiteit zorgt voor een toename van natuur- en landschapswaarden en sluit aan bij bodem- en habitatherstel.

Het bij elkaar brengen van de resultaten van het versterken van de natuur- en landschapswaarden en de doorkijk op systeemniveau vinden wij van belang. Wij verwachten op deze manier meer te kunnen laten zien wat voor projecten het Waddenfonds mogelijk maakt. Wij gaan dit verder uitwerken in ons communicatieplan.

Al onze projecten kennen meerdere financiers. Waar nodig zoeken we contact met deze financiers. De contacten met de in aanbeveling 53 genoemde partijen zijn er en waar nodig gaan wij die intensiveren.

<u>Doel B. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.</u>

Aanbevelingen:

58. *Verhoog de (personele) inzet op projecten die bijdragen aan het verminderen van externe bedreigingen of het beter kunnen omgaan met de bedreiging, wanneer de bedreiging zelf te groot is om te kunnen beïnvloeden. Externe bedreigingen zijn onverminderd actueel in het Waddengebied, getuige bijvoorbeeld de ramp met de Msc Zoë.*
59. *Maak duidelijker in projecten die ook een bijdrage leveren aan hoofddoel B, wat zij aan dit doel bijdragen, zodat concreter kan worden aangegeven in hoeverre het doel wordt bereikt.*
60. *Organiseer met het opgaveteam Waddenzee een sessie om het programma voor hoofddoel B te formuleren. Focus daarin op wat de grootste externe bedreigingen zijn? Of bezie het vanuit leren door doen: welk effect kan je hebben? En breng dit vervolgens goed onder de aandacht.*
61. *Belangrijk onderwerp voor de komende jaren is hoe om te gaan met duurzamer en met minder effect op het systeem van baggeren, en verspreiden van slib met het oog op het bevaarbaar houden van vaarwegen en bijdragen aan natuurherstel.*

We zijn inmiddels gestart om op hoofddoel B meer projecten en programma's mogelijk te maken. We doen dat samen met het IKW. We starten een gezamenlijke verkenning op om te bezien op welke manier aanvragen tot stand kunnen komen en welke partijen hierbij betrokken kunnen worden. Het Waddenfonds zet zoveel als mogelijk in op integrale projecten. Het betekent dat we bij projecten die bijdragen aan de andere hoofddoelen ook kijken of en op welke wijze deze tevens een bijdrage kunnen leveren aan hoofddoel B. Dit zullen we blijven doen.
Baggeren en het voorkomen van negatieve effecten daarvan is en blijft voor ons een belangrijk onderwerp de komende jaren. Om die reden hebben we als doelspecificatie in ons concept Uitvoeringskader 2021-2027opgenomen "het ontwikkelen en toepassen van nieuwe nuttige toepassingen van slib en bagger." En ook "Inzetten op minder en anders baggeren (met inzet van nieuwe technieken)".

<u>Doel C. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.</u>
Aanbevelingen:

62. *Zoek vanuit de rol van het Waddenfonds meer verbinding tussen de losse projecten op het thema duurzame recreatie en duurzame toerisme.*
63. *Bekeken moet worden of dit thema in de komende jaren nog steeds een opgave voor het Waddenfonds is, danwel dat de volgende fase in het kader van de RESsen wordt opgepakt. Denkbaar is dat het Waddenfonds zich blijft richten op technologieën, die in de RESsen niet aan bod komen en die voor inpassing in Werelderfgoedgebied en het reduceren van emissies vanuit de energievoorziening noodzakelijk zijn. De komende jaren zou het Waddenfonds zich kunnen richten op de verspreiding van kennis over en eventueel opschaling van de meest veelbelovende technieken en het beter borgen van de uitrol daarvan.*
64. *Om de doelen op het gebied van duurzame waddenhavens te bereiken is in de komende fase inzet op de uitrol van succesvolle pilots noodzakelijk.*
65. *Verhoog in de komende jaren de inzet op de transitie naar duurzame visserij in het Waddengebied.*
66. *Breng in de komende periode meer focus aan op basis van meest succesvolle pilots met betrekking tot duurzame landbouw, en zoek naar locaties waar een systeemsprong op handen is.*

De aanbevelingen bij hoofddoel C zijn divers en passend bij de brede range van dit hoofddoel. We gaan onderzoeken hoe we meer verbinding bij duurzame recreatie en duurzame toerisme projecten kunnen realiseren. Een deel van de verklaring is dat aanvragers van deze projecten vaak kleinschalig zijn georganiseerd en dat maakt het leggen van verbindingen ingewikkelder. We gaan bij dit thema nadrukkelijker de verbinding zoeken met de verhaallijnen uit de door ons gesubsidieerde marketingcampagne VisitWadden. Door die verhaallijnen kunnen we de losse projecten aan elkaar koppelen.

Het Waddenfonds heeft een uitgesproken doel als het gaat om duurzame energie namelijk inzetten op “een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding ten aanzien van het Waddengebied”. Wij willen hier via verschillende themalijnen vorm aan geven en bij te dragen aan deze doelstelling door niet alleen vanuit ecologische motieven de energiehuishouding te verduurzamen maar dat ook te doen vanuit het besef dat de energietransitie economische kans is voor het Waddengebied. Verder kunnen wij hier beperkt aan bijdragen omdat we additioneel moeten zijn. We richten ons daarom zoveel mogelijk op pilots en het opschalen daarvan en op het mede wegfinancieren van de onrendabele top van veel energie innovaties in de TRL-fases 4-8. Vanuit de markt hebben wij de afgelopen periode veel signalen gehad dat dit zeer gewaardeerd wordt. De komende periode richten we ons onder meer energie die in het Waddengebied voorradig is, zoals energie uit water. Verder op het ondersteunen van plannen van energie coöperaties voor verduurzaming van hun energievoorziening en op het stimuleren van technieken die groene waterstof produceren en opslag van energie en warmte mogelijk maken. Wij willen ook inzetten op het verduurzamen van de energievoorziening in bestaande woningbouw in bebouwde omgeving in combinatie met behoud en versterking van cultuurhistorische kwaliteiten die kenmerkend zijn voor het Waddengebied. In ons Uitvoeringsprogramma werken we dit verder uit.

Wing concludeert dat onder het thema duurzame waddenhavens veel nieuwe technieken zijn ontwikkeld (onder andere een restwarmteleiding, groene waterstof-conversie installatie, gebruik van biogas). Deze technieken dragen bij aan verduurzaming van logistieke en industriële processen en in de meeste gevallen ook direct aan het verminderen van de CO2 uitstoot. Wing beveelt aan om de komende fase in te zetten op de uitrol van succesvolle pilots. Wat ons betreft is uitrol de verantwoordelijkheid van de organisaties zelf omdat het in deze fase gaat om bewezen technologie klaar om de markt te betreden en kan er vanuit het principe van marktwerking gehandeld worden. In deze fase heeft het Waddenfonds een toegevoegde waarde als het gaat om leggen van verbindingen tussen initiatieven. Verder zijn wij van mening dat er op de themalijnen nog onvoldoende doelbereik is gerealiseerd en zullen we ons daarom ook blijven richten op pilots die bijdragen aan realisering van de doelen van de betreffende themalijnen.

Wing adviseert om meer in te zetten op de transitie naar duurzame visserij. Dat doen wij onder andere met onze subsidie aan het programma Green Shipping. Waarbij de ambitie is om in 2030 100% van de Waddenvloot fossielvrij te kunnen laten varen. Daarnaast werken we aan een opkoopregeling voor visserij vergunningen in het Waddengebied. Tenslotte maken we via het thema natuur en het thema duurzame visserij de uitvoering van projecten mogelijk in lijn met de diverse visserijconvenanten

Wing concludeert dat de recente ontwikkelingen op het gebied van stikstof, en het ontwikkelende nationale beleid naar kringlooplandbouw maken dat dit thema voor de komende jaren belangrijk zal zijn voor het Waddengebied. Om die reden hebben we als gespecificeerd doel opgenomen om een bijdrage te leveren aan “een kringlooplandbouw met benutten van bij voorkeur Waddenspecifiek reststromen (slib, algen en wieren, ect.).”

<u>Budget Lokale Innovaties</u>
Wing concludeert dat gezien de hoeveelheid BLI-projecten die vanaf 2016 zijn gehonoreerd, er een bijdrage is geleverd aan het bereiken van vitalere en meer duurzame lokale gemeenschappen. Zij geven een aanbeveling:

67. *Zet de bijdrage aan vitalere en meer duurzame lokale gemeenschappen, middels het in het gebied gewaardeerde instrument Budget Lokale Innovaties in de komende periode voort.*

Wij zien dit als ondersteuning van ons beleid. In ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 hebben wij de BLI-regeling ongewijzigd opgenomen.

68. *Het is de vraag in hoeverre pilotprojecten daadwerkelijk bijdragen aan een duurzame energiehuishouding en havens in het Waddengebied. De kennis is ontwikkeld, maar de daadwerkelijke uitrol en gebruik in het gebied moet deels nog plaatsvinden. Bekijk als Waddenfonds goed welke rol je hierin wilt en kunt spelen bovenop de al bestaande aandacht voor dit onderwerp vanuit de beschikkingen waarin aanvragers inzicht moeten bieden in hoe uitrol plaats gaat vinden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de verspreiding van kennis.*

69. *Blijf kritisch over welke projecten je wilt honoreren en hier (nog) meer de ecologische belangen tegenover wegen. Zo is het bij duurzame recreatie en toerisme denkbaar dat je als kader stelt dat de activiteiten geen impact hebben op de gevoelige plekken in het gebied. Ga hierbij ook vroegtijdig in gesprek met natuurorganisaties, om zo na te gaan of er conflicterende belangen zijn.*

Wij zien het als onze rol om pilotprojecten mogelijk te maken, juist in opmaat naar markt uitrol. Het ondersteunen/stimuleren van de opschaling en het borgen van de uitrol van innovaties en kennis is een belangrijk toetsingscriterium van aanvragen die worden ingediend bij het Waddenfonds. We vinden het van groot belang dat de uitrol van de projecten geborgd worden echter onze rol is daarin beperkt. Vanuit de tijdelijkheid van het Waddenfonds vinden we dat projecten en programma's op eigen benen moeten kunnen staan en/of geborgd moeten worden bij duurzame organisaties, dat is ook een criterium bij de beoordeling van aanvragen. Als Waddenfonds toetsen we daarop en leggen we verbindingen tussen aanvragers om deze borging te organiseren. In ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 hebben we net als in ons vorig Uitvoeringskader opgenomen dat duurzame ontwikkeling een kernbegrip voor het Waddenfonds is en geldt daarmee als algemeen vereiste. Het Waddenfonds toetst ieder project op het duurzame karakter. Vereist wordt dat geen inbreuk wordt gemaakt op de ecologische, economische en/of sociale dimensie van de duurzame ontwikkeling van het Waddengebied

<u>Doel D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.</u>

Aanbeveling:

70. *Nu het Waddenfonds, via subsidiering van projecten die bijdragen aan het bereiken van de hoofddoelen, in een fase van bredere toepassing en (potentie voor) opschaling terecht komt, zou de kennishuishouding zich meer kunnen richten op het delen en ontwikkelen van praktijkkennis, de beantwoording van prioritaire kennisvragen via een kennisprogramma samen met het gebied en de mogelijkheden van opschaling naar systeemniveau. De Waddenacademie zou in de laatste zes jaar van het Waddenfonds haar missie mee moeten ontwikkelen en moeten verbreden naar die van organisator van praktijknetwerken en haar rol van kennismakelaar uitbreiden naar het delen van praktijkkennis.*
71. *Werk prioritaire kennisvragen met spoed uit tot een kennisprogramma, om nog binnen de looptijd van het Waddenfonds tot toepassing in projecten te komen met toepasbare kennis voor het versterken van de hoofddoelen van het Waddenfonds/ Waddengebied. Deze opdracht zou het beste vanuit het Omgevingsberaad gegeven kunnen worden, zodat de inbedding geborgd is.*

Sinds 2019 zijn we bezig om de kennishuishouding duurzaam te borgen. In de Ontwerp- Agenda voor het Waddengebied 2050 wordt de duurzame kennishuishouding organisatorisch geborgd onder het Bestuurlijk Overleg Wadden[1] die de kennisagenda voor het Waddengebied gaat aansturen. Deze kennisagenda wordt voor beleid, beheer en gebruik opgezet.

In het Uitvoeringsprogramma van de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050 wordt in 2021 een gezamenlijke kennisagenda voor beleid, beheer en gebruik opgesteld. In deze Agenda worden wetenschappelijke vragen, beleidsondersteunende vragen en kennisvragen voor beheer en uitvoering opgenomen. Wij willen stimuleren dat dit de vorm krijgt van een kennisprogramma waarmee de prioritaire kennisvragen voor 2024 worden beantwoord. Op deze wijze kan het Waddenfonds in de jaren daarna nog projecten ondersteunen die de antwoorden op de kennisvragen vertalen naar verbeterde inrichting van het Waddengebied
Het organiseren van praktijknetwerken nemen wij als input mee bij het vormgeven van deze kennisagenda. Dat geldt ook voor het versneld opstellen van een inhoudelijk kennisprogramma. Als het gaat om toepasbare kennis. De ontwikkelde kennis in projecten die van ons subsidie ontvangen nemen we als voorwaarde op dat deze kennis gedeeld wordt. Dit blijven wij doen.

[1] In het Bestuurlijk Overleg Waddengebied zijn het Rijk, de drie Waddenprovincies, kust- en eilandgemeenten en waterschappen op bestuurlijk niveau vertegenwoordigd, plus de voorzitter van het Omgevingsberaad.

5. Wanneer is het Waddenfonds klaar is in relatie tot de vier hoofddoelstellingen?
Wing concludeert dat volgens het Bestuursakkoord het Waddenfonds voor 50/50% een bijdrage aan economie en ecologie en substantiële bijdrage van projecten aan de vier hoofddoelen moet bijdragen. Ze concludeert ook dat de buitenwereld andere verwachtingen heeft en het volbrengen van deze opdracht niet voldoende lijkt te zijn. Ze vinden dat het Waddenfonds concreter kan maken wat ze in 2026 minimaal af en bereikt wil hebben. Wing komt hiervoor met onderstaande aanbevelingen.

Aanbevelingen:

72. *Formuleer de actuele ambitie voor de verschillende hoofddoelen en geef een zo nauwkeurig mogelijk duiding wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben.*
73. *Bereik met de omgeving overeenstemming over werkwijze en detailniveau van de ambities en stel deze vast met relevante partijen*
74. *Gebruik de ambitie om keuzes te maken waar extra inzet nodig is om doelen te halen, en waar doelbereik juist dichtbij is, en minder inzet nodig is. Durf in dat kader passend binnen de 50/50 verdeling de afgesproken 1/3-2/3 verdelingen in middelen tussen thematische openstellingen en majeure projecten los te laten.*
75. *Ontwikkelingen in de omgeving van het Waddenfonds vragen om een aanscherping van de positie van het Waddenfonds en de rollen die zij inneemt in relatie tot de opgaven waar zij voor staat. Neem nieuwe externe ontwikkelingen nadrukkelijk mee bij de bepaling van de ambities en rol die het Waddenfonds wil vervullen voor de komende jaren. Het gaat dan om de uitvoering van de gezamenlijke agenda vanuit Rijk en regio vanuit de Agenda Waddengebied 2050, de samenwerking binnen de nieuwe governance en de koppeling met ambities en opgaven vanuit andere fondsen en budgetten zoals het HWBP, PAGW, klimaatadaptatie, de waddeneigen invulling van de energietransitie, duurzame landbouw, duurzame visserij etc. Kijk opgavegericht in plaats van instrumentgericht welke bijdrage het Waddenfonds daarin kan vervullen (bijvoorbeeld een initiërende rol bij innovaties of een ondersteunde rol waar meer fondsen relevent zijn).*
76. *Start met heldere communicatie over de ambities en aanpak van het Waddenfonds in de resterende periode. Dit kan in stappen. Wacht niet tot alles aan de binnenkant is afgeregeld, maar deel intenties aan de voorkant en kom periodiek op dit onderwerp terug.*

De vraag wanneer het Waddenfonds klaar is, is vanuit verschillende invalshoeken te benaderen. De gemeenschappelijke regeling Waddenfonds eindigt per 1 januari 2028. De laatste jaarlijkse Rijksdotatie vindt plaats in 2026. Het Waddengebied zelf is nooit af en dat geldt ook voor de doelen van het Waddenfonds. De hoofddoelen van het Waddenfonds zijn niet concreet geformuleerd. In ons concept Uitvoeringskader 2021-2027 hebben we de hoofddoelen geconcretiseerd door doelspecificaties op te nemen. Met deze doelspecificaties schetsen we op welke onderwerpen we de komende jaren projecten/programma's mogelijk willen maken met voor ogen welke resultaten we in 2027 bereikt willen hebben. Bijlage 6 van de evaluatie hebben we daarbij benut. In ons Uitvoeringsprogramma werken we de doelspecificaties verder uit. Op deze manier kunnen we sturen in welke projecten/programma's wij de komende jaren willen subsidiëren. Samen met de partners in het gebied blijven we communiceren over wat we bereikt hebben en nog willen bereiken
Het specificeren van doelen biedt aanvragers bredere kaders om tot een aanvraag te komen.
Voor ons is het wezenlijk om met partijen die betrokken zijn in het Waddengebied te komen tot de doelspecificaties. Bij de totstandkoming van het concept Uitvoeringskader hebben we deze partijen ook betrokken.

Wing beveelt ook aan om de afgesproken verdeling tussen thema's en majeur los te laten. De verdeling tussen thema's wordt bepaald per subsidieregeling en is daarmee niet van tevoren bepaald. De huidige afspraak tussen verdeling van majeur 2/3 van het budget en thematische subsidies en BLI 1/3 onderzoeken we om te bezien of aanpassingen nodig zijn.

In het concept Uitvoeringskader 2021-2027 heeft een aanscherping plaatsgevonden van onze positie en de rol die wij innemen. Bijvoorbeeld om actiever te zoeken naar potentiele aanvragers en verkenningen op thema's uit te voeren. We zoeken nadrukkelijk de koppeling met de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050 en houden rekening met de nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatadaptatie in onze doelspecificaties.

Er wordt een aantal aanbevelingen gedaan over de communicatie van het Waddenfonds. Aanbeveling 4 is hier een duidelijk voorbeeld van. Wij zijn ons ervan bewust dat rondom communicatie een opgave voor ons ligt. Enerzijds om inzichtelijk te maken welke bijdrage de Waddenfonds middelen leveren aan de vier hoofddoelen en de afzonderlijke projecten en programma's. Anderzijds ook om aanvragers te inspireren wat voor projecten en programma's mogelijk zijn. En om ze uit te dagen om aanvragen te ontwikkelen die bijdragen aan wat we in 2026 conform de doelspecifiaties bereikt willen hebben.

Zoals Wing concludeert in haar evaluatie levert het Waddenfonds een substantiële bijdrage aan het versterken van het Waddengebied en dat mag verteld worden. Het draagt op deze manier ook bij aan het delen van praktijkkennis over de projecten en programma's. Een voorbeeld hiervan is dat wij de komende jaren ons meer gaan richten op het organiseren van netwerkbijeenkomsten voor subsidieontvangers en potentiele aanvragers. Ook zal met gebruik van nieuwe media de resultaten en effecten van projecten en programma's meer in beeld worden gebracht. Ook betekent het voor het Waddenfonds dat we duidelijker moeten communiceren over onze subsidieregelingen, procedures en samenhang met het IKW.

6. Wanneer is het Waddenfonds klaar als organisatie?
Formeel eindigt de Gemeenschappelijke Regeling per 1 januari 2028. Op dit moment zijn er nog geen afspraken gemaakt over hoe de organisatie afgewikkeld moet worden.

Aanbeveling

77. *Maak op korte termijn vast een voorlopig plan voor de organisatorische afwikkeling op hoofdlijnen. Dit wijst de weg bij het aangaan van verplichtingen in de periode die nog volgt. Formuleer in dit plan antwoorden op de volgende vragen:*
    - *Hoe wordt voorkomen dat het Waddenfonds voor het einde van de looptijd verwordt tot een leeg huis omdat de medewerkers elders nieuwe banen zijn gaan zoeken?*
    - *Hoe worden de kennis en netwerken van de medewerkers geborgd?*
    - *Hoe wordt de kennishuishouding geborgd?*
    - *Dienen de projecten/programma's afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?*
    - *Hoe wordt omgegaan met nog resterende middelen en overlopende verplichtingen?*
    - *Hoe worden de successen/succesverhalen geborgd?*

Wij zijn ons ervan bewust dat afronding van het Waddenfonds om een goed plan vraagt. De huidige ervaring leert dat projecten soms langer doorlopen dan verwacht. Dit kan komen door projectmatige risico's, zoals vergunningstrajecten, procedures of andere organisatorische factoren die niet altijd kunnen worden voorzien of buiten de invloed van de projectpartners plaatsvinden. Op basis van deze ervaring verwacht het Waddenfonds dat na afronding van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds er nog een aantal jaren beheer gepleegd dient te worden op projecten die dan nog in uitvoering zijn. Het streven is dat binnen vijf jaar na afronding van het fonds ook het beheer van de projecten afgerond kan worden. In 2022 willen we komen met een plan hoe deze afronding verder vormgegeven gaat worden. Wij verwachten dat er dan meer zicht is op hoe het nieuwe Uitvoeringskader werkt en wat voor gevolgen dit heeft voor de afronding van het Waddenfonds.

Eindrapport

Koers houden in een zee van mogelijkheden

Tussentijdse evaluatie van het Waddenfonds

Inhoud

Eindrapport 1
Koers houden in een zee van mogelijkheden 1
Inhoud 2
1. Samenvatting 4
2. Inleiding en werkwijze 9
3. Context en condities 13
4. Effectieve inzet van de instrumenten 17
5. Effectieve besluitvorming 37
6. Verdeling van projecten over thema's en gespecificeerde doelen 47
7. Bijdrage aan de hoofddoelen 61
8. Wanneer is het Waddenfonds klaar? 93
9. Conclusies en aanbevelingen 102

Bijlage 1: Documentenlijst 123
Bijlage 2: Overzicht van de gesprekken en aantal geïnterviewden 125
Bijlage 3: Samenvatting eerdere evaluaties 127
Bijlage 4 Enquêtevragen 131
Bijlage 5 Gespreksformat 134
Bijlage 6: Lijst met criteria ten behoeve van de vraag:
wanneer is het Waddenfonds klaar? 136

HOOFDSTUK 1

SAMENVATTING

1. Samenvatting

In het Uitvoeringskader 2017-2026 is opgenomen dat eind 2021 er een midterm review van het Waddenfonds plaatsvindt, tegelijkertijd met de midterm review van het Investeringskader Waddengebied (IKW). Mede op verzoek van de Kwaliteitscommissie van het Waddenfonds is ervoor gekozen om de evaluatie van het Waddenfonds in 2020 uit te voeren. Ook de midterm review van het IKW is in 2020 uitgevoerd. Om die redenen heeft het Waddenfonds Wing gevraagd een evaluatie uit te voeren. Het Waddenfonds wil toetsen wat er is bereikt, evalueren hoe het Waddenfonds nu functioneert en bepalen wat nog nodig is om de beoogde doelen te halen.

Het Waddenfonds heeft hiertoe een aantal evaluatievragen opgesteld, die de kapstok hebben gevormd voor de studie. Wing i.s.m. KplusV heeft de evaluatie uitgevoerd door middel van een bureaustudie, een analyse van een selectie van projecten, een enquête, een aantal groepsgesprekken, een werksessie en een werkconferentie.

In de evaluatie is onderzoek uitgevoerd naar:

1. op welke manier de instrumenten van het Waddenfonds effectief worden ingezet; in hoeverre de projecten verdeeld zijn over de acht thema's en de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader en wat de bijdrage aan elk afzonderlijk thema is;
2. hoe effectief besluitvorming tot stand komt.
3. in hoeverre de reeds beschikte en afgeronde (medegefinancierde) projecten invulling geven aan de doelen van het Waddenfonds;
4. in hoeverre het Waddenfonds een bijdrage aan de vier hoofddoelen (A t/m D) levert:
    A. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.
    B. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.
    C. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.
    D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.
5. wanneer het Waddenfonds klaar is in relatie tot de vier hoofddoelstellingen;

Effectieve inzet van instrumenten

Zonder het Waddenfonds waren allerlei mooie dingen in het gebied niet gebeurd. Het Waddenfonds krijgt waardering voor haar open, klantgerichte, meedenkende houding in de begeleiding van projectaanvragen. De evaluatie laat zien dat alle drie de Waddenfonds-instrumenten (BLI, TO, IKW) bijdragen aan de doelen van het Waddenfonds en het Waddengebied. Wel bestaan er twijfels over de samenhang tussen de drie instrumenten. Diverse stakeholders geven aan dat er te weinig aandacht is om projectoverstijgend te bouwen aan impact op systeemniveau. Uit de evaluatie komt naar voren dat op het vlak van de effectieve inzet van de instrumenten winst te behalen is als het Waddenfonds duidelijker en bewuster omgaat met en inzet op de verschillende rollen die het heeft. Daarnaast zijn gesprekspartners van mening dat het Waddenfonds haar rol naast de andere programma’s en agenda’s in het gebied nader moet formuleren.

Communicatie komt uit de analyse van de verschillende instrumenten als belangrijk onderwerp naar voren. Meer communicatie over het doelbereik van de verschillende instrumenten in het Waddengebied is gewenst, over de werking van de instrumenten en over de samenhang tussen projecten onderling. Met al haar kennis van en netwerk in het gebied wordt het Waddenfonds door veel respondenten gezien als de partij die kan zorgen voor verbinding en het delen van kennis in het gebied.

Effectieve besluitvorming

In deze evaluatie is effectieve besluitvorming breed opgevat. Besluitvorming is effectief als de betreffende inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan de besluitvorming. Belangrijke criteria zijn acceptatie of draagvlak, kwaliteit en slagvaardigheid of snelheid. Zowel de besluitvorming over projectaanvragen als de bestuurlijke besluitvorming zijn meegenomen. Uit de gesprekken bleek dat de geïnterviewden twijfelen aan de onafhankelijkheid van de besluitvorming (ten opzichte van provinciale belangen) door een DB Waddenfonds dat bestaat uit drie gedeputeerden van de betrokken provincies. Wij hebben echter geen aanwijzingen gevonden, dat onafhankelijke besluitvorming in het geding zou zijn. Deze signalen onderstrepen de noodzaak van heldere communicatie over de besluitvorming en de al bestaande checks en balances. Ook de samenstelling van het AB roept vragen op. Het huidige AB bestaat uit gedeputeerden en statenleden. Geredeneerd vanuit een zo zuiver mogelijke besluitvorming kan een AB bestaand uit alleen Statenleden zuiverder functioneren, omdat gedeputeerden ook een collectief bestuur vormen wat het voor de AB leden lastiger kan maken hun kader stellende en controlerende taak uit te voeren. Echter, bij de keuze voor een AB bestaand uit Statenleden toetsen de Statenleden wel twee keer: bij het vaststellen van de kaders in Provinciale Staten, waaraan ze vervolgens in het AB toetsen. Beide indelingen bevatten dus voor- en nadelen. Wat betreft de besluitvorming over aanvragen blijken heldere communicatie en transparantie over de verschillende processen de grootste verbeterpunten om tot een nog effectievere besluitvorming te komen.

Bijdrage aan de doelen

De evaluatie laat zien dat de tussentijdse en verwachte resultaten van de gehonoreerde projecten direct bijdragen aan de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Zo kan op systeemniveau gesteld worden dat de natuur-en landschapswaarden van het Waddengebied vergroot en versterkt zijn; er (alhoewel slechts in beperkte mate) sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenze; er is bijgedragen aan een duurzame economische ontwikkeling en aan benutting van de sociaal-economische kansen in het Waddengebied door versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur, duurzamere manieren van visserij, vermindering van de CO2 uitstoot, en projecten op het gebied van de energietransitie ., en er is bijgedragen aan een duurzamere kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Ook de bewustwording ten aanzien van de verschillende doelen is toegenomen.

Over het algemeen kan gesteld worden dat er meer aandacht nodig is voor hoofddoel B. Voor doelen A en C geldt dat meer kennis is opgedaan over hoe het ecologisch systeem van de Waddenzee functioneert en over verduurzaming van de economische sectoren in het kustgebied en waarop ingezet moet worden de komende jaren. Ook aan hoofddoel D is een bijdrage geleverd waarvan de verantwoordelijkheid op korte termijn geborgd wordt vanuit de Ontwerp-Agenda Waddengebied en het Bestuurlijk Overleg Wadden.

Wanneer Klaar?

Uit deze evaluatie blijkt dat de respondenten vinden dat het Waddenfonds haar taak heeft volbracht (klaar is) als het een aantoonbare impact heeft gehad op de ambities rondom de vier hoofddoelen en als de overdracht van de taken van het Waddenfonds geregeld is. Door het ontbreken van heldere ambities op de doelen (partijen spreken veelal over een “streefbeeld”), blijkt het lastig om concreet te beantwoorden wanneer het Waddenfonds klaar is. Hoewel dit bij de oprichting van het Waddenfonds niet beoogd was, ervaren wij dit wel als een gemis. Ook het feit dat de verwachtingen in de omgeving hoog gespannen zijn als het gaat om het kunnen verantwoorden van meetbare effecten op systeemniveau, draagt daar aan bij. De vraag wanneer het Waddenfonds klaar is, is ook te beantwoorden op het niveau van de organisatie. Formeel eindigt de Gemeenschappelijke Regeling per 1 januari 2028. Maar partijen hebben nog geen afspraken gemaakt over hoe de organisatie afgewikkeld moet worden. Op dit vlak is het Waddenfonds dus klaar als zij voor alle organisatorische aspecten overdracht, beheer, of continuïteit heeft geborgd.

Top 6 aanbevelingen:

1. **Blijf weg van structuurveranderingen** en focus in het doorvoeren van aanbevelingen op gerichte aanpassingen binnen de bestaande organisatie, structuur en instrumenten, om zo effectief mogelijk te kunnen werken richting het einde van de looptijd. Dit werken we hieronder verder uit.

2. Ontwikkelingen in de omgeving van het Waddenfonds vragen om een **aanscherping van de positie van het Waddenfonds** en de rollen die zij inneemt in relatie tot de opgaven waar zij voor staat. Neem nieuwe externe ontwikkelingen nadrukkelijk mee bij de bepaling van de ambities en rol die het Waddenfonds wil vervullen voor de komende jaren. Het gaat dan om de uitvoering van de gezamenlijke agenda vanuit Rijk en regio op basis van de Agenda Waddengebied 2050, de samenwerking binnen de nieuwe governance en de koppeling met ambities en opgaven vanuit andere fondsen en budgetten zoals het HWBP, PAGW, klimaatadaptatie, de waddeneigen invulling van de energietransitie, duurzame landbouw, duurzame visserij etc.
   - Kijk opgavegericht welke bijdrage het Waddenfonds kan leveren en welke rol het kan vervullen (bijvoorbeeld een initiërende rol bij innovaties of een ondersteunde rol waar meer fondsen relevant zijn).
   - Pak nadrukkelijk aan de voorkant een verbindende rol tussen projecten en partijen.
   - Versterk de begeleidende rol in projecten in uitvoering.
   - Veel resultaten komen voort uit pilots. Borg in de komende periode de opschaling en uitrol van in pilots ontwikkelde innovaties en kennis en
   - Maak duidelijk wat je als Waddenfonds de komende jaren nog wel en niet oppakt en welke partijen hiervoor nodig zijn. Formuleer de actuele ambitie voor de vier hoofddoelen en geef naast de bestaande afspraken uit het bestuursakkoord een zo nauwkeurig mogelijk duiding **wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben.** Ga hiervoor breed het gesprek aan met het gebied waar meerwaarde ligt voor het Waddenfonds en wat vanuit ander partijen/programma’s opgepakt wordt en stel de ambitie vast met relevante partijen. Gebruik hiervoor de Agenda Waddengebied 2050 als input.

3. Maak in 2021 vast een **voorlopig plan voor de borging van de resultaten** van het Waddenfonds en **organisatorische afwikkeling op hoofdlijnen**. Dit wijst de weg bij het aangaan van verplichtingen in de periode die nog volgt. Formuleer in dit plan antwoorden op de volgende vragen:
   - Hoe wordt voorkomen dat het Waddenfonds voor het einde van de looptijd verwordt tot een leeg huis omdat de medewerkers elders nieuwe banen zijn gaan zoeken?
   - Hoe worden de kennis en netwerken van de medewerkers geborgd?
   - Hoe wordt de kennishuishouding geborgd?
   - Dienen de projecten/programma's afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?
   - Hoe wordt omgegaan met nog resterende middelen en overlopende verplichtingen?
   - Hoe wordt omgegaan met middelen die na afloop van het Waddenfonds vrijvallen?
   - Hoe worden de successen/succesverhalen geborgd?

4. **Investeer in een heldere communicatie en kennisverspreiding**. Maak in de komende periode werk van:
   - Heldere communicatie over doelbereik, ambities en aanpak van het Waddenfonds in de resterende periode.
   - Expliciete communicatie en duidelijkheid over de rollen die het Waddenfonds wel/niet vervult.
   - Betere externe communicatie over de besluitvorming en de al bestaande checks en balances.
   - Communicatie over en tussen de projecten onderling. Dit kan het Waddenfonds ook gebruiken voor de eigen communicatie.
   - Duidelijkere en tijdige communicatie over de doelen, openstellingstermijnen, criteria, aanvraag- en beoordelingsprocessen van de verschillende instrumenten en hoe de afstemming daarbinnen en daarover plaatsvindt.
   - Periodieke rapportage over de bijdrage van de gerealiseerde WF projecten aan de hoofddoelen en de ambities, dit op basis van de in ontwikkeling zijnde monitoring systematiek en de monitoring (zie 5).

5. Start zsm, maar uiterlijk vanaf 2023, met de **periodieke evaluatie en monitoring** van de bijdrage van de projecten aan de hoofddoelen en ambities van het Waddenfonds op basis van de in ontwikkeling zijnde monitoring systematiek.

6. Werk **prioritaire kennisvragen** met spoed uit tot een **kennisprogramma,** resulterend in toepasbare kennis voor het versterken van de hoofddoelen van het Waddenfonds/ Waddengebied. Zodat op basis van de antwoorden op de kennisvragen tot 2026 nog projecten kunnen worden beschikt. Deze opdracht zou het beste vanuit het Omgevingsberaad gegeven kunnen worden, zodat de inbedding geborgd is.

HOOFDSTUK 2

INLEIDING EN WERKWIJZE

2. Inleiding en werkwijze

2.1. Achtergrond en aanleiding

In 2005 besloot het toenmalige Kabinet om extra te investeren in het Waddengebied als compensatie voor en het verminderen van de schadelijke effecten van menselijke activiteiten op de natuurwaarden van de Waddenzee. Daarmee was de oprichting van het Waddenfonds een feit. Het Waddenfonds startte vervolgens in 2007. In 2011 is het Waddenfonds gedecentraliseerd naar de provincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland. Deze Waddenprovincies hebben een Gemeenschappelijke Regeling (GR) gevormd om binnen dat kader te beschikken, te bepalen en te beslissen over de besteding van de middelen van het Waddenfonds.

Net zoals veel zaken in de Waddenzee beweegt en opereert het Waddenfonds in het publieke speelveld en debat. Er zijn veel belangen en uiteenlopende meningen en het Waddenfonds is gewend om in de schijnwerpers te staan van politiek, bestuur, publieke opinie en rekenkamers. Het Waddenfonds werkt dan ook continu aan verbetering, mede naar aanleiding van onderzoeken en aanbevelingen van de Rekenkamer. Daarnaast volgde uit de midterm review in 2016 dat het niet goed mogelijk was om te beoordelen in welke mate de Waddenfondsprojecten aan de hoofddoelen van het Waddenfonds bijdragen. Op basis van die bevindingen zijn vervolgens de nieuwe succesfactoren voor Waddenfondsprojecten gespecificeerd. Daarnaast is er een apart investeringskader, gericht op grote meervoudige, integrale, gebiedsgerichte projecten, ingesteld door de provincies en wordt gewerkt aan een verbeterde monitorings- en evaluatiesystematiek. Het Investeringskader Waddengebied (IKW) richt zich op de majeure opgaven.

In het Uitvoeringskader 2017-2026 is opgenomen dat eind 2021 er een evaluatie van het Waddenfonds plaatsvindt, tegelijkertijd met de midterm review van het Investeringskader Waddengebied (IKW). Mede op verzoek van de Kwaliteitscommissie van het Waddenfonds is ervoor gekozen om de evaluatie van het Waddenfonds al in 2020 uit te voeren. De midterm review van het IKW is ook in 2020 uitgevoerd. Het Waddenfonds heeft mede naar aanleiding hiervan Wing gevraagd een evaluatie uit te voeren. Het Waddenfonds wil toetsen wat er is bereikt, evalueren hoe het Waddenfonds nu functioneert en bepalen wat nog nodig is om de beoogde doelen te halen.

Gedeeltelijk overlappend met deze evaluatie vond dus de midterm review van het IKW plaats. Deze evaluatie en de review zijn onafhankelijk van elkaar uitgevoerd, waarbij tussentijds afstemming over het proces en bijvoorbeeld de gesprekspartners heeft plaatsgevonden. Na de analyse en werkconferentie zijn de concept conclusies en adviezen naast de resultaten van de midterm review gelegd.

2.2. Doelstellingen

Om te beoordelen of het Waddenfonds met de huidige insteek en manier van werken door middel van het subsidiëren van projecten de beoogde doelen bereikt en daadwerkelijk bijdraagt aan ecologische en economische vitaliteit van het gebied is deze evaluatie uitgevoerd.

In de evaluatie is onderzoek uitgevoerd naar:

1. in hoeverre de projecten verdeeld zijn over de acht thema's en de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader en wat de bijdrage aan elk afzonderlijk thema is;

in hoeverre de reeds beschikte en afgeronde (medegefinancierde) projecten invulling geven aan de doelen van het Waddenfonds;
in hoeverre het Waddenfonds een bijdrage aan de vier hoofddoelen levert:

a) Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.
b) Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.
c) Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.
d) Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.

op welke manier worden de instrumenten van het Waddenfonds effectief ingezet;
hoe effectief besluitvorming tot stand komt;
wanneer het Waddenfonds klaar is in relatie tot de vier hoofddoelstellingen.

2.3. Onderzoeksaanpak

Door middel van een bureaustudie, analyse van een selectie van projecten, een enquête, een aantal groepsgesprekken, een werksessie en een werkconferentie is de evaluatie uitgevoerd. Deze aanpak met verschillende methoden van dataverzameling, waarmee de vragen vanuit verschillende bronnen beantwoord worden, staat ook bekend als triangulatie. Door middel van triangulatie wordt de betrouwbaarheid van (kwalitatief) onderzoek geborgd.

2.3.1. Bureaustudie

De bureaustudie richt zich op de gepubliceerde informatie. Met behulp van deze informatie beschrijven we de uitgangspunten, startcondities, werkwijze en governance van het Waddenfonds en analyseren we de eerdere evaluaties, de monitoring- en evaluatiesystematiek. De lijst met bestudeerde documenten staat in bijlage 1.

De projecten analyse omvatte alle projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend. We hebben de kwantitatieve kerngegevens in beeld gebracht en zijn dieper ingegaan op een selectie van Budget Lokale Innovatie (BLI) en Thematische Opgave (TO) projecten. In deze selectie zijn grotere en kleine projecten verdeeld over de verschillende thema’s en gestart in verschillende jaren opgenomen. Daarnaast zijn alle lopende IKW projecten bestudeerd. Op die manier is een representatief beeld te schetsen van de bijdrage van de projecten aan de doelen van het Waddenfonds.

De jaarverslagen van de Waddenacademie en de eerdere evaluaties van de Waddenacademie hebben bijgedragen aan het evalueren van hoofddoel D. Hierbij is gekeken naar de wijze waarop de Waddenacademie invulling geeft aan haar opdracht om bij te dragen aan de ontwikkeling van een duurzame kennishuishouding in het gebied.

2.3.2. Enquête

Een enquête is verstuurd naar aanvragers/betrokkenen van/bij het Waddenfonds en was bedoeld om een beeld te krijgen van de werkwijze en het functioneren van het Waddenfonds. Er is een digitale vragenlijst gemaakt in de online tool Typeform. De vragenlijst is te vinden in bijlage 4.

De enquête is op 18 augustus verstuurd naar 240 aanvragers/betrokkenen. Na twee weken is er een herinnering gestuurd. In totaal hebben we de antwoorden van 45 respondenten geanalyseerd. Deze analyse komt terug in de volgende hoofdstukken. Van de 45 respondenten waren er 20 aanvragers van het Budget Lokale Innovaties, 18 aanvragers van de Thematische Openstellingen en 9 aanvragers van Majeure Opgaven. 1 respondent gaf aan geen aanvrager te zijn. Deze verdeling hebben we meegenomen in onze analyses. Daar waar onze resultaten op de enquête gebaseerd zijn, geven we dit weer.

2.3.3. Gesprekken

In de periode van half augustus tot de derde week van september hebben er 16 groepsgesprekken plaatsgevonden (met in totaal 56 mensen, daarnaast hebben 4 mensen schriftelijk gereageerd op de vragen). Het omgevingsberaad heeft wegens omstandigheden schriftelijk gereageerd. Met verschillende gesprekspartners zijn meerdere onderwerpen besproken om het functioneren van het Waddenfonds en waar dat anders of beter kan in de breedte te onderzoeken. Tijdens de gesprekken werd er onder andere gevraagd naar: de samenwerking, bijdrage aan de doelen, effectiviteit van de besluitvorming en wanneer het Waddenfonds klaar is. De bevindingen van deze gesprekken staan beschreven in de volgende hoofdstukken. In bijlage 6 staat een voorbeeld van de gesprekshandleiding en in bijlage 3 is een overzicht van de gesprekken en het aantal deelnemers terug te vinden.

2.3.4. Werkconferentie

Op 27 oktober 2020 is er een werkconferentie gehouden waarin de conceptresultaten en aanbevelingen breder zijn gedeeld en waarin aandacht is besteed aan het lerende aspect van deze evaluatie, door samen vooruit te kijken. Het doel was om de conclusies en adviezen te scherpen en van elkaar te leren.

2.4. Leeswijzer

De rest van het rapport is als volgt opgebouwd. In het volgende hoofdstuk zetten we de context en condities van het Waddenfonds uiteen. We gaan in op wat het Waddenfonds is, de werkwijze, de governance en instrumenten van het Waddenfonds. In hoofdstuk 4 beantwoorden we de evaluatievraag die gaat over de effectieve inzet van de instrumenten van het Waddenfonds. Vervolgens gaat hoofdstuk 5 over effectieve besluitvorming. In hoofdstuk 6 laten we zien hoe de projecten die het Waddenfonds subsidieert verdeeld zijn over de verschillende thema's en gespecificeerde doelen. De bijdrage van door het Waddenfonds gesubsidieerde projecten aan de vier hoofddoelen wordt in hoofdstuk 7 in kaart gebracht en in hoofdstuk 8 gaat het over de vraag wanneer het Waddenfonds klaar is. We eindigen met de conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 9.

HOOFDSTUK 3

CONTEXT EN CONDITIES

3. Context en condities

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op wat het Waddenfonds is, welke werkwijze het Waddenfonds hanteert, hoe de governance van het Waddenfonds er uit ziet, en welke instrumenten het Waddenfonds gebruikt.

3.2. Waddenfonds, werkwijze en governance

De Wet op het Waddenfonds is in 2007 in werking getreden, het fonds strekt ter financiering van additionele investeringen in het Waddengebied die de ecologie en economie van het gebied bevorderen. Het fonds is per 2011 gedecentraliseerd. De drie provincies hebben daarmee de autonome bevoegdheid om binnen de kaders van de ingestelde GR de middelen van het Waddenfonds te verdelen en daarmee een belangrijk instrument in handen om invulling te geven aan het beleid voor de Waddenzee en het Waddengebied.

De hoofddoelstelling van het Waddenfonds blijft ongewijzigd: De Subsidiëring van activiteiten, anders dan reguliere investeringen of beheers- of onderhoudswerken, die gericht zijn op of bijdragen aan:
1. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.
Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.
Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.
Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.[1]

De gelijke verdeling van de middelen aan het einde van de periode (2026) uit het Waddenfonds tussen duurzame economie (50%) en ecologie (50%), zoals opgenomen in het bestuursakkoord decentralisatie Waddenfonds, wordt in stand gehouden.

3.2.1. Werkwijze

Ondernemers, stichtingen, verenigingen en lagere overheden kunnen een subsidieaanvraag indienen voor de uitvoering van een project. Subsidieaanvragen kunnen niet continue worden ingediend. Het Waddenfonds hanteert thema's die voor bepaalde perioden worden opengesteld (Thematische Openstellingen (TO)). Daarnaast is er het Budget Lokale Innovaties. Met het Budget Lokale Innovaties (BLI) ondersteunt het Waddenfonds kleinschalige, vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit en de duurzaamheid van lokale gemeenschappen. Ten derde zet het Waddenfonds samen met de drie Waddenprovincies middels het Investeringskader Waddengebied in op bijdragen

[1] Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds, 2015

aan zes majeure opgaven in het Waddengebied. De verschillende instrumenten van het Waddenfonds worden in het volgende hoofdstuk toegelicht.

In een zogenaamd openstellingsbesluit wordt aangegeven aan welke criteria een project moet voldoen, voor welke activiteiten subsidie kan worden aangevraagd en hoe en in welke periode een aanvraag kan worden ingediend. Een openstellingsbesluit wordt gepubliceerd in het Blad gemeenschappelijke regeling van Waddenfonds en bekend gemaakt op de website en in nieuwsbrieven.

3.2.2. Werkproces Waddenfonds

Voor indiening van projecten hebben aanvragers de mogelijkheid om in gesprek te gaan met programmaregisseurs en subsidiespecialisten om de kansrijkheid van de in te dienen subsidieaanvraag te vergroten. Gekeken wordt waar binnen het project kansen liggen voor versterking en verduurzaming van het Waddengebied. Als het project inderdaad bijdraagt aan een van de vier hoofddoelen (of meerdere) dan helpen de programmaregisseurs bij het voorbereiden van een goede aanvraag. In het geval van een thematische openstelling gaat het dan vooral over voorlichting, voor majeure opgaven gaat de begeleiding een stap verder richting adviseren en meehelpen. Indien dat onderdeel is van een openstelling kan de programmaregisseur de aanvrager attent maken op de mogelijkheid een advieskosten voucher (ter waarde van € 5.000) aan te vragen. Daarmee kan hulp ingeroepen worden van een externe deskundige om tot een goede subsidieaanvraag te komen.

Om tot een objectieve beoordeling van de aanvraag te komen, gaat de aanvraag voor de inhoudelijke toets naar een programmaregisseur die niet betrokken was in de voorbereidende gesprekken. In geval van een tenderprocedure gaat de aanvraag voor de inhoudelijke toets naar een externe deskundigencommissie. De Waddenfondsorganisatie brengt een intern advies uit, maar het is vervolgens aan het Dagelijks Bestuur (DB) Waddenfonds om een definitief besluit te nemen. Het DB besluit of de aanvraag wordt toegekend of afgewezen en wat gebaseerd op het interne advies de hoogte van de subsidie wordt.

Als een projectaanvraag gehonoreerd wordt, blijft een regisseur betrokken als aanspreekpunt voor de aanvrager. Intern houdt de beheerorganisatie de kosten en voortgang van het project in de gaten tot het project is afgerond. Indien nodig kan bij de beheerorganisatie een wijzigingsverzoek of bijstelling van het projectplan worden aangevraagd.

3.2.3. Bestuur Waddenfonds

Het Waddenfonds is een Gemeenschappelijke Regeling van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen en wordt bestuurd door het Algemeen Bestuur (AB) Waddenfonds.

Het Algemeen Bestuur bestaat uit negen leden, aangewezen door de drie Provinciale Staten: waarvan in elk geval de gedeputeerde die het Waddenfonds in de portefeuille heeft wordt aangewezen. Het AB heeft een kaderstellende en controlerende taak, zo is het bijvoorbeeld aan het AB om de begroting, jaarrekening, jaarverslag, het ontwerp-Uitvoeringskader en het Uitvoeringsprogramma vast te stellen (artikel 18 uit de GR Waddenfonds 2015).

De zittingsduur van de leden van het AB is gelijk aan die van provinciale staten. Het AB vergadert ten minste tweemaal per jaar en verder zo vaak als de voorzitter of het DB dit nodig acht, dan wel ten minste een vijfde van het aantal leden dit schriftelijk verzoekt. De vergaderingen van het AB zijn openbaar. Elk lid van het AB heeft één stem. Het AB benoemt uit zijn midden een voorzitter en stelt een rooster van benoeming en aftreden vast. Benoeming vindt in beginsel voor een aaneengesloten periode van vier jaar plaats. De voorzitter is tevens voorzitter van het Dagelijks Bestuur (DB) Waddenfonds.

De drie provincies geven niet op exact dezelfde manier invulling aan de vertegenwoordiging in het AB Waddenfonds. De provincies Groningen en Fryslân hebben een vertegenwoordiging van gedeputeerden in het AB Waddenfonds. Vanuit de provincie Noord-Holland nemen Statenleden deel in het AB Waddenfonds.

Het Dagelijks Bestuur Waddenfonds bestaat uit de voorzitter en twee andere leden, door en uit het AB aan te wijzen, zodanig dat vanuit elke deelnemende provincie de gedeputeerde die het Waddenfonds in portefeuille heeft wordt aangewezen. Het Dagelijks Bestuur kent subsidies toe en stuurt de uitvoeringsorganisatie van het fonds aan. Het DB vergadert zo vaak als de voorzitter of één van de leden dit nodig acht. In de vergadering van het DB heeft ieder lid één stem. Voor het tot stand komen van een beslissing bij stemming wordt de volstrekte meerderheid vereist van hen die een stem hebben uitgebracht.

3.2.4. Kwaliteitscommissie Waddenfonds

Op verzoek van de Tweede Kamer heeft het Waddenfonds een onafhankelijke kwaliteitscommissie die toezicht houdt op de onafhankelijke deskundigheid en de kwaliteit van het Waddenfonds, dit is tevens vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. De commissie bestaat uit vijf leden en geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur Waddenfonds. De commissie heeft een belangrijke rol bij de vaststelling van het meerjarige uitvoeringsprogramma en bij de vaststelling en evaluatie van het jaarprogramma van het Waddenfonds.

3.3. Relatie met gerelateerde trajecten

In deze paragraaf wordt kort de relatie tussen deze evaluatie en gerelateerde trajecten van monitoring en evaluatie, midterm IKW en herijking Uitvoeringsprogramma en Uitvoeringskader Waddenfonds beschreven.

3.3.1. Monitoring en evaluatie

Mede naar aanleiding van rekenkamer onderzoeken en eerdere evaluaties heeft het Waddenfonds in 2018 door de Taskforce Monitoring een monitorings- en evaluatiesysteem laten ontwikkelen. Het systeem is op 7 september 2018 door het Algemeen Bestuur vastgesteld. Met het systeem is het mogelijk om de resultaten en effecten van de door het Waddenfonds gesubsidieerde projecten te monitoren en periodiek te evalueren. Ten tijde van deze evaluatie werd verder invulling geven aan de implementatie van het monitoringssysteem voor de outcome van de Waddenfondsprojecten.

Het monitoringssysteem is vanaf eind 2018 op ‘vrijwillige basis’ toegepast bij een aantal nieuwe aanvragen, om het op basis van praktijkervaringen verder te verfijnen.

Het systeem van monitoring en evaluatie is vernieuwd, zowel voor de subsidieverstrekker als voor de subsidie-ontvanger. Daarom is voor bepaalde tijd externe proces-ondersteuning bij de implementatie van het systeem georganiseerd. Zodra voldoende kennis en ervaring is opgedaan vervalt deze proces-ondersteuning. Er zal een zogenoemde ‘expertgroep’ worden gevormd. Die bestaat uit enkele onafhankelijke ‘experts’, die op afroep beschikbaar zijn om bijstand te bieden bij de meer complexe monitorings- en evaluatievragen.

3.3.2. Midterm review IKW

De processen van de evaluatie midterm IKW en de evaluatie van het Waddenfonds zijn op elkaar afgestemd en lopen tegelijkertijd. De resultaten van de evaluatie midterm IKW zijn tegen het licht van de resultaten van deze evaluatie gehouden, hier komen geen conflicterende conclusies uit naar voren. De conclusies van de midterm review IKW en deze evaluatie zijn vergelijkbaar en versterken elkaar.

3.3.3. Herijking Uitvoeringsprogramma en Uitvoeringskader Waddenfonds

Parallel aan deze evaluatie is de herijking van het Uitvoeringsprogramma en Uitvoeringskader Waddenfonds opgestart. De evaluatie en herijking hebben los van elkaar plaatsgevonden. We bevelen aan om de van toepassing zijnde aanbevelingen in het nieuwe Uitvoeringsprogramma en Uitvoeringskader Waddenfonds te laten landen.

HOOFDSTUK 4

EFFECTIEVE INZET VAN DE INSTRUMENTEN

4. Effectieve inzet van de instrumenten

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op hoofdvraag 5: op welke manier worden de instrumenten van het Waddenfonds effectief ingezet? Achtereenvolgens wordt ingegaan op de drie verschillende instrumenten van het Waddenfonds, het Budget Lokale Innovaties (BLI) de Thematische Openstellingen (TO) en het Investeringskader Waddengebied (IKW). Eerst wordt beschreven wat elk instrument inhoudt en vervolgens worden per instrument de resultaten uit de bureaustudie, enquête en gesprekken beschreven. Vervolgens worden meer algemene punten met betrekking tot effectiviteit van de instrumenten beschreven. Het hoofdstuk eindigt met een conclusie waarin antwoord wordt gegeven op de vraag over effectieve inzet van instrumenten.

4.2. Instrumenten van het Waddenfonds

In deze paragraaf worden de drie instrumenten van het Waddenfonds beschreven. Achtereenvolgens komen het Budget Lokale Innovaties, de Subsidieregeling thematische openstellingen en het Investeringskader Waddengebied aan de orde.[2]

4.2.1. Het Budget Lokale Innovaties

Met het Budget Lokale Innovaties (BLI) ondersteunt het Waddenfonds kleinschalige, vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit en de duurzaamheid van lokale gemeenschappen. Deze initiatieven zijn van belang voor de leefbaarheid van het Waddengebied. Subsidiabel zijn activiteiten die de vitaliteit en de sociaaleconomische duurzaamheid van lokale gemeenschappen verbeteren, en die bijdragen aan nieuwe netwerken of versterking van bestaande netwerken.

Van bijdrage aan de vitaliteit en de duurzaamheid van lokale gemeenschappen is sprake als initiatieven op lokale schaal de kwaliteit van de leefomgevingskwaliteit versterken, die tevens een impuls geven aan (verduurzaming van) economische activiteiten.

Omdat er diverse (provinciale) programma's bestaan ter versterking van de leefbaarheid, heeft het Waddenfonds na een evaluatie van BLI in 2017 besloten om het Budget Lokale Innovaties in te zetten aansluitend op en als cofinanciering van deze regionale leefbaarheids- programma's. Initiatieven moeten aansluiten op de (provinciale) stimuleringsprogramma's op het gebied van leefbaarheid, plattelandsontwikkeling en/of wonen. Het Waddenfonds toetst op de subsidie

[2] Strikt genomen zijn de incidentele subsidie's, de tenderregeling Garnalenvisserij Waddenzee, de Subsidieregeling advieskosten Waddenfonds en boekjaarsubsidie aan Waddenacademie ook instrumenten van het Waddenfonds. In deze evaluatie hebben wij ons gericht op de drie hoofdinstrumenten: BLI, TO en IKW.

technische aspecten en inhoudelijk of aanvragen in voldoende mate bijdragen aan één of meer BLI-doelen.

Bij de inzet van BLI-budget wordt daarbij ook gelet op of:

- de aanvraag past binnen de voor de regio geldende beleidskaders c.q. daar niet strijdig mee is;
- en tot welke hoogte de aanvraag in aanmerking komt voor een overheidsbijdrage als gevolg van andere geldende subsidiemogelijkheden in de betreffende regio;
- de aanvraag iets vernieuwends toevoegt aan de vitaliteit van een dorp en/of bestaande initiatieven op het gebied van de leefbaarheid versterkt en via samenwerking tussen meerdere lokale partners wordt uitgevoerd.

Met als indicatoren:

- Toename van duurzame sociaaleconomische ontwikkeling in lokale gemeenschappen (CBS-indicator uit enquêtegegevens ‘sociale cohesie’), gemeten aan geleverde nieuwe producten, functies of diensten.
- Toename van nieuwe netwerken of versterking van bestaande netwerken.

De subsidie voor het Budget Lokale Innovaties wordt verdeeld op volgorde van binnenkomst. De hoogte van de subsidie bedraagt niet meer dan 50% van de subsidiabele kosten. De subsidie bedraagt ten hoogste € 50.000 per aanvraag.

4.2.2. Subsidieregeling thematische openstellingen

Om te zorgen dat het Waddenfonds haar hoofddoelen bereikt, wordt met de subsidieregeling voor het instrument thematische openstellingen gewerkt aan acht thema’s waarbinnen concreet is aangegeven welke aspecten prioriteit hebben. Deze thema’s zijn op hoofdlijnen geschetst in het Uitvoeringsprogramma Waddenfonds 2017-2026. Als thema-indeling wordt gehanteerd:

Hoofddoel A: Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.

1. Natuur (Waddenzee en Eems-Dollard estuarium, Randen van het wad)
2. Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie

Hoofddoel B: Het verminderen en wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee.

3. Bodem, water, licht en geluid

Hoofddoel C: Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied, dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.

4. Duurzame recreatie en duurzaam toerisme
5. Duurzame energiehuishouding
6. Duurzame waddenhavens
7. Duurzame visserij
8. Duurzame landbouw/ agrarische sector

Per thema is er een achtergrondbeschrijving met de ‘opgave’ van het betreffende thema en een nadere uitwerking in doelen, subsidiabele activiteiten en indicatoren.

Het Waddenfonds zet zowel het tenderinstrument in (aanvragen kan tot een vastgestelde datum, en dan worden voorstellen ten opzichte van elkaar en de regeling beoordeeld, deels door een commissie van externe deskundigen) als het first-come-first-serve (molenaars) principe (aanvragers worden in volgorde van binnenkomst beoordeeld ten opzichte van de regeling, totdat het budget is uitgezet).

4.2.3. Majeure projecten / Investeringskader Waddengebied

Met het Investeringskader Waddengebied (IKW) zetten de waddenprovincies (Noord-Holland, Fryslân en Groningen) zich in om een samenhangend programma te realiseren. Daarbij worden middelen van het Waddenfonds als cofinanciering benut. Hierbij staan initiatieven gericht op het versterken van de ecologie en economie centraal. Het IKW 2016-2026 en de daar uit voortvloeiende programmering vormt daarbij het beleidskader voor het Waddenfonds om te beoordelen of projecten voor een subsidie in aanmerking komen. Doel van het investeringskader voor majeure projecten is te komen tot een zorgvuldig (proces), gefundeerde (inhoudelijk en financieel) en verantwoorde bijdrage uit het Waddenfonds aan de zes majeure opgaven in het Investeringskader Waddengebied 2016-2026. Voor de beoordeling of een project in aanmerking kan komen voor een bijdrage van het Waddenfonds gebruikt het Waddenfonds het Uitvoeringskader Waddenfonds als toetsingskader. De zes opgaven van het IKW zijn:

- Waddenzee
- Havenontwikkeling en natuurverbetering
- Versterken en vermarkten Werelderfgoed
- Vitale kust en afsluitdijk
- Eems-Dollardgebied in balans
- Eilanden op eigen kracht

Voor de IKW-projecten is cofinanciering een vereiste en een minimale subsidie van 500k.

4.3. Algemene resultaten met betrekking tot de effectiviteit van de instrumenten

Zoals hierboven beschreven kent het Waddenfonds drie instrumenten. Op basis van de analyse van alle projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend, blijkt de verdeling van projecten over de drie instrumenten als volgt:

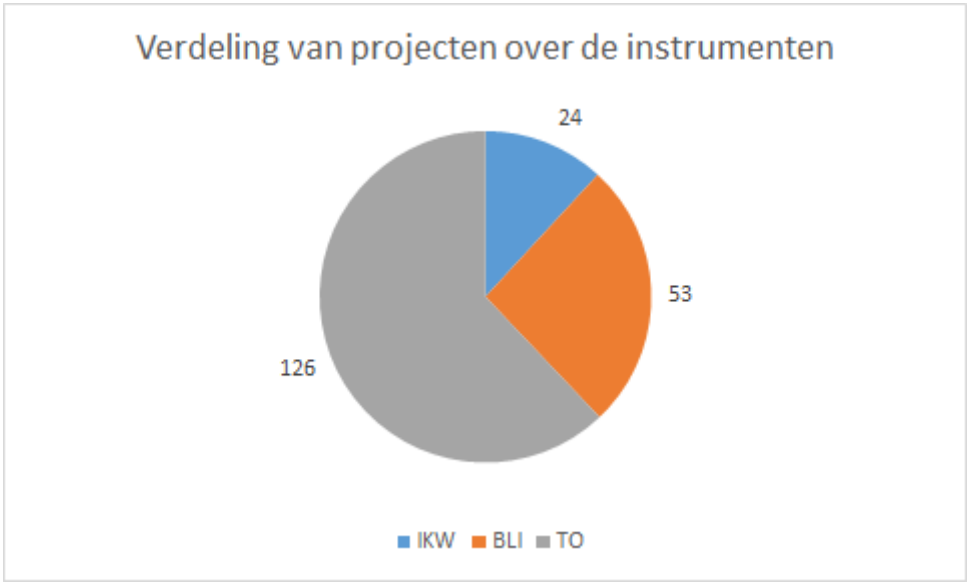

Grafiek 4.1: Verdeling van de projecten over de instrumenten. (Op basis van alle projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend.)

Kijken we naar de verdeling van budgetten over de instrumenten in dezelfde periode dan komt daaruit het volgende beeld:

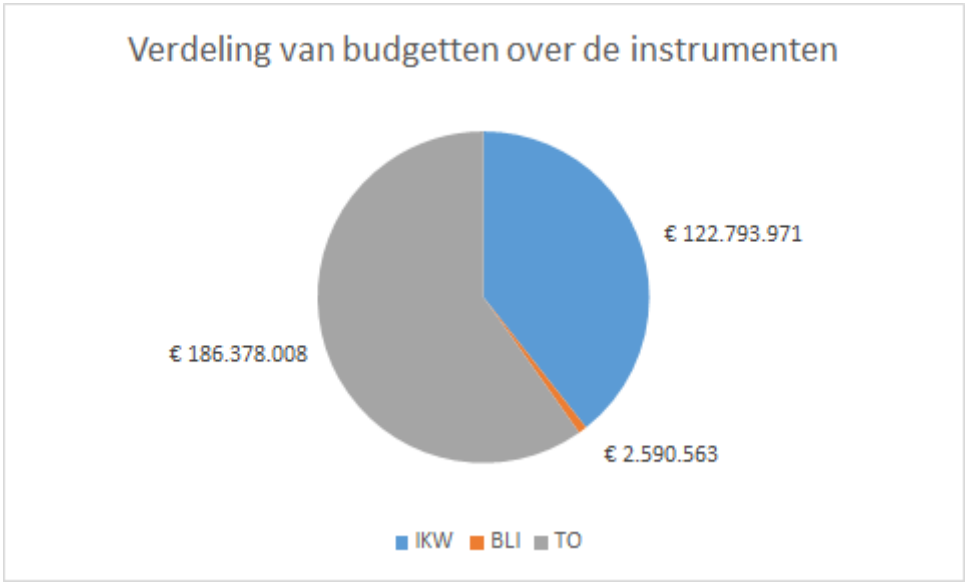

Grafiek 4.2: Verdeling van de budgetten over de instrumenten. (Op basis van alle projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend.)

De analyse uit de grafieken sluit aan bij de opzet van de instrumenten van het Waddenfonds. Zo kan er uit de grafieken afgeleid worden dat er veel BLI projecten zijn gehonoreerd, maar dat deze maar een klein budget van het Waddenfonds innemen; dat het merendeel van het budget naar de

thematische opgaven en het IKW gaat en dat er in verhouding meer thematische projecten zijn uitgevoerd dan IKW-projecten (IKW-projecten zijn grotere projecten dan de thematische projecten).

Uit de gevoerde gesprekken komen ten aanzien van de Waddenfonds instrumenten verschillende punten naar voren. Enerzijds wordt de diversiteit van de verschillende instrumenten (van kleine tot grote projecten financieren) als positief ervaren. Anderzijds vraagt men zich hierbij wel af wat dit betekent voor de integraliteit van de projecten en het doelbereik. Wat is de effectiviteit van deze drie instrumenten gezamenlijk? Leidt deze diversiteit wel tot een symfonie? Wel wordt opgemerkt dat het goed is de laatste jaren geen veranderingen meer aan te brengen in het instrumentarium omdat dat veel tijd en geld kost en onduidelijkheid bij aanvragers teweegbrengt.

Suggesties voor verbeteringen die zijn meegegeven:

- Overweeg om als instrument effectmetingen van de verschillende instrumenten toe te voegen.
- Bekijk de optie van een revolverend fonds om lokale innovaties verder te brengen. In de praktijk zal dit lastig zijn, omdat dit een andere inrichting van de organisatie van het Waddenfonds vraagt. Ook in het licht van het naderende einde van de GR lijkt dit niet wenselijk.
- Zoek uit of de eisen en procedures voor economische projecten meer overeen kunnen komen met andere subsidies uit de omgeving, zoals SNN.
- Bedenk hoe het Waddenfonds een rol kan spelen met haar instrumentarium bij de uitvoeringsagenda van de gebiedsagenda Wadden.

Uit de gesprekken komt ook naar voren dat er in verhouding meer geld en capaciteit ingezet moet worden op IKW-projecten, omdat hier meer impact mee behaald kan worden.

4.4. Budget lokale Innovaties

Uit de enquête blijkt veel draagvlak voor het instrument BLI. Hierbij moet opgemerkt worden dat 20 van de 45 respondenten een BLI-aanvraag heeft ingediend bij het Waddenfonds. Op de vraag waarin het Waddenfonds succesvol is, wordt een aantal keer gerefereerd naar het instrument BLI. Hieruit blijkt dat de waarde van kleine initiatieven voor het gebied gezien wordt en ook de rol die het Waddenfonds hierin speelt. Zo beschrijft een respondent dat het Waddenfonds succesvol is in het stimuleren van kleine initiatieven en helpt deze van de grond te krijgen.

Ook in de gesprekken is het instrument BLI besproken. Enerzijds wordt er positief gesproken over de mogelijkheid van het subsidierenen van kleinschalige initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid in het Waddengebied. Men is in het algemeen positief over de inzet van het Waddenfonds op grotere en kleinere projecten en vindt dat het BLI behouden moet blijven de komende jaren. Een fonds ook voor kleinere projecten wordt genoemd in het Bestuursakkoord en is daarmee een nadrukkelijke wens van het DB. De kleine projecten hebben hun eigen charme, kennen veel variatie en zijn laagdrempelig. Uit de gesprekken hierover blijkt dat leefbaarheid (als gevolg van krimp) in het gebied een belangrijk thema is. Het Budget Lokale Innovaties draagt bij aan het beter omgaan met de gevolgen van krimp en een verbetering van de leefbaarheid.

Er is echter ook kritiek op de BLI- projecten geuit in de gesprekken. De bijdrage aan de leefbaarheid en het belang daarvan wordt wel gezien, maar hoe dit aansluit op de vier hoofddoelen van het Waddenfonds is de vraag. Moet het Waddenfonds daarom zulke projecten wel financieren? Wat is de meerwaarde voor het Waddengebied? Bovendien maakt de beeldvorming over de BLI-projecten het Waddenfonds kwetsbaar. Veel projecten lijken ook vanuit andere subsidies mogelijk gemaakt te worden. Het Waddenfonds geeft daarover aan juist de cofinanciering te leveren waar in de andere programma's vaak om gevraagd wordt, op deze manier vindt er dus samenwerking met en afstemming op de andere programma's plaats. Aandachtspunten met betrekking tot BLI uit de gesprekken:

- Het is de vraag of het Waddenfonds ook eenmalige evenementen zou moeten financieren vanuit continuïteit oogpunt. Een criterium hiervoor zou kunnen zijn dat er een doorkijk op continuïteit gegeven kan worden.
- De koppeling van de BLI-criteria aan de hoofddoelen van het Waddenfonds kan explicieter. Het instrument BLI wordt beschouwd als verbijzondering van de economische doelstelling en kan bijdragen aan het draagvlak voor het Waddenfonds.
- Het criterium met betrekking tot versterking netwerken, en/of toename nieuwe netwerken wordt ter discussie gesteld. Afgevraagd wordt of dit nu wel of niet bij het Waddenfonds past. Aanvragers ervaren het als een extra criterium. Het is lastig netwerken af te dwingen, maar mooi als deze tot stand komen, zeker vanuit het oogpunt van kennisdeling. Het Waddenfonds wil juist aan netwerken bijdragen om de sociale cohesie te versterken aansluitend bij de doelen van BLI.
- Voeg in ieder geval niet meer criteria toe aan het BLI, dan maak je het voor de laatste jaren weer lastiger.
- Het is goed om na te gaan wat de kleinere projecten gezamenlijk bereiken.
- Er is weinig aandacht voor communicatie tussen en over de huidige BLI-projecten. Projecten zouden onderling meer van elkaar kunnen leren.
- Een verbeterpunt voor het Waddenfonds is om meer aanwezig te zijn bij de start en uitvoering van BLI-projecten, ook vanuit de afdeling communicatie.
- Educatie en voorlichting zijn belangrijke onderdelen van BLI-projectplannen. Focus niet alleen op de fysieke output, ook op de educatie en voorlichting naar de doelgroepen.

- De beslistermijn wordt als lang ervaren (8 weken op aanvraag, 8 weken op uitbetaling subsidie).
- De samenwerking van de drie provincies rondom BLI-projecten gaat goed. Dit kan een leerpunt zijn voor de andere projecten van het Waddenfonds.
- Doel van het BLI is ook om laagdrempeligheid te creëren. Dit wordt als positief ervaren, maar leidt ook tot kritiek, omdat er onduidelijkheid heerst over de bijdrage van BLI-projecten aan de hoofddoelen van het Waddenfonds.

4.4.1. Conclusies en aanbevelingen over BLI

Er wordt positief én negatief geoordeeld over het Budget Lokale Innovaties. De meerwaarde van de lokale initiatieven met betrekking tot leefbaarheid wordt breed erkend en gewaardeerd, maar uit de gevoerde gesprekken blijkt dat het onduidelijk is hoe BLI aansluit bij de hoofddoelen van het Waddenfonds. Dit maakt het Waddenfonds kwetsbaar in de beeldvorming naar buiten toe. Educatie en voorlichting zijn vaak belangrijke onderdelen van BLI-projectplannen en worden door de gesprekspartners gewaardeerd. Het Waddenfonds kan stimuleren dat meer over en tussen de projecten onderling wordt gecommuniceerd, zodat projecten van elkaar kunnen leren en beter bekend worden. Gezien de positieve reacties op BLI, het gegeven dat de financiële impact op het totale

budget van het Waddenfonds marginaal is en de bijdrage aan bewustwording kan geconcludeerd worden dat er genoeg redenen zijn om het Budget Lokale Innovaties de komende jaren te behouden als instrument.

Aanbevelingen

- Breng de doelen van BLI duidelijker naar voren en breng ook de relatie met hoofddoel C duidelijker naar voren. Overweeg de duiding van de vier hoofddoelen zodanig aan te passen dat de breed ervaren meerwaarde van BLI duidelijker bij de hoofddoelen aansluit, en communiceerbaar is. Met name de relatie met hoofddoel C ligt zeer voor de hand, maar komt onvoldoende expliciet naar voren.
- De geboden ondersteuning om tot goede projectaanvragen te komen, wordt erg gewaardeerd. Blijf deze ondersteuning dus aanbieden.
- Educatie en voorlichting zijn belangrijke onderdelen voor BLI-projecten. Zorg als Waddenfonds dat hier meer aandacht voor komt, net als voor communicatie over de projecten onderling. Dit kan het Waddenfonds ook gebruiken voor de eigen communicatie.
- Het criterium opbouwen van netwerken wordt door indieners als lastig en extra ervaren bovenop het eigenlijke project. Heroverweeg het belang en hoe dit criterium meegewogen wordt.
- Benoem het waarom van het financieren van (eenmalige) evenementen goed in de communicatie. Of financier eenmalige projecten alleen als er doorkijk is op continuïteit.
- Denk erover na om BLI te laten landen in gebiedsopdrachten onder het IKW (kralen aan de ketting i.p.v. stand alone projecten).

4.5. Subsidieregeling thematische openstellingen en effectiviteit

In de enquête[3] en gesprekken wordt benoemd dat de subsidieregeling voor het instrument thematische openstelling het lastig maakt om grote, integrale projecten los te trekken omdat de criteria voor de openstelling specifiek op bepaalde thema's zijn gericht en dat een overkoepelende, integrale blik mist. Er wordt erkend dat dit met de komst van het IKW is opgelost.

Ook wordt opgemerkt dat de thema's erg gescheiden zijn. Het lijkt soms of het ene thema het andere tenietdoet. Er wordt opgemerkt dat gemist wordt hoe projecten elkaar versterken. Het Waddenfonds zou haar rol om de verschillende projectideeën, waar zinvol, te koppelen sterker moeten oppakken. Uit de gesprekken blijkt dat het beeld heerst dat de medewerkers van het Waddenfonds nu teveel op het eigen thema zijn gericht en dat inhoudelijke informatie van projecten niet met elkaar gedeeld wordt.

De volgende aandachtspunten zijn meegegeven:

- De regelingen zijn op dit moment te specifiek voor bedrijfstakken. Benoemd wordt dat er projecten zijn die niet passen binnen de thematische openstellingen, maar wel bijdragen aan de hoofddoelen van het Waddenfonds.

[3] 18 van de 45 respondenten van de enquête betrof aanvragers van de thematische openstelling.

- Een paar tenders bleken lastig om vol te krijgen. Het zou goed zijn om te kijken of er in de regio voldoende mogelijkheden zijn om projecten op zo'n thema van de grond te krijgen, bijvoorbeeld met een (markt)verkenning.
- Het is aan te bevelen dat aanvragers meer zicht krijgen op wanneer welke thema's opengesteld worden door deze tijdig en duidelijk aan te kondigen. Bijvoorbeeld in een voortrollende kalender met alle openstellingen.
- De nieuwe openstelling uit het najaar van 2020 was een verbetering met de speerpunten en accenten die daarin zijn opgenomen (bv. Aqualandbouw). Zo wordt een minder brede mix van projecten over het gebied verkregen.

Uit eerdere evaluaties kwam naar voren dat er aan aanvragen voor majeure opgaven andere eisen worden gesteld dan aan de aanvragen voor thematische opgaven. Daar hebben we in deze evaluatie geen signalen over ontvangen.

4.5.1. Conclusies en aanbevelingen instrument thematische openstellingen

De subsidieregeling Thematische Openstellingen (TO) is voor verbetering vatbaar. Aanvragers geven aan dat het lastig is om tijdig te anticiperen en de uitgebreide aanvraag in te dienen binnen de deadlines als ze vooraf niet weten wanneer en welke subsidieregelingen worden opengesteld. Er wordt wisselend gedacht over de breedte van de Thematische Openstellingen. Enerzijds wordt benoemd dat het instrument te specifiek is gericht op bepaalde bedrijfstakken, anderzijds worden speerpunten en accenten als positief gezien om niet al te zeer uiteenlopende projecten in het gebied te krijgen. Voor de komende jaren kan TO een strategisch instrument zijn om gerichter te sturen op beoogde resultaten en effecten richting einde van het Waddenfonds. Nu is er een maximaal subsidiebedrag van €750.000,- per subsidieaanvrager beschikbaar. Om TO meer strategisch in te kunnen zetten, zou flexibeler met het budget om kunnen worden gegaan.

Aanbevelingen

- Communiceer tijdig over wanneer welke Thematische openstelling gaat plaatsvinden, bijvoorbeeld via een kalender, zodat aanvragers kunnen anticiperen en de kwaliteit van de aanvragen toeneemt. Biedt vooraf vast informatie op hoofdlijnen (tender/molenaar), zodat aanvragers zich gericht kunnen voorbereiden. Ook een langere openstelling kan hiertoe bijdragen.
- Zet TO de komende jaren meer strategisch in voor het bereiken van doelen en effecten, in aanvulling op IKW en laat daarbij indien nodig het maximale subsidiebedrag per project los.
- De voucherregeling wordt gewaardeerd. Houdt deze ook voor de komende periode in stand en bied voldoende ondersteuning om tot aanvragen van hoge kwaliteit te komen.

4.6. Majeure projecten/ Investeringskader Waddengebied en effectiviteit

Uit de enquête en gesprekken blijkt ten aanzien van het IKW dat men positief is over de mogelijkheid van het financieren van grote projecten door het Waddenfonds in het IKW. De onduidelijkheid over de rollen en de aansluiting van het Waddenfonds en het IKW is echter wel een

aandachtspunt. Met het IKW is de rol van het Waddenfonds veranderd. IKW en Waddenfonds hebben doelen die in elkaars verlengde liggen, maar wel deels verschillend zijn. Dit leidt tot verwarring omdat aanvragen aan zowel de kaders van het Waddenfonds als die van IKW worden getoetst. Eén respondent benoemde hierover dat nog moet blijken hoe het Waddenfonds opereert als co-financier in projecten waarin ook ministeries en/of waddenprovincies participeren. Kan het Waddenfonds dan vasthouden aan toetsing op eigen criteria? Een andere respondent beveelt aan de rol en positie van het Waddenfonds in relatie tot het IKW opnieuw te definiëren.

Benoemd wordt dat de afgelopen jaren het Waddenfonds een ontwikkeling heeft doorgemaakt. Enerzijds met betrekking tot het IKW. ‘Eerst hing het IKW erg aan het Waddenfonds, dat is nu verbreed’. Anderzijds wordt benoemd dat de medewerkers vanuit het Waddenfonds in de opgaventeams nu veel meer meedenken en de samenwerking prettiger is. ‘Eerder merkte je erg dat ze zelf ook worstelden met de verschillen tussen Waddenfonds en IKW. Ondanks de discussies hierover groeit men toch meer naar elkaar toe’.

Negen van de 45 respondenten betrof een aanvraag voor Majeure projecten. Deze respondenten vragen om meer duidelijkheid met betrekking tot wanneer het Waddenfonds tevreden is met de resultaten van het IKW en het Waddenfonds. Het gewenste beeld is tot nu toe niet duidelijk.

Eén respondent beveelt aan meer in te zetten op de majeure opgaven, en op meer ondersteuning voor de doorloop van de projecten. Vanuit het gesprek met de medewerkers van het Waddenfonds blijkt echter dat het voor sommige majeure opgaven zoals bijvoorbeeld Vermarkting werelderfgoed lastig is om mensen en partijen te vinden die majeure projecten kunnen trekken. Er wordt erkent dat de impact met majeure projecten groter is, maar dat deze niet direct loskomen vanuit de markt omdat er meer tijd voor de werving en ontwikkeling nodig is.

4.6.1. Conclusies en aanbevelingen IKW

De geïnterviewden zijn over het algemeen positief over de komst van het Investeringskader Waddengebied en de mogelijkheid om als Waddenfonds ook aan grotere, integrale projecten bij te dragen. De verwachting is dat deze nog meer impact op het gebied hebben en bijdragen aan het doelbereik van het Waddenfonds.

Uit het onderzoek blijkt echter wel dat de betrokkenheid van het WF als adviseur bij het IKW soms verwarring met zich meebrengt. Het verschil tussen het Waddenfonds en het Investeringskader is lang niet voor iedereen duidelijk. Dit zorgt voor verwarring bij aanvragers. Daarnaast bestaat er bij de aanvragers onder meer onduidelijkheid over de verschillende criteria en proces van enerzijds het Waddenfonds en anderzijds het IKW waar projecten nu aan getoetst worden. Voor aanvragers lijkt het op dit moment dat er 2 inhoudelijke beoordelingen plaatsvinden. Aanvragers verwachten geen verrassingen meer na de inhoudelijker beoordeling door het IKW. Zij verwachten 1 beleidsmatige inhoudelijke toets als het Waddenfonds in het programmateam zit. Mede daardoor ontstaat er onhelderheid over de rol van Waddenfondsmedewerkers in de opgaveteams.

De van het WF afwijkende subsidiepercentages van het IKW maken dat aanvragers (op hoofddoel A) andere partijen moeten betrekken om de financiering rond te krijgen. Dat werpt een drempel op en maakt het lastiger om een aanvraag te beginnen. Het beoogde doel van deze verschuiving

wordt echter wel bereikt, namelijk dat de partijen die nodig zijn voor de uitvoering en uitrol van de projecten al aan boord zijn. De faciliterende rol van de opgaveteams is hierin belangrijk.

Aanbevelingen

- Maak het onderscheid voor aanvragers tussen het IKW en het Waddenfonds duidelijker door heldere communicatie over het proces en de rolverdeling tussen provincies en het Waddenfonds.
- Zorg voor een transparant en verrassingsvrij beoordelingsproces. Communiceer als IKW-opgaveteams duidelijk in welke fase een bepaald project zich bevindt.

4.7. Overige punten als het gaat over de effectiviteit van de instrumenten

In deze paragraaf beschrijven we een aantal andere onderwerpen die in de analyse van de effectiviteit van de instrumenten van het Waddenfonds naar voren kwam. Achtereenvolgens behandelen we: tenders versus first-come-first serve (molenaar), plafonds en onderuitputting, het Waddenfonds in het gebied, uitrol en opschaling, economische expertise, communicatie, monitoring en evaluatie.

4.7.1. Tenders of first-come-first-serve?

Het Waddenfonds zet zowel het tenderinstrument in (aanvragen kan tot een vastgestelde datum, en dan worden voorstellen ten opzichte van elkaar en de regeling beoordeeld) als het first-come-first-serve principe (aanvragers worden in volgorde van binnenkomst beoordeeld ten opzichte van de regeling, totdat het budget is uitgeput). De keuze voor de ene of andere manier hangt af van de strategie en de “leitmotieven” van de organisatie. Voor beide vormen zijn voor- en nadelen te benoemen. Het is van belang om de uiteindelijke keuze te relateren aan kennis over de potentiële aanvragers en de expliciete rol die je als Waddenfonds bij voorkeur inneemt. Het beschikbare budget is eveneens van belang.

Wil je impact maximaliseren (co2 reductie, aantallen groeiende plantjes, bereik onder burgers oid) dan geeft de tender de meeste mogelijkheid om deze naar boven te halen. De beste, meest impact rijke voorstellen worden op die manier gehonoreerd. Een tender heeft als nadeel dat de organisatie meer tijd kwijt is met de beoordeling (alle voorstellen moeten beoordeeld worden). Daarnaast vragen aanvragers niet aan op het beste moment voor hun project, maar op het moment dat er geld beschikbaar is. Is er echter meer budget dan vraag, dan is een first-come-first-serve regeling meer gepast. Een first-come-first-serve regeling heeft voordelen, want er is een continue openstelling wat fijn is voor de aanvragers, omdat projecten niet hoeven te wachten op de opstellingen. Daarnaast verloopt met first-come-first-serve de procedure voor de aanvrager over het algemeen sneller en kunnen op die manier de organisatiekosten voor een fonds verminderd worden. Echter niet de beste aanvraag wint, maar de snelste aanvrager (met name bij een beperkt budget). Deze manier is ook goedkoper voor de organisatie (als je ruimte hebt voor 10 beoordeel je er ook maar 10 (als ze allemaal goed zijn).

4.7.2. Plafonds en onderuitputting

Het Waddenfonds stelt vast welke budgetten er voor de verschillende instrumenten in het fonds beschikbaar gesteld worden. Deze plafonds geven de maximale inzet van middelen weer. Jaarlijks wordt het totale budget wat het Waddenfonds heeft, verdeeld over de onderdelen en in een vaste verdeling. Hierbij wordt niet gekeken naar behoefte bij aanvragers of een pijplijn van potentiële projecten. In onderstaande tabel (4.1) staan de jaarlijks beschikbare budgetten voor de verschillende instrumenten benoemd.

	Jaar 2016	**Jaar 2017**	**Jaar 2018**	**Jaar 2019**	**Geen jaar**
Beschikbaar budget totaal	**€51.800.000**	**onbekend**	**€51.300.000**	**€37.051.931**	
Beschikbaar Vouchers	€0,-	€0,-	€300.000	€200.000	
Beschikbaar Thematisch	€4.300.000	€13.458.000 (inclusief herkansings-ronde)	€8.000.000	€8.000.000	
Beschikbaar IKW	€47.000.000	onbekend	€42.000.000	€27.351.931	
Beschikbaar BLI	€500.000	€500.000	€1.000.000	€1.500.000	
Verleend	**€68.382.295**	**€4.842.550**	**€16.212.819**	**€7.514.994**	**€43.707.658**
Waarvan Vouchers			onbekend	onbekend	
Waarvan Thematisch	€20.574.506	€3.391.318	€4.749.767	€4.870.684	€1.519.318
Waarvan IKW	€47.676.415	€1.024.032	€11.228.800	€2.267.576	€42.094.680
Waarvan BLI	€131.374	€427.200	€234.252	€376.734	€93.660
Vrijval van projecten in boekjaar	**€4.989.396**	**€4.110.616**	**€746.650**	**€664.472**	

Tabel 4.1: Verdeling van de budgetten over de jaren op basis van de jaarverslagen en op basis van alle projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend. Niet alle informatie was duidelijk te herleiden uit de jaarverslagen.)

Wat opvalt is dat in voorkomende gevallen het Waddenfonds de budgetten niet volledig inzet. Deze niet uitgegeven budgetten worden vervolgens toegevoegd aan de algemene reserve of voor andere doelen ingezet. Ook in eerdere evaluaties is de onderuitputting van de Waddenfondsgelden benoemd. Uit deze evaluatie blijkt ook dat het Waddenfonds niet lukt om haar budgetten volledig in te zetten.

Deze onderuitputting kan verschillende oorzaken hebben. Het plafond kan te hoog vastgesteld zijn ten opzichte van het aantal projecten. Een andere oorzaak kan zijn dat projecteigenaren er niet in slagen om tot een succesvolle aanvraag te komen. Uit de bestudeerde documenten blijkt dat beide verklaringen van toepassing zijn.

Het Waddenfonds heeft ter vergroting van de kwaliteit van projectaanvragen een Advieskostenvoucher ingezet voor thematische openstellingen. De programmaregisseur kan de aanvrager attent maken op de mogelijkheid een advieskosten voucher (ter waarde van € 5.000) aan te vragen. Daarmee kan hulp ingeroepen worden van een externe deskundige om tot een goede subsidieaanvraag te komen. Deze regeling heeft eraan bijdragen dat ook kleinere partijen geholpen zijn om subsidie aan te vragen en dat wordt door aanvragers positief gewaardeerd.

Tevens is ingezet op versterking van de regisseursfunctie, e om het toegenomen aantal aanvragen als gevolg van het IKW te kunnen beoordelen binnen de daarvoor geldende termijnen. Zonder deze inzet is te vooronderstellen dat de te benutten gelden van het Waddenfonds verder achtergebleven zou zijn. Wat echter opvalt, is dat op het niveau van het Waddenfonds geen expliciete duiding is van de rollen die het fonds inneemt in verschillende fasen. Het Waddenfonds kan haar effectiviteit vergroten door duidelijker en bewuster om te gaan met en in te zetten op de verschillende rollen die het heeft.

Over het algemeen vervult een fonds een rol in het acquireren, aanjagen en (soms) ontwikkelen van projecten, het daadwerkelijk financieren (subsidiëren) en soms ook de rol om tijdens het beheer bij te dragen aan het succes van een project gedurende de looptijd van de subsidie (inhoudelijk beheer naast financieel/ toegevoegde waarde bieden). Afhankelijk van de andere programma's, agenda's en financieringsinstrumenten in het gebied en het initiatief/de aanvraag is een afweging nodig welke rol het Waddenfonds daarin kan vervullen om het project of programma (mede) mogelijk te maken. Soms staat het Waddenfonds aan het begin van de ontwikkeling en is inzet nodig om het initiatief van de grond te krijgen en soms staat het fonds aan het eind, om het initiatief toch voor elkaar te krijgen. Dus soms fungeert het Waddenfonds als breekijzer en soms als sluitstuk.

Ook verschillende respondenten hebben vragen bij de rol van het Waddenfonds: Is het Waddenfonds puur co-financier of ook aanjager van financiering? In de gesprekken wordt aangegeven dat het Waddenfonds een belangrijke rol speelt in het verkrijgen van co-financiering. Dit wordt als positief ervaren. Specifiek voor BLI-projecten wordt het Waddenfonds als aanjager gezien (hoofdfinancier) die andere partijen over de streep trekt om het project te co-financieren. Kleinere bedrijven geven aan meer ondersteuning van het Waddenfonds te willen bij het rondkrijgen van de overige financiering. Besproken is ook of het Waddenfonds niet nog meer zaken zou moeten co-financieren (zoals in het IKW). Op die manier kan er aangesloten worden bij de grote programma's zoals de gebiedsagenda en is er sprake van een multiplierеffect. Dit laatste is echter wellicht lastig te verenigen met het uitgangspunt van additionaliteit.

De resultaten van de projecten die door het Waddenfonds gesubsidieerd worden, zijn bij het aangaan van de subsidierelatie vastgelegd, en vervolgens wordt de realisatie van het project gemonitord. Jaarlijks blijkt ook dat er (soms voor vele miljoenen) aan vrijval ontstaat op gehonoreerde projecten. Een project wordt niet, ten dele of voor minder kosten gerealiseerd. Dit inzicht ontstaat na verloop van tijd. Een niet gerealiseerd project dient dan vervolgens gecorrigeerd te worden in de resultaten van het Waddenfonds, en de impact is daarmee lager. Het is daarmee niet uit te sluiten dat er sprake is van enige overschatting in de gerapporteerde verwachte impact van het Waddenfonds.

In de bureaustudie is ook gekeken naar de aantallen afgewezen en gehonoreerde projecten per jaar, de resultaten daarvan zijn in onderstaande tabel zichtbaar over de periode 2016-2019.

Jaar	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Totaal
Totaal aantal aanvragen	34	17	32	63	21	38	63	86	354
Aantal gehonoreerd	34	17	32	33	9	14	29	35	203
Aantal ingetrokken, niet in behandeling genomen				8	1	2	8	10	29
Aantal afgewezen				22	11	22	26	41	122
% gehonoreerd van de totale aanvragen				52%	43%	37%	46%	41%	

Tabel 4.2: Aantallen afgewezen en gehonoreerde projecten per jaar. (Op basis van alle projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend. Van de lege cellen hebben we geen gegevens in de data van deze evaluatie.)

Uit de tabel blijkt dat er jaarlijks tussen de 30% en 45% van de aanvragen wordt gehonoreerd. Waarbij geen stijgende of dalende de lijn valt op te merken over de periode van 2016-2019.

Uit de bureaustudie blijkt dat projecten om de volgende redenen niet worden gehonoreerd:

- Het plan draagt niet bij aan een van de hoofddoelen van het Waddenfonds.
- Het project ondermijnt natuurdoelen.
- Er is geen zicht op cofinanciering.
- De kans dat de aanvrager de benodigde vergunningen krijgt is klein.
- Een project is economisch niet haalbaar, doordat er geen realistisch businessplan ligt of het exploitatieplan niet voldoende onderbouwd is.
- Het gaat om reguliere uitgaven.

- De aanvragen is buiten een openstellingsperiode ingediend en wordt daarom niet in behandeling genomen.
- Aanvragers trekken zelf de aanvraag in.

Kijkend naar de verdeling van afgewezen projecten over de instrumenten is het opvallend dat het IKW een 100% toekenning kent, terwijl uit de tabel blijkt dat andere instrumenten een aanzienlijk hoger afwijzingspercentage kennen. De reden hiervoor is dat met de aanvrager van een majeur project intensief wordt samengewerkt om tot een goedgekeurde aanvraag voor majeure projecten te komen.

Aantallen	Afgewezen	Verleend	% afgewezen	% verleend
IKW	0	24	0%	100%
BLI	55	53	51%	49%
TO	102	126	45%	55%
Som	157	203	44%	56%

Tabel 4.3: Verdeling van de afgewezen projecten over de instrumenten. (Op basis van alle projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend.)

Aanbeveling

- Maak duidelijk hoe vrijval van subsidiegelden inzichtelijk verwerkt wordt in de rapportages over de resultaten van het Waddenfonds en hoe vrijval doorwerkt in de inhoudelijke bijdrage van projecten aan de doelen van het Waddenfonds.
- Werk tijdens de aanvraag ook intensiever samen met aanvragers van projecten op de thematische openstellingen, waardoor de kwaliteit van de aanvraag en daarmee de kans op honorering wordt vergroot.

4.7.3. Het Waddenfonds in het gebied

Zes respondenten zien graag dat het Waddenfonds meer gaat samenwerken met partijen uit het gebied. Daarnaast ervaren drie respondenten het Waddenfonds als ontoegankelijk en vinden dat het Waddenfonds dichter naar de lokale mensen moet komen. Enerzijds blijkt uit de gesprekken dat de rolverdeling in de samenwerking met het IKW steeds helderder en duidelijker wordt. Ook wordt de verbindende functie van het Waddenfonds als positief beoordeeld. Anderzijds komt naar voren dat het Waddenfonds zichtbaarder en bereikbaarder moet zijn in het netwerk. Ook kan het Waddenfonds een rol innemen in het aan de voorkant afstemmen van een project bij verschillende partijen, zodat de uitrol niet in een later stadium wordt tegengehouden door bijvoorbeeld natuurorganisaties. Vanuit de agrarische sector wordt aangeven dat meer ruimte nodig is om te experimenteren, zowel fysiek als qua regelgeving. Hier zou ook een rol voor het Waddenfonds kunnen liggen: het fonds zou kunnen

aanjagen en zorgen voor experimenteerruimte waar wet- en regelgeving dit nog onmogelijk maakt. Omdat het Waddenfonds zicht heeft op het gehele gebied en er veel verschillende partijen in het gebied actief zijn en er veel verschillende projecten naast elkaar lopen, zien verschillende betrokkenen een rol voor het Waddenfonds in het samenbrengen van verschillende partijen.

Aanbevelingen

- Neem een rol in als ‘projectenmakelaar’, waarbij het fonds verschillende initiatieven en partijen met elkaar verbindt.
- Zoek verbindingen met lokale partijen/inwoners, en spreek daarin begrijpelijke, niet ambtelijke taal.

4.7.4. Uitrol en opschaling

Een respondent noemt in de enquete als verbeterpunt meer ruimte in het instrumentarium voor de uitrol van projecten in de fase na ontwikkeling: van pilot naar uitrol. Of dit een taak is voor het Waddenfonds is de vraag. Het Waddenfonds ziet zichzelf als een subsidieverlener die nieuwe projecten en initiatieven mogelijk maakt. Aan de andere kant heeft het fonds als doel het gebied te verbeteren, dus als projecten geen uitrol vinden, in hoeverre is er dan sprake van de gewenste impact op het gebied? En mogelijk kan deze ondersteuning op een andere manier geboden worden dan met de inzet van een subsidie-instrument, bijvoorbeeld gericht op kennisdeling.

Uit de gesprekken hierover blijkt dat ook aanvragers hier wisselend over denken. Enerzijds wordt genoemd dat er voor opschaling andere subsidiemogelijkheden zijn, anderzijds komt uit de gesprekken naar voren dat het lastig is om een project na een pilot fase te financieren tot het zelfstandig kan draaien. In de gesprekken wordt een criterium benoemd: is de opschaling nog lastig en is daar innovatie voor nodig? Zo ja, dan mogelijkheden vanuit het Waddenfonds. Dit komt overeen met de huidige werkwijze van het Waddenfonds. In een van de gesprekken wordt genoemd dat voor innovatieve projecten als minimum criterium zou moeten gelden dat er tenminste een demonstratiemogelijkheid in het Waddengebied is gerealiseerd om de techniek te demonstreren.

Aanbevelingen

- Neem een rol in het samenbrengen van verschillende partijen.
- Zorg voor meer toegankelijkheid richting de lokale bevolking.
- Zet (nog) meer in op co-financiering in grote programma’s (multiplier-effect).
- Bepaal of het Waddenfonds een rol heeft in de verdere uitrol van projecten.

4.7.5. Economische expertise

In meerdere gesprekken kwam naar voren dat respondenten vinden dat de borging van de economische projecten en de kennis en expertise hierover bij het Waddenfonds onvoldoende is of beter kan. Enerzijds wordt er benoemd dat de uitvoering van het economisch onderdeel van het Waddenfonds beter bij een partij belegd kan worden die zelf meer deskundigheid op

economisch/industrie gebied in huis heeft. Een andere oplossing die wordt genoemd, is om meer marktpartijen, zoals de NOM, in te zetten bij projectbesluiten om op basis van hun expertise een besluit te nemen over projecten. Op deze manier hoeft het Waddenfonds niet alle kennis zelf in huis te halen.

Uit zowel de gesprekken als uit de enquête blijkt dat het bestuurlijke en ambtelijke proces van het Waddenfonds niet aansluit bij de dynamiek van het bedrijfsleven (vooral met betrekking tot innovatieve projecten), waardoor aanvragen bij het Waddenfonds voor bedrijven minder aantrekkelijk worden. Een geïnterviewde pleit ervoor om de eisen en procedures voor economische projecten meer overeen te laten komen met andere subsidies uit de omgeving, bijvoorbeeld SNN. Een andere geïnterviewde deelt mee dat de dynamiek van periodieke openstellingen ongunstig is voor bedrijven doordat er vaak op korte termijn veel tijd in de aanvraag moet worden gestoken als er een tranche aankomt. Het zou voor bedrijven makkelijker zijn om in te kunnen dienen wanneer ze er aan toe zijn.

Aanbevelingen

- Breng in kaart op welke onderwerpen er voldoende kennis in huis is om de aanvragen te beoordelen, ga voor waar dat niet het geval is op zoek naar versterking (intern/extern)
- Communiceer duidelijk wanneer de openstellingen voor de verschillende thema's gepland zijn of overweeg de openstelling te verlengen.
- Ga na of er manieren zijn om beter bij processen van het bedrijfsleven aan te sluiten.

4.7.6. Communicatie Waddenfonds

Uit de analyse blijkt dat de communicatie van het Waddenfonds een terugkerend onderwerp is: Communicatie over de inhoud en mogelijkheden van de verschillende instrumenten van het Waddenfonds, informatie over het doelbereik van de projecten en instrumenten.

Verschillende respondenten vinden dat het Waddenfonds te bescheiden is in het naar buiten brengen/communiceren van resultaten. Hierdoor kunnen project minder meerwaarde creëren voor het gehele gebied. Ook is benoemd dat het goed zou zijn als er tegengeluid komt vanuit het Waddenfonds wanneer er negatieve beeldvorming in de media plaatsvindt (bijvoorbeeld ten aanzien van de BLI-projecten). Daarnaast zorgt een gebrek aan communicatie over de doelen van het Waddenfonds ervoor dat mensen de verschillende hoofddoelen niet scherp hebben, zo bestaat er nog steeds een beeld dat het Waddenfonds zich alleen moet richten op ecologische projecten, terwijl de doelstellingen op dit moment breder zijn geformuleerd. Als concreet verbeterpunt laat een gespreksdeelnemer weten dat (de afdeling communicatie) van het Waddenfonds vaker aanwezig zou kunnen zijn tijdens openingen en uitvoeringen van projecten.

Aanbevelingen

- Communiceer de resultaten en effecten van projecten actief, zodat de maatschappij ziet aan welke projecten en resultaten het Waddenfonds bijdraagt.
- Wees helder in de communicatie over de doelstellingen van het Waddenfonds, zodat er meer begrip komt voor de verschillende projecten die het Waddenfonds subsidieert.

4.7.7. Monitoring en evaluatie

Een belangrijk aspect om de effectiviteit van de instrumenten te beoordelen is monitoring en evaluatie. In de eerdere evaluaties van het Waddenfonds is het gebrek aan een degelijk monitoringssysteem benoemd en is geadviseerd daar vorm aan te geven (in het advies van de rekenkamers uit 2012, en 2018, en van Royal HaskoningDHV uit 2016). Voor het bepalen en evalueren van de bijdrage van projecten die met de inzet van het Waddenfonds worden gerealiseerd, is mede naar aanleiding van de genoemde rapporten een systeem voor monitoring en evaluatie uitgewerkt: Evaluatie en monitoringssystematiek Waddenfonds (EMS). Het systeem heeft betrekking op de thematische openstellingen van het Waddenfonds én op de bijdragen van het Waddenfonds aan majeure projecten van het IKW. De Waddenacademie is sindsdien verantwoordelijk voor het in kaart brengen en duiden van langjarige ontwikkelingen in het Waddengebied in het ecologisch, economisch en sociaal-cultureel domein op basis van kennisbehoeften vanuit beheer, beleid en wetenschap. Ten tijde van deze evaluatie was het proces rondom het optuigen van het monitoringssysteem voor de monitoring van projecten en de outcome van de projecten in volle gang. Dit was geen onderdeel van de evaluatie. Toch noemen we hier een aantal punten die tijdens de evaluatie naar voren zijn gebracht.

Op dit moment is de output monitoring tijdens de projecten bij de aanvragers belegd. Bijna elke respondent die te maken heeft gehad met monitoring heeft dit als ‘goed’ of ‘zeer goed’ ervaren. Het proces is volgens hen duidelijk, de Waddenfonds medewerkers zijn betrokken en de contacten zijn snel en goed. Punten van verbetering die genoemd worden zijn: de doorlooptijd en het detailniveau van de monitoring (deze is te gedetailleerd). Een enkele respondent vraagt zich af of er überhaupt gemonitord wordt op de verstrekte gelden.

13 van de 48 respondenten geven aan dat hun project niet volgens planning verloopt. Opvallend is dat zes van deze respondenten aangeven dat Covid 19 en de daarbij horende maatregelen de reden van vertraging is. De (verwachte) vertragingen variëren van drie maanden tot drie jaar. Waarbij twee respondenten aangeven dat het project is gestopt of er elders naar financiering wordt gezocht.

Aanbevelingen

- Evalueer en monitor wat de projecten aan de doelen hebben bijgedragen periodiek vanaf 2023 op basis van de in ontwikkeling zijnde systematiek en zorg voor operationeel zijn daarvan zsm maar uiterlijk per 1-1-2022.

4.8. Conclusies effectiviteit instrumenten Waddenfonds

In deze paragraaf wordt de volgende hoofdvraag beantwoord: Op welke manier worden de instrumenten van het Waddenfonds effectief ingezet?

Er zijn bij de stakeholders twijfels over de samenhang tussen de drie instrumenten van het Waddenfonds, maar er is wel brede overeenstemming dat alle drie instrumenten bijdragen aan de

doelen van het Waddenfonds en het Waddengebied. Voor aanvragers is niet duidelijk wanneer zij hun aanvraag moeten/kunnen indienen bij het IKW en wanneer zij beter voor een Thematische Openstelling kunnen gaan. Op dit moment ervaren de diverse stakeholders dat er te weinig aandacht is om project overstijgend te bouwen aan impact op systeemniveau. Er is ruimte voor verbetering van de inzet van de instrumenten op de vier hoofddoelen, onder andere door de samenhang van de projecten gesubsidieerd vanuit de verschillende instrumenten te verbeteren en door flexibeler om te gaan met bijvoorbeeld BLI projecten.

Communicatie komt uit de analyse van de verschillende instrumenten als belangrijk onderwerp naar voren. Meer communicatie over het doelbereik van de verschillende instrumenten in het Waddengebied is gewenst, over de werking van de instrumenten en over de samenhang tussen projecten onderling.

Aanbevelingen

- Handhaaf de huidige opzet met deze drie instrumenten. Gezien de beperkte resterende looptijd van het Waddenfonds is het niet aan te raden om nog verandering in de instrumenten te overwegen.
- Maak duidelijk wanneer een aanvraag het best bij IKW kan worden ingediend en wanneer het beste als Thematische Opgave bij het Waddenfonds.
- Zorg voor verbindingen van projecten gefinancierd vanuit de verschillende instrumenten en bijdragend aan verschillende hoofddoelen.
- Verbeter de communicatie over de mogelijkheid om BLI open te stellen voor kleine aanvragen die bijdragen aan andere hoofddoelen dan C.

Uit de evaluatie komt naar voren dat op het vlak van de effectieve inzet van de instrumenten winst te behalen is als het Waddenfonds duidelijker en bewuster omgaat met en inzet op de verschillende rollen die het heeft.

Over het algemeen vervult een verschillende rollen in verschillende fases van projecten. Afhankelijk van de andere programma’s, agenda’s en financieringsinstrumenten in het gebied en het initiatief/de aanvraag is een afweging nodig welke rol het Waddenfonds daarin kan vervullen om het project of programma (mede) mogelijk te maken. Met al haar kennis van en netwerk in het gebied wordt het Waddenfonds door veel respondenten gezien als de partij die kan zorgen voor verbinding en het delen van kennis in het gebied.

Aanbevelingen

- Beoordeel als Waddenfonds je rol in het licht van de andere programma's/ financieringsinstrumenten die er in het gebied zijn. Kijk opgavegericht in plaats van instrumentgericht naar de inzet van het Waddenfonds geld.
- Vul het complete palet aan rollen in. Dit past ook bij de fase om impact te maximaliseren. Indien dit niet het geval/mogelijk is, is het van belang expliciet te communiceren en duidelijkheid te scheppen over de rollen die het Waddenfonds wel/niet vervult. Als het Waddenfonds bepaalde rollen niet vervult, maak dan expliciet wie deze wel vervult.
- Geef de rol tot kennisdeling tussen en over de projecten (al dan niet met inzet van de Waddenacademie) op structurele wijze vorm. Denk aan een programmatische aanpak voor kennisdeling en –vermeerdering, over alle instrumenten heen. Dit zal bijdragen aan de vergroting van de impact op het gebied.
- Blijf initiatiefnemers ondersteunen om van een goed idee naar een goede aanvraag te komen.
- Meer subsidie technisch:
    - Zorg voor scherp zicht op de wijze waarop de financiële doelen (het te verstrekken subsidiebedrag) gehaald gaan worden. Het is gebruikelijk om als organisatie dit naast kwalitatief ook kwantitatief te duiden. Bezie daarbij, met het oog op de einddatum van het Waddenfonds, de mogelijkheden tot overcommittering, rekening houdend met de gebruikelijke vrijval (toegekend maar niet ingezet budget) van projecten. Richting de einddatum zijn ook fundamentele keuzes zoals sturen op uitputting en overprogrammering van belang. Bijvoorbeeld: "Wij streven er naar XX miljoen te verstrekken. Wij verwachten dat dit verspreid over XX projecten zal plaatsvinden. Om tot een gefinancierd project te komen is het vanuit onze ervaring nodig een pijplijn te creëren van het XX-voudige. Dit vereist dat wij substantieel inzetten op onze ontwikkelfunctie en de marketing-inspanningen opvoeren."
    - Verken regelmatig welke initiatieven en ideeën er spelen in het gebied (te verwachten aanvragen) en koppel deze met de ambitie van het Waddenfonds met betrekking tot wat zij gerealiseerd wil hebben aan het einde van haar looptijd. Benut deze verkenning ook in het sturen van het team/ de organisatie.

HOOFDSTUK 5

EFFECTIEVE BESLUITVORMING

5. Effectieve besluitvorming

5.1. Inleiding

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de hoofdvraag: Hoe komt effectieve besluitvorming tot stand? Uit de bureaustudie, enquête, gesprekken en werkconferentie zijn aandachtspunten naar voren gekomen met betrekking tot de besluitvorming van het Waddenfonds.

Ook in eerdere evaluaties van het Waddenfonds is ingegaan op de besluitvorming van het Waddenfonds en specifiek op het AB en DB Waddenfonds. Zo wordt in de rapportage van Lysias uit 2014 geconcludeerd dat aanpassing van het bestuur van het Waddenfonds noodzakelijk is, omdat de samenstelling van het AB ten opzichte van het DB onduidelijk is. Lysias gaf aan dat het goed zou zijn om de verantwoordingsrelaties naar de Waddenprovincies aan te passen.

Ook het rapport van de Randstedelijke en Noordelijke Rekenkamers uit 2018 gaat in op de besluitvorming. Daarin werd geadviseerd zo snel mogelijk een discussie te starten over de onafhankelijke besluitvorming over de Waddenfondsmiddelen. Geadviseerd werd te laten vastleggen wanneer de Staten inhoudelijk worden geïnformeerd over de voortgang van projecten (output) en de realisatie van de Waddenfondsdoelen (outcome). En om indien de Staten een motie aannemen over het Waddenfonds die ook beide andere provincies betreft, die motie dan expliciet het AB Waddenfonds te adresseren. In deze rapportage uit 2018 werd ook geadviseerd het besluit te nemen dat subsidieaanvragen die bijdragen aan de Waddenfondsdoelen op gelijke wijze worden behandeld, kortom om majeure projecten en thematische projecten op gelijke wijze te behandelen. In de bestuurlijke reactie op de evaluatie uit 2018 is toegelicht dat er bij de decentralisatie is bepaald dat de Waddenprovincies de autonome taak krijgen om gezamenlijk te beschikken en besluiten over de middelen van het Waddenfonds. Er is juist voor de constructie van de GR gekozen vanwege de democratische legitimatie en de mogelijkheid die het PS biedt haar controlerende taak uit te voeren.

In deze evaluatie is effectieve besluitvorming breed opgevat. Besluitvorming is effectief als de betreffende inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan de besluitvorming. Belangrijke criteria zijn acceptatie of draagvlak, kwaliteit en slagvaardigheid of snelheid. Zowel de besluitvorming over projectaanvragen als de bestuurlijke besluitvorming zijn meegenomen. In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de bestuurlijke besluitvorming en vervolgens op de besluitvorming rondom projectaanvragen van het Waddenfonds en het IKW. Onderwerpen als samenwerking met het Waddenfonds komen ook kort aan de orde omdat hier vaak naar gerefereerd werd in de enquête en gesprekken. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie en aanbevelingen op de hoofdvraag.

5.2. Bestuur Waddenfonds

Zoals in hoofdstuk 3 beschreven, wordt het Waddenfonds bestuurd door het Algemeen Bestuur Waddenfonds en het Dagelijks Bestuur Waddenfonds. Afspraken hierover zijn vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds uit 2015.

5.2.1. DB Waddenfonds

In de Gemeenschappelijke Regeling met betrekking tot de samenstelling van het DB staat: *"Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en twee andere leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen, zodanig dat vanuit elke deelnemende provincie de gedeputeerde die het Waddenfonds in portefeuille heeft wordt aangewezen. De gedeputeerde die als plaatsvervangend lid van het algemeen bestuur is aangewezen, wordt aangewezen als plaatsvervangend lid van het dagelijks bestuur."*

Over de samenstelling van het AB staat daarin: *"Provinciale staten wijzen elk drie leden aan van het algemeen bestuur, waarbij in elk geval de gedeputeerde die het Waddenfonds in portefeuille heeft wordt aangewezen. Provinciale staten wijzen voorts elk tenminste drie plaatsvervangende leden aan, waarbij in elk geval de gedeputeerde wordt aangewezen die op basis van plaatsvervanging in het betreffende college het Waddenfonds in portefeuille heeft. De aanwijzing vindt zo spoedig mogelijk plaats."*

Met betrekking tot het DB Waddenfonds kwam uit de gesprekken naar voren dat er twijfels zijn over de onafhankelijkheid van de provincies in het proces rondom besluitvorming. Het idee leeft dat er te veel naar provinciegrenzen wordt gekeken als het geld wordt verdeeld. Daarnaast kwam tijdens de gesprekken naar voren dat aanvragers het gevoel hebben dat het besluit vooraf al is genomen en de provincies hier al deals over hebben gesloten. Het idee bestaat dat je eerst bestuurlijk moet lobbyen alvorens je in de aanvraag moet investeren. Een geïnterviewde benoemde dat het met de komst van het Investeringskader Waddengebied nauw luistert hoe de verschillende besluitvormingstrajecten, waarin dezelfde provincies met bestuurders zitten, worden afgestemd. Het is de kunst voor bestuurders deze twee rollen te scheiden en dit ook duidelijk zichtbaar te maken naar buiten toe.

Uit de gesprekken blijkt dat de onafhankelijkheid van de besluitvorming (versus provinciale belangen) wordt betwijfeld, omdat het DB Waddenfonds bestaat uit drie gedeputeerden van de betrokken provincies. Echter, wij hebben geen concrete voorbeelden gezien van projecten die niet binnen de kaders passen, waardoor dit punt niet hard te maken is, als het al plaatsvindt. Het Waddenfonds hanteert zelf geen specifieke instrumenten om een provinciale verdeling te maken, en bovendien beoordeelt het DB Waddenfonds de voorgestelde projecten op het voldoen aan de vereisten en criteria van het Uitvoeringskader en Uitvoeringsprogramma Waddenfonds waarna besloten wordt of projecten wel of niet gehonoreerd worden. Dit Uitvoeringskader is vastgesteld door Provinciale Staten.

De kritiek komt dus voort vanuit het beeld dat sommige gesprekspartners met betrekking tot onafhankelijke besluitvorming hebben. Daar komt bij dat de besluitvorming over Waddenfondsprojecten ook als een ondoorzichtig traject wordt ervaren (zoals verderop in dit hoofdstuk wordt beschreven). Het huidige construct van de GR Waddenfonds biedt geen ruimte om deze onduidelijkheid tussen de provincies en het bestuur Waddenfonds weg te nemen. Er is juist voor dit construct gekozen bij de decentralisatie vanwege de democratische legitimiteit. Een wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling kan op verzoek van Provinciale Staten plaatsvinden, maar dit valt buiten de scope van ons onderzoek.

5.2.2. AB Waddenfonds en Statenleden

Uit de gesprekken komt naar voren dat er onduidelijkheid is over de huidige samenstelling van het AB Waddenfonds omdat er verschil is tussen de drie provincies hoe de deelname aan het AB Waddenfonds geregeld is. In het verleden is de discussie over de samenstelling van het AB ook gevoerd en toen hebben de drie Provinciale Staten zelf besloten over deelname. Daar is de huidige situatie uit ontstaan. De provincies Groningen en Fryslân hebben sindsdien een vertegenwoordiging van gedeputeerden in het AB Waddenfonds. Vanuit de provincie Noord-Holland nemen Statenleden deel in het AB Waddenfonds. Over beide vertegenwoordigingen zijn in de gesprekken opmerkingen gemaakt.

Zo geldt voor de provincies Groningen en Fryslân dat door vertegenwoordiging van gedeputeerden in het AB Waddenfonds de Staten zelf meer op afstand van het Waddenfonds staan. Aangegeven wordt dat het hierdoor lastiger is voor de Staten om hun kader stellende en controlerende taak uit te voeren. De Statenleden willen beter geïnformeerd worden over het Waddenfonds.

Voor de provincie Noord-Holland is benoemd dat er onduidelijkheid is over de rol als Statenlid in het AB Waddenfonds. De deelname als Statenlid in het AB is namens PS, maar afgevraagd wordt in hoeverre er ook vertegenwoordiging namens de eigen achterban mag plaatsvinden en hoe de voorbereiding vanuit PS op de AB-vergaderingen beter kan worden belegd.

Vanuit een zo zuiver mogelijke besluitvorming kan beargumenteerd worden dat wanneer een AB bestaat uit gedeputeerden het voor de als collectief bestuur opererende gedeputeerden lastiger kan zijn om de kader stellende en controlerende rol van het AB uit te voeren. Deze taak kan zuiverder worden uitgevoerd door het AB te laten bestaan uit Statenleden. Zij toetsen dan in feite wel tweemaal. In PS leggen ze het kader vast, waar ze in het AB vervolgens aan toetsen.
Uit de analyses is niet duidelijk naar voren gekomen of de ongelijkheid in vertegenwoordiging in het AB invloed heeft op de besluitvorming in het AB. Het verschil zelf wekt verwarring op. Het is vooral van belang dat er betrokken en goed geïnformeerde deelname in het AB plaatsvindt, het model van vertegenwoordiging is dan minder relevant.

Uit de gesprekken met Statenleden bleek dat Statenleden behoefte hebben aan meer informatie over het Waddenfonds. Voor de vertegenwoordiging van Statenleden in het AB geldt dat ze meer duidelijkheid wensen over hun rolinvulling en de voorbereiding van AB-vergaderingen in Provinciale Staten.

5.3. Besluitvorming over projectaanvragen

Deze paragraaf beschrijft wat uit de bureaustudie, enquête, gesprekken en werkconferentie blijkt ten aanzien van (de verschillende processen rondom) besluitvorming van het Waddenfonds. Er wordt onderscheid gemaakt tussen opmerkingen over de besluitvorming over aanvragen algemeen, en over het beoordelingsproces, de beoordelingsfase en het uitvoeringsproces.

Eerdere evaluaties van het Waddenfonds gaan vooral in op de transparantie van de besluitvorming. Zo is het advies van de Rekenkamers uit 2012: zorg dat het gehele subsidietraject is omschreven en vastgesteld zodat transparant is hoe de besluitvorming verloopt.

5.3.1. Besluitvorming over aanvragen algemeen

In de enquête is gevraagd: *Wat vindt u van de effectiviteit van de besluitvorming (over de toekenning van subsidies) door het Waddenfonds?* De meningen van respondenten verschillen hierover. Er zijn meerdere respondenten die vinden dat de besluitvorming lang duurt. Positieve punten zijn dat de besluitvorming na de DB vergadering mondeling wordt medegedeeld, de voorbereiding op de besluitvorming, en dat het proces de laatste jaren transparanter en duidelijk is geworden. Als verbeterpunten zijn genoemd: de lengte van de besluitvorming, de bureaucratische inrichting van het proces, de criteria en het blijkt niet altijd duidelijk op basis van welke kaders toekenning plaatsvindt.

Tijdens de gesprekken werd meerdere malen genoemd dat de besluitvormingsprocedure van het Waddenfonds een moeizaam en ondoorzichtig traject is. Er zijn teveel hoepels waar je doorheen moet springen. Aan de andere kant is er ook begrip voor het feit dat de beoordeling van projecten tijd kost. Wel worden er mogelijkheden genoemd om het proces te versnellen/verbeteren waardoor het Waddenfonds meer projecten mogelijk kan maken:

- Eerder in het proces ook de subsidie technische uitwerking en staatssteun issues bespreken zodat er tijdens de beoordeling geen verrassingen meer zijn.
- Eerder aan de bel trekken bij knelpunten of onduidelijkheden.

Daarnaast werd in de gesprekken genoemd dat er bij komende aanvragen meer aandacht zou moeten zijn voor het spanningsveld dat het Waddenfonds aan de voorkant zekerheid wil over financiering, terwijl bedrijven vaak pas zekerheid kunnen geven over de bijdrage na een positief besluit van het Waddenfonds. Er wordt gesuggereerd om tot een intentieverklaring tot investeringsbereidheid te komen, zodat de communicatie en afstemming met elkaar scherper wordt. Ook komt naar voren dat inzicht in de wijze waarop de besluitvorming plaatsvindt ontbreekt en op basis waarvan wordt beoordeeld. Specifiek over de besluitvorming rondom IKW-projecten wordt door aanvragers opgemerkt dat er veel onduidelijkheid is over het traject vanuit het IKW en het advies van het Waddenfonds.

5.3.2. Aanvraagproces

In het proces van de aanvraag is positief benoemd de vlotte duidelijke communicatie en laagdrempeligheid van het Waddenfonds. Kritiek is van de respondenten in de enquête op de lengte en de complexiteit van de aanvraagprocedure. De respondenten, voornamelijk BLI aanvragers, hebben verschillende redenen gegeven:

- De energie en de intentie van initiatiefnemers is goed, maar van de lokale initiatiefnemers kan je geen ‘super professionele’ plannen verwachten.
- Omdat het aanvraagproces uitgaat van verplichte regelgeving, is het noodzakelijk om professionele hulp in te schakelen voor een aanvraag. De middelen van het fonds zijn daardoor moeilijk bereikbaar voor lokale initiatiefnemers.
- De aanvragers en het Waddenfonds spreken niet dezelfde taal (ambtelijk jargon).
- Doordat de lokale organisaties niet sterk met elkaar verbonden zijn, worden ze afgeschrikt door de voorbereiding en inspanning die nodig is om een project aan te vragen.

Ook uit de gesprekken blijkt dat de aanvraagprocedure als moeizaam en lang wordt ervaren en dat er nauwelijks aan de eisen kan worden voldaan door kleinere en niet professionele aanvragers. Een deelnemer laat weten dat de aanvraagformulieren door de tijd heen steeds uitgebreider zijn geworden, waardoor de aanvraag lastiger is geworden. Het simpeler maken van de

aanvraagformulieren wordt als verbeterpunt meegegeven. Een andere deelnemer oppert dat de aanvraagprocedure binnen het Waddenfonds gedigitaliseerd zou moeten worden, waardoor aanvragers makkelijk formulieren kunnen raadplegen en het beoordelingsproces tevens efficiënter zou worden. De directe contacten tussen het Waddenfonds en initiatiefnemers worden als positief ervaren gedurende het aanvraagproces. In de gesprekken en enquête zijn geen opmerkingen met betrekking tot het aanvraagproces van het IKW gemaakt.

5.3.3. Beoordelingsproces

Het beoordelingsproces wordt door de aanvragers in de enquête grotendeels als positief ervaren, de motivatie hiervoor is wisselend. De respondenten vinden onder andere positief dat er professionele ondersteuning is vanuit de medewerkers van het Waddenfonds. De medewerkers denken goed mee en geven praktische tips. De procedure wordt als prettig ervaren door de goede samenwerking en de heldere communicatie.

Er is aan de respondenten gevraagd om op basis van een vijfpuntsschaal een cijfer toe te kennen aan de effectiviteit van de verschillende processen, waarbij 1 (onvoldoende) de laagste score is en 5 (zeer goed) de hoogste. De volgende vraag is beantwoord: *"We wisten precies hoe de beoordeling zou verlopen tot aan de uitslag."* Aangezien het merendeel van de respondenten in de enquête BLI aanvragers betrof, zijn de resultaten vooral op het beoordelingsproces van BLI van toepassing.

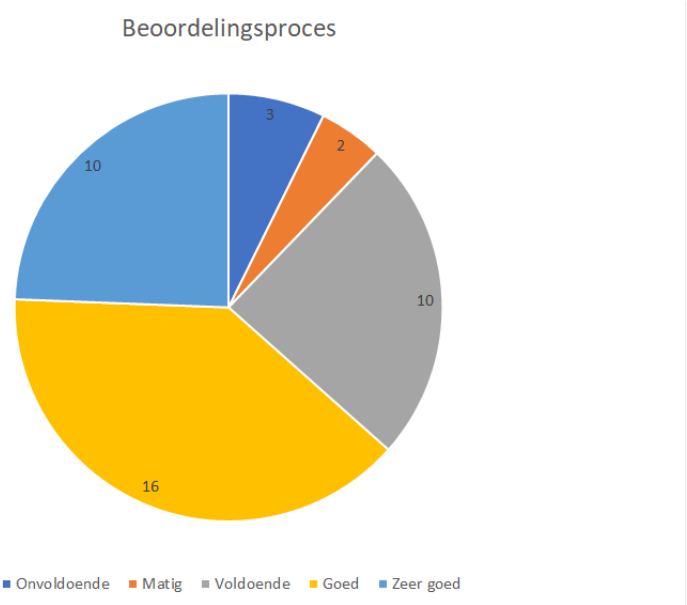

Grafiek X: enquêteresultaten met betrekking tot het beoordelingsproces (gecorrigeerd door 'geen mening' weg te laten)

Respondenten die deze fase beoordelen met goed of zeer goed laten weten dat er heldere communicatie rondom het proces plaatsvindt en dat ze blij zijn met het persoonlijke telefonische contact na honorering. Veel respondenten in de enquête geven echter aan weinig zicht te hebben op de beoordelingsfase. Het beoordelingsproces wordt met name negatief ervaren als een project is afgewezen. Volgens enkele respondenten ontbrak de motivering voor de afwijzing, of werd het project afgewezen omdat de kaders niet duidelijk gecommuniceerd waren. Ook respondenten die de

aanvraagprocedure als voldoende beschouwen laten weten dat er in een vroeger stadium behoefte is aan duidelijke informatie. Respondenten die het beoordelingsproces negatief beoordelen, geven aan dat de besluitvorming te lang duurt, de communicatie over de toekenning gebrekkig is of omdat hun project is afgewezen.

Uit de gesprekken bleek dat aanvragers moeite hebben om te voldoen aan het toetsingscriterium ‘Waddenspecifiek'. Zij vinden het vaak lastig om met projecten te komen die zich richten op problematiek die specifiek speelt in het gebied, omdat er hierdoor geen projecten op grote (landelijke) problematiek kunnen worden gestart. Tevens werd in de gesprekken benoemd dat het als een beperking wordt gezien als de activiteiten van projecten alleen binnen het Waddengebied mogen worden uitgevoerd, omdat activiteiten buiten het gebied mogelijk ook impact hebben op het Waddengebied. De beleidsadviezen van zowel thematische openstellingen als IKW-projecten wijzen echter uit dat er ook projecten gehonoreerd worden, die aan het criterium ‘Waddenspecifiek’ voldoen ook als ze buiten het gebied plaats vinden maar wel effect hebben binnen het werkingsgebied. Hieruit blijkt dat er onduidelijkheid heerst over dit criterium. Met name voor projecten op de thema’s havens en energie blijkt het lastig om te voldoen aan de criteria ‘Waddenspecifiek' en ‘additioneel'. Daarnaast vragen verschillende deelnemers zich af waarom een project ‘innovatief' moet zijn. Ook omdat er weinig projecten alleen voor het Waddengebied worden ontwikkeld.

5.3.4. Beoordelingsfase en uitvoeringsproces

Met betrekking tot het uitvoeringsproces zijn veel antwoorden uit de enquête niet van toepassing omdat de aanvragers aangeven weinig tot geen contact te hebben gehad met het Waddenfonds tijdens het uitvoeringsproces. Hierbij is van belang dat een groot deel van de respondenten die de enquête heeft ingevuld betrokken is bij BLI projecten. Bij BLI-projecten vindt na vaststelling geen nadrukkelijke nazorg plaats gezien de omvang van de projecten. Voor de andere instrumenten geldt dat de respondenten positief zijn, omdat het Waddenfonds meedenkt en flexibel is bij wijzigingen en ze hier helder over communiceren. In de gesprekken zijn geen concrete uitspraken gedaan over het uitvoeringsproces. Wel werd in een gesprek benoemd dat het vanuit de BLI projecten soms wenselijk is contact met het Waddenfonds te hebben en dat het Waddenfonds meer kan communiceren over de afgeronde BLI-projecten.

5.3.5. Samenwerking met het Waddenfonds.

De samenwerking met het Waddenfonds wordt door de meeste respondenten in de enquête als ‘zeer goed’ of ‘goed’ ervaren. De positieve ervaringen komen onder andere door: *'Korte lijnen, er wordt goed meegedacht, bereid om mee te denken inzake opstellen begrotingen, aanvraagproducten, beoordelingssystematieken, administratieve lastendruk, aardige en pragmatische medewerkers.'*
Negatieve scores komen voort uit afwijzing van de aanvraag. Daarnaast zijn er verschillende respondenten die aangeven dat de kaders waaraan de aanvraag moet voldoen vooraf onduidelijk zijn. Ook uit de gesprekken komt het beeld naar voren dat de samenwerking met de medewerkers van het Waddenfonds als positief wordt ervaren. Benoemd wordt dat men behulpzaam is en er goed meegedacht wordt met projectaanvragen.

Uit de enquête blijkt dat men positief is over het Waddenfonds als kleine en doelgerichte organisatie met de benodigde expertise. In de enquête worden een tweetal verbeterpunten met betrekking tot de organisatie van het Waddenfonds benoemd: richt de organisatie en processen minder bureaucratisch in en stuur meer op de integraliteit van projecten

Uit de gesprekken blijkt dat de communicatie richting de aanvrager over het aantal contactpersonen en de verschillende rollen die contactpersonen van het Waddenfonds hebben duidelijker kan. Er wordt aangegeven dat aanvragers niet op de hoogte zijn van het feit dat zij met verschillende contactpersonen te maken krijgen en tevens niet van de veranderende rol van contactpersonen bij het formele traject.

Enerzijds is het prettiger om door de gehele procedure dezelfde contactpersoon te hebben, anderzijds is het transparanter dat de in de ontwikkelfase betrokken regisseur geen rol in het toetsende proces heeft. Over het geheel gezien heeft een vast contactpersoon over het hele traject voor aanvragers de voorkeur, omdat beide partijen dan zicht houden op de voortgang, en er minder hobbels in de communicatie zullen optreden. Wel is het dan van belang goed te communiceren dat de rol van het Waddenfonds, en ook die van de contactpersoon wijzigt gedurende het traject.

5.4. Conclusies en aanbevelingen effectieve besluitvorming Waddenfonds

5.4.1. DB Waddenfonds

Uit de gesprekken blijkt dat er bij geïnterviewden wordt getwijfeld over hoe onafhankelijke besluitvorming (versus provinciale belangen) plaats kan vinden wanneer een DB Waddenfonds bestaat uit drie gedeputeerden van de betrokken provincies. Ook het rekenkameronderzoek wees op dit punt. Wij hebben echter geen aanwijzingen gevonden, dat onafhankelijke besluitvorming in het geding zou zijn. De huidige GR biedt geen ruimte dit te veranderen. Een wijziging van de GR kan op verzoek van Provinciale Staten plaatsvinden. Deze situatie onderstreept de noodzaak van heldere externe communicatie over de besluitvorming en de al bestaande checks en balances.

Aanbeveling

- Bekijk hoe de externe communicatie op dit punt verbeterd kan worden. Maak duidelijk wanneer welk besluit bij welk gremium voor ligt en hoe de besluitvorming tot stand komt.

5.4.2. AB Waddenfonds en Statenleden

Uit de gesprekken komt naar voren dat er onduidelijkheid is over de huidige samenstelling van het AB Waddenfonds omdat er verschil is tussen de drie provincies hoe de deelname aan het AB Waddenfonds geregeld is. Geredeneerd vanuit een zo zuiver mogelijke besluitvorming kan een AB bestaand uit Statenleden zuiverder functioneren, omdat gedeputeerden ook een collectief bestuur vormen wat het lastiger kan maken voor de AB leden om hun kader stellende en controlerende taak uit te voeren. Echter, bij de keuze voor een AB bestaand uit Statenleden toetsen de Statenleden wel twee keer: bij het vaststellen van de kaders in Provinciale Staten, waaraan ze vervolgens in het AB toetsen. Beide indelingen bevatten dus voor- en nadelen.

Aanbeveling

- Herzie de huidige invulling van het AB met zowel Statenleden als gedeputeerden en kies voor alle provincies een uniforme lijn: ofwel een AB bestaand uit gedeputeerden, ofwel uit Statenleden. Deze keuze geeft helderheid.

Uit de gesprekken met Statenleden bleek dat Statenleden behoefte hebben aan meer informatie over het Waddenfonds. Voor de vertegenwoordiging van Statenleden in het AB geldt dat ze meer duidelijkheid wensen over hun rolinvulling en de voorbereiding van AB-vergaderingen in Provinciale Staten.

Aanbevelingen

- Het is van belang dat de Statenleden goed worden ingewerkt over hun taak als Statenlid voor het Waddenfonds. Wij adviseren dat het Waddenfonds ten aanzien van het informeren van de Statenleden een actieve rol inneemt. Informatiebijeenkomsten voor Statenleden zoals eerder door het Waddenfonds georganiseerd zijn daarbij waardevol.
- Bespreek in de Staten wat de afvaardiging van een gedeputeerde/ collega-Statenlid in het AB betekent en hoe de voorbereiding daarop vanuit Provinciale Staten geregeld wordt. Het is niet per sé aan het Waddenfonds om dit te organiseren, maar het zou goed zijn als het Waddenfonds hier ook een actieve informerende rol inneemt, gecombineerd met de voorgaande aanbeveling. Dit komt de voorbereiding van de AB-leden ten goede.
- Leg, overeenkomstig de eerdere aanbeveling van Royal Haskoning DHV, vast wanneer de Staten inhoudelijk worden geïnformeerd over de voortgang van projecten (output) en de realisatie van de Waddenfondsdoelen en de effecten daarvan (outcome).

5.4.3. Proces van besluitvorming over projectaanvragen

Deze paragraaf beschrijft wat uit de bureaustudie, enquête en gesprekken blijkt ten aanzien van (de verschillende processen rondom) besluitvorming van en samenwerking met het Waddenfonds.

Geconcludeerd wordt dat de aanvraagprocedure als moeizaam en ingewikkeld wordt ervaren door aanvragers. Positief zijn de communicatie en laagdrempeligheid van het Waddenfonds. Op basis van de enquête en gesprekken wordt geconcludeerd dat de besluitvorming over met name de thematische projecten wordt beschouwd als langdurig, bureaucratisch en ondoorzichtig. Wel wordt benoemd dat dit proces de laatste jaren transparanter en duidelijker is geworden.

Het Waddenfonds werkt met een beoordelingskader waaraan aanvragen worden getoetst. Ondanks dit kader blijkt dat het proces van de beoordeling onduidelijk wordt gevonden. Het toetsingscriterium “Waddenspecifiek” wordt als discussiepunt gezien in het gebied. Aan de ene kant wordt benoemd dat het lastig is met projecten te komen die zich specifiek afspelen in het gebied, aan de andere kant wordt gewaardeerd dat door dit criterium specifieke projecten juist gehonoreerd worden.

Een aantal adviezen voor verbeterpunten zijn in de enquête en gesprekken meegegeven, zoals eerder in het proces knelpunten en onduidelijkheden aankaarten, eerder subsidie-technische en staatssteun issues bespreken en duidelijke communicatie richting aanvragers over positief besluit van het Waddenfonds. Respondenten geven aan weinig zicht te hebben op de beoordelingsfase. De beelden over de communicatie zijn wisselend. Met het oog op transparantie kan er duidelijker worden gecommuniceerd richting aanvragers over de status van een aanvraag en wanneer de aanvraag bij het DB ligt. Als een aanvraag bij de provincie ligt en het Waddenfonds dus nog niet over haar advies kan communiceren, is het belangrijk om dat duidelijk te communiceren en eventueel naar de provincies door te verwijzen.

Aanbevelingen

- Bekijk kritisch hoe je de aanvraagprocedures kan verbeteren en toegankelijker kan maken. Denk hierbij aan: digitalisering van processen (doe ervaring op bij anderen zoals RVO), meer ondersteuning bieden, de aanvraagformulieren simpeler maken.
- Evalueer periodiek het aanvraagproces met de aanvragers zodat je scherp blijft op je eigen proces.
- Communiceer voor alle instrumenten de kaders helder en tijdig in het aanvraagproces.
- Wees transparant over de procedure, communicatie rondom de aanvraag is gewenst: waar zit mijn aanvraag, etc.
- Wees transparant over de lengte van het beoordelingsproces.
- Breng in kaart op welke onderwerpen er voldoende kennis in huis is om de aanvragen te beoordelen, ga waar dat niet het geval is op zoek naar versterking (intern/extern).
- Stel een duidelijke aanpak op rondom de begeleiding tijdens de uitvoering en zorg ervoor dat deze bekend is bij de contactpersonen vanuit het Waddenfonds.
- Communiceer helderder over het criterium Waddenspecifiek en waar een project aan moet voldoen om Waddenspecifiek te zijn. Overweeg het criterium meer in lijn te brengen met de kernkwaliteiten zoals in de Gebiedsagenda zijn beschreven.
- Verbind vanuit de kennis van partijen en lokale organisaties in het gebied, partijen met elkaar die aan vergelijkbare projecten/aanvragen werken. Op die manier wordt kennis en ervaring gedeeld en kan tot betere aanvragen en projecten gekomen worden.

5.4.4. Samenwerking met het Waddenfonds

Geconcludeerd kan worden dat het Waddenfonds toegankelijk is door de vriendelijke medewerkers. Medewerkers worden ervaren als open, meedenkend en klantvriendelijk. Uit de gesprekken blijkt dat de communicatie richting de aanvrager over het aantal contactpersonen en de verschillende rollen die contactpersonen van het Waddenfonds hebben duidelijker kan. Waarbij enerzijds blijkt dat het prettiger is voor de aanvrager om door de gehele procedure dezelfde contactpersoon te hebben, anderzijds is het transparanter als de regisseur betrokken bij de ontwikkelfase niet onderdeel van het toetsende proces is.

Aanbeveling

- Zorg voor heldere communicatie over de verschillende contactpersonen op verschillende momenten in het proces tot en met besluitvorming. Of kies voor een contactpersoon die de aanvrager gedurende het hele proces ondersteunt en communiceer helder over diens wisselende rol.

HOOFDSTUK 6

VERDELING VAN PROJECTEN OVER THEMA'S EN GESPECIFICEERDE DOELEN

6. Verdeling van projecten over thema's en gespecificeerde doelen

6.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag: *In hoeverre zijn de projecten verdeeld over de acht thema's en de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader en wat is de bijdrage aan elk afzonderlijk thema*?

In het uitvoeringskader heeft het Waddenfonds bij de hoofddoelen de volgende thema's en doelspecificaties benoemd:

Hoofddoel	Thema	Doelspecificaties
Hoofddoel A: Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.	Natuur	• Vergroting areaal onberoerde bodems op het niveau van kombergingsgebieden. • Compleet voedselweb en bodemleven (met name door middel van meer ruimte voor natuurlijke ontwikkeling biobouwers, zoals mosselbanken en zeegrasvelden): evenwichtige voedselpiramide. • Kennisontwikkeling en monitoring ecologische schakelfunctie Waddenzee. • Meer geleidelijke overgangen land/water en zout/zoet en brakwatergetijdegebieden, met per stroomgebied migratiemogelijkheden (aquatische) organismen (swimway). • Grotere lengte natuurvriendelijke oeverzones langs dijken en kwelders; mede als vooroever-bescherming. • Dynamisch kustbeheer: jonge duinen Waddeneilanden; washover's • Hoogwatervluchtplaatsen en (hoogwaterveilige en rustige) broedplaatsen vogels inclusief fourageergelegenheid (flyway).
	Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie	• Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied (waaronder cultureel erfgoed en archeologische bodemschatten). • Versterken cultuurhistorische elementen en landschappelijke en ecologische identiteiten van het Waddengebied.

Hoofddoel B: Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.	Bodem, water, licht en geluid	• Meer licht en zuurstof in waterkolom en op bodem (door minder bodemverstoring en minder slib in suspensie). • Waterkwaliteit: reductie (eco-)systeemvreemde stoffen (chemisch, plastics, stikstof, luchtkwaliteit, e.d.) in de Waddenzee. • Verminderen kansen op en impact van eventuele scheepsrampen. • Condities scheppen voor instandhouding of vergroting areaal litoraal (wadplaten, kwelders) bij gemiddelde zeespiegelstijging. • Slim benutten en vasthouden zoet water (pilots vergroting zelfvoorziening zoetwaterbehoefte) op Waddeneilanden. • Verminderen verstoring licht en geluid van diverse bronnen op en rond de Waddenzee.
Hoofddoel C: Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.	Duurzame recreatie en duurzaam toerisme	• Potentie recreatie en (internationaal) toerisme waddenkust versterken; zowel versterking verblijfsrecreatie als versterking netwerken van toeristische route-elementen. • Versterken toeristisch aanbod in de vorm van meer belevingsmogelijkheden, attracties, arrangementen en gerichte promotie/marketing daarvan. • Positionering (zorgvuldig omgaan met) en promotie/marketing kernwaarden Waddengebied (marketing werelderfgoedstatus Waddenzee). • Versterken duurzaamheid en natuur- en cultuurgerichte recreatie en toerisme op Waddeneilanden en langs de waddenkust.
	Duurzame energie-huishouding	• Pilots energie uit water (getijde, osmose, aquatische biomassa). • Hogere zelfvoorzieningsgraad energie Waddeneilanden (hernieuwbare energieproductie, smart grids in decentrale systemen energieproductie en -opslag en energiebesparing in m.n. toeristisch-recreatieve voorzieningen).
	Duurzame Waddenhavens	• Additionele maatregelen bij 'building with nature' waddenhavens: innovatieve praktijkproeven vermindering slibbezwaar en slibverwerking die bijdraagt aan natuurontwikkeling buitendijks en nuttige slibtoepassingen binnendijks, passend bij de werking van het kombergingsgebied. • Verkleinen milieu-impact scheepvaart op Waddenzee.

		• Verduurzaming logistieke en industriële processen / industrie in/bij havens (o.a. innovatieve projecten biobased, aquaculturen, (rest)stromen nuttig toepassen). • Reductie baggerbezwaar recreatieve Waddenhavens.
	Duurzame visserij	• Duurzame visserijtechnieken en –verwerking • aquaculturen op land in kustzone • Verbreding en flexibilisering (o.a. recreatie en toerisme)
	Duurzame landbouw	• Zorgvuldig bodembeheer (innovatieve projecten wisselteelten, bodemvruchtbaarheid kleibodems en Waddengebied). • Verwerking (rest)stromen: innovatieve projecten in industriële toepassing biobased grondstoffen en benutting / (her)gebruik biobased energie. • Inpassing van zilte teelten. • Versterken nichemarkten waddenproducten.
Hoofddoel D: Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.	Duurzame kennishuishouding	• Entameren van en coördinatie in kennisontwikkeling en -inzet kennisinstellingen, en het bepalen van prioritaire kennisvragen. • Ontsluiten en toepassen kennis voor beleid en beheer. • Coördineren, integreren en rapporteren monitoringprogramma's. • Publieksvoorlichting en actieve verspreiding kennis over Waddengebied

Tabel 6.1: Doelen, thema's en doelspecificaties

In dit hoofdstuk worden de kwantitatieve resultaten uit de bureaustudie met betrekking tot de verdeling van de projecten over de thema's en gespecificeerde doelen gepresenteerd. In 6.2 wordt ingegaan op de verdeling over de thema's op basis van de cijfers. In 6.3 wordt de verdeling van een selectie van projecten over de gespecificeerde doelen weergegeven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een concluderende paragraaf.

6.2. Verdeling van projecten en budgetten over de thema's

De verdeling van het budget van het Waddenfonds over economie (€ 98.566.005) en ecologie (€ 105.263.987) projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend, is redelijk gelijk. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het Waddenfonds in de periode vanaf 2016 succesvol is in de gelijke verdeling tussen duurzame economie (50%) en ecologie (50%), zoals opgenomen in het Bestuursakkoord. Kijkend naar het aantal projecten geeft dit echter een ander beeld: 134 economie projecten (waarvan 53 BLI) en 43 ecologie projecten die sinds 2016 zijn

uitgevoerd en/of afgerond. Van de in totaal 203 projecten dragen 26 projecten bij aan zowel economie als ecologie.

Projecten BLI, TO en IKW) die sinds 2016 zijn uitgevoerd en/of afgerond	Economie	Ecologie	Economie en ecologie	Totaal
Budget	€ 98.566.005	€ 105.263.987	€ 107.932.549 (waarvan: economie € 44.271.341 en ecologie € 63.661.208)	€ 311.762.541
Aantal	134	43	26	203

Onderstaande diagrammen en tabellen geven respectievelijk de verdeling van de projecten uit thematische openstellingen over de thema's en de verdeling van de budgetten van de projecten uit thematische openstellingen over de thema's uit het uitvoeringskader weer. De IKW-projecten worden geadministreerd onder de opgave waar ze aan bijdragen en zijn hier dus niet in meegenomen. Ook de BLI-projecten vormen een andere categorie en zijn dus niet in deze analyses meegenomen.

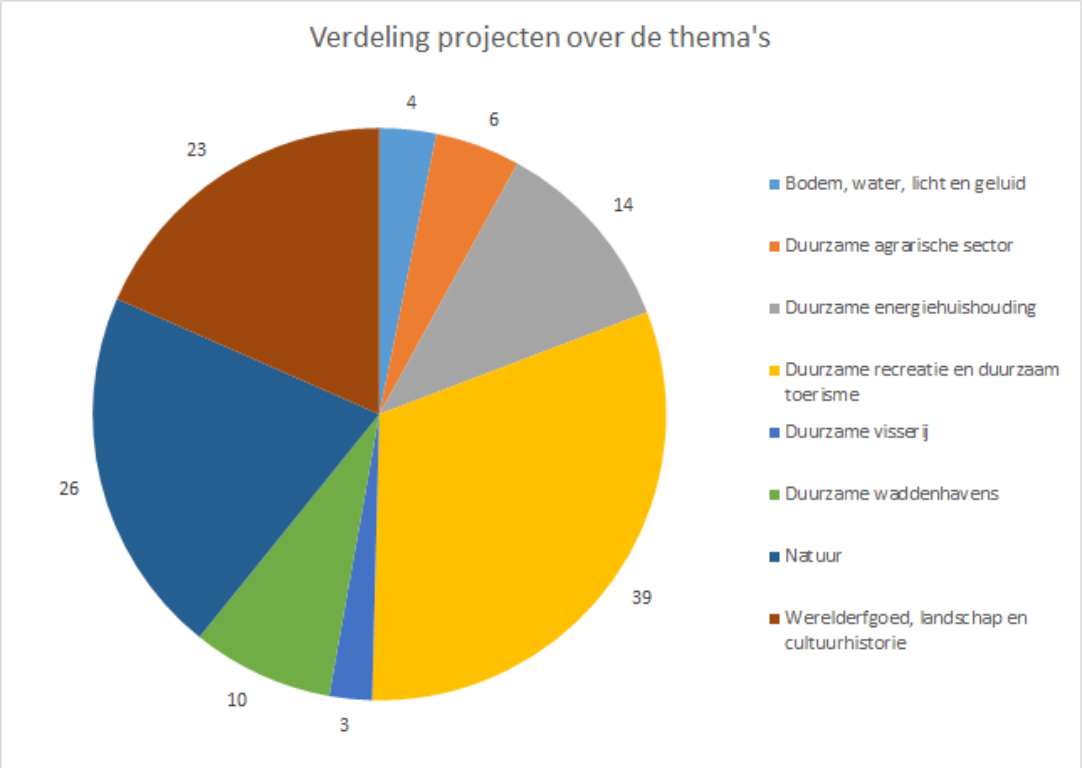

Aantallen	TO	Percentage
Bodem, water, licht en geluid	4	3%
Duurzame agrarische sector	6	5%
Duurzame energiehuishouding	14	11%
Duurzame recreatie en duurzaam toerisme	39	31%
Duurzame visserij	3	2%
Duurzame waddenhavens	10	8%
Natuur	26	21%
Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie	23	18%
Som	**125**	**100%**

Tabel 6.1: Verdeling van de projecten over de thema's.

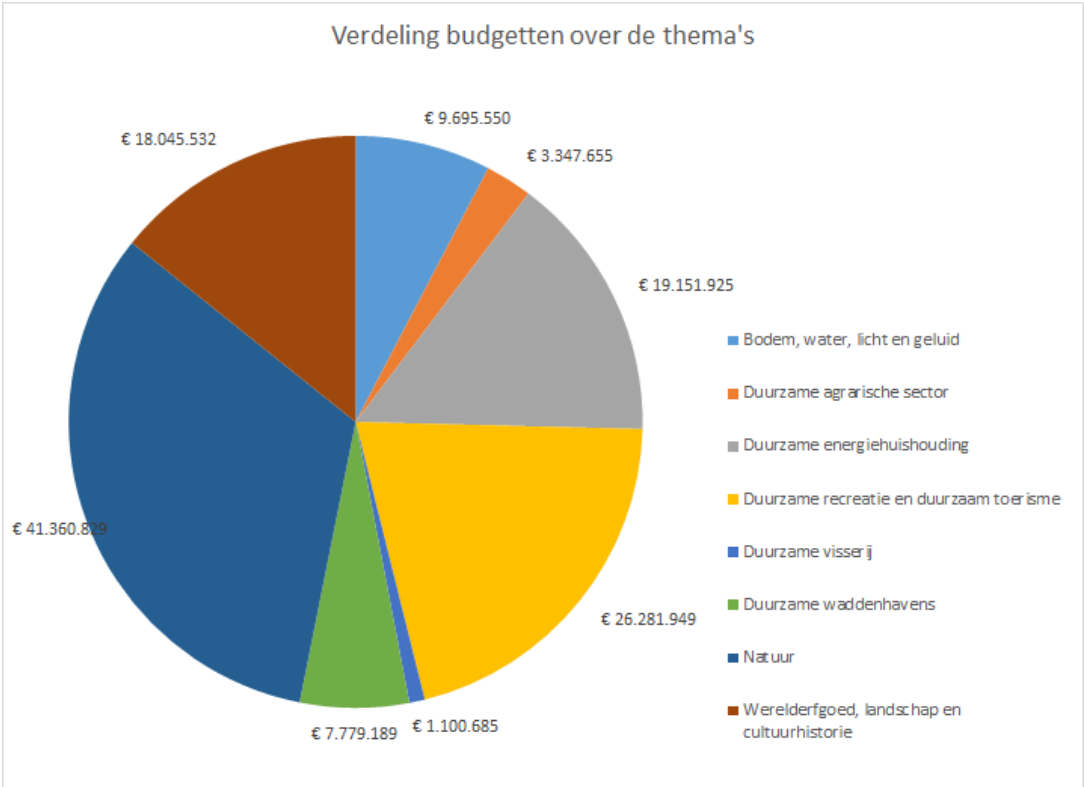

Toegekend budget	TO	Percentage
Bodem, water, licht en geluid	€ 9.695.550	8%
Duurzame agrarische sector	€ 3.347.655	3%
Duurzame energiehuishouding	€ 19.151.925	15%
Duurzame recreatie en duurzaam toerisme	€ 26.281.949	21%
Duurzame visserij	€ 1.100.685	1%
Duurzame waddenhavens	€ 7.779.189	6%
Natuur	€ 41.360.829	33%
Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie	€ 18.045.532	14%
Som	**€ 127.963.314**	**100%**

Tabel 6.2: van de budgetten over de thema's.

Op basis van bovenstaande gegevens kunnen we concluderen dat het budget niet gelijk verdeeld is en dat de projecten van het Waddenfonds niet gelijk over de thema's aangevraagd worden. Het meeste budget gaat naar natuur en duurzame recreatie en toerisme. Er gaat beduidend minder budget naar (en er zijn minder projecten op) bodem, water, licht en geluid, duurzame visserij, duurzame agrarische sector en duurzame waddenhavens. De vraag is of dit erg is. Op dit moment wordt er anders dan 50/50% ecologie-economie niet actief op een bepaalde verdeling gestuurd. Het feit dat er meer geld naar bepaalde thema's gaat, zegt niets over het doelbereik.

6.3. Verdeling van projecten over de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader

In onderstaande tabellen is voor de vier hoofddoelen aangegeven welke IKW-projecten aan welke gespecifieerde doelen bijdragen. Daarnaast is aangegeven hoeveel thematische projecten uit de selectie die voor deze analyse nader is geanalyseerd bijdragen aan de gespecificeerde doelen. De tabellen geven dus een beeld van de verdeling van de projecten over de gespecificeerde doelen van het uitvoeringskader, maar is niet volledig.

In onderstaande tabel 6.3 wordt de verdeling van projecten over gespecificeerde doelen binnen hoofddoel A weergegeven. Vetgedrukt staat het aantal projecten dat bijdraagt aan het betreffende thema. Projecten kunnen (ook binnen een thema) aan meerdere gespecificeerde doelen bijdragen.

Doelspecificatie Waddenfonds hoofddoel A	IKW-projecten	Thematische projecten
Waddenzee en Eems-Dollard estuarium	**6**	**2**
• Vergroting areaal onberoerde bodems op het niveau van kombergingsgebieden	0	1
• Compleet voedselweb en bodemleven (met name door middel van meer ruimte voor natuurlijke ontwikkeling biobouwers, zoals mosselbanken en zeegrasvelden): evenwichtige voedselpiramide	6	2
• Kennisontwikkeling en monitoring ecologische schakelfunctie Waddenzee	4	0
Randen van het wad	**8**	**3**
• Meer geleidelijke overgangen land/water en zout/zoet en brakwatergetijdegebieden, met per stroomgebied migratiemogelijkheden (aquatische) organismen (swimway)	6	2
• Grotere lengte natuurvriendelijke oeverzones langs dijken en kwelders; mede als vooroever- bescherming	4	1
• Dynamisch kustbeheer: jonge duinen Waddeneilanden; washover's	0	0
• Hoogwatervluchtplaatsen en (hoogwaterveilige en rustige) broedplaatsen vogels inclusief fourageergelegenheid (flyway)	4	2
Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie	**11**	**6**
• Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied (waaronder cultureel erfgoed en archeologische bodemschatten)	10	4
• Versterken cultuurhistorische elementen en landschappelijke en ecologische identiteiten van het Waddengebied	3	4

Tabel 6.3: Verdeling van projecten over gespecificeerde doelen hoofddoel A

Op basis van tabel 6.3 valt op te maken dat er in de selectie van de projecten sinds 2016 minder (geen)/nauwelijks bijdrage wordt geleverd aan doelspecificaties:

- Vergroting areaal onberoerde bodems op het niveau van kombergingsgebieden
- Dynamisch kustbeheer: jonge duinen Waddeneilanden; washover's

Het merendeel van de IKW-projecten draagt bij aan:

- Compleet voedselweb en bodemleven
- Kennisontwikkeling en monitoring ecologische schakelfunctie Waddenzee
- Meer geleidelijke overgangen land/water en zoet/zout en brakwatergetijdegebieden

- Grotere lengte natuurvriendelijke oeverzones land dijken en kwelders
- Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied.

Daarnaast valt op te maken dat relatief veel projecten een bijdrage leveren aan:
- Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied (waaronder cultureel erfgoed en archeologische bodemschatten).

In onderstaande tabel 6.4 wordt de verdeling van projecten over gespecificeerde doelen binnen hoofddoel B weergegeven.

Doelspecificatie Waddenfonds hoofddoel B	**IKW- projecten in aantal**
Bodem, water, licht en geluid	**3**
• Meer licht en zuurstof in waterkolom en op bodem (door minder bodemverstoring en minder slib in suspensie)	1
• Waterkwaliteit: reductie (eco-)systeemvreemde stoffen (chemisch, plastics, stikstof, luchtkwaliteit, e.d.) in de Waddenzee	0
• Verminderen kansen op en impact van eventuele scheepsrampen	0
• Condities scheppen voor instandhouding of vergroting areaal litoraal (wadplaten, kwelders) bij gemiddelde zeespiegelstijging	0
• Slim benutten en vasthouden zoet water (pilots vergroting zelfvoorziening zoetwaterbehoefte) op Waddeneilanden	1
• Verminderen verstoring licht en geluid van diverse bronnen op en rond de Waddenzee	1

Tabel 6.4: Verdeling van projecten over gespecificeerde doelen hoofddoel B

Uit tabel 6.4 valt op te maken dat er sinds 2016 relatief weinig projecten hebben bijgedragen aan de doelspecificaties onder hoofddoel B. En dat er in de IKW-projecten en geselecteerde TO-projecten geen bijdrage wordt geleverd aan doelspecificaties:
- Waterkwaliteit: reductie (eco-)systeemvreemde stoffen (chemisch, plastics, stikstof, luchtkwaliteit, e.d.) in de Waddenzee.
- Verminderen kansen op en impact van eventuele scheepsrampen.
- Condities scheppen voor instandhouding of vergroting areaal litoraal (wadplaten, kwelders) bij gemiddelde zeespiegelstijging.

In onderstaande tabel 6.5 wordt de verdeling van projecten over gespecificeerde doelen binnen hoofddoel C weergegeven. Vetgedrukt staat het aantal projecten dat bijdraagt aan het betreffende thema. Projecten kunnen (ook binnen een thema) aan meerdere gespecificeerde doelen bijdragen.

Doelspecificatie Waddenfonds ten aanzien van hoofddoel C	IKW-projecten in aantal	Thematische projecten in aantal
Duurzame recreatie en duurzaam toerisme	**11**	**10**
• Potentie recreatie en (internationaal) toerisme waddenkust versterken; zowel versterking verblijfsrecreatie als versterking netwerken van toeristische route-elementen	5	3
• Versterken toeristisch aanbod in de vorm van meer belevingsmogelijkheden, attracties, arrangementen en gerichte promotie/marketing daarvan	10	7
• Positionering (zorgvuldig omgaan met) en promotie/marketing kernwaarden Waddengebied (marketing werelderfgoedstatus Waddenzee)	4	0
• Versterken duurzaamheid en natuur- en cultuurgerichte recreatie en toerisme op Waddeneilanden en langs de waddenkust	8	1
Duurzame energiehuishouding	**5**	**2**
• Pilots energie uit water (getijde, osmose, aquatische biomassa)	3	1
• Hogere zelfvoorzieningsgraad energie Waddeneilanden (hernieuwbare energieproductie, smart grids in decentrale systemen energieproductie en -opslag en energiebesparing in m.n. toeristisch-recreatieve voorzieningen)	5	1
Duurzame waddenhavens	**6**	**0**
• Additionele maatregelen bij 'building with nature' waddenhavens: innovatieve praktijkproeven vermindering slibbezwaar en slibverwerking die bijdraagt aan natuurontwikkeling buitendijks en nuttige slibtoepassingen binnendijks, passend bij de werking van het kombergingsgebied	1	0
• Verkleinen milieu-impact scheepvaart op Waddenzee	1	0
• Verduurzaming logistieke en industriële processen/ industrie in/bij havens (o.a. innovatieve projecten biobased, aquaculturen, (rest)stromen nuttig toepassen)	5	0
• Reductie baggerbezwaar recreatieve Waddenhavens	0	0

Duurzame visserij	**1**	**0**
• Duurzame visserijtechnieken en –verwerking	0	0
• Aquaculturen op land in kustzone	1	0
• Verbreding en flexibilisering (o.a. recreatie en toerisme)	0	0
Duurzame landbouw	6	0
• Zorgvuldig bodembeheer (innovatieve projecten wisselteelten, bodemvruchtbaarheid kleibodems en Waddengebied)	3	0
• Verwerking (rest)stromen: innovatieve projecten in industriële toepassing biobased grondstoffen en benutting/ (her)gebruik biobased energie	2	0
• Inpassing van zilte teelten	2	0
• Versterken nichemarkten waddenproducten	0	0

Tabel 6.5: Verdeling van projecten over gespecificeerde doelen hoofddoel C

Tabel 6.5 laat zien dat de bijdrage van de verschillende projecten aan de gespecificeerde doelen onder hoofddoel C verschilt per thema. Relatief veel projecten dragen bij aan de verschillende doelspecificaties onder duurzame recreatie en duurzaam toerisme. Alhoewel 6 projecten bijdragen aan duurzame waddenhavens, blijkt geen van deze projecten bij te dragen aan “reductie baggerbezwaar recreatieve Waddenhavens”. Aan “additionele maatregelen bij building with nature...” en “verkleinen van de milieu impact door scheepvaart” wordt slechts door 1 project bijgedragen. Ook op het gebied van duurzame visserij wordt maar door 1 project aan 1 van de 2 gespecificeerde doelen bijgedragen. Tot slot draagt sinds 2016 geen enkel project bij aan het “versterken van nichemarkten waddenproducten” in de selectie.

In onderstaande tabel 6.6 wordt de verdeling van projecten over gespecificeerde doelen binnen hoofddoel D weergegeven.

Doelspecificatie Waddenfonds hoofddoel D	IKW-projecten in aantallen	Selectie projecten
Duurzame kennishuishouding	**7**	**5**
• Entameren van en coördinatie in kennisontwikkeling en -inzet kennisinstellingen, en het bepalen van prioritaire kennisvragen		
• Ontsluiten en toepassen kennis voor beleid en beheer		
• Coördineren, integreren en rapporteren monitoringprogramma's		
• Publieksvoorlichting en actieve verspreiding kennis over Waddengebied		

Tabel 6.6: Verdeling van projecten over gespecificeerde doelen hoofddoel D

Uit tabel 6.6 blijkt dat 7 IKW projecten bijdragen aan thema duurzame kennishuishouding. Voor deze projecten is geen uitsplitsing naar de doelspecificaties van het Waddenfonds gemaakt, omdat het Waddenfonds het behalen van hoofddoel D bij de Waddenacademie heeft belegd. De selectie van projecten laat de bijdrage van de Waddenacademie zien (5 projecten: elk jaar wordt in de administratie opgenomen als 1 project). De gespecifieerde doelen 1 en 4 worden vooral bereikt door de Waddenacademie, waarbij doel 4 ook voor een deel wordt bereikt door de Waddenfondsprojecten. Gespecificeerde doelen 2 en 3 worden nu uitgewerkt via de monitoring- en evaluatiesystematiek, in de basismonitoring Wadden, de symposia en rapporten van de Waddenacademie en het datahuis Wadden.

De Waddenfondsprojecten uit de verschillende instrumenten dragen in veel gevallen bij aan meerdere doelen (en gespecificeerde doelen) van het Waddenfonds. Bijvoorbeeld projecten op het gebied van werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie dragen vaak bij aan doel A en aan doel C. Over de specifieke bijdrage in de output en outcome van de projecten aan de verschillende thema's gaan we in het volgende hoofdstuk dieper in.

6.3.1. Budget Lokale Innovaties

Zoals eerder opgemerkt hebben de BLI-projecten een andere status binnen het Waddenfonds. Het Waddenfonds ondersteunt naast ontwikkelingen met een impact op regionale schaal, ook kleinschalige, vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit en de duurzaamheid van lokale gemeenschappen.

BLI wordt in het uitvoeringskader van het Waddenfonds gezien als apart thema. Alle BLI-projecten dragen dus bij aan dat thema. Gezien de hoeveelheid BLI-projecten (53 van 203) die vanaf 2016 zijn gehonoreerd is er een bijdrage geleverd aan het bereiken van vitale en duurzame lokale gemeenschappen. De meeste BLI-projecten hebben iets fysieks bereikt, zoals het opstellen van een tentoonstelling, en vaak is er een educatie/ communicatie aspect aan verbonden. Door educatie en behoud van voorzieningen wordt getracht sociale cohesie bij het gebied te bevorderen, toeristen te trekken en zo krimp tegen te gaan.

6.4. Conclusies en aanbevelingen

In deze paragraaf worden de conclusies en aanbevelingen gegeven ten aanzien van vraag 2: *In hoeverre zijn de projecten verdeeld over de acht thema's en de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader*? (De bijdrage aan de afzonderlijke thema's komt terug in het volgende hoofdstuk.)

De verdeling van het budget van het Waddenfonds over economie (€ 98.566.005) en ecologie (€ 105.263.987) projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend, is redelijk gelijk. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het Waddenfonds in de periode vanaf 2016 succesvol is in de gelijke verdeling tussen duurzame economie (50%) en ecologie (50%), zoals opgenomen in het Bestuursakkoord. Kijkend naar het aantal projecten geeft dit echter een ander beeld: 134 economie projecten (waarvan 53 BLI) en 43 ecologie projecten die sinds 2016 zijn uitgevoerd en/of afgerond. Van de in totaal 203 projecten dragen 26 projecten bij aan zowel economie als ecologie.

Projecten BLI, TO en IKW) die sinds 2016 zijn uitgevoerd en/of afgerond	Economie	Ecologie	Economie en ecologie	Totaal
Budget	€ 98.566.005	€ 105.263.987	€ 107.932.549 (waarvan: economie € 44.271.341 en ecologie € 63.661.208)	€ 311.762.541
Aantal	134	43	26	203

Als wordt ingezoomd op de onderliggende thema's, blijkt echter dat projecten niet gelijk over de thema's aangevraagd worden. Het meeste budget gaat naar natuur en duurzame recreatie en toerisme. Er gaat beduidend minder budget naar (en er zijn minder projecten op) bodem, water, licht en geluid, duurzame visserij, duurzame agrarische sector en duurzame kennishuishouding. De vraag is of dit erg is. Op dit moment wordt er anders dan 50/50% ecologie-economie niet actief op een bepaalde verdeling gestuurd. Het feit dat er meer geld naar bepaalde thema's gaat, zegt niets over het doelbereik.

Op basis van de in deze evaluatie geanalyseerde selectie van projecten (2016-2020) blijkt dat in veel projecten een bijdrage wordt geleverd aan de volgende gespecificeerde doelen:

- Versterken toeristisch aanbod in de vorm van meer belevingsmogelijkheden, attracties, arrangementen en gerichte promotie/marketing daarvan, door 17 projecten wordt bijgedragen
- Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied (waaronder cultureel erfgoed en archeologische bodemschatten) door 14 projecten wordt bijgedragen.

Aanbeveling

- Ga na of deze ongelijke verdeling op basis van de selectie van projecten klopt met het volledige projectenportfolio en vervolgens na te gaan waardoor dit is ontstaan, hoe dit wordt gewogen in het licht van de hoofddoelen, en te bezien in hoeverre in de laatste periode aanpassingen nodig zijn: in allocatie van projecten in de gespecificeerde doelen of in een aanpassing van de gespecificeerde doelen.

HOOFDSTUK 7

BIJDRAGE AAN DE HOOFDDOELEN

7. Bijdrage aan de hoofddoelen

7.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de volgende vragen: **In hoeverre levert het Waddenfonds een bijdrage aan de vier hoofddoelen?**

1. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.
2. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.
3. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.
4. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.

én: *In hoeverre dragen de reeds beschikte en afgeronde (medegefinancierde) projecten bij aan de doelen van het Waddenfonds?*

Voordat we per hoofddoel ingaan op de vraag *in hoeverre het doel wordt bereikt*, is van belang te duiden dat het lastig is om deze vraag volledig te beantwoorden, omdat

- Er geen nulmeting is gedaan. Voor de majeure projecten zal in de nabije toekomst voor de outcome indicatoren op basis van bestaande meetgegevens een nulmeting worden gedaan. Deze nulmeting zal de waarde van 2016 (start Investeringskader Waddengebied) weergeven.
- Veel projecten lange termijneffecten hebben die nu nog niet gemeten kunnen worden, zoals de IKW-projecten.
- Veel projecten beïnvloed worden door de natuurlijke dynamiek van het ecosysteem, dat niet te scheiden is van de invloed door bepaalde ingrepen. Door exogene factoren als bijvoorbeeld exoten, zomerstormen, een warme zomer of het uitblijven van broedval zijn de uiteindelijke effecten van maatregelen soms moeilijk te voorspellen. Het is bijvoorbeeld lastig te bepalen of een bepaalde soort nu goed beschermd is en of er meer vogels van bepaalde soorten bijkomen door de projecten.

In deze evaluatie hebben we de vraag *in hoeverre* kwalitatief beantwoord. Door op basis van de verzamelde en geanalyseerde data te beschrijven wat er gedaan en behaald is in de projecten en wat er (fysiek) mogelijk gemaakt is door het Waddenfonds op de verschillende doelen. In sommige gevallen betekent dit dat is ontdekt hoe een bepaalde techniek het beste werkt en in andere hoe een soort het beste kan worden beschermd. Op basis van deze beschrijvingen doen we vervolgens aanbevelingen waar het Waddenfonds de komende jaren nog op in moet zetten om een bijdrage aan haar doelen te realiseren.

Daarnaast is van belang om bij het beantwoorden van deze vraag een onderscheid te maken in de *output*, de concrete resultaten die projecten hebben opgeleverd en de *outcome*, de effecten

van de projecten op de 4 hoofddoelen. Deze outcome is lastig te meten en concreet te maken, maar er kan op basis van de output van de verschillen de projecten wel een inschatting van de outcome/impact op het Waddensysteem gemaakt worden. Vanuit de nieuwe monitoringssystematiek zal de outcome in het vervolg mede met behulp van deskundigenpanels in kaart gebracht worden.

Per hoofddoel wordt ingegaan op wat hierover blijkt uit de bureaustudie, enquête en gesprekken. Vervolgens worden per hoofddoel conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een algemene conclusie waarin antwoord wordt gegeven op de centrale vragen van dit hoofdstuk.

7.2. Doel A: natuur- en landschapswaarden

In deze paragraaf geven we weer wat uit de bureaustudie, enquête en gesprekken blijkt over in hoeverre doelstelling A bereikt wordt. We geven eerst een overzicht de (verwachte) output en vervolgens beschrijven we de (verwachte) outcome.

7.2.1. Output t.a.v. hoofddoel A

Zowel thematische als IKW-projecten dragen bij aan het versterken van natuur- en landschapswaarden. BLI-projecten dragen weinig tot niet bij aan hoofddoel A. In het vorige hoofdstuk is de verdeling van de projecten over de thema's en gespecifieerde doelen van het Waddenfonds weergegeven.

Vanuit de IKW-projecten blijkt dat er wordt bijgedragen aan een nieuw kwelderlandschap met vogeleiland (Marconi, Delfzijl) en hier onderzoek naar wordt uitgevoerd, dat er wordt ingezet op meer wadvogels in het gebied onder andere door betere samenwerking tussen partijen, dat er wordt gewerkt aan meer vismigratie en meer onderzoek en proeven met vis in de omgeving Kornwerderzand (vissen voor verbinding, vismigratierivier en vitale kust Eems Dollard).

De bestudeerde projecten ten aanzien van natuur dragen bij aan meer zeegras, meer zoet-zout overgangen, broedplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen. Een groot deel van deze selectie van projecten draagt tevens bij aan het thema Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie
In onderstaande tabel is de output met betrekking tot hoofddoel A geordend aan de hand van de gespecificeerde doelen.

Doelspecificatie Waddenfonds hoofddoel A	Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)
Waddenzee en Eems-Dollard estuarium	
Vergroting areaal onberoerde bodems op het niveau van kombergingsgebieden	• Gebieden gesloten voor bodemberoerende visserij • Herstel van harde substraten • Kweekmethode voor zeegras • Uitzaaitechniek zeegras (kitspuitmethode)
Compleet voedselweb en bodemleven (met name door middel van meer ruimte voor natuurlijke ontwikkeling biobouwers, zoals mosselbanken en zeegrasvelden): evenwichtige voedselpiramide	• Herstel van ondergedoken schelpdierbanken • Herstel van ondergedoken zeegrasvelden • Versterking van de bestaande zeegrasvelden bij Balgzand, Schiermonnikoog en Texel • Start met herstel van sublitoraal zeegras ten noorden van Griend of bij Texel met pilotmaatregelen gericht op verminderen van stroming en golfslag • Litorale locatie in het waterlichaam Waddenzee bij de noordkust van Groningen bepaald
Kennisontwikkeling en monitoring ecologische schakelfunctie Waddenzee	• Advies (vishabitat-kansenkaart) met getoetste (beheer)maatregelen voor kwelders, dijken, zeegaten en geulen • Advies over het bepalen van de ligging en omvang van visserijvrije zones en broedgebieden voor visetende vogels • Advies over effectieve maatregelen voor herstel grote vissen en een daarop afgestemde duurzame beroeps en sportvisserij • Advies over de rol van vis in het voedselweb en de bijdrage van vis aan een completer voedselweb • Akoestische diervriendelijke monitoringstechniek • (Inter)nationale (eind)symposia • Operationeel evidence based conservation monitoringsysteem • Wetenschappelijke publicaties over de resultaten van evidence based conservation monitoring • (wetenschappelijke) artikelen • Website • Living lab vismigratie • Pilotproject slib uit Eems omzetten in dijkenklei - inzicht in beste methode om slib te onttrekken aan Eems-Dollard

Randen van het wad	
Meer geleidelijke overgangen land/water en zout/zoet en brakwatergetijdegebieden, met per stroomgebied migratiemogelijkheden (aquatische) organismen (swimway)	• Binnendijks zout getijdemeer en de vaargeul in het meer, inclusief slib invang • Zoetzout verbinding met vismigratie van Friese boezem naar Waddenzee en v.v. (aanleg opvoergemaal zoetwater, opvoerbak, brakke zone en aanleg klepduiker) • Diverse (grootschalige) vismigratievoorzieningen: Vispasseerbare rinketten: Robbegatsluis L'oog, vispasseerbare spuikoker: R.j. Cleveringsluizen L'oog, visgeleiding middels bellenschern • Gewennings- en overgangszones tussen zoet en zout water voor vis (brak natuurgebied/ brakwatergebied) • Systemen met getijdenwerking • Uitbreiding van het estuarium, getijdeduiker - ca. 25 ha. met getijdewerking (slibinvang) • Paai- en opgroeigebieden • Natuurlijke overgangen dijk en onderwater natuur • Vispasseerbaar gemaakte kunstwerken • Getijdepoelen • Getijdeduikers met getijdewerking (slibinvang) • Verbeterde slibinvangcapaciteit • Bezinkputten • Zoetwaterbekken • Overgangzone bestaand uit 30 – 35 ha zandige duinstructuur, ca 20 ha pionierzone met kweldervegetatie, ca. 40 – 50 ha slikken en schorren, vloedhaak/landtong en oester- mosselbanken. • Herinrichting zomerpolder tot kwelder en zoet-zout gradiënt • Palenbos • Grote en kleine polder als brakwaterzones • Aansluiting zoetwaterbekken
Grotere lengte natuurvriendelijke oeverzones langs dijken en kwelders; mede als vooroever-bescherming	• Oeverzones in de Waddenzee en het IJsselmeer • Kwelderontwikkeling • Natuurlijke overgangen dijk en onderwater natuur • Overgangzone bestaand uit 30 – 35 ha zandige duinstructuur, ca. 20 ha pionierzone met kweldervegetatie, ca. 40 – 50 ha slikken en schorren, vloedhaak/landtong en oester- mosselbanken • Herinrichting zomerpolder tot kwelder en zoet-zout gradiënt • Extra slibinvangcapaciteit op de kwelder • Pilot locatie is opgehoogd met slib en geschikt voor landbouwkundig gebruik
Dynamisch kustbeheer: jonge duinen Waddeneilanden; washover's	

Hoogwatervluchtplaatsen en (hoogwaterveilige en rustige) broedplaatsen vogels inclusief fourageergelegenheid (flyway)	• Predatorvrije vogeleilanden • Toegangsgeul buitendijks, incl. enkele overgang-foerageergebieden voor vogels naar de bestaande kwelder • Diverse hoogwatervluchtplaatsen/ broedeilanden/ kwelders • Extra broed en foerageergebied voor steltlopers • Extra slikrand en schelpenbank van • Vogelakkers • Meerdere hoogwatervluchtplaatsen • Deel kwelder ingericht als broedeiland kluten
Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie	
Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied (waaronder cultureel erfgoed en archeologische bodemschatten)	• Informatieplatform over de nacht in het Waddengebied, inclusief verhalen en live web-cambeelden van nacht actieve dieren • Uitwerking van negen verhaallijnen en een overkoepelende verhaallijn over het werelderfgoed Waddenzee • Toegankelijkheidsvoorzieningen (wandelpaden; vogelobservatiepunt; kijkraam;) voor bezoekers van de VMR en de testfaciliteit; testfaciliteit; inforuimte in beleefcentrum • Cursus 'Natuurlijk schonen' • Wandelroute, vogelkijkhut/kijkscherm voor natuurbeleving/recreatie Hegewiersterfjild • Versterking internationaal icoon Afsluitdijk in storylijn NBTC Holland City • Dwaalfilm dynamische wadden (100 filmpjes van 1 minuut, 100 Infoteksten, 16 panorama's, nieuwe site: Dwaalfilm Wadden). • Groepsactiviteiten met landschapsbeleving en spirituele verdieping • Realisatie vitrine met archeologische vondsten • Verbouwde visafslag met brede aandacht voor cultuurhistorie van de visserijsector op de Wadden.
Versterken cultuurhistorische elementen en landschappelijke en ecologische identiteiten van het Waddengebied	• Versterking nachtflora en -fauna in het hele Waddengebied middels minimaal 15 nacht-tuinen die zijn opengesteld voor publiek • Ontsluiting stadgracht, 2 bruggen /brugverbindingen • Jaagpad • Een zevental erven in de linten in de gemeente Oldambt zijn versterkt • Het Nieuwschansker bos, het parkbos Woldendorp en de wegbeplanting bij Drieborg zijn uitgevoerd • Realisatie infowand in de bezoekerscentrum Reidehoeve van het Groninger Landschap • Fiets- en wandelroutes en de app • Het planten van 1350 bomen in de provincie Fryslân • Het planten van 1350 bomen in de provincie Groningen

7.2.2. Outcome t.a.v. hoofddoel A

Bovenstaande output laat zien dat het Waddenfonds met haar projecten bijdraagt aan het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied. Er zijn allerlei resultaten op de verschillende gespecificeerde doelen behaald. Op basis van de projecten analyse, enquête en gesprekken in deze evaluatie valt op te maken dat:

- Verschillende voor het Waddengebied belangrijke habitats zijn versterkt en toegenomen/zullen toenemen.
- De overgangen tussen kust en land en zout en zoet geleidelijker zijn of zullen worden en/of hersteld zijn of zullen worden. En dat er een aantal barrières in de trekroutes van vissen en andere aquatische soorten zijn opgelost.
- Er nieuwe technieken en kennis zijn ontwikkeld bijvoorbeeld als het gaat over zeegrasherstel en verkweldering.
- Er meerdere vogelrust-, fourageer-, vlucht- en broedplaatsen zijn ontstaan of zullen ontstaan.
- Er is bijgedragen aan bewustwording en waardering bezoekers van de rijkdom en uniciteit van het Waddengebied, zowel wat betreft ecologie als cultuurhistorie en landschap.
- Een aantal projecten (o.a. Wij en Wadvogels) zorgt voor internationaal op elkaar afgestemde monitoring en/of tellingen met effect in het Waddengebied.
- Verschillende projecten bijdragen aan het versterken van cultuurhistorische elementen en landschappelijke en ecologische identiteiten van het Waddengebied, zo is er onder andere bijgedragen aan behoud/versterking van de grootschalige openheid, de duisternis en aan behoud en versterking van voor het Waddengebied typerende cultuurhistorische elementen/structuren zoals terpen en wierden, dijken, boerenerven, kerken en tuunwallen.
- Er wordt bijgedragen aan klimaatadaptatie: het systeem wordt robuuster, de geleidelijke overgangen van het wad nemen toe en kunnen meegroeien met zeespiegelstijging.
- Het aantal nieuw gecreëerde hectaren in het project Vitale Kust Eems-Dollard ervoor zorgt dat er meer habitatdiversiteit litoraal en in het achterland is. De vulling van het kennishiaat zal in de toekomst kunnen zorgen voor meer projecten waarin slib nuttig kan worden toegepast.

De analyse laat zien dat is bijgedragen aan het vergroten van de visbestanden, door aanleg van vismigratievoorzieningen voor verschillende soorten vissen en door het beter ontsluiten van paai-, doortrek en opgroeigebied voor trekvissen. Daarnaast is bijgedragen aan een completer voedselweb. En dus is bijgedragen aan een rijkere Waddenzee. Ook is er meer areaal gerealiseerd van predatievrij vogeleiland of hoogwatervluchtplaats, kwelder, broedlocaties zijn aangelegd of verbeterd. Met betrekking tot cultuurhistorie erfgoed zijn er meer cultuurhistorische, culturele en landschappelijke elementen versterkt.

Kijken we naar de projecten die een bijdrage hebben geleverd aan de bewustwording binnen hoofddoel A dan zijn daarvoor verschillende soorten activiteiten georganiseerd, zoals informatieavonden, educatie, theatervoorstellingen, de film Silence of the Tides e.d. Er is vooral gewerkt aan bewustwording op het vlak van kwaliteit/zeldzaamheid van het gebied en aan historisch besef van het gebied. Verder valt op dat er veel overlap is tussen de doelspecificatie Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied en projecten die onder duurzame recreatie en toerisme van hoofddoel C vallen.

7.2.3. Conclusies en aanbevelingen doelbereik hoofddoel A

Met de verschillende projecten draagt het Waddenfonds bij aan

- Het versterken van de essentiële functies van de Waddenzee
- De toename en versterking van belangrijke habitats
- De toename van geleidelijke overgangen
- De toename van kennis
- Bewustwording over de natuur- en landschapswaarden
- Fysieke verbeteringen in het landschap

Een aantal gespecificeerde doelen lijken echter onderbelicht te blijven. Er kan meer ingezet worden op onderwerpen als meer gesloten gebieden.

Aanbevelingen

- Ga na, naar aanleiding van de evaluatiegegevens, op welke gespecificeerde doelen het Waddenfonds nog aanvullend of extra in wil zetten. Neem daarin de prioriteiten waar vanuit de Gebiedsagenda nog weinig op gebeurt en doelspecificaties waar nog weinig op gebeurt als uitgangspunt. Bezie waar in het Waddengebied vanuit andere initiatieven nog extra inzet nodig is. Wij zien als grote opgaven voor de komende jaren: bodem- en habitatherstel, realisatie van grootschalige zoet-zout overgangen, verduurzaming landbouw in relatie tot ligging aan de Waddenzee (verzilting en wadvogels). Wij zien kansen als het gaat om de grootschalige inrichting van de kustzone en dijken in relatie tot de waterveiligheidsopgaven. Daar kan het Waddenfonds bijdragen wat betreft het integraal meenemen van de ecologische opgave.
- Breng de resultaten tot nu toe plus een doorkijk op systeemniveau bij elkaar bouw dit uit tot een korte enthousiasmerende beschrijving van de bereikte resultaten, inclusief verbeeldingen. Gebruik deze beschrijving bij externe communicatie over het doelbereik van het Waddenfonds. Neem hierin als Waddenfonds een aanjagende rol en pak dit samen met de IKW-programmaorganisatie op.
- Zorg in grote natuurprojecten waar het Waddenfonds slechts één van de financiers is, en de aanvrager dus met meerdere doelen van de verschillende organisaties te maken hebben, voor betere afstemming met RWS (PAGW), LNV en TBO's (zie ook Decisio aanbeveling Midterm review IKW).

7.3. Doel B: Externe bedreigingen

In deze paragraaf geven we weer wat uit de bureaustudie, enquête en gesprekken blijkt over in hoeverre doelstelling B bereikt wordt. We geven eerst een overzicht de (verwachte) output en vervolgens beschrijven we de (verwachte) outcome.

7.3.1. Output t.a.v. hoofddoel B

Uit de projectanalyse en enquête blijkt dat er weinig projecten ingedeeld zijn onder hoofddoel B. Echter projecten van het Waddenfonds kunnen aan meerdere doelen bijdragen en niet direct zichtbaar aan hoofddoel B zijn gekoppeld. Er zijn dus wellicht meer projecten die ook een bijdrage

leveren aan het voorkomen of verminderen van externe bedreigingen. Uit gesprekken met het Waddenfonds hierover blijkt dat er veel over gesproken wordt, maar er weinig concrete ideeën worden ingediend. Mogelijke oorzaken of verklaringen voor het achterblijven van de bijdrage aan hoofddoel B lijken te liggen in de definitie van externe bedreigingen die het Waddenfonds hanteert, hoe projecten geadministreerd worden (want er blijken allerlei voorbeelden van projecten die bijdragen aan de verschillende doelspecificaties te bestaan, maar niet geadministreerd onder hoofddoel B) en een gebrek aan eigenaarschap van deze problematiek waardoor er geen/weinig aanvragen binnenkomen.

In de selectie van TO-projecten zijn geen specifieke thematische projecten bestudeerd met betrekking tot hoofddoel B, en de bestudeerde projecten dragen ook niet bij aan hoofddoel B. Vanuit de bestudeerde BLI-projecten draagt 1 project ook bij aan hoofddoel B, namelijk aan bewustwording over het effect van zwerfvuil op de ecologie. Vanuit de IKW-projecten dragen er drie projecten bij aan hoofddoel B.

In een van de gesprekken ging het over de Floating Oil Recovering Unit (FORU) welke is ontwikkeld met een bijdrage van het Waddenfonds. De FORU is een drijvende oliestofzuiger voor ondiepe delen in de Waddenzee, en draagt daarmee bij aan hoofddoel B doordat het gaat om het verbeteren van de waterkwaliteit, door reductie van (eco-)systeem vreemde stoffen, in dit geval olie.

Doelspecificatie Waddenfonds hoofddoel B	**Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)**
Bodem, water, licht en geluid	
Meer licht en zuurstof in waterkolom en op bodem (door minder bodemverstoring en minder slib in suspensie)	• Pilot locatie is opgehoogd met slib en geschikt voor landbouwkundig gebruik • Pilotproject slib uit Eems omzetten in dijkenklei • Inzicht in beste methode om slib te onttrekken aan Eems-Dollard • Slibinvangcapaciteit polder Breebaart
Waterkwaliteit: reductie (eco-)systeemvreemde stoffen (chemisch, plastics, stikstof, luchtkwaliteit, e.d.) in de Waddenzee	• Ontwikkeling drijvende oliestofzuiger voor ondiep water (FORU)
Verminderen kansen op en impact van eventuele scheepsrampen	
Condities scheppen voor instandhouding of vergroting areaal litoraal (wadplaten, kwelders) bij gemiddelde zeespiegelstijging	
Slim benutten en vasthouden zoet water (pilots vergroting zelfvoorziening zoetwaterbehoefte) op Waddeneilanden	• Twee locaties zelfvoorzienend m.b.t. zoet water voor landbouw. • Een blauwdruk voor een watercoöperatie van zoetwatervoorraden.

	• Financieringsarrangementen om de systemen, al dan niet in combinatie met een water coöperatie, gefinancierd te krijgen
Verminderen verstoring licht en geluid van diverse bronnen op en rond de Waddenzee	• Toename van het aantal bezoekers dat zich bewust is van het belang van het Waddengebied en de noodzakelijke rust voor vogels met 25% toe en het aantal verstoringen als gevolg van recreatief medegebruik neemt met 75% af.

7.3.2. Outcome m.b.t. hoofddoel B

In hoeverre geven de projecten invulling aan doel B: het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen in de Waddenzee?

Op basis van bovenstaande en het geringe aantal projecten dat bijdraagt aan hoofddoel B blijkt dat de outcome op dit vlak vooralsnog gering is. Extra inzet lijkt nodig om daadwerkelijk effect te bewerkstelligen op het wegnemen van externe bedreigingen in het gebied.

In het geval van de FORU is er kennis verzameld en een product ontwikkeld dat de olie in ondiepe delen van de Waddenzee kan opruimen. Echter, dit product is nog niet breed uitgerold in het Waddengebied en in gebruik bij partijen. In dat opzicht is het doel dus nog niet bereikt. De FORU wordt al wel ingezet in rampenbestrijdingsoefeningen en er is sprake van een bijdrage aan opruiming van de olie wereldwijd, want het product is op meerdere plekken wereldwijd vermarkt. De economische spin-off is bereikt.

Hoofddoel B blijkt ook gebruikt te worden om op actualiteiten te kunnen acteren, bijvoorbeeld bij de ramp waarbij de MSc Zoë veel lading verloor dat overal in het Waddengebied (en de Noordzee) terecht kwam. Met bijdragen van het Waddenfonds heeft er snel een opruimingsactie kunnen plaatsvinden.

7.3.3. Conclusies en aanbevelingen doelbereik hoofddoel B

Op basis van het geringe aantal uitgevoerde projecten dat bijdraagt aan hoofddoel B blijkt dat de output en outcome op dit vlak vooralsnog gering is vergeleken met de andere hoofddoelen. Mogelijke oorzaken of verklaringen voor het achterblijven van de bijdrage aan hoofddoel B lijken te liggen in de definitie van externe bedreigingen die het Waddenfonds hanteert, hoe projecten geadministreerd worden (want er blijken allerlei voorbeelden van projecten die bijdragen aan de verschillende doelspecificaties te bestaan, maar niet geadministreerd onder hoofddoel B) en een gebrek aan eigenaarschap van deze problematiek waardoor er geen/weinig aanvragen binnenkomen. Extra inzet lijkt dus nodig om daadwerkelijk effect te bewerkstelligen op het wegnemen van externe bedreigingen in het gebied.

Hoofddoel B blijkt ook gebruikt te worden om op actualiteiten te kunnen acteren, zoals bijvoorbeeld bij de ramp waarbij de MSc Zoë veel lading verloor dat overal in het Waddengebied (en de Noordzee) terecht kwam. Met bijdragen van het Waddenfonds heeft er snel een opruimingsactie kunnen plaatsvinden.

Aanbevelingen

- Verhoog de (personele) inzet op projecten die bijdragen aan het verminderen van externe bedreigingen of het beter kunnen omgaan met de bedreiging, wanneer de bedreiging zelf te groot is om te kunnen beïnvloeden. Externe bedreigingen zijn onverminderd actueel in het Waddengebied, getuige bijvoorbeeld de ramp met de Msc Zoë.
- Maak duidelijker in projecten die ook een bijdrage leveren aan hoofddoel B, wat zij aan dit doel bijdragen, zodat concreter kan worden aangegeven in hoeverre het doel wordt bereikt.
- Organiseer met het opgaveteam Waddenzee en/of relevante externe partijen zoals de coalitie Waddennatuurlijk (CWN) een sessie om het programma voor hoofddoel B te formuleren. Focus daarin op wat de grootste externe bedreigingen zijn? Of bezie het vanuit leren door doen: welk effect kan je hebben? En breng dit vervolgens goed onder de aandacht.
- Belangrijk onderwerp voor de komende jaren is hoe om te gaan met duurzamer en met minder effect op het systeem van baggeren, en verspreiden van slib met het oog op het bevaarbaar houden van vaarwegen en bijdragen aan natuurherstel.

7.4. Doel C: Duurzame economische ontwikkeling

In deze paragraaf geven we weer wat uit de bureaustudie, enquête en gesprekken blijkt over in hoeverre doelstelling C bereikt wordt. Met alle instrumenten van het Waddenfonds wordt bijgedragen aan hoofddoel C. Omdat hoofddoel C verschillende thema's kent, wordt er per thema een overzicht gegeven van de (verwachte) output en de (verwachte) outcome.

7.4.1. Output t.a.v. hoofddoel C - duurzame recreatie en toerisme

In deze paragraaf geven we de resultaten over de output vanuit de selectie van projecten weer ten aanzien van hoofddoel C.

In onderstaande tabel is de output met betrekking tot hoofddoel C geordend aan de hand van de gespecificeerde doelen op het thema duurzame recreatie en toerisme.

Doelspecificatie Waddenfonds ten aanzien van hoofddoel C	**Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)**
Duurzame recreatie en duurzaam toerisme	
Potentie recreatie en (internationaal) toerisme waddenkust versterken; zowel versterking verblijfsrecreatie als versterking netwerken van toeristische route-elementen	• Aanleg van diverse ontsluitingen en recreatieve voorzieningen, verbetering van bestaande voorzieningen • Vriendelijke inrichting Kornwerderzand (bankjes; bestrating; infoborden e.d), verbindingen Rondje Lauwersmeer • Rondje Kornwerderzand (passeerbaar maken van de schutsluis)

	• Realisatie van duurzame informatiecentra en educatieve programma's • Diverse toeristische arrangementen • Realisatie van een boulevard en kleine getijdehaven bij het dorp Holwerd • Voorzieningen ten behoeve van recreatiewoningen • Uitwerking van meer dan negen verhaallijnen en een overkoepelende verhaallijn, versterking internationaal icoon Afsluitdijk in storylijn NBTC Holland City • Ontwikkelen van promotiemateriaal en promotiecampagnes • Websites en zicht op het aantal bezoekers • Inrichting van publieks- informatiepunten • Diverse bijeenkomsten en festivals • Opstellen van een database • Organisatie fotowedstrijd • Publicaties en aanwezigheid op beurzen • De laatste ooggetuigenissen en de fysieke overblijfselen van de Tweede Wereldoorlog worden vastgelegd, bewaard en deels ontsloten • Optimalisatie recreatieve voorzieningen Groene Dollarddijk / kwelderontwikkeling
Versterken toeristisch aanbod in de vorm van meer belevingsmogelijkheden, attracties, arrangementen en gerichte promotie/marketing daarvan	• Een jaarrond programma van activiteiten en beleefmomenten • Realisatie van informatiepunten, voldoende en aantrekkelijk voorlichtingsmateriaal, mobiele voor-lichtingsinstallaties • Een trainingsprogramma voor professionals en vrijwilligers • Toeristische netwerken rond het thema duisternis • Toegankelijkheidsvoorzieningen (wandelpaden, vogelobservatiepunt, kijkraam) voor bezoekers • Aanleg van nieuwe infrastructuur (holtje, brug, steigers, veerpont, trekpad, wandel en fietsroutes) • Herstel van de singelstructuur • Productie van een unieke 3d film, tentoonstelling • Aanleg van een dierenweide • Realisatie van diverse arrangementen en (beleef)routes • De ontwikkeling van een levend en functioneel museum • Het organiseren van proeverijen • Drie personen in dienst middels een werkervaringsplek • Demonstratieschip • Realisatie overnachtingsvoorzieningen • Realisatie Wadden infocentrum
Positionering (zorgvuldig omgaan met) en promotie/marketing kernwaarden Waddengebied	• Uitwerking van (overkoepelende) verhaallijnen • Ontwikkelen van promotiemateriaal • Overkoepelende website • Publieksinformatiepunten en bijeenkomsten

(marketing werelderfgoedstatus Waddenzee)	• Werving van ambassadeurs • Opstellen van een database • Fotowedstrijd georganiseerd • Wegwijsborden geplaatst • Dag van het Wad georganiseerd • inzicht in bezoekers website • Instagram en Facebookaccount aangemaakt • Publicaties en aanwezigheid op beurzen • Doelgroep specifieke acties • Voorzieningen ten behoeve van recreatiewoningen
Versterken duurzaamheid en natuur- en cultuurgerichte recreatie en toerisme op Waddeneilanden en langs de waddenkust	• Realisatie van een interactieve expositie over het Werelderfgoed Waddenzee - • Aanleg wandelroutes, vogelkijkhut/kijkscherm voor natuurbeleving/recreatie • Verbetering van geleiding diverse locaties van recreanten bij kwelders en hoogwatervluchtplaatsen • Diverse educatieve, informatieve activiteiten. • Verhalencafés • Cultuurhistorische elementen • Rondje Kornwerderzand (passeerbaar maken van de schutsluis) • Realisatie van duurzame informatiecentra en educatieve programma's • Diverse toeristische arrangementen • Uitwerking van (overkoepelende) verhaallijnen • Aanleg van nieuwe infrastructuur (holtje, brug, steigers, veerpont, trekpad, wandel en fietsroute

Vanuit de IKW-projecten blijkt dat er wordt bijgedragen aan een overkoepelend project gericht op het vermarkten van het werelderfgoed, het leggen van nieuwe routes en verbindingen (Súd Ie, Waddencentrum Afsluitdijk) en nieuwe recreatieve trekpleisters in het gebied door projecten als Holwerd aan Zee, Gastvrij Schiermonnikoog, Marconi Delfzijl, Kornwerderzand en donkerte Waddengebied. Kijkend naar de output zijn er verschillende belevingsmogelijkheden, attracties en arrangementen gerealiseerd waaronder: een jaarrond programma vanuit donkerte van het Wad, informatieruimtes, musea, verblijfmogelijkheden, Waddencentrum.

Door de diverse projecten wordt aan alle doelspecificaties bijgedragen, maar er zit ook overlap in de bijdrage aan/output van projecten op doelspecificaties. Aan het 'Versterken toeristisch aanbod in de vorm van meer belevingsmogelijkheden, attracties, arrangementen en gerichte promotie/marketing daarvan.' wordt met 17 projecten het meest bijgedragen.

Binnen het thema duurzame recreatie en toerisme wordt zowel ingezet op de versterking van verblijfsrecreatie, het versterken van de netwerken van route-elementen, als op het vermarkten hiervan. De meeste projecten zijn gefocust op de Waddenfonds output indicatoren: "Extra toeristen trekken & bijdrage aan landschappelijke en cultuurhistorische verhaallijn van het Waddengebied". Er zijn veel

projecten gericht op het beleven van het gebied, waarbij met name de ‘oudere’ doelgroepen en kinderen worden aangesproken.

Opvallend is dat vrijwel alle geselecteerde projecten binnen het thema duurzame recreatie en toerisme toeristen aantrekken, maar dat er geen inschatting is hoeveel extra toeristen de projecten samen aantrekken. Enkele IKW projecten als Holwerd aan Zee, Sacrale Duisternis- en stiltebeleving en Donkerte van het Waddengebied schetsen het aantal toeristen dat al is aangetrokken of nog verwacht wordt in absolute getallen, terwijl andere projecten waaronder Rondje Lauwersmeer en Vermarkten Werelderfgoed slechts beschrijven dat ze een bijdrage leveren aan de toename van het aantal toeristen.

Binnen het thema zijn veel verschillende projecten gehonoreerd. Wat opvalt is dat het vooral losse projecten zijn, er lijkt weinig synergie te zijn. De losse projecten leveren wel een bijdrage aan het doelbereik. Er lijkt geen aandacht voor de verbinding tussen projecten. Vermarkten Werelderfgoed en ATlantikwall zijn op zoek naar verbinding in en van het gehele Waddengebied. De overige projecten blijken meer deelgebied gericht te zijn.

Verder laat de analyse zien dat:

- Er overlap in de output onder de verschillende doelspecificaties bestaat.
- Er door de projectaanvragers op verschillende manier invulling wordt gegeven aan outcome en output: bijvoorbeeld het aantal extra bezoekers wordt zowel onder outcome als output genoemd.
- Er binnen het thema duurzame recreatie en toerisme weinig aandacht wordt besteed aan kennisontwikkeling en monitoring.

7.4.2. Outcome t.a.v. hoofddoel C - duurzame recreatie en toerisme

In bovenstaande tabel is de output van de verschillende projecten op het thema Duurzame recreatie en toerisme weergegeven. Met betrekking tot de outcome van de verschillende projecten wordt het volgende geconstateerd:

De verschillende projecten op het thema duurzame recreatie en toerisme dragen bij aan het aantrekken van meer toeristen in het Waddengebied. Doordat de projecten een verschillende geografische ligging hebben en veel projecten niet seizoensgebonden zijn, dragen zij tevens bij aan de spreiding van toeristen over het gebied en het seizoen. Daarnaast wordt een langer bezoek interessanter voor toeristen doordat er meer routes en verbindingen worden aangelegd (zoals Kornwerderzand). De versterkingen van het toeristische aanbod zijn toegespitst op de natuurlijke kwaliteiten of geschiedenis van het gebied, waardoor er ook wordt bijgedragen aan de waardering van bezoekers en bewoners voor het gebied. Doordat er meer toeristen naar het gebied komen, zal er meer geld uitgegeven worden waardoor de werkgelegenheid en kans op vervolginvesteringen in het gebied vergroot worden. Door het realiseren van een duurzame en/of informatieve vorm van recreatie wordt het draagvlak voor rust voor vogels, en de waardering van vogels vergroot, de ecologische voetprint per bezoeker verlaagd, en de duurzame sportvisserij in het gebied aangejaagd. Aan marketing wordt in meerdere projecten gewerkt.

Al met al is op basis van deze inzet te verwachten dat door de projecten van het Waddenfonds duurzame recreatie en toerisme toeneemt. Hierdoor zal er vanuit het gebied meer inzet nodig zijn om deze toename van toeristen te begeleiden (denk hierbij aan verschillende faciliteiten, infrastructuur etc.).

7.4.3. Conclusies en aanbevelingen - duurzame recreatie en toerisme

Er lopen op dit moment 39 projecten op het thema duurzame recreatie en toerisme die invulling geven aan de verschillende gespecificeerde doelen onder dit thema. Er is echter weinig synergie tussen de verschillende projecten terwijl deze elkaar in potentie kunnen versterken en op die manier nog meer kunnen bijdragen aan de doelspecificaties.

Aanbeveling

- Zoek vanuit de rol van het Waddenfonds meer verbinding tussen de losse projecten op het thema duurzame recreatie en toerisme.

7.4.4. Output t.a.v. hoofddoel C - Duurzame energiehuishouding

Onderstaande tabel laat zien dat het Waddenfonds met haar projecten bijdraagt aan de duurzame energiehuishouding van het Waddengebied. De projecten binnen dit thema zijn veelal experimentele projecten, die mogelijk opgeschaald kunnen worden. Uit de tabel blijkt dat er vier projecten gericht zijn op pilots voor energie uit water, waarbij kennisontwikkeling een onderdeel van de output is. De instrumenten TO en IKW dragen bij aan de projecten op dit thema.

In onderstaande tabel is de output van de geanalyseerde projecten op het thema duurzame energiehuishouding weergegeven. Op de doelspecificatie pilots energie uit water zijn vooral output indicatoren gericht op: de demonstatie/realisatie van een installatie, de daarbij horende infrastructuur en rapportages over de ecologische, technische en financiële haalbaarheid van deze installaties. Ook de output van projecten onder de doelspecificatie Hogere zelfvoorzieningsgraad energie Waddeneilanden is met name gericht op het demonstreren/ontwerpen van nieuwe installaties en de daarbij horende kennisontwikkeling en -deling.

Duurzame energiehuishouding	Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)
Pilots energie uit water (getijde, osmose, aquatische biomassa)	• Demonstratie TidalKite • Rapportage met beantwoorden van kennisvragen (rondom eisen voor aansluiting op het elektriciteitsnet) • Rapportage over de ecologische impact van installaties • De TidalKite technologie is verbeterd • Realisatie van een Slow mill prototype op locatie (werkend op volle schaal) • Kabel en aansluiting op hoogspanningsnet (Slow mill) • Testrapport Slow mill m.b.t. technische en financiële haalbaarheid en risicoanalyse • Realisatie van de spuistroomcentrale
Hogere zelfvoorzieningsgraad energie Waddeneilanden (hernieuwbare energieproductie, smart grids in decentrale	• Realisatie van een AHDP-installatie met waterstof toevoeging • Hogere productie van 110.000 naar 190.000 m3/jr. groengas • Hogere reductie CO2-reductie/ jr. van 271 ton naar 412 ton/jr

systemen energieproductie en -opslag en energiebesparing in m.n. toeristisch-recreatieve voorzieningen)	• Kennisdeling o.a. wetenschappelijke artikelen, bijeenkomsten, website, rapporten presentaties • Ontwerp, bouw en bedrijven van de complete installatie (Green Goods) • Demonstratieproductie gedurende 2 jaar • Oplopende productie van eiwitten (o.a. veevoeder), eiwitrijk gras sap, meststof en groengas • In 2e jaar demonstratie van 1,5 miljoen m3 groengas met daarna jaarlijks die productie • Demonstratie van verschillende projecten rondom duurzame energieopwekking uit water

7.4.5. Outcome t.a.v. hoofddoel C - Duurzame energiehuishouding

In de bovenstaande tabel zijn allerlei (nog te behalen) resultaten op de verschillende gespecificeerde doelen af te lezen. Met betrekking tot de outcome van deze projecten wordt geconcludeerd:

- De verschillende projecten, mits ze worden opgeschaald, dragen bij aan de zelfvoorzieningsgraad energie van de eilanden.
- De verwachting is dat de projecten ten minste bijdragen aan het voorzien van duurzame energie aan 14.600 huishoudens in het gebied.
- De projecten dragen bij aan het overschakelen op hernieuwbare/duurzame energiebronnen, waarbij onder andere gebruik wordt gemaakt van opwek uit water en groene waterstof.
- De projecten vervolg investeringen uitlokken en bijdragen aan de lokale werkgelegenheid en daarmee een positieve impact op de lokale economie hebben.
- De totale bijdrage van de verschillende projecten is lastig uit te drukken in absolute getallen, omdat niet alle projecten deze specifiek als output of input hebben opgenomen.

7.4.6. Conclusies en aanbevelingen doelbereik duurzame energiehuishouding

De evaluatie laat zien dat verschillende projecten, mits ze worden opgeschaald, bijdragen aan de zelfvoorzieningsgraad energie van de eilanden. Daarnaast dragen meerdere projecten bij aan het verduurzamen van verschillende bedrijven/ sectoren (namelijk: landbouw, chemie complex Delfzijl) in het gebied. De verwachting is dat de projecten ten minste bijdragen aan het voorzien van duurzame energie aan 14.600 huishoudens in het gebied onder andere door over te schakelen op hernieuwbare/ duurzame energiebronnen, waarbij onder andere gebruik wordt gemaakt van opwek uit water en groene waterstof. Ook blijken projecten in staat om vervolginvesteringen uit te lokken en bij te dragen aan de lokale werkgelegenheid. Dit heeft een positieve impact op de lokale economie.

Conclusie

- De projecten hebben een onderscheidende bijdrage geleverd aan een Wadden-eigen invulling van de energietransitie en de Waddeneilanden een goede uitgangspositie bezorgd in de energietransitie die nu over heel Nederland wordt uitgerold. De projecten –veelal met pilot karakter- hebben ook een economische spin-off opgeleverd door het uitlokken van vervolginvesteringen.
- De totale impact op het energiegebruik en de duurzame energieproductie is tot op heden echter beperkt. Doordat de verschillende projecten veelal gericht zijn op pilots is zonder uitrol de bijdrage aan een hogere zelfvoorzieningsgraad energie Waddeneilanden, of het overschakelen op hernieuwbare energiebronnen in het gebied gering.

Aanbeveling

- Bekeken moet worden of dit thema in de komende jaren nog steeds een opgave voor het Waddenfonds is, danwel dat de volgende fase in het kader van de RESsen wordt opgepakt. Denkbaar is dat het Waddenfonds zich blijft richten op technologieën, die in de RESsen niet aan bod komen en die voor inpassing in Werelderfgoedgebied en het reduceren van emissies vanuit de energievoorziening noodzakelijk zijn. De komende jaren zou het Waddenfonds zich kunnen richten op de verspreiding van kennis over en eventueel opschaling van de meest veelbelovende technieken en het beter borgen van de uitrol daarvan.

7.4.7. Output duurzame waddenhavens

De verschillende geanalyseerde projecten dragen bij aan duurzame waddenhavens. Bijvoorbeeld:

- Het Demoproject restwarmteleiding bioeconomie draagt bij aan het stimuleren van de transitie naar de bioeconomie en het verduurzamen van de energiehuishouding bij de aangesloten bedrijven. Het gebruik van industriële restwarmte bespaart het gebruik van gas en reduceert de warmtelozing op de zeehaven.
- Het gebruik van een groene waterstofconversie-installatie middels een 20 MW elektrolyser zorgt voor een betrouwbare levering van groene waterstof aan het chemiecomplex in Delfzijl.
- Met het project ADHP op Ameland is bijgedragen aan de zelfvoorzienendheid van Ameland op het gebied van gas door van lokale biomassastromen groen gas en waterstof te maken.
- De aanleg van de gecombineerde restwarmteleiding zorgt voor veel minder vervoersbewegingen lokaal op het chemiepark en minder gasverbruik als gevolg van het gebruik van restwarmte. Hiermee vermindert ook de CO2 uitstoot.
- Het project groene chemie draagt bij aan het terugdringen van de CO2 uitstoot door de ontwikkelde pilotplant.
- Het project Waddenpoweralg Farmsum produceert een nieuwe grondstof (algen) voor groene chemie.

In de onderstaande tabel zijn allerlei (nog te behalen) resultaten op de verschillende gespecificeerde doelen af te lezen met betrekking tot duurzame waddenhavens.

Duurzame waddenhavens	Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)
Additionele maatregelen bij 'building with nature' waddenhavens: innovatieve praktijkproeven vermindering slibbezwaar en slibverwerking die bijdraagt aan natuurontwikkeling buitendijks en nuttige slibtoepassingen binnendijks, passend bij de werking van het kombergingsgebied	• Aanleggen van een kwelderlandschap met broedvogeleiland en pionierkwelder. • Onderzoeksrapport kwelderontwikkeling uit diverse activiteiten

Verkleinen milieu-impact scheepvaart op Waddenzee	• Blijvende duurzaam aangedreven vaartuigen, • Prototype van een mobiele walstroomaggregaat • Diverse investeringen om een succesvolle omslag naar fossielvrij varen op de Waddenzee te maken
Verduurzaming logistieke en industriële processen/ industrie in/bij havens (o.a. innovatieve projecten biobased, aquaculturen, (rest)stromen nuttig toepassen)	• 12.000-15.000 minder vervoersbewegingen lokaal op chemiepark • 126.000 kg CO2-reductie door vermindering lokaal vrachtverkeer van chemicaliën • 200.000 nm3 minder gasgebruik als gevolg van gebruik restwarmte • Realisatie van een 20 MW elektrolyse fabriek (demonstratie) welke 3000 ton waterstof per jaar zal opleveren (30 miljoen Nm3) • Infrastructuur levering van waterstof en zuurstof vanuit deze fabriek aan klanten in industrie en mobiliteit • Aantonen van het ‘proof of concept’ van een industriële battolyser pilot van 15kW/ 60kWh op TRL 6-7 (CO2 vrije super batterij op ammoniakbrandstof) • Relevante testgegevens die als input voor verdere ontwikkeling dienen • De eerste testen voor de Magnum centrale in de Eemshaven zijn gedaan; de cellen werken en produceren waterstof nadat de batterij volledig is opgeladen • AHDP-installatie met waterstof toevoeging op Ameland • Hogere productie van 110.000 naar 190.000 m3/jr. groengas; hogere reductie CO2-reductie/ jr. van 271 ton naar 412 ton/jr • Diverse rapporten over AHDP waarin kennisvragen worden beantwoord; kennisdeling o.a. artikelen, bijeenkomsten, website, presentaties. • Keuze tracé leiding en technisch ontwerp restwarmteleidingsysteem • Aanbesteding en aanleg restwarmteleiding, inbedrijfstelling en opstart gecombineerde systeem • Bepalen van de technische werking (voorspelling rondom duurzaamheid en energiebesparing worden getoetst aan feiten (bewijs)). • Evaluatie (CO2-reductie, technische engineering, groei bedrijvigheid, doelen Waddenfonds), mogelijke vervolgplannen, openbaar maken projectresultaten • Beantwoording van een tiental kennisvragen groene chemie • Ontwikkeling van nieuwe technieken en protocollen groene chemie • Een werkende pilotplant groene chemie van 0.3 ha • Productie van groene chemicaliën 22 Ton per jaar • Een circulair bedrijfsproces met Bio Golden Raand in Farmsum

	• Per jaar, per hectare wordt er 100 ton CO2 geproduceerd die als nieuwe grondstof voor groene chemie kan dienen • Er wordt een productie van 20 tot 40 ton per hectare gerealiseerd van gebied specifieke algen die ingezet kunnen worden voor diervoer, visvoer, humane voeding, cosmetica, lijmen en grondverbeteraars. • Ontwikkeling rendabele business case voor exploitatie van algenteelt in combinatie met zonneweides
Reductie baggerbezwaar recreatieve Waddenhavens	

7.4.8. Outcome duurzame waddenhavens

In bovenstaande tabel is de output van de verschillende projecten op het thema duurzame waddenhavens weergegeven. Kijken we naar de outcome van de projecten op het thema havens dan wordt geconstateerd dat de verschillende projecten bijdragen aan het verduurzamen van de industrie in de havens en van de havens zelf. De projecten dragen bij aan het verkleinen van de milieu impact op de Waddenzee, door het gebruik van duurzaam aangedreven vaartuigen en de ontwikkeling van allerlei nieuwe technologieën. Sommige ontwikkelde technologieën kunnen in potentie ook buiten de scheepvaart toegepast worden, zoals bijvoorbeeld in de festivalbranche. De investeringsbereidheid bij bedrijven, havens en kennisinstituten maakt een succesvolle omslag naar fossielvrij varen met alle positieve effecten daarvan op de Waddenzee mogelijk. Op het gebied van verduurzaming van de logistieke en industriële processen in/bij havens is door verschillende projecten output geleverd/te verwachten, waarvan de outcome uiteindelijk o.a. CO2-reductie in het gebied is.

7.4.9. Conclusies en aanbevelingen doelbereik duurzame waddenhavens

Aan het doel “duurzame Waddenzeehavens” wordt door allerlei projecten een bijdrage geleverd. In projecten onder het thema duurzame waddenhavens zijn veel nieuwe technieken ontwikkeld (onder andere een restwarmteleiding, groene waterstof-conversie installatie, gebruik van biogas). Deze technieken dragen bij aan verduurzaming van logistieke en industriële processen en in de meeste gevallen ook direct aan het verminderen van de CO2 uitstoot. Er is één project dat bijdraagt aan de Building-with-nature opgave, via het programma Vitale kust Eems-Dollard. Geconstateerd wordt dat de output vooral voortkomt uit diverse pilots. Op basis van de analyse van de geselecteerde projecten kunnen we geen goede uitspraken over de bijdrage aan “reductie baggerbezwaar recreatieve Waddenhavens”
Met alle projecten is kennis ontwikkeld en zijn nieuwe technieken gedemonstreerd die de uitrol en opschaling in het Waddengebied kunnen vergemakkelijken. De potentie voor private vervolginvesteringen in het gebied is hier mee toegenomen. Ook de potentie voor gecreëerde arbeidsplaatsen en ondernemers bij een project neemt hiermee toe. Op basis van de (te verwachten) output is vooral inzet op het gebied van “reductie baggerbezwaar recreatieve Waddenhavens” nodig.

Aanbeveling

- Om de doelen op het gebied van duurzame waddenhavens te bereiken is in de komende fase inzet op verdergaande reductie van emissies en de uitrol van succesvolle pilots noodzakelijk.

7.4.10. Duurzame visserij

In de onderstaande tabel zijn de (te verwachten) resultaten op de verschillende gespecificeerde doelen met betrekking tot duurzame visserij weergegeven.

Duurzame visserij	Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)
Duurzame visserijtechnieken en –verwerking	• Pilot ontwikkeling van nieuwe prototypes visnetten om bijvangst te reduceren in garnalenvisserij
Aquaculturen op land in kustzone	• Experiment onder dubbele dijken Eems-Dollard.
Verbreding en flexibilisering (o.a. recreatie en toerisme)	

Uit de analyse op basis van de projecten in de selectie en de gesprekken blijkt dat er slechts enkele projecten bijdragen aan twee van de drie gespecifieerde doelen. Over de outcome valt nog weinig te zeggen, omdat de projecten pilots zijn en het experiment met aquaculturen onder dubbele dijken nog verder opgestart moet worden.

Er is dus op basis van de geanalyseerde projecten nog vrijwel geen sprake van vermindering van bijvangst, vermindering van bodemberoering, bijdrage aan percentage of hectares gesloten gebieden voor visserij, vermindering gebruik conserveringsmiddelen, afname hoeveelheid reststroom in kilo's of soorten door nuttig nieuw gebruik. Er valt ook nog niets te zeggen over het aantal vissoorten dat is betrokken en het aantal teelten/sectoren/activiteiten. Wel heeft het Waddenfonds sinds het voorjaar van 2020 na goedkeuring van Brussel de tender garnalenvisserij opengesteld.

Aanbeveling

- Verhoog in de komende jaren de inzet op de transitie naar duurzame visserij in het Waddengebied.

7.4.11. Output Duurzame landbouw

In de onderstaande tabel zijn allerlei (nog te behalen) resultaten op de verschillende gespecificeerde doelen af te lezen met betrekking tot duurzame landbouw.

Duurzame landbouw	Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)
Zorgvuldig bodembeheer (innovatieve projecten wisselteelten, bodemvruchtbaarheid kleibodems en Waddengebied)	• Pilot locatie is opgehoogd met slib en geschikt voor landbouwkundig gebruik • Rapport over ophogen landbouwgronden met slib Handboek voor opstellen monitoringsplan, communicatie- en participatie en risicomanagement • 3 Bijeenkomsten en/of workshops over ophoging landbouwgronden met slib 4-jaarlijkse demonstratiedagen op pilotlocatie • 3 publicaties in vakbladen en wetenschappelijke tijdschriften • Twee locaties zelfvoorzienend zoet water op schaal van minimaal 50ha elk. • Een blauwdruk voor een watercoöperatie van zoetwatervoorraden. • Financieringsarrangementen om de systemen gefinancierd te krijgen. • Output Holwerd aan Zee, zie ook onder hoofddoel A en zilte teelten hieronder.
Verwerking (rest)stromen: innovatieve projecten in industriële toepassing biobased grondstoffen en benutting/ (her)gebruik biobased energie	• Green goods Texel. • Oplopende productie van eiwitten (o.a. veevoeder), eiwitrijk gras sap, meststof en groengas • Een circulair bedrijfsproces met Bio Golden Raand in Farmsum • Per jaar, per hectare wordt er 100 ton CO2 geproduceerd die als nieuwe grondstof voor groene chemie kan dienen • Er wordt een productie van 20 tot 40 ton per hectare gerealiseerd van gebied specifieke algen die ingezet kunnen worden voor diervoer, visvoer, humane voeding, cosmetica, lijmen en grondverbeteraars. • Ontwikkeling rendabele business case voor exploitatie van algenteelt in combinatie met zonneweides
Inpassing van zilte teelten	• ca. 30 ha. innovatieve zilte landbouw Eems-Dollard • 1 demonstratieproject • Er wordt ruimte gecreëerd om te experimenteren met zouttolerante gewassen bij Holwerd.
Versterken nichemarkten waddenproducten	

7.4.12. Outcome duurzame landbouw

Op het gebied van zorgvuldig bodembeheer worden met de projecten Pilot ophogen landbouwgronden (POL), zoete toekomst en Holwerd aan Zee een bijdrage geleverd. Met de POL wordt inzicht verkregen in technische vraagstukken rondom het gebruik van slib uit de Eems-Dollard om daarmee landbouwgrond in veenoxidatiegebied op te hogen. Met deze inzichten kan er opschaling binnen en buiten het Waddengebied plaatsvinden. Hetzelfde geldt voor de bevindingen met betrekking tot zilte teelten. Door de verschillende bijeenkomsten die georganiseerd zijn en de uitgegeven publicaties is een breder publiek bereikt en zijn potentiële gebruikers geïnformeerd. Er is een toepassing voor slib gevonden. Hiermee kan gestart worden met de reductie van het slib uit de Eems-Dollard om daarmee vertroebeling tegen te gaan en een verbetering in de ecologie te bewerkstelligen. Eerste stappen richting zelfvoorzienendheid in zoet water zijn gezet. Ook wat betreft het verwerken van (rest)stromen zijn bijdragen geleverd.

7.4.13. Conclusies en aanbevelingen doelbereik duurzame landbouw

De verschillende projecten onder dit thema dragen bij aan zorgvuldig bodembeheer, het gebruik van (rest) stromen (zoet water, biomassa en slib) en de inpassing van zilte teelten. Het geringe aantal projecten en het feit dat het vooral pilots zijn, maakt de impact van het Waddenfonds op dit vlak nog beperkt. De potentie van duurzame landbouw in dit gebied is echter groot. Recente ontwikkelingen op het gebied van stikstof, en het zich ontwikkelende nationale beleid naar kringlooplandbouw maken dat dit thema voor de komende jaren belangrijk zal zijn voor het Waddengebied. Duurzame landbouw komt nergens zo waddenspecifiek naar voren als op de eilanden waar landbouw en natuur aan elkaar grenzen en beide van belang zijn. Het waddenspecifieke geldt ook voor de verziltingsproblematiek en de ganzenproblematiek. Daarnaast is de aanvoer en afvoer van de eilanden natuurlijk heel waddenspecifiek. Als je op dat vlak wilt verduurzamen, moet de keten dus meer gesloten worden.

Aanbeveling

- Breng in de komende periode meer focus aan op basis van meest succesvolle pilots met betrekking tot duurzame landbouw, en zoek naar locaties waar een systeemsprong op handen is.

7.5. Budget Lokale Innovaties

Het BLI heeft als indicatoren een toename van duurzame sociaaleconomische ontwikkeling in lokale gemeenschappen, gemeten in geleverde nieuwe producten, functies of diensten, en een toename van nieuwe netwerken of versterking van de bestaande netwerken. Hieronder staat de output van de geselecteerde BLI-projecten weergegeven.

Resultaten op basis van de projectanalyse, enquête en gesprekken (output en verwachte output)

Texelpoints

- Vanaf 2012 is gewerkt aan een technisch systeem (telefoonapps, iPads aangeschaft).
- Oktober 2014 is pilot gestart om het systeem in gebruik te nemen (rechtsvorm, financiële stromen en abonnement structuur voor software en coöperatie waren uitgewerkt net als de puntenadministratie).
- Awareness is gecreëerd door de coöperatie zelf vanaf eind 2014 door contactmomenten te creëren (potentiële leden, ondernemersverenigingen, beurzen, e.d.).
- Marketingcommissie is opgesteld die samen met het marketingbureau een campagne heeft voorbereid om toeristen en texelaars met het systeem bekend te maken.
- De coöperatie kende een actief bestuur, dat in de aanloop naar de pilot al veel stappen had gezet en ook zelf financiële middelen beschikbaar heeft gesteld.

Kijkkasten Wierum

- 20 kijkkasten. De vervuiling van de zee wordt expliciet gemaakt door zwerfafval te verwerken in de tentoonstelling/expositie

Uitbreiding MFA met ruimte voor de aangegeven zorgverleners

- Bezoekers van verschillende zorgfuncties komen elkaar tegen in een gebouw. De wachtruimtes worden niet alleen ingezet voor het wachten op de afspraak met een zorgverlener, maar zullen tegelijkertijd ook een sociale functie krijgen bv. met een koffieochtend voor ouderen. Ook wordt de wachtruimte gebruikt om mensen op de hoogte te stellen van alle activiteiten in het dorp en Waddenregio
- Het behoud en versterken van zorg- en welzijnsfuncties zowel op medisch als maatschappelijk gebied zorgt ervoor dat ouderen in het gebied kunnen blijven wonen en dat jonge gezinnen er willen blijven wonen of zich er willen vestigen.

Een gebouw in de Historische Hoek van de haven van Den Oever, waarvan het gebruik gedeeld wordt door de vier organisaties die betrokken zijn bij het cultureel varend erfgoed van Wieringen. Het gebouw dient als:

- Werkplaats voor klein onderhoud aan de historische schepen,
- Trefpunt voor de lokale bevolking, (voormalige) vissers, vrijwilligers,
- Ontmoetingspunt voor belangstellenden die zich als vrijwilliger willen aansluiten
- Infopunt voor toeristen/recreanten,
- Overdrachtspunt van uitstervende kennis van vistechnieken en materialen uit het verleden.

Er wordt een **evenement "Wy wolle us klaai werom"** georganiseerd als startpunt van Terp Fan de Takomst. Het is een lokaal evenement van een dag en vormt een onderdeel van het project "Leven onder aan de dijk". De route voert langs 9 historische plekken waar landmarks worden geplaatst die de geschiedenis van de plek symboliseren, incl. bijbehorend informatiebord. Er komt tevens een open schuur tentoonstelling in het dorp Blija van 5 t/m 30 november op 10 verschillende locaties. Deze thema's van deze tentoonstellingen zijn: Wy wolle us klaai werom (over het verdwijnen van de klei en de droom van het dorp Terp fan de Takomst.), dijken en dijkbeheer, terpen en wierden, dancing with nature, leven onder aan de dijk, bildstars en eigenheimers, fototentoonstelling gezichten van de Wadden uit Duitsland (de internationale link). Het evenement is tevens de katalysator voor het bouwproces waardoor de terp in 3 tot 5 jaar moet uitgroeien tot een belevingsplek op het Wad.

7.5.1. Conclusies en aanbevelingen doelbereik BLI

Gezien de hoeveelheid BLI-projecten die vanaf 2016 zijn gehonoreerd, is er een bijdrage geleverd aan het bereiken van vitalere en meer duurzame lokale gemeenschappen. Zoals bijvoorbeeld door een bestaand dorpshuis uit te breiden naar een multifunctionele accommodatie om duurzaam onderdak te kunnen verlenen aan zorg en welzijn op zowel medisch als maatschappelijk gebied. Hierdoor kunnen ouderen langer in het dorp blijven wonen en wordt het ook aantrekkelijk voor jonge gezinnen. Door educatie en behoud van voorzieningen wordt getracht sociale cohesie bij het gebied te bevorderen, toeristen te trekken en zo bij te dragen aan het verminderen van de gevolgen van krimp.

De meeste BLI-projecten hebben iets fysieks bereikt, zoals het opstellen van een tentoonstelling, en vaak is er een educatie/ communicatie aspect aan verbonden. De nadruk in de projecten ligt vooral op de economische dimensie en de invloed hiervan op leefbaarheid. Veel projecten werken met materialen uit het Waddengebied.

Aanbeveling

Zet de bijdrage aan vitalere en meer duurzame lokale gemeenschappen, middels het in het gebied gewaardeerde instrument Budget Lokale Innovaties in de komende periode voort.

7.6. Conclusies en aanbevelingen hoofddoel C

In hoeverre levert het Waddenfonds met de gesubsidieerde projecten een bijdrage aan hoofddoel C: *een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.*

Algemeen kan er met betrekking tot hoofddoel C geconcludeerd worden dat:

- De economie is versterkt door toename van het toeristisch aanbod en recreatievoorzieningen,
- Er is bijgedragen aan de versnelling van transities op het gebied van energie, waterstof, duurzame havens, duurzame visserij, duurzame landbouw en circulariteit.
- Er is bijgedragen aan de verduurzaming van sectoren.
- Er is bijgedragen aan minder emissies en door projecten over waterstof en elektrolyse.
- Er is bijgedragen aan leefbaarheid en het versterken van sociale cohesie door de BLI-projecten.
- Het meten van de effecten van de projecten (gezamenlijk) lijkt achterwege te blijven. Met de nieuw ontwikkelde monitoringssystematiek zal hier invulling aan worden gegeven.
- De samenhang tussen verschillende projecten krijgt onvoldoende aandacht.

Aanbevelingen

- Het is de vraag in hoeverre pilotprojecten daadwerkelijk bijdragen aan een duurzame energiehuishouding en havens in het Waddengebied. De kennis is ontwikkeld, maar de daadwerkelijke uitrol en gebruik in het gebied moet deels nog plaatsvinden. Bekijk als Waddenfonds goed welke rol je hierin wilt en kunt spelen bovenop de al bestaande aandacht voor dit onderwerp vanuit de beschikkingen waarin aanvragers inzicht moeten bieden in hoe uitrol plaats gaat vinden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de verspreiding van kennis.
- Blijf kritisch over welke projecten je wilt honoreren en hier (nog) meer de ecologische belangen tegenover wegen. Ga hierbij ook vroegtijdig in gesprek met natuurorganisaties, om zo na te gaan of er conflicterende belangen zijn.

7.7. Doel D: duurzame kennishuishouding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op hoofddoel D van het Waddenfonds: Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Het Waddenfonds heeft deze doelstelling vooral bij de Waddenacademie belegd. In dit hoofdstuk wordt daarom gefocust op de bijdrage van de Waddenacademie. Hiervoor is in de bureaustudie gekeken naar de evaluatie van de Waddenacademie uit 2018, wat in de eerdere evaluaties met betrekking tot het hoofddoel duurzame kennishuishouding is aangeven, en wat er in de enquête en gesprekken naar voren is gebracht over de Waddenacademie, projectkennis en overige kennis. Informatie daarover is in dit onderdeel toegevoegd. De analyse van de output van de Waddenacademie vormde geen onderdeel van deze evaluatie.

7.7.1. De Waddenacademie

Voor het uitvoeren van de duurzame kennishuishouding wordt subsidie verleend aan de Waddenacademie. De Waddenacademie is een onafhankelijke en zelfstandige organisatie, waarvan de basisfinanciering afkomstig is van het Waddenfonds. De Waddenacademie verbindt kennis over het Waddengebied met betrekking tot geowetenschap & klimaat, ecologie, cultuurhistorie, economie en natuur & recht en maakt deze toegankelijk en toepasbaar. De Waddenacademie draagt op die manier bij aan hoofddoel D4[4].

Op grond van de vierde doelstelling van het Waddenfonds heeft de Waddenacademie drie taken:

1. Agenderen: het op de bestuurlijke en wetenschappelijke agenda zetten van onderzoeksvragen die voor een economisch en ecologisch verantwoorde ontwikkeling van het Waddengebied relevant zijn.
    a) Het ontwikkelen van een trilaterale kennisagenda (2016, 2017); Het stimuleren van een duurzame economische ontwikkeling van het Waddengebied; Het opstellen van een meerjarenprogramma 2018 – 2026; Het inventariseren van de kennisleemtes en het formuleren van onderzoeksvragen voor het Investeringskader.

[4] https://www.waddenacademie.nl/organisatie/missie

9. Programmeren: het stimuleren van een goede samenhang tussen regionaal, nationaal en internationaal waddenonderzoek
    a) Het (gevraagd en ongevraagd) uitbrengen van wetenschappelijke rapporten en verkenningen; Het desgevraagd op korte termijn adviseren aan het Waddenfonds; Het stimuleren van (bij voorkeur multidisciplinair en trilateraal) waddenonderzoek; Het organiseren van congressen, workshops en symposia.
10. Informeren: het op een toegankelijke en verantwoorde wijze naar buiten brengen van de resultaten van waddenonderzoek
    a) Het organiseren van de interactie tussen kunst en wetenschap; Het verzorgen van opinieartikelen; Het ontsluiten van waddenkennis; Het organiseren van Wadden cafés en lezingenreeksen in bibliotheken; Het vertalen van recente wetenschappelijke literatuur naar een breed publiek; Het organiseren van HBO podiumdagen.

Vanaf 2016 heeft de Waddenacademie in overleg met het Waddenfonds ook een vierde kerntaak:

11. Monitoren: het in kaart brengen en duiden van langjarige ontwikkelingen in het Waddengebied in het ecologisch, economisch en sociaal-cultureel domein op basis van kennisbehoeften vanuit beheer, beleid en wetenschap.

Uit de jaarverslagen 2016-2019 blijkt dat de Waddenacademie uiteenlopende activiteiten organiseert om aan haar taken invulling te geven bijvoorbeeld: het opstellen van een meerjarenprogramma 2018-2026, maar ook het organiseren van symposia en andere kennisbijeenkomsten. Ook blijkt uit de jaarverslagen dat de Waddenacademie is aangesloten bij en in een aantal gevallen een duidelijke taak heeft bij relevante aanpalende beleidsontwikkelingen in het gebied, zoals het adviseren over het Investeringskader Waddengebied en bij de Gebiedsagenda Wadden 2050.

7.7.2. Eerdere evaluaties Waddenacademie en kennishuishouding

De Waddenacademie is in 2018 geëvalueerd door een externe commissie van deskundigen onder leiding van S. Dekker. Deze commissie schreef: *“De commissie beoordeelt de wetenschappelijke kwaliteit van het werk van de Waddenacademie als zeer goed”. “De Waddenacademie heeft met een klein team en beperkte middelen een indrukwekkende hoeveelheid hoogkwalitatief werk verzet of laten verzetten en weet excellente onderzoekers met een uitstekende reputatie aan zich te binden”.* Ook de wijze waarop de Waddenacademie heeft bijgedragen aan de vierde doelstelling van het Waddenfonds (‘het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied’) beoordeelt de evaluatiecommissie als zeer goed. De toegevoegde waarde van de Waddenacademie staat niet ter discussie, ook niet bij partijen die kritische geluiden laten horen ten aanzien van onderdelen van het werk van de Waddenacademie[5]. Uit deze evaluatie kwamen een aantal aanbevelingen, onder andere: Ontwikkel een lange termijn-kennisagenda; Creëer een systematisch stakeholder-overleg, voor zowel het agenderen van nieuwe kennisvragen als het delen van bestaande kennis; Draag de noodzakelijkheid van de onafhankelijkheid van het wetenschappelijk onderzoek uit; Realiseer op korte termijn een platform om data en informatie over het Waddengebied vindbaar en (her)bruikbaar te maken; Richt de Young Wadden Academy ook in als een brede netwerkorganisatie voor jonge onderzoekers; Aanjaagbudget: Ontwikkel een systematiek voor de verdeling van middelen; Ga op zoek naar andere fondsen.

[5] https://www.waddenacademie.nl/fileadmin/inhoud/pdf/01-Waddenacademie/2013-2018_Evaluatierapport_Waddenacademie_2013-2018.pdf

Onderzoeksbureau Dialogic (2020) heeft recent onderzoek gedaan naar de kennishuishouding van het Waddengebied en daarbij ook expliciet gekeken naar de bijdrage van de Waddenacademie aan het versterken en verduurzamen van deze kennishuishouding. Hierin wordt geconcludeerd dat de kennishuishouding de laatste jaren versterkt en minder versnipperd is. De Waddenacademie heeft hier een belangrijke rol in gespeeld die in de toekomst goed bewaakt moet worden. Het wetenschappelijk onderzoek naar het Waddengebied is van hoge kwaliteit en de wetenschappelijke output m.b.t. de Wadden stijgt. Dialogic (2020) doet onder andere de volgende aanbevelingen: Het blijft nodig om het Waddengebied onder de aandacht te brengen van onderzoekers; De Waddenacademie kan richting de toekomst nog meer inzetten op het stimuleren van interdisciplinariteit en het bijdragen aan het ontwikkelen van een integraal beeld van de Wadden; De Waddenacademie kan bijdragen aan een concrete kennisagenda die gefundeerd is op de Gebiedsagenda Wadden 2050 en kan zich naar buiten toe nadrukkelijker profileren.

Begin 2020 is er een rapport van het Waddenfonds verschenen in opdracht van het DB getiteld: Waddenkennis, sturen op kennis en kennisinfrastructuur voor de Waddenzee en het Waddengebied. In dit rapport is onderzoek gedaan en een conceptueel model ontwikkeld voor de kennishuishouding waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen de bestuurlijke organisatie, besturing en inhoudelijke oriëntatie. De duurzame kennishuishouding wordt beschreven als: *een bestendig en bestuurd kennisproces; met als doel het versterken van de natuur in de Waddenzee en het Waddengebied en het bepalen van de mate van medegebruik door economische activiteiten; dat bestaat uit kennisontwikkeling (fundamenteel en praktijkgericht onderzoek), kennisverspreiding, kennistoepassing en kennismonitoring c.q. kennisevaluatie; waarbij integratie, afstemming, prioriteiten en samenwerking plaatsvindt op de genoemde kennisaspecten; vanuit internationaal, nationaal en regionaal perspectief*. Met betrekking tot de verantwoordelijkheid voor de duurzame kennishuishouding wordt in het rapport benoemd dat dit een gedeelde verantwoordelijkheid is van Rijk en Regio (de waddenprovincies) en dat deze ingebed moet zijn in de bestuurlijke en ambtelijke organisatie. Ook wordt hierin benoemd dat met de komst van het Investeringskader Waddengebied er vanaf 2016 nadrukkelijk meer aandacht is voor de kennishuishouding. Ten aanzien van invulling van de doelstelling wordt benoemd dat de Waddenacademie deze kennisdoelstelling grotendeels naar eigen inzicht kan invullen omdat een sturingskader ontbreekt en dat tegelijkertijd de kennishuishouding zich interprovinciaal lastig laat sturen. In dit rapport wordt aanbevolen om een kwartiermaker kennishuishouding aan te stellen die de opdracht heeft het conceptuele model nader uit te werken en te operationaliseren. Ten tijde van ons onderzoek is deze kwartiermaker aangesteld en begonnen. De resultaten daarvan zijn niet meegenomen in deze evaluatie.

7.7.3. Waddenacademie in de gesprekken

Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat de opvattingen over de Waddenacademie uiteenlopen. In het algemeen is de houding tegenover de Waddenacademie positief. De geïnterviewden zijn tevreden over de wetenschappelijke kwaliteit en de activiteiten die de Waddenacademie organiseert. Opgemerkt wordt dat de Waddenacademie op verschillende gebieden een drempel vormt voor aansluiting van een breder publiek. Zo wordt door enkele geïnterviewden benoemd dat de naam academie niet uitnodigend is naar de praktijk; de Waddenacademie wordt gezien als elitair en niet uitnodigend voor de ‘gewone mens’; en dat de Waddenacademie vooral gericht is op bestuurders en ondernemers en te weinig aansluiting heeft op mensen uit de praktijk, waardoor waardevolle praktijkkennis niet wordt benut. Ook zou het goed zijn wanneer vanuit de praktijkkennis andersom de Waddenacademie meer ondersteund kan worden in de doorvertaling van academische kennis naar projecten.

Benoemd wordt dat de Waddenacademie zich nog meer moet inspannen om partijen te verbinden. Het gaat hier dan om het verbinden van partijen met praktijkkennis, maar ook het stimuleren van jonge mensen om bij te dragen. Een aanbeveling die wordt gegeven in een van de gesprekken is dat het goed zou zijn als de Waddenacademie meer laagdrempeligere kennisbijeenkomsten organiseert gericht op de praktijk. Een vraag die over dit onderwerp wordt gesteld is hoe de doelen voor het gebied vertaald kunnen worden in praktische opleidingen/onderwijs, bijvoorbeeld de landbouwschool. Een andere aanbeveling die conform de eerdere evaluaties benoemd is om als Waddenacademie meer in te zetten op een lange termijn kennisagenda. Dit is echter niet alleen aan de Waddenacademie om voor het gebied te organiseren, zie ook verderop in dit hoofdstuk.

7.7.4. Kennis uit de Waddenfondsprojecten

In deze paragraaf wordt ingegaan op wat uit de bureaustudie, analyse van projecten, de enquête en gesprekken blijkt ten aanzien van kennis uit de projecten.

De evaluatie van Royal HaskoningDHV in 2016 van het Waddenfonds gaat in op hoofddoel D de duurzame kennishuishouding. Zo beveelt Royal HaskoningDHV aan te bekijken hoe de kennisontwikkeling ten behoeve van projecten kan worden geoptimaliseerd en ervoor te zorgen dat kennis uit de Waddenfondsprojecten beschikbaar komt voor het hele Waddengebied. RHDHV heeft vier projecten met een kenniscomponent geëvalueerd en concludeert daarover dat door deze projecten de kennis is toegenomen. Beheer in het wadengebied kan niet zonder kennis.

Uit de analyse van de selectie van projecten blijkt ten aanzien van hoofddoel D dat vooral natuur- en energie gerelateerde projecten specifiek benoemen bij te dragen aan hoofddoel D. Het gaat dan vaak om monitoring van gegevens en informatie uit pilotprojecten. Vanuit de IKW-projecten zijn een aantal projecten die een bijdrage leveren aan de duurzame kennishuishouding, dit zijn Waddencentrum De Nieuwe Afsluitdijk, Vismigratierivier DNA, Vitale kust Eems-Delta, Slow Mill, Waddenmozaïek Waddentools-habitatdiversiteit, Vissen voor verbinding, Ruim Baan voor Vissen 2, Pilot Ophogen Landbouwgronden. Vanuit de geselecteerde BLI-projecten wordt duurzame kennishuishouding alleen genoemd in het project MFC te Minnertsga.

Ook uit de enquête komt naar voren dat projecten hebben bijgedragen aan het opdoen van kennis (8 respondenten, bijvoorbeeld: monitoring van de vismigratie, kennis over algenteelt, trekgedrag en populatieontwikkeling) en overdragen van kennis (14 respondenten). Door een respondent wordt benoemd dat het mooi zou zijn als Waddenfonds meer aandacht te besteden aan educatie aan mensen over het wonen, werken en recreëren in een UNESCO gebied, in de vorm van actieve bewustwording om hier verandering in teweeg te brengen. Een andere respondent geeft aan dat er meer samenhang tussen projecten moet komen door actief kennisdelingsactiviteiten te organiseren. Het Waddenfonds zou hierin de rol van kennismakelaar kunnen innemen en daarmee het onderling delen van praktijkkennis stimuleren. Tenslotte geeft een respondent aan dat het Waddenfonds meer onderzoek moet stimuleren op het gebied van zeespiegelstijging in combinatie met bescherming van de zeedijken.

De geïnterviewden benoemen dat in veel projecten sprake is van kennisontwikkeling en monitoring. De meningen over wat het Waddenfonds daarin kan en moet doen, lopen uiteen. Zo is sommige geïnterviewden onduidelijk wat het Waddenfonds doet met kennisontwikkeling uit projecten en wordt

gevraagd of dit überhaupt aan het Waddenfonds is of dat dit nog meer vanuit de betrokkenen van de projecten zelf moet komen. In het algemeen wordt vaker opgemerkt dat de kennisdeling over en tussen de verschillende projecten beter kan. Een geïnterviewde geeft aan dat bij natuur gerelateerde projecten kennis sneller gedeeld wordt omdat er al vaak nauwe samenwerking is tussen de betrokken partijen in projecten. In een van de gesprekken wordt aangegeven dat het delen van opgedane projectkennis vanuit bedrijfsoogpunt niet altijd verstandig is om concurrentie tegen te gaan. De milieutechnische kennis kan wel gedeeld worden maar het is niet altijd gemakkelijk deze kennis uit elkaar te halen. Een deel van het probleem kan worden opgelost door het aanvragen van patenten.

7.7.5. Waddenbrede kennis

Ook wordt in de gesprekken met regelmaat gerefereerd aan de zogenoemde *Waddenbrede* kennis. In het algemeen wordt erkend dat kennisontwikkeling erg belangrijk is voor het gebied en dat er meer focus zou moeten zijn op praktijkkennis en de overdracht daarvan. Ook is het gevoel dat de kennis ontbreekt over wat de meest cruciale kennisvragen zijn. Het beeld heerst bij een aantal geïnterviewden dat de kennis ad hoc wordt gedeeld en dat dit niet structureel geregeld is. Enerzijds wordt door sommigen benoemd dat het aan het Waddenfonds is om te proberen de hele kennisontwikkeling in het Waddengebied bijeen te brengen. Anderen vinden dit geen taak van het Waddenfonds.

Kennishuishouding voor het hele Waddengebied

Van de hoofddoelen is Duurzame kennishuishouding de afgelopen jaren minder belicht dan de andere hoofddoelen van het Waddenfonds. In het rapport van het Waddenfonds over de kennishuishouding (2020) staat dat "*realisatie van de kennisdoelstelling staat dus op zichzelf en is niet ondergeschikt aan de andere doelen*". Anderzijds geeft het Waddenfonds daarover aan dat de inzet op de duurzame kennishuishouding wel in verhouding moet staat tot het bereiken van de andere doelen. Ook wordt benoemd in de gesprekken dat het niet alleen aan het Waddenfonds en de Waddenacademie is om dit te bereiken. Dit sluit aan bij de inhoud van de rapportage van het Waddenfonds en de taakbeschrijving in de Gebiedsagenda (zie hieronder). Het Waddenfonds en de Waddenacademie kunnen er wel een rol in spelen. Een andere geïnterviewde geeft aan dat het Waddenfonds bedoeld is voor de Nederlandse Waddenzee. Echter, de Waddenzee houdt niet op bij Nederland, dus zou vanuit een trilaterale blik naar het gebied gekeken moeten worden en op dat niveau belangrijke kennisvragen beantwoord moeten worden.

Gesuggereerd wordt dat het Waddenfonds meer ruimte zou kunnen geven voor echte kennisprojecten en ruimte om projecten en kennis trilateraal aan te pakken. Een suggestie is om een deel van het budget van het Waddenfonds te reserveren als bijdrage aan de trilaterale onderzoeksagenda.

Benoemd wordt dat prioritaire kennisvragen op korte termijn uitgewerkt zouden moeten worden tot een kennisprogramma, zodat de antwoorden op de kennnisvragen nog binnen de looptijd van het Waddenfonds in projecten kunnen worden opgenomen. Dit kennisprogramma krijgt vervolgens een verdere uitwerking in kennisproducten die zorgen voor toepasbare kennis voor het versterken van de hoofddoelen van het Waddenfonds (bijv. door handvaten te geven voor zilte landbouw). Het Omgevingsberaad wordt als geschikte opdrachtgever voor het kennisprogramma gezien.

Ook het belang van openbare kennis en data wordt onderschreven in de gevoerde gesprekken. Het zou mooi zijn als alle data open source beschikbaar komt. Aandachtspunt hierbij is het beheer van de data en de financiering hiervan na 2026.

Een geïnterviewde benoemt de spanning tussen het uitvoeren van projecten zonder dat alle wetenschappelijke kennis hierover beschikbaar is. In een deel van de projecten wordt al doende geleerd en er komen altijd weer nieuwe vragen. Het is belangrijk een keuze te maken in welk bedrag er gereserveerd moet worden voor kennisontwikkeling.

7.7.6. Recente ontwikkelingen

In de gesprekken ging het ook over recente ontwikkelingen in het Waddengebied met betrekking tot kennishuishouding en monitoring. Zo zijn verschillende partijen in het gebied bezig met de basismonitoring Waddengebied en het Datahuis Wadden. "*Het Datahuis Wadden is de virtuele toegang tot de best beschikbare informatie over het Waddengebied. Het verzorgt de monitoringsagenda, het kaarten- en dataportaal en gaat fungeren als verzamelplaats van onderzoeken in het Waddengebied*"[6]. Opdrachtgevers hiervoor zijn Rijkswaterstaat en het ministerie van LNV. Vanuit het Waddenfonds is aangegeven dat het uiteindelijk de bedoeling is dat de data uit het Waddenfonds ook landt in het Datahuis Wadden. Als praktische tip werd in de werksessie meegegeven de rapporten van het Waddenfonds te voorzien van ISBN-nummer zodat ze ook landen in de Waddenbibliotheek.

Een andere relevante recente ontwikkeling die uit de gesprekken blijkt is de Gebiedsagenda 2050. In de Gebiedsagenda 2050 is opgenomen dat het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BO) de verantwoordelijkheid draagt voor een duurzame kennishuishouding voor het Waddengebied. Hiermee is de verantwoordelijkheid verbreed van de drie Waddenprovincies naar ook het Rijk, waterschappen en gemeenten. Op dit moment wordt er gewerkt aan een verkenning van de kennishuishouding. Er is in het BO afgesproken dat de lopende verkenning vertrekpunt is voor een proces om invulling te gaan geven aan deze verantwoordelijkheid waarbij het Waddenfonds nauw betrokken is. Op deze manier wordt hoofddoelstelling D geborgd via de Gebiedsagenda. Op dit moment is nu nog niet te zeggen wat de consequenties van een en ander zijn voor hoofddoel D van het Waddenfonds.

7.7.7. Conclusies en aanbevelingen hoofddoel D

In deze paragraaf wordt ingegaan op hoofddoel D van het Waddenfonds: Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Geconcludeerd wordt dat:

Algemeen

- Met het Waddenfonds (projectmonitoring) en de Waddenacademie (systeemkennis) wordt bijgedragen aan hoofddoel D.
- Het bereiken van hoofddoel D in het gebied is echter niet alleen aan deze twee instanties en is ook nog niet bereikt. Dit is een proces waar ook andere partijen voor aan de lat staan en iets dat ook na 2026 voortgezet moet worden. In de Gebiedsagenda 2050 staat dat het Bestuurlijk Overleg Waddengebied de verantwoordelijkheid draagt voor een duurzame kennishuishouding voor het Waddengebied. Hiermee is de verantwoordelijkheid verbreed van de drie Waddenprovincies naar ook het Rijk, waterschappen en gemeenten. Op deze manier wordt hoofddoelstelling D geborgd via de Gebiedsagenda. Wat dit precies betekent voor het Waddenfonds is nog niet uitgekristalliseerd. De behoefte aan een lange termijn agenda die uit de gesprekken en eerdere evaluaties naar voren komt, sluit aan bij borging via de Gebiedsagenda.

[6] https://www.basismonitoringwadden.nl/

- Het Waddenfonds draagt vanuit haar basisorganisatie bij aan recente ontwikkelingen door betrokken te zijn bij de lopende processen zoals de basismonitoring Waddengebied en het Datahuis Wadden.
- De Waddenacademie is het belangrijkste instrument van het Waddenfonds gericht op het bereiken van een duurzame kennishuishouding, op systeemniveau. Op projectniveau is de projectmonitoring van het Waddenfonds zelf relevant als bijdrage aan de kennishuishouding.

De Waddenacademie

- Het functioneren van de Waddenacademie wordt als positief ervaren. Benoemd is dat de wetenschappelijke kwaliteit hoog is, er met een klein team en beperkte middelen veel bereikt wordt en dat de kennishuishouding door de bijdrage van de Waddenacademie in de afgelopen jaren minder versnipperd is. Wel is in de beleving van veel gesprekspartners de Waddenacademie te veel gericht op wetenschappelijke kennis en te weinig op praktijkgerichte kennis.

Projectenkennis

- Het belang van de kennis die wordt opgedaan in de Waddenfondsprojecten wordt breed erkend en mag nadrukkelijker tussen projecten en naar buiten toe gedeeld worden. Of en hoe dit gebeurt, is voor veel mensen uit het gebied niet duidelijk. Op dit moment is de projectkennis vaak per project vindbaar (verplichting vanuit Waddenfonds om informatie te delen). De mate waarin de kennis nu wel gedeeld wordt, is lastig aan te geven en erg afhankelijk van de inhoud van het project (risico op concurrentie versus delen van kennis, eerdere samenwerking versus niet eerdere samenwerking).
- Een vaste plaats/één plek waar geïnteresseerden terecht kunnen voor alle door de gesubsidieerde projecten ontwikkelde kennis van het Waddenfonds mist.

In de huidige fase van Waddenfonds, waarin toegewerkt wordt naar het afronden van het fonds, wordt het delen van praktijkkennis over de mogelijkheden van maatregelen en nieuwe producten en diensten belangrijker. Er is immers meer dan tien jaar ontwikkeld, en de resultaten mogen/moeten gedeeld worden. Hier is de kennishuishouding nog niet op ingericht. Het Waddenfonds kan haar impact vergroten als het gaat over praktijkkennis en de verspreiding van kennis uit de Waddenfondsprojecten. Dit hangt ook samen met de visie die er is op “wanneer is het Waddenfonds klaar’.

Aanbevelingen

- Nu het Waddenfonds, via subsidiering van projecten die bijdragen aan het bereiken van de hoofddoelen, in een fase van bredere toepassing en (potentie voor) opschaling terecht komt, zou de kennishuishouding zich meer kunnen richten op het delen en ontwikkelen van praktijkkennis, de beantwoording van prioritaire kennisvragen via een kennisprogramma samen met het gebied en de mogelijkheden van opschaling naar systeemniveau. De Waddenacademie zou in de laatste zes jaar van het Waddenfonds haar missie mee moeten ontwikkelen en moeten verbreden naar die van organisator van praktijknetwerken en haar rol van kennismakelaar uitbreiden naar het delen van pratijkkennis.
- Werk prioritaire kennisvragen met spoed uit tot een kennisprogramma, om nog binnen de looptijd van het Waddenfonds tot toepassing in projecten te komen. Deze opdracht zou het beste vanuit het Omgevingsberaad gegeven kunnen worden, zodat de inbedding geborgd is.
- Zorg voor een uitwerking van Kennisagenda naar kennisproducten: toepasbare kennis voor het versterken van de hoofddoelen van het Waddenfonds/ Waddengebied.

7.8. Conclusies bijdrage Waddenfonds aan de hoofddoelen

In deze laatste paragraaf wordt antwoord gegeven op de vraag in hoeverre levert het Waddenfonds een bijdrage aan de vier hoofddoelen. Deze vraag wordt kwalitatief beantwoord. In het voorgaande is per hoofddoel een analyse met conclusies en aanbevelingen gegeven.

Om deze vraag te beantwoorden is het onderscheid tussen de output (resultaten) van de verschillende projecten en de outcome van deze projecten samen op systeemniveau van toepassing. De resultaten van de gehonoreerde projecten dragen direct bij aan de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Zo kan op systeemniveau gesteld worden dat de natuur-en landschapswaarden van het Waddengebied vergroot en versterkt zijn; er nog nauwelijks sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee, dat er is bijgedragen aan een duurzame economische ontwikkeling en aan benutting van de sociaaleconomische kansen op het gebied van de energietransitie in het Waddengebied en door versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur, duurzamere manieren van visserij, vermindering van de CO2 uitstoot, etc., en er is bijgedragen aan een duurzamere kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Ook de bewustwording ten aanzien van de verschillende doelen is toegenomen.

De doelstelling van het Waddenfonds is een bijdrage te leveren aan de vier hoofddoelen via het subsidiëren van projecten. Deze bijdrage is geleverd. Daarmee zijn de doelen voor het gebied nog niet volledig bereikt, maar het is ook de vraag hoever je daar als Waddenfonds in wilt gaan en of je daar verantwoordelijk voor bent.

Over het algemeen kan gesteld worden dat er meer aandacht nodig is voor hoofddoel B. Voor doelen A en C geldt dat er meer kennis is opgedaan over hoe het ecologisch systeem van de Waddenzee functioneert en over verduurzaming van de economische sectoren in het kustgebied en waarop ingezet moet worden de komende jaren. Ook aan hoofddoel D is een bijdrage geleverd waarvan de verantwoordelijkheid op korte termijn ook geborgd gaat worden vanuit de Gebiedsagenda en het Bestuurlijk Overleg Wadden.

HOOFDSTUK 8

WANNEER IS HET WADDENFONDS KLAAR?

8. Wanneer is het Waddenfonds klaar?

8.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de hoofdvraag: Wanneer is het Waddenfonds klaar in relatie tot de vier hoofddoelstellingen?

Voorop gesteld moet worden dat hoofddoelen van het Waddenfonds nooit klaar zijn. Er zijn ook geen streefwaarden, doelen of resultaten vastgesteld waaraan het Waddenfonds moet voldoen bij afronding van het fonds. Het Waddengebied is een dynamisch gebied waarin veel autonome ontwikkelingen plaatsvinden waar Waddenfonds geen invloed op heeft. Desalniettemin hebben we in de enquête, gesprekken en werkconferentie antwoorden op deze vraag opgehaald.

Dit hoofdstuk bevat de analyse van de input van de verschillende betrokkenen. Aan de hand van deze analyse is er per hoofddoel een lijst met beoogde resultaten/streefdoelen opgesteld, deze is te vinden in bijlage 6. Tevens bevat het hoofdstuk inzichten in de relevante externe ontwikkelingen waarmee het Waddenfonds in de komende jaren rekening dient te houden. Deze externe ontwikkelingen zijn meegenomen, omdat ze mogelijk invloed hebben op zowel de ambities als de resultaten van het Waddenfonds. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie op de hoofdvraag en bijbehorende aanbevelingen.

8.2. Wanneer is het Waddenfonds klaar met impact maken?

De enquête en gesprekken hebben verschillende antwoorden op de vraag wanneer het Waddenfonds klaar is opgeleverd. Het merendeel van de respondenten gaf echter aan dat deze vraag lastig te beantwoorden is. Zij hadden er geen mening over, of konden geen goede inschatting maken. Over het algemeen heerst er een stemming dat het Waddenfonds in 2026 nog niet klaar is en met de gestelde doelen ook niet klaar zal zijn. Er is gezegd dat het goed is om ook uit te stralen dat het Waddenfonds in 2026 nog niet klaar is.

Volgens de respondenten is het Waddenfonds klaar: als het geld op is, als de overdracht geregeld is, als er concrete verbeteringen hebben plaatsgevonden op de opgestelde thema's en als de samenwerking en naamsbekendheid zijn bevorderd. Enkele respondenten benoemen een specifiek doel voor wanneer het Waddenfonds volgens hen klaar is bijvoorbeeld:

- Een voorbeeld voor een duurzaam, afvalvrije Unesco zone.
- In 2026 zou het mooi zijn indien diverse visserijondernemers hun vergunning hebben kunnen omzetten in andere bedrijfsactiviteiten (niet visserij).

Deelnemers aan de gesprekken vinden daarnaast dat het Waddenfonds klaar is/succesvol is als er structurele veranderingen of tastbare doelen zijn gehaald en het gebied toekomstbestendig is. Natuurontwikkeling en (duurzame) economische bedrijvigheid worden hierbij als tastbare resultaten

gezien. Vanuit ecologisch perspectief worden tevens de ‘outstanding universal values' en de ‘outstanding principles' genoemd als leidraad voor een toekomstbestendig Waddengebied.

Uit de gesprekken komt naar voren dat het Waddenfonds meer aandacht aan de hoofddoelen B en D moet besteden, voordat ze ‘klaar' is. Op hoofddoel B moet meer actie worden ondernomen, hierbij komen onderwerpen naar voren zoals de uitkoop van garnalenvissersvergunningen. Ook worden de ‘echte' kennis projecten gemist die invulling kunnen geven aan hoofddoel D.

Er worden niet alleen tastbare resultaten genoemd, maar ook perspectieven. Zo vindt een deelnemer dat er perspectief moet zijn op een rijke Waddenzee en een goed functionerend voedselweb.

8.3. Klaar als organisatie

De vraag wanneer het Waddenfonds klaar is, is ook te beantwoorden op het niveau van de organisatie. In de gesprekken en werkconferentie zijn hiervoor allerlei punten met betrekking tot de borging na 2026 benoemd. Formeel eindigt de Gemeenschappelijke Regeling per 1 januari 2028. Maar partijen hebben nog geen afspraken gemaakt over hoe de organisatie afgewikkeld moet worden. Cruciale vragen daarbij zijn:

- Dienen de projecten/programma’s afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?
  - De keuze hiervoor geeft richting aan het type projecten (langjarige, korte termijn) die het Waddenfonds de komende jaren financiert
- Streven partijen naar impactmaximalisatie van de middelen, of impactmaximalisatie op het niveau van het Waddenfonds?
  - Als op elk moment in de komende jaren, programma’s en projecten gefinancierd worden met een lange looptijd, zal er een portefeuille overgedragen moeten worden die nog volop actief is.
  - In het tweede geval zal er de nadruk moeten liggen op projecten met een concrete toepassing in plaats van meer onderzoekende/ontwikkelende projecten.
- Streven partijen ernaar dat het budget maximaal wordt uitgezet? En hoe dient dan rekening gehouden te worden met onderuitputting en vrijval van subsidies?
  - Dit kan ertoe leiden dat het Waddenfonds in een korte termijn veel meer middelen zal moeten inzetten dan dat zij in andere jaren kon. De laatste dotatie van 2026 van € 28.878.000,- zal dan heel snel uitgezet moeten worden.
- Welke mijlpalen zijn er in de komende jaren om een goede beëindiging en overdracht te monitoren?
  - Borging en overdracht van de kennishuishouding
  - Inzet van medewerkers en borging van hun kennis en netwerken.
  - Borging van de afwikkeling van projecten/programma’s
  - “Verhangen” beschikkingen van GR naar nieuwe beheerorganisatie etc.

8.4. Externe ontwikkelingen

In deze paragraaf wordt ingegaan op een aantal externe ontwikkelingen waar het Waddenfonds in de komende jaren rekening mee moet houden.

De vraag met welke externe condities het Waddenfonds in de komende jaren rekening moet hebben is niet expliciet uitgezet in de enquête. In de beantwoording van andere vragen zijn er echter wel uitspraken gedaan die van toepassing zijn op deze vraag. Ook in de gesprekken zijn hierover uitspraken gedaan. De genoemde trajecten en onderwerpen worden hieronder beschreven.

De Gebiedsagenda Wadden 2050. Het Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten, natuur- en milieuorganisaties, havenbedrijven, visserij en de recreatie- en toerisme sector hebben het afgelopen jaar gewerkt aan de agenda voor het Waddengebied 2050. Naar verwachting wordt deze agenda op korte termijn vastgesteld door het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en ondertekenen de betrokken partijen een instemmingsverklaring. Uit meerdere van de gesprekken en uit de evaluatie komt naar voren dat het voor de hand ligt om deze agenda te betrekken bij de evaluatie en het vervolg van het Waddenfonds.

Met betrekking tot het vierde hoofddoel van het Waddenfonds wordt ook in de Agenda 2050 het belang van een goede kennishuishouding onderstreept. In het BO Waddengebied is op 9 juli 2020 besloten dat het BO in gezamenlijkheid de verantwoordelijkheid draagt voor een duurzame kennishuishouding voor het Waddengebied. Hiermee is de verantwoordelijkheid verbreed van het Waddenfonds/ de drie Waddenprovincies naar ook het Rijk, de waterschappen en de gemeenten. Afgesproken is dat de lopende verkenning van de kennishuishouding vertrekpunt is voor deze breed gedeelde verantwoordelijkheid. Het Waddenfonds neemt hier aan deel.

Klimaatverandering is door verschillende mensen genoemd als externe bedreiging voor het Waddenfonds. Met name de warmere winters en droge zomers zijn hierbij veranderingen die nu al worden ervaren. Het is daarom belangrijk om als Waddenfonds zijnde klimaatverandering in het achterhoofd te houden, ook met de projecten die worden gehonoreerd. Zodat er geen projecten worden gestart die eigenlijk al achterhaald zijn met het oog op het veranderende klimaat. Aanvullend hierop kan het Waddenfonds de effecten/outcome van projecten tegen het licht houden van klimaatverandering, omdat klimaatverandering mogelijk een negatief effect heeft op de resultaten. Het is goed om met het ook op klimaatverandering en zeespiegelstijging meer onderzoek te verrichten. Het Waddenfonds kan met name op klimaatverandering inspelen op het gebied van klimaatadaptatie en robuuste natuur.

Naast klimaatverandering komt de **energietransitie** naar voren als een transitie met grote impact op het Waddengebied. Deze transitie zal impact op het gebied hebben door de kabels die naar de windmolenparken op zee gaan, door de mogelijke aantasting van landschappelijke kwaliteiten als grootschalige openheid door windparken, door het uitbreiden van de energieopslag, en de doelen die zijn gesteld zoals Fossielvrije Wadden in 2026.

Ook de **landbouwtransitie** wordt als ontwikkeling gezien waar het Waddenfonds de komende jaren rekening mee moet houden. Zo voorziet een deelnemer een rol voor het Waddenfonds in het vergroten van de verbinding van het gebied waardoor meer waardering ontstaat voor de

voedselproducent, de agrariër en het landschap. Een andere deelnemer ziet een rol voor het Waddenfonds in het komen tot een minder intensieve landbouw op de Waddeneilanden. Innovaties in het algemeen binnen de landbouw zijn een punt van aandacht. Besproken wordt dat een gemeenschappelijke visie handig kan zijn om te bekijken welke transities en innovaties je als Waddenfonds wilt ondersteunen op het gebied van landbouw. Het is niet aan het Waddenfonds om deze visie op te stellen, maar het Waddenfonds kan hier wel in faciliteren of stimuleren.

Ontwikkelingen die verder naar voren komen in de gesprekken zijn: de afnemende belasting voor het **milieu** door verduurzaming van de mobiliteit (als emmissieloos varen, autonoom goederenvervoer, oliebestrijdingsaspecten e.d.), gas- en zoutboringen.

Verder zijn er ontwikkelingen rondom **natuur** genoemd, waaronder: bebossing, ruimte teruggeven aan de Waddenzee, de stressfactoren aanpakken waar de natuur nu last van heeft: het korset van dijken en harde randen, natuurlijke overgangen en vismigratie en het verminderen harde grenzen tussen zee en land.

Ook op het gebied van **toerisme** zien de gespreksdeelnemers ontwikkelingen in het Waddengebied. De recreatiedruk neemt toe, Corona heeft een ander manier (duurzamere) van denken op gang gebracht rondom toerisme. Daarnaast biedt ook de digitalisering nieuwe kansen voor toerisme.

Rondom **leefbaarheid** worden de volgende ontwikkelingen genoemd: Het woonklimaat van de Waddeneilanden is een onderbelicht en relevant probleem, de krimp in de gebieden langs de Waddenkust.

Ook ontwikkelingen richting natuurvriendelijkere **havens en visserij** worden genoemd als relevant. Hierbij komen onderwerpen naar voren zoals: Nature-based solution havens, circulaire havens, biobased solutions voor algen, garnalenpelsel en schelpdierenteelt en de uitkoop van garnalenvergunningen. Tevens wordt er gedacht dat de aanleg van windmolenparken buiten het gebied invloed heeft op de visserij in de Waddenzee. Ook innovatie binnen de visserij als algemeen punt wordt genoemd.

Vanuit het Programma Waddenzee Havens zijn een aantal onderwerpen geformuleerd voor toekomstige programma's:
Circulaire economie en energietransitie: Het sluiten van ketens (hergebruik afvalstromen en grondstoffen, o.a. industriewater, drinkwater, oppervlaktewater); hergebruik van energiestromen (faciliteren buisleidingen op en tussen haventerreinen en andere sectoren); energieopwek en biobased oplossingen (o.a. productie diverse vormen aquacultuur, zoals algen, schelpdierteelt e.d.)
Nature based solutions: Integrale oplossingen bij havens, zoals Marconi Dellfzijl, omlegging spui Delfzijl, Den Helder, Harlingen, Inrichting Eemshaven, en gekoppeld aan de gebiedsagenda wadden: oplossingen met slib en natuur in en om havengebieden.
Duurzame havens: Emissieloos varen (green shipping, uitbreiding Noordzeekotters); infrastructuur voor bunkeren (waterstofbunker, accupakketten, walstroomlaadfaciliteiten); samenwerken met Rijkswaterstaat op het gebied van Ecoport projecten voor een duurzaam havenbedrijf (FORU, zuignappen TESO, oilspills beperking, geluidsreductie, hergebruik visnetten).

Daarnaast zien verschillende deelnemers ook ontwikkelingen **van buiten het Waddengebied**. Zoals de verspreiding van medicijnresten uit rioolresten, de toename van plastics, de scheepvaart boven de Wadden (en daarmee potentiële rampen).

Covid 19 zet veel veranderingen in gang, ook in het Waddengebied. Het is daarom goed om nu al na te denken wat dit gaat betekenen en of het Waddenfonds daar een rol in kan en wil pakken.

8.5. Conclusies en aanbevelingen

In het onderstaande wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag wanneer is het Waddenfonds klaar met een uitsplitsing naar wanneer het Waddenfonds inhoudelijk klaar is en wanneer het Waddenfonds als organisatie klaar is.

Volgens de opdracht in het Bestuursakkoord moet het Waddenfonds zorgen voor 50/50% bijdrage aan economie en ecologie en substantiële bijdrage van projecten aan de 4 hoofddoelen.
Uit deze evaluatie is gebleken dat de buitenwereld andere verwachtingen heeft en het volbrengen van deze opdracht niet voldoende lijkt te zijn. Het Waddenfonds kan concreter maken wat ze in 2026 minimaal af en bereikt wil hebben.

8.5.1. Klaar met impact maken

Uit deze evaluatie blijkt dat de respondenten vinden dat het Waddenfonds haar taak heeft volbracht (klaar is) als het een aantoonbare impact heeft gehad op de ambities rondom de vier hoofddoelstellingen en als de overdracht geregeld is. Door het ontbreken van heldere ambities op doelen (partijen spreken veelal over een “streefbeeld”), blijkt het lastig om concreet te beantwoorden wanneer het Waddenfonds klaar is. Hoewel dit bij oprichting van het Waddenfonds niet beoogd was, ervaren wij dit wel als een gemis. Anderzijds zijn de verwachtingen in de omgeving hoog gespannen, als het gaat om het kunnen verantwoorden van meetbare effecten op systeemniveau. Hieronder doen we een aantal aanbevelingen om aan deze verwachtingen tegemoet te komen.

Aanbevelingen:

- *Formuleer de actuele ambitie voor de verschillende hoofddoelen en geef een zo nauwkeurig mogelijk duiding wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben.*

  Zowel tijdens de gesprekken, in de enquête en tijdens de werksessie met het Waddenfonds zijn er verschillende criteria genoemd om voor de verschillende hoofddoelen ambities te formuleren (zie bijlage 7). Naast deze criteria bieden de ‘outstanding universal values' en de ‘outstanding principles' een raamwerk voor het opstellen van de ambitie rondom de ecologische doelen. Ook wordt aanbevolen om de relevante externe ontwikkelingen mee te nemen bij het opstellen van de ambitie.

- *Bereik met de omgeving overeenstemming over werkwijze en detailniveau van de ambities en stel deze vast met relevante partijen.*

De ambities zullen veelal kwalitatief van aard blijven, maar kunnen desondanks sterk richting gevend zijn, en een maat vormen voor de beoogde en afrekenbare impact. Een route kan daarbij zijn, dat gekeken wordt naar succesvolle projecten in het Waddengebied in de afgelopen 10 jaar, naar hun potentie voor opschaling, om vervolgens een redelijke prognose te maken hoe partijen gezamenlijk kunnen komen met het verder uitvoeren van projecten, maatregelen inclusief opschaling. Over deze prognose zou in 2021 consensus bereikt moeten worden met de provinciale staten, en de externe omgeving zoals bijvoorbeeld de partijen rond de Gebiedsagenda Wadden 2050.

- *Gebruik de ambitie om keuzes te maken waar extra inzet nodig is om doelen te halen, en waar doelbereik juist dichtbij is, en minder inzet nodig is. Durf in dat kader passend binnen de 50/50 verdeling de afgesproken 1/3-2/3 verdelingen in middelen tussen thematische openstellingen en majeure projecten los te laten.*

  Het moment van schrijven is een goed moment voor het opstellen van de ambitie; aan de hand van eerdere projectinformatie/evaluatie kan er gekeken worden naar welke onderwerpen en projecten perspectief hebben voor opschaling, en op welke onderwerpen nog te weinig op is ingezet (zie hoofdstuk 5). Op deze manier kan er richting de laatste fase van het Waddenfonds meer richting worden gegeven. Het opstellen van de ambitie zorgt tevens voor meer richting doordat je hiermee ook besluit wat je niet meer wilt doen.

- *Ontwikkelingen in de omgeving van het Waddenfonds vragen om een aanscherping van de positie van het Waddenfonds en de rollen die zij inneemt in relatie tot de opgaven waar zij voor staat. Neem nieuwe externe ontwikkelingen nadrukkelijk mee bij de bepaling van de ambities en rol die het Waddenfonds wil vervullen voor de komende jaren. Het gaat dan om de uitvoering van de gezamenlijke agenda vanuit Rijk en regio vanuit de Agenda Waddengebied 2050, de samenwerking binnen de nieuwe governance en de koppeling met ambities en opgaven vanuit andere fondsen en budgetten zoals het HWBP, PAGW, klimaatadaptatie, de waddeneigen invulling van de energietransitie, duurzame landbouw, duurzame visserij etc. Kijk opgavegericht in plaats van instrumentgericht welke bijdrage het Waddenfonds daarin kan vervullen (bijvoorbeeld een initiërende rol bij innovaties of een ondersteunde rol waar meer fondsen relevent zijn).*

De volgende externe ontwikkelingen hebben mogelijk impact op de ambitie en de mogelijkheid om deze te bereiken:

- Vanuit het gebied is er een wens om rekening te houden met de toenemende krimp.
- Andere ontwikkelingen worden steeds belangrijker, kijk of je hier beter mee kan samenwerken en hou daarbij het momentum in de gaten (denk daarbij aan de dijkversterking langs de Waddenkust en de ondertekening van het biodiversiteitsverdrag). Sluit aan bij de ambities vanuit de gebiedsagenda. Deze zijn uitgewerkt in strategieën: wat is de bijdrage van het Waddenfonds aan die strategieën?
- Stimuleer klimaatadaptatieprocessen in de verschillende sectoren.
- Kijk kritisch naar de projecten die je honoreert met het oog op klimaatverandering. Zo kan het zijn dat soortenbescherming voor bepaalde soorten minder relevant wordt.
- Blijf inzetten op de energietransitie, met name de opschaling en uitrol van nieuwe technieken, nodig voor inpassing van duurzame opwek in het Waddengebied.
- Houdt rekening met omstandigheden als de Covid 19 pandemie die zorgen voor vertraging van projecten.

Aanbeveling

- *Start met heldere communicatie over de ambities en aanpak van het Waddenfonds in de resterende periode. Dit kan in stappen. Wacht niet tot alles aan de binnenkant is afgeregeld, maar deel intenties aan de voorkant en kom periodiek op dit onderwerp terug.*

Ook met het oog op het imago van het Waddenfonds is het aan te raden om met een heldere ambitie te werken, zodat gecommuniceerd kan worden wat het Waddenfonds de komende jaren nog wil doen. Dit kan ook bijdragen aan een beter begrip over het fonds en haar activiteiten, die regelmatig onder een vergrootglas liggen. Het is belangrijk dat doelspecificaties en bijbehorende indicatoren onderdeel zijn van de ambities. Uit de analyse blijkt dat niet alle respondenten de hoofddoelstellingen kennen (er is bijvoorbeeld gezegd dat het Waddenfonds klaar is wanneer zij heeft bijgedragen aan de leefbaarheid van het gebied). Maak in de communicatie naar buiten een duidelijk onderscheid tussen wanneer het Waddenfonds klaar is en wanneer het Waddengebied klaar is. Rondom de communicatie van de ambitie is het aan te raden om op te nemen dat het Waddengebied een complex gebied is, en de opdracht van het Waddenfonds idem dito. Er kan daarbij worden aangegeven dat het Waddenfonds zelf ook nog zoekende is, maar wel in wil zetten op de ontwikkelingen die zij ziet, om zo de streefwaarden concreter te formuleren.

8.5.2. Klaar als organisatie

De vraag wanneer het Waddenfonds klaar is, is ook te beantwoorden op het niveau van de organisatie. Formeel eindigt de Gemeenschappelijke Regeling per 1 januari 2028. Maar partijen hebben nog geen afspraken gemaakt over hoe de organisatie afgewikkeld moet worden. Cruciale vragen daarbij zijn:

- Dienen de projecten/programma's afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?
  - De keuze hiervoor geeft richting aan het type projecten (langjarige, korte termijn) die het Waddenfonds de komende jaren financiert
- Streven partijen naar impactmaximalisatie van de middelen, of impactmaximalisatie op het niveau van het Waddenfonds?
  - Als op elk moment in de komende jaren, programma's en projecten gefinancierd worden met een lange looptijd, zal er een portefeuille overgedragen moeten worden die nog volop actief is.
  - In het tweede geval zal er de nadruk moeten liggen op projecten met een concrete toepassing in plaats van meer onderzoekende/ontwikkelende projecten.
- Streven partijen ernaar dat het budget maximaal wordt uitgezet? En hoe dient dan rekening gehouden te worden met onderuitputting en vrijval van subsidies?
  - Dit kan ertoe leiden dat het Waddenfonds in een korte termijn veel meer middelen zal moeten inzetten dan dat zij in andere jaren kon. De laatste dotatie van 2026 van € 28.878.000,- zal dan heel snel uitgezet moeten worden.
- Welke mijlpalen zijn er in de komende jaren om een goede beëindiging en overdracht te monitoren?
  - Borging en overdracht van de kennishuishouding
  - Inzet van medewerkers en borging van hun kennis en netwerken.
  - Borging van de afwikkeling van projecten/programma's
  - "Verhangen" beschikkingen van GR naar nieuwe beheerorganisatie etc.

Aanbevelingen

- Maak op korte termijn vast een voorlopig plan voor de organisatorische afwikkeling op hoofdlijnen. Dit wijst de weg bij het aangaan van verplichtingen in de periode die nog volgt. Formuleer in dit plan antwoorden op de volgende vragen:
  - Hoe wordt voorkomen dat het Waddenfonds voor het einde van de looptijd verwordt tot een leeg huis omdat de medewerkers elders nieuwe banen zijn gaan zoeken?
  - Hoe worden de kennis en netwerken van de medewerkers geborgd?
  - Hoe wordt de kennishuishouding geborgd?
  - Dienen de projecten/programma's afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?
  - Hoe wordt omgegaan met nog resterende middelen en overlopende verplichtingen?
  - Hoe worden de successen/succesverhalen geborgd?

HOOFDSTUK 9

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

9. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de zes evaluatievragen worden een voor een beantwoord met een conclusie en aanbevelingen.

9.1. Op welke manier worden de instrumenten van het Waddenfonds effectief ingezet?

In deze paragraaf wordt achtereenvolgens ingegaan op de drie verschillende instrumenten van het Waddenfonds, het Budget Lokale Innovaties (BLI) de thematische openstellingen (TO) en majeure projecten. Investeringskader Waddengebied (IKW).

9.1.1. Budget Lokale Innovaties

Er wordt positief én negatief geoordeeld over het Budget Lokale Innovaties. De meerwaarde van de lokale initiatieven met betrekking tot leefbaarheid wordt breed erkend en gewaardeerd, maar uit de gevoerde gesprekken blijkt dat het onduidelijk is hoe BLI aansluit bij de hoofddoelen van het Waddenfonds. Dit maakt het Waddenfonds kwetsbaar in de beeldvorming naar buiten toe. Educatie en voorlichting zijn vaak belangrijke onderdelen van BLI-projectplannen en worden door de gesprekspartners gewaardeerd. Het Waddenfonds kan stimuleren dat meer over en tussen de projecten onderling wordt gecommuniceerd, zodat projecten van elkaar kunnen leren en beter bekend worden. Gezien de positieve reacties op BLI, het gegeven dat de financiële impact op het totale budget van het Waddenfonds marginaal is en de bijdrage aan bewustwording kan geconcludeerd worden dat er genoeg redenen zijn om het Budget Lokale Innovaties de komende jaren te behouden als instrument.

Aanbevelingen

- Breng de doelen van BLI duidelijker naar voren en breng ook de relatie met hoofddoel C duidelijker naar voren. Overweeg de duiding van de vier hoofddoelen zodanig aan te passen dat de breed ervaren meerwaarde van BLI duidelijker bij de hoofddoelen aansluit, en communiceerbaar is. Met name de relatie met hoofddoel C ligt zeer voor de hand, maar komt onvoldoende expliciet naar voren.
- De geboden ondersteuning om tot goede projectaanvragen wordt erg gewaardeerd. Blijf deze ondersteuning dus aanbieden.
- Educatie en voorlichting zijn belangrijke onderdelen voor BLI-projecten. Zorg als Waddenfonds dat hier meer aandacht voor komt, net als voor communicatie over de projecten onderling. Dit kan het Waddenfonds ook gebruiken voor de eigen communicatie.
- Het criterium opbouwen van netwerken wordt door indieners als lastig en extra ervaren bovenop het eigenlijke project. Heroverweeg het belang en hoe dit criterium meegewogen wordt.
- Benoem het waarom van het financieren van (eenmalige) evenementen goed in de communicatie. Of financier eenmalige projecten alleen als er doorkijk is op continuïteit.
- Denk erover na om BLI te laten landen in gebiedsopdrachten onder het IKW (kralen aan de ketting i.p.v. stand alone projecten).

9.1.2. Subsidieregeling Thematische Openstellingen

De subsidieregeling Thematische Openstellingen (TO) is voor verbetering vatbaar. Aanvragers geven aan dat het lastig is om tijdig te anticiperen en de uitgebreide aanvraag in te dienen binnen de deadlines als ze vooraf niet weten wanneer en welke subsidieregelingen worden opengesteld. Er wordt wisselend gedacht over de breedte van de Thematische Openstellingen. Enerzijds wordt benoemd dat het instrument te specifiek is gericht op bepaalde bedrijfstakken, anderzijds worden speerpunten en accenten als positief gezien om niet al te zeer uiteenlopende projecten in het gebied te krijgen. Voor de komende jaren kan TO een strategisch instrument zijn om gerichter te sturen op beoogde resultaten en effecten richting einde van het Waddenfonds. Nu is er een maximaal budget van €750.000,- per subsidieaanvrager beschikbaar. Om TO meer strategisch in te kunnen zetten, zou flexibeler met het budget om kunnen worden gegaan.

Aanbevelingen

- Communiceer tijdig over wanneer welke Thematische openstelling gaat plaatsvinden, bijvoorbeeld via een kalender, zodat aanvragers kunnen anticiperen en de kwaliteit van de aanvragen toeneemt. Biedt vooraf vast informatie op hoofdlijnen (tender/molenaar), zodat aanvragers zich gericht kunnen voorbereiden. Ook een langere openstelling kan hiertoe bijdragen.
- Zet TO de komende jaren meer strategisch in voor het bereiken van doelen en effecten, in aanvulling op IKW en laat daarbij indien nodig het maximale subsidiebedrag per project los.
- De voucherregeling wordt gewaardeerd. Houdt deze ook voor de komende periode in stand en bied voldoende ondersteuning om tot aanvragen van hoge kwaliteit te komen.

9.1.3. Majeure projecten IKW

De geïnterviewden zijn over het algemeen positief over de komst van het Investeringskader Waddengebied en de mogelijkheid om als Waddenfonds ook aan grotere, integrale projecten bij te dragen. De verwachting is dat deze nog meer impact op het gebied hebben en bijdragen aan het doelbereik van het Waddenfonds.

Uit het onderzoek blijkt echter wel dat de betrokkenheid van het WF als adviseur bij het IKW soms verwarring met zich meebrengt. Het verschil tussen het Waddenfonds en het Investeringskader is lang niet voor iedereen duidelijk. Dit zorgt voor verwarring bij aanvragers. Daarnaast bestaat er bij de aanvragers onder meer onduidelijkheid over de verschillende criteria en proces van enerzijds het Waddenfonds en anderzijds het IKW waar projecten nu aan getoetst worden. Voor aanvragers lijkt het op dit moment dat er 2 inhoudelijke beoordelingen plaatsvinden. Aanvragers verwachten geen verrassingen meer na de inhoudelijker beoordeling door het IKW. Zij verwachten 1 beleidsmatige inhoudelijke toets als het Waddenfonds in het programmateam zit. Mede daardoor ontstaat er onhelderheid over de rol van Waddenfondsmedewerkers in de opgaveteams.

De van het WF afwijkende subsidiepercentages van het IKW maken dat aanvragers (op hoofddoel A) andere partijen moeten betrekken om de financiering rond te krijgen. Dat werpt een drempel op en maakt het lastiger om een aanvraag te beginnen. Het beoogde doel van deze verschuiving wordt

echter wel bereikt, namelijk dat de partijen die nodig zijn voor de uitvoering en uitrol van de projecten al aan boord zijn. De faciliterende rol van de opgaveteams is hierin belangrijk.

Aanbevelingen

- Maak het onderscheid voor aanvragers tussen het IKW en het Waddenfonds duidelijker door heldere communicatie over het proces en de rolverdeling tussen provincies en het Waddenfonds.
- Zorg voor een transparant en verrassingsvrij beoordelingsproces. Communiceer als IKW-opgaveteams duidelijk in welke fase een bepaald project zich bevindt.

9.1.4. Samenhang drie instrumenten Waddenfonds

Er zijn bij de stakeholders twijfels over de samenhang tussen de drie instrumenten van het Waddenfonds, maar er is wel brede overeenstemming dat alle drie instrumenten bijdragen aan de doelen van het Waddenfonds en het Waddengebied. Voor aanvragers is niet duidelijk wanneer zij hun aanvraagmoeten/kunnen indienen bij het IKW en wanneer zij beter voor een Thematische Openstelling kunnen gaan. Op dit moment ervaren de diverse stakeholders dat er te weinig aandacht is om project overstijgend te bouwen aan impact op systeemniveau. Er is ruimte voor verbetering van de inzet van de instrumenten op de vier hoofddoelen, onder andere door de samenhang van de projecten gesubsidieerd vanuit de verschillende instrumenten te verbeteren en door flexibeler om te gaan met bijvoorbeeld BLI projecten.

Communicatie komt uit de analyse van de verschillende instrumenten als belangrijk onderwerp naar voren. Meer communicatie over het doelbereik van de verschillende instrumenten in het Waddengebied is gewenst, over de werking van de instrumenten en over de samenhang tussen projecten onderling.

Aanbevelingen

- Handhaaf de huidige opzet met deze drie instrumenten. Gezien de beperkte resterende looptijd van het Waddenfonds is het niet aan te raden om nog verandering in de instrumenten te overwegen.
- Maak duidelijk wanneer een aanvraag het best bij IKW kan worden ingediend en wanneer het beste als Thematische Opgave bij het Waddenfonds.
- Bewaak samen met IKW het overzicht van wat er allemaal gebeurt in het totale Waddengebied en zorg voor verbindingen van projecten gefinancierd vanuit de verschillende instrumenten en bijdragend aan verschillende hoofddoelen.
- Overweeg de mogelijkheid om BLI open te stellen voor kleine aanvragen die bijdragen aan andere hoofddoelen dan C of verbeter de communicatie over die mogelijkheid.

9.1.5. Algemene aanbevelingen met betrekking tot effectieve inzet van de instrumenten

Uit de evaluatie komt naar voren dat op het vlak van de effectieve inzet van de instrumenten winst te behalen is als het Waddenfonds duidelijker en bewuster omgaat met en inzet op de verschillende rollen die het heeft. Over het algemeen vervult een fonds een rol in het acquireren, aanjagen en (soms) ontwikkelen van projecten, het daadwerkelijk financieren (subsidiëren) en soms ook de rol om tijdens het beheer bij te dragen aan het succes van een project gedurende de looptijd van de subsidie (inhoudelijk beheer naast financieel/ toegevoegde waarde bieden). Afhankelijk van de andere programma's, agenda's en financieringsinstrumenten in het gebied en het initiatief/de aanvraag is een afweging nodig welke rol het Waddenfonds daarin kan vervullen om het project of programma (mede) mogelijk te maken. Soms staat het Waddenfonds aan het begin van de ontwikkeling en is inzet nodig om het initiatief van de grond te krijgen en soms staat het fonds aan het eind, om het initiatief toch voor elkaar te krijgen. Dus soms fungeert het Waddenfonds als breekijzer en soms als sluitstuk.

Met al haar kennis van en netwerk in het gebied wordt het Waddenfonds door veel respondenten gezien als de partij die kan zorgen voor verbinding en het delen van kennis in het gebied.

Aanbevelingen

- Beoordeel als Waddenfonds je rol in het licht van de andere programma's/ financieringsinstrumenten die er in het gebied zijn. Kijk opgavegericht in plaats van instrumentgericht naar de inzet van het Waddenfonds geld.
- Vul het complete palet aan rollen in. Dit past ook bij de fase om impact te maximaliseren. Indien dit niet het geval/mogelijk is, is het van belang expliciet te communiceren en duidelijkheid te scheppen over de rollen die het Waddenfonds wel/niet vervult. Als het Waddenfonds bepaalde rollen niet vervult, maak dan expliciet wie deze wel vervult.
- Geef de rol tot kennisdeling tussen en over de projecten (al dan niet met inzet van de Waddenacademie) op structurele wijze vorm. Denk aan een programmatische aanpak voor kennisdeling en –vermeerdering, over alle instrumenten heen. Dit zal bijdragen aan de vergroting van de impact op het gebied.
- Blijf initiatiefnemers ondersteunen om van een goed idee naar een goede aanvraag te komen.
- Evalueer en monitor wat de projecten aan de doelen hebben bijgedragen periodiek vanaf 2023 op basis van de in ontwikkeling zijnde systematiek en zorg voor operationeel zijn daarvan zsm maar uiterlijk per 1-1-2022.
- Meer subsidie technisch:
    - Zorg voor scherp zicht op de wijze waarop de financiële doelen (het te verstrekken subsidiebedrag) gehaald gaan worden. Het is gebruikelijk om als organisatie dit naast kwalitatief ook kwantitatief te duiden. Bezie daarbij, met het oog op de einddatum van het Waddenfonds, de mogelijkheden tot overcommittering, rekening houdend met de gebruikelijke vrijval (toegekend maar niet ingezet budget) van projecten. Richting de einddatum zijn ook fundamentele keuzes zoals sturen op uitputting en overprogrammering van belang. Bijvoorbeeld: "Wij streven er naar XX miljoen te verstrekken. Wij verwachten dat dit verspreid over XX projecten zal plaatsvinden. Om tot een gefinancierd project te komen is het vanuit onze ervaring nodig een pijplijn te creëren van het XX-voudige. Dit vereist dat wij substantieel inzetten op onze ontwikkelfunctie en de marketing-inspanningen opvoeren."

- Verken regelmatig welke initiatieven en ideeën er spelen in het gebied (te verwachten aanvragen) en koppel deze met de ambitie van het Waddenfonds met betrekking tot wat zij gerealiseerd wil hebben aan het einde van haar looptijd. Benut deze verkenning ook in het sturen van het team/ de organisatie.

9.2. Hoe komt effectieve besluitvorming tot stand?

Als antwoord op deze vraag wordt ingegaan op de bestuurlijke besluitvorming (dagelijks bestuur, hierna DB en algemeen bestuur, hierna AB) en het proces van besluitvorming over projectaanvragen van het Waddenfonds. Onderwerpen als samenwerking met het Waddenfonds komen kort aan de orde omdat hier vaak aan gerefereerd werd in de enquête en gesprekken.

9.2.1. DB Waddenfonds

Uit de gesprekken blijkt dat er bij geïnterviewden wordt getwijfeld over hoe onafhankelijke besluitvorming (versus provinciale belangen) plaats kan vinden wanneer een DB Waddenfonds bestaat uit drie gedeputeerden van de betrokken provincies. Ook het rekenkameronderzoek wees op dit punt. Wij hebben echter geen aanwijzingen gevonden, dat onafhankelijke besluitvorming in het geding zou zijn. De huidige GR biedt geen ruimte dit te veranderen. Een wijziging van de GR kan op verzoek van Provinciale Staten plaatsvinden. Deze situatie onderstreept de noodzaak van heldere externe communicatie over de besluitvorming en de al bestaande checks en balances.

Aanbeveling

- Bekijk hoe de externe communicatie op dit punt verbeterd kan worden. Maak duidelijk wanneer welk besluit bij welk gremium voor ligt en hoe de besluitvorming tot stand komt.

9.2.2. AB Waddenfonds en Statenleden

Uit de gesprekken komt naar voren dat er onduidelijkheid is over de huidige samenstelling van het AB Waddenfonds omdat er verschil is tussen de drie provincies hoe de deelname aan het AB Waddenfonds geregeld is. Geredeneerd vanuit een zo zuiver mogelijke besluitvorming kan een AB bestaand uit Statenleden zuiverder functioneren, omdat gedeputeerden ook een collectief bestuur vormen wat het lastiger kan maken voor de ABleden om hun kader stellende en controlerende taak uit te voeren. Echter, bij de keuze voor een AB bestaand uit Statenleden toetsen de Statenleden wel twee keer: bij het vaststellen van de kaders in Provinciale Staten, waaraan ze vervolgens in het AB toetsen. Beide indelingen bevatten dus voor- en nadelen.

Aanbeveling

- Herzie de huidige invulling van het AB met zowel Statenleden als gedeputeerden en kies voor alle provincies een uniforme lijn: ofwel een AB bestaand uit gedeputeerden, ofwel uit Statenleden. Deze keuze geeft helderheid.

Uit de gesprekken met Statenleden bleek dat Statenleden behoefte hebben aan meer informatie over het Waddenfonds. Voor de vertegenwoordiging van Statenleden in het AB geldt dat ze meer duidelijkheid wensen over hun rolinvulling en de voorbereiding van AB-vergaderingen in Provinciale Staten.

Aanbevelingen

- Het is van belang dat de Statenleden goed worden ingewerkt over hun taak als Statenlid voor het Waddenfonds. Wij adviseren dat het Waddenfonds ten aanzien van het informeren van de Statenleden een actieve rol inneemt. Informatiebijeenkomsten voor Statenleden zoals eerder door het Waddenfonds georganiseerd zijn daarbij waardevol.
- Bespreek in de Staten wat de afvaardiging van een gedeputeerde/ collega-Statenlid in het AB betekent en hoe de voorbereiding daarop vanuit Provinciale Staten geregeld wordt. Het is niet per sé aan het Waddenfonds om dit te organiseren, maar het zou goed zijn als Waddenfonds hier ook een actieve informerende rol inneemt, gecombineerd met de voorgaande aanbeveling. Dit komt de voorbereiding van de AB-leden ten goede.
- Leg, overeenkomstig de eerdere aanbeveling van Royal Haskoning DHV, vast wanneer de Staten inhoudelijk worden geïnformeerd over de voortgang van projecten (output) en de realisatie van de Waddenfondsdoelen en de effecten daarvan (outcome).

9.2.3. Proces van besluitvorming over projectaanvragen

Deze paragraaf beschrijft wat uit de bureaustudie, enquête en gesprekken blijkt ten aanzien van (de verschillende processen rondom) besluitvorming van en samenwerking met het Waddenfonds.

Geconcludeerd wordt dat de aanvraagprocedure als moeizaam en ingewikkeld wordt ervaren door aanvragers. Positief zijn de communicatie en laagdrempeligheid van het Waddenfonds. Op basis van de enquête en gesprekken wordt geconcludeerd dat de besluitvorming over met name de thematische projecten wordt beschouwd als langdurig, bureaucratisch en ondoorzichtig. Wel wordt benoemd dat dit proces de laatste jaren transparanter en duidelijker is geworden.

Het Waddenfonds werkt met een beoordelingskader waaraan aanvragen worden getoetst. Ondanks dit kader blijkt dat het proces van de beoordeling onduidelijk wordt gevonden. Het toetsingscriterium “Waddenspecifiek” wordt als discussiepunt gezien in het gebied. Aan de ene kant wordt benoemd dat het lastig is met projecten te komen die zich specifiek afspelen in het gebied, aan de andere kant wordt gewaardeerd dat door dit criterium specifieke projecten juist gehonoreerd worden.

Een aantal adviezen voor verbeterpunten zijn in de enquête en gesprekken meegegeven, zoals eerder in het proces knelpunten en onduidelijkheden aankaarten, eerder subsidie-technische en staatssteun issues bespreken en duidelijke communicatie richting aanvragers over positief besluit van het Waddenfonds.

Respondenten geven aan weinig zicht te hebben op de beoordelingsfase. De beelden over de communicatie zijn wisselend. Met het oog op transparantie kan er duidelijker worden

gecommuniceerd richting aanvragers over de status van een aanvraag en wanneer de aanvraag bij het DB ligt. Als een aanvraag bij de provincie ligt en het Waddenfonds dus nog niet over haar advies kan communiceren, is het belangrijk om dat duidelijk te communiceren en eventueel naar de provincies door te verwijzen.

Aanbevelingen

- Bekijk kritisch hoe je de aanvraagprocedures kan verbeteren en toegankelijker kan maken. Denk hierbij aan: digitalisering van processen (doe ervaring op bij anderen zoals RVO), meer ondersteuning bieden, de aanvraagformulieren simpeler maken.
- Evalueer periodiek het aanvraagproces met de aanvragers zodat je scherp blijft op je eigen proces.
- Communiceer voor alle instrumenten de kaders helder en tijdig in het aanvraagproces.
- Wees transparant over de procedure, communicatie rondom de aanvraag is gewenst: waar zit mijn aanvraag, etc.
- Wees transparant over de lengte van het beoordelingsproces.
- Breng in kaart op welke onderwerpen er voldoende kennis in huis is om de aanvragen te beoordelen, ga waar dat niet het geval is op zoek naar versterking (intern/extern).
- Stel een duidelijke aanpak op rondom de begeleiding tijdens de uitvoering en zorg ervoor dat deze bekend is bij de contactpersonen vanuit het Waddenfonds.
- Communiceer helderder over het criterium Waddenspecifiek en waar een project aan moet voldoen om Waddenspecifiek te zijn. Overweeg het criterium meer in lijn te brengen met de kernkwaliteiten zoals in de Gebiedsagenda zijn beschreven.
- Verbind vanuit de kennis van partijen en lokale organisaties in het gebied, partijen met elkaar die aan vergelijkbare projecten/aanvragen werken. Op die manier wordt kennis en ervaring gedeeld en kan tot betere aanvragen en projecten gekomen worden.

9.2.4. Samenwerking met het Waddenfonds

Geconcludeerd kan worden dat het Waddenfonds toegankelijk is door de vriendelijke medewerkers. Medewerkers worden ervaren als open, meedenkend en klantvriendelijk. Uit de gesprekken blijkt dat de communicatie richting de aanvrager over het aantal contactpersonen en de verschillende rollen die contactpersonen van het Waddenfonds hebben duidelijker kan. Waarbij enerzijds blijkt dat het prettiger is voor de aanvrager om door de gehele procedure dezelfde contactpersoon te hebben, anderzijds is het transparanter als de regisseur betrokken bij de ontwikkelfase niet onderdeel van het toetsende proces is.

Aanbeveling

- Zorg voor heldere communicatie over de verschillende contactpersonen op verschillende momenten in het proces tot en met besluitvorming. Of kies voor een contactpersoon die de aanvrager gedurende het hele proces ondersteunt en communiceer helder over diens wisselende rol.

9.3. In hoeverre geven de reeds beschikte en afgeronde (medegefinancierde) projecten invulling aan de doelen van het Waddenfonds?

De gehonoreerde projecten dragen direct bij aan de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Zo kan gesteld worden dat de natuur-en landschapswaarden van het Waddengebied vergroot en versterkt zijn; er sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee, er is bijgedragen aan een duurzame economische ontwikkeling en de energietransitie in het Waddengebied door versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur, duurzamere manieren van visserij, vermindering van de CO2 uitstoot, et cetera, en er is bijgedragen aan een duurzamere kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Daarnaast is de bewustwording ten aanzien van de verschillende doelen toegenomen.

In hoofdstuk 7 is per hoofddoel beschreven wat er nog verbeterd kan worden. Op basis van de evaluatie kan gesteld worden dat hoofddoel B meer aandacht verdient. Voor doel A geldt dat er meer kennis is opgedaan over hoe het systeem functioneert en waarop ingezet moet worden in de komende jaren. Voor hoofddoel C geldt dat vooral innovaties zijn gestimuleerd waardoor transities kunnen versnellen. Daarnaast is toerisme versterkt en is er een bijdrage geleverd aan het verduurzamen van alle sectoren.

Hieruit volgt een aantal discussiepunten met aanbevelingen voor het Waddenfonds:

- De doelen zijn nog niet volledig bereikt, dat is ook niet de opdracht, maar op dit moment wordt nog niet aan alle doelspecificaties bijgedragen. Resultaten op projectniveau behoeven op onderdelen nog een opschaling naar systeemniveau om te kunnen spreken over doelbereik. Zie verder hoofdstuk 6 en 7.
- Met betrekking tot BLI is de relatie met de vier hoofddoelstellingen minder duidelijk, terwijl op het gebied van het beoogde draagvlak en investering in de lokale gemeenschappen grote stappen zijn gezet. Een duidelijkere relatie met de hoofddoelen maakt draagvlak voor dit instrument groter en vermindert de kwetsbaarheid van het Waddenfonds als het gaat om dit instrument.
- Op basis van de evaluatie kan gesteld worden dat hoofddoel B –verminderen externe bedreigingen- meer aandacht verdient.
- De vele beloftevolle projecten en pilots, die nu hun resultaten laten zien, nodigen uit tot borging en opschaling op systeemniveau voor de Waddenzee en op gebiedsniveau voor de economische sectoren (zie verder onder de vraag: wanneer is WF klaar)

9.4. In hoeverre zijn de projecten verdeeld over de acht thema's en de gespecificeerde doelen uit het uitvoeringskader en wat is de bijdrage aan elk afzonderlijk thema?

De verdeling van het budget van het Waddenfonds over economie (€ 98.566.005) en ecologie (€ 105.263.987) projecten die in 2016 nog niet waren vastgesteld en projecten die sinds 2016 zijn toegekend, is redelijk gelijk. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het Waddenfonds in de periode vanaf 2016 succesvol is in de gelijke verdeling tussen duurzame economie (50%) en ecologie (50%),

zoals opgenomen in het Bestuursakkoord. Kijkend naar het aantal projecten geeft dit echter een ander beeld: 134 economie projecten (waarvan 53 BLI) en 43 ecologie projecten die sinds 2016 zijn uitgevoerd en/of afgerond. Van de in totaal 203 projecten dragen 26 projecten bij aan zowel economie als ecologie.

Projecten BLI, TO en IKW) die sinds 2016 zijn uitgevoerd en/of afgerond	Economie	Ecologie	Economie en ecologie	Totaal
Budget	€ 98.566.005	€ 105.263.987	€ 107.932.549 (waarvan: economie € 44.271.341 en ecologie € 63.661.208)	€ 311.762.541
Aantal	134	43	26	203

Als wordt ingezoomd op de onderliggende thema's, blijkt echter dat projecten niet gelijk over de thema's aangevraagd worden. Het meeste budget gaat naar natuur en duurzame recreatie en toerisme. Er gaat beduidend minder budget naar (en er zijn minder projecten op) bodem, water, licht en geluid, duurzame visserij, duurzame agrarische sector en duurzame kennishuishouding. De vraag is of dit erg is. Op dit moment wordt er anders dan 50/50% ecologie-economie niet actief op een bepaalde verdeling gestuurd. Het feit dat er meer geld naar bepaalde thema's gaat, zegt niets over het doelbereik.

Op basis van de in deze evaluatie geanalyseerde selectie van projecten (2016-2020) blijkt dat in veel projecten een bijdrage wordt geleverd aan de volgende gespecificeerde doelen:

- Versterken toeristisch aanbod in de vorm van meer belevingsmogelijkheden, attracties, arrangementen en gerichte promotie/marketing daarvan, door 17 projecten wordt bijgedragen
- Beleefbare kernkwaliteiten en verhaallijnen over de dynamiek van het Waddengebied (waaronder cultureel erfgoed en archeologische bodemschatten) door 14 projecten wordt bijgedragen.

Aanbeveling

- Ga na of deze ongelijke verdeling op basis van de selectie van projecten klopt met het volledige projectenportfolio en vervolgens na te gaan waardoor dit is ontstaan, hoe dit wordt gewogen in het licht van de hoofddoelen, en te bezien in hoeverre in de laatste periode aanpassingen nodig zijn: in allocatie van projecten in de gespecificeerde doelen of in een aanpassing van de gespecificeerde doelen.

9.5. In hoeverre levert het Waddenfonds een bijdrage aan de vier hoofddoelen?

9.5.1. Doel A: Natuur- en landschapswaarden

Op basis van de projecten analyse, enquête en gesprekken in deze evaluatie kan het volgende geconcludeerd worden[7]:

- Verschillende voor het Waddengebied belangrijke habitats zijn versterkt en toegenomen en/of zullen toenemen.
- Er is bijgedragen aan het vergroten van de visbestanden, door aanleg van vismigratievoorzieningen voor verschillende soorten vissen en door het beter ontsluiten en inrichten van paai-, doortrek en opgroeigebied voor trekvissen.
- De overgangen tussen kust en land en zout en zoet zijn of worden geleidelijker en/of hersteld en een aantal barrières in de trekroutes van vissen en andere aquatische soorten zijn of worden opgelost.
- Er zijn nieuwe technieken en er is nieuwe kennis ontwikkeld bijvoorbeeld op het gebied van zeegrasherstel en verkweldering.
- Er ontstaan meerdere vogelrust-, fourageer-, vlucht- en broedplaatsen
- Een aantal projecten (o.a. Wij en Wadvogels) zorgt voor internationaal op elkaar afgestemde monitoring en/of tellingen met effect in het Waddengebied.
- Er wordt bijgedragen aan klimaatadaptatie: het systeem wordt robuuster, de geleidelijke overgangen van het wad nemen toe waarmee het systeem beter kan meegroeien met zeespiegelstijging.
- Er is bijgedragen aan bewustwording en waardering bezoekers van de rijkdom en uniciteit van het Waddengebied, zowel wat betreft ecologie als cultuurhistorie en landschap.
- Verschillende projecten dragen bij aan het versterken van cultuurhistorische elementen en landschappelijke en ecologische identiteiten van het Waddengebied, er is bijvoorbeeld bijgedragen aan behoud/versterking van de grootschalige openheid, duisternis en aan behoud en versterking van voor het Waddengebied typerende cultuurhistorische elementen/structuren zoals terpen en wierden, dijken, boerenerven, kerken en tuunwallen.

Door bij te dragen aan het versterken van habitats en een completer voedselweb zijn, op basis van Waddenfondsprojecten stappen gezet richting een rijkere Waddenzee.

Aanbevelingen

- Breng de resultaten tot nu toe plus een doorkijk op systeemniveau bij elkaar bouw dit uit tot een korte enthousiasmerende beschrijving van de bereikte resultaten, inclusief verbeeldingen. Gebruik deze beschrijving bij externe communicatie over het doelbereik van het Waddenfonds. Neem hierin als Waddenfonds een aanjagende rol en pak dit samen met de IKW-programmaorganisatie op.
- Ga na, naar aanleiding van de evaluatiegegevens, op welke gespecificeerde doelen het Waddenfonds nog aanvullend of extra in wil zetten. Neem daarin de prioriteiten waar vanuit de gebiedsagenda nog weinig op gebeurt en doelspecificaties waar nog weinig op gebeurt als

[7] Omdat de gegevens onvoldoende vergelijkbaar zijn om kwantitatieve uitspraken te doen, beantwoorden we deze vraag kwalitatief.

uitgangspunt. Bezie waar in het Waddengebied vanuit andere initiatieven nog extra inzet nodig is. Wij zien als grote opgaven voor de komende jaren: bodem- en habitatherstel, realisatie van grootschalige zout-zout overgangen, verduurzaming landbouw in relatie tot ligging aan de Waddenzee (verzilting en wadvogels). Wij zien kansen als het gaat om de grootschalige inrichting van de kustzone en dijken in relatie tot de waterveiligheidsopgaven. Daar kan het Waddenfonds bijdragen wat betreft het integraal meenemen van de ecologische opgave.
- Zorg in grote natuurprojecten waar het Waddenfonds slechts één van de financiers is, en de aanvrager dus met meerdere doelen van de verschillende organisaties te maken hebben, voor betere afstemming met RWS (PAGW), LNV en TBO's (zie ook Decisio aanbeveling Midterm review IKW).

9.5.2. Doel B. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.

Op basis van het geringe aantal uitgevoerde projecten dat bijdraagt aan hoofddoel B blijkt dat de output en outcome op dit vlak vooralsnog gering is vergeleken met de andere hoofddoelen. Mogelijke oorzaken of verklaringen voor het achterblijven van de bijdrage aan hoofddoel B lijken te liggen in de definitie van externe bedreigingen die het Waddenfonds hanteert, hoe projecten geadministreerd worden (want er blijken allerlei voorbeelden van projecten die bijdragen aan de verschillende doelspecificaties te bestaan, maar niet geadministreerd onder hoofddoel B) en een gebrek aan eigenaarschap van deze problematiek waardoor er geen/weinig aanvragen binnenkomen. Extra inzet lijkt dus nodig om daadwerkelijk effect te bewerkstelligen op het wegnemen van externe bedreigingen in het gebied.

Hoofddoel B blijkt ook gebruikt te worden om op actualiteiten te kunnen acteren, zoals bijvoorbeeld bij de ramp waarbij de MSc Zoë veel lading verloor dat overal in het Waddengebied (en de Noordzee) terecht kwam. Met bijdragen van het Waddenfonds heeft er snel een opruimingsactie kunnen plaatsvinden.

Aanbevelingen

- Verhoog de (personele) inzet op projecten die bijdragen aan het verminderen van externe bedreigingen of het beter kunnen omgaan met de bedreiging, wanneer de bedreiging zelf te groot is om te kunnen beïnvloeden. Externe bedreigingen zijn onverminderd actueel in het Waddengebied, getuige bijvoorbeeld de ramp met de Msc Zoë.
- Maak duidelijker in projecten die ook een bijdrage leveren aan hoofddoel B, wat zij aan dit doel bijdragen, zodat concreter kan worden aangegeven in hoeverre het doel wordt bereikt.
- Organiseer met het opgaveteam externe bedreigingen IKW een sessie om het programma voor hoofddoel B te formuleren. Focus daarin op wat de grootste externe bedreigingen zijn? Of bezie het vanuit leren door doen: welk effect kan je hebben? En breng dit vervolgens goed onder de aandacht.
- Belangrijk onderwerp voor de komende jaren is hoe om te gaan met duurzamer en met minder effect op het systeem van baggeren, en verspreiden van slib met het oog op het bevaarbaar houden van vaarwegen en bijdragen aan natuurherstel.

9.5.3. Doel C. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.

Duurzame recreatie en toerisme

Er lopen op dit moment 39 projecten op het thema duurzame recreatie en toerisme die invulling geven aan de verschillende gespecificeerde doelen onder dit thema. Er is echter weinig synergie tussen de verschillende projecten terwijl deze elkaar in potentie kunnen versterken en op die manier nog meer kunnen bijdragen aan de doelspecificaties.

Aanbeveling

- Zoek vanuit de rol van het Waddenfonds meer verbinding tussen de losse projecten op het thema duurzame recreatie en toerisme.

Duurzame energiehuishouding

De evaluatie laat zien dat verschillende projecten, mits ze worden opgeschaald, bijdragen aan de zelfvoorzieningsgraad energie van de eilanden. Daarnaast dragen meerdere projecten bij aan het verduurzamen van verschillende bedrijven/ sectoren (namelijk: landbouw, visserij, chemie complex Delfzijl) in het gebied. De verwachting is dat de projecten ten minste bijdragen aan het voorzien van duurzame energie aan 14.600 huishoudens in het gebied onder andere door over te schakelen op hernieuwbare/duurzame energiebronnen, waarbij onder andere gebruik wordt gemaakt van opwek uit wateren en groene waterstof. Ook blijken projecten in staat om vervolginvesteringen uit te lokken en bij te dragen aan de lokale werkgelegenheid. Een en ander heeft een positieve impact op de lokale en regionale economie en op de verduurzaming van de economische sectoren.

Conclusie

- De projecten hebben een onderscheidende bijdrage geleverd aan een Wadden-eigen invulling van de energietransitie en Waddeneilanden een goede uitgangspositie bezorgd bij de energietransitie die nu over heel Nederland wordt uitgerold. De projecten –veelal met pilot karakter- hebben ook een economische spin-off opgeleverd door het uitlokken van vervolginvesteringen.
- De totale impact op een substantiële transitie naar een duurzame energie is tot op heden echter beperkt. Zonder opschaling/uitrol van de succesvolle innovaties uit pilots is de bijdrage aan een hogere zelfvoorzieningsgraad energie Waddeneilanden, of het overschakelen op hernieuwbare energiebronnen in het gebied gering.

Aanbeveling

- Bekeken moet worden of dit thema in de komende jaren nog steeds een opgave voor het Waddenfonds is, danwel dat de volgende fase in het kader van de RESsen wordt opgepakt. Denkbaar is dat het Waddenfonds zich blijft richt op technologieën, die in de RESsen niet aan

bod komen en voor inpassing in Werelderfgoed en reduceren van emissies vanuit de energievoorziening noodzakelijk zijn. De komende jaren zou het Waddenfonds zich kunnen richten op de verspreiding van kennis over en eventueel opschaling van de meest veelbelovende technieken en het beter borgen van de uitrol daarvan.

Duurzame Waddenhavens

In projecten onder het thema duurzame waddenhavens zijn veel nieuwe technieken ontwikkeld (onder andere een restwarmteleiding, groene waterstof-conversie installatie, gebruik van biogas). Deze technieken dragen bij aan verduurzaming van logistieke en industriële processen en in de meeste gevallen ook direct aan het verminderen van de CO2 uitstoot. Er is één project dat bijdraagt aan de Building-with-nature opgave, via het programma Vitale kust Eems-Dollard.

Met alle projecten is veel kennis ontwikkeld en zijn nieuwe technieken gedemonstreerd die de uitrol en opschaling in het Waddengebied kunnen vergemakkelijken. De potentie voor private vervolginvesteringen in het gebied is hier mee toegenomen. Ook de potentie voor gecreëerde arbeidsplaatsen en ondernemers bij een project hiermee toe.

Aan het doel “duurzame Waddenzeehavens” wordt door allerlei projecten een bijdrage geleverd. Kijkend naar de (te verwachten) output is vooral inzet op het gebied van “reductie baggerbezwaar recreatieve Waddenhavens” nodig. Geconstateerd wordt dat deze output vooral voortkomt uit diverse pilots.

Aanbeveling

- Om de doelen op het gebied van duurzame waddenhavens te bereiken is in de komende fase inzet op het verdergaand reduceren van de emissies vanuit de havens en de uitrol van succesvolle pilots noodzakelijk.

Duurzame visserij

Uit de analyse op basis van de projecten in de selectie en de gesprekken blijkt dat er slechts enkele projecten bijdragen aan twee van de drie gespecifieerde doelen. Over de outcome valt nog weinig te zeggen, omdat de projecten pilots zijn en het experiment met aquaculturen onder dubbele dijken nog verder opgestart moet worden.

Er is dus op basis van de geanalyseerde projecten nog geen sprake van vermindering van bijvangst, vermindering van bodemberoering, bijdrage aan percentage of hectares gesloten gebieden voor visserij, vermindering gebruik conserveringsmiddelen, afname hoeveelheid reststroom in kilo’s of soorten door nuttig nieuw gebruik. Er valt ook nog niets te zeggen over het aantal vissoorten dat is betrokken en het aantal teelten/sectoren/activiteiten. Wel heeft het Waddenfonds sinds het voorjaar van 2020 na goedkeuring van Brussel de tender garnalenvisserij opengesteld.

Aanbeveling

- Verhoog in de komende jaren de inzet op de transitie naar duurzame visserij in het Waddengebied.

Duurzame landbouw

De verschillende projecten onder dit thema dragen bij aan zorgvuldig bodembeheer, het gebruik van (rest) stromen (zoet water, biomassa en slib) en de inpassing van zilte teelten. Het geringe aantal projecten en het feit dat het vooral pilots zijn, maakt de impact van het Waddenfonds op dit vlak nog beperkt. De potentie van duurzame landbouw in dit gebied is echter groot. Recente ontwikkelingen op het gebied van stikstof, en het ontwikkelende nationale beleid naar kringlooplandbouw (verder reduceren van emissies en sluiten van ketens) en de benodigde aanpassingen in verband met klimaatverandering maken dat dit thema voor de komende jaren belangrijk zal zijn voor het Waddengebied. Duurzame landbouw komt nergens zo waddenspecifiek naar voren als op de eilanden waar landbouw en natuur aan elkaar grenzen en beide van belang zijn. Het waddenspecifieke geldt ook voor de verziltingsproblematiek en ganzenproblematiek. Daarnaast is de aanvoer en afvoer van de eilanden natuurlijk heel waddenspecifiek. Als je op dat vlak wilt verduurzamen, moet de keten dus meer gesloten worden.

Aanbeveling

- Breng in de komende periode meer focus aan op basis van meest succesvolle pilots met betrekking tot duurzame landbouw, en zoek naar locaties waar een systeemsprong op handen is.

Budget Lokale Innovaties

Gezien de hoeveelheid BLI-projecten die vanaf 2016 zijn gehonoreerd, is er een bijdrage geleverd aan het bereiken van vitalere en meer duurzame lokale gemeenschappen. Zoals bijvoorbeeld door een bestaand dorpshuis uit te breiden naar een multifunctionele accommodatie om duurzaam onderdak te kunnen verlenen aan zorg en welzijn op zowel medisch als maatschappelijk gebied. Hierdoor kunnen ouderen langer in het dorp blijven wonen en wordt het ook aantrekkelijk voor jonge gezinnen. Door educatie en behoud van voorzieningen wordt getracht sociale cohesie bij het gebied te bevorderen, toeristen te trekken en zo bij te dragen aan het verminderen van de gevolgen van krimp.

De meeste BLI-projecten hebben iets fysieks bereikt, zoals het opstellen van een tentoonstelling, en vaak is er een educatie/ communicatie aspect aan verbonden. De nadruk in de projecten ligt vooral op de economische dimensie en de invloed hiervan op leefbaarheid. Veel projecten werken met materialen uit het Waddengebied.

Aanbeveling

- Zet de bijdrage aan vitalere en meer duurzame lokale gemeenschappen, middels het in het gebied gewaardeerde instrument Budget Lokale Innovaties in de komende periode voort.

Conclusies hoofddoel C

Algemeen kan er met betrekking tot hoofddoel C geconcludeerd worden dat:

- De economie is versterkt door toename van het toeristisch aanbod en recreatievoorzieningen,
- Er is bijgedragen aan de versnelling van transities op het gebied van energie, waterstof, duurzame havens, duurzame visserij, duurzame landbouw en circulariteit.
- Er is bijgedragen aan de verduurzaming van sectoren.
- Er is bijgedragen aan minder emissies en door projecten over waterstof en elektrolyse.
- Er is bijgedragen aan leefbaarheid en het versterken van sociale cohesie door de BLI-projecten.
- Het meten van de effecten van de projecten (gezamenlijk) lijkt achterwege te blijven. Met de nieuw ontwikkelde monitoringssystematiek zal hier invulling aan worden gegeven.
- De samenhang tussen verschillende projecten krijgt onvoldoende aandacht.

Aanbevelingen

- Het is de vraag in hoeverre pilotprojecten daadwerkelijk bijdragen aan een duurzame energiehuishouding en havens in het Waddengebied. De kennis is ontwikkeld, maar de daadwerkelijke uitrol en gebruik in het gebied moet deels nog plaatsvinden. Bekijk als Waddenfonds goed welke rol je hierin wilt en kunt spelen bovenop de al bestaande aandacht voor dit onderwerp vanuit de beschikkingen waarin aanvragers inzicht moeten bieden in hoe uitrol plaats gaat vinden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de verspreiding van kennis.
- Blijf kritisch over welke projecten je wilt honoreren en hier (nog) meer de ecologische belangen tegenover wegen. Zo is het bij duurzame recreatie en toerisme denkbaar dat je als kader stelt dat de activiteiten geen impact hebben op de gevoelige plekken in het gebied. Ga hierbij ook vroegtijdig in gesprek met natuurorganisaties, om zo na te gaan of er conflicterende belangen zijn.

9.5.4. Doel D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.

In deze paragraaf wordt ingegaan op hoofddoel D van het Waddenfonds: Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Om deze vraag te beantwoorden is in de bureaustudie gekeken naar de evaluaties van de Waddenacademie uit 2018 en 2020, wat eerdere evaluaties met betrekking tot het hoofddoel is aangegeven, en wat er in de enquête en gesprekken met betrekking tot de Waddenacademie, projectkennis en overige kennis naar voren is gebracht. De analyse van de output van de Waddenacademie vormde geen onderdeel van deze evaluatie.

Algemeen:

- Met het Waddenfonds (projectmonitoring) en de Waddenacademie (systeemkennis) wordt bijgedragen aan hoofddoel D.

- Het bereiken van hoofddoel D in het gebied is echter niet alleen aan deze twee instanties en is ook nog niet bereikt. Dit is een proces waar ook andere partijen voor aan de lat staan en iets dat ook na 2026 voortgezet moet worden. In de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050 staat dat het Bestuurlijk Overleg Waddengebied de verantwoordelijkheid draagt voor een duurzame kennishuishouding voor het Waddengebied. Hiermee is de verantwoordelijkheid verbreed van de drie Waddenprovincies naar ook het Rijk, waterschappen en gemeenten. Op deze manier wordt hoofddoelstelling D geborgd via de Gebiedsagenda. Wat dit precies betekent voor het Waddenfonds is nog niet uitgekristalliseerd. De behoefte aan een kennisprogramma met te beantwoorden prioritaire kennisvragen voor met name de Waddenzee die uit de gesprekken en eerdere evaluaties naar voren komt, sluit aan bij borging via de gebiedsagenda.
- Het Waddenfonds draagt vanuit haar basisorganisatie bij aan recente ontwikkelingen door betrokken te zijn bij de lopende processen zoals de basismonitoring Waddengebied en het Datahuis Wadden.
- De Waddenacademie is het belangrijkste instrument van het Waddenfonds gericht op het bereiken van een duurzame kennishuishouding, op systeemniveau. Op projectniveau is de projectmonitoring van het Waddenfonds zelf relevant als bijdrage aan de kennishuishouding.

De Waddenacademie

- Het functioneren van de Waddenacademie wordt als positief ervaren. Benoemd is dat de wetenschappelijke kwaliteit hoog is, er met een klein team en beperkte middelen veel bereikt wordt en dat de kennishuishouding door de bijdrage van de Waddenacademie in de afgelopen jaren minder versnipperd is. Wel is in de beleving van veel gesprekspartners de Waddenacademie te veel gericht op wetenschappelijke kennis en te weinig op de verspreiding van in de projecten ontwikkelde praktijkkennis.

Projectenkennis

- Het belang van de kennis die wordt opgedaan in de Waddenfondsprojecten wordt breed erkend en mag nadrukkelijker tussen projecten en naar buiten toe gedeeld worden. Of en hoe dit gebeurt, is voor veel mensen uit het gebied niet duidelijk. Op dit moment is de projectkennis vaak per project vindbaar (verplichting vanuit Waddenfonds om informatie te delen). De mate waarin de kennis nu wel gedeeld wordt, is lastig aan te geven en erg afhankelijk van de inhoud van het project (risico op concurrentie versus delen van kennis, eerdere samenwerking versus niet eerdere samenwerking).
- Een vaste plaats/één plek waar geïnteresseerden terecht kunnen voor alle door de gesubsidieerde projecten ontwikkelde kennis van het Waddenfonds mist.

In de huidige fase van Waddenfonds, waarin toegewerkt wordt naar het afronden van het fonds, wordt het delen van praktijkkennis over de mogelijkheden van maatregelen en nieuwe producten en diensten belangrijker. Er is immers meer dan tien jaar ontwikkeld, en de resultaten mogen/moeten gedeeld worden. Hier is de kennishuishouding nog niet op ingericht. Het Waddenfonds kan haar impact vergroten als het gaat over praktijkkennis en de verspreiding van kennis uit de Waddenfondsprojecten. Dit hangt ook samen met de visie die er is op “wanneer is het Waddenfonds klaar’.

Aanbeveling

- Nu het Waddenfonds, via subsidiering van projecten die bijdragen aan het bereiken van de hoofddoelen, in een fase van bredere toepassing en (potentie voor) opschaling terecht komt, zou de kennishuishouding zich meer kunnen richten op het delen en ontwikkelen van praktijkkennis, een langere termijn kennisprogramma samen met het gebied en de mogelijkheden van opschaling naar systeemniveau. De Waddenacademie zou in de laatste zes jaar van het Waddenfonds haar missie mee moeten ontwikkelen en moeten verbreden naar die van organisator van praktijknetwerken en haar rol van kennismakelaar in het delen van praktijkkennis kunnen versterken.
- Werk prioritaire kennisvragen met spoed uit tot een kennisprogramma, resulterend in toepasbare kennis voor het versterken van de hoofddoelen van het Waddenfonds/ Waddengebied. Zodat op basis van de antwoorden op de kennisvragen tot 2026 nog projecten kunnen worden beschikt. Deze opdracht zou het beste vanuit het Omgevingsberaad gegeven kunnen worden, zodat de inbedding geborgd is.

Algemene conclusie: in hoeverre levert het Waddenfonds met de door haar gesubsidieerde projecten een bijdrage aan de hoofddoelen?

Om deze vraag te beantwoorden is het onderscheid tussen de output (resultaten) van de verschillende projecten en de outcome van deze projecten samen op systeemniveau van toepassing. De resultaten van de gehonoreerde projecten dragen direct bij aan de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Zo kan op systeemniveau gesteld worden dat de natuur-en landschapswaarden van het Waddengebied vergroot en versterkt zijn; er sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee, er is bijgedragen aan een duurzame economische ontwikkeling en aan benutting van de sociaal-economische kansen op het gebied van de energietransitie in het Waddengebied en aan versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur, duurzamere manieren van visserij, vermindering van de CO2 uitstoot, etc., en er is bijgedragen aan een duurzamere kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Ook de bewustwording ten aanzien van de verschillende doelen is toegenomen.

De doelstelling van het Waddenfonds is een bijdrage leveren aan de vier hoofddoelen. Deze bijdrage is geleverd. Daarmee zijn de doelen voor het gebied nog niet volledig bereikt, maar het is ook de vraag hoever je daar als Waddenfonds in wilt gaan en of je daar verantwoordelijk voor bent.

Over het algemeen kan gesteld worden dat er meer aandacht nodig is voor hoofddoel B. Voor doelen A en C geldt dat er meer kennis is opgedaan over hoe het ecologisch systeem van de Waddenzee functioneert en over verduurzaming van de economische sectoren in het kustgebied en waarop ingezet moet worden de komende jaren. Ook aan hoofddoel D is een bijdrage geleverd waarvan de verantwoordelijkheid op korte termijn ook geborgd gaat worden vanuit de Ontwerp-GebiedsAgenda Waddengebied en het Bestuurlijk Overleg Wadden.

9.6. Wanneer is het Waddenfonds klaar in relatie tot de vier hoofddoelstellingen?

In het onderstaande wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag wanneer is het Waddenfonds klaar met een uitsplitsing naar wanneer het Waddenfonds inhoudelijk klaar is en wanneer het Waddenfonds als organisatie klaar is.

Volgens de opdracht in Bestuursakkoord moet het Waddenfonds zorgen voor 50/50% bijdrage aan economie en ecologie en substantiële bijdrage van projecten aan de 4 hoofddoelen.
Uit deze evaluatie is gebleken dat de buitenwereld andere verwachtingen heeft en het volbrengen van deze opdracht niet voldoende lijkt te zijn. Het Waddenfonds kan concreter maken wat ze in 2026 minimaal af en bereikt wil hebben.

9.6.1. Klaar met impact maken

Uit deze evaluatie blijkt dat de respondenten vinden dat het Waddenfonds haar taak heeft volbracht (klaar is) als het een aantoonbare impact heeft gehad op de ambities rondom de vier hoofddoelstellingen en als de overdracht geregeld is. Door het ontbreken van heldere ambities op doelen (partijen spreken veelal over een “streefbeeld”), blijkt het lastig om concreet te beantwoorden wanneer het Waddenfonds klaar is. Hoewel dit bij oprichting van het Waddenfonds niet beoogd was, ervaren wij dit wel als een gemis. Anderzijds zijn de verwachtingen in de omgeving hoog gespannen, als het gaat om het kunnen verantwoorden van meetbare effecten op systeemniveau. Hieronder doen we een aantal aanbevelingen om aan deze verwachtingen tegemoet te komen.

Aanbevelingen

- *Formuleer de actuele ambitie voor de verschillende hoofddoelen en geef een zo nauwkeurig mogelijk duiding wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben.*

  Zowel tijdens de gesprekken, in de enquête en tijdens de werksessie met het Waddenfonds zijn er verschillende criteria genoemd om voor de verschillende hoofddoelen ambities te formuleren (zie bijlage 7). Naast deze criteria bieden de ‘outstanding universal values' en de ‘outstanding principles' een raamwerk voor het opstellen van de ambitie rondom de ecologische doelen. Ook wordt aanbevolen om de relevante externe ontwikkelingen mee te nemen bij het opstellen van de ambitie.

- *Bereik met de omgeving overeenstemming over werkwijze en detailniveau van de ambities en stel deze vast met relevante partijen.*

  De ambities zullen veelal kwalitatief van aard blijven, maar kunnen desondanks sterk richting gevend zijn, en een maat vormen voor de beoogde en afrekenbare impact. Een route kan daarbij zijn, dat gekeken wordt naar succesvolle projecten in het Waddengebied in de afgelopen 10 jaar, naar hun potentie voor opschaling, om vervolgens een redelijke prognose te maken hoe partijen gezamenlijk kunnen komen met het verder uitvoeren van projecten, maatregelen inclusief opschaling. Over deze prognose zou in 2021 consensus bereikt moeten worden met de provinciale staten, en de externe omgeving zoals bijvoorbeeld de partijen rond de Gebiedsagenda Wadden 2050.

- *Gebruik de ambitie om keuzes te maken waar extra inzet nodig is om doelen te halen, en waar doelbereik juist dichtbij is, en minder inzet nodig is. Durf in dat kader passend binnen de 50/50 verdeling de afgesproken 1/3-2/3 verdelingen in middelen tussen thematische openstellingen en majeure projecten los te laten.*

  Het moment van schrijven is een goed moment voor het opstellen van de ambitie; aan de hand van eerdere projectinformatie/evaluatie kan er gekeken worden naar welke onderwerpen en projecten perspectief hebben voor opschaling, en op welke onderwerpen nog te weinig op is ingezet (zie hoofdstuk 5). Op deze manier kan er richting de laatste fase van het Waddenfonds meer richting worden gegeven doordat het opstellen van de ambitie zorgt tevens voor meer richting doordat je hiermee ook besluit wat je niet meer wilt doen.

- *Ontwikkelingen in de omgeving van het Waddenfonds vragen om een aanscherping van de positie van het Waddenfonds en de rollen die zij inneemt in relatie tot de opgaven waar zij voor staat. Neem nieuwe externe ontwikkelingen nadrukkelijk mee bij de bepaling van de ambities en rol die het Waddenfonds wil vervullen voor de komende jaren. Het gaat dan om de uitvoering van de gezamenlijke agenda vanuit Rijk en regio vanuit de Agenda Waddengebied 2050, de samenwerking binnen de nieuwe governance en de koppeling met ambities en opgaven vanuit andere fondsen en budgetten zoals het HWBP, PAGW, klimaatadaptatie, de waddeneigen invulling van de energietransitie, duurzame landbouw, duurzame visserij etc. Stel jezelf niet centraal en kijk opgavegericht en plaats van instrumentgericht welke bijdrage het Waddenfonds daarin kan vervullen (bijvoorbeeld een initiërende rol bij innovaties of een ondersteunde rol waar meer fondsen relevent zijn).*

De volgende externe ontwikkelingen hebben mogelijk impact op de ambitie en de mogelijkheid om deze te bereiken:

- Vanuit het gebied is er een wens om rekening te houden met de toenemende krimp.
- Andere ontwikkelingen worden steeds belangrijker, kijk of je hier beter mee kan samenwerken en hou daarbij het momentum in de gaten (denk daarbij aan de dijkversterking langs de Waddenkust en de ondertekening van het biodiversiteitsverdrag). Sluit aan bij de ambities vanuit de gebiedsagenda. Deze zijn uitgewerkt in strategieën: wat is de bijdrage van het Waddenfonds aan die strategieën?
- Stimuleer klimaatadaptatieprocessen in de verschillende sectoren.
- Kijk kritisch naar de projecten die je honoreert met het oog op klimaatverandering. Zo kan het zijn dat soortenbescherming voor bepaalde soorten minder relevant wordt.
- Blijf inzetten op de energietransitie, met name de uitrol van nieuwe technieken, nodig voor inpassing van duurzame opwek in het Waddengebied.
- Houdt rekening met omstandigheden als de Covid 19 pandemie die zorgen voor vertraging van projecten.

Aanbeveling

- Start met heldere communicatie over de ambities en aanpak van het Waddenfonds in de resterende periode. Dit kan in stappen. Wacht niet tot alles aan de binnenkant is afgeregeld, maar deel intenties aan de voorkant en kom periodiek op dit onderwerp terug.

Ook met het oog op het imago van het Waddenfonds is het aan te raden om met een heldere ambitie te werken, zodat gecommuniceerd kan worden wat het Waddenfonds de komende jaren nog wil doen. Dit kan ook bijdragen aan een beter begrip over het fonds en haar activiteiten, die regelmatig onder een vergrootglas liggen. Het is belangrijk dat doelspecificaties en bijbehorende indicatoren onderdeel zijn van de ambities. Uit de analyse blijkt dat niet alle respondenten de hoofddoelstellingen kennen (er is bijvoorbeeld gezegd dat het Waddenfonds klaar is wanneer zij heeft bijgedragen aan de leefbaarheid van het gebied). Maak in de communicatie naar buiten een duidelijk onderscheid tussen wanneer het Waddenfonds klaar is en wanneer het Waddengebied klaar is. Rondom de communicatie van de ambitie is het aan te raden om op te nemen dat het Waddengebied een complex gebied is, en de opdracht van het Waddenfonds idem dito. Er kan daarbij worden opgeschreven dat het Waddenfonds zelf ook nog zoekende is, maar wel in wil zetten op de ontwikkelingen die zij zien, om zo de streefwaarden concreter te formuleren.

9.6.2. Klaar als organisatie

De vraag wanneer het Waddenfonds klaar is, is ook te beantwoorden op het niveau van de organisatie. Formeel eindigt de Gemeenschappelijke Regeling per 1 januari 2028. Maar partijen hebben nog geen afspraken gemaakt over hoe de organisatie afgewikkeld moet worden. Cruciale vragen daarbij zijn:

- Dienen de projecten/programma's afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?
  - De keuze hiervoor geeft richting aan het type projecten (langjarige, korte termijn) die het Waddenfonds de komende jaren financiert
- Streven partijen naar impactmaximalisatie van de middelen, of impactmaximalisatie op het niveau van het Waddenfonds?
  - Als op elk moment in de komende jaren, programma's en projecten gefinancierd worden met een lange looptijd, zal er een portefeuille overgedragen moeten worden die nog volop actief is.
  - In het tweede geval zal er de nadruk moeten liggen op projecten met een concrete toepassing in plaats van meer onderzoekende/ontwikkelende projecten.
- Streven partijen ernaar dat het budget maximaal wordt uitgezet? En hoe dient dan rekening gehouden te worden met onderuitputting en vrijval van subsidies?
  - Dit kan ertoe leiden dat het Waddenfonds in een korte termijn veel meer middelen zal moeten inzetten dan dat zij in andere jaren kon. De laatste dotatie van 2026 van € 28.878.000,- zal dan heel snel uitgezet moeten worden.
- Welke mijlpalen zijn er in de komende jaren om een goede beëindiging en overdracht te monitoren?
  - Borging en overdracht van de kennishuishouding
  - Inzet van medewerkers en borging van hun kennis en netwerken.
  - Borging van de afwikkeling van projecten/programma's
  - "Verhangen" beschikkingen van GR naar nieuwe beheerorganisatie etc.

Aanbevelingen

- Maak op korte termijn vast een voorlopig plan voor de organisatorische afwikkeling op hoofdlijnen. Dit wijst de weg bij het aangaan van verplichtingen in de periode die nog volgt. Formuleer in dit plan antwoorden op de volgende vragen:
  - Hoe wordt voorkomen dat het Waddenfonds voor het einde van de looptijd verwordt tot een leeg huis omdat de medewerkers elders nieuwe banen zijn gaan zoeken?
  - Hoe worden de kennis en netwerken van de medewerkers geborgd?
  - Hoe wordt de kennishuishouding geborgd?
  - Dienen de projecten/programma's afgerond te zijn of staat er een beheerorganisatie klaar die de actieve portefeuille overneemt?
  - Hoe wordt omgegaan met nog resterende middelen en overlopende verplichtingen?
  - Hoe worden de successen/succesverhalen geborgd?

Bijlage 1: Documentenlijst

Algemene documenten bureaustudie

De bestudeerde documenten voor de bureaustudie zijn:

- Uitvoeringskader en programma Waddenfonds
- PvA midterm review IKW
- Investeringskader Waddengebied 2016-2026
- Jaarverslagen Waddenfonds 2014-2019
- Jaarverslagen Waddenacademie 2016-2019
- Evaluatie Waddenacademie 2013-2018
- Dialogic (2020). De kennishuishouding van het Waddengebied; Een onderzoek naar trends binnen de kennishuishouding en rol van de Waddenacademie
- Intern rapport Waddenfonds (2020). Waddenkennis. Sturen op kennis en kennisinfrastructuur voor de Waddenzee en het Waddengebied. Contouren van een duurzame kennishuishouding: een verkenning.

Documenten m.b.t. monitoring en evaluatie

De bestudeerde documenten m.b.t. monitoring en evaluatie zijn:

- Monitoring en Evaluatie Waddenfonds -Systematiek en werkwijze- (05 juli 2018)
- De Uitwerking van de IKW Indicatoren Matrix, Lucien Hanssen (29 oktober 2019)
- Monitoring en evaluatie Waddenfonds, Grip op Waddenfondsprojecten (Powerpoint 29-11-2019)
- Plan van aanpak operationaliseren monitoringssystematiek IKW/Waddenfonds (24 april 2020)
- Format Beleidsadvies Majeure projecten aangevuld voor monitoring def 22 mei 2020
- Format Beleidsadvies thematische projecten inclusief uitleg en toevoeging over monitoring def 22 mei 2020

Eerdere evaluaties

De volgende evaluaties zijn nader bestudeerd en gebruikt in dit onderzoek:

- Noordelijke en randstedelijke rekenkamer (2018) Eindrapport Het Waddenfonds gemonitord
- Royal Haskoning DHV (2016) Midterm-review 10 jaar Waddenfonds: bevindingen en adviezen
- Noordelijke Rekenkamer (2015) Onderzoeksprogramma 2016 – 2017 -Terugblik verzoek Waddenfonds
- Provincie Fryslan, concerncontrol (2014) Koers houden onderzoek naar uitvoeringsorganisatie Waddenfonds + acties
- Rapport Lysias (2014) Subtiel Samenspel - Advies over de governance van het Waddenfonds
- Algemene Rekenkamer (2013) Waddengebied: natuurbescherming, natuurbeheer en ruimtelijke inrichting
- Noordelijke en randstedelijke rekenkamer (2012) Beleidsbrief Decentralisatie Waddenfonds
- Algemene Rekenkamer (2011) Rapport bij het jaarverslag 2011
- Algemene Rekenkamer (2011) Verantwoordingsonderzoek bij het Waddenfonds 2011

Overzicht selectie nader geanalyseerde projecten

Natuur:

2. Zandige variant Prins Hendrikdijk Texel
3. Wadvogels van allure: blauwe kiekendief en velduil
4. Zoet-zout gradient in het Noarderleech
5. Zeegras: herstel biobouwer fase 2
6. Sleutelen aan zeegrasherstel
7. Vismigratierivier (IKW)
8. Rust voor vogels, ruimte voor mensen (IKW)
9. Vitale Kust Eems Dollard (IKW)
10. Vissen voor verbinding (IKW)

WCL:

11. Dwaalfilm Dynamische Wadden
12. Sacrale Duisternis- en Stiltebeleving in Schettens
13. Een eindeloze horizon, herstel van Oldamtster weidsheid
14. Silence of the Tides
15. Sound Sea Food Den Oever
16. Verhildersum: Vooruit naar het Verleden
17. Bomen in het Waddenlandschap

Energie:

- Battolyser Demonstratie in de Eemshaven
- Ontwikkeling 20MW waterstof elektrolyse
- Realisatie Spuistroomcentrale Kornwerderzand (IKW)
- Slowmill pilot Texel (IKW)
- Tidal Kite (IKW)

Recreatie en toerisme

18. Rondje Lauwersmeer, beleef het Lauwersmeer!
12. Atlantikwall in het Waddengebied
13. Marconi Buitendijks Strand Delfzijl: schakel tussen stad en wad
14. De Graanrepubliek 2.0
15. Een aangenaam verblijf
16. Ecomare Werelderfgoed Waddenzee Experience
17. Waddencentrum (beleefcentrum) De Nieuwe Afsluitdijk
18. Programma Vermarkten
19. Een met de natuurlijke omgeving

Budget Lokale Innovaties:

19. Texelpoints, loyaal met de wadden
20. Unidentified Floating objects & kijkkasten route Wierum
21. Reizende tentoonstelling Helderse Helden
22. Aanbouw MFA t.b.v. Zorg en Welzijn
23. Historische Hoek Visserijhaven Den Oever
24. Wad maak je?
25. Wy wolle ús klaai wêrom

Bijlage 2: Overzicht van de gesprekken en aantal geïnterviewden

Themagesprek Havens en Energie
Datum: 13 augustus
Personen geïnterviewd: 5

Themagesprek Externe bedreigingen
Datum: 24 augustus
Personen geïnterviewd: 1

Themagesprek Visserij
Datum: 25 augustus
Personen geïnterviewd: 1

Themagesprek BLI
Datum: 25 augustus
Personen geïnterviewd: 3

Themagesprek Landbouw
Datum: 27 augustus
Personen geïnterviewd: 3

Themagesprek Natuur
Datum: 31 augustus
Personen geïnterviewd: 4

Themagesprek WCL&DRT
Datum: 1 september
Personen geïnterviewd: 5

Provincie medewerkers
Datum: 1 september
Personen geïnterviewd: 10

Aanverwante organisaties (PRW, RCW, WA; CWN; vissers; RWS)
Datum: 18 september
Personen geïnterviewd: 4

Gemeenten en waterschappen
Datum: 22 september
Personen geïnterviewd: 2

Gesprek Statenleden & AB-leden
Datum: 18 september
Personen geïnterviewd: 2

Statenleden en (voormalig) AB leden
Datum: 3 september
Personen geïnterviewd: 4

Voorzitters KC en deskundigheidscommissie
Datum: 3 & 7 september
Personen geïnterviewd: 2

Voorzitter DB Waddenfonds
Datum: 17 september
Personen geïnterviewd: 3

Medewerkers Waddenfonds
Datum: 23 september
Personen geïnterviewd: 9

Voorzitter en secretaris omgevingsberaad (schriftelijk)
Datum: 6 oktober
Geïnterviewden: 2/3

Bijlage 3: Samenvatting eerdere evaluaties

Deze bijlage beschrijft de meest relevante bevindingen die tijdens eerdere evaluaties naar voren kwamen. Zie bijlage 1 voor een overzicht van de eerdere evaluaties die zijn bestudeerd. De aandachtspunten uit eerdere evaluaties zijn samengevat:

- Doorlooptijd projecten
- Kosten uitvoeringsorganisatie
- Kennishuishouding & Monitoring- en evaluatiesysteem
- Onafhankelijkheid Waddenfonds
- Overige punten

Doorlooptijd projecten

- Algemene Rekenkamer 2011: Over de vertraging van projecten, dit speelt een rol vanaf de start van het WF in 2006.
- Advies Rekenkamers 2012: Een advies om een sanctiebepaling op te nemen zodat er een prikkel is om vertraging van gesubsidieerde projecten te voorkomen. Dit sanctiebeleid is volgende de Rekenkamers in 2018 nog niet ontwikkeld.
- Advies Rekenkamers 2018: Zorg ervoor dat er uiterlijk 1 maart 2018 een sanctiebeleid voor misbruik en oneigenlijk gebruik van de subsidie is vastgesteld. Laat in de jaarverslagen voor zowel de geweigerde subsidieaanvragen als voor projecten die niet tot uitvoering komen aangeven wat de reden van afwijzing was en welke projecten het betreft zodat dit kan bijdragen aan betere subsidieverzoeken. Stel als kader voor het Waddenfonds dat op de inhoud van voortgangsrapportages van subsidieontvangers moet worden gereageerd t.b.v. voortgang van projecten.

Kosten uitvoeringsorganisatie:

- Advies Rekenkamers 2012: Het doel van de decentralisatie is om efficiënter werken; bewaak totale apparaatskosten voor de uitvoering- en beheerorganisatie. Voor de decentralisatie bedroeg dit minder dan 5% van de programma-uitgaven.
- Lysias 2014: Het Waddenfonds moet voldoende ontwikkelkracht hebben.
- Concerncontrol 2014: Het percentage van 4% uitvoeringskosten lijkt te laag. Professionalisering is nodig voor doelmatige en doeltreffende besteding van middelen. Stel een meerjarenraming op zodat duidelijk wordt of 4% norm haalbaar is.
- Advies Rekenkamers 2018: De organisatiekosten worden jaarlijks in beeld gebracht. De kosten zijn vanaf 2015 meer dan verwacht: deels conform aanbeveling. Aanbeveling: Heroverweeg eerdere besluitvorming over de organisatiekosten. Laat taken-middelen discussie leidend zijn in het streven om het WF toe te rusten voor een doelmatige uitvoering van haar verantwoordelijkheden.

Kennisontwikkeling & monitoring en evaluatie

- RHDHV 2016: bezie hoe de kennisontwikkeling kan worden geoptimaliseerd t.b.v. projecten (vb. projecten alleen gericht op kennisverwerving). RHDHV 2016: zorg ervoor dat kennis uit de WF-projecten beschikbaar komt voor het hele Waddengebied. Versterk hiervoor de kenniscomponent binnen projecten, beschikbaar maken van informatie. 4 projecten met kenniscomponent geëvalueerd: door projecten kennis enorm toegenomen. Beheer kan niet zonder kennis.
- Criteria/indicatoren & Monitoring- en evaluatiesysteem.

- Advies 2012 rekenkamers: neem beoordelingscriteria op waarom een aanvraag wel of niet wordt toegekend, met additionaliteit in ieder geval als voorwaarde. Verschillende beoordelingscriteria opgenomen in subsidieverordening conform aanbeveling. Zorg z.s.m. voor monitoring- en evaluatiesysteem.
- Concerncontrol 2014: stelstel voor monitoring en evaluatie moet nog worden opgezet.
- RHDHV 2016: bijdrage van projecten aan hoofddoelen lastig aantoonbaar. Forumleer indicatoren: meetbaar en verifieerbaar. Versterk onafhankelijke (wetenschappelijke) revisie. Zorg voor heldere criteria en onafhankelijke beoordeling.
- Rekenkamers 2018: nog geen monitoring- en evaluatiesysteem. Niet conform aanbeveling. Nieuwe aanbeveling: neem het besluit dat voor 1 mei 2018 een monitoring- en evaluatiesysteem moet zijn vastgesteld.

Onafhankelijkheid Waddenfonds:

- Advies Rekenkamers 2012: zorg dat gehele subsidietraject is omschreven en vastgesteld zodat transparant is hoe de besluitvorming verloopt. In april 2013 is een administratieve organisatie opgesteld, conform aanbeveling.
- Concerncontrol 2014: geen afweging gemaakt tussen voor en nadelen uitbesteding bedrijfstaken bij de provincie Fryslân en DLG. Functiescheiding is aandachtspunt, zowel bij de rollen van de programmaregisseurs als uitoefening van bedrijfsvoeringsfuncties. Kan worden gewerkt aan borging van de onafhankelijke positie van de organisatie (Waddengebied als integraal gebied) en zakelijke houding door werken volgens de vastgelegde processen (gedrag en houding).
- Lysias 2014: aanpassing besturing WF noodzakelijk. Huidige samenstelling AB is onduidelijk t.o.v.. DB. Aanpassingen verantwoordingsrelaties naar de Waddenprovincies. Situatie is dat per provincie de verantwoordingsrelatie tussen WF en provincies wordt vormgegeven.
- Rekenkamers 2018: start discussie over de gewenste onafhankelijke besluitvorming over de Waddenfondsmiddelen. Neem het besluit dat subsidieaanvragen die bijdragen aan de Waddenfondsdoelen op gelijke wijze worden behandeld (majeure projecten vs. Thematische projecten). Laat vastleggen wanneer de Staten inhoudelijk worden geïnformeerd over de voortgang van projecten (output) en de realisatie van de Waddenfondsdoelen (outcome). Indien de Staten een motie aannemen over het WF die ook beide andere provincies betreft, adresseer in die motie dan expliciet het AB WF.

Overige punten:

- Advies Rekenkamers 2012: hervat z.s.m. uitvoering v.d. subsidieverlening. Stilgelegen door decentralisatie. Conform aanbeveling uitgevoerd.
- RHDHV 2016: versterken en zichtbaar maken van samenhang context Waddengebied
- RHDHV 2016: grote én kleine projecten van belang. Kom tot een investeringskader voor de grote projecten. Conform aanbeveling uitgevoerd.
- RHDHV 2016: let op focus binnen de inhoudelijke thema's. vb. focus energie nog wel relevant?
- Rekenkamers 2018: Volg de onderuitputting van de Waddenfondsmiddelen en start uiterlijk in 2024 interprovinciaal overleg over de periode na 2026.

De aanbevelingen van de afdeling Concerncontrol 2014 van de provincie Fryslân gaan met name over de interne organisatie. Er is afgesproken dat aanbevelingen ten aanzien van de interne organisatie in principe buiten de scope van deze evaluatie vallen, tenzij het gaat over de uitstraling van de projectorganisatie richting de omgeving.

Het rapport Waddengebied: natuurbescherming, natuurbeheer en ruimtelijke inrichting van de Rekenkamer (2013) gaat niet specifiek over het Waddenfonds, maar is een evaluatie over natuurbeheer in het Waddengebied. Hierin wordt wel een uitspraak gedaan over op welke wijze het beschikbare geld uit het Waddenfonds een rol speelt in de problemen bij de uitvoering van het natuurbeleid in het Waddengebied. *"Dit geld wordt niet altijd efficiënt en in samenhang met andere beleidsinstrumenten ingezet. Van de miljoenen euro's die in de periode 2007 – 2011 bestemd waren voor het Waddengebied, is maar een klein deel direct ten goede gekomen aan de natuur".*

Eerdere evaluaties t.a.v. de duurzame kennishuishouding

Eerdere evaluaties van het Waddenfonds gaan ook in op de duurzame kennishuishouding en in hoeverre deze bereikt wordt of niet.

De evaluatie van Royal Haskoning DHV uit 2016 beschrijft bijvoorbeeld:
"Hoofddoel 4 komt (in principe) in elk project aan bod, maar het beeld is dat dit doel veelal alleen genoemd wordt als een algemene spin-off, maar dat er bijna nooit sprake is van een uitgewerkt onderzoeksplan waar ook een substantieel deel van het budget voor beschikbaar is en concreet gemaakte kennisproducten zullen worden gerealiseerd. Wel zijn er vier grote specifieke kennisprojecten gerealiseerd die onlangs positief geëvalueerd zijn en daarnaast is er de Waddenacademie die als netwerkorganisatie bijdraagt aan het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding en die ook positief geëvalueerd is door een onafhankelijk commissie, ingesteld door de KNAW."

De evaluatie van Royal Haskoning (2016) geeft een aantal aanbevelingen ten aanzien van de kennishuishouding.

- Bezie hoe de kennisontwikkeling kan worden geoptimaliseerd: ten behoeve van projecten: door het subsidiëren van projecten alleen gericht op kennisverwerving t.b.v. algemene of specifieke voorbereiding en onderbouwing van uitvoeringsprojecten; binnen projecten gericht op kennis genereren en kennis delen; en over de projecten heen: gericht op kennis delen en leren.
- Besteed specifieke aandacht aan het ontwikkelen van de kennisbasis die nodig is voor goede en succesvolle projecten, hetzij door meer algemeen ondersteunend kennisonderzoek te subsidiëren, hetzij door een startsubsidie/startonderzoek voor veelbelovende projecten te verlenen zodat de daaropvolgende projectaanvraag goed kan worden onderbouwd.
- Zorg ervoor dat de kennis uit de Waddenfondsprojecten beschikbaar komt voor het gehele (trilaterale) Waddengebied.

Uit de evaluatie van de Waddenacademie over vier Waddenfondsprojecten met een grote onderzoekscomponent blijkt het volgende:

- De commissie stelt vast dat de vier onder de loep genomen Waddenfondsprojecten vele resultaten hebben opgeleverd. Zowel de maatschappelijke relevantie en impact als ook de wetenschappelijke kwaliteit hebben commissie aangenaam verrast, net als de samenwerking. Kennisinstellingen, natuurbeschermingsorganisaties en terrein- en beheerorganisaties hebben elkaar weten te vinden en hebben elkaar scherp gehouden, met respect voor elkaars rol en deskundigheid.

- De wetenschappelijke kennis over het Waddengebied is dankzij de vier Waddenfondsprojecten enorm toegenomen.
- Het knelt dat het binnen de formele regels van het Waddenfonds niet aan projecten is toegestaan om een deel van de toegekende middelen ook in het buitenland in te zetten.
- De commissie dringt er bij het Waddenfonds op aan om ook in de toekomst in onderzoek te blijven investeren. Niet alleen omdat meer kennis over het complexe waddensysteem wetenschappelijk interessant is, maar vooral ook omdat het beheer van het Waddengebied hier baat bij heeft.
- Een excellent beheer van het unieke Waddengebied kan niet zonder een excellente kennisinfrastructuur. De hoofddoelstellingen van het Waddenfonds kunnen alleen worden bereikt indien het fonds ook in de toekomst hierin blijft investeren.

Bijlage 4 Enquêtevragen

De enquête is op 18 augustus verstuurd naar 240 aanvragers/betrokkenen. Na twee weken is er een herinnering gestuurd. De enquête is afgenomen middels de online tool Typeform.
Respondenten enquête: 45 personen
Aantal respondenten die ook hebben bijgedragen aan de gesprekken: 2 personen

Inleiding - Evaluatie Waddenfonds

De Waddenzee staat nationaal en internationaal op de kaart als zeer waardevol natuurgebied en als zeer aantrekkelijk landschap en toeristisch gebied. Het is echter ook een kwetsbaar gebied. Zowel het ecosysteem als de economische vitaliteit van het gebied staan onder druk. Het Waddenfonds is opgericht om deze twee belangrijke pijlers voor het Waddengebied een kwalitatieve impuls te geven. Nu is vraag in welke mate met de huidige opzet en uitvoering het gewenste resultaat bereikt wordt en welke focus nodig is om in de resterende tijd de gestelde doelen te halen.

Op 30 april 2020 heeft het Waddenfonds Wing i.s.m. KplusV opdracht gegeven voor het uitvoeren van de evaluatie van het Waddenfonds.

Met deze enquête willen we een aantal van onze eerste resultaten nader duiden: Hoe ervaart u het functioneren van het Waddenfonds, wat vindt u van de diverse projecten en de doorwerking van deze projecten voor het gebied en de doelen van het Waddenfonds? Wat zijn de effecten van de projecten en hun bijdrage aan de grotere Waddenopgaven? Wanneer is het Waddenfonds klaar?

Het invullen zal u ongeveer 10 minuten kosten.

Enquête vragen

1. Wat is uw naam?
2. Voor welke organisatie bent u werkzaam?
3. Wat is uw relatie tot het Waddenfonds?
    a. Subsidie aanvrager
    b. DB Waddenfonds
    c. Statenlid
    d. Omgevingsberaad
    e. Deskundigencommissie Waddenfonds
    f. Medewerker Waddenfonds
    g. Samenwerkingspartner
4. Bent u betrokken bij een specifiek project?
    a. Ja
    b. Nee (indien nee doorlinken naar vraag 15)
5. Bij welke projecten bent u betrokken? (indien meer, per project mogelijkheid om onderstaande vragen te beantwoorden)
6. Aan welk hoofddoel levert dit project een bijdrage? (gesloten vraag: multiple-choice)
    a. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het waddengebied.

b. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.
c. Een duurzame economische ontwikkeling in het waddengebied dan wel gericht op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.
d. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het waddengebied.

- Per hoofddoel doorvragen: op welke manier draagt het project bij aan dit hoofddoel?

7. Loopt het project volgens planning? (gesloten vraag)
   - Doorgelinkt: waarom wel/niet (open vraag) > hoeveel uitloop verwacht u?
8. Welke concrete (tussentijdse) resultaten (output; (tussen) producten) heeft het project al opgeleverd? (veel antwoordruimte geven)
9. Welke resultaten zijn nog te verwachten? (veel antwoordruimte geven)
10. Als u nadenkt over de resultaten van uw project, kunt u dan al iets zeggen over de project-overstijgende effecten voor het Waddengebied?
11. Zijn er neveneffecten (andere effecten/outcome dan beoogd) bereikt?
12. Hoe ervaart u de samenwerking met het Waddenfonds (gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende)
    a. Licht uw antwoord toe.
13. Had uw aanvraag betrekking op:
    a. een thematische openstelling
    b. een majeure opgave (IKW) (dan door naar vraag 15)
14. Wat vindt u van het functioneren van het Waddenfonds in de verschillende fases van het subsidietraject?
    a. aanvraagproces (gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende) Licht uw antwoord toe.
    b. beoordelingsproces (gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende) Licht uw antwoord toe.
    c. toekenningsproces (gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende) Licht uw antwoord toe.
    d. uitvoeringsproces (gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende) Licht uw antwoord toe.
    e. monitoring/verantwoordingsproces tot definitieve vaststelling (gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende) licht uw antwoord toe.
15. Waarom zijn/worden de Waddenfondsdoelen volgens u wel/niet gehaald? (open vraag)
    a. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het waddengebied.
    b. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee.
    c. Een duurzame economische ontwikkeling in het waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het waddengebied en de direct aangrenzende gebieden.
    d. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het waddengebied.

16. In hoeverre vindt u dat de huidige organisatie van het Waddenfonds goed is ingericht om deze doelen te behalen? (gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende) licht uw antwoord toe (open ruimte voor).
17. Waarin is het Waddenfonds succesvol?
18. Waarin is het Waddenfonds niet succesvol?
19. Welke rol(len) vervult het Waddenfonds in het Waddengebied?
20. Is dat ook de rol die het Waddenfonds zou moeten spelen? Of zou het in een andere rol op een effectievere en efficiëntere manier haar doelen kunnen behalen?
21. Denk jij dat het Waddenfonds in een andere rol(len) op een effectievere en efficiëntere manier haar doelen kan halen?
22. Wat vindt u van de effectiviteit van de besluitvorming (over de toekenning van subsidies) door het Waddenfonds? gesloten vraag: 5-puntsschaal: zeer goed, goed, voldoende, matig, onvoldoende) licht uw antwoord toe.
23. Wat zijn uw belangrijkste lessen en inzichten met betrekking tot het Waddenfonds?
24. Als u met de kennis van nu opnieuw met een aanvraag/samenwerking met het Waddenfonds zou mogen beginnen: wat zou u dan anders doen?
25. Wat moet het Waddenfonds in 2026 volgens u afgerond hebben om te kunnen zeggen dat ze klaar zijn?
26. Is er volgens u voor alle gewenste projecten ruimte om subsidie aan te vragen?
27. Zijn er thema’s die het Waddenfonds vergeet of die achterblijven? Indien ja: licht uw antwoord toe.

Bijlage 5 Gespreksformat

In deze bijlage is een format opgenomen met het type vragen die de geïnterviewden zijn voorgelegd. Het format geeft inzicht in de onderwerpen die zijn besproken, de vragen verschilden enigszins per gesprek.

Format gesprekken

Introductie

De Waddenzee staat nationaal en internationaal op de kaart als zeer waardevol natuurgebied en als zeer aantrekkelijk landschap en toeristisch gebied. Het is echter ook een kwetsbaar gebied. Zowel het ecosysteem als de economische vitaliteit van het gebied staan onder druk. Het Waddenfonds is opgericht om deze twee belangrijke pijlers voor het Waddengebied een kwalitatieve impuls te geven. Nu is vraag in welke mate met de huidige opzet en uitvoering het gewenste resultaat bereikt wordt en welke focus nodig is om in de resterende tijd de gestelde doelen te halen.

Op 30 april 2020 heeft het Waddenfonds Wing i.s.m. KplusV opdracht gegeven voor het uitvoeren van de evaluatie van het Waddenfonds. Onderdeel van de evaluatie is het voeren van gesprekken met partijen uit de omgeving. Deze gesprekken vinden in augustus en september 2020 plaats.

Introductie

Voorstellen

Aanpak

Wat zijn uw ervaringen met het proces van het Waddenfonds? Wat vond je goed en minder goed? Wat is uw belangrijkste aanbeveling aan het Waddenfonds om het functioneren te verbeteren?

I. Proces en samenwerking met Waddenfonds?
II. Het Waddenfonds werkt met 5 stappen binnen het subsidieproces (aanvraag, beoordeling, toekenning, voortgangsbewaking en vaststelling). Waar heeft dit positief gewerkt en waar kan het beter?
III. In hoeverre zijn de instrumenten (budget lokale innovaties, thematische openstellingen en Investeringskader Wadden) de juiste om de (hoofd)doelen van het Waddenfonds te behalen? Zijn er ook andere instrumenten gewenst?
IV. Wat vindt u van de effectiviteit van de besluitvorming van het Waddenfonds?

Stel uw had de vrije hand om het Waddenfonds opnieuw in te richten: Op welke wijze kan een gebiedsfonds, volgens u, het beste het realiseren van projecten faciliteren?

Resultaat en effect

Kijkend naar de huidige/ bij u bekende projecten vanuit het thema natuur, wat valt u dan op?

Missen er nog zaken? Blijven bepaalde aspecten onderbelicht? Wordt de outcome/het doel bereikt?

Wat zijn de (te verwachten) resultaten van de bij u bekende projecten? En wat is de (te verwachten) outcome/impact van deze projecten op het Waddengebied?

Hoe moet het Waddenfonds in de volgende fase omgaan met het thema X? En hoe kan het Waddenfonds dit het best vertalen in concrete projecten?

Hoofddoel D gaat over het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding. Kunt u naar aanleiding van u ervaringen iets zeggen over de kennisontwikkeling binnen de projecten binnen het thema natuur?

Ontwikkelingen en een succesvol Waddenfonds:

Wat zijn ontwikkelingen waar het Waddenfonds rekening mee moet houden?

Wanneer is het Waddenfonds volgens u klaar?/Succesvol?

Welke rol(len) vervult het Waddenfonds in het gebied en is dit ook de rol die het volgens u zou moeten spelen?

Bijlage 6: Lijst met criteria ten behoeve van de vraag: wanneer is het Waddenfonds klaar?

Hoofddoel A

- Bijdragen aan een rijkere Waddenzee door het versterken van ecologische functies (Swimway, Flyway, compleet voedselweb).
- Kennisvragen beantwoord en weten aan welke knoppen we moeten draaien (Flyway functioneert, we weten hoe het voedselweb in elkaar zit, we hebben de eerste stappen gezet om de Waddenzee robuuster te maken).
- Zeegras is zover dat het via beheerorganisaties Waddenzee kan worden uitgerold.
- Meer kennis over rol vissen in de Waddenzee, geen barrières meer in de trekroutes van vissen -> vispassages zijn gerealiseerd; ook goed bezig (maar nog niet klaar) met de inrichting van het achterland met brakwatergebieden en paai- en op groeigebieden).
- Er is meer ruimte voor de Waddenzee door gerealiseerde zoet-zout overgangen.
- Minder bodemberoering.
- Habitat versterking voor met name vissen, vogels en onderwaternatuur.

9.6.3. Hoofddoel B

- We zijn goed op weg met de verduurzaming van het medegebruik buiten de gesloten gebieden in de Waddenzee, er zijn minder negatieve effecten van baggeren, een plus op de natuur is gerealiseerd door reductie van licht en geluidsverstoringen en vertroebeling en door de verbetering van de waterkwaliteit, aanzienlijk minder rustverstoringen door recreatievaart.
- Meer inzet op verontreiniging, donkerte.
- Minder baggeren steviger op inzetten en daarvoor projecten aanjagen.
- Meer bijdragen aan het versterken van de kernkwaliteiten van het gebied. Zoals, rust, openheid, natuurlijke dynamiek en cultuurhistorie.
- De projecten op de kernkwaliteiten meer Waddenbreed en minder versnipperd uitgevoerd.
- Beter inzichtelijk hoe de Waddenzee zich kan aanpassen aan de klimaatverandering en geïnvesteerd in robuuster/groter maken van de Waddenzee.
- Ingezet op de Waddenzee en de eilanden als een duurzaam, afvalvrije Unesco zone.

Hoofddoel C

- Transities naar verduurzaming zijn op gang gebracht en versneld.
- De doelen rondom emissies van het Rijk zijn versneld gerealiseerd in het Waddengebied.
- Energie uit water is opgeschaald en marktrijp gemaakt.
- Pilots energie kunnen marktconform uitgerold worden.
- De eilanden zijn zelfvoorzienend op het gebied van energie en water.
- De energievoorziening van de dorpen is in 2026 gebaseerd op duurzame bronnen (voor minimaal 50%?).
- Uitrol van geslaagde projecten, meer dan alleen pilots.
- De Waddenvloot op koers om voor 60% duurzaam te varen in 2026.
- Circulaire havens -> in 2026 bijgedragen aan het sluiten van ketens in Waddenhavens (voor 50%) Waddenfonds doet de niches en innovaties hierin -> versnelt daarmee de processen.
- De visserij is verduurzaamd/ druk van de visserij is verminderd -> er is geen bijvangst en de vissersschepen varen emissieloos en stil en areaal gesloten gebied is vergroot.

- In 2026 hebben diverse visserijondernemers hun vergunning kunnen omzetten in andere bedrijfsactiviteiten (niet visserij).
- Afval vanuit de visserij wordt hergebruikt.
- Duurzame landbouw: Aangepast aan verzilting, gaat slimmer om met zoet water, zilte teelten.
- Zilte teelten is een marktspeler geworden, er is zicht op maatregelen rondom klimaatadaptatie, kennis wordt ontwikkeld die gebruikt kan worden in beleid en uitwerking.
- Duurzaam Toerisme aan de Waddenkust is verder ontwikkeld door verbeterde vermarkting, versterking van belevingsgericht toeristisch aanbod en versterking van natuur- en cultuurtoerisme.
- Meer aandacht voor het Marenland en recreatie (kano doorsteken, fiets- en wandelpaden en informatie-overdracht).
- Het medegebruik buiten de gesloten gebieden van de Waddenzee en in het kustgebied is sterk verduurzaamd.

Hoofddoel D

- Alle kennisvragen beantwoord en we weten aan welke knoppen we moeten draaien (de Flyway functioneert, we weten hoe het voedselweb in elkaar zit, de eerste stappen zijn gezet om de Waddenzee robuuster te maken).
- De kennishuishouding is op orde gebracht en geborgd onder het Bestuurlijk overleg Waddengebied en het Omgevingsberaad.

Organisatorisch

- Het fonds is klaar als er projecten zijn afgerond (zijn de projecten klaar of ga je in volle vaart door tot 2027?).
- Als het geld excl. beheerskosten volledig is toegezegd.
- De opschaling kan starten -> je hebt iets gecreëerd wat elders overgenomen kan worden.
- Als andere partijen het stokje ten aanzien van de vier doelen hebben overgenomen.
- Dat mensen weten dat er zonder het WF bepaalde zaken niet gerealiseerd waren (communicatie).
- Vervolgorganisatie op tijd besproken en geregeld.
- Financiën transparant afgehandeld.
- Voorziening voor kennis langjarig geregeld.
- Als de resultaten zijn ingebed in lopende trajecten -> als de impuls die we geleverd hebben geland in de gebiedsorganisatie.

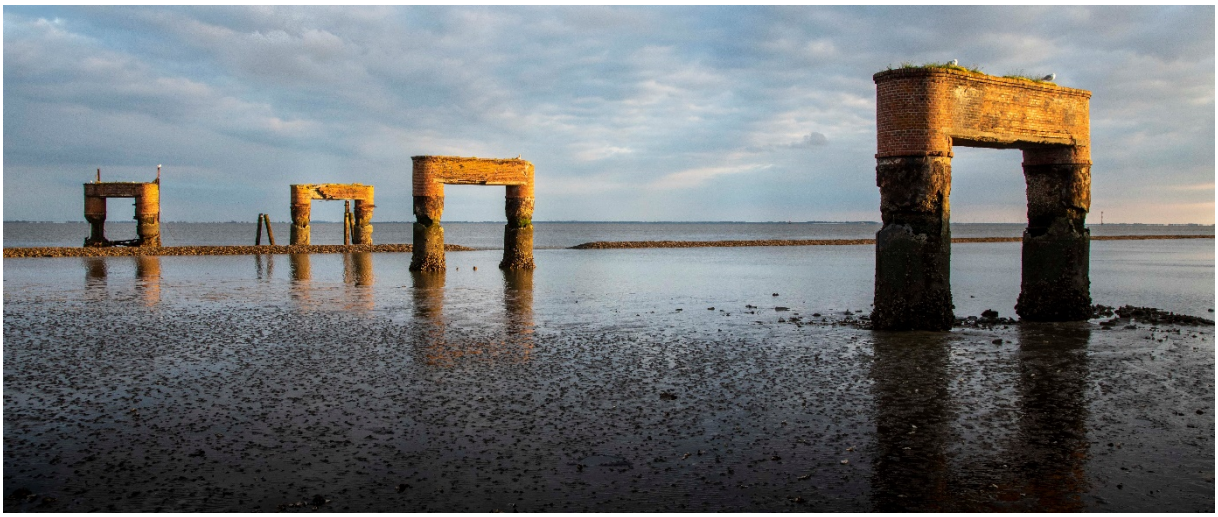

Concept Uitvoeringskader Waddenfonds

2021 – 2027

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4
2. De governance van het Waddengebied 6
3. Hoe werkt het Waddenfonds 8
3.1 Majeure projecten 8
3.2 Thematische subsidieregeling 8
3.3 BLI 8
3.4 Uitwerking 9
3.5 Duurzame kennishuishouding 10
3.6 Beschikbare financiën 10
4. Doelen en uitgangspunten 11
4.1 Hoofddoelen 11
4.2 Doelspecificatie 11
4.3 Werkwijze 15
4.4 Uitgangspunten 16
4.5 Kernwaarden 18
5. Uitvoeringskader – majeur 20
5.1 Aanpak 20
5.2 Programmering Investeringskader en rol Waddenfonds 20
5.3 Verwerking uitkomst MTR & evaluatie Waddenfonds 22
5.4 Financiële kaderstelling 22
6. Thematische openstellingen 23
6.1 Structuur 23
6.2 Thema-indeling 23
6.3 Programmering 23
6.4 Financieel kader 24
7. Budget Lokale Innovaties 25
7.1 Financieel kader 25
8. Verantwoording 26
8.1 Verantwoording op projectniveau 26
8.2 Verantwoording op programmaniveau 26
9. Kennis 27
10. Monitoring en evaluatie 28
10.1 Monitoring 28
10.2 Evaluatie 28
11. Communicatie & looptijd Waddenfonds 29

11.1 Communicatie 29
11.2 Looptijd Waddenfonds 29
12. Verantwoording proces 30

1. Inleiding

Het Waddengebied is een uniek gebied. Het grootste natuur- en werelderfgoedgebied van Nederland. Een gebied dat tien procent van Nederland omvat en ongekende natuurwaarden heeft. Het gebied combineert deze natuurwaarden met een bijzondere economische dynamiek van meerdere havens en meer dan een miljoen toeristen die jaarlijks het gebied bezoeken. Een gebied dat zich kenmerkt door rust, ruimte, openheid, dynamische natuur en sterke economische sectoren zoals de energiesector, toerisme en landbouw.

Het Waddenfonds is in 2006 opgericht voor de financiering van extra investeringen in het Waddengebied, gericht op bescherming van de natuur, het behoud van het unieke open landschap en een duurzame economische ontwikkeling van het gebied.

Het Waddenfonds kent vier doelstellingen:
A. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied;
B. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;
C. Een duurzaam economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden;
D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.

In 2011 is middels het bestuursakkoord decentralisatie Waddenfonds de verantwoordelijkheid ondergebracht bij de drie Waddenprovincies. In dit bestuursakkoord zijn de vier hoofddoelstellingen opgenomen en ook de afspraak dat de financiële verdeling verdeeld moet worden over 50% ecologie en 50% economie. Dit bestuursakkoord is leidend voor alle werkzaamheden die het Waddenfonds uitvoert. In dit Uitvoeringskader zijn deze afspraken ook 1-op-1 overgenomen. De drie provincies hebben voor de uitvoering van het bestuursakkoord een Gemeenschappelijke Regeling opgericht. Deze is in werking getreden op 9 juni 2012. Vanuit de Gemeenschappelijke Regeling is het Pionierprogramma (2012-2013) opgesteld. Dit programma is opgevolgd door het door de drie Waddenprovincies ontwikkelde Waddenvisie genaamd ‘Wadden van allure!’ In zowel het Pionierprogramma als in Wadden van Allure werd gewerkt met een aantal thema’s en speerpunten. Deze thema’s en speerpunten zijn geactualiseerd en verder uitgewerkt in het Uitvoeringsplan voor de periode 2014-2017. Dit Uitvoeringsplan 2014-2017 heeft invulling gegeven aan de ambities tot 2030 en aan de speerpunten van beleid in de Waddenvisie ‘Wadden van allure!’. Deze plannen zijn vertaald naar het Uitvoeringskader Waddenfonds 2017-2026. De speerpunten zoals ze geformuleerd zijn in Wadden van allure! zijn verder uitgewerkt en geconcretiseerd in de doelspecificaties van dit Uitvoeringskader.

Dit Uitvoeringskader heeft de afgelopen jaren gediend als basis voor het handelen van het Waddenfonds, na vaststelling door Provinciale Staten van Noord-Holland, Fryslân en Groningen. Het Uitvoeringskader gaf aan dat eind 2021 een midterm review (MTR) van het Waddenfonds zou worden uitgevoerd, parallel aan die van het Investeringskader Waddengebied (IKW). Mede op verzoek van de Kwaliteitscommissie[1] van het Waddenfonds is ervoor gekozen om deze evaluatie naar voren te halen naar 2020. De MTR van het IKW is tegelijkertijd gehouden. Ook is er gestart met de herijking van het Uitvoeringskader Waddenfonds en de uitwerking daarvan in het Uitvoeringsprogramma. De uitkomsten van de evaluaties en de herijking zijn verwerkt in het voorliggende Uitvoeringskader.

[1] Het Waddenfonds heeft een onafhankelijke kwaliteitscommissie, die op verzoek van de Tweede Kamer is ingesteld. De kwaliteitscommissie houdt toezicht op de onafhankelijke deskundigheid en de kwaliteit van het Waddenfonds. De commissie geeft zowel gevraagd als ongevraagd advies aan het dagelijks en algemeen bestuur.

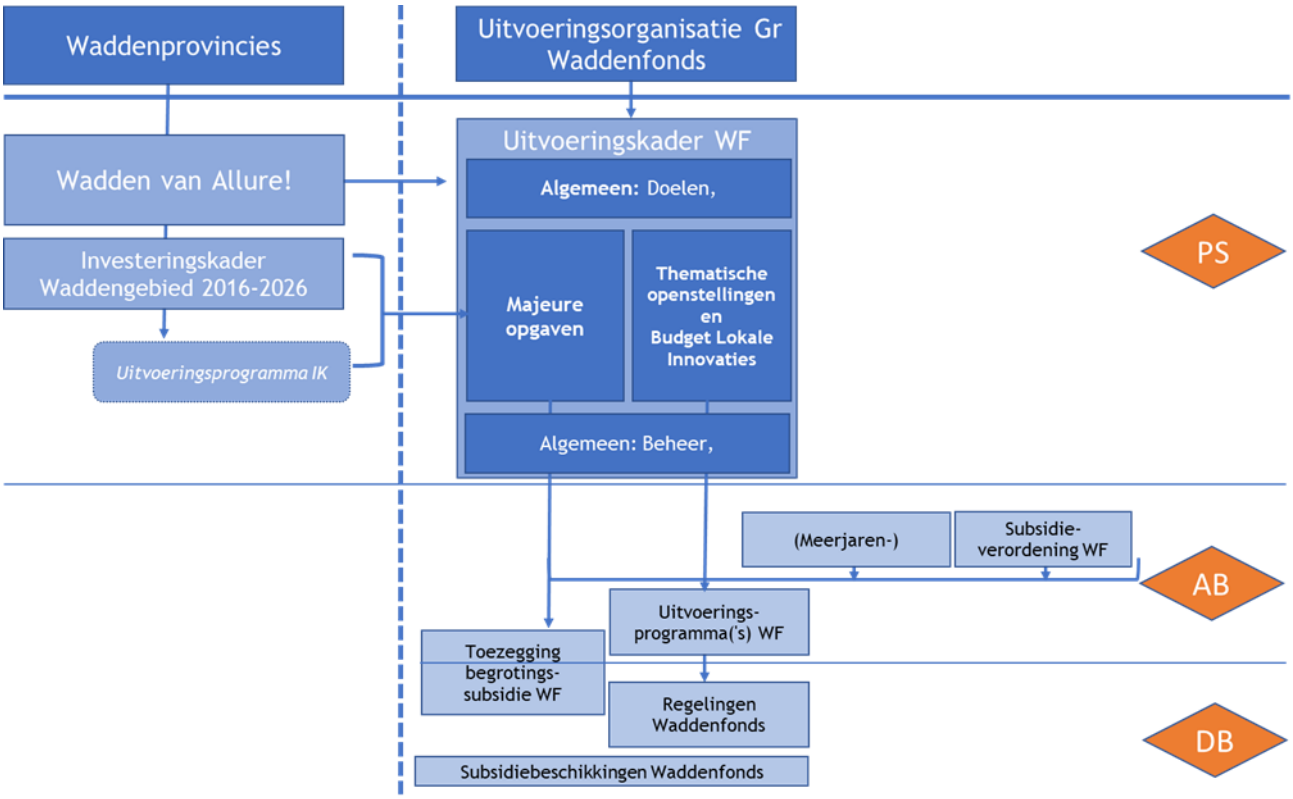

Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027
Het Uitvoeringskader 2021-2027 vervangt het Uitvoeringskader 2017-2026. Het is op onderdelen aangepast naar aanleiding van de evaluatie van het Waddenfonds en de MTR van het IKW. Ook de ervaringen van werken met het Uitvoeringskader 2016-2026 zijn meegewogen.
Het kader biedt inzicht en sturing op strategisch niveau als het gaat om uitwerking van de doelen (doelspecificatie) en de inzet van de middelen tussen de drie subsidiestromen. Er staat beschreven langs welke subsidiesporen (Majeur, Thematisch, Budget Lokale Innovaties (BLI)) het Waddenfonds haar middelen inzet en hoe de toedeling van middelen naar deze sporen is vormgegeven. In het Uitvoeringskader 2017-2026 werd het Investeringskader Waddengebied 2017-2026 geïntroduceerd: een investeringskader dat het mogelijk maakt om circa tweederde van het budget van het Waddenfonds in te zetten voor majeure opgaven. De realisering van die majeure opgaven vindt plaats met middelen uit het Waddenfonds én met financiële bijdragen van gemeenten, provincies, Rijk, Europa en private partners. In 2020 heeft het Waddenfonds € 103,1 miljoen beschikbaar gesteld voor majeure opgaven. Met dit bedrag zijn investeringen mogelijk gemaakt met een totaalomvang van € 406,8 miljoen, ruim een verviervoudiging van de bijdrage uit het fonds. Het Waddenfonds draagt bij aan majeure opgaven voor zover daarmee de eigen doelen kunnen worden gerealiseerd. Uit de middelen van het Waddenfonds is de afgelopen jaren daadwerkelijk tweederde toegekend aan majeure projecten, éénderde van het budget is gereserveerd voor de andere twee subsidieregelingen: Thematische openstellingen en BLI.

Uitvoeringsprogramma
De programmering van de Thematische subsidieregelingen vindt plaats via het Uitvoeringsprogramma, waarin het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds de doelen verder specificeert. Daaruit voortvloeiend bepaalt het Dagelijks Bestuur het kader voor activiteiten, die in aanmerking komen voor subsidie. Ook stelt het Dagelijks Bestuur specifieke subsidieregelingen vast (de zgn. Thematische subsidieregelingen en het Budget Lokale Innovaties), waarin de subsidiabele activiteiten zijn omschreven. Het Uitvoeringsprogramma heeft verder een informerende functie voor potentiële subsidieaanvragers; ze kunnen zich al een beeld vormen van projecten die passen binnen de programmering van het Waddenfonds en voor subsidie in aanmerking komen. In het programma wordt ook aangegeven wat de planning is van komende subsidieregelingen.

Op basis van het Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027 wordt de huidige subsidieverordening van het Waddenfonds gewijzigd en daarmee passend gemaakt voor alle drie subsidiesporen: voor majeure projecten, Thematische subsidieregelingen en het Budget Lokale Innovaties.

2. De governance van het Waddengebied

In het Regeerakkoord 2017-2021 is opgenomen dat er één beheerautoriteit komt voor de Waddenzee die een integraal beheerplan uitvoert, waarbij een betere bescherming van natuurgebieden gecombineerd wordt met beter visbeheer. De bestaande structuur het beheer werd als complex, ondoeltreffend en ondoelmatig ervaren. In de ontwikkeling een nieuwe governance hebben de ministeries Infrastructuur en Waterstaat en Natuur, Landbouw en Voedselkwaliteit in 2019 geconstateerd dat de oprichting van een beheerautoriteit niet de enige oplossing is voor structurele verbetering van de natuurkwaliteit. Ook op andere terreinen is aandacht nodig, bijvoorbeeld waar het gaat om toekomstige beleidskeuzes ten aanzien van het medegebruik. Dat heeft in 2020 geleid tot een herziening van de eerdere plannen uit 2019. De nieuwe governance bestaat uit de Beheerautoriteit Waddenzee en twee nieuwe overleggen": het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en het Omgevingsberaad Waddengebied.

Beheerautoriteit
De Beheerautoriteit Waddenzee is door de ministers van LNV en IenW samen met de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen opgericht. Doel van de Beheerautoriteit is om te komen tot een beter samenhangend en afgestemd beheer van het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee op het gebied van natuur-, vis- en waterbeheer. Ze zetten daarvoor in op het versterken van de samenwerking tussen alle betrokken partijen. Er wordt samen met de beheerders een integraal beheerplan opgesteld en uitgevoerd.

Het Bestuurlijk Overleg Waddengebied
Met het Bestuurlijk Overleg Waddengebied is een overleg geïntroduceerd waarin het Rijk, de drie provincies, kust- en eilandgemeenten en waterschappen bestuurlijk vertegenwoordigd zijn, plus een vertegenwoordiger van het Omgevingsberaad. Het overleg is gericht op strategische besluitvorming voor het beleid voor het Waddengebied. Voorzitter is de minister van Infrastructuur en Waterstaat als coördinerend bewindspersoon voor de Wadden. De drie deelnemende provincies in het BOW vormen ook gezamenlijk de gemeenschappelijke regeling van het Waddenfonds. Hierdoor is naast de geografische verbinding ook een bestuurlijke verbinding tussen de nieuwe governance en het Waddengebied geborgd.

Het Omgevingsberaad
Het Omgevingsberaad is een platform voor het voeren en initiëren van discussies over het Waddengebied en voor informatie uitwisseling. Deelnemers zijn gebruikers, maatschappelijke organisaties en de Waddenacademie. Rijk, provincies en andere overheden zijn geen lid, maar participeren wel en gebruiken het Omgevingsberaad voor het bespreken en toetsen van beleidsvoorstellen. Daarmee is in de fase van beleidsontwikkeling en -toetsing een goede samenwerking tussen stakeholders en overheden verzekerd. Het beraad maakt integraal onderdeel uit van de beleidsomgeving en kan in die hoedanigheid ook thema's agenderen in het Bestuurlijk Overleg Waddengebied. De commissaris van de Koning van Fryslân is in zijn functie van rijksheer voorzitter van het Omgevingsberaad en vicevoorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied.

Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050
In de nieuwe governance is de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050 ontwikkeld. Het doel van deze agenda is om als gezamenlijke overheden en maatschappelijke partijen het Waddengebied – ook in de toekomst - veilig, vitaal en veerkrachtig te houden. De Agenda bundelt bestaande ambities, doelen en strategieën van Rijk en regio, scherpt deze aan waar dat kan en benoemt de belangrijkste opgaven en bijbehorende dilemma's die door nieuwe ontwikkelingen op het Waddengebied afkomen. Waar mogelijk bevat de Agenda ook nieuwe beleidskeuzen.
De deelname van de drie provincies aan de nieuwe governance maakt dat de doelen van het Waddenfonds betrokken zijn bij het opstellen van de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050. Deze agenda is mede-richtinggevend voor het Waddenfonds. Voor de agenda geldt net als bij andere beleidsvisies en -programma's die overheden in de Waddenzee en het Waddengebied uitvoeren dat deze richtinggevend zijn voor de projecten van het Waddenfonds. Een voorbeeld is de doelspecificatie onder het thema duurzame energiehuishouding, "versneld ontwikkelen en opschalen van technieken

die elektriciteit uit water van de Waddenzee en de Noordzeekustzone van de eilanden (o.a. energiewinning uit getijde, golfslag en osmose) produceren, ook als economische kans voor het Waddengebied.” Het te ontwikkelen afwegingskader in het uitvoeringsprogramma van de Agenda is voor het Waddenfonds richtinggevend.
Het Uitvoeringsprogramma van de Agenda zal naar verwachting gaan aansluiten bij doelspecificaties van het concept-Uitvoeringskader. Dat kan betekenen dat het Uitvoeringsprogramma van de Agenda gaat leiden tot aanvragen die bijdragen aan de doelen van Waddenfonds. Bij een positieve beoordeling kan het Waddenfonds daar middelen voor inzetten mits voldaan wordt aan de uitgangspunten van het Uitvoeringskader, in het bijzonder het uitgangspunt additionaliteit, zoals bijvoorbeeld voor het programma Green Shipping gebeurt. In dit Uitvoeringskader zijn de kernwaarden uit de Agenda overgenomen.

3. Hoe werkt het Waddenfonds

Het Waddenfonds kent drie verschillende subsidiestromen:

1. Majeure projecten en programma's. Dit zijn grote projecten of programma's die zich over meerdere jaren uitstrekken en een substantiële bijdrage leveren aan het realiseren van de hoofddoelen van het Waddenfonds. Deze projecten vallen onder het Investeringskader Waddengebied (IKW).
2. Thematische subsidieregelingen. Dit zijn subsidies voor projecten die passen binnen de acht nader gedefinieerde thema's van het Waddenfonds, te weten: 1) natuur, 2) werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling, 3) bodem, water, licht en geluid, 4) duurzame recreatie en duurzaam toerisme, 5) verduurzaming energiehuishouding, 6) duurzame Waddenhavens, 7) duurzame visserij en 8) duurzame agrarische sector.
3. Budget Lokale Innovaties (BLI). Het Waddenfonds ondersteunt op deze manier kleinschalige, vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit en de duurzaamheid van lokale gemeenschappen. De vitaliteit van lokale gemeenschappen en hun betrokkenheid bij het Waddengebied is van belang voor de duurzame ontwikkeling van het Waddengebied.

3.1 Majeure projecten

In 2016 is het Investeringskader Waddengebied (IKW) door de drie Provinciale Staten van Noord-Holland, Fryslân en Groningen vastgesteld. Dit kader maakt investeringen mogelijk die het veranderingsproces naar een duurzame balans in natuur en economie ondersteunen. Dergelijke initiatieven kenmerken zich in het algemeen door een forse investeringsomvang, meerjarige uitvoering, integraliteit, een lange voorbereidingstijd en meerdere samenwerkende partners. Er is in 2016 € 190 miljoen van de Waddenfonds middelen voor deze majeure projecten gereserveerd. Met het IKW is er een derde subsidiespoor ontwikkeld naast de thematische subsidieregeling en BLI.
Het investeringskader bestaat uit zes opgaven:
1. Waddenzee
2. Havenontwikkeling & natuurverbetering
3. Versterken en Vermarkten Werelderfgoed
4. Vitale Kust en Afsluitdijk
5. Eems-Dollardgebied in balans
6. Eilanden op eigen kracht

Onder deze zes opgaven worden investeringen genoemd. Deze sluiten grotendeels aan op de doelspecificaties zoals ze in het Uitvoeringskader zijn opgenomen. Majeure projecten kunnen alleen een bijdrage vanuit het Waddenfonds krijgen als de investeringen bijdragen aan de doelen van het Waddenfonds en het Uitvoeringskader met daarin opgenomen de doelspecificaties. Een bijdrage voor majeure projecten uit het Waddenfonds vergt altijd cofinanciering van andere partijen. De IKW-projecten worden in gezamenlijkheid met aanvragers, provincies en het Waddenfonds uitgewerkt. Waarop vervolgens het project wordt getoetst aan het Uitvoeringskader van het Waddenfonds. Het Dagelijks Bestuur toetst hierop en biedt het Algemeen Bestuur de mogelijkheid om wensen en bedenkingen te uiten. Het Algemeen Bestuur stelt ook de begrotingswijziging vast, die de majeure investering mogelijk maakt. Het Dagelijks Bestuur kan vervolgens de majeure subsidie verlenen.

3.2 Thematische subsidieregeling

De Thematische subsidieregelingen zijn gericht op projecten die vallen onder acht thema's, zoals hierboven omschreven. In dit Uitvoeringskader worden deze thema's nader gespecificeerd. Bij de inhoudelijke programmering van de Thematische subsidieregeling is het mogelijk dat rekening wordt gehouden met de voortgang op relevante majeure opgaven in het IKW. De thema's worden nader uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma.

3.3 BLI

Het Budget Lokale Innovaties is een laagdrempelige regeling voor initiatieven uit lokale gemeenschappen in aansluiting op bestaande leefbaarheids- en ontwikkelingsprogramma's voor het platteland. Kleinschalige en vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit en duurzaamheid van lokale gemeenschappen kunnen op die manier mogelijk gemaakt worden. Per project is er een subsidie van maximaal € 50.000,– beschikbaar.

3.4 Uitwerking

De subsidiestromen verschillen vanaf de eerste fase van het subsidieproces van elkaar. Het is voor aanvragers noodzakelijk snel inzichtelijk te hebben welke stroom van toepassing is op hun projectidee. Dit inzicht kan worden verkregen op basis van onderstaande tabel met een aantal kenmerkende projectaspecten voor respectievelijk Majeur, Thematisch en BLI. Alhoewel de tabel indicatief is, zal hiermee voor het overgrote deel van de projectideeën voldoende duidelijk zijn welk spoor van toepassing is. Bij twijfelgevallen kan een gesprek met een programmaregisseur van het Waddenfonds of een contactpersoon bij de betreffende provincie uitkomst bieden. Het principe is dat ieder project maar voor één van de drie stromen in aanmerking kan komen.

Aspect	Majeur	Thematisch	BLI
Inhoud	Passend binnen het IKW en de hoofddoelen van het WF	Passend binnen de hoofddoelen van het WF en de gespecificeerde doelstellingen	Passend binnen de hoofddoelen van het WF zoals uitgewerkt in de kaders van BLI
Concreetheid	Activiteitenplan voor de gehele projectperiode, financiering voor de eerste 2 jaar en een globale begroting voor het tweede deel	Projectperiode concreet	Projectperiode concreet
Eisen overige financiering	Inspanning op reservering voor gehele projectperiode. Sluitende financiering minimaal eerste twee jaar.*	Zicht op sluitend financieringsplan*	Zicht op sluitend financieringsplan*
Traject	Via IKW, na akkoord van de Stuurgroep, indiening bij het Waddenfonds	Via programmaregisseur Waddenfonds	Via lokale subsidieloketten [2], na akkoord van hen, indiening bij het Waddenfonds
Uitvoeringsperiode**	5 jaar	3-5 jaar	3 jaar
Waddenfonds bijdrage absoluut	Minimaal € 500.000,-	Wordt bepaald door het dagelijks bestuur, zij stelt het plafond per regeling vast.	Maximaal € 50.000,-
Waddenfonds bijdrage relatief***	Gemiddeld 50% van de subsidiabele kosten	Maximaal 90% van subsidiabele kosten	Maximaal 50% van de subsidiabele kosten

* Met sluitend financieringsplan wordt bedoeld dat aanvrager voor het gehele overige bedrag aan financiering (buiten de gevraagde Waddenfondssubsidie) bewijzen van beschikbaarheid (cofinancieringsbewijzen) of officiële aanvragen (overige subsidieaanvragen) ervan kan overleggen c.q. er minimaal zicht op is. Hieruit moet blijken dat een sluitende financiering aannemelijk is binnen een vastgestelde periode na het indienen van de aanvraag. Het Waddenfonds kan aanvullende voorwaarden aan een subsidie koppelen, als de financiering op het moment van verlening niet geheel is gedekt.
** Bij de bepaling van de uitvoeringsperiode geldt dat bij de aanvraag aannemelijk moet worden gemaakt dat die uitvoeringstermijn haalbaar is, voorzien van een risicoanalyse en beheersmaatregelen.
*** In het IKW is vastgelegd dat het uitgangspunt is dat de bijdrage vanuit het Waddenfonds aan het IKW maximaal 50% zal zijn. Om dit te kunnen realiseren is binnen het IKW een onderscheid gemaakt tussen type projecten, waarbij ecologische projecten en innovatieve pilots hoogstens 65% subsidie kunnen krijgen en economische projecten in principe 35%, maar maximaal 50%. De staatssteunkaders bepalen het uiteindelijke maximaal toe te kennen subsidie binnen deze grenzen. Bij thematische subsidieregelingen kan het maximumpercentage per openstelling en activiteit verschillen. Deze is echter nooit hoger dan 90% van de subsidiabele kosten.

[2] Lokale subsidieloketten zijn loketten van de provincies waar inwoners(initiatieven) provinciale subsidies (leefbaarheid en Leader)kunnen aanvragen. Deze subsidieloketten doen hierbij de eerste advisering op aanvragen binnen BLI. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de kennis en kunde van met name de lokale aspecten die bij deze loketten aanwezig is. Verder hebben de loketten de mogelijkheid om breder te adviseren omdat zij meerdere subsidiestromen behartigen waarmee synergie wordt bevorderd.

3.5 Duurzame kennishuishouding

Hoofddoel D van het Waddenfonds is het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. De financiering ervan is niet in een subsidiestroom verwerkt. Het Waddenfonds besteedt jaarlijks € 1.2 miljoen aan de duurzame kennishuishouding die wordt uitgevoerd door de Waddenacademie. Eind 2019 is het Waddenfonds gestart te onderzoeken hoe de organisatie en inrichting van een duurzame kennishuishouding verder vormgegeven kan worden. In hoofdstuk 9 wordt hier nader op ingegaan.

3.6 Beschikbare financiën

Voor de periode tot en met 2027 kan het Waddenfonds nog rond de € 180 miljoen investeren in het Waddengebied. Voor majeur is er € 85,5 miljoen beschikbaar, waarvan € 35 miljoen in reserve majeur. Voor de Thematische subsidieregelingen en BLI is er nog € 66,5 miljoen. Daarnaast bedraagt de algemene reserve € 25 miljoen en is het weerstandsvermogen € 6 miljoen.

4. Doelen en uitgangspunten

4.1 Hoofddoelen

De hoofddoelen van het Waddenfonds zijn:
A. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied;
B. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;
C. Een duurzaam economische ontwikkeling in het Waddengebied dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden;
D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied.

Er is geen prioritering aangebracht in de hoofddoelen. Het Waddenfonds wil ze in evenwicht en samenhang realiseren. In het Bestuursakkoord tussen het Rijk en de drie provincies is afgesproken dat de subsidies evenwichtig over ecologie en economie besteed moeten worden. Het bijdragen aan de doelstellingen is aanvullend op andere beleidsvisies en -programma's die overheden in de Waddenzee en het Waddengebied uitvoeren.

4.2 Doelspecificatie

In het vorige Uitvoeringskader 2017-2026 zijn de hoofddoelen verder gespecificeerd. Aan de hand van deze gespecificeerde doelstellingen subsidieert het Waddenfonds investeringen die bijdragen aan de vier hoofddoelen. Ze zijn concreter geformuleerd dan de (meer abstracte) hoofddoelen en geven daardoor een relatie met de (concrete) projectdoelen. Dit is van belang met het oog op het beoordelen van aanvragen en het monitoren en evalueren van de bijdrage aan de hoofddoelen.

In het voorliggende Uitvoeringskader zijn de gespecificeerde doelen verder geconcretiseerd en waar nodig geactualiseerd. Een van de aanbevelingen uit de evaluatie van het Waddenfonds is om te komen tot actuele ambitie en duiding wat het fonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben. In de evaluatie worden hiervoor een aantal concrete criteria genoemd. Deze zijn deels verwerkt in de doelenspecificatie daar waar het Waddenfonds het passend vindt onder de hoofddoelen.
Het Waddenfonds is een fonds dat programma's en projecten mogelijk wil maken binnen de hoofddoelen en de gespecificeerde doelen. De doelenspecificatie biedt sturing om bepaalde aanvragen te honoreren. Sturing op aanvragen kan bijvoorbeeld door te variëren in hoogte van subsidies, per gespecificeerd doel en termijn van openstelling. Vanuit het Waddenfonds worden aanvragers actief ondersteund om te komen tot een passende aanvraag. De doelspecificatie stuurt aanvragers om te voldoen aan specifieke doelen en bovenliggende hoofddoelen. In de doelenspecificatie is ervoor gekozen om de doelen niet in percentages of aantallen af te meten. Dat zou te veel trechteren en zo mogelijk aanvragen uitsluiten, die goed binnen de hoofddoelen passen. Het Waddenfonds geeft met de doelspecificatie voldoende ruimte om tot goede aanvragen te komen. Want uiteindelijk is het Waddenfonds afhankelijk van aanvragen om haar doelen te realiseren.

Uit de evaluatie komt de aanbeveling om overeenstemming te bereiken over het detailniveau van de ambities. Het meer op detailniveau vastleggen van ambities is passend in het Uitvoeringsprogramma en kan ook vragen om een dialoog/marktverkenning. Het is niet wenselijk deze ambities te verwerken in het Uitvoeringskader; dat zou betekenen dat er geen ruimte overblijft om op het niveau van thema's en uiteindelijk subsidieregelingen aanpassingen te doen, die leiden tot aanvragen met een groot doelbereik.

De doelspecificatie van hoofddoel A is uitgebreid en verder geconcretiseerd. Uitgebreid door de focus meer te richten op het robuuster maken van de Waddenzee om die zich beter te kunnen laten aanpassen aan de klimaatverandering en door het vergroten van de biodiversiteit in het kustgebied als themalijn toe te voegen. Verder hebben we de doelen specifieker gemaakt en plegen we via vier themalijnen meer inzet op het ruimte geven aan natuurlijke processen, het optimaliseren van de swim- en flyway functie van de Waddenzee, en het herstellen van de onderwaternatuur. Op basis van onze ervaring en de evaluatie verwachten we dat deze aanvullingen tot meer aanvragen en groter doelbereik kan leiden. Zo maakt het Waddenfonds het tevens mogelijk om onder hoofddoel A de bijdrage daarvan beter te evalueren. Ook borduren we voort op projecten die tot nu toe mogelijk zijn gemaakt, zoals het herstelprogramma voor de Eems-Dollard, rust voor vogels, ruimte voor mensen en

Ruim baan voor vissen. De evaluatie geeft eveneens een aanbeveling om beter in beeld te brengen wat de bereikte resultaten tot nu toe zijn. Het Waddenfonds is hier al mee bezig en zal dit meer in haar externe communicatie inzetten.

Voor hoofddoel B blijkt dat het aantal projecten en bestedingen minder is dan bij de overige hoofddoelen. Om die reden wil het Waddenfonds de komende periode actiever op zoek gaan naar projecten die tot passende aanvragen leiden. Er is voor gekozen om de doelspecificaties niet verder te specificeren omdat dit kan leiden tot uitsluiting van projecten. De huidige open formulering biedt de ruimte om veel projecten die passen binnen het hoofddoel mogelijk te maken. De doelspecificatie over het ontwikkelen en toepassen van nieuwe nuttige toepassingen van slib en bagger is toegevoegd. Dit biedt meer ruimte om externe bedreigingen te verminderen of weg te nemen. Onder de thema's duurzame havens, duurzame landbouw en duurzame visserij wordt in de doelspecificaties ook aandacht gegeven aan het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen.
In de evaluatie is voor hoofddoel B de aanbeveling opgenomen om meer aandacht te geven aan uitrol en daadwerkelijk gebruik van ontwikkelde producten en innovaties in het gebied. Het Waddenfonds geeft hier invulling aan door aanvragers te helpen in het meedenken en te wijzen op nieuwe kansen en waar mogelijk obstakels weg te nemen. Inzet van het Waddenfonds om de verdere toepassing van ontwikkelde producten na afronding van projecten te faciliteren zal beperkt zijn vanwege de focus op het realiseren van goede aanvragen. Het Waddenfonds is niet verantwoordelijk voor de zogenaamde uitrolfase. Dit is de verantwoordelijkheid van de aanvragers zelf. Het Waddenfonds toetst wel of er voldoende zicht is op een realistische uitrol en stimuleert die daarmee.

Voor wat betreft hoofddoel C worden er in de evaluatie een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn zo passend mogelijk verwerkt in de doelspecificatie. Bijvoorbeeld door bij duurzame energietransitie in te zetten op de ontwikkeling van Waddenspecifieke energiebronnen zoals energie uit getijdenstromen of innovaties die passen binnen de TRL-schaal 5-8. De duurzame energietransitie is meer onderdeel geworden van Rijks- en provinciale beleidsdoelen, dan dit het geval was bij de start van het Waddenfonds. Dit maakt echter niet dat dit onderdeel van hoofddoel C niet meer of minder relevant is voor het Waddenfonds. De specificatie van de doelen is erop gericht om additioneel aan deze beleidsdoelen en andere subsidieprogramma's op energiegebied te zijn. Voorbeelden hiervan is de inzet op energie uit water. Voor duurzame visserij zijn de gespecificeerde doelen verder uitgewerkt om meer projecten in aanmerking te laten komen voor subsidiëring.

Hoofddoel D sluit aan bij de kennisagenda zoals die in de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050 is benoemd. Deze kennisagenda wordt onder verantwoordelijkheid van het Bestuurlijk overleg Waddengebied (BOW) vormgegeven. De inkleuring van de relatie met de Waddenacademie moet erop toezien dat er meer praktijkgericht onderzoek gaat plaatsvinden. Het Waddenfonds zet daarbij in op leren door doen. De aanbeveling dat de Waddenacademie haar missie mee moet ontwikkelen en moet verbreden naar organisator van praktijknetwerken om tot kennisuitwisseling en kennisuitrol te komen sluit daar goed op aan.

Hoofddoelen Waddenfonds	**Doelenspecificatie Waddenfonds 2021-2026**
A. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied	
	Thema Natuur ***Themalijn: Meer ruimte voor natuurlijke processen, versterken van de Waddenzee en de randen van het Wad.*** *Gespecificeerde doelen* - Versterken van de ecologische functies van de Waddenzee als de kinder- en kraamkamer, voedselbron, rustgebied, broed- en leefgebied functies en als schakel in de trekroutes van vogels en vissen - Versterken habitatdiversiteit: streven naar een kwalitatief goede mix van habitattypes van voldoende omvang en dichtheid en niet te ver van elkaar verwijderd - Versterken van de Waddenzee door realiseren van meer Wadachtige milieus en brakwatergebieden binnendijks en door het versterken van de relaties met de Noordzeekustzone, het Deense en het Duitse Wad

	- Meer geleidelijke zoet-zout overgangen - Behoud en versterking van de natuurlijke sedimentatieprocessen en stromingspatronen - Verbetering natuur Eems-Dollard door meer ruimte te bieden voor natuurlijke processen, meer kwelders, zoet-zout overgangen, meer zwevende - en bodemalgen en gezonde leefgebieden voor vogels en vissen. Gestreefd wordt naar een natuurlijk troebele Dollard en daartoe dient vanaf 1-1-2023 jaarlijks minimaal een miljoen ton slib verwijderd te worden - Meer dynamiek in de kustverdediging van de Waddeneilanden en het kustgebied
	Themalijn: Versterken en verbeteren onderwaternatuur *Gespecificeerde doelen* - Een evenwichtiger voedselweb waarin alle potentiële trofische niveaus vertegenwoordigd zijn - Randvoorwaarden creëren of versterken voor de ontwikkeling van onderwaternatuur (plankton, algen, zeegras, mossel- en oesterbanken, schaaldieren e.d.); - Vergroten areaal gesloten gebied (bij voorkeur op kombergingsniveau) en het stimuleren van natuur- en rustherstel daarbinnen) - Verduurzaming mosselzaad invanginstallaties gericht op het versterken van de natuurwaarden onderwater - Afname van menselijke invloed op wadplaten en creëren condities voor meegroeien met gecombineerde effect van zeespiegelrijzing en bodemdaling
	Themalijn: Versterken swimway voor vissen en flyway voor vogels *Gespecificeerde doelen* - Betere functievervulling van de Waddenzee als hotspot in de swim- en /of flyway (uitvoering geven aan aanbevelingen van de projecten RBVV2, Waddenmozaïek en Swimway) - Versterken habitatdiversiteit - Vergroten rust en voedselaanbod - Versterken populaties c.q. lokale dichtheden aan trekvissen in het Waddengebied - Meer doortrek- en paaigebieden in het achterland voor vis alleen als onderdeel van dijkversterkingsprojecten - Aanleg of verbetering van (binnendijkse en buitendijkse) predatiebestendige vogelbroedgebieden en hoogwatervluchtplaatsen in de Waddenzee voor wadvogels - Kennisontwikkeling en monitoring ecologische schakelfunctie Waddenzee
	Themalijn: Vergroten biodiversiteit kustgebied en op de Waddeneilanden *Gespecificeerde doelen* - Vergroten van de biodiversiteit op de eilanden en in het kustgebied die passen bij kenmerkende landschapstypen van het Waddengebied
	Thema: Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschap *Gespecificeerde doelen* - Behouden en versterken van voor het Waddengebied typische cultuurhistorische- en landschappelijke elementen - Toevoegen van toekomstbestendige functies aan cultuurhistorisch erfgoed van het Waddengebied - Behouden en versterken van kernwaarden Waddengebied

B. Het verminderen en wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee

Thema: Bodem, water, licht en geluid

Gespecificeerde doelen

- Verbeteren waterkwaliteit door reductie en voorkomen van verontreinigingen in de Waddenzee
- Minder en anders baggeren (met inzet van nieuwe technieken)
- Meer licht en zuurstof in waterkolom en op bodem (door verminderen en/of voorkomen negatieve effecten baggeren en andere vormen van bodemverstoring)
- Voorkomen en vermindering negatieve effecten zandsuppleties
- Ontwikkelen en toepassen van nieuwe nuttige toepassingen van slib en bagger
- Verminderen verstoring licht, geluid en rust van diverse bronnen in het Waddengebied
- Slim benutten en het vasthouden van zoet water

C. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied, dan wel gericht zijn op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de direct aangrenzende gebieden

Thema: Duurzame recreatie en duurzaam toerisme

Gespecificeerde doelen

- Versterken toeristisch aanbod in de vorm van meer belevingsmogelijkheden, attracties en arrangementen gebaseerd op de kernwaarden en passend binnen de verhaallijnen van VisitWadden
- Verduurzamen recreatief-toeristisch aanbod
- Verduurzamen van het toeristisch vervoer
- Versterken gastheerschap en bewustwording Werelderfgoed Waddenzee

Thema: Duurzame energiehuishouding

Gespecificeerde doelen

- Bevorderen van de energie- en warmtevoorziening met hernieuwbare bronnen door stimuleren van innovaties om energie op te slaan, warmtenetten of collectieve warmtepompen te ontwikkelen en bevorderen van innovaties met betrekking tot groen gas, smart grids e.d. die nog niet marktrijp zijn (TRL-fases 5-8).
- Bevorderen van technieken die de productie, opschaling en benutting van groene waterstof voor vergroening van de mobiliteit vanuit de havens en de industrie mogelijk maken
- Optimaal afstemmen van vraag en aanbod van energie (groen gas, elektriciteit en warmte) door dorpen/energiecoöperaties, in combinatie met behoud en versterking van de kernwaarden
- Zelfvoorzienende eilanden voor energie (elektriciteit, gas en warmte) op basis van duurzaam opgewekte brandstoffen conform het “Visiedocument duurzame Waddeneilanden”, waarbij het Waddenfonds projecten wil ondersteunen die eraan bijdragen om deze ambitie in 2026 te realiseren
- Versneld ontwikkelen en opschalen van technieken die elektriciteit uit water van de Waddenzee en de Noordzeekustzone van de eilanden (o.a. energiewinning uit getijde, golfslag en osmose) produceren, ook als economische kans voor het Waddengebied
- Energie uit water combineren met reductie zandsuppleties, vooroeverwerking, mariene aquateelten en/of andere vormen van bij de natuurwaarden van de Waddenzee passend medegebruik
- Stimuleren verduurzaming van energievoorziening in bestaande woningbouw in bebouwde omgeving in combinatie met energiebesparing en behoud en versterking van cultuurhistorische kwaliteiten van de bebouwde omgeving via innovatieve (pilot)projecten
- Stimuleren fossielvrij maken van energievoorziening in de economische sectoren in combinatie met behoud en versterking van cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten via innovatieve (pilot)projecten

Thema: Duurzame Waddenhavens

Gespecificeerde doelen

- Reduceren emissies NOx, CO2, So2, fijnstof, geluid en licht en reduceren warmtelozingen naar water en lucht
- Stimuleren nuttig hergebruik afvalstoffen en beperken grondstofgebruik

	- Meer voor het Waddengebied kenmerkende natuur in de havens, ook voor de kleinere havens Met biodiversiteit wordt hier bedoeld onderwaternatuur maar ook bijvoorbeeld stroken op industrieterreinen (haven) of tijdelijke natuur op braakliggend terrein - Verminderen belasting natuur Waddenzee vanuit de havens en havengebonden activiteiten - Bij fysieke ruimtelijke uitbreiding uitvoering op een wijze die een plus oplevert voor de natuur (building with nature) - Verduurzaming logistieke en industriële processen/ industrie in/bij havens (o.a. innovatieve projecten biobased, aquaculturen, (rest)stromen nuttig toepassen) - Vergroenen en verduurzamen mobiliteit vanuit de havens en op de Waddenzee op basis van groene brandstoffen en voortstuwingstechnieken
	Thema: Duurzame landbouw *Gespecificeerde doelen* - Het bevorderen van een duurzame landbouw die voorbereid is op toenemende verziltende omstandigheden, droogte en extremere regenval - Verminderen van de emissies uit de landbouw die de ecologische kwaliteit van het Waddengebied en de Waddenzee verminderen (de Waddenzee via *Thema: Externe bedreigingen*) En verminderen van emissies uit de landbouw op kwetsbare natuurgebieden op de eilanden en in het kustgebied - Een landbouw die bijdraagt aan Waddenspecifieke biodiversiteit - Een kringlooplandbouw met benutten van bij voorkeur Waddenspecifieke reststromen (slib, algen en wieren, ect.)
	Thema: Duurzame visserij *Gespecificeerde doelen* - flexibele wadvisserij(keten) die inspeelt op de seizoenseffecten van de Waddenzee en die past binnen de ecologische functies, ontwikkelingen en waarden van de Waddenzee' - Verminderen van de ecologische impact van visserij op de Waddenzee - Opwaarderen en/of circulair benutten van (bij)producten en/of reststromen - Bevorderen van aquaculturen op land in kustzone met het oogmerk de ecologische druk in de Waddenzee te verminderen en/of de ecologische omstandigheden te verbeteren - Verduurzaming bodemmosselzaadvisserij en/of mosselzaadinvanginstallaties
D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied	
	Thema: Duurzame kennishuishouding *Gespecificeerde doelen* - Entameren van en coördinatie in kennisontwikkeling en -inzet kennisinstellingen, en het bepalen van prioritaire kennisvragen - Ontsluiten en toepassen kennis voor beleid en beheer - Coördineren, integreren en rapporteren monitoringprogramma's - Actieve verspreiding kennis over Waddengebied - Invulling geven aan ontbrekende schakels in de evaluatie en monitoringssystematiek van het Waddenfonds

4.3 Werkwijze

Het Waddenfonds wil de komende periode nog meer dan voorheen actiever en specifiek op zoek gaan naar programma's en projecten die passen binnen de doelenspecificatie. Dit betekent dat het Waddenfonds meer extern gericht zal worden om te komen tot goede aanvragen. Dat kan bijvoorbeeld voor doelstelling B (wegnemen en verminderen van externe bedreigingen), conform een van de aanbevelingen uit de evaluatie. Een andere aanbeveling uit de evaluatie is om extra inzet te plegen op gespecificeerde doelen die achterblijven. Het Waddenfonds kan hier in voorzien door een hoger subsidiebedrag per aanvraag of door openstellingen die gericht zijn op gespecificeerde doelen die achterlopen. Ook kan ervoor gekozen worden om subsidieregelingen voor langere tijdvakken open te stellen zodat initiatiefnemers van projecten meer tijd hebben om hun aanvraag in te dienen. Dit sluit aan bij de aanbeveling om de Thematische subsidieregelingen strategischer in te zetten.

Bij het Waddenfonds werken programmaregisseurs, die subsidieaanvragers faciliteren om tot goede aanvragen te komen. Ze kunnen verbanden leggen met andere aanvragen of met projecten die al

gehonoreerd zijn. Ook zoeken de programmaregisseurs naar mogelijke initiatieven die passen binnen de kaders van het Waddenfonds. Verder adviseren ze over majeure projecten van het Investeringskader Waddengebied (IKW) Die advisering wordt samen gedaan met de beheerorganisatie van het Waddenfonds. De beheerorganisatie is een onafhankelijk gepositioneerd onderdeel van het Waddenfonds met subsidiespecialisten en -adviseurs. Dit team speelt een rol bij de projectmatige en subsidietechnische voorlichting als ook bij de beoordeling en begeleiding van projecten. Het merendeel van de werkzaamheden van de beheerorganisatie richt zich op beheer en begeleiding tijdens de uitvoering van projecten. In het evaluatierapport worden een aantal aanbevelingen gedaan gericht op de uitvoering van de werkzaamheden van het Waddenfonds, zoals het periodiek evalueren van het proces voor een subsidieaanvraag, het verbinden van projecten met elkaar en het zichtbaar maken van begeleiding tijdens de uitvoering. Deze aanbevelingen neemt het Waddenfonds over in haar werkwijze.

4.4 Uitgangspunten

Het Waddenfonds hecht bij het bereiken van haar hoofddoelen aan een aantal uitgangspunten. Hoe meer een project bijdraagt aan deze uitgangspunten, hoe beter het project past in de wijze waarop het Waddenfonds haar middelen in wil zetten. Aanvragen die in aanmerking komen voor subsidie moeten voldoen aan deze uitgangspunten. In de subsidieverordening en de subsidieregelingen worden de uitgangspunten omschreven en verder geconcretiseerd.

Duurzame ontwikkeling

Duurzame ontwikkeling is een kernbegrip voor het Waddenfonds en geldt daarmee als algemeen vereiste. Het Waddenfonds toetst ieder project op het duurzame karakter. Zo mag er geen inbreuk worden gemaakt op de ecologische, economische en sociale dimensie van de duurzame ontwikkeling van het Waddengebied. De voorkeur gaat uit naar projecten die meerdere dimensies van duurzaamheid versterken. Voor onderbouwing van een bijdrage aan duurzame ontwikkeling kan een subsidieaanvrager gebruik maken van de uitwerking naar doelen zoals geformuleerd door de Verenigde Naties. In bijlage 1 staan de VN-doelen die het meest relevant zijn voor het Waddenfonds, aangevuld met illustratieve voorbeelden.

Waddenspecifiek

Uit de evaluatie en de ervaringen van het Waddenfonds is gebleken dat het begrip Waddenspecifiek meer toelichting vraagt. Het wordt bijvoorbeeld als beperkend ervaren dat activiteiten enkel in het Waddengebied uitgevoerd mogen worden. Een aanbeveling uit de evaluatie is “om duidelijker te communiceren over het criterium Waddenspecifiek en waar een project dan aan moet voldoen”. Om die reden is de omschrijving van de term Waddenspecifiek verder uitgewerkt. Ook activiteiten die een effect hebben op het Waddengebied kunnen voortaan als Waddenspecifiek worden beschouwd. Het Waddenfonds heeft dit op vier onderdelen geconcretiseerd:

1. te subsidiëren activiteiten vinden plaats in en/of moeten effect hebben binnen het werkingsgebied van het Waddenfonds;
2. te subsidiëren activiteiten doen geen substantieel afbreuk aan de kernwaarden (zie hierna) van het Waddengebied;
3. maatregelen en activiteiten/investeringen van een project dragen bij aan behoud of versterking van de kernwaarden;
4. maatregelen en activiteiten/investeringen van een project dragen bij aan het oplossen van problemen en/of het benutten van kansen. Bij problemen en kansen gaat het om voor het Waddengebied kenmerkende kansen en bedreigingen. Veelal zijn die verbonden met de gebiedspecifieke kwaliteiten en cultuurhistorische en landschappelijke waarden van het Waddengebied. Voor economische activiteiten gaat het om activiteiten die gericht zijn op een duurzame economische ontwikkeling en/of energietransitie.

Het Waddenfonds beoordeelt een aanvraag als (voldoende) Waddenspecifiek als de aanvraag voldoet aan minimaal drie van bovenstaande onderdelen, waarvan altijd aan het eerste onderdeel.

Additionaliteit

Het Waddenfonds voorziet in extra investeringen in het Waddengebied die de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap versterken. Het Waddenfonds investeert enkel in (de onderdelen van) projecten die additioneel zijn. Hierbij zijn onderstaande aspecten op iedere aanvraag van toepassing:

- Projecten of onderdelen van projecten die zijn aan te merken als reguliere investeringen of verplichting, inclusief regulier beheer en onderhoud of investeringen die noodzakelijk zijn om te voldoen aan wettelijke verplichtingen komen niet voor subsidie in aanmerking.
- Waddenfondsmiddelen dienen niet als substituut voor gereserveerd budget voor beleidsrealisatie. Wel zijn investeringen in aanvulling mogelijk, als sprake is van verdergaande of versnellende ambities en doelen die passen bij de hoofddoelen van het Waddenfonds. Voor investeringen die raakvlakken vertonen met reguliere beleidsprogramma's zoals Natura2000 en de Kaderrichtlijn Water wil het Waddenfonds ook maatregelen cofinancieren vanuit die programma's mits is aangetoond dat de beleidsdoelen daarvan zonder steun van het Waddenfonds niet gehaald kunnen worden en/of er geen zicht is op dekking vanuit reguliere financieringsbronnen.

Integraliteit

Het Waddenfonds zoekt projecten met impact en gelooft dat de impact van programma's en projecten het grootst is als deze zo integraal mogelijk worden voorbereid en uitgevoerd. Het Waddenfonds denkt bij integraliteit aan:

- het aantoonbaar aansluiten op relevante bestaande visies, beleid en ontwikkelingen, en
- in afstemming met en betrokkenheid van relevante instanties.

Hiermee is de kans het grootst dat deze programma's en projecten complementair zijn aan bestaande ontwikkelingen en een breed draagvlak kennen in de uitvoering.

De exacte uitwerking van integraliteit is afhankelijk van de specifieke context en daarmee niet altijd hetzelfde. Zo past het in de ene situatie dat instanties participeren als projectpartner, terwijl het in de andere situatie passend is dat vooral afstemming plaatsvindt in de voorbereiding die daarna wordt vastgelegd in steunverklaringen. Het Waddenfonds vraagt aan aanvragers aan te tonen hoe deze in zijn of haar specifieke context een integrale aanpak zo goed als mogelijk heeft geborgd.

Doelrealisatie

Programma's en projecten moeten altijd bijdragen aan het realiseren van tenminste één van de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. De voorkeur gaat uit naar programma's en projecten die een bijdrage leveren aan de realisatie van meerdere van de eerste drie doelen van het Waddenfonds of onderliggende gespecificeerde doelen (meervoudige doelrealisatie).

Technische innovaties

In het geval van technologische innovaties ontstaan nieuwe producten, productiewijzen en diensten die de regionale productie kunnen vergroten en tegelijk zorgen voor een kleine(re) gebruiksdruk op de omgeving. Het Waddenfonds richt zich vanwege de beperking in budget en looptijd van het fonds op een beperkt aantal projectfasen van dergelijke innovatietrajecten. Dit start bij het testen en valideren van de technologie in een relevante omgeving. Gebruik makend van het Technology Readiness Level (TRL)-model zijn dit de TRL's **5 tot en met 8**[3] waar een bijdrage vanuit het Waddenfonds mogelijk is**.** Hierbij zijn vier fasen vastgesteld:

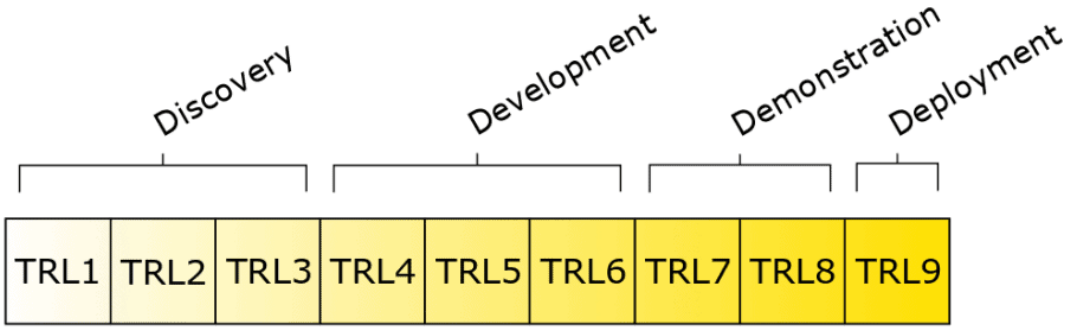

[3] Het Waddenfonds sluit aan bij de definities van de diverse fases die door de Europese Commissie worden gehanteerd.

De eerste drie levels (TRL 1, 2, 3) behoren tot *'discovery'*, gevolgd door TRL 4, 5 en 6 van de fase *'development'*. TRL 7 en TRL 8 behoren tot de fase *'demonstration'*, met TRL 9 *'deployment'* als laatste ontwikkelingsfase.

De definities van de levels als volgt vastgesteld (in rood de fasen waarin Waddenfonds kan ondersteunen):

1. Basic principles observed
   Deze fase wordt gekenmerkt door fundamenteel onderzoek. De basisprincipes van de technologie zijn geobserveerd en er zijn aannames over de werkingsprincipes van deze technologie. Hier is echter nog geen experimenteel bewijs voor beschikbaar.

2. Technology concept formulated
   Het technologisch concept en het mogelijke toepassingsgebied is geformuleerd.

3. Experimental proof of concept
   De eerste laboratoriumtesten zijn afgerond met een 'proof of concept' als resultaat.

4. Technology validated in lab
   Het proof of concept wordt gevalideerd in laboratorium-omgeving, veelal met behulp van ruwe (low-fidelity) prototypes op kleine schaal.

5. Technology validated in relevant environment
   De technologie is getest en gevalideerd in een relevante omgeving. Hierbij worden vaak functionele en geraffineerde (high-fidelity) prototypes gebruikt.

6. Technology demonstrated in relevant environment
   De werking van de technologie wordt in een relevante omgeving gedemonstreerd. De prestaties van het prototype zijn nog niet geoptimaliseerd voor de operationele omgeving. Met behulp van deze demonstratie wordt het technisch werkingsprincipe aangetoond

7. System prototype demonstration in operational environment
   De technologie is geïntegreerd in de uiteindelijke operationele omgeving. De focus ligt nu op zaken zoals productie en certificering.

8. System complete and qualified
   De technologie presteert naar behoren en de laatste productieproblemen zijn opgelost.

9. Actual system proven in operational environment
   De technologie is technisch en commercieel gereed. De volgende stappen zijn productie en marktintroductie.

4.5 Kernwaarden

Het Waddengebied is een uniek gebied dat zich niet laat vangen in enkele definities. Om toch de projecten en activiteiten die het Waddenfonds wil ondersteunen te kunnen beoordelen op hun bijdrage aan de uniciteit van het Waddengebied hanteren we bij de beoordelingen van subsidieaanvragen enkele kernwaarden. We sluiten voor deze kernwaarden aan bij de waarden zoals die zijn opgenomen in de Gebiedsagenda Wadden 2050. Het Waddenfonds gebruikt daarbij de onderstaande lijn en definities:

- dynamische natuur van de Waddenzee. De natuurlijke dynamiek - de getijdenwerking, sedimentatieprocessen, stromingspatronen en de (geleidelijke) zoet-zout overgangen naar de kust en de eilanden – is de kernwaarde die ten grondslag ligt aan de ecologische functies zoals de Waddenzee die vervult voor ondermeer vogels, vissen en onderwaternatuur. Die organismen kunnen alleen floreren als de natuurlijke dynamiek niet wordt aangetast en als wordt voldaan aan de randvoorwaarden voor het vervullen van de ecologische functies. Dan krijgen natuurlijke processen de ruimte om zich te ontwikkelen.

- de rust (te denken valt aan activiteiten, aantal toeristen),
- ruimte (openheid; weidsheid; vergezichten),
- stilte (afwezigheid van niet natuurlijke geluiden)
- duisternis; (afwezigheid van niet natuurlijk licht)
- de waardevolle landschappen en het cultureel erfgoed in en om dorpen en steden, op de eilanden en in de zee. Dat betreft voor de verschillende landschapstypes in het Waddengebied kenmerkende cultuurhistorische en landschappelijk waardevolle elementen en het aanwezig zijn daarvan in landschappelijke patronen (zoals dijken, maren en terpen/wierden). Toevoeging van nieuwe landschappelijke of cultuurhistorische elementen dienen zo ontworpen te worden dat ze aansluiten bij de kernwaarden en karakteristieken van de verschillende landschapstypes in het Waddengebied. Deze zijn vastgelegd in de basiskaart Landschap en erfgoed van de Gebiedsagenda Wadden 2050.

Het menselijk gebruik via de economische sectoren (o.a. visserij, de havens, landbouw, energie en recreatie/toerisme) mag minimaal geen afbreuk doen aan deze kernwaarden en draagt bij voorkeur bij aan behoud en versterking ervan.

5. Uitvoeringskader – majeur

5.1 Aanpak

Het Waddenfonds heeft bij de financiering van majeure opgaven uit het Investeringskader Waddengebied 2016 -2026 (IKW) een eigenstandige rol. Als het Waddenfonds bijdraagt aan een majeur project moet dat zorgvuldig (proces), gefundeerd (inhoudelijk en financieel) en verantwoord (beheer) plaatsvinden. Daarnaast dient een majeur project bij te dragen aan de hoofddoelen en uitgangspunten van het Waddenfonds en passen binnen de doelspecificaties van het Uitvoeringskader en -programma. Dat moet inzichtelijk worden gemaakt in projectmatige zin (projectplan, voortgang en eindverantwoording) en met het oog op de verwachte en te behalen effecten (monitoring).

5.2 Programmering Investeringskader en rol Waddenfonds

Bij majeur is er sprake van een duidelijke rolverdeling. In dit proces hebben de Waddenprovincies, het Waddenfonds en initiatiefnemers elk hun eigen rol en verantwoordelijkheid. Op hoofdlijnen:
- De Waddenprovincies zijn verantwoordelijk voor het (uitvoeren van het) Investeringskader en voeren de regie op het programma (werving en programmering, voortgang, verantwoording); het Waddenfonds ondersteunt en adviseert daarbij, vanuit de kaders van het Waddenfonds; ook draagt het Waddenfonds zorg voor de doorwerking van de programmering in de (indicatieve) meerjarenraming van het Waddenfonds;

De initiatiefnemers van potentiële majeure projecten zijn verantwoordelijk om het projectinitiatief tot een volwaardige aanvraag te brengen (‘projectontwikkeling’) en, bij positieve beschikking, de uitvoering van het majeure project; de Waddenprovincies ondersteunen hen daarbij en treden op als medeontwikkelaar (‘projectontwikkeling’), medefinancier of organisator van regionale medefinanciering, mede-uitvoerder; het Waddenfonds adviseert hen daarbij vanuit de kaders van het Waddenfonds;

- Het Waddenfonds is verantwoordelijk voor de beoordeling van de aanvraag voor een bijdrage uit het Waddenfonds, de subsidiebeschikking, het bewaken de voortgang van een project/programma’s, het informeren over de voortgangsbewaking, de vaststelling en outcome monitoring en evaluatie.

De rol van het Waddenfonds is in onderstaande tabel verder geconcretiseerd: waar liggen bevoegdheden en verantwoordelijkheden (Dagelijks bestuur en Algemeen bestuur) en welke taken vloeien daaruit voort (uitvoeringsorganisatie Waddenfonds).

	Werving en programmering	
	Bevoegdheid- en verantwoordelijkheid DB/AB Waddenfonds	*Taken Waddenfonds*
Programmering projecten	- DB: bereidt besluiten over toekenning majeure subsidie voor aan AB. - AB: mogelijkheid om wensen en/of bedenkingen te geven voordat DB besluit over toekenning Waddenfonds middelen voor IKW-projecten	- Ondersteuning Waddenprovincies en informeren initiatiefnemers, vanuit kaders WF - mogelijke initiatiefnemers begeleiden naar het IKW - Advisering Waddenprovincies over programmering, vanuit kaders WF
Begroting	- DB: informeren AB over indicatie doorwerking programmering in meerjarenraming WF (IKW-budget) - AB: besluiten over indicatie doorwerking programmering in meerjarenraming WF (IKW-budget)	- Informeren DB/AB over indicatie doorwerking programmering in meerjarenraming WF (IKW-budget)
Monitoring	- Monitoring effectiviteit Waddenfondsbijdrage	- Advies Waddenprovincies over monitoring IKW, vanuit kaders WF
	Voortgang en verantwoording	
Voortgang	- DB: besluit over wijzigings- en vaststellingsbeschikkingen	- Advies Waddenprovincies over concept-voortgangsrapportage IKW, vanuit kaders WF

Verantwoording IKW-WF	- DB: voorstel AB over ontwerp-jaarverslag WF en ontwerp-jaarrekening WF - AB: vaststellen jaarverslag WF (gehoord de Kwaliteitscommissie) en jaarrekening WF	- Voorbereiden concept-jaarverslag WF (en adviesvraag aan de kwaliteitscommissie) en jaarrekening
Verantwoording IKW		- Advies Waddenprovincies over voortgangsrapportage IKW, de vaststelling en outcome-monitoring en evaluatie, vanuit kaders WF

Op projectniveau is de rol van het Waddenfonds hetzelfde als bij Thematische subsidieregelingen. Dit betekent dat de initiatiefnemer verantwoordelijk is voor de aanvraag en de uitvoering en het Waddenfonds voor beoordeling, subsidieverstrekking, vaststelling, outcome monitoring en evaluatie. Er is één belangrijk verschil. Bij majeure projecten gaat het om een activiteitenplan voor de gehele projectperiode met financiering voor de eerste twee jaar en een globale begroting voor het tweede deel. Dat vraagt om reserveringen in de meerjarenraming van het Waddenfonds (IKW-budget). In beginsel worden majeure projecten meerjarig beschikt zodat aanvragers zeker zijn van een Waddenfonds subsidie.

Op projectniveau is in onderstaande tabel de rol van het Waddenfonds verder geconcretiseerd: waar liggen bevoegdheden en verantwoordelijkheden (Dagelijks bestuur (DB) en Algemeen bestuur (AB)) en welke taken vloeien daaruit voort (uitvoeringsorganisatie Waddenfonds (WF)).

	Aanvraag	
	Bevoegdheid- en verantwoordelijkheid DB/AB Waddenfonds	*Taken Waddenfonds*
Van initiatief naar aanvraag	- Ter voorbereiding op besluitvorming AB/DB-advies van de Stuurgoep Waddenprovincies (SWP) op aanvraag initiatiefnemer	- Advies SWP over aanvraag initiatiefnemer
Informatie		- Ondersteuning initiatiefnemer bij aanvraag, vanuit Uitvoeringskader WF en andere WF- kaders
	Beoordeling en subsidieverlening	
Beoordeling	- DB: besluit over subsidieaanvraag	- Beoordeling aanvraag - Advies aan DB over subsidieaanvraag - Opstellen beschikking WF-bijdrage (verlening/afwijzing)
Begroting	- DB: voorstel AB-jaarbegroting en meerjarenraming en voorstel begrotingswijziging WF - AB: vaststellen jaarbegroting en meerjarenraming WF	- Beoordeling projectbegroting - Voorstel over doorwerking in jaarbegroting en meerjarenraming en voorstel over begrotingswijziging WF (budget majeure projecten) - Advies aan DB over concept jaarbegroting (incl. wijzigingen) en meerjarenramingen
	Uitvoering	
Voortgang		- Voortgangsbewaking volgens WF-kaders
Wijzigen en intrekken	- DB: besluit over wijzigings- of intrekkingsbeschikking	- Voorstel voor wijzigings- of intrekkings-beschikking
	Vaststelling	
Vaststelling	- DB: besluit over vaststelling	- Beoordelen vaststellingsverzoek

		- Opstellen beschikking subsidie-vaststelling

5.3 Verwerking uitkomst MTR & evaluatie Waddenfonds

De Mid termreview (MTR) van het Investeringskader Waddengebied (IKW) heeft als hoofdconclusie dat het IKW staat en de komende jaren haar meerwaarde moet gaan bewijzen. Er wordt ook geschetst dat er nog een forse financiële opgave ligt om projecten met meestal een doorlooptijd van vijf jaar te beschikken rond 2022/2023. Op deze manier kunnen de projecten worden afgerond binnen de scope van het IKW en Waddenfonds, die beiden een looptijd hebben tot en met 2026. Een van de aanbevelingen van de MTR is om extra aandacht te geven aan onder andere verzilting, verdroging en energie. Deze onderwerpen passen binnen de diverse opgaven, zoals Vitale kust en de Nieuwe Afsluitdijk (verzilting en verdroging) en Havenontwikkeling & Natuurverbetering (energie). Daarnaast zijn ze ook opgenomen in de gespecificeerde doelen van het Waddenfonds om zo de verbinding met het IKW te leggen. Een andere belangrijke aanbeveling van de MTR is om meer aandacht te geven aan monitoring en communicatie. (In hoofdstuk 10 wordt toegelicht hoe door het Waddenfonds wordt ingezet op monitoring, in hoofdstuk 11 wordt de communicatieaanpak toegelicht). Een van de conclusies zowel uit de evaluatie van het Waddenfonds als uit de MTR is om de aanvraagprocedure te vereenvoudigen en te verduidelijken. De MTR en de evaluatie geven aanleiding om het proces om te komen tot een aanvraag en de afstemming tussen beide partijen beter op elkaar af te stemmen. Waarbij goed is om te vermelden dat het IKW en het Waddenfonds elk hun eigen verantwoordelijkheid en beslissingsbevoegdheid hebben. Als opvolging van de aanbeveling wordt de komende periode wordt gewerkt aan het verder stroomlijnen van processen, zoals het aanvraagproces, en hierbij worden ervaring van aanvragers betrokken.

5.4 Financiële kaderstelling

Bij het vaststellen van het Investeringskader Waddengebied is er € 180 miljoen gereserveerd voor majeure projecten. Van deze middelen is er € 163 miljoen verdeeld over de zes opgaven, zoals hieronder staat weergegeven in de tabel die is opgenomen in het IKW. In het IKW is vooraf opgenomen hoe de verdeling tussen ecologie en economie per opgave moet worden verdeeld. Deze verdeling is tot stand gekomen om richting te geven aan de Stuurgroep Waddenprovincies en het Waddenfonds voor uit te voeren projecten in het Waddengebied die passen in het investeringskader. Het begrip ‘belang’ is hier bedoeld in de betekenis van de outcome van de te realiseren maatregelen. De tabel geeft ook zicht op het resterende bedrag uit deze opgaven. Bovenop deze resterende middelen is er nog € 17 miljoen te verdelen over de resterende periode en nog een reserve majeur van € 35.5 miljoen. In 2021 rest er in totaal nog € 69.2 miljoen voor majeure projecten te besteden.

	Waddenzee	Havenontwikkeling en natuurverbetering	Versterken en vermarkten werelderfgoed	Vitale kust en Afsluitdijk	Eems-Dollardgebied in balans	Eilanden op eigen kracht
Indicatieve verdeling tbv majeure opgaven	€ 19 mln 10%	€ 30 mln 20%	€ 20 mln 10%	€ 41 mln 27,5%	€ 38 mln 25%	€ 15 mln 7.5%
Belang in opgave ecologie %	80	50	0	50	50	50
Belang in opgave economie %	20	50	100	50	50	50
Resterend bedrag	4.2	22	5.4	2.7	28	5.9

6. Thematische openstellingen

De Thematische subsidieregelingen volgen op hoofdlijnen de systematiek uit de periode 2016-2020 voor wat betreft de programmatische aanpak. Eerst wordt de structuur en aansluitend de thema's beschreven.

6.1 Structuur

In het Uitvoeringskader zijn de hoofddoelen van het Waddenfonds vertaald naar thema's en gespecificeerde doelen. Deze worden verder uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma. Ook Thematische openstellingen moeten daar op aansluiten. Het Uitvoeringsprogramma geeft een doorkijk hoe de financiële middelen worden ingezet voorde openstellingen. Op deze manier wordt uitvoering gegeven aan de aanbeveling uit de evaluatie om duidelijk te communiceren wanneer welke subsidieregeling open wordt gesteld.

Uitvoeringsprogramma

Het Uitvoeringsprogramma wordt na twee jaar geactualiseerd. Deze kortere looptijd maakt het mogelijk om relevante (beleids)ontwikkelingen in het Waddengebied en al bereikte resultaten (adaptief programmeren) te gebruiken als input voor het programma. Door gebruik te maken van een Uitvoeringsprogramma wordt het programmatisch werken beter mogelijk. Het Uitvoeringsprogramma bevat accenten voor de korte en middellange termijn en is zo een sturingsinstrument voor het Algemeen Bestuur. Voor potentiële aanvragers geeft een Uitvoeringsprogramma een beeld welke subsidieregelingen in deze periode kunnen worden verwacht.

Algemene Subsidieverordening Waddenfonds

In de Algemene Subsidieverordening Waddenfonds is de regelgeving voor de subsidieverstrekking in juridische zin vastgelegd (dat geldt voor majeure projecten, Thematische subsidieregelingen en incidentele- en begrotingssubsidies). De Algemene Subsidieverordening Waddenfonds is van toepassing op de gehele periode van het Uitvoeringskader (2021-2027).

Subsidieregelingen

Binnen de kaders van het Uitvoeringsprogramma en de subsidieverordening kan het Dagelijks Bestuur subsidieregelingen publiceren. In een subsidieregeling wordt specifiek omschreven voor welke activiteiten subsidie kan worden aangevraagd, welke vereisten worden gesteld aan een aanvraag en hoe het beoordelings- en verleningsproces is ingericht. Het vormt de juridische basis voor de subsidieverlening. De subsidieregeling sluit altijd aan op het Uitvoeringsprogramma of delen ervan.

6.2 Thema-indeling

De gespecificeerde doelen zijn richtinggevend voor de Thematische subsidieregelingen. De thema's vormen een directe relatie met de hoofddoelen. Ook als meerdere thema's gecombineerd in een regeling worden opengesteld kan daardoor een heldere en eenduidige monitoring en verantwoording op de realisatie van de hoofddoelen plaatsvinden. Het Algemeen Bestuur kan in de Uitvoeringsprogramma's prioriteiten stellen en doelen nader specificeren op basis van ervaringen in de voorgaande periode of nieuwe programmatische inzichten.

6.3 Programmering

Het Algemeen Bestuur bepaalt de kaders waarbinnen het Dagelijks Bestuur de thema's uit het Uitvoeringsprogramma kan openstellen. Het kan zijn dat een of meerdere thema's of themalijnen uiteindelijk slechts voor een deel of niet worden opengesteld. Dat is afhankelijk van de (beleids)ontwikkelingen in het gebied maar kan ook gebaseerd zijn op de ontwikkeling van de IKW-opgaven. Mocht bijvoorbeeld een van de IKW-opgaven achterblijven dan kan via Thematische subsidieregelingen bijgestuurd worden. Om maximaal doelbereik van de aanvragen mogelijk te maken is er geen maximaal subsidiebedrag per aanvraag opgenomen voor de Thematische subsidieregelingen. Het Dagelijks Bestuur kan kiezen om projecten van grotere financiële omvang, die niet onder de opgaven van het IKW vallen en een grote bijdrage leveren aan de doelstellingen van het Waddenfonds, mogelijk te maken. Het geeft maximale sturing op de hoofddoelstellingen en thema's via het Uitvoeringsprogramma. Deze aanpak sluit aan bij een van de aanbevelingen uit de evaluatie om de verdeling tussen de middelen en thema's los te laten. De verdeling van middelen kan bij

openstellingen op verschillende manieren plaatsvinden, onder andere via een tender of op basis van het molenaarsprincipe. Ook het uitschrijven van een prijsvraag behoort tot de mogelijkheden.

6.4 Financieel kader

In de periode 2021-2027 is er € 66,5 miljoen beschikbaar voor Thematische subsidieregelingen en het Budget Lokale Innovaties (BLI). De afgelopen jaren was er jaarlijks € 8 miljoen beschikbaar voor de Thematische subsidieregelingen. Vrijwel altijd werd er voor meer dan € 8 miljoen aan aanvragen ingediend. Gemiddeld werd er € 4 miljoen per subsidieregeling toegekend. Het maximale subsidiebedrag voor een aanvraag was € 0.75 miljoen. Om maximaal doelbereik van de aanvragen mogelijk te maken is het subsidiebedrag voor Thematische subsidieregelingen nu niet meer aan een maximum gebonden. De verdeling van het totale subsidiebudget van het Waddenfonds met tweederde voor majeure opgaven en eenderde voor Thematisch regelingen/BLI blijft gehandhaafd. Het Waddenfonds heeft nog een algemene reserve van € 25 miljoen, exclusief een weerstandsvermogen van € 6 miljoen. Deze reserve heeft nog geen bestemming.

7. Budget Lokale Innovaties

Het Waddenfonds ondersteunt naast ontwikkelingen met impact op regionale schaal, ook kleinschalige, vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid in het Waddengebied op lokaal niveau. De vitaliteit van lokale gemeenschappen en hun betrokkenheid bij het Waddengebied is van belang voor een duurzame ontwikkeling van de Waddenregio. Met het Budget Lokale Innovaties (BLI) biedt het Waddenfonds lokale initiatiefnemers de mogelijkheid om voor kleinschalige, vernieuwende initiatieven subsidie aan te vragen, bij voorkeur in samenwerking met andere partijen. In aanmerking komen projecten die bijdragen aan de vitaliteit van lokale gemeenschappen, aan versterking van de kwaliteit van de leefomgevingen en een impuls geven aan (verduurzaming van) economische activiteiten. Met name (semi-)publieke en collectieve voorzieningen dragen bij aan behoud of versterking van de leefbaarheid, gemeenschapszin en aan het ontstaan en versterken van netwerken. De maximale hoogte van de subsidie is € 50.000,- per aanvraag. Uit de evaluatie blijkt dat de meerwaarde van BLI breed wordt erkend en gewaardeerd. De evaluatie geeft ook aan dat de relatie met de hoofddoelen als minder duidelijk wordt ervaren. Het Waddenfonds zal voortaan in haar verantwoording en communicatie duidelijker toelichten op welke manier BLI-projecten bijdragen aan de hoofddoelen van het Waddenfonds.

7.1 Financieel kader

In de periode 2021-2027 is € 66,5 miljoen beschikbaar voor Thematische subsidieregelingen en BLI. De afgelopen jaren was er jaarlijks € 1,5 miljoen beschikbaar voor BLI. Dat bedrag was voldoende om aanvragen te kunnen honoreren.

8. Verantwoording

8.1 Verantwoording op projectniveau

Het bewaken van de voortgang en de verantwoording van de Waddenfondsbijdrage is op projectniveau voor de majeure projecten en de Thematische opstellingen hetzelfde. Hiertoe worden in de subsidiebeschikking voorwaarden gesteld voor zowel de inhoudelijke als financiële verantwoording van een project. Het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds kan een beschikking wijzigen of intrekken mocht een tussentijdse beoordeling gedurende de uitvoering daar aanleiding toe geven. Op basis van de eindverantwoording die de aanvrager indient, wordt een project vastgesteld. Deze zogenaamde vaststellingsbeschikking is een bevoegdheid van het Dagelijks Bestuur Waddenfonds.

8.2 Verantwoording op programmaniveau

In de jaarstukken van het Waddenfonds wordt verantwoording afgelegd over de besteding van Waddenfondsmiddelen, zowel voor de majeure projecten als voor de Thematische openstellingen en voor BLI.

De jaarstukken van het Waddenfonds bestaan uit twee delen: het jaarverslag (gehoord de Kwaliteitscommissie Waddenfonds) en de jaarrekening. Beide worden vastgesteld door het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds. De jaarrekening en het jaarverslag worden ter kennisname gezonden aan Provinciale Staten van Noord-Holland, Fryslân en Groningen.

9. Kennis

De vierde hoofddoelstelling van het Waddenfonds is het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied. Sinds 2019 onderzoekt het Waddenfonds hoe deze kennishuishouding in de toekomst duurzaam belegd kan worden. In 2020 heeft het Waddenfonds heeft hiervoor een nadere verkenning plaatsgevonden. Een van de uitkomsten is dat de bestuurlijke borging een gezamenlijke verantwoordelijkheid is breder dan het Waddenfonds. Deze verkenning viel samen met de ontwikkeling van de Ontwerp-Agenda voor het Waddengebied 2050. Hierin wordt gesteld dat “In een dynamisch gebied als de Wadden speelt kennis een belangrijke rol. Onafhankelijke en objectieve kennis is nodig om goede discussies te kunnen voeren over actuele, maatschappelijke onderwerpen, zoals de gevolgen van klimaatverandering en zeespiegelstijging op de morfologie en de natuurwaarden, de effecten van gebruik van de Waddenzee op het ecosysteem, behoud en ontwikkeling van het cultureel erfgoed en de sociaaleconomische ontwikkeling van het Waddengebied.” In deze Agenda is ook beschreven dat het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) functioneert als opdrachtgever voor de te ontwikkelen kennisagenda. In het Bestuurlijk Overleg Waddengebied zijn het Rijk, de drie Waddenprovincies, kust- en eilandgemeenten en waterschappen op bestuurlijk niveau vertegenwoordigd, als ook de voorzitter van het Omgevingsberaad. Door het BOW te laten functioneren als opdrachtgever voor de kennisagenda is de verantwoordelijkheid voor de duurzame kennishuishouding breder belegd. De verkenning van het Waddenfonds toont ook aan dat de positie van een kennisregisseur van groot belang is. In 2021 wordt deze functie van kennisregisseur nader ingevuld.

Het Waddenfonds stimuleert kennisontwikkeling via de projecten die ze subsidieert. Dit betekent voor de thematische en majeure projecten dat:

- bij de beoordeling van een aanvraag de onderbouwing van het project (‘evidence based’) en een degelijke formulering van kennisvragen (ook hoe ze beantwoord gaan worden) een belangrijk beoordelingscriterium is.
- de kennis die voortkomt uit het project (actief) beschikbaar wordt gesteld ten behoeve van andere opgaven en projecten in het Waddengebied.

De majeure opgaven van het IKW tonen diverse leemtes in kennis. Het betreft kennisvragen die relevant zijn voor een uiteindelijk succesvolle uitvoering van majeure projecten. Daarom heeft het IKW hiervoor een kennisagenda aangekondigd. De Waddenprovincies zijn verantwoordelijk voor het tot stand brengen van deze kennisagenda. De Waddenacademie vervult daarbij een coördinerende rol voor de ontwikkeling en uitvoering ervan en zorgt voor afstemming met de trilaterale kennisagenda van het Waddengebied. Verder fungeert de Waddenacademie als kennismakelaar, met als belangrijke taak het opzetten en onderhouden van een netwerk van experts. Partijen uit het Omgevingsberaad kunnen deze experts om advies vragen.

Het Waddenfonds wil zich in haar kennisvragen beperken tot de prioritaire kennisvragen met betrekking tot het ecologisch functioneren van het ecosysteem Wadden, zoals de gevolgen van klimaatverandering en hoe cumulatie van negatieve effecten van menselijke activiteiten te voorkomen, omdat uitvoering van projecten en zeker grootschalige uitrol pas verantwoord kan na verantwoording van deze kennisvragen. De meer praktische kennisvragen verbonden aan beleids- en beheer thema’s voor de economische sectoren kunnen beantwoord en gefinancierd worden als onderdeel van via ‘leren door doen’ te realiseren majeure IKW-projecten. Geen spijt maatregelen kunnen ook zonder antwoorden op deze kennisvragen te allen tijde uitgevoerd worden.

Relevant onderzoek voor het Waddengebied vindt ook plaats in het kader van het Nationaal Wetenschapsagenda Onderzoeksprogramma (NWO) voor de Wadden. Dat betreft een vierjarig programma met beleids- en beheerondersteunend onderzoek, op basis van een interdisciplinaire aanpak in combinatie met fundamenteel, praktijkgericht en toegepast onderzoek. Het Waddenfonds kan een bijdrage aan het NWO leveren, mits die bijdrage aansluit bij de doelen van het Waddenfonds c.q. voortvloeien uit de te ontwikkelen kennisagenda van de Gebiedsagenda Wadden 2050 en het IKW.

Tijdens de ontwikkeling en beoordeling van projecten kan het Waddenfonds voor de kenniscomponent van aanvragen naar behoefte gebruik maken van een expertnetwerk. Dat netwerk levert een advies in opdracht van het Waddenfonds.

10. Monitoring en evaluatie

10.1 Monitoring

Voor het bepalen en evalueren van de bijdrage van projecten die met de inzet van het Waddenfonds worden gerealiseerd, is een systeem voor monitoring en evaluatie uitgewerkt: Evaluatie en monitoringssystematiek Waddenfonds (EMS). Het systeem is van toepassing op de Thematische openstellingen van het Waddenfonds én op de bijdragen van het Waddenfonds aan majeure projecten (IKW). Het systeem sluit aan bij en maakt gebruik van gegevens die toegankelijk zijn via de Basismonitoring Wadden. Daarin worden alle monitoringgegevens samengebracht en ontsloten. De Basismonitoring Wadden geeft informatie en inzicht aan beheerders en gebruikers over ontwikkelingen en trends in de Waddenzee. De komende jaren worden nog ontbrekende monitoringsgegevens en meetnetten aan de Basismonitoring Wadden toegevoegd. Mocht er nog kennisonderzoek nodig zijn voor het verder optimaliseren van de evaluatie- en monitoringssystematiek, dan kan het Waddenfonds daar een financiële bijdrage aan leveren, alleen als de provincies en het rijk geen financiering beschikbaar stellen.
Onderdeel van de EMS is dat de outcomeindicatoren van streefwaarden worden voorzien. Aan de hand van die streefwaarden kan beoordeeld worden in welke mate de projecten bijdragen aan de doelen en ambities van het Waddenfonds. Naar aanleiding van ontwikkelingen kunnen de streefwaarden waar nodig worden aangepast. Daarmee kan het Waddenfonds gaandeweg de uitvoering haar ambities steeds preciezer bepalen.

Via respectievelijk voortgangsbewaking en monitoring worden de resultaten (output) en effecten (outcome) van Waddenfondsprojecten in beeld gebracht. Er vindt periodiek evaluatie van de Waddenfondsprojecten plaats om te bepalen in hoeverre deze bijdragen aan de doelen van het Waddenfonds. Dat heeft een belangrijke verantwoordende functie.
Subsidieontvangers dienen zelf een belangrijk deel van de monitoring voor hun rekening te nemen. De regels daarvoor zijn vastgelegd in de beleidsregel Monitoring & evaluatie Waddenfonds (BME; juni 2020). In hoofdlijnen komt het erop neer dat aanvragers verantwoordelijk zijn voor het realiseren van de output en de beschrijving van de verwachte outcome (tevens hoe die gemeten kan worden). Het Waddenfonds is verantwoordelijk voor de monitoring van de outcome.
De EMS is ook van toepassing op majeure projecten van het IKW. Daarom is de systematiek samen met de Waddenprovincies ontwikkeld en tegelijkertijd afgestemd op het monitoringskader van het IKW (De Uitwerking van de IKW Indicatoren Matrix, Lucien Hanssen, oktober 2019).

10.2 Evaluatie

Het Waddenfonds voert periodiek een evaluatie uit. Het fundament daarvoor is een goede monitoring van output en outcome van de projecten. Het bepalen van de output en het evalueren van de outcome kan pas plaatsvinden nadat projecten zijn afgerond. Dat geldt ook voor projecten die doorlopen na 2027, het jaar waarin het Waddenfonds wordt opgeheven. In dat jaar zal het Waddenfonds in overleg met de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen bepalen hoe en door wie de evaluaties van de betreffende projecten zullen worden uitgevoerd.

Evaluatie van Waddenfondsprojecten vraagt om toepassing van de evaluatiemethodiek van het Waddenfonds. Op basis van ‘expert judgement’ en op basis van de beschikbare informatie (kwantitatief en kwalitatief) uit de projectmonitoring en de Basismonitoring Wadden, wordt een beeld en waardering gevormd van de bijdrage van de projecten aan de Waddenfondsdoelen. ‘Expert judgement’ is altijd een onderdeel van de evaluatie omdat bijdrage van projecten aan de doelen geen ‘optelsom’ is van beschikbare informatie die ‘automatisch’ een causale relatie schetst van de bijdrage van de projecten aan de Waddenfondsdoelen. Naast de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve informatie (‘meten en berekenen’), is een interpretatie (‘causaliteit’, ‘beredeneren’) nodig. Daarbij gaat het om leggen van de mogelijke relatie tussen projecteffecten en informatie afkomstig uit onder meer de Basismonitoring Wadden zoals autonome trends en ontwikkelingen.

Na afloop van het Waddenfonds wordt de laatste en volgende evaluatie over het functioneren van het Waddenfonds als fonds uitgevoerd.

11. Communicatie & looptijd Waddenfonds

11.1 Communicatie

Het Waddenfonds behaalt resultaten die goed zijn voor het Waddengebied. Uit de evaluatie komt naar voren dat in de communicatie over het Waddenfonds niet altijd voldoende belicht wat de meerwaarde van het fonds is. De komende jaren wil het Waddenfonds investeren op het zichtbaar maken van de resultaten van het fonds en de afzonderlijke projecten. Dit sluit aan bij een aantal aanbevelingen uit de evaluatie over bijvoorbeeld het beter in beeld brengen van de bereikte resultaten voor hoofddoel A maar ook wat de BLI-projecten bijdragen aan de hoofddoelen. Ook over het proces van aanvraag tot aan vaststelling gaat het Waddenfonds nadrukkelijker communiceren om zo de transparantie te vergroten.
Het Waddenfonds is al pro-actiever in haar communicatie. Het initiatief Waddenfonds.tv is gestart. Dit is een onderdeel van de website waar filmpjes van projecten te zien zijn. De komende jaren worden projecten - die het Waddenfonds mogelijk maakt - en de resultaten nadrukkelijker in beeld gebracht. Bij majeure projecten doet het Waddenfonds dit samen met het IKW. Als na afloop van projecten de definitieve subsidie wordt vastgesteld dan wil het Waddenfonds communiceren over de bereikte doelen en resultaten.
Om goed zicht te houden op hoe aanvragers de procedures van het Waddenfonds ervaren, zullen we regelmatig bijeenkomsten organiseren met aanvragers om blijvend te zoeken naar verbeteringen in onze communicatie en werkprocessen. Voor Provinciale Staten organiseert het Waddenfonds jaarlijks een informatiebijeenkomst. Daarnaast vindt jaarlijks de Waddenfondsdag plaats voor een breed publiek van politiek, aanvragers en andere betrokkenen.

11.2 Looptijd Waddenfonds

In 2026 ontvangt het Waddenfonds haar laatste jaardotatie van het Rijk. Op 1 januari 2028 eindigt de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. In het Bestuursakkoord is opgenomen dat het geld dat erna over is alsnog wordt ingezet ten behoeve van de realisatie van de doelstellingen van het Waddenfonds en niet terug zal vloeien naar de algemene middelen van de Waddenprovincies. De ambitie van het Waddenfonds is om de middelen zoveel als mogelijk te besteden gedurende haar looptijd. Dat betekent dat de algemene reserve van € 25 miljoen de komende jaren stapsgewijs ingezet kan gaan worden evenals de reserve majeur van € 35 miljoen. Voorstellen en verantwoording hiervan vindt plaats langs de reguliere begroting en de behandeling van de rekening.

De huidige ervaring leert dat projecten soms langer doorlopen dan verwacht. Vaak heeft dat te maken met projectmatige risico’s, zoals vergunningstrajecten, procedures of andere onvoorzienbare organisatorische factoren die buiten de invloed van de projectpartners plaatsvinden. Op basis van deze ervaring verwacht het Waddenfonds dat na afronding van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds er nog een aantal jaren beheer gepleegd dient te worden op projecten die dan nog in uitvoering zijn. Het streven is dat binnen vijf jaar na afronding van het fonds ook het beheer van de projecten afgerond kan worden. Dekking voor deze werkzaamheden zal vanuit het weerstandsvermogen van € 6 miljoen plaatsvinden.

Nadenken over de afronding van het Waddenfonds vraagt om een tijdige start. De evaluatie doet de aanbeveling om op korte termijn een plan op hoofdlijnen te maken. Deze aanbeveling wordt opgevolgd in 2022 omdat er dan meer zicht is op de werking van het nieuwe Uitvoeringskader en welke gevolgen dit heeft voor de afronding van het Waddenfonds.

12. Verantwoording proces

De aanleiding voor het Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027 is primair ingegeven door de evaluatie van het Waddenfonds, de MTR van het IKW en externe ontwikkelingen zoals klimaatverandering en de groeiende aandacht voor biodiversiteit.

Het Uitvoeringskader is tot stand gekomen in de periode maart 2020 - januari 2021. Bij het ontwikkelen en opstellen ervan is het Waddenfonds ondersteund door ERAC (Martijn Panjer). Voor input van buiten de organisatie zijn diverse werkbijeenkomsten en sessies georganiseerd, onder andere met subsidieaanvragers en andere belanghebbenden.

Het concept Uitvoeringskader is vervolgens besproken in:
- Directeurenoverleg Waddengebied;
- Overleg met de Waddencoördinatoren van de drie provincies;
- Omgevingsberaad;
- Overleg van Waddeneilanden en kustgemeenten.

En voorgelegd ter advisering aan:
- Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds (Kwaliteitscommissie).

Het concept-Uitvoeringskader is door het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds op 26 maart 2021 voorgelegd aan het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds. Het Algemeen Bestuur Waddenfonds draagt het ontwerp-Uitvoeringskader ter vaststelling voor aan Provinciale Staten van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen.

Op respectievelijk ….is het Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027 vastgesteld door Provinciale Staten van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen.

Bijlage 1 Duurzame ontwikkeling

Het waddenfonds investeert alleen in projecten die geen schade veroorzaken, maar juist bijdragen aan een duurzamere wereld (Wadden). Het toetst daarom ieder project op het duurzame karakter. Van belang is dat minimaal geen inbreuk wordt gemaakt op de ecologische, economische en/of sociale dimensie van de duurzame ontwikkeling (3P's) van het waddengebied. De voorkeur gaat uit naar projecten die meerder dimensies van duurzaamheid versterken.

Het Waddenfonds vraagt aan aanvragers om bij het ontwikkelen van een project aandacht te besteden aan duurzame ontwikkeling. Wij verwachten van aanvragers dat ze in hun projectplan beschrijven en onderbouwen met welke maatregelen/activiteiten ze bijdrage aan de 3P's van duurzame ontwikkeling, te weten People, Planet en Profit. Er zijn verschillende mogelijkheden om tot een evenwichtige afweging te komen. Er kan voor de onderbouwing en afweging gebruik worden gemaakt van de uitwerking naar doelen zoals gebruikt door de Verenigde Naties.

Werelddoelen voor duurzame ontwikkeling: Global Goals
Het begrip duurzame ontwikkeling heeft handen en voeten gekregen in de vorm van 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties. De grote kracht van deze Global Goals is dat ze aanzetten tot het proactief opzoeken van synergie tussen verschillende maatschappelijke opgaven en belangen. Dat ook de sociale en sociaal-culturele doelen onderdeel uitmaken van dit kader is juist van toegevoegde waarde.

Inspirerende voorbeelden/netwerken zijn te vinden op de website: https://www.sdgnederland.nl/hoe-jouw-organisatie-kan-bijdragen/

Green deal duurzaam GWW:
De Global Goals kunnen een bruikbaar kader vormen, maar helpen nog niet bij het maken van de juiste afweging. Door Rijkswaterstaat en partners is in het kader van de Green deal duurzaam GWW (Grond, weg en waterbouw) een instrument ontwikkeld: "Aanpak duurzaam GWW". Deze aanpak kan online geraadpleegd en toegepast worden. Hierdoor brengt een project specifieke (koppel) kansen zo vroeg mogelijk in beeld waarmee de duurzaamheidswinst van het project toeneemt. Dit door slimme verbindingen te leggen tussen de verschillende projecten (integraal werken) om deze zo duurzaam mogelijk te maken. Inmiddels is gebleken dat de methodologie ook voor projecten buiten de GWW toepasbaar is.

https://www.duurzaamgww.nl/wp-content/uploads/2018/06/Aanpak-Duurzaam-GWW-schema.pdf

Duurzaam GWW

Vertalen van Global Goals naar duurzame Wadden:

Niet alle Global Goal-doelen van de VN hebben direct betrekking op het waddengebied. Voor sommige van deze Global Goal-doelen, bijvoorbeeld op het gebied van water en natuur, is de relatie met het waddengebied direct zichtbaar. Als het gaat om het 'sociale' thema gezondheid geld dit minder. Echter de gezondheid van mensen kan positief worden beïnvloed worden door doelbewuste ingrepen in de omgeving. Denk hierbij ook aan het openstellen van privéterreinen.
Hieronder lichten wij een paar Global Goals toe die bijdragen aan duurzamere Wadden. Deze

voorbeelden zijn niet uitputtend maar geven een indicatie hoe naast het projectdoel, duurzaamheid verder in het project kan worden vorm gegeven.

Globlal Goal 7. Toegang tot betaalbare en duurzame energie voor iedereen
De bijdrage die het project kan leveren aan een Zero Emissie doelstelling en of het beperken van het gebruik van fossiele energie. Er wordt gedoeld op met name de Waddenspecifieke emissies zoals: bestrijdingsmiddelen in water en emissies in de lucht, breder dan CO2, NOX, SO2-.

Globlal Goal 13. Aanpak klimaatverandering
Hittestress tegengaan door aantrekkelijk groen, parkjes, geveltuinen, stadstuinen, groene daken. Planten van bomen en (her)bebossing.

Globlal Goal 15. Beschermen van ecosystemen, bossen en biodiversiteit
Het streven naar een circulariteit, gesloten productieketens en gebruik van lokaal geproduceerde producten. Grondstoffenwinning uit de aarde reduceren (ook import grondstoffen van elders) en vervangen door hergebruikte en/of hernieuwbare materialen. Materialen en grondstoffen steeds zo hoogwaardig mogelijk inzetten. Concrete bijdragen aan biodiversiteit en het verminderen van licht- en geluiduitstoot.

Globlal Goal 17. Partnerschap versterken
Streven naar maximaal maatschappelijk draagvlak door (regionale) samenwerking en lokale betrokkenheid. Fysieke ruimte bieden voor maatschappelijk- en buurtinitiatief. Inzetten van lokale bevolking, vrijwilligers of mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
H.R. Heijmering
BEL/GRN

Telefoonnummer +3123514 4274
heijmeringh@noord-holland.nl

Verzenddatum
12 MEI 2021

Kenmerk
1617361/1617367

Uw kenmerk

Betreft: Concept-uitvoeringskader 2021-2027 Waddenfonds

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over het concept-uitvoeringskader 2021-2027 van de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds.

Wij hebben in onze vergadering d.d. 11 mei jl. kennis genomen van het concept-uitvoeringskader en bieden deze, ingevolge artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen, op basis van bijgaande Statenvoordracht aan uw Staten aan ter vaststelling.

Wij adviseren Provinciale Staten dit Uitvoeringskader vast te stellen, omdat deze past binnen de doelstellingen van het Waddenfonds en omdat er naar onze mening goed rekening is gehouden met het door u eind 2016 vastgestelde Investeringskader Waddengebied 2016-2026 en de door ons vastgestelde Investeringsprogramma's Waddengebied, als uitwerking van dit Investeringskader.

Ter kennisgeving sturen wij u de evaluatie van het Waddenfonds.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

De Statenvoordracht treft u aan als bijlage bij deze brief.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Bijlagen:
1. Statenvoordracht
2. brief Waddenfonds inclusief bijlagen

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 11 mei 2021

Onderwerp: concept-uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling Waddenfonds

Kenmerk: 1617361/1617367

Bijlagen: ontwerpbesluit, aanbiedingsbrief Waddenfonds (met drie bijlagen: bestuurlijke reactie Waddenfonds op evaluatie Waddenfonds, eindrapport evaluatie Waddenfonds en concept-uitvoeringskader 2021-2027 Waddenfonds)

1. Inleiding

Vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt is het van belang dat er aandacht is voor verbonden partijen waar de provincie Noord-Holland een financiële en/of bestuurlijke relatie mee heeft. Uw Staten hebben van het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds een aanbiedingsbrief ontvangen met als bijlage het concept-uitvoeringskader 2021-2027. Wij hebben hiervan kennisgenomen en bieden u deze nu aan ter vaststelling.
Vanwege de samenhang tussen het Waddenfonds en het Investeringskader Waddengebied gaan we ook in op de Midterm review van dit investeringskader en en mede daarom is er in 2020 ook een tussentijdse evaluatie van het Waddenfonds uitgevoerd.

2. Midterm review Investeringskader Waddengebied

In het najaar van 2016 hebben uw Staten het Investeringskader Waddengebied 2016-2026 vastgesteld. Hierin zijn zes majeure opgaven beschreven. Bij de vaststelling van het IKW is besloten om in 2020 een tussentijdse evaluatie uit te voeren .
De uitkomsten van deze evaluatie van het IKW zijn positief. Er is veel werk verzet sinds de start in 2016 en geconcludeerd kan worden dat de ontwikkeling van integrale gebiedsbrede majeure projecten goed van de grond gekomen is. Er is op dit moment geen reden om grote structuurwijzigingen bij het IKW door te voeren. Het advies is om de komende jaren zo door te gaan en daarnaast werk te maken van de verbeterpunten die uit de evaluatie naar voren komen.

3. **Evaluatie Waddenfonds en Uitvoeringskader 2021-2027**
   De uitkomsten van de evaluatie van het Waddenfonds laten zien dat het Waddenfonds op de goede weg is. Het rapport bevat een aantal conclusies en vele aanbevelingen waarvan een top zes aanbevelingen is gedestilleerd door het onderzoeksbureau. De uitkomsten hebben geleid tot aanpassingen die deels binnen de kaders uitgevoerd kunnen worden, maar deels ook aanpassing van de kaders vereisen. Dit heeft geresulteerd in een aangepast concept Uitvoeringskader 2021-2027. Hierin zijn geen grote wijzigingen opgenomen. Een uitgebreide toelichting vindt u in de brief van het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds. Verder is bijgevoegd een bestuurlijke reactie op de evaluatie.

4. **Relatie met Provinciale Staten van Fryslân en Groningen**
   Het Uitvoeringskader moet gelijkluidend worden vastgesteld door Provinciale Staten van de drie Waddenprovincies: Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

5. **Voorstel**
   Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 46-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 11 mei 2021;

gelet op artikel 29 van de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds,

besluiten:

het concept-Uitvoeringskader 2021-2027 van het Waddenfonds vast te stellen.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
S. Neeskens
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145282
neeskenss@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 13-09-2021
Commissie NLG
Datum commissievergadering 30-08-2021

7 september 2021

Onderwerp: Voordracht Waddenfonds uitvoeringskader 2021 - 2027

Advies commissie NLG:

De Voordracht Waddenfonds uitvoeringskader 2021-2027 als bespreekstuk wordt doorgeleid naar PS van 13 september 2021

Uittreksel van het concept-verslag NLG 30-08-2021:

8. A-agenda Water

8.a. Waddenfonds: uitvoeringskader 2021-2027

De **voorzitter** heropent de commissievergadering en geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

De heer **De Wit** (VVD) heeft twee vragen. Allereerst heeft hij een punt van zorg over de financiering van innovaties in fase 5 in plaats van fase 4. Belemmert dit de toepassing van innovatie en daarmee ook de verduurzaming van visserij en landbouw in het betreffende gebied? Delen GS deze zorg? En wordt er expliciet bekeken of er binnen de economische kant van het Waddenfonds blijvend ingezet kan worden op verduurzaming door middel van innovatieve toepassingen?

Het tweede punt waar de VVD zeer aan hecht, is het zogeheten "afrondingsplan". De fractie acht het belangrijk om ook langjarig de effecten te borgen van de afgelopen jaren en van hetgeen de provincie de komende jaar nog gaat doen in het Waddengebied. Hoe en wanneer worden Provinciale Staten betrokken bij de opstelling van het afrondingsplan? Het zou de voorkeur van de VVD hebben als dit in een vroeg stadium gebeurt.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) bedankt gedeputeerde voor alle toegezonden informatie. De stukken geven een goed beeld van wat er allemaal in werking is gesteld. D66 heeft één vraag over de klimaatadaptatie-opgave. Eenieder heeft in het IPCC-rapport kunnen lezen wat de effecten van de zeespiegelstijging, verzilting en extreem weer kunnen zijn. Wat D66 betreft zou dit rapport een extra impuls kunnen geven aan de opgave rond adaptatie van het Waddenfonds. Heeft het fonds inhoudelijk kennisgenomen van het IPCC-rapport? Zo ja, wordt er onderzocht of het aanleiding geeft om de opgave op dat punt te versterken? Mevrouw Gonggrijp hoort hierop graag een reactie van de gedeputeerde.

De heer **Cardol** (GL) kan zich vinden in het nieuwe uitvoeringskader van het Waddenfonds. Wat GroenLinks betreft kan het derhalve als hamerstuk worden doorgeleid naar PS.
De heer Cardol wil graag nog wel een korte opmerking maken over de op 28 juni jl. in PS aangenomen motie met een oproep aan het Rijk om externe bedreigingen voor de Waddenzee (zoals mijnbouw) te verminderen en te stoppen. Afgelopen week is nog maar eens duidelijk geworden hoe relevant deze motie is. De demissionair minister van Economische Zaken wil namelijk vergaande besluiten nemen over mijnbouw in het Waddengebied door vergunningen te verlenen aan Shell en ExxonMobil voor gasboringen onder de Waddenzee. Op grond van de op 28 juni jl. aangenomen motie lijkt het de heer Cardol duidelijk dat de Waddenprovincies hier mordicus tegen zijn en het niet zullen nalaten om dit aan het Rijk kenbaar te maken.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) concludeert dat er niet langer (intensief) wordt ingezet op het vergroten van het bewustzijn en de verbondenheid bij bewoners en bezoekers betreffende het cultuurhistorisch erfgoed: "*Nadere inzet zal veel tijd vergen en de effecten zullen niet snel zichtbaar worden.*" Mevrouw Jellema vindt dit een gemiste kans. Anderzijds staat er in hoofdstuk 11 dat er meer inzet gepleegd zal worden op communicatie, onder meer door inzet op digitale media. Mevrouw Jellema hoort hierop graag een reactie van de gedeputeerde. Tot slot toont zij een fles met daarop de tekst "*Wees wijs met de Waddenzee*".

De heer **Van Tiggelen** (PVV) meent dat het Uitvoeringskader best wel wat positieve punten bevat. Anderzijds staan er ook een aantal minder geslaagde elementen in, zoals groene waterstof. Waterstof als energiedrager is buitengewoon omslachtig en inefficiënt. Bovendien is het hoog corrosief en binnen een breed concentratiespectrum explosief. Mocht men zich er nader in willen verdiepen, dan kan de heer Van Tiggelen de literatuur van Samuel Furfari aanbevelen met de veelzeggende titel "*The Hydrogen Illusion".*

Voorts zou het Waddengebied moeten bijdragen aan de energietransitie. De heer Van Tiggelen voorziet dat de energietransitie ook in de provincie Noord-Holland zal mislukken, net als elders in de wereld. Hetgeen fysiek onmogelijk is, gaat gewoon niet gebeuren, ook niet als men daar democratisch toe besluit.

Mevrouw **De Groot** (SP) merkt op dat het geld voor het Waddenfonds er gekomen is doordat het kabinet Paars II wilde boren naar gas onder de Waddenzee. Het Waddenfonds zou ervoor moeten zorgen dat de negatieve effecten van gaswinning op de natuur- en de landschapswaarden in het Waddengebied werden weggenomen. Mevrouw De Groot sluit zich aan bij de woorden van de heer Cardol (GL). Statenbreed is een motie aangenomen om ervoor te zorgen dat er geen delfstoffen meer gewonnen worden onder de Waddenzee, maar dat blijkt nu ineens wel weer het geval te zijn. Hiertegen zijn ook protesten van de Waddenvereniging. Men meent dat er eigenlijk nog steeds niet voldoende wordt gedaan aan het milieu rond de Waddenzee en dat er steeds rekening wordt gehouden met de economie en leefbaarheid. Er is een 50/50-balans afgesproken, maar wellicht is er een mogelijkheid om deze te veranderen.

Tot slot vraagt mevrouw De Groot hoe het staat met de nulmetingen die voorheen niet gedaan werden. Zijn

deze inmiddels verricht, teneinde na te gaan of het Natura 2000-gebied daadwerkelijk is opgeschoten met de subsidies? Als de metingen toch worden doorgezet, mag er wat mevrouw De Groot betreft ook een nulmeting komen voor de effecten van de nieuwe gasboringen.

> De heer **De Wit** (VVD) meent dat het zeer belangrijk is om afspraken uit het verleden over de verdeling van ecologische en economische gelden te waarborgen. Mevrouw De Groot (SP) en de heer Cardol (GL) wezen op de gasboringen. Welke rol zien zij echter voor de provincie op dat punt? De provincie is immers niet bevoegd.

Mevrouw **De Groot** (SP) antwoordt dat PS in ieder geval een motie hebben aanvaard waarin zij zeggen dat er niet meer geboord mag worden.

Statenlid **Kostic** (PvdD) beaamt dat het werelderfgoed ontzettend belangrijk is. Vandaag en in PS doet zich een unieke gelegenheid voor om ook echt bij te sturen en het erfgoed net even wat beter te beschermen. Het is goed om dat te benadrukken. De Staten kunnen dit doen aan de hand van voorstellen tot wijziging. Statenlid Kostic schetst kort drie fundamentele voorstellen. De rest volgt per mail.

Allereerst moet er voor eenieder sprake zijn van een win-winsituatie. In het Uitvoeringskader staat dat programma's en projecten altijd moeten bijdragen aan het realiseren van ten minste een van de vier hoofddoelen van het Waddenfonds. Het is nog onduidelijk welk effect de huidige goedgekeurde projecten hebben gehad op de vier hoofddoelen van het Waddenfonds, omdat de monitoring daarvan pas echt start in 2023. Wel is duidelijk dat de natuur van het Waddengebied nog altijd in kritieke toestand verkeert. Tegelijkertijd is er op dit moment te weinig geld om alle projecten en initiatieven mogelijk te maken. Dit vraagt om heldere keuzes en sturing vanuit het Waddenfonds voor maximale bescherming en versterking van de ecologie. Het mooie is dat ook met de huidige gelijke verdeling van gelden over ecologie en economie er kansen liggen om de ecologie verder te versterken. Dat kan als de provincie ervoor kiest om bij de allocatie van de gelden voor projecten bij hoofddoel C, oftewel economie, vanaf nu zo veel mogelijk alleen economische projecten te kiezen die niet alleen geen schade aanrichten aan de natuur, maar ook de natuurwaarden van het gebied versterken. Daarmee zou de provincie zich houden aan 50/50-afspraken en haalt zij in de laatste fase van het Waddenfonds het maximale eruit voor het fundament van ons bestaan, oftewel de ecologie. Economie die ecologie versterkt: een win-winsituatie.
In andere provincies kon dit voorstel rekenen op bijval van onder anderen D66 en GroenLinks. De Partij voor de Dieren hoopt op eenzelfde situatie in Noord-Holland.

Een tweede belangrijk punt voor de Partij voor de Dieren is uiteraard dierenwelzijn. De maatschappij vraagt om een betere regeling van het dierenwelzijn in beleid en investeringen. De provincie gaat hier gelukkig in mee. Het past ook mooi in de geest van het Waddenfonds. De Partij voor de Dieren komt met een aantal voorstellen hierover. Allereerst wordt bij het selecteren van de te subsidiëren activiteiten dierenwelzijn expliciet meegewogen en wordt bij projecten die dierenbelangen raken proactieve input van dierenwelzijnsorganisaties gevraagd.

Het derde voorstel is als volgt. Een van de aanbevelingen uit de evaluatie is het instellen van een einddoel voor het Waddenfonds. De Partij voor de Dieren zou de wetenschappers van onder meer de Rijksuniversiteit Groningen willen volgen en als einddoel het streven naar grootschalig voedselwebherstel willen instellen.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) wijst in het kader van dierenwelzijn op het bericht van hedenmorgen dat er een

ongekend groot aantal bruinvissen is aangespoeld op de Waddeneilanden.

Op pagina 21 van het Uitvoeringsbeleid staat dat de Stuurgroep Waddenprovincies (SWP) over initiatieven adviseert en dat het Dagelijks Bestuur (DB) de besluiten neemt. Wie zit er in de SWP? Hoe wordt voorkomen dat het DB moet beslissen over voorstellen waar het zelf bij betrokken is?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) geeft aan dat haar fractie eraan hecht dat steeds wordt bewerkstelligd dat 50% naar ecologische projecten gaat en 50% naar duurzaam economische projecten. Zij zou dit graag gehandhaafd zien. Het CDA vindt het idee van de Partij voor de Dieren heel erg goed gevonden, maar men zou dan ook moeten zeggen dat het geld alleen gaat naar ecologieprojecten die ook de economie versterken. In dat geval moet het over en weer gaan.

In het stuk wordt gezegd dat het bestuur diverse werkbezoeken wil organiseren, maar dat er niet veel belangstelling voor is. Collega Diana Dekker (CDA) heeft dit onderwerp in portefeuille en heeft wel degelijk belangstelling voor een werkbezoek. Als dit geconcretiseerd kan worden, dan is dat welkom.

De **voorzitter** geeft aan dat er thans een inventarisatie gaande is voor de werkbezoeken.

> Statenlid **Kostic** (PvdD) bedankt het CDA voor het deels steunen van het voorstel van de Partij voor de Dieren. Erkent het CDA dat het Waddenfonds vanaf het begin gericht was op het versterken van de ecologie? Als er toch een win-winsituatie kan worden gerealiseerd, is het logisch om in te zetten op maximale ecologische winst en op het streven dat de economie daar ook nog eens van profiteert. Wat is daar precies op tegen?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) antwoordt dat de afspraak luidt dat 50% naar ecologische projecten gaat en 50% naar duurzaam economische projecten. Daar houdt de het CDA aan vast. Verder is er natuurlijk niets op tegen om de ecologie zo maximaal mogelijk te versterken.

De **voorzitter** bedankt de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn en geeft het woord aan gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):
Gedeputeerde Loggen bedankt de Statenleden voor hun vragen. Deze tonen aan hoezeer men zich in Noord-Holland betrokken voelt bij hetgeen in de Waddenzee gebeurt.

De VVD, en ook andere partijen, refereerde aan de 50/50-verdeling. Bij het decentraliseren van het Waddenfonds is het als zodanig opgesloten in het Afsprakenstatuut. Sterker nog, het is destijds bij motie in de Tweede Kamer afgedwongen en verwerkt in het handelen. Dit is terug te vinden in het Uitvoeringskader. Als daadwerkelijk wordt ingezoomd op een project zal er in de details altijd wel iets meer van het een of het ander te vinden zijn. De provincie houdt zich echter in generieke zin vast aan de 50/50-verdeling.

Iedereen die in het Waddengebied werkt, kan beamen dat er sprake is van een ecologische bewustwording. Deze zit ook opgesloten in het handelen. Tegelijkertijd wonen, werken en recreëren er al honderden jaren mensen aan de randen van het Waddengebied. Om draagvlak te creëren, acht gedeputeerde het verstandig dat projecten die op een verantwoorde en duurzame manier uitgevoerd kunnen worden, ook ondersteund worden.

De heer De Wit (VVD) vroeg naar de innovaties. Deze blijven zeker mogelijk, ook op basis van de 50/50-verdeling. De zorg van de VVD over de financiering van innovaties in fase 5 in plaats van fase 4 deelt gedeputeerde op dit moment niet. De reden is dat de provincie nu echt wil gaan werken aan de uitrol. Op dit moment is dat nog niet aan de orde in fase 4. Mocht die zorg alsnog ontstaan, dan zullen GS er tijdig bij PS op terugkomen.

Gedeputeerde Loggen meent dat het IPCC-rapport bij eenieder in bestuurlijk Nederland bekend is, zo ook bij het Waddenfonds. Het klimaat verandert. Ook dit jaar laat extremen zien. Gedeputeerde gaat thans niet de discussie aan of dit komt door menselijk handelen of dat het een natuurlijk verschijnsel is. Uiteindelijk heeft de provincie wel te maken met de gevolgen ervan. Men moet er alles aan doen om zich hierop voor te bereiden. De provincie moet gewoon zorgen dat de inwoners van Noord-Holland droge voeten blijven houden en dat hun huizen niet wegspoelen. Als gedeputeerde Water en Wadden merkt gedeputeerde Loggen op dat er volop aandacht is voor de mogelijke gevolgen. De eerdere rapporten zijn voor zover als mogelijk al betrokken bij onderhavig Uitvoeringskader.

Mevrouw Jellema (PvdA) stelde eigenlijk de moeilijkste vraag. Bewustwording laat zich heel slecht meten. Er moeten derhalve keuzes worden gemaakt.

De vraag van de SP over de nulmetingen rondom Natura2000 en de gaswinning zou eigenlijk aan het Rijk voorgelegd moeten worden. De monitoring richt zich op projecten die de provincie uitvoert en waarin het Rijk geen taak heeft.

In de motie waarop de heer Cardol (GL) en mevrouw De Groot (SP) inzoomden, wordt opgeroepen om de mening van de Staten van Noord-Holland uit te dragen, namelijk dat zij tegen de boringen in de Waddenzee zijn. Dit standpunt draagt gedeputeerde daar waar nodig en toepasselijk, gevraagd en ongevraagd, in de respectievelijke gremia uit. In de vorige Statenperiode zijn er ook reeds van dergelijke moties aangenomen. Het zou fijn zijn als het Rijk zich hier iets van aantrekt, maar formeel gezien is het daartoe niet verplicht. Iedere keer dat de provincie geconfronteerd wordt met een handeling vanuit het Rijk die contrair is aan hetgeen waartoe PS oproepen in een motie, legt gedeputeerde dat ook namens PS keer op keer terug bij de verantwoordelijke bewindspersonen. Het is echter niet zo dat de provincie verordonneerd heeft dat het niet mag. Die macht heeft de provincie immers niet. Gedeputeerde hoopt dat mevrouw De Groot en hij elkaar aanvoelen over wat er bedoeld wordt en dat het ook op die manier wordt uitgevoerd.

De Partij voor de Dieren maakte de opmerking dat er op dit moment niet voldoende geld zou zijn. Dat signaal is gedeputeerde niet bekend. Voor zover hij weet, zijn voor alle toegekende projecten voldoende middelen. Voorts probeert de provincie de stakeholders (o.a. de Vogelbescherming) in het Waddengebied te betrekken bij de relevante projecten, aangezien deze over heel veel kennis beschikken.

> Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft het Waddenfonds hierover gesproken. Laatstgenoemde gaf aan dat de contacten hierover te beperkt zijn. Naast de vogels zijn er natuurlijk veel meer dieren, zoals vissen, die geraakt worden door het beleid. Het zou dus goed zijn om ook de Vissenbescherming of De Faunabescherming aan tafel uit te nodigen voor het leveren van input.

Gedeputeerde **Loggen** merkt op dat dierenwelzijn geen thema binnen het Waddenfonds is. De provincie probeert de stakeholders bij de relevante projecten te betrekken, maar zal er niet iets separaats voor

optuigen.

Voorts is er een vraag gesteld over de Stuurgroep Waddenprovincies. Deze bestaat uit Waddengedeputeerden, onder wie gedeputeerde Loggen. Laatstgenoemde heeft ook zitting in het Waddenfonds. De SWP is ook een belangrijk voorportaal wat betreft het Investeringskader Waddengebied. Naar aanleiding van een opmerking in het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer heeft Noord-Holland een scheidslijn aangebracht. De provincie is zich immers terdege bewust van een mogelijke "dubbele pettenproblematiek". Gedeputeerde Loggen kan vanuit zijn portefeuille nooit zelf een inhoudelijk project indienen. Dit zal door een andere gedeputeerde onder de hoede moeten worden genomen. De provincie Friesland heeft ervoor gekozen om een andere gedeputeerde zitting te laten nemen in het Waddenfonds en de provincie Groningen volgt hierin het Noord-Hollandse model.

> Statenlid **Kostic** (PvdD) vraagt hoe gedeputeerde Loggen het einddoel van het Waddenfonds ziet? Staat hij ervoor open om ieder geval te kijken naar de suggesties van de Rijksuniversiteit Groningen (die toentertijd aan het Waddenfonds was verbonden) om als einddoel de voedselwebben te herstellen?

Gedeputeerde **Loggen** meent dat deze vraag iets meer behelst dan een eenvoudig "ja" of "nee". Hij neemt derhalve eerst contact op met zijn Waddencollega's om te bespreken hoe zij erin staan en hoe een en ander leeft binnen dier Staten. Aansluitend zal hij er bij Statenlid Kostic (PvdD) c.q. de commissie op terugkomen.

De **voorzitter** vraagt of gedeputeerde kan toezeggen dat hij hierop zal terugkomen vóór vaststelling in PS op 13 september a.s.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt bevestigend.

De **voorzitter** meent dat er nog een vraag van de heer De Wit (VVD) onbeantwoord is gebleven.

> De heer **De Wit** (VVD) beaamt dat dit zijn vraag over het zogeheten "Afrondingsplan" betreft. Wanneer worden Provinciale Staten daarbij betrokken?

Gedeputeerde **Loggen** zegt toe contact op te zullen nemen met zijn Waddencollega's teneinde hiervoor een goede modus te vinden.

De **voorzitter** bedankt gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording en constateert dat er geen behoefte is aan een tweede termijn.
De Partij voor de Dieren gaf een aantal malen aan met een voorstel te zullen komen, wellicht in de vorm van een motie. De voorzitter concludeert derhalve dat het concept-Uitvoeringskader als een bespreekstuk zal worden doorgeleid naar de PS-vergadering op 13 september a.s. Daaraan voorafgaand zal gedeputeerde Loggen navraag doen bij zijn Waddencollega's over het afrondingsplan en het einddoel.

M164-2021/PS 13-09-2021
AANGENOMEN

Motie Houd rekening met dierenwelzijn

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- inzet van het Waddenfonds en de bijbehorende projecten vaak raken aan belangen van vele dieren en hun leefomgeving;
- in een democratie alle belangen worden gewogen, dus ook die van de dieren;
- het Uitvoeringskader van het Waddenfonds nergens expliciet dierenwelzijn noemt;
- de maatschappij steeds sterker vraagt dat er bij investeringen, beleid en afweging van belangen beter rekening wordt gehouden met dierenwelzijn;

gehoord de discussie,

spreken uit:

- ook in het kader van het Waddenfonds dierenwelzijn belangrijk te vinden;

en roepen het Waddenfonds op:

- om bij de selectie van de te ondersteunen activiteiten/projecten expliciet dierenwelzijn mee te laten wegen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic,	Ayşe Er,	Eric Jensen
Partij voor de Dieren	GroenLinks	JA21

Hieronder de beantwoording van de twee openstaande vragen van de commissie NLG 30 augustus 2021 inzake Uitvoeringskader Waddenfonds.

Of, hoe en wanneer worden de Staten betrokken bij het afrondingsplan van het Waddenfonds? Het verzoek is om dit in een vroeg stadium te doen.

De Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds loopt tot 1-1-28. Bij de bespreking van het Uitvoeringskader zijn in sommige provincies opmerkingen gemaakt over of het Waddenfonds na 2028 niet verder zou moeten gaan. Bekend is dat het Waddengebied in 2028 niet af is maar ook dat er geen financiële voeding van het Waddenfonds is na 2026. In het afrondingsplan komen verschillende onderdelen aan de orde. Bijvoorbeeld de vraag of de provincies verder willen met een (soort van) Waddenfonds. Hoe de provincies de borging van nog beschikbare/vrijvallende middelen na afronding wil organiseren. Maar ook de borging van de project resultaten en de organisatorische afwikkeling zijn onderdelen van het afrondingsplan. Wat betreft de borging van resultaten en organisatorische afwikkeling dit zijn meer inhoudelijk/bedrijfsmatige afwegingen die passen binnen de verantwoordelijkheid van het DB. Als het gaat om evt. behouden of verder ontwikkelen van het Waddenfonds, besluiten nemen over hoe om te gaan met de nog beschikbare/vrijvallende middelen na 2027 dat is aan Provinciale Staten. De planning is dat 29 oktober het DB van gedachten wisselt over de afronding. Vervolgens spreekt het DB op 19 november met de KC over dit onderwerp. Het voorstel is om na deze gesprekken de Staten eind 2021 per brief te informeren over de procesgang van het afrondingsplan, waarbij de verwachting is dat medio 2022 de Staten een voorstel kunnen verwachten over de afronding van het Waddenfonds.

Kan als doel aan het Uitvoeringskader worden toegevoegd het herstellen van het voedselweb?

In het verleden (bijv. Waddensleutels) en dit moment (bijv. Waddentools) maakt het Waddenfonds projecten mogelijk die onderzoek doen naar het herstel van het voedselweb. In het concept Uitvoeringskader is ook opgenomen bij de doelspecificaties (blz. 13) dat we streven naar een evenwichtiger voedselweb. Er is dus alle ruimte om hier projecten/programma's op te ontwikkelen waar wij subsidie aan kunnen verstrekken.

Om het als een hoofddoel toe te voegen aan het Uitvoeringskader of als doel belangrijker te maken dan de huidige doelen is niet voor de hand liggend. De huidige vier hoofddoelen kennen geen volgorde van belangrijkheid, het ene hoofddoel is niet belangrijker dan het andere hoofddoel. Daarnaast zijn de hoofddoelen in het bestuursakkoord met het Rijk vastgelegd en kunnen we die niet eenzijdig aanpassen. Om het als doel belangrijker te maken dan de andere doelen is ook niet voor de hand liggend. Het kan de verdeling van middelen 50% ecologie en 50% economie onder druk komen te staan en dat is een harde afspraak gemaakt in het Bestuursakkoord.

M159-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Motie win-win voor ecologie en economie

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- in het Uitvoeringskader Waddenfonds (blz. 17) staat dat de voorkeur uitgaat naar projecten die een bijdrage leveren aan de realisatie van meerdere van de eerste drie doelen van het Waddenfonds (A, B en C) of onderliggende gespecificeerde doelen (meervoudige doelrealisatie);

overwegende dat:

- het Waddenfonds aanvankelijk bedoeld is om de natuurwaarden van de Waddenzee te versterken, als compensatie voor de natuurschade die is veroorzaakt door gasboringen in de Waddenzee;
- de Waddenzee om meerdere redenen een uniek en zeer belangrijk internationaal natuurgebied is;
- de natuur van de Waddenzee nog altijd in kritieke toestand verkeert;
- de natuur in de eindfase van het Waddenfonds een boost kan krijgen als het Waddenfonds ervoor kiest om vanaf nu zoveel mogelijk alleen economische projecten (hoofddoel C) te kiezen die óók de natuurwaarden (hoofddoel A en/of B) van het gebied versterken;
- daarmee kunnen we ook de bestuurlijke afspraken voor de 50/50-verdeling blijven respecteren;
- dit ook mogelijk is, bijvoorbeeld door toeristisch aanbod zodanig te versterken dat dit een plus oplevert voor de natuur, door duurzame landbouw te versterken door over te schakelen naar biologische landbouw (vermindering emissies, bijdrage aan biodiversiteit), door duurzame energie natuurinclusief op te wekken, etc.;
- versterking van de natuurwaarden een economische factor ís: per jaar bezoeken immers 1,3 miljoen mensen de Wadden, juist om die unieke natuurwaarden, het landschap en de rust;

gehoord de discussie,

verzoeken het Waddenfonds om:

- de programma's en projecten van hoofddoel C (economie) zoveel mogelijk ook te laten bijdragen aan het realiseren van hoofddoel A en/of B (vergroten en versterken natuur- en landschapswaarden, en verminderen/wegnemen extern bedreigingen) van het Waddenfonds;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic	Anna de Groot	Süleyman Koyuncu
Partij voor de Dieren	SP	DENK

M160-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie Veerkrachtig voedselweb als streefbeeld

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat;

- het Uitvoeringkader Waddenfonds 2021-2027 een laatste directe gelegenheid biedt aan PS om scherpere kaders mee te geven aan het Waddenfonds;
- het Waddenfonds compensatie is voor de schade aan natuur die de gasboringen hebben veroorzaakt en waarmee miljarden zijn verdiend;
- ecologisch herstel van de Waddenzee zeer dringend nodig is – de visstand is minder dan 10 procent van wat het ooit was;

overwegende dat:

- één van de aanbevelingen uit de evaluatie van het Waddenfonds is om aan te geven wat het Waddenfonds op het einde van haar bestaan bereikt wil hebben;
- wetenschappers van onder andere Rijksuniversiteit Groningen voor het Waddenfonds het grote belang van een grootschalig voedselwebherstel in het Waddengebied in beeld hebben gebracht en een voorstel hebben gedaan om dat tegen 2026 te realiseren[1] [2];
- voor het Gebiedsagenda Wadden 2050 is uitgewerkt wat de definitie en een toetsingselement in grootschalig voedselwebherstel is: 'Er is een duurzaam medegebruik mogelijk dat op een niet belastende manier gebruik maakt van de ecosysteemdiensten'[3];
- de doelen uit het concept Uitvoeringskader Waddenfonds (A t/m D) een duidelijke, overkoepelende focus missen;
- een overkoepelende focus op het streven naar voedselwebherstel helpt om sturing te geven aan goedkeuring van aangevraagde projecten;
- versterking van het voedselweb en dus de natuurwaarden een economische factor ís: per jaar bezoeken immers circa 1,3 miljoen mensen de Wadden, juist om die unieke natuurwaarden, het landschap en de rust;

gehoord de discussie,

roept het Waddenfonds op:

- om in het definitieve Uitvoeringskader Waddenfonds een veerkrachtig voedselweb als streefbeeld op te nemen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

---

[1] 20101020_WaddensleutelsStartsympLeeuwarden.ppt
[2] Waddensleutels — the University of Groningen research portal (rug.nl)
[3] Bijlage_Uitwerking_bij_Veerkrachtig_voedselweb_def.pdf (rijkewaddenzee.nl), 2018

M161-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

SP

DENK NOORD-HOLLAND

Motie Inzetten op opkopen Wadvissers en Waddengebied herstellen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- de visserij volgens wetenschappers een van de grootste externe bedreigingen is voor het ecosysteem van de Waddenzee;[1]
- het doel van een sterk en veerkrachtig voedselweb volgens wetenschappers op gespannen voet staat met de blijvende aanwezigheid van de visserijsector in de Waddenzee;[2]
- een grotere visstand meteen teniet gedaan kan worden door een toename van visserijactiviteit in het Waddengebied;[3]

overwegende dat:

- het Waddenfonds eerder gebruik heeft gemaakt van een tenderregeling garnalenvisserij om garnalenvissers op te kopen en vergunningen uit de markt te halen;
- zo'n opkoopregeling volgens het Waddenfonds de weg vrij maakt om gebieden voor het vissen op garnalen te sluiten en de ecologische waarden van de Waddenzee te versterken;
- het Waddenfonds reserveerde ongeveer 10 miljoen euro voor het opkopen van vergunningen van garnalenvissers op de Waddenzee, waarmee slechts 6,5 procent van de visserijgebieden in het gebied gesloten worden voor de garnalenvisserij;[4]
- van dat geld lijken 19 van de 89 garnalenvissers opgekocht te worden;
- de uitkoop langzaam gaat en de druk op het Waddengebied nog steeds groot is;

gehoord de discussie,

roept het Waddenfonds op:

- zich in te spannen bij het Rijk dat er toe wordt gewerkt naar het 100% opkopen van garnalenvissers in het Waddengebied en het innemen van (slapende) vergunningen uiterlijk in 2027;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic,	Anna de Groot	Süleyman Koyuncu
Partij voor de Dieren	SP	DENK

[1] https://eenvandaag.avrotros.nl/item/stop-met-vissen-op-de-waddenzee/
[2] https://www.volkskrant.nl/wetenschap/stop-met-vissen-in-de-waddenzee~be56683b/
[3] https://www.volkskrant.nl/wetenschap/stop-met-vissen-in-de-waddenzee~be56683b/
[4] https://www.dvhn.nl/groningen/wadden/Waddenfonds-maakt-10-miljoen-euro-vrij-voor-het-opkopen-van-garnalenvissers-op-de-Waddenzee-26726670.html

M162-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie Waddengeld niet naar vervuilende hobby

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- het Uitvoeringkader Waddenfonds 2021-2027 een laatste directe gelegenheid biedt aan PS om scherpere kaders mee te geven aan het Waddenfonds;
- de provincie en het Waddenfonds de bescherming en uitbreiding van natuur als belangrijke doelen zien en ook wordt ingezet op verbetering van de waterkwaliteit;
- de kaders van het Waddenfonds stellen dat activiteiten van het Waddenfonds de ecologie niet mogen schaden;
- er jaarlijks door sportvissers tienduizenden kilo's lood (vrachtwagens vol) in het milieu terechtkomen, wat sportvisserij een van de grootste bronnen van loodvervuiling maakt;[1]
- lood zeer giftig is en al bij zeer kleine hoeveelheden gevaarlijk is, met schadelijke gevolgen voor niet alleen voor de ecologie, maar ook voor de gezondheid, vooral bij jonge kinderen;
- hoewel er niet-bindende ambities zijn afgesproken met de belangenvertegenwoordiging van sportvissers om het gebruik van lood voor 2027 naar nul af te bouwen, komt dat niet goed van de grond en dit betekent dat minstens zolang het Waddenfonds loopt de vervuiling gewoon doorgaat;[2]
- het Waddenfonds zich inzet voor het borgen van rust en gezonde leefgebieden voor o.a. vogels en vissen;
- wilde dieren (waaronder vogels) steeds vaker gewond raken of doodgaan doordat ze in aanraking komen met rondzwervend vistuig (vishaken, visdraad, etc.);

overwegende dat:

- sportvisserij dus botst met het oorspronkelijke doel van bescherming van de ecologie van het Waddengebied en daarin levende dieren;

gehoord de discussie,

roepen het Waddenfonds op:

- In ieder geval tot 2027 niet te investeren in projecten die (deels) bedoeld zijn voor de sportvisserij;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic,
Partij voor de Dieren

---

[1] https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/vissen-met-giftig-lood-misdadig-als-je-weet-wat-het-met-de-gezondheid-van-een-kind-doet~abe1597a/
[2] https://www.bndestem.nl/bergen-op-zoom/vissen-met-giftig-lood-misdadig-als-je-weet-wat-het-met-de-gezondheid-van-een-kind-doet~abe1597a/

M163-2021/PS 13-09-2021
INGETROKKEN

Motie Gezamenlijke oproep aan Rijk vergunning gaswinning Ternaard-Ameland niet te verlenen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- het Rijk de vergunningprocedure voor de NAM voor gaswinning onder de Waddenzee, tussen Ternaard en Ameland, vergaand in gang heeft gezet[1];

overwegende dat:

- deze economische activiteit opnieuw gaat leiden tot grote natuurschade;
- Friese Statenfracties verontwaardigd zijn over het nieuwe besluit van het Rijk en de Waddenvereniging woedend[2] is:
- in de recente evaluatie van het Waddenfonds – eindrapport 'Koers houden in een zee van mogelijkheden' - wordt geconstateerd dat: "er nog nauwelijks sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee" en door het Waddenfonds gesteunde projecten tot nu toe juist op deze doelstelling achterblijven;
- het tegenstrijdig is dat vergunningen door het Rijk worden verstrekt die 'externe bedreigingen' vormen voor de natuur in de Waddenzee, terwijl de provincies via het Waddenfonds proberen die bedreigingen te verminderen;
- in alle provincies al een motie is aangenomen die zich verzet tegen o.a. gaswinning in het Waddengebied, in Noord-Holland ingediend door GL c.s. met de titel "Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen"[3];
- GS in Noord-Holland in de laatste commissievergadering heeft aangegeven dat die waar mogelijk de wens van PS aan het Rijk doorgeven, maar het nog niet duidelijk hoe en wanneer dat gebeurt;
- de inzet van GS nog vaag blijft en meer druk nodig is, juist in formatietijd;

gehoord de discussie,

roepen GS op:

- het liefst gezamenlijk, met de drie Waddenprovincies, het Rijk dringend te verzoeken de vergunning voor gaswinning Ternaard-Ameland níet te verlenen;
- en aan Provinciale Staten zo snel mogelijk te rapporten op welke wijze dat is gedaan;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic,	Anna de Groot	Michel Klein
Partij voor de Dieren	SP	CU

[1] Veel onbegrip over nieuwe boringen in de Waddenzee - NRC
[2] Friese Statenfracties verontwaardigd over gaswinning onder Waddenzee | NOS
[3] https://noordholland.partijvoordedieren.nl/moties/motie-oproep-externe-bedreigingen-voor-waddenzee-verminderen

M165-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie Niet investeren in viskwekerijen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- in het Uitvoeringskader Waddenfonds (blz.15) de mogelijkheid bestaat om te investeren in aquaculturen;

overwegende dat:

- het Waddenfonds aanvankelijk bedoeld is om de natuurwaarden van de Waddenzee te versterken;
- aquacultuur het kweken van waterplanten en –dieren, en dus investeren in viskwekerijen kan betekenen;
- viskwekerijen zijn een nieuwe vorm van industriële dierproductie en lossen het probleem van de overbevissing niet op;
- veel gekweekte vissen worden gevoerd met vismeel dat wordt gemaakt van in het wild gevangen vis[1];
- wetenschappers van Oxford Universiteit – in het grootste onderzoek naar de impact van ons voedsel op milieu (voedselvoetafdruk) – eerder concludeerden dat ook de viskwekerij een verrassend vervuilende sector is[2];
- het dierenwelzijn in Nederlandse viskwekerijen onacceptabel laag is, aldus onderzoek van Compassion in World Farming.[3] Vissen zijn niet in staat hun natuurlijke gedrag te vertonen, zoals rusten, foerageren en schuilen, omdat ze in zeer hoge aantallen worden gehouden in kale bassins, die drastisch afwijken van hun natuurlijke leefomgeving;
- in 2018 de Raad voor Dieraangelegenheden – dé adviesraad voor het Rijk op het gebied van dierenwelzijn – concludeerde dat er veel meer aandacht moet komen voor dierenwelzijn en dat dat tot nu toe nauwelijks gebeurt[4];

gehoord de discussie,

verzoeken het Waddenfonds om:

- om niet te investeren in viskwekerijen;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

---

[1] https://www.trouw.nl/nieuws/viskwekerijen-slecht-voor-wilde-vis~b65550ea/
[2] https://www.theguardian.com/environment/2018/may/31/avoiding-meat-and-dairy-is-single-biggest-way-to-reduce-your-impact-on-earth
[3] https://www.ciwf.nl/media/7445317/ciwf-rapport-kweekvissen-in-nederland-vee-industrie-onder-water.pdf?utm_campaign=fish&utm_source=link&utm_medium=ciwf
[4] https://www.rda.nl/publicaties/zienswijzen/2018/03/07/welzijn-van-vissen-verdient-meer-aandacht-van-overheid-en-andere-betrokken-partijen

M166-2021/PS 13-09-2021
INGETROKKEN

Motie Gezamenlijke oproep aan Rijk vergunning gaswinning Ternaard-Ameland niet te verlenen

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter behandeling van Waddenfonds: Uitvoeringskader 2021-2027 en evaluatie gemeenschappelijke regeling;

constaterende dat:

- het Rijk de vergunningprocedure voor de NAM voor gaswinning onder de Waddenzee, tussen Ternaard en Ameland, vergaand in gang heeft gezet[1];

overwegende dat:

- deze economische activiteit opnieuw gaat leiden tot grote natuurschade;
- Friese Statenfracties verontwaardigd zijn over het nieuwe besluit van het Rijk en de Waddenvereniging woedend[2] is:
- in de recente evaluatie van het Waddenfonds – eindrapport 'Koers houden in een zee van mogelijkheden' - wordt geconstateerd dat: "er nog nauwelijks sprake is van het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdommen van de Waddenzee" en door het Waddenfonds gesteunde projecten tot nu toe juist op deze doelstelling achterblijven;
- het tegenstrijdig is dat vergunningen door het Rijk worden verstrekt die 'externe bedreigingen' vormen voor de natuur in de Waddenzee, terwijl de provincies via het Waddenfonds proberen die bedreigingen te verminderen;
- in alle provincies al een motie is aangenomen die zich verzet tegen o.a. gaswinning in het Waddengebied, in Noord-Holland ingediend door GL c.s. met de titel "Motie Oproep externe bedreigingen voor Waddenzee verminderen"[3];
- GS in Noord-Holland in de laatste commissievergadering heeft aangegeven dat die waar mogelijk de wens van PS aan het Rijk doorgeven, maar het nog niet duidelijk hoe en wanneer dat gebeurt;
- de inzet van GS nog vaag blijft en meer druk nodig is, juist in formatietijd;

gehoord de discussie,

roepen GS op:

- het liefst gezamenlijk, met de drie Waddenprovincies, het Rijk opnieuw te wijzen op het standpunt van de provincies over gaswinning onder de Waddenzee en haar dringend te verzoeken de vergunning voor gaswinning Ternaard-Ameland níet te verlenen;
- en Provinciale Staten schriftelijk over het resultaat te informeren;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic,	Anna de Groot	Michel Klein
Partij voor de Dieren	SP	CU

[1] Veel onbegrip over nieuwe boringen in de Waddenzee - NRC
[2] Friese Statenfracties verontwaardigd over gaswinning onder Waddenzee | NOS
[3] https://noordholland.partijvoordedieren.nl/moties/motie-oproep-externe-bedreigingen-voor-waddenzee-verminderen

Provincie Noord-Holland

PS-vergadering

Dossiernummer	7225
Extern Zaak ID	1654598
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	13 september 2021
Agendapunt	12
Omschrijving	Vaststellen Perspectief Mobiliteit (VD-42).
Organisatieonderdeel	BEL/MOB

Geagendeerd	Vergaderdatum
Ingekomen stukken ter kennisname	31 juli 2021
PS-vergadering	**13 september 2021**

Toelichting

De provincie Noord-Holland wil samen met haar partners werken aan slimme, duurzame en veilige mobiliteit in Noord-Holland. De provincie geeft een overzicht van haar beleidsprincipes op het gebied van mobiliteit in het Perspectief Mobiliteit.

Perspectief Mobiliteit

Slim – Schoon - Veilig

Lees verder

Voorwoord

Dit 'Perspectief Mobiliteit' biedt de lezer een mooi overzicht van de inzet van de provincie Noord-Holland op mobiliteit, in relatie tot opgaven als bereikbaarheid, verstedelijking, leefbaarheid, gezondheid, klimaatverandering en energietransitie.

Iedere dag zijn in Noord-Holland mensen en goederen op weg naar hun bestemming. Lopend, met de fiets, de bus, de (vracht)auto of per schip, of een combinatie daarvan. De drukte op de Noord-Hollandse mobiliteitsnetwerken neemt de komende jaren alleen maar toe. Dat levert naast files en overvolle bussen en treinen ook extra CO_2-uitstoot op.

Door corona moeten veel mensen thuis werken, waardoor veel ritten naar het werk zijn weggevallen. We hebben daardoor wel ontdekt dat thuiswerken kan. Ik hoop dat we dat gedeeltelijk zullen blijven doen. Maar zelfs dan verwacht ik, doordat er veel Noord-Hollanders bij komen, een groei van het aantal reizigers. Dat vraagt om ander reisgedrag met andere vervoermiddelen en de inzet van slimme systemen. Slim, schoon en veilig reizen, daar gaan we voor in Noord-Holland. Door middel van het verminderen, veranderen en verbeteren van mobiliteit zorgen we voor duurzame, slimme en betaalbare mobiliteit. We leggen de focus op een grotere rol voor actieve mobiliteit, OV en de ketenreis.

Naast investeringen in slimme en duurzame oplossingen ligt er ook een grote (financiële) opgave voor het onderhouden en vervangen van onze bestaande infrastructuur. We kunnen helaas niet alles (tegelijk) doen en zullen moeten prioriteren en keuzes maken.

Dit kunnen en willen we niet alleen doen. We zoeken nadrukkelijk de samenwerking met onze partners op. Ik vind het mooi dat in Noord-Holland overheden en andere stakeholders zo goed samenwerken. Met dit Perspectief Mobiliteit hebben we in beeld waar de uitdagingen liggen. We zijn er klaar voor en we gaan, samen met u, aan de slag om te kijken welke maatregelen het meest kansrijk zijn.

Jeroen Olthof

Gedeputeerde Mobiliteit en Bereikbaarheid
Leefbaarheid, Gezondheid en Milieu
Luchtvaart en Schiphol.

Inhoud

2 | **Voorwoord**

4 | **1. Waarom een Perspectief Mobiliteit?**
5 1.1 Grote opgaven in samenhang bekijken
5 1.2 Toelichting op ons beleid
5 1.3 Overzicht en inzicht
6 1.4 Slimme keuzes nodig
6 1.5 Wat is het Perspectief Mobiliteit?
7 1.6 Leeswijzer

8 | **2. Waar moeten we mee aan de slag?**
9 2.1 Ontwikkelingen in mobiliteit
10 2.2 Verstedelijking, leefbaarheid niet-stedelijk gebied en mobiliteit
11 2.3 Klimaatverandering
13 2.4 Leefomgeving onder druk
13 2.5 Financiële opgave
14 2.6 Hoofdopgaven voor mobiliteit

17 | **3. Beleidsinzet**
18 3.1 Inzet op mobiliteitstransitie
22 3.2 Hoofdkeuzes op provinciaal schaalniveau

31 | **4. Hoe gaan we dit doen?**
32 4.1 Samenwerken
34 4.2 Strategische agenda's mobiliteit
35 4.3 Uitvoering

37 | **5. Financiële middelen en keuzes maken**
38 5.1 Beperkte beschikbaarheid financiële middelen
38 5.2 Prioriteren
40 5.3 iNHi: instrument voor prioritering
40 5.4 Zoeken naar meer middelen

42 | **Bijlage: beleidsprincipes omgevingsvisie**

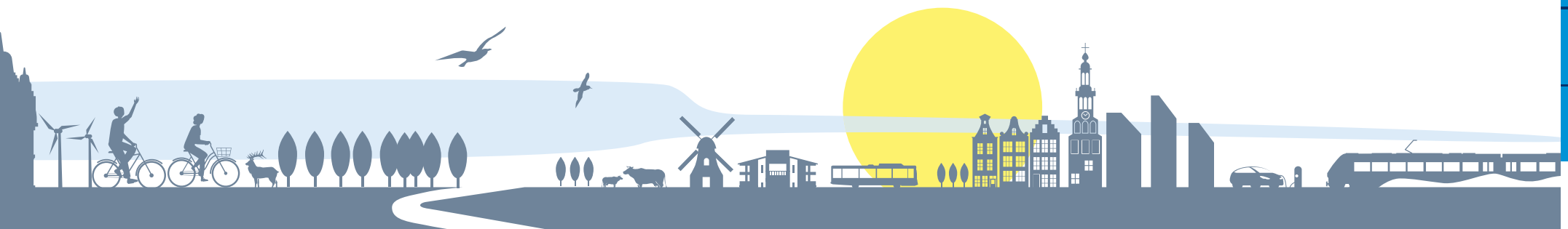

1. Waarom een Perspectief Mobiliteit?

1.1 Grote opgaven in samenhang bekijken

De provincie Noord-Holland staat samen met alle organisaties en inwoners voor enorme veranderingen. De bereikbaarheid in Noord-Holland is de afgelopen jaren steeds meer onder druk komen te staan. We zien dat de mobiliteitsnetwerken in en tussen steden en kernen vaak overbelast zijn en voor hinder voor de omgeving zorgen.

De groei van het aantal inwoners en de werkgelegenheid zorgt voor meer mobiliteit, meer vraag naar energie en meer vraag naar ruimte en infrastructuur. Er zijn integrale keuzes voor mobiliteit in relatie tot andere verstedelijkingsopgaven nodig om problemen te voorkomen of op te lossen.

Onze energieopwekking wordt duurzaam en nieuwe, schone brandstoffen worden voor iedereen toegankelijk. Deze energietransitie is de basis voor schone mobiliteit, maar vraagt ook om infrastructuur en logistiek voor deze nieuwe brandstoffen (met name elektrisch en waterstof).

Deze grootschalige veranderingen zijn nodig om de klimaatsverandering te remmen en Nederland te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering[1]. Dit vraagt ook wat van de mobiliteit. In het kader van het Klimaatakkoord en het Schone Luchtakkoord heeft de provincie zich gecommitteerd aan verbeterdoelen.

Het Perspectief Mobiliteit probeert deze hoofdopgaven bij elkaar te brengen en de beleidsinzet te formuleren waarmee we de ontwikkelingen goed kunnen faciliteren. Het Perspectief Mobiliteit vormt daarmee ook een liniaal waarlangs we onze plannen leggen om te controleren of we op de goede weg zijn.

1.2 Toelichting op ons beleid

De provincie heeft een centrale rol in diverse regionale uitwerkingen. De Omgevingsvisie NH2050 beschrijft het beleid van de provincie, ook op het gebied van mobiliteit. De vraagstukken die spelen vragen echter soms aanscherping of toelichting, zodat we meer focus creëren voor onszelf en voor onze gesprekspartners.

1.3 Overzicht en inzicht

De provincie participeert in veel gremia en samenwerkingsverbanden. Zo wordt in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) samengewerkt op verschillende beleidsterreinen, is er de Rijk-regio samenwerking Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB), wordt met 47 gemeenten in 7 regio's[2] en de Vervoerregio Amsterdam samengewerkt en stemmen we af met diverse instellingen, belangenorganisaties, vervoerders en andere partners. In deze overleggen worden soms ook keuzes en afspraken gemaakt.

1 Klimaatbeleid | Klimaatverandering | Rijksoverheid.nl
2 De regio's Kop van Noord-Holland, Regio Alkmaar, West-Friesland, Zuid-Kennemerland – IJmond, Gooi en Vechtstreek, Amstelland - Meerlanden en Zaanstreek – Waterland.

In 2020 en 2021 heeft de corona-pandemie de samenleving en economie stevig door elkaar geschud. Hierdoor is het mobiliteitsbeeld buiten veranderd. We verwachten dat na de periode met Corona-maatregelen het mobiliteitsbeeld zich deels herstelt, maar ook dat sommige effecten structureel zijn. Zo zal thuiswerken en flexibeler omgaan met werktijden een blijvend effect hebben op vervoerpatronen en zal de (elektrische) fiets een grotere rol krijgen in de mobiliteit. Voor het OV is onduidelijk in welke mate en wanneer herstel van het OV-gebruik plaatsvindt en wat dit betekent voor investeringen voor de toekomst. Zowel voor de weg als voor OV is niet duidelijk in welke mate de (hyper)spits weer zo druk wordt als voorheen.

De corona-pandemie is geen aanleiding voor het Perspectief Mobiliteit, maar de verandering in gedrag van mensen biedt kansen voor de beleidsambities in dit Perspectief Mobiliteit.

Voor het thema mobiliteit bundelen we deze keuzes en afspraken in het Perspectief Mobiliteit, dat daarmee overzicht en inzicht biedt voor onszelf en onze partners.

1.4 Slimme keuzes nodig

Rijk en regio hebben niet de middelen om knelpunten uitsluitend via infrastructuur op te lossen. Er is structureel minder geld door toenemende beheer en onderhoudskosten, waardoor minder geld overblijft om nieuwe opgaven te financieren. Dit heeft grote gevolgen voor de bereikbaarheid van de regio's in Noord-Holland. Daarom moeten we prioriteiten stellen en zijn slimme keuzes nodig.

1.5 Wat is het Perspectief Mobiliteit?

De Omgevingsvisie NH2050[3] is het kader voor het Perspectief Mobiliteit. Het Perspectief Mobiliteit geeft een uitwerking van de principes voor verstedelijking en bereikbaarheid en van de opgave duurzame verstedelijking en mobiliteit uit het coalitieakkoord. Daarmee heeft het ook raakvlakken met de opgaven klimaat- en energietransitie, leefbaarheid en economie en vitaal landelijk gebied. Het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' geeft richting aan waarop in de periode 2019-2023 ingezet wordt.

Het Perspectief Mobiliteit is dan ook geen nieuw beleid. Het is een bundeling en toelichting op het bestaande beleid en geeft daarmee inzicht en overzicht van die beleidsinzet en keuzes die reeds zijn gemaakt. Het zet de keuzes ook in perspectief: het passende schaalniveau, op welke termijn ze spelen en hoe ze samenhangen.

Het Perspectief Mobiliteit biedt een kapstok voor prioriteren en afwegen van ambities en maatregelen. Het maakt de keuzes nog niet.

De provincie kiest ervoor het mobiliteitsbeleid voor Noord-Holland samen met partners te ontwikkelen. De kaders staan in de omgevingsvisie, maar de invulling daarvan ontwikkelen we onder andere in de samenwerking binnen Noord-Holland-Noord, de MRA en in de Rijk-regio samenwerking Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB).

Het Perspectief Mobiliteit geeft een overzicht van keuzes die we zelf en met partners reeds gemaakt hebben en is de inzet van de provincie voor die samenwerking.

SAMEN BOUWEN AAN BEREIKBAARHEID

HET GEBIEDSGERICHTE BEREIKBAARHEIDSPROGRAMMA METROPOOLREGIO AMSTERDAM

3 De omgevingsvisie sluit aan op de kaders van de NOVI, de Nationale Omgevingsvisie.

Perspectief Mobiliteit geeft de koers aan

Het Perspectief Mobiliteit biedt een overzicht van het provinciale beleid op het gebied van mobiliteit. Het is daarmee een uitwerking van de omgevingsvisie en het handelingsperspectief duurzame verstedelijking en mobiliteit. Daarnaast baseert het Perspectief Mobiliteit zich op keuzes die samen met partners zijn en worden gemaakt in diverse samenwerkingsprogramma's. De vertaling naar de uitvoering vindt plaats in thematische en programmatische uitvoeringsprogramma's. De provincie wil graag per regio, samen met de regio en de Vervoerregio Amsterdam Regionale Agenda's Mobiliteit opstellen waarmee duidelijk wordt aan welke opgaven en projecten provincie en gemeenten in de regio samen willen gaan werken, naast de samenwerking in MRA-verband. Het Perspectief Mobiliteit brengt de provincie daarbij in.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de trends en ontwikkelingen op het gebied van bereikbaarheid, verstedelijking en klimaatopgaven en presenteert vervolgens 10 hoofdopgaven voor mobiliteit die hieruit voortvloeien. Daarna wordt in hoofdstuk 3 een overzicht gegeven van de beleidsinzet die de provincie op het gebied van mobiliteit heeft, inclusief een overzicht van alle processen en programma's die lopen om deze beleidsinzet te vertalen naar maatregelen en projecten. In hoofdstuk 4 beschrijven we vervolgens hoe we willen samenwerken met partners, welke rollen de provincie daarin heeft en hoe we de uitvoering georganiseerd hebben. Ten slotte geeft hoofdstuk 5 weer hoe we om willen gaan met schaarste in middelen en hoe we willen prioriteren en keuzes maken.

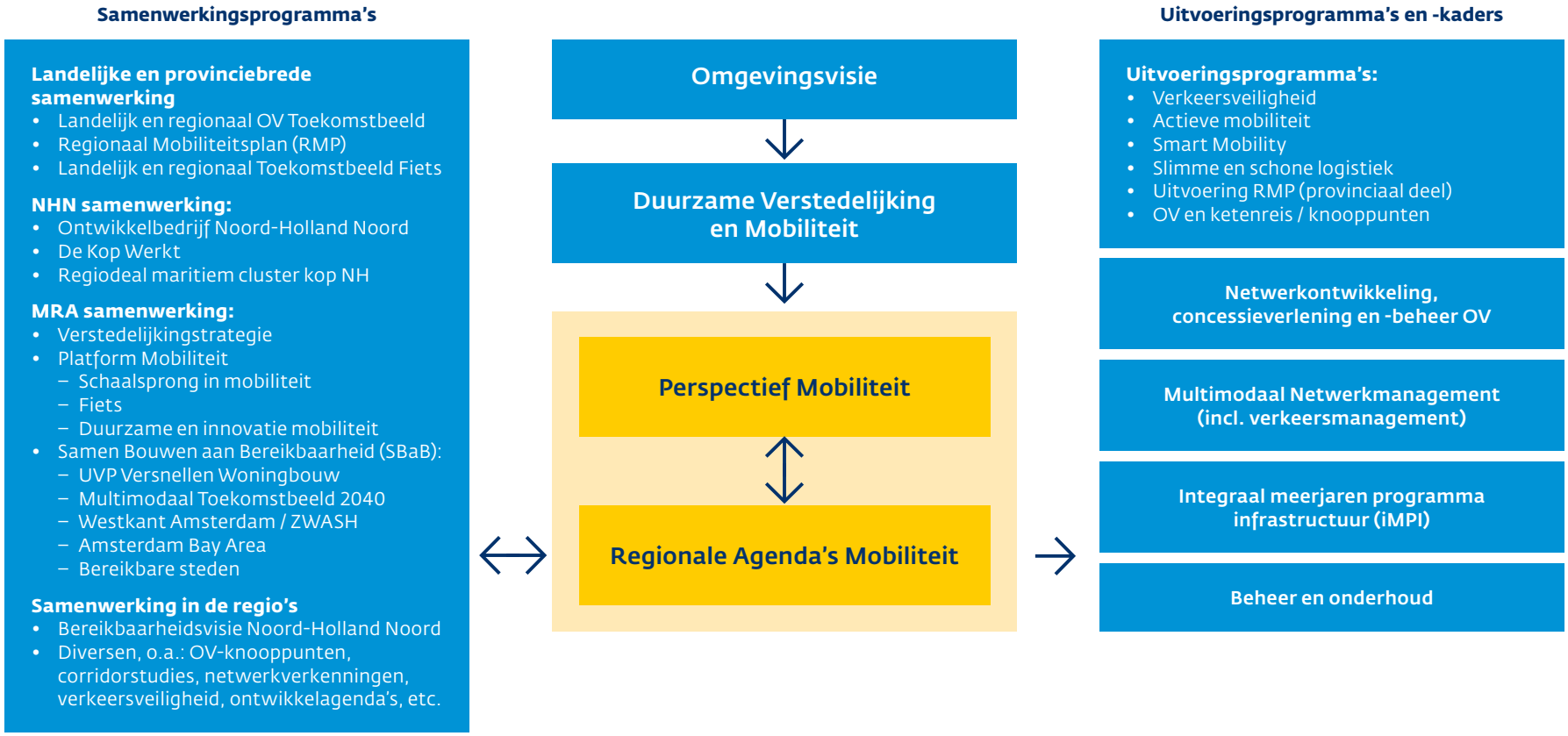

2. Waar moeten we mee aan de slag?

2.1 Ontwikkelingen in mobiliteit

Door de groei van wonen en werken in Noord-Holland neemt de behoefte aan mobiliteit verder toe. Het daily urban system[4] van de MRA dijt langzaam uit tot voorbij Alkmaar, Hoorn, Amersfoort en Leiden. Noord-Holland en in het bijzonder de MRA kent volgens huidige prognoses in 2040 de grootste woningbouwopgave en concentratie aan verkeersknelpunten van heel Nederland[5]. Mede daardoor staan ook de leefbaarheid en internationale concurrentiekracht door hinder en vertraging onder druk.

Zeker in stedelijke gebieden zijn lopen, fietsen, het OV, de auto en logistiek samen belangrijk voor een goede bereikbaarheid. Daarnaast wonen mensen steeds vaker op andere plekken dan waar ze werken en nemen de reisafstanden en instroom in stedelijke gebieden toe. Daarbij ontbreken de fysieke ruimte, de milieuruimte en de middelen om elke vervoerwijze apart maximaal te faciliteren. Tegelijkertijd zien we dat er regionale verschillen zijn.

Door toenemende drukte op het wegennet en veranderingen in gedrag in het verkeer zien we dat ondanks eerdere inspanningen de laatste jaren het aantal verkeersslachtoffers weer toeneemt.

Automatisering en digitalisering leiden tot grote veranderingen en biedt kansen om mobiliteit efficiënter te maken en te verduurzamen. De impact en snelheid van technologische veranderingen zijn echter omkleed met tal van onzekerheden (is het al geschikt voor brede uitrol, wanneer is het wettelijk toegestaan, is aansprakelijkheid geregeld, voldoet het aan privacywetgeving?).

Opgaven als verstedelijking, bereikbaarheid, verbeteren van gezondheid, beschermen van natuur en landschap en de energietransitie vormen samen in toenemende mate een complexere opgave voor projecten en zorgen voor een grotere verwevenheid tussen projecten.

4 Een daily urban system (DUS) is het gebied waarbinnen de meeste dagelijkse verplaatsingen (woon- werk, studie, sport, etc.) zich afspelen.
5 Bron: Nationale Markt- en Capaciteitsanalyse (NMCA) 2016

Ontwikkeling mobiliteit in Noord-Holland

De mobiliteit in Noord-Holland kenmerkte zich de afgelopen 10 jaar als volgt:

- De vervoerstromen richten zich sterk op Amsterdam en Schiphol als grootste werklocaties.
- Verplaatsingen in het (hoog)stedelijke gebied vinden vooral te voet en per fiets plaats. Verplaatsingen buiten of alleen met een herkomst of bestemming in (hoog) stedelijk gebied vinden vooral per auto en OV plaats.

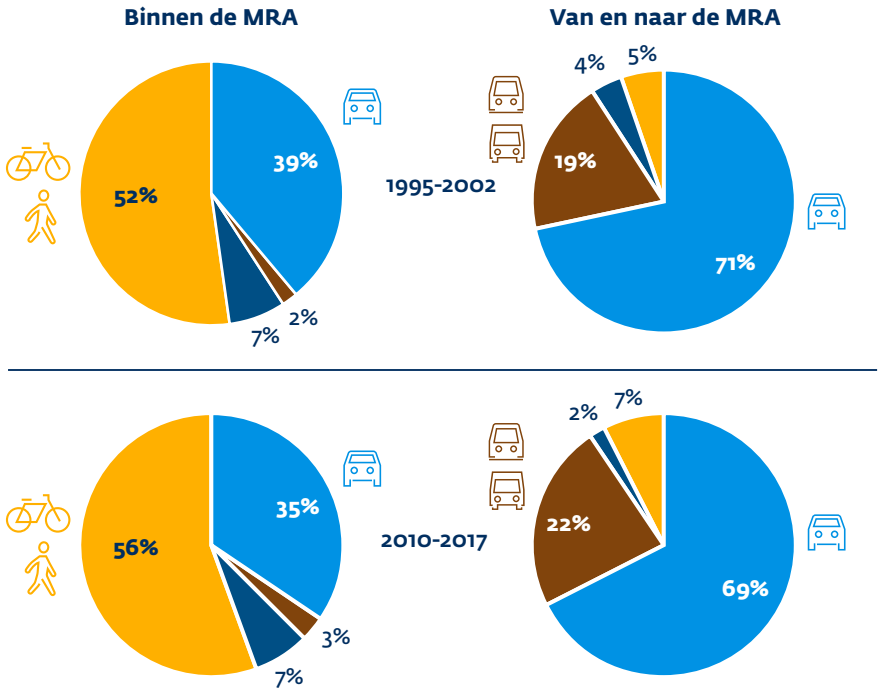

Ontwikkeling gebruik vervoerwijzen in MRA

- Fietsgebruik binnen de MRA groeit (aandeel +4%) ten opzichte van auto (aandeel -4%). Dat is een forse verschuiving.
- Er gaat weinig doorgaand verkeer door de MRA heen (zo'n 75% van het autoverkeer op de Ring A10 betreft bestemmingsverkeer met een herkomst of bestemming in Amsterdam).
- De groei in het OV vindt vooral plaats op het spoor en in het HOV (R-Net en metro). Het OV-gebruik van ontsluitende lijnen daalt.
- De mobiliteit wordt steeds meer digitaal verbonden en geautomatiseerd. Smart Mobility heeft een innoverend effect op de mobiliteit.
- Voor veel korte ritten op loop- en fietsafstand wordt de auto gebruikt (25-45% van ritten van 1 tot 7,5 km).
- De rol van deelmobiliteit in de mobiliteit groeit. Er is een grote groei van OV-fietsen en deelauto-concepten en er worden meer nieuwe deelconcepten geïntroduceerd.
- Een nu nog bescheiden maar groeiend aandeel van de voertuigen is elektrisch.
- Goederenvervoer is sterk gegroeid in de provincie.

2.2 Verstedelijking, leefbaarheid niet-stedelijk gebied en mobiliteit

De Metropoolregio Amsterdam is een aantrekkelijke en veelzijdige regio. Ruim 2,4 miljoen mensen wonen hier. De woningbehoefte voor Noord-Holland op de korte termijn is groot en neemt in de toekomst nog steeds toe. De economie groeit en dat trekt nog meer bedrijven en mensen aan. Daarbij is de ontwikkeling van de regio niet alleen voor de Noord-Holland van belang, ook levert de regio een aanzienlijke bijdrage aan de Nederlandse economie. Tussen 2017 en 2040 komen er 250.000 woningen en ruim 200.000 banen bij[6]. Die verdere verstedelijking biedt kansen voor nieuwe woonmilieus, maar leidt ook tot extra mobiliteit die van invloed is op de bereikbaarheid van de regio, maar ook op natuur, landschap en klimaat. Ook in Noord-Holland Noord is er een groei vergelijkbaar met het Nederlands gemiddelde, waarbij een deel van Noord-Holland Noord (regio's Alkmaar/Heerhugowaard en West-Friesland) steeds meer in beeld komt bij woningzoekenden uit het zuidelijk deel van de provincie als onderdeel van het daily urban system van de MRA.

Slimme keuzes voor bereikbare (nieuwe) woningen beginnen bij een goede koppeling tussen ruimtelijke ordening en mobiliteitsvraagstukken. De woningbouwopgave moet zoveel mogelijk aansluiten op bestaande (mobiliteits)voorzieningen. Waar nodig moet bij gebiedsontwikkeling vroegtijdig worden nagedacht over de aansluiting van woningen op het mobiliteitsnetwerk. Dit doen we door het toepassen van mobiliteitsprogramma's van eisen met daarin alle ruimtelijke uitgangspunten die gelden voor mobiliteit in een gebiedsontwikkeling.

Wonen, werken en recreëren concentreren zich verder in de stad en stedelijke agglomeraties, met tot gevolg druk op de stad en het omliggende landschap.

Daarnaast zien we dat in kleine kernen de voorzieningen langzaamaan verdwijnen. Het wordt steeds belangrijker om vanuit die kernen te kunnen komen naar de grotere centrumsteden waar voorzieningen en werkgelegenheid zich concentreren, ook voor mensen die niet de beschikking hebben over een auto. Tegelijkertijd constateren we dat het niet meer overal mogelijk is om regulier openbaar vervoer naar deze kernen aan te bieden. Er zijn te weinig gebruikers en de kosten zijn te hoog. Er is een behoefte aan maatwerkvervoer, waarbij auto, fiets, ketenverplaatsingen en deelmobiliteit een onderdeel zullen zijn.

6 Bron: Programma SBaB Bereikbare Steden

Het is belangrijk om de leefbaarheid in stedelijk en niet-stedelijk gebied te versterken. De verbinding tussen steden en de niet-stedelijke regio's daaromheen is cruciaal voor zowel de leefbaarheid in de steden als voor de inwoners van het omliggende gebied. Daarbij is een uiteenlopende groep mensen niet of onvoldoende in staat om zelfstandig van het mobiliteitssysteem gebruik te maken.

Waar vinden ontwikkelingen plaats

Het grootste deel van de groei van woningen vindt plaats in de MRA, rond Alkmaar en rond Hoorn. De groei van de werkgelegenheid vindt naar verwachting voor het grootste deel plaats rond Amsterdam en Schiphol.
Dat betekent dat de mobiliteitsgroei vooral binnen de MRA, tussen Alkmaar/Hoorn en de MRA en tussen de MRA en de rest van de Randstad plaatsvindt.

2.3 Klimaatverandering

De klimaatverandering heeft gevolgen voor alle regio's in de wereld. De ijskappen smelten en de zeespiegel stijgt. Klimaatscenario's van het KNMI laten een zeespiegelstijging zien van 0,6-1,1 meter in 2100 (ten opzichte van 1995) en 1,5-3 meter in 2200 als emissies niet worden teruggebracht. In sommige regio's komen extreme weersomstandigheden en overstromingen steeds vaker voor, terwijl andere vaker met extreme hitte en droogte te kampen hebben.[7] Meer zware neerslag leidt tot lokale overstromingen en schade aan oogsten. Bij langere perioden van droogte komen ecosystemen in gevaar die sterk afhankelijk zijn van neerslag. Extreme droogte kan veendijken doen bezwijken.[8] Door klimaatadaptief te werken kan infrastructuur tegen deze omstandigheden worden beschermd.

De voortgaande klimaatverandering, geopolitieke verschuivingen en op den duur uitputting van grondstoffen maken energietransitie naar hernieuwbare bronnen urgenter dan ooit. Noord-Holland heeft zich dan ook gecommitteerd aan het beperkt houden van de opwarming van de aarde tot anderhalve graad Celsius. Daarom hebben we ons gecommitteerd aan Europese doelstellingen, Klimaatwet en Klimaatakkoord. Hiermee hebben we afgesproken bij te dragen aan een reductie van de CO_2-uitstoot van 55% in 2030 (ten opzichte van 1990). In 2050 willen we dat Noord-Holland volledig klimaatneutraal is.

7 ec.europa.eu/clima/change/consequences_nl en magazines.rijksoverheid.nl/knmi/knmispecials/2019/03/nu-en-in-de-toekomst
8 KNMI: www.knmi.nl/producten-en-diensten/klimaatverandering

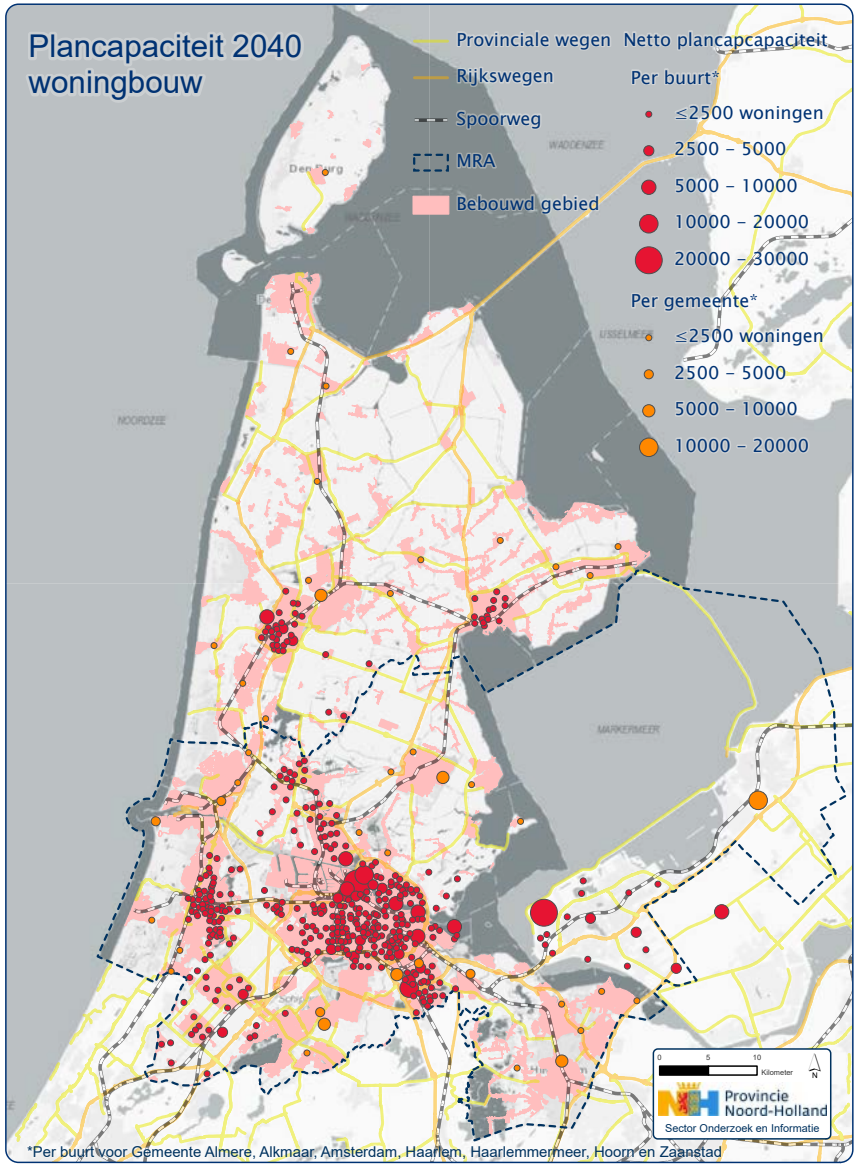
Plancapaciteit 2040 woningbouw
Provinciale wegen
Rijkswegen
Spoorweg
MRA
Bebouwd gebied
Netto plancapcapaciteit
Per buurt*
≤2500 woningen
2500 – 5000
5000 – 10000
10000 – 20000
20000 – 30000
Per gemeente*
≤2500 woningen
2500 – 5000
5000 – 10000
10000 – 20000
Provincie Noord-Holland
Sector Onderzoek en Informatie
*Per buurt voor Gemeente Almere, Alkmaar, Amsterdam, Haarlem, Haarlemmermeer, Hoorn en Zaanstad

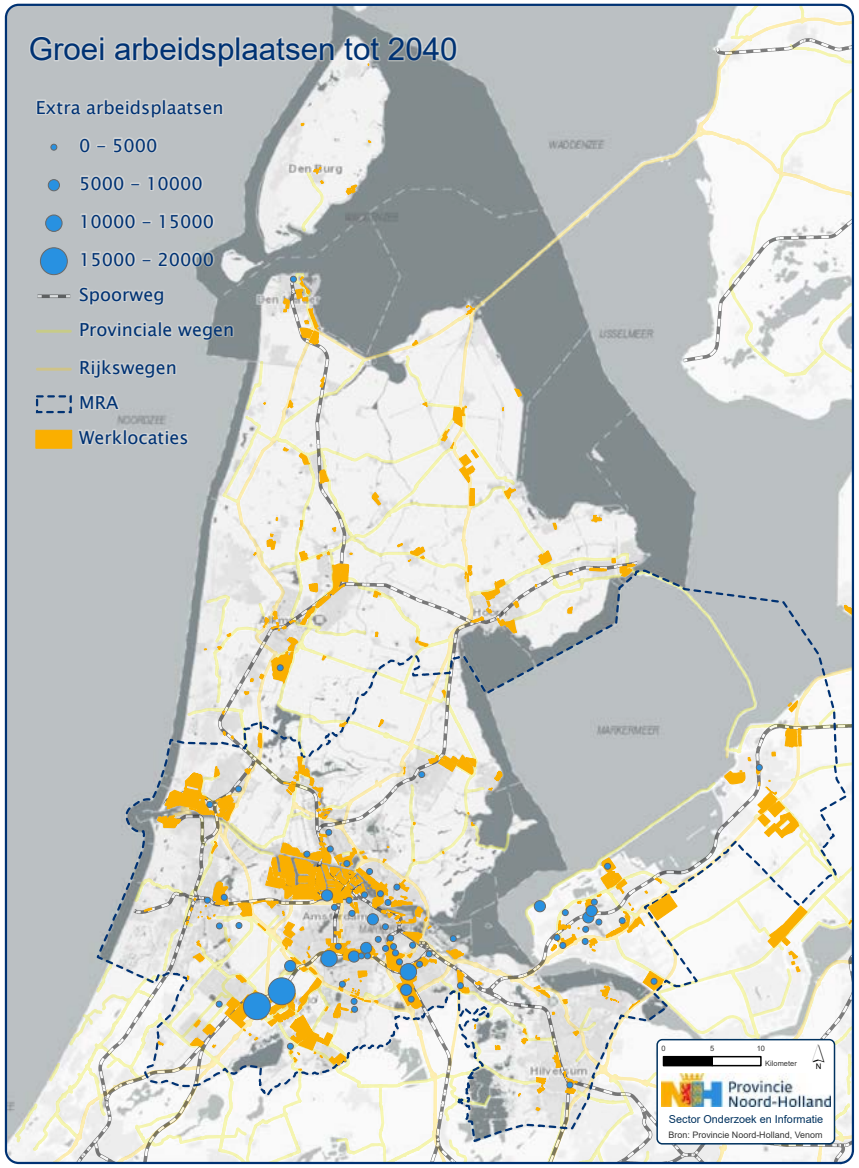
Groei arbeidsplaatsen tot 2040
Extra arbeidsplaatsen
0 – 5000
5000 – 10000
10000 – 15000
15000 – 20000
Spoorweg
Provinciale wegen
Rijkswegen
MRA
Werklocaties
Provincie Noord-Holland
Sector Onderzoek en Informatie
Bron: Provincie Noord-Holland, Venom

Dat betekent voor de mobiliteit in Noord-Holland en Flevoland samen dat we de uitstoot willen beperken tot maximaal 4,2 megaton uitstoot in 2030 en het liefst zelfs maximaal 2,2 megaton. In Noord-Holland zorgt mobiliteit voor ongeveer 20% van de totale CO_2-uitstoot.[9]

De energietransitie vraagt om een andere energiebron van onze voertuigen, andere infrastructuur (laadpalen, elektriciteitsnetwerk) en andere productie en distributie van alternatieve brandstoffen als waterstof, als ook ander gedrag door bijvoorbeeld vaker te kiezen te voet of per fiets op reis te gaan.

2.4 Leefomgeving onder druk

Een goede luchtkwaliteit draagt bij aan een gezonde en veilige leefomgeving. Hoewel de luchtkwaliteit in Noord-Holland de afgelopen decennia sterk verbeterd is, zijn wij er nog niet. Daarom hebben wij als provincie het Schone Lucht Akkoord (SLA) ondertekend. Vanuit het SLA werken wij samen met het Rijk, andere provincies en gemeenten, aan een permanente verbetering van de luchtkwaliteit. Ons doel is gezondheidswinst voor iedereen in Nederland, en dus ook voor de Noord-Hollanders.

Wij richten ons hierbij op het halen van de advieswaarden van de WHO (World Health Organization) voor stikstofdioxide (NO_2) en fijnstof (PM_{10} en $PM_{2,5}$) in 2030. Omdat mobiliteit een van de grootste luchtvervuilers is én een schonere lucht beter is voor de gezondheid, valt hier veel winst te behalen.
Met een groeiende mobiliteit is het voldoen aan wettelijke geluidsnormen een belangrijk aandachtspunt.

De biodiversiteit is in Noord-Holland met 85% afgenomen ten opzichte van de oorspronkelijke ongestoorde situatie rond 1700. Inmiddels lijkt deze afname tot stilstand te komen volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Infrastructuurnetwerken doorsnijden natuur- en leefgebieden en onderhoud van bermen zorgt voor minder diversiteit van planten en insecten. De opgave blijft echter onverminderd groot. Afbreuk van onze ecosystemen heeft een negatieve invloed op de leefomgeving.

2.5 Financiële opgave

Naast inhoudelijke opgaven is er ook een financiële opgave. De toename van de infrastructuur legt een toenemende claim op de begroting voor het aflossen van investeringen, onderhoudslasten en vervangingslasten. Er komt een vervangingsopgave aan van oude infrastructuur uit de naoorlogse bouw. De financiële ruimte bij de provincie, maar ook bij gemeenten en Rijk, voor grootschalige infraprojecten is beperkt.

Dit vergt enerzijds inzet op kostenbesparing en efficiency. Daarnaast is de opgave om dekking te vinden voor de ambities.

9 Bron: Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) Flevoland en Noord-Holland

2.6 Hoofdopgaven voor mobiliteit

De provincie ziet op basis van de trends en ontwikkelingen als belangrijkste opgaven voor mobiliteit:

Bereikbare woningen

Bereikbare economische toplocaties/ bereikbare bedrijven

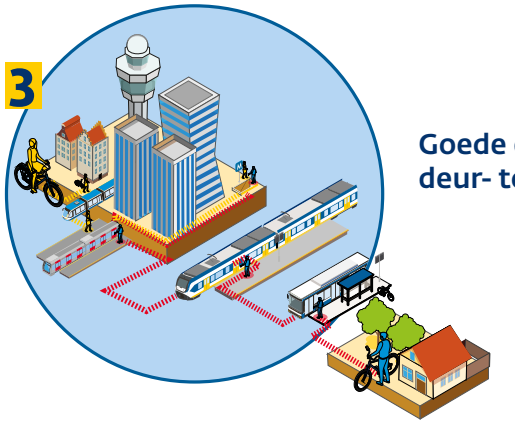

Goede dagelijkse deur- tot-deur reis

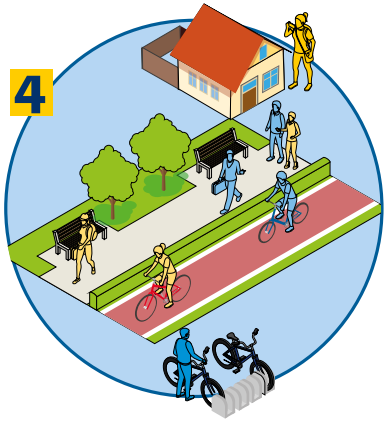

Lopen en fietsen

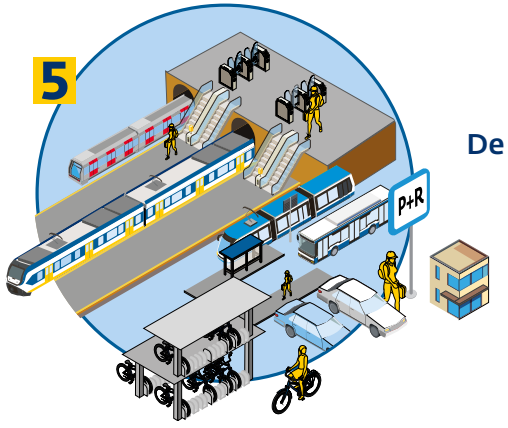

De ketenreis

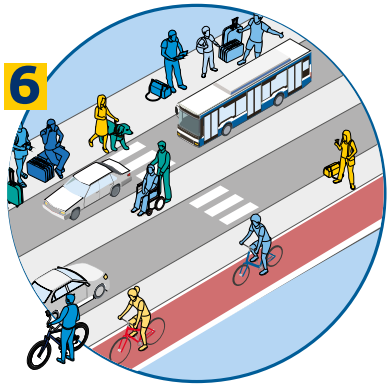

Veilig en toegankelijk reizen

Voorkomen negatieve effecten van mobiliteit

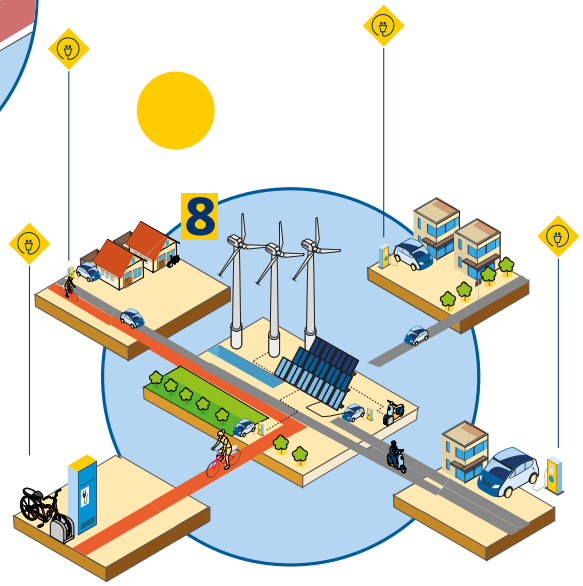

Het realiseren van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen

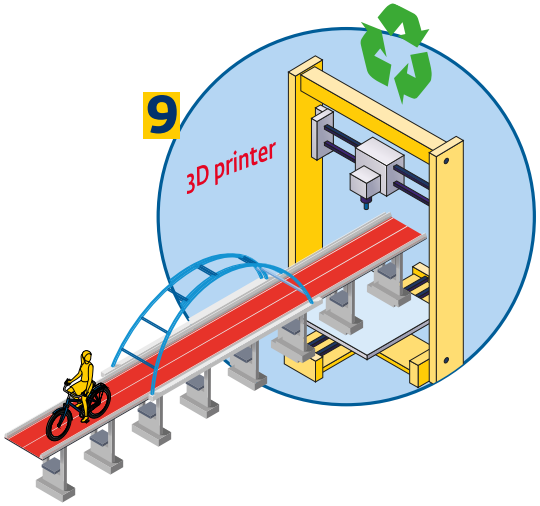

Duurzame aanleg en beheer van infrastructuur

Kostenbesparing en efficiëntie op structurele lasten en dekking voor nieuwe ambities

Bereikbare woningen
Het bereikbaar maken van de urgente woningbouwopgave in de MRA en Noord-Holland Noord zodanig dat een aantrekkelijk, vraaggericht woningaanbod wordt gerealiseerd op bereikbare en leefbare locaties met behoud van de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van kleine kernen.

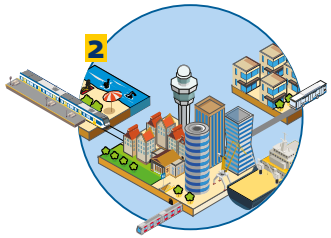

Bereikbare economische toplocaties/ bereikbare bedrijven
De huidige en toekomstige economische toplocaties in Noord-Holland bereikbaar krijgen en houden op een manier die past bij de huidige en toekomstige functies en gebruikers van deze locaties (werknemers en logistiek), met beperking van negatieve effecten van hinder en vertraging.

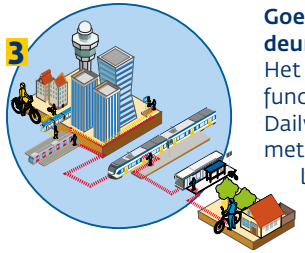

Goede dagelijkse deur- tot-deur reis
Het zorgen voor een goed functionerend, multimodaal Daily Urban System van de MRA met aandacht voor reistijd, betrouwbaarheid en beleving, met een goede aansluiting van Noord-Holland Noord op de MRA, mede om een mogelijke overloop van de woningbouw-opgave naar Noord-Holland Noord te faciliteren.

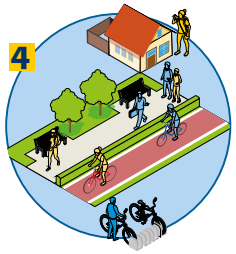

Lopen en fietsen
Het inzetten op vormen van actieve mobiliteit (lopen en fietsen) om gezond gedrag te stimuleren.

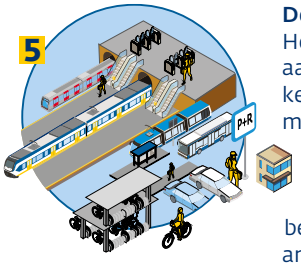

De ketenreis
Het mogelijk en aantrekkelijk maken van ketenreizen binnen een multimodaal mobiliteitsnetwerk om enerzijds stedelijke gebieden goed bereikbaar te houden en anderzijds het bereik van hoogwaardige OV-lijnen te vergroten.

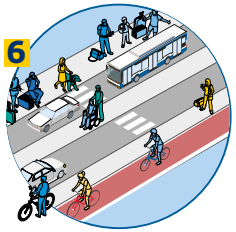

Veilig en toegankelijk reizen
Het zorgen voor een aantrekkelijk, veilig en voor iedereen toegankelijk mobiliteitsnetwerk, zowel door de inrichting van de infrastructuurnetwerken als ook door het beïnvloeden van het gedrag van verkeersdeelnemers.

Voorkomen negatieve effecten van mobiliteit
Het voorkomen en verhelpen van negatieve effecten van (de groei van) mobiliteit op leefbaarheid, gezondheid, landschap, biodiversiteit en klimaat.

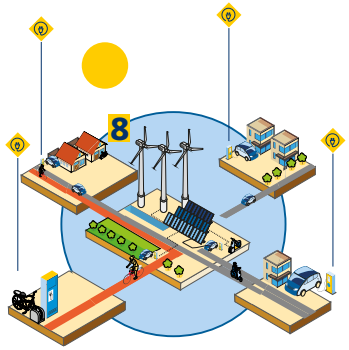

Het realiseren van laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen
Het coördineren van een energie-infrastructuur en het realiseren van laadinfrastructuur die de verduurzaming van vervoermiddelen mogelijk maakt. Gebruiksvriendelijk en toegankelijk.

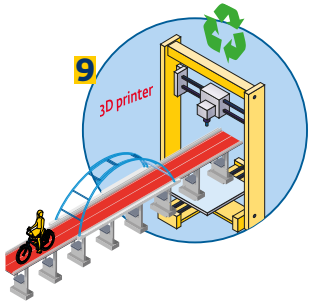

Duurzame aanleg en beheer van infrastructuur
Door werk met werk te maken, circulaire inkoop en gebruik van duurzame en gebiedseigen grondstoffen kunnen we energie- en klimaatneutraal bouwen en onderhouden.

Kostenbesparing en efficiëntie op structurele lasten en dekking voor nieuwe ambities.

3. Beleidsinzet

3.1 Inzet op mobiliteitstransitie

De subtitel van de Omgevingsvisie NH2050 is 'Balans tussen economische groei en leefbaarheid'. Deze balans kan alleen gevonden worden indien groei niet 'meer van hetzelfde' oplevert, want daar is geen fysieke ruimte voor én dan worden doelen voor leefbaarheid, gezondheid, klimaat en energietransitie niet gehaald. Groei kan alleen maar plaatsvinden als verkeersdeelnemers op een slimme, duurzame en veilige manier zich gaan verplaatsen. Voor mobiliteit zetten we daarom in op een mobiliteitstransitie. De mobiliteitstransitie houdt in dat ruimtelijke-economische ontwikkeling wordt gefaciliteerd, maar zonder extra belasting van het mobiliteitssysteem en op zodanige, slimme wijze dat het mobiliteitssysteem duurzamer en veiliger wordt. We sturen op een optimale afstemming tussen ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur, met behoud van landschap en cultuurhistorie.

Trias Mobilica

Verminder

voorkomen van (de groei van) mobiliteit door minder te reizen door slimme ruimtelijke ordening en verminder piekdrukte door meer buiten de spits te reizen (o.a. werkgeversaanpak, mogelijk prijsbeleid).

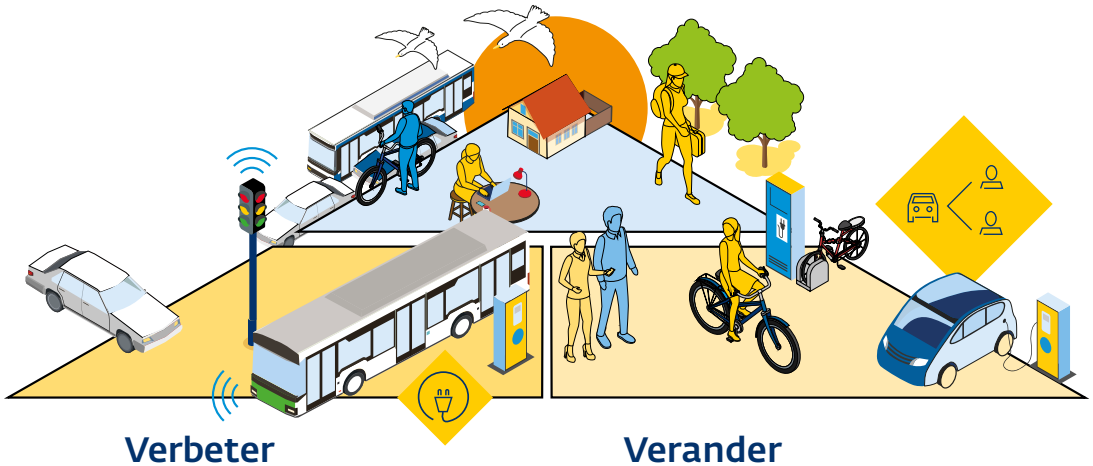

Verbeter

beter benutten van beschikbare infrastructuurnetwerken, verduurzaming van voertuigen (zero emission) en verbeteren van de verkeersveiligheid

Verander

inzetten op een verschuiving van gebruik van vervoerwijzen richting duurzame vervoerwijzen (lopen, fiets, OV, water) door in deze modaliteiten te investeren en het inzetten op mobiliteitsmanagement.

De mobiliteitstransitie bestaat uit drie pijlers:

1. Verminder: voorkomen van (de groei van) mobiliteit door minder te reizen door slimme ruimtelijke ordening en verminderen piekdrukte door meer buiten de spits te reizen (o.a. werkgeversaanpak, mogelijk prijsbeleid).
2. Verander: inzetten op een verschuiving van gebruik van vervoerwijzen richting duurzame en ruimte-efficiënte vervoerwijzen (lopen, fiets, OV, water, deelmobiliteit, elektrische (deel)auto) door in deze modaliteiten te investeren en het inzetten op mobiliteitsmanagement.
3. Verbeter: beter benutten van beschikbare infrastructuurnetwerken, verduurzaming van voertuigen (zero emission) en verbeteren van de verkeersveiligheid.

De drie pijlers sluiten goed aan bij de 'ladder van Verdaas' en het STOMP-principe van het CROW[10].

Vervolgens is het van belang om uitbreidingen en aanpassingen van infrastructuur op een duurzame wijze te realiseren (klimaatneutraal, circulair).

Keuzevrijheid

Door in en naar het stedelijk gebied het reizen per OV, fiets of multimodale reis een aantrekkelijk alternatief voor de reizigers te laten zijn, ontstaat meer keuzevrijheid omdat minder reizigers van de auto afhankelijk zijn. Ook is het te belangrijk om te sturen op meer keuzevrijheid in het thuiswerken en buiten de spits reizen. Hierdoor blijft op het wegennet voldoende ruimte voor automobilisten die niet voor een alternatief kunnen kiezen. Zo ontstaat voor iedereen meer keuzevrijheid.

Hieronder is per pijler toegelicht hoe we dit willen bereiken:

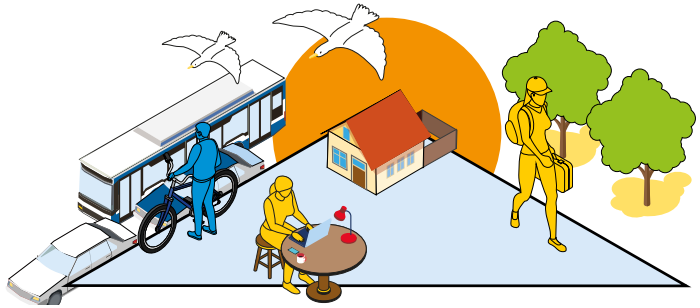

1. Verminder mobiliteit

(De groei van) mobiliteit is te voorkomen en te verminderen door wonen, werken en voorzieningen dicht bij elkaar te ontwikkelen zodat zo min mogelijk nieuwe mobiliteit ontstaat en door reizigers te verleiden om niet of minder (in de spits) te reizen. Om dit concreet te maken zetten we in op:

- Mobiliteitsmanagement (thuiswerken en spitsmijden via werkgeversaanpak) om de groei van de mobiliteit in de spits te verminderen en de beschikbare capaciteit van de mobiliteitsnetwerken beter te benutten. De effecten van de Coronamaatregelen en onderzoeken die tijdens de Coronapandemie zijn uitgevoerd laten zien dat een deel van de werkgevers en werknemers dit kansrijk vinden.
- Afspraken maken met hoger onderwijsinstellingen over wijzigen van aanvangstijden van fysieke colleges en gedeeltelijk thuisonderwijs om de (hyper) spits in het OV te ontlasten.
- Onderzoeken welke wijze van beprijzen van mobiliteit het meest passend kan bijdragen aan het verminderen van mobiliteit, al dan niet gedifferentieerd naar tijd (vooral in de spits) en naar plaats (drukke plekken mijden).

Specifiek voor de luchtvaart vinden we:

Voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over de toekomst van Schiphol moet er helderheid komen over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven.

10 STOMP staat voor eerst stappen (lopen), trappen (fiets), OV, MaaS en als laatste de privéauto als prioriteringsprincipe voor het zoeken naar mobiliteitsoplossingen bij gebiedsontwikkeling. Bron: CROW Handreiking mobiliteit en duurzame gebiedsontwikkeling.

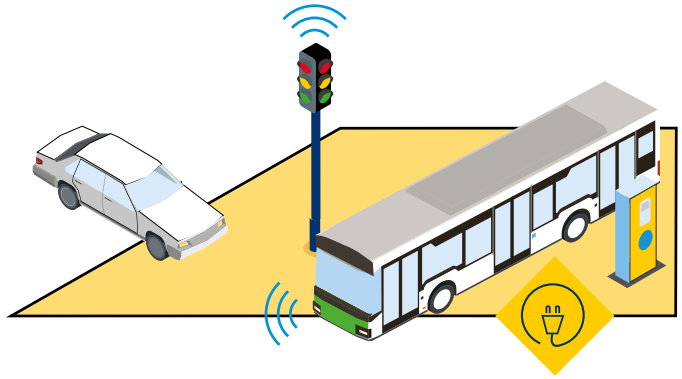

2. Verander

Door in te zetten op gebruik van duurzame en ruimte-efficiënte vervoerwijzen zoals lopen, fietsen, OV, water (met name voor goederenvervoer), deelmobiliteit en elektrische (deel)auto, willen we voorkomen dat de druk van het autogebruik (met fossiele brandstoffen) op de leefbaarheid en de schaarse ruimte verder toeneemt. Hiervoor is belangrijk dat enerzijds deze alternatieven voor de auto van voldoende kwaliteit zijn en anderzijds dat reizigers goed zijn geïnformeerd over wat de reismogelijkheden zijn en er ook makkelijk gebruik van kunnen maken.

Om dit concreet te maken zetten we in op:

- Opvangen van de groei van de mobiliteit in stedelijk gebied vooral met fiets en OV. Fiets en OV zijn een aantrekkelijk alternatief voor de auto, zodat reizigers meerdere reisalternatieven hebben en de leefbaarheid in en rondom steden verbetert door minder overlast van wegverkeer. Dit sluit aan bij de keuze om vooral te verstedelijken bij OV-knooppunten.
- Waar mogelijk worden de veelgebruikte verbindingen versterkt. Door bepaalde functies of bestemmingen zoveel mogelijk te bundelen nabij een OV-, weg-, energie-, agri- en dataknooppunt, kunnen de verkeersstromen toenemen. Dat maakt een reguliere, hoogwaardige vorm van OV gerechtvaardigd en rendabel.
- Ondersteunen van gemeentelijk beleid om autoluwe (binnen)steden te creëren. Daarom inzet op faciliteren van multimodale reizen, bijvoorbeeld de overstap van auto op OV en fiets aan de rand van het stedelijk gebied (P+R, Hubs). Hiermee zorgen we ervoor dat de bereikbaarheid van steden, ook vanuit niet-stedelijk gebied (via auto plus overstap) gegarandeerd blijft.
- Stimuleren van lopen en fiets omdat dit actieve, gezonde vervoerwijzen zijn die relatief weinig ruimte innemen. Door de dagelijkse verplaatsingen naar werk, school of winkel fietsend of lopend te doen, krijgt iedereen voldoende beweging én dragen ze bij aan minder luchtverontreiniging. Voor langere afstanden kan dit in combinatie met openbaar vervoer. In 2050 is er één compleet, herkenbaar en veilig netwerk van fietspaden: op de belangrijkste regionale verbindingen tussen steden, werklocaties, OV-knooppunten, onderwijsinstellingen en natuurgebieden. Dit wordt uitgewerkt in het Regionaal Toekomstbeeld Fiets.
- Stimuleren van gebruik van deelmobiliteit om multimodale reizen aantrekkelijker te maken en het ruimtebeslag van gestalde en geparkeerde voertuigen te verminderen.
- Introduceren van nieuwe dynamische betaalwijzen in het openbaar vervoer waardoor reizen waar de auto concurrerend is het openbaar vervoer goedkoper worden, terwijl korte reizen in het openbaar vervoer die ook te fiets gemaakt kunnen worden minder aantrekkelijk worden gemaakt.
- Inzetten in het kader van Smart Mobility op de doorontwikkeling van ketenmobiliteit en deelmobiliteit, betere reisinformatie naar reizigers over de verschillende reismogelijkheden, evenals het makkelijker maken van het gebruik ervan (Mobility as a Service, MaaS). Hiervoor is het nodig om in te zetten op een betere beschikbaarheid van data om dit mogelijk te maken.
- Aandacht voor bereikbaarheid van doelgroepen zonder auto. Een groter bereik met de e-bike, mobiliteit op maat en burgerinitiatieven, toegankelijk gemaakt via MaaS, kunnen bijdragen aan vergroting van mobiliteitsmogelijkheden van en naar kleinere kernen.
- Behouden van de autobereikbaarheid van voorzieningen, werk en recreatie in niet-stedelijk gebied, waar de alternatieven onvoldoende van kwaliteit zijn.
- Stimuleren van goederenvervoer over spoor en water omdat dit een schoner alternatief is voor de weg, evenals duurzame vormen van stedelijke distributie.
- Verbeteren van internationaal spoorvervoer als alternatief voor vliegen op afstanden tot 800 km.

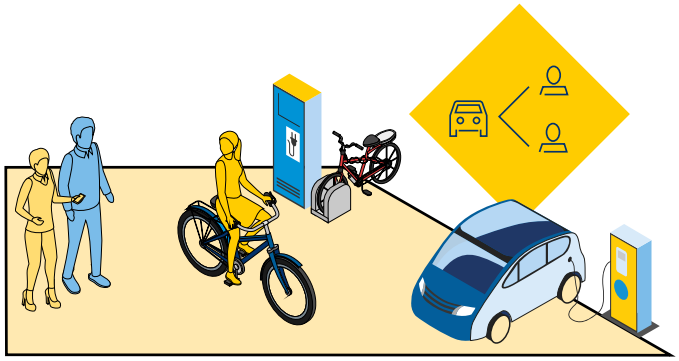

3. Verbeter het gebruik van netwerken

We willen binnen deze pijler ten eerste inzetten op het beter benutten van de mobiliteitsnetwerken, vooral de restcapaciteit buiten de spitsen. Ten tweede zetten we in op het verduurzamen van de mobiliteit door het stimuleren om meer voertuigen op schone, niet-fossiele brandstoffen te laten voortbewegen om de CO_2-uitstoot (en andere emissies) fors te verlagen. Ten derde betekent verbeteren dat we de verkeersveiligheid willen verbeteren.

Om dit concreet te maken zetten we in op:

- Smart Mobility en verkeersmanagement door op korte termijn te zorgen voor een betere verdeling van verkeer en een betere benutting van de infrastructuur door te sturen op routes. Voor de lange termijn onderzoeken we de verwachte verregaande impact van digitalisering en automatisering op mobiliteit.
- Bestaande infrastructuur voor wat betreft onderhoud beter en langer benutten. Beter benutten door maatregelen zonder de infrastructuur fysiek aan te passen en langer te benutten (het verlengen van de levensduur) door het verminderen van overbelasting en het toepassen van nieuwe materialen en andere innovaties.
- Vermindering van CO_2-uitstoot tot maximaal 4,2 megaton in 2030 en het liefst maximaal 2,2 megaton voor de sector mobiliteit en transport voor heel Noord-Holland en Flevoland samen.
- We organiseren dat er voldoende aanbod is van laadinfrastructuur voor duurzame energie (elektriciteit, waterstof) bij ruimtelijke ontwikkelingen, zodat voertuigen (bussen, vrachtwagens, personenauto's en fietsen) duurzaam opgeladen of getankt kunnen worden (via programma MRA-elektrisch).
- Verbeteren van de verkeersveiligheid vanuit het streven naar nul verkeersslachtoffers in 2050. Het aantal ernstige verkeersslachtoffers neemt weer toe na een jarenlange daling. Een andere aanpak is hierdoor noodzakelijk. Met het landelijke Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV) is deze nieuwe aanpak in gang gezet. Het SPV gaat uit van een risicogestuurde en gebiedsgerichte aanpak: voorkomen is beter dan genezen. Er wordt ingezet op het verkeerssysteem, risicogroepen en de individuele verkeersdeelnemer en zijn of haar gedrag.

Bij het realiseren of aanpassen van infrastructuur doen we dit op een zo klimaatvriendelijk mogelijke manier, door bijvoorbeeld stikstofarme bouwvoertuigen, klimaatvriendelijke bouwmaterialen, werk met werk maken, recyclen van bouwmateriaal en sturen op een energieneutraal en onderhoudsarm projectresultaat. Dit principe passen we toe op ons eigen areaal, maar adviseren we ook als werkwijze aan onze partners.

Ruimte, gebieden en mobiliteit in nauwe samenhang ontwikkelen

Het is van groot belang om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen maximaal op de mobiliteitstransitie in te zetten, met alle drie pijlers. Dit vraagt om integrale gebiedsontwikkeling, waarbij ook bestaande netwerken en knelpunten worden betrokken en ook omliggende woon- en werkgebieden kunnen meeprofiteren van investeringen in het mobiliteitssysteem. Voor een gebiedsontwikkeling in de lijn van de mobiliteitstransitie adviseren we gemeenten om gebruik te maken van een mobiliteitsprogramma van eisen (MPvE) [11], dat door de MRA is ontwikkeld en al in diverse gemeenten met succes is toegepast. Het helpt gemeenten en ontwikkelaars om de mobiliteitsopgave zo duurzaam mogelijk te faciliteren.

11 smartmobilitymra.nl/wp-content/uploads/2020/04/VDEF_Rapport-Rebel-smart-mobility_Issuu-versie-200408.pdf

3.2 Hoofdkeuzes op provinciaal schaalniveau

Voor het vervoer van personen en goederen op bovenregionaal en (inter)nationaal schaalniveau zijn keuzes nodig voor het spoornetwerk en het hoofdwegennet die de structuur en prioritering in het gebruik van deze netwerken bepalen. Tevens zijn keuzes over de ontwikkeling van de luchtvaart nodig.

Keuzes op het spoor: Landelijk OV Toekomstbeeld

Samen met Rijk, ProRail, andere regio's en vervoerders is het Landelijk OV Toekomstbeeld opgesteld. De belangrijkste keuzes uit de MRA Netwerkstrategie [12] (SBaB)en het Regionaal OV Toekomstbeeld zijn hierin opgenomen.

De ontwikkelrichtingen voor het spoornetwerk zijn:

- Capaciteitsuitbreiding van de belangrijkste spoorknooppunten: Amsterdam Centraal en station Amsterdam-Zuid (project Zuidasdok)
- Beter benutten en beperkte capaciteitsuitbreiding op enkele corridors via nieuwe beveiligingssystemen (bijvoorbeeld ERTMS[13]), perronverlengingen en nieuwe wisselverbindingen.
- Meer ruimte op het spoor voor Intercity's en internationale treinen door ontvlechting: niet of minder combineren van Sprinters en Intercity's.
- Verbeteren van het regionaal railvervoer door uitbreiding van het metronetwerk (deels ter vervanging van Sprinters) en doorontwikkeling van het Sprinterproduct (Airportsprinter, S-baan). Zo zetten we met MRA-partners onder andere in op het doortrekken van de Noord-Zuidlijn naar Hoofddorp, het sluiten van de metroring in Amsterdam en de IJmeerlijn naar Almere, mede om ruimte te maken op het spoor voor betere treinverbindingen tussen Noord-Holland Noord en Schiphol.

Voor enkele projecten zijn al keuzes gemaakt of wordt samen met het Rijk aan onderzoeken en verkenningen gewerkt.

In nationaal verband wordt met het Rijk, de spoorsector en andere landsdelen gestreefd naar frequente internationale treinverbindingen naar Londen en Parijs via de HSL-Zuid, maar ook snellere en frequentere treinverbindingen met Berlijn en Frankfurt via Utrecht, Arnhem en Hengelo.

Aandachtpunten bij deze keuzes zijn dat bij veranderingen er vaak ook consequenties zijn. Door het aanpassen van Intercity-verbindingen vanuit het Oosten en Zuiden richting Amsterdam, kunnen reismogelijkheden over Amsterdam heen naar Haarlem, Alkmaar en Hoorn minder aantrekkelijk worden. Dit vereist een zorgvuldige afweging.

Dit zijn veelal keuzes voor de langere termijn (na 2030), vooral omdat ze grote investeringen vergen waarvoor nog geen middelen beschikbaar zijn en ze een lange voorbereidingstijd vergen.

Voor de korte en middellange termijn zijn er niet veel ontwikkelmogelijkheden op het spoor en metronetwerk. Kansen die er zijn voor productverbetering op het spoor op bijvoorbeeld de Kennemerlijn, Zaanse lijn, de Helderse lijn en de Hoornse lijn onderzoeken we samen met de spoorsector en de regio's in de Ontwikkelagenda Spoor.

Op de volgende pagina's zijn overzichtsschema's per thema weergegeven. Hierop is de volgende legenda van toepassing:

Studie	Aangegeven is de naam van de studie of het programma waarin de studie plaatsvindt. De studiefase vindt soms in deelfasen plaats. Zo kent het Rijk het MIRT-onderzoek en de MIRT-verkenning, beide onderdeel van de studiefase, elk met een eigen besluitvormingsmoment.
Voorbereiding en uitvoering	Uitwerking van de gekozen oplossing in een ontwerp, vervolgens de aanbesteding en daarna de realisatie of uitvoering. Deze deelfasen kennen elk ook een besluitvormingsmoment.
Verbetering reismogelijk-heden	De fase dat de maatregelen gereed zijn en in gebruik worden genomen. In deze fase vindt ook exploitatie, beheer en onderhoud plaats.

12 Inmiddels heet de Netwerkstrategie het multimodaal toekomstbeeld 2040
13 European Rail Traffic Management System (ERTMS) is de internationale standaard voor treinbeveiliging.

Overzicht processen en resultaten op spoor en metro

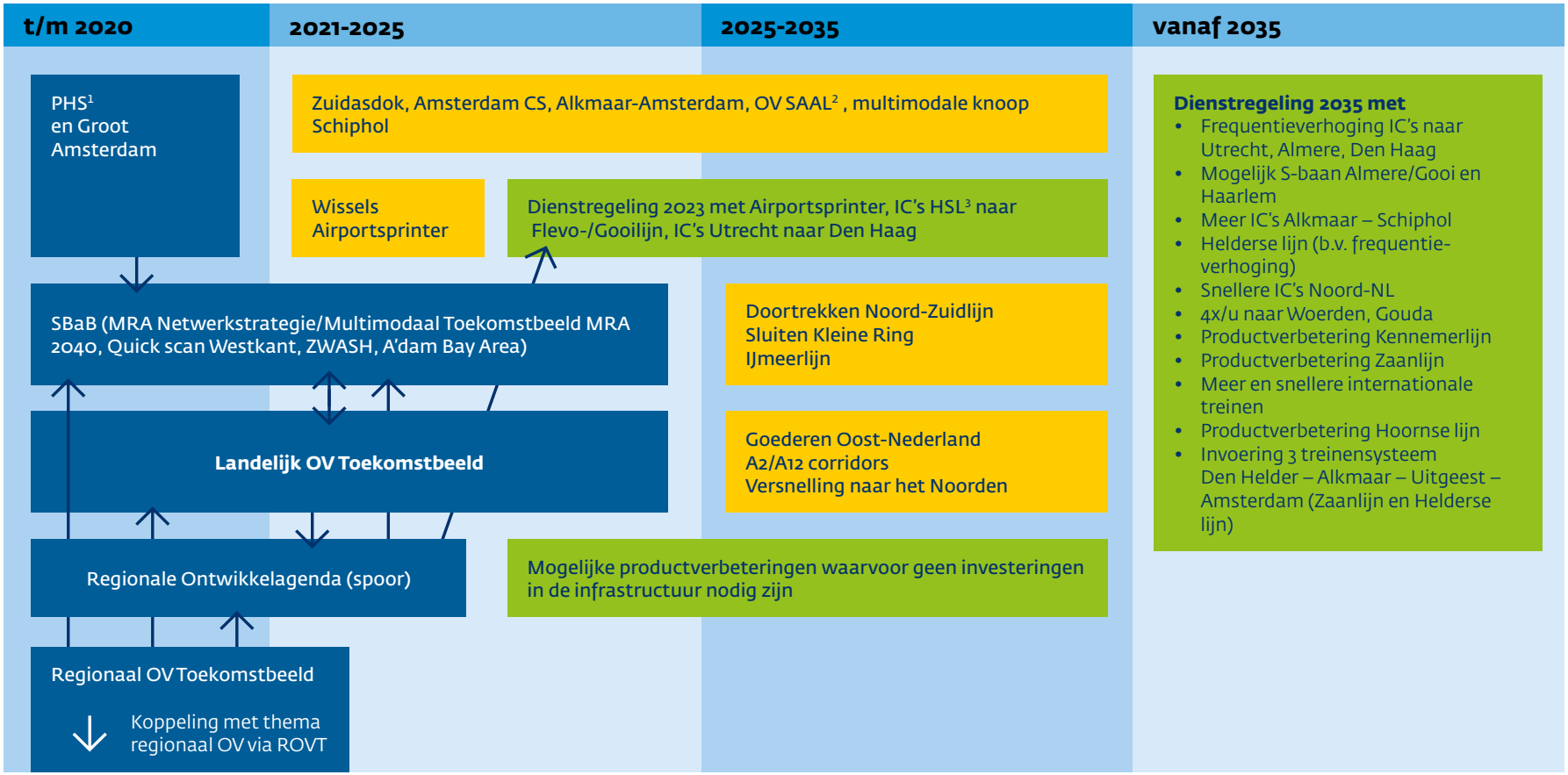

1 PHS: Programma Hoogfrequent Spoorvervoer
2 OV SAAL: Openbaar Vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad
3 HS: Hoge Snelheidslijn

Legenda

- Studie
- Voorbereiding en uitvoering
- Verbetering reismogelijkheden

Regionaal openbaar vervoer

Het door alle overheden in de provincies Noord-Holland en Flevoland opgestelde Regionaal OV Toekomstbeeld geeft een overzicht van de ambities voor de ontwikkeling van het regionale OV-netwerk tot en met 2040. Deze ambities zijn ook grotendeels opgenomen in het Landelijk OV Toekomstbeeld. Voor het uitwerken van de mogelijkheden voor nieuwe of verbeterde regionale hoogwaardige OV-verbindingen in de regio's Noord-Holland Noord, Zuid-Kennemerland – IJmond en Gooi en Vechtstreek is de provincie verantwoordelijk. De Vervoerregio heeft deze verantwoordelijkheid voor de regionale OV-projecten in de regio Amsterdam en de regio's Amstelland – Meerlanden en Zaanstreek-Waterland. De potentie van deze regionale verbindingen heeft een grote samenhang met de ontwikkelingen en knooppunten op het spoor, verstedelijkingsopgaven en de potentie voor P+R.

In samenwerking met gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam zal de provincie zorgen voor eventueel benodigde infrastructuur. Daarnaast maakt de provincie in samenwerking met de Vervoerregio Amsterdam met de betreffende vervoerders afspraken over de ontwikkeling van het OV-product (dienstregeling, voertuigen) van de OV-verbindingen (adaptief concessiebeheer). Sommige verbeteringen zijn ook zonder nieuwe infrastructuur te realiseren.

Betaalbaarheid

Als opdrachtgever en tariefbevoegd gezag bepaalt de provincie bij de aanbesteding van de bus concessies welke tarieven de uitvoerend vervoerders mogen vragen en welke bijdrage zij van ons ontvangen per gereden dienstregelinguur. Binnen deze contouren probeert de provincie zoveel en zo goed mogelijk openbaar vervoer per regio af te spreken met de vervoerder. Op deze wijze stuurt de provincie op betaalbaar regionaal openbaar vervoer voor zowel overheid als reiziger. Naar verwachting wordt het vanaf medio 2022 mogelijk om met nieuwe betaalwijzen, zoals bankpas of telefoon, te reizen in het openbaar vervoer. Gelijktijdig wordt gekeken naar de huidige tarievenstructuur en de reisproducten in de noord-hollandse concessies. De introductie van nieuwe betaalwijzen biedt kansen om deze nog meer af te stemmen op de beleidsdoelen van de provincie, zoals het stimuleren van actieve mobiliteit en ketenreizen met de fiets en deelmobiliteit. De provincie heeft alleen directe invloed op de tarieven in eigen concessies en treedt wel in overleg met partners over betaalbaarheid en betalingen in ander openbaar vervoer concessies (zoals het hoofdspoor).

Multimodale ketenreis

Daarnaast wordt ook ingezet op het verbeteren van de gehele ketenreis. Openbaar vervoer, (deel/e-)fiets, lopen en (deel)auto zijn onderdeel van een duurzaam, toegankelijk en naadloos mobiliteitssysteem, dat inwoners en bezoekers in Noord-Holland van deur tot deur brengt, van het metropolitane hart tot in de haarvaten van de provincie. Daar horen ook ambitieuze voorstellen bij ten aanzien van het HOV-bus en -tramnet, maar ook het bieden van maatwerk producten in het niet-stedelijk gebied.

De twee leidende principes zijn op dit moment sterke hoogwaardige lijnen (met name rail en R-net lijnen) en maatwerk buiten het stedelijk gebied. Dit beïnvloedt de verschillende netwerken (fiets, OV, auto), maar ook de knooppunten in dit netwerk en de diensten op het netwerk. Voor wat betreft het regionaal OV wordt de veelheid van 'producten', innovaties en discussies die lopen (bijvoorbeeld deelmobiliteit en flexvervoer), bijeengebracht in het herijken van de concessies Noord-Holland Noord en Haarlem-IJmond.

De verdere uitwerking van het multimodale netwerk met naast OV en fiets ook P+R, hubs, knooppuntvoorzieningen, deelmobiliteit en MaaS, vindt plaats in het Multimodaal Toekomstbeeld MRA 2040. Bij het ontwerpen van knooppunten wordt een goede bereikbaarheid te voet meegenomen. Naast de bereikbaarheid van knooppunten vinden we het van belang verstedelijking vooral binnenstedelijk en bij OV-knooppunten te laten plaatsvinden, in een mix van wonen, werken en voorzieningen dicht bij elkaar.

Overzicht processen en resultaten voor regionaal OV en multimodale ketenreis

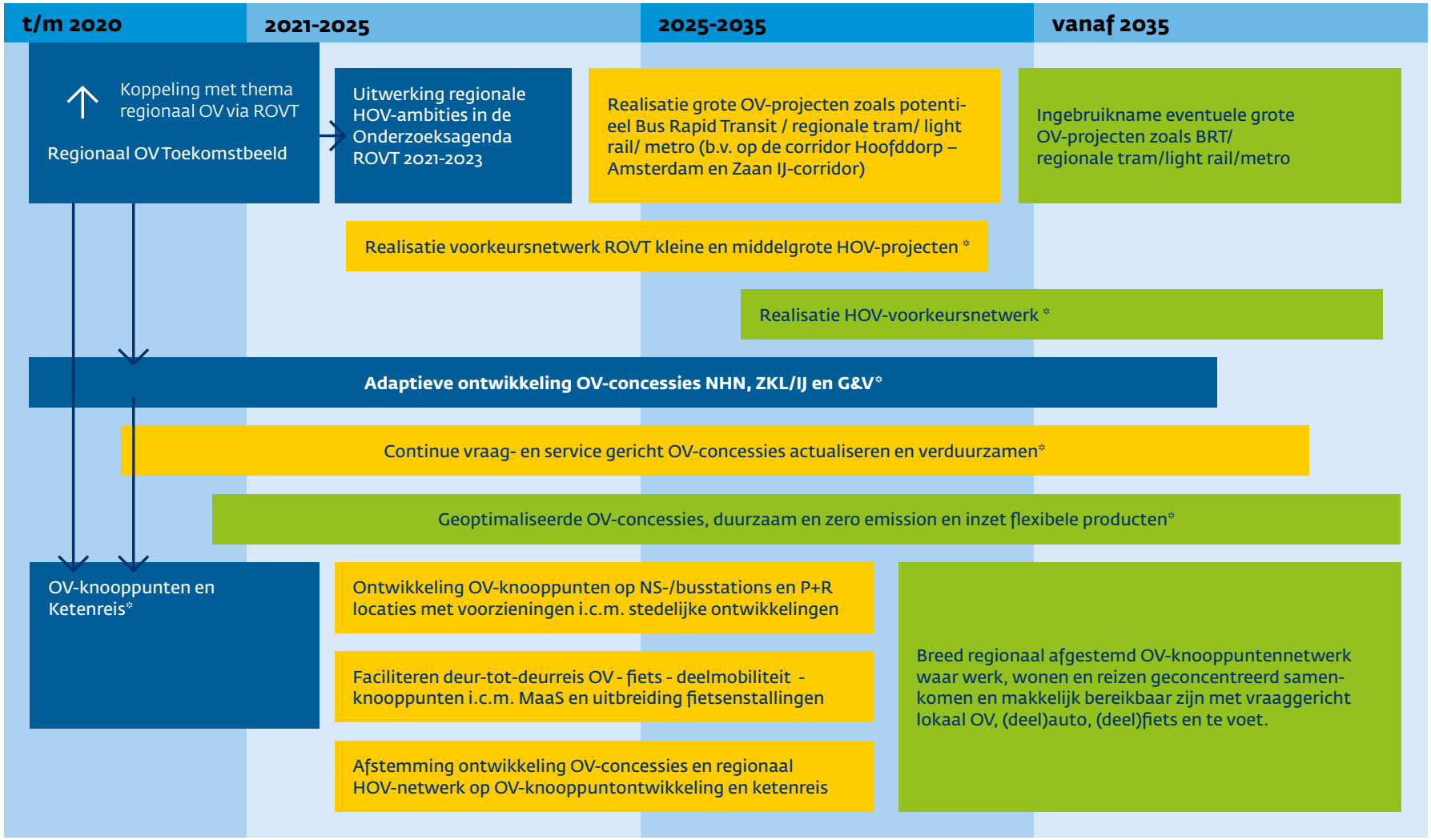

* De ontwikkeling en realisatie van zowel HOV-infrastructuur, OV-knooppunten als concessies zijn doorlopende, stapsgewijze processen die niet gekoppeld zijn aan een start- of eindmoment.

Legenda

Studie | Voorbereiding en uitvoering | Verbetering reismogelijkheden

Actieve mobiliteit

In de MRA is het metropolitaan fietsnetwerk opgesteld als netwerk voor doorfietsroutes tussen kernen en steden, om de fiets een grotere rol in de regionale mobiliteit te kunnen laten spelen. In landelijk verband is onder de naam Tour de Force een landelijke visie op de rol van de fiets ontwikkeld. Met alle partijen is recent afgesproken om zowel een Nationaal Toekomstbeeld Fiets op te stellen dat beoogd een landelijk dekkend fietsnetwerk te realiseren. In Noord-Holland maken we dit concreet door een Regionaal Toekomstbeeld Fiets te maken. Het metropolitaan fietsnetwerk is hier een vertrekpunt voor. Actieve mobiliteit is echter niet alleen fietsen, maar ook lopen en wandelen. We willen hier meer prioriteit aan geven door lopen (naast de fiets) meer aandacht te geven in gebieds- en knooppuntontwikkelingen. Zo krijgen lopen en fietsen in het multimodaal netwerkmanagement kader (MM NMK) voor (centrum) stedelijke gebieden de hoogste prioriteit.

In het Regionaal Toekomstbeeld Fiets is naast aandacht voor het fietsnetwerk ook aandacht voor:

- Verbeteren van fietsverkeersveiligheid
- Grotere aandeel fiets in de mobiliteit
- Versterken van ketenverplaatsingen (lopen/fiets – OV, maar ook fiets – auto), onder andere door een goede loop- en fietsbereikbaarheid van en (deel)fietsvoorzieningen bij OV-haltes.
- Gedragsbeïnvloeding, zowel het stimuleren van actieve mobiliteit als ook het stimuleren van veilig fietsgedrag.
- Versterken van recreatieve wandel- en fietsnetwerken.
- Versterken van innovatiekracht, data en onderzoek.

Aandachtspunten bij het doorfietsnetwerk en lopen zijn kruisingen van grote waterwegen, ook in relatie tot vervoer over water, ofwel door nieuwe bruggen (bijvoorbeeld over het IJ in Amsterdam) als ook door pont- of veerverbindingen.

Overzicht processen en resultaten voor actieve mobiliteit*

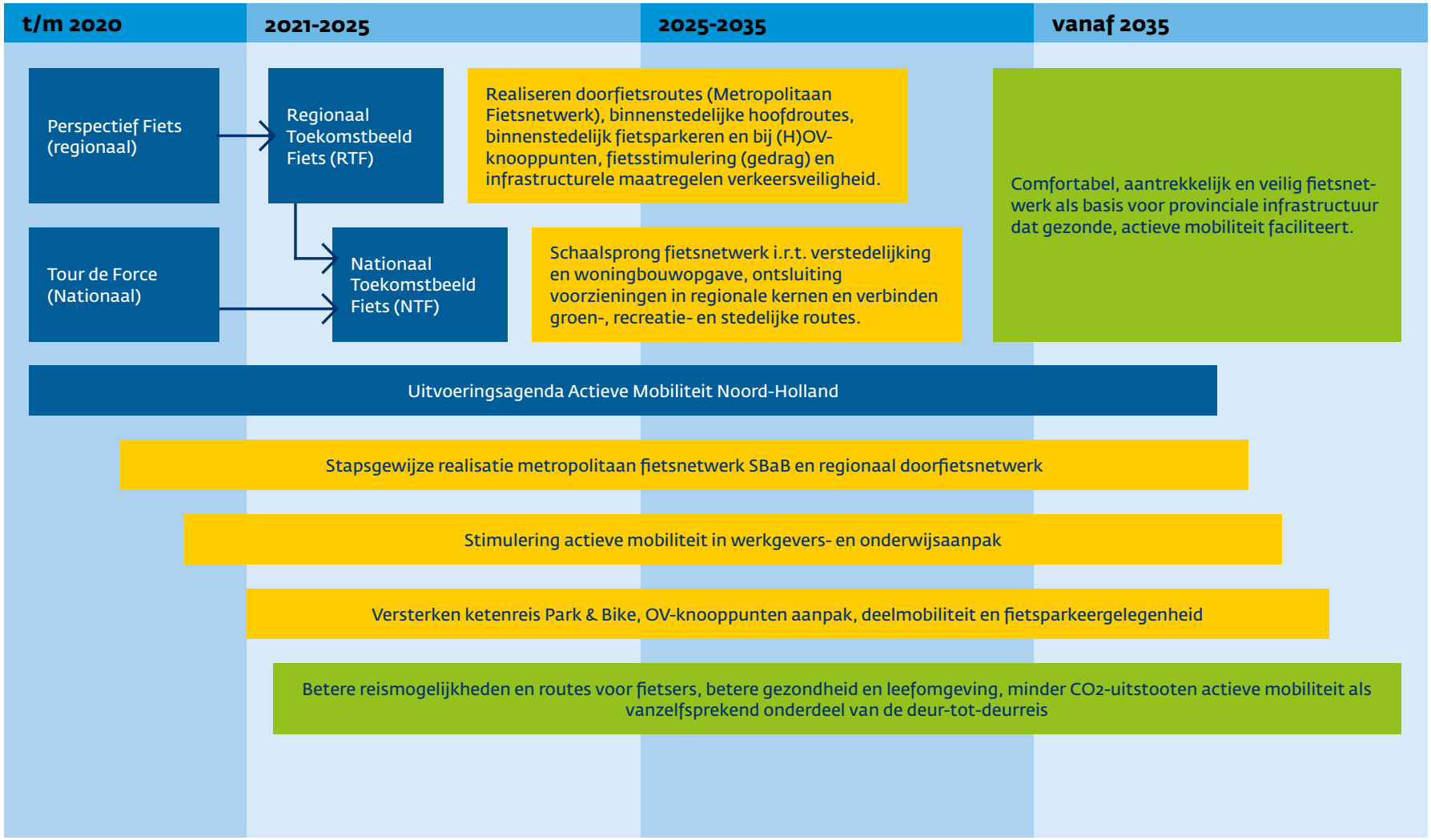

* De ontwikkeling en realisatie van het RTF en NTF is een doorlopend proces dat start in 2021

Legenda

Studie | Voorbereiding en uitvoering | Verbetering reismogelijkheden

Keuzes op het wegennet

Met de SBaB-partners werken we aan het Multimodaal Toekomstbeeld MRA 2040. De eerste richtinggevende hoofdkeuzes uit dit toekomstbeeld voor het hoofdwegennet zijn:

- Dat doorgaand verkeer om Amsterdam heen rijdt zoveel mogelijk via de A9 en A5 naar de A1, A2 en A4 en vice versa. De Ring A10 (zeker het westelijke deel) neemt daardoor in belang af voor bovenregionaal autoverkeer. Mogelijk zijn hierbij aanpassingen aan het hoofdwegennet qua capaciteit en logische routekeuze nodig. Dit wordt in het MRA Multimodaal Toekomstbeeld 2040 verder onderzocht als 'stapsgewijs re-design' van het hoofdwegennet.
- Daardoor wordt het mogelijk om met name het zuidelijk en westelijk deel van de Ring A10 een meer stedelijk karakter te geven waardoor de leefbaarheid rondom de A10 mogelijk kan verbeteren en ruimte ontstaat voor verdichting.

De provincie wil met mobiliteitsmanagement en de inzet op fiets, OV en multimodale reismogelijkheden de groei van de automobiliteit zodanig beperken dat het niet of nauwelijks nodig is om de capaciteit van het provinciale wegennet uit te breiden. De bestaande capaciteit kan door personen- en goederenvervoer beter benut worden door het stimuleren dat meer buiten de spits wordt gereden of via andere netwerken wordt gereisd. Hiermee kan de bereikbaarheid van economische en recreatieve kernlocaties worden geborgd. Overigens kan aanpassing van provinciale infrastructuur wenselijk zijn om andere doelen te behalen, bijvoorbeeld doorgaand verkeer uit kernen halen ten behoeve van de leefbaarheid en verkeersveiligheid.

De provincie wil en kan geen netwerken meer bouwen op de piekcapaciteit. Daarmee accepteren we dat er - binnen grenzen van veiligheid - soms vertraging optreedt. Daar waar geen goede alternatieven zijn voor het gebruik van de auto, zal de provincie aandacht (blijven) houden voor een goede autobereikbaarheid.

Overzicht processen en resultaten voor wegennet

Luchtvaart

De provincies en gemeenten in de regio rond Schiphol werken gezamenlijk aan de belangenbehartiging van de regio bij de ontwikkeling van luchtvaart en luchthaven in relatie tot de omgeving. Dit gebeurt via het samenwerkingsverband Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS). De verschillende, soms tegenstrijdige, belangen in het gebied moeten afgewogen worden om de (ruimtelijke) kwaliteit van de regio te behouden en versterken.

Daarnaast heeft de provincie samen met het Rijk geïnvesteerd in het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in de regio rondom Schiphol via de Stichting Leefomgeving Schiphol.

Daar waar het Rijk verantwoordelijk is voor besluiten over het vliegverkeer en luchtruim, liggen de belangen en de beleidsinzet van de provincie meer op de grond: de bereikbaarheid, de kwaliteit van de leefomgeving, mogelijkheden voor verstedelijking en economische ontwikkeling.

De beleidsinzet in relatie tot luchtvaart en Schiphol is:

- Voor de landzijdige bereikbaarheid voor werknemers en luchtpassagiers inzetten op de mobiliteitstransitie (grotere rol fiets en OV) en meer reizen buiten de spits.
- Ontlasten multimodale knoop Schiphol door verbeteren overstapfunctie knooppunten Schiphol-Noord en Hoofddorp, onder andere door doortrekken Noord-Zuidlijn en verbeteren van het HOV-busnetwerk.
- Behouden van intercontinentale netwerk ten behoeve van bereikbaarheid van internationale functies in de MRA en Nederland en versterken van de hub-functie als dat hiervoor nodig is.
- Substitutie van (continentaal) luchtverkeer op afstanden tot 800 km door snel internationaal spoorvervoer.
- Inzet op verbeteren van de leefbaarheid en ontwikkelmogelijkheden in de omgeving van Schiphol door verminderen overlast door luchtverkeer.
- Verkennen van de mogelijkheden die technologische ontwikkeling in de luchtvaart voor de toekomst biedt.

Goederenvervoer

Naast personen behoren ook goederen tot uitgebreide ketens van vervoer waarin verschillende partijen proberen om goederen snel en veilig te vervoeren. Deze goederenvervoerketens zijn complexer en veelzijdiger dan die van personen en vragen om een gerichte aanpak. Door toenemende verstedelijking en groeiende vraag naar goederen blijft het goederenvervoer en de daarbij komende druk op infrastructuur en leefomgeving de komende jaren toenemen. De energietransitie is een grote opgave voor de sector, maar zorgt uiteindelijk voor lagere kosten. De uitdagingen die daarbij horen zijn om de goederenketen schoon en slim in te richten en de druk op infrastructuur en leefomgeving zo beperkt mogelijk te houden.

De provincie is een van de spelers in het logistieke speelveld. Wij zien de gewenste ontwikkeling van de verschillende goederenvervoersegmenten in Noord-Holland als slim en schoon. Deze keuzes over de toekomstige ontwikkeling van de provinciale inzet betreffende logistiek en goederenvervoer worden nader uitgewerkt in een agenda ‘Slimme en schone logistiek’. In samenwerking met de sector en kennisinstellingen ligt de provinciale focus op enkele speerpunten:

- Het slim gebruik maken van de verschillende Noord-Hollandse transportnetwerken in een netwerk van logistiek belangrijke knooppunten als bedrijventerreinen, (zee) havens en Schiphol zodat goederen gemakkelijk met het meest geschikte vervoersmiddel door de provincie kunnen bewegen;
- Stimuleren van modal shift voor goederenvervoer over water en spoor.
- Inzetten op duurzame brandstoffen en elektrificatie van het goederentransport.
- Verhogen van de efficiëntie en doorstroming van het goederenvervoer door digitalisering en smart mobility;
- Verduurzamen van het goederenvervoer zoals bijvoorbeeld afgesproken in de Visie- en Uitvoeringsagenda Logistiek MRA Ports, de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek en de Green Deal Zeevaart, Binnenvaart en Havens;
- Verkleinen van de druk van goederenvervoer op de leefomgeving.

Met de Agenda Slimme en Schone Logistiek zet de provincie een volgende stap om de transitie en toekomstige ontwikkeling naar een slimme en schone logistiek gestructureerd op te pakken.

4. Hoe gaan we dit doen?

4.1 Samenwerken

De provincie wil graag samen met medeoverheden en andere partners aan de slag met de opgaven voor mobiliteit. Deze samenwerking vindt plaats op meerdere tafels. Er zijn nationale vraagstukken die met het Rijk en/of in IPO-verband worden opgepakt. We werken samen met omliggende provincies in het landsdeel Noordwest, waarin we onze gemeenten vertegenwoordigen (bijvoorbeeld in het MIRT[14]). In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) werken we voor (boven)regionale vraagstukken samen met de MRA-partners (gemeenten, Vervoerregio Amsterdam (VRA) en de provincie Flevoland) en in de regio's van Noord-Holland werken we samen met gemeenten, onder andere via PVVB's[15] en via de samenwerking met de VRA.

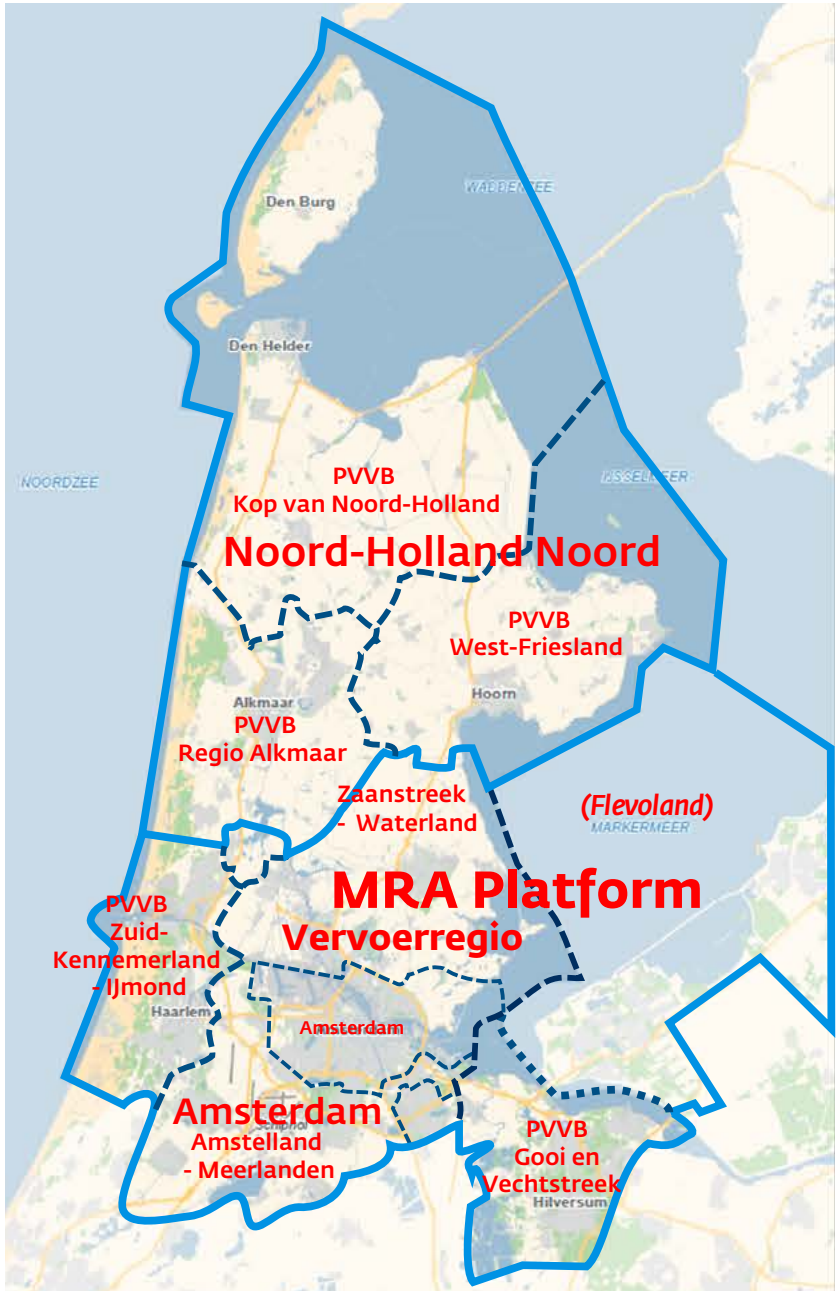

14 Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport van het Rijk.
15 Provinciaal verkeer- en vervoerberaad in de regio's Noord-Holland Noord, Zuid-Kennemerland-IJmond en Gooi- en Vechtstreek.

Samenwerking in beleidsontwikkeling

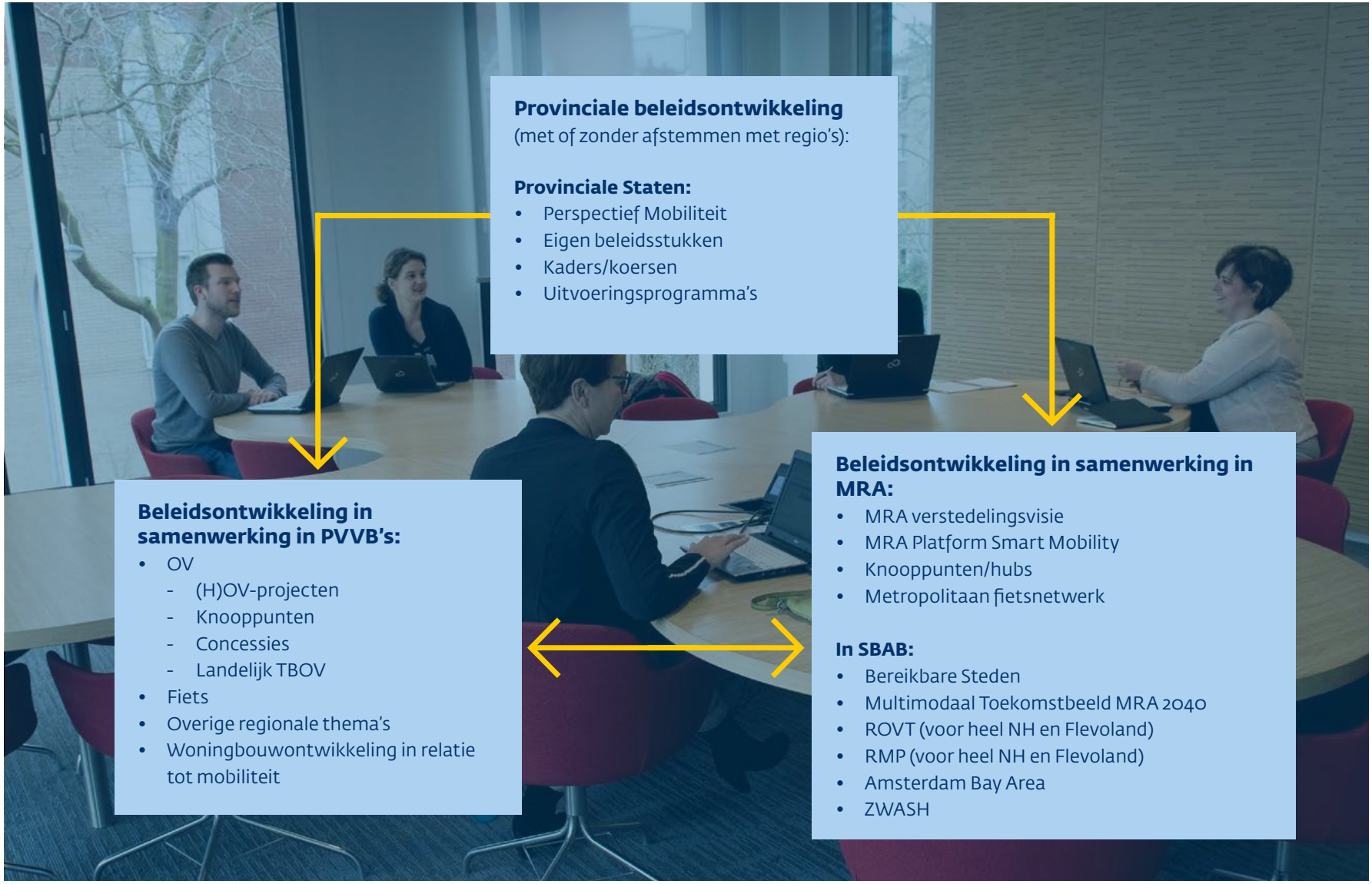

Samenwerken betekent voor de provincie samen beleid maken en samen keuzes maken, uiteraard vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Dit wordt binnen de MRA op het gebied van mobiliteit onder andere gedaan in het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB), waarin ook het Rijk participeert. De Verstedelijkingsstrategie en het multimodaal toekomstbeeld 2040 van de MRA betreffen de gezamenlijke visie op de ontwikkeling van de MRA en leiden ook tot gezamenlijke keuzes (onder andere investeringen). De visie en de keuzes uit dit programma zijn dan ook gebruikt voor dit Perspectief Mobiliteit en de provincie zal de beleidsinzet uit het Perspectief Mobiliteit ook actief inbrengen in de gezamenlijke MRA-activiteiten. Naast de samenwerking in MRA-verband zal de provincie afspraken voor realisatie en implementatie vooral met gemeenten en de VRA moeten maken.

Rollen van de provincie

De provincie behartigt vooral het regionale belang. Een groot deel van de mobiliteit betreft regionale verplaatsingen, over de gemeentegrens heen. De provincie maakt daarom beleid met betrekking tot die regionale verplaatsingen en vindt daarom iets van alle elementen van de reis, van herkomst tot en met bestemming en daarmee ook over de ontwikkeling van woningen, voorzieningen en werkgelegenheid (locatie én bereikbaarheid). Deze verantwoordelijkheid voor regionale mobiliteit heeft ook een grote samenhang met andere provinciale belangen op regionaal schaalniveau, namelijk bescherming van natuur en landschap, leefbaarheid, klimaat en verstedelijking.

De provincie behartigt het regionaal belangen neemt daarbij ook vaak de rol van regisseur voor regionale samenwerking op zich. Tevens stelt de provincie indien nodig haar kennis en kunde beschikbaar voor regionale vraagstukken.

Hiermee hangen logischerwijs een aantal wettelijke taken samen. Zo is de provincie samen met de VRA concessieverlener voor het regionaal openbaar vervoer in de provincie. Daarom stemt de provincie vanuit die rol ook af met het Rijk en de spoorsector over de relatie met het spoor dat ook een regionale functie heeft.

Daarnaast is de provincie ook eigenaar en beheerder van het provinciale wegennet en regionale HOV-infrastructuur.
Voor deze taken beschikt de provincie over middelen voor beheer, exploitatie en investeringen.

4.2 Strategische agenda's mobiliteit

De provincie Noord-Holland is een diverse provincie. Elke deelregio heeft andere opgaven. Daarom hecht de provincie aan samenwerking op maat. We zetten al jaren in op regiogericht werken. Dit betekent nauwe samenwerking met gemeenten, VRA en andere partners.

Voor opgaven en vraagstukken op (deel)regionaal niveau werken we samen met de betreffende gemeenten. We willen deze samenwerking versterken en efficiënter maken door samen Strategische agenda's mobiliteit op te stellen en vanuit die agenda samen aan de slag te gaan met de regionale vraagstukken. Hierbij nemen we ook vraagstukken mee die nabij gelegen regio's raken, b.v. een HOV-lijn die start in de ene regio en eindigt in een andere regio, concessiegebied of provincie.

Vanuit de PVVB's en bestuurlijke overleggen met VRA-regio's willen we samen met de regio's en de VRA hiermee aan de slag. De provincie neemt het Perspectief Mobiliteit mee als basisdocument en als overzichtelijke input van hoe de provincie aankijkt tegen hoe opgaven zouden moeten worden opgepakt. De regio's kunnen hun beleidsvisies en ambities eveneens inbrengen, b.v. 'Een Bereikbaar Noord-Holland Noord' die de regio's in Noord-Holland Noord hebben opgesteld. We willen met gemeenten en VRA in regioverband aan de slag om samen te kijken welke maatregelen het meest kansrijk zijn en wat het meest prioriteit heeft.

Door deze beelden bij elkaar te brengen kunnen we samen komen tot keuzes, prioriteiten en afspraken over eventueel investeren en realisatie.
Door samen te werken vanuit een gemeenschappelijke agenda willen we focus aanbrengen in de samenwerking en ambtelijke en bestuurlijke inzet efficiënter maken.

Samenwerking in Strategische agenda per regio

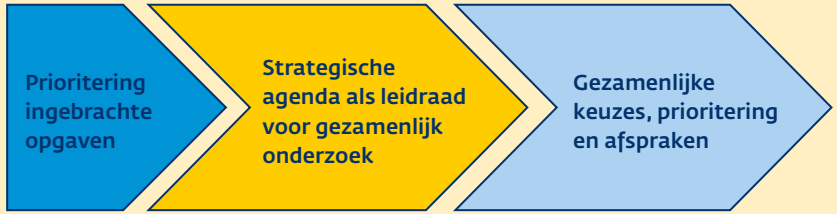

Betrekken stakeholders, ondernemers en inwoners
Op basis van het Perspectief Mobiliteit willen we in gesprek met gemeenten en de VRA. Daarnaast zijn en blijven we in gesprek met stakeholders op specifieke opgaven. Waar het gaat om beleidsontwikkeling en -keuzen gaat het voornamelijk nog om collectieve belangen en zien wij de gemeenten als vertegenwoordiger van hun inwoners en ondernemers en gaan we in gesprek met stakeholders die bepaalde doelgroepen vertegenwoordigen.

4.3 Uitvoering

Uitvoering van maatregelen vindt vooral plaats via uitvoeringsprogramma's. Dit betreft afspraken maken, subsidies verstrekken (voor uitvoering door andere partijen) en realisatie van maatregelen door onszelf of door partners.

Voor wat betreft de realisatie van infrastructuur-maatregelen is de provincie verantwoordelijk voor het realiseren en beheren van provinciale wegen met bijbehorende fiets- en HOV-infrastructuur en provinciale vaarwegen.

Daarnaast kunnen maatregelen voor OV ook wijzigingen in de OV-concessies betekenen, waarvoor de provincie opdrachtgever (concessieverlener) is voor de regio's Noord-Holland Noord, Zuid-Kennemerland-IJmond en Gooi en Vechtstreek. Voor maatregelen in andere concessies of die meerdere concessies raken, worden afspraken gemaakt met de VRA of buurprovincies.

Andere maatregelen zoals verkeersmanagement, mobiliteitsmanagement, lobby, campagnes, subsidies, afspraken maken met andere partijen en vergunningverlening, worden uitgevoerd via uitvoeringsprogramma's.

Uitvoeringsprogramma's slim combineren

De ontwikkelrichtingen, waarlangs de mobiliteitstransitie wordt vormgegeven, moeten leiden tot een slimme, schone en veilige mobiliteit. De subtitel van het Perspectief Mobiliteit 'Slim, schoon en veilig' staat voor het verbinden van diverse opgaven in een regionale aanpak. Verkeersveilige maatregelen staan niet op zichzelf: door bijvoorbeeld veilige fietspaden aan te leggen, stimuleer je ook inwoners om meer te gaan fietsen, wat goed is voor de gezondheid, maar ook voor de leefbaarheid en de beperking van de CO_2-uitstoot. Ook Smart Mobility maatregelen staan niet op zichzelf en dragen bij aan een leefbaarder, gezonder en bereikbaarder Noord-Holland. Slimme verkeerslichten (iVRi's) bevorderen de doorstroming van het openbaar vervoer, fietsers en vrachtverkeer, wat weer een bijdrage kan leveren aan duurzame mobiliteit, doordat minder stops van bijvoorbeeld de vrachtwagens minder uitstoot betekent en doordat fietsen aantrekkelijker wordt door het geven van prioriteit en het bijhouden en combineren van fietsdata.

Onder het motto slim, schoon en veilig willen we de samenhang tussen de verschillende opgaven voor verkeersveiligheid, logistiek, fiets en Smart Mobility aan elkaar verbinden, onder andere door:

- Integrale beleidsvorming.
- Versterken van regionale samenwerking.
- Bundelen van financiën.
- Data gedreven mobiliteit (verzamelen, verbeteren, koppelen).

Samen Bouwen aan Bereikbaarheid

In het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) werken Rijk en MRA samen aan mobiliteitsopgaven in de MRA. Dit betreft gezamenlijke gebieds- en netwerkonderzoeken, maar ook het toewerken naar investeringsbesluiten. Hierbij wordt afstemming gezocht met de MRA Verstedelijkingstrategie. Het programma SBAB heeft ook een uitvoeringsprogramma. Vanuit SBaB wordt ook het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) ten behoeve van het Klimaatakkoord opgesteld.

Samenwerking met Noord-Holland Noord

In de Kop van Noord-Holland, West-Friesland en de regio Alkmaar wordt intensief samengewerkt en afspraken gemaakt over goede bereikbaarheid en inzet gebundeld op de diverse corridors van en naar de MRA. Provincie en gemeenten werken samen om Noord-Holland Noord goed bereikbaar te houden, zowel stedelijk als niet-stedelijk gebied. Provincie en regio werken ook samen op lobby, agendering in het BO MIRT en raakvlakken met de MRA en SBaB. In deze regio organiseren we samenwerking zowel op het schaalniveau van heel Noord-Holland Noord als ook de drie deelregio's, passend bij de schaal van de vraagstukken.

Andere uitvoeringsprogramma's

Naast de uitvoeringsprogramma's van de provincie vindt ook uitvoering plaats in de MRA-samenwerking, bijvoorbeeld via MRA-elektrisch (laadinfrastructuur), platform Smart Mobility of met het Rijk (Strategisch Plan Verkeersveiligheid). De provincie realiseert zelf uitbreidingen en aanpassingen van infrastructuur op eigen areaal via het Integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (IMPI), bij voorkeur gecombineerd met beheer en onderhoud. Een andere manier van uitvoering is via concessiebeheer van het openbaar vervoer. Ook kunnen afspraken worden gemaakt met partners zoals het Rijk, de VRA en gemeenten dat uitvoering plaats vindt via hun uitvoeringsprogramma's.

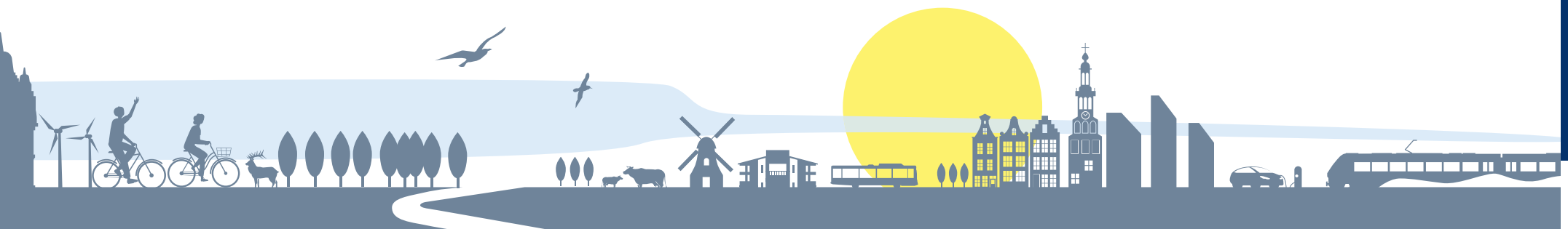

5. Financiële middelen en keuzes maken

5.1 Beperkte beschikbaarheid financiële middelen

Met dit Perspectief Mobiliteit worden geen financiële besluiten genomen. Om beleid uit te voeren zijn wel vaak financiële middelen nodig, ofwel om infrastructuur te realiseren, om een subsidie te verlenen of voor het kopen van een dienst of data. Voordat een investeringsbeslissing wordt genomen, zijn ook middelen nodig voor onderzoek, studie en ontwerp. Als een maatregel is uitgevoerd zijn vervolgens ook nog eens middelen voor exploitatie (OV-concessies) of beheer en onderhoud nodig. We constateren dat beheer en onderhoud door nieuwe investeringen en door stijgende kosten een steeds grotere beslag leggen op de beschikbare middelen.

We constateren dat de kosten van onze ambities veel groter zijn dan de beschikbare middelen zoals die zijn voorzien. Waarbij dan voor vervanging van bestaande (naoorlogse) infrastructuur veel geld nodig is.

Voor de huidige coalitieperiode zijn alle middelen belegd. Voor de volgende coalitieperiode moeten prioriteiten worden gesteld (keuzes maken) en moet op zoek worden gegaan naar aanvullende middelen.

Hierna geven we aan hoe we willen gaan prioriteren en keuzes maken én hoe we op zoek gaan naar meer externe middelen door middel van lobby en het zoeken naar andere financieringsbronnen.

5.2 Prioriteren

Als middelen ontoereikend zijn, dan moet je keuzes maken. De provincie moet daarom prioriteren in waar ze in wil investeren. We gaan daarvoor een afwegingskader hanteren. Met dit afwegingskader brengen we meerdere overwegingen voor een investeringsbeslissing of keuze tussen investeringen samen. Dit zijn inhoudelijke criteria (bijdrage aan doelen, effectiviteit van de maatregel), maar ook financiële criteria (mate van cofinanciering, hoogte van de investering, voorkomen van andere investeringen) en bestuurlijk-maatschappelijke criteria (draagvlak bij partners), kortom een overzicht van al onze overwegingen.

Wanneer passen we het toe?

Het afwegingskader is een weerspiegeling van wat we willen. Daarom passen we het consequente toe, vanaf de eerste ideeën voor een opgave tot de uiteindelijke prioritering van maatregelen:

1. Welke opgaven spelen in de regio en welke smaken zijn er om die aan te pakken?

- Afwegingskader gebruiken om kaf van koren te scheiden bij toepassen beleids-principes.
- Fase à la MIRT-onderzoek (nog geen gesprek over geld)

2. Verkennen mogelijke oplossingen en effecten op opgave(n)

- Afwegingskader gebruiken om oplossingen te scoren en te prioriteren binnen de opgave/regio.
- Fase à la MIRT-verkenning (zicht op geld nodig)

3. Prioriteren (en programmeren)

- Afwegingskader gebruiken om te prioriteren tussen maatregelen. Welke eerst en welke later/niet? Dit doen we steeds meer integraal en gebiedsgericht.

Afwegingskader

	Criterium, draagt bij aan ... of voldoet aan ...	Toelichting
Inhoudelijke criteria uit de mobiliteitstransitie		
1	Mobiliteit verminderen of voorkomen van mobiliteit	Door het voorkomen of verminderen van mobiliteit treden knelpunten of negatieve effecten niet op en/of worden verminderd
2	Stimuleren gebruik vervoerwijzen lopen, fietsen, OV of water (verbeteren multimodale bereikbaarheid bestaande functies)	Door stimuleren van een andere vervoerwijzekeuze wordt meer gebruik gemaakt van gezonde en ruimte-efficiënte vervoerwijzen, ook via multimodale reismogelijkheden (hubs, P+R, overstappen, deelmobiliteit)
3	Beter benutten van bestaande netwerken	Voorkomen overbelasting en/of uitbreiding, bij OV gunstiger exploitatie, spitsmijden, focus op optimaliseren (versterken ketens, zwakke netwerkschakels)
4	Verduurzamen van mobiliteit, verbeteren van de leefbaarheid	Minder CO_2-uitstoot en andere emissies, minder geluid/hinder, grotere veiligheid
5	Veiliger maken van mobiliteit	Bijdragen aan streven 0 doden in 2050
6	Verbeteren van de multimodale bereikbaarheid van nieuwe functies	Maakt woningbouw, realisatie nieuwe bedrijventerreinen of kantoren mogelijk
Financiële en bestuurlijk-maatschappelijke criteria		
7	Effectiever benutten exploitatiemiddelen	Hogere kostendekkingsgraad maakt groei OV zonder toename exploitatiesubsidie mogelijk, andere inzet middelen kan effectiever zijn
8	Voorkomen of verminderen (grotere) investeringen en/of onderhoudskosten	
9	Cofinanciering beschikbaar	
10	Draagvlak bij partners	Genoemd in coalitieakkoord, visiedocument, bestuurlijke afspraak

Uiteraard is een randvoorwaarde dat de maatregel niet strijdig is met provinciale randvoorwaarden op het gebied van natuur, cultuur, milieu en landschap.

5.3 iNHi: instrument voor prioritering

De provincie gebruikt het instrument iNHi (investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur) om in stap 3 objectieve beslis-informatie te gebruiken om potentiële maatregelen ten opzichte van elkaar te kunnen afwegen. De in de iNHi gebruikte criteria komen overeen met de inhoudelijke criteria uit het afwegingskader.

Op basis van de toepassing van de iNHi kan samen met informatie over de programmering van beheer en onderhoud van de eigen infrastructuur (via de NIKG, de nota infrastructurele kapitaalgoederen), worden geprogrammeerd welke investeringen de provincie wanneer op haar eigen infrastructuur gaat realiseren. Door het bundelen van investeringen in uitbreiding of aanpassing met benodigd beheer en onderhoud kunnen op de totale levensduur kosten worden bespaard en overlast bij werkzaamheden deels worden voorkomen.

Bij het programmeren dient ook rekening te worden gehouden met doorlooptijden van onderzoek, voorbereiding en realisatie. Bij grote projecten (bijvoorbeeld spoor/metro/tram) kan de totale doorlooptijd meer dan 10 jaar bedragen.

5.4 Zoeken naar meer middelen

Naast prioriteren en keuzes maken is het ook kansrijk en nodig om op zoek te gaan naar meer middelen. Dit kan door cofinanciering voor de gewenste maatregelen bij medeoverheden en marktpartijen. We weten dat de middelen bij andere overheden zeer beperkt zijn. Daarom zetten we met partners in op lobby naar het Rijk voor het ter beschikking stellen van meer middelen voor investeringen in mobiliteit, zowel voor nationale als regionale infrastructuur. Voor deze lobby is van belang:

- Rijksbelang aantonen: duidelijk maken waarom het Rijk in regionale maatregelen zou moeten (willen) investeren, onder andere door het benadrukken dat de totale reis van deur tot deur moet kloppen, dus niet alleen het deel via de Rijksnetwerken.
- Niet-mobiliteitsbudgetten aanspreken: er is een grote inhoudelijke samenhang in opgaven als verstedelijking/woningbouw, klimaatdoelen en mobiliteit. Mogelijk kan met een integraal, samenhangend verhaal aanspraak worden gemaakt op budgetten van andere ministeries dan IenW.
- Af en toe komen (soms onverwacht) bij het Rijk of in Europa budgetten of subsidies beschikbaar voor specifieke doeleinden. Hierop willen we ons voorbereiden door projecten met een brede onderbouwing 'op de plank' te hebben liggen. Deze projecten kunnen met een creatieve, aan de eisen van de specifieke fondsen aangepaste motivering dan worden ingediend, bijvoorbeeld een fietsproject als verkeersveiligheidsproject indienen. Vaak dienen onze projecten toch al meerdere doelen.
- Samen optrekken met regionale partners en stakeholders vanuit een gezamenlijke lobbyagenda.

Naast meer middelen, prioriteren en zoeken naar andere vormen van financiering, zijn er nog andere sporen denkbaar:

- Integrale gebiedsontwikkeling.
- Uitbesteden van dienstverlening of het aan de markt overlaten van mobiliteitsdiensten.
- Publieke/private samenwerkingen

Het aanboren van financiering uit de markt kan haalbaar zijn, mits we de investering voor de markt interessant maken. Dit zal vaak creatieve en langjarige afspraken vergen.

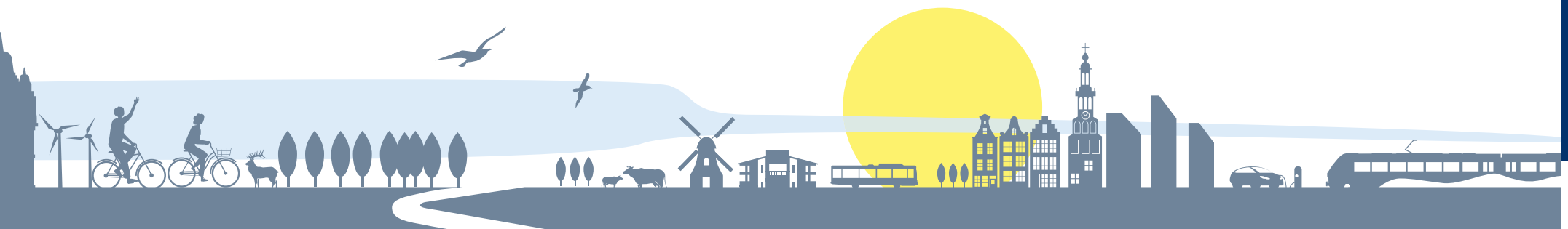

Samenhang

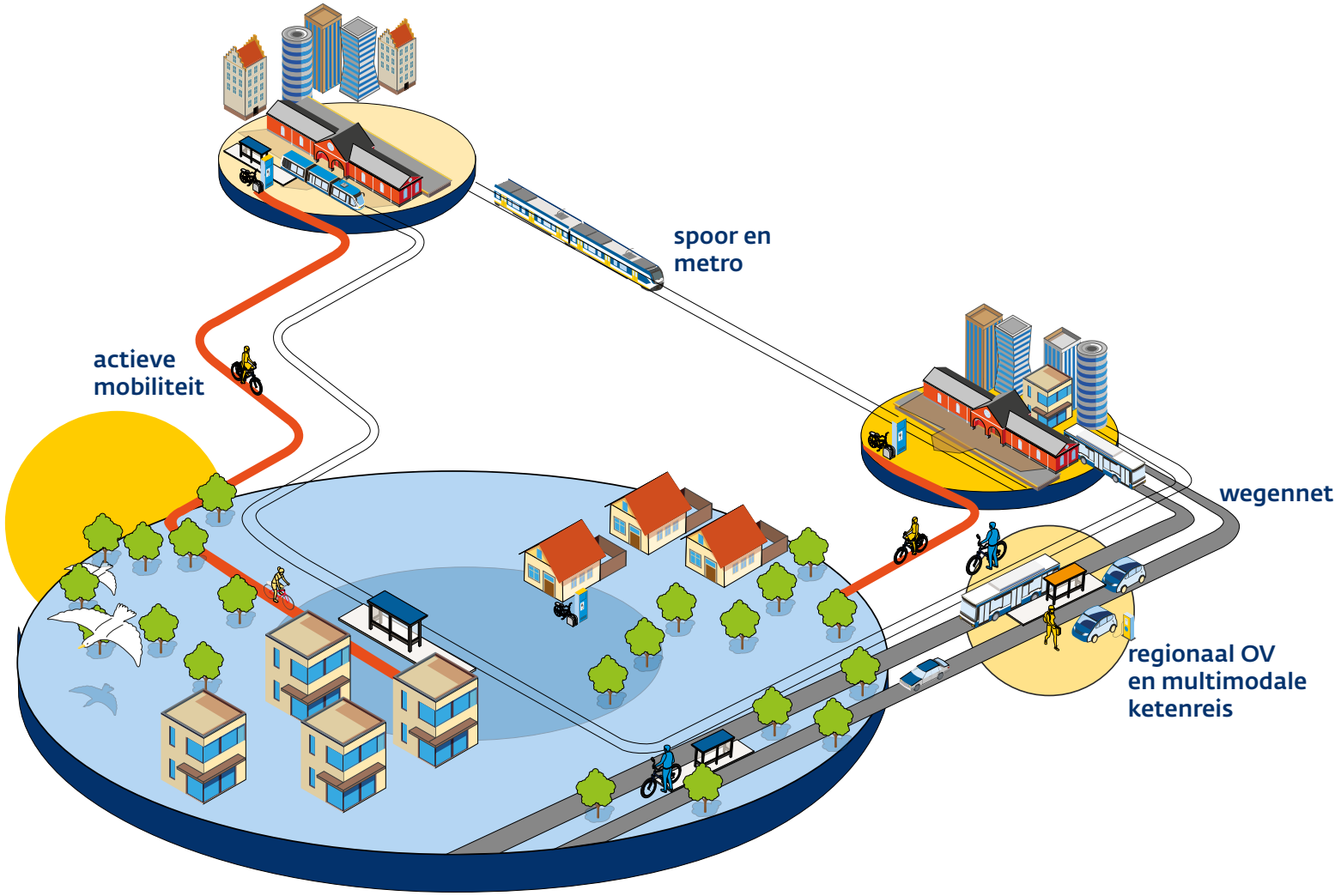
spoor en metro
actieve mobiliteit
wegennet
regionaal OV en multimodale ketenreis

Bijlage: beleidsprincipes omgevingsvisie

In deze bijlage is aangegeven hoe we principes uit de Omgevingsvisie zijn geconcretiseerd naar beleidsinzet voor mobiliteit zoals opgenomen in hoofdstuk 3.

	Principes Omgevingsvisie[16]	**Concretisering in Perspectief Mobiliteit**
3	Nieuwe ruimtelijk-economische ontwikkelingen worden zo veel mogelijk ruimtelijk geclusterd op locaties nabij OV-, weg-, energie- en data-knooppunten.	Opvangen van de groei van de mobiliteit in stedelijk gebied vooral met fiets en OV. Fiets en OV zijn een aantrekkelijk alternatief voor de auto, zodat reizigers meerdere reisalternatieven hebben en de leefbaarheid in en rondom steden verbetert door minder overlast van wegverkeer. Dit sluit aan bij de keuze om vooral te verstedelijken bij OV-knooppunten.
8	Wonen en werken worden zoveel mogelijk binnenstedelijk gerealiseerd en geconcentreerd.	Ondersteunen van gemeentelijk beleid om autoluwe (binnen)steden te creëren. Daarom inzet op faciliteren van de overstap van auto op OV en fiets aan de rand van het stedelijk gebied (P+R, Hubs). Hiermee zorgen we ervoor dat de autobereikbaarheid van steden, ook vanuit de regio gegarandeerd blijft.
9	Om de groei van het verkeer in de metropool in goede banen te leiden moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV en fietsnetwerk en auto, waarbij de grotere behoefte aan ruimte voor regionaal verkeer boven interregionaal en doorgaand verkeer wordt gefaciliteerd.	• Opvangen van de groei van de mobiliteit in stedelijk gebied vooral met fiets en OV. Fiets en OV zijn een aantrekkelijk alternatief voor de auto, zodat reizigers meerdere reisalternatieven hebben en de leefbaarheid in en rondom steden verbetert door minder overlast van wegverkeer. Dit sluit aan bij de keuze om vooral te verstedelijken bij OV-knooppunten. • Ondersteunen van gemeentelijk beleid om autoluwe (binnen)steden te creëren. Daarom inzet op faciliteren van de overstap van auto op OV en fiets aan de rand van het stedelijk gebied (P+R, Hubs). Hiermee zorgen we ervoor dat de autobereikbaarheid van steden, ook vanuit de regio gegarandeerd blijft.
11	11. Bedrijvigheid in de metropool kan zich blijven ontwikkelen binnen de beschikbare milieuruimte, waarbij op een beperkt aantal plekken nieuwe woningbouw te maken kan krijgen met een grotere mate van geluidhinder, binnen de wettelijke grenzen.	Voordat er keuzes kunnen worden gemaakt over Schiphol na 2020 moet er helderheid komen over de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart en Schiphol. In de tussenliggende periode moet het hubnetwerk op Schiphol in stand kunnen blijven. Deze hubfunctie van Schiphol vraagt daarbij om sturing op basis van selectiviteit: vakantie-vluchten dienen zoveel als mogelijk te worden beperkt (Lelystad airport).

16 De nummering betreft de nummering uit de Omgevingsvisie NH2050.

13	Om de bereikbaarheid van het noordelijk deel van de provincie te verbeteren, worden functies of bestemmingen zoveel mogelijk gebundeld nabij OV-, weg-, energie-, agri- en data-knooppunten, aangevuld met de ontwikkeling van vraaggestuurde vervoersconcepten[17].	• Waar mogelijk worden de veelgebruikte verbindingen versterkt. Door bepaalde functies of bestemmingen zoveel mogelijk te bundelen nabij knooppunten, kunnen de verkeersstromen toenemen. Dat maakt een reguliere, hoogwaardige vorm van OV gerechtvaardigd en rendabel. • Inzetten in het kader van Smart Mobility op de doorontwikkeling van ketenmobiliteit en deelmobiliteit, betere reisinformatie naar reizigers over de verschillende reismogelijkheden, evenals het makkelijker maken van het gebruik ervan (Mobility as a Service, MaaS). Hiervoor is het nodig om in te zetten op een betere beschikbaarheid van data om dit mogelijk te maken. • Aandacht voor bereikbaarheid van doelgroepen zonder auto. Mobiliteit op maat en burgerinitiatieven, toegankelijk gemaakt via MaaS, kunnen bijdragen aan vergroting van mobiliteitsmogelijkheden van en naar kleinere kernen. • Behouden van de autobereikbaarheid van voorzieningen, werk en recreatie in niet-stedelijk gebied. De groei hier is beperkt (beperkte groei wonen en werken).

17 Met vraaggestuurde vervoersconcepten bedoelen we de inzet op vervoerconcepten die passen bij de vaak bescheiden vraag. Dit betreft vaak vervoer op maat.

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Documentnummer 1595319/1595370

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Beleid | Mobiliteit

Fotografie
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
Xerox® Mediaservices

Haarlem, mei 2021

297080

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Wijzigingsoverzicht Perspectief Mobiliteit

Op 22 april 2021 is het concept van het Perspectief Mobiliteit besproken in de commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid. Dit concept is ook ter kennisneming aan de gemeenten in Noord-Holland, de Vervoerregio Amsterdam en enkele stakeholders op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid gestuurd. De regio Amsterdam-Meerlanden en de VRA hebben een inhoudelijke reactie gegeven, die deels aanleiding zijn om tekstuele wijzingen door te voeren. De meeste opmerkingen van deze partijen betreffen echter suggesties en verzoeken voor verdere samenwerking.

In dit overzicht staan in de tweede kolom alle wijzigingen opgenomen van de conceptversie (besproken in commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid d.d. 22 april 2021) naar de definitieve versie (te bespreken in de commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid d.d. 6 september 2021). In de derde kolom is aangegeven waarom deze wijziging is doorgevoerd. De eerste kolom geeft aan waar de wijziging in het Perspectief Mobiliteit is te vinden.

Pagina	wijziging	toelichting
Algemeen	Tekstuele en taalkundige correcties.	Door de hele tekst zijn niet inhoudelijke wijzigingen aangebracht ten behoeve van leesbaarheid of duidelijkheid.
p2, 1e alinea	“Lopend” toegevoegd	Lopen is actieve en gezonde mobiliteit en een net zo belangrijke vervoerwijze als de andere.
P3	Ook paragrafen in inhoudsopgave	Makkelijker zoeken in document
p5, 4e alinea	“En schade aan onze provincie te voorkomen” vervangen door “en Nederland te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering”	Tekst vervangen door zin uit Rijksbeleid: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid
P7, 1e alinea	Toegevoegd: “en de Vervoerregio Amsterdam”	We werken in VRA-regio’s ook samen met de VRA op regionale vraagstukken.
P6, par 1.4	Toegevoegd: Er is structureel minder geld door toenemende beheer en onderhoudskosten, waardoor minder geld overblijft om nieuwe opgaven te financieren.	Verklarende zin, bij algemene 1e zin.
P6-7	zin “Keuzes worden gemaakt en prioriteiten worden gesteld in samenwerking met partners, bijvoorbeeld in MRA-verband en in diverse programma’s met gemeenten, Rijk en regio.” verwijderd.	Is een dubbeling met de alinea erna.

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
P7, schema	Platform mobiliteit met 3 programmalijnen en Bereikbare steden toegevoegd onder MRA-samenwerking. Netwerkstrategie vervangen door Multimodaal toekomstbeeld 2040. Bereikbaarheidsvisie Noord-Holland Noord opgenomen.	Geeft een completer beeld met actuele naamgeving.
P9	"in plaats van het verbeteren van elke vervoerwijze apart" verwijderd.	Onduidelijke bijzin zonder nut.
P9 1e alinea	Toegevoegd: "De verbindingen tussen diverse regio's in Noord-Holland, zoals de MRA en Noord-Holland Noord worden steeds sterker. (…)Daarnaast wonen mensen steeds vaker op andere plekken dan waar ze werken en nemen de reisafstanden en instroom in stedelijke gebieden toe."	Regio's staan door versterkte verbindingen steeds meer in contact met elkaar, waardoor wonen en werken verder uit elkaar kunnen liggen.
P9 2.1 5e alinea	Toelichting "(is het al geschikt voor brede uitrol, wanneer is het wettelijk toegestaan, is aansprakelijkheid geregeld, voldoet het aan privacywetgeving?)" toegevoegd.	Geeft kleuring aan de term 'onzekerheden'.
P10 2.2 2e alinea	Paragraaf toegevoegd" Slimme keuzes voor bereikbare (nieuwe) woningen beginnen bij een goede koppeling tussen ruimtelijke ordening en mobiliteitsvraagstukken. De woningbouwopgave moet zoveel mogelijk aansluiten op bestaande (mobiliteits)voorzieningen. Waar nodig moet bij gebiedsontwikkeling vroegtijdig worden nagedacht over de aansluiting van woningen op het mobiliteitsnetwerk. Dit doen we door het toepassen van mobiliteitsprogramma's van eisen met daarin alle ruimtelijke uitgangspunten die gelden voor mobiliteit in een gebiedsontwikkeling."	Toevoeging maakt koppeling tussen ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling en mobiliteit expliciet. Paragraaf toegevoegd naar aanleiding van bespreking conceptversie Perspectief Mobiliteit in Commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid d.d. 23 april.
P10 2.2	Term MRA vervangen door 'Noord-Holland' of 'metropoolregio' of 'regio'. Met (metropool)regio wordt een gebied groter dan de bestuurlijke samenwerking MRA bedoeld, namelijk ook inclusief de regio's Alkmaar en Hoorn. Tevens bij regio Alkmaar '/Heerhugowaard' toegevoegd omdat daar ook veel woningbouw gepland is.	N.a.v. opmerkingen van regio Noord-Holland-noord dat de focus erg op de MRA ligt en wat weinig op NHN.
P10 2.2. 4e alinea	"Er is een behoefte aan maatwerkvervoer, waarbij auto, fiets, ketenverplaatsingen en deelmobiliteit een onderdeel zullen zijn." toegevoegd	Toevoeging geeft aan wat we wel willen als aanvulling op tekst wat niet kan.

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
P11 2.3	Tekst over effecten klimaatverandering vervangen door “De klimaatverandering heeft gevolgen voor alle regio’s in de wereld. De ijskappen smelten en de zeespiegel stijgt. Klimaatscenario’s van het KNMI laten een zeespiegelstijging zien van 0,6-1,1 meter in 2100 (ten opzichte van 1995) en 1,5-3 meter in 2200 als emissies niet worden teruggebracht. In sommige regio’s komen extreme weersomstandigheden en overstromingen steeds vaker voor, terwijl andere vaker met extreme hitte en droogte te kampen hebben. Meer zware neerslag leidt tot lokale overstromingen en schade aan oogsten. Bij langere perioden van droogte komen ecosystemen in gevaar die sterk afhankelijk zijn van neerslag. Extreme droogte kan veendijken doen bezwijken. Door klimaatadaptief te werken kan infrastructuur tegen deze omstandigheden worden beschermd. “	Effecten geactualiseerd naar neutrale bronnen, met bronvermelding.
P13, 2e alinea	“soms” vervangen door “ook”	Er is altijd gedragsaanpassing nodig om tot verandering te komen.
P16, nummer 6	Toegevoegd de bijzin “zowel door de inrichting van de infrastructuurnetwerken als ook door het beïnvloeden van het gedrag van verkeersdeelnemers.”	Extra duiding dat het niet alleen om infrastructuuraanpassing gaat, maar ook om beïnvloeding gedrag verkeersdeelnemers.
P16, nummer 8	Toegevoegd de bijzin: “Door werk met werk te maken, circulaire inkoop en gebruik van duurzame en gebiedseigen grondstoffen kunnen we energie- en klimaatneutraal bouwen en onderhouden.”	Concrete voorbeelden van duurzame aanleg en beheer toegevoegd
P18, 1e alinea	Zin “Groei kan alleen maar plaatsvinden als verkeersdeelnemers op een slimme, duurzame en veilige manier zich gaan verplaatsen.”	Zin aangepast zodat duidelijker is dat het een keuze van de reiziger betreft.
P19, 4e alinea	Zin “Door in het stedelijk gebied het reizen per OV, fiets of multimodale reis een aantrekkelijk alternatief voor de reizigers te laten zijn, ontstaat meer keuzevrijheid. Ook is het te belangrijk om te sturen op meer keuzevrijheid in het thuiswerken en buiten de spits reizen. Hierdoor blijft op het wegennet voldoende ruimte voor automobilisten die niet voor een alternatief kunnen kiezen. Zo ontstaat voor iedereen meer keuzevrijheid.” Toegevoegd	Met deze extra alinea wordt duidelijk gemaakt dat de inzet op alternatieve duurzame vervoerwijzen de keuzevrijheid van alle reizigers wordt vergroot.

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
P19, pijler 1	Bijzin “en door reizigers te verleiden om niet of minder (in de spits) te reizen” toegevoegd	Extra duiding als reden voor de volgende 3 bullets. Anders zouden 3 mobiliteitsprincipes aan een ruimtelijke opgave hangen.
P20, pijler 2	“elektrische (deel)auto” toegevoegd in rijtje duurzame en ruimte-efficiënte vervoerswijzen	Elektrische auto’s op groene stroom (of waterstof) zijn ook duurzaam en daarmee te stimuleren in plaats van auto’s op fossiele brandstof. Het ruimtebeslag van elektrische auto’s is echter niet minder, tenzij meerdere privéauto’s vervangen worden door een deelauto. Ruimtebeslag is echter voornamelijk in stedelijk gebied een probleem, minder in niet-stedelijk gebied.
P20 4e bullet	Metropolitaan fietsnetwerk MRA vervangen door ‘Dit wordt uitgewerkt in het Regionaal Toekomstbeeld Fiets.	Actuelere benaming.
P19 zin onder 3 pijlers	Toegevoegd “en het STOMP-principe van het CROW” en bijbehorende voetnoot met bronvermelding.	Naast de ladder van Verdaas is ook het STOMP-principe een gangbaar principe dat bij gebiedsontwikkeling veel gebruik wordt.
P19, voor huidige tekst	Alinea toegevoegd: *Keuzevrijheid* Door in en naar het stedelijk gebied het reizen per OV, fiets of multimodale reis een aantrekkelijk alternatief voor de reizigers te laten zijn, ontstaat meer keuzevrijheid omdat minder reizigers van de auto afhankelijk zijn. Ook is het te belangrijk om te sturen op meer keuzevrijheid in het thuiswerken en buiten de spits reizen. Hierdoor blijft op het wegennet voldoende ruimte voor automobilisten die niet voor een alternatief kunnen kiezen. Zo ontstaat voor iedereen meer keuzevrijheid.	In de omgevingsvisie wordt de term keuzevrijheid gebruikt. Omdat het niet realistisch is dat alle vervoerswijzen op alle plekken in de provincie op elk moment van de dag voldoende aantrekkelijk kunnen worden gemaakt, is de term ‘keuzevrijheid’ nader ingevuld.
P19, 1e bullet	Bijzin: “De effecten van de Coronamaatregelen en onderzoeken die tijdens de Coronapandemie zijn uitgevoerd laten zien dat een deel van de werkgevers en werknemers dit kansrijk vinden”, toegevoegd.	De coronacrisis heeft aangetoond dat gespreid reizen en thuiswerken piekbelasting kan voorkomen.

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
P20 onder kopje 2. Verander	“water, deelmobiliteit en elektrische (deel)auto” toegevoegd in rijtje duurzame en ruimte-efficiënte vervoerswijzen	Dezelfde opsomming als op pagina 16.
P20, 4e bullet	Bijzin “die relatief weinig ruimte innemen” toegevoegd	Ruimte-efficiëntie is een tweede belangrijke reden om in te zetten op actieve mobiliteit.
P20, 4e bullet	Zin “Ook heeft actieve mobiliteit een positieve invloed op het klimaat en zorgt de afname van autoverkeer voor meer ruimte op straat en een aangenamere en veiligere leefomgeving.” Verwijderd	Dit betreft een dubbeling met andere zinnen en bullets.
P20, 6e bullet	Toegevoegd: “Introduceren van nieuwe dynamische betaalwijzen in het openbaar vervoer waardoor reizen waar de auto concurrerend is het openbaar vervoer goedkoper worden, terwijl korte reizen in het openbaar vervoer die ook te fiets gemaakt kunnen worden minder aantrekkelijk worden gemaakt.”	Met nieuwe betaalwijzen kunnen reizigers worden gestimuleerd de meest geschikte modaliteiten voor hun reizen te gebruiken.
P20, 9e bullet	Bijzin “waar de alternatieven onvoldoende van kwaliteit zijn” toegevoegd.	Extra duiding wanneer en waarom op behouden automobiliteit wordt ingezet.
P21, 5e bullet	Toegevoegd: “Het aantal ernstige verkeersslachtoffers neemt weer toe na een jarenlange daling. Een andere aanpak is hierdoor noodzakelijk. Met het landelijke Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV) is deze nieuwe aanpak in gang gezet. Het SPV gaat uit van een risicogestuurde en gebiedsgerichte aanpak: voorkomen is beter dan genezen. Er wordt ingezet op het verkeerssysteem, risicogroepen en de individuele verkeersdeelnemer en zijn of haar gedrag.”	Aanvullende duiding bij onderwerp verkeersveiligheid

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
P21, einde paragraaf 3.1	Nieuwe paragraaf toegevoegd: **Ruimtelijke ontwikkeling en mobiliteit in nauwe samenhang ontwikkelen:** **"Ruimte, gebieden en mobiliteit in nauwe samenhang ontwikkelen** Het is van groot belang om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen maximaal op de mobiliteitstransitie in te zetten, met alle drie pijlers. Dit vraagt om integrale gebieds-ontwikkeling, waarbij ook bestaande netwerken en knelpunten worden betrokken en ook omliggende woon- en werkgebieden kunnen meeprofiteren van investeringen in het mobiliteitssysteem. Voor een gebiedsontwikkeling in de lijn van de mobiliteitstransitie adviseren we gemeenten om gebruik te maken van een mobiliteitsprogramma van eisen (MPvE)[1], dat door de MRA is ontwikkeld en al in diverse gemeenten met succes is toegepast. Het helpt gemeenten en ontwikkelaars om de mobiliteits-opgave zo duurzaam mogelijk te faciliteren."	Belang van integraal gebiedsontwikkeling en bereikbaarheid in de praktijk oppakken expliciet gemaakt. Daarbij instrument MPvE (met verwijzing) genoemd om dit concreet te maken.
P22	Voetnoot toegevoegd bij MRA Netwerkstrategie: "Inmiddels heet de Netwerkstrategie het multimodaal toekomstbeeld 2040."	Mogelijke onduidelijkheid wegnemen omtrent oude en nieuwe naam van dit product.
P22, 8e alinea	Toegevoegd: "Zaanse lijn"	Zaanse lijn toegevoegd ter aanvulling van opsomming
P24, 3e alinea	Nieuwe paragraaf toegevoegd: "**Betaalbaarheid** Als opdrachtgever en tariefbevoegd gezag bepaalt de provincie bij de aanbesteding van de bus concessies welke tarieven de uitvoerend vervoerders mogen vragen en welke bijdrage zij van ons ontvangen per gereden dienstregelinguur. Binnen deze contouren probeert de provincie zoveel en zo goed mogelijk openbaar vervoer per regio af te spreken met de vervoerder. Op deze wijze stuurt de provincie op betaalbaar regionaal openbaar vervoer voor zowel overheid als reiziger. Naar verwachting wordt het vanaf medio 2022 mogelijk om met nieuwe betaalwijzen, zoals bankpas of telefoon, te	Paragraaf over betaalbaarheid OV naar aanleiding van bespreking conceptversie Perspectief Mobiliteit in Commissie Mobiliteit & Bereikbarheid d.d. 23 april.

[1] smartmobilitymra.nl/wp-content/uploads/2020/04/VDEF_Rapport-Rebel-smart-mobility_Issuu-versie-200408.pdf

Pagina	wijziging	toelichting
	reizen in het openbaar vervoer. Gelijktijdig wordt gekeken naar de huidige tarievenstructuur en de reisproducten in de Noord-Hollandse concessies. De introductie van nieuwe betaalwijzen biedt kansen om deze nog meer af te stemmen op de beleidsdoelen van de provincie, zoals het stimuleren van actieve mobiliteit en ketenreizen met de fiets en deelmobiliteit. De provincie heeft alleen directe invloed op de tarieven in eigen concessies en treedt wel in overleg met partners over betaalbaarheid en betalingen in ander openbaar vervoer concessies (zoals het hoofdspoor).	
P24 paragraaf multimodale ketenreis	"(deel)" toegevoegd bij fiets en auto	Expliciet deelmobiliteit benoemen
P24 paragraaf multimodale ketenreis	Zin "twee leidende principes" aangepast naar: "De twee leidende principes zijn op dit moment sterke hoogwaardige lijnen (met name rail en R-net lijnen) en maatwerk buiten het stedelijk gebied."	De termen 'stroomlijnen' en 'vlaggenschip' concreter en herkenbaar gemaakt.
P24 paragraaf multimodale ketenreis	Toegevoegd: "Bij het ontwerpen van knooppunten wordt een goede bereikbaarheid te voet meegenomen. Naast de bereikbaarheid van knooppunten vinden we het van belang verstedelijking vooral binnenstedelijk en bij OV-knooppunten te laten plaatsvinden, in een mix van wonen, werken en voorzieningen dicht bij elkaar."	Bij het onderwerp knooppunten in deze paragraaf het belang van 'lopen' expliciet benoemd, maar ook het belang van benutten van knooppunten door slimme RO-keuzes.
P26, 1e alinea	Zin toegevoegd: "Actieve mobiliteit is echter niet alleen fietsen, maar ook lopen en wandelen. We willen hier meer prioriteit aan geven door lopen (naast de fiets) meer aandacht te geven in gebieds- en knooppuntontwikkelingen. Zo krijgen lopen en fietsen in het multimodaal netwerkmanagement kader (MM NMK) voor (centrum)stedelijke gebieden de hoogste prioriteit."	Lopen als actieve vorm van mobiliteit toegevoegd.
P26, 3e en 5e bullet en tekst daarna	"lopen" en "(deel)" toegevoegd	Expliciet onderdeel 'lopen' van actieve mobiliteit benoemd en belang deelmobiliteit bij fietsen.

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
P26, 4e bullet	Losse term 'gedrag' aangevuld met "Gedragsbeïnvloeding, zowel het stimuleren van actieve mobiliteit als ook het stimuleren van veilig fietsgedrag."	Het was onduidelijk wat met de losse term 'gedrag' werd bedoeld.
P28 en P34	Term 'netwerkstrategie' vervangen door nieuwe naam 'multimodaal toekomstbeeld 2040'	Actuele naam gebruiken
P30	Nieuwe paragraaf over goederenvervoer toegevoegd: "**Goederenvervoer** Naast personen behoren ook goederen tot uitgebreide ketens van vervoer waarin verschillende partijen proberen om goederen snel en veilig te vervoeren. Deze goederenvervoerketens zijn complexer en veelzijdiger dan die van personen en vragen om een gerichte aanpak. Door toenemende verstedelijking en groeiende vraag naar goederen blijft het goederenvervoer en de daarbij komende druk op infrastructuur en leefomgeving de komende jaren toenemen. De energietransitie is een grote opgave voor de sector, maar zorgt uiteindelijk voor lagere kosten. De uitdagingen die daarbij horen zijn om de goederenketen schoon en slim in te richten en de druk op infrastructuur en leefomgeving zo beperkt mogelijk te houden. De provincie is een van de spelers in het logistieke speelveld. Wij zien de gewenste ontwikkeling van de verschillende goederenvervoersegmenten in Noord-Holland als slim en schoon. Deze keuzes over de toekomstige ontwikkeling van de provinciale inzet betreffende logistiek en goederenvervoer worden nader uitgewerkt in een agenda 'Slimme en schone logistiek'. In samenwerking met de sector en kennisinstellingen ligt de provinciale focus op enkele speerpunten: • Het slim gebruik maken van de verschillende Noord-Hollandse transportnetwerken in een netwerk van logistiek belangrijke knooppunten als bedrijventerreinen, (zee)havens en	Beleidsinzet provincie op slimme en schone logistiek benoemd. Paragraaf toegevoegd naar aanleiding van bespreking conceptversie Perspectief Mobiliteit in Commissie Mobiliteit & Bereikbarheid d.d. 23 april.

Pagina	wijziging	toelichting
	Schiphol zodat goederen gemakkelijk met het meest geschikte vervoersmiddel door de provincie kunnen bewegen; • Stimuleren van modal shift voor goederenvervoer over water en spoor. • Inzetten op duurzame brandstoffen en elektrificatie van het goederentransport. • Verhogen van de efficiëntie en doorstroming van het goederenvervoer door digitalisering en smart mobility; • Verduurzamen van het goederenvervoer zoals bijvoorbeeld afgesproken in de Visie- en Uitvoeringsagenda Logistiek MRA Ports, de Green Deal Zero Emissie Stadslogistiek en de Green Deal Zeevaart, Binnenvaart en Havens; • Verkleinen van de druk van goederenvervoer op de leefomgeving. Met de Agenda Slimme en Schone Logistiek zet de provincie een volgende stap om de transitie en toekomstige ontwikkeling naar ~~een~~ slimme en schone logistiek gestructureerd op te pakken.“	
P33 figuur	In blok rechtsonder toegevoegd: • MRA platform Smart Mobility • Knooppunten/hubs • SBAB • ZWASH i.p.v. Quick Scan Westkant A’dam	Vollediger en actueel overzicht
P34 4.2	Toevoegen: ‘De regio’s kunnen hun beleidsvisies en ambities eveneens inbrengen, b.v. ‘Een Bereikbaar Noord-Holland Noord’ die de regio’s in Noord-Holland Noord hebben opgesteld.’	De regio Noord-Holland Noord mist een verwijzing naar haar bereikbaarheidsvisie. In het Perspectief Mobiliteit geven we geen overzicht van de visies en ambities van elke regio, indien deze niet samen met de provincie is opgesteld. We geven wel aan dat die ingebracht kunnen worden in het proces tot het opstellen van Strategische Agenda’s Mobiliteit, die in gezamenlijkheid worden gemaakt.

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
P35	Bij samenwerking en bestuurlijke overleggen ook “VRA” genoemd	Samenwerking in regionaal verband zal VRA-regio’s altijd ook met de VRA plaatsvinden.
P36	Zin toegevoegd: “Hierbij nemen we ook vraagstukken mee die nabij gelegen regio’s raken, b.v. een HOV-lijn die start in de ene regio en eindigt in een andere regio, concessiegebied of provincie.”	Aanvulling met voorbeeld dat sommige onderwerpen ook naburige regio’s of provincies raken. Ook de Regio Amstelland-Meerlanden heeft nadrukkelijk op oog voor grensoverschrijdende verbindingen gewezen.
P35	Kader toegevoegd over betrekken bewoners, ondernemers en stakeholders: “**Betrekken stakeholders, ondernemers en inwoners** Op basis van het Perspectief Mobiliteit willen we in gesprek met gemeenten en de VRA. Daarnaast zijn en blijven we in gesprek met stakeholders op specifieke opgaven. Waar het gaat om beleidsontwikkeling en -keuzen gaat het voornamelijk nog om collectieve belangen en zien wij de gemeenten als vertegenwoordiger van hun inwoners en ondernemers en gaan we in gesprek met stakeholders die bepaalde doelgroepen vertegenwoordigen.	Concreet gemaakt wanneer en hoe we inwoners, ondernemers en stakeholders betrekken bij het opstellen van mobiliteitsbeleid en het maken van keuzes.
P35	Toegevoegd: “of die meerdere concessies raken.”	Extra duiding toegevoegd omdat OV-concessies soms in de praktijk overlappen. Zo rijden VRA-lijnen door tot aan station Haarlem.
P35/36	De paragrafen 4.3, 4.4 en 4.5 zijn gebundeld in paragraaf 4.3 omdat dit erg kleine paragraafjes waren.	overzichtelijker
P36	*Toegevoegd:* Samenwerking met Noord-Holland Noord In de Kop van Noord-Holland, West-Friesland en de regio Alkmaar wordt intensief samengewerkt en afspraken gemaakt over goede bereikbaarheid en inzet gebundeld op de diverse corridors van en naar de MRA. Provincie en gemeenten werken samen om Noord-Holland Noord goed bereikbaar te houden, zowel stedelijk als niet-stedelijk gebied. Provincie en regio werken ook samen op lobby, agendering in het BO MIRT en raakvlakken met de MRA en SBaB. In deze regio organiseren	Op verzoek van de regio Noord-Holland noord is de samenwerking met NHN expliciet opgenomen naast de samenwerking met de MRA.

Bijlage bij het Perspectief Mobiliteit ter vaststelling door Provinciale Staten

Pagina	wijziging	toelichting
	we samenwerking zowel op het schaalniveau van heel Noord-Holland Noord als ook de drie deelregio's, passend bij de schaal van de vraagstukken.	
P36 1ste alinea	Toegevoegd: "Hierbij wordt afstemming gezocht met de MRA Verstedelijkingstrategie."	Niet alleen afstemmen met mobiliteitsprogramma's in MRA-verband, maar juist ook met RO-programma's i.v.m. integrale beleidskeuzen.
P36 2de a linea	Toegevoegd: "of met het Rijk (Strategisch Plan Verkeersveiligheid)"	Er zijn niet alleen regionale uitvoeringsprogramma's, maar ook die van het Rijk (inclusief voorbeeld).
P38, punt 3 (kader)	Toegevoegd: "Dit doen we steeds meer p integraal en gebiedsgericht."	Extra toelichting op hoe we willen afwegen n.a.v. vragen in Commissie
P40	Bij opsomming over lobby 4e bullet toegevoegd: "Samen optrekken met regionale partners en stakeholders vanuit een gezamenlijke lobbyagenda."	Belang 'samen optrekken' is ook van groot belang, naast de inhoudelijke argumenten.
P40	Bij opsomming over meer vormen van financiering 3e bullets toegevoegd: "Publiek/private samenwerkingen"	Door goede samenwerking met private partijen kan op creatieve wijze financieringsstructuren worden opgezet en beleidsdoelstellingen gezamenlijk worden bereikt.
Aan het einde	Colofon toegevoegd	Colofon ontbrak nog

Spoorboekje dossiers Mobiliteit: overzicht en samenhang

Versie 30 juni 2021

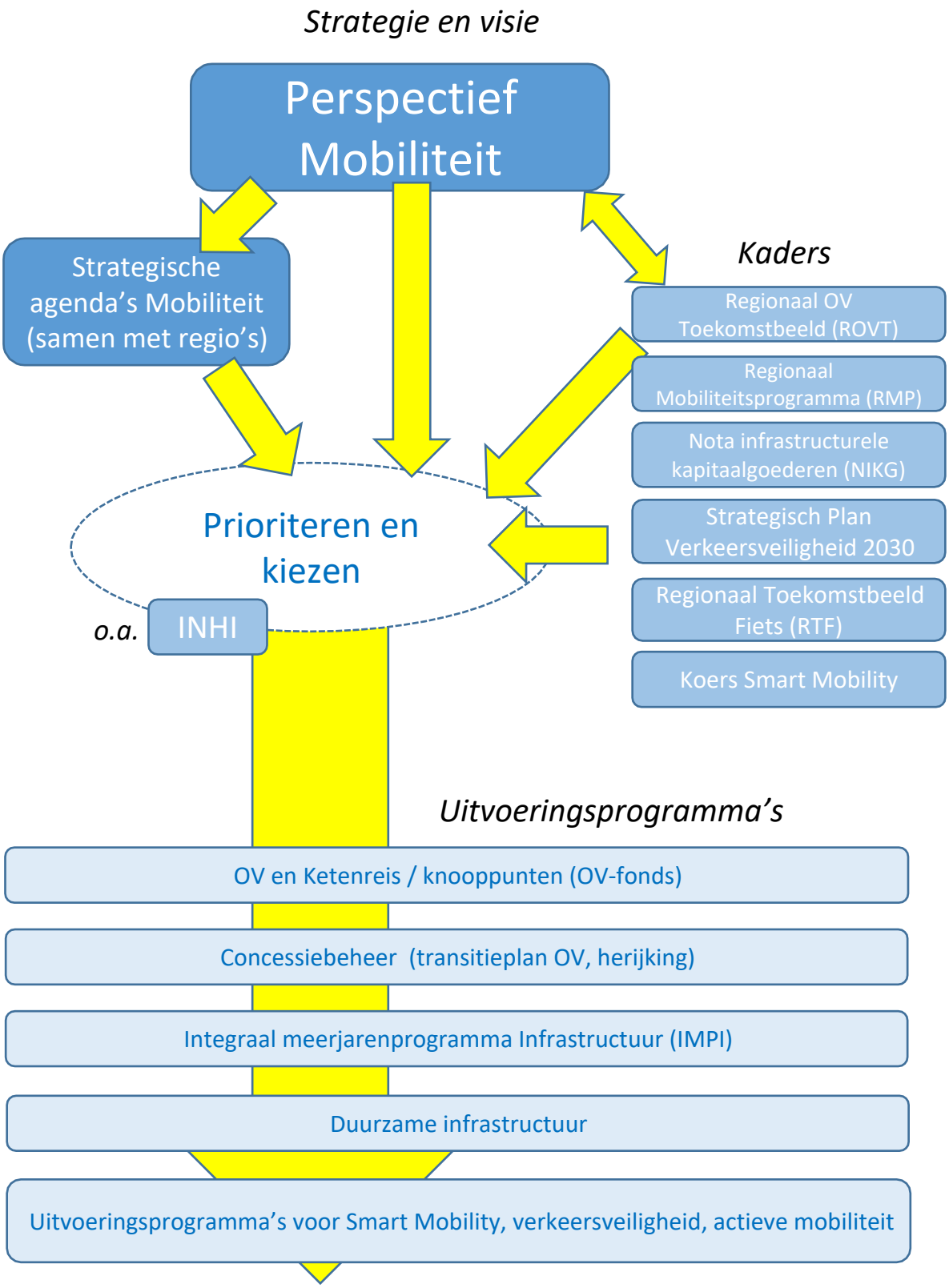

Spoorboekje dossiers Mobiliteit: toelichting dossiers

Strategie en visie	Perspectief Mobiliteit	Overzicht en bundeling van het beleid van de provincie op het gebied van mobiliteit. Kapstok voor kaders en uitvoering.
	Strategische agenda's Mobiliteit	Samen met de regio's op te stellen strategische agenda's mobiliteit (per regio) t.b.v. afspraken over samen onderzoeken en realiseren van mobiliteitsprojecten van (boven)regionaal karakter.
Kaders	Opgave verkeersveiligheid NH 2030	Provinciale beleidsdoelstellingen voor verkeersveiligheid, gebaseerd op nationaal plan voor verbetering van de verkeersveiligheid SPV 2030 en kader voor uitvoeringsprogramma.
	Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (INHI)	Investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur: proces en instrument om op basis van indicatoren voor doorstroming, verkeersveiligheid en leefbaarheid te kunnen prioriteren in investeringen in mobiliteit.
	Regionaal Mobiliteitsprogramma NH-FL (RMP)	Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) is een programma voor het bereiken van klimaatdoelstellingen met mobiliteitsmaatregelen, samen met Flevoland en gemeenten.
	Regionaal Toekomstbeeld Fiets (RTF) + Actieagenda actieve mobiliteit	Regionaal Toekomstbeeld Fiets is visie op ontwikkeling fietsnetwerk in provincies Noord-Holland en Flevoland. De actieagenda actieve mobiliteit bevat de speerpunten waar we voor fiets en voetganger als eerste mee aan de slag willen.
	Regionaal OV Toekomstbeeld NH-FL (ROVT)	Regionaal openbaar vervoer toekomstbeeld (ROVT) voor Noord-Holland en Flevoland. Onderzoeksprogramma provinciale HOV-projecten uit het vastgestelde ROVT.
	Focus Smart Mobility	Focus op acties vanuit de Koers Smart Mobility inclusief concretisering uitvoeringsprogramma Smart Mobility voor de komende jaren.
Uitvoeringsprogramma's	Transitieplan OV	Voorstel hoe de komende jaren de exploitatiekosten van de vervoerder kunnen worden beperkt, het reizigersgebruik kan worden hersteld en de OV-concessies verder kunnen worden ontwikkeld. Gekoppeld aan beschikbaarheidsvergoeding van het Rijk i.v.m. Corona.
	Duurzame infrastructuur	Voorstel hoe ambitie voor verduurzaming eigen infrastructuur in periode 2021-2023 concreet te maken.
	Integraal meerjarenprogramma Infrastructuur (IMPI)	Integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI) 2021-2028: programmering investeringen in provinciale infrastructuur.
	OV en Ketenreis / knooppunten	Uitvoeringsprogramma voor investeringen in OV-knooppunten ten behoeve van verbeteren multimodaal reizen (OV-fonds).
	NIKG dekkingsvoorstel	Nota infrastructurele kapitaalgoederen 2020-2023. Dekkingsvoorstel voor geplande en verwachte uitgaven voor beheer en onderhoud en instandhouding van de infrastructuur van de provincie.
	Uitvoeringsprogramma's voor Smart Mobility, verkeersveiligheid, actieve mobiliteit	Er zijn diverse lopende uitvoeringsprogramma's voor Smart Mobilty, verkeersveiligheid en actieve mobiliteit (m.n. lopen en fietsen).

Spoorboekje dossiers Mobiliteit: planning GS

Data zijn onder voorbehoud van voortgang conform huidige planningen.

Spoorboekje dossiers Mobiliteit: planning Cie M&B

Agendering ter kennisname of verzoek tot bespreking

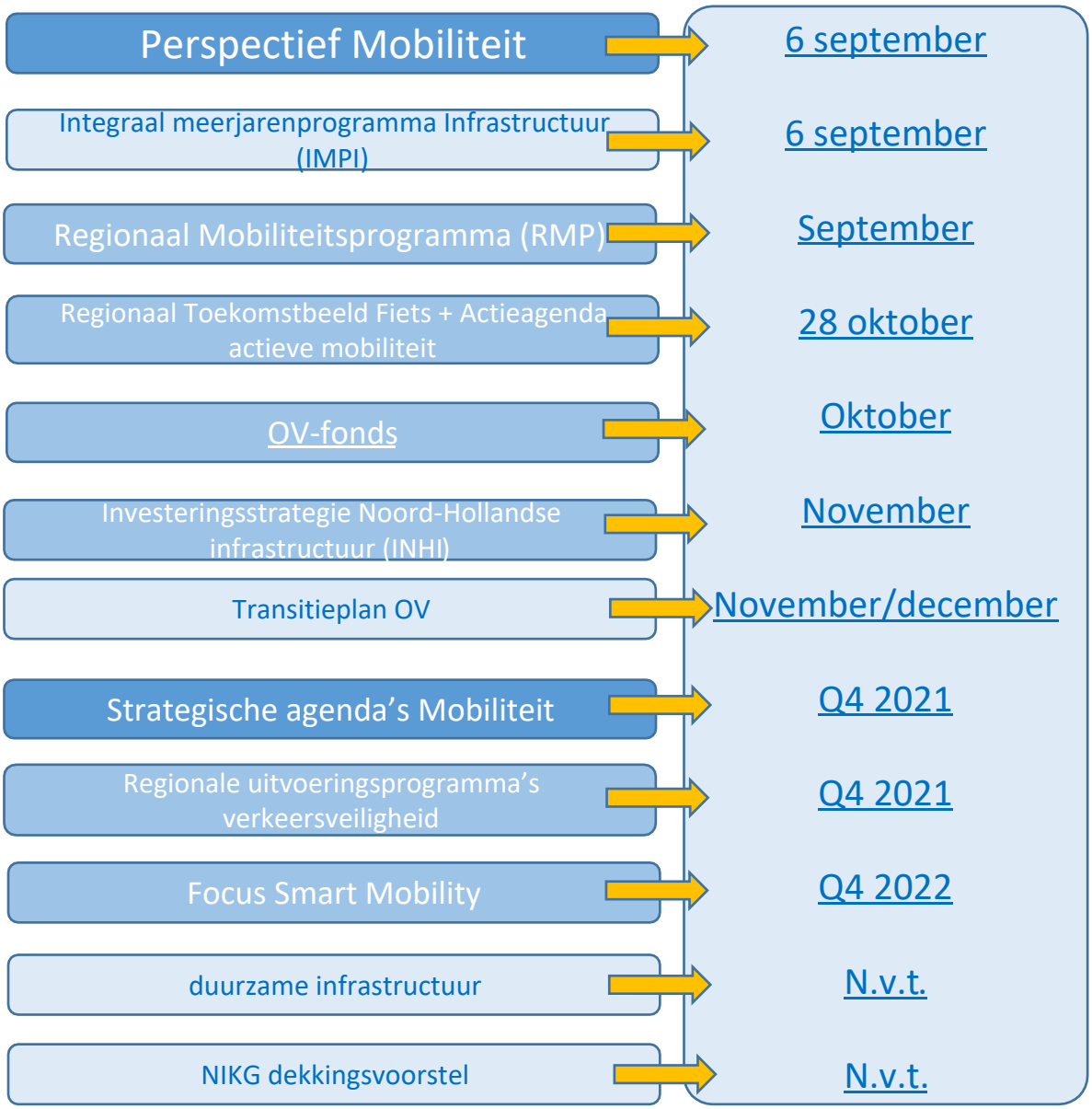

Data zijn onder voorbehoud van voortgang conform huidige planningen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. R. van Leusden
BEL/MOB

Telefoonnummer +31611462254
leusdenr@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 8 JULI 2021

Kenmerk
1654598/1654623

Uw kenmerk

Betreft: vaststellen Perspectief Mobiliteit voor de provincie Noord-Holland

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit over Perspectief Mobiliteit.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

4 bijlage(n)

- Voordracht Provinciale Staten Perspectief Mobiliteit
- Perspectief Mobiliteit voor de provincie Noord-Holland
- Wijzigingsoverzicht Perspectief Mobiliteit
- Schema spoorboekje mobiliteit

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 6 juli 2021

Onderwerp: Perspectief Mobiliteit

Kenmerk: 1654598/1654624

Bijlagen (3):

Perspectief Mobiliteit voor de provincie Noord-Holland
Wijzigingsoverzicht Perspectief Mobiliteit
Schema spoorboekje mobiliteit

1. Inleiding

De provincie heeft een grote verantwoordelijkheid op het gebied van regionale mobiliteit. Dit betreft onder andere de wettelijke taken als concessieverlener van OV-concessies en aanleg, beheer en instandhouding van provinciale infrastructuur. Maar zij is ook belangenbehartiger en regisseur van regionale samenwerking op bereikbaarheid, verstedelijking en klimaatdoelstellingen. De provincie speelt hier met haar kennis en kunde logischerwijs een belangrijk rol in. Het Perspectief Mobiliteit geeft ons de handvatten om die verschillende rollen te kunnen invullen.

Vier aanleidingen

De aanleiding voor het opstellen van het Perspectief Mobiliteit is vierledig. Ten eerste is het Perspectief een verdere invulling van de Omgevingsvisie. Ten tweede biedt het ons en onze partners inzicht in de keuzen die we maken. Ten derde geeft het Perspectief Mobiliteit voor de provincie een antwoord op komende ontwikkelingen en transities. Als laatste wil de provincie met het Perspectief Mobiliteit antwoord geven op de afwegingen die de provincie maakt nu er minder middelen beschikbaar zijn voor investeringen en onderhoud.

I. Toelichting op de Omgevingsvisie

De provincie heeft een centrale rol in diverse regionale uitwerkingen. De Omgevingsvisie NH 2050 beschrijft het beleid van de provincie, ook op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid. De vraagstukken die spelen vragen echter soms om een stuk aanscherping of toelichting, zodat we meer duidelijkheid creëren voor onszelf en voor onze gesprekspartners. Het Perspectief Mobiliteit bevat geen nieuw beleid, maar door de bundeling van beleid en keuzes uit de Omgevingsvisie en diverse programma's kunnen wel nieuwe inzichten ontstaan in de samenhang en consequenties van reeds gemaakte keuzen.

II. Overzicht en inzicht voor onszelf en onze partners

De provincie participeert in veel gremia en processen. Zo wordt in MRA-verband samengewerkt op verschillende beleidsterreinen, is er de Rijk-regio samenwerking Samen Werken aan Bereikbaarheid (SBaB), wordt met 47 gemeenten in 7 regio's samengewerkt en stemmen we af met diverse instellingen, belangenorganisaties, vervoerders en andere partners. In deze overleggen

worden soms ook keuzes en afspraken gemaakt. Voor het thema mobiliteit bundelen we deze keuzes en afspraken in het Perspectief Mobiliteit, dat daarmee overzicht en inzicht biedt voor onszelf, voor partners en voor inwoners van de provincie.

III. Verschillende ontwikkelingen vragen om een transitie in mobiliteit
Iedere dag zijn in Noord-Holland mensen en goederen op weg naar hun bestemming. Met de fiets, de bus, de (vracht)auto of per schip, of een combinatie daarvan. De drukte op de Noord-Hollandse netwerken neemt de komende jaren alleen maar toe. Dat levert naast files en overvolle bussen en treinen ook extra CO_2-uitstoot op. De groei van inwoners en werkgelegenheid zorgt voor meer mobiliteit, meer vraag naar energie en meer vraag naar ruimte en infrastructuur. Onze energieopwekking wordt duurzaam en gaat het landschap veranderen, de fossiele industrie gaat vervangen worden door duurzame industrie en nieuwe, schone brandstoffen worden voor iedereen toegankelijk. Het Perspectief Mobiliteit probeert deze hoofdopgaven bij elkaar te brengen en de beleidsinzet te formuleren waarmee we de ontwikkelingen goed kunnen faciliteren. Het Perspectief Mobiliteit vormt daarmee ook een liniaal waar we onze plannen langs leggen om te controleren of we op de goede weg zijn.

IV Minder middelen beschikbaar
Rijk en regio hebben niet de middelen om knelpunten alleen via infrastructuur op te lossen. Naast investeringen in slimme en duurzame oplossingen ligt er ook een grote (financiële) opgave voor het onderhouden en vervangen van onze bestaande infrastructuur. We kunnen helaas niet alles (tegelijk) doen en zullen moeten prioriteren en keuzes maken.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

De doelen van het Perspectief Mobiliteit volgen uit de Omgevingsvisie. Voor de Omgevingsvisie is een dashboard opgesteld dat dient om de Omgevingsvisie te monitoren. Daarnaast landen de uitwerkingen van het Perspectief Mobiliteit in regionale samenwerkingsagenda's waarover de Staten geïnformeerd zullen worden. Maatregelen landen in uitvoeringsprogramma's. De voortgang op de uitvoeringsprogramma's zal regelmatig gerapporteerd worden.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

In het Perspectief Mobiliteit zelf worden geen keuzes gemaakt over maatregelen of investeringen. Er zijn dan ook geen financiële consequenties. Voor de daadwerkelijke uitvoering en realisatie van de ambities zijn de middelen nog niet georganiseerd. Hiervoor dient eerst (met medeoverheden en andere partners) verkend te worden welke maatregelen nodig zijn voor de in het Perspectief Mobiliteit benoemde hoofdopgaven. Besluitvorming hierover vindt plaats in de diverse uitvoeringsagenda's.

Participatie heeft op twee momenten plaatsgevonden. In 2018 heeft onder de titel Agenda Mobiliteit brede afstemming met medeoverheden en diverse stakeholders plaatsgevonden. Begin 2021 is de opzet van het Perspectief Mobiliteit gedeeld met stakeholders en medeoverheden via stakeholderssessies en ambtelijke en bestuurlijke PVVB's en bestuurlijke overleggen met gemeenten in het gebied van de Vervoerregio Amsterdam.

4. Proces en procedure

In de Commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid van 22 april 2021 is het concept Perspectief Mobiliteit besproken. De hier besproken aandachtspunten zijn meegenomen en vervolgens verwerkt. In de huidige versie is meer aandacht besteed aan de betaalbaarheid van het openbaar vervoer en de

keuzevrijheid om waar mogelijk van verschillende vervoerwijzen gebruik te kunnen maken, inclusief (elektrische) auto's. Tevens is de informatie over de gevolgen van klimaatverandering voor leefomgeving, natuur en milieu overgenomen vanuit de informatie zoals gepubliceerd door de Rijksoverheid. In de bijlage vindt u een overzicht van de aanpassingen die sinds de vorige keer zijn verwerkt in het Perspectief Mobiliteit.

Na vaststelling in Provinciale Staten worden onze partners geïnformeerd en wordt het Perspectief Mobiliteit als ambitie en kader meegenomen bij gesprekken met medeoverheden, partners en in onze lobby. Tevens dient het als instrument bij beleidsuitwerking in (uitvoerings)programma's, studies en projecten.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 42-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 6 juli 2021;

Besluit(en):

1. Het Perspectief Mobiliteit voor de provincie Noord-Holland vast te stellen.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**13-9-2021**
Commissie Mobiliteit en Bereikbaarheid	
Datum commissievergadering	**6-9-2021**

Uw contactpersoon
M.C.H. van Boheemen
AD/STG

Doorkiesnummer +31235144628
boheemenm@noord-holland.nl

9 september 2021

Onderwerp:
Voordracht 42, Vaststellen Perspectief Mobiliteit

De commissie adviseert:

De Voordracht Vastsellen Perspectief Mobiliteit als bespreekstuk te agenderen voor de Statenvergadering van maandag 13 september 2021.

Uittreksel concept-verslag commissie M&B 6-9-2021:

5 A-agenda Mobiliteit, Bereikbaarheid en Infrastructuur

5a. Vaststellen Perspectief Mobiliteit

De **voorzitter** licht het voorstel kort toe.

De heer **Hoogervorst** (SP) beschouwt het Perspectief Mobiliteit als een grof kader, waarin opvolgende stukken geplaatst kunnen worden. Het Perspectief krijgt pas echt waarde als er concrete uitvoeringsplannen naast kunnen worden gelegd.
In het kader van steeds beperktere financiële middelen voor infrastructuur zou meer prioriteit moeten worden gegeven aan goed en veilig onderhoud en noodzakelijke vervangingen. Dat zou toch voorrang moeten krijgen boven nieuw aan te leggen infrastructuur?
Heeft het Klimaatrapport van IPCC invloed op dit Perspectief? Hoe kijkt de gedeputeerde aan tegen het in de geest van het Klimaatrapport concreet maken van ambities? Is een focuswijziging wellicht noodzakelijk? In hoeverre is betaalbaarheid van invloed op de uitvoeringsplannen en specifiek als het gaat over openbaar vervoer?

Bij interruptie vraagt de heer **Terwal** (VVD) waarop de SP doelt met focuswijziging.

De heer **Hoogervorst** (SP) kan zich voorstellen dat ook in beleidsdocumenten, zoals het Perspectief Mobiliteit accentverschillen aangebracht zullen moeten worden en dat niet op de oude voet kan worden verdergegaan.

De heer Terwal (VVD) is verheugd dat een aantal wensen van de VVD in de definitieve versie van het Perspectief Mobiliteit is meegenomen. Het belang van keuzevrijheid wordt genoemd. Ook wordt de elektrische auto nu wel degelijk als een duurzame vervoerswijze gezien. Het is prettig dat de voorspelde zeespiegelstijging van vijf tot acht meter in 2200, als emissies niet worden teruggebracht, nu wel is onderbouwd met de juiste bronnen en daarmee meteen verlaagd kan worden naar anderhalf tot drie meter stijging in 2200.
Voor de VVD staan nog wel twee pijnpunten in het Perspectief Mobiliteit. Het gaat om het onderzoeken welke prijs voor mobiliteit passend kan bijdragen aan het verminderen van mobiliteit. Behoort dit tot de bevoegdheden van de Provincie? Kan worden toegelicht over welke wijze van het beprijzen van mobiliteit wordt nagedacht?
Het tweede pijnpunt is de onwil van de Provincie om de capaciteit van het provinciale wegennet uit te breiden. Ze wil de groei van automobiliteit beperken. In het landelijke gebied van Noord-Holland Noord is fietsmobiliteit onaantrekkelijk vanwege de te lange afstanden. Openbaar vervoer is door te weinig aanbod geen alternatief voor de auto. De boodschap van dit Perspectief Mobiliteit is blijkbaar aan veel inwoners, ondernemers en logistieke dienstverleners dat ze frustratie, tijdverlies en economische schade maar voor lief moeten nemen. Een voorbeeld van knellende bereikbaarheid is bedrijventerrein WFO in Zwaagdijk Oost. Hoe verhoudt dit provinciale voornemen in het Perspectief Mobiliteit om capaciteitsuitbreiding te bemoeilijken zich dit tot de door de Staten aangenomen Omgevingsvisie Noord-Holland 2050, waarin staat dat moet worden geïnvesteerd in alle verkeersnetwerken, het regionaal OV, het fietsnetwerk en de auto? Is de gedeputeerde het met de VVD eens dat in het afwegingskader, om te komen tot een prioritering van de investeringen in mobiliteit, het criterium doorstroming wel genoemd mag worden als uitwerking van het negende principe in de Omgevingsvisie?
In het Perspectief wordt terecht tekst gewijd aan het betrekken van stakeholders, ondernemers en inwoners.De VVD bereikte geluiden dat stakeholders, waaronder het Economisch Forum Holland boven Amsterdam niet bij het opstellen van dit stuk betrokken zouden zijn. Kan de gedeputeerde toezeggen dat de betreffende stakeholders bij de opstelling van soortgelijke documenten en bij de uitwerking van het Perspectief nauw worden betrokken?

Mevrouw Kuiper (CDA) is enthousiast over het Perspectief Mobiliteit. De CDA-fractie dankt de gedeputeerde en degenen die hieraan hebben bijgedragen. Het biedt een overzicht van en geeft inzicht in provinciale processen en partners die daarbij betrokken zijn met betrekking tot mobiliteit. Vanuit dat inzicht wordt het duidelijker welke ambities er zijn, welke ontwikkelingen en hoe zich dat verhoudt met andere thema's als ruimtelijke ordening en energietransitie. De schematische overzichten in het bijgevoegde spoorboekje Mobiliteit zijn uiterst informatief.
Eerder is gesproken over het belang van goederenvervoer. Dat is een belangrijk onderwerp als het over mobiliteit gaat. Een goede infrastructuur is van groot belang voor het bedrijfsleven in Noord-Holland. Het CDA is dan ook zeer blij met de toevoeging van de paragraaf Goederenvervoer. Daarmee wordt recht gedaan aan het belang van dit onderwerp. Het CDA ziet uit naar een nadere uitwerking hiervan in de Agenda Slimme en Schone Logistiek. Mogelijk kan de gedeputeerde hierop nog een toelichting geven.
Het is goed dat ook in het Perspectief Mobiliteit nogmaals wordt bevestigd, dat als het om het verhogen van de verkeersveiligheid gaat, ingezet wordt op een risico gestuurde en gebiedsgerichte aanpak, onder het motto 'Voorkomen is beter dan genezen'.

De heer Koyuncu (DENK) vroeg onlangs om meer aandacht voor de betaalbaarheid van openbaar vervoer. In het voorgaande document kwam het woord 'betaalbaarheid' slechts eenmaal voor in de tekst. In de voordracht staat dat dit keer meer aandacht is besteed aan betaalbaar openbaar vervoer. Het woord

'betaalbaarheid' komt desondanks slechts tweemaal terug in het document. De rest van de toegevoegde tekst gaat over betaalwijzen. De fractie van DENK had graag meer gelezen over de aanpak om OV betaalbaar te houden. Gezien de minimale aandacht voor betaalbaarheid, maakt de heer Koyuncu zich zorgen over de betaalbaarheid van OV in de toekomst. De provincie heeft een grote verantwoordelijkheid op het gebied van regionale mobiliteit. De provincie is belangenbehartiger en regisseur van regionale samenwerkingen. De provincie participeert in gremia en processen. De rol van de provincie is belangrijk. Ze kan veel invloed uitoefenen op het gebied van regionale mobiliteit. Betekent het dat de provincie niet kiest voor betaalbaarheid en fijnmazigheid van het OV? Zijn er geen uitdagingen met betrekking tot betaalbaarheid en fijnmazigheid in het OV? Het nadrukkelijk verzoek van de fractie van DENK is om betaalbaarheid van het OV meer uit te werken in het document. Wanneer en in welke vorm kan de betreffende informatie worden verwacht?

De heer **Steeman** (D66) ziet de nodige opmerkingen van D66 terug in het Perspectief, zoals het lopen als wezenlijk deel van actieve mobiliteit, naast de fiets. Het betrekken van stakeholders, ondernemers en inwoners is het document zeker ten goede gekomen. Bereikbaarheid en mobiliteit in Noord-Holland vragen steeds meer lastige keuzes. Niet alles kan worden gefaciliteerd. De grote woningbouwopgave in Noord-Holland vraagt om slimme keuzes. Daarnaast heeft de provincie een mobiliteitsopgave meegekregen uit het klimaatakkoord. Dit vraagt om keuzes in het stikstofdossier. Snel veranderende vormen van mobiliteit en mobiliteitsbehoeften maken dat op dit moment de inzet voor de toekomst al gekozen zou moeten worden. Dit Perspectief is nodig om die keuzes, onderbouwd, te gaan maken, vanuit een actieve, proactieve en sturende houding richting een aantal noodzakelijke condities.
D66 is blij met het spoorboekje. Het geeft samen met het Perspectief heldere doorzichten. Er zitten nog veel haakjes in het Perspectief, bijvoorbeeld over elektrificatie, luchtvaart en ketenreizen. Die onderdelen komen zeker nog terug. Voor D66 is het belangrijk dat met stakeholders gekeken wordt hoe dit Perspectief en de vele projecten en daarmee samenhangend beleid bij de inwoners landen. Van de inwoners worden ook keuzes gevraagd en wel zo laag mogelijk op de trap van duurzame mobiliteit, als het aan D66 ligt, met de inzet op actieve mobiliteit, meer OV, minder autokilometers en als het moet duurzame autokilometers, minder uitstoot, meer mogelijkheden voor woningbouw en efficiënter ruimtegebruik. Inwoners en ondernemers moeten de keuzes maken. Hen betrekken is het stokpaardje dat D66 wil gaan berijden. Dit Perspectief biedt veel haakjes voor efficiënter (openbare) ruimtegebruik. De heer Steeman is benieuwd naar de discussies die de Staten daarover gaan voeren.
Wat D66 betreft kan het Perspectief Mobiliteit door voor besluitvorming.

De heer **Deen** (PVV) gaf in deze commissie al aan dat het concept Perspectief Mobiliteit doorspekt was met duurzaamheidsaandacht en klimaatpaniek. Helaas is die lijn gewoon doorgetrokken. De ijskappen zouden smelten en klimaatscenario's zouden een zeespiegelstijging laten zien van 0,6 tot 1,1 meter in 2100. In het concept Perspectief werd nog gesteld dat klimaatscenario's een stijging van 1 tot 3 meter lieten zien in 2100. Dit enorme verschil is dus hoogst opmerkelijk. In een paar maanden tijden is er sprake van meters minder zeespiegelstijging.
De heer Deen wijst het college op metingen van Deltares. Daaruit blijkt een nog kleinere zeespiegelstijging.
Wat de PVV zorgen baart, is dat er minder middelen beschikbaar zijn voor investeringen en onderhoud. Waar in het Perspectief veel aandacht is voor het tegengaan van CO2 uitstoot en er wordt geïnvesteerd in een verschuiving van gebruik van vervoersmodaliteiten richting OV, deelmobiliteit en elektrische auto's, lijkt een kerntaak van de provincie, namelijk onderhoud, onder druk te staan. Wat de PVV betreft worden

door dit college de verkeerde keuzes gemaakt. De fractie ziet graag dat er zo min mogelijk aandacht en investeringen zijn voor fictieve problemen en veel voor belangrijke zaken zoals onderhoud en vervanging.

De heer **Klein** (CU) ondersteunt de mobiliteitstransitie, via verminderen, veranderen en verbeteren. Bij dat veranderen moet aan actieve mobiliteit en openbaar vervoer prioriteit worden gegeven. Opmerkingen uit de vorige vergadering zijn meegenomen. Daarvan is een helder overzicht gegeven. De ChristenUnie kan zich goed vinden in het Perspectief Mobiliteit.

De heer **Hollebeek** (PvdD) is blij met het wijzigingsoverzicht. Dat maakt het zeer overzichtelijk.
Mooie toevoegingen zijn de meer expliciete koppeling tussen ruimtelijke ordening, gebiedsontwikkeling en mobiliteit. Dat zou wat de heer Hollebeek betreft altijd een A-B-C'tje moeten zijn. De balans tussen klimaat adaptief en echte duurzame oplossingen, qua aanleg en onderhoud, had beter gemogen. Oorzaken wegnemen zal immers altijd prevelleren boven aanpassen aan omstandigheden.
De heer Hollebeek sluit zich aan bij de vraag van de heer Hoogervorst over de rol van het recente IPCC-rapport. Hij gelooft niet dat het hier om fictieve problemen gaat. Het toepassen van het STOMP-principe is een mooie aanvulling op de Ladder van Verdaas. Echter, soms is één sterk merk beter dan verschillende invalshoeken. De praktijk zal dat moeten uitwijzen.
Door de aanpassing lijkt het begrip keuzevrijheid nu een doel te zijn geworden in plaats van een middel. Ook wordt gesteld dat het niet realistisch is om alle vervoersmiddelen op alle plekken in de provincie op elk moment van de dag voldoende aantrekkelijk te maken. Wordt met keuzevrijheid bedoeld de keuze om makkelijker toegang te krijgen tot schonere, meer duurzame vormen van mobiliteit, of alle vormen van mobiliteit. Wat de PvdD betreft hoeft niet in iedere buurtschap, ieder kwartier een bus te rijden. In ieder stedelijk gebied hoeft er wat de PvdD betreft ook niet een auto bij iedere voordeur te kunnen komen. Kan de gedeputeerde het begrip keuzevrijheid verduidelijken?
Maatwerk is op het schaalniveau van dit Perspectief lastig, maar de PvdD hoopt dat hiervoor in de verdere uitwerking wel voldoende aandacht voor zal zijn.

Bij interruptie vraagt de heer **Steeman** (D66) over het STOMP-principe of de drie pijlers van de mobiliteitstransitie 'verminderen, veranderen en verbeteren' het sterke merk zouden moeten worden.

De heer **Hollebeek** (PvdD) wil niet voorsorteren op een keuze voor welk merk dan ook. Hij bedoelde ermee dat als verschillende zaken door elkaar heen worden gebruikt, het gevaar is dat het in kracht afneemt. Wellicht kan hij daarover eens samen met de heer Steeman een boompje opzetten. Voorlopig zou de PvdD het bij de gedeputeerde willen laten.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) stelt dat mobiliteit nodig is om als samenleving economisch en sociaal te functioneren. Met thuiswerken en thuisleren kunnen mensen best een eind komen. Dat geldt niet voor iedereen. Het reizen en ontdekken is nodig voor de ontwikkeling van onszelf en ons begrip van de wereld. De mobiliteitsgroei in de afgelopen decennia heeft ons veel gekost als het gaat over de leefomgeving, het klimaat, het landschap, de natuur en de steden.
Het Perspectief Mobiliteit is een kapstok voor de diverse mobiliteitsthema's, waarbinnen de provincie haar rol invult om dit te verwezenlijken. Bij een eerdere bespreking in de commissie van het Perspectief was er veel eenstemmig geluid, zoals de focus op fiets en OV. Ook over de verwerkte opmerkingen, met de toevoeging van lopen als volwaardige modaliteit was weinig discussie. GL is blij dat de relatie tussen ruimtelijke ordening en mobiliteit meer expliciet is gemaakt. Ook duurzame logistiek is toegevoegd. GL is daar content mee.

Betaalbaarheid van OV is meer dan het slechts toevoegen van andere betalingsvormen. Op pagina 20 is een zesde bullet point toegevoegd: het introduceren van nieuwe dynamische betaalwijzen in openbaar vervoer, waardoor reizen per auto concurrerend is en openbaar vervoer goedkoper wordt, terwijl korte reizen per OV, die ook per fiets gemaakt kunnen worden, minder aantrekkelijk worden gemaakt. GL is een voorstander van actieve mobiliteit voor de korte afstand. GL vreest dat OV op de korte afstand op termijn duurder zal worden. De fractie is daarvan geen voorstander. Voor veel van die korte ritten wordt onnodig vaak de auto nog gebruikt. Wat is hierop de reactie van de gedeputeerde?

Bij interruptie merkt de heer **Terwal** (VVD) op dat hij GL vaak hoort praten over substitutie. Volgens GL zou voor de korte afstanden binnen Europa de trein in plaats van het vliegtuig gekozen moeten worden. Nu zou voor korte afstanden binnen de stad de bus genomen moeten worden in plaats va de fiets? Dat staat haaks op elkaar.

Mevrouw **Van der Waart (**GL) zegt dat GL het STOMP-principe volgt. De fractie legt prioriteit bij actieve mobiliteit. Nu een prijsprikkel wordt gegeven waardoor het OV minder aantrekkelijk wordt is GL bang dat het autorijden zal worden gekozen voor de korte afstand. Dat is niet de weg om actieve mobiliteit te stimuleren. Het OV wordt daarmee ontmoedigd.

Keuzevrijheid wil niet zeggen dat de auto altijd super aantrekkelijk moet zijn. Het betekent dat er meerdere aantrekkelijke vormen van vervoer zijn. Het is jammer dat in deze paragraaf de focus op keuzevrijheid en dus het bieden van goede alternatieven niet is gecombineerd met het minder aantrekkelijk maken van automobiliteit. In stedelijk gebied moet verder worden ingezet op schone mobiliteiten, die minder ruimte vragen dan de traditionele auto. Terecht wordt ingezet op duurzaamheid en omgevingskwaliteit, maar ook op ruimte en efficiency. Dat geldt in stedelijk gebied. De provincie moet er ook voor zorgen dat ook in perifeer-gebied OV, fiets of multimodale reizen een aantrekkelijk alternatief bieden.
GL las het Perspectief Mobiliteit met veel herkenning. Het is de kapstok van het provinciaal beleid.

Bij interruptie vraagt de heer **Deen** (PVV) of mevrouw Van der Waart kan uitleggen waarom GL het minder aantrekkelijk maken van automobiliteit een vorm van keuzevrijheid vindt.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) heeft er moeite mee dat de auto toch nog vaak voorop zou moeten staan, met als argument dat anders de keuzevrijheid aangetast wordt. Voor GL betekent keuzevrijheid dat andere alternatieven aantrekkelijker worden gemaakt, zoals actieve mobiliteit en wanneer het gaat over de langere afstand voor het OV. Steden slibben dicht. Daar kan het betekenen dat de auto wat minder aantrekkelijker wordt.

Bij interruptie vraagt de heer **Terwal** (VVD) of mevrouw Van der Waart het met hem eens is dat in landelijk gebied op een winderige en regenachtige dag 30 km fietsen voor veel inwoners wel wat veel gevraagd is en dat wanneer ze de bus willen pakken, deze niet of slechts eenmaal per uur rijdt. Dan moet men toch de auto kunnen pakken?

Mevrouw **Van der Waart** (GL) zegt dat de bereikbaarheid van Noord-Holland Noord niet vraagt om meer automobiliteit, maar vraagt, juist in het kader van keuzevrijheid, om een betere OV-bereikbaarheid en een betere benadering van de keten, waardoor stukjes reis aan elkaar worden geknoopt op uiteindelijk op de

gewenste bestemming te komen. Voor GL betekent dat niet dat die gehele reis met auto gemaakt moet kunnen worden. GL investeert bij voorkeur in de meer duurzame vormen van mobiliteit.

Bij interruptie vraagt de heer **Terwal** (VVD) hoeveel GL over heeft voor onrendabel openbaar vervoer.

Mevrouw **Van der Waart** (GL) wijst erop dat ze pleidooi hield voor ketenmobiliteit. Het is te ambitieus om te stellen dat met een goede OV bereikbaarheid elke voordeur in Noord-Holland Noord ontsloten zou moeten worden. Juist met het maken van OV corridors, die op een goede manier bereikbaar zijn door de elektrische fiets en de auto, kan ervoor worden gezorgd dat er ook in Noord-Holland Noord een goede bereikbaarheid is, die niet alleen afhankelijk is van automobiliteit.

De heer **Jensen** (JA21) is enthousiast over de nieuwe versie van het Perspectief en bedankt hiervoor de gedeputeerde en ambtelijke ondersteuning. Bij een paar zaken heeft JA21 vraagtekens, zoals de bereikbaarheid van kleine dorpskernen. Dit blijft een punt van aandacht. JA21 hoopt dat die bereikbaarheid gegarandeerd kan worden. Hoe denkt de provincie dekking te vinden voor al deze plannen? Hoe maakt ze keuzes voor onderhoud? JA21 is benieuwd naar de verdere uitwerking van het plan om het spoor een alternatief voor de luchtvaart te laten worden voor korte afstanden. De betaalbaarheid voor de inwoners van Noord-Holland moet prioriteit krijgen. De fractie hoopt dit meer terug te gaan zien in het document.

Gedeputeerde **Olthof** zegt dat het Perspectief enerzijds gaat over de bereikbaarheid van Noord-Holland met de groei van economie, werkgelegenheid en het aantal inwoners. Anderzijds ligt er een klimaatopgave. Dat is een gegeven waarmee Nederland en daarmee ook Provincie Noord-Holland rekening moeten houden. Het Perspectief is een kapstok; een overliggend stuk. In het Regionaal Mobiliteitsprogramma staat nadrukkelijk aangegeven dat de provincie met gemeenten naar de duurzaamheidsopgave kijkt. Er komt een Regionaal Toekomstbeeld Fiets om gezamenlijk de actieve mobiliteit meer te gaan stimuleren.
STOMP is niet wat de Provincie heeft bedacht. Het principe komt vanuit het CROW. De gedeputeerde houdt het liever bij Slim, Schoon en Veilig. Er moet slim op verschillende modaliteiten worden ingezet. Als het gaat over de autogebruiker dan gaat het niet langer om de traditionele auto met fossiele brandstof, maar over elektrisch vervoer en veilig.
Juist het schone deel komt terug in het Perspectief en heeft hoge prioriteit.
Het is van belang om woningen daar te bouwen waar mensen makkelijk met openbaar vervoer kunnen reizen, of dicht bij hun werk wonen. Wanneer mensen gebruik moeten maken van modaliteit, dan is de vraag welke modaliteit beschikbaar is. De ketenreis leidt ertoe dat men met verschillende modaliteiten ergens terechtkomt. Als laatste is er het verbeteren van infrastructuur. Provincie Noord-Holland investeert enorm veel in het onderhoud van infrastructuur. De opgave is om dat op een duurzame manier te doen. Er wordt gekeken naar circulariteit en duurzame materialen. Het klimaat heeft een belangrijke plek in het Perspectief. Het komt nog terug in uitvoeringsprogramma en de concrete agenda's.
Het gaat ook over bereikbaarheid van Noord-Holland, als belangrijke opgave. Het gaat dus over goed en veilig vervangen: Daarin doet de provincie geen concessie.

Bij interruptie merkt de heer **Hoogervorst** (SP) op dat het budget voor infra minder wordt. Dan zullen toch andere prioriteiten gesteld moeten worden. Moet dat worden belegd op het gebied van groot onderhoud en vervanging?

Gedeputeerde Olthof verwijst naar de presentatie over het IMPI. Tweemaal per maken de Staten de afweging of een project van de studiefase naar de planfase, of van de planfase naar de realisatiefase overgaat. Gedeputeerde Staten gaan voorstellen doen waarin wordt gekeken naar de duurzame ontwikkeling van infrastructuur, investeren in fietsinfrastructuur en goed en slim OV. Op sommige plekken zal geïnvesteerd moeten worden in de traditionele infrastructuur en dan wel voor de elektrische auto.
Betreffende de betaalbaarheid van openbaar vervoer is een alinea toegevoegd. Het college had niet de illusie dat daarmee het vraagstuk ten aanzien van betaalbaarheid is opgelost. Het college heeft betaalbaarheid willen benoemen als een belangrijk punt in de transitie naar Slim, Schoon en Veilig. Als de provincie openbaar vervoer aantrekkelijk wil maken dan moet het qua betaalbaarheid een goed alternatief zijn. Je wilt openbaar vervoer geen alternatief laten zijn als de betreffende afstand ook per fiets kan worden afgelegd. Het is een belangrijk onderdeel van de ambities om meer mensen gebruik te laten maken van OV. Daar hoort ook fijnmazigheid bij, dat enerzijds bestaat uit randnetwerken en anderzijds het vraagstuk hoe men vanuit een kleine kern op de gewenste plek komt. Is dat een bus of moet worden gekeken naar deelmodaliteiten of de buurtbus? Bij de onderhandelingen over de concessies zit de provincie aan tafel om de betaalbaarheid te bespreken.
De gedeputeerde hoort vooral keuzevrijheid tussen de auto en de rest. Keuzevrijheid is veel meer bedoeld voor alternatieve vormen zoals thuiswerken, fietsen, OV en deelmobiliteit. In de ruimtelijke ordering wil het college een stukje sturing hebben. Mensen die bijvoorbeeld dicht bij een station wonen, kunnen worden uitgedaagd om voor OV te kiezen. In stedelijk gebied, zoals in Amsterdam zijn openbaar vervoer, fiets en lopen meer ontwikkeld. Daar is het gebruik van de auto minder, terwijl op andere plekken in Noord-Holland toch de auto gebruikt zal moeten worden. Een goede infrastructuur voor de auto maar ook voor logistiek is noodzakelijk. Ook de bus moet uiteindelijk over asfalt. Ook moet de provincie investeren in fietspaden. De provincie wil mensen keuzes bieden om van A naar B te gaan, steeds vanuit het vertrekpunt Slim, Schoon en Veilig.
Het beprijzen is een landelijke discussie. Het Rijk moet daarin keuzes maken. Het gaat daarbij wel over het verdienvermogen van de provincie. De opcenten komen bij de provincie terecht. Beprijzen komt ook terug op gemeenteniveau als het gaat over parkeertarieven. Om het autogebruik in de centra van gemeenten te beperken, kan worden gekozen om een hoog parkeertarief te hanteren. Dat is geen keuze die de provincie maakt, maar het is een bevoegdheid van gemeenten.
Provincie Noord-Holland investeert in infrastructuur, maar wel op een slimme manier. Als keuzes gemaakt moeten worden kan men zich afvragen of extra wegen moeten worden aangelegd om files te voorkomen, of dat moeten gekeken naar andere mogelijkheden om mensen van A naar B te brengen. De vanzelfsprekendheid om het fileprobleem op te lossen met extra asfalt, die is er niet. Het college gaat ook kijken naar andere mogelijkheden. Investeren in asfalt lost niet altijd het probleem op. In landelijk gebied is sprake van ander autogebruik dan in stedelijk gebied. om die reden wordt maatwerk geleverd.

Bij interruptie vraagt de heer Terwal (VVD) of de gedeputeerde het met hem eens is dat doorstroming ook in dit afwegingskader moet staan. Dat zou een van de pijnpunten van de VVD kunnen wegnemen.

Gedeputeerde Olthof antwoordt dat doorstroming erbij hoort. Dat wil niet zeggen dat automatisch wordt geïnvesteerd in asfalt. Eerst wordt gekeken naar alternatieven. Met de transportsector worden gekeken naar de rijtijden. Mensen kunnen worden gestimuleerd om de auto op andere momenten te pakken.

Bij interruptie merkt de heer Steeman (D66) op dat als het verkeer beter doorstroomt, men liever verder rijdt dan korter. Kent de gedeputeerde dit onderzoek naar reistijd?

Gedeputeerde **Olthof** kent dit specifieke onderzoek niet. Hij houdt zich aanbevolen voor doorzending.

Bij interruptie vraagt de heer **Terwal** (VVD) waarom D66 tegen bewoners, ondernemers en logistieke dienstverleners niet thuis geeft als het gaat om het verbeteren van de verkeersdoorstroming.

De heer **Steeman** (D66) zegt dat de auto niet geheel uit het straatbeeld hoeft te worden gewist. Het aantrekkelijk maken van andere vormen van vervoer, lager op de mobiliteitsladder en het naderbij brengen van woon- en andere functies is een nastrevenswaardige ambitie. Minder autokilometers, minder uitstoot meer mogelijkheden voor bouwen.

Gedeputeerde **Olthof** vervolgt zijn reactie in eerste termijn. Het Perspectief Mobiliteit is geen nieuw beleid, maar een vertaling van de Omgevingsvisie en staand beleid. In het kader van slimme en schone logistiek komt er binnenkort een concept naar Provinciale Staten, dat ook met stakeholders (gemeenten, Fietsersbond etc.) zal worden besproken. Bij het Perspectief is dat laatste niet gebeurd, omdat het geen nieuw beleid is. Partijen zullen bij de verdere uitwerking zeker betrokken worden. Afhankelijk van het onderwerp zullen de juiste partners worden betrokken. Vervoer over water komt terug in voornoemd concept.

De gedeputeerde benadrukt dat betaalbaarheid belangrijk is. Om die reden is een paragraaf toegevoegd. In de uitwerking van concessies en het ROVT krijgt dit de juiste plek net als hoe betaalbaarheid past in ketenmobiliteit. Daar horen beprijzen en de verschillende betaalvormen bij. De fractie heeft een terecht punt. Alleen met goed en betaalbaar OV krijgt men de mensen zover om te kiezen voor OV als alternatief voor andere vervoersvormen.
Ook binnen duurzame modaliteiten moeten mensen een keuze hebben. Dat kan niet op iedere plek in Noord-Holland altijd geheel worden gefaciliteerd.
Over stedelijk en landelijk gebied zegt de gedeputeerde dat het autogebruik rondom en in Amsterdam minder is, omdat afstanden daar per fiets en lopend kunnen worden afgelegd. In Noord-Holland Noord is men afhankelijk van andere modaliteit. Op langere afstanden zal er minder sprake zijn van lopen en fietsen. Daar zijn goed openbaar vervoer en een goede infrastructuur nodig en dit alles vanuit het idee van schoon, slim en veilig.
Betaalbaarheid voor provincie en ook voor bewoners is essentieel. De prijs is een belangrijk instrument om mensen te verleiden. Dat speelt vooral bij OV. Het gaat dan wel om OV waarbij de provincie concessieverlener is. De provincie gaat namelijk niet over de prijzen van vervoer per trein. Vier verschillende gremia kunnen prijzen aan de orde stellen.
Met verschillende vormen van mobiliteit moet uiteindelijk iedereen van A naar B kunnen komen. Dat heeft niet alleen te maken met mobiliteit; ook de sociaaleconomische situatie speelt een rol. Mensen moeten elkaar kunnen blijven ontmoeten.

Tweede termijn:

De heer **Terwal** (VVD) wil nog in zijn fractie afstemmen of de voordracht nog in Provinciale Staten besproken zou moeten worden.

De heer **Hoogervorst** (SP) meldt dat de SP mogelijk een motie of amendement overweegt in te dienen, waardoor de voordracht niet als hamerstuk kan worden doorgeleid naar de Staten.

De **voorzitter** concludeert dat de voordracht als bespreekstuk zal worden doorgeleid naar Provinciale Staten.

M167-2021/PS 13-09-2021
AANGENOMEN

Motie Verdere uitrol infrastructuur van gerecycled plastic bij positieve pilotresultaten
Agendapunt 12 Vaststellen Perspectief Mobiliteit (VD-42)

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021,

constaterende dat:

- In het Perspectief Mobiliteit is opgenomen dat de provincie inzet op het beter en langer benutten van bestaande infrastructuur voor wat betreft onderhoud waarbij bij langer benutten (het verlengen van de levensduur) wordt gedacht aan het toepassen van nieuwe materialen en andere innovaties;

- KWS Infra de PlasticRoad heeft ontwikkeld, zijnde infrastructuur van gerecycled plastic dat door middel van prefab-wegdelen in elkaar wordt geklikt waarin holle ruimtes zitten voor kabels, leidingen en waterafvoer dat tevens prefab kan worden geïntegreerd;

- De PlasticRoad volgens de makers een vrijwel onderhoudsvrij product zou zijn vanwege zeer beperkte slijtage en ongevoeligheid voor weersinvloeden waardoor de levensduur van infrastructuur verdrievoudigd zou kunnen worden wat leidt tot lagere kosten en minder files door reductie van onderhoud;

- De gemeente Zwolle in 2018 de primeur had met een eerste fietspad van gerecycled plastic en de gemeente Almere dit jaar volgde met de aanleg van een straat van hetzelfde materiaal;

- In antwoord op schriftelijke vragen (nr. 68 2021) van het Statenlid K.J. Terwal (VVD) Gedeputeerde Staten aangeven mogelijkheden te zien in toepassing van de PlasticRoad in een deel van het fietspad bij de N247;

overwegende dat:

- De PlasticRoad goed aansluit bij de provinciale ambities ter verduurzaming van de provinciale infrastructuur en het circulair bouwen ervan;

- Genoemd concept uitvoering geeft aan de gewenste betere benutting van de beschikbare infrastructuurnetwerken zoals beschreven in het Perspectief Mobiliteit;

- Door de langere levensduur van de PlasticRoad minder onderhoud nodig is en daarmee de provincie kan besparen op de onderhoudskosten en dit tevens de doorstroming op de provinciale infrastructuur verbeterd;

verzoekt Gedeputeerde Staten:

- Provinciale Staten op de hoogte te houden van de ervaringen en lessons learned van de pilot PlasticRoad in het fietspad bij de N247;

- Bij (tussentijdse) positieve resultaten te onderzoeken of een verdere uitrol van genoemd concept in de provinciale infrastructuur haalbaar en betaalbaar is;

en gaan over tot de orde van de dag.

Klaas-Jeroen Terwal	Marcel Steeman	Sandra Doevendans
VVD	D66	PvdA

M169-2021/PS 13-09-2021
AANGENOMEN

motie
vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021
agendapunt 12 - Perspectief Mobiliteit

‘Betaalbaarheid OV’ opnemen als uitgangspunt in het Perspectief Mobiliteit

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- de provincie Noord-Holland een grote verantwoordelijkheid heeft op het gebied van regionale mobiliteit, o.a. als uitvoerder van wettelijke taken als concessieverlener van OV-concessies en aanleg, beheer en instandhouding van provinciale infrastructuur;
- de provincie middels het Perspectief Mobiliteit een instrument heeft gecreëerd waarlangs we in de toekomst plannen leggen om te kunnen beoordelen of we op de goede weg zijn;
- de kosten voor het gebruik van het OV voor veel van onze inwoners hoog zijn, soms zelfs te hoog;

Overwegende dat:

- het van groot belang is te zorgen voor goed OV in onze provincie;
- het van groot belang is te zorgen voor bereikbaar OV in zoveel mogelijk delen van onze provincie;
- ook in de toekomst kwalitatief goed OV gewaarborgd moet zijn, vooral voor inwoners die niet kunnen of willen beschikken over een auto;
- het goed is te streven naar ‘meer gebruikers van het OV’, en daarbij de kosten voor de gebruikers zo laag mogelijk te houden.

Besluit het college van GS op te roepen:

- ‘Betaalbaarheid OV voor de gebruikers’ opnemen als uitgangspunt voor verdere uitwerking van mobiliteitsvraagstukken in het Perspectief Mobiliteit van de provincie Noord-Holland.

Wim Hoogervorst SP	Wil van Soest 50PLUS/PvdO	Süleyman Koyuncu DENK	Eric Jensen JA21
Nicole van de Waart GroenLinks	Marco Deen PVV	Sandra Doevendans PvdA	

M168-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Motie 'mobiliteitsnetwerken bereikbaar en fijnmazig'

Provinciale staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021

kennis genomen hebbende van de discussie over Perspectief Mobiliteit

Constaterende dat:

- PS met het plan Perspectief Mobiliteit zich richt op het verminderen van mobiliteit;
- Tegelijkertijd zet zij zich in op het verbeteren van het gebruik van de mobiliteitsnetwerken;
- In het plan staat echter nergens aangegeven hoe de bereikbaarheid van de mobiliteitsnetwerken gewaarborgd worden en dat deze een fijnmazige structuur blijft behouden;
- Een fijnmazige infrastructuur leidt tot een organisatie van de mobiliteitsnetwerken die zo dichtbij mogelijk bij de reizigers en weggebruikers staat, waardoor deze bereikbaar blijven voor alle groepen.

Overwegende dat:

- Fijnmazigheid bijdraagt aan een efficiëntere organisatie van auto-, OV- en fietsnetwerken en daardoor opgenomen kan worden binnen de inzet van mobiliteitstransitie;
- De mobiliteitstransitie niet mag leiden tot een vermindering van de bereikbaarheid (en daarmee fijnmazigheid) van de infrastructuur.

Spreekt uit dat:

- De mobiliteitstransitie er niet toe mag leiden dat de mobiliteitsnetwerken minder bereikbaar en fijnmaziger worden.

Verzoeken het college:

- Te onderzoeken hoe de bereikbaarheid en fijnmazigheid van de mobiliteitsnetwerken verbeterd kan worden;
- De uitkomsten van dit onderzoek integraal op te nemen in de mobiliteitstransitie;
- Dit te blijven meten door bijvoorbeeld de gebruikers te vragen naar hun tevredenheid ten aanzien van de bereikbaarheid en fijnmazigheid van de mobiliteitsnetwerken (en te beginnen met een nulmeting);
- Hierover te rapporteren aan de Staten.

en gaan over tot de orde van de dag.

Namens de fractie van DENK en JA21,

Süleyman Koyuncu

Eric Jensen

Bron van bescherming

Onderzoek naar de rol van de provincie bij de bescherming van drinkwaterbronnen

Deze 5-minutenversie bevat de essentie van de uitkomsten van het onderzoek naar de bescherming van drinkwaterbronnen.

Aanleiding

In Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland worden grondwater, oppervlaktewater en oevergrondwater gebruikt voor de productie van drinkwater. Het RIVM stelt dat het Nederlandse drinkwater zo schoon is dat het zonder zorgen gedronken kan worden. Het gaat hier om gezuiverd water uit de drinkwaterbronnen. Ondanks eerdere verbeteringen zijn er diverse soorten verontreinigingen en activiteiten in de ondergrond die een bedreiging vormen voor de kwaliteit van (oever)grondwater en oppervlaktewater.

Vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de wijze waarop de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bijdragen aan de bescherming van drinkwaterbronnen. Daarnaast zijn de voornaamste aandachtspunten die betrokkenen signaleren in de uitvoering van het beleid weergegeven.

Centrale onderzoeksvraag
Hoe dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de bescherming van drinkwaterbronnen en welke aandachtspunten signaleren betrokkenen in de uitvoering van het beleid?

Conclusies

1. In meerdere Noord-Hollandse drinkwaterwinningen staat de kwaliteit van het gewonnen water onder druk. Zo blijkt uit de gebiedsdossiers (2013/2014) dat de kwalitatieve toestand van de drinkwaterbronnen bij twee van de zes grondwaterwinningen een probleem is, de kwaliteit van het ruwwater voldoet bij deze winningen niet aan de normen. Bij één grondwaterwinning is de ruwwaterkwaliteit beoordeeld als een risico. Bij de oppervlaktewaterwinning Andijk worden voor 37 opkomende stoffen de signaleringswaarden overschreden. Een verkenning van het RIVM uit 2015 naar de vraag en het aanbod van drinkwater geeft aan dat er in 2040 mogelijk sprake is van een drinkwatertekort bij alle drie de drinkwaterbedrijven in Noord-Holland. Drinkwaterbedrijven doen onderzoek naar de mogelijkheid voor nieuwe winningen, de uitbreiding van bestaande locaties en de opslag van water in de ondergrond. De provincie participeert in deze onderzoeken.

2. De provincie kan meer doen om het drinkwaterbelang, specifiek de bescherming van de drinkwaterbronnen, te behartigen. De doelen en maatregelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen zijn in het beleid opgenomen, maar de uitvoering schiet op onderdelen te kort. Zo zijn bijvoorbeeld de regels die gelden in beschermingsgebieden niet voldoende bekend, zijn gebieden niet altijd (goed) verankerd in bestemmingsplannen en worden het toezicht en de handhaving niet altijd goed uitgevoerd. De rol die de provincie vervult is in veel gevallen passief. Zo zijn de gebiedsdossiers bijvoorbeeld verouderd, wordt de voortgang van de maatregelen niet goed bewaakt en is het beschermingsniveau van de winning in Loosdrecht niet tijdig aangepast nadat deze in 2002 is overgegaan van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland.

De ontheffingsmogelijkheden in beschermingsgebieden die met de Omgevingsverordening (november 2020) zijn ontstaan worden door betrokkenen gezien als een zorgpunt.

3. Partijen zijn over het algemeen te spreken over de samenwerking met de provincie. Hoewel het overleg frequenter kan, weten de partijen elkaar indien nodig te vinden. Betrokken partijen geven bijvoorbeeld aan dat de medewerking vanuit de provincie bij het aanwijzen van nieuwe locaties voor de winning van drinkwater goed is. Ook staan betrokken partijen positief tegenover de gebiedsgerichte aanpak van historische verontreiniging in het Gooi.

4. Voor het bereiken van haar doelen (voldoende en schoon drinkwater tegen een redelijke prijs) is de provincie sterk afhankelijk van andere partijen. Dit geldt met name voor de oppervlaktewaterwinning in Andijk vanwege de ligging aan het IJsselmeer, maar ook voor de grondwaterwinningen in het Gooi.

Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot de volgende aanbevelingen aan GS:

Regelgeving

1. Vergroot de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Ga na welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.
2. Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.
3. Pas de begrenzing van het grondwaterbeschermingsgebied in Loosdrecht aan zodra de vergunning voor deze winning is aangepast. Communiceer hierover richting gemeenten, bedrijven en bewoners.
4. Overweeg om net zoals de provincie Utrecht onderzoek te doen naar de risico's van grondwater in het deel van het intrekgebied dat buiten het beschermingsgebied ligt. Deel de overweging met PS.
5. Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.

Rol en organisatie

6. Verken op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.
7. Ga na hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan.
8. Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en vergroot intern de bekendheid van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden.

Gebiedsaanpak

9. Actualiseer de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ga daarbij na welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ga in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen.
10. Organiseer structureel gebiedsgesprekken. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten.
11. Bewaak de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's en communiceer hierover richting de betrokken partijen.

VTH

12. Ga met de OD NZKG in gesprek over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.
13. Volg de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op en communiceer over de voortgang richting de betrokken partijen.

Beleid

14. Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een ‘redelijke’ en ‘goede’ drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.

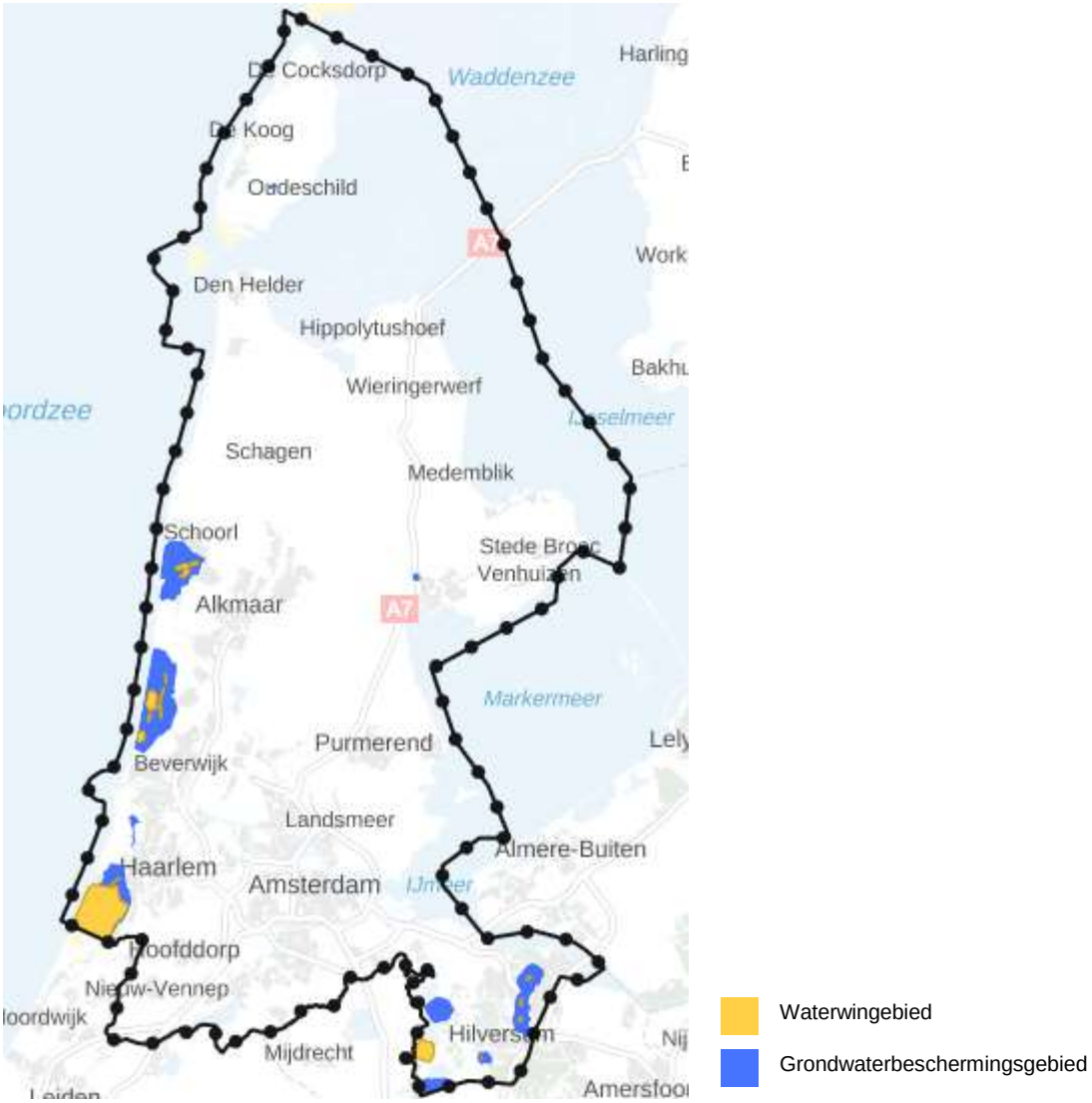

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport *Bron van bescherming* en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Ans Hoenderdos, info@randstedelijke-rekenkamer.nl tel. 020 58 18 585.

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Bron van bescherming

Onderzoek naar de rol van de provincie bij de bescherming van drinkwaterbronnen

Provincie Noord-Holland | juni 2021

Voorwoord

Schoon en voldoende drinkwater is van grote waarde. In Nederland is de drinkwatervoorziening goed geregeld, maar hiervoor is wel een hele weg afgelegd. Op particulier initiatief werd in 1851 begonnen met de aanleg van de eerste drinkwaterleiding in Nederland. De Amsterdamsche Duinwater-Maatschappij won water in de duinen nabij Heemstede en transporteerde dit vervolgens naar Amsterdam. Bij het tappunt aan de Haarlemmerpoort kon in 1853 voor een cent per emmer drinkwater gekocht worden.

Het belang van de drinkwaterleidingen werd sindsdien steeds meer ingezien en vanaf circa 1900 nam de aanleg van de drinkwatervoorziening in Nederland een vlucht. De drinkwatervoorziening was aanvankelijk in handen van particulieren, maar later is dit overgenomen door gemeenten en provincies. Gedurende de tijd is ook de overheidsbemoeienis met de kwaliteit van het drinkwater toegenomen. Vandaag de dag is het drinkwater zo schoon dat het zonder problemen uit de kraan gedronken kan worden.

Maar er zijn zorgen over de kwaliteit van de drinkwaterbronnen. In de Randstadprovincies staat de kwaliteit van meerdere grond- en oppervlaktewaterbronnen onder druk. Hierbij kan het gaan om verontreiniging zoals meststoffen, verzilting of opkomende stoffen. Maar ook activiteiten in de ondergrond kunnen een bedreiging vormen, de toepassing van geothermie (aardwarmte) is hiervan een voorbeeld. Het Rijk, de provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven trachten ieder vanuit hun eigen rol en in onderlinge samenwerking bij te dragen aan de bescherming van de drinkwaterbronnen. Het gezamenlijk optrekken krijgt in de recent vastgestelde Beleidsnota Drinkwater van het Rijk een prominente plek.

Voorliggend rapport gaat over de provinciale bijdrage aan de bescherming van drinkwaterbronnen. Dit rapport laat zien hoe het ervoor staat met de drinkwaterbronnen in de provincie, hoe het beleid is vormgegeven en hoe de uitvoering van de verschillende maatregelen verloopt en beter kan. Hoe schoon het drinkwater op dit moment ook is, de bescherming van de drinkwaterbronnen verdient blijvend de aandacht.

Voor dit onderzoek heeft de Randstedelijke Rekenkamer verschillende documenten bestudeerd en zijn er interviews gehouden bij de provincies, drinkwaterbedrijven en andere betrokken partijen. Wij willen alle betrokkenen hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd door Joris Brandts MSc MA (onderzoeker), drs. Esther Fogl (onderzoeker), mr. dr. Esmeralda Vergeer (onderzoeker) en Maarten Franken MSc (projectleider).

dr. ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Inhoudsopgave

BESTUURLIJKE NOTA

| 1 | INLEIDING 4
1.1 Aanleiding 4
1.2 Doel- en vraagstelling 4
1.3 Leeswijzer 4

| 2 | CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 6
2.1 Conclusies 6
2.2 Aanbevelingen 7
2.3 Toelichting 10

| 3 | REACTIE GEDEPUTEERDE STATEN 16

| 4 | NAWOORD 24

NOTA VAN BEVINDINGEN

| 1 | INLEIDING 25
1.1 Aanleiding en achtergrond 25
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen 30
1.3 Afbakening 31
1.4 Werkwijze 31
1.5 Beoordelingskader 32

| 2 | BELEID 33
2.1 Provinciale doelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen 33
2.2 Provinciale maatregelen bescherming drinkwaterbronnen 45

| 3 | DOELBEREIKING 58
3.1 Doelen en normen kwaliteit drinkwaterbronnen 59
3.2 Kwaliteit drinkwaterbronnen in Nederland 64
3.3 Kwaliteit drinkwaterbronnen in Noord-Holland 69
3.4 Kwantiteit drinkwaterbronnen in Noord-Holland 74
3.5 Overzicht beoordelingen grondwaterwinningen 77

| 4 | UITVOERING 78
4.1 Regelgeving ten behoeve van drinkwater in de praktijk 78
4.2 Beïnvloedingsmogelijkheden provincie drinkwater(bronnen) 88
4.3 Gebiedsaanpak en samenwerking 92
4.4 Uitvoering van de Vergunning, toezicht en handhavingstaken 97

BIJLAGE A – OVERZICHT DRINKWATERBRONNEN NOORD-HOLLAND 104

BIJLAGE B – MAATREGELEN PER WINNING 105

BIJLAGE C – GERAADPLEEGDE BRONNEN 106

BIJLAGE D – GERAADPLEEGDE PERSONEN 109

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

In Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland worden grondwater, oppervlaktewater en oevergrondwater gebruikt voor de productie van drinkwater. Het RIVM stelt dat het Nederlandse drinkwater zo schoon is dat het zonder zorgen gedronken kan worden. Het gaat hier om gezuiverd water uit de drinkwaterbronnen. Ondanks eerdere verbeteringen zijn er diverse soorten verontreinigingen en activiteiten in de ondergrond die een bedreiging vormen voor de kwaliteit van (oever)grondwater en oppervlaktewater.

Drinkwater wordt geproduceerd en gedistribueerd door drinkwaterbedrijven. In Noord-Holland zijn dat PWN, Vitens en Waternet. De verantwoordelijkheid voor de bescherming van drinkwaterbronnen ligt bij meerdere overheden. Het Rijk heeft de systeemverantwoordelijkheid en stelt regelgeving voor de bescherming van drinkwaterbronnen vast. De regelgeving komt voor een groot deel voort uit Europese richtlijnen. De verantwoordelijkheden van de provincie liggen vooral op het gebied van grondwater. De provincies zijn bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het aanwijzen van beschermingsgebieden rond grondwaterwinningen.

Overheden hebben als het gaat om drinkwater te maken met een zorgplicht. De Drinkwaterwet legt bij overheden de zorg neer voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Dit houdt in dat overheden bij het opstellen en uitvoeren van beleid het drinkwaterbelang zwaar moeten laten meewegen en daarmee een bijdrage leveren aan het veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening. De Drinkwaterwet legt niet precies vast wat bij de zorgplicht van de verschillende partijen wordt verwacht.

1.2 Doel- en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de wijze waarop de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bijdragen aan de bescherming van drinkwaterbronnen. Daarnaast zijn de voornaamste aandachtspunten die betrokkenen signaleren in de uitvoering van het beleid weergegeven.

Centrale onderzoeksvraag
Hoe dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de bescherming van drinkwaterbronnen en welke aandachtspunten signaleren betrokkenen in de uitvoering van het beleid?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:

1. Hoe heeft de provincie het beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen vormgegeven?
2. In hoeverre voldoet de kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater aan de norm?
3. Hoe verloopt de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen?

1.3 Leeswijzer

De conclusies en aanbevelingen zijn in de bestuurlijke nota opgenomen en volgen uit de nota van bevindingen. De bestuurlijke nota en de nota van bevindingen samen vormen het rekenkamerrapport.

Overzicht waterwinningen

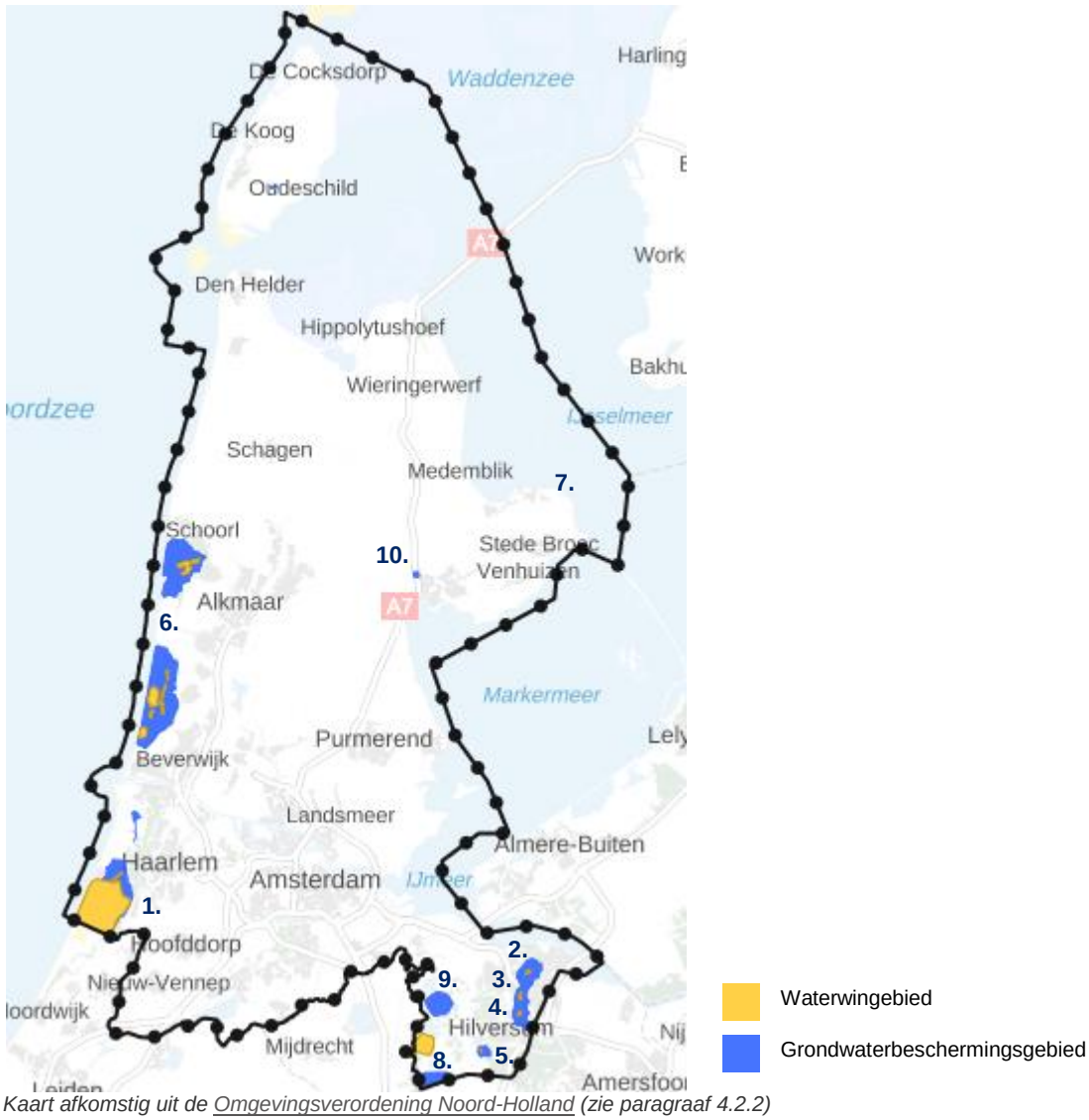

Kaart afkomstig uit de Omgevingsverordening Noord-Holland (zie paragraaf 4.2.2)

1. Amsterdamse Waterleidingduinen
2. Huizen
3. Laarderhoogt
4. Laren
5. Loosdrecht
6. Noordhollands Duinreservaat
7. Andijk
8. Loenderveense Plas en Bethunepolder - *winning van het water vindt plaats in de provincie Utrecht*
9. Horstemeerpolder - *(nog) niet operationeel*
10. ASR (aquifer storage and recovery) Hoorn - *(nog) niet operationeel*

| 2 | Conclusies en aanbevelingen

2.1 Conclusies

1. In meerdere Noord-Hollandse drinkwaterwinningen staat de kwaliteit van het gewonnen water onder druk. Zo blijkt uit de gebiedsdossiers (2013/2014) dat de kwalitatieve toestand van de drinkwaterbronnen bij twee van de zes grondwaterwinningen een probleem is, de kwaliteit van het ruwwater voldoet bij deze winningen niet aan de normen. Bij één grondwaterwinning is de ruwwaterkwaliteit beoordeeld als een risico. Bij de oppervlaktewaterwinning Andijk worden voor 37 opkomende stoffen de signaleringswaarden overschreden. Een verkenning van het RIVM uit 2015 naar de vraag en het aanbod van drinkwater geeft aan dat er in 2040 mogelijk sprake is van een drinkwatertekort bij alle drie de drinkwaterbedrijven in Noord-Holland. Drinkwater-bedrijven doen onderzoek naar de mogelijkheid voor nieuwe winningen, de uitbreiding van bestaande locaties en de opslag van water in de ondergrond. De provincie participeert in deze onderzoeken.

2. De provincie kan meer doen om het drinkwaterbelang, specifiek de bescherming van de drinkwaterbronnen, te behartigen. De doelen en maatregelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen zijn in het beleid opgenomen, maar de uitvoering schiet op onderdelen te kort. Zo zijn bijvoorbeeld de regels die gelden in beschermingsgebieden niet voldoende bekend, zijn gebieden niet altijd (goed) verankerd in bestemmingsplannen en worden het toezicht en de handhaving niet altijd goed uitgevoerd. De rol die de provincie vervult is in veel gevallen passief. Zo zijn de gebiedsdossiers bijvoorbeeld verouderd, wordt de voortgang van de maatregelen niet goed bewaakt en is het beschermingsniveau van de winning in Loosdrecht niet tijdig aangepast nadat deze in 2002 is overgegaan van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland. De ontheffingsmogelijkheden in beschermingsgebieden die met de Omgevingsverordening (november 2020) zijn ontstaan worden door betrokkenen gezien als een zorgpunt.

3. Partijen zijn over het algemeen te spreken over de samenwerking met de provincie. Hoewel het overleg frequenter kan, weten de partijen elkaar indien nodig te vinden. Betrokken partijen geven bijvoorbeeld aan dat de medewerking vanuit de provincie bij het aanwijzen van nieuwe locaties voor de winning van drinkwater goed is. Ook staan betrokken partijen positief tegenover de gebiedsgerichte aanpak van historische verontreiniging in het Gooi.

4. Voor het bereiken van haar doelen (voldoende en schoon drinkwater tegen een redelijke prijs) is de provincie sterk afhankelijk van andere partijen. Dit geldt met name voor de oppervlaktewaterwinning in Andijk vanwege de ligging aan het IJsselmeer, maar ook voor de grondwaterwinningen in het Gooi.

2.2 Aanbevelingen

Wat moet er volgens de Rekenkamer gebeuren?
De drinkwatervoorziening is geen vanzelfsprekendheid. Schoon en voldoende drinkwater is van grote waarde en vraagt blijvend om aandacht. Om de kwaliteit en de beschikbaarheid van drinkwaterbronnen nu en in de toekomst veilig te stellen moet het drinkwaterbelang beter worden behartigd. De provincie heeft daarbij een belangrijke taak. De zorgplicht drinkwater vereist dat bij het opstellen en uitvoeren van beleid het drinkwaterbelang zwaar moet worden meegewogen. Dat betekent ook dat bij afwegingen over nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het drinkwaterbelang zwaar meeweegt. Het aanpakken van bestaande problemen en het voorkomen van nieuwe problemen is niet alleen iets van de provincie en daarbinnen niet alleen iets van een specifieke afdeling. Voor een duurzame drinkwatervoorziening is het essentieel dat iedereen binnen de provincie het belang van drinkwater op het netvlies heeft staan.

Op basis van het onderzoek komt de Rekenkamer tot de volgende aanbevelingen aan GS:

Regelgeving

1. Vergroot de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Ga na welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.

2. Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.
   De begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden zijn niet altijd goed In gemeentelijke bestemmingsplannen opgenomen. Hierdoor kan er onduidelijkheid ontstaan over de begrenzing en regels in de beschermingsgebieden. Met de komst van het DSO worden begrenzingen en (verwijzingen naar) regels van zowel de gemeenten als provincie op dezelfde plek zichtbaar. Over de inwerkingtreding en precieze uitvoering van het DSO bestaat nog onzekerheid. Indien gemeenten de begrenzingen en (verwijzingen naar) regels niet in hun eigen plannen overnemen dan is het nog belangrijker dat er bij die gemeenten aandacht komt voor de provinciale regelgeving.

3. Pas de begrenzing van het grondwaterbeschermingsgebied in Loosdrecht aan zodra de vergunning voor deze winning is aangepast. Communiceer hierover richting gemeenten, bedrijven en bewoners.
   Na de overgang van de winning in Loosdrecht van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland in 2002 is het beschermingsniveau nooit gelijkgetrokken met het niveau van de andere winningen. Omdat de hoeveelheid water dat gewonnen wordt in Loosdrecht sterk is teruggebracht is dit punt minder actueel geworden. Het herberekenen en aanpassen van de grenzen dient (na aanpassing van de vergunning) echter nog wel plaats te vinden, omdat voor initiatiefnemers in deze gebieden helder moet zijn welke regels in welk gebied gelden.

4. Overweeg om net zoals de provincie Utrecht onderzoek te doen naar de risico's van grondwater in het deel van het intrekgebied dat buiten het beschermingsgebied ligt. Deel de overweging met PS.
   In de Omgevingsverordening zijn geen regels opgenomen ter bescherming van het intrekgebied buiten het grondwater-beschermingsgebied. Over de Utrechtse grondwaterwinningen is aangegeven dat een groot deel van het gewonnen water uit dit deel van het intrekgebied kan komen. Eventuele verontreinigingen kunnen (op termijn) van invloed zijn op de kwaliteit van het gewonnen water.

5. Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.
   De provincie heeft er bewust voor gekozen om het begrip 'groot openbaar belang' niet te definiëren, omdat het per geval en per locatie kan verschillen of een project of ontwikkeling als groot openbaar belang kan worden aangemerkt. Volgens geïnterviewden is het een zorgpunt dat de voorwaarden waaronder een ontheffing in grondwaterbeschermingsgebieden verleend kan worden niet voldoende zijn ingekaderd.

Rol en organisatie

6. Verken op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.

7. Ga na hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan.
   De drinkwaterbedrijven en de provincie weten elkaar te vinden, maar de drinkwaterbedrijven geven aan dat het overleg frequenter kan en er behoefte is aan meer samenwerking.

8. Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en vergroot intern de bekendheid van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden.
   Het blijven uitvoeren (en verbeteren) van bestaande maatregelen en het opstarten van nieuwe maatregelen vraagt de inzet van voldoende ambtelijke capaciteit. In een van de gesprekken is aangegeven dat de provincie relatief weinig capaciteit heeft in vergelijking met bijvoorbeeld de provincie Utrecht. Door meer interne kennisdeling krijgen ook degenen die niet dagelijks met de bescherming van drinkwaterbronnen bezig zijn de zorgplicht beter in beeld.

Gebiedsaanpak

9. Actualiseer de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ga daarbij na welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ga in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen.
   De gebiedsdossiers dateren van 2013-2014 en meerdere betrokken partners geven aan dat de dossiers verouderd zijn en dat de provincie haar regierol bij het actualiseren van de gebiedsdossiers niet oppakt. De Stuurgroep Water adviseert de gebiedsdossiers zes jaarlijks te actualiseren. Maatregelen in de uitvoeringprogramma's baseren zich op de problemen en risico's die in de gebiedsdossiers naar voren komen.

10. Organiseer structureel gebiedsgesprekken. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten.
    Gebiedsgesprekken tussen de provincie, het drinkwaterbedrijf en de gemeente waar onder andere de status van ruimtelijke ontwikkelingen wordt besproken vinden niet structureel plaats. De gebiedsgesprekken zijn de afgelopen vier jaar niet gehouden.

11. Bewaak de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's en communiceer hierover richting de betrokken partijen.

VTH

12. Ga met de OD NZKG in gesprek over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.

13. Volg de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op en communiceer over de voortgang richting de betrokken partijen.
    Uit de door de OD NZKG uitgevoerde gebiedsschouwen zijn meerdere aandachtspunten gekomen. De opvolging van de aandachtspunten wordt niet systematisch bijgehouden.

Beleid

14. Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een ‘redelijke’ en ‘goede’ drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.
    De termen redelijke en goede drinkwaterprijs zijn in het beleid opgenomen bij de doelen en ambities, echter is niet nader toegelicht wat hieronder wordt verstaan. De drinkwaterprijs is sterk afhankelijk van andere partijen en de provincie heeft daar weinig invloed op.

2.3 Toelichting

Beleid: provinciale doelen en maatregelen bescherming drinkwaterbronnen

1. Hoe heeft de provincie het beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen vormgegeven?

Doelen

In het huidige beleid van de provincie zijn doelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen opgenomen. De doelen zijn zowel gericht op de drinkwaterbronnen als op het drinkwater zelf. In de *Omgevingsvisie NH2050* staat dat de provincie zich inspant om samen met haar partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen te voldoen, uiterlijk in 2027. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is van vitaal belang. In de *Verkenning ondergrondvisie* is aangegeven dat inwoners van Noord-Holland over voldoende en schoon drinkwater moeten kunnen beschikken tegen een redelijke en goede prijs, een nadere omschrijving of uitwerking hiervan ontbreekt.

In de *Watervisie 2021* staat dat de provincie de drinkwaterwinningen beschermt en maatregelen neemt zodat de zuiveringsinspanning niet toeneemt. De Watervisie en het bijbehorende *Watervisie Uitvoeringsprogramma* zullen in 2022 worden vervangen door het *Regionaal waterprogramma 2022-2027*. De doelen in dit nieuwe programma komen overeen met de bestaande doelen en uitgangspunten. Nieuw is de aandacht van de provincie voor nieuwe gebieden voor drinkwaterwinningen. Het vigerende Watervisie Uitvoeringsprogramma omvat een overzicht van acties, instrumenten en budget. Dit uitvoeringsprogramma zou jaarlijks worden geactualiseerd, maar dat is niet gebeurd, ook niet in aanloop naar het nieuwe Regionaal Waterprogramma. Wel wordt jaarlijks over de voortgang aan PS gerapporteerd in een voortgangsrapportage.

In de gebiedsdossiers worden problemen en risico's voor drinkwaterwinningen in beeld gebracht. De maatregelen zijn beschreven in uitvoeringsprogramma's (2014). De Stuurgroep Water adviseert de gebiedsdossiers zes jaarlijks te actualiseren. De gebiedsdossiers dateren van 2013-2014 en de provincie acht actualisatie niet nodig. Het gebiedsdossier waarover Rijkswaterstaat de regie heeft is in 2019 wel geactualiseerd.

Actualisatie gebiedsdossiers in de andere provincies

De gebiedsdossiers voor de grondwaterwinningen in Noord-Holland zijn opgesteld in 2013/2014 en sindsdien niet geactualiseerd. Dit in tegenstelling tot de provincies Flevoland (2018), Utrecht (2019/2020) en Zuid-Holland (2019) waar de gebiedsdossiers de afgelopen jaren wel zijn geactualiseerd.

Maatregelen

In het beleid zijn maatregelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen opgenomen. Voor de grondwaterbeschermingsgebieden is regelgeving opgenomen in de *Omgevingsverordening NH2020*. Deze verordening is per 17 november 2020 in werking getreden en vervangt onder andere de *Provinciale Ruimtelijke Verordening* en de *Provinciale Milieuverordening*. Voor wat betreft de bescherming van drinkwaterbronnen is de essentie gelijk gebleven, maar de ontheffingsmogelijkheden zijn verbreed. Daarbij hebben drinkwaterbedrijven wel de gelegenheid om advies uit te brengen naar aanleiding van de aanvraag tot ontheffing. De provincie heeft in de Omgevingsverordening geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot een verplichting voor gemeenten om grondwaterbeschermingsgebieden in de bestemmingsplannen op te nemen.

De uitvoerings- en handhavingstaken met betrekking tot de (bescherming van) drinkwaterbronnen worden door de omgevingsdiensten in mandaat van de provincie uitgevoerd. Alle taken met betrekking tot de Wet bodembescherming en het Besluit bodemkwaliteit zijn regionaal verdeeld over de vier omgevingsdiensten die in

Noord-Holland actief zijn. De overige taken met betrekking tot de bescherming van drinkwaterbronnen worden voor het hele provinciale grondgebied uitgevoerd door de OD NZKG. In het uitvoeringsprogramma van de OD NZKG is globaal opgenomen welke activiteiten worden uitgevoerd, in het productenboek van OD NZKG staat beschreven wat de producten inhouden. De OD NZKG is voornemens om eenmaal in de drie jaar een gebiedsschouw uit te voeren op naleving van wet- en regelgeving en op bodembedreigende activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden, om mogelijke overtredingen / misstanden sneller zichtbaar te maken.

De provincie werkt op meerdere manieren samen met partijen die betrokken zijn bij de bescherming van drinkwaterbronnen en voert hiertoe verschillende overleggen. Zo voert de provincie onder andere gesprekken met drinkwaterbedrijven. Daarnaast houdt de provincie vooroverleg met gemeenten over bestemmingsplannen die mogelijke gevolgen kunnen hebben voor de drinkwatervoorziening. Voor grondwaterverontreinigingen in het Gooi is een integraal beheergebied aangewezen en een gebiedsbeheerplan opgesteld.

De provincie stimuleert in samenwerking met partners de bescherming en bewustwording van het drinkwaterbelang via pilots en subsidies. Zo laat de provincie bijvoorbeeld borden plaatsen bij de grenzen van de beschermingsgebieden en onderzoekt de provincie mogelijkheden tot waterbesparing en waterbuffering.

Voor het Gebiedsbeheer het Gooi is een ‘early warning systeem’ als apart meetprogramma actief om eventuele verontreinigingen tijdig te kunnen signaleren. Daarnaast is er een provinciaal grondwatermeetnet voor de beoordeling van de toestand van het grondwater in de gehele provincie.

Doelbereiking: kwaliteit en kwantiteit

2. *In hoeverre voldoet de kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater aan de norm?*

Provincies baseren hun doelstellingen voor de kwaliteit van de drinkwaterbronnen op de Kaderrichtlijn Water. Daarin staat dat achteruitgang van de kwaliteit van waterlichamen, die gebruikt worden voor de drinkwaterwinning, moet worden voorkomen. Ook dient de waterkwaliteit op termijn te verbeteren met als doel een vermindering van de zuiveringsinspanning.

De gebiedsdossiers in Noord-Holland dateren uit 2013 en 2014 en beschrijven de situatie ten tijde van de inventarisatie in 2011/ 2012. De dossiers beschrijven niet de ruimere reikwijdte van het Protocol Gebiedsdossier uit december 2016.

Uit de gebiedsdossiers blijkt dat de kwalitatieve toestand van de drinkwaterbronnen bij twee van de zes grondwaterwinningen (Laren en Loosdrecht) een probleem is. De kwaliteit van het ruwwater voldoet bij deze twee winningen niet aan de normen. Bij één winning (Laarderhoogt) zijn enkele verontreinigingen boven de norm aangetroffen, de ruwwaterkwaliteit is beoordeeld als ‘een risico’. Bij één winning (Huizen) is het ruwwater van zeer goede kwaliteit, deze is beoordeeld als ‘geen risico’. De twee drinkwaterwinningen in de duinen zijn als niet-kwetsbaar geclassificeerd en hebben daarom geen beoordeling van de ruwwaterkwaliteit in de gebiedsdossiers. Het onderscheid tussen kwetsbare en niet-kwetsbare winningen, voor zover dit betrekking heeft op het opstellen van een gebiedsdossier, is verdwenen in het in 2016 geactualiseerde Protocol Gebiedsdossiers.

Om vroegtijdig problemen te signaleren wordt in de omgeving van de winningen het toestromend grondwater gemonitord. Uit de gebiedsdossiers blijkt dat de kwaliteit van het toestromend grondwater bij één winning (Laren)

beoordeeld is als een probleem. Vier winningen krijgen de beoordeling ‘een risico’ vanwege aandachtspunten veroorzaakt door landbouwbestrijdingsmiddelen en gladheidsbestrijding. Bij één winning (Noordhollands Duinreservaat) is aangegeven dat er geen risico is.

In de gebiedsdossiers is beoordeeld in hoeverre de huidige zuiveringsinspanning afwijkt van een basiszuivering. Eén winning (Loosdrecht) is beoordeeld als een probleem, omdat verontreinigingen zorgen voor een zuiveringsinspanning hoger dan de gedefinieerde basisinspanning. Een andere winning (Laren) is beoordeeld als ‘een risico’, omdat de zuiveringsinspanning zeer uitgebreid is. Voor de andere vier winningen is aangegeven dat er geen risico is. Een trendanalyse van het RIVM uit 2020 laat zien dat er in Loosdrecht sprake is van een dalende trend voor bekende probleemstoffen. In Laren is sprake van een stijgende trend voor bekende probleemstoffen en een dalende trend voor opkomende stoffen. In het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 is aangegeven dat uitbreiding van de zuiveringsinspanning in de toekomst niet nodig lijkt en dat de zuiveringsinspanning op de lange termijn naar verwachting minder wordt als de historische verontreinigingen zijn gesaneerd.

In de periode 2013 tot en met 2015 zijn bij het meetpunt Andijk geen overschrijding van de milieukwaliteitseisen voorgekomen. Als het gaat om opkomende stoffen zijn er wel 37 stoffen die de signaleringswaarde overschrijden. Voor de meeste van die stoffen is geen sprake van actuele risico’s op structurele normoverschrijdingen.

De Noord-Hollandse gebiedsdossiers geven geen inzicht in de waterkwantiteit van de drinkwaterbronnen. Het RIVM heeft voor de vraag en aanbod van drinkwater in 2040 verschillende scenario’s berekend. Bij het minimumscenario van de drinkwatervraag zijn er geen tekorten in Noord-Holland. Bij het trendscenario is in Noord-Holland sprake van tekorten bij Vitens en PWN, bij Waternet zijn reserves. Bij het maximumscenario zijn er tekorten bij alle drie de drinkwaterbedrijven.

Kwaliteit en kwantiteit gewonnen water in de andere provincies

De kwaliteit van het gewonnen water staat in meerdere drinkwaterwinningen in Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland onder druk. In Flevoland is de kwaliteit van het gewonnen water goed. Hoewel er verschillen zitten tussen de provincies is de toekomstige waterkwantiteit in alle vier de provincies een punt van zorg.

Uitvoering provinciale beleid

3. Hoe verloopt de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen?

Regelgeving

De winning in Loosdrecht lag tot 2002 in de provincie Utrecht en had naast een grondwaterbeschermingsgebied ook een boringsvrije zone. De provincie Noord-Holland heeft destijds deze (of een andere) vorm van bescherming niet opgenomen in de PMV. Het beschermingsniveau is daarmee niet gelijkgetrokken met het niveau van de andere winningen. In 2016 is besloten om (voor dat moment) geen aanpassingen door te voeren in de begrenzing van het beschermingsgebied, onder andere vanwege de onduidelijkheid over de toekomstige hoeveelheid te winnen water. Inmiddels (maart 2021) is meer duidelijkheid over de hoeveelheid te winnen water, maar een herberekening van de begrenzing heeft nog niet plaatsgevonden. De provincie wacht hiervoor eerst de aanpassing van de vergunning af.

Het belang van ruimtelijke bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden is door alle geïnterviewde partijen aangegeven. Er bestaan echter tegengestelde belangen tussen economische groei en leefbaarheid. Aandacht voor de bescherming van drinkwaterbronnen is volgens meerdere partijen niet altijd aanwezig bij het maken van nieuwe plannen. De zorgplichtbepaling voor drinkwater uit de Drinkwaterwet die geldt voor alle overheden, staat niet bij alle partijen op het netvlies.

Gemeenten in Noord-Holland hebben niet altijd de planologische bescherming van de grondwaterbeschermings-gebieden geregeld in de eigen bestemmingsplannen, door de provincie is dit ook niet verplicht gesteld. Meerdere gemeenten geven aan dat niet in alle gevallen de bescherming van de grondwaterbeschermingsgebieden goed is geborgd, omdat de gebieden niet aangegeven zijn op de kaart en ook in de tekst de restricties in het gebied niet zijn benoemd.

Burgers, gemeenten en bedrijven zijn niet altijd bekend met de regels die gelden in de beschermingsgebieden. In meerdere gesprekken is aangegeven dat de communicatie over de regels in deze gebieden beter kan. De bescherming van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening is provinciegrensoverschrijdend. De verschillen in regels en definities tussen afzonderlijke provincies draagt volgens drinkwaterbedrijven niet bij aan de bekendheid van de regels en de grondwaterbeschermingsgebieden.

Beschermingsgebieden, gehanteerde begrippen in de andere provincies

Om de drinkwaterwinningen te beschermen zijn in alle vier de Randstadprovincies beschermingsgebieden aangewezen. Deze gebieden kennen verschillende namen en zijn op verschillende manieren ingedeeld. De wijze waarop de contouren zijn bepaald en de regels die binnen de gebieden gelden zijn verschillend.

Flevoland

- Grondwaterbeschermingsgebieden:
  - Waterwingebied
  - Beschermingsgebied
  - Boringsvrije zone
- Aanvullende strategische voorraad[1]

Noord-Holland

- Beschermingsgebieden:
  - Waterwingebied
  - Grondwaterbeschermingsgebied

Utrecht

- Grondwaterbeschermingszones:
  - Waterwingebied
  - Grondwaterbeschermingsgebied
  - Boringsvrije zones
  - 100-jaarsaandachtsgebied
- Kwetsbare grondwatervoorraad:
  - Kwetsbare strategische grondwatervoorraad
  - Matig kwetsbare strategische grondwatervoorraad
- Beschermingszones oppervlaktewaterwinning

Zuid-Holland

- Milieubeschermingsgebieden:
  - Waterwingebied
  - Grondwaterbeschermingsgebied
  - Boringsvrije zone
- Aanvullende strategische voorraad[2]

1. Aanwijzing voorzien in Waterprogramma
2. Aanwijzing voorzien in geactualiseerde PMV / Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV)

Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingsverordening (november 2020) zijn er ontheffingsmogelijkheden voor o.a. WKO-systemen[1] in grondwaterbeschermingsgebieden. Volgens geïnterviewden is het een zorgpunt dat de voorwaarden waaronder een ontheffing verleend kan worden niet voldoende zijn ingekaderd, zo is bijvoorbeeld niet duidelijk wat onder een 'groot openbaar belang' wordt verstaan.

Bekendheid regels in de andere provincies

Voor alle vier de Randstadprovincies geldt dat de regels in de beschermingsgebieden niet altijd voldoende bekend zijn bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Voor alle vier de provincies geldt ook dat de beschermingsgebieden niet altijd (goed) verankerd zijn in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Geen van de vier provincies in de Randstad heeft in de verordening een instructieregel opgenomen waarbij gemeenten verplicht worden om de contouren en (verwijzingen naar) regels van beschermingsgebieden over te nemen in hun bestemmingsplannen. De provincie Overijssel heeft dit bijvoorbeeld wel gedaan.

Beïnvloedingsmogelijkheden provincie drinkwater(bronnen)

Door toenemende droge periodes zal de waterkwantiteit in de toekomst onder druk komen te staan en neemt het risico op verzilting toe. De provincie kan hierin volgens een aantal betrokkenen meer pro-actief een rol vervullen.

De provincie heeft Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) grondwater niet als zodanig benoemd, maar heeft wel twee potentiele locaties direct als grondwaterbeschermingsgebied aangewezen. Daarnaast hebben de huidige grondwatervoorraden in de duingebieden een calamiteitenfunctie. Betrokken partijen geven aan dat de medewerking vanuit de provincie bij nieuwe locaties voor de winning van drinkwater goed is.

Aanwijzen grondwatervoorraden in de andere provincies

De provincie Utrecht heeft Aanvullende Strategische Voorraden (ASV's) aangewezen en maakt hierbij onderscheid in kwetsbare strategische grondwatervoorraden en matig kwetsbare strategische grondwatervoorraden. Ook de provincies Flevoland en Zuid-Holland gaan ASV's aanwijzen.

In de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd is een aantal potentiële verontreinigingen voor de drinkwatervoorziening in Noord-Holland besproken. Door het RIVM en drinkwaterbedrijven zijn zorgen geuit over de toename van verontreinigingen nabij drinkwaterwinningen. Hoewel de rol van de provincie op dit punt beperkt is kan de provincie onder andere via haar regierol op de gebiedsdossiers meer invloed uitoefenen.

Gebiedsaanpak en samenwerking

De drinkwaterbedrijven en de provincie weten elkaar te vinden, maar de drinkwaterbedrijven geven aan dat het overleg frequenter kan en er behoefte is aan meer samenwerking. Vanuit de OD NZKG is aangegeven dat het contact en de samenwerking tussen de provincie en de omgevingsdienst goed verloopt. Een drinkwaterbedrijf geeft aan dat de provincie relatief weinig capaciteit heeft in vergelijking met bijvoorbeeld de provincie Utrecht.

De gebiedsdossiers van de grondwaterwinningen in Noord-Holland zijn sinds 2013 / 2014 niet meer geactualiseerd en volgens meerdere betrokken partners zijn de dossiers verouderd. De provincie pakt volgens de betrokken partners haar regierol bij het actualiseren van de gebiedsdossiers niet op. Gebiedsgesprekken zijn in de afgelopen vier jaar niet gehouden en de voortgang van de maatregelen is niet goed bewaakt.

In het Gooi is naast de gebiedsdossiers ook een gebiedsgerichte aanpak voor historische verontreiniging waarin de provincie, waterbedrijven en gemeenten gezamenlijk optrekken. Deze aanpak wordt door alle betrokken

[1] Omgevingsverordening NH2020, artikel 4.37 spreekt van Energietoevoeging en -onttrekking

partijen positief beoordeeld, maar wel signaleren verschillende partijen dat de aanpak niet gericht is op de preventieve maatregelen uit de gebiedsdossiers die nieuwe verontreinigen dienen te voorkomen.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving
Volgens de OD NZKG is de vraag vanuit de provincie om goed toezicht te houden en te handhaven in de grondwaterbeschermingsgebieden omvangrijker dan de ingebrachte capaciteit die daar tegenover staat. De afstemming tussen de vier omgevingsdiensten is volgens de OD NZKG complex, omdat zij taken uitvoeren in de grondwaterbeschermingsgebieden van de andere omgevingsdiensten waarbij de afstemming niet structureel is geregeld.

Op het gebied van onttrekkingsvergunningen voor drinkwater is intensief overleg tussen drinkwaterbedrijven en de provincie om bijvoorbeeld meer onttrekkingen mogelijk te maken.

Het toezicht en handhaving in de omvangrijke grondwaterbeschermingsgebieden is kwetsbaar. Betrokken partijen geven aan dat de toezichtketen meer en beter kan worden vormgegeven. In meerdere gesprekken is aangeven dat er risicovolle activiteiten zijn in grondwaterbeschermingsgebieden. Bij WKO-systemen is het toezicht en de registratie beperkt en vormt daardoor een risico voor de kwaliteit van het grondwater.

Bij de gebiedsschouwen zijn door de OD NZKG geen overtredingen van de PMV gesignaleerd, maar er zijn wel meerdere aandachtspunten per schouw benoemd. Een voorbeeld hiervan is dat het Omgevingsloket niet aangeeft dat er andere regels gelden in verband met het grondwaterbeschermingsgebied en dat de bebording niet op orde is. De opvolging van de aandachtspunten wordt niet systematisch bijgehouden.

| 3 | Reactie Gedeputeerde Staten

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Randstedelijke Rekenkamer
Mevrouw A.C.W. Hoenderdos-Metselaar
Teleportboulevard 110
1043EJ AMSTERDAM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J.F.M. van Brussel
BEL/OMB

Telefoonnummer +31235143720
brusselj@Noord-Holland.nl

Verzenddatum
19 MEI 2021

Kenmerk
1589290/1629322

Uw kenmerk
2021/AH/047

Betreft: Bestuurlijke reactie op 'Bron van bescherming'

Geachte mevrouw Hoenderdos-Metselaar,

Op 21 april heeft u ons de Bestuurlijke nota '*Bron van bescherming*' aangeboden en stelt u ons in de gelegenheid om te reageren op de conclusies en aanbevelingen in de deze nota. Voordat wij dit doen danken wij u allereerst voor het verrichte werk en de nota. Deze bevat een aantal waardevolle aanbevelingen. Wij hebben echter ook een aantal kritische opmerkingen bij de conclusies en aanbevelingen. Deze lichten wij hierna in volgorde van de nota puntsgewijs toe.

Conclusies

1. In meerdere Noord-Hollandse drinkwaterwinningen staat de kwaliteit van het gewonnen water onder druk. Zo blijkt uit de gebiedsdossiers (2013/2014) dat de kwalitatieve toestand van de drinkwaterbronnen bij twee van de zes grondwaterwinningen een probleem is, de kwaliteit van het ruwwater voldoet bij deze winningen niet aan de normen. Bij één grondwaterwinning is de ruwwaterkwaliteit beoordeeld als een risico. Bij de oppervlaktewaterwinning Andijk worden voor 37 opkomende stoffen de signaleringswaarden overschreden. Een verkenning van het RIVM uit 2015 naar de vraag en het aanbod van drinkwater geeft aan dat er in 2040 mogelijk sprake is van een drinkwatertekort bij alle drie de drinkwaterbedrijven in Noord-Holland. Drinkwaterbedrijven doen onderzoek naar de mogelijkheid voor nieuwe winningen, de uitbreiding van bestaande locaties en de opslag van water in de ondergrond. De provincie participeert in deze onderzoeken.
Reactie GS
De weergave met betrekking tot risico's rond grondwaterwinningen is onvolledig. Bij risico's is onderscheid te maken tussen diffuse bronnen en puntbronnen. Als onderdeel van de uitvoeringsprogramma's gebiedsdossiers is onderzoek gedaan naar risico's voor grondwaterwinningen (duinen en Gooi) door diffuse bronnen. Geconcludeerd is dat diffuse bronnen (strooizout en nutriënten) lokaal kunnen zorgen voor verhoogde gehaltes van stoffen (chloride en nitraat) in grondwater maar dat de invloed op het gemengde ruwwater beperkt is en nergens problemen oplevert. Wij verwijzen hiervoor naar het rapport 'Risico diffuse bronnen gebiedsdossiers drinkwaterwinningen' dat aan u is verstrekt.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Voor wat betreft puntbronnen is geconstateerd dat deze aanwezig zijn in het Gooi. Het betreft hier oude verontreinigingen die worden gesaneerd of beheerst in het programma Gebiedsgericht Beheer het Gooi (GBG). Plaatselijk is er weliswaar sprake van verhoogde concentraties in het ruwe drinkwater maar stoffen kunnen door de bestaande zuiveringen worden verwijderd. Uitbreiding van de zuiveringen lijkt in de toekomst niet nodig gezien de lopende uitvoeringsprogramma's. Op lange termijn wordt de zuiveringsinspanning naar verwachting minder, als de historische verontreinigingen zijn gesaneerd. Voor een beschrijving van de actuele situatie verwijzen wij naar het ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland, dat eveneens aan u is verstrekt.

2. De provincie kan meer doen om het drinkwaterbelang, specifiek de bescherming van de drinkwaterbronnen, te behartigen. De doelen en maatregelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen zijn in het beleid opgenomen, maar de uitvoering schiet op onderdelen te kort. Zo zijn bijvoorbeeld de regels die gelden in beschermingsgebieden niet voldoende bekend, zijn gebieden niet altijd (goed) verankerd in bestemmingsplannen en worden het toezicht en de handhaving niet altijd goed uitgevoerd. De rol die de provincie vervult is in veel gevallen passief. Zo zijn de gebiedsdossiers bijvoorbeeld verouderd, wordt de voortgang van de maatregelen niet goed bewaakt en is het beschermingsniveau van de winning in Loosdrecht niet tijdig aangepast nadat deze in 2002 is overgegaan van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland. De ontheffingsmogelijkheden in beschermingsgebieden die met de Omgevingsverordening (november 2020) zijn ontstaan worden door betrokkenen gezien als een zorgpunt.
Reactie GS
Wij delen de conclusie niet dat de rol die de provincie vervult in veel gevallen passief is. De maatregelen in de uitvoeringsprogramma's van de gebiedsdossiers zijn of worden allemaal uitgevoerd. Voor een deel betreft het hier langdurig doorlopende maatregelen zoals het saneren van historische verontreinigingen. Voor alle gebieden zijn ook schouwen uitgevoerd. Daarbij zijn, afgezien van het plaatselijk ontbreken van borden rond grondwaterbeschermingsgebieden, geen overtredingen geconstateerd. De gebiedsdossiers zijn weliswaar niet van recente datum maar zijn nog niet verouderd. In de grondwaterbeschermingsgebieden is de situatie niet noemenswaardig veranderd. Wij hebben geen indicaties dat er significante nieuwe risico's zijn en dat nieuwe maatregelen daarom nodig zijn. Het verankeren van grondwaterbeschermingsgebieden in bestemmingsplannen achten wij niet wenselijk. Wij verwijzen daarbij naar onze reactie op aanbeveling 2. De zorgen van betrokkenen rond ontheffingsmogelijkheden in de omgevingsverordening vinden wij niet gegrond. Op dit punt verwijzen wij naar onze reactie op aanbeveling 5. Ten aanzien van beschermingsgebied Loosdrecht verwijzen wij naar onze reactie op aanbeveling 3, en met betrekking tot bekendheid van regels naar aanbeveling 1.

3. Partijen zijn over het algemeen te spreken over de samenwerking met de provincie. Hoewel het overleg frequenter kan, weten de partijen elkaar indien nodig te vinden. Betrokken partijen geven bijvoorbeeld aan dat de medewerking vanuit de provincie bij het aanwijzen van nieuwe locaties voor de winning van drinkwater goed is. Ook staan betrokken partijen positief tegenover de gebiedsgerichte aanpak van historische verontreiniging in het Gooi.
Reactie GS
Wij hebben hier geen reactie aan toe te voegen.

4. Voor het bereiken van haar doelen (voldoende en schoon drinkwater tegen een redelijke prijs) is de provincie sterk afhankelijk van andere partijen. Dit geldt met name voor de oppervlaktewaterwinning in Andijk vanwege de ligging aan het IJsselmeer, maar ook voor de grondwaterwinningen in het Gooi.
Reactie GS
De afhankelijkheid van anderen geldt eveneens voor de winningen in het Noord-Hollands Duinreservaat en de Amsterdamse Waterleidingduinen. Hier wordt het grootste deel van het Noord-Hollandse drinkwater geproduceerd. Deze winningen worden grotendeels gevoed door water uit de Rijn. Tevens geldt dit voor de potentiële nog te ontwikkelen winningen die worden genoemd in het ontwerp regionaal waterprogramma van de provincie.

Aanbevelingen

Regelgeving
1. Vergroot de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Ga na welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.
Reactie GS
Het onderzoek van de rekenkamer heeft plaatsgevonden in een periode dat er nog sprake was van een veelheid aan provinciale verordeningen. Een groot deel van deze verordeningen, waaronder de Provinciale Milieuverordening waarin de regels ter bescherming van drinkwaterbronnen zijn opgenomen, is eind 2020 opgenomen in de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020. Over deze verordening is uitgebreid gecommuniceerd, met name ook naar gemeenten. Regelgeving is gebundeld en in kaartlagen integraal zichtbaar gemaakt. Daarmee wordt de bekendheid van gebieden en regels vergroot. Specifiek gericht op burgers en bedrijven is bebording rond grondwaterbeschermingsgebieden aangebracht waar dit ontbrak. Hierover is gecommuniceerd in lokale media. Indien in de toekomst blijkt dat elementen uit de omgevingsverordening onvoldoende bekend zijn dan zullen wij bepalen of extra initiatieven nodig zijn. In het geval van grondwaterbescherming voor drinkwatervoorziening doen wij dit in nauw overleg met omgevingsdienst en drinkwaterbedrijven. Zo mogelijk kan daarbij ook worden opgetrokken met andere provincies, IPO en VEWIN.

2. Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.
De begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden zijn niet altijd goed in gemeentelijke bestemmingsplannen opgenomen. Hierdoor kan er onduidelijkheid ontstaan over de begrenzing en regels in de beschermingsgebieden. Met de komst van het DSO worden begrenzingen en (verwijzingen naar) regels van zowel de gemeenten als provincie op dezelfde plek zichtbaar. Over de inwerkingtreding en precieze uitvoering van het DSO bestaat nog onzekerheid. Indien gemeenten de begrenzingen en (verwijzingen naar) regels niet in hun eigen plannen overnemen dan is het nog belangrijker dat er bij die gemeenten aandacht komt voor de provinciale regelgeving.
Reactie GS
De aanwijzing van de grondwaterbeschermingsgebieden en het stellen van regels gebeurt in de Omgevingsverordening. Als uitgangspunt voor

deze verordening geldt dat regels niet dubbel worden gesteld. Als in de omgevingsverordening iets is vastgelegd geldt het voor iedereen en worden anderen, in dit geval de gemeenten, niet verplicht gesteld dit over te nemen. Naast dat dit niet nodig is, is het ook onwenselijk. Het vaststellen van regels verloopt namelijk niet gelijktijdig omdat bijvoorbeeld het wijzigen van een omgevingsverordening en het wijzigen van een bestemmingsplan een eigen dynamiek hebben. Er kunnen ongewenste afwijkingen ontstaan.

3. Pas de begrenzing van het grondwaterbeschermingsgebied in Loosdrecht aan zodra de vergunning voor deze winning is aangepast. Communiceer hierover richting gemeenten, bedrijven en bewoners.
Na de overgang van de winning in Loosdrecht van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland in 2002 is het beschermingsniveau nooit gelijkgetrokken met het niveau van de andere winningen. Omdat de hoeveelheid water dat gewonnen wordt in Loosdrecht sterk is teruggebracht is dit punt minder actueel geworden. Het herberekenen en aanpassen van de grenzen dient (na aanpassing van de vergunning) echter nog wel plaats te vinden, omdat voor initiatiefnemers in deze gebieden helder moet zijn welke regels in welk gebied gelden.
Reactie GS
In overleg met het drinkwaterbedrijf is geconcludeerd dat de huidige bescherming adequaat is. Zodra de vergunning is gewijzigd zal de begrenzing indien nodig worden aangepast. Dit zal overigens nog circa 5 jaar duren omdat eerst vervangende capaciteit moet worden gerealiseerd.

4. Overweeg om net zoals de provincie Utrecht onderzoek te doen naar de risico's van grondwater in het deel van het intrekgebied dat buiten het beschermingsgebied ligt. Deel de overweging met PS.
In de Omgevingsverordening zijn geen regels opgenomen ter bescherming van het intrekgebied buiten het grondwaterbeschermingsgebied. Over de Utrechtse grondwaterwinningen is aangegeven dat een groot deel van het gewonnen water uit dit deel van het intrekgebied kan komen. Eventuele verontreinigingen kunnen (op termijn) van invloed zijn op de kwaliteit van heet gewonnen water.
Reactie GS
Voor de duingebieden geldt dat de intrekgebieden binnen het beschermingsgebied vallen. De beschermingsgebieden zijn zelfs groter dan de intrekgebieden. Een deel van het water uit de duinen stroomt niet naar de winningen maar naar de duinrand. De ruime begrenzing hangt samen met de eigendomssituatie en geeft ruimte voor optimalisatie van winning in het gebied, bijvoorbeeld aanleg van extra diepinfiltratiemiddelen. In het Gooi zijn de intrekgebieden wel groter dan de beschermingsgebieden. Buiten de beschermingsgebieden is in deze regio volop aandacht voor risico's en risicobeheersing. Dit gebeurt via het GBG programma. De aanbeveling van de rekenkamer is feitelijk al opgevolgd.

5. Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.
De provincie heeft er bewust voor gekozen om het begrip 'groot openbaar belang' niet te definiëren, omdat het per geval en per locatie kan verschillen of een project of ontwikkeling als groot openbaar belang kan worden aangemerkt. Volgens geïnterviewden is het een zorgpunt dat de voorwaarden waaronder een ontheffing in grondwaterbeschermingsgebieden verleend kan worden niet voldoende zijn ingekaderd.
Reactie GS
In een aparte paragraaf in de omgevingsverordening wordt invulling gegeven aan het begrip groot openbaar belang. Het belang moet naar aard en omvang voldoende zwaarwegend zijn. Dit betekent dat het in ieder geval moet gaan om een algemeen belang en dus niet om een puur particulier of individueel belang. Daarnaast gelden nog twee

andere criteria, namelijk er is geen alternatief en risico's zijn verwaarloosbaar. Of zich ooit een situatie voordoet die aan alle drie de eisen voldoet moet nog blijken, maar als dat het geval is kan een ontheffingsverzoek redelijkerwijs niet worden geweigerd. Een nadere specificatie is voor deze unieke situatie op voorhand niet mogelijk. Het betreft incidenteel maatwerk.

Rol en organisatie

6. Verken op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.

Reactie GS

In het ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 hebben wij opgenomen dat wij de gebiedsdossiers zullen evalueren en actualiseren. In deze dossiers worden risico's en maatregelen in beeld gebracht. Wij zullen de verkenning binnen dit kader uitvoeren.

7. Ga na hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan.

De drinkwaterbedrijven en de provincie weten elkaar te vinden, maar de drinkwaterbedrijven geven aan dat het overleg frequenter kan en er behoefte is aan meer samenwerking.

Reactie GS

Wij zullen in overleg met de drinkwaterbedrijven bepalen op welke punten intensivering nodig is en hoe dit vorm kan worden gegeven.

8. Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en vergroot intern de bekendheid van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden.

Het blijven uitvoeren (en verbeteren) van bestaande maatregelen en het opstarten van nieuwe maatregelen vraagt de inzet van voldoende ambtelijke capaciteit. In een van de gesprekken is aangegeven dat de provincie relatief weinig capaciteit heeft in vergelijking met bijvoorbeeld de provincie Utrecht. Door meer interne kennisdeling krijgen ook degenen die niet dagelijks met de bescherming van drinkwaterbronnen bezig zijn de zorgplicht beter in beeld

Reactie GS

Wij onderschrijven de suggestie niet dat de zorgplicht voor drinkwater en de regelgeving in de provinciale organisatie onvoldoende bekend zijn. Dat het beeld bestaat dat er in Noord-Holland relatief weinig ambtelijke capaciteit aanwezig is kan te maken hebben met het feit dat de zorg grotendeels is ingebed in bredere programma's, zoals GBG, en niet op zichzelf staat. Wij hebben geen indicaties van maatregelen die moeten worden verbeterd of van nieuwe risico's waar maatregelen nodig zijn. Wij zullen dit verder toetsen bij evaluatie en actualisatie van de gebiedsdossiers en de benodigde capaciteit dan opnieuw bepalen.

Gebiedsaanpak

9. Actualiseer de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ga daarbij na welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ga in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen.

De gebiedsdossiers dateren van 2013-2014 en meerdere betrokken partners geven aan dat de dossiers verouderd zijn en dat de provincie haar regierol bij het actualiseren van de gebiedsdossiers niet oppakt. De Stuurgroep Water adviseert de gebiedsdossiers zes jaarlijks te actualiseren. Maatregelen in de uitvoerings-programma's baseren zich op de problemen en risico's die in de gebiedsdossiers naar voren komen.

Reactie GS
Wij hebben in ons ontwerp regionaal waterprogramma opgenomen dat wij de gebiedsdossiers zullen evalueren en actualiseren. Het waterkwantiteitsvraagstuk is hiervan geen onderdeel, de doelen van de Kaderrichtlijn Water (geen toename van de zuiveringsinspanning) uiteraard wel. Voor wat betreft het waterkwantiteitsvraagstuk verwijzen eveneens naar ons ontwerp regionaal waterprogramma waarin is opgenomen dat wij participeren in onderzoek naar nieuwe winplaatsen. Met betrekking tot het advies van de Stuurgroep Water om elke zes jaar de gebiedsdossiers te actualiseren verwijzen wij naar onze reactie op de tweede conclusie in het rapport en naar aanbeveling 8.

10. Organiseer structureel gebiedsgesprekken. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten.
Gebiedsgesprekken tussen de provincie, het drinkwaterbedrijf en de gemeente waar onder andere de status van ruimtelijke ontwikkelingen wordt besproken vinden niet structureel plaats. De gebiedsgesprekken zijn de afgelopen vier jaar niet gehouden.
Reactie GS
Wij zullen dit doen, te beginnen met de genoemde evaluatie van de huidige gebiedsdossiers. Wij zullen de frequentie van de overleggen met betrokken partijen bepalen. Vanwege de raakvlakken met andere beleidsvelden (met name ruimtelijke ontwikkeling en milieu) zullen wij aansluiting zoeken bij bestaande overlegstructuren zoals bij het programma GBG. Op deze manier willen wij conform wensen van geïnterviewden samenhang aanbrengen tussen preventie, sanering en beheersing van verontreiniging.

11. Bewaak de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's en communiceer hierover richting de betrokken partijen.
Reactie GS
In onze reactie op conclusie 2 hebben wij aangegeven dat alle maatregelen zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn. In de hiervoor genoemde gebiedsgesprekken zullen wij de voortgang bespreken.

VTH
12. Ga met de OD NZKG in gesprek over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.
Reactie GS
Wij nemen de aanbeveling over. Binnen de OD NZKG is een 'Uniform Uitvoeringsniveau' vastgesteld. Een van de uitgangspunten hierbij is het Risico en Informatie Gestuurd Werken. Dit betekent dat de inzet van de OD NZKG grotendeels wordt bepaald door analyses van informatie (ofwel signalen) uit het werkveld. Zie ook volgend punt.

13. Volg de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op en communiceer over de voortgang richting de betrokken partijen.
Uit de door de OD NZKG uitgevoerde gebiedsschouwen zijn meerdere aandachtspunten gekomen. De opvolging van de aandachtspunten wordt niet systematisch bijgehouden.
Reactie GS
Wij zullen de aanbevelingen uit de gebiedsschouwen betrekken in het hiervoor genoemde 'Uniforme Uitvoeringsniveau'. In plaats van eens in de drie jaar een aparte schouw voor één onderwerp uit te voeren willen wij door goede informatie uitwisseling continue de situatie volgen. Op

deze manier kunnen ongewenste situaties worden voorkomen en kan indien nodig tijdig worden ingegrepen.

Beleid
14. Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een 'redelijke' en 'goede' drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.
De termen redelijke en goede drinkwaterprijs zijn in het beleid opgenomen bij de doelen en ambities, echter is niet nader toegelicht wat hieronder wordt verstaan. De drinkwaterprijs is sterk afhankelijk van andere partijen en de provincie heeft daar weinig invloed op.
Reactie GS
Wij kunnen een redelijke drinkwaterprijs niet precies kwantificeren. Dit betekent niet dat een dergelijk kwalitatief doel geen betekenis heeft. Aan het kwalitatieve doel zijn onze eigen inspanningen verbonden, zoals een goede bescherming, uitvoering van het programma Gebiedsgericht Beheer het Gooi en participatie in de ontwikkeling van nieuwe winplaatsen.

Vervolg

In uw brief vraagt u ons ook op welke wijze de aanbevelingen worden opgevolgd en uitgevoerd. Dit doen wij als volgt:

Regelgeving (aanbeveling 1 t/m 5)

1 Vergroten bekendheid regelgeving
Deze aanbeveling is overgenomen en is onderdeel van communicatie over de omgevingsverordening.

2 Instructieregels aan gemeenten
Deze aanbeveling wordt niet overgenomen, zie motivatie hiervoor.

3 Aanpassen grondwaterbeschermingsgebied Loosdrecht na aanpassing vergunning
Deze aanbeveling wordt indien nodig t.z.t. uitgevoerd (ca. 2026).

4 Onderzoek naar risico's buiten beschermingsgebieden
Deze aanbeveling is overgenomen en is onderdeel van programma GBG.

5 Verder specificeren ontheffingsmogelijkheden
Deze aanbeveling wordt niet overgenomen, zie motivatie hiervoor.

Rol, organisatie en gebiedsaanpak (aanbevelingen 6 t/m 11)

6 Bepalen van de bijdrage aan beschermingsmaatregelen
7 Verder intensiveren van de samenwerking met de drinkwaterbedrijven
8 Zorgen voor voldoende ambtelijke capaciteit
9 Actualisatie gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's
10 Organiseren gebiedsgesprekken
11 Bewaken van de voortgang

Deze aanbevelingen worden in samenhang overgenomen als onderdeel van de in het Ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022 - 2027 opgenomen evaluatie en actualisatie van gebiedsdossiers drinkwater en bijbehorende uitvoeringsprogramma's.

Achtereenvolgens zullen in de planperiode 2022-2027 de volgende stappen worden gezet:

- evaluatie en actualisatie gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's (2022 - 2023)
- uitvoering en bewaken voortgang (2023 - 2027)

VTH (aanbeveling 12 en 13)

12 Verbetering VTH
13 Opvolgen aandachtspunten gebiedsschouwen

Deze aanbevelingen worden verwerkt in de VTH opdrachten aan ODNZKG (jaarlijks).

Beleid (aanbeveling 14)

14 De doelstelling 'redelijke' drinkwaterprijs kwantificeren
Deze aanbeveling wordt niet overgenomen, zie motivatie hiervoor.

Wij vertrouwen erop dat wij met de hiervoor geschetste werkwijze adequaat invulling geven aan onze taak ter bescherming van de Noord-Hollandse drinkwaterbronnen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

| 4 | Nawoord

De Rekenkamer dankt GS voor hun reactie. GS geven aan een aantal kritische opmerkingen te hebben bij de conclusies en aanbevelingen, maar ook dat het rapport een aantal waardevolle aanbevelingen bevat die ze willen overnemen. De reactie van GS geeft aanleiding tot het maken van enkele nadere opmerkingen en verduidelijkingen.

De eerste opmerking gaat over de reactie van GS bij conclusie 1 en 2. De Rekenkamer heeft gebruik gemaakt van de informatie uit de gebiedsdossiers die onder regie van de provincie zijn opgesteld. De gebiedsdossier zijn de geëigende plek om alle relevante informatie over de winningen op te nemen. Nieuwe informatie over de winningen dient opgenomen te worden in de te actualiseren gebiedsdossiers. Alle informatie staat dan bij elkaar en is op een duidelijke plek terug te vinden. Het doel van de gebiedsdossiers is om in een gezamenlijk proces met belanghebbenden de problemen en risico's voor drinkwaterwinningen in beeld te brengen. Aan de hand van indicatoren wordt in een signaleringsdiagram een samenvattend beeld gegeven van de staat van de winning. Volgens een vaste methodiek wordt bepaald in welke mate er sprake is van risico's bij de verschillende onderdelen. Om de kwaliteit van de drinkwaterbronnen te beoordelen heeft de Rekenkamer gebruik gemaakt van de indicatoren:

- De kwaliteit van het ruwwater (indicator zes, zie Paragraaf 3.3.1)
- De kwaliteit van het toestromend grondwater (indicator vijf, zie Paragraaf 3.3.2)
- Zuiveringsinspanning (indicator zeven, zie Paragraaf 3.3.2)

In de reactie op aanbeveling 9 geven GS aan dat het waterkwantiteitsvraagstuk geen onderdeel is van de gebiedsdossiers. De Rekenkamer wil verduidelijken dat het bij deze aanbeveling gaat om het risico dat bij een winning niet de volledig vergunde hoeveelheid water onttrokken kan worden. De Rekenkamer ziet dit onderdeel bij de gebiedsdossiers in andere provincies wel terugkomen. Als het gaat om de toetsing aan de KRW doelen (verdere achteruitgang kwaliteit voorkomen en zuivering op termijn verlagen) ziet de Rekenkamer dat in de gebiedsdossiers van andere provincies op dit punt een samenvattend oordeel gegeven wordt.

In reactie op conclusie 2 geven GS aan dat het verankeren van beschermingsgebieden in bestemmingsplannen als niet wenselijk wordt geacht. In Noord-Holland zijn er gemeenten die de contouren van beschermingsgebieden en/of verwijzingen naar provinciale regelgeving op eigen initiatief hebben opgenomen in hun bestemmings-plannen. Het gaat hier om een eigen keuze van die gemeenten. De Rekenkamer wil benadrukken dat - ook als er geen instructieregel is - het van belang is dat de contouren en (verwijzingen naar) regels in bestemmingsplannen aansluiten op de provinciale regelgeving. Dit om onduidelijkheden over contouren en regels te voorkomen. Het is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de gemeenten om te zorgen dat de contouren en (verwijzingen naar) regels aansluiten. Het is aan de provincie om de eventuele verschillen te signaleren en deze vervolgens kenbaar te maken bij de betreffende gemeenten. Dit is in het belang van initiatiefnemers, zoals bewoners en bedrijven.

In reactie op aanbeveling 1 geven GS aan dat over de nieuwe Omgevingsverordening Noord-Holland uitgebreid is gecommuniceerd en dat daarmee de bekendheid van de gebieden en regels is vergroot. Dit is goed om te horen. De Rekenkamer wil echter ook benadrukken dat het om een continu proces van communiceren gaat. Bij gemeenten vinden personele wisselingen plaats en/of kennis kan wegzakken.

De behandeling van het rapport in PS zien we met belangstelling tegemoet.

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Drinkwaterbronnen
Nederland heeft tien drinkwaterbedrijven die gezamenlijk circa 1.100 mln. m^3 drinkwater per jaar produceren.[2] De bronnen die zij hiervoor gebruiken zijn grondwater, oppervlaktewater en oevergrondwater, zie ook Kader 1.1. In Noord-Holland wordt water gewonnen uit grondwater en oppervlaktewater. In Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland zijn in totaal zes drinkwaterbedrijven actief.[3] De drinkwaterbedrijven die actief zijn in Noord-Holland zijn PWN, Waternet en Vitens. Zie Bijlage A voor meer informatie over de drinkwaterwinningen in Noord-Holland.

Oppervlaktewater en (oever)grondwater staan niet op zichzelf, maar maken onderdeel uit van een *watersysteem*.[4] Naast een bron voor de productie van drinkwater hebben oppervlaktewater en (oever)grondwater meerdere functies. Zo wordt dit water ook gebruikt voor de land- en tuinbouw, natuur, transport en recreatie.

Het belang van een goede kwantiteit en kwaliteit van oppervlaktewater en (oever)grondwater blijkt onder andere uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Nationale Omgevingsvisie (NOVI). De KRW is een Europese richtlijn die is opgesteld met als doel het verbeteren van de waterkwaliteit in Europa. In de KRW staan afspraken die ervoor moeten zorgen dat uiterlijk in 2027 het water in alle Europese landen voldoende schoon en gezond is.[5] De KRW is vertaald naar Nederlandse wetgeving. In de NOVI zijn ‘voldoende zoetwater’ en het ‘behouden en realiseren van een goede waterkwaliteit (oppervlakte- en grondwater)’ als nationale belangen benoemd.[6]

Kader 1.1 - Bronnen van drinkwater in Nederland

1. *Grondwater* (55%) – Neerslag die honderden tot tientallen duizenden jaren onderweg is geweest door de ondergrond. Het water wordt op een natuurlijke manier gezuiverd en neemt mineralen en andere stoffen op uit de bodem.
2. *Oppervlaktewater* (40%) – Winning komt met name uit de Rijn, het IJsselmeer en de Maas, en bevat voor een groot deel neerslag die afkomstig is uit andere Europese landen. Een deel van het oppervlaktewater wordt (na voorzuivering) getransporteerd naar de duinen. Daar wordt het geïnfiltreerd in de zandbodem, de bodempassage zorgt voor een natuurlijke zuivering.
3. *Oevergrondwater* (5%) – Mengvorm van grond- en oppervlaktewater, wordt gewonnen in de directe omgeving van oppervlaktewater. Het water heeft een verblijftijd in de bodem van enkele jaren, waardoor natuurlijke zuivering plaatsvindt.

Bron: Drinkwaterplatform (2020), www.drinkwaterplatform.nl

Overheden hebben als het gaat om drinkwater te maken met een zorgplicht. De Drinkwaterwet legt bij overheden de zorg neer voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Dit houdt in dat overheden bij het opstellen en uitvoeren van beleid het drinkwaterbelang zwaar moeten laten meewegen en daarmee een

[2] Compendium voor de Leefomgeving (2020), www.clo.nl
[3] PWN, Waternet, Dunea, Evides, Oasen en Vitens. Bron: Drinkwaterplatform (2020), www.drinkwaterplatform.nl
[4] Een watersysteem is een geheel van één of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken. Bron: Rijkswaterstaat (2020), www.infomil.nl
[5] Kaderrichtlijn Water, richtlijn 2000/60/EG & BIJ12 (2020), www.bij12.nl
[6] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020), Nationale Omgevingsvisie

bijdrage leveren aan het veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening.[7] Het gaat hierbij dus ook om maatregelen die op andere beleidsterreinen dan drinkwater genomen worden, bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, water, milieu, landbouw en beleid voor stoffen en producten. Op deze terreinen krijgt de zorgplicht vorm en inhoud in onder andere omgevingsvisies, omgevingsplannen, verordeningen, vergunningverlening, toezicht en handhaving.[8]

Als het gaat om drinkwater is in de KRW aangegeven dat lidstaten moeten zorgen voor de 'nodige bescherming van de aangewezen waterlichamen'. Dit om de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen en tot een verbetering van de kwaliteit te komen. Op termijn moet dit leiden tot een lagere zuiveringsinspanning.[9]

In de Beleidsnota Drinkwater uit 2014 introduceert het Rijk de *preventieladder*, zie ook Kader 1.2. Deze ladder heeft een 'duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening' als doel en moet overheden helpen bij het bepalen van te nemen maatregelen om drinkwaterbronnen te beschermen. De preventieladder is niet wettelijk verankerd.[10]

Kader 1.2 - Preventieladder[11]

1. *Preventie* - Voorkomen dat verontreinigingen of risico's ontstaan.
2. *Aanpak aan de bron* - Voorkomen dat verontreinigingen in het milieu terechtkomen en zich daar kunnen verspreiden.
3. *Beheersen, interceptie* - Voorkomen dat milieuverontreinigingen de innamepunten bij drinkwaterbronnen bereiken.
4. *Extra zuivering* - Verontreiniging eruit halen, bijmengen van water van elders, stopzetten of realloceren van winningen. Indien mogelijk: deze extra zuivering op termijn weer afbouwen door in te blijven zetten op adequate maatregelen eerder in de keten.

Bedreigingen

Vervuiling door de industrie, landbouw en huishoudens is sinds de jaren zeventig sterk verminderd, doordat de overheid regels ging stellen aan lozingen. Zo is de waterkwaliteit sinds de invoering van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (WVO) in het begin van de jaren '70 van de vorige eeuw veel verbeterd. Deltares geeft aan dat het water in meren en rivieren helderder is geworden en dat nergens in Nederland nog 'zwart', rottend water door een teveel aan zuurstofbindende stoffen te vinden is. Hierdoor zijn er weer waterplanten verschenen en is de diversiteit aan vissoorten toegenomen. De waterkwaliteit is echter nog steeds onvoldoende, omdat de gestelde eisen niet overal worden gehaald.[12]

Het RIVM stelt dat het Nederlandse drinkwater zo schoon is dat het zonder zorgen gedronken kan worden.[13] Het gaat hier om gezuiverd water uit de drinkwaterbronnen. Uit onder andere een overzichtsstudie van KWR Water Research Institute[14] uit 2019 blijkt dat de kwaliteit van de drinkwaterbronnen in Nederland echter onder druk

[7] Artikel 2 Drinkwaterwet & RIVM (2017), Zorgplicht Drinkwater
[8] RIVM (2017), Zorgplicht Drinkwater
[9] Artikel 7 Kaderrichtlijn Water, richtlijn 2000/60/EG & Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2014), Beleidsnota Drinkwater
[10] Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2014), Beleidsnota Drinkwater, p. 29
[11] Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2014), Beleidsnota Drinkwater, p. 29
[12] Rijk, e.a. (2020), www.atlasleefomgeving.nl & Deltares (2016), Naar een strategie voor opkomende stoffen, p. 1
[13] RIVM (2020), www.rivm.nl
[14] KWR Water Research Institute genereert kennis voor de watersector en is een zelfstandige organisatie, met de Nederlandse waterbedrijven als aandeelhouders. Bron: KWR (2020), www.kwrwater.nl

staat. Ondanks eerdere verbeteringen zijn er diverse soorten verontreinigingen en activiteiten in de ondergrond die een bedreiging vormen voor de kwaliteit van (oever)grondwater en oppervlaktewater, zie ook Kader 1.3.[15]

In Nederland vormen vooral nitraat[16], bestrijdingsmiddelen, oude bodemverontreinigingen en verzilting de grootste vormen van verontreiniging in grondwater. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat ook sporen van industriële stoffen en (dier)geneesmiddelen op steeds grotere schaal in het grondwater voorkomen. De verontreiniging leidt volgens KWR Water Research Institute tot een gestage, langdurige en waarschijnlijk onomkeerbare verslechtering van de grondwaterkwaliteit. Nieuwe activiteiten in de ondergrond, zoals gebruik van geothermie of warmte-koude opslag, kunnen leiden tot doorboringen van kleilagen in de bodem. Deze kleilagen vormen als het ware een beschermende laag voor onderliggend grondwater (de drinkwaterbron). Beschadigingen van deze kleilagen als gevolg van doorboringen vormen een risico, omdat eventuele verontreinigingen boven de kleilaag makkelijker naar beneden kunnen verplaatsen.[17] In een advies uit 2017 van de Adviescommissie Water[18] (AcW) zijn grote zorgen geuit over de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater. De AcW adviseert het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat hoge prioriteit te geven aan een goede bescherming van het grondwater. Onder invloed van de toenemende drukte in de ondergrond en klimaatverandering zal het volgens de AcW steeds complexer worden om de kwaliteit van het grondwater te waarborgen.[19]

Naast het grondwater heeft ook het oppervlaktewater te maken met meer bedreigingen dan in het verleden en deze druk neemt waarschijnlijk toe. Voor wat betreft de verontreiniging van oppervlaktewater gaat het vooral om bestrijdingsmiddelen, verzilting, medicijnresten en opkomende stoffen. Daarnaast wordt duidelijker dat microplastics, nanomaterialen en antibioticaresistentie een bedreiging kunnen vormen. Ook klimaatverandering zal de kwaliteit waarschijnlijk negatief beïnvloeden, onder andere door meer verzilting en minder verdunning van verontreiniging door lagere rivierafvoeren.[20] Bedreigingen voor de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater verschillen per regio als gevolg van verschillen in de bodemopbouw en het landgebruik.

De Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin) geeft aan dat als verbetering van de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater uitblijft, het produceren van drinkwater een steeds grotere zuiveringsinspanning zal vergen.[21]

Kader 1.3 - Soorten verontreinigingen

KWR Water Research Institute maakt in de overzichtsstudie naar de kwaliteit van de drinkwaterbronnen onderscheid in verschillende soorten verontreinigingen:

- *Meststoffen* – In Nederland voldoet een groot aantal oppervlaktewateren en ondiepe grondwateren in delen van het zand- en lössgebied niet aan de normen voor de nutriënten stikstof (nitraat) en fosfor (fosfaat). Deze vooral uit (kunst)mest afkomstige nutriënten komen door af- en uitspoeling in het water terecht.[22] Problemen met fosfaat treden vooral op in oppervlaktewater, maar zijn voor de productie van drinkwater meestal geen probleem omdat fosfaat vroegtijdig in het

[15] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland

[16] Een deel van de stikstof (N) uit mest kan, in de vorm van nitraat (NO_3), uitspoelen naar het grondwater. Stikstof die uit mest verdampt komt als ammoniak (NH_3) in de lucht. Bron: RIVM (2020), www.rivm.nl.

[17] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland & KWR (2020), www.kwrwater.nl

[18] De AcW is per 1 januari 2018 opgeheven. De taken van de AcW zijn ondergebracht bij de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli). Bron: Rli (2020), www.rli.nl.

[19] Adviescommissie Water (2017), Advies grondwater & Rli (2020), www.rli.nl

[20] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland & KWR (2020), www.kwrwater.nl

[21] Vewin (2020), www.vewin.nl

[22] IPO (2019), IPO Position paper: Delta-aanpak Waterkwaliteit, p. 7 & Wageningen University & Reseach (2019), Mest – Een waardevolle grondstof

productieproces verwijderd kan worden. Problemen met nitraat komen vooral voor in grondwater. Ondanks dat de nitraatuitspoeling sinds 1990 sterk is terug gebracht vormt nitraat een risicostof voor de drinkwaterproductie.[23]

- *Bestrijdingsmiddelen* – Werkzame stoffen uit bestrijdingsmiddelen kunnen via uitspoeling terecht komen in grondwater en via afspoeling en drift (verwaaiing) in oppervlaktewater. Dit is onder andere afhankelijk van de toepassing en wijze van toediening (spuiten, strooien, aangieten of onderdompelen). Voordat de stoffen bij het innamepunt komen kan geheel of gedeeltelijke afbraak optreden. Eventuele afbraakproducten (metabolieten) die ontstaan kunnen ook ongewenst zijn voor de drinkwaterproductie.[24]
- *Verzilting* – In het kustgebied van Nederland vindt verzilting van het grond- en oppervlaktewater plaats door indringing van zeewater via rivieren en zoute kwel (het omhoog stromen van zout grondwater naar het oppervlak). De verwachting is dat door klimaatverandering en toekomstige stijging van de zeespiegel, de zoute kwel en de zoutindringing vanuit de zee zal toenemen waardoor de beschikbaarheid van zoet grond- en oppervlaktewater zal afnemen.[25]
- *Bodemverontreinigingen* – Hierbij gaat het zowel om oude bodemverontreinigingen[26], die veelal het gevolg zijn van activiteiten uit het verleden, zoals chemische wasserijen, benzinestations en industrie verontreinigingen, als om recentere verontreinigingen, zoals rubberkorrels op sportvelden, thermisch gereinigde grond en dumping van drugsafval.[27]
- *Medicijnresten* – Resten van een aantal medicijnen, zoals antibiotica, bètablokkers, cytostatica (middelen tegen kanker), pijnstillers, antidepressiva, antidiabetica, anti-epileptica en bloedverdunners kunnen na gebruik in het grond- en oppervlaktewater terecht komen. Medicijnresten zijn meestal goed in water oplosbaar en verspreiden zich daarom gemakkelijk in het milieu. De meeste rioolwaterzuiveringsinstallaties verwijderen medicijnresten niet of nauwelijks. Diergeneesmiddelen komen grotendeels via mest en urine op de bodem en vervolgens via uitspoeling in het oppervlakte- en grondwater terecht.[28]
- *Opkomende stoffen* – Hierbij gaat het om nieuwe en relatief onbekende stoffen en om stoffen waarvan uit nieuwe informatie blijkt dat deze mogelijk toch schadelijk zijn. Voorbeelden van opkomende stoffen zijn pyrazool, PFOA en GenX.[29] Ontwikkelingen en nieuwe toepassingen in de chemische industrie leiden tot een steeds veranderende groep aan stoffen die worden uitgestoten. Daarnaast zijn door verbeterde meetmethoden steeds meer stoffen aan te tonen tot op lage concentraties. Het gaat hierbij ook om stoffen die waarschijnlijk al langer in het water aanwezig zijn. Normstelling van opkomende stoffen is lastig, omdat informatie over de schadelijkheid vaak ontbreekt.[30]
- *Overige nieuwe bedreigingen* – Voor oppervlaktewater gaat het om microplastics, nanomaterialen en antimicrobiële resistentie. De kennis over deze bedreiging is nog in ontwikkeling. Voor grondwater gaat het om nieuwe activiteiten in de ondergrond, zoals warmtekoude-opslag.[31]

[23] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland, p. 18
[24] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland, p. 23 & IPO (2019), IPO Position paper: Delta-aanpak Waterkwaliteit, p. 7
[25] Deltares (2014), www.data.overheid.nl
[26] Historische verontreinigingen zijn verontreinigingen die vóór 1 januari 1987 zijn ontstaan. Bron: Rijkswaterstaat (2020), www.infomil.nl
[27] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland, p. 33 & RIVM (2014), Eindevaluatie gebiedsdossiers Drinkwaterwinningen, p. 36
[28] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland, p. 35 & IPO (2019), IPO Position paper: Delta-aanpak Waterkwaliteit, p. 21
[29] Rijkswaterstaat (2020), www.helpdeskwater.nl
[30] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland, p. 39
[31] KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland, pp. 43 t/m 45

Rol provincie

De verantwoordelijkheid voor de bescherming van drinkwaterbronnen ligt bij meerdere overheden. Het Rijk heeft de systeemverantwoordelijkheid en stelt regelgeving voor de bescherming van drinkwaterbronnen vast. De regelgeving komt voor een groot deel voort uit Europese richtlijnen.[32]

De verantwoordelijkheden van de provincie liggen vooral op het gebied van grondwater. Daarbij zijn er ook verantwoordelijkheden die breder reiken dan alleen de bescherming van drinkwaterbronnen en over grond- en/of oppervlaktewater in het algemeen gaan. De voornaamste verantwoordelijkheden van de provincies zijn:

- Kaders stellen voor het regionale waterbeheer en voor het grondwater.[33]
- Monitoren van de grondwaterkwantiteit en –kwaliteit en rapportage over grondwaterbeschermings-maatregelen.[34]
- Beschermingsgebieden aanwijzen en regels vaststellen om grondwaterwinningen te beschermen.[35]
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving van grondwateronttrekkingen en infiltraties ten behoeve van onttrekkingen voor industriële bedrijfsprocessen, openbare drinkwatervoorziening en open bodemenergiesystemen.[36]
- Toezicht en handhaving op regels in beschermde gebieden.[37]
- Aanwijzen aanvullende strategische voorraden grondwater.[38]
- Regie voeren op de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's.[39]
- Toezicht houden op waterschappen en gemeenten.[40]

Naast bovengenoemde verantwoordelijkheden hebben provincies in de meeste gevallen ook een rol als aandeelhouder van drinkwaterbedrijven. De invloed die provincies daarmee kunnen uitoefenen is mede afhankelijk van het percentage aandelen dat zij in bezit hebben. Provincies kunnen daarnaast ook zelf aanvullende maatregelen en instrumenten inzetten. Een handreiking die zorgt voor het betrekken van de bodem en ondergrond bij ruimtelijke planprocessen en een publiekscampagne om grondwater beter te beschermen zijn hiervan voorbeelden.[41]

Ook vanuit andere beleidsvelden kan de provincie een rol hebben bij de bescherming van drinkwaterbronnen. Zoals al eerder is aangegeven moeten provincies het drinkwaterbelang zwaar laten meewegen bij de uitoefening van hun bevoegdheden.

---

[32] O.a. de Kaderrichtlijn Water, 2000/60/EG; Drinkwaterrichtlijn, 98/83/EG en Grondwaterrichtlijn, 2006/118/EG.

[33] Art. 4.4 Waterwet; UVW e.a. (2011), Bestuursakkoord water, p. 11 & Rijkswaterstaat (2020), www.infomil.nl

[34] Art. 14 Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 (Bkmw); IPO (2019), IPO Position paper: Delta-aanpak Waterkwaliteit, p. 4 & Rijkswaterstaat (2020), www.infomil.nl

[35] Artikel 1.2 Wet Milieubeheer & Rijkswaterstaat (2020), www.infomil.nl

[36] In enkele gevallen kunnen grondwateronttrekkingen en infiltraties ook onder de bevoegdheid van het Rijk vallen. Bron: Art. 6.4 Waterwet; Artikel 6.10a Waterbesluit & Rijkwaterstaat (2020), www.infomil.nl.

[37] Voor activiteiten binnen inrichtingen voor zover dit BRZO en RIE-4 bedrijven zijn (GS zijn bevoegd gezag) en voor activiteiten buiten inrichtingen. Bron: art. 3.3 lid 1 Besluit omgevingsrecht (Bor); Rijkwaterstaat (2020), www.infomil.nl & Provincie Utrecht (2016), Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2016-2019.

[38] Deze voorraden zijn bedoeld voor het opvangen van grotere tekorten en calamiteiten op de middellange termijn (een periode van 10 tot 25 jaar). Bron: Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat & Economische Zaken en Klimaat (2018), Structuurvisie Ondergrond, p. 7

[39] Elke winning heeft een gebiedsdossier. Hierin zijn door betrokken partijen de huidige en toekomstige risico's voor de waterkwaliteit benoemd en mogelijk maatregelen opgenomen. Betrokken partijen maken vervolgens afspraken over de te nemen maatregelen. RIVM (2014), Eindevaluatie gebiedsdossiers Drinkwaterwinningen, p. 61

[40] Rijkswaterstaat (2020), www.infomil.nl

[41] Zuid-Holland (2017), Ondergrondwijzer & Provincie Utrecht e.a. (2020), www.beschermjedrinkwater.nl

De provincies werken (via het IPO) samen met andere overheden en maatschappelijke organisaties om de waterkwaliteit te verbeteren. Deze samenwerking verloopt via de *Delta-aanpak Waterkwaliteit*, waarvoor in 2016 een intentieverklaring is ondertekend. Het lopend beleid is daarbij als vertrekpunt genomen, waarbij iedere partij zijn eigen taken en rol heeft. De realisatie van de doelen wordt gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid.[42]

Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn de wijzigingen voor drinkwater beperkt. In de Omgevingswet komen de milieukwaliteitseisen voor grond- en oppervlaktewater terug als omgevingswaarden. De provincies kunnen omgevingswaarden stellen voor drinkwaterrelevante stoffen. De Drinkwaterwet blijft als aparte wet bestaan.[43]

Programmaraad
In 2019 heeft de Randstedelijke Rekenkamer een verkenning uitgevoerd naar het thema waterkwaliteit. De bescherming van met name grondwater voor de drinkwatervoorziening is hierbij ook aan de orde geweest. De verkenning heeft geresulteerd in een beknopte notitie voor de Programmaraad.[44] Eind 2019 is door de Programmaraad gesproken over het thema waterkwaliteit en is de Rekenkamer geadviseerd om hier onderzoek naar uit te gaan voeren. Een verdere oriëntatie op het thema waterkwaliteit begin 2020 heeft geleid tot een nadere afbakening die gericht is op de bescherming van drinkwaterbronnen. De voornaamste redenen voor de verdere afbakening zijn de provinciale rol op met name het gebied van grondwater, het onder druk staan van de kwaliteit van de drinkwaterbronnen en het grote maatschappelijke belang van drinkwater.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de wijze waarop de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bijdragen aan de bescherming van drinkwaterbronnen. Daarnaast zijn de voornaamste aandachtspunten die betrokkenen signaleren in de uitvoering van het beleid weergegeven.

Centrale onderzoeksvraag
Hoe dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de bescherming van drinkwaterbronnen en welke aandachtspunten signaleren betrokkenen in de uitvoering van het beleid?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen vormgegeven?
2. In hoeverre voldoet de kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater aan de norm?
3. Hoe verloopt de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen?

[42] Rijk e.a. (2016), Intentieverklaring Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater
[43] VNG e.a. (2020), www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl & Drinkwaterplatform (2020), www.drinkwaterplatform.nl
[44] Randstedelijke Rekenkamer (2019), Prioritering onderzoeksonderwerpen periode eind 2019 – 2020

1.3 Afbakening

Het onderzoek richt zich op:

- De doeltreffendheid van het provinciale beleid en de provinciale rol bij de bescherming van drinkwaterbronnen. Het gaat hierbij om zowel de uitvoering van wettelijke taken (bijvoorbeeld het aanwijzen van beschermingsgebieden) als om aanvullend autonoom beleid van de provincie (bijvoorbeeld het stimuleren van innovatie bij de bescherming van drinkwaterbronnen).
- Beschikbare meetgegevens van (oever)grondwater en oppervlaktewater. De Rekenkamer voert zelf geen metingen uit naar de kwaliteit van (oever)grondwater en oppervlaktewater.
- Percepties van verschillende betrokkenen voor zover het gaat over de uitvoering van het provinciale beleid. Drinkwaterbedrijven en waterschappen zijn voorbeelden van betrokken partijen.
- Een vergelijking tussen de provincies waar dat mogelijk is. Zo verschillen de bronnen die gebruikt worden voor de productie van drinkwater tussen de Randstadprovincies. Ook de soort ondergrond verschilt per provincie.

Het onderzoek richt zich niet op:

- De kwaliteit en kwantiteit van (oever)grondwater en oppervlaktewater water in het algemeen.
- De waterkwaliteit in relatie tot natuurbeheer, flora en fauna, land- en tuinbouw en zwemwater.
- De rol van de provincie als aandeelhouder van drinkwaterbedrijven.
- De toezichthoudende rol van provincies op gemeenten en waterschappen.

1.4 Werkwijze

Deze paragraaf bevat een uitwerking van de centrale onderzoeksvraag en beschrijft op welke wijze de beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden.

Vraag 1: Hoe heeft de provincie het beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen vormgegeven?

Bij de beantwoording van deze vraag heeft de Rekenkamer gekeken naar de manier waarop de provincies hun beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen hebben vormgegeven. Hierbij zijn onder andere aan bod gekomen:

- in welke documenten het provinciale beleid is vastgelegd;
- wat de hoofddoelen van het beleid zijn, en
- welke maatregelen en instrumenten de provincie inzet.

Voor de beantwoording van deze vraag is in de eerste plaats gebruik gemaakt van beleidsdocumenten, zoals provinciale omgevingsvisies, watervisies, water(beleids)plannen, verordeningen, uitvoeringsprogramma's, begrotingen en jaarstukken. Daarnaast zijn aanvullende interviews gehouden met medewerkers van de provincie.

Vraag 2: In hoeverre voldoet de kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater aan de norm?

Voor de beantwoording van deze vraag heeft de Rekenkamer gebruik gemaakt van beschikbare meetgegevens. Aan de hand van deze gegevens is de kwaliteit van de drinkwaterbronnen in kaart gebracht.

Hierbij is aandacht voor de huidige stand van zaken, de trend en de mate waarin de doelen worden behaald. Daarnaast is ook gekeken naar de kwantiteit van de drinkwaterbronnen. In Paragraaf 3.1 is een toelichting gegeven op de normen die gebruikt zijn voor de beoordeling van de kwaliteit van de drinkwaterbronnen.

Vraag 3: Hoe verloopt de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen?

Om een beeld te krijgen van de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen heeft de Rekenkamer interviews gehouden met medewerkers van de provincie en betrokken partijen, zoals drinkwaterbedrijven en omgevingsdiensten. Dit deel van het onderzoek is kwalitatief van aard en geeft de percepties van verschillende betrokkenen op de uitvoering van het provinciale beleid weer.

1.5 Beoordelingskader

Om tot bevindingen te kunnen komen is een beoordelingskader gehanteerd, zie Tabel 1.1. De Randstedelijke Rekenkamer heeft het beoordelingskader besproken met de ambtelijk betrokkenen. Zij hebben aangegeven zich in het beoordelingskader te kunnen vinden.

Tabel 1.1 - Definitieve beoordelingskader

Onderzoeksvragen	Criteria
1. Hoe heeft de provincie het beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen vormgegeven?	1. De provincie heeft de doelen en de inzet van maatregelen en instrumenten t.a.v. de bescherming van drinkwaterbronnen in haar beleid opgenomen.
2. In hoeverre voldoet de kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater aan de norm?	2. De normen t.a.v. de kwaliteit en kwantiteit van drinkwaterbronnen worden behaald, nu en in de toekomst.
3. Hoe verloopt de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen?	3. De inzet van de provincie draagt bij aan de bescherming van de drinkwaterbronnen.

| 2 | Beleid

In dit hoofdstuk gaat de Rekenkamer in op de wijze waarop de provincie haar beleid omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen heeft vormgegeven. Daarbij wordt inzicht gegeven in relevante beleidsdocumenten, doelen en ingezette maatregelen en instrumenten van de provincie. Het volgende criterium wordt beoordeeld: de provincie heeft de doelen en de inzet van maatregelen en instrumenten ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen in haar beleid opgenomen.

2.1 Provinciale doelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen

Bevinding 2.1

In het huidige beleid van de provincie zijn doelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen opgenomen. De doelen zijn zowel gericht op de drinkwaterbronnen als op het drinkwater zelf. In de *Omgevingsvisie NH2050* staat dat de provincie zich inspant om samen met haar partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen te voldoen, uiterlijk in 2027. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is van vitaal belang. In de *Verkenning ondergrondvisie* is aangegeven dat inwoners van Noord-Holland over voldoende en schoon drinkwater moeten kunnen beschikken tegen een redelijke en goede prijs, een nadere omschrijving of uitwerking hiervan ontbreekt.

In de *Watervisie 2021* staat dat de provincie de drinkwaterwinningen beschermt en maatregelen neemt zodat de zuiveringsinspanning niet toeneemt. De Watervisie en het bijbehorende *Watervisie Uitvoeringsprogramma* zullen in 2022 worden vervangen door het *Regionaal waterprogramma 2022-2027*. De doelen in dit nieuwe programma komen overeen met de bestaande doelen en uitgangspunten. Nieuw is de aandacht van de provincie voor nieuwe gebieden voor drinkwaterwinningen. Het vigerende Watervisie Uitvoeringsprogramma omvat een overzicht van acties, instrumenten en budget. Dit uitvoeringsprogramma zou jaarlijks worden geactualiseerd, maar dat is niet gebeurd, ook niet in aanloop naar het nieuwe Regionaal Waterprogramma. Wel wordt jaarlijks over de voortgang aan PS gerapporteerd in een voortgangsrapportage.

In de gebiedsdossiers worden problemen en risico's voor drinkwaterwinningen in beeld gebracht. De maatregelen zijn beschreven in uitvoeringsprogramma's (2014). De Stuurgroep Water adviseert de gebiedsdossiers zes jaarlijks te actualiseren. De gebiedsdossiers dateren van 2013-2014 en de provincie acht actualisatie niet nodig. Het gebiedsdossier waarover Rijkswaterstaat de regie heeft is in 2019 wel geactualiseerd.

Deze paragraaf geeft een overzicht van de belangrijkste doelen van de provincie omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen. Figuur 2.1 geeft een overzicht weer van de voornaamste documenten waarin de doelstellingen van de provincie omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen zijn verwoord.

Beleidskaders	▪ Omgevingsvisie NH2050 (2018) ▪ Watervisie 2021 (2015) *Wordt opgevolgd door Regionaal Waterprogramma (2022)* ▪ Watervisie Uitvoeringsprogramma 2016-2021 (2016) ▪ Verkenning ondergrondvisie (2014)
Gebiedsdossiers	▪ Gebiedsdossier Andijk (2019) ▪ Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen (2014) ▪ Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat (2014) ▪ Gebiedsdossier Laarderhoogt (2013) ▪ Gebiedsdossier Loosdrecht (2013) ▪ Gebiedsdossier Huizen (2013) ▪ Gebiedsdossier Laren (2013)
Begroting 2020	▪ Programma Water en Milieu

Figuur 2.1 - Overzicht voornaamste (beleids)documenten omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen

2.1.1 Omgevingsvisie NH2050

Per 1 januari 2022 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. Op dat moment moet elke provincie beschikken over een Omgevingsvisie, één of meer programma's en een Omgevingsverordening.[45] De visie en regels van een provincie in relatie tot grondwaterbescherming staan beschreven in deze Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.

Op 19 november 2018 hebben PS de Omgevingsvisie NH2050, het belangrijkste ruimtelijk kader van de provincie, vastgesteld.[46] De provincie Noord-Holland heeft deze omgevingsvisie opgesteld samen met andere overheden, het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners. Tot 19 november 2018 was de Structuurvisie Noord-Holland 2040 het belangrijkste ruimtelijk kader van de provincie. Met de vervanging van de Structuurvisie door de Omgevingsvisie zijn doelen met betrekking tot de bescherming van drinkwaterbronnen niet fundamenteel gewijzigd. De hoofdambitie van de Omgevingsvisie is de balans tussen economische groei en leefbaarheid, zodanig dat bij veranderingen in het gebruik van de fysieke leefomgeving de doelen voor een gezonde en veilige leefomgeving overeind blijven.[47]

Basisrandvoorwaarde daarbij is dat overal wordt voldaan aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. Drinkwater is een primaire levensbehoefte. De productie van zuiver, gezond en schoon drinkwater is van vitaal belang. Waar mogelijk wil de provincie dit faciliteren, met name door haar grondwaterbeschermingsbeleid. Daarnaast geeft de provincie aan dat zij zich inspant om samen met haar partners zo spoedig mogelijk aan de KRW-normen te voldoen, doch uiterlijk in 2027.[48]

In de Omgevingsvisie zijn meerdere ontwikkelprincipes opgenomen die op hoofdlijnen beschrijven hoe de provincie lange termijn opgaven voor zich ziet. De ontwikkelprincipes geven richting aan de toekomst en hangen

[45] Art. 3.4 Omgevingswet.
[46] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050
[47] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050
[48] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050. pp. 10 en 19

met elkaar samen.[49] Daarnaast hebben de ontwikkelprincipes betrekking op de belangenafweging bij drinkwaterwinning waarop de provincie regie voert en raken de bescherming van drinkwaterbronnen:[50]

> **Ontwikkelprincipe, nummer 4:** "Bij nieuwe ontwikkelingen worden de effecten op de ondergrond meegewogen"
> **Randvoorwaarde:** "Beschermen van de kwaliteit van het grondwater en de drinkwaterwinning (inclusief aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en microplastics)"
>
> **Ontwikkelprincipe, nummer 7**: "Ecologische verbindingen worden behouden en aangevuld met oog op robuuster maken van het ecologische systeem in kustgebieden, inclusief grote wateren"
> **Randvoorwaarde**: "De Kaderrichtlijn Water (KWR)"
> **Randvoorwaarde**: "IJsselmeer als strategische zoetwatervoorraad voor drinkwater, landbouw en andere functies"

De Omgevingsvisie NH2050 is voor het onderwerp bescherming van drinkwaterbronnen de beleidsmatige opvolger van de Watervisie 2021. De nadere uitwerking van de Omgevingsvisie op het gebied van drinkwater komt in het Regionaal waterprogramma.

2.1.2 Watervisie 2021

De Watervisie 2021 "Buiten de oevers", is opgesteld in 2015 en is een zelfbindend beleidsdocument, waarin de provinciale doelstellingen, sturingsfilosofie, rolinvulling en maatregelen ten aanzien van water nader zijn uitgewerkt. De Watervisie 2021 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma krijgen een vervolg in het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 (zie Paragraaf 2.1.4).

Sturingsfilosofie

De Watervisie 2021 geeft kaders voor de uitvoering van het waterbeleid. De insteek is integraal en afgestemd met andere beleidssectoren binnen de provincie. Bij het opstellen van de Watervisie is voorgesorteerd op de komst van de Omgevingsvisie. De sturingsfilosofie in de Watervisie gaat uit van samenwerking met waterbeheerders, andere overheden en stakeholders. De provincie stelt dat we leven in een netwerksamenleving, waarin de provincie één van de partijen is die een bijdrage levert aan een goed functionerend en toekomstbestendig watersysteem.[51] Bij conflicterende doelen en belangen, bijvoorbeeld met betrekking tot de afweging tussen landbouw en waterkwaliteit, geeft de provincie aan dat het bekijkt hoe er vanuit water bijgedragen kan worden aan een oplossing.

In de Watervisie is bij het thema schoon en voldoende grondwater aangegeven dat de provincie verantwoordelijk is voor de bescherming van drinkwaterwinningen via de Provinciale Milieuverordening en voor vergunningverlening voor warmte-en-koude-opslag.[52]

De kwaliteit van het grondwater in Noord-Holland is volgens de provincie in het algemeen goed en de grondwatervoorraad wordt op peil gehouden. Er vindt geen uitputting plaats door een te grote onttrekking van het grondwater en het huidige gebruik kan duurzaam worden voortgezet. Maar er zijn ook knelpunten, zoals een plaatselijke grondwaterverontreiniging die gesaneerd moet worden. Voor verontreinigingen bij

[49] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050, p. 10
[50] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050, pp. 10, 23 en 29
[51] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, p. 5
[52] Bij warmte-koude-opslag (WKO) wordt (grond)water in de zomer gebruikt om gebouwen te koelen en in de winter om te verwarmen.

drinkwaterwinningen worden knelpunten gedetailleerder uitgewerkt in aparte gebiedsdossiers. In deze gebiedsdossiers zijn ook risicovolle activiteiten in beeld gebracht. Op basis van de gebiedsdossiers hebben provincie, gemeenten en drinkwaterbedrijven afspraken gemaakt over de aanpak van verontreinigingen, preventieve maatregelen en monitoring. Belangrijke maatregelen zijn het saneren en beheersen van grondwaterverontreinigingen in het Gooi (Grondwaterbeheer het Gooi) en een gebiedsschouw bij alle winningen om risico's voor het maaiveld tijdig te signaleren, (zie ook Paragraaf 4.3.3).[53]

Naast verontreinigingen en warmte-koudeopslag (WKO) gaat de Watervisie ook in op de beschikbaarheid van zoet water. De provincie stelt dat door ontwikkelingen in het klimaat, door bodemdaling en zeespiegelstijging en door sociaal economische ontwikkelingen de toekomstige zoetwatervoorziening verder onder druk komt te staan en als gevolg daarvan zal schade door verzilting of verdroging vaker optreden. In Kader 2.1 en Figuur 2.2 wordt beschreven wat het verzilten van de voorraad zoetwater inhoudt.

Kader 2.1 - Verzilting

Verzilting is de toename van het zoutgehalte in de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater. Verzilting komt in Nederland vooral door indringend zeewater en door brak grondwater dat omhoog komt.[54] Bij het onttrekken van grondwater in Noord-Holland moet rekening gehouden worden met risico op verzilting van het water en verdroging van de natuur. Dit speelt vooral in diepe droogmakerijen zoals de Wieringermeer, de Schermer en de Haarlemmeer, maar ook in de Noordkop en op Texel. Als gevolg van verzilting kan de grondwaterkwaliteit en de bodemvruchtbaarheid afnemen.[55] Verzilting van grondwater hangt vaak samen met het aantrekken van zout grondwater dat al lange tijd in de ondergrond aanwezig is. Verzilting tast het water aan waar drinkwater uit gewonnen wordt. Verhoogde chlorideconcentraties in het drinkwater zijn nadelig voor de smaak. Bovendien is chloride een indicator voor andere zouten in het drinkwater die de kwaliteit nadelig kunnen beïnvloeden.[56]

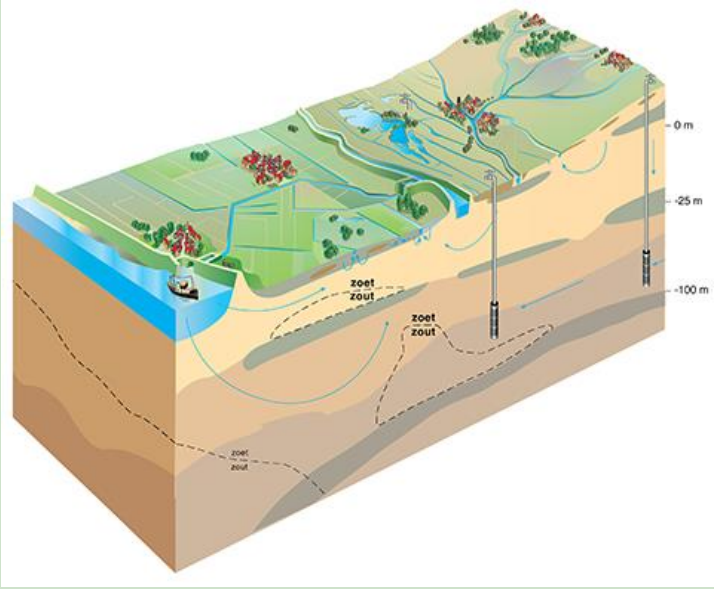

Figuur 2.2– Zoet en zout grondwater[57]

[53] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, pp. 24 en 40
[54] Rijksoverheid (2020), Aan de slag met de Omgevingswet – Verzilting
[55] RIVM (2020), Verzilting op www.bodemambities.nl
[56] Rijksoverheid (2019), Handleiding Normering Chloride Drinkwater(bronnen)
[57] Grondwatertools (2020), www.grondwatertools.nl

De beschikbaarheid van zoet water is niet altijd vanzelfsprekend, want door droogte en verzilting komen zoet watertekorten nu al voor.[58] Bij calamiteiten rond watertekorten zal het zoete water uit het hoofdwatersysteem in de provincie worden verdeeld op basis van de verdringingsreeks, zie ook Hoofdstuk 4. De verdringingsreeks geeft de rangorde van maatschappelijke behoeften aan, die bij de verdeling van het beschikbare water in acht wordt genomen. In de Watervisie staat dat veiligheid (stabiliteit van veendijken[59]) en het voorkómen van onomkeerbare schade, voorrang krijgt op achtereenvolgens nutsvoorzieningen (drinkwater en energie), kleinschalig hoogwaardig gebruik (bijvoorbeeld proceswater) en overige belangen. In het kader van het Deltaprogramma hebben het Rijk, de provincie, waterschappen en gebruikers samengewerkt aan de zoetwaterstrategie. Daarin is het uitgangspunt dat de partijen samen verantwoordelijk zijn voor het voorkómen van tekorten. De provincie wil bij de ruimtelijke inrichting meer rekening houden met de beschikbaarheid van zoet water. Door middel van pilots onderzoekt de provincie, samen met de waterbeheerder en gebruikers, de mogelijkheden tot waterbesparing en waterbuffering op bedrijfsniveau en stimuleert tegelijk de gebruikers tot het nemen van waterbesparende maatregelen. Vooral in de landbouw, in de kapitaalintensieve teelten die heel gevoelig zijn voor verzilting, valt winst te behalen door met behulp van nieuwe methodieken het zoete water vast te houden en te besparen op gebruik zo stelt de provincie in de Watervisie.

Langetermijndoelen voor grondwater 2040/2050:

"Een goede toestand van het grondwater en duurzaam gebruik"

Wat doet de provincie in de planperiode 2016-2021?

1. Wij beschermen drinkwaterwinningen en nemen maatregelen zodat de zuiveringsinspanning niet toeneemt.
2. Wij zorgen ervoor dat de ondergrond optimaal voor bodemenergie kan worden gebruikt en stemmen ons beleid in intensief gebruikte gebieden af met gemeenten via lokale bodemenergieplannen. Wij gebruiken deze plannen als kader voor vergunningverlening.
3. Wij realiseren goede grondwatercondities in natuurgebieden.
4. Wij monitoren het grondwater en gebruiken de meetresultaten voor de in de Kaderrichtlijn Water voorgeschreven beoordeling van grondwaterlichamen

Langetermijndoelen voor zoetwatervoorziening 2040/2050:

"Watervraag en –aanbod zijn, mede door zelfvoorziening, met elkaar in balans"

Wat doet de provincie in de planperiode 2016-2021 :

1. Wij houden bij ons ruimtelijk beleid rekening met de beschikbaarheid van zoetwater.
2. Wij zetten, samen met waterbeheerders en gemeenten, het instrument voorzieningenniveau/ waterbeschikbaarheid in.
3. Wij stimuleren innovaties en waterbesparende maatregelen bij gebruikers.

Operationeel doel: zorgen voor schoon en voldoende grondwater:

"Duurzaam beheren van grondwatervoorraden voor verschillend gebruik zoals drinkwater, industrie en

Figuur 2.3 - Overzicht langetermijndoelen en operationele doelen grondwater en drinkwater

[58] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, p. 30

[59] Langdurige droogte veroorzaakt scheuren in veendijken en leidt bovendien tot verlies van gewicht. Een droge veendijk gaat bijna drijven op het grondwater en kan gaan schuiven. Bron: NKWK (2020), www.waterenklimaat.nl

Wat opvalt is dat actie twee ‘Wij zorgen ervoor dat de ondergrond optimaal voor bodemenergie kan worden gebruikt’ niet aansluit op het bovenliggende doel ‘Een goede toestand van het grondwater en duurzaam gebruik’, maar eerder gezien kan worden als een actie die past bij een energietransitiedoel.

In hoofdstuk vier van de Watervisie staat schoon en voldoende water centraal. De bijdrage en doelstellingen van de provincie worden aan de hand van zes thema’s geschetst. Drinkwater komt terug in twee thema’s “grondwater” en “zoetwatervoorziening”. In Figuur 2.3 staan de langetermijndoelen (2040/2050) en de specifieke acties voor de planperiode op de thema’s beschreven.[60]

De provincie wil bij de ruimtelijke inrichting meer rekening houden met de beschikbaarheid van zoetwater en gebruikt daarvoor het instrument waterbeschikbaarheid. Hiermee kan de provincie gebruikers informeren over de huidige en toekomstige beschikbaarheid van zoetwater, met het oog op de langetermijn investeringen van gebruikers. De langetermijndoelen uit de Watervisie worden bewaakt in een Monitorprogramma Watervisie, de relatie tussen het uitvoeringsprogramma en het monitorprogramma zijn weergegeven in figuur 2.4. In dit monitorprogramma zijn de langetermijndoelen meetbaar gemaakt door indicatoren. Recent is de Monitor Watervisie opgegaan in de Monitor Omgevingsvisie.[61] In Hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de mate waarin de drinkwatervoorziening in Noord-Holland voldoet aan de wettelijke kwaliteitseisen.

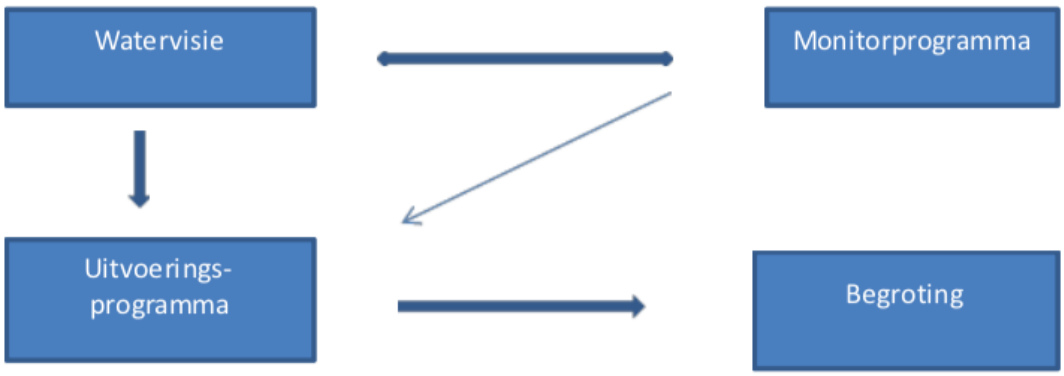

Figuur 2.4 - Overzicht relatie Watervisie, monitorprogramma, uitvoeringsprogramma en Begroting[62]

In de Waterwet is vastgelegd dat provincies een regionaal waterplan dienen op te stellen waarin de hoofdlijnen van het in de provincie te voeren waterbeleid en de daartoe behorende aspecten van het provinciale ruimtelijke beleid vastgelegd worden. De plancyclus hiervan is zes jaar. [63] In Noord-Holland kan de huidige Watervisie gezien worden als regionaal waterplan zoals de Waterwet deze voorschrijft. De Watervisie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma 2016-2021 lopen af. Daarnaast treedt naar verwachting in 2022 de Omgevingswet in werking. Deze wet vraagt aan provincies dat zij voor een aantal omgevingsonderwerpen een programma opstellen. Een regionaal waterprogramma is één van de verplicht op te stellen programma’s.[64]

2.1.3 Watervisie Uitvoeringsprogramma 2016-2021

Het Watervisie Uitvoeringsprogramma geeft voor de periode 2016-2021 inzicht in het operationeel doel, de uit te voeren acties, de instrumenten die de provincie daarbij inzet en het beschikbare budget. In het

[60] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, pp. 25, 33 en 36
[61] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[62] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, Uitvoeringsprogramma, p. 3
[63] Rijkswaterstaat (2020), Regionaal waterplan
[64] Art. 3.8, lid 2 Omgevingswet,

Uitvoeringsprogramma staat aangegeven dat deze jaarlijks wordt geactualiseerd.[65] Maar dit gebeurt volgens de provincie niet.[66] Wel wordt jaarlijks over de voortgang aan PS gerapporteerd in een voortgangsrapportage.[67] De laatste voortgangsrapportage is van februari 2020 en deze is op 16 april 2020 besproken in de commissie Natuur Landbouw & Gezondheid.

Om uitvoering te geven aan het operationele doel uit de Watervisie, namelijk “Zorgen voor schoon en voldoende grondwater’, wordt in hoofdstuk 6 van het Uitvoeringsprogramma aangegeven wat de provincie per thema gaat doen om de doelen te bereiken. Er zijn twaalf thema’s en voor dit onderzoek is specifiek het thema grondwater relevant (zie Figuur 2.5).

Grondwater	**Planperiode 2016**	▪ Gebiedsdossiers opgesteld voor de nood drinkwaterwinningen ▪ Inventarisatie toetsingspraktijk beschermingsgebieden ▪ Ca 3 bodemenergieplannen opgesteld ▪ Circa 20 vergunningen verleend ▪ Plan ontwikkeld voor de Horstermeerpolder ▪ Plan gemaakt voor toekomstige drinkwatervoorziening Loosdrecht ▪ Gestart met de ontwikkeling of uitvoering van KRW gebiedsprojecten ▪ KRW tussenronde uitgevoerd in alle KRW kwaliteitsmeetpunten
	Planperiode 2017-2021	▪ Nieuwe gebiedsdossiers opgesteld voor alle Noord-Hollandse drinkwaterwinningen. ▪ Uitvoering gegeven aan de maatregelen zoals overeengekomen in de uitvoeringsprogramma’s voor de drinkwaterwinningen ▪ Gemiddeld 2 bodemenergieplannen per jaar opgesteld ▪ Circa 20 vergunningen per jaar verleend ▪ Uitvoering KRW gebiedsprojecten ▪ KRW meetronde uitgevoerd in alle KRW kwaliteitsmeetpunten ▪ Grondwaterkwantiteit gemeten op ca. 400 locaties ▪ Toestand beoordeling grondwater voor KRW.

Figuur 2.5 – Acties en instrumenten op het gebied van grondwater om de doelen te realiseren in planperiode 2016 en 2017-2021

Innovatie

In het Uitvoeringsprogramma wordt speciale aandacht geschonken aan het thema innovatie. In het programma stelt de provincie dat innovaties nodig zijn om tot de beste oplossingen te komen voor de wateropgaven in een maatschappelijke en ruimtelijk drukke omgeving. Aangegeven wordt dat er al veel gebeurd op dit gebied, maar

[65] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, Uitvoeringsprogramma, p. 25
[66] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[67] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

dat de ambitie is om dit nog verder te versterken. Het gaat bijvoorbeeld om: innovatieve en waterbesparende maatregelen bij gebruikers en maatregelen voor het stoppen of vertragen van veenafbraak.

2.1.4 Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027

Met het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 wordt invulling gegeven aan het waterbeleid in de Omgevingsvisie NH2050 en de Waterwet (artikel 4.4). Het programma is zelfbindend en bevat niet alle maatregelen die van belang zijn voor het beschermen van Noord-Hollandse drinkwaterbronnen. Zo heeft het programma geen betrekking op het beheer van het IJsselmeer en de zoetwatervoorziening uit oppervlaktewater. Met het programma wordt ook geanticipeerd op de Omgevingswet, waarin is opgenomen dat de provincie regionale waterprogramma's moet vaststellen ter uitvoering van de Europese richtlijnen over water. Ter voorbereiding van het programma is gesproken met waterschappen, drinkwaterbedrijven, veiligheidsregio's, aangrenzende provincies en gemeenten. Het eerste concept waterprogramma is door GS vastgesteld in november 2020 en besproken op 14 januari 2021 in de commissie NLG. Het ontwerp is op 9 februari 2021 door GS vastgesteld. GS zijn op grond van de Omgevingswet verplicht om dit programma vast te stellen, maar het programma zal ook aan PS worden voorgelegd voor vaststelling. De besluitvorming staat gepland in het voorjaar van 2022 en tot die tijd blijft de provinciale Watervisie van kracht.[68]

In het Concept Regionaal Waterprogramma zijn voor het Deelprogramma Grondwater de volgende drie doelen opgenomen:

Doelen:

1. Chemische kwaliteit: Een goede chemische toestand

2. Waterbalans: Geen uitputting van grondwatervoorraden

3. Grondwaterwinning voor drinkwater: Geen toename van de zuiveringsinspanning en op termijn een vermindering

Bij het derde doel (geen toename van de zuiveringsinspanning en op termijn een vermindering) is in het Regionaal Waterprogramma verwezen naar artikel 7 van de KRW waarin is aangegeven dat de lidstaten 'zorgen voor de nodige bescherming teneinde het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist, te verlagen'. De provincie geeft hierbij aan dat dit op twee manieren gebeurt: 1) het aanwijzen van grondwaterbeschermingsgebieden waar risicovolle activiteiten niet zijn toegestaan en 2) het opstellen van gebiedsdossiers met bijbehorende uitvoeringsprogramma's om bestaande knelpunten aan te pakken. Zie ook de paragrafen 2.1.6 en 2.2.2.

De kern van het Concept Regionaal Waterprogramma is doorgaan op de bestaande weg. Alleen op een aantal specifieke thema's vindt een aanpassing plaats. In het concept programma wordt bijvoorbeeld aandacht besteed aan nieuwe gebieden voor drinkwaterwinningen waar de provincie bescherming op wil leggen. Het betreft een winning van brak water in de Horstemeerpolder en een ondergrondse opslag van overschotten bij het distributiestation in Hoorn.[69] Een ander concreet voorbeeld is het volgen van de ontwikkeling van het toenemend aantal datacentra, die grond-, drink- en/of oppervlaktewater voor koeldoeleinden gebruiken.[70] Verder wordt, zoals eerder benoemd, aangekondigd dat er een evaluatie en waar nodig actualisatie van de gebiedsdossiers zal plaatsvinden.

De invoering van de Omgevingswet is met een jaar uitgesteld tot vooralsnog 1 januari 2022. Het uitstellen van de

[68] Provincie Noord-Holland, e-mail, 2 november 2020
[69] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[70] Provincie Noord-Holland (2020), Concept Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027, p. 23

inwerkingtreding van de Omgevingswet heeft op dit moment weinig gevolgen voor het Concept Regionaal Waterprogramma. Extra uitloop van de invoering is volgens de provincie niet wenselijk, omdat het Regionaal Waterprogramma en de Omgevingsverordening dan niet meer samen gaan lopen.[71]

2.1.5 Verkenning ondergrondvisie (2014)

De provincie richt zich in de Verkenning ondergrondvisie op het in stand houden en verbeteren van de kwaliteit van de bodem en de ondergrond. De aanleiding hiervoor is dat de ondergrond steeds intensiever wordt gebruikt. Naast traditionele functies als het winnen van grondstof zijn de toepassingen uitgebreid met bijvoorbeeld bodemenergie. Het intensievere gebruik mag volgens de provincie niet ten koste gaan van de drinkwatervoorziening, bestaande ondergrondse infrastructuur of aardkundige monumenten. Het centrale uitgangspunt voor ondergrondvisie is dat er een goede balans wordt gevonden tussen bescherming, benutting en beheer van de ondergrond. Een belangrijk thema daarbij is de goede afstemming tussen bovengrondse ontwikkelingen en ondergrondse mogelijkheden en beperkingen. In de Verkenning ondergrondvisie zijn de provinciale opgaven voor de periode 2015-2020 opgenomen.[72] De ambities en doelen voor grondwater en drinkwater zijn in het volgende kader opgenomen met de indeling naar beheer, benutten en beschermen.[73] De termen redelijke en goede drinkwaterprijs zijn niet nader omschreven.

Ambities en doelen grondwater en drinkwatervoorzieningen

- **Beheren:** De provincie streeft naar een goede grondwaterkwaliteit, dat wil zeggen een grondwaterkwaliteit die geen risico's voor mens en milieu oplevert en die geen belemmeringen voor het gebruik van het grondwater met zich mee brengt. In het bijzonder willen we kwetsbare objecten beschermen zoals drinkwaterwinningen.
- **Benutten**: De provincie heeft als doel om de zuiveringsinspanning in de toekomst zo ver als mogelijk te verlagen om zodoende een goede drinkwaterprijs te kunnen garanderen.
- **Benutten**: Drinkwater: de inwoners van Noord-Holland moeten zonder twijfel over voldoende en schoon drinkwater kunnen beschikken.
- **Beschermen**: Grondwater: we moeten als provincie voldoen aan de eisen voor grondwaterkwaliteit en kwantiteit die de KRW ons oplegt. Het gaat daarbij met name om de chemische kwaliteit en waterbalans.
- **Beschermen:** De KRW is voor de provincie het meest bepalende toetskader en vereist dat de zuiveringsinspanning niet mag toenemen en stijgende trends in grondwater (ten behoeve van drinkwater) voorkomen moeten worden.
- **Beschermen:** De provincie Noord-Holland heeft als ambitie dat de inwoners van Noord-Holland over goed drinkwater moeten kunnen beschikken tegen een redelijke prijs.

2.1.6 Gebiedsdossiers

In 2010 is op landelijk niveau afgesproken om voor alle grondwaterwinningen ten behoeve van de drinkwatervoorziening zogenaamde 'gebiedsdossiers' op te stellen. Doel van gebiedsdossiers is om in een gezamenlijk proces met belanghebbenden de problemen en risico's voor drinkwaterwinningen in beeld te brengen die een duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning mogelijk in de weg staan. Er is sprake van een duurzame veiligstelling als voldaan wordt aan de gestelde KRW-doelen en de drinkwatervoorziening geen gevaar loopt vanwege kwantitatieve problemen**.** Het gebiedsdossier biedt hiermee inzicht in de mate waarin doelen

[71] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[72] Provincie Noord-Holland (2014), Verkenning ondergrondvisie Noord-Holland
[73] Provincie Noord-Holland (2014), Verkenning ondergrondvisie Noord-Holland, pp. 10, 11 en 18

(mogelijk) niet worden gehaald en daarmee in de (rest)opgave waar partijen zich voor gesteld zien om de winning duurzaam veilig te stellen. Deze (rest)opgave vormt de basis voor het maken van afspraken over te nemen maatregelen.[74]

De regie voor het opstellen van gebiedsdossiers voor (oever)grondwaterwinningen ligt bij de provincies. De regierol voor oppervlakte waterwinningen is bij Rijkswaterstaat neergelegd. Noord-Holland kent zeven gebiedsdossiers. De provincie voert de regie op zes gebiedsdossiers (grondwaterwinningen). Rijkswaterstaat voert de regie op het gebiedsdossier van de oppervlaktewaterwinning Andijk. Bij de gebiedsdossiers betrokken partijen zijn de drinkwaterbedrijven, Rijkswaterstaat, water- en hoogheemraadschappen, gemeenten en milieu- en omgevingsdiensten. De provincie Noord-Holland neemt de regierol op zich door gemeenten en drinkwaterbedrijven uit te nodigen om het dossier samen met de provincie te ontwikkelen.[75]

Er is door de Stuurgroep Water[76] een protocol vastgesteld waarin het proces, de inhoud en de organisatie rondom de gebiedsdossiers is vastgelegd. Door de betrokken partijen, waaronder de provincies, is afgesproken om de werkwijze en afspraken uit het protocol te volgen. De Stuurgroep Water adviseert de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's zes jaarlijks te actualiseren. Dit sluit aan bij de plancyclus van de KRW.[77] De gebiedsdossiers in Noord-Holland zijn tussen 2013-2014 opgesteld. De huidige gebiedsdossiers zijn volgens de provincie nog actueel. De provincie heeft in het interview met de Rekenkamer aangegeven het niet nodig te vinden om de gebiedsdossiers te actualiseren, ondanks wat het protocol hierover zegt.[78] De gebiedsdossiers zijn op de website van de provincie Noord-Holland terug te vinden.[79] Het gebiedsdossier Andijk is in 2019 geactualiseerd, Rijkswaterstaat had hierover de regie. Op de website van de Provincie Noord-Holland staat echter het oude dossier van 5 oktober 2012.[80]

Ook is in het protocol vastgelegd dat in vervolg op de gebiedsdossiers uitvoeringsprogramma's worden opgesteld met afspraken over welke maatregelen door welke belanghebbende worden uitgevoerd. Het uitvoeringsprogramma moet ook bestuurlijk worden bekrachtigd.[81] In het Watervisie Uitvoeringsprogramma 2016-2021 is aangegeven dat in de periode 2017-2021 uitvoering zal worden gegeven aan de maatregelen zoals overeengekomen in de uitvoeringsprogramma's voor de drinkwaterwinningen.[82] In het Regionaal Waterprogramma is aangegeven dat de gebiedsdossiers en de uitvoeringsprogramma's in de komende periode worden geëvalueerd en waar nodig worden geactualiseerd.[83]

[74] Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen, p. 12
[75] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[76] De Stuurgroep Water is het bestuurlijk overleg tussen de Minister van Infrastructuur en Waterstaat en de bestuurders van waterschappen, provincies, gemeenten en drinkwaterbedrijven.
[77] Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen, pp. 1 en 6
[78] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[79] Provincie Noord-Holland (2020), www.noord-holland.nl
[80] Provincie Noord-Holland (2020), www.noord-holland.nl
[81] Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen, p. 5
[82] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, Uitvoeringsprogramma 2016-2021, p. 26
[83] Provincie Noord-Holland (2020), Concept regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027, p. 24 & Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

2.1.7 Begroting 2020

Bij het programma Water in de begroting 2020 zijn doelen opgenomen die een relatie hebben met drinkwater. Het gaat dan om de volgende doelstellingen:[84]

Doelen Begroting 2020 met betrekking tot drinkwater:

Programma 3. Water:

- 3.2 Benutten en beheren water
  - 3.2.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen
  - 3.2.3 Schoon en voldoende grondwater bevorderen

Programma 4. Milieu:

- 4.1 Borgen milieukwaliteit en ontwikkelen milieubeleid
  - 4.1.3. Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren
  - 4.1.4. Externe veiligheid bewaken (gevaarlijke stoffen)
  - 4.1.5. VTH-taken uitvoeren en coördineren

Bij programma 3 Water gaat het om een zorgvuldig beheer van grond- en oppervlaktewater. Er mag geen uitputting of verontreiniging plaatsvinden. De beide hoofddoelen sluiten aan op de doelen van de KRW . Voor grondwater wordt prioriteit gegeven aan het uitvoeren van ‘projecten kaderrichtlijn water’. Die projecten hebben als doel om een goede toestand van het grondwatersystemen te bereiken en te behouden met name bij de drinkwaterwinningen en de Natura 2000-gebieden. Uitputting en verzilting van grondwatervoorraden moet worden voorkomen. De projecten om die doelen te bereiken liggen vast in de Watervisie 2021.

Bij programma 4 Milieu gaat het om het beschermen van de grondwaterkwaliteit ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening en het saneren van verontreinigingen van bodem en grondwater ter bescherming van mens en milieu en ter verhoging van de (gewenste) gebruiksmogelijkheden van de ondergrond.

2.1.8 Grondwaterheffing

Op basis van de Waterwet zijn PS bevoegd om een heffing in te stellen wegens het onttrekken van grondwater.[85] Deze heffing is er om de kosten te dekken die de provincie maakt in het kader van het grondwaterbeleid. De provincie mag de opbrengst van de heffing dus niet vrij besteden.[86] Provincies bepalen zelf het tarief voor de heffing en leggen dat vast in een verordening.[87] De hoogte van het tarief dient zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde baten niet uitgaan boven de geraamde lasten.[88] In de begroting moet inzichtelijk worden gemaakt hoe wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden.[89] De jaarstukken dienen hierover de verantwoording te bevatten.[90]

[84] Provincie Noord-Holland (2019), Begroting 2020
[85] Artikel 7.7 Waterwet
[86] De rekenkamer heeft in dit onderzoek niet getoetst of de besteding van de middelen uit de grondwaterheffing voldoet aan de voorschriften die in de Waterwet zijn gesteld.
[87] BZK (2014), Handreiking kostentoerekening, pp. 15 en 16
[88] Artikel 225 Provinciewet
[89] Artikel 10 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
[90] Artikel 26 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten

In de Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland 2010 is het tarief[91] van de grondwaterheffing vastgesteld op € 0,85 per 100 m^3.[92] De verordening is in 2019 gedeeltelijk aangepast, maar het tarief is ongewijzigd gebleven.[93] Eventuele verschillen tussen de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing en de lasten die hieraan kunnen worden toegerekend, worden verrekend in de Voorziening grondwaterheffing.[94] Op 31 december 2019 bedroeg de voorziening iets meer dan € 2 miljoen.[95] Het verloop van de voorziening is weergegeven in Figuur 2.6

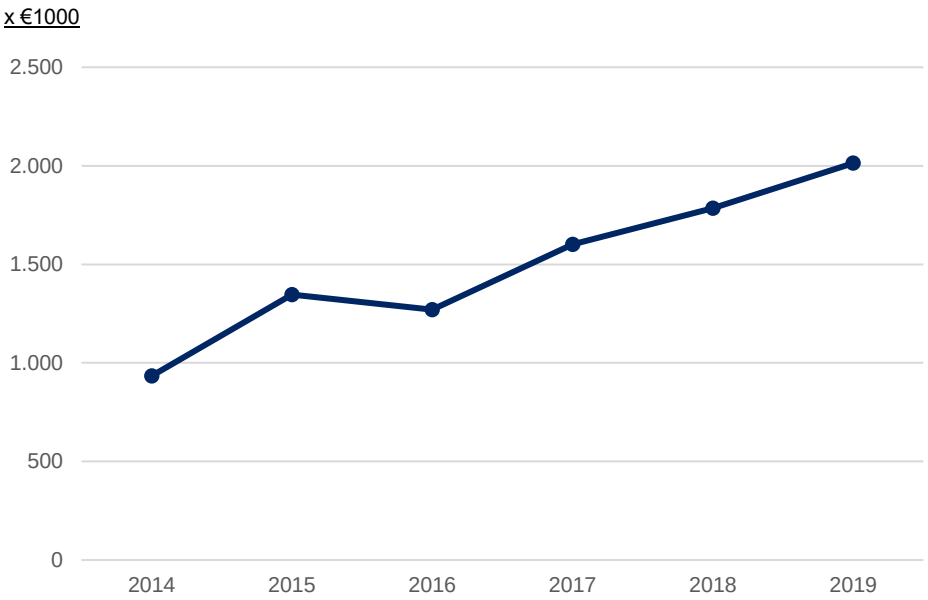

Figuur 2.6 - Verloop Voorziening grondwaterheffing 2014-2019 (op 31 december)

Uit de Programmabegroting blijkt dat de provincie Noord-Holland in de periode 2021-2024 jaarlijks een bijschrijving aan de voorziening verwacht van € 197.000.[96] Ook in eerdere programmabegrotingen is uitgegaan van een jaarlijkse bijschrijving van € 197.000 aan de voorziening.[97] In de jaarstukken is opgenomen wat de gerealiseerde opbrengsten en de toegerekende kosten zijn en wat de bij- of afschrijving aan de Voorziening grondwaterheffing is.[98]

[91] Artikel 5 Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland 2010
[92] De provincie heeft onttrekkingen van minder dan 25.000 kubieke meter per heffingsjaar vrijgesteld van heffing (Artikel 9 Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland 2010). Tot 2019 bedroeg dit 12.000 kubieke meter (Provincie Noord-Holland (2019), Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 16 december 2019, tot wijziging van de Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland 2010, gepubliceerd in Provinciaal Blad, 24 december 2019, nr. 8457).
[93] Provincie Noord-Holland (2019), Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 16 december 2019, tot wijziging van de Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland 2010, gepubliceerd in Provinciaal Blad, 24 december 2019, nr. 8457
[94] Provincie Noord-Holland (2020), Programmabegroting 2021, pp. 177 en 222
[95] Provincie Noord-Holland (2020), Jaarverslag 2019
[96] Provincie Noord-Holland (2020), Programmabegroting 2021, pp. 222-223
[97] Bijvoorbeeld: Provincie Noord-Holland (2018), Programmabegroting 2019 & Provincie Noord-Holland (2019), Programmabegroting 2020
[98] Bijvoorbeeld: Provincie Noord-Holland (2020), Jaarverslag 2019

2.2 Provinciale maatregelen bescherming drinkwaterbronnen

Bevinding 2.2

In het beleid zijn maatregelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen opgenomen. Voor de grondwaterbeschermingsgebieden is regelgeving opgenomen in de *Omgevingsverordening NH2020*. Deze verordening is per 17 november 2020 in werking getreden en vervangt onder andere de *Provinciale Ruimtelijke Verordening* en de *Provinciale Milieuverordening*. Voor wat betreft de bescherming van drinkwaterbronnen is de essentie gelijk gebleven, maar de ontheffingsmogelijkheden zijn verbreed. Daarbij hebben drinkwaterbedrijven wel de gelegenheid om advies uit te brengen naar aanleiding van de aanvraag tot ontheffing. De provincie heeft in de Omgevingsverordening geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot een verplichting voor gemeenten om grondwaterbeschermingsgebieden in de bestemmingsplannen op te nemen.

De uitvoerings- en handhavingstaken met betrekking tot de (bescherming van) drinkwaterbronnen worden door de omgevingsdiensten in mandaat van de provincie uitgevoerd. Alle taken met betrekking tot de Wet bodembescherming en het Besluit bodemkwaliteit zijn regionaal verdeeld over de vier omgevingsdiensten die in Noord-Holland actief zijn. De overige taken met betrekking tot de bescherming van drinkwaterbronnen worden voor het hele provinciale grondgebied uitgevoerd door de OD NZKG. In het uitvoeringsprogramma van de OD NZKG is globaal opgenomen welke activiteiten worden uitgevoerd, in het productenboek van OD NZKG staat beschreven wat de producten inhouden. De OD NZKG is voornemens om eenmaal in de drie jaar een gebiedsschouw uit te voeren op naleving van wet- en regelgeving en op bodembedreigende activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden, om mogelijke overtredingen / misstanden sneller zichtbaar te maken.

De provincie werkt op meerdere manieren samen met partijen die betrokken zijn bij de bescherming van drinkwaterbronnen en voert hiertoe verschillende overleggen. Zo voert de provincie onder andere gesprekken met drinkwaterbedrijven. Daarnaast houdt de provincie vooroverleg met gemeenten over bestemmingsplannen die mogelijke gevolgen kunnen hebben voor de drinkwatervoorziening. Voor grondwaterverontreinigingen in het Gooi is een integraal beheergebied aangewezen en een gebiedsbeheerplan opgesteld.

De provincie stimuleert in samenwerking met partners de bescherming en bewustwording van het drinkwaterbelang via pilots en subsidies. Zo laat de provincie bijvoorbeeld borden plaatsen bij de grenzen van de beschermingsgebieden en onderzoekt de provincie mogelijkheden tot waterbesparing en waterbuffering.

Voor het Gebiedsbeheer het Gooi is een ‘early warning systeem’ als apart meetprogramma actief om eventuele verontreinigingen tijdig te kunnen signaleren. Daarnaast is er een provinciaal grondwatermeetnet voor de beoordeling van de toestand van het grondwater in de gehele provincie.

2.2.1 Algemene provinciale maatregelen drinkwaterwinningen

De kwaliteit en kwantiteit van de drinkwaterbronnen kunnen op meerdere manieren worden bedreigd. De bedreigingen of risico's verschillen per winning en hangen af van veel verschillende factoren. Het type winning, de locatie en, in het geval van grondwaterwinningen de opbouw van de bodem, zijn hiervan voorbeelden. Door het nemen van maatregelen kunnen de bedreigingen verkleind worden. In dit rapport maken wij onderscheid tussen:

1. Basismaatregelen die gericht zijn op het beschermen en verbeteren van het grond- en oppervlaktewater en daarmee dus ook een positief effect kunnen hebben op drinkwaterbronnen.
2. Algemene maatregelen die gericht zijn op de bescherming van alle drinkwaterwinningen in de provincie.
3. Specifieke maatregelen die alleen van toepassing zijn op één of meerdere drinkwaterwinningen.

Zie Figuur 2.7 voor een schematisch overzicht.

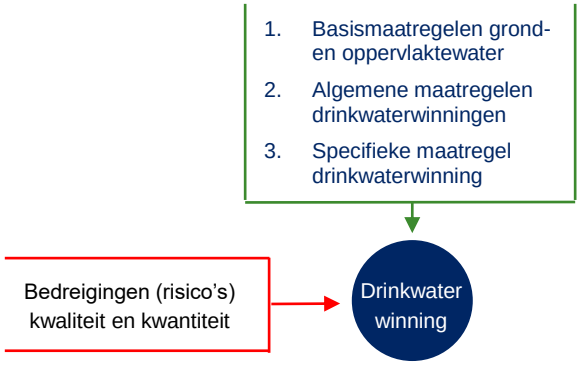

Figuur 2.7 – Schematisch overzicht maatregelen

Maatregelen worden door verschillende partijen en veelal in samenwerking uitgevoerd. Sommige maatregelen zijn ook opgenomen in het KRW programma. In deze paragraaf laten we de basismaatregelen buiten beschouwing en ligt de focus op de algemene maatregelen die de provincie uitvoert om de drinkwaterwinningen te beschermen. Het aantal specifieke maatregelen, die alleen van toepassing zijn op één of meerdere drinkwaterwinningen, is in Noord-Holland beperkt.

Figuur 2.8 bevat een overzicht van de voornaamste algemene maatregelen die de provincie neemt ter bescherming van de drinkwaterbronnen. Dit overzicht is opgesteld op basis van provinciale documenten en gesprekken met de ambtelijke organisatie. De maatregelen worden in deze paragraaf toegelicht.

Algemeen	**Regelgeving**	▪ Provinciale Omgevingsverordening (2020) – Aanwijzen beschermingsgebieden drinkwaterwinning – Bijzondere zorgplicht grondwater – Regels beschermingsgebieden – Regels bestemmingsplannen gemeenten
	VTH	▪ Vergunningen, meldingen en adviezen ▪ Toezicht op naleving regels ▪ Handhaving bij overtreding ▪ Gebiedsschouw
	Overleg en samenwerking	▪ Gebiedsgesprekken t.b.v. gebiedsdossier ▪ Voorkantsturing ruimtelijke bescherming ▪ Samenwerking met drinkwaterbedrijven ▪ Samenwerking overige partijen ▪ Interprovinciaal overleg
	Stimuleren	▪ Innovatie en waterbesparende maatregelen en nieuwe winningen ▪ Bewustwording ▪ Stimuleringsregeling

Onderzoek en monitoring	▪ Provinciale grondwatermeetnet ▪ Early warning drinkwaterwinningen ▪ Onderzoek naar waterbeschikbaarheid en voorzieningenniveau
Specifieke maatregelen	▪ Gebiedsbeheerplan 't Gooi

Figuur 2.8 – Overzicht voornaamste provinciale maatregelen ter bescherming van de drinkwaterbronnen

2.2.2 *Regelgeving*

In Nederland is de bescherming van grondwater dat expliciet is bestemd voor drinkwaterbereiding, vastgelegd in de Wet Milieubeheer.[99] Op grond van de Wet milieubeheer is de provincie verplicht zorg te dragen voor vaststelling van een provinciale verordening waarin gebieden worden aangewezen en regels worden gesteld ter bescherming van het grondwater dat gebruikt wordt voor drinkwater.[100] Alle provinciale regels over de fysieke leefomgeving staan in de Omgevingsverordening NH2020.[101] De Omgevingsverordening is door PS vastgesteld op 22 oktober 2020 en inwerking getreden per 17 november 2020. Met de Omgevingsverordening zijn verordeningen die betrekking hebben op de leefomgeving zoals de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) en de Provinciale Milieuverordening (PMV) vervangen.

De komst van de Omgevingsverordening heeft niet geleid tot een heroverweging van de regels in de PRV en PMV die betrekking hebben op de grondwaterbescherming. De essentie van de regels is volgens de provincie gelijk gebleven.[102]

Beschermingsgebieden

De Omgevingsverordening maakt onderscheid in twee soorten beschermingsgebieden, namelijk waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden. In Kader 2.2 is op hoofdlijnen aangeven welke regels er gelden voor de verschillende gebieden. De verordening schrijft voor dat drinkwaterbedrijven borden moeten plaatsen om de gebieden in de omgeving aan te geven.[103] Naast de regels per gebied heeft de provincie voor beide beschermingsgebieden een zorgplicht opgenomen ter bescherming van het grondwater. De zorgplicht houdt in dat iedereen die iets doet (of nalaat) in een beschermingsgebied dat schade aan de kwaliteit van het grondwater kan veroorzaken, verplicht is maatregelen te treffen om de schade te voorkomen of ongedaan te maken.[104]

Kader 2.2 – Regels beschermingsgebieden Omgevingsverordening[105]

Waterwingebied (art. 4.39 en art. 4.40)

Dit zijn de gebieden waar het water daadwerkelijk wordt gewonnen en hier is een zeer stringente bescherming nodig. Wanneer er een verontreiniging van het grondwater plaatsvindt is het ongedaan maken hiervan vóórdat de verontreiniging de drinkwaterbronnen bereikt niet of nauwelijks meer mogelijk. Om deze reden zijn er in wingebieden weinig andere activiteiten dan drinkwaterwinning toegestaan.

[99] RIVM (2020), Wettelijke eisen aan drinkwater
[100] Rijksoverheid (2020), Wet milieubeheer, artikel 1.2, lid 6
[101] IPO (2020), Handreiking Invoeringsondersteuning Implementatie Omgevingswet
[102] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[103] Artikel 30 Omgevingsverordening NH2020
[104] Artikel 31 Omgevingsverordening NH2020
[105] Omgevingsverordening NH2020 (toelichting art. 4.30)

Grondwaterbeschermingsgebied (art. 4.32 t/m 4.38)
In deze gebieden geldt dat de meeste activiteiten in principe zijn toegestaan. Risicovolle activiteiten zijn echter verboden en aan potentieel risicovolle activiteiten worden voorwaarden verbonden waardoor de risico's verwaarloosbaar worden. In grondwaterbeschermingsgebieden liggen bijvoorbeeld bepaalde boorputten, grond- of funderingswerken en buisleidingen.

In Figuur 2.9 zijn de beschermingsgebieden weergegeven. Voor meer informatie over de regels en een meer gedetailleerde kaart zie de Omgevingsverordening.[106]

Figuur 2.9 – Waterwingebieden (oranje) en grondwaterbeschermingsgebied (blauw)

In de Omgevingsverordening is niet aangeven hoe de grenzen van de beschermingsgebieden tot stand zijn gekomen. Over de grondwaterbeschermingsgebieden is aangegeven dat het over 'een ruime zone rond de

[106] Provincie Noord-Holland (2020), www.noord-holland.nl

wingebieden' gaat en dat het grondwater in deze gebieden naar de winning stroomt met een reistijd[107] van enkele maanden tot meer dan 100 jaar.[108]

In tegenstelling tot de Omgevingsverordening werd in de PMV (die voorheen van kracht was) een onderscheid gemaakt tussen het waterwingebied, grondwaterbeschermingsgebied I en grondwaterbeschermingsgebied II. In de beschermingsgebieden I en II waren nagenoeg dezelfde regels van toepassing.[109]

Verder wordt geen melding gedaan over Aanvullende Strategische Voorraden (ASV's). ASV's zijn gebieden die door de provincie worden aangewezen als mogelijke plek voor een drinkwatervoorziening, zie ook Paragraaf 4.2.2.

Ruimtelijke borging

Bij ruimtelijke besluitvorming is het van belang dat de bescherming van de drinkwaterwinning voldoende wordt geborgd. In bestemmingsplannen die betrekking hebben op (een deel van) de grondwaterbeschermingsgebieden, kunnen gemeenten aandacht besteden aan de aanwezigheid van deze gebieden. In de toelichting van de bestemmingsplannen kan daarnaast aandacht worden besteed aan de geldende regels omtrent de winningen. De provincie kan door middel van instructieregels in de Omgevingsverordening gemeenten hiertoe verplichten. In de Omgevingsverordening staat waaraan ruimtelijke plannen in Noord-Holland moeten voldoen. Op het gebied van bescherming van waterwinningen zijn er geen instructieregels opgenomen voor gemeenten om ruimtelijke bescherming op te nemen in bestemmingsplannen.[110] Dat houdt in dat het niet verplicht is om in gemeentelijke bestemmingsplannen de grondwaterbeschermingsgebieden in te tekenen. Er is volgens de provincie wel aan gemeenten gevraagd of zij de beschermingsgebieden willen opnemen in de bestemmingsplannen. Sommige gemeenten hebben die gebieden niet opgenomen, zo blijkt uit de gebiedsdossiers. De provincie stelt dat het opnemen van de gebieden feitelijk geen bescherming biedt.[111] Voor de oppervlaktewaterwinning in Andijk is geen ruimtelijke bescherming in de verordening opgenomen zoals dat bijvoorbeeld wel in de provincie Utrecht gebeurt.[112] Daarnaast is in de Waterplannen van de gemeenten Drechterland, Enkhuizen-Medemblik en Stede-Broec het waterinnamepunt Andijk niet vermeld.[113]

Ontheffingen

Op basis van de Omgevingsverordening is het mogelijk om voor bepaalde activiteiten binnen een grondwaterbeschermingsgebied een ontheffing te verlenen. De ontheffingsmogelijkheden in de Omgevingsverordening zijn breder dan de mogelijkheden die voorheen geboden werden in de PMV. Naast de voorwaarde 'groot openbaar belang', moet worden aangetoond dat er geen reële alternatieven zijn en dat er sprake is van een verwaarloosbaar bodemrisico.[114] In de algemene toelichting van de omgevingsverordening NH2020 is opgenomen dat er niet voor is gekozen om het begrip 'groot openbaar belang' te definiëren, omdat het per geval en per locatie kan verschillen of een project of ontwikkeling als groot openbaar belang kan worden aangemerkt. Dit belang moet naar aard en omvang voldoende zwaarwegend zijn om de toelating van een project of ontwikkeling te rechtvaardigen. Dit betekent dat het niet om een puur particulier of individueel belang moet

[107] De reistijd is de tijd die grondwater en daarmee ook de in dat water aanwezige chemische of biologische verontreinigingen in het watervoerende pakket minimaal nodig hebben om de putten voor waterwinning te bereiken.
[108] Omgevingsverordening NH2020 (toelichting art. 4.30)
[109] Provincie Noord-Holland (2018), PMV, tranche 10A, p. 14
[110] Omgevingsverordening NH2020
[111] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[112] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[113] Rijkswaterstaat (2019), Gebiedsdossier Andijk, p. 12
[114] Artikel 4.41, lid 1 Omgevingsverordening NH2020

gaan.[115] GS kunnen ontheffing verlenen van de in artikel 4.33 tot en met 4.38 opgenomen verboden. Dit betreffen: boorputten en grond- of funderingswerken, buisleidingen, afstromend water, begraafplaatsen, energietoevoeging en –onttrekking en IBC-bouwstoffen[116], verontreinigde grond en baggerspecie. De provincie noemt als voorbeeld dat in de PMV een ontheffing aangevraagd kon worden voor een buisleiding voor aardolie, terwijl voor bodemenergiesystemen, die wellicht minder risicovol en milieuvriendelijker zijn, geen mogelijkheid voor een ontheffing bestond.[117] Deze wijziging in de voorwaarden voor ontheffing ligt in lijn met de sturingsfilosofie van de provincie om meer afwegingsruimte te bieden in de provinciale regels. Drinkwaterbedrijven hebben wel de gelegenheid om advies uit te brengen naar aanleiding van de aanvraag tot ontheffing (artikel 4.41 lid 2).

2.2.3 Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Het provinciale VTH beleid is beschreven in de Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020.[118] Deze nota heeft betrekking op alle vergunningverlening-, toezicht- en handhavingstaken van de provincie. In de nota wordt – aansluitend bij de Omgevingswet – de afkorting “VTH” vervangen door: ‘uitvoering en handhaving’. Het doel van de nieuwe nota is een integraal kader te bieden voor de uitvoerings- en handhavingstaken. De nota beschrijft de beleidscyclus (*Big Eight*). Hierin staat hoe het opstellen van beleid en het uitvoeren van de VTH taken een wisselwerking hebben tussen beleid, uitvoering, opdrachtgever en opdrachtnemer, provincie en omgevingsdienst.[119]

De provincie heeft de uitvoerings- en handhavingstaken bij vier omgevingsdiensten ondergebracht .[120] GS blijven bevoegd gezag voor de uitvoerings- en handhavingstaken die de omgevingsdiensten namens hen uitvoeren. Tot 2018 stelde de provincie een uitvoeringsprogramma op. In het uitvoeringsprogramma 2016-2018 staan de instrumenten voor handhaving, zie Tabel 2.1.

Tabel 2.1 – Instrumenten handhaving grondwaterbescherming[121]

Taak
Surveillance in grondwaterbeschermingsgebieden (gebiedsschouw Kaderrichtlijn Water)
Controle op verleende ontheffingen
Reactie op signalen
Periodieke integrale handhavingsactie
Handhavingsgebiedsregie

Doel van de taken is te voorkomen dat er schadelijke stoffen terecht komen in het grondwater waaruit wordt gewonnen voor drinkwaterbereiding. Dit betekent dat prioriteit wordt gegeven aan preventie. Het uitvoeringsprogramma vermeldt dat er een rol ligt bij de provincie om alle handhavingspartners bewust te maken van de prioriteiten in grondwaterbeschermingsgebieden.[122]

[115] Omgevingsverordening NH2020, p. 105
[116] IBC-bouwstoffen zijn niet-vormgegeven bouwstoffen die alleen mogen worden toegepast met isolatie-, beheers- en controle (IBC) maatregelen, omdat het toepassen zonder deze maatregelen anders leidt tot teveel emissies naar het milieu.
[117] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[118] Provincie Noord-Holland (2020), Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020
[119] Provincie Noord-Holland (2020), Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020, p. 6
[120] Provincie Noord-Holland (2020), Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020, p. 3
[121] Provincie Noord-Holland (2016), Handhavingsuitvoeringsprogramma provinciale plustaken 2016-2018, p. 28
[122] Provincie Noord-Holland (2016), Handhavingsuitvoeringsprogramma provinciale plustaken 2016-2018, p. 27

Vanaf 2018 stellen de omgevingsdiensten jaarlijks een uitvoeringsprogramma op, waarin wordt beschreven welke activiteiten door de omgevingsdiensten namens de provincie worden uitgevoerd, de provincie stelt die programma's vast. Jaarlijks rapporteren de omgevingsdiensten over de uitvoering van de uitvoerings- en handhavingstaken.[123]

GS hebben alle uitvoerings- en handhavingstaken (op wegen en vaarwegen na) gemandateerd aan de vier omgevingsdiensten die in Noord-Holland actief zijn: Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), Omgevingsdienst IJmond (ODIJ), Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) en Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN).[124] Het mandaat voor de uitvoerings- en handhavingstaken met betrekking tot de bescherming van de drinkwaterbronnen is verdeeld, zie Tabel 2.2. Uit Tabel 2.2 valt op te maken dat het mandaat van de uitvoerings- en handhavingstaken voor grondwaterbescherming vanuit de PMV (inmiddels opgevolgd door de Omgevingsverordening NH2020) met name ligt bij de OD NZKG. In het jaarverslag 2019 van OD NZKG en in het uitvoeringsprogramma van OD NZKG 2020 is globaal inzichtelijk welke activiteiten (producten) voor de grondwaterbeschermingsgebieden worden uitgevoerd. De provincie geeft aan dat in het productenboek van de OD NZKG staat beschreven wat de producten inhouden.[125]

Tabel 2.2 – Mandaat uitvoerings- en handhavingstaken Omgevingsdiensten [126]

Activiteiten vanuit wetgeving	OFGV	ODIJ	OD NZKG	OD NHN
Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit	X	X	X	X
Waterwet (Onttrekkingsvergunning)			X	
Grondwaterbescherming (PMV)			X	
Ontgrondingenwet			X	

Activiteiten met betrekking tot de Wet Bodembescherming en het Besluit Bodemkwaliteit
De taken vanuit de Wet Bodembescherming en het Besluit Bodemkwaliteit liggen bij alle vier de omgevingsdiensten. Door deze verdeling van werkzaamheden zijn in eenzelfde gebied twee diensten werkzaam. Volgens de provincie is dit complex, maar zijn de werkzaamheden complementair aan elkaar.[127] Hierover zijn volgens de provincie goede afspraken gemaakt met omgevingsdiensten.[128]

Activiteiten met betrekking tot de Waterwet
De OD NZKG voert op basis van de Waterwet, de VTH taken uit met betrekking tot grondwateronttrekkingen voor open bodemenergiesystemen (WKO-systemen), drinkwatervoorzieningen en industriële doeleinden (onttrekkingen >150.000 m^3 per jaar). Volgens artikel 6.4 van de Waterwet zijn GS bevoegd gezag voor de grondwateronttrekkingen en infiltraties ten behoeve van onttrekkingen voor industriële bedrijfsprocessen, openbare drinkwatervoorziening en open bodemenergiesystemen.[129] Voor het onttrekken of infiltreren van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening dient een vergunning aangevraagd te worden bij de provincie. De OD NZKG beoordeelt bestaande en nieuw aangevraagde grondwateronttrekkingen met als doel het voorkomen van ongewenste verstoring van grondwater(stromen), het in stand houden van de duurzame

[123] Provincie Noord-Holland (2020), Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020, p. 6
[124] Provincie Noord-Holland (2020), Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020, p. 4
[125] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021
[126] Provincie Noord-Holland (2020), Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020, p. 6
[127] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[128] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021
[129] Artikel 6.4 Waterwet.

grondwatersituatie, het tegengaan van verspilling, efficiënt gebruik van grondwater en bescherming van het grondwater.[130]

In het Uitvoeringsprogramma[131] wordt aandacht besteed aan warme-koude-opslag (WKO). Geconstateerd wordt dat er een jaarlijkse toename van bodemwerkzaamheden is met name voor nieuwe WKO's. De doelstelling daarbij is dat voorkomen moet worden dat bij de aanleg van WKO's nadelige gevolgen optreden voor het grondwater. Dat doet de OD NZKG door controles uit te voeren naar bestaande WKO installaties. Gemeenten dienen als bevoegd gezag gesloten WKO systemen te inventariseren en te registreren. De provincie is verantwoordelijk voor de registratie en toezicht op de open WKO systemen.

Activiteiten met betrekking tot grondwaterbescherming
De provincie is bevoegd gezag voor activiteiten buiten inrichtingen[132] en geeft advies bij activiteiten binnen inrichtingen. De gemeenten zijn in principe bevoegd gezag voor activiteiten binnen inrichtingen. BRZO en RIE-4 bedrijven vormen hierop een uitzondering en vallen dus onder de provincie.[133]

Voor de uitvoerings- en handhavingstaken is de OD NZKG sterk afhankelijk van signalen uit het veld, bijvoorbeeld van drinkwaterbedrijven. Dit is volgens de provincie de methodiek waarmee de OD NZKG werkt, de inzet van OD NZKG wordt grotendeels bepaald door analyses van informatie (ofwel signalen) uit het werkveld.[134] In 2019 heeft OD NZKG bijna alle bedrijven verzocht om aan te geven of zij zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) uitstoten onder andere naar water en welke stoffen dit zijn, zie ook Hoofdstuk 4.

Een gebiedsschouw is een periodieke controle van een keer in de drie jaar, op naleving van wet- en regelgeving en op bodembedreigende activiteiten in grondwaterbeschermingsgebieden, om mogelijke overtredingen / misstanden sneller zichtbaar te maken. Het onderzoek bij de gebiedsschouw is erop gericht om inzicht te krijgen in factoren en bedrijven die in het grondwaterbeschermingsgebied liggen en een risico (kunnen) vormen voor de kwaliteit van het grondwater. De provincie Noord-Holland heeft de OD NZKG opdracht gegeven voor het uitvoeren van gebiedsschouwen in de grondwaterbeschermingsgebieden (Amsterdamse Waterleidingduinen (2018), 't Gooi en Loosdrecht (2017) en het Noord-Hollands Duinreservaat (2019). In het voortgangsverslag van de uitvoering Watervisie 2021, is opgenomen dat bij de schouwen die uitgevoerd zijn geen overtredingen van de PMV gesignaleerd, zie ook Hoofdstuk 4.[135]

Activiteiten met betrekking tot de ontgrondingenwet
Als een laag grond wordt afgegraven waardoor het maaiveld daalt, is sprake van een ontgronding. De ontgrondingenwet bepaalt dat voor alle ontgrondingen een vergunning vereist is. De provincie kan aangeven voor welke soorten ontgrondingen er een uitzondering is gemaakt en er vrijstelling van vergunningplicht is. In opdracht

[130] Omgevingsdienst Flevoland, Gooi & Vechtstreek (2020), Uitvoeringsprogramma VTH 2020
[131] Provincie Noord-Holland en Omgevingsdienst NZKG (2020), Actualisatie 2020 van de Uitvoeringsovereenkomst en –programma 2020
[132] Volgens de Wet milieubeheer (Wm) is iets een inrichting als het alle volgende eigenschappen heeft: 1) het is een bedrijf of iets wat de omvang van een bedrijf heeft, 2) de activiteit is op één plek, niet op meerdere, 3) de activiteit duurt ten minste zes maanden of keert regelmatig terug op dezelfde plek, en 4) de activiteit staat in bijlage I van het Besluit omgevingsrecht. Bron: Kenniscentrum InfoMil (2020), www.infomil.nl
[133] Dit zijn alle bedrijven die onder het BRZO 2015 vallen en alle bedrijven waarin een installatie staat als bedoeld in bijlage I, categorie 4 (chemische industrie), van de Richtlijn industriële emissies (RIE-4-bedrijven). Bron: Kenniscentrum InfoMil (2020), www.infomil.nl
[134] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021
[135] Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag, Uitvoering Watervisie 2021, februari 2020, p. 6

van de provincie zorgt de OD NZKG voor de afhandeling van vergunningen, uitzonderingen en vrijstellingen voor ontgrondingen in heel Noord-Holland.

2.2.4 Samenwerking en overleg

De provincie werkt op meerdere manieren samen met partijen die betrokken zijn bij de bescherming van drinkwaterbronnen en voert hiertoe verschillende overleggen.

Gebiedsgesprekken t.b.v. gebiedsdossier

In juni 2010 is landelijk afgesproken dat de provincies gebiedsdossiers opstellen voor de grondwaterwinningen voor drinkwater, zie ook Paragraaf 2.1. De provincie heeft hierbij in de meeste gevallen de regierol. De regierol omvat onder andere het organiseren en voorzitten van een gebiedsgesprek, ervoor zorgen dat de benodigde partijen worden betrokken en dat de overeengekomen acties worden uitgevoerd door de partijen die daarvoor aan de lat staan. Maar ook het signaleren van knelpunten en die zo nodig bestuurlijk agenderen.[136] In de gebiedsdossiers staat beschreven dat het de bedoeling is om jaarlijks een gebiedsgesprek te organiseren waarbij partijen aan de hand van indicatoren de knelpunten en ontwikkelingen rondom een winning bespreken.[137] Ook in het protocol gebiedsdossiers drinkwaterwinningen worden de jaarlijkse voorgangsgesprekken genoemd die in elk geval één keer per jaar met de betrokken partijen moeten plaatsvinden om de voortgang actief te bewaken. De voortgangsgesprekken omvatten tenminste:[138]

- De voortgang van de uitvoering van de overeengekomen maatregelen;
- Bij oppervlaktewaterwinningen de jaarlijkse check op overschrijding van normen en signaleringswaarden om hier zo nodig tussentijds op in te kunnen spelen (conform protocol monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW);
- Het signaleren van eventuele nieuwe problemen en risico's.

Voorkantsturing ruimtelijke bescherming

Door bij het opstellen van bestemmingsplannen voor ruimtelijke ontwikkelingen het drinkwaterbelang te laten meewegen als 'dwingende reden van groot openbaar belang' dienen de risico's van het ruimtegebruik voor de winning beperkt te worden. Dit wordt voorkantsturing ruimtelijke bescherming genoemd. De provincie is voor de bescherming van drinkwaterbronnen en de kwaliteit van het water afhankelijk van gemeenten.

Samenwerking met drinkwaterbedrijven

Naast overleg met gemeenten vindt ook overleg plaats met drinkwaterbedrijven. De samenwerking met de drie drinkwaterbedrijven in Noord-Holland (PWN, Vitens en Waternet) verloopt volgens de provincie goed. In Noord-Holland worden geen samenwerkingsovereenkomsten gesloten met drinkwaterbedrijven. Het convenant Gebiedsbeheer het Gooi betreft een specifiek gesloten samenwerkingsovereenkomst dat, naast andere partijen, ook met twee drinkwaterbedrijven is gesloten. In Noord-Holland is de samenwerking over het algemeen ad hoc, maar dat betekent volgens de provincie niet dat samenwerking reactief is, maar wel anticiperend. Overleg met het drinkwaterbedrijf is meestal gekoppeld aan een specifiek dossier, bijvoorbeeld een convenant of een bestuurlijke afspraak.[139]

Drinkwaterbedrijven zijn verplicht om prognoses te maken van de benodigde waterwinning in de toekomst. De rol van de provincie is het in beeld brengen van de ruimte, het (samen met stakeholders) onderzoeken van de meest

[136] Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen, p. 9
[137] Gebiedsdossiers Noord-Holland
[138] Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen, p. 9
[139] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

gunstige locaties voor uitbreiding en het afwegen van andere belangen bij het aanwijzen van een locatie. Het kan 10 tot 15 jaar duren voordat een nieuwe locatie daadwerkelijk gerealiseerd is.[140] In Noord-Holland worden bijvoorbeeld plannen ontwikkeld voor de Horstermeerpolder.[141]

Er vindt interprovinciaal overleg plaats met drinkwaterbedrijf Vitens. De provincie is daarbij agendalid, maar vervult geen actieve rol. Het belang is voor de provincie (met maar twee winningen en een afname van 5 miljoen m3) minder groot dan bijvoorbeeld voor provincie Utrecht of provincie Gelderland.[142]

De provincie Noord-Holland ziet geen noodzaak om de huidige samenwerking met de drie drinkwaterbedrijven, Vitens, Waternet en PWN, die op ad hoc basis verloopt, verder uit te breiden in samenwerkingsovereen-komsten.[143]

Samenwerking overige partijen
De provincie zit regelmatig aan tafel met Rijkswaterstaat als het gaat over de drinkwaterwinning bij Andijk. De provincie heeft bijvoorbeeld aangegeven dat het voor een optimale bescherming van de winning wenselijk is om verder te kijken dan de 6-uurszone[144] waar Rijkswaterstaat vanuit gaat. Echte risico's voor de winning liggen volgens de provincie namelijk verder dan 6 uur.[145] De indringing van het zeewater via sluizen in het IJsselmeer was in 2018 een probleem, zie ook Hoofdstuk 4.

Als het gaat om het beschermen van grondwater liggen er volgens de provincie ook bevoegdheden bij het Rijk en heeft de provincie daarop beperkte invloed. Het tegengaan van medicijnresten in (grond)water is hiervan een voorbeeld. Voor de provincie betekent dit ook dat ze veel moet samenwerken met andere partijen. Via het IPO wordt getracht om aandacht te vragen voor het onderwerp en om het beleid te beïnvloeden, de Position Paper Delta-aanpak Waterkwaliteit is hiervan een voorbeeld.

Interprovinciaal overleg
Deelstroomgebied Rijn-West is een onderdeel van het stroomgebied van de Rijn. Het deelstroomgebied Rijn-West omvat de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland en delen van de provincies Utrecht en Gelderland.[146] In het deelstroomgebied vinden per jaar enkele regionale ambtelijke en bestuurlijke overleggen plaats. Bij het overleg zitten de provincies en de waterschappen in het deelstroomgebied aan tafel. Er wordt gesproken over de KRW-doelen en de bescherming van water. Drinkwater is daar slechts één aspect van, grondwater komt niet altijd aan de orde. Toch is het volgens de provincie goed om aan tafel te zitten om kennis te delen. Zo kunnen de maatregelen uit de aankomende waterprogramma's tijdens de overleggen worden gedeeld.[147]

De levering van drinkwater is vaak provinciegrens overstijgend. In Noord-Holland is in beperkte mate sprake van interprovinciale leveringen van drinkwater. Het gaat hier om relatief kleine hoeveelheden. Samenwerking met andere provincies vindt daarom niet structureel plaats, maar eerder ad hoc. In het aankomende waterprogramma van de provincie wordt bijvoorbeeld de ambitie uitgesproken om drinkwater vanuit Eemdijk (Utrecht) te leveren

[140] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[141] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, Uitvoeringsprogramma 2016-2021, p. 25
[142] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[143] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[144] Deze tijd is gebaseerd op de reactietijd bij een calamiteit en omvat de tijd die nodig is om adequate maatregelen te treffen in geval van bedreigingen: tijd start bedreiging – melding (2 uur), tijd planning en organisatie maatregelen (2 uur) en tijd uitvoeren maatregelen (2 uur). Bron: DHV (2005), KRW en oppervlaktewater
[145] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[146] Rijksoverheid (2020), www.helpdeskwater.nl
[147] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

aan het Gooi als vervanging van de winning in Loosdrecht (Noord-Holland). De winning heeft invloed op zowel de provincie Utrecht als de provincie Noord-Holland. De provincies trekken hierin samen op en hebben de intentie uitgesproken om deze plannen te realiseren.[148]

Structureel overleg tussen provincies vindt vooral plaats in IPO-verband, maar dit traject loopt langzaam. De ambitie is om meer met andere provincies op te trekken, maar de provincie Noord-Holland constateert hier een spanningsveld. Decentralisering van taken betekent ook dat partijen het anders mógen doen en dat provincies andere afwegingen maken, bijvoorbeeld in de regelgeving van de Omgevingsverordening. De provincie Noord-Holland wisselt daarom vooral op incidentele basis kennis en ervaringen uit met collega's bij andere provincies.[149]

2.2.5 Stimuleren

De provincie stimuleert op verschillende manieren de bescherming van het drinkwaterbelang.

Innovatieve, waterbesparende maatregelen en nieuwe winningen

Door middel van pilots onderzoekt de provincie, samen met waterbeheerder en gebruikers, de mogelijkheden tot waterbesparing en waterbuffering op bedrijfsniveau. Tegelijk stimuleert de provincie gebruikers tot het nemen van waterbesparende maatregelen. Op Texel en in Breezand zijn pilots met boven- en ondergrondse waterberging afgerond. De resultaten van beide pilots waren positief en de economische haalbaarheid wordt nu verder onderzocht.[150] Ook worden projecten uitgevoerd waarbij agrariërs op Texel samenwerken aan het realiseren van grootschalige ondergrondse waterberging. Een voorbeeld is het project, Zoete Toekomst, dat in 2020 is gestart.[151]

De provincie zet in op waterbesparing voor drinkwater, maar ziet dit vooral als een taak van de drinkwaterbedrijven.[152] De provincie geeft aan betrokken te zijn bij onderzoeken van de drinkwaterbedrijven.[153] Om in de toekomst aan de toenemende vraag naar drinkwater te kunnen voldoen is de provincie gestart met onderzoek naar 'aanvullende strategische drinkwatervoorraden'. Zo wordt bijvoorbeeld gekeken naar ondergrondse opslag van drinkwater in Hoorn.[154]

Bewustwording

De provincie tracht op verschillende manieren bekendheid te geven aan de aanwezigheid, de kwetsbaarheid en betekenis van de beschermingsgebieden. De belangrijkste maatregelen zijn het laten plaatsen van borden bij de grenzen van de beschermingsgebieden door drinkwaterbedrijven[155] en de website van de provincie. Soms vindt er aparte communicatie plaats als er aanleiding toe is, bijvoorbeeld wanneer bronnen werden geslagen in de buurt van verontreinigingen. Er bestaat geen voorlichtingscampagne of een ander instrument om het belang van de beschermingsgebieden te borgen. De provincie geeft aan dat communiceren over het belang in het werk verweven zit.[156]

[148] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[149] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[150] Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag, Uitvoering Watervisie 2021, februari 2020, p. 10
[151] LTO Noord (2020), www.ltonoord.nl
[152] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[153] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021 Uitvoeringsprogramma 2016-2021, p. 25
[154] Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag, Uitvoering Watervisie 2021, pp. 6 en 9
[155] Artikel 4.30 Omgevingsverordening NH2020
[156] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

Stimuleringsregeling

Het programma Bodem en Water is een gezamenlijk programma van de Noord-Hollandse waterschappen, landbouwsector en de provincie. Het programma is gericht op vermindering van de nutriënten- en bestrijdingsmiddelenemissies door de agrarische sector, verbetering van de bodemstructuur en vergroting van de zelfvoorzienendheid van zoetwater. Doel van het programma en de subsidies is het verbeteren van water- en bodemkwaliteit en het tegengaan van verdroging, verzilting en wateroverlast op agrarisch grondgebied.[157] In 2018 is een subsidieregeling van kracht geworden voor het uitvoeren van concrete maatregelen op het agrarisch bedrijf, waarbij het mogelijk is een subsidie aan te vragen via het Landbouwportaal.[158]

2.2.6 Onderzoek en monitoring

Om de kwaliteit van het grondwater en de drinkwatervoorziening op orde te houden en te anticiperen op de mogelijk toekomstige bedreigingen neemt de provincie een aantal maatregelen op het gebied van onderzoek en monitoring.

Provinciaal grondwatermeetnet

De provincie heeft een meetnet voor de monitoring van grondwater en daarnaast heeft elk drinkwaterbedrijf een eigen monitoringsprogramma met eigen monitorputten rond de winningen. In de gebiedsdossiers worden zowel gegevens van de provincie als die van drinkwaterbedrijven gebruikt om inzicht te geven in de kwaliteit van de drinkwaterbronnen, zie ook Hoofdstuk 3.

In elke KRW-planperiode van 6 jaar worden twee meetronden uitgevoerd voor de beoordeling van de toestand van het grondwater. In 2016 is een eerste tussenronde uitgevoerd op ruim 50 locaties. In 2018 heeft een uitgebreide tweede meetronde plaatsgevonden op ruim 100 locaties. In beide ronden is ook naar opkomende stoffen als PFAS, PFOA en medicijnresten gekeken. De resultaten worden in 2020 verwerkt in een rapport over de kwaliteit van het grondwater in heel Nederland met daarin een Noord-Hollandse uitsnede. Vanaf 2021 zullen alle provinciale grondwatermeetgegevens ook worden opgenomen in de Basisregistratie Ondergrond (BRO) die op dit moment wordt ontwikkeld door het Rijk in nauwe betrokkenheid met de provincies.[159]

Early Warning drinkwaterwinningen

Rond de winningen in het Gooi wordt een apart meetprogramma uitgevoerd om eventuele verontreinigingen tijdig te kunnen signaleren. Dit meetprogramma, het zogenaamde ‘early warning systeem’, is onderdeel van het programma Gebiedsbeheer het Gooi, zie Kader 2.3. Het nader inrichten van dit meetprogramma is een mogelijke maatregel die ook in de gebiedsdossiers Laren, Laarderhoogt en Huizen is genoemd om verafgelegen pluimen die in de toekomst voor aanvullend risico kunnen zorgen te kunnen meten.

Kader 2.3 - Early warning monitoring[160]

Early warning is een aanvulling op de grondwaterbescherming, waarin risico’s voor de waterkwaliteit bij een winning integraal in beeld worden gebracht. Het gebruik van ‘early warning’-systemen kan grondwaterwinningen voor drinkwater beter beschermen tegen risico’s op verontreiniging. Dit concludeert het RIVM in een verkenning die is uitgevoerd voor het voormalige ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M). Door deze risico’s vroegtijdig te signaleren kunnen de betrokken partijen (gemeente, provincie en drinkwaterbedrijf) tijdig maatregelen treffen en verdere verspreiding van verontreinigingen voorkomen.

[157] Water, land & dijken (2020), www.waterlandendijken.nl
[158] Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag, Uitvoering Watervisie 2021, p. 8
[159] Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag, Uitvoering Watervisie 2021, p. 7
[160] RIVM (2011), Verkenning early warning bij grondwaterwinningen voor drinkwater

Onderzoek naar waterbeschikbaarheid en voorzieningenniveau[161]
De provincie gebruikt de prognoses van de drinkwaterbedrijven bij haar beleid ten aanzien van vergunningverlening en bescherming van drinkwaterbronnen.[162] Verder wordt onderzoek gedaan naar de beschikbaarheid van zoetwater onder normale en droge omstandigheden, en naar de inzet die daarvoor door de overheid kan worden geleverd. In urgente verziltingsgevoelige gebieden wordt de waterbeschikbaarheid het eerst uitgewerkt.[163]

2.2.7 Specifieke maatregelen

Gebiedsbeheerplan 't Gooi
Om het drinkwater, de natuur en het zwemwater te beschermen wordt de kwaliteit van het grondwater in het Gooi nauwlettend in de gaten gehouden. Onder de noemer "Grondwaterbeheer het Gooi" werken diverse partners uit de regio samen met als doel de grondwaterkwaliteit langdurig te beschermen, te verbeteren en te benutten.[164] In het Gooi is sprake van vele omvangrijke grondwaterverontreinigingen die zich hebben vermengd, wat een integrale aanpak noodzakelijk maakt.[165] De afspraken tussen de partners zijn in 2011 vastgelegd in een convenant Gebiedsbeheer het Gooi, dit convenant is 2014 geactualiseerd. In december 2020 is een nieuw convenant gesloten voor de periode 2021-2030.[166] De provincie is de trekker van de samenwerking in de regio, waarbij jaarlijks overleg plaatsvindt.

De samenwerking is gericht op een monitoringsstrategie en het bevorderen van een gerichte saneringsaanpak van bronnen van oude verontreinigingen. Het gebiedsbeheerplan voor Het Gooi bestaat uit een raamplan en zes deelplannen. Het raamplan schetst de structuur en organisatie van het beheer op hoofdlijnen en de onderliggende keuzes voor de deelgebieden. Het raamplan gaat verder in op de noodzakelijke maatregelen om de doelstellingen te kunnen bereiken en de daarbij behorende kosten. De financiering gebeurt door de betrokken overheden en de afkoop van de verontreinigde pluimen door de probleemeigenaren. De veroorzakers van de verontreinigingen betalen indien dit juridisch mogelijk is mee.[167]

[161] De term voorzieningenniveau is 2016 vervangen door de term waterbeschikbaarheid. Bron: Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021.
[162] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[163] Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag Uitvoering Watervisie 2021, p. 10
[164] Grondwaterbeheer Het Gooi (2020), www.gwbeheergooi.nl
[165] Provincie Noord-Holland (2015), Provinciaal uitvoeringsprogramma bodemconvenant 2016-2020, p. 7
[166] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020 & Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021
[167] Grondwaterbeheer Het Gooi (2020), www.gwbeheergooi.nl

| 3 | Doelbereiking

De Rekenkamer gaat in dit hoofdstuk na in hoeverre de kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater, voldoet aan de norm. Bij de beoordeling heeft de Rekenkamer gebruik gemaakt van een aantal landelijke rapporten en beschikbare informatie van de provincie. Het volgende criterium wordt in dit hoofdstuk beoordeeld: De normen ten aanzien van de kwaliteit en kwantiteit van drinkwaterbronnen worden behaald, nu en in de toekomst.

Bevinding 3

Provincies baseren hun doelstellingen voor de kwaliteit van de drinkwaterbronnen op de Kaderrichtlijn Water. Daarin staat dat achteruitgang van de kwaliteit van waterlichamen, die gebruikt worden voor de drinkwaterwinning, moet worden voorkomen. Ook dient de waterkwaliteit op termijn te verbeteren met als doel een vermindering van de zuiveringsinspanning.

De gebiedsdossiers in Noord-Holland dateren uit 2013 en 2014 en beschrijven de situatie ten tijde van de inventarisatie in 2011/ 2012. De dossiers beschrijven niet de ruimere reikwijdte van het Protocol Gebiedsdossier uit december 2016.

Uit de gebiedsdossiers blijkt dat de kwalitatieve toestand van de drinkwaterbronnen bij twee van de zes grondwaterwinningen (Laren en Loosdrecht) een probleem is. De kwaliteit van het ruwwater voldoet bij deze twee winningen niet aan de normen. Bij één winning (Laarderhoogt) zijn enkele verontreinigingen boven de norm aangetroffen, de ruwwaterkwaliteit is beoordeeld als ‘een risico’. Bij één winning (Huizen) is het ruwwater van zeer goede kwaliteit, deze is beoordeeld als ‘geen risico’. De twee drinkwaterwinningen in de duinen zijn als niet-kwetsbaar geclassificeerd en hebben daarom geen beoordeling van de ruwwaterkwaliteit in de gebiedsdossiers. Het onderscheid tussen kwetsbare en niet-kwetsbare winningen, voor zover dit betrekking heeft op het opstellen van een gebiedsdossier, is verdwenen in het in 2016 geactualiseerde Protocol Gebiedsdossiers.

Om vroegtijdig problemen te signaleren wordt in de omgeving van de winningen het toestromend grondwater gemonitord. Uit de gebiedsdossiers blijkt dat de kwaliteit van het toestromend grondwater bij één winning (Laren) beoordeeld is als een probleem. Vier winningen krijgen de beoordeling ‘een risico’ vanwege aandachtspunten veroorzaakt door landbouwbestrijdingsmiddelen en gladheidsbestrijding. Bij één winning (Noordhollands Duinreservaat) is aangegeven dat er geen risico is.

In de gebiedsdossiers is beoordeeld in hoeverre de huidige zuiveringsinspanning afwijkt van een basiszuivering. Eén winning (Loosdrecht) is beoordeeld als een probleem, omdat verontreinigingen zorgen voor een zuiveringsinspanning hoger dan de gedefinieerde basisinspanning. Een andere winning (Laren) is beoordeeld als ‘een risico’, omdat de zuiveringsinspanning zeer uitgebreid is. Voor de andere vier winningen is aangegeven dat er geen risico is. Een trendanalyse van het RIVM uit 2020 laat zien dat er in Loosdrecht sprake is van een dalende trend voor bekende probleemstoffen. In Laren is sprake van een stijgende trend voor bekende probleemstoffen en een dalende trend voor opkomende stoffen. In het Regionaal Waterprogramma 2022-2027 is aangegeven dat uitbreiding van de zuiveringsinspanning in de toekomst niet nodig lijkt en dat de zuiveringsinspanning op de lange termijn naar verwachting minder wordt als de historische verontreinigingen zijn gesaneerd.

In de periode 2013 tot en met 2015 zijn bij het meetpunt Andijk geen overschrijding van de milieukwaliteitseisen voorgekomen. Als het gaat om opkomende stoffen zijn er wel 37 stoffen die de signaleringswaarde overschrijden. Voor de meeste van die stoffen is geen sprake van actuele risico's op structurele normoverschrijdingen.

De Noord-Hollandse gebiedsdossiers geven geen inzicht in de waterkwantiteit van de drinkwaterbronnen. Het RIVM heeft voor de vraag en aanbod van drinkwater in 2040 verschillende scenario's berekend. Bij het minimumscenario van de drinkwatervraag zijn er geen tekorten in Noord-Holland. Bij het trendscenario is in Noord-Holland sprake van tekorten bij Vitens en PWN, bij Waternet zijn reserves. Bij het maximumscenario zijn er tekorten bij alle drie de drinkwaterbedrijven. Drinkwaterbedrijven doen onderzoek naar de mogelijkheid voor nieuwe winningen, de uitbreiding van bestaande locaties en de opslag van water in de ondergrond. De provincie participeert in deze onderzoeken.

3.1 Doelen en normen kwaliteit drinkwaterbronnen

De kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater komt op verschillende manieren in de wet- en regelgeving aan bod. Vanuit de overheid zijn Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen verantwoordelijk. Daarnaast werkt Europees beleid door op de Nederlandse wet- en regelgeving. Figuur 3.1 toont een overzicht van de belangrijkste Europese en Nederlandse kaders.

3.1.1 Europese richtlijnen

Europese regelgeving met betrekking tot drinkwaterbronnen is opgenomen in de Kaderrichtlijn Water.

De Kaderrichtlijn Water

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een kader voor de bescherming van landoppervlaktewater, overgangswater, kustwateren en grondwater.[168] De KRW vormt daarmee het belangrijkste Europese kader voor een duurzame veiligstelling van grond- en oppervlaktewater voor toekomstige generaties. Naast ecologische en chemische doelstellingen (Artikel 4) bevat de KRW ook doelstellingen voor water dat is bestemd voor menselijke consumptie (Artikel 7).[169] Zie het Kader 3.1 voor de uitwerking van dit artikel.

De KRW richt zich op het voorkomen van achteruitgang van grond- en oppervlakte wateren (resultaatverplichting) en de verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen op termijn, met als doel de zuiveringsinspanning te

Figuur 3.1. Voornaamste Europese en landelijke kaders en normen voor drinkwaterbronnen

[168] Europees Parlement (2000), Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG)
[169] Europees Parlement (2000), Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG), artikel 7

verminderen (inspanningsverplichting).[170] De KRW draagt op om de waterkwaliteit van de grondwaterlichamen te beoordelen in cycli van zes jaar.[171]

De KRW kent drie planperiodes: 2009-2015, 2016-2021 en 2022-2027. De KRW is niet vrijblijvend. Lidstaten moeten uiterlijk in 2027 de doelen voor schoon en gezond water hebben gehaald of op zijn minst alle maatregelen hebben genomen om dit mogelijk te maken. Bij het niet halen van deze doelen kan de Europese Commissie boetes opleggen.[172]

Medio 2020 is door de Europese Commissie besloten om de KRW niet te herzien. De Commissie had eerder al, na een lang evaluatieproces, geconcludeerd dat de KRW in de huidige vorm een cruciaal instrument is om de waterkwaliteit in Europa te verbeteren en dat het 'fit for purpose' is.[173] In plaats van een herziening ligt de focus op implementatie van de huidige KRW-maatregelen en het halen van de doelen voor waterkwaliteit in 2027.[174]

Kader 3.1 - Artikel 7 KRW - 'Voor de drinkwateronttrekking gebruikt water'

- Lid 1 – De lidstaten wijzen binnen elk stroomgebiedsdistrict waterlichamen aan die voor de onttrekking van voor menselijke consumptie bestemd water kan worden gebruikt, als ook voor toekomstig gebruik bestemde waterlichamen. De lidstaten monitoren de waterlichamen die gemiddeld meer dan 100 m3 per dag leveren.
- Lid 2 - Water dat gebruikt wordt voor drinkwater moet met de toegepaste zuiveringsstappen voldoen aan de Europese drinkwaterrichtlijn (98/83/EG). Hiervoor kunnen aanvullende kwaliteitseisen en beschermingszones worden gesteld. Ook is opgenomen dat lidstaten maatregelen moeten nemen om de inbreng van verontreinigende stoffen in het grondwater te voorkomen of te beperken (KRW artikel 4, 2000/60/EG)
- Lid 3 - Ook dienen de waterlichamen waaruit drinkwater wordt onttrokken voldoende beschermd te worden teneinde verdere achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen en om het niveau van zuivering dat voor de productie van drinkwater is vereist op termijn te verlagen. De lidstaten kunnen voor die waterlichamen beschermingszones vaststellen.

Drinkwaterrichtlijn

De Europese kwaliteitseisen voor drinkwater staan met name beschreven in de Europese Drinkwaterrichtlijn.[175] De Europese Drinkwaterrichtlijn heeft tot doel de volksgezondheid te beschermen tegen de schadelijke gevolgen van verontreiniging van voor menselijke consumptie bestemd water, door ervoor te zorgen dat water gezond en schoon is. In de Drinkwaterrichtlijn zijn voor drinkwater in de EU kwaliteitsnormen vastgelegd voor 48 parameters die door de lidstaten regelmatig moeten worden gemonitord en getest.[176] De parameters zijn opgesplitst in drie categorieën: microbiologische parameters, chemische parameters (die variëren van specifieke stoffen, zoals metalen, tot generieke stoffen zoals bestrijdingsmiddelen) en indicatorparameters. Indicatorparameters verstrekken informatie over de verwerkingsprocessen, de organoleptische kenmerken (d.w.z. kleur, geur en het gevoel van een stof) en de esthetische kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water.[177]
In tegenstelling tot de KRW wordt de Drinkwaterrichtlijn wel herzien. Het Europees Parlement en de Europese Raad hebben op 18 december 2020 overeenstemming bereikt over de herziening van deze richtlijn. Daarmee komt een einde aan de wetgevingsprocedure die van start ging op 1 februari 2018. Nederland heeft tot 12 januari

[170] PBL (2020), Addendum bij het eindrapport van de nationale analyse waterkwaliteit
[171] RIVM (2012), Gegevensbehoefte Drinkwater voor de KRW
[172] Rijksoverheid (2020), Wat is de KRW?
[173] Europese Commissie (2020) Kaderrichtlijn Water voldoet, maar uitvoering moet versneld
[174] Vewin (2020), Kaderrichtlijn Water niet herzien: focus op implementatie en halen doelen waterkwaliteit
[175] Raad van de Europese Unie (1998), Richtlijn betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water.
[176] PBL (2020), Nationale Analyse Waterkwaliteit. Onderdeel van de Delta-aanpak Waterkwaliteit
[177] Rijksoverheid (2017), Kwaliteit drinkwater van Nederlandse drinkwaterbedrijven 2017

2023 de tijd om te komen met een herziene versie van de Nederlandse Drinkwaterwet.[178] De nieuwe drinkwaterrichtlijn komt met regels voor opkomende verontreinigende stoffen, zoals microplastics, hormoonverstorende stoffen en nieuwe soorten chemicaliën, zoals PFAS. Ook zullen Europese inwoners dankzij de nieuwe Drinkwaterrichtlijn toegang krijgen tot eenvoudige, gebruikersvriendelijke informatie over de kwaliteit en de levering van drinkwater.[179]

3.1.2 Vertaling naar nationale kaders

De Europese richtlijnen zijn door Nederland via de zogeheten 'Implementatiewet EG-Kaderrichtlijn water' vertaald naar landelijke kaders.[180]

Bkmw en Regeling monitoring KRW

In het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw) uit 2009 en de onderliggende Regeling monitoring kaderrichtlijn water zijn milieukwaliteitseisen gesteld waaraan de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater in Nederland moet voldoen. Deze eisen komen voort uit de verschillende Europese richtlijnen, waaronder de KRW. Naast de eisen voor oppervlaktewater en grondwater zijn er voor oppervlaktewater dat gebruikt wordt voor het winnen van drinkwater aanvullende milieukwaliteitseisen opgenomen (bijlage III in het Bkmw).[181]

Drinkwaterwet, het Drinkwaterbesluit en de Drinkwaterregeling

De Europese Drinkwaterrichtlijn werkt in de Nederlandse wet- en regelgeving door op de Drinkwaterwet, het Drinkwaterbesluit en de Drinkwaterregeling.[182] Per 1 juli 2011 zijn de Drinkwaterwet en het Drinkwaterbesluit in werking getreden, met daarin de belangrijkste eisen aan de drinkwaterkwaliteit en monitoring van het drinkwater. De Drinkwaterwet en het Drinkwaterbesluit zijn met name van toepassing op drinkwaterbedrijven, maar ook op eigenaren van watervoorzieningen en leidingnetten. Aanvullende regels met betrekking tot de voorziening van drinkwater, warm tapwater en huishoudwater zijn uitgewerkt in de Drinkwaterregeling.[183]

In artikel 2 van de Drinkwaterwet staat een zorgplicht voor alle bestuursorganen: 'Bestuursorganen dragen zorg voor de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening'. Er wordt dus van alle bestuursorganen verwacht rekening te houden met de drinkwaterbelangen bij hun plannen. Daarnaast worden in de Drinkwaterwet specifieke verantwoordelijkheden verdeeld, onder andere aan het Rijk, provincies en drinkwaterbedrijven.[184]

De wettelijke kwaliteitseisen voor drinkwater staan in het Drinkwaterbesluit.[185] Op een enkele uitzondering na zijn de parameters geïmplementeerd vanuit de Europese Drinkwaterwaterrichtlijn. De kwaliteitseisen hebben betrekking op het drinkwater uit de kraan, waar drinkwaterbedrijven verantwoordelijk voor zijn. Het ruwwater, het verzamelde gewonnen water voor de zuivering, hoeft hier niet aan te voldoen.[186]
Naast eisen voor drinkwater zelf zijn er in het Drinkwaterbesluit (bijlage A, tabel IIIc) en de Drinkwaterregeling (bijlage 5) ook indicatoren en signaleringsparameters en milieukwaliteitseisen opgenomen voor oppervlaktewater

[178] VEWM (2021), www.vemw.nl
[179] Europese Commissie (2018), Proposal for a directive of the European Parliament and of the council on the quality of water intended for human consumption.
[180] Rijksoverheid (2003), Wijziging van de Wet op de waterhuishouding en de Wet milieubeheer ten behoeve van de implementatie van richtlijn nr. 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid
[181] Rijksoverheid (2009), Besluit kwaliteitseisen en monitoring water
[171] Rijksoverheid (2020), Kwaliteit drinkwater beschermen.
[183] Rijksoverheid (2011), Drinkwaterregeling
[184] Rijksoverheid (2014), Beleidsnota Drinkwater, Schoon drinkwater voor nu en later
[185] Rijksoverheid (2011), Drinkwaterbesluit
[186] RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018)

dat gebruikt wordt voor het winnen van drinkwater.[187] Indicatoren en signaleringsparameters zijn erop gericht om toenemende concentraties tijdig te signaleren. Wanneer de aangegeven waarde wordt overschreden dient er nader onderzoek plaats te vinden. Overschrijding van milieukwaliteitseisen hoeft niet te leiden tot een innameverbod. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer het drinkwater na behandeling van het oppervlaktewater voldoet aan de eisen.[188]

Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW

In tegenstelling tot oppervlaktewater gelden er bij grondwater waaruit drinkwater wordt geproduceerd geen specifieke aanvullende eisen. In het Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW (hierna: protocol) is hier invulling aan gegeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Monitoring en toetsing op reeds bekende probleemstoffen in grondwater
- Monitoring en toetsing op nieuwe, opkomende stoffen in grond- en oppervlaktewater

De selectie van de bekende probleemstoffen is afgestemd op de meest voorkomende probleemthema's uit de Beleidsnota Drinkwater (mest, gewasbeschermingsmiddelen, bodemverontreinigingen). Voor deze stoffen is een signaleringswaarde opgenomen (75% norm).[189]

Voor nieuwe, opkomende stoffen zijn geen milieukwaliteitseisen vastgesteld.[190] In het protocol zijn lijsten met opkomende stoffen opgenomen. De betreffende parameters zijn ontleend aan het Drinkwaterbesluit. Voor de hoogte van de signaleringswaarden is aangesloten bij de streefwaarden (0,1µg/l) uit het Europese Rivierenmemorandum (ERM), die internationaal als referentie voor eenvoudige zuivering worden gebruikt door de drinkwatersector en die ook als voorzorgswaarden worden gehanteerd voor antropogene (invloed door de mens) stoffen.[191]

De in het protocol opgenomen lijsten met stoffen voor de monitoring zijn basislijsten. Per drinkwaterwinning dient nader te worden bepaald welke parameters relevant zijn voor de betreffende winning. Met het protocol wordt invulling gegeven aan de monitoring ten behoeve van artikel 7 uit de KRW[192]. In het protocol is aangegeven dat de gegevens van gemengd ruwwater[193] gebruikt worden om te toetsen of sprake is van achteruitgang dan wel verbetering van de waterkwaliteit.[194] De drinkwaterbedrijven zijn op grond van de Drinkwaterregeling verplicht het oppervlaktewater dat zij innemen te monitoren. In de praktijk is een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen Rijkswaterstaat en de Vereniging van Rivierwaterbedrijven (RIWA).[195]

In Kader 3.2 staat beschreven op welke niveaus het water dat gebruikt wordt voor drinkwater, kan worden gemonitord. De begrippen reinwater, ruwwater en water uit de waarnemingsputten binnen het beschermingsgebied komen later in dit hoofdstuk een aantal keer aan de orde.

---

[187] Rijksoverheid, Drinkwaterbesluit en Rijksoverheid, Drinkwaterregeling
[188] RIVM (2017), Evaluatie signaleringsparameter nieuwe stoffen drinkwaterbeleid
[189] Programmateam Water (2015) Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW, p. 3 en 7
[190] RIVM (2020), interview
[191] Programmateam Water (2015), Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW, p. 4-5
[192] Europees Parlement (2000), Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG), artikel 7
[193] Naast metingen van ruwwater is ook informatie beschikbare op het niveau van individuele winputten. Kwaliteitsproblemen die zich op lokale schaal voordoen, bijvoorbeeld een overschrijding of toenemende trend in een of enkele winputten, komen hiermee in beeld. In het protocol is aangegeven dat deze informatie kan worden meegenomen in het kader van de karakterisering bij de gebiedsdossiers. Bron: Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen, pagina 7
[194] Programmateam Water (2015), Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW, p. 1 en 7
[195] RIVA (2019), Jaarrapport 2018. De Rijn

Kader 3.2 - Monitoring waterkwaliteit bij grondwaterwinningen[196]

Reinwater

Reinwater is het water na de laatste zuiveringsstap, het water dat uit de kraan komt. Monitoring hiervan is wettelijk verplicht, in de Drinkwaterregeling zijn de te meten parameters en de meetfrequentie vastgelegd. De normen waaraan het reinwater moet voldoen staan in het Drinkwaterbesluit. Op deze manier is wettelijk geregeld dat het drinkwater voor consumenten van goede kwaliteit is.

Ruwwater

Ruwwater is het water uit de winputten voordat het naar de zuivering gaat. Deze metingen zijn wettelijk verplicht volgens de Drinkwaterregeling. De waterkwaliteit hoeft nog niet te voldoen aan de normen van het Drinkwaterbesluit; het water ondergaat immers nog een zuivering voordat het aan de consument geleverd wordt. Het bemonsteren van het ruwwater vindt plaats in het verzameld ruwwater en in de individuele winputten. Het uitvoeren van analyses van de individuele winputten biedt inzicht of een verontreiniging specifiek in één winput voorkomt of diffuus wordt aangetroffen.

Water uit de waarnemingsputten binnen grondwaterbeschermingsgebied

De waarnemingsputten voor waterkwaliteit liggen ruimtelijk verspreid rond het waterwingebied. Het doel van de metingen in waarnemingsputten is om verontreinigingen op te merken, voordat deze de winputten bereiken. Op die manier kunnen indien nodig nog maatregelen worden genomen. Het water van de waarnemingsputten wordt geanalyseerd op een selectie van stoffen uit het Drinkwaterbesluit, waarvan de verwachting is dat deze relevant zijn voor de drinkwaterwinning.

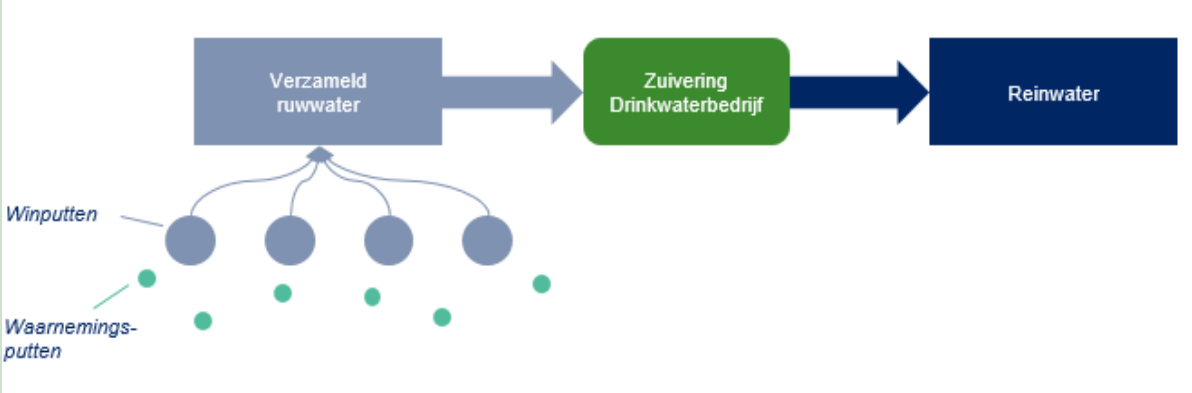

Figuur 3.2 - Monitoring van waterkwaliteit op verschillende niveaus

[196] PBL (2020), Addendum bij het eindrapport van de nationale analyse waterkwaliteit, pagina y

3.2 Kwaliteit drinkwaterbronnen in Nederland

Door middel van twee landelijke onderzoeken wordt in deze paragraaf inzicht gegeven in de kwaliteit van de drinkwaterbronnen in heel Nederland. Daarmee is de beoordeling van de kwaliteit van de drinkwaterbronnen specifiek voor Noord-Holland, welke aan bod komt in paragraaf 3.3, in een bredere context te plaatsen.

3.2.1 Staat Drinkwaterbronnen

Het RIVM geeft met de publicatie *Staat Drinkwaterbronnen* uit januari 2021 inzicht in de actuele toestand van de drinkwaterbronnen in Nederland. Het RIVM heeft in kaart gebracht wat de kwaliteit van het water van deze bronnen is en hoeveel er beschikbaar is om drinkwater van te maken. In opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat is, in navolging van de in 2014 verschenen rapportage, de tweede generatie gebiedsdossiers van drinkwaterbronnen in Nederland geanalyseerd. De informatie uit dat rapport wordt onder andere gebruikt bij het vormgeven van de nieuwe landelijke Beleidsnota Drinkwater.[197]

Het RIVM concludeert in het rapport dat bij meer dan de helft van de drinkwaterwinningen in Nederland de waterkwaliteit een probleem vormt. In 135 van de 216 winningen zijn stoffen gevonden die het nog ongezuiverde water vervuilen. Als gevolg is de waterkwaliteit niet zoals gewenst. Ook is deze de afgelopen jaren niet zichtbaar verbeterd. Dit wordt mede veroorzaakt door het ontbreken van informatie over de effecten van genomen maatregelen die sinds 2014 in gang gezet zijn. Daarnaast is het voor sommige maatregelen nog te vroeg om effecten hiervan te verwachten in de drinkwaterbronnen.[198] Drinkwaterbedrijven die drinkwater van dit bronwater maken, zijn door de vervuiling genoodzaakt het water meer te zuiveren om aan de strenge veiligheidseisen van ons drinkwater te voldoen. Dit staat haaks op de doelstellingen van de KRW, waarin is vastgesteld dat de waterkwaliteit zodanig goed moet zijn dat juist zo min mogelijk zuiveringen nodig zijn. Zie ook Paragraaf 4.2.3. Een aantal andere belangrijke conclusies uit het rapport zijn:[199]

- Voor 35 verschillende grondwaterwinningen zijn nitraat[200], of de daaraan gerelateerde parameters nikkel en sulfaat, aangemerkt als huidige of potentiële probleemstoffen. Verder wordt geconcludeerd dat bestrijdingsmiddelen een probleemstof vormen voor vrijwel alle oppervlaktewater- en oevergrondwaterwinningen en voor 26% van de beschouwde grondwaterwinningen.
- Bij 56% van de bronnen voor drinkwaterwinning en waarnemingsputten wordt voor stoffen die zijn genormeerd onder de Wet bodembescherming, de normen van het Drinkwaterbesluit (of 75% van deze norm) overschreden. De conclusie is dat deze set stoffen, die met name bij bodemverontreinigingen worden aangetroffen, een betekenisvol effect hebben op de staat van de drinkwaterbronnen. Dit resulteert bij ruim een kwart van de drinkwaterbronnen in een situatie waarbij een of meer stoffen boven de drinkwaternorm aanwezig zijn en dus in de zuivering effectief verwijderd dienen te worden.
- Opkomende stoffen zijn een knelpunt voor de kwaliteit van vrijwel alle oppervlaktewater- en oevergrondwaterwinningen. In 30% van de beschouwde grondwaterwinningen worden opkomende stoffen aangetroffen. Ook in het grondwater rond deze winningen worden vaak opkomende stoffen boven de signaleringswaarde aangetroffen. Industriële stoffen en voedingsstoffen worden hier het vaakst aangetroffen in concentraties op of rond de signaleringswaarde.

[197] Beekman, e.a. (2021). Staat drinkwaterbronnen
[198] Beekman, e.a. (2021). Staat drinkwaterbronnen
[199] Beekman, e.a. (2021). Staat drinkwaterbronnen
[200] Een deel van de stikstof (N) uit mest kan, in de vorm van nitraat (NO_3), uitspoelen naar het grondwater. Stikstof die uit mest verdampt komt als ammoniak (NH_3) in de lucht. Bron: RIVM (2020), www.rivm.nl

In Figuur 3.3 is weergegeven bij welke winningen sprake is van een probleem of risico voor de kwaliteit van het ruwwater, gebaseerd op de meest recente gebiedsdossiers. Per type winning is aangegeven wat voor een soort winning het is, een grondwaterwinning (cirkel), een oevergrondwaterwinning (vierkant) of een oppervlakte-waterwinning (driehoek). Als er één of meer normoverschrijdende stoffen in de winning aanwezig zijn, dan zijn deze winningen weergegeven met een rode stip. In het geval dat stoffen 75% van de norm overschrijden, dan zijn deze winningen weergegeven met een oranje stip. Een blauwe stip geeft aan dat een probleemstof is aangetroffen in de waarnemingsputten; in het geval er geen normoverschrijdende stoffen aanwezig zijn, dan is dit aangegeven met een groene stip.

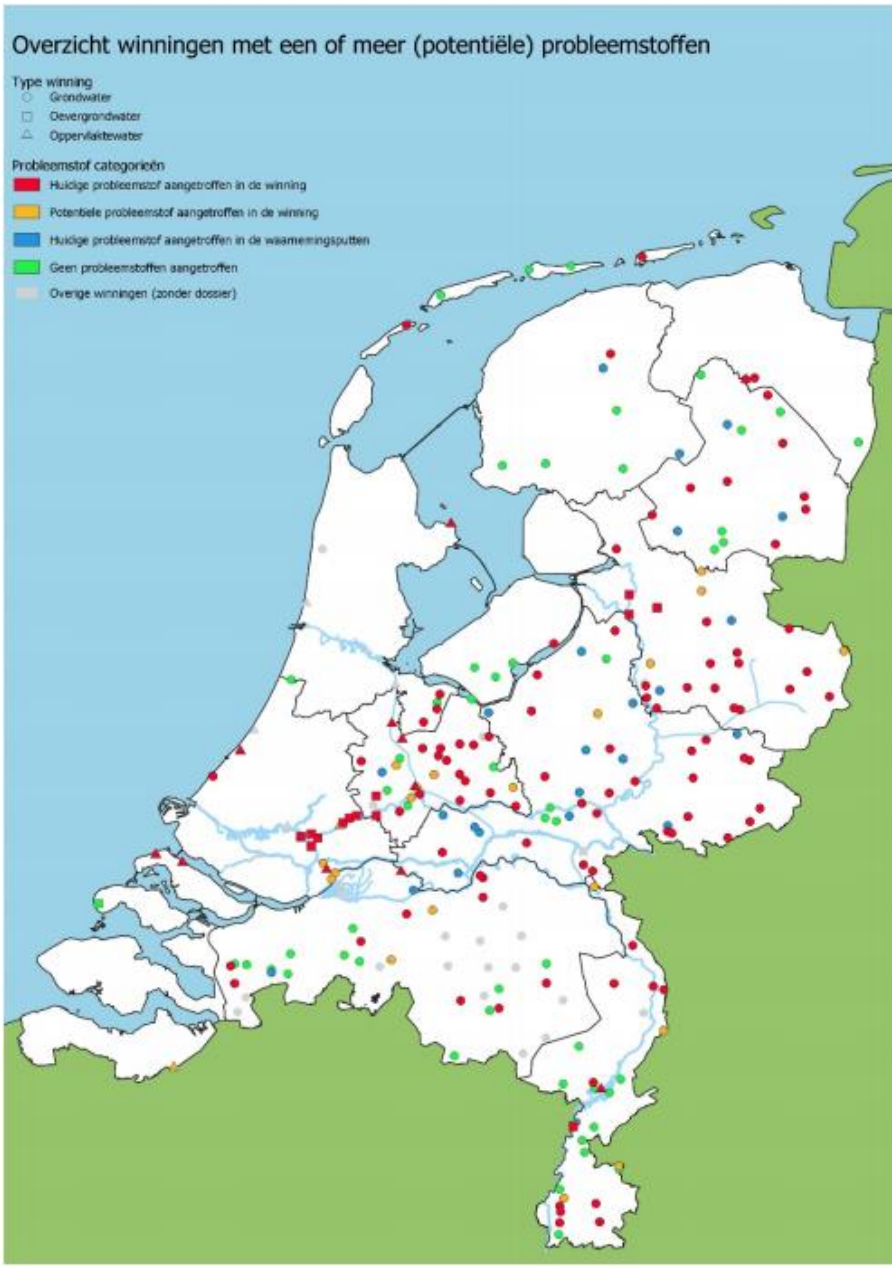

Figuur 3.3 - Overzicht winningen met één of meer (potentiële) probleemstoffen op basis van recente gebiedsdossiers[201]

[201] Beekman, e.a. (2021). Staat drinkwaterbronnen

In Figuur 3.3 zijn vier winningen in de provincie Noord-Holland rood, wat betekent dat één of meer normoverschrijdende stoffen aanwezig zijn in het ruwwater. Twee winningen staat op groen, hier zijn geen normoverschrijdende stoffen aanwezig. Eén winning heeft de kleur grijs en is niet beoordeeld door het RIVM.

3.2.2 Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen 2000-2018 (RIVM)

Onderdeel van de toestandsbeoordeling voor de KRW is een trendanalyse van de stoffen die in een (75%) normoverschrijdende concentratie voorkomen.[202] In de in juni 2020 gepubliceerde trendanalyse, uitgevoerd door het RIVM, zijn trends in de ruwwaterkwaliteit voor de periode 2000 tot 2018 berekend op basis van gegevens uit de REWAB-database.[203] Per winning is onderzocht welke ontwikkelingen er door de jaren heen te zien zijn. Voor de beoordeling van de grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening zijn de data van REWAB onder andere vergeleken met normen uit het Drinkwaterbesluit. Er zijn 459 combinaties van winlocaties en stoffen waarvoor een trendanalyse moet worden uitgevoerd, omdat daar norm overschrijdende concentraties voorkomen. Op 119 hiervan kan geen analyse uitgevoerd worden omdat er niet voldoende metingen aanwezig zijn om een mogelijke trend te signaleren.[204]

Bij 92 van de 156 grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening in Nederland blijkt het ongezuiverde grondwater (ruwwater) in de periode 2000 t/m 2018 enige mate van verontreiniging te bevatten. De concentratie van reeds bekende vervuilende stoffen lag daarbij minimaal op de 75%-norm. Voor opkomende stoffen, ofwel ‘nieuwe’ verontreinigende stoffen waar nog geen wettelijke norm voor bestaat, is getoetst aan de signaleringswaarde van 0,1 microgram per liter.[205] De belangrijkste probleemstoffen zijn gewasbeschermings-middelen, oplosmiddelen en andere industriële stoffen. Voor de reeksen waarin een (75%) normoverschrijdende concentratie voorkomt, is een trendanalyse uitgevoerd.[206]

Op 21 winlocaties, ongeveer 10% van alle grondwaterwinningen, zijn stijgende trends gevonden. Deze hebben betrekking op gewasbeschermingsmiddelen, zware metalen, chloride en natrium en industriële stoffen, vaak gerelateerd aan oude bodemverontreinigingen. Een stijgende trend duidt op achteruitgang van de kwaliteit van het water. Verder zijn op 23 winlocaties dalende trends gevonden.

Deze hebben betrekking op gewasbeschermingsmiddelen, nitraat, chloride en ook industriële stoffen gerelateerd aan oude bodemverontreinigingen.[207] Een dalende trend kan een indicatie zijn voor een verbetering van de kwaliteit van het water. Met het oog op vermindering van de zuiveringsinspanning is dit een gunstige ontwikkeling.[208] De trends van het ruwwater bij de pompstations zijn in beeld gebracht voor reeds bekende probleemstoffen (Figuur 3.4) en opkomende stoffen (Figuur 3.5). Wat daarbij opvalt is dat er in de provincie Noord-Holland een dalende trend is voor bekende probleemstoffen bij de winning in Loosdrecht en voor opkomende stoffen een dalende trend bij de winning in Laren. Voor wat betreft de bekende probleemstoffen is er een stijging bij de winning in Laren, zie ook Tabel 3.1. Voor de vier andere winningen staan geen specifieke trends in de figuren 3.4 en 3.5 vermeld.

---

[202] PBL (2020), Addendum bij het eindrapport van de nationale analyse waterkwaliteit, p. 42

[203] Registratie opgaven van Drinkwaterbedrijven (REWAB). In de REWAB-database rapporteren drinkwaterbedrijven over de drinkwaterkwaliteit in Nederland. Bron: RIVM (2011), De kwaliteit van het drinkwater in Nederland.

[204] RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018)

[205] Programmateam Water (2015), Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW

[206] RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018)

[207] RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018)

[208] Dalende trends betekenen niet per definitie een verbetering van de grondwaterkwaliteit maar kunnen ook te maken hebben met corrigerende maatregelen vanuit het drinkwaterbedrijf om knelpunten in de winning te voorkomen of te verminderen

Tabel 3.1 – Aantallen stoffen en andere parameters waarvoor toetsing heeft plaatsgevonden (per meetstation)[209]

	Laren	Loosdrecht
Bekende stoffen > 75% norm Parameters		
Arseen	Stijging	
Chlooretheen (vinylchloride)	Stijging	
Tetrachlooretheen	Stijging	Daling
Trichlooretheen		Daling
Opkomende stoffen .		
Cis-1,2, dichlooretheen	Daling	
Tetrahydrofuran	Daling	

[209] RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018), pagina 33-37

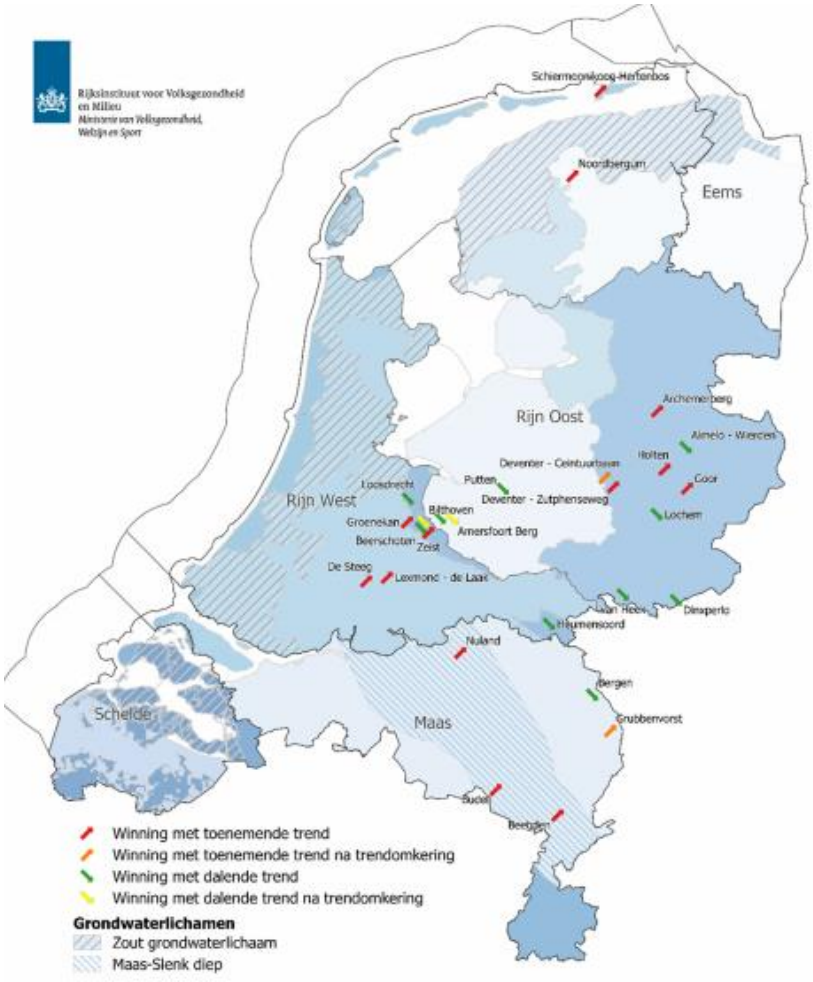

Figuur 3.4. Winningen waar een trend voor reeds bekende probleemstoffen is aangetoond in de periode 2000-2018 (Wit et al. 2020)[210]

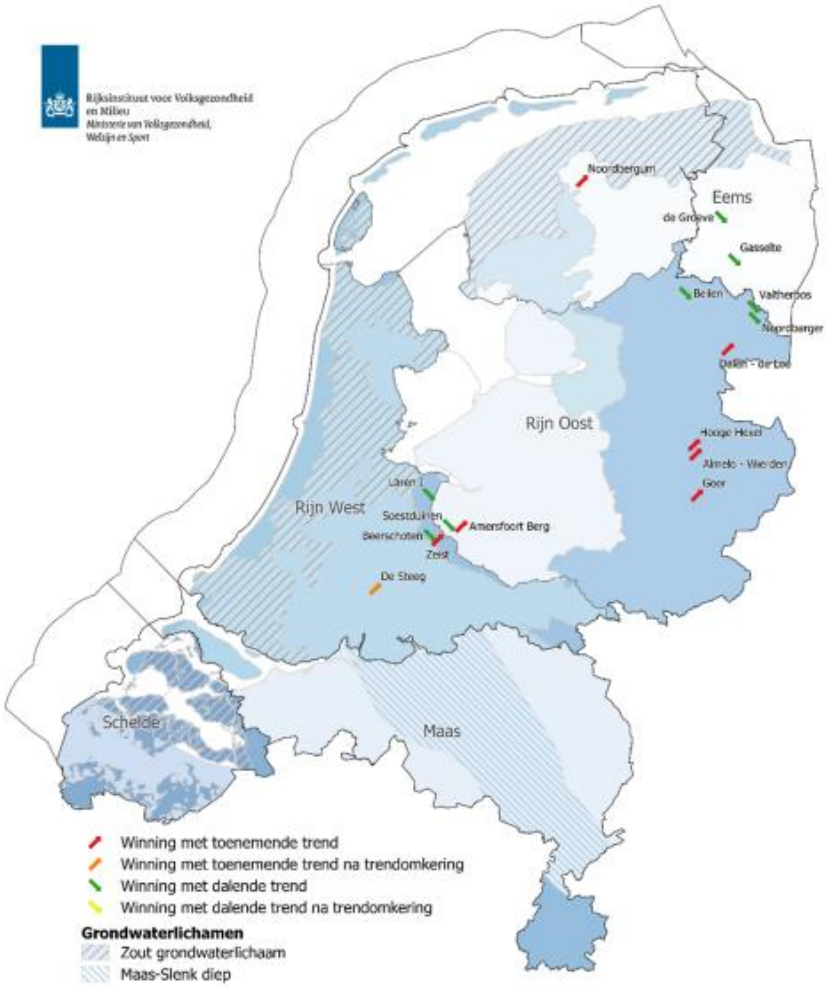

Figuur 3.5. Winningen waar een trend voor opkomende stoffen is aangetoond in de periode 2000-2018 (Wit et al. 2020)[211]

[210] RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018)
[211] RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018)

3.3 Kwaliteit drinkwaterbronnen in Noord-Holland

Een beeld van de kwaliteit van het grondwater in Noord-Holland kan verkregen worden met behulp van de gebiedsdossiers die per winning de risico's in kaart brengen voor de drinkwatervoorziening. De gebiedsdossiers van Noord-Holland zijn in 2013 en 2014 opgesteld en daarna niet meer geactualiseerd. De inventarisatie van de gebiedsdossiers zijn gemaakt in 2011/2012.[212] Het gebiedsdossier vormt het belangrijkste instrument om de KRW-doelstellingen voor drinkwaterbronnen (artikel 7) te realiseren.

In Noord-Holland zijn er zes grondwaterwinningen: twee drinkwaterwinningen in de duinen, vier drinkwaterwinningen in het Gooi. In de provincie Noord-Holland is één oppervlaktewaterwinning (Andijk), waarvan het innamepunt in het IJsselmeer ligt. De winning in Andijk is beperkt meegenomen, omdat de provincie niet de regierol heeft. De zes gebiedsdossiers die de provincie Noord-Holland heeft laten opstellen hebben als doel inzicht te geven in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het onttrokken water. Hiervoor zijn risicoanalyses gemaakt van mogelijke aanwezige bronnen van verontreiniging en de daarbij behorende stoffen.[213] Daarnaast geeft het gebiedsdossier inzicht in de mogelijke maatregelen en risico's voor het behalen van de KRW doelen. De twee grondwaterbeschermingsbieden in de duinen zijn als 'niet-kwetsbaar' geclassificeerd, zie Kader 3.3.

Kader 3.3 – Niet kwetsbare winningen

'Niet kwetsbaar' wil zeggen dat in het gebiedsdossier de protocollen voor een niet-kwetsbare winning zijn gevolgd. Het onderscheid tussen kwetsbare en niet-kwetsbare winningen, voor zover dit betrekking heeft op het opstellen van een gebiedsdossier, is verdwenen in het in 2016 geactualiseerde Protocol Gebiedsdossiers. De kwetsbaarheid van een winning wordt beoordeeld op basis van verblijftijden. Hierin wordt ook de spreiding in de verblijftijden meegewogen. Niet-kwetsbaar betekent overigens niet dat er geen bedreigingen en risico's gelden.[214]

Signaleringsdiagram

Om de beoordeling van risico's van verontreinigingsbronnen consistent en reproduceerbaar uit te voeren, wordt in de gebiedsdossiers gebruik gemaakt van het zogenaamde 'signaleringsdiagram' (zie bijlage B). Het signaleringsdiagram is primair een communicatietool. Het geeft snel een beeld van de staat van de winning. Bij elk onderdeel van het signaleringsdiagram wordt volgens een vaste methodiek bepaald in welke mate er sprake is van risico's. In de beoordeling wordt gebruik gemaakt van vier kleuren:

- Rood: een probleem
- Geel: een risico
- Groen: geen risico
- Wit: geen oordeel, omdat de winning als niet kwetsbaar is geclassificeerd

De Rekenkamer heeft in de tabellen in dit hoofdstuk de kleuren en de toelichting overgenomen zoals opgetekend in de gebiedsdossiers. De Rekenkamer heeft geen onderzoek gedaan naar de specifieke onderbouwing van de classificatie in de gebiedsdossiers.

Om de kwaliteit van de drinkwaterbronnen te beoordelen wordt gebruikt gemaakt van de gegevens uit deze gebiedsdossiers, en specifiek de volgende indicatoren.

- De kwaliteit van het ruwwater (indicator zes, zie Paragraaf 3.3.1)

[212] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 8
[213] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 7
[214] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse waterleidingduinen, p. 8 en Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 8

- De kwaliteit van het toestromend grondwater (indicator vijf, zie Paragraaf 3.3.2)
- Zuiveringsinspanning (indicator zeven, zie Paragraaf 3.3.2)

3.3.1 De kwaliteit van het ruwwater

In Tabel 3.2 is het oordeel met betrekking tot de kwaliteit van ruwwater opgenomen voor de grondwaterwinningen in Noord-Holland.

Tabel 3.2 – Ruwwater kwaliteit per winning

Naam winning	Kwaliteit	Toelichting
Amsterdamse Waterleidingduinen	Wit[215]	Geen oordeel, want het ruwwater wordt alleen beoordeeld in de gebiedsdossiers van kwetsbare winningen
Huizen	Groen[216]	Het ruwwater is van zeer goede kwaliteit
Laarderhoogt	Geel [217]	Het gemengde ruwwater voldoet aan de drinkwaternorm, maar van de stof BAM[218] (sinds 2008 verboden) zijn enkele norm overschrijdingen aangetroffen
Laren	Rood[219]	De invloed van bodemverontreinigingen is boven de waterkwaliteitsnorm (drempelwaarden)
Loosdrecht	Rood[220]	Het ruwwater heeft te maken met invloed van bodemverontreinigingen (VOCl's) en is boven de waterkwaliteitsnorm (drempelwaarden)
Noordhollands Duinreservaat	Wit[221]	Geen oordeel, want het ruwwater wordt alleen beoordeeld in de gebiedsdossiers van kwetsbare winningen

Naast het oordeel per waterwinning is in de gebiedsdossiers ook een toelichting opgenomen:

- Amsterdamse Waterleidingduinen – Het water uit de Amsterdamse Waterleidingduinen dat wordt gebruikt voor de productie van drinkwater bestaat voor een groot deel uit teruggewonnen oppervlaktewater uit het Lekkanaal, waterwinstation Ir. Cornelis Biemond in Nieuwegein. De risico's die in dit gebiedsdossier zijn geanalyseerd gelden voor slechts een klein deel van de totale winning, omdat veruit het grootste deel van het water recent geïnfiltreerd oppervlaktewater is waarvan de risico's in andere gebiedsdossiers worden behandeld.[222]
- Huizen – Op een incidentele uitschieter van een opkomende stof (trichloormethaan) in 2002 na voldoet het ruwwater aan alle eisen.[223]
- Laarderhoogt – De ruwwaterkwaliteit vertoont bestrijdingsmiddelen (BAM).[224]
- Laren – In het ruwwater zijn normoverschrijdingen aangetroffen van de bekende stoffen o.a. Vinylchloride.[225]
- Loosdrecht – In de winning Loosdrecht worden sinds 1988 verontreinigingen aangetroffen. Momenteel worden bekende en opkomende stoffen (PP19 tri en cis (Trichlooretheen cq. cis-1,2-dichlooretheen))

[215] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse waterleidingduinen, p. 5
[216] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, p. 6
[217] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 13
[218] De stof BAM, een afbraakproduct van het in 2008 verboden bestrijdingsmiddel Dichlobenil.
[219] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 5
[220] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 5
[221] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 5
[222] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse waterleidingduinen, p. 29
[223] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, p. 12
[224] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 26
[225] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, pp. 14 en 15

aangetroffen. Voor zover bekend wordt de winning bedreigd door twee puntverontreinigingen met VOCl, waarvan één de winning al heeft bereikt.[226]

- Noordhollands Duinreservaat – De drinkwaterwinning is als niet-kwetsbaar geclassificeerd.[227]

In de bovenstaande tabel is zichtbaar dat voor twee winningen geen beoordeling is uitgevoerd van de indicator "kwaliteit van het ruwwater". In één van de winningen wordt de kwaliteit beoordeeld als geen risico, één als een risico en twee (Laren en Loosdrecht) als een probleem. In vergelijking met Figuur 3.3. (overzicht winningen met probleemstoffen van het RIVM) valt op dat het RIVM de Amsterdamse Waterleidingduinen wel heeft beoordeeld (groen – geen normoverschrijdende stoffen aanwezig). Ook zijn er verschillen bij de winningen Huizen (groen in gebiedsdossiers, rood op de kaart) en Laarderhoogt (geel in gebiedsdossiers, groen op de kaart). In het rapport van het RIVM is hiervoor geen verklaring gegeven.

3.3.2 Toestromend grondwater

In de gebiedsdossiers van Noord-Holland wordt de kwaliteit van het toestromend grondwater gemeten aan de hand van de gegevens uit de waarnemingsputten. In deze putten kunnen verontreinigingen worden gesignaleerd voordat deze de winning hebben bereikt.[228] Dit is van belang om zo nodig tijdig maatregelen te kunnen nemen. In Tabel 3.3 is het oordeel met betrekking tot de kwaliteit van het toestromend grondwater opgenomen voor de grondwaterwinningen in Noord-Holland.

Tabel 3.3 – Toestromend grondwater per winning[229]

Naam winning	Kwaliteit	Toelichting
Amsterdamse Waterleidingduinen	Geel[230]	De risicoanalyses van de verontreinigingsbronnen geven aan dat er enkele aandachtspunten zijn waar nader naar moet worden gekeken.
Huizen	Geel [231]	Er is invloed van bestrijdingsmiddelengebruik zichtbaar in de winning, nu nog vooral BAM afkomstig van de snelweg.
Laarderhoogt	Geel[232]	BAM verontreiniging in het intrekgebied vormt een mogelijk knelpunt, omdat reeds overschrijdingen van de drinkwaterkwaliteitsnorm zijn aangetroffen in de waarnemingsputten dicht bij de winning.
Laren	Rood[233]	De winning wordt vooral door pluimen bodemverontreinigingen in het toestromend grondwater bedreigd.
Loosdrecht	Geel[234]	Er zijn puntbronnen van bodemverontreinigingen en gladheidsbestrijding zichtbaar.
Noordhollands Duinreservaat	Groen[235]	In het toestromende water zijn geen problemen aangetroffen.

[226] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 36
[227] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 8
[228] Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW, 17 september 2015, p. 17
[229] Gebiedsdossiers Noord-Holland
[230] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse waterleidingduinen, p. 33
[231] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, p. 5
[232] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 13 en 28
[233] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 5
[234] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 5
[235] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 5

Naast het oordeel per waterwinning is in de gebiedsdossiers ook een beschrijving opgenomen van de analyse. Bij de winning waar sprake is van een groene score is hieronder geen nadere toelichting gegeven:

- Amsterdamse waterleidingduinen – In het grondwaterbeschermingsgebied zijn bedrijven gevestigd met een mogelijk risico en daarnaast zijn ook mogelijk diffuse verontreinigingen, die moeilijk te kwantificeren zijn en over het algemeen als klein worden ingeschat. Maar de som van de invloeden is mogelijk wel significant.[236]
- Huizen – Blijvende aandacht nodig doordat mogelijk meerdere bronnen aanwezig zijn en nieuwe middelen worden gebruikt. Voor de toekomst wordt geen knelpunt (overschrijding drinkwaternorm) meer verwacht bij de winning Huizen als gevolg van de BAM verontreiniging.[237]
- Laarderhoogt – Er is invloed van bekende stoffen als bestrijdingsmiddelen zichtbaar in de winning, nu nog is de stof BAM afkomstig van de snelweg. Maar er is blijvende aandacht nodig doordat mogelijk meerdere bronnen aanwezig zijn en nieuwe middelen worden gebruikt.[238]
- Laren – De kwaliteit van het toestromende grondwater wordt beïnvloed door de gladheidsbestrijding in Hilversum, maar die is minimaal ten opzichte van bekende stoffen (chloride en ammonium) die de winning met hoge gehaltes binnentreedt. De ruwwater kwaliteit zal hierdoor verder verslechteren en mogelijk is in de toekomst een extra zuivering nodig.[239]
- Loosdrecht – Naast de gladheidsbestrijding die zichtbaar is in de waarnemingsputten in Hilversum, worden er ook diverse bekende en onbekende puntbronnen van bodemverontreiniging gesignaleerd. De invloed op de uiteindelijke ruwwaterkwaliteit zal klein zijn.[240]

In de bovenstaande tabel is zichtbaar dat bij één winning geen risico bestaat bij de beoordeling van de indicator “toestromend grondwater”. Bij vier winning wordt die kwaliteit van het toestromend grondwater beoordeeld als een risico en één (Laren) als een probleem.

3.3.3 Zuiveringsinspanning per winning

In art. 7.3 worden alle lidstaten verplicht om de nodige bescherming van de winningen te hebben met de bedoeling achteruitgang te voorkomen teneinde het niveau van zuivering te verlagen.

In Tabel 3.4 zijn de oordelen over de zuiveringsinspanningen en daarbij behorende toelichting uit de gebiedsdossiers van Noord-Holland overgenomen. In de verschillende gebiedsdossiers zijn de oordelen en toelichtingen niet altijd duidelijk en consequent uitgewerkt, waardoor het lastig is de zuiverinspanning van de winningen goed te vergelijken.

[236] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen, p. 24
[237] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, p. 30
[238] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 5
[239] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 36
[240] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 36

Tabel 3.4 – Zuiveringsinspanning per winning[241]

Naam winning	Zuiverinspanning	Toelichting
Amsterdamse Waterleidingduinen	Groen[242]	De winning heeft een uitgebreide natuurlijke zuivering
Huizen	Groen[243]	De winning heeft geen enkele zuiverinspanning
Laarderhoogt	Groen[244]	De winning heeft geen enkele zuiverinspanning
Laren	Geel[245]	Een zeer uitgebreide zuivering is nodig om het water geschikt te maken voor consumptie.
Loosdrecht	Rood[246]	Loosdrecht heeft een uitgebreide zuivering
Noordhollands Duinreservaat	Groen[247]	De winning heeft een eenvoudige zuiveringsinspanning

Naast het oordeel per waterwinning is in de gebiedsdossiers ook een toelichting opgenomen:

- Amsterdamse Waterleidingduinen – De winning heeft weliswaar een uitgebreide zuivering, maar deze is niet direct gericht op het verwijderen van verontreinigingen. Daarom is de zuiveringsinspanning op groen gezet. De zuivering is gericht op het optimaal en met hoge leveringszekerheid te kunnen zuiveren van oppervlaktewater dat van nature een hogere zuiveringsgraad behoeft dan grondwater.[248]
- Noordhollands Duinreservaat – Gezien de voorzuivering van het oppervlaktewater bij de innamepunten wordt een redelijke constante kwaliteit gewaarborgd. De winning heeft een eenvoudige zuivering in termen van antropogeen toegevoegde stoffen. Een eenvoudige zuivering impliceert echter wel dat de winning zeer kwetsbaar is voor sporen van kleine verontreinigingen, want die hebben bij deze winning direct een toename van de zuiveringsinspanning tot gevolg.[249]
- Huizen en Laarderhoogt – Er is geen zuiveringsinspanning nodig om het geschikt te maken voor consumptie. Het ontbreken van een zuivering impliceert echter wel dat de winning zeer kwetsbaar is voor sporen van (kleine) verontreinigingen.[250]
- Laren – De winning in Laren heeft een zeer uitgebreide zuivering om bekende stoffen (VOCl, benzeen) en smaak te verwijderen. Omdat de zuivering mogelijk in de toekomst aangepast moet worden om de bekende stoffen (ammonium) voldoende te zuiveren om aan de drinkwaternorm te blijven voldoen, is de zuivering met 'geel' aangeduid.[251]
- Loosdrecht – De zuivering van de winning in Loosdrecht wordt als slecht beoordeeld, omdat verontreinigingen zorgen voor een zuiveringsinspanning hoger dan de gedefinieerde basisinspanning.[252]

Uit de gebiedsdossiers, zie Tabel 3.4 blijkt dat er voor de indicator "zuiveringsinspanning" bij vier winningen geen risico is, bij één drinkwaterwinning (Laren) een risico bestaat en de winning in Loosdrecht een probleem heeft.

[241] Gebiedsdossiers Noord-Holland
[242] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen, p. 33
[243] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, p. 5
[244] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 5
[245] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 5
[246] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 5
[247] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 32. Op pagina 5 in het gebiedsdossier heeft de zuiveringsinspanning een 'witte' classificatie en op pagina 32 'groen'. De Rekenkamer heeft de 'groene' classificatie overgenomen van pagina 32, omdat de toelichtende tekst in het gebiedsdossier daarop aansluit.
[248] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen, p. 33
[249] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 32
[250] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 28 & Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, p. 30
[251] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 36
[252] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 37

In het Concept Regionaal Waterprogramma 2022-2027 is opgenomen dat de afgelopen planperiode de concentraties van enkele verontreinigende stoffen (arseen en chlooretheen) op pompstation Laren licht zijn gestegen, maar dat de bestaande zuivering deze historische verontreinigingen goed kan verwijderen en dat de zuiveringsinspanning niet significant is toegenomen. Op andere locaties zijn de concentraties vergelijkbaar gebleven. Aangegeven is dat uitbreiding in de toekomst niet nodig lijkt en dat op de lange termijn de zuiveringsinspanning naar verwachting minder wordt als de historische verontreinigingen zijn gesaneerd.[253]

3.3.4 Oppervlaktewater winning

De oppervlaktewaterwinningen bij Andijk heeft innamepunten in het IJsselmeer. Het ingenomen water bij Andijk wordt volledig gevoed door water uit het stroomgebied van de Rijn. Risico's die samenhangen met de kwaliteit van het aangevoerde Rijnwater staan in het rivierdossier voor de Rijn. Het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 bevat milieukwaliteitseisen, waaraan het oppervlaktewater bij de waterinnamepunten moet voldoen. In de periode 2013 t/m 2015 zijn bij het meetpunt Andijk geen overschrijdingen van de milieukwaliteitseisen voorgekomen. Als het gaat om opkomende stoffen zijn er wel 37 stoffen die de signaleringswaarde overschrijden.[254] Voor de meeste van die stoffen is geen sprake van actuele risico's op structurele normoverschrijdingen van de drinkwaternorm van 1,0 µg/l. De stoffen zijn: medicijnresten, röntgencontrastmiddel, bestrijdingsmiddelen en industriechemicaliën.
Het drinkwaterbedrijf toetst de monitoringsdata aan de kwaliteitseisen. Indien een overschrijding naar verwachting langer dan 30 dagen duurt, dient het drinkwaterbedrijf bij de Minister van IenW een (tijdelijke) ontheffing van de desbetreffende kwaliteitseis aan te vragen. Voor Andijk is voor Trifluorazijnzuur (TFA) een ontheffing verleend in juli 2017. De problematiek rond TFA speelt op rivierniveau en wordt behandeld in het Rivierdossier Rijndelta.

3.4 Kwantiteit drinkwaterbronnen in Noord-Holland

De Noord-Hollandse gebiedsdossiers geven geen inzicht in de mate waarin de vergunde hoeveelheid te onttrekken grondwater ook daadwerkelijk onttrokken wordt. Het inzicht uit de gebiedsdossiers in Noord-Holland betreft alleen het vergunde debiet, zie Tabel 3.5.[255]

Tabel 3.5 – Vergunde debiet per winning (per jaar)

Naam winning	Debiet vergund	Drinkwaterbedrijf
Amsterdamse Waterleidingduinen	60 mln m3[256]	Waternet
Huizen	3,5 mln m3[257]	PWN
Laarderhoogt	2,1 mln m3[258]	PWN
Laren	2,0 mln m3[259]	Vitens
Loosdrecht	3,7 mln m3[260]	Vitens
Noordhollands Duinreservaat	51,5 mln m3[261]	PWN

[253] Provincie Noord-Holland (2020), Concept regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027, p. 24
[254] Rijkswaterstaat (2019), Gebiedsdossier Andijk, p. 32
[255] Dit is de hoeveelheid te onttrekken water waarvoor een vergunning is verleend:
[256] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen, p. 13
[257] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, p. 11
[258] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 10
[259] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 11
[260] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 12
[261] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 12

Vanuit de gebiedsdossiers is het niet mogelijk om in beeld te brengen of er ontwikkelingen / risico's zijn in het benutten van de vergunde wincapaciteit. Het gaat om een kwalitatieve inschatting of bij een volledige benutting er kwantiteitsproblemen zouden kunnen ontstaan, in het protocol toegelicht als 'beperkingen met het oog op natuur, optrekken van verzilt grondwater, voorkomen dat een bodemverontreiniging wordt aangetrokken of extreme fluctuaties van oppervlaktewater.'

Een andere manier om te kijken naar de kwantiteit van drinkwaterbronnen is om de verwachte drinkwatervraag in de provincie af te zetten tegen de verwachte productiecapaciteit van de drinkwaterbedrijven. Door het RIVM is in 2015 een verkenning gedaan naar de grondwatervoorraden voor drinkwater.[262] Figuur 3.6 laat zien dat in Noord-Holland een reservecapaciteit in 2040 aanwezig is bij de bestaande grond- en infiltratiewaterwinningen in de duinen. Dit zijn de 'groene' stippen. Voor het winnen van de extra capaciteit is geen vergunning verleend. Bij de overige winningen in Noord-Holland is geen reservecapaciteit (de grijze stippen).

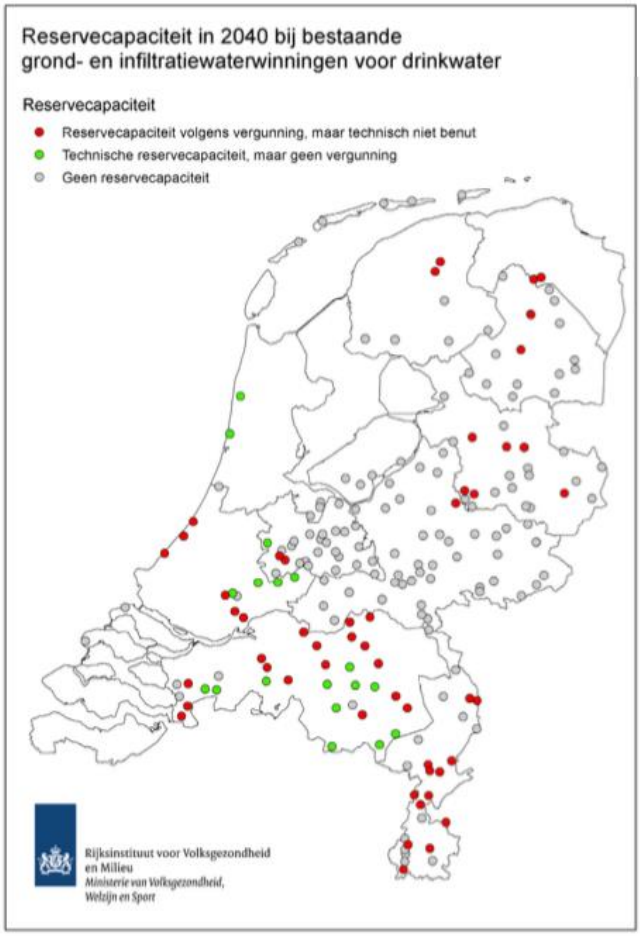

Figuur 3.6 Reservecapaciteit binnen en boven de vergunningsgrens bij bestaande grond- en infiltratiewaterwinningen op basis van informatie aangeleverd door drinkwaterbedrijven [263]

Het RIVM heeft de te verwachten drinkwatervraag in 2040 berekend bij een minimumscenario (Regional Communities - RC), een maximumscenario (Global Economy - GE) en een trendscenario. Met deze

[262] RIVM (2015), Scenario's drinkwatervraag 2040 en beschikbaarheid bronnen
[263] RIVM (2015), Scenario's drinkwatervraag 2040 en beschikbaarheid bronnen, p. 39

toekomstscenario's is inzicht gegeven in hoeverre er voldoende productiecapaciteit is om aan de te verwachte vraag te kunnen voldoen. De scenario's beschrijven mogelijke toekomstbeelden voor de drinkwatervraag, maar doen geen uitspraak over de waarschijnlijkheid dat een scenario uitkomt. In het maximumscenario (GE) is op landelijke schaal een toename van de drinkwatervraag met 30 procent te verwachten ten opzichte van het jaar 2010. In het minimumscenario (RC) is een afname van de drinkwatervraag met 15 procent te verwachten ten opzichte van het huidige niveau. Beide scenario's kunnen worden beschouwd als een onder- en bovengrens van te verwachten ontwikkelingen in de drinkwatervraag. Bij het trendscenario is de verwachting dat de drinkwatervraag een groei van 3 procent over de gehele periode (2010-2040) zal hebben.

In Tabel 3.6 zijn de drie scenario's voor de drinkwatervoorziening in Noord-Holland opgenomen.
Bij het minimumscenario (RC) is er bij alle drie de drinkwaterbedrijven een reserve aanwezig. Maar bij het trendscenario zijn er bij twee drinkwaterbedrijven tekorten en in het maximumscenario (GE) blijkt dat er in Noord-Holland een tekort optreedt bij alle drie de drinkwaterbedrijven.

Tabel 3.6 – Behoeftedekking 2040 drinkwaterbedrijven, reserve (+) of tekort (-) (hoeveelheden in mln m3/ jaar)[264]

Drinkwaterbedrijf	Trendscenario	RC-scenario	GE-scenario
Vitens – NH/ Utrecht	-6,4	20,6	-24,3
Waternet	6	14,5	-14,1
PWN	-1,4	30,8	-16,1

Naast de huidige productiecapaciteit kan aanvullende productiecapaciteit vanuit de reeds gereserveerde strategische voorraad zoet grondwater worden gerealiseerd. De provincie heeft buiten de bestaande drinkwaterwinningen geen strategische grondwatervoorraden aangewezen. De grondwatervoorraden in de huidige grondwaterbeschermingsgebieden in de duinen (Noordhollands Duinreservaat en Amsterdamse Leidingwaterduinen) hebben een calamiteitenfunctie.[265]

In het concept Regionaal Waterprogramma geeft de provincie aan dat drinkwaterbedrijven zoeken naar extra productiemogelijkheden. Mogelijk kan er meer water worden geproduceerd op de bestaande locaties, maar er wordt ook onderzoek gedaan naar nieuwe winningen. De winning van brak water wordt ook onderzocht. De provincie geeft aan te participeren in de onderzoeken van de drinkwaterbedrijven. Naast het winnen van extra water wordt er ook onderzoek gedaan naar opslag van water in de ondergrond. In de winter, wanneer de vraag naar drinkwater kleiner is kan water in de bodem worden opgeslagen dat vervolgens kan worden gebuikt in de zomer als de vraag groter is.[266]

[264] RIVM (2015), Scenario's drinkwatervraag 2040 en beschikbaarheid bronnen, p. 60
[265] RIVM (2015), Scenario's drinkwatervraag 2040 en beschikbaarheid bronnen, p. 25
[266] Provincie Noord-Holland (2020), Concept Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027, p. 24

3.5 Overzicht beoordelingen grondwaterwinningen

Resumerend is in Tabel 3.7 een overzicht gegeven van de verschillende beoordelingen die in Paragraaf 3.3 en 3.4 aan de orde zijn geweest. Dit overzicht heeft betrekking op de grondwaterwinningen.

Tabel 3.7 - Overzicht beoordelingen grondwaterwinningen (o.b.v. de gebiedsdossiers)

	Kwaliteit ruwwater	Kwaliteit toestromend grondwater	Zuiveringsinspanning
Gebiedsdossier Laren (2013)	probleem	probleem	risico
Gebiedsdossier Huizen (2013)	geen risico	risico	geen risico
Gebiedsdossier Loosdrecht (2013)	probleem	risico	probleem
Gebiedsdossier Laarderhoogt (2013)	risico	risico	geen risico
Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat (2014)	geen beoordeling	geen risico	geen risico
Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen (2014)	geen beoordeling	risico	geen risico

| 4 | Uitvoering

Dit hoofdstuk gaat in op de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen. De volgende vier paragrafen geven de hoofdlijnen weer van hetgeen in de interviews met medewerkers van de provincie en bij de bescherming van drinkwaterbronnen betrokken drinkwaterbedrijven, omgevingsdiensten en gemeenten, is gezegd. Het gaat hier om de reflecties van verschillende betrokkenen op de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen.

4.1 Regelgeving ten behoeve van drinkwater in de praktijk

In deze paragraaf is inzicht gegeven in de percepties van de partners op de uitvoering van de regels van de provincie ter bescherming van de drinkwaterbronnen. Het gaat om zowel milieuregels als om regels voor de ruimtelijke omgeving.

Bevinding 4.1

De winning in Loosdrecht lag tot 2002 in de provincie Utrecht en had naast een grondwaterbeschermingsgebied ook een boringsvrije zone. De provincie Noord-Holland heeft destijds deze (of een andere) vorm van bescherming niet opgenomen in de PMV. Het beschermingsniveau is daarmee niet gelijkgetrokken met het niveau van de andere winningen. In 2016 is besloten om (voor dat moment) geen aanpassingen door te voeren in de begrenzing van het beschermingsgebied, onder andere vanwege de onduidelijkheid over de toekomstige hoeveelheid te winnen water. Inmiddels (maart 2021) is meer duidelijkheid over de hoeveelheid te winnen water, maar een herberekening van de begrenzing heeft nog niet plaatsgevonden. De provincie wacht hiervoor eerst de aanpassing van de vergunning af.

Het belang van ruimtelijke bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden is door alle geïnterviewde partijen aangegeven. Er bestaan echter tegengestelde belangen tussen economische groei en leefbaarheid. Aandacht voor de bescherming van drinkwaterbronnen is volgens meerdere partijen niet altijd aanwezig bij het maken van nieuwe plannen. De zorgplichtbepaling voor drinkwater uit de Drinkwaterwet die geldt voor alle overheden, staat niet bij alle partijen op het netvlies.

Gemeenten in Noord-Holland hebben niet altijd de planologische bescherming van de grondwaterbeschermings-gebieden geregeld in de eigen bestemmingsplannen, door de provincie is dit ook niet verplicht gesteld. Meerdere gemeenten geven aan dat niet in alle gevallen de bescherming van de grondwaterbeschermingsgebieden goed is geborgd, omdat de gebieden niet aangegeven zijn op de kaart en ook in de tekst de restricties in het gebied niet zijn benoemd.

Burgers, gemeenten en bedrijven zijn niet altijd bekend met de regels die gelden in de beschermingsgebieden. In meerdere gesprekken is aangegeven dat de communicatie over de regels in deze gebieden beter kan. De bescherming van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening is provinciegrensoverschrijdend. De verschillen in regels en definities tussen afzonderlijke provincies draagt volgens drinkwaterbedrijven niet bij aan de bekendheid van de regels en de grondwaterbeschermingsgebieden.

Sinds de inwerkingtreding van de Omgevingsverordening (november 2020) zijn er ontheffingsmogelijkheden voor

o.a. WKO-systemen[267] in grondwaterbeschermingsgebieden. Volgens geïnterviewden is het een zorgpunt dat de voorwaarden waaronder een ontheffing verleend kan worden niet voldoende zijn ingekaderd, zo is bijvoorbeeld niet duidelijk wat onder een 'groot openbaar belang' wordt verstaan.

4.1.1 Beschermingsniveau winning Loosdrecht niet gelijkgetrokken met niveau andere winningen

In Nederland is de bescherming van grondwater bestemd voor drinkwater vastgelegd in de Wet Milieubeheer art. 1.2. Provincies kunnen rondom de winningen beschermingsgebieden aanwijzen en hier een nadere invulling aan geven. Hoewel de provincies in IPO-verband zoveel mogelijk gezamenlijk optrekken zijn er ook verschillende accenten per provincie. Soms zijn deze ingegeven vanuit geografische kenmerken, maar soms ook vanuit andere (politieke) keuzes. In eerste instantie was de situatie in de provincies behoorlijk vergelijkbaar, daarbij werd uitgegaan van een 25-jaars zone. Het aanhouden van een 25-jaars grens zou voldoende tijd geven voor de vervanging van een installatie. Inmiddels is verplaatsen van winningen veel moeilijker geworden, omdat Nederland veel voller is geworden. Bescherming om te blijven is steeds meer het uitgangspunt en vanwege de beleidsvrijheid van provincies ontstaat er divergentie in het beleid van de verschillende provincies.[268]

In de Watervisie en op de kaart bij de Omgevingsverordening zijn de beschermingsgebieden opgenomen, zie ook Hoofdstuk 2. De winning in Loosdrecht kent relatief gezien echter een kleiner grondwaterbeschermingsgebied ten opzichte van andere winningen in het Gooi, zie ook Kader 4.1 en Figuur 4.1. Het gelijktrekken van het beschermingsniveau is in het gebiedsdossier uit 2013 als mogelijke maatregel opgenomen.[269] De reden voor de verschillen in bescherming zoals in het kader beschreven, is dat de winning in Loosdrecht tot 2002 in de provincie Utrecht lag en naast een grondwaterbeschermingsgebied ook een boringsvrije zone kende. De provincie Noord-Holland heeft destijds deze (of een andere) vorm van bescherming niet opgenomen in de PMV en later de Omgevingsverordening.[270]

In 2016 heeft Vitens de provincie geadviseerd om voor dat moment geen aanpassingen door te voeren in de begrenzing van het beschermingsgebied, omdat er geen acuut probleem was, er nog geen duidelijkheid was over de toekomstige hoeveelheid te winnen water en het rekenmodel nog niet was opgeleverd. De herberekening zou op een later moment worden opgepakt. Op moment van schrijven (maart 2021) heeft een herberekening nog niet plaatsgevonden. De hoeveelheid water die gewonnen wordt is teruggebracht van 3,7 mln. m^3 per jaar naar 2 mln. m^3 per jaar, maar de onttrekkingsvergunning is hier nog niet op aangepast. De provincie geeft aan dat vanwege de kleinere hoeveelheid water die gewonnen wordt het gebied mogelijk kleiner wordt dan het nu is. De provincie wil de herberekening laten uitvoeren, na aanpassing van de vergunning.[271]

Kader 4.1 Bescherming winning Loosdrecht[272]

In het signaleringsdiagram van het gebiedsdossier Loosdrecht krijgt de planologische bescherming van de winning een score geel. Aangegeven is dat slechts een klein deel van het intrekgebied wordt beschermd. De 100-jaarszone ligt ver buiten de vigerende grondwaterbeschermingsgebieden. Ook is aangegeven dat dit op termijn mogelijk een risico vormt voor de bescherming van de winning. Het meeste grondwater komt uit het gebied ten oosten van de winning, tot aan de snelweg A27. Dit gebied bevat ook bebouwd gebied van Hilversum.

[267] Omgevingsverordening NH2020, artikel 4.37 spreek van Energietoevoeging en -onttrekking
[268] Gesprekken RIVM & drinkwaterbedrijf
[269] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loodrecht, p. 38
[270] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[271] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021 & Provincie Noord-Holland, e-mail, 31 maart 2021
[272] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loodrecht, pp. 35 en 38

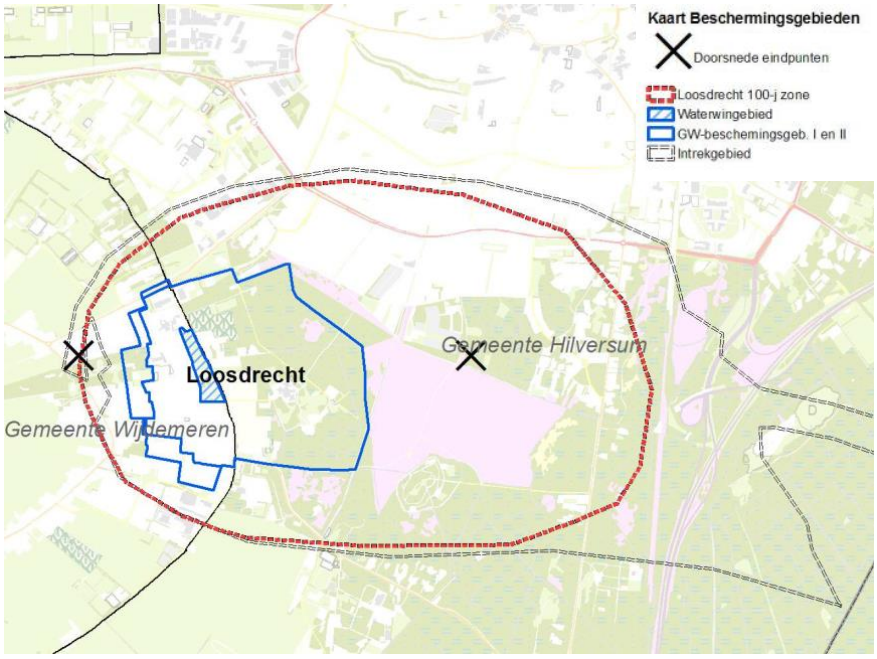

Figuur 4.1 - Ligging grondwaterbeschermingsgebied Loosdrecht ten opzichte van 100-jaarszone.[273]

4.1.2 Aandacht voor de bescherming van drinkwaterbronnen niet altijd aanwezig bij nieuwe plannen

In de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd met gemeenten, drinkwaterbedrijven en de omgevingsdiensten is het belang van ruimtelijke bescherming altijd genoemd. In de Drinkwaterwet is een algemene zorgplichtbepaling opgenomen voor alle overheden. De Drinkwaterwet legt bij overheden de zorg neer voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening (artikel 2). Voor drinkwaterbedrijven zelf staat in de Drinkwaterwet (artikel 3) dat zij moeten zorgen voor een voldoende en duurzame uitvoering van de drinkwatervoorziening.[274] Uit een inventarisatie van het RIVM onder gemeenten en waterschappen naar de bekendheid en invulling van de zorgplicht bleek dat deze zorgplicht nauwelijks bekend is. Voor gemeenten en waterschappen is het volgens het RIVM moeilijk en abstract om met de zorgplicht rekening te houden.[275] Kader 4.2 geeft een nadere toelichting op de achtergrond van de zorgplicht. De zorgplicht voor overheden houdt in dat zij bij de uitoefening van hun bevoegdheden het drinkwaterbelang zwaar moeten laten meewegen en daarmee een bijdrage leveren aan het veiligstellen van de openbare drinkwatervoorziening. De zorgplicht voor drinkwater beperkt zich niet tot de bescherming van drinkwaterbronnen, maar gaat ook over de infrastructuur die nodig is voor drinkwater. In ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening gehouden worden met de veiligstelling van ondergrondse leidingen en gevolgen van de ontwikkeling daarvoor. Door het drinkwaterbedrijf al bij de planvorming, dus vroegtijdig, te betrekken, kan bijvoorbeeld voorkomen worden dat een uitbreiding van een stal bovenop een transportleiding komt.[276]

Kader 4.2 – Zorgplicht[277]

De Drinkwaterwet legt niet precies vast wat bij de zorgplicht van de verschillende partijen wordt verwacht. Naast concrete wettelijke voorschriften kunnen overheden zelf kiezen op welke manier zij invulling geven aan de zorgplicht. Mogelijke instrumenten zijn regels en de uitwerking daarvan in vergunningsvoorschriften. De zorgplicht is ook bedoeld voor situaties

[273] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loodrecht, p. 9
[274] Artikel 3 Drinkwaterwet
[275] Gesprek RIVM
[276] RIVM (2017), Zorgplicht Drinkwater, p. 10
[277] RIVM (2017), Zorgplicht Drinkwater

waarbij regels ontbreken. De zorgplicht krijgt dan vorm en inhoud door expliciet afwegingen te maken en gemotiveerd te kiezen voor een meer of minder vergaande invulling. Deze afweging kan bijvoorbeeld plaatsvinden in de ruimtelijke ordening, het waterbeheer, in het milieu-, landbouw-, en energiebeleid. Overheden hebben vooral met het ruimtelijk instrumentarium veel mogelijkheden om invulling te geven aan de zorgplicht. Algemeen geldt dat hoe eerder in de beleidscyclus de zorgplicht handen en voeten krijgt, hoe beter dit beleid ook daadwerkelijk kan worden uitgewerkt en uitgevoerd. Er is veel beoordelingsvrijheid over de toepassing ervan in een concrete situatie. Dit is gedaan om maatwerk mogelijk te maken. Voor meer informatie over de zorgplicht zie het informatieblad van het RIVM.

In de Omgevingsvisie is als hoofdambitie een balans tussen economische groei en leefbaarheid opgenomen, zie ook Hoofdstuk 2. De belangen voor het beschermen van de drinkwaterbronnen zijn vaak tegengesteld aan andere belangen, bijvoorbeeld op het gebied van energie, het ontwikkelen van woonwijken en bedrijfsterreinen of landbouw. In de gesprekken die de Rekenkamer gevoerd heeft is dit thema veelvuldig aan de orde geweest. Het kan hierbij gaan om verschillende belangen tussen overheden, zoals een gemeente en de provincie, maar ook tussen verschillende belangen die binnen de provincie spelen. De provincie geeft aan dat bij ‘nieuwe ontwikkelingen de effecten op de ondergrond worden meegenomen’.[278] Het RIVM geeft aan dat de bescherming van de waterkwaliteit met het oog op drinkwaterwinning niet altijd wordt meegenomen in ruimtelijke plannen. Een manier om waterbelangen mee te wegen in ruimtelijke plannen is de Watertoets, zie Kader 4.3.

Kader 4.3 – Watertoets[279]

De Watertoets is het instrument waarmee waterbelangen expliciet worden meegewogen in ruimtelijke plannen en moet gezien worden als een proces dat de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan en de waterbeheerders met elkaar in gesprek brengt. Een integraal onderdeel van de Watertoets is de bescherming van de waterkwaliteit met het oog op drinkwaterwinning. Het RIVM geeft hierover aan dat dit in de praktijk echter nog niet altijd zo toegepast wordt en dat vaak alleen getoetst wordt op kwantitatieve aspecten. Met de komende Omgevingswet wordt het belang van de Watertoets volgens het RIVM iets versterkt. In ruimtelijke plannen moet dan namelijk ook inhoudelijk rekening gehouden worden met de gevolgen voor het beheer van watersystemen (kwantiteit én kwaliteit).

In een gesprek met een drinkwaterbedrijf is benoemd dat ook de verschillende afdelingen binnen de provincie andere agenda’s kunnen hebben, wat om zorg en aandacht vraagt.

> “Binnen de provincie zijn ook verschillende belangen en verantwoordelijkheden, daarbij kan het de vraag zijn welke gedeputeerde dan gelijk krijgt en welk dossier wordt dan prioritair? Er kunnen conflicterende belangen zijn in een gebied met zowel een drinkwaterbron, als natuur, recreatie en economie (wonen en bedrijven). Welke weging vindt op basis van welke argumenten plaats tussen de verschillende belangen en doelen van de provincie?“ - Drinkwaterbedrijf

Uit de gesprekken met een drinkwaterbedrijf, de omgevingsdienst en een gemeente blijkt dat er beperkt aandacht is voor de bescherming van drinkwaterbronnen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

> “In Noord-Holland zijn water en drinkwaterbronnen geen sturend mechanisme bij planvorming, maar dat is momenteel wel wat aan het veranderen, bijvoorbeeld met de NOVI (Nationale Omgevingsvisie) en het Deltaprogramma 2021: waterbeschikbaarheid wordt meer sturend. [...] De maatschappelijk kosten van water zijn niet leidend maar volgend. […] er is onvoldoende aandacht

[278] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[279] RIVM (2017), Zorgplicht Drinkwater, p. 7

voor de bescherming van drinkwaterbronnen als nieuwe ruimtelijke activiteiten worden ontwikkeld." - Drinkwaterbedrijf

"Er is een politieke afweging gemaakt om te bouwen en […] om een ruimtelijke ontwikkeling toe te staan in een grondwaterbeschermingsgebied met de bijbehorende risico's. Het probleem is ook dat er nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in de grondwaterbeschermingsgebieden in Noord-Holland zijn. In de toelichting van de zevende tranche van de PMV staat beschreven dat het niet wenselijk is dat er grootschalige woningbouw en bedrijventerreinen in een grondwaterbeschermingsgebied worden aangelegd. Ook al was in de zevende tranche van de PMV geen expliciet verbod op een activiteit in een beschermingszone opgenomen, wel was duidelijk vastgelegd dat als een activiteit risico's voor de kwaliteit van het grondwater met zich meebrengt dat die activiteit niet uitgevoerd mag worden." - OD NZKG

Een aanzienlijk deel van het grondwaterbeschermingsgebied in de duinen is een gebied wat goed ruimtelijk is beschermd, omdat het een Natura 2000 gebied is.[280] Eén gemeente heeft aangegeven dat het bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in het grondwaterbeschermingsgebied in de duinen vooral contact heeft met het drinkwaterbedrijf en niet zozeer met de provincie.

"Bij twee grote nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in de duinen heeft de gemeente nauw contact met een drinkwaterbedrijf. Doordat de lijnen met het drinkwaterbedrijf kort zijn komt die het eerst in beeld bij ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie zal denken dat als een drinkwaterbedrijf betrokken is het dan wel goed geregeld is. De provincie Noord-Holland heeft wel een rol, in het goedkeuren van de bestemmingsplannen. Waarom drinkwaterbedrijven in plaats van de provincie worden betrokken in ruimtelijke ontwikkelingen die het duingebied aangaan? Het zal waarschijnlijk zo gegroeid zijn." - Gemeente

4.1.3 Beschermingsgebieden niet altijd goed vastgelegd in gemeentelijke bestemmingsplannen

In gemeentelijke bestemmingsplannen kan desgewenst aandacht besteed worden aan de aanwezigheid van grondwaterbeschermingsgebieden. Zoals in Hoofdstuk 2 aangegeven is er in de provincie Noord-Holland geen verplichting om in bestemmingsplannen te verwijzen naar grondwaterbeschermingsgebieden of om deze gebieden op te nemen in de bestemmingsplannen. In de Omgevingsverordening zijn op dit punt ook geen aanvullende regels opgenomen, zoals een instructieregel die gemeenten verplicht om de contouren van grondwaterbeschermingsgebieden over te nemen in hun bestemmingsplannen.[281] De provincie geeft aan dat als het Digitaal Stelsel Omgevingswet in de toekomst goed werkt, gemeenten en burgers bij het klikken op een locatie zien of deze in een grondwaterbeschermingsgebied ligt en wat de daarbij geldende regels en beperkingen zijn.[282] Gemeenten moeten de Omgevingsverordening volgen, waardoor volgens de provincie voldoende bescherming wordt geboden. Sommige gemeenten hebben de gebieden in de bestemmingsplannen opgenomen, terwijl andere gemeenten dit niet gedaan hebben.[283]

In de gebiedsdossiers staat dat in meerdere gemeentelijke bestemmingsplannen de grenzen van het grondwaterbeschermingsgebied niet ingetekend zijn op kaart. De planologische bescherming wordt als voldoende geclassificeerd in de gebiedsdossiers wanneer in de bestemmingsplannen van gemeenten de grenzen van het

[280] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 31
[281] Provincie Noord-Holland (2019), Omgevingsverordening
[282] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021
[283] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

grondwaterbeschermingsgebied zijn ingetekend op de kaart. Daarnaast wordt in de beoordeling meegenomen in hoeverre in de toelichting en voorschriften (regels) bij de plannen aandacht wordt besteed aan de geldende beleidsregels omtrent waterwinning voor drinkwater en de beschermingsgebieden. In Tabel 4.1 is aangegeven hoe de planologische bescherming in de gebiedsdossiers is beoordeeld.

Tabel 4.1 – De risico analyse van het grondwaterbeschermingsgebied bij planologische bescherming[284]

Naam winning	risico	aandachtspunten
Amsterdamse Waterleidingduinen	Rood[285]	Uniform vastleggen belang van grondwaterbeschermingsgebieden in bestemmingsplannen, volgend op overleg met gemeenten over de wijze waarop het op dit moment gebeurt.
Huizen	Geel[286]	Beschermingsgebieden zijn niet ingetekend op kaarten bestemmingsplannen.
Laarderhoogt	Geel[287]	Beschermingsgebieden zijn niet ingetekend op enkele kaarten bestemmingsplannen.
Laren	Geel[288]	Bestemmingsplannen onvoldoende (kaart en tekst) of onduidelijk (Laren), goed beschermd met grondwaterbeschermingsgebied II
Loosdrecht	Geel[289]	Beschermingsgebieden zijn ingetekend op de kaart.
Noordhollands Duinreservaat	Rood[290]	In meerdere bestemmingsplannen zijn de grondwaterbeschermingsgebieden niet aangegeven en zijn de restricties in deze gebieden niet expliciet benoemd.

In gesprekken met drie gemeenten is aangeven dat in niet alle gevallen de bescherming van de grondwater-beschermingsgebieden goed is geborgd, omdat de gebieden niet aangegeven zijn op de kaart en ook in de tekst zijn de restricties in het gebied niet benoemd.

> "Dit is en belangrijk punt! Als de grondwaterbeschermingsgebieden in de bestemmingplannen op de kaart zijn getekend dan worden de belangen voor de bescherming van de waterbronnen goed geborgd. […] Maar dat is niet geregeld." - Gemeente

> "In de bestemmingsplannen van de gemeente staat niets over het grondwaterbeschermings-gebied. Een jaar of vijf terug heeft de gemeente aangegeven in een overleg met de provincie (gebiedsgesprek) dat men meer duidelijkheid zou willen over de regels: hoe het grondwater-beschermingsgebied in de bestemmingsplannen zou moeten worden opgenomen. De provincie heeft die actie niet opgevolgd." - Gemeente

In diezelfde gesprekken met gemeenten is ook benoemd door één gemeente dat indien er een ontwikkeling is in het grondwaterbeschermingsgebied er wel naar wordt gehandeld.

[284] Gebiedsdossiers Noord-Holland
[285] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen, p. 5
[286] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen, pp. 5 en 29, de classificatie is "groen", maar in de tekst wordt "geel" genoemd dit is conform de beoordeling in de andere dossiers van Noord-Holland. De Rekenkamer heeft derhalve de kleur geel overgenomen.
[287] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt, p. 27
[288] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren, p. 5
[289] Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht, p. 5
[290] Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, p. 5

4.1.4 Provinciale regels niet altijd bekend bij gemeenten, bedrijven en bewoners

In meerdere gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd is aangegeven dat de provinciale regels voor de grondwaterbeschermingsgebieden niet altijd bekend zijn bij gemeenten, bedrijven en bewoners van deze gebieden.[291] Dit beeld komt overeen met uitkomsten uit de gebiedsschouwen in de provincie, zie ook Paragraaf 4.4.4. Burgers, bedrijven en het bevoegd gezag zijn onbekend met welke invloed hun handelen kan hebben op de kwaliteit van het grondwater. Risico's van onbewust handelen kunnen zijn dat er geen inzicht is in de gevolgen van bedrijfsactiviteiten zoals lozingen, gebruik van gevaarlijke stoffen, bodemsystemen en het uitrijden van mest.[292] Een gevolg van het gebrek aan bekendheid van provinciale regels bij gemeenten is volgens het RIVM dat soms vergunningen worden verleend waarbij onvoldoende rekening is gehouden met de drinkwaterbelangen. Er ontstaat dan de noodzaak voor een reparatie-situatie, zoals het treffen van beheersmaatregelen of het maken van extra kosten.[293]

De gesproken drinkwaterbedrijven geven allemaal aan dat veel mensen zich er niet van bewust zijn dat zij wonen in een grondwaterbeschermingsgebied. Dat resulteert soms in kleine minder risicovolle activiteiten, maar soms ook in risicovolle bodemactiviteiten die een bedreiging kunnen vormen voor de drinkwatervoorziening, zoals de aanleg van illegale bodemenergiesystemen.[294]

De bekendheid van de provinciale grondwaterbeschermingsgebieden en regels verschilt binnen de gesproken Noord-Hollandse gemeenten per afdeling. Ambtenaren die goed zijn ingevoerd in de wet en regelgeving vinden de PMV (nu: Omgevingsverordening) duidelijk en hebben de regels paraat, zo is in twee gesprekken met gemeenten aangeven. Maar ook geeft één gemeente aan dat gemeenten sporadisch met de grondwater-beschermingsgebieden te maken hebben waardoor ze de regels en de locaties minder goed op hun netvlies hebben.

> "De meest effectieve manier is dat de provincie meer pro-actief gemeenten meegeeft welke acties er nodig zijn met prioritering en welke regels er zijn. Het zou mooi zijn als de provincie de kennis en de bekendheid met grondwaterwinningen bij gemeente gaat opfrissen. Regels rondom de grondwaterbeschermingsgebieden worden niet actief toegelicht of bewaakt door de provincie en daarom moet de gemeente zelf actief gaan zoeken. Gemeenten hebben een zetje nodig. Het zou een goed idee zijn om de waterwingebieden op nemen in de KLIC (Kabels en Leidingen Informatie Centrum). Bij graven in de grond voorkomt dit KLIC systeem dat je kabels of leidingen raakt. Dit systeem raadpleeg je meestal pas kort voor de uitvoering maar het zou wel een extra check kunnen zijn of er een drinkwaterwingebied is waar rekening mee moet worden gehouden." - Gemeente

De bekendheid van grondwaterbeschermingsgebieden en de provinciale regelgeving hangt volgens het RIVM mede af van hoe actief een provincie is in het vergroten ervan.[295] In een interview met een drinkwaterbedrijf is aangegeven dat drinkwaterbedrijven zich meer in kunnen zetten op het actief uitdragen van het belang van een schone bron voor drinkwater. Een campagne samen met de provincie, waarin bijvoorbeeld het IJsselmeer als

[291] Gesprekken RIVM, OD NZKG en gemeenten (2x)
[292] OD NZKG (2017), Gebiedsschouw het Gooi en Loosdrecht, p. 4
[293] Gesprek RIVM
[294] Drinkwaterbedrijf
[295] Gesprek RIVM

belangrijke bron van schoon drinkwater wordt benadrukt, zou volgens het drinkwaterbedrijf een belangrijke boodschap kunnen zijn.

> "Drinkwaterbedrijven vinden dat er echt winst is te behalen met bewustwording. Maak duidelijk aan het publiek en de bedrijven en bewoners dat er regels zijn en waarom dingen wel en niet mogen. Er kan veel beter gecommuniceerd worden. Er staan wel borden en er zijn vergunningen en meldingen […], maar er kan sterker op communicatie gestuurd worden door de provincie in samenwerking met de omgevingsdiensten. Wij hadden, als drinkwaterbedrijf, zelf ook meer kunnen doen. Drinkwaterbedrijven vinden dat het niet goed duidelijk is waarvoor de provincie verantwoordelijk is en daarom weten ze ook niet goed waarop ze de provincie mogen en kunnen aanspreken. De provincie is reactief." - Drinkwaterbedrijf

Ook ziet een drinkwaterbedrijf een sturende rol voor de provincie als het gaat over de bekendheid van regels.

> "Er ligt een rol voor de provincie om te werken aan het toenemen van de bekendheid van provinciale regels. Uiteindelijk gaat het erom dat de regelgeving overgenomen moet worden. Als dat niet gebeurt, staan daar geen sancties op. De urgentie is voor gemeenten blijkbaar niet groot genoeg. De provincie zou hierop kunnen sturen. Als in meer documenten de beschermings-gebieden en de regels worden benoemd dan wordt de kans groter dat gemeenten, bedrijven of bewoners deze regels tegenkomen." - Drinkwaterbedrijf

De provincie geeft door middel van borden en de website bekendheid aan de aanwezigheid, de kwetsbaarheid en betekenis van grondwaterbeschermingsgebieden.[296] Twee gemeenten geven aan dat er wel borden staan bij een grondwaterbeschermingsgebied, maar dat is het dan ook. Er is, zo zeggen die gemeenten, winst te behalen om meer gericht te communiceren naar burgers.

> "Gemeenten, waterbedrijven en drinkwaterbedrijven trekken niet samen op richting bewoners rondom het communiceren over de kwetsbaarheid van een grondwaterbeschermingsgebied. Bij bewoners die nieuw in een wijk komen wonen is nog echt winst te behalen. Zo kunnen bewoners geattendeerd worden op bestrijdingsmiddelen die een gevaar zijn in de buurt van drinkwater-bronnen." - Gemeente

De OD NZKG geeft aan dat de voorlichting voor burgers, instanties en andere overheden, en digitale verwijzingen naar de website van de OD NZKG beter kunnen. Volgens de OD NZKG is de consequentie bijvoorbeeld dat bewoners in nieuw ontwikkelde woonwijken soms grondwater gebruiken in de tuin. Door gerichte voorlichting aan inwoners in een grondwaterbeschermingsgebied wordt pas duidelijk voor burgers dat ze op een bron van kraanwater leven en welke risico's dat met zich meebrengt. OD NZKG is bezig met het uitvoeren van een interventiekompas.[297] Hierdoor wordt de urgentie en bekendheid bij burgers groter. Alle boorbedrijven, zowel de gecertificeerde als de niet-gecertificeerde bedrijven, zullen dit jaar door OD NZKG geïnformeerd worden over de regels voor sonderingen[298] en heipalen in het grondwaterbeschermingsgebied.

---

[296] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview 6 juli 2020

[297] Het interventiekompas is een instrument dat inzicht in het gedrag van de doelgroep geeft en handvatten biedt voor een (gedrags-)interventie. Bron: CCV (2021), www.hetccv.nl

[298] Het uitvoeren van een sondering, als begrip uit de grondmechanica, is het bepalen van het draagvermogen van de grond door een staaf met kegelvormige punt, de sondeerconus, in de grond te drukken en daarbij de mechanische weerstand van de grond te meten. Bij de meeste sonderingen wordt ook plaatselijke wrijving gemeten, de wrijving tussen de conus en de grond. In

> "De grootste winst is te behalen door […] meer aan de voorkant in te zetten op voorlichting. Een duidelijk interventie richting de burgers bij het ontwikkelen van de nieuwe woonwijk in het grondwaterbeschermingsgebied. Bij de koop of huur van een woning kan direct worden aangegeven dat er niet geboord kan worden. Dus niet 'end of pipe' willen corrigeren." - OD NZKG

4.1.5 Verschillen in regels tussen provincies

Drinkwaterbedrijven winnen het water soms in meerdere provincies en hebben dan te maken met verschillend beschermingsbeleid. In Noord-Holland is in beperkte mate sprake van interprovinciale leveringen van drinkwater. Het gaat om relatief kleine hoeveelheden. De voor dit onderzoek gesproken drinkwaterbedrijven zouden graag zien dat de bescherming meer landelijk wordt geregeld, zodat de diversiteit in de drinkwaterregelgeving verdwijnt en er meer duidelijkheid komt over de regels. Op basis van de kwetsbaarheid van specifieke winningen kunnen er nog steeds regionale verschillen zijn. Dit gebeurt dan echter niet op basis van provinciegrenzen. Op ambtelijk niveau wordt in IPO- en Vewin-verband gesproken over een gezamenlijke grondslag voor het beschermingsbeleid, maar veranderingen in het beleid zijn volgens de drinkwaterbedrijven lastig te bewerkstelligen. In tegenstelling tot andere provincies worden er in de provincie Noord-Holland geen samenwerkingsovereenkomsten gesloten met drinkwaterbedrijven.

Uniformiteit in drinkwaterregelgeving is een streven, maar omgevingsverordeningen moeten door twaalf verschillende PS'en worden vastgesteld. Dit leidt tot een ander beschermingsbeleid per provincie. De provincie Noord-Holland geeft aan dat geprobeerd wordt om tot uniformiteit te komen, maar dat provincies ook eigen bestuurlijke keuzes moeten maken. De dynamiek is per provincie anders, maar de aankomende Omgevingswet is volgens de provincie juist een buitenkans om verordeningen en regelgeving meer te stroomlijnen.[299]

De provincie heeft ook in de nieuwe Omgevingsverordening gekozen om geen boringsvrije zone op te nemen. Volgens de provincie hanteert zij vrij grote beschermingsgebieden, maar houdt ze daarbij ruimte voor maatwerk.[300] In het gesprek met OD NZKG is aangegeven dat de boringsvrijezone niet is benoemd in de verordening, maar dat de huidige regels in Noord-Holland in feite een algemeen verbod voor werkzaamheden die risicovol zijn voor de bescherming van het grondwater behelzen. De beschermingsinstructies geven volgens de OD NZKG voldoende basis om goed te handhaven in het grondwaterbeschermingsgebied.

4.1.6 Ontheffingsmogelijkheid voor WKO systemen in grondwaterbeschermingsgebieden risicovol

In de Watervisie is opgenomen dat ervoor wordt gezorgd dat de ondergrond optimaal voor bodemenergie kan worden gebruikt waarbij het beleid in intensief gebruikte gebieden wordt afgestemd met gemeenten via lokale bodemenergieplannen. Als onderdeel van de energietransitie wordt warmte gewonnen in de ondergrond via bodemenergiesystemen. Het aanleggen van deze systemen heeft echter nadelige gevolgen voor de bodem als beschermende kleilagen beschadigen. Er wordt dan contact gemaakt tussen het maaiveld en het dieper gelegen grondwater. De geohydrologie (stroming van water in de ondergrond) verandert, waardoor het water sneller infiltreert en het gunstige effect van langzame bodempassage op het verbeteren van de waterkwaliteit minder is. Dit geldt met name als de ruimten rond de buizen niet goed worden afgedicht. Verstoringen van de geohydrologie kunnen gevolgen hebben waar op voorhand vaak geen goed zicht op is. Daar komt bij dat installaties soms niet meer gebruikt worden en onbeheerd in de grond achterblijven. Hoe meer systemen in beschermingsgebieden in

---

situaties waar het wenselijk is om de waterremmende werking van klei- en veenlagen te herstellen dienen deze kleine gaten, die door het sonderen zijn ontstaan, geheel of gedeeltelijk afgedicht te worden. Bron: Lankelma (2020), Wat is een sondering?

[299] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

[300] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

de grond zitten, hoe groter het risico voor de drinkwaterwinning. Maar ook één enkel systeem kan al problemen opleveren.[301] De afgelopen jaren is het aantal bodemenergiesystemen toegenomen. Voor het aanleggen van bodemenergiesystemen geldt afhankelijk van de omvang en het soort systeem een vergunnings- of meldingsplicht.[302]

In Noord-Holland was de toepassing van open en gesloten bodemenergie binnen het grondwaterbeschermings-gebied niet toegestaan in de PMV. Met de inwerkingtreding van de Omgevingsverordening per 17 november 2020 is de mogelijkheid voor een ontheffing opgenomen voor o.a. WKO-systemen, zoals ook Hoofdstuk 2 is beschreven. Twee drinkwaterbedrijven geven aan dat ze naar hun idee onvoldoende zijn betrokken bij het dossier aardwarmte. Hoewel dit niet wettelijk verplicht is, is dit wel een gemiste kans zo geven deze drinkwaterbedrijven aan. De OD NZKG heeft in het voortraject via een werkgroep voor de ontwikkeling van de Omgevingsverordening duidelijk aangegeven geen voorstander te zijn van een ontheffingsmogelijkheid voor WKO-systemen.

> "De situatie voor de omgevingsverordening was helder, er was een volledig verbod voor onttrekken van warmte en koude aan de bodem (de WKO systemen) en nu is er een afweging mogelijk voor ontheffing. Belangrijk is dat er een duidelijk kader komt voor die afweging, want het risico is dat met een lobby de begrippen van 'openbaar belang' alles kunnen betekenen. De deur staat niet open voor activiteiten in de grondwaterbeschermingsgebieden maar er is wel een opening gecreëerd." - OD NZKG

> "In Noord-Holland worden de drinkwaterbedrijven niet betrokken bij het dossier aardwarmte, terwijl in provinciaal beleid in principe aardwarmteprojecten kunnen voorkomen. Maar is het belang van drinkwater wel voldoende geborgd bij de exploitatie van aardwarmte? Waterbedrijven zetten daarbij wel vraagtekens. Eigenlijk wil je geen doorboringen in de aardlagen bij grondwater en drinkwaterbronnen, dit is echt een risico en dat willen drinkwaterbedrijven voorkomen." - Drinkwaterbedrijf

OD NZKG heeft een WKO experttool ontwikkeld om beter inzicht te geven in het functioneren van WKO-systemen. Met de WKO experttool wordt informatie van WKO-systemen verzameld om zo een aanvraag van een WKO-systeem automatisch op onderdelen te kunnen beoordelen. In november 2020 heeft de OD NZKG met deze experttool de jaarlijkse publieksprijs Handhaving en Toezicht gewonnen.[303] In de Omgevingsverordening is opgenomen dat drinkwaterbedrijven door GS in de gelegenheid worden gesteld om advies uit te brengen op de aanvraag tot ontheffing.

[301] Gesprek RIVM
[302] Drinkwaterplatform (2020), Bodemenergie vaak onder de radar, effect op drinkwaterwinning nog onduidelijk
[303] OD NZKG (2021), www.odnzkg.nl

4.2 Beïnvloedingsmogelijkheden provincie drinkwater(bronnen)

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de beïnvloedingsmogelijkheden van de provincie op het gebied van de toekomstige drinkwaterprijs en het drinkwater. Het doelbereik van de KRW doelen is in Hoofdstuk 3 aan de orde geweest.

Bevinding 4.2

Door toenemende droge periodes zal de waterkwantiteit in de toekomst onder druk komen te staan en neemt het risico op verzilting toe. De provincie kan hierin volgens een aantal betrokkenen meer pro-actief een rol vervullen.

De provincie heeft Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) grondwater niet als zodanig benoemd, maar heeft wel twee potentiele locaties direct als grondwaterbeschermingsgebied aangewezen. Daarnaast hebben de huidige grondwatervoorraden in de duingebieden een calamiteitenfunctie. Betrokken partijen geven aan dat de medewerking vanuit de provincie bij nieuwe locaties voor de winning van drinkwater goed is.

In de gesprekken die de Rekenkamer heeft gevoerd is een aantal potentiële verontreinigingen voor de drinkwatervoorziening in Noord-Holland besproken. Door het RIVM en drinkwaterbedrijven zijn zorgen geuit over de toename van verontreinigingen nabij drinkwaterwinningen. Hoewel de rol van de provincie op dit punt beperkt is kan de provincie onder andere via haar regierol op de gebiedsdossiers meer invloed uitoefenen.

4.2.1 Waterkwantiteit in periode van droogte

De droge zomers van 2018 en 2019 hebben duidelijk gemaakt dat de toekomstige beschikbaarheid van voldoende zoetwater geen vanzelfsprekendheid is. Zie ook de waterkwantiteit en toename van de watervraag in Hoofdstuk 3. Eén drinkwaterbedrijf geeft aan dat er vanuit de provincie meer zicht moet komen op de watervoorziening.

> "In de provincie Noord-Holland komt circa 90% van het water buiten het domein van de provincie[304] en daarom heeft het belang van drinkwaterbronnen geen top prioriteit. Maar het is wel belangrijk want het zijn wel essentiële bronnen. Het is te lang goed gegaan met de watervoorziening en daarom had het geen prioriteit. Zeeland stelt zich bijvoorbeeld veel actiever op vanwege de tekorten en vraagt aandacht voor de waterbronnen. In Noord-Holland zijn de tekorten onvoldoende bekend of bekend gemaakt. Daarom wordt het nu niet gevoeld als probleem of als een thema dat gaat knellen." – Drinkwaterbedrijf

De Waterwet[305] bevat een regeling voor de verdeling van water in tijden van watertekort. In het Waterbesluit[306] staat de rangorde van maatschappelijke en ecologische behoeften, die bij watertekorten of dreigende watertekorten bepalend is voor de verdeling van het beschikbare oppervlaktewater. Dit wordt de 'verdringingsreeks' genoemd en is van toepassing op alle oppervlaktewateren in Nederland en kan bij provinciale verordening (art. 2.9, lid 2 Waterwet) ook van toepassing worden verklaard voor grondwater. Zie ook Kader 4.4. Van deze laatste mogelijkheid is vooralsnog geen gebruik gemaakt in Noord-Holland. In de Watervisie is vastgelegd dat bij calamiteiten rond watertekorten het zoetwater zal worden verdeeld op basis van de

[304] Toelichting Rekenkamer: In Noord-Holland komt bij Andijk het water uit het IJsselmeer en dat wordt voornamelijk gevoed uit de rivier de IJssel, die zijn water uit de rivier de Rijn krijgt. De toestroom van water komt van buiten de provincie.
[305] Artikel 2.9 Waterwet
[306] Artikel 2.1 Waterbesluit

verdringingsreeks.[307] Eén waterbedrijf geeft aan dat het belangrijk is om bij droogte meer vooraf te weten hoe de verdeling van grondwater wordt ingepland en een ander drinkwaterbedrijf heeft in het gesprek met de Rekenkamer de mogelijkheid om met een verdringingsreeks voor grondwater te werken genoemd.

> "Het IJsselmeer is de belangrijkste bron voor drinkwater (op de korte en de lange termijn), want er zijn weinig andere bronnen: Noord-Holland is verder omringd door zoutwater. De verwachting is dat het IJsselmeer onder de verschillende Deltascenario's voldoende water blijft leveren gros van de tijd. Het drinkwaterbedrijf onderzoekt wel of een interventie mogelijk is ter voorkoming van de situatie zoals in 2018 toen door de droogte en verzilting de drinkwaterkwaliteit in het gebied De Streek (ca. 200.000 inwoners) tijdelijk boven de norm op het gebied van zout was." - Drinkwaterbedrijf

> "Er is een idee ontstaan in deze landelijke discussie om ook een verdringingsreeks voor het grondwater te initiëren. Wie gaat nu echt over grondwater en wie mag welke hoeveelheden onttrekken? En hoe gaat dat dan met droogte. Belangrijk is dat er goed zicht is en blijft door de provincies op de onttrekkingen." - Drinkwaterbedrijf

Kader 4.4 – Verdringingsreeks

De provincie geeft aan dat er niet gewerkt wordt aan een verdringingsreeks voor grondwater en dat in de plaats daarvan er een landelijke studiegroep grondwater komt. Deze studiegroep krijgt de opdracht in kaart te brengen welke opgaven er liggen, te inventariseren welke inzet wordt gepleegd, te analyseren wat nodig is om te komen tot duurzame instandhouding van grondwatervoorraden en aanbevelingen te doen voor verbetering. Intussen wordt er via vergunningverlening op toegezien dat er geen uitputting, verzilting en verdroging optreedt.[308]

In het gebiedsdossier staat dat verzilting bij de oppervlaktewaterwinning Andijk een belangrijk risico is. Het onderwerp staat bovenaan op de agenda van het zoetwateroverleg, deze taak ligt primair bij Rijkswaterstaat.[309] De OD NZKG heeft in het interview met de Rekenkamer benadrukt dat de provincie Noord-Holland meer zijn rol kan pakken als het gaat om de gevolgen van droogte voor de grondwaterkwantiteit en verzilting.

> "In 2018 is er een gedoogverzoek van PWN geweest om 5 miljoen m^3 water extra te onttrekken uit de duinen, omdat het IJsselmeer door droge zomers verzilt raakt. Voor de waterkwaliteit en -kwantiteit is een bredere landelijke aanpak nodig en noodzakelijk. Een tekort aan schoon drinkwater zal in de toekomst vaker een knelpunt worden. Het zoutgehalte van oppervlaktewater

[307] Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021, p. 30
[308] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021
[309] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 6 juli 2020

> neemt toe door droogte. De klimaatverandering zal dat proces in de toekomst versnellen. De provincie Noord-Holland kan hier zijn rol pakken." - OD NZKG

De provincie heeft aangegeven dat bij de winningen in de duinen vooral het probleem van kwantiteit speelt. De provincie en de drinkwaterbedrijven dienen bij een verhoogde afname een afweging te maken tussen drinkwater en behoud van natuur. Daarnaast is er in de duinen sprake van rivierwater dat in de duinen wordt geïnfiltreerd, maar niet altijd aan de eisen voldoet en daarom bodemverontreiniging veroorzaakt. De provincie geeft aan dit proces te volgen en te onderzoeken in hoeverre er een risico is voor mens en natuur.[310]

4.2.2 ASV's niet als zodanig benoemd, grondwatervoorraden in duinen hebben calamiteitenfunctie

In het kader van de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) heeft het Rijk de provincies gevraagd om Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) grondwater voor de drinkwatervoorziening aan te wijzen en vast te leggen. De ASV-gebieden zijn reserveringsgebieden. De provincie Noord-Holland heeft geen ASV's benoemd. Indien de drinkwaterbedrijven met plannen komen, dan is de medewerking vanuit de provincie goed en wordt de bron indien mogelijk direct als beschermingsgebied aangewezen. In een rapportage van het RIVM, is opgenomen dat provincie Noord-Holland buiten de bestaande drinkwaterwinningen geen strategische grondwatervoorraden heeft aangewezen. De achtergrond voor het niet aanwijzen van de ASV's heeft volgens de provincie te maken met de beperkte beschikbaarheid aan zoet water. Potentiële bronnen voor drinkwatervoorziening zijn oppervlaktewater (Rijn en IJsselmeer, hier komt 90% van het Noord-Hollandse drinkwater vandaan), zoet water en brak water. Daarnaast geeft de provincie aan dat rekening gehouden moet worden met andere belangen zoals duurzame energie. Op dit moment (maart 2021) zijn er twee grondwaterbeschermingsgebieden aangewezen waar mogelijk water gewonnen/opgeslagen gaat worden. Het gaat om de brakwaterwinning in de Horstermeerpolder en een ASR (aquifer storage and recovery) in Hoorn. Afhankelijk van de uitkomsten van onderzoek en het al dan niet in productie nemen van deze locaties blijft de status van grondwaterbeschermingsgebied al dan niet behouden. De grondwatervoorraden in de huidige grondwaterbeschermingsgebieden in de duinen (zoals het Noordhollands Duinreservaat) hebben een calamiteitenfunctie.[311]

> "De ASV's staan niet heel erg op de agenda in de provincie Noord-Holland, […] De provincie Noord-Holland heeft besloten om geen ASV's te benoemen, maar indien mogelijk de bronnen gelijk als een grondwaterbeschermingsgebied aan te wijzen. In provincie Noord-Holland is men enthousiast wat betreft onderzoek en bescherming nieuwe bronnen." - Drinkwaterbedrijf

> "De provincie Noord-Holland is afwachtend bij ASV. Drinkwaterbedrijven zijn aan zet om nieuwe locaties voor drinkwater aan te wijzen aan de provincie. Maar zodra een waterbedrijf een locatie signaleert dan heeft het drinkwaterbedrijf aan de provincie een goede partij. Een aanbeveling voor de ASV is, de rolvastheid zien als een basis en vanuit daar samenwerken." - Drinkwaterbedrijf

In het concept regionale Waterprogramma wordt aandacht besteed aan het ontwikkelen van nieuwe winningen, zie ook Hoofdstuk 2. Omdat de hoeveelheid zoet water in Noord-Holland beperkt is, wordt daarbij gekeken naar de winning van brak water, zoals door Waternet in de Horstermeerpolder, en door PWN in de Haarlemmermeer. De provincie participeert in deze onderzoeken vanwege het innovatieve karakter en de betekenis voor het grondwaterbeleid.[312]

---

[310] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 6 juli 2020
[311] RIVM (2015), Scenario's drinkwatervraag 2040 en beschikbaarheid bronnen, p. 25
[312] Provincie Noord-Holland (2020), Concept Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027, p. 24

4.2.3 Risico's drinkwaterwinning door verontreinigingen grondwater

In gesprekken met twee drinkwaterbedrijven is aangegeven dat de zuiveringsinspanningen onder druk staan. De oorzaken zijn verzilting, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en lozingen van bedrijven. Het RIVM constateert dat er steeds meer zicht is op de kwetsbaarheid van winningen voor verontreiniging. Provincies kijken momenteel beter dan voorheen naar wat er gebeurt in een gebied en naar de kwetsbaarheid van hun winningen. Als er een verontreiniging in een waterwinning terecht komt lukt het nauwelijks meer om deze eruit te krijgen, deze verspreidt zich snel en het is kostbaar om te saneren.[313]

> "Bij de afweging over wat wel en niet kan telt het economisch belang vaak zwaar mee en dat gaat soms ten koste van de drinkwaterbelangen. Dat betekent soms grotere risico's op verontreiniging. Wat hierbij niet helpt is dat risico's voor drinkwater meestal niet acuut zijn en vaak gezien worden als iets abstracts." - RIVM

Opkomende stoffen zorgen vooral in oppervlaktewater voor problemen en kunnen leiden tot een tijdelijk inname stop. Voor veel opkomende stoffen is nog geen specifieke norm vastgesteld, maar deze zitten vaak wel in het water zo stelt een drinkwaterbedrijf.

> "Er worden hogere concentraties medicijnresten aangetroffen in het oppervlaktewater. De voorspelling is dat deze verontreinigingen ook de grondwaterwinningen gaan beïnvloeden. Het is voor drinkwaterbedrijven lastig te duiden hoe groot het probleem van medicijnresten is. Er zijn veel normen voor, maar er is meer onzekerheid hoe de concentraties zich in de toekomst gaan ontwikkelen." - Drinkwaterbedrijf

PFAS is een niet volledig genormeerde stoffengroep die veelvoorkomende toepassingen kent. De beleidsregel PFAS van de provincie Noord-Holland bevat een beoordelingskader en saneringsregels voor historische verontreiniging met PFAS en geeft inzicht aan partijen of bodemsanering nodig is.[314] PFAS zijn zogenaamde zeer zorgwekkende stoffen (ZZS) die een risico vormen voor de grondwaterkwaliteit op de korte en de langere termijn.[315] De omgevingsdiensten voeren in opdracht van de provincie Noord-Holland een inventarisatie uit naar de uitstoot van ZZS door bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is naar lucht en water in het kader van indirecte lozingen. De inventarisatie heeft betrekking op alle grondwaterbedreigende stoffen. Nog niet alle bedrijven hebben de gevraagde informatie aangeleverd.[316] Door het ontbreken van een volledig beeld van bedrijven die ZZS uitstoten ontstaat een potentieel risico voor het grondwater. Bij de risico's voor de drinkwaterwinningen door gewasbeschermende stoffen pakt de provincie volgens een drinkwaterbedrijf haar rol in werkgroepen om daar het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw te inventariseren. Eén drinkwaterbedrijf geeft aan dat de rol van de provincie beperkt is maar via de gebiedsdossiers heeft de provincie regie mogelijkheden. In de gebiedsdossiers staan maatregelen om de inventarisatie van bedrijven op te zetten, zodat handhaving van milieuregelgeving nabij de winning kan worden geïntensiveerd. De provincie geeft aan ook via deelname aan het Landbouwportaal Noord-Holland een bijdrage te leveren aan het stimuleren van agrariërs om bovenwettelijke maatregelen te nemen die emissie van grondwaterbeschermingsmiddelen naar het grond- en oppervlaktewater verminderen.[317]

---

[313] Gesprek RIVM
[314] Provincie Noord-Holland (2019), Beleidsregel PFAS
[315] Drinkwaterplatform (2020), www.drinkwaterplatform.nl
[316] OD NZKG (2020), Jaarverslag 2019, p. 20
[317] Provincie Noord-Holland, feitelijk wederhoor, 22 maart 2021 & Landbouwportaal Noord-Holland (2021), www.landbouwportaalnoordholland.nl

> “De toename van geneesmiddelen door de vergrijzing is een belangrijk aandachtspunt voor drinkwaterbedrijven […]. De rol van de provincie is beperkt maar is wel belegd in het sturen op de gebiedsdossiers voor de grondwaterwinningen.“ - Drinkwaterbedrijf

> “Bedrijven die ZZS uitstoten nabij een grondwaterbeschermingsgebied zijn een potentieel risico voor de drinkwaterwinning. Op dit moment is het beeld nog niet volledig of er bedrijven binnen of nabij een grondwaterbeschermingsgebied liggen die ZZS uitstoten.” - OD NZKG

Een belangrijk aspect dat in de gesprekken met drinkwaterbedrijven en de omgevingsdienst aan de orde is geweest zijn de directe en indirecte factoren die van invloed zijn op de waterkwaliteit van de drinkwaterbronnen. Zoals ook al eerder aangegeven maken drinkwaterbronnen onderdeel uit van het gehele watersysteem en er zijn meerdere partijen die verschillende taken en bevoegdheden hebben bij het beheer van dit systeem, zie ook Figuur 4.2. Inmiddels is ook bekend dat in grondwater (opkomende) stoffen worden aangetroffen. Drinkwaterbedrijven investeren daarom ook in de uitbreiding van de monitorings- en zuiveringscapaciteit.[318]

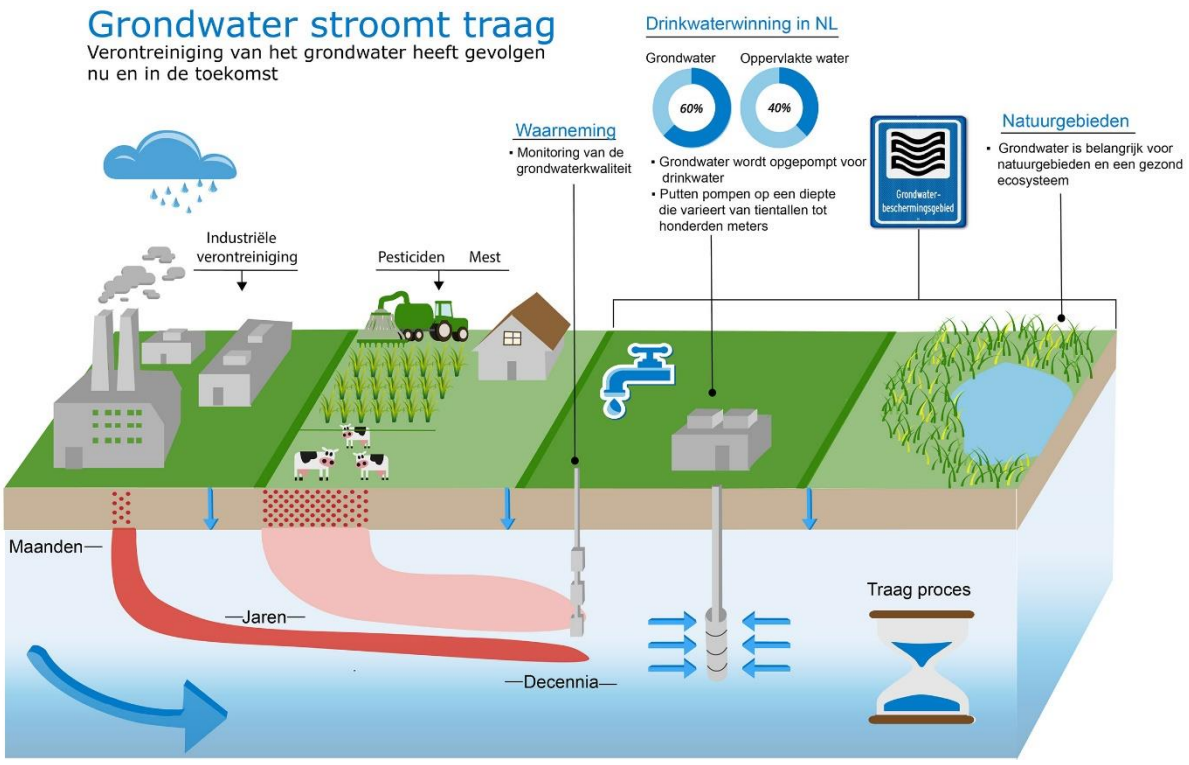

Figuur 4.2 De gevolgen van verontreiniging van grondwater.[319]

4.3 Gebiedsaanpak en samenwerking

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de aanpak van de provincie Noord-Holland in de specifieke grondwaterbeschermingsgebieden. De reflecties van de verschillende partners worden daarbij in beeld gebracht.

[318] Gesprek RIVM
[319] RIVM (2020), Landelijk meetnet grondwaterkwaliteit

Bevinding 4.3

De drinkwaterbedrijven en de provincie weten elkaar te vinden, maar de drinkwaterbedrijven geven aan dat het overleg frequenter kan en er behoefte is aan meer samenwerking. Vanuit de OD NZKG is aangegeven dat het contact en de samenwerking tussen de provincie en de omgevingsdienst goed verloopt. Een drinkwaterbedrijf geeft aan dat de provincie relatief weinig capaciteit heeft in vergelijking met bijvoorbeeld de provincie Utrecht.

De gebiedsdossiers van de grondwaterwinningen in Noord-Holland zijn sinds 2013 / 2014 niet meer geactualiseerd en volgens meerdere betrokken partners zijn de dossiers verouderd. De provincie pakt volgens de betrokken partners haar regierol bij het actualiseren van de gebiedsdossiers niet op. Gebiedsgesprekken zijn in de afgelopen vier jaar niet gehouden en de voortgang van de maatregelen is niet goed bewaakt.

In het Gooi is naast de gebiedsdossiers ook een gebiedsgerichte aanpak voor historische verontreiniging waarin de provincie, waterbedrijven en gemeenten gezamenlijk optrekken. Deze aanpak wordt door alle betrokken partijen positief beoordeeld, maar wel signaleren verschillende partijen dat de aanpak niet gericht is op de preventieve maatregelen uit de gebiedsdossiers die nieuwe verontreinigen dienen te voorkomen.

4.3.1 Contacten zijn goed, maar behoefte aan frequenter overleg en meer samenwerking

Geïnterviewden geven aan dat de contacten met de provincie goed zijn, maar niet frequent. De drie drinkwaterbedrijven geven aan dat ze elkaar over en weer goed weten te vinden en dat de sfeer goed is. Vitens, PWN en Waternet trekken veel samen op richting de provincie. De provincie stimuleert dit ook. Dat de drinkwaterbedrijven samen optrekken heeft voor de provincie voordelen. Twee drinkwaterbedrijven geven aan dat er behoefte is aan meer samenwerking bij het opstellen van beleidsnotities. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie bijvoorbeeld hebben twee drinkwaterbedrijven het contact met de provincie gemist. De drinkwaterbedrijven kunnen een zienswijze geven maar waren graag meer aan de voorkant bij het ontwikkelen van de Omgevingsvisie betrokken geweest. Tegelijkertijd geven twee drinkwaterbedrijven aan dat de bezetting bij de provincie beperkt is en daardoor kwetsbaar. In vergelijking met de provincie Utrecht heeft de provincie Noord-Holland volgens een drinkwaterbedrijf relatief weinig FTE beschikbaar voor de bescherming van drinkwaterbronnen. In 2020 is door de provincie Noord-Holland het initiatief genomen om een drinkwater-werkgroep (naar model van de provincie Utrecht) te initiëren. In de werkgroep zullen de drinkwaterbedrijven en de provincie deelnemen met als doel informatie uitwisselen en drinkwaterontwikkelingen bespreken. In de interviews met de drinkwaterbedrijven is aangegeven dat een systematische vergadercyclus wordt gemist waarin bijvoorbeeld meer inzicht kan worden verkregen in elkaars taken en waarin gesproken kan worden over de samenwerking en afstemming. Het voordeel van het beter inrichten van de overleggen is volgens de drinkwaterbedrijven dat de actiepunten niet geïsoleerd worden opgepakt en de opgave om de groeiende watervraag op te pakken in gezamenlijkheid gedaan kan worden. In de provincie Noord-Holland worden (nog) geen samenwerkingsovereenkomsten gesloten met drinkwaterbedrijven. De provincie overlegt en werkt samen met drinkwaterbedrijven meestal gekoppeld aan een specifiek dossier en op dossierbasis maakt de provincie afspraken met drinkwaterbedrijven.

> “Vanuit het drinkwaterbedrijf is er behoefte aan meer samenwerking en overleg met de provincie . Vooral wordt het contact gemist in het gezamenlijk optrekken bij de Omgevingsvisie. De provincie is meer op de achtergrond. Het team rondom drinkwaterbronnen zeer beperkt. Bij de provincie Utrecht is een stevige bezetting op dit dossier en er wordt meer gewerkt in werkgroepen.” - Drinkwaterbedrijf

> "De nadere uitwerking van de Omgevingsvisie voor drinkwater komt in een (regionaal) waterprogramma (planning eind 2020). Waterbedrijven worden daarbij pas in het eindstadium betrokken. […]. De doelstelling van drinkwaterbedrijven is o.a. water schoon houden en op dat aspect kan de provincie inniger samenwerken. Nu werkt men los van elkaar aan min of meer dezelfde dossiers. In Zuid-Holland is dit anders georganiseerd meer samenwerking en ook al samenwerking aan de voorkant." - Drinkwaterbedrijf

De OD NZKG geeft aan dat het contact en de samenwerking tussen de provincie en de omgevingsdienst goed verloopt. De provincie is betrokken bij de omgevingsdienst via het ontwikkelen van beleid rondom water en natuur.

4.3.2 Gebiedsdossiers grondwater verouderd en voortgang wordt niet bewaakt

Gebiedsdossiers zijn verouderd

In alle gesprekken met drie gemeenten, drie drinkwaterbedrijven en de OD NZKG is aangegeven dat de gebiedsdossiers in de provincie Noord-Holland verouderd zijn. Het proces van opstellen van de dossiers in 2013 en 2014 is goed gewaardeerd, zo is in twee gesprekken aangegeven door personen die destijds betrokken waren bij het opstellen van de gebiedsdossiers. De provincie heeft aangegeven dat de huidige gebiedsdossiers volgens haar nog actueel zijn en dat actualisering daarom niet per se om de zes jaar hoeft plaats te vinden (zie Paragraaf 2.1.6).[320]

> "In Loosdrecht is niet in beeld welke acties zouden moeten gaan lopen bij deze winning, en daar is wel behoefte aan." - Drinkwaterbedrijf

Voortgang maatregelen uitvoeringsprogramma's niet goed bewaakt

Na het vaststellen van de gebiedsdossiers zijn uitvoeringsprogramma's opgesteld.[321] De provincie heeft de regierol bij de gebiedsdossiers van grondwaterwinningen in de provincie. De voortgang van de uitvoering van de gebiedsdossiers moet actief worden bewaakt. Twee drinkwaterbedrijven en de OD NZKG vinden dat het proces rond de gebiedsdossiers veel te vrijblijvend is geregeld in Noord-Holland. Zo is bijvoorbeeld aangegeven dat de provincie de voortgang van de maatregelen niet bewaakt en weinig initiatief neemt om structureel over de gebiedsdossiers te spreken.

> "Het feit dat de provincie de regierol niet voldoende oppakt bij de gebiedsdossiers is een probleem." - OD NZKG

> "De gebiedsdossiers zijn nog zeker actueel, omdat er niks is gebeurd. Een medium waarin wordt bijgehouden hoe de winningen ervoor staan plus welke risico's er zijn en verholpen moeten worden (reactief en proactief) is noodzakelijk. Het beheer in de grondwaterbeschermingsgebieden zal zonder aandachtspunten uit de gebiedsdossiers meer een "Black box" worden. De gemeente treft maatregelen omdat het moet (bijv. vanuit de PMV) maar het effect en of het voldoende is, is dan minder bekend. Met een geactualiseerd gebiedsdossier ontstaat er een actuele bundeling van maatregelen met prioriteiten. Een gebiedsdossier is eigenlijk ook kennisuitwisseling." - Gemeente

[320] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek 6 juli 2020
[321] Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen, p. 8

In gebiedsdossiers zijn groslijsten opgenomen met mogelijke winningspecifieke maatregelen. Daarnaast is ook een groslijst opgenomen met 12 algemene maatregelen voor alle winningen in de provincie Noord-Holland. In Bijlage B is een tabel opgenomen met de top-5 maatregelen die relevant zijn voor de specifieke winning, zoals die zijn opgetekend in de gebiedsdossiers van het grondwater. In het gebiedsdossier is toegevoegd dat de prioritering en keuze van de maatregelen in het uitvoeringsprogramma zal plaatsvinden.

Gebiedsgesprekken zijn de afgelopen vier jaar niet gehouden
Om de voortgang van de actiepunten uit de gebiedsdossiers te bewaken worden gebiedsgesprekken georganiseerd. Het protocol gebiedsdossiers stelt dat een dergelijk voortgangsgesprek minimaal één keer per jaar met de betrokken partijen rondom de specifieke drinkwaterwinningen zou moeten plaatsvinden, zie ook Hoofdstuk 2.[322]

In Noord-Holland hebben dergelijke gebiedsgesprekken tussen de provincie, het drinkwaterbedrijf, de gemeente en het waterschap de afgelopen vier jaar niet plaats gevonden. De provincie heeft aangegeven dat het voornemen is om gebiedsgesprekken de aankomende periode op te pakken. De reden voor het ontbreken van dergelijke gesprekken was vooral dat de noodzaak er niet was, zo lichtte de provincie toe. De relevante acties en projecten liepen via de gebiedsschouwen en het Gebiedsbeheersplan het Gooi en er waren geen nieuwe ontwikkelingen.[323] Het is volgens het RIVM belangrijk om op regelmatige basis gebiedsgesprekken te houden. Het is goed om elkaar te kennen en elkaar te spreken, ook als het alleen maar is om te concluderen dat er weinig actie nodig is. De gesprekken zijn ook voor de provincies een kans om nieuwe ontwikkelingen, zoals de gevolgen van de Omgevingswet, onder de aandacht te brengen.[324]

> "Door het ontbreken van de gebiedsgesprekken is er geen druk om met de maatregelen aan de slag te gaan. Als de provincie een formele brief stuurt naar de gemeente dan zal er wel echt iets gebeuren, maar dat is nu niet het geval. De gemeente heeft behoefte aan een concrete actielijst met punten waarmee de gemeente kan bijdragen aan resultaat op het gebied van grondwaterbescherming. Nu is er geen duidelijkheid en geen bewustzijn aanwezig op dat punt. De gemeente heeft vastgelegd dat hemelwater in de berm wordt afgewaterd en dan neemt het hemelwater gewoon strooizout mee. Het beleid rondom hemelwater is ingericht op een doelmatige en efficiënte afvoer. Dit is precies tegenovergesteld aan de maatregel uit het gebiedsdossier. Indien de noodzaak er is om strooizout bij grondwaterbeschermingsgebieden via hemelwater af te koppelen en naar het riool te voeren dan moet de provincie duidelijke prioritering en bewustwording richting gemeenten initiëren. Het nationaal beleid is om riolen niet over te belasten dus bij lokale gemeenten is deze specifieke beleidsrichting rondom grondwaterbeschermings-gebieden niet bekend. En wordt dus ook niet zo opgepakt." - Gemeente

> "Op cruciale punten wordt zonder bestuurlijk mandaat te weinig voortgang geboekt. Aan de andere kant wordt ambtelijk soms veel effectiever gewerkt onder de radar, en daarmee wordt ook veel bereikt. Met een bestuurlijk mandaat is de afdwingbaarheid van acties en maatregelen veel minder kwetsbaar. Vanuit de provincie moet ingezet worden op een sterker uitvoeringsprogramma-management en de actiepunten moeten meer systematisch worden geagendeerd. Minimaal moeten jaarlijks alle partijen bij elkaar worden gebracht." - Drinkwaterbedrijf

[322] Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen
[323] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[324] Gesprek RIVM

Gebiedsdossier oppervlaktewater Andijk is actueel
Voor de oppervlaktewaterwinning Andijk staan in het gebiedsdossier uit 2019 (dat onder regie van Rijkswaterstaat is uitgevoerd) geen concrete actiepunten voor de provincie.[325]

4.3.3 Gebiedsgericht beheer in het Gooi functioneert goed, maar geen aandacht voor preventie

Het Gooi is als integraal beheergebied aangewezen, omdat het grondwater door industriële activiteiten uit het verleden verontreinigd is. Door de zandige ondergrond in deze regio verspreiden de verontreinigingen zich relatief eenvoudig en zijn deze in het diepe grondwater terecht gekomen. Omdat het lastig is om de verontreinigingen per geval aan te pakken is een gebiedsbeheerplan gemaakt, zie ook Hoofdstuk 2. De gebiedsaanpak bestaat uit een combinatie van het monitoren van de grondwaterkwaliteit en indien nodig het nemen van maatregelen. De belangrijkste maatregelen in het beheerplan het Gooi zijn het aanpakken van verontreinigingen die in elkaar overlopen. Daarnaast zijn de interceptiewinningen op dit moment de meest effectieve maatregelen om de verontreinigingen op tijd te onderscheppen.[326] De diffuse bronnen van verontreiniging, die niet eenduidig op een bepaalde plek zijn oorsprong hebben, worden in het gebiedsdossier beheerd en niet in het beheerplan het Gooi. Alle partijen die zijn geïnterviewd over het gebiedsbeheerplan zijn positief over de samenwerking en over de aanpak van de historische verontreinigingen, zie verder Hoofdstuk 2.

> "Er is een vaste structuur via de Samenwerkingsovereenkomst Gebiedsgericht Beheer 't Gooi (GBG), met regelmatig contact met het waterbedrijf en provincie rondom de winning in Laren. In het Gooi zijn meerdere historische verontreinigingen die gevolgen hebben voor het grondwater. Deze worden gezamenlijk beheerd en gemonitord via deze samenwerking. Extra maatregelen worden gezamenlijk onderzocht (en als nodig gezamenlijk uitgevoerd) om de drinkwaterwinning veilig te stellen. Die maatregelen worden in overleg bepaald met de provincie, waterbedrijf en gemeenten en zijn vastgelegd in het GBG het Gooi. Bodemverontreiniging is een bron van bedreiging voor de winning Laren. De maatregelen in het GBG komen niet uit het gebiedsdossier. Het GBG en de gebiedsdossiers zijn twee aparte sporen. Wel verwijzen beide sporen naar elkaar." - Gemeente

> "De aanleiding is historische verontreiniging, met als doel de verontreinigingen te saneren en de instroom van vervuild water te voorkomen. Dit platform functioneert goed en de lijnen zijn kort." - OD NZKG

In het gebiedsgericht beheer 't Gooi (GBG) worden geen stoffen afkomstig van diffuse bronnen beheerd (zoals bestrijdingsmiddelen, onttrekkingen en strooizout), die vallen onder de betreffende gebiedsdossiers. De meeste geïnterviewden geven aan dat ze zich wel zorgen maken over nieuwe knelpunten die ontstaan, zoals onkruidbestrijdingsmiddelen en illegale boringen. Die knelpunten vallen buiten de scope van het gebiedsgericht beheer, want in de beheerplannen zijn geen preventieve maatregelen opgenomen om toekomstige verontreinigingen te voorkomen.

> "Wateronttrekkingen zijn echt een punt van zorg, zeker nu in tijden van droogte." - Gemeente

[325] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[326] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020

4.4 Uitvoering van de Vergunning, toezicht en handhavingstaken

In de provincie Noord-Holland worden de VTH taken op het gebied van de bescherming van drinkwaterbronnen voornamelijk door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) uitgevoerd. De provincie stelt hiervoor in haar beleid de kaders en raamt, in overleg met de omgevingsdienst, de beschikbare uren van de omgevingsdienst. De uitvoering van de provinciale VTH-taken valt onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van GS, zie ook Hoofdstuk 2.

Bevinding 4.4

Volgens de OD NZKG is de vraag vanuit de provincie om goed toezicht te houden en te handhaven in de grondwaterbeschermingsgebieden omvangrijker dan de ingebrachte capaciteit die daar tegenover staat. De afstemming tussen de vier omgevingsdiensten is volgens de OD NZKG complex, omdat zij taken uitvoeren in de grondwaterbeschermingsgebieden van de andere omgevingsdiensten waarbij de afstemming niet structureel is geregeld.

Op het gebied van onttrekkingsvergunningen voor drinkwater is intensief overleg tussen drinkwaterbedrijven en de provincie om bijvoorbeeld meer onttrekkingen mogelijk te maken.

Het toezicht en handhaving in de omvangrijke grondwaterbeschermingsgebieden is kwetsbaar. Betrokken partijen geven aan dat de toezichtketen meer en beter kan worden vormgegeven. In meerdere gesprekken is aangeven dat er risicovolle activiteiten zijn in grondwaterbeschermingsgebieden. Bij WKO-systemen is het toezicht en de registratie beperkt en vormt daardoor een risico voor de kwaliteit van het grondwater.

Bij de gebiedsschouwen zijn door de OD NZKG geen overtredingen van de PMV gesignaleerd, maar er zijn wel meerdere aandachtspunten per schouw benoemd. Een voorbeeld hiervan is dat het Omgevingsloket niet aangeeft dat er andere regels gelden in verband met het grondwaterbeschermingsgebied en dat de bebording niet op orde is. De opvolging van de aandachtspunten wordt niet systematisch bijgehouden.

4.4.1 Gesprekken over beschikbare capaciteit, taakverdeling uitvoering en handhaving is complex

De opdracht vanuit de provincie als bevoegd gezag voor de uitvoerings- en handhavingstaken in de grondwaterbeschermingsgebieden in heel Noord-Holland is over het algemeen zeer globaal en richt zich vooral op de in te zetten (beschikbare) capaciteit. De opdracht is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst Actualisatie 2020 van de Uitvoeringsovereenkomst en –programma 2020 met de OD NZKG. De basis voor de beschikbare capaciteit ligt in 2016, die capaciteit was overeenkomstig hetgeen de provincie voor de overdracht aan de omgevingsdiensten aan deze taken besteedde. Voor die uitvoerings- en handhavingstaken gaat het voor de provincie Noord-Holland om 0,2 fte oftewel om 270 uur op jaarbasis. De OD NZKG heeft hierover aangegeven dat de vraag vanuit de provincie om goed toezicht te houden en te handhaven in de grondwaterbeschermingsgebieden omvangrijker is dan de ingebrachte capaciteit.

> “Het toezicht op de bedrijven wordt door gemeenten uitbesteed aan OD IJmond, OD FGV en OD NHN. Deze omgevingsdiensten hebben een andere controle en toezicht frequentie ingericht vanuit de Wet Milieubeheer. De bedrijven die vermeld staan in de schouw als potentieel risico zijn nog niet allemaal gecontroleerd. Er was geen budget meer beschikbaar. De grootste opgave vanuit het uitvoeringsplan 2016-2018 zijn de gebiedsschouwen, die staan niet in verhouding tot de reguliere taken. […]. Daardoor zijn er relatief weinig uren over voor toezicht en handhaving, o.a. het surveilleren en op pad gaan bij reguliere meldingen en ingrijpen bij calamiteiten.“ - OD NZKG

De afstemming tussen de omgevingsdiensten is volgens de OD NZKG complex, omdat zij taken uitvoeren in de grondwaterbeschermingsgebieden van andere omgevingsdiensten en de samenwerking en afstemming niet structureel is geregeld. De gemeenten zijn bevoegd gezag voor de uitvoering van de uitvoerings- en handhavingstaken in het kader van de Wet Milieubeheer, deze kunnen door gemeenten zelf uitgevoerd worden door een omgevingsdienst. De OD NZKG is in opdracht van de provincie bevoegd gezag voor bescherming van de grondwaterbeschermingsgebieden voor calamiteiten en handelingen buiten inrichtingen (zie Paragraaf.2.2.3).

> "In de taakverdeling van de omgevingsdiensten moet worden geïnvesteerd, samenwerking en contacten moeten worden onderhouden. Dit is niet structureel geregeld. De provincie is de opdrachtgever van de OD NZKG. Maar de taken van de OD NZKG worden uitgevoerd in het werkgebied van de andere OD's. De provincie zou beter moeten borgen dat het duidelijk is wie de taken uitvoert en wie het bevoegd gezag is in een grondwaterbeschermingsgebied en welke verantwoordelijkheden daarbij horen. Niet alle gemeenten hebben taken voor het milieubeheer aan de omgevingsdienst uitbesteed. Daarom is het niet altijd duidelijk voor alle partijen wie de taken uitvoert en wie het bevoegd gezag is. Door de versnippering van taken in het grondwater-beschermingsgebied moet er meer afstemming en een betere verbinding komen over de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden." - OD NZKG

4.4.2 Onttrekkingsvergunningverlening voor drinkwatervoorziening

Voor het verlenen dan wel aanpassen van vergunningen voor het onttrekken van grondwater ten behoeve van de drinkwatervoorziening is de provincie het bevoegd gezag. De OD NZKG voert de taken in opdracht van de provincie uit. In de praktijk is er volgens de OD NZKG en een drinkwaterbedrijf intensief vooroverleg tussen de provincie, het drinkwaterbedrijf en de OD NZKG en eventuele andere betrokken partijen als het waterschap indien er bijvoorbeeld meer onttrekkingen nodig zijn.

> "Er is altijd uitgebreid vooroverleg met de provinciale beleidsmedewerker water en natuur. Ook de OD NHN is betrokken vanuit het natuur aspect. De samenwerking verloopt goed. Door de vergunningsverleners zijn geen knelpunten gemeld." - OD NZKG

4.4.3 Toezicht en handhaving is kwetsbaar in een omvangrijk grondwaterbeschermingsgebied

De OD NZKG voert het toezicht en handhaving uit in de zeven grondwaterbeschermingsgebieden in Noord-Holland. Binnen de gestelde beleidskaders van de provincie en de geraamde uren bepaalt de OD NZKG in grote mate zelf op welke manier uitvoering wordt gegeven aan specifieke toezichts- en handhavingstaken.

In het Kader 4.5 zijn de uitgangspunten bij toezicht toegelicht, aan de hand van de toezichtstrategieën van de provincie en de OD NZKG. Naast het geplande toezicht dat de OD NZKG vooraf kan inschatten, voert de OD NZKG ook ongepland toezicht uit. Dit toezicht wordt uitgevoerd wanneer de situatie in de grondwaterbeschermingsgebieden daar om vraagt, bijvoorbeeld bij melding van de drinkwaterbedrijven, politie of omwonenden.

Kader 4.5 Toezicht[327]

Toezicht houdt in dat wordt gecontroleerd of wet- en regelgeving worden nageleefd (naar letter en/of geest). De provincie heeft een nalevingsstrategie opgesteld, waar een toezichtstrategie onderdeel van uitmaakt. Er wordt onderscheid gemaakt tussen twee vormen van toezicht: preventieve controles en repressieve controles.

- Preventieve controles zijn controles die op basis van de risicomethodiek in de diverse planningen worden opgenomen. Dit houdt in dat voor dergelijke controles de controlefrequentie vooraf is bepaald. Het kenmerk van een preventieve controle is het planmatige en terugkerende karakter.
- Repressieve controles kenmerken zich door een specifieke aanleiding. Dit kunnen klachten, meldingen, ongevallen en/of incidenten zijn, maar ook de bevindingen van eerdere controles en gegeven hersteltermijnen (hercontroles).

In de provincie Noord-Holland worden reguliere controles bij bedrijven uitgevoerd met een frequentie die gebaseerd is op de zwaarte van een bedrijf. Die zwaarte is afgeleid van de milieucategorie 1 t/m 4. Nieuwe bedrijven vullen eerst zelf een vragenlijst in en daarna zou de omgevingsdienst relatief snel moeten controleren of de ingevulde vragenlijst klopt met de praktijk achter de gevel. Door budgettekorten zijn er volgens de OD NZKG achterstanden in de controlefrequentie, zoals idealiter zou moeten plaatsvinden in de grondwaterbeschermings-gebieden. Ook de bedrijven die vermeld staan in de schouw als potentieel risico zijn nog niet allemaal gecontroleerd. Er was geen budget meer beschikbaar. De controle heeft een lagere prioriteit gekregen en is doorgeschoven naar een later tijdstip zo is in het interview met de OD NZKG aangegeven. Twee drinkwaterbedrijven geven in het gesprek aan dat er illegale boringen zijn en dat de controles veel pro-actiever moeten worden ingericht.

> "Het constateren van een mogelijke overtreding is nog teveel afhankelijk van een toevalstreffer. […] De gevolgen zijn dat er allerlei activiteiten worden uitgevoerd in een grondwaterbeschermings-gebied waar de omgevingsdienst geen weet van heeft en de nadelige gevolgen mogelijk pas jaren later zullen worden ontdekt." - OD NZKG

Handhavingsinstanties, zoals de OD NZKG, hebben een beginselplicht tot handhaving, zie ook Kader 4.6. Dit betekent dat zij gebruik moeten maken van hun bevoegdheid om handhavend op te treden bij een geconstateerde overtreding.

Kader 4.6 – Handhaving[328]

Handhavingsinstanties, zoals de OD NZKG, hebben een beginselplicht tot handhaving. Dit betekent dat zij gebruik moeten maken van hun bevoegdheid om handhavend op te treden bij een geconstateerde overtreding. Dit is zowel eerlijk tegenover alle bedrijven en personen voor wie de normen gelden vanuit het oogpunt van een gelijk speelveld, als tegenover de maatschappij die ervan uit mag gaan dat de leefomgeving veilig, schoon en gezond blijft. Handhaving is hierbij gedefinieerd als "*het door toezicht bewerkstelligen en zo nodig met toepassing van bestuursrechtelijke of strafrechtelijke middelen bereiken dat de regelgeving wordt nageleefd*".

Het uitgangspunt van handhaving volgens de handhavingsstrategie is dat overtredingen ongedaan moeten worden gemaakt en dat nadelige gevolgen hiervan moeten worden opgeheven en eventueel gecompenseerd.

Het grondgebied van de zeven beschermingsgebieden is volgens de omgevingsdienst erg groot en de OD NZKG heeft 'de oren en de ogen' van andere partijen nodig om het toezicht en de handhaving te kunnen uitvoeren. Door

[327] Provincie Noord-Holland (2019), Nalevingsstrategie Omgevingsrecht

[328] Rijkswaterstaat (2014), Landelijke handhavingstrategie, een passende interventie bij iedere bevinding, versie 1.7

het creëren van ‘de ogen en de oren in het veld’ die de OD NZKG weten te vinden kan de OD NZKG het gebied op afstand beheersen. De ervaring is dat vooral de drinkwaterbedrijven deze functie in het veld vervullen.[329] Een drinkwaterbedrijf geeft in het gesprek aan de signaleringsfunctie richting de Omgevingsdiensten niet frequent te vervullen. Er is volgens het drinkwaterbedrijf hier en daar wel communicatie, maar er is geen keten waar het drinkwaterbedrijf in zit op het moment dat er een incident plaatsvindt.

> “Echt goed en voldoende toezicht houden op een grondwaterbeschermingsgebied is uitermate lastig. Er kunnen 24 uur per dag, 7 dagen in de week activiteiten in het gebied plaatsvinden die een risico zijn. In ieder geval controleren / surveilleren medewerkers van de OD NZKG elk gebied 1x per jaar. Daarvoor is ook capaciteit nodig uit andere teams dan de OD NZKG om alle bedreigingen goed in beeld te brengen. Een surveillance door het gebied is heel belangrijk, omdat dan ook contact wordt gelegd met andere partijen uit het gebied zoals het waterbedrijf, de gemeenten, politie maar ook de boswachters. Dit is een preventieve lichte controle zonder dat er een aanleiding is. Ook wordt er contact gelegd met andere omgevingsdiensten die vaker langskomen. Drinkwaterbedrijven en de politie weten de OD NZKG goed te vinden, maar gemeenten zijn zich minder bewust van de rol en taken van de OD NZKG. In het duin- en kustgebied is hiervoor een ‘handhavingsestafette’ opgezet waaraan drinkwaterbescherming is toegevoegd.“ - OD NZKG

> “In de toezichtketen rondom de grondwaterbeschermingsgebieden kan de samenwerking veel beter worden georganiseerd. Door de versnippering van taken waarbij elke partner zijn eigen zelfstandige rol heeft worden taken als signaalfunctie en preventief volgen van ontwikkelingen bij bedrijven gemist. De positie van alle partijen in de keten van toezicht kan beter worden geborgd, zodat calamiteiten kunnen worden voorkomen.” - OD NZKG

De OD NZKG ontvangt van drinkwaterbedrijven ongeveer vijf meldingen per jaar. Het gaat dan om activiteiten die vragen oproepen bij de drinkwaterbedrijven. Maar ook vanuit gemeenten, politie of burgers kunnen meldingen binnenkomen, zie ook Kader 4.7.

> “Meldingen komen soms van de waterbedrijven en dan wordt direct gekeken of het een melding is in het grondwaterbeschermingsgebied. De OD NZKG volgt de meldingen in het grondwater-beschermingsgebied gelijk op en dan volgt eventueel handhaving.” - OD NZKG

Kader 4.7 Voorbeeld melding drugsafval

De OD NZKG kreeg een melding in de app-groep ‘handhaving kust en duin’. In die app-groep zitten o.a. RWS en provincie Noord-Holland (de initiatiefnemers). De OD NZKG heeft direct de locatie uitgevraagd en is in actie gekomen. Vervolgens werden alle partijen gemobiliseerd om te zorgen dat het afval zo snel mogelijk werd opgeruimd en ook werd nagedacht over mogelijke consequenties voor toezicht en handhaving.

4.4.4 Aandachtspunten uit gebiedsschouwen niet systematisch gevolgd

In het handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) provinciale plus taken 2016-2018 is opgenomen dat er periodiek een integrale gebiedsschouw moet worden uitgevoerd, zie ook Hoofdstuk 2. Een gebiedsschouw is een periodieke controle eens per drie jaar, op de naleving van de wet- en regelgeving en op bodem bedreigende

[329] Provincie Noord-Holland, ambtelijk interview, 6 juli 2020

activiteiten die zich binnen de grondwaterbeschermingsgebieden bevinden. De invloeden van strooizout, rubberkorrels op kunstgrasvelden en bluswater op het drinkwater zijn geen onderdeel van een gebiedsschouw. De bedrijven worden daarnaast gecontroleerd met handhavingspartners tijdens een handhavingsestafette. Bij een handhavingsestafette gaan diverse handhavers van diverse disciplines samen op pad om te controleren en ervaringen te delen. In de afgelopen jaren heeft de OD NZKG via gebiedsschouwen beoordeeld of het beleid adequaat wordt uitgevoerd. Bij de schouwen zijn geen overtredingen van de PMV gesignaleerd.[330] Uit de schouwen blijkt dat de contacten tussen de omgevingsdiensten onderling wel lopen, maar dat er actiever geïnformeerd kan worden naar elkaar. Niet alle gemeenten die in het grondwaterbeschermingsgebied liggen hebben hun taken met betrekking tot de controle van bedrijven overgedragen aan de omgevingsdienst. Hierdoor is het onder andere onduidelijk bij welk bevoegd gezag er gegevens opgevraagd kunnen worden over bedrijfscontroles. Het is volgens de provincie belangrijk dat de handhavers die taken uitvoeren rondom grondwaterbescherming, ook andere taken van dezelfde of andere omgevingsdiensten (bijvoorbeeld natuurbescherming) meenemen.[331] In Kader 4.8 staan de aandachtspunten uit de drie gebiedsschouwen van de OD NZKG.

Kader 4.8 – Aandachtspunten gebiedsschouwen (2017-2019)

Aandachtspunten in de drie gebiedsschouwen:

- "Investeren in een betere samenwerking tussen de bevoegde gezagen/ handhavingspartners […] en richt de bedrijfscontroles in het grondwaterbeschermingsgebied op een eenduidige wijze en stem de controle frequentie af op de gebiedsschouw."
- "Voor het informeren van bedrijven die zich in het grondwaterbeschermingsgebied willen vestigen of al zijn gevestigd, zou er een voorlichtingsfolder moeten komen, dat het bedrijf zich bewust is wat het inhoudt om zijn bedrijfsvoering in een grondwaterbeschermingsgebied te hebben. Voorlichting zou moeten beginnen bij het Omgevingsloket en ruimtelijke plannen."
- "Door het voorlichten van particulieren die in het grondwaterbeschermingsgebied wonen, wordt een particulier bewust dat hij door het nalaten van bepaalde handelingen invloed kan uitoefenen op de kwaliteit van zijn eigen drinkwater, voorbeeld bij het inhuren van hoveniersbedrijven (gebruik bestrijdingsmiddelen), gevelreinigers en mobiele zwembaden."
- "Het bevoegd gezag die de aanvraag voor een vergunning of een melding voor een gesloten WKO-systeem heeft afgewezen registreert deze aanvraag. Met deze registratie kan bij de volgende schouw gekeken worden of er daadwerkelijk geen gesloten systeem is aangelegd. Naast het registeren van open systemen door het bevoegd gezag is het verstandig om de gesloten systemen in het Landelijk Grondwater Register in te voeren."
- "In delen van het grondwaterbeschermingsgebied is de bebording met "grondwaterbeschermingsgebied" of "waterwingebied" onjuist of niet aanwezig en het calamiteitennummer op de bebording ontbrak of was onjuist."
- "Het Omgevingsloket, voor een vergunningsaanvraag of een vergunning check, aanpassen zodat de indiener een signalering krijgt als het aangevraagde in het grondwaterbeschermingsgebied ligt. Nu geeft het Omgevingsloket niet aan dat er mogelijke andere regels gelden in verband met het grondwaterbeschermingsgebied."
- "Samenwerking zoeken met NVWA, welke controle op gebruik van bestrijdingsmiddelen uitvoert."

Specifiek aandachtspunten gebiedsschouw 't Gooi en Loosdrecht[332]

[330] Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag Uitvoering Watervisie 2021, p. 5
[331] Provincie Noord-Holland, ambtelijk gesprek, 6 juli 2020
[332] OD NZKG (2017), Gebiedsschouw het Gooi en Loosdrecht, pp. 6 en 7

- "Er zijn geen onbekende risico's bedrijven/situaties gesignaleerd, maar er zijn wel meer bedrijven aangetroffen dan bekend waren. De nieuw aangetroffen bedrijven zijn niet als risico bedrijf gekwalificeerd. In het grondwater-beschermingsgebied zijn 41 risicovolle bedrijven aanwezig en een open WKO systeem."

Specifiek aandachtspunten gebiedsschouw Amsterdamse Waterleidingduinen[333]

- "Het bedrijvenbestand van de OD IJmond en West-Holland is op orde."
- "Op een industrie gebied is het een komen en gaan van kleine bedrijven achter gesloten deuren zonder bedrijfsnaam, in onderverhuurde panden. Een aanbeveling is dat na de verhuizing van het industrieterrein naar een nieuwbouw locatie in het grondwaterbeschermingsgebied de aanwezige bedrijven beter inzichtelijk gemaakt moeten worden."
- OD IJmond moet controleren of de nieuw te vestigen bedrijven, indien zij zich in een grondwaterbeschermingsgebied gaan vestigen, volgens de PMV niet vallen onder de categorie van inrichtingen die niet in dat gebied mogen worden opgericht."
- "Bij een bestemmingsplan moet duidelijk zichtbaar worden in de ruimtelijke plannen waar de beschermde gebieden liggen. Aanbeveling: de contouren van de beschermde gebieden direct zichtbaar maken op de website www.ruimtelijkeplannen.nl."

Specifieke aandachtspunten gebiedsschouw Noordhollands Duinreservaat [334]

- "Het bedrijvenbestand is compleet en recent. De (meeste) bedrijven in het grondwaterbeschermingsgebied worden gecontroleerd in het kader van de Wet Milieubeheer. De registratie van milieucontroles verschillen tussen de diensten. Daarbij loopt de frequentie van het uitvoeren van controles uiteen tussen OD IJmond en OD NHN."
- "De contouren van het grondwaterbeschermingsgebied Noordhollands Duinreservaat komen niet overeen met het aangewezen gebied van de Provincie Noord-Holland. Dit aanpassen op de site van ruimtelijke plannen."
- "Door de werkwijze van de OD NHN, worden de meeste bedrijven, in een grondwaterbeschermingsgebied, 1 x in de 10 jaar gecontroleerd. Voor 28 bedrijven betekent dit dat ze voorlopig niet gecontroleerd worden. Aanbeveling : De controle cyclus bedrijven door bevoegd gezag aanpassen op de controle frequentie van de gebiedsschouw (om de drie jaar)."

Uit gesprekken met drie gemeenten, de OD NZKG en de provincie blijkt dat het belangrijk is om de gebiedsschouwen periodiek uit te voeren evenals het opvolgen van de benoemde acties in de schouwen. Twee gemeenten geven aan dat ze niet altijd een beeld hebben of de gebiedsschouwen worden uitgevoerd, dit wordt mede veroorzaakt doordat ze geen afschrift ontvangen van de gebiedsschouw binnen hun gemeentegrenzen. Knelpunt bij de gebiedsschouwen is dat de aandachtspunten niet systematisch worden bijgehouden en bewaakt, en de indruk van de OD NZKG is dat er tot op heden weinig opvolging wordt gegeven aan de aandachtspunten. Bij de aandachtspunten is niet concreet aangegeven wie die punten zou moeten oppakken.

> "In de gebiedsschouwen is duidelijk dat er illegale boringen bij villa's zijn, maar door onvoldoende toezicht (te weinig tijd en te weinig capaciteit) ontbreken hierop verdere acties. De waterkwaliteit laat nog geen zorgwerkende ontwikkeling zien, maar dit is wel een duidelijk punt van zorg. Gebiedsschouwen zijn een sterk middel door op locatie te kijken, maar de frequentie is nu laag en een deel van de schouwen zijn verouderd. Er wordt te reactief gekeken door de omgevingsdienst en er zijn illegale boringen dus de controles moeten veel pro-actiever worden ingericht. Er moet meer en beter op locatie worden gekeken met voldoende deskundigheid. Kortom er is te weinig toezicht en het toezicht is te reactief." - Drinkwaterbedrijf

[333] OD NZKG (2018), Gebiedsschouw Amsterdamse Waterleidingduinen, pp. 8, 9 en 10
[334] OD NZKG (2019), Gebiedsschouw Noordhollands Duinreservaat, p. 11

> "De opvolging van de aandachtspunten uit de gebiedsschouwen wordt niet systematisch bijgehouden en bewaakt. De bekendheid van de aandachtspunten is zeer beperkt bij de andere partijen. De informatiepositie van alle partners kan hierover aanzienlijk worden verbeterd. Informatieuitwisseling is nuttig voor het toezicht." OD NZKG

4.4.5 Toezicht en registratie WKO –systemen niet volledig

Voor het hele grondgebied van de provincie Noord-Holland is de vergunningverlening en het toezicht op de open WKO-systemen, uitbesteed aan de OD NZKG. Voor gesloten systemen zijn de gemeenten bevoegd gezag, voor open systemen de provincie.[335] Voor 22 juli 2011 werd de term 'bodemenergie' niet expliciet in de PMV vermeld. Wel was het mogelijk om tot een diepte van 3 meter de grond te 'roeren'. Hierdoor is het mogelijk dat er binnen de grondwaterbeschermingsgebieden, bodemenergiesystemen zijn toegepast. In alle gebiedsdossiers is als maatregel opgenomen, dat gemeenten met terugwerkende kracht een inventarisatie uit moeten voeren naar gesloten systemen. Eén gemeente heeft aangegeven dat de inventarisatie niet altijd is uitgevoerd en twee andere gemeenten hebben geen informatie in het interview kunnen aanleveren.

> "De inventarisatie van de WKO-systemen zoals die in de gebiedsdossiers staan vermeld zijn niet altijd gebeurd door gemeenten." - Gemeente

> "Indien een WKO vergunningaanvraag wordt geweigerd in het grondwaterbeschermingsgebied moet de OD NZKG eigenlijk actief op pad en gaan controleren op locatie. In 2020 hebben deze controles op afgewezen vergunningaanvragen niet kunnen plaatsvinden, omdat het geld o.a. besteed is aan de ontwikkeling van de WKO experttool. Met de WKO experttool wordt informatie van WKO-systemen verzameld om zo het WKO systeem automatisch op onderdelen te kunnen beoordelen. Maar de volledigheid en juistheid van alle WKO registraties is niet gegarandeerd. Dit is een risico voor de kwaliteit van het grondwater." - OD NZKG

In de Omgevingsverordening is aangegeven dat het verboden is in grondwaterbeschermingsgebied werken tot stand te brengen of handelingen te verrichten waardoor direct of indirect warmte en of koude aan de bodem (WKO) wordt onttrokken of toegevoegd[336] Het toezicht op de WKO-systemen is lastig, omdat indien de systemen al zijn aangelegd ze niet goed zichtbaar zijn, zie ook Kader 4.9.

Kader 4.9 Voorbeeld van een melding: illegale boring voor WKO-systeem[337]

In een nieuwe woonwijk werd melding gemaakt van een boring die werd uitgevoerd door een niet gecertificeerd bedrijf. De OD NZKG heeft hierover een signaal afgegeven aan de Inspectie Leefomgeving en Transport en er volgde actie richting het niet gecertificeerde bedrijf. De aanvraag voor de vergunning van de aanleg van het WKO-systeem was eerder door de gemeente afgewezen, omdat er sprake is van een totaalverbod. Bij het handhaven bleek de eigenaar, na het aanleggen van het systeem, de put al te hebben afgedicht en bestraat. De vraag is of het afdichten van de put goed is gegaan. Nu ontstaat er een onbekend en potentieel risico voor het grondwater in het beschermingsgebied. De eigenaar heeft over het voorval gevraagd: *Waarom hij gepakt is, maar zijn buren niet?*

[335] OD NZKG (2018), Gebiedsschouw Amsterdamse Waterleidingduinen, p. 5
[336] Artikel 4.37 Omgevingsverordening
[337] Gesprek OD NZKG

Bijlage A – Overzicht drinkwaterbronnen Noord-Holland

In Noord-Holland zijn zes grondwaterwinningen: twee drinkwaterwinningen in de duinen, vier drinkwaterwinningen in het Gooi. In de provincie Noord-Holland is één oppervlaktewaterwinning (Andijk), waarvan het innamepunt in het IJsselmeer ligt. Een gedeelte van het ingenomen oppervlaktewater wordt direct gezuiverd tot drinkwater, een ander deel wordt voorgezuiverd en gaat via leidingen naar de duinen. Hier passeert het water de duinbodem en wordt het water verder gezuiverd.

Overzicht waterwinningen in Noord-Holland ten behoeve van de drinkwatervoorziening

Winning	Vergunning (m^3-jaar)	Waterbedrijf	Ligging (gemeenten)
Grondwaterwinningen			
1. Amsterdamse Waterleidingduinen	70 mln.	Waternet	Bloemendaal en Zandvoort
2. Huizen	3,5 mln.	PWN	Blaricum, Huizen en Laren
3. Laarderhoogt	2,1 mln.	PWN	Hilversum en Laren
4. Laren	2 mln.	Vitens	Hilversum en Laren
5. Loosdrecht	3,7 mln.	Vitens	Hilversum en Wijdemeren
6. Noordhollands Duinreservaat	51,5 mln.	PWN	Bergen, Castricum en Heemskerk
Oppervlaktewaterwinningen			
7. Andijk		PWN	Medemblik, Enkhuizen, Hollands Kroon

Bijlage B – Maatregelen per winning

Naam winning	Top 5 van maatregelen benoemd in het gebiedsdossier per winning[338]
Amsterdamse Waterleiding-duinen[339]	1. Diffuse bronnen vaststellen en aandacht voor bedrijventerrein 2. Vaststellen risico bedrijven 3. Planologische bescherming in bestemmingsplannen 4. Hemelwaterriolering 5. vergunningverlening.
Huizen[340]	1. Handhaving met aandacht voor paardenhouderijen 2. Diffuse belasting 3. Opname beschermingsgebieden in bestemmingsplannen 4. Puntbronnen 5. Monitoring hoog-risico percelen nabij de winning
Laarderhoogt[341]	1. Handhaving met aandacht voor paardenhouderijen 2. Diffuse belasting 3. Opname beschermingsgebieden in bestemmingsplannen 4. Puntbronnen 5. Monitoring hoog-risico percelen nabij de winning
Laren[342]	1. Handhaving met aandacht voor bedrijven in de 100-jaarszone 2. Ruwwaterkwaliteit eventueel ‘early warning’ aan meetnet koppelen 3. Maatregelen om de diffuse belasting o.a. bestrijdingsmiddelen te verminderen 4. Puntbronnen met blijvende monitoring van saneringen 5. Eenduidige lijst met bedreigende locaties in de winning en die jaarlijks actualiseren.
Loosdrecht[343]	1. Handhavingsactie voor bedrijven in de 100-jaarszone 2. Puntbronnenproblematiek 3. Beschermingszone gelijktrekken door instelling van 100-jaarszone 4. Puntbronnen met blijvende monitoring van saneringen 5. Eenduidige lijst met bedreigende locaties in de winning.
Noordhollands Duinreservaat[344]	1. Optimalisering van het monitoringsnetwerk om de kwaliteit van het toestromend grondwater te monitoren 2. Diffuse bronnen bij risico bedrijven en recreatie in kaart brengen 3. Verontreinigingsrisico’s terrein Dijk & Duin inventariseren 4. Ruimtelijke bescherming inventariseren ten behoeve van het drinkwaterbelang 5. Handhaving door gebiedsschouw om risico’s vanuit bedrijven en niet naleven van milieuregelgeving in beeld brengen.

[338] Gebiedsdossiers Noord-Holland
[339] Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen, januari 2014, p. 5
[340] Gebiedsdossier Huizen, oktober 2013, p. 5
[341] Gebiedsdossier Laarderhoogt, oktober 2013, p. 5
[342] Gebiedsdossier Laren, oktober 2013, p. 5
[343] Gebiedsdossier Loosdrecht, oktober 2013, p. 5
[344] Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat, april 2014, p. 5

Bijlage C – Geraadpleegde bronnen

Provincie Noord-Holland

- Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Huizen
- Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laarderhoogt
- Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Laren
- Provincie Noord-Holland (2013), Gebiedsdossier Loosdrecht
- Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Amsterdamse Waterleidingduinen
- Provincie Noord-Holland (2014), Gebiedsdossier Noordhollands Duinreservaat
- Provincie Noord-Holland (2014), Verkenning ondergrondvisie Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2015), Provinciaal uitvoeringsprogramma bodemconvenant 2016-2020
- Provincie Noord-Holland (2015), Watervisie 2021
- Provincie Noord-Holland (2016), Handhavingsuitvoeringsprogramma provinciale plustaken 2016-2018
- Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050
- Provincie Noord-Holland (2018), Programmabegroting 2019
- Provincie Noord-Holland (2019), Beleidsregel PFAS
- Provincie Noord-Holland (2019), Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van 16 december 2019, tot wijziging van de Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland 2010
- Provincie Noord-Holland (2019), Nalevingsstrategie Omgevingsrecht
- Provincie Noord-Holland (2019), Programmabegroting 2020
- Provincie Noord-Holland (2020), Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020
- Provincie Noord-Holland (2020), Concept Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027
- Provincie Noord-Holland (2020), Jaarverslag 2019
- Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsverslag, Uitvoering Watervisie 2021
- Provincie Noord-Holland (2020), www.noord-holland.nl
- Provincie Noord-Holland en Omgevingsdienst NZKG (2020), Actualisatie 2020 van de Uitvoeringsovereenkomst en – programma 2020

Wet- en regelgeving

- Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten
- Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 (Bkmw)
- Drinkwaterbesluit
- Drinkwaterregeling
- Drinkwaterrichtlijn, 98/83/EG
- Drinkwaterwet
- Grondwaterrichtlijn, 2006/118/EG
- Kaderrichtlijn Water, 2000/60/EG
- Omgevingswet
- PMV Noord-Holland, tranche 10A
- Provinciewet
- Waterbesluit
- Waterwet
- Wet Milieubeheer

Overig

- Adviescommissie Water (2017), Advies grondwater
- Beekman, e.a. (2021). Staat drinkwaterbronnen
- BIJ12 (2020), www.bij12.nl
- BZK (2014), Handreiking kostentoerekening
- Compendium voor de Leefomgeving (2020), www.clo.nl
- CCV (2021), www.hetccv.nl
- Deltares (2014), www.data.overheid.nl
- Deltares (2016), Naar een strategie voor opkomende stoffen
- DHV (2005), KRW en oppervlaktewater
- Drinkwaterplatform (2020), Bodemenergie vaak onder de radar, effect op drinkwaterwinning nog onduidelijk
- Drinkwaterplatform (2020), www.drinkwaterplatform.nl
- Europese Commissie (2018), Proposal for a directive of the European Parliament and of the council on the quality of water intended for human consumption.
- Europese Commissie (2020) Kaderrichtlijn Water voldoet, maar uitvoering moet versneld
- Grondwaterbeheer Het Gooi (2020), www.gwbeheergooi.nl
- Grondwatertools (2020), www.grondwatertools.nl
- Iconfinder (2021), www.iconfinder.com
- IPO (2019), IPO Position paper: Delta-aanpak Waterkwaliteit
- IPO (2020), Handreiking Invoeringsondersteuning Implementatie Omgevingswet
- Kenniscentrum InfoMil (2020), www.infomil.nl
- KWR (2019), De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland
- KWR (2020), www.kwrwater.nl
- Landbouwportaal Noord-Holland (2021), www.landbouwportaalnoordholland.nl
- Lankelma (2020), Wat is een sondering?
- LTO Noord (2020), www.ltonoord.nl
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2020), Nationale Omgevingsvisie
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2014), Beleidsnota Drinkwater
- Ministeries van Infrastructuur en Waterstaat & Economische Zaken en Klimaat (2018), Structuurvisie Ondergrond
- NKWK (2020), www.waterenklimaat.nl
- OD NZKG (2017), Gebiedsschouw het Gooi en Loosdrecht
- OD NZKG (2018), Gebiedsschouw Amsterdamse Waterleidingduinen
- OD NZKG (2019), Gebiedsschouw Noordhollands Duinreservaat
- OD NZKG (2020), Jaarverslag 2019
- OD NZKG (2021), www.odnzkg.nl
- Omgevingsdienst Flevoland, Gooi & Vechtstreek (2020), Uitvoeringsprogramma VTH 2020
- PBL (2020), Addendum bij het eindrapport van de nationale analyse waterkwaliteit
- PBL (2020), Nationale Analyse Waterkwaliteit. Onderdeel van de Delta-aanpak Waterkwaliteit
- Programmateam Water (2015), Protocol voor monitoring en toetsing drinkwaterbronnen KRW
- Provincie Utrecht (2016), Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2016-2019.
- Provincie Utrecht e.a. (2020), www.beschermjedrinkwater.nl
- Provincie Zuid-Holland (2017), Ondergrondwijzer
- Raad van de Europese Unie (1998), Richtlijn betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water.
- Randstedelijke Rekenkamer (2019), Prioritering onderzoeksonderwerpen periode eind 2019 – 2020

- Rijk e.a. (2016), Intentieverklaring Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater
- Rijk, e.a. (2020), www.atlasleefomgeving.nl
- Rijksoverheid (2003), Wijziging van de Wet op de waterhuishouding en de Wet milieubeheer ten behoeve van de implementatie van richtlijn nr. 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid
- Rijksoverheid (2014), Beleidsnota Drinkwater, Schoon drinkwater voor nu en later
- Rijksoverheid (2017), Kwaliteit drinkwater van Nederlandse drinkwaterbedrijven 2017
- Rijksoverheid (2019), Handleiding Normering Chloride Drinkwater(bronnen)
- Rijksoverheid (2020), Aan de slag met de Omgevingswet – Verzilting
- Rijksoverheid (2020), Kwaliteit drinkwater beschermen
- Rijksoverheid (2020), Wat is de KRW?
- Rijkswaterstaat (2014), Landelijke handhavingstrategie, een passende interventie bij iedere bevinding, versie 1.7
- Rijkswaterstaat (2019), Gebiedsdossier Andijk
- Rijkswaterstaat (2020), www.helpdeskwater.nl
- Rijkswaterstaat (2020), www.infomil.nl
- Rijkswaterstaat (2020), Regionaal waterplan
- RIVA (2019), Jaarrapport 2018. De Rijn
- RIVM (2011), De kwaliteit van het drinkwater in Nederland.
- RIVM (2011), Verkenning early warning bij grondwaterwinningen voor drinkwater
- RIVM (2012), Gegevensbehoefte Drinkwater voor de KRW
- RIVM (2014), Eindevaluatie gebiedsdossiers Drinkwaterwinningen, p. 61
- RIVM (2015), Scenario's drinkwatervraag 2040 en beschikbaarheid bronnen
- RIVM (2017), Evaluatie signaleringsparameter nieuwe stoffen drinkwaterbeleid
- RIVM (2017), Zorgplicht Drinkwater
- RIVM (2020), Landelijk meetnet grondwaterkwaliteit
- RIVM (2020), Trendanalyse grondwaterkwaliteit van drinkwaterwinningen (2000 – 2018)
- RIVM (2020), Verzilting op www.bodemambities.nl
- RIVM (2020), Wettelijke eisen aan drinkwater
- RIVM (2020), www.rivm.nl
- Rli (2020), www.rli.nl
- Stuurgroep Water (2016), Protocol gebiedsdossiers voor drinkwaterwinningen
- UVW e.a. (2011), Bestuursakkoord water
- Vewin (2020), www.vewin.nl
- VEWM (2021), www.vemw.nl
- VNG e.a. (2020), www.aandeslagmetdeomgevingswet.nl
- Water, land & dijken (2020), www.waterlandendijken.nl
- Wageningen University & Reseach (2019), Mest – Een waardevolle grondstof

Bijlage D – Geraadpleegde personen

Provincie Noord-Holland

- Beleidsadviseur Grondwater
- Beleidsadviseur Oppervlaktewater
- Gedeputeerde Water

Vertegenwoordigers van de volgende organisaties

- Drinkwaterbedrijf PWN
- Drinkwaterbedrijf Vitens
- Drinkwaterbedrijf Waternet
- Gemeente Bergen
- Gemeente Hilversum
- Gemeente Huizen
- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- RIVM

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 30 augustus 2021

Onderwerp: Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van bescherming

Bijlagen:

- Eindrapport
- 5-minuten versie

1. Inleiding

De Randstedelijke Rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur (artikel 183 van de Provinciewet). In dit kader brengt de Randstedelijke Rekenkamer het voorliggende rapport “Bron van bescherming” aan Provinciale Staten uit. Provinciale Staten behandelt rekenkamerrapporten standaard in de betreffende vakcommissie en rondt deze af met een Statenbesluit.

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de wijze waarop de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bijdragen aan de bescherming van drinkwaterbronnen. Daarnaast zijn de voornaamste aandachtspunten die betrokkenen signaleren in de uitvoering van het beleid weergegeven.

2. Onderzoeksvragen & aanbevelingen

De centrale onderzoeksvraag is: Hoe dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de bescherming van drinkwaterbronnen en welke aandachtspunten signaleren betrokkenen in de uitvoering van het beleid?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in drie onderzoeksvragen:
1. Hoe heeft de provincie het beleid ten aanzien van de bescherming van drinkwaterbronnen vormgegeven?
2. In hoeverre voldoet de kwaliteit van het water dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater aan de norm?
3. Hoe verloopt de uitvoering van het provinciale beleid ten aanzien van de

bescherming van drinkwaterbronnen?

De hoofdconclusies uit het onderzoek zijn:

Conclusies

1. In meerdere Noord-Hollandse drinkwaterwinningen staat de kwaliteit van het gewonnen water onder druk. Zo blijkt uit de gebiedsdossiers (2013/2014) dat de kwalitatieve toestand van de drinkwaterbronnen bij twee van de zes grondwaterwinningen een probleem is, de kwaliteit van het ruwwater voldoet bij deze winningen niet aan de normen. Bij één grondwaterwinning is de ruwwaterkwaliteit beoordeeld als een risico. Bij de oppervlaktewaterwinning Andijk worden voor 37 opkomende stoffen de signaleringswaarden overschreden. Een verkenning van het RIVM uit 2015 naar de vraag en het aanbod van drinkwater geeft aan dat er in 2040 mogelijk sprake is van een drinkwatertekort bij alle drie de drinkwaterbedrijven in Noord-Holland. Drinkwater-bedrijven doen onderzoek naar de mogelijkheid voor nieuwe winningen, de uitbreiding van bestaande locaties en de opslag van water in de ondergrond. De provincie participeert in deze onderzoeken.

2. De provincie kan meer doen om het drinkwaterbelang, specifiek de bescherming van de drinkwaterbronnen, te behartigen. De doelen en maatregelen omtrent de bescherming van drinkwaterbronnen zijn in het beleid opgenomen, maar de uitvoering schiet op onderdelen te kort. Zo zijn bijvoorbeeld de regels die gelden in beschermingsgebieden niet voldoende bekend, zijn gebieden niet altijd (goed) verankerd in bestemmingsplannen en worden het toezicht en de handhaving niet altijd goed uitgevoerd. De rol die de provincie vervult is in veel gevallen passief. Zo zijn de gebiedsdossiers bijvoorbeeld verouderd, wordt de voortgang van de maatregelen niet goed bewaakt en is het beschermingsniveau van de winning in Loosdrecht niet tijdig aangepast nadat deze in 2002 is overgegaan van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland. De ontheffingsmogelijkheden in beschermingsgebieden die met de Omgevingsverordening (november 2020) zijn ontstaan worden door betrokkenen gezien als een zorgpunt.

3. Partijen zijn over het algemeen te spreken over de samenwerking met de provincie. Hoewel het overleg frequenter kan, weten de partijen elkaar indien nodig te vinden. Betrokken partijen geven bijvoorbeeld aan dat de medewerking vanuit de provincie bij het aanwijzen van nieuwe locaties voor de winning van drinkwater goed is. Ook staan betrokken partijen positief tegenover de gebiedsgerichte aanpak van historische verontreiniging in het Gooi.

4. Voor het bereiken van haar doelen (voldoende en schoon drinkwater tegen een redelijke prijs) is de provincie sterk afhankelijk van andere partijen. Dit geldt met name voor de oppervlaktewaterwinning in Andijk vanwege de ligging aan het IJsselmeer, maar ook voor de grondwaterwinningen in het Gooi.

Aanbevelingen aan GS
In het rapport staan 14 aanbevelingen vermeld voor GS

1. Vergroot de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Ga na welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.

2. Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.
De begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden zijn niet altijd goed In gemeentelijke bestemmingsplannen opgenomen. Hierdoor kan er onduidelijkheid ontstaan over de begrenzing en regels in de beschermingsgebieden. Met de komst van het DSO worden begrenzingen en (verwijzingen naar) regels van zowel de gemeenten als provincie op dezelfde plek zichtbaar. Over de inwerkingtreding en precieze uitvoering van het DSO bestaat nog onzekerheid. Indien gemeenten de begrenzingen en (verwijzingen naar) regels niet in hun eigen plannen overnemen dan is het nog belangrijker dat er bij die gemeenten aandacht komt voor de provinciale regelgeving.

3. Pas de begrenzing van het grondwaterbeschermingsgebied in Loosdrecht aan zodra de vergunning voor deze winning is aangepast. Communiceer hierover richting gemeenten, bedrijven en bewoners.
Na de overgang van de winning in Loosdrecht van de provincie Utrecht naar de provincie Noord-Holland in 2002 is het beschermingsniveau nooit gelijkgetrokken met het niveau van de andere winningen. Omdat de hoeveelheid water dat gewonnen wordt in Loosdrecht sterk is teruggebracht is dit punt minder actueel geworden. Het herberekenen en aanpassen van de grenzen dient (na aanpassing van de vergunning) echter nog wel plaats te vinden, omdat voor initiatiefnemers in deze gebieden helder moet zijn welke regels in welk gebied gelden.

4. Overweeg om net zoals de provincie Utrecht onderzoek te doen naar de risico's van grondwater in het deel van het intrekgebied dat buiten het beschermingsgebied ligt. Deel de overweging met PS.
In de Omgevingsverordening zijn geen regels opgenomen ter bescherming van het intrekgebied buiten het grondwater-beschermingsgebied. Over de Utrechtse grondwaterwinningen is aangegeven dat een groot deel van het gewonnen water uit dit deel van het intrekgebied kan komen. Eventuele verontreinigingen kunnen (op termijn) van invloed zijn op de kwaliteit van het gewonnen water.

5. Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.
De provincie heeft er bewust voor gekozen om het begrip 'groot openbaar belang' niet te definiëren, omdat het per geval en per locatie kan verschillen of een project of

ontwikkeling als groot openbaar belang kan worden aangemerkt. Volgens geïnterviewden is het een zorgpunt dat de voorwaarden waaronder een ontheffing in grondwaterbeschermingsgebieden verleend kan worden niet voldoende zijn ingekaderd.

Rol en organisatie
6. Verken op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.

7. Ga na hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan.
De drinkwaterbedrijven en de provincie weten elkaar te vinden, maar de drinkwaterbedrijven geven aan dat het overleg frequenter kan en er behoefte is aan meer samenwerking.

8. Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en vergroot intern de bekendheid van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden.
Het blijven uitvoeren (en verbeteren) van bestaande maatregelen en het opstarten van nieuwe maatregelen vraagt de inzet van voldoende ambtelijke capaciteit. In een van de gesprekken is aangegeven dat de provincie relatief weinig capaciteit heeft in vergelijking met bijvoorbeeld de provincie Utrecht. Door meer interne kennisdeling krijgen ook degenen die niet dagelijks met de bescherming van drinkwaterbronnen bezig zijn de zorgplicht beter in beeld.

Gebiedsaanpak
9. Actualiseer de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ga daarbij na welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ga in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor
De gebiedsdossiers dateren van 2013-2014 en meerdere betrokken partners geven aan dat de dossiers verouderd zijn en dat de provincie haar regierol bij het actualiseren van de gebiedsdossiers niet oppakt. De Stuurgroep Water adviseert de gebiedsdossiers zes jaarlijks te actualiseren. Maatregelen in de uitvoeringprogramma's baseren zich op de problemen en risico's die in de gebiedsdossiers naar voren komen.

10. Organiseer structureel gebiedsgesprekken. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten.
Gebiedsgesprekken tussen de provincie, het drinkwaterbedrijf en de gemeente waar onder andere de status van ruimtelijke ontwikkelingen wordt besproken vinden niet structureel plaats. De gebiedsgesprekken zijn de afgelopen vier jaar niet gehouden.

11. Bewaak de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's en communiceer hierover richting de betrokken partijen.

VTH

12. Ga met de OD NZKG in gesprek over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.

13. Volg de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op en communiceer over de voortgang richting de betrokken partijen.
Uit de door de OD NZKG uitgevoerde gebiedsschouwen zijn meerdere aandachtspunten gekomen. De opvolging van de aandachtspunten wordt niet systematisch bijgehouden.

Beleid
14. Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een 'redelijke' en 'goede' drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.
De termen redelijke en goede drinkwaterprijs zijn in het beleid opgenomen bij de doelen en ambities, echter is niet nader toegelicht wat hieronder wordt verstaan. De drinkwaterprijs is sterk afhankelijk van andere partijen en de provincie heeft daar weinig invloed op.

3. Reactie Gedeputeerde Staten

Voor de volledige reactie van GS zie pagina 16 t/m 23 van het rapport.

Reactie Gedeputeerde Staten per aanbeveling:

Regelgeving
1. Vergroot de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Ga na welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.

Reactie GS
Het onderzoek van de rekenkamer heeft plaatsgevonden in een periode dat er nog sprake was van een veelheid aan provinciale verordeningen. Een groot deel van deze verordeningen, waaronder de Provinciale Milieuverordening waarin de regels ter bescherming van drinkwaterbronnen zijn opgenomen, is eind 2020 opgenomen in de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020. Over deze verordening is uitgebreid gecommuniceerd, met name ook naar gemeenten. Regelgeving is gebundeld en in kaartlagen integraal zichtbaar gemaakt. Daarmee wordt de bekendheid van gebieden en regels vergroot. Specifiek gericht op burgers en bedrijven is bebording rond grondwaterbeschermingsgebieden aangebracht waar dit ontbrak. Hierover is gecommuniceerd in lokale media. Indien in de toekomst blijkt dat elementen uit de omgevingsverordening onvoldoende bekend zijn dan zullen wij bepalen of extra initiatieven nodig zijn. In het geval van grondwaterbescherming voor drinkwatervoorziening doen wij dit in nauw overleg met omgevingsdienst en

drinkwaterbedrijven. Zo mogelijk kan daarbij ook worden opgetrokken met andere provincies, IPO en VEWIN.

2. Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.

Reactie GS
De aanwijzing van de grondwaterbeschermingsgebieden en het stellen van regels gebeurt in de Omgevingsverordening. Als uitgangspunt voor deze verordening geldt dat regels niet dubbel worden gesteld. Als in de omgevingsverordening iets is vastgelegd geldt het voor iedereen en worden anderen, in dit geval de gemeenten, niet verplicht gesteld dit over te nemen. Naast dat dit niet nodig is, is het ook onwenselijk. Het vaststellen van regels verloopt namelijk niet gelijktijdig omdat bijvoorbeeld het wijzigen van een omgevingsverordening en het wijzigen van een bestemmingsplan een eigen dynamiek hebben. Er kunnen ongewenste afwijkingen ontstaan.

3. Pas de begrenzing van het grondwaterbeschermingsgebied in Loosdrecht aan zodra de vergunning voor deze winning is aangepast. Communiceer hierover richting gemeenten, bedrijven en bewoners.

Reactie GS
In overleg met het drinkwaterbedrijf is geconcludeerd dat de huidige bescherming adequaat is. Zodra de vergunning is gewijzigd zal de begrenzing indien nodig worden aangepast. Dit zal overigens nog circa 5 jaar duren omdat eerst vervangende capaciteit moet worden gerealiseerd.

4. Overweeg om net zoals de provincie Utrecht onderzoek te doen naar de risico's van grondwater in het deel van het intrekgebied dat buiten het beschermingsgebied ligt. Deel de overweging met PS.

Reactie GS
Voor de duingebieden geldt dat de intrekgebieden binnen het beschermingsgebied vallen. De beschermingsgebieden zijn zelfs groter dan de intrekgebieden. Een deel van het water uit de duinen stroomt niet naar de winningen maar naar de duinrand. De ruime begrenzing hangt samen met de eigendomssituatie en geeft ruimte voor optimalisatie van winning in het gebied, bijvoorbeeld aanleg van extra diepinfiltratiemiddelen. In het Gooi zijn de intrekgebieden wel groter dan de beschermingsgebieden. Buiten de beschermingsgebieden is in deze regio volop aandacht voor risico's en risicobeheersing. Dit gebeurt via het GBG programma. De aanbeveling van de rekenkamer is feitelijk al opgevolgd.

5. Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.

Reactie GS
In een aparte paragraaf in de omgevingsverordening wordt invulling gegeven aan het begrip groot openbaar belang. Het belang moet naar aard en omvang voldoende zwaarwegend zijn. Dit betekent dat het in ieder geval moet gaan om een algemeen belang en dus niet om een puur particulier of individueel belang. Daarnaast gelden nog twee andere criteria, namelijk er is geen alternatief en risico's zijn verwaarloosbaar. Of zich ooit een situatie voordoet die aan alle drie de eisen voldoet moet nog blijken, maar als dat het geval is kan een ontheffingsverzoek redelijkerwijs niet worden geweigerd. Een nadere specificatie is voor deze unieke situatie op voorhand niet mogelijk. Het betreft incidenteel maatwerk.

<u>Rol en organisatie</u>
6. Verken op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.

Reactie GS
In het ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 hebben wij opgenomen dat wij de gebiedsdossiers zullen evalueren en actualiseren. In deze dossiers worden risico's en maatregelen in beeld gebracht. Wij zullen de verkenning binnen dit kader uitvoeren.

7. Ga na hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan.

Reactie GS
Wij zullen in overleg met de drinkwaterbedrijven bepalen op welke punten intensivering nodig is en hoe dit vorm kan worden gegeven.

8. Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en vergroot intern de bekendheid van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden.

Reactie GS
Wij onderschrijven de suggestie niet dat de zorgplicht voor drinkwater en de regelgeving in de provinciale organisatie onvoldoende bekend zijn. Dat het beeld bestaat dat er in Noord-Holland relatief weinig ambtelijke capaciteit aanwezig is kan te maken hebben met het feit dat de zorg grotendeels is ingebed in bredere programma's, zoals GBG, en niet op zichzelf staat.

Wij hebben geen indicaties van maatregelen die moeten worden verbeterd of van nieuwe risico's waar maatregelen nodig zijn. Wij zullen dit verder toetsen bij evaluatie en actualisatie van de gebiedsdossiers en de benodigde capaciteit dan opnieuw bepalen.

Gebiedsaanpak

9. Actualiseer de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ga daarbij na welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ga in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen.

Reactie GS

Wij hebben in ons ontwerp regionaal waterprogramma opgenomen dat wij de gebiedsdossiers zullen evalueren en actualiseren. Het waterkwantiteitsvraagstuk is hiervan geen onderdeel, de doelen van de Kaderrichtlijn Water (geen toename van de zuiveringsinspanning) uiteraard wel. Voor wat betreft het waterkwantiteitsvraagstuk verwijzen eveneens naar ons ontwerp regionaal waterprogramma waarin is opgenomen dat wij participeren in onderzoek naar nieuwe winplaatsen. Met betrekking tot het advies van de Stuurgroep Water om elke zes jaar de gebiedsdossiers te actualiseren verwijzen wij naar onze reactie op de tweede conclusie in het rapport en naar aanbeveling 8.

10. Organiseer structureel gebiedsgesprekken. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten.

Reactie GS

Wij zullen dit doen, te beginnen met de genoemde evaluatie van de huidige gebiedsdossiers. Wij zullen de frequentie van de overleggen met betrokken partijen bepalen. Vanwege de raakvlakken met andere beleidsvelden (met name ruimtelijke ontwikkeling en milieu) zullen wij aansluiting zoeken bij bestaande overlegstructuren zoals bij het programma GBG. Op deze manier willen wij conform wensen van geïnterviewden samenhang aanbrengen tussen preventie, sanering en beheersing van verontreiniging.

11. Bewaak de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's en communiceer hierover richting de betrokken partijen.

Reactie GS

In onze reactie op conclusie 2 hebben wij aangegeven dat alle maatregelen zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn. In de hiervoor genoemde gebiedsgesprekken zullen wij de voortgang bespreken.

VTH

12. Ga met de OD NZKG in gesprek over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.

Reactie GS
Wij nemen de aanbeveling over. Binnen de OD NZKG is een ‘Uniform Uitvoeringsniveau’ vastgesteld. Een van de uitgangspunten hierbij is het Risico en Informatie Gestuurd Werken. Dit betekent dat de inzet van de OD NZKG grotendeels wordt bepaald door analyses van informatie (ofwel signalen) uit het werkveld. Zie ook volgend punt.

13. Volg de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op en communiceer over de voortgang richting de betrokken partijen.

Reactie GS
Wij zullen de aanbevelingen uit de gebiedsschouwen betrekken in het hiervoor genoemde ‘Uniforme Uitvoeringsniveau’. In plaats van eens in de drie jaar een aparte schouw voor één onderwerp uit te voeren willen wij door goede informatie uitwisseling continue de situatie volgen. Op deze manier kunnen ongewenste situaties worden voorkomen en kan indien nodig tijdig worden ingegrepen.

Beleid
14. Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een ‘redelijke’ en ‘goede’ drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.

Reactie GS
Wij kunnen een redelijke drinkwaterprijs niet precies kwantificeren. Dit betekent niet dat een dergelijk kwalitatief doel geen betekenis heeft. Aan het kwalitatieve doel zijn onze eigen inspanningen verbonden, zoals een goede bescherming, uitvoering van het programma Gebiedsgericht Beheer het Gooi en participatie in de ontwikkeling van nieuwe winplaatsen.

4. Voorstel

De aanbevelingen gericht aan Gedeputeerde Staten, van de Randstedelijke Rekenkamer bij het rapport ‘Bron van bescherming’ zijn, geherformuleerd als besluitpunten, opgenomen in het ontwerpbesluit.

Het college van Gedeputeerde Staten geeft aan hoe zij opvolging willen geven aan de aanbevelingen. De Rekenkamer reageert hierop in het nawoord en brengt daar enkele aspecten onder de aandacht, die relevant zijn voor PS (zie blz. 24 van het rapport).

De commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid heeft in haar vergadering van 30 augustus 2021 het rapport besproken en adviseert aan PS te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

ir N.M. Van der Waart, voorzitter Statencommissie Natuur, Landbouw & Gezondheid

S.H Neeskens , griffier Statencommissie Natuur, Landbouw & Gezondheid

Ontwerpbesluit

Nr. 44-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

- gelezen de voordracht van de Statencommissie Natuur, Landbouw & Gezondheid van 30 augustus 2021,

- gelezen het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer, getiteld “Bron van bescherming”

- gelet op de bespreking en het advies van de commissie Natuur, Landbouw & Gezondheid van 30 augustus 2021;

besluiten:

GS te verzoeken

1 de bekendheid te vergroten van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. En na te gaan welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.
2 om te zorgen dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. En te overwegen om ook bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.
3 de begrenzing van het grondwaterbeschermingsgebied in Loosdrecht aan te passen zodra de vergunning voor deze winning is aangepast. En te communiceren hierover richting gemeenten, bedrijven en bewoners.

4 om te overwegen om net zoals de provincie Utrecht onderzoek te doen naar de risico's van grondwater in het deel van het intrekgebied dat buiten het beschermingsgebied ligt. En deze overweging te delen met PS.
5 te overwegen om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. En deze overweging te delen met PS.
6 om te verkennen op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. En deze uitkomsten te delen met PS en aan te geven welke acties uitgevoerd worden.
7 na te gaan hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan.
8 om te zorgen voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en intern de bekendheid te vergroten van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden.
9 om de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's te actualiseren. En daarbij na te gaan welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ga in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen.
10 om structureel gebiedsgesprekken te organiseren. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten.
11 om de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's te bewaken en te communiceren hierover richting de betrokken partijen.
12 om met de OD NZKG in gesprek te gaan over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. En hierbij de uitkomsten met PS te delen en aan te geven welke acties uitgevoerd worden.
13 om de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op te volgen en te communiceren over de voortgang richting de betrokken partijen.
14 om in de beleidsdocumenten te omschrijven wat verstaan wordt onder een 'redelijke' en 'goede' drinkwaterprijs. Of te overwegen om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Uw contactpersoon
S. Neeskens
AD/STG

Doorkiesnummer +31235145282
neeskenss@noord-holland.nl

Tbv Statenvergadering d.d 13-09-2021
Commissie NLG
Datum commissievergadering 30-08-2021

7 september 2021

Onderwerp: Voordracht Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van bescherming

Advies commissie NLG:

De Voordracht Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming als bespreekstuk wordt doorgeleid naar PS van 13 september 2021

Uittreksel van het concept-verslag NLG 30-08-2021:

8.b. Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming

De **voorzitter** heropent de vergadering en heet de heer Maarten Franken en mevrouw Ans Hoenderdoes van de Randstedelijke Rekenkamer van harte welkom bij de behandeling van dit agendapunt. Zij zijn in principe als toehoorder aanwezig via MS Teams. De eventuele vragen van de commissieleden zullen beantwoord worden door gedeputeerde Loggen.

In het rapport is een veertiental aanbevelingen gedaan aan GS. Deze zijn vooralsnog als beslispunten overgenomen in de voordracht. Bij een drietal aanbevelingen hebben GS echter aangegeven deze niet te kunnen overnemen. Graag verneemt de voorzitter van de Staten of de drie navolgende aanbevelingen in het ontwerpbesluit opgenomen dienen te worden:

- Aanbeveling 2: "*Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.de instructie aan gemeenten*";
- Aanbeveling 5: "*Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.*"

- Aanbeveling 14: "*Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een 'redelijke' en 'goede' drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.*"

De voorzitter geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) merkt op dat als je in oostelijke of zuidelijke richting een grens overgaat en op een willekeurige plek de kraan openzet, je je vrijwel meteen realiseert hoe bevoorrecht men in Nederland is met de kwaliteit van het drinkwater: toegankelijk, van goede kwaliteit en een goede smaak. Het lijkt een vanzelfsprekendheid, maar dat is het niet. Men moet het koesteren en bewaken. Het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer toont dit duidelijk aan.

De D66-fractie heeft veel waardering voor het rapport, hoewel de inhoud op sommige punten zorgelijk is. Mevrouw Gonggrijp complimenteert de Rekenkamer voor de zorgvuldige analyse en voor de heldere en leesbare aanbevelingen. Haar eerste vraag heeft betrekking op de constatering dat de bescherming van drinkwaterbronnen niet al te aanwezig lijkt te zijn bij het maken van nieuwe plannen (pagina 13). Is het college het met mevrouw Gonggrijp eens dat dit gezien het maatschappelijk belang van de drinkwatervoorzieningen eigenlijk wel zou moeten? Als het college deze mening niet deelt, hoort zij hiertoe graag een motivatie.

Noord-Holland is een van de vier onderzochte provincies die geen boringsvrije zones kent. Gezien de negatieve effecten die boringen kunnen hebben, hoort mevrouw Gonggrijp graag welke overwegingen hieraan ten grondslag liggen.

Op pagina 15 staat: "*Volgens de OD NZKG is de vraag vanuit de provincie om goed toezicht te houden en te handhaven in de grondwaterbeschermingsgebieden omvangrijker dan de ingebrachte capaciteit die daar tegenover staat.*" Deelt het college deze constatering? De capaciteit van de OD's is een steeds terugkerend vraagstuk. D66 is zich ervan bewust dat de provincie acties onderneemt om te zorgen dat de OD's voldoende toegerust zijn. Wat gaat de provincie concreet doen om de zorgen die de OD's desondanks uitspreken, op te heffen?

De Rekenkamer heeft een reeks heldere aanbevelingen opgesteld. Het college heeft hierop gereageerd. Sommige aanbevelingen zijn door het college omarmd en andere in mindere mate. Wat D66 betreft zouden eigenlijk alle aanbevelingen goed opgevolgd moeten worden. Bij een tweetal aanbevelingen heeft mevrouw Gonggrijp het idee dat ze niet helemaal zijn overgenomen, waaronder aanbeveling 1: "*Vergroot de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden door de regels actief onder de aandacht te brengen bij gemeenten, bedrijven en bewoners. Ga na welke lessen er geleerd kunnen worden van andere provincies en trek zo mogelijk samen op met drinkwaterbedrijven en/of andere provincies.*"
De reactie van GS roept bij mevrouw Gonggrijp het gevoel op dat er wat dubbelzinnig mee wordt omgegaan. Graag verneemt zij hierop een toelichting van de gedeputeerde.

Aanbeveling 9. gaat over de actualisatie van alle gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ook deze zou volgens D66 integraal opgevolgd moeten worden.

De heer **Roosendaal** (VVD) sluit zich aan bij de opmerking van D66 dat het een goed, helder en leesbaar

rapport is met duidelijke aanbevelingen. Hij begrijpt waarom aanbeveling 14 niet wordt overgenomen, daar het niet per se de taak van de provincie betreft. Wat betreft het niet overnemen van aanbeveling 2 en aanbeveling 5 zou de VVD graag wat meer toelichting ontvangen.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) meent dat het een mooi rapport is. Haar fractie is verheugd dat er gedegen onderzoek is gedaan. Uit het rapport blijkt dat er bij de gemeenten onbekendheid is over de bescherming van de intrekgebieden van het water teneinde vervuiling van het drinkwater te voorkomen. Volgens het rapport doet de provincie haar best om dit onder de aandacht te houden. Het is ook van belang dat dit in de Omgevingsvisies van de gemeenten onder de aandacht blijft. De provincie spant zich hiervoor in, maar het moet wel onder de aandacht blijven. Uit het rapport blijkt dat het in de toekomst een uitdaging gaat worden om iedereen van voldoende drinkwater te voorzien. Dit vraagstuk gaat iedereen aan en zet aan tot nadenken over de vanzelfsprekendheid waarmee de kraan wordt opengedraaid. Wat zou het mooi zijn als door innovatieve oplossingen drinkwater bespaard kan worden. Waarom zou het toilet niet door kunnen spoelen met het afvalwater van de wasmachine? Zo kan een enkel persoon al 35 liter water per dag besparen. Gelet op de toekomstige Woningbouwopgave wil mevrouw Hoogendoorn aan de gedeputeerde vragen of de provincie hier een actieve en stimulerende rol wil pakken. Een beloning of subsidie voor dat bouwbedrijf dat zijn nieuw te bouwen woningen uitrust met drinkwaterbesparende oplossingen. En kan de provincie een impuls geven aan de techniek die ervoor zorgt dat ook bestaande woningen drinkwater kunnen besparen?

Mevrouw **De Groo**t (SP) heeft de ervaring dat het altijd heel erg verstandig is om alle aanbevelingen van de Rekenkamer op te volgen. Deze heeft er veel werk aan besteed en veel onderzoek verricht.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) bedankt de Randstedelijke Rekenkamer voor zijn inzet en de rapportage. Het CDA heeft met interesse de aanbevelingen en de reactie van GS gelezen. De fractie wil stilstaan bij aanbeveling 1, waarin geconcludeerd wordt dat de kwaliteit van het gewonnen water onder druk staat. Dat is geen goed nieuws. De reactie van GS lijkt echter niet geheel aan te sluiten op deze belangrijke conclusie en heeft enkel betrekking op 't Gooi. Het CDA ontvangt derhalve graag nog een mondelinge toelichting van de gedeputeerde op de eerste conclusie van het eindrapport.

In aanbeveling 7 wordt aangegeven dat de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geïntensiveerd. De reactie van GS luidt dat ze in overleg met de drinkwaterbedrijven zullen bepalen wat nodig is en in welke vorm. Het lijkt het CDA van wezenlijk belang om daadwerkelijk in samenspraak de contacten zo snel mogelijk te intensiveren. Wordt de uitkomst hiervan ook nog teruggekoppeld aan PS?

GS geven aan dat aanbevelingen 2, 5 en 14 niet kunnen worden overgenomen. Mevrouw Koning-Hoeve heeft deze snel nog even bekeken. Het lijkt er haars inziens op dat de geest van de aanbevelingen wel wordt overgenomen omdat een en ander reeds gebeurt. In dat geval zouden GS deze aanbevelingen ook in andere bewoordingen kunnen overnemen. Is dat een optie?

De heer **Cardol** (GL) merkt op dat het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer best kritisch is over de bescherming van de waterbronnen. Dat is terecht, aangezien het hebben van gezond drinkwater een groot goed is. Het valt op dat het college enigszins defensief reageert op de bevindingen. Niettemin worden de aanbevelingen wel heel serieus genomen.

Het is overigens mooi dat de Rekenkamer bij veel aanbevelingen het college expliciet oproept om de uitvoering te delen met PS. Ook dat nemen GS over, hetgeen GroenLinks zeer op prijs stelt. De fractie kan

zich vinden in de voordracht en vindt verdere aanscherping niet nodig.

Statenlid **Kostic** (PvdD) bedankt de Rekenkamer voor zijn fantastische werk. Voorts bedankt zij mevrouw Gonggrijp (D66) voor haar betoog. De Partij voor de Dieren kan zich hier volledig bij aansluiten. Statenlid Kostic benadrukt nogmaals dat de fractie zich zorgen maakt en dat het rapport haar vermoedens bevestigt. De Partij voor de Dieren heeft al tijden het idee dat er niet echt goed bovenop wordt gezeten.

Afgelopen PS-vergadering heeft gedeputeerde toegezegd dat hij de OD voor onderhavige commissievergadering zou vragen om te kijken welke financiële consequenties het zou hebben om te functioneren op het niveau waarover de Rekenkamer spreekt. In het rapport wordt aangegeven dat er geen middelen zijn voor de hoge kwaliteit die de provincie voorstaat. Statenlid Kostic heeft nog geen terugkoppeling gezien. Wellicht heeft zij iets over het hoofd gezien. Anders zou zij het zeer waarderen als een en ander alsnog voor de PS-vergadering van 13 september a.s. wordt toegezonden.

De reactie van GS is enigszins vreemd. Er wordt min of meer aangegeven dat de provincie al best veel doet. Overall gezien worden de meeste punten overgenomen. Statenlid Kostic vraagt zich echter af op welke wijze dit gebeurt: letterlijk, zoals de Rekenkamer het voorstelt óf inclusief alle mitsen, maren en afzwakkingen uit de reactie van GS? Naar aanleiding van de reactie van GS heeft de Rekenkamer weer gereageerd. Statenlid Kostic zou graag zien dat GS hier op hun beurt ook weer op reageren.

De Partij voor de Dieren acht het heel belangrijk dat de actualisatie van gebiedsdossiers en uitvoeringsdossiers van tijdelijke aard is. Kan aan PS worden gecommuniceerd wanneer deze is afgerond? Gelet op het zesjarige traject zou deze eigenlijk al gereed moeten zijn.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) sluit zich aan bij de laatste woorden van mevrouw Koning-Hoeve (CDA), die zich ook afvraagt hoe de afwijzing van GS moet worden gelezen. Er wordt weliswaar een soort verantwoording bij de niet overgenomen aanbevelingen gelegd, maar ook mevrouw Jellema kan die niet geheel duiden.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) vult aan dat haar fractie graag ziet dat alle aanbevelingen van de Rekenkamer worden overgenomen. Als er een reden is waarom GS hier niet toe overgaan, verneemt zij graag meer uitleg.

> De heer **Mangal** (DENK) spreekt als gevolg van een coronabesmetting in via MS Teams. Hij bedankt de Rekenkamer voor het heldere rapport. Hoe denkt de provincie de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden actief te kunnen vergroten? DENK constateert dat de provincie bij de informatieverstrekking toch een relatief passieve rol inneemt. Zij zet het op de website en meent daarmee te hebben voldaan aan haar informatieplicht. Hoe kijkt de gedeputeerde hier zelf tegenaan?
>
> Daarnaast wordt gesproken over een toekomstige schaarste van drinkwater. De heer Mangal zou graag een kruisbestuiving zien met de Datacenterstrategie, aangezien datacenters grootverbruikers en vervuilers van drinkwater zijn.

De **voorzitter** bedankt de heer Mangal (DENK) voor diens inbreng en wenst hem namens de commissie van harte beterschap. Zij geeft het woord aan gedeputeerde Loggen voor diens beantwoording.

Beantwoording door gedeputeerde **Loggen** (VVD):

Gedeputeerde Loggen heeft in zijn loopbaan als bestuurder een behoorlijke hoeveelheid Rekenkamerrapporten mogen behandelen. Hij heeft bijna altijd de aanbevelingen van de Rekenkamer ruimhartig genomen, aangezien hij deze beschouwt als een versterking van het beleid. Een en ander geldt ook voor onderhavig rapport. De Rekenkamer heeft in dezen wederom het accent weten te leggen op een aantal verbeterpunten. Het is dan best spannend om als gedeputeerde drie aanbevelingen niet over te nemen. Dit moet uiteraard ook onderbouwd kunnen worden. GS menen dit te hebben gedaan.

Aanbeveling 2 voelt in de huidige fase als een auto met twee sturen. Deze heeft namelijk betrekking op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), dat eerst nog vastgesteld dient te worden. GS hebben aangegeven dat de aanbeveling thans niet in deze vorm kan worden overgenomen. Zij begrijpen echter wat de Rekenkamer bedoelt. Op het moment dat het DSO in werking is getreden, zullen GS bekijken hoe een en ander op een eenduidige manier kan worden opgepakt.

Wat betreft aanbeveling 5 heeft de provincie ervoor gekozen het begrip "groot openbaar belang" niet te definiëren. Zij doet dit wel in haar omgevingsverordening, maar vond dat in de drinkwaterverordening niet op z'n plaats. Het betreft altijd maatwerk, waardoor het risico aanwezig is dat in dezen de begrippen "generiek" en "specifiek" door elkaar heen zouden gaan lopen.

Wat betreft aanbeveling 14 is het lastig om de begrippen "redelijke drinkwaterprijs" en "goede drinkwaterprijs" eenduidig weer te geven. Er zijn te veel externe factoren die de integrale kostprijs beïnvloeden. De wet schrijft vrij vertaald voor dat de provincie drinkwater moet leveren tegen de laagste maatschappelijk aanvaardbare kosten. Dit zorgt ervoor dat er in Nederland een heel lage prijs voor drinkwater wordt betaald.

Het idee dat de ChristenUnie oppert, speelt ook al jaren door het hoofd van gedeputeerde. Een en ander wordt aangeduid met de term "grijs water", oftewel water dat uit woningen wordt afgevoerd. In Nederland worden de toiletten nog altijd doorgespoeld met drinkwater en worden heel veel branden geblust met drinkwater. Het voelt als verspilling, hetgeen in zekere zin ook het geval is. De kosten om het huidige drinkwatersysteem te veranderen zijn thans echter veel hoger dan de baten.

> Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) concludeert dat dit komt doordat drinkwater in Nederland eigenlijk te goedkoop is. Zij meent dat het derhalve goed zou zijn om te kijken naar een prijsprikkel.

Gedeputeerde **Loggen** begrijpt die gedachte. Provincie Noord-Holland is als een van de weinige provincies 100% aandeelhouder van een drinkwaterbedrijf. Toch is het wettelijk gezien niet toegestaan om er een koptarief op te zetten. De provincie is gehouden aan de laagst mogelijke prijs. Er zitten tal van beperkingen op. Op de prijsopbouw vindt ook toezicht plaats. De provincie kan daar dus niet vrij in variëren. Drinkwater is een eerste levensbehoefte. Het is 700 keer duurzamer dan menig fles in de supermarkt en komt gewoon uit de kraan tegen een heel redelijke prijs. De beïnvloedingsmogelijkheden om een prijsprikkel te geven, ontbreekt.

> Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) meent dat er dan wellicht een lobby in Den Haag moet plaatsvinden om die wet aan te passen. Het is haars inziens namelijk van de zotte dat het innovatie in de weg staat. Eenieder loopt rond met de gedachte dat het zonde is om schoon drinkwater gewoon weg te spoelen, maar er wordt niets tegen ondernomen. In het Rekenkamerrapport staat dat er een drinkwatertekort dreigt. Wellicht is het toch tijd om structureel iets te veranderen.

De **voorzitter** verzoekt alle aanwezigen om via haar te spreken en de microfoons uit te schakelen op het moment dat zij niet aan het woord zijn.

> Mevrouw **Jellema** (PvdA) heeft nog een kleine interruptie. Als ex-kinderverpleegkundige weet zij dat er heel veel babyvoeding met drinkwater wordt aangemaakt. Zij wil er derhalve voor waken dat water overhaast duurder wordt gemaakt om besparingen te realiseren.

De **voorzitter** wijst erop dat gedeputeerde Loggen nog bezig is met zijn beantwoording in eerste termijn. Zij nodigt de Statenleden derhalve uit om voorgaande discussie in tweede termijn te voeren.

Gedeputeerde **Loggen** meent dat mevrouw Jellema (PvdA) een karikatuur maakt van de discussie die de ChristenUnie probeert te voeren. Deze behelst met name de vraag of en hoe de systemen van elkaar kunnen worden afgekoppeld om ervoor te zorgen dat het toilet niet langer met schoon drinkwater hoeft te worden doorgespoeld. Vanuit die essentie werd voorgaande discussie gevoerd. Het is niet aan de gedeputeerde om het voor de ChristenUnie op te nemen, maar hij deelt de gedachte om innovatie op dit vlak aan te jagen en dus niet zozeer om het drinkwater duurder te maken.

Gedeputeerde Loggen komt op het voorstel van DENK om een discussie te voeren in relatie met de Datacenterstrategie. Gedeputeerde acht dit niet heel zinvol, aangezien al eerder aan PS is medegedeeld dat 0,6% van de totale drinkwaterlevering als koelwater naar de huidige datacenters gaat. Voorts wordt van de toekomstige datacenters verwacht dat zij de BBT's zullen hanteren. Dit betekent dat zij op een heel innovatieve manier met water moeten omgaan en bij voorkeur systemen moeten hanteren waarbij veel minder koelwater benodigd is, dat bovendien afkomstig is uit een soort zelfvoorzienende waterberging.

Gedeputeerde Loggen deelt de zorgen over de beschikbaarheid van drinkwater op de lange termijn. De provincie is verantwoordelijk voor het grondwater, waaruit in 't Gooi drinkwater wordt gewonnen. Hierop staat een beheerprogramma dat ontoereikend is om te zorgen dat het voor de komende jaren geborgd blijft. 80% tot 90% van de provincie betrekt haar drinkwater uit het IJsselmeer. Hier speelt verzilting een rol. Rijkswaterstaat heeft hierin een heel belangrijke taak (spuiregimes). Daarnaast denkt PWN thans volop na over een manier om een nog betere voorziening voor de toekomst te realiseren, waarmee de goede kwaliteit van het drinkwater nog langer geborgd kan worden. Wellicht kan hierover op enig moment een technische briefing worden georganiseerd. In dit kader oppert gedeputeerde voorts het idee om een werkbezoek te brengen aan de Drinkwaterfabriek in Andijk. PWN zou de Staten alsdan zelf kunnen vertellen over hun toekomstplannen.

> Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) vraagt of er in andere provinciale dossiers voldoende wordt gedaan om de verzilting tegen te gaan? Er wordt hier en daar namelijk ook weleens bepleit om zoet en zout water juist meer te vermengen. Voor de drinkwatervoorziening zou dit echter heel ongunstig zijn.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat daar waar het de regulering van de drinkwatervoorziening betreft altijd overleg wordt gevoerd met de provincie. Voor de kwaliteit van het oppervlaktewater is het Waterschap echter de primair verantwoordelijke. Deze instantie bekijkt heel goed wat er wel en niet kan, maar in sommige delen van de provincie Noord-Holland wordt het heel lastig om toekomstgericht te blijven werken. In sommige gebieden is de grondwaterdruk dusdanig hoog dat het zilte water omhoog geduwd wordt. In bijvoorbeeld de Haarlemmermeer ontstaan als gevolg hiervan plekken waar niets meer groeit. Met het

huidige watersysteem is deze ontwikkeling nauwelijks nog terug te dringen. Dat is derhalve een uitdaging voor de toekomst. De provincie spreekt hierover met de waterschappen, ook in het kader van het thema bodemdaling. Het moet wel in een groter geheel worden bezien. Er wordt over meerdere dossiers gesproken, met respectievelijk alle stakeholders en belangenorganisaties.

Voorts werd een belangrijke vraag gesteld over de capaciteit. Toen de provincie haar taken met betrekking tot water aan de OD's overdroegen, heeft zij een onderzoek laten uitvoeren naar de capaciteit. Deze bleek op dat moment inderdaad onvoldoende. Er is toen bijgeplust om de capaciteit op niveau te brengen. Als de situatie om wat voor reden dan ook verandert en de OD meent dat er (wederom) sprake is van een capaciteitstekort, dienen hiertoe via de koninklijke weg op directieniveau signalen te worden afgegeven. Thans is dit niet aan de orde gebleken, evenmin bij navraag. GS blijven hierover echter met de OD in gesprek. Als er een valide vraag onder ligt, zullen GS naar PS komen met het voorstel om een aanpassing in de begroting door te voeren. Dat is de koninklijke weg om hetgeen de provincie met haar financiële middelen doet helder, transparant en navolgbaar te maken.

De boringsvrije zone betreft een onderdeel van het grondwaterbeschermingsgebied. Jaarlijks overlegt de provincie met de OD over de eventuele maatregelen.

GS blijven van mening dat zij graag alle aanbevelingen uit het Rekenkamerrapport zouden willen overnemen, maar dat zij thans om hun moverende redenen een uitzondering moeten maken voor de aanbevelingen 2, 5 en 14. Zodra het mogelijk is, zouden GS de drie aanbevelingen alsnog willen overnemen, maar in deze fase zijn zij nog niet in staat om dit op een ordentelijke manier te doen.

> Statenlid **Kostic** (PvdD) heeft nog een interruptie. Afgelopen PS-vergadering heeft gedeputeerde duidelijk toegezegd dat hij namens PS aan de OD zou vragen om te kijken naar de financiële situatie als gevolg van het Rekenkamerrapport. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat PS tot sint-juttemis moeten wachten tot het moment waarop de directie van de OD op het idee komt om hen te informeren over wat zij al dan niet wil. De Randstedelijke Rekenkamer heeft vastgesteld, blijkbaar niet via de directie maar via andere medewerkers binnen de OD, dat er sprake is van een capaciteitstekort. PS willen daar graag een reflectie op vanuit de OD zelf. In de PS-vergadering is heel duidelijk afgesproken dat deze voorafgaand aan onderhavige commissievergadering zou worden ontvangen.

Gedeputeerde **Loggen** merkt op dat de OD geen analyse heeft gegeven van het probleem zoals door de Rekenkamer is geschetst. Een en ander zal eerst verder onderzocht moet worden alvorens er iets kan worden gezegd over de noodzakelijke inzet. De interpretatie van het college is dat er thans geen signalen zijn dat er iets mankeert. Statenlid Kostic (PvdD) vraagt het college om dit formaliseren. Gedeputeerde Loggen zal hiertoe contact opnemen met collega Olthof.

> Statenlid **Kostic** (PvdD) wil dan wel graag vóór de PS-vergadering van 13 september een reactie van de OD op de financiële middelen. Anders wordt het heel lastig om onderhavig stuk heel lastig vast te stellen.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat de OD zijn eigen dynamiek heeft. Het collega kan het verzoek van Statenlid Kostic (PvdD) hooguit aan de OD voorleggen. Gedeputeerde Loggen neemt contact op met collega Olthof omtrent de juiste formulering en om te bekijken of het mogelijk is om een ander voor de PS-

vergadering kenbaar te maken.

De **voorzitter** noteert dat gedeputeerde een en ander heel snel in gang zal zetten.

> Mevrouw **Gonggrijp** (D66) heeft het gevoel dat haar vragen niet volledig beantwoord zijn, ondanks het feit dat gedeputeerde een uitgebreide toelichting heeft gegeven. Haar eerste vraag heeft betrekking op een passage op pagina 13, waarin staat dat bij het maken van nieuwe plannen er geen regels zijn opgesteld voor de bescherming van drinkwaterbronnen. Mevrouw Gonggrijp hoort graag of deze passage nog wordt aangepast, al dan niet in de update van de Omgevingsvisie.
>
> De tweede vraag van mevrouw Gonggrijp heeft betrekking op de constatering dat de provincie Noord-Holland als enige geen "boringsvrije zones" heeft op plekken waar ook drinkwaterwinning plaatsvindt. D66 verneemt hierop graag nog een reactie van gedeputeerde.

De **voorzitter** constateert dat er niet nog meer onbeantwoorde vragen zijn en geeft het woord aan gedeputeerde Loggen.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat de provincie Noord-Holland buitengewoon zorgvuldig is met boringen. Alle aanvragen lopen altijd via GS. Boringen brengen de nodige risico's met zich mee en GS willen de garantie hebben dat deze nooit interveniëren met de kwaliteit van het drinkwater. Op het moment dat die garantie wordt verkregen, zien GS geen aanleiding om de boringen niet toe te staan.

De tweede vraag van mevrouw Gonggrijp (D66) is gedeputeerde even ontschoten.

> Mevrouw **Gonggrijp** (D66) herhaalt dat op pagina 13 van het Rekenkamerrapport staat dat bij het maken van nieuwe plannen is geconstateerd er eigenlijk geen extra eisen worden gesteld aan de effecten van de plannen op de drinkwatervoorzieningen.

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat hij het antwoord hierop thans niet paraat heeft en dat hij een en ander nader zal moeten bekijken. Hij komt hier bij mevrouw Gonggrijp op terug.

> De heer **Mangal** (DENK) vraagt hoe de provincie denkt de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden actief te kunnen vergroten. DENK constateert dat de provincie bij de informatieverstrekking een relatief passieve rol inneemt. Zij zet het op de website en meent daarmee te hebben voldaan aan haar informatieplicht. Hoe kijkt de gedeputeerde hier zelf tegenaan?

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat dit op de geëigende manier gebeurt, via de borden en nieuwe wetgeving.

De **voorzitter** constateert dat de eerste termijn is afgerond en dat er behoefte bestaat aan een tweede termijn. Zij verzoekt de Statenleden hierin ook in te gaan op het voorstel van GS om in de voordracht alle aanbevelingen over te nemen, minus aanbevelingen 2, 5 en 14.

Tweede termijn

De heer **Cardol** (GL) benadrukt nogmaals dat de huidige voordracht wat GroenLinks betreft in orde is. Zijn

fractie gaat er derhalve mee akkoord dat de aanbevelingen 2, 5 en 14 niet worden overgenomen.

De heer Cardol maakt voorts van de gelegenheid gebruik om zijn diepe instemming uit te spreken over het punt van mevrouw Hoogendoorn (CU), los van de wijze waarop het kan worden vormgegeven en met welke prikkels. Het zou natuurlijk fantastisch zijn als op dat terrein vooruitgang kan worden geboekt.

De **voorzitter** constateert dat een aantal fracties in de eerste termijn heeft aangegeven dat alle punten uit het Rekenkamerrapport dienen te worden overgenomen. Begrijpt zij goed dat de beantwoording van gedeputeerde Loggen daar voor hen geen verandering in heeft gebracht?

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) moet een en ander terugkoppelen aan haar collega die normaliter onderhavig dossier behandelt. Voorts heeft zij nog een opmerking in de richting van mevrouw Hoogendoorn (CU). Het CDA is voorstander van innovaties, maar niet van kostprijsverhogingen van water.

De **voorzitter** stelt voor om de huidige voordracht met alle 14 aanbevelingen te handhaven en als zodanig door te leiden naar de PS-vergadering op 12 september a.s. De vervolgvraag luidt of het dan als bespreekstuk dient te worden geagendeerd.

De heer **Roosendaal** (VVD) merkt op dat de beantwoording van de gedeputeerde voor zijn fractie duidelijk was. De VVD volgt derhalve GS op dit punt.

De **voorzitter** constateert dan toch dat er enig verschil van inzicht is. Een aantal fracties meent dat alle aanbevelingen in de voordracht vermeld moeten blijven. Daarentegen zijn er ook een aantal fracties die GS volgen wat betreft het niet overnemen van de drie genoemde aanbevelingen. Op basis hiervan concludeert de voorzitter dat het sowieso wordt doorgeleid als een bespreekstuk, hetgeen door de Statenleden wordt beaamd.

Thans resteert nog de vraag op welke manier de voordracht wordt ingebracht. De voorzitter gaat over tot een telling middels handopsteking. Zij constateert dat vijf fracties instemmen met de voordracht waarin alle 14 aanbevelingen gehandhaafd blijven. Twee fracties stemmen in met de voordracht zoals voorgesteld door GS (zonder aanbevelingen 2, 5 en 14).

De heer **Mangal** (DENK) onthoudt zich voorlopig van stemming, aangezien hij eerst wil overleggen met zijn fractie.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) heeft in de eerste termijn reeds aangegeven dat het CDA kan leven met het uitzonderen van de drie genoemde aanbevelingen, aangezien de geest ervan wél wordt overgenomen.

De **voorzitter** ziet al een kleine verschuiving optreden. Zij maakt derhalve nog eenmaal een rondje langs de fracties en geeft tot slot het woord aan gedeputeerde Loggen.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) merkt op dat zij het graag nog even kort wil overleggen met haar fractie.

De **voorzitter** schorst de vergadering voor nader overleg.

Schorsing van 14.40 uur tot 14.53 uur

De **voorzitter** heropent de vergadering. Er moest duidelijkheid worden verkregen over hetgeen gebruikelijk is bij een niet-eenduidige opvatting vanuit de commissie. Het voorstel is om dan, zoals gebruikelijk, het advies van de Randstedelijke Rekenkamer over te nemen. Alle 14 aanbevelingen blijven derhalve staan in de voordracht, die op zijn beurt wordt doorgeleid naar PS. Het staat de Statenleden vervolgens vrij om daar een aantal amendementen op in te dienen, op basis waarvan bepaalde aanbevelingen wellicht alsnog kunnen worden afgevoerd.

Statenlid **Kostic** (PvdD) informeert of het mogelijk is om voor de PS-vergadering nog een reactie te krijgen op hetgeen GS nu voorstellen? De Partij voor de Dieren gaat verder mee met het Rekenkameradvies.

De **voorzitter** informeert welke reactie Statenlid Kostic (PvdD) exact voor ogen heeft.

Statenlid **Kostic** (PvdD) doelt op een reactie van de Rekenkamer op het voorstel en de motivatie van GS om de drie aanbevelingen te schrappen.

De **voorzitter** vraagt of Statenlid Kostic (PvdD) doelt op een reactie van de Randstedelijke Rekenkamer naar aanleiding van de behandeling in onderhavige commissievergadering.

Statenlid **Kostic** (PvdD) antwoordt bevestigend.

De **voorzitter** zal het verzoek van Statenlid Kostic (PvdD) doorgeleiden.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) vraagt of zij het juist begrepen heeft dat de 14 aanbevelingen in de voordracht vermeld blijven. Ten aanzien van drie genoemde aanbevelingen hebben GS een standpunt ingenomen. GS kunnen weliswaar heel goed voor zichzelf het woord voeren, maar hiermee staan ze wel op achterstand. Er dient immers op een niet zo duale wijze met coalitiepartijen te worden overeengekomen dat PS daarop gaan amenderen. Mevrouw Jellema vindt het een heel bijzondere gang van zaken.

De **voorzitter** beaamt dat het een lastige opgave betreft.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) merkt op dat als gevolg van de vraag van mevrouw Jellema (PvdA) de onduidelijkheid voor haar reeds is weggenomen.

De heer **Mangal** (DENK) geeft aan dat dat zijn fractie het op sommige punten met GS eens is, maar op sommige punten niet. De heer Mangal weet echter niet hoe hij een en ander goed zou kunnen verwoorden in een motie en vraagt of de Griffie daar wellicht ideeën over heeft.

De **voorzitter** geeft graag het woord aan gedeputeerde Loggen voor een voorstel.

Gedeputeerde **Loggen** zal kijken of het past binnen de regels van het duale spel als GS bij de voordracht een memo voegen over de wijze waarop zij de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer lezen, opdat de Statenleden die kunnen betrekken bij hun beraadslagingen. Op die manier hoeven de Statenleden hun dualistische opvattingen daarover geen geweld aan te doen. Wellicht leidt dit tot een werkzame oplossing.

De voorzitter meent dat dit een prettig en werkbaar voorstel is. Omdat het van GS afkomstig is, heet het wellicht geen "amendement", maar het zou als voorstel tot aanpassing alsnog kunnen worden ingebracht. De voorzitter vraagt of de commissieleden ermee akkoord kunnen gaan dat het onderwerp op deze manier wordt doorgeleid naar de PS-vergadering en als bespreekstuk worden behandeld.

> Mevrouw Hoogendoorn (CU) wil nog meegeven dat naast GS ook de oppositie betrokken mag worden.

De voorzitter meent dat dit voor zich spreekt, maar het is goed dat mevrouw Hoogendoorn het nogmaals benadrukt.

De voorzitter vat het voorstel als volgt samen. De voordracht, inclusief de 14 aanbevelingen, wordt ongewijzigd doorgeleid naar PS. Hieraan zal een memo van GS worden toegevoegd. Beide stukken worden besproken in de PS-vergadering op 13 september a.s. De commissieleden stemmen hiermee in.

Memo

Aan: Leden van Provinciale Staten
Van: Gedeputeerde Staten
Datum: 7 september
Betreft: Nadere toelichting reactie GS op rapport 'Bron van bescherming'

Tijdens de vergadering van de PS-commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid van 30 augustus is door gedeputeerde Loggen toegezegd om een nadere toelichting te verstrekken aan de leden van Provinciale Staten op de 3 punten waar GS zich niet kunnen vinden in de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer.

Aanbeveling 2

Zorg dat de door de gemeenten aangegeven begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden aansluiten op die van de provincie. Overweeg ook om bij een eventueel verder uitstel van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) hiervoor een instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. Deel de overweging met PS.

De begrenzingen en (verwijzingen naar) regels voor beschermingsgebieden zijn niet altijd goed In gemeentelijke bestemmingsplannen opgenomen. Hierdoor kan er onduidelijkheid ontstaan over de begrenzing en regels in de beschermingsgebieden. Met de komst van het DSO worden begrenzingen en (verwijzingen naar) regels van zowel de gemeenten als provincie op dezelfde plek zichtbaar. Over de inwerkingtreding en precieze uitvoering van het DSO bestaat nog onzekerheid. Indien gemeenten de begrenzingen en (verwijzingen naar) regels niet in hun eigen plannen overnemen dan is het nog belangrijker dat er bij die gemeenten aandacht komt voor de provinciale regelgeving.

Reactie GS op aanbeveling 2

De aanwijzing van de grondwaterbeschermingsgebieden en het stellen van regels gebeurt in de omgevingsverordening. Als uitgangspunt voor deze verordening geldt dat regels niet dubbel worden gesteld. Als in de omgevingsverordening iets is vastgelegd geldt het voor iedereen en worden anderen, in dit geval de gemeenten, niet verplicht gesteld dit over te nemen in hun regelgeving. Behalve onnodig, is het ook onwenselijk. Het vaststellen van regels verloopt namelijk niet gelijktijdig omdat het wijzigen van een omgevingsverordening en het wijzigen van een bestemmingsplan een eigen dynamiek hebben en er grote tijdverschillen zijn. Er kunnen ongewenste afwijkingen ontstaan. Het opnemen van een instructie om begrenzingen en regels over te nemen kan leiden tot dubbele en tegenstrijdige sturing door provincie en gemeente.
Intussen is ook veel aandacht gevraagd voor en gegeven aan provinciale regels. Ten tijde van het onderzoek van de Rekenkamer was de provinciale milieuverordening (PMV) nog van kracht. Deze is intussen met andere verordeningen opgegaan in de omgevingsverordening. Hierover is intensief gecommuniceerd met gemeenten en gelegenheid is geboden om te participeren in de ontwikkeling.

Aanbeveling 5

Overweeg om de ontheffingsmogelijkheden voor de grondwaterbeschermingsgebieden verder te specificeren. Deel de overweging met PS.

De provincie heeft er bewust voor gekozen om het begrip 'groot openbaar belang' niet te definiëren, omdat het per geval en per locatie kan verschillen of een project of ontwikkeling als groot openbaar

belang kan worden aangemerkt. Volgens geïnterviewden is het een zorgpunt dat de voorwaarden waaronder een ontheffing in grondwaterbeschermingsgebieden verleend kan worden niet voldoende zijn ingekaderd.

Reactie GS op aanbeveling 5

In een aparte paragraaf in de omgevingsverordening is intussen invulling gegeven aan het begrip groot openbaar belang. Het belang moet naar aard en omvang voldoende zwaarwegend zijn. Dit betekent dat het in ieder geval moet gaan om een algemeen belang en dus niet om een puur particulier of individueel belang. Daarnaast gelden nog twee andere criteria voor ontheffing, namelijk dat er is geen alternatief is en risico's verwaarloosbaar zijn. Ook hier zijn regels doorontwikkeld ten opzichte van de provinciale milieuverordening. Een nadere specificatie is voor dergelijke unieke situaties op voorhand niet goed mogelijk. Maatwerk is noodzakelijk.

Zeer recent heeft zich een eerste casus van een ontheffingsverzoek omgevingsverordening voorgedaan, namelijk een aanvraag voor seismisch onderzoek ten behoeve van de ontwikkeling van aardwarmteprojecten in Noord-Holland. Hiervoor is, mede op basis van een positief advies van drinkwaterbedrijven en onder voorwaarden die risico's verwaarloosbaar maken, ontheffing verleend. Belangrijk om te vermelden hierbij is dat drinkwaterbedrijven altijd bij de afweging worden betrokken. Ook dit is geregeld in de omgevingsverordening (artikel 4.41, gelegenheid tot advies). In deze casus blijken de regels in de omgevingsverordening uitvoerbaar te zijn en is maatwerk mogelijk.

Aanbeveling 14

Omschrijf in de beleidsdocumenten wat verstaan wordt onder een 'redelijke' en 'goede' drinkwaterprijs. Of overweeg om de drinkwaterprijs niet op te nemen als doelstelling.

De termen redelijke en goede drinkwaterprijs zijn in het beleid opgenomen bij de doelen en ambities, echter is niet nader toegelicht wat hieronder wordt verstaan. De drinkwaterprijs is sterk afhankelijk van andere partijen en de provincie heeft daar weinig invloed op.

Reactie GS

Wij kunnen een redelijke drinkwaterprijs niet precies kwantificeren en hebben daar weinig invloed op. Dit betekent niet dat een dergelijk kwalitatief doel geen betekenis heeft. Aan het kwalitatieve doel zijn onze eigen inspanningen verbonden, zoals een goede bescherming, uitvoering van het programma Gebiedsgericht Beheer het Gooi en participatie in de ontwikkeling van nieuwe winplaatsen.

De ambitie en het doel van de provincie is vergelijkbaar met het doel dat de provincie Zuid-Holland heeft opgenomen in haar regionaal waterprogramma dat op dit moment ter inzage ligt. Hierin staat dat de provincie de bronnen voor drinkwaterproductie en vitale drinkwaterinfrastructuur wil beschermen, zodat er altijd voldoende water beschikbaar is om tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten drinkwater te produceren. Een vergelijkbare doelstelling heeft ook het Rijk opgenomen in de Beleidsnota Drinkwater 2021 – 2026. Drinkwater moet voor iedereen schoon, veilig, toegankelijk en betaalbaar zijn. De begrippen maatschappelijk aanvaarbare kosten en betaalbaar zijn in beide gevallen niet gekwantificeerd.

Van
Portefeuillehouder Water
Aan
Provinciale Staten

9 september 2

Betreft: Inzet OD NZKG grondwaterbescherming

Memo

Aanleiding

Naar aanleiding van het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer 'Bron van Bescherming' is op 5 juli 2021 de toezegging gedaan aan PS om inzichtelijk te maken wat de financiële gevolgen zijn van eventuele opschaling van de capaciteit van de OD NZKG voor VTH-taken in grondwaterbeschermingsgebieden. Tijdens de commissievergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid is het verzoek om dit inzichtelijk te (laten) maken herhaald.

Reactie OD NZKG

De OD NZKG geeft aan 5 á 6 extra fte nodig te hebben voor de ideale en correcte invulling van alle benodigde VTH-werkzaamheden. Het gaat dan om:

- 1 fte extra voor Regulering grondwaterbeschermingsgebieden (GWBG) en actualisatie openbodemenergiesystemen (OBES).
- 2 fte extra voor toezicht GWBG informatievoorziening GWBG en datahuishouding en projectplan optimalisatie OBES
- 1 fte voor ordening bodemenergie in grond en BRO. Dit is niet altijd alleen VTH maar vraagt ook inzet van juristen of ingeval van BRO vooral ICT.
- 1 fte voor de inzet van juridische zaken
- 1 fte voor datahuishouding en ICT-ondersteuning

omhoog gaat, gaan de leges ook omhoog.

Afgelopen jaar is er één ontheffing GWBG onderzoek Geothermie gerealiseerd door OD NZKG. Dit was een arbeidsintensieve klus die met complimenten vanuit de provincie is afgehandeld. Voorlopig is dat het enige richtlijn voor kengetal.

Naleefgedrag van burgers en boorbedrijven moeten beter als het gaat om risico's verontreiniging GWBG. Hierin zitten onbewuste overtreders en gecalculeerde overtreders. Beiden verdienen hun eigen aanpak.

- Op elke aanvraag en verstrekte ontheffing GWBG zal toezicht gehouden moeten worden of er toch niet illegaal of legaal maar incorrect geboord wordt en gehandhaafd moeten worden wanneer nodig. De reistijd kan groot zijn.
- Op meldingen van calamiteit moet direct gereageerd worden door toezicht. Hiervoor kan de reistijd groot zijn.
- Proactieve informatievoorziening hoe correct grondwater moet worden onttrokken uit GWBG.
- Data-huishouding en uitwisseling op orde.
- Gebiedsschouw

Bodemenergie

- Aantallen aanvragen OBES nemen niet af maar eerder toe.
- Vraaggestuurd werk gaat boven actualisatie. In actualisatie begint de achterstand te groeien. Extra capaciteit is nodig voor actualisatie. Ambtshalve actualisatie is arbeidsintensiever dan nieuwe aanvragen. Dus kengetal is hoger.
- Drinkwatervergunningen zijn in behandeling en vragen extra tijd in 2022
- Project Plan van Aanpak Optimalisatie Open Bodemenergiesystemen.
- Wel of niet bijdrage voor VTH op uitvoeringskader inzake beleid Ordening Bodemenergie in de bodem (dit is vooral vertaling provincie masterplannen naar omgevingsplannen gemeente)? Voor de meeste gemeenten geldt: wie het eerste komt, wie het eerste pompt.
- Capaciteit voor Basisregistratie Ondergrond (BRO). De OD NZKG

Door de provincie is kennisgenomen van de reactie van de OD NZKG. De betreffende informatie heeft ons niet eerder via de reguliere kanalen en P&C-cyclus bereikt. De geleverde informatie en het financiële inzicht zijn breder dan de gestelde vraag over capaciteit en financiële gevolgen voor grondwaterbeschermingsgebieden.

We zijn met de OD NZKG in gesprek om het financiële inzicht verder te verscherpen en onderbouwd te krijgen. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de reguliere gesprekken over de uitvoeringsovereenkomst (UVO 2022). Deze gesprekken gaan over alle taken die de OD NZKG namens onze provincie uitvoert. Op basis van deze gesprekken zal een integraal voorstel worden neergelegd aan GS waarin alle VTH-taken goed zijn onderbouwd en in samenhang zijn afgewogen.

Reactie Rekenkamer n.a.v. vraag commissie NLG

In uw vergadering van 30 augustus 2021 heeft u het rapport Bron van bescherming behandeld. Wij hebben deze vergadering met belangstelling gevolgd. Ook zijn wij bekend met de toelichting van GS van 7 sept. jl. waarin zij een nadere reactie geven op het rapport. Vanuit de commissie is de Rekenkamer gevraagd om te reageren op de reactie van GS. Het gaat om de aanbevelingen die GS niet willen overnemen (aanbeveling 2, 5 en 14).

De Rekenkamer geeft graag vanuit haar positie een reactie, omdat de aanbevelingen die in het rapport zijn gemaakt wellicht geleid hebben tot verschillende interpretaties. Met onderstaande toelichting hopen we dat er voor u meer duidelijkheid komt over de aanbevelingen.

Nadere toelichting aanbeveling 2

In de huidige situatie - dus zonder instructieregel - nemen sommige gemeenten regels en begrenzingen over. Deze overname is op vrijwillige basis. Hierbij is het van belang dat de regels bij zowel de provincie als gemeente gelijk zijn. Dit om mogelijke onduidelijkheden te voorkomen. Over dit punt gaat het eerste deel van de aanbeveling. Naar het idee van de Rekenkamer is dit de kern van de aanbeveling.

Het tweede deel van de aanbeveling gaat over de instructieregel. Een instructieregel heeft voordelen (bijv. meer bekendheid regels bij gemeenten) en nadelen (bijv. past niet bij bestuurscultuur). Het opnemen van een instructieregel is ter overweging meegegeven met als bedoeling om de voor- en nadelen op een rij te zetten. Vervolgens kan een keuze gemaakt worden voor de in Noord-Holland best passende maatregel om consistentie van regels en begrenzingen te realiseren. Zoals we in het rapport al opmerken kiest de provincie Overijssel bijvoorbeeld voor het opnemen van een instructieregel.

Nadere toelichting aanbeveling 5

Hierbij geldt hetzelfde als bij aanbeveling 2. Het specificeren van de ontheffingsmogelijkheden is ter overweging meegegeven. De aanbeveling komt voort uit zorgen die bij geïnterviewden zijn geuit over de aanpassing van de verordening. De aanbeveling is er op gericht om te onderzoeken wat de zorgen en behoefte zijn. Vervolgens kan een keuze gemaakt worden.

Nadere toelichting aanbeveling 14

Het is begrijpelijk dat GS de begrippen ‘redelijke’ en ‘goede’ drinkwaterprijs niet precies kunnen kwantificeren. GS maken in hun memo van 7 sept. jl een vergelijking met de doelstellingen van de provincie Zuid-Holland en het Rijk. Dit sluit aan bij de bedoeling van onze aanbeveling, namelijk het doel te verduidelijken door het in kwalitatieve zin meer te duiden.

Provinciale Staten Noord-Holland

Motie Stimuleren gebruik regen- en grijswater in gebouwde omgeving

De Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021 in Egmond aan Zee, ter bespreking van agendapunt 13, “Eindrapport Randstedelijke Rekenkamer Bron van Bescherming (VD-44)”,

constaterende dat:

- uit het rapport blijkt dat het in de toekomst een uitdaging gaat worden om iedereen van voldoende drinkwater te voorzien;
- er veel drinkwater in Nederland gebruikt wordt voor bijvoorbeeld het doorspoelen van het toilet of het sproeien van tuin;

overwegende dat:

- er vele systemen bestaan om regenwater of grijs water (water afkomstig van wassen en douchen) te hergebruiken;
- dit een enorme besparing op kan leveren op het gebruik van kostbaar drinkwater;
- een enkel persoon al 35 liter water per dag kan besparen als het toilet niet wordt doorgespoeld met drinkwater;

in het besef dat:

- dit idee ook al jaren door het hoofd van gedeputeerde speelt (notulen NLG 30 augustus jl)

voorts overwegende dat:

- het wettelijk niet toegestaan om via een prijsprikkel waterhergebruik te stimuleren;
- er wel andere manieren zijn om dit te stimuleren, zoals bijvoorbeeld:
    - een beloning voor bouwbedrijven die nieuw te bouwen woningen uitrust met regen- of grijswatersystemen,
    - afspraken in de woonakkoorden,
    - voorlichting en informatievoorziening,
    - subsidieregelingen, enzovoort,
- het goed zou zijn als de provincie hierin een actieve en stimulerende rol zou spelen

verzoeken GS:

- in kaart te brengen welke concrete instrumenten de provincie zou kunnen inzetten om het gebruik van regen- of grijswatersystemen in de gebouwde omgeving (zowel bestaande bouw als nieuwbouw) te bevorderen;
- daarbij een indicatie van de haalbaarheid en globale kosten van de verschillende mogelijke instrumenten op te nemen;
- PS hierover te informeren

en gaan over tot de orde van de dag.

Michel Klein	Anna de Groot	Daniël van den Berg
ChristenUnie	SP	JA21

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

R.N. Butter

BEL/RO

Telefoonnummer +31235145225

ruud.butter@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 3 JUNI 2021

Kenmerk

1627730/ 1650272

Uw kenmerk

Initiatiefvoorstel afwegingskader wind & zon

Betreft: Advies inzake het initiatiefvoorstel afwegingskader energie uit wind en zon op land

Geachte leden,

Op 22 april 2021 ontvingen wij via de Statengriffie het initiatiefvoorstel van het CDA "afwegingskader energie uit wind en zon op land".
Op grond van artikel 42 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en werkzaamheden van Provinciale Staten en Statencommissies van Noord-Holland 2015 zijn wij gevraagd hierover advies uit te brengen. Dit advies treft u hierbij aan.

Inhoud voorstel

Het voorstel strekt tot het opnemen van de volgende toetsingscriteria in de omgevingsverordening NH2022 voor projecten voor wind en zon op land in Noord-Holland:

- Is er in de gemeente en buurgemeente(n) een (ruime) politieke meerderheid?
- Zijn van bezwaren van omwonenden ten aanzien van het effect op leefbaarheid en gezondheid onderzocht of deze terecht (kunnen) zijnen hebben deze onderzoekenimpact op het draagvlak?
- Is het participatietraject goed georganiseerd?
- Hebben omwonenden de kans gekregen financieel te participeren?
- Is er duidelijkheid over de ecologische effecten van het project?
- Is er duidelijkheid over de landschappelijke effecten?
- Is er duidelijkheid over de financiële effecten?

Uit de overwegingen behorende bij het initiatiefvoorstel blijkt dat het CDA het wenselijk vindt dat wij bij het voorleggen van de definitieve Omgevingsverordening NH2022 aan Provinciale Staten rekening houden met bovengenoemde voorwaarden. Om voor ieder project, binnen of buiten de RES-zoekgebieden, te kunnen beoordelen of het een verstandig besluit is deze goed te keuren, dient, volgens het CDA in elk geval de informatie die nodig is om aan deze voorwaarden te toetsen beschikbaar te zijn.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Advies

Wij zijn het eens met de initiatiefnemers dat de genoemde criteria bij zon- en windprojecten een belangrijke rol spelen. Er zijn echter meerdere overwegingen om deze toetsingscriteria niet op te nemen in de Omgevingsverordening NH2022. Deze overwegingen zijn zowel formeel als inhoudelijk en luiden als volgt.

In de geest van de Omgevingswet en het Klimaatakkoord hebben wij in de ontwerp Omgevingsverordening NH2022 ervoor gekozen om de bovenwettelijke regels voor windenergie te laten vervallen voor de in de Regionale Energie Strategieën 1.0 (RES'en) opgenomen zoekgebieden voor windenergie. Wij hebben hiervoor in de plaats een instructieregel opgenomen, inhoudende dat een gemeentelijk omgevingsplan windturbines mogelijk kan maken, maar uitsluitend in de in de RES'en 1.0 vastgelegde zoekgebieden. Verder dienen de windturbines zorgvuldig ruimtelijk te worden ingepast en dient de ARO om advies te worden gevraagd (artikel 6.36 ontwerp Omgevingsverordening). Zo krijgen gemeenten meer mogelijkheden om zelf te bepalen waar en hoeveel ruimte er in de gemeente is voor windenergie. Het is niet in lijn met dit gedachtengoed om de door het CDA voorgestelde toetsingscriteria, specifiek bedoeld voor wind- en zonne-energie, in de Omgevingsverordening NH2022 op te nemen.

De criteria die door initiatiefnemer worden genoemd zijn zoals gezegd belangrijk, maar zijn in de huidige wet- en regelgeving vaak al geborgd, of er worden op dit moment stappen ondernomen om deze te borgen. Door deze criteria nogmaals op te nemen in de Omgevingsverordening NH2022 zou een ongewenste stapeling van vergelijkbare regels ontstaan. Dit is ook de sturingsfilosofie van de Omgevingsverordening. Wij zullen de door initiatiefnemer genoemde criteria hieronder punt voor punt behandelen.

Is er in de gemeente en buurgemeente(n) een (ruime) politieke meerderheid?

In het Klimaatakkoord is voor de totstandkoming van de RES'en gekozen voor een aanpak van onderop, een zogenoemd "bottum-up" proces. In het proces naar de RES'en 1.0 heeft derhalve al afstemming plaatsgevonden tussen buurgemeenten zoals in Amsterdam met haar buurgemeenten en bij het Geingebied, maar ook met buurprovincies zoals over het Groene Hart, het IJsselmeergebied en de Haarlemmermeer. Wij vinden het belangrijk dat afstemming plaats vindt. Wij volgen dit nauwlettend en zullen initiatief nemen richting betrokken buurgemeenten als wij de indruk hebben dat er onvoldoende bestuurlijke afstemming plaatsvindt. Het RES-bod met bijbehorende zoekgebieden wordt vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en de Algemene besturen van de waterschappen. Met het besluit van volksvertegenwoordigers over de RES'en 1.0 worden de RES'en een bouwsteen met politiek draagvlak voor toekomstig omgevingsbeleid. Het opnemen van een criterium hierover in de Omgevingsverordening NH2022 achten wij om die reden dan ook niet nodig.

Zijn van bezwaren van omwonenden ten aanzien van het effect op leefbaarheid en gezondheid onderzocht of deze terecht (kunnen) zijn en hebben deze onderzoeken impact op het draagvlak?

Het effect van de RES'en op de gezondheid is de afgelopen periode steeds hoger op de politieke-agenda komen te staan nu de daarin opgenomen zoekgebieden voor windenergie steeds concreter worden. Hierbij gaat het met name om de milieueffecten van windmolens, waaronder geluid, veiligheid en slagschaduw en wat daarvan mogelijk de gevolgen zouden kunnen zijn op leefbaarheid en gezondheid.

De normen voor geluid, veiligheid en slagschaduw, zoals opgenomen in de landelijke wet- en regelgeving, zijn opgesteld om een aanvaardbaar woon- en leefklimaat te borgen. Om die reden achten wij het niet noodzakelijk om ten aanzien van het effect op leefbaarheid en gezondheid criteria in de Omgevingsverordening NH2022 op te nemen. Wel blijven wij uiteraard alle ontwikkelingen en onderzoeken hieromtrent op de voet volgen.

In samenwerking met het provinciale programma Gezonde Leefomgeving wordt ingezet op het versterken van onze samenwerking met organisaties die onderzoek doen naar de gezondheidsaspecten, zoals het RIVM en de GGD's. We agenderen het belang van onderzoek via het IPO bij de Rijksoverheid. Mocht blijken dat uit dit onderzoek naar voren komt dat strengere normen nodig zijn qua geluid, slagschaduw en/of externe veiligheid dan zullen wij lobbyen bij het Rijk waar nodig om wet- en regelgeving hierop aan te passen.

Is het participatietraject goed georganiseerd?

De zoekgebieden voor zon en wind in de RES'en grijpen in op de leefomgeving van de inwoners van Noord-Holland. Wij hechten daarom, net zozeer als u, aan goede communicatie over en participatie bij de totstandkoming van de plannen.

De verantwoordelijkheid hiervoor ligt in de eerste plaats bij de gemeenten, maar als provincie hebben we - veelal via de programmabureaus RES Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid - gemeenten (financieel) hierbij ondersteund. Ook als het ging om afstemming met buurgemeenten of buurprovincies, zoals bij het Geingebied, het Groene Hart, en het IJsselmeergebied.

Het is belangrijk dat bij de verdere invulling en uitwerking van de zoekgebieden in overleg met belanghebbenden en het bevoegd gezag een participatieplan wordt opgesteld, waarmee afspraken over participatie door burgers en stakeholders vast komen te liggen. Hierbij staat maatwerk centraal. Participatie heeft in de Omgevingswet een belangrijke plaats. In de Memorie van Toelichting op de Omgevingswet komt het woord "participatie" maar liefst 81 keer voor. In het omgevingsbesluit staan regels om participatie te waarborgen. Voor het omgevingsplan geldt een motiveringsplicht. Dit houdt in dat de gemeente dient aan te geven hoe de omgeving bij de voorbereiding van het omgevingsplan is betrokken, en wat met de resultaten is gedaan. Ook dient de gemeente vooraf aan te geven hoe het participatietraject eruit komt te zien. Met deze eisen achten wij een goed georganiseerd participatietraject voldoende geborgd.

Hebben omwonenden de kans gekregen financieel te participeren?

Conform het advies van Pels Rijcken wordt er nu gewerkt aan een provinciaal beleidskader financiële participatie voor projecten op provinciale grond en projecten waarvoor wij bevoegd gezag zijn. U ontvangt dit beleidskader rond de zomer 2021. Daarnaast inventariseert Berenschot nu -in onze opdracht- bij gemeenten en deelregio's waaraan zij nog behoefte hebben op het gebied van financiële participatie. Dit wordt verwerkt in een ondersteunend document voor de gemeenten. Dat zal onder meer aandacht besteden aan de wijze waarop in het gemeentelijk omgevingsplan een inspanningsverplichting kan worden opgenomen voor financiële participatie.

Is er duidelijkheid over de ecologische effecten van het project? Is er duidelijkheid over de landschappelijke effecten?

Bij het opstellen van een omgevingsplan of de aanvraag van een omgevingsvergunning hoort een ruimtelijke onderbouwing/effectanalyse op de fysieke leefomgeving ter motivering. Met een dergelijk onderzoek dient te worden aangetoond wat de gevolgen voor de omgeving zijn op diverse omgevingsrechtelijke aspecten, waaronder de ecologische en landschappelijke effecten van een ontwikkeling/activiteit. Aangezien dit vereiste al volgt uit de Omgevingswet en onderliggende regelgeving hoeft dit niet (nogmaals) te worden geborgd in de Omgevingsverordening NH2022.

Is er duidelijkheid over de financiële effecten?

Het ontwikkelen van een windpark brengt veel kosten met zich mee. Het ontwikkeltraject kost tijd en vraagt om vele onderzoeken, ruimtelijke procedures, overleg met omwonenden en andere belanghebbenden. Dan zijn er nog de bouwkosten van het windpark, de aanschaf van de windturbines, de netinpassing en de kosten van beheer en onderhoud als het windpark eenmaal draait.

Stimulering Duurzame Energieproductie en klimaattransitie (SDE++) is een subsidie waarmee de overheid duurzame energie wil stimuleren. Omdat de productiekosten van 1 kWh wind- of zonne-energie hoger zijn dan de productiekosten van 1 kWh grijze stroom subsidieert de overheid het verschil via de SDE++ zodat groene stroom kan concurreren met grijze stroom. Let wel: alleen de geproduceerde elektriciteit wordt gesubsidieerd. De investeringen waarmee de ontwikkeling van een windpark gepaard gaan, komen voor rekening van de initiatiefnemer.

Naast de bijdrage aan het klimaatbeleid van gemeenten zijn windturbines ook een bron van inkomsten voor de gemeentelijke begroting. Net als bij elk bouwproject int de gemeente bouwleges voor de bouw van windturbines. De leges bedragen eenmalig ongeveer 1,5% van de bouwsom en verschillen van gemeente tot gemeente.

Daarnaast ontvangt de gemeente jaarlijks onroerendezaakbelasting (OZB) voor windmolens. De OZB bedraagt gemiddeld 0,09% van de waarde van de turbine. De totale gemeentelijke inkomsten voor een 3

MW windmolen over een periode van 15 jaar kunnen dan uitkomen op ruim € 110.000.

De financiële uitvoerbaarheid van een ontwikkeling wordt op hoofdlijnen beoordeeld bij het opstellen van een omgevingsplan of toets van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit. Als blijkt "dat het uit kan" zijn de financiële aspecten geen grondslag om de ontwikkeling te weigeren.

Conclusie

Samenvattend betekent dit dat wij adviseren om deze toetsingscriteria niet op te nemen in de Omgevingsverordening NH 2022. Wij raden het initiatiefvoorstel derhalve af.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Initiatiefvoorstel CDA Noord-Holland

Afwegingskader energie uit wind en zon op land

CDA fractie, Provinciale Staten van Noord-Holland
Niek Wijmenga (duo-commissielid) en Wilma van Andel (Statenlid), april 2021(besluit aangepast september 2021)

Inleiding

De komende maanden (en jaren) zullen er in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) volop projecten voor de realisatie van zonneparken of windturbines zijn. Er is in het kader van de RES hard gezocht naar locaties waar in Noord-Holland groene stroom opgewekt kan worden; deze zoektocht richt zich in eerste instantie op zoekgebieden, maar zal uiteindelijk moeten resulteren in concrete projectvoorstellen voor concrete locaties waar een politiek besluit over genomen zal worden.

In de concept omgevingsverordening, die in april openbaar is geworden, stelt het provinciebestuur voor om in alle zoekgebieden van de RES de bovenwettelijke, provinciale regels rondom windenergie los te laten. Samengevat wordt het volgende voorgesteld:

De Omgevingsverordening NH2022 maakt ruimte voor de afspraken uit de RES'en. De RES'en zijn leidend voor wind op land. Het windturbineverbod en de bovenwettelijke regels voor windenergie komen daarmee te vervallen voor de in de RES'en opgenomen zoekgebieden. Hiervoor in de plaats komt een instructieregel voor de gehele provincie die inhoudt dat gemeenten in hun omgevingsplannen windturbines mogelijk kunnen maken uitsluitend voor zoekgebieden die in de RES'en zijn vastgelegd. Zo krijgen gemeenten de mogelijkheden om te bepalen waar in de gemeente ruimte is voor windenergie. Buiten de RES zoekgebieden zijn alleen kleine windturbines (tot 15 meter) op agrarische bouwpercelen toegestaan en mogen bestaande windparken worden vervangen/vernieuwd mits wordt voldaan aan ruimtelijke kwaliteitseisen en de eisen die gelden voor de provinciale beschermingsregimes. Opstellingen voor zonne-energie in landelijk gebied kunnen straks niet alleen met een vergunning, maar ook via omgevingsplannen worden mogelijk gemaakt.

Grote projecten voor wind of zon kunnen complex zijn, doordat ze raken aan verschillende soorten regelgeving, verschillende belangen en een grote impact kunnen hebben op de leefwereld van mensen. In dit initiatiefvoorstel wordt een proces voorgesteld (in feite een soort checklist) om bewuster een politieke afweging te kunnen maken over verschillende oplossingen. Hierin wordt aandacht besteed aan de verschillende soorten effecten die kunnen optreden, aandacht voor de impact op korte en lange termijn en aandacht voor de weging van de onzekerheid van effecten die nu nog niet volledig bekend zijn.

Voor gemeenten is het doel van 35 TWU (terawattuur = één miljard kilowattuur) aan duurzame wind- of zonne-energie op land een ingewikkelde opgave, die hen vanuit het klimaatakkoord is opgelegd. Ook voor gemeenten kan het proces in dit initiatiefvoorstel behulpzaam zijn. Op zowel het gemeentelijke bestuur als de gemeenteraad komt veel af en daarom is er behoefte aan kaders. Kaders over hoe om te gaan met windturbines die langs de gemeentegrens worden geplaatst, waardoor de overlast in de buurgemeente terechtkomt. Of kaders over een redelijke minimale afstandsgrens voor windturbines tot woningen.

Politiek gaat gepaard met het maken van een afweging tussen verschillende belangen. Deze belangen zijn per project verschillend en met het vooruitzicht op de vele projecten die we zullen overwegen, behoeft het besluitvormingsproces consistentie.

Klimaat en wetenschap

De consensus in de wetenschap over de klimaatproblematiek is sterk; het is helaas erg waarschijnlijk dat de temperatuur op aarde zal gaan oplopen als gevolg van de hogere concentraties van broeikasgassen in de atmosfeer. De effecten daarvan, zoals extremer weer, verzuring van de oceanen (als gevolg van de hogere concentratie CO_2) en stijging van de zeespiegel zullen op de korte termijn beperkt zijn maar op de langere termijn steeds groter kunnen worden. We hebben een verantwoordelijkheid naar de generaties na ons om hen te beschermen tegen die gevolgen. De zeespiegelstijging is één van die effecten. En hoewel het waarschijnlijk is dat de zeespiegel gaat stijgen, zijn voorspellingen van de precieze stijging onzeker. Naar dergelijke effecten van klimaatverandering wordt veel onderzoek naar gedaan, maar ondertussen staan politici op alle besluitvormingsniveaus voor dezelfde uitdaging: hoe kunnen we, gegeven al die ingewikkelde en deels onzekere informatie verstandige keuzes maken om het klimaatprobleem tegen te gaan?

Eén richting waar veel mensen het in ieder geval over eens zijn, is dat het verstandig is om te stoppen met de uitstoot van fossiele brandstoffen. Dit is makkelijker gezegd dan gedaan, omdat de huidige welvaart in de wereld gestart is met het grootschalig toepassen van fossiele brandstoffen in de industriële revolutie. Met die revolutie en de efficiënte inzet van fossiele brandstoffen is wereldwijd een enorme groei van welvaart gekomen; dit heeft geleid tot betere gezondheidszorg, betere landbouw, betere scholing, minder kindersterfte en een grote afname van armoede en honger. We hebben veel aan fossiele brandstoffen te danken. Op heel veel indicatoren is de wereld nu een betere plek geworden dan die 150 jaar geleden was. Tegelijkertijd zijn er ook uitvindingen gedaan waardoor de wereld wel zou kunnen afkicken van de fossiele brandstof verslaving, zoals bio-energie, geothermische energie, waterenergie en kernenergie. Er zijn inmiddels meerdere technieken ontwikkeld voor het opwekken van bijna CO_2 vrije elektriciteit, er worden steeds betere alternatieven voor mobiliteit ontwikkeld en ook in de bebouwde omgeving leidt isolatie tot een steeds lager energiegebruik. We zijn er nog lang niet, maar er worden wel stappen in de goede richting gezet.

Mogelijke oplossingen

Verschillende landen kiezen voor andere strategieën om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Voor een deel lijken die strategieën veel op elkaar; politieke steun in de vorm van subsidiëring van duurzaam vervoer en de opwek van wind- en zon projecten zie je van Saudi-Arabië tot Noorwegen en van China tot de Verenigde Staten. Landen leggen zich vaak meer toe op duurzame oplossingen waar het eigen land veel strategische hulpbronnen voor heeft. Zo maakt IJsland gebruik van vulkanische aardwarmte voor energieopwekking en investeren Marokko en Tunesië veel in grootschalige zonprojecten. China en Zuid-Korea zijn sterk in het realiseren van grote technische projecten zoals kerncentrales, maar investeren ook veel in wind en zon. In Europa bouwen Finland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk kerncentrales en investeren daarnaast ook grootschalig in wind en zon (In Finland overigens geen zon). Landen met veel bosbouw, zoals Zweden, Denemarken en Noorwegen (maar ook Frankrijk) hebben een groot aandeel houtige biomassa in hun energievoorziening. In Zweden wordt de helft van alle warmte opgewekt met biomassa[1]. De bron hiervoor is voor het grootste deel de lokale bosbouw, waarbij in mindere mate dan in Nederland de discussie over duurzaamheid van deze energiebron een rol speelt. Nederland haalt het grootste deel van de groene energie uit wind (op land), maar de komende jaren zullen grote windparken op zee dominant gaan worden.[2]

Klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategie

In navolging van het Klimaatakkoord van Parijs is in het Nederlandse klimaatakkoord[3] voor 2030

[1] https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0961953416302793
[2] https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/08/productie-groene-stroom-met-40-procent-gestegen
[3] https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2019/06/28/klimaatakkoord/klimaatakkoord.pdf

de doelstelling opgenomen om 49 TWU per jaar op te wekken te gaan opwekken uit wind op zee. Ook is het doel opgenomen om op land in totaal 35 TWU / jaar aan wind- en zonprojecten te realiseren. Er is gekozen voor een bottom-up proces, waarbij eerst zoveel mogelijk samen met gemeenten en provincies in de 30 RES-gebieden gezocht wordt naar zoekgebieden die geschikt zijn voor wind- en/of zonne-energieprojecten. Dat proces is in volle gang en in Noord-Holland zijn al een aantal concrete projecten besproken. Er is op dit moment in Nederland een groot aantal potentiële projecten en zoekgebieden, waardoor het er op lijkt alsof de doelstelling van 35 TWU gehaald gaat worden. Tegelijkertijd zijn er ook plekken waar veel weerstand is of waar de projecten sterk botsen met waarden zoals bescherming van het landschap, cultuur-historische waarden of andere zorgen. Dit voorstel gaat over het toetsen van initiatieven in de zoekgebieden met oog voor deze criteria.

Rol provincie

De provincie heeft onder meer als rol om de zoektocht naar geschikte locaties voor wind- en zon zo goed mogelijk te ondersteunen. In de meeste gevallen zal het gaan om windturbines op land of om de bouw van grote zonneparken. Hoewel de energietransitie erg belangrijk is, betekent dit niet dat ieder project voor groene stroom daarmee ook gelijk een goed idee is. Veel plannen voor zon en wind kunnen een grote impact op het landschap hebben, het is belangrijk hier zorgvuldig mee om te gaan. Ook is het mogelijk dat plannen zo ingewikkeld of kostbaar worden dat de keuze niet meer goed verdedigbaar is.

In de huidige omgevingsverordening is vastgelegd wat er in de provincie wel en niet toegestaan is voor zonne- en windenergieprojecten[4]. Sinds de huidige versie is vastgesteld in oktober 2020, zijn de regels in de MRA anders dan die buiten de MRA. In de MRA hoeven nog maar 3 windturbines op een rij gebouwd te worden, dit was eerst minimaal 6 windturbines. Daarbij kunnen gemeenten aan Gedeputeerde Staten verzoeken om gebieden aan te wijzen waar windturbines mogen komen. Ook is in deze omgevingsverordening opgenomen dat Gedeputeerde Staten stimuleringsgebieden voor zonne-energie kan aanwijzen. Voor zonne-energieprojecten geldt dat Gedeputeerde Staten regels stellen over de locatie, omvang en inpassing van de opstelling. Dit is opgenomen in de nota Perspectief voor Zon in Noord-Holland[5] (2016). Denk hierbij aan de regels dat de opstelling maximaal 1,50 meter hoog bedraagt, de afstand tot woonbebouwing minimaal 50 meter en het oppervlakte maximaal 25 hectare.

De bedoeling hiervan was dat gemeenten hiermee vooruit konden lopen op de uit te voeren ambities uit de RES. Naar aanleiding van de RES 1.0, die is vastgesteld op 5 juli 2021, zijn Gedeputeerde Staten met voorstellen gekomen om de omgevingsverordening verder aan te passen en geen eigen criteria voor wind- en zonneprojecten binnen de RES-zoekgebieden meer op te nemen. Dit initiatiefvoorstel betoogt dat het goed zou zijn als een aantal elementen expliciet inzichtelijk worden gemaakt voor inwoners en provinciale staten hierover actief over worden geïnformeerd. Dit biedt houvast aan inwoners en gemeenten.

Tijdelijke zonneparken boven tijdelijke woningen

In de concept omgevingsverordening NH 2022 wordt voor opstellingen voor zonne-energie in landelijk gebied een termijn van 25 jaar aangehouden als maximum. Wat het CDA betreft biedt dit een kans om gemeenten in die gebieden ook tijdelijke woningbouw toe te staan. Niet alle gebieden zullen direct geschikt zijn voor deze vorm van meervoudig ruimtegebruik, maar het biedt gemeenten wel de kans en een prikkel om met voorstellen te komen op locaties die hier wel geschikt voor zijn. Nu is die ruimte er voor gemeenten niet, terwijl er wel een groot tekort aan woningen is.

---

[4] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Ruimtelijke_inrichting/Projecten/Omgevingswet/Omgevingsverordening

[5] https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Bouwen_wonen/Bouwen_in_landelijk_gebied/Beleidsdocumenten/Nota_Perspectief_voor_Zon_in_Noord_Holland

Criteria

Het doel van dit initiatiefvoorstel is dat Gedeputeerde Staten bij het voorleggen van de definitieve omgevingsverordening aan Provinciale Staten rekening houdt met de in dit voorstel genoemde voorwaarden. Om voor ieder project, binnen of buiten de RES-zoekgebieden, te kunnen beoordelen of het een verstandig besluit is deze goed te keuren, zal in ieder geval de volgende informatie beschikbaar moeten zijn:

1. Is er in de gemeente en buurgemeente(n) een politieke (ruime) meerderheid?

Steun van een groot deel van de gemeenteraad van de gemeente waar het project plaatsvindt is cruciaal. Gaat het om een project vlakbij de grens met een buurgemeente, dan zal ook daar een politieke meerderheid voor het project moeten zijn.

Concreet moet er aan alle volgende punten voldaan worden:

- Een (ruime) meerderheid van de gemeenteraad moet voorstander zijn.
- Wanneer het gaat om windturbines binnen 1000 meter van een gemeentegrens of voor vanuit de buurgemeente goed zichtbare zonneparken, zal ook bij de raad van die buurgemeente een meerderheid steun moeten zijn voor het project. Onderstaande punten gelden dan ook voor de gemeenteraad van de buurgemeente.

2. Zijn bezwaren van omwonenden ten aanzien van het effect op leefbaarheid en gezondheid onderzocht?

- Er moet onderzocht zijn of eventuele bezwaren die er leven terecht (kunnen) zijn. Het effect op de leefbaarheid en gezondheid moet onderzocht zijn. Een windturbine van 200 meter hoog heeft een ander effect op de omgeving dan een windturbine van 50 meter hoog. Daarbij past ook een andere afstand tot woningen. Wij willen we een overtuigende analyse hebben van de verwachte impact op de leefbaarheid van elk afzonderlijk plan. Zijn er huizen die last zullen gaan hebben van slagschaduw? Zijn er huizen waar het geluid van de windmolens binnen kan dringen? Wij hanteren hierbij als uitgangspunt dat windmolens ten minste 600 meter van woningen af moeten staan. Voor zwaardere/hogere windmolens is er mogelijk een grotere afstand nodig. Dit uitgangspunt kan pas losgetalen worden als er onderbouwd is waarom in het geval van dat initiatief deze afstandseis niet nodig is.
- De gemeente(raad) moet inzichtelijk hebben gemaakt hoe zij eventuele bezwaren van omwonenden hebben gewogen. Er moet door de initiatiefnemers aantoonbaar inspanning zijn verricht om aan bezwaren tegemoet te komen en dit moet een positief effect hebben op het draagvlak onder de omwonenden.
- De inspanning van de initiatiefnemers moeten er toe hebben geleid dat er ook uitgesproken (belangeloze) voorstanders onder omwonenden zijn.

3. Is het participatietraject goed georganiseerd?

Ten grondslag aan dit criterium liggen onder meer de gedragscode Zon op Land[6] en de factsheet ‘Bevoegdheden overheden bij procesparticipatie en financiële participatie’[7]. Omwonenden die overlast kunnen gaan ervaren van het project moeten tijdig de mogelijkheid hebben gehad om hun mening kenbaar te maken aan de partijen in de gemeenteraad. Het hangt sterk af van het type project hoe groot de groep is die hiervoor actief geïnformeerd moet worden en dat moet tijdig, en niet pas als alles al in kannen en kruinen is of lijkt te zijn. Voor een klein zonnepark is dit in potentie een kleinere groep dan voor een hoge windturbine. De gemeenteraad moet geïnformeerd zijn over de opzet en de uitkomst van het participatietraject.

4. Hebben omwonenden de kans gekregen financieel te participeren?

---

[6] https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2020/03/04/gedragscode-zon-op-land

[7] https://www.regionale-energiestrategie.nl/bibliotheek/participatie+volksvertegenwoordigers/b+participatie/1786652.aspx

Omwonenden moeten de kans hebben om financieel in het project te participeren. Het draagvlak voor een project kan groter worden wanneer omwonenden zelf deels eigenaar kunnen worden van het park en zodoende financieel kunnen meeprofiteren. Dit betekent dat bijvoorbeeld een coöperatie die vooral deelnemers kent die geen omwonenden zijn, met weinig drempels om te participeren, niet afdoende is.

5. Wat zijn de ecologische effecten van het project?

Het plan moet voorzien zijn van een gedegen ecologische analyse. Bij zonneparken kan verminderde inval van zonlicht op de bodem bijvoorbeeld een negatief effect hebben op het bodemleven. Hier zijn goede tegenmaatregelen voor, zoals het vergroten van de afstand tussen panelen, maar die maken het project wel weer duurder. Bij windparken kan er een risico voor vogels zijn, afhankelijk van de locatie. Ook hier zijn tegenmaatregelen denkbaar, zoals het uitschakelen van de windturbines in bepaalde seizoenen, maar ook dit gaat ten koste van financiële haalbaarheid. Deze effecten moeten onderzocht zijn en meegewogen door de gemeenteraad.

6. Wat zijn de landschappelijke effecten?

De plaatsing van windturbines of zonneparken kan een grote impact hebben op het landschap. In gebieden met een UNESCO Werelderfgoed status, zoals de stelling van Amsterdam of droogmakerij de Beemster zijn deze dan ook vaak niet toegestaan (of in beperkte mate). Maar ook op andere plekken kan de kwaliteit van het landschap achteruit gaan. Vlakbij industriegebieden of langs sommige snelwegen kan het effect kleiner zijn. Deze effecten moeten goed beschreven en gewogen kunnen worden door de gemeente(raad) en de provincie.

7. Wat zijn de financiële effecten?

Van tevoren moet op hoofdlijnen bekend zijn wat de totale kosten en opbrengsten van het plan zijn. Hoeveel subsidie moet er bij om het project rendabel te maken? Hoe verhoudt dit zich tot andere projecten? We moeten in Jip-en-Janneketaal kunnen uitleggen aan de belastingbetaler waarom we voor dit plan kiezen en niet voor alternatieven, waarmee bijvoorbeeld met minder geld meer klimaatwinst geboekt kan worden. Het idee om zonnepanelen langs snelwegen te plaatsen lijkt op het eerste gezicht aantrekkelijk, maar wanneer dit betekent dat voor onderhoud de weg afgesloten moet worden of dat panelen alleen op ongunstige plekken geplaatst kunnen worden (bijvoorbeeld alleen de noordkant), kan dit ten koste gaan van de financiële haalbaarheid.

Tot slot

Zoals aan het begin van dit initiatiefvoorstel is genoemd, is vermindering van de uitstoot van broeikasgassen een belangrijk politiek doel, waar we ook in Noord-Holland een grote verantwoordelijkheid hebben. Als provinciale politici hebben we een volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende taak. Bij de ruimtelijke inpassing van de projecten uit de Regionale Energie Strategie komen er vaak verschillende belangen bij elkaar. Het is daarom van groot belang dat er goed nagedacht blijft worden hoe we de energievoorziening van de toekomst slim kunnen organiseren. We moedigen gemeenten aan om constructief te kijken of er plekken zijn waar windturbines en locaties voor zonne-energie gerealiseerd kunnen worden. Tegelijkertijd zijn we er ons van bewust dat ons kleine land al erg vol is. Wind en zon zijn niet de enige technieken waarmee we kunnen verduurzamen. In sommige gevallen kan investeren in wind en zon juist slecht zijn voor het klimaat, bijvoorbeeld wanneer er gekozen wordt voor zeer inefficiënte oplossingen waarmee klimaatgeld wordt verspild. Ook kan een onzorgvuldige belangenafweging het draagvlak voor de energietransitie ondermijnen. Windmolens en zonneparken op land zijn niet de enige oplossing, maar kunnen vaak wel een bijdrage leveren aan het oplossen van het grote vraagstuk. Door middel van dit afwegingskader kunnen we op zoek gaan naar de juiste balans. Als we dit goed doen, zullen we ook over een aantal jaar nog tevreden terugkijken op de manier waarop de besluiten over windenenergie en zonne-energie zijn genomen.

Besluit initiatiefvoorstel

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter bespreking van het initiatiefvoorstel van het CDA “afwegingskader wind en zon op land”,

constaterende dat;
- Het CDA op 22 april 2021 een initiatiefvoorstel heeft ingediend over de inpassing van projecten voor energie uit wind en zon op land in Noord-Holland;
- Gedeputeerde Staten op 3 juni 2021 een reactie op dit voorstel heeft verzonden aan Provinciale Staten;
- Het voorstel en de reactie vanuit GS zijn besproken in de commissie RWK van 30 augustus 2021;

overwegende dat:
- De provincie een verantwoordelijkheid heeft in de ruimtelijke inpassing van wind en zon projecten wanneer er sprake is van gemeente overstijgende belangen;

roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

Bij alle projecten voor wind of zon op land in de provincie Noord-Holland de volgende elementen inzichtelijk te maken voor inwoners en Provinciale Staten hierover actief te informeren;

1. Is er in de betreffende gemeente en buurgemeente(n) een politieke meerderheid voor het plan?
2. Zijn van bezwaren van omwonenden ten aanzien van het effect op leefbaarheid en gezondheid onderzocht of deze terecht (kunnen) zijn?
3. Hebben omwonenden en belanghebbenden bij het project een redelijke kans gekregen om te participeren in de besluitvorming?
4. Hebben omwonenden de kans gekregen financieel te participeren in het project?
5. Is er duidelijkheid over de ecologische effecten van het project?
6. Is er duidelijkheid over de landschappelijke effecten?
7. Is er duidelijkheid over de financiële effecten?

Ontwerpbesluit Initiatiefvoorstel fractie CDA “afwegingskader wind & zon”

Nr. 47-2021

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gezien het initiatiefvoorstel “afwegingskader wind & zon” van de Statenfractie CDA;

besluiten:

Bij alle projecten voor wind of zon op land in de provincie Noord-Holland de volgende elementen inzichtelijk te maken voor inwoners en Provinciale Staten hierover actief te informeren;

1. Is er in de betreffende gemeente en buurgemeente(n) een politieke meerderheid voor het plan?

2. Zijn van bezwaren van omwonenden ten aanzien van het effect op leefbaarheid en gezondheid onderzocht of deze terecht (kunnen) zijn?

3. Hebben omwonenden en belanghebbenden bij het project een redelijke kans gekregen om te participeren in de besluitvorming?

4. Hebben omwonenden de kans gekregen financieel te participeren in het project?

5. Is er duidelijkheid over de ecologische effecten van het project?

6. Is er duidelijkheid over de landschappelijke effecten?

7. Is er duidelijkheid over de financiële effecten?

Haarlem, 13 september 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Provincie Noord-Holland

Advies aan Provinciale Staten

Tbv Statenvergadering d.d	**13-09-2021**
Commissie RWK	
Datum commissievergadering	**30-08-2021**

Onderwerp:
Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader energie uit wind en zon op land

Uw contactpersoon
E. Krijgsman
AD/STG

Doorkiesnummer +31235143288
krijgsmane@noord-holland.nl

De commissie adviseert:

Dit onderwerp als bespreekstuk te agenderen voor de Statenvergadering van maandag 13 september.

Uittreksel concept-verslag commissie RWK 30-08-2021

4.a. Energie: Initiatiefvoorstel CDA Afwegingskader energie uit wind en zon op land (A-agenda RWK 30-08-2021)

De fractie van het CDA heeft in april 2021 een initiatiefvoorstel “Afwegingskader Energie uit wind en zon op land” ingediend. Dit initiatiefvoorstel is voor advies voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. GS adviseert om het afwegingskader energie uit wind en zon op land niet op te nemen in de omgevingsverordening NH2022.
Dhr. **Wijmenga** (CDA) dankt Gedeputeerde Staten voor de reactie op het initiatiefvoorstel. Hiermee wordt aandacht gevraagd voor een aantal dilemma’s die spelen rondom de energietransitie. Het is belangrijk om afscheid te nemen van fossiele brandstoffen maar andere zaken zijn daarnaast belangrijk zoals leefbaarheid en het landschap. In de brief van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten wordt aangegeven dat veel punten uit het voorstel op een andere wijze zijn geborgd, bijvoorbeeld door de Omgevingswet of omdat de Provincie niet het bevoegd gezag is. Dit betekent volgens de CDA-fractie niet dat de provincie daarom niets hoeft te doen. Er is een verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de besluitvorming met name bij gemeente overschrijdende problematiek. Het is immers een Regionale en geen Gemeentelijke Energie Strategie.
Dhr. **Van den Berg** (JA21) geeft aan dat zijn fractie zich kan vinden in veel van de zaken die in het initiatiefvoorstel zijn verwerkt. Wel wordt geconstateerd dat het CDA een opmerkelijke draai heeft gemaakt omtrent windturbines op land. Dit is waarschijnlijk het resultaat van de inspraakavond over de RES. De zorgen bij de inwoners van de provincie zijn groot. De inwoners hebben het recht om heldere kaders te krijgen omtrent de leefomgeving. De fractie van JA21 dringt bij de gedeputeerde aan op een kwantificeerbare manier van participatie waarin bewoners ook tegen kunnen zijn.
Dhr. **Koyuncu** (DENK) bedankt namens zijn fractie de CDA-fractie voor het initiatiefvoorstel. Het omvat legitieme toetsingscriteria zoals draagvlak bij de omwonenden, de ecologische effecten en gezondheidseffecten en de financiële consequenties. Met dergelijke voorwaarden moet rekening worden gehouden bij de definitieve Omgevingsverordening 2022. Het is jammer dat in de reactie wordt aangegeven dat de genoemde toetsingscriteria in het initiatiefvoorstel belangrijk zijn, maar niet in lijn zijn met de bovenwettelijke regels. Als de criteria belangrijk zijn zou het college moeten kijken hoe voorkomen kan worden dat projecten waartegen veel bezwaren zijn via een sluiproute alsnog worden gerealiseerd. Het

opnemen van toetsingscriteria voorkomt dat controversiële plannen door het traject heen worden gemanoeuvreerd.
Mw. **Van Soest** (50plus/PvdO) geeft aan dat op het moment van indiening van het initiatiefvoorstel de Europese Richtlijnen voor het plaatsen van windturbines nog niet bekend waren. Hoe gaat de CDA-fractie hiermee om? Ook zijn er nog ontwikkelingen gaande waar nog geen rekening mee is gehouden. Mw. **Van Soest** vraagt of hierop nog kan worden gewacht.
Mw. **Alberts** (SP) geeft aan dat het voorstel verschillende knelpunten beschrijft die tijdens het RES-proces tevoorschijn kwamen. Het college geeft aan dat er afstemming heeft plaatsgevonden met buurgemeenten en buurprovincies. Hiervoor is echter erg veel inzet van bewoners nodig geweest. Verder benoemt GS de participatie succesvol. De bijeenkomsten rondom de RES ateliers werden echter bezocht door de gebruikelijke aanwezigen, niet de bewoners. Spreekster adviseert de CDA-fractie om deze twee punten te benadrukken in het initiatiefvoorstel.
Dhr. **Van Gilse** (VVD) dankt de CDA-fractie voor een constructieve bijdrage. Het dateert echter uit april jl. en in de discussies die er in de afgelopen maanden zijn gevoerd zijn de punten hieruit besproken en geregeld. Daarnaast zijn er nog landelijke ontwikkelingen gaande over afstand m.b.t. geluid- en milieuaspecten. De VVD-fractie heeft een motie inzake de afstemming tussen de buurgemeenten gesteund waarvan de uitkomst afgewacht moet worden.
Dhr. **Van den Berg** (JA21) vraagt wat er gebeurt als uit de afstemming met de buurgemeenten blijkt dat er onvrede leeft onder de bevolking. Betekent dit dat er geen windmolens worden geplaatst?
De heer **Van GIlse** (VVD) geeft aan dat de gemeenten gevraagd zijn gezamenlijk spelregels op te stellen onder regie van de provincie.
Mw. **Kaper-Hartenberg** (CU) dankt de CDA-fractie voor het initiatiefvoorstel. Zij hoopt dat de knelpunten in de participatie binnen de werkgroep participatie aan de orde zullen komen. De CU-fractie kan zich verder vinden in de toelichting van GS.
Mw. **Gielen** (GL) dankt de CDA-fractie voor het initiatiefvoorstel. De fractie kan zich goed vinden in de reactie van GS op het voorstel en ondersteunt het initiatiefvoorstel niet.
Mw. **De Vries** (PvdA) geeft aan dat er in de commissie en in PS al vaker is gesproken over de aandachtspunten uit het initiatiefvoorstel. Er zijn webinars over georganiseerd en er is met inwoners en bestuurders gesproken. Het is belangrijk om steeds in gesprek te blijven met inwoners, initiatiefnemers en gemeenten en hen de mogelijke ondersteuning te bieden. Spreekster vraagt de gedeputeerde om aan te geven of het aangekondigde beleidskader voor financiële participatie en ondersteuning voor gemeenten op korte termijn beschikbaar is.
Dhr. **Kanik** (D66) geeft aan dat er in de commissie al eerder gesproken is over de zaken die in het initiatiefvoorstel staan. De fractie volgt de reactie van het college dat de punten belangrijk zijn maar al geborgd zijn in de huidige wet- en regelgeving danwel dat er nog stappen moeten worden gezet. De D66-fractie kijkt uit naar de invulling van deze stappen en volgt het advies van het college op dit voorstel.
Dhr. **Hollebeek** (PvdD) dankt voor het voorstel dat veel interessante punten omvat. De fractie is het eens met de beslispunten maar vindt een term als landschappelijke effecten lastig hanteerbaar en zou beter gedefinieerd moeten worden. Daarvoor is de Omgevingsverordening een beter instrument. Spreker is het eens met GS dat gewaakt moet worden voor een stapeling van vergelijkbare regels. Het is te prematuur om alle maatregelen in één pakket bij elkaar te vegen. Tijdens de bespreking van de Omgevingsverordening wil de PvdD-fractie graag met de CDA-fractie bespreken waar beiden elkaar kunnen vinden.
Dhr. **Wijmenga** (CDA) vindt dat er inderdaad opgepast moet worden voor stapeling van verschillende regels. Punten uit het voorstel hebben eerder aandacht gekregen in moties e.d. De vele insprekers hebben wel hun zorgen geuit over de effecten op het landschap van de RES, er zijn problemen tussen gemeenten. De CDA-fractie vindt dat de provincie hier een steviger rol in moet nemen. Als er inderdaad nieuwe EU jurisprudentie komt dan zal bekeken worden wat dit precies gaat betekenen. Dit is een terecht punt. De overige genoemde punten zullen worden meegenomen.

Mw. **Van Soest** (50plus/PvdO) geeft aan dat haar fractie hierover schriftelijke vragen heeft gesteld en nog in afwachting is van beantwoording door de gedeputeerde. Er moet eerst een MER komen. Spreekster vraagt hoe hiermee om wordt gegaan.
Gedeputeerde **Stigter** dankt het CDA voor het initiatief. Er is zorg over hoe de provincie omgaat met dit vraagstuk. Inhoudelijk is er weinig verschil van inzicht over de zorgen die te lezen is in het initiatiefvoorstel en de insteek van het college inzake de afstemming tussen de gemeenten en de zorgvuldigheid m.b.t. het landschap. Alle zorgpunten uit het voorstel hebben een plek gekregen in het proces van de RES en in de toezegging die is gedaan tijdens de behandeling van het RES proces met name inzake de intergemeentelijke afstemming en de rol hierin van de provincie. GS is terughoudend in de opname van deze punten in de verordening omdat men wil voorkomen dat er teveel wordt vastgelegd in regels. Het RES-proces is vooral bottom-up ingeregeld. Het vertrouwen wordt hiermee uitgesproken dat gemeenten dit onderling organiseren en waar nodig de provincie een helpende hand biedt. Die toezegging is gedaan tijdens de behandeling van de RES.
Mw. **Van Soest** (50plus/PvdO) wijst op de uitspraak van de Raad van State. Hoe wordt hiermee omgegaan?
Gedeputeerde **Stigter** geeft aan dat het juridische kader van het initiatiefvoorstel primair gaat over de intergemeentelijke afstemming, het draagvlak en het landschap. Het is ongepast om dit te juridificeren in de verordening. In de uitspraak van de Raad van State wordt aangegeven dat er een toetsing moet worden uitgevoerd om te beoordelen of de algemene regels, zoals die in Nederland worden gehanteerd, passend zijn bij de juridische regels. Hiernaar zal gehandeld moeten worden. Er kan dus niet automatisch bij elk windinitiatief teruggevallen worden op de algemene regels maar voor elk project is een eigen oordeel nodig om het adequaat is t.a.v. de regels van de leefomgeving. Het recht heeft een duidelijke uitspraak gedaan t.a.v. de toepasbaarheid van de algemene regels.
Een beleidskader financiële participatie is een belangrijk kader over hoe wij financiële participatie willen stimuleren. Over enkele maanden is dit kader gereed. Met de RES-partners wordt bekeken of dit een algemeen kader kan zijn bij de uitvoering van de RES. Dit is een belangrijk onderdeel van het initiatiefvoorstel van het CDA.

De heer **Wijmenga** (CDA) geeft aan dat zijn fractie het initiatiefvoorstel graag wil agenderen als bespreekstuk voor de PS vergadering van 13 september a.s. In overleg met de verschillende fracties zullen nog wat kleine wijzigingen worden doorgevoerd. Het gaat o.a. over het meer kracht zetten bij participatie en andere punten die in deze vergadering zijn genoemd.

M141-2021/PS 13-09-2021
Aangenomen

Motie:
Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 September 2021, te Egmond aan Zee, ter behandeling motie vreemd aan de orde van de dag: 'Onderzoek aanpak congestieproblemen elektriciteitsnetwerk'.

Constaterende dat:

- uit recente cijfers van onder meer Alliander blijkt dat het het elektriciteitsnetwerk in Noord-Holland door de energietransitie steeds verder onder druk komt te staan (1,2);
- de RES 1.0 op 5 juli 2021 door Provinciale Staten is aangenomen en dat de uitwerking van de RES het elektriciteitsnetwerk (nog) verder onder druk zet;
- de Rijksoverheid de aansluitplicht op het aardgasnetwerk heeft laten vervallen, waardoor de gebouwde omgeving een zwaardere last legt op het elektriciteitsnetwerk;
- er steeds meer grootverbruikers aanspraak maken op netwerkcapaciteit, zoals datacenters en industrie door verregaande elektrificering;
- bedrijven en het MKB hierdoor in de knel komen, doordat bedrijventerreinen niet gebouwd kunnen worden;
- de woningbouwopgave hierdoor verder onder druk komt te staan.

Overwegende dat:

- piekverbruik in het elektriciteitsnetwerk onwenselijk en bovendien erg kostbaar is;
- spreiding in het elektriciteitsverbruik wenselijk is en mogelijk tot lagere kosten leidt;
- de Provincie Noord-Holland reeds een aandeel heeft in netwerkbeheerder Alliander (9,1%).

Verzoekt Gedeputeerde Staten,

in het licht van congestieproblematiek die in toenemende mate ernstiger dreigt te worden, in overleg met de netbeheerder te komen tot een aanpak van netcongestieproblemen voor korte, en lange termijn, en hierover Provinciale Staten te informeren,

en gaan over tot de orde van de dag.

Ondertekening,

Daniël J. van den Berg
JA21 Noord-Holland

1. Transportcapaciteit, afnemen/terugleveren

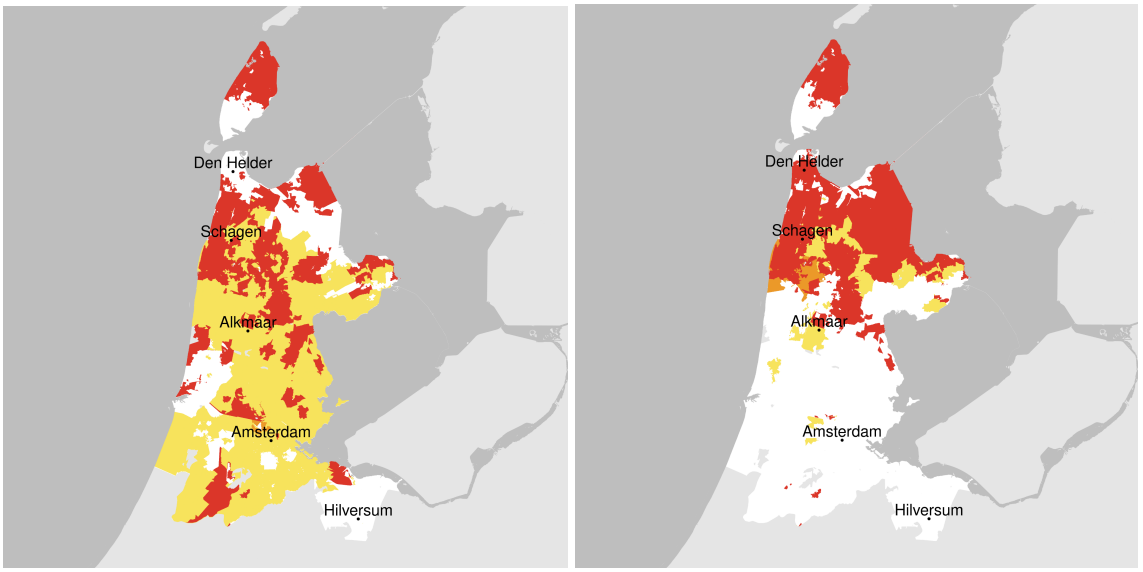

2. https://fd.nl/ondernemen/1406357/netbeheerders-kunnen-omslag-naar-groene-stroom-amper-aan-kfi1caQG889E

M140-2021/PS 13-09-2021
Verworpen

Motie in kaart brengen gevolgen voedselvisie en uitvoeringsagenda

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021, ter bespreking van agendapunt 'motie vreemd aan de orde van de dag';

Constateren dat:

- Het doel van de voedselvisie 2020-2030 en de bijbehorende uitvoeringsagenda is dat de grondgebonden landbouw binnen 8 jaar (dus in 2030) natuurinclusief is.
- Er ruim 6 miljoen euro ingezet wordt voor deze transitie
- Op dit moment de natuurinclusieve landbouw nog experimenteel is en er daardoor slechts beperkte informatie beschikbaar is over verdienmodellen, haalbaarheid en over de gevolgen van deze aanpak voor de gehele voedselketen

Overwegen dat:

- De impact van deze integrale transitie van de agrarische sector een grote maatschappelijke verandering in de gehele voedselketen teweeg zal brengen
- Er wel leerinterventies zijn gepland maar geen doorrekening van het effect van de voedselvisie in zijn geheel
- Het noodzakelijk is om op korte termijn de gevolgen van dit veelomvattende plan inzichtelijk te krijgen om te beoordelen of het realistisch en haalbaar is
- Het daarom verstandig is om in combinatie met de leerinterventies ook een doorrekening te maken van de gehele visie
- We met een realistische voedselvisie en een haalbare uitvoeringsagenda ervoor zorgen dat de spelers in de voedselketen, waaronder supermarkten en agrarische ondernemers, aangehaakt blijven, ook op de lange termijn, en we zo een duurzame verandering teweeg kunnen brengen

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten om:

- De gevolgen van de voedselvisie en de uitvoeringsagenda in kaart te brengen en bij de doorrekening mee te nemen wat de effecten zullen zijn voor de agrarische ondernemers, de voedselketen en de consument (voedselprijzen)

en gaan over tot de orde van de dag.

Willemien Koning-Hoeve
CDA

Ivo Mantel
JA21

M142-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

motie vreemd aan de orde van de dag
vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021

Beëindigen infrastructureel project ‘Afslag A9-Heiloo’

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- in het iMPI 2021-2028 – door PS vastgesteld in haar vergadering van 16 november 2020 - het project ‘Afslag A9-Heiloo is opgenomen onder projectnummer alg-13;
- er de afgelopen jaren, in studie-, plan- en realisatiefase van het project telkens gevraagd is om een kredietverhoging ten behoeve van het project en deze kredietverhoging ook steeds is toegekend door PS, maar dat met de kredietverhogingen wel een grens is bereikt;
- de Raad van State op 1 september jl. het bestemmingsplan Zandzoom Heiloo heeft vernietigd, en daarmee de kostendrager voor de afslag A9 voor de gemeente Heiloo is weggevallen;
- het klimaatpanel van de Verenigde Naties, het IPCC, op 9 augustus jl. met een vernietigend rapport is gekomen inzake de maatregelen die wij, ook als provincie Noord-Holland, moeten nemen om de gevolgen van de klimaatverandering terug te dringen.
- het Planbureau voor de Leefomgeving op 10 september 2021 heeft aangegeven dat er, na de periode van coronabeperkingen, veel minder sprake zal zijn van files op onze snelwegen;

Overwegende dat:

- het onverantwoord is om de gemeenten in het plangebied verder op te zadelen met de enorme financiële gevolgen van het project ‘Afslag A9-Heiloo’, zeker nu de kostendrager ‘Zandzoom’ is weggevallen;
- de provincie de steeds beperktere financiële middelen in de nabije toekomst beter kan reserveren voor (groot) onderhoud en vervanging van infrastructurele kapitaalgoederen;
- het schrappen van de afslag kan bijdragen aan de beperking van CO_2-uitstoot;
- er door de toename van thuiswerken minder noodzaak zal zijn tot de aanleg van de afslag A9-Heiloo, ook als onverhoopt toch ‘Zandzoom’ zal worden gerealiseerd.

Besluit het college van GS op te roepen:

- het (voorbereidende) werk aan infrastructureel project ‘Afslag A9-Heiloo’ op basis van de in de overwegingen aangedragen argumenten te beëindigen;
- dit project derhalve te schrappen uit het iMPI 2022-2029.

Wim Hoogervorst
SP

Wil van Soest
50PLUS/PvdO

M143-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

motie vreemd aan de orde van de dag
vergadering Provinciale Staten – 13 september 2021

Beëindigen infrastructureel project ‘Aansluiting A8-A9’

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen,

Constaterende dat:

- in het iMPI 2021-2028 – door PS vastgesteld in haar vergadering van 16 november 2020 - het project ‘Aansluiting A8-A9’ is opgenomen onder projectnummer N203-01;
- er thans wordt gewerkt aan de uitwerking van een landschapsplan, om inpassing van de verbindingsweg A8-A9 mogelijk te maken zonder de erfgoedstatus van de Stelling van Amsterdam (onderdeel van de Hollandse Waterlinies) in gevaar te brengen;
- een grote meerderheid het van belang vindt dat de Stelling haar erfgoedstatus behoudt;
- het klimaatpanel van de Verenigde Naties, het IPCC, in haar op 9 augustus 2021 verschenen rapport aangeeft dat er serieuzer en met meer inzet werk moet worden gemaakt van maatregelen om de gevolgen van de klimaatverandering aan te pakken;
- het Planbureau voor de Leefomgeving op 10 september 2021 heeft aangegeven dat er, na de periode van coronabeperkingen, veel minder sprake zal zijn van files op onze snelwegen;
- er in de nabije toekomst veel minder financiële middelen beschikbaar zullen zijn voor infrastructurele projecten in onze provincie.

Overwegende dat:

- het aanleggen van de ‘Aansluiting A8-A9’ in strijd is met de aanbevelingen van het IPCC om nu snel te streven naar minder CO_2-uitstoot, ook in onze provincie;
- er gezien de uitspraken van het PBL veel minder noodzaak is en zal zijn om nieuwe autosnelwegen aan te leggen;
- er in de nabije toekomst beter financieel voorrang kan worden gegeven aan projecten die zijn gebaseerd op (groot) onderhoud en verduurzaming van infrastructurele kapitaalgoederen;
- het Landschapsplan ook kan worden gebruikt om de huidige, bestaande situatie in het plangebied te versterken, ook met het oog op de toekomst.

Besluit het college van GS op te roepen:

- het (voorbereidende) werk aan infrastructureel project ‘Aansluiting A8-A9’ op basis van de in de overwegingen aangedragen argumenten te beëindigen;
- dit project derhalve te schrappen uit het iMPI 2022-2029.

Wim Hoogervorst
SP

Wil van Soest
50PLUS/PvdO

M144-2021/PS 13-09-2021
VERWORPEN

Motie Waardering uitspreken voor vrijwilligers Formule 1
Agendapunt 16 Stemming motie(s) Vreemd aan de Orde van de Dag

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021,

constaterende dat:

- Na 36 jaar afwezigheid de Formule 1 drie dagen lang van vrijdag 3 september t/m zondag 5 september neerstreek in Zandvoort;

- Grote sportevenementen een positief effect hebben voor de organiserende gemeente en regio op toerisme en daaruit voortvloeiende bestedingen, het vestigingsklimaat en de internationale reputatie;

- 98% van de bezoekers lopend, fietsend, met bus of trein naar het evenement kwam en daarmee de ambities van het mobiliteitsplan zijn gehaald;

- De beelden van de Formule 1, van Zandvoort en van onze provincie wereldwijd werden bekeken door tientallen miljoenen mensen;

overwegende dat:

- Deze beelden een mondiale reclame zijn voor onze mooie provinciale kust met haar prachtige duinlandschap;

- Dit voor de komende jaren voor Zandvoort en de regio Zuid-Kennemerland een positieve bijdrage levert aan eerdergenoemde toerismebestedingen, vestigingsklimaat en internationale reputatie wat zeer welkom is in deze economisch uitdagende periode;

- Bijna 1500 vrijwilligers eraan hebben bijgedragen dat het voor de vele tienduizenden bezoekers een onvergetelijke dag was;

spreekt uit:

- Haar waardering voor de organisatie van de Dutch Grand Prix, de gemeente Zandvoort en bovenal de vele vrijwilligers die dit evenement tot een succes hebben gemaakt;

en gaan over tot de orde van de dag.

Klaas-Jeroen Terwal	Dennis Heijnen	Wil van Soest	Marco Deen	Eric Jensen
VVD	CDA	Partij van de Ouderen	PVV	JA21